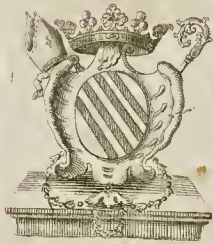
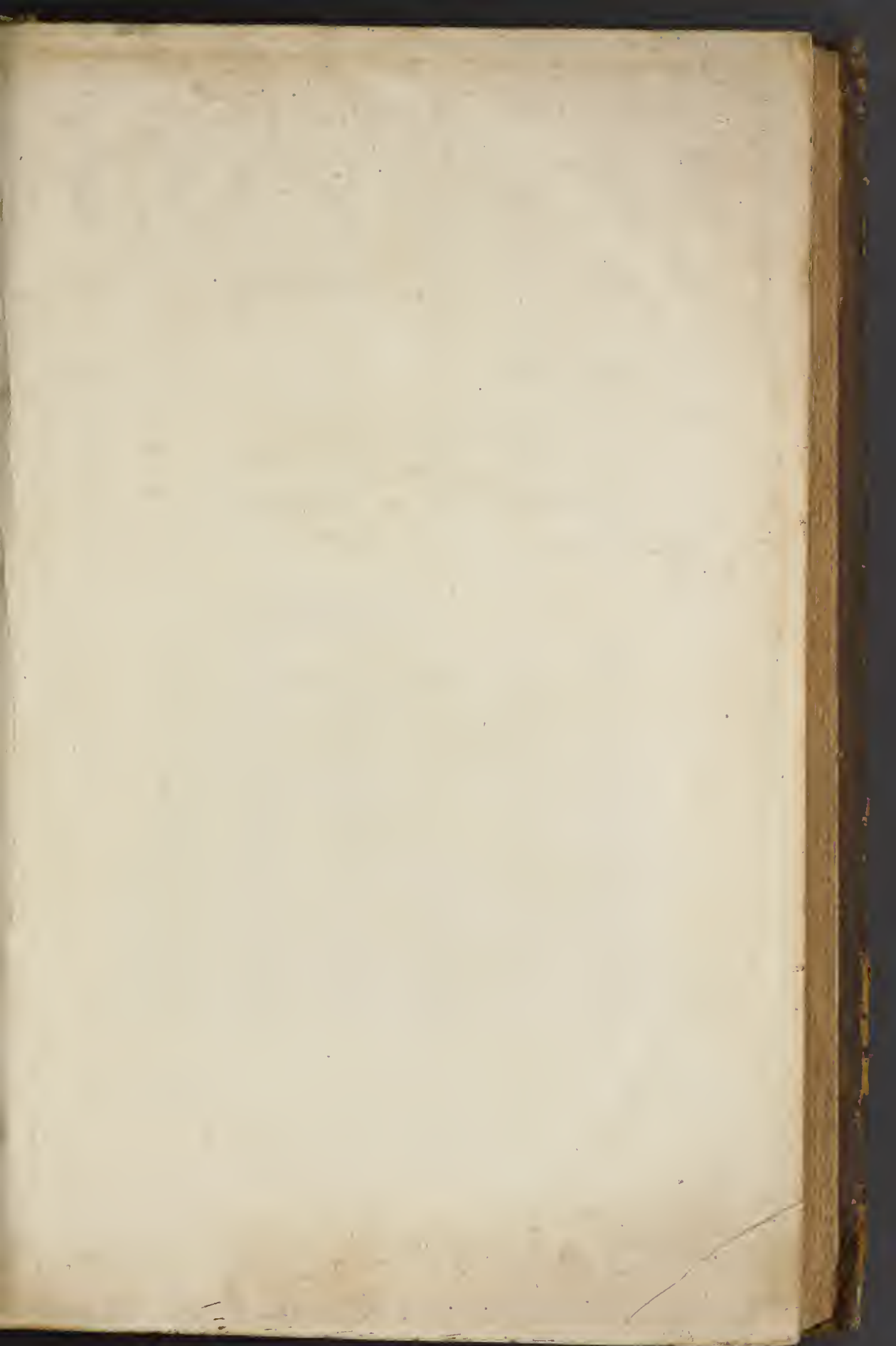

2.F

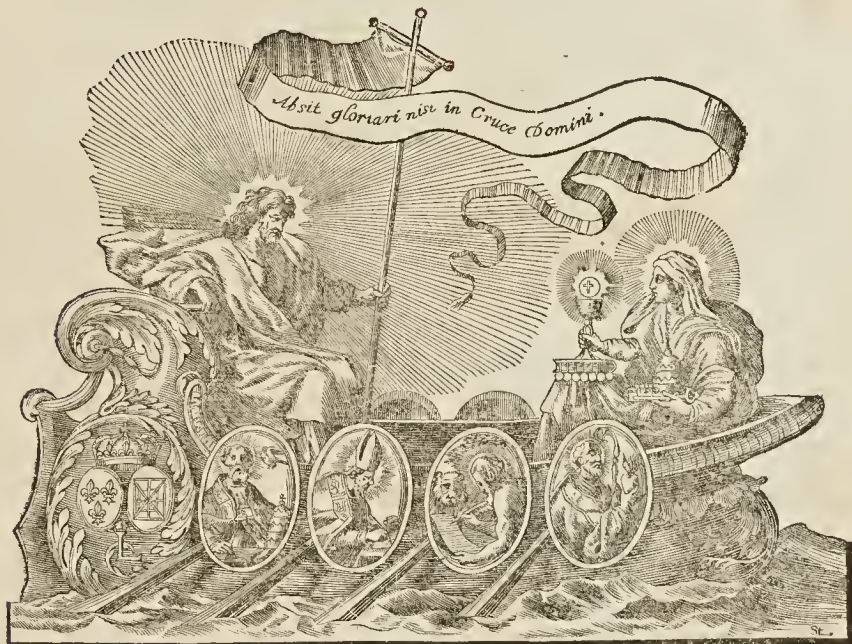
SACROSANCTA CONCILIA

AD REGIAM EDITIONEM
EXACTA

QUÆ NUNC QUARTA PARTE PRODIT AUCTIONOR
Studio PHILIP. LABBEI, & GABR. COSSARTII,
Soc. JESU Presbyterorum.

TOMI XI. PARS II.

Ab anno M. CC. LXXXV. ad annum M. CCCC. XIII.

LUTETIÆ PARISIORUM,

Impensis SOCIETATIS TYPOGRAPHICÆ Librorum Ecclesiasti-
corum jussu Regis constituta.

M. DC. LXXI.

CUM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

SYLLABVS

EORUM QUÆ TOMI XI. PARTE II. CONTINENTUR.

Quæ asterisco * notata sunt, non erant in prioribus aliis editionibus : quibus vero hæc nota † impressa est, eorum incertus est annus.

ANNO CHRISTI		ANNO CHRISTI	
1285.	VITA HONORII IV. PAPÆ		
		1238	
	* Lanciense concilium	1237	
1286.	* <i>Ordinationes archiepiscopi Lugdun. & episcopi Eduensis, pro sedibus suis vacantibus, append.</i>	2537	
	Ravennate concilium	1238	
	* Bituricense	1246	
	<i>Et in append.</i>	2521	
	* <i>Hæreticæ opiniones per Ioannem arch. Cantuariens. declarata & damnata</i>	1261	
1287.	<i>Sedes vacat per annum.</i>		
	* <i>Articuli observandi per rectores, &c. Cantuar. diœcesis</i>	1262	
	* <i>Exoniensis synodus</i>	1263	
	* Remense concilium	1317	
	Herbipolense	1318	
	Mediolanense	1333	
1288.	VITA NICOLAI PAPÆ IV.	1334	
	* Insulanum concilium	1335	
1289.	* <i>Cicestrensis synodus</i>	1345	
	* Viennense in Gallia concilium	1353	
1290.	* Nugaroliense	ibid.	
	<i>Et in append.</i>	2444	
	* Parisiense	1358	
1291.	Saltzburgerse	ibid.	
	Londinense	1360	
	Mediolanense	1361	
	<i>Sedes vacans.</i>		
1292.	Afchaffemburgense concilium	1361	
	* <i>Cicestrensis synodus</i>	ibid.	
1294.	VITA CÆLESTINI PAPÆ V.	1364	
	* Salmuriense concilium	1395	
1294.	VITA BONIFACII PAPÆ VII.	1397	
	<i>Ejusdem epistole II.</i>	1398. & 1399	
	<i>Roberti arch. Cantuar. epist. ad Bonifacium VIII.</i>	1402	
	<i>Alia Edwardi regis Angliæ ad eundem</i>	1404	
1295.	* <i>Statuta Roberti de Winchels, arch. Concil. general. Tom. XI. pars II.</i>		
	<i>Cantuar.</i>	1405	
1297.	* Londinense concilium	1421	
	Lugdunense fictitium	1425	
1298.	* <i>Santonensis synodus</i>	ibid.	
1299.	* Rotomagense concilium	1426	
	* Biturrense	1430	
	* Noviomense,	app. 2441	
1300.	* Melodunense	1431	
	* Merconense	1435	
	* <i>Constitutiones tres Roberti de Winchels, archiep. Cantuar. 1437. & seq.</i>		
	* <i>Coloniensis synodus</i>	1439	
	* <i>Bajocensis</i>	1447	
1300.	* Aufeitanum concilium	1468	
1301.	* Compendiense	1472	
1302.	* <i>Parisiensis conventus</i>	1474	
	Romanum concilium	1476	
	<i>Et in append.</i>	2444	
	* <i>Apud Peñam Fidelem append. ibid.</i>		
1303.	VITA BENEDICTI PAPÆ XI.	1477	
	* Nugaroliense concilium	ibid.	
1304.	* Compendiense	1492	
1305.	VITA CLEMENTIS PAPÆ V.	1496	
	* <i>Electio ejusdem</i>	ibid.	
	* <i>Diploma ejusdem in gratiam regum Franc. quo declaratur caput, Unam sanctam</i>	1499	
1307.	* Ravennense concilium	ibid.	
1308.	* Aufeitanum	1500	
1309.	* Londoniense	1502	
	* <i>Poloniense in Hungaria, append.</i>	2453	
1310.	Saltzburgerse I.	1513	
	Saltzburgerse II.	1514	
	* Coloniense	1517	
	* Ravennensis duo	1533	
	* Salmanticense	1535	
	* Parisiense	ibid.	
	Moguntinum	1536	
1311.	VIENNENSE CONCILIUM OECUMENICUM	1537	
	Historia concilii	1537	

SYLLABUS PARTIS II.

ANNO CHRISTI		ANNO CHRISTI	
1311.	Epistole nonnullæ Clementis V. 1339. 1350. 1360. 1364. & seq.	1335.	* Rotomagensis concilium 1855
	Sententia de extirpatione Templariorum 1557	1336.	* Apud Castrum Gonterii 1842
	Nota 1568		* Bituricensis <i>append.</i> 2522
	* Additio ad concilium Viennense 1568. <i>lege</i> 1578	1337.	* Avenionense 1850
	Ravennate II. concilium 1569. <i>lege</i> 1579	1339.	Toletanum 1869
	Secundum Binius vocavit, quia sic vocaverat Hier. Rubeus, qui quatuor tantum ediderat. Sic & tertium an. 1314. & quartum ann. 1317.	1341.	* Constantinopolitanum concilium 1872
1314.	<i>Sedes vacans annis duobus mens.</i> IV. & amplius.		* Idem ex Nili Synopsi Gr. Lat. 1873
	* Parisiense concilium 1602		* Cantuariense concilium <i>ibid.</i>
	Ravennate III. 1603	1342.	VITA CLEMENTIS PAPÆ VI. 1875
	* Additio ad idem concilium. 1617		<i>Ejusdem epistola unica de Flagellantium hereticorum condemnatione</i> 1876
1315.	* Salmurienſe <i>ibid.</i>	1342.	* Londinense concilium 1876. <i>bis repetito hoc numero</i>
	* Nugarolienſe 1620		* Londinense alterum. 1886
	* Silvanectense 1623	1344.	* Noviomense 1899
1316.	* <i>Articuli oblatis Edwardo II. a prelatiſ Angliæ, una cum regis responſionibus</i> <i>append.</i> 2463	1346.	* Parisiense 1908
1316.	VITA JOANNIS PAPÆ XX. vulgo XXII. 1627	1347.	Toletanum 1915
	<i>Ejusdem epistola sex</i> 1629	1350.	* Patavinum 1918
	* <i>Ejusdem registri divisio in quinque partes</i> 1643	1351.	* Bituricensis <i>ibid.</i>
1317.	Ravennate IV. concilium 1655		* Lambethense 1927
1318.	* Silvanectense 1627	1352.	VITA INNOCENTII PAPÆ VI. 1929
	Quod per errorem collocatum est ante Joannem XX. Annum illi adſcribo 1318. quanquam in actis sit ann. 1317. ſervata ratione anni Gallicani. Nondum enim in Gallis ſub Martii finem inceptus erat annus 1318. qui a Palcha ducebat exordium.		* <i>Ejusdem epistole due</i> 1930. & 1931
1319.	* Tolosanum 1680	1355.	Toletanum concilium 1931
1320.	* Senonenſe <i>ibid.</i>	1362.	* Maghfeldense 1933
1321.	* Londinense <i>append.</i> 2468		* Lambethense 1935
1322.	Apud Vallem Oletii, Palentinum 1682	1362.	VITA URBANI PAPÆ V. 1936
	* Coloniense 1707		* <i>Ejusdem constitutio contra pluralitatem beneficiorum</i> <i>ibid.</i>
1323.	* Parisiense 1711	1365.	* Concilia varia contra pluralitatem beneficiorum 1939
1324.	Toletanum 1712		* Andegavense <i>ibid.</i>
1326.	* Avenionense 1717	1367.	* Eboracense <i>append.</i> 2482
	<i>Et in append.</i> 2476	1368.	* Vaurenſe 1957
	* Marciaense 1747		* <i>Condemnatio errorum quorundam per Simonem Langham archiep. Cantuar.</i> 2034
	* Silvanectense 1768	1370.	VITA GREGORII PAPÆ XI. 2036
	* Complutense 1771		* <i>Ejusdem constitutio de cruce coram patriarchis, archiepiscopis, &c. defendenda</i> 2037
1327.	* Rosnacense 1773		* <i>Epistola</i> IV. <i>ejusdem Gregorii XI.</i> 2038
	Avenionense 1774		* <i>Conclusiones Joannis Wiclef</i> 2041
1328.	* Londinense <i>append.</i> 2476		* <i>Mandatum Apostolicum de Wicleff erroribus inquirendis</i> 2042
1329.	* Compendiense 1774	1374.	* Narbonense concilium <i>app.</i> 2493
	* <i>Conventus Parisiensis</i> 1777	1375.	* Unicjoviense 2043
1330.	* Marciaense concilium 1782	1378.	VITA URBANI PAPÆ VI. 2044
	* Lamethense 1784		<i>Ejusdem epistole III.</i> 2045
1332.	* Maghfeldense 1789		* <i>Ejusdem alia ad Episcopos Angliæ</i> 2050
1334.	VITA BENEDICTI XII. quibusdam duntaxat XI. 1792	1378.	* Glocestriense concilium 2051
	<i>Ejusdem epistola una & constitutio</i> 1793. & 1794	1382.	* Londinense 2052
	* <i>Ejusdem constitutiones xxxviii. super reformatione canonicorum regularium</i> 1799		

TOMI UNDECIMI.

ANNO CHRISTI			ANNO CHRISTI.		
1386.	Saltzburgenſe	2061	1409.	5. Ejuſdem reſponſo	2157
1388.	Palentinum	2068	6.	Forma ſervata in concilio	2162
1389.	VITA BONIFACII PAPÆ		7.	Subscriptiones concilii	2113
	VIII. vulgo IX.	2077	8.	Notitia concilii ex hiſtoria M S. monachi Sandionſiani	2131
1391.	* Londinenſe concilium	<i>ibid.</i>	9.	De electione Alexandri papæ V. ex eadem	2137
1394.	* Pariſienſe	<i>append. 2511</i>		* Additio altera ad concilium Piſanum, continens acta concilii a Raynaldo edita	2238
1396.	* Londinenſe	2079		* Additio tertia	2256
	* <i>Articuli excerpti ex Dialogo Wicleſſi, & damnati in eodem concilio</i>	2080	1.	Litteræ cardinalium qui a Gregorio ſecſſerant	2256
1399.	* Cantuarienſe concilium	2081	2.	Provocatio cardinalium a Gregorio ad concilium	2258
1400.	} * Anglicana concilia	2082	3.	Reſponſo ſuper provocacione cardinalium	2261
1402.				4.	Inhibitio facta cardinalibus a Petro de Luna
1404.			5.	Litteræ utriuſque collegii cardinalium ad Univerſitatem Pariſienſem	2269
1404.	* Pariſienſe	<i>append. 2517</i>	6.	Litteræ neutralitatis per cardinales Gregorianos	2270
1405.	VITA INNOCENTII PAPÆ		7.	Litteræ Gregorii, quibus ſe purgat	2273
	VII.	2083	8.	Litteræ cardinalium ad Gregorium	2274
1405.	* Pragenſe concilium	2084	9.	Litteræ Piſanorum cardinalium ad præſules, qui in Gregorii comitatu erant	2279
1406.	VITA GREGORII PAPÆ		10.	Cardinalium Piſanorum reſponſo ad oratores Senenſium	2285
	XII.	<i>ibid.</i>	11.	Reſponſo Gregorii ad ſuperius ſcriptum	2286
	<i>Fjuſd. m. epiſtola</i>	<i>ibid.</i>	12.	Gregorii edictum contra cardinales qui a ſe diſceſſerant	2288
	<i>Benedicti dicti XIII. pseudo-papæ epiſtola due</i>	2086	13.	Gregorii edictum ſecundum contra eodem	2294
1408.	* Oxoniienſe concilium	2089	14.	Gregorii ad Florentinos epiſtola apologetica	2297
	* Pariſienſe	<i>append. 2518</i>	15.	Alexandri papæ V. confirmatio concilii Piſani	2303
1409.	Aquileienſe	3002 <i>lege 2102</i>	17.	Scripta Caroli de Malateſtis	2312
	* Additio ad idem concilium.	3003. <i>lege 2103</i>	18.	Reſponſo cardinalium Gregotii ad quadam capitula per Malateſtam petita	2316
1408.	Aragonienſe, ſeu Perpinianenſe conciliabulum	3008. <i>lege 2108</i>	19.	Dubia mota per cardinales qui fuerunt Piſis	2320
& 1409.	* Additio ad idem	2109	1409.	VITA ALEXANDRI PAPÆ	
1409.	* <i>Francofurtenſis conventus</i>	<i>append. 2520</i>		V.	2320
	Piſanum concilium	2114	1410.	VITA JOANNIS PAPÆ XXI.	
	Not.	2135		vulgo XXIII.	2321
	* Additio ad idem concilium	2140	1412.	} * Romanum concilium	2323
1.	Cardinalium Benedicti XII. ſeu Petri de Luna litteræ ad epiſcopos & alios de ſua obedientia	<i>ibid.</i>	1413.		
2.	Cardinalium Gregorii XII. litteræ ad epiſcopos & alios de ſua obedientia	2146	1413.	* Londinenſe	2323. <i>bis repetito eodem numero.</i>
3.	ſcheda eorumdem cardinalium litteris addita	2152			
4.	Ad Benedictum XII. litteræ cardinalium ſuorum	2153			

APPENDIX TOMI XI.

2329

Hac appendice continentur, cum multa alia, quæ ad annos ſuos ſingula in hoc Syllabo jam relata ſunt, tum conſtituciones Nicofienſes, pag. 2326. quarum corpus cum ad certum annum revocari non poterit, earum partes, quibus aliqua temporis adſcripta nota eſt, ſupra ſuo loco commemoratæ ſunt.

VITA HONORII PAPÆ IV.

ANNO
CHRISTI
1285.

HONORIUS quartus, patria Romanus, ex illustri Savellorum familia natus, Iacobi nomine antea vocatus, Petrus pontifex electus est, quarto Nonas Aprilis, anno Domini 1285, tempore Rudolphi imperatoris. Ad eum podagris & chitragris impediabatur, ut non nisi instrumentis ad id affabre compositis suffulus celebrare posset. Prudentia & consiliis nulli erat secundus. Excommunicationem contra Petrum regem latam renovavit, ideo quod omnibus conatibus regnum Neapolitanum affectabat. Parum etiam absfuit, quin Genuenses interdicto notaverit, quod Petrus obstinate persequentes apud Lamellani ingentibus cladibus affecissent. Guidone Feltrano, a quo inquietabatur, mortuo, Flaminiam recuperavit: Carmeliarum ordinem, capis eorum nigris in albas commutatis, vna cum ordine Eremitarum, antea Parisiis exagitatum confirmavit: non quod illi celeberrimi ordines demum huius pontificis ætate sua iniria accepterint, sed quod ex obscuris Asia & Africa latebris erumpentes magis innouerint, ac in Italiam aliasque Europæ partes sese effuderint, felicitiusque increverint, sub apostolica sedis clientela & patrocinio constituti. Etenim Carmeliarum ordo ab ipsis apostolorum temporibus in monte Carmelo inchoatus fuit, unde & nomen suum mutuo accepit. Temporis tandem progressu, numero hominum & domiciliorum multiplicatus est. Verum Saracenis irruentibus disiectus & dissipatus, non nihil detrimenti accepit. His porro denuo eiectionis, ordo circa ea tempora iterum resoruit. Eremitarum vero religio, ab ipso patre Augustino in nemore piope civitatem Hipponensem (teste Possidonio) fuit instituta: quæ vivo Augustino & mortuo, magna deinceps sumptibus incrementa. Post aliquot annos barbarorum irruptione cecidit. Hinc eremitis in Italiam advenantibus, aliis alio migrantibus, in varias provincias & Europæ partes sese protulerunt: donec omnes in unum corpus revocati, autoritate apostolica, loco, habitu conjuncti, ad Augustini regulam, normam & nomen arctius religati sunt. Insuper & in civitatibus habitare sunt iusti, ut episcopis, parochis, & aliis ecclesiæ pastoribus, tamquam subsidiarii sodales, auxiliarentur. Unde factum est, ut eremitarum nomen, quod ex solitudine ab initio habuit, etiam in mediis urbibus retineat. Ut ad Honorium sermo recurrat, toto pontificatus sui tempore unicum cardinalem creavit Joannem Buccamatium episcopum Tusulanum. Alumnorum suorum, domesticorum, & famulorum suorum amatissimus erat, quorum salutaris singularem curam habebat. Ad extremum vir bonis & integer, scientiæ & honestatis verus amator, quando Petri naviculam feliciter duobus annis & uno die rexisset, nature debitum in monte Aventino, in quo se continebat, persolvit, tertio Nonas Aprilis, anno Christi 1287. ac inde ad sanctum Petrum ad sepeliendum delatus est. Sedes propter cardinales diversis morbis exagitatus decem mensibus vacavit.

**** CONCILIVM LANCICIENSE,**
Adversus Henricum IV. Wratislavia ducem, ecclesiasticæ libertatis violatorem, anno Dom. M. CC. LXXXV. celebratum.

ANNO
CHRISTI
1285.

HENRICUS IV. dux Wratislavia ingentem pecunia vim Thoma episcopo & clero Wratislaviensi imperaverat: quam cum non penderent, episcopo se de sua pulso, ecclesiæ bona, decimasque omnes sibi attribuerat. Non tulit Iacobus Gneznenfis archiepiscopus, Iac. Swinka; sed, ut ait Michovius l. 3. c. 62. ad supplicationem & instantiam Thomæ episcopi Wratislaviensis, in synodo generali Lanciensi, de consilio & assensu omnium episcoporum & prælatorum, Henricum IV. ducem Wratislaviensem, & omnes satellites, familiares, & adherentes, præbentes ei auxilium aut consilium, excommunicavit: dicecesim autem Wratislaviensem interdicio suppositum, quod universæ ecclesiæ Wratislav. seculares & regulares observarunt, præter fratres Minores ordinis S. Francisci, in monasterio S. Iacobi Wratislav. Cateri ergo clerici omnes, episcopus, prælati, & fratres Prædicatores, expulsi sunt & in exilium acti.

**** CONCILIVM RAVENNATE I.**
Causa reformanda ecclesiasticæ disciplina celebratum, anno Domini M. CC. LXXXVI. tempore Honorii papæ IV.

ANNO
CHRISTI
1286.

Infra scriptæ sunt constitutiones, statuta, & ordinamenta, edita & facta per provinciale concilium sanctæ Ravennatis ecclesiæ, videlicet per venerabilem patrem dominum Bonifacium, Divina gratia sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopum, & suffraganeos ejus sufficienter requisitos, & consentientes per se aut per idoneos procuratores.

CAPITVLA.

Ne clerici joculariores vel histriones a laicis transmissos recipiant. Rubr. I.

NON sine temeritate consuetudines inducuntur; quæ lege damnantur. Cum igitur laicorum importunitate, qui clericis plurimum sunt infesti, consuetudo, quæ potius est dicenda corruptela vel abusus, videatur induci, non sine animarum clericorum provinciæ nostræ periculo: ut cum laici decorantur cingulo militari, seu nuptias contrahunt; joculariores & histriones transmittunt ad clericos; ut eis provideant, prout & idem laici faciunt inter se; ex quo contingit ut cum clerici de ecclesiarum communiter facultatibus sustententur, suo patrimonio proprio consanguineis re-

ANNO
CHRISTI
1186.Corr. ip-
sam.

servato, ipsas facultates ecclesiarum pia fide-
lium devotione collatas ecclesiis, ex quibus
debent pauperes sustentari, distribuant, seu po-
tius effundant in huiusmodi usus illicitos, pro-
pter quæ multum denigratur clericorum hon-
estitas. Talem autem & tantum volentes re-
movere ab usum: statuimus, ut nullus clericor-
um nostræ provincie, quocumque fungatur
honore vel statu, a talibus jocularibus vel hi-
strionibus transmissos recipiat, seu provideat ali-
quid propter victum, etiam transendo. Si quis
autem contra fecerit, duplum ejus quod dedit
joculatori vel histrioni, restituere ecclesie
a qua habet beneficium, teneatur, per ipsum^B
in usus pauperum convertendum.

De pauperibus alendis & vestiendis. Rub. II.

Doctores illius præcipui prædicatoris egre-
gii institutione freti, ad pietatis exercitium
nostræ provincie clericos cum remuneratione
thesauri Domini invitamus, & præsertim
prælatos, qui quanto plura a mundi autore ac-
cepisse cernuntur, tanto ad plurima tenentur
obnoxii: quia cum dona augmentur, rationes
etiam crescunt donorum. Hoc non attendentes
quamplures ecclesiarum prælati, quotidie
epulantur splendide, & cibis delicatis super-
flue utuntur ad velle, ac quadruplicata sibi in-
dumenta conservant: & ostiis clausis aforis,
ex Christi pauperibus alii cupientes saturari de
micis quæ cadunt de mensa ipsorum, clamant
ad ostium, & nemo aperit; alii verecunde in
eorum domibus se includunt, vel quia car-
nem suam vili etiam indumento cooperire non
possunt, seu quia verecundum est eis, propter
conditiones quæ insunt, publice mendicare,
dum nemo illis manum porrigit adjutricem:
isti semper esuriunt, & illi abundant, & ci-
bi, quibus tales pauperes alii deberent, ne-
glecti in domo corrumpuntur & dissipantur,
& eorum indumenta tinea comeduntur.
Quantum autem in præmissis excedant, cui
Dominus plus discretionis donaverit, plus ad-
vertat, quia amplius requiretur ab eo. Porro
volentes ipsos, tam penarum timore, quam
præmiorum retributione excitare, & inducere
ad opera pietatis: hoc laudabili concilio ordi-
namus, ut per provincie nostræ prælatos, &
clericos universos, prout eis suppetunt facul-
tates, necessaria pauperibus ministrantur. Is
autem suffraganeorum nostrorum, qui per to-
tam septimanam quatuor, semel in die, refe-
cerit pauperes; abbatum, qui duos; archidia-
conorum, præpositorum, archipresbyterorum,
& aliorum prælatorum, qui unum; ac alio-
rum clericorum, qui semel in die, in septi-
mana refececit pauperes: de penitentia in-
junctis eidem, unius anni indulgentiam ha-
beat. Hanc etiam indulgentiam illi concedi-
mus, qui novum pauperi dederit indumen-
tum: si autem antiquum, quadraginta die-
rum indulgentiam de injuncta ei penitentia
relaxamus.

De honestate & habitu clericorum. Rubr. III.

Licet sit canonica sanctione statutum, ut ex-
communicatorum clerici arma portantes, & ut ha-
bitum, coronam, & tonsuram deferant cõgruen-
tem, & sæpe ab ecclesiarum prælati, jurisdic-
tionem habentibus, clerici nostræ provincie mo-
neantur, ne in præmissis excedant: eorum ta-
men parvipendentes monitionem, non videntur
de excommunicatione curare. Volentes, præ-
dictos spiritualia vincula contemnentes, tempo-
rali poena ab his compesci, propter quæ non mo-
dice derogatur ecclesiasticæ honestati: statui-
mus, ut si quis de cætero post publicationem hu-
jus concilii inventus fuerit publice arma portare,
absque justa & manifesta causa, ac licentia sui
diocessani, pro quolibet armorum, a suo præla-
to jurisdictionem habente condemnentur in so-
lidos quadraginta, ad minus: nec prælati ipso-
rum, ex quo sine causa & licentia sui prælati fue-
rint reperti culpabiles, possint omittere quin
condemnent, & exigant, prout culpa ipsorum
requiret: cum hoc statuamus in favorem eccle-
siasticæ honestatis. Qui autem compertus fuerit,
habitu, coronam, vel tonsuram incongruen-
tem portare notabiliter: pro vice qualibet in
quinquaginta solidos condemnentur.

De promotione habentium parochiales ecclesias.
Rubrica IV.

Et si ad regimen parochialium ecclesiarum
assumpti, ante generale concilium Lugdunen-
se, quod incipit, *Licet canon*, ex quo præ-
fixo a canonibus tempore se non fecerint in
presbyteros ordinari, de jure a ministerio sive
ab officio eis commissio removeri possint & de-
beant, & aliis eorum ecclesie concedi: quia
tamen in executione memorati juris se multi
exhibent negligentes, nos ipsorum negligenti-
am hoc salubri concilio supplere volentes,
statuimus: ut infra proximum festum resurre-
ctionis Dominicæ se faciant in presbyteros ordi-
nari. Quod si infra tempus præfatum, se in
presbyteros promovendi non fecerint, nulla alia
monitione præmissa, omni jure, quod in
ipsis ecclesiis habebant, decernimus fore pri-
vatos. Licet generale concilium Lugdunen-
se assumptos post ipsum concilium, ad regi-
men ecclesiarum parochialium, nulla etiam
præmissa monitione, decernat esse privatos
ipsis ecclesiis, nisi se fecerint a sibi commissi
regiminis tempore in presbyteros ordinari: sunt
tamen quidam, qui mentem dicti concilii cir-
cumveniunt, facientes se in fine anni, post-
quam privati fuerint, eligi iterato. Contra do-
losos tales providere volentes, statuimus ut si-
ve per dolum, sive per negligentiam steterint,
seu alio fraudulento modo quocumque, quod
promoti non fuerint infra annum, ipso facto
quoad rectorias ipsarum ecclesiarum, vel ad
quas se neglexerint facere promovendi, quan-
tum ad electiones, quæ in ipsis ecclesiis primo
occurrerint faciendæ, inhibere* indicamus.

ANN
CHRIS
1236Concilia
Lugdunen-
se 11. c. 1.* Corr. 11
1211.

De

De quotidianis distributionibus. Rubrica V.

Dignum est, ut quos ad vitæ decora domesticæ laudis exempla non revocant, saltem correctionis medicina compeſcat. Sane relatu comperimus plurimorum, in nonnullis ecclesiis nostræ provinciæ consuetudine observari, & in aliquibus aliis constitutione firmatum, ut præter redditus beneficiorum, & præbendarum (de quibus nihil ad præsens volumus immutari) prout quotidie recident, redditus aliquos alios, tantum in ecclesia residentes, pro rata residentia, quam in ecclesia faciunt, percipiunt: & quod ad hujusmodi consuetudinem & statutum, quidam prava interpretatione obaudientes, ac minus quæ Dei sunt cogitantes, in animarum suarum periculo, dum tamen in camera resideant, dato quod intrent in ecclesiam ad Divinum officium celebrandum tantum semel in mensc, ipsos redditus specialiter ob favorem residentia deputatos, ut Deo & ecclesiæ serviat, & Divinæ laudis organa in ipsa horis singulis decantentur, sibi usurpant: propter quæ generatur grande scandalum proximorum qui ecclesiæ militant, prout debent, ac refrigescit in eis laudabile propositum, quod habebant. Ne igitur culparum illorum efficiamur participes, ipsa prava interpretatione sumpta, ac tali consuetudine observata, statuimus declarando, & statuendo declaramus, ut illi tantum dicantur in ecclesia residentes, quoad præmissos redditus qui distribuuntur, prout quotidie recident, seu sit bladum, seu vinum, sive sint pecuniæ, vel alia bona, qui in ecclesia sua cum fratribus aliis horis debitis pensum servitutis nostræ, videlicet Matutinum, Laudes, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas, Completoriumque persolverint: alioquin nihil percipiant ex ipsis redditibus, nisi prout servierint ecclesiæ, juxta ordinationem nostram infra proxime annotatam

Et ut hæc constitutio inviolabiliter observetur, volumus, & sub excommunicationis pœna mandamus, ut infra duos menses, a die publicationis præsentis concilii comparandos, omnes & singuli clerici ecclesiarum nostræ provinciæ, ubi sunt plures clerici ordinari, & tales sunt redditus, de quibus supra præmissimus, hanc teneantur constitutionem sacramento firmare, & omnes etiam qui in posterum assumantur, anrequam ad redditus admittantur. Vbi vero in ecclesia redditus tales non sunt, dicecesani locorum in synodis suis, quas eos contigerit celebrare, provideant, prout secundum Deum melius poterunt, ne in ipsis ecclesiis horis canonicis officium negligatur. Quod si major de capitulo, vel ubi omnes sunt pares, qui pro-

Concil. general. Tom. XI.

Aximo ipsis clericis præest, non fecerit hoc sacramentum præstari: sui beneficii periculo subiacebit, multandus per provinciale concilium, seu superiorem ipsius, vel per alium qui hoc possit.

Proximum supra scriptum concilium, in quantum rite possumus, ordinare & declarare volentes: statuimus ut infra duorum mensium spatium a die publicationis hujus concilii, ordinetur, quot & quantum habere debeat qui Matutino interfuerit, & aliis horis canonicis, ex redditibus de quibus supra proximo concilio est præmissum, ubi tales sunt redditus. Et quia in specie dare in hoc doctrinam non possumus, cum aliqua ecclesiæ plus abundant, aliæ vero minus: prout possumus, providemus hoc modo, videlicet, ut qui Matutino interfuerit, duplum ejus habeat quod habebit qui erit in Missa; qui autem Tertiarum & Sextarum, medietatem ejus habeat quod ei fuerit datum in Missa; & idem in Nona servetur, quod est in Tertia & Sexta præmissum; qui autem in Vesperis & Completorio, tantum habeat quantum qui Missæ interfuerit, secundum præmissa. Ut clare intelligas, suppone quod decem sint denarii distribuendi in dies pro quolibet canonico: de ipsis decem denariis dabis ei qui interfuerit Matutino denarios quatuor; qui Missæ, duos; qui Tertiarum & Sextarum, unum; & unum qui interfuerit Nonæ; & qui interfuerit Vesperis & Completorio, dabis duos denarios, ut dedisti in Missa.

Verum quia nec sic est, secundum quod præmissum est, ad plenum contra dolosos provisum, qui venire possent ad horas canonicas, non tamen hora debita, & in hora debita, non tamen starent quousque officium compleretur: contra eos statuimus, ut is dicatur Matutino interesse, qui ad ecclesiam venerit antequam Venite cum hymno canteretur, cum hymnus dicitur: alias cum dicitur, Venite, cum primo psalmo, ex quo hymnus runc non cantatur; & steterit quousque Prima completa fuerit. Qui Missæ, antequam cantetur Kyrie eleison, & steterit quousque fuerit finita Missa. Qui Tertiarum, Sextarum, Nonarum, Vesperis, & Completorio, antequam psalmi incipiuntur, & steterint quousque fuerint dictæ horæ perfectæ. Aliter nihil percipiant. Quicumque autem contra fecerit, præter reatum perjurii, teneatur ad duplum illius quod perceperit restituendum ecclesiæ, cui servitium debitum est subtractum, convertendum in ornamenta ipsius ecclesiæ.

In aliis autem ecclesiis, ubi redditus non sunt tales: locorum ordinarii, in quantum commode poterunt, remedium salubre adhibeant, ut ipsis serviat ecclesiis, prout decet. Et ne per præsentem aliqua fiat fraus, ordinamus quod campanarum horarum in no-

Iiii iij &c &

ANNO
CHRISTE
1286.

De & die tantum pulsentur, quod omnes A
confratres se possint parare ad intrandum
ecclesiam, nec incipiatur officium, antequam
campana pulsare cessaverit.

Vt misericordia temperemus rigorem, .
statuimus & ordinamus, ut illi etiam reside-
re dicantur, quoad superscriptos reditus,
dato quod non intersint horis Divinis, qui
solennem medicinam receperint, per tres
dies proxime subsequentes; & qui minutio-
nem celebraverit, per duos dies; & alii
etiam, qui infirmitate gravati, absque la-
sione gravi suae personae venire non possunt,
illi etiam qui dicta de causa exeunt. Item B
vel illi qui ad superfluitatem corporis depo-
nendam exeunt, dum tamen sic cito re-
deant, quod contra hujus concilii, & supra-
scriptorum conciliorum mentem non no-
tentur fecisse. Et propterea volumus, &
mandamus: quod omnes ista tres constitu-
tiones juramento firmetur, quod contra
ipsas, vel earum aliquam, non committetur
fraus vel dolus per eos.

De testamento usurariorum. Rubrica VI.

Concilium
Lugdunense
11, cap. 27.

Cognoscentes salubrem constitutionem C
generalis concilii Lugdunensis, quae incipit,
Quamquam usurarii manifesti, ac volentes ip-
sam intra provinciae nostrae terminos ab om-
nibus inviolabiliter observari: statuimus
quod nullus notarius nostrae provinciae, ali-
cujus usurarii testamentum conficiat, seu
ubi conficiatur, intersit: nisi presbyter paro-
chialis sit praesens, cujus est parochianus tes-
tator: & ante omnia, si dictus presbyter po-
stulaverit, quod forma fuerit dicti concilii
observata.

Si quis autem notarius dictae provinciae D
contrarium scienter attentaverit, in ipsum
per hanc nostram constitutionem excom-
municationis sententiam promulgamus. Et
ne parochiales presbyteri, in tenore praedi-
cti concilii, aliquo decipiantur errore: vo-
lumus & mandamus, quod omnes praefati
presbyteri tenorem dicti concilii teneantur
habere, & quod locorum ordinarii in epi-
scopalibus synodis annuatim per singulas
dioceses celebrandis, per se, vel per aliam
personam sufficientem, dictum concilium
suo clero exponant, & aperiant ita clare,
quod nullus habeat justam causam igno-
randi ea quae continentur in eo.

De decimis. Rubrica VII.

Cum jure Divino & humano decimae de-
beantur, & in signum universalis domini
sibi ipsas Dominus reservaverit: exa-
ctionem ipsarum praeterite non possumus
nec debemus, absque animarum periculo
nobis subjectarum, & ecclesiarum nostrarum
lesione enormi. Proinde statuimus, ut

ecclesiarum praetati, & clerici universi no-
strae provinciae, quibus debentur decimae de
consuetudine vel de jure, sint solliciti exige-
re decimas ab iis qui eis tenentur, ac dioece-
sani ipsorum se pronos exhibeant absque
damno morae in monitionibus & coactioni-
bus inferendis: ut videlicet, monitione pra-
missa canonica, excommunicent decimas
non solventes, nec negligant nec retardent
quae in hoc casu fuerint facienda de jure.
Quod si aliquis contemnens decimas solve-
re, excommunicationis fuerit ligatus sen-
tentia, & eam per mensem sustinuerit ani-
mo indurato: contra ipsum contumacem,
quoties dioecesanus fuerit requisitus, teneat-
ur invocare cum effectu sollicito auxilium
brachii saecularis. Si quis suffraganeorum
nostrorum in executione hujus statuti fue-
rit negligens vel remissus: per suum metro-
polititanum, vel per concilium provinciale
subsequenti tempore celebrandum, durissi-
me redarguatur, & etiam puniatur.

*De criminibus & delictis specialiter episcopis
reservandis. Rubrica VIII.*

Ne ducatum praebat caecus caeco, casus,
in quibus volumus solos adiri episcopos, per
hanc nostram constitutionem ecclesiarum
rectoribus nostrae provinciae intimamus: di-
stricte eis sub excommunicationis poena
mandantes, ne de his se ullatenus intromit-
tant, sed illos ad suum in his casibus dioe-
cesanum remittant, qui in his, vel eorum ali-
quo, eis voluerint confiteri. Casus autem
sunt hi: videlicet, cum quis petit absolvi ab
excommunicatione majori lata, vel inducta
ab homine, vel a jure: item incendio & cri-
mine publico: sicut in blasphemante Deum,
vel sanctos: item in voto qualitercumque
emisso: & cum illis, qui filios oppresserunt
ex proposito, sive casu: & cum quibuslibet
homicidis & facilegis, falsariis, violatori-
bus ecclesiarum & immunitatum ecclesia-
sticæ libertatis, & sortilegis: item cum iis
qui cum brutis libidine polluuntur: item
cum incestuosis & corruptoribus sanctimo-
nialium: & in omni occupatione, usurpa-
tione & detentione rei alienae, ubi eui resti-
tutio fieri debeat non inveniri potest: item
cum perjuris, & clandestine matrimonium
contrahentibus, ex quo matrimonio dubi-
tatio oriatur, vel oriri possit: & in omnibus
aliis criminibus, delictis & excessibus, in quibus
de consuetudine generali vel speciali
episcopis reservatur confessio.

De immunitate ecclesiarum Rubrica IX.

Quoniam quidam perditionis filii liber-
tatem ecclesiae attributam nituntur infringere,
quin immo esse a se plura ordi-
nantur remedia, semper tamen de malo
prola-

ANNO
CHRISTE
1286.f. licet
affid.

prolabuntur in pejus, ac in sua pertinacia
darius confirmantur: oportet nos vigilantia
studio intendere ad reprimendam ipsorum
malitiam perverforum. Attendentes igitur,
quod licet ſinguli qui ſtatuta edita, & con-
ſuetudines introductas contra eccleſiæ li-
bertatem ſervari fecerunt, vel fecerint, qui-
ve ſecundum eadem ſtatuta, ſeu conſuetu-
dines, præſumpſerunt, vel præſumpſerint ju-
dicare, necnon ſtatutarii & ſcriptores ſtatuto-
rum ipſorum, poteſtates, conſules, & re-
ctores locorum, ubi de cætero hujusmodi
ſtatuta vel conſuetudines introductæ fue-
runt, editæ vel ſervatæ, majoris excommu-
nicationis ſint ligati ſententia; hi tamen,
iſta excommunicationis ſententia vilipen-
ſa, in ipſorum animæ detrimentum, per-
ceptioni ſacramentorum, & participationi fi-
delium ſe immiſcent: hoc non valentes to-
lerare vel diſſimulare diutius, abſque eccle-
ſiarum noſtræ provinciæ læſione enormi, vo-
lumus & mandamus, ut annis ſingulis in
nativitate & paſchate reſurrectionis Domini,
ac in ſolennitate ſanctorum omnium, o-
ram ſideli populo denunciatur publice in
Miſſarum ſolenniis, omnes & ſingulos ſu-
praſcriptos, in majoribus eccleſiis civita-
tum, caſtrorum, & aliorum locorum, ubi
ſunt conventuales vel collegiatæ eccleſiæ
noſtræ provinciæ, majoris excommunica-
tionis vinculo fore ligatos. Inſuper mone-
mus poteſtates & rectores, antianos, con-
ſiliarios, & officiales, quibuſcumque nomi-
nibus nuncupentur, civitatum, caſtrorum,
& locorum provinciæ noſtræ: quod iſta ſta-
tuta infra meſes duos, a die publicationis
præſentis concilii computandos, de capitu-
lariis ſuis deleri faciant. Et quoniam con-
temptu creſcente, pœna debet augeri: ad
privationem omnium honorum, officiorum,
gratiarum, immunitatum, privilegiorum
omnium, ac inſuper feudorum, & bonorum
omnium aliorum, quæ ab eccleſiis noſtræ
provinciæ tenent, procedemus, prout credi-
derimus eſſe de jure: niſi iſta ſtatuta de ſuis
capitularibus deleri fecerint, ut ſuperius eſt
præmiſſum, infra terminum ſupraſcriptum.
Quod ſi nec ſic a tam nequam propoſito cu-
raverint reſilire: a quocumque cujus inter-
ſit, denunciatione facta metropolitano, qui-
erit pro tempore, in ſequenti provinciali
concilio, ante omnia teneantur in concilio
præſidentes, ſuper hoc præmiſſis aliis, cura
ſolicita providere.

Lectæ & publicatæ fuerunt prædictæ conſtitutio-
nes, ſtatuta, & ordinamenta, in choro ſuperiori ſancti
Mercurii Foroliviensis, & ordinatæ & confirmatæ per
ſupraſcriptos venerabiles patres, dominum archiepi-
ſcopum & ſuffraganeos ejus, ſcilicet dominum S. epi-
ſcopum Imolenſem, dominum Y. Dei gratia epiſco-
pum Faventinum, dominum R. Dei gratia epiſco-
pum Foroliviensem, dominum Thaddæam Dei gra-

A tia epiſcopum Forlipopiliensem, dominum Aimeri-
cum Dei gratia epiſcopum Cæſenatenſem, dominum
Henricum Dei gratia epiſcopum Saxenatenſem, &
dominum B. Dei gratia epiſcopum Adriensem, &
procuratores epiſcopi Bononiensis, epiſcopi Cervien-
ſis, epiſcopi Mutinenſis, epiſcopi Parmenſis, ſub anno
Domini milleſimo ducentefimo octogefimo ſexto,
Indiſtione decimaquarta, die octava menſis Julii, præ-
ſente multitudine clericorum.

Die prædicto in palatio populi communis Forli-
vii, quod inhabitat dominus comes Romandiolæ, ve-
nerabilis pater dictus dominus archiepiſcopus com-
miſit & mandavit domino Michaeli archidiacono
Ravennati, ut in præſentia prædictorum epiſcopo-
rum, & de ipſorum conſilio definiret, quod per ipſum
dominum archiepiſcopum deberet reiterari viſitatio
per provinciam eccleſiæ Ravennatis. Actum, &c.
In nomine Domini. Amen.

Injuncti a domino noſtro Bonifacio archiepiſcopo
Ravennate officii cura ſolicitat, ut hiſ quæ a ſanctis
patribus inſtituta cognovit, ſtudio vigilantia intendat.
Cum ergo per omnes provinciæ ejuſdem decretæ die-
ceſes viſitationem perfecit, prout, Deo annuente, ſe-
cure potuit, eique liceat viſitationem per eandem
reiterare provinciam, ſupraſcriptorum ſuffraganeo-
rum reſuſcitato conſilio: de ſpeciali mandato & com-
miſſione ipſius domini archiepiſcopi, nobis Michaeli
archidiacono Ravennati facta, definimus viſitatio-
nem per eandem provinciam reiterari debere per do-
minum archiepiſcopum ſupraſcriptum. Facta fuit
definitio, &c.

*** CONCILIVM BITVRICENSE

ANNO
CHRISTI
1286.

A Simone de Bello loco archiepiſcopo chim ſuffra-
ganeis celebratum, xv. Kal. Octobr. ann.
M C C L X X X V I.

Ex cœdi ce MS. collegii Pariſ. Soc. IESV.

TITVLI CAPITVLRORVM.

1. De corrigendis & dirimendis matrimoniis.
2. Ne matrimonia infra legitimam ætatem, vel clan-
deſtine, contrahantur.
3. Vt nemo cognitiones cauſarum uſurpet extra loca
ſua iuriſdictionis.
4. Ne archidiaconi, &c. habeant officialem extra ci-
uitatem.
5. Vt parochi non gaudeant fructibus, donec ſint in ſa-
criſ ordinibus.
6. Vt clerici peregrini non admittantur, niſi com-
probati.
7. Vt clerici focarias non habeant.
8. Vt filii preſbyterorum illegitimi, in eorum domibus
non nutriantur.
9. Vt clerici qui per annum in excommunicatione ſuſ-
tinent, beneficio priventur.
10. Vt eccleſiarum rectores deſcripta habeant nomina
excommunicatorum, & eos feſtis diebus de-
nuncient.
11. Vt habeant iidem & legat conſtitutionem Gregorii X.
& aliam Simonis legati, contra impedientes iuriſ-
dictionem eccleſiaſticam.
12. Vt obſervetur conſtitutio Gregorii X. Quia non-
nulli de reſcriptis.
13. Vt omnes ſemel in anno conſtituantur.
14. Vt rectores eccleſiarum legant conſtitutiones ponti-
ficum, de proprio ſacerdote, & de privilegiis re-
gularium.

ANNO CHRISTI 1186.

ANNO CHRISTI 1186.

- 15. *Ut parochi obseruent eos qui communicant cum excommunicatis.*
- 16. *Ne quis excommunicatum, ab ordinario non absolutum, absoluat, aut tradat ecclesiastica sepultura.*
- 17. *Ne usurarii ad sacramenta & sepulturam ecclesiasticam admittantur.*
- 18. *De disciplina regularium.*
- 19. *Ne monachi habeant proprium.*
- 20. *Ne prior mutuetur ultra 60. solidos Thron.*
- 21. *Ut ab ecclesiis amoveantur arca, & similia.*
- 22. *Ut in ecclesiis chorea non fiant.*
- 23. *Ne monachi minores 20. annis, morentur in prioribus non conventualibus.*
- 24. *Ne mulieres morentur in domibus regularium.*
- 25. *Ut decime non accipiantur a laicis.*
- 26. *Ut mortuis vel amotis prioribus, prioratus non vacentur.*
- 27. *De testamentis non occultandis.*
- 28. *De executoribus testamentorum.*
- 29. *Ut episcopi exequantur testamenta, si executores sint negligentes.*
- 30. *Ut testamenta fiant coram proprio sacerdote.*
- 31. *De compellendis excommunicatis ut faciant se absolvi.*
- 32. *Ut religiose festa seruentur.*
- 33. *Ut suffraganei, & inferiores iudices, appellationibus deferant.*
- 34. *Ut officiales archiepiscopi non impediant iurisdictionem suffraganeorum, & aliorum.*
- 35. *Ut quisvis ordinarius requisitus, mandet executioni sententiam latam in eos qui minuant iurisdictionem ecclesiasticam.*

P R Æ F A T I O.

QVonia constituciones conciliorum prædecessorum nostrorum diversas reperimus; sicque vagabundas, quod tanquam incertæ per totam provinciam vacillabant, ex quo inconveniens sequebatur, quod aliqui per constituciones erant pœnis multiplicibus obligati, alii excommunicati, alii suis beneficiis privati, ignorantes pœnas, sententias, & præcepta, quæ in prædictis conciliis continentur: idcirco ad utilitatem, pacem, & tranquillitatem provincie, ne labilis hominum memoria possit ignorantiam prætereundere in futurum, constituciones antiquas scripto, ex assensu totius concilii, dignum duximus comprehendendi, & sigillorum nostrorum munimine roborari: adicientes constituciones alias, & dubia quæ erant in prioribus declarantes: præcipientes, ut ab omnibus vocatis ad concilium habeantur, & ut semel in anno in synodis episcopalibus publice & perfecte legantur.

C A P I T V L A.

I. De corrigendis & dirimendis matrimoniis.

IN primis ad instar prædecessorum nostrorum, nos archiepiscopus Simon, cum suffraganeis nostris, de consilio & assensu totius concilii, statuimus, quod iudices ecclesiastici, ad quos spectat cognitio & definitio causarum matrimonialium, in corrigendis & dirimendis matrimoniis, cum omni maturitate & consilio peritorum procedant: & quod matrimonia illicite contracta, timore vel amore nullatenus sustineant, sed ad illa separanda, omni dilacione & excusatione

A exclusa, procedant; capellani autem parochiales, matrimonia, quæ in suis parochiis illicite contracta cognoverint, studeant diocesanas, aut eorum officialibus, quam citius commode potuerint, intimare: quod nisi fecerint, superiorum suorum arbitrio graviter puniantur.

II. Ne matrimonia infra legitimam ætatem, vel clandestine, contrahantur.

Item districte inhibemus, ne ante ætatem legitimam masculus vel fœmina matrimonium contrahant, & nisi in facie ecclesiæ, atque bannis prius editis iuxta morem, & ne aliqui in tali matrimonio interesse præsumant. Quod si infra ætatem legitimam matrimonium contrahere attentent: tam contrahentes, quam illi qui scienter & sponte intererunt, arbitrio ordinarii puniantur. Nec calumniose præteendant, quod malitia supplet ætatem: cum constat huiusmodi cognitionem ad ordinarium pertinere. Sed quantum ad contrahentes clandestine, & cooperatores: & scienter præcæntes: omnes, statutum antiquum super hoc editum innovando, excommunicationis vinculo innodamus, siue sint clerici, vel laici, vel religiosi.

III. Ut nemo cognitiones causarum usurpet extra loca suæ jurisdictionis.

Sane quia nonnulli cognitiones causarum matrimonialium, necnon de sacrilegiis, aut aliis majoribus causis, usurpare nituntur, aut de aliis cognoscunt extra loca suæ jurisdictionis, in quibus non sunt cognoscere consueti: statuimus & prohibemus, ne de cætero talia attentent, nisi de consuetudine præscripta, antiqua, & approbata, fuerit obtentum, aut nisi eis specialiter sit commissum, ab eo qui potestatem habeat committendi. Quod si factum fuerit, superioris arbitrio punietur. Et processus non teneat ipso jure: causam etiam non præbeat præscribendi.

IV. Ne archidiaconi, &c. habeant officialem extra civitatem.

Item statutum renovantes antiquum, firmiter inhibemus, ne archidiaconi, archipresbyteri, seu alii jurisdictionem habentes ecclesiasticam, extra civitatem habeant officium: sed extra civitatem in personis proprii officium suum fideliter expleant. Et si aliquis processus habitus fuerit coram talibus iudicibus, quod fieri prohibemus: eum decernimus non tenere. Hoc autem intelligimus, nisi quatenus de antiqua, præscripta, & approbata consuetudine, fuerit obtentum. Illud etiam quod in contrarium ab eis

leg. officialem

cis attentabitur, causam non præbeat præscribendi.

V. *Vt parochi non gaudeant fructibus, donec sint in sacris ordinibus.*

Item statutum antiquum invenimus editum per hæc verba: Statuimus, ut clerici in majoribus ordinibus constituti, ad regimen parochialium ecclesiarum præsentati, in ecclesiis, per diocesanum instituti, fructibus non gaudeant donec fuerint in sacris ordinibus: sed in utilitatem ecclesiæ, secundum quod diocessano expedire videbitur, convertantur.

VI. *Vt clerici peregrini non admittantur, nisi comprobati.*

Item nullus presbyter, vel clericus peregrinus, ad celebrandum, prædicandum, vel officium publice populo in ecclesia, admittatur: nisi per diocesanum, vel suos fuerit comprobatus.

VII. *Vt clerici focarias non habeant.*

Item nullus sacerdos, vel clericus beneficiatus, mulierem in domo habeat suspectam. Præcipitur autem archipresbyteris in virtute præstiti iuramenti, quod per archipresbyteros suos hac vice discurrant, & omnes mulieres suspectas a domibus presbyterorum & clericorum beneficiatorum expellant. Si quis autem prius canonice monitus, deinceps convictus fuerit concubinam seu fornicariam in domo propria habere: privetur ecclesia, seu beneficio, nisi prælatus ejus ex causa probabili dispensandum viderit cum eodem.

VIII. *Vt filii presbyterorum illegitimi, in eorum domibus non nutriantur.*

Filios autem illegitime natos presbyterorum, & clericorum beneficiatorum, nutriti in domibus propriis eorum penitus prohibemus. Quod si contra fecerint, puniantur arbitrio prælatorum, Presbyteri autem negotiatores publici, & tabernas frequentantes, seu aleatores, pœna simili puniantur.

IX. *Vt clerici qui per annum in excommunicatione fuerint, beneficio priventur.*

Item statuimus, quod clerici beneficiati, qui per annum in excommunicatione persistierint, si negligentes in petenda absolutione fuerint, beneficio omni jam adepti priventur: nisi cum eis per diocesanum fuerit dispensatum.

A X. *Vt ecclesiarum rectores, descripti habeant nomina excommunicatorum, & eos festis diebus denuncient.*

Quoniam excommunicati, communioni hominum irreverenter se ingerunt, & nonnulli etiam cum excommunicatis participare non formidant in periculum animarum: ne aliquis per ignorantiam super his se excusare valeat, statuimus quod singuli ecclesiarum rectores, & eorum loca tenentes, habeant rotulos, quilibet suum, in quo scribant omnia nomina excommunicatorum suæ parochiæ, & quorum autoritate, & ad quorum instantiam, sunt excommunicati, & tempus excommunicationis; & eos sic excommunicatos denuncient publice in suis ecclesiis, diebus Dominicis & festivis, donec de absolutione constet eis evidenter. Inhibeant nihilo minus parochianis suis, ne cum eis participare præsumant; alioquin noverint quod contra eos durius procedetur.

XI. *Vt habeant iidem & legant constitutionem Gregorii X. & aliam Simonis legati, contra impediennes iurisdictionem ecclesiasticam.*

Præcipimus etiam sub pœna suspensionis, quod omnes parochiales presbyteri habeant illas duas constitutiones: Videlicet Gregorianam, quæ incipit, *Quicumque*; & Simonis legati, quæ incipit, *Cum iuris utilitas*, contra impediennes iurisdictionem ecclesiasticam, in Gallico seu vulgari suo, & Latino; & eas legant saltem semel in mense, & eas diligenter exponant populo, quod nullus sæcularis possit se super hoc prætextu ignorantie excusare. Quarum constitutionum tenores immediate sequantur.

D *Constitutio edita in concilio Lugdunensi a Gregorio papa decimo.*

Quicumque pro eo quod in reges, principes, barones, nobiles, ballivos, & quoslibet ministros eorum, aut quoscumque alios, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententia fuerit promulgata, licentia alicui dederit occidendi, capiendi, seu alias in personis, aut bonis suis, vel suorum, gravandi eos qui tales sententias protrulerint, sive quorum sunt occasione prolata, vel easdem sententias observantes, seu taliter excommunicatis communicare nolentes: nisi licentiam ipsam re integra revocaverint, vel si ad bonorum captivum, occasione ipsius licentia, sit processum: nisi bona ipsa fuerint intra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa: sit excommunicationis sententiam incidant ipso facto. Eadem sint quoque sententia innodati omnes, qui ausi fuerint prædicta licentia data uti, vel aliquid præmissorum, ad quæ committenda licentiam dari prohibemus, alias committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spatio, ex tunc ab ea non possint nisi per sedem apostolicam absolutionis beneficium obtinere. Datum Lugduni Kal. Novemb. pontificatus nostri anno tertio.

ANNO
CHRISTI
1286.

Constitutio Simonis legati factam in concilio Bituric.

Concil. Bi-
tur an.
1277. c. 16.

Cum juris utilitas et tantis excogitata vigiliis, sufficienter nequeat prosperari, si procellus ministrorum iustitiae contingat iniquorum machinationibus impediri: ut illorum audaciam, quos amor Divinus a malo non revocat, saltem rigor ecclesiasticae coerceat disciplina: sacri concilii duximus provisione statuendum, quod si quis, cuiuscumque dignitatis & conditionis existat, nuncios aut executores ecclesiasticorum iudicium, aut alios litteras eorumdem aetate iudicaria deferentes, hac occasione verberare, capere, detinere, occultare, carceri mancipare, mutilare, aut, quod gravius est, interficere, litteras vel acta praedicta personis memoratis auferre, seu ea rumpere, cancellare, aut alias destruere quomodo, vel sic ablati celare, praesumpserint; aut ut ista fiant, procuraverint, vel facientibus consilium, vel opem duxerint adhibendam: excommunicationis sententia, quam ex nunc proferimus, subiaceat ipso facto, a qua, nisi prius tam iudici, cuius autoritatem contempserint, quam passo injuriam, & ceteris quorum intererit, prout excessus postulabit atrocitas, satisfaciant competenter, nullatenus absolvantur. Ad quorum memoriam observandam, & praemissorum testimonium, sigillum nostrum praesentibus duximus apponendum. Datum in eodem concilio anno Domini MCCLXXVII. Romana ecclesia vacante.

XII. *Ut observetur constitutio Gregorii X. quia nonnulli de rescriptis.*

Item illam constitutionem de rescriptis, *Quia nonnulli*, ab omnibus praecipimus arctius observari, in omnes transgressores scienter, excommunicationis sententiam promulgantes. Ne autem de constitutione huiusmodi, sive de iis quae continentur in illa, praetendi possit ignorantia, & diversi modi in ea constitutione contenti, quibus plerique litteris apostolicis abutuntur, ex ipsius constitutionis inspectione plene pateant: tenorem constitutionis ipsius de verbo ad verbum, prout proxime & immediate sequitur, duximus inferendum.

Extra de
rescript. c.
quia non-
nulli.

Quia nonnulli diversis modis, litteris apostolicis abutuntur, statuimus ut quicumque obtentas sub tuo nomine litteras aliis ejusdem sui nominis tradunt, qui quos volunt indebite fatigant per easdem, & qui eas tali modo recipiunt, quique illos contra quos nihil habent actionis, faciunt in iudicium evocari, aut litteras ipsas ad futuras trahunt controversias, quae nondum fuerant tempore impetrationis exorta, seu quemquam super uno negotio, vel etiam maliciose super pluribus personalibus actionibus, quae sub uno iudice possent tractari commodius, per varias littegas coram diversis loca vel indeterminata ad villam quae commune cum pluribus ejusdem provinciae villis habet vocabulum, citari procurat, ut si non comparuerit, excommunicetur quasi contumax; & sic eum a sua intentione repellat: earundem litterarum commodo careant: & adversariis, in moderatis expensis ac damnis, quae propter eos pertulisse constiterit, condemnentur.

* aliquid
tionisXIII. *Ut omnes semel in anno confiteantur.*ANNO
CHRISTI
1286.

Item statuimus quod presbyteri parochiales admoiteant parochianos suos proprios, ut saltem semel in anno de omnibus peccatis suis confiteantur eisdem; & quod nomina sic contentium in scriptis redigant, quibus in festo Paschae viaticum dent: aliis autem denegetur condemnantibus confiteri modo praedicto proprio sacerdoti, aut alicui de licentia ipsius, vel episcopi. Et si anno quo decesserint, confessi non fuerint, ut praemittitur, eis sepultura ecclesiastica denegetur: nisi adeo morte praeventi fuerint, quod possint legitime excusari, & signa poenitentiae in ipsis apparuerint evidenter. In praedictis autem confessionibus diligenter inquirent a subditis, si jurisdictionem ecclesiasticam impediunt, seu etiam impediverunt. Quod si confiteantur, ad diocesanum, vel ad ejus mandatum, mittantur absolvendi, vel ad sedem apostolicam, secundum quod negotii qualitas postulaverit.

XIV. *Ut rectores ecclesiarum legant constitutiones pontificum, de proprio sacerdote, & de privilegio regularium.*

Praecipimus etiam sub poena excommunicationis, universis ecclesiarum capellanis curatis, quod habeant in vulgari & Latino, constitutionem Innocentii III. editam in concilio generali, quae incipit, *Omnis universi que sexus*; & constitutionem Clementis papae, quae dirigitur fratribus Praedicatoribus; & incipit, *Quidam temere sentientes*. Item habeant illam constitutionem Martini, quae dirigitur fratribus Minoribus; quae incipit, *Ad fructus uberes*: & eas diligenter intelligant, & populo exponant: quod ipsi praedictantibus districte praecipimus observare. Tenores autem dictarum constitutionum hic per ordinem inferuntur.

Constitutio Innocentii III.

Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata, saltem semel in anno, fideliter confiteatur proprio sacerdoti, & injunctam sibi poenitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha eucharistiae sacramentum: nisi forte de proprii sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab ejusdem perceptione duxerit abstinendum. Alioquin vivens ab ingressu ecclesiae arceatur; & moriens Christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur, ne quisquam ex ignorantia caecitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat a proprio sacerdote: cum aliter illum ipse absolvere non possit nec ligare. Sacerdos autem sit discretus & cautus,

Concil. La-
ter. IV.
c. 11.

ANNO
CHRISTI
1286.ANNO
CHRISTI
1286.

tus, ut, more periti medici superfundat vinum & oleum vulneribus fauciat: diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati. Quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum. Caveat autem omnino, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo, prodatur aliquatenus peccatorem: sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque ulla expressione personæ caute requirat: quoniam qui peccatum in penitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum a sacerdotis officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam penitentiam perpetuam in arctum monasterium deturandum.

Constitutio Clementis.

Data ejusdem exempli litteræ ad generalem ordinis Minorum.

Clemens servus servorum Dei, dilectis filiis, magistro & fratribus ordinis fratrum Prædicatorum, salutem & apostolicam benedictionem. Quidam temere sentientes, & ad sobrietatem sapere nescientes, imprudenter præsumunt asserere, quod de licentia, vel commissione aut concessione Romanorum pontificum, vel legatorum apostolicæ sedis, seu ordinariorum locorum, vos sine sacerdotum parochialium ecclesiarum licentia & assensu non potestis libere prædicare populis, audire confessiones, absolvere confitentes, ac penitentias injungere salutaris. Nos igitur volentes assertionem tam temerariam penitus confutare, & elucidare in talibus veritatem: deliberatione provida declaramus, quod si vobis datur licentia, committatur, seu concedatur, a legatis prædictæ sedis, aut ordinariis locorum, (necum a Romano pontifice de quo procul dubio esset erroneum dubitare, quin in omnes sine alicujus consensu, immo etiam inuitis quibuslibet, hujusmodi possit concedere potestatem) populis, legatis ordinariis subditis eisdem, libere prædicare potestis, audire confessiones, absolvere vobis confitentes, & penitentias vobis confitentibus injungere salutaris, aliorum inferiorum prælatorum, & rectorum ecclesiarum, & sacerdotum parochialium assensu, nullatenus requisito: illis casibus exceptis, qui de jure, consuetudine, seu retentione ab eis specialiter facta, prædictæ sedis legatis, & ordinariis prædictis specialiter relinquuntur: ad quos non licet vos manus extendere, nisi vobis specialiter committatur. Ideoque autoritate apostolica districtius inhibemus, ne quisquam super iis, vel eorum quolibet, vos, vel aliquem vestrum, aut etiam confitentes vestros, vel ad prædicationes vestras forsitan accedentes, contra præmissæ declarationis formam aliquatenus molestare præsumat: decernentes nihilo minus irritum & inane, &c. Datum, &c.

Constitutio Martini.

Data litteræ ejusdem exempli ad provinciales ordinis Prædicatorum.

Martini servus servorum Dei, dilectis filiis generali ministro & provincialibus ministris ordinis fratrum Minorum, salutem & apostolicam benedictionem. Ad fructus uberes, quos in agro Dominico, prædicando verbo pariter & exemplo, confessiones audiendo, & per alia virtutum exercitia, sacer ordo vester, & ordinis ipsius humiles professores, produxerunt hæc tenus, & in futurum sperantur Deo auspice producturi, attentæ considerationis acie convergentes: ut fratres ejusdem ordinis, prædicationis & audiendi confessiones officia eo liberius & efficacius exequi valeant, quo certius de ipsorum circa eadem autoritate constabit: tibi, fili, ministro generali per te, vobis vero provincialibus ministris cum diffinitoribus in provincialibus vestris capitulis congregatis, committendi autoritate apostolica fratribus ejusdem ordinis, in sacra pagina eruditius, examinatis, & approbatis a vo-

Concil. general. Tom. XI.

A bis, prædicationis officii, audiendi vero confessiones, absolvendi confitentes, & injungendi eisdem penitentias salutaris, etiam fratribus alias idoneis, concedendi: eisdem quoque supradicti ordinis fratribus, quibus dicta officia per vos taliter commissa sive concessa fuerint, quod eadem libere valeant exercere; plenum damus & concedimus autoritate præsentium facultatem: districtius inhibentes, ne quis fratres ipsius ordinis, quibus dicta officia per vos taliter concedenda duxeritis, ut præmittitur, aut etiam committenda, in exercitio aut executione officiorum ipsorum audeat quomodolibet impedire. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostre cõcessionis & inhibitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Quod si quis attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis **B** Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum Romæ apud S. Sabnam iv. Idus Februarii pontificatus nostri anno primo.

XV. Ut parochi observent eos qui communicant cum excommunicatis.

Item statuimus, ut injungatur capellanis, quod si viderint aliquem participare cum excommunicatis in mensa, vel in domo, aut commerciis, vel consulendo, moneant ipsos, alio mandato non expectato, ut nomina diocæsanis vel officialibus eorum per suas litteras mittant. Circa quod capellani solite & diligenter se habeant, certi quod si in hoc inveniantur remissi & desides, graviter punientur.

XVI. Ne quis excommunicatum, ab ordinario non absolutum, absolvat, aut tradat ecclesiasticæ sepulture.

Sane prospeximus quod nonnulli religiosi, & alii, motui sui sensus potius innitentes, quam considerare volentes, quam grave sit periculum, aliquid ardentare, potissime transgrediendo terminos quos posuere majores; quod posse vergere videatur in contemptum clavium, & fractionem nervi ecclesiasticæ disciplinæ: plerumque aliquorum corpora tradere præsumunt ecclesiasticæ sepulture, qui ab ordinariis suis excommunicati, culpis exigentibus eorundem, per tempora multa in sua contumacia & rebellione persistunt, claves ecclesiæ, & censuram ecclesiasticæ potestatis graviter contemnendo, in detrimentum nimium animarum suarum, & in scandalum plurimorum: sicque, absolute a præfatis ordinariis non obtenta, quin etiam nec petita, finiunt dies suos, dolore assumpto aliquoties a prædictis qui talia corpora sepulture ecclesiasticæ tradere non videntur, quod antequam eos sepeliant, ipsos intelligant fuisse per aliquem presbyterum in gravi infirmitate aliqua absolutos, qua evasione utuntur, ne dum si non plene constet eisdem quod in eo illi positi essent articulo ut debuerit ipsis absolutionis munus impendi: immo etiam et si non

Kkkk ij suffi.

ANNO
CHRISTI
1286.

sufficienter cōstet eisdem, quod prædicti rebelles ab aliquo sacerdote fuerint absoluti. Advertere etiam præsumptores hujusmodi non curantes, quod certis ex causis, quandoque illis quibus absolutionis beneficium impensum est, & qui cum signo veræ penitentia obierunt, iuste denegatur sive differitur ecclesiastica sepultura. Nos igitur, inter alia quamplurima quæ suadent, circa hujusmodi congruum debere remedium adhiberi, considerantes quod sepultura dilata defuncto non nocet.....

ecclesiasticæ vero tradere sepulturæ excommunicatum, nimis perniciosum existeret ac damnosum: præsentis autoritate concilii, salubre istud remedium adhibemus, statuentes & districtius inhibentes, ne aliquis presbyter, aut religiosus, vel quicumque alius, cujuscumque status & conditionis existat, excommunicatos autoritate ordinaria, præterquam in articulo mortis, absolvat, aut tradat ecclesiasticæ sepulturæ, donec ab ordinario defuncti obrecta fuerit licentia specialis. Si vero in contrarium de super defunctis aliquid attentetur a quibuscunque, cujuscumque conditionis existant: tam in eos, quam cooperatores, & qui opem vel consilium seu consensum dederint, & qui expensas ministraverint, & qui præsentis scienter hujusmodi fuerint, excommunicationis sententiam promulgamus. Capellani autem ecclesiarum parochialium districtè præcipimus, quod de hujusmodi statuto & tenore ipsius, plene & publice certificent illos, qui vellent talia attentare: ne fortassis ignorantia prætendatur.

XVII. Ne usurarii ad sacramenta & sepulturam ecclesiasticam admittantur.

Eisdem penis qui usurarios publicos, quos autoritate præsentis concilii excommunicamus, & excommunicatos publice nunciari mandamus, in suis cœmeteriis scienter sepelire præsumunt. Præcipimus etiam universis presbyteris parochialibus, ut singulis diebus Dominicis denuncient, usurarios publicos testari, nec posse, nisi de usuris satisfaciant, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum præsent vel promittant idoneam cautionem, nec posse per constitutiones tradi ecclesiasticæ sepulturæ. Cum hoc etiam præcipimus observari, & per capellanos curatos ecclesiarum parochialium in eorum ecclesiis publice recitari, constitutionem domini Simonis legati, quæ incipit, *Licet regularis observantia professores*: Cujus tenor est talis.

Concil. Bituric. an. 1286. c. 15.
Licet regularis observantia professores, & alios quos sedes apostolica exemptionis seu libertatis majoris decoravit titulis, & privilegiis insignivit, at tollere condignis favoribus intendamus; ipsorumque

A privilegia, quantum ad nos attinet, observare penitus illibata: sicutamen eos suis manere contentos juribus affectamus, quod privilegiorum suorum limites in aliorum injuriam non excedant. Proinde sacro approbante concilio duximus statuendum, districtius inhibentes, ne deinceps religiosi quicumque vel etiam seculares, exceptionis sive libertatis sedis apostolicæ privilegiis communiti, excommunicatos publice, vel nominatim interdictos, seu usurarios manifestos, ad Divina seu ecclesiastica sacramenta, vel ecclesiasticam sepulturam, scienter admittant. Qui si contra fecerint, præter pœnas a jure statutas, ingressum ecclesiæ eo ipso sibi noverint interdictum, donec prolatoribus sententiarum hujusmodi, quorum autoritatem contempserint, & aliis, quorum interesse contigerit, de prædictis excessibus & omnium interesse ac damnis, satisfecerint competenter.

XVIII. De disciplina regularium.

Quia vero id solum bene agitur ut vita hominum corrigatur, ac in nostra provincia multos in religione..... reperimus contra substantiam ordinis sic errantes, quod religione penitus deficiunt: statuimus, ut in choro, capitulo, refectorio, & dormitorio, regula observetur, nullus cameram singularem habeat, præterquam infirmarius, nisi necessitas officii id exposcat: in qua sibi jacere, & non comedere licebit, nisi de abbatis licentia speciali: quod raro & ex causa fiat. Eisdem vestibus, & ejusdem coloris, quilibet religiosus in suo loco utatur.

XIX. Ne monachi habeant proprium.

Item inhibemus, ne monachi, nisi sint in administratione constituti, habeant sub aliquo colore proprium, etiam de licentia abbatis: cum licentia in iis non valeat suffragari eisdem. Si abbates contra hanc inhibitionem nostram fecerint, graviter puniantur.

XX. Ne prior mutuetur ultra 60. solidos Turon.

Prohibemus etiam, ne aliquis prior contrahat mutuum ultra summam sexaginta solid. Turon. nisi de consensu & autoritate abbatis sui, vel alterius superioris. Hæc constitutio in parochiis prioris publice nunciatur. Si quis vero contra inhibitionem & denunciationem nostram mutuaverit prioribus: sciatur priores rali mutuo non teneri, nisi evidenter constare possit, pecuniam in utilitatem ecclesiæ conversam fuisse. Caveant etiam diligenter abbates, quod dum prioratus suos visitant, domos prioratuum faciant congrue reparari.

XXI. Ut ab ecclesiis amoveantur arca, & similia.

Præcipimus etiam de ecclesiis omnibus, tam prioratibus, quam parochialibus ecclesiis, arca & grana penitus amoveri: quæ si

anno

ANNO
CHRISTI
1286.

anno elapſo amota non fuerint, ea facie-
mus in uſus pauperum converti.

XXII. *Vt in eccleſiis choreæ non fiant.*

Choreas in omnibus eccleſiis fieri peni-
tus inhiſemus.

XXIII. *Ne monachi minores 20. annis, moren-
tur in prioratibus non conuentualibus.*

Inhiſemus, ne monachi, minores viginti
annis, ad prioratus foraneos non conuen-
tuales mittantur moraturi ibidem. Hoc au-
tem ab abbatibus ſic præcipimus obſervari,
quod in futuro concilio contra conſtitutio-
nis huiusmodi tranſgreſſores intendimus
durius procedere per ſuſpenſiones & ex-
communicationes, & aliter: quantum ju-
ſtitia ſuaſeabit.

XXIV. *Ne mulieres morentur in domibus
regularium.*

De mulieribus autem in domibus mona-
chorum, & aliorum religioſorum, non moran-
dis, hoc idem ſtatuiſumus, quod de præſby-
teris & clericis beneficiatis eſt ſtatutum.

XXV. *Vt decimæ non accipiantur a laicis.*

Item, quia nonnulli religioſi recipiunt
decimas a laicis ſine conſenſu diœceſano-
rum, & aliqui clerici & laici in præjudicium
eccleſiarum parochialium, jura prohibiti-
onis contemnentes: ſancto approbante con-
cilio ordinamus, quod reſtores eccleſiarum,
vel eorum vicarii, publice ſemel, ſecundo, &
tertio, diebus Dominicis, aſtante plebe, in
eccleſiis ſuis moneant & prohibeant, ne tra-
dendo vel recipiendo de cætero talia atten-
tare præſumant. Quod ſi poſt monitiones
contra fecerint: tam tradentes, quam reci-
pientes, niſi ex cauſa juſta & rationabili ſu-
per hoc defendi valeant, excommunicationi
ſubjaceant ipſo factò. Quam excommuni-
cationem præcipimus in eccleſiis paro-
chialibus nunciari, & nomina excommuni-
catorum diœceſano vel officiali ſuo in
ſcriptis dari: qui contra conſtitutionis hu-
jus violatores procedat, quantum fuerit ra-
tionis.

XXVI. *Vt mortuis, vel amotis prioribus, prio-
ratus non vacentur.*

Quia vero tam abbates, quam priores
conuentuales, mortuis, vel amotis prioribus
ex cauſa, bona qua in eorum eccleſiis inueni-
unt, capiunt & apportant: prohibemus,
ne de cætero talia attentent, niſi tantum di-
mittant de bonis ejuſdem, quod uſque ad
fructus ſequentes valeat competenter do-
mibus & prioratibus provideri. Si vero con-
tra fecerint, diœceſani arbitrio puniantur.

Concil general. Tom. XI.

XXVII. *De teſtamentis non occultandis.*

Statutum vero quondam antiquum edi-
tum invenimus in provinciali concilio Bi-
turicenſi per hæc verba: Ne decedentium
voluntates, quas pium eſt executioni de-
mandare, per aliquorum maliciam ſuppri-
mi valeant vel etiam, occultari: ſtatuiſumus,
quod infra decem dies a tempore obitus te-
ſtatoris, ad epiſcopum, vel archidiaconum,
vel ad illos qui loco ipſorum ſuper hoc fue-
rint deputati, vel ad illos qui juridiſtionem
epiſcopalem habere noſcuntur, accedant,
ſecum teſtamentum, ſi ſcriptum fuerit, de-
laturi, vel, ſi ſcriptum non fuerit, per ſacra-
mentum ipſorum, quod teſtator diſpoſuit,
probetur: ut ex tunc præſati teſtatoris vo-
luntas in formam publicam redigatur. In-
jungimus autem epiſcopis, & archidiaconis,
& aliis juridiſtionem habentibus eccle-
ſiaſticam, ut ſi executores teſtamento-
rum in exequenda decedentium voluntate
invenerint negligentes, voluntatem ipſo-
rum fideliter executioni demandent. Qui-
bus prælatis & executoribus, ſub intermina-
tione Divini judicii firmiter inhiſemus, ne
quidquam de bonis decedentium in pro-
prios uſus convertere vel etiam detinere
præſumant: ſtatuentes, quod ſi executores
aliqui, id quod ſibi deberi aſſerunt, propria
autoritate uſurpandum duxerint, illud reſti-
tuere compellantur, actione, ſi qua eiſdem
ſuper eodem debito competierit, ſint hæc
ſua temeritate privati: niſi reſtituerint, ex
quo ſuper hoc moniti fuerint competenter.

XXVIII. *De executoribus teſtamentorum.*

Item ſtatuiſumus, quod executores, titulo
emptionis, vel alio, nihil de bonis retineant
teſtatoris: niſi ab ipſo teſtatore legatum ſi-
bi expreſſe fuerit vel conſeſſum. Quod
etiam ſine autoritate judicis non poterunt
retinere. Et ſi quid contra præſumpſerint
attentare, precium amittant: ſi cauſa ven-
ditionis præſumpſerint retinere, & alia cau-
ſa, judicis arbitrio puniantur.

XXIX. *Vt epiſcopi exequantur teſtamenta, ſi
executores ſint negligentes.*

Quia vero nihil eſt quod tam hominibus
debeatur, quam quod ſupremæ eorum vo-
luntates executoribus mandant; nec eſt,
quod negligentius perſolvatur: idcirco in-
jungimus prælatis, & univerſis juridiſtione-
nem habentibus ſpecielem, ut ſi execu-
tores, ſeu heredes, in exequendis deceden-
tium voluntaribus inveniuntur negligentes,
prout in ſanctis conſtitutionibus eſt ſta-
tutum.

Kkkk iij XXX.

ANNO
CHRISTE
1286.XXX. *Ut testamenta fiant coram proprio sacerdote.*

Attendentes autem primum spectare ad salutem animarum illorum qui testamenta sua condere volunt, sive ultimas voluntates, ut capellani ecclesiarum quarum parochiani existunt, & à quibus recipere debent ecclesiastica sacramenta, inserunt testamentis & ultimis dispositionibus, inducendo eos ad emendanda forefacta & restituenda illicite acquisita, & alia ordinanda, quæ ad salutem pertineant animarum: unde etiam ex præsentia sacerdotis testamentum per canones redditur efficacius approbatum. Considerantes insuper, quod initio, & executio testamentorum, ad pontificalem pertinet auctoritatem, secundum civiles & canonicas sanctiones: statuimus, & statutum huiusmodi præcipimus publicari, ut quicumque testari voluerint, proprium sacerdotem & curatum, aut aliquem ordinarium, ad testamenti sui factionem advocent, in cuius præsentia manifeste appareat de testatoris libera voluntate.

leg. eccle-
siasticum.XXXI. *De compellendis excommunicatis ut faciant se absolvi.*

Statuimus, ut singuli qui per annum & amplius sustinerint publicam excommunicationis sententiam, moneantur diligenter, ut infra duos menses a tempore monitionis, faciant se absolvi, denunciando eis, quod si id commiserint ullo modo, parceretur eis de emenda novæ librarum Parisiensium, quod integre leventur ab eis. De qua monitione, denunciatione, & die, fiant litteræ, illorum per quos monebuntur nomina continentes, cum adhibitione testium, qui simuliter inferibantur. Et si elapsis duobus mensibus prædicti excommunicati moniti, eandem sententiam excommunicationis sustinuerint: prædictæ litteræ mittantur dicecesano, vel eius officiali, qui procedant contra eos hoc modo. Monebunt sæculares potestates, & compellent, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam, ut eos excommunicatos redire compellant ad ecclesiæ unitatem, injiciendo manus in personas & bona eorum. Item monitione competenti præmissa, excommunicabunt participantes cum eis. Item vocabunt excommunicatos ad proximam synodum tanquam suspectos de fide. Et si comparuerint, procedatur contra eos prout dicecesano videbitur. Si autem non comparuerint, procedatur contra eos tanquam suspectos de fide, & excommunicabuntur, & nihilo minus citabuntur ad sequentem synodum, nisi interim faciant se absolvi. Et tunc procedatur contra eos secundum formam canonum. De his

A autem qui minus anno sustinuerint excommunicationem, juxta qualitatem personarum & temporis, levetur emenda, secundum consuetudinem seu usum dicecesis.

XXXII. *Ut religiose festa serventur.*

Præcipimus etiam, quod dies Dominici, & festa, (ca scilicet quæ continentur, extra deferiis, cap. *Conquestus*, & ea quæ consuevit quælibet ecclesia solemniter celebrare) cum omni cura & diligentia præcipiantur ab omni servili opere observari: & quod sacerdotes, sub pœna suspensionis, contra venientes denuncient ordinatis, qui eos puniant, prout viderint faciendum.

XXXIII. *Ut suffraganei, & inferiores iudices, appellationibus deferant.*

Item præcipimus, ut suffraganei, & officiales ipsorum, & alii inferiores iudices, humiliter appellationibus deferant, quibus fuerit deferendum: nec propter hoc partium advocatis bona fide appellantis molesti existant, nec aliquam pœnam infligant. Qui scienter ac malitiose contra fecerint, ab ingressu ecclesiæ per mensem noverint se suspensos. Advocatos, qui scienter ac malitiose contra statutum huiusmodi subtraxerint, aut ex favore illicito, excommunicationis vinculo innodamus.

XXXIV. *Ut officiales archiepiscopi non impediant iurisdictionem suffraganeorum, & aliorum.*

Item præcipiendo statuimus, quod officialis noster Bituricensis, & alii iudices nostri, iurisdictionem suffraganeorum, & aliorum ecclesiasticorum iudicum subditorum nostrorum, scienter per malitiam non impediant. Alioqui per mensem ab ingressu ecclesiæ noverint se suspensos. Advocatos autem, qui malitiose contra huiusmodi statutum, contradictum fieri procuraverint, excommunicationis vinculo innodamus.

XXXV. *Ut quis ordinarius requisitus, mandet executioni sententiam laicam in eos qui minuunt iurisdictionem ecclesiasticam.*

Item statuimus, quod si iudex ecclesiasticus excommunicat baillivum, præpositum, servientem, aut alium quemcumque iurisdictionem temporalem exercentem, pro eo quod iurisdictionem ecclesiasticam minuunt aut enervare nituntur: quod omnes episcopi, & officiales eorum, & alii ordinarii, qui super hoc fuerint requisiti, illam sententiam executioni demendant. Et si super hoc fuerit appellatum ad nos, vel officialem nostrum: statuimus, quod officialis non admitat huiusmodi appellationem, pronunciet nullam, & sententias ordinariorum executioni

ANNO
CHRISTE
1286.

executioni demandet, nisi causas sufficientes quare appellans admitti debeat, alleget.

Hæc siquidem, quæ superius præmittuntur, inviolabiliter volumus observari: statutis utilibus antiquis hic non transmissis, in suo robore nihilo minus duracuris. Datum in concilio Bituricensi, anno Domini MCCLXXXVI. die Iovis ante festum B. Mathæi apostoli.

**** HÆRETICÆ QUÆDAM OPINIONES**
per dominum archiepiscopum Cantuariensem
declaratæ & damnatæ.

Ex MS. in registro principali archiepiscopi Cantuar. nuncupato
Peckam edidit collector Anglicanus tomo II.

IN nomine Domini, amen. Anno ejusdem MCC LXXXVI. Indictione quartadecima, ultimo die mensis Aprilis. Reverendus in Christo pater dominus Ioannes, Dei gratia Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, pro tribunali sedens in ecclesia beate Mariæ de Arcubus Londini, assidentibus sibi venerabilibus patribus, dominis, Olivero Lincolniz, Godofredo Vigornienfi, & Richardo Herefordienfi, episcopis; præsentibus etiam venerabilibus viris magistris, Gilberto de sancto Leofardo officiali curiæ Cantuariensis, Herveo de Saham cancellario universitatis Oxoniæ, Petro de sancta Maria archidiacono Surrey, Henrico de Nassington officiali Lincolniz, Rogero de Sevanax officiali Herefordienfi, Roberto de Lacy juris civilis professore, Iacobo de Moun, & aliis pluribus solemnibus & venerabilibus personis, in multitudine copiosa: infra scriptos errores, quos de novo audierat in sua provincia suscitatos, tanquam hæreticos declaravit, & provinciæ esse damnatos, in scriptis proferens sub hac forma.

Hi sunt articuli noviter divulgati, quos inter hæreticos, damnatos in se vel in suis similibus, numerandos esse credimus: & hæreticos esse censemos, pertinaces, eorum omnium & cujuslibet defensorum, tanquam falsarum & novarum opinionum causa inanis gloriæ sectatores.

Primus articulus est, quod corpus Christi mortuum nullam habuit formam substantialem, eandem quam habuit vivum.

Secundus est, quod in morte fuit introducta nova forma substantialis & nova species, vel natura, quamvis non nova assumptione vel unione Verbo copulata: ex quo sequitur quod filius Dei non fuerit tantum homo, sed alterius speciei.....

Tertius est, quod in illam formam vel naturam de novo introductam per mortem facta fuisset transubstantiatio panis, virtute verborum sacramentalium; scilicet, Hoc est corpus meum, si in triduo mortis fuisset facta consecratio.

Quartus articulus est, quod modo, scilicet post resurrectionem Christi, virtute verborum sacramentalium convertitur totus panis in totum corpus Christi vivum, ita quod materia panis convertitur in materiã corporis Christi, & forma panis convertitur in formã corporis, scilicet in id quod est anima intellectiva, secundum quod forma corporis est, & dat esse corporeum: & hoc virtute verborum sacramentalium.

Quintus est, identitatem fuisse numeralem corporis Christi mortui, cum ejus corpore vivo, tantummodo propter identitatem materiæ, & dimensionum interminatarum, & habitudinis ipsarum ad animam intellectivam quæ immortalis est. Esse in insuper identitatem numeralem corporis vivi & mortui, ratione existentie utriusque in eadem hypostasi Verbi.

Sextus est, corpus cujuscumque sancti vel hominis

mortuum, antequam sit per putrefactionem mutatum in auras vel elementa, non esse idem numero cum corpore ejus vivo, nisi secundum quid, scilicet ratione materiæ communis, sicut sunt unum quæ invicem transmutantur, ut caro & vermis, & ratione accidentis communis, scilicet quantitatis: simpliciter autem esse diversum corpus mortuum a vivo, specie & numero.

Septimus est, quod qui vult ista docere, non tenetur in talibus fidem adhibere auctoritati papæ, vel Gregorii, vel Augustini, & similibus, aut cujuscumque magistri: sed tantum auctoritati Bibliæ, & necessariæ rationi.

Octavus est, quod in homine est tantum una forma, scilicet anima rationalis, & nulla alia forma substantialis: ex qua opinione sequi videntur omnes hæreses supradictæ.

Istos igitur octo articulos, hæreses esse damnatas, in se vel suis similibus, & blasphemias, firmiter agnoscetes: omnes eorum affirmatores pertinaces, publice vel occulte, sub quocumque verborum pallio, excommunicatos esse & anathematizatos denunciamus: & præcipimus, tam in actibus scholasticis, quam in aliis, ab omnibus arctius evitari, sub interminatione anathematis, quod poterunt formidare non immerito ex certa scientia contrarium facientes.

Illos insuper, qui contra inhibitionem prædecessoris nostri & nostram, ac venerabilis fratris Lincolnienfis episcopi, de consilio Oxoniensium magistrorum, spretis inhibitionibus nostris opinionem de unitate formarum defendere præsumperunt, pronuntiamus incidisse in penas, a prædecessore nostro hujusmodi præsumptoribus impositas, & a nobis postea confirmatas; quas penas iisdem imponi volumus indilate. Et nihilo minus illos, qui super talia fundamenta, prædictas hæreses seminarunt, ut dicitur, cum convicti fuerint vel confessi, volumus, prout justum fuerit, in forma canonica subijci ecclesiasticæ disciplinæ.

ARTICVLI OBSERVANDI PER RECTORES & vicarios Cantuariensis diocesis & jurisdictionis.

Ibidem ex eodem MS.

FRater Ioannes, &c. dilecto filio..... archidiacono Cantuariensi salutem, gratiam, & benedictionem. Quamvis cura animarum nihil sit preciosius in hoc mundo, cum pro hac sola Christus in cruce obtulerit semetipsum; nihil tamen iis temporibus apud multos vilis reputatur. Sunt quidem innumeri, qui fructus ecclesiarum audeat rapiunt, metunt carnalia, ubi nunquam spiritualia, sed potius scandala seminarunt. Quo sacrilegio, quia nullum est damnabilius coram Deo: ei, ut possumus, remedium apponentes, vobis in virtute obedientiæ districtè præcipiendum mandamus, quatenus articulos illos, quos vobis mittimus, literis præsentibus interclusos, in omnibus ecclesiis vestræ jurisdictioni subiectis, in nostra Cantuariensi diocesi, ad perpetuam rei memoriam, faciatis scribi lucide & aperte in Missali, vel alio libro solemnè, & publice recitari, ut frequenter occurrant memoriæ ministrorum, & visitantibus ostendantur. Inhibentes sub pena excommunicationis, in quam incidere volumus omnes contrarium facientes; ne quis articulos ipsos, in toto vel parte sic scriptos, audeat abolere. Quid autem circa hoc feceritis, nobis ubique fuerimus, in nostra diocesi vel provincia rescribatis, per vestras patentes literas harum seriem continentes, citra festum Assumptionis Virginis gloriosæ. Datæ apud Oxford viii. Idus Julii an. Dom. MCCLXXXVII, Ordinationis nostræ nono.

Consta

ANNO
CHRISTI
1287.

Consentes littera emanarunt commissario Cantuarien-
si, & singulis decanis exemptæ jurisdictionis.

Nos frater Ioannes, permittente Divina Cantua-
riensis ecclesiæ minister humilis, totius Angliæ primas,
universi rectoribus, vicariis, & quibuscumque
curam animarum habentibus, sive in nostra diocesi,
sive in locis aliis, nostræ immediate jurisdictioni subje-
ctis, præcipimus articulos inferius annotatos, in virtu-
te obedientiæ, & sub debito præstiti iuramenti invio-
labiliter observari.

Primo, quod faciant ecclesiastica officia, cum rever-
entia & decencia qua poterunt, per honestos mini-
stros opportunit temporibus continue celebrari.

Secundo, quod provideant fideliter gregi sibi com-
missio, in spiritualibus; ut pote in prædicatione verbi
Dei, & sacramentis ecclesiæ dispensandis, & specialiter
in confessionibus audiendis: & ubi ipsi non suffi-
cient ad hoc, vocent in sui adiutorium viros sanctos,
ad hoc specialiter deputatos.

Tertio, quod pauperibus & egenis, præcipue curæ
suar, in corporalibus necessitatibus provideant, juxta
quod sufficiunt ecclesiæ facultates, saltem de his, quæ
supererunt suis necessitatibus, & ministrorum suorum:
& hospitalitatem etiam fervent prout dicant canonice
sanctiones.

Quarto, quod nullum ineant contractum, clam vel
palam, cum quacunque litterata vel illitterata perso-
na, in quacunque curia, qui possit in temporalibus
vel spiritualibus parare præjudicium successoribus
eorundem, quo minus profèqui valeant ecclesiæ suæ
jura.

Quinto, quod ædificia rectoriæ, vel vicariæ, in sta-
tu decenti conservent, prout sufficiunt ecclesiæ facultates.

Sexto, quod bona ecclesiæ contra jus commune
alienata, & libertates etiam quascunque, secundum
Deum & justitiam revocare teneantur.

Septimo, quod bona & jura ecclesiæ sibi concessa,
pro viribus, absque alienatione & detrimento quolibet
notabili studeant observare.

Octavo, quod fructus ecclesiarum suarum non ven-
dant simul & in summa, sine nostra licentia speciali:
quoniam hujusmodi venditio, firmæ similis, omnia
evacuat officia pietatis, & facit decimas mundanales,
quæ debent in domo Dei pauperum necessitatibus
providere.

Item istos articulos scribi præcipimus in qualibet
ecclesiæ, in Missali, vel libro alio potiori, palam, lu-
cide, & aperte: ut frequenter occurrant memoriæ mi-
nistrorum, & visitantibus ostendantur. Facientes ali-
ter, graviter puniantur.

*** SYNODVS EXONIENSIS

A Petro Quivil episcopo, Exonii congregata,
finita XVI. Cal. Maii, anno Domini,
MCCCLXXVII.

Ex Tomo II. collectionis conciliorum Britannicæ.

1. De sacramentis ecclesiæ.
2. De Baptismo.
3. De Confirmatione.
4. De Eucharistia.
5. De Penitentiis, &c.
6. De Extrema unctione.
7. De Matrimonio.
8. De Ordine.
9. De ecclesiis, capellis, & oratoriis.
10. De dedicatione ecclesiarum.
11. De cæmeteriis ecclesiarum.
12. De ecclesiarum ornamentis.

- A 13. Ne in ecclesiis & cæmeteriis.
14. De cæmeteriis claudendis.
15. De immunitate ecclesiarum.
16. De ecclesiarum domibus.
17. De vita & honestate clericorum
18. De clericis concubinariis.
19. De residentia.
20. De mansuetudine.
21. De Divino officio.
22. Quod parochiani ecclesiam frequentent.
23. Qualia festa indici debeant.
24. Ne clerici sint negotiatores.
25. Ne dignitates vel officia tradantur ad firmam;
26. De ecclesiarum rebus non alienandis.
27. Ne clerici de bonis eccles. in solo adificem laicali;
28. De quantitate vicariarum & stipendiis sacerdotum.
29. Ut beneficia aqua benedictæ solis scholaribus.
30. Ne clericus clericum coram seculari iudice.
31. De celebratione capitulorum ruralium.
32. Quod non aliam quam diffamati, ad capitula vocentur;
33. Ut litigantes a lite recedant.
34. De juramento advocatorum.
35. De captione excommunicati.
36. Ne presbyteri regant parochias primo anno.
37. Ne aliena ordinationis presbyteri.
38. Ne pro spiritualibus officiis quicquam exigatur.
39. Ne pro delictis rectorum ecclesiæ suspendantur.
40. De visitationibus archidiaconorum.
41. Ne clerici se obligent foro seculari.
42. De bonis clericorum.
43. De excommunicationum sententiis.
44. Ne quis in propria causa excommunicetur;
45. Ut absque libelli donatione, &c.
46. Ut omnibus libere liceat appellare.
47. De quæstoribus elemosinarum.
48. De reliquiis & veneratione sanctorum.
49. De Iudeis & eorum mancipiis.
50. De testamentis.
51. Ut rectores, post mediam quadrages. decedentes, &c.
52. De mortuariis.
53. De decimis.
54. De oblationibus.
55. De sententiis excommunicationum

PRÆFATIO.

Altissimus de terra medicinam: eccl.
38. Quod primo & principaliter intel-
ligitur de medicina animæ, cujus medicus
est Christus. Secundo animæ morbus est
peccatum, juxta illud Propheta: Sana ani-
mam meam, quia peccata vitæ. Et hæc spiritua-
lis medicina animam curat per verborum
sanctæ synodi efficaciam, juxta illud pro-
pheticum: Misit verbum suum, & sanavit. Et
non solum sanat per verborum efficaciam,
sed per operationes sacramentorum, fluen-
tium de fontibus Salvatoris, id est, Christi
vulneribus. Hic est medicus, de quo loquitur
Augustinus: Venit magnus medicus,
quia ubique jacebat ægrotus: de cujus
medicina dicitur in ecclesiastico: Vnguentarius
faciet pigmenta sanantatis, & unctiones conficiet
sanitatis. Et sicut dicit Augustinus, ipse fuit
medicina, qui sufficiebat omnibus, & contra
omnem morbum. Hic est Samaritanus,
id est, Christus, qui infundit vinum, id est
Salvatoris punctiones verborum, & oleum
sacra-

Psal. 40.

Psal. 106.

facramentorum, fauciato, id est, per peccatum vulnerato. Cujus prætexit, nos Petrus miseratione divina Exoniensis episcopus, vires quodammodo gerentes in terris, licet minus digne, prædicti altissimi Samaritani & unguentarii Iesu Christi, pro nostro modulo Pauli doctoris gentium sequentes vestigia, qui apud Miletum synodum convocavit, vos fratres nostros & filios in Christo, dignum duximus convocandos ad hanc sanctam synodum in ecclesia nostra Exoniæ celebrandam: ut aquam sapientiæ hauriamus cum gaudio de fontibus Salvatoris: a quibus cum virtutes sacramentorum effluerint, a sacramentis fumat tractatus nostre synodalis exordium.

I. De Sacramentis in genere.

Quoniam ecclesiastica sacramenta ad salutis remedia sunt divinitus instituta, in quorum dispensatione præcipuum consistit ministerium prælatorum: omnibus quibus animarum cura incumbit, sacramenta ipsa sane intelligere, ac scire plebi sibi commissæ rite conferre, expedit & oportet; & tanto circa eorum collationem cautius se habere, quanto utiliora sunt, & magis necessaria ad salutem. Quæ igitur sunt, & quot, & quæ necessaria, & quæ non, ac quæ collata valeant iterari: ab initio propter simpliciores breviter exponamus. Sunt autem VII. Baptismus scilicet, qui est janua omnium sacramentorum, & dicitur ingredientium, eo quod ingredienti sanctificat, & tam ab originali quam actuali peccato hominem exuit & emundat: unde, primatubula ducens ad portum salutis post naufragium, appellatur. Secundum vero sacramentum nuncupatur confirmatio, & dicitur pugnantium: quoniam per baptismum sanctificatus contra antiqui hostis insidias corroborat, ut insulibus fortius resistant humani generis inimici, tanquam leo rugiens mundum circuire non desinens, prædam quam devoret quærens in hominibus. Est & tertium sacramentum progredientium: ideoque viaticum seu Eucharistia appellatur, ingenti caritate & rationabili institutum. Quartum vero sacramentum est redeuntium, eo quod redeuntibus datur: propter quod secunda tabula post naufragium appellatur penitentia. Est & quintum sacramentum, scilicet extrema unctio, & dicitur exeuntium, quod tam ad infirmitatum corporis alleviationem, quam peccatorum remissionem, noscitur salubriter institutum. Est & sextum sacramentum, scilicet matrimonium, quod fuit institutum in paradiso, & ante peccatum: post vero peccatum, & extra paradisum, fuit institutum ad remedium; videlicet, ut carnalis concupiscentiæ vitium cohiberet, & fornicationis labes per legitimum conjugium concluderetur. Est & septimum sacramentum, scilicet ordo. Nam sicut in veteri testamento, sacrificia offerebantur, non per quoscunque, sed vocatos a Domino: ita nec in novo, nisi per ipsos, qui ad hoc sacros suscipiunt ordines, ecclesiastica sacramenta poterunt dispensari.

Cum igitur sint VII. sacramenta ecclesiastica: primum quidem est baptismus, quod omnibus est necessarium; sine quo ad regnum celorum minime pervenitur. Penitentia vero necessaria est adultis, qui post baptismum in crimen actuale inciderunt. Cætera vero tria, scilicet confirmatio, eucharistia, & extrema unctio, non ita necessaria ut præcedentia: quoniam absque eis, potest esse salus: dum tamen haberi nequeunt, & ex contemptu minime omittantur. Duo vero ultima,

Concil. general. Tom. XI.

A scilicet, conjugium & ordo, voluntaria sunt & spiritualia; quia liberum unicuique ipsa percipere, vel non percipere: hoc excepto, quod qui curam habent animarum, compelli ad ordines, vel curam suscepiam dimittere, sacri canones decreverunt. Per ista duo sacramenta peccatum non dimittitur, sed per matrimonium, fornicationis juvatur vitium: per ordinem, si digne conferatur & rite, virtutes augentur & munera gratiarum. Horum autem VII. sacramentorum quædam sunt irreiterabilia, ut baptismus, confirmatio, & ordo: quæ semel collata, minime reiterantur. Cætera vero quatuor licite poterunt iterari, solemnibus preteritis duntaxat excepta, quæ quia sacramentalis est, iterari non debet. Præmissis tam breviter quam leviter in genere expositis, ut per hoc ab initio corda simplicium cautius illustremus, ad singula sacramenta, qualiter unusquisque curam habens animarum, in ipsis sum debet impendere ministerium, per ordinem descendamus: nostri progressus, quem Deus dirigit & conservet, a baptismi sacramentis exordium.

II. De Baptismo.

Baptismi sacramentum adeo est necessarium, quod sine eo non est salus, nec alius quam baptizati regni cælestis janua aperitur. Quapropter sacerdotibus, quibus cura animarum incumbit, districte præcipimus, quod formam baptizandi parochianis suis exponant sæpius in vulgari: videlicet, quod tempore partus aquam habeant promptam, in quam, si oportuerit, baptizandum immergant, dicentes: Ego baptizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Sæpius enim accidit, quod propter mortis periculum, per alium quam per sacerdotem oportebit parvulum baptizari. Propter causas hujusmodi emergentes, expedit & oportet ut quilibet formam baptizandi intelligat & sciat: quam, cum inevitabilis casus emerit, valeat observare, quæ si penitus observata non fuerit, parvulus de integro baptizetur. Quoniam ex quo duo sunt necessaria in baptismo, scilicet verbum & elementum: utroque vel altero deficiente, nihil est quod agitur. Sacerdos insuper suos instruat parochianos, quod non solum sacerdotes, verum etiam clerici & laici, insuper pater & mater, in necessitatis articulo absque copula conjugali, suos parvulos valeant baptizare. Cum igitur contigerit parvulum domi propter mortis periculum baptizari, si postea convaluerit, ad ecclesiam deferatur; ut si rite fuerit baptizatus, non ipsa submersio, nec ipsa præcedentia, sed subsequencia duntaxat per sacerdotem, ut convenit, suppleantur. Vas vero in quo puer domi fuerit baptizatus, comburatur, vel ad usum ecclesiæ reservetur: ac aqua, in qua puer immerfus fuerit, in baptisterium effundatur, vel saltem proiciatur in ignem ob reverentiâ sacramenti.

Et ne ob parentum imprudentiam ullatenus absque baptismo decedat: præcipimus, ut per sacerdotes parochiales prægnantibus mulieribus injungatur, in tempore partus sui aquam habeant promptam ad manus, ut si ingruerit repentini casus necessitas, puer saltem a parentibus, si alii non assint, in forma quam præmissimus baptizetur. Ita quod peccata sua, cum tempus partus instare crediderint, sacerdoti confiteantur: ne, cum ipsis in puerperio labore contigerit, impediuntibus parienti doloribus, confiteri cum valuerint, adimatur facultas.

Ad hoc præcipimus, quod sacerdotes parochiales, parochianos suos moneant diligenter, ut pueros suos diebus sabbati proxime ante Pascha & Pentecosten, ad baptismum solemniter celebrandum a sacris canonibus deputatis, ad ecclesiam studiosius deferant baptizandos, cessante cujuscunque periculi suspicionem.

LIII In

*Add. ab-
sque diri-
menda cop.
conj. vel
quod similit.*

ANNO
CHRISTI
1287.

In levatione pueri de fonte sacro, per quam compa- A
ternitas spiritualis contrahitur: præcipimus, ut in le-
vatione maris, duo mares & una fœmina, in fœminâ
vero levatione, unus mas & duæ fœminæ abhibeantur.
Plures non possunt esse compatres, sed tanquam
testes.

Ne autem alicujus dubietatis prætextu, non bapti-
zatus quispiam relinquatur, quod in infantibus expo-
sitis, & aliis domi baptizatis extra formam superius
traditam, de facili, posset contingere: præcipimus,
quod in hujusmodi dubio baptizentur sub hac forma
verborum: Non intendote rebaptizare: sed si non es
baptizatus, ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, &
Spiritus sancti. Amen. Nec cum dubietas talis facit
sacramentum baptismatis iterari: quoniam non mon-
stratur iteratum, quod nescitur esse factum.

Panni vero chrismales, quorum candor, innocen-
tiam vitæ, & puritatem Christianam designant, nuf- B
quam in usus profanos, sed ecclesiæ, convertantur.

Baptizandus vero nisi de legitimo matrimonio fue-
rit procreatus, a sacerdote exactissime inquiretur de
parentum nominibus: ut, quanquam parvulo bap-
tismus non debeat denegari, parentes tamen ejus pro
commixtione illicita puniantur.

III. De Confirmatione.

Q Voniâ in baptismum regeneramur ad vitam,
post baptismum confirmamur ad pugnam & eo
quod nobis est magna & gravis collectio adversus
principem tenebrarum. Quapropter sacerdotibus pa-
rochialibus districtè præcipimus, ut parochianos suos
sæpius moneant, quatenus parvulos suos, quos prius
baptizatos esse confiterit, procurent quam citius po-
terint confirmari. Et ne ob parentum negligentiam
ipso contingat absque confirmatione diutius rema-
nere: statuimus, ut parvuli, infra tricinium a tem-
pore ortus sui, confirmationem recipiant sacramen-
tum: dum tamen proprii vel alieni episcopi copia
habeatur. Alioquin parentes ex tunc qualibet sex-
ta feria in pane & aqua jejurent, donec pueri con-
firmantur.

Adulti vero ad confirmationem minime offerantur,
nisi peccata sua prius fuerint confessi eodem die.

Confirmandi secum deferant ligaturas mandas, la-
titudinis & longitudinis competentis, quas post con-
firmationem per triduum portare, deinde igne com-
buri præcipimus, & confirmatos ultra baptisterium
per manus sacerdotis, vel saltem diaconi, abluï.

Sacerdotes autem, suos instruant parochianos, ne
pater aut mater, vitricus vel noverca, puerum suum;
nec vir, fœminam; nec fœmina, masculum; aut qui
confirmatus non fuerit, ab episcopo teneat confir-
mandum.

Item inter tenentes pueros ad confirmandum ex
parte una, & ipsos confirmatos & parentes eorum ex
altera, sicuti in baptismis, cognatio contrahitur spi-
ritualis: propter quam ad invicem matrimonium con-
trahere prohibentur.

Et quia hujusmodi sacramentum iterari non debet,
ut prædiximus: moneantur parentes per locorum
presbyteros, ut pueris suis de confirmatione tempore E
infantiæ suæ recepta, postquam ætatem exceßerint, in-
notescant. Unde & pueros suos per hoc certificare, &
parentes certificare oportet.

IV. De Eucharistia.

Sacramentum Eucharistiæ omni veneratione di-
gnum, solis sacerdotibus licet conficere, qui secun-
dum ecclesiæ claves rite fuerunt ordinati. Sacerdotes
igitur, priusquam accedant ad ministerium tam subli-
me, vitæ suæ vias examinent diligenter, verbum Apo-
stolicum sæpius in animo revolventes: *Qui manducat*

4 Cor. II.

et bibit indigne, &c. Et similiter illud Evangelii, cum
Dominus intinxisset panem, & dedisset Iudæ Iscarioti:
Post buccellam intravit in eum satanas: quia manduca-
vit indigne. Quod si forte alicujus peccati mortalis
lesam conscientiam habuerint: (in quo tum, quantum
ad se, suspensio existunt) ad dictum ministerium acce-
dere non præsumant, donec conscientie suæ vulnera
alicui patefecerint sacerdoti, & pœnitentiam inde re-
ceperint salutarem.

Provideant igitur sacerdotes, quod oblatas habeant
confectas de simila fermenti, & aqua dumtaxat: ita
quod nihil immisceatur fermenti. Sint & oblatæ in-
gre candidæ, & rotundæ: nec per tantum tempus cu-
stodiantur, quod in sapore vel aspectu abominabiles
habeantur. Vinum habeant purum: vinum vero in
acetum conversum rejiciatur omnino.

Missam celebraturus sacerdos infundat calici plus
de vino, & parum de aqua: nec Missæ, nisi in altaribus
& super altaribus consecratis, aequaliter celebrentur.
In quarum celebratione duo saltem luminaria habeân-
tur, tam ob reverentiam sacramenti, quam extinctio-
nis casu fortuito: quorum semper altera sit de cera.

De parochianorū elemosynis sacerdotes procurent
duos fieri tortillos in canone Missæ ardentibus, prout in
ecclesiis multis hæctenus fieri consuevit. Ut autem ad
idè efficiamus subditorum animos promptiores: omni-
bus parochianis nostris contritis & cœselis, qui in hac
parte manus porrezerint adjutrices, quindecim dies
de pœnitentia sibi injuncta misericorditer relaxamus.

Quia vero per hæc verba, *hoc est enim corpus meum,*
& non per alia, panis transubstantiatur in corpus
Christi: prius hostiam non leveat sacerdos, donec ip-
sa plene protulerit verba, ne pro creatore, creatura a
populo veneretur.

Hostia autem ita levetur in altum, ut a fidelibus cir-
cumstantibus valeat intueri: per hoc enim fidelium de-
votio excitatur, & fidei meritum suscipit incrementū.
Parochiani vero solite exhortentur, ut in levatione
corporis Christi, nedum reverenter se inclinent, sed genua
flectant, & creatorem suum adorant, omni devo-
tione & reverentia, ad quod per campanellæ pulsatio-
nem primitus excitentur: & in levatione ter tan-
gatur campana major.

Habeat sacerdos parochialis, propter infirmos, sem-
per hostias consecratas, quas ultra vii. dies conservari
firmiter prohibemus: sed proximo die Dominico se-
quente, ante calicis ablationem, a sacerdote Missam
celebrante, vel ab alio, dum tamen digne & devote, su-
matur. Quo die, juxta parochianorum diffusionem,
plures vel pauciores consecrentur: aliæ innoventur
per subsequenter hebdomadam duraturam.

Cum ergo Eucharistia ad infirmum fuerit deferen-
da: super pelliceo & stola induat se sacerdos, nisi loci di-
stantia & aeris intemperies hoc fieri minime patiatur.
Sit corpus Dominicum repositum in bursa mundissi-
ma, & ipsa in cludatur sub ferura in pyxide mûda & ho-
nesta, argentea vel eburnea, vel alia convenienti, quam
ad pectus deferat sacerdos, ipsum præcedente lucer-
na, eo quod portatur candor lucis æternæ. Præcedat
etiam tintinnabulum, ad cuius sonitum excitentur fi-
deles ad orandum corpus Dominicum, se humiliter in-
clinando, &, si fieri potest, genua flectendo. Et ut eorū
in hoc labor meritorius habeatur: iis omnibus, si hoc
fecerint corde puro pariter & devoto, tredecim
dies de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxa-
mus. Ne quis reputet onerosum, suo creatori tantum
impendere famulatum, unde instigante diabolo ulla
solicita dubitatio de corpore Christi mentes occupa-
re laicorum. Priusquam communicent, instruantur
per sacerdotes, quod illud accipiunt sub panis specie,
quod pro illorum salute pendit in cruce: hoc
suscipi-

ANNO
CHRISTI
1287.

ANNO
CHRIST.
1287.

ſuſcipiunt in calice, quod eſuſum de corpore Chriſti: & ad hoc inducantur per exempla, rationes, & miracula, quæ hæc tenus evenerunt.

V. De pœnitentia.

Admiranda & multiplex Dei miſericordia, humanis lapſibus ita ſubvenit, ut non ſolum per baſiſimi gratiam, ſed per pœnitentiæ medicinam, ſpes vitæ reparatur æternæ: ut qui regenerationis dona violaverunt, proprio ſe iudicio condemnantes, ad remiſſionem criminum pervenirent. Mediator enim Dei æterni & hominum homo dominus Ieſus Chriſtus, præpoſitis eccleſiæ hanc tradidit poteſtatem, ut ſacerdotes contentibus pœnitentiæ ſatiſfactionem darent, juxta illud Evangelii: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur, &c.* Item: *Ite, oſtendite vos ſacerdotibus, &c.* Verum, quia in gravibus peccatis quis poſitus, dum in ſuis premitur, aliena non diluit: revocent ſe prælati intus ad conſcientiam, ut crimina propria prius corragant, & tunc aliena reprehendant. Curet igitur ſacerdos, ut ſapiens medicus & perfectus, primo peccata ſua diluere, & poſtea aliena tergere & ſanare: & ut liberius & commodius hoc valeat adimplere, præſentis ſynodi approbatione ſtatuumus, ut locorum archiepiſcopi, qui de ſacerdotum prudentia & moribus pleniorum habent notitiam, de quolibet decanatu, unum vel duos eligant confeſſores, quos ad hæc ſcientia & meritis crediderit magis idoneos; qui vice noſtra, decanorum ruralium, rectorum, vicariorum, & parochialium ſacerdotum audiant confeſſiones: pœnitentiarii noſtri generalis autoritate in omnibus ſalva; ad cujus arbitrium in dubiis & gravioribus recurratur, niſi forte talis emergat articulus, qui nobis in conſultis nequeat expediri.

Et quia prælati eccleſiarum, quibus animarum cura incumbit, in ſe bonos exiſtere non ſufficit ad ſalutem, niſi ſubditorum mores & vitam corrigant & reforment, quorum ſanguis de eorū manibus requiretur: moneat parochianos ſuos, & crebris prædicationibus inducant, quod quilibet eorum ter in anno, ſcilicet ante Natale Domini, Paſcha, & Pentecoſten, vel ad minus in Quadrageſima, in ipſius initio conſiteantur, ne eccleſiæ careant ſuffragiis, quæ ſunt tunc temporis, peccata ſua integre proprio ſacerdoti, vel alteri de ipſius licentia, conſiteantur. Licentia vero petita, & aſſignata rationabili cauſa, non detegatur: alioquin pœnitentes fruſtra ſe detegerent alieno, cum ipſe abſque licentia eos abſolvere non poterit vel ligare, niſi de mandato ſuperioris. Hoc fiat, vel in peregrinatione, ſeu vinculo, ſeu mortis articulo pœnitens fuerit conſtitutus. De confeſſione vero facta alteri pro ipſius aſſignationem, fidem faciat proprio ſacerdoti: alioquin pro confeſſo nullatenus habeatur.

Quod ſi quiſpiam confeſſus non fuerit & communiaverit ſemel in anno: vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens eccleſiaſtica careat ſepultura.

In pœnitentiis vero injungendis, ſacerdotes peritorum medicorum inhæreant veſtigii, ut ſciant vinum & oleum inſundere vulneribus ſauciatis, & juxta qualitatem criminum & contritionem conſentium, adhibere propria & proficua medicamenta. Etenim non omne quod ſanat oculos, ſanat calcaneum. Qualitatem igitur & contritionem conſentium diligenter attendant; audiant quicquid dixerint, & eos ſupportent in ſpiritu lenitatis; ne verbis exasperent, nec aſpectu; ſed ſolite inducant, ut integre conſiteantur. Vagos non habeant oculos, ſed pronos in terram; non reſpicientes faciem conſentis, niſi quatenus ipſius cordis contritionem & erubeſcentiam, quæ eſt maxima pars pœnitentiæ, valeant aſſimare, quæ non tam verbis, ſicut vultu & aſpectu poterunt apprehendi. *M. Concil. general. Tom. XI.*

lieres in aperto, & extra veſtum conſiteantur: non ut audiri valeant, ſed videri. Et quæ partui ſunt vicina, tunc conſiteantur, prout ſupra decrevimus in titulo de baptiſmo.

Caveant inſuper ſacerdotes, ne maritis, aut eorum uxoribus, pro pœnitentia quicquam injungant, per quod inter ipſos de enormi crimine ſiniſtra valeat ori ſuſpicio & ex hoc odium generari. Qualitate tum criminis commiſſi, & illius univerſis circumſtantiiſ ponderatis, talis injungatur pœnitentia conſentis, quæ ſatiſfactionem inducere & proficere valeat ad ſalutem.

Præterea ſtatuumus, & ſub pœna præcipimus concilii generalis, ut medici corporis, cum ipſos ad ægrotos vocari contigerit, ante omnia inſirmis perſequeantur, ut medicos advocent animarum: cum nonnunquam inſirmiſ corporalis proveniat ex peccato, propter quod Dominus præcepit languido, quod abiret & amplius non peccaret, ne deterius ſibi contingeret. Et cum ſic fuerit ægrotus de ſpirituſali ſalute proviſum, ad medicinæ corporalis remedium ſalubrius procedatur. Medicus ægroti nihil ſuadeat, quod cedat in animæ detrimentum, cum multo præcioſior ſit anima corpore, & per conſequens ſalus unius eſt alterius ſaluti merito præponenda.

Inſirmi conſiteri non tardent, ſed pro ſacerdote conſeſtim mittant, & de die, propter diverſa pericula quæ de nocte poterint evenire. De quorum vero convaleſcentia deſperatur, Dei tunc miſericordiæ commendentur: nec eis eſt præciſe pœnitentia injungenda, ſed notificanda potius quæ debetur; ut ſi convaleuerint, perſciant eam. Si deceſſerint, pœna æterna quæ debetur, in pœnam Purgatorii tranſitoriam commutatur occulto Chriſti iudicio arbitrandam.

In pœnitentiis dandis diligenter attendat ſacerdos qualitatem delinquentis, quantitatem delicti, locum, tempus, cauſam, perſeverantiam in delicto, pœnitentis devotionem, & ſigna contritionis ipſius; nec inquirat de propriis nominibus perſonarum, cum quibus quis peccaverit, ſed in genere. Vt ſi mulier fuerit, quæ peccavit: quærat ab ea, utrum cum clerico vel laico, religioſo vel ſeculari, ſacerdote, vel diacono, vel ſubdiacono, coniugato vel ſoluto, conſanguineo vel affine. Si vero vir, aptas & conſimiles de mulieribus ſibi faciat queſtiones: ita tamen, quod maiora & notoria pœnitentiario noſtro reſervet, & pœnitentem ſibi tranſmittat, cum litteris cauſam delicti & circumſtantias ipſius continentibus. Pœnitentes iterum cum litteris pœnitentiarii, abſolutionis & pœnitentiæ modum continentibus, ad ſuum redant ſacerdotes revertenti aliter non credatur. Hæc nedum in foro pœnitentiſali, ſed iudiciali, præcipimus firmiter obſervari.

Et quoniam ſpiritus & carnis in dies ſingulos creſcente concupiſcentia, & reſtrefcente caritate multorum, nedum uſitata crimina multiplicantur, ſed excogitantur nova, & inaudita pariter perpetrantur: noſtro pœnitentiario indulgemus, ut ſi in capite jejunii ad ſuſcipiendum, & audiendos publice pœnitentes, ſe ſolum ſufficere non crediderit, ſocium unum vel plures, juxta pœnitentium numerum, ſibi adjungat.

De peccatis quæ communiter ſunt in uſu, a ſacerdote inquiri poterit ſingillatim: æ aliis inſtitutis non inquirat, niſi per circumſtantias, & a longe inquirat; ut per hæc, expertis, dum eorum recenſetur memoria, detur materia conſitendi; in expertis, dum celantur incognita, occaſio delinquendi non pandatur.

Caveant igitur ſacerdotes, ne ex ardore avaritiæ pœnitentiis laicis exponant venales: quarum prætextu ipſis laicis remittatur corporalis pœnitentiæ, quæ debet.

ANNO
CHRIST.
1287.

ANNO
CHRISTI
1287.

tur; & ipsis sacerdotibus quicquid temporalis lucri accrescat, cum aeterno supplicio & brevi fructu. Nullum etenim crimen tam grande quis timeret committere, quod per pecuniam conspiceret se posse redimere. Hujus criminis reos, si qui inventi fuerint sacerdotes, (quos ipso facto suspensos ac simoniacos declaramus) si postea Divina celebrare, immo verius profanare prælumperint, a nostra diocesi, absque spe redeundi, in perpetuum decrevimus expellendos.

In rebus vero nefarie acquisitis, sacerdotes injungant parochianis pœnitentibus, ut damnatum passis, omnino, si supersint, ablata restituant: alias autem in elemosynarum quarumcumque largitiones ablata hujusmodi nullatenus convertantur.

Contenti se criminalia perpetrasse, quamvis mentiendo dicat se abstinere non posse, curiose suadendum est & consulendum, ut abstineat: & quamquam vera pœnitentia dici non debeat, admitti tamen debet ipsius confessio, & crebris & salubribus monitis sibi est pœnitentia indicenda.

Nullus omnino sacerdos crimina sibi confessata revelet, vel verbo, vel signo, vel quovis alio modo, specialiter vel generaliter. Sed si in dubiis prudentiori consilio indigerit, illud absq; ulla expressione certæ personæ caute requirat: quoniam sic detegentes deponendos esse & in arcum monasterium detrudendos, ad perpetuam pœnitentiam peragendam, apostolica decrevit autoritas.

Custodes carcerum, incarcerationis sustineant libere confiteri. Quod si de cætero quispiam confessionis gratiam inhibuerit carcerato, nisi vivens de hoc condigne satisfecerit, moriens ecclesiastica careat sepultura.

Et quia de rebus transitorii nihil superest quod animarum salutem debeat anteponi: præcipimus, quod cum fratres Prædicatores & Minores, tam in Quadragesima, quam extra, cum transitum fecerint per parochias, confessiones fidelium libere audiant, & pœnitentias injungant: qui, si voluerint confiteri, proprii sacerdotis licentia requisita, & ecclesiæ parochialis oblationibus consuetis & debitis prius solutis, & si sedes apostolica eis amplius indulserit, vel indixerit indulgendum, hoc ab omnibus observetur. Et quoniam ipsorum Fratrum prædicatio & sancta conversatio in ecclesiis Dei produxisset fructum non modicum dignoscitur, ubicumq; per nostram diocesim transitum fecerint, honorifice admittantur & procurentur honeste,

VI. De extrema unctione.

Salubre utique tam corpori, quam animæ, unctio- nis extremæ perpenditur sacramentum, ad alleviationem corporum, remissionem peccatorum, dignoscitur alimentum. Quapropter inter cætera sacramenta istud non minimum præcipimus venerari, & sacerdotes parochos, quantumcumque fuerint requisiti, ad visitandum infirmos se promptissimos exhibere. Et qui difficiles se exhibuerint in hac parte, & infirmis pœnitentibus & petentibus, gratis absque ulla exactione pecunie sacramentum hoc non contulerint: cum gratia sit gratis data, & non pretio conferenda, convicti super hoc, juxta canonicas sanctiones puniuntur cõdigne.

Præterea præcipimus, quod rejecta omni negligentia, parochiales presbyteri, circa curam sibi commissam vigilantes sint & solliciti, extra suam parochiam absque causa rationabili nullatenus provocantes: & tunc loco suo alium dimittant idoneum, qui ea quæ animarum curæ incumbunt, sciat & valeat adimplere.

Quod si quemquam juvenem vel senem, culpâ, negligentia, vel absentia sui sacerdotis, quod absit, absq; baptismo, confessione, Domini corporis perceptione, ac extrema unctione præveniri morte contigerit:

A sacerdos super hoc convictus, a celebratione Divinorum protinus suspendatur: cuius suspensio minime relaxetur, donec tam grande crimen pœnitentia condigna meruerit expiari.

Et quoniam quidam laici imperiti, de hoc sacramento nequiter sentientes, illud abhorrent in tantum, quod vix velint illud suscipere etiam in extremis, fatue æstimates, quod post ipsius susceptionem, carnis esum, nudis pedibus incessum, copulam carnalem etiam cū uxore legitima, sibi fore penitus interdicta: præcipimus parochialibus presbyteris, ut ubi noverint tantam hæresim pullulare, contrarium procedent, parochianis notificantes inter cætera, hoc sacramentum posse licite iterari; & quod uncti, si ab infirmitate postea convalescerint, carnes comedere, nudis pedibus ambulare, & si conjugati fuerint, uxores suas cognoscere, occasione hujusmodi omittere non tenentur.

VII. De matrimonio.

Carnalis concupiscentiæ vitium ex inobediencia priorum parentum contractam, ita transivit in posteros, ut quantum homo baptismi gratia renovatus, confirmationis robore solidatus, & sacro viatico recreatus existat, non est tamen per omnia priori innocentie reus: immo prioris concupiscentiæ fomes adhuc remanens, ipsum inquietare non cessat, per quã colaphizatur stimulo satanz, incessanter nitens hominem per hoc sicut per cæteros nocendi modos ducere ad interitum. Homo tamen, si legitime resistit, propter certaminis hujus victoriam majus meritum consequetur. Ad vitandum igitur hujus concupiscentiæ malum, matrimonii sacramentum ab Apostolo post peccatũ hominibus est concessum, quod a Deo in paradiso & ante peccatum, ad officium fuerat institutum. Hoc per sponsalia de futuro initiatur, per mutuum consensum de presenti ratificatur, per carnalem copulã consummatur. Debet igitur hoc sacramentum, cū discretione magna & reverentia celebrari, in locis honestis, & tẽpore congruo, cū omni modestia, & maturitate: nõ in tabernis, potationibus, & comestationibus, nõ secretis horis, latebris, & suspectis, sed palã & sobriè celebretur.

Et ut in ipsis contrahendis forma de cætero observetur, a qua vidimus quamplurimos deviare, & nonnulla animarum evenisse pericula: presentis synodi autoritate statuimus, ut nullum matrimonium, nulla sponsalia, nisi in presentia rectoris ecclesiæ, seu sacerdotis parochialis, & trium fide dignorum, in posterum contrahantur, qui, si super forma & modo contractus lis inter contrahentes oriri contigerit, valeant super hoc veritati testimonium perhibere. Contrahentes vero extra formam predictam, & presentes in contractu, per locorum ordinarios graviter puniantur. Licet per legitimum viri & mulieris consensum, legitima matrimonia contrahantur: quantum ad ecclesiã necessaria sunt verba vel signa, consensum exprimentia de presenti. Ex quo manifeste liquet, quod sine autoritate ecclesiæ, cuius iudicio approbandus vel reprobandus est contractus, non sunt matrimonia contrahenda: quãquam alias contracta propter hoc minime dissolvantur.

Et quia ex insolentia contrahentium scilicet nonnullam ecclesiastici iudices nimium perturbantur, & perplexitates inextricabiles in causis matrimonialibus sæpius inducuntur: statuta canonum exequentes, statuendo præcipimus, quod cum matrimonia, modo supradicta contracta, fuerint solemnizanda, trina denunciatio in ecclesiis, in quarum parochiis habitant copulandi, diebus Dominicis & festivis per presbyteros parochiarum, publice proponatur; quarum quilibet octo dierum contineat spatium, ut supra illi terminum, qui voluerint, & valuerint, legitimũ impedimentum apponant. Presbyteri etiam quod per se ipsos

potue-

ANNO
CHRISTE
1287.

potuerint investigare, & quod per se vel per alios invenerint, illud litteratorie significis quibus incumbit solemnitates contractuum celebrare. Quod si contra copulam contrahentium apparcat probabilis conjectura; contractus interdictari expresse, donec quid super iis fieri debeat, canonice dijudicetur. Si vero aliquis impedimentum apponat, cui fama viciniae non consentit, juret statim quod illud non obivit malitiose: injungatur sibi quod coram loci ordinariis, certis die & loco compareat, impedimentum obiectum legitime probaturus: qui si jurare noluerit, vel jura verit, & non comparuerit, vel in probatione defecerit obiectorum, ex tunc procedatur in negotio, oppositione hujusmodi non obstante. Opponens vero, quia matrimonium legitimum impeditur, canonice puniatur.

Præterea quia quidam diaboliæ fraudis instinctu, legitima matrimonia, contra præceptum Domini, dissolvere satagentes, cum diversis in diversis provinciis contrahere non verentur: sub pena excommunicationis firmiter inhibemus, ne aliqua extranea & ignota persona, ad contrahendum matrimonium, in nostra diocesi ullatenus admittatur, donec per literas loci ordinarii, in cujus jurisdictione moram traxit diutinam, constiterit matrimonium legitime bannatum fuisse, & se posse contrahere abique ullo impedimento docuerit evidenter. Idem fiat, etiam si contrahentes fuerint nostræ diocesis: dum tamen diversorum archidiaconatum, vel parochiarum. Sacerdotes solemnitate matrimonii aliter celebrantes, nec non & ipsa contrahentes, puniantur pœna concilii generalis.

Cum autem matrimonium in facie ecclesiæ fuerit solemnizandum, palam & in officio ecclesiæ sacerdos interloquitur contrahentes, si igitur in vicem consentiant, ab ipsis singillatim. Si suspecti sint, nihilominus investiget, an ad contrahendum vi metus vel violentia sint inducti. Et si de hoc per utriusque vel alterius eorum confessionem constiterit, ulterius non procedat: alioquin eos instruat in vulgari, quod se invicem accipiant sub his verbis: Accipio te in meam, & ego te in meum: eo quod per hæc verba vel consimilia, legitima matrimonia contrahuntur. Vbi vero sponsalia contrahuntur, quæ sunt futurarum nuptiarum repromissio, ut puta sub his verbis vel consimilibus: Accipiam, vel habebo te in meam, & ego te in meum: vel qualitercumque clam vel palam matrimonium sit contractum, solemnitate minime subsécuta, in utroque casu ipsis contrahentibus carnalem copulam interdicimus, donec trina denunciations factæ fuerint, & solemnitas in facie ecclesiæ adimpleta. Qui prius inter se commiserint, graviter puniantur, quanquam aliud non superferit impedimentum.

Ad hæc, quia propter clandestina & interdita matrimonia, nonnulla animarum pericula contingit pluries evenire, cum non appareat legitimi testes per quos contractus posset probari: multoties evenit, ut conjuncti legitime, separentur, & illegitime conjuncti cum suarum tolerentur periculo animarum, eo quod ecclesiasticus iudex nequit in dubiis certam ferre sententiam. Omnes talia matrimonia contrahentes, ab ingressu ecclesiæ: salva nihilominus pœna concilii generalis soboli imposita ex talibus nuptiis procreata. Sacerdotes parochiales, si talia conjugia nedum celebrare præsumpserint, vel contempserint prohibere, vel quicunque regularis ipsis præsumpserit interesse, suspendendum ab officio per triennium declaramus, pœnæ subdendum nihilominus graviori, si culpa suæ qualitas id postula verit suscipiendum.

Circa fornicariarum abjurationes hanc formam de cætero præcipimus observari, ut delinquentes juramento præfinito se astringant. Quod si ipsos contigerit pati postea recidivum, pœnam corporalem, absque ul-

Concil. general. Tom. XI.

A la contradictione subibunt, quæ ipsi arbitrio sui iudicis imponetur. Quam si postea incurrerint, & super hoc convicti fuerint, vel confessi: tunc delinquentes sine juramenti extractione contrahant sub hac forma: Ego ex nunc accipio te in meam, si de cætero carnaliter te cognoscam: & ego te in meum, si a te de cætero carnaliter cognita fuero. Quem quidem contrahendi modum redigi præcipimus in scripturam: ut per ipsam, in dubio, rei gestæ veritas comprobetur. Quod si contrahentes postea se carnaliter cognoverint, & super hoc fides facta fuerit in iudicio: compellantur matrimonium, ante sic contractum, in facie ecclesiæ solemnizare, infra certum tempus arbitrio iudicis moderandum.

B Studeant mariti juxta verbum apostoli in uxores suas diligere, eisque debitum reddere conjugale, & ipsis juxta substantiæ suæ vires vitæ necessaria exhibere: ad quæ, cum oportuerit, eosdem decrevimus compellendos. Advocatus necnon & procuratores, qui de cætero in causis matrimonialibus, quicquam malitiose opponunt, quo minus legitimum matrimonium, debitum fortiatu effectum, vel ut in cæteris causis ecclesiasticis processus judicialis contra justitiam diutius remaneat in suspensio, præsentis synodi approbatione excommunicamus: & nihilominus super hoc convictos a suis officiis per annum decrevimus suspendendos.

Causæ vero divortii postquam fuerint examinatæ, & plene instructæ, ad officialem nostrum cum toto processu habito remittantur, per ipsum canonice decidatæ, sicut hæctenus fieri consuevit.

VIII. De Ordine in genere.

Cum ad spiritualia officia exequenda assumendæ sunt tales, qui possint digne sacramenta Domini tractare, quæ per alios, quam per illos, qui ad hoc sacros ordines susceperunt, nequeunt dispensari: cum omni reverentia venerandum est Ordinis sacramentum, per quod cætera ministrandi solis clericis est attributa facultas. Quicunque igitur qui ad tam dignum accesserint sacramentum, præcipue sacros ordines susceperint, cum omni munditia corporis & cordis, facta confessione, & recepta pœnitentia, idem assumant. Quibus ex causis, ad ordines suscipiendos accedentes, diligenter attendant, prudenter advertentes, an sint legitimi, nec dum legitimati; an irregularitatem notam ex aliqua causa contraxerint, ut puta quia fuerint homicidæ, iudices, advocati, dictatores, scriptores, executores in causa sanguinis; an simoniaci, vel interventores simoniacæ pravitate, vel simoniæ vitio, infecti; aut an ab hæreticis, schismaticis, vel nominatim excommunicatis scienter promoti. Item an bigami, corruptarum mariti, vel sacrarum virginum violatores; an excommunicati, vel furtive ordines adepti, vel in susceptis taliter ordinibus ministrantes. Item an sacrilegi, fortilegi, dæmonibus immolatores, incendiarii, ecclesiarum effractores; an conscientiam habeant peccati mortalis, vel consimilibus criminibus fuerint irretiti, quæ irregularitatem inducunt. Quos omnes suspectos esse ab executione sui officii declaramus, & a receptione ordinum superiorum, donec super defectibus vel criminibus hujusmodi cum eis canonice fuerit dispensatum, omnino decrevimus repellendos.

Item ad propria recurant conscientiam, quo fine ad ordines aspirant, ut Deo & ecclesiæ virtuosius & gratiosius famulentur, non pro temporalis quæstus, nec beneficiis a suis ordinatoribus extorquendis, quoniam tales simoniacos reputamus.

Caveant ad sacros ordines promovendi, ut titulum habeant sufficientem, sine quo omnibus ad sacros ordines accedere interdiximus facultatem: alioquin ipsos

ANNO
CHRISTI
1287.

iplos tanquam furtive promotos decrevimus reputandos, eo quod intentionis nostræ non est aliquos aliter ordinare.

Et quoniam quidam promovendi, advertentes se non posse absque titulo ordinari, cum clericis beneficiatis vel laicis paciscuntur, ut eis per chartam nomine tituli conferant spirituale aliquid vel temporale, eandem chartam ab eisdem post susceptos ordines recepturi: huiusmodi beneficiatos, & taliter ordinatos, tanquam simoniacos, ab officio & beneficio decrevimus suspendi. Laicos vero pactiois huius mediatores, consocios tantæ fraudis, excommunicationis majoris sententia innodamus. . . .

Religiosis ac secularibus clericis districte præcipimus, ne aliquos de confratribus suis ad sacros ordines nobis audeant præsentare: nisi eis ante ordinum susceptionem in sufficienti & perpetuo titulo velint & valeant providere. Alioquin sicut ordinatos, ita præsentatores eorum, suspendendos decrevimus a Divinis.

Nullus etiam, etsi de sufficienti titulo sit provifus, absque sui archidiaconi litteris patentibus super natalibus & honesta conversatione, ad huiusmodi ordines suscipiendos accedat: religiosis & beneficiatis duntaxat exceptis.

Cum abbates, priores, vel saltem subpriores, aliquos de confratribus suis ad ordines recipere contigerit: sub pena excommunicationis districte præcipimus, quod nullum ante annu probationis effluxum, vel factam professionem, nobis præsentent absque suis patentibus litteris: ne ipsis forsitan ad sæculum revertentibus, nos vel successores nostros super eorum provisione fatigari contingat.

Ad hæc, quoniam quidam extranei se oriundos de nostra diocesi, ac servi se liberos multotiens mentiuntur, ad quod probandum conductitios testes & falsos producent: nos tam ipsos, quam testes eorum, pro huiusmodi fraudis commento, excommunicationis vinculo innodamus.

Item quia quidam ecclesiarum rectores, cum eos ad ordines suscipiendos contigit evocari, se afferunt in sacris, cum non sint, ut sic nobis valeant & officialibus nostris illudere, sicut alii, qui cum sint autoritate concilii privati, se procurant, absque nostra conscientia, inter cæteros ordinari: tam hos, quam illos, ab officio suspendimus & beneficio, donec primi super illusione huiusmodi nobis satisfecerint, & in sacris ordinibus fuerint constituti: secundi vero beneficia sua dimiserint vacua, alijs libere conferenda. Alioquin, si ipsa præsumperint postmodum retinere, fructus, si quos ex ipsis perceperint, quos constat non esse suos, cum integritate restituere compellantur: quos si retinere contendunt, tanquam rei ecclesiasticæ in favorem excommunicationis sententia percellantur.

Clerici ab alieno episcopo ordinati, non prius ad executionem sui ordinis in nostra diocesi admittantur, donec de eorum ordinatione, litteratura, conversione, moribus, nobis vel locorum archidiacono fidem fecerint manifestam.

Rectores vero ecclesiarum parochialium, ad ordines quos beneficiorum suorum cura requirit, infra constitutum tempus se faciant promoveri, & residenter personaliter in eisdem, si penam generalis concilii voluerint evitare: nec ecclesijs ipsis per vicarios, sed per se ipsos deserviant, nisi dignitates forte annexæ fuerint, vel præbende; in quo casu ipsos habere vicarios canonice constitutos, a jure novimus esse permissum.

IX. De ecclesijs, capellis, & oratorijs construendis & reparandis.

ANNO
CHRISTI
1287.

Quoniam ecclesiarum ordinatio, a quocunque constructæ fuerint, non in constructus potestate, sed loci diocesani, consistere dinoscitur, prout utriusque juris sancta & salubris decrevit autoritas; nec liceat cuiquam ecclesiam, vel capellam de novo construere absque episcopi sui licentia speciali: præcipimus, quod nullus ecclesiam vel capellam in nostra diocesi de novo fabricare præsumat, nisi nostro primitus requisito & accedente consensu; nec in eisdem Divina aequaliter facere ministeria, nec ipsa sine nostro consensu taliter diruta renovare.

Capellæ vero cum fuerint sic constructæ, nihil in eis fiat quod in matricis ecclesiæ cedat præjudicium. Illa etenim nominè quæ, de rectoris assensu, mediante iustitia conceduntur: hoc adjecto, ut id fiat absque juris præiudicio alieni. Quo casu statuimus, ut sacerdotes in dictis capellis ministrantes, universas oblationes, quas in ipsis offerri cõgigerit, ecclesiæ matricis rectori cõ integritate restituant. Et ut sibi super hoc salubrius consulatur, dictos sacerdotes ad idem religione sacramenti præcipimus obligari. Libertatem etenim, quæ de concedendis benignitate præcessit, in suam læsionem nolumus redundare. Hoc nedum de constructis, sed de jam simili modo constructis, firmiter præcipimus observari. Si quis autem restituere contempserit, præter reatum perjurii, ipsum suspensionis vinculo, donec restituerit, innodamus. Si vero laicus restitutionem impenderit, ac post trinam admonitionem non desisterit ab impedimento: hoc ipso maioris excommunicationis incurras sententiam.

Inhibemus etiam, ne in capellis quæ proprios parochos nõ habent, parochianis matricis ecclesiæ, nec alijs quibuscunque, sacramenta vel sacramentalia ministrantur: nisi aliquibus alijs amplius fuerit indultum. Nec sit in ipsis fons baptismalis, nec in eisdem nuptiæ vel Divina celebrentur: nisi fundationis tempore, vel postea, majori donatæ fuerint libertate, & ob hoc matrici ecclesiæ honorem receperit competetem. Obventiones tamen earum, quas a prædictis personis contigit provenire, rectori, ut prædicimus, referentur. Idem de oratorijs, quæ in aliquorum domibus constructuntur, statuimus observari.

Ad hæc, onus huiusmodi constructionis & reparationis, cancelli matricis ecclesiæ, ad ipsius ecclesiæ rectorem; navis vero ecclesiæ, ad parochianos; volumus & præcipimus pertinere, consuetudine contraria non obstante.

Verum onus capellæ quæ distinctam habet parochiam, ad ipsos capellæ parochianos totaliter pertinet, eo quod ob ipsorum favorem & commodum fuit constructa: & nihilo minus matrici ecclesiæ, si refectione indiguerit, iuxta discretionem locorum archidiaconi, ipsos decrevimus pervenire.

Quia domini terrarum in diversis parochiis terras possidentes, & in uia illarum tantummodo perendinantes, ad onera ecclesiæ, in cuius parochia non inhabitant, sed sui famuli & servientes, ipsis parochianis incumbentia contribuere contradicunt: ut huiusmodi calliditati in posterum obvietur, præsentis synodi autoritate statuimus, quod domini huiusmodi, onus reparationis ecclesiæ & cõmeterii, secundum portionem terræ quam possident in eadem parochia, sicut cæteri parochiani agnoscant & persolvant totaliter in futurum; & ipsi ad id faciendum, si necessarium fuerit, per illarum ecclesiarum prælatos, per omnimodam censuram ecclesiasticam, de cætero compellantur.

Si quis vero altare cum parietibus & tecto in ecclesia, ex devotione velit construere: hoc fiat, prius a nobis

a nobis petita licentia & obtenta, ac assignata perpetua & sufficienti sustentatione ad reparationem huiusmodi ædificii, cum indigerit: ita quod parochiani propter hoc procedente tempore non graventur.

Onus oratoriorum, quæ in privatis domibus constructur, & etiam capellarum proprios non habentium parochianos, ad ipsum domum taxat pertineat fundatores; item ecclesie & capellæ: quæ si fuerint superflue vel dirutæ, an debeant reparari, vel aliis uniri, an totaliter destrui, ordinandi potestatem nobis de cætero reservamus, juxta canonicas sanctiones.

X. De dedicatione ecclesiarum.

Sicut nos iræ filii de natura, per baptismatis sacramentum facti sumus templum Domini universi: ita privata domus a cæteris materiali subjecto non differens, per invisibile dedicationis ministerium, Dominicum templum efficitur: in quo, cum tanquam homines fragiles & imbecilles excesserimus, a Deo misericordiam imploramus, & veniam delictorum. In hoc loco, & non alibi absque causa honesta, & necessitate magna, hostia salutaris viva & vera, offerri habet manibus sacerdotum, sicut liquet omnibus quibus præcepta sunt nota novi & veteris testamenti.

Idcirco officii nostri debitum exequi cupientes, singulis ecclesiarum rectoribus nondum dedicatarum præcipimus: quod ecclesias suas curent taliter parare, ut ipsas dedicare possimus, cum vacaverit nobis tempus. Et ne quæque probabilis ignorantia nos circumveniat in hac parte, decanis ruralibus injungimus, ut de ecclesiis non consecratis nec. . . . ; & de aliis, de quibus dubium est an fuerint consecratæ (eo quod certa consecrationis indicia non apparent) nos vel officialem nostrum, circa festum Nativitatis beatæ Mariæ, non omittant reddere certiores: alioquin ipsos velut inobedientes graviter puniemus.

Et ut matri a filiis honor debitum impendatur, statuimus, ut anniversarius dedicationis dies, a parochianis omnium ecclesiarum, & etiam capellarum adjacentium non dedicatarum, velut dies natalis Domini solemniter celebretur: & quod parochiani ipsam, velut matricem, suis oblationibus venerentur. Parochiani capellarum dedicatarum & non dedicatarum, prædicto die, & die festi sanctæ matricis ecclesie, ad ecclesiam matricem accedant, honorem debitum qui a filiis matri debetur devotis precibus impensuri: non ut parochiani capellarum dedicatarum offerant, nisi velint, eo quod oblationes suas in capellis dedicatis ipsos facere oportebit.

Vt autem consecrationis impense memoria perpetuetur: præcipimus, quod dotis quantitas quæ in dedicatione ecclesie est collata, dies dedicationis & annus, nomen consecrantis, numerus dierum indulgentiæ a consecrante concessæ, in Calendare ecclesiarum conscribantur.

XI. De cæmeteriis capellarum, de matrice ecclesia longe distantium, dedicandis.

Quia propter locorum distantias, & viarum discrimina, ac inundationes aquarum, nonnunquam capellæ infra parochiarum limites constituuntur, certis parochianos, & distinctos fines habentes, de quibus rectores omnia percipiunt emolumenta: advertentes per hoc viventibus parochianis salubriter fuisse provissum, sed in nullo mortuos relevari, statuimus, ut ubi defunctorum corpora, propter impedimenta prædicta, nequeunt absque nimia difficultate & periculo ad matricem ecclesiam tumulanda deferri, si capellæ distent a suis ecclesiis per duo milliaria, vel sint minoris distantie, dum tamen aquarum nimia inundatio tale præstitit impedimentum, rectores ecclesiarum,

si locus superstit, faciant ibi sumptibus parochianorum, cæmeteria præparari: ut cum per loca ipsa transitum fecerimus, ea benedicere valeamus, in quibus corpora parochianorum earundem, ad vitandum huiusmodi pericula (absque matricis ecclesie præiudicio) reponantur.

Dedicentur capellæ ecclesie ipsæ: cum orationes in locis dedicatis efficaciz sint longe majoris.

XII. De ecclesiarum ornamentis, & eorum custodia.

VT ornamenta ecclesiarum, quibus quasi propriis instrumentis sacramenta ecclesiastica ministrantur, sint fulgida & honesta, exemplum nos docet doctissimi Salomonis. dum vasa domus Dei ex auro purissimo constituit fabricari. Quapropter præcipimus, quod quælibet parochialis ecclesia, & etiam capella distinctam habens parochiam, munda & decencia habeat ornamenta.

Sit in aliqua ecclesia saltem unus calix argenteus, purus vel deauratus: scyphus argenteus vel stanneus pro infirmis, ut postquam Eucharistiam assumpserint, loturam digitorum suorum sacerdos sibi præbeat in eodem. Sint duo corporalia munda & integra cum repostoriis: duo paria vestimentorum, plene unum, festiva, aliud feriale: quatuor tuellæ ad majus altare, quarum saltem duæ sint benedictæ, & una illarum cum parura.

Item ad quodlibet altare, cum contigerit Missam inibi celebrari, sint superpellicea duo, & unum rochetum: velum quadragesimale: velum nuptiale: palla mortuorum: frontellum ad quodlibet altare: Missale bonum, graduale, torparium, manuale bonum, legenda, antiphonale, psalteria, ordinale, venitare, hymnare, collectare: præsens synodus scripta habeatur in singulis ecclesiis citra festum S. Michaelis: cista ad libros & vestimenta: pyxis argentea vel saltem eburnea, ad Eucharistiam, cum serura: chrismatatorium stanneum cum serura: asser ad pacem: pyxis ad oblatas: tres phialæ: sacramentarium lapideum, & immobile: thuribulum: vas ad incensum: vas ad aquam benedictam: heia ad tenebras: candelabrum Paschale: duæ cruces, una fixa, & alia portabilis. Imago beatæ Mariæ virginis, & sancti loci ejusdem: cereus paschalis: duo cerei processionales: celatura super altare: campanella deferenda ad infirmos, & ad elevationem corporis Christi: lucerna boeta: campanellæ ad mortuos: seretrum mortuorum: baptismarium lapideum bene feratum: fenestæ vitreæ sufficientes in cancello & navi ecclesie.

Qualiter hæc sunt necessaria in ecclesia Dei ad exemplendum cultum Divinum, usus nos instituit quotidianus. Quædam istorum, prout utilitas exposcit in majoribus ecclesiis quæ sufficienter duplicentur, vel triplicentur, in quibus sint hæc amplius quam aliis: diaconus & subdiaconus, capa chori, tunica, dalmatica, duo phylacteria ad cornu altaris, & unum ad patenam.

Onera omnium ornamentorum prædictorum, parochiani, sicut hæcenus, ita de cætero supportabunt, libris matutinalibus, unico scilicet psalterio, fenestris vitreis in cancello, & celatura super majus altare, duntaxat exceptis: quæ rectores vel vicarii supportabunt, prout in nostra diocesi hucusq; fieri consuevit.

Ornamenta ecclesie, securæ custodie committantur: non tamen sub custodia laicorum, nisi ibi necessitas major exposulaverit. Nec tunc sacra contingere, nec in ecclesia loco clerici aliquo qualiter ministrare præsumant.

Et quoniam audivimus, quod quidam nobis & locorum archidiaconis illudentes, cum sibi ecclesiastica deficiunt ornamenta, tempore visitationis existentia aliena

ANNO
CHRISTI
1287.

aliena pro suis, mendaciter asserentes illa sua esse, quæ a
ab aliis accommodantur: hanc fraudem sub pœna ex-
communicationis de cætero fieri prohibemus.

Ad hæc, cum ornamenta ecclesiæ in cursu latronum
contigerit asportari: si propter defectum cancelli, or-
namentorum amissorum periculum, ad rectorem; si
navis ecclesiæ, ad parochianos statuimus pertinere: ut
per hoc, tam hi, quam illi, ad supplendos tales defectus
potius animentur.

Et quoniam inter ecclesiarum rectores & suos pa-
rochianos contentiones in ecclesiis sæpius suscitantur,
dum parochiani ipsi propria autoritate truncum affi-
gunt in ecclesiis, vel extra, pro fidelium elemosynis
colligendis; & præsumunt, ut audivimus, publice præ-
dicare majorem fore elemosynam; ad truncum ip-
sum offerre, quam in manibus proprii sacerdotis; un-
de evenit, ut tam ab oblationibus debitis, quam ex de-
votione confectis, corda insipientium avertuntur, &
ecclesiarum rectores in utriusque damnium incurunt
non modicum, & jacturam. Audivimus etiam, quod
quidam laici oblationes candelarum, quæ in festo Pa-
rificationis beate Mariæ Virginis, & aliis festis per an-
num, ex laudabili consuetudine fieri consueverunt, ne
dum rectores recipiunt, sed aliquando capiunt de ma-
nibus offerre volentium: scelus hujusmodi pallian-
tes, quod ex cera inde collecta, velint facere cereum
coram cruce, vel alibi. Has duas laicorum præsum-
ptiones, tanquam nefarias, detestantes, statuendo præ-
cipimus, quod omnes tales trunci in ecclesia affixi,
seu cœmeteriis, vel juxta, citra festum Nativitatis
Joannis Baptistæ, ab ecclesiis ipsis penitus amovean-
tur; nec iterum apponantur, absque nostra, archidia-
coni, vel saltem ipsius rectoris, licentia speciali: ad
quos truncos si parochiani predicare præsumperint,
perpetuo amoveantur, & ipsi nihilo minus canonice
puniantur. Si vero prædictum citra terminum amoti
non fuerint: ex tunc ecclesias in quibus remanserint,
donec amoveantur, suspensimus a Divinis.

Et quia laudabilis consuetudo erga sanctam eccle-
siam pia devotione fidelium introducta, commutari
non debet, sub consueto colore canonice pietatis: omnes
impedientes debitas oblationes & devotas in eccle-
sia Dei, & rectores ecclesiarum, quo minus de ipsis
libere disponere liceat, excommunicamus, donec de
injuriis, eisdem rectoribus satisfecerint competenter.

Item audivimus, quod propter sedilia in ecclesia
rixantur multoties parochiani, duobus vel pluribus
unum sedile vendicantibus: propter quod grave scan-
dalum in ecclesia generatur, & Divinum sæpius impedi-
tur officium. Statuimus, quod nullus de cætero qua-
si proprium sedile in ecclesia valeat vendicare, nobili-
bus personis & ecclesiarum patronis dumtaxat excep-
tis: sed qui orandi causa primo ecclesiam introie-
rit, juxta propriæ voluntatis arbitrium sibi eligat
orandi locum.

Præcipimus insuper, quod de ecclesiarum instauratio-
ne, ipsius custodes, coram rectoribus vel vicariis ecclesia-
rum, seu saltem capellarum parochialium, & quinque
vel sex parochianis fide dignis, quos ipsi rectores, vica-
rii, vel capellani, de hoc duxerint eligendos, quolibet
anno computum fideliter reddant, & redigatur in scri-
ptis. Quam scripturam præcipimus loci archidiacono,
cum visitat, præsentari: nec ipsum instaurum in
alios usus, quam ecclesiæ, ullatenus convertatur. Un-
de si parochiam pro defectibus ecclesiæ, seu pro aliis
demeritis, amercitari contigerit, de proprio satisfaciant,
instauratio ecclesiæ integre remanente.

Et quia nonnunquam certus redditus & instaurum
cantariis, altaribus, seu luminaribus assignatur: præ-
cipimus, quod ipsa in alios usus ecclesiæ minime con-
vertantur, nisi necessitas vel saltem æquitas aliter sua-

deat ordinare, loci archidiaconi vel saltem rectoris ac-
cedente concessi.

XIII. *Ne in ecclesiis, vel cœmeteriis earum, mercata
vel placita secularia teneantur, vel ædificia
secularia construantur.*

Plus & misericors Dominus, qui dum pro peccatis
nostris irascitur, misericordiam recordatur, templa
Dominica construi & Divinis precibus consecrari
voluit & præcipit: in quibus plebs fidelis ab omnibus
forinsecis & secularibus operibus abstineat, per obla-
tiones & pacificas hostias, devotæ præcipue orationis,
iram judicis mitigaret, ipsius clementiam humiliter
postulando. Quod idem omnium Dominus tam ver-
bis, quam operibus, specialiter volens designare, fla-
gello facto de funiculis ementes & vendentes ejecit de
templo: asseverans domum suam domum fore ora-
tionis, & per tale commercium factam fuisse spelun-
cam latronum. Ne igitur ubi delictorum est venia im-
peranda, delicta delictis gravius accumulentur: distri-
cte prohibendo statuimus, ne in quibuscumque eccle-
siis nostræ diocesis, antibus earum, vel cœmeteriis, mer-
cata seu placita secularia de cætero teneantur: nec ul-
las negotiationes quicquam exercere presumat: nec
ædificia secularia inibi construere, nisi pro communi
utilitate, & hostilitatis tempore, necessitas id exposcat.
Et si quæ hæctenus constructa fuerint, ipsa præcipi-
mus demoliri.

Et quia in cœmeteriis dedicatis multa sanctorum
& salvandorum corpora tumulantur, quibus debetur
omnis honor & reverentia: sacerdotibus parochialibus
districte præcipimus, ut in ecclesiis suis denun-
tiant publice, ne quisquam luctus, choreas, vel alios ludos
inhonestos, in cœmeteriis exercere presumat: præcipue
in vigiliis, & in festis Sanctorum, cum hu-
jusmodi ludos theatrales & ludibriorum spectacula
introducunt, per quos ecclesiarum coinquinatur hon-
estas, sacri ordines detestentur. Quod si aliqui, post
factam denunciationem, ludos hujusmodi, quantum
improprie dictos, eo quod ex eis crimina orientur,
exercuerint: prædicti sacerdotes eorum nomina loci
archidiacono, vel ipsius officiali, denunciant, ut ipsi
pro suis demeritis canonice puniantur.

XIV. *De cœmeteriis claudendis, & arboribus
crefcantibus.*

Sacra loca ab omnibus venerari, tam juris civilis
est ratio, quam sacrorum canonum jubet autori-
tas. Idcirco ecclesiarum cœmeteria, cum quia sancta,
tum quia sanctorum reliquiis sanctificata existunt, ab
omni immunditia præcipimus custodiri: maxime ne
brutorum animalium sordibus maculentur.

Hinc etiam, quod omnibus, quibus ipsa claudendi
onus incumbit de jure & consuetudine, injungimus
& mandamus: ut circumaque muro vel fossato ipsa
totaliter claudant & conservent clausa, ne bruta
animalia, porci præcipue, ingrediantur. Quod si
rectores ecclesiarum vel presbyteri parochiales, ad
quos cœmeteriorum custodia dignoscitur principaliter
pertinere, propria animalia, vel aliena, ibidem depa-
scant, vel depasci permittant: ipsos per locorum
ordinarios decrevimus graviter puniendos. Et ne ex
aliena culpa propria negligentiam in posterum va-
leant excusare: compellendi parochianos suos, cum-
cumque censura ecclesiastica, decenter & honeste sua
cœmeteria claudere, præsentis synodi autoritate ipsis
plenam committimus potestatem.

Et quia inter rectores ecclesiarum & suos parochia-
nos, super arboribus in cœmeterio crefcantibus alter-
cationes oriri sæpius intelleximus, utriusque ad se
ipsos pertinere contendentibus; hujus altercationis
dubium

ANNO
CHRISTI
1287.

ANNO
CHRIST.
1287.

dubium declarare juris * scripti potius quam statuto decidere æstimamus. Nam cum cœmeteriũ, maxime dedicatum, solum sit ecclesie; & quicquid plantatur solo cedit: sequitur necessario, arbores ipsas debere inter facultates ecclesiasticas annumerari: de quibus, laicis disponendi nulla est attributa facultas; sed, sicut sacra scriptura testatur, solis sacerdotibus dispositionis cura indiscusse a Deo commissa docetur. Verum, quia arbores ipsæ, propter ventorum impetus, ne ecclesiis noceant, sæpe plantantur: prohibemus, ne ecclesiarum rectores ipsas præsumant prosternere indistincte, nisi cum cancellus ecclesie necessaria indigeat refectione: nec in alios usus aliquoties convertantur, præterquam si navis ecclesie indigerit similiter refectione, & rectores propter parochie indigentiam, eis caritative de arboribus ipsis duxerint largiendum. Quod fieri non præcipimus: sed, cum factum fuerit, recommendamus.

XV. De immunitate ecclesiarum, personis
& rebus earum.

Sanc̃tam matrem ecclesiam, quæ nemini claudit ingressum, vel gremium redeundi, non solum patres apostolici, sed etiam Romani principes in unitate multiplici decorarunt: ut sit ipsa tanquam pia mater, quæ in sinu suo recolligit universos: ita singuli boni, siue mali, ad ipsam confugientes, sub ipsius chlamyde protegantur illæsæ. Hanc liberatam ecclesiasticam bonæ memoriæ Orthobonus, quondam in Anglia sedis apostolicæ legatus, prudenter attendens, decrevit statuendo: ut si quis aliquem, ad ecclesiam, cœmeterium, vel claustrum confugerentem, inde abstraxerit, vel necessarium visum sibi prohibuerit ministrari; aut res alienas in prædictis locis depositas, hostiliter vel violenter asportaverit, vel asportari fecerit; aut abstractionem aut prohibitionem suo nomine factam, vel a suis familiaribus, ratam habuerit; aut talia præsumptis auxiliis, consiliis, vel consensum præberit, publice vel occulte: fore ipso facto, vinculo excommunicationis innodatus, a quo non prius absolventur, donec ecclesie damnum passæ satisfecerint competenter. Hæc digna amulatione sequentes, adijcimus: ut nullus in prædictis locis, etiam laicus in laicum manus injiciat temere violentas, vel ad palliandam propriam injuriam vel alienam, locum sacrum præsumat affirmare profanum, vel aliam personam ecclesiasticam, rebus earum, aut familiæ, contra immunitatem a sanctis canonibus eis indultam, injuriam irroget, vel gravamen. Alioquin contravenientes vinculo excommunicationis concilii innodamus: ceteris penis in statuto ipsius legati enumeratis, in suo robore nihilo minus induraturis.

XVI. De ecclesiarum domibus conservandis
& reparandis.

Ingratitudinis vitio & avaritiæ labe quorundam statum novimus quamplurimum dejugari: qui, cum beneficiis ecclesiasticis suis nonnulla percipiant emolumenta, onera incumbencia negligunt supportare, ædificia ecclesiarum integra conservare, & restaurare dirupta non curantes: immo, aut bona percepta in sinu avaritiæ abscondunt; aut velut prodigi, inutiliter consumere non verentur.

Hinc est, quod statuendo & monendo districte præcipimus, ut clerici universi, ecclesiarum suarum cancellos, domos, & cetera ædificia destructa, de novo construere, & ruinosam fulcire, prout indigerint, non omittant: ut cum nos, vel locorum archidiaconos, per loca ipsa transire contigerit, valeamus ibidem hospitare honeste. Qui si moniti per nos vel dictos archidiaconos, præmissa per duos menses facere detrecta ve-

Concil. general. Tom. XI.

rint: ex tunc, juxta prædicti legati statutum, tantum de ecclesiarum suarum fructibus plenarie * præcipimus, quantum ad refectionem hujusmodi sufficit peragendam.

XVII. De vita & honestate clericorum.

Vt clerici a vulgari vita reclusi, mundi voluptatibus non intendant, sacris est canonibus distinctum: quorum etiam vita aliis exemplare, ceteros morum gravitate & cõversatione laudabili decet præcellere. Ne igitur clerici ad gubernationem populi, per vitam malam & gestus incompósitos efficiantur ruina, tam propria, quam multorum: statuendo præcipimus, quod clerici universi, quorum operare debent coram hominibus, vita bona, cõversatione honesta, & sanctis moribus se exornent; ut non solum verbo prædicationis, sed vitæ propria integritate, errantes ad viam veritatis revocent & salutent.

Et ne in ipsis superbia vitium, quod omnis peccati & perditionis * fuit, prædominetur: præcipimus, quod pannis fericis vel viridibus, aut rubecis, seu subtelariis manicis, solutariis consutiis, caligis aliis quam nigris, frenis, sellis, peccoralibus, calcaribus deauratis, aut alio quocunque ornatu superfluo non utantur, sed habitu & incessu corporis, Deo & hominibus studeant complacere.

Omnes personæ in dignitate, necnon rectores ecclesiarum in sacerdotio constituti, ac parochialium ecclesiarum vicarii, capis & superuncis utantur clausis, & maxime in civitatibus, via, & in plateis, coram suis prælatis & conventibus clericorum. Hoc idem faciant sacerdotes, quanquam minime beneficiati, si sibi suppetant facultates: quæ si defuerint, volumus tamen & præcipimus, quod tam ipsi, quam ceteri clerici omnes constituti in sacris ordinibus, superindumentis saltem utantur clausis, ut in omni casu, per habitum exteriorum, per quem interior designatur, clerici a laicis discernantur.

Induant se clerici vestibus unius coloris, & non varii, nec permixti: quoniam omnis ornatu ad jactantiam adhibitus, esse debet a clericis alienus. Et sicut nec fulgidis vestibus se ornare *, ita non sordibus deturpare. Nam ut exquisitæ deliciae, nec affectatæ sordes, laudes.

Clerici vestes habeant, nec longitudine nec brevitate nimia ridiculosas; nec sibilulas, nec annulos deferant, nec corrigias fericas, auri vel argenti habentes ornatum. Circa capitis tonsuram, honestatem ostendant, ut comam nullatenus nutriant, sed crinibus & patentibus auribus incedant, coronas habentes sphericas & decentes, quas insulis cooperire, sub pœna statuti legati Orthoboni penitus prohibemus. Moribus & verbis pudorem indefinenter ostendant: ad quod designandum, prædicatores turturi comparantur. Et quoniam in compositione corporis, qualitate indicant mentis: & incessu clerici debent esse ornati, ut gravitate itineris, mentis maturitate ostendant.

Item a pravorum consortiis se abstantent. Sæpe etenim pravorum consortia bonos mores corrumpunt, & diutina cõversatione subvertunt. Lectionibus & orationibus intendant assidue.

Item clerici modesti sint & sobrii, abstinentes se a crapula & ebrietate. Nam, ut ait Gregorius, gula nihil turpius est, cujus sector est in ore, pallor in facie, tremor in digitis; in cujus corde nullum latet secretum. Ut inter clericos & histriones, sicut est, ita appareat in omnibus dispar professio: districte præcipimus, ut ad convivia non accedant, maxime sacerdotes: nisi a domino domus specialiter fuerint invitati. Quod si invitari contigerit, sese non ingurgitent, sed protinus post prandium, ad propria sobri revertantur. Nusquam tabernas exerceat, nisi per irrationis causam in itinere

M m m m con-

ANNO
CHRIST.
1287.
* f. pendere
præcipim.* Add. ori-
go vel quid
simile.* Deest de-
bent,
* f. ita nec
affectatæ
sordes, lau-
dabiles.* Deest for-
te ecclesi-
asticum
* f. deni-
grari

ANNO
CHRISTII
1287.

ANNO
CHRISTII
1287.

constituti: sed ita modeste & sobrie vivant semper, ut in omni tempore inter sanctum & profanum, mundum & immundum, discernere sciant & valeant, sicut de cet.

Præcipimus ut clerici histrionibus & jocularibus non intendant; ad aleas vel ad taxillos non ludant, nec aliis ludentibus sint participes, aut inspectores; nec ad spectacula publica, spectandi gratia, præsumant accedere. Avibus nec canibus venatoriis non utantur. Hæc & alia plurima sunt clericis interdita, quorum conversatio a laicorum actibus est remota, quos sicut loco, ita religione debent præcellere.

XVIII. De clericis concubinariis, & concubinis eorum puniendis.

Libidinis ardorem, quo decor & honestas clericalis sæpius scandalizatur, & habetur pluribus in derisum, extinguere cupientes: clericos universos beneficiatos, & alios, ab omni incontinentiæ vitio præcipimus caste vivere & honeste, præcipue in sacris ordinibus constitutos. Et ne eorum honestatem, mulierum consortia de honestate præcipimus, quod in domibus suis nec alienis detineant publice concubinas: & si qui hæcenus habuerint, ipsas infra mensem a se prorsus amoveant, illas vel alias de carcere nullatenus retenturi. Alioquin secundum statuta dominorum Othonis & Othoboni, cõtra eos edita in hoc casu, puniantur condigne: quæ juxta formam statuti Radingiæ promulgati, præcipimus annis singulis publicari.

f. ab que
omnis.

Deest for-
ta, nec

Ann. 1179.
vide supra.

Et licet ecclesiastici, quidquid vitæ suæ necessitati eis superferuerit de patrimonio suo Iesu Christi, in usus pauperum, quorum dispensatores existunt, teneantur ex debito erogare: quidam tamen eorum, ut audivimus, de quo dolemus, bona ecclesiæ, non in pauperum usus, at suarum concubinarum convertunt, eisdem terras, redditus, seu res alias, de pecunia ecclesiæ comparando, vel ad comparandam pecuniam ministrando: immo quod deterius est, præsumptione tam damnabili non contenti, in extremis laborantes, & de supremo lumine cogitantes, in suis ultimis voluntatibus, quas in malum exemplum omni tempore continuerunt, bona ecclesiæ suis concubinis relinquere non formidant; aliquando directe, aliquando, ut pallient foetus suum, persona tercia mediante. Hanc damnabilem præsumptionem in clericis perfecto odio prosequentes, damnamus pariter & reprobamus, autoritate præsentis synodi: itauentes, ut clericis beneficiati in nostra diocesi, concubinas suas, si quas hæcenus habuerint vel habituri sunt, quod absit, terras, redditus, domos emere, vel ad emendum pecuniam ministrare, aut in solo laicali de bonis ecclesiasticis ædificia construere, seu fructus ecclesiasticos in laico feodo reponere, amodo non præsumant. Quod si aliqui contra hoc statutum venire præsumserint: ipsos pro tanto temeritatis excessu excommunicationi decreverint subjacere, donec læsis ecclesiis emendandi præstiterint sufficientem.

Et quanquam ultimis decedentium voluntatibus favor maximus debeat: in odium tamen incontinentium clericorum & concubinarum suarum præcipimus, quod si clericos suis concubinis aliquid legitime contigerit, legato tali, velut invalido, totaliter careant. Quod si vel aliis suppositis personis solvi contigerit: executores illud, tanquam indebitum, repetant, & ecclesiæ, de cujus processit patrimonio, restituere non omittant: alioquin de proprio satisfacere compellantur.

Vt autem incontinentiæ vitio circa clericos cautiùs obviemus: pœnis temporalibus, cum perpetuas non formidant, decreverimus succurrendum: statuentes, quod beneficiati, qui amodo concubinas suas

A publice detinent, eo ipso ab officio & beneficio sint suspensi, ita quod de beneficiis, donec omnino ipsas amoverint, se nullatenus intromittant. Alioquin majoris excommunicationis incurrant sententiam: quodum sint ligati, si Divina præsumpserint celebrare, a suis beneficiis perpetuo amoveantur. Qui vero beneficiati non fuerint, ab officio suspensi remaneant: gravius puniendi, prout culpæ qualitas hoc exposcit.

Presbyteri vero, qui in illis fornicantur, quas baptizaverint, vel susceperint ad penitentiam: si beneficiati fuerint, hoc ipso facto a suis beneficiis sint amotti. Alioquin ab officio tamdiu suspensi remaneant, donec ad arbitrium superioris condigne penituerint. Clerici vero, qui adulterium commiserint vel incestum, præter pœnas supradictas, graviter puniantur. Qui vero de incontinentia publice fuerint diffamati, nec voluerint aut valuerint canonice se purgare: pro convictis habentes, decrevimus puniri.

In detestata autem incontinentiæ vitii clericorum & presbyterorum, publicas concubinas eorum ab ingressu ecclesiæ, & susceptione suspendimus sacramentorum. Quæ si monita, a sua feditate non recesserint, ipsas excommunicationis vinculo innodamus: quas, in majorem utriusque ruborem, a suis fornicariis presbyteris, tales præcipimus publice nunciari. Et si adhuc incorrigibiles forte permanserint invocet contra eas, si oportuerit, auxiliù brachii secularis.

Caveat igitur clerici, & prudenter attendant, ut si ipsos cum suis concubinis taliter excommunicatis, amplius fornicare contigerint, ne majoris excommunicationis incurrant sententiam, criminosis in eodem crimine communicando.

Et ne impietas sub pietatis specie pallietur: præcipimus, ne clerici, in sacris maxime ordinibus constituti, ullas consanguineas, dummodo suspectas, in domibus suis alimentorum gratia præsumant recolligere: sed si tales habeant quæ indigeant, in domibus alienis, procul ab eis, vitæ necessaria subministrant.

Et quia mulierem quam bene concubinas conversantem, mente debemus diligere, & non frequentia corporali: inhibemus, ne clerici ecclesias monialium, vel sororum secularium, vel regularium, sine honesta & legitima causa, frequentare præsumant, aut cum eis dea frequenter familiare habere colloquium.

D Vt autem incontinentiæ vitium, tam a laicis, quam a clericis, detestabile magis impostero habetur: præcipimus, quod sacerdotes parochianis suis, sæpius & publice prædicent, omnem carnalem commixtionem inter virum & mulierem, extra legitimum conjugium, mortale fore peccatum, & æternam gehennæ pœnam inducere, nisi in hac vita vera confessione & penitentia purgetur.

XIX. De residentia ecclesiasticorum presbyterorum, habentium plura beneficia.

Pastoralis curæ sollicitudo hoc habet in se propriù, ut oves pastoris vocem audiant & sequantur, ut mutua inter eos habeatur cognitio. Sicque curæ gregis sibi commissi, præsentialiter oportet pastorem intendere, & errantes crebris clamoribus ad ovile Dominicum revocare: ut grex [qui curam animarum] boni pastoris sequatur vestigia, & non mercenarii, qui dimittit oves & fugit, eo quod non est sibi cura de ovibus. Statuimus, ut rectores ecclesiarum parochialium, quibus, ex suscepta cura regimini, residendi onus incumbit, in ipsis personaliter resideant, iis dumtaxat exceptis, quorum absentia per institutos vicarios fuerit excusata: vel quorum ecclesiæ, dignitati vel præbendæ sint annexæ, vel cum quibus ad obtinendum plura beneficia a sede apostolica dicitur dispensatum. Quorum beneficiorum numero & eorundem facult.

Abundant
voce 1122
vincinis in-
clusa.

ANNO
CHRISTI
1287.

facultatibus prudenter pensatis, modo in uno, modo in alio, plus vel minus recitentiam faciant personalem. Quibus injungimus, districte precipientes, ut dispensationes, si quas habeant, per quas tot beneficia licite valeant personaliter retinere, nobis tunc proximam festum S. Michaelis, quem terminum ipsi peremptorie assignamus, non differant exhibere. Quas, si iusto impedimento cessante, intra prædictum tempus non exhibuerint: ex tunc ipso jure vacare eadem beneficia declaramus, secundum verbum & intellectum concilii generalis alii idoneis personis libere conferenda.

Circa vicariorum institutionem & recitentiam, statutum dominorū Othonis & Othoboni, per omnia precipimus observari. Et ne quam habeat unde quis ignorantiam, vel negligentiam excusabilem præterdere valeat: ipsa summam duximus notificanda. Statuit dominus Otho, ut nullus ad vicariā admittetur, nisi in presbyterum ordinatus, vel saltem diaconus in presbyterum proximis quatuor temporibus ordinandus: qui renuncians alii beneficii curam animarum habentibus, juraret recitentiam facere, & per seipsum ibidem faceret continue corporalem: alioquin ipsam institutionem nullam fore decrevit, & vicariam alii conferendam. Cui statuendo superaddit dominus Othobonus, ut si quis contra prædictū statutum vicariam teneret, fructus suos non faceret sic perceptos: sed illorum medietas una, ecclesiæ, cuius est vicaria, traderetur, in ipsius utilitatem modis omnibus convertenda: pars vero una alterius medietatis, inter pauperes ipsius parochiæ distribueretur, & altera loci archidiacono applicaretur, qui annis singulis super his inquisitionem faceret diligentem, ut prædictum statutum faceret firmiter observari.

Hoc, & cætera quæ in prædictis statutis latius continentur, tam ab his archidiaconis, quam vicariis, inconcussè precipimus observari: ita quod nulla valeat in his negligentia vel culpa notari.

XX. De inquisitione faciendâ super litteraturâ ecclesiasticarum personarum.

Omnia mater errorum ignorantia, præcipue sacerdotibus est vitanda, qui in populo Dei docendi officium susceperunt: quorum opus in prædicatione & doctrina consistit, ut adificent cunctos, tam fidei scientia, quam operum disciplina. Ne igitur per cæcitate ignorantiam, dum ducant præstant populo Christiano, ambo in foveam delabantur: singulis locorum archidiaconis injungimus, ut diligenter inquireant, qui rectores, vicarii, aut sacerdotes, in litteratura enormem patiuntur defectum: & postquam eis de hoc confiterentur, nobis denunciare quam citius non omittant.

De parochialibus sacerdotibus frequenter assumant experientiam, an habeant & sciant decalogum, id est, præcepta legis Mosæicæ, ipsaque subditæ plebi exponant, & solite prædicent observanda. An etiam sciant septem peccata mortalia, ipsaque prædicent populo fugienda: sciant etiam septem sacramenta ecclesiastica, & qualiter habent conferri, ut supra diximus, unumquodque: & an articulorum fidei Christianorum saltem simplicem habeant intellectum, prout in psalmo, Quicunque vult, & in utroque symbolo continentur: nisi quilibet, qui fidem catholicam firmiter non crediderit, salvus esse non poterit.

Sacerdotes autem, si quos invenerint, circa præmissa, nimia ignorantia laborare, ipsos protinus suspendant ab officio sacerdotali, maxime a regimine animarum, ad quos quidem Divinus sermo dicitur: Tu vero scientiam repulisti, & ego te repellam, ne fungaris mihi sacerdotio.

Concil. general. Tom. XI.

Vt autem quilibet sacerdos, cui animarum cura incumbit, melius sciat & intelligat, qualiter debeat in ipsa versari: precipimus, quod quilibet, cui parochialis ecclesiæ regimen incumbit, quandam summulam plurimum utilem, immo veltus necessariam, a diversis tractatibus extractam sub compendio: (quæ summula sub eisdem verbis incipit) quilibet, & presentem synodum, circa festum S. Michaelis, habeant scriptam, & ipsam sane intelligant, ac ea utantur sub pena unius marcæ, loci archidiacono applicandæ. Quam si archidiaconus remisit, & ipsam vel ipsius partem quartam levare poterit, & recipere prætermiserit: eundem archidiaconum, in diabus narcis, fabricæ ecclesiæ Exoniensis volumus obligari.

B XXI. De Divino officio nocturno, pariter & diurno.

Ministri ecclesiarum, qui ecclesiasticis sustentantur stipendiis, prompti debent esse & solliciti circa Divinum officium peragendum: ut in vinea Domini viriliter laborantes, præter stipendia temporalia, quæ hic percipiunt, æternæ retributionis denarium mereantur percipere post laborem: quos circa ipsum officium propheticus sermo instruit, & informat, dum per prophetam dicitur: *In matutinis mediabor in te: & alibi: Septies in die laudem dixi tibi.*

Hinc est quod singulis ecclesiarum ministris in virtute sanctæ Trinitatis injungimus, ut secundum formam concilii generalis, Divinum officium, nocturnum pariter & diurnum, corde & voce simul studiose celebrent, & devote, & plane, & plene, absque syncopa psallendo seu cantando singula que incumbunt. Caveant igitur psallentes, ut in medio versiculi paulent pusillum: nec unus sequentem versiculum prius incipiat, donec alter plene dixerit præcedentem: & sic psallendo sese intelligant, ut dum voce unus psallat, animus affectu simul psallere videatur.

Et quia canonicæ horæ secundum temporum interstitia, in ecclesiis parochialibus, sicut in cathedralibus & collegiatis, nequeunt decantari: precipimus, ut presbyteri parochiales ab ecclesiis suis recedere non præsumant, donec festis diebus ante Missam, vel post, canonicas horas decantaverint: vel saltem legerint absque cantu, cum dies fuerit feriendus: proviso, quod Missam sacerdos prius non celebret, donec matutinas & primam solverit creatori.

Præcipimus etiam, quod parochiales presbyteri, omni die, præterquam in Paschatis tempore, & festis Sanctorum, novem lectionum, & in vigiliis confundem, decantent Placebo & Dingo, & commendationem. Hac tamen tempora non excipimus, dum tamen id velint facere ex devotione.

Ad hæc districte prohibemus, ne presbyteri circopotiones & inutiles consabulationes, noctes ducant, quasi insomnes, sicut fieri audivimus aliquando: quod cubant sobrii tempestive, ut mane surgentes post plenam digestionem, habiliores sint ad Divinum officium exequendum. Quo incepto, exteris colloquutionibus laicorum amplius non intendant: sed donec illud impleverint, aures intentas jugiter porrigant ad Divina.

Præterea audivimus quandoque, quod presbyteri quanquam fuerint absentes, forte ex illicita causa, tanquam presentes essent, ad horas canonicas faciunt campanas pulsari: quartum sonitum populis excitatus: dum ad ecclesiam, Divinum officium audiendi & orandi causa, accedit, presbyterum non inveniens, clerico presente, ubi sit inquirent, & responsum accipiunt, non est hic: jam recessit: & sic parochiani illius recedunt, & ecclesia defraudatur obsequiis. Hanc tam fraudem, quam injuriam, cedere minime dubitatur, evellere cupientes: statuimus, ut si talis sacerdos

M m m ij perpetuus

ANNO
CHRISTI
1287.

Isdem nimirum verbis, a quibus incipit hæc synodus: nempe, Altissimus de terra creavit, &c. Eam summulam vide ad celum hujus concilii.

Psalm. 62: mediabor in te: & alibi: Septies in die laudem dixi tibi. Psalm. 118.

leg. officium recitent novem lect: f. hæc enim temporora. f. sed cubant

Legebatur Othobonus, sed falso.

f. nam quilibet.

Ps. 4.

ANNO
CHRISTI
1287.

perpetuus fuerit, veluti rector, seu vicarius, per mensum vel amplius, superioris arbitrio ab ingressu ecclesie suspendatur: si vero conductus fuerit, & temporalis, ut vere dici possit, iam recessit; ipsam a nostra diocesi precipimus auereri.

Præterea precipimus, quod nullus sacerdos bis in die Missam celebrare præsumat, præterquam diebus Nativitatis Domini, & Resurrectionis Dominicæ; & cum in ecclesia propria corpus fuerit tumulandum. Quibus casibus in Missa priori presbyter ablutioem canis aut digitorum non assumat.

Statuimus insuper, quod parochiales presbyteri annualia vel triennialia non recipiant, per quæ parochiales ecclesie careant obsequiis dehitis, & quotidianis. Alii vero capellani conducti, diebus Dominicis & aliis sollempnitatibus, non prius celebrent, donec Missa parochie fuerit celebrata.

Et quoniam audivimus, quod quanquam rectores ecclesiarum, metu poenæ statuti, infra annum a tempore suscepti regiminis, & fecerint in presbyteros ordinari, Missarum tamen sollempnia differunt celebrare per tempora diuturna; per hoc excusare volentes, quod in prædicto statuto nihil cautum de Missarum sollempniis reperitur: hanc excusationem (qua se accusant potius quam excusant) frivolum reputantes: statuimus, ut saltem infra dimidium annum post ordinum susceptionem, nisi canonicum habuerint impedimentum, Missas celebrare non omittant. Alioquin beneficiorum suorum fructus decrevimus sibi subtrahendos, donec quod dictum est devote compleverint: nec postquam semel celebraverint, incipiant tunc cessare; sed sub poenâ prædictâ frequenter studeant celebrare.

Et cum in ecclesia Dei, secundum inferiores & superiores ordines, officia sunt destituta, ne inferior usurpet officium superioris, & promiscuis actibus contingat ecclesiastica officia perturbari: firmiter inhibemus, ne diaconi confessiones audiant, poenitentia sive injungant, vel sacra ministrent, aut aliqua officia exercent, quæ solis sacerdotibus sunt concessa.

Laicos aut in cancellis stare, vel canes secum in ecclesia detinere, aut in navi ecclesie tumultum facere, dum in ipsa Divinum officium celebratur, firmiter inhibemus: & ipsos a tali præsumptione per locorum rectores, vicarios, & parochiales insuper sacerdotes, censura ecclesiastica statuimus coercendos: inhibentes clericis conjugatis, quantumcumque literatis, ne altari præsumant ministrare, cum ipsos studere oporteat qualiter uxoribus suis valeant complacere: sicque eis, quæ Dei cultum respiciunt, animum ex toto nequeunt applicare.

XXII. Quod parochiani frequentent ecclesiam diebus Dominicis.

TAm veteris quam novi Testamenti pagina, festum diem ad humanam requiem deputavit. Unde Iudæi secundum litteram, diem Sabbatum, nos secundum litteræ intellectum, Dominicum, a manuali opere custodimus: quo, in ecclesia conveniens populus Christianus, tam Divina obsequia audiant, quam vivendi normam adsistant. Et quanto variaz sæculi operationes, parochianos non sinunt cæteris diebus Divinis officiis interesse; tanto his diebus singuli curiosius tenentur a desse, ut dum pro pane materiali in singulos dies perituro, sex diebus laboraverunt, septimo saltem die, cibo spirituali, qui non perit, verbo prædicationis salubris refocillentur.

Idcirco parochialibus presbyteris precipimus universis, ut parochianos suos moneant diligenter, & efficaciter inducant: ut ecclesiam suam festis diebus, præsertim Dominicis, studeant frequentare, Divinum of-

ficiam audituri, & recte vivendi instructionem humiliter recepturi. Qui si ex consuetudine se absentaverint, per locorum ordinarios puniantur. Et ut absentandi hæc occasio auferatur: sub poenâ excommunicationis firmiter prohibemus, mercata Dominicis diebus in nostra diocesi celebrari, præterquam de vicinalibus quæ in his sicut cæteris licite vendi possunt: Missa tamen primitus celebrata. Aliter & alia vendentes, & ementes, gravi poenæ decrevimus subiacere.

XXIII. Qualia Festa debent indicari, & observari.

Circa festa indicenda errare novimus quam plurimos sacerdotes, dum unus in sua parochia festum aliquod indicit solemniter celebrandum, alius idem festum penitus prætermittit: sicque in una parochia homines cessare a laboribus, in alia communiter laborare sæpe contingit. Quod absurdum admodum reputantes, inhibemus, ne sacerdotibus alia festa in parochiis suis præcipiant solemniter celebrari, quam ea quæ in sacris canonibus sunt expressa, vel quæ cum clero & populo solemniter duximus veneranda.

Vt festorum celebrandum inter omnes subditos nostros eadem observantia habeatur: festa solemniter celebranda, cum clero & populo, præsentis synodo duximus inferenda.

In mense Ianuarii: Circumcisionis Domini, Epiphaniæ Domini, Conversionis S. Pauli.

In mense Februarii: festum Purificationis B. Mariæ, Cathedræ S. Petri, S. Matthæ apostoli.

In mense Martii: festum S. Gregorii, Annuntiationis S. Mariæ.

In mense Aprilis, S. Georgii, S. Marci evangelistæ.

In mense Maii: sanctorum Philippi & Iacobi, Inventionis sanctæ Crucis, S. Ioannis ante portam Latinam, S. Augustini Anglorum apostoli.

In mense Iunii: S. Barnabæ apostoli, Nativitatis S. Ioannis Baptistæ, apostolorum Petri & Pauli.

In mense Iulii: Translationis S. Thomæ martyris, sanctæ Mariæ Magdalenzæ, S. Iacobi apostoli majoris.

In mense Augusti: Ad vincula S. Petri, S. Laurentii, Assumptionis B. Mariæ, S. Bartholomæi apostoli, Decollationis S. Ioannis Baptistæ.

In mense Septembris: Nativitatis beatæ Mariæ, Exaltationis S. Crucis, S. Matthæi apostoli, S. Michaelis Archangeli.

In mense Octobris: S. Lucæ evangelistæ, apostolorum Simonis & Iudæ.

In mense Novembris: Omnium Sanctorum, S. Martini, S. Catharinæ, S. Andree apostoli.

In mense Decembris: S. Nicolai, Conceptionis B. Mariæ, S. Thomæ apostoli, Nativitatis Domini per octo dies, Paschæ per quatuor dies, Ascensionis Domini, Pentecostes per quatuor dies. Temporibus suis, festum Sancti loci, & dedicationis ecclesie.

XXIV. Ne clerici negotiatores existant, vel seculares administrationes recipiant.

A Turpis lucri questibus, quæ ex cupiditatis labeprocedunt: cuiuscumque gradus clericos se abstinere Apostolica sententia patenter insinuat; quæ cavetur: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*. Inhibemus igitur cunctis clericis, religiosis, & aliis, ne quis eorum negotiator existat, vel secularia commercia, verum inhonestam maxime, exercere præsumat. Oportet tamen prælatos, negotiorum secularium habere notitiam: ut eorum curatela, ecclesie serventur indemnes, & subditis non solum spiritualia, sed etiâ carnalia subsidia, cum indigerint, subministrent.

Et

ANNO
CHRISTI
1287.

Et quanquam clericis sit interdicta negotiatio: illa negotiatio species in ipsis præ cæteris, ubi tempus venditur quod omnibus est commune. Vide ipsos inhi-
bemus, sub pœna suspensionis officii & beneficii: ne cuiquamque dare præsumant suam substantiam ad usu-
ram. Alioquin super hæc convicti, suis beneficiis privandos decrevimus: & ad dignitates ecclesiasticas amplius minime admittantur.

Inhibemus etiam ipsis, ne vilius emant, aut carius vendant, pro dilectione temporis non venalis.

Item quia absurdum est clericis, immo probrosum, si forensium disceptationum executores existant: districtus inhi-
bemus, ne clerici aut in sacris ordinibus constituti, laicorum ministri aut procuratores existant; aut quasquamque ballivas ab ipsis recipiant, per quas sibi ad rationcinia obligentur: maxime a talibus, qui per sæcularem potentiam, ipsorum bona, immo verius ecclesie, de facto valeant occupare.

Item ne iudicia sanguinis dictare, scribere aut proferre, seu sanguinis vindictam exercere, seu ubi exerceatur interesse, ullo modo præsumant: alioquin ipsos ad beneficia ecclesiastica retinenda inhabiles fore decrevimus.

XXV. *Ne dignitates vel officia nulli tradantur ad firmam.*

IN subversione Iudæorum & gravamine subdito-
rum redundare dignoscitur, cum officium conducitur prælaturæ: ut iustitia, quæ gratis est cuiuslibet impendenda, interventu pecunie redimatur. Ideo etenim personis ecclesiasticis certa sunt stipendia constituta, ne dum sumptus quam prædo..... Districte igitur inhi-
bemus, ne dignitates vel officia ecclesiastica, seu spiritualis jurisdictionis exercitium, seu quorumcumque sacramentorum proventus, modo ad firmam alioqualiter concedantur. Alioquin convicto super hoc deliquisse, pœna Oxoniensis concilii insignatur. Si tamen certus redditus dignitati vel officio sit annexus: dari ad firmam licite poterit, petita a nobis primitus licentia, & obtenta, sicut de aliis beneficiis decrevimus consequenter.

Item cum laboranti in vinea Domini, & non alii, re-
tributionis denarius debeatur: statuendo decrevimus, ut nulla ecclesiastica beneficia, quocumque quæsito colore, tradantur vel recipiantur ad firmam, absque licentia nostra speciali: quam si honesta causa aliquibus gratiose concesserimus, ut puta longæ peregrinationis forsitan vel studii causa, circa nostram concessionem, fraudem fieri prohibemus: statuentes, ut causa cessante, seu indulto a nobis terminato tẽpore, cesset firmæ traditio, & ipsius conductor confessum ab ea recedat, ac locator ad suum beneficium revertatur, in ipso facturus residentiam personalem. Alioquin primo per fructuum subtractionem, deinde sumptus *
continua causa hoc exegerit, per sui beneficii amissionem, ad id, si necesse fuerit, compellatur.

*f. traditio

Et quia audivimus, aliquando, quod dolentes referimus, laicis ecclesias conjuncti * ad firmam, sub nomine ballivorum, in quarum domibus præsumunt cum suis uxori-
bus & familia habitare, in grave scandalum & dispendium ecclesiarum: nos, id de cætero fieri prohibemus, sub pœna excommunicationis, quam infidentes proferimus & recipientes: sub pœna eadem nihilo minus interdicentes, ut terra libera ecclesiarum, decima, vel quæque alia ad ecclesias pertinentia, propter pericula quæ de facili exinde possent contingere, sub annuo censu ad firmam laicorum non committantur.

*f. concedi

Concil. general. Tom. XI.

XXVI. *De prohibita ecclesiasticarum rerum alienatione.*

ECClesiasticarum rerum alienationes, non solum sancti patres Romani pontifices, sed etiam principes sæculares, grandi devotionis affectu interdicerere studuerunt: ne per ipsas incaute factas, in rebus ecclesie temporalibus graviter læderentur. Hinc est, quod omnibus viris ecclesiasticis, religiosis, & aliis, cujuscumque eminentiæ aut gradus existant, quascumque rerum ecclesie immobilium alienationes facere prohibemus: ut nec ipsas extra formam canonis, vendere, donare, impignorare, permutare, aut in perpetuum emphyteusim concedere, nullo modo præsumant. Contrarium vero facientes, pœna canonis, aut constitutionis Romanæ, seu saltem Oxoniensis concilii, decrevimus esse plædendos. Si vero res ecclesie hæctenus alienaverunt, juris forma minime observata: illi iidem, si superint, aliquo successores eorum, alienata celeriter studeant revocare: cum tales alienationes viribus careant, & sint irritæ ipso jure.

Qui vero res alienatas receperit, nisi monitus ipsas restituat, excommunicationis sententia percellatur: a qua, priusquam restituerit, nullatenus absolvatur.

XXVII. *Ne clerici de bonis ecclesiasticis in solo discedant laicali.*

UT clericos nobis subiectos ab omni lascivie specie, quatenus possumus, cohibeamus: statuumus districtus inhi-
bentes, ne de bonis ecclesiasticis ædificia sibi in solo construant laicali, in quibus præter ecclesiarum rerum dispendia, nonnullos clericos in animarum suarum periculum, & laicis perniciosum exemplum, multa turpia & inhonesta audivimus perpetrasse. Verum in solo ecclesie ædificia sibi necessaria studeant ædificare: & si necesse fuerit, ad idem, ut supra præmissimus, compellantur; in quibus, absque ulla vagatione honeste se recolligant, & ecclesiarum suarum fructus reponant, ut sic semper sub ecclesiasticarum personarum potestate consistant, & laicorum jurisdictioni nullatenus subijciantur.

XXVIII. *De quantitate vicariorum, & stipendiis sacerdotum.*

LABORANTIBUS in vinea Domini, sicut inhumanum est, victum necessarium denegare: ita nimias divitias elargiri, quibus impinguati, incipiunt insanire, reprehensibile judicamus. Ut igitur circa utrumque moderationis temperiem adhibeamus, & ex duobus contrariis faciamus optimum temperamentum, illum imitantes, qui ait: *Divitias & paupertatem ne dederis mihi Domine, sed tantum vitæ tui tribue necessaria*: statuimus, ut in parochialibus ecclesiis quælibet vicaria perpetua certas portiones habeat sibi assignatas, valentes ad minus pretium unius capellani stipendia, quinque marcas; de quibus ipse vicarius juxta suæ substantiæ modulum valeat hospitalitatem tenere: & si in ægritudinem, senectutem, vel aliam impotentiam incidit, sustentari, ecclesie propter hoc debitis obsequiis non carente. In ecclesia 40. marc. secundum verum valorem, vel circiter, præcipimus hoc observari. In aliis vero ætimationis majoris, juxta oneris quantitatem, & nostræ discretionis arbitrium, vicariorum portiones volumus ampliari: ita quod in utroque casu rectores vel vicarii onera ordinaria vel extraordinaria, prout ipsa posuerimus istis vel illis, agnoscant; & de illis satisfacciant absque partis incommodo sine norma. Quod si pars ab hujusmodi onere libera, propter normam partis onerata damnum incurrat: præcipimus damnum, quod acci-

M m m m iij dit

ANNO
CHRISTO
1287.

dit sine culpa, a parte culpabili plenarie reservari. Vbi autem inter rectores & vicarios onerum divisio non est facta: juxta modum facultatis utriusque agnoscant ambo onera supradicta.

Ad hæc, ne parochiales sacerdotes in vituperium clericalis ordinis oporteat mendicare, aut turpis facere, lucri quæstibus inhære; seu in habitu indecenti incidere, propter eorum inopiam compellantur: statutimus, ut a rectoribus ecclesiarum quibus deservit, annuatim percipiant pro stipendiis xl. solid. sterlingorum. Et si cum eisdem convenerint, pro quantitate minori: præsentis tamen synodi autoritate decrevimus suppleri quod deest: fidei interpositione juramenti rei insolutum receptæ minoris valoris, vel alterius cujuscumque generis vinculo, quod in fraudem præsentis statuti inter contrahentes interponi contigerit, a quo absolvimus partem totaliter obligatam, minime obstantem. In majoribus ecclesiis, nisi propter majus onus pro majori quantitate conveniri contigerit, conventionem ipsam ratam habemus pariter & acceptam. Nec rectores in hoc reputent se gravatos: cum liberum sit eis, ad quod non tenentur, propriis ecclesiis personaliter deservire; & sic se a parochialium sacerdotum stipendiis exonerare.

Sacerdotes vero auxiliarii, non minus percipiant quam quinquaginta solidos, quanquam cum eisdem conveniri contigerit pro minori: alioquin quod decrit, suppletur sub forma superius annotata.

XXIX. *Vi beneficia aquæ benedictæ solis scholaribus assignentur.*

A nostris majoribus sæpe audivimus recitari, beneficia aquæ benedictæ, intuitu caritatis, fuisse ab initio instituta, ut ex eorum proventibus, pauperes clerici exhiberentur in scholis, ibidem taliter proficerent, ut aptiores & magis idonei fierent ad majora. Ne igitur, quod tam salubriter existit institutum, per tempus redeat in abusum: statutimus, quod in ecclesiis quoque a scholis civitatis vel castrorum diocesis, ultra decem non distantibus miliaria, aquæ benedictæ beneficia solis scholaribus assignentur.

Quia vero in rectores & vicarios ecclesiarum, ac suos parochianos, super collatione hujus beneficii lites nonnunquam audivimus suscitari: quas, sicut cordi nobis est amputare, debemus destruere: statutimus, ut rectores & vicarii, quorum magis est scire, qui clerici ad hujusmodi officium idoneiores existant, tales clericos in beneficiis prædictis præficere studeant, qui sunt juxta corda eorum, & sciant & valeant in divinis officiis sibi congrue deservire, & suis velint mandatis obtemperare. Quibus si parochiani malitiose subtrahere velint cleonofynas consuetas: ad ipsas sibi largiendas sollicitè moneantur, &, si necesse fuerit, compellantur.

XXX. *Ne clericus clericum coram seculari iudice conveniat.*

Cum nec volens nec invitus clericus valeat sibi laicum constituere iudicem: inhibemus, ne clericus clericum super re spirituali, aut quacumque actione personali sibi competente, vel suis, trahat in causam correctionis coram iudice seculari. Alioquin illum qui hoc facere attentaverit, causam perdere declaramus.

Et quanquam non suo nomine, sed alieno, ad vetitum examen clericum trahi procuravit: nihilo minus eum qui taliter in fraudem legis committit, prædictis poenis decrevimus involutum. Si quis autem clericus contra laicum actionem se habere crediderit: illam, nisi de re spirituali fuerit, vel aliter conventum fuerit inter partes, seculari coram iudice prosequatur.

A Si quis vero laicus clericum cujuscumque gradus duxerit esse pulsandum, coram ecclesiastico iudice eas proponat quas se habere existimat occasiones.

Hunc ordinem legibus consentaneum illa regula manifestat, quæ pericitur auctorem sequi forum pulsati. Qui vero hujus ordinis violator extiterit, si clericus fuerit, gravi subjacet ultioni: si vero laicus, puniatur violator ecclesiasticæ libertatis, ac sic in generale excommunicationis sententiam, qua violatores hujusmodi innotantur, incidisse publice denuncietur. Et ne laicis illa detur occasio, clericos ad non suos iudices fatigandi: præcipimus, quod si inter hujusmodi diversæ professionis homines litigium oriat, cum celeritate qua convenit, laicis ipsis plena justitia impendatur.

Ad hæc, sub pena excommunicationis inhibemus, ut nullus parochianus noster clericum aut laicum nostræ diocesis, contra quem nihil iuste habet quæstionis, coram extraordinario iudice malitiose fatigare præsumat laboribus & expensis: ut sic pro redimenda vexatione valeat a convento pecuniam extorquere.

Si quis vero laicus clericum ad forum pertrahit seculari, super actione maxime personali; & iudex secularis clericum coram se compellat respondere: vel quia non respondit, ipsum gravare propter hoc præsumat: tam ipsum iudicem, quam totaliter pertrahentem, autoritate præsentis synodi sacrosanctæ, excommunicationis, ac specialiter interdicti sententias & generales, cæteraque remedia ecclesiastica, contra eisdem fore procedendum nihilo minus decernentes: donec gravamen hujusmodi revocaverit, & clerico in hoc læso satisfecerit competenter.

XXXI. *De celebratione capitulorum ruralium.*

Pincipis apostolorum doctrina non instruit & informat, ut, qui omnibus præesse volumus, singulos iuvemus, singulos relevemus: eo quod onera singulorum nostris humeris supportare incumbit. Iuxta igitur pastoralis curæ sollicitudinem, quieti subditorum prospicere cupientes: statutimus, ut archidiaconi, & eorum officiales, capitula sua studeant celebrari in locis, ubi sacerdotes & clerici facilius & cum minori gravamine poterunt convenire; & remotiores primo expendant, eosque protinus abire dimittant, qui de parochiarum suarum ecclesiis fuerint expediti: nec capitula usque in crastinum continent, ne sacerdotes sic coacti, extra suam parochiam, non absque periculo animarum, oporteat pernoscere.

De mense in mensem capitula celebrentur, nisi festa vel alia impedimenta quæ occurrunt hoc minime patiantur.

De consistoriis nostris hæc eadem præcipimus observari.

Et quia iuxta beatum Isidorum, nullam reus pertinet culpam, quam redimere non minus existimat: præcipimus, quod si laicus convictus fuerit super crimine, propter quod publica sit ei penitentia injungenda, illam non in pecuniariam commutet, nisi scandalum, vel alia honesta causa, exegerit aliter ordinare.

Solemni penitentia, quæ sacramentalis est, in aliam nullatenus commutetur.

Quia vero clerici eam subire non debent: statutimus, ut si tale crimen commiserint, & de eo convicti fuerint iudicialiter, propter quod esset laicis solemni penitentia injungenda: ab executione sui officii suspendantur, donec per nos, vel superiorem nostrum, secum fuerit dispensatum. Huiusmodi autem criminosi clerici, sive laici, ad nostrum penitentiarium transmittantur: præter penam in foro iudiciali eis inflictam, propter scandalum, in foro penitentiali ob ipsum delictum penitentiam recipiant salutarem.

XXXII.

ANNO
CHRISTO
1287.* f. præcipit
* Add. utMendafus
locus.

ANNO
CHRISTI
1287.ANNO
CHRISTI
1287.XXXII. *Quod alii quam publice diffamati, ad capitulum non vocentur.*

Damnabilis apparitorum presumptio, adeo his diebus, illicitis ausibus adicum patefecit, sicut ex frequenti clamore didicimus plurimorum: ut quandoque motu proprio, nulla infamia precedente, ad capitula vocare presumant super crimine innocentes, ut aliqui extorqueant a vocatis, vel a suis votis * quali de licentia commendetur. Huic morbo quale possumus remedium adhibere volentes: firmiter inhibemus, ne quis officialis, decanus, aut apparitor, quencumque ad capitulum evocet, vel faciat evocari, super crimine de quo publice non fuerit prius defamatus. Alioquin super hoc convicti, a suis commoveantur officii.

In indicendis purgationibus defamatis, quinque-
narium numerum principali personæ pro Levi crimine, pro majori & horribili duodenarium, Iudices non excedant. In imponendis vero multis, onerosi subditi non existant: ne pastoris solum fungentes nomine, velut lupi rapaces presumant gregem subditum sibi dilaniare.

XXXIII. *Vt litigantes, impune a lite recedant.*

Salvator noster, pacis amator, ipsam vivens nobis dedit, & reliquit discedens: quam qui impedit aut perturbat, in pacis committit autorem, ipsius donum evacuare molens, pariter & relictum. Ne igitur iudices ipsius iudicium impedire presumant, cui a patre omnia iudicia sunt concessa: statuimus, ut quando cumque a lite recedere voluerint litigantes, & pacis inter se fœdus inire, hoc eis libere liceat, absque pœna, nisi de alterutrius injuria constiterit evidenter: si tamen talis sit lis, quæ compositione amicabili valeat terminari.

Et quoniam cupiditas omnium malorum radix, nonnunquam mentes iudicum tanta involvit caligine, ut iustum putent quicquid eis cedit ad lucrum: districte prohibemus, ne cum iudex aliquis partem ad debiti solutionem condemnat, pœnam statuat sibi solvendam, si intermedio solutionis faciendæ minime fuerit satisfactum. Et si quis contra hæc venire presumpserit, id quod hoc modo perceperit, in duplum restituere compellatur.

XXXIV. *De juramento advocatorum.*

Sanctione legali ab olim provide novimus institutum ut advocati lite legitime constituta, in omni iudicio & coram quocumque iudice, tactis sacrosanctis Evangelicis juramentum præstarent: omni virtute sua omnique tempore, quod iustum & verum æstimarent, suis inferre clientulis, & nihil in hoc studii relinquere, quod sibi esset possibile: & si causam, quam in sua fide susceperent, vel improbabilem scirent, vel penitus desperatam, vel certamine procedente talem eam cognoscerent, amplius eidem minime procurarent, sed tali communionem sese totaliter separarent. Quia tam sancta & salubris provisio in consuetudinem abierat, sicut vidimus; & hoc superest testimonium sapientis, dicentis: Quod si narretur, lege cavetur, sed consuetudine non habetur: Felices recordationis Gregorius papa X. sanctionem prædictam novæ constitutionis suffragio renovavit, ipsam & ad procuratorum personas latius extendendo, & tam sanctionis prædictæ, quam suæ constitutionis novæ, certas pœnas violatoribus infligendo. Quæ quidem constitutio, quamvis tempore recens existat, antiqua tamen videtur per abusum & consuetudinem, sicut alias habuisse.

Quapropter advocatorum & procuratorum mali-

tias in dies singulos excrefcere conspicientes, adeo ut prædictæ constitutionis observantia magis sit utilis & necessaria futuris temporibus, quam transactis: prædictam consuetudinem per pœnas in eadem insertas districte præcipimus observari: adiungentes, ut advocati & procuratores, quanquam a iudice vel a parte minime fuerint requisiti, tamen juramentum prædictum ultro se offerant præstuturos. Alioquin a foro, in quo facere prætermiserunt, eo ipso per annum sint a suo officio suspensi.

Iudices oblatum juramentum non respuant, sed confestim admittant: cum illud nedum in favorem iudicii, sed partium, fuerit adinventum. Ad hoc tamen causæ spirituales, per canones habeant terminari. Inhibemus ne quisquam laicus, maxime illiteratus, ipsius ad vocationis assumat officium, sed sibi omnino silentium imponatur, per pœnam quam iudex fuerit arbitraturus.

XXXV. *De captione excommunicatorum.*

A uno & eodem principio vires & potestates quibus mundus regitur processerunt, scilicet sacerdotalis & regalis potestas: quarum prima gladio spirituali, alia materiali utitur in rebelles. Et quam Divino aspectu secunda * maior exultat, utraque tamen pro qualitate temporum alterius eget auxilio: sicque propter obtinatorum militiam compescendam nonnunquam maior compellitur adiutorium minoris implorare: ut potestas secularis brachia sua in ipsos extendat, quos ecclesiastica nequit coercere.

Hinc est quod singulis archidiaconis, eorum officialibus, ac cæteris iurisdictionem habentibus ordinariam, districte præcipimus: ut * pro excommunicatorum captione a secularibus potestatibus impetranda, nobis crediderint esse scribendum, ob quam causam, & qua autoritate, ordinaria scilicet, an delegata, fuerint invocati, nos suis litteris reddant certiores. Cum autem ad supplicationem nostram excommunicati capti fuerint per auxilium brachii secularis: ipsius ecclesiæ ingressum, & communionem fidelium, ac sacramentorum participationem penitus interdiciamus. Et ne ab satisfactione congrua & inspectis super hoc nostris seu saltem litteris excommunicatorum testium alibi liberentur, sub pœna excommunicationis incurrenda hoc ipso penitus prohibemus.

XXXVI. *Ne presbyteri primo ordinationis sue anno parochias rogant.*

Cum sit ars artium regimen animarum: illud iuvenibus & inexpertis committere valde reputamus absurdum, donec per merita virtutum & experientiam diutinam digni efficiantur ad tanti oneris sarcinam supportandam. Quapropter statumus, ne quisquam presbyterorum, primo ordinationis suæ anno, ad curam parochiæ ullatenus admittatur: illis tamen dumtaxat exceptis, qui tenentur propriis ecclesiis deservire. Sed cum post annum ad curam huiusmodi contigerit se admitti, in ipsa se exerceant studiose: sic etenim per exercitium, eorum artificium suscipiet incrementum. Si vero prius, contra prohibitionem nostram admitti fuerint: tam admissos, quam admittentes, tamdiu ab officii executione suspendimus, donec per nos vel officialem nostrum suspensio huiusmodi fuerit relaxata.

XXXVII. *Ne aliena ordinationis presbyteri sine examinatione, & litteris dimissivis, admittatur.*

Quia clerici criminosi, vel in natalibus patientes defectum, vel inhabiles ad ordines suscipiendos, nonnunquam a suis diocesanis fugiunt, ut ab alienis episcopis ordines consequantur, quibus dum suos celant defectus, sed quod detestabilis est, sæpe mentuntur

* f. amo-
vacantur.* Corr. pri-
ma

* f. ut cum;

* Locus men-
dozus.* Concil.
Lugdun.
M. c. 19.

ANNO
CHRISTI
1287.

tiuntur ordines se habere, vel maiores habere quam habeant: sancti patres proinde statuerunt, ne quicquam episcoporum, alterius diocesis clericos ordinaret absque sui episcopi licentia, & litteris commendatitiis: alioquin tam ordinatores, quam ordinatos, ab executione sui officii suspenderunt.

Hinc est, quod districte prohibemus, ne archidiaconi, vel quicumque alius, clericum quemcumque nostræ diocesis, ab alieno episcopo ordinatum, ad celebrandum in nostra diocesi prius admittant, donec litteras commendatitias sui inspexerint ordinatoris, per quas constat eis totaliter ordinatum, a nobis prius litteras dimissorias habuisse. Aliter etenim suspensus remaneat ordinatus, quouisque secum duxerimus dispensandum.

? f. taliter

Cum vero ordinatus, fuerit alterius episcopatus, & ordinationis similiter alienæ: statuimus, ut absque litteris commendatitiis sui episcopi, & examinatione diligenti super honestate & literatūra, ad parochias custodiendas vel celebranda Divina, peregrinando nullatenus admittatur, vel remissus procedatur in ipsis, sub pœna excommunicationis.

Interdicimus ne a quocumque sacerdote quicumque detur, vel recipiatur pro licentia celebrandi.

Inhibemus etiam, ut nullus sacerdos celebrare presumat, donec loci ordinario fuerit presentatus, & per ipsum, ut convenit, approbatus. Quod etiam de capellanis magnatum intelligi volumus, quibus confessiones audire, penitentias dare, aut alia sacramenta ministrare, firmiter prohibemus: nisi forte, quæ eis a jure in necessitatibus articulo sunt concessa; & tunc non aliter, quam si talis articulus emerferit ex inopinato.

XXXVIII. Ne pro spiritualibus officiis quicumque exigatur.

Quanta sit labe simoniacæ pravitatis, sanctorum patrum decreta declarant, qui omnia crimina hujus comparatione, quasi pro nihilo reputant. Simonicos etenim, precipuos hæreticos, a cunctis fidelibus novimus respondendos, & ipsos Judæ proditori comparandos. Nam sicut ipse Dei filium, ita isti Spiritum sanctum, Patri & Filio consubstantialem, vendere non formidant: & sic ejusdem rei facinorosi; portionis pro crimine erunt participes.

D est crima

Ne igitur avaritia, quæ est idolorum servitus, ministerum ecclesiæ corda ad tam grande alliciat: districte inhibemus, ne ipsi pro sacris, vel quibuscumque sacramentalibus ministrandis, ut puta sepulturis & exequiis mortuorum, benedictionibus inhabitantium, installationibus abbatum vel priorum, seu admissionibus clericorum in possessionem beneficiorum suorum, & consimilibus, quicumque presument exigere, cum id absque labe fieri non valeat simoniaca. Laudabilem tamen consuetudinem, si qua fuerit in hujusmodi pia fidelium introducta constitutione, cum de ipsa nobis constiterit, faciemus, Domino inspirante, firmiter observari, juxta traditam nobis formam in concilio generali.

Ad hæc, in Dei nomine lacrymosis obsecramus spiritibus, ut locorum archidiaconi, & cæteri ecclesiarum prælati, sic studeant excessus subditorum corrigere, ut holocaustum pro peccato minime postulant, lucro animarum pecuniam vel aliud nullatenus anteponant.

XXXIX. Ne pro rectorum vel vicariorum delictis ecclesia suspendatur a Divinis.

Periniquum judicantes, quenquam alieno odio prægravari, cum pœna debeat suos tenere auctores, nec ulterius progredi metas quam reperitur in

A exceedente debitum: districte prohibemus, ne pro rectorum aut vicariorum delictis ecclesia a Divinis suspendatur; sed per suspensionis & excommunicationis sententias, in personas eorum canonicè promulgandas, fructuum suorum sequestrationem, & si ecclesiæ fuerit, distractionem, aut cohibeantur a malo, aut ad bonum quod omiserunt facere, compellantur.

Parochianos similiter pro suis delictis, & in personis, statuimus puniendos: nisi omnes vel majorem partem confiterentur deliquisse, & eorum proterviam aliter compesci non posse, nisi ecclesia a Divinis obsequiis suspendatur.

XL. De visitationibus archidiaconorum, & procuratoribus, & non visitando.

Aeterni largitor præmii, laborantibus panem manducare concessit, quem ociosis omnibus interdixit. Idemque Dominus omnium, solis operariis in vinea sua laborantibus, retributionis dona est largitus: idemque ipse in sacro evangelio imputat dominantis, si tollat quod non possit, & metat quod minime seminavit. Ex his sancti patres provide informati, in suis canonibus decreverunt, ne quicumque prælatorum, cui visitationis incumbit officium, procuratorem ea ratione recipere, nisi quando personaliter visitaverit, ut procuratio aliud non sit nisi sustentatio visitantis. Alioquin duplici infamia, negligentis scilicet & avaritiæ notaretur.

Hinc est quod singulis archidiaconis præcipimus, ut ab ecclesiis, quando personaliter non visitant, procuratores exigere vel percipere non presument: alioquin quod receperint, velut indebitum & non suum restituant.

Archidiaconatum suorum singulis annis singulas ecclesias studeant visitare: quarum vestes, libros, utensilia, & cætera ornamenta, habeant in scriptis redacta; ut videant quæ a tempore proximæ visitationis per diligentem personarum superaddita fuerunt, & quæ per earum negligentiam deteriorata medio tempore vel deperdita: proinde, an qualibet ecclesia, juxta suas facultates, decentibus fulgeat ornamentis, & eorum habeat copiam, sicut est superius diffinitum. Libros monasteriorum abjectos, a parochialibus ecclesiis ipsis monasteriis appropriatis, abjiciant: qui cum non sint de communi usu, presbyteri & clerici per ipsos in ministeriis Divinis, errare coguntur, ac laici eorum ignorantiam, quanquam inculpabilem, intuentes, eisdem tanquam fatuos incipiunt deridere. Et adeo temporalis lucri commodum appetitur, in supplementis hujusmodi defectibus cura negligitur & correctio impetranda. Statuimus ut non per pœnas pecuniarias, sicut hæcenus fieri consuevit, sed per coercionem canonicas, contra eos quibus reparandi & supplementi ipsius defecti onus incumbit, amodo procedatur. Et si forte contra præsentis statuti decretum præsumptum fuerit: pœna ipsa, si committatur, non ipsi visitatoribus, sed potius ecclesiæ visitatæ usibus applicetur. Alioquin recipientem aliter, præter pecuniæ receptionem, restitutionem in duplum pœnæ apposita, in subsidium fabricæ ecclesiæ nostræ Exoniensis, præsentis synodi auctoritate decrevimus puniendos.

Inquirant etiam diligenter, numquid parochiales sacerdotes circa Divinum officium, nocturnum pariter & diurnum, sicut in concilio generali, ut supra cavetur, suum devote exerceant officium ut tenentur; & ut invenerint, pœna condigna castigent.

Et quia peccata hominum Christum a sua sede, quæ est in anima iusti, expellunt; operibus manifestant, ne juxta Apostolum, non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, querere comprobentur. Solcite igitur inquirant de excessibus singularum, quorum actus boni seu mali, de facili trahuntur a subditis in exemplum.

Majores

ANNO
CHRISTI
1287.
Corr. de
11818f. dantem
& recipientem
Corr. restitutione

ANNO CHRISTI 1287.

ANNO CHRISTI 1287.

Corr. & jus eorum f occasione prima Corr. evo. tionem Later. III. c. 4.

Majores excessus nobis referant, illos maxime, super quibus criminofa nostra indigent dispensatione: ceteros corrigant, prout secundum suae discretionis arbitrium, melius viderint expedire. Ita semper, ut animarum lucrum quaesitui anteponan.

Possessiones ecclesiarum suarum & iustarum faciant plene conscribi: de alienationibus, si quae fuerint, inquirentes, ut cum celeritate debita, ratione prima revocentur.

In aliis suis visitationibus conventionem in concilio Lateranensi statutam nullo modo excedat: sed in equis, familia, victualibus, & aliis necessariis, habeant per omnia moderate. Vnde Oxoniensis concilii statuta sequentes, firmiter prohibemus: ne ad procuracionem suam praesumant extraneos invitare. Si tamen pro ipsorum honore rectores hoc duxerint faciendum: hoc fieri minime prohibemus. Qui vero ibidem se ingererint, si clerici fuerint, suspendantur; si laici, modeste corripiantur, & informentur se aliter abstinere.

Item nullas tales excommunicationes indebitas per se vel suos exercent in subiectos; nec antiquas procuraciones augere praesumant, seu ab exilibus ecclesiis, quae propter sui tenuitatem, haec tunc procuraciones dare minime consueverat, procuraciones aliquas extorquere.

Et quantum sollicitudinis cura per ipsos tanquam oculos nostros in quampluribus habeat relevari: nolumus tamen, quod praesumptione quadam terminos transcedant, quos sibi statuerunt patres nostri. Vnde de sequestris nostris, clericis, non ordinatis, non residentibus, religiosorum excessibus, & aliis ad nostram jurisdictionem immediate spectantibus, ipsis interdiciamus interponere partes suas: nisi saltem, ut nobis vel officiali nostro fideliter referant, quae in hac parte severint corrigenda.

XLII. Ne clerici obligent se distributioni fori secularis: vel in parvis vel vivariis magnatum furtum committant.

Annis singulis & diebus, mundus iste nequam, labe plus solito corripitur peccatorum, & tanto ardentius conatur iuventum, quanto quis sibi congregat cumulum delictorum. Ecce etenim rabies inaudita aliquorum, dum insurgunt filii in parentes, & ipsos nituntur subjicere servituti, per quos sunt ad vitam perpetuam regenerati, & servitute diabolica liberati. Quod apertius in laicis, qui clerum & ecclesiae libertates nituntur subjicere suae ditioni: quorum temerariam audaciam refecare tenemus potius quam fovere. Prohibemus igitur sub poena excommunicationis, ne clerici, maxime beneficiati, pro debito proprio vel alieno, distributioni se obligent iudicis secularis: cujus obligationis praetextu, laici de facto, quamquam de jure non valeant, clericos ad iudicia secularia pertrahant.

Et sicut per clericorum contractus nolumus quod amplius id contingat: sic multo magis detestamur, si propter eorum debita id debeat venire. Vnde districte inhihemus, ne quisquam clericorum in foresta domini regis, vel parvis alicuius cuiuscumque; aut vivariis, furtum committere veniationis; vel in staguis piscariis, vel vivariis, quodcuq; furtum praesumat committere.

Si quis autem clericorum contra has prohibitiones nostras venire praesumpserit: si quidem in contractu, ipsum a Divinis in triennium, & uno manere suspensum; si in delicto, ipso facto, vinculum excommunicationis incurrat. Et postea, si monitus a praelato suo, pro tam gravi culpa, ad ipsius praelati arbitrium satisfacere non curaverit: extunc, si beneficiatus fuerit, ipsum a beneficio suo decrevimus fore privandum. Si vero beneficiatus non existat, ab executione ordinum per

Concil. general. Tom. XI.

quinquennium suspendatur: dicit etenim ratio, ut in quibus maior reperitur culpa, in ipsos gravior exercetur vindicta.

XLII. De forma liberandi bona clericorum a laicis male capta & retenta.

Bona mobilia & immobilia clericorum, sicut ipsorum personas, sub protectione ecclesiastica consistere, sanctorum patrum decreta sanxerunt: ut neque laicis de ipsis statuendi seu disponendi quicquam, ecclesiae respiciat commodum, ulla sit permessa facultas: sed quicquid fecerunt in hac parte, firmum & stabile esse non poterit, donec ab ecclesia fuerit approbatum. Quanto minus sit eis licitum bona clericorum capendi & detinendi, nemo est qui ambigat sane mentis.

Cum igitur clericorum, seu aliarum personarum, quaecumque bona a baillivis magnatum, seu aliis quibuscumque, capi & detineri contigerit: de iniuria propria, quod absque lesione ecclesiastica libertatis possit fieri non videtur, ad eorum liberationem taliter procedi statuimus & mandamus: ut per loci archidiaconum vel officialem ipsius, vel alium quem ipse assignaverit, moneantur ipsorum bonorum detentores primo, secundo, & tertio, sub testimonio trium vel quatuor clericorum, vel saltem laicorum, si clericorum copia non habeatur: per quas monitiones possit probari, si de ipsis in dubium alias revocetur, quod bona ipsa clericis a quibus sunt ablata, restituant indilate, & si reddiderint, clericos ipsos sibi fore obnoxios, quod compareant in proximo loci capitulo, adversus eos suam prosecuturi actionem. Quem quidem terminum ipsi clericis assignari praecipimus, ut querelantibus respondeant in forma juris. Si vero factis monitionibus, detentores bona ipsa restituere per biduum detrectaverint: ex tunc qui illud monuit, in scriptis excommunicet detinentes cum suis complicibus & fautoribus: qui si latam in ipsos sententiam adhuc aliud biduum bona ipsa restituere praeposuerint, locum in quo taliter bona detinentur, ecclesiastico interdictione supponat. Et si nec robur, nec fatigatio hujusmodi, adhuc sufficiant ad tantam obstinatorum malitiam compescendam: contra eorum complices & fautores, per inquisitiones legitimas, & sequentes excommunicationis sententias, censuras ecclesiasticas modis omnibus praecipimus aggravari. Deinde his remediis attentatis, nisi ad deliberationem proficiant, sustineamus patienter, ut ecclesia non habeat quid ultra faciat, quod is cujus bona detenta sunt, jus suum coram seculari iudice prosequatur. Hanc formam volumus observari, nisi clericus laicum feodum possideat: ratione cujus bona sua laico feodo capi contigerit. Nam quantum ad ipsum feodum pertinet, clerici secularibus obnoxii sunt legibus.

Ad haec, quoniam, ut ait beatus Gregorius, culpam vehementer me committere aestimo, si ea, quae pro timore omnipotentis Dei sunt suggerenda, noluero: & alibi: cum increpare delinquentes non vult, eos proculdubio tacendo pastor occidit. Vt igitur valeamus cum Apostolo dicere & clamare: *Munda sunt manus mea a sanguine ovium nostrarum*: Silere & impunitam versutiam quorundam laicorum maxime baillivorum magnatum, nostra conscientia minime nos permittit. Ipsi etenim frequenter querela didicimus, in tantam furoris audaciam modernis temporibus inciderunt, quo magis contumelias, damna, & opprobria personis ecclesiasticis, & rebus eorum intulerunt, eo magis congaudent, & id potissime gloriantur. Heu miseri infelices, & in tenebris ambulantes! Nonne Deus pater noster est, qui vos creavit: ecclesiaeque mater est, quae vos in baptismo regeneravit? Nonne in eum canit reperitur: Qui abstulit patri aut matri, & dicit quia hoc peccatum non est, homicidii particeps est. Ergo qui pecunias ecclesiae rapit, auferit, & defraudat:

Ad haec, quoniam, ut ait beatus Gregorius, culpam vehementer me committere aestimo, si ea, quae pro timore omnipotentis Dei sunt suggerenda, noluero: & alibi: cum increpare delinquentes non vult, eos proculdubio tacendo pastor occidit. Vt igitur valeamus cum Apostolo dicere & clamare: *Munda sunt manus mea a sanguine ovium nostrarum*: Silere & impunitam versutiam quorundam laicorum maxime baillivorum magnatum, nostra conscientia minime nos permittit. Ipsi etenim frequenter querela didicimus, in tantam furoris audaciam modernis temporibus inciderunt, quo magis contumelias, damna, & opprobria personis ecclesiasticis, & rebus eorum intulerunt, eo magis congaudent, & id potissime gloriantur. Heu miseri infelices, & in tenebris ambulantes! Nonne Deus pater noster est, qui vos creavit: ecclesiaeque mater est, quae vos in baptismo regeneravit? Nonne in eum canit reperitur: Qui abstulit patri aut matri, & dicit quia hoc peccatum non est, homicidii particeps est. Ergo qui pecunias ecclesiae rapit, auferit, & defraudat:

N n n n homi.

leg. quid qua, quod eccl.

leg. si post latam Corr. ad huc Corr. postposuerunt.

Act. 20. Deest, relinqueret Deest, sicut Corr. ut quo

ANNO
CHRISTI
1287.

homicida est. Nonne mirabilis infanæ esse cognoscitur: si filius patrem, discipulus magistrum, sibi subjugare conetur, & iniquis obligationibus illum sub pœna subijcere, a quo credit non solum in terra, sed etiam in cœlis sese ligari posse & solvi?

Quapropter in virtute sanctæ Trinitatis firmiter inhibemus, ne quisquam laicorum, clericum, casuscumque conditionis vel ordinis, capere, vel incarceratione præsumat; aut aliter in eum injicere manus temere aut violenter, cum scriptum sit: *Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.* Quod de prælati ecclesiarum & clericis intelligimus esse dictum: nisi pro ipsius clerici captione, vel excommunicati, scriptimus, sed pro crimine homicidii, aut consimili enormi delicto, capiendus fuerit, tanquam violator pacis domini Regis regni.

Psal. 104.

f. scripturimus, qui pro cr.

leg. & regni.

Quod si quis clericum aliter capere, detinere, & incarceratione præsumperit, aut in eum manus injicere violentas: ipsum, candelis accensis, pulsatis campanis, in singulis ecclesiis archidiaconatus, in quo hujusmodi sacrilegus conversatur, excommunicatum a canone tandiu publice nunciari, donec hanc injuriam pacis satisfecerit competenter, præcipimus, & cum nostrorum testimonio litterarum ad sedem apostolicam venerit, absolvendus.

Item quidam laici proprios terminos excedentes, inter sacrum sanctuarium & profanum minime distinguentes: solummodo quod sacrum est a manibus pontificum consecratum, sanctuarium appellant, dum ecclesiam & ipsius cœmeterium, sanctuarium tantum mendaciter asseverant. Quod nedum civilis, verum etiam canonica sanctio liquido contradicit, dum inquit: *Nulli licet ignorare: Omne quod Domino consecratur, sive fuerit homo, sive animal, sive ager, vel quicquid fuerit semel consecratum, sanctum sanctiorum erit Domino, & ad jus pertinet sacerdotum.* Propter quod inexcusabilis erit omnis, qui a Domino & ecclesia cui competunt, aufert, vastat, invadit, & eripit, usque ad emendationem, ecclesieque satisfactio-nem. Vel sacrilegus judicetur, & si emendare noluerit, excommunicetur. Depellenda est etenim illius usurpationis contumelia, ne prædia usibus cœlestium cœtuum dicata, a quibusdam irruentibus venentur. Quod si quis præsumperit, ut sacrilegus judicetur.

Hinc est quod omnes illos, qui nedum clericorum personas, sed res eorum mobiles, seu se moventes intra ecclesiam vel ipsius cœmeterium, aut in agro ad ecclesiam pertinente, vel alibi, absque rationabili causa rapiant, capiunt, & abducunt, ipsis invitis quorum sunt bona, nisi celeri restitutione sibi prospexerint, ut inimicos Dei & ecclesie, ac sacrilegos, excommunicamus, & a sanctæ matris ecclesie liminibus sequestramus: necnon ad bonorum liberationem ipsorum procedi præcipimus, juxta formam superius traditam.

of. de violenta

Quandocumque pro eo quod clerici aut laici causam spirituales, ut puta violenta manuum injectione in clericum (nisi ad correctionem rebus præmissis) vel matrimonio contrahendo, decimis, oblationibus, mortuariis, læsione fidei vel juramenti, & cæteris hujusmodi, de jure vel consuetudine ad forum ecclesiasticum pertinentibus, in foro ecclesiastico fuerint profecuti, ipsos ad forum traxerint sæculare necnon & judex sæcularis, qui eos ob hoc gravare præsumperit: nisi post trinam admonitionem a gravamine delinquerit inferendo, & satisfecerit de illata injuria, consimili excommunicationis sententia innodamus: firmiter præcipientes, ut rei judicæ exceptionem judices sæculares admittant; rei dico, cujus cognitio ad ecclesiasticum pertinet judicem. Et ecclesiastici judices similiter, cum de re judicata per judicem sæcularem excipitur: admittere non postponant, ubi jura canonica non repugnant.

XLIII. De deliberatione in sententiis cum excommunicatione promulgandis.

ANNO
CHRISTI
1287.

Ecclesiarum prælati, qui claves Petri gestant in manibus, prudenter attendant, quanta sit eis a Christo commissa potestas ligandi & solvendi. Non enim, ait Chryostomus, homo est qui ligat, sed Christus qui hanc potestatem dedit. Dominus fecit homines tanti honoris. Et cum excommunicatio, æternæ mortis damnatio sit, nec nisi pro mortali debeat imponi crimine, ac illis dumtaxat qui aliter corrigi nequeunt: in ipsa ferenda judices oportet esse peritos, ut deliberatione provida & maturate debita, ipsam studeant promulgare. Nam si quis fidelium excommunicatur injure, potius oberit, qui ipsam tulit, quam ei qui ipsam injuriam patitur.

Desse particeps.

Cunctis ergo subditis nostris jurisdictionem habentibus, & cæteris omnibus quibus de ipsis in hoc commissa est potestas, districte præcipimus: ut cum ipsos oportet in aliquem proferre sententiam, sibi præaveant, ne absque causa rationabili, id est trina monitione præmissa, & præsentibus personis, per quas, si necessarium fuerit, possunt monitiones probari, ipsam promulgare præsumant, sicut statutum novimus in concilio generali. Hanc autem causam expresse conscribant, & ipsam proferant in scriptis; cujus copiam tradant excommunicato infra mensem a die sententiæ, si fuerint requisiti. Et hæc eadem in suspensionis & interdictionis sententiis volumus observari: sicut in alio concilio novimus esse cautum. Qui præter hanc formam quam excommunicare præsumperit, & super hoc convincitur contingerit: penis expressis in præfatis conciliis, se noverit subjacere, quas faciemus dante Domino firmiter observari.

Later. III. c. 47.

Quia vero communicans cum excommunicatis scienter, innodatur simili sententia ipso jure, per quam sacramentorum participatione privatur: præcipimus, quod excommunicati, a singulis artibus evitentur, ut ne quisquam cum ipsis cibo, potu, osculo, salutatione, locutione, oratione, aut aliquo genere communionis, communicare præsumat. In foro ecclesiastico, aut civili, postquam eorum excommunicatio per patentes litteras constiterit, excommunicati ad agendum nullatenus admittantur: sed a cunctis legitimis actibus repellantur, donec fuerint absoluti, & super hoc litteras exhibuerint testimoniales.

Quicumque autem excommunicatum ad agendum aliter admiserit, autoritate præsentis synodi sacrosanctæ, excommunicamus: eundemque sic ligatum, cum de hoc constiterit, præcipimus publice nunciari, ut prætextu ignorantie, excusationis causa omnibus auferatur. Sacerdotibus parochialibus firmiter injungimus, ut cum in ecclesiis major aderit populi multitudo, candelis accensis & pulsatis campanis, excommunicatorum nomina, & excommunicationum causas, ac qua autoritate fuerint sic ligati, omnibus innoteat.

XLIV. Ne quis in propria causa quemquam excommunicaverit vel suspendat.

Quemadmodum non decet, ita non licet, quemquam sibi esse judicem, vel in propria causa sibi jus dicere. Statuimus ergo, ut nullus pro proprio debito, vel pro injuria persone sue illata, quemquam propria autoritate suspendere vel excommunicare præsumat. Alioquin & debitum antistat, & pro injuria quâ intulit, ab injuria cadat totaliter actione: alteri parti, super injusta sententia, salva nihilo minus questione.

Licet autem prælati ecclesiarum jurisdictionem habentibus, in ipsos qui eorum jurisdictionem notorie impedire contigerint, præhabita competenti monitione, suspensionis & excommunicationis sententias

pro-

promulgare : cum in jus dicendo , non tam suam , A quam publicam exercent utilitatem.

Licet igitur ecclesiarum rectoribus , vicariis , & parochiarum capellanis , pro mortuariis , decimis , oblationibus , & instans ecclesie , & aliis juribus ecclesie sue injuste detentis , in quorum possessione notorium est suas ecclesias extitisse , per semetipsos , trina tamen monitione premissa , nominatim suspendere & excommunicare detentores : cum in hoc casu non injuriam suam , nec sibi debitum , sed ecclesie sue potius , profequi videantur.

XLV. Quod absq; libelli donatione in causis matrimonialibus procedatur.

Considerantes , in causis matrimonii , juris solemnitate non esse per omnia observandam , que breves lites alio nomine appellantur , eo quod in ipsis breviter sit procedendum , id est , summarie debeant terminari pro exiguis rebus maximas actiones homines sustinere cogentur , statim in pecuniariis causis , in quibus lites estimatio viginti solidi non excedit , absque libelli donatione cum celeritate debita prosequatur , sicut de consuetudine habemus in nostra diocesi novimus observatum. Volumus tamen , ut in illis factum ita dilucide exprimat , ut sciat qualis agenti competat & defensor ipsi reo.

XLVI. Ut omnibus libere liceat appellare , & suas prosequi appellationes.

Appellationis remedium non ad defensionem institutum , sed innocentie presidium , novimus institutum. De quo in canonibus cautum reperimus , ut omnis oppressus , libere , si voluerit , appelleri iudicium , & a nullo prohibeatur , sed ab aliis fulciatur , liberetur , & audiatur.

Item a quibuscumque ecclesiasticis iudicibus , ad alios iudices ecclesiasticos , ubi est major autoritas , provocatum fuerit : audientia non negetur. Et quia patet istud omnibus esse commune : statuendo precipimus , ut archidiaconi , aut ceteri subditi nostri ordinarii jurisdictionem habentes , appellationibus ab ipsis ad nostram audientiam interpositis , sicut decet eos , deferant reverenter : appellantes , vel suis , nullam ob hoc molestiam inferentes vel gravamen. Nec ipsos minis terreant , ut ab appellationum suarum prosecutione desistant. Terminum designent appellantes , infra quem , coram nobis vel officiali nostro modo comparere valeant , appellationes suas legitime prosecuturi. A c ipsis perentibus instanter concedant epistolam , in quibus , si a gravamine vel interlocutoria ab ipsis fuit appellatum , appellationis causam expriment. Et si ipsam non duxerint admittendam : cur hoc , nobis expresse designent. Patienter etenim sustinebimus , si eorum appellationes admittit non fuerint , quorum excessus , evidentia rei , vel ipsorum confessione , aut alio legitimo modo , notorii fuerint & manifesti ; vel appellationes alias frustratorie evidenter exponant.

XLVII. De quæstoribus elemosynarum.

Quot errores quantasque abusiones elemosynarum quætores habentis predicaverunt , populo Christiano satis per orbem novimus divulgatum. Ipsi etenim cum sint idiotæ , vitæ pariter communiter inhoneste : confingentes se peritos , & vitæ sanctitatem exterius prætententes , cum audacia quadam præsumpta predicandi assumant officium. Qui vero nusquam Divini verbi notitiam habuerunt , inter cetera erronea que proferunt , mendaciter afferunt se habere multo plures & majores indulgentias , quam habeant : ut sic simplicium alliciant animos ad majorem

Council. general. Tom. XI.

res elemosynas largiendas , quas postea in ebrietatibus & luxuriis , in omni conspectu prodigaliter consumere non erubescunt. Vnde event ut veræ & fructuosæ indulgentiæ , a nonnullis sæpius contemnuntur.

Quapropter prohibemus subditis nostris , ne quæstorem elemosynarum ullum admittant , nisi literis nostris munitus existat : & tunc predicare minime permittatur , sed capellis parochialibus ipsius negotia & indulgentias , prout a literis papalibus vel nostris valeat elicere , evidenter plebi exponat fideliter. Nec credant schedulis falsis , quas ipsi sæpius porrigunt : nisi schedulæ prius per nos fuerint examinatæ , & approbatæ nostris impressione sigilli. Pecunia vero collecta , usque ad proximum loci capitulum integra custodiatur : tunc per loci ordinarium fidelem nuncio assignanda. Qui vero aliter eos admisit , vel ipsos predicare permiserit , per nos vel officialem nostrum censemus graviter puniendum : nisi ipsius litterarum potestatem concesserimus ampliorem.

Cum vero ipsis contigerit indulgeri , clerum posse convocare (quod cum minoris cleri commodum intellexerimus , esse intelligimus concessum :) statuimus quod hujusmodi convocationes alibi non fiant , nisi in plenis locorum capitulis , in quibus clerum commodius poterit convenire , & indulgentiæ concessæ melius examinari.

XLVIII. De reliquiis , & veneratione sanctorum.

Nonnumquam per malos , sicut per bonos , miracula facta sanctorum , sacra commemorat ecclesia. Idcirco ad sacrosanctam Romanam ecclesiam , (que per Dei omnipotentis gratiam , autoritate apostolicæ traditionis , numquam errasse probatur a tramite :) in hoc ideo est recurrendum , & expectandum ipsius decretum : ne quis hoc approbando , quod ipsa reprobat , a catholicis hæreticis comprobetur. Idcirco in concilio generali provide novimus esse prohibitum : ne quis reliquias de novo inventas publice venerari præsumat , nisi a Romano pontifice prius fuerint approbatæ. Quam prohibitionem inviolatam ab omnibus præcipimus custodiri : statuentes , ut nullus sanctorum reliquias venales exponat ; sed nec lapides , fontes , arbores , ligna , vestes , aut res quascumque alias , ut sanctas , propter fictitia documenta , aliquantulum veneretur ; cum illud hæreticam sapere pravitatem apostolica declarat sententia , & nulli licere docetur aliud , vel sentire , quam Romanam ecclesiam matrem omnium ecclesiarum sequi viderit & tenere. Si qui autem contra hoc venire præsumperint , nisi moniti suum deponant errorem , tanquam hæreticos censemus graviter puniendos.

XLIX. De Iudeis & eorum mancipiis.

A Iudeis regimen Dei ablatum , & datum genti iustitiam facienti , scriptum in canonibus reperitur. Per quod liquet Christianos libertate donatos , Iudeosque subactos eorum perpetuæ servituti. Cum igitur scriptum sit : *Ecco ancillam & filium ejus , non enim erit heres filius ancille cum filio liberæ* : nimis reputamus absurdum , ut filii liberæ , ancillæ filii famulætur.

Quapropter Lateranensis concilii statuta sequentes , districtè prohibemus ne Iudei sub obtentu alendorum puerorum suorum , neque pro servitio vel qualibet alia causa , in domibus suis mancipia habeant Christiana : ne forte per assiduum familiaritatem , ad eorum perfidiam simplicium animos valeant inclinare. Sæpe enim malorum consortia , bonos corrumpunt. Christiani qui contra hanc prohibitionem venire præsumperint , excommunicentur : Iudei gravi subjaceant ultioni.

Prohibemus insuper , ne Iudei publicis fungantur officio.

Nnnu ij ciis,

ANNO
CHRISTI
1187.ANNO
CHRISTI
1187.

ciis, quorum pretextu Christianis nimium sint molesti. Et quoniam cum eis sumere cibum non licet: inhibemus, ne Iudæi ad Christianorum, vel Christiani ad Iudæorum accedant convivia. Item si quis Christianus infirmatus fuerit, a Iudæo non accipiat medicinam. Item die parasceves, ostia & fenestras habeant clausas, quia Christianis. . . . consueverant illudere illo die. Item prohibemus ne novas fabricent synagogas. Sed si erigant veteres quæ corruerint, vel ruinam minentur: si ipsas reedificare permittantur, ita quod ampliores vel preciosiores non faciant, ipsis satis novimus esse permittimus.

Ad hæc, districte præcipimus, ut Iudæi utriusque sexus, super vestes exteriores, duas tabulas laneas habeant alterius coloris, ad pectus confutas: quarum latitudo digitorum duorum, & longitudo quatuor sit ad minus: ut sic per diversitatem habitus, a catholicis discernantur; & damnatæ commixtionis excessus, inter hos & illos valeant evitari.

Ne autem ecclesiæ parochiales per ipsos suis iuribus defraudentur: præcipimus, quod Iudæi detentis quas colunt, decimas solvere, vel possessionibus ipsis renunciare; & pro domibus quas inhabitant, parochialia jura ecclesiæ parochiali debita tribuere, arctius compellantur.

L. De testamentis.

Quoniam in jure canonico, & longe amplius in civili, de testamentis & legatis, grandis & diffusus habetur tractatus: propter simplices tamen qui neutrius juris girant volumina, necipforum habent notitiam, necessarium duximus super prædictis, quæ in quotidiano sunt usu, utilia quædam statuere, & pœnis statutorum refrænare, prout possumus, abufiores.

Cum igitur extremis decedentium voluntatibus, favorem maximum impendere tenemur: statuimus, ut nullus, cuiuscunque status aut conditionis existat, clericum vel laicum, liberum vel servum, de bonis quæ possidet tempore mortis, liber testari impediat quoquo modo, sub pœna excommunicationis, quam impediens decrevimus incurrere ipso facto: cum, quantum ad ea quæ tunc possidet, liber quilibet censetur, sicut de hujus regni consuetudine hæcenus est pacifice observatum.

Quandoquocumque igitur sano vel ægroto, libero aut servo, suum placebit condere testamentum: statulimus, ut pro rectore, vicario, vel capellano ecclesiæ parochialis consensum transmittat, ut in ipsorum præsentia & duorum vel plurium fide dignorum, de omnibus bonis suis mobilibus portionem suam contingentibus, disponat pro animæ suæ salute, sicut sibi placebit, & melius crediderit expedire. Vxoris & filiorum, si quos habuerit, portionibus per omnia salvis: expensis funeris exceptis, quæ ante omnem divisionem deduci statuimus de communi, debita quæ debet testator, solvantur.

Similiter de communi, portiones dividende inter prædictas personas per omnia, sicut æquales portiones, ita ut pro una persona omnes filii computentur. Si vero testator alicui filiorum de propriis bonis prius sustentationem providerit; & sic aliis, & alii, cui vel quibus minime sit provisum: statuendo prohibemus, ut iis, quibus provisio facta est, similiter testatoris heredes (si tantundem habeant, de propria hujusmodi provisione, quantum tum foret sua portio, si ad divisionem cum cæteris admitterentur) nullatenus ad portionem dividendam inter filios admittantur: sed eo quod eis est provisum a testatore, vel successione juris, contenti remaneant, nec per ipsos aliorum portio diminuat. Hæc quæ de marito statuimus, de uxore servari volumus, si decedat.

A Quæ autem ad usum testatoris specialiter sunt parata, ut puta equi, arma, & cætera hujusmodi; vel quæ ad usum uxoris, ut puta fupellectilia, vestes muliebres, monilia, annuli: abique divisione utriusque eorum, præcipua reserventur.

Curet autem testator, fideles & locupletes nostræ diocesis, & non aliunde, constituere executores: ac in scriptis, si fieri potest, suum condere testamentum. Quod, postquam factum fuerit, claudatur, & cum sigillo proprio, si habeat, alioquin alieno, protinus consignet: quod & præsentium sigillis faciat consignari. Alioquin contra testamentum, testatoris sigillo signatum, de facili testum queat: cum post mortem testatoris, possit testamentum aliud fabricari, & sigillo ipsius aliter consignari, prout adivimus fieri aliquando.

Facto autem testamento nuncupativo, vel in scriptis, & testatoris corpore tradito sepulture: ad loci ordinarium executores accedant, super testamento facto in scriptis fidem facturi, tam de præsentia consignationum, quam de sigillis. Super nuncupationem vero probationes dilucide monstrantur super omni eo quod testator asseritur voluisse, & specialiter super omni relicto: ita quod inter testes, executores nullatenus admittantur.

Probato igitur testamento, & per judicem approbato, executores fideliter conficiant inventorium in præsentia fide dignorum, ad hoc specialiter vocatorum: in quo omnia bona quæ defunctus habuit tempore mortis, & quæ sibi debebantur, & quæ debuit aliis, conscribantur fideliter & expresse. Quo inventorio facto, tam ipsi executores quam presentes eidem, sua appendant sigilla. Donec ista fiant (quæ fieri præcipimus infra quindecim dies, si fieri potest, a tempore sepulture) executores minime ministrent.

Cum ergo cæperint ministrare, protinus uxori & filiis, si supersint, suas assignare studeant portiones. De portione vero contingente defuncti legatum distribuant, debita eidem exigant, & exolvant aliis debita ab eodem; ad quæ tam uxor quam filii tenentur contrahere pro rata portione cuiusque.

Sed ne eorum portiones propter timorem, seu incertitudinem æris alieni, ab executoribus diutius detineantur: statuimus, quod æs alienum, de quo constat, ante restitutionem portionum, ab executoribus deducatur: pro dubio vero & incerto, recepta ab ipsis uxore & filiis cautione idonea de restituendo, quantum legitime apparere poterit ipsos pro suis portionibus ad id teneri, executores suas constitutas liberent portiones. Idem faciant litigatores de sibi relictis, sicut inferius & plenius continetur.

Et sic studiose suum curent executores officium exercere; ut infra anni spatium nihil remaneat exequendum. Alioquin compoto reddito de receptis, amoveantur omnino, & eorum loco alii magis idonei subrogentur, quod inferius statuimus, si prius suspecti probabiliter inveniantur.

Et quoniam propter malitias executorum, seu debitorum defuncti, seu fraudes fictitiorum creditorum, decedentium voluntates vix debitum sortiuntur effectum: cupientes in hac parte remedium quale possumus adhibere, autoritate præsentis synodi sacrosanctæ, excommunicamus omnes executores, quoquo modo impedimentum præstent, nisi vel aliter recusantes in foro ecclesiastico a defuncti creditoribus conveniri, vel ipsis, sicut decet, inibi respondere.

Item omnes illos, qui scientes se obligatos defuncto, patiuntur se per malitiam a suis executoribus conveniri, ut sic ipsi in probatione deficientibus, per sententiam absolvantur; vel impedimentum quoquo modo, quo minus in foro ecclesiastico ab executoribus defuncti liberare valeant conveniri.

Item

De offiis
solius.Mendosus
locus.Corr. im-
pediant.

ANNO
CHRISTI
1287.ANNO
CHRISTI
1287.

Item omnes illos, qui ab executoribus defunctorum in iudicio scienter exposcant indebitum, & in sua petitione iniqua usque ad diffinitivam sententiam perseverant, quod a defunctis licet si superstitibus essent non peterent, vel de iure valere non valerent.

Vt autem executores circa suum officium exequendum promptiores reddamus, pariter & attentos: volumus, quod dum circa hoc laborant, de bonis defuncti expensas percipiant moderatas: cum suum officium sibi non debeat esse damnosum, nec debeant propriis stipendiis militare; quibus, sub pena excommunicationis interdicimus, ne per se, vel interpositas personas, absque fide dignorum presentia & rationabili..... quicquam de bonis defuncti emere sibi invicem vel donare, seu quovis alio titulo usurpare, seu sibi retinere presument, nisi quod eis relictum fuerit specialiter in testamento.

Si vero contigerit parochianum nostrum, hominem alterius diocesis sibi constituere executores: ille ad huiusmodi onus nullatenus admittatur, nisi de subditis nostris, locupletes & idoneos manucaptors inveniat ad fidele inventarium faciendum, & fideliter administrandum, vel rationarium reddendum, cum ipsum vel suos manucaptors super hoc contigerit interpellari: ad quod etiam executores nostrae diocesis per corporale sacramentum, priusquam admittantur, praecipimus obligari; omnibus executoribus interdicentes, ut cum verisimili praesumptio habetur, defunctum nimis aris alieni pondere oneratum, legatum nemini liberent, nisi recepta prius obligatoria sufficienti cautione, de restituendo quantum legis Falcidiae ratio in hoc exposcit. Alioquin cum ad rationaria reddenda pervenerint, quae supererogaverint, ipsis minime decrevimus allocanda.

Et quoniam cordi plurimum debet esse veritatis cui libet amatori, nequitiam reprimere falsariorum: nos praesentis synodi sanctae approbatione, excommunicamus & excommunicatos publice denunciamus, omnes illos, qui postquam testator condito testamento in fata decesserit, testamentum aliud fabricare, aut praeter testatoris conscientiam quicquam condere, addere, vel detrahare testamento priori, sibi vel aliis aliud describendo, seu fraudem quamcumque aliam committendo, contra testatoris praesumpserint voluntatem. Et si quos tanta fraudis reos convenire contigerit, ipsos decrevimus, tanquam falsarios puniendos.

Vt autem viris religiosus omnem evagandi materiam auferamus, quibus omnibus, caeteris derelictis, solius Dei incumbit inherere ministeriis: statumus, ut nullus religiosus in nostra diocesi executionis onus aliquo modo in se suscipiat, absque nostra licentia specialia. Si quis autem contra hanc prohibitionem nostram venire praesumpserit: quod fecerit, & viribus careat, & ipse nihilo minus juxta nostrae discretionis..... graviter puniatur.

In fine autem cujuslibet testamenti, hanc clausulam adjici volumus generalem: Caetera omnia bona mea, sive in rebus, sive in manibus fuerint debitorum, in hoc testamento non expressa, volo ut pro animae meae salute, per manus executorum meorum in pios usus distribuantur: & quod creditoribus meis per manus eorundem, similiter sit satisfactum.

Si qui vero laicorum decesserint intestati: de bonis eorum, per locorum ordinarios, taliter praecipimus ordinari, ut pro anima defuncti in pios usus totaliter erogentur.

LI. *Vt rectores, post mediam Quadragesimam, decedentes, libere legare valeant fructus annuum sequentis.*

Saepe contigit nonnullos ecclesiarum rectores, vitam ducere dissolutam, ut cum ad vitam finem pervenissent, *Concil. general. Tom. XI.*

A venerint, non habeant in bonis, de quibus ecclesiarum suarum defectus, tam in ornamentis quam in domibus, valeant reparari, vel creditoribus suis de eo satisfacere quod sibi debetur. Quapropter, laudabilem nostrae diocesis consuetudinem approbantes: statumus, ut quilibet beneficiatus nostrae diocesis, si die Dominica Quadragesimae, quamcumque hora, vel postea decesserit, fructus beneficii sui subsequens autumnum liberam legandi habeat potestatem: sive pro prato, pastura, & cicera de dominico ecclesiae duntaxat exceptis, quae cum ad annum sequentem pertineant, ipsi futuro rectori statimus reservari.

Et quoniam non est ferendus is, qui lucrum amplectitur, onus autem annexum contemnit: statumus, ut de donibus praedictis defectibus, ac etiam ecclesiae omnibus ordinariis, usque ad mediam Quadragesimam sequentem, executores satisfaciant ad plenum.

Item statumus de quolibet qui fructus percepit autumnales, quando cumque ante tempus praedictum decedat, usque ad illud, ad omnia onera teneatur.

Si vero praedicto die Dominico, vel post, quis intestatus decedat: omnia bona testatoris, & fructus sequentis autumnus, in solutionem debitorum defuncti praedictorum, & defectuum supplementationem, ac in alios pios usus, juxta nostrae discretionis arbitrium convertantur, ita quod circa supplementationem defectuum, per quantum tempus illud beneficium tenuerit, ratio habeatur.

Idem fiat, si ante praedictum tempus quemquam contigerit decedere intestatum, ut in utroque casu testamenti & executorum faciamus suppleri defectum.

Ab isto statuto, parochialium vicarios ecclesiarum duntaxat excipimus. Nam cum ipsius virtute sacramenti praestiti, personalem residentiam facere teneantur: congruum est, immo verius necessarium, ut fructus & obventiones vicariorum suarum, protinus & cum integritate percipiant, de quibus valeant sustentari. Idcirco de bonis defuncti vicarii, quae habuit tempore mortis, & debita sua solvi praecipimus, & praedictos defectus suppleri, ratione temporis considerata.

Praeterea statumus, quocumque tempore anni quis decedat, fructus terrarum quas seminavit superstitibus, sibi cadant, & in suos usus integre convertantur: hoc excepto, ut si decedat ante terminum supra praedictum, sumptus quos defunctus impendit in terris excolendis & seminandis, ipsius executoribus allocentur. Successor vero, si quem capellanum stipendiarium invenerit, ante terminum praenotatum, sive post ipsum, si idoneus fuerit, usque ad festum S. Michaelis proximo sequentis, nullatenus amovere praesumat: sed sub eisdem conditionibus ipsum retineat, quibus idem capellanus convenerat cum defuncto.

Ne igitur ecclesiarum vacantium terras jaceat contingat inultas: statumus, ut per locorum decanos fideliter excolantur, ita quod iidem decani a futuris executoribus sumptus percipiant competentes, quos loci ordinarius moderetur, si aliter inter se convenire noluerint.

LII. *De mortuariis.*

Mortuorum praestationem ex eo intelleximus salubriter sumpsisse initium, quod decimis majoribus & minoribus, ac caeteris juribus parochialibus per ignorantiam non solutis, laeis ecclesiis praestaretur, ut talis oblitio procedens ex incuria non solventis, posset saltem, per hoc, apud districtum iudicem excusari. Et quanquam ista provisio esset aliquo modo fructuosa omnibus Christianis: quidam tamen, vel causam huiusmodi praestationis ignorantes, vel

Nnnn iij quod

ANNO
CHRISTI
1287.ANNO
CHRISTI
1287.
Malach. 3.

quod deterius est, de salute propria non curantes, ipsam mirabiliter subtraxerint, suam miseriam in posteros transmittentes; qua se nituntur modernis temporibus excusare, quod nec ipsi, nec majores eorum, hanc præstationem ullo tempore agnoverint. O excusatio misera & infelix, quæ dum sit in peccatis, suos ducit ad interitum excusantes. Vnde sunt & alii, qui animæ suæ salutem provide consulentes, velut devoti ecclesiæ filii, præstationem ipsam agnoscunt, sicut majores eorum hæcenus cognoverunt: sicque contingit, in una parochia solvi secundum melius averium pro defunctis; & in alia, penitus denegari.

Vt igitur a palea triticum separemus: statuendo præcipimus, ut in parochia, in qua talis solutio fieri consuevit, nullus ab ea se valeat excusare; sed in eadem fiat præstatio uniformis, cum eadem non debeat diverso jure censeri.

Parochianos aliarum parochiarum monemus & hortamur in Domino: ut spiritum allumentes consilii sanioris, tam salubrem præstationem agnoscant de cætero, & de ea satisfacere studeant sicut cæteri in futuro. Videntur namque rabie nefanda moveri, qui male detentis Deo & ecclesiæ satisfacere tunc non curant, quando quod debetur sibi nequeant amplius retinere: sed ipsius subibunt iudicium, cui in hac parte injuriam intulerint.

In parochiis vero, in quibus secundum melius a verium dari hæcenus consuevit, illud legandi, donandi, assignandi in alios usus, decedentibus omnibus interdiximus facultatem. In executores, seu alios quoscumque detentores, nisi legitime moniti satisfecerint Deo & ecclesiæ de eodem, excommunicationis sententiam præcipimus promulgari.

Item præcipimus, si sint aliqui, qui secundum melius a verium, falso & nequiter asserunt suum, vel partem ipsius, ut per hoc ecclesiam suo jure valeant defraudare: quorum assertioni nullatenus est credendum, nisi prius de suo titulo fecerint plenam fidem.

Et quia aliquando accidit, quod in bonis defuncti plura animalia inveniuntur, in quibus aliqui asserunt se habere partes; sicque nullum eorum in totum est defuncti: statuimus quod quanquam verum fuerit quod asserunt; si tamen defuncti partibus computatis, partes collectæ ad secundum melius se extendant, illud ecclesiæ liberetur: partiaris uni vel pluribus, pro partibus suis ab executoribus defuncti primitus satisfactum.

Et quoniam quidam in diversis parochiis diversa domicilia possidentes, in eisdem, pro suæ voluntatis libito, æqualiter commorantur: si in alterutra illarum parochiarum in fata decedant, dubitatur an illi infra ejus limites decesserint, integraliter, vel alteri ecclesiæ, pro indiviso, mortuarium ipsius defuncti sit præstandum: dubitationem hujus præsentis synodi auctoritate enodantes, declaramus; quod illa ecclesia, ubi decessit, & viaticum recepit, mortuarium sibi debitum integraliter percipiat. Quod si talis dominus in aliena parochia, ubi nullam terram possedit, decedat: tunc illi ecclesiæ ubi larem fovet tempore mortis, hujusmodi mortuarium sit integre præstandum.

Cum autem tanta laboraverint paupertate, ut soluto ecclesiæ quod exigitur, æquivalens apud superstites nihil remaneat: præcipimus, quod cum de hoc constiterit, nihil eo nomine exigatur, nisi quod relictum ecclesiæ specialiter invenitur.

LIII. De decimis.

C. vii. cullibet

Mira & ineffabilis caritas vestri quilibet, in si-guam universale dominii, velut ille cuius est terra & plenitudo ejus, &c. decimas & primitias sibi reddi præcepit, non sibi sed sacerdotibus profuturas;

ut illis sint cibus, qui in domo sua sibi ministrant, juxta illud Malachie propheta: *Inferre enim decimationem in horreum meum, ut sit cibus in domo mea.* Idem tamen omnium Dominus, fructum cumctorum largitor, pro decima quam recipere dignatus est, ipsam plene solventes quadruplici largitione remunerat, beneficio fructuum, sanitate corporis, indulgentia peccatorum, & regni cælestis gratia præriorum. Nemo igitur pro avaritia, tot amittat beneficia, sed quilibet decimas placabiles Deo exolvat: ut sint cibus illis quibus ipse pro suo cultu eas concessit, ne maledictionem incurrant, quam Dominus per os Prophetae protulit in non solventes.

Quapropter ecclesiarum dispendiis & animarum periculis occurrere cupientes: universis parochianis nostris, sub Divini testatione iudicii præcipimus; ut de omnibus fructibus totiens quotiens renovantur in anno, seu in annis, ecclesiæ parochialibus persolvere decimas integre non omitant, sumptuum expensis nequaquam deductis.

Et quia decimæ debentur de omnibus quæ licite acquiruntur: præcipimus, quod ne dum de segetibus decimæ persolventur, verum etiam pomis præfloribus, arboribus, herbis hortorum, apibus, jumentis, animalibus, lana, lino, canabo, melle, columbariis, caseo, butyro, piscationibus, pannagiis, silvis cædis, ruscis, fœno, prato vendito, pastura vendita extraneis parochianis, nisi de animalibus ibidem pascentibus, decima persolvatur: locatione boum facta extra parochiam locatoris, fumis, venatione, molenidinis, granariis, absque sumptuum deductione. Sed & de fullonariis, velut de negotiationis lucro, decimam solvi præcipimus; argentariis, metallariis, lapidicinis; de negotiationibus, artificis, & de instauris ecclesiæ, contraria consuetudine non obstante.

Quia vero aliqui, ut audivimus, etiam jure suo asserunt, partem prati pro decima fœni, ecclesiæ fuisse antiquitus assignatam: nisi hoc probaverint evidenter, ipsos in sua assertione decrevimus nullatenus audiendos.

Insuper, quod in quibusdam locis consuetudo pessima inolevit, scilicet, quod quidam laici integre solvere decimas contradicunt, nisi prius sibi vel suis a rectoribus ecclesiarum convivium præparentur, chirothecæ, seu quicquam aliud: quasi pro custodia decimæ suis debeantur servientibus. Nos vero hanc consuetudinem velut corruptelam, ac a jure contrariam decrevimus extirpandam: inhiibentes, sub pena excommunicationis, ne tale quid exigatur amplius seu præstetur: sed ecclesiarum rectores, suos parochianos per ecclesiasticam compellant censuram ad præstationem debitam decimarum, prædicta consuetudine, vel aliqua consimili, non obstante.

Ad hoc, quia propter appulsiones pecorum ad diversarum parochiarum pasturas, plures & quasi inextricabiles quæstiones inter ecclesiarum rectores sæpius oriuntur: nos, qui in lenitate pacis quiescimus, dum subditos pati perspicimus, pariter inquiri: sic statuimus, quod si oves a tempore tonsionis usque ad festum S. Martini, in parochia una depascantur & cubent: tunc de decima lanæ, casei, & butyri, ecclesiæ illius parochiæ persolvatur plene pro eodem tempore, quanquam postea antoveantur, & alibi tondentur. Vulgariter enim dicitur, quod ante festum supradictum tantum crevit lana, quantum crevit anno eodem.

Et ne rector de decima per amotionem ovium defraudetur: præcipimus, quod priusquam oves antoveantur a pascuis, rectori sufficienter caveatur de solvendo dictam decimam lanæ, cum tempus venerit tonsionis. Si vero oves a festo S. Martini, usque ad festum Purificationis beatæ Mariæ Virginis, in una pa-

rochia commorentur: decima agnorum illi ecclesie A
perfolvatur: salva decima lanæ, alteri rectori, a cuius
parochia annota fuerint, forma qua diximus. Quod si
a tempore tonsonis usque ad festum S. Martini, ad pas-
cua diversâ transferentur: qualiter ecclesia, pro rata
temporis decimam percipiat eandem: ita quod, si
in una parochia cubent, & pascantur ibidem per xx.
dies vel citra, morentur, & non amplius, tam breve
tempus dividatur.

Pullorum vero, equorum, vitulorum, & hædorum,
habita ratione ad loca diversa ubi gignuntur, edantur,
& nutriuntur, & ad moram quam contraxerunt in eis-
dem, inter rectores decima partitur. Cum quis vero
post festum S. Martini oves occiderit, vel alio fortui-
to casu moriantur: de decima vellerum ecclesie satis-
fiat. Si autem oves extraneæ in alicujus parochia ton-
deantur: idem rector decimam lanæ conferat, vel alio
sibi constiterit alibi fuisse pro decima satisfactum.

Et quia inter rectores ecclesiarum & suos parochia-
nos, contentiones sæpe oriuntur, eo quod nonnun-
quam in dubium revocatur, quid & quantum dari de-
beat pro decima, quâdo propter vaccarum vel ovium
paucitatem caseus inde fieri non sufficit, & similiter
propter modicitatem vitulorum, agnorum, hædorum,
pullorum, porcellorum, & ancarum, vellerum, certa
decima dari non potest, cum decem capita minime
inventiantur: nos certam regulam super his tradere
cupientes, cum hoc locorum consuetudini relinquere,
potius esset licitum augere materiam, quam auferre con-
suetudinem per negotiationem in dubium revocam:
statuimus, quod pro quolibet agno, hædo, & porcello,
infra numerum septenarium, detur pro decima, unus C
quadrans. Si vero fuerint septem, pro decima detur
unus, & in sequenti anno, quod deficit de denario
numero, in solutione decimæ allocetur, vel pro quo-
libet vitulo infra prædictum numerum detur obulus.
Si vero tot fuerint, pro decima detur unus, & sicut in
casu priori fiat allocatio. Propullo vero detur dena-
rium. Si vero fuerint septem auct. pro decima detur
una. Alioquin usque in annum sequentem decimæ so-
lutio differatur. Item pro lacte cuiuslibet vaccæ, ca-
seo deficiente, detur denarium. Item pro lacte ovis
matrix, quadrans: pro lacte capræ, obulus.

Ad hæc, quia intelleximus, quod quidam molendina habentes in minutis particulis, quasi granorum pugillis; & totiens quasi singulis diebus, decimas de molendinis exsolverent: unde evenit, quod graviter in hoc ecclesia leditur, eo quod non parientur, rectores ibi habere cistas ad suas decimas colligendas. Nos sane considerantes, particularem solutionem & exactio-
nem non minima habere incommoda: statuimus, quod in Kalendis cuiuslibet mensis, de decima molendinorum de cætero satisfiat; vel saltem, quod rectores habere cistas inibi permittantur, in quas decima reponatur, quam, cum ipsis placuerit, libere valeant asportare.

Item quia quidam lac purum pro decima lactis, quod consuevit in casco decimari, sicut hætenus est observatum in nostra diocesi, de consuetudine approbata, ad ecclesiam deferunt malitiose; & quod scelerius est, non inventientes ibi qui illud recipiant, in contumeliam Dei & ecclesie coram altari projiciunt. Quidam vero non sunt rectores, decimas libere colligere & asportare, sed equos & boves suos, & subjugatos capiunt, & imparcant, de decimas ipsas depascunt propriis animalibus & alienis. Quidam decimas suas subtrahunt fraudulenter, vel in odium rectorum deteriorant scienter. Quidam magnates, nedum rectores in decimis percipiendis, sed jam recti pris, fraudare conantes, nonnunquam suos tenentes, plerunque alienos, & per minas impediunt & terrores, modo

clam, modo palam, ne a rectoribus decimas suas au-
deant comparare: ut per hoc rectores, emptores mi-
nime inventientes, ipsis magnatibus duntaxat pro villi
precio decimas suas vendere compellat, aut alias dam-
nificentur. Alii sequestrationem, etiam archidiacono-
rum, in decimis interpositam infringere non formi-
dant. Alii etiam beneficiis ecclesiasticis, absque insti-
tutione, per seculares potentiam se intrudentes, vel
procurantes intrudi, decimas non suas violenter aspor-
tant, seu faciunt asportari. Nos, omnes hujusmodi
molestatores, complices, & fautores eorum, auctoritate
Domini patris omnipotentis, & beati Petri principis
apostolorum, patroni nostri, approbatione præsentis
synodi sacrosanctæ, excommunicamus: donec pro
commisissis satisfactioem præstiterint competentem.

Dictos intrusores (qui quod per iudicio officium pe-
tere debebant, invadere præsumpserint) præter dictam
excommunicationis sententiam, quam ipsos incurere
volumus ipso facto, penis in sacris canonibus, & præ-
cipue in concilio Othoboni, quondam legati in An-
glia, contra transgressores editis & statutis, decrevi-
mus subjacere.

LIV. De oblationibus.

Quoniam oblationes fidelium, non solum a con-
stitutionibus sanctorum Patrum, sed a lege Di-
vina sumptere originem, ad quarum præsentationem
parochianus quilibet obligatur: statuimus, quod om-
nis adultus, videlicet quatuordecim annorum, quater
in anno, in die natalis Domini, Paschæ, festi sancti
loci, & festi dedicationis ecclesie sue parochie, vel
festi Omnium Sanctorum, si talis alicubi vigeat con-
suetudo, ecclesiam suam parochialem suis oblationi-
bus veneretur: nisi fuerit parochianus alicujus capel-
læ, a matrice ecclesia dependentis; cui capellæ a suis
parochianis similem statum impendi honorem.
Statuimus insuper, quod obventiones & oblationes,
quas fieri contigerit in capellis, ubi matrix ecclesia re-
ligiosis est appropriata personis, non ipsis religiosis
cedant, sed vicariis duntaxat inibi canonicè consti-
tutis.

Quia vero ecclesia Exonii mater est omnium ec-
clesiarum diocesis, omnibus parochianis nostris, per
presbyteros parochiales sollicitè præcipimus suaderi:
ut in signum debite subjectionis, oblationes suas Pen-
tecostales ad ecclesiam antedictam deferant; vel sal-
tem per suos presbyteros parochiales transmittant.
Ut autem ad ipsorum corda cautius & facilius indu-
cantur, ipsis parochianis presbyteris, ut indulgentias
benefactoribus ecclesie concessas, per tres dies ante
festum Pentecostes proximos & solennes, suis paro-
chianis exponant; oblationes, quas fieri contigerit,
recipiant, & ipsas secum deferant ad locum ubi pro-
cessiones Pentecostales conveniunt, una cum propriis
oblationibus ad quas ex more tenentur, collectorem suum
ad hæc data, integre restituri.

De statu & regularibus observantiis religionum
ad præsens aliquid decernere, seu definire, nobis vide-
tur supervacaneum, & onerosum potius, quam fru-
stuosum. Per regulas etenim quas profitentur, insu-
per sanctorum Patrum decreta, concilii domini Otho-
boni quondam legati in Anglia constituta provincia-
lia, & correctiones quas facimus circa personas eo-
rum in visitationibus nostris, quasi singulis annis: satis
poterunt informari, qualiter in ordine suo & obser-
vantia regulari, quilibet debeat conversari.

Quæ autem in præsentis synodo sunt salubriter in-
stituta; ab omnibus subditis nostris præcipimus ob-
servari inviolabiliter: nobis, vel officiali nostro metro-
politano, super dubiis, si emergerint, reservata.

LV.

ANNO
CHRISTI
1287.

LV. De sententiis excommunicationis.

VT autem subditorum nostrorum salutem cautius proficiamus, ne excommunicationum sententias per ignorantiam incurramt aliquo modo factas: excommunicationum sententias, tam Oxoniensis concilii per dominum Stephanum quondam Cantuariæ archiepiscopum, quam in concilio Londoniensi per dominum Othobonum, quondam legatum in Anglia, præsentem synodo duximus inferendas.

In Oxoniensi concilio excommunicantur omnes illi, qui malitiose ecclesiam suo jure privare præsumunt; aut per malitiam libertates earundem infringere vel perturbare præsumunt, & ad usus proprios retinere. Item omnes illi, qui pacem & tranquillitatem domini regis & regni injuriose perturbare præsumunt, & qui jura domini regis retinere contendunt.

Item omnes illi, qui scienter & prudenter falsum perhibent testimonium, vel perhibere procurant; vel etiam qui tales testes scienter producant, vel subornant, in causa matrimoniali, ubi scilicet agitur de matrimonio, vel ubi agitur de alienius exheredatione.

Item advocati omnes, qui in causis matrimonialibus malitiose exceptiones opponunt, vel opponi procurant, ne matrimonia verum & debitum sortiantur effectum, vel contra justitiam causæ diutius suspendantur.

Item omnes illi, qui gratia lucri, vel favoris, & odii, vel quacunq; aliqua de causa, crimen imponunt alicui, cum infamatus non sit apud bonos & graves, ut sic purgatio ei indicatur, vel alias gravetur.

Item omnes illi, qui vacante ecclesia malitiose opponunt vel opponi faciunt patronatus questionem: ut sic verum patronum illius ecclesiæ illa vice defraudent.

Item omnes illi, qui gratia lucri, odii, vel favoris, contempnunt exequi mandata domini regis contra excommunicatos, ecclesiæ mandata contemnent.

In concilio Londoniensi excommunicantur omnes illi, qui aliquem ad ecclesiam, cœmeterium, vel claustrum, confugiunt, inde abstrahunt violentè; vel ei victum necessarium prohibent exhiberi; vel qui res alienas in locis prædictis depositas violentè asportaverint, vel asportari fecerint; aut abstractionem, prohibitionem, vel asportationem factam suo homine, vel a familiaribus suis, ratam habuerint; aut abstrahentibus, prohibentibus, vel asportantibus, publice exhibuerint, vel occulte, auxilium, vel consilium & consensum.

Item omnes illi, qui de domibus, maneriis, vel grangis, vel aliis locis, ad archiepiscopos, episcopos, vel alias personas ecclesiasticas, vel ad ipsas ecclesias pertinentibus, præter dominorum voluntatem vel cultum rerum earum, consumere, vel auferre, aut tractare præsumunt: nec, donec satisfecerint, absolvantur.

Item omnes illi, qui pro impedimento pacis vel ostentationem litigantium objiendo, quicquam receperint, donec restituant sic receptum donatori.

Item excommunicati sunt ab archiepiscopo Angliæ, omnes illi qui veniunt aut faciunt contra novam chartam: quæ sententia per sedem apostolicam pluries confirmata est.

Has excommunicationum sententias, sic proinde vulgatas; necnon & nostras quas supra criminosos tulimus & rebelles, prima Dominica in Adventu Domini, Dominica in Septuagesima, & Dominica proxima ante festum beati Petri ad vincula, intra Missarum solennia, cum major aderit cleri & populi multitudo, candelis accensis, pulsatis campanis, in singulis ecclesiis parochialibus nostræ diocesis, per locorum presbyteros, & per decanum Christianitatis Exoniæ,

A in prædicto festo beati Petri cathedralis ecclesiæ Exoniæ, præcipimus solenniter publicari.

Ne autem per tempus elapsum, statutorum depercat memoria, sed fecens omni tempore habeatur: præcipimus, quod in quolibet archidiaconatu, in proximis capitulis ante festum S. Michaelis, & post Pascha celebrandis, synodus singulis annis solenniter publicetur: ecclesiarum rectoribus & vicariis nihilominus præcipiunt, ut citra festum S. Michaelis, in ecclesiis suis, sicut prædiximus, ipsam habeant scriptam; & tam ipsi quam ceteri sacerdotes parochiales, totiens quotiens illam respiciant & revolvant, donec quasi corde tenent eam intelligant, & sciant pandendam laicis facilius exponere in vulgari: ut ea quæ de præsentem synodo, pro communi utilitate statuimus, tam prælati, quam subditi, sciant & valeant observare. Quibus ea observantibus salus sit & vita æterna in Christo Jesu Domino nostro per infinita secula seculorum.

B Data Exoniæ xvi. Kal. Maii, feria quarta post Dominicam qua cantatur, Quasi modo geniti, scilicet officium. Anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo septimo, & consecrationis nostræ septimo.

S V M M V L A

S E V

MODVS EXIGENDI CONFESSIONES, pœnitentiasque injungendi, ab eodem reverendo patre Petro episcopo Exoniensi, sacerdotibus suæ diocesis ad observandum impositus in synodo Exoniensi.

OBSERVATIO COLLECTORIS ANGLICANI.

Summā vocat in proemio, altero post incipit v. & videtur eadē esse de qua cavet in 2° c. suæ synodi, his verbis: Præcipimus quod quilibet, cui parochialis ecclesie regimen incumbit, quandam summam plurimum utilem, immo verius necessariam, diversis tractatibus extractam sub cōpendio, (sicut summam sub eisdem verbis incipit) quilibet, & præsentem synodum citra festum S. Michaelis habeant scriptam, & ipsam sane intelligant, ac ea utantur sub pena unius marce, loci archidiacono applicandæ. Quod si archidiaconus remiserit, &c. Vide synodum præcedentem, cui immediate subjungitur in MS. hæc summula, synodi pœnas denotans.

Altissimus de terra creavit medicinam. Eccles. 38. Iste est altissimus de quo canit ecclesia, dicens: tu solus altissimus Iesu Christe: & iste est medicus de quo in psalmo dicitur: *Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum, sana me Domine, &c.* Et si aliqui vulnerati corporaliter, multum desiderant habere medicum, ut dicit Origenes: anima quotiens, quotiens vulneratur. Et beatus Ambrosius dicit, quod nullus dolor major, quam hic qui mucrone peccati conscientias vulnerat. Sed dicit aliquis: quomodo poterit hoc esse, quia ego non sentio hujusmodi vulnera? Ad hæc respondet Origenes, & dicit: Quomodo vult medicus incidere aliquos, vel urere, dant eis bibere aliquid, quod potum facit eos profunde dormire, ita quod amentes fiant, & si non sentiunt: sic & amentes effecti propter cupiditates terrenas, quæ nos reddunt insensatos, ita quod non sentimus quanta sunt vulnera animæ. Et propter hæc querendus est Christus, qui est altissimus medicus: quia non est opus valentibus, sed male se habentibus, medico. De isto medico dicit Ambrosius: Audite me terreni homines, inveni medicum qui habitat in cœlis, & in terris parat medicinam. Nihil potest sanare vulnera mea, nisi ille qui sentit. Christus ergo medicus est altissimus,

ANNO
CHRISTI
1287.

tissimus, & dat dimissionem in contritione laxati. Nam medicum, in confessione; dicitur in iungit. in oblatione jejuniorum; balneum precipit, in lacrymarum effusione; phlebotomiam in iungit, in passionis Christi recordatione. Sed quid est medicina? utriusque poenitentia, de qua dicit Augustinus: Poenitentia non solum prateritum vulnus curat jejunio, sed animam ultra a peccato vulnerari non sinit. Sed aliqui dicunt: Invenimus misericordiam, & in fine poenitentibus: quia dicit Dominus, nolo mortem peccatoris. Contra dicit Augustinus: Sic nullus debet spe misericordiae in suis peccatis diutius remanere, sicut nec debet sibi vulnus procurare causa curationis future: quia qui peccatori veniam promittit, diem crastinum non promittit.

Ex praedictis ergo patet, quod Pater & Filius & Spiritus sanctus, trinus & unus, medicus est: quam Trinitatem offendit peccator per peccatum. Peccatum vero morbus est: poenitentia est medicina, quae per tres sui partes, scilicet contritionem & confessionem & satisfactionem, mitigat iram Trinitatis, quam peccando offendit peccator.

Haec ergo ego Petrus Exoniensis intime considerans, & insufficientiae presbyterorum sacrorum confessiones audientium compatiens, quorum ignorantiam, prohi dolor! sapissime sum expertus: praesentem summulam eisdem assigno, ut eam sciant ad utilitatem suam & contentium. Cam autem satisfacere debeat delinquens, non secundum arbitrium proprium, sed potius ad arbitrium ejus contra quem deliquit: misericordius volens agere nobiscum Dominus, sacerdotem posuit inter seipsum & nos, cujus in hoc arbitrium debemus sequi. Quem quidem ad nostram partem potius voluit declinare, tanquam infirmitate circumdatum: & propter hoc scientiam compati iis qui ignorant, & ut ille sciat quid nobis injungere debeat. Nos inde omnia debemus consistere, quia nostras non potest per se conscientias intueri. Et quoniam ad transgressionem decem ditorum mandatorum, tota reduci potest criminum multitudo: dicta mandata scire tenentur poenitentes, & poenitentiam in iungens: & sunt haec.

Non adorabis deos alienos, &c.

Recurrat igitur poenitens ad primum mandatum, & sollicite videat in seipso, si transgressus fuerit. An scilicet cultum soli Deo debitum, demoniis vel aliis creaturis exhibuerit; scilicet faciendo praestigia, id est, recurrendo ad conjurationes, sicut solet fieri pro furto, in gladio, in pelvi, & in nominibus scriptis & inclusis in luto, & impostis in aqua benedicta, & similia: vel recurrendo ad auguria fortiarum, vel si fortiarum pro talibus consulerit, & demonibus sacrificaverit, id est, divinationes vel sortilegium fecerit, sicut faciunt quidam miseri pro mulieribus quas amant saepe.

Deinde videat, si transgressus fuerit secundum mandatum. *Non assumes nomen Dei in vanum.* Ut, si forte aliquo modo vacillaverit in fide, vel titubaverit. Et debent doceri simplices (quia forte non possunt scire omnia quae credi debent) quod habeant apud se stabile cor & fixum, scilicet quod credant sicut credit ecclesia: vel si non fecerunt, & opera Christiana faciant: quia secundum Augustinum, non sufficit quod nomen Christi acceperint, si opera Christiana non fecerint.

1. Cor. 6.

Horramur vos ne in vocabulum gratiam Dei recipiatis. Videat etiam si..... nomen Dei in scriptis sacrosanctis, vel tactis, sicut saepe fit, Assis, & ibi doceantur mala perjuri: vel si juraverit sine causa, maxime nominando caput vel caetera membra Christi; & haec ex consuetudine, contra consilium Salomonis, dicentis: *Juravimus non assuescat os tuum.* Videat etiam si transgressus fuerit, quod fide data promissit.

Ecdi. 23.

Concl. general. Tom. XI.

A Deinde videat si transgressus fuerit tertium mandatum, quod est. *Memento ut diem sabbati servas,* non faciendo in ea opera servilia: scilicet diebus Dominicis & solemnitatibus Sanctorum: vel peccata, quae maxime sunt servilia. Tria vero praecedentia mandata, Deo debita sunt: septem sequentia, ad proximum referuntur.

Quarto considerandum est, si transgressus fuerit quartum mandatum, quod est. *Honora patrem tuum & matrem tuam.* Quod non solum de patre carnali, sed de spirituali intelligendum est: sive parentibus, hoc est de patre & matre, in ipsos manus injiciendo, sive verbis probrosis, sive operibus injurias eis erogando: vel forte si fuerint pauperes, si non subvenerit eis elemosinis, secundum posse suum rationabile, ut si fuit mortui & orationibus egeant, si non fecerit orare pro eis. Non tamen injungat sacerdos Missas a se faciendas, vel a suo socio, qui tale beneficium reddat ei.

Deinde videndum est, quod si transgressus fuerit quintum mandatum, quod est, *Non occides, &c.*

Quae sequuntur, continet examen in sequentia decalogi praecepta: deinde in septem peccata capitalia; denique in circumstantiis. Quis, quid, ubi, &c. Quae quia nihil habent, quod non reperitur in familiaribus confessionis formulis, quae omnium veruntur manibus: idcirco hic praetermittenda visa sunt.

Quia tamen quaedam sunt peccata, propter quae debet simplex sacerdos ad papam vel episcopum mittere poenitentem: ea praesenti tractatu utique duximus inferenda: ut auditis talibus mittat sacerdos poenitentem ad episcopum, vel ejus poenitentiarium, ut ipso, audito poenitente, discernat utrum ad episcopum absolutio pertineat, vel ad papam debeat ipsum destinare. Sunt autem hi ad papam mittendi, ad absolutionem suscipiendam, scilicet:

Percussores clericorum, vel religiosorum, sive clericorum sive laicorum, dum tamen sunt in collegiis. Item incendiarii qui domos incendunt. Violatores ecclesiarum. Sortilegi, & demonibus immolantes: & etiam aliquid quam Deum adorantes. Item communicantes sacerdotem & prudenter cum excommunicatis a papa, & etiam ab episcopo. Item falsarii litterarum domini papae, & etiam procurantes falsitatem ab alio fieri, & scienter & prudenter falsis litteras utentes. Item falsi testes. Item supponens partum, id est, faciens alienum partum, suum, ut alii exheredentur. Item partum suum necans, vel per injuriam suffocans. Item non fores monet. Item impediens legem domini Papae. Item proditor domini sui, vel regni, vel alterius. Item sectans haereses, id est, haereticus, scilicet, qui fovet haereticos. Item simoniacus, scilicet, qui emit vel dat aliquid, ut habeat aliquid spirituale; vel qui vendit spirituale, vel etiam spirituali annexum; vel etiam qui procurat aliud dare, ut ipse vel alius habeat aliquid spirituale, scilicet beneficium ecclesiasticum, vel etiam ordines. Item raptores rerum sacrarum. Item schismaticus, id est, recedens ab ecclesia Romana. Item invadentes possessionem ecclesiasticam. Item adiutores Saracenorum in armis vel aliis prohibitis. Item usurarius. Item iudex qui facit statuta contra libertatem ecclesiae, vel qui favet talibus. Item qui suscipit, Divina celebravit. Item qui enormia contra naturam committunt circa luxuriam.

Et si forte non possit peccator induci, quod huiusmodi episcopo vel eius poenitentiarium: ad eam f. confiteatur episcopum sacerdos, & expolito ei crimine; recipiat ab eo sacerdos potestatem absolvendi poenitentem. Hi quidem, sicut dictum est, mittendi sunt ad episcopum, ut ipse quos absolvere poterit, absolvat: quos vero absolvere non poterit; ad papam mittat episcopus absolvendos:

0000 Conf.

ANNO
CHRISTI
1287.

Consideratis his interrogationibus, suppleat discretus sacerdos ignorantiam penitentis, adhibita discretione prædicta in omnibus faciendis. Consideret autem sacerdos absolvere volens penitentem, si penitentis sit Christianus, & si fidem habeat. Quo invento doceat eum sacerdos articulos fidei, quos ignorat. Deinde doceat eum quod habeat contritionem, & amarum corde & discretam cum moderamine, ne sit dolor irrationabilis, & perseverantem cum proposito se abstinendi, & generalem, scilicet pro omnibus commissis, & hoc præcipue propter Deum. Deinde videat & moneat eum sacerdos, quod habeat oris proprii confessionem veram & nudam, cum omnibus circumstantiis, & integram, quod omnia detegat. & hæc omnia faciat propter Deum. Deinde moneat eum sacerdos, quod voluntarie satisfaciat, occulte pro occultis, & manifeste pro manifestis: & quod plenarie satisfaciat; moneat eum sacerdos, ut scilicet satisfactio omnibus correspondeat peccatis: & hoc totum sit propter Deum.

In mutationibus antecedit sacerdos, quod tria sunt genera peccatorum. Quædam sunt peccata spiritus: ut superbia, ira, invidia, accedia. Quædam carnis: ut gula, luxuria. Quædam vero media: ut cupiditas, avaritia. Contra spiritus peccata, injungenda sunt maxime oratio, humilitas, mansuetudo, & similia. Contra gulam, & luxuriam, & cupiditatem, & avaritiam: injungenda sunt flagella corporis, jejunia, disciplina, & peregrinationes. Contra quidem media, injungenda sunt largitas elemosynarum, & exercitium in operibus misericordiarum. Contra peccata quidem carnis: injungenda sunt flagella corporis, jejunia, disciplina, & peregrinationes. Fuerunt tamen quidam, qui docuerunt pro omni peccato, hæc tria esse injungenda: scilicet orationem, elemosynam, & flagellum corporis, sicut prædictum est, si licet in jejuniis & elemosynis, & peregrinationibus. Quia, sicut credebant, in omni actu peccatorum habet aliquid de suo superbia vitæ, cuius medicina spirituales est oratio: & hoc est forte genus demonii, quod non ejicitur sine oratione & jejunio. Aliquod habet de suo concupiscentia oculorum: contra est proprie elemosyna. Habet aliquid de suo concupiscentia carnis: contra est flagellum corporis. Nec nos hæc reprobamus: dum tamen secundum quod peccatum est magis spirituale, vel carnale, vel medium, magis injungat sacerdos propriam medicinam. Et qui elemosynam dare non poterit corporalem, det saltem spirituales: scilicet compassionem, cum voluntate dandi corporalem si subesse facultas. Doceat etiam sacerdos penitentem quorundamque spiritualium peccatorum remedia, secundum quod Dominus ei inspiraverit ex autoritate scripturarum. Nos enim non decernimus iis ad præsentem onerare præsentem tractatum. Et secundum omnes diversitates horum, dicitur esse arbitraria penitentia.

Diligenter sunt hæc observanda: conditio scilicet penitentis, hoc est, si servus vel liber: & etiam sexus, id est, si est masculus vel femina: & status, ut si est dives vel pauper, juvenis vel senex: & ordo, ut si est clericus, vel laicus. Si vero clericus, cuius ordinis sit. Item complexio consideranda est: scilicet, si est sanguineus, vel phlegmaticus, vel cholericus, vel melancholicus, & consentanea quidem corporis, id est, si est æger vel sanus, vel debilis vel potens. Quæ consideret sacerdos: & secundum hæc, qualitatem & quantitatem injungendorum sacerdotis moderetur quidem discretio.

Circa ægrotos hæc observanda sunt a sacerdote, quod si laboret quis in extremis, vel alia sit gravis ægritudo non injungat ei sacerdos penitentiam, quæ, si sanus fuisset, fuerit ei injungenda. Quam si voluerint

A amici ejus pro ipso suscipere, concedam: non tamen ipsis, nisi forsan languens hoc postularerit, crimina languentis exponatur. Si convalescit, veniat quidem ad ecclesiam, penitentiam suscipiturus, & absolvat eum sacerdos, monens eum, quod animo prompto Divinæ se subjiat voluntati, sive in morte, sive salute animæ suscipienda. . . . & de omnibus aliis moneat eum, quæ circa salutem decrevit esse faciendi. Quid autem prodesse debeat, si decesserit, penitentia quam amici ejus suscipiant faciendam, Dei relinquatur clementiæ. Similiter in casibus in quibus mittendi sunt ad episcopum penitentes, in articulo mortis a sacerdote simplici absolvantur. Injungatur tamen eis, quod si convalescerint, episcopum adeant, impleturi quod eis duxerit injungendum.

Sunt autem articuli fidei, quos penitentem debet docere sacerdos, secundum quod quidam annunciant, subscripti. Quod Deus unus est in essentia, trinus in persona; scilicet Pater, & Filius, & Spiritus sanctus; sine principio, sine fine: omnia creans ex nihilo. Et quod filius Dei carne vixit, sicut ex Virgine: de ea natus, manente virgine: versus Deus & homo: Deus, quia idem filius Dei; & homo, quia idem filius Dei & Virginis. Crucifixus est, mortuus & sepultus: non tamen necessitate, sed sponte, ut nos redimeret. Quod idem Deus & homo a morte surrexit, carne glorificata post resurrectionem: & homo nos omnes relurgemus. Quod idem Deus & homo Iesus Christus ascendit in caelos in sua humanitate, iterum venturus judicare mundum. Est autem necessaria fides sacramentorum, & eorum effectus. Scilicet quod baptismus mundat ab originali peccato, & ab actuali ut adultum: sed necessaria est adulto contritio pro actuali. Quod confirmatio confirmat Spiritum sanctum in homine baptizato. Quod vera penitentia, delet peccatum actuale, mortale, veniale. Quod in sacramento altaris est verum corpus & verus sanguis Christi: verus Deus, & verus homo. Et quod idem sacramentum confirmat penitentem ne recidiverit, reconciliando & sustinendo contra actuale peccatum. Quod ordines collati conferunt potestatem officiorum & sacramentorum celebrandorum. Quod matrimonium legitime contractum, excludit mortale peccatum in opere generationis vitiorum & mulierum. Quod extrema unctio alienat a pœna corporali & spirituali.

Debet autem sacerdos docere laicum, quod credat & sciat symbolum, *Credo*, saltem in lingua materna: Et quod sciat orationem Dominicam, scilicet *Pater noster*: & salutationem beatæ Mariæ, scilicet *Ave Maria*. Moneat etiam ipsum, quod sollicite custodiat ne recidiverit & quod sæpe revertatur ad ipsum: saltem ter in anno, in conditionibus synodalibus continetur. Et si forte labatur in peccatum, statim post lapsum redeat ad sacerdotem, ut instructum penitentem sic absolvat, & in pace dimittat: melius tamen si sciverit, & si ei Dominus melius inspiraverit faciendum, faciat.

Hic tractatus habeatur in singulis, vel diversis parochialibus, sub pœna unius marce loci archidiacono solvendi: vel minus, vel plus, secundum facultatem sacerdotis ignorantis. Quod arbitrio archidiaconi in periculo animæ suæ committitur: reservando nobis potestatem puniendi archidiaconum, si negligens fuerit inventus: qui ad minus solvat ad opera beati Petri Exonii, vel episcopo, duas marcas pro qualibet negligentia. Quod singuli sacerdotes illum addiscant, & sciant: alioquin cum super hoc requisiti fuerint, & beneficiorum causa, quasi infufficientes repellantur.

ANNO
CHRISTI
1287.

ANNO
CHRISTI
1287.

** CONCILIVM REMENSE,

Nunc primum prodit ex apographo R. P. Jac. Sirmondi S. I.

Concilium provinciale ecclesie Remensis celebratum circa annum Domini MCCLXXXVII. a reverendo patre domino Petro Barbet.

Vniuersis presentes litteras inspecturis, Petrus miseratione Divina Remensis archiepiscopus, Robertus Laudunensis, Thomas Belvacensis, Guido Novionensis, Guillelmus Ambianensis, Galterus Silvaneensis, Iacobus Morinensis, & Michael Tornacensis, eiusdem permissione, episcopi suffraganei Remensis provincie, salutem in Domino sempiternam.

Add. quæ
Corr. quæ
cum quæ

Ad fructificandum in ecclesia Domini, "ager Dominicus nuncupatur, sensus nostris inesse debet illa sollicitudo, ut quicumque" diversa negotia quæ nobis incumbant ex officii debito, diversimode distrahant mentes nostras: ad illa tamen præcipue internæ considerationis oculos dirigamus, per quæ vitatur periculum animarum. Cum itaque inter nos, & viros religiosos fratres Prædicatores & Minores, occasione cuiusdam concessionis, a felici recordationis domino Martino papa quarto super confessionibus audiendis & injungendis penitentis sibi factæ, gravis esset orta dissensionis materia, prout uniuersitatem vestram credimus non latere: pro eo videlicet quod iidem fratres dicunt & asserunt, se intelligere eo modo quod dilucide obuiant juri communi, conciliis, & constitutionibus Romanorum pontificum, & intentioni etiam concedentis: ex quibus assertionibus, præsumptionibus, temerariisque, quod dolentes referimus, multa scandala & animarum pericula in clero & populo sunt exorta, cum periculo subditorum nostrorum, quorum sanguis in districto examine de nostris manibus requiretur: præsertim cum nos in suscipiendo curam ipsorum nostras obligaverimus animas pro eisdem. Et licet plures contractus amicabilem cum fratribus habuerimus memoratis, per quos credebamus vitare scandala & pericula supradicta, & prædictos fratres amicebilitate inducere, ut respicerent ab incæptis, & quod ipsi non præsumerent pontificale officium usurpare: ipsos tamen ad id allicere nequeunt, necesse habuimus super tam arduo & periculoso negotio provinciale concilium convocare, Deo propitio in eodem negotio salubre remedium quaesituri. Et demum venerabilibus fratribus nostris suffraganeis prædictis, procuratoribus capitulorum cathedralium, & aliarum collegiarum ecclesiarum, abbatibus, prioribus conventualibus non exemptis, & aliis ecclesiarum prælatis præfatæ provincie, qui ad hoc vocati fuerunt, vocatis per nos & archiepiscopum supradictum, Remis ad diem Lunæ in festo B. Michaelis archangeli, ad jam dictum concilium: ipsiisque presentibus in eodem concilio, deliberato statuimus, & nostrorum omnium, necnon procuratorum venerabilium fratrum nostrorum Sueffionensis & Cameracensis episcoporum, de quibus absentia tunc constabat (qui quidem procuratores ad hoc habebant speciale mandatum) multorum abbatum & prælatorum ejusdem provincie, consensu, & etiam voluntate, prædictum negotium in curia Romana, usque ad ipsius totalem expeditionem statutimus proseguendum, & decernimus autoritate concilii memorati.

Corr. præ-
sumptuos

Datum & actum anno Domini MCCXXXVII. in die festo B. Remigii, in capite Octobris.

f. vocandi

f. nostru

Concilium provinciale ecclesie Remensis celebratum circa annum Domini MCCLXXXVII. a reverendo patre domino Petro Barbet.

Et quia causa ipsius prosecutionis necesse habemus expensas facere, necnon circa supplicationes (contra abusores litterarum apostolicarum, per quas tam ele-

Concil. general. Tom. XI.

A rici quam laici ejusdem provincie graves iacturas & damna intolerabilia patiuntur, & alia negotia sæpe dictæ promovenda) summo pontifici faciendas: in eodem concilio, deliberatione provida statuimus, quod nos prædictus Remensis archiepiscopus, & unusquisque episcopus ipsius suffraganeorum, vigesimo reditu nostro omnium anni præsentis solvere teneamur infra instans pascha, pro eisdem negotiis proseguendis. Et quia paterna dilectio, & devotio filialis, illam insolubilem unionem inter se mutuo vendicant, quod Pater & filius, quicquid in huius vel illius animo geritur, præcordialiter sentiunt & affectant: nec aliter quam ad senectipsum, opportunis temporibus recurrat alter ad alterum, cum hoc caritas innuat, & debitum exigat honestatis: in eodem concilio similiter duximus ordinandum, quod omnes abbates, priores, decani, capitula, parochialium ecclesiarum rectores, non exempti, Remensis provincie, centesimam reditu & proventuum suorum anni prædicti, infra prædictum terminum solvere teneantur, & apud illos deponere, quos in hac parte duxerimus ordinandos. Et nihilo minus quilibet episcopus in sua diocesi, exigendi, colligendi, & recipiendi dictam centesimam a suis subditis, necnon compellendi eosdem ad id autoritate concilii, ad solvendum videlicet prælatam centesimam, habeat potestatem. Illi vero qui centesimam alias impostam in toto vel in parte hætenus non solverunt, ad solvendum eandem, vel quod residuum fuerit, infra instans festum Purificationis Virginis gloriosæ, autoritate prædicti concilii compellantur. Et: nihilo minus memorati episcopi, eos, postquam plane satisfecerint, poterunt absolvere, qui pro defectu solutionis dictæ centesimæ, excommunicationis sententiam incurrerunt.

In quorum testimonium & munimen, sigilla nostra una cum sigillis prædictorum Sueffionensis & Cameracensis episcoporum, duximus præsentibus apponenda.

Nos autem Sueffionensis & Cameracensis episcopi prædicti, præmissis omnibus, prout superius continentur, benignum assensum fauorabiliter impertimus, & ea in nostris diocesisibus, autore Domino, & quantum vires nostræ poterunt sustinere, promittimus nos facturos. Ad quorum evidentiam pleniorum, præsentibus litteras, una cum sigillis reverendissimorum patrum supradictorum, sigillis nostris fecimus sigillati.

Datum & actum anno Domini MCCXXXVII. in die festo B. Remigii, in capite Octobris.

CONCILIVM HERBIPOLENSE,

Sub præsidio Joannis legati sedis apostolicæ, in præsentia Rudolphi imperatoris multorumque principum celebratum anno MCCLXXXVII.

ANNO
CHRISTI
1287.

TITVLI CAPITVLO RV M.

1. De honesta vita.
2. De vivandis tabernis ac ludis.
3. De colloquio cum monialibus, vel de inordinato loco.
4. De hastiludio clericorum.
5. De clericis concubinariis, vel manifestis cohabitatoribus.
6. De his qui beneficia per intrusionem accipiunt.
7. De bina celebratione Messarum.
8. De portatione corporis Christi.
9. De alienationibus rerum ecclesiasticarum.
10. De habentibus duas vicarias.
11. De etate clericorum promovendorum.
12. De presentatione promoti.
13. De observatione interdicti.

Oooq ij 44.

ANNO
CHRISTI
1287.

14. De beneficiorum susceptione de manu laicorum.
15. De benedictionibus & sepulturis qua fiunt per pactum.
16. De cura capellarum.
17. De vicariis in ecclesiis parochialibus monasteriorum.
18. De habitu & conversatione monachorum.
19. De vita & habitu monialium.
20. De occupatoribus & invasoribus rerum ecclesiasticarum.
21. De laicis recipientibus beneficia ecclesiastica.
22. De advocatis ecclesiarum.
23. De usurariis.
24. De laesionibus ecclesiasticarum personarum.
25. De laesionibus nunciiorum sedis apostolice.
26. De usurpantibus sibi bona ecclesiarum vacantium.
27. De visitatione peregrinos faciendis, & de confirmatione.
28. De propagaculis qua fiunt in ecclesiis.
29. De debitis maritorum defunctorum.
30. De spoliatoribus fratarum.
31. De emptione seu venditione bonorum feudaliu ecclesie.
32. De his qui capiunt bona ecclesie vel capituli propter debita singularis persona.
33. De his qui invadunt bona ecclesiarum propter inimicitias advocatorum.
34. De apostolis reprobatis.
35. De laicis qui fabrica ecclesie administrant.
36. De his qui prohibent ne quis coram ecclesiastico iudice conqueratur.
37. De falsariis.
38. De observatione interdicti.
39. De conservatoribus monasteriorum.
40. De exigentibus nova passagia.
41. De observatione constitutorum.
42. De his quibus erat indultum quod excommunicari & interdicti non deberent.

CONSTITVTIONES IOANNIS TVSCV-
lani episcopi, apostolice sedis legati.

PRÆFATIO.

Ioannes Divina miseratione Tuscanus episcopus, apostolice sedis legatus, venerabilibus in Christo patribus universis, archiepiscopis, episcopis, & dilectis sibi in Christo clericis, abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, propositis, archipresbyteris, & aliis ecclesiarum prelatibus, capitulis, conventibus, & collegiis, Cisterciensibus, Pramonstratensibus, Cluniacensibus, sancti Benedicti, sancti Augustini, Carthusiensibus, Grandimontensibus, & aliorum ordinum, necnon prioribus hospitalis sancti Iohannis Hierosolymitanarum domorum, militia templi beate Marie Teutonorum, ceterisque personis ecclesiasticis regularibus & secularibus, exemptis & non exemptis, & per partes Alania, Bohemia, Dacia, & Suecia regna, necnon Moravia, * Marthiani, Polonia, Pomerania, Prussia, Cassubia, & Livonia ac Russia ducatus constitutus, in perpetuum.

DEUS deorum Dominus rite ac æquo moderamine cuncta præordinans, ab æterno ingentes legis voluit esse conditores, ut se homines esse cognoscerent, & proprium sub legis limitibus arbitrium limitarent: in ceteris que propulatis, in silentiis roboraretur, iustitia vigeret, æquitas & candor magis emitterent honestatis. Hæc tria, quasi conformia, & status prosperitatem asserentia possessoris, promptis

Locus co-
ruptus.

A affectanda sunt desideria, summis exequenda vigiliis, & sollicitis studiis acquirenda. Hæc apta sunt & necessaria proctus singulis, maxime personis sublimibus, dignitate præcellentibus, ac in sacris officiis constitutis. Hæc sicut affectu nobis anxio appetimus, sic & ea subditis nostris libentissime propinquamus, ut per æquitatis, iustitiæ, honestatis, suæ, tramites incedentes, adit eis felicitas status tranquillitas, & plena iucunditas libertatis. Ut igitur de commisso nobis per sacrosanctam matrem Romanam ecclesiam in partibus nostris plenæ legationis officio, & continuis nostris laboribus, quos libenter perferimus, & subditis nostris quietem pacis, & status commoda propinquemus, fructusque percipiant optatos, pro salubri statu cleri, partium, regnorum, & ducatum prædictorum, in sacro Herbipolensi concilio, assidentibus nobis venerabilibus patribus, Moguntinensi, Colonienesi, Saltzburgenesi, & Viennensi, archiepiscopis, & nonnullis eorum suffraganeis, & de ipsorum ac abbatum & prelatorum præsentium * quædam constitutiones edidimus per eos in posterum inviolabiliter observandas, quæ a iure suadentur, æquitati deserviunt, & continent honestatem: mandantes autoritate qua fungimur, ut in qualibet, etiam cathedrali, conventuali, seu etiam collegiata, sub nostro sigillo penitus habeantur annuati, prout in constitutione nostra contra usurarios actus inferius annotata expresse legitur, publicanda.

C Vos itaque has constitutiones de vote suscipite, & eas tamquam amatores iustitiæ inviolabiliter observate.

ANNO
CHRISTI
1287.* deservit
te, cõsilio,

CAPITVL A.

I. De honesta vita.

In nomine Domini, Amen. Ut Christi militia laudibus deputata Divinis, vita, gestu, moribus, & habitu, a malitia fecernatur humana: cunctos archiepiscopos, episcopos, clericos, abbates, cæterosque inferiores ecclesiarum prelatos, & personas in dignitate sacri sacerdotii constitutas, quarum cura nobis committitur, autoritate hortamur in Domino, & paterna suadela monemus, ut pie, caste, munde, ac in splendore * vitæ vivere studeant, gravitate qua convenit, tam in habitu, quam in moribus incedentes: & ut dignitate præcellunt, sic & vitæ præfulgeant honestate: præsentem constitutionem statuimus in posterum valitura, ut archiepiscopi, episcopi, abbates, in domibus eorum, clausa, & non nimia longitudine vel brevitate, munda habeant indumenta.

* Bin. Ma-
nus. vic.
habet: forte
legendum,
virtutum

II. De vitandis tabernis ac ludis.

Vsus tabernarum, præterquam in itinere constitutis, & ludos taxillorum, omnibus clericis & personis ecclesiasticis, præsertim in prælaturis & sacris ordinibus constitutis, omnino prohibemus: & qui contra fecerint, in publico, vel alibi laicis præsentibus, arbitrio ordinari puniantur.

III. *De colloquio cum monialibus, vel de inordinato ioco.*

Abusum quoque ac suspicionem contagii a personis ecclesiasticis, maxime in dignitatibus & sacris ordinibus constitutis, paterna diligentia præcidere diligentes: personis huiusmodi frequentationem claustrorum, seu monasteriorum monialium, ac inhonestam colloctionem, & ludum noxium cum ipsis monialibus in cameris, vel publice, in hac edictali constitutione de cætero prohibemus: & qui contra fecerit, ^B pœna " communionis puniatur per ordinarium.

IV. *De hastiludio clericorum.*

Hastiludia & torneamenta, clerici qui sunt in dignitatibus, personatibus, seu in sacris ordinibus constituti, hoc edicto perpetuo sibi noverint interdicta: ita quod nulla persona ecclesiastica in dignitate seu personatu, & in sacris ordinibus constituta, cum armis vel sine armis ipsa exerceat. Et si contra fecerit, anathematis vinculum eo ipso ^C incurrat. Absolutionem tum " eorum episcopo metropolitano, ac aliis episcopis reservamus.

V. *De clericis concubinariis, vel manifestis cohabitatoribus.*

Concubinarios clericos, qui retinendo publice concubinas, & famam negligunt, & reverentiam maculant clericalem, more pii patris, non personas, sed personarum vitium detestantes, eorum saluti præsentis constitutionis tenore sic duximus providendum. Et quod si publice retinere præsumperint concubinas, vel novas focarias acquirere earum loco, sint ipso facto beneficiis privati: quæ illi, ad quos collatio pertinet, conferre aliis personis idoneis teneantur.

VI. *De his qui beneficia per intrusionem arripiunt.*

Damnandæ ambitionis improbitas sic aliquorum animos occupat, quod in illam eos temeritatem impellit, ut quod prohibente jure nequeunt, præsumant per intrusionem arripere, ac præsumpta violenter retinere. Volentes igitur competens huic morbo remedium adhibere, hoc edicto perpetuo consultissime prohibemus, quod nullus clericulus ecclesiam vel præbendam aliquam, vel beneficium ecclesiasticum, aut proventus ipsorum, quæ adeum de jure non pertinent, in alterius præjudicium recipere ac retinere præsumat. Qui contra fecerit, ipso facto sententiam excommunicationis in-
Concil. general. Tom. XI.

^A currat: nec possit sibi de absolutionis beneficio providere, nisi illi, cui super ecclesia seu beneficio & fructibus eorum huiusmodi injuriam fecit, satisfaciatur competenter. Et nihilo minus si per mensem in occupatione, intrusionem, seu violentiam huiusmodi, animo steterit indurato, beneficiis, si qua habet in ecclesiis, ipso facto sit privatus; & sit extunc inhabilis ad dignitatem aliquam, seu ecclesiam obtinendam. Et, si laicus fuerit, sententiam excommunicationis incurrat.

VII. *De bina celebratione Missarum.*

Ad nostrum pervenit auditum, quod nonnulli presbyteri, ignari quanti terroris existat illicite tractare Divina, quæ sicut gloriam digne sumpta, sic & insigne præsumpta pœnam promittunt æternam, in eadem ecclesia nulla necessitate urgente, sed ad solum quæstum, Missam celebrant bis in die. Quod detestantes omnino, sub attestatione tremendi iudicii, in quo ab eis, si contra fecerint, requiratur, hac edictali constitutione singulis presbyteris inhibemus, ut nisi unam Missam, aut duas in casibus a jure concessis, in die cantare aut legere cum sacrificii celebratione præsumant, & si fecerint, ordinarii arbitrio acriter puniantur.

VIII. *De portatione corporis Christi.*

Sanctissimum corpus Christi, cujus dignæ venerationi fragilitas humana non sufficit, cum ad infirmos, vel ad mulieres vicinas partui, extra corpus ecclesie deportatur, veneratione solita mandamus venerari: videlicet, ut presbyter indutus superpelliceo cum stola circa collum portet, nisi loci distantia, & temporis qualitas secus exposcat; clericus vero præcedens cum campanella & lumine, tintinnando; & obuiantes, donec sacerdos transeat, genuflectant, & dicant devote ter ad minus orationem Dominicam cum salutatione beatæ Virginis gloriosæ. Nos enim tam sacerdoti quam clerico deportantibus, & singulis vcre pœnitentibus & confessis genuflectentibus, dummodo, ut dictum est, genuflectant, & orationem Dominicam cum salutatione beatæ Virginis dicant, decem dies pro vitæ qualitate de injuncta sibi pœnitentia, autoritate qua fungimur, relaxamus. Presbyter vero, qui aliter, tum occulte ipsum portare præsumperit, ordinarii arbitrio puniatur.

IX. *De alienationibus rerum ecclesiasticarum.*

Licet alienationes rerum ecclesiasticarum,
O o o o iij rum,

ANNO
CHRISTI
1187.

rum, maxime possessionum, librorum & va-
forum, quæ Divinis cultibus sunt deputata,
facti prohibeant canones: quia tamen, ut
nostris insonuit auribus: nonnulli prælati
tam sæculares quam religiosi, sicut abbates
& abbatissæ, & priores monasteriorum quæ
sunt per priores solita gubernari, & alii ec-
clesiarum rectores, novo alienationis quæ-
sito colore, bona ecclesiarum, quarum gu-
bernatores existunt, fingentes se pro utili-
tate ecclesiarum suarum maximis debi-
tis obligatos, consanguineis eorum, seu per-
sonis extraneis, bona alienant hujusmodi
ad vitam, vel obligant possidenda, & per
hoc, ipsis qui obligantur deficientibus, suc-
cessores eorum, aut propter potentiam de-
tinentium, aut ecclesiarum inopiam, non
audent ea redimere, vel non possunt, & sic
pastorum nequitia ecclesiæ propriis bonis
defraudantur: nos indemnitati ecclesiarum
providere volentes, ac alienationes hu-
jusmodi edicto perpetuo prohibentes, om-
nino* alienantes in fraudem sine superiorum
assensu, & aliter quam in casibus a jure per-
missis, bona ecclesiarum, quarum curam
gerunt, pœna canonis puniantur.

X. De habentibus duas vicarias.

Presbyteris duas communicaturas reci-
pere prohibemus omnino, cum impossibile
sit quod sufficienter possit ecclesiis servire
duabus: & qui contra fecerit, prima vicaria
ipso facto, & de secunda, quamdiu primam
retinuerit, proventibus sit privatus, quos in
utilitatem ipsius ecclesiæ decernimus per
ordinarium convertendos.

XI. De ætate clericorum promovendorum.

Præsenti perpetuo prohibemus edicto, nec
de cætero archiepiscopi, episcopi, abbates
& abbatissæ, seu alii ecclesiarum prælati,
ad quos parochialium ecclesiarum collatio,
seu præsentatio pertinet, parochiales eccle-
sias personis, quæ vicissimum quintum an-
num non attingunt, conferant, vel eas ad
hujusmodi ecclesias repræsentent, vel re-
præsentatum talem admittant, vel insti-
tuant in eisdem. Si contra factum fuerit,
premanetur pœna illius canonis, Licet canon.
lib. 6.

XII. De præsentatione promoti.

Ecclesiarum quoque patronos, seu illos,
qui noscuntur in ecclesiis aliquibus jus pa-
tronatus habere, præsentati sanctione monemur:
ut vacantibus ecclesiis de jure, & de
facto, in quibus jus patronatus obtinent,
personam idoneam & ætatis legitimæ, dice-
cesanis, seu illis, ad quos institutio in ipsis
ecclesiis pertinet, infra tempus statutum a

jure studeant præsentare. Et si per men-
sem ultra dictum tempus ecclesias ipsas de-
tinere præsumpserint, ipso facto excommu-
nicationi subjaceant: & ea vice præsentati-
one hujusmodi sint privati. Ac si superior
non ecclesiam sic vacantem infra tempus a
canone sibi præfixum conferat: a collatione
beneficiorum sit per annum ipso facto pri-
vatus. Et si laici fuerint, & ordinarium pro-
videre volentem ipsi ecclesiæ impediverint:
ipso facto sint sententia excommunicationis
innodati.

XIII. De observatione interdicti.

Clericos tam sæculares, quam religiosos
etiam, cujuscumque sint ordinis, qui consti-
tuti erunt in civitate, villa, seu castro, vel in
aliquo loco qui subjaceat interdicto, in ob-
sequiis mortuorum seu processionibus non
debent cantare, aut publice celebrare, aut
campanas ad horas pulsare, seu sententia con-
stitutionis oraculo volumus declarari, nisi
habere ex privilegio vel indulto.

XIV. De beneficiorum susceptione de manu
laicorum.

Nullus de cætero clericus, vel ecclesiasti-
ca persona, ecclesiam seu ecclesiasticum be-
neficium de manu laici, vel alterius ad quem
collatio non pertinet, recipiat, seu laicali fa-
vore vel potentia sibi existimet retinenda:
& qui contra fecerit, nisi in manu diœcesani,
vel ejus ad quem ecclesiæ, vel beneficii
collatio, vel institutio pertinet, libere resi-
gnaverit, anathematis vinculo innodetur:
nec absolvi valeat, nisi ecclesiæ sic obtenta
de fructibus per eum perceptis plenarie
satisfiat.

XV. De benedictionibus & sepulturis quæ fiunt
per pactum.

Obscœnam illorum abominationem præ-
sentis constitutionis oraculo detestantes,
qui vendere dicuntur benedictiones nubentium,
& sepulturas mortuorum, talia de cæ-
tero fieri prohibemus omnino: & qui con-
tra fecerit, cum Giezi in die tremendi judi-
cii recipiat portionem. Nec per hoc in-
tendimus, quod laudabiles consuetudines
locorum, seu ecclesiarum habentium cœ-
meteria, infringi debeant, & quando pos-
sint rectores earumdem ecclesiarum hujus-
modi recipere licite, si nubentes post bene-
dictionem, & consanguinei vel alii pro de-
functis post sepulturam, aliquo d offerre vo-
luerint, devotionis intuitu, & etiam pietatis.

XVI. De cura capellarum.

Rectores, qui matrices habent ecclesias,

ANNO
CHRISTI
1187.*facultat
forte in ma-
nuscripto
tamen hæc
vox desit.*Deest forte
verbumE
*f. quod
non poss.

a quibus depēdent capellæ, circa ipsas in tali volumus cura versari, ut in ipsa capella, quæ subiacet curæ suæ, si facultates suppetant, vicarium idoneum statuunt, qui residet continue in ecclesia, & deserviat in Divinis, & parochianis spiritualia præbeat alimentata. Quod si fuerint in hoc remissi, vel se reddiderint negligentes, per ordinarios puniantur.

XVII. De vicariis in ecclesiis parochialibus monasteriorum.

Curent etiam & priores, cujuscumque sint ordinis, parochialibus ecclesiis quas obtinent, pleno jure per vicarios idoneos continue facere in Divinis obsequiis deservire, & parochianis ecclesiarum ipsarum spiritualia sollicitè ministrare. Alioquin abbas, seu prior, qui parochialem ecclesiam hujusmodi sine rectore per mensem dimiserit a die novitiæ computando, & in ea non curaverit vicarium aut ministrum idoneum ordinare, præsentis constitutionis tenore sit extunc ab officio ipso facto suspensus, tamdiu in suspensione hujusmodi permansurus, quamdiu ecclesia ipsa sine vicario seu ministratore manebit: & provisio sive ordinatio ecclesiæ ordinarii arbitrio reservetur.

XVIII. De habitu & conversatione monachorum.

Volumus etiam, quod abbates, priores monasteriorum quæ per priores sunt solita gubernari, vestes non habeant, quæ in forma vel colore appareant sæculares, ac monachos eorum intra claustra eorum retineant, nec permittant eos sine manifesta, seu justa ac rationabili causa, frequenter in sæculo cum sæcularibus conversari: sed secundum statuta regulæ, in qua professi sunt, studeant Domino deservire: & si contra fecerint, per mensem per superiorum ab officio suspendantur.

XIX. De vita & habitu monialium.

Hanc circa monialium cutam abbatissas, & priorissas monasteria monialium gubernantes, volumus adhibere cautelam, ut postquam monialis quindecimum annum ætatis exegerit, & post duodecimum aut quindecimum ætatis suæ annum probationem in monasterio fecerit, ultra annum professionis velum cogatur recipere, ac sibi capillos juxta scapulas amputare, quæ per subtractionem præbendarum * abbatissæ studiose arceantur. Item, sine manifesta vel rationabili causa, exitus claustrum monialibus per eam quæ regit monasterium prohibeatur omnino. Cæterum ne prætextu inopiæ ipsis detur monialibus occasio mali-

gnandi, abbatissa, juxta facultatem & quantitatem reddituum monasterii, eis in victu honeste provideat & amictu, prout regula patitur earumdem. Super quo si dubietas emerferit, per ordinarium loci declaretur; & ipse ordinarius abbatissas contra facientes per administrationis privationem coercet, vel alias, quo melius eas posse videbitur coerceri.

XX. De occupatoribus & invasoribus rerum ecclesiasticarum.

Dignum arbitranter & consentaneum æquitati, ut quos jugo legis forsitan premimus, ab oppressorum illicitis ausibus defendamus, & consultissima constitutione in posterum valitura sanciamus, quod nulla sæcularis vel ecclesiastica persona, quantumque nobilitate aut præminencia status præfulgeat (Christianissimo domino Romanorum rege semper augusto, ejusdemque Divina consortis, eorumque filii dumtaxat exceptis) ecclesias & ecclesiastica bona, jura & jurisdictiones, & vassallos eorum, violentè & autoritate propria publice usurpare, aut occupando invadere, vel scienter usurpare, aut occupatoribus, in invasoribus, & scienter usurpantibus ecclesias & bona prædicta, præstare præsumant quomodolibet, per se, vel per alium aut alios, consilium, auxilium, vel favorem: vel quod si aliquis contra hujusmodi nostræ constitutionis tenorem facere vel venire præsumperit, & requisitus, infra mensem ecclesiæ læsæ, aut prælato ipsius damnus non emendaverit, ipso facto anathematis vinculo sit innodatus, & terræ ipsius ecclesiastico subjaceant interdicto: ac clerus terræ offensoris hujusmodi sola denunciatione prælati, seu cleri ecclesiæ læsæ servet, inviolabiliter interdictum: quod si celebrare præsumperint, quamdiu offensor hujusmodi non emendaverit quod deliquit, ipso facto a Divinis officiis se noverint esse suspensos. Simili modo illos qui possessiones ecclesiasticas titulo pignoris detinent obligatas; a quibus jam receperint ultra sortem, si non restituant prælatis ecclesiarum quarum sunt, infra dictum tempus, volumus hac pœna mulctari.

XXI. De laicis recipientibus beneficia ecclesiastica.

Laicos, quantumque status dignitate fulgentes, ecclesiastica recipere beneficia, aut occupata tenere, quæ debentur militantibus in Divinis, de cætero prohibentes: eos, nisi infra mensem a tempore occupationis in antea occupata beneficia ipsa dimiserint, ipso facto excommunicationis vinculo volumus esse innodatos.

XXII.

ANNO
CHRISTI
1587.XXII. *De advocatis ecclesiarum.*

Nonnulli, qui ecclesiarum se afferunt advocatos, sicut tenentur, non solum ecclesias ipsas ab oppressoribus non defendunt, sed ecclesiarum ipsarum bona violenter diripiunt, ac personas ipsorum multipliciter inquietant. Et si advocatus quatuor pluresve habeat filios, quod est tamen intolerabile, omnes se reputant in direptionem bonorum ecclesiarum advocatos: sic quod per hoc ecclesiarum, unde sperant auxilium, frequenter sentiunt detrimentum. Quibus volentes salubre remedium adhibere, hac edictali constitutione sancimus, cunctos ecclesiarum advocatos infra nostrae legationis terminos constitutos, cujuscumque sint praeminentiae status, eisdem juribus esse contentos, quae ipsi, seu eorum antecessoribus fuerint concessa semper, quos advocacioni hujusmodi praefecerint: & ecclesias, quarum advocati existunt, defendere studeant, & manuteneant pro posse, & solum ille, in quem omnes concordant, aut major pars eorum, habeatur eorum de cetero advocatus. Alioqui si negligentes in defendendo & manutenedo personas & jura ipsarum ecclesiarum fuerint vel remissi, hujusmodi advocacionis officio eos privatos esse volumus ipso facto: & si quid ultra debitum ab ipsis ecclesiis auferre, & contra hujusmodi constitutionis tenorem venire praesumpserint, nisi infra mensem ecclesiis ipsis restituerint quod auferunt, vel emendaverint quod delinquant, excommunicatos esse decernimus: & ad requisitionem personarum ecclesiarum injuriam passae, excommunicatos mandamus denunciari omni mense.

XXIII. *De usurariis.*

Usurarios actus Divina & humana lege factis novimus exprobratos: & contra exercentes usuras novissima constitutio Lugdunensis concilii penas statuit exquisitas, quibus addendum aliquid non videmus. Sed quia novo quasi feneratori colore, nonnulli sub titulo venditionis exercent usuras, emendo pignus pro quantitate, quae mutuo peritur, & vendendo eodem redemptionis tempore pro quantitate adaucta numero usurarum, huic fraudi sic praevidemus obvianum: quod constitutio sanctae recordationis Gregorii papae decimi contra usurarios edita in concilio Lugdunensi, in singulis cathedralibus & collegiatis ecclesiis, una cum praesentibus constitutionibus nostris publicetur, statim lecto evangelio, semel in anno in quadragesima publice coram populo: & tunc feneratores hujusmodi, & alios qui contra tenorem hujusmodi concilii Lugdunensis exercent usuras, &

* an. 1574.
can. 26.

A retinentes eos in domibus propriis, excommunicati nominatim publice nuncientur. Quod si ecclesiarum praelati, in hujusmodi publicatione, quae per seipsum & alios facere debent, negligentes fuerint vel remissi, & in dicto tempore publicatio ipsa non fiat: eos aeterni mittimus iudicis ultioni. Et si usurarius diem claudit extremum, qui occulte usuras exercuit, & trium aut duorum testimonium fide dignorum testimonio constiterit exercuisse usuras: nisi pro eo satisfactum fuerit de receptis usuris, nullus ipsum recipiat ad ecclesiasticam sepulturam. Alioqui si contra factum fuerit, praeter poenam latam in Lugdunensi concilio contra tales, volumus ut locus seu ecclesia, in cujus cimiterio de voluntate praelati seu capituli sepulta fuerint corpora talium, ipso facto ecclesiastico subiaceant interdicto, quamdiu eadem corpora per eos non fuerint exhumata.

XXIV. *De lesionibus ecclesiasticarum personarum.*

Eos qui Dei timore postposito clericos seu ecclesiasticas personas occidunt, vulnerant, mutilant, proferibunt, capiunt, & captas retinere praesumunt, ceteri sententiam, quam incurrunt, latam a canone non verentur, adjectione hujusmodi poenae volumus coercere: videlicet quod praelati vel rectores ecclesiarum, in quibus captivantes & detinentes ipsi deguant, & captivati clerici capiuntur, & captivi tenentur, ipsos captivantes, & captivos detinentes excommunicatos denuncient publice singulis diebus Dominicis & festivis, nisi, postquam requisiti fuerint, eos infra octo dies dimiserint, & in locis, ubi capti clerici & personae ecclesiasticae tenentur, tamdiu scientes cessent a Divinis, quamdiu in locis ipsis fuerint sic captivi. Quod si contra fecerint, tanquam eorundem maleficorum participes excommunicatos esse volumus ipso facto: salvo aliis quae contra tales sunt in conciliis provincialibus constituta.

XXV. *De lesionibus nunciatorum sedis apostolicae.*

Si quis in tanti proruperit furoris audaciam, quod nuncios legatorum apostolicae sedis de latere missorum ab ipsa, seu archiepiscoporum aut episcoporum, aut delegatorum, capere vel verberare, ac eos spoliare, seu litteras auferre, aut dilaniare, aut alias eos in jurisdictione eis commissa, per se, vel per alios aut alium, publice vel occulte, vel quomodolibet impedire praesumpserit, ipso facto sint excommunicationis sententia innodati. Eandem poenam nihilo minus contrahere volumus, qui venientes ad curiam eorum

ANNO
CHRISTI
1587.

curiam eorumdem, & abinde redeunt eos in personis offendunt, vel eos bonis eorum, quæ secum habuerint, occulte vel publice spoliarent.

XXVI. *De usurpantibus sibi bona ecclesiarum vacantium.*

Nonnulli afflictis ecclesiis, quæ vacationis laborant incommodo, non verètes afflictionem addere, bona earumdem ecclesiarum diripere ac occupare nituntur. Ex quo grave ipsi ecclesiis in rebus earum provenit detrimentum. Nos super hoc vacantibus ecclesiis providere volentes, eos, qui vacantium ecclesiarum, & decedentium clericorum, bona immobilia seu mobilia de cætero usurpabunt, aut usibus propriis deputabunt, excommunicatos esse volumus ipso facto.

XXVII. *De visitatione per episcopos faciendâ, & de confirmatione.*

Curent archiepiscopi & episcopi commissas eis provincias omni sollicitudine ab insidiis inimici humani generis, & qui circumquirit quærens quem devorer, per se vel alios custodire. Et quia ob defectum visitationis multos mares & mulieres quasi sexagenarios invenimus, nondum unctioe chrismatis confirmatos: præsentis constitutionis tenore sancimus, ut singuli archiepiscopi, & episcopi, civitates & dioceses suas per se, vel per alium, aut alios, anno quolibet, vel ad minus de biennio in biennium, visitare student, confirmando confirmandos, & corrigendo quæ sunt corrigenda.

XXVIII. *De propugnaculis quæ sunt in ecclesiis.*

Nonnullos, qui guerras habent vel inimicitias cum aliquibus ecclesiis sibi vicinis, campanilia sive domos ipsarum occupare audimus, ac armatis & ædificiis ad pugnam incastellare, præter prælatorum assensum, & in ultiones contra vorum. Et propter hoc inimici eorum incastellationes & munitiones huiusmodi occupare volentes, ecclesias plerumque occupant & comburunt. Quod omnino prohibere volentes, præsentis constitutionis renore, omnes, qui de cætero ecclesias, seu domos, & campanilia ecclesiarum occupare, incastellare, aut munire personis armatis, vel quibuslibet ædificiis præsumpserint, sub pœna excommunicationis, quæ in eos per superiores fieri volumus, hoc edicto perpetuo monemus, ne contra assensum prælatorum audeant ecclesias munitionibus & incastellationibus huiusmodi molere: & heredes eorum, si in huiusmodi, paternæ violentiæ participes fuerint, eadem cum parentibus volumus pœna mulctari.

A XXIX. *De debitis maritorum defunctorum.*

Nonnulli, sicut audivimus, pro maritorum seu filiorum debitis uxores seu matres excommunicant, ordinaria fulti jurisdictione. Quod iuri & æquitati contrarium reputantes, id fieri de cætero prohibemus: nisi mariter & uxor succedant in bonis mariti, seu filii, defunctorum.

XXX. *De spoliatoribus stratarum.*

Spoliatores stratarum, & raptores alios, qui transcentes per vias aut stratas publicas, viduas, pupillos, & personas alias, eorum bona vi spoliant, eorum violentias, quæ perturbacionem & considerandæ pacis inducunt, volentes de cætero coerceri: præter pœnas, quas eis sacratissimæ leges imponunt, tali volumus, nostro feriente correctionis gladio, pœna mulctari, ut tam ipsi, quam receptantes eos scienter, & dantes eis auxilium vel favorem, ipso facto, nodo anathematis sint innodari.

XXXI. *De emptione seu venditione bonorum feudaliū ecclesiæ.*

Ementes bona feudalia, quæ ad ecclesias seu personas ecclesiasticas ecclesiarum nomine de iure directi domini pertinet, ac vendentes, cum ea sine consensu ecclesiarum & personarum huiusmodi alienari nequeant, ecclesiarum indemnitate providendo, tali volumus pœna mulctari: ut ementes & alienantes laici vel clerici, sive sint religiosi, vel clerici sæculares, qui sine consensu eorum, qui super hoc requirendi sunt, huiusmodi bona feudalia emerint vel alienaverint, ipso facto excommunicationi subjaceant, & bona ipsa ecclesiis, ad quas directum dominium pertinet, applicentur.

XXXII. *De his qui capiunt bona ecclesiæ vel capituli, propter debita singularis persone.*

Prohibemus insuper, ut nullus propter debitum, vel fidejussoriarum obligationem, singularis personæ alicujus, vel ecclesiæ, bona ecclesiastica capiat, quæ ad ecclesiam vel capitulum ipsius ecclesiæ communiter pertinent. Et qui contra fecerint, nisi moniti, infra quindenam a die notificationis numerandam, restituerint ecclesiæ vel capitulo, ad quos pertinent, excommunicationi subjacere volumus ipso facto.

XXXIII. *De his qui invadunt bona ecclesiarum propter inimicitias advocatorum.*

Nullus de cætero, qui cum advocatis ecclesiarum guerras habebit, vel inimicitias, bona ecclesiarum, quibus advocati defensores existunt, præter uerum guerræ, quam habet cum eis, subripiat, aut ecclesias ipsas, vel villas earum, & loca

ANNO
CHRISTI
1287.

incendio vel hostilitate devastet, aut homines earum spoliat bonis eorum. Et qui contra fecerint, ipso facto excommunicationem incurrant, nec absolvi valeant, nisi quod deliquerunt emendent.

XXXIV. De apostolis reprobatis.

Leccatores, seu reprobatos apostolos, in eorum reprobata regula remanere vetantes omnino: volumus quod nullus clericus, nulla secularis persona, inruitu religionis eorum, ac insolito habitu, eos de cætero recipiat, aut eis alimenta ministret. Et qui contra fecerint, arbitrio sui ordinarii puniatur. Quod & in vagis scholaribus tractandis observari volumus: & quod clericali privilegio coram seculari iudice nequeat se tueri.

XXXV. De laicis qui fabrica ecclesie administrant.

Laicos in nonnullis partibus, prætextu fabricæ ecclesie reparandæ, per laicos sine consensu prælatorum, seu capitulorum ecclesiarum huiusmodi, ad recipiendum oblationes, seu proventus alias concessos fabricæ, deputatos, præsentis constitutionis tenore, huiusmodi officio ex nunc esse volumus privatos: & alios laicos, vel clericos, sive prælati, seu capituli ecclesiarum reparandarum assensu, prohibemus in posterum ordinari: cum ex privilegio, vel ex longinqua consuetudine approbata, vituperosum existat, ut laici, prælaris & capitulis ecclesiarum invitis, bona ecclesie administrant. Ideoque qui contra fecerint, ac per ordinarium loci moniti, infra mensem ab hoc officio non cessabunt, eos excommunicatos esse volumus ipso facto.

XXXVI. De his qui prohibent ne quis eorum ecclesiastico iudice conquatur.

Personas omnes, quacumque dignitate & status præ eminentia præfulgentes, universitates civitatum & locorum, ac consules eorumdem, qui, ut nullus conquatur, coram ecclesiastico iudice prohibent, ac statuta condunt contra clericum seu clericos, & ecclesiasticam libertatem: hæc edicto perpetuo tali poenâ volumus puniri, videlicet, quod personæ talia de cætero committentes modo quolibet, excommunicationis; & universitates interdicti subeant sententias ipso facto.

XXXVII. De falsariis.

Falsarios litterarum, seu bullæ summorum pontificum, monetarum, aut litterarum, vel sigilli eorum, excommunicantes in scriptis: eos qui scienter receperint, aut eis præstiterint, quo minus capiantur, auxilium, consilium vel favorem, publicum vel occultum,

A præsentis constitutionis tenore ipso facto excommunicationis esse volumus vinculo innodatos.

XXXVIII. De observatione interdicti.

Quotiens ex iusta causa episcopus locum aliquem ecclesiastico supposuit interdictum, id observet, & observari faciant alii episcopi vicini: ut inter se compatientes, mutua caritate ad invicem, in tuitionibus ecclesiarum earumque, iurium, alter alteri alternis subsidiis suffragetur.

XXXIX. De conservatoribus monasteriorum.

Conservatores, qui personis religiosis & monasteriis maxime dari consueverunt, exemptis per summum pontificem, aut legatos ejus missos a latere, sub certa forma, cum additione illa, videlicet "artentius provisorius, ut eis & de his, quæ causæ cognitionem exigunt, & quæ indulta huiusmodi non attingunt, se nullatenus intromittant. Ipse enim summus pontifex, si secus præsumptum fuerit, tam litteras super hoc datas, quam processus earum autoritate habitos, omnino carere iuribus, & nullius firmitatis esse docuerint * a tenore litterarum huiusmodi deviantes personas, quas illi, quibus conservatores huius conceduntur, convenire volunt, ad suam citant præsentiam, quanta cumque distantia sint longinquam. Quia eisdem conservatores non postea citatos ad eorum venire præsentiam non teneant, processusque eorum contra citatos tales faciendos nullius esse momenti, præsentis constitutionis serie declaramus.

XL. De exigentibus nona passagia.

Cum imponentes & exigentes nova passagia, vel antiqua seu concessa augmentantes, singulis annis summus pontifex in cœna Domini anathematis vinculo denunciet subjacere: statuimus, ut ordinarii locorum, per se vel per suos vicarios singulis annis in cœna Domini solenniter coram populo eisdem, sive sint archiepiscopi, sive episcopi, seu abbates, aut alii inferiores prælati, aut laici, seu seculares personæ, quocumque; nomine censentur, pulsatis campanis, & candelis accensis, excommunicatos denuncient, usque ad integram restitutionem, tanquam excommunicatos ab omnibus vitandos.

XLI. De observatione constitutionum.

Has nostras constitutiones in hoc sacro concilio promulgatas, in singulis cathedralibus ecclesiis in nostræ legationis termino constitutis, sub sigillo nostro haberi volumus & publicari, prout superius legitur, omni anno: & ut his nostris constitutionibus adhibeatur in perpetuum plena fides, eas appensione nostri sigilli fecimus communiri.

Actum Herbipoli ann. Dom. MCCLXXXVII. mense Martii, feria tertia post Latere Ierusalem, pontificatus domini Honorii papæ IV. anno secundo.

ANNO
CHRISTI
1287.

* f. videlicet (attentius provisorius ut eis, & c.) de his-

* Corr. huiusmodi. Nam in Miss. illius aetatis, super huiusmodi.

* Corr. sine

* Corr hoc

XLII. De his quibus erat indultum quod excommunicari & interdicti non deberent.

Hactenus, sicut & hodie fieri dicitur, nonnulli tam clerici quam seculares, quibus erat & extir in dultum ex indulgentia summorum pontificum, quod interdicti, suspēdi, vel excommunicari, & quod terrarū ipsorum non possint subijci ecclesiastico interdico, hujus privilegio abutentes, multam nocendi & abutendi assumebant, & tamquam eis sit licitum, assument audaciam & materiam delinquendi. Sanctæ recordationis Alexander papa IV. & Clemens papa IV. volentes super hoc salūbriter providere, quia per hoc ordinariorum jurisdictione elidebatur, & condemnabantur a talibus omnia hujusmodi apostolica indulta, quibuscūq; personis concessa, in quantum per ea ordinariorum jurisdictione impeditur, restringitur, vel arctatur, totaliter revocantur: ita quod iidem ordinarii in personis & terris ipsius regibus & reginis, quantum ad regna sua tantum, & regnis ipsis, nec non & regum ipsorum filiis & fratribus, ac eorum uxoribus, & eorum filiorum, fratrum & uxorū terris exceptis) jurisdictionem suam, talibus indultis nequaquam obstantibus, valeant, prout ad eos pertinet, exercere. Nos itaque præsentis constitutionis oraculo revocationem hujusmodi, prout in eorumdem pontificum litteris, quas in Herbipolensi concilio publice legi fecimus, plenius continetur, volumus inviolabiliter observari: & declaramus, eorumdem privilegiorum autoritate ordinariorum jurisdictionem minime impediri.

NOTA SEVER. BINII.

Chronicon Hirsaugiense anno 1283. res in hac synodo gestas continet his verbis: Eodem anno Martinus papa IV. legatum de latere misit in Alemanniam episcopum Tusculanum: qui veniens ad Herbipolim in presentia Rudolphi regis Romano-rum, & multorum principum, episcoporum, abbatum, ducum, comitum atque nobilium, concilium celebravit: ubi inter alia legatus ipse nomine papæ contributionem decimi denarii a clero, & rex ab universo populo impetii, instantissimè exigere cœperunt, multis principibus in eorum sententiam consentientibus. Siffrius autem archiepiscopus Coloniensis, & Henricus archiepiscopus Trevirorum, contra insolentiam ac nimis gravem exactiōnem se fortiter opposentes, negotium penitus revocarunt. Hac Trithemius in prædicto chronico Hirsaugiensi. Eiusdem concilii meminit Eberhardus in suis annalibus anno 1290. his verbis: Rodolphus rex apud Herbipolim, solemnem curiam habuit cum principibus Alemanniae. Et eodem tempore Ioannes Tusculanus episcopus, apostolicæ sedis legatus, ibidem celebravit concilium: & quod multa onera & graves expensas volebat clero imponere, a quibusdam episcopis adversus eum extitit ad sedem apostolicam appellatum, & propter hoc sua intentio & consilium, desideratam ab eo eventum non habuit: & ipse subito ad propria est reversus. Intellexerat enim prius aliis de morte domini papæ Honorii: qui prius dicebatur Iacobus de Sabello, cui successit frater Hieronymus de ordine fratrum Minorum, & vocatus est Nicolaus. Hac de Herbipolensi concilio Eberhardus. In tempore Trithemius, Siffrius, & Eberhardus differant. Lelionem Eberhardi, quam habet manuscriptoris, quamque approbat Siffrius, scilicet andam putavi.

CONCILIVM MEDIOLANENSE,

In causa disciplinæ ecclesiasticæ habitum, anno Domini MCCLXXXVII.

Constitutiones synodales hoc concilio promulgatas summam recenset Brevius in annalibus suis ver. Concil. general. Tom. XI.

his: Mediolani porro eodem anno, autoritate summi pontificis, Otto archiepiscopus, indicta convocataque synodo provinciali in ecclesia sanctæ Teclæ, præsentibus quamplurimis episcopis, abbatibus, & reliquis ex clero, ad duodecimum diem Septembris multa saluberrima constituit.

I. In primis, constitutiones summorum pontificū, & Friderici olim imperatoris, contra hæreticos latas, inviolabiliter observari, & ex earum præscripto contra fidei catholicæ prævaricatores procedi, mandavit.

II. Abbates, monachos, & reliquos omnes religiosos, ut ex formula S. Benedicti & S. Augustini viverent, admonuit.

III. Ne moniales, quovis prætextu, septa monasteriorum, in quibus reclusæ, egredenterentur, edixit.

IV. Auctupium & venationem universo clero, lata excommunicationis sententia, interdixit.

V. Alienandi bona, quæcumque, sive mobilia sive immobilia, ecclesiastici juris fuerint, potestatem omnibus abstulit, neve quis aut vendere, aut oppignerare, aut titulo donationis ea alicui concedere auderet, sub anathematis & nullitatis censura prohibuit.

VI. In detentores ecclesiasticorum bonorum gravissimas pœnas promulgavit.

VII. Falsi crimine obnoxios, a comunione sacramentorum atque fidelium segregavit.

VIII. Legatorum piorum fraudatores cœtu Christianorum indignos esse iudicavit.

IX. Potestatem ædificandi ecclesias, aut oratoria, penes solos episcopos esse iussit.

X. Rerum sacrarum ex testamento vel codicillis relictam administrationem, penes solos parochos esse voluit: aliaque pro ecclesiastica disciplina ex more prisco, sive revocanda, sive observanda, in eodem concilio sanctissime ordinavit.

VITA

NICOLAI PAPÆ IV.

Nicolaus quartus, patria Asculanus, ordinis Minorum generalis, dictus ante Hieronymus, religionis & pacis amator, ex cardinale presbytero sanctæ Sabinae, creatus est pontifex maximus octavo Kalendas Martii, anno millesimo ducentesimo octuagesimo octavo. Sub imperio Rudolphi imperatoris, seditionibus Romæ coortis discedens, Reate profectus, quosdam ibi cardinales ex omni fere religione creavit. Rebus tranquillioribus sed ditis, ad Urbem rediit, ecclesiamque sanctæ Mariæ Majoris refarcivit, cardinalis Còlumnæ auxilio adjunctus, partes quoque anteriores ecclesiæ Lateranensis reparavit. Certis adjectis conditionibus, Aragoniæ regum cum Neapolitano reconciliavit. Ptolemaid per Soldanum Neofessæ, bis mille & quingentos milites propriis expensis auxilio misit. Carolum duobus regnis, Siciliensi & Neapolitano investivit. Legatos misit ad reges Franciæ & Aragonum, ut eos ad ferendas terræ sanctæ supplicias induceret. In quo cum frustra se laborare intelligeret, tristitia & amaritudine confectus, post annos quatuor, mensem unum, & dies octo administrati muneri pontifici, anno millesimo ducentesimo nonagesimo primo, mense Decembri, ut ait Trithemius in chronico Hirsaugiensi, Romæ mortuus, in ecclesia sanctæ Mariæ Majoris cum honore sepultus est; & vacavit sedes apostolica annis duobus, mensibus tribus, & diebus octodecim: idque propter discordiam cardinalium, hac de causa Perusii congregatorum.

A Nicolao hujus nominis quarto, non tertio, edita illa constitutio decretalis tit. de verb. signific.

P p p p ij in 6.

in 6. qua recte & bene definitur, sanctam, meritotiam, perfectissimam, & quandoque per Christum verbo & exemplo predicatam esse, illam Minoritarum paupertatem, qua, solo usi sibi asservato, rerum dominia a se remouent. *Bellarminus libro quarto de Rom. pont.*

ANNO
CHRISTI
1338.

ANNO
CHRISTI
1338.

ANNO
CHRISTI
1338.

ANNO
CHRISTI
1338.

ANNO
CHRISTI
1338.

ANNO
CHRISTI
1338.

- ANNO
CHRISTI
1338.
1. *Ut excommunicatus propter illatum damnnum vel injuriam, non absolvatur donec satisfecerit.*
 2. *Ut nullus sine causa beneficio spoliatur a prelato.*
 3. *Ut circa regulares nihil innovetur.*
 4. *Ut pecunia legata ad arbitrium executorum dividatur in causas pias.*
 5. *Ut presbyteri doceant populum, quomodo parvuli in necessitate baptizandi sint.*
 6. *Ut in ecclesiis semper resideant presbyteri, aut saltem vicarii perpetui.*
 7. *De celebranda octava sancta Trinitatis, & festo sancti Trophimi.*
 8. *Ut parochiales presbyteri diligentissimi sint circa legata pia.*
 9. *Adversus invidiosos bonorum ecclesieasticorum.*
 10. *De iniuriis & damno dato.*
 11. *De iis qui clericum ceperint.*
 12. *Ut serventur iura edita de Iudeis.*
 13. *Ne banna fiant adversus ecclesie libertatem.*
 14. *De iis qui tradunt toxica, in mortem, vel abortum.*
 15. *Ut bladum non transferatur, donec sit decimatum.*
 16. *Ut ecclesie, & persone earum, bannum solvere non cogantur.*
 17. *Ut prætenu baptismi non doneat nisi sola alba.*
 18. *Ut statuta priorum conciliorum observentur.*

ANNO
CHRISTI
1338.

ANNO
CHRISTI
1338.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi, ad omnia consilia & actus nostros progredimur, in quo vivimus movemur & sumus. Scriptum est enim: *Omnia quaecumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias Deo agentes.* Testatur enim pagina veritatis, quod in exordio creationis humane, lex obedientie transgressionis vitium invexit, cum primarii parentes, sui conditoris prohibitione postposita, pomum, quod universalis & singularis Dominus speciali subiecerat interdicto, in totius posteritatis periculum attentarunt: sicque de corrupta radice corrupti ramusculi procellerunt. Idem autem sit proclivis cursus ad voluptatem, & natura vitiorum est invitatrix. Quamobrem convenit sanctorum patrum constitutionibus, generalium conciliorum & provincialium canonibus, ac singulorum episcoporum statutis synodaticis, sic perversorum coarctari molimina: ut appetitus noxii debite non excedant limites honestatis, sed inde Christiana professio liberius magis ac magis salutaribus proficiat incrementis. Sane cum plurima statuta in provincialibus conciliis per prædecessores nostros sint edita, quedam ex

ANNO
CHRISTI
1338.

A cis propter aliquorum incertitudinem non absque animarum periculo evagentur, nonnulla propter varium recursum temporis mutatione seu reformatione nunc indigeant, cum dicat Augustini autoritas ad Bonifacium: omnia debent suis temporibus convenire. Nos Rostagnus miseratione Divina sanctæ Arelatensis ecclesie archiepiscopus, unanimi fratrum nostrorum consilio & voluntate concordati, videlicet domini G. Dei gratia episcopi Vassonensis, domini S. Dei gratia Aurascensis episcopi, domini Rindi Carpentorensis episcopi, D. B. Cavallicensis episcopi, ac M. Rostagni sacristæ Tolonenis procuratoris domini Ioannis episcopi, & G. præpositi & capituli Tolonenis, & magistris S. Falconis Tricastri canonici procuratoris domini episcopi B. Dei gratia Tricastri, & præpositi & capituli eisdem ecclesie, ex iustis causis absentium; & G. de Areis & Raolo & Ioanne Figuerie procuratoribus ecclesiarum cathedralium, & prioribus conventualibus Massiliensibus & Avenionensibus, necnon præpositis nostræ Arelatensis provincie, presentibus, & aliis pluribus viris discretis, in provinciali concilio apud villam Insulæ Vanassini Cavallicensis diocesis constituti: attendentes quod iniuriarum memoriarum frequenter oblitio, virorum prudentium cautela providit adversus oblivionem remedium de scripturæ certæ suffragio, ne aliqui de cætero prætextu ignorantie se valeant excusare, statuta prædecessorum nostrorum infra scripta, cum quibusdam aliis per nos editis, colligi & corrigi fecimus, ac ipsa presentibus clero & populo publicari, & sub certo anno tali volumine seu libello, quem sigillo nostro & prædictorum fratrum nostrorum, ad æternam rei memoriam volumus roborari, ut deinceps in Arelatensi provincia, in iudicio vel extra, nulla exinde possit hæsitatio exoriri. Autoritate igitur presentis concilii præcipimus & ordinamus, quod prædictam voluminem, seu libellum, & nostris suffraganeis, & omnibus abbatibus, præpositis & prioribus conventualibus Arelatensis provincie, infra instantis festum Natalis Domini integraliter habeatur. Verum quoniam multorum statuta salubria, non sunt, sicut decuit, hætenus observata, propter quod in contemptum & oblivionem quasi totaliter devenerunt: ideo necessarium fore duximus, prædictorum conciliorum Arelatensium quedam magis utilia renovare statuta, quæ inferius continentur.

ANNO
CHRISTI
1338.

- ANNO
CHRISTI
1338.
1. *Ut excommunicatus propter illatum damnnum vel injuriam, non absolvatur donec satisfecerit.*

ANNO
CHRISTI
1338.

IN primis igitur presentis approbatione concilii renovamus, & de novo statuimus X. capitulum primi concilii provincialis, per dominum Ioannem quondam Arelatensem archiepiscopum celebrati, quod incipit. Item statuimus, quod si quis propter damnnum datum, vel injuriam irrogatam, excommunicationis vinculo fuerit innodatus, non ante abolitionis beneficium mercatur obtinere ipse qui damnnum dedit, vel injuriam irrogavit, quam pro posse suo satisfaciatur competenter. Quod si absque satisfactione debita fuerit absolutus, absolvens juxta superioris arbitrium puniatur.

II. *Vt nullus sine causa beneficio spoliatur a praelato.*

Item innovamus & de novo statuimus
XXIV. capitulum concilii prædicti D. Ioan-
nis quod incipit. Item statuimus quod nul-
lus ecclesiastico beneficio jam adeptus, sine
causa cognitione a praelato suo aliquatenus
spolietur. Quod si spoliatus intra mensem
non fuerit restitutus, extunc cum de spo-
liatione constiterit, superior ex officio suo
spoliatum restituere non postponat.

III. *Vt circa regulares nihil innovetur.*

Circa regulares veto nihil novi duximus
innovandum.

IV. *Vt pecunia legata, ad arbitrium executorum
dividatur in causas pias.*

Ad hæc aliud Arelatense concilium re-
novantes, per dominum B. Maleferrati ce-
lebratum, quondam Arelatensem episco-
pum, innovamus & de novo statuimus se-
cundum capitulum ejusdem concilii, quod
incipit. Cum autem testator legat certam
pecuniæ quantitatem, vel res alias, pro fo-
restis suis distribuendis arbitrio gadiato-
rum seu executorum testamenti sui, nec ex-
tant certæ personæ, quibus, seu inter quas,
pecunia seu res sic legata distribuantur:
statuimus, quod pecunia seu res prædictæ,
per ipsos executores, de consilio tamen &
assensu praelatorum, ne fraus aliqua per
ipsos gadiatores valeat procurari, in pias
causas dividantur. Et nisi testator tempus
præfixerit ad hujusmodi perfolvenda, dicti
executores per diocesanos locorum ea in-
fra annum solvere per censuras ecclesiasti-
cas compellantur.

V. *Vt presbyteri doceant populum, quomodo par-
vuli in necessitate baptizandi sint.*

Item innovamus & de novo statuimus in
capitulum provincialis Concilii per domi-
num Florent. celebrati, cum Arelatensem
archiepiscopum, quod incipit. Circa sa-
cramentorum dispensationem, quoniam per
quorundam dispensatorum negligentiam
multiplices subreperunt abusus: statui-
mus ut presbyteri parochiales, in præcipuis
festivitatibus, in plena ecclesia & publica
populi allocutione & sermone, doceant pa-
rochianos suos qualiter & quibus verbis de-
beant uri, cum parvulos in casu necessitatis
baptizant.

VI. *Vt in ecclesiis semper resideant presbyteri,
aut saltem vicarii perpetui.*

Item innovamus V. capitulum ejusdem
Concl. general. Tom. XI.

A concilii, quod incipit. Quia major pars ec-
clesiarum parochialium hujus provinciæ, ad
monachorum vel conventuum regularium
pertinet prioratus, de quorum collegiis ali-
qui consueverant in ipsis ecclesiis continue
residere, in spiritualibus & temporalibus
præsidentes; & de ipsis, prælatis suis ratio-
nem congruam opportune reddentes: nunc
autem residenria sua ad hæc sola coarctatur
tempora, quibus spiritualibus spolia colli-
guntur, alicubi nullo prorsus sacerdote reli-
cto, alicubi vero solo mercenario: ita quod
plurimæ ecclesiæ, aut rectores & ministros
non habent, aut per . . . reguntur mercena-
rios. Statuimus, ut in talibus ecclesiis dein-
ceps, aut de ipsis collegiis ad quorum patro-
natum pertinent, aliqua bonæ, sufficientes,
& honestæ personæ resideant, quæ curam
animarum loci recipiant a prælatis; aut si
tales sunt patroni, qui curam habere non
debeant, aut non velint, tantum accipiant
& sequestretur de bonis & dotibus ecclesiæ,
quantum vicario perpetuo sufficienti & hon-
nesto, & in factis promoro, ibidem residen-
ti, & per patronum præsentato, & per præ-
latum instituto, ad victum honestum suffi-
ciat & vestitum, & alia quæ ad officium vi-
carii pertinere noscuntur: & hujusmodi
vicarius curam animarum loci recipiat a
praelato. Quod si vacante tali ecclesia per
mortem aut successionem vicarii, non fue-
rit, intra tempus statutum a jure, alter vi-
carius sufficiens praelato loci per patronum
præsentatus: extunc per ipsum praelatum
vicarius comperens constituarur ibidem
nec ultra mercenariis, nisi forte bonis & ex-
pertis, & hoc ad tempus, & ex causa, Do-
minicarum ovium tegimina committantur:
quia mercenariis gregem committi Domi-
nicum, evangelica veritas summi pastoris
ore promulgata graviter detestatur.

B
C
D
f. quibus
tempo-
ralia spoli-
f. presby-
teros
f. cessio-
nem

VII. *De celebranda octava sanctæ Trinitatis, &
festo S. Trophimi.*

Item VI. capitulum ejusdem innovamus,
quod incipit. Statuimus etiam ut in octa-
va Pentecostes celebretur solemniter offi-
cium sanctæ Trinitatis, & a vesperis sabbati
Dominica agatur solemnitas, & per totam
sequentem hebdomadam tres lectiones &
tria responsoria singulis diebus, nisi festum
ix. lectionum extiterit, de sanctæ Trinita-
tis historia per ordinem decantentur, usque
ad vesperas sequentis sabbati, & tunc inci-
piatur historia. Factum autem B. Trophimi
per totam provinciam solemniter celebretur,
sicut de apostolis.

VIII. *Vt parochiales presbyteri, diligentissimi
sint circa legata pia.*

Item approbante præsentis concilio in-
Pppp iij nova.

ANNO CHRISTI 1288.

Vide app. huius 10. tit.

Aliquid hic deest cuius ultra ma syllaba so. Corro enim legendum sollicitos esse precip. & int.

Bernardum vide supra pag. 10 51.

1 taxas, 2 decimis, tertium quodque ex iis quar venduntur 3 quinquagesima parte precii rei vendite

novamus & statuimus, innovando nonum capitulum provincialis concilii per R. patrem bonæ mem. dominum B. de sancto Martino Arelatensem archiepiscopum celebrati, quod incipit. Verum quia parochiales presbyteri circa solutiones eorum quæ ad pias causas a decedentibus relinquuntur, negligentes existunt, præcipue ex quo in his, quæ ipsis proveniunt, eisdem fuerit satisfactum: statuimus, ut omnia legata ad pias causas ab ipsis testatoribus derelicta, omnes parochiales sacerdotes in scriptis penes se retinere procurent, ut sciant quid, a quo, & quibus licitos esse præcipimus & intentos: statuentes, ut post obitum testatoris, infra quindecim dies, heres ab ipso parochiali presbytero requisitus, ipsius testamenti seu voluntatis ultimæ eidem sacerdoti dare transcriptum seu transcriptum, quoad pias causas, & piis usibus deputata, expensis legatariorum teneatur: ad quod ab eodem presbytero per censuras ecclesiasticas compelli valeat ipse heres. Insuper statuentes, ut legantur publice tunc, proxima die Dominica vel festiva, legata supradicta, ut quid cui legatum fuerit vel relictum, minime ignoretur: adijcientes, ut sacerdos qui hoc legerit, pro persona quæ legatum seu relictum huiusmodi fecerit, Dominum deprecetur, & ad rogandum pro ipsa persona subditos suos sive parochianos moneat, & inducat ut saltem orationem Dominicam dicant.

IX. Adversus invasores bonorum ecclesiasticorum.

Item innovamus & de novo statuimus, approbante sacro præsentis concilio, primum capitulum & omnia contenta in eo, secundum provincialis concilii Avinionensis celebrati per reverendum patrem B. Divina providentia tunc Arelatensem archiepiscopum, nunc episcopum Portuensem, quod incipit. In primis igitur, quoniam aliqui suis finibus non contenti, passim aliena ditipiunt, & ecclesiasticas libertates effringere non verentur: approbante præsentis concilio statuimus, quod quælibet persona, secularis aut ecclesiastica, nobilis aut alia, cujuscumque præminentie, dignitatis, officii, conditionis, aut status fuerit, quæ vel ecclesiasticas capellas, seu earum cæmeteria, hospitalia, reclusoria, domos, possessiones, loca, villas, castra, census, taxas, trezena, laudimia, vintena, feudas, lefdas, pedagia, seu alia quæque utilia, seu etiam earum homines aut familias, animalia, sive bona quælibet, mobilia seu immobilia, sive domos religiosas, aut hospitalia, sive reclusoria, quomodolibet invadere, capere, occupare, detinere, pignortare, seu gadiare, necnon & qui contra ec-

clesias vel capellas, aut clericos sive personas ecclesiasticas, seu earum homines, loca, villas, castra, seu mansiones, aut contra libertates ecclesiasticas, vel domos religiosas, aut hospitalia sive reclusoria, quomodolibet edere vel facere quævis statuta, sive banna, vel præconizationes, aut novitates quascumque, sive quibuslibet ex prædictis directe vel indirecte violentias aut molestias irrogare, seu eis super bonis quibuslibet ecclesiasticis seu patrimonialibus, quæstas, aut talias, angarias sive parangarias, aut necessitates quaslibet alicuius imponere vel inferre, sive domos ecclesiarum, aut clericorum, seu personarum ecclesiasticarum, occasione quacumque, serrare seu claudere, vel ferrare seu placare, sive earum banna quæcumque bannire, seu etiam vias novas aliquas ubilibet adinvenerit, vel facere, per quas ecclesiæ seu earum villæ, castra, vel loca, in pedagiis sive lefdis aut quibuslibet iuribus aliis, possint in aliquo diminui, vel etiam pejorari, sive caminos aut vias, seu stratas publicas aut privatas, intralimites sive territoria vel districtus locorum, villarum, seu castrorum ecclesiasticæ ditionis, auferre, vel sibi quomodolibet appropriare, attribuere, seu etiam applicare, vel terminos eorum arare præsumperit, seu attentaverit, per suam potentiam, aut violentiam, sive superbiam: intra tres dies super his a die captivnis seu invasionis, attentationis sive præsumptionis huius, & eorum fautores, per emendam aut revocationem debitam, seu alias ut res exigat, plene satisfecerit, excommunicationi subiaceat ipso facto: quam ex tunc in attentatores & præsumptores huiusmodi, fautoresque eorum, consiliarios, & coadjutores quoslibet, fectimus in his scriptis. Et nihilominus si persona huiusmodi persistierit in excommunicatione ipsa per tres dies: ex tunc loca quælibet ubi fuerit, ecclesiastico subiaceat interdito. Quam si quidem excommunicationis seu interditi sententiam, cum de præmissis, seu eorum aliquibus, cuilibet ordinario vel ejus officiali summarie constituerit aut de plano: volumus, & statuendo mandamus, executioni debitæ per ipsum quemlibet ordinarium, seu officialem ipsius, certificatum de plano, mandari per universas ecclesias Arelatensis civitatis, diocesis & provincie, sicut viderit commodius expedire super quo, tam in genere, quam etiam quascumque personas singulariter nominandas plenam habeant facultatem. Et insuper etiam ad augmentandam huiusmodi sententiam, prout ei videbitur expedire: insuper mandamus & præcipimus firmiter & districte, quod super omnibus circa præmissa per quoslibet aboleti hætenus

ANNO CHRISTI 1288. debita domino principalis Loti & ventris, viginti quatuor, aliud servitii genus,

Deest

Corro nominantur

attendantis, fiant post instans festum Pente-
costes, per tres dies Dominicos continuos,
monitiones in ecclesiis, videlicet genera-
les: ut quicumque super præmissis, aut eo-
rum aliquibus, aboleri contra ecclesias, &
personas ecclesiasticas seu carum jurisdic-
tionem & jura, prout superius sunt expres-
sa, quicquid hæctenus attentaverit, illud &
illa quælibet, intra festum instans Assum-
ptionis beatæ Mariæ, totaliter revocant &
emendent, sive de ipsis satisfaciant com-
perenter. Quod nisi fecerint, nos eodem
approbante concilio, in quoslibet attenta-
tores hujusmodi, seu etiam præsumptores,
ex nunc ut ex tunc, excommunicationis
sententiam similiter ferimus in his scriptis,
& in eorum quoslibet coadjutores, consilia-
rios, & fautores. Quam excommunicatio-
nis sententiam, cum constiterit ordinario
cuilibet, seu ejus officiali, de plano vel
summarie, per officium vel alias aliter, de
præmissis: volumus & mandamus per uni-
versas ecclesias civitatum & diœcesum pu-
blicari, singulis diebus Dominicis & festi-
vis, prout per quemlibet ordinarium, seu
officialempsius, fiet requisitio super eis.

X. De iniuriis & damno dato.

Item innovamus sacro præfenti concilio
approbante, & statuimus innovando se-
cundum caput ejusdem concilii & omnia
contenta in eo, quod incipit. Insuper sacro
approbante concilio statuimus, quod si con-
tingat vel homines, vel res quoslibet, ani-
malia quævis ecclesiarum, sive personarum
ecclesiasticarum, sive hominum aut loco-
rum suorum quorumlibet, abduci per ali-
quos aut aliquas in prædictam sive pignora-
tionem aut represaliam: abductores hujus-
modi, & eorum fautores, & autorizatores,
excommunicationi subjaceant ipso facto.
qui tamdiu per capellanos ecclesiarum civi-
tatis & diœcesis, ubi prædicta commissa fue-
rint, autoritate præfentis concilii denun-
tiantur excommunicati cum campanis pa-
riter & candelis, singulis Dominicis diebus
& festivis, quousque de damnis & injuriis
irrogatis fuerit cas passis plenarie satisfac-
tum. Et nihilo minus civitates, castra, lo-
ca, & villa, in quibus prædicta hujusmodi
recepta fuerint seu admisa, ecclesiastico
subjaceant interdicto, si requisiti, qui fue-
runt inibi requirendi, a se noluerint abjice-
re prædicta eadem. Et adhæc eadem
exequenda, diœcesani singuli, & officiales
eorum, se promptos exhibeant sine contra-
dictione quacumque, ut idem faciant fieri
per capellanos suos, cum per illum, in cu-
jus civitate vel diœcesi res sic detestabilis
commissa extiterit, fuerint requisiti. Et ni-
hilo minus super iis etiam observetur atten-

A te novella constitutio Gregoriana.

XI. De iis qui clericum ceperint.

Item iv. capitulum ejusdem concilii in-
novamus, & præfenti concilio approbante
præcipimus observari omnia in eo conten-
ta, quod incipit. Ad hæc etiam approban-
te præfenti concilio statuimus, quod si offi-
ciales, vel locorum domini quilibet secu-
laris, seu eorum cursores aut bannerii, ce-
perint clericum aliquem; & requisiti per
diœcesanum, vel officialem suum, quod
clericum illum captum cum omnibus rebus
suis restituant sibi confessi: si per unum
diem destiterint illum restituere, quam-
quam ipso facto sint excommunicati, ex
tunc officiales illi, seu domini, & quilibet
detinentes atque cursores seu bannerii su-
pradicti, denuncientur excommunicati no-
minatim & expresse, diebus singulis, cum
campanis pariter & candelis. Et si denun-
ciari per tres dies, clericum illum non red-
diderint: ex tunc locus aut civitas, sive ca-
strum, aut villa, ubi captus ille clericus de-
tentus fuerit, ecclesiastico subjaceat inter-
dicto. Nec teneatur aliquis intelligimus, qui
dictis officialibus, sive dominis aut deten-
toribus, sive quibuslibet aliis, quod captus
sit clericus: cum sufficiat, ut illum constet
clericum, in eo quod diœcesanus, vel offi-
cialis, seu locum tenens ipsius, asserat per
litteras vel nuncium, clericum illum esse;
nec super his fides aliqua sit laicis facienda.
Hoc autem de tali clerico intelligimus, qui
erat in possessione clericatus, tempore ca-
ptionis.

XII. Ut serventur iura edita de Judæis.

Item vi. caput ejusdem concilii innova-
mus, & præfenti concilio approbante præ-
cipimus observari omnia in eo contenta,
quod incipit. Insuper etiam statuimus, ut
jura edita de Judæis serventur: videlicet, in
pectoribus appendentia vestimentis exte-
rioribus dissimilia signa portent: talia siqui-
dem, per quæ faciliter & distincte valeant
a Christianis agnosci pariter & discerni. Sed
neque teneant Christianos nutricios aut nu-
trices: carnes autem per eos occisas nullas
vendat fidelibus Christianis. Ipsi quoque
Judæi dies * excolant manifeste. In quadra-
gesima carnes publice non manducent.
Obviantes autem cruci, sive Christi cor-
pori: vel penitus se recludant, aut cito re-
cedant, vel reverentiam exhibeant ut Chri-
stiani. Alioquin Judæi quilibet contra fa-
cientes, per subtractionem communionis
fidelium, & Christiani per excommunica-
tionis sententiam, per ordinarios, vel offi-
ciales, seu loca tenentes eorum, sollicitè
compellantur.

XIII.

ANNO
CHRISTIANI
1288.
Conc. B.
tutic. ann.
1276. c. II.
ad verbum

XIII. *Ne banna fiant aduersus ecclesie libertatem.*

Item VII. caput eiusdem concilii innovamus, & statuimus innovando, quod incipit. Cum in iure canonico caveatur, quod qui de cetero seruari fecerit statuta, & consuetudines introductas contra ecclesie libertatem, statuarii & scriptores statutorum ipsorum, necnon potestates, consules, rectores, consiliarii locorum ubi statuta huiusmodi & consuetudines de cetero edita fuerint vel seruata, necnon & illi, qui secundum ea iudicare presumpserint, vel in formam publicam scribere iudicata, excommunicationis sententiae debeant subiacere: nonnulli propriae salutis obliti, & suae verecundiae non parentes, iuris sententiam verborum amplexu non sine fraude circumvenire nituntur: non statuta, ut asserunt, banna tamen faciunt proclamari, praecpta & prohibitiones inducunt, quae non est dubium in libertatis ecclesiasticae praerudicium redundare. Nos itaque fraudibus malignorum, quas circa hoc adhibitas fuisse cognovimus, obviare volentes, apprebante praesenti consilio statuimus: ut qui contra ecclesiam cuiuslibet libertatem, banna, prohibitiones, sive praecpta, scienter fecerint, aut fieri procuraverint, seu facientibus consilium vel opem duxerint adhibendam, ipsa, postquam per locorum ordinarios, vel officiales eorum, super hoc fuerint requisiti, absque cuiuslibet difficultatis obstaculo indilate revocent, seu faciant revocari, ad consimilia nunquam de cetero processuri: alioquin censura simili sint adstricti. Qui vero contra ecclesiasticas consuetudines antiquas, rationabiles, approbatas, & haecenus pacifice observatas, statuta, banna, prohibitiones, aut praecpta, scienter fecerint, aut fieri procuraverint, sive iam facta servaverint, aut servari fecerint, seu facientibus vel servantibus, in huiusmodi consilium vel opem praestiterint: per dioecesanos locorum, aut officiales, praesentis auctoritate concilii inoneantur, ut infra VIII. dies a tempore monitionis huiusmodi numerandos, statuta, banna, prohibitiones & praecpta huiusmodi debeant revocare, ad consimilia nunquam ulterius processuri: alioquin excommunicationis sententia, quam in his scriptis ex nunc ferimus, sint ligati.

XIV. *De iis qui tradunt toxica, in mortem vel abortum.*

Item statuimus, quod quicumque toxicare, aut opem ad hoc vel consilium dare, vel in mortem alterius toxicum dictare, seu vendere, seu quocumque modo tradere, aut aliter ministrare presumpserit, vel

* al. statuta deleat, banna, prohibitiones, & praecpta revocent, ad consimilia

A quicumque tales sciverit & celaverit ordinario suo, neque dioeceseano suo infra mensem revelaverit, vel archiepiscopo suo si dioeceseanum non habuerit, non tanquam confessori, sed tanquam iudici... tas mortiferas, seu aliud mortiferum in mortem vel abortum cuiusquam dederit, eo ipso majorem excommunicationem incurrat: & si per tres menses in eadem excommunicationis sententia animo steterit indurato, cum & participatione sacramentorum & communione fidelium sit privatus ipse; & eius liberi usque ad quartam generationem in Dei ecclesia non valeant ecclesiasticum beneficium obtinere, nec valeant assumi ad aliquas saeculares, vel ecclesiasticas dignitates. Et si clericus beneficiatus fuerit, illo sit privatus beneficio, ipso facto; & ab omni ordine quem susceperat, degradetur, tradendus postea curiae saeculari. Si vero beneficiatus non fuerit, similiter degradetur, & tradatur saeculari curiae puniendus. Qui vero ex tali vel simili suspitione probabitur infamatus, & ex visibilibus praesumptionibus & perspicuis iudiciis apud bonos & graves notatus ad honorem, vel dignitatem ecclesiasticam vel saecularem nullatenus admittatur: & nihilo minus ad detentionem personae, prout sceleris immanitas suaderit, ad eliciendam veritatem certitudinem; sicut officiali dicti domini visum fuerit, procedatur. Hoc autem statutum extendi volumus, tam ad praeterita, quam praesentia & futura. Nolumus tamen, quod aliquis poenam excommunicationis pro praedictis incurrat praedictam, nisi post unum mensem a tempore publicationis huius statuti per nostram provinciam faciendae.

XV. *Ut bladum non transferatur, donec sit decimatum.*

Item statuimus, quod aliquis bladum de decimaria alicuius ecclesiae intra aliam decimariam transferre non audeat, quousque fuerit decimatum. Si quis vero contrarium fecerit, rectam decimam, scilicet decimam partem, integraliter ecclesiae, de cuius decimaria bladum extraxerit, intra octo dies solvere teneatur. Quod si non fecerit, se noverit auctoritate praesentis concilii excommunicationis sententia innodatum.

XVI. *Ut ecclesiae & personae earum, bannum solvere non cogantur.*

Item statuimus, quod nullus dominus temporalis audeat compellere ecclesias, vel personas earum, familiam, servientes, seu nuncios, solvere bannum seu banna pro animalibus suis quibuscumque, vel personis praedictis; & si contrarium fecerit, pignorando, capiendo, vel detinendo, vel homines,

ANNO
CHRISTIANI
1288.

mines, vel animalia, vel bona, per se id faciendo, vel factum per alios, ex quo sciverit, sustinendo, ipso facto sit excommunicationis sententia innodatus: a qua minime absolvatur, donec damnum passis satisfecerit competenter. Talam vero seu emendam ad arbitrium diocesani præcipimus integraliter emendari.

XVII. *Ut prætextu baptismi non donetur nisi sola alba.*

Quia sæpe didicimus quod plures infantes sine baptismo ab hoc sæculo transigrarunt, ex eo quod cum magna difficultate inveniri poterant qui eos possent baptizare, propter sumptus & expensas, consuetas & consuetos, per paternos temporibus retroactis, & ita terrore dictorum sumptuum multa pericula evenerunt: statuimus approbante concilio, ad periculum animarum evitandum, quod aliquis vel aliqua de cætero infanti, vel matri, vel alicui personæ, tempore dicti baptismi, vel alio tempore, illo prætextu dare aliquid, nisi solam albam, non audeat attentare.

XVIII. *Ut statuta priorum conciliorum obseruentur.*

Item volumus, & approbante sacro præfenti concilio præcipimus statuendo, quod omnia statuta olim per venerabiles patres Arelatenfes archiepiscopos prædecessores nostros, & per nos in conciliis provincialibus edita, in suo robore permaneant, sicut prius.

OBSERVATIO G. COSSARTII S. I.

Subiuncta huic concilio erant alia, provincie Arelatenfis, ut admoovit præfatio: nempe

1. Concilium Ioannis archiepiscopi Arelatenfis celebratum M. CC. XXXIV. VI. Id. Jul. locus incertus.
2. I. Iudem concilium secundum, anno M. CC. I. celebratum Insulæ in Venaffino conitratu, die Martis post festum Exaltationis S. Crucis.
3. Concilium I per Bertrandum Malferatæ Arelat. archiepiscopum, anno M. CC. LXX. Idib. Jul. Avenione celebratum.
4. Concilium Florentini archiepiscopi, sine ulla loci ac temporis nota.
5. Concilium a Bertraudo de S. Martino, archiepiscopo, Arelate habitum, sine die & anno.
6. Concilium a Bernardo de Anguifello, qui ex archiepiscopo Arelatenfi factus est episcopus Portuensis, cardinalis, celebratum Avenione, anno M. CC. LXXXI. XVI. Kal. lun. die Mercurii ante Pentecosten.
7. Concilium Bertrandi Amalrici, Arelat. archiepiscopi, Avenione habitum, anno M. CC. LXXXII.

Quæ partim edita superius & suos in annos distributa, partim, quia nondum in manus nostras venerant, aut certam temporis non præferbant notam, in appendicem servata sunt.

** SYNODVS CICESTRENSIS

Ex editione Anglicana. Tom II.

Constitutiones synodales D. Gilberti Episcopi Cicestrensis, lectæ & Concil. general. Tom XI.

publicatæ in majori ecclesia Cicestrensi, in festo S. Fidis virginis, in concilio synodali ibidem celebrato, præfidente dicto domino Gilberto Cicestrensi. episcopo, anno Domini M. CCLXXXIX.

TITVLI CAPITVLRORVM.

1. De vita & honestate rectorum ecclesiarum.
2. De continentia eorundem.
3. De iis qui corrumpunt filias Spirituales.
4. De rectoribus, qui corrumpunt suas parochianas.
5. Ut prædicta ad ceteros presbyteros extendantur.
6. De concubinis presbyterorum & clericorum.
7. De iis qui in excommunicatione pertinaciter perseverant.
8. Ne fornicariis, aut de incontinentia diffamatis, parochia regenda committantur.
9. De vestimentis presbyterorum.
10. Quales presbyteri eligendi a rectoribus ecclesiarum.
11. De denunciatoribus.
12. De mistendis ad penitentiarium.
13. De taxandis stipendiis presbyterorum.
14. De presbyteris proficiendis.
15. De Divinis officis rite celebrandis.
16. De vifitatione infirmorum.
17. De penitentiis.
18. Quomodo deferenda ad infirmos eucharistia.
19. De sepulcris.
20. Ut nemo, nisi privilegio papa munitus, audiat confessionem alieni parochiani.
21. De sacris liberaliter conferendis.
22. Ut liberaliter deur in Pascha corpus Christi.
23. De legato facto concubina clerici.
24. De matrimonio & clandestinis desponsalibus.
25. De matrimoniis clandestinis.
26. Ut archidiaconi, & alii iurisdictionem habentes, suis finibus sint contenti.
27. De vifitatione episcopi.
28. De processionibus.
29. De ornamentis ecclesia.
30. Quid faciendum de pannis chrisimalibus.
31. De firmis.
32. De decimis.
33. De vicariis.
34. De pensionibus.
35. De iuramento fidelitatis.
36. De personibus.
37. De examinationibus.
38. De exceptionibus causarum matrimonialium.
39. De iis qui mentuntur habitum fratrum, & prædicant turpis lucri gratia.
40. Qui sint excommunicati.
41. De sententia excommunicationis.

CAPITVLA.

I. De vita & honestate rectorum ecclesiarum.

Rectores ecclesiarum, & alii quibus incumbit regimen animarum, plebes sibi commissas, exemplo bonæ conversationis, verbo exhortationis, in fide recta, & bonis moribus, diligenter instruant & informant. Ut autem liberius & efficacius officium implent exhortationis, universi animarum curam habentes, ecclesiasticis officiis & aliis bonis studiis se exercent, orationibus & lectionibus jugiter intendant. Sint pudici, virtutum operatione præclari, humilitate præditi, pacifici, evangelizantes pacem,

Q999

ANNO
CHRISTI
1189.

annunciantes bona, dissensiones, rixas, & scandala reserantes. Ab illicitis spectaculis se abstineant, & præcipue a duellis, & torneamentis, luctis, & aliis ubi sanguinis effusio poterit formidari: tabernas & inhonesta convivia non frequentent; exterorum fugiant consortia foeminarum, & omnium ex quarum cohabitatione sinistra suspicio poterit exoriri.

II. De incontinentia eorumdem.

Si quis autem de incontinentiæ vitio graviter diffamatus, non poterit canonicè se purgare: habebitur pro convicto. De convictis vero vel in jure confessis, beneficiorum vel stipendiorum fructus^a subtrahantur, donec inde nostram gratiam consequantur. Cæteri in sacris fidei constituti, juxta modum culpæ, canonicè puniantur.

^a al. fructus beneficiorum & stipendia

III. De iis qui corrumpunt filias spirituales.

Graviori autem sunt animadversioe plectendi, qui proprias filias spirituales, quas baptizaverint, vel semel ad confessionem admiserint.

IV. De rectoribus, qui corrumpunt suas parochianas.

Et rectores, qui proprias parochianas corrumpere non verentur. Qui, secundum rigorem canonum, ab omni officio deponendi, peregrinando debent xv. annis pœnitere: & postmodum ad monasterium divertere, ac ibidem toto vitæ suæ tempore commorari.

V. Ut prædicta ad ceteros presbyteros extendantur.

Hæc autem quæ supra diximus de pœna presbyterorum, qui parochias regunt, ad alios extendi volumus, qui non regunt parochias: cum omnes pari voto continentis sint astricti, & omnes deceat par honestas.

VI. De concubinis presbyterorum.

Concubinae vero presbyterorum, vel aliorum clericorum, qui in sacris ordinibus fuerint constituti, de quibus constitit, per excommunicationis sententiam, ad agendam pœnitentiam compellantur: earumdem abolitione nobis, præterquam in mortis articulo, reservata.

VII. De iis qui in excommunicatione pertinaciter perseverant.

Si quis^a autem excommunicatione contempta, animo obstinato, in peccato pertinaciter perseveraret; coerceatur^b brachio seculari; & in vita careat communione fidelium; & in morte, ecclesiastica sepultura talibus denegetur.

^a al. qui perseverent
^b al. corripiantur

VIII. Ne fornicariis, aut de incontinentia diffamatis, parochia regenda committantur.

Caveant insuper rectores ecclesiarum ne publice^a fornicariis sacerdotibus, aut de vitio incontinentiæ convictis, seu diffamatis, parochias regendas committant, seu retineant^b: quod si facere præsumpserint, lx. solidorum pœna, convertendorum in fabricam ecclesiæ Cicestrensis noverint se multandos.

^a al. publicis^b al. retineant noviter diffamatos

IX. De vestimentis presbyterorum.

Sicut vita presbyterorum a vita vulgari debet esse sejuncta: ita decet, ut habitu & incestu cæteris distinguantur^a. Propter quod inhibemus, ne capis manicatis, vel aliis indumentis, levitatis & lasciviæ notam prætendentibus, utantur publice, contra constitutionem S. concilii ultimo apud Lambeth celebrati. Alioquin hujusmodi indumenta, fabricæ ec-

^a al. distinguantur

clesiarum, ubi degunt, vel quibus deserunt, archidiaconi ministerio, cognitione summaria applicentur.

X. Quales presbyteri eligendi a rectoribus ecclesiarum.

Eligant itaque ecclesiarum rectores, presbyteros notæ ordinationis, & conversationis honestæ, potentes opere & sermone; qui exemplo vitæ, & verbo doctrinæ parare Domino valeant plebem perfectam; qui circa correctionem parochianorum vigilent incessanter, & excessus subditorum diligenter investigent, & corrigant quæ fuerint pœnitentialiter & familiariter corrigenda. Excessus autem, qui in publicam prodeunt notitiam sine faveam, archidiaconi seu decanis, sive officariis nostris, sine mora denunciarent rectores seu vicarii, corrigendos: ad quod, juramenti vinculo, antequam ad curam parochiarum accesserint, quasi voto fortissimo astringantur.

B

XI. De denunciationibus.

Ad hæc, præcipimus ut rectores, vel eorum presbyteri, singulis intersint capitulis, & excessus denuncient subditorum, & denunciations, vocationes, & executiones nostras, seu officiariorum nostrorum, ac alia mandata, recipiant, quæ occurrerint variis temporibus injungenda.

XII. De mittendis ad pœnitentiarium.

Nullus autem ad pœnitentiarios nostros pro aliquo delicto mittatur, de quo interim confessus fuerit, vel convictus. Enormia vero delicta nobis, vel pœnitentiario nostro ad hoc specialiter deputato, præterquam in articulo mortis, reservamus. Litteras autem archidiaconi, decani, vel officiariorum, ad pœnitentiarium, gratis concedi volumus & præcipimus pœnitenti. Et ut liqueat, qualis fuerit pœnitentia, & pro quo crimine specialiter injuncta: pœnitentis, litteras pœnitentiarii referat ad mittentem. In singulis autem decanatus, per capitulum duo eligantur presbyteri, qui moribus & scientia præditi, confessiones audiant sacerdotum.

C

XIII. De taxandis stipendiis presbyterorum.

Ne per^a levitatem stipendiorum, viliores honestioribus, vel imperitiis peritioribus præferantur: stipendia presbyterorum unius anni, taxanda duximus quinque marcas, in locis quibus ecclesiarum sunt tenues, sive modice facultates. In ditioribus autem ecclesiis, juxta ipsarum facultates, presbyteris volumus & statuimus uberius provideri.

D

^a al. prolevitate

XIV. De presbyteris præficiendis.

Rectores ecclesiarum, presbyteros suis ecclesiis non præficiant, donec ipsos archidiaconi, vel ipsorum officariis repræsentent: de quorum ordine^a, vita, & scientia, examinatione habita diligenti, illi qui inventi fuerint idonei, adjuncto tempore, & stipendiorum quantitate, in rotulum publicum capituli redigantur: minus autem idonei, de quorum vita & ordinatione non constituerit, penitus repellantur. Ordinati vero à non suis episcopis, vel alias irregularitate canonica notati, ad nos mittantur pro gratia, si digni fuerint, obtinenda: si sit casus in quo, ex nostro officio possimus de justè misericorditer dispensare.

E

^a al. ordinatione

XV. De Divinis officiis rite celebrandis.

Presbyteri sint feduli ad Divina officia, horis competentibus & statutis in suis ecclesiis celebranda: ne desidiosa vel negligentia argui sive puniri debeant

debeant a praelatis. Quæ autem tractant vel legunt^a, A
distincte proferant & aperte, non transiliendo, neque
transcurrendo, vel syncopando; sed cum debita re-
verentia, ut ad devotionem excitent mentes seu
animos auditorum.

XVI. De visitatione infirmorum.

Infirmos singulis diebus Dominicis vel festivis vi-
deant, & visitent diligenter. Caveant autem presby-
teri, ne ad visitandum infirmos se exhibeant difficiles,
quacunque hora fuerint requisiti. Quod si præsum-
pserint, canonicam non effugient ultionem: nec, sicut
a quibusdam hæcenus est præsumptum, mittant cum
eucharistia diaconos ad infirmos, dum ipsi vel pota-
tionibus, vel aliis voluptatibus carnis vacent, sed per-
sonaliter infirmos adeant, & confessiones audiant so-
lenter: crimina & circumstantias criminum investi-
gent, & imotescant infirmis, quæ foret penitentia, ac
injungant, quod penitentiam recipiant cum salutem
fuerint restituti, cum penitentia non sit infirmis, se-
cundum canones, injungenda.

XVII. De penitentia.

Pro furtis & rapinis, seu damnis aliis irrogatis, Mis-
sarum solennia non injungant, rerum restitutione præ-
termissa, sicut solet fieri a quibusdam, qui salutem ani-
marum non querunt, sed compendium temporale: sed
ante omnia rem restitui, & damna reparari præcipiant
defraudatis.

XVIII. Quomodo deferenda ad infirmos eu- charistia.

Cum autem in urbibus & villis ubi sitæ sunt eccle-
siæ, accedunt cum eucharistia ad visitandum infir-
mos: pro reverentia corporis Christi, superpellicis
sint induti, cum cruce, lucerna accensa, & campana;
clerico, vel alio humiliter præeunte.

XIX. De sepulturis.

Ad hæc, firmiter inhibemus, ne communico corporis
Christi cuiquam, vel morienti ecclesiastica sepulta-
ra, prætextu cuiuslibet delicti oculi denegetur.

XX. Ut nemo, nisi privilegio papæ munitus, audiat confessionem alieni parochiani.

Nullus presbyterorum, alienum parochianum ad
confessionem, vel communionem corporis Christi, D
præsumat admittere, sine licentia proprii sacerdotis,
nisi privilegio audiendi confessiones; a summo ponti-
ficis sit munitus. Cum autem a sacerdote licentia pe-
tatur alteri confitendi, sacerdos personam designet
cui debeat confiteri: ne quispiam tali velamine, ne-
mini confitendo, penitentiam diffugiat sacramentum.

XXI. De sacris liberaliter conferendis.

Ne autem presbyteri quæstum salutem præferant ani-
marum, tractatum de decimis seu aliis temporalibus
in confessionibus non permittant, sed diligenter expo-
nentes confitenti, qualiter debeat confiteri, & quis
sit penitentiam fructus, expletis omnibus, tantum de-
num petant, quæ de decimis vel aliis ecclesiasticis^a
debeantur.

XXII. Ut liberaliter detur in Pascha corpus Christi.

Similiter in sacrosancto die Paschæ, sine ulla exa-
tione decimæ, vel debiti, seu oblationis, liberatur^a
corpus Christi: ne una manu porrigendo eucharis-
tiam, altera recipiendo pecuniam, nostræ redemptionis
mysterium fiat venale. Quod si compertum sit sic-
ri: præcipimus huiusmodi flagitiosum commercium
severitate canonica graviter vindicari.

Concil. general. Tom. XI.

XXIII. De legato factio concubine clerici.

Licet legitima testamenta clericorum decedentium
velimus firmiter observari: nolumus tamen, quod
concubinæ suis in testamento suo quicquam relin-
quant, seu iis donent in extremis, mortificare laboran-
tes. Quod si de cætero factum fuerit, totum illud in
pios usus nostro arbitrio convertatur.

XXIV. De matrimonio & clandestinis desponsalibus.

Ad hæc, firmiter inhibemus, ne quis alienum paro-
chianum ad matrimonium contrahendum recipiat, nisi
tamen ibi ubi vir ejus conversatus fuerit: quin ubi for-
mina degit, diligens scrutinium permittatur, & litte-
ras referat sui praelati, quicquid per scrutinium appa-
reat continentes.

XXV. De matrimoniis clandestinis.

Fidei donationes domesticas, etiam de matrimonio
contrahendo, fieri prohibemus, nisi coram testibus fi-
de dignis, & sub præsentia sacerdotis. Ac laici, qui ta-
libus interfuerint clandestinis contractibus, propter
perniciosum exemplum, poena publica puniantur.

XXVI. Ut archidiaconi, & alii jurisdictionem habentes, suis finibus sint contenti.

Volentes autem ut unicuique quod suum est, con-
servetur legitime: statuimus, ut archidiaconi, & alii
qui alicui jurisdictioni præesse videntur, taliter suis fi-
nibus sint contenti, ne quid in præjudicium episcopa-
lis dignitatis nostræ, aut possessionis, seu consuetudinibus
Cicestrensis ecclesiæ, diu obtentæ, & approbatæ, te-
mere audeant attentare.

XXVII. De visitatione episcopi.

Voluimus etiam & statuimus, quod singulis eccle-
siis civitatis Cicestriæ & diocæleos, ad nostram visita-
tionem spectantibus, post susceptionem nostram lit-
terarum de visitatione celebranda, omnes causæ inte-
græ tum repertæ, necnon excessus non correcti, nos-
træ discussioni & correctioni principaliter refer-
ventur.

XXVIII. De processionibus.

Quia vero exigentibus culpis nostris, fructus huma-
nis necessitatibus cælesti miseratione provisos fre-
quenter absorbet repentina calamitas tempestatum:
orationum suffragiis est Christi misericordia, & præ-
cibus piis invocanda. Ideoque singuli presbyteri, cum
aeris intemperiem viderint imminentem, non expec-
tato nostro vel archidiaconorum nostrorum manda-
to, protinus ad processiones^a & humiles orationes de-
votionem excitent subditorum: ne, dum jussionis nos-
træ autoritas expectatur, ultra quam expediat, depre-
catio fidelium, morosa negligentia prorogetur.

XXIX. De ornamentis ecclesiæ.

Quia domum Dei decet ornari honore congruo,
dicente Psalmista, *Domine dilexi decorem domus tuæ.* psal. 25.
præcipimus, in vasibus, vestimentis, libris, & aliis ad Di-
vinum ministerium deputatis, ecclesiis honorifice pro-
videri. Item ecclesiasticum fontem baptismalem, &
chrisma, sub clavibus, curiosa diligentia & sollicitudine
custodiri. Si quis vero ea incaute relaxaverit, non
signata, tribus mensibus ab officio suspendatur.

XXX. Quid faciendum de pannis chrisimalibus.

Panni etiam chrismales, in usus sæculares, seu pro-
fanos, minime convertantur; sed ad manutergia, seu
superpellicia, seu pannos cæteros consuendos seu resi-

Qqqq ij cicc-

ANNO
CHRISTI
1289.
al. dispo-
sitione sa-
cerdotis

ciendos, dispositione discreti rectoris cum omni reverentia catholica exponantur.

XXXI. De firmis.

Ecclesias viris religiosis ad firmam dari firmiter inhibemus, & illis precipue, qui in eisdem obtinent jus patronatus: item multo fortius de laicis quibuscumque. Quod si contra presumptum fuerit, fructus beneficiorum sequestrantur: & tam dantes quam accipientes, episcopi & sui officarii decreto canonico puniantur.

XXXII. De decimis.

Decimas autem nullus vendere presumat, ante tempus, quo inde ex beneficio consuetudinis testandi habeat facultatem: sed nec laicus ullo tempore, donec fuerint a novem partibus separatae. Indulgemus vero clericis in suis ecclesiis residentibus, aut in nostro servitio adorantibus, aut etiam de nostra licentia, causa studiorum absentibus, ut de fructibus terrarum ecclesiarum suarum, quas propriis sumptibus excolunt atque serunt, quacumque parte anni decesserint, testandi habeant facultatem.

XXXIII. De vicariis.

Religiosi, ad vicarias ecclesiarum quas habent in proprios usus, vicarios nobis idoneos presentent: alioquin taxatione vicariorum prehabita, de illis curabimus ordinare.

XXXIV. De pensionibus.

Neu conniventia nostra consensum inducat, & taciturnitas pariat culpae reatum: nos synodali definitione, firmiter injungimus & monemus, ut ecclesiae, decimae, pensiones, & alia quaecumque jura, quae per vitiosum sunt usurpata ingressum, sine mora salubriter resignentur: cum vitia possessionum a praedecessoribus ad posteros, juxta juris exigentiam, cum suo vitio transmittantur. Et ne supra dicta percipiantur, vel exigantur, sub obtestatione Divini iudicii, firmiter inhibemus: cum ad paria judicentur, alienum invadere, & illicite detinere.

XXXV. De jramento fidelitatis.

Illum autem ab usum reprobamus penitus, quo religiosi a clericis ad beneficia presentati, ante institutionem obtentam, fidelitatis exigunt juramentum. Qui autem tale sacramentum praestiterunt, beneficiis ipsis noverint se privandos. Nec exactores relinquimus impunitos, cum simoniacam contineant pravitatem.

XXXVI. De pensionibus.

Pensiones autem debitas, terminis statutis solvi precipimus, sub poena duplici ecclesiae Cicestrensis fabricae persolvenda. Simili poena percelli volumus, qui synodalia, antequam a synodo recesserint, non persolvunt.

XXXVII. De examinationibus.

Quia causa plerumque matrimoniales, & aliae, per indiscretos examinatos periclitantur & diutius protrahuntur: volumus, quod in singulis decanatus, sex vel quatuor fide digni eligantur & discreti, qui testes producendos fideliter examinent, & dicta singulorum integre & fideliter redigant in scripturam: non sicut fieri consuevit, scribendo quod cum aliis concordet, vel per omnia idem dicat, cum talis sit obscuritas reprobanda. Ad hoc se obligent vinculo sacramenti: salario eis ob hoc, moderatione archidiaconi & capituli, constituto.

XXXVIII. De exceptionibus causarum matrimonialium.

Qui autem in causa matrimoniali falsas exceptiones vel opponunt, vel opponi procurant, vel qui in causa matrimoniali, ubi de exheredatione agitur filii, scienter prohibent testimonium, ut id fieri procurant, vel testes subornant: excommunicationis sententiae se noverint subjacere.

XXXIX. De iis qui mentientur habitum fratrum, & praedicant turpis lucri gratia.

Quia, ut a fide dignis audivimus, quidam non veri fratres, nec veraciter de ordine quidem apostolorum existentes, mutatis vicibus, ipsorum fratrum, sicut apostolorum habitum & tonsuram, similitudinarie portantes, in plerisque ecclesiis & aliis locis nostrae dioecesis, praedicationis, & audiendi confessiones officium presumptuose exercuerunt, & aliquoties eorum praedicatione, ad quaestum pecuniarium, & aliud lucrum turpe, florido colore subventionis, ad calcem, vel librum, vel aliud ornamentum ecclesiasticum, quo eos egero asserunt, converterunt, & a simplicibus per medium illum extorserunt: volentes ergo nostros subditos, a talibus fraudibus praemuniri, ipsis injungimus, ne tales falsos fratres, vel alios, titulum professionis a sede apostolica non habentes, in suis ecclesiis, vel alibi in suis parochiis, praedicare; vel conaciones audire permittant. Et si quid lucri fortasse, pro hujusmodi praedicatione sibi adquisiverunt, illud ad fabricam & opus ecclesiae, ubi id acceptum fuerit, statim deputare non postponent.

XL. Qui sint excommunicati.

Excommunicamus autem, qui pacem regis & regni perturbare, aut libertates ecclesiae seu jura, praecipue hujus sacrosanctae Cicestrensis ecclesiae, infringere, ac possessiones ecclesiasticas invadere, aut ad bona ecclesiastica manus impias extendere praesumpserint, in praedictum ecclesiasticam libertatem. Item illos qui in beneficia ecclesiastica se intrudunt; & eos qui per laicalem potentiam, seu aliam violentiam, absque consensu seu conniventia praetati loci, ea detinent occupata: illos qui sequestrationem scienter de cetero violant, consimili sententia involventes. Eadem sententia etiam omnes illos innodamus, qui mandata regia pro coercendis excommunicatis a quibuslibet impetrata, gratia vel odio alicujus personae, seu alia causa, exequi malitiose differunt vel evitant. Omnes etiam incendiarios, ecclesiarum fractores, veneficos & veneficas, vacantes imprecationibus, magos, & haec fieri procurantes, & qui immunitatem ecclesiae violaverint, denunciamus excommunicationis sententiam incurrere ipso facto.

XLI. De sententia excommunicationis.

Prohibemus etiam, ne excommunicationis sententia in genere pro damnis vel injuriis proferatur in genere, quotiens dignosci poterit, quis adversus quem habeat actionem: nisi evidens utilitas id exposcat. Excommunicamus etiam omnes illos, qui odii vel lucri causa aliis crimina falsa imponunt, pro quibus mors, vel exilium, aut membrorum mutilatio, vel exheredatio, seu bonorum expoliatio, sequi debeat, si judicialiter convincantur. Itaque generales sententias in singulis parochialibus ecclesiis, per earum sacerdotes, sub poena suspensionis a Divinis, praecipimus, quater in anno lingua materna publicari parochianis, distincte & aperte: videlicet Dominica in Adventu Domini, Dominica in medio Quadragesimae, Dominica proxima

al. prohibita.

al. neautem conu.

al. & alia ecclesiastica

ANNO
CHRISTI
1289.

al. vel odio, seu lucri causa exequi

al. diff. vel omittunt.

al. veneficos, & magis incarnationibus utentes, & haec fieri procurantes,

CANONES.

ANNO CHRISTI 1190.

ANNO CHRISTI 1188.

xima antefestum Nativitatis Ioannis Baptistæ, & Dominica proxima antefestum S. Michaelis. Qui vero, ad defamationem alterius quid proponit, quod mores fugillet, nisi hoc probare valuerit, canonicè puniatur: & ita injuriam passò, pro modo culpæ, satisfacere compellatur. Hæc autem salubria statuta, in singulis decanatibus, proximis capitulis post singulas synodos recitentur, & per illos qui capitulis præerunt, in singulis articulis exponantur, & ad eorum observantiam per censuram ecclesiasticam singuli districtius compellantur. Hæc autem, & a singulis libertatem præterdentibus districtius observari, & in suis capitulis publicari.

al. in sing. decan. singulis capitulis generalibus quærer in anno recitentur, Deesse videtur præcipimus.

ANNO CHRISTI 1189.

EX Gallia Christiana discimus, a Guillelmo de Valentia, Viennensi archiepiscopo, habitum esse provinciale concilium, die festo S. Lucae ann. Dom. MCCLXXXIX. cui interfuerunt Ioannes Valentiniensis & Diensis, Hugo Vivariensis, G. Gratianopolitanus, & Aymo Maurianensis, episcopi.

ANNO CHRISTI 1190.

Ab Auscitanæ provinciæ episcopis celebratum, præside Amaneo de Armaniaco, huius nominis secundo, anno Domini MCCXC.

Nunc primum prodit ex amplissima bibliotheca illustrissimi archiepiscopi Remorum coadjutoris, Mauricii Tellerii.

TITULI CAPITVLORVM.

1. Ut comes Fuxi restituat episcopo Lascuriensi civitatem Lascuriensem, & alia.
2. Excommunicatio in.....
3. De abusoribus litterarum.
4. Excommunicatio sortilegorum.
5. De sententia excommunicationis, & de leprosis.
6. Diversa pænes, quicumque episcopum invaserit.
7. Idem in abbatibus & clericis.
8. De sententia excommunicationis cum interdito.
9. Quod requisiti cessent a Divinis.
10. Excommunicatio contra infringentes libertatem ecclesiæ.
11. Interpretatio cuiusdam statuti.
12. Excommunicatio contra occupantes bona vel res ecclesiarum.

PRÆFATIO.

Notum sit omnibus quod ann. Dom. MCCXC. die sabbati, post festum Assumptionis beatæ Mariæ virginis, venerabilis A. Dei gratia archiepiscopus Auscitanus, assistentibus apud Nugarolium in concilio provinciali venerabilibus fratribus nostris, Coferanensi, Olorensi, Tarbienti, Lascuriensi, Adurensi, & sanctæ Quiteriæ, episcopis, & vicariis ecclesiæ Convenarum, sede vacante, & procuratoribus aliorum suffraganeorum nostrorum ecclesiæ Auscitanæ, necnon cum procuratoribus omnium capitulorum ecclesiarum cathedralium, collegiarum ipsius provinciæ, & abbatibus Pessani, & Reulæ, Silvestrensis, & pluribus prioribus, præceptoribus, archipresbyteris, & aliis ecclesiarum prælatis diocesis & provinciæ prædictarum, fuit concorditer ordinatum.

Amaneus

Vasatensi

Corr. Regule

I. Ut comes Fuxi restituat episcopo Lascuriensi civitatem Lascuriensem, & alia.

Quod super violentia & spoliatione facta præfato episcopo & ecclesiæ Lascuriensi, moneatur nobilis vir & comes Fuxi & uxor ejus, & eorum cû in Bearnio, per Tatbientem & Olorensem episcopos, quod infra quindecim dies post monitionem ipsorum, restituant dicto episcopo Lascuriensi civitatem Lascuriensem, & castra, ac loca, & alia bona, in monitione super hoc confecta, contenta: alioquin excommunicationis sententia sint ligati. Et quod ad perpetuam rei memoriam inter statuta provincialia scribatur, ut si in futurum per aliquos principes contemptentur similia, contra ipsos modo simili procedatur.

f. civitate

Corr. atrectur

II. Excommunicatio in.....

Sententia excommunicationis delata dudum in rectores manifestos provinciæ Auscitanæ, sit ratificata & confirmata.

f. raptors, vel recutores, coru nempe, quæ prædicta sunt, vel rectores, manifestos concubina- rios.

Corr. abusû

III. De abusoribus litterarum.

Quia per usum litterarum multi vexantur & affliguntur laboribus & expensis: in prædicto concilio extitit constitutum, quod tam clerici, cujuscumque conditionis aut status existant, qui litteris apostolicis abutuntur, vel litteris legatorum sedis apostolicæ, videlicet utendo falsis litteris scienter, vel qui litteras nomine suo vel nomine ecclesiæ suæ impertratas tradunt aliis pro adversariis fatigandis, & qui eas ad sciendum recipiunt, & qui litteris vocatis, ea quæ de bonis, utuntur contra aliquos, contra quos de jure, secundum formam ipsarum, dictæ litteræ non procedunt vel possunt extendi, vel aliis litteris apostolicis generalibus, sententiam excommunicationis incurrant: & iudices, qui scienter aliquos sic faciunt per suas litteras fatigari.

IV. Excommunicatio sortilegorum.

Quoniam sortilegia idololatriæ comparantur, per quam animæ damnabiliter decipiuntur: omnes sortilegi fuerunt in dicto concilio excommunicationis sententia innotati.

V. De sententia excommunicationis, & de leprosis.

Fuit in dicto concilio institutum, quod clericus aut religiosus, cujuscumque conditionis aut status existat, qui clericum aut religiosum super actu particulati, vel super

ANNO
CHRISTI
1290.ANNO
CHRISTI
1290.

crimine, in iudicium vocari seu citari fecerit coram iudice seculari, excommunicationis sententiæ subiaceat ipso facto, & vocato seu sic citato de expensis & interesse satisfacere teneatur. Item quod leprosi super actionibus personalibus non conveniantur coram iudicibus secularibus: & si conventi fuerint, non teneantur respondere coram ipsis: & ad interesse teneantur eisdem, qui eos sic procuraverint conveniri: & nihilo minus iudices seculares compellantur per censuram ecclesiasticam, ne ipsos super talibus actionibus respondere compellant. Item quod leprosi cundo ad villas, & per villas, & ad castra, signum portent consuetum in veste superiori, & non intrent nundinas vel mercato: alioquin quinque solidis currentis monetæ mulctentur, ordinario applicandis.

VI. *Diversa poena quicumque episcopum invaserit.*

Quia quod contra prelatos agitur, facile in subditos derivatur: dignum est, ut perpetrata contra ipsos emendatione debita corrigantur, ne concussis columnis ecclesiæ, ædificium diruatur. Idcirco statuimus, quod quicumque episcopum hostiliter malitiose cum armis fuerit insecutus, invaserit, percussit, vel ceperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, aut factum ratum habuerit, aut consilium dederit vel favorem, aut postea receperit aut defensus fuerit scienter: eiusdem excommunicationis sententiam incurrat ipso facto, a qua nequeat, nisi in articulo mortis, nisi a nobis vel a summo pontifice, liberari. Et si in mortis articulo quis absolutus fuerit, corpus sepultura Christiana, donec de præmissis satisfecerint competenter. Nec ad tonsuram admittantur: in domibus regularibus, alicujus prelationis sequantur, honorem. Si secus factum fuerit, sit irritum ipso facto, & omnibus feudis, locationibus, arrendationibus ecclesiarum, & beneficiis quæ ab ecclesia & monasteriis obtineantur in provincia, ipso jure perpetuo sit privatus, quæ ad ipsas ecclesias ipso facto libera revertantur. Et quod si quis prædictorum, filium vel filios habeat, beneficiatum, vel beneficiatos, quovis beneficio sit eo ipso privatus, spe promotionis eo ipso omnino sublata. Dentur cuncta eorum ædificia in ruinam, & nullo tempore reparentur. Et sit infamis perpetuo: & tam insecutor, quam alii prædicti, tanti mali participes, quamdiu in sua malitia perdurabunt, singulis diebus Dominicis & festivis, pulsatis campanis & candelis extinctis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, & diocesum vicinarum, ex-

* Deest privetur,

* Deest nec

* f. confitentur

* Corr. ob tenebāt.... sunt privati

A communicari publice nuncientur. Et loca ubi perpetrata prædicta fuerint, & ubi prædicta delinquentes huiusmodi recepti fuerint, usque ad congruam satisfactionem ecclesiastico subiaceant interdicto. In aliis quibuscumque locis, quamdiu ibi fuerint, cessetur omnino a Divinis, præter in casibus a jure permisis, & aliis pœnis super hoc vel concilia jure statutam nihilo minus in suo robore duraturo.

VII. *Idem in abbatibus & clericis.*

Idem sit in abbatibus, prioribus, archidiaconis, canonicis ecclesiarum cathedralium, rectoribus: exceptis tribus pœnis, scilicet quod filii talium non perdat habita beneficia; & quod sua ædificia non dentur in ruinam; & quod non admittantur ad sacros ordines, tonsuram, vel beneficia ecclesiastica, nec ad honorem prelationis in domibus regularibus.

VIII. *De sententia excommunicationis cum interdicto.*

C Statuimus, quod si quis, vel si quæ, violenter occupaverit bona vel res ecclesiasticarum personarum, vel retinuerit occupata, vel mandaverit, vel suo nomine factum, ratum habuerit, vel consilium vel auxilium ad hoc dederit: ipso facto sit excommunicationis vinculo innodatus: & loca ubi sit violentia, vel ad quæ reducuntur, usque ad satisfactionem condignam sint ecclesiastico interdicto supposita. Si castra, villa, vel locus ecclesiarum, vel monasterii, vel ecclesiasticarum personarum, occupentur: quamdiu stabit injuria, sit ipse locus suppositus ecclesiastico interdicto, & omnia loca terræ taliter occupantium, vel mandantium, vel ratum habentium, nisi requisiti infra octo dies emendaverint, usque ad condignam satisfactionem, ipso facto, ecclesiastico subiaceant interdicto.

IX. *Quod requisiti cessent a Divinis.*

Addimus quod rectores ecclesiarum, dum fuerint requisiti personas ecclesiasticas vel clericos damnosos de præmissis, cessent a Divinis, & servant contenta superioris ex tempore, nullo alio mandato a superiore suo expectato.

* Corr. per personas

* scriptum erat expte

X. *Excommunicatio contra infringentes libertatem ecclesiæ.*

Ad evitandum animarum periculum, & ecclesiarum indemnitatibus Aufcitanæ provincie providendum, omnes & singulos utriusque sexus, cujuscumque dignitatis, conditionis, aut status existant, qui contra ecclesiæ libertatem, immunitatem, juxta

* f. jura juridici

ANNO
CHRISTI
1358.Corr. ini-
re
Corr. sit-
per com-
munibus
expensis,
vel sumpt-
contribu-
tionem,

jurisdictionem & privilegia ejusdem, sive A
consistant* de spiritualibus, & temporalibus,
modis quibuscumque acquisita, vel
contra laudabiles consuetudines erga ipsas
ecclesias pia devotione fidelium introdu-
ctas venire nituntur, ipsa usurpando, aut
ipsis ecclesiis & personis ecclesiasticis onera,
præsertim gravia, imponere, aut contra
præmissa, vel aliquod eorundem, statutum,
ordinationem, colligationem, conspirationem,
confæderationem, pacta, promissiones inter se,
clam vel palam, directe vel indirecte, jure
vel facte, super conciliis B
expensas, vel sumptuum contributionem,
vel alias quoquo modo adinvicem factis vel
faciendis, perpetuo vel ad tempus: necnon
omnes & singulos, cujuscumque conditionis
aut status existant, qui prælatos, ecclesias,
monasteria, capitula, collegia, vel conventus,
seu alias personas ecclesiasticas, ad submissiones
sibi faciendas bonorum immobilium, seu jurium
ipsarum ecclesiarum, hæcenus compulerunt,
quocumque quæsito colore seu modo, vel alias
quomodolibet, nisi infra duos menses a tempore
hujusmodi inchoandos, de prædictis satisfac-
cerint ecclesiis competenter, ipsa bona in
pristinum dividerint, vel de cætero personas
ecclesiasticas ad hujusmodi submissiones,
ut præmittitur, faciendas compulerint,
& quoscumque dantes in prædictis vel aliquo
prædictorum, consilium, auxilium vel favorem,
singulas personas, excommunicationis, collegia
& universitates, interdicti sententiis ipso facto
decernimus subjacere. Prælati vero, religiosi,
clerici, & personæ ecclesiasticæ, qui vel quæ præ-
sentem constitutionem, & alia jura super hoc
edita non servaverint, pœnas super hoc in-
flictas ipso facto noverint incurrisse. Præ-
sentem autem constitutionem per suffraganeos
nostros in suis synodis semel, & per rectores
ecclesiarum in suis ecclesiis quolibet anno,
sub pœna ingressus ecclesiæ, quam, non
parendo, ipso facto incurrant, præcipimus
publicari.

XI. Interpretatio cuiusdam statuti.

* deest con-
firmantes,
aut aliquid
simile.

Sacro approbante concilio* statutum nostrum
olim editum in concilio Nogarolensi quod incipit.
Statuimus quod si quis vel si quæ violenter
occupaverint bona, res ecclesiæ, vel ecclesiarum
parochialium, vel retinuerint occupata, &c.
declaramus, omnes & singulos utriusque
sexus, qui post dictum statutum, bona, jura,
vel res ecclesiarum, quæ eisdem competunt
vel debentur, de consuetudine vel de jure,
quoad proprietatem vel possessionem, aut quoad
utrumque, qui retinuerint, requisiti occupaverint
ea, subtraxerint prædicta, vel

aliquid prædictorum, ipsis ecclesiis vel personis
ecclesiasticis: ipso facto in pœnas dicti
statuti incidisse. Mandantes dictas pœnas
in dictis personis & locis, usque ad congruam
satisfactionem, inviolabiliter observari.

XII. Excommunicatio contra occupantes bona
vel res ecclesiarum.

Statuimus quod quicumque utriusque sexus,
bona, res, vel jura ecclesiarum, quæ eisdem
de jure vel consuetudine competunt vel debentur,
quoad possessionem vel proprietatem, con-
junctim vel divisim, occupaverint, vel retinuerint
requisiti, vel in præmissis dederint consilium
vel favorem, eo ipso excommunicationis
sententiam incurrant. Si autem domini locorum,
vel eorum locum tenentes, consules, jurati,
prædicta faciunt, ubi prædicta facta fuerint,
vel aliquod de prædictis: nisi fecerint dari,
restitui, vel emendari, requisiti, ipso facto
sunt suppositi ecclesiastico interdicto.

** CONCILIUM PARIENSE.

Ex chronico S. Dionysii, edito a doctissimo & religiosissimo viro R. P. Luca Dacherio Benedictino.

ANNO
CHRISTI
1290.

M. CC. XC. Hoc anno missi fuerunt a curia Romana
duo legati in Franciam, quorum nomina,
domnus Girardus, & domnus Benedictus, qui
convocatis omnibus prælati ejusdem regni,
tenuerunt concilium in ecclesia B. Genovefæ Parisius.
Hæcenus chronicon.

CONCILIUM SALTZBURGENSE

de Hospitaliorum, Templariorum & Teutonico-
rum ordinibus conjungendis, celebratum anno
Domini M. CC. XCI. tempore Nicolai papæ
quarti.

ANNO
CHRISTI
1291.

Qua occasione hæc synodus indicta, quidque in ea
gestum fuerit, Eberhardus hujus temporis scrip-
tor in suis annalibus, apud Henrici Canisii primum
tomum editarum antiquitatum extantibus, ita descri-
bit: Anno millesimo ducentesimo nonagesimo primo,
civitas Akaron, quam solum habebant Christiani in
terra sancta, obsessa est per Soldanem Babylonensem,
& per quadraginta dies & noctes sine intermissione
impugnata, capta est, & ibidem multa Christianorum
millia & capta sunt & occisa: aliqui autem per
navigium fugerunt. Et quia multorum erat opinio,
quod si fratres domorum ibidem, scilicet Hospitalarii,
Templarii, & Teutonici, & reliquus populus omnino
concordasset, civitas capta non fuisset: mandavit
papa Nicolaus omnibus patriarchis, archiepiscopis,
episcopis, & aliis prælati, ut concilia provincialia
celebrarent, & deliberarent qua ope vel consilio
eidem terræ possit subveniri. Et per concilium
habitum Saltzburgæ, rescriptum fuit domino papæ
& consultum, ut prædicti tres ordines convenirent
ad unum ordinem, melioribus eorum observantiis
in unum redactis: & quod ad succursum ejusdem
terræ sanctæ, rex Romanorum cum principibus
vocaretur. Qui nunci antequam venissent ad curiam,
papa mortuus est: & sic hoc negotium remansit
infectum. Hæc Eberhardus.

Qua sequuntur statuta Chunradi Saltzburgensis

ANNO
CHRISTI
1291.

archiepiscopi, accepit Binius a Gresero manuscripta, & in tomis totius appendice collocavit. Cumque concilii locum aut tempus designatum non haberent, huic attribuenda concilio duxit.

Hæ sunt constitutiones domini Chunradi, venerabilis archiepiscopi ecclesiæ Saltzpurgenfis.

I. De contractibus matrimonialibus.

Contractibus matrimoniorum, qui nonnunquam contra eorundem honestatem, ac juris prohibitionem, in grave animarum periculum clandestine celebrantur, salubriter occurrere cupientes: prioribus statutis super hoc editis adjicimus, & de consilio sacre synodi statuente, irrefragabiliter ordinamus, ut quodcumque sponsalia seu matrimonia contrahantur, non minus quam sex personæ honestæ, ac fide dignæ, de vicinia & saltem parochia amborum, vel alterius contrahentium, aut loci in quo contractus agitur, inter quas ad minus tres virilis sexus habeantur. Et in ipso contractu debent presentibus adhiberi, quæ non sunt de contrahentium familia, vel eisdem in una domo cohabitantes, seu domus, in qua fit contractus hujusmodi, inquilinæ. Quod si secus fuerit attentatum, contrahentes, operam dantes, sive scienter presentiam exhibentes, & sponte in suis domibus hæc fieri patientes, sententiam excommunicationis, quam & in his scriptis in eos ferimus, incidant ipso facto, in quos etiam alias*, pro iusto nostri motus arbitrio, animadverti pœna, quæ plus timeatur, volumus & debemus: quam sententiam absolutionis nobis duximus reservandam. Volumus etiam, ut post contracta quocumque modo sponsalia, vel matrimonia, ipsi contrahentes, vel aliqui de ipsorum mandato speciali, contractum hujusmodi infra mensem, a die ejusdem numerandum, plebano vel plebanis ipsorum contrahentium, seu, si copia ipsorum haberi non poterit, vicariis eorundem, duabus vel tribus personis idoneis presentibus, debeant publicare. Contravenientes, sententiam excommunicationis, quam in his scriptis pronuntiamus, involvi volumus ipso facto, alias, pro excessus gravitate, per nos acrius puniendos: eorundem absolutione nobis libere reservata.

II. De clericis officialibus.

Iuris vestigiis inherentes, in hac sacra synodo denunciamus publice, & sub pœna clericalis privilegii prohibemus, ne clerici religiosi vel sæculares, cujuscumque ordinis, vel prælaturæ, procuraciones sæculares, sub quibuscumque principibus, vel aliis laicis assument, seu ante assumptas retinere præsumant: ne sub nomine pignoris, vel quocumque colore quæsit, sint actores, procuratores, conductores, justitiarum, vicecomites, præpositi, administratores, officiales, quocumque vocentur nomine, in civilibus, vel ministris: quia nemo militans Deo se debet negotiis secularibus implicare. Si qui vero juris & nostræ prohibitionis transgressores, hæc vel aliquid horum de novo assumpserint, seu ante assumpta non deposuerint statim, per omnia, & in totum: ipso jure sententiam excommunicationis incurrant, absolutione nobis, si digne penituerint & satisfecerint, reservata. In qua excommunicatione si per mensem animo perstiterint indurato, ipsos ex tunc a beneficiis, dignitatibus, personatibus, & administrationibus ecclesiasticis quibuscumque, ac omni privilegio clericali, exutos & privatos esse volumus ipso facto, nec ad ea vel similia in posterum aliquatenus admittendos: punitionem illorum, qui ante hanc nostram ordinatio-

nem (quam extra Salisburgensem, Chiemensem, Boumbergensem, Gaizensem archidiaconatus extendi ad præsens volumus) hujusmodi prohibita illicitè gerere præsumperint, nostræ distinctionis judicio reservantes.

III. De secta vagorum scholarium.

Licet contra quosdam sub vagorum scholarium nomine discurreres, scurriles, maledicos, blasphemos, adulationibus importune vacantes, qui se clericos in vituperium clericalis ordinis profitentur, nonnulla pio zelo pro salubri eorum correctione emanaverint instituta: ex his tamen nullus fructus aut modicus jam provenit. Publice nudi incedunt, in furnis jacent, tabernas, ludos, & meretricies frequentant, peccatis suis victum sibi emunt, inveterati sectam suam non deserunt: sic ut de eorum correctione nullus remaneat locus spei. Ideoque prioribus statutis pro salute animarum suarum, quam quærimus, salvis: adjicimus & denunciamus in hac sacra synodo, sub pœna privilegii clericalis publice prohibentes, ne quis sectam vagorum scholarium reprobam assumat, seu in ea permaneat, vel eam exercere præsumat. Alioquin eos, qui hujusmodi sectam ante hanc nostram constitutionem temere assumptam, infra mensem, a tempore promulgationis ejusdem constitutionis numerandum, penitus non dimiserint, & illos, qui nunc assumere præsumperint, ipso facto statim omni privilegio clericali exui præcipimus & nudari: volentes, ut quodcumque a monasteriis, ecclesiis, vel clericis, cuiuscumque rei importuni aut violenti fuerint exactores, ipsis eisdem liceat nostra autoritate capere, invocato ad hoc, si opus fuerit, brachio sæculari. Et eos captos nobis vel archidiaconis nostris assignari volumus, nostro carceri, ut nobis videbitur, includendos: ut sic reatus, omne excludat privilegium in his, quos vilitas vitæ eo nec frui patitur, nec gaudere.

CONCILIVM LONDINENSE

De ejectione Iudeorum, habitum anno Christi MCCXCI. tempore Nicolai papæ IV.

ANNO
CHRISTI
1291.

De rebus in hac synodo gestis ita Bernhardo episcopo Grossetano, sedis apostolicæ legato, in Anglia nondum præfente, Londini ad V Vestmonasterium celebratum est concilium, in hoc, in primis agitur de ejectione Iudeorum, quorum erat per omnem Angliam ingens multitudo: quo sic oves ab hæres segregarentur. Itaque publico iussu est edicto, ut infra paucos dies omnes abirent cum bonis. Illi iussis concilii parentes, alii alio discesserunt. Ita profuga gens de Anglia in perpetuum exivit, misera semper alicubi terrarum peritura, usque eo dum denique deleat. Eodem in concilio Eduardus exposuit se cupere ire auxilio Christianis in Asiam: & quia res ad religionem pertinebat, voluit ut sacerdotes pecuniam suppeditarent. Postremo placuit regi, similiter atque principibus, illud iniurium iure iterato statuere, ne cui hominum liceret dare prædicia collegiis monachorum: neve liceret monachis, aut aliis sacerdotibus, emere possessiones. Supervenit tandem legatus, & una cum Ioanne Beccano archiepiscopo Cantuariensi sibi adiuncto, regem iniquitatis atque impietatis redarguit, legemque abrogare, & ecclesiis, ecclesiasticisque rebus ac personis, libertatem restituere coegit.

ANNO CHRISTI 1291.

ANNO CHRISTI 1292.

CONCILIVM MEDIOLANENSE,

Pro auxilio Terræ sanctæ ferendo congregatum anno Domini MCCXCI. tempore Nicolai papæ IV.

Acta hujus concilii ex Bernardo Corio B. oviss in annalibus describit summam his verbis: Ad diem vigesimumseptimum mensis Novembris hujus anni, Otto archiepiscopus, Mediolani in ecclesia sanctæ Teclæ, synodo provinciali episcoporum & universi cleri congregata, multa ad ecclesiasticam disciplinam revocanda constituit, ac fratre Stephanardo ordinis Prædicatorum verba ad omnes faciente, plurimos Christi fidelium, ad auxilia terræ sanctæ a Sacragenis oppressæ, auctoritate summi pontificis cruce signavit. Dedit insuper istud salubre summo pontifici consilium, ut milites Hierosolymitani una cum Templariis & Teutonicis in unum ordinem congregarentur, iidem instituti viverent, & unitis armis contra barbaros dimicaret: præfecto copiis Crucesignatorum, rege Galliarum. *Bernardus Carus historia Mediolanensis p. 2.*

SEDES VACANS.

ANNO CHRISTI 1292.

CONCILIVM ASCHAFFENBURGENSE

Provinciale, sub præsidio Gerardi Moguntini archiepiscopi celebratum anno Dom. MCCXCII. post obitum Nicolai papæ quarti, tempore interregni pontificii.

De hoc concilio ita Tribemius in chronico Hirsaugensi: Anno præscripto Gerardus archiepiscopus Moguntinus synodum provincialem suffraganeis & prælatis suis in Aschaffenburg celebrandam indicxit, ubi convenerunt episcopi Eistetenensis, Spirensis, Augustensis, Herbipolensis, Bambergensis, Hildesheimensis, & Vormaticensis, cum aliis multis abbatibus, præpositis, decanis, atque presbyteris, qui multa & varia in negotiis ecclesiasticis utilia statuerunt.

ANNO CHRISTI 1292.

** SYNODVS CICESTRENSIS.

Ex tomo II. collectionis Anglicanæ.

Statuta & adjectiones domini Gilberti Dei gratia Cicestrensis episcopi, publicata in majori ecclesia Cicestrensi, in synodo ibidem celebrata, in die S. Callisti papæ, anno Domini MCCXCII.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. Ne animalia ponantur in cæmeteriis ad pascendum.
2. Quod in oblationibus devotio populi non restringatur.
3. Excommunicati sunt ipso facto detentores decimarum.
4. Quod parochiani silentes audiant Missam.
5. Quod sepultura non fiant in ecclesiis & cancellis.
6. Ne trunci erigantur in ecclesiis sine episcopi licentia.
7. Ut hæc constitutiones quater in anno publicentur.

CAPITVLA.

I. Ne animalia ponantur in cæmeteriis ad pascendum.

Licet humana fragilitas quemlibet ad affectandum & assequendum bona temporalia diversis malis, Concil. general. Tom. XI.

Allicit: ad hoc tamen homini a Deo datur discretio, ut cum auditus huius, maxime per ea quæ honestatem decet, a rationis tramite per devium non abducatur. Cum ergo ecclesiarum sanctuarii, quæ populariter cæmeteria nominantur, sicut frequenter nostris auribus inculcatur, nec tantum per laicorum, verum etiam, quod detestabilis est, per rectorum, vicariorum, & sacerdotum parochialium, cupiditatem nefariam, porcis, equis, bobus, ovibus, & aliis animalibus, sub prætextu herbagii inibi crescentis, Dei & ecclesiæ reiecta reverentia conculcentur; & sanctorum forte corpora, quorum aliqua in iisdem cæmeteriis fas est credere sepeliri, execrabili effusione fædentur (quod præsertim defunctorum parentibus & amicis merito cedere poterit in horrore.) Nos igitur, tantæ temeritatis & detestandæ cupiditatis audaciam frænum moderaminis volentes imponere, sub Divinæ & nostræ maledictionis interminatione duximus statuendum: ne quis litteratus, vel laicus, talia deinceps attentare præsumat: hoc tantum adiecto moderamine, quod rectoribus, vicariis, & sacerdotibus parochialibus, quibus non est aliunde pastura sufficiens, tempore quo agnos suos colligunt decimales; & ab illo tempore, tantummodo per quindenam, liceat eosdem agnos immittere nutriendos. Quod si forte secus contigerit fieri, ex contemptu, vel per negligentiam, aut malitiam eorum, quibus parochiali consuetudine claudendi cæmeterium, divisim vel coniunctim onus incumbit: ipsos, qualitercumque status conditione præfulgeant, domino rege & eius liberis dumtaxat exceptis, a tempore notificationis præsentis statuti, excommunicationis sententiæ tamdiu volumus subiacere, quousque terminos vel limites clausuræ cæmeterii, qui ipsos contigerint, refecerint competerent.

B II. Quod in oblationibus devotio populi non restringatur.

Habet hoc proprium antiqui hostis invidia, ut, ipso suadente, frequenter ea quæ ad animarum remedium pertinent & salubrier ordinantur, per malorum machinationes in noxam miserrime permutantur. Quod & his temporibus, (utinam futuris sæculis reservatis) in hac nostra diocesi, proh dolor! vulgariter asseritur inveniri: dum quidam maledictionis filii, in nubentium solenniis, in mulierum purificationibus, & aliis, in quibus ipse Deus in ministrorum suorum personis oblationum solebat libamine præclare honorari, ad unius oblationem denarii devotionem populi restringere sunt moliti; residuum oblationis fidelium, suis, prohibito, vel alienis, usibus applicantes. Diverforum igitur his damnabilibus consiliis, salubre repagulum opponere cupientes, & in ipsis qui non respiciunt, laqueum injicere, quem miseris misere tetenderunt: nil novum statuentes, sed antiquorum canonum sancta in medium deducentes, universos & singulos instigatores, per quorum nefanda consilia, ecclesiis, vel ipsarum rectoribus, vicariis, aut ministris ipsius, quicquam subtraheret honoris vel commodi consueti, synodi declaratione præsentis pronunciamus, vinculo excommunicationis, ex concilio Oxoniensi damnatos, & involutos: reservata nobis absolutione eorum præterquam in mortis articulo, quousque ministerio in contrarium laborante, ecclesiis devotio popularis fuerit efficaciter restituta.

al. præcilia deinceps attentare præsumat: hoc tantum adiecto moderamine, quod rectoribus, vicariis, & sacerdotibus parochialibus, quibus non est aliunde pastura sufficiens, tempore quo agnos suos colligunt decimales; & ab illo tempore, tantummodo per quindenam, liceat eosdem agnos immittere nutriendos.

al. popularitrix hon.

al. univ. hujusmodi in d.

ANNO
CHRISTI
1191.

archiepiscopi, accepit Binius a Grefero manuscripta, & in tomis tertii appendice collocavit. Cumque concilii locum aut tempus designatum non haberent, huic attribuenda concilio duxit.

Hæ sunt constitutiones domini Chunradi, venerabilis archiepiscopi ecclesiæ Saltzpurgenfis.

I. De contractibus matrimonialibus.

Contractibus matrimoniorum, qui nonnunquam contra eorumdem honestatem, ac juris prohibitionem, in grave animarum periculum clandestine celebrantur, salubriter occurrere cupientes: prioribus statutis super hoc editis adjicimus, & de consilio sacre synodi statuentes, irrefragabiliter ordinamus, ut quodcumque sponsalia seu matrimonia contrahuntur, non minus quam sex personarum honestarum, ac fide dignarum, de vicinia & saltem parochia amorum, vel alterius contrahentium, aut loci in quo contractus agitur, inter quas ad minus tres virilis sexus habeantur. Et in ipso contractu debent pro testibus adhiberi, quæ non sunt de contrahentium familia, vel eisdem in una domo cohabitantes, seu domus, in qua fit contractus hujusmodi, inquilinæ. Quod si secus fuerit attemptatum, contrahentes, operam dantes, sive scienter præsentiam exhibentes, & sponte in suis domibus hæc fieri patientes, sententiam excommunicationis, quam & in his scriptis in eos serimus, incidant ipso facto; in quos etiam alias*, pro justo nostri motus arbitrio, animadverti pœna, quæ plus timeatur, volumus & debemus: quam sententiam absolutionis nobis duximus reservandam. Volumus etiam, ut post contracta quocumque modo sponsalia, vel matrimonia, ipsi contrahentes, vel aliqui de ipsorum mandato speciali, contractum hujusmodi infra mensem, a die ejusdem numerandum, plebano vel plebanis ipsorum contrahentium, seu, si copia ipsorum haberi non poterit, vicariis eorumdem, duabus vel tribus personis idoneis presentibus, debeant publicare. Contravenientes, sententiam excommunicationis, quam in his scriptis pronuntiamus, involvi volumus ipso facto, alias, pro excessus gravitate, per nos acriter puniendos: eorumdem absolutione nobis libere reservata.

II. De clericis officialibus.

Iuris vestigiis inherentes, in hac sacra synodo denunciamus publice, & sub pœna clericali privilegii prohibemus, ne clerici religiosi vel sæculares, cuiuscumque ordinis, vel prælaturæ, procuraciones sæculares, sub quibuscumque principibus, vel aliis laicis assumant, seu ante assumptas retinere præsumant: ne sub nomine pignoris, vel quocumque colore quaesito, sint actores, procuratores, conductores, iustitiarum, vicecomites, præpositi, administratores, officiales, quocumque vocentur nomine, in civilibus, vel ministris: quia nemo militans Deo se debet negotiis sæcularibus implicare. Si qui vero juris & nostræ prohibitionis transgressores, hæc vel aliquid horum de novo assumpserint, seu ante assumptam non deposuerint statim, per omnia, & in totum: ipso jure sententiam excommunicationis incurrant, absolutione nobis, si digne penituerint & satisfecerint, reservata. In qua excommunicatione si per mensem animo perstiterint indurato, ipsos ex tunc a beneficiis, dignitatibus, personatibus, & administrationibus ecclesiasticis quibuscumque, ac omni privilegio clericali, exutos & privatos esse volumus ipso facto, nec ad ea vel similia in posterum aliquatenus admittendos: punitionem illorum, qui ante hanc nostram ordinatio-

ANNO
CHRISTI
1291.

ANOM (quam extra Salisburgensem, Chiemensem, Bumbergensem, Gaizensem archidiaconatus extendi ad præsens volumus) hujusmodi prohibita illicitè gerere præsumperint, nostræ districtiōnis iudicio reservantes.

III. De secta vagorum scholarium.

Licet contra quosdam sub vagorum scholarium nomine discurrentes, scurriles, maledicos, blasphemos, adulationibus impetunt vacantes, qui se clericos in vituperium clericali ordinis profitentur, nonnulla pio zelo pro salubri eorum correctione emanaverint instituta: ex his tamen nullus fructus aut modicus jam provenit. Publice nudi incedunt, in furnis jacent, tabernas, ludos, & meretrices frequentant, peccatis suis victum sibi emunt, inveterati sectam suam non deserunt: sic ut de eorum correctione nullus remaneat locus spei. Ideoque prioribus statutis pro salute animarum suarum, quam quærimus, salvis: adjicimus & denunciamus in hac sacra synodo, sub pœna privilegii clericali publice prohibentes, ne quis sectam vagorum scholarium reprobam assumat, seu in ea permaneat, vel eam exercere præsumat. Alioquin eos, qui hujusmodi sectam ante hæc nostram constitutionem tenere assumpserint, infra mensem, a tempore promulgationis ejusdem constitutionis numerandum, penitus non dimiserit, & illos, qui nunc assumere præsumperint, ipso facto statim omni privilegio clericali exuti precipimus & nudari: volentes, ut quodcumque a monasteriis, ecclesiis, vel clericis, cuiuscumque rei importuni aut violenti fuerint exactores, ipsis eisdem liceat nostra autoritate capere, invocato ad hoc, si opus fuerit, brachio sæculari. Et eos captos nobis vel archidiaconis nostris assignari volumus, nostro carceri, ut nobis videbitur, includendos: ut sic reatus, omne excludat privilegium in his, quos vilitas vitæ eo nec frui patitur, nec gaudere.

CONCILIVM LONDINENSE

De ejectione Iudeorum, habitam anno Christi MCCXCI. tempore Nicolai papæ IV.

ANNO
CHRISTI
1291.

De rebus in hac synodo gestis ita Bernhardo episcopo Grossetano, sedis apostolicæ legato, in Angliam nondum præsentem, Londini ad V Vestmonasterium celebratum est concilium. In hoc, in primis agitur est de ejectione Iudeorum, quorum erat per omnem Angliam ingens multitudo: quo sic evas ab hæresis segregarentur. Itaque publico iussu est edito, ut infra paucos dies omnes abirent cum bonis. Illi iussu concilii parentes, alii alio discesserunt. Ita profuga gens de Angliam in perpetuum exivit, misera semper alicubi terrarum peritura, usque eo dum denique deleatur. Eodem in concilio Eduardus exposuit se cupere ire auxilio Christianis in Asiam: & quia res ad religionem pertinebat, voluit ut sacerdotes pecuniam suppeditarent. Postremo placuit regi, similiter atque principibus, illud iniurium iure iterato statuere, ne cui hominum liceret dare prædica collegiis monachorum: neve liceret monachis, aut aliis sacerdotibus, emere possessiones. Supervenit tandem legatus, & una cum Ioanne Beccano archiepiscopo Cantuariensi sibi adiuncto, regem iniquitatis atque impietatis redarguit, legemque abrogare, & ecclesiis, ecclesiasticisque rebus ac personis, libertatem restituere coegit.

ANNO CHRISTI 1291. CONCILIVM MEDIOLANENSE,

Pro auxilio Terræ sanctæ ferendo congregatum anno Domini MCCXCI. tempore Nicolai papæ IV.

Acta hujus concilii ex Bernardo Corio Bzovius in annalibus describit summam his verbis: Ad diem vigesimumseptimum mensis Novembris hujus anni, Otto archiepiscopus, Mediolani in ecclesia sanctæ Teclæ, synodo provinciali episcoporum & universi cleri congregata, multa ad ecclesiasticam disciplinam revocandam constituit, ac fratre Stephanardo ordinis Prædicatorum verba ad omnes faciente, plurimos Christi fidelium, ad auxilia terræ sanctæ a Saracenis oppressæ, autoritate summi pontificis cruce signavit. Dedit insuper istud salubre summo pontifici consilium, ut milites Hierosolymitani una cum Templariis & Teutonicis in unum ordinem congregarentur, eisdem institutis viverent, & unitis armis contra barbaros dimicarent: præfæcto copis Crucesignatorum, rege Galliarum. *Bernardus Carus historia Mediolanensis p. 2.*

SEDES VACANS.

ANNO CHRISTI 1292. CONCILIVM ASCHAFFENBURGENSE Provinciale, sub præsidio Gerardi Moguntini archiepiscopi celebratum anno Dom. MCCXCII. post obitum Nicolai papæ quarti, tempore interregni pontificii.

De hoc concilio ita Tribemius in chronico Hirfanguensi: Anno præscripto Gerardus archiepiscopus Moguntinus synodum provincialem suffraganeis & prælatis suis in Aschaffenburg celebrandam indicit, ubi convenerunt episcopi Eistertensis, Spirensis, Angultensis, Herbipolensis, Bambergensis, Hildeshemensis, & Vormatiensis, cum aliis multis abbatibus, præpositis, decanis, atque presbyteris, qui multa & varia in negotiis ecclesiasticis utilia statuerunt.

ANNO CHRISTI 1292. ** SYNODVS CICESTRENSIS.

Ex tomo II. collectionis Anglicanæ.

Statuta & adjectiones domini Gilberti Dei gratia Cicestrensis episcopi, publicata in majori ecclesia Cicestrensi, in synodo ibidem celebrata, in die S. Callisti papæ, anno Domini MCCXCII.

TITVLI CAPITVLO RV M.

1. Ne animalia ponantur in cæmeteriis ad pascendum.
2. Quod in oblationibus devotio populi non restringatur.
3. Excommunicati sunt ipso facto detentores decimarum.
4. Quod parochiani silentes audiant Missam.
5. Quod sepultura non fiant in ecclesiis & cancellis.
6. Ne trunci erigantur in ecclesiis sine episcopi licentia.
7. Ut hæc constitutiones quater in anno publicentur.

CAPITVLA.

1. Ne animalia ponantur in cæmeteriis ad pascendum.

Licet humana fragilitas quemlibet ad affectandum & assequendum bona temporalia diversis malis, Concil. general. Tom. XI.

Alliciat: ad hoc tamen homini a Deo datur discretio, ut cum auditus huius, maxime per ea quæ honestatem decent, a rationis tramite per devium non abducat. Cum ergo ecclesiarum sanctuariorum, quæ populariter cæmeteria nominantur, sicut frequenter nostris auribus inculcatur, nec tantum per laicorum, verum etiam, quod detestabilis est, per rectorum, vicariorum, & sacerdotum parochialium, cupiditatem nefariam, porcis, equis, bobus, ovibus, & aliis animalibus, sub prætextu herbæ inibi crescentis, Dei & ecclesiæ reiecta reverentia conculcentur; & sanctorum forte corpora, quorum aliqua in iisdem cæmeteriis fas est credere sepeliri, execrabili effusione fundentur (quod præsertim defunctorum parentibus & amicis merito cedere poterit in horrorem.) Nos igitur, tantæ temeritatis & detestandæ cupiditatis audeciæ frænum moderaminis volentes imponere, sub Divinæ & nostræ maledictionis interminatione duximus statuendum: ne quis literatus, vel laicus, talia deinceps attentare præsumat: hoc tantum adiecto moderamine, quod rectoribus, vicariis, & sacerdotibus parochialibus, quibus non est aliunde pastura sufficiens, tempore quo agnos suos colligit decimales; & ab illo tempore, tantummodo per quindennium, liceat eisdem agnos immittere nutriendos. Quod si forte secus contigerit fieri, ex contemptu, vel per negligentiam, aut malitiam eorum, quibus parochiali consuetudine claudendi cæmeterium, divisim vel coniunctim onus incumbit: ipsos, qualitercumque status conditione præfulgeant, domino rege & eius liberis dumtaxat exceptis, a tempore notificationis presentis statuti, excommunicationis sententiæ tamdiu volumus subiacere, quousque terminos vel limites clausuræ cæmeterii, qui ipsos contigerint, refecerint competenter.

II. Quod in oblationibus devotio populi non restringatur.

Habet hoc proprium antiqui hostis invidia, ut, ipso suadente, frequenter ea quæ ad animarum remedium pertinent & salubriter ordinantur, per malorum machinationes in noxam miserrime permutentur. Quod & his temporibus, (utinam futuris sæculis reservatis) in hac nostra diocesi, prohi dolor! vulgariter asseritur inveniri: dum quidam maledictionis filii, in nubentium solennis, in mulierum purificationibus, & aliis, in quibus ipse Deus in ministrorum suorum personis oblationum solebat libamine præclare honorari, ad unius oblationem denarii devotionem populi restringere sunt moliti; residuum oblationis fidelium, suis, pro libito, vel alienis, usibus applicantes. Diversorum igitur his damnabilibus consiliis, salubre repagulum opponere cupientes, & in ipsos qui non respiciunt, laqueum injicere, quem miseris misere tetenderunt: nil novum statuentes, sed antiquorum canonum sancta in medium deducentes, universos & singulos instigatores, per quorum nefanda consilia, ecclesiis, vel ipsarum rectoribus, vicariis, aut ministris ipsis, quæquam subtrahetur honoris vel commodi consueti, synodi declaratione presentis pronunciamus, vinculo excommunicationis, ex concilio Oxoniensi damnatos, & involutos: reservata nobis absolutione eorum præterquam in mortis articulo, quousque ministerio in contrarium laborante, ecclesiis devotio popularis fuerit efficaciter restituta.

ANNO CHRISTI 1292.

al. præcipimus statuendo.

al. populatiter honor.

al. univ. hujusmodi inf.

ANNO
CHRISTI
1292.

III. *Excommunicati sunt ipso facto detentores deci-* A
marum.

al. in his
scriptis

Item decimas a quibuscumque debitas persolvimus integraliter, sub pœna excommunicationis, quam in non plene solventes ferimus: in his scilicet declarantes cum decretali, non debere fieri, ante decimarum liberationem, saltem in prædialibus decimis, aliqualem deductionem cultura, vel collationis, vel domi alicujus conferendi mesoribus, clericis, bedellis, vel aliis communibus ministris quibuscumque, aut per animalia, aliove modo, consilio, auxilio, favore, aut conniventia: dictas debitas decimas, consumendas, dissipandas, vel minuendas esse, a quoquam clam vel palam, sub pœna eadem prohibemus. Qui autem secus egerint, partem cum Cain, cujus sequaces sunt, habebunt, & ut raptores ac sacrilegi, ab ecclesia & fidelium communione merito abjiciendi, atque adeo & haec sacra synodo maledicti.

IV. *Quod parochiani silentes audiant Missam.*

Parochianos, diebus Dominicis saltem, & aliis solennitatibus festivis, præcipimus moneri diligenter, quod in ecclesia solenniter & devote morentur, saltem dum Missa cantatur, orationibus & aliis devotionibus juxta insistendo, non discurrendo tumultuose, ut alicubi hæcenus fieri consuevit, per cœmeteria & alia loca ecclesiis contigua, ex causa non necessaria, & multoties inhonestæ.

V. *Quod sepultura non fiant in ecclesiis & cancellis.*

In ecclesiis, vel earum cancellis non fiant sepulturae indistincte, ad cuiuslibet voluntariam electionem, corporum defunctorum: villarum dominis & patronis ecclesiarum, & illorum uxoribus, rectoribus etiam & vicariis exceptis, per quos, vel per quas accreverit honor illis ecclesiis notabiliter & perpetuo duraturus.

VI. *Ne trunci erigantur in ecclesiis sine episcopi*
licentia.

Hæc constitutio deest in quibusdam exemplaribus.

Ne subditorum vicariorum seu sacerdotum parochialium simplicitate vel conniventia, quæ hæcenus alicubi in nostra diocesi fieri comperimus, trunci concavi de cætero in ecclesiis parochialibus vel capellis erigantur, per quod subtrahatur a Divina reverentia sive cultu devoto popularis, dum ex vero vel ficto parochianorum odio, eisdem truncis malitiose vel damnablem imponunt, quod Deo ministrantibus in altari devote consuevit offerri: hæc sacra synodali constitutione sancimus, ne qui parochiani, rectores, vel vicarii, vel sacerdos parochialis ecclesiæ curam gerens, truncos hujusmodi, vel aliud pecuniæ receptaculum cum clausura, sine nostra vel officialis nostri licentia erigant, aut consilium præstent erigentibus, aut juvamentum; sed erectos amoveant ab ecclesiis in quibus fuerint, intra octo dies a tempore notificationis, vel publicationis presentis edicti. Quod si ex contemptu, negligentia, seu quavis arte vel malitia, factum non fuerit vel omisum: extempore ipsam ecclesiam, in qua truncus huiusmodi fuerit, vel quid aliud, ut diximus, loci eius, sub interdictione manere volumus, quousque funditus evellatur & amoveatur ab ea.

VII. *Ut hæc constitutiones quater in anno publicentur.*

Istas generales sententias in singulis parochialibus ecclesiis, per earum sacerdotum, sub pœna suspensionis a Divinis, præcipimus quater in anno lingua materna publicari parochianis distincte & aperte: videlicet Dominica tertia in adventu Domini, Dominica in medio Quadragesimæ, Dominica proxima ante festum Nativitatis sancti Iohannis Baptistæ, & Dominica proxima ante festum sancti Michaelis Archangeli.

VITA

CÆLESTINI PAPÆ V.

ANNO
CHRISTI
1294.

Cælestinus V. anachoreta, Eferminus, Petrus Moroneus ante dictus, qui in monte Marcella non procul a Sulmone solitariam vitam agebat, vir sanctissimæ conversationis, a quo Cælestinorum ordo sumpsit initium, post interregnum biennii & quatuor mensium, Divina tandem ordinatione in papam electus est Nonis Iulii, anno 1294. tempore Adolphi imperatoris. Ut Perusinum proficisceretur cardinales suaserant: verum, quia aliam Caroli regis sciebat esse voluntatem, Aquilam se convertit: ubi receptus & coronatus est, incredibili hominum frequentia propter rei novitatem eodem conflente. Cardinales duodecim creavit, homines maximi meriti, inter quos duo eremitæ fuerunt. Verum cum & propter oneris magnitudinem & rerum inexperientiam parum idoneus huic fastigio sibiipsum videretur, abdicare se magistratu constituerat. Adeo namque facilis & benignus erat, ut nihil unquam ulli petenti recusaret, & quandoque duobus idem annueret. Quod abdicacionis consilium tam vehementer urgebat & promovebat cardinalis Cjaetanus: ut tamen Carolus rex Neapolim secum perduxisset Cælestinum, quo illum de ea sententia dimoveret, ille tandem sexto sui pontificatus mensis propria sponte suæ dignitati cederet. Ad solitudinem excusso onere rediens, successores mandato in arcem Fumonis coniectus est, ubi morore animi confectus xiv. Kalendas Iulii obiit. A Clemente V. in sanctorum numerum propter miracula relatus est. *Hæc Platina & Trubemius.* Pergratum fuerit lectori, si quæ de hoc pontifice scriptor huius temporis Eberhardus refert in annalibus anno 1290. hic subiungam. Mortuo, inquit, Nicolao IV. vacavit se des apostolica propter discordiam cardinalium plusquam tribus annis, & tandem iidem cardinales, ut creditur, nutu Divino concordaverunt in quemdam virum rectum & religiosum, qui in cella sua per quadraginta annos & amplius sub regula B. Benedicti strenue vixerat, qui electus, Cælestinus est vocatus: & cum educeretur e cella, nullum equum tunc & etiam postea ascendere voluit, sed tantum asellum, exemplo Domini venientis Hierosolymam, equitavit. In via etiam transeundo Dominus per eum multa miracula fecit; qui licet miræ sanctitatis existeret, tamen adeo simplex erat, quod petentibus concedenda & non concedenda concessit. Et cum consideraret quod consuetum silentium & abstinentiam, quæ in claustro servaverat, propter intolerabilem rerum curam, tenere non potuit in papatu: renunciare eidem præsulatui cogitavit. Et cum sapientem esset opinio, quod papa non posset cedere, talem constitutionem edidit, quod papæ possint cedere, tam præsens, quam futuri: dicens, quod de plenitudine potestatis eandem constitutionem facere bene possent. Quæ facta, statim cessit, & electus est ipse Benedictus cardinalis, qui vocatus est Bonifacius: qui statim post creationem suam, omnes gratias & concessiones, quas prædecessor suus fecerat, revocavit. Et omnis populus, propter evidentem sanctitatem, prædictum Cælestinum libenter habuisset pro papa: sed dominus Bonifacius ipsum recluserit, ne schisma fieret, si a populo raperetur. Post autem duos annos idem Cælestinus mortuus est, & dicitur quod Dominus per eum multa miracula operetur, & sepultus est in monasterio sancti Antonii Fertentini.

CONCI-

** CONCILIVM SALMVRIENSE.

Iam editum in metropoli Turonensi, & nunc collatum
cum Mss.

Concilium apud Salmurum celebra-
tum die Dominica post festum S.
Michaelis in Monte Gargano,
anno Dom. MCCLXXXIV.

TITVLI CANONVM.

1. *Contra vestium superfluitatem.*
2. *De absolutione ab excommunicatione in morte.*
3. *Contra redimentes peccata per pecunias.*
4. *De confessionibus audiendis contrahentium.*
5. *De decimis.*

PRÆFATIO.

AD honorem Dei, & ecclesiarum utilitatem
provincia Turonensis, cui autore Domino
presidemus, necnon pro corrigendis excessibus sub-
ditorum, & moribus reformandis: vocatis venerabi-
libus fratribus suffraganeis nostris, capitulis, abbati-
bus, & aliis qui fuerant evocandi, concilium provin-
ciale apud Salmurum, Andegavenſis diœcesis, die
Dominica post festum beati Michaelis in monte Gar-
gano, cum diebus Lunæ & Martis sequentibus, duxi-
mus celebrandum: in quo, de prædictorum fratrum
nostrorum consilio & assensu, ordinavimus capitula
quæ sequuntur.

CANONES.

I. *Contra vestium superfluitatem.*

Sicut in Carthaginensi concilio legitur,
& habetur, clericus professionem suam
habitu & incessu probet: & ideo nec vesti-
bus, nec calcamentis decorem quærat.
Miramur sane quosdam monachos, abba-
tes, priores, & alios etiam religiosos, qui se-
cundum suorum instituta majorum, capas
clausas, & de panno nigro deferre tenentur,
transfigurato habitu honicas & clochas, nec
de pannis nigris, sed coloratis, fulgidis &
preciosis, deferre præsumunt, non absque
gravi scandalo, & regularis disciplinæ &
Divinæ majestatis offensa. Quapropter ra-
lia de cætero fieri prohibemus: contrarium
vero facientes gravi animadversione per
locorum ordinarios multari præcipimus
& puniri.

II. *De absolutione ab excommunicatione in
morte.*

Cum excommunicatis in mortis pericu-
lo constitutis absolutionis beneficium, se-
cundum formam canonum non debeat de-
negari: quia tamen circa eorum absolutionem,
propter sacerdotum simplicitatem &
imperitiam, frequenter errari contingit: ut
saluti morientium, & utilitati superstitum
salubriter consulatur, formam juri conso-
nam circa talium observationem præcipi-
Concil. general. Tom. XI.

mus observari: scilicet, ut si pro judicato,
vel manifesta offensa, petens absolvi, ex-
communicatus fuerit, si de illis potest satis-
facere in præſenti, non aliter relaxetur
sententia, nisi prius de judicato vel offensa
fuerit satisfactum. Si vero non possit satis-
facere in præſenti, recepta cautione ido-
nea, pignorum scilicet, vel fidejussorum de
satisfaciendo de judicato vel offensa, sen-
tentia relaxetur. Si vero offensa dubia fue-
rit, recepta cautione idonea de satisfaciendo,
si eam apparuerit esse manifestam: pro
simplici vero contumacia, recepta cautio-
ne juratoria de parendo juri, sententia rela-
xetur. Vbi tamen cautionem idoneam exigi
supra præcepimus: juratoriam, si alia præ-
stari non possit, in hoc casu sufficere decla-
ramus. Qui vero forma præscripta non ob-
servata, excommunicatum pro judicato
vel offensa absolverit: ei pro quo lata erat
sententia, de suo satisfacere, autoritate præ-
sentis concilii, teneatur.

III. *Contra redimentes peccata per pecunias.*

Ex cupiditate, quæ omnium malorum ra-
dix est, procedit quod plerique archidiaconi,
decani, & archipresbyteri provinciæ Tu-
ronensis, ecclesiastica jurisdictione utentes,
& quod est verius, abutentes: pro corrigendis
excessibus, & criminibus puniendis, vi-
delicet adulterio, fornicatione, incestu, &
aliis excessibus, in quibus maxime iidem
archidiaconi & alii inferiores dispensare
non possunt, a clericis & laicis penam pec-
uniariam contra canonum prohibitionem
exigunt & extorquent. Quæ de cætero fieri
prohibemus, statuentes, ut ad justum diœ-
cesani sic exacta restituere teneantur: salvo
tamen eis, si quid circa correctionem talium
excessuum eidem competat de consuetudine
approbata.

IV. *De confessionibus audiendis contrahentium.*

Prohibemus etiam ne archidiaconi, decani,
& archipresbyteri jurisdictionem ecclesiasticam
exercentes, clericos cursores, & quasi exploratores,
ad audiendas confessiones contrahentium, per archidiaconatus,
decanatus, archipresbyteratus suos, de cætero
teneant: nec ad relationem eorum, literas sigillent,
ac si in eorum præſentia factæ fuissent: decernentes,
si aliter factum fuerit, tales processus & literas
nullius esse momenti.

V. *De decimis.*

Grave gerimus & molestum, quod plerique
barones & alii nobiles, & ignobiles etiam,
necnon baillivi, feneschalli, & alii sæcularum
justitiam exercentes, ad decimas quas in
signum universalis domini universonum
dominus sibi retinuit, easdē deputans Levitis

Rrrr ij &

ANNO
CHRISTI
1294.

& ministris in templo suo deservientibus, A jure hereditario possidendas ad manus suas faisinant; & impedimenta varia, non sine Divinæ majestatis offensa, & in personarum ecclesiasticarum grave præjudicium, apponere non venturum. Quapropter autoritate præsentis concilii monemus omnes & singulos temporalem jurisdictionem exercentes, ut personas ecclesiasticas super decimis, de quibus ut de suis in possessione pacifica nomine beneficiorum suorum per annum exiterint, de cætero aliquatenus sine autoritate judicis ecclesiastici non molestant, nec impedimentum apponant, occupando, faisiendo, manum apponendo, vel alias inhibendo subditis suis ne recipiant ad firmam, vel alias impediendo quo minus decimas tales & earum fructus percipiant, donent, vel tradant ad firmam, vel vendant, secundum quod eisdem personis ecclesiasticis videbitur expedire. Qui vero post mensem a tempore publicationis præsentis concilii contrarium fecerint, ipso facto excommunicationis sententiam se noverint incurfuros.

Datum apud Salmurum, die Martis post festum beati Michaelis in Monte Gargano, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo quarto.

ANNO
CHRISTI
1294.

VITA ET EPISTOLÆ
BONIFACII PAPÆ VII.
VVLGO VIII.

Bonifacius VIII. patria Anagninus, antea Benedictus Cajetanus vocatus, Neapoli ipsa vigilia Nativitatis, vir doctrina quidem insignis, & rerum experientia laudabilis, verum supra modum ambitiosus & arrogans, in locum Cælestini sese pontificatu abdicantis subrogatus est anno Christi 1294. tempore Adolphi & Alberti imperatorum. Nactus pontificatum, indulta & favores per prædecessores suos Cælestinum (quem metu futuri schismatis, teste Eberhardo, recludi mandavit) & Nicolaum concessa, abrogavit. Gibellinos persecutus, contra Columnenses implacabile odium concepit: ex quorum familia duo cardinales schismatici per ipsum denunciati sunt, & omnibus thesauris spoliati. Præneste obsidione cingit, ac diripit; idem quoque ad Zagalarum & Columanum fecit. Sciarra Gibellinorum patronus, pontificis furorem declinans, in piratas incidit. Omnium apostolorum & evangelistarum, item quatuor doctorum ecclesiæ, festa sub duplici officio celebrari instituit. Sexum librum decretalium compilari jussit. Eugubium, quæ Gibellinorum auspiciis ab ecclesia defecerat, recuperavit. Alberto Austriae duci imperii confirmationem bis terque petenti denegavit. Reate existens, cum vehementi terræmotu multa ædificia ruinam passa fuissent, ipse sibi in medio prati domum ligneam construere jussit. Aliquot cardinales creavit. Anno 1300. mense Decembri annum Iubilæum instituit, quem annum sanctum vocant, ut centesimo quoque anno celebraretur. Hæresin Fraticellorum, sacramenta & potestatem ecclesiasticam contemnentiū, promiscuos concubitus exercentium, animarum purgatarum beatitudinem ad extremum judicii diem uf-

que differri docentium, condemnavit. Corpus cujusdam Hermannii, qui, ut scribunt Platina & Sanderus, Fraticellorum dux erat, Ferrariz exhumari & cremari jussit, licet pro sancto coleretur. Patrimonii S. Petri administrationem Carolo Valesio comiti concedidit. Philippum IV. cognomine Pulcrum, Franciæ regem, ob violatum jus gentium juste excommunicavit. Nam cum Apanensem episcopum sedis apostolicæ legatum ideo in carcerem conjecisset, quod cum ad expeditionem Hierosolymitanam additis quibusdam minis exhortatus fuisset, monitusque a Bonifacio, ut sub pœna depositionis legatum dimitteret: rex, teste Antonino, non modo non paruit, sed etiam vias inter Franciam & pontificem interclusit. Convocatis prælatis & nobilibus Francorum rex coram abbate Cisterciense a sententia pontificis appellavit: sed abbas interpositam appellationem non acceptavit. Conducit ergo, injuriam sibi illatam ulturus, Sciarra Columnensem e manibus piratarum a se redemptum, eumque cum Nogaratio Gallo equite Romam misit: qui noctu Anagniam ingressus, pontificem nihil metuentem & pontificalibus indutum inveniens, Domino disponente, ob dignitatem sedis apostolicæ non est ausus mittere in eum manus, sed prædæ cum suis triduo vacans papam custodiæ commisit. Liberatus autem post triduum a civibus, Romam rediit, ubi confectus tædio & mœrore trigesimo quinto die post moritur, anno Domini 1303. v. Idus Octobris: cum sedisset annos 8. menses 9. & dies 17. in S. Petro sepultus est, in sacello quod ipse extruxerat. Pulpitum ipse quoque erigi in Laterano procurarat: ex quo excommunicationes die Iovis sancto publicabantur: ubi etiam Philippus & Columnenses anathemate notati fuerant. Et, ut ait Panvinus, decretum Gregorii X. de creatione pontificis approbavit: id quod etiam Cælestinus fecerat.

ANNO
CHRISTI
1294.

Errat Elinus. Tatum abest, ut Philippus juste excommunicatus fuerit, ut ne fuerit quidem excommunicatus. Vide infobervationem nostram ad concil. Rom. ann. 1302.

I. AD ROBERTVM ARCHIEPISC.
CANTVARIENSEM.

Vt præsentet regi litteras quas sibi mittit pro Scotis.

Bonifacium episcopum servus servorum Dei venerabili fratri archiepiscopo Cantuariensi salutem & apostolicam benedictionem.

Frequens & inculcata fide dignorum assertio, ac fama divulgantis eloquium, nostro patefecerunt auditui excessus, molestias, turbationem, damna, injurias & jacturas, per carissimum in Christo filium nostrum Eadvardum regem Angliæ illustrem, & officiales, ac gentem ipsius, contra regnum Scotiæ ac prælatos, & clericos, & personas ecclesiasticas, religiosas & sæculares, necnon ecclesias, monasteria, & alia religiosa loca, & habitatores & incolas dicti regni, & bona eorum etiam, attentata. Nosque nolentes, sicut nec debemus, talia sub dissimulatione transire, regem ipsum per litteras nostras, quas tibi mittimus per te præsentandas eidem, seriosus, hortamur, ut episcopos, clericos, & personas ecclesiasticas dicti regni, quos adhuc tenere dicitur captivos, restitui faciat pristinæ libertati, & officiales revocet, quos in eodem regno asserit posuisse, atque ad præsentiam nostram suos mittat procuratores & nuncios, cum omnibus iuribus & munitis suis, si crederit in præfato regno, vel aliqua ejus parte, ins aliquid se habere. Nihil minus lites, quæstiones, & controversias quassibet, inter ipsum regem & prælibatum regnum Scotiæ, ac prælatos, clericos, & personas seculares

res ejusdem regni subortas, & quæ possunt in posterum ex quibuscumque causis præteritis exoriri, totumque negotium ad decisionem & determinationem sedis apostolicæ, per dictas nostras reducimur litteras, & etiam reservamus: ac decernimus irritum & inane, si secus scienter vel ignoranter a quocumque in hac parte attentari. Quocirca fraternitati tuæ per apostolica scripta in virtute obedientiæ, & sub pœna suspensionis ab administratione spiritalium & temporalium, districtè præcipiendo mandamus, quatenus præfatas litteras nostras eidem regi, sublato dilationis obstaculo, repræsentes: ac ipsum ad ea quæ sibi scribimus, ut in exhortationibus acquirat, efficiat animes & inducas. Diem quoque, quo sibi prædictas præsentaveris litteras, & quidquid feceris, quidve ipse responderit & fecerit in hac parte, nobis per tuas litteras patentis, harum seriem continentes, fideliter & seriose intimare procures.

Datum Anagninæ, quarto Kalendas Iulii, pontificatus nostri anno quinto.

II. AD EADV VARDVM I. ANGLIÆ REGEM.

Quod regnum Scotiae pertinet ad ecclesiam Romanam.

Bonifacius episcopus servus servorum Dei carissimo in Christo filio Eadwardo regi Angliæ illustri salutem & apostolicam benedictionem.

Scimus, fili, & longo jam temporis spatio magistra nos rerum experientia docuit, qualiter erga Romanam matrem ecclesiam, quæ te gerit in visceribus caritatis, regis devotionis affectus exuberat, reverentiæ zelus viget, quodque promptus sedis ejus verbis obtemperas, & beneplacitis acquiescis. Quamobrem firmam spem gerimus, plenamque fiduciam obtinemus, quod regalis sublimitas verba nostra benigne recipiat, diligenter intelligat, efficaciter prosequatur. Sane ad celsitudinem regiam potuit pervenisse, & in tuæ libro memorie nequaquam ambigimus contineri, qualiter ab antiquis temporibus regnum Scotiae pleno jure pertinet & adhuc pertinere dignoscitur ad ecclesiam supradictam: quodque illud, sicut accepimus, progenitoribus tuis regni Angliæ regibus, sive tibi, feudale non extitit, nec existit. Qualiter etiam claræ memoriæ Henricus rex Angliæ, pater tuus, tempore discordiæ sive belli inter ipsum & quemdam Simonem de Monteforti suoque fautores & complices suscitata, a recolenda memoriæ Alexandro, ejusdem Scotiae rege, ac ipsius Henrici genero, auxilium sibi petiit exhiberi. Et ne hujusmodi auxilium jure cujuslibet subjectionis aut debiti petiitum seu præstitum notaretur: præfatus Henricus eidem regi Scotiae suas patentis duxit litteras concedendas, per eas firmiter recognoscens prædictum auxilium recepisse, vel se recepturum, dumtaxat de gratia speciali. Præterea cum successu temporis, præfati regis Scotiae, tui fororij, tunc viventi, in tuæ coronationis solenniis habere præsentiam affectares: sibi per tuas patentis tenere litteras curasti, quod in ipsis solenniis ejus habere præsentiam non ex debito, sed tantum de gratia intendebas. Et cum etiam rex ipse pro Tindalæ ac de Poynerre terris, in regno Angliæ positis, se ad tuam præsentiam personaliter contulisset, tibi fidelitatem solitam impensurus: idem in præfatione fidelitatis hujusmodi multis tunc præsentibus, vivæ vocis oraculo publice declaravit, quod pro terris eisdem, sitis tantum in Angliâ, non ut rex Scotiae.

Cencil. general. Tom. XI.

Atque, neque pro Scotiae regno, fidelitatem exhibebat eandem; quinimmo palam extitit protestatus, quod pro regno ipso tibi fidelitatem præstare seu facere aliquatenus non debebat, utpote tibi penitus non subiecto. Tuque sic oblatam fidelitatem hujusmodi admisisti. Et tua quoque non creditur excidisse memoria, qualiter eodem rege Scotiae de medio quondam sublato, Margareta puella, nepetua, tunc minoris ætatis, herede sibi relicta, non ad te velut ad dominum pervenit custodia regni memorati: sed certi ejusdem regni proceres ad ejus custodiam extiterunt electi. Quodque postmodum dispensatione ab apostolica sede obtenta, super matrimonio contrahendo inter dilectum filium nobilem virum Eadwardum natum tuum, & Margaretam prædictam, dum viveret, si ad id proceres dicti regni accederet vel haberetur assensus: tu eisdem proceribus per tua scripta cavisse dignosceris, priusquam vellet huiusmodi matrimonio consentire, quod regnum ipsum penitus liberum, nullique subiectum, seu quovis modo submissum, in perpetuum remaneret, quodque in pristinum seu talem ipsius statum restitueretur omnino, si ex huiusmodi matrimonio contrahendo liberis non exire contingeret, ac nomen & honorem ut prius pariter retineret, tam in suis sibi servandis legibus, & præficiendis officialibus dicti regni, quam parliamentis tenendis, tractandis causis in ipso, & nullis eius incolis extra illud ad iudicium evocandis. Et quod in tuis patentibus litteris inde confectis hæc plenius & seriose contineri noscuntur. Præfata insuper Margareta de præfati luce substracta, & tandem super successione dicti regni Scotiae suborta dispensationis materia inter partes, ipsius regni proceres, metuentes sibi dictoque regno posse occasione huiusmodi præiudicium generari, non aliter ad tuam præsentiam extra ipsius accedere limites voluerunt, nisi per te patentis scripto caveretur eisdem, quod id non fiebat ex debito, sed ex gratia speciali: quodque nullum exinde ipsius regni libertatibus posset dispendium imminere. Et licet (ut dicitur) super statu ejusdem regni Scotiae, ac eius prius habita libertate, regno ipso tunc carente presidio defensoris, per ipsius regni proceres, tunc velut acephalos, & duos vel aures suffragium non habentes, sive per illum, cui præfati regni regimen, licet indebite, diceris commissum, contra morem solitum aliqua fuerint hæcenus innovata: ea tamen, utpote per vim & metum quæ cadere poterant in constantem elicita, nequaquam debent de jure subsistere, aut in ejusdem regni præiudicium redundare. Cæterum nobis nullatenus venit in dubium, quin potius certi sumus, quod cum apostolicæ sedis preceles auctoritas per suas litteras in Angliæ & Scotiae regnis simul alicui legationis committit officium exequendum, vel pro quavis causa, quam rationabilem reputat, decimæ solutionem indicit, hujusmodi apostolicæ litteræ ad præfatum Scotiae regnum se aliquatenus non extendunt, speciali prædictæ sedis privilegio Scotis indulto penitus obstantes, prout tempore felici recordationis Hadriani papæ prædecessoris nostri, tunc S. Hadriani diaconi cardinalis, & per ipsius sedis litteras simul in regnis ipsis legati, cum quo familiariter tunc eramus, contigit evidenter. Nam legatus ipse ad præfatum regnum Scotiae aliquatenus admittitur non extitit, donec per litteras speciales apostolicas sibi legationis fuit commissum officium in eodem. Præterea noscere potest regia celsitudo, qualiter regnum ipsum per beati Andree apostoli venerandas reliquias, non sine superni numinis grandi dono, acquisitum & conversum extitit ad fidei catholicæ unitatem: qualiter etiam antiquis temporibus Eboracensis archie-

Rrrr iij pifcopus,

piscopus, qui tunc erat, mota per eum super jure metropolitico adversus prælatos Scotiæ quæstione, in qua dictum antiquitus fuisse commemorat, Memento quod sumus tui, ut cætera quæ inde sequuntur silentio relinquamus, pro se sententiam obtinere nequivit: quamvis alia plura & varia, quæ in hac parte rationabiliter proponenda se offerunt, ex quibus ad hæc tibi scribenda movemur, prætereat calamus, ne inde forsitan sensibus regis tædium generetur. Hæc profecto, fili carissime, infra claustra pectoris solite considerare te convenit, & attendere diligenter, ex quibus nulli in dubium veniat, regnum Scotiæ prælibatum ad præfatam Romanam ecclesiam pertinere, quod tibi nec licet, nec licuit, in ipsius ecclesiæ ac multorum præjudicium, per violentiam subjugare, tuæque subijcere ditioni. Cum autem, sicut habet fide digna & nostris jam pluries auribus inculcata relatio, famæque præcurrentis affatibus divulgatur, tu præmissa, ut debueras, non attendens, neque debita consideratione discutens, & ad occupandum & subjugandum ditioni regis regnum ipsum, tunc regis auxilio destitutum, vehementer aspirans, & tandem ad id exercens potentia tuæ vires, venerabilibus fratribus nostris Roberto Glascuensi, & Marco Soderensi episcopis, & nonnullis clericis, & aliis personis ecclesiasticis dicti regni, ut dicitur, captis, & carceralibus vinculis traditis, quorum aliquos, sicut asseritur, squalor carceris violentus extinxit: ac etiam occupatis castris, & (prout fertur) monasteriis, aliisque religiosis locis quamplurimis dirutis, seu destructis, ac damnis gravibus ejusdem regni habitatoribus irrogatis, in ejusdem regni partibus officiales regios poluisti, qui prælatos, cæteros clericos, & ecclesiasticas ac etiam sæculares dicti regni personas, multimodis perturbare molestis & afflictionibus variis, & diversis impetere non verentur, in Divinæ majestatis offensam, sedis memoratæ contemptum, regis salutis & famæ dependium, juris injuriam, & grave scandalum fidelium plurimorum. Regalem itaque magnificentiam rogamus & hortamur attente, ac obsecramus in eo qui est omnium vera salus, quatenus solerter attendens, quod ex debito pastoralis officii nostris humeris incumbendis, ad conservanda & gubernanda solite bona juraque omnia ecclesiæ supra dictæ tenemur, quodque homini plusquam Deo deferre non possumus nec debemus, prædictos episcopos, clericos, & personas ecclesiasticas, quos adhuc carcer regius tenet inclusos, pro Divinæ & apostolicæ sedis ac nostræ reverentia (sublato difficultatis & dilationis objecto) benigne restitui facias pristina libertati, dictosque officiales de regno Scotiæ revoces memorato. Sic te in his prout speramus & cupimus, promptis & efficacibus studiis habiturum ut apud cælestem regem, pro minimis grandia rependentem, non immerito reddaris acceptior, gratior habearis, & præter laudis humanæ præconium tibi proinde proventurum, apostolicæ sedis favorem & gratiam possis uberius promereri. Si vero in eodem regno Scotiæ, vel aliqua ejus parte, jus aliquod habere te asseris: volumus quod tuos procuratores & nuncios ad hoc specialiter constitutos, cum omnibus juribus & munimentis tuis, hujusmodi negotium contingentibus, infra sex menses a receptione præsentium numerandos, ad nostram præsentiam mittere non omittas: cum parati simus tibi tamquam dilecto filio plene super præmissis exhibere justitiæ complementum, & jura (si qua habes) inviolabiliter observare. Nos enim nihil minus ex tunc lites, quæstiones, & controversias quassibet, inter te denique & regnum Scotiæ, ac prælatos, clericos & personas sæculares ejusdem, subortas, & quæ possunt in posterum ex quibusdam causis prædictis exoriri, totumque nego-

tium prædicta contingens, aut aliquid eorumdem, ad cognitionem & determinationem sedis ejusdem, præsentium tenore reducimus, & etiam reservamus: decernentes irritum & inane, si secus scienter vel ignoranter a quoquam in hac parte contigerit attentari. Datum Anagninæ v. Kalendas Julii, pontificatus nostri anno quinto.

EPISTOLA

ROBERTI ARCHIEPISCOPI
CANTVARIENSIS

AD BONIFACIUM PAPAM VIII.

Certificatio archiepiscopi domino papæ missa super negotiis Scotiæ.

Sanctissimo in Christo patri, & domino suo reverendo, si placet, domino Bonifacio Divina providentia sacrosanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ summo pontifici, suus filius devotus Robertus, permissione Divina Cantuariensis ecclesiæ minister humilis, pedum ascula beatorum, cum promptitudine juxta posse parentis mandatis papalibus ac præceptis.

Mandatum sanctæ & reverendæ paternitatis vestræ sub bulla plumbea nuper recepi, tenorem continens infra scriptum: Bonifacius episcopus, &c. Frequens & inculcata fide dignorum, &c. De verbo ad verbum recitando totam bullam proximè præcedentem. Cujus delator quosdam alias litteras apostolicas nobili principi domino Eadwardo Dei gratia regi Angliæ illustri directas, & per me ex injuncto paternitatis vestræ præsentandas, incontinenti exhibuit, quasi sub eodem contextu. Quo quidem mandato vestro, una cum litteris supra scriptis reverenter admisso, ac statim coram me recitato, præparavi sarcinuculas, vecturas, & sumptus, ex tunc de die in diem, & familiam ordinavi ad veniendum pro expositione & expeditione eorum quæ mihi per vos mandabantur ad ipsum dominum regem, qui tunc agebat in remotioribus partibus regni sui, versus Scotiam, distantibus a loco ubi mandatum vestrum, receperam per viginti vel circiter moderatas dietas. Et antequam venirem continuatis dietis cum omni festinatione ad civitatem Carleolum, quæ est in marchia Scotiæ, ingressus fuit idem rex cum exercitu suo patrem regni Scotiæ, quæ vocatur Galvedia. Cumque diligenter explorando recepissem a viris fide dignis sæcularibus & religiosis, ipsius patriæ notitiam habentibus, quod ad regem, usque ad Kriandbright in archæissimis locis Galvedie progressum, mihi tutus non patebat accessus, tamen propter Scotos sine capitis regimine existentes, & alios latrunculos prædas & sanguinem Anglorum sitientes, qui cum duce exercitus eorumdem occupaverant media loca inter Carleolum & ipsum dominum regem, distantem ab eadem civitate fere per quadraginta milliaria, cum propter victus & hospitiū defectum, qui in itinere medio, vastata tota patria, reperiri, vel per eam asportari nequibant: ego per obedientiæ necessitatem ex parte una, & per tanta pericula in tam longinquis partibus de mea diucessi & provincia, quæ ex altera nimium nos urgebant, arctatus, maxime non invento inter sæculares vel religiosos quoquam qui adventus mei causam ipsi Scotis verbo tenus, vel per litteras meas, propter mortis periculum, auderet deferre, & mihi securum conductum petere ab eisdem aliud remedium, prout potui, exquirens, direxi duos ex familiaribus meis ad dominum regem prædictum, cum litteris meis, navigio per quosdam periculosos transitus maris; significans sibi

per eandem adventum meum & ejus causam, & petens quod propter reverentiam sedis apostolicæ, cujus eram nuncius, sibi significaret, ubi, qualiter, & quando, ad eum tute accedere possem propter viarum discrimina, que sibi per eandem meas litteras nunciavi. Cujus responso ab eisdem nunciis, non minima pericula in mari & itinere eundo & redeundo evasis, per litteras regias mihi delato, quibus continebatur, quod ipse dominus rex nihil securi pro me fecit ad vitanda dicta pericula, quam quod cum domina regina uxore sua, pro qua miserat, venirem ad partes Grevvikes, ad locum ubi disposuit eidem dominæ obviare, deficiente navigio, quo una cum equis & familiaribus meis necessariis vehi possem per mare. Quod dum nuncijs mei transierunt tam periculose versus regem, venit etiam quasi continue validis & contrariis existentibus, morabar in confinijs Scotiæ, quaerendo de loco in locum victus sufficientiam potius quam abundantiam, circa sex septimanas securioris progressus ad regem opportunitate non tam dispendiose quam anxie expectando. Denique cum audirem diligentius explorando, quod idem dominus rex cum exercitu suo in redeundo versus castrum de Caerlاندروک, quod prius ceperat, in Scotia fixisset tentoria, juxta novam abbatiam Duzquer in Galvedia, maris periculo me meosac mea exponere, quam in tam longinquis partibus, quodammodo vacuis, extra meam diocesim & provinciam diutius sic languere: latitans in quibusdam locis secretis juxta mare, quod dividit Angliam & Galvediam, captata temporis opportunitate, in refluxu maris, ductus ab his quos non oportebat via transitus ignorasse, transivi per quatuor meatus aquarum maritimos cum equis & phaleris, nomine magis (ratione profunditatis aquarum) quam litoris & vivorum sabulorum introitu & exitu periculosos, & quasi inopinate veni die Veneris proximo post festum sancti Bartholomæi apostoli ultimo jam transacto ad dictum dominum regem, in medio exercitu suo tunc in pradio existentem: & quia non potuit, ut dicebat, eo die vacare, mandavit mihi illo die in fero per duos de majoribus comitibus, qui tunc assistebant ei, quod in crastino, videlicet sabbato sequente, audiret me benigne. Adveniente igitur ipso die sabbati, coram devotissimo juvene domino Eadwardo filio dicti regis, comitibus, baronibus & aliis militibus sui exercitus, in magna multitudine confluentibus, a dicto domino regi assistentibus, recitato mandato vestro prædicto mihi transmissio, litteras sanctæ paternitatis vestræ præfate domino regi directas, autoritate ejusdem mandati præsentavi eidem: quas ipse dominus rex reverenter recipiens, eas publice legi coram omnibus, & in Gallica lingua fecerat patenter exponi. Quibus auditis patienter a singulis, animavi ipsum, & induxi modis quibus potui & feci, quod vestris exhortationibus, quoad ea quæ in dictis litteris exponebantur, pareret in omnibus reverenter. Postmodum me secedente ab eo cum clericis meis ad mandatum suum, dum deliberaret super his cum dictis proceribus suis: ac demum revocato respondit mihi coram eisdem per interpositam personam sub hac forma:

Responso archiepiscopo Cantuariensi ad litteras apostolicas.

Domine archiepiscope, fecistis ex parte superioris & reverendi patris domini papæ quandam monitionem, contingentem statum & jus regni Scotiæ. Verum quia consuetudo est regni Angliæ quod in negotiis contingentibus statum ejusdem regni requiratur consilium omnium quos res tangit, ac instans negotium regni Scotiæ tangit statum & jus regni Angliæ, pluresque sunt prælati, comites, barones, & alii regni

A Angliæ proceres absentes, qui non sunt nec fuerunt in isto exercitu, quos dictum contingit negotium, quibus etiam inconsultis responderi non poterit dicto summo patri nostro, aut vobis finaliter: in hac parte intendit dominus noster rex super contentis in litteris dicti patris, quam citius poterit commode eosdem absentes, & nunc præsentem, simul consulere, & cum eisdem deliberatus tractare, ac per nuncios proprios eidem summo pontifici super his de communi eorum consilio respondere.

Quod quidem responsum idem dominus rex sic in sua præsentia nomine suo factum ratificavit, ac etiam expresse approbavit. Dum igitur cum tali responso, coram tanta multitudinem magnaturum & aliorum fide dignorum mihi facto, licentiatum divertissem ab eo, & versus propria revertissem, audivi quod idem dominus rex, statim infra quadriduum post recessum meum, rediit cum exercitu suo ad partes Angliæ: & singulis quasi de exercitu suo ad propria cum equis & armis remeantibus, idem dominus rex exercitu sic disperso, paucis cum comitantibus, & secum retentis, perendinare disposuit, ut dicebatur communiter, apud quandam abbatiam, quæ vocatur Holmcoltran, in confinijs Scotiæ supra mare. Et sic mandatum vestrum cum omni qua potui diligentia sum reverenter in omnibus executus. Valeat semper & crescat in Domino ad suæ ecclesiæ regimen apostolica celsitudo vestra.

Datum apud Ottefort, octavo Idus Octobris, anno Domini millesimo trecentesimo.

EPISTOLA

EADWARDI REGIS ANGLIÆ

AD BONIFACIUM PAPAM VIII.

Respondet Bonifacio super Scotiæ negotiis.

Sanctissimo in Christo patri domino Bonifacio, Divina, &c. Eadwardus, &c. infra scripta, non in forma nec in figura judicii, sed omnia extra judicium, pro servanda sanctæ paternitatis vestræ constantia, vobis transmissimus exhibenda.

A Ltissimus in spector cordium vestrae scrinio memorie indelebili stylo novit inscribi, quod antecessores & progenitores nostri reges Angliæ, jure superioris & directi domini, ab antiquissimis retro temporibus, regno Scotiæ, & omnibus ipsius regibus & temporibus annexis, præfuerunt, & ab eisdem pro regno Scotiæ, & ejusdem proceribus, a quibus habere volebant, legalia homagia receperunt, & fidelitatis debita juramenta receperunt. Nos juris & dominiæ possessionem continuantes hujusmodi, pro tempore nostro, eadem juramenta recepimus tam a rege Scotiæ, quam ipsius regni proceribus. Quinimmo tanti juris & dominiæ prerogativa super regnum Scotiæ & ejusdem reges gaudebant, quod regnum ipsum fidelibus suis conferrebant. Reges etiam ex justis causis amovebant, & constituerunt sub se loco ipsorum alios regnuros. Quæ proculdubio ab antiquo notoria fuisset & esse creduntur apud omnes, licet aliud forsitan paternis vestris auribus per pacis æmulos, & rebellionis filios, falsa insinuatione suggestum fuerit: a quorum machinosis & imaginariis figmentis, ut vestrae sanctitatis oculus avertatur, suppliçiter quasumus, & paternam clementiam & excellentiam devotis affectibus exoramus. Ut brevitate causa, gestis antiquorum temporum salvis, quiddam exempli causa tangamus: sub temporibus itaque Heli & Samuelis prophetarum vir quidam strenuus & insignis, Brutus nomine, de genere Trojanorum, post excidium urbis Trojane cum

cum multis nobilibus Trojanorum applicuit in quamdam insulam tunc Albion vocatam, a gigantibus inhabitatam, quibus sua & suorum seductis potentia, & occisis, eam nomine suo Britanniam, sociisque suos Britannos appellavit, & edificavit civitatem, quam Trinovantum nuncupavit, quæ modo Londinum nuncupatur. Et postea regnum suum tribus filiis suis dimisit, scilicet Loctrino primogenito illam Britanniæ partem, quæ nunc Anglia dicitur; & Albanacto filio secundo nato illam partem, quæ tunc Albanæ a nomine Albanacti, nunc vero Scotia nuncupatur; & Cambro filio juniore partem illam nomine suo tunc Cambriam vocatam, quæ nunc Vallia vocatur, reservata Loctrino regia dignitate. Itaque biennio post mortem Bruti applicuit in Albania quidam rex Hunorum, nomine Humber, & Albanactum fratrem Loctrini occidit. Quo audito Loctrinus rex Britonum persecutus est eum. Qui fugiens submersus est in flumine, quod de nomine suo Humbrus vocatur: & sic Albania revertitur ad illum Loctrinum. Item Dunvvalio rex Britonum, Scatarum regem Scotiæ sibi rebellem occidit, & terram ejus in dedicationem recepit. Item duo filii Dunvvalionis, scilicet Belinus & Brennius, inter se regnum patris sui dividerunt: ita quod Belinus senior diadema insule cum Britannia, Vallia, & Cornubia, possederit; Brennius vero sub eo regnaturus, Scotiam acciperet. Petebat enim Trojana consuetudo, quod dignitas hereditatis primogenito perveniret. Item Arthurus rex Britonum famosissimus Scotiam sibi rebellem subiecit, & penè totam gentem delevit. Et postea quemdam nomine Anselmum regem Scotiæ præfecit. Et cum postea idem rex Arthurus pud civitatem Legionum festum faceret celeberrimum, interfuerunt ibi omnes reges sibi subiecti: inter quos Anselmus rex Scotiæ, servitium pro regno Scotiæ exhibens debuit, gladium regis Arthuri detulit ante ipsum. Et successive omnes reges Scotiæ omnibus regibus Britonum fuerunt subiecti; succedentibus autem regibus Angliæ in prædicta insula, & ipsius monarchiam & dominium obtinentibus subsequenter.

ANNO
CHRISTI
1295.

*** STATVTA ET ORDINATIONES
Roberti de Vvinchelse Cantuar. archiepiscopi,
pro meliori curiæ suæ Cantuariensis regimine.

Edidit collector Anglicanus Tomo II. ex MS.
Bibliothecæ Cotton.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. Forma iuramenti iudicum.
2. Forma iuramenti examinatorum & clericorum.
3. Forma iuramenti advocatorum & procuratorum.
4. De presentia officialis, & quod se diuini non absente.
5. De presentia officialis in consistorio.
6. Quantum debet recipi pro sigillo, & a clericis pro scriptura.
7. De salario examinatoris.
8. De numero advocatorum & procuratorum, ac etiam de statu & conditionibus eorundem.
9. De locis & sedibus.
10. De pena eorum qui falsum committunt, vel testes aut instrumenta subtrahunt aut corruptum vel occultant, seu procuratoria revocari procurant.
11. Ne quis alium in officio suo supplantet.
12. De puniendo advocatos & procuratores garrulos.
13. Quod advocati aut procuratores se a consistorio non absentent, Et quod registrum suo ordine primitus expediat.
14. Quod procuratores sine advocatis causas non assument: & quod tam advocati, quam procuratores,

- A 15. & ceteri ministri, in causis pauperum, officium suum gratis impendant.
16. Ne ministri consistorii tabernas exercent.
17. De suspectis assessoribus, & advocatis clandestine procuratis.
18. Quot advocatos aut procuratores una pars habere valeat, & de dando advocatum aut procuratorem parti non habenti, & præcipue in causis tantum genibus ministros curiæ.
19. Ut originalia instrumenta partibus retrahantur.
20. Quod non rescribatur in correctionibus a denegatione articuli vel libelli.
- B 21. Quando & qualiter debeat, vel quando non debeat de subditorum negligentia ad querelas rescribi.
22. Ut in correctionibus non appelletur regulariter ad revisionem, nisi a distinctiva.
23. De impetrantibus bis tutorie vel directe super eodem gravamine.
24. Ut suggerens contra partem, eam citari procuret.
25. Ne ad gravamina generalia tutorie de facili rescribatur.
26. Qualiter examinatores se habere debeant in positionibus audiendis, & testibus examinandis.
27. De protocollo a clerico registri primitus faciend.
28. De modo procedendi in contemptibus tam contra suffraganeos quam ceteros.
29. De mittendo ad personas egregias vel alias, & de tempore hoc petendi.
- C 30. De tempore proponendi justificationes, & modo præbendi easdem.
31. Ne advocatus vel procurator in causis, testificet in eisdem.
32. De tempore contestandi, & justificandi contestationem.
33. De querelis super excommunicatione iniusta.
34. De appellationibus tutoris, a gravamine partis, & modo probandi easdem.
35. De tutoris contra episcopos & eorum officiales suggestionibus, & justificationibus super eis proponendis, & modo probandi easdem.
36. De absolutione ad cautelam.
37. Quando sit pro processu mittendum, & quando non.
38. De continuando processum processu, vel noviter inchoando.
- D 39. Si pars utraque ab eodem appellet, quæ pars alteri præferatur?
40. Ut dimissus, iurato super eodem vel alio gravamine prius illato suggerens, repellatur.
41. De eo qui appellationem directam in qua sibi datur ius, non prosequitur infra tempus.
42. De eodem.
43. Qualiter sit in appellationibus a decano vel alio commissario ad officialem interpositis procedendum.
44. De Missis in ecclesia de Arcubus in principio & in fine terminorum in ministrorum curiæ prædictæ presentia solemniter celebrandis: Et ut iidem ministri intersum exequii, & Missæ pro defunctis ipsius curiæ ministris tempore sepultura.
45. Ne iudices aut ceteri curiæ prædictæ ministri, dona vel xenia contrariis prohibitionem recipiant, aut qua scandalum generent quoquo modo.
46. De consuetudinibus observandis una cum statutis prædictis: & de pena non observantium ista statuta.
47. Terminatio & finalis conclusio statutorum.

P R Æ F A T I O.

Robertus permissione Divina Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, ad æternam rei memoriam.

AD viam nostri regiminis planius ordinandam, opportunum esse conspicimus, ab his quæ nobis incumbunt primitus inchoare: ut trabe desidie vel torporis ab oculis nostris ejecta, excessum & negligentiarum festucas ejciamus uberius ab oculis subditorum, & delictorum materia, quam a cæteris conamur excutere, a ministrabilibus & locis nostræ solitudinis primitus evellatur. In cuius viæ excogitato progressu, curiæ nostræ Cantuariensi, ad quam pro habenda justitia specia^l fiduciali recurritur, maculas & defectus, tam in personis, quam in rebus, causarum seu negotiorum processibus, & corruptelis habitis circa ea, extirpare proponimus: ut pura & incontaminata justitia, ac æquitatis congrua mansuetudo, exinde scaturiens per cætera loca provinciæ, abundantibus rivulis diffundatur. Cum igitur ipsius curiæ fama celebris, infamia nota respergi poterit, & fulgor ejus irradians obsuscari, nisi debitus rigor justitiæ inibi conservetur: sumptuosa cupiditas, & in adeundo gravis difficultas, ac etiam dilaciones superflue congruis mediis amputentur, quæ mercalim reddunt justitiam, & lites faciunt immortales. Nos ad ea cautius experienda, quæ continentur inferius deliberato consilio duximus statuenda: quibus etiam universa seriosius enucleata perstringimus, quæ prædecessores nostri tam celebris curiæ, pro reformatione temporum labentium curriculis successivis, frequentibus studiis, variisque laboribus salubriter ordinarunt: ut ad ipsam curiam in suis necessitatibus confluentes, explosis ac semotis ambagibus & obstaculis prælatis, juxta naturam & qualitatem negotiorum & causarum, celerem justitiam cum fiducia valeant reportare.

C A P I T V L A.

I. *Forma juramenti judicium.*

A Personis itaque primitus inchoantes, statuimus: ut tam officialis dictæ curiæ, quam decanus de Arcubus, suus commissarius generalis, in initio administrationis susceptæ, corporale præstent ad sancta evangelia juramentum, quod in officiis ipsis, pro suis vicibus, diligenter & fideliter se habebunt, ac favoris, odii, & cupidinis cuiuscumque tramitibus, depulsis penitus & omissis, justitiam facient plenam & puram in singulis, quatenus humana fragilitas patitur, juxta posse. Iura vero & laudabiles consuetudines & ordinationes scriptas, una cum statutis ejusdem curiæ novis & antiquis, quatenus antiqua novis

Concil. general. Tom. XI.

A non obviant, quatenus ad eos pertinent, observabunt, & ab aliis ministris ejusdem curiæ quibuscumque diligenter & fideliter facient observari. Simile quoque juramentum commissariis ipsius officialis, in sui & dicti decani absentia constitutis, similiter subeatur.

II. *Forma juramenti examinatorum & clericorum.*

Examinatores quoque ipsius consistorii de Arcubus, quos duos duntaxat, ut consuetum est, fore censemus, & clerici ad registrum & faciendas copias, ac etiam ad scribendum responsiones partium & dicta testium; deputati, juramento simili, quatenus ad eos pertinet, se adstringant, de faciendo & exequendo videlicet diligenter & fideliter, sine favore cuiuscumque, vel odio aut materia cuiuscumque inordinatæ cupidinis, quod eorum incumbit officio, & de consuetudinibus ac statutis, ut præmittitur, observandis, ac etiam de faciendo in iis est, eadem observari: ^{f. quant} quodque non erunt in adeundo difficiles, nec in ^{in iis est,} sumptibus indebite onerosi. Verba judicis. In officio tuo, pro viribus tuis, diligenter & fideliter te habebis, ac curiæ Cantuariensis ordinationes scriptas, una cum statutis ejusdem curiæ, novis & antiquis, quatenus antiqua novis non obviant, observabis.

III. *Forma juramenti advocatorum & procuratorum.*

Advocati etiam & procuratores prædicti consistorii generales, jurent similiter formam scriptam ibidem: hoc addito, si non continentur in ea, quod consuetudines & statuta prædicta, quatenus ad eos pertinent, observabunt, & quod factum in judicio non proponent, nisi quod verum & iustum, prout informabuntur a partibus, esse credunt. Quodque in informationibus recipiendis a partibus, veritatem facti ab eisdem cum omni qua poterunt cautela elicient, & pericula eis inde per viam iudicii assitura, quatenus id seunt, partibus ipsis patenter exponent, desperata negotia scienter nullatenus assumentes: sed cum eis causas seu negotia iniusta esse contiterit, prout tenentur de iure, totaliter derelinquent.

IV. *De presentia officialis, & quod se divinus non absintet.*

Insuper statuendo decernimus, ut officialis Cantuariensis, cuius damnosa sæpius reputatur absentia, longe a civitate London. se absque causa rationabili vel legitima diutius non divertens, in rescribendo se facilem & benignum, ac etiam sine morosa protractione petentium expeditum exhibeat, & ad iustas petitiones receptas cito & sine difficultate rescribat, & citius ubi in mora periculum viderit imminere: videlicet in testamentariis, matrimonialibus, alimentorum & beneficiorum causis & negotiis, ubi de violenta intrusione, seu spoliatione, aut declaratione vacationis ecclesiæ, seu de providendo ecclesiæ vacanti, suggeritur: in quibus mora trahit periculum corporum, & etiam animarum.

V. *De presentia officialis in consistorio.*

Item quod officialis in singulis sessionibus per aliquot dies, quando opportunum esse contempserit, suam si possit presentiam exhibeat personalem, & appellationes a decano de Arcubus suo commissario, vel alio commissario suo, in ipsius & decani prædicti absentia, a gravamine interjectas, de plano processus examinans, statim terminet & decidat. Si vero a diffinitivis ipsorum sententiis fuerit appellatum, tunc appellationum huiusmodi merita, consueta indagine dirimantur.

ANNO
CHRISTI
1295.VI. *Quantum debet recipi pro sigillo, & a clericis pro scriptura.*

Item quod pro suggestionibus, aut executionibus, seu aliis quibuscumque litteris sigillandis, pro quibus pecunia recipi consuevit, amplius quam lex denarii pro sigillo quolibet non solvantur: & pro scriptura earum secundum quantitatem ejusdem recipiatur pecunia, officialis vel decani arbitrio, si necesse fuerit, moderanda. Sed in originalium attestatum scriptura, decem pollices in longitudine lineæ continente, pro duodecim lineis unus denarius, in attestatum autem hujusmodi vel processuum copiis, pro viginti quatuor lineis ejusdem longitudinis unus denarius tantum recipiatur. Quæ omnia in apta & legibili littera, cum congruo interlineari spatio conscribantur: de qua copia statim fiat collatio per iuratos examinatores vel clericos consistorii antedicti.

VII. *De salario examinatoris.*

Item examinatio, pro examinatione cuiuscumque testis tantum recipiat, & non amplius, quantum recipitur pro scriptura attestatum originalium testis primi. Ad cuius examinatoris salarium, si pars adversa contra quam produciatur, interrogatoria sua traderit, pro interrogatoriis ejusdem contribuat, quantum examinatio, in virtute sui sacramenti in assumptione sui officii præstiti, vel iudex in ejus defectum, duxerit moderandum. Si vero examinatio pro ampliori lucro captando, impertinenti verborum confusione, attestations conscripserit vel conscribi fecerit primi testis: cum de hoc convictus fuerit, ab officio suo perpetuo deponatur, maiori acrimonia, si res exegerit, puniendus, ad arbitrium prædicti consistorii præsentis.

VIII. *De numero advocatorum & procuratorum, ac etiam de statu & conditionibus eorundem.*

Statuimus insuper, ut sexdecim advocati & decem procuratores dumtaxat, in consistorio ipso iurati existant, eidem consistorio totaliter intendentes, qui nec alia consistoria postulando, seu procuratoris officium exercendo, sine præsentis ejusdem consistorii licentia speciali, eis ex causa dumtaxat legitima concedenda, frequentent; illis videlicet horis, quibus causæ & negotia solent in eodem consistorio ventilari. Nec alicuius servitio tanquam familiares specialiter astringantur: nec etiam sacerdotes, advocati vel procuratores de numero prædictorum, ut supra iurati, in consistorio prænotato existant: nec presbyteri, si in eodem consistorio quandoque postulare voluerint vel etiam procurare, nisi pro seipsis, aut in causis ecclesiarum suarum, vel pro suis dominis, quorum sunt familiares & domestici, aut pro miserabilibus personis, & hoc gratis sine salario & dono quocumque, in prædicto consistorio publice postulent, vel officium procuratorum assumant. Nec quisquam in dictorum advocatorum numero, nisi qui iura civilia & canonica per quinquennium, vel quadriennium ad minus, in scholis alicuius universitatis vel municipii publice prius audierit, & per unum annum ad minus in eodem consistorio steterit, admittatur.

IX. *De locis & sedibus.*

Antiquiores etiam advocati in sedibus ex opposito iudicis collocentur: ceteris ab utroque latere, prout sunt priores vel posteriores in tempore, propius & remotius collocatis. Quod & in procuratoribus volumus observari.

ANNO
CHRISTI
1295.X. *De poena eorum qui falsum committunt, vel testes aut instrumenta subtrahunt aut corrumpunt vel occultant, seu procuratoria revocari procurant.*

Decernimus etiam statuendo, quod si quis examinatio, clericus, advocatus, vel procurator consistorii prædicti, falsum in officio suo committat, vel probationes partis alicuius malitiose subtrahat, aut impediat seu impedire procuret, vel falsis instrumentis & præcipue procuratoris tempore limitatis, post tempus huiusmodi, vel aliter revocatis tacite vel expresse, scienter utatur, aut vera instrumenta supprimat vel corrumpat, seu testes subornet, vel subornari & corrumpi procuret, aut falsas causas seu negotia, de consuetudine scienter assumat, vel falsum factum scienter proponat vel proponi faciat, aut prohibitiones regias in casibus in quibus locum non habent, impetrari, seu exhiberi procuret, seu huiusmodi prohibitionum impetrationi aut usui consentiat tacite vel expresse, aut præsentis dictæ curiæ mandata quæcumque porrigi, eis præjudicativa seu impedienda processuum eorundem, falso & malitiose (quos non ambigitur in maioris excommunicationis sententiam, latam contra violatores seu turbatores iurium & libertatum ecclesiæ, incidisse) si de his vel eorum aliquo convictus extiterit, a consistorio perpetuo suspendatur: de quibus omnibus, officialis vel decanus de Arcubus, vigilantè inquireat, quoties fuerit opportunitum. Si vero de præmissis convinci non potuerint, sed de his aut eorum aliquo fuerint publice diffamati, vel certa ratione suspecti: donec legitime se purgaverint, ab officio suspendantur. Ad quam purgationem præstandam, si perurgandi protervia, vel magnitudo delicti, aut diffamationis seu suspicionis huiusmodi id exigat, idem purgandus ad audientiam archiepiscopi Cantuariensis qui erit pro tempore, per præsentem dicti consistorii, si expediens esse viderit, remittatur. Hoc idem de procuratoribus, illicite attractamenta per laicalem potentiam fieri de iudice vel de parte procurantibus, aut de procuracione huiusmodi diffamatis & suspectis, præcipimus observari. Occultantes in super procuratoria, quibus sunt usi, & procurantes per malitiam ipsa procuratoria revocari, si id cause dispendium, aut adversario præjudicium afferat, statim graviter puniantur: & incorrigibiles, perpetuo suspendantur. De his etiam violenta præsumptione suspecti, legitime & incontinenti se purgent: aut, ut præmittitur, suspendantur.

XI. *Ne quis alium in officio suo supplantet.*

Prohibemus etiam, ne quis alium in officio aliquo supra dicti consistorii insidiosè supplantet: & si de hoc convictus extiterit, ab officio, quousque hoc emendabitur, suspendatur.

XII. *De puniendo advocatos & procuratores garrulos.*

Item iudex advocatos & procuratores garrulosos & tumultuosos, ac etiam conviciantes coerceat: unoque electo negotio cæteri fileant, quousque in choatum expediatur negotium ea vice; ac etiam curialiter & modeste se habeant, & proponenda proponant. Et qui contra fecerit, arbitrio iudicis puniatur: & si super hoc incorrigibilis maneat, a consistorio perpetuo suspendatur.

XIII. *Quod advocati aut procuratores se a consistorio non absintant. Et quod registrum suo ordine prius expediatur.*

Item, quia advocatorum & procuratorum absentia, negotiorum celerem expeditionem impedire: & ordi-

ordinem debitum perturbare registri frequentius consuevit: caveat advocati & procuratores consistorii, ne dum causas in eo tractandas habuerint, sine licentia iudicis se absentent, quin socium habeant, per quem causa possit opportune, & sine morosa dilacione tractari: & quod tempestive veniant omni die, usque ad solutum iudicii eo die, sine licentia iudicis nullatenus recedentes, pena eis statim imponenda si contra fecerint: & si incorrigibiles super hoc fuerint, suspendantur. Registrum etiam, ne ejus ordo turbetur, expeditur primitus suo die, si fieri poterit: alioquin die sequente, ordine ipsius registri modis omnibus observato, nisi forte instans productio testium, quæ sine dispendio differri non poterit, hujusmodi ordinem ex æquitate quandoque postulet interverti.

XIV. *Quod procuratores sine advocatis causas non assumant: & quod tam advocati, quam procuratores, & ceteri ministri, in causis pauperum, officium suum gratis impendant.*

Item procuratores sine advocatis causas vel negotia non assumant, nec etiam prosequantur: sed sui officii finibus sint contenti. Causas etiam pauperum iudex certis advocatis & procuratoribus gratis suscipiendis assignet: & tam examinatores, quam clerici jurati de consistorio, eisdem pauperibus officium suum caritative & gratis impendant. Quas causas iudex præ ceteris citius, si fieri poterit, expedire concedatur, nihil pro examinatione processuum, aut sententiarum litteris executoriis a personis hujusmodi exigendo.

XV. *De poena advocatorum & procuratorum, procurantium dilaciones frivolas.*

Item advocatus vel procurator, qui per notorie falsas, seu frustratorias appellationes, a gravamine, vel a diffinitivis sententiis interjectas, processus decani de Arcubus, vel etiam officialis curiæ nostræ, aut commissarii ipsorum cujuscumque, executione sine suarum sententiarum, malitiose retardaverit, aut retardari procuraverit impudenter: cum de hoc convictus fuerit, locum suum amittat, & ab officio postulandi seu procurandi, per præsidem curiæ suspendatur perpetuo, vel ad tempus, prout qualitas negotii & delinquentis excessus hoc exigat & requirit.

XVI. *Ne ministri consistorii tabernas exercent.*

Ad hæc, cum sicut profecto didicimus, in caupona seu taberna, ubi vinum intemperantiæ ministratur, machinationes variae ad subversionem justitiæ, præsertim inter nonnullos procuratores consistorii nostri prædicti, & partes de sua justitia dissidentes consueverint intervenire: volentes morbo hujusmodi, qui jam invaluit, temperantiæ fracto fræno, remedio occurrere salutari, statuimus, ne de cætero advocatus vel procurator dicti consistorii ministri, cuiuscumque gradus existant, publice vel occulte, præsertim frequenter & de consuetudine, tabernarius esse præsumat, aut tabernas ingrediatur, nisi necessitas ipsum ad hoc urgeat, quod non creditur posse frequenter & de facili evenire. Quod si secus factum fuerit, & super hoc legitime convictus extiterit: ad arbitrium officialis nostri vel decani de Arcubus acriter puniatur: & si pertinacia sua hoc exegerit, a consistorio totaliter suspendatur. Istud etiam statutum, ad concubinos, & adulteros, erroneos nocturnos, & publica frequentantes spectacula, necnon ceteros notorie criminolos, extendi volumus in futurum: ut illi quos facinora huiusmodi coinquinant & æquant, pena simili percellantur.

Concil. general. Tom. XI.

XXVII. *De suspectis assessoribus, & advocatis clandestine procuratis.*

Quia excrescentes industriae machinosæ, iustitiam puram & debitam frequenter impediunt & pervertunt, & in eo præcipue, quod assessores & advocati, qui palam pro parte non postulant, ad quorum, tanquam non suspectorum, consilium in interloquutoris, & sententiis in consistorio prænotato ferendis, de consuetudine curiæ suprascriptæ, a iudice seu presidente recurritur bona fide, per partem alterutram clandestine procurati, & ad id quandoque conducti, a principio forte indifferentes se simulant, & finaliter iudicem ad iniustitiam faciendam sollicitant & inducunt: firmiter inhibemus, & inhibendo statuimus, ne id de cætero committatur, seu etiam procuretur, sub poena excommunicationis maioris, quam contravenientes se noverint incursum: eo salvo, quod partes, viros sapientes, providos, & fideles, non tamen advocatos curiæ vel ministros, procurare valeant: ut gratis & sine aliquo, ea ratione, dato primitus vel promisso quandoque assideant, iudicii laurum consilium, justum & fidele daturi, cum a iudice fuerint requisiti. Advocati vero cæterique ministri curiæ, qui alterutrius partis consilio: aut parti alteri adversantes qualitercumque prius extiterint, vel existunt, seu etiam parti alicui iusta ratione suspecti, se in interloquutoris vel sententiis ipsis non ingerant, sed recedant sub poena superius adnotata: quod etiam in virtute sui sacramenti præstiti, ab eisdem præcipimus observari. Si secus fecerint, & de hoc convicti extiterint, tanquam perjuri, ut præmittitur, & excommunicati, graviter puniantur: & si ad id assueti extiterint, a consistorio perpetuo suspendantur.

XVIII. *Quos advocatos aut procuratores una pars habere valeat, & de dando advocatum aut procuratorem parti non habenti, & præcipue in causis tangentibus ministros curiæ.*

Sæpe contingit in consistorio suprascripto, quod pars una potentior, vel in malitia excogitanda sagacior, tot advocatos aut procuratores assumit, quod pars altera propter advocatorum vel procuratorum defectum remanet indefensa, seu opportuno præsidio destituta. Frequenter etiam evenire didicimus, quod si causa vel negotium in dicto consistorio agitatum, aliquem advocatum, procuratorem, vel ministrum curiæ memoratæ contingat, pars altera vel procuratorem pro se habere non poterit quoquo modo. Volentes igitur super his congruum adhibere remedium, statuimus, & in posterum observari præcipimus, ut pars una sex advocatis ad plus, duobusque procuratoribus, de dicto numero sit contenta, aliumque vel alios nullo modo sollicitet aut sollicitari procuret, ut parti suæ se applicent, aut ab adversa parte se subtrahant quoquo modo, sub poena amissionis causæ, aut multæ sibi, si contrarium fecerit, per iudicem indicendæ. In secundo vero casu præcipimus, ut iudex advocatos & procuratores parti non habenti, statim, si hoc petatur, assignet, suum hujusmodi postulacionis seu procuracionis officium, pro iusto, & si necesse fuerit, per iudicem statuendo salario, fideliter impensuros. Ad hoc advocati & procuratores huiusmodi, nisi evidentem & sufficientem causam suæ recusacionis statim ostenderit, per iudicem efficaciter compellantur.

XIX. *Præ originalia instrumenta partibus retradantur.*

Originalia siquidem instrumenta causarum seu negotiorum, videlicet bullæ, commissiones, procuratorum, S i f f i j r i a,

ANNO
CHRISTII
1295.

ria, seraria, & similia, quæ sunt a substantiali parte processus, in consistorio supradicto examinata, factis exinde copiis his, quibus sunt de jure vel consuetudine faciendæ, & transscriptis etiam eorumdem penes clericum consistorii retentis, si id videatur expediens, parti prius hujusmodi instrumenta exhibenti, illico sine difficultate reddantur, in suo processu, prout jus exigit, collocanda.

XX. *Quod non rescribatur in correctionibus à denegatione articuli vel libelli.*

Item in correctionibus ex vero officio faciendis, ubi duntaxat sunt reo exponenda, seu edenda capitula, non a denegatione libelli vel articuli, sed a denegatione editionis seu expositionis capitulorum, ut præmittitur, tantummodo rescribatur. Hoc tamen statutum ad beneficia non extendimus, circa quæ secundum qualitatem facti est aliquando procedendum.

XXI. *Quando & qualiter debeat, vel quando non debeat, de subditorum negligentia ad querelas rescribi.*

In dicta etiam curia, ut dicitur, corruptela noviter inolevit: videlicet, quod in causis & negotiis coram episcopis suisve officialibus agitatis, quæ judicarium ordinem, & longum quandoque processum, de sui natura requirunt, suggestio dictæ curiæ per partem alterutram, quod iudex ipse causam eandem negligeret & plus debito detinet in suspenso, mandatur eidem iudici per officialem curiæ nostræ supradictæ, quod infra unum vel duos menses ad plus, terminet causam ipsam: alioquin ad certum diem citet partem adversam, ut in causa eadem, in curia prænotata procedat. Quo casu, ex solo cursu temporis hujusmodi, infra quod causa terminari aliquando non potest, iudex negligens reputatur, & pro hoc causa dicitur ad dictam curiam devoluta, non obstante si diligentia iudicis allegetur ibidem per iudicem vel per partem. Volentes igitur in causis præcipue inchoatis iurisdictionem unicuique observare, ne ad impossibile, ut prænotatur, arcatus, suam iurisdictionem amittat: statuimus, ut quando de negligentia inferioris iudicis querelatur in causis vel negotiis coram eo primitus inchoatis, per officialem Cantuariensem in forma debita rescribatur. Quo casu iudex querelatus, aut etiam pars adversa, suas iustificaciones habeat, quoad excusandum negligentiam antedictam; & tunc super hoc fiat ulterius quod est iustum.

XXII. *Ut in correctionibus non appelletur regulariter ad tuitiorem, nisi a diffinitiva.*

Statuimus quoque futuris temporibus observandum, quod si qualitercumque in correctionum negotiis, ubi de beneficii privatione, vel vacationis ipsius declaratione, ratione alicuius criminis vel defectus non agitur, ex officio procedatur ad curiam Cantuariensem, pro tuitiorem nullatenus appelletur, nisi a decisione finali, seu diffinitiva sententia, pars duxerit appellandum: & si de facto appellatum fuerit, per officialem Cantuariensem ad appellationem huiusmodi minime rescribatur. Idem volumus & statuimus observandum, quando de privatione beneficii, vel ipsius vacationis declaratione, aut de illis, quæ testamenta vel provisionem vacanti ecclesiæ faciendam, seu alimenta præstanda, vel intrusionem in beneficiis ecclesiasticis factam, seu violentam rerum ecclesiasticarum spoliationem aut invasionem, vel iurium & libertatum ecclesiæ lesionem respiciunt, ex officio agitur per ordinarium quemcumque vel alium, a quo potest directe ad curiam Cantuariensem appellari. Cum autem in præmissis casibus, vel eorum aliquo a licite, & secundum normam præsentis statuti, pro tui-

tionem fuerit appellatum: licet parti appellatæ, propter periculum evidens animarum, factum contrarium & excluditorium proponere & probare, quamvis factum tetigerit principale.

XXIII. *De impetrantibus bis tuitorie vel directe super eodem gravamine.*

Diligenti etiam studio in eadem curia providere præcipimus, ut bis pro eodem gravamine numero tuitorie, vel bis directe, vel forsitan semel directe, & semel ad eandem curiam tuitorie, appellantes, ab ultima repellantur omnino. Et pro variatione hujusmodi, in expensis & interesse partis adversæ si quod damnum pendente inhibitione, incurrerit, statim declarandis, summarie condemnentur: & nihilo minus pro juris ofensa canonice illico puniatur.

XXIV. *Ut suggerens contra partem, eam citari procuret.*

Item quando ad instantiam partis proceditur, & sic alius quam ipse cui scribitur est citandus: impetrantes probent in curia supradicta, una cum traditione litteræ citatoriæ, suam diligentiam in procurando partem adversam citari. Alioquin is cui scribitur, de contemptu nullatenus puniatur.

XXV. *Ne ad gravamina generalia tuitorie de facili rescribatur.*

Ad gravamina quoque generalia, videlicet à denegatione copiarum, vel consignationis instrumentorum, vel actorum judicialium, nisi expressa fiat instrumentorum, aut actorum hujusmodi specificatio, nullatenus tuitorie, & præcipue ubi directe ad curiam Cantuariensem appellari poterat, rescribatur.

XXVI. *Qualiter examinatores se habere debeant in positionibus audiendis, & resibus examinandis.*

Examinatores quoque dicti consistorii diligenter observent, ut ad positiones & interrogaciones, claras & sufficientes responsiones a partibus, in advocatorum & procuratorum, ubi partes principales respondent, absentia faciendas, si possint eliciant: ad quas positiones & interrogaciones non in scriptis, sed partes ipsæ respondeant viva voce. Et in examinationibus testium, singula quæ ad veritatem, quoad partem utramque eliciendam juvare poterunt, de circumstantiis quibuscumque, & de scientiæ causa in singulis vigilantiter interrogent, & exquirant, ac de interrogatoriis pertinentibus, quantum est possibile, solum quærant. Et testes eo ordine quo producantur, pro suis viribus in examinando expediant sine mora: nec aliquos clericos, ad scribendum responsiones partium, aut testium depositiones, recipiat clericus consistorii præmemorati, nisi quos æstimet suo periculo, ad idoneos & fideles, qui dicta testium fideliter scribant, & eaque aut publicationem ipsorum, nec verbo, nec facto, vel nutu aut signo revelent aut detegant, seu in notitiam alienius devenire faciant aut permittant. De quibus omnibus præsent, ut supra statuimus, ante omnia iuramentum.

XXVII. *De protocollo a clerico registri primitus faciend.*

Faciat etiam clericus registri, in quo acta judicialia rescribuntur diebus singulis, in schedula primitus, prout factum concepit, protocollum. Et si sit in eo aliqua extra communem cursum dubietas, in registro non inserat, quousque iudex hoc corrigat & reformet: hoc etiam partibus, si voluerit, ostendatur.

XXVIII. De modo procedendi in contemptibus tam
contra suffraganeos quam ceteros.

Item statuimus, ut in contemptibus dictæ curiæ puniendis, iudex statim ex officio, una citatione vel monitione præmissa, iuratis de veritate dicenda partibus, per interrogaciones & responsones ad eas, si possit, eliciat veritatem, aut statim probationes admittat. Et si quis advocatorum aut procuratorum, contra aliquod istorum, se sine causa iusta & evidenti opposuerit, ab officio, quousque super hoc emendatus fuerit, suspendatur. Circa vero dicti historii contemptores, cum multiplex sit contemptus, videlicet in non parendo mandatis, in impediendo quo minus ad mandatorium tempore competenti perveniat, in vituperiis factis partibus vel nunciis mandatoris, & in faciendo directe contra mandata statuimus, ut probatione, ut moris est, summarie habita de contemptu, & contemptore personaliter, si sit inferior episcopo, statim super hoc, ad iudicium evocato, ac de veritate dicenda per eundem præstito juramento, factisque sibi interrogationibus & responsonibus subsequenter ad eas, si per confessionem suam, aut probationes coram eo illico ministrandas, convictus exiterit, aut etiam in purgatione legitime sibi indicta defecerit, parti per hoc læsæ, ad suum interesse, & damna, ac etiam ad sumptus promotionis ipsius officij, taxandas seu taxanda, per partem eandem juranda, protinus condemnet. Et nihilo minus pro delusione juris & iudicij, seu curiæ antedictæ, multctur. eaque statim per sequstrationem bonorum ecclesiasticorum, si ea contemptor habeat, seu si necesse fuerit, per interdicti, suspensionis, & excommunicationis sententias, executioni mandentur: aut si contemptor ad præmissa solvendo non fuerit, pœna sibi canonica juxta qualitatem excessus per iudicem imponatur. De episcopo vero pro contemptu citando, volumus, ut per procuratorem ad id sufficientem, in curia prænotata compareat: & iuramento a procuratore eodem in animam domini sui ut supra præstito, habitisque, ut præmittitur, per eundem ad interrogata responsonibus convictus, ut prætangitur, damna, interesse, & sumptus parti per solvat ut supra. De offensis vero juris & iudicij seu curiæ antedictæ, quoad ea punienda, post pronunciationem in dicto consistorio super hoc factam, ob episcopalis reverentiam dignitatis, archiepiscopo Cantuariensi, qui pro tempore fuerit, ipsa pœnæ seu multæ impositio seu taxatio reservetur. Et dictæ curiæ præsidens, contemptores quoscumque convictos iurare faciat, sub certa pœna, quod dictam curiam scienter de cætero non offendant. Si vero de contemptu evocatus, super hoc innocens detegatur: pars huiusmodi fatigationem procurans, ad arbitrium præsidensis, si manifestum invenerit, in talem promovente calumniam puniatur. Præcipientes, & in virtute obedientiæ iniungentes, omnibus & singulis, tam episcopis, quam cæteris nostræ diocesis, vel metropolitane iurisdictioni subiectis, ut ad dictam curiam appellare volentes, vel mandata curiæ adhibere, ad eos accedere sine impedimento permittant, ipsosque audiant patienter, & mandata ipsius curiæ eis directa, accessu libero concessu portancibus, devote suscipiant, & eis reverenter parent, ut tenentur. Nullumque impedimentum aut obstaculum interponi seu fieri quantum in eis est, patiantur, quin præmissa fiant libere sine mora: & hoc etiam efficaciter familiaribus suis, quos gubernare, instruere, & castigare tenentur, iungant. Et si scienter contra factum fuerit, cum de hoc sufficienter constiterit: ipsi quibus mandata dirigitur huiusmodi, eo ipso contemptores dictæ curiæ reputentur.

Concil. general. Tom. XI.

XXIX. De mittendo ad personas egregias vel alias,
& de tempore hoc petendis.

Statuimus quoque, ut si ad personas egregias, aut testes senes, vel valetudinarios, pro recipiendo testimonio sit mittendum, illud in prima vel secunda productione, ante tertiam productionem omnino fieri postuletur. Quod si usque ad tertiam productionem malitiose, quod eo ipso præsumitur, omissum fuerit: volens ulterius ad producendum ipsos admitti, nullatenus audiatur, nisi fidem fecerit, corporali præstito iuramento, quod de novo pervenit ad ejus noticiam, testimonium huiusmodi testimonium in causa sua seu negotio, utile esse vel necessarium, aut eos senes, aut valetudinarios extitisse: (tu neque per te, neque per alium testificata subtraxisti, vel fuisti percontatus, nec per dolum nec artem aliquam, quartam productionem exposcis; sed quia testes quos desideras de novo producere, prius habere nequivisti) solennitate juris, quæ in quarta productione requiritur, in suis casibus nihil minus observata.

XXX. De tempore proponendi justificationes, & modo præbendi easdem.

Statuimus insuper, ut si quando justificationem directe contrariam intentioni, vel replicationem directe contrariam exceptioni, aut duplicationem replicationi, seu deinceps, proponi contigerit: hoc statim fiat quoad justificationem, post litem contestationem, & post exceptiones vel replicationes, & deinceps, quarum probationes de jure concurrere debent, propositas: aut saltem intra triduum a tempore propositionis & admissionis canonicæ earundem, ut sic probationes concurrere valeant super eis.

XXXI. Ne advocatus vel procurator in casibus testificet in eisdem.

Ad hæc procurator, qui in publici causa seu negotio occupavit, & advocatus qui publico postulavit, & de hoc statim constare poterit, in tutoris negotiis testes nullatenus admittantur. Et si procurator in tutorio constitutus aequaliter occupaverit, postea non substituet, ut in eodem testimonium prohibeat, sicut aliquando fieri consuevit.

XXXII. De tempore contestandi, & justificandi contestationem.

Statuimus insuper & inviolabiliter volumus futuris temporibus observari, in omnibus causis & negotiis, in quibus lites contestatio requiritur, quæ ad curiam Cantuariensem quomodolibet devolvuntur, & in consistorio prædicto de Arcubus ventilantur, quod die data ad præcisè & peremptorie contestandum, eadem die plene contestetur. Et si litem suam adiciendo videlicet aut etiam declarando, seu quicquam aliud proponendo, quod juxta contestationem adici aut declarari, de iure, vel dicti consistorii consuetudine poterit, vel proponi: illud incontinenti post contestationem faciat ipso die: alioquin volens postea dictæ diei soluto iudicio iustificare, ut præmittitur, nullatenus audiatur. Sed salva sit sibi materia, quantum sapit exceptiones peremptorias, per viam peremptoriarum in ingressu litis suo tempore proponenda: & statim iuxta qualitatem & naturam causæ seu negotij, de calumnia, seu de veritate dicenda, juretur hinc inde: nec detur dilatio ad jurandum, nisi evidens causa hoc suadeat, quod iudicij seu præsidensis soli committimus arbitrio, sicut hæctenus passim fere, & sine delectu causarum & negotiorum, novimus in præfato consistorio minus provide observatum.

ANNO
CHRISTI
1295.

XXXIII. De querelis super excommunicatione iniusta.

Querelis etiam de iniusta excommunicatione suggestis, in quibus per superiorem absolutio petitur, ad absolutionem impendendam non aliter procedatur, nisi excommunicatoris negligentia super hoc quantum iura exigunt detegatur: & tunc suas excusationes ante absolutionem per dictam curiam impendendam habeat querelatus, dum tamen excusationes suas incontinenti probare legitime sit paratus.

XXXIV. De appellationibus tutoris, a gravamine partis, & modo probandi easdem.

* f. rerum
spiritua-
lium, vel
quasi spiri-
tualium

In appellationibus quoque tutoris, a gravamine partis, prout est consuetum, suggestis, quando de possessione, vel quasi rerum spiritualium agitur, vel spiritualibus annexorum, in quibus nimium est periculosa possessio vitiosa, ne taliter appellantes vitiosum ingressum per summarias probationes continent vel procurent: statuimus, ut testes appellantis, tam de possessione de qua suggerit, quam de ipsius qualitate, videlicet utrum iusta fuerit vel iniusta, necnon de causa scientie, & aliis circumstantiis, sufficienter & sigillatim in singulis requirantur; & pars appellata, pro possessione sua, vel contra possessionem appellantis, in facto contrario seu excluditorio, legitimas defensiones volens proponere, audiatur, ad tuitionis beneficium excludendum, quamvis sic propositum factum tegerit principale. Et qui potior in possessione legitima, videlicet non clandestina, precaria, vel violenta, per probationes idoneas inventus extiterit, obtineat per decretum: proviso modis omnibus, ut per viam revocationis gravaminum, aut aliis excogitatis industriis, vitiosus non continetur nec constituatur possessor, nec canonice possidens expellatur: & taliter suggerens si succumbat, ad omne interesse partis ad veritatem, ea ratione illico condemnetur. Et nihilo minus sic intrusus, seu sibi violentam possessionem usurpans, penas de intrusus, seu de huiusmodi violenta possessione statutas, sibi per competentem iudicem infligendas.

* Deest no-
vetit.

XXXV. De tutoris contra episcopos & eorum officiales suggestis, & justificationibus super eis proponendis, & modo probandi easdem.

In appellationibus etiam tutoris, quibuscumque ab episcopis vel eorum officialibus, a quibus ad curiam Cantuariensem directe poterat appellari, salubriter duximus statuendum: ut justificationes eorundem episcoporum, suorumve officialium, etiam si factum principale contingant, ad tuitionis duntaxat effectum impediendum, ut superius tangitur, admittantur; & nec in tuitionum articulis, nec in contrariis aut excluditoriis factis, seu justificationibus quibuscumque, admittantur testes notorie excommunicati, infames, vel perjuri: dum tamen impedimenta huiusmodi die productionis partis appellantis in ipso negotio proponantur, & eadem die, vel in crastino, indubitatis probationibus detegantur. Testes etiam in ipsis tutoris, a quacumque parte producti, de causa scientie sigillata, in singulis, & de circumstantiis magis idoneis, diligentius requirantur, quam hactenus extitit observatum: & hoc præsertim ubi agitur de restitutione rerum corporaliū, vel incorporaliū faciendā, & in eventu revocationis gravaminum, probata duntaxat specialiter non generaliter revocentur: ita quod revocationis executio, tuitionis limites non excedat, qui limites sunt, ut in statum debitum reducat appellans, & tunc in eo per tempus debitum, ne in rebus capiatur iterum aut persona.

XXXVI. De absolutione ad cautelam.

Item absolutio ad cautelam, vel ante omnia quæ in

A eadem curia ad solam suggestionem impenditur, non nisi summaria probatione præhabita, quæ de iure requiritur, impendatur.

ANNO
CHRISTI
1295.

XXXVII. Quando sit pro processu mittendum, & quando non.

Item in causis ad dictam curiam per appellationem, consensum partium, vel alio modo legitime devolutis, pronunciatio pro jurisdictione curie antedictæ, si pars utraque totum processum super hoc prius habitum, sigillo iudicis, a quo sic appellabatur, in promptu habeat sigillatum, pro processu eodem ad iudicem mittere non oportet: de quo an ita sit, partes eadem, si necesse fuerit, in virtute iuramenti præstiti requirantur, & veritatem agnoscere teneantur. Sed collatione processus huiusmodi, hinc inde habita, negotium ipsum, seu causa ipsa, quam citius fieri poterit, in statu debito resumatur: alioquin si propter defectum processus huiusmodi, ad primum iudicem sic mittendum: eodem processu transmissio, si pars alterutra processum eundem ut supra sigillatum exhibeat, statim fiat exinde collatio: & facta copia eius, quod defuit de processu eodem, causa seu negotium resumatur ut supra. Si a gravamine fuerit appellatum, aut etiam principaliter querelatum, vel si a diffinitiva sententia sic appellatum extiterit: tunc facta collatione huiusmodi, tempus idoneum ad proponendum iniquitates processus, & sententia, parti appellanti, ut moris est, assignetur, prætermisissis penitus dilationum ambagibus, quæ circa processus sic transmissos dari solebant in consistorio prænotato: nec pars aliqua, nisi in forma prædicta, processus sic transmissi copiam redimere compellatur.

XXXVIII. De continuando processum processus, vel noviter inchoando.

In causis etiam & negotiis quibuscumque ad curiam Cantuariensem per consensum partium, vel alio modo legitime devolutis, & præcipue in favorabilibus ante dictis, liceat parti originaliter actori (ad arbitrium tamen iudicis præsentis) primum continuare seu iustificare processum, vel causam seu negotium ipsum in curia Cantuariensi, sine partis ad veritatem quoad pristinam fatigationem dispendio, noviter inchoare, subductis justificationibus prius habitis in eadem.

XXXIX. Si pars utraque ab eodem appelles, quæ pars alteri præferatur?

Item si quando in eadem causa, a facto iudicis, per utramque partem pro tuitione fuerit appellatum, & per appellationem huiusmodi, ac de consensu partium, principale negotium ad curiam Cantuariensem, sicut consuevit fieri, fuerit devolutum: iuxta formam suggestionis, illius introducat causa, qui in curia Cantuariensi, si super appellatione huiusmodi primitus impetravit.

XL. Ut dimissus, iterato super eodem vel alio gravamine prius illato suggerens, repellatur.

Præterea, si quando partem appellatam in tuitionis negotiis, ab examine curie Cantuariensis dimitti contigerit, quia pars appellans quod intenderat non probavit, aut quia non prosecuebatur, ut debuit, appellationem tutoriam quam suggestit: super eisdem gravaminibus, vel aliis eidem tunc aut prius illatis per taliter suggerentem, ut super illis noviter impetret tacitis & omissis, cessante legitimo impedimento, de novo suggerens, nullatenus audiatur: nisi prius reffusus expensis, quas pars appellata prætextu primæ appellationis frustratoriz, summaria probatione docuerit per se fecisse. Idem vero volumus in omnibus obser-

fer.

servari, si a diffinitiva sententia tuitorie fuerit appellatum.

XLII. De eo qui appellationem directam, in qua sibi datur tuitio, non prosequitur infra tempus.

Item si pars appellans, cui tuitio beneficii est concessum, infra tempora fatalia directam appellationem suam, cessante legitimo impedimento, prout de iure tenetur, non fuerit prosequuta: in eadem causa iterum pro tuitio appellans auctoritate curiæ Cantuariensis minime tucatur, nisi a diffinitiva sententia duxerit appellandum.

XLIII. De eodem.

Item si pars appellans, cui tuitio beneficii est concessum, ut prius suam appellationem directam non fuerit prosequuta: iudex appellatus post anni lapsum, in causa principali procedat intrepide, ac si nunquam fuisset in causa seu negotio huiusmodi appellatum, non expectata a curia Cantuariensi ulterius licentia procedendi: nisi ex causa infra annum appellationis prosequendæ, auctoritate dictæ curiæ, tuitio beneficii fuerit prorogatum, & de hoc iudici appellato, legitimis constiterit documentis; & nisi forte infra annum, huiusmodi auctoritate sedis apostolicæ fuerit inhibicum per iudices, in causa appellationis directæ a dicta sede in forma debita impetratos.

XLIII. Qualiter sit in appellationibus a decano vel alio commissario ad officialem interpositis procedendum.

Appellationis quoque a diffinitiva sententia, per decanum de Arcubus lata, officiali curiæ Cantuariensis suggestis, per officialem sicut in cæteris similibus rescribatur. Sed dato in causa ipsa libello, procedatur in eo de plano, omnibus declarationibus, quatenus est possibile, amputatis, ut que ad finalem decisionem ejusdem, præcipue cum processus casualium ipsarum, in ipsa curia sit paratus. Et qui inventus fuerit frustratorie taliter appellasse, gravius quam cæteri ab aliis appellantes, propter elusionem ipsius curiæ, puniatur.

XLIV. De Missis in ecclesia de Arcubus in principio & in fine terminorum in ministrorum curiæ supradictæ presentia solemniter celebrandis. Et ut iidem ministri intersint exequiis, & Missæ pro defunctis ipsius curiæ ministris tempore sepulture.

Vt autem in ecclesiasticæ notionis exordiis, Divinæ clementiæ postulato præsidio, ipsiq; postmodum actibus subsequens, processus salubrior habeatur, præmissis adjiciendo statuimus: ut in cujuslibet termini primæ sessionis initio, Missa de Spiritu sancto in ecclesia beatæ Mariæ de Arcubus London. solemniter celebretur; cui ministri singuli curiæ memoratæ in civitate prædicta, vel ejus suburbio tunc præsentés intersint, nisi legitime fuerint impediti: quodque defuncto in eadem civitate, vel ejus suburbio, quocumque curiæ supradictæ ministro, videlicet iudice, advocate, aut examinatore, vel procuratore, vel clerico de superius numeratis, ipsique curiæ per juramentum, ut prænotatur, alitris, in primis exequiis, post defuncto eodem solemniter faciendis, & in Missa solemniter die sepulture ejusdem, omnes supradicti ministri ut præsentés (cessante, ut præmittitur, impedimento) intersint. Ac etiam in fine ultimæ sessionis cujuslibet termini, Missa pro defunctis curiæ supradictæ, in ministrorum ipsius presentia, prout superius tangitur, cum commode fieri poterit, solemniter decantentur.

XLV. Ne iudices aut ceteri curiæ supradicti ministri, dona vel xenia contra iuris prohibitionem recipiant, aut qua scandalum generent quoquo modo.

ANNO
CHRISTI
1295.

Licet quoque remedia ad nostræ curiæ Cantuariensis regimen opportunum, ut supra, provisâ, magna parte sufficere videantur: iudicum tamen, ac cæterorum ipsius curiæ ministrorum inordinata cupiditas, si subeslet, debitam exhibitionem iustitiæ sub quæritis coloribus, prout est visum hætenus, sæpius impediret. Vt igitur in excogitatis ad præmissa remediis, cautius ac sufficientius finaliter concludamus: statuendo decernimus, & inviolabiliter observari præcipimus in futurum, ut iudices seu ministri quicumque curiæ supradictæ, a donariis quibusque vel xeniis ad munerum qualitatem, iusta præsumptione trahendis, sive a partibus in eadem curia litigantibus, seu promoventibus litigare, vel pro eisdem partibus, aut earum nomine ab aliis offerendis, sub debito iuramento ministrorum eorumdem, se profus abtineant, exceptis dumtaxat donariis vel xeniis, quæ nec iuris prohibitionem offendant, nec scandalum generent quoquo modo.

XLVI. De consuetudinibus observandis una cum statutis prædictis: & de pœna non observantium ista statuta.

Laudabiles vero consuetudines curiæ supradictæ, quæ præmissis statutis non obviant, inviolabiliter observentur. Nam eas cum iuribus & statutis ejusdem, tam a constitutionibus prædecessorum nostrorum elicitis, quam ex causis legitimis noviter adinventis, ad regimen dicti consistorii, futuris temporibus sufficere credimus. Salvis tamen additionibus, correctionibus, & interpretationibus, ac declarationibus dubiorum, si qua in præmissis emerferint, per nos aut successores nostros in posterum quoties opus fuerit faciendis. Quæ omnia & singula, ut in suis articulis inconculse servantur, singulis iudicibus, examinativibus, advocatis, procuratoribus, & clericis curiæ supradictæ, tam existentibus in præsentia, quam etiam loco ipsorum & eorum cuiuslibet subrogandis, quatenus ad eos divisim vel communiter pertinent, in virtute præstiti vel præstandi ab eisdem, ut præmittitur, iuramenti, sub quo dictas consuetudines & statuta includimus, firmiter & inviolabiliter observentur. Et ne ignorantia statutorum ipsorum a ministris eisdem in posterum prætendatur: præcipimus ac eis injungimus, ut iidem ministri omnes & singuli, qui tempore publicationis præsentium, de consistorio memorato consistunt, infra mensem post publicationem eorumdem, ceteri vero loco ministrorum ipsorum futuris temporibus subrogandi, infra quindenam post suum susceptum officium, statutorum præsentium copiam sibi fieri faciant seu procurent; & ea tam sedulo, quam studiose respiciant, ac sæpius repetendo revolvant, ut sufficienter in eis, exclusis ambiguis, sint instructi. Quotiens autem decurris temporum prædictorum curricula, a ministris eisdem vel eorum aliquo, statuta prædicta, seu eorum aliquod, scienter amitti aut violari contigerit: nisi intra octo dierum spatium, postmodum ad terminum competentem, correxerint contemptores ac violatores eosdem, cum convicti fuerint, tanquam periuros perpetua comiteur infamia, cinguloque militiæ suorum officiorum privati, spem conlimilis promotionis amittant, nisi que beneficiis ecclesiasticis, si qua habuerint, tanquam periuri priventur per iudicem competentem.

XLVII. Terminatio & finalis conclusio statutorum.

Fulgeat igitur & clarescat latius ex præmissis, tam

celes.

ANNO
CHRISTI
1295.

celebris curia merito commendanda iusticia, & iudices nostræ jurisdictioni metropolitanæ subiecti, suam jurisdictionem in nullo contaminatam, aut usurpatam agnoscant: & tam ipsi quam ceteri prædicti, iuris remedia, a dicta curia, quatenus ad eam pertinent, hauriant affluenter, dum ab eadem, eiusque ministris, cupidinis inordinatæ rubigine, & cuiuscumque difficultatis indebitæ, seu favoris aut odii, metuenda malitia, eliminatis penitus & depulsis, ac sufficientibus & expeditis remedijs, quoad singula in curia prænotata tractanda, provisum, nihil offensivum in ea reperit; sed potius viam ingredi poterunt ordinatam ad iustitiam opportunam & celerem consequendam. Has vero constitutiones futuris temporibus, semel ad minus in anno, in consistorio prædicto, videlicet in primâ vel secundâ sessionis initio anni ejusdem, palam præcipimus recitari.

Has vero constitutiones in ecclesia beatæ Mariæ de Arcubus Lond. v. Id. Novemb. ann. MCCXCV. consecrationis nostræ secundo, coram clero & populo, solemniter fecimus publicari, ut extunc in forma quæ præmittitur, robur firmitatis obtineant.

ANNO
CHRISTI
1297.

** CONCILIUM LONDINENSE,

xxvi. Mart. anno Dom. MCCXCVII. præsidente Roberto archiepiscopo Cantuar. cum suffraganeis celebratum.

Ex Mattheo V Westmonaster.

Anno gratiæ MCCXCVII. congregatis archiepiscopo Cantuariensi, & quibusdam alijs coepiscopis suffraganeis suis, apud sanctum Paulum, Londini xxvi. die Martii, iterum pro statu ecclesiæ consulturis: insurgentes procius duo causidici, & duo de ordine Prædicatorum fratres, regalem & temporalem favorem aucupantes, conati sunt argumentis probare clerum ipsi regi, in tempore belli, non obstante prohibitione apostolica, de suis facultatibus posse licite subvenire. Insuper, prohibito sub pœna incarcerationis, ne quis contra ipsum regem, & eos qui jam pridem suam protectionem quaesierat, excommunicationis sententiam promulgaret: provocatione facta pro se ad Romanam curiam, & pro ipsis. Recesserunt igitur omnes, oneratis suis conscientijs per archiepiscopum, sic dicentem: Salvet suam animam unufquisque.

Sententia excommunicationis per Robertum Cantuar. archiepisc. ex synodali decreto lata contra occupatores bonorum ecclesiasticorum, & infringentes articulos chartarum; scilicet magnæ Chartæ, & chartæ de foresta: nec non contra detentores, & incarcerantes clericos.

Ex vet. codice MS. bibl. Cotton.

ROBERTVS permissione Divina Londoniensis Episcopus, dilectis in Christo filiis decano & capitulo ecclesiæ nostræ S. Pauli London. salutem, gratiam & benedictionem. Litteras reverendi patris domini R. Dei gratia Cantuariensis archiepiscopi totius Angliæ primatis recepimus, formam, quæ sequitur, continentes. ROBERTVS permissione Divina Cantuariensis archiepiscopus totius Angliæ primas, venerabili fratri domino R. Dei gratia episcopo Londonicæ salutem & fraternam in Domino carita-

Atem. Frequenter exigit repentina necessitas, & cōgrua futurorum cautela, ut & præordinata pro periculis evitandis remedia, sed forsitan negligenter omiſſa, vacius iterentur, & nova superaddatur in huiusmodi executione medela, in iis præcipue quæ sanctorum patrum jamdudum sanxit autoritas, & quæ non possunt a nobis episcopis, qui eorum statuta servare tegemur, absque periculo nostræ professionis omitti. Nuper siquidem in quadam convocacione prælatorum & cleri London. celebrata post festum S. Hilarii, anno Domini MCCXCVI. per nos & coepiscopos nostros communi exitit ordinatione conditum, & eis per nos in virtute obedientiæ ad quorundam eorum excitationem injunctum, ut in cathedralibus ecclesijs & cæteris locis insignibus per episcopos ipsos, in alijs vero ecclesijs singularum diocesisum per alios viros idoneos, ad dicæcesanorum mandatum denunciarentur publice & in genere majoris excommunicationis sententia inmodati, omnes qui ecclesiastica bona, sine grata permissione dominorum eorumdem vel ballivorum suorum, diriperent, vel a domibus aut alijs locis ecclesiarum per violentiam amoverent. Sed ut ex post facto didicimus, & graviter exinde dolemus: executiones huiusmodi, non absque multorum periculo, & eorum præcipue, qui ad id ex obedientiæ debito tenebantur, ab aliquibus coepiscopis nostris in toto, ab alijs autem in parte, hæcenus sunt omiſſæ; per quod quamplures malevoli quodque sumperunt, & imposterum forsitan fument, majorem audaciam taliter delinquendi.

C In ultima etiam innovatione magnarum chartarum de libertatibus & forestæ antiquitus concessarum, per principem nuper facta, dominus rex innovans ordinavit & statuit: quod eadem chartæ ad cathedrales ecclesias, per totum regnum Angliæ mitterentur, & remanerent ibidem, quodque legerentur coram populo bis in anno; & quod archiepiscopi & episcopi regni Angliæ ferrent maioris excommunicationis sententias in omnes illos, qui contra dictas chartas venirent, facto, auxilio, vel consilio, aut in quocumque puncto infringenter chartas ipsas; quodque eidem episcopi easdem sententias publicarent, vel facerent publicari in suis cathedralibus ecclesijs bis in anno; & quod episcopi super faciendâ publicatione huiusmodi negligentes per Cantuariensem & Eboracensem archiepiscopos, qui pro tempore fuerint, reprehenderentur; & ad denunciations huiusmodi faciendas per eosdem archiepiscopos arcerentur.

Nos etiam & nostri coepiscopi tunc presentes, ac nobis in pontificalibus assistentes apud Westmonasterium, etiam de cōsensu consilii domini regis tunc in partibus transmarinis agentis, dictam excommunicationis sententiam solemniter tulimus & publicavimus in vulgari. Ut igitur tam salubriter ordinata, & pro tam grandi communi utilitate provisiva per dissimulationem non transcant sine fructu: jam in ultima congregatione prælatorum & cleri, post festum Nativitatis S. Iohannis Baptistæ apud novum templum London. per nos, nostrisque coepiscopos, & prælatos ac clerum nostræ Cantuariensis provinciæ, provisum exitit & conditum, ut dicæcesanorum sententiæ contra violatores chartarum, bis in anno, ut supra, videlicet in festis omnium Sanctorum, & Dominicæ in Ramis Palmarum, in cathedralibus ecclesijs per episcopos, si fieri possit, alioquin eorum autoritate per alios, solemniter publicentur.

Quia insuper dominus rex in innovatione prædicta prælati & toti communitati regni promiserat, quod pro nullo negotio quicquam nomine ipsius domini regis de bonis alicujus caperetur, sine totius commu-

ni assensu regni: & si contingat (quod absit) aliquos malefactorum de domibus, grangiis, aut aliis locis ecclesiasticis, bona ecclesiasticarum personarum auferre, abducere, vel aliquo modo asportare, sine grata permissione dominorum bonorum huiusmodi, vel bailivorum suorum (quod ut praevidetur de voluntate domini regis nullo modo procedere praesumat) difficile erit & saepe damnosum personis sic spoliatis, aut laesis, ad suos episcopos semper habere recursum: tam nobis nostrisque coepiscopis & praelatis & clero praedictis videbatur expediens, & per eos in eadem congregatione consensum exitit & conditum; ut singulis inferioribus praelatis, rectoribus, etiam vicariis parochialium ecclesiarum, detur per suos diocesanos expressa potestas denunciandi publice, & solemniter, malefactores huiusmodi, qui per facti evidentiam notorie & manifeste maleficium huiusmodi perpetrare praesument, una cum eorum complicitibus dicta excommunicationis sententia innodatos. Quocirca fraternitati vestrae in virtute obedientiae, firmiter injungendo mandamus, quatenus dictam sententiam contra occupatores bonorum ecclesiasticorum, prout in prima dictarum congregationum, ut supra ordinatum extiterat, in singulis ecclesiis vestrae diocesis, iuxta ordinationem eandem: memoratam vero sententiam contra infringentes articulos dictarum chartarum, per nos & nostros coepiscopos, ut supra, consensu regio interveniente prolatam, secundum formam, in praefata ultima congregatione proviam, dictis diebus & locis, scilicet, bis in anno, in festivitibus superscriptis, faciatis in forma, quae superius tangitur, publicari; & in Anglico seriatim in omnibus, ac patenter exponi, pulsatis campanis, & candelis accensis, ut propter solemnitatem huiusmodi (quae laici magis quam effectum huiusmodi sententiarum attendunt) amplius timeatur. Detur etiam per vos, sicut in dicta ordinatione ultima concorditer exitit ordinatum, inferioribus praelatis, & rectoribus ac vicariis, ac etiam capellanis parochialibus, plena & expressa potestas denunciandi publice, & nominatim, cum dicta solemnitate, malefactores praedictos; scilicet, occupatores & in valores bonorum ecclesiasticorum, si qui in huiusmodi praetoratorum locis, aut rectorum seu vicariorum parochialis, in futurum bona huiusmodi invaserint, occupaverint, aut amoverint, seu sic invadi, occupari, aut amoveri fecerint, in notoria evidenti ipsius maleficii, majoris excommunicationis sententia innodatos. Proviso tamen, quod non nisi in facto notorio & evidenti, ac etiam sub testimonio sufficienti, per eosdem rectores, vicarios, & presbyteros taliter procedatur: ut insuper, cum talis ad supra dicta cautelis, amplius arceatur ac reprimatur per versorum iniquitas, in huiusmodi malefactorum nominatim, ut praetangitur, denunciatorum praesentia, cessetur ubilibet a celebratione Missarum; & sic excommunicati per singulos dies Dominicos & festivos denunciatur solemniter; subtracta etiam eis, per inhibitionem super hoc faciendam, communione fidelium; quousque sic ablata restituant, & exinde idonea satisfactione praemissa, ab eadem sententia congrue fuerint absoluti. Et cum de huiusmodi maleficio perpetrato vobis per aliquem subditorum vestrorum denunciatum extiterit, vel ad vos exinde publica fama pervenerit; plenam cum celeritate iustitiam fieri faciatis, malefactores huiusmodi ac etiam fautores & complices eorumdem, nec non scienter communicantes eisdem, postquam id competentem inhibuit fuerit, per coercionem canonicas diligenter & acriter puniendo.

Similem etiam excommunicationis sententiam in omnes illos, qui manus in clericos tenere violentas intulerint, faciatis in solemnitate eadem publicari. Si vero in tantum aliquorum se extendit iniquitas, prout forsitan evenire posse timeatur, quod praelati, seu ecclesiarum re-

ctores aut vicarii, sive presbyteri, vel alii ecclesiastici viri quicumque, occasione praemissorum, vel alicuius eorum, per laicalem potentiam capiantur, seu detineantur in carcere aut in custodia quoquo modo: vobis injungimus in virtute obedientiae, prout etiam in dicta ultima congregatione per praelatos & clerum ordinatum extiterat, ut loca, in quibus sic capti detinebantur, & quatuor ecclesias proximo vicinas, quatenus sub dicta vestra, extiterint interdicto ecclesiastico protinus supponatis; & sic interdicta remaneant, quam diu taliter capti detineantur ibidem. Et nihilo minus captos ac detentores huiusmodi, & auctoritatem super hoc praebentes eisdem, singulis diebus Dominicis & festivis post scelus huiusmodi perpetratum, in omnibus ecclesiis vestrae diocesis inter Missarum solemniam coram clero & populo, pulsatis campanis, & candelis accensis, ut magis timeatur solemnitas, denunciatur solemniter maioris excommunicationis sententia innodati. Et ut hoc ad notitiam singulorum perveniat, in Anglico exponatur: donec sic excommunicati, congrua satisfactione praemissa, in forma ecclesiarum, ab eadem sententia per competentem iudicem fuerint absoluti.

Quia insuper processiones solennes, & orationum suffragia, quae pro statu terrae sanctae, & pace, ac etiam tranquillitate & prosperitate ecclesiae, regis & regni, dum salubriter ordinavimus ac mandavimus per diocesanos singulas faciendae, negligenter in multis, & non absque multorum periculo haecenus, ut audivimus, sunt omissa, de quibus, si fierent, fructus maximus merito speraretur: ac etiam dominus rex nuper in ultima congregatione praedicta per nuncios suos rogaverit, ut pro eo & suis in expeditione praesenti, quam contra hostes ipsius & regni nuper assumpsit, orationes & suffragia huiusmodi fieri, necnon Scotos & eorum complices, qui ecclesiae regni Angliae & loca ecclesiastica violenter invadere, comburare, ac bonis ecclesiasticis ausu sacrilego spoliare, pacemque regni & ecclesiae patenter infringere ac perturbare praesumpserant & praesumunt, ut dicitur, excommunicatos publice per nostram denunciari provinciam faceremus; vobis, ut supra, mandamus & injungimus, quatenus dictas processiones, & orationum suffragia, tam pro statu terrae sanctae, & pace regni & ecclesiae Anglicanae, quam etiam pro domino rege & sibi adherentibus in sua expeditione praesenti specialiter, necnon denunciations excommunicationum praedictarum, per totam vestram diocesim singulis diebus & locis, quibus id expedire videritis, solemniter per vos, quatenus ad vos attinet, & ulterius per alios, fieri faciatis: haec omnia tam vigilanter & solite prosequentes, ut ex hoc status ecclesiae reformetur in melius, & vestrorum augeatur cumulus meritorum. Vos etiam temporibus opportunis per totam vestram diocesim faciatis inquiri, an praemissa per vestros subditos, quatenus ad vos pertinet, fuerint, ut superius tangitur, observata. Et nos super his tam de facto vestro, quam subditorum vestrorum certificetis idonee, saltem semel in anno, per vestras litteras patentes harum fierem continentes. Dat. apud Oseford. vi. Idus Iulii, an. Dom. MCCXCVII. consecrationis nostrae iv.

Sententias igitur contra invatores & occupatores bonorum ecclesiasticorum, necnon contra infringentes articulos dictarum chartarum, tam in genere, quam in specie, secundum formam quae supra traditur, diebus ad hoc statutis, cum solemnitate praemissa, in praedictis & ecclesiis vestrae jurisdictioni subiectis, ac etiam contra injicientes manus violentas in clericum, lingua omnibus intelligibili faciatis tam per vos, quam per vestros subditos publicari. Haec autem & alia, quae in hoc exprimuntur mandato, vobis & ceteris plenam & liberam potestatem committimus exequendi. In nostra vero ecclesia sancti Pauli, nos ipsi, comite san-

ANNO CHRISTI 1297.

nitate, ac impedimento cessante, exequemur præmissa, diebus, ut supra fit mentio, præstitutis. Processiones insuper, & orationum suffragia, ut in præsentî continetur mandato, in ecclesia nostra prædicta, cum devotione, more solito, fieri faciatis. Sententiam etiam excommunicationis, quam Scoti & eorum complices, ob causas in hoc mandato expressas, quas in promulgatione hujusmodi sententiæ volumus patefieri, incurrisse noscuntur, quantocius fieri poterit, in locis in quibus expedire videritis, faciatis solemniter publicari. Nos postea super præmissis omnibus opportuno tempore certificantes, per litteras vestras patentes harum seriem continentes.

Datum apud Orfeth VIII. Kalend. Augusti, anno B Domini supradicti.

ANNO CHRISTI 1297.

CONCILIVM LVGDVNENSE, Quo inhibetur principibus ne sacerdotibus vestigalia imponant, habitum anno Dom. MCCXCVII: tempore Bonifacii papæ VIII.

Hæc synodus, inquit Genebrardus libro quarto chronici, celebrata fuit præside Bonifacio pontifice: qui animadvertens quotidie principes nova vestigalia sacerdotibus imponere, interdum sine justa causa, interdixit in eo concilio ne posthac id facerent, neve sacerdotes injussa Romani pontificis illa imposta conferrent. *Hæc ex Polydoro libro decimo septimo Anglica historia Genebrardus.*

NOTA G. COSS. S. I.

Expungendum hoc concilium fuisset, nisi Binium integrum representandum suscepissemus. Fictitium enim esse constat: cum neque hoc anno Bonifacius, nec omnino ex quo pontifex est factus, Gallias attigerit. Edidit quidem de hoc ipso argumento constitutionem, sed Anagninæ, xv. Kal. Septemb. anno pontificatus sui secundo, qui annus est Christi MCCXCVI. Quæ hujus de Lugdunensi concilio erroris origo fuerit, indicaturum se Labbeus sponderat. Quanrum autem assequi conjiciendo possum, aliam nullam probabilem potuisset, nisi quam spondanus jam aperuerat: ex eo nimium id ortum esse quod in verustioribus editionibus libri sexti decretalium inscriptum est huic constitutioni: *Bonifacius VIII. in concilio Lugdunensi.* Quod mendum in posterioribus editionibus sublatum est. Qui autem sit factum, ut eo irreperit Lugdunensis concilii mentio, non est conjectura diffidilis. Inscripsum erat scilicet constitutioni proxime superiori, *Gregorius X. in concilio Lugdunensi*; tres posteriores voculas Bonifacii quoque decreto oscitans librarius inscripsit.

ANNO CHRISTI 1298.

*** SYNODVS SANTONENSIS, Ex codice constitutionum synodaliu[m] Santonen[sis] ecclesie.

Constitutiones domini Guidonis episcopi Santonen[sis] promulgatæ in synodo hiemali, celebrata an. Dom. MCCXCVIII.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De vita & honestate curatorum sacerdotum.
2. De iis qui ecclesias dant ad firmam.
3. Vt ecclesiarum rectores in iis resideant.
4. Vt religiosi deserant habitum suum.
5. De iis qui in alienis parochiis decimas novalium percipiunt.
6. De excommunicatis ratione testamentorum.
7. De invasoribus bonorum & iurium ecclesiasticorum.

CAPITVLA.

I. De vita & honestate curatorum sacerdotum. Curati sacerdotes, sotulares confutitos, & manicas, sub pena excommunicationis ulterius portare non præsumant. Constitutiones prædecessorum nostrorum, & provinciales, etiam sub penis ibi infer-

ANNO CHRISTI 1298.

Atis, præcipimus observari.

II. De iis qui ecclesias dant ad firmam.

Item denunciamus excommunicatos illos omnes, qui sine nostra licentia ecclesias suas dederunt ad firmam.

III. Vt ecclesiarum rectores in iis resideant.

Item monemus omnes ecclesiarum rectores, ut in ecclesiis suis personaliter resideant. Quod nisi fecerint, penam constitutionis super hoc editæ eos incurrere volumus ipso facto: illis dumtaxat exceptis, qui a nobis licentiam obtinuerunt gratia studiorum. Quos etiam, si lascivam vitam ducant in studiis, revocamus: & etiam illos, qui subrepta a nobis licentia ob causam ignominiosam recessisse dicuntur, super criminibus distamati.

IV. Ut religiosi deserant habitum suum.

Monemus omnes religiosos, ut tam in domibus, quam extra, deserant habitum suum. Qui contrarium fecerint, nisi ex causa legitima valeant excusari, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.

V. De iis qui in alienis parochiis decimas novalium percipiunt.

Item monemus omnes illos, qui in alienis parochiis decimas novalium, sine consensu nostro & rectorum ecclesiarum, in quarum parochiis ipsa consistunt novalia, percipiunt, ut a modo non percipiant; & si contrarium fecerint, noverint se excommunicationis vinculo innodatos.

VI. De excommunicatis ratione testamentorum.

Denunciamus item excommunicatos omnes illos, qui apud nos ratione testamentorum excommunicati fuerint; & denunciari mandamus, nisi infra viginti dies de absolutione doceant coram nobis.

VI. De invasoribus bonorum & iurium ecclesiasticorum.

Statuimus, quod quicumque bona clericorum ecclesiarum, seu ecclesiasticarum personarum, in iuste invaserint, ceperint, occupaverint, raperint, detinuerint; invadi, occupari, capi, percipi, rapi, detineri fecerint, mandaverint, procuraverint; vel nomine suo invasum, occupatum, captum, raptum, detentum, ratum habuerint; & quicumque jurisdictionem ecclesiasticam, jura, consuetudines laudabiles ecclesiarum hactenus observata, impederint, turbaverint, vel oppresserint scilicet: ipso facto excommunicationis sententiam incurrant. Et hæc diebus Dominicis, & aliis solemnitatibus, in ecclesiis, & aliis locis ecclesiasticis, mandamus nunciari.

*** CONCILIVM ROTOMAGENSE.

Editum a Ludov. Bail in summa, nunc autem est MS. collatū.

ANNO CHRISTI 1299.

Constitutiones factæ in ecclesia B. Mariæ de Prato, juxta Rotomagum, per reverendos patres ac dominos, archiepiscopi Rotomag. & ejus suffraganeos, an. Dom. MCCXCIX. die Iovis post octavas Pentecostes.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De vita & honestate clericorum beneficiarum.
2. Vt placita diebus festis non tententur.
3. Vt clerici, in factis personalibus iustitia seculari se non subiiciant.

4. *Ne iudices seculares coram se respondere compellant clericos, vel laicos occasione factorum a clericis commissorum.*
5. *De iis qui iurisdictionem ecclesiasticam impediunt.*
6. *De absolventi potestate, que religiosis conceditur ab episcopis.*
7. *Ut his statutis ab omnibus pareatur.*

CAPITVLA.

I. *De Vita & honestate clericorum beneficiorum.*

Quoniam, sicut ipsa facti evidentia quotidiana docente cognovimus, sacerdotes quidam curati, atque alii beneficiati clerici, cucufari, sotularibus confutis laqueis calcati, ensibus accincti seu gladiis, quorum usus eis interdicitur, super vestem, ad modum militum, impudenter accedunt in locis publicis, vestimenta nimia brevitate notanda minusque congruentem tonsuram publice deferentes, focarias seu concubinas, aut alias mulieres quarum conversatio cum eisdem clericis est suspecta, in suis habitibus, atque nonnunquam in alienis confoverunt & frequentant, ac nonnulli iustitiam secularem officium, audiendo causas, examinando processus ut iudices, in curia seculari exercent, & quidam feneratoribus aliisque contractibus illicitis contra se immiscent, vitam suam alias in luxuriis, ebrietatibus, comestationibus deducentes, supplicium querunt sibi perpetuum, seminantes in carne corruptionem messuri, perenniter ministerium suum vituperant, proximos scandalizant, atque subiectos, & alios populos, quibus bene vivendi lumen & speculum sine ruga debent per opera sancta pratendere, in seipsis apostatate faciunt & errare in invio: ac ex suis reprobis actibus & exemplis illos in puteum interitus secum trahunt. **Quin** oblitus penitus Dei sui, atque homines sine lege, officii sui immemores, qui sunt in sanctificatione electi, precepta spernunt canonica atque Divina, predicatorum effecti, pro pudor: suae legis. Nos tantis obviare periculis, & quos timor Divinus a malo non revocat, etiam naturalis ratio non redarguit, & mundana verecundia non refranat, suis dicentes in cordibus sicut factis exterioribus predicant, Vbi est Deus? penarum fraternis temporalium quas formidant, perfringere cupientes: statuimus, antiquorum patrum salubria statuta recensentes, ut si clericus beneficiarius quilibet, post generalem admonitionem de abstinendo penitus a premissis & quolibet eorumdem, & de vivendo pie, decenter, atque iuste secundum canonicas sanctiones, aliquem de praedictis excessibus praesumpserit attentare: amissionis poena omnium fructuum beneficii sui, seu beneficiorum si plura forsitan obtineat, per

Concil. general. Tom XI.

A annum unum absque misericordia petcellatur. Contra ipsum ad privationem beneficii ipsius seu beneficiorum, si per annum pertinax in eadem malitia perseveret, nihilominus procedatur.

II. *Ut placita diebus festis non teneantur.*

Statuimus ut baillivi, praepositi, majores, atque alii iudices seculares, quocumque nomine censeantur, assitis atque placita diebus Dominicis atque festis Virginis gloriosae, sanctorum Ioannis Baptistae, Michaelis archangeli, sanctorumque apostolorum & evangelistarum, ac aliis qui cum clero & populo in ecclesiis celebrantur, in quibus, solum Divinis est laudibus, non terrenis negotiis insistendum, tenere atque exercere desistant, penitusque quiescant, generaliter moneantur. Qui si parere contempserint, temere forsitan contrarium attentando: incurtant excommunicationis sententiam ipso facto.

III. *Ut clerici in factis personalibus iustitia seculari se non subiciant.*

Poena ferri simili ipso facto autoritate praedicti concilii statuentes, clericos, qui super factis personalibus, atque specialiter de clamore de haro, ubi de facto personae queritur, se supponunt iustitiam secularem, seu ipsi iustitiam, sub praetextu factorum huiusmodi, exhibent emendas, post monitionem de contrario generalem.

IV. *Ne iudices seculares coram se respondere compellant clericos, vel laicos occasione factorum a clericis commissorum.*

D Porro quorundam iudicum seclariarum inconsulta conamina, quibus mattis suae, videlicet ecclesiae, libertates atque iura multifaria moluntur infringere, memorati autoritate concilii reprimere cupientes: statuimus inhibendo, ne quoscumque clericorum eorum, aliasve personas, occasione factorum a clericis commissorum, super delictis atque factis personalibus quibuscumque commissis, atque specialiter in clamore de haro, nec de crimine usuratio a clerico perpetrato, coram se, vivente eodem clerico vel defuncto, respondere compellant, seu cognitionem factorum huiusmodi in se sumant. **Quod** si generaliter contra fecerint: autoritate praedicta, excommunicationi subjaceant ipso facto.

V. *De iis qui iurisdictionem ecclesiasticam impediunt.*

Adhuc nostrum pulsatur animum, ut adversus varia iustitiae seclariarum officia tenentium in seclaram malitiam occurramus: qui quod sibi sacrae scripturae praeconium comminatur, ignorant, qui pro temporalibus

Ttt ij mo-

ANNO
CHRISTI
1199.

molestiis, quas, cum præsunt, pauperibus ingerunt, atque qui armis bellicis non utuntur, per quos ministri ecclesiæ designantur, aeterno incendio cremabuntur: quodque si pax augeatur & disciplina ecclesiæ per infideles principes eorumque ministros quolibet, aut solvatur, ille tamen exiget ab eis rationem, qui suam illorum tradidit ecclesiam potestati: contra matrem ecclesiam manu suam erectis cornibus aggravantes, ipsius jurisdictionem & libertatem suis fallaciis usurpare nituntur, ac iudices ecclesiasticos in casibus, in quibus de jure vel antiqua & approbata consuetudine ad eosdem causarum cognitio noscitur pertinere, quominus de ipsis cognoscere valeant, impediunt atque perturbant: eisdem cedulas inhibitorias dirigentes, quæ brevia nuncupantur, in casibus in quibus de sui natura brevia nulla cadunt: propter quæ novellæ constitutionis domini Bonifacii PP. VIII. auctoritate, in excommunicationis sententiam incidunt ipso facto. Deliberatione habita super hoc diligenti, statimus ordinantes, ut nulla hæc brevia per ecclesiasticos iudices admittantur, nec eis in aliquo parent. Quod si in hac sumpta occasione, ballivi, præpositi, vicecomites, aliive iudices seculares, in personarum vel bonorum captionem procedat, directe vel indirecte partem ad desistendum vel iudicem compellendo: monitione legitima procedente, excommunicationi subjaceant ipso facto, a qua per prælatos, non nisi parti & iudici congrue satisfacto, ac sibi pœna super tanto excessu indicta legitima, quæ timorem cæteris incutiat attendandi similia, quomodolibet absolvantur: nolentes, ut per officialem aut pœnitentiariorum prælatorum, nisi eis ex speciali commissione liceat, huiusmodi sententiæ relaxentur. Sententiamque excommunicationis latam ab uno iudice ecclesiastico, præmissorum occasione ac similibus, alii in suarum jurisdictionum districtibus exequantur.

VI. De absolvendi potestate, quæ religiosis conceditur ab episcopis.

Cæterum animarum salutem consulere, ac earum periculo obviare volentes, statimus quod prælati, fratribus Prædicatoribus, aut Minoribus, aliisque religiosis quibuslibet, potestatem absolvendi subditos a peccatis suis de cætero non committant in casibus, qui de jure vel consuetudine reservantur eisdem, nisi certis personis & notis dumtaxat, quarum prælati industriam duxerint eligendam in certis casibus, qui in confessione vel commissione eis facta specialiter inferantur: quodque ipsa commissio ad casus, in quibus tenetur catholicus quilibet

A confiteri semel in anno peccata sua proprio sacerdoti, nullatenus extendatur, nisi ipsius sacerdotis habita super hoc voluntate.

VII. Ut his statutis ab omnibus pareatur.

Vobis itaque universis Christi fidelibus in civitate & diocesi Lexoviensi constitutis, atque vestrum cuilibet, in virtute sanctæ obedientiæ firmiter injungimus atque mandamus, quatenus supra dicta salubria & ordinationes, secundum tenorem præmissum, quantum in vobis consistit, fideliter observetis, & eis humiliter pareatis. Statuta sunt hæc & unanimiter ordinata dic, loco, & concilio memoratis, ann. Dom. MCCXCIX.

Lexoviensis diocesis hic fit mentio, quia horum statutorum exemplum est ex synodalibus præceptis Lexoviensis ecclesiæ.

ANNO
CHRISTI
1199.

** CONCILIVM BITERRENSE,
iv. Kal. Novembr. an. Dom. MCCXCIX.
celebratum.

Hujus concilii nihil superest præter editam a S. Baluzio V. Cl. synodicam, quam hic repræsentato.

Litteræ episcoporum ac prælatorum qui concilio Biterrensi interfuerunt, ad Philippum IV. Francorum regem, pro archiepiscopo Narbonensi, adversus vicecomitem eiusdem urbis.

Excellentissimo principi domino suo, domino Philippo Dei gratia regi Francorum illustri, miseratione Divina B. Biterrensis, B. Nemaufensis, G. Magalonensis, R. Elnensis, B. Apamienfis, R. Agathensis, & I. Lodovensis, episcopi; A. Craffensis, R. sancti Poncii Thomeriarum, G. sancti Guillelmi de Deserto, G. Lucellensis, & cæteri abbates, alique prælati; & episcoporum ac prælatorum absentium & capitulorum provinciæ Narbonensis procuratores, in provinciali concilio congregati Biterris; sui humiles & devoti, cum salute prospera vitam longam.

Cum capite languescente membra dolere non immerito compellantur: matri nostræ ecclesiæ Narbonensi cogimur condolere, & in ejusdem infirmitatibus infirmari. Sane cum vicecomites Narbonenses longissimis temporibus tenuerint ab archiepiscopo Narbonensi, quidquid in burgo & in media parte civitatis Narbonensis & eorum pertinentiis obtinebant; & pater vicecomitis qui nunc est, ipso præsentate atque sciente, homagium fecerit & fidelitatem archiepiscopo tunc præsentati, prædecessoresque sui prædecessoribus archiepiscopi memorati continue & successively, fere etiam centum annis, sicut notorium fore dinoscitur apud omnes regiones istius, extantibus de iis sufficientibus documentis, & quod plus est, prædecessorum vestrorum privilegiis; & vicecomes qui nunc est, non bono ductus spiritu, feudum dictum, ut adivimus, vestræ regiæ recognoverit majestati, temere veniens contra fidelitatem & juramenta prædecessorum suorum, ad quorum observationem potest & debet per ecclesiam coartari, & contra confessionem propriam in vestra curia registratam; ac iis etiam non contentus, benignitatem regiam seducendo, de facto procuraverit vestras litteras regias sibi dari, per quas peccandi datur sibi immunitas, & sine pœna deavocandi facultas feudum supradictum, quod tolerabile non existit; per quas etiam, in vestri præjudicium, dissolvere est conatus conventiones dudum contractas inter prædecessores vestros & archiepiscopi memorati,

morati, super commissione dicti feudi inter reges Franciæ & Narbonensem ecclesiam certis portionibus dividenda, & per consequens a fidelitate quam vobis præstitit, subtrahere ecclesiam Narbonensem: nos omnes & singuli, qui patimur in passione, & anxiamur in doloribus, & damnificamur in damnis dictæ ecclesiæ matris nostræ, ad vos sicut ad nostrum patrem & iustum principem recurrentes, solemnes nuncios nostros venerabilem in Christo patrem B. Dei gratia episcopum Biterrensem, & religiosos viros B. abbatem sancti Papuli, & I. canonicum ac vestiariarum Magalonensem, ad vestræ celsitudinis præsentiam mittimus pro præmissis: suppliciter implorantes, ut eisdem, vel illi ex ipsis qui præsens fuerit coram vobis, audientiam benignam fidemque indubitam præbere dignemini, eisdem, si placet, immo verius nos in personis eorum ad exauditionis gratiam admittentes.

Moveant vos, Rex clementissime, ad præmissa, fidelitas, quam dicta mater nostra, & omnes ecclesiæ provinciarum Narbonensis, semper ad domum regiam habuerunt: labores & sumptus, quos sustinuerunt pro ea; & fructus uberes, qui ex dictis laboribus percipiuntur quotidie, ac percipiuntur in ævum Domino concedente. Ut, qualiter aliqui regionum nostrarum ad dictam domum regiam, & ad totius ecclesiæ provinciarum Narbonensis, se habuerint temporibus retroactis, taceamus ad præsens: cum hæc credamus regiam magnificentiam non latere.

Adaudeat, ut oramus quotidie, dominus Iesus Christus vobis, consorti vestræ, & liberis, salutem & vitam: & prosperum faciat statum regni. Datum Biterris in dicto concilio, xv. Kal. Novembris, anno Domini MCCXCIX.

** CONCILIUM MELEDVNENSE,

Pro reformanda ecclesiastica disciplina celebratum a Stephano Senonensi archiepiscopo & suffraganeis, xxi. Kal. Febr. anno Dom. MCCC. celebratum.

Nunc primum prodit ex apographo R. P. Jac. Sirm. S. I.

IN nomine Domini, amen. Nos Stephanus misericordie Divina Senonensis archiepiscopus, una cum suffraganeis nostræ Senonensis provinciarum, in provinciali concilio apud Meledunum celebrato, anno Domini M C C C. die Iovis ante festum B. Vincentii, continuata de die in diem a die Lxx præcedenti, congregatis, una cum aliis personis ecclesiasticis dictæ provinciarum, ad ordinandum, statuendum, & reformandum ea quæ fuerint ordinanda & reformanda: eodem approbante concilio ordinamus & præcipimus, quod quædam constitutiones domini Bonifacii VIII. papæ, in præsentis concilio, ac nostris & suffraganeorum nostrorum synodis publicentur, & cuilibet presbytero parochiali copia liberetur, & quilibet eorum habere & commendare debite memorie de cætero teneatur.

Primo sequitur constitutio in titulo de rescriptis. Statutum quod circa iudices a sede apostolica deputandos &c.

Sancimus igitur, ut nullis, nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus, seu ecclesiarum cathedralium canonicis, causæ, autoritate litterarum sedis apostolicæ, vel legatorum eiusdem, de cætero committantur, nec audiantur alibi quam in civitatibus vel locis insignibus, ubi possit

Concil. general. Tom. XI.

commode copia peritorum haberi. Cum vero ejusdem civitatis seu diocesis fuerint actor & reus: extra ipsos causa non committatur, nec conveniatur aliquis eorumdem: nisi ab episcopo contra aliquem de sua diocesi, vel ab aliquo contra eum, aut ejus capitulum, seu contra universitatem civitatis, villæ, vel castri, fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem civitatem, seu diocesim intrare non audens, aut sui adversarii merito potentiam perhorrescens, eum infra ipsas nequeat convenire secure. In his quippe casibus, extra dictas civitatem & diocesim possit contra prædictos causa committi. Nullus tamen eorum ultra unam diætam a fine suæ diocesis valeat conveniri. Sed & in duobus ultimis casibus, nisi impetrans de dicta perhorrescentia (quam in litteris apostolicis exprimere teneatur) primo fidem judici faciat, saltem pro proprio juramentum: iudex ipse nullatenus in causa procedat, sed partes a sua jurisdictione dimittens, impetransem eundem in expensis legitimis alteri parti condemnet. Cum autem actor & reus civitatis & diocesis fuerint diversarum: si actor in civitate vel diocesi rei iudicem habere recuset, ipsum non in sua scilicet actoris, sed in alia civitate vel diocesi habere impetrare valeat, reumque trahere ad eandem: dummodo locus ad quem eum traxerit, ultra unam diætam, sicut in alio casu præmittitur, minime sit remorus. In nullo quoque casuum prædictorum, iudex extra civitatem vel diocesim in quibus deputatus fuerit citet partes, nec de causa sibi commissa cognoscat (nisi ad hoc expressus accesserit partium earumdem assensus) nec alibi quam infra illas civitatem seu diocesim, & personis duntaxat superius designatis, committat quomodolibet vices suas. Quicquid autem contra præmissa, vel aliquid eorum contigerit attentari, sit ipso jure irritum & inane.

Secundo contra illos qui litteras citatorias vel excommunicatorias delegatorum sedis apostolicæ defecerunt, nec bullam presbyteris ostendere volunt. In antiqua compilatione, in titulo de officio & potestate judicis delegati: Cum in jure penitus &c.

scilicet
Gregorianæ

Præterea quæ sivistis, cum tibi ab aliquo sub hac forma mandatur, autoritate qua fungor, ini ut talem denuncies excommunicationis sententiæ subjacere; ac tibi super mandato apostolico hasitantem, ab aliquo non sit facta fides: an mandatum hujusmodi exequi tenearis. Super quo, hujusmodi tibi damus responsum: quod nisi de mandato sedis apostolicæ certus extiteris, exequi non cogaris quod mandatur.

Tertio contra illos, qui jurisdictionem ad forum ecclesiæ de jure vel consuetudine pertinentem impediunt vel perturbant.

ANNO
CHRISTI
1299.*In titulo de immunit. eccl'es.*

Quoniam, ut intelleximus, quorundam iustitiariorum, ballivorum, iudicumve secularium & temporalium dominorum, in quibusdam partibus presumptuosa temeritas sic excrevit, ut in terris eorum seu districtibus litteras apostolicas impertantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negotiis, seu quaestionibus, quæ de iure vel antiqua consuetudine ad forum ecclesiæ pertinent, obtinere non possint in eis per eosdem ordinarios iudices vel apostolicas litteras iustitiæ complementum; quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel a lite, causa, seu quaestione desistere compellantur: nos iustitiam nostram & ecclesiæ sponsum nostram nolentes negligere, qui alios in sua iustitia confovemus, statuimus ne quis impetratores litterarum nostrarum, vel alios ad forum ecclesiæ recurrentes super causis, quæ ad idem forum de iure vel antiqua consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alium, ad desistendum, vel in foro seculari de quaestionibus huiusmodi litigandum, per ipsorum iudicum ecclesiasticorum, vel impetrantium, vel litigantium seu volentium litigare, aut propinquoarum ipsorum seu rerum illorum aut ecclesiarum suarum etiam captionem, modisve aliis quibuscumque, compellat, seu compelli faciat vel procurat: nec per se aliove impediatur, quo minus coram iudicibus ecclesiasticis, delegatis seu ordinariis, querelantes de causis, quæ, ut præmissum est, ad cognitionem pertinent eorundem, possint libere iustitiam obtinere: nec ad præmissa facienda det consilium, auxilium vel favorem. Si quis vero contra præsumpserit, excommunicationi se ipso facto noverit subjacere: a qua, nisi tam iudici cujus cognitio fuerit impedita vel iurisdictione usurpata, quam parti quæ turbata in prosecutione fuerit sui juris, de injuriis, damnis, expensis, & ininteresse, prius per eundem fuerit integre satisfactum, nullatenus absolvatur.

Defest. coram inquisitoribus

Quarto contra illos, qui ut suspecti de hæresi, vocati ut de fide respondeant, aut coram ordinariis suis non comparent, sed se excommunicari permittunt, & in excommunicatione huiusmodi stant per annum. In titulo de hæreticis libro v. i.

Cum contumacia, in causa præsertim fidei, suspitioni præsumptionem adiciat vehementem, si suspectus de hæresi vocatus a vobis ut de fide respondeat, excommunicationis vinculo, pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se absentat, per vos fuerit innodatus, quam per annum animo sustinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus condemnatur.

Quinto contra regulares & seculares admitten-

A tes publice excommunicatos & interdictos ad ecclesiastica sacramenta, & ad ecclesiasticam sepulturam. In titulo de privilegiis libro vi.

ANNO
CHRISTI
1299.

Episcoporum & aliorum prelatorum querelis frequentibus & querulosis clamoribus excitati, præsentis decreto duximus statuendum: ne aliqui seculares aut regulares, quantumcumque exemptionis seu libertatis sedis apostolicæ privilegiis communiti, cuiuscumque ordinis, religionis, status, vel conditionis existant, scienter celebrent vel faciant celebrari Divina in civitatibus, castris, villis, nisi quatenus eis a iure conceditur, seu locis aliis interdicitis ab ordinariis sive delegatis iudicibus, aut a iure, sive excommunicatos publice, vel interdictos, ad Divina officia seu ecclesiastica sacramenta, sive ad ecclesiasticam sepulturam admittant. Qui vero contra præsumpserit, præter alias pœnas a iure statutas, ingressum ecclesiæ sibi noverit interdictum: donec de transgressione huiusmodi, ad arbitrium eius cujus sententiam contempserit, satisfecerit competenter.

C Sexto. Constitutio facta in concilio Bituricensi a domino Simone apostolicæ sedis legato. In titulo de penis.

Cum juris utilitas tot & tantis excogitata vigilis, sufficienter nequeat prosperari, si processus ministrorum iustitiæ contingat iniquorum machinationibus impedi: ut illorum audaciam quos amor Divinus a malo non revocat, saltem rigor ecclesiasticæ coercet disciplinæ, sacri provisione concilii duximus statuendum: quod si quis, cuiuscumque dignitatis aut conditionis existat, nuncios aut executores ecclesiasticorum iudicum, aut alias litteras eorundem actave iudicialia deferentes, hac occasione verberare, capere, detinere, occultare, carceri mancipare, mutilare, aut quod gravius est censendum, interficere, litteras vel acta prædicta personis memoratis auferre, seu ea rumpere, cancellare, aut alias destruere quoquo modo, vel sic ablata cclare præsumpserit, aut ut ista fiant procuraverit, vel facienribus consilium vel opem duxerit adhibendam, excommunicationis sententiæ, quam ex nunc proferimus, subjaceat ipso facto: a qua, nisi prius tam iudici, cujus autoritatem contempserit, quam passo injuriam, & cæteris quorum intercrit, prout excessus postulabit atrocitas, satisfecerit competenter, nullatenus absolvatur.

** CONCILIUM MERTONENSE,

Editum ex M. S. bibliothecæ Cotton. Tomo I I.
Anglicanæ collectionis.

Constitutiones provinciales domini
Roberti de Vynchelse, Cantua-
riensis archiepiscopi, apud Merton
editæ.

I. De decimis, & nutrimentis animalium.

Quoniam, propter diversas consuetudines in pe-
tendo decimas, per diversas ecclesias, inter re-
ctores ecclesiarum, & parochianos suos, rixæ, con-
tentiones, & scandala, & odia permaxima oriuntur:
volumus, quod in cunctis ecclesiis per archiepisco-
patum nostrum constitutis, uniformis sit petitio dec-
imarum, & proventuum ecclesiarum.

Imprimis, volumus, quod decimæ, de fructibus,
seu defrutibus, non deductis expensis, integre, & sine
aliqua diminutione persolvantur; & de fructibus
arborum, & seminibus omnibus, & herbis horticorum:
nisi parochiani pro talibus decimis competentem fe-
cerint redemptionem. Volumus etiam, quod decimæ
de fœnis, ubicumque crescant, sive in magnis pratis,
sive in parvis, sive. . . . aliter in communibus viis
exigantur.

De nutrimentis animalium, scilicet de agnis, sta-
tuimus, quod pro sex agnis, & infra, sex oboli den-
tur pro decima: si septem sint agni in numero, septi-
mus agnus detur rectori pro decima; ita tamen, quod
rector ecclesiæ, qui septimum agnum recipit, tres
obolos in redemptionem solvat parochiano, a quo dec-
imam illam receperit. Qui octavum recipit, det de-
narium; qui vero nonum, det obolum, vel expectet
rector usque ad alium annum, donec plenarie possit
alium recipere, si maluerit: & quita expectabit, se-
cundum meliorem, vel tertium ad minus, de agnis
secundi anni semper exiget, & hoc pro expectatione
primi anni. Et similiter, qui septimum sic dedit ad
decimam, non det pejorem, sed meliorem. Et ita
intelligendum est de decima lanæ. Si oves alibi in hie-
me, alibi in æstate nutritæ fuerint, decima est divi-
denda. Similiter, si quis in medio tempore emerit,
vel vendiderit oves, & certum sit a qua parochia oves
illæ venerint: dividenda est decima, sicut de re, quæ
sequitur duo domicilia. Si autem incertum fuerit,
habeat illa ecclesia, infra cuius limites, tempore ton-
sionis, oves inventiuntur.

De lacte autem volumus, quod decima solvatur,
dum durat: videlicet de casco tempore suo, & de lac-
te in autumno, & hieme: nisi parochiani compe-
tentem pro talibus decimis voluerint facere redem-
ptionem, & hoc ad commodum ecclesiæ. De pro-
ventibus autem molendinorum, volumus quod decimæ
exigantur & solvantur: ad valorem proventuum
plenam faciant redemptionem. De pasturis autem, &
pascuis, tam communibus, quam non communibus,
statuimus, quod decimæ fideliter persolvantur: &
hoc per numerum animalium & dierum, si expedit
ecclesiæ. De piscationibus etiam, & apibus, sicut &
de omnibus aliis bonis iuste quæsitis, quæ renovantur
per annum: statuimus, quod decimæ solvantur debi-
to modo.

Statuimus etiam, quod decimæ solvantur de arti-
ficibus, pandoxatricibus, & de lucro negotiationis
per mercatores, & quoscumque alios: & similiter de
carpentariis, fabris, mercatoribus, futuriis, sive sint
pelliparii, & omnibus stipendiariis & operariis: vi-
delicet dent decimas de stipendiis, nisi ipsi stipendiarii

aliquid certum velint dare ad opus, vel ad lumen ec-
clesiæ: & hoc, si huiusmodi placuerit rectori. In pen-
sione autem principalis legati, alias mortuarii, volu-
mus, quod consuetudo provincie cum possessione ec-
clesiæ observetur: ita quod rector ecclesiæ in peti-
tione sua, sive vicarius, vel capellanus, Dominum ha-
beat præ oculis. Sed quoniam multi inveniuntur,
sponte decimas dare nolentes: statuimus, quod paro-
chiani moveantur primo, secundo, & tertio, ut deci-
mas Deo & ecclesiæ fideliter solvant: & si se non
emendaverint, primo ab ecclesia suspendantur, sci-
licet ab ingressu ecclesiæ; & sic demum, ad solu-
tionem decimarum, per censuram ecclesiasticam, si
neceffe fuerit, compellantur. Si tamen suspensionis
relaxationem vel absolutionem petierint, ad ordina-
rium loci mittantur absolvendi, vel debito modo
puniendi. Rectores vero ecclesiarum, seu vicarii, vel
capellani, qui prædictas decimas annuas dicto modo,
propter formidinem hominum, seu favorem, Dei ti-
more postposito, officium suum non fecerint, deci-
mas: ut prædictum est, non petendo: poena suspen-
sionis innoxiam, donec dimidium marcam argenti
archidiacono loci persolverint.

II. De decimis, & nutrimentis animalium.

Quoniam, ut audivimus, super decimis & nutri-
mentis animalium, inter ecclesiarum rectores, pro-
pter amotiones pecorum ad diversas parochiarum pas-
turas, diversis anni temporibus, contentiones multi-
modæ oriuntur: nos viam pacis præparare volentes,
statuendo diffinimus, & diffiniendo statuimus, quod
ad ecclesias, in quarum parochia oves, a tempore ton-
sionis, usque ad festum S. Martini, continue pascun-
tur & cubant, decima lanæ, & casei, & lactis, eisdem
temporibus, licet postmodum amoti fuerint a paro-
chia illa, & alibi tondeantur, integre persolvatur.
Et, ne fraus fiat in casu præmissis: præcipimus, quod
antequam oves amoveantur a pasturis, vel etiam di-
strahantur, ecclesiarum rectoribus sufficienter de sol-
venda decima caveatur. Quod si, infra prædictum,
ad diversarum parochiarum pascua & pasturas trans-
ferantur: quælibet ecclesia, pro rata temporis portio-
ne, decimam percipiet earumdem minori x. x. die-
rum spatio, in rata temporis portione, minime com-
putando. Si vero, per totum tempus prædictum cub-
ant in una parochia, continue depascantur in alia:
rector, in cuius parochia cubant, licet ibidem caseus
fiat, decimam casei vel lactis duntaxat percipiet, cum
aliam non modicam meliorationem sentiet, & perci-
piet utilitatem. Quod si post festum S. Martini, duc-
cantur ad pascua aliena, & usque ad tonsionem, in una
vel in diversis parochiis, sive in propriis pascuis do-
minorum suorum, sive alterius cuiuscumque pascuntur
habitatione: ad numerum ovium pascua æstimen-
tur, ut secundum æstimationem pascuorum, ab eorum
dominis exigatur decima casei & lactis.

De vaccis & capris decima proveniens, ubi cubant
& pascuntur, ibidem solvatur: alioquin, si cubant in
una parochia, & pascuntur in alia, decima inter recto-
res dividatur omnino. Agni vero, vituli, & pulli, &
alii fœtus decimales, habita ratione ad diversa, ubi
gignuntur, oriuntur, & nutriuntur, & ad moram
quam traxerint in eisdem, particulariter decidentur.
Item præcipimus, quod si quis, post festum S. Mar-
tini, oves occiderit, vel si oves quovis casu morian-
tur fortuito, decimam inde legitimam parochiali ec-
clesiæ solvere non postponat. Et si oves extraneæ in
aliquius parochia tondeantur, decima lanæ ibidem
tradetur rectori ecclesiæ, pro se fideliter conservanda:
nisi sufficienter doceri possit, quod pro decima sit
alibi satisfactum, ut solutionem ibidem faciendam
modo legitimo valeat impedire.

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

III. De Mortuariis.

Quia inter rectores ecclesiarum & parochianos suos, lites cupimus extinguere, quæ frequenter oriuntur: statuimus, quod decedens tria ad minus habens, vel plura, cuiuscumque generis in bonis suis animata, optimo, cui de jure fuerit debitum, reservato, ecclesie suæ, à qua recepit sacramenta dum viveret, sine dolo, & fraude, & contradictione qualibet, pro decimarum, tam temporalium, quam personalium, necnon oblationis, subtractionis compensatione, ad deliberationem animæ suæ, melius post optimum ecclesie reservatur.

IV. Quæ debent parochiani invenire, & quæ rector.

Vt sciant parochiani defectus ecclesiarum ipsos contingentes, præsentium tenore, innotescimus universis parochianis, per totam nostram Cantuariensem provinciam constitutis, compelli, res & ornamenta omnia infra scripta invenire: scilicet missale, calicem, vestimentum principale, casulam, albam, amictum, stolam, manipulum, zonam, cum duabus tuellis benedictis, & omnibus suis appendiciis. Item crucem processionalem, & aliam crucem pro mortuis, turibulum cum navi & ture, lucernam cum tintinabulo, velum quadragesimale, vexilla, campanas manuales pro mortuis, feretrum, vas ad aquam benedictam, tabulas pacis, candelabrum ad cereum Paschalem, campanile cum campanis & chordis, fontem cum ferris, reparationem navis ecclesie interius & exterius, tam de jure, quam de consuetudine, tam in imaginibus, & præcipue in imagine principali in cancello, quam in altariis & fenestris vitreis. Item, clausuram cæmeterii, tam de jure, quam de consuetudine. Volumus etiam in posterum ad eosdem parochianos prædicta singula pertinere. Item, compelli sunt parochiani ad inveniendum ista subscripta: videlicet legendam, antiphonare, graduale, psalterium, troparium, ordinale, manuale, capam pro choro, cum omnibus suis appendiciis, frontale ad magnum altare, tria superpellicia, unum rochetum, pyxidem pro corpore Christi honestam, reparationem librorum & vestimentorum, quocumque contigerit eadem reparatione indigere. Quæ autem, tam in reparatione cancelli interius & exterius, quam hic non expressis, iuxta constitutiones & ordinationes approbatas, rectoribus, vel vicariis incumbit reparare. *Quare istam constitutionem in meliori forma posterius in constitutione Wyynchelse.*

CONSTITVTIO DOMIN.

Roberti de Wyynchelse & Vv. Archiepisc. Cantuar. Quid parochiani invenire debent, & quid rectoribus.

Ex eadem Anglicana collectione.

VT parochiani ecclesiarum singulorum archidiaconatum Cantuariensis provincie, sint de cætero certiores de defectibus ipsos contingentibus; ac inter rectores & ipsos ambiguitas pro temporibus successivis. . . volumus de cætero & præcipimus, quod parochiani teneantur invenire omnia inferius annotata: videlicet legendam, antiphonare, graduale, psalterium, troparium, ordinale, missale, manuale, calicem, vestimentum principale, cum casula, dalmatica, tunica, & cum capa de choro, cum omnibus suis appendiciis; frontale ad magnum altare, cum tribus tuellis, tria superpellicia, unum rochetum, crucem processionalem, crucem pro mortuis, turibulum, lucernam, tintinabulum ad deferendum coram corpore Christi in visitatione infirmorum, pyxidem pro corpore Christi,

A honestum velum Quadragesimale, vexilla pro Rogationibus, campanas cum chordis, feretrum pro defunctis, vas pro aqua benedicta, osculatorium, candelabrum pro cereo Paschali, fontem cum fetura, imagines in ecclesia, imaginem principalem in cancello, clausuram cæmeterii, reparationem navis ecclesie, interius & exterius, tam in imaginibus quam in fenestris; reparationem librorum & vestimentorum, quocumque contigerit eadem reparationibus indigere. Cætera autem omnia, tam in reparatione cancelli, quam in aliis, hic, secundum diversas ordinationes & consuetudines approbatas, a locorum rectoribus & vicariis debent in omnibus reparari, sumptibus eorum.

DE ORNAMENTIS ECCLESIE,

quæ pertinent rectoribus, & quæ parochianis, in provincia Cantuariensi.

Ex eadem Anglicana collectione.

Decretum venerabilis magistri Roberti de Wyynchelse, miseratione divina Cantuariensis archiepiscopi, suam provinciam visitando, super variis defectibus inter rectores vicarios, & eorum parochianos sæpius, de diversis rebus ad ecclesias pertinentibus, & eorum ornamentis, sic datum est, ut patet inferius, ad doctrinam præsentium, & memoriam futurorum.

Cum plerumque altercatio fuerit inter rectores ecclesiarum, in provincia Cantuariensi constitutos, & eorum parochianos, super variis ornamentis, rebusque ecclesiasticis; quæ, quanta, & quomodo ad rectores pertinent infra scripta; quæ autem ad eorum parochianos, quæ sequuntur tenes pro doctrina. Vt autem parochiani in singulis subsequentiis certiores fiant, intelligant singuli, & observent universi, quod calix, missale, principale vestimentum ecclesie; videlicet casula, alba, amicta, stola, manipulum, cum duabus tuellis altaribus, crux processionalis, & alia crux minor pro mortuis, turibulum, lucerna, cum tintinabulis; velum quadragesimale, vexillum, campanas manuales, feretrum pro mortuis, vas ad aquam benedictam, osculare, candelabrum ad cereum Paschale, magnæ campanæ, campanile, & chordæ ad eadem, fons sacer cum fetura & apparatu ad eundem, reparatio ecclesie interius & exterius, tam altaris quam in imaginibus, fenestris vitreis; pyxis ad hostiam conservandam, chrisinatorium, clausura cæmeterii circumquaque: ad parochianos pertinent supra dicta. Cætera omnia autem, tam in reparationibus cancelli interius & exterius, quam in libris & cæteris ornamentis ejusdem, secundum diversas ordinationes & constitutiones approbatas, habeant a locorum rectoribus seu vicariis reparari.

ALIA CONSTITVTIO

Rob. de Wyynchelse, archiepisc. Cantuar. pro bono regimine curie suæ Cantuariensis: scilicet super duobus statutis, quæ inter se contraria videbantur.

Ex eadem Anglicana collectione.

Robertus permissione Divina Cantuariensis archiepiscopus, totius Anglie primas, dilectis filiis, officiali curie Cantuariensis, & decano ecclesie beate Mariæ de Arcubus London. ejusdem officialis commissario generali, salutem, gratiam, & benedictionem. Vestra nos olim duxit discretio consulendum, an statutum quod in eadem curia invenimus edidisse, quo cavetur, ut si quando justificationem directe contrariam

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1300.

trariam intentioni, vel replicationem directe contrariam exceptioni, aut duplicationem replicationi, seu deinceps, proponi contigerit, statim hoc fiat, quoad iustificationem . . . & post exceptiones vel replicationes, & deinceps, quarum probationes de iure concurrere debent, propositas, aut saltem infra triduum, a tempore propositionis & admissionis canonice eorumdem, ut sic probationes concurrere valeant, super eis in causis & negotiis extra eandem curiam inchoatis, in quibus usque ad litem contestationem & ulterius est processum, sibi locum valeat vendicare, consultationi vestrae, prout alias fecimus, respondemus: quod cum propter cursum probationum hinc & inde, ut sic dilationem materia amputetur, statim ediderimus supradictum, & in litibus ac negotiis extra eandem curiam inchoatis, in quibus usque ad litem contestationem & ultra, circa tamen publicationem testium est processum, si in ipsis idem statutum minime servaretur, possent eadem lites & negotia contra nostram intentionem nimium protelari. propter similitudinem & identitatem expressam, prelibatum statutum nostrum de universis litibus & negotiis, ad eandem curiam devolutis, in quibus citra publicationem testium in principali negotio est processum, post presumptionem negotii principalis intelligendum fore & servandum, cum idem iudicium de similibus sit habendum, auctoritate metropolitana declaramus, responsiones nostras ad quascumque consultationes super antea vobis factas totaliter revocantes: mandantes, declarationem & interpretationem eandem, & quicquid secundum eam est in eadem curia in quibuslibet negotiis hactenus attentatum, futuris temporibus firmiter observari, & sub isto tenore vel alio ad perpetuam rei memoriam inter statuta ejusdem curiae registrari. Dat. apud Vvrotam xvi. Kalendas Iulii, anno Domini MCCC. & consecrationis nostrae decimoquinto.

** SYNODVS COLONIENSIS

A VVichboldo archiepiscopo celebrata,
circa ann. Dom. MCCC.

TITVLI CAPITVLRORVM.

1. De aetate & qualitate proficiendorum ecclesiis parochialibus.
 2. De nominibus pastorum non residentium & non ordinatorum, tradendis per decanos.
 3. De apostatis, discursoribus, & vagis clericis.
 4. De illis qui plura beneficia accipiunt, & habent in una eademque ecclesia.
 5. De testamentis clericorum.
 6. De testamentis laicorum, & quorum debeant admoneri per sacerdotes.
 7. De legatis fabricae ecclesiae Colonienfis, & de pena celantium legata.
 8. Quod quilibet potest in lecto infirmitatis condere testamentum, & legare proprietatem, veneno usufructu, non obstante quocumque statuto.
 9. Poena contra contrarium statuentes.
 10. De inventario, faciendo per manus fideles, & quando liceat apprehendere bona, inventario non confecto.
 11. De bonis clericorum decedentium, & de huiusmodi bonis se intramittentibus.
 12. De manifestis usurariis.
 13. Ne questus fiat in ecclesia vel via publica per circuncinatores questuarios.
- Copul. general. Tom. XI.

- A 14. Ne aliquis decimas legata fabricae maioris ecclesiae Colonienfis.
15. Ut unusquisque promoveat fabricam maioris ecclesiae Colonienfis.
16. De laicis provisoribus struicturarum ecclesiasticarum.
17. Ne campanarii sint illiterati.
18. Contra falsarios monetarum, & eorum receptores.
19. Ne aliquis exequatur mandata indebite, seu de rescriptis.
20. Contra suspendentes redas vel litteras comminationas ad portas sen fores.
21. Contra devotores cerotensius.
22. Quibus horum statutorum copia necessario habenda.

B
STATVTA DOM. VVICHBOLDI
ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS.

VVichboldus Dei gratia sanctae Coloniensis ecclesiae archiepiscopus, facti imperii per Italiam archicancellarius, universis praelatis, capitulis, conventibus, collegiis, ecclesiarum rectoribus, torique universitati cleri & populi suae civitatis & diocesis Coloniensis, salutem, & infra scriptorum memoriam perpetuam observandam.

C
I. De aetate & qualitate proficiendorum ecclesiis parochialibus.

Licet sacris canonibus sit institutum, ne aliquis, ad regimen parochialis ecclesiae assumatur, nisi qui jam xxv. annum aetatis attigerit, & scientia & moribus commendatus exiit: plures tamen huius salubris statuti invenimus transgressores. Volentes igitur periculis animarum prospicere, inhibemus universis archidiaconis, ac aliis qui de consuetudine investire habere dinoscuntur, ne deinceps aliquem puerum vel aliquem alium, qui vicissimum quintum aetatis annum non attigerit, sibi praesentatum, de huiusmodi parochialibus ecclesiis investiant vel admittant. Contrarium facientes, non solum ab ingressu ecclesiae suspendimus in his scriptis, verum etiam ipsam investituram decernimus non tenere.

II. De nominibus pastorum non residentium & non ordinatorum, tradendis per decanos.

Item cum secundum jus quilibet, qui ad curam animarum regendarum assumitur, ut gregis sibi crediti diligentius gerere curam possit in parochiali ecclesia, cuius rector extiterit, residere personaliter, & ad eam pronioveri teneatur; alioqui, etiam nulla monitione praemissa, ipsa ecclesia sit privatus: vobis decanis Christianitatum committimus & mandamus, quatenus nomina illorum qui in vestris decanatus huiusmodi ecclesias, ut pote minores annis, occupant, & nomina pastorum non residentium personaliter, in his scriptis nobis intra mensem post presentem diem tradatis, ut huiusmodi negligentiam & defectum de praetorum nostrorum consilio reformemus. Alioqui in vos extunc sententiam excommunicationis ferimus in his scriptis, & id ipsum in qualibet synodo volumus observari in forma supradicta.

III. De apostatis, discursoribus, & vagis clericis.

Quia vero, ut intelleximus, aliqui clerici, utpote

Vuuu

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1500.

apostataz, discursores, & vagi de aliis provinciis & diocæsesibus diocæsim nostram Coloniensem venientes, regimen animarum & officiationem ecclesiarum sibi assumunt, qui ab aliis diocæsesibus tanquam irregulares & indigni, pro eorum culpis & excessibus sunt remoti: statuimus, ut nullus deinceps presbyter alienus ad regimen & ad curam animarum, loco coadjutoris vel vicarii aut socii, per pastores ecclesiarum, vel capellarum, aut altarium rectores, assumatur absque litteris testimonialibus proprii episcopi, profitentis talem rite secundum claves ecclesiæ ordinatum esse, & executionem sui officii habere: ita quod per decanos Christianitatum, in quorum decanatibus assumendi desiderant, examinati tunc demum admittantur tales, cum in his inventi fuerint idonei, ut dictum est. Pastores vero & capellani, ac altarium rectores non diocæses, qui his spretis, aliquem clericum ignotum, dicentem se presbyterum, assumpserint, excommunicationis sententiam, nisi intra sex dies a se talem amoverint, se extunc hoc ipso facto noverint incursum, & alias pro modo culpæ, canonicè puniendos.

IV. De illis qui plura beneficia acceptant & habent in una eademque ecclesia.

Cum item sanctissimus pater dominus Bonifacius octavus summus pontifex, inter cætera statuerit, ne aliquis deinceps, nisi unicum personatum, dignitatem, preposituram, administrationem, vel officia perpetua, quocumque nomine censeatur, cum præbenda simul, absque dispensatione sedis apostolicæ in eadem ecclesia obtinere, vel iam obtenta tenere valeat: & si a quocumque fecus præsumptum fuerit, illud irritum sit omnino: nos quia nonnulli in observacione hujusmodi statuti se exhibent negligentes, in ipsorum negligentiam supplere cupientes, mandamus vobis universis, ad quos talium ordinatio seu collatio spectare dinoscitur, ne deinceps talia faciant & attentent, sed ea personis intra tempus legitimum habilibus conferant. Alioquin nos eadem conferemus.

V. De testamentis clericorum.

Præcipimus ut sacerdotes denunciant suis subditis, quod omnes quibus a jure inhibitum non est, liberam testamenti condendi habeant facultatem. Et clerici bona, maxime immobilia, & quæ per ecclesiam sunt adepti, sive per modum testamenti, sive alias, non transferant ad filios vel nepotes, aut ad alios suos consanguineos, sed relinquunt ea ecclesiæ, a qua sunt profecta. Sed incuitu elemosynæ, pauperibus, religiosis & piis locis, & illis qui ipsis servierunt, sive consanguinei sint, sive alii, aliqua juxta servitii meritum de mobilibus dare possunt. De aliis vero bonis, quæ ex hereditate, artificio, vel doctrina, vel alias non ex bonis ecclesiasticis ad clericos pervenerint, clerici possunt disponere pro suo arbitrio. Excommunicamus & excommunicatos denunciamus omnes clericos, qui bona mobilia ecclesiarum, filiis suis, nepotibus, vel consanguineis, seu aliis conferunt, vel in ipsos transferunt, & ab ecclesia alienant sua propria voluntate, & sine consensu nostro.

VI. De testamentis laicorum, & quorum debeant admoneri per sacerdotes.

Præcipimus & monemus ut laici in præsentia sui sacerdotis testamenta sua faciant, nisi improvisa necessitas emerferit. Item omnibus sacerdotibus præcipimus, quod hortentur omnes clericos & laicos testamenta sua facere, & quod non differant usque ad angustiam mortis, sed ea faciant, dum adhuc compos sunt sive mentis & corporis. Et in testa-

mentis faciendis consulant sacerdotes suis subditis, quod declarent sua debita & forefacta, & quod ex primo restitui faciant seu præcipiant de bonis suis: & quod postmodum legent aliqua fabricæ ecclesiæ totius civitatis & diocæsis Coloniensis, & sive parochiali ecclesiæ: & etiam religiosis & piis locis, & pauperibus aliis secundum arbitrium testatis.

VII. De legatis fabricæ ecclesiæ Coloniensis, & de pana celaminum legata.

Si quis vero fabricæ ecclesiæ S. Petri, & parochiali ecclesiæ sive aliquid legaverit in suo testamento, eidem viginti dies de injuncta sibi penitentia relaxamus. Et fiant testamenta parochianorum publice & coram discretis personis. Et cum aliqua ecclesiæ S. Petri legantur, hoc presbyter significet Coloniæ procuratori fabricæ, & nomina eorum qui prædictæ fabricæ legata fecerint, intra mensem. Suspendimus autem, & suspensos denunciamus omnes presbyteros, qui celant legata fabricæ prædictæ, nisi ea procuratori ejus denunciant intra duos menses a tempore scientiæ: excommunicamus etiam omnes laicos qui celaverint prædicta legata.

VIII. Quod quilibet potest in lecto infirmitatis condere testamentum, & legare proprietatem, retento usufructu, non obstantis quocumque statuto.

Quoniam autem in aliquibus locis nostræ diocæsis quedam consuetudo inolevit, quæ dicenda potius est corruptela, cum sit contraria rationi, & contra jura canonica & civilia, videlicet quod iudices & scabini & consiliarii quorundam oppidorum, dicunt, statunt, vel judicant & faciunt observari, & per consuetudines tenent, quod nullum testamentum, donatio, vel legatum teneat super immobilibus, quod vel quæ a decumbentibus in lecto, in pios usus, vel alias personas, fuerit factum vel facta; nec etiam quod vel quæ sunt ab aliquo per applicationem proprietatis in pia loca vel alias personas, retento a donatore seu a testatore usufructu, nisi ab eodem usufructus cum proprietate transferatur & deferatur: nos huic manifesto errori obviam volentes, consuetudines prædictas seu statutum, reprobatas, seu reprobamus, penitus reprobamus: statuentes etiam, quod quilibet tam sanus, quam infirmus, qui liberam habet a jure testamenti factionem, & compos mentis extiterit, libere possit condere testamentum, & donare & legare, tam proprietates, quam usumfructum; vel proprietates, retento sibi usufructu; & etiam utrumque, tam proprietates, quam usumfructum: & secundum ejus voluntatem & dispositionem procedant universa præmissa, cum ultima votas libera esse debeat, & liberum, quod non redeat, arbitrium.

IX. Pana contra contrarium statuentes.

Præcipientes districtius, quod si in aliqua parochia aliquando iudices, scabini, vel consiliarii, secundum dictas consuetudines seu statutum, reprobatas seu reprobamus, judicaverint & fecerint observari, denunciantur officiali nostro, & ipse officialis contra prædictos tam scabinos quam consiliarios & partem ad hoc instantem nominatim procedat.

X. De inventario faciendo per mansideles, & quando liceat apprehendere bona inventario non confesso.

Verum quia executores seu mansideles testamentorum

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1500.

testamentorum nonnquam in executionibus testam-
entorum perperam procedentes, bona ad execu-
tione testamenti pertinentia, clam furripiunt & celant,
& postmodum cum rationem executionis suæ facere
debent, negant se habere bona quanta receperunt,
furtum & rapinam committentes & ultimam volun-
tatem defuncti minime exequentes: nos malitiis ta-
lium obviare volentes, statuimus & ordinamus, quod
nullus executorum seu manifidelium, bona testato-
ris ad executionem suam pertinentia invadat vel reci-
piat, vel de eisdem aliquatenus se intromittat, nisi
facto prius inventario: id est quadam scriptura, in
qua continebuntur, quæ & qualia bona testator post
se reliquerit, ad executionem prædictam pertinentia,
quæ ipse executor, seu manifidelium recipit, & le-
vabit, & debita, forefacta, & legata ipsius testatoris
restituens, adimplebit. Et illud inventarium fiet per
probos viros & idoneos, videlicet per presbyterum,
& duos scabinos loci, vel synodales non suspectos,
& sigillabit sub sigillo presbyteri vel alicujus authen-
ticæ personæ, unde executores petant a testatore, si
poterit fieri, quod ipsos de bonis suis, & de debitis
suis certificet. Nam in hoc stabitur assertioni testa-
toris. Et nos excommunicamus & excommunicatos
denunciamus omnes executores seu manifideles qui
bona decedentium, quorum sunt executores, prius
non facto modo prædicto inventario, invadunt &
recipiunt, & levant. Et nihilo minus ipsi execu-
tores & manifideles, si bona prædicta non facto in-
ventario levaverint, dum a creditoribus seu a lega-
tariis defuncti, ratione dictæ executionis conveniun-
tur, in solidum tenebuntur & condemnabuntur: ex-
ceptis rebus, quæ servari non possunt, quas res,
si necessitas exegerit, executores alienare poterunt,
non facto inventario in præsentia sacerdotis loci vel
duorum vel trium scabinorum, vel synodalium, vel
fide dignorum: & pecuniam de dicta receptione
ipsi executores deponant in certo loco, nec ea utan-
tur, nisi dicto inventario facto. Alioqui dictas ex-
communicationis sententias incurrant. Et si defun-
ctus aliquod debitum sub pœna ad usuras, seu ad
alia pericula, vel ad alia danina debeat: poterunt
executores seu manifideles de bonis defuncti solve-
re debitum, pœnam, usuras, & alia pericula & dama-
na extinguendo, non facto etiam inventario, si ipsum
inventarium commodè fieri non potest. Et si debi-
bitum, pœna, usura, seu aliis impedimentis instanti-
bus, sunt augmentanda, vel etiam exequit dicti
defuncti fuerint faciendæ: hoc tamen fiat in præ-
sentia presbyteri, duorum vel trium scabinorum, syno-
dalium, vel aliorum proborum: alioqui dicta ex-
communicationis sententia ligentur. Si vero presby-
ter loci fuerit executor, tunc faciat fieri inventa-
rium ipsum in præsentia decani loci, vel alterius
authenticæ personæ, duorum vel trium scabinorum,
synodalium, & aliorum proborum. Præcipimus
etiam sacerdotibus loci & ipsis executoribus seu
manifidelibus, quod copiam inventarii prædicti re-
ferant nobis intra duos menses, si intra diocesium no-
stram fuerimus: alias nostro officiali, a tempore
quo factum fuerit. Et præcipimus hoc per nostrum
officialem registrari, nec aliquid recipiatur pro si-
gillo. Cum autem testator decefferit, ipsi executores
seu manifideles, facto inventario, bona ad execu-
tionem pertinentia apprehendant, & exequantur ulti-
mam voluntatem dicti defuncti, faciendo proclamari
in loco, in quo morabatur defunctus, & pluries
esse & conversari consuevit, ut & omnes creditores
ipsius defuncti, & a quibus aliqua extorserat, com-
pareant certa die sua debita offerant: & tunc ipsi
executores seu manifideles, primo creditoribus a

Concil. general. Tom. XI.

quibus quid injuste extorserat, satisfaciant: & de re-
siduo satisfaciant legatariis, cuilibet pro rata bo-
norum defuncti: & officialis noster per censuram ec-
clesiasticam compellat executores & heredes defun-
cti, ad implendam & exequendam ultimam defuncti
voluntatem.

XI. De bonis clericorum decedentium, &
de hujusmodi bonis se
intromittentibus.

Sed quia nonnulli terrarum domini, iudices, &
alii officarii laici, bona clericorum nostræ diocesis
decedentium ex testamento, vel ab intestato, autori-
tate propria & violenter rapiunt, occupant, & arre-
stant, in præjudicium ecclesiasticæ libertatis, quo mi-
nus decedentium ultima voluntas pro salute anima-
rum eorumdem decedentium valeat adimpleri: nos
tam præsumptuos excessus corrigere volentes, mone-
mus omnes nobiles, iudices terræ, advocatos, terra-
rum dominos, & laicos quoscumque, ne deinceps talia
attentare præsumant. Contrarium facientes (quos
ipso facto extunc in his scriptis excommunicamus)
excommunicatos in ecclesiis vestris, & præcipue in
parochiis in quibus talia perpetrantur, & in quibus
tales morantur, vos universi rectores ecclesiarum pu-
blice nunciatis. Quam excommunicationis senten-
tiam, si per quindenam, post hujusmodi delictum
perpetratum, animo sustinuerint indurato, distri-
ctum siue terram, si dominus terræ est, alioqui lo-
cum ubi talia perpetrata noscuntur, ubi forefacto-
res tales manserint, ecclesiastica supponimus inter-
dicto.

XII. De manifestis usurariis.

Excommunicamus, & excommunicatos denun-
ciamus, omnes usurarios manifestos: & singulis die-
bus Dominicis & festivis a quolibet sacerdote de-
nuncientur excommunicati. Nullus sacerdos obla-
tiones manifestorum usurariorum recipiat, nec ad
communione eos admittat: nisi satisfaciant de
usuris secundum constitutionem felicis recordatio-
nis domini Gregorii papæ decimi, quæ incipit:
Quamquam usurarii. Nullus testamentis manifesti
usurarii interfit, nec ad penitentiam & communi-
onem eos admittat: nisi de usuris satisfecerint, secun-
dum formam constitutionis dicti domini papæ. Et
testamenta manifestorum usurariorum, qui secun-
dum formam dictæ constitutionis non satisfecerint
de usuris, nulla sunt ipso jure. Dum autem manifesti
usurarii secundum formam dictæ consuetudinis satis-
fecerint, ad sacramenta ecclesiastica admittantur. Ma-
nifestos autem usurarios dicimus, de quibus per sen-
tentiam vel per confessionem factam in jure, aut
evidentiam quæ aliqua tergiversatione non potest
celari, constiterit evidenter. Et illos etiam, qui super
usuris diffamati, intra tempus statuendum ab eo qui
super hoc habet potestatem, se non purgaverint, re-
putamus pro manifestis usurariis puniendos. Præci-
pimus etiam singulis sacerdotibus parochialibus,
quod moneant in parochiis suis frequenter in gene-
rali & in speciali, de quibus constiterit, usurarios
& infamatos publice de usuris, ac contractus illi-
citos præemptionum exercentes, ut ab usuris
& talibus contractibus desistant intra septem
dies a tempore dictæ monitionis. Alioqui ipsi ex-
tunc dicti usurarii & præemptores, excommuni-
centur in speciali, de quibus constiterit; & de
quibus non constiterit, in generali: & diffamati,
si se non expurgaverint, pro convictis habeantur.

In concil.
Lugdun.
c. 27.

Deest non

Vuu ij Eꝯ

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1300.

Et si taliter moniti & excommunicati, desistere non-
luerint, nominatim excommunicentur, & nomina
eorumdem nostro officiali referantur, salvo jure no-
stro & archidiaconi in præmissis. Præcipimus etiam
constitutiones dicti domini papæ, contra usurarios
alienigenas editas, firmiter observari. Sacerdotes
non permittant quæstionarios Gollardos, vel quos-
cumque alios ignotos, intra parochiam suam in ec-
clesia, vel in via, vel in platea, vel in quibuscumque
locis parochiæ suæ prædicare, vel ostiatim deferre in-
dulgentias pro quæstu faciendo. Sed tales & omnes
qui eis assistunt, presbyter loci excommunicet, & ad
removendum ipsos in vocet auxilium brachii sæcula-
ris, si necesse fuerit.

XIII. *Ne quæstus fiat in ecclesia, vel via
publica, per concionatores
quæstionarios.*

Sacerdotes non permittant prædicatores quæstio-
narios celebrare super arcas, vel pulsare campanulas
manuales per vicos, neque in ecclesia: & ipsi presby-
teri singulis diebus Dominicis & festivis moneant pa-
rochianos suos, & etiam sub pœna excommunicatio-
nis inhiibeant eisdem, ne tales audiant, propter pe-
ricula hæresum & errorum, quos sæpius seminant.
Et si quis tales viderit, denunciât presbytero: & pres-
byter faciat eos teneri per justitiam sæcularem, & no-
bis remitti. Præcipimus etiam, quod ecclesiæ inter-
dictæ a nobis, nostro capitulo, archidiacono loci vel
officiali, seu quocumque judice ordinario, nullatenus
aperiantur, nec quacumque auctoritate, pro quo-
cumque quæstu faciendo, nisi de speciali mandato
nostro.

XIV. *Ne aliquis deinceps legata fabricæ maioris
ecclesiæ Coloniensis.*

Monemus item omnes sacerdotes & alios quos-
cumque nostræ diocesis, qui elemosynas fidelium
ad opus fabricæ ecclesiæ majoris Coloniensis collatas
detinent, quod intra mensem satisficiant de eisdem
procuratori seu procuratoribus dictæ fabricæ. Alio-
qui ipsos suspendimus: & si per octo dies dictam sus-
pensionem sustinuerint, ipsos excommunicamus, &
etiam omnes illos qui dictas elemosynas surripie-
runt, celaverunt, & distraxerunt, surripiunt, ce-
lant, & distrahunt, in fraudem dictæ fabricæ Colo-
niensis.

XV. *Vt unusquisque promoveat fabricam maioris
ecclesiæ Coloniensis.*

Item præcipimus & injungimus universis presby-
teris Coloniensis diocesis, sub pœna suspensionis &
excommunicationis, quatenus dictum negotium fa-
bricæ apud suos subditos promoveant diligenter &
fideliter in ecclesiis, testamentis, & confessionibus.
Et si qui pro hujusmodi negotiis suspensi vel excom-
municati fuerint, non absolvantur, nisi per nos seu
nostrum officialem.

XVI. *De laicis provisoribus structurarum
ecclesiasticarum.*

Item statuimus, quod laici provisorum parochia-
lium ecclesiarum, qui pro conservatione structura-
rum, luminarium, & comparatione ornamentorum
instituantur, certis ad hoc vel non certis redditibus
deputatis, nihil ordinent vel disponant absque consilio
plebanorum: & quod bis in anno, videlicet in
crastino beate Margarete, & beati Petri ad cathedram,
de administratione ejus commissa plebanis
suis teneantur reddere rationem: ut si quid inor-
dinate egerint, per ipsos plebanos pro utilitate ec-

clesiarum suarum, prout secundum Deum & suas
conscientias expedire viderint, corrigant & reform-
ent.

XVII. *Ne campanarii sint illiterati.*

Prohibemus item ne deinceps campanarii in vil-
lis & ecclesiis parochialibus ibidem assumantur, ni-
si literati, qui in defectu respondentis ad altare,
cum canonicis lineis assistant, in missis deservientes
presbytero, ne ministrator careat socio sibi respon-
dente.

XVIII. *Contra falsarios monetarum, & eorum
receptores.*

Quia nonnulli in diversis partibus nostræ diocesis
falsas seu adulterinas monetas cudunt, & cudi faciunt,
propter quod respublica læditur, & cudi faciunt,
propter quod respublica læditur, & damna plurima
subiectis nostris & toti provincie inferunt: unde in
hac nostra synodo statuimus, & sub pœna excom-
municationis præcipimus, ut ubicumque tales falsari-
um reperti fuerint, tam ipsi falsarii, quam recepto-
res eorumdem, cujuscumque sint status, vel gra-
dus, aut dignitatis, per plebanos locorum moneantur,
ut a talibus profusus desistant, & indilate.
Ipsique qui in suis districtibus eosdem falsarios re-
cipiunt, & teneant, eos falsarios removeant, nullatenus
reverfuros: alioqui ipsi falsarii & eorumdem
receptores, quos post triduum ab hujusmodi
monitione numerandum, in his scriptis excom-
municamus, & excommunicati publice nunciuntur:
& cessari in locis, ubi talia committuntur,
quamdiu falsarii ibi steterint, præcipimus a Di-
vini.

XIX. *Ne aliquis exequatur mandata
indebita: seu de scriptis.*

Quamvis rescripta stricti juris sint, nec ad alias
personas, quam quæ eisdem continentur expres-
se, aliquatenus extendantur: nonnulli tamen hu-
jusmodi rescriptis in casibus a jure non concessis,
abutuntur, & sua mandata dirigunt, & sen-
tentias de facto fulminant contra aliquos, ad quos
eorumdem jurisdictionis nullatenus se extendit. Vo-
lentes igitur talibus nefandis ausibus obviare, sta-
tuimus, & sub pœna excommunicationis lætæ sen-
tentia in his scriptis firmiter prohibemus, ne ali-
quis deinceps subditorum nostrorum, cujuscum-
que status seu conditionis, aliqua mandata alicujus
judicis delegati contra personas in authentico
non expressas, recipiat aut executioni demandet,
etiam si narretur in mandato casus a jure concessus,
nisi super hoc prius a nobis, vel officiali nostro,
habita & obtenta licentia speciali: cum talia
mandata contra alias personas plerumque ex malitia
& odii fomite procedere videantur. Illum autem,
quod hujusmodi mandata contra alias personas
emiserit in casu a jure non concessio, aut per nos
non admisso, vel per officialem nostrum non appro-
bato, propter hoc excommunicationis sententiæ,
quam in his scriptis ferimus, decernimus subjace-
re.

XX. *Contra suspendentes tedas vel litteras
comminatorias ad portas
seu fores.*

Quia vero nonnulli, ut intelleximus, tedas
& litteras annexas ante portas, & januas ali-
quorum religiosorum, & granges eorum, sus-
pendere non formidant, in quibus incendia, ho-

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1300.

al. tenent

homicidia, & alia damna & maleficia se illatos eis ante quorum aedificia dictas litteras & tedas suspendant, inferre publice comminantur, nisi intra certum terminum eidem malefactoribus aliqua pecunie summa pro ipsorum arbitrio persolvatur; nos talibus maleficiis, quantum possumus, obviare volentes, precipimus univ. ecclesiarum rectoribus, quod singulis diebus Dominicis & festivis, huiusmodi malefactores & dictarum litterarum scriptores, fautoresque, opem & operam dictis malefactoribus praestantes, & omnes, qui praemissa sciverint, vel conficii fuerint (nisi nobis vel penitentiario nostro revelent intra octo dies, postquam talia intellexerint) quos in his scriptis excommunicamus, excommunicatos publice denunciant, & praecipiant ab omnibus arctius evitari & revelari eisdem.

XXI. *Contra detentores cerocensum.*

Item precipimus ut univ. ecclesiarum rectores non contomnes cerocensuales ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, quocumque nomine censentur, qui cerocensum debitum subtrahunt & non solvunt, & qui dictum cerocensum hactenus non solverunt: quod de subtrahitis satisfaciant intra mensem; & deinceps debitis temporibus & statutis persolvant dictum cerocensum, ut tenentur. Alioqui dictos subtrahentes & non solventes, quos excommunicamus in his scriptis, excommunicatos publice nunciant singulis diebus Dominicis & festivis.

XXII. *Quibus horum statutorum copia necessaria habenda.*

Precipimus etiam omnibus decanis Christianitatum & plebanis locorum, ut praemissorum omnium copiam a sigillifero curiae nostrae Colonien. intra quindenam recipient, & sibi fieri procurant sub correctione debita; aliqui contrarium facientes, quos ex nunc prout ex tunc excommunicamus in his scriptis, excommunicationis sententiae volumus subiacere. Item decani Christianitatum, nomina plebanorum sui decanatus ad praesens absentium, nobis vel officiali nostro dent in scriptis sub pena praedicta.

** SYNODVS BAIOCENSIS
Circa annum Domini MCCC.

Ex codice Victorino a R. P. Iac. Sirmondo descripta.

TITVLI CAPITVLO RV M.

1. *Quomodo persona ecclesiastica ante synodum debeant sibi providere?*
2. *Quod omnes curam animarum habentes veniant ad synodum.*
3. *Ut ieiunium intrent synodum.*
4. *De baptismo & eius forma, & qualiter debeat fieri.*
5. *De confirmatione.*
6. *De sacramento altaris & eius circumstantiis, scilicet vini & hostiae electione, & quid agendum sit si aliquid omissum fuerit.*
7. *Quod nec panis nec vinum remaneant super altare.*
8. *Ne elevent hostiam donec dixerint. Hoc est corpus meum.*
9. *De sanguine Christi cadente super corporale, vel pallam, vel aliud indumentum, quid agendum sit.*
10. *Ut duabus mulieribus tantum tradatur marmor sive liber desculandus.*
11. *De mnsca vel aliqua alia re cadente in calicem, quid faciendum sit.*
12. *Ut die octavo renovetur eucharistia, & agna benedicta.*
13. *Ne celebrent donec horas canonicas & Primam dixerint.*

Concil. general. Tom. XI.

- A 14. *Ut calix post Missam a sacerdote vel a diacono panno mundissimo involvatur.*
15. *Ne aliquis bis eodem die celebret.*
16. *Ne detur eucharistia pueris infra septem annos.*
17. *De clericis in ministerio altaris.*
18. *Quot praefationes debent dicere sacerdotes.*
19. *Ut Divinum officium distincte celebrent & devote.*
20. *Ne celebrent super tabulam moram vel fractam, donec consolidetur & consecretur, nec super lapidem portabilem sine capsula & de ampullis.*
21. *De piscinis & mantergiis.*
22. *Ut sacerdos sive diaconus corporalia saepe abluit.*
23. *Ut chrisma & eucharistia sub clavibus, & fidelis custodia conserventur.*
24. *Ne in ecclesiis supellectilia sacerdotis vel clerici alterius conserventur, nisi in casibus concessis.*
25. *Ut quilibet sacerdos librum habeat, manuale.*
26. *De libris & ornamentis ecclesiae necessariis habendis.*
27. *Ut reditus ecclesiae & presbyterii in Missalibus scribantur, & ex eis nihil alienetur.*
28. *Ne fiant pictura inhonesta in sacro loco, vel in domibus clericorum.*
29. *Ut firmentur ecclesiae post Divinum officium celebratum.*
30. *Ne aedificent in cimiteriis.*
31. *Ne chorea in ecclesiis vel cimiteriis fiant.*
32. *De vita & honestate clericorum, & ne commercia vel officia secularia exerceant.*
33. *Ut clausula desuper habeant indumenta, & ut capis clausis utantur communiter universi.*
- D 34. *Ne aliquis clericus dicat, scribat, aut proferat litteras pro vindicta sanguinis.*
35. *Ne beneficiati sint advocati pro precio: & ne loco laicorum curiam teneant: & ne sint chirurgici.*
36. *Quibus temporibus vel diebus non liceat intrare super sacrosancta evangelia.*
37. *Item de vita & honestate clericorum, & ne habeant concubinas.*
38. *Ne filii sacerdotum ipsis ministrent in ecclesia circa altare, & ne in eorum domibus commorentur.*
39. *Ne laici publice teneant concubinas.*
40. *Ne antiqua reliquia extra capsam exponantur venales.*
41. *Ut nullus recipiatur ad praedicandum sine litteris episcopi.*
42. *Item ut nullus recipiatur ad querendas elemosinas sine litteris episcopi.*
43. *Ut nullus faciat patronis iuramentum antequam sit receptus ab episcopo.*
44. *De resignationibus, ne fiant nisi in manu episcopi.*
45. *Ne ornamenta ecclesiae pignori obligentur.*
46. *Ut laici filios suos instrui faciant.*
47. *Ne ecclesia patrono servagium faciat.*
48. *De firmatione ecclesiarum.*
49. *Item de eadem.*
50. *Item ut non recipiant ecclesiam ad firmam, nisi habeant perpetuum vicarium.*
51. *De liberatione personarum & rerum ecclesiasticarum.*
52. *Ut condonati signum portent apertum.*
53. *Ut nullus de manna laicali decimam recipiat.*
54. *Ne quis intret possessionem decima sibi collata a laico.*
55. *Ut nullus portet magnum cultellum cum cuspide.*
56. *Ne laici faciant testamenta in absentia sacerdotis.*
57. *De morte testatorum, ut statim nunciatur episcopo, officiali, vel decano.*
58. *Ut immobilia de bonis ecclesiae acquisita, illis*

Vuuu iij cclej

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

- ecclesis legentur.
59. De citationibus & excommunicationibus faciendis.
 60. De officio decanorum.
 61. Qualiter absolventi sunt excommunicati.
 62. Qui sint ex facto excommunicati.
 63. Quod excommunicentur forislegia facientes.
 64. Quod excommunicati a domino Papa, a quolibet sacerdote in necessitate possunt absolvi.
 65. Ut de omnibus in extremis absolvatur.
 66. De observantia jejuniorum.
 67. De solemnitatibus faciendis.
 68. In quo gradu possunt matrimonia copulari.
 69. Quomodo fiant sponsalia.
 70. De termino nuptiarum, ad inquirendum de consanguinitate & affinitate.
 71. De prohibitione clandestini conjugii, & de poenarum eandem.
 72. Ut in nuptiis forislegia excommunicentur.
 73. Ne alter conjugum transeat ad religionem, nisi per episcopum.
 74. Ut moneatur populus inungi quoties necesse fuerit.
 75. Ut medici primo faciant advocari medicos animarum.
 76. Ut singuli sacerdotes habeant calices in quibus communicent infirmi.
 77. Quomodo exhibendum sit corpus Christi infirmis debilitatis.
 78. Ne infirmis poenitentia injungatur, sed quando convalescerint.
 79. Ut ecclesiastica sacramenta libere exhibeantur.
 80. Quod sacerdotes eligant sibi locum eminentem ad audiendam confessionem.
 81. De loco & modo confessoris confessiones audientis.
 82. Ne inquirent nomina personarum, sed tantum circumstantias.
 83. Ne sacerdotes injungant Missas consentientibus.
 84. De investigatione peccatorum, & qua poenitentia injungenda.
 85. Ut omnes a crapula & ebrietate se abstineant.
 86. Ut precipiant tabernariis ne in locis circumiacentibus congregentur.
 87. Qui mittentur sint ad papam, & qui ad episcopum.
 88. Ne Prior ultra summam centum solidorum mutuo recipiat.
 89. De computatione obedientiariorum.
 90. Ne abbas mutuo accipiat pecuniam ultra summam sibi taxatam.
 91. Ut statuta serventur, & ut nullus religiosus fide jubeat ultra summam x. librarum.
 92. De statutis monialium.
 93. De restauratione prioratuum, & ne qui consensum vel personam exigant.
 94. Ne fiant excommunicationes generales.
 95. Ne decanus cognoscat causas matrimoniales.
 96. Ne persona ecclesiastica de rebus ecclesiasticis litigent coram iudice seculari.
 97. Ne emenda propter concordiam sumantur.
 98. Ne decanatus tradatur in firmam.
 99. Ut curati studeant in theologia.
 100. Ne causa ecclesie tractentur in modum curia secularis.
 101. Ut mortuo vicario vicaria personatum accrescat.
 102. Ut persona domos edificet in solo ecclesie.
 103. De rebus episcopalibus non celandis vel remediis.
 104. De officio advocatorum.
 105. Ne clerici vel monachi sint negotiatores.
 106. Ne permittantur causa saculares in loco sancto tractari.
 107. Ut de vacatione ecclesiarum certificetur episcopus.
 108. Ut sacerdotes episcopo vel poenitenti suo semel

- A in anno consecrantur.
109. Ut ad ordines successive accedant.
 110. Ut die ante ordines veniant.
 111. Ne ab alio quam a proprio episcopo se faciant clerici ordinari.
 112. De sententia domini Gallonis.
 113. Item de eadem.

CAPITVLA.

I. Quomodo persona ecclesiastica antesynodum & in synodo debeant sibi providere.

De Dominica vel sabbato precedente synodum, sacerdotes qui capellanos non habent in suis parochiis, diligenter inquirent in ecclesia publice, si qui sint infirmi in parochia; & antequam iter arripiant, eos visitent etiam non requisiti, & faciant quicquid necesse fuerit ad salutem animarum. Nihilominus procurantes provisionem eorum, quam solent facere, per capellanos in aliis ecclesiis remanentes.

II. Quod omnes curam animarum habentes veniant ad synodum.

Præcipitur ut omnes veniant ad synodum, maxime curam animarum habentes; & si inevitabili necessitate detenti fuerint, mittant capellanum suum, aut clericum locofuit. Et in eundo & redeundo honeste ambulent, & honesta querant hospitia, & in eis circumspicte se habeant, ne status clericorum vertatur populo in opprobrium & contemptum. Et qui ex causa remanserint, eum decano, & decanus episcopo studeant nunciare.

III. Ut ieiunii intrent synodum.

Præcipitur sacerdotibus, ut jeiunii & induti superpellicis & stolis mane intrent synodum; ceteri autem, personatus seu vicarias ecclesiarum habentes, superpellicis tantum. Abbates autem cappis fericis sint induti. Omnes autem a tempore pulsationis synodi, omni occasione postposita, majorem ecclesiam intrare festinent.

IV. De baptismo & eius forma, & qualiter debeat fieri.

Baptismus cum summo honore & reverentia, & cum magna cautela celebretur, maxime in distinctione & prolatione verborum, in quibus tota virtus sacramenti consistit, scilicet: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Et in Romano doceant laicos sacerdotes sub hac forma debere frequententer pueros, etiam patrem & matrem pueri, in summa necessitate baptizare; & dicant laicis, quod nomen puero non imponant. Forma autem verborum prædicta, ab eo qui baptizat, integre, nude, ordinate, continue, sine interpositione aliqua proferatur. Interrogetur autem laicus, qui sic puerum baptizavit, diligenter a sacerdote, quid dixerit, & quid fecerit. Et si inveniatur eum discreto modo & debito baptizasse, allato puero ante fores ecclesie, suppleatur quod deest: scilicet pabulum salis, aurium linitio cum saliva: exorcismi tamen non dicantur, & super fontes, sine immerfione tantum, omnia fiant quæ solent fieri. Si vero dubium fuerit in qua forma verborum puer baptizatus fuerit, tunc sacerdos omnia faciat, & immergens dicat: Si tu non es baptizatus, ego baptizo te, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Ad elevandum puerum de sacro fonte tres tantum recipiantur.

V. De confirmatione.

Sacerdotes scientes adventum episcopi ad prædicandum can-

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

candum in aliquo certo loco, moneant populum diligenter, prout melius poterint, circa duas leucas vel tres, ut omnes qui commode poterunt, conveniant coram episcopo ad audiendum sermonem, maxime qui consilio episcopi indigent: & ipsi cum populo veniant cruce precedente. Adulti autem qui debent confiteri, & qui confirmandi fuerint, prius confiteantur, si tempus habent confitendi, & deferant secum bendellos latos, mundos, & satis longos. Ieiunii etiam, si fieri potest, hoc recipiant sacramentum, & ea die non celebrent sacerdotes, nisi celebrent summo mane.

VI. De sacramento altaris & eius circumstantiis, scilicet vini & hostia electione, & quid agendum sit si aliquid omissum fuerit.

Sacerdos ministrans diligenter attendat quod hostia sit integra, non mucida, non perforata, & quod sit frangibilis, & integrum habeat circumlum. Et quod vinum non sit acetosum: & aquam non omitat. Si autem aquam omiserit, cum averterit se, apponat aquam, si fieri potest sine scandalo. Si vero per negligentiam evenerit, quod perfecto canone & peracta consecratione, nec vinum, nec aqua reperiantur in calice: statim debet infundi utrumque, & hostia sic consecrata seorsum reverenter observetur. Hostia autem nova, sicut fieri solet, ante calicem apponatur, & reincipiatur canon Missæ, scilicet, Te igitur. Post communionem vero, prior hostia ab ipso sacerdote sumatur.

VII. Quod nec panis nec vinum remaneant super altare.

Caveant sacerdotes ne panis vel vinum remaneat supra altare infra Missam, præter illa quæ ab ipsis sunt consecranda. Si quid autem forte remanserit, ab ipso sacerdote, vel ab alio mundam habente conscientiam, cum reverentia sumatur. Unde non est tutum, hostiam erigere super pallam, quia posset ibi aliqua fractio remanere.

VIII. Ne elevent hostiam donec dixerint, Hoc est corpus meum.

Præcipitur sacerdotibus, ut quando inceperint in canone Missæ, Qui pridie, tenentes hostiam, non elevent statim eam, sed ante pectus suam detineant donec dixerint, Hoc est corpus meum: & tunc elevent eam decenter, ita quod possit videri ab adstantibus. Et post totalem corporis & sanguinis Domini summptionem, aliquantum ab spuedo abstineant: & si abstinere non possunt, saltem in loco mundo hoc faciant, qui conculcari non possit.

IX. De sanguine Christi cadente super corporale, vel pallam, vel aliud indumentum, quid agendum sit.

Si quid de sanguine Christi ceciderit super corporale, sugenda est pars intincta: & ipsum corporale aliquo panno mundissimo involutum pro reliquiis est servandum. Si vero super pallam vel super aliquod aliud sacrum indumentum ceciderit, pars intincta prius sugatur, & postea scindatur, confusa panno mundo servetur pro reliquiis: ita tamen, quod super pannum sedula consuatur continens. In te autem super quod stilla cecidit sacramenti. Si autem super aliud commune vestimentum ceciderit, pars intincta prius sugatur, & postea scindatur & conburatur, & cinis in sacrario reponatur. Si autem super lapidem, lignum, terram ceciderit, legendus, tergendus, radendus est locus ille, & pulvis in sacrario reponendus. Si autem de corpore Christi super pallam vel quodlibet aliud ornamentum ceciderit, ablutur & ablutio a sacerdote

A te sumatur, vel ab alio mundæ conscientie. Si vero super lapidem, lignum, terram ceciderit: locus radatur, & pulvis in sacrario reponatur. Sacerdos seu minister, cuius negligentia istud acciderit, ad episcopum debet mitti.

X. Ut duabus mulieribus tantum tradatur marmor sive liber deosculandus.

Inhibemus firmiter & districtè, ne pace recepta a presbytero in altari, pluribus quam duabus mulieribus marmor tradatur deosculandum.

XI. De musca vel aliqua alia re cadente in calicem, quid faciendum sit.

Si musca vel aranea, vel aliquid tale, in sacramentum ceciderit, quod vix sine vomitu, aliquando non sine periculo corporis, sumi potest: sanguis sumatur, & superfuso vino ipsum quod ceciderit ablutur, & ablutio a sacerdote sumatur, vel ab alio mundæ conscientie, & postea in sacrario conburatur. Quod si fides ipsa quempiam hoc quod ceciderit sumere fecerit, Deo gratias.

XII. Ut die octavo renovetur eucharistia, & aqua benedicta.

Sacerdotes die octavo semper renovent sacramenta, & eucharistiam, & aquam benedictam: ne sui vetustate aliquam indevotionem movere valeant, aut horrorem.

XIII. Ne celebrent donec horas canonicas & Primam dixerint.

Nullus antequam matutinas canonicas & Primam dixerit, Missam celebrare aliqua necessitate præsumat.

XIV. Ut calix post Missam a sacerdote vel a diacono panno mundissimo involvatur.

Calix post Missam panno mundissimo involvatur, nec ministri eo calicem intus tergant, sed alio ad hoc specialiter deputato. Qui dum non satis decens fuerit, vel vetustate attritus, in sacrario conburatur.

XV. Ne aliquis bis eadem die celebret.

Nullus audeat bis in uno die Missam celebrare, nisi in Natali Domini, aut cum duplici introitu, nisi in magna necessitate, scilicet corpore defuncti præsentis, vel in die solemnni, vel Quadragesimali, vel etiam in die Paschæ. Celebraturus quoque secundam Missam, vinum superfusionis non sumat, sed ministro habenti bonam conscientiam conferat.

XVI. Ne detur eucharistia pueris infra septem annos.

Inhibemus presbyteris ne hostias sacras dent pueris ullo modo infra septennium constitutis.

XVII. De clericis in ministerio altaris.

Nullus uxoratus permittatur deservire altari, vel epistolam legere: nec alius, nisi in superlicio, vel capta clausa.

XVIII. Quor præfationes debent dicere sacerdotes.

Invenimus novem sequentes præfationes in sacro catalogo tantummodo recipiendas. Vnam in Pascha, quæ sic incipit, Te quidem. Aliam in Ascensione, scilicet, Qui post resurrectionem. Tertiam in Pentecoste, Qui ascendens. Quartam in festis beatæ Mariæ, scilicet, Et te in veneratione. Quintam in festis S. Crucis, Qui salutem humani generis. Sextam de apostolis, scilicet, Te Domine suppliciter

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

ter exorare. Septimam in Natali, Quia per incarnati Verbi Octavam in Epiphania, scilicet, Quia cum unigenitus. Nonam in Quadragesima, scilicet, Qui corporali jejunio.

XIX. *Ut Divinum officium distincte celebrent & devote.*

Distincte precipitur, ut sacerdotes Divinum officium nocturnum pariter & diurnum distincte & aperte, quantum Deus dederit, celebrent & devote.

XX. *Ne celebrent super tabulam motam vel fractam, donec consolidetur & consecretur, nec super lapidem portabilem sine capsula: & de ampullis.*

Precipitur quod in altari, in quo tabula mota fuerit, vel enormiter fracta, sacerdos non celebret, donec altare consolidetur, & iterum consecretur. Nec super lapidem portabilem sine capsula celebretur. Ampullæ vini & aquæ in ministerio altaris sint mundæ, integræ, vitæ, stannæ sive argentæ. Ad abluionem manuum vas grandius deputetur.

XXI. *De piscinis & manutergis.*

Provideant sacerdotes, quod habeant piscinas juxta altaria decentes & mundas, abluionibus manuum liberum cursum exhibentes: nec sine coopertorio relinquuntur. Fontes etiam honeste obturent, & eos tegi honeste faciant, & sub feris, clavibus adhibitis, custodiri. Juxta etiam altare ad minus tria manutergia habeantur; unum ad primam abluionem, secundum post Evangelium, tertium post sacramenti susceptionem. Aliud sit pendens circa Missale ad tergendum os & nares, si opus fuerit, sacerdotis.

XXII. *Ut sacerdotes sive diaconus corporalia sæpe abluant.*

Sacerdos seu diaconus sæpe abluat corporalia, indutus superpellicio, in vase mudo ad hoc specialiter deputato: & omnes abluiones, si fieri potest, in piscina reponantur, vel saltem prima: cæteræ autem in baptisterio. Lintheamina altaris, & cætera indumenta sacerdotalia, non nisi a sacerdote vel diacono, vel aliqua matrona honesta vel virgine, sine appositione aliorum pannorum, quando opus fuerit, convenienter abluantur, ita ut munda & nitida conserventur: quia sicut continetur in concilio, nimis absurdum videtur in sacris sordes negligere, quæ dedecent etiam in profanis.

XXIII. *Ut chrisma & eucharistia sub clavibus, & fidei custodia conserventur.*

Statuitur, ut per omnes ecclesias chrisma & eucharistia, sub fidei custodia, clavibus adhibitis, conserventur: ut non possit ad illa, temeraria manus extendi. Si vero is ad quem spectat custodia, ea incaute reliquerit: tribus mensibus ab officio suspendatur: & si per ejus incuriam aliquid nefandum inde evenerit, gravius puniatur.

XXIV. *Ne in ecclesiis suppellectilia sacerdotis vel clerici alterius conserventur, nisi in casibus concessis.*

In concilio firmiter inhibetur, ne suppellectilia sacerdotis propria, sive aliena, in ecclesiis admittantur: nisi propter hostiles incurfus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes, propter quas ad eas oporteat habere refugium. Ita tamen, ut necessitate cessante in loca pristina reportentur.

XXV. *Ut quilibet sacerdos librum habeat, manuale.*

Librum qui dicitur manuale, habeant singuli presbyteri parochiales, ubi ordo servitii continetur. Sci-

licet baptismi, catechismi, extreme unctionis, & hujusmodi, & alios libros, in quibus possit competenter Divinum tam nocturnum quam diurnum officium celebrari.

XXVI. *De libris & ornamentis ecclesiis necessariis habendis.*

Sacerdotes servientes ecclesiis procurent, ut sibi sint libri necessarii, & alia ornamenta. Ita quod ad hæc emenda parochialis presbyter ac persona, & alii qui ibi sibi forte aliquos percipiunt redditus vel decimas, pro modulo portionum suarum, si opas fuerit, solvere compellantur.

XXVII. *Ut redditus ecclesiæ & presbyterii in Missalibus scribantur, & ex eis nihil alienentur.*

Precipitur sacerdotibus, ut omnes redditus ecclesiæ vel presbyterii scribantur in Missalibus suis, & de rebus ecclesiæ vel presbyterii nihil alienentur, nisi per episcopum.

XXVIII. *Ne fiant picture inhonestæ in sacro loco, vel in domibus clericorum.*

Imagines vetustate deformatae, & lintheamina sacra vetustate attrita sacris usibus inutilia, in loco mundo comburantur, & pulvis juxta parietem ecclesiæ recondatur: quia possent intuentes ducere in horrorem. Etiam picture in monasteriis depictæ, sive aliis sacris locis, aut in domibus clericorum insculptæ, quæ possunt ad lasciviam incitare, sine mora penitus deleantur. Sed & ne talia de cætero præsumantur, firmiter inhibemus.

XXIX. *Ut firmetur ecclesiæ post Divinum officium celebratum.*

Precipitur sacerdotibus ut Divino officio celebrato, & populo regresso ad propria, ecclesias firmare studeant diligenter.

XXX. *Ne adificent in cæmeteriis.*

Nullus de novo ædificare in cæmeterio permittatur, nec domum aliquam, si diruta fuerit, durante per annum ruina, ibi reedificet, nisi de licentia episcopi speciali. Nec simus vel immunditiæ in cæmeteriis adumentur.

XXXI. *Ne choreæ in ecclesiis vel cæmeteriis fiant.*

Prohibeant sacerdotes sub pœna excommunicationis choreas in ecclesiis vel cæmeteriis duci. Moneant etiam & ne alibi fiant, quia ut dicit Augustinus: Melius est festivis diebus fodere vel arare, quam choreas ducere. Quam grave sit peccatum choreas & ballationes in sacro loco ducere, perpendi potest ex pœnitentia secundum rigorem canonum talibus injungenda. Si quis ballationes ante ecclesias sanctorum fecerit, emendatione pollicita tribus annis pœniteat.

XXXII. *De vita & honestate clericorum, & ne mercia vel officia secularia exercent.*

Clerici officia vel mercia secularia non exercent, maxime inhonestæ. Mimis & histrionibus & jocularibus non intendant, & tabernas profus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint. Coronam & tonsuram habeant congruentem, & se in ecclesiasticis officiis, & aliis bonis studiis exercent diligenter.

XXXIII.

XXXIII. *Vi clausa desuper habeant indumenta, & ut capis clausis utantur communitur uniuersi.*

Clerici beneficiati, & in sacris ordinibus constituti, clausa desuper deferant indumenta, nimia breuitate vel longitudine non notanda. Si quis autem post statutum huiusmodi, eisdem transgressor extiterit, per superiorem suum puniatur: & vestis aperta portata in publico pauperibus erogetur. Præcipimus etiam, ut uniuersi presbyteri capis clausis communitur utantur, alioquin gravissime puniantur, & eis agentibus super hoc exceptio proposita admittatur. Pannis rubeis vel viridibus, nec non manicis, aut focularibus confectis aut rostratis, sellis, fraenis, pectoralibus & calcaribus deauratis, non utantur. In sacerdotio vel in personaribus constituti, capas manicatas non gerant, nec corrigias auri vel argenti ornatum habentes, nec annulos, nisi quibus conperit ex officio dignitatis. Nec ad partes longinquas aliqua ratione secedant, etiam causa peregrinationis, vel studendi, nisi de nostra licentia speciali.

XXXIV. *Ne aliquis clericus dicter, scribat, aut proferat litteras pro vindicta sanguinis.*

Nullus clericus sententiam sanguinis dicter aut proferat, aut vindictam sanguinis exerceat, aut ubi exerceatur interfit. Nec quisquam clericus litteras dicter aut scribat pro vindicta sanguinis destinandas.

XXXV. *Ne beneficiati sint advocati pro precio: & ne loco laicorum curiam teneant, & ne sint chirurgici.*

Clerici seu beneficiati, seu in sacris ordinibus constituti, non sint advocati pro precio seu in fraude precii in curia laicali, nec loco laicorum curiam teneant, nisi de consensu episcopi, nec balliuis eorum licitis præficiantur, nec ullam partem chirurgiæ subdiaconus, diaconus, sacerdos exerceat, quæ aduersionem inducit vel incisionem: nec quicumque purgationi aquæ ferventis vel frigidæ, seu ferri candentis, ritum cuiuslibet benedictionis aut consecrationis impendat.

XXXVI. *Quibus temporibus vel diebus non liceat iurare super sacrosancta euangelia.*

Decreuit sancta synodus, ut a Septuagesima usque ad octavas Paschæ, & ab Adventu usque ad octavas Epiphaniæ, nec non & in jejuniis quatuor temporum, vigiliis & Litanis maioribus, & in diebus Dominicis & in diebus Rogationum, nisi de concordia & pacificatione, nullus super sancta euangelia iurare præsumat. Et in his diebus non debent sacerdotes laicis reliquias exhibere.

XXXVII. *Item de vita & honestate clericorum, & ne habeant concubinas.*

Continenter & caste vivere studeant uniuersi, præsertim in sacris ordinibus constituti, ab omni vitio libidinis præcauentes, maxime ab illo propter quod venit ira Dei in filios dissidentiar, ut in conspectu Dei puro corde, & mundo corde valeant ministrare. Quocirca districtius inhibemus, ut nullus in sacris ordinibus constitutus, aliqua occasione teneat in domo sua vel alibi mulierem, vel personam aliquam de qua mala suspicio possit oriri, unde populus scandalizetur. Qui autem post sententiam domini Gallonis inde latam, & admonitionem legitimam, focarias, vel mulieres alias cum scandalo tenuerit, seiat se sententia excommunicationis ligatum. Et qui in excommunicatione illa præsumperit celebrare Divina, irregularis effectus, non sine dispensatione potest amodo celebrare.

XXXVIII. *Ne filii sacerdotum in suis ministrent in Concil. general. Tom. XI.*

A *ecclesia circa altare, & ne in eorum domibus commorentur.*

Prohibetur sacerdotibus, ne proles eorum, quam in sacro ordine genuerint, propter scandalum, eis in ecclesiasticis officiis assistat vel ministret, vel ne in eorum domibus commorentur. Et ne in domibus suis habeant aleas vel decios prohibemus.

XXXIX. *Ne laici publice teneant concubinas.*

Prohibeant sacerdotes, ne laici publice teneant concubinas, & qui post admonitionem tertiam tenuerit, tam ipse quam ipsa ab ingressu ecclesiæ arceatur: & si perseveraverint, gravius sunt puniendi.

B XL. *Ne antiqua reliquia extra capsam exponantur venales.*

Item in concilio est statutum, quod antiquæ reliquæ amodo extra capsam nullatenus ostendantur, nec venales exponantur. Inventas autem de novo nemo publice venerat præsumat, nisi prius autoritate Romani pontificis fuerint approbatæ. Later. IV. c. 62.

XLI. *Ve nullus recipiatur ad prædicandum sine litteris episcopi.*

Nullus recipiatur ad prædicandum, nisi fuerit ad hoc ab episcopo destinatus. Quætores quoque elemosynarum tantum ea dicant populo, quæ in litteris domini Papæ vel episcopi continentur. Qui si alia proposuerint, statim a sacerdotibus eis interdictum imponatur. Sacerdos tamen loci populum sibi commissum diligenter inducat ad erogandas elemosynas, pietatis intuitu, non animo extorquendi.

XLII. *Item ut nullus recipiatur ad quærendas elemosynas sine litteris episcopi.*

Nullus recipiatur ad quærendas elemosynas in ecclesia sine litteris episcopi, vel ejus certo mandato: nisi fuerit parochianus ecclesiæ, vel de vicinia notus.

XLIII. *Ve nullus faciat patronis iuramentum, antequam sit receptus ab episcopo.*

Nullus clericus patronis faciat iuramentum, antequam episcopo sit præsentatus & receptus. Episcopus autem receptum faciat jurare, quod ad patronos accedat, ut debitum faciat iuramentum.

XLIV. *De resignationibus, ne fiant nisi in manu episcopi.*

Sed ne resignationes fiant in manus abbatum, vel quorumlibet patronorum, sed in manus episcopi tantum, districtius inhibetur. Omnia beneficia collata sede vacante Bajocensi, & post promotionem nostram, si nobis non fuerint præsentata, in manu nostrâ capimus, & per manus decanorum volumus & præcipimus detineri.

XLV. *Ne ornamenta ecclesiæ pignori obligentur.*

Statuitur quod ornamenta ecclesiæ non obligentur, nisi de consensu episcopi.

E XLVI. *Ve laici filios suos instrui faciant.*

Sacerdotes frequenter moneant parochianos suos, ut filios suos clericos faciant diligenter instrui, & attentius scholas frequentare: quia illiterati, non sunt ad ecclesiastica beneficia admitendi.

XLVII. *Ne ecclesia patrono servagium faciat.*

Prohibetur districtè, ne aliqua ecclesia servagium domino terræ, vel aliquid tale conferre præsumat, donec habeat sui episcopi super hoc consilium, ut ejus autoritate fiat quod fuerit faciendum. * al. corra-

X x x x XLVIII.

* Additum
alia manu,
& consilio
parochi.

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.XLVIII. *De firmatione ecclesiarum.*

Nullus ad firmam tradat ecclesiam suam aliquo modo alicui, sed nec ullus recipere præsumat sine nostra licentia vel mandato, districtius inhibemus.

XLIX. *Item de eadem.*

Nullus ad firmam recipiat vel tradat alicui ecclesiam suam ad deseruiendam pro se, nisi licentia episcopi speciali. Et nullus habere præsumat capellanum ad deseruiendum secum in ecclesia sua, qui non fuerit de ordinatione ecclesie Baiocensis, nisi de licentia episcopi speciali.

L. *Item ut non recipiant ecclesiam ad firmam, nisi habeant perpetuam vicariam.*

Nullus sacerdos curam animarum habens, ecclesiam ad firmam recipiat, nisi in ecclesia sua perpetuum vicarium habeat. Et tunc illam non recipiat sine licentia nostra speciali. Cæteris autem curam animarum habentibus hoc firmiter prohibemus.

LI. *De liberatione personarum & rerum ecclesiasticarum.*

Præcipitur sacerdotibus, ut cum homo vel res ecclesie detinetur, moueant detentorem ut reddat vel recedat: & sacerdos vel decanus cautionem recipiat, non detentor, & coram episcopo vel officiali partibus assignet terminum competentem. Si autem reddere, vel recedere noluerit, & de detentione constiterit, competenti monitione præmissa, excommunicatur detentor: locum autem in quo res ecclesie detinentur, interdito supponat, si locus est de dominio detentoris.

LII. *Ut condonati signum portent apertum.*

Statuitur quod condonati cuiuslibet domus religiose aliquid signum in eminenti loco portent ad arbitrium episcopi, & religioni congruentia indumentata: ut per hæc distinguantur ab aliis, & sicut religiosi ab ecclesia defendantur: & ad hoc faciendum per suos presbyteros compellantur.

LIII. *Ut nullus de manu laicali decimam recipiat.*

Nullus laicus, vel clericus, vel religiosus persona, recipiat decimam de manu laicali, nisi per episcopum.

LIV. *Ne quis intret possessionem decime sibi collate a laico.*

Nullus clericus vel religiosus intret possessionem decime sibi collate a laico, vel ecclesie occasione iuris patronatus sibi a laico collati, vel aliter acquisiti.

LV. *Ut nullus portet magnum cultellum cum cuspide.*

Districte præcipitur ne sacerdotes magnum cultellum portent cum cuspide, nec clerici, sacerdotes, vel alii in sacris ordinibus constituti, nisi iusti causa timoris.

LVI. *Ne laici faciant testamenta in absentia sacerdotis.*

Sacerdotes frequenter prohibeant laicis, ne testamenta sua faciant sine præsentia sacerdotis, nisi in necessitate.

LVII. *De morte intestatorum, ut statim nunciatur episcopo, officiali, vel decano.*

Volumus & præcipimus, quod si aliquis sacerdos aliquid mori novit intestatum, quod hoc statim quam cito poterit, nobis, vel officiali nostro, vel saltem decano loci, nunciare procuret: & hoc sub pena suspensionis dignum duximus omnibus intimandum.

A LVIII. *Ut immobilia de bonis ecclesie acquisita, illis ecclesiis legentur.*

Præcipitur sacerdotibus ut immobilia de bonis ecclesie acquisita, tantummodo suis legent ecclesiis, de iure enim aliud facere non possunt: de mobilibus autem sacerdotes rationabile possunt facere testamentum. Domus autem utensilia successoribus suis relinquuntur, saltem quod eis sufficiat competenter.

LIX. *De citationibus & excommunicationibus faciendis.*

Super citationibus factis a curia nostra, & excommunicationibus ferendis vel absolutionibus faciendis, non credatur sine literis episcopi. Quin presbyteri sententias audeat denunciant, latus districte seruent, nec amore parentes alicui, nec timore. Nullus, quicumque ex causa excommunicatus, etiam si cum aduersario composuerit, pro absoluto habeatur: nisi per litteras excommunicatoris vel superioris.

LX. *De officio decanorum.*

Cum aliquid mandabitur decanis, si alias commode certificare curiam non poterunt, apponant sigilla sua litteris curie, in signum quod mandatum curie executioni demandant.

LXI. *Qualiter absolvendi sunt excommunicati.*

Quando aliquis est excommunicatus, absolvendus est solemnitè cum psalmo penitentiali, scilicet Miserere mei Deus, & cum oratione devota: & cum gravitate est absolutio impendenda. Et tunc super hæc pars ad verba certificetur.

LXII. *Qui sint ex falso excommunicati.*

Sciendum etiam, quod excommunicati sunt ipso facto qui in clericos, vel quoscumque religiosos, injiciunt manus violentas, & incendiarie cæmeteriorum ecclesiarum, & qui litteras domini Papæ falsas, vel ad hoc aliquod adminiculum præstat, vel etiam falsas penes se ultra quindecim dies servat, vel etiam falsis utitur etiam ignoranter, si crassa sit ejus ignorantia & supina.

LXIII. *Quod excommunicentur sortilegia facie res.*

Excommunicamus sortilegia de sacramentis ecclesie facientes: & qui malitiose procuraverunt abortivum, ex quo sententiam excommunicationis propter hoc latam audierint: & qui ad conjugendum vel disjungendum falsa matrimonia, vel ad excredendum aliquem, scienter deponunt testimonium falsitatis. Et tales sunt per episcopum, vel ejus penitentiarium absolventi. Has autem sententias in suis ecclesiis frequenter denunciant sacerdotes.

LXIV. *Quod excommunicati a domino Papa, a quolibet sacerdote in necessitate possunt absolvi.*

Sciendum quod excommunicatus a domino Papa, a quolibet sacerdote absolvi potest in articulo mortis: satisfactione præmissa, si pro offensa vel pro soluto prius iudicato, si pro re iudicata excommunicatione fuerit innodatus (si tamen de hoc habuit facultatem) recepto prius juramento, quod quam cito habuerit opportunitatem, excommunicatoris sui adibit præsentiam, mandato ipsius pariturus. Si autem infirmus vel offensam emendare non poterit, vel solvere iudicatum: inducendus est heres ut hoc faciat, non tamen est per penitentiarium compellendus.

LXV. *Ut de omnibus in extremis absolvaatur.*

Pium videtur & tutum, ut quilibet sacerdos infirmum in extremis laborantem absolvat de omnibus, de quibus absolvere eum potest.

LXVI.

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

LXVI. De obseruantia ieiuniorum.

Sacerdotes præcipiant omnibus ætatem habentibus instituta ieiunia observare, ut ieiunium Quadragesimale, quatuor temporum, vigiliis Natalis Domini, & Assumptionis B. Mariæ, beati Ioannis Baptistæ, apostolorum Petri & Pauli, beati Matthæi, Simonis & Iudæ, beati Andree, beati Laurentii martyris, omnium Sanctorum. Ieiunium in majori Litaniam, scilicet in festo beati Marci evangelistæ, in diebus Rogationum, Si qua de vigiliis præaxatis die Dominica euerit, indicendum est ieiunium sabbato præcedente.

LXVII. De solemnitatibus faciendis.

Pronunciandum est laicis, ut fiant feriandam per annum omnem Dominicam. Feriandi autem per annum isti sunt dies, Natale Domini, S. Ioannis evangelistæ, Innocentium, S. Siluestri, octauæ Domini, Epiphania, Natiuitas S. Mariæ, Annunciatio, Purificatio, & Assumptio ipsius, & Conceptio, dies Parasceve cum omni reverentia & honore, sanctum Pascha, cum duobus diebus sequentibus ad minus, Ascensio Domini, Inventio sanctæ Crucis, sancti dies Pentecostes, S. Ioannis Baptistæ, Natiuitas & Decollatio, duodecim Apostolorum, & maxime Petri & Pauli, Andree, Iacobi, Philippi & Iacobi, Thomæ, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Iudæ, qui sua predicatione mundum illuminaverunt. S. Laurentii, S. Michaelis archangeli, Dedicatio cuiuslibet oratorii, & omnium Sanctorum, & S. Martini, & S. Mariæ Magdalene. Et illæ festiuitates, quas singuli presbyteri in suis parochiis ab antiquo collaudaverunt cum populo, quæ vicinis tantum commemorantibus indicendæ sunt, non generaliter omnibus. Reliquas autem festiuitates per annum cogendi non sunt ad feriandum, sed monendi ut morem antiquorum observent.

LXVIII. In quo gradu possunt matrimonia copulari.

Sciendum est quod in quinto gradu consanguinitatis & affinitatis, & supra, possunt modo licite matrimonia copulari.

LXXI. Quomodo fiant sponsalia.

Prohibemus sub pœna excommunicationis & magne emendæ, ne aliquæ personæ consentiant matrimonialiter per verba de præsentia, donec sint ante fores ecclesiæ, quando nuptialis benedictio debet celebrari: possunt tamen fidem dare inter se de matrimonio contrahendo, si sancta ecclesia id poterit sustinere. Et hoc tamen non fiat sine præsentia sacerdotis, vel alicuius clerici ad hoc specialiter ab ipso missi.

LXX. De termino nuptiarum, ad inquirendum de consanguinitate & affinitate.

Volumus autem quod terminus nuptiarum præxatus tantum contineat temporis intervallum, quod intra se habeat tres dies Dominicos, vel festivos & sollemnes a se invicem distantes; in quibus, quasi tribus edictis perquirant sacerdotes, & populo sub pœna excommunicationis de legitimitate sponsum & sponsam, qui debent conjugii, utrum sit inter eos consanguinitas vel affinitas, vel aliud impedimentum matrimonii. Quod si fuerit propositum, ad episcopum vel officialem quaestio referatur.

LXXI. De prohibitione clandestini conjugii, & de pœna eorumdem.

Clandestina conjugia penitus inhibemus, prohibentes etiam ne aliquis sacerdos talibus interesse præsumat: statuentes, ut cum matrimonia contrahenda fuerint in ecclesiis, presbyteri publice proponant competentis termino præfinito, ut infra illum, qui voluerit, legitimum impedimentum apponat. Et etiam tunc ipsi presbyteri nihil minus investigent utrum aliquod impedimentum obstat. Cum autem probabilis appa-

Cencil. general. Tom. XI.

uerit conjectura contra copulam contrahendam, contractus impediatur expresse, donec, quid fieri debeat super eorum manifestis confiterit documentis. Si quis vero huiusmodi clandestina conjugia inire præsumpserit in gradu prohibito, etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta, illegitima censetur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium. Cum autem taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel saltem affectatores videantur, pari modo proles illegitima censetur. Si vero ambo parentes legitimum impedimentum scientes, præter omne interdictum in conspectu ecclesiæ etiam contrahere præsumpserint: sane parochialis sacerdos qui tales conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet alius etiam regularis, qui eis præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus, si culpæ qualitas postulaverit. Sed & huic qui taliter copulari præsumpserit, etiam in gradu concessio, cum digna pœnitentia conjugatur. Si quis ad impediendam legitimam copulam malitiosum impedimentum obijcerit, ecclesiasticam non effugiet ultionem.

LXXII. Ut in nuptiis sortilegia excommuni-centur.

Semper prohibeantur sub pœna excommunicationis in nuptiis sortilegia fieri. Si autem in computatione graduum aliqua dabitatio emerferit, in hoc definitio episcopi requiratur. Nec aliquis sacerdos in casu dubio audeat perficere matrimonium episcopo inconsulto: sed ad episcopum referat quæcumque emerferint super matrimonii quaestiones.

LXXIII. Ne alter coniugum transeat ad religionem, nisi per episcopum.

Prohibeant sacerdotes sub excommunicatione publice in ecclesia, ne alter conjugum ad religionem transeat aut recipiatur, nisi per episcopum.

LXXIV. Ut moneatur populus inungi quotiens necesse fuerit.

Ad sacramentum extreme unctionis moneant sæpe sacerdotes populum, non tantum divites, sed etiam pauperes, & omnes, maxime a xiv. annis & supra. Et omnibus communiter, cum fuerit necesse, exhibeat se paratos, sanctum oleum ad eos cum magna reverentia & honore deferentes. Doceant sæpe sacerdotes populum, hoc sacramentum licite posse iterari, & sæpe recipi in qualibet magna infirmitate, unde mortis est metus, & post receptum reverti licite ad opus conjugale.

LXXV. Ut medici primo faciant advocari medicos animarum.

Statutum est in concilio & districte inunctum medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant & inducant, ut medicos advocent animarum: ut postquam infirmo fuerit de spiritali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur. Ceterum autem cum anima multo sit preciosior corpore, sub interminatione anathematis prohibetur, ne quis medicorum pro corporali salute, aliquid agro suadeat, quod in periculum animæ illius convertatur.

LXXVI. Ut singuli sacerdotes habeant calices in quibus communicent infirmi.

Singuli sacerdotes singulos habeant calices, in quibus communicent infirmi, qui decori sint & mundi, ut in eis infirmorum devotio exciteur. Nec permittantur diaconi deferre infirmis sanctum corpus Dei, nisi in necessitate, cum sacerdos fuerit absens, vel infirmus: sed semper cum magna reverentia & maturitate idem deferat in pyxide idonea bene clausa, propter casum, & in eundo ad infirmum & redeundo, si tanta fuerit via, psalmos pœnitentiales dicat & litaniam. Frequenter moneantur laici, & etiam pueri,

Xxxx ij ut

ANN O
CHRISTI
circiter
1300.

pueri, ut si viderint deferri sanctum corpus Christi, statim flectant genua sua Domino & creatori suo, & junctis manibus, quousque transierit, orent.

LXXXVII. Quomodo exhibendum sit corpus Christi infirmis debilitatis.

Si quid de corpore Christi in ore infirmi remanserit, vel inde exierit, quod ab eo recipi non possit, aliquam formam habens: ab ipso sacerdote conuenienter debet sumi; vel comminutum in calice cum modico vini, alicui haberi bonam conscientiam dari. Si autem infirmus adeo fuerit arctatus, quod sub magna forma corpus Domini recipere non possit, sub minima ei detur in calice comminutum, & cum modico vini in ore infirmi instilletur: & maxime si sine scandalo aliter fieri non possit, ne infirmus abire sine viatico videatur.

LXXXVIII. Ne infirmis penitentia injungatur, sed quando conualerint.

Ab infirmis & in mortis periculo constitutis pura est inquirenda peccatorum confessio, non penitentia injungenda. Eis tamen est intimandum, ut contendant & doleant de peccatis suis uniuersis & singulis, non tantum timore pœnæ quam peccando meruerunt, sed quia Deum patrem & redemptorem suum offendere præsumperint, acerbitates aegritudinis quasi flagella pii patris, quamdiu placuerit, cum gaudio sustinentes. Si autem conualerint, statim ad sacerdotem accedere debent, & tunc eis penitentia compensans injungatur.

LXXXIX. Vt ecclesiastica sacramenta libere exhibeantur.

Lacer. III.
c. 7.

In concilio prohibetur, ne quis sacerdos pro benedictionibus nubentium, exequiis mortuorum, & aliis sacramentis, pecuniam extorquere præsumat, aut plebionem exigat, aut propter hoc ficticia impedimenta opponat. Debent tamen a parochianis quibus impensa sunt sacramenta pia consuetudines obseruari, & libere sacramenta ecclesiastica conferri. Et sunt per episcopum compescendi, qui laudabilem consuetudinem malitiose nituntur immutare. Et ideo inhibetur, ne sacerdos alius in casibus, huiusmodi audeat jus sibi dicere, sed apud superiorem querelam deponat.

LXXX. De confessione semel in anno facienda.

Doceatur maxime ante Quadragesimam omnis utriusque sexus fidelis, quod postquam ad annos discretionis venerit, omnia sua fideliter confiteatur peccata, saltem semel in anno, proprio sacerdoti, & injunctam sibi penitentiam pro viribus suis studeat adimplere. Diligenter autem & attente moneantur non minus uniuersi, ut quotiens crediderint se incidisse in mortale, totiens confiteantur sine mora. Si quis autem alieno sacerdoti iusta de causa voluerit sua confiteri peccata, licentiam prius postulet & obtineat a proprio sacerdote, cum aliter illum non possit soluere vel ligare. Sacerdos autem sit cautus & discretus, ut more periti medici superfundat vinum & oleum vulneribus fauciat: diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati. Caveat autem sacerdos omnino, ne verbo, aut signo, aut aliquo modo quouis, prodat aliquatenus peccatorem: sed si prudentiori consilio indignerit, illud absque ulla expressione caute requirat. Quoniam qui peccatum in penitentiali iudicio sibi detectum revelare præsumperit, non solum a sacerdotali officio deponendum decreuimus, verum etiam ad agendam perpetuam penitentiam in arctum monasterium detrudendum.

A LXXXI. De loco & modo confessoris confessiones audiens.

Ad audiendam confessionem, eminentem locum sibi eligant sacerdotes, ut communiter possint videri: & in locis abditis extra ecclesiam nullus recipiat confessionem, nisi in necessitate. In confessione habeat sacerdos vultum humilem & oculos in terram, nec indifcrete vel frequentius faciem respiciat confitentis, maxime mulieris: & patienter audiat quæ dixerit, in spiritu lenitatis, & ei pro posse suo pluribus modis persuadeat ut confiteatur integre, nude, vere, aliter dicat ei non valere.

B LXXXII. Ne inquirent nomina personarum, sed tantum circumstantias.

In confessione sibi caveant sacerdotes ne inquirent nomina personarum, cum quibus peccaverunt confitentes, sed circumstantias tantum quæ possunt aggravare peccatum.

LXXXIII. Ne sacerdotes injungant Missas confitentibus.

Consulimus & monemus, ne sacerdotes injungant Missas confitentibus, sed ut cupiditatis vitium fugiat in hac parte, fructum qui ex tali injunctioe solet sacerdotibus convenire, censeant pauperibus erogari. Et si forte aliquando injuxerint, non recipiant ipsi denarios: sed penitentibus injungant, ut sacerdotibus distribuant quibus viderint expedire.

LXXXIV. De investigatione peccatorum, & quæ penitentia injungenda.

Quia per experientiam certam didicimus, pro fornicatione, vel etiam peccatis majoribus, fere nullam, vel minimam penitentiam penitentibus injungi a sacerdotibus ignorantibus, seu negligentibus canonica instituta: præcipimus, quod sacerdotes studeant inquirere diligenter & peccata ulitata, & ulitatas circumstantias peccatorum, maxime gula, luxuria, & cupiditatis, quibus genus humanum corrumptur & fedatur. Vitium autem gula in excessu circa potum & cibum ostenditur, quod maxime fit in quinque. Inquiratur igitur penitens, utrum aliquando excessum fecerit, querendo cibos nimis sumptuosos, & nimium delicatos: sicut dives in evangelio, qui epulabatur quotidie splendide. & Iudei qui carnes in deserto cupierunt. Item utrum peccaverit in nimia ciborum etiam vilium sumptione, sicut Sodomitas, quorum peccatum fuit abundantia panis. Item utrum peccaverit sumendo cibum cum nimia aviditate, sicut Esau; vel cum nimio apparatu, sicut filii Helisive ante horam, ut Tonathas. Quod qui fecerit, moneatur a talibus abstinere, & curare contraria contrariis studeat diligenter. Hi siquidem sunt satellites Nabuzardan, qui interpretatur princeps coquoarum, qui Hierusalem, id est fidelem animam, funditus destruxerunt.

E LXXXV. Vt omnes a crapula & ebrietate se abstinant.

A crapula & ebrietate omnes, clerici maxime, diligenter abstinant, & vinum sibi temperent & se vino: nec ad bibendum quempiam incitent, nec quisquam se obliget ad potus æquales: cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi communiter a superiore satisfecerit competenter, a beneficio vel officio suspendatur.

LXXXVI. Vt præcipiam tabernariis, ne in locis circumiacentibus congregentur.

Et hoc idem præcipiant populo sacerdotes, firmiter

ANN O
CHRISTI
circiter
1300.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

mitter injungentes dominis tabernarum vel custodientibus tabernas, ne in domibus suis vel in locis circumadjacentibus, cum parochianis suis causa potationis sustineant conventicula congregari: ostendentes eis quod talis potatio innumerabilium est occasio peccatorum. Si autem tertio admoniti, huic salubri statuto acquiescere noluerint: tam ipse, quam familia ejus, ab ingressu ecclesie arceantur.

LXXXVII. *Qui mittendi sint ad papam, & qui ad episcopum.*

Incestum faciens, corruptens, aut homicida, Sacrilegus, patrum percussor, cum sodomita, Clerum percutiens, Romam petit. Exciipiuntur Nescius, erudiens, leviterque jocans, minor aetas, Ianitor officii preteritum forte repellens, Adjunctus cum personis feriens coeuntes, Feminus sexus, claustralis, & agra senectus, Pontificem querens: papam, si miseris ignem, Si percussisti clerum, si monita fuisti, Si male de bulla papae tractaveris ulla.

LXXXVIII. *Ne Prior ultra summam centum solidorum mutuo recipiat.*

Statuimus & precipimus ut prior non conventualis, ultra summam centum solidorum Turonensium, ab aliquo, sine licentia abbatis sui, vel nostra, si remotus fuerit abbas, mutuo pecuniam non accipiat. Quod si forte fecerit, abjiciatur a prioratu, nec prioratus denuo valeat adipisci, quousque per nos vel per provinciale concilium fuerit restitutus: nisi forte prioratus ita abundet in redditibus, quod priori ultra dictam summam pecuniam accipere mutuo sit necesse. Et ex tunc ultra summam centum solidorum Turonensium accipere non presumat. Eidem penae subiacet prior, qui quantulumcumque summam pecuniam mutuo acceperit a Iudaeo. Abbas autem qui sine licentia nostra a Iudaeo pecuniam mutuo acceperit, suspendatur.

LXXXIX. *De computatione obedientiariorum.*

Statuimus ut abbates, priores, & alii obedientiarum, de singulis proventibus & redditibus & expensis, singulis annis diligenter computent in capitulo ter vel quater in anno ad minus, ut status tam abbatiarum, quam prioratum, a claustralibus cognoscatur. Et computus redigatur in scriptis: ita quod conventus penes se retineat unum, & abbas unum, & ballivus domus tertium.

XC. *Ne abbas mutuo accipiat pecuniam ultra summam sibi taxatam.*

Nullus abbas mutuo accipiat pecuniam, sine capituli sui vel majoris & senioris partis licentia, ultra summam a nobis taxatam & expressam in ordinatione, quam tradidimus cuilibet monasterio in nostra discrece constituto.

XCI. *Ut statuta serventur, & ut nullus religiosus fideiubeat ultra summam x. librarum.*

Præter hæc districte precipimus, quod omnia statuta quæ in ordinatione summi pontificis de statu regularium edita continentur, diligentius observentur. Qui vero contra hoc fecerit, tempore visitationis episcopi, inveniatur, sciat se gravissime puniendum. Item statuimus quod nullus abbas, prior, vel monachus, fideiubeat ultra summam decem librarum Turonensium, sine mea licentia speciali.

XCII. *De statutis monialium.*

Propter scandala quæ ex monialium conversatione Concil general. Tom. XI.

A proveniunt, statuimus de monialibus nigris, ne aliquod depositum recipiant in domibus suis, maxime arce clericorum, vel etiam laicorum, vel causa custodia apud se minime deponi presumant. Pueri & puellæ qui ibidem solent nutrirî & instrui, penitus expellantur. Et omnes simul comedant in refectorio, & in dormitorio solitarie dormiant, & omnes simul comedant. Camerae autem monialium omnes destruantur, nisi aliqua per inspectionem nostram necessaria retineatur, ad infirmariam faciendam, vel alia de causa, quæ nobis iusta & necessaria videatur. Item moniales nullatenus exire permittantur, vel extra pernoctare, nisi forte ex causa magna & raro. Et abbatissis injungimus, ne aliter permitat egredi moniales. Et si aliquando abbatissa ex justa causa aliter permitat, eidem injungat quod sine mora revertatur, & det ei sociam, non ad voluntatem suam, sed quam viderit expedire. Item ostia suspecta & superflua obstruantur. Circa hæc autem diligentiam adhibeant & curam, per se & per ministros suos, & vitas & conversationes ipsarum taliter restringant, quod per earum diligentiam scandala quæ de eis iuste proveniunt, sopiantur.

XCIII. *De restauratione prioratum, & ne qui censum vel personam exigant.*

Statuimus ut in locis sive prioratibus, ubi congregatio conventualis solet esse, si facultates ipsius ecclesie suppetant, conventus restauretur ibidem. Et monemus abbates & priores conventuales, quod tot servitores in abbatibus & prioratibus sibi subditis instituant (si ad hoc facultates locorum sufficient) quos ibi solent deservire. Statuimus & ne qui personam vel censum exigant, nisi quam exigere solent & recipere ab antiquo: nisi forte alicui ex justa causa permittatur. Nemo privatas vel adulterinas pensiones de ecclesiis vel ecclesiasticis beneficiis solvere deinceps vel recipere presumat. Quod qui fecerit, omni ecclesiastico beneficio privatus, excommunicationi subiacet.

XCIV. *Ne fiant excommunicationes generales.*

Statuimus ut omnes nobis subiecti, tam ordinarii, quam ab ordinario delegati, temperent se & refrænent a generalibus excommunicationibus: ne in generali participantes excommunicent, nisi communicaverint in crimine delinquendo.

XCv. *Ne decanus cognoscat causas matrimoniales.*

Prohibemus districte, ne decanus sive monachus, vel quicumque alius, cognoscat de causis matrimonialibus: donec super his privilegium sedis apostolicæ, vel auctoritatem se habere probaverit, quod ab antiquo sic fuerit consuetum. Sed cum in eorum auditorio talis quæstio de venerit: eam nobis vel officiali nostro sine moræ dispendio studeant nunciare, ad nostrum examen partes in competenti termino remittentes.

XCVI. *Ne persona ecclesiastica de rebus ecclesiasticis litigent coram iudice seculari.*

Inhibemus ne monachi, vel aliarum personarum ecclesiasticarum, de causis quæ tantum in foro ecclesiastico tractari consueverunt & deberent, deponant querimoniam coram iudice seculari: nisi a nobis habuerint super hoc licentiam specialem.

XCvII. *Ne emende propter concordiam sumantur.*

Firmiter precipimus, si partes litigantes coram nobis seu archidiaconis vel decanis ruralibus sine licentia

ANNO
CHRISTI
circiter
1300.

centia eorum componant, neutra pars prætextu alijus consuetudinis emendam propter hoc iudici solvere teneatur.

XCVIII. Ne decanatus tradatur in firmam.

Statuimus ut decanatus ab archidiacono non vendatur, seu ad firmam tradatur, sed gratis concedatur: nec hoc licebit fieri, licet gratis detur, sine nostra licentia speciali: ita tamen quod de emendis iurati superioribus respondebunt.

XCIX. Ut curati studeant in theologia.

Præcipimus ut curati clerici qui habent vicarias perpetuas in suis ecclesiis, si sint docibiles, studeant principaliter in theologia, nisi iusta & rationabili causa cum eis aliter duxerimus dispensandum: & nisi sint in sacris ordinibus constituti, ad sacros ordines promoveantur, & in suis ecclesiis deserviant in ordine sacerdotali, si de eorum & vicariorum existerit voluntate, vel ubi in eodem ordine de nostra licentia Domino studeant deservire.

C. Ne cause ecclesie tractentur in modum curie secularis.

Item præcipientes inhibemus ne cause ecclesiasticæ coram decanis ruralibus, vel quocumque iudice, tractentur per modum curiæ secularis.

CI. Ut mortuo vicario vicaria personatui accrescat.

Statuimus quod vicario perpetuo cedente vicaria accrescat personatui: & ex tunc persona illius ecclesiæ non per vicarium, sed per se ipsum ibi deserviat in ordine quem ipse ecclesiæ cura requirit.

CII. Ut persona domos adificent in solo ecclesiæ.

Præcipimus quod persona ecclesiarum parochialium, qui habent redditus abundantes, domos in solo ecclesiæ studeant ædificare competentes. Vicarii vero perpetui, quibus ad hoc omnino non suppetunt facultates, pro posse suo ad hoc laborent, ut a personis suis iuventur, secundum portionem quam in eisdem percipiunt annuatim.

CIII. De rebus episcopalis non celandis vel reuendis.

Prohibemus sub pœna excommunicationis, ne quis de iure episcopali ecclesiæ Bajocensis aliquid retinere, vel celare præsumat: & quicumque de iure episcopali aliquid imminerit, vel retinuerit, vel celaverit scienter, si infra octo dies a tempore scientiæ hoc quod detinet nobis non restituerit, vel de eo non satisfecerit, vel nobis non revelaverit ius episcopale imminutum sive retentum, ex tunc ab officio noverit suspensum.

CIV. De officio advocatorum.

Item statuimus, quod unusquisque advocatus juret se fideliter officium suum facturum, & quod injustas causas sive desperatas non sustinebit, nec instrumenta partis ad veritatem subtrahet, vel subtrahi faciet, nec exceptionibus falsis, seu per malitiam excogitatis, quod sciat, utetur, nec procurabit quod falsi testes, vel subornati, seu falsa instrumenta, in sua causa producantur. Et quod clienticali sui causam, nisi in quantum credit quod faciat ad utilitatem clienticali sui, non prorogabit: & quod de his quæ in curia facta fuerint, de quibus a iudice fuerit inquisitus, veritatem non celabit secundum credulitatem suam: & quod si non crediderit se sufficienter defensioni causæ suæ, cum peritioribus consilium habeat, & libellum & acta in causis susceptis fideliter pro posse suo confi-

* f. suffi-
cientem

ciat manu propria, vel ea, si scribere nefecerit, vel noluerit, scribi faciet.

CV. Ne clerici vel monachi sint negotiatores.

Item statuimus ne monachi vel clerici aliqui aliquam negotiationem exerceant causa lucris, vel irreverenter se immisceant contractibus laicorum: monachos autem ecclesias vel beneficia ad firmam retinere omnibus modis prohibemus.

CVI. Ne permittantur cause saculares in loco sancto tractari.

Item firmiter prohibemus, ne rectores ecclesiarum permittant iudices in ecclesia vel in cimiterio causas illas tractare, quæ pœnam sanguinis, vel alias corporales inducunt, & ne submouitiones vel banna laicalia sustineant fieri in eisdem.

CVII. Ut de vacatione ecclesiarum certificetur episcopus.

Item præcipimus omnibus decanis & presbyteris nobis subditis, quod cum ecclesia aliqua ex ipsorum vicinia fuerit viduata rectore, vacationem, & ad quem jus pertinet patronatus, & numerum parochianorum, atque valorem ecclesiæ, quam cito hoc sciverint, nobis significare procurent, vel saltem propinquiori decano, & decanus hoc nobis studeat nunciare.

CVIII. Ut sacerdotes episcopo vel penitentiali suo semel in anno confiteantur.

Districte præcipimus, quod quilibet sacerdos, maxime curam animarum habens, capellanus, seu vicarius perpetuus temporalis, nobis, vel penitentiali nostris, saltem semel in anno, sua fideliter confiteatur peccata: cum ab alieno sacerdote, qui curam animarum non habet, absolvi non possint, & absolutio facta alij quam suo prelato, nullus noscatur esse momenti. In necessitate tamen aliis literatis sacerdotibus poterunt confiteri: sed propter hoc non omitant, quin ad nos vel penitentialios nostros veniant saltem semel in anno.

CIX. Ut ad ordines successive accedant.

Præcipimus omnibus clericis habentibus ecclesias, personatus, vicarias, ut ad singula tempora ordinum se ordinandos offerant, & in ecclesiis suis resident, nisi eis aliter facere permittatur de nostra licentia: qui vero ab ecclesia sua per mensem abesse præsumserit, & in ea non resederit ut teneatur, sciat se autoritate Lateranensis concilii ecclesia sua privatum, & autoritate nostra prædictum mandatum executioni mandandum.

Later. III.
c. 13.

CX. Ut die ante ordines veniant.

Volimus insuper, quod die Veneris ordines præcedente, ad nos, vel ad mandatum nostrum accedant, ut examinari valeant & scribi nomina eorum; & antequam ordines recipiant, nobis vel penitentialio nostro confiteantur: quia sæpe contingit, quod pro simplicitate confessoris plures irregulares irregulariter ordinati sunt.

CXI. Ne ab alio quam a proprio episcopo se faciant clerici ordinari.

Prohibemus ne aliquis clericus diocesis nostræ ab alio se faciat ordinari, nisi licentiam a nobis super hoc obtinuerit specialem, nec taliter ordinari in ordine sic suscepto ministrare præsumant, sine nostra licentia vel sententiâ speciali.

CXII.

CXXII. *De sententia domni Galonis.*ANNO
CHRISTI
circiter
1300.Vide ad
ann. 1208.

In nomine Domini: Nos Galo miseratione Divina sanctæ Mariæ in Porticu diaconus cardinalis, apostolicæ sedis legatus, excommunicamus omnes sacerdotes & clericos quoscunque, qui post legitimam communionem focarias vel mulieres alias, de quibus mala suspicio possit suboriri, in domibus suis, vel alibi, unde populus scandalizetur, duxerint retinendas: nisi sint clerici, qui in minoribus ordinibus contraxisse probentur, qui tamen cum uxoribus non debent ecclesiastica beneficia retinere. Moneantur autem ne matres aut sorores, aliasve personas conjunctas secum habeant, cum quibus etsi nihil sævi criminis naturale fœdus existimari permittat, frequenter tamen suggerente diabolo noscitur sæpe facinus perpetratum fuisse.

CXXIII. *Item de eadem.*

Prohibemus etiam sub eadem excommunicatione, ne sacerdotes vel clerici, occasione alicujus consuetudinis, pro baptismo, sepultura, benedictione, aliisque sacramentis ecclesiasticis, aliquid exigere vel extorquere præsumant: sed ea fideliter, & sine difficultate studeant canonicè ministrare. Moneantur tamen laici diligenter, ne hoc quod pro reverentia sacramentorum devotio introduxit, velint ex avaritia aliquatenus revocare. Item ne sacerdotes de cætero utantur capis manicatis, & ne in sacris ordinibus constituti manicas consutitias vel fustulæas rostratos, vestisque rubei coloris habeant, consimili distinctione prohibemus. Decanis quoque & archidiaconis, ne vestes rubei coloris vel viridis habere præsumant, & specialiter archidiaconis & præpositis, qui habent curam animarum, ne capas foratas habeant manicatas; monachis etiam, ut capis sumptuosos & nisi nigris de cætero non utantur, sub eadem pena duximus inhibendum. Inhibemus etiam omnibus tam monachis quam clericis sub excommunicationis vinculo, ne fenus exercent: & ne aliquam negotiationem exercent in honestam prohibeantur districtè. Ut autem ab omnibus in tonsura, & habitu, & conversatione, honestas ecclesiastica observetur: districtè præcipimus universis prælatis sub attestazione Divini iudicii firmiter injungentes, ut omnia prædicta observent, & quantum in ipsis erit, faciant monitione præmissa a subditis per censuram ecclesiasticam inviolabiliter observari.

DE SYNODIS DIOECESANIS

Deinceps non edendis

ADMONITIO GAB. COSSARTII.

Hactenus synodalia, que occurrerunt, singularium diœceson statuta edidimus: cum & minus multa reperirentur, & ex iis mores ac disciplinam obsecutorum temporum intelligere liceret. Nunc ab iis ut abstinemus contrariæ prioris rationes faciunt, Et vero nimia eorum esset moles, fructus exiguus. Hanc ipsam Bajocensem synodum prope omittendâ ducebam, nisi & eam a Simondo nostro laudatâ intellexissem, & tanquam exemplar cæterarum proponere visum esset. Nam cæteræ non res tantum easdem, sed eadem prope habent verba. Quod si quid forte sit in iis, quod seire sit operæ precium: e provincialibus, quas non negligimus, petitur est.

A.*** CONCILIVM AVSCITANVM,
Anno Domini MCCC. celebratum.ANNO
CHRISTI
1300.

Nunc primum prodit ex codice MS. illustrissimi archiepiscopi Remensis coadjutoris Mauritii Caroli Tellerii.

Incipiunt constitutiones provinciales
Auscitanæ provinciæ editæ sub
anno MCCC.

TITVLI CAPITVLO RV M.

1. *De libertate electionum.*
2. *Contra illos qui occupant bona defunctorum.*
3. *De bonis vacantium ecclesiarum.*
4. *De intrusis in beneficia curata.*
5. *De intrusis in alia beneficia.*
6. *Ut nullus patronus a presentato per ipsum aliquid extorqueat.*
7. *Ut presentato congrua portio assignetur.*
8. *De iis qui impediunt possessionem pacificam curati beneficii.*
9. *Quod septennium ad studia semel in vita concedatur eidem persona in uno vel pluribus beneficiis instituta.*
10. *Ut nullus parochialem recipiat ecclesiam, non intendens ordinari.*
11. *Quod unus non occupet nisi unum officium.*
12. *De temporibus ordinandi.*
13. *De aetate requisita in curato.*

CAPITVLA.

I. *De libertate electionum.*

Publicamus & præcipimus observari, ut quicumque electionem, postulationem, provisionem canonicam, beneficiorum, dignitatum, administrationum ecclesiasticarum, impediverint patenter vel clam; ut cuncti qui per se vel per alios gravare præsumserint electores in personis beneficiariis, vel aliis bonis suis ecclesiasticis * movet cæteraque loca pia consanguineorum, vel bona prædictorum, pro eo quod rogati, seu alias inducti, eum pro quo rogabatur, seu inducebantur, eligere seu præsentare noluerint: sint ipso facto excommunicationis vinculo innodati. Et ultra hoc, clerici vel regulares, privati omnibus ecclesiasticis beneficiis, dignitatibus, administrationibus, seu prioratibus, quæ obtinent; & indigni ac inhabiles ad quævis beneficia, administrationes, vel honores ecclesiasticos ulterius assequendos. Si laici fuerint, præter dictam excommunicationis sententiam, ipsorum familiæ interdictio ecclesiastica sint subiectæ: nullaque eorum posteritas, usque ad quartam inclusive progeniem, quodcumque beneficium ecclesiasticum valeat obtinere. Quæ sententiæ relaxari non possunt, præterquam in articulo mortis, nisi auctoritate sedis apostolicæ speciali. Insuper laicorum prædictorum posteritas usque ad quartum gradum, ad beneficia ecclesiasticâ quælibet assequenda in ecclesiis civitatis diœcesis, in quibus talia perpetrarunt, sit inhabilis & indigna.

ANNO
CHRISTI
1300.II. *Contra illos qui occupant bona defunctorum.*

Quæcumque capitula, conventus, collegia, & singulares personæ, ecclesiarum cathedralium, regularium, & collegiarum vacantium, bona ipsarum occupaverint in earum dispendium & iacturam: eo ipso sint & tamdiu maneat ab officio, & beneficiis quibuscumque suspensi, donec plene restituerint id quod de bonis acceperint supradictis.

III. *De bonis vacantium ecclesiarum.*

Episcopi, abbates, vel alii quicumque regulares, sæculares prælati, seu personæ ecclesiasticæ, qui vel quæ bona dignitatum, prioratum, vel ecclesiarum quarumcumque vacantium, sibi subiectarum, seu ad collationem, præsentationem, ordinationem, vel custodiam particularem, quæ morientibus earum rectoribus vel ministris, in ipsis inventa, seu vacationis tempore obvencientia, quæ in utilitatem earundem expendi, vel futuris debent successibus reservari, occupare, in suos usus convertere quoquo modo præsumperint: ipsi episcopi ab ingressu ecclesiæ, cæteri vero ab officio & beneficio eo ipso tamdiu sint suspensi, donec restitutionem fecerint de prædictis: nisi ex causâ rationabili hoc competere dignoscatur: quo casu de illis bonis intelligitur, quæ deductis debitis ac aliis oneribus ipsarum ecclesiarum, & pro servitoribus, usque ad novos redditus supportandis, ex ipsis reperta fuerint superesse.

IV. *De intrusis in beneficiis curata.*

Si quis beneficium cui cura imminet animarum vi occupaverit, seu scienter intruserit in eodem: ipso jure privatus existat beneficio, quod cura simili primitus obtinebat.

V. *De intrusis in alia beneficia.*

Item si quis autoritate propria violenter dignitates præfatas, aut quæcumque alia beneficia ecclesiastica, occupare præsumperit: eo ipso privatus existat jure, si quod sibi competebar primitus in iisdem.

VI. *Vt nullus patronus a præsentato per ipsum aliquid extorqueat.*

Quia horribile nimis est, ut ad nostrum pervenit auditum, quod in quibusdam ecclesiis nostræ provincie, (in quibus complures laici in jure patronatus per ecclesiam tolerantur) dum vacat, venalitas vendicat sibi locum, nolentes patroni hujusmodi, ad vacantes ecclesias quempiam præsentate, nisi ab illo quem præsentate voluerint, vel amicis ipsius, prævio ex pacto ex-

A torqueant aliquam pecuniæ quantitatem, vel emolumentum aliquod consequantur: nos volentes simoniacam pestem & vitium hujusmodi a nostra extirpare provincia, & ut tenemus animatum providere salutari: statuimus, ut nullus patronus aliquem præsentet ad regimen animarum aliquo dato promisso, remisso, vel retento; vel instituens, eundem sic præsentatum scienter admittat, & nisi fuerit sufficiens, & scientia, & moribus, & ætate & de legitimo matrimonio procreatus; vel secum super his fuerit legitime dispensatum. Alioquin præsentans, cujuscumque gradus seu conditionis existat, ipso facto illa vice sit jure præsentandi privatus, & nihilo minus, si laicus fuerit, excommunicationis vinculo irretitus. Clerici vero & religiosi patroni, præter hoc quod illa vice sint potestate præsentandi privati, sibi noverint ingressum ecclesiæ interdictum. A quibus sententiis absolvi & liberari nequeant, præterquam in mortis articulo, nisi de nostra licentia speciali; vel suffraganeorum nostrorum. Præsentati vero sic, scientes & consentientes, sint inhabiles ipso facto ad quodlibet beneficium ecclesiasticum obtinendum: nisi cum eisdem per superiorem suum fuerit misericorditer dispensatum. Si vero ignoranter præsentati constiterint, confessum tamen seiverint, beneficio obtento renunciant: cum aliter nequeant agere penitentiam salutarem. Instituentem autem institutionem, super præmissis inquirat solite veritatem. Quod si invenerit, prædictas sententias, ut dictum est, contra delinquentes faciat publicari: & ecclesiam illa vice de persona idonea non differat ordinare. Alioquin si super præmissis repertus fuerit culpabilis vel remissus, in conferendis beneficiis suspendatur ad tempus superioris arbitrio statuendum.

VII. *Vt præsentato congrua portio assignetur.*

Item quod nullum præsentatum regimen animarum per clericos, religiosos, exemptos vel non exemptos, aut laicos, admittant: nisi tantum coram eis eidem præsentato de proventibus ipsius ecclesiæ fuerit assignatum, unde jura episcopalia possit solvere, & congruam sustentationem habere, ac alia incumbencia onera supportare: consuetudine contraria non obstante.

VIII. *De iis qui impediunt possessionem pacificam curati beneficii.*

Statuimus quod quicumque procurat impedimentum super possessione pacifica beneficii obtinendi curati, sive collati, vel impedimentum appositum repellere definit negligenter: ultra pœnas a jure scriptas, excommunicationis sententia sit ligatus.

IX.

ANNO
CHRISTI
1300.

ANNO CHRISTI 1300.

ANNO CHRISTI 1300.

IX. Quod septennium ad studia semel in vita concedatur eidem personæ in uno vel pluribus beneficiis institutæ.

Studendo Mendosus locus.

Statuimus quod septennium vivendo solum intelligatur ab omnibus eidem posse concedi uni personæ in uno vel pluribus beneficiis per mutationem vel alias transmitti, nisi aliter per sedem apostolicam ordinetur. Quod quidem septennium intelligi volumus in hoc canone, de quo habetur mentio in constitutione domini Bonifacii papæ, cap. Cum ex eo, de electione, in libro sexto.

X. Quod nullus parochialem recipiat ecclesiam, non intendens ordinari.

quod si fructus ex ea percipiantur, per ann. quantum volunt mutata nom. ex- titit.

Observari præcipimus, quod nullus parochialem recipiat ecclesiam, non intendens ad sacerdotium promoveri, ut & fructus ex ea percipiat per annum, quia in voluntate mutata promotus existit, ad restitutionem eorundem tenebitur. Et nihilo minus conferens, qui ipsum non credebat ad sacerdotium promovendum, præter Divinam quam inde incurrit offensam, remaneat ad servandam indemnem ecclesiam obligatus.

XI. Quod unus non occupet nisi unum officium.

Mendosus locus.

Cum singula officia singulis sint committenda personis, & unum officium vix valeat aliquis adimplere: observari præcipimus, ut nullus cujuscumque ecclesiæ canonicus, regularis vel secularis, duos personatus, vel duas dignitates, vel præposituras, seu administrationes, aut duo beneficia, aut unum alterum cum reliquo infimul & præbendam in eadem obtineat, vel jam obtentum retinere præsumat: consuetudine aliqua, etiam juramento vallata, contraria non obstant, cum dicenda sit potius corruptela. Si aliqui monachi, vel religiosi alii, pluribus prioratibus, vel beneficiis ecclesiasticis curam animarum habentibus (etiam si cura eadem non per ipsos, sed per presbyteros ad eorum præsentationem per episcopos institutos) præesse præsumat, absque dispensatione sedis apostolicæ speciali: nisi forte unus ex eis ab alio dependeat, vel ad invicem sint adnexi. Si secus factum est, sit irritum ipso jure: & transgressores, sint eo ipso ineligibiles, & tanquam ambitiosi ab utroque penitus repellantur.

De off. ministrorum

XII. De temporibus ordinandi.

Observari præcipimus, ut nullus episcopus, vel quivis alius, infanti vel conjugato, nisi religionem intrantibus, seu illiterato, aut homini diocesis alienæ, tonsuram

Concil. general. Tom. XI.

A conferat clericalem, nec ad sacros ordines promoveat absque eorundem superioris licentia speciali. Superiorem hoc casu intelligimus episcopum, de cujus diocesi est oriundus tonsurandus hujusmodi, vel etiam promovendus, vel habet, licet alibi natus fuerit, domicilium; seu ibi cujus diocesis beneficium ecclesiasticum obtinet. Transgressores hujusmodi punientur, prout sacris canonibus definitur.

XIII. De aetate requisita in curato.

Observari præcipimus, ut nullus episcopus minori viginti quinque annis beneficium ecclesiasticum cum cura animarum conferat, nec ad obtinendum ipsum cum eodem dispenset de facto: nec etiam dispenset, quod qui vigesimum annum, dignitatem vel prioratus, quibus animarum cura imminet, valeat obtinere. Si secus factum fuerit, sit irritum ipso jure.

Deest tantum haberi,

G. C. De hujus concilii loco nihil comperi: de tempore difficultatem movit Labbeus noster, atque rejiciendum esse ad annum 1330. Hoc illi concedo, in ecclesiâ B. Mariæ de Marchiaco diocesis Auscitana, celebratum esse provinciale concilium, die S. Nicolai hiemalis, præside Guillelmo archiepiscopo: cujus titulus cum falso præferat annum 1300 emendatus in calce legitur adscriptus annus 1330. Sed præter istud concilium, hoc reperio plane diversum, anno 1300. assignatum.

*** CONCILIVM COMPENDIENSE.

ANNO CHRISTI 1301.

Ex MS. codice S. Genovefæ Parisiensis.

Statuta concilii Remensis provinciæ, an. Dom. MCCC. facta die Mercurii ante festum B. Clementis.

TITVLI CAPITVLORVM.

- D 1. Si clericus detineatur per laicalem justitiam.
- 2. Si clericus capiatur per laicalem justitiam, & ex-trahatur.
- 3. Ne pro excessibus clericorum laicalis justitia aliquid lever.
- 4. De conspiratoribus quod si aliquis conveniatur in foro ecclesiastico defendens eum.
- 5. De dominis temporalibus inibentibus, ne quis de suis subditis alium trahat in foro ecclesiastico.
- 6. De abbatibus.
- 7. De excommunicatis per biennium.

CAPITVLA.

I. Si clericus detineatur per laicalem justitiam.

IN primis igitur statuimus & decernimus auctoritate concilii, quod si in aliqua civitate, vel in aliquo loco nostræ Remensis provinciæ contingat quandoque clericum detineri per laicalem justitiam, postquam dictus clericus fuerit ab episcopo loci illius, vel ab officiali, vel decano rurali, seu ex parte alicujus eorum, legitime requisitus: cesset a Divinis in loco captivis & detentionis, quousque fuerit competenter restitutus.

Yyyy II.

ANNO
CHRISTI
1301.

II. Si clericus capiatur per laicalem iustitiam & extrahatur.

Item si clericus per iustitiam sæcularem laicalem capiatur in aliqua diœcesi, & extrahatur ab ea, & ad aliam deducatur: cesset similiter a Divinis in loco ubi fuit captus, & in locis ipsius capientis per quem fuit deductus, quousque ad dictam diœcesim fuerit readductus & sufficienter restitutus.

III. Ne pro excessibus clericorum laicalis iustitia B aliquid leuet.

Item cum per iustitiam laicalem non debeant puniri excessus clericorum, nec ab eis levare emenda de eisdem, cum hæc ad solos iudices ecclesiasticos, non sæculares, pertinere dinoscantur: monemus autoritate prædicta omnes & singulos nostræ provincie, ne pro prædictis, seu occasione eorumdem, levent aliquid, recipiant, vel exigant quoquo modo. Alioquin contra facientes excommunicationis sententia autoritate prædicta innodamus.

IV. De conspiratoribus, quod si aliquis conveniatur in foro ecclesiastico defendent eum.

Item cum nonnulli scabini, rectores, gubernatores, iudicatores, communitatis, locorum, seu territoriorum nostræ Remensis provincie, prout intelleximus, conspirationem seu conjurationem fecerint, aut facere nitantur, quod si aliquis de sua communitate, vel de suis subditis, seu de suo territorio, conveniatur in foro ecclesiastico, aut contra eum procedatur in casu in quo potest de jure, seu de consuetudine ibidem conveniri, quod eum ad sumptus communes defendent, propter quod dictam jurisdictionem ecclesiasticam non est dubium impediri: monemus illos omnes & singulos nostræ jam dictæ provincie, quod si talia fecerint, ea revocent infra menssem, & quod de cætero a talibus se abstineant, nec talia committant, & talibus non utantur: alioquin excommunicationi subjaccant ipso facto. E

V. De dominis temporalibus inhihentibus ne quis de suis subditis alium trahat in foro ecclesiastico.

Item cum nonnulli temporales domini, suis inhihentibus subditis, ne quis eorum alium trahat in foro ecclesiastico, in causis alias a jure seu consuetudine permissis, quinimmo quia sic trahentes * procedunt frequenter ad contemptum trahentis & bonorum ejusdem amicorum trahentis, & bonorum ipsorum: nos ne talia fiant prohibentes, contra facientes excommunicationis vin-

culo innodamus, & denunciamus a canonicis excommunicatos.

VI. De abbatibus qui conspirant quod se communibus expensis defendent contra episcopos.

Item cum nonnulli abbates hujus provincie inter se ordinaverint, & conspirationem fecerint, quod si contingat aliquem episcopum contra abbatem alicujus villæ procedere sibi subditum, pro suis excessibus vel aliter puniendum, quod ad defensionem ejusdem contribuent, & ad sumptus communes eum defendent, quod non est dubium fore in præjudicium jurisdictionis episcopi sui, & contra juramentum suæ professionis, per quam suo episcopo est adstrictus, & contra ecclesiasticam libertatem: monemus tales, quod hoc revocent infra menssem, & a talibus se abstineant: alioquin excommunicationi subjaccant ipso facto.

VII. De excommunicatis per biennium.

Item quod si excommunicati publice sententia excommunicationis, per biennium & amplius animo persistierint indurato, vocentur ad proximum concilium, tanquam suspecti de hæresi: & in eodem concilio contra tales, ut iustum fuerit, procedatur.

Quæ omnia fecimus in scriptura redigi, & in ipso concilio solemniter promulgari: præcipientes districtius, & mandantes autoritate prædicti concilii, universis & singulis provincie Remensis, quatenus quæ taliter pro defensione libertatis ecclesiasticæ, & ipsarum ecclesiarum statu pacifico, duximus ordinanda, fervent & teneant illibata.

NOTA G. COSS. S. I.

Liber MS. ex quo descripti sunt hi canones, Remensis provincie concilium appellat, non designato concilii loco: quem docemur a Meyero lib. x. annal. Flandr. ad hunc annum. Mensis, inquit, Novembri, die Mercurii ante ferias divi Clementis, vacante adhuc sede Morinensi, coacta apud Compendium synodus provincialis per archiepiscopum Remorum. Hic excommunicati abbates, quicumque conspiraverant in suos episcopos. Revoventur item magistratus laici, qui non potiebantur ut laici in foro ecclesiastico convenirent. Decretum quoque, ut ubicumque a iudice temporalis capiatur clericus, a Divinis cesset officii. Quæ omnia huic concilio convenire, manifestum est.

*** CONVENTVS PARIISIENSIS

In æde B. Mariæ, die Martis, X. Aprilis, ann. MCCCII. super dissidiis inter Bonifacium VIII. & Philippum Franc. Regem exortis.

EX litteris episcoporum ac totius cleri Gallie ad Bonifacium pontificem, quæ in regio tabulario servantur, discimus, Philippi regis jussu, prelatos regni, barones, abbates, ceterosque honore aliquo ecclesiastico insignes; necnon ecclesiarum urbiumque economos, syndicos, ac procuratores, Lutetia in æde B. Mariæ, die Martis, 10. Aprilis convenisse. Hic multis conquestum esse regem de pontifice, qui regem in tempora-

libus

ANNO
CHRISTI
1301.ANNO
CHRISTI
1302.

libus sibi subiectum vellet, de regni praelatis omnibus, magistris in theologia, & professoribus vtriusque juris, Romam evocatis, multisque aliis, qua a se minime tolerari possent, utpote regni sui libertati contraria, profitebatur. Qua cum essent a rege proposita: barones, simul cum syndicis, & procuratoribus regis laudaverunt consilium. Itaque a nobis, inquirunt episcoporum littera, subsequenter responsione petita, licet longiores deliberationis inducias postulantes, ipsum dominum regem, & majores ex baronibus memoratis (quod non ea intentione ad eundem dominum regem apostolicæ litteræ processissent, ut vestræ voluntatis existeret in regni prædicti libertatem impingere, vel quidquam honori regio contrarium in hac parte quomodolibet innovare, multa lenitate verborum, persuasionibus studiosis, & multiplicatis excusationum præditiis) nisi fuimus informare, ac ipsum ad servandum vinculum unionis, quod inter sanctam Romanam ecclesiam, & prædecessores suos & ipsum, usque ad hæc tempora viguisse dignoscitur, multiplici inductione. Vtteriori tamen dilatione negata, ac prædicto patenter & publice universis, quod si quis contrarie voluntatis appareret, ex tunc pro inimico regis, & regni, notorie habebatur: consilium attendentes & conspicientes apertius, quod nisi dominus rex, & barones prædicti, ex nostra forent responsione contenti, præter alia pericula, & graviora scandala, quorum non esset numerus, neque finis, tam Romanæ quam Gallicanæ ecclesiæ devotio, & obedientia omnimoda laicorum, & totius populi, ex tunc irreparabiliter tolleretur: nisi sine multæ perplexitatis angustia, sic duximus respondendum: Quod ipsi domino nostro regi in conservatione personæ suæ, suorumque, & honorum, ac libertatis, & jurium dicti regni, prout quidam nostrum qui datus, comitatus, baronias, feoda, & alia membra nobilia dicti regni teneamus ex forma juramenti, & cæteri, qui omni debito sibi sumus fidelitatis adstricti, adessemus eidem debito consiliis, & auxiliis opportunis: eidem domino nostro regi humiliter supplicantes, ut cum apostolicæ sanctitati ad obedientiam teneamur, ad beatitudinis vestræ pedes, juxta præmissæ vocationis vestræ tenorem, permitteret nos transferre. Ex parte cuius, & baronum, est secuta responsio: quod nos nullo modo abire permitterent: regnum sic periculose, sic deformiter, sic irreparabiliter vacuari, quin potius exhauriri totaliter, nullatenus sustinerent. Considerantes igitur tam vehementem commotionem, & turbationem tam periculosa, & gravem, immo gravissimam, regis, baronum, & aliorum laicorum regni prædicti, & jam cognoscentes apertius, quod antiqui hostis pacis æmuli, zizaniamque factoris, qui a suæ ruinæ principio conatur, ut ecclesiæ unitatem pacis turbatione rescindat, caritatem vulneret, sanctorum dulcedinem operum invidiæ veneno fellis inficiat, humanumque genus evertat modis omnibus, & perturbet, faciente nequitia, amabilis fœderis unitatis, & amicitie singularis, quæ inter sæpe dictam Romanam ecclesiam, ac præfatum dominum nostrum regem, ac prædecessores ejus, & regnum, ad laudem Altissimi, fidei Christianæ profectum, & tam ecclesiæ, quam regis, & regni, exaltationis monumenta felicia, hæcenus viguerunt, dissolutioni & separationi lugubri & flebili, proh dolor! porta patet, & insurgunt undique frementia scandala, excresecunt angustia, ecclesiis, ecclesiasticisque personis, expositionis, ac rerum & bonorum dirceptionis, pericula intentantur: cum jam abhorreant laici, & profusus effugiant consortia clericorum, eos a suis omnino consiliis & allocutioni-

Concil. general. Tom. XI.

nibus abdicando, ac si contra eos proditorie factionis consensu, vel participes exstitissent, & ad contemnendam ecclesiasticam censuram, & processus, si quavis autoritate forsitan fierent contra eos, jam se parant & munit in grave periculum animarum, & alia varia & diversa pericula, quæ nec lingua referre sufficeret, nec posset scriptura differere. Hinc in promptu ad sanctitatis vestræ providentiam circumspectam in hoc summæ necessitatis articulo duximus recurrendum flebilibus vocibus, & lacrymosis supplicibus, paternam clementiam implorantes, vel supplicantes humiliter, quod salubre remedium in præmissis, per quod firmata longi decursu temporis inter ecclesiam, regem, & regnum, fructuose unionis & mutæ dilectionis integritas, in antiquæ caritatis dulcedine conservetur, status ecclesiæ Gallicanæ in pulcritudine pacis & quietis optatæ remaneat, prospiciatur nobis, nostrisque statibus, revocando vestræ vocationis edictum, ac prædictis periculis & scandalis obvietur, Apostolicæ providentiæ studio, ac paternæ officio pietatis, dignemini providere. Conservet Altissimus B. V. Ecclesiæ suæ sanctæ per tempora longiora. Datum Parisiis, die Martis prædicta.

CONCILIUM ROMANUM

Habitu anno Domini MCCCII. tempore
Bonifacii pape VIII.

ANNO
CHRISTI
1302.

Occasionem, causam & acta habitū concilii Conradus Vecernus in vita Henrici septimi imperatoris his verbis describit: Anno a Christo salvatore genito millesimo trecentesimo secundo, Francorum rex Philippus, cognomento pulcher, grave adversum pontificem maximum Bonifacium octavum conceperat odium, tum Gibellinæ factionis studiosiorem existimans, tum quod fidem temere prævaricatum contenderet. Promissit enim sibi paucis ante annis, cum alia quædam, tum de summa Romani imperii potestate ab Germanis ad Gallos traducenda, atque adeo Carolum fratrem diserte fuisse in conventis nominatum, cui id decus primum assignaretur. Hæc videlicet pollicita nunc cecidisse ad nihilum, Alberto Austriaco Teutonico principe palam nuper decretis ejus comprobato.

Eas rex causas gravius secum considerans, rationem irarum exequendarum perquiri. Neque difficultis mox via Bonifacii irritandi inventa. Columna gens Romæ opibus & clientelis insignis, Octavo inter comitiorum arcana, suffragii jure ne eligeretur, obstitit. Itaque eis quoque Bonifacius per speciem expilati thesauri ecclesiæ, effecerat ut ædes & suburbana familiæ publice diruerentur, & qui eorum cardinales jam essent, venerando collegio excederent. Interea Stephanus ex ea gente protugus, in Gallia agitans, idoneus Philippo visus est, per quem initia maiorum fierent. Cæptus comiter humaneque haberi, liberaliusque quam fortuna exultantium est. Ad hoc Philippus, ne quid impotentia prætermitteret, sacerdotales Galliarum titulos, a pontificibus antea pro decretis proque more sanctæ matris ecclesiæ componi solitos, ipse ordinare citra consensum præsulis Romani statuit.

Quæ ubi summus antistes intelligit, gravissimè tulit injuriam, pessimi exempli, id quod erat, existimans, si vel antecessorum recte constituta temere rescinderentur, vel auctoritatem pontificiam laicus princeps profanasset. Et paulo post hæc de indicta synodo subjungens ait: Itaque quo partes suæ iustiores vulgo noscerentur, lege potius agere quam armis instituit. Prelatos Gallicos majores

Yyyy ij conve+

ANNO
CHRISTI
1302.

convenire Romam univeros jubet, ad publicam synodum celebrandam. Hi, ne regno decederent, Philippi prohibitione intercluduntur. Quibus rebus ad octavam Bonifacium delatis, increpatur rex primum per litteras, deinde, cum castigationem contumaciæ parvipenderet, sacrorum participatione arceatur. Neque eo minus, prælatis regni ipse Lutetiam accersitis, causam quoque suam approbare nititur. *Hæc de Philippi regis excommunicatione Pæterius.*

NOTA G. COSS. S. I.

Hæc Binius e luto fonte sibi a Vecerio propinata, imprudenter haust. Nam sacris interdictum non esse Philippo regi in hoc concilio, docet autor vitæ Bonifacii, Romæ in Valliœcliana bibliotheca extans. Cujus hæc verba describit Odor. Raynald. *Anno Domini M. C. C. II. tertio Kal. Novemb. Roma Bonifacius papa celebravit concilium. . . . contra Philippum regem Franciæ : consultationibusque multis prævis contra regem, nulla pluvio apparuit subsensura. Immo & id constat ex ipsius Bonifacii litteris, datis anno sequenti, id. April. ad Ioannem S. Marcellini cardinalem : quibus litteris contendit Philippum regem, qui regni sui episcopos Romam ire veterat, involutum esse sententiis generaliter in eos latis, qui liberum ad pontificem aditum impediabant. Quod argumento est, nihil in regem nominatim decretum prius fuisse,*

V I T A.

BENEDICTI PAPÆ X.

VVLGO XI.

Benedictus hujus nominis decimus (qui enim opinione vulgi decimus numeratur, schismaticus & antipapa fuit, ut videre est in vita Stephani decimi & Nicolai secundi) patria Tarvisinus, sancti Dominici ordinis generalis, Nicolaus antea vocatus, propter rarum & singularem doctrinam, Ostiensis cardinalis a Bonifacio creatus, eidem in sede pontificali successit, xi. Kalendas Novembris anno Domini 1303. Alberto imperante. Sciarram cum sectatoribus in judicium vocavit : venire recusantem de integro excommunicavit. Cognita vero Philippi regis causa, eundem absolvit : cardinalibus Columnensibus eundem favorem impertit, sed ab breve tempus tamen uti pileo rubeo prohibuit. Cardinalibus aliquot creatis, res Italiæ componere studuit, ut, iis sedatis, Christianis in Syria laborantibus auxilium ferre posset. Verum in ea deliberatione Perusium profectus, ibidem mortuus est ipsis Nonis Julii anno 1304. cum sedisset menses octo, & dies septemdecim. In ecclesia fratrum Predicatorum sepultus est. Miracula ab ipso edita sanctitatis ejus sunt evidentiissima signa : nam ægrotos sanavit, & demoniacos liberavit. Post ejus mortem, sedes tredecim menses & duos dies vacavit.

*** CONCILIVM NVCAROLIENSE

ANNO
CHRISTI
1303.

Ab Ausitanæ provinciæ episcopis præside Amaneo archiepiscopo celebratum iv. Non. Decembr. anno Dom. MCCCIII.

Ex Severiti Summa omnium excommunicationum edidit Ludovicus Bail in Summa sua conciliorum.

TITVLII CANONVM.

1. *Vt clerici peregrini non recipiantur sine litteris sui episcopi*
2. *Vt qui eos ad efficienda sacramenta recipiunt, sint excommunicati.*
3. *Vt prælatorum & inquisitorum officium nemo turbet.*
4. *Vt nuncii ab episcopis missi, a nemine prohibeantur fungi officio suo.*
5. *Vt domini & iudices temporales de causis ecclesiasticis se non intromittant.*

6. *Vt fugiens ad ecclesiarum tutelam, injuria non fiat.*
 7. *De perjuriis.*
 8. *Vt laici non sepeliantur intra ecclesias.*
 9. *De iis qui extra parochiam suam eligunt sepulturam.*
 10. *De detentoribus decimarum.*
 11. *Vt archidiaconus visitans nihil muneris recipiat, nec quisquam suorum.*
 12. *De ecclesia nondum consecrata, si polluat.*
 13. *Utriusque sacralæ, maxime sanguinis, in ecclesiis non tractentur.*
 14. *De concubinariis, usurariis, adulteris.*
 15. *De iis qui remittunt instrumentum soluti debiti.*
 16. *De rapinis & detentionibus rerum & personarum ecclesiasticarum.*
 17. *De iis qui talliant reclusos leprosos.*
 18. *Vt persona ecclesiastica & earum bona non pignorentur.*
 19. *Vt bona ecclesiastica in adibus sacris deposita non occupentur.*
- * *Confirmatio prædictorum.*

ANNO
CHRISTI
1303.

CANONES.

I. *Vt clerici peregrini non recipiantur sine litteris sui episcopi.*

Statuimus quod nullus in ecclesia sua recipiat clericum peregrinum ad officium, sine litteris commendatoriis ordinarii sui, & licentia sui episcopi. Alioqui clericus peregrinus sententiam excommunicationis incurrat.

II. *Vt qui eos ad efficienda sacramenta recipiunt, sint excommunicati.*

Irrefragabili constitutione sancimus, quod rectores ecclesiarum, & subcapellani eorum, recipientes peregrinos ignotos presbyteros absque suorum diœcesanorum litteris recommendatoriis, ad efficiendum ecclesiastica sacramenta, ipso facto sint excommunicationis sententia innodati.

III. *Vt prælatorum, & inquisitorum officium nemo turbet.*

Vt prælatorum judicium, inquisitorum & visitatorum officium eo fructuosius, quo liberius, valeat exerceri : præsentis statuto universis & singulis tamen religiosis, quam clericis ac laicis, duximus inhibendum, ne ipsos impedire vel turbare præsumant, quo minus in ipsis locis religiosis, regularibus, vel aliis eisdem subiectis, liberum officii sui debitum exequantur. Alioqui si laici fuerint, excommunicationis, si religiosi & clerici, interdicti ipso facto incurrant sententias.

IV. *Vt nuncii ab episcopis missi, a nemine prohibeantur fungi officio suo.*

Si quis nuncios nostros, suffraganeorum nostrorum, seu iudicum nostrorum suorumque,

que,

que, missos per nos vel eos, pro convocandis A conciliis, synodis, citationibus vel executionibus faciendis, per se, vel per alium vel alios, clam vel palam impediverit, litteras eisdem abstulerit, frigerit, deleverit vel occiderit, percusserit, vel in præmissis, vel ad aliquod præmissorum dederit consilium, auxilium vel favorem, eo ipso sit excommunicationis vinculo irretitus.

V. *Vt domini & iudices temporales de causis ecclesiasticis se non intromittant.*

De excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiis, scilicet an iuste latae fuerint, vel iniuste, vel de aliis causis specialibus, vel ecclesiasticis, seu alias ad forum ecclesiae, de iure, vel de antiqua consuetudine spectantibus, se nullatenus intromittant domini vel iudices temporales: nec iudices ecclesiasticos, nec super ipsis recurrentes ad ipsos, in huiusmodi quomodolibet impediunt, vel prædictis dent consilium, auxilium vel favorem. Aliter prædictæ excommunicationis sententia sunt ligati: quæ, nisi satisfactio facta prius fuerit, minime relaxetur.

VI. *Vt fugientibus ad ecclesiarum tutelam, iniuria non fiat.*

Quicumque fugientes ad ecclesiarum tutelam ibidem vulneraverit, mutilaverit, interfecerit, victualia subtraxerit, vel ne habere, aut dare eis valeant impediverit per se, vel per alium, seu alios, aut custodes, ne exinde exire possint, quoquomodo posuerit, incenderit, inde extraxerit violententer, aut aliquid prædictorum fieri præceperit vel procuraverit, seu consilium vel opem adhibuerit, excommunicationis sententiæ subijcitur ipso facto, præterquam in casibus a canonibus permissis.

VII. *De perjuris.*

Statuimus ut quicumque in transgressione juramenti manifeste fuerint deprehensi, ad mandatum nostrum, suffraganeorum, vel officialium nostrorum, in ecclesia eorundem publice denuncientur perjuri: qui si admoniti, satisfacere noluerint, extunc excommunicentur candelis extinctis, & denuncientur intestabiles ac infames: nec ad testimonium vel actus legitimos admittantur: nec in foro penitentiae, præterquam in mortis articulo, solvi valeant, &c. Et hoc frequenter in ecclesiis cathedralibus & parochialibus præcipimus publicari. Officarii autem qui in observatione prædicti statuti, negligenter scientes prædicti statuti, facti ingressum ecclesiae usque ad mensam sibi noverint interdictum.

Concil general. Tom. XI.

VIII. *Vt laici non sepeliantur intra ecclesias.*

Corpora laicorum non sepeliantur intra ecclesias sine licentia prælati & rectoris, quamvis ab antiquo haberent sepulcras: alioqui eisdem (sepelientes) excommunicationis sententiæ volumus subjacere.

IX. *De iis qui extra parochiam suam eligunt sepulturam.*

Quicumque extra suam parochialem ecclesiam in qua decessit, elegerit sepulturam, matri ecclesiae solemniter præsentetur, & eidem reddatur de funeralibus debitum, prout de iure, vel in parochia fieri consuetum est: & contrarium facientes ipso facto subjaceant ecclesiastico interdicto.

X. *De detentoribus decimarum.*

Tam detentotes decimarum ante ipsarum restitutionem, quam eorum filii, uxores, & familia, sepultura careant Christiana: nec ipsi, nec eorum filii usque ad quartam generationem inclusive ad tonsuram clericalem, cæteros ordines, vel ecclesiastica beneficia aliqua admittantur. Sed eorum beneficia aliis libere conferantur. Si nostri ordinarii prædictis hæc contulerint, ab illorum collatione eo ipso se noverint suspensos: & loca ubi sepulti fuerint, per annum ecclesiastico subjaceant interdicto.

XI. *Vt archidiaconus visitans nihil muneris recipiat, nec quisquam suorum.*

Archidiaconus visitare volens, in principio suæ visitationis omnes quos secum ducere voluerit, sic informet, quod nec ipse, nec quisquam suorum aliquid muneris, qualitercumque offeratur, recipiat. Alioqui percipientes, usque ad restitutionem dupli illius quod receperint, ecclesiae vel rectori a quo receperint, faciendam teneantur, & excommunicationis sententiæ ipso facto se noverint subjacere. Archidiaconus autem contra præsentem constitutionem in aliquo veniens, tamdiu ab officio ipso se noverit suspensum, quousque de duplo hujus, si receperit, & ultra, per ipsum fuerit plenarie satisfactum: nulla eis in hoc remissione, libertate seu gratia valitura.

XII. *De ecclesia nondum consecrata, si polluat.*

Ecclesia nondum consecrata, attamen Divino cultui dedicata, si polluat seminis aut sanguinis effusione hominis violenta, vel sepultura excommunicatorum, interdictorum, hæreticorum, schismaticorum, paganorum seu Iudæorum, nec ossa discerni & exhumari possint: per episcopum tan-

Yyyy ij tum

ANNO
CHRISTI
1303:

tum asperſione aquæ benedicatur: ſi vero inferior ipſo eccleſiam aut cœmeterium hujusmodi, vel etiam ſanctam, reconciliare præſumpſerit, eo ipſo eccleſiaſtico ſupponatur interdicto.

XIII. *Ut cauſæ regulares, maxime ſanguinis, in eccleſiis non tractentur.*

Iudices ſæculares, cujuſcumque conditionis, ſi ſuas cauſas, maxime de ſanguinis effuſione & corporali pœna, in eccleſiis vel cœmeteriis audeant agitare, ſtatuta, aut parlamenta facere, niſi ad pietatem ſuadeant: per publicationem præſentis edicti, excommunicationis ſententiæ ipſo factò volumus ſubjacere: proceſſus eorum nihilo minus careant roboris firmitate.

XIV. *De concubinariis, uſurariis, adulteris.*

Excommunicamus & mandamus denunciari excommunicatos publice omnes concubinarios, uſurarios, adulteros manifeſtos.

XV. *De iis qui retinent instrumentum ſoluti debiti.*

Excommunicamus & excommunicatos provinciæ denunciari præcipimus creditores, qui instrumentum ſoluti debiti detinent, niſi infra quindecim dies, ſi commode fieri poterit, reſtituerint ipſum instrumentum debitori, vel alii legitimo pro eodem, vel ſaltem ipſum cancellaverint ac frugerint instrumentum infra dictum terminum.

XVI. *De rapinis & detentoribus rerum & perſonarum eccleſiaſticarum.*

Supponimus eccleſiaſtico interdicto omnem locum provinciæ Auxitanæ, ubi manifeſta rapina eccleſiarum, religioſorum, clericorum, vel perſonarum eccleſiaſticarum reponitur, quamdiu dicta rapina ibi fuerit, vel clericus, aut perſona eccleſiaſtica contra voluntatem ſui prælati inibi capta a quocumque detinetur: & ſi de loco in locum mutata fuerit, primus locus, & alia unde & ubi mutatur, uſque ad dignam ſatisfactionem, eo ipſo, eccleſiaſtico remaneant interdicto. Et ſi de prædictis quiſpiam conſenſerit ſcienter, ipſo factò pœna conſimili ſit ligatus.

XVII. *De iis qui talliant reclusos leproſos.*

Excommunicamus & excommunicatos provinciæ denunciari præcipimus barones, conſules, bajulos, & alios quoscumque qui reclusos leproſos, ratione perſonarum vel

A patrimonii, auſi fuerint talliare, vel aliquid pro tallia exigere ab eiſdem: niſi ſic exacta infra 15. dies plenos reſtituerint requiſiti.

XVIII. *Ut perſonæ eccleſiaſticae & earum bona non pignorentur.*

Perſonæ eccleſiaſticae vel earum bona pro aliis non pignorentur: contrarium facientes, niſi de præmiſſis ſatiſfecerint, infra menſem ipſo factò ſunt excommunicationis vinculo innodati; univeſitates locorum, eccleſiaſtico ſubjacent interdicto.

XIX. *Ut bona eccleſiaſtica in ædibus ſacris depoſita non occupentur.*

Denunciari præcipimus publice excommunicatos, univerſos & ſingulos qui apud ædes ſacras depoſita eccleſiarum, vel eccleſiaſticarum perſonarum, arreſtaverint vel occupaverint, & arreſtari vel occupari mandaverint: & qui talia occupata receperint, quique in prædictis ſcienter dederint publice vel occulte conſilium, auxilium vel favorem.

Confirmatio prædictorum ſtatutorum.

Publicatæ fuerunt prædictæ conſtitutiones apud Nugarolum, die Lunæ poſt feſtū B. Andree apoſtoli, in concilio provinciali celebrato per reverendum in Chriſto patrem D. Amaneum Divina miſeratione archiepiſcopum Auxitanum: præſentibus & aſſiſtentibus ſibi venerabilibus, Tarbienſi, Convenenſi, Comdomenſi, Lectorenſi, Valatenſi, Aquenſi, Olorenſi, Laſcurenſi, Adurenſi, episcopis, B. Coſeranenſi electo & confirmato, & domino electo concorditer Bajonenſi, & quampluribus abbatibus, Prioribus, & aliis ſubditis provinciæ Auxitanæ, ſub anno Domini MCCCCIII.

NOTA G. COSS. S. I.

Horum capitulorum poſtremum, quo ipſorum promulgatio facta dicitur anno MCCCCIII, reperio in MS codice illuſtriſſimi archiepiſcopi, Remenſis coadjutoris Tellerii: ſed ad calcem concilii alterius Auſerani apud Marciam celebrati, cujus fronti annus adſcriptus eſt MCCCXXVI, certiffimo charactere, ut ſuo loco dicam, designatus. Cuius concilii cum pars ſint omnia hæc capitula, partim integra, partim interpolata: valde ſuſpecta mihi eſt eorum ſub hunc annum collectio. Quia tamen ſuſpecta tantum eſt, cum eadem conſtitutiones in diverſis conciliis ſæpe iſſdem verbis repetantur, tam hic deſiderari nolui. Lectoris eſto iudicium. Proſuit concilium illud anni 1226. ad horum capitulorum menda quædam tollenda.

E ** CONCILIVM COMPENDIENSE,

A Roberto de Courtenay Remenſi archiepiſcopo, cum ſuffraganeis celebratum pridie Non. Ianuar. anno Dom. MCCCIV.

Ex codice MS. ſynodalium Remenſis eccleſiæ.

Conſtitutio provincialis concilii facta apud Compendium anno Domini MCCCCIII. die Veneris poſt circumciſionem Domini,

ANNO
CHRISTI
1303:

TITVLI CAPITVLRVM.

1. *Vt excommunicati, & qui clandestina matrimonia fecerint, procuraverint, iis interfuerint, ad Divina non admittantur, nec eorum corpora ad ecclesiasticam sepulturam.*
2. *Ut tallia & collecta non imponantur clericis, sub pretextu quod sint mercatores.*
3. *Ut qui excommunicationis sententiam sustinuerunt per biennium, nisi in extremis satisfecerint, careant ecclesiastica sepultura.*
4. *Quod excommunicatus, qui vocati ad synodum, non comparuerunt, indicatur purgatio canonica, tanquam de heresi suspectus.*
5. *Quod ecclesiastici contenti sint in sculo & duobus ferulis, nisi superveniant magnates.*

P R Æ F A T I O.

AD perpetuam rei memoriam profuturam in perpetuum, & tenendam, Nos R. miseratione Divina Remensis archiepiscopus in nostro provinciali concilio, quod apud Compendium nostræ Remensis provinciæ, anno Domini millesimo trecentesimo tertio die Veneris post festum Circumcisionis ejusdem, universis suffraganeis nostris ad hæc, ut moris est, convocatis, & præsentibus venerabilibus fratribus Guillelmo Sueffionensi, Guillelmo Laudunensi, Joanne Belvacensi, Guillelmo Atrebatensi, Guillelmo Silvanectensi, Guillelmo Ambianensi, Joanne Morinensi, & Guillelmo Cameracensi, episcopis; necnon dilectis suis magistris, Guicelchini, Novionensis, & Joanne Tornacensis, venerabilium fratrum episcoporum vicariis; & magistro Hugone procuratore venerabilis fratris nostri Catalaunensis episcopi, licet minus competenter instructo, tamen hac vice de gratia admissio, extitit celebratum; nonnullis ecclesiis, & personarum ipsarum oppressiombus, injuriis, & offensis, ad nostram deductis noticiam, & eidem concilio referatis, deliberatione super his in ipso concilio habita pleniore, de totius concilii providentia unanimi & concorditer, juxta negotiorum ingruentiam & temporis qualitatem, super eisdem injuriis pro defensione libertatis ecclesiasticæ adhibere curavimus opportuna remedia, quæ sequuntur.

C A P I T V L A.

- I. *Vt excommunicati, & qui clandestina matrimonia fecerint, procuraverint, iis interfuerint, ad Divina non admittantur, nec eorum corpora ad ecclesiasticam sepulturam.*

IN primis igitur statuimus, & decernimus autoritate concilii ejusdem, quod cum in canonibus tam antiquis, quam noviter editis, sit statutum, ne quævis sæculares, religiosæ, exemptæ & non exemptæ personæ, excommunicatæ & interdictas nominatim & publice, ad Divina; neve corpora defunctorum talium, ad ecclesiasticam sepulturam admittant: alioquin talibus ab ipsis canonibus est ingressus ecclesie interdictus: ut tam salubria statuta publicentur frequenter. Adjicientes præsentis autoritate concilii, quod omnes & singuli, cujuscumque status, dignitatis, professionis, aut conditionis existant, qui talibus Divinis cele-

A brandis & sepulturis faciendis interesse præsumpserint, & qui opem in his, auxilium præstiterint, & favorem, post mensem a tempore publicationis præsentium in singulis diocesis Remensis provinciæ faciendæ, excommunicationi subjaceant ipso facto. Simili sententia percellentes omnes & singulos, qui matrimonia clandestina fecerint, seu contraxerint, aut procuraverint fieri, seu ipsis præsumpserint interesse.

- II. *Vt tallia & collecta non imponantur clericis, sub pretextu quod sint mercatores.*

Item, quia nonnulli fervientes temporarium dominorum, & justitiæ laicalis, asserentes pro suo debito, clericos tam non uxoratos (qui tamen cum unica & virgine contraxerunt) esse publicos mercatores, tallias & collectas imponunt eisdem, & extorquent ab eis invidis, quantum clericaliter vivant, nullis se mercimoniis implicantes: ac moniti autoritate ordinariorum locorum ut desistant, recusant parere, quantum offerunt eisdem, ut facta fide coram ipsis ordinariis, quod dicti clerici sunt tales manifesti mercatores, tallias & collectas hujusmodi permittantur levare: ipsi tamen judicis & partis officio fungentes, cognitionem super hoc sibi vendicant & assumunt. Er quia de his, ut asserunt, sibi constat: bona dictorum clericorum mobilia capiunt, vendunt, & distrahunt, in magnum præjudicium & gravamen ipsorum. Pro modo etiam omnium facultatum ipsorum clericorum, licet in minimo solum eos asserant mercatores, tallias & collectas imponunt, & extorquent ab eis. Nos attendentes, præmissa fieri contra libertatem & consuetudines ecclesiasticas notorias & antiquas, talia amodo fieri prohibemus: alioquin post mensem a tempore publicationis prædictæ, omnes illos & singulos qui talia amodo facere, procurare, mandare, aut facta suo nomine rata habere, auxilium, consilium, opem, vel favorem, clam vel palam præstare præsumpserint, autoritate suprascripti concilii, monitione tamen competenti præmissa, excommunicamus in his scriptis.

- III. *Vt qui excommunicationis sententiam sustinuerunt per biennium, nisi in extremis satisfecerint, careant ecclesiastica sepultura.*

Item quia non caret nota hæreticæ pravitatis, in contemptum potestatis & clavium sanctæ matris ecclesie, excommunicationis sententiam, quamvis catholicam, in se latam sustinere, præferim biennium & amplius: volentes huic canceri vulneroso, ne sui contagione corruptat alios, & pernicioso seducat exemplo, ignitum, quod superest,

ANNO
CHRISTE
1304.

supereſt, injicere ferrum : ſtatimus auctoritate præſentis concilii, ut tales, qui taliter excommunicationem in ſe latam ſuſtinerint, eccleſiaſtica carcant ſepultura, niſi ſaltem in extremis pœnituerint, & ad condignam venerint ſatiſfactionem & emendam.

IV. *Quod excommunicatis, qui vocati ad ſynodum, non comparuerunt, indicatur purgatio canonica, tanquam de hæreſi ſuſpectis.*

Item cum excommunicati per biennium & amplius, ad præſens concilium ſint vocati, præemptorie & perſonaliter reſponſuri ſuper tanto exceſſu, qui notam ſeu ſpeciem hæreſis non evadit, quia non venerunt nec comparuerunt per idoneos reſponſales, ipſos omnes & ſingulos reputamus contumaces, purgationem eis omnibus & ſingulis, quos ſuſpectos habemus de hæreſi, indicentes canonicam: ad quam præſtandam ſecundum juris formam, ipſos & ſingulos ipſorum coram ſingulis ſuis diœceſanis, termino ſuper hoc corâpetenti præfigendo eisdem ab ordinariis ſupradictis, decernimus detineri.

V. *Quod eccleſiaſtici contenti ſint in ſculo & duobus ferculis, niſi ſupervenient magnates.*

Item diligenti deliberatione præhabita, honeſtateque conſiderata, & ut a ſuperfluitatibus abſtineatur: ſtatimus, ut omnes & ſingulæ perſonæ eccleſiaſticæ Remenſis provinciæ, in ſingulis conviviis ſint contentæ poragio & duobus ferculis, ſine fraude: niſi magnitudo perſonarum ſupervenientium aliud requirat. Et tunc cum prædictis poterunt uti aliquo intermedio ferculo: ita quod ſi in conviviis hujusmodi reges, duces, comites, barones, aut alios excellentes contigerit intereſſe, præſenti ſtatuto minime ſint aſtrictæ. Si quis vero contra præmiſſa, vel aliquid de præmiſſis, attentare præſumpſerit, pœna punietur condigna.

Quæ omnia redigi fecimus in ſcripturam, & in ipſo concilio ſolemniſter promulgari: præcipientes diſtrictius, & mandantes auctoritate prædicti concilii, univerſis & ſingulis provinciæ Remenſis, quatenus quæ taliter pro deſenſione jurisdiccionis eccleſiaſticæ, & ipſarum eccleſiarum ſtatu pacifico, duximus ordinanda, prout ſuperius continetur, ſervent & teneant illibata. In quorum teſtimonium & munimen, ſigillum noſtrum, una cum ſigillis dictorum præſentium ſuffraganeorum; præſentibus duximus apponendum. Et nos prædicti præſentes ſuffraganei, ſigilla noſtra una cum ſigillo prædicti reverendi patris, in præmiſſorum teſtimonium duximus apponenda. Datum anno & die Veneris ſupradictis.

VITA

CLEMENTIS PAPÆ V.

ANNO
CHRISTE
1305.

Clemens quintus Vaſco, Bertrandus Gotto ante nomenatus, ex epifcopo Burdigaleni electus fuit ipſis Nonis Junii, anno 1305, tempore Alberti imperatoris. Hic Burdigala Lugdunum pertransiens, eo omnes cardinales convocavit, curiamque Romanam in Gallias traduxit, ubi ſeptuaginta & amplius annis perſeveravit. Coronationi illius rex Franciæ, frater ejus, & dux Britanniæ interſuerunt. Sardiniam Friderico Siciliæ regi dono dedit, ea ſolum conditione, ut ex ea Saracenos abigeret, Sectam Fratricellorum hæreticorum, ordinemque Templariorum multis erroribus implicitorum, concilio Vienneniſi exterminavit. Venetos, qui cum præjudicio eccleſiæ ad Ferrarienſem principatum aſpirabant, excommunicavit. Idem bis contra Florentinos & Lucenſes tentavit, quod ab armis contra Piſtorienſes ſumptis abſtinere nollet: abſolutionem tamen poſtea, quod in Ferrariâ recuperanda pontificem juviſſent, conſecutus fuit, Robertum, patre ejus mortuo, regno Neapolitano inveſtivit. Henricum ducem Luxemburgenſem imperatorem electum confirmavit; ea conditione, ut poſt biennium coronam accepturus Romanam veniret. Bonam pecuniæ ſummam ad Lateranum incendio abſumptum reſtaurandum miſit. Diverſis ordinationibus plures cardinales creavit. Columenſes reſtituit: Nogaretium & Sciarram ad inſtantiam & petitionem regis Franciæ abſolvit. Verum Bonificium, quod idem rex fieri importune ſolicitabat, damnare & improbare noluit. Cæleſtinum V. quem Petrum conſeſſorem nominavit, inter ſanctos retulit. Ad extremum morbis exagitatus migravit e vita XII. Kalendas Maii, anno Chriſti 1314. cum ſediſſet annos octo, menſes decem, & dies ſexdecim. Sedes duobus annis, tribus menſibus, & ſeptemdecim diebus vacavit. Clementis majorum ſuorum ſecutus veſtigia, legem a Gregorio latam confirmavit, & ſecundum Paninum aliquod ei adjevit.

** DECRETVM ELECTIONIS
Clementis V. Romani Pontificis.

Ex MS. R. P. Iac. Sirmondi S. I. collato cum apographo authentici diplomatis, quod ſervatur in tabulario S. Andree Burdegal. metropolitane, cum ſigillis appenſis, & ſingulorum monogrammatibus, communicato a Petro Louvero Bellovacenſi. Ediderat Raynaldus, ſed mutilum.

In nomine Domini, amen.

Sanctiſſimo patri & domino, domino Bertrando archiepiſcopo Burdegalenſi, divina providentia in ſummum pontificem electo, Joannes Tuſculanus, Theodoricus Civitatis Papalis, Leonardus Albanenſis, Petrus Sabinenſis, fratres Joannes Portuenſis, Nicolaus Oſienſis & Veleſanenſis, epifcopi, Ioannes ſanctorum Petri & Marcellini, fratres Robertus S. Potentiana, Gentilis S. Martini in Montibus, Galterus, S. R. E. preſbyteri, Mathans S. Maria in Porticu, Neapolis S. Hadriani, Landulphus S. Angeli, Guillelmus S. Nicolai in carcere Tulliano, Franciſcus S. Lucia in Silice, Iacobus S. Georgii ad Velum anverſum, Franciſcus S. Maria in Coſmedin, Richardus S. Eufæbii, & Lucas S. Maria in Via lata, diaconi cardinales, pedum oſcula beatorum.

Recordatus eſt Dominus miſericordiæ ſuæ, & plebem ſuam non deſpexit in ſinem: quia dum proluxæ vacationis Romanæ, & per conſequens quodammodo univerſalis eccleſiæ, reſpexiſſet incommoda, & longa illius ex variis cauſis ſuſpiria cognoviſſet: in tempore

ANNO
CHRISTE
1305.

ANNO CHRISTI 1305.

ANNO CHRISTI 1305.

pore accepto exaudivit eam, & in die salutis miseratus est ejus. Sanavit quidem, quia commota erat, cōtentiones ipsius : & vidua, per electionem canonicam generoso ipsono oblata, ipsona speciosa facta est. Et sicut crapulatus a vino, ac a fomno dormiens, excitata surrexit ; & ubi desperabat magis , ut Lucifer est exorta. Vnde serenus dies illuxit nobis Spiritus sancti illustrata ardore ; populus, qui orbat, p̄ne gradiebatur in tenebris, tanquam quoddam fidus apparuit, quod fulgore proprio, velut stella matutina, coruscans, cunctos fideles irradiat suæ lumine claritatis.

Dudum siquidem eadem Romana ecclesia per mortem sanctæ memoriæ domini Benedicti papæ XI. pastoris solatio destituta : nos Theodoricus civitatis Papalis, Leonardus Albanensis, Petrus Sabinensis, Ioannes Portuensis, Nicolaus Ostiensis & Velerensis, episcopi ; Ioannes SS. Petri & Marcellini, Frater Robertus S. Potentianæ, Gentilis S. Martini in montibus, titulorum, presbyteri ; Neapolio S. Adriani, Landulfus S. Angeli, Guillelmus S. Nicolai in carcere Tulliano, Franciscus S. Lucie in Silice, Iacobus S. Georgii ad Velum aureum, Franciscus Caietanus S. Mariæ in Cosmedin, & Lucas S. Mariæ in Via lata diaconi cardinales, una cum venerabilibus patribus Ioanne Tusculano episcopo, Matthæo S. Mariæ in Porticu, & Richardo S. Eustachii, diaconis cardinalibus, apud Perusium sumus, pro substituendo summo Pontifice, conclave palatii, in quodam dominus Benedictus mortis suæ tempore morabatur, ingressi, & tandem dictis Tusculano episcopo, Matthæo & Richardo diaconis cardinalibus, necnon fratre Galtero S. R. E. presbytero cardinale, qui absens, postmodum supervenit, & prædictum intravit conclave, & ex manifestis infirmitatibus causis, ut apparebat, idem conclave egressis, & tunc extra illud morantibus ceteris ex nobis, votorum nostrorum scrutatoribus electis per viam scrutinii ad electionem de nobis : hac die sabbati in vigilia Pentecostes processimus in hunc modum.

Quia primo per deputatos inquisitores scrutatorum ipsorum, deinde per ipsos scrutatores, singulorum nostrorum votis inquisitis secreto, & mox in communi etiam publicatis, compertum exitit, quod in universo eramus quindecim cardinales in conclavi manentes, & qui de posueramus in scrutinio vota nostra, quodque nos Albanensis, Sabinensis, Portuensis episcopi, Ioannes, Fr. Robertus, presbyteri, Neapolio, Landulfus, Guillelmus, Franciscus Caietanus, diaconi cardinales prædicti, vos in eodem scrutinio in summum Pontificem nomina veramus & elegeramus. Quo comperto, nos Theodoricus Civitatis Papalis episcopus, frater Gentilis presbyter, Franciscus, Iacobus, & Lucas, diaconi cardinales præfati, accessimus juxta morem, ac subsequenter de voluntate & speciali mandato nostro, venerabilis frater Franciscus Caietanus prædictus, suo nomine & omnium nostrorum, forma subscripta vos elegit : nihilo minus in Romanum pontificem & pastorem.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Ad honorem Dei, & B. Mariæ semper virginis matris ejus. Ego Franciscus S. Mariæ in Cosmedin diaconus cardinalis, venerabilem patrem dominum Bertrandum archiepiscopum Burdegalemense nomine meo, & omnium qui eum in summum pontificem elegerunt & nominaverunt, consenserunt ac accesserunt, eligo in summum pontificem & pastorem.

Quam electionem, cantico Divinæ laudis præcantato, fecimus juxta morem clero & populo solemniter publicari. Pie igitur pater, electioni hujusmodi vestrum dignemini præbere assensum. In prædictorum autem testimonium & irrefragabilem fidem, eam præsentis decreti scripturam redigi fecimus, & nostris, necnon & dictorum Ioannis episcopi Tusculani, fratris Gal-

Concil. general. Tom. XI

A teri sanctæ Romanæ ecclesiæ presbyteri, Matthæi S. Mariæ in Porticu, & Richardi S. Eustachii, diaconorum cardinalium, sigillis & subscriptionibus communiti. Actum & datum Perusii, anno Dom. MCCCV. Indiæ. III. Nonis Junii.

Ego Ioannes Tusculanus episcopus electioni factæ de venerabili patre domino Bertrando Burdegalemensi archiepiscopo, in summum pontificem electo, consentio, & eam approbo, gratam habeo & acceptam : ipsumque, licet absentem, in summum pontificem recipio, & recepi, necnon meum sigillum huic decreto apponi feci & subscripsi. *Additur apud Raynaldum :* Et sic scribant se omnes qui interfuerunt.

B Ego Theodoricus Civitatis Papalis episcopus, post publicatum scrutiniū accessi, & electionem communem fieri volui de venerabili patre domino Bertrando archiepiscopo Burdegalemensi in summum pontificem : & factæ electioni de eodem archiepiscopo consentio & consensi, ipsumque, licet absentem, in summum pontificem recipio, & recepi, necnon sigillum huic decreto apponi feci, & subscripsi. *Additur apud Raynaldum :* Et sic omnes qui accesserunt.

C Ego Leonardus Albanensis episcopus, venerabilem patrem dominum Bertrandum archiepiscopum Burdegalemensem, in scrutinio nominavi & elegi in summum pontificem, & electioni de eo in summum pontificem factæ consentio & consensi, & ipsum dominum Bertrandum electum recipio licet absentem, & recepi, huicque decreto meum sigillum apponi feci & subscripsi. *Additur apud Raynaldum.* Et sic omnes qui dederunt voces suas in scrutinio, se subscribant.

Ego Ioannes Portuensis episcopus, venerabilem patrem, &c. *ut supra.*

Ego frater Nicolaus, Ostiensis & Velerensis episcopus, venerabilem patrem, &c.

Ego Ioannes tit. SS. Marcellini & Petri presbyter cardinalis, venerab. patr. &c.

Ego frater Robertus tit. S. Pudentianæ presbyter cardinalis, vener. patr. &c.

Ego frater Gentilis tit. S. Martini in Montibus presbyter card. post publicatum scrutinium, &c. *ut supra.*

Ego frater Gualterus S. R. E. presb. card. electioni factæ de venerabili patre dom. Bertrando, &c. *ut supra.*

Ego Neapolio S. Hadriani diacon. card. venerabilem patrem, &c. *ut supra.*

Ego Landulfus S. Angeli diacon. card. vener. patr. &c.

Ego Guillelmus S. Nicolai in carcere Tulliano diacon. card. venerabilem patrem, &c.

Ego Franciscus S. Lucie in Silice diacon. cardin. post publicatum scrutinium, &c. *ut supra.*

Ego Iacobus S. Georgii ad Velum aureum diacon. cardin. post publicatum scrutinium, &c. *ut supra.*

Ego Franciscus S. Mariæ in Cosmedin diacon. cardin. venerabilem patrem, &c. *ut supra.*

Ego Richardus S. Eustachii diacon. card. elect. factæ, &c.

Ego Lucas S. Mariæ in Via lata card. post publicatum scrutinium accessi, &c. *ut supra.*

Eorumdem cardinalium epistolæ ad Bertrandum eundem electum in Rom. pontificem.

Sanctissimo patri ac domino, domino Bertrando archiepiscopo Burdegalemensi, Divina providentia in summum pontificem electo, miseratione Divina episcopi, presbyteri, diacon. S. R. E. cardin. pedum oscula beatorum.

Recordatus est Dominus, &c. ut in superiori eorum epistola. Dudum siquidem eadem Romana ecclesia per mortem sanctæ memoriæ domini Benedicti papæ XI. pastoris solatio destituta, de Z z z z vobis

Mal. 29. apud Raynaldum: ubi sequentia corrupta.

apud Raynaldum: elegit, & synomina in

ANNO CHRISTI 1305.

de Montegiello, Raynald. Catalaunensem Raynald.

vobis (sicut per electionem seu decretum , quod sanctissimæ paternitati vestræ una cum præsentibus litteris , per providos & discretos viros , fratrem Guidonem abbatem monasterii Belliloci Cluniacensis ordinis , Virdunensis diocesis apostolicæ sedis ; magistrum Petrum de Montechiello sacristam ecclesiæ Narbonensis , nostris communibus , ac Andream de Eugubio canonicum Carthalesem , eisdem sedis in Romana curia obsequiis insistentes , nostros ad id speciales transmittimus nuncios , liquere poterit) est nunc in summam Pontificem electio celebrata. Pie igitur pater, vos suppliciter exoramus , ut ad locum prædictæ sedis , & ad partes terrarum ipsius , exemplo felicitis recordationis Clementis PP. IV. & sanctæ memoriæ Gregorii X. Romanorum pontifici , præsentia vestra , sicut noster æternus medicus , qui præfens jacentem mundum erexit , & curavit infirmum , ecclesiæ laboribus consulatis. Fluctuat itaque Petri navicula , sægna rumpitur piscatoris , pacis serenitas in nubilum versa est , ac ecclesiæ Romanæ terras , & nonnullas adjacentes provincias , vastat bellorum calamitas , & in eis sagittæ zizaniam seminantis ardentibus effectæ complentur , ex quibus propriarum rerum , & quod gravius est , animarum , pericula subsequuntur. Soldanus insuper Babylonicus hostis insultat , & post clades miserabiliter Christi fidelibus illarum partium inflicta , & urbium Christianarum excidia , deteriora minatur , & residuum , quod ibi Christiani possident , ut singularis ferus exterminare satagit , & hiatu terribilitur devorare. Succurrite pie pater , & sauciorum vulnera præsentialiter purgate , vino & oleo confovere. Non est dubium quippe , quod in sede Petri residebit fortior , lucebitis clarior , & in terra ejus vivetis quietior , & remotis regibus principibus atque populis admirabilior eritis , & ipsorum devotionem & obedientiam plenius acquirere. In sua namque domo est uniusquisque potentior , & in ecclesia propria quisque est dulcius. Ensis juxta capulum minus , ejusque pars quæ magis distat a capulo plus incidit , & visa frequenter spernuntur , sæpius ac facilius adita vel quaesita vilescunt. Venite ergo , & quod nostris in hac parte votis assentiat vestra benignitas , quam bene diuque valere cupimus , iterum supplicamus. Datum Perusii anno Dom. MCCC.V. Indict. III. V. Idus Iunii.

Raynald. uniusquisque planctus potentior,

Raynald. vi. Id. Iun.

** In MS. nostro exemplari R., P. Jæ. Sirmondii manu descripto, sequitur hoc Clementis V. diploma.

Clemens episcopus , &c. ad perpetuam rei memoriam.

Meruit carissimi filii nostri Philippus regis Francorum illustris sinceræ devotionis , ad nos & ecclesiam Romanam integritas , & progenitorum suorum præclara merita meruerunt , meruit insuper fida regnicolarum pietas ac devotionis sinceritas , ut tam regnum quam regem favore benevolo prosequamur. Hinc est quod nos dicto regi & regno , per diffinitionem seu declarationem bonæ memoriæ Bonifacii PP. VIII. prædecessoris nostri , quæ incipit , *Vnam sanctam* , nullum volumus vel intendimus præjudicium generari. Nec quod per illam , rex , regnum , regnicolæ prælibati , amplius ecclesiæ sint subiecti , quam antea existebant. Sed omnia intelligantur in eodem esse statu , quo erant ante diffinitionem præfatam , tam quantum ad ecclesiam , quam etiam quo ad regem & regnum superius nominatos. Datum Lugduni Kalendis Februarii , pontificatus nostri anno primo.

ANNO CHRISTI 1307.

** CONCILIVM RAVENNENSE, Anno Dom. MCCC.VII.

Hujus meminisse Rubens lib. vi. histor. Ravennatis : at nomine uno tenus , sine ulla rerum in eo

A actum decretarum mentione. Rainaldus, inquit, archiepiscopus, in die virtutibus a religione proficiens, purissimum cultum Divini numinis, legibus per sancte editis, propagandum apud suum populum diligenter curavit. Quapropter provinciale concilium anno ab ortu Christi MCCC.VII. Ravennæ celebravit. Hoc tantum Rubens.

ANNO CHRISTI 1307.

** CONCILIVM AVSCITANVM.

Ex MS. codice illustrissimi archiepiscopi, Remensis coadjutoris, Mauricii Caroli Telerii.

ANNO CHRISTI 1308.

Constitutiones & statuta in provinciali concilio Aufcis celebrato, edita per reverendum in Christo patrem Amaneum Dei gratia archiepiscopum Aufcitanum , die vi. Kal. Dec. ann. Dom. MCCC.VIII.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. Ut ecclesiastici beneficiorum & officiorum suorum jura viriliter defendant.
2. De celebratione Missarum.
3. De usuris.
4. De monachis & regularibus.
5. De pensionibus religioforum.
6. Renovatio & approbatio constitutionum.

CAPITVLA.

I. Ut ecclesiastici beneficiorum & officiorum jura viriliter defendant.

Statuimus quod quæcumque personæ jurisdictioni nostræ subditæ , cujusque conditionis , dignitatis , vel eminentiæ existant in provincia Aufcitana , jura & verioria , quæcumque jure , usibus vel conditionibus ipsarum , ecclesiis , beneficiis , abbatibus , personatibus , prioratibus , vel officiis debita , viriliter omnibus remediis quibus se justè juvare poterunt acquirendo , retineant & acquirant : adeo quod non possint de negligentia per superiores redargui vel puniri. Si dictæ personæ in prædictis negligentes fuerint , vel remissæ : earum superiores possint earundem suppler defectum , exigere , acquirere ecclesiis & petere ante dicta.

II. De celebratione Missarum.

Volentes Divinum officium amplius pro viribus ampliare , statuimus quod quilibet residens intitulatus in ecclesia cathedrali vel collegiata , regulari vel seculari , habeat hebdomadam sibi assignatam officiorum ecclesiæ in ordine , in quo fuerit constitutus : si presbyter , dicere Missam , diaconus , evangelium , & sic de aliis : & prædicta habeant executioni demandari per deputatum vel deputandum per eorum superiores , qui præsentunt ecclesiis supradictis. Et si qui prædicti inferiores non obediunt prælati suis , vel illis qui per eos fuerint depu-

pu-

putati : per subtractionem præbende u-
ninus septimanæ, ut suo prælato videbi-
tur, puniatur : vel nihilo minus plus vel
minus legitime puniendus, prout prætervi-
tas, seu inobedientia demeruerit delinquen-
tium. Super prædictis vero conscientis or-
dinarii quos dispensare valeant, si
ipsis videbitur faciendum.

III. De usuris.

Vt animarum periculis salubrius obvie-
tur, provide duximus statuendum, ut deere-
talis *Usurarum voraginem*, posita in titulo de
usuris libro sexto, provinciali concilio ha-
beat : & semper rectores parochialium ec-
clesiarum, plebibus indicant, ne quis per ig-
norantiam valeat se tueri. Verum quia jux-
ta canonicas sanctiones ille usurarius est
censendus, qui ex pacto pro mutuo recipit
aliquid ultra sortem : item censetur eodem
modo juxta statuta & privilegia, super hoc
& multis aliis articulis ecclesiæ utilitatem
concernentibus, sigillata in cera viridi in
thesauro archiepiscopi Aucsitanae ecclesiæ.

IV. De monachis & regularibus.

Edicto perpetuo inhibemus, ut abbates
regulares, bona eis & suis monachis con-
ventualibus communia nullatenus dividant : ir-
ritum decernentes, si contra hæc fuerit ali-
quid effectualiter attentatum. Pari prohibi-
tione utiliter statuentes, ne abbates regula-
res monachis simplicibus aliquas pensiones
assignent stantes in pecuniis, bladis, vel re-
bus aliis quibuscumque. Quod si contra fe-
cerint abbates superius nominati, pen-
sionem aliquam assignando : pensiones præ-
dictas infra annum repetant. Quod si præ-
dictas pensiones infra annum prælati eum ef-
fectu non duxerint repetendas : ex tunc epi-
scoporum quilibet, dictorum siquidem præ-
latorum, pensiones prædictas possit & valeat
mensæ propriæ applicare : decernentes pen-
sionis assignationem vel pensionem factam
in contrarium, nullius existere firmitatis. Sta-
tuendo nihilo minus, omnes monachos pro-
vinciæ Aucsitanae debere comedere in uno
refectorio, & in uno dormitorio pariter dor-
mire, juxta B. Benedicti regulam & canoni-
ca instituta. Renovantes scienter pariter &
expresse constitutionem super his alias edi-
tam a nostris prædecessoribus : ne quis super
his per non usum se valeat aliquam exeu-
sare : injungentes abbatibus, ut prædicta sic
observent & faciant observari, quod non
possint a nobis vel a suis ordinariis de culpa
vel negligentia reprehendi. Præsentem vero
constitutionem non tantum ad futura ex-
tendi volumus, sed etiam ad præterita &
præsentia mandamus.

Concil. general. Tom. XI.

V. De pensionibus religiosorum.

Cum nonnulli mendicantes, transeuntes
ad ordinem non mendicantium, ad ambi-
tiones, ad honorum beneficia, vel pensiones,
eo libentius optent sic transire, quo facilius
possint prædictorum aliquid obtinere : no-
lentes in ea vocatione in qua vocati sunt
juxta dictum apostoli permanere : hinc est
quod nos speciali constitutione duximus
statuendum, quod prædictis quondam men-
dicantibus in ordine non mendicantium
persistentibus, pensiones aliquæ in pecuniis,
bladis, vel rebus aliis quibuscumque, a præ-
latis ipsorum nullatenus assignentur. Quod
si factum fuerit in contrarium, nullum de-
cernimus esse ipso facto. Quod si contra fe-
cerint prælati superius nominati, pensionem
eis aliquam assignando : pensiones præ-
dictas infra annum prælati prædicti eum ef-
fectu duxerint repetendas, ex tunc episcopi
quilibet, dictorum siquidem prælatorum, pen-
siones prædictas possint & valeat mensæ suæ
propriæ applicare. Præsentem vero constitu-
tionem nedum ad futura extendi volumus,
sed etiam ad præterita & præsentia mandamus.

VI. Renovatio & approbatio constitutionum.

Cum multa sit diligentia per nostros præ-
decessores provifum casibus, qui solent in
nostris civitate & diocesi ac provincia Aus-
citana evenire, per constitutiones legitimas
provinciales quæ ab aliquibus minus debite
observantur : hinc est quod nos omnes con-
stitutiones provinciales, alias per prædeces-
sores nostros & etiam per nos editas, reno-
vamus, approbamus, casque de fratrum no-
strorum consilio & assensu ex certa scientia
confirmamus, ac ipsas inviolabiliter præci-
pimus observari.

** CONCILIVM LONDINENSE,

Celebratum in ecclesia S. Pauli, die Lunæ proxima
post festum S. Edmundi regis & martyris, anno
Domini MCCCIX, per Robertum de Wy-
nchelle, Cantuariensem archiepiscopum, cum suffra-
neis, & aliis.

Ex tomo II. collectionis conciliorum Anglicanæ.

Celebrata primitus Missa de sancto Spiritu, per
Norwycensem archiepiscopum, & ceteris epi-
scopis, pontificalibus indutus, post finitam Missam ar-
chiepiscopus proposuit verbum Dei in Latino, in quo
reprehendit episcopos male per preces electos, vel
ambitionem : necnon & eos, qui non stant pro jure ec-
clesiæ. Finito aptem sermone, dedit indulgentiam xl.
dierum, omnibus qui eidem sermoni interfuerant, con-
fessis & contritis : & deinde exposuit in genere occasio-
nem convocationis concilii quæ in certificatorio Lon-
don. episcopi continetur. Et quia multum dies transiit,
nihil plus actum fuit illo die. In crastino autem cõpa-
raverunt omnes episcopi, non induti pontificalibus, sed
capis suis clausis : necnon & ceteræ personæ ecclē-
asticæ

Zzzz ij flastice

ANNO
CHRISTI
1309.

statice prædicte in eodem loco. Et primo legebantur Bullæ apostolicæ, propter quas fuit convocatum concilium: necnon & littera certificatoria Londonensis, prout inferius describitur. Bullæ autem ideo ante certificatorium legebantur: quia propter illarum primam, habuit archiepiscopus auctoritatem vocandi exemptos populum non habentes. Et est sciendum, quod Norwycensis, qui celebravit Missam, dedit solemnem benedictionem in Missa, propter reverentiam corporis Christi, quod ante se habuit in altari; & orationes consuetas eandem benedictionem præcedentes. Bulla convocationis ad concilium generale, hic proximo describitur.

*Eadem pan-
cis immu-
natis, est
initio concilii
Viennensis,
in scripta
Philippo
Francorum
regi.*

Bulla super convocatione ad concilium generale.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Cantuariensi, & episcopis, ac dilectis filiis, electis abbatibus, prioribus, decanis, præpositis, archipresbyteris, archidiaconis, & aliis ecclesiarum prælatis, exemptis & non exemptis, ac eorum capitulis & conventibus, per Cantuariensem provinciam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Regnans in cælis triumphans ecclesia, cujus pastor est Pater æternus, cui sanctorum ministrant agmina, & laudis gloriam angelorum chori decantant: in terris, ad sui similitudinem & repræsentationem, constituit ecclesiam militantem, unigenito filio Dei vivi, domino Iesu Christo, ineffabili commercio copulatam, in qua idem unigenitus Dei Filius a Patre progrediens, per illustrationem Paraclæti procedentis pariter ab utroque, statuit fidei fundamentum. Sane Romana ecclesia mater alma fidelium, caput est, disponente Domino, ecclesiarum aliarum omnium, & magistra: a qua, veluti a primitivo fonte, ad singulas alias ejusdem fidei rivuli derivantur: ad cujus regimen, voluit Christi clementia Romanum pontificem vice sui deputare ministrum, ut illustrationem ac doctrinam ipsius eloquio veritatis evangelicæ traditam, cuncti renati fonte baptismatis teneant & conservent: & qui sub hac doctrina cursum vite recte peregerint, salvi fiant; qui vero ab ea devierint, condemnentur.

Ipsa nempe Romana mater ecclesia, juxta exigentiam possibilitatis ipsius, ad cunctas orbis provincias, in quibus Divini nominis cultus viget, fideique catholicæ observantia rutilat, intuitum sedulæ considerationis extendens, ac subjiciens ab olim suæ considerationis examini, diuturnæ calamitatis angustias illius specialis hereditatis Dominicæ, videlicet Terræ sanctæ, ab infidelibus miserabiliter conculcatæ, in qua idem Patris æterni Filius, nostræ carnis indumctio contactus, salutem humani generis, pietate ineffabili exivit operatus, quam que ipsa ipse voluit corporali insignire præsentia, & proprii asperione sanguinis consecrare, multa sollicitudine studuit eidem terræ, retroactis temporibus, quibus potuit remediis, ut eriperetur ab ipsis impiis, subvenire. Et quia inter cæteros, quos professio Christianæ religionis includit, milites & fratres domus militiæ Templi Ierololymitani, sicut est toti orbi notorium, tanquam speciales ejusdem fidei pugiles, & jam dictæ terræ præcipui defensores, ipsius terræ negotium principaliter gerere videbantur: ipsos & eorum ordinem præfata ecclesia specialis favoris plenitudine prosequens, eos adversus Christi hostes crucis armavit signaculo, multis exaltavit honoribus, ditavit facultatibus, ac diversis libertatibus & privilegiis cõmunivit.

Hi nimirum cum crederentur in Domini servitio, sub regulari habitu, fideliter militare: sibi quasi cun-

Actorum fidelium manus cum multiplici erogatione bonorum sentiebant multiplicari, multisque modis propterea adjuvantes. Sed proh dolor! nova & calamitosa vox de malignitatis fratrum ipsorum enormitate progrediens, nostrum replevit, immo verius perturbavit auditum. Hæc enim vox nuncia lamentationis & gemitus, audientibus horrore ingerit, cõmover animos, mentes turbat, & cunctis fidei Christianæ cultoribus, novæ & ineffabilis amaritudinis calicem subministrat: & dum facti feriem, ejus necessitate poscente, depromimus, noster attenuatur præ angustia spiritus, & valetudinis fatigata contrastribus, membra singula præ nimio dolore tabescunt.

B Dudum siquidem, circa nostræ promotionis ad apicem summi pontificis initium, etiam antequam Lugduni, ubi recepimus nostræ coronationis insignia, veniremus, & post, tam ibi quam alibi, secreta quorundam nobis insinuatio intimavit: quod magister, præceptores, & alii fratres ordinis dictæ militiæ Templi, & etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonii ipsius domini nostri Iesu Christi fuerant in transmarinis partibus deputati, contra ipsum Dominum in scelus apostolice nefandum, detestabile idololatriæ vitium, execrabile facinus Sodomorum, & hæreses varias erant lapsi. Sed quia non erat verisimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religiosi, qui præcipue pro Christi nomine suum sæpe sanguinem effundere, ac perfonas suas mortis periculis frequenter exponere credebantur; quique multa & magna, tam in Divinis officiis, quam in jejuniis, & aliis observantiis, devotionis signa frequentius prætendebant, suæ sic essent salutis immemores, quod talia perpetrarent: hujusmodi insinuationi, ac delationi ipsorum, ejusdem Domini nostri exemplis, & canonice scripturæ doctrinis edocti, atrem noluit inclinare. Deinde vero, carissimus in Christo filius noster Philippus rex Francorum illustri, cui eadem fuerant facinora nunciata, non typo avaritiam, cum de bonis Templariorum nihil sibi vendicare, vel appropriare intendat; immo ea nobis & ecclesiæ, per deputandos super hoc a nobis administranda, gubernanda, conservanda, & custodienda, liberaliter ac devote in regno suo dimisit, manum suam exinde totaliter amovendo: sed fidei orthodoxæ fervore, suorum progenitorum vestigia clara sequens, accessus, de præmissis, quantum licite potuit, se informans, ad instruendum & informandum nos super his, milites & magnas nobis informationes, per suos nuncios & litteras destinavit.

C Infamia vero contra Templarios ipsos increbrescente validius super sceleribus antedictis; & quia etiam quidam milites ejusdem ordinis, magnæ nobilitatis, & qui non levis opinio in dicto ordine habebatur, coram nobis secreto juratus deposuit, quod in receptione fratrum dicti ordinis, hæc cõsuetudo, vel verius corruptela servatur, quod ad recipientis, vel ab eo deputati suggestionem, qui recipitur, Christum Iesum negat, & super crucem sibi ostensam spuit, in vituperium crucifixi; & quedam alia faciunt recipientis & receptus, quæ licita non sunt, nec humane conveniunt honestati, prout ipse tunc confessus exiit coram nobis: urgente nos ad id officii nostri debito, vitare nequivimus, quin tot & tantis clamoribus accommodaremus auditum, Sed cum demum fama publica deferente, ac clamorosa insinuatione dicti regis, necnon & ducum, comitum, & baronum, ac aliorum nobilium, cleri quoque & populi dicti regni Francorum, ad nostram propter hoc, tam per se quam per procuratores & syndicos, ad præsentiam venientium, quod dolenter referimus, ad nostram audientiam pervenisset: quod magister, præceptores, & alii fratres dicti ordinis, & ipse ordo, præfatis & pluribus aliis erant criminibus irretiti, &

D præ-

ANNO
CHRISTI
1309.

præmissa per multas confessiones, attestaciones, & depositiones præfati magistri, & plurium præceptorum, & fratrum ordinis prælibati, & coram multis prælatis, & hereticæ pravitatis inquisitore, in regno Franciæ factas, habitas, & receptas, & in publicam scripturam redactas, nobis quoque ac fratribus nostris ostensas, probari quodammodo viderentur: ac nihilo minus fama & clamores prædicti in tantum invaluissent, & etiam ascendissent, tam contra ipsum ordinem, quam contra singulares personas ejusdem, quod sine gravi scandalo præteriri non poterat, nec absque imminenti periculo tolerari: nos illius cujus vices, licet inmeriti, in terris gerimus, vestigiis inherentes, ad inquirendum de prædictis ratione primaduximus procedendam: multosque de præceptoribus, presbyteris, militibus, & aliis fratribus dicti ordinis, reputationis non modicæ, in nostra præsentia constitutos, præfatis ab eis juramento, quod super præmissis meram & plenam nobis dicerent veritatem, super prædictis interrogavimus, & usque ad numerum septuaginta duorum examinavimus, multis ex fratribus nostris nobis assistentibus diligenter, eorumque confessiones per publicas manus in authenticam scripturam redactas, illico in nostra, & dictorum fratrum nostrorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, in consistorio legi fecimus coram ipsis, & illas in suo vulgari cuilibet eorum exponi. Qui perseverantes in illis, eas expresse & sponte, prout recitatae fuerant, approbarunt.

Post quæ, cum magistro & præceptoribus præfati ordinis, intendentes super præmissis inquirere: per nos ipsos, ipsum magistrum, & Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ præceptores majores, nobis Pictaviæ existentibus mandavimus præsentari. Sed quoniam quidam ex eis sic infirmabatur tunc temporis, quod equitare non poterant, nec ad nostram præsentiam quoquomodo adduci: nos cum eis scire volentes de præmissis omnibus veritatem, & an vera essent quæ continebantur in eorum confessionibus, & depositionibus, quas coram inquisitore pravitatis hereticæ in regno Franciæ, præsentibus quibusdam notariis publicis, & multis aliis bonis viris, dicebantur fecisse, nobis, & fratribus nostris, per ipsum inquisitorem sub manibus publicis exhibitus & ostensis, dilectis filiis nostris Berengario titulo sanctorum Nerei & Achillei, & Stephano, titulo sancti Cyriaci in thermis, presbyteris, ac Landulpho sancti Angeli diacono, cardinalibus (de quorum prudentia, experientia, & fidelitate, indubitata fiducia in obtinemus) commissimus & mandavimus, ut ipsi, cum præfatis magistro & præceptoribus inquirerent, tam contra ipsos, & alias singulares personas dicti ordinis generaliter, quam contra ipsum ordinem, super præmissis, cum diligentia veritatem; & quicquid super iis invenirent, nobis referre, ac eorum confessiones, & depositiones, per manum publicam in scriptis redactas, nostro apostolatu deferre, ac præsentare curarent, eisdem magistro & præceptoribus absolutionis beneficium, a sententia excommunicationis, quam pro præmissis, si vera essent, incurrerant, si absolutionem humiliter & devote peterent ut debebant, juxta formam ecclesiæ impensuri.

Qui cardinales ad episcopos, magistrum, & præceptores, personaliter accedentes, eis sui adventus causam exposuerunt. Et quoniam tam personarum, quam res ipsorum, & aliorum Templariorum in dicto regno Franciæ consistentium, in manibus nostris erant: quod libere absque metu cujusquam plene ac pure super præmissis, omnibus ipsis cardinalibus dicerent veritatem, eis auctoritate apostolica injunxerunt. Qui magister & præceptores Franciæ, terræ ultramarinæ, Nor-

manniæ, Aquitaniæ ac Pictaviæ, coram ipsis tribus cardinalibus, præsentibus quatuor tabellionibus publicis, & multis aliis bonis viris, ad sancti Dei evangelia, ab eis corporaliter tacta, præfatum juramento, quod super præmissis omnibus meram & plenam dicerent veritatem, coram ipsis singulariter, libere ac sponte, absque coactione qualibet & terrore, deposuerunt, & confessi fuerunt inter cetera Christi abnegationem, & spuitionem super crucem, cum in ordine Templi recepti fuerunt. Et quidam ex eis se sub eadem forma, scilicet cum abnegatione Christi, & spuitione super crucem, fratres milites receperunt. Sunt etiam quidam ex eis quedam alia horribilia & inhonesta confessi: quæ, ut eorum ad præsens parcamus verecundiæ, subicemus.

Dixerunt præterea, & confessi fuerunt, esse vera quæ in eorum confessionibus & depositionibus continentur, quas dudum fecerunt coram inquisitore hereticæ pravitatis. Quæ confessiones & depositiones dictorum magistri & præceptorum, in scripturam publicam, per quatuor tabelliones publicos redactæ, in ipsorum magistri & præceptorum, & quorundam bonorum aliorum virorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, coram ipsis eisdem lectæ fuerant, de mandato, & in præsentia cardinalium dictorum, in suo vulgari exposita cuilibet eorumdem. Qui perseverantes in illis, eas expresse & sponte, prout recitatae fuerant, approbarunt. Et post confessiones & depositiones hujusmodi, ab ipsis cardinalibus ab excommunicatione quam pro præmissis incurrerant, absolutionem flexis genibus, manibusque copulosis humiliter & devote, ac cum lacrimarum effusione non modica, petierunt.

Ipsi vero cardinales, quia ecclesia non claudit gremium redeunti, ab eisdem magistro & præceptoribus, heresi abjurata expresse, ipsis secundum formam ecclesiæ, auctoritate nostra absolutionis beneficium impenderunt; ac deinde ad nostram præsentiam redeuntes, confessiones & depositiones prælatorum magistri & præceptorum, in scripturam publicam, per manus publicas, ut est dictum, redactas, nobis præsentaverunt; & quæ cum dictis magistro & præceptoribus fecerant, retulerunt. Ex quibus confessionibus & depositionibus, ab eisdem magistro & fratribus, in præmissis, & circa præmissa, licet quosdam ex eis in pluribus, & alios in paucioribus, graviter deliquisse. Attendentes autem quod scelera tam horrenda transire incorrecta, absque Dei omnipotentis, & omnium catholicorum injuria, non poterant nec debebant: decrevimus de fratribus nostrorum consilio, per ordinarios locorum, ac per alios fideles & sapientes viros, ad hoc deputandos a nobis, contra singulares personas ipsius ordinis, necnon & contra dictum ordinem, per certas discretas personas, quas ad hoc duximus deputandas, super præmissis moribus & excessibus inquirendum.

His nempe, quæ magis flere cogimur quam narrare, cor nostrum passione nimia cruciatur: & cum tanta provide nobis imminet gemendi materia, sletum non possumus declinare. Quisnam catholicus hæc audiens, nimis non doleat & prorumpat in luctum? Quis fidelis, hujusmodi sinistrum eventum intelligens, amara non emittat suspiria, verbaque lamentationis, & mœstitudinis non erupiet? cum rota Christianitas hujusmodi doloris sit particeps, & hic casus fideles percutiat universos. Ex iis etiam, dum ministerio debita considerationis nostræ mentis præsentantur obtutibus, ignis in nostris meditationibus exardescit, & ad tanta discrimina relevanda suspirat affectus, zelus accenditur, & spiritus angitur. Ad quod cum nos sufficere commode non posse sciamus, levamus oculos

Zzzz iij nostris

ANNO
CHRISTI
1509.ANNO
CHRISTI
1509.

nostros ad montem, montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem, unde opportunum provenire nobis auxilium, & humiliter petimus, & devore speramus. Et quia salubre in iis adhiberi remedium interest generaliter omnium: nos cum eisdem fratribus nostris aliisque viris prudentibus, exacto & frequenti tractatu præhabito, prout tanta necessitas exigebat, de ipsorum fratrum consilio, universale concilium, sicut imitatione digna sanctorum patrum consuetudo laudabilis, longævæ observationis exemplo, nos intrinsecus à proximis Kalend. Octobris, ad duos annos immediate sequentes, decrevimus congregandum: ut in eo, tam circa dictum ordinem & personas singulares, & bona ejusdem, & alia quæ statum tangunt fidei catholice, quam circa recuperationem & subsidium terræ sanctæ, ac reparationem, ordinationem, & stabilitatem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum ac libertatem earum, illa, Deo auspice, communi consilio inventiatur provisio, & ejusdem approbatione concilii roboretur: per cuius salutiferam executionem, virtus Altissimi, eliminatis erroribus, roborata fide, ad tramitè veritatis reductis errantibus, redintegrata ejusdem fidei unitate, extirpatis vitiis, virtutibus quoque plantatis, correctis excessibus, moribus reformatis, repressis oppressionibus, libertate solida stabilitate munita, recuperatis deperditis, & ejusdem terræ statu prospero reparato, occupata restituat, vastata restauret, & restaurata conservet, nobis quoque viam aperiat, idem ipse qui novit, & facultatem tribuat, ipse qui potest: ut sic in præmissis, juxta intentum animi nostri desiderium, sibi ministrare possimus salubriter, quod is verus ejusdem universalis sponso ecclesie, ipsam dilectam suam purgatam maculis, munitam virtutum monilibus ac ornatam, unam semper habeat & formosam, ad sui nominis laudem & gloriam, ad animarum profectum, robur fidei, pacem & exaltationem populi Christiani.

Quia vero persecutio tanti propositi, tempore indiget, ut deductum maturius, facilis autore Domino effectum debitum sortiatur: prædictum tempus ad idem duximus deputandum. Quocirca universitati vestre, per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus vos fratres... archiepiscopo &... London... Wynton... Saresburi... Vyngorn. ac... Lincoln. episcopi, reliquis vestrorum episcoporum in vestra provincia remanentibus, ad ea quæ pontificale officium exigunt, tam in vestris, quam illorum dictæ provincie qui ad hujusmodi concilium universale accesserint, civitatibus & diocesis exercenda, omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, dispositis & paratis, sic medio tempore accingaris ad iter, quod in hujusmodi decreto termino, quem vobis & aliis peremptorie assignamus, in Viennensi civitate nostra, vos archiepiscopo & episcopi superius nominati, personaliter, vos vero alii remanentes, episcopi, clerici, abbates, priores, decani, præpositi, archipresbyteri, archidiaconi & prælati, capitula & conventus, per eisdem archiepiscopum & episcopos, ad prædictum concilium accessuros, quilibet ad omnia quæ in eodem concilio statuentur, sicut & ordinabuntur & fuerint opportuna, concedatis plenarie potestatem, de qua sufficienter constat per publica documenta, nostro vos conspectui præsentatis. Quod si forsitan ipsis archiepiscopo & episcopo accesserint, hujusmodi nolueritis concedere potestatem, eo tamen venire, vel alios procurare idoneos, cum potestate simili ad idem concilium teneamini destinare. Non obstantibus quibuslibet privilegiis, seu indulgentiis, quibuscumque personis, ordini, dignitati seu collegio, sub quacumque verborum forma vel expressione, a præfata sede concessis, per quæ possit effectus hujus-

A modimandati nostri quomodolibet impediri, aut eisdem in aliquo derogari.

Interim quoque per vos & alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes præ oculis omnia quæ correctionis & reformationis limam exposcunt, inquirentes subtiliter & consulentes fideliter, eadem ad ipsius concilii notitiam deferatis. Et nos nihilo minus variis modis & viis solers studium, & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujusmodi deducta, cõciliis correctionem & directionem recipiant opportunam. Nullus, inobedientie noxam, & canonicæ ultionis acrimoniam vitare desiderans, fallacium executionum velamento se muniat, vel ex impedimentis itineris, quæ Domini prava in directa & in vias planas aspera sua omnipotentia convertente cessabunt, frivolæ allegationis munimenta confingat, ut a tam sancti operis prosecutione se subdat... sed occurram singuli voluntarii ad id quod & Divinæ congruit voluntati & saluti animarum, ac utilitatem respicit singularum. Datæ Picthavis 2. Idus Augusti, pontificatus nostri anno tertio.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Cantuariensi, & suis suffraganeis salutem & apostolicam benedictionem.

Faciens misericordiam cum servo suo Dei filius dominus Iesus Christus, ad hoc nos voluit in specula eminenti apostolatus assumi, ut gerentes, licet immeriti, vices ejus in terris, in cunctis nostris actibus & processibus, ipse vestigia, quantum patitur humana fragilitas, imitemur. Sane dudum circa nostræ promotionis ad apicem summi pontificatus initium, etiam antequam Lugduni, ubi recepimus nostræ coronationis insignia, veniremus, & post etiam, tam ibi quam alibi, secreta quorundam nobis insinuatione intimavit: quod magister, præceptores, & alii fratres ordinis militiæ Templi Ierosolymitani, & etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonii ejusdem domini nostri Iesu Christi fuerant in transmarinis partibus deputati, contra ipsum Dominum in seculo apostatice nefandum, detestabile idololatriæ vitium, execrabile facinus Sodomorum, & hæreses varias, erant lapsi. Quia vero non erat verisimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religiosi, qui præcipue pro Christi nomine suum sæpe sanguinem effundere, ac personas suas mortis periculis frequenter exponere credebantur; quique multa & magna, tam in Divinis officiiis quam in seculis & aliis observantiis, devotionis signa frequentius prætendebant, si hæc essent saluti inmemores, quod talia perpetrarent: hujusmodi insinuationis & delationis ipsorum, ejusdem Domini nostri exemplis, & canonicæ scripturæ doctis edociti, aurem nolimus inclinare.

Deinde vero carissimus in Christo filius noster, Philippus rex Francorum illustris, cui eadem fuerant facinora intimata, non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil sibi vendicare, vel appropriare intendat, immo ea per deputandos a nobis generaliter, & per prælatos regni Franciæ specialiter in suis diocesis administranda, in regno suo dimisit, manum suam exinde totaliter amovendo; sed fidei orthodoxæ fervore, suorum progenitorum vestigia clara sequens, accensus, de præmissis quantum licite potuit se informans, ad instruendum & informandum nos super iis, multas & magnas nobis informationes per suos nuncios & litteras destinavit. Infamia vero contra Templarios ipsos increbescens validius, super sceleribus antedictis; & quia etiam quidam miles ejusdem ordinis, magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis secrete juratus, deposuit;

f. subtit.
cat

deposuit, quod in receptione fratrum præfati ordinis, hæc consuetudo vel potius corruptela seruatur; quod ad recipientes, vel ab eo deputati suggestionem qui recipitur, Iesum Christum negat, & super crucem sibi ostensam spuit, in vituperium crucifixi; & quedam alia faciunt, recipientes & receptus, quæ licita non sunt, nec humanæ conveniunt honestati, prout ipse tunc confessus extitit coram nobis: vitare nequimus, urgente nos ad id officii nostri debito; quin tot & tantis clamoribus accommodaremus audicium. Sed cum demum fama publica deferente, ac clamorosa insinuatione dicti regis, necnon & ducum, comitum, & baronum, ac aliorum nobilium, cleri quoque & populi dicti regni Franciæ, ad nostram propter hoc, tam per se, quam per procuratores & syndicos, præsentiam venientium, quod dolenter referimus, ad nostram audientiam pervenisset; quod magister, præceptores, & alii fratres dicti ordinis, & ipse ordo, præfatis & pluribus aliis erant criminibus irreciti, & præmissa per multas confessiones, atestationes, & depositiones præfati magistri, & plurimum præceptorum & fratrum ordinis prælibati, coram multis prælatis, & hæreticæ pravitatis inquisitore in regno Franciæ factas, habitas, & receptas, & in publicam scripturam redactas, nobisque ac fratribus nostris ostensas, probari quodammodo viderentur; ac nihilo minus fama & clamores prædicti, in tantum invaluisse & etiam ascendissent, tam contra ipsum ordinem, quam contra personas singulares ejusdem, quod sine gravi scandalo præteriri non poterat, nec absque imminente periculo tolerari. Nos illius, cujus vices licet immeriti in terris gerimus, vestigiis inhærentes, ad inquirendum de prædictis ratione prima duximus procedendum, multosque de præceptoribus, presbyteris, militibus, & aliis fratribus dicti ordinis, reputationis non modicæ, in nostra præsentia constitutos, præfatis ab eis juramento, quod super præmissis meram & plenam nobis dicerent veritatem, super prædictis interrogavimus & examinavimus usque ad numerum septuaginta duorum, multis ex fratribus nostris nobis assistentibus diligenter, eorumque confessiones per publicas manus in authenticam scripturam redactas, illico in nostra, & ditorum fratrum nostrorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, in consistorio legi fecimus coram ipsis, & illas in suo vulgari culibet eorum exponi, qui perseverantes in illis, eas expresse & sponte, prout recitatas fuerant, approbarunt.

Post quæ coram magistro & præceptoribus præcipuis præfati ordinis, intendentes super præmissis inquirere per nos ipsos, ipsum magistrum, & Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitanicæ, ac Picteviæ, præceptores majores, nobis Picteviæ existentibus mandavimus præsentari. Sed quoniam quidam ex eis sic infirmabantur tunc temporis, quod equitare non poterant, nec ad nostram præsentiam quoquomodo adduci: nos cum eis scire volentes de præmissis omnibus veritatem, & si vera essent quæ continebantur in eorum confessionibus; & depositionibus, quas coram inquisitore pravitatis hæreticæ in regno Franciæ, præsentibus quibusdam notariis publicis, & multis aliis bonis viris, dicebantur fecisse, nobis & fratribus nostris per ipsum inquisitorem, sub manibus publicis exhibitis & ostensis, dilectis filiis nostris Berengario, titulo sanctorum Nerei & Achillei, & Stephano, titulo sancti Cyriaci in Thermis, presbyteris, ac Landolpho S. Angeli diacono, cardinalibus, de quorum providentia, experientia, & fidelitate, indubitata fiduciam obtinemus, commissimus & mandavimus, ut ipsi cû præfatis magistro & præceptoribus inquirerent, tam cõtra ipsos & alias singulares personas dicti ordinis

A generaliter, quã cõtra ipsum ordinem, super præmissis cû diligenti veritate, & quicquid super his invenirent, nobis referre, ac eorum confessiones & depositiones, per manum publicam in scriptis redactas, nostro apostolatu deferre, ac præsentare curarent, eisdem magistro & præceptoribus absolutionis beneficium, a sententia excommunicationis, quam pro præmissis, si vera essent, incurrerant, si absolutionem humiliter & devote peterent ut debebant, juxta formam ecclesiæ impensuri. Qui cardinales ad ipsos magistrum & præceptores personaliter accedentes, eis sui adventus causam exposuerunt.

B Et quoniam personæ ipsorum & aliorum Templariorum in regno Franciæ consistentium, nobis tradite fuerant: quod libere absq; metu cujusquam, plene & pure super præmissis omnibus, ipsis cardinalibus dicerent veritatem, eis autoritate apostolica injunxerunt. Qui magister & præceptores Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitanicæ, ac Picteviæ, coram ipsis tribus cardinalibus, præsentibus quatuor tabellionibus publicis, & multis bonis aliis viris, ad sancta Dei evãgelia ab eis corporaliter tacta præfatis juramento, quod super præmissis omnibus meram & plenam dicerent veritatem, coram ipsis singulariter, libere ac sponte, abique coactione qualibet & terrore, deposuerunt, & confessi fuerunt, inter cetera, Christi abnegationem, & spuitionem super crucem, cum in ordine Templi recepti fuerunt; & quidam ex eis se sub eadem forma, scilicet cum abnegatione Christi, & spuitione super crucem, fratres milites recepisse. Sunt etiam quidam ex eis, quædam alia horribilia & inhonestæ confessi: quæ, ut eorum ad præsens parcamus verecundia, subticemus. Dixerunt præterea & confessi fuerunt, esse vera quæ in eorum confessionibus & depositionibus continentur, quas dudum fecerant coram inquisitore hæreticæ pravitatis. Quæ confessiones & depositiones dictorum magistri & præceptorum, in scripturam publicam per quatuor tabelliones publicos redactas, in ipsorum magistri & præceptorum, & quorundam aliorum bonorum virorum præsentia; ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, coram ipsis eisdem lectæ fuerunt de mandato & in præsentia cardinalium prædictorum, & in suo vulgari exposte culibet eorumdem. Qui perseverantes in illis, eas expresse ac sponte, prout recitatas fuerant, approbarunt. Et post confessiones & depositiones hujusmodi, ab ipsis cardinalibus, ab excommunicatione, quam pro præmissis incurrerant, absolutionem flexis genibus, manibusque copulosis, humiliter & devote, ac cum lacrymarum effusione non modica, petierunt.

D Ipsi vero cardinales, quia ecclesia non claudit gremium redeunti, ab eisdem magistro & præceptoribus hæresi abjurata expresse, ipsi secundum formam ecclesiæ, autoritate nostra absolutionis beneficium impenderunt; ac deinde ad nostram præsentiam redeuntes, confessiones & depositiones prælibatorum magistri & præceptorum, in scripturam publicam per manus publicas, ut dictum est, redactas, nobis præsentaverunt, & quæ cû dictis magistro & præceptoribus fecerant, retulerunt. Ex quibus confessionibus & depositionibus, ac relatione, invenimus, sæpe factos magistrum & fratres, in præmissis, & circa præmissa, licet quosdam ex eis in pluribus, & alios in paucioribus, graviter deliquisse. Verum quia universis mundi partibus, per quas idem ordo diffunditur, ac fratres degunt ipsius, super his non possumus inquirere per nos ipsos: fraternitati vestræ de fratrum nostrorum consilio, per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel quilibet vestrum, videlicet in suis civitate & diocesi, una cum venerabilibus fratribus nostris patriarcha Hierosolymitano, ac archiepiscopo Eboracensi, Lincolnien-

ANNO
CHRISTII
1509.

si, Cicestriensi, & Aurelianiensi episcopis, & dilectis filiis de Lotyngiaco Parisiensis diocesis, & S. Germani de pratis juxta Parisios, monasteriorum abbatibus, ac magistris Richardo de Vauro canonico Narbonensi, capellano nostro, nostrique palatii auditore causarum, & Guidone de Vichio, rectore ecclesie de Hoshe Londoniensis diocesis, vel octo, septem, sex, quinque, quatuor, tribus, duobus, aut uno ex eis ipsis, quos vobis in hac parte propter negotii magnitudinem duximus adjungendos, vocatis per publicum citationis edictum, per vos & ipsos adjunctos, vel eorum aliquos, seu aliquem, in locis de quibus vobis & eis videbitur faciendum, qui fuerint evocandi, contra singulares personas, & fratres dicti ordinis, in civitatibus & diocesis vestris degentes, etiam si aliunde venerint, vel illuc adducti forsan extiterint, super articulis quos vobis sub bulla nostra inclusos transmittimus, & super aliis de quibus prudentie vestre videtur expedire, veritatem cum diligentia inquiratis.

Volumus insuper quod inquisitione, seu inquisitionibus hujusmodi factis, per provinciale concilium, contra ipsas singulares personas, & fratres qui in eadem provincia fuerint, seu pro eis super his, de quibus contra eos inquisitum extiterit, absolutoria seu condemnatoria sententia, juxta juris exigentiam proferatur: inquisitore nihilo minus, seu inquisitoribus ejusdem pravitatis hæreticæ, in ipsa provincia per sedem apostolicam deputatis, tam ad dictas inquisitiones, quam ad hujusmodi prolationem sententiæ admittis, si ad eas vobiscum voluerint interesse. Proviso, quod de inquirendo, vel sententiando contra magistrum, præceptorem dicti ordinis in regno Angliæ constitutum, contra quos per certas personas inquiri mandavimus, vos intrmittere nullatenus præsumatis. Datæ Picthavis II. Idus Augusti, pontificatus nostri anno tertio.

Certificatorium Londonensis episcopi super citatione concilii.

Reverendo in Christo patri domino Roberto Dei gratia Cantuariensi archiepiscopo, totius Angliæ primati; Radulphus permissione Divina Londoniensis episcopus, salutem: cum omni obedientia, reverentia, & honore. Litteras vestras recepimus, tenorem qui sequitur continentes.

Robertus permissione Divina Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, venerabili fratri R. Dei gratia Londonensi episcopo salutem, & fraternam in Domino caritatem. Injunctum nobis, vobis, & aliis nostræ Cantuariensis provincie suffraganeis, necnon & cæteris prælati ecclesiarum, tam exemptis, quam non exemptis nostræ provincie, universis, mandatum apostolicum, ut circa ea, quæ in ecclesia Anglicana correctionis & reformationis limam exposcunt, juxta apostolicarum, quarum vobis copiam alias transmissimus, seriem litterarum, subtiliter inquiramus, & fideliter conscribamus, ad generalis concilii notitiam deferenda, nos compellit provinciale concilium convocare; ut in eo, de eisdem articulis, & aliis quibusdam arduis negotiis, ecclesiam Anglicanam tangentibus, adinvicem pertractemus, faciamus & ordinemus, quod ad honorem Dei & ipsius ecclesie cedat, & saluti congruat animarum. In quo sententiæ absolutoriae vel condemnatoriae, contra singulares personas ordinis militiæ Templi, in nostra provincia existentes, juxta formam mandati apostolici, dante Domino proferentur. Fraternitati igitur vestre committimus, & firmiter injungendo mandamus, quatenus venerabiles fratres nostros, episcopos, electos, confirma-

tos, abbates, priores electivos plenum conventum habeantes, abbates supra se non habentes, decanos, præpositos, archiepiscopos, archidiaconos, & capitula, ac collegia universa, necnon & clerum cujuslibet diocesis nostræ Cantuariensis provincie, tam exemptos, quam non exemptos, citatis seu citari faciatis peremptorie, quod iidem venerabiles fratres, episcopi, electi, abbates, priores, decani, præpositi, archiepiscopi, archidiaconi, personaliter, prædicta quoque capitula, collegia per unum, clerum quoque cujuslibet diocesis per duos procuratores idoneos, compareant coram nobis, die Lunæ proximo post festum S. Edmundi regis, in ecclesia S. Pauli London. super præmissis omnibus tractaturi: suum quoque ad ea, quæ inspirante Domino, providebuntur ibidem, pro se ipsis & aliis a quibus mittuntur, plenum adhibitori consentium: ulterius quoque facturi & recepturi, cum continuatione & prorogatione dierum, usque ad finem nostri ejusdem concilii, quod fuerit faciendum. Vos enim præmunimus, & cæteros citandos per vos præmuniri mandamus, quod absentes in numero supra dicto, nisi propter evidentes causas & rationabiles, de quibus fidem faciant, fuerint impediti, tanquam inobedientes & contumaces, juxta juris exigentiam puniemus. Vos etiam peremptorie citamus ad hoc idem, clerumque vestre diocesis per vos citari mandamus in forma superius annotata. Quid autem in præmissis feceritis, nos dictis die & loco certificaturi, si curetis per vestras litteras patentes harum seriem continentes: & cæteris nostris suffraganeis antedictis, injungatis, ut nos ipsis die & loco certificent per suas patentes litteras, qualiter hoc præsens nostrum mandatum fuerit executi. Datæ apud Wvengham, vi. Non. Octobris, anno Domini MCCCIX. consecrationis nostræ xvi.

Volentes igitur huic mandato parere reverenter, venerabiles fratres vestros episcopos, & tunc electos confirmatos vestre Cantuariensis provincie, peremptorie citavimus, ac per ipsos . . . abbates, priores electivos plenum capitulum habentes, abbates supra se non habentes, decanos, præpositos, archiepiscopos, archidiaconos, & capitula ac collegia universa, necnon & clerum singularum diocesium dictæ vestre Cantuariensis provincie, tam exemptos quam non exemptos, peremptorie citari fecimus seu mandavimus, quod iidem episcopi, electi, abbates, priores, decani, præpositi, archiepiscopi, & archidiaconi personaliter, prædicta quoque capitula, collegia per unum, clerum quoque cujuslibet diocesis per duos procuratores idoneos, cotam vobis compareant die Lunæ proximo post festum S. Edmundi regis, in ecclesia S. Pauli London. super iis quæ in præscriptis litteris vestris continentur tractaturi, suumque ad ea quæ inspirante Domino providebuntur ibidem, pro se ipsis & aliis a quibus mittentur, plenum consensum adhibitori, ulterius quoque facturi & recepturi cum continuatione & prorogatione dierum, usque ad finem vestri concilii, quod fuerit faciendum. Prædictos insuper omnes & singulos præmuniri fecimus, quod absentes in termino supra dicto, nisi de evidenti impedimento & rationabili, in ea parte sufficienter fecerint fidem, tanquam inobedientes & contumaces juxta juris exigentiam punietis. Nos vero ad diem supra dictum, auxiliante Domino, comparebimus: clerum quoque nostræ diocesis, ad hoc idem citari fecimus, juxta formam in litteris vestris superius annotatam. Injunctum etiam cæteris suffraganeis vestris antedictis, ut vos similiter ipsis die & loco certificent per suas patentes litteras, qualiter dictum mandatum vestrum fuerit executi. In cuius rei testimonium has litteras patentes, reverendæ paternitati

ANNO
CHRISTII
1509.

paternitati vestrae transmittimus, sigillo nostro signatas. Datae apud Stebhenhech nono Kalend. Decembris, anno Domini MCCCIX.

CONCILIVM SALTZBURGENSE I.

Causa decimarum sedi Apostolicæ solvendarum, habitum anno Domini MCCCX. tempore Clementis papæ V.

A Nno Domini MCCCX. convocato provinciali concilio Saltzburgi, & proposita ibidem petitione domini Clementis papæ quinti, concordaverunt omnes in hoc, quod summa decimæ duorum annorum, si qua fuerit, vel esse poterit persolvenda, solvi debeat summo pontifici in terminis infra scriptis: ita dumtaxat quod primus terminus solutionis faciendæ de primo anno, qui incipiet in isto proximo festo sancti Georgii, sit in proximo futuro festo beati Martini: & secundus terminus solutionis faciendæ eisdem anni, sit in proximo subsequenti festo S. Georgii: & primus terminus secundi anni, sit in alio subsequenti festo sancti Martini: secundus vero terminus & ultimus, sit post hoc in subsequenti festo sancti Georgii: & quod decimam dabit de omnibus possessionibus, bonis, & redditibus, & beneficiis ecclesiasticis. Hæc de eis quæ beneficiorum intuitu possident, expensis necessariis deductis. Necessarias vero expensas esse dixerunt, quas stando, colendo, colligendo & conservando impendant, sine quibus res subsistere non potest. Et quod ecclesiæ, quarum redditus pro majori vel pro media parte in obligationibus, legatis & testatis consistunt, de istis obligationibus legatariæ seu testatis decimam solvere teneantur. Item capitula, collegia, seu conventus, in communi de suis redditibus decimabunt. Item si quis ex uno beneficio sui marcarum argenti ponderis⁴ propriæ redditus dumtaxat, eos non decimabunt: ultra vero si habuerit, decimas inde solvet. Aut si plura beneficia habuit, quæ conjuncta prædictarum marcarum excedant numerum, de ambobus in simul decimabunt. Hospitalis vero & domus leproforum, cum annexis sibi ecclesiis, super quibus fundata sunt, decimas non præstabunt. De infirmariis, vestiariis, sacristiis, & hospitalibus religiosorum non decimabitur, nisi si ultra provisiones necessarias de illis officiis exhibendas, esset excessus reddituum illorum officiorum: tunc de illo residuo fiet decimatio communi decimæ apponenda. Pastores vero & vicarii in simul, vel quilibet pro parte sua, decimabunt: ita tamen, quod plene de omnibus redditibus ecclesiæ decima persolvatur. Ordinarii personas providas deputabunt, qui eandem decimam colligent & servabunt. Et si nuncios domini apostolici eisdem unum aut plures voluerit ad jungere, suæ relinquatur optioni. Præterea sub juramento solvendum decima persolvatur. Item ordinarii subjectos ad solutionem decimæ istius per censuram ecclesiasticam poterunt coarctare. Item decima fiat de bonis ecclesiarum, hac taxatione præmissa, ut tempus æstimationis solvendæ decimæ bladi & vini, sit inter festum sancti Michaelis & sancti Martini. De caseis autem solvatur decima, sicut prælati consueverunt denaria suis rusticis loco caseorum recipere, in festo S. Georgii secundum jus & terræ consuetudinem.

CONCILIVM SALTZBURGENSE II.

ANNO
CHRISTO
1510.

Quo statuta quedam pœnalia declarantur, anno Domini MCCCX. celebratum tempore Clementis papæ V.

Declarationes statutorum in concilio provinciali domini Conradi archiepiscopi Saltzburgensis, anno MCCCX.

PRÆFATIO.

NOS Conradus Dei gratia sanctæ Saltzburgensis ecclesiæ archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus, Vvernhardus Pataviensis, Ioannes Brixinensis, Henricus Gurcensis, Albertus Chymensis, Fredericus Secovensis, Vvernhardus Laventinenis, ecclesiarum episcopi, in hoc sacrosancto provinciali concilio Saltzburgensi congregato, de consilio & consensu procuratorum venerabilium Frisingensis & Ratisponensis episcoporum, plenum ad hoc mandatum habentium, ac assensu prælatorum Saltzburgensis provincie in hoc concilio aggregatorum, necnon procuratorum assensu, hujus sacri approbatione concilii, quedam statuta pœnalia priorum provincialium conciliorum ex certis & legitimis causis, ut animarum periculum caveatur, taliter duximus moderanda.

CAPITVL A.

I. De clericis tabernariis.

Primo statutum de clericis tabernariis, quod incipit, *Clericus non viator*, cum hoc moderamine declaramus, quod causæ rationabiles & honestæ intelligi debeant istæ: quod si clericus non viator in sacris constitutus, aut religiosus, tabernam intraverit ad honorandum quempiam amicum, dominum, aut quamcumque honorabilem personam, vel si impræmeditate intret, oblitus constitutionis, seu ex quacumque necessaria vel utili causa, non voluptuosa, ibique biberit vel comederit, pœna statuti præhabiti non ligetur. Hæc tamen moderatio ad lufores non extendatur.

II. De rationibus a prælato faciendis & audiendis.

Item statutum de rationibus faciendis, quod incipit, *Item ne*, taliter mitigamus, quod revocata pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ, prælatus qui collegio aut tribus per collegium deputatis saltem semel in anno non fecerit rationem, & a claustris officialibus præsentibus aut vicinis claustr. bis, & a remote distantibus semel in anno non audierit rationes, ab administratione temporalium sit suspensus: quam suspensionem si per tres menses post annum rationibus deputatum sustinuerit animo indurato, ex tunc arbitrio ordinarii puniatur.

ANNO
CHRISTI
1510.

III. De clericis ioculatoribus.

Item iuxta constitutionem domini Bonifacii, quæ est talis: Clerici qui clericali ordini non modicum detrahentes, se ioculatores seu galiardos faciunt, aut buffones, si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso jure; si autem tempore breviori, & tertio admoniti non respuerint, carcant omni privilegio clericali: monemus hujus approbatione concilii, omnes & singulos tales, ut talem habitum & vitam non assumant, & assumptam deponant infra tres menses, quorum unum pro primo, alterum pro secundo, & tertium pro tertio termino preemtorio assignamus: si poenam prædictam, quam ipso facto incidunt, voluerint evitare.

IV. De capitulis celebrandis a monachis S. Benedicti & S. Augustini.

Item monemus abbates ordinis sancti Benedicti, & præpositos & prælatos sancti Augustini totius nostræ provincie, ut provincialia capitula sua, usque ad festum Purificationis proxime futurum celebrent, juxta formam a sacris canonibus eis datam, & deinde de triennio in triennium, juxta formam sacrorum canonum jam prædictam.

Clementis V. constitutio, qua Bonifacii VIII. constitutionem Clericis mitigat.

* Clementin cap. viii. Quoniam. De immun. eccles.

Clemens, &c. Pastoralis cura sollicitudinis nobis divinitus super cunctas Christiani populi nationes injuncta, nos vigilare, remediis, subsectorum eorundem periculis obviare, ac scandala removere compellit. Sane quoniam ex constitutione fe. re. Bonifacii PP. VIII. prædecessoris nostri, quæ incipit: *Clericis laicos*: & ex declaratione seu declarationibus ex illa postmodum subsecutis, nonnulla scandala, pericula magna, & incommoda gravia sunt secuta, & ampliora sequi, nisi celebri remedio succurratur, præsumitur verisimiliter in futurum: nos de consilio fratrum nostrorum, constitutionem & declarationem, seu declarationes prædictas, & quidquid ex eis secutum est, vel ob cas, penitus revocamus, & eas haberi volumus pro infectis: volentes & firmiter statuentes, illud contra quoscumque laicos exigentes seu extorquentes ab ecclesiis, ecclesiasticisque personis, tallias seu collectas, aut exactiones quascumque, & contra dantes

A ad id faciendum auxilium, consilium vel favorem, necnon circa præstandas subventiones laicis ab ecclesiis prælatis, & aliis vitis ecclesiasticis, inviolabiliter observari, quod super his a prædecessoribus nostris in Lateranensi & generali concilio, quæ nos sub obtestatione Divini judicii præcipimus observari districte, salubriter est provifum.

Data Lud. Kalendis Februarii, pontificatus nostri anno secundo. Lugduni.

ADMONITIO G. COSS. S. I.

Conradi Salisburgensis episcopi constitutiones tres, & mitigationem primam, quæ est de contractibus matrimoniorum, ediderat Binus in appendice tomi tertii: & constitutiones quidem attribendas monerat concilio Salisburgensi anni MCCXCI. Mitigationem vero huic, anni MCCCX. quod nos in hac editione servamus. Qui vero regie præfuit, sive Binii mentem affectus non est, sive non est eidem oblectus, in hunc eundem animum, & Constitutiones & Mitigationem contulit. Quod falsi arguitur ex ipsis Mitigationis verbis: *Constitutionem inquit, de clandestinis matrimoniis dudum per nos editam, quæ incipit, Contractibus matrimoniorum.*

MITIGATIO SEV MUTATIO POENÆ super cap. *Contractibus matrimoniorum.* * Vide sup. pag. 459.

Saluti animarum paterna sollicitudine cavere volentes, constitutionem de clandestinis matrimoniis dudum per nos editam, quæ incipit, *Contractibus matrimoniorum*, &c. taliter ex certis causis duximus moderandam. Hæc moderatio, seu mitigatio non est in codice Cansiano.

Tollimus quidem, & sublata esse decernimus, poenam excommunicationis, quoad omnes articulos constitutionis ejusdem, & quod statutum ipsum alias sub vi præcepti maneat in vigore suo: absolutionem autem illorum, qui ante sublacionem, hujusmodi poenam inciderunt, eandem committimus plebanis, ut eidem, & qui in posterum contra constitutionem prædictam venerint, injungant stare ad modum poenitentium ante fores ecclesie tribus diebus Dominicis, vel festivis, quando major ad est populæ multitudo, eosque, qui in hoc contumaces extiterint vel rebelles, puniant ipsi plebani pro facultate cujuslibet, in aliqua poena pecuniaria competentis, custodi ad fabricam nostræ ecclesie cathedralis Saltzburgi sub certo testimonio assignanda. Et quod circa eosdem plebanos in singulis capitulis & synodis, tam nostris, quam archidiaconorum nostrorum, de hoc inquisitio diligens habeatur: & ad nostram notitiam perferatur plebanorum negligentia in hac parte.

Corr. eorundem

*** CONCILIVM COLONIENSE

Ad Henrico archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno MCCCX.

TITVLII STATVTORVM.

1. De revocatione statutorum, contra libertatem ecclesiasticam factorum.
2. De occisoribus, mutilatoribus, & captivatoribus clericorum.

3. Ne quis laicus exactiones ecclesie imponat, ratione advocatie, quam super bonis ecclesiasticis habet.
4. De irrogatoribus, occupatoribus, & detentoribus rerum & bonorum ecclesiasticorum.
5. De occupantibus bona ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, & legata fabrica ecclesie Coloniensis.
6. De vita & honestate clericorum.
7. De vicariis, quoad versus & lectiones in matutinis.
8. De aetate presbyterorum ordinandorum.
9. De concubinariis clericis.
10. Quod clericis publica emenda & poenitentia non sit imponenda.
11. Quod non nisi ordinati ad sacros ordines, legant epistolas vel evangelia.
12. Quod nullus ecclesiam curatam teneat, nisi ab episcopo vel archidiacono instituat.
13. Quod provisi de beneficiis auctoritate apostolica, se faciant iuxta formam provisionis ordinari.
14. Quod fructus canonicorum suspensorum decedentium cedant ecclesie, & non successoribus suspensorum.
15. Quod clericus non leget concubinis suis vel spuris annum gratie sue.
16. De campanariis, quod sint litterati, & in albis ministrent.
17. Quod decani & plebani locorum examinent ornamenta ecclesie.
18. Quod fructus canonicorum suspensorum cedant capitulis, non singularibus de capitulo personis.
19. Quod ecclesia vel cimiterium non consecrentur, nisi de donatione loci diocesano consuerit.
20. Quod parochiani non nisi a suo plebano communionem recipiant.
21. Quod non fiant imprecationes, nec cantetur Media vita contra aliquas personas.
22. De matrimonis clandestinis.
23. Quod annus Domini de cetero in nativitate Domini observetur & innovetur.
24. De rebellionibus.
25. De sacramentis.
26. Quod plebanis non denegetur chrisma, vel oleum sacram.
27. De statu religiosorum.
28. De monachis & monialibus.
29. Quibus statuta ista provincialia habuit & observatu necessaria.

Statuta concilii provincialis domini Henrici, sanctæ Coloniensis ecclesie archiepiscopi, sacri imperii per Italiam archicancellarii, edita per cum anno Domini MCCCX.

PRÆFATIO.

AD honorem sanctæ & individue Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ac gloriose virginis Mariæ, atque S. Petri, ac omnium Sanctoctorum. Nos Henricus, Dei gratia archiepiscopus Coloniensis, cupientes in hoc concilio nostro provinciali, de mandato speciali sanctissimi in Christo patris ac domini nostri Clementis, sacrosanctæ Romanæ ecclesie summi pontificis, indicto, de capituli ac prelatorum nostrorum consilio & assen-

Concil. general. tom. XI.

A su, per infra scripta statuta nostra omnibus paterna solitudine providere: ut quies ecclesie & ecclesiasticis personis procuraretur, & pacis perturbatores a suis delictis pœnæ formidine arceantur, infra scriptas constitutiones observandas perpetuo, in præsentiarum duximus promulgandas.

I. De revocatione statutorum contra libertatem ecclesiasticam factorum.

IN primis cum ad decus & decorem ecclesie nihil magis expediat, quam ut expurgatis erroribus, & statutis iniquis, sublati, ipsa plena quiete vigeat & secura gaudeat libertate: præcepta sacrorum canonum imitantes, omnia statuta, pacta, & ordinationes, contra libertatem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum edita seu editas, damnamus, reprobamus, & casamus, & irrita seu irritas nunciamus: mandantes univervis nostræ diocesis & provincie subditis, ut ea a locis suis intra mensem a notificatione præsentium faciant penitus aboleri: & locorum plebani moneant subditos diebus Dominicis & festivis, nominatim quos in his culpabiles sciverint, alios in genere, quatenus hujusmodi de facto statuta, de facto revocent: alias eos ad id per excommunicationis sententiam volumus coartari. Verum quia intelleximus, quod in nonnullis locis laici (qui non contenti de propria ipsorum impietate & malevolentia, etiam alios Christi fideles a sua devotione & bonis operibus terrahere moliantur) statuerunt & statuerunt sub certa conspiratione & consæderatione, ne quis de cetero ecclesiis, ecclesiasticis seu religiosi personis, bona, prædia, districtus, jura & dominia aliqua, vendat, leget aut donet, vel quovis titulo in eos transferat, vel in nuptiis aut exequiis mortuorum, aut alias sacerdotibus parochialium ecclesiarum & aliarum offerant, nisi sub certo numero personarum & certo tempore Missæ, seu inter se taxant quid quilibet offerre debeat, contrarium facientibus pœnas pecuniarias infligendo: & quia hæc obviant directe ecclesiasticæ libertati: conspirationes, colligationes, & ordinationes hujusmodi, seu fœdera, & facta, & deinceps, si contigerit, facienda, decernimus non tenere, nec aliquem fore vel esse debere ad eorundem observantiam obligatum.

Item statuta & consuetudines a laicis, cuiuscumque status aut conditionis existant, introducta seu introductas, super eo quod dicti laici, antiquarum decimarum occasione, quas in aliquibus parochiis, vel largitione principum, aut donatione aliorum, &

A a a a ij seu

ANNO
CHRISTI
1510.

seu alia de causa percipiunt, decimas novialium in terris proptiis, quibuslibet parochiis obverientes occupant, attrahunt, vel sibi vendicant, revocamus & cassamus: statuentes & præcipientes, ut præfati laici & quicumque alii, ab occupatione, detentione, vel usurpatione earumdem decimarum novialium, postquam ad agrum regium pervenerint, seu pervenerint, penitus desistant, & de ablatis satisfaciant, tam nobis, quam ecclesiis, ecclesiasticisque personis, quibus ipsæ decimæ novialium de jure competere dinoscuntur: easdem decimas nobis, & ecclesiis ad quas pertinent, de cætero possidendas pacifice relinquentes.

II. De occisoribus, mutilatoribus, & captivatoribus clericorum.

*cap. i. vi.
de sup. ann.
1266.

Item statutum venerabilis quondam Engilberti Colonienſis archiepiſcopi prædeceſſoris noſtri, contra injectores manuum in clericos, eccleſiaſticaſve perſonas, olim per ipſum editum, cum pœnæ majoris adjectione contra captivatores clericorum, obſervari volentes: ſtatuímus, ut cum ſacrilegi, qui ſuadente diabolo, Dei timore poſt-poſito, manus injiciunt in clericum, vel alias perſonas eccleſiaſticas & religioſas, temere violentas, & ex hoc incidunt excommunicationis ſententiam canonis jam prolari, quod occiſores, mutilatores, & percuſſores atroceiter clericorum & eccleſiaſticarum perſonarum, & clericos capientes & in captivitate detinentes, ſeu per captivitatem, aliquam pecuniam ab eis extorquentes, ſeu talium receptatores & deſenſores, propter hoc autoritate canonis lætæ ſententiæ excommunicati, eum omnibus operam & conſilium ad præmiſſa adhibentibus, per omnes eccleſias diœceſis, in qua hujusmodi perpetrantur, per decanos eccleſiarum, rectoros & præbyteros, quamprimum ipſis hoc per famam publicam, vel rei evidentiam, vel per fidem duarum fide dignarum perſonarum ipſis faciendam, aut per mandatum ſeu ſententiam judicis conſtiterit, campanis pulſatis & candelis accenſis, nominatim, quorum nomina ſciri poterunt, alias in genere, excommunicati publice nunciarentur, & arctius evitandi, donec ſatisfecerint de commiſſis, & debitæ abſolutionis beneficiū meruerint obtinere. Præterea in aggravationem pœnæ hujusmodi malefactorum, ſtatuímus, ut omnis locus ad quem tales excommunicati venerint, vel ipſos clericos deduxerint, quamdiu ipſi captivatores & captivati ibidem fuerint, & poſt tres dies poſteorum inde reſeſſum, necnon locus in quo talis violentiæ facta fuerit, quem quidem locum, ſeu eccleſiam,

A aut eccleſias, in his ſcriptis eccleſiaſtico ſupponimus interdico, & interdico teneantur. Et ſi hujusmodi ſacrilegi, ſeu malefactores, principes, nobiles, ſeu barones fuerint, & terram, juridiſtiones, diſtrictum, munitiones, ſeu caſtra haberint, & intra tres menſes a tempore perpetrati delicti, etiam captivatis dimiſſis, non ſatisfecerint de delicto, extunc tota terra & diſtrictus eorum, quos poſt lapſum dictorum trium menſium ſimili modo interdiciamus, eccleſiaſtico, ipſo facto, ſit ſuppoſita interdico. Si autem alii fuerint quam nobiles & terrarum domini: tunc ipſi domini terræ, in quorum diſtrictibus manent & domicilium habent ſacrilegi ante dicti, vel ubi tam enorme ſcelus commiſſum extiterit, intra quindecim dies poſtquam de delicto hujusmodi conſtiterit per famam publicam, vel evidentiam facti, vel per denunciationem decani, ſeu præbyteri (quam ab ipſo decano, ſeu præbytero loci, fieri præcipimus ſub pœna excommunicationis, quam cito per famam, querimoniam alicujus, rei evidentiam, aut alio modo ipſis conſtiterit) præfatos ſacrilegos tales habeant per detentionem perſonarum ſuarum & privationem bonorum ſuorum, ut liberato captivo, Deo, eccleſiæ, & læſo emendam præſtent de commiſſis. Si vero dicti domini terrarum, præfatos ſacrilegos habere nequiverint, nec bona ſub eis haberint, ſed alias commanere in eorum diſtrictibus conſueverint: procedant per proſcriptionem contra eos, de terra ſua ipſos expellendo, & per juſticiam ſeu judices ſuos id fieri mandent & procurent. Alioqui ſtatuímus, quod extunc ipſi domini terræ & eorum judices, & alii per quos regitur juridiſtictio ſæcularis, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto: & ſi per quindenam, dictam excommunicationem animo ſuſtinerint indurato, extunc tota terra eorum eccleſiaſtico ſit ſuppoſita interdico. Præterea ne per mutationem locorum, præfati ſacrilegi hujusmodi poſſint malitiam palliare: volumus quod ſi ipſi ſacrilegi, de una diœceſi ad aliam in noſtra provincia ſe transferant, vel captivos prædictos deduxerint, quod ad requiſitionem diœceſani, in cuius diœceſi hæc perpetrata ſunt, vel ejus officialis, ſeu amiceorum captivatorum ſeu captivati, facta ordinario loci, ſeu diœceſano alterius ad quem ſe ſic tranſulerint, fide per mandatum ſeu juramentum de præmiſſis, ſtatuta eadem in omni forma, qua ſupra dicitur, inibi obſerventur. Si veto domini terrarum, vel alii nobiles, & juridiſtiones temporales habentes, fuerint malefactores ante dicti: capellani eorum, ſi quos habent, quamprimum ſciverint dominos ſuos clericum captivaviſſe,

ANNO
CHRISTI
1510.

detinere in munitionibus aut dominiis suis, vel capi mandasse, vel aliquid aliud de præmissis fecisse, amodo coram ipsis non celebrent Divina: sed ut de delicto commisso intra quindecim dies satisfaciant, ipsos admo-
neant diligenter. Alioqui extunc ab eis, & mansionibus eorum recedant, nec eis communicent. Contrarium facientes, quos in his scriptis extunc excommunicamus, excommunicatos volumus nunciari. Et si contra hæc Divinis se immiscuerint, notam irregularitatis incidendo, & in ea per-
manserint per annum unum animo indurato: ipsos extunc beneficiis ecclesiasticis (quæ in diocæsis in quibus manent, ob-
tinent) ipso facto decernimus privatos esse, & eosdem ipsis beneficiis privamus per præ-
sentes: injungentes beneficiorum patronis, quod extunc aliis personis idoneis beneficia hujusmodi conferant, quibus iidem sunt
privati. Alioqui termino juris elapso, potestas conferendi dicta beneficia ad superiorem devolvatur. Si vero dicti irregulares, beneficia non habent in diocæsis, in
quibus manent, ipsos ab eisdem diocæsis perpetuo eliminamus & amovemus: ipsos etiam, tametsi per importunitatem suam
absolutionem obtinerent, de cætero ad aliqua officia, vel beneficia ecclesiastica, nullatenus admittendi.

Præterea si captivus clericum vel religiosum, vel detinens, ac sacrilegus, hujusmodi penis vilipensis, congrua satisfactione neglecta, per annum unum in excommunicatione hujusmodi perdurare animo præsumperit obstinato: statuimus, ut nulli de filiabus, filiis, fratribus & sororibus, & eorum filiis & filiabus, usque ad tertium gradum inclusive linea descendente, vel illi etiam, qui ad captivitatem hujusmodi, opem vel operam impendunt, vel captivum clericum in suis vinculis detinuerint, ad ordines seu beneficia, aut etiam prælaturas, in nostra diocæsi, seu alia in qua hæc fecerint, admittantur: cum ex delicto parentum, ipso facto inhabiles reddantur ad hujusmodi consequenda. Statuentes & mandantes examinatoribus clericorum, capitulis, conventibus, patronis, & archidiaconis ac prælatis, ut nullum ex talibus ad ordines admittant; capitulum vero & conventus, nullum ex eis ad præbendas eligant; patroni nullum ex ipsis præferant; archidiaconi & prælati tales non investiant ullo modo. Alioqui capitula & conventus, patroni & archidiaconi ac prælati, ipso facto jus suum amittant, & ea vice ad proximum superiorem devolvatur. Et nihilo minus talium personarum receptio, investitura, & admisso, sit irrita ipso facto, nec ipsis jus quaeratur in beneficiis sic adeptis. Feuda etiam,
Concil general. Tom. XI.

A si qua prædicti sacrilegi ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tenuerint, post lapsum anni, per quem excommunicationem sustinerint, ad ecclesias & personas ecclesiasticas libere revertantur: ita ut, si ipsi sacrilegi ultra se de hujusmodi feudis ingesserint, contra eos tanquam contra invasores ecclesiæ, procedatur.

Verum cum futuris periculis sit maturis remediis obviandum, ne post vulnertam causam ad remedium difficultius in bonis curratur: de clericis clericos capientibus, aut capi mandantibus, aut adversus ecclesiam se hostibus ecclesiæ associantibus, ecclesiasque invadentibus, ut contra sacrilegos hujusmodi, perfectius quo poterit, procedatur: statuimus, ut si qui clerici & prælati beneficiati, cujuscumque dignitatis, status, aut conditionis existant, bono opere spiritali rejeeto, in tam præsumptuosam & detestabilem profunditatem malorum dilabuntur, quod clericos religiosasve personas capiunt, vulnerant & detinent captivos, aut contra ecclesias suas cathedrales, aut alias, quarum prælati, canonici, vel rectores existunt, cum hostibus ipsarum ecclesiarum se confederant, vel in acie hostium contra suos diocesanos & ecclesias armati comparent, archiepiscopos & episcopos, & ecclesias suas, & collegia, seu capitula vel bona earundem rapiunt, vel capi faciunt, aut mandant, detinent vel detineri mandant, seu arrestari procurant, per abusum & judicium potentie secularis, dum hæc vel eorum aliquod, per evidentiam facti vel sceleris perpetrati, aut per confessionem propriam coram duobus testibus fide dignis factam, aut judicis sententiam, vel alio modo legitimo liquent, quos, salva pena canonis, extunc, ut exnunc, absque alterius mandati expectatione, excommunicationis sententiam, quam in his scriptis propter hoc tanquam delictum notorium in eos ferimus, incurere volumus ipso facto. In qua quidem sententia si per annum unum perseveraverint animo indurato, cum tanto gravius clerici, cujuscumque status, dignitatis aut conditionis existant, hujusmodi committentes, sint puniendi, quanto hæc sunt in ipsis magis detestanda & tanquam ingrati. Cum autem ecclesias proprias invaserint, dignitates, personatus & beneficia sua admittere debeant, seu ea demeruerint, extunc post lapsum anni, absque judicis sententia, dignitatibus, beneficiis, personatibus, & omnibus quæ in diocæsi, in qua præmissa vel eorum aliquod commiserint, habent & obrinent, virtute & autoritate præsentis concilii nostri, ipso facto sint privati: quos etiam ex causis præmissis privamus eisdem, absque spe restitutionis ad ipsa, pro-

ANNO
CHRISTI
1510.

pter atrocitatem criminis in hoc casu mandantes, ut de ipsis dignitatibus, personatibus & beneficiis, per illos ad quos hoc spectat, extunc ordinetur, & conferantur personis aliis intra tempus juris: alioqui eorum collatio ad superiorem devolvatur. Et si ante dicti clerici sic privati, non obstante quod forsan de facto dignitates & beneficia habent, adhuc detinent, & patroni de ipsis negligunt ordinare, post hæc se ingererint dignitatibus, personatibus, & beneficiis eisdem: fructus suos non faciant, nec actus eorum capitulares cuiquam suffragium præstent vel afferant nocumentum. Clericos vero hujusmodi committentes non beneficiatos, ex tunc ut ex nunc excludi volumus & inhabiles existere ad dignitates, personatus, officia & beneficia quælibet, in diecesi, in qua talia perpetraverint.

III. *Ne quis laicus exactiones ecclesiis imponat ratione advocatiæ quam super bonis ecclesiasticis habet.*

Monemus item omnes nobiles terratum dominos, scabinos, consules, iudices sæculares, & universitates, ac alios laicos, cuiuscumque status existant, ne de cætero occasione advocatarum, quas quidam ex eis super bona ecclesiastica habent, vel quocumque alio nomine vel colore ad hoc quæsito, tallias, collectas, exactiones, petitiones, assisas, contributiones, servitia indebita, & ultra quam jus advocatiæ, juxta scabinorum sententiam, ubi advocati sunt, permittit, ipsis ecclesiis ecclesiasticisve personis, hominibus, mancipiis, & bonis earundem imponant, vel imponere, exigere, aut recipere præsumant, vel quo minus bona ecclesiastica colantur, & ipsæ ecclesiæ eisdem pacifice fruantur, per arrestationem vel prohibitionem aut alias prohibeant, ne bona ecclesiarum colant, vel homines suos dum in expeditionibus suis vadunt, vel alio modo procedunt, in grangiis & curtibus earundem ecclesiarum & monasteriorum ponant: alias contra ipsos volumus procedi per sententiam excommunicationis, quousque satisfaciant de commissis.

IV. *De inuasoribus & occupatoribus & detentoribus rerum & bonorum ecclesiasticorum.*

Item statutum prædecessoris nostri Engilberti quondam Coloniensis archiepiscopi, quod sic incipit: Atque ad reprimendum importunam præsumptionem raptorum, prædonum & inuasorum bonorum & rerum ecclesiarum, &c. innovantes ex nunc de verbo ad verbum, prout in eodem contrincitur, volumus & præcipimus firmiter observari. Similiter & statutum ejusdem nostri

cap. 24.
Vide sup.
ad ann.
1266.

cap. 1. ibid.

ANNO
CHRISTI
1510.

A prædecessoris Engilberti, de effractoribus & incendiariis ecclesiarum, quod sic incipit: Contra incendiarios autem & effractores ecclesiarum & monasteriorum, cum ipso facto sint excommunicati, &c. prout in eodem statuto continetur, innovantes, volumus & præcipimus observari.

V. *De occupantibus bona ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, & legata fabricæ ecclesiæ Coloniensis.*

Cum nonnulli tam clerici quam laici utriusque sexus homines, bona mobilia vel immobilia, ad ecclesias, monasteria, vel alia pia loca, necnon ad dignitates, personatus & beneficia pertinentia, vel ad fabricam Coloniensem, & aliarum ecclesiarum legata, seu bona illicite acquisita, ipsi fabricæ cedentia, raire vel expresse occupent & detineant minus juste, in fraudem ecclesiarum & monasteriorum, ac aliorum prædictorum: nos eorum in hac parte fraudibus obviare volentes, statuimus & præcipimus, ut quicumque, cuiuscumque status aut conditionis existant, in præsentia, vel pro tempore, hujusmodi bona & legata, ac illicite acquisita, ecclesiis, prælatis & clericis scientibus vel ignorantibus, sub se habuerint, intra mensem a præsentis statuti publicatione, ea, quæ ad præsentem apud eos sunt, & scilicet habere sciunt, vel quocumque tempore, dum innovaverint ipsi se bona consimilia tenere vel occupare, similiter intra mensem, eisdem fabricæ nostræ Coloniensis & ecclesiis, monasteriis, prælatis, ecclesiarum rectoribus, aut aliis locis piis restituant atque reddant: alias ad id extunc per excommunicationis sententiam compellantur.

VI. *De vita & honestate clericorum.*

Statutum item bonæ memoriæ Sifridi quondam Coloniensis archiepiscopi prædecessoris nostri, inter alia statuta sua, de vita & honestate clericorum editum, quod sic incipit, Ex concilio generali statuimus & præcipimus, ut universi clerici continenter & caste vivant, &c. innovantes, præcipimus firmiter observari.

Vide pag.
1107.

E VII. *De vicariis, quoad versus & lectiones in matutinis.*

Intelleximus etiam, quod quamquam in quibusdam ecclesiis vicarii aliqui adstricti sint suas septimanas servare, celebrando Missas in principali seu summo altari, & cæteras horas quascumque, lectiones ramen in matutinis legere, vel versus cantare in eisdem ecclesiis de consuetudine prohibentur. Propterea quæ, occasione canonicorum absentium contingit interdum, in eisdem eccle-

ecclesiis negligentias fieri, & matutinas cum cantu penitus prætermitti. Attendentes igitur absurdum esse, quod majora & solemniora, ut est dictum, ipsi vicariis permittantur, utpote Missarum celebratio in summo altari, & minima denegentur: ad tollendam negligentiam hujusmodi, præcipimus decanis, ut ipsi vicariis eisdem deinceps injungant versus cantare & lectiones legere, prout viderint expedire: eos qui ipsis in hoc non paruerint, sicut in cæteris, corrigendo: salva correctione contra canonicos, qui in præmissis fuerint negligentes.

VIII. *De ætate presbyterorum ordinandorum.*

Statuimus item, ut nullus clericus sæcularis ad sacerdotii gradum, nisi vigesimum quintum annum ætatis suæ attigerit, aliasque ad hoc idoneus extiterit, ordinetur: ut levitate juvenili, quæ prona est ad delictum, transcursa, sacerdotes in agendis discretionem habeant suo statui congruentem.

IX. *De concubinariis clericis.*

Quoniam item plures canones & statuta edita sunt super continentia clericali: quia tamen natura prona est & labilis ad incontinentiam, idcirco ut quilibet clericus saltem pænæ gravioris formidine strictius se contineat: statuimus, ut nullus clericus, & nullus omnino presbyter, concubinam vel in domo sua, vel extra, publice teneat aut habeat, cui necessaria administret. Alioquin a Divinis noverit se suspensum: & talibus suspensis celebrantibus, nullus Divina audiat, nec pro capellanis nec sociis eos teneat: contrarium facientes, ut desistant, per excommunicationis sententiam arceantur: salvis pœnis per bonæ memoriæ Conradum archiepiscopum Coloniensem prædecessorem nostrum, contra concubinariis & concubinas hujusmodi institutis. Qui vero relaxatis voluerunt habere, in lacum miseriæ & in lutum fœcis se immergunt, ut salutis æternæ coronam & honestatis normam, & sacrarum virginum pudicitiam violare præsumperint, cujuscumque regulæ vel habitus monialium tales extiterint: propter tam flagitiosum crimen, si carnis commercium temerarium fuerit subsecutum, excommunicationis sententia, quam in his scriptis ferimus, se noverint innodatos. Sanctimoniales vero, quæ hujusmodi crimen flagitiosum perpetraverint, nullatenus deinceps ad officium aliquod in monasterio admittantur: sed in signum iniquitatis suæ (salvis pœnis contra tales sanctimoniales editis, prout hæc in concilio venerabilis patris domini Conradi Portuensis & S. Rufinæ episcopi, olim apostolicæ sedis per Alemanniam legati,

A sunt promulgatæ) taliter a suis superioribus corrigantur, quod earum correctio aliis terrorem incutiat ea amplius non committendi.

X. *Quod clericis publica emenda & pœnitentia non sit imponenda.*

Item cum clericis publica actio pœnitentiæ sit prohibita: statuimus ut in nulla ecclesiarum nostræ civitatis, diocesis, & provincie, aliqua emenda seu pœnitentia publica ipsis imponatur, cum ex talibus infames reddatur, sicut in aliquibus ecclesiis inrelleximus observatum: videlicet quod canonici & clerici alii ante cruces in processionibus & in choro, diebus quibus cæteri in albis procedunt, in nigris cappis circum-eunt & incedunt in publico & in facie laicorum: quod de cætero in virtute sanctæ obedientiæ fieri prohibemus. Sed superiores eorum juxta qualitatem delicti, pœnitentias ipsis clericis imponant suo ordini congruentes. Si secus actum fuerit, decernimus ipsos clericos ad hujusmodi emendas publicas non teneri.

XI. *Quod non nisi ordinati ad sacros ordines, legant epistolas vel evangelia.*

Statuimus item, ut non nisi ordinati legitime ad sacros ordines, epistolas vel evangelia legant, induti vestimentis sacris, cum id obviet canonicis institutis. Contrarium facientes a suis decanis puniantur.

XII. *Quod nullus ecclesiam curatam teneat, nisi ab episcopo vel archidiacono instituat.*

Item statuimus, quod nullus ecclesiam curatam de cætero teneat, vel regendam suscipiat, aut susceptam tenere præsumat, nisi a nobis, vel archidiacono, & eorum vices gerentibus (quibus hoc de jure vel consuetudine competere dinoscitur) de eadem fuerit legitime institutus: cum alias non habeat claves ligandi vel solvendi. Contrarium faciens, nisi dictam ecclesiam dimittat, monitione viginti dierum præmissa, ex nunc excommunicationis sententiâ, quam in ipsum in his scriptis ferimus, incidat ipso facto, nec plebs ei obediat vel intendat.

XIII. *Quod provisores de beneficiis auctoritate apostolica, se faciant iuxta formam provisionis ordinari.*

Statuimus etiam, ut quibus in nostra civitate est de beneficiis auctoritate apostolica provisum, sic quod ad ea, prout onus beneficiorum eorundem requirit, promoveri teneantur, se faciant juxta formam provisionis eorundem ad dicta beneficia promoveri: alio-

ANNO
CHRISTI
1510.

alioqui ea vacare decernimus, & eorundem collationem devolvi ad superiorem, ut per ipsum intra tempus juris de personis aliis ordinetur. Et si contra hæc clerici huiusmodi fructus eorundem beneficiorum perceperint: illos suos non faciant, nec ipsis ministrentur. Quod in virtute sanctæ obedientiæ duximus injungendum.

XI V. *Quod fructus canonicorum suspensorum decedentium, cedant ecclesiæ, & non successoribus suspensorum.*

Statuimus & hoc, ut si qui canonici suspensi decesserint, quod propter hoc, ecclesiæ, annis gratiæ, & eorum fructibus post obitum cujlibet ex consuetudine currentibus, non fraudentur: sed ipsis ecclesiis, & non successoribus suspensorum, cedant pro redditibus perceptis comparandis ad communem utilitatem ecclesiarum: ne ecclesiæ ipsæ ex alieno delicto iacturam sentiant in hoc casu.

X V. *Quod clericus non leget concubinis suis vel spuris annum gratiæ suæ.*

Nullus item annis gratiæ abutens, fructus annorum suorum spuris vel concubinis suis leget aut donet: Contrarium faciens ecclesiastica careat sepultura: & legatum huiusmodi non teneat in hoc casu, sed cedat ecclesiæ a qua processit. Item vicarii ecclesiarum collegiarum, vel aliarum ecclesiarum, ad ordinem quem onus beneficiorum suorum requirit, a tempore susceptorum beneficiorum promovantur, & personaliter resideant in eisdem: alias eisdem vicariis seu beneficiis, si non promoventur, nec personaliter eas deserierint ipso facto, post lapsum anni, juris impedimento cessante, sint privati: & collatores earundem vicariarum seu capellaniarum de ipsis personis aliis, id facientibus, studeant providere. Idem de vicariis jam existentibus volumus observari: ne votum Christi fidelium qui huiusmodi vicarias pro remedio animæ suæ, vel pro cultu Divino ampliando, instituerunt & dotaverunt easdem, per talium non promotorum & non deservientium negligentiam defraudetur.

XVI. *De campanariis, quod sint litterati, & in albis ministrent.*

Presbyteri item sub albis camisiis habeant, & campanarii (quos litteratos sæpe assumi volumus, ut saltem in responsionibus communibus presbytero valeant respondere) similiter tempore Divinorum camisiis mundis & albis sint induti, nec quotidianis vestimentis suis in suo officio ministrent indecenter: alias per locorum decanos & ple-

banos ad sui officii exercitium nullatenus admittantur: quod ipsis decanis & plebanis in virtute sanctæ obedientiæ duximus injungendum.

XVII. *Quod decani & plebani locorum, examinent ornamenta ecclesiæ.*

Decani item & plebani examinent libros & ornamenta necessaria ad Divinum cultum in ecclesiis sibi subjectis: & ubi necesse fuerit, per conservatores dictæ ecclesiæ, & parochianos, intra mensem post admonitionem eorundem, suppleri faciant: in rebelles excommunicationis sententiam promulgando.

XVII. *Quod fructus canonicorum suspensorum cedant capitulis, non singularibus de capitulo personis.*

Statuimus item, ut fructus canonicorum suspensorum, durante suspensione eorundem, cedant capitulis ad communes usus ecclesiarum suarum, prout in ecclesia nostra Colonienis observatur, cui expedit in hoc casu cæteras nostræ diocesis & provinciæ ecclesias conformari: ne ipsi canonici sic suspensi, eosdem fructus per aliquas alias personas singulares vendicantes sibi ex aliqua consuetudine, immo potius corruptela, ipsos competerere, recuperent: & per consequens ad frequentationem chori per suspensiones huiusmodi nequeant coarctari: si tamen constet, ipsas personas singulares, per dictorum fructuum restitutionem, dare canonicis suspensis occasionem suspensiones huiusmodi non curandi.

XIX. *Quod ecclesia vel cæmeterium non consecrentur, nisi de dotatione loci diocesano constiterit.*

Inhibemus item, ne aliqua ecclesia vel cæmeterium, nisi dotata, de qua dotatione ante omnia nobis, seu loci diocesano, fidei fieri volumus, a modo consecrentur.

XX. *Quod parochiani non nisi a suo plebano communionem recipiant.*

Statuimus item, ut nullus parochianus ab alio quam a suo vero plebano, communionem recipiat: nisi de hoc privilegiis authenticis sit munitus. Contrarium facientes a perceptione corporis Christi abstineant, quousque ipsi plebano satisfecerint de contemptu.

XXI. *Quod non fiant imprecationes, nec cantentur Media Vita contra aliquas personas.*

Prohibemus item, ne in aliqua ecclesia nobis subjectarum, imprecationes fiant nec

ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO CHRISTI 1530.

ANNO CHRISTI 1530.

nec decantetur Media vita contra aliquas personas, nisi de nostra licentia speciali: cum nostra interfit discutere, quando sint talia facienda.

XXII. De matrimoniis clandestinis.

Prohibemus item, ne quis matrimoniis clandestinis interfit, & quibus proclamationes fiant ubique de matrimoniis contrahendis: & si qui contrarium fecerint, & excommunicationis sententias inciderint, absolutiones talium, nobis seu nostro officiali specialiter reservamus.

XXIII. Quod annus Domini de cetero in natiuitate Domini observetur & innotetur.

Statuimus etiam, ut ex nunc de cetero annus Domini observetur, & in natiuitate Christi innotetur a quolibet anno. prout sacrosancta Romana ecclesia id observat, quae est omnium ecclesiarum caput & magistra: ut errores & difficultates, qui propter diversitatem inceptions anni natiuitatis eiusdem, multoties eueniunt, de cetero evitentur.

XXIV. De tabellionibus.

Statuimus item, ut tabelliones seu notarii publici, quoties alicui appellationi, protestationi, aut provocationi, aliive actui in publico faciendõ interfuerint, provideant sibi ut officiali nostro seu iudici, aut aliis coram quibus appellant, dent sub eodem contextu copiam appellationis sub expensis appellantis: quas appellantis seu provocantis & protestantis aliqua fieri volumus, ut iudex, an deferat appellationi, necne, deliberare valeat: ne ipsi iudicibus, qui limitatum terminum super hoc a iure habent, currat tempus.

Item cum officium tabellionatus sit publicum, precipimus ut quilibet tabellio, instrumenti confecti per ipsum, intra sex dies, postquam ex parte illius cuius interest, fuerit requisitus, sub expensis partis hoc requirentis, quas per taxationem curiae nostrae, & dioecesei cuiuslibet taxari volumus, copiam sub sigillo suo det & assignet.

In quibus duobus articulis si tabelliones negligentes fuerint, & de hoc constiterit per rei evidentiam, aut alio modo, ac ipsi appellantes seu protestantes huiusmodi facere contempserint: extunc excommunicationis sententiam incidant, cuius relaxationem nobis specialiter reservamus.

XXV. De sacramentis.

Item statutum pie memorie Sifridi Coloniensis archiepiscopi praedecessoris nostri Concilii generalis, Tomi. XI.

A stri, de septem sacramentis, inter alia statuta sua editum, quod incipit, Statuimus ut baptismus honorabiliter celebretur, &c. in omni sua forma pro instructione simplicium clericorum, qualiter in administratione eorundem sacramentorum sic habere debeant, volumus & precipimus observari.

XXVI. Quod plebanis non denegetur christiana vel oleum sacrum.

B Statuimus etiam, ut nullis plebanis christiana vel oleum sacrum, ab his qui haec administrare solent, occasione cuiusvis petitionis cathedralici seu synodatici non soluti, denegetur vel subtrahatur: cum necessarium sit in vigilia Paschae, & aliis temporibus, pro renovatione fontis baptismatis, haec in ecclesiis haberi. Sed ad solutionem praedictorum, dicti plebani, si necesse fuerit, vis alijs compellantur: ne parochianis ex alieno delicto, sacramenta praedicta, quae gratis dari debent, indebite subtrahantur.

XXVII. De statu religiosorum.

C Item statuimus ut religiosi ordinis B. Benedicti, abbas, in crastino Exaltationis sanctae crucis, omni anno celebrent concilia sua in civitatibus cathedralibus, & in monasteriis sui ordinis, si qua sunt in eisdem: alias in vicino in aliqua ecclesia dictae civitatis, quam ad hoc viderint sibi aptam. Ad quod concilium abbates singulorum monasteriorum, quilibet eorum cum duobus monachis, veniant, & habeant inter se duos superiores abbates ordinis sui dictae dioecesis, qui procurent ibidem legem regulam B. Benedicti, & provinciale concilium bonae memoriae domini Conradi Coloniensis archiepiscopi praedecessoris nostri, super statu, & regulari disciplina dicti ordinis, per ipsum olim observatum: quod quidem concilium, sic incipit: In nomine Domini, Amen. Conradus Dei gratia sanctae Coloniensis ecclesiae archiepiscopus. Saluti, & bono statui omnium, cuiuscumque professionis seu ordinis, sed nostrorum domesticorum maxime, debitores existentes in

D E Domino, sicut in nostra visitatione negotium informationis & correctionis de clericis per statuta canonica expeditivimus comperentes: ita de monachis satagentes, id ipsum suo modo quo competens fuerit, expediemus.

In primis statuimus, quod omnium monasteriorum nigri habitus monachi ordinis S. Benedicti, Divinum officium in cantando & legendo, secundum quod regula eiusdem S. Benedicti praecipit, exequantur. Et sic finit: Datum & pronunciatum Coloniae quarto Idus Martii anno Domini Bbbbb mini

ann. 1160.

ap. 4. Vide Reg. 111.

ANNO
CHRISTI
1510.

mini 1260. Quæ etiam statuta sunt ab aliis prædecessoribus nostris de observantia regulari, ibidem legantur: & si qua pro monasteriorum dicti ordinis statu, & correctione fratrum rebellium, ac Divini cultus ordinatione, ordinanda sunt, ordinentur: & quæ ibidem definita secundum eorum regulam fuerint, observentur. Si qui vero monachi rebelles fuerint, nec per abbates corrigi possint, illos nobis vel loci diocesano volumus præsentari.

XXVIII. *Item de monachis & monialibus.*

Si qui etiam monachi vel sanctimoniales, beatorum Benedicti & Augustini ordinum, præter superioris licentiam, bona mobilia apud se, vel apud alios, in deposito, negotiationis aut alia de causa, habuerint: illa suo superiori & conventui resignent, & eisdem ad cautelam quolibet anno intra quindennam ante festum Paschæ intiment, specificent, reveleant, & demonstrent, & ad manus ejusdem superioris abbatis in præsentia conventus resignent penitus atque tradant monachi & moniales ejusdem. Contrarium facientes, seu qui bona hujusmodi dolo deserint possidere, excommunicentur, & puniantur secundum inde statuta. Et quicumque alii utriusque sexus homines præfata bona sub quovis nomine sub se habuerint: tales, nisi eadem bona intra mensem simili modo ad manus superioris ejusdem monachi vel monialis reportent & resignent, excommunicationis volumus sententiam incurtere eo facto.

Item præcipimus & statuimus, ut monachi & moniales in civitatibus atque villis, absque religionis habitu non discurrant: nec ullus monachus seu monialis, in pluribus monasteriis, quorum in uno dignitates, personatus, seu officia & præbendam obtineant: sed recepta secunda dignitate, personatu, officio cum præbenda, collarum primæ dignitatis, personatus, officii & præbendæ prioris, eam seu eas alii conferant intra tempus juris: nec monachis vel monialibus prædictis, tempore absentia suæ, fructus cedant suarum præbendarum: quia sic viderentur aliquid proprii possidere. Sed monachis ad studendum aptis, de suorum superiorum providentia poterit de necessitatibus provideri.

Item statuendo prohibemus, ne in aliquo monasterio monachorum vel monialium, cujuscumque conditionis vel regulæ existant, in receptione vel admissione monachi seu sanctimonialis ad ipsum ordinem, pecunia exigatur, vel pro receptione talis personæ ad religionem, pacta, conditiones, aut conventiones de pecunia, vel alia re temporalis, ipsi religiosi faciant, quovis nomine vel colore ad hoc quæsito: quod ipsis omnibus & singulis in virtute sanctæ obedientiæ duxi-

amus injungendum. Sed id quod ex post facto parentes & amici personæ receptæ, pro elemosyna & devotionis causa, absque pacto, libere contulerint, recipere valeant: dum tamen id fiat pure & simpliciter, sine fraude.

Cæterum statuimus ut moniales ipsæ sub perpetua in suis monasteriis clausura manent, ac nulli, nisi de illius ad quem pertinuerit, speciali licentia, ingressus vel accessus pateat ad eandem: ut sic à publicis & mundanis conspectibus separata, Domino libere servire valeant, ac lasciviendi opportunitate sublata, ipsi domino Iesu Christo cui integritatem suam spontanea voluntate devoverunt, corda & opera sua in omnibus sanctimonia custodiant, juxta constitutionem D. Bonifacii papæ VIII. quæ incipit, Periculoso & de restabili quarundam monialium status, &c. Quam in præmissis & aliis in eadem constitutione contentis, volumus & præcipimus firmiter observari. Nulla etiam mulier solenne votum continentia emittat, quæ non elegerit sub clausura certa vel approbata ab eodem ordine remanere: ne propter levitatem sexus, si in sæculo remanserit sicut prius, continentia votum dissolvens, gravius delinquat in hoc casu: nisi ad talem ætatem pervenerit, quod de incontinentia vitio amodo contra ipsam suspicio non habeatur.

Quia vero per præsentia statuta nostra provincialia, communi utilitati ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, pro conservatione libertatis eandem ac repressione ipsas instantium, ut speramus, autore Domino salubriter providetur: præcipimus & mandamus in virtute sanctæ obedientiæ, ut statuta nostra ab omnibus ecclesiis & ecclesiasticis personis nobis subditis, & in hoc concilio nostro congregatis, inviolabiliter, fraude & dolo seclusis, firmiterque observentur. Alias post tres menses a publicatione præsentis statutorum eorundem, volumus venientes contra ipsa extunc penas incurtere contentas in eisdem.

Et ne quemquam ipsa statuta lateant vel latere possint, statuimus ut collegia, capitula, conventus, monasteria, decani, ecclesiarum rectores, & cæteri quorum interest, intra dictos tres menses a publicatione statutorum ipsorum, copiam recipiant & sibi procurent eorumdem: alioqui ipsos qui in hoc culpabiles extiterint, extunc suspendi volumus ab officio Divinorum.

Actum & pronunciatum & datum in palatio nostro Colonienſi, præsentibus venerabilibus patribus Guidone Trajectensibus, Engilberto Osnaburgensibus, Godofredo Mindenſibus ecclesiarum episcopis; necnon nunciis solemnibus venerabilibus Theobaldi Leodiensibus episcopis, & capitali Monasteriensibus, sede ipsa vacante; ac prælatis & clero nostræ civitatis & diocesis Colonienſis in dicto concilio solemniter congregatis, in crastino Dominicæ Invocavit, necnon feria iij. & iv. sequentibus concilio ipſo durante, anno Domini MCCC.

CONCI-

ANNO
CHRISTI
1510.

** CONCILIA RAVENNENSIA

D V O,

In causa Templariorum a Rainaldo archiepiscopo cum suffraganeis celebrata.

A. concilii.

Heronym. Rubens lib. vi. *historia Ravennatis, ad ann. MCCCX.* Per idem tempus, *ingnit*, concilium provinciale habitum Ravennæ est, in quo denegotio Templariorum actum est diligentissime: & quæ faciebant ad morum conformationem, & catholicam fidem, decreta.

I. concil.

Cæterum quoniam restabant adhuc nonnulla, neque fuerant absoluta omnia, Rainaldus, in proximis Kal. Iuniæ, aliud concilium Bononiæ indixit: quo omnes convenirent, Templarii præsertim fratres provincie Ravennatis, ut audirent sententiam, quam de ipsius concilium ferret. Mox prudentibus etiam consulentibus viris, eum concilii diem ad xvii. Kalend. Iulias rejecit, locoque item mutato, Ravennæ in vrsano templo habendum decrevit. Leguntur adhuc Rainaldi hæc de re litteræ, Argentæ x. Kal. Iunii scriptæ: quarum hæc inscriptio est. Rainaldus permissione Divina, & apostolicæ sedis gratia, S. Ravennatis ecclesiæ archiepiscopus, inquisitor contra singulares personas, & ordinem inlicitæ Templi Hierosolymitani, in Lombardie, Tuscie, Marchie Tarvinsæ, & Histrie terris, & partibus, a sede apostolica deputatus, venerabilibus in Christo patribus, & dominis, Dei gratia episcopis, sanctæ Ravennatis ecclesiæ suffraganeis, electis, abbatibus, prioribus, diaconis, archiepiscopis, archidiaconis, capitulis cathedralium, & aliarum ecclesiarum conventualium, & collegatarum, Ravennati ecclesiæ subditis, salutem & sinceram in Domino caritatem. Monet autem, mandataque, ut quos in eorum diocesi Templarios haberent, diligenti eos adhibita custodia, adducerent. Petrus Cymacienis episcopus, quod egrotaret, Armannicus Ghislerius Bononiensem, e Dominicanæ familia fratrem, suum, ecclesiæque suæ procuratorem vii. Idus Iunii, fecit, qui concilio interesset. Pari studio, posttridie ejus diei a Papiniano episcopo Parmensi, Anselmo S. Ioannis Parmensis abbate, Bernardino Avimundo, Bonifacio Arena canonico Parmensibus, Iacobo abbate cœnobii Brixilli, Parmensis diocesis, & Harmanno præposito Parmensi, procuratores creantur Andreas Pelizonus S. Nicolai Parmensis rector, episcopi vicarius, & Gerardus e Cornazano, præpositus S. Domini, diocesis Parmensis: adjectis litteris, quibus se apud patres concilii, quamobrem non venisset, accurate excusabat, & ut excusationem acciperent, ob ea quæ illius procuratores relaturi essent impedienda, rogabat. Quoniam vero Severus abbas cœnobii D. Mariæ extra portam Faventis, sacrorum virorum Faventiorum immunitium procurator, una cum Fr. Matthæo episcopo, & Tiniolo præposito Faventino, interesset, ob morbum non poterat: pridie Id. Iunii Franciscum ejusdem cœnobii monachum, sibi a cubiculo, procuratorem substituit.

In concilio autem illi fuere, Vgo, Placentinus; Vbertus, Feretrans; Fridericus Ariminensis; Vbertus Bononiensis; Henricus, Regiensis; Matheus, Cervienis; Petrus Foropompiliensis, episcopi: Vgulinus cucullatus, designatus Faventinus; Nicolaus, & Ioannes, cucullati Dominicani; Vincencius, Franciscanus: qui tres, in provincia Ravennate, quæstiones in hæreticos erant: Bonincontrus archiepiscopus Mutinensis, pro sacris viris Mutinensibus; Gerardus Cornazanus, S. Domini præpositus, pro episcopo, sacrisque viris Parmensibus; Gentilis, Ferrariensis episcopi vicarius; Prevostinus Mutinensis, *Concil. general. tom. XI.*

A episcopi Forocorneliani item vicarius; Ioannes abbas Gavellianus, pariter episcopi Adriani vicarius; Armannus cucullatus Dominicanus; episcopi Cymacienis procurator; Guercius D. Damiani canonicus, episcopi Saffinatis procurator.

Omnibus igitur, suo quisque loco, in archiepiscopatus prætorio xv. Kal. Iulii confidentibus, introducti sunt, Raymundus Fontana, Iacobus item Fontana: Maurus, Iacobus, Albertus, Guillelmus ab Pigazano, & Petrus Cazia, Templarii ordinis equites: qui jurati, cum nihil essent objectis criminibus, testibusque adversis debilitati, atque abjecti, ad omnia breviter, constanterque, seorsum singuli responderunt.

Erant autem hæc fere quæstiones a pontifice præscripta capita. Cum in ordinem cooptabantur, in ipsis sacrorum suorum initiis, Christumne, aut Deum, aut Virginem Deiparam, aut Divos abjuraissent, vel ut abjuraissent, moniti fuissent, aliove ipsi ad abjurandum incitassent. An Christum, vel Iesum, crucive suffixum, verum Deum esse, vel passum, pro humano redimendo genere negassent: an fuisse pseudopphetam, & pro suis ipsis afflictum cœnimibus affirmassent. An ordinis magistrum, qui nullis erat sacris initiatus, crederent, per penitentis sacramentum, eluere animæ sordes, & peccata posse: an ipse id fecisset. An quæ occulta habebantur in eorum legibus, ea orthodoxæ Romanæ ecclesiæ vituperationi esse, criminaque ac errorem fovere putarent. An ipso ordinis ingressu edocerentur, posse inter se luxuriose committere, idque esse faciendum, neque ullum ob id perpetrari flagitium. An hæc tirones etiam docerent. An ordinis sui amplitudini studere, vel contra quam fas esset, jurassent: ad idque jurandum alius induxissent. An qui cooptabat eos in ordinem, ne spem salutis suæ in Christo Deo positam haberent, illis ediceret. An conspuissent crucem, imaginemve Christi Dei, aut pedibus protrivissent, ac concussissent, & die veneris sancto, vel alio in eam minxissent. An cattum, craniumve, aut simulacrum quodpiam, & idolum hujusmodi fictum & commentitium, Divina veneratione coluissent, in magnis comitiis, aliove fratrum loco: divitiasque ab eo, & terrarum, arborumque uberes fructus speravissent. An quo cingulo, interlam, carnemve cingebant, eo idolum quodpiam hujusmodi tetigissent. An tirones, adolecentulos præsertim, libidinose, intemperanterque atque alia, quam deceat, parte, osculati fuissent. An dum rem Divinam facerent, sacra mysteriorum & consecrationis verba omisissent. An scelestum & nefarium facinus ducerent, hæc committere. Quod cum affirmassent, cæteris fortiter, perpetuoque negatis, ab concilio dimissi sunt.

Rainaldus concilium tunc consuluit, de tota re quid fieri placeret. In quo cum multæ sententiæ dicerentur, tandem interrogati primum, an iudicium illud accurate & legitime constitutum existimarent, annuerunt: deinde, an dandi essent in quæstionem, responderunt non dados. Nicolaus tamen, & Ioannes, Dominicani, in hæreticos quæstiones, dados esse dixerunt. Præterea an ad pontificem maximum deferendum esset iudicium: negatum ab omnibus est, quod prope adesse concilium generale dicerent. Postremo essent omnino absolvendi, an jubendum, ut se de objectis purgarent: de purgatione affirmatum est.

Sed posttridie cum iterum convenissent patres, communi sententia decretum est, innocentes absolvi, nocentes ex lege puniendos. Intelligi innocentes debere qui metu tormentorum confessi fuissent, si deinde eam confessionem revocassent: aut revocare, hujusmodi tormentorum metu, ne infer-

B b b b b ij rentur

ANNO
CHRISTI
1510.

ANNO
CHRISTI
1510.

rentur nova, non fuissent ausi: dum tamen id constaret. De ordine, ejusque bonis, confensere omnes, servanda innocentibus ea fore, si innocentes, major pars ordinis essent: & nocentes, abjurata heresi, meritas sceleris poenas, ipso in ordine dedissent.

De Terræ sancto subsidio, de quo item in eo conventu est actum, reges, principes, regulosque, a pontifice inducendos ad mare trajiciendum, eamque expeditionem persequendam consuluerunt. Atque ita dimissum concilium est.

ANNO
CHRISTI
1510.

*** CONCILIVM SALMANTICENSE,

In causâ Templariorum a Gonsalvo Toletano archiepiscopo, & multis aliis præsulibus celebratum anno Dom. MCCCX.

Mariana, *historia Hispania lib. xv. cap. x. Prædicæ, inquit*, Kalend. Augusti, litteræ a pontifice datæ, quibus inquirendi in Castellâ Templarios, Compostellæ, & Toletano archiepiscopis potestatem permittit, adjuncto Americo inquisitore ex Prædicatorio ordine, (num eo a quo Directorium inquisitorium editum extat?) aliisque præsulibus. In Aragonia idem negotium episcopis Raymundo Valentino, Semeno Cæsarugultano, datum est. Idem in reliquis provinciis toto Christiano orbe factum: eo temperamento, ut inquisitione habita, de summa rerum in conciliis tantum provincialibus cognosceretur. *Et paulo post*: In Aragonia, correptis armis, arcium se munitione tueri constituunt. *Mox*: Victi Templarii, ferroque vinciti. In Castellâ Rodericus Ivanus ordinis promagister, sociique omnes, a Gonsalvo Toletano præfule ad dicendam causam vocati: vincula injecta abs rege omnibus.

Salmanticiæ in Vectonibus patrum concilium habitum est. Rodericus Compostellanus, Ioannes Vli-siponenfis, Vascus Idigitanus, Gonsalvus Zamorensis, Petrus Abulensis, Alfonsus Civitatenfis, Dominicus Placentinus, Rodericus Mindonienfis, Alfonsus Asturicensis, Ioannes Tudenfis, Ioannes Lucensis affuerunt: de vincitis atque supplicibus quæstione habita, causaque cognita, pro eorum innocentia pronuntiatum communi patrum suffragio: ad pontificem tamen Romanum rejectæ totius rei summa deliberatio: ea contra patrum decretum valuit: delectoque ordine, bona abs rege occupata, atque oppida omnia sunt. In Calæcis Ponserratus Farumque: in Legionensi tractu Balduerna, Tazara, Almanfa, Alcanitium: Tagum inter & Anam ad Portugaliz fines, Valentia, Alconeta, Sericum, Nertobriga, Capella, Carevium: in Bætica, Palma; in Vaccæis, Villalpandum: in Contestanis, Caravacca; in Carpetania, Montalbanum, aliaque oppida, prædia, domus tota ditone Castellæ regum, quæ numerare singula longum esset.

ANNO
CHRISTI
1510.

*** CONCILIVM PARISENSE,

De causâ Templariorum, anno Dom. MCCCX.
a Senonenfis provinciæ præsulibus celebratum.

Guillelmus Nangius in *chronico MS.* Anno, inquit, MCCCX. concilium Senonenfis provinciæ, propter factum Templariorum, Philippo tunc archiepiscopo præfidente, Parisius celebratur. Illic sane

A Templariorum singulis factis, & ea tangentibus, diligenter inspectis, pensatisque eorum demeritis, iudicatum est atque definitum, quosdam ex ipsis ab ordine simpliciter absolvi; quosdam vero, post peractam eis injunctam poenitentiam, liberos & illesos abire permittit alios autem sub arcta carceris custodia detineri; aliosque quamplures incisione muri perpetuo circumcingi: sed eorum nonnullos, tanquam relapsos in hæresim, tradi curiæ seculari, eis primitus ab episcopo degradatis, quod & factum est.

ANNO
CHRISTI
1510.ANNO
CHRISTI
1510.

CONCILIVM MOGUNTINVM,

Quo sub præsidio Petri Meguntini archiepiscopi jussu pontificis tractata est causâ Templariorum, anno Domini MCCCX. tempore Clementis papæ V.

Qua occasione, quaque de causa, hæc synodus Moguntie congregata, & quid in ea gestum fuerit, ex manuscripto quodam codice Nicolaus Serarius lib. 5. in *historia Petri archiepiscopi*, refert his verbis: Anno 1310. ante Viennensæ Concilium (in quo Clementinus edidit Clemens quintus) Concilium habuit secunda, tertia & quarta feris post Dominicam Iubilatæ idem dominus Petrus provinciale: in quostatorum provincialium ex antiquioribus synodis concipiendum collegit, cuius vix paucula supersunt: & Romani pontificis jussu tractata est Templariorum causa.

C Comparuit autem in synodo, quemadmodum refert manuscriptus liber, Hugo comes Silvestris & Rheni, qui morabatur in Grumbach prope Meyenheim cum viginti fratribus, sub habitu ordinis rope armatis. Hi omnes, non quidem vocati, sed ultro & subito in consessum patrum irrumpunt, omnibus attonitis. Archiepiscopus viros considerans, ac violentiam timens, placide jubet, commendari ut sedeat, & si quid habeat in medium afferendum, ut deponat. Qui clara & libera voce exorsus: se suosque confratres, inquit, intellexisse, hanc synodum sui ordinis delendi gratia potissimum congregatam, ex commissione Romani pontificis. Enormia enim quædam scelera, & pluraquam ethnica flagitia, illis obici, quæ in privato designant, quod ipsis sane esset gravissimum & intolerabile: maxime quod non ordinarie auditi nec convicti condemnarentur. Quare coram ista patrum congregatione se appellare & provocare ad futurum pontificem, ejusque universum clerum: publice quoque protestari, eos qui propter talia flagitia alibi igni traditi essent & combusti, constanter pernegasse, sed quidquam eorum designasse, atque in ea confessione tormenta & mortem perpeffos. Immo Dei optimi maximi singulari iudicio & miraculorum innocentiam comprobata, quod ab hæc chlamydes, ac rubricatæ cruces, igni non potuerunt absumi. Archiepiscopus his auditis, ne tumultus suboriretur, protestationem eorum admisit, seque cum Romano pontifice acturum respondit, ut quieti esse possint: atque ita ad propria sunt dimissi.

D Postea vero Petrus aliam commissionem obtinuit, juxta quam procedens, prædictos censuit absolvendos, actum anno 1311. Kalendis Iulii, ut Nauclerus ex quodam Iacobo Moguntino tradit. Habuisse autem archiepiscopum Moguntiz concilium provinciale anno 1312. refertur in manuscripto: sed quia idem prioris mentionem non fecit, videtur unum & idem. *Hæc Serarius.*

ANNO
CHRISTI
1311.

ANNO
CHRISTI
1311.

CONCILIUM VIENNENSE GENERALE A CLEMENTE PAPA V. CELEBRATUM.

HISTORIA EIVSDEM CONCILII.

Vviliel-
nus ryrus
de bello fa-
ro lib. 12.
p. 7.

N Hierosolymitana urbe erat religio-
forum militum ordo institutus, qui,
cum juxta templum Domini cohabita-
rent, Templarii dicti sunt. Horum mu-
nus & officium fuit tueri fines ac vias

Hierosolymitanæ ditionis ab incurſionibus hoſtium
& latrociniiſ: ut advenæ ac peregrini ad ſancta illa lo-
ca inviſenda tuto poſſent accedere. Ex hiſce militi-
bus multi olim Chriſti cauſa & ſanguinem profude-
runt, & frequenter vitæ diſcrimen adierunt. Verum
deinde a ſancto hoc inſtituto recedentes, patriar-
chæ Hieroſolymitano, a quo prima beneficia acceperant,
obedire renuerunt, eccleſiis decimas & primitias
ſubtraxerunt, atque omnibus redditi ſunt inſeſti. Af-
ſiſſinorum etiam legatum a Templariis contra Inſgen-
ſiſſe occiſum ſcribit Vvilielmus Tyrenſis. Præter-
ea ad Clementem quintum ſummum pontificem mul-
ti principes viri detulerunt, eos in hæreſim, apoſta-
ſiam, atque nefanda vitia incidiſſe. Pontifex, an
hæc vera eſſent diligenter inveſtigavit, & quibuſdam
cardinalibus, ut ipſi quoque inveſtigarent, præcepit:
ac tum magiſtrum ordinis, tum complures alios com-
perit in ea nefanda vitia eſſe prolapſos. Cumque
Templariorum religio eſſet toto jam fere Chriſtiano
orbe profeminata atque diſperſa, Clemens, ut reme-
dium aliquod huic tanto malo poſſet aſſerre, concilium
generale conſuiſt convocandum. Per idem
tempus perverſi quidam homines hæreſes diſſemina-
bant, ut Petrus Ioannis, qui animam rationalem
formam eſſe humani corporis negabat, gratias & vir-
tutes in baptiſmo non inſundi aſſerebat, Chriſtum-
que adhuc viventem fuiſſe lancea vulneratum.

In Alemannia quoque ſurrexerunt Beguardi, peſ-
ſimi homines; ac Beguinz, infideles ac perverſe fe-
minæ, qui primum quidem aſſeverabant, hominem
in hac vita quoque tantum ac talem perfectionis gra-
dum conſequi poſſe, ut penitus impeccabilis redda-
tur: neque in gratia amplius proficere poſſit. Secun-
do, nec jejunare, nec orare quemquam oportere,
ubi fuerit gradum perfectionis huiusmodi conſecutus.
Tertio, eos qui ſunt in hac perfectionis gradu & ſpi-
ritu libertatis, non eſſe humanæ ſubjectos obedientiæ,
neque ulla præcepta eccleſiæ ſervare debere. Quarto,
poſſe hominem ita ſinalem beatitudinem, juxta om-
nem perfectionis gradum in hac vita adipiſci, ut eam
in vita beata obtinebit. Quinto, quamlibet intel-
lectualem naturam in ſe ipſa naturaliter eſſe beatam,
neque animam indigere lumine gloriæ ipſam elevan-
te ad Deum videndum, & eo beate fruendum.
Sexto, ſe in actibus exercere virtutum, eſſe hominis
imperfecti, quia anima perfecti dimittit a ſe virtutes.
Septimo, mulieris oculum (cum ad hoc non incli-
net natura) eſſe mortali peccatum: actum autem
carnalem (cum ad hoc inclinet natura) non eſſe
peccatum, maxime cum tentatur exercens. Octavo
in elevatione corporis Jeſu Chriſti, ab huiusmodi
perfecto homine aſurgendum non eſſe, aut ei reve-
rentiam exhibendam: aſſerebant enim fore imperfe-
ctionem eideſ, ſi a puritate & altitudine ſuæ contem-
plationis tantum deſcenderet, ut de ſacramento eu-
chariſtiæ, aut de paſſione humanitatis Chriſti quid-
quam cogitaret. Ad has igitur nefarias hæreſes dan-
dandas, & propter Templariorum cauſam, ac recu-
perationem terræ ſanctæ, eccleſiarum & eccleſiaſtica-
rum perſonarum ſtabilitatem ac libertatem, atque ad
depravatos mores hominum corrigendos, Clemens
generale concilium Viennæ in Gallia biennio ante
indixit, ut ad ſynodum accederent. Convocavit igitur
archiepiſcopos & epiſcopos. Per litteras etiam re-
gibus ſignificavit, ut oratores ad ſynodum deſtina-
rent. Sed cum ad conſtitutum diem concilium haberi
non poſuiſſet, illud in aliud biennium prorogavit.
Anno igitur ſeptimo Clementis, qui fuit annus Do-
mini 1311. Clemens ſummus pontifex cum cardina-
libus, ac amplius trecentis epiſcopis, atque aliis præ-
latis, ad conciliium Viennæ convenit. Ibi Petri Ioan-
nis, Beguardorum, ac Beguinarum hæreſes condemna-
vit: Templariorum ordinem extinxit: eorumque
bona hoſpitalariis militibus attribuit. De terræ ſan-
ctæ vero recuperatione eadem fere decrevit, quæ prio-
res pontifices in generalibus conciliis antea conſtitue-
rant. Multas edidit conſtitutiones eccleſiaſtiæ di-
ciaturo.

lib. 10. c.
2.
Clemens
in epiſtola
convoca-
tionis con-
cilii.
Clemens
in epiſtola
convoca-
tionis con-
cilii.
Ioannes
Vill. lib. 9.
c. 22. & 5.
Antoninus
loco citato.
Clement.
I. de ſum.
Trinit. &
ſid. cath. &
Clem. ad
noſtrum de
hæret.
Blondus
& Vval-
ſing. loco
citato.

ANNO
CHRISTI
1511.

sciplinæ peruciles: quas una cum aliis, tum ante, tum post concilium editis, in unum volumen contulit: quod volumen cum morte præuentus promulgare non potuisset, Ioannes XXII. qui illi in pontificatu succcessit, postea in lucem edidit: eamque collectionem Clementinas appellavit. Verumtamen cum huiusmodi concilii propria decreta a Clementinis separata non reperiuntur: visum non est ab aliis Clementis constitutionibus illa esse sejungenda, aut in hanc conciliorum editionem coniungenda, cum præsertim, & ipse Clemens, & Ioannes^{us} eius successor, in unum volumen, quod est in manibus, jam tum retulerint. Peractò demum concilio aliqua concessit pontifex episcopis, qui ad illud convenerant, privilegia.

in pro-
mio Cle-
men.

EPISTOLÆ

CLEMENSIS PAPÆ V.

Carissimo in Christo filio Philippo regi Francorum illustri.

Regnans in cælis triumphans ecclesia, cuius pastor est Pater æternus, cui sanctorum ministrant agmina, & laudis gloriam angelorum chori decantant, in terris ad sui similitudinem & representationem constituit ecclesiam militantem, unigenitio Filio Dei vivi Domino Iesu Christo ineffabili commercio copulatam, in qua idem unigenitus Dei Filius a Patre progrediens per illustrationem Paraclæti, procedentis pariter ab utroque, statuit fidei fundamentum. Sane Romana ecclesia, mater alma fidelium, caput est, disponente Domino, ecclesiarum aliarum omnium, & magistra: a qua, veluti a primitivo fonte, ad singulas alias ejsdem fidei rivuli derivantur, ad cuius regimen voluit Christi clementia Romanum pontificem vice sui deputare ministrum, ut instructionem & doctrinam ipsius eloquio veritatis evangelicæ traditam cuncti renati fonte baptismatis teneant & conservent: ut qui sub hac doctrina cursum vitæ recte peregerint, salvi fiant; qui vero ab ea devierint, condemnentur. Ipsa nempe Romana mater ecclesia juxta exigentiam possibilitatis ipsius, ad cunctas orbis provincias, in quibus Divini nominis cultus viget, fideique catholicæ observantia rutilat, intuitum sedulæ considerationis extendens, ac subijciens ab olim suæ considerationis examini diuturnæ calamitatis angustias illius specialis hereditatis Dominicæ, videlicet terræ sanctæ ab infidelibus miserabiliter conculcæ, in qua idem Patris æterni Filius nostræ carnis indumento contactus, salutem humani generis pietate ineffabili extitit operatus, quamque sua ipse voluit corporali insignire præsentia, & proprii asperione sanguinis consecrare, multa sollicitudine studuit eidem terræ retroactis temporibus, quibus potuit remediis, ut eriperet ab ipsis impiis, subvenire. Et quia inter cæteros quos professio Christianæ religionis includit, milites & fratres domus militiæ templi Hierosolymitani, sicut est toti orbi notorium, tanquam specialis ejsdem fidei pugiles, & jam dictæ terræ præcipui defensores, ipsius terræ negotium principaliter gerere videbantur: ipsos, & eorum ordinem, præjacta ecclesia specialis favoris plenitudine prosequens, eos adversus Christi hostes crucis armavit signaculo, multis exaltavit honoribus, ditavit facultatibus, ac diversis libertatibus & privilegiis communit. II nimirum cum crederentur in Domini servitio sub regulari habitu fideliter militare, sibi quasi cunctorum manus fidelium, cum multiplici erogatione bonorum, sentiebant multifarie multisque modis propterea adjutri-

ces. Sed, proh dolor, nova & calamitosa vox de malignitatis fratrum ipsorum enormitate progrediens, nostrum replevit, immo verius perturbavit auditum. Hæc enim vox nuntia lamentationis & gemitus, audientibus horrorem ingerit, commovet animos, mentes tarbat, & cunctis fidei Christianæ cultoribus novæ & ineffabilis amaritudinis calicem subministrat: & dum facti seriem, ejus necessitate poscente, deprimimus, noster attenuatur præ angustia spiritus, & valetudinis fatigata contractibus, membra singula præ nimio dolore tabescunt. Dudum liquidem circa nostræ promotionis ad apicem summi pontificatus initium, etiam antequam Ludgundum, ubi recepimus nostræ coronationis insignia, veniremus, & post, tam ibi quam alibi, secreta quorundam nobis insinuationum intimavit, quod magister, præceptores, & alii fratres dictæ militiæ Templi, & etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonii ipsius Domini nostri Iesu Christi fuerant in transmarinis partibus deputati, contra ipsum Dominum in scelus apostasiæ nefandum, detestabile idolatriæ vitium, execrabile facinus Sodomorum, & hæreses varias erant lapsi, Sed quia non erat verisimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religiosi, qui præcipue pro Christi nomine suum sæpe sanguinem effundere, ac personas suas mortis periculis frequenter exponere credebantur, quique multa & magna tam in Divinis officiis, quam in jejuniis, & aliis observantiis, devotionis signa frequentius prætedebant, suæ sic essent salutis immemores, quod talia perpetrarēt: huiusmodi insinuationi ac delationi ipsorum, ejsdem Domini nostri exemplis & canonicæ scripturæ doctrinis edocti, aurè nolimus inclinare. Deinde verò tu, qui eadem fuerant facinoræ nuntiata, non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil tibi vindicare vel appropriare intendas, immo ea nobis & ecclesiæ per deputandos super hoc a nobis administranda, gubernanda, conservanda & custodienda liberaliter & devote in regno tuo dimissisti, manum tuam exinde totaliter amovendo, sed fidei orthodoxæ fervore, tuorum progenitorum vestigia clara sequens, accensus, de præmissis, quantum licite potuisti, te informans, ad instruendum & informandum nos super his, multas & magnas nobis informationes per tuos nuncios & litteras destinasti. Infamia vero contra Templarios ipsos increbrescente validius, super sceleribus ante dictis: & quia etiam quidam miles ejsdem ordinis magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis secreto juratus deposuit, quod in receptione fratrum præfati ordinis, hæc consuetudo, vel verius corruptela, servatur, quod ad recipientis vel ab eo deputati suggestionem, qui recipitur, Christum Iesum negat, & super crucem sibi ostensam spuit in vituperium Crucifixi; & quædam alia faciunt recipientes & receptus, quæ non sunt licita, nec humanæ conveniunt honestati, prout ipse tunc confessus extitit coram nobis: urgente nos ad id officii nostri debito, vitare nequivimus, quin tot & tantis clamoribus accommodaremus auditum. Sed cum demum fama publica deferente, ac clamorosa insinuatione tui, necnon & ducum, comitum, & baronum, ac aliorum nobilium, cleri quoque ac populi dicti regni tui, ad nostram propter hoc tam per se, quam per procuratores & syndicos, præsentiam venientium, quod dolenter referimus, ad nostram audientiam pervenisset, quod magister, præceptores, & alii fratres dicti ordinis, & ipse ordo, præfatus & pluribus aliis erant criminibus irriti; & præmissa, per multas confessiones, attestaciones, & depositiones præfati magistri, & plurium præceptorum, & fratrum ordinis præfati, coram multis prælatis, & hæreticæ pravitatis inquisitore in regno

ANNO
CHRISTI
1511.

gno Franciæ factas, habitas & receptas, & in publicam scripturam redactas, nobisque, & fratribus nostris ostensas, probari quodammodo viderentur, ac nihilo minus fama & clamores prædicti intantù inualuisse, & etiam ascendissent, tam contra ipsum ordinem, quam contra personas singulares ejusdem, quod sine gravi scandalo præteriri non poterat, nec absque eminenti periculo tolerari: Nos illius, cujus vices, licet immeriti, in terris gerimus, vestigiis inhaerentes, ad inquirendum de prædictis ratione prævia duximus procedendum, multosque de præceptoribus, presbyteris, militibus, & aliis fratribus dicti ordinis reputationis non modicæ, in nostra præsentia constitutos, præstito ab eis juramento, quod super præmissis meram & plenam nobis dicerent veritatem, super prædictis interrogavimus, & examinavimus usque ad numerum septuaginta duorum, multis ex fratribus nostris nobis assistentibus diligenter: eorumque confessiones per publicas manus in authenticam scripturam redactas, illico in nostra & dictorum fratrum nostrorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio in consistorio legi fecimus coram ipsis, & illas in suo vulgari cuiilibet eorum exponi. Qui perseverantes in illis, eas expressè & sponte, prout recitatae fuerant, approbarunt. Post quæ cum magistro & præcipuis præceptoribus præfati ordinis intendentes super præmissis inquirere per nos ipsos, ipsum magistrum, & Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ præceptores majores, nobis tunc Pictaviæ existentibus mandavimus præsentari. Sed quoniam quidam ex eis sic infirmabantur tunc temporis, quod equitare non poterant, nec ad nostram præsentiam quoquo modo adduci: nos cum eis scire volentes de præmissis omnibus veritatem, & an vera essent quæ continebantur in eorum confessionibus & depositionibus, quæ coram inquisitore pravitatis hæreticæ in regno tuo præfato, presentibus quibusdam notariis publicis, & multis aliis bonis viris, dicebantur fecisse, nobis & fratribus nostris per ipsum inquisitorem sub manibus publicis exhibitis, & ostensis dilectis filiis nostris Berengario tituli sanctorum Nerei & Achillei, & Stephano tituli sancti Cyriaci in Themis, presbyteris, ac Landulfo sancti Angeli diacono, cardinalibus, de quorum prudentia, experientia, & fidelitate indubitatam fiduciam obtinemus, commissimus & mandavimus, ut ipsi cum præfatis magistro & præceptoribus inquirerent, tam contra ipsos & alias singulares personas dicti ordinis generaliter, quam contra ipsum ordinem, super præmissis cum diligentia veritatem, & quidquid super his invenirent, nobis referre, ac eorum confessiones & depositiones per manum publicam in scriptis redactas nostro apostolatu deferre ac præsentare curarent, eisdem magistro & præceptoribus absolutionis beneficium a sententia excommunicationis, quam pro præmissis, si vera essent, incurrerant, si absolutionem humiliter ac devote peterent, ut deberent, juxta formam ecclesiæ impensuri. Qui cardinales ad ipsos magistrum & præceptores per litteras accedentes, eis sui adventus causam exposuerunt. Et quoniam tam personæ, quam res ipsorum, & aliorum Templariorum in dicto regno tuo constitentium, in manibus nostris erant: quod libere absque metu cujusquam plene ac pure super præmissis omnibus ipsis cardinalibus dicerent veritatem, eis autoritate apostolica injunxerunt. Qui magister & præceptores Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ, coram ipsis tribus cardinalibus præsentibus, quatuor tabellionibus publicis, & multis aliis bonis viris, ad sancta Dei evangelia ab eis corporaliter tacta præstito juramento,

A quod super præmissis omnibus meram & plenam dicerent veritatem, coram ipsis singulariter libere ac sponte absque coactione qualibet, & timore deposuerunt, & confessi fuerunt inter cætera Christi abnegationem & spuitionem super crucem, cum in ordine Templi recepti fuerunt; & quidam ex eis, se sub eadem forma, scilicet cum abnegatione Christi & spuitione super crucem, fratres multos recepisse. Sunt etiam quidam ex eis quædam alia horribilia & inhonesta confessi, quæ ut eorum ad præsens parcamus verecundia, subicemus. Dixerunt præterea, & confessi fuerunt, esse vera quæ in eorum confessionibus & depositionibus continentur, quas dudum fecerant coram inquisitore hæreticæ pravitatis: quæ confessiones & depositiones dictorum magistri & præceptorum, in scripturam publicam per quatuor publicos tabelliones redactæ, in ipsorum magistri & præceptorum, & quorundam aliorum bonorum virorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio coram ipsis, eisdem lectæ fuerunt de mandato & in præsentia cardinalium prædictorum, & in suo vulgari expressè cuiilibet eorumdem. Qui perseverantes in illis, eas expressè ac sponte, prout recitatae fuerant, approbarunt. Et post confessiones & depositiones hujusmodi, ab ipsis cardinalibus, ab excommunicatione, quam pro præmissis incurrerant, absolutionem flexis genibus, manibusque complicatis humiliter & devote, ac cum lacrymarum effusione non modica, petierunt: ipsi vero cardinales, quia ecclesiæ non claudit gremium redeuntis, ab eisdem magistro & præceptoribus hæresi abjurata, expressè ipsis secundum formam ecclesiæ autoritate nostra absolutionis beneficium impenderunt, ac deinde ad nostram præsentiam redeuntibus, confessiones & depositiones præfatorum magistri, & præceptorum in scripturam publicam per manus publicas, ut est dictum, redactas nobis præstaverunt, & quæ cum dictis magistro & præceptoribus fecerant, retulerunt: ex quibus confessionibus, & depositionibus, ac relatione, invenimus sæpe factos magistrum & fratres, in præmissis & circa præmissa, licet quosdam ex eis in pluribus & alios in paucioribus, graviter deliquisse. Attendentes autem, quod scelera tam horrenda transire incorrecta absque Dei omnipotentis & omnium catholicorum injuria non poterant nec debebant, credevimus de fratribus nostrorum consilio per ordinarios locorum, ac per alios fideles & sapientes viros ad hoc deputandos a nobis, contra singulares personas ipsius ordinis, necnon contra dictum ordinem, per certas directas personas, quas ad hoc duximus deputandas, super præmissis criminibus & excessibus inquirendum. His nempe, quæ magis flere cogimur quam narrare, cor nostrum passione nimia cruciatur: & cum tanta probe nobis imminet gemendi materia, fletum non possumus declinare. Quisnam catholicus hæc audiens, nimis non doleat, & prorumpat in luctum? quis fidelis hujusmodi sinistrum eventum intelligens, amara non emittat suspiria, verbaque lamentationis & mœstitudinis non eructet, cùm tota Christianitas huiusmodi doloris sit particeps, & hic casus fideles percutiat universos? Ex his etiam, dum ministerio debite considerationis nostræ mentis præsentantur obtutibus, ignis in nostris meditationibus exardescit, & ad tanta discrimina revelanda suspirat affectus, zelus accenditur, & spiritus anxietur. Ad quod cum nos sufficere commode non posse sciamus, levamus oculos nostros ad montem, montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem, unde opportunum nobis provenire auxilium, & humiliter petimus, & devote speramus. Et quia salubre in his adhiberi remedium interest generaliter

ANNO
CHRISTI
1511.ANNO
CHRISTI
1511.

neraliter omnium, nos cum eisdem fratribus nostris, aliisque viris prudentibus, exacto ac frequenti tractatu præhabito, prout tantæ necessitatis instantia exigebat, de ipsorum fratrum consilio universale concilium, sicut imitatione digna sanctorum patrum consuetudo laudabilis, longevæ observationis exemplo nos instruit, a proximis Kalendis Octobris ad duos annos immediate sequentes, decrevimus congregandum: ut in eo, tam circa dictum ordinem, & personas singulares, & bona ejusdem, & alia quæ statum tangunt fidei catholice, quam circa recuperationem & subsidium terræ sanctæ, ac reparationem, ordinationem, & stabilitatem ecclesiarum, & ecclesiasticarum personarum, & libertatum eorum, illa, Deo auspice, communi consilio inveniantur provisio, & ejusdem approbatione concilii roboretur, per cujus salutiferam executionem virtus Altissimi, eliminatis erroribus, roborata fide, ad tramitem veritatis, reductis errantibus, reintegrata ejusdem fidei unitate, extirpatis vitis, virtutibusque plantatis, correctis excessibus, moribus reformatis, repressis oppressionibus, libertate solida stabilitate munita, recuperatis deperditis, & ejusdem terræ statu prospero reparato, occupata restituat, vastata restauret, & restaurata conservet, nobisque viam aperiat idem ipse qui novit, & facultatem tribuat ipse qui potest: ut sic in præmissis iuxta intentum animi nostri desiderium sibi ministrare possimus salubriter, quod idem verus ejusdem universalis sponsum ecclesiæ ipsam dilectam suam purgatam maculis, munitam virtute, ac monilibus ornata, unam semper habeat, & animarum profectum, robor fidei, pacem & exaltationem populi Christiani. Quia vero persecutio tanti propositi, tempore indiget, ut deductum maturius, facilius auctore Domino effectum debitum fortiaur: prædictum tempus ad id duximus deputandum. Unde venerabilibus fratribus nostris archiepiscopis, episcopis, ac dilectis filiis electis, abbatibus, prioribus, decanis, præpositis, archidiaconis, archipresbyteris, & aliis ecclesiarum prælatis, exemptis & non exemptis, eorumque capitulis, & conventibus, per alias nostras litteras præcipiendo mandamus, ut iidem archiepiscopi, necnon & cæteri episcopi per ipsorum archiepiscoporum provincias constituti, in eisdem litteris nominati, reliquis ipsorum episcoporum in dictis provinciis remanentibus ad ea quæ pontificale officium exigunt, tam in suis, quam illarum dictarum provinciarum, qui ad hujusmodi concilium universale accesserint, civitatibus & diocesis exercenda, omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, dispositis & paratis, sic medio tempore se accingant ad iter, quod in hujusmodi decreto termino, quem eis & aliis peremptorie assignamus, in Viennensi civitate iidem archiepiscopi & episcopi taliter nominati personaliter, alii vero remanentes episcopi, electi, abbates, priores, decani, præpositi, archidiaconi, presbyteri, & prælati, capitula, & conventus, per eosdem archiepiscopos & episcopos ad prædictum concilium accessuros (quibus, ad omnia quæ in eodem concilio statuentur, fient, & ordinabuntur, & fuerint opportuna, concedant plenariam potestatem, de qua sufficienter constat per publica documenta) nostro se conspectui repræsentent. Quod si forsitan ipsis archiepiscopis & episcopis accessuris hujusmodi noluerint concedere potestatem, eo casu venire, vel alios procuratores idoneos cum potestate simili ad idem teneantur concilium destinare. Non obstantibus quibuslibet privilegiis, seu indulgentiis, quibuscumque personis, ordini, dignitati, seu collegio, sub quacumque verborum

forma, vel expressione a prædicta sede concessis: per quæ possit effectus hujusmodi mandati nostri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari, Mandavimus insuper, ut iidem archiepiscopi & prælati, per se vel alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes præ oculis omnia, quæ correctionis, & reformationis limam exposcant, inquirentes subtiliter, & conscribentes fideliter, eadem ad ipsius concilii notitiam deferant. Et nos nihilo minus variis modis & viis solers studium & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujusmodi deducta concilii, correctionem & directionem recipiant opportunam. Hoc etiam in eisdem nostris litteris adjecto, ut nullus inobedientiam notam, & canonicæ ultionis acrimoniam vitare desiderans, fallacium excusationum velamento se maniat, vel ex impedimentis itinerum, quæ, Domino prava in directâ, & in vias planas aspera, sua omnipotentia convertente, cellâ, frivola allegationis munimenta consingat, ut a tantæ sancti prosecutione operis se subducatur, sed occurrant singuli voluntarii ad id quod & Divinæ congruit voluntati, & salutem animarum, ac utilitatem respicit singulorum. Cæterum, quia multipliciter expedit, ut tam celebre concilium tuæ & aliorum catholicorum principum decoretur præsentia, ut salubri consilio & auxilio fulciatur: serenitatem regiam rogamus, & hortamur attentius, in remissionem tibi peccaminum suadentes, quod præscriptis loco & termino, in eodem concilio, caprata interim ad hoc opportunitate studeas personaliter interesse: meditatione provida prudenter attendens, quod in hoc non solum labor, quem ad tam sancti & utilis negotii promotionem assumes, tibi cedet ad meritum, verum etiam aliorum qui ad veniendum ad idem concilium, efficacius tuo inducentur exemplo. Et nihilo minus vota tua nobis poteris familiariter aperire, quæ in omni benevolentia libenter ad exauditionis gratiam, quantum cum Deo ac ecclesiæ honore poterimus, admitemus.

Datum Pictevis secundo Idus Augusti, pontificatus nostri anno tercio.

In eodem modo, ut supra proximo, per totum scribitur Eduardo regi Angliæ illustri.
In eodem modo Carolo regi Siciliæ illustri.
In eodem modo Carolo regi Hungariæ illustri.
In eodem modo Iacobo regi Aragonum illustri.
In eodem modo Ferdinando regi Castellæ & Legionis illustri.
In eodem modo Iacobo regi Majoricarum illustri.
In eodem modo Ludovico regi Navarræ illustri.
In eodem modo Dionysio regi Portugalliæ illustri.
In eodem modo regi Bohemiæ illustri.
In eodem modo Henrico regi Cypri illustri.
In eodem modo regi Daciæ illustri.
In eodem modo regi Norvægiæ illustri.
In eodem modo Frederico regi Trinacriæ illustri.
In eodem modo regi Suvvetiæ illustri.
In eodem modo carissimo in Christo filio Henrico regi Romanorum illustri: Regnans, &c. ut in forma, usque, A proximis Kalendis Octobris, usque ad unum annum immediate sequentem decrevimus congregandum, &c. usque, Datum A venioni quinto Kalendas Augusti, anno quarto.

In eodem modo, venerabilibus fratribus archiepiscopo Turonensi, & episcopis ac dilectis filiis electis, abbatibus, prioribus, decanis, præpositis, archipresbyteris, archidiaconis, & aliis ecclesiarum prælatis, exemptis & non exemptis, & eorum capitulis & conventibus per Turonensem provinciam constitutis, salutem, &c. Regnans in cælis, &c. ut in forma proxime superiori, mutatis mutandis, usque, Ad id

id duximus deputandum. Quocirca universitati vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, Redonensis & Andegavensis & Nannetensis episcopi, reliquis vestrum episcoporum in vestra provincia remanentibus, ad ea que pontificale officium exigunt, tam in vestris, quam illorum, dicte provincie, qui ad huiusmodi concilium universale accesserint, civitatibus & diocesis, exercenda, omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, dispositis & paratis, sic vos medio tempore accingatis ad iter, quod in huiusmodi decreto termino, quem vobis & aliis peremptorie assignamus, in Viennensi civitate, nostro, archiepiscopi & episcopi superius nominati personaliter, vos vero alii remanentes episcopi, electi, abbates, priores, decani, prepositi, archidiaconi, & prelati, capitula, & conventus per eisdem archiepiscopum & episcopos ad predictum concilium accessuros, quibus ad ea que in eodem concilio statuuntur, fient, & ordinabuntur, & fuerint opportuna, concedat plenariam potestatem, de qua sufficenter constat per publica documenta, conspectui presentetis. Quod si forsan ipsi archiepiscopo & episcopis accessuris huiusmodi noluerint concedere potestatem, eo casu venire, vel alios procuratores idoneos cum potestate simili ad idem concilium tenamini destinare: non obstantibus quibuslibet privilegiis seu indulgentiis, quibuscumque personis, ordini, dignitati, seu collegio, sub quacumque verborum forma vel expressione a predicta sede concessis, per que possit effectus huiusmodi mandati nostri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari. Interim quoque per vos, & alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes pre oculis omnia que correctionis & reformationis limam exposcunt, inquirentes salubriter, & conscribentes fideliter, eadem ad ipsius concilii notitiam deferatis. Et nos nihilo minus variis modis & viis solers studium & efficaciam operam dare proponimus, ut omnia talia in examen huiusmodi deducta concilii, correctionem & directionem recipiant opportunam. Nullus, inobedientiam notam & canonicam ultionis acrimoniam vitare desiderans, fallacium excusationum velamento se maniat, vel ex impedimentis itinerum, que, Domino prava in directa, & in vias planas alpera, sua omnipotentia converte, cessabunt, frivolæ allegationis munimenta confingat, ut a tam sancti prosecutione operis se subducatur: sed occurrant singuli voluntarii ad id quod & Divina congruit voluntati, & salutem animarum, & utilitatem respicit singulorum.

Datum Pictavis secundo Idus Augusti, anno tertio.

In eodem modo venerabilibus fratribus archiepiscopo Bituricensi ac episcopis, & dilectis filiis electis, abbatibus, &c. *ut supra proximo, usque ad*, Per Bituricensem provinciam constitutis. Regnans in caelis, &c. *ut supra, usque ad*, Mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Mimatenfis, Lemovicensis ac Ancienfis episcopi, reliquis vestrum episcoporum in vestra provincia, &c. Datum, ut supra, & sic scribitur singulis archiepiscopis inferius nominatis in sua provincia.

In eodem modo archiepiscopo Rotomagensi ac episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Bajocensis & Constantiensis episcopi, reliquis vestrum, &c.

In eodem modo archiepiscopo Auxitano & episcopis, &c. usque ad mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, Vafatenfis, Aqueusis & Couvenarum episcopi, reliquis, &c.

In eodem modo archiepiscopo Narbonensi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Tolosane, Magalonenfis & Biterrenfis episcopi, reliquis, &c.

In eodem modo archiepiscopo Lugdunensi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Lingonenfis & Eduensis episcopi, reliquis, &c.

In eodem modo archiepiscopo Remensi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Sueffionensis, Catalaunenfis & Belvacensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Senonensi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Aurelianensis, Antiofiodorensis & Parisiensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Burdigalensi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Aginensis, Pictavenfis & Santonenfis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Vpalsensi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Stravinensis & Augurienfis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Moguntino & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Pragenfis, Moravienfis, Constantiensis & Argentinensis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Panormitano & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, & Mazarenfis & Agrigentine episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Eboracensi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Carleonenfis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Nidrosiensis & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, Alcenfis & Bergenfis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Pisano & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, & Messan. episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Tarantasiensi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, & Sedunenfis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Ragusino & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, & Dribamen. ac Bosnenfis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Guelnensis & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, & Caminenfis ac Lubicenis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Strigonienfis & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Quinqueeclienfis & Agrienfis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Antibarenfis & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, Polacensis & Suacmenfis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Hispanens & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, & Carthaginentis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Barenfis & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, & Melphitenfis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Toletano & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, & Palentine, & Burgenfis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Bisuntino & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, ac Basilienfis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Ravennatenfis & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, & Parmensis, Faventine & Mutinenfis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Neapolitano & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscopo, & Cccc chiepiscopo,

* Corr. Mas-
lenfis* f. Tribu-
lienfis* f. Lufa-
censis

E

ANNO
CHRISTI
1511.ANNO
CHRISTI
1511.

chiepiscopo, ac Averfanæ episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Tarracoenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, ac Valentine, Czaraugustane & Gerundenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Iadrenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, Signenſis & Veglenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Ianuenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Robienſis, & Aprumacenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Saltzburgenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Patavienſis, Ratifponenſis & Bambergienſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Coloffenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Zagabrienſis & Ultraſilvan. episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Arelatenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Maſſilienſis, Avenionenſis & Tricaſtrine episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Bremenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Lubicenſis & Barducenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Capuano & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Venafrane episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Mediolanenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Bergamenſis, Brixienſis, Crenonenſis & Placentine episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Ebredunenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Nicienſis & Granenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Lundenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Ottonienſis & Roſtrildenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Magdeburgenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Brandeburgenſis & Havelbergenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Dublinenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Fernethſis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Colonienſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Leodienſis & Trajectenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Corinthienſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Argonenſis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Caſſellenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Leonenſis, Infulane & Cluacenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Turritanenſi ac episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, ac Boſan. episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Tuamenſi & episcopis, &c. usque ad, Mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, ac Elſinenſis & Achadenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Arborenſi, & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, ac ſanctæ Luſtæ & Civitatenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Spalatenſi, & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, ac Tragurienſis & Arbenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Patracenſi, & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, ac Motonenſis & Coronenſis episcopi, &c.

A In eodem modo archiepiscopo Cantuarienſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, ac Londinenſis, Vintonienſis, Sarisburienſis, Vigornenſis & Lincolnenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Armachano & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, ac Comnenſis & Duncenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Compoſtellano & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, ac Salamantinenſis, Vlixbonenſis & Legionenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Aqunenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, ac Forojulienſis & Siltaricenſis episcopi, &c.

B In eodem modo archiepiscopo Treverenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Metenſis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Bracarenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, ac Portugallenſis, Conimbricenſis & Tudenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Calaritano & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Dolienſis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Viennenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Gebemnenſis & Vivarienſis episcopi, &c.

C In eodem modo archiepiscopo Athenienſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Nigropontenſis & Reonnenſis episcopi, &c.

In eodem modo archiepiscopo Beneventano & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Avellinenſis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Nicoſienſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, & Paphenſis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Meſſanenſi, & episcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiscopo, ac Paſtenſis episcopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Goſano & episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo, vobis episcopis in veſtra provincia remanentibus, ad ea que pontificale officium, &c. *uſque* supra usque. In Viennenſi civitate noſtro te, archiepiscopo, perſonaliter, vos vero alii remanentes, &c. *mutatis mutandis usque in finem.*

D In eodem modo archiepiscopo Tranenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo, vobis episcopis, &c. *uſque* supra.

In eodem modo archiepiscopo Sipontino & episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Rigenſi & episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo, &c.

E In eodem modo archiepiscopo Tarentino & episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Hydruntino & episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Montifregalis & episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Salernitano & episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Conſentino & episcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo, &c.

In eodem modo archiepiscopo Brundufino & episcopis,

pis,

pis; & c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo,
& c.

In eodem modo archiepiscopo Thebano & episcopi,
& c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo,
& c.

In eodem modo archiepiscopo Surrentino & episcopi,
& c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo,
& c.

In eodem modo archiepiscopo Ruffanensi & episcopi,
& c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo,
& c.

In eodem modo archiepiscopo Regiensi & episcopi,
& c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo,
& c.

In eodem modo archiepiscopo Amalitano & episcopi,
& c. mandamus, quatenus te frater archiepiscopo,
& c.

In eodem modo archiepiscopo sanctæ Severinæ & episcopi,
& c. mandamus, quatenus te, frater archiepiscopo,
& c.

In eodem modo archiepiscopo Acheruntino & episcopi,
& c. mandamus, quatenus te, frater archiepiscopo,
& c.

In eodem modo patriarchæ Constantinopolitano & episcopi, ac dilectis filiis electis. & c. ut supra, usque, Per Constantinopolitanam & Cretensem provincias constitutis, mandamus, quatenus vos fratres patriarcha, cum duobus suffraganeis patriarchatus tui Constantinopolitani, quos ad hoc duxeris eligendos, & episcopo Arianensis suffraganee ecclesiæ Cretenensis, quæ Constantinopolitanæ ecclesiæ, per sedem apostolicam, usque, Ad ipsius sedis beneplacitum est unita, reliquis vestrum, & c. ut supra. Datum, ut supra.

In eodem modo patriarchæ Aquileiensi & episcopi, & c. per Aquileiensem provinciam constitutis, mandamus, quatenus vos fratres patriarcha, Cumane, Vincentine, Paduane, Polane, & Tarvisine episcopi, reliquis, & c.

In eodem modo patriarchæ Gradensis & episcopi, & c. per Gradensem provinciam, & c. mandamus, quatenus vos fratres patriarcha, & Castellane episcopi, & c.

In eodem modo patriarchæ Hierosolymitano, & episcopi, & c. per Hierosolymitanam provinciam, & c. mandamus, quatenus te, frater patriarcha, cum duobus ex suffraganeis tuis, quos ad hoc duxeris eligendos, reliquis, & c.

In eodem modo venerabilibus fratribus Fundano, & Sorano, ac aliis episcopi, & dilectis filiis electis, & c. ut supra, per Campaniam & Maritimam constitutis, mandamus, quatenus vos fratres Fundane & Soranensis episcopi, reliquis vestrum in Campaniæ & Maritimæ partibus remanentibus, & c. ut supra, in forma.

In eodem modo Sutrino & Balneoregensi & aliis episcopi & dilectis filiis, & c. per patrimonium beati Petri in Tuscia constitutis, mandamus, quatenus vos fratres Sutrine & Balneoregensi episcopi, reliquis vestrum episcoporum in patrimonio beati Petri remanentibus, & c.

In eodem modo Perusino & Spoletano, ac universis aliis episcopi & dilectis filiis, & c. per ducatum Spoletanum constitutis, & c. mandamus, quatenus vos fratres Perusine & Spolitanæ episcopi, reliquis vestrum episcoporum in ducatu Spoletano remanentibus, & c.

In eodem modo Anino, Fanensi & Camerineni, ac aliis episcopi & dilectis filiis, & c. per Anconitanam marchiam constitutis, mandamus, quatenus vos fratres Anine, Fanensis & Camerineni episcopi, reliquis vestrum in Anconitana marchia remanentibus, & c.

In eodem modo Florentino & Pistoriensi, ac aliis

Concl. general. Tom. XI.

A episcopis, & dilectis filiis, & c. per Tusciam constitutis, & c. mandamus, quatenus vos fratres Florentine & Pistoriensi episcopi, reliquis vestrum in Tuscia remanentibus, & c.

In eodem modo sancti Andree, Candidæ castæ, & Glasuensis, ac aliis universis episcopi, & dilectis filiis, & c. per regnum Scotiæ constitutis, & c. mandamus, quatenus vos fratres sancti Andree, Candidæ castæ, & Glasuensis episcopi, reliquis vestrum in dicto regno Scotiæ remanentibus, & c.

In eodem modo Theatino, Valvensi, & Aquilensi, & aliis episcopi, & dilectis filiis, & c. per partes Aprutii constitutis, & c. mandamus, quatenus vos fratres Theatine, Valvensi, & Aquilensi episcopi, reliquis vestrum episcoporum in partibus Aprutii remanentibus, & c.

In eodem modo dilectis filiis Casinensi & sancti Vincentii de Vulturno, ac cæteris abbatibus, prioribus, decanis, præpositis, archidiaconis, archipresbyteris, & aliis monasteriorum & ecclesiarum prælatis, exemptis & non exemptis, & eorum conventibus & capitulis per ipsorum Casinensis & sancti Vincentii monasteriorum terras constitutis, & c. usque, Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus vos Casinensis & sancti Vincentii de Vulturno monasteriorum abbates omni negligentia, & c. usque, In Viennensi civitate nostro vos abbates superius nominati personaliter, vos vero alii remanentes abbates, priores, decani, & c. Quod si forte ipsis abbatibus accessuris, & c. mutatis mutandis, ut supra.

In eodem modo venerabili fratri Ihsano archiepiscopo Thebano vicario nostro in Vrbe, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, & c. usque, Ipsam urbem, & ejus districtum constitutis, mandamus, quatenus vos vicarie, & sancti Pauli ac Laurentii extra muros Urbis monasteriorum abbates, omni negligentia relegata, & c. ut supra usque, Vicarie, & abbates superius nominati personaliter, vos vero alii remanentes abbates, & c. ut supra per totum.

Datum, ut supra, & eadem data in omnibus superioribus de concilio.

Datum Pictavis secundo Idus Augusti anno tertio.

Venerabilibus fratribus archiepiscopo Nicosensi & ejus suffraganeis.

Alma mater ecclesia nonnulla plerumque rationabiliter ordinat. quæ postmodum, prout secundum varietatem temporum, & qualitatem etiam emergentium, agendorum considerata suadet utilitas, in melius consulta deliberatione commutat. Sane licet ecclesiarum prælatos ad universale concilium, quod dudum a proximis tunc Kalendis Octobris ad duos annos immediate sequentes apud civitatem Viennemensem de fratrum nostrorum consilio decrevimus congregandum, per nostras sub certa forma litteras duxerimus evocandos: quia tamen negotium inquisitionum, quas per diversas mundi partes contra ordinem militiæ Templi, ejusque singulares personas, fieri mandavimus, completum non est, & quod in brevi compleri valeat non speramus, nec videmus ipsam negotium, & nonnulla alia quæ in eodem sunt tractanda concilio, posse usque ad præfatum statutum terminum taliter præparari, quod ad ipsius examen concilii decenter valeant introduci: eundem terminum usque ad Kalendas Octobris, prædictum primum terminum jam dudum per easdem nostras litteras assignatum inmediate sequentes, ex præmissis & aliis certis iustis & legitimis causis, quas præsentibus inferri non oportet, de fratrum eorundem consilio duximus prorogandum. Hæc itaque vo-

Ccccc ij bis

ANNO
CHRISTI
1511.

bis tenore presentium intimantes, universitati vestre per apostolica scripta precipiendo mandamus: quatenus juxta modum & formam in predictis nostris directis vobis litteris declaratos, in hujusmodi prorogato termino & loco predicto, quem vobis peremptorium assignamus, omni, quam inevitabilis necessitas non inducat, excusatione postposita, nostro vos conspectui presentetis.

Datum Avenione secundo Nonas Aprilis anno v.

In eodem modo, ut supra proximo per totum, venerabilibus fratribus archiepiscopo Lugdunensi & ejus suffraganeis. Datum ut supra.

In eodem modo archiepiscopo Magdeburgensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Capuano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Panormitano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Corinthiensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Mediolanensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Strigoniensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Colossensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Turritano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Lundensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Arborensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Vpsalensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Spalateni & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Colonienis & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Armacano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Cantuariensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Tuamensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Cassellensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Dublinensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Eboracensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Turonensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Remensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Senonensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Moguntino & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Bremensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Saltzburgeni & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Tarantasiensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Ragusino & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Burdigalensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Hispalensi & ejus suffraganeis.

A In eodem modo archiepiscopo Bisuntino & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Tarraconensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Ravennateni & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Toletano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Narbonensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Barenis & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Rotomagensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Antibarenis & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Pisano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Iadrensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Ianuensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Bituricensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Neapolitano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Gnesinensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Auxitano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Patracensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Sipontino & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Consentino & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Rossanensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Amalitano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Treverensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Regiensis & ejus suffraganeis.

D In eodem modo archiepiscopo Montisregalis & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Thebano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Calaritano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Salernitano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Viennensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Hydruntino & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Tranensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Brundisino & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Messanenisi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Consano & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Ebredunensi & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Surrentino & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Tarentino & ejus suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Bracarensi & ejus suffraganeis.

In

ANNO
CHRISTI
1511.

In eodem modo archiepiscopo Aquisiensi & eius A
suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Atheniensi & eius
suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Beneventano & eius
suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Compostellano &
eius suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Rigeniensi & eius suf-
fraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Arelateniensi & eius
suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo Acheruntino & eius
suffraganeis.

In eodem modo archiepiscopo sanctæ Severinæ & B
eius suffraganeis.

In eodem modo patriarchæ Constantinopolitano
& eius suffraganeis.

In eodem modo patriarchæ Gradeniensi & eius suf-
fraganeis.

In eodem modo patriarchæ Aquileiensi & eius suf-
fraganeis.

In eodem modo patriarchæ Hierosolymitano &
eius suffraganeis.

In eodem modo Sutriano & Balneoregiensi episco-
pis, per totum, ut supra.

In eodem modo Eüsaniensi, Faënsi & Camerinen-
si episcopis.

In eodem modo Theatiniensi, Valvensi & Aquilen- C
si episcopis.

In eodem modo Florentino & Pistoriensi episcopis.

In eodem modo Fundano & Sorano episcopis.

In eodem modo venerabili fratri episcopo Perusi-
no, & dilecto filio Petro electo Spoletano.

In eodem modo dilectis filiis Casinensi & S. Lau-
rentii de Vulturno monasteriorum abbatibus.

In eodem modo Isgardo archiepiscopo Thebano
vicario nostro in Vrbe, usque, Hæc itaque tibi tenore
presentium intimantes, fraternitati tuæ, &c. us-
que, Nostro te respectui representes. Datum ut supra.

In eodem modo archiepiscopo S. Andreae & aliis
episcopis in regno Scotiar constitutis.

In eodem modo carissimo in Christo filio Philippo D
regi Franciæ illustri. Alma mater, &c. ut supra, us-
que, Sane licet ecclesiarum prælatos, & celsitudinem
tuam ad universale concilium, &c. usque ad, Sub cer-
ta forma litteras, prælati ipsi, & tibi super ipsius concilii
convocatione directas, duxerimus evocandos: quia tamen,
&c. usque ad, Hæc itaque ad tuam, & univ-
ersorum notitiam deducentes, serenitatem regiam
rogamus, & hortamur attente, usque, In remissionem
tibi peccaminum suadentes, quatenus, præscripto ter-
mino, sic per nos, ut prædicatur, prorogato, studeas in
eodem concilio iuxta priorum directarum tibi per
nos super hoc litterarum tenorem in prælibato loco
personaliter interesse.

Datum ut supra in prima forma.

In eodem modo Eduardo regi Angliæ.

In eodem modo Roberto regi Siciliæ.

In eodem modo Iacobo regi Aragonum.

In eodem modo Fernando regi Castellæ & Le-
gionis.

In eodem modo Iacobo regi Majoricarum.

In eodem modo Ludovico regi Navarræ.

In eodem modo Dionysio regi Portugalliæ.

In eodem modo regi Bohemæ.

In eodem modo Henrico regi Cypri.

In eodem modo regi Daciæ.

In eodem modo regi Norvegiæ.

In eodem modo Frederico regi Trinacriæ.

Concil. general. Tom. XI.

In eodem modo regi Suetiæ.

In eodem modo Henrico regi Romanorum.

In eodem modo regi Hungariæ.

*Ad certitudinem presentium, & memoriam
futurorum.*

Alma mater ecclesia, &c. ut supra in illa ad præ-
latos, usque, Sub certa forma litteras prælati
ipsis super ipsius concilii convocatione directas duxe-
rimus evocandos, quia tamen negotium inquisitionum,
&c. ut ibidem, usque, Hæc itaque ad univ-
ersorum notitiam deducentes, volumus, & prædictis præ-
latis harum autoritate præcipiendo mandamus, qua-
tenus iuxta modum & formam in prædictis nostris
prioribus, & directis literis declaratos, in huiusmodi
prorogato termino & loco prædicto, quem eis perem-
ptorium assignamus, omni, quam inevitabilis necessi-
tas non inducat, excusatione postposita, nostro se con-
spectui representent. Ut autem huiusmodi nostra pro-
rogatio ad communem omnium notitiam facilius deducatur,
licet per alias nostras litteras prælati ipsi per nos
dudum evocatis, hæc specialiter intimemus: has chartas,
sive membranas, prorogationem continentem eandem, in
ecclesiæ majoris Avenionensis appendi, vel affigi ostiis,
sen superliminibus faciemus: quæ prorogationem ipsam
suo quasi sonoro præconio, & patulo iudicio publica-
bunt. Ita quod ii, quos prorogatio ipsa contingit,
nullam postea possint excusationem prætere-
dere, quod ad eos talis prorogatio non pervenerit,
vel quod ignorarint eandem: cum non sit verisimile
remanere quoad ipsos incognitum vel occultum,
quod tam patenter omnibus publicatur.

Datum Avenione, secundo Nonas Aprilis, anno V.

*Dilecto filio abbati monasterii Cisterciensis, Cabilo-
nensis diocesis.*

Regnans in cælis triumphans ecclesia, cuius pa-
stor est Pater æternus, cui sanctorum ministrant
ægmina, & laudis gloriam angelorum chori decantant
in terris, ad sui similitudinem & representationem
constituit ecclesiam militantem unigenito Filio Dei
vivi Domini Iesu Christo ineffabili commercio co-
pulatam, in qua idem unigenitus Dei Filius a Patre
progrediens, per illustrationem Paracleti proceden-
tis pariter ab utroque, statuit fidei fundamentum.

Sancta Romana ecclesia, mater alma fidelium, ca-
put est, disponente Domino, ecclesiarum aliarum
omnium & magistra, a qua, veluti a primitivo fonte,
ad singulas ecclesias eiusdem fidei rivuli derivantur,
ad cuius regimen voluit Christi clementia Romanum
pontificem vice sui deputare ministrum, ut instructio-
nem ac doctrinam ipsius, eloquio veritatis evangelicæ
traditam cuncti renati fonte baptismatis teneant &
conservent, & qui sub hac doctrina cursum vite recte
peregierint, salvi fiant, qui vero ab ea devierint, con-
demnentur. Ipsa nempe Romana mater ecclesia, iux-
ta exigentiam possibilitatis ipsius, ad cunctas orbis
provincias, in quibus Divini nominis cultus viget,
fideique catholicæ observantia rutilat, intuitum sedulæ
considerationis extendens, & subijciens ab olim suæ
considerationis examini, diurnæ calamitatis angustias,
illius specialis hereditatis Dominicæ, videlicet
terre sanctæ ab infidelibus miserabiliter conculcata,
in qua idem Patris æterni Filius, nostræ pietatis
indumento contextus, salutem humani generis, pietate
ineffabili extitit operatus, quamque sua ipse voluit
corporali insignire præsentia, & proprii aspersione
sanguinis consecrare, multa sollicitudine studuit eidem

Ccccc ij ter.

terre, retroactis temporibus, quibus potuit remediis, A ut eriperetur ab ipsis impiis, subuenire. Et quia inter ceteros, quos professio Christianæ religionis includit, milites & fratres domus militiæ Templi Hierosolymitani, sicut est toti orbi notorium, tamquam speciales ejusdem fidei pugiles, & jam dictæ terræ præcipui defensores, ipsius terræ negotium principaliter gerere videbantur: ipsos & eorum ordinem præfata ecclesia specialis favoris plenitudine prosequens, eos adversus Christi hostes crucis armavit signaculo, multis exaltavit honoribus, ditavit facultatibus, ac diversis libertatibus & privilegiis communivit. Hi nimirum, cum crederentur in Domini servicio sub regulari habitu fideliter militare, sibi quasi cunctorum manus fide- lium, cum multiplici erogatione bonorum, sentiebant multifarie multisque modis propterea adjutrices. Sed, B pro dolor, nova & calamitosa vox de malignitatis fratrum ipsorum enormitate progrediens, nostrum replevit, immo verius perturbavit auditum. Hæc enim vox nuncia lamentationis, & gemitus, audientibus horrorem ingerit, commovet animas, mentes turbat, & cunctis fidei Christianæ cultoribus novum ineffabilis amaritudinis calicem subministrat: & dum facti seriem, ejus necessitate poscente, deprimimus, nos ter attenuatur præ angustia spiritus, & valetudinis fatigata contractibus membra singula, præ nimio dolore tabescunt. Dudum siquidem circa nostræ promotionis ad apicem summi pontificatus initium, etiam antequam Lugdunum, ubi recepimus nostræ coronationis insignia, veniremus, & post, tam C ibi quam alibi, secreta quorundam nobis insinuatione intimavit, quod magister, præceptores, & alii fratres ordinis dictæ militiæ Templi, & etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonii ipsius Domini nostri Jesu Christi fuerant in transmarinis partibus deputati, contra ipsum Dominum in scelus apostasiæ nefandum, detestabile idololatriæ vitium, execrabile facinus Sodomorum, & hæreses varias erant lapsi. Sed quia non erat verisimile, & credibile videbatur, quod viri tam religiosi, qui præcipue pro Christi nomine suum sæpe sanguinem effundere, ac personas suas mortis periculis frequenter exponere credebantur, quique multa & magna tam in Divinis officiis, quam in Jejunii & aliis observantiis, devotionis signa frequentius prætendebant, suæ fide essent salutis immemores, quod D talia perpetrarent: hujusmodi insinuationi, ac delationi ipsorum, ejusdem Domini nostri exemplis, & canonicæ scripturæ doctrinis edocti, aurem nolimus inclinare. Deinde vero carissimus in Christo filius noster Philippus rex Francorum illustris, cui eadem fuerant facinora nunciata (non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil sibi vindicare aut appropriare intendat, immo ea nobis, & ecclesiæ, per deputandos super hoc a nobis administranda, gubernanda, conservanda, & custodienda, liberaliter & devote in regno suo dimisit, manum suam exinde totaliter amovendo) sed fidei orthodoxæ fervore, suorum progenitorum vestigia clara sequens, accensus, de præmissis quantum licite potuit se informans, ad instruendum & informandum nos super his, multas & magnas nobis informationes per suos nuncios & litteras destinavit. Infamia vero contra Templarios ipsos increbrescente validius, super sceleribus ante dictis, & quia etiam quidam miles ejusdem ordinis, magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis secreto juratus deposuit, quod in receptione fratrum præfati ordinis, hæc consuetudo, vel verius corruptela servatur, quod ad recipientis vel ab eo deputati suggestionem, qui recipitur, Christum: & reliqua, ut in priore epistola scripta anno tertio, usque ad verba illa, Prædictum tempus ad id duximus depu-

tandum. Et demum illud ex certis, justis & legitimis causis, quas præsentibus inferri non oportet, usque ad alias Kal. Octob. proxime futuras de prædictorum fratrum consilio duximus prorogandum. Quocirca discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus omni negligentia relegata, cunctis, prout tali & tanti negotii qualitas exigit, dispositis & paratis, sic medio tempore te accingas ad iter, quod in hujusmodi prorogato termino, quem tibi & aliis peremptorie assignamus, in Viennensi civitate nostro te conspectui repræsentens; non obstantibus quibuslibet privilegiis, seu indulgentiis, quibuscumque per personam, ordinem, dignitatem, seu collegium, sub quacumque verborum forma vel expressione a prædicta sede concessis, per quæ possit effectus hujusmodi mandati nostri quomolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari. Interim quoque per te, & alios viros prudentes Deum timentes, & habentes præ oculis omnia quæ correctionis & reformationis limam exposcunt, inquirens subtiliter, & conscribens fideliter, ea ad ipsius concilii noticiam deferas. Et nos nihil minus variis modis & viis solers studium & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujusmodi deducta concilii correctionem & directionem recipiant opportunam. Et si inobedientiæ notam, & canonicæ ultionis acrimoniam vitare desideras, nequaquam fallacium excusationum velamento te munias, vel ex impedimentis itinerum, quæ, Domino prava in directâ, & in vias planas aspera, sua omnipotentia convertere, cessabunt, frivola allegationis munimenta constringas, ut a tam sancti prosecutione operis te subducas: sed voluntarius occurras ad id quod & Divinæ congruit voluntati, & salutem animarum ac utilitatem respicit singulorum.

Datum Avenione decimo Kalendas Decembris, anno sexto.

In eundem modum scribitur dilecto filio abbati monasterii Vallis umbrosæ, Fæsulanae diocesis. Regnans in cælis, &c. ut supra per totum, usque, Datum, ut supra.

In eundem modum abbati monasterii sancti Antonii Viennensis, ordinis sancti Augustini.

In eundem modum priori generali ordinis fratrum eremitarum sancti Augustini.

In eundem modum abbati monasterii Cluniacensis, Matificensis diocesis.

In eundem modum magistro ordinis fratrum Prædicatorum.

In eundem modum ministro generali ordinis Minorum.

In eundem modum magistro domus militiæ sancti Jacobi.

In eundem modum priori monasterii Carthusiensis, Maurianensis diocesis.

In eundem modum abbati monasterii de Clusa ordinis beati Benedicti, Taurinensis diocesis.

In eundem modum abbati monasterii Farsensis, ordinis sancti Benedicti.

In eundem modum abbati monasterii S. Dionysii prope Parisios, ordinis S. Benedicti.

In eundem modum priori eremi Camaldulensis, Aretinæ diocesis.

In eundem modum abbati monasterii Casæ dei ordinis sancti Benedicti, Claromontensis diocesis.

In eundem modum abbati monasterii sanctæ Justinæ Paduanæ, ordinis sancti Benedicti.

In eundem modum priori Grandimontensis monasterii per priorem soliti gubernari, Lemovicensis diocesis.

In eundem modum abbati monasterii Præmon-

stra-

stratenfis, Laudonenfis diocesis.

In eundem modum abbati monasterii sancti Laurentii Auerfani, ordinis sancti Benedicti.

In eundem modum abbati monasterii Cavensis, ordinis sancti Benedicti, Salernitanæ diocesis.

In eundem modum abbati Majoris monasterii Turonenfis, ordinis sancti Benedicti.

In eundem modum præceptori domus Calatruvensis ordinis, Toletanæ diocesis.

In eundem modum priori generali ordinis fratrum beate Mariæ de monte Carmeli.

In eundem modum magistro ordinis Humiliatorum.

SENTENTIA

DE EXTINCTIONE

TEMPLARIORVM

A CLEMENTE PAPA QVINTO LATA
in concilio Viennensi.

Ad perpetuam rei memoriam.

AD providam Christi vicarii præsentis in specula apostolicæ dignitatis circumspectionem pertinet vices pensare temporum emergentium, negotiorum causas discutere, ac personarum attendere qualitates: ut ad singula debitu dirigens necessariæ considerationis intuitum, & opportune manum operationis apponens, de agro Domini sic vitiorum tribulos eruat, ut virtutes amplifiet, sic prævaricantium spinas tollat, ut evellendo plus plantet quam destruat, & in loca vacua per eradicationem nocentium tribulorum, devota Deo plantamina transferendo, potiorum præbeat de provisa & utili eorum locorum unione & translatione lætitiâ, quam vera iustitia, quæ compassionem habet, doloris intulerit detrimentum personarum, & locorum huiusmodi per ruinam. Sic enim sufferrando quod officit, & subrogando quod proficit, virtutum profectus amplificat, & sublata de medio meliori subrogatione restaurat. Dudum siquidem ordinem domus militiæ Templi Hierosolymitani, propter magistrum, & fratres, cæterasque personas dicti ordinis in quibuslibet mundi partibus consistentes, variis & diversis non tam nefandis, quam infandis, pro dolor, errorum & scelerum obscœnitatibus, pravitatibus, maculis, & labe resperfos, quæ propter tristem & spurcicidam eorum memoriam præsentibus subticemus, eisque ordinis statum, habitum, atque nomen, non sine cordis amaritudine & dolore, sacro approbante concilio, non per modum diffinitivæ sententiæ, cum eam super hoc secundum inquisitiones, & processus super his habitos, non possemus ferre de iure, sed per viam provisionis, seu ordinationis apostolicæ, irrefragabili & perpetuo valitura sustulimus sanctione, ipsum prohibitioni perpetuæ supponentes: districtus in hibendo, ne quis dictum ordinem de cætero intrare, vel ejus habitum suscipere vel portare, aut pro Templario se gerere præsumeret: quod si quis contra faceret, excommunicationis incurreret sententiam ipso facto: universa etiam bona ordinis prælibati apostolicæ sedis ordinationi & dispositioni autoritate apostolica duximus reservanda. Inhibentes districtus, ne quis, cujuscumque conditionis vel status existeret, se de personis vel bonis huiusmodi aliquatenus intromitteret, vel circa ea, in præjudicium ordinis seu dispositionis apostolicæ per sedem eandem, ut præmittitur, faciendæ, aliquid faceret, innovaret, vel etiam attentaret: decernentes extunc irri-

Atum & inane, si secus a quoquam scienter vel igno-
rante contigerit attentari. Ac postmodum, ne dicta bona, quæ dudum ad subsidium terræ sanctæ, & impugnationem inimicorum fidei Christianæ, a Christi cultoribus data, legata, concessa, & acquisita fuerunt, debita gubernatione carentia, tamquam vacantia deperirent, vel converterentur in usus alios, quam in illos ad quos fuerant pia devotione fidelium deputata, vel propter tarditatem ordinationis & dispositionis huiusmodi, eorum destructio vel dilapidatio sequeretur: cum fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, necnon patriarchis, archiepiscopis, episcopis & prælatis, ac etiam cum nonnullis excellentibus & illustribus personis, cum reliquorum quoque absentium prælatorum, & etiam capitulorum, & conventuum, ecclesiarum & monasteriorum procuratoribus in dicto concilio constitutis, habuimus ardua, morosa, & diversa consilia, & tractatus: ut per huiusmodi consiliorum & tractatum deliberationem præhabitam diligentem, dictorum bonorum ordinatio & dispositio, ad honorem Dei, augmentum fidei, exaltationem ecclesiæ, dictæ terræ subsidium, salutem quoque fidelium & quietem, salubris & utilis perveniret. Postque utique longa, præmeditata, provisa & matura consilia, suadentibus plurimis iustis causis, nostra & dictorum fratrum, necnon patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum prælatorum ac excellentium & illustrium personarum prædictorum in dicto concilio tunc præsentium deliberationes & consilia, in hoc finaliter resederunt, ut prædicta bona ordini hospitalis S. Iohannis Hierosolymitani, & ipsi hospitali, ac dilectis filijs magistro, & fratribus hospitalis ejusdem, nomine hospitalis & ordinis eorundem, qui tamquam athletæ Domini pro defensione fidei se periculo mortis jugiter exponentes, onerosa nimis & periculosa dispendia continue perferunt in partibus transmarinis, in perpetuum unirentur. Nos igitur inter cætera mundi loca, in quibus vigere dignoscitur observantia regularis, dictum ordinem hospitalis, & ipsum hospitale, sinceræ caritatis plenitudine prosequentes, ac attendentes quod, sicut evidentia facti in eo Divinis obsequiis ferventer insistitur, pietatis & misericordie opera vigilantibus studiis exercentur, fratres hospitalis ipsius, mundanis spreis illecebris, devotum impendentes Altissimo famulatum, ac pro recuperatione terræ prædictæ, tamquam intrepidi Christi pugiles, ferventibus studiis & desideriis intendentes, quælibet ducunt humana pericula in contemptum: considerantes quoque quod ex hoc tanto eorundem magistri & fratrum, dictorum ordinis & hospitalis, crescit strenuitas, animorum fervor augebitur, & ipsorum roborabitur fortitudo, ad propullandas nostræ Redemptoris iniurias, & hostes eiusdem fidei conterendos, quanto ipsorum potentia in opulentioribus facultatibus augmentata, onera, quæ prosecutionis tanti negotii necessitas exigit, levius & facilius poterunt supportare: & propterea non indignè vigiles redditus, studiisque solliciti excitati, ut ad sui status augmentum operam & operam impendamus, eodem sacro approbante concilio, ipsam domum militiæ Templi, cæterasque demos, ecclesias, capellas, oratoria, civitates, castra, villas, terras, grangias, & loca, possessiones, iurisdictiones, redditus, atque iura, omniaque alia bona immobilia & mobilia, vel se moventia, cum omnibus membris, juribus & pertinentiis suis, ultra & citra mare, ac in universis & quibuslibet mundi partibus consistentia, quæ ipse ordo, & dicti magister & fratres ipsius ordinis militiæ Templi, tempore quo ipse magister, & nonnulli ex eisdem fratribus militiæ Templi, in regno franciæ communiter capti fuerunt, videlicet anno Domini millesimo trecentesimo octavo, mense Octo-

br,

ANNO
CHRISTI
1311.ANNO
CHRISTI
1311.

bri, per se, vel quoscumque alios habebant, tenebant, & possidebant, vel ad eisdem domum & ordinem militiæ Templi, & dictos magistrum, & fratres ipsius ordinis militiæ Templi, quomodolibet pertinebant, necnon nomina, actiones & iura, quæ prædicto tempore captionis ipsorum, eisdem domui, ordini, vel personis ipsius ordinis militiæ Templi, quocumque modo competeabant, vel competere poterant, contra quoscumque, cuiuscumque dignitatis, status vel conditionis existerent, cum omnibus privilegiis, indulgentiis, immunitatibus & libertatibus, quibus præfati magister & fratres dictorum domus & ordinis militiæ Templi, & ipsa domus & ordo, per sedem apostolicam, vel per catholicos imperatores, reges & principes, & fideles alios, vel quocumque alio modo, erant legitime communiti, eidem ordini hospitalis sancti Iohannis Hierosolymitani, & ipsi hospitali donamus, concedimus, univimus, incorporamus, applicamus, & annectimus in perpetuum, de apostolica plenitudine potestatis, exceptis bonis quondam dicti ordinis ipsius militiæ Templi, consistentibus in regnis & terris carissimorum in Christo filiorum nostrorum Castellæ, Aragoniæ, Portugalliæ, & Majoricarum regum illustrium, extra regnum Franciæ, quæ a donatione, concessione, unione, applicatione, incorporatione, & annexione prædictis, specialiter excipienda duximus, & etiam excludenda. Ea nihilo minus dispositioni & ordinationi sedis apostolicæ reservantes, inhibitionem dudum per alios processus nostros factam, ne quis videlicet, cuiuscumque conditionis vel status existeret, se de personis & bonis huiusmodi aliquatenus intromitteret, vel circa ea, in præiudicium ordinationis seu dispositionis sedis eiusdem faciendæ de illis, necnon decreti nostri interpositionem, quoad personas & bona in dictis regnis & terris eorundem regum proxime expressorum consententia, omnino manere volentes in pleno robore firmitatis, quousque de personis & rebus prædictis in eisdem regnis & terris consistentibus, per dispositionem sedis eiusdem fuerit aliter ordinatum. Occupatores quoque dictorum bonorum, aut illicitos detentores, cuiuscumque status, conditionis, excellentiæ vel dignitatis existerint, etiam si pontificali, imperiali, vel regali præfulgeant dignitate, nisi infra unius mensis spatium, postquam super hoc per dictos magistrum & fratres ipsius hospitalis, vel ipsorum quemlibet, aut procuratorem seu procuratores eorum, fuerint requisiti, dicta bona dimiserint, illaque plene ac libere restituerint ordini ipsius hospitalis, & eidem hospitali, aut magistro seu prioribus, vel præceptoribus, aut fratribus hospitalis eiusdem in quibuscumque partibus & provinciis constitutis, eorumque singulis, vel procuratori seu procuratoribus eorundem eiusdem ordinis ipsius hospitalis nomine, etiam si dicti priores, præceptores & fratres ipsius hospitalis, & procuratores ipsorum, & eorum quilibet, a dicto magistro ipsius hospitalis mandatum super hoc specialiter non haberent, dummodo procuratores prædicti a dictis prioribus & præceptoribus, vel eorum singulis in provinciis & partibus, in quibus huiusmodi priores & præceptores existerint deputati, mandatum super hoc haberint vel ostenderint speciale. Qui omnes & singuli, videlicet priores & præceptores, & fratres, dicto magistro, procuratores vero prædicti eisdem prioribus & præceptoribus, eorumque singulis, a quibus super his fuerint deputati, plenum super omnibus actis, actis, receiptis & procuratis per eos quomodolibet in hac parte, computum & rationem ponere & reddere teneantur: necnon omnes qui scienter occupatoribus & detentoribus prælibatis in occupatione vel detentione huiusmodi dederint consilium, auxilium vel favorem, pu-

blice vel occulte, excommunicationis; capitula vero, collegia seu conventus ecclesiarum & monasteriorum, necnon universitates civitatum, castrorum, villarum, & aliorum locorum, & ipsas civitates, castra, villas & loca; quæ in his culpabilia existerint, ac etiam civitates, castra & loca, in quibus detentores & occupatores huiusmodi dominium obtinuerint temporale, si huiusmodi domini temporales in dimittendo bona prædicta, & restituendo illa magistro & fratribus ordinis & hospitalis eiusdem nomine hospitalis ipsius obstaculum adhibebunt, & infra dictum mensem ab huiusmodi premissis non desisterint, postquam super hoc, ut præmittitur, fuerint requisiti, ipso facto interditi sententiis decernimus subjacere; a quibus absolvi non possint, donec super his plenam & debitam satisfactionem curaverint exhibere. Et nihilo minus occupatores & detentores huiusmodi, vel præstantes eisdem, ut præmittitur, auxilium, consilium vel favorem, siue singulares persone, siue capitula, collegia, seu conventus ecclesiarum & monasteriorum, ac universitates civitatum, castrorum, terrarum, vel aliorum locorum existerint, præter pœnas prescriptas, omnibus, quæ a Romana, vel aliis ecclesiis quibuscumque teneant in feudum, ipso facto decernimus fore privatos siue privata. Ita quod ad ecclesias, ad quas spectant, illa libere sine contradictione aliqua revertantur; earumque ecclesiarum prælati, siue rectores de ipsis pro sua voluntate disponant, sicut utilitati ecclesiarum ipsarum viderint expedire. Nulli ergo, &c. nostrorum donationis, concessionis, unionis, incorporationis, applicationis, annexionis, reservacionis, inhibitionis, voluntatis & constitutionis infringere, &c. Si quis, &c.

Datum Viennæ sexto Nonas Maii, pontificatus nostri anno septimo.

Dilectis filiis archidiacono & cantori Nicosensibus, & thesaurario Paphensibus ecclesiarum.

AD providam Christi vicarii, &c. ut supra præximè, usque, Eorum memoriam nostris litteris subtraximus, eisdemque ordinis titulum, &c. usque, Et ipsi hospitali donavimus, concessimus, univimus, incorporavimus, applicavimus, & anneximus in perpetuum de apostolica, &c. usque, ecclesiarum ipsarum viderint expedire.

Quia discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duos aut unum vestrum, per vos, vel per alium, seu alios, præfatos magistrum seu priores vel præceptores, aut fratres hospitalis eiusdem, vel ipsorum quemlibet, aut procuratorem, seu procuratores eorum, nomine hospitalis ipsius, in corporalem possessionem dictorum domus militiæ Templi, cæterarumque domorum, ecclesiarum, capellarum, oratoriorum, civitatum, castrorum, villarum, terrarum, grangiarum & locorum, possessionum, jurisdictionum, reddituum atque iurium, omniumque aliorum bonorum, mobilium & immobilium, vel se moventium, cum omnibus membris, iuribus & pertinentiis suis, ultra & extra mare, ac in universis & quibuslibet mundi partibus consistentium, quæ ipse ordo, & dicti magister & fratres ipsius ordinis militiæ Templi, prædicto tempore huiusmodi captionis eorum, per se vel quoscumque alios habebant, tenebant & possidebant, vel ad eisdem domum & ordinem militiæ Templi, & dictos magistrum & fratres ipsius ordinis militiæ Templi quomodolibet pertinebant, inductis autoritate nostra, & defendatis inductis, amotis prædictis occupatoribus & detentoribus, ac administratoribus & conservatoribus in bonis ipsis

autoritate apostolica & quavis alia deputatis, & quibuslibet aliis ab eisdem, eisque faciatis de illorum fructibus, redditibus, proventibus, juribus, & obventionibus uniuersis, integre responderi. Occupatores seu detentores, administratores, conservatores, & alios prædictos, nisi infra dictum terminum, ut præmittitur, bona & redditus prædicta dimiserint, illaque libere & plene restituerint ordini ipsius hospitalis, & eidem hospitali, aut magistro seu prioribus vel preceptoribus, aut fratribus hospitalis eiusdem, in partibus & provinciis ubi bona huiusmodi fuerint, constitutus, eorumque singulis, vel procuratori seu procuratoribus eorundem ipsius hospitalis nomine, ut supra est præmissum, ac præstantes occupatoribus seu detentoribus ac administratoribus & conservatoribus Inuiusmodi, auxilium, consilium, vel favorem, si singulares personæ, excommunicationis; si vero capitula, collegia, seu conventus, seu uniuersitates extiterint, & ipsas civitates, castra, villas, & loca que in his culpabilia fuerint, ac etiam civitates, castra & loca, in quibus detentores & occupatores huiusmodi dominium obtinuerint temporale, si huiusmodi domini temporales in dimittendo bona prædicta, & restituyendo illa magistro & fratribus hospitalis eiusdem, ipsius hospitalis nomine, obstaculum adhibebunt, & infra dictum mensem ab huiusmodi præmissis non duxerint, ut prædicatur, desistendo, tandem interdici per nos laicis sententis subiacere: & nihil minus omnibus bonis, que a Romana, vel aliis ecclesiis quibuscumque tenent in feudum, fore privatos, seu privata, per omnia loca in quibus expedire videritis, denunciatis, & faciatis ab aliis nunciari, dictosque excommunicatos arctius evitari, donec super his congrue facisecerint, & absolutionis meruerint beneficium obtinere: non obstante, si aliquibus a prædicta sit sedē indulgum, quod interdicti, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo, &c. Contra etiam alios, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Volumus autem, & apostolica autoritate decernimus, quod a data presentium sit vobis, & cuilibet vestrum, in prædictis omnibus & singulis, potestas & iurisdictio attributa, ut exnunc in eis, & eorum quolibet, ita libere procedere valeatis, ac si eadem iurisdictio per citationem vel modum alium perpetuata legitimam extitisset, & quasi re non integra perpetuata præfata iurisdictio censetur; quodque unumquodque vestrum, articulum per collegarum suorum aliquem inchoatum, felicis recordationis Bonifacii pape octavi prædecessoris nostri contraria constitutione cessante, prosequi libere valeat, etiam eodem collega vivente, nec impedimento aliquo præpedito, quoties & quando fuerit oportunitum.

Datum, ut supra.

In eodem modo, ut supra proxime per totum, dilecto filio abbati monasterii de Roomo Claromontensis diocesis, & Engolismensis ac Prestavenensis ecclesiarum decanis.

In eodem modo dilectis filiis Rotomagensis & Suessonensis decanis, ac archidiacono ejusdem suessionensis, ecclesiarum.

In eodem modo dilectis filiis sancti Saturnini Tolosani & sancto Paulo monasteriorum abbatibus, ac priori de Vatro Tolosane diocesis.

In eodem modo venerabili fratri archiepiscopo Viennensi, & dilecto filio archidiacono Vivariensi, ac sacrista secularis ecclesie beati Bernardi de Romanis, Viennensis diocesis.

In eodem modo venerabili fratri episcopo A-

A duensi, & dilectis filiis decano Aduensis ac cantuari Cabilonenensis, ecclesiarum.

In eodem modo episcopo Convenarum, & dilectis filiis abbati monasterii de Regula Bolbestre Laffrenensis diocesis, ac archidiacono Auxitano.

In eodem modo Aquensi & Lectorensi episcopis, ac dilecto filio abbati monasterii sancti Frencrii, Valsentensis diocesis.

In eodem modo archiepiscopo Bituricensi, & Lemovicensi ac Claromontensi episcopis.

In eodem modo Tullensi ac Lingonensi episcopis, ac dilecto filio thesaurario ecclesie Verdunensis.

In eodem modo episcopo Agathensi, & dilectis filiis archidiacono de Veyrona Magalonenis, ac preceptorum Biterrensis, ecclesiarum.

In eodem modo episcopo Tricastino, ac dilectis filiis præposito Avenionensis ac Bertrando Miloni canonico Carpenteratenis, ecclesiarum.

In eodem modo archiepiscopo Burdigalensi, & dilectis filiis abbati monasterii Saplatensis, Petracoricensis diocesis, ac cantuari ecclesie Aginensis.

In eodem modo præposito, Vapincensi, & Valentinarum ac Vivariensis archidiaconis ecclesiarum.

In eodem modo decano Andegavensis, & majoris ac sancti Martini Turonenis ecclesiarum cantonibus.

In eodem modo Gratianopolitano & Gebennensi episcopis, ac dilecto filio decano ecclesie Tarentensis.

In eodem modo episcopo Ancienis, & dilectis filiis monasterii de Dna, & secularis ecclesie sancti Evodii Ancienis diocesis, abbatibus.

In eodem modo episcopo Nivernensi, ac dilectis filiis abbati monasterii sancti Germani de Pratis juxta Parisios, & decano ecclesie Camotensis.

In eodem modo episcopo Massiliensi, ac dilectis filiis decano Vapincensi, ac Augerio de Ponteforgie canonico Aquisiensis, ecclesiarum.

In eodem modo archiepiscopo Lugdunensi, & episcopo Mariscouensi, ac dilecto filio decano ecclesie Lugdunensis.

In eodem modo Vapincensi & Dienis decanis, ac archidiacono Ebredunensi, ecclesiarum.

In eodem modo archiepiscopo Cantuariensi, & episcopo ac dilecto filio archidiacono Londoniensi.

In eodem modo archiepiscopo Castellensi, & dilectis filiis Armachanæ & Dublinensis archidiaconis, ecclesiarum.

In eodem modo archiepiscopo Eboracensi, & dilectis filiis priori Dunelmensis, ac decano Eboracensis, ecclesiarum.

In eodem modo Lincolnensi & Vvignoniensi episcopis, ac dilecto filio decano ecclesie Lichfeldensis.

In eodem modo patriarchæ Constantinopolitano, & archiepiscopo Patracensi, ac episcopo Olenensi.

In eodem modo episcopo Pampilonensi, & dilectis filiis priori Roscidæ vallis, ac decano ecclesie de Tuddella, Pampilonensis diocesis.

In eodem modo patriarchæ Antiocheno, & archiepiscopo Mediolanensi, & episcopo Novariensi.

In eodem modo archiepiscopo Bisuntino, dilectis filiis decano & archidiacono ecclesie Bisuntina.

In eodem modo præposito Vivariensi, ac ejusdem & Valentinarum archidiaconis, ecclesiarum.

In eodem modo Consentino & Coniano archiepiscopis, ac episcopo Marturanensi.

In eodem modo Anagnino, Mariscano, & Ortano episcopis.

In eodem modo magistris Neapolioni, de filiis Vrsi de Majorica, Legionensi notario, & Hugoni Gerardi Augensis; Rotomagensis ecclesiarum archidiaconis, capellanis nostris, ac Oddoni de Ser-

D d d d d minoro

mineto canonico Santonenſi, cameræ noſtræ cle- A
rico.

In eodem modo archiepiſcopo Sipontino, & Ther-
mulano ac Civitatenſi epiſcopis.

In eodem modo Neapolitano & Capuano archi-
epiſcopis, ac epiſcopo Calvenſi.

In eodem modo Metenſi ac Tullenſi epiſcopis, ac
dilecto filio decano eccleſiæ Treverenſis.

In eodem modo epiſcopo Tudertino, ac dilectis fi-
liis abbati monaſterii ſancti Petri Peruſini ac præpo-
ſito eccleſiæ ſanctæ Muſtiolæ Cluſinæ.

In eodem modo archiepiſcopo Montisregalis, &
Syracufano, ac Mazarenſi epiſcopis.

In eodem modo abbati monaſterii ſancti Pauli de B
Vrbe, ac magiſtro Pandulpho de Sabello præpoſito de
Chableis, in eccleſia ſancti Martini Turonenſis nota-
rio noſtro, ac Bertuldo de filiis Vrſi, canonico baſili-
cæ principis apoſtolorum de Vrbe.

In eodem modo Patavienſi & Ratiſponenſi epiſco-
pis, ac dilecto filio decano eccleſiæ Saltzburgenſis.

In eodem modo archiepiſcopo Ianuenſi & epiſcopo
Aſtenſi, ac dilecto filio abbati monaſterii ſancti Syri
Ianuenſis.

In eodem modo Armachano & Dublinenſi ac Tua-
menſi archiepiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Bremenſi, & Lubi-
cenſi ac Raſkeburgenſi epiſcopis.

In eodem modo Strigonenſi & Coloſſenſi archi-
epiſcopis, ac epiſcopo Quinqueecleſienſi.

In eodem modo patriarchæ Aquileienſis, & epiſco-
po Tridentino, ac dilecto filio theſaurario eccleſiæ
Aquileienſis.

In eodem modo archiepiſcopo Meſſanenſi & Ce-
phaludenſi ac Paſtinenſi epiſcopis.

In eodem modo Argentinenſi & Halberſtatenſi ac
Herbipolenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Magdeburgenſi, ac
Brandeburgenſi & Manſerburgenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Tranenſi, & Mel-
ſitenſi ac Monopolitano epiſcopis.

In eodem modo Vrbevetano & Balneoregienſi
epiſcopis, ac dilecto filio archipreſbytero eccleſiæ Vi-
terbienſis.

In eodem modo Barenſi & Brunduſino archiepi-
ſcopis, ac Cannenſi epiſcopo.

In eodem modo Firmano & Fanenſi ac Cameri-
nenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Piſano & epiſcopo
Florentino ac dilecto filio archipreſbytero plebis de
Caſtello, Lunenſis diœceſis.

In eodem modo Parmenſi & Mutinenſi epiſcopis,
ac dilecto filio archipreſbytero eccleſiæ de Carpo,
Mutinenſis diœceſis.

In eodem modo archiepiſcopo Reginenſi, & Mili-
tenſi ac Neocaſtrenſi epiſcopis.

In eodem modo Theatino & Valvenſi ac Pennen-
ſi ac Adrienſi epiſcopis.

In eodem modo epiſcopo Mimatienſi, ac dilectis fi-
liis abbatibus monaſterii Vabrenſis, Ruthenenſis
diœceſis, ac magiſtro Arnaldo de Villanova canoni-
co Cadurenſi.

In eodem modo archiepiſcopo Moguntino, & Pra-
genſi ac Moravienſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Amalitano, & epi-
ſcopo ſanctæ Agathæ, ac dilecto filio archidiacono Sa-
lernitano.

In eodem modo epiſcopo Morinenſi, & dilectis fi-
liis decano de Perona, Noviſodonenſis diœceſis, ac
theſaurario Remenſis eccleſiarum.

In eodem modo archidiacono & cantori Niſoſen-
ſis ac theſaurario Paphenſis eccleſiarum.

In eodem modo archiepiſcopo Gneznenſi, & Ca-
minenſi ac Poſnaniſenſi epiſcopis.

In eodem modo epiſcopo Engoliſmenſi, & dilectis
filiis Santonenſis & Piſtavenſis eccleſiarum decanis.

In eodem modo Bononiſi & Faventino epiſco-
pis, ac dilecto filio abbati monaſterii de Nonantula,
Mutinenſis diœceſis.

In eodem modo ſancti Andree & Abredonenſi ac
Brichinenſi epiſcopis.

In eodem modo epiſcopo Famaguſtano, & dilectis
filiis Berengario de Alverina Biterrenſis, ac Iacobo
Novelli Barcinonenſis canonicis eccleſiarum.

In eodem modo epiſcopo Veronenſi, ac dilecto
filio abbati monaſterii ſancti Zenonis, ac Ioanni della
Fontana canonico eccleſiæ Veronenſis.

In eodem modo archiepiſcopo Lundenſi, & Ro-
ſtrildenſi & Ravelienſi epiſcopis.

In eodem modo Adrenſi & Spalatenſi archiepi-
ſcopis, ac epiſcopo Signenſi.

In eodem modo archiepiſcopo Nidroſienſi, ac Ber-
genſi & Aſloenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Vpſalenſi, & Sca-
renſi ac Lincopenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Colonienſi, & Leo-
dienſi & Trajectenſi epiſcopis.

In eodem modo venerabili fratri archiepiſcopo A-
queniſi, & dilectis filiis decano Vapincenſis ac Ber-
trando Miloniſi canonico Carpentoracænſis eccleſiarum.

Venerabili fratri Amaneo archiepiſcopo Auxitano.

Perſonam tuam, claris tuis exigentibus meritis,
Paterna benevolentia proſequentes, & atten-
dentes quod propter adventum tuum ad generale
concilium, per nos nuper Viennæ, autore Domi-
no, celebratum, ad quod per noſtras litteras fueras
evocatus, & moram contractam ibidem, multorum
ſubiilti laborum & ſumptuum gravitatem; & pro-
pterea volentes perſonam eamdem, nedum in ſe ipſa,
ſed etiam in obſequentibus ſibi perſonis, favoribus
proſequi gratiſis; tuis ſupplicationibus inclinati,
autoritate tibi præſentium indulgemus, ut tres capel-
lani, vel clerici tui, in comitiva tua, ſeu tuis obſequiis
inſiſtentes, fructus, redditus & proventus omnium
beneficiorum ſuorum eccleſiaſticorum, etiamſi perſo-
natus, dignitates ſeu officia exiſtant, & eis cura immi-
near auimarum, cum ea integritate, uſque ad trien-
nium libere percipere valeant, quotidianis diſtribu-
tionibus dumtaxat exceptis, ſicut illas perciperent, ſi
in eccleſiis, in quibus beneficia ipſa obtinent, reſide-
rent, & interim ad reſidendum in eis minime teneantur,
& neque ad id a quoquam invitari valeant coarctari.
Non obſtantibus ſi dicti clerici, vel eorum aliquis, non
fecerint in eiſdem eccleſiis primam perſonalem reſi-
dentiam conſuetam, quam facere teneantur eodem
clapſo triennio, vel prius a tuis obſequiis receden-
tes, aut quibuſcumque ſtatutis & conſuetudinibus
dictarum eccleſiarum contrariis, juramento, confir-
matione ſedis apoſtolicæ, ſeu quacumque firmitate
alia roboratis, etiamſi de illis ſervandis, & non impe-
diendis litteris apoſtolicis contra ea, & ipſis litteris
non utendo etiam ab alio impetratis per ſe, vel procura-
torem ſuum, præſtiterint, vel eos interim præſtare
contigerit juramentum forſitan, ſeu, ſi locorum ordi-
nariis ab eadem ſit ſede conceſſum, vel medio tempore
concedi contigerit, quod rectores & perſonas eccle-
ſiarum ſuarum, civitatum & diœceſum compellere
valeant per ſubtractionem ſuorum proventuum, vel
alias, ad reſidendum perſonaliter in eiſdem, ſeu ſi ca-
pitulis earundem eccleſiarum ab eadem ſit ſede
indultum, vel contigerit indulgeri, quod canonicis
&

& personis earūdem ecclesiarum fructus, redditus, & proventus prebendam, personatum, dignitatum, officiorum, & beneficiorum, quæ in eis obtinent, ministrare in absentia minime teneantur, & ad id compelli non possint per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet privilegiis, indulgentiis, & litteris dictæ sedis generalibus, vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressis, vel totaliter non insertis, effectus huiusmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus, habenda sit in nostris litteris mentio specialis, proviso quod huiusmodi dignitates, personatus, officia, & beneficia debitis interim obsequiis non fraudentur, & animarum cura in eis, quibus illa imminet, nullatenus negligatur. Nulli, &c. nostræ concessionis, &c. Datum in prioratu Gizuil prope Mal. Vaf. diocesis, nono Kalendas Iulii, anno septimo.

In eodem modo abbati monasterii sancti Arnardi Petracorensis diocesis, ac præposito sancti Iustini, ac archidiacono Suipodii in ecclesia Auxitana, &c. Personam, &c. ut in proxima superiori verbis competenter mutatis, usque, Negligatur.

Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus vestrum, per vos, vel alium, seu alios, huiusmodi fructus, redditus & proventus faciatis eidem capellanis & clericis, in eadem comitiva vel dictis obsequiis insistentibus, vel ipsorum procuratoribus, pro eisdem iuxta huiusmodi concessionis nostræ tenorem per idem triennium integre ministrari: non obstantibus omnibus supra dictis, seu si dictis ordinariis, & capitulis, vel quibusvis aliis, communiter, vel divisim, a sede sit indultum prædicta, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam & expressam de indulto huiusmodi mentionem, & contradictores auctoritate. Datum, ut supra.

Ægidio archiepiscopo Rotomagensi, Personam tuam, &c.

Elizæ episcopo Adueni.

Artberto episcopo Claromontensi.

Guillelmo episcopo Mimatensi.

Roberto episcopo Constantiensi.

Arnaldo episcopo Pictavensi camerario nostro.

Roberto archiepiscopo Remensi.

Guillelmo episcopo Andegavensi.

Ioanni episcopo Carnotensi.

Petro archiepiscopo Lugdunensi.

Petro episcopo Carcaffonensi.

Guillelmo episcopo Lingonensi.

Raimundo episcopo Agathensi.

Petro episcopo Antisiodorensi.

Bernardo archiepiscopo Narbonensi.

Arnaldo archiepiscopo Burdigalensi.

Guillelmo episcopo Vafatensi.

Archiepiscopo Bituricensi.

Bofoni episcopo Convenarum.

Danieli episcopo Namnetensi.

Ioanni episcopo Magalonsi.

Venerabili fratri Amaneo archiepiscopo Auxitano.

Personam tuam, ob tuorum excellentiam meritorum, gerentes in visceribus caritatis, & attendentes quod propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper Viennæ, autore Domino, celebratam, ad quod per nostras litteras fueras evocatus; & moram contra eam ibidem, multorum subiisti laborum & sumptuum gravitatem; ac pericula & incommoda, super quibus paterno tibi affectu compari-

Concil. general. Tom. XI.

Amur, pertulisti: & propterea volentes tibi apostolicæ benignitatis dexteram aperire, tuis supplicationibus inclinati, concedendi auctoritate nostra rebellionatus officium duabus personis, quas ad illud, post diligentem examinationem, idoneas esse repereris, recepto prius ab eis juramento, iuxta formam presentibus annotatam, plenam tibi auctoritate presentium concedimus facultatem.

Forma autem iuramenti, quod ipsarum personarum quælibet præstabit, talis est: Ego juro quod ab hac hora inantea fidelis ero beato Petro, & sanctæ ecclesiæ Romanæ, ac domino Clementi papæ quinto, & successoribus ejus canonice intrantibus. Non ero in consilio, vel auxilio, consensu, vel facto, ut vitam perdam, aut membrum, aut capiantur mala captivæ. Consilium, quod mihi per se, aut per litteras, vel nuncium manifestabunt, ad eorum damnum scienter nemini pandam. Sivero ad meam noticiam devenire aliquid contigerit, quod in periculum Romani pontificis aut ecclesiæ Romanæ vergeret, seu grave damnum, illud pro posse impediam: & si hoc impedire non possem, procurabo id bona fide ad noticiam domini papæ perferri. Papatum Romanum, & regalia beati Petri, ac jura ipsius ecclesiæ specialiter, si qua eadem ecclesia in civitate vel terra, de qua sum oriundus, habet, adiutor eis ero ad defendendum, & retinendum, seu recuperandum contra omnes homines. Tabellionatus officium fideliter exercebo; contractus, in quibus exigitur consensus partium, fideliter faciam, nil addendo vel minuendo sine voluntate partium, quod substantiam contractus immutet. Si vero in consensu aliquod instrumentum unius solius partis sit requirenda voluntas, hoc ipsum faciam: ut videlicet nil addam vel minuum, quod immutet facti substantiam, contra voluntatem ipsius. Instrumentum non conficiam de aliquo contractu, in quo sciam intervenire, vel intercedere vim vel fraudem. Contractus in protocollum redigam, & postquam in protocollum redegero, malitiose non differam, contra voluntatem illorum, vel illius, quorum est contractus, super eo conficere publicum instrumentum, salvo meo iusto & consueto salario. Sic Deus me adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia.

Datum, &c.

D In eodem modo Ægidio archiepiscopo Rotomagensi.

In eodem modo Danieli episcopo Nannetensi.

In eodem modo Ioanni episcopo Magalonsi.

In eodem modo Elizæ episcopo Adueni.

In eodem modo Artberto episcopo Claromontensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Mimatensi.

In eodem modo Roberto episcopo Constantiensi.

In eodem modo Roberto archiepiscopo Remensi.

In eodem modo Raymundo episcopo Agathensi.

In eodem modo Petro episcopo Carcaffonensi.

In eodem modo Petro archiepiscopo Lugdunensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Lingonensi.

E In eodem modo Ægidio archiepiscopo Bituricensi.

In eodem modo Bernardo archiepiscopo Narbonensi.

In eodem modo Arnaldo archiepiscopo Burdigalensi.

In eodem modo Petro episcopo Antisiodorensi.

In eodem modo Garfiæ episcopo Aquisi.

In eodem modo Bofoni episcopo Convenarum.

In eodem modo Guillelmo episcopo Andegavensi.

ANNO
CHRISTI
1311.Venerabili fratri Amaneo archiepiscopo
Auxitano.

Benigno sunt illa tibi concedenda favore, per quæ, sicut pie desideras, conscientiarum pacem & salutem animæ, Deo propitio, consequaris. Tuis itaque devotis supplicationibus inclinatus, & considerantes attentius, quod propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper, autore Domino, Viennæ celebratum, ad quod per nostras litteras fueras evocatus, & moram contractam ibidem, multorum subisti laborum & sumptuum gravitatem, ac pericula & incommoda, super quibus paterno tibi affectu committitur, pertulisti: fraternitati tuæ, ut aliquem idoneum sacerdotem secularem, vel religiosum, in confessorum tuum eligere valeas, qui hæc vice a quibuscumque sententiis generalibus vel specialibus, canonicis vel hominis, si quas absque læsione juris alterius, non tamen ex contemptu, sed alias forsitan incurristi, vel in posterum incurere te contingeret, autoritate nostra te absolvere valeat, ac tecum super irregularitate, si quam hujusmodi ligatus sententiis, tuum officium exequendo, absque tamen contemptu dictarum sententiarum, contraxisti forsitan, vel in posterum te contrahere contingeret, eadem autoritate, quoties opus fuerit, dispensare, in juncta tibi propter hoc poenitentia salutari, autoritate presentium indulgemus, presentibus post festum natiuitatis Domini proxime venturum minime valituris. Nulli, &c. nostræ concessionis, &c.

Datum, ut supra.

In eodem modo Ægidio archiepiscopo Rotomagensi.

In eodem modo Danieli episcopo Nannetensi.

In eodem modo Ioanni episcopo Magalonsensi.

In eodem modo Eliæ episcopo Aduensi.

In eodem modo Artberto episcopo Claromontensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Mimatensi.

In eodem modo Roberto episcopo Constantiensi.

In eodem modo Arnaldo episcopo Pictavensi.

In eodem modo Galhardo episcopo Tolosano.

In eodem modo Ioanni episcopo Carnotensi.

In eodem modo Roberto archiepiscopo Remensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Lingonensi.

In eodem modo Raimundo episcopo Agathensi.

In eodem modo Petro archiepiscopo Lugdunensi.

In eodem modo Petro episcopo Carcastonensi.

In eodem modo Bernardo archiepiscopo Narbonensi.

In eodem modo Arnaldo archiepiscopo Burdigalensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Valatensi.

In eodem modo Petro episcopo Antifiodorensi.

Venerabili fratri Amaneo archiepiscopo
Auxitano.

Dum clara merita tuæ devotionis attendimus, quodque propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper Viennæ, autore Domino, celebratum, ad quod per nostras litteras fueras evocatus, & moram contractam ibidem, multorum subisti laborum & sumptuum gravitatem: illa tibi gratiose concedimus, per quæ tuæ quietis commoda procurerentur. Tuis itaque supplicationibus inclinatus, fraternitati tuæ presentium autoritate concedimus, ut ecclesiis & cœmeteriis tuarum civitatis & diocesis, per effusionem sanguinis vel feminis violata, per ali-

A quem, vel aliquos presbyteros ad hoc idoneos, in dignitate vel personatu constitutos, reconciliari facere valeas, aqua prius per te, ut moris esse dignoscitur, benedicta. Per hoc autem constitutioni, quæ id per episcopos tantum fieri præcipit, nullum volumus in posterum præjudicium generari, presentibus post triennium minime valituris.

Datum, ut supra.

In eodem modo Ioanni episcopo Magalonsensi.

In eodem modo Galhardo episcopo Tolosano.

In eodem modo Eliæ episcopo Aduensi.

In eodem modo Artberto episcopo Claromontensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Mimatensi.

In eodem modo Roberto episcopo Constantiensi.

In eodem modo Arnaldo episcopo Pictavensi camerario nostro.

In eodem modo Roberto archiepiscopo Remensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Andegavensi.

In eodem modo Ioanni episcopo Carnotensi.

In eodem modo Petro archiepiscopo Lugdunensi.

In eodem modo Petro episcopo Carcastonensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Lingonensi.

In eodem modo Raimundo episcopo Agathensi.

In eodem modo Petro episcopo Antifiodorensi.

In eodem modo Bernardo archiepiscopo Narbonensi.

In eodem modo Arnaldo archiepiscopo Burdigalensi.

In eodem modo Bosoni episcopo Convenarum.

In eodem modo Danieli episcopo Nannetensi.

IN

* CONCILIVM VIENNENSE

BOECVMENICVM SIVE VNIVERSALE XV. approbatum, & trecentorum & amplius episcoporum, quo ^d Bonifacius papa octavus a calumniis Philippi regis Francorum abolvitur: Templarii extirpantur, hæreses ^f Petri Ioannis, ^g Fratitellorum & Dulcinitarum, ^h Begardorum & Beguinarum condemnantur; ⁱ expeditioque pro recuperanda terra sancta suscipienda decernitur, ^k plurimæque constitutiones (quæ extant quinque libris Clementinarum in corpore juris canonici) pro reformandis moribus ecclesiæ promulgantur, ^l anno Domini MCCCXI. tempore Clementis papæ quinti, & Henrici septimi imperatoris. Constitutiones autem hujus synodi separatim excusæ reperiuntur in jure canonico, & Clementinæ inscribuntur, ut habetur in titulo.

NOTÆ SEVERINI BINII.

E a Concilium. Causam & occasionem indictæ synodi inter alios scriptores nemo verius, & circa omnem affectum nemo melius expressit, quam Conradus Vercius scriptor hujus temporis in vita Henrici septimi imperatoris: qui dum exposuisset quæ ratione Clemens, cura & studio Philippi regis imperium Romanum affectantis per cardinales Gallie, pontifex factus fuisset, deque coronando in imperatorem Romanum fratre ejus Carolo, & absolvendo a sententia excommunicationis Philippo, sponsonem dedisset, ista subiungit.

Gotho, ita nominabatur Clemens, ut primum quæ ab rege acta de se fuerant, Italiam quoque probari cognovit, senatum statim cardineum universum, regesque transalpinos aliquot convenire Lugdunum jubet, ad peragenda inaugurandi solennia. Id edictum tamen

ANNO
CHRISTI
1311.

tametſi prælati Antioxiæ non perinde arrideret, pontificiam aulam trans Alpes conceſſuram gementibus: coiere tamen in civitatem designatam non infrequenter. Ibi declaratus ex more maximus eccleſiæ Chriſtianorum episcopus, quintique Clementis appellationem fortitus, mox Philippum censuris (namque id primum poſtulatorum caput extiterat) quibus innoxum a Bonifacio diximus, exolvit; reliqua promiſſorum tempeſtively ſe effeſſurum aſſirmans. Sed nec ea Philippus poſthabenda ratus, præſtavit in conventum accerſito Clemente, de cæteris deſiderii ſui partibus referri juſſit in medium. Summa petitio erat, de abolenda in perpetuum memoria Bonifacii. Neque prætextu caruit flagitatio impudens, articulis quadraginta ingenio cauſidicorum excogitatis, quibus Octavi mores, præter alia facinora, de hæretica impietate ſugillabantur. Hic vero hæreræ æſtuareque Clemens, quidam conſilii in re tam inexplicabili caperet. Namque inde occurrebat ſacramenti interventu firmata promiſſio, hinc innocentia Bonifacii, qui ut neque forſan inſons proſus criminum haberetur, ita non ullum extare de objecto admiſſo indicium: quin exemplis, decretis conſtitutionibuſque declaratum abunde reliquiſſe, quanto ſtudio quantumque ſide gubernacula culminis apoſtolicæ procuraviſſet.

Solicito inter has curas Clemente quinto, opportune Nicolaus cardinalis Præſentis intervenit: cui, quod arbitretur omnium arcuorum habere, nudantur ordine omnia. Is, ut erat ingenio ad ſubita etiam quæque moderanda dexterrimo, primum confirmato pontificis animo, ſcire fe quid potiſſimum illi conſilii profuturum ſperaret aſſirmat, regias in primis ſpes ali diſſimulante augerique placere, tum docere cupidum principem, quo magis rata ſiant quæ ad Bonifacii cineres atinent, videri futurum conſultius, ſi tanta res non niſi publici concilii ſenatuſconſulto firmetur. Quam ſententiam ubi Gallus approbaverit, ſedem conventui Viennæ inter Allobroges deligat, aliamve civitatem quampiam & liberam, & ad accedendum regis ſuiſibus opportunam. Placuit Clementi quinto cardinalis ſuggeſſio. Itaque de voluntate Philippi Viennam maximo Chriſtianorum conventu edicto, octavoque Bonifacio papa de oppoſita impietate ex ſententia patrum abſoluto: ipſe ibi paucos commoratus dies, Avenionem in Roberti regis provinciam ſe conſultit.

Eadem Antoninus 3. parte hiſtoriarum titulo 11. cap. 3. his verbis deſcribit:

Anno Domini 1311. Kalendis Novembris cœpit celebrari concilium generale Viennæ in Burgundia, prout fuerat ante publicatum: in quo præſentes fuerunt pluſquam trecenti episcopi, ultra alios prælatos de diverſis partibus orbis. Et cum Clemens, ut ſatisfaceret promiſſioni factæ regi Franciæ in ſua promotione, ſcilicet de delenda memoria Bonifacii ex eccleſia, cum prælatiſ concilii tractaret: quia rex illum hæreticum fuiſſe probare intendebat, concilium nullo modo aſſentire voluit; ſed contrarium declaravit, ſcilicet ipſum fuiſſe catholicum & indubiatum pontificem. Verum quia ipſe fecerat proceſſus contra regem Franciæ, ad quietandum ipſum non valentem obtinere quod cupiebat injuſtum, declaravit & firmavit decreto concilium, quod quacumque de cauſa rex offendiſſet Bonifacium papam ſeu eccleſiam, nullo unquam tempore poſſet ipſi regi, vel ejuſ filiiſ & heredibus aliquid damni inferri vel pœnæ.

Ioannes Marius Belga de ſchiſmate & concil. libro primo capite vigefimo, eadem habet his verbis:

Anno ſexto poſt coronationem, videlicet anno Concil. general. Tom. XI.

A milleſimo trecentefimo undecimo, in menſe Novembri, Clemens magnum & generale totius eccleſiæ concilium Viennæ in Delphinatu celebravit, cui pluſres quam trecenti eccleſiaſtici patres ex variis Chriſtiani orbis partibus interfuere. Magna vero ex parte concilium hoc celebratum eſt ad deſiderium Philippi Pulcri, qui omnibus modis conabatur, ut Clemens papa omnia acta ac decreta Bonifacii octavi ex memoria hominum aboleret, eumque tanquam hæreticum condemnaret: id quod Clemens quidem regi ſe facturum promiſerat: ſed per concilium, approbatum non eſt, ſed ſolummodo judicatum ac declaratum, proceſſus, quos Bonifacius contra regem fulmiſſet, fuiſſe injuſtos ac nullos.

B *b Oecumenicum.* Romanus enim pontifex eidem præſedit, atque inter multos alios Alexandrinus & Antiochenus patriarchæ interfuere.

c Trecentorum & amplius episcoporum. Ita Antoninus & Marius prædictis locis & verbis ſupra commemoratis.

d Bonifacius papa octavus, &c. Hæc ex Antonino, Vecerio, & Matio, prædictis locis. Inter calamitas quas illi Philippus rex objecit, quaſque Nauclerus in chronico cæteris prolixius deſcribit, præcipua fuerunt, ſimonia, hæreſis, & peccatum: ut pote qui ſilem, quam de Romani imperii titulo in ſe tranſferendo dediſſet, promiſſionis ſue inmemor non adimpleviſſet. Vide Vecerium prædicto loco.

e Templarii extirpantur. Præſertimquam damnarentur, præmiſſa eſt inſpectio ſuper hæreſi, ſodomia, aliisque nefandis ſceleribus, quæ ipſiſ per famam communem ac conſtantem imponebantur: eaque commiſſa ſui omnibus orbis Chriſtiani episcopiſ. Ejuſ vero quæ Colonienſi archiepiſcopo ejuſque ſuffraganeis demandata invenitur, copiam, ex originali, quod in archivo metropolitane Colonienſi aſſervatur, deſcriptam hic exhibeo:

Clemens episcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopo Colonienſi, ejuſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Faciens miſericordiam cum ſervo ſuo Dei Filiiſ Dominus Ieſus Chriſtus, ad hoc nos voluit in ſpecula eminenti apoſtolatus aſſumi, ut gerentes, licet immeriti, vices ejuſ in terris, in cunctis noſtris actibus & proceſſibus ipſiuſ veſtigia, quantum circitur humana fragilitas, imitemur. Sane dandum circa noſtræ promotioniſ ad apicem ſummi pontificatiſ initium, etiam antequam Lugdunum, ubi recepimus noſtræ coronationiſ inſignia, veniremus: & poſt tam, &c. ut ſupra in epiſtola ad Philippum regem Francorum, mutatis mutandiſ, uſque ad id, Graviter de deliquiſſe. Sequitur: Verum quia in univerſis mundi partibus, per quas idem ordo diſſanditur, ac fratres degunt ipſiſ, ſuper hiſ non poſſumus inquirere per nos ipſoſ: fraternitati veſtræ de fratrum noſtrorum conſilio per apoſtolica ſcripta mandamus, quantum vos & quilibet veſtrum, videlicet in ſuiſ civitate & diœceſi, una cum venerabilibus fratribus noſtriſ moguntiniſ, Trevereniſ & magdeburgeniſ archiepiſcopiſ, ac Baſilenſiſ & Conſtantiſ episcopiſ, & dilectiſ filiiſ abbate monaſterii de Crudalio, Crudario, & priore de Longo ponte Cluniaceniſ ordinis, Vivarieniſ & Pariſienſiſ diœceſiſ, Paulo de Cadarſu præpoſito Cavalliceniſ, decano ſancti Servatii Trajecteniſ, magiſtro Bernardo Raimundi archidiacono majoriceniſ, Ioanne dicto præbytero Longo Tullenſi capellano noſtro, & magiſtro Laurentio de Fuſciberte baſilicæ ſanctæ marie majoriſ de Vrbe, canonicis eccleſiarum, vel undecim, decem, novem, octo, ſeptem, ſex, quinque, quatuor, tribus, duobus, aut uno ex ipſiſ, quos vobiſ in hac parte propter negotii magnitudinem duximus adjungendos, vocatiſ per publicum citationiſ edictum, per vos & ipſoſ adjuſctos, vel eorum aliquos ſive aliquem, in lociſ, de quibus vobiſ & iſi videbitur faciendum,

Dddd iij qui

ANNO
CHRISTI
1511.

qui fuerint evocandi contra singulares personas & fratres dicti ordinis in civitatibus & diocæsis vestris degentes, etiam si aliunde venerint, vel illuc adducti forsan exiterint, super articulis quos vobis sub bulla nostra inclusos transmittimus, & super aliis, de quibus prudentia vestra videbitur expedire, veritatem cum diligentia inquiratis. Volumus insuper, quod inquisitione seu inquisitionibus huiusmodi factis per provinciale concilium contra ipsos, singulares personas, & fratres qui in eadem provincia fuerint, seu pro eis saper his de quibus contra eos in iudicium exiterit, absolutoria seu condemnatoria iuxta juris exigentiam proferatur. Inquisitores nihilo minus seu inquisitoribus ejusdem pravitatis hæretica in ipsa provincia per sedem apostolicam deputatis, tam ad dictas inquisitiones, quam ad huiusmodi prolationem sententiæ admittis. Provisio quod de inquirendo vel sententiando contra præfatum ordinem, & contra magnum præceptorem dicti ordinis in regno Alemanniæ constitutum, contra quos per certas personas iniqui mandavimus, vos intrinsece nullatenus præmittis. Nostræ etiam intentionis existit, & volumus, quod te, frater archiepiscope, in huiusmodi inquisitione per tuos suffraganeos, ut præmittitur, faciendæ negotio, cum singulis eisdem suffraganeis, quibus ad hoc te similiter duximus adjungendum, una cum prædictis aliis adjunctis, vel undecim, decem, novem, octo, septem, sex, quinque, quatuor, tribus, duobus, aut uno ex ipsis, live etiam per te ipsum, procedas, si poteris, iuxta formam super hoc adjunctis traditam memoratis.

Datum Pictavis secundo Idus Augusti, pontificatus nostri anno tertio.

Commissio vero, que adjunctis data, formam procedendi præscribitur literæ, sic habent:

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Moguntinensi, Treverensi & Magdeburgensi archiepiscopis, ac Basileensi, Constantiensi episcopis, ac dilectis filiis abbati monasterii de Crudario, & priori de Longo ponte, Cluniacensis ordinis, Vroariensis & Parisiensis diocesis, Paulo de Cadarsa presbitero Cavallicensi, decano sancti Servatii Trajectensis, magistro Bernardo Raimundi archidiacono Majoricensi, Joanni dicto Longo presbitero de Alemannia capellano nostro Romariensis, & magistro Laurentio de Fusciberie basilice sancte Marie Majoris de Urbe, canonicis ecclesiarum, salutem & apostolicam benedictionem.

Faciens misericordiam eum servo suo Dei filius, &c. ut procedente bulla ad archiepiscopum Colonensem data, usque ad illa verba, Non possumus inquirere per nos ipsos. Sequitur: Discretionis vestre, de quorum circumspicione specialem fiduciam gerimus, de fratrum nostrorum consilio per apostolica scripta mandamus, quatenus ad Colonensem civitatem & diocæsima provinciam personaliter accedentes, una cum venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Colonensi, ejusque suffraganeis, quibus vos propter huiusmodi negotii magnitudinem in hac parte duximus adjungendos, cum quolibet eorum, vide licet in suis civitate & diocæsi vocatis, &c. usque ad illa verba.

Testes autem si qui a vobis requisiti vel admoniti vel citati, ut super dictis articulis ferant veritatis testimonium, coram vobis se prece vel precio, gratia vel amore, odio vel timore, a ferendo testimonio subtraxerint; necnon fautores, receptatores & defensores prædictorum fratrum, qui a vobis citati vel voca-

Ati, ut præmittitur, coram vobis non comparuerint; eos insuper qui prædictam vestram inquisitionem directe vel indirecte, publice vel occulte, vel per se vel alium, seu alios vel alias, quomodo præsumptum fuerint impedire, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis; invitato ad hoc, si opus fuerit auxilio brachii sæcularis. Quod si non omnes his exequendis poteritis interesse, undecim, decem, novem, octo, septem, sex, quinque, quatuor, vel tres aut duo, seu unus vestrum, ea nihilo minus exequantur. Nostræ etiam intentionis existit, &c. ut supra, mutatis pauculis.

B Capis per inquisitores ex hac commissione militibus fere omnibus, accidit quod bona eorumdem mobilia diversorum prædictis exponerent, possessiones ac redditus occuparentur, ac iura eorumdem occulte subtraherentur. Ne itaque detrimentum sentirent loca pia, quibus eorum bona applicanda erant, idem pontifex ad omnes Christi fideles hoc modo rescriptit:

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

AD omnium fere notitiam credimus pervenisse nefanda scelera, & crimina abhorrenda, hæresim notorie sapientia, quibus ordo & personæ Templariorum non levis argumentis, sed manifestis iudiciis & violentis præsumptionibus, diffamati noluuntur, super abnegatione videlicet Domini salvatoris nostri Iesu Christi, & saper nefanda, temeraria, & præsumptuosa & hæretica conspuione super ejusdem imaginem crucifixi, necnon & super pluribus articulis, quos quia fore credimus manifestos, exprimi non oportet: sicque excrebescente infamia, & imminutibus scandalis plurimis, minime contemnendis, que non leviter totam scandalizabant ecclesiam, urgente conscientia, per totum orbem terrarum jam dudum ipsos capi mandavimus: & tandem capimus super his contra eos inquirere per nos ipsos, nonnullis ex fratribus nostris adscitis ad inquisitionem prædictam nobiscum solite peragendum. Et tandem præsentatis nobis personis eisdem, non parvo sed grandi numero, non levis sed magne autoritatis viris olim in ordine supradicto, sacerdotibus, præceptoribus, militibus, & servientibus, per eorum confessiones & depositiones spontaneas libere factas coram nobis & fratribus ipsis, in secreto prius, & postmodum coram nobis, totoque collegio fratrum nostrorum sancte Romanæ ecclesie cardinalium, parvi manifeste, quoad personas ipsas confitentes, dicta crimina & scelera esse vera: iidemque confitentes omnes & singuli, suum humiliter recognoscentes errorem, nostram & apostolicæ sedis non justitiam, sed misericordiam & veniam implorant: quibus cum omni humilitate & reverentia & proprii eorum recognitione erroris omnino persistentibus, pro absolutione ab excommunicationis sententia, quam ex huiusmodi hæresis reatibus & sceleribus incurrerant, ipsis misericorditer impendenda; nos, qui licet indigni vicarii sumus illius cuius miserationes super omnia opera ejus existunt, & quia Romana mater ecclesia non claudit, sed potius errantem ovem ad ovile Dominicum super humeros proprios reportare, facta a supradictis confitentibus cum magna humilitate, & reverentia debita, abjurazione huiusmodi hæreseos secundum canonicas sanctiones, eisdem fecimus iuxta formam ecclesie munus absolutionis impendi, injungendi eis propterea salutarem penitentiam, nobis & dictæ sedi, seu quibus id committendum duxerimus, potestate specialiter reservata.

Ex prædictis itaque confessionibus, & nonnullis aliis causis legitimis, non immerito excitati, visis

cliam

ANNO
CHRISTI
1511.

etiam diversis processibus contra singulares personas dicti ordinis super ipsi sceleribus & criminibus factis per locorum ordinarios & inquisitorem generalem hereticæ pravitatis in regno Franciæ, in quibus multorum aliorum confessiones & depositiones contineri videbantur aperte, ex quibus violenta suspicio contra ordinem ipsum & personas ejusdem habebatur: super criminibus antedictis contra omnes singulares personas dicti ordinis, necnon & ipsum ordinem, cum omni diligentia & sollicitudine per alias nostras literas mandavimus & mandamus inquiri, ut per hujusmodi inquisitiones de supradictis criminibus & infamiis, contra ordinem & personas præfatos, vel pro ipsis, veritas elucescat.

Verum quia occasione hujusmodi subsecutorum processuum, & captivum personarum ordinis prælati, bona ipsius mobilia, quæ vel pro ipso ordine, si reperitur innocens, vel alias pro subsidio terræ sanctæ & contra perfidos Saracenos inimicos fidei Christianæ, ad quæ bona prædicta per fideles ipsa largientes deputata fuerant, & nos ipsi eadem bona una cum aliis bonis immobilibus eorundem ad ea decrevimus deputanda, nequiter a nonnullis subtracta, penes aliquos malitiose, indebite, & iniuste absconsa & celata feruntur, in grave ipsorum animarum periculum, ecclesie prædictæ contemptum, & dictæ terræ præjudicium, dispendium & jacturam: nos volentes debitum in hac parte remedium adhibere, universis & singulis sub virtute obedientiæ ac excommunicationis pœna, quam excommunicationem contra facientes post unius mensis spatium a noticia presentium immediate sequentis, cuiuscumque præminentie, dignitatis, status, vel conditionis existant, ecclesiastici vel mundani, etiam si pontificali præfulgeant dignitate, incurrere volumus ipso facto: auctoritate apostolica districtè præcipiendo mandamus, quatenus habentes, tenentes & possidentes, ut prædicatur, per se vel alium seu alios, aliquas pecuniarum summas, vel alia mobilia bona quæcumque, vel se moventia, personarum vel ordinis prædictorum, sive causa depositi, vel alia quæcumque causa, occasione vel titulo, si qui etiam personis vel ordini antedictis in quacumque summa vel quantitate pecuniæ obnoxii, vel alias quomodolibet fuerint obligati, ex quacumque causa vel titulo, vel ab eis aliquid receperint, vel ipsorum nomine per quemcumque, aut pro ipsis: libere integraliter & sine diminutione restituant, reddant & solvant, sub instrumentis publicis locorum ordinariis sive superintendentibus administrationi bonorum dicti ordinis per sedem ipsam deputatis vel etiam deputandis; non obstantibus quibuscumque promissionibus super his ab ipsis præstitis, pœnis, juramentis, cautionibus, obligationibus, seu fideiussionibus forsitan roboratis.

Si qui autem, etiam nihil habentes de bonis prædictis, nihilque debentes eisdem, ac in nullo ipsis quomodolibet obligati, seiverint aliquid habere, tenere vel possidere de ipsis bonis, ut superius est expressum, aut aliquem debitorem dictorum ordinis & personarum, vel eis quomodolibet obligatum; sive aliquem aliquid ab eis, vel pro ipsis, vel eorum nomine, vel aliquos eorum recepisse, infra idem tempus ordinariis vel superintendentibus prælatis, sub instrumentis similibus aperte revelent: alioquin supradictam sententiam ipsos incurrere volumus ipso facto: quam, si ipsi & alii superius nominati per sex menses sustinerint animo indurato, ordinariis ipsis & quibuslibet aliis absolutionem eorum penitus interdiximus, ipsam nobis & successoribus nostris, præterquam in mortis articulo tantummodo, referentes.

Et ut præmissorum ignorantiam nemo præterdere

A valeat, hujusmodi processum nostrum mandamus & volumus per illos, quibus in aliis nostris literis id committimus, in locis contentis in eis sollemniter publicari.

Datum Picthavis secundo Idus augusti, pontificatus nostri anno tertio.

De Templariis hac synodo sublatis & extirpatis Trithemius in chronico Hirsaugiensi ista habet.

Anno Dominicæ nativitatibus millesimo trecentesimo undecimo Clemens papa V. concilium Viennense celebrandum indixit, quod biennio duravit, in quo liber Clementinarum publicatus fuit, & multa ad ecclesiæ utilitatem statuta. Ibi ordo Templariorum, qui annis ferme 184. steterat, ab ipso Clemente papa condemnatus fuit, & uno die per universum orbem deletus, ad instantiam Philippi regis Francorum, cujus promotione ipse papa electus fuerat. Fuerunt autem Templarii valde divites, quorum possessiones ut rex sibi acquireret, crimen eis hæreses falsum imposuit, ut multi voluerunt, & extingui omnino paravit.

Antoninus prædicto loco recensens quid contra Templarios in hac synodo gestum fuerit, post ea quæ supra commemoravi, hæc subjungit.

Item statutum fuit quod omnia bona & possessiones, quæ fuerant mansioni Templi, assignarentur mansioni hospitalis Hierosolymitani. Et quia jam fuerant occupata a diversis dominis laicis, oportuit quod illi de hospitali magnum thesaurum exponerent in dando regi & aliis qui occupaverant dicta bona. Unde depauperata est mansio hospitalis, quæ se existimabat inde opulentam fieri.

Ioannes Marius eadem commemorans ait.

In hoc quoque concilio decretum est ut bona, redditus ac possessiones Templariorum, qui propter hæresim aliaque facinora nefanda destructi ac combusti fuerant, equitibus Hierosolymitanis, qui nunc Rhodi dicuntur, attribuerentur. *Hæc ille.*

Quales Templarii initio fuerint, qualeve esse ceperint, Guillelmus Tyrius in historia belli sacri breviter his verbis indicat.

Templariorum (quibus de mandato domini Honorii papæ, & Stephani Hierosolymitani patriarchæ, regula & habitus assignabatur) professio hæc fuit, ut vias & itinera, maxime ad salutem peregrinorum, contra latrunculorum incurfiones in terra sancta conservarent: qui, quoniam juxta Domini templum mansionem haberent, fratres militiæ Templi dicebantur. Cum autem patriarchæ Hierosolymitano, a quo prima beneficia susceperant, obedientiam denegarent, & ecclesiis Dei decimas & primitias subtraherent, eorum indebite turbando possessiones: facti sunt omnibus molesti. *Hæc Tyrius. Vrspergensis in chronico post annum millesimum ducesimum vigesimum septimum.* Fridericus II. apud Accon in terra sancta, ut aiunt, multa sustinuit ex perditione Templariorum. *Platina in vita Clementis V.* Resciturum est, inquit, Templarios a nostris ad Saracenos descivisse. Hanc ob rem eorum bona partim Rhodiis militibus, partim novis religionibus sunt attributa.

Crimine hæresis non falso, ut ait Trithemius, sed vero fuisse notatos, testatur Thomas Vvalingham historia Anglicanæ scriptor antiquissimus his verbis.

Hoc anno, Kalendis Octobris, sub papa Clemente quinto celebratum fuit concilium apud Viennam,

ANNO
CHRISTI
1311.

in quo Templariorum ordo damnatus est. Et ante illud concilium per uniuersum orbem generaliter fuit divulgatum, quod omnes & singuli religiosi exempti ad jus transirent commune, unde solus ordo Cisterciensis papam adiit ante dicti concilii celebrationem per exemptione sua pristina pacifice obtinenda: quod & obtinuit donis datis. In isto concilio petita fuit & concessa decima sexennialis in subsidium terre sanctæ, & annis successivis soluta. Philippus rex Franciæ cogitavit unum de filiis suis regem Hierosolymitanum facere, & imperare sibi omnes redditus & proventus Templariorum. Et hac occasione prius multos Templarios in regno suo, & præcipue magistrum magnum ordinis, & alios multos procuravit comburi, & totum ordinem procuravit & fecit in concilio predicto damnari. Sed tamen propositum suum de eorum redditibus non est consecutus, quia papa hospitalariis hæc assignavit, non sine magnæ pecuniæ interventu. Deposita nempe fuit contra Templarios, & compertum, quod quando receperunt quemquam ad ordinem, amotis omnibus, exceptis fratribus ejusdem ordinis, adduxerunt illum ad locum privatum, & totaliter denudaverunt, & tunc tunc accederet ad eundem, & eum oscularetur in posteriori parte, deinde induceretur & cingeretur cingula de sambuco. Et post crux portaretur, & ibi diceretur sibi, quod crucifixus non est Christus, sed quidam falsus propheta deputatus per Iudæos ad mortem propter delicta sua, & fecerunt eum ter spueri super illam, & postea projecerunt crucem ad terram, & eam pedibus conculcari fecerunt, deinde ostenderunt sibi caput cuiusdam idoli, quod quotidie adorabant. Et præter hæc depositum est contra eos, quod vitio fœdabantur Sodomitico, statuentes quod nullus utatur mulieribus, sed quilibet alterutro, cum voluerit. Unde postea cum factum fuisset concilium provinciale in Angliâ Londoniis contra Templarios super his articulis, quod quidem concilium duravit a mense Maii usque ad mensem Iunii, in quo Templarii capti & accusati ferebantur famam, sed non factum, nisi unus vel duo ribaldi in omni statu: omnes tamen ferebantur finaliter, non posse de sibi impositis se purgare, & ideo ad iudicium fuerunt per concilium perpetue penitentiarum. Ita quod singuli in singulis monasteriis possessionis detruderentur pro perpetua penitentia peragenda, qui postea in huiusmodi monasteriis bene per omnia se gerebant. Cum in concilio Viennensi tractaretur, an propter vocationem singularium personarum ordinis Templariorum, vel propter acta contra eos, posset totus ordo damnari propter singulorum delinquentium vocationes, cum constaret quod dictus ordo non fuerat vocatus: definitum fuit per dictum concilium, quod non de jure. Ideo papa Clemens in bulla sua condemnatoria ordinis adiecit hæc clausulam: Quamquam de jure non possumus, tamen ad plenitudinem potestatis dictum ordinem reprobamus.

f Petri Iohannis.] Petrus Iohannis, inquit Sanderus, autore Guidone Carn. Iohannem abbatem discipulum erat: hic negabat animam rationalem, qua rationalis est, formam esse humani corporis, gratias & virtutes in baptismo infundi, Christumque ad huc viventem lancea vulneratum, & quod evangelista Iohannes aliter narraret, porturbate narrationem videri assererat.

g Fraticellorum & Dulcinistarum.] Fraticelli & Dulciniste (sic dicti a Dulcinio quodam, cuius concubinum nomine Margaretam ab ipso impregnatam, de Spiritu sancto concepit nefarie & impudenter evulgabant) promissuos concubitus in locis occultis exercebant; visionem sanctarum animarum usque ad novissimum diem differri, aliaque plura impia dogmata Fraticellos sectantes docebant. Ad quas hæreticæ everendas, patres concilii de substantia animæ rationalis, de parvulo in baptismo, de vulnere Christo defuncto per lanceam inflicto, definiuerunt ea quæ Clem. i. de

summa fide & Trinitate habentur.

h Beguinarum & Beguinarum.] De his eorumque erroribus in hac synodo condemnatis Antoninus predicto cap. 3. §. 2. ista ait.

ANNO
CHRISTI
1311.

In eodem concilio fuerunt damnati octo errores Beguinarum & Beguinarum, qui insurrexerunt in Alemannia, ut habetur de hæretic. Ad nostram, in Clem. Quorum primus est, quod homo in vita presenti tantum & talem perfectionis gradum potest acquirere, quod redderet penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit. Nam, ut dicunt, si quis temper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inveniri.

Secundus est, quod jejunare hominem non oportet vel orare, postquam gradum perfectionis huius fuerit affectus: quia tunc sensualitas ita est perfecte spiritui & rationi subiecta, quod homo potest libere concedere corpori quicquid placet.

Tertius est, quod illi, qui sunt in illo gradu perfectionis & spiritu libertatis, non sunt humanæ subiecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta ecclesiæ obligantur, quia, ut asserunt, ubi spiritus Domini, ibi libertas.

Quartus, quod homo ita potest finalem beatitudinem secundum omnem gradum perfectionis in presenti assequi, sicut eam in vita beata obtinebit.

Quintus quod quilibet intellectualis natura in seipsa naturaliter est beata, quodque anima non indiget lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum.

Sextus est, hominem in virtutum actibus se exercere, est hominis imperfecti, quia anima perfecti liceat ut a se virtutes.

Septimus, quod mulieris osculum (cum ad hoc non inclinet natura) est mortale peccatum: actus autem carnalis (cum ad hoc inclinet natura) non est peccatum: maxime cum tentatur exercens.

Octavus est, in elevatione corporis Christi, non debet talis exurgere, aut ei reverentiam exhibere. Asserunt enim quod esset imperfectionis eisdem, si a puritate & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quod circa sacramentum eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi, aliqua cogitarent. Qui omnes errores reprobati sunt in dicto concilio, & mandatur diocesanis & inquisitoribus, ut puniant tales. Gloss. ibi. Ioann. Andr. sufficienter ostendit qualiter ista sunt erronea, & contra doctrinam sanctorum. Hæc Antoninus.

i Expeditione, &c.] Ita Platina in vita Clementis quinti, Marius predicto loco verbis infra recensendis, & Krantzii Saxon. libro nono, capite tertio: Ann. 45. erat, inquit, undecimus post mille trecentos, cum Clemens V. pontifex Romanus concilium apud Viennam Narbonensis Gallis urbem celebravit: in quo ad alterius anni mediocritatem protracto, Templariorum omnino nomen extinxit, de quo subvencionio Hierosolyma multa in eo verba jactata sunt, quæ in irritum ceciderunt, &c. Hæc Krantzii.

k Plurimæque constitutiones.] Harum alie mores, alie fides concernentes, extant in corpore juris canonici, & Clementine inseribuntur. Ad fidem pertinent quæ apud Antoninum cap. 3. §. 1. delinuntur his verbis.

In Clement. prima de fide catholica sic dicitur: Constitutiones nec rotas asserit S. Antoninus, nec omnes. Nos vero eas hic ex Clementinarum corpore proferre nolimus: aut veritas sumpta

Fidei catholica fundamentum firmiter inherentes, apostolice cum sancta ecclesia confitemur unigenitum Deum Filium in iis omnibus quibus Deus pater existit, unum Patre æternaliter subsistentem, partes nostræ naturæ simul unitas (ex quibus ipse in se verus Deus existens, verus homo feret) humanum videlicet corpus passibile, & animam intellectivam seu rationalem, ipsum corpus vere & per se & essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore in virginali thalamo ad unitatem suæ hypostasis & personæ. Et quod in hac as-

sumpta natura ipsum Dei Verbum pro omnium operanda salute non solum affigi cruci & in ea mori voluit, sed etiam spiritu emisso perforari lancea sustinuit latus suum, ut inde profluentibus undis aqua & sanguinis formaretur unica & immaculata ac virgo sancta mater ecclesie conjux Christi, sicut de latere primi hominis soporati Eva sibi in conjugium est formata: ut sic certæ figuræ primi & veteris Adæ, qui, secundum Apostolum, est & forma futuri, in nostro novissimo Adam, hoc est, Christo, veritas responderet. Hæc est, inquam, veritas illius prægrandis aquilæ vallata testimonio, quam propheta vidit Ezechiel animalibus cæteris evangelicis transvolantem, Ioannis videlicet apostoli & evangelistæ. Et infra:

Porro doctrinam omnem seu positionem temere asserentem, aut verentem in dubium, quod substantia animæ rationalis, aut intellectivæ, vere ac per se humani corporis non sit forma, velut erroneam ac veritati catholicæ fidei inimicam sacro a pprobante concilio reprobamus: deficientes, ut si quisquam deinceps asserere, defendere seu tenere pertinaciter præsumperit, quod anima rationalis seu intellectiva non sit forma corporis humani per se, & essentialiter, tamquam hæreticus sit censendus.

Baptisma unicum, baptizatos omnes in Christo regenerans, sicut unus Deus, ac fides unica, ab omnibus fideliter confitendum est. Quod celebratum in aqua in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, credimus esse tam adultis quam parvulis communiter perfectum remedium ad salutem. Verum quantum ad effectum, cum theologi opinioniones varias habeant, videlicet dicentibus quibusdam, parvulis culpam remitti, sed gratiam non conferri; aliis contra asserentibus quod & culpa ejusdem in baptismo remittitur, & virtutes ac informans gratia infunduntur quoad habitum, et si non pro illo tempore, quoad usum: nos attendentes generale efficaciam mortis Christi, quæ per baptismum applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quæ dicit tam parvulis quam adultis conferri in baptismo gratiam informantem & virtutes, tamquam probabiliorem, & dictis sanctorum ac doctorum modernorum theologiæ magis consonam & concordem, sacro approbante concilio, duximus eligendam.

Item in titulo de usuris, ex *g. arvi*. in Clement. dicitur, quod si quis in hunc errorem inciderit, ut pertinaciter asserere præsumat, usuras non esse peccatum: decernimus eum velut hæreticum puniendum, & ordinarii & inquisitores hæreticorum possunt contra tales ut contra hæreticos procedere.

In quo etiam capite statuitur, quod communitates, aut quicumque officiales, qui statuta scribere, vel dictare, aut quod solvantur usuræ, vel quod solvæ non restituantur, plene ac libere scienter judicare præsumperint, sententiam excommunicationis incurrunt: & similiter eandem sententiam incursum, si statuta hujusmodi hæcenus edita, de libris communicatum, quantum est in potestate eorum, non deleverint, vel si etiam ipsa statuta vel consuetudines observare præsumperint. Item quod veneratores possunt per censuram compelli ad ostendendum libros suarum rationum.

Ad mores pertinent quæ apud eundem initio capituli tertii ita summam recensita sunt his verbis: In eodem concilio fuerunt factæ multæ constitutiones generales: præcipue concernentes statum religiosorum, & monachorum præcipue nigrorum: de statu monachorum, ne in agro mendicantium, quoad prædicationes, audientiam confessionum, & sepulturas, ubi datur forma servanda ab eis. extra. de sepul. *Andum*. in Clem.

Concil. general. Tom. XI.

A Originaliter illa constitutio fuerat edita a Bonifacio octavo, quæ incipiebat: Super cathedram, & erat extra vagans: sed per Benedictum undecimum successorem immediatum fuit revocata, per Clementem autem quintum in concilio reposita in suo vigore, & in corpore juris inserta, scilicet in Clementinis. Hæc quidem Clementinæ editæ fuerunt in ipso concilio.

In titulo de excessibus privilegiatorum fertur sententia excommunicationis contra eos religiosos qui administrant sacramenta encharistice vel extremæ unctionis alicui sine licentia sui sacerdotis parochialis, vel episcopi sui, vel solemnizant matrimonia sine dicta licentia, vel absolvent a sententiis juris communis vel particularis, scilicet provincialis, vel synodalis promulgati, vel absolvent a culpa & pœna, cujus excommunicationis absolutio papæ reservatur.

B In titulo de verborum significatione exponitur regula beati Francisci, & declarantur multa dubia ejus.

In titulo de relig. dom. *Quia contingit*, constituentur quædam pertinentia ad gubernationem hospitalium.

In titulo de immunitate ecclesie derogatur pro parte constitutioni Bonifacii octavi, qui statuerat eodem titulo cap. *Clericis*, scilicet, quod non solum exigentes pedagia & gabellas & tales a clericis & personis ecclesiasticis, pro rebus suis, vel ecclesiarum suarum, essent excommunicati, sed etiam solventes tales: unde sequebantur rixæ inter exigentes & exactos: quia volebant exacti solvere, ne inciderent in canonem. Unde quantum ad istam partem, scilicet quoad solventes, ablata fuit censura illa.

Plures invenies in corpore juris canonici. Post hæc idem Antoninus quædam res in hac synodo gestas subjungens, ait: In ipso concilio fuit sanctorum catalogo adscriptus sanctus Ludovicus filius secundi Caroli regis Apulie, & frater regis Roberti. Qui Ludovicus, cum esset primogenitus Caroli, propter quod ad eum regnum Apulie spectabat, mundum contemns, habitum ordinis Minorum assumpsit ex humilitate & devotione: postea archiepiscopus Tolosanensis factus, religiosam & sanctam conversationem usque ad finem servans requievit in Domino, miraculis clarus. Hæc Antoninus.

In hac synodo etiam gesta fuerunt que Ioannes Marius prædicto loco recenset his verbis: Dominicani etiam fratres, qui inter sese dissenserant, hic in gratiam mutuam rediit. Canones quoque complures, decreta atque statuta reformationem ecclesie concernentia, publicata sunt. Et liber Clementinarum a Clemente compositus in hoc concilio est editus: Et Calestinus V. sub nomine Petri confessoris, in sanctos relatus. Ad hæc dum multumque de recuperatione terræ sanctæ consultum est, sed res effectum caruit. Hæc Marius.

1 Anno Domini MCCCXI.] Ita omnes quotquot supra commemoravi scriptores, initium ejus ad Kalendas Octobris referentes: Trithemio biennio, Krantzio selquienno duravit. Vtriusque verba recitata invenies. Hæc sunt que colligere potui fragmenta Viennensis concilii: plura quibus inveniret, suppeditet, et tunc ut ecclesie per appendix commemorari procurrer etiam atque etiam rogo.

** G. C. ADDITIO

E AD CONCILIUM VIENNENSE.

Autor anonymus qui MS. extat in Vaticana bibliotheca, tum alia de hoc concilio docet, tum primam ejus sessionem inchoatam esse die XIV. Octobris. Ejus hæc verba referunt Raynaldus: In nomine Domini, Amen: Anno Domini MCCCXI. congregato concilio generali Vienna per sanctissimum dominum Clementem Papam V. mense Octobris, in prima sessione sua, quæ fuit decima sexta die ipsius mensis, primo proposito verbo Domini, assumpto themate: In concilio iustorum & congrega- *Psal. 110.* *magna opera Domini*: in omni verbo ejus exposuit dictus papa tres causas, propter quas ipse duxerit concilium congregandum. Prima fuit pro negotio Templariorum & ordine eorum, qui super variis hæresibus & nefandis erroribus fuerunt graviter & multipliciter infamati, & multi processus & inquisitiones contra eos facti. Secunda pro reformatione fucursum & subsidium Terræ sanctæ. Tertia pro reformatione morum, & reformatione status ecclesiastici.

Eccce De

ANNO
CHRISTI
1511.

De prima fessoris die consentit Bernardus Guidonis, cum in Romanorum pontificum, tum in conciliorum chronico: deque secunda & tertia sessione hac habet in chronico pontificum: Anno Domini MCCCXI in Kalendis Octobris fuit per Clementem papam V. apud Viennam super Rhodanum generale prelatorum concilium convocatum: fuitque prima Sessio concilii inchoata xvii. Kal. Noyembr. Sabbato ante festum B. Lucæ. Et paulo post: Sequenti vico mense Martii, feria iv. in hebdomada sancta, xi. Kal. April. summus pontifex multis prelatiis cum cardinalibus in privato consistorio convocatis, ordinem Templariorum cassavit & penitus annullavit. In sequenti vero mense Aprilis, die tertia introitus eiusdem mensis, anno Incarnationis Dominice jam mutato MCCCXII. fuit secunda sessio concilii celebrata, in qua prædicta cassatio ordinis Templariorum extitit per summum pontificem, concilio mediante, publice promulgata, præsentè rege Philippo, cui negotium erat cordi, ac domino Carolo fratre suo, & tribus eiusdem regis filiis. In sequenti vero mense Maii, pridie Non. eiusdem mensis, in festo S. Iohannis ante portam Latinam, quod fuit in sabbato infra octavas assumptionis Domini, tertia & ultima fuit generalis concilii sessio celebrata: fuitque concilium, quod septem fere mensibus protrahum fuerat, terminatum anno Domini prætaxato MCCCXII.

Quod vero ait Bernardus, in verbis a me descriptis, anno Incarnationis Dominicæ jam mutato, male Raynaldus edidit, jam notato, siue mendoso libro est usus, siue castigatum perpetam emendavit. Scilicet annus, qui tum in Gallis a Pascha ducebat initium, jam mutatus erat, & labi ceperat novus a xxvi. Martii, in quem Pascha incidit.

** CONCILIVM RAVENNATE II.

Pro disciplina & moribus ecclesiæ reformandis, celebratum anno MCCCXI. tempore Clementis papæ V.

TITVLI CAPITVLRVM.

1. De orationibus fundendis ad Deum pro celeri ordinatione vacantium ecclesiarum, & aliis Divinis officiis.
2. De exequiis episcoporum decedentium.
3. De anniversariis episcoporum.
4. De anniversariis patronorum & benefactorum ecclesiarum.
5. De reliquiis sanctorum, & earundem veneratione.
6. De sacramentis ecclesiasticis.
7. De custodia eucharistiæ, chrismais, & olei sancti.
8. De uestibus, paramentis, & libris, & cæteris ornamentis ecclesiasticis.
9. De informatione ministrorum, & celebratione Missarum.
10. De annunciatione festorum, & celebratione ipsorum, & observatione jejuniorum.
11. De sacramento baptismi, & forma conferenda.
12. De munditia ecclesiarum, & ne fiant in eis mercimoniam, vel publica parlamenta.
13. De prædicatoribus verbi Dei.
14. De statu regularium, & ipsorum reformatione.
15. De penitentiis.
16. De beneficiis, & prebendis ecclesiasticis, & idoneitate & sufficientia ministrorum.
17. De monachis, ut omnes eiusdem ordinis in Divinis officiis sint conformes.
18. Quod singuli comprovinciales episcopi semel in anno synodum facere teneantur.
19. De clandestina desponsatione, & matrimonio contracto contra interdictum ecclesiæ.
20. De intrusis & electis per potestatem laicorum.
21. De contumacibus & rebellibus subditis contra debitam obedientiam prelatorum.
22. De apostatis.
23. De Iudeis.
24. De excessibus prelatorum.
25. De rectoribus hospitalium.

- A 26. De iniuriis & damno dato.
27. De excessibus laicorum blasphemantium Deum, vel sanctos.
28. De pena illorum qui excommunicationem contemnunt.
29. De pena adulterorum.
30. De elemosynarum largitione.
31. De testamentis.
32. De salariis & solutionibus scripturarum.

PRÆFATIO.

In nomine Domini, amen.

Constitutiones editæ in concilio provinciali, celebrato in ecclesia Ravenn. & convocato per venerabilem patrem dominum Rainaldum, permissione divina sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopum.

AD honorem omnipotentis Dei, & gloriæ virginis Mariæ, beatorum apostolorum Petri & Pauli, beati Apollinaris martyris, patroni sanctæ Ravennatis ecclesiæ, beatorum martyrum Vitalis & Ursicini, & cæterorum quorum reliquias & patrocinia complectimur in ipsa metropoli ecclesia, & ad restorationem ecclesiarum, & reformationem morum, ecclesiasticarum & sæcularium personarum, & pro salute animarum, in hoc sancto provinciali concilio, cui, autore Deo, præsidemus, una cum venerabilibus patribus Dei gratia dominis, V. Bononiensi, H. Regiensi, M. Cerviensi, & P. Foropoliensi, episcopis, & fratre Hugolino electo Faventini, sanctæ Ravennatis ecclesiæ suffraganeis, & procuratoribus videlicet dominorum P. Parmensis, R. Forliviensis, I. Casenatenensis, fratrum P. Comacensis, I. Adriensis, & Ven. Saxenatis, episcoporum suffraganeorum absentium: quasdam constitutiones conciliorum, synodorum, canonum, & decretalium episcopalarum, & aliorum iurum antiquorum & antiquatorum, per oblivionem & negligentiam inobservatorum, rememoratorias & executorias rediviva repetitione edendas prævidimus, quas in subditis recensemus, publicari mandamus: volentes & mandantes, quod sacri canones, & sedis apostolicæ decretales, & legatorum eius constitutiones, & decreta sanctorum patrum, quantum possibile fuerit, ab omnibus subditis debeant efficaciter observari, & infra scriptæ constitutiones.

CAPITVLA.

De orationibus fundendis ad Deum pro celeri ordinatione vacantium ecclesiarum, & aliis Divinis officiis. Rubrica I.

Quia inter cætera, quæ pericula & discrimina afferunt & inducunt, est diuturna vacatio ecclesiarum cathedralium, cui volentes succurrere, quod statutum est fieri pro celeri ordinatione sanctæ Romanæ ecclesiæ, cum vacaverit, per constitutionem Gregorianam, Vbi periculum, statuitur, mandamus, & observari præcipimus pro celeri ordinatione Ravennatis ecclesiæ, vel alterius ecclesiæ cathedralis de provincia,

ANNO
CHRISTI
1511.

provincia, cum vacaverit, ita quod pro ordinatione ipsius Ravennatis ecclesie fiant orationes & processiones ad Dominum; & alia bona spiritualia a clero & populo universo per totam Ravennatem provinciam, donec ipsa electio fuerit celebrata: & in qualibet civitate & ecclesia cathedrali ejusdem provincie vacante, a suis clero & populo, pro ceteri ordinatione ejusdem ecclesie cathedralis. Et idem fiat in ecclesiis conventualibus vacantibus pro ceteri & concordie electione ipsorum ab iis, qui sunt de conventibus & capitulis ipsarum. Et ut hæc celerius adimpleantur, archidiaconus, præpositus, & chorus ecclesie Ravennatis, statim cum ecclesia ipsa vacaverit, procurent omnibus & singulis suffraganeis vacationem ipsam notificare: & capitula ecclesiarum cathedralium idem observent & faciant in suis civitatibus & diocesis, cum suas ecclesias pastore contigerit vacare.

De exequiis episcoporum decedentium.
Rubrica II.

Quia, secundum Apostolum, qui bene præfunt presbyteri, duplici honore habendi sunt digni, in vita scilicet & in morte: statuimus & firmamus, quod quando contigerit aliquem comprovincialium episcoporum, præsentium vel futurorum de hac luce, Deo vocante, migrare, induatur pontificalibus, & cum eisdem, solennibus exequiis præcedentibus, cum solenni Missa pro defuncto sepeliatur, & quam citius fieri poterit, cæteris comprovincialibus episcopis ipsius obitus intimetur per capitulum ipsius ecclesie cathedralis, ut orent pro episcopo defuncto. Et quilibet coepiscoporum dici faciat triginta continuas Missas a die notificationis obitus ipsius usque ad trigessimam diem; & refici qualibet die tres pauperes. Et in qualibet ecclesia cathedrali & conventuali; una Missa pro ipsius anime expiatione celebretur solenniter.

De anniversariis episcoporum. Rubrica III.

Quia inter cætera remedia, quæ proficiunt ad expiationem animarum fidelium defunctorum, sunt orationes & elemosynæ: & illis maxime in his teneamur obnoxii, a quibus nos recognoscimus verbi & operis beneficia recepisse; in quorum numero prædecessores nostri merito possint adscribi: statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quod de cætero semel in anno, vigilia festi sanctæ Prædix, quod est vigesimo Julii, in tota provincia Ravennate, per singulos coepiscopos & capitula ecclesiarum cathedralium, fiat solenne anniversarium pro defunctis coepiscopis totius provincie, ad quod clerus & populus convocetur. Et die prædicta quilibet episcopus comprovincialium

Concil. general. Tom. XI.

A prædictorum, duodecim pauperes ad minus refici faciat, pro animarum expiatione ceteri prædictorum. Si autem ipsa dies caderet in Dominica: fiat præcedenti die, vel subsequenti feriata die, quam eodem poterit.

De anniversariis patronorum & benefactorum ecclesiarum. Rubrica IV.

Adjicimus insuper, quod de cætero, semel in anno, scilicet quarta die Junii, vel in proxima subsequenti feria si festum incidere die illa, fiat solenne anniversarium per coepiscopos in tota provincia pro expiatione animarum fidelium defunctorum, patronorum & ecclesiarum benefactorum: ad quod, sicut dictum est de anniversario episcoporum, clerus & populus convocetur, & ipsa die pauperes reficiantur, ut etiam per hoc fideles ad beneficentiam provocentur & amentur.

De reliquiis sanctorum, & earumdem veneratione. Rubrica V.

Statuimus quod si in ecclesiis cathedralibus, collegiatis, conventualibus, & cæteris, extra altaria reliquie habeantur, de ipsarum veritate & certitudine, quorum sanctorum sint, per singulos comprovinciales episcopos, in singulis eorum civitatibus & diocesis, cum diligentia exquiratur: quatenus de ipsis habita certitudine, devote venerentur, & publicentur populis, & venerari mandentur. De quibus vero nulla certitudo possit haberi, in altaribus, vel alibi, sicut visum fuerit, recondantur, nec de cætero populis exponantur: & qui contra fecerit, ad arbitrium diocesani episcopi puniatur.

De sacramentis ecclesiasticis. Rubrica VI.

Cum sacramenta ecclesiastica debeant cum debita reverentia & veneratione, & gratis tractari, suscipi & conferri: statuimus, quod omnia sacramenta ecclesiastica, quantum possibile fuerit, a jejunis ministrentur, cum ornamentis necessariis, seu paramentis, & gratis; illud rememorantes attentius: *Quod gratis accepistis, gratis date.* Qui contra fecerit, præter Divinam offensam, quam ex hoc contrahit & incurrit, & penas a canonibus constitutas, in subsequenti provinciali concilio acrius puniatur.

De custodia eucharistie, chrismatum, & olei sancti. Rubrica VII.

Statuimus, quod eucharistia, viaticum, sive corpus Christi, chrisma, oleum sanctum, & oleum infirmorum, sic devote, tute & secreta custodiantur, & reponantur in ecclesiis vel sacristiis, in locis ad hoc deputatis, & aptis: quod ad ea non possit manus nefaria accedere, seu sacrilega, & maxime mulierum: & quod

E e e e ij eucha-

C

D

E

Math. 10.

ANNO
CHRISTI
1511.

eucharistia, seu viaticum, quod pro infirmis A
reservatur, frequentius innovetur. Et qui
in prædictis negligens fuerit vel remissus,
præter indignationem Dei, quam ex con-
temptu sacramentorum eiusdem & suæ salu-
tatis contrahit & incurrit, ab ordinario suo
arctius puniatur.

*De utensilibus, pavamentis, & libris, & cæteris
ornamentis ecclesiasticis. Rubrica VIII.*

Isai. 52.

Cum non solum ministri ecclesiastici
mundi esse debeant, sed utensilia pro Divi-
no cultu munda, & munde teneri & tractari,
præmonente propheta: *Mundamini qui fertis
Vasa Domini*: statuimus, quod corporalia,
palla, tobaleæ, & cætera sacerdotum & al-
tarium ornamenta, munda sint, & cum omni
munditia conserventur: & calices habe-
antur argentei, si commode fieri poterit,
& ecclesiarum suppetant facultates: & suf-
ficientes libri pro Divinis officiis, & para-
menta: super quibus volumus & mandamus
diligentem & solertem per diœcesanos cu-
ram & sollicitudinem adhiberi, & terminum
congruum non habentibus statuere ad ha-
bendum prædicta: & ubi in prædictis ha-
bendis, ecclesiarum non sufficiant faculta-
tes, moneantur laici, & maxime parochia-
ni, & solcite inducantur, ut componant &
contribuant saltem pro dimidia in prædictis.

Cum inter cætera utensilia pro Divino mi-
nisterio sit campana utilis & necessaria, ad
cujus sonum maxime fideles excitantur ad
Divinum cultum, & dæmones propelluntur:
statuimus quod de cætero campanæ quæ
sunt de novo, benedicantur ea solennitate
quæ in pontificali inscribitur, in ecclesiis
cathedralibus, civitatibus singulis, & colle-
giatis, & plebibus, & conventualibus singu-
lis diœcesum.

*De informatione ministrorum & celebratione
Missarum. Rubrica IX.*

Statuimus quod quilibet episcopus in sua
diœcesi informare debeat sacerdotes & mi-
nistros, novos maxime, vel a scientibus ex-
pertis faciat informari, in suis officiis & mi-
nisteriis, & ecclesiasticis sacramentis, & ip-
sorum collatione seu dispensatione, scilicet
in catechizando, baptizando, conficiendo
corpus & sanguinem Iesu Christi, & quæ
sunt confederationis verba, seu consecrationis,
& confitentis seu penitentis absolvendo,
& formam & modum absolutionis, & Divi-
nis aliis.

Cum juxta canonicas sanctiones unicui-
que sacerdoti, quantumcumque digno,
unam Missam tantum in die sufficiat cele-
brare, & valde felix sit qui digne celebrat
unam: districtius prohibemus, ne quis de cæ-
tero nisi unam tantum in die celebret Mis-
sam, nisi in casibus a jure permisis: & quod

nullus alienigena audeat prædicare, vel ce-
lebrare, vel in sacro ordine ministrare, nisi
fuerit prius præsentatus ordinario, & eidem
de ipsius ordinatione facta fuerit plena fides.

Monemus omnes in super & singulos sa-
cerdotes, parochiales maxime, quod quan-
do omnibus diebus Dominicis celebrare
debuerint, alba cocta sive stola induti, a-
quam exorcizent, seu benedicant cum sale:
& aqua altare ecclesiarum, & populum, an-
tequam celebrent, aspertgant, cum antipho-
na, *Asperges me Domine*, vel alia quæ pro tem-
pore occurrerit, & psalmo vel versu, *Miserere
mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.*
Monemus in super omnes & singulos pa-
rochianos, cujuscumque parochialis eccle-
siæ, quod saltem in diebus Dominicis au-
diant Missam integram in sua parochiali ec-
clesia, a qua prius non recedant, quam be-
nedictionem post Missam receperint: & qui-
cumque contra fecerint, tertio admonitis,
excommunicationis sententia percellatur.

*De annunciatione festorum, & celebratione ipso-
rum, & observatione ieiuniorum. Rubrica X.*

Statuimus in super, quod festa sanctorum
patronorum ecclesiarum cathedralium provin-
ciæ Ravennatis semper die in qua occur-
runt denunciante celebrantes officia, & stu-
deant celebrare, & clero & populo civitatis
& diœcesis eiusdem præcipiant celebrari in
tota provincia Ravennat. & quod de festo
beati Apollinaris, & de omnibus sanctis
præfulibus Ravennatibus per columbam
electis, fiant festa per totam provinciam
Ravennatem suis diebus. Et ut in hoc errare
non possint, ipsa festa in suis Calendariis in-
scribi faciant, & apponant: & ut præmitti-
tur, denunciarentur.

Monemus omnes & singulos sacerdotes,
parochiales maxime, ut omnibus diebus Do-
minicis, quando debuerint Missas celebrare
populis, lecto evangelio, & offertorio, vel
cantato, festa celebranda & ferianda juxta
consuetudinem, & ipsorum vigiliæ, jejunan-
das, si qua scilicet habuerint, & certa jeju-
nia, si occurrerint, debeant nunciare, vel in-
dicere ipsa debere festari, jejunari præcipe-
re. Et ut in prædictis errare non possint, stu-
deant festa omnia, vigiliæ, & jejunia in scri-
ptis habere, infra duos menses a publicatio-
ne præsentium, in suis Calendariis, si ve mar-
tyrologiis conferbere, seu conferberi facere:
& qui in prædictis negligentes fuerint vel
remissi, per suos episcopos acrius puniantur.

*De sacramento baptismi, & forma conferenda.
Rubrica XI.*

Cum sacramentum baptismi omnium sa-
cramentorum sit principium & fundamen-
tum, & ideo propter summam necessitatem
forma eiusdem, a Christo institutore tradita,
a nullo fidelium maxime debeat ignorari: ipsa
formam

ANNO
CHRISTI
1511.

formam, quæ infra scriptis verbis complectitur, recensemus: Petre, vel Maria, ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, sub trina aspersione, vel immersione, nihil interposito, vel detracto. Quam siquidem formam, sacros canones imitantes, mandamus & præcipimus de cætero ab omnibus baptizantibus irrefragabiliter observari: & ne de ipsius ignotantia quis valeat excusari, ter in anno, scilicet in die Epiphaniæ Domini, vel ejus octava, in die Resurrectionis, & in die Pentecostes, per episcopos, per se vel alios in ecclesiis cathedralibus, per archiepiscopos in baptismalibus, & per rectores in parochialibus, in Misfarum solenniis vel prædicationibus, publice & distincte præcipimus divulgari.

De munditia ecclesiarum, & ne fiant in eis mercimonia, vel publica parlamenta. Rubrica XII.

Cum domum Dei deceat sanctitudo, dicente Domino: *Domus mea domus orationis vocabitur*: & valde indignum sit, & devotioni cultus contrarium, quod in ecclesiis fiant mercata, tractatus & mercimonia laicorum, & ponantur in eis vasa, & alia, non deputata ad executionem & obsequium Divinorum: statuimus, & arctius prohibemus, ne de cætero in ecclesiis fiant mercata, sive teneantur vasa vel mercimonia laicorum, nec judicialia tractentur temporalia, nec fiant in eis codunationes, vicinæ, vel tractatus, seu publica parlamenta: nisi forte ex necessitate, tempore guerrarum, hæc fieri contigerit. Et qui contra fecerit, diocesani arbitrio puniatur.

De prædicatoribus Verbi Dei. Rubrica XIII.

Cum prædicandi officium privilegiatum existat, ad cujus executionem exigitur industria personarum pollentium ætate, gravitate morum, vitæ sanctitate, scientia & sermone; & indifferenter alicubi admittantur, & recipiantur tales, ex quorum receptione scandalum & animarum periculum dicitur provenisse: statuimus & distinctius prohibemus, quod ad prædicationis ministerium, qui trigesimum ad minus non attingit annum, cujuscumque religionis existat, de cætero in aliqua ecclesia nullatenus admittatur: nec etiam quæstuarii recipiantur ad id officium.

De statu regularium, & ipsorum reformatione. Rubrica XIV.

Statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quod de cætero, quolibet anno, tempore magis apto & loco, fiat capitulum provinciale abbatum & priorum ordinis sancti Benedicti, non exemptorum, juxta institutum Concilii generalis. Tom. XI.

A tutiones canonicas. Et si ex causa legitima non, posset dictum capitulum provinciale fieri: saltem singuli abbates, & priores, cujuscumque diocesis, pro reformatione conveniant certo tempore, loco, & die, sicut melius viderint expedire. Et hoc de prioribus, & præpositis canonicorum regularium, mandamus in omnibus & per omnia observari.

De penitentis. Rubrica XV.

B Monemus omnes & singulos sacerdotes, parochiales maxime, quatenus decretalem ex. de penitentis, *Omnis utriusque sexus*, in suis parochialibus ecclesiis, intra Misfarum solennia suis parochianis studeant publicare, & exponere in vulgari, in Adventu Domini, & in Quadragesima, ne aliquis de ipsius ignorantia se valeat excusare. Et qui negligens fuerit in præmissis, per suum episcopum arctius puniatur, dicendo quod peccant mortaliter non confitendo, & corpus Christi saltem in anno semel non suscipiendo: nisi de consilio sacerdotis abstinerint a communicatione, sacramento, & receptione corporis Iesu Christi.

C Monemus omnes insuper medicos, quod quando vocati fuerint ad infirmos, non ulterius recitare habeant, nec curare eosdem, nisi prius eis constiterit, quod ipsi infirmi prædicti medicum advocaverint animarum, & eis fuerit de animarum salute provisum. Et si quis medicorum, hujus monitionis contemptor extiterit & transgressor: tamdiu ab ingressu ecclesie arceatur, donec de transgressione hujusmodi ad arbitrium ordinarii satisfecerit competenter.

D *De beneficiis, & præbendis ecclesiasticis, & idoneitate & sufficientia ministrorum.* Rubrica XVI.

E Cum indignum sit, quod beneficia ecclesiastica pro Divinorum officiorum obsequiis deputata, conferantur illitteratis, ignotis, insufficientibus, & indignis: statuimus, & distinctius prohibemus, ne parochialis ecclesia de cætero conferatur, seu datur, nisi tali, qui competenter sciat legere & cantare Divinum officium. Nec canonicatus conferatur alicui in ecclesia cathedrali, nisi tali, qui sciat legere & cantare, & competenter constituere, & decimum quintum annum attigerit. Nec canonicatus, vel præbenda, & clericatus, in ecclesia collegiata, ubi tres vel plures fuerint in congregatione, nisi sciat competenter legere & cantare, & duodecimum compleverit annum. Nec aliud rurale & simplex beneficium alicui prorsus illitterato, sed qui sciat aliquantulum legere. Et si contra factum fuerit, sit irritum ipso jure.

ANNO
CHRISTI
1511.

De monachis, ut omnes eiusdem ordinis in Divinis officiis sint conformes. Rubrica XVII.

Monemus omnes abbates, priores, conventus, & monachos ordinis sancti Benedicti, quatenus in responsoriis, & aliis Divinis officiis, se debeant de cætero conformare: cum honori ecclesiæ sit valde contrarium, & ut plurimum scandalosum, quod professi ejusdem religionis & ordinis sint dissoni vel ignari, maxime in Divinis officiis, juxta canonica instituta.

Quod singuli comprovinciales episcopi semel in anno synodum facere teneantur. Rubrica XVIII.

Quum decreverint sancti Patres, synodos per singulas civitates fieri, pro reformatione status ecclesiarum, ecclesiasticarum & secularium personarum, quod est permixtum necessarium, ut pastores gregis Domini, de ipsius gregis pascuis evellant, & ædificent, & plantent in eis: hoc considerantes saluberrimum, & juri non dissonum, quod in qualibet civitate, vel diœcesi, ubi diœcesanus commodius & utilius viderit expedire, semel convocet synodum, & faciat annuatim, hoc præfenti concilio provinciali fieri declaramus: & cathedralicum solvatur.

De clandestina desponsatione, & matrimonio contracto contra interdictum ecclesiæ. Rubr. XIX.

Monemus omnes & singulos, qui de cætero voluerint matrimonium contrahere, quod ante contractum matrimonii, sive ante sponsalia, per duas Dominicas successive faciant in ecclesiis civitatis, vel loci, ubi sponsalia fuerint celebranda, & in ecclesiis parochiarum, ad quas debuerint sponsæ traduci, proponi banaa, sive edicta, per sacerdotes parochiales eorumdem, quod infra octo dies proxime subseqentes, si sit aliquis, qui sciat aliquod impedimentum legitimum inter eos, qui adinvicem contrahere voluerint, illud opponat. Et ipsi presbyteri nihilo minus investigent, utrum aliquod impedimentum subsistat, juxta formam concilii generalis: & ipsi parochiales presbyteri ad requisitionem prædictorum hoc facere teneantur. Quod si omissum fuerit ex negligentia, vel malitia prædictorum contrahentium, ultra pœnas in prædicto concilio declaratas, non recipiantur ad benedictionem solennem sponsaliorum per dictos presbyteros, seu quoscumque alios: & usque ad satisfactionem condignam a traductione & carnali commercio seu consortio sint suspensi. Et pœna simili puniantur, qui contra interdictum ecclesiæ nuptias duxerint celebrandas. Et ut tempora interdicta ad celebrandum nuptias non possint aliquan-

do ex ignorantia excusare: monemus omnes sacerdotes, parochiales maxime, quatenus dicta tempora, Dominica ante Adventum, & Dominica ante Septuagesimam, & Dominica ante octavam Ascensionis Domini, studeant publice in Missarum solenniis nunciare, quod nullus celebret nuptias temporibus ab ecclesia interdictis, scilicet a prima Dominica de Adventu, usque post Epiphaniam: & a Dominica de Septuagesima, usque ad octavam Paschæ: & a tribus diebus ante Ascensionem, usque ad octavam Pentecostes.

De intrusis & electis per potestatem laicorum. Rubrica XX.

Cum, secundum Apostolum, nemo sibi debeat honorem assumere, nisi tanquam Aaron a Deo fuerit vocatus, hoc minus considerant & attendunt, suæ salutis obliiti, qui se intrudunt ad dignitates ecclesiasticas, vel beneficia, & eligi & intrudi procurant per potentiam laicalem. Volentes igitur talibus & similibus remediis quibus possumus obviare: statuimus, & districtius prohibemus, ne quis talia de cætero præsumat attentare, vel attentari sustineat, vel procuret. Et si quis contra fecerit, non solum non confirmetur, nec instituat, sed omni spe promotionis in tota Ravenn. provincia per diœcesanum similiter exuat: & nihilo minus ipso facto sit excommunicatus, & omni privilegio ecclesiasticæ protectionis ac defensionis exutus sit: a qua sententia non possit absolvi, nisi per provinciale concilium, satisfactione plenaria prius præstita, de patris excessibus & commissis, & damnis illatis, & etiam sit inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum.

De contumacibus & rebellibus subditis contra debitam obedientiam prælatorum. Rubrica XXI.

Cum, juxta propheticum oraculum, melior sit obediencia, quam victima, & inobedientium culpa cognoscatur ex pœna instituta talibus ex novo & veteri testamento: hoc minus considerant honestatis ecclesiasticæ & famæ prodigi, qui prælatis suis in superbiam elati, Behemoth in sua malitia & superbia imitantes, contra prælatos suos se erigunt, & contumaciter & pertinaciter eisdem obedire recusant, & quod est durius, ipsis detrahunt, & hostiliter eos impugnant. Statuimus ergo & arctius prohibemus, ne quis clericus secularis, vel religiosus, de cætero contra prælatum suum se debeat superbe erigere, sed in iis quæ Dei sunt, maxime debeat humiliter obedire: & qui contra fecerit, & tertio monitus non destiterit, cum Dathan & Abiron, quos propter

ANNO
CHRIST
1511.

Pter inobedientiam terra vivos absorbit, A
partem consequantur & forem: & nihilo
minus, durante contumacia, postquam pu-
blice denunciatus fuerit, ab omnibus, & in
omnibus evitetur, & ab officio & beneficio,
donec resipuerit, & plenarie satisfecerit, &
ad mandata prælatorum suorum redierit, sit
suspensus.

De apostatis. Rubrica XXII.

Cum, secundum canonicas sanctiones,
unusquisque in vocatione, qua vocatus se B
dignoscitur, debeat permanere, hoc minus
considerant Sarrabatæ & apostatæ, ordi-
num mendicantium maxime, qui plerum-
que in suarum animarum periculum, religio-
num, & observantiarum, & fidelium scanda-
lum, de ipsis religionibus exeunt, & ad offi-
cia & beneficia ecclesiastica se ingerunt im-
pudenter. Volentes igitur raliuni saluti suc-
currere, & salutari remedio providere: sta-
tuimus, & districte prohibemus, ut nulli
apostatæ, & maxime mendicantium ordi-
num, de cætero admittantur, vel recipian-
tur, vel eligantur in ecclesiis secularibus, vel C
regularibus, seu ad Divinum officium: non
obstante, seu esse alicujus excusationis pa-
trocinium afferente, quod ab observantia
suorum ordinum fuerint absoluti, vel da-
tam eis licentiam quamcumque a prælatis
eorum habuerint, ad religiones alias, vel
observantias transeundi, vel beneficium
curatum acceptandi, sive obtinendi. Et qui
contra fecerint, ipso jure ab officio & bene-
ficio sint suspensi, a qua suspensione non
possint absolvi, nisi in concilio provinciali
prius satisfactione præstita, cum effectu, ad
metropolitani arbitrium. Et talium recep-
tio, sive ipsius facta promissio sit irrita ipso
jure: & ab ipsis beneficiis, dignitatibus, per-
sonatibus, rectoriis, ministeriis ecclesiasti-
cis, & congregacionibus, dicti apostatæ pro-
fus abjiciantur & repellantur, & de prædi-
ctis aliis personis provideatur idoneis. Nec
prædicti apostatæ, dum in apostasia perman-
serint, aliquo privilegio ecclesiasticæ immu-
nitatis vel defensionis gaudeant, sed eo sint
exuti omnino: nec per ecclesiã, vel viros ec-
clesiasticos in aliquo defendantur, sed sicut E
membra putrida, a corpore ecclesiasticæ uni-
tatis rejiciantur omnino, ut talibus præsum-
ptionibus tollatur remeritas de suis religio-
nibus seu ordinibus exeundi, & exeuntibus
detur materia ad professas regulares obser-
vantias redeundi. Idem intelligatur de aliis
religiosis monachis & canonicis ordinis fan-
cti Augustini.

De Iudæis. Rubrica XXIII.

Et si Iudæi, de misericordia, & ad testimo-
nium incredulitatis eorum, debeant ab ec-

clesia & fidelibus in suis ritibus tolerari,
quia ramen ex ipsorum conversatione per-
mixta multa mala scandala provenisse nos-
cuntur, statuimus, & perpetua stabilitate fir-
mamus, quod Iudæi portent in pannis supe-
rioribus, certum signum, scilicet rotam pan-
ni crocei coloris: & mulieres eorum in ca-
pite, ut sic a Christianis possint discerni. Nec
recipiantur alicubi ultra mensam ad habi-
tandum, nisi in locis in quibus habuerint
synagogas.

De excessibus prælatorum. Rubrica XXIV.

Cum nemo debeat falcem in alterius mes-
sem mittere, nec alicujus pastoris gregem
seu subditos concitare: statuimus, & perpe-
tua stabilitate firmamus, quod nullus epi-
scopus in alterius diocesi aliquam jurisdic-
tionem exerceat, vel utatur pontificalibus,
nisi de licentia ordinarii loci. Item statui-
mus, quod nullus clericus secularis vel re-
gularis admittatur ad ordines per aliquem
episcopum de provincia Ravennar. sine li-
centia vel litteris diocæsani episcopi, unde
fuerit oriundus, vel domicilium, seu benefi-
cia obtineat in eodem: nisi sit de ordinibus
mendicantium, vel aliorum privilegiato-
rum, de quibus constet.

Cum unusquisque pastor cultum pecoris
sui diligenter attendere debeat, & ipsum
pro meritis, pascuis arcere Dominicis, & ad
ipsa intioducere: valde indignum est, juri
ecclesiæ & honestati contrarium, quod ad-
mittatur & recipiantur ad episcopalia exer-
cenda ignoti & vagabundi episcopi, & ma-
xime lingua & ritu dissoni, ex quorum ordi-
natione, sicut experientia docuit, provi-
niunt duo mala; quia promoventur inco-
gniti, inhábiles & indigni, & etiam de ipso-
rum rita ordinatione dubitatur. Vnde sta-
tuimus, & perpetua stabilitate firmamus;
quod nullus episcopus vagabundus, vel ig-
notus, ad exercenda pontificalia admittra-
tur, nisi prius metropolitano constiterit de
ipsis canonicis ordinatione, consecratione,
& titulo: & tunc etiam prædicta pontifica-
lia exercere non possit, nisi de voluntate vel
licentia diocæsani episcopi, in cujus civitate
vel diocesi voluerit talia exercere. Et si
quis talis episcopum se præ tendens, facere
contra præsumperit, a pontificalibus & of-
ficio sit ipso jure suspensus, per hanc nos-
tram constitutionem. Et episcopus diocæs-
anus, in cujus diocesi, & in uria, talia exer-
cuerit, sive præsumperit, episcopum a præ-
dictis possit facere denunciari suspensum.

Et omnes comprovinciales episcopi re-
neantur eum facere denunciari similiter ad
petitionem & requisitionem diocæsani
prædicti, & ipsum penitus evitare: & quos-
cumque ordinabit in ordinatione sic præ-
sum-

ANNO
CHRISTI
1311.

sumpta, nullus coepiscoporum recipiat eos in ordinibus sic susceptis, nec eisdem ecclesiis, præbendas, vel beneficia ecclesiastica conferat, sed executione sic susceptorum ordinum careant, donec per eum, qui de jure poterit, cum eis fuerit dispensatum.

De rectoribus hospitalium. Rubrica XXV.

Item cum hospitalium bona consumantur, devastentur & occupentur, etiam per laicos, & sæpe sine aliquo titulo usurpata detineantur, & eorum redditus in pauperes non convertantur, ad quod deputata sunt: statuius quod hospitalia alicui non concedantur, nec aliqui instituantur in eis, nec ea qui habent valeant detinere, nisi sint religiosi, & sine uxore, & tales, quod profiteantur perpetuo ibidem pauperibus deservire, & tonsuram & hospitalitatem teneant, & residentiam faciant in eisdem. Et qui contra fecerit, reddatur inhabilis ad ordines suscipiendos, & beneficia quæcumque ecclesiastica obtinenda, & ea amittat. Et qui hodie detinent, nisi infra tres menses post publicationem præsentis constitutionis resederint, & habitum receperint ordinatum, vel ordinandum, exnunc autoritate præsentis concilii & constitutionis privamus eisdem, & ipso jure intelligantur esse privati a beneficio prædictorum.

De iniuriis & damno dato. Rubrica XXVI.

Psal. 104.

Luc. 10.

Rex omnipotens, cujus imperio subjacent universa, decrevit, & docuit, episcopali præditos dignitate, & cæteros eidem in ecclesiasticis ordinibus militantes, ab omnibus honorari, & injuriose per neminem nunquam lædi, dum asserit per Prophetam: *Nolite tangere christos meos: & in prophetis meis nolite malignari: & alibi ipse idem: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: & qui vos recipit, me recipit.* Episcopi enim apostolorum typum tenent, & presbyteri septuaginta-duorum discipulorum locum, in ecclesia militante. Quod quidem plerique minime attendentes, non solum ad improperia, sed ad vinculationes, trucidationes, contra illos insurgunt, & ad vulnera inferenda, non sine magna contumelia Creatoris. Et propter transgressores hujusmodi, volentes pœnas præfixas a canonibus augmentare, ut pœnarum multiplicium timore ad talia peccatorum pertimescant: præsentis concilio approbante, statuius, & sancimus, quod quælibet persona, cujuscumque dignitatis vel status extiterit, quæ intra nostram Ravennatem provinciam in aliquem archipræsulem sive episcopum, per se vel per alium, seu alios, usque ad sanguinis effusionem, vel alias cum gladio vel fuste, manus iniecerit

A temere violentas, aut ceperit, seu capi fecerit, vel captum detineri jusserit, sive expresse confenserit, non solum incurrat excommunicationis laqueum ipso jure, sed in obitu, ad aliorum merum careat ecclesiastica sepultura, & ejus familiares, sive familia, qui habitaverint cum eodem, quousque plene satisfecerint, non recipiantur in pœnam illius, ad Divina, & ecclesiastico subjaceant interdicto: & ipsum transgressorem ejusque filios & nepotes decernimus inhabiles ad ecclesiasticum honorem & beneficium ecclesiasticum obtinendum: exnunc privantes eosdem omni jure patronatus, feudis, privilegiis; beneficiis ecclesiasticis, & honore. Electiones, provisiones & collationes factas in tales, irritas decernentes: electores, præsentatores & provisos alicujus ex prædictis, eligendi, providendi & conferendi postestatem exnunc illa vice privamus: universitatem sive communitatem, infra cujus jurisdictionem aliquid ex iis contigerit perpetrari, quæ expresse confenserit, ut prædictorum excessum aliquis committatur, vel quæ non punierit legitime præmissorum aliquod perpetrantes, infra mensem, postquam ejus majoribus seu rectori vel majori parti ejusdem innotuerit, seu alias fuerit manifestum, aut etiam nunciatum, ex tante possibilitate, exnunc ecclesiastico, & ejus terram & locum supponimus interdicto: rectores, officiales & consiliarios ejusdem, excommunicationis vinculo innodamus. Illum autem qui prælatum inferiorem, videlicet abbatem vel clericum alium in dignitate, vel personatu in aliqua cathedrali ecclesia constitutum, clericaliter viventem & se enormitatis, & sæcularibus, & negotiationibus publice minime immiscentem ubi non permittitur sibi a jure, per se vel per alium interfecerit, vel mutilaverit, seu alias inhabilem vel deformem reddiderit ad Missarum solennia, vel Divina officia celebranda, vel carceratum detinuerit, per dicecesanum, vel ejus vicarium, super relaxatione ipsius requisitus, si beneficiatus extiterit, exnunc omni beneficio privamus perpetuo, & ipsum inhabilem reddimus ad aliud obtinendum: si vero laicus fuerit, privamus in obitu ecclesiastica sepultura, & ipsum, ejusque filios & nepotes, non posse ad ecclesiasticum beneficium eligi vel assumi: & electores & provisos alicujus talium personarum exnunc suspendimus a Divinis; electiones, provisiones & postulationes factas de talibus irritas decernentes. Illos autem qui clericum inferiorem alium in quavis dignitate vel sacro ordine constitutum, clericaliter tamen viventem, & se enormitatis publice non immiscentem, occiderint, mutilaverint, vel reddiderint inhabilem

ANNO
CHRISTI
1311.

ANNO
CHRIST.
1593.ANNO
CHRIST.
1594.

vel deformem ad Divinum officium celebrandum, si clerici fuerint, omnibus beneficiis ecclesiasticis privamus perpetuo, & inhabiles reddimus ad alia beneficia ecclesiastica obtinenda: si fuerint laici, eos & eorum filios inhabiles ad ecclesiasticum honorem & beneficium judicamus, & in obitu privamus ecclesiastica sepultura.

Plerumque contingit, quod tyrannica rabie, seu populi fœvitia, vel parialitare vigente [alicubi faciente] antistes proprius a sede sua repellitur, & in civitate seu diœcesi propria residere prohibitus, cogitur exulare: quandoque vero bonis & rebus propriis dignitatis spoliatus, mendicare compellitur, in opprobrium non solum pontificalis dignitatis, sed rotius clericalis ordinis. Quœ circa compatientes huiusmodi sic eiecit, & etiam spoliatis; & ejectionibus, & spoliationibus, & sceleribus occurrere, vel ipsi quantum possumus, cupientes: statuimus & firmamus, nostro concilio provinciali approbante, quod si aliqua civitas, universitas, sive communitas, consenserit expresse, vel ipsius major pars sive rector aut dominus temporalis eiusdem, vel mandaverit, antistitem proprium a propria sede vel civitate repellere, aut eundem in illa residere formidatam, propter minas vel timorem, aut potentiam alicujus domini temporalis, vel aliquorum tunc gubernariorum terram ipsam, exulare permiserit extra illam, & infra duos menses eundem non revocaverit, & sibi plene providerit, quod in civitate ipsa, vel saltem in diœcesi, in loco idoneo & securo valcat residere, & libere jurisdictione & officio suo fungi, postquam ei notum fuerit hoc, aut etiam inrimarum, vel ipsi antistiti non fecerit de ipsius dignitatis juribus & redditibus responderi: ex nunc universitatem eandem, ejusque terram & locum, ecclesiastico subjacere decernimus interdictione. Consiliarios vero, credendarios, & præfidentes ipsi civitati, & potentes, quorum factio vel consilio seu studio prædicta fuerint attentata, vel alias procurata, ipsorumque filios & nepotes, ex nunc inhabiles decernimus ad beneficia ecclesiastica obtinenda. Ipsum quoque præfulem exulantem decernimus honorifice debere recipi, & adjuvari, in qualibet civitate & diœcesi provincie Ravennatis ad residendum (nisi iusta evidens causa notoria subsit) ubi voluerit residere exultatione huiusmodi perdurante: ipsum quoque jurisdictione sua inire subditos suos, & ipsius bonis ac juribus sibi libere posse uti. Civitatem vero & terram, eundem ad habitandum in ipsa vel diœcesi recipere contemnerem, & ejus universitatem, ex nunc ecclesiastico interdictione decernimus subjacere, quam cito idem episcopus publice dixerit ex hoc sibi & ecclesie Dei inju-

Concil. general. Tom. XI.

A riam irrogari: nisi locus illè ex aliqua causa rationabili & manifesta ab ejus receptione valeat excusari. Illos vero, qui conspirationem, seu colligationem, vel conjunctionem, seu ligam vel confederationem, ex tractatuum fecerint, vel fieri procuraverint, ut proprius antistes, sive alius prælatus inferior, non permittatur, seu non possit in sede propria vel diœcesi residere, aut libere officio suo uti, sive quod illi vel ejus officialibus de suis bonis & redditibus non respondeatur, vel contra statum ejus pacifici subversionem, aut honoris debiti & soliti diminutionem, ex nunc excommunicationis vinculo innodamus, & beneficiis ecclesiasticis, si clerici fuerint, privamus perpetuo, aliis libere conferendis. Si vero extiterint laici excommunicationis laqueum ipso facto incurrant: & ipsos ipsorumque filios & nepotes inhabiles judicamus ad ecclesiastica beneficia obtinenda: & promotores talium personarum ad illa, suspendimus a Divinis, ac privamus potestate eligendi & providendi etiam illa vice: nec non omni feudo ecclesiastico, jure patronatus, & honore, privamus perpetuo. Prædictas quoque penas illos etiam incurtere decernimus ipso facto, qui inhibuerint, vel mandaverint, seu expresse consenserint, vel tacite, ubi ad eos violentias pertinuerit prohibere, quod ipsi pontifici vel prælato alicui (nisi hoc sibi concedatur legitime, ab homine, vel a jure) de suis bonis, vel redditibus non respondeatur per eos, ad quos pertinet respondere: vel impedierint ne alicui antistes, per se vel per alium, jurisdictionem suam possit libere exercere, aut procurare plenarie jura sua. His tamen pœnis episcopos, eorumque officiales, & delegatos judices sedis apostolicæ, vel ejus autoritate, decernimus minime comprehendendi, circa hæc jurisdictione sua fungentes. Personas vero, quæ aliquem pontificem, vel prælatum, vel aliquam aliam ecclesiasticam personam, aliquo castro, villa, vel vico, seu ejus jurisdictione, vel possessione eiusdem, aut aliquo prædio, seu domo, spoliaverint temeritate propria, ex nunc vinculo excommunicationis innodamus: ipsasque & earum filios & nepotes reddimus inhabiles ad ecclesiastica beneficia obtinenda: & electores ac provisos talium personarum suspendimus a Divinis. In præmissis enim & contingentibus, decernimus posse procedi ad ipsorum cognitionem & executionem de plano & absque strepitu iudicii & figura.

Si quisque catholicus iubetur patienti necessitatem aperire viscera caritatis, quamquam alicui genæ, vel ignoto: quanto fortius coepiscopi super coepiscopum manifeste indigentem, ceterique inferiores prælati & clerici, super eum tenentur ad subversionem eius dextram aperire, & erga illum coantistites cari-

Fffff carum

Non viderit Rubens & Banius, his voculis duabus, quæ irrepleantur in textum, aliam lectionem significari.

ANNO
CHRISTI
1511.

tatem fraternam, & inferiores, caritativam devotionem gerere? Idcirco ad ipsius caritatis fraternæ & devotionis caritativæ vinculum conservandum, & cleri opprobrium propellendum, salubriter providemus, & statuimus, nostro provinciali concilio approbante: quod si contrigerit aliquem præfulem provincie Ravennatis tyrannica peste, vel sæviriæ populi, absque ipsius culpa evidenti & notoria, extra sedem propriam vel civitatem & diocesium exulare, & illi de redditibus & juribus suæ dignitatis & ecclesiæ minime responderi, vel non de majori parte reddituum eorundem, omnes coepiscopi, cum suo clero, teneantur ad subventionem illi faciendam, modo videlicet infra scripto, de communi collecta personarum ecclesiasticarum, suffraganeorum, & clericorum provincie prælibatæ: videlicet, quod metropolitanus, vel duo ex coepiscopis, quos exulans ad hoc assumpserit, in unum sine difficultate conveniant, & ipse coram eis, notariis præsentibus, & testibus fide dignis, juret ad sancta Dei evangelia coram se exposita, sed non tacta, quod ei subtrahitur major pars illorum reddituum quos percipere consuevit, sive quod de illis non permittitur responderi, sacramento suo valorem æstimans subtractorum. Quibus in scripturis redactis, per ipsos duos coepiscopos, autoritate præsentis concilii, singulis annis, quibus ille sic exulaverit, & manserit spoliatus, pro subventione ipsius exulantis, autoritate præsentis concilii, collectam communem imponat, pro rara, tam sibi ipsis, quam cæteris suffraganeis, archiepiscopi, illorumque clericis, & ecclesiis, & clero ipsius exulantis, usque ad dimidiam partem valoris reddituum prædictorum, dividens eandem secundum solutionem solitam procuratorum cardinalium legatorum: & exigentes infra duos menses, postquam per illum sæpe fuerint requisiti, cum justis & moderatis expensis, & exactam sine difficultate consignet pontifici exulanti. Quoslibet vero pontifices in his difficiles pœna debita puniemus: alios vero inferiores prælatos & clericos excommunicationis vinculo innodamus, qui in solutione portionis supradictarum collectarum eis vel clericis suis impostæ, aut etiam imponendæ, negligentes fuerint vel rebelles, aut alias se difficiles exhibuerint in præmissis: quos per totam nostram provinciam, usque ad integram satisfactionem, in virtute districtæ obedientiæ, excommunicatos assidue per ecclesias publice, ex causa prædicta, præcipimus nunciari. Capitula etiam, & conventus, quæ in iis difficultatem vel malitiam adhibuerint, ecclesiastico supponimus interdicto. Sustinentes vero excommunicationem eandem, ultra sex menses

A postquam excommunicari fuerint propter hoc publice nunciati, beneficiis ecclesiasticis censemus posse privari.

Statuimus insuper, & firmamus, quod aliqui clerici, vel laici nostræ provincie, ad civitatem, seu terram, non debeant personaliter accedere in favorem interdictorum, quamdiu supposita fuerint interdicto, & sustinuerint interdictum, propter sui pontificis exulationem, vel bonorum ejus omnium, seu majoris partis spoliationem, vel usurpationem: & quod aliquem, seu aliquos de civitate sic interdicta, non recipiant in domos proprias, sive loca, nisi forte pro commodo proprio eos recipiant. Delinquentes vero in aliquo præmissorum, postquam per diocesanos proprium, vel ejus autoritate, facta fuerit publicatio, & generalis admonitio super iis, ad participationem Divinorum, vel ad ingressum ecclesiæ nullatenus admittantur: & sæpissime sic interdicti, postquam moniti fuerint, per ecclesias publice nunciatur. Et ad instantiam ipsius exulantis quilibet antistes personam illas, de quibus exulanti videbitur, admovent nominatim, quod illi civitati interdicta, vel alicui ex ejus civibus, non præstent consilium, auxiliû, vel favorem, vel participant cum eisdem. Quod si contrafecerint, ex nunc innodamus eos excommunicationis vinculo in his scriptis, & tamquam excommunicatos ex causa prædicta præcipimus per ecclesias publice nunciari, exulante hujusmodi requirente. Huic etiam adjicimus, quod si propter partialitatis rabiem, sive pestem tyrannicam, prælatum inferiorem alicujus ecclesiæ, vel canonicum ecclesiæ cathedralis, seu alterius collegiatae sæcularis, exulare contigerit, sua culpa manifesta & notoria hoc minime faciente, aut autoritate judicis comperentis, quod capitulum & conventus ejusdem secularis, fructus & redditus dignitatis ipsius, vel præbendæ, exigere teneatur, & ipsi prælato aut canonico sic exulanti duas partes eorundem reddituum, quos ex ipsa licite percipere consuevit, si redditus ipsos capitulum ipsum perceperit, vel major pars eius, vel percipere poterit, sine difficultate assignent & exhibeant exulanti, singulis annis, quibus ipsum sic contigerit exulare. Capitula vero & conventus, quæ in iis, iusto & manifesto impedimento cessante, difficultatem vel malitiam adhibuerint, ecclesiastico supponimus interdicto: nihilo minus ipsos conveniri & reneri decernimus ad solutionem hujusmodi faciendam. Regularibus vero prælatis, provideatur de illis, iuxta diocesani proprii iussionem hujusmodi. In præmissis namque, & ipsorum cognitione, & exactione, & eorum occasione, procedi posse sancimus sine strepitu,

ANNO
CHRISTI
1511.

pitu, & ordine iudicii, & figura.

Effrenata cupiditas suis terminis non contenta, adeo quorumdam oculis excecavit, quod non solum ad bona profana rapienda & occupanda, sed etiam ecclesiastica, manus extendere non formidant, quæ sunt ministrorum ecclesiarum & pauperum Christi usibus deputata.

Quapropter volentes ejus appetitus noxios refrenare, præsenri approbante concilio, statuimus tam provide quam consule, quod qui de cætero ecclesiam aliquam, vel aliquem pium locum, invaserit, vel occupaverit, seu occupatum detinuerit, vel aliquod prædium rusticum vel urbanum, seu quævis bona ecclesiastica, sive jura perpetua ad aliquem locum venerabilem pertinentia, vel ecclesiam aliquam seu pium locum spoliaverit, vel spoliatum detinuerit, aliquibus bonis immobilibus, sive juribus perperuis, aut jurisdictione, districtu, vel honore alicujus castri, terræ, vel loci, seu communitaris, vel possessionis, decimas colligendi, levandi pedagia, seu eligendi, vel ecclesiæ providendi, aut census annuos percipiendi, excommunicationis sententiam ipso facto incurtat. Er si admonitus non destiterit, & integre non satisfecerit sine difficultate: ex nunc tam ipsum, quam ejus filios, & descendentes, usque ad quartam generationem, omnibus feudis, honoribus & beneficiis ecclesiasticis privamus perpetuo, & inhabiles reddimus ad beneficium ecclesiasticum obtinendum: statuantes electiones, provisiones, collationes, præsentationes, & quasvis postulationes, quas attentare contrigerit, ad ecclesiasticum beneficium, de aliquo præmissorum, irritas & inanes; & eligentes, postulantes, & providentes, seu conferentes, potestate eligendi, providendi, confetendi, & postulandi, decernimus illa vice fore privatos, ad superiorem proximum devolvendum. Clericos vero qui alienum beneficium, seu dignitatem, vel ecclesiā occupaverint, vel detinuerint absq; autoritate iudicis cōpetentis, seu quemquam spoliaverint ejus beneficio, vel præbenda, superioris legitimi iudicis non interveniente licentia, vel mandato, vel possessionem majoris partis bonorum ejusdem, ex nunc excommunicationis vinculo innodamus, & omnibus beneficiis, quæ intra nostram provinciam obtinuerint, privamus perpetuo, aliis libere conferendis: & si admoniti non destiterint, inhabiles judicamus ad aliqua beneficia ecclesiastica obtinenda, & gaudendum immunitate ecclesiastica, vel privilegio clericali. Universitatem autem, interdicti, & majores de ipsa universitate, excommunicationis sententias incurrare volumus ipso facto, si requisita ipsa universitas, vel ipsius re-

Contil. general. Tom. XI.

A ctot, sive testores, vel jurati, postquam eis de ipsa violentia, occupatione, seu spoliacione vel usurpacione manifestum exriterit, non compulerint sine difficultate, aut compellere neglexerint hujusmodi occupatorem, invasorem, spoliatorem vel usurpatorem, ad rem occupatam, invasam, vel spoliatam & usurpatam, sive ut iurisdictio, sive quidquid jus aliud, libere dimittendam ipsi ecclesiæ, per eam pacifice possidendam. Si vero universitas ipsa, aut communitas, sive majores de ipsa universitate, vel ejus rector, aut dominus temporalis, hujusmodi occupacionem seu invasionem, usurpacionem vel spoliacionem fecerint de aliquo præmissorum: consiliarios & majores ejusdem, ac rectorem seu rectores, in iis scriptis excommunicationis vinculo innodamus, & ipsam universitatem, & singulos de ipsa universitate, ecclesiastico supponimus interdicto: mandantes ipsas sententias per totam nostram provinciam sapissime publicari, & illos excommunicatos & interdictos publice nunciari. Et si prædictas sententias excommunicationis & interdicti, ipsa universitas, consiliarii, & majores ejusdem, ultra sex menses sustinerint, post denunciationem publice factam: ex nunc ipsos consiliarios, & majores, & eos per quos terra ipsa regetur, ipsorumque filios & nepotes, inhabiles reddimus ad honores ecclesiasticos, & beneficia obtinenda: ipsosque feudis ecclesiasticis privamus perpetuo: & in obitu prohibemus aliquem clericum & presbyterum sepulturæ talium interesse, nisi primo integre satisfecerit ecclesiæ taliter spoliata vel læsa, de damnis, interesse, & injuriis, & de omni quod præceperint, occupacionis vel spoliacionis aut usurpacionis hujusmodi ratione. Et ad præmissorum cognitionem & executionem statuimus posse procedi, sine figura & ordine iudicii, per quemlibet iudicem competentem. Quæ omnia similiter obtinere volumus, & statuimus, contra illas personas, quæ ab uno anno citra invaserunt & occupaverunt ecclesiastica jura provincie Ravennatis; & hodie detinent in vasa & occupata.

De excessibus laicorum blasphemantium Deum, vel sanctos. Rubrica XXVII.

Cum præcipiat apostolus, *Benedicentes non lite maledicere*, minus hoc considerant & attendunt, qui in Deum, beatam Virginem, & sanctos ejus, in blasphemiam ora impudica exolvunt. Statuimus igitur ad prædictorum impudentiam compescendam, quod quicumque hoc præsumserit de cætero, ultra pœnam & pœnitentiam quæ talibus est per canones imponenda, a liminibus ecclesiæ arceatur per mensem: & si pluries correctus se non emendaverit, in morte denegetur

Fffff ij sibi

ANNO
CHRISTI
1511.

sibi ecclesiastica sepultura, ut juxta propheti-
cum oraculum, cum benedictibus
Deum confortium non habeat in eadem.

*De pœna illorum qui excommunicationem contem-
nunt. Rubrica XXVIII.*

Cum proprii pastoris sive judicis sententia sit timenda: hoc minus considerant & attendunt qui excommunicationis sententiam maxime contemnentes, in sua obstinata & pertinaci contumacia indutescunt, nec curant satisfactione præstita in commissis absolutionis beneficium impetrare. Volentes talium cancerato morbo succurrete medicamine saluari, statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quod quicumque de cætero excommunicationis, vel suspensionis, vel interdicti sententiam animo sustinuerit per annum indurato, etsi in morte beneficium absolutionis satisfactione præstita meruerit, nihilo minus tamen in pœnam contumaciæ ecclesiastica careat sepultura; salva illorum pœna qui pro hæresi vel ipsius suspensione arctius percillantur, juxta canonicas sanctiones. Etiam propter hoc in pœnam centum solidorum denar. monetæ ipsius civitatis, cujus larem fovent, incurrant ipso facto.

De pœna adulterorum. Rubrica XXIX.

Ephes. 5.

Cum de matrimonio loquens dicat Apostolus, *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adheret uxori suæ*: hoc minus recogitant & attendunt, qui propria temeritate, repulsis uxoris, vel, quod est scelestius, ipsis retentis, superinducunt adulteras, & cum eisdem habitant impudice, in Domini institutoris matrimonii offensam, animarum suarum periculum, & fidelium scandalum, & maxime vicinorum. Ad quorum impudicam contumaciam radicatus extirpanda, statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quod nisi tales moniti seorsum per proprium sacerdotem, resipuerint cum effectu, repulsis prorsus adulteris, ad denunciationem sacerdotis, vel parochialis prædicti, diœcesanus teneatur ex officio procedere contra eos per censuram ecclesiasticam, usque ad excommunicationis sententiam: quam si sustinuerint per mensem animo indurato, adulteris non repulsis, etsi in morte de prædictis satisfecerint cum effectu, nihilo minus tamen in ipsorum contemptum & pœnam ecclesiastica careant sepultura. Per hoc tamen non intelligatur eis permittitur, quod tenere possint focarias, etiam solutas: illud rememorantes quod scriptum est: *Fornicatores & adulteros indicabit Dominus*: sed contra tales ad arbitrium ordinarii procedatur.

Eph. 5.

De elemosynarum largitione. Rubrica XXX.

Cum, juxta Prophetam, *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem*, & Dominus dicat in evangelio, *Date elemosynam, & omnia munda erunt*, & bona ecclesiarum sint pauperum: statuimus quod de cætero, & prout sapius & melius poterit, fiant juxta possibilitatem, elemosynæ generales per episcopos & capitula cathedralium ecclesiarum: & abbates seu conventus monasteriorum habentium sufficientes redditus ad ea. Et quilibet etiam episcopus, secundum suum beneplacitum & possibilitatem, quotidie in prandium reficiat aliquos pauperes. Et ut pauperibus verecundis valeat provideri, in quolibet quarterio vel sextorio cujuslibet civitatis, & aliis insignibus locis nostræ provinciæ, quolibet anno eligantur quatuor vel sex, sicut videbitur episcopis esse sufficientes, catholici & devoti & honorabiles viri, qui quæstam requirant pro elemosyna hujusmodi pauperibus faciendâ; & dividant, prout discretioni eorum videbitur expedire. Et quicumque laboraverit vel dederit elemosynam secundum sui possibilitatem, pro hoc ei indulgentia quadraginta digrum conceditur per hoc concilium illa die, si vere fuerit pœnitens & confessus.

Cum Dominus, tamquam preciosus, in ultimis discipulis suis dixerit: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*: & ex guctris amissio & perditio animarum & corporum, & consumptio bonorum, ac odia, scandala & crimina innumerabilia oriuntur: statuimus quod, quotiescumque inter aliquas civitates provinciæ Ravennatis verisimile videatur discordiam oriri, duo de provincia episcopi cum ordinario conveniant, quos ordinarius duxerit requirendos, in loco & ubi tutius & commodius ad tractandum convenire possint, de compositione, si commode fieri possit. Et si eis per octo dies ad plus laborantibus, non videretur quod possent proficere, significetur coepiscopis per provinciam, quod donec discordia hujusmodi durabit, dicatur collecta pro pace: & quicumque pro eis laboraret & oraret, si foret vere pœnitens & confessus, quadraginta dies de injunctis sibi pœnitentis relaxentur præsentis concilii auctoritate.

De testamentis. Rubrica XXXI.

Quoniam deficientium voluntates pro legibus sunt observandæ, & executores testamentorum ultimas deficientium voluntates exequi negligunt, in grave animarum ipsarum periculum: statuimus quod notarii, qui testamentum, seu quamlibet ultimam voluntatem vel schedulam ad piam causam scri-

ANNO
CHRISTI
1511.Psal. 40.
Luc. 11.

scripserint, cum infra mensem episcopo ordinario, vel eius vicario presentent, & assignent, & tradant, alioquin sententiam excommunicationis incurant: ita quod de cetero fides instrumentis per eum confectis non adhibeatur. Et executores post legitimum tempus, hoc est annum, nisi fuerint executi, ulterius se non possint intronittere, sed episcopi ordinarii ea exequantur: & nihilo minus tales de cetero sint inhabiles ad executiones alias suscipiendas, ut in eo quod deliquerunt, puniantur.

De salariis & solutionibus scripturarum.
Rubrica XXXII.

Item cum indebitæ exactiones a notariis & sigilliferis dominorum episcoporum taxentur & modrentur in omnibus, præsertim in ordinationibus: ut ultra duos venetos non possint accipere pro scriptura, charta, schedula, cetera & sigillo, nec aliis quam in ipsis habent facere; nec gravent ultra in aliis actis, videlicet citationibus & edictis, monitionibus, & aliis scripturis, sed cum taxatione & moderatione dominorum episcoporum restringantur & taxentur. Et si querela super hoc remedium præbuerit, ipse notarius officialis suspendatur in dicta curia episcopali, usque ad aliud concilium provinciale, ab officio suo.

Lectæ & publicatæ fuerunt supra scriptæ constitutiones, statuta & ordinamenta in choro majoris ecclesie Ravennatis, & ordinatæ & firmatæ in concilio provinciali memorato, præsentibus Dei gratia dominis Huberto Bononiensi, H. R. M. Ceryensi, & P. Poropoliensi, & fratre venerabili electo Faventino, & presentibus procuratoribus, videlicet dominorum P. Parmensis, R. Forlivienfis, L. Casenatenfis, fratrum, P. Comacensis, I. Adriensis, & V. Saxonatenfis, episcoporum suffraganeorum, absentium, & R. archidiacono, & Ioanne Andrea præposito, Nicolao presbytero cardinale, & Guidone Boninfigna, Thomasio Cambio, & Benedicto, cantoribus ecclesie Ravennatis, presentibus pluribus abbatibus, & aliis testibus, ad hæc convocatis: anno Domini millesimo tercentesimo undecimo, indictione nona, die Lunæ vigesimoprimo mensis Iunii.

Lectæ & publicatæ & pronuntiatæ fuerunt supra scriptæ constitutiones, statuta & ordinamenta in episcopali palatio Mutinensi per venerabilem patrem Bonadanum, Dei gratia episcopum Mutinensem, in plena synodo cleri civitatis Mutinensis, in præsentia venerandorum & reverendorum virorum dominorum Iacobi abbatis monasterii sancti Petri, Bonincontri archipresbyteri ecclesie Mutinensis, Barnabei & Iacobi canonicorum dictæ Mutinensis ecclesie, Iacobi prioris sanctæ Trinitatis, Simonis prioris de Genæ, fratris Benedictini prioris sanctæ Catharinæ, Lanfranci archidiaconi de Saliceto, Iacobi presbyteri ecclesie sancti Barnabei, presbyteri Iohannis ecclesie sanctæ Agathæ, presbyteri Rutilii ecclesie sancti Michaelis, presbyteri Iohannis ecclesie sancti Marci, presbyteri Bartholomæi ecclesie sancti Georgii, & cæterorum capellanorum civitatis Mutinæ, & Burgorum, & aliorum prælatorum, presbyterorum, & Concil. general. Tom. XI.

A clericorum ecclesiarum civitatis & diocesis Mutinæ, & presentibus testibus vocatis & rogatis domino presbytero Rodulpho beneficiato in ecclesia Mutinensi, Petro de Florano & Geminiano mansionariis ecclesie Mutinensis prædictæ, Gerardo de Bofchettis, Guillelmo de Polixina, Lanfranco de Petrazanis, & aliis, in millesimo tercentesimo undecimo, indictione nona, die Veneris, decimo intrante mense Septembris.

SEDES VACANS.

** CONCILIVM PARISENSE

B A Philippo Senonensi archiepiscopo, cum suffraganeis celebratum anno Domini MCCCXIV. sede apostolica vacante.

Ex bibliotheca Victorina edidit Ludovicus Bail in Summa conciliorum.

TITVLII CAPITVLORVM.

1. Quod detentores clericorum excommunicandi sunt.
2. Quod citationes generales non fiant.
3. De citatione participantium cum excommunicatis.

PRÆFATIO.

C Philippus miseratione Divina archiepiscopus Senonensis, in provinciali concilio, anno Domini MCCCXIV. die Martis ante translationem B. Nicolai, cum continuatione dierum sequentium, Parisius celebrato, ad perpetuam rei memoriam.

CAPITVLA.

- I. Quod detentores clericorum excommunicandi sunt.

Vt eo potentius ecclesiasticæ libertatis vigor invalcat, & grex Dominicus pastoralis cura ab oppressione & incurfibus sollicitius præservetur, quo plurimorum spectantium fuerit sollicitudinis studio communitus, & temerariæ rapacitatis abusus multiplicibus fuerit acclamationibus vehementius confutatus: sacro nos ad hoc sollicitante concilio duximus statuendum, ut curati ecclesiarum parochialium nostræ provincie, detentores clericorum, intra parochiarum suarum limites constitutos, licite monere & requirere teneantur, ut præfatos clericos detentos ab eis, ordinariis suis restituant indilate. Quod si ab eis requisiti non adimpleverint absque mora; detentionem huiusmodi consentientes, vel cum alias detentio ipsa adeo notoria & manifesta existat, quod non possit aliqua tergiversatione celari, detentores ipsos excommunicatos a canone in suis ecclesiis studeant nunciare, ut epos ab omnibus scienti artius evitari: donec a locorum ordinariis, satisfactione eisdem & passis injuriam de tantis excessibus competenter, vel ab aliis competentibus iudicibus, absolutionis beneficium meruerint obtinere: statutis synodalibus alias super hoc editis, prout loco-
F f f f f ij rum

ANNO
CHRISTI
1314.ANNO
CHRIST
1314.

rum ordinariis videbitur, nihilo minus in A suo robore duraturis.

II. Quod citationes generales non fiant.

Item sacro duximus approbante concilio statuendum, quod in nostra provincia omnibus ecclesiasticis iudicibus generales citationes, quæ sub ea forma confueverunt concedi, *Citatis omnes illos quos lator presentium, &c. intelliguntur penitus interdictæ, & ab iisdem in posterum nullatenus concedantur: & quod si forsan obtentæ fuerunt quoquo modo, nullius penitus sint effectus, & cis non pareatur impune.*

III. De citatione participantium cum excommunicatis.

Statuimus insuper, quod nullus super participatione cum excommunicatis citetur, nisi primo monitus fuerit nominatim: nec scribat notarius citationem, nisi primo monitionem viderit tam sigillo iudicis quam executoris sigillatam. Ac impetrans citatorium, jurare teneatur, se credere quod citati cum excommunicatis participaverint in casibus a iure non permissis & scienter, antequam citatorium obtineat supradictum: quodque in ipsa citationis littera talis inferatur clausula, scilicet præfatum impetratorem antedictum subiisse huiusmodi iuramentum: ac in ipsa citatione quinque tantummodo contineantur nomina personarum. Si vero postquam personæ sic citatæ super participatione prædicta, per earum iuramentum, prout moris est, se debite purgaverint: eo ipso autores, ad quorum instantiam tales citationes impetrantur, personis sic citatis super hoc instanter & supplicantiibus, nisi præfati autores contrarium legitime probare voluerint, in expensis ob hoc factis legitime condemnentur. Et si qui modo superius annotato citationes impetrantes super ipsa participatione, fraudulenter reperti fuerint de extorquenda pecunia raliter a citatis: tanquam fures perjury per officialem acerrime puniantur.

ANNO
CHRISTI
1314.

CONCILIVM RAVENNATE III.

De disciplina ecclesiastica, celebratum anno Domini MCCCXIV. post obitum Clementis papæ V. tempore interregni pontificii.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. Quo ad constituti in sacris tantum, habeant vocem in capitulo.
2. De etate & qualitate ordinandorum.
3. De non consecrandis in episcopos peregrinis & ignotis: & quod aliquis suffraganeus non vadat extra provinciam pro consecratione faciendâ.
4. De peregrinis & ignotis episcopis non admittendis.
5. De delegatis, vel legatis, ut faciant fidem sue legationis.

6. De maiestate & obedientia, ac honorificentia prelatorum, & pena non obedientium superioribus suis.
7. De instrumentis conficiendis, & non retinendis per advocatos, notarios, seu procuratores.
8. De prescriptionibus, & quod nullus præterea alicuius temporis, possit se defendere, quin visitetur.
9. De appellationibus & pena non frequentium appellationem ab excommunicatione interpositam.
10. De vita & honestate clericorum, ac ornatu eorum.
11. Quod nullus accedat ad monasteria monialium, & quod moniales non exeant claustrum.
12. De beneficiis ordinibus sacros requiruntibus, & de pena eorum qui negligunt ad ipsos ordines promoveri: & de prebendis in ecclesiis cathedralibus absque ordinibus sacris non retinendis.
13. De celebratione Messarum, & pena non celebrantium.
14. De baptismo, & eius forma.
15. De veneratione sanctorum in confessione habenda.
16. De observantia jejuniorum faciendâ tempore convocandorum.
17. De raptoribus & invasoribus honorum ecclesiasticorum mobilium.
18. De obtinentibus ecclesiastica beneficia spectantia ad mensam prelatorum.
19. De sententiis interdicti pro pecuniariis causis minime proferendis.
20. De indulgentiis revocatis.

Constitutiones domini Rainaldi
editæ in concilio celebrato
Argentæ.

PRÆFATIO.

In Christi nomine, Amen.

Quia inundatio & abundantia peccatorum facit homines in tenebris ambulare, & permanere, ita quod superioribus debita non exhibetur reverentia, nec inferioribus sollicita & caritativa impenditur cura, ex quibus inordinationes & confusiones, nedum in clero, immo & in populo, innumeræ pullularunt, ob quæ apparent, ex occulto Dei iudicio, naufragia & tempestates: ideo nos Rainaldus permissione Divina, & apostolicæ sedis gratia, sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopus, ad honorem omnipotentis Dei, beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, beati Apollinaris patroni, sanctorum martyrum Vitalis & Ursicini, ac aliorum martyrum & confessorum, quorum meritis & precibus, nedum ipsa ecclesia Ravennas, immo omnes cathedrales ecclesiæ, ac aliæ venerabiles de provincia, sunt fundatæ & dotatæ, ad reformationem devotionum, honestorum morum, personarum ecclesiasticarum, religiosorum, secularium & laicorum, & salutem omnium animarum, defensionem & recuperationem rerum ecclesiarum, hoc sacro concilio, in ecclesia beati Nicolai castri Argentæ, ecclesiæ & diocesis Ravennatis convocato & congregato, sub anno Domini millesimo trecentesimo decimo quarto, indictione XII. decimo die mensis Octobris, presentibus venerabilibus fratribus dominis Dei gratia fratre M. Imoleniensi, fratre P. Comacensi, P. Foropopoliensi, fratre V. Faventino, I. que Cætenatepsi, episcopis: & procuratoribus venerabilium patrum Bononiensis, Adriacensis & Reginenfis episcoporum, ac capituli Mutinensis, cum ecclesia ipsa vacet ad presens: Christi nomine invocato, de approbatione ipsius concilii, cui, Deo

Deo permittente, præsidemus, infra scriptas constitutiones duximus edendas, promulgandas, ac publicandas. Et ne contra eas aliquid possit fieri, vel ignorantia aliqua præcendi, eas post tres menses proxime subsequentes, mandamus & statuimus ab omnibus subditis provincie Ravennatis inviolabiliter observari.

C A P I T V L A .

Quod constituti in sacris tantum, habeant vocem in capitulo. Rubrica I.

Cum ordines sacri, sancto afflante Spiritu, sint ad augmentum gratiæ suscipientium illos maxime constituti, & ob hoc conferendi sint præcipue viris scientia & vitæ sanctitate præditis, a criminibus & infamia alienis, quia apostolis & discipulis suis, quorum vicem hi tenent, Dominus secretiora revelavit clarius: statuimus quod solummodo constituti in sacris ordinibus, & non alii, ad capitula vocentur, & vocem habeant in capitulo. Et hæc intelligimus de sæcularium clericorum capitulis, non de conventibus religiosorum.

De ætate & qualitate ordinandorum. Rubrica II.

Quoniam Dominus ordinem Levitarum, quorum locum obtinent clerici, voluit & mandavit esse discretum a populo, ut coram eo starent semper, & audirent sapientiam ejus; & species cæli est gloria stellarum, & in antiquis est prudentia, cum nemo eligat irones, quos non constar esse prudentes: statuimus, seu statutum esse declaramus, quod nullus ad sacerdotium ordinetur, nisi vigesimum quintum; ad diaconatum, nisi vigesimum; ad subdiaconatum, nisi sextumdecimum annum ætatis attigerit. Nec ad ordinandum aliquem alterius diocesis, ad quoscumque ordines vel officia, sufficiant litteræ simpliciter præsentatorie, seu dimissoria, nisi fuerint & testimoniales super vita & litteratura ejusdem, & per duos dies saltem ante diem ordinationis fuerit ordinatori præsentatus: nec in hoc alterius litteræ valeant, quam ordinarii episcopi, vel vicarii ejus, cum longe in remotis ager idem episcopus: & hoc, nisi sint de ordinibus mendicantium, vel aliorum exemptorum privilegiatorum, de quorum privilegiis constat. Et si quis aliter fuerit ordinatus, non possit ministrare in ordinibus sic susceptis, donec cum eo per sedem apostolicam, vel provinciale concilium, fuerit misericorditer dispensatum.

De non consecrandis in episcopos peregrinis & ignotis: & quod aliquis suffraganeus non vadat extra provinciam pro consecratione facienda Rubrica III.

Ad hoc, quia Dominus, respectu gregis,

A episcopos nominavit pastores, & eos qui ad hoc vocantur, oportet esse irreprehensibiles, & testimonium habere bonum ab iis qui foris etiam sunt: statuimus, prohibemus, & inviolabiliter observari præcipimus, ne aliqui, præsertim peregrini & ignoti, in provincia nostra ordinentur seu consecrentur in episcopos, nec etiam aliqui alii noti in provincia, nisi de licentia archiepiscopi, & requisitis comprovincialibus episcopis, prout canones volunt, & fieri est consueverunt, in suffraganeis consecrandis: nec etiam aliquis vel aliqui de episcopis suffraganeis, sine licentia archiepiscopi, exeat provinciam Ravennatensem pro aliquo consecrando, salva sedis apostolicæ autoritate & mandato. Quod si quis contra fecerit, penam factorum canonum incurrat ipso facto: & nihilo minus autoritate præsentis concilii prohibemus, ne ad ordinationem seu consecrationem alicuius se immisceat, nec per confratres admittatur: ut sic, in eo in quo deliquit puniatur, nisi per nos fuerit cum eodem, in quantum possumus, dispensatum. Et nihilo minus sic consecratus, a pontificalibus sit in provincia Ravennate suspensus totaliter, donec per sedem apostolicam cum eo fuerit dispensatum.

De peregrinis & ignotis episcopis non admittendis. Rubrica IV.

Item exhortamur pro unitate fidei, & honore sanctæ Romanæ ecclesiæ, & affectuose rogamus, ac ardentius requirimus omnes & singulos exemptos, intra Ravennatensem provinciam constitutos, ut nullos episcopos peregrinos vel ignotos, & populum subditum citra mare non habentes, invitent seu admittant ad ordinationes tenendas, seu alia pontificalia exercenda in ipsorum ecclesiis, monasteriis, vel locis. Quod si contra fecerint, volumus eos privilegiis, beneficiis & favoribus præsentis concilii, & omnium aliorum conciliorum Ravennatis provincie, ipso facto esse privatos.

De delegatis, vel legatis, ut faciant fidem sue legationis. Rubrica V.

Cum ex processibus aliquorum, qui se asseruerunt a sede apostolica legatos, vel delegatos, vel alios nuncios, quocumque nomine censeantur, in provincia Ravennate, & maxime in Romaniola, plurima scandala hætenus sint exorta: statuimus autoritate præsentis concilii, quod nullus de cætero, qui se dicat legatum, delegatum, vel apostolicæ sedis nuncium, in provincia Ravennate, & maxime in Romaniola, vel aliqua civitate ejusdem, stetur processibus, nisi prius fecerit indubitatam & plenam de jurisdictione fidem quam asserit se

ANNO
CHRISTI
1314.

sc. habere, coram nobis, vel coram ordinario, in cuius civitate vel diœcesi dictam jurisdictionem voluerit exercere. Et quod quilibet ordinarius possit, nomine & vice hujus concilii, dictæ delegationis copiam requirere, petere, & recipere: quam si talis facere recusaverit, seu neglexerit, in nullo ei pareatur, nec stetetur ejus processibus, nec eidem obediatur, immo reputetur jurisdictionem aliquam non habere. Hoc tamen non intelligimus ad legatos ex latere ullo modo, vel ad delegatos ad certas & speciales causas, vel ad provisores seu exequutores beneficiorum datos, extendi: eum tunc parti facere fidem sufficiat.

De maioriâ & obedientia, ac honorificentia prælatorum, & pœna non obedientium superioribus suis. Rubrica VI.

Cum episcopalis dignitas præ cæteris sit sublimior, & aliæ nullam comparationem recipiant ad eandem, & in hoc sæculo nil excellentius sacerdotibus, & nil sublimius episcopis valeat reperiri, cum in eis & per eos Christus per omnia habeat præsentari: idcirco pro Divina devotione & reverentia, ac honorificentia dignitatis & ordinis episcopalis, & populi devotione augenda, sacro approbante concilio mandamus & statuimus, quod quotiescumque episcopi per civitates suas & diœceses transferint, rectores, seu clerici ecclesiarum, qui sciverint eos per suas parochias transire, campanas pulsent, seu pulsari faciant, ita quod populus audire possit, & exire, & genua flectere ad benedictionem suscipiendam. Quod si quis facere omiserit, ipso facto incidat in pœnam quinque solidorum Ravennarum, distribuendorum in pauperes infra tres dies. Quam pœnam si solvere neglexerit, postquam fuerit semel monitus, pro qualibet duplicetur, in pietatem similem convertenda. Et multo hoc amplius extendatur ad monasteria, & alia loca religiosa. Eadem præsentia & approbatione mandamus & statuimus, quod quotiescumque episcopi accedent ad ecclesias locorum, ubi sunt capitula, vel conventus, certioratis illis de suo adventu, campanis pulsatis, cum coëctis, & pluvialibus, si habuerint, aqua benedicta, & incenso, & cruce, psallendo seu cantando, processionaliter & devote eis obviam reverenter occurrant, usque ad portam ecclesiæ, vel usque ad limen cœmeterii, & ipsi domini episcopi super se prostratos ante altare, dicta cum cantu per sacerdotem oratione, surgentes osculati fuerint altare, impendant benedictionem solennem.

Item statuimus, eodem approbante concilio, quod omnes episcopi suffraganei in rota ptovincia, cum eos suam diœcesim exi-

re contigerit, possint & debeant impendere publicam benedictionem, celebrare in pontificalibus, prædicare, & indulgentias sic celebrando concedere: & hoc intendimus, ubi episcopi hujusmodi non contraherent ibi moram, scilicet longiorem decem dierum, sed quasi transeuntes essent ibi, ut eis in tali transitu & adventu honor deferatur, si ordinarius non sit præsens: alias^o ideo si ultra decem dies moram contraherent, vel diœcesano præsentem in civitate vel loco, tunc præmissa eis facere prohibemus, nisi ad invitationem ipsius ordinarii, nec ejus honori videatur in aliquo derogari.

Quia sublimiores majori honore digni sunt, & major reverentia, & promptior obedientia debetur, & majoribus suffragiis indigent, quia vigilare habent, tamquam pro animarum omnium subditorum salute rationem reddituri, & quanto caput nobilissimum, tanto nobiliora membra ei habent correspondere: ideo hortamur, & persuademus in Domino, ut quotiescumque legatum ex latere sedis apostolicæ, vel archiepiscopum sanctæ Ravennatis ecclesiæ, solenniter celebrare, vel celebrari facere per episcopum in pontificalibus contigerit, in aliqua civitate provinciæ Ravennatis, omnes episcopi, abbates & priores provinciæ Ravennatis, qui fuerint in eo loco præsentem, & hoc sciverint, seu certiorati fuerint, venire & convenire debeant ad ecclesiam, ubi Missa hujusmodi debeat celebrari, & in Missa patati coëctis, amictis, pluvialibus, mitris & baculis pastoralibus, quibus hæc competunt, Missæ interesse debeant, & perseverare usque ad finem, ut per hoc Deus & adstantes hujusmodi honorentur, & populi devotio augeatur.

Cum Apostolus dicat, *Servi, estote subditi* Gal. 3. *dominus vestris*, ut per hæc ad humilitatem & obedientiam informaremur: statuimus, quod quicumque monitus a prælato, seu prælatis superioribus suis, in iis quæ spectant ad correctionem, contumaciter renuerit obedire: ne ex hoc damnetur cum Dathan & Abiron, quos propter inobedientiam, cum familiis terra vivos absorbit, sic ipso facto suspensus. Quam quidem suspensionem si sustinuerit per mensem animo indurato, sententiam excommunicationis incurrat: a qua non possit absolvi, nisi satisfactione præstita suo superiori quem contempserit, vel ejus successori.

De instrumentis conficiendis, & non retinendis per advocatos, notarios, seu procuratores.

Rubrica VII.

Volentes ecclesiarum indemnitatibus, industria qua possumus, occurrere, & malignantium subterfugiis obviare: statuimus, quod

^o hoc est, super eos qui se prostraverunt

^o Corr. alii id est

quod quisque notarius, clericus vel laicus, rogatus est, vel fuerit in futurum, conficere instrumentum publicum, vel scripturam quamcumque, per aliquam personam ecclesiasticam, super aliquo contractu, concessione, dispositione, seu super alio quocumque negotio vel facto: teneatur dictum instrumentum vel scripturam, saltem infra decem dies postquam fuerit requisitus ab eo qui rogaverit, procuratore vel successore ejus, in publicam formam redigere, & recepto salario convento, vel alias competenti, aut ei oblato, & secundum jura deposito, illud instrumentum vel scripturam tradere illi, vel illis, qui confici rogaverat, & duplicatum, si de consuetudine vel de jure possit vel debeat duplicari. Quod si non fecerit, ut præmittitur, & post adhuc expectatus per alios decem dies non compleverit & satisfecerit de damnis quæ propter hoc incurrisset ecclesia, sententiam excommunicationis incurrat ipso facto: a qua sententia non possit absolvi, nisi dicto instrumento, ut supra, reddito, & alias satisfactioe præstita de damno prædicto. De quo damno, & ipsius quantitate, credatur & stetur juramento prælati vel rectoris ecclesiæ, vel alterius personæ ecclesiasticæ, ad quam pertineat: a iudice tamen super hoc taxatione præmissa.

Insuper statuimus quod, durante dicta excommunicatione, nulla persona ecclesiastica debeat dictum notarium rogare, vel assumere ad aliquam scripturam seu publicum instrumentum conficiendum, super aliquo contractu, negotio, dispositione vel causa, ecclesiasticis. Quod si contra quis scienter fecerit, ipsum volumus ipso facto incurrere pœnam decem librarum Revenharum pro quolibet instrumento vel scriptura, quod vel quam postea fecerit, mandaverit vel rogaverit: quam pœnam converti præcipimus in elemosynas pauperum, diœcesano disponente. Statuimus etiam, quod quicumque advocatus, procurator, seu officialis deputatus ad acta scribenda, vel alia quæcumque persona, aliquod privilegium, vel instrumentum, vel scripturam publicam, alicujus ecclesiæ vel ecclesiasticæ personæ receperit, seu alias ad eum pervenerit, infra tres dies postquam fuerit requisitus ab eo a quo accepit dictum privilegium, instrumentum, vel scripturam, restituere teneatur, & debeat, nec possit ea retinere prætextu alicujus debiti. Quod si requisitus, infra dictum tempus restituere distulerit: statuimus, quod pœnam seu pœnas supra statutas contra notarios conficientes seu conficere debentes instrumenta, incurrar ipso facto: & ab his non possit absolvi, nisi instrumenta restituerit cum emendatione damnorum, super quibus erèdatur eodem modo repetentis hujusmodi instrumenta sacramento. Nihil minus san-

Concil. general. Tom. XI.

A cientes, quod nulla persona ecclesiastica a dicto tempore inantea usque ad quinque annos possit vel debeat dictos, advocatum, procuratorem, officialem, vel aliquam talem personam, quocumque nomine nominatam, in suum advocatum, procuratorem, œconomum, syndicum, vel officialem eligere, recipere, vel tenere. Quod si fecerit, ipso facto volumus eam incidere pœnam decem librarum Ravennatum: quam pœnam converti præcipimus in elemosynas pauperum, diœcesano disponente.

B *De præscriptionibus, & quod nullus prætextu alicuius temporis, possit se defendere, quin visitetur. Rubrica VIII.*

Item statuimus, & autoritate ejusdem concilii, prohibemus, quod nulli religiosi, vel sæculares, prædictæ provinciæ Ravennatis, prætextu seu occasione lapsus temporis, defuetudinis vel præscriptionis, suis ordinariis & prælaris visitantibus, seu visitare volentibus, repugnare vel contradicere audeant vel præsumant: alioquin, præter pœnas a jure statutas in personas contradicentium, & eisdem scienter faventium, excommunicationis, in ecclesiis vero, interdicti sententias autoritate præsentis concilii proferimus.

C *De appellationibus & pœna non prosequentium appellationem ab excommunicatione interpositam. Rubrica IX.*

Si quis excommunicatus, appellationem interpositam ab excommunicatione hujusmodi prosequi neglexerit, & postea Divinis, ut prius, se immiscuerit: omnibus beneficiis, quæ intra provinciam obtinebat, eo ipso autoritate præsentis concilii sit privatus.

D *De vita & honestate clericorum, ac ornatu eorum. Rubrica X.*

Quoniam sacerdotium ex indiscipline populi apparet non sanum, & propter lascivias, & dissolutiones clericorum & religiosorum, detrahitur Divino honori, ac ordini clericali, populi que minus fiunt ex hoc devoti, in tantum ut etiam jura ecclesiarum retinere, & aliquando temerarie invadere non vereantur, cum incessus, habitus, & vestimenta clericorum & religiosorum, in gravitate, forma, ac colore, distincta sæpius non videantur ab habitu laicorum, quemadmodum esse deberent: proinde statuimus & mandamus pro honestate ordinis clericalis, quod nullus religiosus vel clericus portet arma, nec vestimenta alterius coloris, quam jure permitti: quæ desuper clausa sint, atque talaria. Coronam etiam concedentem portent, per quam designetur regalis esse generis, & sperare se assequi deberé

Ggggg partem

ANNO
CHRISTI
1314.

partem hereditatis Divinæ, quæ scilicet sit rotunda, & ita tonsi sint inferius, quod aures pateant: ita quod si in sacris fuerit, aut beneficiatus in ecclesia cathedrali vel collegiata venerabili, secundum condecientiam sui status porret latiore, alii vero medio-crem vel minore sui statibus condecen-tem. Capita cooperiant pileo, vel bireto, vel armutia oblonga ad aures. Laicorum convivia non frequentent: in domibus ecclesiarum studeant habitare. Prælati, sacerdotes, & alii in dignitatibus & personatibus constituti, ac canonici cathedralium ecclesiarum in factis constituti, sacerdotes & rectores ecclesiarum, civitatum & suburbiorum, per civitates incedentes, decentem habitum portent, videlicet cappas vel chlamydes. Sacerdotes vero extra civitates & suburbia, & alii in sacris constituti, saltem tabardos talares portent. In ecclesia vero utantur cappis nigris, vel saltem coctis albis. Loca turpia nullo modo ingrediantur, nec tabernas: nisi forte in necessitate in itinere constituti, pro cibo vel potu, vel pro hospitio, compellantur intrare. Tabernas, vel merces illicitas, aut personas suspectas, in ecclesiis vel domibus ecclesiarum, quæ sint intra claustrum, vel ad usum clericorum & ministrorum deputatæ, nullo modo permittant tene-ri vel commorari. Quod si quis contra ali- quod præmissorum fecerit, pœnam decem solidorum Ravennatum incurrat ipso facto: quam si non solverit infra mensem postquam semel monitus fuerit, & ipse excom- municatus existat. Si vero fuerit religiosus, per mensem jejuset bis in hebdomada in D pane & aqua, comedendo publice coram fratribus, quando alii fratres reficiuntur: ad quam quidem pœnam condemnamus ex nunc contra facientes. Quam pœnam si non inchoaverit infra mensem, postquam semel monitus fuerit, ut supra, & inchoatam compleat, ut debet: ex nunc ipso facto excom- municatus existat: & nihilo minus contra fa- cientes privati sint ipso jure privilegiis & fa- voribus hujus concilii, & omnium aliorum provincialium conciliorum: cum non sit miles reputandus, qui stigmara non habet, & frustra legis imploret auxilium qui commit- tit in legem.

Quod nullus accedat ad monasteria monialium, & quod moniales non exeant claustrum.

Rubrica XI.

Cum expediat Christi ancillas, quæ se claustralibus ergastulis seu monasteriis dedicarunt, a conversatione hominum esse se- motas: statuimus, præcipimus & mandamus, quatenus ad ipsa ergastula seu monasteria nullus vir accedat, sine petita licentia & ob- tenta sui episcopi. Si quis autem contra fe-

cerit, pœnam viginti solidorum incurrat ip- so facto; etiam si non intret intra claustrum monialibus tantummodo deputatum: quam pœnam si non solverit infra mensem postquam ad monasterium monialium accessum habuerit, excommunicatus ipso facto exi- stat. Si vero fuerit religiosus, per mensem jejuset in pane & aqua bis in hebdomada, publice comedendo coram fratribus, hora refectio- nis communis. Quod si penitentiam prædictam non inchoaverit infra mensem, postquam ad monasterium monialium ac- cessum habuerit, vel inchoatam, ut præmis- sum est, non compleat: eo ipso excommuni- catus existat; & nihilo minus ad dictum je- junium teneatur. Si autem intra claustrum seu locum monialibus deputatum intrave- rit, sit ipso facto excommunicatus; monialis vero, quæ exierit claustrum, seu locum ei specialiter deputatum, sine licentia habita & obtenta sui episcopi, licet clausuram sui monasterii non exierit, per mensem carceri deputeretur, in quo de commissio pœnitentiam agat. Si autem clausuram ipsam exierit mo- nasterii, pœnæ prædictæ subjaceat, & tam- diu plus in carcere remaneat, quamdiu stetit extra monasterium: & nihilo minus in hoc casu, perpetuo sit ultima semper in choro, nullamque cum aliis habeat in capitulo vo- cem.

De beneficiis ordines sacros requirentibus, & de pœ- na eorum qui negligunt ad ipsos ordines promo- veri: & de præbendis in ecclesiis cathedralibus absque ordinibus sacris non veniendis.

Rubrica XII.

Cum sæpe in non matura ætate constitui, per cupiditatem & avaritiam parentum suo- rum, dignitates, officia, beneficia, vel præ- bendas, ad quæ minus sunt idonei, nonnun- quam de facto adipiscantur: statuimus, quod si quis infra ætatem sexdecim annorum con- stitutus, ex dispensatione sedis apostolicæ fuerit beneficium adeptus, quod requirât sacerdotalem, vel sacrum ordinem, aut etiam præbendam in ecclesia cathedrali provin- ciæ Ravennatis, nisi eum attigerit sex- tumdecimum annum ætatis se fecerit ad subdiaconatum promoveri infra annum, & alias postea promoveatur secundum æta- tem, prout requirit onus ipsius beneficii, ex nunc ipso beneficio seu præbenda hu- jusmodi sit privatus. Adulti vero, secundum jura & onera beneficiorum hujusmodi, postquam fuerint hujusmodi beneficia, aut in ec- clesiis cathedralibus præbendas adepti, sub pœna & privatione consimili, quamcivitus commode poterunt, vel saltem infra an- num, ad ordines ipsos studeant promoveri: alioquin eos, ut supra, beneficiis hujusmodi privamus & præbendis.

ANNO
CHRISTI
1314.

De celebratione Missarum, & pœna non celebrantium. Rubrica XIII.

Cum nonnulli religiosi & sæculares clerici imprudenter ad sacerdotium se faciant promovendi, post promotionem huiusmodi Missas celebrare, ac alias sacerdotale officium exercere non curantes, nec animadvertentes, quod quemadmodum quotidie pro populi peccato, ira & pro suo debet offerre sacerdos, & quod hic sit panis, quem Deus quotidie peti & ministrari mandavit; nec considerantes, quod in oblatione sacræ hostiæ non tantum id quod cum fide & devotione peritur, immo beneficia conceduntur ampliora, sicuti in oblatione Abel, Abrahæ & Zachariæ patet, sacerdotale sic ministerium vilipendere videntur, non absque plurium scandalo, & in detrimentum animarum suarum: ideo præsentis concilii auctoritate & approbatione statuimus, quod si aliquis jam promotus sit ad sacerdotium, aut in futurum quemquam promovendi conrigerit, a die suæ promotionis, aut a die publicationis huius constitutionis, infra tres menses celebrare debeat primam Missam, & deinde, prout poterit, Missarum solennia frequentare, vel saltem semel in anno; alioquin beneficiis omnibus quæ obtinet in provincia Ravenn. sit eo ipso privatus, si sæcularis est; religiosus vero ex rone sit ineligibilis active & passive, & ultimus in choro & in refectorio habeatur.

Quoniam omnis sapientia a Domino Deo est petenda, & in bonis & benedictione justorum exaltatur ecclesia: statuimus quod quibuslibet diebus Mercurii vel Iovis dicatur specialis collecta in Missa pro studentibus, ut vasa ipsorum recipiant manna, hoc est sapientiam sanctam. Collecta autem sit: Deus qui per coeternam, vel sit de Spiritu sancto, eum sua secreta, & post communionem. Ad hæc, eodem approbante concilio, monemus, mandamus ac statuimus, quod durante vacatione præsentis Romanæ sanctæ ecclesiæ, in singulis ecclesiis cathedralibus, qualibet die, & in aliis ecclesiis collegiatis vel convenualibus, saltem semel in septimana, ad hoc ut Deus provideat ecclesiæ suæ sanctæ de pastore secundum eorum suum, una Missa celebretur seu dicatur in honorem beatæ Virginis, de Spiritu sancto, vel de Trinitate.

De baptismo, & eius forma. Rubrica XIV.

Quia damnabile est, iis præsertim ad quos spectat ex officio debito baptizare, formam sacramenti baptismatis ignorare, atque aliis periculosum: propterea, ut ipsius baptismi substantialia verba nota sint, ipsa in præsentis concilio duximus exprimenda. Et sunt ista, Concil. general. Tom. XI.

A prout a Salvatore traduntur: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Et ne quis ea possit deinceps ignorare, mandamus quod quilibet rector, seu sacerdos, suum populum debeat & teneatur ter saltem in anno instruere in prædictis, videlicet in octava Epiphaniæ Domini, in sabbato sancto Paschæ, & in sabbato Pentecostes.

De veneratione sanctorum in confessione habenda. Rubrica XV.

Quoniam devotio & pulcritudo demonstratur in uniformitate ecclesiæ, quæ sub specie unius columbæ describitur; & in confessionibus quæ fiunt publice in introitu Missæ, & alias, varii perfuntorie & diversimode confitentur: statuimus, & de cætero observari præcipimus, per totam provinciam Ravennatem confessiones huiusmodi fieri sub hac forma: Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ virgini, beato Michaeli archangelo, beato Ioanni Baptistæ, sanctis apostolis Petro & Paulo, & omnibus sanctis.

De observantia ieiuniorum faciendâ tempore convocandorum. Rubrica XVI.

Cum certo certius sit, quod Deus propter orationum instantiam, jejuniorum observantiam, & elemosynarum largitionem, maxime sua beneficia elargitur: etsi quolibet tempore sit pietatis operibus indulgendum, ferventius tamen hæc fieri debent tempore conciliorum: quo scilicet tempore nos oportet quælibet Dei beneficia, gratiam & misericordiam, & in agendis directionem, instantius atque devotius implorare. Ut igitur ad impetrandum & obtinendum prædicta melius disposiri inveniantur fideles: statuimus quod quoriscumque provinciale concilium convocari contigerit, omnes & singuli ad prædictum concilium convocati, per tres dies ante ipsius inceptionem, seu primam sessionem, plus tunc solito orationibus & elemosynis insistentes, omnibus diebus debeant jejuna. Cæteros vero clericos & laicos de provincia nostra, ad prædictas orationes, elemosynas, & jejunia, sicut possumus, exhortamur in Domino Iesu Christo. Nihilominus venerabiles patres suffraganei per se alios hortentur ad prædicta pietatis opera, hortarique faciant suos subditos, & induci.

De raptoribus & inuasoribus bonorum ecclesiasticorum mobilium. Rubrica XVII.

Ad reprimeundam malitiam, ambitionem & avaritiam perverforum, & maxime communitatum seu universitatum, & earumdem officialium, ac potentum aliorum, qui ecclesias, prælatos, & ecclesiasticas personas, frequenter grayare præsumunt: auctoritate

Ggggg ij præsentis

ANNO
CHRISTI
1314.ANNO
CHRISTI
1314.

præsents concilii monemus, & sub pœna excommunicationis præcipimus, ac distictius prohibemus, quod nulla universitas, nullus capitaneus, rector, vicarius, seu officialis, quocumque nomine censeatur, aut consiliarius, seu alia quæcumque persona, cujuscumque status, gradus, & conditionis existat, de cætero audeat vel præsumat bona mobilia, vel se moventia, reddi tus vel proventus ecclesiarum, prælatorum, invadere, occupare, rapere, prædari vel tollere quoquo modo, prætextu, vel quæsito colore, per se, alium, seu alios. Et qui contra fecerit, nisi infra decem dies emendaverit cum effectu, ab omnibus sacramentis ecclesiasticis sit ipso facto exclusus, usque ad satisfactionem debitam & condignam. Et si dictam exclusionis pœnam animo indurato per mensem duxerit in contemptum sustinere, non satisfaciendo plenarie de subtrahitis & acceptis: si communitas vel universitas fuerit, eo ipso ecclesiastico civitas, castrum vel villa ipsorum subiaceat interdicto, si singularis sit persona, sententiam excommunicationis incurrat, a qua nullatenus possit absolvi, nisi prædictas ecclesias, prælatos & ecclesiasticas personas, quas in prædictis gravaverit, indemnes reddiderit cum effectu, & alias satisfecerit de temeritate & contemptu, ad arbitrium ordinarii loci, seu officialis ejusdem. Et si prædictas sententias & pœnas iterum per mensem animo sustinerit indurato: ipsum & ipsos statuimus & decernimus incurrete pœnas impositas, & promulgatas in alio concilio provinciali proxime per nos celebrato Ravennæ, contra invasores bonorum immobilium ecclesiarum. Quas siquidem sententias & pœnas, ad requisitionem ordinarii loci, vel ejusdem officialis, teneantur comprovinciales denunciare, seu denunciari facere, & servari per civitates & dioceses eisdem commissas, sicut prædicto ordinario requirenti, vel officiali ipsius videbitur expedire.

De obtinentibus ecclesiastica beneficia spectantia ad mensam prælatorum. Rubrica XVIII.

Sacro approbante concilio, hac irrefragabili constitutione sancimus, quod nullus religiosus vel sæcularis clericus, prætextu litterarum veritate tacita obtenturama sede apostolica vel legato ipsius, aut quovis alio titulo non canonico, vel quæsito colore, dignitates, personatus, officia, vel beneficia quæcumque ecclesiastica provinciæ Ravennatis, ad mensam alicujus episcopi, monasterii, capituli, vel ecclesiæ pertinentia, hæctenus occupata, seu in facto possessa, vel invasa, detinere audeat, vel præsumat, aut de cætero occupare, colore hujus-

A modi, in periculum animarum, & præjudicium alicujus. Alioquin si sic dictas dignitates, personatus, officia, vel beneficia, seu ecclesias taliter occupatas, detinere monitus contenderit, & eas vel ea non dimiserit, & libere relaxaverit cum effectu, cum fructibus inde perceptis, eisdem prælatis, ecclesiis, vel episcopatibus, monasteriis, vel capitulis ad quos spectant: ex nunc auctoritate præsentis concilii, in occupatores & detentores eosdem excommunicationis sententiam proferimus, distictis nihilo minus beneficiis ecclesiasticis sententialiter, in quantum de facto tenent, privantes eosdem.

De sententiis interdicti pro pecuniariis causis minime proferendis. Rubrica XIX.

Quoniam ex sententiis interdicti non est dubium multa oriri scandala, ex quibus non solum sæpe puniuntur infontes, immo excrescit inde vicio populi, pullulant hæreses, ac ecclesiis & ecclesiasticis personis, sine culpa earum, debita subtrahuntur obsequia, propterea non debent sine urgenti necessitate proferri: & ideo statuimus, & distictius prohibemus, ne pro causis mere pecuniariis hujusmodi sententiæ interdicti de cætero proferantur, & si prolata fuerint, eas decernimus non tenere, & hoc nisi universitas deliquisset, aut per tres menses sustinisset contumaciam, inobedientiam, vel rebellionem suorum rectorum, vel officialium quorumcumque, qui ob contemptum vel delictum ipsorum totent excommunicari.

De indulgentiis revocatis. Rubrica XX.

Quia propter potentium importunitatem, nos & alii provinciales episcopi nonnullis personis religiosis concessimus, ut indulgentias, quando prædicarent, vel alias, possent annunciare: & aliquando nonnulli talium ex privilegiis quæ asserunt, ordinibus, vel locis suis, seu personis propriis a sede apostolica, vel a prælatis concessa, annunciant indulgentias ampliores quam sit ordinariis ipsis a jure scripto permissum, ac per hoc apud populos pontificalis auctoritas & potestas minui quodammodo & vilescere videatur: ideo auctoritate præsentis concilii tales concessiones de indulgentiis annunciandi factas a nobis, & a comprovincialibus cæteris, revocamus omnino, ac eisdem uti de cætero sic revocatis, aut de cætero sic concedi penitus prohibemus.

G. C. ADDITIO AD CONC. RAVENN.

ANNI MCCCXIV.

Hujus concilii decretis intercessum esse ab episcopo & clero Bononiensi narrat Hieronymus Rubens, hystor. Ravenn. lib. vi. his verbis: Cum edicta ab omnibus Ravennati ecclesie subjunctis, post menses tres, servanda esset edicturus Rainaldus: assurrexere, Vbertus canonicus S. Marie in Portu, Ravennatis diocesis, pontificii juris consultus, Bononiensis episcopi vicarius, ejus nomine episcopi, & sacrorum virorum Bononiensium; Buonacursus abbas S. Proculi Bononiensis, ordinis S. Benedicti, nomine cœnobii sui, sacrorumque virorum civitatis diocesisque Bononiensis, qui immunes non sunt; & prior S. Bartholomæi Portæ Ravennatis Bononiæ ejusdem ordinis, sacrorum virorum Bononiensium immunitum nomine: palamque testati sunt, cum ad eam diem satis conformati fuissent episcoporum & aliorum provincie Ravennatis mores legesque editæ, & quæ promulgandæ tum essent, jura honoreque episcopo & saceratis viris Bononiensibus derogarent, se nequaquam assentiri illis, neque parere velle.

Inter episcopos qui recensentur in præfatione, deest nomen M. atthæi Cervienfis episcopi, quem huic interfuisse concilio intelligimus ex hystor. Ravenn. lib. vi.

** CONCILIVM SALMVRIENSE, E

A Gaufrido Turonensi archiepiscopo & suffraganeis celebratum anno Dom. MCCCXV.

Edidit Ioannes Maan in metropoli Turonensi: nos cum duobus MSS. concilium.

TITVLI CAPITVLRVM.

1. Ne feuda vel alia possessiones ecclesie, secularibus advoentur.
2. De perturbatoribus iurisdictionis ecclesiastica.
3. Ut archidiaconi nihil accipiant ab examinatis per eosdem.
4. Ut interdictum ante excommunicationem poni possit.

PRÆFATIO.

IN nomine Dei, Amen. Nos Gaufridus permissivone Divina archiepiscopus Turonensis, nostrum provinciale concilium, vocatis evocandis, & presentibus qui voluerunt & potuerunt interesse, celebrantes, de suffraganeorum, nostrorum & abbatum præsentium consilio & assensu, ordinavimus & statuimus capitula quæ sequuntur.

CAPITVLA.

- I. Ne feuda vel alie possessiones ecclesie secularibus advoentur.

Dvdum felicitis recordationis Gregorius papa X. volens indemnitatibus ecclesiarum providere contra prælatos, & personas ecclesiasticas sibi commissas, & jura eorumdem laicis submittentes, bona & jura ipsarum ecclesiarum alienantes nisi in forma & casibus a jure permisis, feuda & possessiones ipsarum ecclesiarum a laicis tanquam a superioribus de novo se tenere advoantes, seu ipsos laicos patronos seu

Concil. general. Tom. XI.

A advocatos ecclesiarum & bonorum earumdem ad tempus non modicum statuentes, & contra laicos qui prælatos, capitula, & alias personas ecclesiasticas, ad submissiones hujusmodi faciendas compellerent, in concilio Lugdunensi constitutionem edidit, quæ vassallos ecclesie, & alios qui possessiones & jura alia tenent ab ecclesia, a personis laicis tanquam a superioribus ea quæ ab ecclesia tenent advoantes se tenere, cõprehendere non videretur: per quas advoationes multæ ecclesie & monasteria diocesis & provincie Turonensis, quamplures graves læsiones & jacturas, a non modico tempore citra, noscuntur incurrisse. Nos volentes malitiis taliter detrahentium juri & honori ecclesiarum obviare, & eisdem ecclesiis su per his de opportuno remedio providere: in omnes illos qui de cætero feuda, res, possessiones, iurisdictiones seu alia jura quæcumque, quas ab ecclesiis mediate vel immediate tenent, a personis secularibus, seu ab aliis quibuscumque, præterquam ab ecclesia a qua tenent, scienter advoaverint se tenere, & in omnes illos qui ad tales advoationes faciendas scienter consilium dederint clam vel palam, & in illos qui taliter advoantes ad hoc induxerint quoquomodo: autoritate præsentis concilii in his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus. Illos etiam qui a quadraginta annis citra, feuda, res, possessiones, iurisdictiones, & alia jura quæcumque, quas ipsi ab ecclesia mediate vel immediate tenebant, a personis secularibus seu ab aliis quam ab ecclesia a qua tenebant, advoaverint se tenere, & heredes ipsorum qui tales advoationes a dicto tempore fecerunt, monemus autoritate præsentis concilii, & moneri præcipimus per omnes cathedrales & parochiales seu curatas ecclesias diocesis & provincie Turonensis trina monitione, publice & in generali, ut ipsi infra trium mensium spatium, a tempore dictarum monitionum in dictis ecclesiis faciendarum numerandorum, prædictas advoationes sic damnabiliter factas revocent, & revocari faciant cum effectu, & dictas ecclesias restituant, vel saltem reddant indemnes. Alioquin ipsos autoritate præsentis concilii excommunicationis sententie volumus subiacere.

- II. De perturbatoribus iurisdictionis ecclesiastica.

Præterea cum olim recolendæ memoriæ Simon legatus in Francia, in suo generali concilio tunc temporis Bituris celebrato, ad conservationem seu tuitionem iurisdictionis ecclesiasticæ provida deliberatione duxerit statuendum: quod si quis, cuiuscumque dignitatis aut conditionis existat, nun-

Concil. Bituric. ann. 1176. c. 16.

Ggggg iij cios

ANNO
CHRIST.
1315.ANNO
CHRIST.
1315.

cios aut executores ecclesiasticorum iudicium, aut alios litteras eorundem actave iudiciaria deferentes, hac occasione verberare, capere, detinere, occultare, carceri mancipare, aut quod censendum est gravius, interficere, litteras vel acta iudiciaria prædicta personis memoratis auferre, seu ea rumpere, cancellare, aut alias destruere quoquo modo, vel sic ablata celare præsumperint, aut ut ista fiant procuraverint, vel facientibus consilium vel opem duxerint adhibendam, auctoritate dicti concilii excommunicationis sententiam incurrant ipso facto.

c. Quoniā
de immun.
eccles. in 6.

Postmodum etiam dominus Bonifacius papa VIII. in taliter impediētes jurisdictionem ecclesiasticam, excommunicationis sententiam per suam generalem constitutionem in iure redactam & insertam promulgavit. At nonnulli domini temporales, eorum baillivi, seneschalli, & alii jurisdictionis temporalis officia exercentes, ecclesiasticæ jurisdictionis invidi, prædictam jurisdictionem ecclesiasticam modis supradictis, & aliis variis coloribus exquisitis impedire, & prædictas excommunicationis sententias incurcere non verentur in suarum periculum animarum. Contra quos ad denunciationem procedere, propter scandala & pericula quæ exinde possent accidere, iudices ecclesiastici hæsitant, & quandoque totaliter superfedent, ipsos delinquentes in dictis excommunicationum sententiis damnabiliter relinquentes. Nos qui malitiis ipsorum occurrere, & salutem suarum animarum procurare, ex debito nostri officii volumus, ut tenemur, terras ipsorum dominorum, qui jurisdictionem ecclesiasticam modis prædictis impederint, vel per quorum baillivos, seneschallos, servientes, seu alios allocatos quoscumque, modis prædictis, vel aliquo eorundem, impedita fuerit, (postquam dictus dominus temporalis in cuius terra dictum delictum fuerit perpetratum, si præfens, vel ejus baillivus seu seneschallus si absens fuerit idem dominus, per iudicem cuius jurisdictionis fuerit taliter impedita, requisitus fuerit quod emendet) si infra octo dies a tempore dictæ requisitionis, capta per eodem non restituerint pristinae libertati, & læsis, ac ecclesiæ cuius jurisdictionem contempserant, non satisfecerint cum effectu, ex tunc ecclesiastico, auctoritate præsentis concilii, supponimus interdicto.

III. *Ut archidiaconi nihil accipiant ab examinatis per eosdem.*

Præterea cum ad officium archidiacono- rum spectet examinatio clericorum ad sacros ordines & beneficia, præcipue ad curatas ecclesias, promovendorum, ipsosq; examinatos, si idonei fuerint, per suas litteras

episcopis præsentare; ac quorundam infirmatione didicerimus, quod nonnulli archidiaconi & eorum vicarii, qui adeo cupiditatis & avaritiæ spiritu sunt accensi, quid liceat, vel quid deceat non advertunt, summas immoderatas pecuniæ a clericis ad beneficia promovendis, antequam eis velint litteras approbatorias concedere, seu eos inventos idoneos dictis episcopis præsentare, damnabiliter exigunt & extorquent. Unde nos avaritiam talium refrænare cupientes: statuimus, quod omnes illi ad quos spectat dicta examinatio & præsentatio clericorum, si ratione sui officii, si ratione commissionis sibi factæ, qui de cætero ab his promovendis aliquid receperint, seu exegerint hac occasione, si sacerdotes fuerint, suspensionis, si vero non fuerint sacerdotes, excommunicationis sententias incurrant ipso facto: a qua nullatenus absolventur, quousque recepta per eos sive exacta restituerint cum effectu.

IV. *Ut interdictum ante excommunicationem poni possit.*

Item, cum olim in concilio Castri Gonterii anno Incarnationis Dominicæ millesimo ducentesimo octuagesimo primo celebrato statum fuisse dicatur, quod non credimus esse factum, quod interdictum nullatenus ponatur in terra alicujus, nisi prius animadvertum fuerit in personam domini vel baillivi: dictum statum, si quod fuit, tollimus, & penitus amovemus. Suffraganeis autem nostris in suis diocesisibus absolvendi ab excommunicationum sententiis latis in præfenti concilio; & interdicta suspendendi, concedimus potestatem. Et omnia concilia prædecessorum nostrorum, auctoritate præfentis concilii confirmamus.

Actum apud Salmurum die Veneris post festum B. Michaelis in monte Gargano, anno Domini millesimo trecentesimo. decimoquinto.

** CONCILIVM NVGAROLIENSE

Ab Aufcitane provincie præsulibus anno Dom. MCCCXV. celebratum.

Ex cod. MS. bibliothecæ illustrissimi archiepiscopi Remensis coadjutoris, Car. Maur. Tellerii.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. *Contra dominos temporales, occupantes ecclesias vacantes.*
2. *Ne clerici a iudicibus secularibus compellantur super talliis.*
3. *Ne ultimo deputandis supplicia penitentia denegentur.*
4. *De familiaribus episcoporum.*
5. *De prohibentibus servari interdicta & excommunicationes.*

PRÆFA-

P R Æ F A T I O.

IN nomine Domini, Amen. Notum sit cunctis, quod anno Domini MCCXXV. reverendus in Christo pater A. Divina miseratione archiepiscopus Aufcitanus, existens apud Nugarolium in Armaniacofuz diocesis, Divina inspirante gratia concilium suum provinciale una cum venerabilibus in Christo patribus E. A. Aqueusi; T. A. Vafatenfi; A. Lafcurrenti; G. A. Lectorensi; G. A. Olorensi, episcopis; B. de Villa electo & confirmato Baionensi; domino Petro de Media carteria vicario generali domini Adurenfi episcopi, in remotis agentis; domino Arthuro de Laudoraze canonico & vicario generali Tarbiensise ecclesie, procuratore episcopi Coferenfi, & Augerio de Malo vicino, canonico & procuratore ac vicario ecclesie Convenarum, sede vacante; necnon cum procuratoribus capitulorum ecclesiarum cathedralium & collegiarum ipsius diocesis & provincie Aufcitanæ; G. monasterii de Pefano, Augerio de Simorra, Manpicio Cellæ-medulphi, B. de Florano, R. de Boillanis, Petro Sordien. Petro monasterii Canotæ, Aqueusi; abbate G. abbate Lucienfi, Oloren. B. Reulæ Silvestrenfi, Lafcurrenti; P. Baionensi; B. sancti Severi de Roftan. Monasterii de Tafque; & A. Monasterii Reulæ, Tarbiensise diocesis, abbatibus; necnon cum procuratoribus aliorum abbatum, priorum, præceptorum, archipresbyterorum, & aliarum ecclesiarum prælatorum, diocesis & provincie memoratorum, celebrare incipit. In quo quidem concilio constitutiones provinciales, habita deliberatione & tractatu qui inter ipsos, quæ sequuntur, ad Dei laudem editæ fuerunt.

C A P I T V L A.

I. *Contra dominos temporales occupantes ecclesias vacantes,*

HOc statuto consulto prohibemus: ne domini temporales, aur quicumque alii sæculares, vacantes ecclesias occupent, faiziant, occupari faciant vel faiziri. Quod si contrarium præsumpserint attentare, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto: & illa vice eorum filii, & quicumque alii aliorum instantium, ad obtinendas dictas ecclesias sint inhabiles penitus & indigni: & si de facto, quod absit, conferantur eisdem, collatio ejusmodi sit nullius momenti.

II. *Ne clerici a secularibus iudicibus compellantur super talliis.*

Adjicimus statuendo, quod constitutioni nostræ provinciali, qua cavetur ne domini temporales, bajuli, iudices, consules, aur alii jurisdictionem temporalem exercentes, compellant clericos aur alias ecclesiasticas personas ad cõtribuendum, talliis, seu collectis, eisdem vel rebus ipsorum imponendis: quod tales præsumentes talia facere, eorum filii, fratres, & nepotes illorum, qui consilium, auxilium, opem, operam vel favorem in prædictis dederint se impende-

Arint, cujuscumque gradus parentela pervenerint, usque ad quartam generationem, obtinere non possunt beneficia ecclesiastica, nec ad aliquos majores vel minores sacros ordines promoveri: quod si fecerint, sint ipso facto privati & suspensi. Et si tales injuriantes, vel consilium, auxilium, opem, operam, vel favorem dantes vel præstantes in talibus, eorum uxores, filii, filia, vel familia ipsorum mori contigerit: licet in mortis articulo absoluti fuerint, tamdiu careant sepultura ecclesiastica; nec non loca, in-^{De offi, in} juria, exactio seu compulsio fieri, [convicti quibus. seu perpetrati contigerit] sint ipso facto supposita ecclesiastico interdicto, tamdiu donec de transgressione & injuria illatis, ecclesie & damnum passis fuerit integre satisfactum.

III. *Ne ultimo deputandis supplicio penitentia denegetur.*

Cum secundum statuta canonica ultimo deputandis supplicio negari, si petant, non debeat penitentia sacramentum: abusum damnabilem in quibusdam partibus contra hoc intro ductum abolere omnino volentes, justitiam omnes & dominos temporales, ut ab hujusmodi desistant abusu, hortamur in Domino & obsecramus per misericordiam Iesu Christi: locorum nihilo minus ordinariis injungentes, ut eos ad hoc, cum primum commode poterunt, diligenter monere, & si necesse fuerit, ecclesiastica censura compellere non omitant.

IV. *De familiaribus episcoporum.*

Duximus utiliter ordinandum, ut si quis commiserit injuriam contra familiares & domesticos episcoporum, negotia ipsorum episcoporum facientes, vel honestatem, vel incedentes in locis ubi erunt: ipsi delinquentes excommunicati sint, & locus ubi factum fuerit delictum, sit suppositus ecclesiastico interdicto: donec condigna satisfactio præcesserit, impendenda episcopo, cui in persona sui familiaris fuerit injuria irrogata.

V. *De prohibentibus servari interdicta & excommunicationes.*

ESacro approbante concilio duximus statuendum, quod decretalis, *Gravis*, desent. excommunic. in constitutionibus Clementis, & provinciali concilio, habeatur, & dicta decretalis per suffraganeos suis rectoribus publicetur, & per dictos rectores nostros, sæpe sæpius in ecclesiis, dum aguntur solemnia, publicetur.

Confirmatio prædictorum.

Et nos Guillelmus permissione Divina archiepiscopus

ANNO
CHRISTI
1315.

pus Aufcitanus, constitutiones prædecessorum, & aliorum conciliorum provincialium præcedentium provincie Aufcitanæ, laudamus, approbamus, eaque ex certa scientia confirmamus & renovamus: ne quis per non usum vel credat ipsas, vel ipsarum aliquas, non tenere: præsentibus reverendis in Christo patribus, dominis, Dei gratia, Tarbiensi, Lectorensi, Olorensi, & Baionensi, episcopis, personaliter; ac procuratoribus dominorum episcoporum legitime absentium, Conveniensis, Vafatensis, Laçcurrensis, Aquensis, Adurenfis.

G. C. Pagnat conclusio cum præfatione, in recensendis episcopis, per se, vel per procuratores, præsentibus.

ANNO
CHRISTI
1315.

** CONCILIVM SILVANECTENSE B.

In causa Petri de Latiliaco Catalaunensis episcopi, Annis MCCCXV. & MCCCXVI.

N Angiaci chronici continuator, ad ann. MCCC XV. Petrus de Latiliaco Catalaunensis episcopus, de morte regis Franciæ Philippi, ac sui prædecessoris, quæ per eum dicebatur fuisse procurata, suspectus, de mandato regis, sub nomine Remensis archiepiscopi in custodia detinetur. Et infra. Mense Octobris, facto concilio Silvanectensi, præsidente archiepiscopo Remensi, ejusque suffraganeis, & aliis quibusdam prælati: propositisque duobus prædictis capitibus contra Catalaunensem episcopum, petit idem episcopus, ut ante omnia, ipse qui tam in persona quam in bonis spoliatus erat, restitueretur: quod & obtinuit, ut jus erat. Quo concessio, voluit ut super hoc prælati inquirerent. Et sic super hoc prorogatur concilium, & Parisius assignatur.

Hæc in Senonensi concilio gesta narrant Spondanus in annal. eccles. & Sammarthani fratres in Gallia Christiana, testemque laudant Nangii continuatorem: apud quem unius concilii Silvanectensis est mentio.

Litteras, quibus Ludovicus X. Francorum rex, cognomine Hutinus, episcopos ad hoc concilium invitavit, jam a D. Luca Dacherio, eruditissimo ac religiosissimo Benedicini ordinis presbytero, tomo IV. Spicilegij editas, hic tibi præfatis.

Eodem exemplone dubio data ad ceteros provincie Remensis episcopos.

Ludovici X. Francorum & Navaræ regis ad Gazonem episcopum Laudunensem epistola.

Iubetur Silvanectensi concilio interesse.

Ludovicus Dei gratia Francia & Navarre rex, dilecto & fideli nostro Gazoni episcopo Laudunensi, salutem & dilectionem.

Cum, sicut accepimus, dilectus & fidelis noster Archiepiscopus Remensis, pro examinatione quorundam criminum, super quibus apud eum Petrus episcopus Catalaunensis his diebus delatus exitit, certo indigeat episcoporum numero secundum canonicas sanctiones, ac hujusmodi negotium personam nostram plurimum tangere dignoscatur: vos attentè requirimus & rogamus, vobis etiam sub debito fidelitatis, qua nobis tenemini, tenore præsentium injungentes, quatenus Silvanecti, sexta die instantis mensis Augusti, dicto Catalaunensi episcopo per eundem archiepiscopum ad respondendum articulis super dictis criminibus assignata, juxta requisitionem ipsius archiepiscopi personaliter interfueris: ita quod propter velti defectum, quod absit, nequeat præfati examina-

atio negotii retardari. Datum Parisiis X. die Julii anno Domini MCCCXV.

Prorogatum de Petri episcopi causa concilium, an Parisiis, ubi assignatum fuerat, ut Nangii continuator loquitur, sessionem aliquam habuerit, profus mihi incertum est: neque ullum, ex quo iudicium facere liceat, vestigium video. Certe continuatum fuisse Silvanecti anno sequente, discimus ex Guillelmi archiepiscopi Remensis epistola, qua rogat archiepiscopos & episcopos quosdam aliarum provinciarum, ut ad illud conveniant. Plures autem invitavit, ut ad sine saltem duodecim: quem numerum agitando episcopalis causis canones præscribunt, cum de iis metropolitanus auctoritate sua in provincia cognoscit.

Roberti de Curtenaco Remensis archiepiscopi epistola ad multos Galliarum episcopos.

Rogat ut Silvanectensi concilio interfuerint.

Reverendis in Christo patribus, dominis, Rotomagensi, Senonensi, Bimwicensi, archiepiscopis; Parisiensi, Aurelianensi, Carnoiensi, Eduensi, Lingonensi, Meldensi, Antissiodorensi, Nivernensi, Claromontensi, Mimatensi, Lemovicensi, Beblemitano, Baionensi, Lexoviensi, Constantiensi, Ebroicensi, Maclovensi, Canonanensi, Andegavensi, Piclavensi, & Santonensi, episcopis: Robertus permissioe Divina Remensis archiepiscopus, salutem & sinceram in Domino caritatem.

Cum nostrum provinciale concilium, a nobis & quibusdam suffraganeis nostris, ac nonnullis aliarum provinciarum episcopis, pro causa venerabilis fratris Petri Catalaunensis episcopi, suffraganeorum & aliorum episcoporum consensu unanimi, ex certis & evidentibus causis tunc imminentibus, usque ad nuper præteritam quintamdecimam diem præsentis mensis Maii prorogavimus, & quia ipsa die quintadecima, & aliis duabus sequentibus diebus, episcoporum numerum, qui juxta canonicas sanctiones necessario requiruntur in hac causa, non potuimus habere completum propter aliquorum vestrum, & suffraganeorum nostrorum ad hoc convocatorum absentiam & canonicum impedimentum: virtute prædictæ prorogationis, iterato dictam quintadecimam diem mensis Maii ad diem Lunæ post instantem festum B. Mariæ Magdalene apud Silvanectum, eo jure quo, potuimus continuavimus & assignavimus; ac dicto episcopo Catalaunensi, & hujusmodi negotio assistenti, præsentibus coram vobis, eandem diem & dictum locum assignavimus, eisdem ad hoc personaliter citantes ad procedendum in hujusmodi negotio secundum antea dicta & agenda, ut jus erit; prout in processu super hoc confecto hæc & alia plenius continentur: paternitates vestras, ne hujusmodi causa deserta remaneat, vel forsitan indiscussa, in juris subsidium requirimus & rogamus, quatenus dictis die & loco, cum diebus sequentibus ad hoc necessariis, quamdiu dicto negotio fuerit insistendum, in eodem concilio nobiscum & cum suffraganeis nostris, quos ob hanc causam citari decrevimus ac etiam convocari, personaliter interesse curetis, ad resumendam dictam causam & processum ejus secundum retro dicta & agenda, & ad procedendum ulterius, iustitia mediantem. In signum perceptionis harum litterarum nostrarum, sigilla vestra præsentibus apponatis. Datum sub sigillo nostro, anno Domini MCCCXVI. die Lunæ ante Ascensionem Domini.

Per-

ANNO
CHRISTI
1316.

ANNO
CHRISTI
1317.

ANNO
CHRISTI
1317.

Pendent e tabulis sigilla archiepiscoporum Rotomagensis, Senonensis, episcoporum Carnacensis, Elnensis, Lingonensis, Meldensis, Amisiodorensis, Niverne-
nsis, Claromonensis, Mimacensis, Lemovicensis, Bebleniensis, Barocensis, Constantiensis, Ebroicensis, Brocensis, Narbonensis, Canonacensis. Perierunt tantummodo sigilla duorum episcoporum.

Adit Dacherus Agidii Rotomagensis archieps-
copi ad regem litteras, quibus rogat, ut abesse sibi ab hoc concilio certas ob causas liceat.

Quis autem exitus concilii fuerit, discimus tñ ex Fræci-
carum rerum scriptoribus, qui Petrum insonem imposti criminis reperiunt, & absolucum memorant; tum ex Silvanectensi concilio anni proxime sequentis, cui Petrus Catalaunensis per procuratorem interfuit. Ex quo constat restitutum fuisse in pontificiam sedem, a qua ita pulsus cum a Rege narrat Gaguinus, ut infirmus ei fuerit successor Stephanus Caroli Valesii cubicularius.

A stiterit competenter, si quidem persona invadens, rapiens, vel occupans, quæ per se vel per alium ipso mandante, præmissa perpetraverit, vel perpetrata nomine ipsius rata habuerit, dominium vel jurisdictionem temporalem habeat loci invasionis, occupationis, vel rapinæ: donec spoliatis restitutus vel eisdem satisfactum fuerit competenter, ibidem, & in loco domicilii ejusdem raptoris, vel in vaforis seu occupatoris (dum tamen dominus temporalis sit dicti loci, seu jurisdictionem habeat ipsius) cessetur penitus a Divinis, nec non in loco quo res invasa vel occupata detinebitur, & in locis, in quibus invadens, vel occupans extiterit, licet ibi dominium vel jurisdictionem temporalem non habeat. Sed tunc solum in hoc casu, quamdiu ibidem res raptæ, vel occupatæ, seu raptor vel occupator, ibidem erunt & detinebuntur, & non ultra, cessetur similiter a Divinis. Si vero persona invadens, rapiens, vel occupans, privata persona fuerit, vel jurisdictionem propriam non habeat: licet eam exerceat nomine alieno loci, in quo res invasa vel occupata extiterit: tunc in loco in quo persona invadens, rapiens, vel occupans, extiterit, & in loco in quo res invasa, raptæ vel occupatæ detinebitur, solum quamdiu curat^o ibi prædones, vel res prædatæ, seu occupatæ, & non ultra, cessetur similiter a Divinis: necnon in loco domicilii ipsius, dum tamen dicti loci dominium vel jurisdictionem habeat temporalem: donec, ut prædictum est, spoliato, res quibus spoliatus fuerit, integre fuerint restituta, vel ipsi de eisdem satisfactam. Salva omnibus casibus prædictis moderatone constitutionis, Alma mater^o.

ANNO
CHRISTI
1317.

* Corp. e-
runt ibi

* Defentet,
excom-
muni. in 6.

CONCILIUM SILVANECTENSE

A Remensis provincie antistitibus anno Domini
MCCCXVII. celebratum.

Ex codice MS. synodaliū ecclesie Remensis.

obertus

V Niverfis presentes litteras inspecturis R. mis-
eratione Divina Remensis archiepiscopis, Ioan-
nes Belvacensis, Guido Tornacensis, Petrus Silvanectensis, Ingeranus Morinensis, personaliter, necnon Gerardus Sueslionensis, Radulphus Laudunensis, Petrus Catalaunensis, Fulco Novionensis, Robertus Ambianensis, Petrus Cameracensis, & Bernardus Atrebatensis, absentis, per vicarios & procuratores ad hoc idonee constitutos, episcopi, & Infraganei Remensis provincie, comparentes, concilium provinciale apud Silvanectum nostræ Remensis provincie facientes, convocatisque ad dictum concilium, & comparentibus, decanis & capellanis ecclesiarum cathedralium per procuratores idoneos, ac abbatibus, prioribus, & præpositis conventualibus, quorumcumque ordinum, ac etiam decanis, præpositis & capellanis aliarum ecclesiarum collegiatarum insignium, pro reformatione morum in clero, & gravaminibus eidem multipliciter illatis, reparandis, salutem, in Domino.

C Ex experientia facti & multiplici querimonia dicto-
rum subditorum nostrorum didicimus, quod nonnulli domini temporales, & servientes eorundem, ac alii pacis turbatores, personis ecclesiasticis æmulis, penas juris canonici novi & antiqui incurere non verentes, coloribus & occasionibus diversis & frivolis exquisitis, ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, & aliis piis locis, clericis & personis ecclesiasticis, plures injurias & gravamina inferendo, bonâ eorum quæ possident, & in quorum possessione sunt, vel quæ tenent, temere rapiunt, occupant & invadunt.

Nos volentes huic morbo pestifero de salubri remedio providere, prout ex debito tenemur officii, hoc sacro provinciali concilio approbante statuimus: ut si quempiam bona ecclesiarum, monasteriorum, locorum religiosorum, hospitalium, & aliorum locorum piorum, clericorum, & personarum ecclesiasticarum, invadere, rapere vel occupare contigerit, & hoc iudici ordinario loci, vel decano rurali, seu curato parochiali manifestum fuerit per evidenciam facti, vel de hoc eisdem, vel alteri eorundem confiterit per juramentum partis, si fuerit fide digna, cum adminiculo unius testis, vel famæ publicæ, vel alias de hoc eisdem con-

D Porro ne delictum raptoris seu invaforis in propria persona remaneat impunitum: volumus, ut si infra octo dies a tempore cessationis indictæ contra ipsum, res per ipsum invasas vel occupatas non restituerit, cui tenetur, vel de eisdem non satisfecerit competenter: ex tunc sententiam excommunicationis incurrat ipso facto. Ad cujus sententiæ publicationem, contra ipsum procedatur, altero mandato nullatenus expectato: a qua non absolvatur, nisi prius satisfacto ecclesie parochiali dicti loci de suo interesse competenter. Et ne aliqui, obtentu hujus constitutionis, calumnie occupationem seu invasionem pretendant: statuimus, ut si aliqui reperti fuerint cessationem a Divinis contra aliquem indebite iudici procurasse, per ordinarium locorum ad expensas legitimas, nec non ad interesse, parti sine moræ dispendio condemnentur, & aliis graviter canonice puniantur.

E Ad hoc etiam statuendo adjicimus, & præcipiendo mandamus: ut omnes & singuli rectores parochialium ecclesiarum provincie nostræ, singulis diebus Dominicis & festivitatis solemnibus, palam & publice, & intelligibiliter denuncient in ecclesiis suis hora Missæ excommunicationis autoritate apostolica & nostri præsentis concilii, omnes impediētes jurisdictionem ecclesiasticam, ecclesie de jure vel consuetudine competentem, directæ vel indirecte, tacite vel expresse, aut alias quoquo modo. Ipsos enim impediētes, ut dictum est, eandem jurisdictionem, autoritate concilii præsentis sententiam excommunicationis, & anathematis incurere volumus ipso facto. Hanc autem sententiam excommunicationis præcipimus in virtute sanctæ obedientiæ omnibus rectoribus ecclesiarum provincie nostræ, modo & forma prædictis indeficienter publicandam. In cuius rei testimonium præsentibus litteris sigilla nostra duximus appendenda.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo decimo septimo, die vicesima septima mensis Martii.

ANNO
CHRISTI
1316.

VITA ET EPISTOLÆ IOANNIS PAPÆ XX.

VVLGO XXII.

I O A N N E S huius nominis vulgi sententia XXII. ante electionem Iacobus Caturcensis dictus, natione Gallus, tenuis fortunæ parentibus ortus, corpore parvus, sed virtute & scientia maximus, post interregnum biennii, ex episcopo Avinionensi, Lugduni pontifex creatus, ac ibidem in cathedrali ecclesia coronatus est septimo Idus Augusti, anno Domini 1316. Regnante Ludovico IV. Avinionem profectus, octo cardinales mense Decembri ordinavit. Ludovicum Caroli II. regis Neapolitani filium episcopum Tolosanum inter sanctos retulit, Tolosamque metropolitanam fecit, episcopum Limonensem, & abbatiam sancti Pontii, archiepiscopatum Narbonensi attribuit. Novas dignitates novaque collegia in ecclesiis instituit, ordinem Grandimontensem reformavit. Cæsaraugustanam ecclesiam in Hispaniis in metropolitanam erexit. Ordinem militum Christianorum in Portugallia instituit, quos Mauris opponeret, quibus Templariorum bona & possessiones incorporavit. Divos Thomas, Herfendensem scilicet & Aquinatam, ambos sanctissimos & doctissimos, sanctorum catalogo adscripsit. Deinde septem alios cardinales creavit. Edidit viginti constitutiones, quas Extravagantes vocant, quarum unica illa quæ incipit *Ad conditorem*, contra Nicolai IV. aliorumque prædecessorum suorum sententiam, in materia ad fidem non pertinente male definiit, in rebus usu consumptibilibus ipsam jus utendi a dominio earundem rerum distingui non posse, adeoque ipsos fratres Minores in his rebus verum dominium habere. De animarum immortalitate, ut impudenter mentitur Calvinus, nihil unquam perperam sensit aut docuit. Lactantii, Irenæi, aliorumque orthodoxorum patrum autoritate fretus, erroneam aliquando sententiam de animabus certo loco ante diem iudicii detentis ille sustinuit: sed cum eam decreto Parisiensis facultatis improbatam intelligeret, eam quaestionem pontificia autoritate interposita definire statuerat: verum morte præventus, inquit successor ejus Benedictus, istud perficere nequivit. Quin & Occanus imperatoris stipendiarius, a papa ob aliquos errores excommunicatus, qui propterea multa blasphemando & calumniando in eum scripserat, aperte profectur Joannis verba ista fuisse: Numquam meæ intentionis fuit dicere aliquid contra fidem: & si aliquid diximus, totum ex tunc revocamus. Eos qui affirmant Christum, ejusque discipulos, nihil unquam proprium in vita habuisse, excommunicavit. Glastulam cujusdam, qui tertii ordinis fratres ad imitandam Christi paupertatem hortabatur, improbavit. Excommunicationis fulmen distinxit in Vicecomites qui

A Mediolanum usurpaverant. Ludovicum quartum ejus nominis Romani imperii regem natione Bavarum excommunicavit: tum quod Vicecomitibus Mediolano tyrannice dominantibus supplicia ferret; tum etiam, quod, autore Trithemio, uxorem cujusdam viri potentis abstulisset, eamque Ottoni filio suo copulasset, ut copato ducatum Carinthiæ & Tirolis ad mulierem jure hereditario devolutum, obtineret.

Ludovicus, ait Trithemius in chronico Hirsaugen. si anno Domini 1327. Romam profectus, ibique a simplici quodam episcopo, reclamante papa, coronatus, in concilio suorum Joannem XXII. temeraria præsumptione deposuit, eundemque hæreticum & schismaticum denunciari cum fecisset, Petrum Corbarium ordinis Minorum, papam constituit. Qui post discessum imperatoris in Germaniam Pisis relictus, & a Bonifacio comite Pisano Avinionem ad Joannem papam adductus, errore prius recognito, in carcere vitam cum morte conmutavit. Ortonam ab Aretina ecclesia divisit, eamque in episcopatum erexit. Anathemate etiam notavit Nicolaum Estensem Ferrariæ dominum, & Passerinum Bonacofsum Mantuæ tyrannum, qui statum ecclesiæ dicebant. Joannem Ursinum in Italiam misit, qui Florentinos & omnes Guelphos in Bavarum armarer. Hic enim cum exercitu in Italiam trajiciens, Romæ consonam acceperat, antipapamque quemdam Petrum Corbariensem ordinis sancti Francisci de observantia creaverat, ac Nicolaum quintum nominaverat: qui paulo post per Bonifacium comitem captus, & Avinionem perductus, in carcere mortuus est.

Hoc impedimento liberatus, & Bavaro in Germaniam reverso, pontifex regis Galliarum auxilio expeditionem in Sarracenos promulgari procuravit. Dum vero huic rei animum intenderet, pridie Nonas Decembris anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo quarto, pontificatus decimonono, quarto mense, ætatis vero suæ 90. Avinione animam Deo reddidit, ac in ecclesia cathedrali sepultus est, magnum auri pondus reliquens. Amavit & amplissimis honoribus auxit Dinum Florentinum, & Genkilem Fuliginatem, medicos excellentissimos, ut erat in viros doctos & præstantes propensus & officiosus.

E

EPISTOLA I.

IOANNIS PAPÆ XX.

De beatitudine Sanctorum.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

NE super his quæ de animabus separatis a corpore, & purgatis, an citra resumptionem corporum, Divinam essentiam visione illa viderelicet, quam vocat Apostolus facialem, videant, tam per nos, quam per nonnullos alios in presentia nostra, recitando & allegando sacram scripturam, ac originalia & dicta sanctorum, vel alias ratiocinando, sepius dicta sunt, aliter, quam per nos dicta & intellecta fuerant, intelligantur, ac dicantur, & auribus fidelium valeant inculcari: ecce quod nostram intentionem, quam circa statum animarum separatarum habemus & habuimus, serie presentium declaramus. Fatemur siquidem & credimus quod animæ purgatæ separatæ a corporibus, sunt in celo, celorum regno, & paradiso cum Christo in consortio angelorum congregatæ, & videant Deum facie ad faciem & Divinam essentiam clare, in quantum conditio & status patitur animæ separatæ. Si vero alia vel aliter circa materiam huiusmodi per nos dicta & prædicata vel scripta fuerunt: quoquo modo illa diximus prædicavimus, vel scripsimus contra præmissa vel alia, quæ fidem concernant catholicam, sacramque scripturam, aut bonos mores, illa abnegamus, & determinationem ecclesiæ & sacræ scripturæ approbamus. Alias autem dicta vel scripta, illa habemus, & habere volumus, pro non dictis & scriptis, eaque revocamus expressè. Ac prædicta omnia, & quæcumque dicta & prædicata fuerunt, vel scripta per nos, de quacumque materia, ubicumque, & in quocumque loco, & in quocumque statu, quem habuimus & habemus, vel habuerimus: omnia submittimus determinationi ecclesiæ, ac successorum nostrorum. Nulli ergo omnino liceat hominum hanc paginam nostræ declarationis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Datum Avinionæ tertio Nonas Decembris, pontificatus nostri anno XIX. *Hæc siquidem revocatione facta, statim die & hora prædictis expiravit.*

II. AD VNIVERSOS FIDELES,

De bello Saracenis inferendo.

Ioannes episcopus, servus servorum Dei, universis Christi fidelibus, præsertim neophytis & catechumenis, ac omnibus Christianitati adhaerentibus, ad quos pertinet littera, nulla sedis apostolicæ præmunia pervenerint, salutem & apostolicam benedictionem.

Filii quos genuit Iesus Christus, non per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per suum proprium sanguinem, cum a damnationis crimine, mortalium verâ vice, in sua cruce unda sacrosancti sui sanguinis nos redemit. Noveritis nos absque hæsitatione aliqua infideli, quod nos a sapientissimo & Christianissimo barone dilecto filio nostro Philippo comite d'Anjou, filio secundum carnem victoriosissimi viri domini Caroli de Valois, habuimus & recepimus, & coram nobis & confratribus nostris cardinalibus in pleno consistorio de verbo ad verbum legere fecimus, quasdam litteras legitimas & integras, in quibus continentur quæ sequuntur, in hunc modum.

Concil. general. Tom. XI.

A

Sanctissimo ac beatissimo in Christo patri ac domino, domino Joanni sacra Romana ecclesiæ summo pontifici, omnibusque Christi alumniis, Philippus comes d'Anjou.

B

Sanctissimo, inquam, patri nostro prædicto, cum inclinato sanctorum pedum osculo supplicem per omnia famulatum, & dictis alumniis Christi eidem subiectis non fictam, sed remissivam in Domino caritatem. Innotescant omnes in Christo fideles apud Deum, quod anno Domini MCCCXXI. die Veneris post nativitatem B. Ioannis Baptistæ, facta fuit horribilis eclipsi solis in comitatu d'Anjou & de Touraine, ita quod fere per quatuor horarum spatium illius diei, Sol esset inflammatus & rubens tanquam sanguis; & in nocte illius diei Luna foret deturpata & obsecurata veluti faccus: ita quod crederent habitatores terræ, esse in novissimo fine mundi. Nec non & in ipsa die audita fuerunt incogitabilia tonitrua, & ineffabiles convulsiones visæ: sic quod nonnulli viderunt quamplurimos ignium globos de celo supra terram & supra domos cadentes: ita quod tecta palea cooperta in quibusdam locis sunt combusta, & fuit visus quidam draco terribilis in aere, cuius statu & anhelitu fortido gentes non modicæ sunt extinctæ. Insuper terræmotus in quibusdam locis fuit, & alias, quod tota terra tremere, ita quod tremore ipsius quamplurima hospicia super mare Angliæ situata corruerunt. Interea in crastino illius diei, in comitatu memorato, nostræ gentes ceperunt Iudæos propter imprecationes, quas contra Christianitatem perpetrarunt, invadere: & inscrutantes diligenter domos ipsorum Iudæorum, in domo cuiusdam Iudæi, cuius nomen Bananias, in secretiori domus suæ loco, in quodam forti serinio, quo thesaurum & secreta sua reponerebat, inventa fuit quædam pellis mutonina, intus & foris Hebraicè conscripta, cuius patenti litteræ sigillum tale erat. Laqueus sigilli erat de serico puro cocineo, sigillum annexum de auro probatissimo, in pondere novemdecim Florentiæ florenorum. In ipso sigillo summatum & brevius procedendo, imago Christi crucifixi elevata subtili opere erat sculpta, & quidam Iudæus, sive Sarraenus horribilis, incurvatus, per summitatem eiusdem scaliæ brachio crucis appodiatæ, cum duabus manibus femoralibus retractis super genua, secretiora suarum natium (quod sordidum est dicere) ante dulcis Christi faciem collocando. Cuius litteræ tenorem gentes nostræ minime curassent, nisi repente & ex casu illud sigillum longum & latum percipissent. Scripturam vero hujus litteræ nobis exposuerunt duo Iudæi baptizati. Præsertim & idem Iudæus Bananias, cum sex aliis Iudæis in litteratura Iudaica satis peritis: non tamen voluntarie, sed vi & metu. Cum tamen fuerunt graviter segregati, positi in quæstionibus & tormentis, & pro constanti dicti Iudæi in hujus litteræ expositione satis sufficienter unum & idem dicebant, vel quasi similia loquebantur: quæ omnia transulerunt tres periti Christiani clerici in theologica veritate, de lingua Hebraica in Latinum, prout diligentius poterunt: quæ verba fuerunt talia, & tot & tanta. Gloriosissimo ac præpotentissimo circuli hujus mundi domino, domino Amicedich regi triginta & unius regnorum, videlicet de Iericho, de Ierinocht, de Ay, de Irlem, de Lebna, de Lachie, de Gazer, de Hebron, de terra Gessen, de Basan, de tota terrâ montana, de Cadesbame, de universâ Hethæorum, Amorrhæorum, Iebusæorum, Ferecorum, & Cucorum, usque

C

innotescant omnes in Christo fideles apud Deum, quod anno Domini MCCCXXI. die Veneris post nativitatem B. Ioannis Baptistæ, facta fuit horribilis eclipsi solis in comitatu d'Anjou & de Touraine, ita quod fere per quatuor horarum spatium illius diei, Sol esset inflammatus & rubens tanquam sanguis; & in nocte illius diei Luna foret deturpata & obsecurata veluti faccus: ita quod crederent habitatores terræ, esse in novissimo fine mundi. Nec non & in ipsa die audita fuerunt incogitabilia tonitrua, & ineffabiles convulsiones visæ: sic quod nonnulli viderunt quamplurimos ignium globos de celo supra terram & supra domos cadentes: ita quod tecta palea cooperta in quibusdam locis sunt combusta, & fuit visus quidam draco terribilis in aere, cuius statu & anhelitu fortido gentes non modicæ sunt extinctæ. Insuper terræmotus in quibusdam locis fuit, & alias, quod tota terra tremere, ita quod tremore ipsius quamplurima hospicia super mare Angliæ situata corruerunt. Interea in crastino illius diei, in comitatu memorato, nostræ gentes ceperunt Iudæos propter imprecationes, quas contra Christianitatem perpetrarunt, invadere: & inscrutantes diligenter domos ipsorum Iudæorum, in domo cuiusdam Iudæi, cuius nomen Bananias, in secretiori domus suæ loco, in quodam forti serinio, quo thesaurum & secreta sua reponerebat, inventa fuit quædam pellis mutonina, intus & foris Hebraicè conscripta, cuius patenti litteræ sigillum tale erat. Laqueus sigilli erat de serico puro cocineo, sigillum annexum de auro probatissimo, in pondere novemdecim Florentiæ florenorum. In ipso sigillo summatum & brevius procedendo, imago Christi crucifixi elevata subtili opere erat sculpta, & quidam Iudæus, sive Sarraenus horribilis, incurvatus, per summitatem eiusdem scaliæ brachio crucis appodiatæ, cum duabus manibus femoralibus retractis super genua, secretiora suarum natium (quod sordidum est dicere) ante dulcis Christi faciem collocando. Cuius litteræ tenorem gentes nostræ minime curassent, nisi repente & ex casu illud sigillum longum & latum percipissent. Scripturam vero hujus litteræ nobis exposuerunt duo Iudæi baptizati. Præsertim & idem Iudæus Bananias, cum sex aliis Iudæis in litteratura Iudaica satis peritis: non tamen voluntarie, sed vi & metu. Cum tamen fuerunt graviter segregati, positi in quæstionibus & tormentis, & pro constanti dicti Iudæi in hujus litteræ expositione satis sufficienter unum & idem dicebant, vel quasi similia loquebantur: quæ omnia transulerunt tres periti Christiani clerici in theologica veritate, de lingua Hebraica in Latinum, prout diligentius poterunt: quæ verba fuerunt talia, & tot & tanta. Gloriosissimo ac præpotentissimo circuli hujus mundi domino, domino Amicedich regi triginta & unius regnorum, videlicet de Iericho, de Ierinocht, de Ay, de Irlem, de Lebna, de Lachie, de Gazer, de Hebron, de terra Gessen, de Basan, de tota terrâ montana, de Cadesbame, de universâ Hethæorum, Amorrhæorum, Iebusæorum, Ferecorum, & Cucorum, usque

D

innotescant omnes in Christo fideles apud Deum, quod anno Domini MCCCXXI. die Veneris post nativitatem B. Ioannis Baptistæ, facta fuit horribilis eclipsi solis in comitatu d'Anjou & de Touraine, ita quod fere per quatuor horarum spatium illius diei, Sol esset inflammatus & rubens tanquam sanguis; & in nocte illius diei Luna foret deturpata & obsecurata veluti faccus: ita quod crederent habitatores terræ, esse in novissimo fine mundi. Nec non & in ipsa die audita fuerunt incogitabilia tonitrua, & ineffabiles convulsiones visæ: sic quod nonnulli viderunt quamplurimos ignium globos de celo supra terram & supra domos cadentes: ita quod tecta palea cooperta in quibusdam locis sunt combusta, & fuit visus quidam draco terribilis in aere, cuius statu & anhelitu fortido gentes non modicæ sunt extinctæ. Insuper terræmotus in quibusdam locis fuit, & alias, quod tota terra tremere, ita quod tremore ipsius quamplurima hospicia super mare Angliæ situata corruerunt. Interea in crastino illius diei, in comitatu memorato, nostræ gentes ceperunt Iudæos propter imprecationes, quas contra Christianitatem perpetrarunt, invadere: & inscrutantes diligenter domos ipsorum Iudæorum, in domo cuiusdam Iudæi, cuius nomen Bananias, in secretiori domus suæ loco, in quodam forti serinio, quo thesaurum & secreta sua reponerebat, inventa fuit quædam pellis mutonina, intus & foris Hebraicè conscripta, cuius patenti litteræ sigillum tale erat. Laqueus sigilli erat de serico puro cocineo, sigillum annexum de auro probatissimo, in pondere novemdecim Florentiæ florenorum. In ipso sigillo summatum & brevius procedendo, imago Christi crucifixi elevata subtili opere erat sculpta, & quidam Iudæus, sive Sarraenus horribilis, incurvatus, per summitatem eiusdem scaliæ brachio crucis appodiatæ, cum duabus manibus femoralibus retractis super genua, secretiora suarum natium (quod sordidum est dicere) ante dulcis Christi faciem collocando. Cuius litteræ tenorem gentes nostræ minime curassent, nisi repente & ex casu illud sigillum longum & latum percipissent. Scripturam vero hujus litteræ nobis exposuerunt duo Iudæi baptizati. Præsertim & idem Iudæus Bananias, cum sex aliis Iudæis in litteratura Iudaica satis peritis: non tamen voluntarie, sed vi & metu. Cum tamen fuerunt graviter segregati, positi in quæstionibus & tormentis, & pro constanti dicti Iudæi in hujus litteræ expositione satis sufficienter unum & idem dicebant, vel quasi similia loquebantur: quæ omnia transulerunt tres periti Christiani clerici in theologica veritate, de lingua Hebraica in Latinum, prout diligentius poterunt: quæ verba fuerunt talia, & tot & tanta. Gloriosissimo ac præpotentissimo circuli hujus mundi domino, domino Amicedich regi triginta & unius regnorum, videlicet de Iericho, de Ierinocht, de Ay, de Irlem, de Lebna, de Lachie, de Gazer, de Hebron, de terra Gessen, de Basan, de tota terrâ montana, de Cadesbame, de universâ Hethæorum, Amorrhæorum, Iebusæorum, Ferecorum, & Cucorum, usque

Hhhhh ij ad

verba
cina

per cor
pendium
suo Ieru
salem
f. Phe
sior,

f. Masph. ad radicem Armon intra Maffe, & cæteris regnis ad
 nostram ædificationem recitandis modicam, tam
 Soldanis & Admirandis, præcipue Zabin Soldano de
 Azor, & todab Admirando de Abdon, & Semeren,
 exercituum militiæ vestræ principi, omnibusque auri-
 culariis, coadjutoribus, accessoribus & subregibus
 vestris, Banaias Hebræus cum toto populo Iraeli-
 tico, inclinatissimam subiectionem perennem, cum
 promptissima obedientia debitaque devotione. Præ-
 potentissime mi rex, cum prænominatis vestris ma-
 gnatibus, satrapis, & baronibus. Cum jam dum a
 p̄linatione mundi anno sex millenario ducenario
 uogenario quaternario, & deinceps pluries, ves-
 tra excellentissima regia majestas per mediatorem
 vestrum subregem de Granata, & ipsius sapientes in
 populo Hebraico supradicto, benigniter dignata est,
 cum nobis factò fœdere perpetuo intimare, quod
 sancti patres nostri, videlicet Enoch qui translatus
 fuit, & Elias, qui videntur & testantur discipulo
 suo Elifzo in paradysum in curru igneo fuit subve-
 ctus, publice apparuerunt vestris gentibus in monte
 Thabor, ipsi doctrinam legis nostræ allegando &
 docendo: necnon in quodam concavo conuallium
 montis Sinai inventa est arca nostra testamenti:
 quam arcam cum ingenti devotionis tripudio & ju-
 bilatione, cum inextimabili equitum & pedum
 gentis vestræ, in quadam vestra principali civitate,
 qua vocatur Ay, fecistis honorifice deportari: & in
 ipsa dicta arca, ipsam reverenter aperiendo, invenistis
 manna, quod nobis Deus in deserto dedit, sanum,
 mirabiliter odoriferans, ac etiam incorruptum, cum
 virgis Moysi & Aaron, & tabulas legis nostræ lapi-
 deas digito Dei sculptas: quæ omnia supradicta, &
 miraculosa & mirabiliora, in dicta terra vestra ob
 devotionem gentium perpetrarunt, afferentes fir-
 ma fide quod non est alius Deus præter magnum
 Deum nostrum, quia locutus est nobis in monte
 Sinai ore ad os, sicut solet amicus amicaliter loqui
 ad amicum: & affectuosissime desideratis circumci-
 di: & ad legem nostram, quam ipse Deus, non alius, de-
 dit nobis, redire bono animo & converti, & quod red-
 deretis nobis terram supradictam fluentem mel ac
 lac, quam Deus repromittit: si videlicet aliquo caute-
 oso ingenio gentem Christianam, quæ credunt filio
 cuiusdam mulieris simplicis & pauperis de lege no-
 stra, quæ vestram hereditatem & patrum vestrorum
 usurpando minus iuste, si, inquam, eandem sub iugo
 æternæ servitutis vestræ domaremus: & præsertim
 ponetis nos in possessione libera & pacifica de civi-
 tate magna Ierusalem, & de Iericho, & de Ay, in qua
 requiescit sanctissima arca, si possemus vos inthroni-
 zare super thronum regni & præclaræ civitatis Chri-
 sticolarum Parisius, & quod ad omnia ista percipiend-
 a in omnibus juvaretis nos. Interea sicut valetis
 agnoscere, per prædictum nobilem vestrum subregem
 de Granata, super hoc adhibuimus unam callidam
 & subtilem cautelam: quia posuimus venena in pota-
 tiones ex corruptis, & pulveres de malis & amaris
 herbis, & de sanguinibus reptilium venenosorum
 in suis aquis, puteis & cisternis, fontibus & quibusli-
 bet fluviis: ut ipsi Christiani suo tempore unusquis-
 que secundum complexionis suæ qualitatem vapore
 corrupto prædictorum venenatorum morte inter-
 nali extinguantur: & maxime propter copiosam pec-
 uniam nostram per quosdam pauperes legis ipso-
 rum, qui vocantur leprosi, fecimus fieri istud idem.
 Sed prædicti pauperes miserimi leprosi in his se sim-
 plices habuerunt, quia & nobis detraxerunt & ac-
 cusaverunt, & ab aliis Christianis decepti, totum
 factum confessi sunt. Ita tamen, quod (in quo no-
 bis est exaltatio) ipsi Christiani suos confratres Chri-

stianos leproso depopularunt & destruxerunt pen-
 nitus, & eidem leprosi Christiani suos confratres
 Christianos impocotaverunt (quod est bonum si-
 gnum), cum omne regnum in se divisum debeat de-
 solari) & etiam propter accusationem prædictorum
 leprosoforum fuimus turpiter capti, & crudeliter in-
 carcerati: quod martyrium patienter pro Deo susti-
 nuimus, & ab ipsis Christianis quotidie sustinemus,
 ut nobis in centuplum Deus retribuatur in futurum. Ec-
 procul dubio credimus depopulati fuisse, nisi grandis
 noster thesaurus corda eorum in avaritia obdura-
 set: unde aurum & argentum nostrum & vestrum
 nos redemit, prout valetis scire ista omnia per præ-
 dictum subregem vestrum de Granata. Transmisi-
 tatis nobis argentum & aurum, quia speramus facere
 majora, dum aliquid spatium transierit, si impos-
 sitiones istæ non bene fecerint cursum suum. Si au-
 tem fecerint quod optamus, tunc vobis bene no-
 tum faciemus. Ita quod Deo adjuvante poteritis
 transfratere mare ad portum Granatæ, & super resi-
 duum Christianorum extendere magnificentem vestrum
 gladium in manu potenti vestra dextera & brachio
 levato. Et postea sedebitis apud Parisius super thro-
 num: & nos similiter libere possidebimus terram pa-
 trum nostrorum nobis a Deo repromissam, & inde-
 erimus unanimes sub lege una & sub Deo uno viven-
 tes. Et non erit amplius in sæculo ullus dolor, nec vlla
 oppressio in æternum. Unde dicit noster sapiens Sa-
 lomom: *Qui adhaere uni Deo, una voluntas est cum eo.*
 Et beatus David: *Ecce quam bonum & quam ju-
 cundum, habitare fratres in unum.* Sed de ipsis Chri-
 stianis prophetavit noster sanctus propheta Osce, di-
 cens: *Divisum est cor eorum, & deo invidium.* Excellen-
 tissimæ regis majestati vestræ transmittimus hoc pa-
 tens chirographum per Sadoch summum sacerdotem
 Hebræorum, & inagnum Leonem facis peritum
 in scientia legis nostræ, qui vobis exponet melius
 universa.

Nos igitur Ioannes prædictus, servus servorum
 Dei, quantum quidem intelleximus, quod devotissi-
 mus & Christianissimus dilectus filius noster memo-
 ratus Philippus comes d'Anjou preparat se ad arri-
 piendum iter suum contra illam gentem crudelē
 Sarracenam, propter Christianitatis exaltationem, &
 ad vindicandam Christi mortem: eundem vero in
 quacunque die iter suum acceperit, cum sua comiti-
 va, ac ipsum post sequentes, autoritate Dei omnipo-
 tentis & Virginis ejus matris, ac beatorum apostolo-
 rum Petri & Pauli, ex nunc a pœna absolvimus, & a
 culpa, &c.

III. AD CAPITVLVM ECCL. PRAGENSIS.

De processu papæ contra Ludovicum regem Romanorum.

Ioannes episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, capitulo ecclesiæ Pragæ, salutem & apostolicam benedictionem.

NVper contra dilectum filium, magnificentem vi-
 rum, Ludovicum ducem Bavarie, super eo
 quod electione sua in regem Romanum, promovendum
 in imperatorem, per quosdam qui vocem in elec-
 tione huiusmodi habere dicuntur in discordia cele-
 brata, per sedem apostolicam (ad quam electionis
 huiusmodi & personæ electæ examinatio, approbatio,
 admissio, ac etiam reprobatio & repulsio, noscitur per-
 tinere) non admissa, nec etiam reprobatam, admini-
 strationi regiminis Romani regni seu imperii se irre-
 verenter ac indebite per se & alios ingerebat: de fra-
 trum nostrorum consilio, & apostolicæ plenitudine

potē-

potestatis, præfente multitudine copiosa fidelium, videlicet octavo Idus Octobris, processum fecimus continenter infra scriptæ.

Joannes episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Attendentes, quod dum errori non resistit is ad quem resistere pertinet, præsumitur consentire; quodque plerumque justitiæ opprimitur veritas, si defensionis opportuna illi beneficium subtrahatur: profecto nec errori damnabili consentire per resistentiæ negligentiam volumus, neque pati, ob defectum optimæ defensionis præsidii, justitiam opprimi sponsæ Christi. Dadum siquidem per obitum claræ memoriæ Henrici Romanorum imperatoris, imperio Romano vacante, principes ecclesiastici & seculares, ad quos (translato ab olim per sedem apostolicam prædicto imperio de Græcis in persona magnifici Caroli in Germanos futuri Romani regis, in imperatore postmodum promovendi, electio pertinebat, votis eorum in diversâ divisis, duos (sicut dicitur in discordia elegerunt: quibusdam eorum in dilectum filium magnificum virum Ludovicum Bavariz, quibusdam vero in dilectum filium Fredericum Austriæ, duces, nominando & eligendo ipsos in Romanorum reges, dirigentibus discorditer vota sua. Verum præfatus Ludovicus, a nobis, ad quem suæ electionis hujusmodi, sicut præmittitur, in discordia celebratæ, ac personæ ipsius examinatio, approbatio & admissio, repulsi quoque & reprobato, noscitur pertinere, electione prædicta nequaquam admittit, nec ejus approbata persona, sicut notoria fama notariæ, & publica facti evidentia manifestat, non quærens, ut deberet, per ostium ad hujusmodi regni sui imperii conscendere dignitatis fastigium, sed potius aliunde (nescimus quo ductus, vel verius seductus, consilio) præfati Romani regni nomen sibi & titulum regium usurpavit; quamvis priusquam alterutrius eorum per sedem apostolicam fuisset approbata & reprobata persona, neutri electorum ipsorum assumere licuerit nomen & titulum prælibatum: cum nec interim Romani reges existant, sed in reges electi: nec sint habendi pro regibus, nec reges etiam nominandi. Idem etiam Ludovicus eodem præsumpto titulo non contentus, administrationi jurium regni & imperii prædictorum, in gravem Dei offensam, & contemptum ac manifestam injuriam Romanæ ecclesiæ matris suæ, ad quam ejusdem vacantis imperii regimen (sicut & impræfentiarum vacat) pertinere dinoscitur, nec non & plurimum scandalum, & rei turbationem & læsionem publicæ, ac animæ suæ detrimentum, proflire, seque illi immiscere irreverenter ac indebitè præsumpsit hætenus & præsumit, exigendo & recipiendo sub præfato regio titulo fidelitatis in Alemanniæ & nonnullis Italianæ partibus, tam a personis ecclesiasticis, quam secularibus, vassallis imperii, per se & alios, juramenta, ac de dignitatibus, honoribus & officiis, ad ejusdem Romani regni seu imperii dispositionem spectantibus, pro suo libito disponendo; sicut proximis his diebus præteritis, de marchionatu Magdeburgensi, quem primo genito suo de facto publice contulit, ordinavit: nec non alia plurima exercendo, quæ ad ejusdem Romani regni & imperii regimen non est dubium pertinere. Eiusdem insuper ecclesiæ Romanæ, sicut Galeatio de Vicecomitibus, & ejus fratribus, quamvis sint de crimine hæresis a suis competentibus iudicibus, exigente justitia, per definitivam sententiam condemnati, & nonnullis aliis ecclesiæ præfate rebellibus, se exhibere factorem & defensores, contra dictam ecclesiam prosequentem adversus eosdem rebelles jura imperii & negotium fidei, in gravem Divinæ majestatis injuriam, contemptum ejusdem ecclesiæ, & animæ suæ perniciem, non est veritas, nec veretur. Nos itaque tam te-

Concil. general. Tom. XI.

A merariis ausibus, ne mos tam pemiciosus invalecat, in posterum obviare, ac (prout ad apostolatus nostri spectat officium) justitiam sponsæ Christi in hac parte defendere, dictumque Ludovicum a tam periculoso erroris devio ad veritatis callem reducere cupientes; ac considerantes, quod ad ejus præsentiam, ad proponendum coram eo præfentialiter, per quæ posset & deberet retrahia prædictis, nequaquam tutus patet accessus; quodque in præmissis formidatur, quod mora periculum, & dissimulatio damnum forent procul dubio allaturæ: ad providendum super præmissis excessibus, & obviandum eisdem, subscriptum modum de fratrum nostrorum consilio, ac ex certa sententia, & de apostolicæ potestatis plenitudine exigentes, præfatum Ludovicum, præfente fidelium multitudine copiosa, præsentium tenore monemas, eidem sub virtute sanctæ obedientiæ ac excommunicationis pœna (quam ipsum, nisi cum effectu hujusmodi monitioni nostræ paruerit, incurere volumus ipso facto) autoritate apostolica nihilominus injungentes, ut intra trium mensium spatium, a datis præsentium computandum, quod ej de eorumdem fratrum consilio pro peremptorio termino assignamus, ab administratione, fautoria, & defensione prædictis profus abstinere ac desistere, administrationem ipsam per se, alium, seu alios, non resumatur ulterius, nisi tunc demum cum electionem suam hujusmodi, quæ de ipso dicitur celebrata, ac personam ejusdem, per sedem apostolicam approbari contigerit, & admitti: quodque gesta per eum, post præsumptum ab eo titulum memoratum, ceteraque præmissa, quatenus præcesserunt de facto, cum de jure non teneant, velut ab ipso, cui jus faciendi non competeat, nec competit, attentata, curet intra prædictum terminum quantum patietur possibilitas, realiter revocare. A parte per præsentium seriem intimantes eidem, quod si in præmissis, per eum infra præfatum terminum exequendis, negligens fuerit vel remissus, nos contra ipsum ad publicationem pœnarum, in quas propter præmissos excessus notorios incidere noscitur, vel incidet in futurum, & alias quantum suadebit justitia, ejus non obstantè absentia, procedemus. Univerfis igitur patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis personis ecclesiasticis quibuscumque, sub pœna suspensionis ab officio & beneficio, quam eos incurere volumus ipso facto, nisi infra prædictum terminum infra scriptæ inhibitioni nostræ efficaciter studuerint obedire, & tam ipsis, quam omnibus & singulis civitatibus, communitatibus, & universitatibus, necnon personis secularibus quibuscumque, cujuscumque conditionis aut status existant, etiam si regali aut alia quacumque dignitate præfulgeant, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub pœna excommunicationis in personas, & interditi in terras eorum, nec non privationis privilegiorum quorumcumque, apostolicorum & imperialium, ac feudorum, quæ ab ecclesia vel imperio obtinent, districtis inhibemus, ne prædicto Ludovico in præmissis vel aliis regni seu imperii tangentibus regimen, tanquam regi, seu in regem Romanorum electo, nisi & quousque dictam electionem, ac personam ipsius, per sedem apostolicam approbari contigerit, & admitti, in aliquo pareant vel intendant: neve eidem in quibuscumque ad regnum prælibatum spectantibus præbeant auxilium, consilium, vel favorem. Non obstantibus, si ipsi vel eorum aliqui ad hoc se dicto Ludovico ut regi, seu in regem Romanorum electo, adstrinxerint per fidelitatis vel alterius cujuscumque generis juramenta: quæ quidem cum præstita fuerint ei, cui minime præstari debuerant, nec servari sine æternæ salutis valeant detrimentum, præstantes eadem non adstringunt: quæ nihilo minus ad cautelam autoritate apostolica relaxamus, illa-

H h h h h iij que

que casta & irrita nunciantes, decernimus penitus non tenere, nec fore aliquatenus observanda: seu si praefato Ludovico, vel quibuscumque aliis conjunctim vel divisim per litteras sedis ejusdem foret sub quacumque verborum forma vel expressione concessum, vel concedetur in posterum, quod excommunicari & suspendi, vel eorum terræ seu loca interdicti non possint: quas contra præsentem processum nostrum in nullo eis volumus suffragari, sed ipsas quoad hoc viribus volumus omnino carere. Ex præmissis autem nos nequaquam intendimus nec volumus obligari, quin ad publicationem dictarum pœnarum, & alias, contra dictum Ludovicum possimus pendente hujusmodi dilatione procedere, prout justum fuerit, & nobis visum fuerit expedire. Ut autem hujusmodi processus noster ad ipsius Ludovici, & aliorum quorum interest, communem notitiam deducatur: chartas sive membranas processum continentes eundem, in ecclesia Avinionensi appendi vel affigi ostiis, seu superliminaribus ejusdem ecclesie faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio & patulo iudicio publicabunt, ut idem Ludovicus, & alii quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem prætere, quod ad eos non pervenerit, vel quod ignoraverint eundem: cum non sit verisimile, quoad ipsos remanere incognitum vel occultatum, quod tam patenter omnibus publicatur. Volumus autem, & apostolica autoritate decernimus, quod hujusmodi processus eundem Ludovicum, seu alios prædictos, apprehendat & arceat, ac si eisdem personaliter publicatus & insinuatus solenniter extitisset; constitutione quacumque per prædecessores nostros Romanos pontifices in contrarium edita, non obstant. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ monitionis, mandati, inhibitionis, relaxationis & constitutionis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignatione omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus se noverit incursum. Datæ Avinione, in palatio episcopali, viii. Idus Octobris, pontificatus nostri anno viii.

Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta in virtute obedientie districtè præcipiendo mandamus, quatenus præmissa in prædicto processu contenta, quantum ad vos pertinet, per vos & clerum civitatis & diocesis Pragensis, & alios subditos episcopatus Pragensis, firmiter observetis, & faciatis inviolabiliter observari; ac nihilo minus prædictum processum in dictis civitate & diocesi, ad id clero & populo loci cuiuslibet, ubi hujusmodi publicatio fiet, convocatis specialiter & etiam congregatis, faciatis solenniter publicari: de publicatione hujusmodi facientes fieri publica instrumenta, illa nobis, quantocius fieri commode poterit, transmissuri, ac significaturi nobis diem receptionis præsentium, & quæcumque super his duxeritis faciendi. Datum! Avinione v i i. Idus Octobris, pontificatus nostri anno octavo.

IV. AD VNIVERSVM CLERVM.

De audienda confessione.

Ioannes episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, ac dilectis filiis clericis, ad quos presentes pervenerint, salutem & apostolicam benedictionem.

VAs electionis, doctor eximius, & egregius prædicator, cujus prædicatio mundum docuit universum, præsumptuosam illorum audaciam refrenare sollicitus, qui præsentis propriæ innitentes, in errores varios prolabantur, non plus sapere quam oportet, sed ad sobrietatem sapere salubri doctrina suggessit, ut

Ajuxta Sapientis eloquium, quique suæ prudentiæ ponat modum. Sane dudum cum dilectum filium magistrum Ioannem de Polliaco, sanctæ theologiæ doctorem, certis ex causis de fratrum nostrorum consilio ad nostram præsentiam vocassemus, fide digna relatio ad nostrum perduxit auditum, quod ipse in quibusdam articulis tangentibus pœnitentiæ sacramentum, non sobrie, sed perperam sapiebat, infra scriptos articulos periculosos continentes errores docens publice in suis prædicationibus & in scholis. Primo liquidè astruēs, quod confessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti. Secundo, quod stante statuto, omnes utriusque sexus, edito in concilio generali, Romanus pontifex non possit facere, quod parochiani non teneantur confiteri omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti, quem dicit esse parochialem curatum; immo nec Deus possit hoc facere, quia, ut dicebat, implicat contradictionem. Tertio, quod papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessiones, immo nec Deus: quin confessus habenti generalem licentiam teneatur eadem iterum confiteri suo proprio sacerdoti, quem dicit esse, ut præmittitur, parochialem curatum. Nos igitur scire volentes, si suggesta nobis veritatem haberent, articulos præmissorum copiam eidem magistro Ioanni fecimus assignari, & ad defensionem sui audientiam plenam præbuimus, tam in nostra & dictorum fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quam alias coram aliquibus et ipsi fratribus per nos ad hoc deputatis. Verum licet præfatus magister dictos articulos & contenta in ipsis defendere niteretur: asserere tamen se paratum credere & tenere in præmissis & aliis, ea quæ credenda & tenenda esse sedes apostolica diffiniret. Nos ergo attendentes, quod prædictorum articuloꝝ assertio, prædicatio, & doctrina, redundare poterant in multarum perniciem animarum, ipsos per plures magistros in theologia examinari fecimus diligenter: nos etiam cum dictis fratribus nostris collationem solertem habuimus super ipsis. Per quas quidem collationem & examinationem super hoc præhabitas, comperimus, prædictos articulos doctrinam non sanam, sed periculosam multum, ac veritati contrariam continere. **D**uos etiam articulos omnes & singulos idem magister Ioannes, veris sibi rationibus opinionioni suę dudum habitæ contrariis demonstratis, in consistorio revocavit, asserens se credere eos non veros, sed eorum contrarium verum esse, cum diceret se nescire rationibus, sed factis in contrarium respondere. Ideoque ne per assertionem, prædicationem & doctrinam hujusmodi, in errorem, quod absit, animæ simplicium prolabantur: omnes prædictos articulos, & quemlibet eorundem, tamquam falsos & erroneos, & a doctrina sana devios, autoritate apostolica damnamus & reprobamus, de fratrum consilio prædictorum, doctrinam ipsi contrariam veram esse & catholicam asserentes: cum illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata iterum confiteri, quam si alias illa confessi fuissent eorū proprio sacerdoti, iuxta dictum concilium generale. Optantes autem veritatis vias notas esse fidelibus, & cunctis erroribus præcludere aditum, ne subintrent: felicis recordationis Alexandri IV. & Clementis IV. Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum vestigia imitando, universis & singulis districtius inhibemus: ne quisquam dictos articulos per nos, ut præmittitur, damnatos, & etiam reprobatos, vel contenta in eis vel aliquoipsoꝝ, utpote a catholicis mentibus respuenda, tenere audeat vel defendere quomodo libet, vel docere. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta di-

districte præcipiendo mandamus, quatenus universi & singuli vestrum, in civitatibus & diocesis vestris, convocato clero communiter, præmissa omnia & singula per vos seu alios solenniter publicetis. Nos etiam eidem magistro Ioanni mandavimus, quod ipse in scholis & in sermone Parisius prædictos articulos & contenta in eis, tamquam veritati contraria, propriæ vocis oraculo, & asseveratione constanti publice debeat revocare: quod se facturum dictus magister Ioannes efficaciter repromisit. Datum Avinione VIII. Kalendas Augusti, pontificatus nostri anno quinto.

V. AD EPISCOPVM OLOMVCENSEM.

De decimis in regno Bohemiæ & comitatu Lucemburgiensi per triennium Ioanni regi persolvendis.

*Ioannes episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Olomucensi, & dilectis filiis, Brunovien-
si, & sanctæ Mariæ, Lucemburgiensi, Pragensi & Trevirensi diocesis, monasteriorum abbatibus, salutem & apostolicam benedictionem.*

NV per carissimus in Christo filius noster, Ioannes rex Bohemiæ illustris, per speciales nuncios suos ad nostram præsentiam destinatos, in nostra & fratrum nostrorum præsentia fecit exponi, quod ipse zelo fidei Christianæ succensus, ad imponenda opportuna præsidia sanctæ matris ecclesiæ, quam Dominus noster Iesus Christus proprio sanguine consecravit, seque exponendum obsequiis eiusdem ecclesiæ & apostolicæ sedis toto aspirat affectu, per prædictos nuncios humiliter supplicatione deprecans, ut ipsum in tam pio & laudabili proposito consoventes, in subsidium negotiorum huiusmodi, propter quæ personam & bona sua quilibet est paratus exponere, decimam ecclesiasticorum proventuum, & reddituum regni Bohemici, & comitatus sui Lucemburgiensi, sibi ad certum tempus, pro præmissorum supportandis oneribus, concedere dignaremur. Nos ergo attendentes eximie devotionis affectum, quem idem rex ad eiusdem redemptoris nostri & sanctæ sedis obsequia ardenti promptitudine devotionis ostendit, desiderijs gratis inducimur, ut eam tamquam in clypeum sedis apostolicæ filium, caritatis internæ brachijs amplectentes, ejus in hac parte votis, quantum cum Deo possumus, annuamus. Volentes itaque dicto regi super præmissis suo laudabili proposito favoribus assistere opportunis, de dictorum fratrum consilio, decimam omnium ecclesiasticorum reddituum & proventuum, locorum quorumlibet ecclesiasticorum, exemptorum & non exemptorum, regni & comitatus prædictorum, ab omnibus archiepiscopis, episcopis, cæterisque personis ecclesiasticis quibuscumque, quantacumque præfulgeant dignitate, seu cujuscumque sint præminentie, conditionis, seu status & religionis vel ordinis, quibus & eorum alicui nulla privilegia vel indulgentias sub quacumque verborum forma vel expressione concessa volumus suffragari (præterquam a dilectis filiis, magistro & fratribus hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani, qui contra hostes fidei Christianorum exponunt jugiter se & sua, quos propter hoc ab ejusdem præstatione decimæ exemptos & liberos fore decrevimus & immunes) eidem regi concessimus in suum subsidium usque ad triennium exigendam, & etiam colligendam, & eidem regi assignandam. Cum itaque vos, de quorum maturitate, fidelitate, & circumspeditionis industria, fiduciam gerimus in Domino specialem, ad exactionem huiusmodi decimæ pro dicto triennio faciendam, juxta infra scriptum mo-

Adum per ipsius sedis providentiam ordinatum, duximus eligendos: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus onus huiusmodi vobis impositum suscipientes, & exequentes humiliter ac devote, vos vel duo, aut vni vestrum per vos, vel alium seu alios, quos ad hoc duxerimus deputandos, de omnibus fructibus, redditibus, & proventibus ecclesiasticis dictarum personarum ecclesiasticarum, secularium, regularium, exemptarum & non exemptarum, in dictis regno & comitatu consistentium, videlicet ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum quæ habent & obtinent in regno & comitatu prædictis, secundum modum & morem ac consuetudinem in exactione & collectione huiusmodi hæctenus observatos, quolibet anno dicti triennii in subscriptis terminis levetis, & etiam exigatis decimam supradictam. Siquidem solutionis medietatis decimæ semianni terminum primum fore statuimus, festum nativitatis Dominicæ primo venturum; secundum vero terminum, festum Pentecostes, dictum festum nativitatis Dominicæ proxime secuturum: in aliis duobus annis sequentibus, circa solutionem huiusmodi decimæ prædictis terminis observandis. Ad solutionem vero ejusdem decimæ, quoscumque exemptos & non exemptos, ipsius decimæ debitores in dictis regno & comitatu consistentes, per censuram ecclesiasticam, ac etiam per sequestrationem fructuum, reddituum, & proventuum ecclesiasticorum suorum, consistentium in eisdem regno & comitatu, ut præmittitur, si expedire videritis, appellatione postposita, compellendo. Itaque quod ad fructus, redditus & proventus alios eorumdem extra regnum comitatuumque prædictis consistentes, huiusmodi compulsionis officium nullatenus extendatis: nec ad exactionem huiusmodi faciendam in aliquo casu per vos, vel alium seu alios, invocetis auxilium brachii secularis, nisi prædictorum non solventium contentum, exigente, aliud circa hoc per sedem eandem fuerit ordinatum. Et ne de moneta, in qua prædictæ decimæ solutio fiet & fieri debet, valeat hæsitari, & ut vitentur gravamina quæ propter hoc viris ecclesiasticis interdum consueverunt inferri: volumus quod per vos & singulos vestram, & alios subcollectores vestros, ipsa decima ad monetam currentem communiter levetur, ac etiam exigatur, juxta constitutionem super hæc editam in concilio Viennensi: ita quod præterea alicujus concambii, debitores & solutores dictæ decimæ non graventur. Illam tamen eandemque monetam, quam recipietis, vel recipi facietis, dicto regi, seu certo nuncio teneamini assignare: huiusmodi decimam exigetis, & exigi facietis secundum taxationem hæctenus factam in civitatibus, diocesis; atque locis regni, & comitatibus prædictorum. Vbi nulla huiusmodi certa taxatio fuerit, secundum consuetudinem in exactione & collectione dictæ decimæ faciatis, absque aliquo onere expensarum eorum a quibus huiusmodi eorum defectu expensas fieri oporteret: ad quarum restitutionem eos teneri volumus & altringi. Quodque circa hanc constitutionem ejusdem Viennensis concilii observantes, & calices, libros, & alia ornamenta ecclesiarum, Divinis officiis deputata, ex causa pignoris vel distractionis capere, recipere, distrahere, seu quomodo libet occupare, per vos vel alios minime præsumetis. Non obstantibus quibuscumque privilegijs, indulgentijs, vel gratis eidem personis ecclesiasticis, vel earum alicui, aut dignitatibus seu ordinibus earundem, & specialiter Cisterciensis, Præmonstratensis, Cluniacensis, Cartusienensis, Grandimontensis, vel eorum universitatibus, aut personis singularibus, sub quacumque verborum forma vel expressione ab eadem sede concessis: etiam si continetur in eis, quod de ipforum

f. regis

ipſorum totis tenoribus ſervatim ac de verbo ad verbum plenam & expreſſam ſeu explicitam, quæcumque in noſtris litteris fieri oporteat, mentionem, & qualibet alia ipſius ſedis indulgentia generali vel ſpeciali, cujuſcumque tenoris, formæ, vel expreſſionis exiſtat: per quam de verbo ad verbum præſentibus non inferam, aut nominatim & ſingulariter non expreſſam, effectus earum non impediri valeat quomodolibet, vel differri. Volumus inſuper, quod vos & quilibet veſtrum, omnium reddituum & proventuum eccleſiaſticorum veſtrorum decimam, a vobis ſemetiſiſ fideliter & integre exigatis: ita quod nullus veſtrum circa hoc ſibi indulgeat, ſed ſecum in hac parte procedat, ac ſi tali officio in extraneo fungeretur, ſic quod unuſquiſque veſtrum in ſcriptis redigi faciat, quidquid prædicta decima de proventibus ſuis eccleſiaſticis exegerit a ſeipſo: exactiorem vero huiuſmodi juxta taxationem decimæ, ſicut eam conſueviſtis hæcenus ſolvere de diſtis veſtris proventibus, faciatis: alioquin in exactiōne huiuſmodi ſervabitis conſuetudinem hæcenus in ſimilibus ſolitam obſervari: ac nihilo minus in perſona illorum ex vobis, vel vicariorum veſtrorum, & aliorum quorumcumque, qui de mandato noſtro ad collectionem exactiōnemque huiuſmodi fuerint deputati, quique deſecerint in ſolutione diſcæ decimæ in terminis ſupradictis, vel in collectione & exactiōne huiuſmodi, fraudem forſitan vel malitiam adhibuerint, excommunicationis ſententiam autoritate præſentium promulgamus: a qua poſt ſatisfactionem debitam, per aliquem ex vicinioribus episcopis, excommunicationis ſententia non ligatum, gratiam & communionem apoſtolicæ ſedis habentem, facta ſibi fide de ſatisfactione huiuſmodi, poſſint abſolutionis beneficium obtinere. Datum Avinionæ Kalendis Junii, pontificatus noſtri anno nono.

VI. AD EPISCOPVM PRAGENSEM.

De proceſſu Ioannis papæ contra Ludovicum regem Romanorum.

Ioannes episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Pragensi, salutem & apostolicam benedictionem.

AD obviandum damnandis Ludovici olim Bavarie ducis, excommunicati hæretici & ſchiſmatici, auſibus, & fidelium partium Alemanniæ periculis imminentibus occurrendum, pridem certum proceſſum de fratrum noſtrorum conſilio, præſente multitudine copioſa fidelium, habuimus: cujus tenor ſequitur in hæc verba. *Ioannes episcopus, servus servorum Dei, ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum.* Dudum perverſis & damnandis Ludovici olim Bavarie ducis, & diſcorditer in regem Romanorum, ſicut dicebatur, electi, conatibus, quem adeo ambitio cæca ſuccenderat, quod ejus electiōne per ſancſtam Romanam eccleſiam (ad quam cujuſcumque in regem Romanum electi, & electiōnis de ipſo factæ, approbatio & admiſſio, vel reprobatio vel repulſio pertinere diſpoſcitur) non admiſſa, nec ejus approbata perſona, nomen & titulum regum uſurpare præſumpſit temere, ſeque immiſcere adminiſtrationi regni & imperii, ac hæreticis & rebellibus favorem, auxilium, & conſilium, contra ſancſtam eccleſiam impertiri, volentes remediis ſalubribus obviare: eumdem Ludovicum per noſtrum edictum publicum, cum ad ipſum tutus nequaquam pateret acceſſus, ſub virtute obedientiæ, ac excommunicationis pœna, de fratrum noſtrorum conſilio monuimus, ut a præmiſſis intra certum ſibi tunc præfixum terminum omnino deſiſteret, adminiſtrationem eandem, quouſque

Bulla Ioannis papæ XX. contra Ludovicum imperatorem.

A per eccleſiam ipſam approbatus & admiſſus exiſtente, nullatenus reſumpturus, ſed revocaturus penitus, prout eſſet ſibi poſſibile, cum effectu, quæcumque de facto fuerant per ipſum in contrarium attentata: univerſis prælatiſ, & aliis quibuſcumque perſoniſ eccleſiaſticis & ſæcularibus, necnon communitatibus & univerſitatibus, ſub magnis pœniſ ſpiritalibus & temporalibus, diſtrictiſ nihilo minus injungendo, ut eidem Ludovico nullatenus circa præmiſſa parerent vel intenderent quouſque modo, nec eidem præſtarent auxilium, conſilium ſuper hiſ, vel favorem: non obſtantibus fidelitatibus, aut aliis quibuſvis juramentis eidem præſtitiſ, aut obligationibus, colligationibus, confederationibus, ſocietatibus, & pactiōibus, ſub quacumque forma vel expreſſione verborum cum ipſo initis, etiam ſi eſſent juramentis vel adjectiōne pœnarum vallatæ: quæ omnia nulla, caſſa & irrita eſſe de fratrum eorundem conſilio declaravimus: quatenus de facto proceſſerant, nulla, caſſa, & irrita duximus declaranda. Et quia prædictus Ludovicus, huiuſmodi & aliis diverſis monitionibus, mandatiſ, & præceptiſ noſtriſ parere contempſit, damnabiliter deteriora (tamquam datus in ſenſum reprobum) jugiter committendo, primo excommunicationiſ ſententia innodatus exiſtit, ac ſubſequenter culpiſ ipſiſ increſcentibus, & contumaciſ ejus adactiſ, jure privatus, ſi quod ſibi ex electiōne prædicta fuerat ad regnum vel imperium quomodolibet acquiſitum. Deinde vero eo exceſſus exceſſibus cumulante, ducatu Bavarie, ac omnibus privilegiis, tam apoſtolicis, quam imperialibus, ac boniſ & feudiſ omnibus, quæ ab eadem Romana vel quibuſvis aliis eccleſiis, aut imperio obtinebat, per diverſoſ proceſſuſ noſtroſ diverſiſ temporibus habitos, de fratrum eorundem conſilio, juſto judicio nudatus exiſtit & privatus. Et demum, quia Pharaoniſ imitatus duriciam, & contemnens omnem ſancſtæ matris eccleſiæ diſciplinam, nulla correctioniſ oſtendit indicia, ſed potius hæreticis & hæreticalibus intendens dogmatibus, ac hæreticoſ quos in ſuum admiſiſt conſortium, eorumque hæreſiſ & erroreſ defendendo, ſe oſtendit hæreticum maniſeſte: debitiſ ſervatiſ ſolemnitatibus, primo fautor hæreticorum declaratus, & ſubſequenter de criminibus hæreſiſ ſuit ſententialiter & publice per noſ de ipſorum fratrum conſilio condemnatus. Poſtmodum vero idem Ludovicus præmiſſiſ exceſſibus & criminibus deteſtabilibus non contentus, ſed tanquam obſtinatus in malum, & velut demerſus in deſperationiſ laqueum, continue conatus ſuos dirigens ad peiora, imperialiſ ſolium dignitatis de facto, non ſine magna inſania & temeritate damnable, uſurpare præſumpſit, ſe ad illud per illoſ quibus non competebat, faciendi, ac ſi juſ ſibi competere, coronari, & ad oſtendendum eccleſiam ſancſtam Dei, ejuſque fideleſ & devotoſ, in Italiæ partibus, (in quibus auſu neſando contra prohibitionem remaniſit eccleſiæ) nihilo minus ſe attingens, nonnullas civitateſ & loca partium prædictarum, quæ ſibi non ad hæſerant, devaſtavit horribiliter & immaniter, ac nonnulla ex ipſiſ ad tantam inopiæ & paupertatiſ egeſtatem deduxit, quod etiam per tractum longiſſimiſ temporis adjicere non poterunt ut reſurgant. Inra inſuper & bona imperii dilacerando continue, devotoſ & fideleſ eccleſiæ perſequendo crudeliter, & quantum in eo fuit, de illiſ partibus effugando; & demum nequitie ſuæ viruſ conceptum evomens, ad ſubvertendum proruſ fidem catholicam, & ſcindendum Dominicam inconſutilem unicam, in Divinæ majeſtatiſ opprobrium, totiſque cœtuſ fidelium ſcandalum, periculum & contempſum, execrandiſ factiōibus velut membrum ſatanæ ſe diſponens, aſſociatiſ ſibi quibuſdam ſuiſ nequam compliciſ, Petrum de Corvaria,

virum

virum utique scandalosum & perfidum (qui olim dimissa uxore sua legitima, cui pluribus annis tam in lectulo, quam in mensa cohabitaverat, fratrum Minorum illum, præter uxoris ejusdem consensum, habitum, & pro fratre Minore se gerens; quique ministro suo provinciali Romano inobediens, per ipsum fuit pronuntiatus in excommunicationis incidisse sententiam, mancipandus carceri) in antipapam assumpsit, procurans quod idem Petrus sic delulorie & damna biliter in antipapam assumptus, pseudocardinales & notarios, ac officiales alios juxta morem quem servat Romana curia, constitueret, aliaque nonnulla præsumeret cunctis catholicis detestanda. Synagogam autem hujusmodi, diebus congregatam aliquibus, virtutum Dominus misericorditer subito dissipavit. Nos qui omnia per eosdem Ludovicum & Petrum attentata circa præmissa, vel præmissorum occasionem, vel eorundem aliqua de fratrum eorundem consilio, nulla, casta, & irrita merito duximus declaranda: præfatum Ludovicum tam ex prædictis, quam aliis diversis capitulis, multis respersum hæresibus, tamquam hæreticum & schismaticum manifestum, de hæresi & schismate, de fratrum ipsorum consilio nihilo minus condemnantes, ad versus eum penas in fligendo varias, & etiam declarando ipsum incurrisse infirmitas, & comminata, sicut in diversis processibus nostris supra dictis, de prædictorum fratrum consilio solemniter habitis, plenius continetur. Sane quod fide digna multorum relatio ad nostrum noviter deduxit auditum, quod idem Ludovicus, nondum in eo igne avaritiæ & ambitionis extincto, sed potius flatu diaboli inflammatus, ad civitatem contulit Tridentinam, ubi suis complicibus convocatis, satagit ordinare, quod sicut in partibus Italiae supra dictis jura usurpavit imperii, fideles turbavit, eorumque devoravit substantias, & consumpsit, sic & in Alemannia partibus mandandum suum in hac parte desiderium valeat adimplere, ac varios officiales vel ministros ad easdem partes Alemanniae disposuit propter hoc destinare: nos tantis malis & periculis, justis obviare remediis cupientes, præfatum Ludovicum per hoc edictum nostrum publicum, cum ad eum profaciendis sibi monitionibus & inhibitionibus hujusmodi non sit tutus accessus, mora que pericula varia comminetur, præsentem hac multitudine copiosa fidelium monemus, & eidem sub excommunicationis pena, nec non sub penis aliis tam spiritualibus, quam temporalibus in eundem inflicti hætenus, quas pro repetitis haberi volumus, quibusque ipsum subjacere decrevimus, si contrarium fecerit, ipso facto, inhibemus & mandamus expresse, ne ulterius de administratione regni Romani vel imperii se quomodolibet intronnet, nec se regem vel imperatorem nominet, nec ab aliis faciat, quantum in eo fuerit, nominari; nec sub nomine hujusmodi vel alio quocumque, pro dictorum regni & imperii negotiis, ad Alemanniam vel aliquas partes alias, aliquem vel alios destinare præsumat; nec vicariatus, vel alia quæcumque officia, quibusvis nominibus nuncupentur, concedat, seu committat alicui vel aliquibus; nec etiam in illis partibus vel aliis jura vel bona regni vel imperii quomodolibet occupet vel pertractet, fidelesque non turbet ecclesie & imperii, aut molestat. Universis nihilominus & singulis prælatis & personis ecclesiasticis, sæcularibus & regularibus, cujuscumque præminentie, dignitatis, ordinis, status vel conditionis existant, etiam si patriarchali, pontificali, aut majori seu inferiori præfulgeant dignitate, nec non regibus, ducibus, principibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, potestatibus, capitaneis, rectoribus, & aliis dominis temporalibus, aliisque personis singularibus quibuscumque, ac communitatibus, universitatibus, civitatibus, castris, oppidis, villis & locis, sub excommuni-

Concil. general. Tom. XI.

cationis, in personas singulares, & interditi in terras, civitates, castra, oppida, & loca ipsorum, ac universitates, communitates & collegia, nec non privationis dignitatum, personarum, officiorum & beneficiorum ecclesiasticorum dictorum prælatorum & personarum ecclesiasticarum, ac tam illorum, quam aliquorum quorumcumque privilegiorum apostolicorum & imperialium, feudorum, bonorum, honorum, officiorum, quæ a Romanis vel ecclesiis aliis, seu imperio obtinet, ac libertatum & immunitatum quarumlibet penis, inhibemus districtius, & mandamus, ne vicariatus, vel quodcumque aliud officium, vel administrationem hujusmodi, quocumque nomine nuncupetur, recipiant eodem, vel alio, seu aliis, ejus autoritate vel nomine, vel mandato; & si forsitan officium vel administrationem hujusmodi receperunt, statim illud vel illam, postquam præsens processus ad eorum noticiam pervenerit, vel per eos steterit, quo minus pervenire poterit, dimittere non postponant, illud vel illam nullatenus ulterius resumpturi: neve præfato Ludovico aut complicibus, fautoribus, vicariis, ministris vel officialibus ejusdem, quomodocumque nuncupentur, parent in aliquo, vel intendant, nec eos, vel aliquem ipsorum recipiant vel admittant, aut de juribus & proventibus quibuscumque ad regnum Romanum vel imperium spectantibus respondere, vel alias eis impendere auxilium, consilium, vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, præsumant. Alioquin personas singulares quascumque, ecclesiasticas & sæculares, cujuscumque sint præminentie, conditionis & status, ecclesiasticæ vel mundani, excommunicationis; terras vero, civitates, castra, oppida, & loca, nec non universitates, communitates & collegia, quæ contra inhibitionem & mandatum nostrum hujusmodi aliquid facere vel attentare temere præsumpserunt, interditi sententias, quas ex nunc proferimus; nec non personas ecclesiasticas, præter patriarchas, archiepiscopos & episcopos privationis omnium dignitatum, personatum, & aliorum beneficiorum suorum ecclesiasticorum, cum cura vel sine cura, & inhabilitationis penam ad ea & similia in posterum obtinenda, incurere volumus ipso facto: ad privationem dignitatum & prælaturarum dictorum patriarcharum, archiepiscoporum & episcoporum, ac inhibitionem ad ea & similia obtinenda, nec non (nec) privilegiorum quorumcumque apostolicorum & imperialium, ac feudorum, bonorum, libertatum, quæ ipsi & quicumque alii clerici vel laici Romana, vel quibusvis aliis ecclesiis, seu imperio, quomodolibet obtinent, ac libertatum & immunitatum, tam contra ipsas, quam alias quascumque personas ecclesiasticas & sæculares, cujuscumque status vel conditionis existant, & alias spirituales & temporales penas & sententias, de quibus nobis videbitur, infligendas seu inflictas, declarandas juxta delictum, contumaciam & excessum cujuslibet, si quando & quotiens opportunum cognoverimus, communiter vel divisim, absque monitione & citatione alia nos processuros apertius prædicentes. Non obstantibus fidelitatis, & quibusvis aliis juramentis, per quæ ipsi, vel eorum aliqui, dicto Ludovico sese quomodolibet astrinxissent, ac confederationibus, societatibus, & ligis cum eodem, seu alio vel aliis, nomine suo, vel mandato per quascumque personas singulares, ecclesiasticas vel sæculares, aut communitates seu universitates, collegia, contractus seu initis sub quacumque forma seu expressione verborum; etiam si penarum adjectionibus, aut juramentorum præstationibus, vel quacumque alia firmitate vallatæ fuissent; utpote in Dei contumeliam, contra bonum pacis, ac in derogationem honoris & status sanctæ matris ecclesiæ, & in præjudicium reipublicæ, animarumque periculum, cum hæretico excommunicato præ-

liiii sum-

sumptas temere: quæ omnia per processus nostros A alias nulla, cassa, & irrita declaravimus, & adhuc etiam declaramus, & quatenus de facto processerunt, cassavimus, annullavimus & irritavimus, & nunc ex superabundanti cassamus, annullamus & irritamus, etiam si post dictos processus aliqua talia fuerint attentata: juramenta dissolventes hujusmodi, & pœnas omnes & singulas, super prædictis vel ea tangentibus adjectas quomodolibet, relaxantes de plenitudine potestatis. Volumus autem, & auctoritate apostolica nihilo minus decernentes, quod processus noster hujusmodi, præfatum Ludovicum, & alios quos tangere dinoscitur, apprehendat & carcat, ac si eisdem personaliter & singulariter publicatus & intimatus solemniter extitisset, constitutione quacumque contraria per prædecessores nostros Romanos pontifices edita, non obstante. Vt autem processus noster hujusmodi, & omnia in eodem contenta, ad eisdem Ludovici, & aliorum quorum interest, communem notitiam deducantur: chartas sive membranæ processum continentes eundem, in eodem, Avinione appendi vel affigi oñis seu superliminaribus faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio & patulo iudicio publicabunt; ut idem Ludovicus, & alii quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem prætere, quod ad eos non pervenerit, vel quod ignorarint eundem: cum non sit verisimile, remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Avinione quinto Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno XIV. Volentes itaque dictum processum & contenta in eo (ut plenius innotescant partium earumdem fidelibus, ac ipsi, ne per eundem Ludovicum, suosque sequaces, complices, & ministros, inficiantur, decipiantur, aut opprimantur, seu pœnis & sententiis per processum ipsum inflictis & comminatis involvantur, sibi providere valeant cautius, & ne prætere super his valeant ignorantiam) in eisdem partibus solemniter publicari: fraternitati tuæ per apostolica scripta in virtute obedientie districtius injungendo mandamus, quatenus per te vel alium, seu alios religiosos & seculares, de quibus tibi videbitur, processum eundem, & omnia, & singula quæ continentur in eo, in locis & ecclesiis tuarum civitatis & dioceseos, de quibus expedire videris, eis expositis in vulgari, nihilo minus ut clarius intelligantur, publicare solemniter, ipsumque Ludovicum excommunicatum, hæreticum & schismaticum, singulis diebus festivis & Dominicis publice studeas nunciare: nos de publicatione hujusmodi, per instrumenta publica, principium & finem præsentium continentia, redditurus quantocius poteris nihilo minus certiores. Datum Avinione tertio Kalendas Februarii, pontificatus nostri anno XI V.

G. C. Multas hic addere Ioannis epistolæ liceret, quæ ab Odor. Raynaldo & alijs afferuntur: nisi super sedendam huic curæ duxissent jam inde ab Innocentio III. Verum Regesti ipsius partitionem, cum in manibus nostris sit, hic edendam, nec sine fructu & eruditorum approbatione, duximus.

** DIVISIO REGISTRI IOANNIS XX.
in quinque partes.

Rubricæ primæ partis cum principio
cujusque processus.

I. V Niversis Christi fidelibus. Canonizatio beati Ludovici confessoris, olim episcopi Tolosani. *Sol oriens mundo &c.*

II. Venerabilibus fratribus patriarchis &c. Canonizatio

zatio beati Thomæ confessoris, olim episcopi Herfordensis. *Vnigenius filius &c.*

Rubricæ secundæ partis cum principio
cujusque processus.

I. Ad perpetuam rei memoriam. Constitutio taxationis litterarum apostolicarum. *Cum ad sacrosanctæ &c.*

II. Ad perpetuam rei memoriam. Divisio episcopatus Tolosani. *Salvator noster &c.*

III. Ad perpetuam rei memoriam. Processus contra eos qui impugnarent divisionem episcopatus Tolosani. *Nuper ex certis causis &c.*

IV. Ad perpetuam rei memoriam. Revocantur bona alienata de mensa quondam episcopatus Tolosani. *Romana mater ecclesia &c.*

V. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio archiepiscopatus Tolosani. *Cum illius, cuius &c.*

VI. Ad perpetuam rei memoriam. Cassantur privilegia seu statuta quæcumque, quæ in posterum derogarent divisioni Tolosanæ diocesis. *Cum ex more &c.*

VII. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio in cathedrales, Vaurenfis & Mirapicenis ecclesiarum. *Salvator noster &c.*

VIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio diocesis Mirapicenis. *Cum illius, cuius &c.*

IX. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio diocesis Vaurenfis. *Cum illius, cuius &c.*

X. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli ecclesiæ Vaurenfis. *Sedes apostolica &c.*

XI. Ad perpetuam rei memoriam. Assignatio facta de bonis episcopatus quondam Tolosani, ecclesiæ Appamiarum. *Dudum ad ecclesiam &c.*

XII. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio monasterii de Montealbano. *Nuper ex certis &c.*

XIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio episcopatus Montifalbani. *Cum illius, cuius &c.*

XIV. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio episcopatus Rivenfis. *Cum illius, cuius &c.*

XV. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio episcopatus & diocesis Lumberienfis. *Cum illius &c.*

XVI. Ad perpetuam rei memoriam. Revocatio erectionis ecclesiæ Limosienfis, & erectio villarum Elektenfis, & sancti Pontii Thomeriarum, in civitates, & ecclesiarum earum in cathedrales. *Alma mater ecclesia &c.*

XVII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio episcopatus & diocesis sancti Pontii Thomeriarum. *Cum illius &c.*

XVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio episcopatus & diocesis Elektenfis. *Cum illius, cuius &c.*

XIX. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio ecclesiæ sancti Pauli de Fenolhodesio, in collegiatam. *Inter cetera &c.*

XX. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiæ ecclesiæ sancti Stephani de Telcone. *Inter cetera &c.*

XXI. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiæ ecclesiæ Castrinovi de Arrio. *Inter cetera &c.*

XXII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiæ ecclesiæ de Insula Iordani. *Inter cetera &c.*

XXIII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiæ ecclesiæ de S. Felice. *Inter cetera &c.*

XXIV. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli ecclesiæ Mirapicenis. *Sedes apostolica &c.*

XXV. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli

- pituli ecclesie Lumberienfis. *Sedes Apostolica* &c.
- XXVI. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli ecclesie Rivenfis. *Sedes Apostolica* &c.
- XXVII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiate ecclesie S. Vincentii Montis Regalis. *Sedes Apostolica* &c.
- XXVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Divisio episcopatus Albentis in duas dioceses, & erectio villæ Castrenfis in civitatem. *Salvator noster* &c.
- XXIX. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio episcopatus Castrenfis. *Dudum* &c.
- XXX. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli ecclesie de Bursatio. *Inter cetera* &c.
- XXXI. Ad perpetuam rei memoriam. Assignatio & deputatio reddituum ecclesie Castrenfis in cathedrali erectæ. *Cum illius, cuius* &c.
- XXXII. Ad perpetuam rei memoriam. Divisio episcopatus Ruthenensis, & erectio civitatis Vabrenfis, & ipsius villæ in civitatem. *Salvator noster* &c.
- XXXIII. Ad perpetuam rei memoriam. Assignatio reddituum & limitatio episcopatum Ruthenensis & Vabrenfis. *Dudum considerantes* &c.
- XXXIV. Ad perpetuam rei memoriam. Divisio episcopatus Claromontensis, in duas dioceses. *Salvator noster* &c.
- XXXV. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio facta de episcopatu S. Flori, ab episcopatu Claromontensi. *Dudum* &c.
- XXXVI. Ad perpetuam rei memoriam. Assignatio facta de ecclesiis & iuribus episcopatus Claromontensis episcopatu S. Flori. *Dudum considerantes* &c.
- XXXVII. Ad perpetuam rei memoriam. Divisio episcopatus Agennensis, & erectio villæ Condomienfis in civitatem. *Salvator noster* &c.
- XXXVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio episcopatus Condomienfis ab episcopatu Agennensi. *Dudum considerantes* &c.
- XXXIX. Ad perpetuam rei memoriam. Divisio episcopatus Petragoricensis.
- XL. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio episcopatus Sarlatensis. *Dudum considerantes* &c.
- XLI. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli ecclesie collegiate ex Capdioto diocesis Sarlatensis. *Inter cetera* &c.
- XLII. Ad perpetuam rei memoriam. Divisio episcopatus Lemovicensis, & erectio civitatis Tutelenfis. *Salvator noster* &c.
- XLIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio episcopatum Lemovicensis & Tutelenfis. *Dudum considerantes* &c.
- XLIV. Ad perpetuam rei memoriam. Divisio episcopatus Pictaviensis, & erectio civitatum Malleacensis, & Lucienfis, a limitatio diocesium ipsarum. *Salvator noster* &c.
- XLV. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio ecclesie Cæsar-Augustanæ in metropolitanam. *Romanus Pontifex* &c.
- XLVI. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio civitatis in metropolitanam, & provisio de fratre Francisco de Perusio, & ordinatio sex suffraganeorum. *Redemptor noster* &c.
- XLVII. Ad perpetuam rei memoriam. Declaratio, quod propter erectiones episcopatum novorum, impetrantibus iustitiam aut gratiam nullum præiudicium generetur. *Sedes Apostolica* &c.
- XLVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Constitutio suscepti regiminis. *Suscipit* &c.
- XLIX. Ad perpetuam rei memoriam. Constitutio execrabilis super pluralitate beneficiorum. *Execrabilis* &c.
- Concil. general. Tom. XI.
- A L. Ad perpetuam rei memoriam. Compositio facta inter regem Arragonensem & hospitale S. Iohannis Hierosolym. super quibusdam terris regni sui; & ordinatio monasterii de Montecia Valentiniæ diocesis, ordinis Calatravenfis. *Ad fructus uberes* &c.
- LI. Ad perpetuam rei memoriam. Compositio inter regem Arragoniæ & hospitale S. Iohannis Hierosolym. super factio magistris ordinis de Calatrava; & ordinatio monasterii de Montecia. *Pia matris ecclesie cura* &c.
- LII. Ad perpetuam rei memoriam. Declaratio regulæ ordinis fratrum Minorum. *Quorundam exigit* &c.
- LIII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio monasterii, & totius ordinis Grandimontensis. *Exigente debito* &c.
- B LIV. Ad perpetuam rei memoriam. Edificatio capellæ novæ in castro Bitaride Avinion. diocesis. *Exiollentes* &c.
- LV. Ad perpetuam rei memoriam. Provisio dotis dictæ capellæ. *Exiollentes* &c.

Rubricæ tertiæ partis cum principio cuiusque processus.

- I. Ad perpetuam rei memoriam. Trevgæ inter regem Robertum & comitem Sabaudia & quosdam alios. *Et si ad pacis* &c.
- II. Committitur iudicibus, quod notificent dictas trevgas. *Et si ad pacis* &c.
- C III. Ad perpetuam rei memoriam. Trevgæ inter regem Angliæ, & Robertum de Brus pro rege Scotiæ legerentem. *Vocatus* &c.
- IV. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter regem Franciæ & comitem Flandriæ. *Considerantes attentius* &c.
- V. Mandatur executoribus, quod notificent seu publicent dictas trevgas. *Considerantes* &c.
- VI. Ad futuram rei memoriam. Alia indictio trevgarum inter regem Franciæ & comitem Flandriæ. *Considerantes* &c.
- VII. Mandatur executoribus, quod notificent seu publicent dictas trevgas. *Considerantes* &c.
- VIII. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter comitem Armaniaci & comitissam Fuxensem. *Illius, cuius in pace* &c.
- IX. Mandatur executoribus, quod notificent seu publicent ipsas trevgas. *Illius* &c.
- X. Ad futuram rei memoriam. Prorogatio trevgarum inter comitem Armaniaci & comitissam Fuxensem. *Ad nostrum pridem* &c.
- XI. Executoribus mandatur, quod notificent seu publicent dictam prorogationem trevgarum.
- XII. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter Guichardum dominum de Belloioco, & Henricum dominum de Antigueso, & quosdam alios. *Essi ad omnium* &c.
- XIII. Mandatur executoribus, quod notificent seu publicent dictas trevgas. *Essi* &c.
- E XIV. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum, inter Robertum Siciliæ & Fredericum Trinacriæ reges. *Dudum inter carissimos* &c.
- XV. Ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum. Inhibitio, quod Fredericus rex Trinacriæ, vel quicumque alii, non invadant regnum Siciliæ, nec terram citra Farum, & insulas sibi adjacentes. *Regis pacisci* &c.
- XVI. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter nobiles viros Amalricum Narbonensem & Gspetrum de Caltronovo vicecomites, & quosdam alios. *Super ad nostrum* &c.

- XVII. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum, inter nobilem virum, Amadeum comitem Sabaudie, & Gerardum ejus primogenitum ex una parte; & Guidonem Delphinum Viennensem, ac comitem Gebennensem ex altera. *Etsi ad omnium corda &c.*
- XVIII. Ad futuram rei memoriam. Limitatio temporis ipsarum trevgarum. *Dudum ad nostri apostolatus.*
- XIX. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum, & temporis eorum limitatio, inter Benedictum Caietani & Anagninæ comitem Palatinum, & Stephanum de Columna. *Quanto ex possessore &c.*
- XX. Mandatur, quod notificet trevgas dictis comiti & Stephano indictas. *Quanto &c.*
- XXI. Ad futuram rei memoriam. Confirmatio trevgarum indictarum per legatum inter cives Vercellenses. *Lacet ea, quæ de mandato nostro &c.*
- XXII. Ad futuram rei memoriam. Promulgatio sententiæ excommunicationis latæ in frangentes trevgas indictas per legatum inter regem Siciliæ, & intrinsecos civitatis Astenis, ex parte una; & Marchionem Salucianum ac comitem Sabaudie, ac extrinsecos civitatis ejusdem, ex altera. *Dudum trevgas &c.*
- XXIII. Mandatur legato quod notificet trevgas renovatas, & indictas vicario regis Siciliæ, in partibus Pedemontis, ac intrinsecis & extrinsecis, & nobilibus supradictis. *Dudum trevgas &c.*

Rubricæ quartæ partis, cum principio
cujusque processus.

- I. Ad futuram rei memoriam. Monentur illi, qui spoliaverunt thesaurum ecclesiæ Romanæ in civitate Lucana, quod infra certum tempus restituant. *Infideles & solidi &c.*
- II. Ad futuram rei memoriam. Processus contra occupantes bona quondam domini Gentilis cardinalis, in civitate Lucana. *Infideles & solidi &c.*
- III. Ad perpetuam rei memoriam. Processus contra illos qui spoliaverunt curiales & cives, in civitate Carpentoratenis. *Clamores validos &c.*
- IV. Ad perpetuam rei memoriam. Denunciatio quod inobedientes spoliatores curialium civitatis Carpentoratenis, citra mare, excommunicationis sententiâ incurserunt. *Dudum sicuti, evidentia &c.*
- V. Ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum. Processus contra illos, qui asportaverunt thesaurum domini Clementis de Montilio. *Cum venerabiles fratres & coepiscopos &c.*
- VI. Ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum. Citatio vicecomitis Leumanæ, & Altivillaris. *Ex injuncto nobis &c.*
- VII. Univeris ad quos literæ præsentis pervenerint. Prorogatio citationis ejusdem vicecomitis. *Pridem dilectum &c.*
- VIII. Carissimo in Christo filio Roberto regi Siciliæ, &c. Confirmatur sibi commissio vicariatus imperii in partibus Italiæ. *Regalis celsitudinis &c.*
- IX. Ad futuram rei memoriam. Monitio, quod vacante imperio, nullus vicarii imperii nomen assumat. *Si fratrum & coepiscoporum &c.*
- X. Ad futuram rei memoriam. Constitutio, quod nemo assumat dominium in patrimonio beati Petri, in præjudicium ecclesiæ Romanæ. *Ecclesiæ Romana &c.*
- XI. Ad futuram rei memoriam. Constitutio, quod nemo assumat dominium in ducatu Spoletano. *Ecclesiæ Romana &c.*
- AXII. Ad perpetuam rei memoriam. Constitutio, quod nullus assumat dominium in Marchia Anconitana, Massa Trabaria, & terra sanctæ Agathæ, ac civitate Urbini. *Ecclesiæ Romana &c.*
- XIII. Ad perpetuam rei memoriam. Processus factus contra turbantes regimen civitatis Ferrariæ, & facientes contra officiales ecclesiæ Romanæ. *Dierum &c.*
- XIV. Ad perpetuam rei memoriam. Constitutio contra omnes turbantes regimen ecclesiæ Romanæ, in Marchia Anconitana, & offendentes officiales ipsius. *Dierum &c.*
- XV. Monitio quod Chiricus, quidam de Marchia Anconitana, ecclesiæ Romanæ rebelles, tam personæ singulares, quam etiam communitates, redeant ad mandata ecclesiæ. *Ex novis insolenis &c.*
- XVI. Processus contra Burdonum, & Galotium Anselmii de Smurillo, Firmæ diocesis, & quosdam alios. *Aulla numerum &c.*
- XVII. Processus contra potestatem, capitaneum, consilium & commune Auximanum, ac Lipacium, & Andream quondam Gonzolini, ecclesiæ Romanæ rebelles. *Sicuti mentis nostra &c.*
- XVIII. Processus contra Fridericum, Guidonem, & Sperantiam comites de Monteferetro, & consilium & commune Urbini, ecclesiæ Romanæ rebelles. *Si velletis &c.*
- XIX. Processus contra potestatem, capitaneum, consilium, & commune, ac universitatem & populum Rakanatensem. *Abhorbitur intellectum &c.*
- XX. Ad futuram rei memoriam. Processus contra Mattheum de Vicecomitibus de Mediolano, canonem de la Scala, & Raynaldum Dan. Passarinum de Mantua, nomen vicarii assumentes. *Olim in nostram &c.*
- XXI. Monitio quod Mattheus vicecomes restituat nunciis sedis apostolicæ, Philipponum comitem de Langusco, Ioannem de la Torre, & quosdam alios, quos detinet captivos. *Inter universas &c.*
- XXII. Ad futuram rei memoriam. Declaratio, quod Constantius de Vimo civis Pergamensis, & alii, se subducentes ab obedientia Matthei de vicecomite, non includantur in sententiis latis in ipsum Mattheum & sibi adherentes. *Dum olim evidentia &c.*
- XXIII. Ad perpetuam rei memoriam. Monitio contra turbantes regimen civitatis Beneventanæ, & facientes contra officiales ecclesiæ Romanæ. *Vos &c.*
- XXIV. Dilectis filiis, universitati & populo & communitati Ferrariensi, ecclesiæ Romanæ subiectis. Proceditur contra eos. *Si velletis &c.*
- XXV. Ad perpetuam rei memoriam. Constitutio, quod nullus extrahat vel introducat in civitatem Ferrariensem victualia, mercationes, vel alia bona, nisi sub signo ad hoc per officialem domini papæ in dicta civitate deputato. *Ad nostri apostolatus &c.*
- XXVI. Ad futuram rei memoriam. Processus alius editus contra Ferrarienses. *Dudum ad nostri &c.*
- XXVII. Mandatur executoribus quod publicent dictum processum. *Dudum &c.*
- XXVIII. Ad futuram rei memoriam. Processus citationis quorundam episcoporum regni Scotiæ. *Hoc mundi &c.*
- XXIX. Ad futuram rei memoriam. Processus citationis Roberti de Brus, regnum Scotiæ gubernantis. *Magnitudo domus &c.*
- XXX. Declaratio, quod commune & cives Ferrarienses, Arnaldus, Oppizo, Bertoldus, & Nicolaus, qui se dicunt Marchiones Estenses, & nonnulli alii, & eis adherentes, incurserunt pœnas & sententias

- in diversis aliis processibus contentas, & comminatio gravioris processibus. *Manfucundem &c.*
- XXXI. Mandatur rectori Marchiæ Anconitanæ, quod si Chiricus Guillelmi prior prioratus sancti Benedicti. diocesis, & Raynaldi, & communitates & universitates Serræ, S. Quirici, & Rofce, infra tempus contentum in processibus contra eos factis, non redierint ad mandata ecclesiæ, quod eos denunciaret pœnas & sententias in dictis contentas processibus incurrisse. *A tua memoria &c.*
- XXXII. Mandatur eidem rectori, quod si Burdonus, & Galiotus Ancelmitii, infra tempus contentum in processibus contra eos factis, non redierint ad mandata ecclesiæ, quod eos denunciaret pœnas & sententias in dictis contentas processibus incurrisse. *Iner graves &c.*
- XXXIII. Processus citationis & monitionis contra Blanchellum de Sigrano, potestatem, ac Bononium de Cassaro, & Vpizinum de Serragramma, ac defensores, consilium & commune Fanense, ecclesiæ Romanæ rebelles. *Per graves iniurias &c.*
- XXXIV. Mandatur rectori Marchiæ, quod accedat personaliter, si possit commode, ad civitatem Fanensem, vel per alium seu alios deputandos, & quod præsentent dictis Blanchello, potestati, ac Bononio, Vpizino, ac defensoribus, consilio & communi Fanensibus, processibus habitos contra ipsos. *Propter graves & enormes &c.*
- XXXV. Processus citationis & monitionis contra potestatem, consilium & commune, ac ecclesiæ Romanæ rebelles. *Effrenata flagitiorum vestrorum temeritas &c.*
- XXXVI. Mandatur rectori Marchiæ, quod si tempus contentum in processibus habitis contra potestatem, capitaneum, consilium, & commune Auximan. ecclesiæ Romanæ rebelles, sit elapsum, quod omnes & singulos publice nunciet excommunicationis, civitates, communitates, & universitates, castra, & loca, eorum subiecta domino, interdicti, & alias pœnas & sententias incurrisse. *Dudum potestates, capitaneos &c.*
- XXXVII. Processus citationis & monitionis contra Guillelmum Bort, & hominem quondam Raynaldi de Esio, & eorum complices, ecclesiæ Romanæ rebelles. *Sicut mensis nostra &c.*
- XXXVIII. Mandatur eidem, quod accedat ad civitatem Esinam ad præsentandum Guillelmo Bort, & homini quondam Raynaldi de Esio, processibus habitos contra ipsos. *Propter graves & enormes &c.*
- XXXIX. Vt provideant eis de securo conductu. *Propter graves &c.* ut supra proxime.
- XL. Processus citationis, & monitionis contra Hugolinum Hugolini de Bustarcio, laicum Elinum, ecclesiæ Romanæ rebellem. *Tuorum flagitiorum temeritas &c.*
- XLI. Vt provideant Hugolino Hugolini de securo conductu. *Propter graves & enormes excessus &c.*
- XLII. Mandatur rectori Marchiæ, quod accedat personaliter, si possit commode, ad civitatem Esinam, vel ad alium locum ubi Hugolinus Hugolini de Bustarcio domicilium habet; & præsentet sibi processibus contra ipsum habitos, vel faciat præsentari. *Propter graves &c.*
- XLIII. Mandatur eidem, quod si tempus terminorum contentorum in processibus habitis contra civitates Raccanatensem & Auximanam, sit elapsum, quod publicet eas interdicti; etiam potestates, consilia, capitaneos, & communia, excommunicationis sententias incurrisse. *Dum olim e. rea præfationem &c.*
- XLIV. Mandatur eidem, quod si tempus contentum in processibus habitis contra Fredericum, Guidonem, & Sperantiam, quondam comites de Monteferetro fratres, consilium & commune Urbinate, ecclesiæ Romanæ rebelles, sit elapsum, quod publicet eos omnes & singulos excommunicationis, & terras ac loca eorum interdicti sententias incurrisse. *Dudum Fredericus &c.*
- XLV. Mandatur eidem, quod in castro Cinguli publicet, per se vel alium, processibus habitos contra potestatem, consilium & commune, ac Appiglatiam quondam Claudii, & alios ut infra, ecclesiæ Romanæ rebelles. *Propter graves & enormes per potestatem &c.*
- XLVI. Requiritur quod provideant potestati, consilio & communi, ac Appiglatiæ quondam Claudii, & aliis ut infra, de securo conductu. *Propter graves & enormes &c.*
- XLVII. Mandatur episcopo Bononiensi, quod publicet per se vel publicare faciat privationem Raccanatiensium ab honore episcopalis dignitatis, & erectionem castri Maceratæ in ecclesiam cathedralem. *Propter nefandas & enormes &c.*
- XLVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio castri Maceratæ & ecclesiæ seu plebis S. Iuliani in ecclesiam cathedralem. *Sicut ex debitorationis, &c.*
- XLIX. Mandatur episcopo Bononiensi, quod nunciet publice in civitate & diocesi Bononiensi Fredericum Guidonem & Sperantiam fratres, excommunicationis sententiam incurrisse. *De venenosaradice &c.*
- L. Mandatur eidem, quod publice nunciet, seu nunciare faciat nominatim in ecclesiis & locis civitatis & diocesis Bononiensis, pœnas & sententias contentas in processibus habitis contra Raccanatenfes, & Auximanos. *Dum olim &c.*
- LI. Mandatur episcopo Bononiensi, & rectori Romandiolæ, quod publicet commune & cives civitatis Ferrar. Raynaldū & Opizonem fratres, potestatem, capitaneum, & rectorem, sententias & pœnas contentas in processibus habitis contra eos incurrisse. *Manfucundem & consanguinitatem &c.*
- LII. Mandatur eidem episcopo, quod nunciet publice in civitate & diocesi Bononiensi nominatim & expresse excommunicatos, inhabiles & indignos, potestatem, capitaneum, consilium, & commune, ac Lippatium & Andream quondam Gorgolini milites Auximanos, & eis adherentes, & terras, & loca interdicta. *Dudum &c.*
- LIII. Processus citationis & monitionis contra Blanchellum de Sigrano, potestatem ac Bolonguinum de Cassaro, & Vpizinum de Serragramma, ecclesiæ Romanæ rebelles. *Per graves iniurias & offensas &c.*
- LIV. Mandatur, quod provideatur de securo conductu Blanchello, &c. ut supra proxime. *Nuper contra blanchellum &c.*
- LV. Mandatur rectori Marchiæ, quod præsentet processibus Blanchello de Sigrano, potestati; Bolonguino & Vpizino, ac defensoribus, consilio & communi civitatis Ferrariensis. *Propter gravem, &c.*
- LVI. Ad perpetuam rei memoriam. Inhibitio ne aliqui civitatem Anconitanam, terras, castra, & loca ejus, invadere præsumant, & sententia excommunicationis contra tales. *Nimis in multorum dispendium &c.*
- LVII. Mandatur rectori Marchiæ, quod in terris & locis provinciæ Anconitanæ, publicet & publicare faciat processibus habitos contra præsumentes invadere civitatem Anconitanam. *Nuper ad audientiam Apostolicam nostram, &c.*

- LVIII. Ad futuram rei memoriam. Processus contra præsumentes invadere Romandiolæ, Marchiæ Anconitanæ, ducatus Spoleti, patrimonii beati Petri in Tuscia, Campaniæ & Maritimæ, ac Massæ Trabariæ provincias, Venesinum & Vrbinate sem olim comitatus, ac Vrbinate sem & Revent. civitates, & alias terras, civitates, castra, villas, & loca ad Romanam ecclesiam spectantia. *Inter cetera quorum nos cura &c.*
- LIX. Mandatur, quod nunciet in majoribus & aliis ecclesiis urbis, Fridericum, Guidonem, & Sperantiam, & alias personas, & communitates, pœnas & sententias contentas in processibus habitis contra eos incurrisse. *Dudum adversus Fridericum &c.*
- LX. Mandatur quod publice nunciet in majori ecclesia, & aliis ecclesiis civitatis & diocesis Pisanæ, B Fridericum, Guidonem, & Sperantiam, & dictas alias personas, & cõmunitates, pœnas & sententias contentas in processibus habitis contra eos incurrisse. *Dudum adversus Fridericum &c.*
- LXI. Mandatur quod procedant ad publicationem & aggravationem pœnarum & sententiarum inflictarum contra potestatem, gubernatores, defensores, consilium, & commune Aretin. ecclesiæ Romanæ rebelles. *Dudum adversus Fridericum &c.*
- LXII. Ut inquirant diligenter contra omnes & singulos de provincia Tusciæ, si quos invenerint adhærentes Raccanatenibus, & Auximanensibus. *Dudum adversus Fridericum, Guidonem, &c.*
- LXIII. Mandatur quod publice nunciet, omnes & singulos complices, sequaces, valitiones, & adjuutores, Friderici, Guidonis, & Sperantiz, & aliorum, &c. pœnas & sententias contentas in processibus habitis contra Fridericum, &c. incurrisse. *Dudum adversus Fridericum &c.*
- LXIV. Mandatur rectori Romandiolæ, quod compellat per censuras ecclesiasticas, Fridericum & alios, &c. ad satisfaciendum communi & populo Ariminensi, de damnis, injuriis, & excessibus per ipsos eis illatis. *De radice prodiens venenosa &c.*
- LXV. Mandatur eidem rectori, quod puniat pœnis debitis Fridericum, Lippacium, & Auximanum, Petrum Sathon de Sarlat. & communitates, ecclesiæ Romanæ rebelles. *De radice prodiens venenosa &c.*
- LXVI. Mandatur rectori Marchiæ Anconitanæ, ut nunciet, seu nunciare faciat, publice complices, adjuutores, valitiones, & sequaces Friderici, Guidonis, & Sperantiz, olim comitum de Monteferetro, & Lippacii, ac Andreæ de Auximan. ac Vrbinate. Raccanaten. & Auxan. pœnas & sententias contentas in processibus habitis contra eos incurrisse. *Cum omnes &c.*
- LXVII. Ut recedat a sequela & adhærentia rebellium ecclesiæ Romanæ, & quod de cætero nullum dent eis auxilium. *De vobis multa &c.*
- LXVIII. Quod inquirant diligenter, si invenerint aliquos fautores, defensores, vel receptores, rebellium ecclesiæ Romanæ, & quod procedant contra tales. *Cum Lippacius &c.*
- LXIX. Mandatur Marchiæ Anconitanæ rectori, quod nunciet vel nunciare faciat, in ecclesiis & locis decretæ sibi provincia, omnes & singulos infra scriptorum rebellium adjuutores, valitores, & fautores, pœnas, & sententias contentas in processibus habitis contra dictos rebelles, incurrisse. *Cum omnes & singuli &c.*
- LXX. Mandatur eidem quod citet personaliter episcopum Fanensem, si sibi per informationem constiterit ipsum episcopum celebrasse, post sententias & pœnas in processibus habitis contra commune Fanense promulgatas. *Cum nos propter nefanda rebellionis &c.*
- LXXI. Mandatur eidem, quod inquirat diligenter super conjuratione & conspiratione factis ut supra, per communitates & populos Firmanensem & Camerinensem. *Si ex more &c.*
- LXXII. Conceditur eidem potestas recipiendi a rebellibus & eorum valitionibus, juramenta & cautiones de obediendo mandatis ecclesiæ, cum ad obedientiam redierint. *Dudum propter nefanda rebellionis &c.*
- LXXIII. Mandatur eidem, quod publicet vel publicare faciat indulgentiam concessam expugnantibus potestatem, capitaneum, consilium, & commune, universitatem & populum Raccanatensem, necnon & Jacob, Gerardum, Aroletum, Bulgariforum, Deriolum, Leonem, Zanolum, Pertinalium, cives Raccanatenfes. *Exurgat Deus &c.*
- LXXIV. Mandatur, quod publicet in ecclesiis & locis urbis, & circumpositæ regionis, indulgentiam concessam expugnantibus Raccanatenfes. *Exurgat Deus &c.*
- LXXV. Mandatur ut construi faciant eorum sumptibus & expensis, infra cathedrales, collegiatis, & parochiales ecclesias, suarum civitatis & diocesis, truncos sive arcas ad reponendum pecuniarum subsidium, quod offeretur per fideles contra impugnantes fideles ecclesiæ. *Sponsi celestis &c.*
- LXXVI. Processus indulgentiarum concessarum expugnantibus Lippacium, & alios Auximanos. *Exurgat Deus &c.*
- LXXVII. Processus indulgentiarum concessarum impugnantibus Fridericum de Monteferetro hæreticum, & idolatram. *Exurgat Deus &c.*
- LXXVIII. Processus contra potestatem, consilium, officiales & commune Spoletanum. *Prodiertum &c.*
- LXXIX. Processus contra potestatem, consilium, & commune Assinatense, ac Mutium sacrilegum. *Dudum &c.*
- LXXX. Ad certitudinem præsentium. Processus contra Mathæum Vicecomitem, & prælatos Mediolani. *Paterna sollicitudinis &c.*
- LXXXI. Mandatur legato, quod legi faciat & exponi processus habitos contra Mathæum Vicecomitem, & prælatos de Mediolano. *Super nonnullis &c.*
- LXXXII. Ad certitudinem præsentium. Citatio Matthæi Vicecomitis de Mediolano. *Dudum fama &c.*
- LXXXIII. Mandatur legato, quod processum habitum contra Mathæum Vicecomitem de Mediolano, ex abundantia legi & publicari faciat & exponi. *Super nobilem virum &c.*
- LXXXIV. Ad certitudinem præsentium. Citatio Matthæi Vicecomitis de Mediolano, ut infra certum tempus sub certis pœnis sibi impositis apostolico conspectui se præsentet. *Non sine &c.*
- LXXXV. Forma citationis dicti Matthæi Vicecomitis. *Super nostris impedimentis &c.*
- LXXXVI. Mandatur legato, quod mittat Matthæo Vicecomiti litteras apostolicas de securo conductu. *Super nobilem virum &c.*
- LXXXVII. Forma citationis Astulsi abbatis monasterii S. Ambrosii, Matthæi Cimehiarchæ, & aliorum infra scriptorum. *Ad reprimendum &c.*
- LXXXVIII. Mandatur episcopis, Bononiensi & Reginenfi, quod nunciet in ecclesiis & locis suarum civitatum & diocesis, potestatem & capitaneum Parmensis civitat. & Canem de Scala, & eorum consiliarios, ex communicatione sententiarum incurrisse. *Olim in nostram & fratrum nostrorum notitiam &c.*

LXXXIX: Ad futuram rei memoriam. Processus excommunicationis, & suspensionis, hæresis, habitus contra Matthæum Vicecomitē, pro eo, quod citatus secundo tanquam suspectus de hæresi, comparere contumaciter recusavit. *Olim Matthæum de Vicecomitibus &c.*

LXXXX. Ad futuram rei memoriam. Processus tam citationis, quam contumaciæ, habiti contra dictum Matthæum super impedimento per eum dato venientibus ad curiam. *Dudum frequentibus &c.*

LXXXXI. Ad futuram rei memoriam. Processus sententiæ excommunicationis habitus contra dictum Matthæum, pro eo quod citatus super talliis & exactionibus ecclesiarum, comparere contumaciter recusavit. *Dudum querelis gravibus &c.*

LXXXXII. Ad futuram rei memoriam. Processus contra prælatos Mediolanenses adherentes eidem Matthæo. pro eo habiti, quod citati super ipsa fautoria, comparere contumaciter recusarunt. *Dudum in consistorio publico &c.*

LXXXXIII. Mandatur archiepiscopo Mediolanensi, & inquisitoribus hæreticæ prævitiatis, quod procedant, tam contra Matthæum de Vicecomitibus, & ejus filios, ipsorumque fautores, quam contra Scorum de sancto Geminiano, & Franciscum de Garbinate. *Profanus hostis &c.*

LXXXXIV. Mandatur legato, quod publice nunciet dictum Matthæum & ejus filios, omnes & singulos, expressis eorum nominibus, in civitatibus, locis, & castris suæ legationis, diebus Dominicis & festivis, pulsatis campanis & candelis accensis, excommunicationis sententiam incurrisse: & quod nihilo minus procedat contra eos, tam apostolica, quam imperiali autoritate. *Profanus hostis &c.*

LXXXXV. Mandatur eidem quod publicet in ecclesiis & locis suæ legationis concessionem indulgentiarum, impugnantibus prædictis Matthæum, ejusque filios. *Profanus hostis &c.*

LXXXXVI. Mandatur patriarchæ Aquilegensis, & ejus suffraganeis, quod superfedant a publicatione indulgentiarum concessarum impugnantibus Fredericum olim comitem de Monteferetro, Lippacium & Andream, & alios infra scriptos. *Profanus hostis &c.*

LXXXXVII. Mandatur archiepiscopo Salzburgenfi, & ejus suffraganeis, quod faciant truncos seu arcas in singulis ecclesiis cathedralibus, collegiatis, seu parochialibus, suarum civitatum & diocesium, ad reponendum pecuniarum subsidium offerendum impugnantibus. *Profanus hostis &c.*

LXXXXVIII. Mandatur eidem, quod diligenter procedant in præmissis juxta prædictarum continentiam litterarum. *Profanus hostis &c.*

LXXXXIX. Mandatur legato, quod faciat constructas arcas seu truncos in singulis tam cathedralibus quam collegiatis & parochialibus ecclesiis suæ legationis & aliorum locorum, in quibus dictam indulgentiam duxerit publicandam. *Profanus hostis & impius &c.*

C. Ad futuram rei memoriam. Ordinatio negotii vicecomitis Leomaniz. *Terram sanctam &c.*

CI. Datur eidem licentia, quod recedat de curiâ. *Dudum ex certis &c.*

CII. Absolvitur dictus vicecomes a quadam summa florenorum, quam legavit fel. record. Clemens PP. V. *Inter curas multiplices &c.*

Rubricæ quintæ partis cum principio cujusque processus.

I. Ad perpetuam rei memoriam. Privatio Hugonis Geraldi, olim execrati episcopi Caturensis. *Dicuntis exemplis, &c.*

II. Ad perpetuam rei memoriam. Cassatio fratrum, qui Fratricelli, Birochi, seu Bechini nuncupantur. *Sanctam Romanam &c.*

III. Ad perpetuam rei memoriam. Privatio fratris Inardi, olim patriarchæ Antiocheni, & administratoris ecclesiæ Papiensis. *Imperferutabilis, &c.*

IV. Mandatur universis archiepiscopis, episcopis, & electis, ut capiant seu capi faciant Henricum de Sena, de ordine Minorum, & alios, qui cum eo confugerunt ad insulam Siciliæ. *Gloriosam ecclesiam &c.*

V. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio, quod omnia publica instrumenta, quæ deinceps conficiuntur in civitate Beneventana, seu ejus tritu, vel districtu, bulla plumbea bullentur. *Affectus benevolentie specialis &c.*

VI. Ad certitudinem præsentium. Inhibitio, ne aliquis de provinciis Campaniæ & Maritimæ insurgat contra alium. *Ad hoc dignoscitur &c.*

VII. Mandatur rectori dictarum provinciarum, quod dictam inhibitionem publicet in ecclesiis, civitatibus, terris, castris, & locis ipsarum. *Ad hoc dignoscitur &c.*

VIII. Ad certitudinem præsentium. Inhibitio, ne aliquis præsumat facere confæderationes, seu ligas aliquas, contra provincias Campaniæ & Maritimæ, & earum annullatio. *Licet de cunctis provinciis, &c.*

IX. Mandatur rectori dictarum provinciarum, quod publicet prædictas inhibitionem & annullationem in ecclesiis & locis ipsarum provinciarum. *Licet de cunctis provinciis &c.*

X. Ad perpetuam rei memoriam. Inhibitio, ne populus seu commune civitatis Viterbiensis, eligat aliquem de seipsis vel aliunde ad regimen civitatis ejusdem absque licentia sedis apostolicæ. *Dicuntur &c.*

XI. Ad perpetuam rei memoriam. Constitutio, ne aliquis præsumat procedere, nec sententias aliquas promulgare, contra officiales aut nuncios sedis apostolicæ. *Matthæus de Potiman. &c.*

XII. Absolvitur G. de Balaeto, archidiaconus Forojulienfis, apostolicæ sedis nuncius, a sententia excommunicationis lata in eum per inquisitorem hæreticæ prævitiatis. *Ex tua insinuatione &c.*

XIII. Mandatur quod nancient in locis quibus viderint expedire, ipsam archidiaconum a prædicta sententia absolutum. *Ex insinuationis asserione &c.*

ANNO
CHRISTI
1317.** CONCILIVM RAVENNATE IV.
CELEBRATVM BONONIÆ,Anno Domini MCCCXVII. tempore Ioannis
papæ XX.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. Quod episcopus ponat œconomum ad custodiam rerum vacantium ecclesiarum.
2. Quod nullus presumat in spiritalibus ministrare, nisi prius ab episcopo loci sibi fuerit animarum cura commissa.
3. Quod quilibet se faciat promovendi infra annum ad ordinem, quem requirit beneficium suum.
4. De vita & honestate clericorum, & ornatu eorum.
5. Quod nullus de cetero recipiatur in canonicum cathedralis ecclesie, vel in monachum, seu fratrem alicuius monasterii, seu regularis ecclesie, sine licentia speciali sui ordinarii.
6. Quod nullus recipiatur in aliquo monasterio, seu regulari loco, per potentiam laicorum.
7. De denunciatione sœnda metropolitano de beneficiis vacantibus, ad eum devolutis.
8. Quod certus canonicorum numerus statuatur in ecclesiis cathedralibus & collegiatis, ubi non est ab antiquo statutus.
9. De clericis non residentibus.
10. De quotidianis distributionibus.
11. De censibus & collectis imponendis.
12. De celebratione Missarum.
13. Quod nullus archipresbyter, prepositus, vel prelati inferior episcopo, possit in ecclesiis sibi subiectis inquisitiones formare, accusationes admittere, vel ad privationem procedere contra clericos earundem ecclesiarum.
14. De Indais.
15. De cautione recipienda ab usurariis, & de penis recipientium usurarios ad ecclesiastica sacramenta, seu sepulturam.
16. De pena procurantium male ablata incerta legari sub alio nomine, seu modo.
17. Quod clerici & religiosi a venationibus se abstinant.
18. De pena iudicum secularium, qui clericos repletos cum armis, vel in aliis maleficiis deprehensos, detentos retinent, vel ad suum iudicem opprobriose remittunt.
19. Quod nullus pro eodem delicto debeat duplici pena puniri.
20. De indulgentiis seu remissionibus.
21. De exequiis episcoporum nunciandi per capitula ecclesiarum cathedralium archiepiscopo & suffraganeis, ut devote ab omnibus celebrentur.
22. De beneficiis & indulgentiis concessis in concilio, & de potestate dispensandi & interpretandi constitutiones concilii.
23. De monialibus.
24. De salariis notariorum, & sigilliferorum.

PRÆFATIO.

In nomine sancte & individue Trinitatis,
Patris, & Filii, & Spiritus sancti.
Amen.

Qvanta sint veneratione digna sacrorum conciliorum statuta, maxime Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini & Calchedonenfis, quæ, sicut quatuor evangelia, suscipere & venerari tenemur, ac san-

Astorumpatrum aliorum concilia & statuta, qui Spiritu sancto illuminati fuerunt, nemo est qui ignoret. Cum igitur ab ipsis sanctis patribus, in ipsis sacris conciliis, inter cætera fuerit præordinatum & salubriter constitutum, provincialia concilia fieri debere, ut ea, quæ correctione & reformatione egent, nullatenus negligantur, ita quod nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum patrum observaretur adversum: idcirco nos Rainaldus permissione Divina, & apostolicæ sedis gratia, sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopus, considerans quod quamplures, maxime viri ecclesiastici, tum ex temporum tempestate, tum ex morum corruptione & levitate, tum ex elatione & vanitate, tum ex tenaci & avida cupiditate, tum ex crassa ignorantia & negligentia, tum ex superbia & irreverenti inobedientia, viam coheredum Christi circa gravitatem & honestatem, habitum & incessum ecclesiasticæ religioni concedentes, & quam fideles & catholici habere debent, exorbitabant: pro his, quantum Deus annuerit, reformandis, ad salutem animarum, quam vehementer zelamus pro Divina reverentia, catholicæ fidei unitate & honore, provinciale concilium circa hæc reformanda duximus convocandum & congregandum apud Bononiam. In quo, primo constitutiones editas & promulgatas per bonæ memoriæ fratrem Latinum, tunc apostolicæ sedis legatum in his partibus, & alias per fratrem Bonifacium prædecessorem nostrum, Forlivi, & nos Ravennæ & Argentiæ in provincialibus conciliis legi fecimus: ac deinde, ipso sacro approbante concilio, constitutiones infra scriptas duximus statuendas.

CAPITVLA.

Quod episcopus ponat œconomum ad custodiam rerum vacantium ecclesiarum.

Rubrica I.

Cvm ecclesiarum vacantium provenituum & reddituum, ac bonorum ipsorum, dispositio ad eorum ordinarios de iure pertineat: proinde duximus statuendum, quod vacanti ecclesiæ statim per ipsius episcopum œconomus debeat deputari diligens & discretus, qui redditus & provenitus ac bona ipsius colligat & conservet, ad eusdem ecclesiæ & successoris defuncti rectoris ipsius utilitatem & statum. Prohibentes districte canonicis, clericis, seu patrono ecclesiæ sic vacantis, quod de redditibus & provenitibus, ac bonis ipsius ecclesiæ, se intromittere vel disponere nullo modo præsumant, nec œconomum, ut prædiximus, ibidem per ipsum deputandum impediunt vel molestant, quo minus sibi injunctum officium liberè exequatur: nec aliter alicui eorum competat de consuetudine approbata, vel privilegio speciali. Quod si secus iudei canonici, vel clerici, seu patroni agere præsumpserint: eosdem canonicos, & clericos, ac patronos, præsentis autoritate concilii, privamus illa vice iure eligendi, seu præsentandi: decernentes electionem, seu præsentationem secus & aliter attemptatam, ipso iure nullius esse momenti.

Quod nullus præsumat in spiritualibus ministrare, nisi prius ab episcopo loci sibi fuerit animarum cura commissa. Rubrica II.

Cum de iure nullus sacerdos alteri subditum, sine sui superioris commissione seu licentia, solvere valeat, vel ligare, nos quamdam consuetudinem, seu potius ab usionem, animarum plenam periculis (quod videlicet sacerdotes aliqui per nonnullos prælatos sæculares seu regulares, quibus in certis ecclesiis parochialibus rectorum institutio de consuetudine, competit, in eisdem ecclesiis instituti, sine sui episcopi autoritate, commissione, vel licentia parochialis ecclesiarum ipsarum, qui ipsius episcopi subditi esse noscuntur, præsumunt solvere & ligare, in suatum præiudicium animarum) cupientes penitus extirpare, hoc sacro approbante concilio, sub privationis & excommunicationis penis, inhibemus sacerdotibus memoratis, quod nullo modo præsumant in ecclesiis, in quibus modo prædicto, & per prædictos fuerint instituti, in spiritualibus ministrare, nisi prius ab episcopo loci, prout iura volunt, eis cura commissa fuerit animarum, de quibus idem episcopus tenetur Christo reddere rationem, tanquam de ovis sibi commissis.

Quod quilibet se faciat promoveri infra annum ad ordinem, quem requirit beneficium suum. Rubrica III.

Solicite pensantes, quantum officii pastoralis debitum prælatos adstringat curis sollicitis & continuis intendere, & per remedia salubria providere, in iis præcipue, per quæ salutem animarum consulitur & providetur: & quod parum est iura condere, nisi sit qui ea mandet executioni. Volentes igitur Pictaviense concilium innovare, & debitam executioni demandare, statuimus & ordinamus, hoc sacro approbante concilio, & nihilo minus in virtute sanctæ obedientiæ monemus, & peremptorie, quod abbates, decani, archipresbyteri, præpositi, seu quicumque alio nomine censcantur, ad ordinem sacerdotalem se faciant promoveri; archidiaconi vero, ad ordinem diaconatus; inferiores autem beneficiati in ecclesiis nostræ provinciæ Ravennensis instituti, ad ordines sacros, secundum quod unus cuiuscumque beneficii requirit, infra annum se faciant promoveri. Si qui vero prædictorum animo indurato promotionem suam distulerint, & hanc nostram monitionem, statutum & ordinationem adimplere neglexerint: autoritate præsentis concilii, ipso iure sint privati omnibus beneficiis sacros ordines requiritibus, pro quibus promoveri

Concil. general. Tom. XI.

tenebantur, quæ obtinent in nostra provincia, nisi cum eis, vel aliquo eorum prædictorum fuerit dispensatum, vel in futurum dispensetur; vel nisi iusto impedimento detenti fuerint, quo minus promoveri poterint: & tunc impedimento cessante, procurant, quam cito poterunt, se ad ordines; ut præmittitur, facere promoveri. Ut autem hoc salubre provinciale statutum, levius & plenius debitum fortiatur effectum, & prætextu ignorantia, quantumcumque crassa, non possint inobedientes, desides, & negligentes, aliqualem prætereendere excusationem: adjicientes, statuimus & ordinamus, quod quilibet episcopus sanctæ Ravennatis ecclesiæ suffraganeus, teneatur infra sex menses synodum celebrare, in qua quidem hoc salubre statutum legi faciat. Et denuo omnes, ut supra præmittitur, suæ civitatis & diocesis moneat & inducat, cum prædicta pœna, ad ordines sacros recipiendos. Item quod in dicta synodo declarent, omnes rectores præsentis & futuros parochialium ecclesiarum quæ curam animarum habent, nec sunt collegiata, non promotos ad ordinem sacerdotalem, infra annum a iure statutum in concilio Lugdunensi, ipso iure fore privatos, nisi cum eis fuerit dispensatum, vel in futurum dispensetur: et si de novo electi fuerint ad eandem ecclesiam, cum hæc sint contra constitutionem bonæ memoriæ Bonifacii papæ octavi. Quos rectores & nos privamus, seu privatos declaramus, autoritate præsentis concilii. Si qui vero in futurum dignitates vel beneficia similia adepti fuerint, teneantur se promoveri facere infra annum ad sacros ordines, secundum quod requirit onus suæ dignitatis vel beneficii: alioquin sint privati ipso iure, autoritate præsentis concilii, beneficiis omnibus, pro quibus promoveri tenentur, quæ in nostra obtinent provincia, nisi & cum talibus dispensetur per superiorem suum.

De Vita & honestate clericorum, & ornatorum. Rubrica IV.

Quoniam sacerdotium ex indisciplinatione populi apparet non sanum, & propter lascivas dissolutiones clericorum & religiosorum detrahitur Divino honori & ordini clericali, populi que minus ex hoc sunt devoti, in tantum, ut etiam iura ecclesiasticum retinere, & alii quandoque temerarie invadere non veteantur, cum incessus, habitus, & vestimenta clericorum & religiosorum, in gravitate, forma, ac colore, distincta sæpius non videantur ab habitu laicorum, quem admodum esse deberent: proinde statuimus & mandamus, sacro approbante concilio, pro

Κ κ κ κ κ honeste

ANNO
CHRISTI
1517.ANNO
CHRISTI
1517.

honestate ordinis clericalis, quod nullus religioſus, vel clericus portet armâ, nec veſtimentum alterius coloris, quam a jure permiſſi: quæ deſuper clauſa ſint atque talaria. Coronam etiam condecentem portent, per quam deſignetur regalis eſſe generis, & ſperare ſe debere aſſequi partem hereditatis Divinæ: quæ ſcilicet ſit rotunda: & ita tonſi ſint inferius, quod aures pateant, ita quod ſi in ſacris fuerint, aut beneficiati in eccleſia cathedrali vel collegiata venerabili, ſecundum conditionem ſui ſtatus portent latiorem: alii vero mediocrem vel minorem, ſuis ſtatibus condecentem. Capita cooperiant pilo, vel bireto, vel armutia oblonga ad aures. Laicorum convivia non frequerent. In domibus eccleſiarum ſtudeant habitare. Prælati, ſacerdotes, & alii in dignitatibus vel perſonatibus conſtituti, ac canonici cathedralium eccleſiarum in ſacris ordinibus conſtituti, ſacerdotes & rectores eccleſiarum civitatum & ſuburbiorum, per civitatem incedentes, decentem habitum portent, videlicet cappas, chlamydes, vel tabardos. Sacerdotes vero extra civitatem & ſuburbia, & alii in ſacris ordinibus conſtituti, ſaltem tabardos talares, ſeu condecentes portent. In eccleſiis vero utantur cappis, vel cortis albis. Loca turpia nullo modo ingrediantur, nec tabernas, niſi forte in neceſſitate itinere conſtituti, pro cibo vel potu, vel hoſpicio, compellantur intrare. Tabernas, merces illicitas, aut perſonas ſuſpectas, in eccleſiis, vel domibus eccleſiarum quæ ſint intra clauſtrum vel ad uſum clericorum vel miniſtrorum deputatæ, ſeu in domibus contiguis ipſi eccleſiæ, nullo modo permittant teneri vel eommorari. Si quis autem inventus fuerit arma portare cujuſcumque generis, pœnam incurrat 40. ſolidorum Ravennatum. Si vero habitum vel tonſuram incongruentem portaverit, 40. ſolidorum pœnam incurrat. Si autem ingreſſus fuerit tabernas, niſi ſit in itinere conſtitutus; vel merces illicitas contraxerit emendendo vel vendendo, per ſe vel alium, præſertim ſi vinum vendiderit, vel vendi fecerit, vel paſſus fuerit, quod in dictis domibus quoquo modo vendantur, videlicet in domibus eccleſiarum, in quibus miniſtri eccleſiæ conſueverunt habitare, vel aliter ipſis eccleſiis contiguis, pœnam 10. librarum incurrat. Et eandem pœnam incurrant tenentes mulieres ſuſpectas in domibus prædictis, vel teneri facientes. Idem & ſi teneri, vel habitare patiantur. Si quis vero ſine cappa, vel ſaltem cotta alba, interſuerit Divinis officiis, pœnam quinque ſolidorum ſe noverit incurriſſe: & eandem pœnam incurrant non portantes chlamydem vel tabardum, incedendo per civitatem: niſi evidens paupertas rationabiliter aliquem vel

aliquos excuſaret. Et ſimilem pœnam incurrant convivia laicorum frequentantes, & alii qui capitibus diſcooperitis incedunt, vel incedent. Quas pœnas declaramus clericis ſæculares tantum incurtere, & eas teneantur prælati eorum exigere, in uſus pauperum convertendas: nec ipſis ullo modo remittere poſſit, cum hoc ſtatuatur in favorem eccleſiaſticæ honeſtatis. Si vero fuerit religioſus, qui in prædictis, vel in aliquo prædictorum delinquat, jejuner bis in hebdomada in pane & aqua, publice cum fratribus comedendo & ſedendo in terra. Quam pœnitentiam ſi non inchoaverit infra menſem, & inchoatam non perfecerit, eum ex nunc capituli voce privamus, & ultimum in choro volumus eum eſſe. Et hanc pœnam patiat, quouſque dictam pœnitentiam inchoaverit, & inchoatam perfeciſſe noſcatur. Et nihilo minus contra facientes privati ſint ipſo jure privilegiis & favoribus concilii hujuſmodi, & omnium aliorum conciliorum provincialium: quia fruſtra legis implorat auxilium, qui committit in legem. Omnes autem alias conſtitutiones noſtras & prædeceſſorum noſtrorum provinciales, poſitas ſub titulo, *De Vita & honeſtate clericorum*, caſſamus & irritamus, & eas nullius mementi eſſe volumus, & præſentem ſolummodo conſtitutionem remanere in ſui roboris ſimitate.

Quod nullus de cætero recipiatur in canonicum cathedralis eccleſiæ, vel in monachum, ſeu fratrem alicuius monaſterii, ſeu regularis eccleſiæ, ſine licentia ſpeciali ſui ordinarii. Rubrica V.

Quoniam experientia docente, quæ rerum eſt efficax inagiſtra, manifeſte cognovimus, ut plurimum perſonas inſufficientes, illitteratas, & alias in dignas, ad eccleſiaſtica beneficia obtinenda, inſtitutas in eccleſiis & monaſteriis noſtræ provinciæ Ravennatis: ad hæc neceſſitate quadam urgente illos, ad quos ſpectat electio ſeu receptio canonicorum & monachorum in dictis eccleſiis & monaſteriis, hoc ſæpius inducente nimia laicorum importunitate, interdum affinitate aliqua ſeu conſanguinitate, vel alias ſingulari & inordinata dilectione, quæ ſæpius homines inducunt, ut omiſſo rationis iudicio, carnalitatibus ſequantur affectum, & dignis prætermiſſis, indignos ad honores eccleſiaſticos aſſumant, ex quibus plurima damna proveniunt eccleſiis, & Divinus cultus minuitur, quem ſummopere deſideramus augeri. Cupientes igitur huic peſtifero morbo quatum poſſumus obviare, & de ſalubri remedio eccleſiis & monaſteriis providere: præſenti approbante concilio, ſtatuumus & ordinamus, quod de cætero nullus inſtituatur vel recipiatur in fratrem & canonicum alicuius cathed-

*f. poſſunt.

cath-

cathedralis ecclesie vel collegiate, vel monachum alicujus monasterii, vel canonicum regularem, sine licentia speciali ordinarii loci ac metropolitani, si videatur opportunum ordinario loci, super quo conscientiam ipsius oneramus. Decernentes ex nunc, prout ex tunc, irritum & inane, quidquid contra factum fuerit, seu attentatum. Hoc autem statutum durare volumus usque ad triennium, seu sequens concilium: infra quod estimationes bonorum & reddituum fient, ita quod pro eorum facultatibus competens numerus ministrantium poterit taxari & statui, prout jura requirunt.

Quod nullus recipiatur in aliquo monasterio, seu regulari loco, per potentiam laicorum.

Rubrica VI.

Plerumque contingit, quod propter minas & potentiam laicorum, nonnulli religiosi prelati nostrae provinciae coguntur indebite nonnullos in suorum locorum fratres recipere, vel conversos, ex quo prelati ipsis & eorum locis gravamina multa provenire noscuntur. Cupientes igitur laicorum in hac parte temeritates excludere, praedictorum prelatorum ac ipsorum locorum indemnitatibus providere: hoc sacro approbante concilio, provide duximus statuendum seu declarandum, quod modo praedicto recepti in fratres seu conversos quorumcumque locorum, ad eligendum tam active, quam passive fiant inhabiles: nec ad tractatus quoslibet admittantur, nec eisdem in vestimentis per locorum prelatos modo aliquo debeat provideri. Quod & in receptis in monialium monasteriis modo praedicto volumus habere vigorem.

De denunciatione fienda metropolitana de beneficiis vacantibus, ad eum devolutis.

Rubrica VII.

Quoniam ex diutina vacatione damna plurima in spiritualibus & temporalibus ecclesiis solent provenire, sicut jura testantur, & rerum experientia manifestat: volentes itaque juxta debitum officii nostri ecclesiis in provincia Ravenn. constitutis, contra dispendiosas vacationes, de salubri remedio providere, hortamur in Domino omnes fratres coepiscopos nostros, praesentes & absentes, ac alios inferiores prelatos & clericos, cujuscumque status & gradus vel conditionis existant, quatenus pro Dei honore & salute animarum suarum & populi, salubriter & celeriter vacantibus ecclesiis de personis idoneis providere procurent, ne lupus rapax gregem Dominicum invadat, & bona dilapidentur. Nihilominus, sacro approbante concilio, statuentes, quod si quando contingat propter desidiam seu

Concil. general. Tom. XI.

A negligentiam, ad nos collationem dignitatis alicujus vel beneficii seu praebendae cum cura devolvi, reneantur prelati & capitulum & clerici ecclesiae, in qua dignitas, beneficium vel praebenda hujusmodi tanto tempore vacaverit, quod ad nos sit collatio devoluta, infra mensem a tempore scientiae devolutionis hujus, hoc nobis intimare, seu vicario nostro, nobis in remotis agentibus: ne, quod absit, ecclesiae diu maneant desolatae, & nos nostro defraudemur desiderio. Illud idem statuimus circa fratres coepiscopos omnes provinciae Ravennatis suffraganeos, quando de ipsis ad capitula collatio devolvitur. Quod & de patrono autoritate eadem volumus & statuimus intelligi debere. Negligentes & remissi hoc salubre statutum adimplere, & sequenti concilio arguantur, & poena debita castigentur.

Quod certus canonicorum numerus statuatur in ecclesiis cathedralibus & collegiatis, ubi non est ab antiquo statutus. Rubrica VIII.

Et si deceat, & satis consonet rationi & juri, quibuscumque clericis collegiatarum ecclesiarum certum & determinatum numerum habere clericorum, tanto magis canonicis cathedralium ecclesiarum hoc competit, quanto tamquam caput aliorum in seipsis debent ostendere, qualiter inferiores in domo Dei conversari debeant: non plures in quibuscumque ecclesiis debent institui, quam ex bonis ipsarum vivere possint: hoc maxime in cathedralibus servari debet, ne propter inordinatam constitutionem cogantur ipsorum canonici, in opprobrium totius cleri, miserabiliter mendicare. Volentes ergo inordinatis receptionibus factis & fiendis in provincia nostra, quarum possumus providere, hoc sacro approbante concilio, statuimus & ordinamus, quod ubicumque in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis determinatus est numerus canonicorum vel clericorum, statuto vel consuetudine, ille servetur, nec augeatur quocumque quaesito colore, nisi iusta de causa & de licentia ordinariorum suorum. Vbi autem numerus certus determinatus non est, praecipimus statui & firmari, juxta facultatem ecclesiarum, & hoc infra sex menses a publicatione constitutionis praesentis numerandos. Sed quia non est reprehensibile judicandum, sed laudandum, si secundum varietates temporum varientur etiam humana statuta, & saepius sit invenitur, quod ecclesiae antiquo numero canonicorum statuto gravantur: idcirco statuimus, quod si aliqua ecclesiae collegiate vel cathedrales inveniuntur antiquo statuto numero in praesenti rationabiliter praegravari, volumus, quod canonici ipsarum ecclesiarum, de licentia suorum ordinariorum, seu

К к к к к ij ipsi

ANNO
CHRISTI
1317.ANNO
CHRISTI
1317.

ipſi ordinarii, ubi ad eos ſolos ſpectat, redu-
cant ſeu ſtatuant talem numerum juxta fa-
cultatem ipſarum eccleſiarum : ita quod
cedentibus vel decedentibus canonicis,
nullus de novo, loco eedentis vel decedentis
inſtituatur, quouſque pervenerit ad nume-
rum ſic ab antiquo ſtaturum, vel de novo
ſtatuendum. Et quia nonnulli tam epiſcopi
quam alii provincie noſtræ, præteriti & præ-
ſentes, ut fide dignorum relatione audivi-
mus, eccleſias cathedralis vel collegiatis,
quarum inſtitutio vel ordinatio ad eos ſpe-
ctabat, vel ad ſe ſpectare prætendebant, de
conſuetudine vel privilegio, aggravant &
aggravant indebito & inordinato nume-
ro clericorum, & tali, quod nullo modo ec-
cleſie prædictæ ſic inſtitutis & ordinatis in
neceſſariis providere potuerunt, nec poſſunt:
quod cedit in vituperium, nedum eorum,
ſed totius clerici: & cum tales clerici non poſ-
ſint eccleſiis deſervire, & cogantur quodam-
modo mendicare, idcirco volentes tali mor-
bo debitam adhibere medelam, ſtatuiſmus &
ordinamus, quod nec epiſcopi, nec alii, poſ-
ſint vel debeant in eccleſiis cathedralibus,
collegiatis, vel aliis, in quibus inſtitutio vel
ordinatio ad ipſos noſcitur pertinere, ali-
quem vel aliquos ultra numerum præſen-
tem de novo inſtituere ſine licentia ſui ſupe-
rioris: & ſi contra fieret, ſit irritum ipſo jure.
Volumus etiam, & eis præcipimus in virtute
ſanctæ obedientie, quod numerum ſic ordi-
natum in prædictis eccleſiis ſic inſtitutum re-
digere debeant ad debitum congruentem
numerum. Et quia qui altari ſervit, de altari
vivere debet, & qui ad onus eligitur, a mer-
cede repelli non debet: ſtatuiſmus & ordina-
mus, quod prædicti ordinatores, deficientibus
propriis redditibus eccleſiarum, in qui-
bus in debitam ordinationem fecerint, in fu-
turum teneantur ſic inſtituti per ipſos, reſi-
dentibus in eccleſiis in quibus inſtituti ſunt,
ipſis eccleſiis in Divinis & aliis deſervientibus,
neceſſaria procurare, & tam in victu,
quam in veſtitu & aliis neceſſariis, juxta
earum exigentiam facultatum.

De clericis non reſidentibus. Rubrica IX.

Quorundam clericorum deſidiam & perni-
culoſam negligentiam radicibus extirpare
volentes, qui in eorum eccleſiis reſidere ne-
gligunt, in grave præjudicium animarum ip-
ſorum. & ſcandalum plurimorum, propter
quod eccleſie ſæpius Divinis defraudantur
officiis, cultusque Divinus minuitur, quem
ſumo cordis deſiderio augeri deſideramus:
hoc ſacro approbante concilio, citamus &
requirimus, & monemus omnes clericos no-
ſtræ provincie, cujuſcumque ordinis, digni-
tatis & ſtatus & conditionis exiſtant, quate-
nus infra ſex meſes, a die præſentis citatio-
nis, monitionis & tequiſitionis numerandos,

quorum duos pro primo, duos pro ſecundo,
reliquos duos pro tertio peremptorio eis
aſſignamus, redire debeant ad continuam
reſidentiam faciendam in eorum eccleſiis:
eodem ſacro approbante concilio ſtatuen-
tes & ordinantes, quod ſi quis, vel ſi qui cler-
ici abſentes hanc noſtram monitionem
contempſerint, vel in futurum ſe abſenta-
verint ab eorum eccleſiis, ultra quindecim
dies, ſine ſpeciali petita licentia & obtenta
ab ordinario loci vel ejus vicario, ipſo ordi-
nario extra civitatem agente, ipſo jure ſint
privati beneficiis omnibus que in noſtra
provincia obtinent, niſi per ſuperiorem ſu-
per iis fuerit eum eiſdem miſericorditer
diſpenſatum.

De quotidianis diſtributionibus. Rubrica X.

Quia parum eſt jura eondere, niſi execu-
tioni debitæ demandentur, & per bonæ me-
morie fratrem Bonifacium prædeceſſorem
noſtrum, in concilio per ipſum Forlivii cele-
brato, inter cætera ſtaturum extiterit, quod
ubi ſtatutæ non eſſent in cathedralibus vel
collegiatis eccleſiis quotidianæ diſtributio-
nes, in ſynodis proxime faciendis per ſingu-
los ſuffraganeos Ravennatis eccleſie provin-
de ſtatuereſentur, ut per hoc ipſis eccleſiis ſin-
gulis horis in Divinis melius ſerviretur; &
attendentes patres coepiſcôpos noſtros in
executione conſtitutionis prædictæ ut plu-
rimum hucusque negligentibus fuiſſe: volen-
tes igitur dictam conſtitutionem tanquam
rationabilem executioni debitæ demanda-
re, hoc ſacro approbante concilio ſtatuiſmus
& ordinamus, quod quilibet ſuffraganeo-
rum noſtrorum ſub pœna inobedientie te-
neatur ſic providere, quod in cathedralibus
vel collegiatis eccleſiis, dictæ quotidianæ di-
ſtributiones ſiant, & menſa communis de-
putetur: vel ubi dictæ diſtributiones ſeu
menſa commode ordinari non poſſent, ſic
per eoſdem ordinarios provideatur, quod
decenter & devore in Divinis officiis ec-
cleſiis ipſis deſerviat: ut ſic cultus Divinus
non minuat, ſed potius, ut cupimus, augea-
tur. Si quis autem ſuffraganeorum prædicta
non obſervaverit, pœnam ſtaturam contra
transgreſſores canonum poterit formidare,
& nihilo minus in ſequenti concilio durius
inceptetur.

*De cenſibus & collectis imponendis.
Rubrica XI.*

Cum imponendis & exigendis collectis ta-
lis modus & diſiſio debeat obſervari, ut nul-
la eccleſia, ſeu eccleſiaſtica perſona, ſe inde-
bite prægravari ex iis rationabiliter conque-
ri poſſit; ac ſæpe contingat dominos ſuffra-
ganeos eccleſie Ravennatis debere Raven-
natem eccleſiam viſitare pro feſtivities
ſanctorum matyrum Apollinaris, Vitalis, vel
aliis

aliis ex causis in provincia emergentibus a nobis evocari; quos non oportet, pro factis provinciæ, propriis stipendiis militare: volentes hoc adhibere remedium opportunum, statuimus & ordinamus, hoc sacro approbante concilio, quod quilibet episcopus nostræ provinciæ, in civitate & diocesi sua, & de consensu cleri ad hoc specialiter convocati, personas sufficientes & idoneas deputet & ordinet infra tres menses a publicatione præsentis constitutionis, quo omnes redditus & proventus ecclesiarum omnium, monasteriorum & aliorum locorum religionum, cuiuscumque status vel conditionis existant, discutiant & examinent diligenter, & describant seu describi faciant per publicum notarium, iustam æstimationem & debitam unicuique ecclesiæ imponentes: & hoc in monasteriis, prioratibus, ecclesiis, seu locis ecclesiasticis aliis, ubi a decem annis citra non est facta æstimatio ante dicta. De qua quidem taxatione & æstimatione teneatur quilibet episcopus, ad expensas cleri sui, per scripturam publicam archiepiscopali curiæ facere fidem infra tres menses, ex quo dicta æstimatio facta fuit. Secundum quam æstimationem & taxationem statuimus & ordinamus, omnia onera nostræ Ravennat. [ecclesiæ] provinciæ imminetia ad præsens, vel in futurum, debere dividi & partiri inter prælatos & clerum Ravennatis provinciæ. Idem modus etiam & divisio per ipsos observetur in dividendis & distribuendis oneribus specialiter impositis clero suæ civitatis & diocesis. Circa venerandos quoque patres & coepiscopos nostros ducimus statuendum, volentes parcere gravaminibus subditorum: quod si quando eos laborare contingat, pro factis provinciæ Ravennatis, quindecim equitaturis seu evectionibus ad plus sint contenti, & minus, ut minores non doleant, & iuste conqueri possint, se indebite prægravari: & ipsorum procuracionibus 12. solidos Bononienfes pro quolibet equo; pro palastro vero domini, unum florinum auri pro qualibet legali dieta, seu die quo laboraverit, taxamus. Si vero pro præfatis causis contingeret abbates & prælatos aliquos, seu canonicos cathedralis ecclesiæ, aut clericos, laborare: abbatibus & prælatis, quatuor equos; canonicis ecclesiæ cathedralis, tres; clerico vero, unum taxamus. Et pro unoquoque equo 10. solidos Bononienfes habere debeant a clero, & non ultra: & in hoc sint taciti & contenti. Clericus vero sive laicus, qui sine equo mitteretur a clero, seu iret occasione cleri: sex solidos Bononienfes pro qualibet competenti eis dieta taxamus.

De celebratione Missarum. Rubrica XII.

Et si, propheta testante, doceamur psallere Deo, & singulis horis psallere sapienter: multo fortius hoc debemus attendere, quando Missa præsertim solenniter celebratur, ubi angelicæ hierarchiæ invocantur, & in tali tanto mysterio, ut sancti testantur, assistunt, debemus voce, spiritu, & mente psallere, humiliter & devote. Cum igitur Missa in aliqua ecclesia nostræ provinciæ in nota celebratur, debent omnes, maxime sacerdotes & clerici in ecclesia ipsa, quantum possunt, assistere celebranti, ac omnis clamor, strepitus & tumultus, in eadem ecclesia conquirere. Quidam vero non debito modo considerantes prædictam Missam que in nota cantatur, irreverenter prætereunt, se sacris induere, Missas uno concursu cum sacerdote celebrare volentes, ex quo populorum concursus ac pedum strepitus per ecclesiam fit cum quodam sonoro clamore: & sic Missa quæ celebratur in nota, per indirectum quodammodo impeditur, seu minus devote attenditur. Volentes igitur huic indiscreto actui necessariam adhibere medelam, sacro approbante concilio, monemus omnes sacerdotes tam sæculares, quam regulares nostræ provinciæ, atque statuimus, quatenus cum Missa celebratur in nota in aliqua ecclesia, nullus alius sacerdos Missam celebret in eadem, donec Missa præfata fuerit plene completa. Qui autem contra fecerit, sui ordinarii arbitrio puniatur, ac durius increpetur: pœnas etiam contra inobedientes latas merito poterit formidare.

Quod nullus archipresbyter, præpositus, vel prælatus inferior episcopo, possit in ecclesiis sibi subiectis inquisitiones formare, accusationes admittere, vel ad privationem procedere contra clericos earundem ecclesiarum. Rubrica XIII.

Quia nonnulli abbates, priores, præpositi, archipresbyteri, & alii ecclesiarum inferiores prælati, prout est huic sacro concilio intimatum, contra rectores & clericos ecclesiarum subjectarum prælatis eisdem, ordinario jure, inquisitiones formant, accusationes admittunt, ac ad privationem & pœnas alias procedere non verentur; & per hoc, tam juri communi, quam pontificali dignitati plurimum detrahunt: statuimus præfatis auctoritate concilii, quod nullus abbas, prior, præpositus, archipresbyter, seu alius prælatus inferior episcopo, contra rectores seu clericos ecclesiarum subjectarum eisdem, inquisitionem formare, accusationem admittere, vel ad privationem procedere quoquo modo præsumant. Decernentes irritum & inane quidquid contra hoc statu-

ANNO
CHRISTI
1317.ANNO
CHRISTI
1317.

tum per talem fuerit attentatum, nisi de speciali privilegio, vel consuetudine legitime præscripta, eis hoc competere dignoscarur. Ordo namque ecclesiasticus confusione pateret, si pontificalis iurisdicção non servaretur.

De Indais. Rubrica XIV.

Anno 1317.
c. 25.

Quamquam Iudæi per ecclesiam tolerentur, non tamen debent in fidelium detrimentum, seu grave dispendium, tolerari: quod sæpius Christianis accidit, pro gratia contumeliam, & pro familiaritate contemptum reddendo. Ideoque olim provinciale concilium Ravennæ celebratum, considerans ex ipsorum cum Christianis permixta conversatione multa scandala provenisse, statuit, ac perpetua stabilitate firmavit, quod ipsi rotam panni crocei colotis in vestibus superioribus, ac mulieres ipsorum consimilem rotam in capite debent portare, ut sic a Christianis possent discerni: & quod ad habitandum alicubi ultra mensem recipi non deberent, nisi in locis, in quibus obtinent synagogas: Sed quia nonnulli nescientes a vetitis abstinere, statutum salubre præfati concilii vilipendunt, ignorantia affectata: pœna docente poterunt cognoscere, quam sit grave constitutiones ecclesiasticas præterire. Ideoque sacro approbante concilio, volentes huic morbo salubriter providere, monemus omnes tam clericos, quam laicos nostræ provinciæ, atque statuiamus, quatenus nullus de cætero locet domos ipsi Iudæis, nec locatas dimittat, aut vendat, seu quocumque colore concedat, vel inhabitare permittat ultra duos menses a publicatione præsentis constitutionis. Qui vero contra fecerit, ipso facto excommunicationis incurrat sententiam, a qua absolvi non possit, nisi plene satisfecerit in prædictis.

De cautione recipienda ab usurariis, & de pœnis recipientium usurarios ad ecclesiastica sacramenta, seu sepulturam. Rubrica XV.

Usurarum voraginem utriusque testamenti pagina reprobata, in nostra provincia imprimere cupientes, denunciamus, seu declaramus, hoc sacro approbante concilio, omnes usurarios manifestos, donec de usuris, prout patiuntur facultates eorum, plenarie satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum idoneam præstent cautionem, fore communionem altaris & ecclesiastica sepultura privatos; eorumque oblationes recipi non debere, nec ipsos absolvi posse, testaments quoque ipsorum non valere, sed esse irrita ipso iure. Omnes etiam, qui huiusmodi usurariis communi-

nam altaris, ac corpus Christi traxerint, aut eos ad ecclesiasticam admiserint sepulturam, donec ad arbitrium ordinarii loci satisfecerint, ab officii sui executione decernimus seu declaramus esse suspensos. Adicientes, ut pœnæ huiusmodi subjaceant omnes, qui tales usurarios absolverint, aut ad communionem altaris admiserint, sive testamentis aut sepulturæ interfuerint eorumdem. Tabelliones quoque de mutuis & contractibus usurariis, vel in fraudem usurarium initis, instrumenta conscientes, vel recipientes scienter, quibus usurarii pœnis subjaceant ipso facto. Cæterum in recipienda ab usurariis pœnitentibus, de usuris restituendis, cautione prædicta, hanc haberi volumus & observari caurelam: ut ante omnia per confessionem usurarii, vel per librum, vel libros rationum ejus, aut per testes sive instrumentum, vel aliquo alio modo, fiat certa & manifesta, si poterit, receptorum quantitas usurarum, non earum tantum, quæ ab incertis, verum etiam quæ sunt a certis universitatibus & personis extorret. Si vero id non sit possibile, arbitretur & moderetur quantitas huiusmodi is, qui ex vigore præsentis constitutionis receptorum fuerit cautionem huiusmodi, secundum rectam conscientiam, ex fama, seu vicinorum testimoniis, aut ex conjæcturis aliis verisimilibus informandam. Vbi vero per postas libri usurarii non apparuerit, per petentem sibi usuras restitui, de usuris solutis, si petens habuerit instrumenta originalia, vel exemplata sumpta de originalibus communis civitatis, vel loci illius, in quo contractum fuerit debitum mutui recepti ab usurario, aut alterius obligationis cum illo contractæ, vel cum alio pro eodem, & instrumentum solutionis, seu liberationis, vel confessionis, solutio usurarum præsumatur & judicetur: & ipso mutuo, vel obligatione, a die contracti debiti seu obligationis, usque ad diem instrumenti confecti solutionis: & ab illo extorsisse usuras, tot denarios pro libra singulis mensibus, quot declarare voluerit dicecesanus episcopus, aut ejus vicarius, vel pœnitentiarius, si ipse usurarius in dicta cautione non declaravit & dixit, quot denarios accipiebat pro libra mensibus singulis. Quando autem solutionis instrumentum aut scriptura non apparuerit, tunc judicetur, usuras per sex menses usurarium extorsisse ab illo, ex illo mutuo, seu obligatione, secundum rationem & taxationem prædictam, pro mense quolibet: dummodo appareat per postas libri, vel alio modo legitimo mutuum, vel obligationem fuisse contractam. Quo facto, promittat solenniter, & juret usurarius ei qui, ut permittitur, hanc receperit cautionem curiæ ordinarii loci, ubi

* f. præmit-
tatur.

ubi usurarius fuerit, omnium quorum inter-
est vel intererit nomine, quod ipse, si pote-
rit, per seipsum, vel alium seu alios, & in
præsentia vicarii ordinarii prædicti, vel ejus
pœnitentarii, vel alterius de euriæ licentia,
sine difficultate qualibet, de usuris a se re-
ceptis, & a parte suo, cæterisque personis,
quorum hereditas ad ipsum pervenerit, &
de aliis male ablatiis, & illicite acquisitis per
usurariam pravitatem, usque in quantita-
tem æstimatam, & etiam majorem, si de ma-
jore constiterit, satisfaciatis eis, a quibus eas
ipse, vel illi receperunt, aut eorum heredi-
bus, si potuerint reperiri: & residuum, de
quo, cui restitui debeat, non constabit, ordi-
nario, vel vicario, seu pœnitentario ipsius
ordinarii libere assignabit, pauperibus ero-
gandum, juxta ordinarii arbitrium, sine stre-
pitu judicii, & figura. Et quod nihil dicit,
vel allegabit, vel faciet per se, sive per alium,
propter quod ipsius euriæ processus, senten-
tiæ, vel præcepta impediatur, aut quomo-
dolibet retardentur circa ipsarum usura-
rum & illicite acquisitorum modo prædicto
restitutionem: speciali pacto se, & suos he-
redes, & bona obligans ad prædicta, & re-
nuncians expresse, specialiter & generaliter
omnibus exceptionibus, juribus & defen-
sionibus, secundum libitum, & expressio-
nem recipientis hujusmodi cautionem. Sed
pro his attendendis, & restitutione, & assi-
gnatione, ut præmittitur, faciendis, obliget
omnia bona sua, illa se constituens preca-
rio nomine dictæ euriæ possidere: omnimo-
dam licentiam concedens, & liberam pote-
statem ipsi euriæ, & recipienti cautionem
prædictam, pro ea, apprehendendi, distra-
hendi, & alienandi de ipsius bonis libere ac
impune, autoritate propria, & contradic-
tione non obstante eujusquam, quidquid &
quantum, & ubi voluerit ipsa euria, usque
ad integram restitutionem & satisfactio-
nem prædictorum. Et eorum occasione re-
nunciet etiam usuris, & sibi promissas remit-
tat, ac juramenta sibi pro eis solvendis, vel
non recipiendis, seu repetendis, præstita, re-
laxet, reddat, aut saltem reddere promittat:
& juret, quod libros & quaternos rationum
suarum, & instrumenta usuraria quæ habe-
bit, vel habere poterit, absque dolo vel
fraude, diminutione sive subtractione, ordi-
nario, vel ejus vicario, seu certo nuncio, da-
bit & consignabit per se vel alios, pro eo-
dem. Assignet etiam pecuniam quam ha-
ber, vel faciat depositum, si poterit, ad arbi-
trium ordinarii, seu vicarii, vel pœnitentia-
rii ipsius: quod quidem in cautione ipsa ve-
nire censemus. Damnet etiam heredes suos
futuros, sub pœna hereditatis amittendæ, ad
eamdem faciendâ: ipsi heredes, si præsentis
fuerint, eadem se facturos sub pœna & sub

A religione promittant & jurent. Det præter-
ea, si poterit, pignora, vel saltem fidejussores
idoneos, qui ad prædicta eodem modo, &
sub eisdem pœnis & tenoribus obligent
principaliter se & sua, constituentes se prin-
cipales debitores in prædictis, renunciantes
epistolæ divi Hadriani, beneficio novarum
constitutionum de fidejussoribus, & omni
alii defensionis & juri, ad arbitrium recipien-
tis cautionem eandem, ex pacto speciali,
præstantes simile juramentum. Hæc autem
præcipimus fieri eoram sacerdote parochia-
li, & testibus fide dignis ac notario publico,
de ordinarii, vel vicarii, aut pœnitentarii
ipsius mandato, qui recipiat prædictas pro-
missionem & obligationem, renunciatio-
nem & cautionem, & cætera supradicta, de
his conficiens instrumentum. Denique cau-
tionem ipsam per singulas ordinariorum
dioceses, ubi ordinarius vel ejus vicarius
præfens non adesset, recipiat rector paro-
chialis ecclesiæ, in qua usurarius habitabat,
vel notarius publicus in sacerdotis defe-
ctum, qui infra mensem teneatur hoc de-
nunciare loci ordinario vel ejus vicario. In
civitate vero nullus omnino absque ordi-
narii vel vicarii, seu pœnitentarii ipsius li-
centia speciali, nisi forte parochialis sacer-
dos, ubi non poterit requiri ad hæc cura ordi-
narii, superveniente subito casu mortis,
de illa recipienda se intromittere præsu-
mat: alioquin pœnam 10. librarum Raven-
natum incurrat, absque satisfactione debita
minime relaxandam. Illos namque, quoad
prædicta, declaramus usurarios manifestos,
de quibus per parochiam quam inhabitave-
rint, vel ubi morarentur, fama fuerit extor-
sisse usuras, vel ipsorum confessione, aut per
idonea argumenta seu alio modo legitimo
apparebit. Constitutionem quoque præ-
sentem omnes parochialium ecclesiarum
rectores, etiam si collegiati fuerint, ha-
beant, legant & intelligant: usurariorum
pœnas prædictas frequentius in suis eccle-
siis publicantes, & suas cautius evitantes, si
Divinam & nostram effugere cupiunt ultio-
nem.

*De pœna procurantium male ablata incerta legari
sub alio nomine, seu modo. Rubrica XVI.*

E Quorundam fraudibus legis prævarica-
torum occurrere intendentes, qui dum ma-
le ablata habent, de quibus ignoratur cui
sit restituito faciendâ, quæ essent per loco-
rum episcopos aut ipsorum autoritate inter
pauperes provide dispensanda, legant vel
legare procurant, male ablatorum prætex-
tu, de illis non facta mentione, aliquam pec-
uniæ quantitatem per executores seu
alios, exeluso fraudulenter ordinario epi-
scopo, dispensandam: hoc sacro approbante
concilio

ANNO
CHRISTI
1317.

concilio statuimus, quod de cætero quælibet persona, quæ restituere seu restitui voluerit aliqua male ablata incerta, siue de quibus, cui facienda sit restitutio, ignoretur, in suo testamento, codicillo, vel ultima voluntate, expresse dicat & clare, *Relinquo istud vel illud, seu tantum, de male ablatis incertis, seu restitutione ipsorum*: nec dicat, *velinquo pro remedio animæ meæ, seu parentum meorum*: neque aliquid aliud inferatur, propter quod quæ sunt ipsius male ablata incerta, non plenarie cognoscatur, sub pœna 10. librarum Ravennatum, quas in usus pauperum convertendas decernimus. Rectoribus, cappellanis ecclesiarum mandantes sub excommunicationis pœna, quod aliquorum ultimis voluntatibus non interfint, seu ordinationibus eorumdem, quos sciverint vel crediderint contra mentem attentare constitutionis huiusmodi, vel in fraudem: & quod exponant infirmis & ipsorum heredibus, ut nisi nominatim & expresse legaverint male ablata incerta restituenda, non habebunt ecclesiasticam sepulturam. Quoslibet vero clericos, religiosos, vel sæculares, qui circa hoc fraudem aliquam procuraverint observari, ab ingressu ecclesiæ & participatione sacramentorum suspendimus in his scriptis.

Quod clerici & religiosi a Venationibus se abstineant. Rubrica XVII.

Licet ex dictis sanctorum & ex scriptis conciliorum, omnibus servis Dei venationes cum canibus & avibus sint interdictæ: nonnulli tamen religiosi, sicut fide dignorum relatione accepimus, hoc minus penitentes, honestatis laxatis habenis, monachali modestia prorsus abjecta, monasterii claustrum abhorrentes, sine quo monachus vita carere describitur, sicut pisces vitæ carere sine aqua, more laicorum ipsis intendunt in gravem religionis offensam, opprobrium & scandalum plurimorum. Volentes igitur prædictorum statui periculoso & detestabili salubriter occurrere, hoc sacro approbante concilio, districtius inhiemus religiosis omnibus, cuiuscumque status, conditionis, religionis, vel ordinationis existant, ne de cætero vcnari, seu ad venandum exire præsumant. Si quidem abbates, priores vel præpositi, seu alias administrationes habentes fuerint, per annum ipso facto sint suspensû ab omni administratione, donec ad mandatum ordinarii plene satisfecerint. Inferiores vero sint ineligibiles, & ultimi semper in choro habeantur, donec ad mandatum abbatis, prioris, vel præpositi, sufficienter penitentiam egerint de commissis.

De pœna iudicum sæcularium, qui clericos repletos cum armis, vel in aliis maleficiis deprehensos, detentos retinent, vel ad summum iudicem opprobriose remittunt. Rubrica XVIII.

Sæculares potestates, seu rectores vel iudices, quorumcumque locorum provinciarum Ravennatis, qui clericos, per ipsos, seu ipsorum familias, cum armis vel alias excessisse, & maxime in habitu clericali repletos, detentos retinent, & ad diccesanum episcopum remittere denegant, requisiti, seu qui clericos ipsos, si eisdem remitti per eos forte contigerit, in scandalum & opprobrium ordinis clericalis, tubis præcedentibus & tubantibus, armis apud ipsos inventis, ad eorum collum appensis, & cum multitudine armatorum, seu alias inhoneste, ad eundem transmittunt episcopum: declaramus præsentis autoritate concilii, excommunicationis vinculo innodatos, & eorum sententias & processus per ipsos seu autoritate ipsorum latos & factos, ex tunc fore censemus invalidos, donec satisfactione præstita, a prædicta excommunicationis sententia per sedem apostolicam dumtaxat absolutionis beneficium metuerint obtinere.

Quod nullus pro eodem delicto debeat duplici pœna puniri. Rubrica XIX.

Cum nullus pro eodem delicto debeat duplici pœna puniri, statuimus & ordinamus, hoc sacro approbante concilio, quod si qua alia pœna statuta esset in constitutionibus synodalibus nostris, vel suffraganeorum nostrorum, quam in nostris constitutionibus provincialibus, vel prædecessorum nostrorum, statutum circa idem factum reperitur, quod altera ipsarum sit contentus loci ordinarius, & una electa & imposita per ipsum, seu eius vicarium, alteram infligere, seu inflictam exigere, non possit.

De indulgentiis seu remissionibus.
Rubrica XX.

Cum inferior superioris legem habeat observare, nec eam possit infringere, seu etiam abolere, & in iure contineatur, quod episcopi plures, vel unus, non possint concedere indulgentiam ultra numerum quadraginta dierum, excepto in sola ecclesiarum consecratione: quod de uno anno statutum fuit in concilio Forlivii celebrato per bonæ memoriæ fratrem Bonifacium prædecessorem nostrum, circa prelatos elemosynarios, sub rubrica de pauperibus alendis, limitamus & reducimus ad numerum 40. dierum, hoc sacro approbante concilio. Ad hoc diligenter considerantes, quod qui aliis præsumunt, lenitatem

ANNO
CHRISTI
1317.

tatem cum severitate miscere debent, & cum subditis misericorditer agere: ita tamen quod honestas & disciplina clericalis non destituatur, aliam nostram constitutionem provincialem editam & promulgatam, per nos in concilio Argentæ celebrato, positam sub titulo, de ætate & qualitate ordinandorum, duximus moderandam: eodem sacro approbante concilio statuentes, quod non obstante constitutione prædicta, nos & quilibet episcopus cum suis subditis dispensare possimus, qui contra tenorem & formam dictæ constitutionis ad ordines sunt promoti, vel in futurum promoverentur. Hortamur tamen pro reverentia Dei dictos dominos episcopos, quod constitutionem ipsam sic salubriter statutam observent, & mandent a subditis observari, ne per propter. vel alias, personas indignas & minus sufficientes ad ordines promoveri contingat: quod solum mens dictæ constitutionis requirit.

De exequiis episcoporum nunciandis per capitula ecclesiarum cathedralium archiepiscopo & suffraganeis, ut devote ab omnibus celebrentur.

Rubrica XXI.

Item cum negligentia seu contumacia indevotorum, pœna condècenti debeat puniri, & in concilio Ravennæ per nos celebrato inter alia fuerit statutum, quod capitula ecclesiarum cathedralium quam citius commode possent, obitum suorum episcoporum singulis comprovincialibus episcopis deberent nunciare: & si super hoc fuerint negligentes vel remissi, hoc sacro approbante concilio statuimus, quod capitula ipsa infra 10. dies postquam sciverint suum episcopum defunctum fore, archiepiscopo & singulis suffraganeis teneantur nunciare: alioquin pœnam 10. librarum Ravennatum ipso facto incurrant, distribuendarum in usus pios, metropolitani arbitrio.

De beneficiis & indulgentiis concessis in concilio, & de potestate dispensandi & interpretandi constitutiones concilii. Rubrica XXII.

Desiderabiliter affectantes in iis per quæ salutem consulitur animarum, humanæ fragilirari, quæ facile declinat ad malum, via salutaris providere, autoritate Dei omnipotentis & beatorum apostolorum Petri & Pauli, ac approbatione huius sacri concilii, absolvimus, seu absolvendos decernimus omnes & singulos subditos nostros & suffraganeorum nostrorum, & ecclesiæ Ravennatis, qui pœnas aliquas seu pœnam, contentas vel contentam in sacris constitutionibus nostris, seu prædecessorum nostrorum, provincialibus seu synodalibus nostris, vel suffraganeorum nostrorum, vel qui noram inobedi-

Concl. general. Tom. XI.

dentia incurrisent, mandatis nostris seu ordinariis vel vicariis nostris, seu ordinariis eisdem, non parendo, si conrecti confireantur infra unius mensis spatium a notitia præsentis, & ad mandata ordinarii, læso secundum formam ecclesiæ satisfaciant, seu ejus vicarii, eo in remotis agente, vel vicarii capituli ubi ecclesiæ vacat: super hoc nobis reservantes autoritatem plenariam absolvendi & dispensandi, etiam in constitutione specialiter reservatur absolutorio & dispensatio concilio provinciali: eandem autoritatem concedentes, & specialiter committentes, præsentis autoritate concilii, locorum ordinariis, seu eorum vicariis, ipsis in remotis agentibus, & vicariis capituli ubi ecclesiæ vacat. Hortamur etiam & in Domino obsecramus venerabiles patres & coepiscopos nostros præsentis & absentis, ut pro Divina pietate & reverentia huius sacri concilii, relaxari faciant quos episcopi vel alii de eorum mandato seu autoritate detinent carceratos: dummodo scandalum inde non oriatur, ac orationes frequentent seu frequentari mandent in Missis pro pace & contra persecutores ecclesiæ, videlicet orationem, *Ecclesiæ tuæ*, ubi non dicitur oratio, *A cunctis*. Relaxamus quoque eadem autoritate omnibus & singulis vere penitentibus & confessis, qui ad hoc sacrum concilium accesserunt, vel pro eo laboraverunt, de injunctis pœnitentiis 40. dies, pro singulis diebus quibus laboraverunt vel laborabunt, usque ad festum omnium sanctorum inclusive. Reservamus insuper nobis, hoc sacro approbante concilio, arbitrium puniendi & absolvendi, quos de jure possumus, contemptores & transgressores sacrorum canonum, cuiuscumque ordinis, præminentia, dignitatis vel status existant. Ad hæc, eodem sacro approbante concilio nobis specialiter reservamus autoritatem & potestatem declarandi, interpretandi, remperandi, seu minnendi dictas provinciales constitutiones, seu pœnas in eis contentas, & super dictis pœnis misericorditer dispensandi cum omnibus & singulis subditis nostris, & suffraganeorum nostrorum, prout qualitas negotiorum & conditio personarum requireret.

Lectæ & publicatæ fuerunt prædictæ constitutiones per reverentissimum patrem, dominum R. permissione Divina sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopum, in ecclesiæ cathedrali Bononiæ, assistentibus venerabilibus patribus & dominis, dominis Huberto Bononiensi, fratre Petro Comacensi, Petro Foropopiliensi, Ioanne Cæsenate, Guidone Regin. pro se & ecclesiæ sua, & pro fratre Simone Parmensi episcopo, qui post secundam sessionem, ex rationabili causa se absentans, in omnibus & per omnia commisit vices

LIIII suæ

ANNO
CHRISTI
1317.

suas eidem, & consensit omnibus quæ terminantur in ipso concilio: Rimbaldus Imolenfis, Guidone Cervienfis, episcopis, ac procuratoribus fratri Huguzonis Sasscnatis, fratri Hugolini Faventini, Salionis Adriensis, episcoporum absentium: Mutinensi propter infirmitatem se canonicè excusante, seu ordinandis & statuendis pro se & suo clero reverenter consentiente: procuratoribus archidiaconi & capituli Forliviensis, cum cœclesia ipsa ad præsens pastore vacet; & capitulorum cathedralium ecclesiarum provinciæ Ravennatis. Præsentibus etiam religiosis & venerabilibus viris, abbatibus, prioribus, præpositis, archipresbyteris, & aliis quampluribus ad concilium ipsum convocatis: Huguzone præposito, Catia presbytero, Gerardino subdiacono cardinale, Boninsegna presbytero, & Albertino subdiacono, cantoribus sanctæ Ravennatis ecclesiæ: Guidone sanctorum Fabiani & Sebastiani, Petro sancti Petri in curte, Ioanne sanctæ Euphemie, ecclesiarum rectoribus, conventus clericorum Ravennæ: fratre Andrea priore sanctæ Pelagiæ de Cremona, vicario ipsius domini archiepiscopi, Conrado archipresbytero Paduano, & quampluribus aliis: sub annis Domini MCCCXVII. indictione XV. die XXVII. Octobris.

De monialibus. Rubrica XXII.

Hac capitula duo potestatem concilium condita sunt a Raynaldo, potestate sibi a concilio facta declarandi ejus consuetudines.

Nos Rainaldus permissione divina, & apostolicæ sedis gratia, sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopus, dudum volentes executioni debitæ demandare constitutionem piæ memoriæ Bonifacii papæ VIII. quam edidit & promulgavit super clausura monialium, & in qua expresse statuit, omnes & singulas moniales, cujuscumque religionis, statum vel conditionis existerent, sub perpetua clausura debere manere, nullique personæ ad eas ingressum patere: inobedienciæ notam ac maledictionem æternam effugere cupientes, easdem moniales, ubi ad nos spectat, mandavimus & fecimus includi, ac quasdam constitutiones addidimus synodales & provinciales, in quibus, omnibus indistincte, tam clericis, quam laicis, prohibuimus ingressum monasteriorum, & ad easdem accessum, sine nostra seu vicarii nostri, vel alias ordinarii loci seu ejus vicarii, nobis seu ordinario loci in remotis agentibus, licentia speciali, penas pecuniarias, & sententias excommunicationis certo modo in contra facientes promulgantes. Verum quia a pluribus personis fide dignis, maturis & honestate præditis, sæpius audivimus, quod dictæ nostræ constitutiones, quas pro salubri remedio animarum intentionis nostræ erat edidisse, ad ruinam & periculum animarum multorum tendere viderentur, cupientes,

A quantum nobis ex alto concessum est, semper auctore Deo, de salubri remedio animarum saluti consulere: super hæc etiam sollicitati sæpius & requisiti, constitutiones ipsas, autoritate nobis concessa in concilio Bononiæ per nos celebrato, declarandi, interpretandi, minuendi, moderandi & mitigandi constitutiones provinciales nostras & prædecessorum nostrorum, & penas in eis insertas, moderamus & declaramus, ac declarando ac mitigando, statuimus, quod nullus de cætero penas in dictis constitutionibus contentas incurrat pro ingressu monasterii; dummodo locum monialibus pro clausura deputatum per locorum ordinarios non ingrediantur, in quo casu firmæ & illibatæ dictæ constitutiones permaneant. Concedimus etiam, quod qualibet persona, quæ non sit notabiliter suspecta, possit loqui monialibus memoratis, sine metu pænæ, ad cratem seu fenestram ferream, de licentia abbatis, seu prioris, vel ejus locum tenentis: presentibus ramen semper duabus ex monialibus ab abbatisa vel priorissa, vel earum vicem tenente, ut præmittitur, specialiter deputatis, quæ semper videre possint & audire fororem, seu monialem, ad fenestram vocatam.

De salariis notariorum, & sigilliferorum.
Rubrica XXIV.

Cum ad præsentis officium pertineat, exactiones illicitas prohibere, & operantibus de præmio seu mercede condigna juxta qualitates laborum facere provideri, & in concilio dudum per nos Ravennæ celebrato contineatur, ut salaria notariorum & sigilliferorum dominorum episcoporum taxarentur & moderarentur, & quamplures querelæ ad nos devenerint super indebitis extorsionibus & oneribus exactis ab eisdem, super hocque in sacro concilio per nos nuper Bononiæ celebrato, collatio inter nos & suffraganeos nostros, qui in dicto concilio interfuerunt, habita fuerit: & eum dictum fuerit debere super hoc provideri de remedio opportuno: sed quia multitudine negotiorum in dicto concilio terminandorum occupati, non potuimus plene tunc temporis circa hoc intendere sicut desiderabamus, per præsentem paginam duximus ordinandum, & hortandum dominos episcopos, suffraganeos ecclesiæ Ravennatis, quatenus quilibet eorum in sua curia limitare, taxare, & moderari debeat, ad omne scandalum tollendum, quantum notarii seu scriptores eorum vel officialium ipsorum percipere debeant pro quolibet instrumento seu scriptura publica vel privata, & quantum sigillifer pro sigillo: nosque ex potestate nobis in dicto concilio tradita declarandi consti-

ANNO
CHRISTI
1317.

constitutiones provinciales nostras, & prædecessorum nostrorum, & omni modo, quo melius possimus, volentes quantum in nobis est, dictam constitutionem observare, & executioni debitæ demandare, ordinamus & taxamus, quod in solutione faciendâ notariis pro scripturis, & sigilliferis pro sigillo, modus infra scriptus debeat observari.

In primis recipere possit notarius de lictis citationis simplicibus, seu brevibus cum registratione, 12. denarios Ravennates vel Bononienses: & sigillifer pro sigillo 6. denarios. De litteris citatoriis, cum narratione prolaxa, 2. solidos: & pro sigillo 6. denarios. De citatione per nuncios, sine litteris, videlicet pro commissione & relatione, 12. denarios. Si vero citarentur duo aut plures, recipere possit duos denarios pro quolibet, ultra dictos 12. denarios. De comparatione seu præsentatione, 4. denarios. De consignatione termini, seu prorogatione, 2. denarios pro parte. De licentia, parte absente, 4. denarios. De accusatione contumaciæ, cum protestatione expensarum, 6. denarios. De protestatione sine scriptis, 6. denarios. De protestatione in scriptis, si fuerit prolaxa, solvatur ad modum folii registri, sicut infra continetur in simplici copia. De oblatione libelli, 3. denarios. De exceptionibus in scriptis, 3. denarios pro qualibet, vel aliter ad modum registri. De replicationibus recipiat idem. De lictis contestatione & juramento, a qualibet parte, 12. denarios. De registratione libelli recipiat ab actore tantum, quantum pro registro, in simplici copia, ut supra. De petitionibus, pro unaquaque recipiat a ponente 3. denarios, & a respondente 1. denarium. De articulis recipiat ab exhibente, ad modum registri, ut supra. De copia articulorum, recipiat tantumdem. De rebus, pro examinatione & scriptura, de quibus folio continente ad minus 25. lineas pro pagina, & 12. dictiones pro linea, quæ est forma registri, 2. solidos. De copia in publica forma, tantumdem. De simplici copia 16. denarios. De registratione instrumentorum, & aliorum productorum, recipiat ad modum folii registri. De simplici copia, ut supra continetur, 16. denarios. Si instrumenta & alia producta registari non contingat ex causa, ruc de scriptura, seu annotatione, sicut sunt producta pro quolibet instrumento, 4. denarios. De conclusione in causa a qualibet parte, 16. denarios. De exhibitione suspectorum & confidentium, & assumptione sapientium ad consulendum, a qualibet parte 6. denarios. De articulo questionis, super quo debeat consuli, si formabitur, pro parte qualibet 12. denarios, & pro sigillo 10. denarios. De sententia definitiva lata ex causa pecuniaria, vel more civili, quæ æstimationem

A recipiat, recipiat pro prima libra 2. solidos, & pro singulis libris, usque ad 10. libras, 12. denarios pro libra & abinde supra, usque ad quinquaginta libras, ultra dictam taxationem, 3. denarios pro libra. Ultra vero dictas quantitates, usque ad centum, 2. denarios pro libris, & abinde supra 1. denarium pro libra qualibet, ultra omnes prædictas taxationes: & pro sigillo pendente, si fuerit pendens, 6. solidos ad plus, si non fuerit pendens, 2. solidos Bononienses. De interlocutoria, 2. solidos, vel plus, vel minus, arbitrio iudicantis: pro sigillo pendente, 2. solidos; & pro non pendente 12. denarios. Item si appellatur ab ea, tantumdem recipiat: si detur in forma publica, & idem de sigillo, ut in proximo. De appellatione viva voce a definitiva sententia, 6. denarios: De appellatione in scriptis oblata recipiat ad modum registri in simplici copia: & si fiat in publica, recipiat tantum, quantum habuerit de sententia. De sigillo solvatur ut pro sententia definitiva. Pro sententia super iure decimarum, vel patronatus, si super eo consilium habeatur, recipiat notarius quartam partem ejus, quod consultori. Si autem super causa matrimoniali etiam requiratur consilium, vel super præmissis, vel consimilibus, consilium non haberetur, iudex arbitretur, pensatis statu, conditionibus & facultatibus personarum, & qualitate causarum, prout æquum & iustum videbitur, religioni & pauperibus compatiendo.

De solutionibus quæ occurrunt circa collationes beneficiorum in primis, si ponatur edictum de rectoria capellæ ruralis vel urbanæ, pro scriptura, commissione & relatione, 3. solidos, pro sigillo 12. denarios. Pro instrumento, confirmatione, collatione, seu investitura ejusdem 30. solidos; considerata tamen qualitate ipsius beneficii: & pro sigillo 2. solidos. Si edictum ponatur pro archiepiscopatu, vel alia dignitate seu personatu seculari, 4. solidos: pro sigillo 12. denarios. Pro instrumento confirmationis ejusdem, 3. libras: pro sigillo 6. solidos. Si ponatur edictum de prioratu, seu de abbacia, 5. solidos: pro sigillo 2. solidos. Pro instrumento confirmationis ejusdem, 8. libras: pro sigillo 10. solidos. Si de episcopatu ponatur edictum, 10. solidos: & pro sigillo 3. solidos. Pro instrumento confirmationis ejusdem, 25. libras: pro sigillo 20. solidos. Si autem collationes, confirmationes, vel investituras hujusmodi, seu causæ eorum alteri committere contingat, ad petitionem partis, vel partium: tunc solvatur notario de commissione tertia pars ejus quod taxatum est: ut nihil minus taxatio prædicta solvatur notario pro confirmatione. Si autem sponte, seu ex arbitrio committentis fiat commissio: tunc tertia pars, quæ

ANNO
CHRISTI
1317.

quæ dabitur notario pro commissione, computetur in salario supra taxato notario scribenti dictam commissionem: & detur pro sigillo id quod supra taxatum est. Si autem solam audientiam & comminationem causæ committi contingat, solvatur pro commissione duplum ejus quod datum fuerit pro edicto. Si autem certum, vel certos articulos committi contingat, solvetur quod taxatum est pro edicto, & tantumdem pro sigillo. De commissione appellationis 10. solidos, pro sigillo pendente 2. solidos, vel 12. denarios. De litteris quæstorum 20. solidos: pro sigillo pendente 3. solidos, alias 2. solidos. De dispensationibus beneficiorum, ætatis vel ordinum, 15. solidos: pro sigillo pendente 4. solidos, alias 12. denarios. De licentia absentandi, seu non residendi, 10. solidos: pro sigillo 12. denarios. Pro littera præsentatoria & testificatoria ad ordines 8. solidos: pro sigillo 6. denarios. De litteris seu instrumentis ordinum 3. solidos: pro sigillo 12. denarios. Et si aliquis casus contingeret, qui non videretur in præmissis expressus, fiat taxatio ejus & reductio, seu restrictio ad arbitrium boni viri secundum formam registri, ut præmittitur, vel alias, prout aquirati & moderatori dominorum episcoporum, vel eorumdem vicariis videbitur convenire, omnium semper æquitate librata. Et quicumque hoc directe & fideliter observaverit, tamquam fidelis servus Domini, mereatur præmium vite æternæ: cogitans quod quidquid recipiet cum taxatione, moderatione & restrictione prædictis, juste recipiet, & licite poterit retinere, & sine aliquo conscientie remorsu. Contra vero facientes noverint se plecti debere, etiam pœna in constitutionibus comprehensa. Et ut hæc omnibus nota fiant, in albo stilo describantur, seu clarius in membrana, in loco ubi jus redditur, affigantur, in singulis prætorii, ubi jus redditur in curiis episcoporum.

*f mcd-
rationi

Et ego Rainaldus permissione Divina & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus, subscripsi.

Letæ & publicatæ fuerunt supradictæ constitutiones & statuta dicti domini archiepiscopi Ravennatis, in clero civitatis Mutinensis, convocato in episcopali palatio Mutinæ per discretum & sapientem virum dominum Florianomontem, generalem vicarium venerabilis patris domini Bonincontri episcopi Mutinensis, de præcepto & mandato dicti domini episcopi, de verbo ad verbum, in millesimo trecentesimo decimo octavo a nativitate, Indictione prima, die Iovis 29. Decembris, in præsentia domini Iacobi Saraceni, domini Barnabei de Boscetis, domini Bei de Luca, canonicorum ecclesie Mutinensis; domini Joannis præpositi de Limiole, domini Marthæ archiepiscopi de Campogaghano, domini Lamfranchi de Saliceto, priorum fratrum Humiliatorum, presbyteri Petri de Malclavelis, presbyteri Joannis de Buralibus beneficiati, presbyteri Petri Boni beneficiati, presbyteri Martini beneficiati, domini

Alexandri de porta, presbyteri Joannis capellani domini episcopi prædicti, presbyteri Biachini capellani ecclesie Mutinensis, domini Adam, domini Pauli monachorum sancti Petri Mutinensis, Ortonelli mansionarii dicte ecclesie Mutinensis, & præsentibus testibus Guidone de Querieto notario, Ramerio de Salsbignano nuncio curie episcopalis, Nicolao Berardo, & aliis pluribus.

Et ego Franciscus de Aspett, notarius curie episcopalis Mutinensis, publicationi prædictæ interfui rogatus, & subscripsi.

** CONCILIVM TOLOSANVM
Mense Jun. ann. Dom. M. CCC. XIX.

ANNO
CHRISTI
1319.

Eius acta nulla video, mentionem tum alibi, tum in Gallia Christiana factam reperio. Ei præfuit Joannes Raymundi de Convenis, primus Tolosanus archiepiscopus: qui deinde anno 1327. die 18. Decembris, factus est cardinalis episcopus Portuensis & S. Rufinæ.

** CONCILIVM SENONENSE
Olim cum statutis Trecentis editum Trecent. an. 1330.

ANNO
CHRISTI
1310.

Statuta provincialis concilii per reverendum in Christo patrem ac dominum, D. G. Dei gratia Senonensem archiepiscopum, anno Domini MCCCXX. die Iovis post Pentecosten celebrati.

TITVLI LOCORVM.

1. *Vt diocesani hortentur ad jejunandum in vigilia festi corporis Christi.*
2. *Vt interdiciantur loca in quibus clericus a iudice laico detinebitur.*
3. *Vt religiosi & religiosæ post annum & diem profiteantur.*
4. *De vita & honestate clericorum.*

LOCVS PRIMVS.

Vt diocesani hortentur ad ieiunandum in vigilia festi corporis Christi.

Statuimus, ac etiam ordinamus, ut quilibet diocesanus in sua diocesi, plebem a Deo sibi commissam, tam per se quam per alios, loco & tempore congruis, salutaribus monitis inducat, ut quarta feria præcedente feriam quintam post octavas Pentecostes, qua summi & magnifici corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi sacramenti memoria celebratur, ad honorem tam preciosissimi sacramenti, ac ipsarum plebium salutem animarum, se ab esu carniū abstinæant, & jejurent: omnibusque jejunantibus, vereque poenitentibus & confessis, in remissionem suorum peccaminum, quadraginta dies de injuncta sibi poenitentia duximus concedendos: totidemque eisdem a quolibet diocesano in diocesi sua, autoritate præsentis concilii concedantur. Circa vero processionem solemnem, quæ dicta quinta feria fit a clecto & populo in delatio-

ne dicti sacramenti his diebus, cum quodammodo Divina inspiratione introducta videatur, nihil quoad præfens injungimus, devotioni cleri & populi relinquentes.

LOCVS SECVNDVS.

Vt interdicanur loca, in quibus clericus a iudice laico detinebitur.

Statuimus, ac etiam ordinamus, ut si contingat aliquem clericum, in villis seu castris diocesis & provincie Senonensis, per iudicem capi sæcularem, qui sufficiat requisitus de reddendo dictum clericum suo iudici ecclesiastico, non reddiderit seu restituerit, in sua malitia perseverans: in dictis villis seu castris cessabitur, quando detinebitur dictus clericus, a Divinis: nedum in ecclesia, infra cuius confines dictus clericus detineri dignoscetur, sed etiam in aliis ecclesiis, si in dictis villis & castris plures ecclesias contigerit esse sitas. Quod ad religiofa monasteria in dictis villis & castris constructa, & alias ecclesias eisdem contiguas, extendi volumus: ne, si in quibusdam cessaretur, in aliis non, cessationis sententia seu interdicti valeat vitipendi. Et prædictas cessationes, auctoritate præsentis concilii, ab omnibus tam exemptis quam non exemptis, cum de jure ad hoc teneantur, volumus observari.

LOCVS TERTIVS.

Vt religiosi & religiosæ, post annum & diem profiteantur.

Statuimus, ac etiam ordinamus, ut religiosi & religiosæ, in habitu religionis per annum & diem in suis monasteriis commorantes, dictis die & anno elapsis, per superiores suos, dum tamen in ætate discretionis fuerint constituti, cogantur profiteri expresse, vel saltem ita publice, quod dicta professio celari non valeat.

LOCVS QVARTVS.

De vita & honestate clericorum.

Statuimus insuper, ac etiam ordinamus, ut clerici beneficiati, tam cathedralium quam collegiarum ecclesiarum, sive sint capellani, canonici, vicarii, seu simplices choriales: caligis rubeis, viridibus, scaratis, croceis, seu albis, ita publice non utantur, sed caligis nigris, seu aliis honestis, tantummodo sint contenti. Quod si a delatione distarum caligarum, canonicè moniti, non destiterint: ipso facto medietate distributionum, quæ insistentibus certis horis distribuuntur, auctoritate præsentis concilii eos privamus. Quod quidem statutum extendere Concil. general. Tom. XI.

A tur, ad presbyteros parochiales & alios presbyteros ordinarii arbitrii puniendos. Et istud idem in clericis crines nutrientibus, barbamque prolixam, seu tonsuram inhonestam, ac a parte exteriori almutiam de cetero, vel volvero, deferentibus, uniformiter inter clericos prædictos volumus observari.

CONCLVSIO CONCILII.

Quarum auctoritate litterarum, vobis & vestrum cuiuslibet districte præcipiendam, quatenus statuta prædicta in vestris ecclesiis, & alibi ubi expediens videritis, publicetis & exequamini diligenter, ac faciatis a parochianis vestris, juxta ipsorum tenorem, inviolabiliter observari.

G. C. Sequitur sine nota ulla distinctionis locus quintus, tum sextus, alique tres: qui minus caute attendentibus videri possent, huius esse concilii: sed Trecentisim duarum synodorum esse, legentibus apparet.

CONCILIVM APVD VALLEMOLETI PALENTINÆ DIOECESIS

Autoritate Guillelmi Sabinensis episcopi & sedis apostolicæ legati celebratum in Hispania anno Domini MCCCXXII. tempore Ioannis papæ XX.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De constitutionibus.
2. De officio ordinarii.
3. De foro competenti.
4. De feriis.
5. De testibus.
6. De vita & honestate clericorum.
7. De cohabitatione clericorum & mulierum.
8. De clericis non resistentibus.
9. De prebendis.
10. De parochiis.
11. De decimis.
12. De statu monachorum.
13. De religiosis domibus.
14. De jure patronatus.
15. De baptismo.
16. De observatione se juniorum.
17. De immunitate ecclesiarum.
18. De consanguinitate & affinitate.
19. De simonia.
20. De magistris.
21. De Iudæis & Sarracenis.
22. De adulteris.
23. De raptoribus.
24. De forislegiis.
25. De purgatione canonica.
26. De purgatione vulgari.
27. De penitentiis.

In nomine Domini nostri Iesu Christi, amen.

Istæ sunt constitutiones per nos fratrem Guillelmum Dei permissiõne episcopum Sabinensem, apostolicæ sedis legatum, factæ ac editæ in concilio celebrato per nos apud LIII ij Val-

ANNO CHRISTI 1320. ⁹Corr. ordinariorum arb.

ANNO CHRISTI 1322.

ANNO
CHRISTI
1722.

ANNO
CHRISTI
1722.
Ludovici
Bavarii
Imp. primi
hunc an-
num
ponimus
quo Fride-
ricum con-
peterem
vici.

Vallemoleti Palentinæ diœcesis, A
prælatis omnibus nostræ legatio-
nis ad celebrandum dictum concilium convocatis, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo vigesimo secundo, quarto Nonas Augusti, qua die præfatum concilium extitit terminatum.

PRÆFATIO.

In junctum nobis legationis exposcit officium, ut B
attentis studiis & cura pervigili, ad reformandos in clero & populo legationis prædictæ mores & actus devios, prout ex alto præmittitur, intendamus, & in his præcipue apponamus remedium, in quibus majus periculum conspicimus imminere. Hæc est quippe Dei patris ordinatio, hæc lex existit ecclesiæ almæ matris, ut qui obsequiis ecclesiasticis mancipati existunt, solerti cura & providentia præsulis sincere & pure in domo Domini converterentur, & ut cordis oculus nube erroris obductus, illustrationis lumine sit serenus. Ad ista igitur, ad quæ ferventius aspirat nostra intentio, convertentes aciem nostræ mentis, universorum nostræ legationis prælatorum apud Vallemoleti Palentinæ diœcesis ad præmissa agenda concilium duximus convocandum: cum quibus habita discussione solerti & deliberatione matura super his quæ correctione & reformatione indigebant, sacro approbante concilio constitutiones infra scriptas edidimus, easque in majori ecclesia loci prædicti, die secunda Augusti anni præsentis millesimi trecentissimi vigesimi secundi, pontificatus summi patris domini, domini Ioannis PP. XXII. anno sexto, in præsentia dicti concilii, & clericorum aliorum astante multitudine, fecimus publicari. Sed quamquam singulorum auribus juxta canonicas sanctiones non esset, post publicationem hujusmodi, constitutiones prædictas necessarium inculcare: tamen ne aliquis ab ipsarum observantia possit se per ignorantiam aliquatenus excusare, prædictis nostræ legationis prælatis injungimus, in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandantes eisdem, quod ipsas constitutiones omnes & singulas in suis cathedralibus ecclesiis, infra octo dierum spatium postquam illuc delatæ fuerint, clero non exempto, qui de ordinaria, exempto vero, nec non religiosis exemptis, tam militaribus, quam non militaribus, auctoritate nostra, & populo convocatis, & deinde in primis eorum synodis solenniter & integraliter faciant publicari. In aliis vero summarie legi procurent, ut crebra hujusmodi lectio harum constitutionum præsentibus præservet, & posteris notitiam largiatur. Mandamus etiam, quod prælati prædicti ad harum constitutionum observantiam dent, quantum in ipsis fuerit operam diligentem. Volumus insuper, quod constitutiones prædictæ, ad observantiam sui ligent omnes nostræ legationis, & singulos, post duos menses a publicatione prædicta faciendâ in prædictis ecclesiis cathedralibus numerandos.

CAPITVLA.

I. De constitutionibus.

Alma mater ecclesia ab unigenito Dei filio primitus instituta, & a sanctis patribus, succedentibus temporum curtibus

ordinata, constituit, ut metropolitani cum suffraganeis suis annis singulis provincialia celebrare concilia non omittant, in quibus super observantia canonum, relevatione ecclesiarum, corrigendis excessibus, & moribus reformandis, diligens cum eis habeant consilium & tractatum, & faciant ac statuunt quæ circa hæc viderint expedire. Et quia nonnulli prælatorum per plures annos hoc negligenter facere omiserunt, ex quo plura pervenerunt ecclesiarum dispendia, & etiam pericula animarum: monemus archiepiscopos omnes & singulos, ut statutum generalis concilii super hoc editum diligenter observent, facto approbante concilio statuentes, ut si archiepiscopi, saltem in biccennio semel, loco & tempore opportunis, per se vel per alios, quarens de jure conceditur, ipsis legitime impeditis, celebrare provincialia concilia omiserint, eo ipso tamdiu ab ingressu ecclesiæ sint suspensi, donec negligentiam suam purgaverint provincialia concilia celebrando. Episcopi etiam synodos in suis diœcesibus saper prædictis, prout jura volunt, celebrent annuarim. C
Quod si forte hoc negligenter omiserint, eo ipso ab ingressu ecclesiæ sint suspensi, donec negligentiam suam purgaverint synodalia concilia celebrando.

Quia vero contingit, venientes ad dicta concilia & synodos, & redeuntes, aliquoties impediti, & in personis & rebus indebite molestari: statuimus, ut quicumque venientes ad dicta concilia & synodos, vel in eis morando, aut etiam redeundo ab ipsis, ceperint, aut in personis vel rebus, eis damna notabilia inruerint, in sententiam excommunicationis incidant ipso facto.

D Inter cætera quæ officio prælatorum incumbunt, hoc præcipue desideratur & requiritur, ut in subditis vitæ sanctitas & morum honestas præceptis & prohibitionibus observetur. Volentes igitur, ut hæc per prælatorum diligentiam impleantur, universos ecclesiarum prælatos, archiepiscopos & episcopos, monemus & hortamur in Domino Iesu Christo, ut ipsi in suis conciliis provincialibus & episcopalibus synodis stantur & ordinent ea quæ ad clericorum vitam, reformationem morum, conversionis & habitus honestatem, viderint expedire, injungentes his qui sub eis jurisdictionem obtinent, ut de observantia statutorum & canonum in suis visitationibus inquisitionem faciant diligentem: quam inquisitionem referre suis prælatis in proximis synodis teneantur.

II. De officio ordinarii.

Quia notitia catholicæ fidei cuilibet orthodoxo est necessaria ad salutem, & ejus igno-

ignotantia periculosa quam plurimum & nociva: statuiamus ut quilibet rector parochialis ecclesiæ in scriptis habeat in Latina & vulgari lingua articulos fidei, præcepta decalogi, sacramenta ecclesiæ, species vitiorum & virtutum, & quater in anno ipsa publicet populo, in festis videlicet natiuitatis Domini, Resurrectionis, Pentecostes, & in Assumptione Virginis gloriosæ, & in diebus Dominicis Quadragesimæ. Quod si rectores in hoc negligentes fuerint, per prælatum suum acriter puniantur.

III. De foro competenti.

Ecclesiastica iurisdicctio a sæculari distincta agnoscitur, & una per alteram impediri non debet, sed potius adjuuari. Quia vero nonnulli sæculares iudices, statuta canonum circa hoc edita contemnerent, clericos & alias personas ecclesiasticas super rebus suis & causis presbyteralibus iniuriose compellunt coram se in iudicio litigare: statuiamus, & uniuersis prælatis in virtute sanctæ obedienciæ præcipiendo mandamus, ut statutum felicitis recordationis Bonifacii papæ VIII. quod incipit: Quoniam ut intelleximus: in suis conciliis & episcopalibus synodiis, & in ecclesiis etiam suarum diocesium, vbi expedire viderint, faciant publicari, prædictosque iudices excommunicatos publice nunciari.

IV. De feriis.

Quamvis Divinæ legis præcepto sancitum sit, diebus Dominicis & festiuis ab omni opere seruili abstinere: nonnulli tamen huiusmodi transgredientes præceptum, & rusticalia opera & artificia manualia diebus prædictis exercere præsumunt. Ne igitur ex transgressione huiusmodi, fidelis populus indignationem Dei omnipotentis incurrat: statuiamus, ut nullus in diebus Dominicis & festiuis a gros colere audeat, aut artificia manualia exercere præsumat, nisi urgente necessitate vel euidenti pietatis causa, & tunc de speciali licentia sacerdotis. Transgressores autem præsentis constitutionis per excommunicationis sententiam a suis ordinariis puniantur.

V. De testibus.

Causarum & litium dispendiosa protractio, quæ plerumque per falsorum testium dicta & advocatorum malitiam procuratur, quatenus fieri poterit, iuris est auxilio restringenda. Ideoque statuiamus ut falsi testes, advocati, mediatotes, & aliter eos inducentes ad falsa testimonia perhibenda, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, a qua, nisi postquam eis satisfecerint,

arint, quibus damna per depositiones & inductiones huiusmodi illata sint, nullatenus absoluantur. Præsentem vero constitutionem prælati faciant in suis ecclesiis cathedralibus & parochialibus, diebus solennibus & in synodis publicari.

VI. De vita & honestate clericorum.

Quamvis honestas morum & habitus decencia, omnibus clericis per sacros ordines sint indicta: in prælatis tamen, archiepiscopis videlicet & episcopis, eo desiderantur amplius, quo ex suscepta dignitate debito in seipsis debent ostendere, qualiter alios fideles deceat in domo Domini conversari. Volentes igitur ut prælati prædicti, in conversatione, habitu, & vestitu, aliis exemplum præbeant honestatis: statuiamus ut episcopi & superiores prælati succas lineas in publico, & cum eos equitate contigerit, nullatenus tabardos, sed cappas & capellos suæ dignitati deferant congruentes, cappis aut vestibus sericis non utantur: Missas in solennitatibus maioribus in suis ecclesiis, iuxta sanctorum patrum statuta, & nunquam secrete in capellis suis, celebrent, nisi causa legitima & necessaria fuerint impediti. Altaria viatica secum portari faciant, in quibus singulis diebus coram se honeste & deuote Missam faciant celebrari. Horas canonicas cum suis clericis attente recitent, & in ecclesiis suis cathedralibus Divina officia solenniter celebrent, nisi legitime fuerint impediti.

Cum non solum a malo, sed etiam a mali specie, & præcipue quæ scandali occasione ministrant, sit secundum Apostolum abstinendum: statuiamus sacro approbante concilio, ut nullus clericus sæcularis vel religiosus, in quacumque dignitate vel officio constitutus, exemptus vel non exemptus, etiam si pontificali præfulgeat dignitate, sponsalibus, baptismo, aut nuptiis filiorum suorum aut filiarum, aut neporum recte descendentium, siue legitimi, siue illegitimi fuerint, audeat interesse: alioquin, si clericus beneficiatus fuerit, ipso facto medietate fructuum beneficii vel beneficiorum suorum, illo anno quo talibus sponsalibus, baptismo aut nuptiis interfuerit, sit privatus, prædicta medietate fructuum in usum fabricæ ecclesiæ convertenda. Si vero clericus non beneficiatus fuerit, usque ad annum eo ipso sit inhabilis ad beneficium obtinendum. Qui vero de bonis ecclesiasticis, filiis, aut nepotibus supradictis, dotem aut donationem propter nuptias assignauerit: assignatio ipso iure non valeat: & nihilo minus assignans, ipso facto in pœnam subtractionis beneficii incidat supradictam. Idem in religiosis, in militaribus exemptis penitus

ANNO
CHRISTI
1322.ANNO
CHRISTI
1322.

tus observetur. Prælati veto prædicti, qui præmissa vel aliquod præmissorum commiserint, per sex menses a collatione beneficiorum suspensi sint, & beneficia quæ medio tempore vacaverint, per eum ad quem collatio de jure vel consuetudine devolvitur, conferantur.

VII. De cohabitatione clericorum & mulierum.

Quia clericorum nonnulli famæ suæ prodigi & salutis, in concubinato publico vitam ducunt enormiter dissolutam: nos B
tali vitam corrigere, eorumque abolere infamiam cupientes, monemus omnes & singulos clericos, etiam si sint in dignitatibus, personatibus, aut officiis constituti, ut ipsorum nullus concubinam publice in domo propria vel aliena audeat detinere: sacro approbante concilio statuentes, quod quicumque clerici post duos menses a publicatione constitutionis & monitione hujusmodi in suis ecclesiis, per archiepiscopos & episcopos vel eorum vicarios in synodis, faciendis, concubinam seu concubinas modo prædicto detinuerint, vel dimissam seu dimissas, aut aliam seu alias admiserint, si beneficiati existant, tertia parte fructuum beneficiorum omnium quæ pro illo obtinuerint tempore, ipso facto penitus sint privati. Si vero per alios duos menses, duos immediate prædictos sequentes, in eodem crimine continuaverint vitam frædam, alia tertia parte fructuum noverint se privatos. Quod si forsitan Dei timore contempto, per alios duos menses quatuor prædictos immediate sequentes in peccato perstiterint memorato, reliqua tertia parte fructuum ipsos privamus, omnino sub pœna excommunicationis præcipientes eisdem, quod ad aliquam partem dictorum fructuum, postquam ipsa vel ipsis, ut prædicatur, privati fuerint, manus temerarias aliquatenus non extendant. Et si forsitan contrarium tentarent, sub interminatione extremi judicii, prælati eorum, tam diœcesanis quam aliis, districtè præcipimus, quod ad restituendum totum quod de prædictis rebus fructuum, seu ipsatum aliqua, postquam modo præfato privati existerent, occupaverint, seu detinuerint vel consumpserint, per censuram ecclesiasticam ipsos compellere non omittant. Antedictæ vero partes fructuum, & ipsarum quælibet, in cathedralibus & collegiatis ecclesiis, quod ad bona quæ de communi mensa fuerint, ad communem mensam capituli; alia vero, redemptioni captivorum communiter applicentur. In parochialibus vero medietatem fabricæ ecclesiæ ipsius, aliam vero redemptioni captivorum detentorum ab infidelibus applicamus: volentes & mandantes, quod per manus prælatorum

A suorum, quibus, quod prædictas partes fructuum recipiant & exigant, committimus & præcipimus, quidquid ex dictis fructibus provenerit, in prædictis usibus fideliter expendatur. Quod si forte nec adhuc ad cor redierint, sed præsens nostrum contemnentes mandatum, se ostenderint tam execranda rursitudinis amatores: suis prælati prædictis, & ipsorum cuilibet, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub animarum suarum periculo, districtè præcipimus & mandamus, quod infra quatuor menses a supradictis sex mensibus numerandos, transgressores prædicti qui concubinas præfatas non omnino dimiserint, easdem non admitturi ulterius, nec aliam aliquam, seu aliquas amplius recepturi, omnino beneficiis suis privent, ipsosque in limo peccatorum tam fixos, donec se correxerint, & postea per quinque menses inhabiles esse denuncient ad superiores ordines, & ad quæcumque beneficia ecclesiastica obtinenda. Volumus etiam quod si quis de prædictis, postquam beneficio seu beneficiis privatus fuerit modo prædicto, manus rapaces extenderit ad dictorum beneficiorum fructus, seu ad aliquam eorum partem, incurrat excommunicationis sententiam ipso facto, a qua non possit absolvi, nisi de sic occupatis restitutione integra, & beneficiorum quibus privati essent, ut prædicatur, dimissione plenaria, prius factis. Verum quia peccata inulta non vult dimitti Dominus ultionum; statuímus, dicto approbante concilio, quod clerici non beneficiati, tam sacerdotes quam diaconi vel subdiaconi, aut inferiores clerici non promoti, qui non erubescunt concubinas publice detinere, si sacerdos fuerit, capellaniam perpetuam aut temporalem tenere vel habere non possit, & usque ad unum annum postquam se a prædicto peccato plene correxerit, ad obtinendum ecclesiasticum beneficium sit inhabilis & indignus. Diaconi & subdiaconi, ac inferiores clerici, usque ad annum post correctionem jam dictam, sint ad superiores ordines inhabiles, & ad quæcumque ecclesiastica beneficia obtinenda. Si vero adhuc incorrigibiles perstiterint, procedatur per alia juris remedia contra ipsos. Et quia majori culpæ justo Dei iudicio major debetur & pœna: statuímus quod quicumque in tam profundum peccatorum devenerit, quod publice concubinam seu concubinas detineat infideles, si beneficiati fuerint, post duos menses memoratos a die publicationis prædictæ in ecclesiis, ut prædicatur, faciendæ, ipso facto privati sint beneficiis obtentis, cujuscumque conditionis beneficia ipsa existant, & ipso facto reddantur inhabiles ad quæcumque beneficia obtinenda. Si vero beneficiati non fuerint, ad susci-

fulcipiendos sacros ordines, & ad obtinenda beneficia, penitus sint inhabiles & indigni, ac tam beneficiati quam non beneficiati, qui ea sic detinere præsumperint, per suos prælatos per biennium ad minus in carcere detrudantur: quibus etiam per diœcesanos, seu alios dictorum clericorum prælatos, pœnæ graves alia, prout eorum discretioni videbitur, imponantur. Si tamen hi clerici ad cor redeuntes vere pœpiterint de peccato, & ad vitam honestam continuaverint: concedimus quod ipsorum diœcesani cum eis post quinquennium numerandum a sua correctione dumtaxat, possint, quo ad ordines & simplicia beneficia obtinenda, misericorditer dispensare. Volumus insuper & mandamus, quatenus prælati omnes & singuli in suis diœcesibus, per viros probos & timentes Deum, diligentem inquisitionem, quoties expedire viderint, facere non omitant, qui, quot, quales, & ubi fuerint, præmissa crimina tam contagiosa & detestabilia committentes, atque ad pœnas suprapositas in ipsos exequendas insurgunt viriliter, ut domus Dei strenui zelatores: concubinæ vero publicæ clericorum, careant ecclesiastica sepultura.

Sicut iurè Divino & humano iustum dignoscitur, quod iuxta mensuram delicti culpabiles puniantur: ita pium & sanctum est, quod rigori detrahatur iustitia, ut occurratur insurgentibus periculis animarum. Hoc sane felicis recordationis Alexander papa IV. pii more patris considerans, suspensionis & excommunicationis pœnas, quas recolendæ memoriæ dominus Ioannes episcopus Sabinensis apostolicæ sedis legatus, contra clericos concubinarios publicos, ac concubinas eorum, per suum statutum vel constitutiones tulerat, voluit & commisit prælati aliquibus, quod pœnas prædictas, maxime propter irregularitatem quæ ex hoc sæpius sequebantur periculum, in pœnas alias rationabiles permutarent. Quia igitur per aliam constitutionem nostram, sacro approbante concilio, per condignam inflectionem pœnarum contra delinquentes huiusmodi providimus: congruenter dicto approbante concilio statuiamus, quod antedicti legati constitutiones prædictæ, quod ad suspensionis & excommunicationis pœnas, non ligent de cætero, nec habeant quoad istud alicujus roboris firmitatem. Prælati & omnibus nostræ legationis, quod absolvere possint a prædictis suspensionis & excommunicationis sententiis omnes & singulos suæ jurisdictioni subiectos, quas propter præmissa incurrerent, eisdem præsentis virtute statuti plenam cōcedimus potestatem.

Non solum hi qui peccant, sed qui ad peccandum inducunt, pœna debita plecendi sunt, Divinæ legis iudicio pariter & huma-

Concil. general. Tom. XI.

na. Quia vero nonnulli laicorum clericos compellunt, in sacris præcipue ordinibus constitutos, ut aliquas mulieres concubinas recipiant, & cum eis in contubernio publice vivant contra decorem ordinis clericalis, & sacrorum canonum instituta: nos iniquitatem huiusmodi detestantes, excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere quemlibet, cujuscumque status aut conditionis existat, necnon universitatem seu communitatem quamlibet sententiæ interdicti, quæ personam quamvis ecclesiasticam duxerit compellendam ad recipiendum in concubinam mulierem quamcumque. Sententias vero prædictas in synodis episcopalibus, & frequenter in ecclesiis parochialibus, volumus & præcipimus publicari.

VIII. De clericis non residentibus.

Canonici & ecclesiarum socii suis episcopis personaliter assistentes, non debent absentes ab ecclesia reputari: ideoque iure provisum est, ne eis, dum in servitio episcoporum fuerint, beneficiorum sacrorum redditus subtrahantur. Propterea statuiamus, ut nullus a præbendarum suarum perceptione eos audeat impedire. Capitula vero quæ hoc adimplere renuerint, ad observantiâ juris illius per suos prælatos districtius compellantur.

IX. De præbendis.

Cum secundum statuta canonum una ecclesia unius debeat esse rectoris, nec beneficia ecclesiarum debeant dividi in plures partes, nisi ad eam ipsarum ecclesiarum facultates abundant, quod de eis sufficienter possit pluribus servitoribus provideri: volentes, divisiones beneficiorum, quæ plerumque sine rationabili causa sunt, iuris auxilio refrenare: statuimus, ut in qualibet ecclesia, uni cura ipsius ecclesiæ principaliter per eum, ad quem de iure pertinet, committatur, cui per providentiam prælati taliter provideatur, quod redditibus ecclesiæ possit honeste vivere, & onera curæ & alia incumbencia supportare. In ecclesiis autem, in quibus beneficia indebite sunt divisa, cum pluribus clericis ipsarum ecclesiarum nec sufficienti facultates, quando porciones huiusmodi vacare contigerit, uniantur & assignentur curato, donec, ut præmissum est, provisionem habeat competentem.

Cum in personis ecclesiasticis ad sacros ordines & beneficia curam animarum habentia promovendis id honestas major requiratur, & amplius desideretur peritia litterarum: statuimus, ut nullus deinceps clericus ad sacros ordines promoveatur, nisi saltem litteraliter sciat loqui. Quod si forte secus actum fuerit, prælatus a collatione sacrorum ordinum, quos tali contulit, & promotorum ab executione suscepti ordinis, per annum

M m m m si nove,

ANNO
CHRISTI
1722.ANNO
CHRISTI
1722.

novertint se suspensos, nisi ex causa rationabili & multum necessaria, quatenus de iure conceditur, prælatus super hoc viderit dispensandum.

In ecclesiis tot secundum canones instituendi sunt clerici, quot possint de earum redditibus commode sustentari. Ideoque statuimus, ut episcopi, eorumque superiores, diligenter attendant, ut tot clericos in ecclesiis ordinent, quot sustentari possint de proventibus earundem: ne clerici sua numerositate vilescant, & propter facultatum insufficientiam mendicare cogantur, in opprobrium ordinis clericalis. Et ut hoc efficacius observetur, volumus & mandamus ut prælati infra annum, aut saltem infra biennium, cum consilio discretorum ordinent & provideant, ipsamque provisionem in scriptis redactam apud se conferant, quot clerici ad titulum cujuscunque ecclesiæ juxta ipsam redditus poterunt ordinari. Prælati vero quicumque, qui prædicta observare neglexerit, pluresque quam ut præmittitur, ad ordines promovendo, vel promovendi per alium faciendo: per annum a collatione illius ordinis, quem contra hoc nostrum prohibitionis statutum contulit, in archidiaconatu illo vel abbacia unde clerici taliter ordinati fuerint, eo ipso noverit se suspensum.

Religiosos decet ab omni calliditate & fraude seipsum retrahere, & omnimodam puritatem in suis actibus observare. Quia tamen nonnulli religiosi, non solum clerici, sed etiam laici milites, ut quorundam asseritione percepimus, habitum sui ordinis sæcularibus clericis fraudulenter cõferunt, & clericis per episcopos institutis in ecclesiis locorum, ubi dicti religiosi temporale dominium obtinent, vel partem aliquam recipiunt decimatum, exinde violentè expulsi, clericos illos quibus hujusmodi habitum contulerunt, propria temeritate instituunt, & ministrare faciunt in eisdem; quidam etiã eorumdem religiosorum clericos sæculares per episcopos in ecclesiis parochialibus ad ipsos episcopos pertinentibus institutos habitum sui ordinis induunt, & ibidem eos ministrare faciunt, ut sic in locis ipsis ecclesias, eorumque redditus, suis usibus valeant applicare: nos has fraudes & violentias detestantes, statuimus ut quicumque religiosi fraudes aut violentias attentare præsumpserint, in sententiam excommunicationis incidant ipso facto, a qua nullatenus absolvantur, donec prælatis & ecclesiis, quos per prædictos excessus læserant, satisfecerint cõpetenter.

Clandestina & occultæ beneficiorum collationes, quas nonnulli prælatorum, & aliorum ad quos beneficiorum, suorum spectat collatio, faciunt magnam in ipsis beneficiis varietatem, & sic in sinistram suspicio-

nem inducunt, dum beneficia ipsa quorum collationes probari non possunt, per eisdem prælatos plerumque aliis conferuntur, & ob hoc super ipsis beneficiis inter eos, quibus taliter collata fuerant, quæstiones & litigia oriuntur. Vt igitur circa hoc, fraudis & varietatis materia amputetur, statuimus ut cum ecclesiasticorum beneficiorum collatio fieri debeat, fiat in capitulo, si consuetudo id obtinet, vel coram notario publico, aut testibus fide dignis, vel cum patenti ipsius prælati littera, vel alterius, seu aliorum quorumcumque ad quos beneficiorum spectat vel spectare debet dicta collatio, præsentibus testibus in littera ipsa collationis insertis, per quæ probari possit collatio, & de ea nullatenus dubitari: alias volumus quod collatio ipsa nullius obtineat roboris firmitatem, seu nullius penitus sit momenti.

X. De parochiis.

Parochiarum divisio a sanctis partibus instituta, certitudinem parochianorum & decimarum debitam solutionem inducit. Cum vero libertas mutandi parochiam per abusum, qui in quibusdam partibus inolevit, parochianis indifferenter conceditur: parochianis ipsis subtrahendi decimas præstatur occasio, & ecclesiis injuria in decimarum, primiarum, oblationum, & aliorum jurium subtractione damnabili irrogatur. Sed quia in plerisque locis nostræ legationis, ralis, ut accepimus, inolevit abusus, quod si parochianus unius ecclesiæ die Resurrectionis, seu alio soleni, in alia parochia sacram communionem accipiat, vel quia alterius ecclesiæ parochianum velle se esse asserat, ex tunc, quoad decimas reales & personales & alia jura parochialia, parochianus illius in qua communicaverit, vel parochianum se velle esse dixerit, censetur: volentes abusus prædictos juris remediis extirpare, statuimus ut in civitatibus, castris, municipiis, in quibus parochiæ limitatæ non sunt, per episcopos vel alios prudentes viros, quibus hoc episcopi cõmiserint, infra annum a die publicationis constitutionis hujusmodi, per certos terminos limitentur. Postquam vero sic parochiæ fuerint limitatæ, nec parochianis de una parochia modis præmissis ad aliam se mutare, nec alteri parochiali rectori ipsos sic recipere liceat: alioquin & sic se transfertens, & recipiens, sententiam excommunicationis incurrant, & nihilo minus prima ecclesia decimis & aliis obventionibus sibi debitis non priveatur. Si vero inter divinas dioceses fuerit limitatio hujusmodi facienda, quilibet prælatorum aliquas certas personas assignet, per quas parochiæ quæ confusæ esse non debent, rationabiliter limitentur. Quod si personæ istæ convenire nõ poterint, tertius prælatus vicinior ad limita-

mitationem faciendam communiter invocetur, per quem una cum prædictis termini parochiarum & fines diœcesum limitentur.

XI. De decimis.

Vt fraudes, quas diversis modis religiosi in dandis decimis animalium & novalium adhibent, a prælatis & ecclesiarum rectoribus cautius evitentur: statuimus, ut postquam religiosi per diœcesanos requisiti fuerint super fraudibus huiusmodi nullatenus adhibendis, religiosi ipsi qui huiusmodi fraudes commiserint, in synodis episcopalibus, & in majoribus locis ipsarum diœcesum excommunicari publice nuncientur, & nihilo minus prælati constitutionem super hoc editam cum diligentia exequantur.

XII. De statu monachorum.

Monasteriorum damna quæ per alienationes ab ipsorum abbatibus & conventibus, prioribus, aliis administratoribus quibuscumque, indebite fiunt, refrenare volentes: statuimus ut prælati in synodis suis pœnas in constitutione felcicis recordationis domini Clementis papæ V. contentas denunciare, & eas in subditis suis exequi non omitrant. In exemptis vero, si alienationes huiusmodi fecerint, hoc superiori ipsorum locorum ordinarii denuncient, ut per eos revocentur alienationes huiusmodi, & puniantur ralia facientes.

Regularis observantia a sanctis patribus instituta commode observari non potest, nisi circa eisdem custodiam inter professores ordinum congregatos ad istud frequens discussio & tractatus diligens habeatur. Quia vero per negligentiam abbatum & priorum, signanter ordinis S. Augustini, qui canonici regulares vocantur, ac S. Benedicti, videlicet monachorum nigrorum, pro ut accepimus, præfaræ constitutionis observantia totaliter est omissa: in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, ut juxta Lateranensis concilii provisionem circa hoc factam, religiosi prædicti, exempti & non exempti, infra legationis nostræ terminos constituti, de triennio in triennium loco & tempore opportunis concilia celebrent, & faciant omnia quæ in statuto præfari concilii continentur. Qui autem implere præmissa neglexerint, præter pœnas graves infligendas eisdem, maledictionem omnipotentis Dei, velut tam salubris transgressores præcepti, se noverint incursumos.

Specrionibus monasteriorum & aliorum religiosorum locorum, quæ plerumque per milites & potentes contra statuta canonica hostiliter devastantur, remediis opportunis occurrere cupientes, inhibemus, ne quævis ecclesiasticæ vel sæculares personæ, mona-

Concil. general. Tom. XI.

Asteria seu grangias, vel quælibet alia ipsorum loca gravent, aut opprimendo devastent, bona ipsorum sive victualia diripiendo, aut ad exactiones eis in pecunia persolvendas per pignorationes rerum suarum, aut etiam vassallorum, seu aliis modis illicitis, indebite cõpellendo: alioquin per prælatos ad requisitionem religiosorum ipsorum per sententiam excommunicationis in personas, ac interditi in loca & vassallos eorum, ab insolentis huiusmodi cõpescantur. Prælati vero per religiosos huiusmodi requisiti, circa sententias proferendas & etiam publicadas se reddant in omnibus promptos, sollicitos & attentos.

Vt monasteria in quibus mulieres religionis ordinem profitentur, cautela debita & sufficienti diligentia valeant custodiri: statuimus ut prælati, in quorum diœcesibus monasteria ipsa consistunt, vel prælati sui ordinis, qui jurisdictionem in eis exercent, de privilegio vel de jure, certos viros antiquos probatos & honestos, omni suspitione carentes, & maxime sui ordinis, si haberi potuerint, deputent, qui circa ipsarum custodiam invigilent diligenter, curam adhibentes sollicitam, ne quivis sæculares vel religiosi suspecti ad eas intrent, vel ipsæ exeant ad eisdem. Si vero ex aliqua rationabili causa aliqua bona & non suspecta personæ ad eas intrare debuerint, vel ipsæ exire ad eas: hoc fiat de voluntate expressa illius, qui, ut præmissum est, ad custodiam earum fuerit deputatus, de licentia illius qui monasterio illi præest. Eis etiam cum dictis personis confabulari non liceat, nisi sub testimonio duarum vel trium fororum, loco convenienti & hora congrua: nec in confabulatione absque causa necessaria contrahant magnam moram. Contrarium vero facientes in sententiam excommunicationis incidant ipso facto.

XIII. De religiosis domibus.

Hospitalitatem quam ex pietatis officio de jure a clericis, & maxime ecclesiarum rectoribus, imperiri convenit transeuntibus, servari volentes: statuimus ut parochialium ecclesiarum rectores & curati, secundum facultatem bonorum suorum, religiosos, pauperes, & peregrinos transeuntibus, caritate recipiant & pertractent in locis, nisi ubi ad hoc sit domus aliqua specialiter depurata. Rectores & curati prædicti diligenter invigilent, ut domus huiusmodi sic convenienter paratæ sint, quod hospitalitas ipsa, ad quam deputatæ fuerint, in eis debite observetur, & ad hoc rectores ipsi per ordinarios compellantur.

XIV. De iure patronatus.

Ambirionis improbæ & cupiditatis pervertit studium, per quod ad beneficia nondum vacantia via damnabiliter aperitur, rfe-

Mmmmm ij care

ANNO
CHRISTI
1722.

care & præcludere affectantes, statuimus ut A nulli ecclesiatur patroni ad ecclesias, in quibus jus patronatus obtinent, antequam vacent, cuiquam præsentationes concedant: quas si forte concefferint, eo ipso irritæ sint penitus & inanes. Clerici vero qui huiusmodi litteras præsentationis impetrant, vel pro quibus, ipsis scientibus vel consentientibus, ab alio impetrantur, ad ecclesias ipsas obtinendas in ipsa vacatione reddantur inhabiles ipso facto.

Nonnulli ecclesiarum patroni puetos in- B fantes, & alios, in ecclesiis in quibus jus patronatus obtinent, & in aliis, violenter intrudunt contra canonum instituta, ecclesiarum ipsarum redditus sæpius usurpantes. Cum igitur intrusiones & detentiones prædictæ sacræ sint canonibus inimicæ, statuimus ut nullus deinceps excessus tam damnabiles attentare præsumat: alioquin contrarium facientes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, & quousque ecclesiæ & prælato satisfecerint, nullatenus absolvantur. Prælati vero in suis ecclesiis denunciari excommunicatos nominatim faciant talia committentes. Si autem prælati, in denuncia- C tione huiusmodi post duos menses, postquam ad eorum notitiam pervenerit, negligentes fuerint, aut tales intrusos in eisdem ecclesiis instituerint, a collatione beneficiorum per sex menses noverint se suspensos: intrusi & minores quidem si postquam ad ætatem discretionis pervenerint, majores autem ex quo dictæ intrusioni consenserint, tale beneficium scienter detinere præsumperint, eo ipso per biennium reddantur inhabiles ad ecclesiasticum beneficium obtinendum.

Cum ad ecclesias, in quibus diversum tale jus D obtinet patronatus, plures clerici ab eisdem patronis in discordia præsentantur, sæpe contingit, quod aliqui ex clericis præsentatis cessiones sibi fieri procurant ab aliis ad eandem ecclesiam taliter præsentatis, credentes ex huiusmodi cessionibus jus sibi accrescere ad ipsam ecclesiam obtinendam. Nos itaque cessiones huiusmodi fieri prohibentes, discernimus ex eis nihil juris accrescere ipsis clericis procurantibus sibi fieri huiusmodi cessiones, & nihilo minus ea vacatione & E vice ipso facto reddantur inhabiles ad id beneficium obtinendum.

Filiis ac nepotibus eorum qui in ecclesiis jus obtinent patronatus, de iure non licet rectores ecclesiarum ipsarum indebitis prandii & exactionibus aggravate. Quia vero quamplures patronorum, ut relatione certa didicimus, [dictos rectores] plura & immoderata prandia ab ipsis rectoribus extorquunt: nos talium excessus reprimere volentes, statuimus ut patroni ecclesiarum exactiones huiusmodi deinceps facere non præsumant. Vbi

autem dicti patroni prandium se habere affectant, non possit sine scandalo removeri: statuimus, ut eo casu descendentes ab uno patrono, vel pluribus, seu omnibus, si ad hoc omnes simul convenire voluerint, cum moderata familia, cum quanta unus pater eorum recipere consuevit, unum prandium a rectore ecclesiæ recipiant, juxta facultates ecclesiæ moderatum: alioquin prandium ipsum, per episcopum in certa quantitate pecuniæ æstimetur, quæ pecunia inter patronos omnes prædictos per episcopum vel alium de ejus mandato dividatur. Si quis vero patronorum contra statutum huiusmodi venire præsumperit, tamdiu jure præsentandi careat, donec rectori ipsi, aut successori ejusdem, satisfecerit competenter, apud alios remanente, qui in observantia statuti huiusmodi minime deliquerit.

XV. De baptismo.

Sacri confessio chrisimatis solis episcopis eorumque superioribus est concessa, & ab eis est annis singulis celebranda: a quibus etiam omnes ecclesiarum rectores in suis diocesis- C bus constituti novum chrisma, juxta præcepta canonum, debent recipere, & concremato veteri, novo uti. Quia vero in observantia dictorum canonum plerique se exhibent negligentes, statuimus ut clerici, religiosi, & alii, exempti & non exempti, annis singulis chrisma novum a suo diocæsano episcopo, vel ab eo qui ex officio suo tenetur illud distribuere, postulent & requirant: alioquin utentes veteri chrismate in baptismo, ipso facto per sex menses a perceptione beneficii: negligentes vero in petendo, per tres menses, ab officio sint suspensi, exemptorum privilegium quæ circa hoc obtinent, super salvis.

XVI. De observatione ieiuniorum.

Vt Quadragesimæ & quatuor temporum jejunia a sanctis patribus instituta, quæ multorum effrenata infringit gulositas, diligentius observentur: statuimus, ut nullus fidelis in ætate legitima constitutus, carnes in Quadragesima vel in quatuor temporibus comedere audeat* nullo modo: alioquin transgressores prohibitionis huiusmodi, in sententiam excommunicationis incidant ipso facto. Hæc vero sententia in synodis episcopalibus, & in parochialibus ecclesiis, singulis diebus Dominicis & festiis a Septuagesima usque ad Pascha solenniter publicetur: vendentes etiam carnes publice in supradictis temporibus, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Circa infirmos vero, quos urgens cogit necessitas, servetur quod super hoc canones decreverunt.

ANNO
CHRISTI
1722.
f. decß,
quod

f. semper

XVII. De immunitate ecclesiarum.

Reverentia specialis quam cuncti fideles ecclesiæ Dei exhibere tenentur, merito nos inducit ut eos qui per illicitos actus Divina officia quæ in ecclesiis celebrantur, perturbare præsumunt, adjectione pœnæ debitæ compescamus. Ideoque universis ecclesiarum prælatis præcipiendo mandamus, ut constitutionem felicitis recordationis Gregorii papæ V. quæ incipit; Decet domum Domini; contra sæculares iudices, qui causas in ecclesiis audiunt, in ecclesiis suarum diocesium faciant publicari, & iudices ipsos nihilo minus moneant, & inducant, ut ab huiusmodi Divinorum officiorum perturbatione desistant: alioquin contra eos procedere per censuram ecclesiasticam non omittant, sententias in super per eosdem prolatas, denunciant, virtute dictæ constitutionis, nullius obtinere roboris firmitatem.

Cum negotiationis nundinæ & fori cuiuscumque tumultus, a iure in ecclesiis fieri sint penitus interdicti, eo quod per hoc Divina possunt impediri officia, & evidens præbeatur occasio ad multa enormia in ecclesiis committenda: statuimus ut quicumque ralia vel aliquid prædictorum in eis exercere præsumperint, ipso facto excommunicationis sententia sint ligati.

Macellum vero in cæmæteriiis sub eadem pœna fieri prohibemus. Sacrifiæ autem sive thesaurii cathedralium & collegiatarum, ac rectores parochialium ecclesiarum, diligenter attendant ut negotiatores huiusmodi ab ecclesiis suis abiciant, & negotiationes quæ earum dehonestant decorem, in eis fieri non permittant. Qui circa hoc negligentes extiterint, per suos ordinario: puniantur.

Nonnulli temporalem jurisdictionem indebite exercentes, & alii immunitatem ecclesiasticam, confugientes ad ipsam defendere tenentur exquisitis fraudibus infringere moliantur. Quosdam enim confugientium huiusmodi, ut habet fide digna relatio, intra ipsam ecclesiam constringunt compedibus & catenis; quosdam vero sic arte custodiunt, ut eis victualia non possint aequaliter ministrari; alios etiam dormire vel quiescere non permittunt, & quandoque eos vulnerant, mutilant, comburant & occidunt, & aliis modis affligunt contra ecclesiasticam libertatem. Volentes igitur horum ausus temerarios juris remedio refrenare, statuimus ne aliquis seu aliqui, præfatis modis vel aliquo ipsorum infringere ecclesiasticam audeant libertatem: alioquin officiales, episcopi, & alii, atque eis præstantes in his scienter consilium, auxilium & favorem, in sententiam excommunicationis incidant ipso facto. Si
Concil. general. Tom. XI.

A vero communitas hæc fecerit, vel fieri præceperit, eo ipso ecclesiastico subiaceat interdicto, pœnis & aliis in iure statutis in suo robore duraturis.

Domus Dei quæ ad ejus laudem specialiter deputantur, per nonnullos nobiles & potentes, prælatorum licentia incastellantur, vallantur, & fortalitiis contra sanctorum patrum statuta muniuntur, & in servitutum indebite rediguntur. Ideoque statuimus, ut nullus prædictorum temeritate propria quascumque ecclesias aut cæmæteria incastellare, seu vallare audeat, nisi ex magna & inevitabili causa: alioquin si personæ singulares extiterint, in excommunicationis, terræque eorum, interdicti sententias incidant ipso facto. Si vero communitas hoc definerit, vel fieri præceperit, ecclesiastico subiaceat interdicto. Sententiæ vero prædictæ in synodis per episcopos solenniter publicentur.

Quia cælestis illa Ierusalem mater nostra libera est libertate quam contulit ei Christus, justum & dignum dignoscitur, quod quæ ipsius sunt, libertate gaudeant universa. Sed, proh dolor! draco ille antiquus septens, inimicus naturalis Christi sponsæ, a timore Dei corda mundanorum hominum sic avertit, & contra libertatem ecclesiasticam sic permovit, quod personas ipsius lædere, ac capere decimas, & alia bona ejus capere, & vastare illius loca, & interdum, proh pudor, ecclesias ipsas ac monasteria invadere, destruere, ac cremare, ac jura ecclesiæ violare, deservit modicè, ausu sacrilego non verentur. Nos igitur præmissa tam gravia, tam horrenda, tanquam sacris canonibus inimicæ, de medio tollere cupientes, sacro approbante concilio duximus statuendum: quod quicumque, cuiuscumque status, religionis aut conditionis existant, prædicta vel aliquod prædictorum commiserint, seu committentibus præberint scienter consilium, auxilium, vel favorem, præter alias pœnas a iure postas contra rales, viventes quidem ab ingressu arceantur ecclesiæ, morientes vero, quoad usque plene satisfactum fuerit damna passis, careant ecclesiastica sepultura. Volumus in super, quod nisi facta satisfactione prædicta nullus possit ipsos absolvere ab his pœnis. Verum quia plerumque humanus pudor a peccando cohibet, quos ab hoc non retrahit timor Dei: statuimus quod in civitatibus seu locis aliis quibuscumque, in quibus principales malefactores prædicti fuerint, seu personæ prædictæ ecclesiasticæ, aut antedicta bona ex certa scientia recepta & detenta extiterint, quamdiu dicti malefactores, aut bona ecclesiæ præmissa, in ipsis fuerint, cessatur inibi totaliter a Divinis. Mandamus nihilo minus prælatis omnibus, quod ipsi in suis ecclesiis cathedralibus & parochialibus suarum diocesium
M m m m m iij præsen-

ANNO
CHRISTI
1722.præsentem constitutionem frequenter fa- A
ciant publicari.

XVIII. De consanguinitate & affinitate.

Clement.
Eos qui, de
consang. &
affin.

Cum generalis concilii Viennensis statu-
tum eos qui in gradu prohibito nuptias
contrahunt, excommunicationis decernat
sententiæ subiacere, & prælati circa ejus pu-
blicationem fuerint hætenus negligentes:
statuimus, & in virtute sanctæ obedientiæ
præcipiendo mandamus, ut ipsi ecclesiarum
prælati in cathedralibus & parochialibus
ecclesiis, quatuor anni festis præcipuis, & in
diebus Dominicis Quadragesimæ, dictam B
generalis concilii constitutionem faciant
publicari.

XIX. De simonia.

* littera

Detestandam prælatorum avaritiam, ac
aliorum qui jurisdictionem ecclesiasticam
in ecclesiis obtinent, quæ labem simoniæ
continet, extirpare volentes, sacro appro-
bante concilio statuimus, ut nullus archie-
piscopus, vel episcopus, abbas, archidiaconus,
archipresbyter, aut quivis alius, ad
quem spectat clericorum præsentatio, offi-
ciales eorum seu portarii, pro ordinibus col-
latis seu conferendis, vel quocumque actu
vel licentia ipsos ordines præcedente, quid- C
quam recipere audeat: alioquin si laicus
fuerit, ipso facto sententiam excommuni-
cationis incurrat; si vero clericus, qui non-
dum ecclesiasticum beneficium obtinet, us-
que ad biennium eo ipso reddatur inhabilis
ad ecclesiasticum beneficium obtinendum;
si autem beneficiatus extiterit, ut decanus,
archidiaconus, abbas sæcularis, archipre-
sbyter, vel quivis alius jurisdictionem ha-
bens, ipso facto a perceptione beneficii sit
suspensus, donec duplum ejus quod rece-
perit, restituat, cujus medietas clerico, a quo D
recepta fuit pecunia, alia vero medietas fa-
bricæ cathedralis ecclesiæ applicetur. Præ-
latus vero, si de ejus conscientia vel man-
dato quidquam receptum fuerit, eo ipso a
collatione ordinum sit suspensus, quousque
duplum ejus quod receptum est restituat,
vel restitui faciat, dicto modo inter fabricam
ecclesiæ dividendum.

Ordinati vero, si post receptionis ordines,
pro scripturæ labore, charta & cera, aliquid
offerre voluerint, hoc accipi minime pro-
hibetur: ita tamen, quod hæc gratuita obla-
tio summam quinque morobetinarum
usualis monetæ aliquatenus non excedat:
a pauperibus autem aut nihil, aut minus
recipiat pro prædictis. Archiepiscopi autem
vel episcopi, seu vicarii eorum, & ipsis in re-
motis agentibus, vel sede vacante vica-
rii per capitulum deputati, nihil omnino re-
cipiant pro præsentatione ad ordines, E

vel præsentationis litteris, alteri episcopo fa-
cienda: alioquin eo ipso in incidentur supra-
dictas.

Quorundam clericorum & laicorum abu-
sum, qui clericos de novo promotos non per-
mittunt in suis ordinibus ministrare, prius-
quam eis adhibeat per unum aut plures dies
prandia & convivia sumptuosa, vel certam
præparent quantitatem pecuniæ, extirpare
volentes, statuimus, ut cum clerici qui ad ti-
tulum alicujus ecclesiæ, ad subdiaconatus,
diaconatus, aut presbyteratus ordines sint
promoti, noviter celebrare voluerint, alii
clerici illius ecclesiæ eos libere admittant, &
eis ad celebrandum ministrent ecclesiæ para-
menta, celebrationi ipsorum caritative &
amicabiliter assistentes; eisdem etiam secun-
dum quod ordo ipsorum exegerit, portionem
integraliter conferant & assignent. Quod si
contra hoc nostræ constitutionis edictum
clerici quidquam malitiose commiserint,
exegerint, aut peceperint: quarta parte fru-
ctuum & proventuum beneficii quod in di-
cta ecclesia obtinent, sint privati, exigenda
per eum cui diæcesanus commiserit, & fa-
bricæ illius ecclesiæ applicanda. Laici vero,
si clericis noviter promotis contra hoc quid-
quam molestiæ aut contradictionis obje-
rint, in excommunicationis sententiam in-
cidentur ipso facto, consuetudine quavis con-
traria non obstante.

Ut simoniaca labe, quæ vacantibus eccle-
siis a patronis & clericis damnablem cupiditate
& ambitione frequenter committitur, per-
narum formidine refrenetur: statuimus ut
nullus patronus, pro præsentatione ad eccle-
siam in qua vis obtinet patronatus, pecuniam
aut quodcumque munus recipiat: si ve don-
num; nec clericus audeat per se aut per alium
pro præsentatione præmissa munera promit-
tere vel donare: alioquin & præsentans illa
vice jure præsentandi sit ipso facto privatus,
& præsentato clerico nihil juris ex præsentatione
hujusmodi acquiratur, nec etiam ab
aliis patronis ea vice ad ecclesiam illam va-
leat præsentari. Ut autem circa hoc omnis si-
nistra suspicio conquiescat, præcipimus, quod
prælati, ad quem institutio pertinet, a præ-
sentato clerico antequam in beneficium ipsum
instituat, corporale recipiat juramentum,
quod pecuniam vel aliud munus quodcum-
que patrono aut alii pro eodem pro præsentatione
hujusmodi nec promittit, nec dedit, per
se vel per alium quoquo modo.

Gratia si non gratis datur & recipitur, gra-
tia non est. Nonnulli vero prælatorum, ut ac-
cepimus, cum beneficia conferunt, occasione
collationis factæ fructus eorumdem benefi-
ciorum, aut aliquam ipsorum partem, seu
summam aliquam pecuniæ, exigere ac retine-
re præsumunt. Cum igitur corruptelam hu-
jusmodi

ANNO
CHRISTI
1722.* f. in pe-
nas incida-
sup.

juzmodi

jusmodi sacri canones detestentur: jubemus ne episcopi, vel quivis alius ad quem beneficii collatio pertinet, ratione collationis hujusmodi beneficii aut chanriæ, seu alio quocumque quæsito colore, aliquid præsumant per se vel per alium exigere, seu etiam retinere: nec notarius seu scriptor quidquam nisi moderatum exigit pro collationis littera & sigillo; sed ille libere fructus ipsos percipiat, cui beneficium est collatum. Quod si aliquis ad quem collatio beneficii spectat, contra præmissa fecerit, eo ipso a collatione beneficiorum per sex menses noverit se suspensum: & beneficia ad collationem suam spectantia, quæ medio tempore vacaverint, per eum ad quem collatio ipsorum de jure vel de consuetudine devolvitur, conferantur.

XX. De magistris.

Ignorantia, quæ mater cunctorum errorum esse dignoscitur, in clericis qui ad animarum curam & docendi officium assumendi sunt, est diligentius evitanda. Ideoque ab eis studiose vigilandum est, ut per sollicitudinem studii eam a se abjiciant, quasi pestem. Volentes igitur ut clerici ad ecclesiasticos ordines promovendi, utilius in scientia valeant informari, optantes etiam, ut constitutio Lateranensis concilii effectum debitum sortiatur: statuimus, ut in qualibet civitate & in aliis locis insignibus, duobus vel tribus in unaquaque diocesi, ubi & prout prælatis, considerata diocesis qualitate & latitudine, videbitur expedire, ponantur magistri in grammatica, qui scholares in diâta scientia instruant & informant. In civitatibus vero solemnibus magistri in logicis adjacentibus ecclesiis ipsis prælatis subiectis assignentur, secundum ordinationem & providentiam eorundem. In locis quoque majoribus, ubi opulenta monasteria sunt constituta, vel collegiata ecclesiæ sæculares consistunt, magistri in grammatica statuuntur, quibus per abbates & conventus de ecclesiarum redditibus eis pleno jure subiectarum, in quibuscumque existant diocesisibus, provideatur de salario competenti.

Ut autem clerici ad proficiendum in scientia facilius inducantur: statuimus, quod volentes studio litterarum insistere, pro tempore quo insistent, iidem fructus beneficiorum suorum usque ad triennium percipiant, aut etiam majori tempore, si hoc prælatis & suis capitulis expediens videatur. Negligentes vero in scientia proficere, si ad hoc apti fuerint, per subtractionem beneficiorum suorum ab ordinariis compellantur. Et ut hoc salubre statutum efficacius va-

leat observari: volumus & mandamus, quod quilibet prælatus aliquem de ecclesia sua specialiter deputet, qui de magistris & eorum salariis curam habeat, ac eis provideri faciat, prout superius est expressum. Qui si negligens fuerit, per episcopum pro negligentia puniatur. Nos vero prælatis in virtute obedientiæ districtè præcipimus, ut in proximis synodis in suis diocesisibus celebrandis hæc nostræ constitutionis ordinationem diligentius exequantur. Per hoc autem circa dignitates, quibus onus annexum est providendi de salario magistrum in grammatica, nihil intendimus immutare.

Cathedrales ecclesiæ personis literatis, providis & discretis indigent, per quos verbum Dei rectè prædicari valeat, & causarum ambiguitates & strepitus commodius expediri. Volentes igitur, ut beneficiati in ipsis ecclesiis opportunitatem habeant proficiendi in scientia, & possint bonis moribus informari: statuimus ut in qualibet cathedrali & collegiata ecclesia aliqui etiam ex beneficiatis apti & docibiles, iudicio episcopi vel prælati sui & capituli, saltem unus ex decem de residentibus, assumantur, qui ad studia generalia theologiæ, juris canonici, ac liberalium artium accedere compellantur, & ibidem utiliter perseverare tempore debito, donec ad statum scientiæ competentem perveniant, & medicinæ quoad illos quibus ipsas audire à jure non est prohibitum, idem volumus observari. Sic autem electis & approbatis, tempore quo episcopo & capitulo expedire videbitur, fructus beneficiorum, distributionibus quotidianis dumtaxat exceptis, integraliter assignentur, consuetudinis vel constitutionis statuti illius ecclesiæ obstaculo non obstant. Prælatis vero sub interminatione Divini iudicii præcipimus & mandamus, ut præsentem constitutionem in proximis synodis diligenter exequi non omittant.

XXI. De Indæis & Sarracenis.

Ecclesia Dei, in qua celebrantur Divina officia & sacramentum eucharistiæ consecratur, purgari debet, ne communicatione infidelium cum fidelibus profanetur. Volentes igitur ab usum evellere, qui in quibusdam partibus inolevit, quo infideles fidelibus se immiscerent, cum Divina officia in ecclesia celebrantur, ex quo scandalum frequentet oritur, & fidelium devotio impeditur: præsentem prohibemus edicto, ne quivis infideles in ecclesiis interesse præsumant dum Divina celebrantur officia. Quod si forte ex aliqua necessitate vel rationabili causa, in ecclesia, dum celebrantur Divina, & Missa specialiter, eos interesse contigerit,

ANNO
CHRISTI
1703.ANNO
CHRISTI
1703.

gerit, postquam præfationem Missæ sacerdos inceptor, ab ecclesia per sacristam in seceriori loco, vel alio apto, juxta ecclesiam recludantur: defendentes vero ipsos, ut prædicetur, & impediens ne ab ecclesia expellantur, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.

Novit hostis Dei calliditas sub ovina pelle lupum inducere, ac sub mellis similitudine fel inferre, contra quod a Christum colentibus, ne fallantur, est cautela diligens adhibenda. Quia igitur in nocturnis vigiliis, quas in ecclesiis fieri aliquorum simplicium devotio introduxit, nefanda sæpe ac enormia sub hac boni specie committuntur: ipsas fieri de cætero firmiter prohibemus. Infideles vero quoscumque ad vigiliis istas adducere seu tenere, aut procurare quod tumultum ibi faciant suis vocibus, vel quibuslibet instrumentis, execrabile reputantes: statuimus, quod quicumque circa infideles dumtaxat contra præmissa fecerit, seu aliquod præmissorum, vivens quidem ab ingressu arceatur ecclesiæ, ac motiens ecclesiastica careat sepultura.

Sicut fidelis populus ab infideli est professione divisus, sic cum decet conversatione & moribus ab infidelium ritibus segregari. Ne igitur Christianæ fidei professores, Iudæorum & Sarracenorum superstitionibus polluantur, & simplicium animi ad eorum perfidiam inclinentur: sub excommunicationis pena, quam ipso facto incurrant, firmiter inhibemus, ne Christiani Iudæorum aut Sarracenorum nuptiis vel sepulturis interfint, nec eorum ritus in his signanter aliquantulum imitentur.

Aburdam & irrationabilem corruptelam quæ in Christianæ fidei vergit opprobrium & jacturam, qua contra sanctiones canonicas, Iudæi & Sarraceni Christianis in publicis præficiuntur officiis, sub quorum prætextu Christianis plurimum sunt infesti, extirpare volentes: universis ecclesiarum prælatis sub interminatione Divini judicii præcipimus & mandamus, ut sanctorum patrum statuta super hoc edita, per excommunicationis sententiam & aliarum pœnarum appositionem faciant inviolabiliter observari.

Corr. Ad
dilatationē

Ad dilationem fidei Christianæ, & conversationem fidelium debita sollicitudine intendentes, statuimus, ut conversis Iudæorum & Sarracenorum, qui plerumque post susceptionem baptismi mendicare propter rerum inopiam compelluntur, & ob hoc nonnulli eorum a receptione fidei retrahuntur, in hospitalibus & piis locis provideatur in necessitatibus, secundum facultatem & sufficientiam reddituum eorundem: cujus ordinationem in locis non exemptis discretio-

ni & arbitrio diœcesanorum ducimus committendam. Alii tamen qui apti fuerint ad proficiendum in artificis aliquibus, per rectores hospitalium prædictorum ponantur & deputentur ad scientias, vel ipsa artificia addiscenda: quibus provideatur in necessariis, quousque in tantum in eis profecerint, quod de scientia vel de artificio commode valeant sustentari. Illis vero non teneantur dicta hospitalia providere, qui ante conversionem aliqua artificia sciaverint, de quibus vivere valeant competenter: fiat tamen talibus in principio de hospitalium bonis aliqua moderata subventio, ad habendum instrumenta necessaria pro suo artificio exercendo.

De bonis autem talium converforum fiat quod circa hoc canones decreverunt. Ut vero prædicta hospitalia ad sustentationem ipsorum sufficere valeant, & etiam aliorum, prælati indulgentias concedant eis qui talibus conversis benefecerint: deputantes aliquos ptohos viros, qui elemosynas hujusmodi colligant, & eis pro suis necessitatibus administrent. Vniversos etiam ecclesiarum prælatos monemus & hortamur in Domino Iesu Christo, ut conversis hujusmodi, qui ad clericatum apti fuerint, & clericatum ipsum recipere voluerint, de beneficiis ecclesiasticis suæ conditioni & merito competentibus studeant providere.

Prædicationis officium, quod exerceri non debet nisi ab idoneis & litteratis personis, & eis dumtaxat, quibus per prælatos seu de jure aut privilegio specialiter est commissum, Iudæis & Sarracenis conversis penitus interdicitur, nisi eis qui examinari & approbati fuerint per prælatos, & tales inventi, quod sine errore & scandalo fidei infideles convincere possint & sciant per scripturas, & maxime ex codicibus eorundem Prælati etiam interdicitur, ne ipsis conversis litteras concedant super licentia prædicandi dictis infidelibus: nisi probati & examinari fuerint, ut superius est expressum.

Adversus Iudæorum & Sarracenorum iuduratam malitiam, (qui sub velamine medicinæ, chirurgiæ, & apothecariæ, callide insidiantur, & nocent populo Christiano, dum eis medicamenta proponant, ex quibus nonnunquam pericula mortis incurrunt) sanctorum patrum canones salubriter providerunt, prohibentes, ne Christiani eos in infirmitatibus suis vocent, aut ab eis recipiant medicinam. Quia vero prædicti canones propter prælatorum negligentiam non servantur, in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, ut prælati ipsi præcepta canonum tam circa prædicta, quam circa eorundem vitanda cibata, per censuram

ram

ANNO CHRISTI 1722.

affert

ANNO CHRISTI 1722.

ram ecclesiasticam faciant inviolabiliter observari.

Damnandæ cupiditatis iniquitas, quam mercatores Christiani visualia deferunt Sarracenis, notabile damnum afferunt Christianis: dum ex hoc & Sarracenorum relevatur inopia, & terra Christianorum visualibus sibi necessariis vacuarur. Cum igitur præmissa fieri tempore guerræ sint a jure prohibita, prælatis omnibus & singulis præcipimus & mandamus, ut committentes præmissa, excommunicatos in suis ecclesiis faciant publicari. Sententia autem hujusmodi in cathedralibus & parochialibus ecclesiis, & specialiter partibus Sarracenorum vicinis, saltem quater in anno solenniter publicetur.

XXII. De adulteriis.

Lex continentix, & tori conjugalis fidelitas, quandoque per concubinarium abusum, quandoque per secundas nuptias, quas plerique de facto, cum de jure non possint, contrahunt contra legis Divinæ præcepta, indebite violatur. Ideoque statuimus, ut quicumque conjugatus concubinam publice detinere præsumperit, vel conjugatus, aut non conjugatus, concubinam infidelem præsumperit detinere, tam ipsi quam ipse eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Prælati vero sententiam hujusmodi in ecclesiis faciant sæpius publicari.

XXIII. De raptoribus.

Execrabilem quorundam Christianorum abusum, quo nonnulli Christianos rapiunt vel furantur, & eos Sarracenis vendunt, aut aliter quomodocumque trahunt, abhorrentes: statuimus, ut nullus Christianus prædicta vel aliquid prædictorum exercere audeat: alioquin in sententiam excommunicationis incidat ipso facto; & quod postquam a dicta sententia absolutus fuerit, nisi prius satisfecerit, careat ecclesiastica sepultura. Prælatis sub interminatione Divini judicii præcipimus & mandamus, ut filios eorum, videlicet qui prædictis modis substractos Sarracenis tradunt, cum affectu usque ad tertiam generationem ad sacros ordines & ecclesiastica beneficia non admittant. Sententia vero hujusmodi in cathedralibus ecclesiis, maxime partibus Sarracenorum vicinis, saltem quater in anno solenniter publicetur.

Ex frequentibus prælatorum querelis præcipimus, quod nonnullæ religiose personæ, exemptæ & non exemptæ, ecclesias,

Concil. general. Tom. XI.

A decimas, & alia ecclesiarum & prælatorum bona, mobilia & immobilia, tam notabili læsione violentè usurpant & injustè detinent occupata. Ut igitur tales injuriatores pœna puniantur canonica, & ecclesiæ ab injuriis ac molestiis releventur: præcipimus, ut prælati constitutionem felicis recordationis domini Clementis papæ V. quæ incipit: Religiosi: contra tales in ecclesiis suis publicari faciant diebus Dominicis & festivis, & incidentes in ejusdem constitutionis pœnas, excommunicatos & suspensos nominatim faciant publice nunciari.

XXIV. De sortilegiis.

Cum sortilegorum, maleficorum, incantatorum, superstitiosa pernicitas sit reprobata a jure canonico & civili, & in his a pluribus excidatur: præsentis constitutione firmiter inhibemus, ne aliqui ad hujusmodi sortilegos, maleficos, incantatores, divinatores accedere, aut ab eis super suis vel aliorum actibus consilium petere præsumant: alioquin tam ipsi, quam ab eis consilia requirentes, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Inhibemus insuper sub excommunicationis pœna, ne aliquis attendar auguriis, aut in agendis secundum augurium consilia dirigantur. Prælati vero & prædicatores verbi Dei, in suis sermonibus auguria dissuadeant omnibus Christianis.

XXV. De purgatione canonica.

Cum per sanctorum patrum statuta præcipiatur, ut ecclesiæ in suis actibus materiæ mature procedatur: statuimus, ut purgatio canonica in causis sacrilegiorum vel aliis quibuscumque nullatenus indicatur, nisi tali casu, pro quo de jure sit purgatio indicenda.

scilicet ecclesia in suis actibus mature procedat.

XXVI. De purgatione vulgari.

Vulgaris purgationis abusum per canones interdictum, quo suspecti de criminibus, ad se purgandum, ferrum candens, aut aquam ferventem accipiunt, detestantes: statuimus, ut mandantes talem purgationem fieri, tenentes, exhibentes, custodientes, accipientes ad hoc ferrum vel aquam hujusmodi, cum his Deus tentari videatur, & innocentes in hujusmodi purgationibus sine demerito puniantur, in sententiam excommunicationis incidant ipso facto, & nihilo minus sæpius excommunicati publice nunciarentur.

ANNO
CHRISTI
1722.

XXVII. De pœnitentiis.

Pœnitentiæ sacramentum, quod omni fidei, postquam ad annos discretionis pervenerit, est necessarium ad salutem, a nullo est aliquo modo negligendum. Ideoque universis ecclesiarum rectoribus sub pœna excommunicationis districte præcipiendo mandamus, ut constitutionem generalis concilii, quæ incipit: Omnis utriusque sexus: maxime quoad pœnas non confitentium, aut non communicantium, quæ sunt, ut viventes ab ingressu ecclesiæ arceantur, & morientes cateant ecclesiastica sepultura, singulis Dominicis diebus, a Septuagesima saltem usque ad Pascha, in suis ecclesiis publicent, & in aliis locis, ubi hoc viderint expedire.

Et ego Roman. quondam magistri Oddonis de Laude publicus apostolica & imperiali autoritate notarius, prædictas constitutiones, prout in ipsarum originali correcto vidi & legi, de mandato, autoritate, & commissione reverendi in Christo patris & domini, domini Guillelmi episcopi Sabiniensis, apostolicæ sedis legati suprascripti, in præsentia discretorum virorum, domini Raimundi Flori canonici Compstellani capellani, & Stephani de Lilio archiepiscopi de Gomeræ Oxoniensis* diocesis, clerici ipsius domini legati, testium ad hoc vocatorum & rogatorum, die secunda mensis Septembris anni & pontificatus prædictorum, mihi & Bertrando notario publico infrascripto factis, cum eodem Bertrando fideliter aulcaltavi. Et quia ipsas cum prædicto originali concordare inveni, in testimonium præmissorum me subscripsi, signumque meum hic & in fine cujuslibet folii præsentium constitutionum usque ad medietatem apposui consuetum. Et in uberiori certitudinem præmissorum, dictus dominus legatus duxit sigillum suum præsentibus foliis in filo colligatis appendi.

* Male legatur, Oxoniensis

Et ego Bertrandus Vanchi de Chanensi castro, clericus Trevirensis diocesis, publicus apostolica & imperiali autoritate notarius, prædictas constitutiones, prout in ipsarum originali correcto vidi & legi, de mandato, autoritate, &c.

*** CONCILIVM COLONIENSE

ANNO
CHRISTI
1722.

Ab Henrico Coloniensi archiepiscopo & suffraganeis celebratum, anno Dom. MCCCXXII. pridie Kal. Novembr.

In quo Engilberti Coloniensis archiepiscopi synodalia statuta, facta sunt provincialia.

Henricus Dei gratia sanctæ Coloniensis ecclesiæ archiepiscopus, sacri imperii per Italiam archicancellarius, sacro præsentis provinciali concilio, ad perpetuam rei memoriam.

Reipublicæ curam gerentes, illud affectanter in corde gerimus, ut nostris subiectis pacem, quie-

tem, & tranquillam statum præparemus, ac nunc novorum editione, nunc antiquorum extensione decretorum, libertatem ac immunitatem ecclesiasticam conservemus, ac insurgentium contra ipsam conatus & appetitus noxios, etiam pœnarum adjectionibus, refrenemus. Sane jam dudum felicis recordationis dominus Engilbertus Coloniensis archiepiscopus prædecessor noster, speculator providus, & subditorum suorum defensor inelytus, ad manutenendam & defendendam libertatem & immunitatem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, ac eorum qui in sortem Domini sunt vocati, complura (ultra provisiones tam juris canonici quam civiles) statuta synodalia, non tam salubria & utilia, quam necessaria, promulgavit; eaque pœnarum adjectionibus, sicut erat expediens, vallavit provide & consilite: quæ de consilio & consensu nostri capituli Coloniensis, ac venerabilium patrum, dominorum, Godefridi Osnaburgensis, & Godefridi Mindensis, ac procuratorum venerabilium dominorum, Adolphi Leodiensis, & Lodovici Monasteriensis ecclesiarum episcoporum nostrorum suffraganeorum, & procuratorum ecclesiæ Trajectensis, ipsa Trajectensi sede vacante, in præsentis nostro concilio provinciali congregatorum, salvis prædictorum suffraganeorum nostrorum statutis synodalibus, si quæ habent, eis & eorum ecclesiis, monasteriis, & piis locis ecclesiasticisque personis plenius providentibus, quibus per præsentis præjudicare non intendimus, sed eam suo robore volumus permanere: autoritate præsentium duximus approbanda, innovanda, & autorizanda, ac ad totam nostram provinciam, ut uniformitas in ea inducatur, in omnibus suis modo & forma & tenoribus extendenda: ipsaque ad totam nostram provinciam extendimus per præsentis, decernentes ea, ut provincialia statuta & decreta, amodo debere firmiter teneri & observari. Quorum quidem statutorum tenor, de verbo ad verbum dinoscitur esse talis.

In nomine Domini, amen.

Engilbertus Dei gratia &c. *Supra pag. 836.*

Item contra eos qui manus in clericos vel personas ecclesiasticas iniiciunt temere violentas.

Statuimus, ut sacrilegi, qui suadente diabolo, Dei timore postposito, manus iniiciunt in clericos, &c. *ut supra pag. 837. & sequentibus.*

Hæc omnia & singula statuta, autoritate presentis concilii provincialis, in omnibus suis, modo, & forma, & clausulis, & tenoribus, ac pœnarum adjectionibus, ad totam nostram provinciam extendimus, & statuta provincialia facimus: decernentes ea, ut statuta provincialia, debere teneri & observari, sic quod in qualibet civitate & diocesi provincie nostræ ea teneantur & observentur, sicut sub verbis nostræ civitatis & diocesis, tanquam synodalia, sunt concepta ac promulgata, & hæcenus observata: salvis tamen aliis statutis synodalibus ecclesiæ nostræ Coloniensis, a nobis sive a prædecessoribus nostris editis: ac etiam statutis suffraganeorum nostrorum, si quæ habent, quibus, si reperiantur in aliquo presentibus statutis

ANNO
CHRISTI
1722.

* Ludolph

statutis contraria, vel diversa ab eisdem, in quantum & in eo in quo melius & plenius provident ecclesiis, monasteriis, & piis locis, ecclesiasticisque personis & earum rebus, & non istis: si vero melius & plenius presentibus statutis, eisdem providetur: istis, & non illis, & decernimus fore standum. Et hoc num melius & plenius per ista statuta, an per illa provideatur, iudicio sive arbitrio executorum ipsorum statutorum duximus relinquendum. Præterea executionem præsentium statutorum, ac abolitionem, suspensionem, & relaxationem sententiarum in eisdem litarum, seu eorum autoritate ferendarum, ad nos & ad nostrum officialem Coloniensem in nostra civitate & diocesi, & ad quemlibet nostrorum suffraganeorum, & ad eorum officiales, sive ad ipsos ad quos de iure vel de consuetudine, quoad synodalia eorum statuta, pertinet, in singulis suis civitatibus & diocesis volumus pertinere. Verum ut omnis ambiguitas, & perplexitas, & difficultas, quo ad observantiam præsentium statutorum, in futurum evitentur: de consensu expresso & autoritate præsentis provincialis concilii, retinemus & reservamus nobis potestatem, facultatem, & autoritatem præsentia provincialia statuta, quo ad nostram civitatem & diocesim, & etiam quo ad singulas civitates & dioceses nostrorum suffraganeorum, si ab aliquo episcoporum nostrorum suffraganeorum, & eorum capitulo requisiti super eo fuerimus, de consilio priorum & capituli ecclesie nostræ Colonienfis, in synodo tamen nostra diocesana, corrigendi, emendandi, interpretandi, tollendi, & in melius commutandi, si hoc nobis ex causis necessariis & legitimis videbitur expedire, provinciali concilio ad id minime convocato. Quia vero per ipsa præsentia statuta provincialia, communi utilitati ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum ac ipsarum bonorum, ut speramus, autore Domino, salubriter providetur, præcipimus & mandamus in virtute sanctæ obedientiæ, ut ea ab omnibus ecclesiis & ecclesiasticis personis nostræ provinciæ inviolabiliter & firmiter, fraude & dolo exclusis, observentur juxta modum & formam suprascriptos. In quorum omnium & singulorum testimonium, ea per Hermannum dictum Ratze, publicum imperiali autoritate notarium, conscribi, & in hanc publicam formam redigi, ejusque signo consueto signari mandavimus, ac nostro & capituli nostri Colonienfis sigillis apensis muniri.

Acta sunt hæc in concilio nostro provinciali Coloniae celebrato, sub anno a nativitate Domini 1322. ultima die mensis Octobris, in palatio nostro Colonienfi, præsentibus capitulo nostræ ecclesie Colonienfis, ac venerabilibus in Christo patribus & dominis, Godefrido Osnaburgensis, & Godefrido Mindensis ecclesiarum Dei gratia episcopis, nostris suffraganeis, pro se & suis ecclesiis: ac venerabili in Christo patre & domino Hermanno Hennenfis ecclesie episcopo, & Lenoldo de Northoff canonico Leodiensi, venerabilis in Christo patris ac domini, D. Adolphi Leodiensis, & dilectis in Christo, magistro Rudgero de Aldendorpe, doctore decretorum, & Friderico de Bicken canonico Monasteriensis, venerabilis in Christo patris & domini Ludovici Monasteriensis, Dei gratia episcoporum, nostrorum suffraganeorum, procuratoribus: ac dilectis in Christo, magistro Reynero doctore in Theologia, ac Gerardo de Vome, canonicis Trajectensibus, nomine capituli Trajectensis ecclesie, ipsa ecclesia Trajectensis episcopi solatio viduata, in præmissis omnibus & singulis, consequentibus & suum consensum

Concil. general. Tom. XI.

A expresse adhibentibus. Præsentibus etiam S. Pantaleonis & S. Martini Colonienf. ac S. Cornelii Indensis, Gladebachensis, Tuitiensis, Bruvilerensis, & Sibirgenfis monasteriorum abbatibus, ordinis S. Benedicti: Bonnenf. S. Severini & S. Andreae ecclesiarum Colonienfium præpositis: item Bonnenfis, S. Gereonis Colonienfis, Sanctenfis, S. Andreae, S. Severini, S. Cuniberti, SS. Apostolorum, S. Mariæ ad gradus, decanis, ecclesiarum civitatis & diocesis Colonienfis: officiali nostro Colonienfi, & Efficensis & Carpenfis (Colonienfis diocesis) ecclesiarum præpositis, ac aliis prelati, canonicis ecclesiarum rectoribus, & clericis nostrarum civitatis & diocesis ac provinciæ in multitudine copiosa.

B Et ego Hermannus dictus Ratze, de Colonia, publicus imperiali autoritate notarius antedictus, præmissis omnibus & singulis, dum agerentur, una cum personis prænomatis præsens interfui, ea omnia & singula, prout superius, in præsentibus rotulis per me connexis & signatis, de mandato reverendi in Christo patris & domini, domini Henrici Colonienfis ecclesie archiepiscopi prædicti continentur, conscripsi, & in hanc publicam formam redegi, meoque signo consueto signavi vocatus & rogatus.

C Et nos Godefridus Dei gratia Osnaburgensis ecclesie episcopus, quia omnibus contentis & expressis in præsentibus instrumentis, cui nostra præsentis littera transfigitur, præsentibus in concilio provinciali interfuimus, eisque tanquam utilibus & necessariis ecclesiis ecclesiasticisque personis & earum rebus, consensum, præhabita matura deliberatione, adhibuimus pro nobis & ecclesia nostra prædicta: idcirco sigillum nostrum, in signum præficti consensus & autoritatis a nobis & a toto concilio præsentibus duximus apponendum. Actum & datum die & loco, de quibus in ipso instrumento fit mentio.

D Et nos Godefridus Dei gratia Mindensis ecclesie episcopus, quia omnibus contentis & expressis in præsentibus instrumentis, cui nostra præsentis littera transfigitur, præsentibus in concilio provinciali interfuimus, eisque tanquam utilibus & necessariis ecclesiis ecclesiasticisque personis & earum rebus, consensum nostrum, præhabita matura deliberatione, adhibuimus pro nobis & ecclesia nostra prædicta: idcirco sigillum nostrum, in signum præficti consensus & autoritatis a nobis & a toto concilio, præsentibus duximus apponendum. Actum & datum die & loco, de quibus in ipso instrumento fit mentio, anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo secundo.

E Vniuersis præsentibus litteras visuris & auditoris, Adolphus Dei gratia Leodiensis episcopus, salutem, & cognoscere veritatem. Noveritis quod quia venerabilis in Christo pater & dominus D. Hermannus Hennenfis episcopus, vices nostras gerens in pontificalibus, & Lenoldus de Northoff canonicus Leodiensis, procuratores nostri, ipsi concilio provinciali reverendi in Christo patris & domini domini Henrici Dei gratia sanctæ Colonienfis ecclesie archiepiscopi, Coloniae celebrato, de quo in instrumento publico, cui præsentis littera transfigitur littera, fit mentio, nomine nostro & ecclesie nostræ interfuerunt, ac omnibus & singulis contentis & expressis in eodem instrumento, & præsertim prorogationi statutorum synodalium bonæ memoriæ domini Engilberti sanctæ Colonienfis ecclesie archiepiscopi, ad totam provinciam Colonienfem, aliisque in dicto instrumento contentis, tamquam utilibus

Nnnn ij &

ANNO
CHRISTI
1322.

& necessariis ecclesiis ecclesiasticisque personis, & carum rebus, pro nobis & nostra ecclesia nomine procuratorio consenserunt. Ideoque nos ea quæ per ipsos in hoc negotio acta sunt, ratificantes & approbantes, sigillum nostrum, in signum adhibiti consensus & autoritatis a nobis similiter & approbationis, præsentibus duximus apponendum. Datum anno Domini MCCCXXII. in crastino B. Martini episcopi.

ANNO
CHRISTI
1323.

** CONCILIVM PARIENSE

Celebratum a Guillelmo de Meloduno Senonensi archiepiscopo, & suffraganeis, pro jurisdictione ecclesiastica & disciplina, anno Domini M. CCC. B. XXIII.

Ex Codice MS. Victorino editit Ludov. Bail in Summa conciliorum: nos cum M. S. contulimus.

I. *Ut jejunent in vigilia festi corporis Christi.*

*f. quarta
fer. quin-
tam fer.
preceden-
te, in qua
celebratur
festum
pasce.*

Nos Guillelmus archiepiscopus Senonensis, anno Domini MCCCXXIII. die sabbati post festum beati Matthæ apostoli continuata de die in diem, a die Lunæ precedenti, in nostro provinciali concilio una cum suffraganeis nostris cæterisque personis ecclesiasticis nostræ Senonensis provinciæ celebrato, Parisiis congregati: eodem approbante concilio, statimus & ordinavimus, ut quarta feria, dictam quintam feriam præcedente festum preciosissimi sacramenti, omnes subditi nostri & suffraganeorum nostrorum, ab esu carnum abstineant & jejunent. Quibus jejunantibus sic, vereque penitentibus & confessis, in remissionem suorum peccaminum quadraginta dies de indulgentiis duximus concedendum.

Circa vero solemnem processionem quæ dicta quinta feria fit a clero & populo in delatione prædicti sacramenti iis diebus introducta, videlicet quoad præsens, nihil immutamus: devotioni cleri & populi relinquentes.

II. *Ut imerdicantur loca, in quibus clericus a iudice laico detinebitur.*

Statuimus & etiam ordinamus, ut si contingat aliquem clericum in villis seu castris diocesis & provinciæ Senonensis, per iudicem capi sæcularem, qui sufficienter requisitus de reddendo eundem clericum suo iudici ecclesiastico, non reddiderit seu restituerit, in sua malitia perseverans: in dictis villis seu castris cessetur, quamdiu tenebitur idem clericus, a Divinis, nedum in illa ecclesia intra cujus fines dictus clericus detineri dignoscitur, sed etiam in aliis ecclesiis in dictis villis & castris existentibus, si in dictis villis & castris plures ecclesias contigerit esse sitas. Quod ad religionum monasteria in dictis villis & castris constituta, & ad alias ecclesias eisdem contiguas, extendi volumus: ne, si in quibusdam a Divinis cessaretur & non in aliis, cessationis sententia seu jurisdictione valeat vilipendi. Et prædictas cessationes, autoritate prædicti concilii, ab omnibus tam exemptis quam non exemptis, cum de jure ad hoc etiam teneantur, volumus observari.

III. *Ut religiosi post annum & diem proficiantur.*

Præterea quia multi religiosi & religiosæ per annum & diem in habitu religioso in suis monasteriis commorantes, per quam quidem moram tacite sunt professi & suis monasteriis alligati, in animarum suarum periculum, & scandalum plurimorum, suis dimissis habitibus redire ad sæculum non veniunt de

facto, post modum ad monasteria convolantes, præmissa falso sibi licere facere afferentes: eodem approbante concilio statimus ac etiam ordinavimus, ut prædicti religiosi ac etiam religiosæ, dictis anno & die elapsis, per superiores suos, dummodo in ætatis discretione fuerint constituti, proficere expresse, vel saltem ita publice quod dicta professio clari non valeat, compellantur: cum non sit dubium, sic excentes, ac etiam contrahentes, sententiam excommunicationis incurrere ipso facto.

IV. *De vita & honestate clericorum.*

Præterea cum sit certum, clericos qui caligas rubecas ac scatatias & alias inhonestas publice deferunt, non modicum detrudere clericalis ordinis dignitati, indignos etiam prærogativa professorum illius ordinis le reddentes; inhonestati talium occurrere cupientes, eodem approbante concilio statimus ac etiam ordinavimus, ut clerici beneficiati tam cathedralium quam collegiarum ecclesiarum, sive sint canonici & capellani, vicarii, seu simplices choriales, caligis rubeis, viridibus, scatatias, croceis, seu albis, publice non utantur; sed caligis nigris, seu aliis honestis tantummodo, sint contenti. Quod si a delatione dictarum caligarum canonici moniti non destiterint, ipso facto immediate distributionibus quæ existentibus certis horis distribuuntur, autoritate præsentis concilii nos privamus. Quod quidem statutum ad presbyteros extendi volumus, ordinariorum arbitrio puniendos. Et istud idem in prædictis clericis comam nutrientibus, barbæque prolixam seu consuram inhonestam, ac a parte exteriori almutias de cendeto seu de velveto deferentibus, ut uniformitas inter prædictos clericos conservetur, volumus observari.

Hinc est quod paternitati vestræ autoritate nostra metropolitani mandamus, quatenus prædicta statuta in vestris synodis & alibi, prout vobis expedire videbitur, publiciter seu publicari faciatis, & a vestris subditis juxta tenorem ipsorum inviolabiliter observari.

In quorum testimonium præsentis litteras sigillo nostro duximus sigillandas. Datum ut supra.

D G. C. Aliud Senonense concilium supra edidimus ad annum MCCCXX. in quo eadem, quæ hoc anno, & iidem fere verbis statuta sunt. Vnum autem idemque concilium non esse, ex eo constat, quod quæquam in vocibus multa sunt eadem, sunt tamen alia diversa: deinde quod non tantum alius annus adferitur, sed & dies alia.

AVSCITANÆ synodi statutum unum Ludovicus Bail ad hæc annum edidit: sed cum sit ætate illa synodus, locum hic non habet, ut læculi hujus initio admonti.

CONCILIVM TOLETANVM

Autoritate Ioannis archiepiscopi & primatis Toletani celebratum anno Domini MCCCXXIV. tempore Ioannis papæ XX.

In nomine Domini, amen.

Istæ sunt constitutiones per reverendum patrem & dominum, dominum Ioannem misericordie Divinae Toleranum archiepiscopum, primatem Hispaniarum ac regni Castellæ cancellarium, factæ ac editæ in concilio per eum apud Toletum celebrato, anno Domini mille-

ANNO
CHRISTI
1323.ANNO
CHRISTI
1324.

millesimo trecentesimo vigesimo quarto, vigesimo primo die mensis Novembris, qua die dictum concilium extitit terminatum.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. *Vt episcopi vocati ad concilium veniant.*
2. *De vestibus clericorum.*
3. *Vt clerici fructibus capellaniarum non abutantur.*
4. *Vt nullus curatum beneficium administret, nisi ante legitime per episcopum dioecesanum instructus fuerit.*
5. *Vt clerici bona cœlesia filiis suis non conferant.*
6. *Vt presbyteri pro Missis celebrandis pecuniam non exigant.*
7. *Vt presbyteri non nisi unam Missam in die celebrare presumant.*
8. *Illos qui Sarracenis subsidia impendunt, excommunicatos esse.*

P R Æ F A T I O.

AD fructus uberes, quos in Dei ecclesia episcoporum concilia hæcenus prodixerunt, conditores canonum considerationis actem intendentes, provide constituerunt, eadem concilia pro puniendis excessibus, & reformandis moribus, per metropolitani cum suis suffraganeis annis singulis celebranda. Quod & reverendus pater dominus frater Guillelmus Sabinenfis episcopus, in his partibus apostolicæ sedis legatus, quolibet anno, vel ad minus biennio, sub certa forma fieri præcepit, ut quos ad declinandum a malo, & faciendum bonum, virtutum præmia non inducunt, quadam ad hæc faciendâ necessitate per episcoporum diligentem sollicitudinem & suppositam vigilantiam compellantur. Nos igitur, qui desiderant in vos gerimus ipsos canones & præceptum eiusdem domini legati pro viribus observare, convocavimus provinciale concilium in nostra ecclesia Toletana: & intendentes potius ad observationem constitutionum, quam ad multiplicationem earum, sacro approbante concilio præcipimus, constitutiones, per dictum dominum legatum editas in concilio per eum apud Vallemoleti celebrato, cum infra scriptis per nos in præfenti concilio editis, observari.

C A P I T V L A.

I. *Vt episcopi vocati ad concilium veniant.*

Episcoporum negligentia, qui vocati ad concilium venire negligunt, ex quo ecclesiastica cœtemnuntur autoritas, excessus remanēt impuniti, & correctio morū cessat, ipsas impunitates auferre volentes, cum nos sumus sub certa pœna ad celebrandum concilium obligari, quod celebrare non possumus decenter vel utiliter sine ipsis: præfenti constitutione iubemus, ut episcopi vocati ad concilium personaliter veniant, nisi fuerint impedimento legitimo, de quo nobis fidem facere teneantur, præpediti, & secturi. Quod nisi fecerint, pœnas contra eos statutas a jure, publicari & servari faciemus: ad alias nihilo minus, sicut expedire viderimus, processuri. Et ut plenior informatio habeatur

Concil. general. Tom. XI.

atur, episcopi in casu in quo sint legitime impediti, & cathedralium ecclesiarum capitula, mittant ad dictum concilium procuratores idoneos de statu propriarum ecclesiarum & dioecesum informatos.

II. *De vestibus clericorum.*

Antiquos canones, qui in clericis superflua & inhonesta prohibent, ad memoriam reducentes: statuimus, quod nullus clericus super tunicale vel tabardum post mensum a tempore publicationis præfentis constitutionis deferat ita longum, quod si ad pedes contingat, nullatenus tamen per terram trahatur, cum hæc non honestas, sed superfluitas & indecentia censeatur. Clericus vero qui contra fecerit, super tunicale ipsum seu tabardum ipso facto amittat, per proprium, seu ejus vicarium, seu officialem, pauperibus erogandum. Cavcant & clerici, ne mantellos seu chlamydes nimia longitudine vocandos, nec cum chordis, & nimis longis, nec tunicarum manicas nobiliter nimis breves, ita quod brachia nuda appareant: si pœnam consimilem voluerint evitare. Quilibet etiam clericus barbam faciat sibi radi quolibet saltem mense, nec cincinnos deferat nobiliter infra aures. Ceterum quia in partibus istis morbus detestandæ inhonestatis irrepsit, quod mulieres quæ soldaderas vulgariter nuncupantur, intrant publice domos prælatorum & magnatum ad comedendum, & alia, loquentes prava & inhonesta colloquia plerumque corrumpentia bonos mores, facientes spectaculum de se ipsis: præcipimus omnibus, & maxime prælatis, sub obtestatione Divini iudicii districtius injungentes, ne hujusmodi mulieres permittant intrare vel esse in domibus eorundem, nec aliquid dent eisdem.

III. *Vt clerici fructibus capellaniarum non abutantur.*

Quorundam clericorum abusum, qui fructus capellaniarum perpetuarum, seu beneficiorum, quæ ex devotione fidelium in eorum instituntur ecclesiis, autoritate propria sibi appropriant, inter se dividunt sub prætextu, quod ipsi volunt dictis capellaniis seu beneficiis deservire, vel alias, cum de ambitionis radice procedat, & per ipsum cultus Divinus minuatur, quem desideramus augere, & ab institutione capellaniarum seu beneficiorum plurimi retrahantur, penitus reprobamus & prohibemus, expresse præcipiendo, quod hujusmodi capellaniarum, seu beneficia instituta, & de cætero instituentia, habeant juxta ordinationem statutantium proprios servitores. Qui vero sine licentia dioecesani episcopi contra fecerint

Nnnnn iij abe.

ANNO CHRISTI 1713.

ANNO
CHRISTI
1724.

a beneficiis quæ habent in ecclesiis in quibus hæc commiserint, donec plene restituerint quidquid contra præsentem prohibitionem petceperint, sint suspensi.

IV. *Vt nullus curatum beneficium administret, nisi ante legitime per episcopum diœcesanum instructus fuerit.*

Inter episcopales sollicitudines illa debet esse præcipua, quæ versatur circa eam seu regimen animarum, quæ in episcoporum potestate consistunt. Propterea ne astutia B satanæ eos decipiat, propter rectorum ignorantiam vel defectum, & sanguis subditorum de eorum manibus requiratur: statui- mus sacro concilio approbante, quod nullus in curato beneficio administret, donec in eo per diœcesanum episcopum institutione autorizabili fuerit institutus, seu sibi cura commissa fuerit animarum: alioquin iure quod habebat in prædicto beneficio, non obstante contraria consuetudine, sit privatus, privilegiis & gratiis sedis apostolicæ semper salvis.

V. *Vt clerici bona ecclesiæ filiis suis non conferant.*

Vt substantia ecclesiarum quæ solet per clericorum sobolem deperire, ad usus debitos conservetur: statuimus quod nullus clericorum bona intuitu ecclesiæ acquisita, filiis vel filiabus suis det, vel conferat inter vivos, vel in testamento contra canonum instituta dimittat, præcipientes omnibus episcopis in virtute sanctæ obedientiæ, quod iura super hoc edita diligenter obseruent.

VI. *Vt presbyteri pro Missis celebrandis pecuniam non exigant.*

Multa mentis amaritudine concitatur, gravisque doloris aculeus perfodit mentem nostram, intelligentes, quod aliqui presbyteri detestanda & abominabili ambitione exæcati, pro Missis per eos celebrandis pecuniam exigunt, & super hoc, ac si vellent vendere rem profanam, impudenter mercantur: quandoque etiam publice qui eas faciunt celebrari, æstimantes, ut ex eorum facto pernicioso vendunt gratiam Dei quæ in sacramento Missæ confertur, vel verius ipsum Deum qui nobis sub specie dicti sacramenti se exhibet, pecunia posse vendi. Verum cum dictum sacramentum super omnia preciosum, sit libetaliter sicut cætera sacramenta celebrandum: districtius prohibemus, ne aliquis presbyteret pro Missis celebrandis pecuniam exigat, vel tem aliam temporalem; sed grate accipiat, si aliquid per facientem Missas celebrari oblatum sibi caritative fuerit, absque pacto & conventionne quacumque. Qui vero contrarium fece-

rit, a celebratione Missæ per annum noverit se suspensum, & alias pro tam gravi excessu ad arbitrium proprii episcopi puniendum.

VII. *Vt presbyteri non nisi unam Missam in die celebrare præsumant.*

Nullus insuper absque causa necessitatis, excepto die nativitaris Domini, præsumat nisi unam Missam celebrare in die: quia valde felix est, qui celebrat digne unam. Præcipimus etiam in virtute sanctæ obedientiæ omnibus presbyteris, quod Missam celebrent ut frequentius poterunt, & ad minus quater in anno; nisi ex causa rationabili, quam propriis episcopis notificare habeant, eos cessare contingat. Et ne præter criminis conscientiam a celebratione Missarum habeant abstinere: concedimus eis licentiam in hoc casu, si non possint commode copiam sui curati habere, quod possint alii presbytero confiteri, qui ipsos tam a minore excommunicatione, quam aliis omnibus quæ sibi confitebuntur, possit absolvere; exceptis dumtaxat casibus sedi apostolicæ & episcopo reservatis. Alii vero clerici, ut ostendant se ad plus teneri quam laici, ad minus communicent ter in anno: nisi de consilio proprii confessoris duxerint abstinendum.

VIII. *Illos qui Sarracenis subsidia impendant, excommunicatos esse.*

Quamvis contra illos qui cum Sarracenis mercimonium habuerint, vel eis aliqua rerum subsidia seu consilia per se vel alios quocumque ingenio, quamdiu inter nos & ipsos guerra duraverit, impendenda duxerint, sint a canonice excommunicationis * sententia promulgata: quidam tamen Christiani, perverse verba dicti canonis intelligentes, & querentes in eis folia & non fructus, non veniunt tempore dictæ guerræ ipsis Sarracenis ad terram eorumdem Christianorum venientibus vel mittentibus victualia vendere, & alia rerum subsidia impendere, eredenes ex quo non vident, nec mittunt ad dictos Sarracenos, a sententia ipsius canonis excusari. Nos vero perversum intellectum & crudelitatem eorum penitus reprobantes, declaramus & volumus ipsos qui prædicta faciunt vel committunt, incurrere sententiam canonis supradicti: quem canonem simul cum hac nostra constitutione, specialiter in cathedralibus & parochialibus ecclesiis, eisdem Sarracenis vicinis, frequentet præcipimus publicari.

** CONCILIVM AVENIONENSE

A trium provinciarum præfulsiorum celebratum in
monasterio S. Rufi, xviii. Iun. ann.
Dom. MCCCXXXVI.

Edidit Petr. Gassendus v. cl. post notitiam ecclesie Dinien-
sis: nos cum MS codice illustriſſimi archiepiſc. Remensis
coadjutoris Car. Maur. Tellerii contulimus.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. *Ut Miſſa beate Maria ſemel in hebdomada ſolem-
niter celebretur.*
2. *De indulgentia aſſociantibus corpus Chriſti cõeſſa.*
3. *De indulgentia conceſſa devote intercedentibus apud
Deum pro domino papa, & eius regimine proſpe-
rando.*
4. *De indulgentiis conceſſis fidelibus, qui audito nomine
Jeſu devotius ſe inclinant.*
5. *De claudendis fontibus baptiſterii.*
6. *De ſententia excommunicationis ab ordinario lata,
exigente excommunicati inobedientia, per prala-
tos alios publicanda.*
7. *Qualiter contra illos qui excommunicationis ſen-
tentiam contemnentes, exemplo pernicioſa per-
agunt, procedatur.*
8. *Ne eccleſiaſtica perſone titulum iuriſdictionis,
quam pacifice poſſederunt, ſecularibus oſtendere
teneantur.*
9. *Ut perſona eccleſiaſtica per nullum iudicem tempo-
ralem in criminalibus & perſonalibus diſtingua-
tur.*
10. *Ut clericus contra clericum ad iudicem ſecularem
vel alium laicum, pro faciendâ iuſtitia vel inſe-
renda violentia, non recurat.*
11. *Proviſio contra illos qui bona & iura eccleſiarum
& eccleſiaſticarum perſonarum ſubtrahunt, dimi-
nuunt, diſſipant, & invadunt.*
12. *Proviſio contra illos qui bona & iura eccleſiaſtica
invaderunt vel quomodolibet occuparunt.*
13. *Ne quis in loco ſuo retineat bona eccleſiarum alibi
indebite ablata.*
14. *Ut ſecularis poteſtas clericum captum cito iudici
ſuo reſtituat, nihilum exigens ab eodem.*
15. *Prorogatio iuriſdictionis, in invaſores & occupato-
res eccleſiaſticorum bonorum & iurium exer-
cenda.*
16. *Ut excommunicati ad nullum officium publicum
admittantur.*
17. *Ut nullus miniſtret toxicum vel alia venenofa.*
18. *De pœnis, toxicum vel herbas moriſeſas in mortem
alterius miniſtrantibus, inferendis.*
19. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos in di-
verſis abutentes ſuis privilegiis procedatur.*
20. *Ut prebiteri teſtamenti parochianorum interſint, &
per epiſcopum diſtribuantur reſtitutiones in-
certe.*
21. *Quod epiſcopi in diſtributionibus legatorum vo-
centur, prout ad eos pertinet de conſuetudine vel de
iure.*
22. *Ut nullus confeſſorum ſine diœceſani licentia
quemquam præſumat abſolvere in caſibus infra
ſcriptis.*
23. *Ut nullus occasione ceſſionis ſibi factæ coram ordi-
nario iudice quemquam audeat convenire.*
24. *Ut nullus bona eccleſiarum vacantium occupet, niſi
ſibi per privilegium vel conſuetudinem hoc liceat.*
25. *Ut nulla perſona eccleſiaſtica cum poteſtatibus ſe-
cularibus poſſe haberi, det conſilium vel iuvamen
contra eccleſiaſticas libertates.*
26. *Ut nullus in ſacris conſtitutus, vel curam anima-*

A rum habens, in iudiciis ſecularium gerat officium
publicum vel privatum.

27. *De modo probandi electionem ſepultura illorum
qui apud religioſos eam elegiſſe dicuntur.*
28. *Ut ſine novi cenſus impoſitione vel veteris augmen-
tatione beneficia conferantur.*
29. *Ut monachi in eccleſiis ſuis infra certum tempus
perpetuos vicarios ordinarios repræſentent.*
30. *Ut nullus beneficium conferat, in quo ius tantum
obtinet patronatus.*
31. *Ut præſentatus patrono non juret ſine diœceſani li-
centia, nec ab alio ſe inſtitui patiatur, nec beneficium
obventum dimittat.*
32. *Ut eccleſie & eccleſiaſtica perſona a talliis & exa-
ctionibus ſecularium per ordinarios deſendantur.*
33. *Ne quaſta vel alia exactiones per ſeculares heſpi-
taliſus imponantur.*
34. *Ne laici, præteritu alicujus ſtatuti, prohibeant cleri-
cos extrahere blada de terris iſporum.*
35. *Ut domini temporales non impediant quo minus
eccleſiarum reſtoribus decima perſolvantur.*
36. *Ne ſtatuta & ordinationes ſiant ſuper decimis, ſu-
neralibus, oblationibus, & aliis, contra laudabiles
conſuetudines & eccleſiaſta libertates.*
37. *De ſocietatibus, colligationibus, & conjuratibus,
quas confratrias appellant, radicibus extirpandis.*
38. *Ut clerici eccleſias præter diœceſani licentiam non
teneant, nec ibi armatos tenere præſumant.*
39. *De clericis arma portantibus, & qualiter punian-
tur.*

40. *Ut prelati remiſſiones faciant delinquentium, ad
invicem requeſiti.*
41. *De excommunicationis compellendis redire ad gre-
mium eccleſie per iudicem ſecularem & appoſi-
tionem pœne.*
42. *Ne prohibeantur prelati iuriſdictionem ſuam li-
bere exercere.*
43. *Ne prohibeantur directe vel indirecete clerici coram
ſuo iudice litigare.*
44. *Ut in domibus prelatorum, vel in iſporum officia-
lium præſentia, iniuria nulli fiat.*

45. *De bannis ſolvendis a clericis, & per quos & qua-
liter exigantur.*
46. *Qualiter prelati poſſint benedicere in diœceſi aliena.*
47. *Ut ſententia ab uno lata, ab alio denunciatur &
obſervetur.*
48. *De contrahentibus matrimonia clandestina in
diœceſi aliena.*
49. *De abuſoribus litterarum domini papa, & legato-
rum eiſdem: & qualiter puniantur.*
50. *Ut beneficia ſine diœceſani licentia non compo-
nant.*
51. *Ne beneficiati res eccleſiaſticas, abſque diœceſani
licentia, præterquam in certis caſibus alienent.*
52. *In quo ſtatu beneficia debeant dimitti & per ſucceſ-
ſorem teneri.*
53. *De inventario bonorum eccleſiaſticorum infra cer-
ta tempora faciendâ.*
54. *De teſtamentis per beneficiatos ſecundum conſue-
tudinem laudabilem faciendis.*
55. *De ſtatutis, bannis, & præconſcriptionibus contra con-
ſuetudines editis, prohibendis.*
56. *De contributione expenſarum neceſſaria inter om-
nes beneficiatos diœceſis faciendâ.*
57. *Ut Iudei utriuſque ſexus ſigna deferant per qua
ab aliis diſcernantur.*
58. *Tunc ſententia interdicii ſerveatur cum ab ordinario
datum fuerit in mandatis.*
59. *Ut abſolutio & diſpenſatio caſuum huius concilii,
ab ordinario dari poſſit.*

ANNO
CHRISTI
1326.

PRÆFATIO.

A.

CAPITVLA.

ANNO
CHRISTI
1326.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti: videlicet anno a natiuitate Domini millesimo trecentesimo vigesimo sexto, die decima octava mensis Iunii, Iudictione nona, pontificatus sanctissimi patris & domini nostri Ioannis Divina providentia pape vigesimi secundi anno decimo. Noverint universi, quia reverendi in Christo patres Dei gratia, dominus Gasbertus Arelatenfis, Iacobus Aquisensis, & Bertrandus Ebredunensis, archiepiscopi, de infra scriptorum episcoporum suffraganeorum presentium, & vicariorum, & procuratorum suffraganeorum, capitulorum, abbatum, suarum diocesium, provinciarum, absentium consilio & assensu: videlicet dictus dominus Gasbertus Arelatenfis archiepiscopus, cum venerabilibus in Christo patribus eadem gratia, dominis, Raymundo Vafionensi, Dragoneo Tricastro, Othone Carpentoraçtensi, Goffrido Cavallienfi, Ademario Massilienfi, & Petro Tolonenfi, episcopis, ipsius suffraganeis; ac venerabilibus & discretis viris, dominis, Geraldo de Campomilio, episcopo Avinionensis in spiritualibus & temporalibus, ut* dicitur, ac religioso viro Petro Geraldipriore Valriaci Vafionensis diocesis, domini Hugonis Auraficenis episcopi absentis, vicariis generalibus; & cum Arelatenfis, Avinionensis, Tricastro, Vafionensis, Carpentoraçtensis, Cavallienfis, Massilienfis, Tolonenfis, Auraficenis, capitulorum, procuratoribus sufficienter comparentibus; & dictus dominus Iacobus Aquisensis archiepiscopus, cum Raymundo Sistaricensi, Bartholomæo Forojulienfi, Guillelmo Vapincensi, Raymundo Aptensi, episcopis, ipsius suffraganeis presentibus; & cum venerabili domino Raymundo Ioannis, præposito Regensi, pro se, & procuratorio nomine venerabilis patris domini Rossolini Regensis episcopi absentis; etiam cum Aquisensis, Sistaricensi, Forojulienfi, Vapincensi, Aptensi, & Regensi, capitulorum, procuratoribus sufficienter comparentibus: & dictus dominus Bertrandus Ebredunensis archiepiscopus, cum venerabili in Christo patre D. fratre Fulcone Vencienfi episcopo presentem, & cum venerabilium in Christo patrum, dominorum, Gausfridi Grafensis, Rostagni Nicienfi, Guillelmi Dignensis, Bertrandi Senecensis, A. Glandatenfi, episcoporum, ipsius suffraganeorum absentium, procuratoribus sufficienter comparentibus; necnon & cum Ebredunensis, Vafionensis, Vencienfi, Dignensis, Senecensis, Glandatenfi, capitulorum, ac Bolcaudonensis, & sancti Pontii de Nicia monasteriorum abbatum, procuratoribus sufficienter comparentibus: in loco seu monasterio de sancto Rufo prope Avinionem, diocesis Avinionensis, Arelatenfi provincie supra dictæ, provinciale concilium celebrantes, prerogata primo iurisdictione de locis ad locum per prædictos dominum Aquisensem, Ebredunensem, & eorum suffraganeos, consentiente dicto domino Arelatenfi episcopo, & episcopatus Avinionensis in spiritualibus & temporalibus generali vicario, & consentientibus procuratoribus supradictis: ad honorem Dei, & gloriæ Virginiis matris suæ, & omnium civium supernorum, & morum reformationem, delictorum & excessuum correctionem, ac suarum animarum & subditorum suorum utilitatem, & ad statum ecclesiasticum salubrius observandum, statuta infra scripta dicto sacro approbante concilio concorditer ediderunt: quorum tenor sequitur sub his verbis.

Anselmi

I. Ut Missa beatæ Mariæ semel in hebdomada solemnius celebretur.

IN primis igitur statuimus & communiter ordinamus, quod Missa de beata Maria, additis collectis, Ecclesiæ tuæ, & Deus a quo sancta, &c. in die Sabbati, si festum 9. lectionum non impediatur, alioquin in alia vacante feria ipsius hebdomadæ, pro pace & tranquillitate, & bono statu ecclesiæ conservando, ac inimicis ejus ad cor & ad penitentiam convertendis, solemnius in singulis ecclesiis celebretur. Et ut ad veniendum fideles ferventius inducantur, singulis ad dictam Missam venientibus, vere penitentibus & confessis, decem dies de injunctis sibi penitentis misericorditer relaxamus.

I I. De indulgentia associantibus corpus Christi, cum ad infirmos portatur, concessa.

Si propter Christum reverentia impendi præcipitur, dignum est sacrum corpus ejus coli veneratione præcipua, quod utique pro nobis in illius passionis memoriam consecratur. Statuimus igitur & jubemus, quarens singuli rectores, priores & vicarii nostrarum ecclesiarum, provinciarum, civitatum & diocesium, parochianos suos salutaribus monitis inducere studeant, ut sanctissimum corpus Domini cum, dum presbyter ipsū portat in viaticum ministrandum ægroto, reverenter associet, ac luminarium adhibitione decenter honorent: illis qui associabunt de die vel de nocte, sine luminariis, decem dies, qui vero cum luminariis, vel etiam luminaria mittent per alium, de die, viginti dies, de nocte, triginta dierum indulgentiam ex concessione nostra, dum tamen vere penitentes & confessi fuerint, habituris.

III. De indulgentia concessa deo intercedentibus apud Deum pro domino papa, & eius regimine prosperando.

Item cum secundum sacre scripturæ testimonium multum valeat deprecatio iusti Jacob. 5. assidua, eo quod oculi Domini super iustos, Psal. 37. & aures eius in preces eorum, ut Psalmista testatur: pia deliberatione presentis concilii duximus concedendum, quod quicumque Christianus fidelis, vere penitens & confessus, nostrarum provinciarum, civitatum & diocesium, devotas orationes effunderet, & pia vota emittere curaverit, præsertim in Missarum solemniis, ante Divinæ majestatis conspectum, a quo bona cuncta procedunt, ut per suam ineffabilem misericordiam sanctissimum patrem & dominum no-

strum

strum papam regere, & in suæ pacis gratia conservare ac custodire, fidemque catholicam toto orbe terrarum multiplicare dignetur, videlicet quilibet nostrum archiepiscoporum per totam suam provinciam, & quilibet nostrum episcoporum per totam suam civitatem & diocesim, de iunctis sibi penitentiis misericorditer relaxamus.

IV. *De indulgentiis concessis fidelibus, qui auditu nomine Iesu devotius se inclinant.*

Cum felices recordationis dominus Gregorius papa decimus, per sacrum constitutionis oraculum invitaverit quoslibet Christiani nominis caractere insignitos, ut nomen illud quod est super omne nomen, a quo non est sub cælo datum alium hominibus, videlicet Iesu Christi, exhibitione reverentiæ spiritualis attollerent, & præcipue dum aguntur facta mysteria, illico, quandocumque recolitur veneratione dignum devota capitis inclinatione monstrarent: nos de nostrorum subditorum salute solliciti, volumus, ut singuli rectores ecclesiarum & vicarii, nostrarum diocesum, ad hoc ipsum faciendum plebes sibi subiectas moneant efficaciter & inducant. Ut illud libentius faciant, quo uberioris retributionis præmium exinde senserint proventurum: nos singulis, in illius gloriosi nominis memoriam Iesu se inclinantibus reverentur, utiq; vere penitentibus & confessis, decem dierum concedimus indulgentiam, qui, ut præfertur, id fecerint, valiturâ.

V. *De claudendis fontibus baptisterii.*

Sacti fontes in quibus originalis aboletur culpæ contagium, probaptismale aquæ visibile sacramentum, coli debent digno venerationis honore: ut nec indevotis contrectationibus pateant, nec extrinsecus advenientium inquinamento fordescant. Statuimus igitur, ut singuli parochialium ecclesiarum rectores, nostrarum civitatum & diocesum, in quibus sint fundari fontes huiusmodi, eos infra instans festum nativitatis Dominicæ, sic claudi cum clavibus faciant, & aptari, quod nullus fordidus ad illos ingressus immineat, potiorque reverentia illius, quod ibi traditur, sacramenti, succedat: quinque solidorum pœna quibuslibet feriendis, qui hoc agere contempserint, in opus ecclesiæ, vel pios usus alios, ad nostrum arbitrium cedendorum.

VI. *De sententia excommunicationis ab ordinariolata, exigente excommunicati inobedientia, per praelatos alios publicanda.*

Irem statuimus, quod ex quo per propriam civitatem & diocesim lara per praelatum aliquem excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententia, competenti tempore fuerit divulgata & ibidem, exigente rebellium, & inobedientium duritia, per decem dies exriterit solemniter & publice aggravata, ex tunc requisito proprio metropolitano, & approbatam publicante seu publicari faciente dictam sententiam, licitum sit eidem praelato huius autoritate concilii, ceteros episcopos & praelatos requirere, ut ipsius sententias, quarum renorem & causam declaret in scriptis, in suis districtibus servant & faciant observari, publicent, & faciant dicbus ad hoc congruentibus publicari.

VII. *Qualiter contra illos qui excommunicationis sententiam contemntes, exemplo perniciose peragunt, procedatur.*

Cæterum abominabitur, proh dolor! (sic) ad nostrum, tam de longinquo, quam e vicino, pervenit auditu in quibusdam partibus inolare cœpit abusus. Nam aliqui filii Belial, qui nec Deum timent, nec homines reverentur, iniquitatem bibunt ut aquam: qui dum sententias vilipendunt, dum medicinam quæ fuerat ad salutem rejiciunt, mortis incurrunt periculum, & ad inreritum, suæ perversitatis exemplo, nonnunquam inducunt alios & seducunt. Isti quidem in Dei opprobriū, in cōtemptum promulgatoris, & sententiæ promulgatæ neglectum, non minus viliter quam damnabiliter procedere, immo vetius execrabiliter excedere, non formidant, utpote dum adulterium presbyteri vel praelati confingentes, officium & interdictum sibi usurpantes ministerium, excommunicationem, immo vetius execrationem, versa sed perversa vice, in excommunicatores seu denunciatores suos, simularè præsumunt, accensos palearum fasciculos, aut candelas de sepo, seu carbones aut ritiones ardenres, in patellis, conchis, aut sartaginibus, vel in similibus, vituperabiliter exringuendo. Cum igitur talia, & his similia, in Dei vergant opprobrium, & in ecclesiasticæ disciplinæ redundant contemptum: statuimus, & sub pœna excommunicationis districtius inhibemus, ne quis clericus vel laicus, cujuscumque ordinis, dignitatis, conditionis, vel status existat, rem tantæ perniciæ de cætero, per se, vel alium, attentate præsumat. Qui vero huiusmodi saluberrimi statuti transgressor extiterit, & infra triduum emendam exinde comperentem non exhibuerit: ex tunc se sciat ipso facto excommunicationis vinculo innodatum. Locus autem ubi hæc vel similia, domino loci sciente, seu mandante, vel ratum habente, vel postquam requisitus fuerit, vel ejus locum tenens, infra decem dies corrigere negligente, præsupra fuerint, ecclesiastico

Corr. abominabilis

O o o o o tamdiu

ANNO
CHRISTI
1326.

* al. vindi-
cta, offen-
sus præla-
tis

ramdiu sit & remaneat suppositus inter-
dicto, donec ad mandatum ecclesiæ, quam
delinquens offenderit, & prælato quem ir-
reverenter despexerit, sufficiens & idonea
satisfactio & realis emenda præstita fue-
rit, per eundem: quam, cum in talibus non
sit relaxanda vindicta offensæ, prælatus
minime remittere valeat ullo casu. Eisdem
pœnis subiacere volumus illos & illas, qui
vel quæ talia fieri mandaverint, vel alias
opem vel operam aut consilium præbue-
rint, si rem tam detestabilem prodire con-
tingerit detestabiliter in effectum: addito
quod eorum posteri usque ad secundam
generationem, in clericorum collegium
nullatenus admittantur, nisi prius per me-
tropolitanum, cum uno suffraganeo, cum
ipso fuerit super hoc misericorditer dis-
pensatum. Si vero clericus beneficiatus,
vel in dignitate seu personatu vel officio
constitutus, taliter excesserit: ultra pœnam
laico inflictam, beneficio, si quod in pro-
vinciis nostris obtinet, sit ipso facto præ-
sentis concilii autoritate privatus: non be-
nificiatus autem, ad obtinendum officium
sit ex tunc inhabilis & indignus.

VIII. *Ne ecclesiastica personæ titulum iurisdic-
tionis, quam pacifice possederunt, secula-
ribus ostendere teneantur.*

Item, quod sæculares domini, cuiuscum-
que conditionis existant, vel baillivi, seu of-
ficiales eorum, qui prælatos vel alios eccle-
siarum rectores cogunt ostendere, quare
merum vel mixtum imperium, aut iustitias
altas, medias, vel minores tenent, licet te-
nuerint pacifice multis annis, & si coram eis
hoc non probent, usurpare, accipere, & sibi
applicare sine alia causæ cognitione motu
proprio non verentur: si a talibus excessibus
desistere moniti neglexerint, & ad usurpan-
dum sine alia causa rationabili processerint,
tam ipsi, quam illi qui eis in hac parte obe-
dierint, excommunicationis incurrant sen-
tentiam ipso facto.

IX. *Vt persona ecclesiastica per nullum iudicem
temporalem in criminalibus & personalibus
distringatur.*

Item, ut nullus dominus temporalis, vel
iudex, seu delegatus ejusdem, cuiuscumque
dignitatis, conditionis, vel status existat, cle-
ricum, vel personam ecclesiasticam aut reli-
giosam, coram se, super criminalibus vel
personalibus citet, seu citari faciat, vel quo-
modo distringat: quod si fecerit, & in
hoc persistit, & intra dies octo non se cor-
rexit, & quod iniquitate præsumpsit non
relaxaverit, ex tunc sententiam excommu-
nicationis incurrat.

A X. *Vt clericus contra clericum ad iudicem secula-
rem vel alium laicum, pro facienda iustitia vel
inferenda violentia, non recurrat.*

Item, prohibemus statuendo, & statui-
mus prohibendo, ut nulla persona ecclesia-
stica, de clerico, vel ecclesiastica persona
qualicumque, conquerens super spiritualibus,
vel ecclesiasticis, aut criminalibus, vel
personalibus quibuscumque, recurrat ad
curiam, vel principem, aut dominum
alium sæcularem, vel laicum alium quem-
cumque, super iustitia facienda, vel violentia
clerico, in persona vel rebus ad eum per-
tinentibus, inferenda; nec cum ipso, vel ip-
sis, super eisdem, sine cōscientia prælati, vel
officialis sui, pactum aliquid inire præsumat,
nec factum obseruet aliquādo. Quere-
lam exponens, vel denunciationem faciens,
& in eis persistens, vel pacifcens, & pactum
obseruans: a iure suo, eo ipso cadat, nulla
alia super hoc expectata sententia: & donec
super hoc ad arbitrium prælati satisfecerit,
omni beneficio ecclesiastico quod obtinet
noverit se suspensum, & ab obtinendo indig-
num.

XI. *Provisio contra illos qui bona & iura eccle-
siarum & ecclesiasticarum personarum subtra-
hunt, diminunt, dissipant, & invadunt.*

Quoniam aliqui suis finibus non conten-
ti, passim aliena diripiunt, & ecclesiasticas
libertates infringere non verentur: appro-
bante præsentis concilio statuimus, quod
quælibet persona, sæcularis aut ecclesiasti-
ca, nobilis aut alia, cuiuscumque præemi-
nentiæ, dignitatis, officii, conditionis, aut sta-
tus fuerit, quæ ecclesias, aut capellas, aut earum
cœmereria, hospitalia, reclusoria, domos,
possessiones, loca, villas, castra, census,
tasas, trezena, laudimia, vinrena, feuda,
lesda, pedagia, molédina, piscarias, pasque-
rias, sive reclusas, iurisdictiones, seu alia
quæque jura, seu etiam earum homines, aut
familias, animalia, seu bona quælibet, immo-
bilia aut mobilia (quæ quidem mobilia va-
lorem decem solidorum monetæ currentis
excedant) sive domos religiosas, aut hospita-
lia seu reclusoria, vel leprofarias, quomo-
dolibet invadere, capere, occupare, detine-
re, pignorare, seu gadiare per se, vel per alium,
vel inquietare quomodolibet seu turbare;
nec non & qui contra ecclesias, sive capellas
aut clericos, sive personas ecclesiasticas,
sive earum homines, loca, villas, castra,
seu mansiones, aut contra libertates eccle-
siasticas, vel domos religiosas, aut hospita-
lia, sive reclusoria, vel leprofarias, quomo-
dolibet edere vel facere quævis statuta &
banna, vel præconizationes, aut novitates
quascumque, sive quiblibet ex prædictis
directe vel indirecte violentia

ANNO
CHRISTI
1326.

Media pars
hujus capi-
tuli ad ver-
bum descri-
pta est ex
concilio A-
venion. ann.
1279. cap. 1.
conc. Insi-
ano, ann.
1288. c. 9.

taxas

violentias, aut molestias irrogare; seu eis super bonis quibuslibet ecclesiasticis seu patrimonialibus quas aut alias angarias sive parangarias, aut necessitates quaslibet aliquo modo imponere vel inferre; sive domos ecclesiasticarum, clericorum, seu personarum ecclesiasticarum, occasione quacumque ferrate sive claudere quoquo modo; seu eorum bona quacumque banire, seu etiam vias novas aliquas ubilibet adinvenire vel facere, per quas ecclesie, seu carum villarum, castra, vel loca, in pedagiis sive lefdis, aut quibuslibet iuribus aliis, possint in aliquo diminui, vel etiam peiorari; sive itinera, aut vias vel stratas publicas, aut privatas, infra limites sive territoria, vel districtus locorum, villarum, sive castrorum ecclesiasticarum jurisdictionis, auferre, vel sibi quomodolibet appropriare, attribuire, seu etiam applicare, vel terminos eorum arctare presumpserit seu attentaverit, per suam potentiam aut violentiam sive malitiam: nisi infra sex dies super iis, a die captionis seu invasionis, ardentationis, turbationis, seu inquietationis sive presumptionis huiusmodi, per emendam seu per revocationem debitam, seu alias, ut res exegerit, plene satisfecerit, excommunicationis sententia subiaceat ipso facto. Quam siquidem excommunicationis sententiam, cum de premissis, seu eorum aliquibus, cuilibet ordinario vel ejus officiali summarie constiterit, aut de plano ex mero officio, & sine strepitu iudicii, & figura, volumus, & statuendo mandamus, executioni debitae, per ipsum quemlibet ordinarium seu officialem ipsius certificatione de plano, mandari per universas ecclesias nostrarum civitatum & diocesum, sicut videtur commodius expedire. Super quo, tam in genere, quam etiam contra quascumque personas singulariter denominandas, plenam habeat facultatem, & insuper etiam ad aggravandam huiusmodi sententiam, prout ei videbitur expedire. Et si dominus vel rector civitatis, castrum, villarum, vel loci alicujus, aut officialis ejus, in predictis vel aliquo predictorum culpabilis fuerit, & per sex dies in excommunicatione persistit: civitas, castrum, villa, vel locus huiusmodi, ecclesiastico subiaceat interdicto. Si vero universitas deliquerit in predictis, illi qui universitatem vel singulas personas ad id induxerint, commoverint, vel defenderint, & singuli qui in aliquo premissorum culpabiles fuerint, post sex dies ipso facto excommunicationem incurant: universitas vero ipsa, nisi infra decem dies emendam fecerit competentem, ecclesiastico subiaceat interdicto. Si vero predicta injuria per alium quemlibet illata fuerit, & do-

Concil. general. Tom. XI.

minus, vel rector, aut officialis, infra cuius jurisdictionem predicta injuria fuerit irrogata, requisitus per ordinarium, seu vicarium vel officialem ejusdem, aut vicegerentem, aut locum tenentem, aut etiam delegatum, infra decem dies satisfactionem vel emendam non fecerit competentem: excommunicationem se noverit incurrisse, quam si per decem dies sustinerit, terra cui fuerit, ecclesiastico subiaceat interdicto.

XII. *Provisio contra illos qui bona & iura ecclesiastica inuaserunt vel quomodolibet occuparunt.*

Item statuimus & etiam ordinamus, quod quacumque persona, cuiuscumque gradus, dignitatis, status, vel conditionis existat, quae bona quacumque sive iura ad ecclesias vel ecclesiasticas personas quomodolibet pertinentia, detinet occupata, vel quae in praedictum ecclesiarum seu personarum ecclesiasticarum & iurium earumdem, aliquas fecerint indebitas novitates, plene restituat, & cum effectu revocet, nisi satisfactionem faciat infra mensem, postquam fuerit requisita: quod nisi fecerit, excommunicationis sententia se noverit subiacere. Et si universitas vel dominus, seu rector, aut officialis, fuerit in praemissis culpabilis: ecclesiastico universitas ipsa, & locus huiusmodi ubi praedicta seu aliquid praedictorum commissum fuerint (quae sub ejus dominio fuerit alioquin locus situs, ubi habuerit suum domicilium principale) subiaceat interdicto. Universitatem autem sufficienter requisitam, quoad praesens propositum, reputamus: cum dominus vel officialis qui ibi praesentat nominatim expressa injuria, ut quam revocari faciat, fuerit requisitus; vel cum per tres Dominicos publice, dum celebrabuntur Divinae mysteria, per sacerdotem parochialem, vel ejus locum tenentem, de mandatis ordinarii vel officialis ejusdem significatum fuerit, quod de injuria, novitate, & damnis, nominatim exprimendis, satisfaciatur competentem.

XIII. *Ne quis in loco suo retineat bona ecclesiarum alibi indebitae ablata.*

Item, quod loca ad quae bona ecclesiarum vel ecclesiasticarum personarum, per violentiam manifestam seu notoriam injuriam sine causa probabili ablata, seu arrestata devenierint, tandem, post decem dies, ex quo significatum fuerit locorum domino vel rectori, interdicta permaneat, quamdiu bona huiusmodi ibi fuerint detenta, & competens non exhibeatur emenda.

Qoooo ij XIV.

ANNO
CHRIST.
1326.

XIV. *Ut secularis potestas clericum captum cito iudici suo restituat, nihilum exigens ab eodem.*

* In simili-
liter. forte
inciviliter

Item, quia privilegium meretur amittete, qui permitta sibi abutitur potestate, attendentes quod nonnulli domini temporales, vicarii, clavarii, & alii secularium curiarum officiales, obtentu seu occasione aliquarum licentiarum, ex causa eis ad certum tempus, vel simpliciter, vel ad certas personas, ab archiepiscopis & episcopis concessarum, hac occasione, prout comperimus, manus temerarias ad capiendum clericos passim & indifferenter, aliasque personas ecclesiasticas, incurialiter, & eo modo quo possint turpius ad majorem confusionem ecclesie ac clerici, extendere non verentur, quin immo ipsos suis mancipant carceribus, ac ibidem nonnunquam eos faciunt radi totaliter, ut palliare possint excessus suos, & illos confingete clericos non fuisse, vel non esse in possessione clericatus, seu quasi, in suarum animarum periculum, & enervationem ecclesiasticæ libertatis: prohibemus, ne a quocumque talia vel similia de cætero attententur, revocantes ex nunc licentias sub quacumque forma verborum, super huiusmodi captionibus vel detentionibus, generaliter vel specialiter, per litteras, vel oraculo vivæ vocis, vel alias quomodolibet faciendis, concessas. Alioquin contrarium facientes, cuiuscumque status, conditionis, vel dignitatis existant, sive sint laici, sive ecclesiasticæ personæ, regulares, vel etiam seculares, hanc nostram excommunicationis sententiam, quam in his scriptis præsentibus scriimus, incurere volumus ipso facto: nisi forte in eo dumtaxat casu, cum scilicet eos adhuc flagrante crimine capi contigerit, antequam ad alios extraneos actus divergant, recta via eos ad curiam ecclesiasticam duxerint, & eos restituerint sine fraude. Si vero de nocte talem ceperint, debeant ultro in crastinum, sine retentione bonorum suorum, & læsione personarum, sine requisitione alia reddere eos curiæ supradictæ: nec eis liceat aliquid a captis huiusmodi, dono vel gratia, sub colore aliquo extorquere, vel recipere gratis data. Quod si in castis vel villis captiones huiusmodi fieri contingat, adducant ipsos ad ecclesiasticam curiam, vel transmittant quamcivis sub fida custodia, in expensis curiæ ipsius moderatis. Quod si secus egerint, vel in fraudem aliquam super hoc aliquid attentaverint: eadem sententia involvantur. Et si clericum detentum de loco ad locum mutaverint, omnia loca illa tamdiu remaneant interdita, donec clericum captum, cum armis, & aliis rebus

A suis diocæsano restituerint, & de injuria irrogata ad arbitrium diocæsani satisfecerint, & ipsa sententia per ipsum fuerit relaxata.

XV. *Prorogatio iurisdictionis in inuafores & occupatores ecclesiasticorum bonorum & iurium exercenda.*

Item, cuiuslibet ordinario, infra cuius iurisdictionem fuerit injuria vel violentia ecclesie ecclesiasticæque personis, aut in rebus vel eorum iuribus irrogata, seu eorum possessio, vel quasi, turbata, vel indebitè occupata: contra ipsos injuriantes vel perturbantes, seu in præmissis, vel eorum aliquo, quomodolibet delinquentes, ac inde præstantes auxilium, cõsilium, vel favorem, cuiuscumque dignitatis vel status existant, procedendi simpliciter, summarie, & de plano ac sine strepitu iudicii, & figura citandi, informationes recipiendi, inquisitiones, faciendi, definiendi, declarandi, & omnem iurisdictionem ecclesiasticam exercendi, ubilibet infra vestras provincias, civitates, & dioceses, plenam & expressam autoritate præsentis concilii nos & episcopi, archiepiscopi, & procuratores episcoporum absentium, habentes ad hoc mandatum sufficiens, concedimus facultatem. Nec obijci valeat contra tales processus, quod extra territorium jus dixerit sic procedens: quia, quoad præmissa & quælibet præmissorum, iurisdictionem nostram, & nostrorum, vicissim inter nos prorogavimus, vices nostras nobis ad invicem, ac dictatum provinciarum, civitatum, ac diocæsuum, singulisque officialibus & locum tenentibus, præsentibus & futuris, in solidum committentes: universis nostris subditis injungentes, ut in præmissis ordinario ac ejus officiali, seu locum tenenti, sic procedenti pareant & intendant. Quod nisi fecerint: possit procedens per censuram ecclesiasticam animadvertere in eosdem. Et nihilo minus si nos archiepiscopi & episcopi, per sic procedentem requisiti, prætermiserimus suas in hac parte requisitiones aliquatenus exaudire, aut id super quo requisiti fuerimus, non curaverimus perducere ad effectum: sic non exaudiens, nec ad effectum perducens, eo ipso per unum mensum, autoritate præsentis concilii, a pontificali sit suspensus: præsentis statuto post decennium minime valituro: ita tamen quod per hoc sic procedenti in aliena civitate vel diocesi, nullum jus aut iurisdictionem in postetum ex longinquitate temporis, vel alias, post decennium acquiratur.

ANNO
CHRIST.
1326.

XVI. *Ut excommunicati ad nullum officium publicum admittantur.*

Item statuimus quod excommunicati, in iudices, consules, rectores, bailivos, potestates, assessores, vel notarios, vel ad alia quævis publica officia, nullatenus assumantur, nec etiam admittantur: & si de facto admitti fuerint, sententia per eos, vel eorum auctoritate in iudicio vel extra habita, & monimenta coram eis, vel per eos facta, nulla, & nulli sint ipso iure. Et nihilo minus quicumque, cuiuscunque dignitatis, status, aut conditionis existant, si tales excommunicatos ad aliquod officiorum prædictorum scienter assumpserint, vel assumptos per alios approbaverint, vel confirmaverint, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto. Et si requisiti per ordinarium, vel alium eius nomine, huiusmodi excommunicatos infra decem dies a tempore requisitionis, a prædictis officiis se assumptos, non amoverint cum effectu: loca illa, in quibus ad aliquod prædictorum officiorum assumpti fuerint, sic & tandiu remaneant ecclesiastico supposita interdicto, donec sic excommunicati, a susceptis officiis realiter, & sine fraude, & sine aliqua restitutionis spe, quandiu in excommunicatione persisterint, sint amoti: universitas ac civitas castri vel villæ, quæ excommunicatos, & in ecclesia publice denunciatos, ad aliquid prædictorum officiorum assumpserit vel elegerit, ubi eis alias hoc liceret, ecclesiastico etiam sit supposita interdicto.

XVII. *Ut nullus ministret toxicum, vel alia venenosa.*

Item statuimus, & sub pœna excommunicationis districtius inhibemus, ne quis apothecariorum, vel quis alius, cuiuscunque conditionis vel sexus existat, toxicum vendat nec donet, nec alio modo ministret alicui, vel alia venenosa, nisi prius significet curiæ ordinariæ, ut sciri possit suis temporibus, si casus toxicationis contingeret, quis fuerit empiror ille vel alius qualiscunque: quodque apothecarius quilibet ad hoc observandum, iuramento coram suo superiore corporaliter præstito se, & sua familia, specialiter astringatur. Aliter autem dantes & vendentes, & ad homicidium perpetrandum recipientes quomodolibet, vel ementes, & ad hoc consilium vel consensum tacite vel expresse præstantes, excommunicationis vinculo subjaceant, ad sedem apostolicam pro absolutionis beneficio remittendi, & alias, sicut fuerit iustum, puniendi.

XVIII. *De pœnis, toxicam vel herbas mortiferas in mortem alterius ministrantibus, inferendis.*

Item, quod quicumque alium toxicare, aut opem ad hoc vel consilium dare, vel in necem alterius toxicum distare, seu vendere, vel aliter ministrare præsumpserit, vel herbas mortiferas in mortem vel abortivum cuiuscunque dederit, eo ipso excommunicationem incurtat, a qua non nisi per sedem apostolicam absolvatur. Et si clericus beneficiatus sit, illo sit privatus beneficio ipso facto, & ab ordine quem suscepit degradetur, tradendus curiæ seculari. Sed & tali vel simili suspitione probabili infamatus, & ex verisimilibus præsumptionibus, & perspicuis indiciis, apud bonos & graves notatus, ad honorem vel dignitatem ecclesiasticam nullatenus admittatur. Et nihilo minus ad detentionem personæ honestam, prout requireret personæ status, & sceleris immanitas suadebit, ad inveniendam veritatis certitudinem, sicut superioris discretioni visum fuerit, procedatur.

XIX. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos in aiversis abutentes suis privilegiis procedatur.*

Item dolentes referimus, quod nonnulli religiosi, hospitalarii, Cistercienses, & alii tam exempti, quam privilegiati, de privilegiorum sibi forte aut ordini suo indultorum prærogativa temere confidentes, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias, ab ordinariis vel officialibus ipsorum rationabiliter promulgatas, observare non curant: quinimo in contemptum clavium, excommunicatos, suspensos, & interdictos huiusmodi, ad Divina recipiunt, aut interdum in donatos, aut confratres, contra mentem concilii Lateranensis, admittunt: receptorum in hac parte genus pessimum imitantes, sine quibus delinquentes in his & similibus diu forsitan non laterent. Sed nec his contenti, domos conventuales alterius ordinis quam sui, eisdem ordinariis lege diocessani subiectas, & a sui fundatione jurisdictioni prælatorum, salva tegula seu ordinis sui disciplina, suppositas, tam prænominati, quam cæteri religiosi, etiam non exempti nec privilegiati, vendicant sibi, & prælatis, quasi furtim, succedente postmodum violentia, subtrahere moliantur: sicque de suis indulgentiis seu privilegiis confidentes, alios fidentius in iure suo molestant: ita quod auctoritate, immo temeritate propria, nunc in vestimentis ovium venientes, nunc sæculari fulti potentia, violentiam per se, vel per alium inferentes, possessiones, & quasi, do-

ANNO
CHRISTI
1326.

morum huiusmodi, ac rerum & iurium ad eos spectantium, occupare, & cum armis aliquos invadere non verentur, & occupata tenere contendunt in praelatorum praejudicium, plurimorum scandalum, & enormem nihilo minus illius ordinis cuius erant ab initio, & cui ab antiquo subesse consueverant, laesionem. Cum igitur tales, & tam enormiter excedentes, & notorie delinquentes, receptatoribus non impares, ac improbis raptoribus nequiores, perinde ut alios jura censeant puniendos: nos, quatenus in ipsos animadvertere possumus, & a jure nobis permittitur, & maxime si de privilegiis suis non velint copiam facere, requisiti, volentes, ubi eos indulta sibi privilegia non defendunt, correctionis & reformationis officium exercere, & ambientium effrenatam cupidinem reprimere cupientes: statuimus & concorditer ordinamus, ut tales & similes, in praemissis & similibus tam enormiter excedentes, & tam notorie delinquentes, nisi desisterint, & sanioi ducti consilio, congruenter infra dies octo ex quo fuerint requisiti, revocare seu emendare distulerint, una cum illis qui se ad eos sic ligati reduxerint, & eis qui translationem huiusmodi acceptaverint, & exinde monasteria, domos, vel conventuales res, & jura huiusmodi occupare seu invadere cum armis vel sine armis praesumpserint, necnon & omnes qui eis ad hoc opem vel operam praestiterint, aut, ut sic occupata detineant, consilium vel juvamen praebuerint, excommunicationi subjaceant ipso facto. Sed & cum ipsi praelatis non deferant, sed potius vilipendant eosdem: praelati etiam contra, quamdiu sic steterint, & ausu temerario eis vel officialibus eorum in praemissis restiterint, in privilegiis vel aliis juribus suis tueri eos vel defendere minime teneantur. Dignum est enim, ut qua mensura mensi fuerint, eadem remetiatur & eis: ut ignorantibus ignorari, & contemptores sentiant se contemni. Qua enim fronte, praelatorum invocabunt auxilium, qui committere non formidant in ipsos? Statuimus insuper, praecipimus, & concorditer ordinamus, ut singulares personae, tam suimet quam ipsius conventus, mixtim translationem taliter fieri procurantes, ab illius domus seu conventus consortio penitus & in perpetuum excludantur, vitam suam alibi sub arcta poenitentia, sui superioris abritio, finiturae. Circa translationem autem singularium personarum, ad rectiorem forte regulam transire cupientium, nihil per hoc intendimus extra formam a jure traditam immutare.

* al. Atten-
taverint* al. tam
foris* al. totali-
ter

XX. *Vt presbyteri testamentis parochianorum intersint, & per episcopum distribuantur restitutiones incertae.*

Item, ne relictae in testamentis vel aliis ultimis voluntatibus emendae, vel ad pias causas eleemosynae, vel restitutiones certae vel incertae, forsitan occultentur: statui-
mus, ut vel presbyter parochialis interesse rogetur ordinationi testantis, si tamen haberi poterit, aut quod notarius infra octo dies a die obitus numerandos, praelato vel officiali aut presbytero parochiali, copiam illius articuli ubi quavis eleemosyna piis est usibus deputata, vel emenda, seu restitutio facienda, sub poena excommunicationis quam ipso facto, si negaret, incurrat, facere fideliter teneatur, & ille, vel illi, sic cum heredibus & executoribus testatoris ordinare festinent, quod emendae non occultentur, & eleemosynae sic relictae, vel restitutiones huiusmodi, non pereant, ad tempus magnum, vel modicum, aut forte perpetuo faciendae. Adjicientes insuper, quod incertae restitutiones, nulli per aliquem executores testamenti, vel alium, praeter dioecesani licentiam, praebantur: nec aliquis distribuere praesumat alibi, quam ubi praelatus duxerit ordinandum, etsi a testatore contrarium dictum esset. Ad hoc adjicimus, quod presbyteri in synodos venientes, praelato suo vel officiali ejus, in scriptis, testatorum & executorum nomina, & quantitatem huiusmodi, praesentare in virtute obedientiae teneantur.

D XXI. *Quod episcopi in distributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet de consuetudine vel de iure.*

Cum in eo in quo alicujus interesse rationabiliter tangitur, ejus vocatio debita requiritur: volumus & jubemus, quod in distributionibus legatorum, quorum divisioni seu executioni habent interesse episcopi de consuetudine vel de jure, vocari debeant episcopi seu loca tenentes ipsorum: quibus equidem non vocatis, nulla praesumatur fieri distributio de legatis; & si facta fuerit, heredi seu successori, vel illi a quo relicta est, nulla ex tali distributione liberatio acquiratur.

XXII. *Vt nullus confessor, sine dioecesani licentia quemcumque praesumat absolvere in casibus infra scriptis.*

Item ut nullus, cujuscumque ordinis vel religionis seu conditionis existat, consentientes in cujusquam civitate vel dioecesi, praeter specialem vel generalem licentiam ipsius dioecesani, de facto absolvere quemquam
vel

ANNO
CHRISTI
1326.* al. aliquis
* al. praesumant

* al. cui

vel ligare præsumat, in casibus eidem dice-
cesano a iure, consuetudine, vel statuto provin-
ciali vel synodali, specialiter reserva-
tis. Casus vero sunt hi: In excommunicato
a canone, in incendiario nondum etiam
publicato, in blasphemio famoso, in votis
relaxandis vel commutandis; in his quæ
consueta sunt in dicecesi episcopo reservari,
utpote in oppressione puerorum, in homici-
diis, in sacrilegiis ultra decem solidos, in
violatoribus ecclesiarum, in violatoribus
ecclesiasticæ libertatis & immunitatis, in
incestu cum consanguineis & affinibus, in
ascendentibus & descendentibus in infin-
itum, & in collateralibus usque ad secun-
dum gradum inclusivè, in carnali cogniti-
one sanctimonialis, aut defloratione virginis
violenta, in illis qui in ecclesia luxuriam
commiserunt per carnalem copulam con-
summatam, in restitutionibus incertis ultra
xx. solidos in una persona, in clandestine
contrahentibus, in eo qui confusus est mul-
to tempore pravitatem usurariam exercere,
in falso teste, in falsario litterarum vel in-
strumentorum, vel subrahente aliena in-
strumenta seu delente, in falsario monetæ,
in impediente legatum sedis apostolicæ, in
prodirore domini vel parris, in hæresis se-
ctatore, in supponente partem vel necante,
vel abortivum sibi vel alii procurante;
in muliere, quæ ab alio quam a mari-
to proprio concepit infantem, quem mari-
tus suus existimat esse suum, propter quem
legitimi defraudantur hereditate paterna,
in toxicatione vel aliud mortiferum pro-
curante, vel ministrante, vel opem aut
consilium adhibente, in cocunte cum Iudæa
vel Sarracena, vel bruto, vel contra; in
fortilegis ad quos communiter recurritur
pro fortilegiis faciendis; in his qui corpore
Christi, oleo sancto, vel chrismate abu-
tuntur; in depopulatoribus agrorum, vi-
nearum, vel arborum; in excommunicatis
qui scienter ingerunt se Divinis, & com-
moniri nolunt ecclesia exire, Divinum of-
ficium perturbantes; in illis qui scienter ex-
communicatorum corpora recipiunt ad ec-
clesiasticam sepulturam, vel conspiciunt
ibi contra parochialis presbyteri volunta-
tem; in illis qui scienter celebrant in eccl-
esia interdicta, quibus non est a iure vel pri-
vilegio concessum, cum ex hoc reconcilian-
da sit ecclesia supradicta.

XXIII. *Vt nullus occasione cessionis sibi factæ
coram extraordinario iudice quemquam
audeat convenire.*

Item, quod nullus clericus vel persona
ecclesiastica, ex causâ, vel occasione, vel ra-
tione donationis vel cessionis sibi factæ, vel
de cætero faciendæ, aut emptionis, permu-

A rationis, vel in solum dationis, quæ em-
ptio, permutatio, vel in solum datio, in
fraudem fierent, quemquam coram extraor-
dinario iudice audeat convenire: si secus
egerit, excommunicationis incurrat sen-
tentiam ipso facto.

XXIV. *Vt nullus bona ecclesiarum vacantium
occupet, nisi sibi per privilegium vel
consuetudinem hoc liceret.*

Item, quod nullus omnino prælatus, ab-
bas, prior, vel patronus clericus, vel laicus,
cujuscumque ordinis, status, vel dignitatis,
ordinis, vel religionis existat, bona eccl-
esiarum vacantium metropolitane vel suf-
fraganeæ, prioratus, abbatie, vel alterius
cujuscumque monasterii vel ecclesiæ, per
promotionem, aut mortem vel resigna-
tionem, vel mutationem, vel absolutio-
nem, aut alio quocumque modo vacan-
tium, capere vel per se, vel per alium, aut
occupare vel usurpare præsumat, nisi sibi
per privilegium vel consuetudinem hoc li-
ceret. Quod si fecerit, tam ipse, quam gra-
tis obediens ei aequaliter in hac parte, ex-
communicationis incurrant sententiam ipso
facto.

XXV. *Vt nulla persona ecclesiastica cum potesta-
tibus secularibus posse habens, det consilium vel
iuvamen contra ecclesiasticas libertates.*

Item, quod quælibet ecclesiastica perso-
næ, secularium sorte principum curias &
consilia frequentantes, majores, vel mino-
res, vel medicæ, cujuscumque dignitatis,
ordinis, conditionis, vel status existant, si
scienter contra Deum & justitiam & eccl-
esiasticam libertatem, in præjudicium ali-
cujus ecclesiæ vel prælati, seu rectoris ec-
clesiastici, consilium, vel favorem aut juva-
men ecclesiasticæ libertati contrarium de-
derint, darive procuraverint, excommuni-
cationis incurrant sententiam ipso facto: a
qua non nisi emendato damno, seu alio dis-
pendio, circa sedem apostolicam absol-
vantur.

XXVI. *Vt nullus in sacris constitutus vel curam
animarum habens, in iudiciis secularium gerat
officium publicum vel privatum.*

E Item, quod nullus clericus habens curam
animarum, vel in sacris ordinibus constitu-
tus, possit esse de cætero in iudiciis sive cau-
sis in curia seculari procurator, syndicus,
vel actor, vel iudex, aut baillivus, in ex-
cenda jurisdictione domini temporalis pro
aliquo laico. Quod si monitus, infra men-
sem non destiterit: ex tunc talis, si benefi-
ciatus fuerit, beneficiis hujusmodi autori-
tate præsentis concilii suspendatur; non be-
nificiatus

ANNO
CHRISTI
1326.

neficiatus vero, a liminibus ecclesiæ arceatur.

XXVII. *De modo probandi electionem sepulturæ illorum qui apud religiosos eam elegisse dicuntur.*

Item statuimus, nequis illorum funera defunctorum, quos fratres Prædicatores & Minores apud se sepulturam elegisse probaverint, deferri ad domos & ecclesias eorum impediatur: salvo tamen jure portandi funus ad parochialem ecclesiam, ex consuetudine laudabili hætenus observata: nec circa prædicta injuriam fratribus ipsis aut funeri, solitam omitendo campanarum pulsationem, vel aliter, inferre præsumat. Super hac autem probatione, volumus, summarie & de plano, sine sumptibus & scriptura quacumque, per exhibitionem ordinationis testantis, aut productionem testium, coram parochialis ecclesiæ rectore procedere, si tamen potuerit & voluerit interesse. Quo absente utique, vel nolente, coram officiali vel ejus locum tenente, si funus in civitate fuerit, hoc probari sufficiet, vel coram personis publicis & honestis, si hoc extra fortasse contingat. Aliter equidem ubi erunt funera, ea de domibus extrahi prohibemus: incurfuris excommunicationis sententiam ipso facto quibuscumque contrahentibus de domibus funera, aut facientibus, procurantibus, seu permittentibus extrahi, & præsumentibus, in hoc, auxilium, favorem, aut consilium impertiri. Quod autem circa fratres prædictos, quoad probationem & extractionis funeris inhibitionem, statuimus: ad alios religiosos, apud quos sepultura electa fuerit, extendi jubemus.

XXVIII. *Vt sine novi census impositione, vel veteris augmentatione, beneficia conferantur.*

Item, quod prioratus beneficii, seu alterius ecclesiastici, facta cum novi census impositione vel pensionis antiquæ augmentatione collatio, non valeat ipso jure, & per proximum superiorem, illa vice, personæ idoneæ sine dicti oneris vitio conferatur, ac si ad eum propter negligentiam fuisset alias collatio dicti beneficii devoluta.

XXIX. *Vt monachi in ecclesiis suis infra certum tempus perpetuos vicarios ordinarii repræsentent*

Item statuimus, quod in singulis ecclesiis per monachos solitis gubernari, infra sex menses, priores earum suis diocesanis ad curam animarum perpetuos presbyteros repræsentent. Quod nisi fecerint, extunc hac

vice episcopi instituant perpetuos presbyteros in cura prædicta, & ipsos priores compellant ad providendum eisdem presbyteris, prout idem instituens duxerit ordinandum.

XXX. *Vt nullus beneficium conferat in quo ius tantum obtinet patronatus.*

Item statuimus, quod nullus in aliquo beneficio ecclesiastico solum jus obtinens patronatus, cum ipsum vacare conrigerit, ad ipsum conferendum procedat. Quod si secus egerit, in illa vacatione jus præstandi ipso facto amittat: & superior ad quem institutio pertinet, plenam ejus dispositionem habeat illa vice.

XXXI. *Vt præsentatus patrono non iuret sine diocesanis licentia, nec ab alio se institui patiatur, nec beneficium obtentum dimittat.*

Item sub pœna excommunicationis præcipimus, nequis a patrono clerico vel laico præsentatus, aut præsentandus, præter aliquod juramentum in manibus patroni, vel alterius cujuscumque, sine speciali ipsius ordinarii licentia & concessu: de quo in institutione vel post, possint præstare juramentum patronis, ratione temporalium, prout eis competit de jure vel consuetudine. Quodque præsentatus vel præsentandus hujusmodi, ab alio quam ab ordinario, cui de jure competit, in ecclesia parochiali se institui nullatenus patiatur: nec ex quo per ordinarium institutus fuerit vel admittus, beneficium dimittat hujusmodi, non petita ipsius ordinarii licentia, vel concessu, vel nisi alia sufficiens causa subsit, legitima, probabilis, & honesta.

XXXII. *Vt ecclesiæ & ecclesiasticæ personæ a tallis & exactiombus secularium per ordinarios defendantur.*

Item quod clerici, & hospitalia, & ecclesiæ, a tallis & exactiombus, quas domini temporales faciunt, etiam ratione possessionum temporalium, necnon & in patrimonialibus, secundum leges & canones defendantur per ordinarios, nimis hætenus super hoc negligentes: ne paulatim totum usurpent temporales domini, in præjudicium & enervationem ecclesiasticæ libertatis.

XXXIII. *Ne quæstæ, vel aliæ exactiões, per seculares hospitalibus imponantur.*

Item, quod dicti seculares, cujuscumque gradus, dignitatis, seu conditionis existant, hospitalia usibus pauperum deputata, occasione cavalgarum, talliarum, quæstarum, vel aliarum illicitarum exactiõnum, quocumque

cumque nomine appellentur, nec onerare, A nec molestare præsumant. Alioquin si requisiti, desistite & emendam præstare noluerint, vel si de cætero contra fecerint, ipso facto sententiã excommunicationis incurrãt.

XXXIV. *Ne laici prætextu alicuius statuti prohibeant clericos extrahere blada de terris ipsorum.*

Item cum statuta sæcularium ecclesiã aut ecclesiasticas personas non astringant: statuiamus, ut sæculares, cuiuscumque dignitatis, conditionis aut status fuerint, qui prætextu statuti ne bladum extrahatur de terra, vel castro vel villa; vel quo certo precio vendatur, inuitos clericos vel ecclesiasticas personas astringere (maxime cum ipsi non habeant aliunde forsitan unde vivant) aut super angariis vel parangariis, aut aliis quibuscumque, cum nec in eis, nec eorum bonis, aliquam habeant potestatem, coarctare præsumperint, excommunicationi subiaceant ipso facto: & locus, ubi hoc per dominum loci, vel uniuersitatem eius, aut eorum conniuentia vel commissu, attentatum fuerit, ecclesiastico subiaceat interdictione, nisi moniti, infra mensem emendauerint, & de perpetratis satisfactiõnem exhibere studuerint competentem.

XXXV. *Ut domini temporales non impediãt vel prohibeãt quo minus ecclesiarum rectoribus decimæ persoluantur.*

Item quod domini temporales, bailiui, seu officiales ipsorum, clericos & ecclesiarum rectores non impediãt, quo minus decimæ ipsis, prout ad eos pertinent, per parochianos suos reddantur fideliter & soluantur: nec eisdem parochianos inhibeãt, quod non soluant. Alioquin si contra fecerint, excommunicationis sententiã eo ipso incurrant.

XXXVI. *Ne statuta & ordinationes frãnt super decimis, funeralibus, oblationibus, & aliis, contra laudabiles cõsuetudines & ecclesiã libertates.*

Item quod laici, cuiuscumque gradus dignitatis, vel conditionis existant, vel uniuersitas, statuentes vel ordinantes in se, vel inter se, vel præconizari facientes, vel subditis suis mandantes, quod non præstent decimas ecclesiis, vel non offerant, vel in ultimis uoluntatibus quidquam relinquãt eis, vel rectoribus earundem, vel quod laudabiles cõsuetudines ecclesiã in spiritualibus vel aliis infringant, vel alias non obseruent, vel aliud æquipollens, directe vel indirecte, tacite vel expresse, vel alio quomodolibet in iungentes, ipso facto excommunicationem incurrant, a qua, antequam emenda competens præstata fuerit, minime absoluantur, uniuersitas autem ecclesiastico subiaceat interdictione.

XXXVII. *De societatibus, colligationibus & conuersionibus quas confratris appellãnt, radicibus extirpandis.*

Concil. general. Tom. XI.

Item quia in quibusdam nostrarum prouinciarum partibus nobiles plerumque, & interdum alii, colligationes, societates, conuersiones faciunt, tam canonibus quam humanis legibus interdictiones, semel in anno sub confratris nomine se in loco aliquo congregantes, ubi conuenticulas & colligationes faciunt, & pacto juramento vallata ineunt, quod se aduersus quoscumque, præterquam dominos suos, ad inuicem adiuuent, & in omni casu unus alteri det auxilium, consilium, & favorem; & inrerum se omnes uel se consimili cum signis aliquibus exquisitis vel characteribus, inducetes, unum maiorem se eligunt cui jurant in omnibus obedire: ex quibus iustitia offenditur, mortes & deprædationes sequuntur, pax & securitas exulãt, innocentes & inopes opprimuntur, & ecclesiã & ecclesiasticã personã, quibus tales oppido sunt infesti, in personis, rebus, iuribus & iurisdictionibus, iniurias diuersas & damna plurima patiuntur. Nos uolentes hiis ausibus pestiferis & conatibus perniciosis extemplo occurrete, & de remedio possibili

providete, & a peccato subditos nostris, prout pastoralis incumbit officio, cohibere: auctoritate præsentis concilii, omnes conuenticulas, colligationes, societates, & cõjuraciones, quas fraternitates vel confratris appellant, ab olim factas per clericos vel laicos, cuiuscumque gradus, status, dignitatis, vel conditionis existant, necnon & pacto, conuentiones, ordinationes inter eos habitas & habitas, irritamus, dissoluimus & cassamus; & cassos & irritos, & cassã & irritã nunciamus: decernentes, omnia iuramenta super obseruandis prædictis præstata, aut illicita aut temeraria, & nullum teneri uolumus ad obseruantiam eorum: a quibus iuramentis eos absoluiamus ad cautelam. Ut tamen pro incauto seu temerario sacramento a suis confessoribus penitentiam recipiant salutarem: auctoritate prædictã prohibetes eisdem, sub excommunicationis pœna (quæ uenientes in contrariũ, postquam præsens statutũ in ecclesiis quarum parochiani existũt, fuerit per duos dies Dominicos publicatum, incurrere uolumus ipso facto) quod occasione prædictarum colligationum, societatum, conuentionum, & juramentorum, ab inde in antea simul non conueniant, huiusmodi confratris non faciãt, alter alteri non obediãt, nec præstet adiutoriũ nec favorem, nec uestes signa tei iam damnatã præbenes deserant, nec se confratres, priores, abbates prædictã societatis appellent. Quinimmo infra decem dies a tempore dicte publicationis, unusquisque

alios, quantum est in eo, a prædictis iuramentis absoluat, & se nolle esse de prædicta societate ulterius publice proreftetur. Prohibemus etiam, quod amodo tales conju-

* al. public.
petant a
confessore,
ut, quãtũ
est in eo,

ANNO
CHRISTI
1326.ANNO
CHRISTI
1326.

rationes, conspirationes, conventiones, A etiam sub nomine confratriæ, non fiant: alioquin & de facto attentatas cassamus & irritamus, & facientes & attenrantes excommunicationis sententiæ volumus subjacere: a qua, nisi per concilium provinciale, præterquam in mortis articulo, nullatenus absolvantur. Per hoc autem, confratrias olim in honorem Dei, & beatæ Mariæ, & aliorum sanctorum, pro subsidiis pauperum introductas, in quibus conjurationes & juramenta non interveniunt hujusmodi, non intendimus reprobare.

XXXVIII. *Vt clerici ecclesias, præter diocesani licentiam, non teneant, nec ibi armatos tenere præsumant.*

Item prohibemus sub pœna excommunicationis, quam ipso facto contrahentes incurrant, ne regulares aut etiam clerici sæculares, ad muniendas contra ordinarios ecclesias, vel earum jura indebite occupanda, præter diocesani cui dictæ subsunt ecclesiæ, C vel locum ejus tenentis, licentiam vel mandatum, arma portare, vel armatos adducere, vel tenere, vel receptare de propria diœcesi vel aliena præsumant.

XXXIX. *De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.*

Item statuimus, ut nullus clericus arma portare præsumat absque illius, cui competit, licentia speciali. Qui vero contra fecerit, præter id quod armorum amissione muldatur, de nocte si portaverit, decem librarum; si de die, centum solidorum pœna morteæ currentis, irremissibiliter feriatur. D

XL. *Vt prelati remissiones faciant delinquentium ad inuicem requisiti.*

Item statuimus, quod singuli episcopi, & eorum officiales, vicarii, locum tenentes & vicem gerentes ipsorum, in delictis remissionem faciant cum fuerint requisiti. Et si is qui deliquisse dicitur, de diœcesi non fuerit ejus, a quo remissio postulatur fieri; sufficienti solæ litteræ requirentis: si vero de E ejus diœcesi fuerit, semiplena probatio sufficiat in hac parte.

XLI. *De excommunicatis compellendis redire ad gremium ecclesiæ per iudicem secularem, & appositionem pœnæ.*

Item cum nonnulli claves sanctæ matris ecclesiæ contemnes, excommunicationis sententiam, non sine animarum suarum periculo, frequenter diu sustineant animo indurato: statuimus, ut quicumque hujusmodi sententiam, per nos vel per nostras cùrias promulgatam, per duos menses postquam noverit in se prolatam, eam duxerit pertinaci spiritu sustinendam, non curans modo debito absolutionis beneficium pete-

re ab eisdem, vel ab eâ cùria per quam fuerit excommunicationis vinculo innodatus: requiratur per eandem curiam dominus temporalis, aut ipse bajulus, vel iudex loci ubi talis excommunicatus noscitur commorari, & moneatur attente, ut infra competentem terminum ab ipsa cùria præfigendum, suum subditum sic excommunicatum compellat omnino satisfacere super eo, pro quo in eum excommunicationis sententia fuerit promulgata, & absolutionis beneficium postulare. Si vero dominus, bailivus, sive iudex, hæc non curaverit efficaciter adimplere: in ipsum per eandem curiam excommunicationis sententia profetatur. Et deinde si adhuc dictum suum subditum cogere contempserit: locus ille, donec compulerit ipsum, interdicto ecclesiastico supponatur. Cæterum ut iidem excommunicati, qui Divino non inclinantur amore ut ad gremiū ecclesiæ revertantur, temporali metu pœnæ ad id propensius inclinentur: statuimus, ut laici quinque solidos, clerici vero decem, & presbyteri quindecim solidos Viennens. bonorum, pro quolibet mense quo in excommunicatione permanserint, antequam absolutionis beneficium impendatur, eidem solvere teneantur (nisi propter pauperatē, vel aliam causam rationabilem, memorata curia misericorditer agere voluerit cum eisdem) in usus pios ad diœcesani arbitrium convertendos.

XLII. *Ne prohibeantur prelati iurisdictionem suam libere exercere.*

Item cum jure cautum existat, archiepiscopos & episcopos in totis suis diœcesibus iurisdictionem ordinariam obtinere, & in quolibet loco suarum diœcesum non expro, per se vel alium posse pro tribunali sedere, causas audire spectantes ad forum ecclesiasticum, & personas ecclesiasticas, cum earum excessus exegerint, capere & carceribus mancipare, aliaque omnia ad sua spectantia officia libere exercere; & nonnulli domini temporales, iudices, & rectores, ac officiales eorum, Deum & ecclesiasticam libertatem sacrorumque statuta canonum offendere in suarum animarum grande periculum non verentes, personas ecclesiasticas, quas in diversis locis nostrarū civitatum, & diœcesum, ac provinciarum, suis excessibus & delictis exigentibus, capi & carceri mancipari contigerit, interdum de carceribus extrahunt violenter, impediendo quo minus de illis & earum delictis & excessibus per iudices ecclesiasticos, ad quos pertinet, exhiberi libere valeat iustitiæ complementum: nos talium obviari damnandis ausibus, jusque servari super his in eisdem civitate, diœcesi, ac provinciis cupientes, hoc præsentē concilio approbātē statuimus, quod omnes & singuli temporales domini, iudices,

judices, rectores, vel officiales eorum, qui a talia de cætero in eisdem civitatibus; vel diocæsis, aut provinciis, præsumserint attentare, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant: eorumque terræ ac loca, nisi infra decem dies postquam fuerint super hoc requisiti, destiterint, ex tunc ecclesiastico subiaceant interdito: donec spoliatis carceribus plenarie, & libere restitutis, ei, cujus jurisdictionem sic læserint; emendant præstiterint condacentem.

XLIII. *Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici coram suo iudice litigare.*

Item cum nonnulli temporale dominium obtinentes, seu secularis justitiæ potestatis gerentes officium, jurisdictionem sanctæ matris ecclesiæ subvertere vel minuire exquisitis astutiis moliantur in nos eorum malitias ultione canonica reprimere cupientes, approbante præsentis concilio statuimus, inhibentes ne quis in foro ecclesiastico litigantes seu litigate volentes, super causis mere ecclesiasticis, sive quæ ad forum ecclesiæ de antiqua & approbata consuetudine & hætenus pacifice observata, pertinere noscuntur, ad desistendum compellat per ipsum vel parentum ac consanguineorum, seu rerum eorum vel personarum captionem, aut aliis quibuscumque modis. Si vero contra præsumserint, excommunicationis sententiæ, præsentis auctoritate concilii, se noverint subiacere. [Licet regularis observantiæ professores, & alios quos sedes apostolica exemptionis & libertatis munus declaravit titulo; & insignivit privilegiis, at tollere condignis favoribus intendimus, ipsorumque privilegia, quatenus ad nos attingit, conservare penitus illibata: sic tamen eos solum manere contentos iuribus affectamus]

XLIV. *Ve in domibus prælatorum, vel in ipsorum officialium præsentia, iniuria nulli fiat.*

Item cum illos quos Dei timor a malo non revocat, saltem coercere debeat severitas disciplinæ, præsentis concilio duximus statuendum, quod si persona, cujuscumque conditionis, status, seu ordinis existat, infra domos archiepiscopales, vel episcopales, nostrarum civitatum vel diocæsum ac provinciarum, & alibi ubicumque nos vel suffraganei, seu nostri vel eorum officiales, eos audient, alluam facto graviter vituperaverit, seu injuriis irrogaverit, incurrat excommunicationis sententiam ipso facto, & alias puniatur.

XLV. *De bannis solvendis a clericis & per quos & qualiter exigantur.*

Item statuimus sub pæna excommunicationis Concil. general. Tom. XI.

A tionis, quod nullus dominus temporalis audeat compellere ecclesias, vel ecclesiasticas personas, vel earum familias, servientes, seu nuncios, solvere bannum seu banna pro animalibus suis quibuscumque, vel personis prædictis. Et, ne personæ ecclesiasticæ, vel earum familiæ, propter hoc habeant materiam delinquendi: statuimus, ut banna, quæ a laicis committuntur pro fructibus alienis, vel eorum animalibus, in vineis; pratis, aut possessionibus, vel defensis, inventis, eadem ab ipsis clericis & personis ecclesiasticis, ipsorumque familiis, & animalibus earumdem, applicanda curiæ singulorum diocæsanorum de cætero committantur. Volentes & præcipientes, ut præbyteris singularum ecclesiarum nostrarum diocæsum, curam habentibus, banna ipsa, quotiescumque in locis ipsorum committi contigerit, auctoritate diocæsani exigantur fideliter, & leventur; eadem curiæ per eosdem postmodum in singulis synodis ex integro assignanda. Si qui vero sic banna commissa solvere recuserint, per ipsos præbyteros requisiti: ex tunc ad duplicata banna eadem teneantur, & ad ea sic duplicata solvenda per eandem curiam compellantur. Præbyteri vero prædicti dicitur curiæ, banna hujusmodi solvere recusantes manifestare procurent: alioquin si super hoc fuerint reperti negligentes, juxta ipsum curiæ arbitrium exinde punientur. In civitatibus vero, vel castris alicui nostrum, seu nostrorum diocæsanorum temporali jurisdictioni subjectis, per nostros mandatarios, seu ipsorum diocæsanorum, prædicta banna exigi volumus & levari, & cuilibet diocæsanorum nostrorum, prout ad nos vel quemlibet eorumdem pertinuerint, restitui per eosdem. Cæterum super denunciatione prædictorum bannorum, cum ab aliquo vel aliquibus committuntur, custodibus sive gardiis juratis fidem decernimus adhibendam. Porro per solutionem dictorum bannorum, ab emendandis talliis sive damnis, prout justum fuerit, nullum volumus excusari.

XLVI. *Qualiter prælati possint benedicere in aliena.*

E Item statuimus, quod quilibet archiepiscoporum prædictorum, & singuli episcopi provinciarum nostrarum, dum equitabunt per dictas provincias, possint, etiam in alia diocæsi, dictarum provinciarum populum benedicere, ut ex hoc, populi devotio augetur, & etiam in diocæsi Arelateni, Aquensi, Ebre dunensi, tamen prædictis civitatibus dumtaxat: exceptis semper civitatibus, & locis aliis, in quibus alter ex nobis dictis archiepiscopis vel diocæsani, præsens esset.

^{Corr. exc.}
^{ptis. Nimi-}
^{rum ex dia-}
^{cessi archi-}
^{episcopi, exc.}
^{pit civita-}
^{tem metro-}
^{politianam.}

ANNO
CHRISTI
1326.XLVII. *Vt sententiam ab uno latam alius servare teneatur.*

Item sententiam excommunicationis vel interdicti latam ab uno, alii denunciari & observari faciant, cum a proferente super hoc fuerint requisiti: addentes, quod prædictæ sententiæ excommunicationis & interdicti non nisi ex iustis causis, & cum maturitate, solemnitate debita proferantur.

XLVIII. *De contrahentibus matrimonia clandestina in diocesi aliena.*

Item statuimus, quod quæcumque persona pro matrimonio clandestine celebrando diocesim suam exiverit, & ibi ipsum matrimonium contraxerit sine licentia proprii sacerdotis: ipso facto excommunicationis sententiam incurrat, & ut excommunicatus vitetur & publicetur, donec ad arbitrium diocesani, ecclesiæ parochiali satisfecerit, in cuius injuriam hoc præsumpserat, & absolutionis beneficium meruerit obtinere.

XLIX. *De abusibus litterarum domini papæ & legatorum eiusdem, & qualiter puniantur.*

Item quia sunt nonnulli clerici, qui litteris domini papæ vel legatorum ejus nequiter abutuntur: idcirco autoritate præsentis concilii excommunicamus omnes illos, qui litteras obtentas, aliis ejusdem nominis ad abutendum tradunt, & eos, qui eas recipiunt tali modo. Item qui ad loca æquivoca aliquem citari faciunt, ut fraudulenter & malitiose vexent & decipiant sic citatum laboribus & expensis. Item omnes illos, qui per litteras domini papæ & legatorum ejus, personas non comprehensas in referiptis, per exeogitam malitiam, litem ubi non est simulantes, citati faciunt & procurant ad testimonium prohibendum veritatis. Item omnes illos, qui litteras apostolicas vel legatorum ejusdem sedis ad futuras trahunt controversias, quæ nondum fuerant, tempore impettationis, exortæ. Item omnes illos, qui per litteram quasi de bonis pro suo prioratu vel pro sua ecclesia impettitam, ad instantiam aliquorum aliquos citari faciunt, cum quibus ratione prioratus seu ecclesiæ, quorum nomine est littera impetrata, non habent aliquid quæstionis de littera post iter arreptum. De omnibus prædicto modo abutentibus idem per omnia statuente: ne non de omnibus illis, qui per quæcumque litteras apostolicas aliquos citari faciunt, contra quos non habent aliquid quæstionis, vel, contra constitutionem felicis recordationis domini Bonifacii papæ octavi, adversarios ad remota loca notorie

A faciunt evocari. Si quis vero super rebus ad dotem spectantibus litteram apostolicam impetraverit, & illius autoritate aliquem vel aliquos, cum quibus ratione dotis non habet aliquid quæstionis, fecerit fatigari: autoritate præsentis concilii, eadem excommunicationis sententia qua superius, nominatim noverit se ligatum. De illis vero, qui falso se eruce signatos asserunt, cum non sint, & sic tanquam eruce signati litteras apostolicas impetram, per quas aliquos fatigant laboribus & expensis, item de illis, qui privilegium eruce signatorum impetrant sub illa forma, postquam iter arripuerit *transmarinum*, & ante iter arreptum per illud privilegium aliquos faciunt fatigari: talium abusus foris absolutio, postquam parti læsæ satisfecerint, plene suo ordinario reservatur, aliis pœnis a jure statutis eis nihilo minus per suos ordinarios, vel illius quem indubite vexaverint, si ibi reperti fuerint, infligendis. Hæc autem contra abusores litterarum domini papæ, & legatorum ipsius, autoritate præsentis concilii duximus statuenda: ejusdem sedis apostolicæ & legatorum ejus autoritate in omnibus semper salva.

L. *Vt beneficiati sine diocesani licentia non componant.*

C Item sub interminatione anathematis prohibemus, ne aliquis prædictarum, Arelatensis, Aquensis, & Ebreundenis, provinciarum super decimis vel aliis iutibus, debitis ecclesiis patochialibus, eum aliquibus religiosis componere audeat, sine autoritate diocesani, vel jus uni ecclesiæ debitum alteri audeat assignare.

LI. *Ne beneficiati res ecclesiasticas absque diocesani licentia, præterquam in certis casibus, alienent.*

D Item statuimus prohibentes, ne aliquis, civilemque dignitatis vel status existat, ecclesiasticas possessiones, aut quæcumque alia jura immobilia alienent, quo eumque titulo, in quæcumque personas, eujus eumque status vel religionis, ordinis aut dignitatis existat, sine sui diocesani consilio & assensu. Qui vero e contrarium fecerit, proventus sui beneficii unius anni ipso facto amittat, in propriam utilitatem ipsius beneficii ad diocesani arbitrium convertendos. Excepimus autem a prohibitione prædicta, quando possessiones erunt minus utiles: quo casu pro utilitate beneficii, in emphyteusim perpetuam dari possint. Sed pro accepto pro introitu nihil ultra recipere audeat, quam valeat census, vel canon, vel pars fructuum unius anni, quæ vel qui, ratione domini, retinetur: salvis etiam consuetudinibus rationabilibus hæctenus observatis, quas non intendimus immutare.

ANNO
CHRISTI
1326.

¶ vel ordinariarum illius quem

¶ al. erunt hujusmodi census, ut pro util.

LII. *In quo statu beneficia debent dimitti, & per
successorem teneri.*

Item statuimus, quod si contingat aliquem, ecclesiam suam quomodolibet dimittere sine morte, juxta æstimationem legitimam, & ejusdem ecclesiæ facultates, relinquat ibidem in bonis mobilibus, quod primo personæ necessariæ ecclesiæ, & domui ejusdem, inde possint vivere usque ad novos fructus, & commode sustentari, & omnia onera interem ecclesiæ incumbentia supportare: quodque successor quilibet, omnia ornamenta ecclesiastica, & universam domus supellectilem, in pannis & aliis, in illo statu conservet, & meliori si poterit, ac reddere teneatur in eo, in quo recipiet ecclesiam supradictam.

LIII. *De inventario bonorum ecclesiasticorum
infra certa tempora faciend.*

Item statuimus quod priores ecclesiarum & hospitalium pauperum, & omnes alii ecclesiastica beneficia obtinentes, faciant inventarium cum publico instrumento, vel in chartulario, quod penes ecclesiam debet remanere, de omnibus immobilibus & mobilibus bonis (scilicet instrumentis, privilegiis, vasis æneis & ferreis atque viniis) in principio sui regiminis infra sex menses. Et idem faciant instituti post primam synodum, infra sex menses. Et qui prædicta non fecerint, in decima fructuum dicti beneficii puniatur, operi, vel ornamentis, aut utilitati propriæ ecclesiæ per ordinarium applicanda.

LIV. *De testamentis per beneficiatos secundum
consuetudinem laudabilem faciendis.*

Item statuta olim per prædecessores nostros edita super testamentis vel aliis ultimis voluntatibus, per prælatos vel beneficiatos alios faciendis, ac consuetudines rationabiles hæcenus in singulis provinciis observatas, autoritate præsentis concilii approbamus, & in suo robore volumus permanere.

LV. *De statutis, bannis, præconizationibus contra
consuetudines editis, prohibendis.*

Item statuimus, quod quicumque contra ecclesiasticas consuetudines antiquas rationabiles, approbatas, & hæcenus pacifice observatas, statuta, banna, prohibitiones, vel præconizationes, aut præcepta, scienter fecerint, aut fieri procuraverint, aut servari, seu facientibus vel servantibus, in hoc, consilium vel opem, directe vel indirecte, præstiterint, per diocesanos locorum aut officiales, vel procuratores eorum, præsentis autoritate concilii moncantur, ut infra
Concl. general. Tom. XI.

A unum mensem a tempore monitionis hujusmodi numerandum, statuta, banna, prohibitiones; præconizationes, & præcepta hujusmodi, cum effectu debeant revocare, ad consilia nunquam ulterius processuri: alioquin excommunicationis sententia, quam in his scriptis ex nunc in ipsos ferimus, sint ligati.

LVI. *De contributione expensarum necessariarum
inter omnes beneficiarios diocesis faciend.*

Item statuimus, quod si archiepiscopus, vel episcopus, vel aliquis rector alicujus ecclesiæ civitatis vel diocesis, ac provinciarum, expensas necessarias fecerit in legatis, & nunciis sedis apostolicæ, expensæ illæ solvantur de communi distributione ecclesiarum, civitatum, & diocesum, infra quas dictæ expensæ fuerint factæ: & istæ expensæ semel in anno in una synodo colligantur:

LVII. *Ut Iudæi utriusque sexus, signa deferant
per quæ ab aliis discernantur.*

Item decernimus, quod Iudæi masculi, a quatuordecim annis & supra, deferant extra domos in superiori veste, in pectore, signum rotæ, cujus rotunditas in quantitate sit trium vel quatuor digitorum, nisi sint in magisterio constituti; mulieres autem Iudææ, a duodecim annis & supra, cornalia deferant extra domum. Si vero Iudæi, quocumque prætextu contra fecerint, Christianorum eis participatio denegetur. Hac eadem pœna Iudæos decernimus compellendos ad satisfaciendum ecclesiæ, pro decimis & oblationibus, de domibus & possessionibus, quas noscuntur in ipsarum parochiis possidere.

LVIII. *Tunc sententia interdicti servetur cum
ab ordinario datum fuerit in mandatis.*

In singulis autem casibus supradictis, in quibus lata est sententia interdicti: tunc demum servari eam volumus & mandamus, cum ab ordinario vel ejus officiali, seu locum tenente, seu delegato, datum fuerit in mandatis.

LIX. *De absoluteione & dispensatione casuum
huius concilii.*

Item adjicimus, quod in casibus ubi dispensatio vel absoluteio non reperiretur in ordinatione præsentis concilii sedis apostolicæ specialiter vel aliter reservata: episcopi, pro suæ discretionis arbitrio, juxta negotii qualitatem & personarum conditionem, provideant & dispensent: aut pro reconciliationis, & absoluteionis, seu dispensationis remedio, remittant culpabiles ad suum, vel aliquem alium de prædictis,
Ppppp iij metro-

ANNO
CHRISTI
1326.

metropolitanum, de quo sibi magis expedire videbitur: & sicut illius salutis de cuius agerur excessu, pensatis tam negotii quam personæ circumstantiis, magis crediderint opportunam.

Acta fuerunt hæc in claustrum monasterii de sancto Rufo, prædictis anno, die, mense, Indictione & pontificatu prædictis: præsentibus, reverendis in Christo patribus, dominis archiepiscopis & episcopis supradictis; ac venerabilibus & discretis viris, dominis, Bernardo de monte Valranò, archidiacono trans Ligerim in ecclesia Turonensi, Guillelmo de Concoure canonico A quensi, Gauzelino de Condensaco, sancti sepulchri de Claufona, Arelatensis diocesis; & Bernardo de Ancima presbytero, ac Petro Vasconis notario infra scripto, & pluribus aliis ad promissa vocatis testibus & rogatis.

v. f. conde-
bantur

Et ego Petrus de Ronaco clericus Lemovicensis diocesis, publicus apostolica autoritate notarius, supra dictorum statutorum, cum in supra dicto provinciali concilio credebantur, ordinabantur, & legebantur, una cum supra nominatis archiepiscopis, episcopis, vicariis, procuratoribus, & testibus, præsens fui: & ad requisitionem dictorum archiepiscoporum, ea in hanc publicam redegi formam, signumque meum hic apposui, & super in quatuor conglutinationibus supra factis.

ANNO
CHRISTI
1326.

** CONCILIUM MARCIACENSE

A Guillelmo de Flavacourt Aufcitano archiepiscopo cum suffraganeis celebratum, anno Dom. MCCCXXVI.

Ex codice MS. locupletissima bibliothecæ illustrissimi archiepiscopi Remensis coadjutoris, Car. Mauric. Tellerii.

Hæ sunt constitutiones provinciales concilii generalis Aufcitani celebrati apud Marciacum Aufcitane diocesis, sub anno Dom. MCCCXXVI. die Lunæ, viii. Decembris.

TITULI CAPITULORVM.

1. De etate & qualitate ordinandorum.
2. Vt clerici peregrini non recipiantur sine litteris sui episcopi.
3. Vt qui peregrinos sine litteris ad efficienda sacramenta respiciunt, sint excommunicati.
4. De officio archidiaconi.
5. De officio legati.
6. De officio ordinarii.
7. Vt nuntii ab episcopis missi, a nemine prohibeantur fungi officio.
8. De immunitate ecclesie vel clericorum.
9. Ne domini temporales, coram se clericos in iudicio evocent.
10. Vt de causis ecclesiasticis se non intromittant.
11. De fugientibus ad ecclesiam.
12. Qualiter observatio iuramenti pertinet ad iudicem ecclesiasticum.
13. De observatione statutorum.
14. De privilegio mulierum.
15. De perjuriis.
16. De exceptionibus.
17. De appellationibus.

- A 18. De vita & honestate clericorum, &c.
19. De horis dicendis.
20. De nocte non ire.
21. De sepulchris.
22. De non sepeliendis in ecclesia.
23. De modestia in exequiis adhibenda.
24. Vt ius ecclesie parochialis servetur.
25. Ne corpus membratum in diversis locis sepeliatur.
26. Iterum, ut ius ecclesie parochialis servetur.
27. Vt pax inter prelatos & curatos servetur.
28. De decimis.
29. Quod decima præferantur angariis.
30. Ne impediatur decima.
- B 31. Item de decimis.
32. De decemioribus decimarum.
33. Item de decimis.
34. De pauperibus rectoribus.
35. Vt pauperum ecclesiarum iura defendantur communibus expensis.
36. Vt præsentati a religiosis ad ecclesias, & ab episcopis instituti, amoveri postea non possint.
37. Quod non fiat nova fundatio sine licentia.
38. De censibus & procuratoribus.
39. De visitatione archidiaconi.
40. De consecratione ecclesie.
41. De reliquiis & veneratione sanctorum.
42. De sancta Marthæ.
- C 43. De ecclesiis edificandis.
44. Qualiter christina & oleum debeant custodiri.
45. Indulgentia visitantibus ecclesias.
46. Quod in ecclesiis non teneantur parlamenta.
47. De excommunicatis.
48. De sententia excommunicationis.
49. De statutis contra ecclesie libertatem.
50. Vt publicetur constitutio Gregorii X.
51. De iis qui resinent instrumentum soluti debiti.
52. De interdicitis.
53. De iis qui talliant clericos, religiosos, leprosos, reclusos.
54. Quod non pignoretur bona ecclesie.
- D 55. Vt locus non interdicitur pro pecuniario debito.
56. Vt prædicta statuta publicentur.

CAPITVLA.

I. De etate & qualitate ordinandorum.

Observari præcipimus, quod nullus episcopus curatum officium exerceat, nisi præmissa summarie causa cognitionis vitæ & morum; & idem observari præcipimus in beneficiis non curatis.

E

II. Vt clerici peregrini non recipiantur sine litteris sui episcopi.

Statuimus quod ordinarii clericos aut religiosos quoscunque, de alienis diocesisibus se ad suas dioceses transferentes, ad Divina officia non admittant, sine suorum litteris prælatorum. Quia dicti peregrini de diversis partibus confluent ad provinciam Aufcitana, & plures, ut creditur, non ordinari secundum canonicas sanctiones, & plures excommunicati, apostatæ, & criminosi, suos episcopos metu suorum criminum fugientes, qui se afferunt mendaciter sacerdotes,

ANNO
CHRISTI
1326.

tes, in contemptum Dei & animarum: nullus in ecclesia sua recipiat clericum peregrinum ad officium, sine litteris commendatariis ordinarii sui & licentia sui episcopi: alioquin clericus peregrinus sententiam excommunicationis incurrat.

III. *Ve qui eos sine litteris ad efficienda sacramenta recipiunt, sint excommunicati.*

Irrevocabili constitutione sancimus, quod rectores ecclesiarum, & subcapellani eorum, recipientes peregrinos presbyteros ignotos, absque suorum diocesanorum litteris recommendatoriis, ad efficiendum ecclesiastica sacramenta, ipso facto sint excommunicationis sententia innodati.

IV. *De officio archidiaconi.*

Statuimus, ut nullus archidiaconus de causis matrimoniorum vel sponsaliorum cognoscere, vel censura ecclesiastica uti valeat, sine mandato sui episcopi speciali: & si aliter presumptum fuerit, viribus careat ipso facto. nec de prescripta legitima consuetudine aliud sibi competat in hoc casu.

V. *De officio legati.*

Vt fraus circa iudices & conservatores sedis apostolicæ, vel legati ejusdem processus ac litteras, in nostrâ provincia facilius evitetur; & ne vocandi advocati coram eis, indebite fatigentur laboribus & expensis: precipiendo mandamus, statuta domini nostri Benedicti felicis recordationis, quoddam sacrosanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ summi Pontificis, quorum unum, Statutum, ac aliud, *A constitutione*; nec non & domini Simonis quondam legati regni Franciæ, quorum unum, *Cum iuris remedia*, & aliud, *Cæca cordis ambitio*, incipiunt, frequenter in synodis publicari; & si contra prædicta statuta vel aliqua eorundem a quocumque presumptum extiterit, nullum ordinarium.....

VI. *De officio ordinarii.*

Vt prelatorum, iudicum, inquisitorum, & visitatorum officium eo fructuosius, quo liberius, valeat exerceri: præsentis statuto universis & singulis, tam religiosis, quam clericis ac laicis, duximus inhibendum, ne ipsos impedire vel turbare presument. quo minus in privatis locis, religiosis, vel aliis eisdem subjectis, liberum officii sui debitum exequantur. Alioquin si laici fuerint, excommunicationis; si religiosi & clerici, interdicti ipso facto incurrant sententias. Prælati vero, si in præmissis transgressores extiterint, per nostros iudices animadversioe debita puniantur.

VII. *Ve nuncii ab episcopis missi, a nemine prohibeantur fungi officio suo.*

Item; si quis nuncios nostros, suffraganeorum nostrorum seu iudicum nostrorum suorumque, missos per nos vel eos pro convocandis conciliis, synodis, citationibus, vel executionibus faciendis per se, vel per alium, vel alios, clam vel palam impediverit; arreftaverit litteras eisdem abstulerit, fregerit, deleverit, vel occultaverit, percusserit, vel in præmissis, vel aliquo præmissorum, dederit consilium, auxilium, vel favorem: eo ipso sit excommunicationis vinculo irretitus. Et locum ubi talia perpetrata extiterint, usque ad condignam satisfactionem supponimus ecclesiastico interdicto. Et nihilo minus constitutionem per dominum Simonem legatum quondam editam super hoc, publicari mandamus, & eam penitus observari: absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia; vel quancumque revocationem ipsius, aut suspensionem etiam interdicti, per vim vel per metum extortam, præsentis constitutionis autoritate omnino viribus vacuumus. Ne autem sine vindicta; violentiæ crescat audacia: eos qui absolutionis sententiæ revocationis hujusmodi vel metu extorserint, excommunicationis sententiæ decernimus subiacere.

VIII. *De immanitate ecclesiæ vel clericorum.*

Quicumque iudices absolutionis, vel relaxationis cujuscumque excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiarum beneficium impertiri vi vel metu compulerit: per locorum ordinarium excommunicatus publice nunciatur, & dictum absolutionis vel relaxationis beneficium denunciatur aliquatenus non tenete: & sic absolutionem vel relaxationem hujusmodi obtinentes, excommunicati vel interdicti denunciatur publice sicut prius.

IX. *Ne domini temporales, clericos coram se in iudicio evocent.*

Prohibemus ne domini vel iudices temporales, personas ecclesiasticas super actionibus personalibus coram se in iudicio evocent: nec vocati, ad allegandum coram eisdem privilegium, venire teneantur. Et si ipsas coram se litigare prædictas personas compulerint quoquo modo, per se vel per alios, eo ipso excommunicationis incurrant sententiam, quæ nullatenus relaxetur, nisi lætis huiusmodi de damnis & expensis per ipsos fuerit integre satisfactum: eorum processibus & sententiis super hujusmodi.....

ANNO CHRISTI 1726.

Conc. Bitoric. ann. 1276. c. 16.

Corr. ex sup. qui absolutionis; aut sententiæ revocationis beneficium vi vel metu ext.

NNO 1711 26.

Bi-ann. c. 2.

ANNO
CHRISTI
1526.X. *Vt de causis ecclesiasticis se non intromittant.** Mendose
habebat co-
dex MS.
specialibus.

Item quod de excommunicationis suspensionis vel interdicti sententiis, scilicet an iuste lata fuerint vel iniuste, vel de aliis causis spiritualibus, vel ecclesiasticis, seu alias ad forū ecclesiæ de iure vel antiqua consuetudine spectantibus, se nullatenus intromittant: nec iudices ecclesiasticos, nec super ipsiſ recurſentes ad ipſos, in huiusmodi quomodolibet impediant vel perturbent: nec super prædictis dent cōſilium, auxilium, vel favorem. Aliter prædictæ excommunicationis sententia ſunt ligati: quæ niſi ſatisfactio facta prius fuerit, minime relaxetur.

XI. *De confugientibus ad eccleſiam.*Conc. Bi-
turic. ann.
1276. c. 12.

Item publicari & obſervari præcipimus ſtatutum dicti domini Simonis: quo caveatur, quod quicumque fugientes ad eccleſiarum tutelam ibidem vulneraverit, mutilaverit, interfece- rit, victualia ſubtraxerit, vel ne habere aut dare eis valeant impedi- verit, per ſe vel alium, ſeu alios; aut cuſtodes, ne exinde exire poterint quoquo modo poſuerit, incenderit, inde extorſerit violenter, præterquam in caſibus a canonibus permiſſis; extractos vulnerare, ſeu mutilare, aut ultimum inferre ſupplicium præſumpſerit; & quicumque prædicta aut aliqua prædictorum fieri præceperit aut procuraverit, ſeu cōſilium vel opem adhibuerit huiusmodi ſceleribus perpetrandis: taliter delinquentes excommunicationis ſententiæ ſubjaceant ipſo facto. Item quicumque talibus mutilatoribus * & interfeſtoribus, & quicumque huiusmodi mutilationes, & homicidia fieri præceperit, vel procuraverit; & quicumque facientibus talia cōſilium vel opem impertiverit: beneficia & feuda, ſi qua ab eccleſiis taliter violatis obtinent, ipſo facto amittant; & ad eccleſiam, a qua id obtinent, remittantur. Filii autem eorundem non poterunt de prædictis aliquid obtinere; & ad beneficia eccleſiaſtica ex tunc aſſequenda eo ipſo efficiantur inhabiles & indigni. Vt quondam domini Simonis: Nos autem ad prædicti ſtatuti pleniotem obſervationem quoad quædam adjicimus: quod quicumque de cætero culpabiles quoquo modo inventi fuerint in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, quouſque plene ſatiſfecerint eccleſiis violatis, & illis quorum intereſt, Chriſtiana careant ſepultura: etiamſi in articulo mortis ab excommunicationis ſententiâ ſuper prædictis a quoquam forſan fuerint abſoluti.

A XII. *Qualiter obſervatio iuramenti pertinet ad iudicem eccleſiaſticum.*ANNO
CHRISTI
1526.

Si qui laici principaliter, vel fidejuſſorio nomine, ſuper contractibus, vel alias iuramento præſtito, vel fidei interpoſitione, ſe obligaverint: poterunt ſuper huiusmodi ſub eccleſiaſtico iudice conveniri: ad cuius forum, ratione iuramenti vel interpoſitionis fidei, cauſæ huiusmodi cognitio noſcitur pertinere. Provida deliberatione adjuvante ſtatvendo, quod ſi aliqui perſonas ad immunitatem eccleſiaſticam de eadem immunitate violenter abſtraxerint, ſi ſic extrahentes contingat ad dictam immunitatem confugere, ſive tecuſum habere, non gaudeant immunitate prædicta, nec etiam defendat eosdem: quia manifeſti juris eſt, quod non detur eis ab eccleſia ſubveniri, per quos conſtat in eccleſia ſcandalum generari. Vt eccleſiæ noſtræ provinciæ perſonæque eccleſiaſticae in plenitudine ſtatvendo præcipimus obſervari ſtatutum domini in quo inter alia continetur, ut omnes qui nova pedagia conſtituunt, & qui antiqua ad clericos & res ipſorum extenderint, eo ipſo ſint excommunicationis ſententiâ ligati.

XIII. *De obſervatione ſtatutorum.*

Cum contingat interdum, quod nonnulli prælati, canonici, ſeu clerici officialis miniſtri, ſeu alii quicumque laici, in novitate ſux creationis, vel alias, jurant ſe conſuetudines & ſtatuta, ſcripta vel non ſcripta, eccleſiaſticorum ſeu laicorum aliquorum, inviolabiliter obſervare: cum iuramentum non ſit ad iniquitatis vinculum inſtitutum, præcipimus publicari frequenter in ſynodis, huiusmodi iuramenta, ad impoſſibilia illicita, ſeu libertati eccleſiaſticae obſtantia, aliquatenus non extendi; nec iurantes huiusmodi, qualitercumque, vel ſub quacumque forma verborum, niſi ad licita poſſibilia, & libertati eccleſiaſticae non obſtantia, non autem ad alia, per præſtationem huiusmodi iuramenti obligari.

XIV. *De privilegio mulierum.*

Cū ſtatutum ſit, quod mulieres alienationibus dotū & donationibus propter nuptias cōſentientes non cōtra venire, proprio iuramento firmantes, tencantur iuramenta huiusmodi non vi vel dolo præſtita obſervare: ſi iudices ſæculares eaſdem præſatas alienationes audiverint, cum eis conſiterit de huiusmodi iuramento, poſt duos menſes a publicatione huiusmodi in excommunicationis ſententiâ incidant ipſo facto.

XV.

XV. De periuuris.

Statuimus, ut quicumque in transgressione iuramenti manifeste fuerint deprehensi, ad mandatum nostrum, suffraganeorum, officialium nostrorum vel eorum iudicio, vel sedis apostolicæ competenter, prout ad quælibet talium iurisdictionum noscitur pertinere, in ecclesia eorundem publice denuncientur perjuri. Quod si admoniti, satisfacere noluerint: ex tunc excommunicentur candelis extinctis, & pulsatis campanis, singulis diebus Dominicis & festiuis, & denuncientur infestabiles & infames, nec ad testimonium vel ad actus legitimos admittantur, nec in foro penitentiarum, præterquam in mortis articulo, absolvi valeant: nisi a nobis vel suffraganeis nostris, prout eis subsunt, vel ab illo seu ab illis qui a nobis vel ipsis super huiusmodi mandatum fuerint retores in ecclesiis scribantur: & hoc statutum frequenter in ecclesiis cathedralibus & parochialibus præcipimus publicari. Officiales autem, qui in observatione prædicti statuti negligentes fuerint, ipso facto ingressu ecclesiæ usque ad mensẽ se noverint interdictos.

XVI. De exceptionibus.

Si sæculares iudices exceptionem de re per ecclesiam iudicata, nisi ad eos pertineat cognitio de consuetudine vel de iure, coram ipsis propositam recusent admittere: eo ipso eisdem tamdiu interdictio ecclesiastica volumus subiacere, quousque dictas exceptiones duxerint admittendas.

XVII. De appellationibus.

Cum honor superioribus, obedientia & reverentia debeantur, & ordo confundatur ecclesiasticus si sua unicuique iurisdictioni non serverur: statuimus ut suffraganei ecclesiæ Aufcitanæ, eorundem officiales, & vicarii ipsis suffraganeis agentibus in remotis, appellantes, vel alias recurrentes ad nos, vel nostram curiam, si ad nos iurisdictioni pertinet de consuetudine vel de iure, non impediatur quomodolibet, vel perturbent, nec iudicent, statuunt, præcipiant aliquid, nec fatigent eorum subditos aliquatenus per se, alium, vel alios, quominus nostra, vel nostræ curiæ, seu commissariorum nostrorum mandata, in præmissis libere exequantur. Item quod causas quarum examinatio vel decisio ad eisdem de iure vel de consuetudine pertinet, cognoscendas vel definiendas alicui non cõmittant in fraudem, & ad eisdem suffraganeos vicarios prior appellatio deferatur: nec super præmissis vel præmissorum aliquo dent auxilium consilium, vel favorem. Suffraganeis vicariis prior appellatio deferatur: nec super præmissis vel præmissorum aliquo dent auxilium consilium, vel favorem.

Concl. general. Tom. XI.

A fraganei in prædictorum aliquo delinquentes, ingressu ecclesiæ per mensẽ; cæteri vero, ecclesiastico interdictio eo ipso usque ad dignam satisfactionem se noverint subiacere.

XVIII. De vita & honestate clericorum; &c.

Circa vitam & honestatem sacerdotum, religiosorum, clericorum, & laicorum, statuta per nos seu prædecesores nostros, aliis conciliis provincialibus edita præcipimus firmiter observari: & quod suffraganei in suis diocæses statuunt, informant, corrigant, & emendent, prout salutem prædictorum viderint expedire. Præcipimus statiendo, quod rectores ecclesiarum, Missas in suis ecclesiis celebrantes, saltem unum clericum superpelliceo indutum, qui sibi minister in obsequio Divinorum, necessario habere teneantur.

XIX. De horis dicendis.

Statuimus, quod omnes clerici in sacris ordinibus constituti, & beneficium ecclesiasticum, maxime cum cura obtinentes, & omnes religiosi clerici, ad omnes septem horas canonicas omni die dicendas vigilant diligenter (nam ad eas dicendas sunt ex debito obligati, nisi eos infirmitatis gravitas excusaret) & quam frequentius ad eas dicendas ad ecclesias conveniant horis & temporibus consuetis. Tẽpore vero interdicti Missæ celebrentur, & alia dicantur Divina singulis diebus in ecclesiis & monasteriis, sicut prius, nisi pollutæ fuerint feminis vel sanguinis effusione: submissa tamen voce, januis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, campanis etiam non pulsatis. In festivitibus vero natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis virginis gloriosæ, cãpanæ pulsentur, & januis apertis alta voce Divina officia sollemniter celebrentur, interdictis admissis, & excommunicatis exclusis.

Præcipientes nihilo minus firmiter observari, quod canonici, religiosi, clerici cathedralium ecclesiarum & collegiarum, qui in ecclesiis prædictis ad Divina dicenda officia non conveniunt, etiam interdicti tempore, distributiones quotidianas, in quibuscumque rebus consistant, præterquam illud quod datur loco præbendæ ordinariæ in anniversaria defunctorum, recipient, cõsuetudine contraria non obstante. Sed inter illos qui ipsis Divinis officiis interfuerint cõmuniter, dumtaxat dividatur. Et si absentes, qui in ipsis Divinis officiis non interfuerint, aliquid de præmissis per se vel per alium perceperint: perceptores dominium non acquirunt, & ad restitutionem eorundem sunt alii: & nihilo minus ad eam faciendam per censuram ecclesiasticam compellantur, nisi eos causa legitima excusaret.

Q9999 XX.

ANNO
CHRISTI
1326.

XX. De nocte non ire.

Ut laicorum scandalum evitetur, & clerici ab illicitis arceantur: statuimus, ut in locis in quibus post sonitum campanæ seu buccinæ, de nocte laici ire sine lumine prohibentur, clerici sine lumine non incedant. Si contra fecerint: pœnæ, quæ propter hoc in locis quibuslibet imponitur, eos præcipimus auctoritate statuti hujus subiacere, vel plus, vel minus, prout ordinarius eorum videbitur faciendum, per capellanos vel officiales ordinariorum locorum, eorumdem ordinariorum nomine, ab ipsis clericis exigendæ. Quod si requisiti solvere noluerint, duplicatum solvere compellantur: & idem de . . . fructum præcipimus observari.

XXI. De sepulturis.

Observari præcipimus, ne religiosi vel sæculares clerici, cujuscumque status aut conditionis existant, inducant aliquos ad vovendum, jurandum fide interposita, seu alias promittendū, ut apud eorum ecclesias exigant sepulturas, vel jam electas ulterius non immurent. Si fecus egerint, electio nulla erit: & apud illas ecclesias sepeliri debebunt, apud quas de jure sepelendi fuissent, si alia sepultura non electa fortitan decessissent: & ipsi, si contra fecerint, & eorū ecclesiæ & cœmeteria pœnis super hoc dictis subiacerent. Si vero super sepultura alicujus defuncti in dubium revocetur: ad ordinarium vel officialem illius, sub cuius jurisdictione degebat tempore mortis ejus, protinus recurratur, qui summarie, & absque figura & strepitu iudicii, de dubio cognoscens hujusmodi, antequam corpus defuncti tradatur ecclesiasticæ sepulturæ, si possit absque dedecore & scandalo reservari, breviter prædictam definiat quæstionem; & quod inde definiert, appellatione cessante executioni debitæ demandetur. Si vero casu cognitionis, vel propter officialis absentiam, dicti dubii decisionem differri contingat, & cadaver hujusmodi absque scandalo inhumatum nequeat reservari: si in parochia sua hujusmodi objerit, in eadem; si vero in alia, in ipsa absque ipsarum precum præjudicio tumuletur, quousque dictum dubium fuerit terminatum. Si qui autem præmissis contraditores extiterint aut rebelles, recipiendo ipsum corpus, alibi depottando, sepeliendo, dando consilium, auxilium, vel favorem, eo ipso ecclesiastico subiaceant interdictioni, a quo nullatenus liberentur quousque ad cognitionem ordinarii satisfactionem fecerint competenter.

A. XXII. De non sepeliendis in ecclesia.

Item ne corpora laicorum sepeliantur infra ecclesias sine licentia prælari & rectoris, quamvis ab antiquo haberent sepulturas, vel aliquod de prædictis, eisdem excommunicationis sententiæ ipso facto volumus subiacere.

XXIII. De modestia in exequiis adhibenda.

Firmiter duximus statuendum, propter multos clamores qui ad nos sæpe & sæpius proveniunt, quod in exequiis in ecclesia motuis impendendis, impedimenta complura proveniunt per amicos, cognatos, aliosve domesticos in ecclesia funere existentes; cantilenas, lamentationes, ulularus, & altos clamores, vociferando, emittendo, & faciendo sonitus cum . . . & aliis instrumentis, vel quidquid Divinum officium alias impediendo: idcirco ut non sint in ecclesia lamentatrices, lugentes magnis & altis clamoribus, vel quidquid aliud non faciendo, propter hoc quod Divinum officium perturbetur, etsi contrarium acceptetur, cessetur a Divinis in dictis obsequiis quamdiu duraverit impedimentum prædictum: & nihilo minus prædicta impedientes per ordinarios alias legitime puniantur.

XXIV. Ut in ecclesiæ parochialis servetur.

Ut honor debitus ecclesiæ matri per eundem parochianos subditos observetur, in qua consueverunt caelesti pabulo refici dum vivebant, & uxra Apostolum, sint consolationum focii, qui fuere passionum: statuimus, ut quicumque extra suam parochialem ecclesiam elegerit sepulturam, ejus corpus ante ipsius sepulcrum, si in sua parochia excefferit, vel ad ipsam deportari contigerit, matri ecclesiæ solemniter præsentetur, & eidem reddatur de funeralibus debitum prout de jure, ut in parochia decenter est fieri consuetum. Contrarium facientes ipso facto subiaceant interdictioni & transgressorum nomine, per rectores locorum, ordinariis intimentur, vel interdictioni sententiam a subditis observari faciant, & prout justum fuerit aggravent.

XXV. Ne corpus membratim in diversis locis sepeliatur.

Firmiter præcipimus observari, ut nullus fidelis, cujuscumque status, conditionis, nobilitatis, & dignitatis, ubicumque debitum naturæ persolvens, ejus corpus membratim in dictis locis eligat sepeliri, ne aliquod corpus defuncti, im-

AN
CHRISTI
1326.Mend
quar
mum e
capital

ANNO CHRISTI 1326

ANNO CHRISTI 1326

pio pietatis affectu exnecretur, aut aliud membratim, vel frustatim, alias in frusta, inhumaniter concidatur, ipsum subsequenter aliquibus* in mensura exponant ignibus decoquendo, ut tandem excussis a carne ossibus, ea se juncta a carne alibi tumulentur; immo si commode fieri poterit, corpus defuncti absque divisione deferatur ad locum in quo vivens elegit sepeliri, aut in civitate, castro, ubi decesserit, tradatur ad templum ecclesiasticam sepulturam: ita quod demum & toto tempore ossa ibidem remaneant, aut ad locum ubi vivens sepulturam elegit, deportetur & tumuletur ibidem: Contarium facientes ipso facto se non verint excommunicationis vinculo innodatos: a qua non poterunt, praeterquam in mortis articulo, nisi per sedem apostolicam liberari: & nihilominus corpus quod sic fuerit inhumaniter pertractatum, ecclesiastica careat sepultura.

XXVI. *Vt ius ecclesiae parochialis servetur.*

Vt honor debitus parochialibus observetur, & animarum periculis obvietur: salubriter duximus statuendum, quod parochiani diebus Dominicis & festivis ad parochiales ecclesias veniant, Missas integras audiri. Et si per duos Dominicos integros continuos, Missas in dictis ecclesiis non audiverint: ex tunc habeant parochiales presbyteri comminari in ecclesiis nominatim postea excommunicatos.

XXVII. *Vt pax inter praelatos & curatos servetur.*

Volentes inter praelatos & rectores ecclesiarum, quaestiones & scandali materiam amputare: ut inter eosdem pacis tranquillitas vigeat, & fervor existat caritatis, praecipimus firmiter observari constitutionem editam per dominum Bonifacium papam octavum, quae incipit, *Super custodiam praeminentiae pastoralis.*

XXVIII. *De decimis.*

Porro cum nonnulli decimas detineant per seque locis provinciae Aufcitanensis, non absque . . . provinciae, gravique suarum periculo animarum: statuendo praecipimus, ut per locorum episcopos ipsas decimas abjurare, resignare, dimittere, & ecclesiis restituere, juris remediis quibuscumque poterunt, absque diffugio compellantur: super quibus ipsorum ordinariorum conscientias intendimus onerare. Mandantes nihilominus, quod tam detentores ipsarum decimarum, ante ipsarum restitutionem plenariam si decesserint (cum eosdem detentores in mortali non sit dubium decessisse) quam eorum filii, uxores, & familiae, sepultura carcat Christiana: nec ipsi, nec eorum filii usque ad quartam generationem inclusive, ad ton-

Concil. general. Tom. XI.

A furam clericorum, sacros ordines, vel ecclesiastica beneficia aliquando admittantur. Si qua aliter eis collata extiterint beneficia: eorum collatio nullam habeat roboris firmitatem, & eorum beneficia aliis libere conferantur. Si vero ordinarii praedictis tonsuram, sacrum ordinem, beneficium ecclesiasticum quodcumque, aliter contulerint: ab illorum eo ipso per annum noverint se collatione suspendi: & loca ubi sepulti fuerint, per annum ecclesiastico subiaceant interdicto. Quam constitutionem in synodis frequenter praecipimus publicari, ut nemo super istis se valeat per ignorantiam excusare. Item omnes laici indistincte ad praestationem decimarum de novalibus & possessionibus suis, per excommunicationis in personas, & interdicti in terram sententias, per ordinarios compellantur: & si requisiti, sine solutione vel satisfactione praedictarum decimarum decesserint, Christiana careant sepultura.

XXIX. *Quod decima praefertur angariis.*

Cum decimae & primitiae ordinatione Divina ecclesiis debeantur: statuendo praecipimus, ut possessiones, in garba, vinearum, in vindemia, virgultorum, pratorum, & aliarum possessionum cultores, statim ex eis collectis fructibus, & fructuum animalium quotumcumque, ex quo maturo non indigerint nutrimento, novem partibus sibi retentis, decimam partem immediate subsequenter integre, de praedictis nullis inde primitus deductis tribus, sibi ex primis agreris, seu servitiis aliis, nec non de aliis omnibus bonis licite acquisitis, ecclesiis, quibus debentur, censura ecclesiastica per locorum ordinarios compellantur: contraria consuetudine qualibet non obstante, quam tollimus. Idem de primitiis praedictorum, in quantum est de jure vel consuetudine debitum, praecipimus observari. Si vero aliquod praedictorum fructuum vel fœrum, ad dominos, emptores, servitores, mercenarios, vel quoscumque alios, non decimatum seu non primitiatum transiverit: ecclesia, seu rector, solutionem decimarum & primitiarum, a quocumque maluerit, eandem poterit vindicare. Vno tamen solvente, alter remaneat liberatus.

* f. fœrum

tributis, censibus, expensis, ag. Deest solvere,

XXX. *Ne impediatur decima.*

Praecipimus publicari, quod nulli religiosi vel alii, in sermonibus suis, confessionibus, vel alibi, de caetero talia praesumant proponere, quae audientium animos a decimarum vel aliarum rerum, ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, seu aliis piis locis debitarum solutione trahant, vel corrumpant: immo verbo & opere informet eos-

Qqqq ij dem

ANNO
CHRISTI
1526.

dem, ut ad solutionem prædictorum prom-
ptæ voluntatis animo sint attentæ.

XXXI. *Item de decimis.*

Cum decimæ, quæ jure Divino & canonico
ecclesiis parochialibus & ecclesiasticis perso-
nis debentur, a quibusdam laicis detincan-
tur & percipiuntur in dictarum ecclesiarum,
& ecclesiasticarum personarum, maximum
præjudicium, ex præta consuetudine, quæ
dicæda est potius corruptela: statuimus quod
detentores prædicti, & eorum uxores, & filii-
familias, in morte careant ecclesiastica se-
pultura, & quod eorum filiis familias, vel fili-
is filiorum familias, beneficia ecclesiastica,
tonsuræ, vel alii ordines minime conferan-
tur: ut prædictis pœnis astricti, decimas di-
mittant facilius personis & ecclesiis ad quas
spectant.

XXXII. *De detentoribus decimarum.*

Cum alias statutum per nos fuerit, & per
prædecessores nostros, in provincialibus concilii
hactenus celebratis, quod detentores decimarum
ecclesiasticarum, ante ipsatum restituti-
onem plenariam si decesserint, cum eos-
dem in mortali non sit dubium decessisse tam
ipsi detentores, quam eorum filii & familiae*,
carcant ecclesiastica sepultura: statuendo
adjicimus, ut uxores & familiae pœna consi-
mili arceantur.

XXXIII. *Item de decimis.*

Statuendo decernimus & denunciamus,
omnes laicos utriusque sexus, cujuscumque
dignitatis, status, seu conditionis existant,
qui vel quæ decimas ecclesiarum detinent
occupatas in nostra provincia Auscitana, ex-
communicentur, & eorum sententias aggra-
vando, uxores eorum, filios, filias, familias* inter-
dictas. Item laici non solvant decimas laicis.

XXXIV. *De pauperibus rectoribus.*

Provideri præcipimus per locorum ordina-
rios, quod si rectores ecclesiarum sibi subjecta-
rum, de redditibus suarum ecclesiarum ne-
queunt commode sustentari, nec alia incum-
bentia onera supportare: tantum de decimis
suarum parochiarum eisdem rectoribus,
per quoscumque percipientes easdem, tam
exemptis quam non exemptis, faciant affi-
gnari, quod exinde possint commode susten-
tati, & episcopalia jura solvere, & alia in-
cumbentia onera supportare. Item quod reli-
giosi exempti, de terris & possessionibus ac-
quisitis hactenus, & amodo acquirendis, de-
cimas integre solvant illis ecclesiis, quibus
possessiones eadem & tertæ fuerant primi-
tus decimales. Super his enim, est ipsis ordi-
nariis, nisi de rebus exemptis agatur, jurisdic-
tio attributa.

XXXV. *Vt pauperes ecclesie ius suum profes-
quantur communibus expensis.*

Quoniam frequenter, propter paupertatem
ecclesiarum & personarum ecclesiasti-
carum, multa insurgunt incommoda eccle-
siis & personis ecclesiasticis, sive in agendo
sive in defendendo non valentibus prosequi
jura sua: sacro approbante concilio statuimus,
quod ad arbitrium dicecesani vel officia-
lis sui, de communi contributione expensa-
rum & sumptuum totius dicecesis, in qua casus
seu necessitas hujusmodi evenerit, in pro-
secutione juris sui ecclesiastici provideant
eisdem, & officiales sint favorabiles in ju-
sticia exhibenda.

XXXVI. *Vt presentati a religiosis ad ecclesias, &
ab episcopis instituti, postea amoveri non possint.*

Vniuersis episcopis observari præcipimus,
quod presbyteri seu rectores, per religiosos
in eorum ecclesiis in quibus jus obtinet patro-
natus presentati, & per episcopos instituti,
ab eis, nisi per episcopos & ex causa ratio-
nabili, non valeant amoveri: quia ex quo in-
stituti in eis sunt, censentur perpetui, consue-
tudine vel statuto quolibet contrario non ob-
stante. Religiosi vero & monachi, quibus, ne
a quoquam interdici, suspendi vel excom-
municari valeant, a sede apostolica est indul-
tum, si ad aliqua loca pia vel prioratus ordi-
nariis subjectos, destinati fuerint per su-
periores, ut ibi regant ipsos, ut proprii ipso-
rum locorum ministri: sed ipsi monachi resi-
deant in eisdem: quamdiu morentur in illis,
ratione eorumdem locorum seu prioratum,
non solum in prædictis, sed etiam in aliis,
possint, si deliquerint, a suis ordinariis puniri
prout iustitia suadet.

XXXVII. *Quod non fiat nova fundatio sine
licentia.*

Observari præcipimus, ut ordinarii in suis
dicecesibus religiosos exemptos non permit-
tant construere oratoria, seu capellas, in lo-
cis non exemptis, sine ipsorum ordinario-
rum licentia speciali: nec ipsis constructis,
ipsi exempti celebrent Divina tempore
interdicti in locis exemptis, nisi prout eis a
jure vel speciali privilegio est concessum. Si
contra fecerint, cõpescantur, & si conserva-
tores ipsorum exemptorum propter hoc in ordi-
narios aliquas sententias tulerint: tãquam
a jure nullatenus revocata observentur.

XXXVIII. *De censibus & procuracionibus.*

Ex querelis quamplurium rectorum eccle-
siarum intelleximus, quod archidiaconi, in
suis archidiaconatibus, prout ad eos per-
tinet, visitationis beneficium impenden-
tes, ex multitudine onerosa quam secum
tunc ducunt, & plusquam expediat vel
deceat,

*f. filia

ANN
CHR
1526

deceat, gravent nimium in expensis. Nos volentes super hoc utiliter providere, rectoribus parochialium ecclesiarum, quæ in suis proventus in nostra provincia ut plurimum sunt tenues, sacro approbante concilio, duximus statuendum: ut nullus archidiaconus, dum visitat archidiaconatum suum, ultra quinque equitaturas (in quibus... si ducat, intelligimus cum quinque garçonibus peditibus, non cum canibus vel avibus venatoriis) secum ducat: & pro illis tantum procuracionem in visualibus, non sumptuosam, vel in pecunia a nolente dare: quam pecuniam pro una procuracione integra triginta solidos Turonenses..... taxamus, una dierecipiat, visitata ecclesia ad hoc sufficiens: nullis per archidiaconum, si magis quam in pecunia, ut permittitur, procuracionem in visualibus recipere voluerit, ad prandiū invitatis. Si autem una ecclesia ad dictam procuracionem præstandam absque gravamine non sufficiat: aliqua, vel aliquæ de aliis circumvicinis ecclesiis, visitatis tamen primitus, attribuantur, prout suppeterint facultates. Si autem unus rector plures teneat ecclesias, sibi pro uno beneficio assignatas, & si omnes simul vel divisim visitaverit: nisi ad unam, pro illis procuracionibus, rector earum minime teneatur. Sit etiam cautus archidiaconus visitare volens, ut in principio suæ visitationis quos secum tunc ducere voluerit, sic informet, quod nec ipse, nec quicumque suorum, aliquod munus, quodcumque sit, & qualitercumque offeratur, recipiat: nullo pereos, vel aliquos eorundem, in prædictis acquisito, fraude, vel aliquo prædictorum. Si autem præsumptum fuerit: percipientes, usque ad restitutionem dupli illius quod receperint, ecclesiæ vel rectori a quo receperint, faciendam, excommunicacionis sententiæ ipso facto se noverint subjacere. Archidiaconus autem contra præsentem constitutionem tamdiu ab officio eo ipso noverit se suspensum, quousque de duplo hujusmodi, si receperit ultra prætaxatum modum visitandi, aggravando ecclesias vel rectores earum, ipsis per ipsum fuerit plenarie satisfactum, nulla eis in hoc dantiū remissione, libertate, seu gratia valitura. Et si a personis & locis non visitatis, pecuniarium donum, spe futuræ visitationis vel convivacionis, quocumque quaesito colore seu figmento, per se, alium, vel alios, receperint: eo ipso pœnis subjaceant supra dictis. Si autem ultra prædictum numerum duxerint, vel petierint: juste poterit denegari. Nam quod de prædicto numero diximus, debet intelligi secundum tolerantiam in iis locis in quibus ampliores sūt redditus, & ecclesiæ facultates. In pauperibus autem tantam volumus tenere mensuram, ut & ac-

Concil. general. Tom. XI.

A cessu majoris minores non se dolcant gravari: nec sub tali indulgentia, illi qui paucioribus equis hæctenus uti solebant, ducendi plures credant sibi indutam de cætero potestatem:

XXXIX. De visitatione archidiaconi.

Ad excusacionem vero nostram apud Deum & homines, omnibus archidiaconis nostris in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus: quatenus circa præmissorum observacionem mandatorum, diligentiam adhibeant & operam efficacem: ne propter eorum incuriam vel negligentiam grex Dominicus exponatur ulterius, luporum dæmonum faucibus laniandus. Illud autem quod de..... & oblationibus consuetis & prægressionibus, antiquitas laudabiliter statuit, nobilitas autem pro majori parte neglexit: in remissionem injungimus peccatorum, ut in antiquum statum diligenter studeant reformare. Alioquin quod fraude & negligentia eorum fuerit deperditum, in districto examine ab eisdem a supremo iudice requiretur. Item quod omnes rectores habentes beneficium curatum, infra annum, a tempore ipsis commissi regiminis numerando, se faciant ad presbyteratum ordinem promoveri: alioquin, iusto impedimento cessante, eodem beneficio noverint esse privatos.

XL. De consecratione ecclesiæ.

Licet ecclesia nondum consecrata, ex quo est Divino cultui dedicata; & ibidem sunt Divina officia celebrata, cum consecrata eodem gaudeat privilegio immunitatis: libertatem statuimus, ut si ipsam pollui contigerit feminis vel sanguinis effusione hominis violenta, vel in ipsa, vel in ejus cœmeteriis, excommunicatorum, interdictorum, hæreticorum, schismaticorum; paganorum, vel Judæorum corpora sepeliri: corporibus velocius hujusmodi, si ab aliis discerni poterunt, exhumatis, & extra ecclesiam & cœmeteria procul ejectionis, debent ecclesia & cœmeterium reconciliari protinus, per episcopum tantum, & non alium, aspersione aquæ solenniter benedictæ. Si vero de facto inferior episcopo ecclesiam & cœmeterium hujusmodi vel etiam consecratam reconciliare præsumpserit: eo ipso, ecclesiastico supponitur interdicto.

XLI. De reliquiis & veneratione Sanctorum.

Ad Divini honorem hominis & gloriam, exaltacionem fidei catholicæ..... fidelium & salutem, statuendo, sacro probante concilio, observari præcipimus: ut de cætero, annis singulis, perpetuo in

Qqqqq ij ecclesiis

ANNO
CHRISTI
1520.

ceclesiis quibuscumque provinciæ nostræ, festa beatorum apostolorum Domini nostri Iesu Christi salvatoris omnium, qui videntes in carne suo pretioso sanguine sanctam Dei ecclesiam plantarunt, quatuor Evangelistarum, quorum fidei studio effugatis tenebris, veritas transfudit; & quatuor doctorum confessorum ipsius sanctæ matris ecclesiæ, Gregorii, Augustini, Ambrosii, antistitum, Hieronymi presbyteri quorum doctrinis & verborum facundia, tota fabrica eiusdem ecclesiæ, illud* quibusdam rutilantibus, sub officio duplici solemniter celebrentur.

Ut reliquiæ Sanctorum majori reverentia in posterum habeantur, & ne simplicitas Christiana variis figmentis ac falsis documentis deceptatur, sicut occasione quaestus in plerisque locis fieri consuevit: observari præcipimus, ut antiquæ reliquiæ a modo extra capsas vel vasa nullatenus ostendantur, nec exponantur venales: inventas autem de novo nemo venerari præsumat, nisi a Romana ecclesia fuerint approbatæ: nec quaestor aliquis permittatur portare reliquias, erucem, vel catenas, nec publice in ecclesiis prædicare ultra suarum continentiam literarum, propter falsa quæ quandoque extiterit ab ipsis, debite puniantur.

XLII. De sancta Martha.

Cum Dominus noster Iesus Christus, æternus Dei filius, speciali prærogativa amoris beatam Martham sororem beatæ Magdalenæ honorandam decreverit, ad ejus hospitium declinando, quæ circa eiusdem Domini redemptoris nostri ministerium sollicitam curam gessit, per quam & vita delinatur activa, quæ contemplatione* sua & secure tanquam fructuosior & utilior antefertur: dignum est, ut eandem eiusdem Domini nostri Iesu Christi hospitem in Dei ecclesia dignis laudibus attollamus. Ideoque de consensu concilii præcipiendo statuimus, ut quarto Kalendas Augusti, sub officio novem lectionum festum ejus celebretur, quolibet anno, in omnibus & singulis ecclesiis provinciæ Aufeitanæ: mandantes, ut omnes episcopi, in omnibus ecclesiis, prout eis subsunt, festum hujusmodi in Kalendariis earumdem, ut prædicetur, more aliorum Sanctorum, dicta die faciant annotati.

XLIII. De ecclesiis ædificandis.

Cum præsens & visibilis ecclesia militans, triumphanti cælesti civitati Jerusalem non immerito comparetur, & locum ubi sanctissimum corpus Domini nostri Iesu Christi

conferitur & conservatur, & nostræ reconciliationis ad Dominum instrumenta, videlicet sacramenta ecclesiastica, ministrantur, pro offensis & culpis populi revertentis ad supplicandum Divinæ majestatis specialiter deputatum, in quo etiam delictorum venia confidentius impetratur, inter cætera firmo fundamento ac humanis expolitæ ædificiis communiri deceat, ut Deo gratus existat, inspicientibus & ingredientibus sit devotus & placidus, & considerantes illiciat, & reficiat, & formet: sacro approbante concilio statumus, ut episcopi, abbates, & prælati, rectores ecclesiarum, & religiosi quicumque, in suis admonitionibus, prædicationibus, confessionibus, & ubicumque, quantum commode poterint, clericos, plebes, & populos, inducant attentius & informet, quod cum ecclesiæ ordinis subiectæ, constructione, reparatione, emendatione & ornamentis ecclesiasticis indigerint; ad prædicta faciendæ & hujusmodi, de bonis* collatis contribuant, & elemosynas conferant competentes. Ordinarii autem locorum provideant, quod ecclesiæ rurales quæ eis subsunt, taliter reparentur, quod in eisdem, saltem semel in anno, scilicet in die invocationis ipsarum, decenter Missæ valeant celebrari: rectores parochianos & subditos ecclesiarum earumdem, ad præmissa omnia, si necesse fuerit, compellendo: constituendo nihilo minus rectores, & aliquos illarum ecclesiarum parochialium collectores, operarios, executores, qui ad præmissa complenda sint fideles, solliciti, & attenti. Ut autem devotius & facilius omnes & singuli ad præmissa inclinentur: omnibus vere penitentibus & confessis, tam qui prædictas pias elemosynas & caritativa subsidia erogaverint, quam religiosis & aliis qui ad hæc faciendæ induxerint, quadraginta dies de injunctis eisdem penitentibus, de omnipotentis Dei consili clementia, misericorditer relaxamus. Suffraganei vero in suis diocesisbus concedant indulgentias in prædictis, ut Deus ministraverit, & fructum exinde noverint provenire.

XLIV. Qualiter chrisma & oleum debeant custodiri.

Omnes ministros ecclesiarumque rectores provinciæ Aufeitanæ exhortamur in Domino, eis nihilo minus in virtute sanctæ obedientiæ injungendo, ut in cunctis ecclesiis sibi commissis, chrisma & eucharistiam sub clavibus fideliter conservent: ne inde possint horribilia exeteeri. Ne ipsas ponant super fictilibus vasis, arcis propriis, aut etiam alienis: ad habendum calices argenteos studeant: & vasa, & ministerii vestimenta, pallas

pallas altatis, necnon & ipsa corporalia tam A nitida & munda teneant, ne alicui sint hor-
rori: ut portus Dei basilicæ, quæ domus
laicæ videantur. Nimis enim videtur abfut-
dum, in sacris fordes negligere, quæ dede-
cent in profanis. Si autem propter ingruen-
tem necessitatem, aliqua vasa vel supelle-
tilia in ecclesiis conservanda poni conti-
gerit: necessitate cessante ab ecclesiis expel-
lantur. Transgressores prædictorum, ordi-
narium arbitrio puniantur.

XLV. Indulgentiæ visitantibus ecclesiis.

Ad Divini cultus augmentum, ad de-
votionem populi excitandam, ad tempora-
lis penæ pro delictis debitæ remissionem
facilius consequendam: de Dei omnipoten-
tis consilii clementia, facto approbante
concilio, omnibus visitantibus ecclesias e-
thedrales nostræ provinciæ, singulis annis,
in vigiliis, & in die solennitatis invocationis
cujuslibet earundem, vere pœnitentibus C
& contitis, xl. dies, & in singulis diebus
octavarum solennitatum ipsarum, xx. de
injunctis eis pœnitentiis misericorditer in-
dulgemus. Et statuendo præcipimus, quod
quilibet suffraganeorum nostrorum, de vo-
luntate nostra & coepiscoporum suorum,
prædictis indulgeant illud idem. Item præ-
cipimus, quod in singulis ecclesiis eathedra-
libus, regularibus, collegiatis, & parochia-
libus nostræ provinciæ, dum Missarum so-
lennia celebrabuntur, ibidem, immediate
prius orationem Dominicam pro pace & bo-
no statu ecclesiæ, regum, principum & comi-
tum, populi & terræ, juxta varietatem
temporum, ad Dominum fiat oratio spe-
cialis.

XLVI. Quod in ecclesiis non teneantur parlamenta.

Cum ecclesia Domini, domus orationis
esse debeat, non alterius negotiationis, ut
cum pace & quiete intentis præcordiis de-
votæ orationis & sacra solennia in ea va-
leant celebrari; & nimis absurdum sit & cru-
dele, quod ibi exerceatur judicium sangui-
nis, ubi est tutela refugii constituta: præsen-
ti prohibemus edito, ne de extero iudices
sæculares, cujuscumque conditionis sint aut
status, causas suas, maxime ubi de sangui-
nis effusione & corporali pœna agitur, in
ecclesiis vel cœmeteriis audeant agitare, sta-
tuta, parlamenta facere, nisi pietate sua-
deantur, consuetudine cõtraria non obsta-
nte. Contrarium facientes, post publicatio-
nem præsentis editi, quam eis in synodis
per ordinarium, prout ei subsunt, fieri ex-
communicationis sententiæ ipso facto volu-
mus exercere. Processus eorum nihilo mi-

nus, & prolata sententiæ, in dictis locis om-
ni careant robotis firmitate.

XLVII. De excommunicatis.

Quicumque dominium temporale obti-
nentes, interdixerint subditis suis, ne præ-
latis, aut clericis, seu personis ecclesiasticis,
quodcumque vendant, aut emant aliquid
ab eisdem, neque ipsis bladum molant, quo
carius panem aut alia obsequia exhibeant: cum
alia præsumantur in derogationem
ecclesiasticæ libertatis, denuncientur & pub-
licentur ipso facto excommunicationis
vinculo innodati. Si autem communitas,
seu universitas quorumcumque locorum,
contra prædictas personas quoquo modo in
prædictis deliquerint: tamdiu eo ipso sub-
jaceant interdicto, quousque eis per eos fue-
rit plenarie satisfactum. Item constitutio-
nem dominorum Alexandri IV. *Quia non-
nulli*, & Bonifacii VIII. *Clerici laicos fere*, Ro-
manorum pontificum, præcipimus observari.

XLVIII. De sententiæ excommunicationis.

Excommunicamus, & mandamus denun-
ciati excommunicatos publicæ, omnes concu-
binarios, usurarios, adulteros manife-
stos. Item nullus professus religiosus, tacite
vel expresse habitum suæ religionis dimittat
temere ubilibet, nec accedat ad quævis
litterarum studia, nisi de sui superioris peti-
ta eanonice licentia & obtenta. Contra-
rium facientes, excommunicationis incur-
rant sententiæ ipso facto.

XLIX. De statutis contra ecclesiæ libertatem.

Quicumque statuta edita, & consuetudi-
nes introductas contra ecclesiasticam liber-
tatem, statutarii & scriptores statutorum
iporum, necnon domini temporales, consu-
les, rectores, & consiliarii locorum, ubi hujus-
modi statuta de cætero edita fuerint vel ser-
vata; & illi qui secundum ea facere præ-
sumperint vel judicare, vel in formam pub-
licam scribere judicata vel facta, vel con-
tra dictam ecclesiæ libertatem, fraudem di-
recte vel indirecte, consilium vel opem du-
xerint adhibendum: nisi infra mensem, a
tempore publicationis hujusmodi nume-
rando, prædicta cum satisfactione debita
duxerint revocanda, in excommunicatio-
nis sententiæ se noverint incidisse ipso
facto.

L. Ut publicetur constitutio Gregorii X.

Constitutionem domini Gregorii decimi,
quæ incipit, *Pro eo*, in synodis suffraga-
neorum publicari præcipimus, & ab ipsis
subditis inviolabiliter observari.

ANNO
CHRISTI
1316.LI. *De iis qui retinent instrumentum soluti debiti.*

Excommunicamus, & excommunicatos publice denunciari præcipimus creditores, qui instrumentum soluti debiti detinent: nisi infra quindecim dies, si commode fieri poterit, restituerint requisiti ipsum instrumentum debitori, vel alii legitimo pro eodem; vel saltem ipsum cancellaverint, vel frægerint, instrumentum fecerint de soluto, infra terminum antedictum. Et hanc constitutionem frequenter in parochialibus ecclesiis provincie Aufcitanæ præcipimus publicari.

Deest, vel

LII. *De interdicitis.*

Supponimus ecclesiastico interdicto omnem locum provincie Aufcitanæ, ubi manifesta rapina ecclesiarum, religiosorum, clericorum, vel personarum ecclesiasticarum reponitur: quamdiu dicta rapina ibi fuerit, vel clericus, aut persona ecclesiastica, contra voluntatem sui prælati, inibi capta a quocumque detinetur. Et si de loco in locum mutata fuerit: primus locus, & alia unde & ubi mutatur, usque ad dignam satisfactionem, eo ipso, ecclesiastico remaneant interdicto. Et si in prædictis quispian concesserit scienter, ipso facto pœna consimili sit ligatus.

LIII. *De iis qui talliant clericos, religiosos, reclusos leprosos.*

Excommunicamus, & excommunicatos denunciari publice præcipimus comites, barones, consules, bajulos, & alios quoscumque, qui clericos, religiosos, reclusos leprosos, ratione personarum, vel patrimonii ipsorum, ausi fuerint talliare, vel aliquid pro tallia exigere ab eisdem: nisi sic exacta, infra quindecim dies plene restituerint, requisiti.

XLIV. *Quod non pignorentur bona ecclesie.*

Personæ ecclesiasticæ vel earum bona pro aliis non marchientur, vel pignorentur. Contrarium facientes, nisi de præmissis satisfecerint infra mensem, ipso facto sint excommunicationis vinculo innodati. Vniuersitates locorum subiaceant ecclesiastico interdicto, consuetudine contraria non obstante.

LV. *Ve locus non interdicitur pro pecuniario debito.*

Præcipimus quod nullus locus pro pecuniario debito supponatur ecclesiastico interdicto, sine sedis apostolicæ speciali licentia: secus præsumptum, ipso jure est irritum

A & inane. Denunciati præcipimus publice excommunicatos uniuersos & singulos, qui apud ædes factas deposita ecclesiarum vel ecclesiasticarum personarum arrestauerint, saisinauerint, vel occupauerint; & qui arrestari, saisiri, vel occupari mandauerint; & qui talia occupata, saisita, seu arrestata, receperint; & qui in prædictis scienter deriderint, publice vel occulte, consilium, auxilium, vel favorem.

LVI. *Ve prædicta statuta publicentur.*

Præcipimus autem omnibus suffraganeis nostris, ut prædicta statuta habeant, & ea in synodis suis, singulis annis publicent, & faciant a subditis inuiolabilitè obseruari.

OBSERVATIO GAB. COSS.

Anni M. CCC. XXVI. qui huic adseribitur concilio, certissimus est character constitutus in die ipso, quo habitum notatur, nempe VIII. Decembris, incidente in feriam secundam. Quare aliunde intrusum oportet esse capitulum in MS. nostro ad omnium calcem subiectum, quo promulgatae dicuntur hæc constitutiones apud Nugarolum anno M. CCC. III. Itaque hic a nobis omisium est, eoque libentius, quod superius editum est ad calcem Nugarolensis illius concilii, quod quidem concilium, quin eo loco ac temporis agitur sit, dubitare monumentum istud non sinit. Sed illius statutorum, quæ descripsimus ex Severii summa, cur suspensa sit fides, suo loco diximus. Hæc certe statuta non esse unius omnia concilii, argumentum habemus maximum in 27. & 32. quæ idem interdumque verbis edicunt. Quid vero si priora capitula pertineant ad ann. M. CCC. XXVI. qui in titulo disterte exprimitur; posteriora, ad M. CCC. III. qui ad calcem notatur? Nam in eo quo usum huius codicis, præfostere collocatur Aufcitana illa cœcilia, & posteriora prioribus anteponuntur. Immo perturbata esse ibidem multa, satis intelligimus ex concilio Nugarolensi anni M. CC. XC. cujus capitulum 21. continet interpretationem statuti olim in Nugarolensi concilio editi, quod tamen est textum ejusdem concilii capitulum. Hoc ad illud concilium admodaueramus, sed observatio nostra prætermissa est operatum negligentia, vel potius nostra, qui minus iis credere debuimus.

*** CONCILIVM SILVANECTENSE

A Guillelmo de Bria archiepiscopo Remensi, & ejusdem provincie coepiscopis, anno Domini M. CCC. XXVI. celebratum.

Ex synodalibus Remensis ecclesie MSS.

TITVLI CAPITVLO RV M.

1. Ordo celebrandi concilii.
2. Ne beneficia alienas in se suscipiant obligationes.
3. De decimis persolvendis.
4. Ve excommunicatis ab agendo & testificando in utroque foro repellantur.
5. Ve immunitas ecclesiastica seruetur.
6. Ne clandestina matrimonia contrahantur.
7. Ve ecclesiasticorum judiciorum executio non impediat.

PRÆFATIO.

Vniuersis præsentibus litteras inspecturis, Guillelmus miseratione Divina Remensis archiepiscopus, Gerardus Sueffionensis, Albertus Laudunensis, Ioannes Belvacensis, Petrus Catalaunensis, Fulcandus Novionensis, Petrus Silvanectensis, episcopi, personaliter, una cum aliorum suffraganeorum Remensis provincie absentium & cathedralium ecclesiarum

ANNO
CHRISTI
1316.ANNO
CHRISTI
1316.

clesiarum procuratoribus, in concilio provinciali apud Silvanectum congregatis, aliis omnibus qui poterunt & debuerunt concitari, ad hoc evocatis, in Domino salutem.

CAPITVLA.

I. Ordo celebrandi concilii.

IN hoc sacro provinciali concilio ordinem procedendi cupientes statuere Deo gratum, ut suavis & dulcior reddatur pastoralis sollicitudinis labor in fructu ordinamus pro futuris temporibus, ut ingressu facti provincialis concilii Missa de Spiritu sancto per nos archiepiscopum, & successores nostros archiepiscopos Remenses, vel quibus commitemus, in pontificalibus celebrabitur solemniter, suffraganeis secundum suum ordinem in capis & baculis pastoralibus, una cum abbatibus presentibus secundum sui decentiam status ornatis: qua completa præoneretur verbum Dei, & indulgentia concedetur. & statim decantabitur: *Veni creator Spiritus*: ita quod totam spem nostram ad solam referentes summæ providentiam Trinitatis, procedamus confidenrer ad tractatum & expeditionem in concilio agendorum, horis & diebus sequentibus opportunis. Quibus peractis fiet diffinitio per archiepiscopum seu ejus commissarium: & statuta, si quæ sunt ibidem facta, pronuntiabuntur suffraganeis, cum mitris & baculis pastoralibus, ac presentibus aliis in concilio congregatis. Et data benedictione recedere poterunt ad hujusmodi concilium congregati.

II. Ne beneficiari alienas in se suscipiant obligationes.

Hoc igitur observato ordine statuto utique ad tractatum agendorum, deliberatione præhabita diligenter super gravibus querimoniis rotius Remensis provinciæ nostrorum subditorum: inter cætera, autoritate hujus concilii statuimus, & sub pœna privationis suorum beneficiorum inhibemus, ut beneficia ecclesiastica obtinentes, alienas in se suscipiant obligationes: falsis pœnis aliis contra tales in jure constitutis.

III. De decimis persolventis.

Cumque in pluribus dictæ provinciæ partibus, decimæ minus plene solvantur: autoritate dicti concilii moneantur debitores decimarum, sub pœna excommunicationis, ut de suis debite satisfaciant decimis: ac nomina non solventium vel super satisfactione minus plena suspectorum, per illos quibus decimæ hujusmodi subtrahuntur, ad tunc proximum futurum provinciale concilium referentur, ipsius concilii debitam ultionem ac remedium super hoc adituti.

Concil. general. Tom. XI.

A IV. *Vt excommunicati, ab agendo & testificando in utroque foro repellantur.*

Præterea, ut ab agendo, patrocinando, & testificando, excommunicati majori excommunicatione a jure vel ab homine, etiam in sæculari foro repellantur: districte præcipimus & mandamus judicibus ecclesiasticis ordinariis, jura super hoc constituta observare.

V. *Vt immunitas ecclesiastica servetur.*

Insuper ut immunitatem ecclesiasticam consequi possint ad ecclesiam causa immunitatis fugientes, prout jura volunt: ne illdem in alimentis, & aliis sibi necessariis ministrandis, quisquam obviare præsumat, denegans quo minus eis necessaria ministrantur a volentibus eis ministrare, & laici extrahentes ipsos sine autoritate diœcesani, ac immunitatem ecclesiasticam, quoad fugientes ad eam, & alias impediens, in ipso facto sententiam excommunicationis incurrant autoritate illius concilii in eos promulgatam.

VI. *Ne clandestina matrimonia contrahantur.*

Cæterum ut matrimonia clandestina contrahentes coerceantur, in eos sententiam excommunicationis proferimus: quam ipso facto incurrant totaliter contrahentes, constitutione edita contra illos qui clandestinas conjunctiones prohibere contempserint, & qui eis præsumpserint interesse præcedente suo marte.

VII. *Vt ecclesiasticorum iudiciorum executio non impediatur.*

Postremo ut litterarum & mandatorum curiarum ecclesiasticarum portitores & executores defendantur adversus temerarios & nefandos laicorum abusus, qui eos capiunt, & incarcerant, litteras & processus hujusmodi lacerant, ac ecclesiasticam nequiter præsumunt impedire jurisdictionem: sententias excommunicationis, tam a jure, quam autoritate constitutionis recolendæ memoriæ domini Simonis, olim in regno Franciæ apostolicæ sedis legati, in concilio suæ legationis promulgatas, quas incurrant: districte hujus concilii provincialis, volumus & mandamus & præcipimus per totam provinciam Remensem publicari, & ubicumque tales apparuerint præsumptores eas incurrentes, nominatim excommunicatos nunciari, a Christi fidelibus arctius evitari.

In quorum omnium & singulorum testimonium & munimen, litteris presentibus nostra sigilla sunt expensa. Datum apud Silvanectum, anno Domini millesimo trecentesimo vigesimo sexto, die Veneris post Dominicam, qua cantatur, Misericordia Domini.

Rrrrr *** CON-

ANNO
CHRIST.
1526.

*** CONCILIVM COMPLVTENSE

Ex bibliotheca Vallicellana nunc primum editum.

In nomine Domini nostri Iesu Christi,
Amen.

Constitutiones per reverendum patrem & dominum, D. Ioannem Divina miseratione Tolletanum archiepiscopum, primatem Hispaniarum, ac regni Castellæ cancellarium, factæ in concilio per eum apud Alcalam de Henares celebrato, anno Domini M. CCC. XXVI. vigesimo quinto mensis Iunii: qua die concilium extitit finitum.

P R Æ F A T I O.

Cum ex officii nostri debito curis sollicitemur continuis, & assidua meditatione pulsamur, & juxta creditæ nobis dispensationis officium, subditorum commodis, in quorum prosperitate prosperamur, quantum nobis ex alto concessum, sollicitudinis studio intendimus: idcirco nos Ioannes miseratione Divina archiepiscopus Toletanus, primas Hispaniarum, ac regni Castellæ cancellarius, attendentes in ore prædecessorum nostrorum, qui multa statuta salubria in Dei ecclesia statuerunt, cupientes eorum inherere vestigiis: in concilio quod apud locum de Alcalam nostræ diocesis celebravimus, præsentibus venerabilibus fratribus nostris, Petro Segoviensi, & Joanne Oxomense, & Fernando Conchensi, episcopis; & procuratoribus Palentini, Seguntini, & Cordubensis, episcoporum: pro reformatione & elevatione ecclesiasticæ libertatis, constitutiones edidimus subsequentes, quas per suffraganeos nostros irrefragabiliter volumus observari.

C A P I T V L A.

I. De suffraganeo, qui ab alio quam a metropolitano consecratus est.

Quamvis a sacris sit canonibus institutum, ut episcopi suis metropolitans reverentiam promittere teneantur: quia tamen ipsa experientia rerum magistra nos edocente, probavimus nonnullos suffraganeorum nostrorum, nobis & nostræ Tolletanæ ecclesiæ, in eisdem promittendis negligentes hætenus extitisse: idcirco concilio approbante, præsentis constitutione duximus statuendum, ut episcopus, per alium quam per nos, sine nostra licentia consecratus, ex quo suam fuerit ingressus diocesim, usque ad annum, legitimo impedimento cessante, ad nos accedere personaliter teneatur, ad promittendum nobis & nostræ ecclesiæ reverentiam & obedientiam, ut teneatur: nisi de nostra specialis licentia distunderimus sibi per nos extiterit prorogatus. Alias contrarium faciens, tamdiu ab ingressu ecclesiæ sit suspensus, donec ad nos venerit, & obedientiam præstiterit a canonibus diffinitam.

II. De immunitate ecclesiarum.

Quamvis dudum bonæ memoriæ D. Gundisalvus prædecessor noster, in concilio apud Pennam fidem per eundem provide congregato, aliqua statuerit in constitutione, quæ incipit: *Item cum ea quæ Divinitus*: quæ non solum ad utilitatem omnium ecclesiarum nostrarum diocesum & provinciarum cedere dignoscuntur, sed & ad tuitionem ecclesiasticæ libertatis: quam constitutionem in omnibus volumus inviolabiliter observari. Sed quia novis morbis nova convenit antidota præparari, approbante concilio decrevimus statuendum, ut quotiescumque aliquis excommunicatus fuerit ab homine vel a jure, pro eo quod ecclesiarum vel ecclesiasticarum personarum rapuerit, deprædaverit, seu invaserit, vel alias eisdem personis quantumlibet atroces injurias corporales, postquam per episcopum, in cujus diocesi est commissum delictum, in dicta diocesi excommunicatus fuerit, & publice nunciatus: si super eisdem denunciatione per eundem episcopum fuerimus requisiti, & prætextu requisitionis prædictæ, exceptis in junxerimus, quatenus in suis diocesis excommunicatum præfatum faciant publice nunciari juxta nostri tenoris mandatum: suffraganei nostri in suis cathedralibus ecclesiis, ac aliis suarum diocesum, teneantur talem facere publicari. Et si sic publice nunciatum ad locum alicum declinare contingat: quamdiu ibi moram traxerit, si hoc nobis visum fuerit expedire, de mandato nostro cessetur inibi a Divinis. Eadem statuente, si propter commissum in diocesi nostra delictum, per nos dicti suffraganei fuerint requisiti, vel bona, quæ in aliis diocesis suffraganeorum nostrorum sunt mensæ nostræ vel dominio deputata, fuerint, ut prædicitur, invasa, vel etiam occupata. Super quibus bonis nostris invasis seu occupatis, in alicujus suffraganei nostri diocesi consistentibus, idem suffraganeus nostri diocesi consistentibus, vel suæ ecclesiæ invasis, procedere teneatur, & denunciare, ut superius est expressum. Idem quoque nos procedere & facere teneamur super invasionibus, & occupationibus bonorum, quæ suffraganei nostri habere in nostra diocesi dignoscuntur. Et si forte dicti suffraganei mandatum nostrum super præmissis infra mensem neglexerint adimplere: ex tunc ab ingressu ecclesiæ tamdiu noverint se suspensos, donec dictum mandatum adimpleverint cum effectu.

*** CON-

ANNO CHRISTI 1327. ** CONCILIVM ROFFIACENSE

Ab Arnaldo Burdegalensi archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno Dom. M. CCC. XXVII. die Mercurii post festum B. Hilarii hiemalis.

Ex MSS. duobus collegit Paris Soc. 1257 nunc primum editum.

CAPITVLA.

I. Contra iudices seculares, clericos capientes & detinentes.

Quoniam in quibusdam constitutionibus nostris provincialibus continetur, quod nisi iudices, vel quicumque alii seculares, capientes clericos vel alias ecclesiasticas personas, requisiti vel moniti sic capros delibent, vel restituant, cesserit penitus a Divinis: & quoniam comperimus, & quoti die experimur, quamplures doctorum iudicum, vel aliorum secularium, propter suam inhumanitatem commode non posse requiri, vel etiam moneri; & quod ecclesiis & personis ecclesiasticis, ac rebus & consanguineis eorumdem sic momentium, vel requirementum, non verentur inferre injurias & contumelias infirmas: idcirco deliberatione præhabita diligenti, in nostro provinciali concilio, anno Domini M. CCC. XXVI. apud Roffiacum Pictavenensis diocesis celebrato, duximus statuendum: quod de cætero quicumque religiosi vel seculares, vel eorum loca tenentes, ad quos cura, vel regimen, vel administratio ecclesiarum, monasteriorum, priorarum, vel beneficiorum quorumcumque ecclesiasticorum, dignoscitur pertinere, vel pro tempore pertrinebit, quam cito noverint clericum vel clericos, vel alias personas ecclesiasticas, in locis, castris, & villis, in quibus regunt vel administrant, tam per iudicem quam per quemcumque alium secularem detineri, absque aliqua requisitione vel monitione, dictis detentoribus vel aliis facienda, tenore, & formam nostrarum dictarum constitutionum teneant viriliter & observent, cessantes & cessare facientes ipso facto penitus a Divinis. quamdiu detinebuntur ibidem. In cæteris autem volumus nostras prædictas constitutiones in suo robore perdurare. Quod si prædicti regentes vel administrantes, aut eorum loca tenentes, ignorantiam crassam prærenderint vel supinam, a Divinis, ut præmittitur, non cessando: ipso facto excommunicationis sententiæ ipsos volumus subiacere.

II. Ut clerici postulare possint in foro seculari pro ecclesiis.

Item in eodem concilio duximus statuendum in favorem ecclesiarum, & non Concil. general. Tom. XI.

A obstantibus aliquibus constitutionibus nostris provincialibus, seu synodalibus suffraganeorum nostrorum, super hoc editis: quod quicumque clericus, vel sacerdos, aut alia persona ecclesiastica, postulare possit in foro seculari pro ecclesiis quibuscumque, ecclesiasticisque personis, & rebus eorum, absque excommunicationis vel interdicti sententiæ, seu alia, propter hoc incurrenda: dum tamen inde non sequatur aliquod donum, pretium, vel promissum, etsi a volentibus offerretur: alias nostris constitutionibus prædictis super hoc editis, in suo robore duraturis.

Acta sunt apud Roffiacum Pictavenensis diocesis, anno & diebus quibus supra, in concilio provinciali, per reverendum patrem D. Arnaldum Dei gratia Burdigalensem archiepiscopum celebrato.

CONCILIVM AVENIONENSE

Contra Nicolaum V. antipapam ejusque errorem, celebratum tempore Ioannis papæ XX.

Nicolaus V. Petrus Corbariensis antea nominatus, ordinis Minorum, contra Ioannem XX. (quem Ludovicus IV. acerrime oderat) studio & opera ejusdem Ludovici antipapa creatus fuerat. Qui cum præter schisma ecclesie illatum, publice doceret Iesum, ejusque discipulos, adeo pauperes semper fuisse, ut nihil unquam neque in commune, neque privatim habuissent, indictum est hoc concilium, quo antipapam jure meritoque condemnavit, erroremque ejusdem, sacre scripturæ contrarium, refutavit. Tempore vigesimi primi schismatis, inquit Marius capite vigesimo primo lib. de schismatibus & concil. per Joannem XXII. Avenione concilium est institutum contra Petrum Corbariensem ordinis Minorum, antipapam creatum a Ludovico Bavaro. Is vero alio concilio in Italia indito, Ioannem XXII. hereticum declaraverat, defendens Iesum, ejusque discipulos, adeo pauperes fuisse, ut nihil neque in commune, neque privatim habuissent. Id quod in prædicto concilio Avenionensi etiam refutatum est. Hæc ex Ioanne Mario.

** CONCILIVM COMPENDIENSE

A Guillelmo de Bria Remensi archiepiscopo, cum suffraganeis celebratum anno Domini MCCCXXIX.

Contra impediens jurisdictionem & libertatem ecclesiasticam.

Ex synodalibus ecclesie Remensis MSS.

CAPITVLA.

1. Ut constitutiones de immunitatibus & juribus ecclesiarum habeantur & serventur.
2. Adversus usurarios.
3. Ne clerici se vel bona sua potestati seculari submittant.
4. Ne religiosus beneficii sui bona, alieni ad vitam alienet, accepta pecunia.
5. De citationibus extra provinciam non exequendis.
6. Ne generales citationes fiant.
7. De perturbantibus ordinariam ecclesiasticam jurisdictionem.

Rrrr ij PRÆ.

ANNO CHRISTI 1327.

ANNO CHRISTI 1327.

al. captes restituat vel recedant.

Nondum in Gallis ab Iohanne erat annus 1326 cum tunc a Pajchate, anno diceretur institutum.

ANNO CHRISTI 1327.

ANNO CHRISTI 1329.

PRÆFATIO.

V Niversis presentes litteras inspecturis, Guillelmus miseratione Divina Remensis archiepiscopus, Albertus Laudunensis, Simon Catalaunensis, Fulcandus Novionensis, episcopi personaliter, una cum aliorum suffraganeorum Remensis provincie absentium, & cathedralium ecclesiarum procuratoribus, in concilio provinciali apud Compendium congregatis, aliis omnibus qui potuerunt & debuerunt concitari, ad hoc evocatis, in Domino salutem.

CAPITULA.

I. *Ut constitutiones de immunitatibus & iuribus ecclesiarum habeantur & serventur.*

IN hoc sacro provinciali concilio, deliberatione præhabita diligenti super præscriptis, gravaminibus, oppressionibus, juris transgressionibus, & offensis, ad nostram deductis notitiam, & eidem concilio referatis, super quibus per sacros canones, summorum pontificum, ac legatorum sedis apostolicæ, & provincialium conciliorum Remensis provincie statuta, in multis idonee est provisum; ac parum, & illusorium videretur, jura, & conciliorum provincialium statuta, & alias constitutiones condere, nisi fortirentur effectum & executioni demandarentur: quocirca auctoritate hujus concilii præcipimus, hortamur, & injungimus iudicibus ordinariis ecclesiasticis Remensis provincie, constitutiones pro libertatibus & immunitatibus ecclesiarum, ac pro bonis, iuribus, & jurisdictionibus suis tuendis, ac defendendis, ad subveniendum ecclesiis & ecclesiasticis personis, & occurrendum violentiis, oppressionibus, & injuriis subditorum, prout commode poterunt, habere studeant & procurent infra proximum festum nativitatis. Nihilominus, ut singuli ordinarii prædicti in districtibus suis, secundum exigentiam & frequentiam excessuum & delictorum a jure, constitutionibus, & statutis prædictis, curent & faciant, excommunicationis, suspensionis, interdicti, cessationis a Divinis sententias, & ecclesiasticas censuras generaliter adversus transgressores, diligenter publicari, & observari; & incidentes in sententias a canonibus & constitutionibus prædictis promulgatas, cum de hoc sibi constiterit, nominatim declarent sententias hujusmodi incurrisse: & quousque suæ absolutionis beneficium obtinuerint, publice denunciarentur sic ligati, & mandentur arctius evitati.

II. *Adversus usurarios*

Item ordinamus, & auctoritate hujus

A concilii mandamus & districtus injungimus omnibus ordinariis, iudicibus ecclesiasticis, subditis nostris prædictis, ad quorum dignoscitur spectare officium: ut constitutiones contra usurarios, & de usuris & contractibus illicitis diffamatos & suspectos, editas, solerter & diligenter observent, & effectui mancipent, & etiam exequantur.

III. *Ne clerici se vel bona sua seculari potestati submittant.*

B Præterea statuimus, & sub pœna suspensionis inhibemus, ne aliqua persona ecclesiastica, per obligationem & connexionem quamcumque, jurisdictioni vel coercionem, seu compulsionem alicujus domini vel iudicis sæcularis, se vel bona sua submittat: & specialiter ne ad donum quintæ vel alterius partis debiti, sicut multi facere consueverunt, se obliget. Contrarium vero facientes, suspensionis sententiæ, sive sui iudicis arbitrio, subiacent.

IV. *Ne religiosus, beneficium sui bona alicui ad vitam alienet, accepta pecunia.*

Cæterum ordinamus, ne quis religiosus, monasterio, prioratu, ecclesiæ, seu administrationi, cujus præsidens, jura, redditus, aut possessiones ejusdem, alicui, ad vitam ejusdem seu aliquod non modicum tempus, pecunia exinde recepta, quovis modo concedat, sine assensu & decreto diocesani loci. Alioquin, una cum suspensione ab officio, quam eo ipso latam a canone incurrit, cadat administratione: & contractus nullus & irritus habeatur: nec administrationi a qua cecidit, se immiscere præsumat. diocesano inconsulto. Per hoc non intendentes sacris canonibus in aliquo derogare.

V. *De citationibus extra provinciam non exequendis.*

E Deinde ordinamus, quod nullus citationes seu alia mandata ad trahendum aliquem seu aliquos de Remensi provincia extra eandem provinciam, & ultra fines regni Franciæ, nisi ordinariorum locorum primitus super hoc requisito consilio, exequatur: ut per hoc, abusionibus, & periculis corporum, & bonorum deprædationibus, quæ frequenter propter hoc contigerunt, & contingere possent, in futurum, prout erit possibile, occurratur.

VI. *Ne generales citationes fiant.*

Nihilominus ordinamus, ad obvian- dum malitiis hominum circa abusum generalium citationum sub tali forma: ceteris omnes illos

Et illas, quos vobis lator presentium nominabit, vel alia familia: citationes huiusmodi nullatenus executioni demandentur, locorum ordinariis inconsultis.

VII. De perturbantibus ordinariam iurisdictionem ecclesiasticam.

Mandamus & ordinamus insuper, ut omnes & singuli parochialium ecclesiarum Remensis provincie sacerdotes, singulis diebus solemnibus, Dominicis & festivis, palam & publice, intelligibiliter in vulgari ad communem intelligentiam denuncient in ecclesiis suis, in generali hora Missae, canonum & conciliorum provincialium auctoritate excommunicatos ipso facto omnes & singulos, usurpantes, impediens, & perturbantes ordinariam iurisdictionem ecclesiasticam, nobis archiepiscopo & suffraganeis de iure vel de consuetudine in Remensi provincia competentem; & specialiter usurpantes, impediens, & perturbantes metropolitanam iurisdictionem curiam Remensem, & libertatem exercitiumque cuiuslibet iurisdictionis ecclesiasticae praedictae, directe vel indirecte, tacite vel expresse, aut alio quocumque modo. Quam excommunicationis sententiam auctoritate conciliorum huiusmodi incurrunt ipso facto taliter delinquentes: & eos volumus & mandamus, cum de hoc constiterit, declarari & denunciari nominatim excommunicatos, & tanquam excommunicatos archibus evitari.

In quorum omnium, & singulorum testimonium & munimen, praesentibus litteris nostra sigilla sunt appensa. Datum apud Compendium, anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo nono, die Veneris post Exaltationem sanctae Crucis, continuata de die in diem a feria secunda post festum Nativitatis beatae Mariae virginis praecedente.

CONVENTVS PARIENSIS

Praetorum & baronum regni Franciae, coram Philippo Valesio Rege habitus, anno MCCCXXIX. exeunte.

De temporali ecclesiasticorum iurisdictione.

ANNO Domini MCCXXIX. die prima mensis Septembris, dominus Philippus de gratia Dei Francorum rex Christianissimus, filius quondam clarae memoriae domini Caroli comitis Valesii, mandavit praelatos & barones regni Franciae ad diem octavarum festi B. Andreae proximo subsequentes convenire, per litteras suas infra ceram inclusas. Quarum quidem litterarum, praelatis videlicet directarum, tenor sequitur & est talis.

Philippus Dei gratia Francorum rex, dilecto & fidei nostro episcopo Eduensi, salutem. Quanto magis scientia Divina, Divinarumque scripturarum notitia, & ceterarum virtutum magistra rerum experientia, vigent in vobis: tanto plenius nostis, quantum & qualiter omnes & singuli clerici & laici regni, tanquam membra simul in uno corpore viventes, sibi ad invicem tenentur copati, mutuque praestare consilium & auxilium, spiritualiter & temporaliter, ad defensionem &

A custodiam unitatis & pacis optatae cunctis mortalibus: & verae unionis; & contraria, suis quique contenti iuribus, pro viribus propulsanda. Cum igitur ad nostram ductum fuerit notitiam, quod vos, gentesque & officiales vestri, alleritis, per baillivos & alios officarios nostros, & per barones aliquos regni nostri, vobis ac subditis vestris; dictique baillivi & officiales nostri, ac barones praedicti, asserunt etiam per vos & officiales vestros, ac per curiarum vestrarum satellites & cursores, nobis & ipsis, nostrisque; & eorum subditis quamplura fuisse retroactis temporibus illata, & in praesenti adhuc inferri hinc inde gravamina, insolitaque & indebita novitates, propter quas illius verae unitatis connexio, quae inter vos & ipsos vigere debet, ut est dictum, suae quodammodo indissolubilitatis integritatem amisit. Quod si nobis, qui subditorum nostrorum, tam clericorum quam laicorum, concordiam & unitatem diligimus, displicet, non est mirum. Et idcirco volentes super his de salubri remedio, quantum cum Dei adjutorio possumus, providere, requirimus vos, nihilominus tenore praesentium mandantes, quatenus ad diem octavarum festi sancti Andreae proxime venturam, Parisius personaliter interficis, adversi super gravaminibus & novitatibus, quae & quas per praedictos alleritis vobis fuisse illata & illatas. Nos autem praedictis baillivis & officialibus nostris, atque baronibus, damus per nostras alias litteras in mandatis, ut dicta die Parisius similiter interfici personaliter, adversi super gravaminibus & novitatibus, quas sibi, & subditis suis, per vos & officiales vestros allerit fuisse illatas: ut super omnibus & singulis hinc inde illatis gravaminibus, per nos & consilium nostrum, de tam salubri possit remedio providere, quod inter vos & ipsos amoris vinculum incorruptibile, & sincerae caritatis affectio indissolubilis, futuris temporibus debeant observari. Datum Parisi. prima die Septembris, anno praedicto, die Veneris.

Die vero superius in dictis litteris contenta, praelati Parisius convenerunt die Veneris, xv. mensis Decembris, in palatio regali: & comparuerunt coram Rege ibidem praelati adinvicem, videlicet domini, Bituricensis, Auxitanus, Turonensis, Rotomagensis, Senonensis, archiepiscopi; Belvacensis, Catalaunensis, Laudunensis, Parisiensis, Noviomensis, Carnotensis, Constantiensis, Andegavensis, Pictavenis, Meldensis, Cameracensis, sancti Flori, Briocensis, Cabilonensis, & Eduensis, episcopi. Qua die, ipso rege sedente, & consiliariis suis, necnon aliquibus baronibus ibidem assistentibus, & facta dignitati regiae reverentia per praelatos, nobilis & discretus vir dominus Petrus de Cugneris, miles & consiliarius dicti domini regis, in praesentia omnium & in publico locutus est pro rege, facto themate suo: *Redaui & quae sunt Caesaris, Caesaris; & quae sunt Dei, Deo.* Et professus est iuxta illud thema, materiae suam, concludendo ad duo. Primo, quod regi debeatur reverentia & subiectio; secundo, quod debebat esse spirituum & temporalium divitio, ut spiritualia ad praelatos, & temporalia ad regem & barones pertinerent; & hoc probavit per multas rationes facti & juris. Et finaliter concludit, quod praelati essent contenti spiritualibus, & in eis detenderet eos rex.

Seguuntur articuli, in quibus usurpatam ab ecclesiasticis iurisdictionem temporalem asserat.

His auditis dixit unum praelati, quod super his volebant deliberare; & fuit assignata dies Veneris sequens: qua die respondit pro praelatis dictus dom. electus Senon. & proposuit infra scripta apud Vicenas, ubi Rex tenuit dictam diem, dicens sic: Quia dominus Petrus de Cugneris pridie proponens contra ecclesiam Gallicanam, cepit thema suum quod scribitur Matth.

ANNO CHRISTI 1329.

al. Conventuarum

Matth. 23.

ANNO CHRISTI 1329.

Contr. Curiae Remensis

ANNO CHRISTI 1329.

Exstat in Bibl. ioh. Pav. nos consulimus cum MS. Et emendavimus.

Eiusdem exempli data littera ad alios praelatos.

ANNO
CH. LXXI
1729.

22. *Reddite que sunt Cesaris, Cesaris & quasunt Dei, Deo, &c. Et paulo post: Ut ergo respondeam præmissis, secundum concordantiam vocalem & realem: accipio quod dictum est 1. Petri 2. protestatione præmissa, quod quidquid dicturus sum, volo dicere non ad finem subeundi quodcumque iudicium, sed solum ad domini regis & ei assententium conscientiam informandam Tum proxiam orationem insuam, qua primum de reverentia regibus debita, eorumque potestate summa disserit; deinde probat contra Petrum de Cugneris, posse personam ecclesiasticam convenire jurisdictionem temporalem simul cum ecclesiastica.*

Altera autem die Veneris immediate subsequente, videlicet die 29. Decembris, in palatio regali Parisius conveniunt prælati, & Rege ibidem more solito sedente, assistentibus sibi consiliariis suis & baronibus, reverendus pater dominus Petrus Bertrandi, Divina providentia Eduensis episcopus, locutus est in publico coram rege, facto pro themate suo, *Ne indignis Domine si loquar.*

Genes. 8.

Quod thema applicuit ad hoc quod propter regis magnificentiam, consilii sui prudentiam, & loquentis insufficientiam (cum magnum negotium esset) loqui formidabat. Sed de regia benignitate confusus, audaciam assimebat: & quia fuerat sibi a dominis prælati in iunctum. Deinde fecit thema suum tale: *Domine respicuum factus es nobis.*

Isal. 89.

Et perlecutus est thema, regis magnificentiam commendando: deinde vocationem suam ad regnum Franciæ, quasi mirabilem declarando: tertio, quomodo debet esse pugil ecclesiæ, ostendendo. Et ista probavit satis breviter, per autoritates & rationes multas. Postmodum respondit ad ea quæ proposita fuerunt per dictum donum Petrum de Cugneris, in modum infra scriptum, ad informandum conscientiam domini Regis, & ad præstandum consilium super prædictis duntaxat, & non ad finem ordinandi iudicii, seu responsionis faciendæ, per quam sententia, ordinatio, vel statutum, aut quivis alius processus sequi possent, vel ius aliud personæ cuicumque acquiri. *Tum multis refellit sexaginta sex argumenta Petri de Cugneris.*

Quibus rationibus sic factis per dictum episcopum, fuit petitum ex persona domini regis, quod præfatæ responsiones, prout dictæ fuerant & propositæ, verbo tenus in scriptis redigerentur & traderentur. Super quibus petitis, prælati adinvicem diligenter habuerunt deliberationem: & tandem deliberaverunt inter se tradere, loco responsionum prædictarum, domino regi cedulam infra scriptam in Gallico: licet sit in Latino translata, cuius tenor sequitur in hæc verba.

Supplicanti regiæ majestati prælati præsentem (tam men se aliquo iudicio minime submittendo) quod ei placeat jura, libertates, privilegia canonica, consuetudines, & casinas, quæ & quas ecclesiæ Gallicanæ habent, & habuerunt temporibus retroactis, eis defendere & servare, specialiter super cognitione actionum personalium, realium, & mixtarum, necnon & introductarum, maxime inter laicos. Item super cognitione clericorum, quando per laicos, quia sit eis petitio, aut quando clerici super violentia in bonis illorum illata per laicos conqueruntur. Item super cognitione contractuum initorum coram iudice seculari. Item quod non impediatur quin eorum notarii, contractus recipere valeant, quacumque parte suarum diœcesum sum. Item quod non impediatur super inventariis faciendis de bonis defunctorum, quorum de jure vel consuetudine, vel compositione, executores existunt. Item quod non impediatur super cognitione hypothecarum, quam habent de jure vel consuetudine. Item quod non impediatur super cognitione vi-

duarum & papillorum. & super bonis intestatarum, quantum ad eos pertinet de consuetudine vel de jure. Item quod non impediatur in quacumque parte diœcesis suæ, quoniam possint habere suos officiales, & suos clericos capere, & ab ipsis clericis necnon a laicis emendas pecuniarias exigere, debitas de consuetudine vel de jure. Item quod non imdebitur super cognitione rerum futurarum a personis ecclesiasticis. Item quod tam super captione, quam super cognitione clericorum non conjugatorum, & conjugatorum, eorum jura & consuetudines observentur & confirmantur eisdem: quia vobis manifeste ostenderunt quod hæc debent fieri de jure Divino & humano. Item significant regiæ majestati, quod super abusu quos aliqui conquerentes imponunt officialibus & gentibus suis, dicendo quod ipsi abutuntur, eis imponendo crimina, ut redimant, & emendas ac expensas ab innocentibus exigendo, proferendoque sententias excommunicationis, una sola citatione non peremptoria precedente: ac super eo quod propositum fuerat contra ipsos prælatos, quod ipsi conferbant tonturas indignis; & dicti eorum officiales imponunt malitiose laicis pro extortione pecuniarum inde ab eis exigendarum, quod ipsi sunt circa fidem suspecti, quodque clericos super maleficiis accusatos, & eis redditos per iudicem seculari, dimittunt impunitos. Item quod labores & expensas multis irrationabiliter conferunt, prætextu participationum cum excommunicatis. Item quod laicis malitiose usuram imponunt, ut redimant se, & conjugatus tam viris quam mulieribus, quod adulteria committant. Item super abusu quos facere dicuntur procuratores eorum, & super abusu quos religiosi faciunt in multis civitatibus. Item super injuriis & gravaminibus, quæ alicui, ut dicitur, faciunt ratione privilegiorum eis indulgentium. Item super eo quod dicitur, quod litigantes in curia ecclesiastica contra officium, non reperiunt advocatos: necnon super omnibus aliis in quibus eorum officiales inveniuntur negligentes abusi fuisse vel convicti, tam in prædictis quam aliis, quæ si sciunt, non permitterent ullo modo ipsi, & sunt parati corrigere & facere corrigi & emendari, & pro futuris temporibus, tam per statuta synodalia & provincialia, quam per alia, quæ poterunt bona remedia salubriter providere Super aliis vero articulis supplicanti dicti prælati, quatenus jura ecclesiæ, sive de jure, aut per privilegium, seu compositionem vel consuetudinem acquisita, placeat domino regi servare & defendere, ac etiam confirmare; ubi autem in dictis capitulis essent aliqua contra jus, privilegium, consuetudinem, vel compositionem, ipsi prælati nollent ea aliquo modo sustinere. Supplicanti idem domino regi, ut pro Dei honore, in statu, in quo sui boni prædecessores tenuerunt ecclesiam, ipse eam teneat & defendat, nec ei faciat aliquam novitatem, & placeat ei proclamationes & inhibitiones factas (scilicet quod nullus laicus trahat alium laicum coram iudice ecclesiastico) revocare, quia hoc esset omnia ecclesiæ jura tollere. Et licet in aliquibus locis pro toleranda eorum malitia, in talibus proclamationibus seu inhibitionibus verba quæ sequuntur opponant: videlicet quod laicus non trahat alium laicum coram ecclesia super casibus pertinentibus ad iudices seculares (hoc est propter jura ecclesiæ usurpanda) quia multa pervenirent ad forum laicorum, quæ nihil minus pertinent ad ecclesiasticum, si jus & consuetudo tolleretur, per quæ in electione laici est quod possit alios laicos in foro ecclesiæ convenire, Item quia tales proclamationes seu inhibitiones factæ, licet etiam essent bene generales, dant occasionem omnimodo jurisdictionem ecclesiasticam perturbandi. Unde reges Franciæ quondam semper prohibe-

ANNO
H. LXXI
1729.

runt

ANNO
CHRIST. I.
1529.ANNO
CHRIST. I.
1529.

INC. 24.

runt tales proclamationes seu inhibitiones fieri & factas penitus faciebant revocari, & ad nihilum reduci.

Post hæc, die Veneris sequenti apud Vicenas venerunt prælati coram domino rege ad audiendam rationem suam: ubi dominus Petrus dictus de Cugneris proposuit pro domino rege, sic dicendo. *Pax vobis ego sum nolite timere*: & prosecutus est, qualiter prælati non essent turbati, de aliquibus quæ essent dicta, quia intentio domini regis erat servare jura ecclesiæ & prælatorum, quæ habebant tam de jure, quam de consuetudine bona & rationabili. Et interseruit inter primam conclusionem & ultimam, & probare voluit quod causam civilem cognitio non poterat ad ecclesiam pertinere: quia temporalia debent pertinere ad temporales, & spiritalia ad spiritalia. *Subjiciuntur ejus rationes.*

Quæ responsio audita cum non videretur sufficere prælati: statim dictus episcopus Eduensis respondit pro prælati, in modum qui insequitur. Primo commendans, &c. *Et infra*: Quare conclusit dictus episcopus, quod placeret domino regi, magis claram & magis consolativam dare responsum prælati: ne ab ipsius præsentia recederent contristati; & ne daretur laicis materia, jura eorum & consuetudines ecclesiæ impugnare; quia de ipsius domini regis bona conscientia nullatenus dubitabant. Et tunc fuit responsum ex parte domini regis: quod non erat intentionis suæ, consuetudines ecclesiæ, de quibus sibi constaret, impugnare.

Postmodum die Dominica sequenti, iterato venerunt prælati ad dominum regem apud Vicenas, & proposuit dominus Senonensis ultimam supplicationem factam per prælatos, & ultimam responsum factam pro parte domini regis. Ad quod cum dominus Bituricensis significasset prælati, dominum regem dixisse, ut non timerent prælati, quia nihil suo tempore perderent, & quod defenderet eos in suis juriis & consuetudinibus, quia volebat tempore suo exemplum dare aliis ecclesiæ impugnandi: quæ verba afferuit ibidem se dixisse: de his verbis idem dominus Senonensis nomine prælatorum regratiatus est domino regi. Secundo dixit idem dominus Senonensis, quod quædam præconizationes factæ erant in præjudicium jurisdictionis ecclesiasticæ: quas supplicabant revocari. Tunc dominus rex respondit ore proprio, quod non erant factæ de suo mandato: nec aliquid sciebat, nec eas ratas habebat. Tertio dixit, quod de aliquibus abusibus, de quibus temporales erant conquesti, taliter ordinaverant prælati, quod dominus rex & cæteri, merito deberent contentari. Quarto supplicavit regi, quod vellet eos consolari de benigna sua responsione clariori. Tunc respondit dictus dominus Petrus pro domino rege, quod placebat regi, si prælati emendarent ea quæ essent emendanda & corrigenda, expectare usque ad festum Nativitatis Domini proxime venturum: infra quem terminum nihil innovaret. Et si infra dictum terminum prælati non emendassent emendanda, vel corripissent corrigenda: dominus rex apponeret tale remedium, quod esset gratum Deo & populo. Et sic prælati receperunt licentiam a domino rege, & recesserunt.

OBSERVATIO G. COSS.

Regem secundum ecclesiasticos omnino judicasse, eaque de re scripsisse ad Joannem papam, restatur Pontificis ad ipsum litteras, datæ 111. Non Jun. hujus anni: quibus in litteris ab Odorico Raynaldo ad hunc annum detcriptis, sic Pontifex. *Litteras regis, servorem magna devotionis & fidelitatis, quibus erga Deum & ecclesiam presulgeat regalis reverentia noscitur, reverentiam delectabiliter, & responsum perveris detractionibus, laedere sinceritatem regiam eura præmissa molitionibus factis amicus catholicorum & orthodoxorum decebat principem, ascribentes, recepturus lata manu.*

** CONCILIUM MARCIACENSE

Ex MS. codice illustrissimi archiepiscopi Remensis
coadjutoris, Cat. Mauriz. Tellerii.

Hæc sunt constitutiones provinciales editæ in concilio generali Auscitano, apud Marciacum diocesis Auscitane per reverendum in Christo patrem ac dominum, D. Guillelmum Divina miseratione archiepiscopum, sub anno Domini MCCCXXIX. die sancti Nicolai hiemalis celebrato.

NOs G^o permissione Divina archiepiscopus Auscitanus, & nos G. Lectorensis, G. Tarbiensis, A. Olorensis, P. Bajonensis, & G. Adurensis; episcopi; presentibus viris venerabilibus ac discretis, domino Raimundo clerici vicario & officiali domini G. episcopi Convenensis, ac procuratoris ejusdem; domino Arnaldo Falcaudi, vicario generali & procuratore domini episcopi Agennensis; domino Bernardo electo monasterii Reula^o, procuratore domini episcopi Lescurrensis; dom. Viviano de Rupeforti; Joanne de Villanova, procuratore domini episcopi Coferanensis; dom. Hugone de Pardeilano, præposito S. Iustini; Guillelmo Capani, & Bernaldo Santi canonico & procuratore capituli Auscitani; magistro Vvillelmo de Laillat, procuratore capituli Lectorensis, & Guillelmo Aneli de Maladicia procuratore capituli Convenensis; magistro Petro Arquori, procuratore capituli Tarbiensis; magistro Bernardo de Sarano, procuratore capituli Lescurrensis; dominis Bernardo archipresbytero Delborea & Ceritio de Fas . . . procuratore capituli Bajonensis; Henrico de Cadilone, procuratore capituli Aquenensis; domini Viviano de Rupeforti; procuratore capituli Coferanensis, clerico procuratore capituli Vafatenensis; dominis abbatibus de Simorra, de Pessano, de sancto Sabino, de Tasca, electo monasterii Regular^o de Luco, Auxitanæ, Tarbiensis, Olorensis, & Lescurrensis diocesium necnon & procuratoribus nonnullorum aliorum prælatorum, abbatum, præpositorum, decanorum, capitulorum, collegiarum ecclesiarum, & aliorum archidiaconorum, in prædicta provincia constitutorum, ad præsens concilium vocatorum & mandatorum, ac nobiscum interessibus & vocatis personaliter, apud Marciacum Auscitane diocesis concilium celebrantes provinciales.

Attendentes, & deliberata maturitate pensantes, tam horrendum tamque detestabile atque damnabile scelus, olim evidenter commissum palam & publice, suadente diabolo, truculenta pensata rabie infideli, in magnam Divinæ majestatis offensam, ac universalis ecclesiæ scandalum & gravamen, & regni majestatis (sub cuius pace & gardia speciali atque protectione, omnes universaliter archiepiscopi & episcopi hujus regni Franciæ noscuntur existere & defendi) per Tercellum de Brulato, Bernardum de Caneto, Remundum G. de Arivanta, Joannem & Arnaldum ejus fratres, Spurium de Medo, Petrum Spurium de Sanguineda dictum d'Arbocave, Arnaldum Guillelmum de Serignaco, Spurium de Ju, Manentonium & Joannem de Capitevilla fratres, invasores, occisores, culpabiles homicidii enormiter perpetrati, in personam bonæ memoriæ domini Aneancii, quondam episcopi Adurensis, commissi: quem multro nefandissimo, de die, ac pensatis infidiis, prope locum de Nogoralio Auscitane diocesis, invaserunt, occiderunt, culpabilesque fuerunt, nullaque debita de cau-

ANNO
CHRISTI
1330.

sa atrocitateque se vo crimine vindictam fuisse secutam: A nec etiam prædictos sicarios ad emendam ecclesie reddisse, licet ad duos annos, & amplius, expectatos. Attendentesque insuper, superius nominatos per suæ divulgationem malitiæ seipso vantasse, & publice detrixisse se fore culpabiles homicidii memorati, perpetrati in personam domini episcopi supradicti; de tanta malitia nequiter gloriando. Quæ omnia & singula nobis & nostro concilio fore notoria, necnon & toti provincie Aufcitanæ, quæ nulla possunt tergiversatione celari.

* Concil.
Nugarol.
ann. 1190.
c. 5.

Idcirco protestatione præmissa, & ante omnia in his scriptis, quod prædicenda, ordinanda, & requirenda, non intendimus ad pœnam mutilationis, vel sanguinis cuiuscumque, sed dumtaxat ad finem canonicum, & maxime constitutionis nostræ provincie Aufcitanæ * quæ incipit: *Quia quod contra prelatos, &c.* Nos omnes & singuli prædicti, ac præsentibus omnibus & singulis supradictis, in præsentem concilio præsentibus, dictos Terecellum de Beulato, Bernardum de Caneto, Remundum G. de Arivanta, Ioannem & Arnaldum eiusdem Remundi fratres, spiritum & Sanguineda, alias dictum d'Arbocave, Arnaldum Guillelmum de Serignaco, spiritum de Lu, Manentonum & Ioannem de Capitevilla fratres, esse & fuisse invasores, occisores, culpabiles notorie & evidenter mortis episcopi supradicti. Declaramus, & declarando in his scriptis definimus, omnes supradictos & singulos incidisse in pœnas constitutionis provincialis, quæ incipit: *Quia quod contra prelatos.*

Item, quia archiepiscopo & episcopis prædictis, & concilio præsentem, Theobaldum & Manaldum de Barbaiano fratres, Guillelmum de Moncadie, Arnaldum dominum de Morlana, Theobaldum de Tulagueto, prænominatos malefactores, post commillum per eisdem dictum crimen, receptasse, & quod de die in diem receptare non cessant: decernimus & declaramus, prædictos receptatores incidisse in constitutionem superius nominatam, & pœnas eiusdem.

* Corr. præ-
sentes

Verum quia ad ulteriorem executionem dictæ nostræ declarationis constitutionis provincialis, atque pœnarum contentarum in ea, quæ executionem criminalem & realem requirunt, procedere non possumus nec volumus: hinc est, quod nos archiepiscopus, episcopi, & præsentibus * in ipso concilio, in personam egregii viri comitis Armaniaci absentis, requirimus palam publice in his scriptis vos nobilem virum dominum G. de Bauceria militem, senescalum dicti comitis Armaniaci, ac ipsius comitis representantem personam; necnon & vos dominum Remundum de Montiliis, iudicem ordinarium dicti comitis Armaniaci, tanquam immediatos superiores temporales dictorum malefactorum, videlicet Terecelli de Beulato, Bernardi de Caneto, Raymundi G. de Arivanta, Ioannis & Arnaldi eius fratrum, spiritum de Medo, spiritum de Sanguineda alias dicti d'Arbocave, Arnaldi G. de Serignaco, spiritum de Lu, Manentoni & Ioannis de Capitevilla fratrum; præsentem coram nobis in nostro provinciali concilio, ac vice & nomine dicti comitis: quatenus nostram prædictam & nostri concilii declarationem, & contenta in nostra dicta constitutione, quam vobis de verbo ad verbum transcriptam de nostris constitutionibus exhibemus, sub præsentem nostram requisitione inserta, realiter & cum effectu, sine dilatione, prout tenemini, exequamini diligenter iustitia mediante. Quod si forsan hoc facere denegeritis aut distuleritis indebitè: protestamur, quod nos singuli prædicti & concilium * præsentem, deputamus vos negligentes esse de iustitia facienda: & de præmissis nos posse

* in concilio præsentem

persequi iustitiam contra vos & comitem supradictum coram Romana curia, & coram domino nostro rege Franciæ, sicut & in quantum de jure poterimus, & ad nos noverimus pertinere. Requirentes vos notarios infra scriptos, ut de præmissis omnibus & singulis, retineatis & conficiatis unum vel plura ejusdem tenoris publicum seu publica instrumenta.

Acta fuerunt hæc in ecclesia B. Mariæ de Marciaco, prædictæ diocesis Aufcitanæ, die undecima mensis Decembris, anno Domini M. CCC. XXX., præsentibus venerabilibus & discretis viris, dominis, Godofredo Durandi priore Castrosaraceni, Bernardo Iuliano canonico Tholosano, decretorum doctoribus, Remundo Fabri, Andrea Pistore, & Petro Clerici, legum professoribus, ac pluribus aliis, ad præmissa vocatis specialiter rogatis.

ANNO
CHRISTI
1330.

*** CONCILIVM LAMETHENSE.

ANNO
CHRISTI
1330.Ex Cod. MS. bibliothecæ Cottonianæ editid collector
Anglicanus Tom. II.

Constitutiones provinciales domini Simonis Mephani, Cantuariensis archiepiscopi, editæ apud Lambith, circa annum Domini M, CCC. XXX.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De ornamentis altaris, & clericis circa administrantibus.
2. Qualiter sacerdos se habeat in audiendo confessiones.
3. Sacerdos non debet celebrare in mortali peccato, nec detegere peccata alicuius.
4. De conservatione olei, & chrismais etiam reverentia.
5. De matrimonio celebrando, & editione banorum.
6. De sacramento Ordinis, & examinatione in eo faciendâ.
7. Ne res ecclesie impignorentur, siue vendantur a laicis, non pro necessitate.
8. Ne de bonis ecclesiasticis, domus in laico feodo adificentur; nec ecclesiastica beneficia laicis tradantur ad firmam.
9. Ne inclusi vel inclusæ aliquo modo confisuantur, sine licentia episcopi diocesan.
10. De sententia excommunicationis generalis, quater in anno publicanda.

CAPITVLA.

- I. De ornamentis altaris, & clericis circa administrantibus.

L Inteamina, corporalia, palla, tuella, L manutergia, & alia altaris ornamenta integra sint, & munda, & sæpe abluantur per personas a canonibus deputatas, ad reverentiam Salvatoris nostri, & totius cælestis curiæ; quem, huic sacramento conficiendo, & confecto, non dubium est interesse. Item, verba canonis, præsertim in his quæ ad substantiam sacramenti pertinent, plene, integre, & cum summa animi devotione proferantur. Non tamen ita sit morosus sacerdos in præmissis, quod fastidium ingeneret auditoribus, & officium suum priver devotionis pinguedine; quia injuste monentes perdunt suavitatem unguenti;

E

guenti, idest, pinguedinis, aut rationis. Nullus sacerdos parochialis præsumat Missam celebrare, antequam matutinale persolverit officium; id est, Primam, ac Tertiam de die. Item, nullus clericus permittatur ministrare in officio altaris, nisi indutus sit suppellicio, tempore, quo Missarum solemniam peragantur: & accendantur duæ candelæ, vel ad minus una.

II. *Qualiter sacerdos se habeat in audiendo confessiones.*

Sacerdos, in pœnitentia injungenda, circumstantias criminis, qualitatem personæ, & genus delicti, tempus, & locum, causam, & motam in peccato factam, devotionem animi pœnitentis. Et his consideratis, & diligenter pensatis ac discretis, majorem vel minorem pœnitenti injungat pœnitentiam. Item sacerdos, ad audiendum confessiones, communem eligat sibi locum, ubi communiter ab omnibus videri poterit in ecclesia: & in locis absconditis, non recipiat sacerdotes alicujus, & maxime mulieris, confessionem: nisi pro maxima necessitate, aut infirmitate pœnitentis. Item nullus sacerdos, alterius parochianum recipiat ad pœnitentiam, nisi de licentia sui presbyteri, vel episcopi. Item sacerdos talem injungat pœnitentiam uxori, ut viro suo non reddatur suspecta de aliquo crimine occulto & enormi. Idem de viro est observandum. Item, in furto, rapina, fraude, simonia, & maxime detentione decimarum, seu abstractione alicujus juris ecclesiastici, diligenter sibi caveant sacerdotes, ne aliquibus injungant pœnitentias, nisi cum satisfactione, & restitutione faciendâ injuriam passis: cum non remittatur peccatum, nisi restituatur ablatum. Item, in majoribus criminibus, & atrocioribus, & dubiis, sacerdos consulat episcopum, vel ipsum qui vices ejus gerit, aut providos & discretos, quorum consilio certificatus sciat, quos, & qualiter ligare possit & absolvere. Et ne, quod ablit, pœnitens in desperationem cadat: moneat ipsum diligenter, ut bonum, quicquid interim posuit, faciat, ut Deus cor suum illustret ad pœnitentiâ. Et hoc idem faciat de eo, qui peccatum confitetur, etiâ cum ab eo non vult abstinere: quo casu munus absolutionis non poterit ei impendi, cum venia non legitur concessa, nisi se corrigenti. Item caveant sacerdotes, ne peccata inquirent, aut nomina personarum, cum quibus peccaverant, non inquirent, sed circumstantias tantum, & qualitatem peccati: cum scriptum sit, *Deus vitam meam, & non alterius, nunciavi tibi.*

III. *Sacerdos non debet celebrare in mortali peccato, nec detegere peccata alicujus.*

Prohibemus, quod nullus sacerdos lapsus in mortale peccatum, ad altare præsumat accedere celebraturus, antequam confiteatur. Quidam enim errant, credentes, quod mortalia delentur per confessionem generalem. Item, nullus sacerdos ira, odio, vel metu, etiam mortis, audeat in aliquo detegere alicujus confessionem, signo, vel verbo, specialiter, nec generaliter. Et si super hoc convictus fuerit, sine spe reconciliationis, non immerito debet degradari: cum sæpe contingat, quod rectores ecclesiarum, ac etiam nonnulli sacerdotes, & in sacris ordinibus consistentes, eo quod nonnulli ut eis videretur, quoad forum pœnitentiale sunt subiecti, vel omnino non confitentur, vel ad quosdam accedunt, qui nullam ipsos absolvendi vel ligandi habeant potestatem.

Per archidiaconatus singulorum statimus, quod duo presbyteri idonei præficiantur in singulis decanatibus, competentis litteraturæ, & probatæ opinionis, ad confessiones talium audiendas & pœnitentias eisdem injungendas, quibus per nos, vel vicem nostram gerentes, auctoritatem volumus impartiri: firmiter inhibentes, ne religioſi, monachi, vel canonici, anachoretæ, eremitæ, subditum alicujus audeant ad pœnitentiam admittere.

IV. *De conservatione olei, & chrismatum etiam reverentia.*

Cum magna reverentia deferatur oleum infirmorum ad infirmos, & ipsos inungant sacerdotes cum magna devotione, & orationum celebritate, quæ ad hæc sunt ordinatæ. Item, ad sacramentum extremæ unctionis moneant sæpe populum Domini sacerdotes: scilicet omnes a XIII. annis, & ultra, sive supra, & ad omnes communiter se paratos exhibeant, cum necesse fuerit. Item, tam sanctum oleum, quam chrisma, sub fidei custodia, clave exhibita, conservetur, ut non possit ad illa temeraria manus ostendi, ad horribilia sequenda.

V. *De matrimonio celebrando, & editione bannerum.*

Matrimonium similiter, sicut & alia sacramenta, cum honore & reverentia, de die, in facie ecclesiæ, non cum risu, ac contemptu, celebretur. In matrimonio contrahendo, semper in tribus Dominicis, vel festivis diebus, & a se distantibus, tribus editis, perquirat sacerdos a populo, sub pœna excommunicationis, de legitimatione sponsi, & sponsæ. Si quis autem sacerdos hujusmodi edictum non observaverit: *scilicet pœnam*

ANNO
CH. LXXI
CIRCITER
1330.

pœnam nuper in concilio. supet hoc A
statutam non evadet. Item, prohibeant lai-
cis sacerdotes in ecclesia frequenter, sub
pœna excommunicationis, ne dent mutuo
fidem matrimonio contrahendo, nisi in loco
celebri, & cotani presbyteris, & populis ad
hoc convocatis.

VI. De sacramento Ordinis. & examinatione
in eo faciendâ.

Cum quanta reverentia, & cordis con-
tritione, & animi devotione, ad sacramen-
tum Ordinis sit accedendum, ex eo patet,
quod nisi a summo sacerdote, id est epi-
scopo, conferrur, & nisi passim: & hoc
certis temporibus, & jejuniis, non solum-
modo ab ordinandis, sed ab universa ple-
be. Hinc est, quod sanctorum canonum sta-
tura servantes, prohibemus, ut nullus ad
ordines accedat, vel admittatur, nisi fue-
rit canonicè examinatus. Item, minores
clerici ad inferiores gradus non admittan-
tur, nisi idoneos habeant præsentatores,
& per testimonium eorum admittantur.
Nullus simoniacus, homicida, excommuni-
catus, usurarius, sacrilegus, incendiarius,
vel falsarius, vel aliud habens canonicum
impedimentum, ad quoscumque ordines
præsumat accedere. Item, ordinati in Hi-
bernia, Vallia, vel Scotia, maxime facti
litteris sui diocesani & nostris commenda-
toriis, seu dimissoriis: non admittantur ad
Ordinis sic suscepti executionem in episco-
pato nostro, nisi magna necessitas, ut cum
eis dispensetur a nobis, aliud inducat: nec
etiam tunc admittantur, nisi prius legitime
constiterit de ipsorum ordinatione, vitæ
munditia, patiter & litterata. Item pro-
hibemus, ut nullus abbas vel prior, mona-
chos suos, vel canonicos, ab alienis episco-
pis faciat ordinari: nisi cum litteris sui epi-
scopi diocesani, vel getentis vices suas, as-
sensum suum exprimentibus.

*leg. sine liti-
teris

VII. Ne res ecclesiæ impignorentur, siue vendan-
tur a laicis, non pro necessitate.

Vasa & vestimenta sacra, cum libris eccle-
siæ, nullus laicus Iudæis aut Christianis im-
pignorate, vel vendete præsumat: sed nec
possessiones ecclesiasticas, vel redditus loca-
re, vel in feodare, siue alio modo alienare
præsumat, nisi urgens necessitas, vel evidens
utilitas id exposcat, & prius diocesani epi-
scopi ad id consensus accedat. Si quis au-
tem cõtra hoc facere præsumperit, id quod
fecerit, suis sumptibus revocet: is etiam, qui
sic ecclesiastica beneficia receperit, & deti-
nere præsumperit, excommunicationis sen-
tentia feriat, & antequam ea restituerit,
nullatenus absolvat.

VIII. Ne de bonis ecclesiasticis, domus in laico
feodo ædificentur; nec ecclesiastica beneficia
laicis tradantur ad firmam.

Quamplures non solum filiis & nepotibus
suis, verum etiam concubinis, per parrimo-
nium Iesu Christi, domos in laico feodo ædi-
ficare præsumunt: ad quos, ecclesiasticos
proventus deportantes, dum proximis con-
sanguineis bona ecclesiastica congregant,
iram Dei & damnationem perpetuam the-
saurizant. Ne igitur istud de cætero fiat, di-
strictius inhibemus: statuentes, ut is, vel illi,
qui taliter, absque licentia & assensu sui
diocesani, fecerit, per annum ad minus, a
perceptione fructuum beneficii sui suspen-
datur: nisi ad commonitionem episcopi, vel
archidiaconi sui, quod fecerit citius emen-
daverit. Item, nullus clericus aliquod be-
neficium ecclesiasticum alicui laico tradat
ad firmam, nec etiam fructus decimarum,
ante separationem earundem, eis vendere
præsumat. Si quis clericus, etiam in casu li-
cito, beneficium suum alicui committere
voluerit: statuimus, ut illud tali committat,
qui velit & possit domos & ædificia ecclesiæ
sustinere, & alia onera ipsius parochiæ epi-
scopalia vel archidiaconalia supportare.
Qui autem alterius beneficium sic acceperit,
archidiacono loci præsentetur, & capi-
tulo: & tanquam generalis procurator, quo-
ad illud beneficium, pro tempore quo inter
eos convenit, ibidem instituat omnino.

IX. Ne inclusi, vel inclusæ, aliquo modo consti-
tuantur, sine licentia episcopi diocesani.

Ad hæc, districtius inhibemus, ne inclu-
si, vel inclusæ, constituantur alicubi, sine
nostra licentia speciali, pensatis sociis, mori-
bus, & qualitate personæ, & unde debeat
sustentari. In domibus eorum, personæ sæ-
culares nullatenus hospitentur, sine causa
honestâ, & manifesta.

X. De sententia excommunicationis generali,
quater in anno publicanda.

Præcipimus, ut singulis annis, ter vel qua-
ter, in genere solemniter excommunicentur
fortissimi, per juri supet factos sancta, incendia-
rii, usurarii, fures atrociores, raptores, falsarii,
malitiose impediens executionem rati-
onabilium testamentorum, & detentores
decimarum: nec absolvantur, nec eis pœni-
tentia ab aliquo inferiori injungatur, nisi ab
episcopo, vel ejus vices gerente, præterquam
in mortis articulo: & tunc injungatur eisdem,
quod si convulerint, episcopum
adeant, ab eo, vel autoritate sua, condignam
pœnitentiam suscepturi.

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1330.

** CONCILIUM MAGHFELDENSE.

Ex codice MS. editit collector Anglicanus tomo II.

Constitutio venerabilis patris, domini Simonis Mepham, declarans omnia festa, quæ per annum, a cunctis Christi fidelibus dedicari debent, & ab omni opere sæculari reverenter observari: edita apud Maghfeld XVI. Kalend. Augusti, anno Domini MCCCXXXII.

Simon, permissione Divina, Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, venerabili fratri nostro, Roberto, Dei gratia, Sarum episcopo, salutem, & fratrem in Domino caritatem. Ex scripturis sacris didicimus, vitia sæpe ingerere, & virtutes esse mentiri: dum videlicet sub figmento sanctitatis ad execranda proceditur, & sub specie cultus Divini, ad abominabilem Deo victimam properatur. Ab exordio nempe conditionis humanæ, die dumtaxat septimo hebdomadæ, statuit omnium conditor ab operibus abstinendum: sed succedente tempore gratiæ, militans adjecit ecclesiæ dies plurimos ab omnibus catholicis feriandos. Et quilibet postmodum usus hominum, tolerante ecclesiâ, propter operandi necessitatem, nonnullos a feriandi ritu subtraxit: & quosdam in diversis catholicorum partibus festivos superaddidit localiter ad observandos, qui quasi a primordiis, ob venerationem sanctorum, in festivandi consuetudinem introducti fuerunt. Inconstantia tamen humana, ut plerumque in deteriora labente, quod in electorum Dei receptum erat honorem, conversum est in blasphemiam & abominationem: dum videlicet venientiale negotiationis, & alia exercitia illicita, diebus hujusmodi potissime ingeruntur: quod vero ad devotionis parabatur compendium, in dissolutionis exitum cumulat, dum in ipsis festivitibus taberna potius quam ecclesiâ, comestiones & ebrietates uberius abundant, quam lacrymæ & orationes; lascivius insinuat & contumelias, magis quam otio contemplationis: & quod præmittendum non est, mercenarii sunt, quorum operibus res publicæ Regi non poterit sine colore licito sic ab operibus mechanicis; diebus etiam, quos festivos constituunt, a sanctorum vigiliis abstinere, licet non minus per hebdomadam capientes. Propterea, de salario, per quod reipublicæ graviter retardatur, quin potius impeditur, nec propter Dei honorem, sicut deceret, sabbatizant; sed etiam, juxta præmissa, Dominum ipsum, & sanctam ecclesiam in diebus hujusmodi, abominaciones suas pessimas scandalizant, tanquam solemnitates ipsæ ad profanationis, & perveritatis exercitium gratis fuerant institutæ: quæ quanto magis protendantur in uno, tanto abundantius cultores ab usum hujusmodi in suis excessibus inoleverunt.

Vt igitur tam superstitionis adventionibus, & etiã fraudulentis mercenariorum hujusmodi conjecturis occurratur, & eorum attenuetur occasio: memoriæ sanctorum feriandæ, juxta primam ecclesiæ institutionem, in debita habeantur veneratione, reservata facultate viris ecclesiasticis, aliisque majoribus, ac sibi ipsis sufficientibus, quorumcumque festorum, prout eis placuerint, ad Dei honorem, in suis ecclesiis, & capellis solemniter venerandi: de fratrum nostrorum consilio, dies festos præsentibus inferere duximus; quibus, videlicet ab universis popularium operibus, etiam reipublicæ utilibus, per nostram Cantuariensem provinciam, fuerit regulariter abstinendum.

Imprimis, sacrum diem Dominicum, ab hora diei

Concil. general. Tom. XI.

A Sabbati vespertina inchoando, non antea præveniendo, ne Judaicæ professionis participes videantur. Quod etiam in festis, quæ suas habent vigiliis, observetur. Item festa, Nativitatis Domini; sanctorum Stephani, Ioannis, Innocentium, Thomæ martyris; Circumcisionis, Epiphaniæ Domini, Purificationis beatæ Mariæ, S. Matthæi Apostoli, Annunciationis. B. Mariæ, Pascha cum tribus diebus sequentibus; S. Marci Evangelistæ, apostolorum Philippi & Iacobi; Inventionis sanctæ Crucis, Ascensionis Domini, Pentecostes cum tribus diebus sequentibus, Ioannis Baptistæ; apostolorum Petri & Pauli, Translationis S. Thomæ; S. Mariæ Magdalenz, S. Iacobi apostoli, Assumptionis beatæ Mariæ, S. Laurentii, S. Bartholomæi, Nativitatis S. Mariæ, Exaltat. sanctæ Crucis; Matthæi apostoli, S. Michaelis, S. Lucae evangelistæ, apostolorum Simonis & Iudæ, Omnium Sanctorum, S. Andreæ apostoli, S. Nicolai, Conceptionis beatæ Mariæ, S. Thomæ apostoli; solemnes dedicationes ecclesiarum parochialium, & sanctorum, in quorum honore ecclesiæ parochiales dedicantur. Alia festa, quæ in singulis dictæ provincie diocæsiibus, per locorum ordinarios, ex certa scientia, peculiariter indicantur.

B Vobis igitur mandamus, quatenus præmissa omnia & singula ad subditorum nostrorum notitiam deducentes, eos moneatis, & efficaciter inducatis, ut festa superius connumerata, prout suis acciderint temporibus, summo opere observentur, & debito venerentur honore, & ad parochiales eorum ecclesiis reverenter diebus ipsis accedant, Missarum & aliorum Divinorum officiorum complementum expectent, pro ipsorum, cæterorumque fidelium, vivorum & defunctorum, salute; & Deum devote, & sinceris mentibus oraturi, sic festorum ipsorum decurrendo solemnia, ut ipsi & alii catholici, pro quibus oraverint, sanctos, quorum festa celebraverint, intercessores mereantur habere assiduos apud Deum. Intimeis etiam subditis vestris hujusmodi, quod reliquis sanctorum festivitibus, impare poterunt ad opera procedere consuetæ. Si vero aliqui operarii conductitii occurrerint, qui festis peculiaribus, non, ut præfertur, inducatis, a consuetis operibus cessare præsumperint, ut sic, secundam præmissa, eos defraudent, quorum ministerio se astrinxerint: ipsos a superstitionibus hujusmodi canonicè compescatis, & faciatis per alios compesci per ecclesiasticas censuras; & quid feceritis in præmissis, nos, citra festivitatem beatæ Mariæ virginis, proximo nunc futuram, certificetis per vestras litteras patentes, harum seriem continentes.

Datum apud Maghfeld XVI. Kal. Augusti, anno Domini MCCCXXXII. & nostræ consecrationis anno XIII.

Alia ejusdem statuta duo.

I. Presbyteri stipendiarii non recipient oblationes, neque denarios pro requisitione triennali, sive legitima, & jurent rectoribus, vel vicariis, in quorum celebrant ecclesiis; debent etiam interesse cancellis, Missis, & horis canonicis, indui superpellicis propriis.

Presbyteri, nec non alii sacerdotes stipendiarii, propriis sumptibus, vel per annos sustentati, Divina celebrantes, in archiepiscopatu nostro non recipient oblationes, portiones, denarios pro requisitis, tricennalia, vel aliquam partem certam quotam; præsertim oblationes pro corporibus mortuorum præsentibus, non obtenta licentia a rectoribus, vel vicariis ecclesiarum, in quibus celebraverint, nullo modo; nec asportent, in præjudicium rectorum vel vicariorum ecclesiarum prædictarum, vel eorum

Stiff ij vicem

ANNO
CHRISTI
1332.

vicem gerentium ne sententiam maioris excommunicationis, in hac parte latam incurrant, immiscendo, ut prius, in Divinis. Prædicti vero presbyteri, die Dominica vel festiva, post admissionem suam, jurabunt coram rectoribus, vel vicariis, seu eorum vicem gerentibus, si nulli vicarii fuerint ibidem, alioquin coram ipsius vicariis parochianis, vel locorum, inter Missarum solemniam, aperte coram ipsis, sacrosanctis evangelii inspectis & tactis: quod ecclesiis parochialibus, & capellis, in quibus Divina celebrantur, eorumque rectoribus, vel vicariis, seu eorum loca tenentibus, vel quorum interest, nullum omnino inferent præjudicium circa oblationes, portiones, obventiones, denarios pro requisitis, tricennialia, & jura, quocumque nomine censentur: immo, quatenus de jure est, eisdem observabunt indemnes in præmissis, & singulis præmissorum.

Iurent etiam specialiter dicti sacerdotes, quod odia, scandala, rixas, aut contentiones, inter rectorem & parochianos, nullo modo sustineant, aut aliquo modo foveant; sed, quatenus in eis est, concordiam nutriant & fervent inter eosdem. Et in dicto archiepiscopatu nostro, non celebrent Divina, sed eis interdicitur expresse, donec prædicta præstiterint juramenta, vel saltem non stet per ipsos, quo minus præstent. Et si celebrent in loco sic interdicto, irregularitatem incurrant præter alias pœnas, quas canones inducunt contrarium facientibus. Et si fuerint commoniti coram episcopo, vel archidiacono, seu officiali ejus, se infirmasse prædictum juramentum, vel si fuerint diffamati, & se purgare nequeunt: amovebuntur omnino, & tanquam perjuri, interdicitur eis prædicta celebratio, in dicto archiepiscopatu nostro, donec fuerit super hoc canonice dispensatum. Item, non audiant confessiones parochianorum, vel ecclesiasticarum capellarum, in quibus Divina ministraverint, nisi in casibus a jure permissis, nec oblationes hujusmodi ecclesiæ sibi appropriabunt; & si sic, crimen sacrilegii incurrant, nisi de licentia præsentium petita & obtenta. Item, debent interesse cancello, matutinis, vespers, & aliis Divinis officiis, debitis horis, induti superpelliceis, que sub propriis expensis providebunt; & non in navi ecclesiæ, cœmeteriis, nec in campis erunt. Sed si fuerint requisiti, etiam commoniti super his per præsentem, non reddant se elatos, nec erigant verticem contra præsentem, nec propter hoc excitabunt aliquos, qui foveant & protegant; & quod ad interessendum prædictis horis, & magnis Missis, debet eis injungi in virtute obedientiæ, quod sint præsentem, canentes, logentes, & psalmodizantes. Dicti vero presbyteri, dictis diebus Dominicis & festivis, vel si corpus adeit præsentem, suas Missas, post lectum evangelium majoris Missæ, incipiant, ut compleant, & non prius, nisi de licentia rectoris vel vicarii specialiter obtenta. Item, presbyteri non detrahant rectoribus vel vicariis ecclesiarum, vel capellarum, ubi celebraverunt, sed humiliter præbeant & facient debitam reverentiam. Item, non exercebunt tabernas, nec spectacula, nec cellas meretricum, nec ludos noxios prohibitos. Dicti vero rectores, vel vicarii, vel eorum loca tenentes, debent benigne recipere juramentum prædictum, & habebunt copiam in ecclesiis de prædictis.

II. *Ne decima fideliter dentur Deo & ecclesiæ, de omnibus bonis, que innovantur per annum, sicut inferius in specie declaratur.*

Sancta ecclesia constituit & ordinavit, quod prælati & ordinarii ecclesiarum, hæreticos, & in fide dubios, ut ad fidem ecclesiæ revocentur, & revocatos compellant in ea, qua vocati sunt, fide permanere. In-

telleximus, quod nonnulli parochiani nostri, hæresi, errore, & diffidentia jam pervertant, articulos fidei catholicæ relinquentes, & libertatibus ecclesiasticis obviantes, ecclesias, auctu tumerario, suo jure penitus spoliando; decimas ecclesiæ suæ de jure debitas, & alia jura retinendo ecclesiastica. Et qui alios, cum poterit, ab errore non revocat, seipsum errare demonstrat. Cum igitur ecclesia & ecclesiarum rectores, tales filios non cogunt, ut reddant, illos ac seipsum perdunt. Nos igitur volentes & cupientes statuta nostrorum superiorum, ut tenemur, servare, & mandatis ecclesiæ obedire, obviando maleficiis; & medelam ecclesiasticam tribuere. Cum igitur, sacro eloquio jubente, de omnibus, que innovantur per annum, & nullo tempore excludi, fideliter decimæ sint, cum omnibus integritatibus, absque diminutione solveantur: licet unicumque capellano parochiali, parochianos suos, per censuram ecclesiasticam, ad solutionem decimarum compellere. Unde, propter tales quotidianos defectus, & hominum malitias, omnibus & singulis mandamus, in virtute sanctæ obedientiæ, firmiter injungendo, quatenus diligenter moneatis, & efficaciter inducatis, ac quilibet vestrum induci faciat in parochia sua, quod dicti parochiani omnes & singuli per se integre, & sine diminutione, decimas inferius annotatas suis ecclesiis persolvant: scilicet, decimam lactis, a proximo tempore suæ monitionis, tam in mense Augusti, quam in aliis mensibus.

Et dicte cõstit. dom. Roberti Vvinchelse, Cantuariensis archiepiscopi, capitulo. *Quoniam propter diversas, vide sup. ad ann. 1300.* in quadam paricula, que sic incipit: De lacte autem volumus quod decima solvatur; videlicet de casto, tempore suo, & de lacte, in autumno & hieme; nisi parochiani competentem pro tabulis decimis voluerint facere redemptionem, & hoc ad commodum ecclesiæ & c. Etiam persolvant decimam vivariorum, piscariorum, fluviorum, stagnorum, pecorum, columbarum, fructuum, & bestiarum, de provenibus boscorum, pannagii, silvarum, vvaronarum, aucupationum, hortorum, curtillagiorum, lanæ, lini, vini, & grani; tarbariorum, in locis ubi foduntur, & fabricantur; cuniculorum, cygnorum, pavonum, aucarum & anatum, ovorum, chevicium, . . . giorum, apum, mellis, & ceræ, molendinorum, falconum, artificiorum, & negotiationum; necnon pullorum equinorum, aguorum, viulorum, secundum verum valorem, & omnium provenientium rerum aliarum, de cætero satisfaciant competenter ecclesiis, quibus de jure tenentur: nullis expensis, ratione præstationis decimarum, deductis, decimis retinendis, seu deductionibus, nisi tantum præstationem artificiorum, & negotiationum. Quod si monitionibus nostris parere contempserint, per sententiam suspensionis, excommunicationis, & interdicti, ad præstationem dictarum decimarum compellatis.

VITA ET EPISTOLÆ

BENEDICTI PAPÆ XI.

VVLGO XII.

Benedictus XI. qui nomine pristino dictus erat Jacobus Tolosanus, ex ordinis Cisterciensis cardinalis, die post obitum Ioannis decimo sexto ad pontificatum evectus est, decimo tertio Kalendas Ianuarii, anno MCCCXXIV. regnante Ludovico IV. imperatore. In initio sedis suæ, censuras contra eundem Ludovicum Bavaram a prædecessore latas non tantum confirmavit, verum etiam imperialem dignitatem tanquam vacantem, & ad se velut ad Christi vicarium devolutam, eidem abstulit. Interim ne Italia exter-

ANNO
CHRISTI
1332.

f. pervertantur.

Vide sup. ad
ann. 1300.ANNO
CHRISTI
1324.Consule
que supra
sunt dicta
in Benedi-
cto X.

exter-

externo hosti pateret, multos proceres Italix in ur-
 bibus quas possidebant, sedis apostolicæ vicariis crea-
 vit. Romanis per legatum persuasit, ut senatoriam di-
 gnitatem, quam diu regio nomine gesserant, suis tan-
 dem & ecclesiæ auspiciis administrarent. Sanctorum
 animas a peccatis suis sufficienter expiatis, ante diem
 iudicii beatas esse, Deique clara visione frui defini-
 vit. Vnica ordinatione sex cardinales, viros virtuti-
 bus ornatissimos, creavit. Omnibus modis regem
 Franciæ cum Anglo conciliare studuit; sed frustra.
 In rebus honestis & iustis constantissimus perstitit;
 bonos amore complexus, improborum voluntati &
 conatibus, quantum fieri potuit, repugnavit. Sep-
 tem annis, tribus mensibus, & septemdecim diebus,
 pontificatu functus, obiit Avenione septimo Kalen-
 das Maii, anno Domini 1342. Ejus mors gravem ani-
 mi dolorem omnibus influxit. Ejus tempore Petrar-
 cha lauro coronatus est.

EPISTOLA I.

BENEDICTI PAPÆ XI.

Definit, animas sufficienter purgatas, clara
 Dei visione frui.

*Benedictus servus servorum Dei, ad perpetuam
 rei memoriam.*

Benedictus Deus in donis suis, & sanctus in omni-
 bus operibus suis, qui sacrosanctam Romanam,
 catholicam & apostolicam ecclesiam (quam ut vineam
 plantavit dextera sua, quamque ut præcipuam
 in ecclesiæ omnium caput erexit, & victricem,
 dicente Domino ad Petrum: *Tu es Petrus, & super
 hanc petram ædificabo ecclesiam meam.*) sua misera-
 tionem non deserit, sed per beatos apostolos suos, præ-
 cipue Petrum & Paulum, singulares ejusdem eccle-
 siæ defensores, pia benignitate & continua pietate cus-
 todit, quatenus eisdem rectoribus gubernata, in se
 stabilis maneat, fundata super firmam petram, om-
 nesque Christianæ fidei cultores illi obediant, illi pa-
 reant, illi intendant, sub illius magisterio degant, sub
 ejus disciplina & correctione consistant.

Et paulo post: Sane dudum tempore felicis recora-
 tionis Ioannis vigesimi secundi prædecessoris nostri,
 inter nonnullos etiam theologicæ facultatis magistros,
 super visione animarum iustorum hominum post
 mortem suam, in quibus nihil erat purgabile, cum
 de hoc sæculo decesserunt; vel si fuerat, jam purga-
 tum fuerat ex toto; an Divinam essentiam videant an-
 te corporum suorum resurrectionem ac iudicium ge-
 nerale, & super nonnullis aliis orta materia quæstio-
 nis: ipsorum aliqui negativam, aliqui affirmativam,
 alii vero secundum suas imaginationes, de visione Di-
 vine essentiae ab animabus huiusmodi, diversa & di-
 versimode ostendere nitentur, prout ex dictis &
 scriptis eorum noscitur apparere: super reiectis suis
 vero concertationibus, quas hic causa brevitate om-
 mitimus, quia ita ex nostris etiam determinationibus
 inter se decidebant. Cumque idem prædecessor
 noster, ad quem prædictorum determinatio pertine-
 bat, ad decisionem concertationum huiusmodi se pa-
 raret, in suo consistorio publico, tam fratribus suis
 sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, de quorum
 numero tunc eramus, quam prelati & magistris in
 theologia, qui multi aderant præsentem, injungendo
 districtius & mandando, ut super materia de visione
 prædicta, quando requirentur ab eo, deliberate
 unusquisque diceret quod sentiret: tamen morte præ-
 ventus, sicut Domino placuit, participare nequivit.

Concil. general. Tom. XI.

A Defuncto itaque prædecessore præfato, nos Divina
 dignatione ad apicem summi apostolatus assumpti,
 diligentius attendentes, quanta ex præmissis eorum
 concertationibus non solutis, animarum imminere
 pericula, quanta exinde possunt scandala suboriri, ut
 ipsorum varietas pereat, & veritatis soliditas inno-
 tescat, habita prius super prædictis sollicita examina-
 tione & diligenti deliberatione cum fratribus nostris
 dictæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, de ipsorum
 fratrum consilio, hac in perpetuum vilitate consti-
 tutione, autoritate apostolica definimus: quod secun-
 dum communem Dei ordinationem, animarum sancto-
 rum omnium, qui de hoc mundo ante Domini nostri
 Iesu Christi passionem decesserunt, necnon sancto-
 rum apostolorum, martyrum, confessorum, virgi-
 num, ut aliorum fidelium defunctorum, post sacra-
 mentum baptismi ab eis susceptum, in quibus nihil
 purgabile fuit quando decesserunt, nec erit quan-
 do decedent etiam in futurum, vel si tunc erit
 aliquid purgabile in eisdem, tamen post mortem
 suam purgabunt, atque animarum puerorum eodem
 Christi baptismate renatorum, & baptizandorum,
 cum fuerint baptizati, ante usum liberi ar-
 bitrii decedentium, mox post mortem suam &
 purgationem præfatum in illis qui purgatione hu-
 jusmodi indigebant, etiam ante resurrectionem suo-
 rum corporum & iudicium generale, post ascensio-
 nem Domini nostri Iesu Christi in cælum, fuerunt,
 sunt, & erunt in cælo, cælorum regno, & paradiso cæ-
 lesti, cum Christo, sanctorum angelorum consortio
 aggregatæ, ac post Christi Iesu passionem & mor-
 tem viderunt & vident & videbunt Divinam essen-
 tiam immediate, se bene & clare & aperte illis osten-
 dentem; quodque sic videntes, eadem Divina essen-
 tia præsumunt: necnon quod tali visione & fruitio-
 ne, eorum animæ qui jam decesserant, sunt vere bea-
 tæ, & habent vitam æternam & requiem.

*** II. Constitutio de moderandis proeu-
 rationibus visitantium.

Exat tomo I I. collectionis Anglicanæ: sed ex MS. nostro
 emendatiorum damus.

D *Benedictus episcopus, servus servorum Dei, ad
 perpetuam rei memoriam.*

VAs electionis Paulus apostolus, egregius prædi-
 cator, se & eos qui secum erant, propriis ma-
 nibus exhibebat, ut pseudo . . . & subdolis opera-
 riis, sub prædicationis specie lucra sectantibus, lo-
 cum præcluderet; & aliis, quos ipse pascerebat pabulo
 verbi Dei, non existeret onerosus. Sane licet circa
 molestiam in exigendis procuracionibus observan-
 dam, a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus
 salubria manaverint instituta: quia tamen, sicut ex-
 perientia docet, nonnulli prælatorum sic se reddide-
 runt & reddunt in dictarum procuracionum ex-
 actionibus onerosos, ut oppressi subditi, huiusmodi
 nequeant onera supportare, & victum longi tempo-
 ris brevis hora consumat: nos attendentes, quod
 parentes debent thesaurizare filiis, non fastuosis deli-
 ciis eorum substantiam absorbere; ac cupientes pro
 diversitate conditionum visitantium prælatorum, &
 provinciarum, ac ecclesiasticarum etiam facultatum,
 certum modum sufficientem visitantium, & suppor-
 tabilem visitatis, in præmissis fore de cætero obser-
 vandum: de fratrum nostrorum consilio, præsentis
 constitutionis edicto, statuimus, quod cum in Fran-
 ciæ, Navarra, ac Majorita cum regnis ac terris, pro-
 vincias, & partibus adjacentibus, & vicibus eisdem,
 necnon in Delphinatu, ac Burgundia, Sabaudia,
 S f f f f iij provin-

provinciæ, & Forcalarii comitatibus, archiepiscopi & episcopi, alique prælati & personæ ecclesiasticæ, quibus id de iure competit vel consuetudine, suos subditos personaliter visitabunt, iidem archiepiscopi a suis vel suffraganeorum suorum cathedralibus ecclesiis, procuratione unius diei, siue in victualibus, siue a volentibus in pecunia, ultra CCC. a monasteriis vero, ac aliis ecclesiis vel prioratibus secularibus vel regularibus, habentibus collegium vel conventum XII. vel plurimum personarum, ultra CCL. ab habentibus vero pauciorum personarum collegium vel conventum, & quibusvis aliis ecclesiis & prioratibus, & locis ultra CC. episcopi etiã ab ecclesiis cathedralibus ultra CC. a monasteriis vero, & ecclesiis aliis, prioratibus secularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra CLX. ab habentibus vero collegium duodecim pauciorum, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra CXL. abbates quoque a monasteriis, vel prioratibus, habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra centum; ab aliis vero habentibus minus collegium, ac ecclesiis, prioratibus, & locis quibuscumque, ultra LXXX. archidiaconi quoque ultra XXXV. archipresbyteri vero ultra VII. Turonensium argenti valorem recipere non præsumant. Si vero præfati archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticæ, ex privilegio apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: iidem archiepiscopi a suis & aliis ecclesiis cathedralibus, ac prioratibus secularibus & regularibus habentibus collegium duodecim vel plurimum personarum, ultra CXX. a monasteriis vero, & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus & regularibus habentibus collegium XII. vel plurimum personarum ultra C. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra LXXX. episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus, atque locis, ultra LXXX. abbates ultra LX. archidiaconi ultra XXX. Turonensium argenti valorem non recipiant quovis modo.

In Alemanniæ quoque, Angliæ, Vngariæ, Boemiar, Poloniæ, Norvegiæ, Daciæ, Sæotiar & Sueciæ regnis ac terris, provinciis & partibus eisdem adjacentibus, archiepiscopi, episcopi, alique prælati, & personæ ecclesiasticæ, cum ut præmittitur personaliter visitabunt: iidem archiepiscopi, etiam si primates existant, a suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, & personis eorum, pro procuratione unius diei, siue in victualibus, siue a volentibus in pecunia, ultra CCCXX. a monasteriis vero; & ecclesiis aliis, & prioratibus secularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra CCLX. ab aliis vero monasteriis, ecclesiis, seu prioratibus, minus collegium habentibus, aliisque ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra CCXX. Episcopi etiam a cathedralibus ecclesiis, ultra CCXX. a monasteriis vero aliisque ecclesiis, & prioratibus secularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra CLXXX. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra CL. abbates insuper a monasteriis, prioratibus, seu ecclesiis habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra C. ab habentibus vero minus collegium, ac ecclesiis, prioratibus & locis aliis quibuslibet, ultra LXXX. archidiaconi vero ultra XL. archipresbyteri etiam ultra X. Turonensium argenti valorem recipere non præsumant. Si vero iidem archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticæ, ex privilegio apostolico, per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti archiepiscopi

etiam si primates existant, ab huiusmodi ecclesiis, prioratibus, monasteriis, atque locis, ultra C. episcopi ultra LXXX. abbates ultra LX. archidiaconi ultra XXX. Turonensium argenti valorem, pro procuratione qualibet unius diei, recipere non præsumant.

In Castellæ quoque, Legionis, Arragoniæ, & Portugaliæ regnis & dominis, terris & provinciis regum Castellæ, Arragoniæ, & Portugaliæ, ac partibus adjacentibus, & vicinis eisdem, excepto Sardinia & Corsicæ regno, archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticæ, cum, ut præmittitur, personaliter visitabunt: iidem archiepiscopi, a suis & suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, pro procuratione unius diei, siue in victualibus, siue a volentibus in pecunia, ultra CL. a monasteriis vero & ecclesiis aliis, ac prioratibus, secularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra CXX. ab habentibus vero minus collegium, aliisque ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra C. episcopi etiam a cathedralibus ultra C. a monasteriis vero ac prioratibus, secularibus vel regularibus habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra LXXX. ab habentibus vero minus collegium, aliisque ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra LX. abbates etiam a monasteriis vel prioratibus habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra L. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra LX. Archidiaconi vero ultra XXV. Archipresbyteri autè ultra V. Turonensium argenti valorem recipere non præsumant. Si vero proximo nominati archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac aliæ personæ ecclesiasticæ, ex privilegio apostolico, alios visitare, & procurationes recipere possint in pecunia numerata: iidem archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac aliæ personæ ecclesiasticæ, ex privilegio apostolico, alios visitare, & procurationes recipere possint in pecunia numerata: iidem archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac aliæ personæ ecclesiasticæ, ex privilegio apostolico, alios visitare, & procurationes recipere possint in pecunia numerata: iidem archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac aliæ personæ ecclesiasticæ, ex privilegio apostolico, alios visitare, & procurationes recipere possint in pecunia numerata, ultra LXXX. a monasteriis vero, & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra LX. ab habentibus vero minus collegium, ac quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, siue locis, ultra L. episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus, siue locis, ultra XL. abbates vero ab eisdem monasteriis, prioratibus, ecclesiis, siue locis, ultra XXX. archidiaconi vero, ultra XX. Turonensium argenti valorem recipere non attentent.

In Appuliæ vero, Calabria, Terralaboris, Sicilia, Longobardiæ, Tusciæ, Sardinia, Corsicæ, ac cæteris aliis Italiæ partibus, necnon Scelavoniæ, Archagiæ, Cypri, ac cæteris regnis, insulis, & aliis provinciis, & partibus omnibus ultramontanis, etiam transmarinis: patriarchæ, archiepiscopi, & episcopi, ac prælati, aliæque personæ ecclesiasticæ consentientes, cum, ut præmittitur, personaliter visitabunt, iidem patriarchæ & archiepiscopi, a suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, pro procuratione unius diei, siue in victualibus, siue a volentibus in pecunia numerata, ultra LX. a monasteriis vero, & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra L. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus atque locis, ultra XL. Episcopi etiam a cathedralibus ecclesiis, ultra L. a monasteriis vero, aliisque ecclesiis ac prioratibus, secularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurimum personarum, ultra XL. ab habentibus vero minus collegium, & ecclesiis aliis, seu prioratibus vel locis quibuslibet, ultra XXX. abbates vero a suis monasteriis, vel prioratibus, simile collegium vel majus habentibus, ultra XX. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, atque locis, ultra XVI. archidiaconi ultra X. Turonensium argenti valorem non audeant recipere quovis

quouis modo. Si vero præfati patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & prælati, & personæ ecclesiasticæ, proximè nominati, ex privilegio apostolico, per alios visitare, & procuraciones recipere valeant in pecunia numerata: dicti patriarchæ, seu archiepiscopi, ab eisdem suis & suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, ultra XL. a monasteriis quoque, & ecclesiis aliis, ac prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurimum personarum, ultra XXX. ab habentibus vero minus collegium, & aliis ecclesiis, prioratibus, sive locis & subditis quibuscumque, ultra XXV. III. episcopi quoque a suis cathedralibus, & quibuslibet monasteriis, & ecclesiis, prioratibus, atque locis, ultra XX. abbates etiam ultra X. necnon archidiaconi ultra V. Turonensum argenti valorem recipere non præsumant.

Itaque expensæ seu sumptus universi, seu taxatio pecuniaria unius procuracionis, totius videlicet diei, in pecunia, vel victualibus, & necessariis aliis, prædictam summam vel valorem aliquatenus non excedant nec ultra dictas summam, vel taxationes, seu valores earum, prætextu cuiusvis consuetudinis, vel aliter, ipsi prælati vel familiis eorumdem, quidquam exigere liceat vel recipere, etiã a volente. Illud quoque, quod archidiaconis superius diximus ordinandum, locum habere volumus in decanis, præpositis, aliisque personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium & procuracionis receptio, ex privilegio apostolicæ sedis, vel de jure, seu de consuetudine, competere dignoscitur: decanis ruralibus dumtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archiepiscopis nominantur; circa quos, in receptione huiusmodi procuracionis, id quod statutum est de aliis archiepiscopis, volumus observari.

Nostre tamen intentionis existit, quod si ex conventionione, vel consuetudine, ecclesiæ tam cathedrales, quam collegiatae, & alie quælibet sæculares vel regulares, ac etiam monasteria, prioratus conventuales, & loca alia quævis ecclesiastica, corti; capitula, collegia, seu conventus, rectores etiam, & personæ, prælati quibusvis visitantibus, ut præfertur, minus debeant vel consueverint solvere, quam per nos superius est statutum, ad solvendam ultra conventionem huiusmodi nullatenus astringantur; sed super his circa eos conventio & consuetudo huiusmodi observentur. Huiusmodi etiã moderaciones & taxationes, ad prælatos quoslibet, qui prætextu cuiusvis consuetudinis, in monasteriis, vel locis aliis ecclesiasticis, gratis recipiuntur ad pabulum caritatis, extendimus, & etiam prorogamus: provisò nihilo minus, quod in locis quibuslibet, secundum quod major vel minor eorum copia fuerit in eisdem, necnon juxta majorem vel minorem personarum & evectionum numerum huiusmodi visitantium, expensarum majorum vel minorum debita moderatio teneatur: ita tamen, quod majores expensæ non excedant summam superius limitatam.

Insuper prædictis omnibus patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, & aliis superius nominatis, visitantibus, ne ultra conventionem vel consuetudinem huiusmodi, circa personas & loca ubi fuerint, nec ultra moderaciones & taxationes prædictas, quicquam præsumant recipere, districtus inhibemus. Volentes etiam constitutionem præsentem, pœnæ adjectione, juvari: statuimus, quod si dicti visitantes, per se, vel, si ex privilegio eis competat, per alios visitationis officium exercuerint, & procuraciones receperint, ut præfertur, ipsi vel familiares eorum, ultra moderaciones & taxationes prædictas, aliquid scienter exegerint seu receperint, etiam a volentibus, duplum ejus, quod iidem prælati, vel eis scientibus aut ratum habentibus eorum familia, taliter exegerint seu rece-

perint, infra duos menses post receptionem seu scienciam huiusmodi, ecclesiis, monasteriis, & locis aliis, a quibus illa receperint, restituere teneantur. Si vero dicti prælati per alios visitantibus, ii qui pro eis visitationis officium exercebunt, per se vel alios, ultra moderaciones vel taxationes prædictas, quicquam exegerint seu receperint, etiam a volente: duplum ejus, quod ultra receperint; ecclesiis, monasteriis, vel locis aliis, a quibus id receptum fuerit, infra præfatum terminum reddere teneantur. Alioquin extunc dicti prælati, quod ultra moderaciones & taxationes prædictas, seu conventionem vel consuetudinem huiusmodi, receperint in pecunia numerata: duplum ipsum eisdem ecclesiis, monasteriis, sive locis, ultra dictum tempus reddere differentes, ingressum ecclesiæ sibi noverint interdictum. Si vero pro prædictis prælati visitationem huiusmodi, ut præmittitur, exercentes, ab officio & beneficio noverint se suspensos: quousque gravatis ecclesiis, & monasteriis, sive locis, de huiusmodi duplo plenariam satisfacionem impendant.

Adicientes constitutioni præfenti, quod si quis de familia prælati personaliter visitantis, aliquid ultra moderaciones & taxationes præfatas, per se vel alios, prælato ignorante, nec ratum habente, receperit ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis visitatis: duplum ejus quod ultra receperit, de suo proprio, infra duos menses post receptionem huiusmodi, ecclesiis, monasteriis, & locis aliis, a quibus illa receperit, reddere teneatur. Alioquin extunc taliter recipiens, si clericus fuerit, tamdiu ob officio & beneficio sit eo ipso suspensus. Si vero laicus, tamdiu ingressum ecclesiæ sibi noverit interdictum, & a communione eucharistiæ ipso facto sentiat se suspensum: donec de duplo, huiusmodi gravatis ecclesiis, monasteriis, sive locis, satisfecerit cum effectu; nulla eisdem, ultra moderaciones & taxationes prædictas recipientibus, in his donantiũ remissione, liberalitate, seu gratia, valitura.

Ceterum moderaciones & taxationes huiusmodi, in illis locis volumus observari, in quibus id fieri poterit secundum ecclesiæ, monasterii, vel loci alicujus facultates. In aliis autem, tantam præcipimus modestiam adhiberi: quod per hoc, que ad exoneracionem locorum ecclesiasticorum statuenda providimus, non valeant se gravari: nec per hoc dicti prælati, exigendi amplius quam ipsi subditi pati possunt, indultam sibi existiment potestatem.

Præmissis quoque adjiciendo statutum, quod si dicti prælati, vel aliquis eorumdem, ex apostolica indulgètia, vel consuetudine, seu de jure, petant sibi ab ecclesiis, monasteriis, sive locis aliis ecclesiasticis, eorumque capitulis, collegiis, vel conventibus, rectoribus, seu personis, moderatum seu caritativum subsidium exhiberi: non possint a singulis ecclesiis, monasteriis, sive locis, pro subsidio huiusmodi, ultra petere vel recipere, etiã a volentibus, nisi quantum ascenderent singulæ procuraciones in pecunia per nos superius moderate, quas iidem prælati recipere, quando ex privilegio per alium visitarent.

Porro Turonenles prædictos, tales fore intelligimus, quod duodecim ipsorum valeant unum Florenum boni & pari auri legalis, pondens & conii Florentini.

Per constitutionem autem huiusmodi, volumus, quod dicti prælati, vel alii, quibus visitationis officium, & procuracionum receptio, ex privilegio sedis apostolicæ, vel aliter de consuetudine, vel de jure, competere minime dinoscuntur, jus visitandi, vel procuraciones percipiendi, sibi valeant vindicare: nec per constitutionem eandem, aliis constitutionibus, super præmissis, per prædecessores nostros dudum editis, quoad alia contenta, in eis aliquatenus derogetur.

Insuper

Insuper abbates Cisterciensis ordinis, sua monasteria visitantes, sub præfenti constitutione nostra nolumus comprehendendi: eum super eis, per aliam ordinationem nostram, duxerimus specialiter providendum.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, intentionis, inhibitionis, adjectionis, & præcepti, ac voluntatis infringere, vel etiam ausu temerario contravenire. Si quis autem hoc attentare præsumperit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursum. Datum Avinionis xv. Kalendas Ianuarii, Pontificatus nostri, anno secundo.

III. Constitutiones super reformatione canonicorum regularium ordinis S. Augustini Avinione editæ. Id. Maii anno Domini M. CCC. XXXIX.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ad decorem ecclesiæ sponsæ Dei, & sanctarum religionum fundatarum in ea: quæ licet diversis distinctæ sunt gradibus, in unius tamen veræ fidei propositum coeuntes, eandem ecclesiam veniunt variis floribus meritorum. Pro injunctæ nobis apostolice servitutis officio, summis vigiliis & indefessis studiis intendentes ad ea, quæ pro Divini nominis laude, personarum religionum ipsarum mentium puritatem, honestatem morum, regularis observantiæ disciplinam, & sacrarum peritiam scripturarum respiciunt: labores nostros libenter impendimus, & opportuna sollicitudinis diligentiam adhibemus. Ideoque inter religiones alias in agro ejusdem plantatas ecclesiæ, ad religionem canonicorum regularium, ordinis S. Augustini, ab eodem glorioso doctore in primitiva ecclesiâ sacris institutionibus stabilitam, gerentes præcipuè caritatis affectum, ac nolentes, quæ in eadem religione reformanda cognovimus, absque reformationis remedio præterire: omnia quæ in religione prædictâ, tam in prima institutione ipsius, quam a sacris canonibus sunt salubriter instituta, omnino immota, in sua firmitate manere censentes, nonnulla quæ experientia deesse probavit, & splendenda dictæ religionis utilitas. necessitas persuadet, statuenda providimus in ea, perpetuis futuris temporibus observanda.

De creatione canonicorum.

I. Statuimus igitur, ut quando in ecclesiâ cathedrali, monasterio, seu loco alio religionis ejusdem, canonicorum creatio fuerit faciendâ, nullus recipiatur vel induatur in canonicum, nisi persona idonea, vel de cujus idoneitate spes verisimilis habeatur, & talis, qui inibi in Divinis, vel aliis, Deo possit & velit debite impendere obsequia opportuna: & quod hujusmodi creatio & habitus traditio fiant publice infra ecclesiam, monasterium, seu locum alium conventualem religionis ejusdem, nisi causa rationabilis eas alibi fieri suaderet: nullique promissionibus seu obligationibus cum juramento, vel sine, cuiquam faciendis: quod si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur: quodque hujusmodi creatio seu habitus traditio, non nisi personæ seu personis religionis ejusdem, quæ tunc etiam in ecclesiâ, monasterio, seu loco prædictis fieri debeant, aliquatenus committatur. Si vero qui creati fuerint in canonicos, infra probationis tempus, in loco, in quo saltem septem canonicis resideant, necesse habeant residere: eisque idoneus & fidelis deputetur instructor, qui eos instruere valeat in Divinis officiis, & observantiâ regulari. Cæterum, si canonicorum

A creatio fuerit faciendâ, eaque pertineat ad prælatum: una cum capitulo, vel conventu, fieri debeat eorundem. Si capitulum, seu conventus, vel eorum major pars, pure ad eam procedere, vel creationi faciendæ sine causa rationabili renuerint consentire: prælatus, ex quo sibi evidenter expediens vel necessarium appareret, hujusmodi canonicorum creationem fieri debere, vel prælatum, vel capitulum, seu conventum, aut illum seu illos, ad quem seu quos pertinuerit, concorditer deliberatum & definitum fuerit fore creationem hujusmodi faciendam: tunc prælatus moneat capitulum seu conventum, & in virtute obedientiæ eis injungat, ut pure, ac secundum Dominum, infra unius mensis spatium, ad dictam creationem cum eo in primo casu procedant, vel in secundo, creationi faciendæ suum præsentent consensum. Quod si prælati, capitulum, seu conventus, monitioni vel injunctiohi hujusmodi parere neglexerint, vel recusaverint: creatio ipsa, ea vice libere pertineat ad prælatum, dummodo per eum nil in præmissis factum fuerit fraudulenter. In casu autem devolutionis hujusmodi, prælatus faciendâ eandem creationem, cum consilio seniorum eorundem capituli, vel conventus; de personis idoneis liberam habeat facultatem: ita tamen, quod tunc per dictum prælatum, tot & non plures creentur, quot, attentis facultatibus, ac statu antiquo & debito locorum, rationabiliter creandi, seu creati fuissent, si prælatus & capitulum, seu conventus, in creatione hujusmodi concorditer convenissent. Rursus eorum arbitrium, qui ad privata suorum commoda recurvantes affectum, creationi faciendæ canonicorum hujusmodi nolunt aliter consentire, nisi concedatur eisdem, quod unus vel plures, quos maluerint seu nominaverint, in canonicos creentur, penitus detestantes: hoc deinceps omnino fieri prohibemus. Decernentes, concessiones hujusmodi si quæ eis factæ fuerint, fore nullas: quodque nulli ex receptione seu creatione ex ea vel ob eam secuta, jus aliquid in loco, in quo, seu ad quem factæ fuerint, aliquatenus acquiratur. Insuper præmissis adjicimus, quod capitulum, vel conventus religionis ejusdem, in novitate sui prælati nequeant eidem prælato, vel alteri occasione ipsius, facere gratiam, super receptionem vel creationem canonicorum plurium, quam duorum: nec ad hujusmodi per duobus gratiam faciendam, nisi de libera eorum voluntate processerit, intendimus obligare.

B præsentem consensum. Quod si prælati, capitulum, seu conventus, monitioni vel injunctiohi hujusmodi parere neglexerint, vel recusaverint: creatio ipsa, ea vice libere pertineat ad prælatum, dummodo per eum nil in præmissis factum fuerit fraudulenter. In casu autem devolutionis hujusmodi, prælatus faciendâ eandem creationem, cum consilio seniorum eorundem capituli, vel conventus; de personis idoneis liberam habeat facultatem: ita tamen, quod tunc per dictum prælatum, tot & non plures creentur, quot, attentis facultatibus, ac statu antiquo & debito locorum, rationabiliter creandi, seu creati fuissent, si prælatus & capitulum, seu conventus, in creatione hujusmodi concorditer convenissent. Rursus eorum arbitrium, qui ad privata suorum commoda recurvantes affectum, creationi faciendæ canonicorum hujusmodi nolunt aliter consentire, nisi concedatur eisdem, quod unus vel plures, quos maluerint seu nominaverint, in canonicos creentur, penitus detestantes: hoc deinceps omnino fieri prohibemus. Decernentes, concessiones hujusmodi si quæ eis factæ fuerint, fore nullas: quodque nulli ex receptione seu creatione ex ea vel ob eam secuta, jus aliquid in loco, in quo, seu ad quem factæ fuerint, aliquatenus acquiratur. Insuper præmissis adjicimus, quod capitulum, vel conventus religionis ejusdem, in novitate sui prælati nequeant eidem prælato, vel alteri occasione ipsius, facere gratiam, super receptionem vel creationem canonicorum plurium, quam duorum: nec ad hujusmodi per duobus gratiam faciendam, nisi de libera eorum voluntate processerit, intendimus obligare.

D II. Præfenti quoque statuimus sanctione, quod singuli canonici religionis ejusdem, professionem expressam faciant, non clandestine, sed patenter: & si commode fieri poterit, in ecclesiâ, & cum Missâ. Quod si forte prælatus ad quem spectabit, professionem ipsam recipere, tempore probationis elapso, per canonicum profiteri volentem, congruo loco & tempore humiliter requisitus, professionem eandem recipere sine rationabili causa renuerit, vel ultra debitum forte distulerit: dictus canonicus extunc in sua ecclesiâ, vel monasterio, ac membris ipsius, ad omnia idoneus censetur, si foret expresse professus teneatur, cum ad hoc opportunitas se obtulerit, expresse nihilo minus profiteri: alioquin, extunc ad præmissa, donec expresse professus fuerit, minus idoneus habeatur: ac nihilo minus possit per proprium prælatum ad profitendum expresse compelli. Prælatus quoque, qui professionem ab eo recipere renuerit, aut distulerit, ut præfertur, ad ipsius professionem admittendam expresse, per suum immediatum superiorem religionis ejusdem, seu eum ad quem pertinuerit, compellatur.

E III. Prohibemus insuper, ne in ecclesiâ cathedrali, seu monasterio, vel loco alio religionis ejusdem, quivis clericus secularis, vel laicus, recipiatur ad præbendam seu etiam portionem, nisi eidem ecclesiæ, seu mona-

De professione canonicorum.

* f. ac si f. e. pr. f. sed teneatur.

De prohibitis præbendis.

mona-

monasterio, vel loco, dederit primitus se & sua: nec hujusmodi prębenda seu portio, ad vitam, vel ad tempus vendatur, detur, seu alias concedatur eidem. Quicquid autem contra prohibitionem hujusmodi attentatum fuerit, omnino decernimus irritum & inane: ac nihilominus recipientes, vendentes, dantes, & concedentes hujusmodi, ultra penas a jure statutas, superiorum suorum arbitrio puniantur. Per pręmissa vero non intendimus circa officia vel ministeria, aut alia obsequia opportuna, inibi consueva per saculares clericos vel laicos exerceri, aliquid immutari.

IV. Ut autem dicta religio salubriter in omnibus dirigatur, in ecclesia, seu monasterio, locove alio collegiati, seu conventuali religionis ejusdem, superiorum dictę religionis non habente; ac etiam in quolibet collegiati, seu conventuali loco, xxi. vel majorem numerum canonicorum habente, etiam si superiorem in ipsa religione habeat; necnon in loco alio etiam minorem duodenarium numerum habente, in quo prior claustralis esse consueverit: constituatur hujusmodi prior claustralis. Dicitur quoque prioris constitutio fiat per illum, seu illos, ad quem, vel ad quos pertinuerit, cum consilio aliquorum seniorum illius loci, in quo constituetur: attentius providendo, quod persona que zelum religionis ordinatum habeat, queve existat idonea ad exercendum prioris claustralis officium, in loco, in quo constituta fuerit, assumatur. Dicitur vero prior, cum eum abesse, vel sic impediri contigerit, quod incumbens sibi officium per se nequeat exercere, teneatur aliquem ex canonicis dicti loci, ad hoc idoneum, deputare; qui, hujusmodi absentia vel impedimento durante, vices ipsius gerat, nisi alicui ex privilegio, seu statuto, vel consuetudine, ratione dignitatis, personatus, vel alterius beneficii, pręmissis casibus gerere vices hujusmodi competere nosceretur; vel nisi dicti prioris superior aliquem ad hoc pro ipso priore duxerit deputandum. In loco autem, in quo, secundum pręmissa, prior claustralis fuerit statuendus, pręsidentis tali loco, cum ipsum impediri, vel abesse contigerit, ut de priore claustrali pręmittitur, teneatur aliquem in loco sui, quoad officium prioris claustralis pertinet, ad eaque deputare. Per hoc autem, quod volumus constitutionem dicti prioris, de consilio seniorum fieri: non intendimus, circa amorem ipsius, de pristina observantia, aliquid immutare.

V. Pro regulari disciplina attentius observanda, in ecclesia cathedrali, seu monasterio, loco* vel alio conventuali religionis ejusdem, diebus singulis; in aliis vero locis, in quibus quatuor, aut plures canonici fuerint deputati, saltem semel in septimana, ac etiam sępius in eisdem, si in ipsis sępius, ac in quibusvis locis aliis non conventualibus, toties & quando in eis fieri consuetum, regulare capitulum teneatur: in quo, antequam ad tractanda alia procedatur, canonicorum excessus, transgressiones, & negligentię corrigantur, ac de disciplina & reformatione regulari tractetur salubriter & agatur: nullo ibidem, potestive aut clamose, seu irreverenter se habere, quomodo libet pręsumere.

VI. In singulis quoque ecclesiis cathedralibus, monasteriis, atque locis collegiatis seu conventualibus religionis pręlatę principalibus, non ab aliis dependentibus, etiam si in eis alias non fuerit consuetum, & in singulis aliis locis religionis ejusdem, habentibus membra sibi subiecta, si inibi solitum est capitulum celebrari, annis singulis capitulum celebratur, die videlicet ad hoc statuto, vel per ipsum capitulum annis singulis statuendo: in loco scilicet principali, & non alibi, nisi evidens necessitas suaderet hujusmodi capitulum alibi celebrandum. Prelatus autem loci prin-

Concil. general. Tom. XI,

cipalis, in loco in quo celebrabitur ipsum capitulum, eidem capitulo studeat omnino personaliter interesse, cui etiam pręesse debebit. Quod si eum tunc ab eodem capitulo abesse contigerit, teneatur alicui idoneo, loci & religionis ejusdem, committere vices suas, qui intersit, & pręsit capitulo memorato, nisi ex privilegio, statuto, vel consuetudine, alteri hoc competere nosceretur.

Ad hujusmodi autem capitulum* affectus, prępositi, priores, & administratores eidem loco principali immediate subiecti; necnon, ubi fuerit consuetum; etiam canonici administrationem non habentes, extra ecclesias, monasteria, & loca prędicta morantes; personaliter convenire, impedimento cessante legitimo; aut impedimento hujusmodi subsistente, abbates, prępositi, priores, & administratores pręfati, procuratorem idoneum sufficienter instructum, cui mandatum legitimum, causam, seu causas impedimenti hujusmodi, & expresse potestatem jurandi in animas ipsorum constituentium causas hujusmodi fore veras, & reddendi rationem infra scriptam, & alia faciendi, que facere possent, si essent pręsentes, potestatem continente, ad ipsum capitulum dirigere teneatur. Is vero, qui tunc pręerit dicto capitulo, cum quatuor senioribus, per ipsum capitulum aut majorem partem ipsius eligendis, an causę hujusmodi sufficientes fuerint arbitrati, vel eis non venientibus, aut nullum talem procuratorem mittentibus, vel causas minus sufficientes pręsidentibus, de pena condigna ob hoc talibus infligenda, habeat astinere, quam ipse solus pręsidentis, intelligendi, & alias contra ipsos absentes, si opus fuerit, auctoritate apostolica, prout justitia & regularia instituta suaserint, procedendi habeat facultatę.

Convenientes autem ad dictum capitulum, vitam ducant communem, & faciant proportionaliter simul omnes expensas; nisi forte ex consuetudine, vel statuto, aut alia ordinatione rationabili, incumbat alii, seu aliis, onus expensarum hujusmodi faciendi: Quos tamen, si ex hoc, quod singulis annis fieri volumus capitulum memoratum, vel ex aliis supra vel infra statutis, ampliores expensas fieri contigerit, nolumus in expensis plus solito onerari: sed tunc, hujusmodi ampliores expensę fiant per omnes simul proportionaliter, ut pręfertur. Quod si forsitan aliquis ex locis prędictis, in quibus, ut pręfertur, debet dictum capitulum celebrari, membra habeat adeo sibi remota, quod administratores principales dictorum membrorum nequeant, annis singulis, ad ipsum capitulum, absque notabili dispendio, convenire: tunc dictum capitulum teneatur ordinare, quando dicti administratores ad capitulum hujusmodi debeant convenire.

In hujusmodi autem capitulo, tractetur precipue de reformatione morum, & observantia regulari: ac corrigantur, & reformentur in eo, que super spiritalibus, & temporalibus religionis ejusdem, corrigenda fuerint, & etiam reformanda. Ipsoque capitulo perdurante, abbates, priores, prępositi, & archidiaconi, ceterique administrationem in religione prędicta habentes, quovis nomine cessantur, de suis administrationibus eidem capitulo teneantur offerre, & in scriptis tradere rationem, declaranda videlicet, si administrationes ipsę aliquibus, & quantis, & ex quibus causis, quibusvis personis, & quibuslibet obligationibus, & an sub usuris sint debitas obligatę; & an ipsa debita possint de rebus extantibus mobilibus persolvi, aliaque onera sibi suis administrationibus incumbentia supportari, sine debitorum augmento: & generaliter, an administrationes ipsę in casu desolationis, & qua re, vel in statu prosperitatis existant. Hujusmodi autem rationum scripturę, continentes administrationum ipsarum tam onera, quam augmenta, in loco

T t t t t p r i n c i p a l i

De priore claustrali.

De capitulis quotidianis.

* Contr. 10-cova

De capitulis annalibus.

principali, cujus tenetur capitulum, sub fida custodia A fideliter conserventur, eorum, a quibus reddita fuerit, propriis subscriptionibus communita.

Volamus autem, quod in casu, ubi abbatibus, prioribus, præpositis, archidiaconis, & aliis administrationem habentibus, minime videtur expediens, sed periculosum esset, revelare in dicto capitulo commoda seu augmenta, quæ de administratione hujusmodi superessent: quatuor eligendis de dicto capitulo, duobus per ipsum abbatem, seu priorem, vel præpositam, seu archidiaconum, vel quemvis alium administrationem habentem, & duobus aliis per capitulum, vel majorem partem ipsius (qui quatuor, hujusmodi officium in virtute obedientia recipere teneantur) revelare prædicta quæ superflua, in quibuscumque rebus consistant, fideliter teneantur: eisdem quatuor sic electis juramentum in præsentia dicti capituli præstentur, quod non revelabunt prædicta, nisi cedentibus vel decedentibus iis, qui reddiderint rationem, vel alia causa rationabili exigente; & tunc etiam, de licentia superioris sui, vel illius qui dictam reddidit rationem.

De capitulis provincialibus.

VII. Constitutionem insuper concilii generalis, de communi capitulo abbatum, atque priorum abbatum proprios non habentium, in singulis regnis sive provinciis faciendæ, volentes exacta diligentia observari: statuimus, quod in religione prædicta, in singulis provinciis per nos designatis inferius & distinctis, fiat in loco, qui ad hoc fuerit deputatus, de quadriennio in quadriennium, salvo jure diocæsani, commune seu provinciale capitulum abbatum, præpositorum, priorum, cæterorumque prælatorum abbates seu alios prælatos superiores ejusdem religionis non habentium; necnon præpositorum, priorum, vel aliorum majorum in ecclesiis cathedralibus post antistites existentium, ac post ipsos antistites regularem curam canonicorum habentium, quocumque nomine nuncupantur; sive prænominati, exempti, sive non exempti existant: ad quod universi conveniant impedimentum canonicum non habentes, dictam constitutionem juxta præfatam provinciale concilium, & alia in ea, tam provide, quam salubriter observantes. Qui in religione præfata, irrefragabiliter observantes. Qui vero ad præfatum capitulum personaliter venire nequeverint, legitime impediti, ad allegandam causam impedimenti hujusmodi, etiam probandam, necnon ad recipiendum ordinationes, seu statuta, atque mandata in dicto capitulo faciendæ, ac si idem taliter impeditus, personaliter præsens esset, canonicum suum ecclesiæ ejusdem, monasterii, sive loci, si commode fieri possit, alioquin aliam personam idoneam, cum sufficienti mandato, causam impedimenti hujusmodi continentem, & etiam potestatem in animam constituentis eundem jurandi, causam hujusmodi esse veram, ad dictum capitulum mittere teneatur. Personæ vero, quæ præfuerint hujusmodi provincialibus capitulis celebrandis, quarum potestatem de uno provinciali ad aliud provinciale capitulum volumus perdurare, arbitrentur, & discernant, an excusationum causæ dictorum non venientium ad capitulum, veræ & sufficientes, vel insufficientes existant: a quarum arbitrio, seu decreto, super hoc nulli appellare liceat, vel etiam reclamare.

Non venientes autem ad dictum capitulum, legitimo impedimento cessante, aut cum subest impedimento, procuratorem ad illud, cum sufficienti mandato, ut præmittitur, non mittentes: teneantur expensas, quas fuerant in veniendo ad dictum capitulum, morando, & redeundo facturi, juxta præsentium dicto capitulo, seu majoris partis eorum, arbitrium æstimandas, in termino per ipsos

præsidentes statuendo, de bonis suæ administrationis persolvere, in utilitatem ipsius provincialis capituli convertendas: super quibus, nulli in totum, vel in partem, gratia fieri valeat, vel remissio indulgeri possit. Etiam prædicti * eorundem, ad eorum solutionem, per censuram ecclesiasticam, autoritate apostolica, coercere, suosque processus & sententias publicare, seu facere publicari, in locis dictæ religionis, provincie tamen ejusdem. Et nihilominus alias contra non venientes præfatos, maxime si, ut correctionem evitent, sive ut nesciatur status ecclesiæ, vel monasterii eorundem, vel alias malitiose, se subtrahant, prout dictis præsentibus seu majori parti ipsorum visum fuerit, procedatur.

B Circa præfidentes verò ac visitatores in eisdem capitulis deputandos, & alia quæcumque in eis exequenda, illa serventur, quæ in eisdem generali concilio, & felici recordationis Honorii papæ III. prædecessoris nostri, constitutionibus expressius continentur, prout statui & religioni congruit eorundem: servatis tamen statutis, ordinationibus, & adjectionibus nostris, supra & etiam infra scriptis.

Ad hæc, decrevimus, abbates, priores, & maiores præfatos, capitula, conventus, cunctosque canonicos ecclesiarum, ac monasteriorum ejusdem religionis, etiam in ipsis ecclesiis, vel monasteriis, sive extra ea, ubicumque prioratus, officia, vel administrationes habuerint, seu moram traxerint, tam exemptos quam non exemptos, dictorum capitulorum provincialium districtionibus, correctionibus, & ordinationibus subijci, & ipsis astringi, eosque ad observationem illarum fore per præfidentes, seu alios ad quos pertinuerit, compellendos. Decernimus etiam, quocumque dictarum ecclesiarum, & monasteriorum, vel aliorum locorum religionis ejusdem canonicos, beneficia obtinentes, ad contribuendum, in expensis moderatis & rationabilibus, per capitulum annuale religionis ejusdem immediate præcedens taxandis, secundum eorum exigentiam facultatum, quas dicti convenientes facient, ad ipsa capitula eundo, morando, & redeundo (imposita tamen dictis convenientibus secundum suarum exigentiam facultatum de dictis expensis congrua portione) fore per eisdem convenientes, autoritate apostolica, per remedia opportuna, sub lato appellationis obitaculo, compellendos. Ordinariis locorum, exemptis & non exemptis, districtius iniungentes, quod nullum prædictis impedimentum apponant, vel apponi permittant: sed legitime requisiti, ea faciant executioni mandari, & inviolabiliter observari. Quod si forte tempore, quo imminet provinciale capitulum celebrandum, contigerit ecclesias cathedrales religionis ejusdem, carere maioribus prælati, vel monasteria seu loca religionis ejusdem, suis vacare seu carere pastoribus; qui, si adessent, districtius forent ad conveniendum in provinciali capitulo memorato: capitula ecclesiarum, seu conventus monasteriorum, aliorumque locorum conventualium prædictorum, teneantur personam sufficientem de gremio eorundem, si commode fieri possit, alioquin aliunde, transmittere ad huiusmodi capitulum celebrandum, ad faciendum & adimplendum omnia, iuxta arbitrium præsentium, quæ facere possent & tenerentur prælati, seu majores præfati, si venirent ad dictum capitulum, & in eo personaliter interessent.

Quod autem præmittitur de provinciali capitulo, de quadriennio in quadriennium celebrando, ad cujuslibet hæsitacionis scrupulum amputandum, ad sanum referri volumus intellectum: ut scilicet cum uno anno provinciale capitulum fuerit celebratum, duobus futuris annis proximis ab illo valeat abstineri.

eo in alio anno immediate sequenti omnimode celebrando. Huiusmodi vero commune seu provinciale capitulum, apud unum de monasteriis religionis eiusdem ad hoc aptum, si in eadem existat provincia, debeat celebrari: alioquin, celebretur in loco alio congruo & securo, de quo, ac die primi capituli huiusmodi celebrandi, & aliis ad hoc facientibus, oportune providebunt illi, qui super hoc per sedem apostolicam deputati fuerint prima vice. Et ut super eodem capitulo, & per illud extunc in posterum rationabilis ordinatio habeatur: in dicto capitulo primitus celebrando, & in aliis etiam per successiones temporum similiter celebrandis, præsidentes eisdem, seu pars major eorum, provideant & ordinare procurent, per quem, in sequenti capitulo, sermo fieri. Missaque debeat celebrari. Eligant quoque tam locum, in quo alia vice proxima huiusmodi capitulum fuerit celebrandum, quam eos, qui præsidentes esse debeant in eodem.

Provideatur etiam, qui abbates, quive præpositi, seu alii ex eis qui ad ipsum capitulum venire tenentur, quæ, & quot, & quoties, ecclesias cathedrales, monasteria, & loca alia religionis eiusdem, debeant, usque ad aliud proximum sequens provinciale capitulum, visitare. Cæterum prohibemus, ne venientes ad provincialia seu annalia capitula, secum ducant, vel duci faciant, seu permittant eversiones, seu familiares numero superfluos, seu quomodolibet excessivos, aut tales, de quibus præsumi valeat, quod alicui ad ipsa capitula venienti, aut in eis moranti, vel de illis redeunti, aut ecclesiis, monasteriis, prioratibus, vel aliis eorum, inferant, per se, vel alios, in personis vel rebus, injuriam, offensam, vel qui in aliquo de dictis capitulis, aut in ecclesia, vel monasterio, seu loco, quibus illa contigerit celebrari, scandalum suscitare, vel turbationem facere, seu discordiam vel contentionem movere, verisimiliter præsumatur: sed numero eversionum, & familiarium, statui cussulibet eorum congruo, sint contenti. Si quis autem eorum scienter, & ex proposito, duxerit vel tenuerit aliquem, vel aliquos, ad inferendum injuriam vel offensam huiusmodi, ut turbetur, vel impediatur imminens capitulum, vel aliquem seu aliquos ad hoc convocaverit, & ob hoc turbatio vel impedimentum, secuta fuerit vel secutum; necnon quicumque alius de personis religionis eiusdem consentiens in præmissis extiterit, præstando auxilium, vel favorem, scienter & ex proposito, ut præmissum est, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Eandem quoque excommunicationis sententiam, quicumque religionis præfate per se vel alium impenderit malitiose, scienter & ex proposito, quo minus dicta capitula, provinciale videlicet & annale, & eorum quodlibet valeat celebrari; aut propterea, præsumpserit euntes ad illa, vel aliquos eorundem, vel in eis morantes, seu de ipsis redeuntes, capere, seu capi facere, seu captos detinere, aut impedire, vel eis, aut eorum familiaribus, in personis vel rebus inferre damna, injurias, vel offensas; necnon, quicumque ipsius religionis, qui, ad hoc ne fiat, aut impediatur visitatio, malitiose & ex proposito, prædicta, vel eorum aliquid, per se vel alium commiserit in præmissis, abbatum, priorum, vel aliorum proprios subiectos visitantium, vel in personas visitorum, qui in provincialibus capitulis, aut per abbates, seu prælatos alios fuerint deputati, vel familiarium eorundem, aut in bonis eorum; dum tamen propter hoc visitatio huiusmodi fuerit impedita: ipso facto excommunicationis sententiam incurrant. Præsidentes autem provincialibus & annualibus capitulis prælibatis, & eorum quolibet, postquam simpliciter & de plano eis consulerit, aliquem ex prædictis, præfatum

Concil. general. Tom. XI.

A excommunicationis sententiam incurrisse: ipsum excommunicatum, per omnia eiusdem religionis loca vicina, de quibus eis videbitur, tandiu postmittere publicent & faciant ab aliis, autoritate apostolica; publicari; eos ad hoc, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellendo: donec excommunicatus huiusmodi condignam super hoc satisfactionem impenderit, & abolitionis beneficium meruerit obtinere. Possint autem ab huiusmodi excommunicationis sententia, congrua satisfactione præmissa, absolvi per præsidentes dictis provincialibus capitulis, & quemlibet eorundem, quorum offensa conservet eorum provinciale capitulum, aut per visitatores deputatos ab eo. Illi vero, quorum offensa respiciet annale capitulum, per prælatos, qui huiusmodi annali, seu annualibus capitulis præfuerint, aut per ipsos prælatos visitantes, seu per visitatores deputatos, ab eis, congrua satisfactione præmissa, absolvi valeant: nisi forsitan offensa adeo gravis existeret, quod super ea sedes apostolica foret merito consulenda.

Ut autem professores religionis eiusdem quietius & liberius valeant Domino famulari: districtè precipimus, tam diocesanis, quam personis, qui provincialibus capitulis præsidunt, ut advocatos, patronos, magnates, rectores, vicedominos, consules, milites, & quoscumque alios, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescant: ne cathedrales ecclesias, monasteria, & loca alia religionis eiusdem præsumant offendere, in personis, aut rebus eorum; et eoque, si forte eisdem offensas intulerint, ad satisfaciendum eis compellere non omitant.

Ut autem de provinciis, in quibus dicta capitula provincialia fuerint celebranda, distinctè limitatio habeatur, nec de ipsis in posterum hæstetur: quamlibet provinciam, quoad huiusmodi provincialia tenenda & celebranda capitula, prout sequitur, limitamus. Imprimis, urbs Romana cum episcopatus nobis immediate subiectis, in nostra speciali provincia constitutis, cum toto regno Sicilia, pro una provincia computentur: provincie Thebarum, Cretensis, Atheniensis, Patracensis, Corinthia, & Neopātenensis, cum toto patriarchatu Constantinopolitano, pro una; regnum Cypri, pro una; regnum Corsicæ, & Sardinie, pro una; provincie Pisanensis, Iauensis, Mediolanensis, & Ravennas, cum episcopatus Placent. Ferrar. & Arimin. pro una; Aquilegensis, ac Gradensis, cum provinciis Iadensis, spalatenfis, & Ragus. & Antibar. pro una; Strigoniensis, Colossensis, & Gueniensis, cum episcopatu Canuensi, pro una; Rigonens. pro una; Salzeburgensis, Magdeburgensis, & Bremensis, pro una; Coloniensis, Moguntensis, & Trevirensis, cum episcopatu Lambargens. pro una; Ebreundenis, Viennensis, & Aquis. & . . . pro una; Lugdunensis, Tarantasiensis, & Bisiniciense, pro una; Remensis, & Senonensis, pro una; Ro-

Corr. Bisiniciensis

tomagensis, & Turonensis, pro una; Burdegalensis, & Bituricensis, cum episcopatu Ancienfis, pro una; Narbonensis, Tolosan. & Auxitan. pro una; Tarraconensis, & Cæsaraugustanensis, cum episcopatu Maioricarum, pro una; Toletana, Hispalenfis, Compostellan. ac Bracarenfis, pro una; Cantuariensis & Eboracensis, pro una; tota Hibernia, pro una; totum regnum Scotie, pro una; regna Dacia, Norvegie, & Svecie, pro una provincia computentur. Si qui vero episcopatus, vel monasteria, aut loca alia, dictæ religionis existant, quæ in aliqua dictarum provinciarum minime includantur: quoad dicta capitula provincialia, intelligantur esse de illa provincia, cui viciniora existere dignoscuntur.

De visitatoribus.

VIII. Visitatores siquidē, quæcūq; constitutionē
Tcccc ij. dicti.

dicti generalis concilii, fuerint in provincialibus capitulis deputati, sint solliciti circa huiusmodi visitationis officium exequendum; & quantum statui & religioni eorum convenit, observare studeant, quod in dictis constitutionibus prefatorum concilii, & Honorii, super^o statutum est, super^o statutum. Quod si omiserint illa exequi diligenter, a presidentibus provincialibus capitulis, cum eis huiusmodi negligentia nota fuerit, graviter arguantur; & per eos, prout qualitas culpæ ipsorum exegerit, puniantur. Ut autem dictorum visitatorum officium cum sinceritate procedat, districtius inhibemus, ne quis visitatoris sibi deputati, eodem anno, valeat visitator. Dicti autem visitatores, & familiares eorum, in ecclesia cathedrali, seu monasterio, vel alio loco ipsius religionis, ad quæ visitationis causa duxerint declarandum, ultra duos dies nequaquam remaneant, nisi evidens necessitas foret, vel magna utilitas ecclesiæ, vel monasterii, sive loci huiusmodi, ampliore moram visitatorum, vel familiarium exigeret eorundem: quo casu possint ulterius remanere, ita tamen, quod id faciant de consilio seniorum dictæ ecclesiæ, seu monasterii, sive loci. Dicti quoque visitatores, vel familiares eorum, ecclesiæ, monasterio, sive loco, cui officium visitationis impendant, onerosi nequaquam existant, nec sumptuosas epulas querant: sed, cum gratiarum actione recipiant, quod honeste & competenter eis fuerit ministratum.

Caveant insuper, ne quisquam ipsorum, aut familiares eorum, per se, vel per interpositam personam, aliquam pecuniam, huiusmodi, vel alia occasione quamcumque, nisi pro expensis dumtaxat, & tunc, secundum infra scriptum modum, exigant, aut etiam a nolente recipiant: neque aliquid munus, quodcumque sit, vel qualitercumque offeratur, præsumant recipere a quocumque; ut non quæ sua sunt videantur querere, sed quæ Christi: quod si fuerit contra præsumptum, duplum ejus, quod receperint, ecclesiæ, monasterio, sive loco, a qua, vel quo id receptum fuerit, infra mensem reddere teneantur. Alioquin, duplum ipsum eis ultra dictum tempus restituere differentes, tamdiu sint ab officio beneficioque suspensi, quousque gravatis ecclesiis, monasteriis, sive locis, de huiusmodi duplo, plenam satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantiâ liberalitate, remissione, vel gratia valitura. Et nihilo minus iidem visitatores, si opus fuerit, per presidentes dictis capitulis provincialibus, & eorum quemlibet, ad restitutionem præfati dupli, auctoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, & alia opportuna remedia compellantur.

Cōcedimus tamen, ut presidentes dictis capitulis, vel pars major eorum, ordinare possint, prout, & quando eis visum fuerit expedire, quod dicti visitatores expensas recipiant in pecunia, & eo casu, quo hoc duxerint ordinandum, dictas expensas, omni odio & favore remotis, moderari habeant, & taxare. Provisio tamen, quod in summa constitutione, quam super moderatione procuratorum edidimus, quæ incipit, *Vas electionis*, nullatenus excidatur. Ibi etiam presidentes discrete provideant, ut cum inter loca visitata & visitanda magna fuerit distantia, quantum quilibet eorundem locorum, visitatus scilicet & etiam visitandus, solvere habeant visitatori, pro suis sumptibus moderatis. Si tamen monasteria visitanda in facultatibus sint collapsa, tunc de expensis, quas dicti visitatores facturi erunt, occasione visitationis locorum huiusmodi collapsorum, provideatur eisdem, de communi contributione, in provinciali capitulo facienda. Ut autem via scandali præcludatur, inhibemus visitatoribus memoratis, ne illos, seu eorum nomina, qui eis aliqua secreta in visitationibus revelaverint, præsumant aliis revelare, sed tunc demum, dicti visitatores procedant

Vide supra proxima.

A super dictis revelatis, sic, & prout secundum canonica decreta instituta fuerit procedendum. Quod si dicti visitatores contra inhibitionem huiusmodi revelantes, seu eorum nomina detexerint, prout facti qualitas exigit, per presidentes, vel eorum quemlibet puniantur.

Corr. rev. lavrent.

De subventionibus.

IX. Cum in provinciali & annuali capitulis, & aliis negotiis, expensæ necessariæ requirentur: ut onus divisum in partes levius supportetur, statuimus, quod in eisdem capitulis, cuiusquam contradictione vel absentia non obstat, pro communibus libertatibus defendendis, necnon necessitatibus, utilitatibus, & aliis plerumque occurrentibus necessariarum oneribus expensarum, auctoritate apostolica, imponantur collectæ, subventiones, seu contributiones; videlicet in capitulo provinciali pro tangentibus ipsum capitulum, secundum arbitrium ipsius provincialis capitali, vel majoris partis ejusdem. In annuali vero capitulo, pro tangentibus ipsum annale capitulum, vel locum principalem, ubi debet ipsum capitulum celebrari, secundum arbitrium prælati, presidentis ipsi annuali capitulo, & diffinitorum, ubi diffinitores fuerint; & ubi non fuerint, secundum arbitrium ipsius capitali, seu majoris partis ejusdem. Volumus tamen, quod libertates, necessitates, seu utilitates, & alia, pro quibus huiusmodi collectæ, subventiones, seu contributiones fuerint imponendæ, in eisdem capitulis provincialibus & annualibus, clare & explicitè exponantur: & aliter, quam ut permittitur, imponi non possint. Et si secus actum fuerit, impositio & processus, ac sententiæ, occasione huiusmodi impositionis, facti & latæ, omni careant roboris firmitate: ac nihil minus restituatur eisdem, quicquid, occasione huiusmodi, ab ipsis exactum fuerit & receptum. De dictis autem subventionibus, & contributionibus, seu collectis, possit membris necessitatem patientibus subveniri, prout expositis prius dictis necessitatibus annali capitulo prædictis, quorum arbitrio subventiones, contributiones, seu collectæ huiusmodi imponi habuerint, in ipso annuali capitulo fuerint arbitrati: provisio tamen, quod administratores dictorum membrorum necessitatem patientium, expendere habeant, pro dictis necessitatibus, quantum membra ipsa poterunt sustinere.

Ut autem in conservatione collectarum, subventionum, seu contributionum huiusmodi, adhibeatur cautela diligens, & etiam opportuna: præcipimus, ut illæ, quæ impositæ fuerint in capitulo provinciali, per tres bonos & fideles de illis, qui ad ipsum capitulum pervenire tenentur, in aliqua ecclesia, monasterio, seu alio loco convenienti & securo; quæ vero impositæ fuerint in annali, per tres fideles canonicos loci, in quo imponentur (quorum unum ponat ille qui præfuerit ipsi capitulo annali; alium vero, priores & administratores; & tertium, capitulum ecclesiæ, seu conventus monasterii, seu loci huiusmodi^o annale capitulum fieri debet) in una area serata, tribus diversificatis seris & clavibus fideliter custodiantur, & in usus dumtaxat, pro quibus impositæ fuerint, convertantur. Pro his autem collectis, & subventionibus, seu contributionibus fideliter conservandis, & ut præmittitur, expendendis, dicti tres, qui ad hoc fuerint in provinciali capitulo deputati, præsent in presidentium ipsius capitali; & alii præfati tres canonici, in prælati, presidentis, & capitali, seu conventus loci principalis, cuius annale capitulum celebratur, præsentia, corporaliter juramentum: nec imponi valeat alia contributio, quamdiu aliquid de prima contributione, quod sufficit, contigerit superesse.

Deest for ubi

Habeant autem dicti presidentes, & eorum quilibet, quoad huiusmodi provincialia capitula; similiter quoque prælati, seu alii qui præerant dictis annalibus

libus capitulis, quoad ipsa capitula annalia, autoritate apostolica supradicta, exigendi, colligendi, & levandi collectas, subventiones, & contributiones prædictas, & contradictores & rebelles quoslibet, eadem autoritate per censuram ecclesiasticam, vel alia juris & ipsius religionis remedia, remoto cujuslibet appellationis remedio, compellendi, & publicandi, & exequendi libere processus suos, ac sententias super præmissis habitos, & prolatas, in ecclesiis cathedralibus, monasteriis, aliisque locis religionis ejusdem, quando & quoties visum fuerit expedire, necnon & absolvendi, congrua tamen satisfactione præmissa a dictis sententiis, & relaxandi ac tollendi omnes processus & sententias eorumdem. & cum eis, qui dictis legati sententiis, per simplicitatem, & juris dignitatem, non tamen in contemptum clavium, celebrando Divina, vel se ingerendo eisdem, irregularitatem incurrerunt, super* enim irregularitate hujusmodi, dispensandi liberam potestatem.

De studen-
tibus in ec-
clesiis, &
monaste-
riis.

X. Quoniam, per exercitium lectionis, studentes litterarum scientiis imbuuntur: nos cupientes, ut viri religionis ejusdem, in primitivis, & deinde in Divinis, & canonici juris scientiis instruantur: statuimus, quod in qualibet ecclesia cathedrali, monasterio, loco vel conventuali seu collegiatio dictæ religionis, cui ad hoc suppetent facultates, habeatur magister, qui canonicos doceat, infra septa locorum, in scientiis primitivis; videlicet in grammatica, logica, & philosophia: proviso attentius, ut sæculares instruendi, cum ipsius canonicis docendis, in eisdem monasteriis, sive locis, nullatenus admittantur. In ecclesiis tamen cathedralibus religionis ejusdem, jura super hoc edita observentur. Provideatur autem quotidie præfato magistro, si alius quam canonicus ejusdem loci fuerit, sufficiens in pane & vino, & pitancia, per illos, qui talia tenentur in eadem ecclesia, monasterio, sive loco, canonicis ministrare. Eidem quoque magistro, pro vestimentis, ac calciamentis, ac salario suis, congrua pensio assignetur annua, summam viginti librarum Turonensium parvorum nequaquam excedens. Quæ infra scripta communi contributione solvatur, donec pro ea certi perpetui redditus fuerint assignati.

Si vero in locis prædictis fuerint canonici ad hujusmodi instructionem idonei, ipse per superiorem suum, ad quem hoc pertinuerit, deputetur instructor, & ad hoc, si necesse fuerit, compellatur. Qui siquidem instructori canonico, ultra victum & vestitum, pro libris emendis, & aliis necessitatibus suis, juxta dispositionem superioris sui, decem libras parvorum Turonensium assignentur. Prælati vero, seu alii ad quos spectaverit, canonicos instruendos dociles, tam de capite, quam de membris, cum consilio seniorum eligere, & de ipsorum certo numero, ac de locis & temporibus, quibus lectionibus, quibusve Divinis officiis, seu obsequiis aliis opportunis intendant, ordinare pure & provide teneantur. Si tamen dicti canonici instruendi, teneri & instrui commode in loco principali nequiverint, & propter hoc fuerit hæc tenus consuetum, ipsos instruendos in aliquo de membris illius loci teneri, atque instrui: non intendimus circa hoc, dummodo ibidem vigeat observantia regularis, aliquid immutare. Possint autem præfatus magister, seu instructor, etiam instruendi, cum consilio seniorum, prout expediens visum fuerit eis ad quos pertinuerit, removeri, & per eos, loco eorum qui remoti fuerint, alii subrogari.

Præcipimus insuper cunctis visitatoribus, in provincialibus capitulis deputatis, quod ea, quæ sunt de magistro, seu instructore, & personis instruendis, & aliis, circa hæc superius ordinata, faciant autoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, & alia opposita.

Concil. general. Tom. XI.

A tuna remedia, appellatione remota, firmiter observari. Et nihilo minus ea, quæ super prædictis fecerint & invenerint, præsentibus capitulo provinciali referant: qui etiam, autoritate Apostolica, si eis vel majori parti ipsorum visum fuerit, contra negligentes vel rebelles in præmissis procedant, sicut viderint expedire.

XI. Quia vero expedire dinoscitur, ut iidem canonici, postquam in scientiis primitivis fuerint eruditi, ad sacræ Theologiæ vel canonum transeant facultates: statuimus, ut ecclesia cathedralis, monasteriū, prioratus, locusve alius religionis ejusdem, cum membris, suis inferius declarandis, de quolibet vicenario numero canonicorum, unum canonicum aptum pro hujusmodi scientiis acquirendis, ad generalia seu solemnia studia mittere, & cuilibet mittendorum ipsorum teneantur, de infra scripta annua pensione, providere. Hujusmodi autem vicenarium numerum sic volumus computari: ut, videlicet illi dantaxat canonici numerum ipsum efficiant in hoc casu, qui fuerint in ecclesia, monasterio, vel loco alio ei subiecto habente octo vel plures canonicos, præter priorem seu administratorem loci subiecti, & ipsorum canonicis ipsius ecclesiæ seu monasterii, & loci alterius principalis, in computatione, ac missione hujusmodi conjugantur. Quod si forsitan, ultra dictum numerum vicenarium, aliqui superessent, qui tamen vicenarium alium non completerent: non propter hoc ardeantur aliquid mittere ad studia prælibata. Vbi autem hujusmodi ecclesia, monasterium, sive locus, admittendi plures ad prædicta studia, quam præmittitur, astringeretur, de consuetudine, vel ordinatione alia, seu statuto: non intendimus consuetudini, ordinationi, seu statuto hujusmodi, per præmissa aliquatenus derogare. Si vero in hujusmodi ecclesia, monasterio, vel loco alio principali, vicenarius canonicorum numerus existat: numerus tamen major senario ibidem sit: teneantur visitatores per provinciale capitulum deputati, cum in ea, vel eo, visitationis officium exercebunt, inquirere de facultatibus, & oneribus hujusmodi ecclesiæ, monasterii, sive loci: & si hujusmodi oneribus supportatis invenerint facultates sufficere, pro uno, vel pluribus canonicis ad dicta studia destinandis, relationem de hoc faciant in provinciali concilio subsequenti, in quo præsentibus, cum consilio & assensu minoris partis capituli, ordinent autoritate apostolica, juxta hujusmodi suppetentiam facultatum, de uno, vel pluribus canonicis ad eadem studia destinandis. Eligantur autem ipsi canonici mittendi, prout ad scientias Theologiæ, vel juris canonici, seu magis ad unam quam alteram, aptiores poterunt inveniri: sic tamen, quod si tot apti recipiantur pro ipsius Theologiæ studio, ad minus medietas mittendorum pro ipso Theologiæ studio destinatur, & qui electus fuerit ad unam de iis scientiis, ad aliam proprio arbitrio nequeat se transferre: quod si fecerit, de studio revocetur.

Vt autem ad electionem canonicorum, ad prædicta studia mittendorum, sincere & cum celeritate congrua procedatur, capitulum ecclesiæ cathedralis religionis prædictæ, septem; abbas vero, prior, & quilibet alius prælatus monasterii, seu prioratus, & loci conventualis religionis ejusdem, habentis vicenarium, aut majorem numerum canonicorum, quinque; habentis vero numerum minorem, tres canonicos seniores (qui dictam electionem facere habeant, infra quinque dies, post festum beate Mariæ Magdalene, quod primitus a publicatione huiusmodi nostræ constitutionis, in eorum capitulis annalibus facta, occurrerit, & deinde, singulis annis, in perpetuum, quoties electio de canonicis, ut præmittitur, mittendis extiterit facienda) infra idem tempus eligere teneantur. Seniores

Tcccc ij autem

De mittendis ad studia.

leg. & ipsorum canonicis, videlicet locorum vicenarium, canonicis ipsius ecclesiæ &c.

f. non existat

f. sup. portandis

autem ipsi, antequam ad huiusmodi electionem procedant, juramentum præsentent (ad quod præstandum per superiores suos, si opus fuerit, eos volumus coarctari) quod timore, amore, odio, precio, seu favore rejectis, illos ex canonicis in scientiis primitivis, & regularibus observantiis informatis, ac vita & moribus commendandis, eligant ad studia supradicta, quos magis dociles & aptiores esse crediderint, alterutram ex theologię & juris canonici scientiis, ad quas fuerint destinandi. Cum vero dicti seniores præstiterint huiusmodi juramentum, teneantur tres dies cum consilio instructorum*, si canonicus extiterit, juramento simili adstringendi, eligere coram ecclesię cathedralis capitulo, vel abbate, seu priore, vel alio prælato, mittendos præfatis eligere. Electione autem huiusmodi facta, per seniores eosdem, vel majorem partem numeri eorumdem, cum consilio, ut præmittitur, institutoris: is, ad quem pertinuerit, licentiam eundem ad studia supradicta, infra sex dies post habitam de dicta electione notitiam, eis concedere sit adstrictus. Idem electi mittendi ad Parisiense studium, illuc in Exaltationis sanctę Crucis; alii vero ad alia studia destinandi, illuc in S. Lucę festis, vel citra, ad esse procurrenti. Quod si forsan dictum capitulum, infra prædictos quinque dies, præfatos septem seniores non elegerit; aut si ipsi septem ab eodem capitulo, vel dictis quinque, seu tribus senioribus, à præfato abbate, seu priore, vel alio prælato, ut præfertur, electis, iidem seniores, vel eorum major pars, in casu quolibet prædictorum, infra dictos tres dies, huiusmodi canonicos mittendos non duxerint eligendos: ex tunc in ecclesię cathedrali, ad illum qui præest in regularibus disciplinis, post antistitem; in monasterio vero seu prioratu, locove alio, ad abbatem, seu priorem, vel alium prælatum quemcumque, eo ipso huiusmodi electio devolvatur. Ille vero, ad quem ipsa electio fuerit devoluta, electionem dictorum mittendorum, infra triduum post notitiam devolutionis huiusmodi, cum consilio quatuor canonicorum discretorum suę ecclesię, seu monasterii, aut prioratus, vel loci huiusmodi, quos ad hoc elegerit, & simili alitrxerit juramento, facere teneatur. Qui vero in præmissis repertus fuerit deliquisse, prout delicti qualitas exegerit, puniatur: nihilominus, iis, quę circa hæc negligentur omiſsa, vel dolose commilla fuerint, supplendis quantocius, & etiam reformandis.

XII. Quoniam insistentes literarum studiis, diversis subire oportet onera expensarum, prædictis canonicis, qui mittentur ad studia generalia, magistris & bacallariis legentibus, ac scholaribus studentibus, in subsequentiibus quantitatibus, pro expensis huiusmodi, fore decrevimus pensiones, annis singulis ministrandas: videlicet in theologia sexaginta, bacallario quadraginta, ac scholari similiter quadraginta; in iure vero canonico, doctori quadraginta, bacallario ac scholari vero, cuilibet eorum, videlicet triginta quinque libras Turonensium parvorum, vel eorum valorem in alia moneta, tam pro victualibus, vestimentis, ac calciamentis, quam pro libris & quibuscumque necessitatibus aliis eorumdem. Si vero in aliqua ecclesiã, monasterio, sive loco, est taxarum sive ordinatum, quid, & quantum assignari debeat canonico in studio existenti: illud detur & assignetur loco pensionis prædictę, etiamsi eandem excedat, ei qui, ut præmissum est, ad studium transmittetur. Vbi vero huiusmodi taxatio, vel ordinatio non est facta: volumus, quod ii qui teneantur canonicis residentibus in suis ecclesiis, monasteriis, sive locis, de victualibus & vestitiis providere, provisionem integraliter facere teneantur iis, qui mittentur ad huiusmodi studia, etiã si taxationem dictarum pensionum excedat, loco pen-

* Corr. ad alt'erutram

* Corr. in structoris

* Corr. præfatis, mit. cl.

De pensionibus studentium.

* f. deest, doctoi

A sionum huiusmodi, integraliter facere teneantur. Quod si huiusmodi taxatio, ordinatio, sive provisio, ad tumendam dictarum non ascenderet pensionum: de infra-scripta communi contributione, id quod ei defuerit, suppleatur. Et si forte taxatio, ordinatio, sive provisio præfata, non in pecunia, sed in aliis rebus, ipsis canonicis consueverint assignari: ne super exterminatione earum possit altercatio suboriri, in primo annali capitulo ecclesię, monasterii, sive loci eorum, qui mittentur ad studia, tres probi viri per ipsum capitulum, vel majorem partem ipsius deputentur, qui in pecuniã valorem provisionis eiusdem computando, ea quę computanda fuerant, de bono & æquo, & compensando unum annum cum alio, debeant æstimare. Quę quidem pensiones, provisiones, seu alia, quę loco earum fuerint assignanda per eos, qui ad eorum solutionem teneantur, festo Assumptionis beate Marię, anno quolibet, collectoribus ad eorum deputatis integraliter persolvantur; & per eos, illis videlicet qui ad studium Parisiense, in festo Exaltationis sanctę Crucis, vel circa illud; eis vero, qui ad alia studia generalia, vel solemniter fuerint deputati, in festo beati Lucę, vel circa, singulis annis, infallibiliter transmittantur:

Si quis vero abbas, præpositus, prior, vel administrator, vel quicumque alius, qui ad prædicta solvenda teneantur, illud, quod ipsorum quilibet, pro rata contingente, in termino ad hoc statuto, solvere dictis collectoribus non curarent; teneantur extunc ultra quantitatem, ad quam erunt, ut præmittitur, obligati, quintam partem eiusdem quantitatis, nomine pœnæ, solvere dictis collectoribus, infra mensem. Quod si non fecerint, sit eis eo ipso tamdiu ecclesię interdictus ingressus, donec tam principalem quantitatem, quam huiusmodi quintam partem, duxerint persolvendas. Et si extunc, per quatuor menses, pertinaciter huiusmodi sustinuerint interdictum: sint ipso facto tamdiu a Divinis suspensi, donec utrumque duxerint persolvendum, nulla sibi remissione præmissorum quomodolibet profutura. Quantitas autem huiusmodi, pœnæ nomine, ut præmittitur, exsolvenda, in acquisitionem librorum utilium, & profectus alios dictorum studentium, iuxta superioris eorum arbitrium, convertatur. Quod si priores, præpositi, vel alii administratores quicumque, qui non præsumunt collegio, nec habent electionem* allumi, abbatibus tamen, seu prælatis aliis eiusdem religionis subiecti, huiusmodi summas solvere contempserint, & prænomi-natas pœnas, per alios quatuor menses immediate sequentes, sustinuerint animis induratis: excommunicationis incurant sententiam eo ipso, a qua, satisfactioe præmissa possint absolvi, tam per diocesanos locorum, quam præsidentes deputatos in capitulis provincialibus eiusdem provincie, cuius erunt, vel alterum eorumdem. Quod si huiusmodi sententiam, per annum, animis pertinacibus sustinuerint: eo ipso quibuscumque obtentis beneficiis sint privati, per illos, ad quorum collationem vel aliam dispositionem pertinuerint, libere personis aliis conferendis.

Nullus autem, quinscumque fuerit præminentię, conditionis, dignitatis, aut status, sive collector pensionum huiusmodi, seu reddituum assignandorum pro ipsis, aliquid sibi, vel alteri, seu usui cuiuscunque de præfatis pensionibus, vel fructibus, redditibus, seu proventibus, qui assignabuntur pro pensionibus ipsis, quomodolibet applicare, vel alienare præsumat, in diminutionem pensionum, seu præiudicium studentium prædictorum. Si quis autem collector, vel quivis alius, ad versus hæc aliquid applicaverit, vel alienaverit; necnon collector, qui dictas pensiones in supradictis terminis eisdem studentibus mittere non curaverit:

icit:

rit : prout culpæ qualitas exegerit, per illos, ad quos pertinuerit, puniatur : & nihilo minus, si solvendo fuerit, de damnis & interelle satisfacere compellatur.

Vt autem onus pensionum hujusmodi leuius supportetur, contributiones, quæ pro pensionibus studentium, & instructorum prædictorum, fuerint faciendæ, solvantur per capitulum ecclesiæ cathedralis, & per abbatem, priorem, & præpositum, seu conventum, & quemvis alium administratorem monasterii, prioratus, locive alterius religionis ejusdem, necnon per beneficiatos quorumlibet beneficiorum canonicatum, ad ecclesiam, monasterium, vel locum alium pertinentium, vel dependentium ab eodem, juxta divisionem inter eos omnes, secundum taxationem vel æstimationem decimæ in taxatis; in non taxatis vero beneficiis, secundum taxationem proportionabiliter & rationaliter, juxta valorem ipsorum, in primo cujuslibet ecclesiæ cathedralis, monasterii, seu prioratus, vel alterius loci ipsius religionis, annali capitulo faciendam, per illum, qui eidem capitula præerit, & per ipsum capitulum, seu majorem partem ipsius. Quam si forte, in hujusmodi annali capitulo, facere neglexerint, vel noluerint: tunc præfidentes provinciali capitulo illius provincie, & quilibet ipsorum præfidentium, ac visitatores per dictum provinciale capitulum deputati, & eorum quilibet, ipsos auctoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, & alia opportuna remedia, ad illam faciendam, appellatione cessante, compellere teneantur: donec ea, quæ per communem contributionem, in supplementum hujusmodi, dari debent studentibus, & instructoribus præfatis, in certis & perpetuis redditibus, de novo pro iis acquisitis, fuerint assignata. Si qui vero ex prædictis beneficiatis proventus habeant adeo tenues & exiles, quod secundum communem æstimationem, non sufficiant, supportatis ejus necessariis oneribus, ad ratam contributionis hujusmodi: ad eandem contributionem minime teneantur.

Ad hæc, prohibemus, ne ulli canonico quodcumque beneficium, quantumcumque modicum, vel alias pensionem habenti, nisi illo vel illa omnino dimisso, vel dimissa, aliqua de dictis pensionibus studentium assignetur: quod si secus actum fuerit, nullius penitus sit momenti. Si vero ipsi canonico hujusmodi pensionem studentium obtinent, beneficium aliquod, quantumcumque modicum, conferatur: volumus, quod, ad eam pacificam possessionem ipsius, cesset dicta pensio ipso facto, eaque privatus existat, studenti alteri assignanda, ut non desit studens de numero instituto. Nec per litteras a sede apostolica, vel legatis ipsius, super provisione canonicorum, aut quorumlibet aliorum, obtentas, de pensione aliqua studentium prædictorum cuiquam valeat provideri, nec possit alicui alteri, nisi fuerit de studentibus prædictis, ipsa pensio per aliquem assignari: alias nulla fiat assignatio hujusmodi ipso jure: & tam assignans, quam recipiens, ad restitutionem omnium, quæ inde recepta fuerint, teneantur; quæ in libris, vel aliis necessitatibus dictorum studentium convertantur. Alienationem quoque librorum, qui dictis studentibus fuerint deputati, seu distractionem, vel etiam obligationem ipsorum, per eos fieri districtius prohibemus: nisi studens hujusmodi utiliores libros emat, & etiam id faciat, licentia sui immediati superioris obtenta: volentes, quod libri prædicti, defunctis eisdem studentibus, ad ecclesias, monasteria, & loca alia, ad quæ pertinuerint, libere revertantur.

Volumus etiam, quod si in ecclesia, monasterio, & loco alio religionis ejusdem, libri multiplicati fuerint, libris necessariis in ecclesiis, monasteriis, & lo-

ca aliis remanentibus, cæterorum librorum, per antistitem, abbatem, seu aliquem ad quem pertinuerit, de consilio sui capituli, seu conventus, vel majoris partis ipsorum, fiat conveniens distributio inter studentes eisdem, fiatque prius de personis studentium, quibus dicti libri tradentur, & librorum nominibus prædictorum, memorialis scriptura, quæ in ecclesia, monasterio, seu loco hujusmodi conservetur. Provisio tamen, quod pulchriores & utiliores, in eisdem ecclesia, monasterio, sive loco alio, debeant remanere. Si quis vero de studentibus ipsis, per se vel alium, librum seu libros hujusmodi, qui sic pervenerint ad eundem, contra hæc distraxerit aut obligaverit: eo ipso, sit inhabilis, per biennium, ad quodcumque beneficium obtinendum; & nihilo minus, de studio revocetur, & loco sui alius subrogetur, & etiam per suum superiorem, prout facti qualitas exegerit, puniatur. Possit tamen dictus superior super inhabilitate hujusmodi dispensare, si sibi visum fuerit expedire. Vbi autem erit aliquis de ipsis studentibus, qui sit vitæ laudabilis, & alias idoneus, & discretus, & ad bacallariatum & magistristerium dispositus, vel propinquus, vel de cuius fructu scientiæ acquirendæ possit verisimilis spes haberi: prior dictorum studentium, qui erit pro tempore, cum consilio aliquorum studentium eorundem eorumque proborum, scribat præfidentibus antedictis, ut proprio prælato ipsius mandent, & ordinent cum eodem, quod talem de studio non revocet; sed eum in scientia proficere, & ad statum bacallariatus, & honorem magistristerii pervenire, lecturamque continuare permittat, ipsumque, & alios similes, quos in scientia laudabiliter proficere noverit, dignis attollat honoribus, & promotionibus offerat opportunis.

Provideant quoque præfidentes, & alii prælati convenientes in ipso capitulo provinciali, quod canonici ad dicta studia transmittendi, prout convenientius & commodius fieri poterit, in summo commorentur, quatuor vel quinque ad minus; & quatuor vel quinque hujusmodi, duobus servitoribus sint contenti. Præcave nempè volentes, & etiam providere, ut dictis scholaribus, in dictis studiis pro tempore morantibus, regularis non desit salubre gubernaculum disciplinæ: ordinamus, quod in capitulis provincialium, in quibus erunt hujusmodi studia, præfidentes, unum de iis qui debent ad provinciale capitulum venire, vicinum loco ubi studium erit, quem, quoties eis placuerit, ponere valeant, & mutare, deponent & assignent, qui ex dictis studentibus unum inibi priorem studentium constituat, per annum solummodo duraturum: quem tamen priorem, tam ipse, quam etiam præfidentes, & quilibet eorundem, mutare valeant, infra annum, & quoties eis videbitur expedire. Constituat autem ipse prior talis, qui sit pœns in opere & sermone; ut canonicos studentes, pensionarios, & alias etiam beneficiatos, in bono instituat, & a malo studeat revocare: ipsosque, quoties sibi videbitur expedire, convocet ad aliquem locum competentem, eisque quoad regularem præfideat disciplinam; & potestatem habeat illos corrigendi, puniendi, & absolvendi, & cum eis dispensandi, quamdiu in ipsis studiis moram traxerint, ab omnibus a quibus, & super quibus, & prout possit superior post antistitem, vel abbas, seu alius prælatus eorum proprius in ecclesia, monasterio, vel alio loco, unde claustrales existunt; ipsosque informandi, & instruendi, & tenendi sub regularibus disciplinis, & illos etiam coercendi, ne vagentur, vel actibus seu operibus vacent illicitis, sed studeant, & proficiant, sicut decet, juvenique laudabiliter & honeste.

Provideat in super idem prior studentium, quod di-

Et canonici pensionarii studentes, expensas faciant moderatas, non superfluas, nec aliquatenus excessivas; eosque cogat ad reddendum de receptis & expensis, in fine mensis cujuslibet, vel prout alias sibi videbitur, rationem illi, vel illis provisus & discretis, quos idem prior ad id duxerit deputandos. Et quando ipsorum studentium conditio, seu demerita iusserint, eos a studio revocandos: idem prior teneatur id, consilium tamen & caute, antistiti, abbati, vel alii prelati eorum proprio, per suas litteras intimare. Idemque antistes, abbas, seu prelati proprii, eos revocare debeat, & in locis eorum canonicos totidem subrogare, per modum superscriptum, appellatione, contradictione, vel reclamatione rejectis. Concedimus quoque predicto priori, canonicos studentes pensionarios, & alios etiam beneficiatos, quamdiu in ipsis studiis fuerint, ab excommunicationum, suspensionum, & interdictorum sententiis, per statuta provincialia, seu cujusvis ecclesie, monasterii, sive loci dicte religionis, vel diocesanum, contra studentes, in locis ubi erunt studia, generaliter promulgatis, congrua satisfactione premissa, juxta formam ecclesie, autoritate apostolica, absolviendi; & cum eis, super irregularitate, quam sic ligati, celebrando Divina, seu alias ingerendo, per simplicitatem, & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, incurserint, dispensandi, autoritate predicta, liberam potestatem.

Per hoc vero, dictos canonicos studentes, a potestate antistitis, vel aliorum ordinariorum suorum, vel alterius prelati sui, nolumus aliquatenus eximere, vel etiam liberare. Quilibet autem dictorum canonicorum religionis ejusdem, hujusmodi studiis insistens, pensionarius, & alius etiam beneficiatus, prelati eorum priori de quinque solidis Turonensium parvoru, vel eorum valore in alia moneta, providere, annis singulis, teneatur: ad quorum solutionem, idem prior possit eisdem, per censuram ecclesiasticam, & alia ipsius religionis remedia, autoritate apostolica, remoto appellationis obstaculo, coercere. Idem tamen prior sumptus nunciatorum subeat, quos, pro premissis, duxerit transmittendos. Dicti quoque presidentes, in singulis eorum provincialibus capitulis, deputent aliquem de illis, qui debent ad dictum provinciale capitulum convenire, idoneum ac vicinum studio, in quo studentes hujusmodi morabuntur: & tam hujusmodi deputatus, quam etiam visitatores in provinciali capitulo ordinati, diligenter & fideliter se informant, an ea, que per nos de studentibus, & eorum pensionibus, & aliis, circa hanc statuta & ordinata existunt, fuerint effectui mancipata: & si qua invenerint non completa, eorum plenam relationem, & etiam informationem, qualiter compleri possint, faciant in proximo provinciali capitulo eorundem, in quo ordinari debeat quod efficaciter compleantur.

Habeant insuper presidentes prefati, & quilibet eorundem, faciendi compleri, & inviolabiliter observari, autoritate apostolica, omnia & singula supradicta; necnon contradictores, & rebelles, per censuram ecclesiasticam, & per alia juris, seu ipsius ordinis remedia, sublato appellationis obstaculo, compellendi; & processus & sententias eorum in locis religionis ejusdem solemniter publicandi; & illos illo- rum incurrerint congrua satisfactione premissa, juxta formam ecclesie, absolviendi; & cum illis, ex eis qui hujusmodi ligati sententiis, per simplicitatem & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, Divina celebraverint officia, vel ingesserint se eisdem, super irregularitate per eos exinde contracta, autoritate predicta dispensandi, liberam facultatem.

Rursum statuímus, & etiam ordinamus, quod nul-

lus religionis ejusdem, ad recipiendum magistratus seu doctoratus honorem, de cetero assumatur, nisi pre- stito per eum primitus juramento, in presentia dicti prioris studentium, ac sex proborum & discretorum ex studentibus antedictis, quod in assumptione ipsius honoris, vel ante, seu post, ejus occasione, circa cibos, vestes, vel alia non expendat, per se vel alium, undecunque habuerit, vel fuerit sibi datum, nec quantum in eo fuerit, a quibusvis aliis expendi permittat, ultra valorem duorum millium Turonensium argenti. Illi, qui etiam ad bacallariatum fuerint assumendi, juramentum similiter prestare teneantur in presentia prioris studentium, & quatuor proborum & discretorum de studentibus memoratis, quod hujusmodi sui bacallariatus preteritum, ipsa die qua bacallariatus erit, vel ante, seu post, nulli festi seu conviviū faciet per se, vel alios, aut, quantum in eis fuerit, fieri permittet a quibus- cunque aliis, etiam eorum sanguineis, vel amicis.

Ad hæc, statuímus & etiam ordinamus, quod quilibet ipsius religionis, qui in dicto Parisiensi, vel in aliquo alio generali studio, per sex annos in theologia studuerint, in illis primitivis scientiis prius sufficienter instructi, & alias sufficientes ad hoc idonei fuerint, possint in ipso Parisiensi studio, cursus bibliae facere consuetos. Qui vero, per octos annos in theologia studuerint, librum sententiarum legere valeant, si ad hoc sufficientes fuerint, in Parisiensi studio pre- bato. Et quod in eodem Parisiensi, & alio quocunque studio, in quo ad magistratum in theologia licentia dari poterit, seu contaverit, cum digni reperti ad hoc extiterint, ad magistratum ac doctoratum in theologia libere admittantur. Illi vero religionis ejusdem, qui in ipso Parisiensi, vel quovis alio studio generali, audiverint iura canonica, per sex annos, de quibus, per tres annos ad minus, decretum audiverint, dum- modo sufficientes & idonei fuerint, possint ad bacallariatum, & lecturam juris canonici, sive decretorum, in eodem Parisiensi & quolibet alio studio, in capa sive religioni congruenti assumi. Qui vero, per quin-

que annos in Parisiensi, vel alio generali studio, iura canonica, ut bacallarii, legerint, & de hoc primo fide fecerint, per eorum proprium iuramentum, se credere eos verum iurasse, possint, si voluerint, in capa simi- liter eorum religioni congruenti, ad magistratum in decretis, vel ad lecturam decretorum, in eodem Parisiensi & quolibet alio studio generali, dilatione, & difficultate malitiosa, & impedimento quibuscunque sublati, sicut ibidem consueverunt assumi ceteri clerici seculares, assumi, & per cancellarium ecclesie Parisiensi, in Parisiensi vel in alio quolibet studio generali, per illum ad quem pertinuerit, ad hujusmodi magistratum, seu doctoratus honorem, promoveantur libere, & etiam admittantur. Non obstantibus quibuscunque consuetudinibus ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum locorum religionis ejusdem, necnon Parisiensi, & alioru locoru, acque studioru, contrariis juramentis, confirmationibus apostolicis, ac quibusvis firmitatibus aliis roboratis; & illis prefertim, quibus in eodem Parisiensi studio caveri dicitur, quod nullus possit legere cursum bibliae, nisi studuerit inibi VII. annis; nec permittatur sententias legere, nisi ibidem studuerit decem annis; quodque nullus canonicus, vel religiosus alius legat ibidem iura canonica, vel ad bacallariatus statum, aut magistratum honorem, in iure canonico permittatur assumi, seu quod nullus sine rubea capa decretum legat, seu legere permittatur ibidem, aut quod nullus ibi legere valeat iura canonica, vel ad bacallariatus assumi, seu ut bacallarius legere decretales, aut ad magistratum ascendere in decretis, sive doctor fieri decretorum, aut ad lecturam in decretis assumi, seu ipsam continuare, nisi ibidem,

Corr. suæ religioni

* filios qui eas inc.

vel

vel in aliquo studio generali, audiverit jura canonica per quinque, vel alibi iura civilia, per tres annos, aut alibi iura civilia, per quinque, & ibi vel in alio generali studio iura canonica per tres annos, prout sic, vel aliter, in statutis ipsius Parisiensis studii dicitur contineri, vel de consuetudine observari; & aliis consuetudinibus, vel statutis Parisiensis studii, vel quibuscumque, sub quacumque forma vel expressione verborum, in contrarium editis vel edendis; necnon quibuslibet privilegiis, vel indulgentiis generalibus, aut specialibus, aut litteris apostolicis contrariis ordinibus, ecclesiis, monasteriis, locis, & studiis quibuscumque, sive universitatibus magistrorum, vel scholarium eorundem, seu personis ecclesiasticis, & secularibus & regularibus, exemptis & non exemptis, cuiuscumque sint præminentie, dignitatis, conditionis, aut status, sub quavis forma vel expressione verborum concessis: per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus huiusmodi statutorum, & ordinationum, & singulorum contentorum in eisdem præsentibus impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus, quorumque totis tenoribus, plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, oporteat in illis vel aliis nostris litteris fieri mentionem: quibus non intendimus, quoad alia, in aliquo derogari.

A ficia longe distant ab ecclesiis, seu monasteriis, quibus subsunt, ac prioratibus vel administrationibus ubi canonici residere cõsueverint, sint propinqua: modo præmissis, & cum satisfactione simili expensarum, obtinentes huiusmodi beneficia, seu administrationes eorum, ad residendum in dictis prioratibus seu administrationibus deputentur, nisi per fundatores huiusmodi beneficiorum aliter fuerit ordinatum: cui ordinationi per hoc non intendimus derogare. Super distantia vero, seu propinquitate beneficiorum huiusmodi, stetur arbitrio annalis capituli, eisque in hoc deliberatio observetur. Quod si dicta beneficia simplicia, tam ab ecclesiis vel monasteriis, quam ab eorum prioratibus, seu administrationibus, sint remota, per dictum annale capitulum ordinetur, nisi tales debeant residere: proviso tamen, quod Divinus cultus exerceatur debite in beneficiis memoratis. Canonici autem in huiusmodi prioratibus, seu administrationibus commorantes, in ecclesia, horis congruis, cum dictis prioribus, seu administratoribus, simul intersint, canonicas horas dicant, in Missis celebrandis suas hebdomadas ordinate teneant, & in locis ubi tres fuerint, vel plures, una per eos Missa ad minus cum nota, die qualibet celebratur, & horæ etiam canonicæ cum nota dicantur.

B Dicit quoque canonici, loci priorum & administratorum prædictorum, in una domo communi regulariter jaceant, camerulis, & cellulis eis penitus interdictis, in una etiam domo vescantur. Prior insuper, & administrator, & canonici (nisi infirmitas, vel alia evidens ratio interdum aliud suaserit faciendum) in vestitu etiam & tonsura, a communi ecclesiæ, monasterii, sive loci fuerint, cui institutione, vel debita observantia non recedant, ac suo priori vel administratori, juxta ordinationem prælati sui, vel superioris, obediant humiliter & devote. Et si aliquando dictos canonicos in prioratibus seu administrationibus mori, aut fugitivos fieri forsitan contingeret: priores, seu administratores prædicti, diem mortis, aut fugæ, seu recessus ipsorum, prælati eorum superioribus, ut in ecclesiis, vel monasteriis eorum principalibus, pro defunctis consecuta fiant suffragia, seu fugitivos revocare, vel in prioratibus seu administrationibus alios loco eorum subrogare valeant, quam cito commode poterunt, intimare per suas litteras, teneantur. Quod si priores, seu administratores prædicti, diè obitus, aut fugæ, sive recessus huiusmodi, prælati suis superioribus significare distulerint; tertiam partem illorum, quæ canonicis expensis, si non fuisset mortuus, vel in fuga, pro pittance capituli, vel conventus ecclesiæ, monasterii, vel loci principalis, solvere teneantur.

C Insuper, canonici prædicti, non solum honeste associati, & cum habitu decenti incedant; nec in villis, in quibus prioratus seu administrationes huiusmodi fuerint, comedere, vel bibere, aut ingredi domos præsumant, nisi cum honestis personis, & tunc de sui prioris, seu administratoris licentia speciali: qui vero contrarium fecerint, regulari subiaceant disciplinæ. Ut hæc efficacius observentur, antistites, abbates, & ceteri eorundem canonicorum superiores, necnon alii qui ad visitandum per eos fuerint deputati, cum prioratus & administrationes huiusmodi visitabunt, circa illa observanda, & non observata etiam corrigenda, curam habeant diligentem.

D Insuper, canonici prædicti, non solum honeste associati, & cum habitu decenti incedant; nec in villis, in quibus prioratus seu administrationes huiusmodi fuerint, comedere, vel bibere, aut ingredi domos præsumant, nisi cum honestis personis, & tunc de sui prioris, seu administratoris licentia speciali: qui vero contrarium fecerint, regulari subiaceant disciplinæ. Ut hæc efficacius observentur, antistites, abbates, & ceteri eorundem canonicorum superiores, necnon alii qui ad visitandum per eos fuerint deputati, cum prioratus & administrationes huiusmodi visitabunt, circa illa observanda, & non observata etiam corrigenda, curam habeant diligentem.

E XIV. Præcipimus, quod canonici religionis præfatæ, qualiacumque, in ipsa religione auctoritate sedis apostolicæ, vel legatorum ipsius, beneficia obtinentes, obediant superioribus suis religionis ejusdem, ipsorumque sub sint correctionibus, ordinationibus, punitionibus, & statutis; & beneficiis huiusmodi, ex causis rationabilibus privari, & ab illis amoveri possint, quemadmodum possent, si foret per superiores suos de ipsis beneficiis eis provisum.

De mittendis ad beneficia.
 * Corr. religiosis vagandi

* f. cujus fuerint, infir.

XIII. Ut cultus augeatur Divinus, & religionis vacandi materia præcludatur: statuimus, quod canonici religionis ejusdem, extra ecclesias, monasteria, sive loca alia principalia, obtinentes prioratus, seu quævis alia beneficia, quibus ad hoc suppetent facultates, in ipsis beneficiis residere, & socii, vel socios sui ordinis secum habere, juxta ipsarum facultatum suppetentiam teneantur, statutis & consuetudinibus contrariis non obstantibus quibuscumque, quos socium vel socios huiusmodi, prælati, seu is ad quem hoc pertinuerit, prout locis congruere noverit & personis, & cum consilio & assensu sui capituli seu conventus, vocatis iis, qui dicta beneficia obtinebant huiusmodi, suppetentiam arbitrando, assignent eisdem. Quod si huiusmodi priores, seu administratores, quibus fuerint canonici in socios assignati, cessante causa rationabili, relinquendo arbitrium assignantis, recusent admittere sibi assignatos, vel eis sufficienter & decenter in necessariis providere: cogantur ad hæc per censuram ecclesiasticam, & alia juris remedia opportuna; & nihilo minus de huiusmodi inobedientia puniantur.

Qui autem in ecclesiis cathedralibus, seu monasteriis, dignitates, personatus, officia, seu administrationes alias habuerint, & in eisdem ecclesiis, seu monasteriis, consueverint residere: cogantur officium incumbens eis, tam in Divinis, quam in aliis, debite exercere; familiam quoque; excessivam, præsertim infra claustra, non teneant; aut talem, per quam verisimiliter præsumatur, in ecclesiis, seu monasteriis scandalum generari. Et quia, secundum præmissa, nonnulli de canonicis regularibus, qui in ecclesiis, seu monasteriis consueverant residere, habebant extra in suis prioratibus, seu beneficiis aliis, residentiam facere: in capitulo annali cujuslibet ecclesiæ, & monasterii, per prælatum & capitulum, vel majorem partem ipsius, scito & cognito diligenter, quot mittentur extra, pro residentia in dictis prioratibus & beneficiis facienda; proinde ordinetur, quot loco eorum, qui extra mittentur, in ipsis ecclesiis seu monasteriis fuerint subrogandi. Obtenentes autem beneficia simplicia, quibus cura non imminet animarum, quorum ad tenendum socium non sufficienter facultates: si propinqua sint ecclesiis, vel monasteriis, a quibus illa dependent, in dictis ecclesiis, vel monasteriis, victualia canonicis ministrare teneant, dummodo ad hoc redditus beneficii huiusmodi obtinentis sufficere dinoscantur. Quod si huiusmodi bene-

De infirmariis.

*Corr. de lectis.

Quod antiquus canonicorum numerus teneatur.

De personis secularibus & animalibus tenendis, vel non, in ecclesiis vel monasteriis.

*Corr. neve

XV. Cum expediat, infirmis de domo seu loco congruo provideri: statuimus, quod in ecclesiis, monasteriis, & locis aliis conuentalibus religionis ejusdem, in quibus certa domus, seu locus, deputata vel deputatus non fuerit pro infirmis, ii ad quos id pertinerit, quibus ad hoc suppetent facultates, domum, seu locum hujusmodi, sufficentes, juxta statum & facultates locorum, quantocius commode fieri poterit, deputare seu construere teneantur, eidem infirmis sufficienter delictis^o victualibus, seruitoribus, medicis, & rebys medicinalibus, & aliis quibuslibet necessariis, providendo. Ad quæ peragenda & complenda, per superiores suos immediatos, & per præfidentes, ac visitatores, & eorum quemlibet, autoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, & alia opportuna remedia compellantur. Vbi autem administratores eorum, qui ad præmissa tenentur, sufficientes ad ea peragenda non habuerint facultates: in capitulo annuali, per ipsum capitulum, vel majorem partem ipsius, autoritate apostolica ordinetur, quod administrationes hujusmodi, sufficientes ad hoc reddantur per assignationes pensionũ, prout infra in alio casu, sub rubrica de victualibus, & aliis ministrandis, noscitur esse provisũ.

XVI. Cum sit consonum rationi, ut obtinentes beneficia, ipsorum onera debeant supportare: statuimus, quod in monasteriis, prioratibus, & aliis beneficiis quibuscumque religionis ejusdem, personis quibuslibet extra præfatam religionem, cuiuscumque sint dignitatis, gradus vel præeminentiæ, etiam si fuerint sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, collatis vel commendatis, seu de cætero conferendis vel commendandis, tot canonici teneantur, quot in eis tenerentur, si per canonicos regulares monasteria, prioratus, & beneficia hujusmodi regerentur: & quod nihilo minus canonico in eisdem monasteriis, prioratibus, & beneficiis committatur, id quod supra vel circa alios canonicos inibi residentes haberet exercere administrator canonicus, si præset eisdem, quantum ad ea quæ pertinent ad regulam, seu disciplinam, vel observantiam regularem. Et quod quilibet prædictorum, hujusmodi monasteria, prioratus, & beneficia quomodolibet obtinentes, ad procuraciones, & alia quælibet onera, ipsis monasteriis, prioratibus, & beneficiis incumbentia, supportanda, persolvenda, & reddenda integre sint stricti; quodque ad hæc, & alia supradicta, autoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, & alias, compelli valeant per capitulorum provincialium præfidentes, & quemlibet eorumdem, prout per superiores suos possent & deberent compelli canonici regulares, si præset monasteriis, prioratibus, & beneficiis memoratis: nisi fuerint sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, quos nolimus talium compulsionibus subjacere.

XVII. Prohibemus, ne canonici regulares, in ecclesiis cathedralibus, monasteriis, seu locis aliis collegiatis seu conuentalibus religionis ejusdem, teneant, aut nutriant equos, seu alias eveciones, novæ familiaris seu seruitores habeant seculares, nisi ratione dignitatum, officiorum, vel administrationum suarum, quæ gesserint, id eis permissum fore noscatur. In infirmatorio tamen, & coquina monasterii, seu prioratus, & aliis officiis, atque seruitiis aliis communibus, possint tenere seculares seruitores honestos, & prout in ecclesiis, seu monasteriis, & aliis locis prædictis fuerit hæctenus rationabiliter observatum, non in excessivo, sed moderato numero, juxta arbitrium prælati immediati. Seruitores autem seculares hujusmodi, quanto minus fieri poterit, cum canonicis converferentur, nec cu n eis in communi comedant, nec bibant, etiam si presbyteri fuerint, vel clerici seculares: nisi for. e tales fuerint presbyteri, vel alii in sacris ordini-

bus constituti, qui essent inibi perpetui, & cum canonicis etiam in refectorio comedere assueti: & tunc a canonicis sedcant segregati, cum habitu consueto, & etiam honesto, se * eisdem canonicis in silentio, & observantibus aliis honestis, quamdiu cum eis fuerint commorantes, quibus provideatur, juxta morem inibi rationabiliter observatum. Et si presbyteri, seu saculares clerici perpetui prædicti, infra ecclesiarum seu monasteriorum septa, deliquerint seu excesserint in levis: per ademptionem participantiæ, seu portionis quam fuissent alias percepturi, per immediatum prælatum regularem loci, unde sumunt prædicta, vel per illum qui inibi prærit, regularibus disciplinis possint corrigi & puniri. Caveant igitur abbates, præpositi, priores, & ceteri quicumque ipsius religionis, ne lautis conviviis & comestationibus occupentur, nec in iis sumptus immoderatos faciant, vel alias etiam excessivos: a familiarium quoque seruitorum, aut feruacium, necnon raubarum seu vestium multitudine indecenti, & excessiva, ubique diligenter studeant abstinere, & honeste ac laudabiliter conversari. Dicit quoque abbates, necnon præpositi, priores, ceterique administratores, & professores alii religionis ejusdem, extra loca sua proficiscentes, associati incedant, prout ipsorum congruit honestati, & ubi canonicorum numerus sufficientis affuerit, & ad hæc etiam suppetant facultates, abbates, & alii prælati, saltem religionis suæ duos socios secum ducant. Præfidentes autem capitulis provincialibus, ac visitatores per ipsa capitula deputati, necnon prælati alii religionis ejusdem, quoad suos subditos, attente provideant, quod præmissa diligentius observentur, transgressores arguendo, & prout expediens fuerit, puniendo.

XVIII. Præsentium autoritate statuimus, quod canonici beneficia simplicia obtinentes, & alii non beneficiati religionis ejusdem, ad mandatum prælati sui, infra terminum per eum præfigendum eisdem, se faciant ad ordines quoslibet promovendi: nisi eos causa rationabilis, quam ipsi prælato infra dictum terminum exponere habeant, excusaret. Quod si non fecerint, beneficiati eo ipso ab obtentis beneficiis sint suspensi; non beneficiati vero, ad beneficia obtinenda sint & remaneant inhabiles, donec promoti fuerint ad ordines supradictos. Quodque prioratus curam animarum habentes, & alia beneficia curata, quorum prioratus & beneficiorum cura per perpetuos vicarios exercetur, committi nequeant vel conferri, nisi eis, qui viciesimum annum^o suæ ætatis: qui autem hujusmodi prioratus, seu beneficia habuerint, infra annum computandum a tempore collationis, seu commissionis sibi factæ de eis, & possessionis adeptæ, vel infra viciesimum quintum ætatis suæ annum, si ante annum ipsum, prioratus, seu beneficia hujusmodi eis collata fuerint, seu commissa, se faciant ad sacerdotium promovendi. Prioratus quoque conventuales, dignitates, personatus, officia, seu administrationes, videlicet sacristia, thesauraria, elemosynaria, operaria, cameraria, & similia, quæ in ecclesiis, monasteriis, & aliis locis conuentalibus seu collegiatis dictæ religionis, officia, seu administrationes, & beneficia fuerint, etiam si eisdem officiis, seu administrationibus, animarum cura nullatenus sit annexa, alicui, nisi viciesimum quintum annum attigerit, conferri nequeant, aut committi. Et qui prioratus, dignitates, personatus, officia, seu administrationes hujusmodi obtinerint, infra annum a tempore collationis, seu commissionis eis factæ de ipsis, & adeptæ possessionis eorum, se faciant ad sacerdotium promovendi: vel saltem ad ordinem, quem dignitates, personatus, officia, vel administrationes obtinenta requirent, de jure, consuetudine, seu statuto: nec contra hoc a quoquam valeat dispensari.

De ætate & qualitate ad ordines & beneficia promovendorum.

*Dress. aut. gerint

Nos

Nos insuper commiffiones, seu collationes factas contra præmissa, decrevimus fore irritas & inanes. Itaque, qui iuxta præmissa, cessante causa rationabili, ad ordines promoti non fuerint, sint prioratibus, dignitatibus, personatibus, officiis, administrationibus & beneficiis prædictis, eo ipso privati, quæ ipsi iterum ea vice nullatenus conferantur. Nostræ vero intentionis existit, quod præfens constitutio, quantum de recipiendis ordinibus per priores & alios beneficiatos præmissimus: illos etiam, post duos menses a tempore publicationis præsentium constitutionum, in eorum annali capitulo facere constringat, qui etiam in præfenti talia beneficia obtinent, vel dictæ publicationis tempore obtinebunt, dummodo ætatis legitimæ sint effecti: alias, cum ad ætatem legitimam pervenerint, ad recipiendum, secundum præmissa, dictos ordines sint stricti, nisi foret aliud canonicum, quod eos ab huiusmodi susceptione ordinum excuset.

XIX. Dignum fore censentes, ut canonici religionis præfata, non solum morum & vitæ, sed etiam habitus & vestimentorum refulgant honestate: districtius inhibemus, ne dicti canonici, extra septa ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum suorum, proficiscentes, portent alias vestes super habitum, quam capas, seu mantellos honestos, vel redontellos, seu clochias talares; vel circa usum & consuetudinem laudabilem ecclesiarum, monasteriorum, & locorum suorum: usum, seu verius abulum manicarum, seu tabardorum, nec non redondellorum, vel clochiarum notabilem habentium brevitatem, eisdem canonicis penitus prohibentes. Præcipimus quoque, quod in ecclesiis, monasteriis, & aliis locis religionis præfate, in quibus canonici capas a parte anteriori apertas, de panno laneo, consuevere deferre, quæ in quibusdam locis capæ de choro vulgariter nuncupantur, ipsas honestas, non nimia longitudine, vel brevitatem notandas, portare debeant, locis & temporibus consuetis. Deferant etiam capas huiusmodi, a festo Omnium Sanctorum, usque ad festum Paschæ, infra septa quarumcumque cathedralium ecclesiarum religionis ejusdem, ac monasteriorum, & aliorum locorum, mediatos superiores ipsius religionis non habentium, in quibus monasteriis, sive locis, fuerit duodenarius canonicorum numerus, licet hæc tenus ipsas ibidem non consueverint deportare. Sane infra ecclesias, claustrum, capitulum, refectorium, ac dormitorium, non capucius, sed almucijis honestis utantur. Capucia vero, si ea per ipsos extra loca prædicta deferri contigerit, sint honesta: & illa, quæ cum capis & mantellis, clochiis seu rodonellis, portaverint, unius cum eis & ejusdem coloris existant: nisi ex privilegio aut institutione laudabili, capucia certi coloris aut formæ, essent assueti portare. Almucijæ autem, si de panno fuerint, illius, cujus capæ esse debent, coloris existant. Per hoc autem non liceat portare capucia, vel redondellos, seu clochias, eis quibus alias portare licitum non existit.

Prohibemus etiam, ne dicti canonici de cætero ferant forraturas, de ventribus Variorum aut Squirorum, etiam cum dorsis permixtis. Præcipimus etiam, quod canonici dictæ religionis, infra ecclesias & claustra locorum cathedralium, aliorumque conventualium seu collegiorum ipsius religionis, & alibi conventualiter incidentes, portent superpellicia magna & ampla, juxta cujuslibet ecclesiæ consuetudinem rationabilem, quæ in longitudine manicarum ultra manum, quatuor digitis transversalibus, vel circa, in sua longitudine protendantur. Extra ecclesias vero, claustra, & loca prædicta, & ubique, sub capis, rodonellis, seu clochiis, vel mantellis, in locis debitis, nec possint superpellicis, quorum manicæ usque ad cubitum in latitudine, vel circa, & eorum longitudine us-

Concil. general. Tom. XI.

A que ad mediâ tibiâ, vel circa, protendantur. Per hoc autem nolumus derogare consuetudini quorundam locorum, quæ ab antiquo, vel ab institutione; habent usum superpelliciorum, ad formam roquetorum, seu camisiatum Romanarum: proviso tamen, quod minoris longitudinis superpellicia non existant, & adeo manicas longas habeant, quod ex eis brachia usque ad pugnum valeant cooperiri: per formas autem huiusmodi superpelliciorum & habituum non intendimus prohibere, nec circa eas aliquid innovare.

Statuimus insuper, quod canonici dictæ religionis, vestibus albi, bruni, nigri, seu quâsi nigri coloris dumtaxat utantur: quodque illi, qui altero tantummodo dictis coloribus uti consueverunt, seu tenentur, non possint ad alium portandum seu assumendum aliquatenus se transferre, nisi ad album dumtaxat. Vestis quoque superior, habitui proxima, sit rotunda per circuitum, & non fissâ, nec longitudine nimia, aut brevitate, notandâ. Ab eisdem quoque canonicis, in eorum vestibus, lignatæ manicæ non portentur, nec in apparenti consuetitæ, vel quomodolibet botonatæ. In cathedralibus autem ecclesiis antistites, seu præpositi, priores, seu alii non habentes superiores religionis ejusdem, sic alias formam honestam vestium & calceamentorum ordinent & disponant, quod sit omnibus canonicis ejusdem ecclesiæ, seu monasterii, tam intrinsicis, quam extrinsicis, uniformis: ipsamque tam abbates, quam præpositos, priores & administratores, ac cæteri quicumque canonici, & alii, per priores eorum antistites, vel abbates, seu prælatos alios; abbates vero, & cæteri prælati superiores proprios ejusdem religionis non habentes, per præfidentes provincialibus capitulis, seu per quemlibet eorum, ac per visitatores in ipsis capitulis deputandos, tenere & servare cogantur. Qui vero vestem, vel habitum, contra ordinationem præsentis constitutionis, deferre præsumpserit, per dictos superiores, vel præfidentes, sive per visitatores, seu eorum quemlibet, sic debite puniatur; quod cæteri a similibus arceantur; & nihilominus, ab eo auferatur vestis prohibita, pauperibus eroganda: & si infra spatium quindecim dierum, a tempore monitionis seu præcepti sibi facti computandum, vestem, vel habitum huiusmodi non dimiserit cum effectu, vel ablationi prædictæ restiterit, si beneficiatus fuerit, per quatuor mensium spatium ab administratione temporalium sit suspensus; non beneficiatus vero, dicto tempore sit inhabilis ad ecclesiasticum quodcumque beneficium obtinendum. Qui autem exhibens se in publico habitu, sub supertunicali, vel cotardia, vel guarnacia, vel alias temere occultaverit, simo, intus emendare noluerit, juxta præmissam personarum distinctionem, dictas suspensionis & inhabilitatis pœnas per idem tempus incurrat. Iniungimus insuper

C præfidentibus, visitatoribus, & prælati aliis religionis prædictæ, ut contra transgressores eorum, quæ circa honestatem vestium & habitus superioris sunt statuta, prout ad eos & eorum quemlibet pertinerit, monitionem prædictam, cum transgressio eius nota fuerit, facere non omittant. Et nihilominus, præfidentes, & visitatores prædicti, monere teneantur abbates, præpositos, & alios ad quos id pertinet, religionis prædictæ, ut præmissa, quæ, ut prædictum est, circa honestatem vestium & habitus sunt statuta, fervent & faciant a suis subditis diligentius observari.

XX. Ut in religione prædicta vitetur dissolutio, & obedientia teneatur: districtius inhibemus, ne quis canonicus dictæ religionis, de ecclesia, monasterio, vel loco suo conventuali exeat, nisi primitus obtenta licentia ab illo, qui eam valeat impertiri, quavis consuetudine contraria non obstante; quodque causam exitus veraciter & a bique fisione exponat ei.

* f. ligatæ

De petenda licentia a volentibus extra ecclesiam, vel monasterium progredi, & exire.

De forma & honestate habitus & vestimentorum.

Infra vocat rodonellos, & rodonellos. Nempe rotundo. Vocat & clochias forte quia vestes illa, ima parte rotunda latior est; sunt ad clochia, seu clochis, hoc est capuce, formam. Vide hic 1822. B

a quo erit licentia obtinenda. Qui vero hujusmodi licentiam concesserit canonicis claustralibus, nullam administrationem vel beneficium obtinentibus, terminum redeundi, quanto convenientius poterit, breviorē assignet eisdem. Sane administratoribus & beneficiatis, qui habent residere in claustris, possit dari licentia, sine præfatione termini, si hoc concedenti visum fuerit expedire. Si quis autem exiverit ecclesiam, monasterium, seu locum alium conventuale, sine licentia; vel in termino assignato, iusta causa cessante, non redierit: pœna, quæ in tali casu per statuta vel consuetudines ejusdem monasterii, seu alterius loci, insigenda fuerit, insigatur eisdem. Et si super hoc, statutum, vel consuetudo aliqua non existat, pœna, quæ sequitur, insigatur: videlicet quod illi, qui infra novem dies, post exitum terminum prædictum, redierint, ultimi stent sub choro, ac secunda, & quarta, & sexta feriis ejusdem septimanæ, in pane & aqua jejuniis, ac ferulam seu virgam in manibus suis ferens, cum quibus in dicto capitulo, venia prius recepta, & recognita culpa sua, coram omnibus verbere-
tur: & nihilo minus, alia pœnitentia, siue pœna, pro qualitate demeriti, imponatur eidem, secundum arbitrium imponentis. Quod si, sine scandalo, hujusmodi pœna imponi non possit: in pœnam aliam, secundum sui prælati arbitrium, de proborum & seniorum consilio conventus commutetur, quam in dicti conventus præsentia facere teneatur: proviso attentius, quod mensuram peccati, correctionis inflictiō non excedat. Simili quoque, vel alia condigna pœna puniantur canonici in prioratibus, seu administrationibus aliis exterioribus assignati, qui sine licentia priorum seu administratorum eorundem, de ipsis prioratibus seu administrationibus recedentes, fuerint evagati, vel in termino non redierint assignato. Si autem de dictis prioratibus seu administrationibus, ad claustrum, seu ad prælatum suum, a suis prioribus seu administratoribus licentia non petita, vel petita & non obtenta, venerint: eidem prælato, seu superiori suo, causam sui adventus statim exponant: qui prælatus, seu superior, an causa hujusmodi rationabilis & vera fuerit, arbitretur; & si causam minus rationabilem, seu falsam esse repererit, vel si hujusmodi venientes nullam causam ei exposuerint, aut licentiam non petierint: per prælatum, aut superiorem eorum, prout eis visum fuerit expediens, puniantur. Nullus quoque canonicus pernoctaturus extra ecclesiam, monasterium, vel alium locum suum, abire sine breviario permittatur: in quo pensum servitutis suæ, dicendo horas canonicas, possit solvere Creatori.

De prohibita alienatione

XXI. Perpetuo prohibemus edito, ne civitas, castrum, villa, vel feodum notabile, aut iurisdicctio alicujus ipsorum, vel grangia, seu latum territorium, siue magnus possessio num sive terrarum numerus, vendi, vel etiam principaliter, specialiter, & expresse obligari, seu monasterium, vel prioratus, aut ecclesia religionis præfate alio transferri valeant per quoscunque, etiam in casu alias a jure concessio, absque licentia sedis apostolicæ speciali: omnem venditionem, obligationem, & translationem de præmissis, contra hæc factam, irritam decernendo. Ac nihilo minus, quilibet capitulis provincialibus præsentibus, ac visitatorum, alienationes hujusmodi, & facientes eisdem, ac consentientes eisdem, sedi apostolicæ, si exempti fuerint; alioquin ordinariis, seu dioc-

A cesano ipsorum, intimare per censuram authenticam, vel litteras eorum sigillis munitas, quam cito commode poterint, teneantur.

XXII. Multis fraudibus atque dolis, quæ per nonnullos religionis ejusdem, in damnum & præjudicium ecclesiarum, monasteriorum, prioratum, & aliorum locorum, prout experientia docuit, committuntur, opportunis obviare remediis, quantum cum Deo possumus, salubriter cupientes: hoc consultius prohibemus edito, ne abbates, præpositi, ac priores, vel quivis administratores, & alii præpositi, seu conversi religionis ejusdem, prætextu administrationum, vel negotiorum quæ gerunt, fraudulentos vel dolosos aut simulatos vel fideos contractus inire, vel mutua simulata vel ficta suscipere, siue proprio, siue fidejussorio, vel quovis alio nomine alieno, neve etiam confiteri instrumentis publicis, vel authenticis, aliis scripturis, se a patre, fratre, nepote, vel consanguineo, seu quolibet alio conjuncto, affine, vel familiari servitore, amico, seu mercatore, recepisse mutuo, vel alias, pecuniam, panes, bladum, vinum, equos, boves, siue animalia alia, vel res seu alia bona, eaque in utilitatem locorum quibus præsentibus, vel administrationum quas gerunt, fuisse conversa (cum tamen nec pro se, seu locis eorum, neque pro administrationibus suis, ipsa receperint) quomodo modo præsumant. Similiter etiam prohibemus, ne fingant, seu ponant, vel scribant, se fore principales debitores, neve ut tales se obligent, ubi re vera non principales, seu fidejussores existunt, neve in talibus contractibus, ut præsertim, simulate conceptis, se, ac alios suo nomine, loca, quod jura, possessiones, redditus, proventus, bona & jura locorum ipsorum obligent, vel submittant, neque in fraudem seu dolose confiteantur, vel alios præsertim debitores eorum faciant confiteri, seu etiam obligari, vel super iis instrumenta, vel authenticas seu alias scripturas, in fraudem confici; continentia, quod jura, redditus, possessiones, animalia, blada, pecuniam, seu alia bona, ad ipsos, vel monasteria, seu quævis alia loca ipsius religionis, pertinentia, seu debita fuerint, sunt, vel esse debent patris, matris, seu fratris eorum, vel aliarum personarum prædictarum, & ad ipsas personas pertinere, vel debita ejus fore, vel alios quoscunque contractus similes fraudulentos & dolose confingi faciant, fieri procurent, per quos ecclesie, monasteria, & alia loca religionis ipsius, quibus præsentibus, ac jura, redditus, possessiones, seu alia bona ipsorum, dampnificari, gravari, obligari, vel alias impediri, seu deperire valeant quovis modo. Nos autem, omnes prænominationes, in grave & enorme præjudicium administrationum suarum talia committentes, vel fieri facientes, aut eis consentientes, præter alias pœnas juris, nisi infra duorum mensium spatium, a tempore contractus seu commissi hujusmodi numerandum, ea, quantum eis possibile fuerit, tolli fecerint, & cessare, & ecclesias, monasteria, prioratus, administrationes, loca prædicta, seu reddi fecerint indènia, seu a talibus dispendiis liberaverint, excommunicationis sententia, eo ipso, decrevimus subjacere. Quod si forte præmissa effectualiter non poterint revocare: teneantur, infra alios duos menses, illos duos immediate sequentes, ea suis superioribus revelare. Quod si non fecerint, sententiam excommunicationis incurrant; & alias pro dictis excessibus debite puniantur taliter, quod cedat cæteris in exemplum. Possint autem præsentibus, ac visitatoribus in provincialibus capitulis deputati, & eorum quilibet, abbates, & alios quoscunque prælatos, ac administratores non habentes superiores religionis ejusdem, qui huiusmodi sententiam excommunicationis incurrunt, satisfactione præmissa absolvere, & cum eis, super irregularitate, si per simplicitatem

De fictis & dolosis contractibus.

& juris ignorantiam, non tamen in contemptum clauvini, Divina celebraverint, vel se ingesserint eisdem, inde contracta misericorditer dispensare; ceteros vero consimiliter absolvere, & cum eis in similibus casibus dispensare valeant immediati superiores eorum.

De mutuis.

XXIII. Monasteriorum, & locorum religionis ejusdem dispensandi, quæ ex mutuum contractu plerumque proveniunt precario, consultius intendentes: statuimus, quod abbas, præpositus, prior, seu quivis alius administrator dictæ religionis, cum per ipsum fuerit mutuum suscipiendum, ultra summam communi providentia, per annale capitulum, seu majorem partem ipsius, taxandam, infra scriptam solemnitate observet: videlicet ut quilibet de prædictis superiore ejusdem religionis non habens, qui habeat recipere mutuum supra dictum, tractatum ad minus duorum dierum, non continuatorum, sed interpolatorum, cum capitulo seu conventu suo diligenter habeat & maturum: & nihilo minus, de consensu sui capituli, vel conventus, mutuum hujusmodi recipiat ab eo. In monasterio vero, prioratu, & administratione conventuali, vel non conventuali, superiore immediatum in eadem religione habentem: in conventuali videlicet, cum conventu ipsius; in non conventuali, cum conventu superioris ecclesiæ, monasterii, five loci, tractatus hujusmodi habeatur. Et nihilo minus in utroque licentia seu auctoritas interveniat dicti superioris, quocunque nomine censeatur: eo plene certificato, in quantum commode fieri poterit, de omnibus, quæ intervenire debent in tractatu præfato. In quo quidem agatur, & clare liqueat, ob quam causam, cujusve summæ, & si fieri poterit, a quibus creditoribus, & sub quibus conditionibus, & obligationibus, quibusve terminis, solvendum suscipiatur mutuum sæpe dictum. De iis nihilo minus authentica conscribenda scriptura, in qua ea omnia, ac nomina illorum qui interfuerint in tractatu, ac etiam contentientium, recipientium, & autorantium, exprimentur; & ipsorum autorantium sigilla, scripturæ hujusmodi apponantur.

Prohibemus insuper, ne prætextu alicujus procuratorii generalis (etiamsi continetur in eo, quod procurator mutuum possit recipere, aut obligare ecclesiam, monasterium, vel alium locum) mutuum recipi valeat, ecclesia, monasterium, seu locus alius obligari: nisi prius prædicta omnia fuerint observata. Volumus autem, quod pecunia, quæ taliter, ut præmittitur, mutuo recipitur, non remaneat in solius antistitis, seu abbatis, vel prioris, vel administratoris hujusmodi contractum ineuntis principaliter potestate; sed, si commode fieri poterit, tradatur tribus, seu pluribus, aut paucioribus viris, prout expediens videbitur, providis & discretis, qui dictum mutuum ad illas utilitates seu necessitates convertant, ob quas noscitur fuisse contractum, qui super hoc fideliter exequendo, juramenti vinculo altringantur: districtius inhibentes, ne eorum, quæ debentur ecclesiis, monasteriis, seu locis aliis religionis ejusdem, remissio fraudulosa, & notabiliter damnosa, a quoquam valeat attentari. Permittimus tamen, quod si antistes, vel abbas, vel alii quicunque administratores religionis ejusdem, a locis quibus præfuerint; aut loca ipsa, a locis aliis dictæ religionis quibus subsunt, sint multum remota, & casus aliquis evidenter utilis seu necessarius occurrat, cui succurri non valeat, nisi ultra dictam summam communi providentia taxatam mutuum contrahatur: licitum sit eisdem absque solemnitate hujusmodi, & penis infra scriptis, ut tali casu valeat provideri, tantum, absque fraude qualibet, summam recipere mutuo, quantum necessaria fuerit pro casu præfato, si ve ut sibi provident pro eodem. Recipientes autem mutuum in casu hujusmodi, si superiores ejusdem re-

Concil. general. Tom. XI.

ligionis non haberint, conventibus propriis; si vero superiores tales habuerint, eisdem superioribus (pro nihilo minus suis conventibus, si conventum habent) infra octo dies, postquam eorum præsentiam habere commode poterint, id exponere, & de iis quæ in ipso tractatu intervenerint, eos certiores reddere teneatur; & conscribatur inde scriptura, si ipsi superioribus vel conventibus visum fuerit expedire. Prælati autem, seu quivis administrator, qui semel receperit, sive particulariter, sive simul, summam prædictam, communi providentia, ut præmittitur, prætaxatam: quocunque mutuum recipiat ultra eam, nisi esset modicum, quod tamen quartam partem ejusdem summæ non excedat, teneatur, sub infra scriptis penis, solemnitate supra scriptam plenarie observare. Quod si abbas, præpositus, prior, vel administrator alius dictæ religionis, quocunque nomine censeatur, contra præmissa faciens, mutuum ultra prædictam summam communi providentia taxatam, absque dicta solemnitate, recipiendo, locum sibi commissum, aut jura, redditus, seu possessiones ipsius expresse obligaverit, vel litteras, vel instrumenta concessionis, vel recognitionis, super hoc concesserit, seu alias submiserit: nisi infra sex menses immediate sequentes, obligationes & submissiones hujusmodi cessare fecerit, sit ei extunc, donec ea compleverit, ecclesiæ interdictus ingressus. Et insuper præpositi, priores, & alii administratores, superiore ejusdem religionis, non tamen conventum habentes, si præfatum interdictum, per alios sex menses præfatos sex immediate sequentes, pertinaciter sustinerint: sint extunc a suis administrationibus suspensi, donec obligationes prædictæ tollantur, & eorum administrationes reddite fuerint indemnes. Suspensionem autem hujusmodi durante, superiores immediati taliter suspensorum, administrationes eorum recipiant, easque per se vel alios fideliter gerere, & indemnes, pro posse, reddere studeant: ac nihilo minus, suspensos eisdem aliter punire, prout culpe qualitas exegerit, non omittant. Si quis autem taliter suspensorum, superioribus ipsis in prædictis de facto contradicere præsumperit, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto: quam si sustinerit pertinaci animo per sex menses, a dignitate, officio, administratione, seu beneficio, per eum obtenta vel obtento, privetur.

XXIV. Quoniam ex minus provida locatione locorum religionis ejusdem, seu concessionem ipsorum ad firmam, seu proventuum locorum ipsorum, plurima pertulit hæcenus dicta religio detrimenta: salubri prohibemus edicto, ne abbates, priores, præpositi, aut ceteri administratores religionis ipsius, sine causa necessaria vel utili, loca suæ administrationi commissa, vel proventus ipsorum locorum, ad firmam tradere seu locare præsumant. Quod si ex causa hujusmodi id facere voluerint, & capitulum seu conventum habuerint, non tamen superiorem religionis ejusdem: debeant cum eodem capitulo seu conventu præmittare tractatum, de causa hujusmodi & de quantitate precii, & sub quibus obligationibus, & de persona illius, cui firma seu obligatio hujusmodi fuerit, faciendam, ipsamque facere cum consilio ipsius capituli, seu conventus, vel maioris partis eiusdem. Si vero capitulum, seu conventum proprium, & nihilo minus superiorem ejusdem religionis habuerint: non solum cum ipso capitulo, seu conventu, sed etiam cum eodem superiore, dictum tractatum præhabent: & cum consilio capituli, seu conventus ipsorum, vel maioris partis eiusdem, ac de dicti superioris licentia, & non aliter, ad eas procedant. Si autem priores, vel præpositi, aut alii administratores extiterint, non habentes conventum, sed antistitem, abbatem, vel superiorem religionis ejusdem: tractatum prædictum cum eodem superiore præmittant, & cum ipsius licentia,

De locis tractandis ad firmam, vel non.

V vuuu iij & non

& non aliter, faciant firmam, seu locationem præfatam. Per hoc autem non intendimus prohibere, quominus redditus, proventus administrationum suarum locare, seu vendere valeant, absque solemnitate præmissa, ad tempus modicum, iuxta morem in regione, qua erunt, solum observari: statutis ecclesiarum, monasteriorum, vel aliorum locorum religionis ejusdem, si qua super hoc fuerint, rationabilibus observatis. Si tamen ex hujusmodi locatione, seu venditione proventuum, ad tempus modicum, ut præmittitur, faciendis, contingeret infra annum recipi pecuniam, vel aliud quod precium proventuum rei locatæ unius anni excederet: tunc solemnitates præmissas volumus observari.

Simili modo etiam prohibemus, ne aliquo casu firme, sive locationes, seu venditiones hujusmodi, fiant per eosdem personis suspectis; neve quibusvis firmariis, seu conductoribus, sive emptoribus, liber originalis censuum, aut instrumenta, seu munimenta originalia, super juribus ecclesiarum vel administrationum confecta, tradantur; neve jurisdictiones per se, aut cum universitate, seu civitates, vel villa, vel insignia loca, seu castra, vel fortalicia locentur, seu ad firmam tradantur, sive sub locatione, vel firma includantur: redditus tamen, seu proventus civitatum, villarum, locorum, castrorum, & fortalitorum hujusmodi, prout præmittitur, vendi valeant seu locari. Vbi autem, occasione firmarum, aut locationum, seu venditionum hujusmodi, contingeret personas vel bona ecclesiastica ipsius religionis obligari, vel submitti obligationes & submissiones hujusmodi fieri volumus ecclesiasticæ jurisdictioni & coercionem executioni mandari. Firmas autem, sive locationes, seu venditiones prædictas, locorumque traditiones, contra præmissa factas, instrumenta quoque, & alia quælibet documenta super eis confecta, viribus carere decrevimus, & nullius existere firmitatis. Et nihilo minus, abbates, priores, præpositi, & cæteri administratores, superiorem religionis ejusdem non habentes, qui contra fecerint: per præfidentes capitulis, vel per visitatores deputandos in eis, corrigantur. Cæteri vero per antistites, seu alios immediatos superiores eorum, si eis visum fuerit, in quinta parte precii locationis seu firmæ, fabricæ, seu ornamentis ecclesiæ, monasterii, seu loci, cui immediate suberunt, applicanda, & alias debite puniantur.

XXV. Ut ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum locorum religionis ejusdem, bona & iura salubriter conserventur: statuimus, quod præfidentes ecclesiarum cathedralibus, monasteriis, prioratibus, & administrationibus aliis quibuscumque dictæ religionis, quamprimum commode poterunt, conficiant, seu confici faciant registra, in quibus possessiones, census, iura, & cætera bona immobilia, quæcumque & qualiacumque fuerint, ad eorum administrationes spectantia, singillatim & specificè describantur. Fiant etiam per eosdem registra de ornamentis ecclesiasticis, vasibus, lectis, animalibus, & aliis rebus mobilibus, & se moventibus, pro agricultura, & alia instructione locorum, necessariis vel utilibus: & hujusmodi registra, in locis subiectis aliis locis superioribus religionis ejusdem, duplicentur, quorum unum in loco superiori, & reliquum in subiecto serventur. Visitatores quoque in provincialibus capitulis deputati, cum visitabant loca suæ visitationi commissa, prælati, & etiam alii superiores, cum fuerit opportunum, diligenter inquireant, an res & bona prædicta necessaria pro instructione locorum, teneantur in locis ejusdem: & provideant, quod perpetuo teneantur in eis; & defectus, si quos in iis repererint, faciant emendari, &

De regis-
tris & in-
ventariis.

secundum quod culpa exegerit, puniant delinquentes.

Insuper, præfidentes præfati, cum possessiones administrationum suarum fuerint affecti, inventoria de bonis mobilibus, & se moventibus, reperitis in administrationibus ipsis, conficiant: ii vero, qui habent superiores religionis ejusdem, hujusmodi inventoria faciant duplicata, quorum unum in loco subiecto, & superiori reliquum assignetur: ut per ea, in quatuor administrationes ipsas receperint, valeat apparere. Fiant autem hujusmodi inventoria & registra per tabellionem, vel saltem in aliarum publicarum præsentia personarum. Adjicimus etiam, quod præfidentes ecclesiis cathedralibus, monasteriis, & locis aliis dictæ religionis, qui bona mobilia prioratorum, administrationum, & beneficiorum quorumlibet religionis ejusdem sibi subiectorum, vacantium in eisdem, tempore hujusmodi inventa, seu illa durante obvenientia, ex privilegio, vel consuetudine, seu alia causa rationabili, ad se afferunt pertinere; vasa, vestimenta, seu alia ornamenta Divino cultui deputata; animalia etiam tam pro agricultura, quam pro aliis ipsorum locorum necessitatibus, teneri inibi consueti; vasa vinaria, & coquina; lectos etiam, & alia suppellectilia necessaria, seu vasa, nisi forte aurea vel argentea fuerint, nullatenus occupare, vel inde aportare, aut sibi appropriare præsumant. In apprehendis quibusque bonis aliis, constitutionem felicitis recordationis Bonifacii papæ VIII. prædecessoris nostri, super hoc editam, quæ incipit, *Præsentis*, diligenter observent. Qui vero secus fecerint, iuxta qualitatem delinquentium personarum, pœnas incurrant, quæ per constitutionem eandem ejus transgressoribus infliguntur.

XXVI. Cum sit rationi consonum, illos non debere onera reculare, qui rerum commoda complectuntur: statuimus, quod antistites, abbates, præpositi, archidiaconi, priores, & administratores cæteri religionis præfate, qui census, redditus, pensiones seu quicumque familia debent, vel debebunt in posterum, pro alimentis quotidianis, vel pro vestitiis, cathedralibus ecclesiis, monasteriis, præpositiis, prioratibus, officiis, administrationibus, seu locis aliis religionis ejusdem, sive in blado, vino, carnibus, oleo, piscibus, seu rebus aliis quibuscumque consistant, illa eis in terminis consuetis, vel præfixis, seu in antea præfigendis, integre solvere non omitant. Quod si præpositi, priores, archidiaconi, ac cæteri administratores ejusdem religionis, ea in ipsis terminis, vel silent post, infra mensem, non solverint requisiti: quantum ascendit quarta pars illius debiti, ultra ipsum debitum nomine pœnæ solvere teneantur. Et si infra alium mensem immediate sequentem, non solverint, tam pœnam, quam etiam ipsum debitum principale: eo ipso sint, donec de prædictis fuerit integraliter satisfactum, a temporalium administratione suspensi. Et prælati, durante suspensione prædicta, ministret per alium temporalia beneficii illius, qui suspensionem incurrit supradictam, & satisfaciat de prædictis. Antistites vero, si post lapsum terminum requisiti, infra duorum mensium spatium a die requisitionis hujusmodi computandum, satisfacere contempserint: pœnam tertie partis debiti incurrant irremissibiliter eo ipso. Abbates autem, & alii prælati religionis ejusdem, si post requisitionem consimilem, infra mensem satisfacere contempserint, incurrant pœnam consimilem ipso facto. Et si abbates, & alii prælati hujusmodi, per alium mensem sequentem, solvere non curaverint: a stallo chori, & loco capitulo deputatis ejusdem, sint ipso facto & tamdiu maneat suspensi, donec integraliter de debito & pœna satisfecerint memoratis; nulla remissione profutura eisdem. In prædictis ta-

De offic.
ordi. in 6.

De solven-
dis censibus
& redditibus
pro aliis
mētis con-
stitutis.

men

men casibus, de principali debito satisfacto, antistites, abbates, & alii praelati praedicti, libere; inferiores vero, de suorum licentia praelatorum, remittere valeant penas praefatas, ab aliis, quam a praefatis antistitibus, abbatibus, & praelatis, sibi debitas pro praedictis.

Institutionibus regularibus inherentes: statuimus, ut canonici in ecclesiis cathedralibus, monasteriis, siue locis aliis, collegiatis seu conuentalibus dictae religionis, constituti, consuetudine, seu usu,

abusu contrario obstante, in refectorio comedant in communi, nisi in casibus, in quibus & prout eisdem licitum est seu permissum, extra refectorium comedere, secundum regularia & canonica instituta: prouiso, quod illi, quibus incumbit onus providendi, de victu canonicis eisdem provideant, & decenter, non in pecunia, sed in victualibus, prout cuiuslibet opus erit, de qua sufficientia & decentia victualium tractetur, & si expedierit, ordinetur in capitulo annali: decerentes, quod si redditus, vel pensiones, alicui ex canonicis singulariter hactenus, pro victualibus, fuerint assignati, nullatenus dimittantur eidem. Nos enim assignationes huiusmodi reuocamus, & pro reuocatis haberi volumus, & eas deinceps fieri prohibebimus. Illi quoque, quibus incumbit onus, de vestitiis, calciamentis, & aliis corporis indumentis necessariis, dictis canonicis providendi, eisdem provideant sufficienter & decenter, a tempore congruo, iuxta suppetentiam facultatum, & conditionem, seu qualitatem regionis: & illud quod dandum erit singulis canonicis, pro vestitio, & aliis praedictis, ordinetur & taxetur, si opus fuerit, in annali capitulo memorato. Ad hoc subiungimus, quod illi, qui praedicta ministrare tenentur, ad ea, omni excusatione cessante, ut praemittitur, ministranda, per superiores suos, aut in defectum eorum, per visitatores, vel praesidentes, in capitulo provinciali deputatos, & eorum quemlibet, compellantur: nec audiantur, si dicant privilegium, statutum, ordinationem, vel consuetudinem, contraria se habere: aut pro suis personis, eorumque statu, iuxta personarum & officiorum decentiam, sustentandis, se afferant indigere. Nulla quoque super haec appellatio, nullave suppositio eis proficiat: sed si tertio moniti, per aliquam diem competentem intervalla, monentis arbitrio relinquenda, praemissis efficaciter parere contempserint, removeantur a suis administrationibus, vel officiis, ipsaque aliis personis idoneis, praedicta complere volentibus, committantur.

Abbatibus vero, praepositi, priores, ac caeteri non superiores religionis eiusdem, vel habentes, si praesint collegiis, seu conuentibus, qui de praedictis provideretentur: non habentes siquidem superiores, a praesidentibus, ac visitatoribus, & eorum quolibet: caeteri vero, tam ab eisdem, quam a dictis suis superioribus, per censuram ecclesiasticam, aliis remediis ad hoc congruentibus, ad id omnino cogantur: eisdem superioribus, nisi suos subditos; necnon dictis praesidentibus, ac visitatoribus, nisi abbatibus, priores, praepositos, & alios supra dictos, efficaciter ad praemissa compulerint, graviter arguendis, & taliter corrigendis, quod cedat caeteris in exemplum. Caeterum, si redditus & proventus dignitatum, officiorum, seu administrationum, quibus onus praedictum incumbit, aut dicta victualia, vestitaria, seu alia pro victu seu vestitu necessaria, canonicis ministranda non suffecerint: possit praelatus in suo annali capitulo, cum consilio & assensu eiusdem capituli, vel maioris partis ipsius, auctoritate apostolica, prioratibus, administrationibus, & aliis beneficiis per canonicos dictae religionis solitis gubernari, quibus, eorum supportatis oneribus, ad hoc suffecerint facultates (vocatam tamen ad hoc prioribus, vel administratoribus, & aliis beneficia-

tis, qui eisdem praesuerint) pensiones perpetuas imponere, pro sufficienti supplemento defectus victualium, & vestimentorum, & aliorum necessariorum, pro habitu corporis duntaxat. Quas quidem pensiones extunc, tam illi qui eisdem prioratibus, administrationibus, & beneficiis aliis, tempore huiusmodi impositionis, praesuerint, quam successores eorum, solve-re teneantur.

XXVII. Ut saluti auctori purius seruiatur, statuimus, quod universi canonici religionis praefatae, ab estu carnum diebus sabbati, & per totum Adventum Domini, studeant abstinere: non olstantibus statutis, vel consuetudinibus contrariis quibuscumque. Super abstinentia vero huiusmodi ab estu carnum in quarta feria, & septuagesima, praelati, siue alii ad quos spectaverit, consuetudines & statuta antiqua, & nova, honesta & rationabilia, suorum locorum seruent, & faciant observari. Illis tamen, qui ad majorem abstinentiam sunt astricti, per haec estum carnum non intendimus indulgere.

XXVIII. Rursus praecipimus, quod canonici religionis eiusdem, residentes in claustris, omnes similes, vel si similitudo eorum non fuit, saltem quanto plures ex ipsis commode poterunt, in una domo dormiant & quiescant, iuxta regularia & canonica instituta, non habentes separatas cameras, siue cellas: exceptis illis, qui propter senectutem, vel invaluitudines corporales, aut propter administrationes, seu officia quae gesserint, vel ex aliis causis, iuxta depositionem sui superioris, rationabiliter excusantur. Statuimus etiam, quod in dormitoriis cellas non habentibus, cellae de caetero nullae fiant. Permittimus tamen, quod in eis, ubi sunt cellae jam factae, remaneant: sed a parte anteriori debeant aperiri, ita quod a transsemitibus, ii qui intra fuerint, conspici valeant, & videri; & quod per praelatos locorum, intra sex menses a tempore quo praesentes constitutiones fuerint multiplicatae, vel ipsis negligentibus, seu non valentibus, per visitatores in provincialibus capitulis deputatos, in prima visitatione quam impenderint, omnes tales cellae ab anteriori parte valeant aperiri. Et si super hoc fuerint aliqui resistentes, vel impedimentum praestantes, seu praestari procurantes, vel dantes auxilium, consilium, vel favorem, publice vel occulte, vel huiusmodi cellas de novo facere praesumentes: excommunicationis incurrant sententiam, ipso facto: quos etiam ipsi praelati, & visitatores praefati, per alia iuris & ipsius religionis remedia, valeant super his, auctoritate apostolica, coercere. Ab huiusmodi autem excommunicatione, si ipsam incurrerint, possunt absolvi per visitatores praefatos, vel per praelatos immediatos eorum, & cum eis, super irregularitate, si quam forsitan contraxerint per simplicitatem, & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, celebrando, vel se ingerendo eisdem, per eosdem valeat dispensari.

XXIX. Religionis eiusdem consulere commodis, & praecavere dispendiis cupientes: statuimus, ut si quis ecclesiae cathedrali, monasterio, prioratu, praepositurae, seu administrationi cuiusvis dictae religionis praesidens, aut simplex canonicus, seu conversus religionis eiusdem, privilegia, litteras, vel instrumenta concessa seu contracta super libertatibus, possessionibus, rebus aut iuribus eorumdem, aut vasa aurea, seu argentea, Divino cultui dedicata, necnon reliquias, ornamenta ecclesiastica, libros, aut res alias notabiles vel preciosas ipsorum, extra ecclesiam, monasterium, prioratum seu administrationes huiusmodi, in damnum ipsorum, apud suos consanguineos, vel propinquos, seu quoscumque alios, fraudulenter transportare, seu tenere praesumpserit, nisi ea, infra duorum mensum spatium,

De abstinentia carnis.

De cellis siue tenendis in dormitorio. Corr. multitudino

Corr. pluribus

De privilegiis aliis non tenendis extra loca administrationum.

f. seu potius abusu

Deest, habentes

tium, prout possibile ei fuerit, ad loca ipsa reducerit, vel eadem loca, seu administrationes, infra idem spatium, indemnitate reddiderit: extunc prædicens ipse, tamdiu donec prædicta, ut præfertur, emendaverit, ab administratione temporalium sit suspensus; simplex vero canonicus, vel conversus, ad beneficia seu officia quælibet religionis ipsius obtinenda, sit eo ipso tamdiu inhabilis, quousque per immediatum superiorem ipsius, satisfactione præmissa, cum eo fuerit misericorditer dispensatum. Et si prædicens ejusdem, qui tamen antistes non fuerit, culpa extiterit manifesta: per prædentes in provinciali capitulo, seu visitatione per idem capitulum deputatos, pœnæ graviori subdatur.

De celebratione Missarum, confessione, & communionem.

XXX. Hortamur præpositos, priores & administratores, singulosque canonicos dictæ religionis constitutos, in ecclesiis, monasteriis, & aliis eorum locis conventualibus residentibus, ut si non frequentius, saltem bis in septimana; residentes autem in prioratibus, vel aliis locis non conventualibus, saltem semel in hebdomada; in scholis vero, vel alibi commorantes, infra quindecim dies saltem semel, salva honestate, & debita devotione. Missas studeat celebrare; alii vero canonici, non sacerdotes, ubilibet constituti, in qualibet quindena saltem semel constentur, & quolibet mensē, reverenter eucharistiæ suscipiant sacramentum, nisi forte de proprii confessoris consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus, ab ejus perceptione, eorum aliquis duxerit abstinendum. Per hoc autem statutus, consuetudinibus, ordinationibus, seu observantiis ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum prædictorum, per quæ frequentius, pro certis diebus, confiteri, communicare, vel celebrare habeant, vel sæpius celebrando, locorum onera supportare, in aliquo non intendimus derogare. Adjicientes, quod abbates, præpositi, seu priores, & ceteri locis conventualibus prædentes, die qualibet, rationabili causa cessante, Missam celebrent, vel audiant: & nihilo minus, in solemnibus festis, in suis monasteriis, sive locis, Missas solennes studeant celebrare. Hortamur, quod in ecclesiis, monasteriis, sive locis aliis conventualibus, cum modestia, humiliter, & devote, horis nocturnis & diurnis, ad Divina officia univervi & singuli canonici studeant convenire, ipsaque non transcurrere, aut syncopando, sed tractum & distincte præstare & celebrent, ac devote. Sane in ecclesiis cathedralibus, monasteriis, & locis aliis conventualibus religionis ejusdem, Missa major per canonicum celebretur: & si inibi magnus, & ad hoc sufficiens fuerit canonicorum numerus, in officiis diaconatus aut subdiaconatus, ministrent hujusmodi celebranti. Et qui hebdomadarius fuerit Missæ majoris, cessante impedimento legitimo, horas canonicas incipiat, & collectas & orationes dicat. Transgressores vero præmissorum, debite subjaceant discipline.

De reliquiis, & custodia ornamentorum, & provisione librorum.

XXXI. Denique, solliciti sint antistes & abbates, præpositi, priores, sacristæ, & administratores alii religionis præfate, quocumque nomine censeantur, quibus hæc incumbunt, ecclesias, oratoria, altaria, reliquias, vasa, corporalia vestimenta, & alia ornamenta ecclesiastica, munda & nitida conservare, & facere ab aliis conservari. De maris quoque missilibus, aliis libris, & vestimentis, & ornamentis quibuslibet necessariis, juxta facultates, & exigentiam locorum suorum, ecclesiis & locis eisdem omnino provideant, seu faciant provideri. Quod si præmissa, pro posse, adimplere neglexerint, ad ea complenda competentibus remediis compellantur: & si opus fuerit, pars proventuum beneficiorum eorum, qui superiores habent in ipsa religione, pro præmissis necessitatis, per superiores recipiatur eisdem, & in præ-

dictorum provisionem per aliquem idoneum convertatur.

XXXII. In favorem religionis præfate, prohibemus, ne antistes & alii ecclesiastici judices, trahant professores religionis ejusdem, in causis criminalibus, ad eorum consistorium, seu judiciale tribunal, ubi ubi agitur, cause committere audiuntur, sed alibi audiant dictas causas: nisi forte criminis manifesti enormitas aliud suaserit faciendum.

XXXIII. Porro a venationibus & aucupationibus canonici dictæ religionis abstineant, nec eis interesse, aut canes ad opus venandi, vel aves venaticas, per se vel alios tenere præsumant, nec a familiaribus, seu morantibus teneri permittant: nisi saltus, vivaria, vel gerenas, propria; vel jus venandi in alienis haberent: quo casu hoc eis permittitur, dum tamen infra monasterium, seu domos quas inhabitant, aut eorum clausuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem. Si qui vero eorum venationi, aut aucupationi, clamose, vel alias cum canibus vel avibus, ex proposito, interierint: si quidem abbas fuerit, vel prior, seu præpositus, aut alius administrator quicumque, non habens superiorem ejusdem religionis, per annum se noverit a beneficiorum collatione suspensum: quo casu jus collationis hujusmodi, eo modo quo sibi compete- bat, ad priorem clausuralem, cum consilio & assensu conventus, vel majoris partis ipsius, durante suspensione hujusmodi, devolvatur. Si vero alius fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annum suspensus: quod si nullam administrationem habeat, eo ipso, per annum reddatur inhabilis ad administrationem, seu aliam ecclesiasticam beneficium obtinendum. Dicti quoque canonici infra septa suarum ecclesiarum, seu monasteriorum, arma nullatenus teneant, sine suorum licentia prælatorum: tenentes vero abque dicta licentia, per superiores suum taliter puniantur, quod ipsorum poena cetat aliis in exemplum. Super inhabilitate tamen & suspensione prædictis, presidentes, & eorum quilibet, cum prælati, & prælati cum eorum subditis, possint, si eis expediens visum fuerit, dispensare, in juncta transgresso- ribus poenitentia salutaris.

XXXIV. Quia nonnulli canonici dictæ religionis, contra prælatos vel superiores frequenter multa proponunt, non ut omnia per eos proposita probent, quod nec forte possent, sed ut infamem de omnibus, & probatis forsitan illorum aliquibus, finem consequantur optatum: districtius inhibemus, ne quis canonicus religionis ejusdem, contra suum prælatum, vel superiorem, super crimine vel criminibus, deinceps quomodolibet admittatur; nisi prius se obligaverit ad pœnam congruam, si in probatione propositorum, vel aliorum eorum, defecerit, per eum irremissibiliter subeundam.

XXXV. Si aliqua ecclesia cathedralis, monasterium, seu alius locus religionis ejusdem, in religione, vel regulari observantia adeo sint collapsa, quod per antistitem, abbatem, vel alium prælatum, seu administratorem, vel canonicos proprios, verisimiliter nequeant reparari: statimus, quod per presidentes provincialis capitulo, & quemlibet eorumdem, ad requisitionem seu relationem visitatorum, prout eisdem capitulo super hoc consulendo videbitur expedire, vel sine consultatione hujusmodi, si ex dilatione consulendi dictum capitulum immineret, auctoritate apostolica, de alia ecclesia, monasterio, seu loco, in rickulum, vel quo, ejusdem religionis noscatur observantia resorere, canonici assumantur idonei, & ad dictam ecclesiam, monasterium, sive locum, collapsam seu collapsum, mittantur, ibidem, quamdiu expedi-

De criminalibus causis canonicorum, ubi ubi agitur.

De venationibus, & aucupationibus.

De delationibus.

De collapsis ecclesiis & monasteriis in religione.

De eff. p. rickulum

diens fuerit, moraturi; per quos ecclesia, monasterium, seu locus huiusmodi reparatur. Illi vero canonici, ob quorum culpam, eisdem ecclesie, monasterio, sive loci huiusmodi, lapsus seu deformatio noscitur contigisse, in ecclesia, seu monasterio, vel loco, de quo vel qua assumpti fuerint ii, qui ad ecclesiam, monasterium, seu locum, collapsam, vel collapsum, ut prœmittitur, transmittuntur, vel loco alio, in quo eadem religio vigeat, per præsidentes eosdem, & eorum quemlibet, prout expediens fuerit, auctoritate apostolica, collocentur, ubi eorum mores valeant reformari: districtius inhihentes, ne monasteria, seu loca alia collegiata, seu conventualia, religionis eiusdem, ecclesie, monasterii, sive locis, religiosorum quorumcumque alterius habitus, uniantur, vel etiam submittantur, sine licentia sedis apostolicæ specialis: si secus actum fuerit, decernentes irritum & inane.

XXXVI. Licet contra religiosos proprietarios sit provisum per canonicas sanctiones: tamen specialius providere volentes contra illos canonicos & conversos dictæ religionis, qui suæ salutis oblitii, contra regulares & canonicas institutiones, pecuniam congregant, iura, possessiones, redditus, seu census annuos, & alia bona emunt, seu emi faciunt, aliquando proprio, & sæpe nomine alieno, multis super his figmentis adhibitis, aliis tradunt animalia nutrienda, & cum augmento vel lucro sibi aut alteri reddenda, eorum nomine seu proipsis; & alios multos contractus diversimode tanquam negotiatores exercent, necnon appetentes & sectantes licita turpia, peculium occultant, & illicite detinent, in suarum periculum animarum: decernimus omnia præmissa, quæ tamen restitutioni non subiaceant aliorum, nedum post obitum, sed etiam in vita ipsorum canonicorum "conversorum, fore administrationi, ad quam pertinuerint, applicanda, quacumque consuetudine contraria non obstante; quodque nulli canonico, vel converso, talia faciendi licentia a quoquam valeat indulgeri; & quod præfati canonici & conversi prædicta committentes, seu quicumque religionis eiusdem, supradicta retineant, sibi ipsis appropriantes, vel applicationi huiusmodi resistentes, vel impedimentum publice aut occulte ecclesie præstantes, seu præstari procurantes, vel dictum peculium habentes, & non revelantes prælati propriis: si per eosdem prælatos specialiter & nominatim moniti, infra mensem post monitionem huiusmodi immediate sequentem, a prædictis non destiterint, vel peculium non revelaverint, & restituerint, si restituendi habuerint facultatem, sint eo ipso inhabiles ad prioratus, officia, administrationes, & beneficia quælibet, in religione huiusmodi obtinenda. Concedimus tamen, quod cum talibus canonicis, seu conversis, antistites, abbates, præpositi, & alii prælati eorum immediati, possint super inhabilitate huiusmodi dispensare, quando eis videbitur expedire: dummodo a prædictis destiterint, & peculium & alia supradicta revelaverint, & restituerint, ut præfertur. Teneantur insuper prælati & superiores præfati, in suis annalibus capitulis monere generaliter annuatim omnes proprietarios, ut ab omnibus supradictis desistant excessibus, & peculium, si quod habent, revelent, & restituere non postponant.

XXXVII. Cum ex conspirationis & conjunctionis crimine, si forte transeat impunitum, multa mala & scandala possint exoriri: statuimus, quod conspiratores, & conjuratores, si qui religionis eiusdem de crimine huiusmodi legitime convicti fuerint, vel confessi, præter alias pœnas talibus a jure vel alio quovis modo inflictas, eo ipso beneficiis & administrationibus quibuslibet, quæ obtinuerint, sint privati; si vero beneficiati non fuerint, eo ipso reddantur inhabiles ad

Concil. general. Tom. XI.

A quævis beneficia, seu administrationes ecclesiasticas, quomodolibet obtinenda. Contra conspiratores autem, & conjuratores occultos, quorum notitia non habetur, per superiores, aut visitatores, eiam pœnarum aliarum, prout expedire videbitur, generaliter statuatur. Si vero aliquis de prædictis ad cor reductus, illi, vel illis, qui tanguntur ex eis, ipsas patefecerit tali tempore, quod possint huiusmodi factionibus obviare: dignus absolute & venia habeatur.

XXXVIII. Ne canonici religionis præfate, vana De fugitivis & ejectionibus occasionem habentes, salutis propriæ detrimentum incurrant: statuimus, ut præsidentes provincialibus capitulis, necnon abbates, præpositi, priores, & alii ad quos id pertinuerit, fugitivos, & ejectiones de ordine suo requirant sollicite annuatim: qui, si in ecclesiis seu monasteriis recipi poterunt secundum ordinem regularem, recipiant in eis, salva ordinis disciplina. Quod si disciplinati, incorrigibiles apparuerint: auctoritate nostra provideant præsidentes, & alii prædicti, ut apud eisdem ecclesias, seu monasteria, in locis competentibus a communi fratrum consortio segregati, ponantur ad agenda penitentia: ibique vitæ necessaria ministrantur eisdem, nec pateat aliis fratribus, aut cuiquam alteri, accessus ad eos, nisi prius a superiore petita super hoc licentia, & obtenta. Si vero huiusmodi fugitivos & ejectiones, inobedientes invenerint, eos excommunicent: & tamdiu faciant ab ecclesiarum prælati excommunicatos publice nunciari, donec ad mandatum ipsorum humiliter revertantur.

Insuper statuimus, quod prælati, & alii ad quos pertinuerit in ipsa religione correctiones facere regulares, quoties & quando adeo pro gravioribus culpis habebunt penitentias injungere, faciant cum aliquorum proborum consilio, & tractatu præhabito cum eisdem. Per præmissa vero iurisdictioni ordinariorum non intendimus derogare. Ut autem statuta huiusmodi, quæ religionis eiusdem salutem sapiant, & profectum, ad cunctorum professorum eiusdem ordinis notitiam reducantur, ac inviolabiliter & fideliter observentur ab eis: apostolica auctoritate, præsentium tenore, præcipimus, quod statuta prædicta in primis provincialibus capitulis eorumdem, a principio usque ad finem, publice legantur, & solemniter publicentur, eorum singulæ copię singulis ecclesiis, monasteriis, atque locis religionis eiusdem, habentibus capitula, collegia, seu conventus, per præsidentes dictis capitulis, eorum sigillata sigillis tradantur, & etiam assignentur; expensis tamen capitulorum, seu conventuum, quibus huiusmodi dandæ fuerint copię, conscribenda: quodque in singulis ecclesiis, monasteriis, atque locis dicti ordinis, statuta præfata bis in anno legantur; statutis aliis & consuetudinibus dicti ordinis, & privilegiis quibuscumque, si qua forsitan huiusmodi statutis per nos editis obviarent, omni, quoad hæc, deinceps robore carentibus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statutorum, ordinationum, voluntatum, inhibitionum, concessionum, & mandatorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Avinioni. Id. Maii, pontificatus nostri anno quinto.

ANNO
CHRISTI
1235.*** CONCILIVM ROTOMAGENSE ^A

CAPITVLA.

ANNO
CHRISTI
1235.

A Petro archiepiscopo cum suffraganeis habitum in monasterio B. Mariæ de Prato prope Rotomagum, anno Dom. M. CCC. XXXV. mense Septembri.

Ex M.S. v. Cl. Emerici Bigotii.

TITVLI CAPITVLORV. M.

1. De Divinis officiis religiose celebrandis.
2. De vita & honestate clericorum.
3. De vita & honestate monachorum.
4. *Vt capellani in beneficiis deservire compellantur.*
5. *Vt patroni ad beneficia non presentent pro pecunia.*
6. *Vt non impediatur ecclesiastici decimas colligere.*
7. *Vt prelati negligentes non sint in promovendo passagio ultramarino.*
8. *De instauracione fabricæ, librorum, & ornamentorum.*
9. *De parochiis institutis per alios, quam diocesanos.*
10. *Vt casus in quibus incurritur excommunicatio, prima Dominica mensis in ecclesiis publicentur.*
11. *Vt publice exponantur casus, sedi apostolicæ & diocesani reservati.*
12. *Vt rectores ecclesiarum sint favorabiles ordinibus Mendicantium.*
13. *Vt hæc & alia provincialia statuta publicentur.*

P R Æ F A T I O.

Ascendens ad patrem pastor atemus, Dei filius, gregem proprii sanguinis effusione comparatum, per sanctos apostolos, quorum in locum succedunt & vice funguntur pontifices, voluit & decrevit protectione continua custodiri: ut Christianus populus iidem rectoribus gubernetur, & observetur a noxiis, & ad salutaria dirigatur. Et quamvis sancti patres multa statuerint salubria, quæ pro reformatione morum in populo, & in clero, suis in temporibus videbantur posse sufficere: dierum tamen crescente malitia, nulla viris sanctis ad humanæ naturæ varietatem & ejus machinationem inopinabilis, sufficit ad elucidandum ambiguitatem, vel attingit. Hac itaque consideratione, nos Petrus miseratione Divina Rotomagensis archiepiscopus, a eadem gratia Ioannes Abrincensis, & G. Sagienfis, personam liter; necnon G. Bajocensis, Guido Lexoviensis, Gaufridus Ebroicensis, & Guillelmus Constantiensis, episcopi, per procuratores idoneos constitutos, in provinciali consilio, in prioratu beate Mariæ de Prato juxta Rotomagum convocati, & insimul congregati; vocatis etiam ad dictum concilium, tam ecclesiarum cathedralium capitulis, quam abbatibus, conventualibusque prioribus, ordinum quorumcumque, necnon secularium aliquorum collegiatorum provincie Rotomagensis capitulis, per se, & per procuratores idoneos, presentibus in concilio memorato: ipso toto approbante concilio, pro reformationis moribus præsertim in clero, & pro relevandis, in quantum est nobis possibile, ab oppressionibus, ecclesiis, salva tamen in omnibus sedis apostolicæ autoritate, infra scripta duximus statuenda.

I. De Divinis officiis religiose celebrandis.

Primum, quia plerumque cathedralium ecclesiarum, & collegiarum, secularium & regularium ecclesiarum, personarum (quæ in puritate conscientie & animi devotione, sacrificium laudis Altissimo, cuius, utpote peculiaris populus, sunt mancipati obsequiis, jugiter offerre debent) sacra Missarum solemnia, aliasque horas canonicas, transcurrere & syncopando, varieque & otiosa, interdum inhonesta intermiscendo colloquia, & multipliciter alias indevote psallere non verentur; tarde quoque ad ecclesias conveniunt & ad chorum, & inde absque causa rationabili, sed currendo potius post suas voluntates illicitas, non expletis Divinis officiis, discedendo: ideo statuit præfens concilium, quod constitutio super his edita in generali concilio Viennensi, quæ sic incipit: *Gravium nimirum &c.* [item concilium præcipit] inviolabiliter observetur, & singula contenta in ea frequenter in synodis, capitulis, Kalendis seu convocacionibus, doceantur, & insuper in cathedralium & collegiarum, tam secularium, quam regularium, ecclesiarum capitulis recitentur, & intelligibiliter exponantur, & transgressores ipsius, per ordinarium & alios superiores, sic rigide, mediante justitia, puniantur, quod, etsi non amore virtutis, saltem pœnæ formidine, inducantur ad impendendum cordis & labiorum suorum Altissimo gratum fructum.

Clement.
de celebra-
tione Mis-
sarum.

II. De Vita & honestate clericorum.

Rursum quia personarum ecclesiasticarum, præsertim curam animarum habentes (quæ sicut aliis præfunt, sic præ illis exemplari vita præfulgere debent operibus virtutis) in multis hujus provincie partibus, quod dolenter referimus, in statu, gestu, & habitu, sic dissolute & inhoneste incedunt, quod non solum in clericali, sed potius in seculari videntur malitia mancipari plerique: quod procul dubio Majestatem Divinam non mediocriter offendunt, qui sic vitam inhonestam ducunt, & ultra modum dissolutam, quo immaculata Dei sancta mater ecclesia contemptibilis redditur, qui tales illo pernicioso exemplo multos pertrahunt ad ruinam: ideo statuit præfens concilium, quod constitutio super his, in provinciali concilio, in eodem prioratu de Prato, necnon & omnes alie constitutiones in dicto

disio provinciali concilio editæ, quæ inci-
piunt: *Non debent irreprehensibiliter iudicari:*
quas omnes & singulas præfens concilium
approbavit, & etiam innovavit, [& quæ]
in synodis, capitulis, convocationibus de-
canatum, frequenter recitentur, & intel-
ligibiliter exponantur; & transgressores ip-
sarum, per locorum diœcesanos & alios su-
periores, sic tigrice, mediante iustitia, punian-
tur, quod cedat cæteris in exemplum; & si
se reddant incorrigibiles in præmissis, quod
a corpore cleri, tanquam membra inutilia,
abscindantur, prout ordo poscit tationis,
loco eorum viris idoneis & Deum timentibus
subrogatis.

III. De Vita & honestate monachorum.

Quia etiam in præfenti concilio relatum
est, quod in plerisque huiusmodi provin-
ciæ partibus constitutio generalis concilii
Viennensis quæ incipit, *Ne in agro Domini-*
co, contemnitur; monachi etiam dissolute
& inhoneste per patriam pervagantur, pu-
blice arma portantes, cum habitu nimirum
breviato, nodato, stricto, & aliis quamplu-
rimum indecenter ornato: ideo statuit præ-
fens concilium, quod dicta constitutio ge-
neralis concilii, & omnia contenta in ea,
cum diligentia observentur; & transgresso-
res omnes, per illos ad quos pertinebit, ri-
gide puniantur; & abbas ac priores, in his
quæ ad eorum pertinebunt officium, illos
quos repererint incorrigibiles in præmissis,
diœcesanis, aut eorum vicariis, habeant de-
notare, ut per eorum providentiam malo
occurrat.

IV. Ut capellani in beneficiis deservire compellantur.

Præfenti quoque concilio reprobatum
est, quod si qui instituunt in capellaniis
perpetuis fundatis per testatores & alios
Christi fideles, plerumque in illis non de-
serviunt, nec faciunt deservire; atque per-
ceptis, & frequenter in malis usibus con-
sumptis fructibus & proventibus, eorum-
dem libros & ornamenta distrahant, & con-
sumunt illos, & eorum domos pro dereli-
ctis dimitunt, ex quibus inter cætera, il-
la sequuntur inconvenientia, quod & eo-
rum fundatores suo fraudantur desiderio,
& alii Christi fideles a fundatione consimi-
liter retrahuntur. Et ideo statuit præfens
concilium, quod locorum ordinarii, & alii
ad quos pertinebit, ad corrigendum hæc
& similia diligenter intendant; & ad im-
pendendum debitum obsequium, per sub-
ministrationem beneficiorum huiusmodi,
& alii juris remediis, ipsos compellere non
postponant.

Concil. general. Tom. XI.

V. Ut patroni ad beneficia non præsentent pro pecunia.

Cæterum quia plerumque ecclesiarum
patroni ad ecclesias & alia bona ecclesiasti-
ca præsentant pro pecunia, & pro alio illi-
cito commodo vel emolumento, odibile
Deo crimen simoniæ committendo: ideo
præfens concilium, constitutionem syno-
dalem, in quibusdam partibus provinciæ
præfentis super his editam, ad totam pro-
vinciam extendendo, statuit quod hoc de
cætero prohibeatur fieri; & qui de cæte-
ro contrarium fecerit, tam dans, quam
permittens, aut recipiens, sub quovis colo-
re quæsito, post monitionem etiam genera-
lem, excommunicationis incurrent senten-
tiam ipso facto: a qua non poterunt ab-
solvî, præterquam in mortis articulo, nisi
per diœcesanos, seu illos quibus specialiter
id duxerint committendum, & insuper
plenaria restitutione facta de eo omni, quod
quod per manus diœcesanorum in pios
usus decrevit præfens concilium conver-
tendum.

VI. Ut non impediatur ecclesiastici decimas colligere.

Ex frequentibus quoque personarum ec-
clesiasticarum querelis significatum est præ-
fenti concilio, quod plerique qui nomen
Domini in vanum recipere non verentur,
viris sæpe ecclesiasticis multas inferunt mo-
lestias, ipsos contra sacrorum canonum præ-
cepta impediendo, ac minis & coloribus
quæsitis multipliciter perturbando, quo-
minus decimas quas percipere consuevi-
mus, possint per se vel per alios colligere,
& ubi voluerint cum quadrigis, seu animalibus,
aut aliis, deportare. Ideo præfens con-
cilium talia de cætero fieri prohibuit, sta-
tuendo, ut talia facientes, & fieri facien-
tes, nisi requisiti desistant, & omne impe-
dimentum sine difficultate amoveant, post
monitionem etiam generalem, excommuni-
cationis incurrant sententiam ipso facto:
a qua non absolvantur, nisi prout superius
de aliis est expressum. Et idem
etiam statuit de decimis novialium, quæ
ad ipsos pertinent, seu imposterum perti-
nebunt.

VII. Ut prælati, negligentes non sint in promo- vendo passagio ultramarino.

Item, quod ecclesiarum prælati, capitu-
la, & ecclesiarum rectores, in promotione
instantis sancti ultramarini passagii, quod
X x x x ij dominus

ANNO
CHRISTI
1835.

dominus rex Francorum assumpsit, se red-
dant plerique modo negligentes, non ce-
lebrando Missas pro persecutione sancti
ejusdem passagii, per sedem apostolicam
septimanis singulis ad celebrandum depu-
tatas, neque populum ad orandum & sub-
veniendum, prout per apostolicas litteras
injunctum est, exhortando: ideo præcipit
distincte idem concilium, quod in præmis-
sis diligenter de cætero curam adhibeant,
si Dei & ipsius sedis apostolicæ effugere vo-
luerint ultionem, exponendo pœnas & in-
dulgentias concessas ipsi sancto passagio,
& super hoc sæpius prædicando, per se vel
per alios, & ad subveniendum salutaribus
monitis exhortando. Legata quoque dona-
ta, & alia emolumenta, quæ ex ordinatio-
ne apostolica debent dicto sancto passagio
applicari, solícite, fideliter, & curiose exi-
gere non postponant, alia omnia dictum
passagium continentia, juxta litterarum apo-
stolicarum super his ditectarum continen-
tiam & tenorem.

VIII. De instauratione fabricæ, librorum, &
ornamentorum.

Constitutionem super reparatione can-
cellorum & librorum ecclesiasticorum, alias
in provinciali synodo editam (quæ incipit:
» Statuimus quod abbates, & priores, & aliæ
» personæ ecclesiasticæ, quæ percipiunt ma-
» jores decimas in ecclesiis parochialibus,
» compellantur ad restaurandum fabricam,
» libros, & ornamenta, pro rata pro qua per-
» ciuntur in eisdem, iuxta tamen consue-
» tudinem & usum hæcenus observatum) de-
clarando: statuit præsens concilium, quod
quoties alicujus cancelli imminet repara-
tio faciendæ, si sit pecunia vel thesaurus pe-
nes thesaurarios ecclesiæ, vel quoscumque
alios, ante omnia in reparatione hujusmo-
di expendantur. Si autem non sit thesau-
rus, & super hos sit aliqua consuetudo in-
troducenda, servetur: dummodo debite & le-
gitime introducenda sit. Si non sit pecunia vel
thesaurus, vel consuetudo legitime intro-
ducta: ii qui recipiunt grossas decimas, pro
partibus quibus recipiunt; ad reparationem
hujusmodi teneantur. Et quia causæ
hujusmodi celeritatem desiderant, procedatur
summarie & de plano, ac sine strepitu,
& judicii figura. Nihilominus starnen-
tes, quod quando cito de cætero imminet
reparatio faciendæ, ad manus diœcesana-
rum ponantur, arrestentur, & teneantur;
& quicumque de cætero, post hujus-
modi arrestum, scienter dictas decimas ca-
pere, seu de loco ad locum transferre præ-
sumperint, seu capi & arrestari mandave-
rint, aut protulerint, nisi intra quin-

decim dierum spatium bona hujusmodi
fuerint restituta, vel satisfactio pro eis im-
pensa, post monitionem generalem, ex-
communicationis sententiam incurrent
ipso facto: a qua non poterunt absolvi, ni-
si prout de aliis expressum est superius,
restitutioneque prius facta de ablatis.

IX. De parochiis institutis per alios quam
per diœcesanos.

Porto quia aliqui plerumque in paro-
chialibus ecclesiis instituuntur per alios,
quam per diœcesanos, sine autoritate ip-
sorum: statuit idem concilium, quod quo-
ties alicui sic de cætero contingeret insti-
tuiti, idem institutus, infra quadraginta
dies a tempore corporaliter ad præp. posses-
sionis, coram diœcesano seu ejus vicario
comparere personaliter, fidem facturus
debitam de titulo, si quem habet in bene-
ficio sic adepti, ac præstiturus diœcesano
de & super obedientia, fidelitate, & resi-
dentia, & aliis consuetis, debitum & soli-
tum juramentum: & ad hoc per locorum
decanos, statim elapsis dictis quadraginta
diebus, per captionem & detentionem
fructuum & proventuum ecclesiæ, com-
pellatur.

X. Ut casus in quibus incurritur excommunicatio,
prima Dominica mensis in ecclesiis
publicentur.

Quia veto in multis articulis, vatisque
de causis, excommunicationis sententiæ,
tam sacrorum canonum, quam provincia-
lium & synodaliū constitutionum auto-
ritate, prolatae sunt, quas plerumque lai-
ci & ignari incurunt, ob hoc quia consti-
tutiones hujusmodi minime publicantur,
non sine multis periculis animarum: sta-
tuit præsens concilium, quod quilibet diœ-
cesanus in sua synodo casus, de quibus ip-
sis videbitur, per quos quis generalium, pro-
vincialium, seu synodaliū constitutionum
autoritate, potest excommunicationis sen-
tentiam incurere, quovis modo diligenter
exponat, & inter consuetudines synodales
inferi faciat & conscribi: & provinciali-
bus presbyteris injungat, ut recepta ear-
undem copia, hanc diligenter & intelli-
gibiliter lingua materna exponant in suis ec-
clesiis prima Dominica cujuslibet mensis,
ne populus subditus, in causam crassæ igno-
rantia & supina, in suatum animarum peri-
culum, prolatabatur.

ANNO
CHRISTI
1835.* Deest, de-
beat* Corr. pa-
rochialibus

ANNO
CHRISTI
1535.

XI. *Vt publice exponantur casus sedis apostolicæ & diœcesanis referuati.*

Quia etiam plerique religiosi, excommunicatos a canone, præterquam in casibus à jure permisis, aliqui etiam sæculares, sicut fide digna tenet assertio, a peccatis quæ sibi in foro pœnitentiæ aperiuntur, frequenter absolvunt, etiam in casibus sedis apostolicæ & diœcesanis specialiter referuatis, in hoc graviter delinquendo, & contentes hujusmodi decipiendo, qui se, cum tamen non sint, reputant a dictis omnibus absolutos; necnon religiosi aliqui excommunicatos a canone (præterquam in casibus a jure permisis, vel per privilegia eisdem concessa) vel a sententiis quæ per statuta provincialia aut synodalia promulgantur, aut a pœna & culpa absolvunt, excommunicationis, auctoritate constitutionis generalis concilii Viennensis, incurrendo sententiam ipso facto, seque & populum decipiendo catholicum, non sine gravibus periculis animarum. Ideo statuit præfens concilium, quod singuli diœcesani in suis synodis, & decani in suis capitulis, seu Kalendis, exponant casus dictæ sedis apostolicæ & diœcesanis specialiter referuatos, & populum instruendo quod de præmissis absolvi non possunt, nisi per diœcesanos aut eorum pœnitentiarios, vel illos quibus hoc specialiter dicti diœcesani duxerint concedendum. Et si qui religiosi vel sæculares asserant, sibi potestatem in dictis casibus per diœcesanum fuisse concessam: de ipsa, antequam ea utantur in aliqua parochia, teneantur curato illius parochiæ, per litteras potestatem hujusmodi continentes, facere promptam fidem: quas litteras præcipimus gratis eis exhiberi.

XII. *Vt rectores ecclesiarum sint favorabiles ordinibus mendicantium.*

Eosdem tamen parochialium ecclesiarum rectores, aliasque personas ecclesiasticas provinciæ memoratæ, in Domino exhortamur, ut fratres Prædicatores, Minores, & aliorum mendicantium ordinum, cum ad eorum loca & monasteria accesserint, ipsis se exhibeant favorabiles & benignos.

XIII. *Vt hæc & alia provincialia statuta publicentur.*

Præcipit quoque, quod omnes diœcesani copiam hujusmodi constitutionum, & aliorum provincialium conciliorum recipiant, & in suis synodis frequenter publicare procurent, & ea in suis civitatibus & diœcesibus faciant firmiter observari.

Actum in provinciali concilio, loco prædicto, die Lunæ post Nativitatem beatæ Mariæ virginis, Concil. general. Tom. XI.

A cum continuatione dierum aliorum, anno Domini MCCCXXXV.

* * * C O N C I L I V M

A P U D C A S T R U M G O N T E R I I,

A Petro Turonensi archiepiscopo & suffraganeis celebratum anno Dom. MCCCXXXVI.

Ex MS. collegii Paris. Soc. I. 15 v.

T I T V L I C A P I T V L O R V M.

1. *Vt iniuria non fiat litigantibus in foro ecclesiastico, & propinquis eorum.*
2. *De usurpantibus jurisdictionem spirituales.*
3. *De pedagio non exigendis a clericis.*
4. *De cessione, & de vexatione per privilegiatos.*
5. *De iniuriis manus in superiores.*
6. *De invadentibus & detinentibus bona ecclesiastica.*
7. *De immunitate ecclesiæ.*
8. *De impediendis oblationes ecclesiæ.*
9. *De statutis hujus concilii publicandis populo certis diebus.*
10. *De certis diebus quibus Missam celebrare non licet in domibus sive capellis.*
11. *De publicandis priorum conciliorum certis quibusdam statutis.*
12. *Vt episcopus in sua diœcesi absolvat a casibus hujus concilii.*

P R Æ F A T I O.

AD decus & decorem totius ecclesiæ provinciæ Turonensis, cujus lactis dulcedine alimur, sanctitate decoramur, naturaliter cogimur, & totis cordis visceribus compellimur, injurias repellere, & jura ipsius, prout nobis possibile est, conservare intacta: nos Petrus permissione Divina archiepiscopus Turonensis, nostrorum prædecessorum vestigiis inherentes, nonnulla quæ pro honestate & utilitate ecclesiæ a sanctis retro patribus sunt statuta, summarie recitantes, Dei Christi nomine primitus invocato, vocatis suffraganeis nostris, abbatibus, & capitulis, & aliis qui fuerant evocandi, & presentibus qui voluerunt & potuerunt interesse, nostrum provinciale concilium apud Castrum Gonterii, Andegavensis diœcesis, duximus celebrandum. In quo de consilio & consensu dictorum suffraganeorum nostrorum, abbatum, & aliorum vocatorum, & deliberatione totius præsentis sacrosancti concilii, capitula quæ sequuntur, duximus statuenda, promulganda, seu etiam innovanda.

C A P I T V L A.

E I. *Vt iniuria non fiat litigantibus in foro ecclesiastico & propinquis eorum.*

E Xigit perversorum improbitas, ut qui pœnarum timore impositarum, libertates, & jurisdictiones ecclesiasticas usurpare, impedire, diminuire, seu turbare non verentur, pœnarum aliarum adjectione terreantur. Cum igitur in concilio Salmurenfi, quod incipit, *In nomine Domini, Amen. Nos Gaufridus, §. Præterea, contra impediendes jurisdictionem ecclesiasticam declaratæ salubriter, & statutz fuerint certæ pœnz: nos*

ann. 1535.
c. 2.

Xxxxx iij de-

ANNO
CHIASTX
1536.

ANNO
CHRISTO
1336.*Corr. que
fito

declarando decernimus, & decernendo declaramus, quod banna in & quascumque damnificationes, ipsis litigantibus, vel litigantibus in curia ecclesiastica, vel propinquis eorum, clam vel palam, directe vel indirecte, & alias quomodolibet inferendas, & generaliter omnes alios modos, quibus jurisdictionem ecclesiasticam contigerit impediri, sub fine in verbis variis coloribus quæ sunt, in dicto concilio intelligimus comprehendendi. Quæ verba ita debere accipi & declarari promulgamus. Cujus concilii pœnas, ad infringentes & violantes consuetudines antiquas & libertates ecclesiarum & personarum provinciarum Turonenfis, duximus extendendas.

II. De usurpantibus iurisdictionem spirituales.

ann. 1276.
c. 7.

Item cum pridem recolendæ memoriæ dominus Simon, quondam legatus in Francia, in suo concilio Bituris celebrato providere duxerit statuendum, quod si quis temporalem jurisdictionem exercens, de excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiis, videlicet an iuste vel iniuste latae essent, aut aliis mere ecclesiasticis seu spiritualibus causis, decisionem seu cognitionem præsumeret usurpare, per diœcesanos locorum, autoritate dicti concilii, desistere moneretur: & nisi competenter monitus desisteret, ad hoc eum per censuram ecclesiasticam compellerent ordinarii memorati. Nos statutum hujusmodi, quod male fuit hæcenus observatum, volentes juris executione supplere: omnes & singulos, qui jurisdictionem temporalem exercent, & in posterum exercebunt, præsentis concilii autoritate monemus, ut quidquid usurpare præsumpserint hæcenus de prædictis, id studeant effectualiter revocare, & a talibus abstineant in futurum. Omnes autem illos eisdem, qui post mensum, a publicatione præsentis concilii numerandum, prædictorum cognitionem, & decisionem præsumpserint usurpare, autoritate præsentis concilii excommunicationis sententiam incurere statuimus ipso facto.

III. De pedagiis non exigendis a clericis.

ann. 1164.
c. 7.

Porro cum juris sit provisione statutum, quod pro rebus ecclesiasticarum personarum pedagia nullatenus exigantur; & in provinciali concilio Nannetis pridem celebrato provide fuerit prohibitum, ne pro rebus clericorum aut quarumcumque ecclesiasticarum personarum, quas non mercimonii causa per terram duci faciunt, vel per aquam, quisquam pedagia exigat, vel costumus aut exactiones alias, quocumque nomine censeantur; statutumque fuerit in eodem, quod si aliquis, a locorum ordinariis in generali cano-

nica monitione præmissa, ut a prædictis desistat, contra hoc attentare præsumeret, excommunicationis sententiam incurreret ipso facto: contra quod concilium multas fraudes cognovimus hæcenus esse commissas. Nos volentes prohibitionem & statutum dicti concilii perpetuis temporibus observari; dictum concilium, prohibitiones, & statuta hujusmodi, autoritate præsentis concilii innovamus: clericos quoque, & personas ecclesiasticas, qui vîna, blada, & alias res de suis rebus patrimonialibus hereditariis, seu beneficiis, collecta, habita, & percepta, causa vendendi, ut pecuniam inde habitam in suos usus convertant, per terram duci faciunt vel per aquam, intelligimus, & debere intelligi declaramus, hoc non facere mercimonii causa, taleque commercium esse clericis & personis ecclesiasticis licitum, & liberum a pedagiorum, costumatum, & exactione quacumque. Ut omnis fraus in prædictis, quatenus fieri poterit, evitetur: præhabita statuta, pœnas, & sententias præfati concilii, illos qui a vectoribus & ductoribus rerum prædictarum, quas dicti clerici & personæ ecclesiasticæ taliter duci faciunt per terram, vel per aquam, pro ipsis rebus & ductione, vel vexatione earundem, exigunt pedagia vel costumus, præsentis autoritate concilii comprehendere declaramus: non obstante consuetudine & usu contrariis, si quis fuit; qui dicendus est potius abusus, & etiam corruptela.

IV. De cessione, & de vexatione per privilegiatos.

Item prohibemus districte, ne (sicut alias nostram provinciam visitantes comperimus pluries esse factum) aliquis aliquos adversarios suos, maxime illum seu illos qui circa ipsum vel suos familiares, consanguineos, vel affines, in foro ecclesiastico suas justitias prosequuntur per aliquem seu aliquos privilegiatos, qui contra eos nihil habeant questionis, malitiose seu vexationis causa, virtute privilegiorum privilegiatorum prædictorum, maxime ad remota, seu diversa loca deinceps citari, aut vexari faciat indebite quovis modo, vel procuretur; & ne talibus privilegiis contra personas hujusmodi, fraudulentas seu fictas vexationis causa deinceps faciat cessiones. In omnes autem & singulos, qui post mensum a tempore publicationis præsentis concilii, prædicta aut eorum aliqua malitiose & fraudulenter de cætero præsumpserint attentare, autoritate præsentis concilii excommunicationis sententiam promulgamus.

ANNO
CHRISTO
1336.

ANNO
CHRISTI

1336.

*ann. 1273.

c. 1.

V. De injicientibus manus in superiores.

Item cum in provinciali concilio Redonis celebrato statutum existerit, quod si aliquis in hoc genus sacrilegii inciderit, quod in episcopum, abbatem, vel abbatissam, manus injecerit, vel in domos ipsorum ignem immiserit; si clericus fuerit, omni beneficio ecclesiastico, tam obtento, quam obtinendo, ipso facto sine spe restitutionis sit privatus; si vero laicus prædicta attentaverit, vel aliquid de prædictis, ejus liberi usque in gradum tertium, a susceptione primæ tonsuræ, & omnium ordinum, ac quolibet beneficio ecclesiastico, habeantur per totam provinciam Turonensem penitus alieni. Cujusmodi concilium a nonnullis in hac parte male fuit sæpius intellectum, Nos ad omnem ambiguitatem tollendam, quantum ad pœnas prædictas incurrendas, in casu in quo clericus sæcularis, vel alius episcopi subditus in episcopum, religiosus in abbatem, monialis in abbatissam, proprios, vel domos eorundem attentaverit, prædicta non aliter intelligimus, & debere intelligi declaramus.

VI. De inuadentibus & detinentibus bona ecclesiastica.

Sane cum dudum in concilio Castræ Gonterii fuerit provida deliberatione statutum, quod barones, & milites, & baillivi, potestates, personæ aliæ sæculares, si post monitiones & inhibitiones legitimas, generaliter per locorum ordinarios, vel de eorum mandato eis factas, ecclesias, domos, prioratus, vel possessiones, vel res alias ecclesiasticas, indebite occuparent, seu invaderent, aut in religiosis domibus ponerent comestores, ipso facto essent excommunicationis sententiæ vinculo innodati: & in alio provinciali concilio postmodum Redonis celebrato, statutum hujusmodi fuerit innovatum, adjecto, ut loca ad quæ bona taliter occupata deferrentur, & in quibus detinerentur, supponeret dicecesanus episcopus, prout & quando videret expedire, ecclesiastico interdicto: declarato etiam in concilio memorato, bona ecclesiastica intelligenda in hoc casu, non solum bona propria clericorum, verum etiam deposita, commodata, & ab iis conductæ, & precario concessa, & quorum eadem personæ habent possessionem vel detentionem quamcumque, & quæ in ipsorum servicio caperentur; necnon si personarum ecclesiasticarum occasione, & in ipsorum præjudicium vel contemptum, homines eorum, & bona ipsorum hominum qui sub jurisdictione temporalis consisterent ecclesiæ, caperentur, vel inva-

derentur, hac appellatione voluit dictum concilium contineri; & quia facientes & consentientes par pœna constringit, receptatores & defensores, invasores, raptores & malefactores hujusmodi, de quibus superius fit mentio, eisdem pœnis quibus & maleficos ipsos, eo ipso quod eosdem reciperent vel defenderent, voluit & præcepit dictum concilium subjacere: nos statuta conciliorum hujusmodi, sacri presentis approbatione concilii innovamus. Et quoniam rerum & negotiorum experientia nos instruxit, quod personæ sæculares superius declarata, hujusmodi abusibus non contentæ, ad captiones & incarcerationes clericorum & ecclesiasticarum personarum, quod pejus est, damnabiliter manus laxant: statuimus & etiam ordinamus, quod si qua potestas sæcularis, cujuscumque præeminentiæ, conditionis aut status existat, per se vel per submissam personam bona hujusmodi receperit, vel occupaverit, occupata detinuerit, personasve ecclesiasticas incarcerare & imprisonare præsumpserit, vel incarceratas seu imprisonatas detinere: dominus temporalis, sub cuius districtu & dominio temporali delicta & excessus hujusmodi commissi fuerint, & etiam perpetrati, & locorum ad quæ hujusmodi personæ ecclesiasticas & bona transferti continget, si præsens fuerit in diœcesi ubi delictum hujusmodi fuerit perpetratum, & tunc & commode possit adiri; vel si absens fuerit, baillivus ejus, seu senescallus, aut locum tenens ipsorum, vel alterius eorundem; vel si commode & tunc nequeant inveniri, publice & in generali, in ecclesia cathedrali, ex parte ordinarii loci sub quo delicta hujusmodi fuerint perpetrata, super præmissis restitutio requiratur; & nisi infra octo dies, a tempore requisitionis hujusmodi numerandos, personas ecclesiasticas sic captas & detentas restituant ordinariis eorundem, bonaque superius declarata, sic capta & occupata & invasa, plene reddant & restituant, & super hoc emendationem faciant ecclesiæ & læsis competentem: civitatem, castellaniam, castrum, villam, in quibus delicta hujusmodi fuerint perpetrata & commissa, & ad quas personæ ecclesiasticæ vel bona hujusmodi translata fuerint (quandiu detinebuntur ibidem, & donec personas ecclesiasticas & bona sic capta & detenta restituant, & super hoc emendam faciant competentem) ex tunc ecclesiastico supponimus interdicto, pœnis, tam in conciliis supra dictis, quam aliis iuribus, apposis contra tales, in suo robore duraturus.

VII. De immunitate ecclesiæ.

Quia vero scandalosum est, & quamplurimum

ANNO

CHRISTI

1336.

*ann. 1268.

c. 1.

*ann. 1273.

c. 1.

ANNO
CHRISTI
1336.

ANNO
CHRISTI
1336.

rimum contrarium rationi, ut in Dei ecclesia, ad quam pro securitate homines consueverunt recurrere, & in qua devotæ sunt orationes faciendæ, alicui injuria inferatur, aut a suis malevolis diffidetur, tumultus vel impetus excitetur: omnes & singulos in Dei ecclesia seu cæmeterio existentes in iuriose percutiuntur, aut animo malevolo diffidentur, tumultumve seu impetum ex quibus oriatur scandalum aut Divinum officium perturbetur, facientes, & in ipsis, vel eorum aliquo facientes, ejusdem autoritate concilii, sententia excommunicationis percellimus.

VIII. De impediendis oblationes ecclesiæ.

Cæterum quia ex plurimorum questione didicimus, quod nonnulli contra rectores ecclesiarum rancore concepto, quibusdam cogitatis machinationibus & conspirationibus, pro juribus ecclesiæ minuendis, quandoque clam, nonnunquam palam & publice, parochianis ecclesiarum, & aliis ad ecclesias causa peregrinationis & devotionis accedentibus, inhibent, ne oblationes debitas & consuetas reddant; & quandoque, ut alibi eas faciant, quam ubi consueverunt & tenentur offerre, seu ex devotione ordinaverunt, per minas & alias machinationes inducunt: nos talibus machinationibus illicitis & prohibitionibus, ut tenemur, obviare volentes: præsentis autoritate concilii, inhibentes malitiose ne oblationes debitas, vel alias ex devotione fidelium faciendæ, ubi ab antiquo fieri consueverunt, vel alias ex devotione fidelium fuerint ordinatæ, offerantur, & fraudulenter inducentes, ut alibi & ad alia opera fiant, quam hactenus consueverunt fieri, & ut prædicitur, ex devotione fidelium fuerat ordinatum, eorumque complices & consortes, & ad hoc sollicitantes clam vel palam eisdem, sententiam excommunicationis incurrere volumus ipso facto.

IX. De statutis huius concilii publicandis populo certis diebus.

Præterea ne quis super pœnis in præsentis concilio statutis, prætextu ignorantia se valeat excusare: statuimus & etiam ordinamus, quod rectores ecclesiarum quarumcumque provinciarum Turonenfis, statuta in præsentis concilio ordinata, perpetuo, anno quolibet, prima die Dominica in Adventu Domini, Dominica post festum Epiphaniæ Domini, prima die Dominica in Quadragesima, Dominica in Passione Domini, Dominica post Pentecosten, Dominica post festum Assumptionis beatæ Mariæ virginis, per se, vel per alios, in suis ecclesiis publi-

cent populo congregato, & lingua materna sufficienter exponant, dum ibi Divina contigerit celebrari: pœna, si defecerint in præmissis, contra eos arbitrio ordinariorum imponenda.

X. De certis diebus, quibus Missam celebrare non licet in domibus sine capellis.

Item autoritate præsentis concilii statuimus, & etiam ordinamus, quod quotiescumque per aliquem episcopum, alicui nobili, aut alii personæ sæculari, celebrandi Divina officia in domibus suis seu capellis, licentiam contigerit impartiri, quod illi sex dies, scilicet prima dies Dominica in Adventu Domini, Dominica post festum Epiphaniæ, prima dies Dominica in Quadragesima, Dominica in Passione, Dominica post Pentecosten, Dominica post festum Assumptionis beatæ Mariæ virginis, ab ista generali concessione sint excepti: in quibus sex diebus per nullum poterit in dictis domibus seu capellis celebrari, nisi per rectorem parochialis ecclesiæ, vel ejus capellanum vel alium de mandato rectoris ejusdem: qui in ipsorum nobilium vel aliorum præsentia, prædicta capitula tenebuntur publicare, dum Divina dictis diebus inibi celebrantur: ne velamento alicujus ignorantia super hoc se valeant excusare, & concessæ ad præsens indulgentiæ, quantum ad hos sex dies, restringantur.

XI. De publicandis priorum conciliorum certis quibusdam statutis.

Item ordinamus, & districte præcipimus, quod singuli episcopi provinciarum Turonenfis, ea de conciliis provincialibus, & a prædecessoribus nostris hactenus editis, quæ pro subditorum securitate viderint publicanda, maxime pœnalia, & specialiter capitulum, item præcipimus potestates, &c. dudum editum in concilio Turonensi, in capitulo, Ad honorem, in singulis ecclesiis parochialibus suarum civitatum & diocessum, & alibi, ubi & quando viderint opportunum, faciant sine mora dispendio publicari, & lingua materna exponi, ne laici, & alii simplices homines, pœnas in ipsis contentas periculose incurrant: & ne ab hoc se valeant prætextu ignorantia excusare.

XII. Ut episcopus in sua diocesi absolvat a casibus huius concilii.

In omnibus casibus, in quibus excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias duximus in præsentis concilio promulgandas, cuilibet episcopo in suis civitate & diocesi, absolventi hujusmodi excommunicatos & suspensos, & interdicti hujusmodi

ann. 1282.
c. 10.
Corr. incipit

modi relaxandi, in forma ecclesie, auctori-
tate presentis concilii concedimus pote-
statem.

In quorum omnium testimonium, sigillum no-
strum, una cum sigillis suffraganeorum nostrorum ad
hoc presentium & consentientium, presentibus duximus
apponendum. Datum & actum ut supra, die
Mercurii ante festum beati Clementis, anno Domini
millesimo trecentesimo trigesimo sexto.

ANNO
CHRISTI
1337.

** CONCILIVM AVENIONENSE,

A trium provinciarum episcopis in monasterio
S. Rufi anno Dom. MCCCXXXVII.
celebratum.

Nunc primum prodit ex cod. MS. illustrissimi archiepiscopi
Rem. coadjutoris, Car. Maur. Tellerii.

TITVLI CAPITVLRORVM.

1. De Missa B. Marie semel in hebdomada cele-
branda.
2. De indulgentia associantibus corpus Christi, cum ad
infirmos portatur, concessa.
3. De claudendis fontibus baptismalibus.
4. De sacramento Eucharistia in tempore Paschali a
parochialibus solum presbyteris ministrando.
5. Ut beneficiati, & in sacris ordinibus constituti, in die-
bus Sabbati a carnibus habeant abstinere.
6. Qualiter prelati possint benedicere in diocesi a-
licna.
7. De sententia excommunicationis ab ordinario la-
ta, exigente excommunicationi inobedientia, per pre-
latos alios publicanda.
8. Ut censura ecclesiastica sic urgente contumacia exer-
ceatur, quod nullus ultra juris terminos abutatur.
9. Qualiter contra illos, qui excommunicationis sen-
tentiam contemnent, exemplo perniciose per-
agunt, procedatur.
10. Ne ecclesiastica persone titulum jurisdictionis,
quam pacifice possederunt, seculari ostendere te-
neantur.
11. Ut persona ecclesiastica per nullum iudicem tem-
poralem in criminalibus vel per personatus distri-
ngatur.
12. Ut clericus contra clericum, ad iudicem secularem
vel alium laicum, pro facienda iustitia vel infe-
renda violentia, non recurat.
13. Provisio contra illos qui bona & iura ecclesiasti-
carum personarum subtrahunt, diminuunt, dissi-
pant, & irvadunt.
14. Provisio contra illos, qui bona & iura ecclesiasti-
ca irvaserunt, vel quomodo libet occuparunt.
15. Ut hi qui res ab ecclesiis qualitercumque tenent, in
alienatione earum, teneantur de jure ecclesiarum
expressam facere mentionem.
16. Ne quis in loco suo retineat bona ecclesiarum ali-
bi indebite ablatarum.
17. Ut secularis potestas clericum per ipsam captum,
cito iudici suo restituat, nihil exigens ab eodem.
18. Ut deferentibus litteras pro jurisdictione ecclesiastica
exercenda nulla iniuria vel violentia inferatur.
19. Prorogatio jurisdictionis in irvasores, occupatores,
ecclesiasticorum bonorum & iurum exercenda.
20. Ut excommunicati, ad nullum publicum officium
admittantur.
21. Ut nullus sine superioris licentia alicui quomodo-
libet ministret toxicum vel alia venenosa.

Concil. general. Tom. XI.

22. De penis, toxicum vel herbas mortiferas in mortem
alicuius ministrantibus, inferendis.
23. Qualiter contra exemptos & privilegiatos, in diver-
sis abutentes suis privilegiis, procedatur.
24. Ut testamentis parochianorum intersint presbyte-
ri, & per episcopum distribuatur restitutiones
incerte.
25. Quod episcopi in distributionibus legatorum vocen-
tur, prout ad eos pertinet vel de consuetudine vel
de jure.
26. Ut nullus confessorum, sine diocesani licentia,
quemquam presumat absolvere in casibus infra
scriptis.
27. De instrumentis debitorum solvo debito restituendis,
& si apud debitores remaneant, cancellan-
dis.
28. Ut instrumenta debitorum, vel manuscripta, post
certum tempus, nullam in foro ecclesiastico ad
probationem habeant roboris firmitatem.
29. Ut nullus bona ecclesiarum vacantium occupet,
nisi si per consuetudinem vel privilegium hoc
licuerit.
30. Ut nulla persona ecclesiastica cum potestatibus sa-
cularibus posse habens, det consilium vel iura-
men, contra ecclesiasticas libertates.
31. Ut nullus in sacris ordinibus constitutus, & curam
animarum habens, in iudiciis secularium curia-
rum gerat officium publicum vel privatum.
32. De modo probandi electionem sepultura illorum,
qui apud religiosos elegisse dicuntur.
33. Ut sine novi census impositione vel veteris augmen-
tatione beneficia conferantur.
34. Ut monachi in ecclesiis suis infra certum tempus
perpetuos vicarios representent.
35. Ut nullus beneficium conferat, in quo ius tantum
obinet patronatus.
36. Ut presentatus patrono non iuret, sine diocesani li-
centia, nec ab alio institui se patiat, nec benefi-
cium obtentum dimittat.
37. Ut ecclesia & ecclesiastica persone a tallis & ex-
actionibus secularium per ordinarios defen-
dantur.
38. Ut clerici, macellariorum & tabernariorum officia
personaliter exercentes, moneantur ut a predi-
ctis desistant officis, si gaudere voluerint privilegio
clericali.
39. Ne quæstæ vel alia ex actiones per seculares hospi-
talibus imponantur.
40. Ut domini temporales non impediant vel probi-
beant, quominus ecclesiarum rectoribus decima
persolvantur.
41. Ne statura & ordinationes fiant super decimis, fu-
neralibus, oblationibus, & aliis, contra laudabiles
consuetudines & ecclesia libertates.
42. De societibus, collationibus, & coniurationi-
bus, quas confratrias appellant, radicibus ex-
tirpandis.
43. Ne clerici, præter diocesani licentiam, ecclesias
teneant, nec ibi armatos tenere presumant.
44. De clericis arma portantibus, & qualiter puni-
antur.
45. De honestate clericorum circa barbam non nutri-
endam, & coronam debitam deferendam.
46. De honestate canonicorum secularium, & digni-
tates habentium, in vestibus deferendis.
47. Ut hi qui voces in capitulis non habent, cum ha-
bentibus se non ingerant, nec ad distributiones qua-
dantur, capitulanibus admittantur.
48. Ut canonici, præsertim dignitates habentes, per
duos menses in ecclesiis suis residentiam annis
singulis facere personaliter teneantur.

Yyyyy 49.

ANNO
CHRISTI
1337.

ANNO
CHRISTI
1337.

49. *Vt canonici, preterea seu colore cuiusvis officii vel servitii, distributiones non recipiant quas non essent recepturi.*
50. *Vt hi qui dignitates seu personatus habent, seu habituri sunt, infra certum tempus, ad sacros ordines, prout dignitates seu personatus ejusmodi exigunt, se faciant promovendi.*
51. *Vt prelati remissionem delinquentium adinvicem faciant requisiti.*
52. *De excommunicatis compellendis redire ad gremium ecclesie per iudicem secularem & appositionem pena.*
53. *Ne prohibeantur prelati jurisdictionem suam exercere.*
54. *Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici coram suo iudice litigare.*
55. *Vt infra domos prelatorum, & in eorum officialium presentia, injuria nulli fiat.*
56. *De bannis solvendis a clericis, & per quos & qualiter exigantur.*
57. *De contrahentibus matrimonia clandestina in diocesi aliena.*
58. *De abusoribus litterarum domini Papa, & legatorum, & qualiter puniantur.*
59. *Vt beneficiati sine diocesani licentia non componant.*
60. *Ne beneficiati res ecclesiasticas absque diocesani licentia, praterquam in certis casibus, alienent.*
61. *In quo statu debeant dimitti beneficia, & per successorem teneri.*
62. *De inventario bonorum ecclesiasticorum infra certa tempora faciendum.*
63. *De testamentis per beneficiatos secundum consuetudines laudabiles faciendis.*
64. *De statutis, bannis, & praconizationibus contra consuetudines ecclesie editis, prohibendis.*
65. *De contributione expensarum, necessaria inter omnes beneficiatos diocesis, faciendam.*
66. *Vt Iudei viris que sexus, signa deferant, per que ab aliis discernantur.*
67. *Tunc sententia interditi servetur, cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.*
68. *De Iudeis pro medicina exhibenda non requirendis, nec, si se ingesserint, admittendis.*
69. *Cum absolutio vel dispensatio in casibus presentis concilii, superiori non reservatur, per ordinarium, vel per alium ad quem ordinarius remittet, exprimi poterit, vel debebit.*

PRÆFATIO.

In nomine Domini, Amen.

Antiqui patres, sanctitatis gratia præditi, & tam exemplo quam opere, beatitudinis munere affluentes, curam pastoralis sollicitudinis salubriter exercentes, sua sæpius concilia celebrarunt, in quibus per justitiæ regulam, suis consuluerunt temporibus opportuno regimine ecclesiasticæ disciplinæ, morum gestus induxerunt laudabiles, & subditorum errantium periculis felicitè obviarunt. Ideoque nos permissione Divina Galbertus Arelatenfis, Bertrandus Ebreduensis, & Armandus Aqueusis, archiepiscopi, prædictorum patrum antiquorum vestigiis inhærentes, ac subditorum nostrorum salutem, quantum nobis ex alto permittitur, prospicere cupientes: de infra scriptorum episcoporum suffraganeorum, & capitulorum nostrorum provinciarum absentium, consilio & assensu: videlicet nos Galbertus Arelatenfis archiepiscopus, cum venerabilibus in Christo patribus, dominis eadem gratia, Petro Auraticensi, Hugone Tricastinensi, Ia-

* alia Galbertus vocatur.

Acoboto Tolonensi, Hugone Carpentoracensi, Philippo Cavallicensi, Ioanne Massiliensi, Ioanne Avinionensi, & Roherio Vasionensi; & cum Arelatenfis, Auraticensis, Tricastinensis, Tolonensis, Carpentoracensis, Cavallicensis, Massiliensis, Avinionensis, & Vasionensis capitulorum procuratoribus sufficienter comparentibus; & nos Bertrandus Ebreduensis archiepiscopus, cum Bertrando Senefiensis, Elziario Dimiensis, Iacobo Glandatenfis, Arnaldo Venciensis, & Guillelmo Niciensis; & cum discreto viro magistro Ioanne Durandi, clerico intitulo in ecclesia..... Grassensis absentis; & cum Senefiensis, Glandatenfis, Grassensis, Venciensis, & Niciensis, capitulorum procuratoribus sufficienter comparentibus; & nos Armandus Aqueusis archiepiscopus, cum Bartholomæo Forojulienfi, Gaufridio Regensi, Rostanno Cistariensis, & Guillelmo Aptensi, episcopis nostris suffraganeis; ac cum religioso viro fratre Lantelmo Desparone, priore prioratus de Alamon Vapincensis diocesis, procuratore venerabilis patris domini Dragoneti episcopi Vapincensis absentis; ac cum Regensis, Cistariensis, Aptensis, & Vapincensis, capitulorum procuratoribus sufficienter comparentibus: in loco seu monasterio sancti Rufi, ordinis sancti Augustini, Avinionensis diocesis, Arelatenfis supra dictæ provincie, provinciale concilium celebrantes, prorogata primo jurisdictione de locis ad locum, per nos Ebreduensem & Aqueusis archiepiscopos, nostrosque suffraganeos presentes, nobis Galberto Arelatenfi archiepiscopo, & Ioanne Avinionensi episcopo, & procuratoribus supra dictis hac vice consentientibus: ad honorem omnipotentis Dei, & præcellæ gloriose Virginis matris suæ, totiusque celsæ curiæ beatorum, ac morum reformationem, delictorum & excessuum correctionem, ac animarum nostrarum & subditorum nostrorum utilitatem, & statum ecclesiasticum salubrius conservandum: hoc sacro approbante concilio ad infra scripta statuta edenda, seu aliqua eorum innovanda & declaranda, processimus ut inferius continetur. Protestati tamen fuimus ante omnia, quod per infra scripta statuta, seu aliqua eorumdem, statutis provincialibus, seu synodalibus, seu ecclesiarum cathedralium vel collegiarum, olim rationabiliter editis in nostris provinciis, derogare non intendimus: nisi si & in quantum dictis nostris statutis infra scriptis reperirentur per contrarietatem vel alias obviare.

CAPITVLA.

I. *De Missa B. Mariæ semel in hebdomada celebranda.*

In primis statuimus, &c. ut in concil. Avinion. ann. 1326. cap. 1.

II. *De indulgentia associantibus corpus Christi, cum ad infirmos portatur, concessa.*

E Si propter Christum reverentia sanctis ejus impendi, &c. Ibid. cap. 2.

III. *De claudendis fontibus baptismalibus.*

Sacri fontes, &c. Ibid. cap. 5.

IV. *De sacramento Eucharistiæ in tempore Paschali a parochialibus solum presbyteris ministrando.*

Item desiderantes, illud præceptum generalis concilii,

concilii, pro animatum salute & catholica fidei quod omnis utriusque sexus, postquam ad annos discretionis pervenerit, reverenter recipiat ad minus in Paschate Eucharistiæ sacramentum, sic a Christi fidelibus sollicitudini nostræ commissis efficaciter observari, quod nulli, quæsitis coloribus, & simulatis devotionibus, vel alias, dum ab aliis quam a propriis sacerdotibus recipere velle se asserunt corpus Christi, fraudem quærentes facere canonis, fraudent potius semetipsos: præsentis deliberatione concilii statutum inhibendo, quod curati nostrarum civitatum, diocesium, & provinciarum, nulli parochiano suo, cujuscumque conditionis vel sexus existat, in festo Paschæ, nec in octo diebus immediate præcedentibus, & octo subsequen-
B
tibus, concedant licentiam recipiendi, nisi ex causa infirmitatis, nec etiam alicui conferendi seu ministrandi, sacramentum Eucharistiæ extra ecclesias suas parochiales, vel alias ecclesias ubi per ipsos curatos ministrari exitit confuectum. Si qui autem curati, hujusmodi statuti fuerint transgressores: autoritate præsentis concilii, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto. Prælati autem sic præsentis statutum diligenter observent, ut alicui, nisi ex causa rationabili, recipiendi sacramentum prædictum illo tempore, alibi quam in parochiali ecclesia, licentiam non concedant.

V. *Vt beneficiati & in sacris ordinibus constituti, in diebus sabbati a carnibus habeant abstinere.*

Item cum deceat viros ecclesiasticos, præfertim beneficia ecclesiastica obtinentes, in modo vivendi sic inter homines exemplariter conversati, ut laici eorum informetur exemplo, non autem ex clericorum abusu corruptis moribus deformentur: statuimus, quod clerici beneficiati, aut in sacris ordinibus constituti, ab inde in antea semper in diebus sabbati, pro honore B. Mariæ, carnibus abstineant: nisi ex causa necessitatis, de qua comedentis conscientia relinquatur, vel nisi festum Natalis Domini in die sabbati contigerit evenire. Alioquin contrarium facientes, pro quolibet die Sabbati quo carnes comedere attentaverint, per unum mensem ipso facto ab ingressu ecclesiæ sint suspensi.

VI. *Qualiter prælati possint benedicere in diocesi aliena.*

Item statuimus quod quilibet, &c. ut in concil. Avenion. ann. 1326. cap. 46.

Concil. general. Tom. XI.

A VII. *De sententia excommunicationis ab ordinario lata, exigente excommunicati inobedientia, per prælatos publicanda.*

Item statuimus, quod ex quo per propriam civitatem, &c. *Ibid. cap. 6.*

VIII. *Vt censura ecclesiastica sic, urgente contumacia, exercentur, quod nullus ultra terminos abutatur.*

Item cum censura ecclesiastica sit eo moderamine a vitis ecclesiasticis exercenda, quod officium debitum operando, non cogatur ad noxam & scandalum tendere, quæ ad medelam & remedium est inducta; & excommunicationis lata sententia, contra contumaces & in excommunicationis sententia dormientes, possit expressis a jure provisionibus aggravari, quod ad peregrinas adinventiones & multipliciter perniciosas recurrere, sit tam inutile, quam damnosum: statuimus quod ab inde in antea nullus ecclesiasticam jurisdictionem exercens, contra excommunicatos ab ipsis, quantumque tempore excommunicationis sententiam animo sustinerint indurato, procedat ad faciendum projici lapides in domum excommunicationis sententia innodati, vel faciendum venire capellanum indutum veste sacerdotali, ad domum excommunicati prædicti, vel portandum libitinam seu fetetrum, vel alia similia, quæ a jure non reperiuntur expressa; sed aliis provis a jure remediis utantur ad pœnam contumacium aggravandam. Exercentes autem jurisdictionem ecclesiasticam hujusmodi, qui contrarium fecerint: excommunicationis incurrant sententiam ipso facto, nec subditi nostri, curati vel alii, eisdem teneantur in prædictis aequaliter.

IX. *Qualiter contra illos, qui excommunicationis sententiam contemnescentes, exemplo pernicioso peragunt, procedatur.*

Cæterum abominabitur, pro dolor, &c. ut in concil. Aven. ann. 1326. cap. 7.

X. *Ne ecclesiastica persona, titulum in iudictionis, quam pacifice possederunt, seculari ostendere teneantur.*

E Item quod sæculares domini, &c. *Ibid. cap. 8.*

XI. *Vt persona ecclesiastica per nullum iudicem temporalem in criminalibus vel personalibus distringatur.*

Item quod nullus dominus, &c. *Ibid. c. 9.*

XII. *Vt clericus contra clericum, ad iudicem secularem vel alium laicum, pro facienda iustitia vel inferenda violentia, non recurrat.*

Yyyyy ij Item

ANNO
CHRISTI
1337.

Item prohibemus statuendo, &c. *Ibid.* A
cap. 10.

XIII. *Pronisio contra illos qui bona & iura eccle-
siarum & ecclesiasticarum personarum subtra-
hunt, diminunt, dissipant, & innadunt.*

Quoniam aliqui, &c. *Ibid.* cap. 11.

XIV. *Pronisio contra illos qui bona & iura eccle-
sistica inuaserunt, vel quomodolibet occuparunt.*

Item statuimus & etiam ordinamus, &c. B
Ibid. cap. 12.

XV. *Vt hi qui res ab ecclesiis qualitercumque tenent, in alienatione earum teneantur de iure ecclesiarum expressam facere mentionem.*

Item cum quidam suæ salutis immemores, tenentes ab ecclesiis castra, villas, domos, terras, nemora, prata, seu quasvis alias possessiones, in emphyteosim, vel sub certo feudo, dominio, seignoria, censu, seruitio, pensione, vel præstatione quacumque, plerumque illas vel illa vendunt, permutant, vel donant, seu alias ignorante domino distrahant, nulla de emphyteosi, feudo, dominio, seignoria, censu, seruitio, pensione, vel præstatione, quodve ab ecclesia teneatur, habita mentione; quin immo interdum ipsas seu ipsos, tanquam ab omni censu, seruitio & pensione, seu quouis alio jure ecclesiis debito liberatas, alienant: nos tam saluti talia volentium attentare, quam indemnitati ecclesiarum providere volentes: statuimus, quod quicumque, tenens ab ecclesiis nostris, vel nobis subiectis, castra, villas, domos, possessiones, vel alienas res immobiles, seu loca vel jura, cum ad venditionem, donationem, permutationem, seu quamvis aliam alienationem eorum vel earum, duxerit procedendum, de feudo, emphyteosi, & si canon vel pensio propria non solvatur, seruitio, censu, dominio vel seignoria, pensione, seu quavis alia præstatione, eisdem ecclesiis debitis (etsi in alienatione de jure vel de consuetudine non sit illius a quo tenetur requirenda scientia vel consensus) expressam debeat facere mentionem. Alias si aliquod prædictorum, ecclesiis prædictis debitorum, in contractu seu alienatione hujusmodi negaverit, vel scienter omiserit: excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Eandem penam incurrat notarius, qui scienter, sine expressione hujusmodi iurium, de contractu fecerit instrumentum.

XVI. *Ne quis in loco suo retineat bona ecclesiarum alibi indebite ablata.*

Item quod loca, &c. *ut in concil. Auenion.*
ann. 1326. cap. 13.

XVII. *Vt secularis potestas clericum per ipsam captum, cito iudici suo restituat, nihil exigens ab eodem.*

Item quod privilegium, &c. *Ibid.* c. 14.

XVIII. *Vt deferentibus litteras pro iurisdictione ecclesiastica exercenda, nulla iniuria vel violentia inferatur.*

Cum iusticiæ jus suum cuiilibet tribuenti, & ipsius ministris ac reipublicæ, plurimum detrahatur, si processus ipsorum ministrorum iusticiæ, iniquorum contingat machinationibus impediri: nos volentes talium, iusticiæ cultum impediendum, ausus temerarios timore disciplinæ ecclesiasticæ cohibere, provisione præsentis concilii duximus statuendum: quod si quis, cuiuscumque status & conditionis existat, nuncios aut executores nostros, & suffraganeorum nostrorum, officialium & vicariorum, seu eorum loca tenentium, vel vices gerentium, aut alias litteras & scripturas judiciales nostras, vel suffraganeorum, vicariorum; & officialium prædictorum deferentes, hac occasione verberare, capere, detinere, occultare, carceri mancipare, vulnerare, interficere, vel mutilare, seu litteras & scripturas prædictas auferre, seu eas rumpere, cancellare, vel alias destruere quoquo modo, vel ablata celare, vel deferentes compellere ad frangendum, vel, ut eorum verbis utamur, ad manducandum hujusmodi litteras vel scripturas, aut quod prædicta seu aliqua prædictorum fiant procuraverit, aut facientibus dederit consilium vel favorem: excommunicationis sententiæ, quam ex nunc ferimus, subiaceat ipso facto: a qua, nisi prius iudici cujus auctoritatem contempserit, & passo injuriam, & cæteris quorum intererit, prout excessus exigit atrocitas, satisfecerit, nullatenus absolvatur.

XIX. *Prorogatio iurisdictionis, in inuasores occupatores ecclesiasticorum bonorum & iurium exercendæ.*

Item cum quanto quis passus injuriam in majori statu existit, tanto atrocior injuria iudicetur, & idecirco sit cautius & uberius providendum: statuimus, ut si cui nostrum archiepiscoporum, vel episcoporum, vel ecclesiarum nostrarum, vel nostrorum familiarium, in personis vel rebus fuerit injuria vel violentia irrogata, vel possessio, seu quasi, turbata sit: possit quilibet ex nobis archiepiscopis, & episcopis, nostris officialibus, & vicariis, & vices gerentibus, & loca tenentibus eorundem, procedere de jure, consuetudine, vel statuto, contra injuriatores & turbatores hujusmodi, si in propria diececesi facta essent: sic etiam possit, si extra pro-

ANNO
CHRISTI
1337.

propria diocesim & provinciam, dum tamen infra nostras provincias sint commissæ, simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicii, nec non citare, informationes recipere, inquirere, definire, declarare, & omnem jurisdictionem & censuram ecclesiasticam exercere, ad satisfactionem sufficientem & debitam obtinendam. Per hoc autem non intendimus, quod ordinario præiudicium generetur, quin etiam ex officio possit procedere ad pœnam debitam imponendam, ac etiam ad faciendum satisfieri injuriam passis, si ab eis fuerit requisitus. Et ut prædicta omnia & singula, roboris obtineant firmitatem: nos omnes archiepiscopi, episcopi, & procuratores episcoporum absentium. *Reliqua in concil. Avenion. ann. 1326. c. 15. in medio, ubi male legitur: nos & episcopi, archiepiscopi.*

XX. *Ut excommunicati, ad nullum publicum officium admittantur.*

Item statuimus quod excommunicati & c. *Ibid. c. 16.*

XXI. *Ut nullus sine superioris licentia alicui quomodolibet ministret toxicum vel alia venenosa.*

Item statuimus, & sub pœna excommunicationis & c. *Ibid. c. 17.*

XXII. *De pœnis, toxicum vel herbas mortiferas in mortem alicuius ministrantibus, inferendis.*

Item quod quicumque alium toxicare, & c. *Ibid. c. 18.*

XXIII. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos in diversis abuentes suis privilegiis procedatur.*

Item dolentes referimus, & c. *Ibid. c. 19.*

XXIV. *Ut testamentis parochianorum intersint presbyteri, & per episcopum distribuantur restitutiones incertæ.*

Item ne relictæ in testamentis, & c. *Ibid. cap. 20.*

XXV. *Quod episcopi in distributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet de consuetudine vel de iure.*

Cum in eo in quo alicujus interesse, & c. *Ibid. cap. 21.*

XXVI. *Ut nullus confessorum, sine diocessani licentia, quemquam præsumat absolvere in casibus infra scriptis.*

Item ut nullus, cujuscumque religionis, & c. *Ibid. cap. 22.*

Concil. general. Tom. XI.

XXVII. *De instrumentis debitorum soluto debito restituendis, & si apud debitores remaneant, cancellandis.*

Item cum nulla juris patiarur ratio, quod bis idem debitum exigatur: nos volentes materiam bis exigendi idem debitum, & vexationis indebitæ, quantum possumus, amputare: statuiimus, quod nullus creditorum, Christianus aut Iudæus, postquam fuerit ei de integro debito satisfactum, possit, contra voluntatem debitoris, instrumentum vel manuscriptum soluti jam debiti retinere: nisi forsitan creditor, ad aliqualem cautelam, vellet instrumentum prædictum vel manuscriptum in præsentia solventis cancellare, & ruptum penes se conservare. Quod si instrumentum vel manuscriptum, ut præmittitur, cancellatum & ruptum penes se conservare voluerit: a quoquam si petatur, fidem facere teneatur de soluto. Creditor autem, postquam per debitorem soluto debito requisitus, restituere vel rumpere & cancellare non curaverit instrumentum vel manuscriptum prædicta: eo ipso, autoritate præsentis concilii, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto: si vero Iudæus fuerit, a participatione fidelium sit exclusus.

XXVIII. *Ut instrumenta debitorum, vel manuscripta, post certum tempus nullam in foro ecclesiastico ad probationem habeant roboris firmitatem.*

Item, fraudibus creditorum, qui sibi debitum bis in totum, vel in parte, exigere plerumque nituntur, occurrere cupientes, ac negligentes jus suum persequi ad perfectionis diligentiam invitantes: statuimus, & autoritate præsentis concilii ordinamus, quod in curiis nostris, & suffraganeorum nostrorum, nullum instrumentum publicum super mutuo, seu deposito, seu venditione & emptione rerum mobilium confectum (post decem annos a tempore contractus & confectio instrumenti, si dies solutionis vel solutionum non sit appositus ibi, alias a tempore solutionis ultimæ computandos) nullam fidem faciat nec ad probationem debiti aliquid suffragetur. Et hoc si instrumentum huiusmodi, ad faciendum probationem contra clericos, sive etiam contra laicos, ratione juramenti, vel alias de consuetudinæ, vel de jure, in curia spirituali conventos, quomodolibet inducatur, nisi in prædictum decem annorum spatium huiusmodi præscriptio sub testimonio instrumenti publici fuisset quodammodo interrupta. Mandamentum autem vulgariter appellatur post tres annos computandos, ut supra in præ-

Yyyyy ij dictis

ANNO
CHRISTI
1337.

di&is curiis spiritualibus nullam fidem faciatur, nec aliam habeat roboris firmitatem.

XXIX. *Vt nullus bona ecclesiarum vacantium occupet, nisi si per consuetudinem vel privilegium hoc liceret.*

Item quod nullus omnino praelatus, abbas, &c. ut in concil. Avenion. ann. 1326. c. 24.

XXX. *Vt nulla persona ecclesiastica cum potestatibus secularibus posse habens, det consilium vel iuramentum contra ecclesiasticas libertates.*

Item, quod quælibet ecclesiastica personæ, &c. Ibid. c. 25.

XXXI. *Vt nullus in sacris ordinibus constitutus, vel curam animarum habens, in iudiciis secularium curiarum gerat officium publicum vel privatum.*

Item, quod nullus clericus, &c. Ibid. c. 26.

XXXII. *De modo probandi electionem sepulture illorum qui apud religiosos elegerunt dicuntur.*

Item statuimus, ne quis illorum funera, &c. Ibid. c. 27.

XXXIII. *Vt sine noui census impositione, vel veteris augmentatione, beneficia conferantur.*

Item quod prioratus, &c. Ibid. c. 28.

XXXIV. *Vt monachi in ecclesiis suis infra certum tempus perpetuos vicarios representent.*

Item statuimus quod in singulis ecclesiis, &c. Ibid. c. 29.

XXXV. *Vt nullus beneficium conferat, in quo ius tantum obtinet patronatus.*

Item statuimus quod nullus, &c. Ibid. cap. 30.

XXXVI. *Vt presentatus patrono non iuret sine diocesani licentia, nec ab alio instrui se patiat, nec beneficium obtentum dimittat.*

Item sub pena excommunicationis, &c. Ibid. c. 31.

XXXVII. *Vt ecclesia & ecclesiastica personæ a talliis & exactionibus secularium per ordinarios defendantur.*

Item quod clerici & hospitalia, &c. Ibid. cap. 32.

XXXVIII. *Vt clerici, macellariorum & tabernariorum officia personaliter exercentes, mo- neantur ut a predictis desistant officii, si gaudere voluerint privilegio clericali.*

Item cupientes clericos, fortes electos, sic

* f. in par- tem fortis sanctorum electos, ut Coloff. 1. 12.

professionis viam quam elegerunt modeste servate, quod respicientes retro, negotiationes non exerceant ecclesiastico statui minime congruentes: ac attendentes quod dignum existit, ut qui similem eum secularibus vitam suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam: autoritate presentis concilii ordinamus, quod nos archiepiscopi & episcopi, per nos vel officiales nostros, infra mensem, sub obtestatione Divini nominis, omnibus curariis nostrarum civitatum & diocesum districte mandemus, quod ipsi, omnes clericos, solutos & conjugatos, carnificum seu macellariorum aut tabernariorum officium publice personaliter exercentes, sub pena excommunicationis, infra mensem a tempore mandati nostri huiusmodi certificati in scriptis, specificè debeant nobis seu nostris intimare. Qua intimatione & informatione receptis, nos sine moræ dispendio, per nos aut officiales nostros predictos, ad monitionem nominatim faciendam, & alia contenta in constitutione Viennensis concilii super hoc edita, exacta diligentia procedamus.

XXXIX. *Ne quæstæ vel aliæ exactiones per seculares hospitalibus imponantur.*

Item quod domini seculares, vel quicumque alicuiuscumque, &c. ut in concil. Avenion. cap. 33.

X L. *Item de eodem.*

Item cum statuta secularium, ecclesias aut personas ecclesiasticas non astingant: statuimus, ut seculares, cuiuscumque dignitatis, conditionis, aut status fuerint, qui prætextu statuti ne bladum extrahatur de terra, castro, villa, vel quod certo precio vendatur, invitos clericos vel ecclesiasticas personas astringere (maxime cum ipsi non habeant aliunde forsitan unde vivant) aut super angariis vel parangariis aut aliis quibuscumque, cum nec in eis nec in eorum bonis aliquam habeant potestatem, coarctare præsumperint, excommunicationi subjaceant ipso facto, & locus ubi hoc per dominum loci, vel universitatem ejus, aut eorum conniventia vel permisso, attentatum fuerit, ecclesiastico subjaceat interdicto: nisi moniti, infra mensem emendaverint, & de perpetuatis satisfactionem exhibere stituerint competentem.

XLI. *Vt domini temporales non impediant vel prohibeant, quo minus ecclesiarum rectoribus decimæ persolvantur.*

Item quod domini temporales, &c. ut in concilio Avenion. ann. 1327. c. 35.

ANNO
CHRISTI
1337.Clement.
Diocesanis,
de vit. &
hon. cler.

XLII.

XLII. *Ne statuta & ordinationes fiant super decimis, funerealibus, obligationibus, & aliis, contra laudabiles consuetudines & ecclesie libertates.*

Item quod laici, &c. *Ibid.* cap. 36.

XLIII. *De societatis, colligationibus, & coniurationibus, quas confratrias appellant, radicibus extirpandis.*

Item quia in quibusdam nostrarum, &c. *Ibid.* cap. 27.

XLIV. *Ne clerici, præter diocesani licentiam, B ecclesias muniant, nec ibi armatos tenere presumant.*

Item prohibemus sub pœna, &c. *Ibid.* cap. 38.

XLV. *De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.*

Item statuimus, &c. *Ibid.* cap. 39.

XLI. *De honestate clericorum circa barbam non nutriendam, & coronam debitam deferendam.*

Insolentias clericorum, quæ tam ex inordinato habitu quam ex gestu deformi, dissolutiones ridiculas non solum gignunt in clero, sed apud ipsos laicos inde orionem pariunt & exempla scandalosa produciunt, compescere cupientes: statuimus, quod omnes clerici, cuiuscumque status aut conditionis existant, coronam rotundam deferant non nimia parvitate notandam, infra octo dies ex quo illam^o receperint, a barbâ nutriendis, postquam ad tempus rasuræ congruens pervenerint, studeant abstinere. D Exinde vero tam barbâ, cum ad tempus rasuræ congruens pervenerint, ut præfertur (quam tonsuram, singulis mensibus, nisi ex iusta causa id facere studuerint, qua cessante ad hoc illos arctari volumus) radi facere teneantur. Quod si præmissa non fecerint, beneficia in nostris provinciis seu diocesis obtinentes, pœnam centesimæ partis fructuum beneficiorum huiusmodi, quoties defecerint in præmissis (valore tamen ipsorum fructuum iuxta taxationem decimæ quoad hæc attinet æstimato) ipso facto incurrant. Quam centesimam si occupaverint, vel sibi appropriaverint: tamdiu sint ab omnium fructuum prædictorum beneficiorum perceptione ipso jure suspensi, donec integram eiusdem centesimæ partis semel vel pluries commissâ^o restitutionem ordinariis suis fecerint. Clerici vero soluti, beneficia non habentes, in clericali statu viventes, quoties contra præmissa fecerint, in pœnam duodecim denariorum

^o for. ex quo
tonsuram
recepert

^o Corr. o-
missæ

A moneta currentis incidant ipso facto, in usus pios ordinariorum arbitrio convertendam.

XLII. *De honestate clericorum secularium & dignitates habentium in vestibus deferendis.*

Item statuimus, quod in nostris provinciis seu diocesis, omnes canonici cathedralium & collegiarum ecclesiarum, nec non rectores; & perpetui vicarii, & capellani curati parochialium ecclesiarum, præsentibus & posteris; inde canonici in dignitatibus seu personatibus constituti in ecclesiis & civitatibus, alii vero canonici in ecclesiis, ac rectores perpetui vicarii & capellani curati in suis ecclesiis & parochiis, vestes superiores clausas non nimia brevitate notandas, cum manicis decenter longis pariter & rotundis, ac capitibus seu caplanis vulgariter appellatis, notabiliter non apertis aut magnis: videlicet omnes prælati, canonici, tam dignitates seu personatus habentes, quam etiam non habentes, post medium; C & alia supra scripta personæ, post unum annum a tempore publicationis statuti huiusmodi numerandum, astingantur portare præcise. Quod si præmissa facere neglexerint, vestibus, quas contra præsens statutum portaverint, sint ipso facto privati: quas si etiam requisiti non tradiderint ordinariis per ipsos in pia opera convertendas, illi qui distributiones percipiunt, eas, quamdiu dictas vestes tradere distulerint, perdant etiam ipso facto. Quarum quidem distributionum medicas, capitulo, & alia medicas, ordinarii arbitrio, præfatis operibus applicetur. Alia vero personæ prædictæ, quæ distributiones non recipiunt; ipso jure vestes amittant, in usus quoscumque permisos per ordinarios convertendas.

XLVIII. *Ut ii qui voces in capitulis non habent, cum habentibus se non ingerant, nec ad distributiones quæ dantur capitulantibus, admittantur.*

Item cum nullus cathedralis vel collegiatae ecclesie canonicus nisi sit subdiaconus, nec etiam habens dignitatem, personatum; vel officium certum requitens ordinem, nisi in illo sit ordine constitutus, vocem de jure in capitulo habeat, etiam si ab aliis libere concedatur: statuimus, inhibentes ne prædicti vocem in capitulo non habentes, cum vocem habentibus, quando ipsum tenent capitulum, ullatenus se ingerant, nec per alios admittantur, etiam ex causa videndi, audiendi, vel sciendi, quæ per tenentes capitulum dicentur, tractabuntur, ordinabuntur, vel etiam statuentur; nec de distributionibus seu emolumentis, quas tenentes

ANNO
CHRISTI
1337.

nentes capitulum pro intercessendo capitulo recipiunt de consuetudine vel statuto, quicquam recipiant prædicti vocem in capitulo non habentes. Quod si contra præmissa fecerint, vel aliquid, seu alia præmissorum: sint per mensem a perceptione fructuum beneficiorum suorum quæ in illa obtinent ecclesia, & distributionum, ipso facto suspensi. Qui si de his quicquam perceperint, durante suspensione prædicta: duplum capitulo infra sex dies reddere teneantur. Quod si non fecerint, duret dicta suspensio donec duplum solverint supradictum: quacumque donatione, concessione, remissione, vel gratia, contra hæc nullatenus valitura.

XLIX. *Ut canonici, præsertim dignitates habentes, per duos menses in ecclesiis suis residentiam annis singulis facere personaliter teneantur.*

Item quod omnes canonici & maxime dignitates, personatus vel officia in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis obtinentes, præsentibus & futuri, teneantur singulis annis per duos menses in dictis ecclesiis residentiam facere personalem: quocumque statuto, vel consuetudine contraria non obstante: quam nisi fecerint, extunc omnium fructuum & obventuum suorum beneficiorum totius anni, quæ in ecclesia obtinent, quartam partem secundum taxationem decimæ ipso iure amittant. Cujus quartæ medietas capitulo, alia vero medietas fabricæ vel aliæ necessitati ecclesiæ, ad arbitrium episcopi & capituli, applicetur. Quæ poena nullatenus remitti valeat, etiam si prælatus & capitulum super hoc convenirent: nec super residentia non faciendi in duobus mensibus supradictis valeat idem prælatus, nisi ex causa studii, dispensare. Præmissa autem poena, longa infirmitate præpeditis, aut existentibus obsequiis domini nostri papæ, vel prælati proprii. . . . negotia sine fictione aut fraude, aut in his qui dispensationem obtinuerant absentandi ex causa studii, non vendicat sibi locum. Per præmissa vero, circa illos qui de consuetudine vel statuto ecclesiarum, ad continuam vel majorem residentiam, per se vel alium, sunt astricti, non intendimus aliquid immutare.

L. *Ut canonici, prætextu cuiusvis officii vel servitii, distributiones non recipiant, quas non essent recepturi.*

Item cum laborantibus in vinea Domini diurnus denarius debeatur, & negligentiibus seminare in benedictionibus, messis etiam temporalis debeat denegari: auctoritate præsentis concilii constituimus, & etiam ordinamus, ut nullus canonicus cathedralis seu collegiatae ecclesiæ, seu alij

A clerici perpetui beneficiati in eisdem ecclesiis, cuiuscumque dignitatis, status, aut conditionis existant, etiam prætextu alicujus assumpti iniri officii, vel etiam servitii colorati, distributiones quotidianas, quæ solis canonicis horis interessentibus dari debent, recipiant: nisi in eisdem horis personaliter interfuit, aut occasione dicti officii, & pro negotiis capituli utilibus, omni fraude cessante, fuerit personaliter occupatus: quacumque remissione, donatione, vel gratia, contra hæc nullatenus valitura.

B **L I.** *Ut hi qui dignitates seu personatus habent, seu habituri sunt, intra certum tempus ad sacros ordines, prout dignitates seu personatus eiusmodi exigunt, se faciant promoveri.*

Item quia decet illos [& ipsi incumbi] qui ad servitium altaris & ecclesiæ Domini dedicati fore specialiter dignoscuntur, si sua digne & salubriter velint adimplere ministeria, ad sacros ordines promoveri, ne lucra amplecti avide, & humeros ab oneribus, præsertim honorabilibus, subducere censeantur: nos attendentes, quod nonnulli canonici cathedralium & collegiatarum ecclesiarum nostrarum provinciarum, civitatum, & diocesium, in dignitatibus seu personatibus constituti in propriae salutis dispendium non curaverunt hactenus, quod cum displicentia referimus, neque curant, immo potius in effectu recusant ad sacros, quos requirunt dignitates vel personatus quos obtinent, promoveri, quasi sperantes verisimiliter, sed damnabiliter, quod, cum de Christi patrimonio fuerint sublimati, a clericali statu sicuta multis esse comperitur, illis ecclesiis retrocedent, ex quibus minutus est cultus Divinus, & minui amplius abusu excrecente timetur, nisi super hoc provisionis accommodæ remedium apponatur: & idcirco volentes prout nostro incumbit officio, hujusmodi abusum illisivum & illusionem abusivam, a nostris subditis abolere, & insuper cultum Divinum non minui, sed augeri nostris temporibus affectantes: præsentis concilii auctoritate statuimus concorditer, & etiam ordinamus, utilitate & necessitate nostrarum ecclesiarum id summo opere poscentibus, ut omnes & singuli canonici, in cathedralibus seu collegiatis ecclesiis nostrarum provinciarum dignitates seu personatus obtinentes, vel qui in posterum obtinebunt, intra unum annum a die publicati statuti præsentis dignitates seu personatus præfentialiter obtinentes, qui autem obtinebant in posterum, a die acceptæ possessionis pacificæ dignitatum seu personatum hujusmodi in antea continue numerandum, ad sacros ordines, prout dignitates seu personatus hujusmodi exigunt,

* Dressfa-
stum

exigunt, se faciant promoveri. Alioquin si A
infra idem tempus non se fecerint, ut præ-
mittitur, promoveri, a perceptione fru-
ctuum & obventionum dignitatis seu per-
sonatus hujusmodi, donec ad dictos ordines
sint promoti, eo ipso noverint se suspensos.
Et si durare suspensione hujusmodi se inge-
rere præsumperint: prædictis dignitatibus
seu personatibus sint ipso facto privati. Vo-
lumus autem quod fructus & proventus di-
gnitatum seu personatum, qui durante
suspensione prædicta de his dignitatibus seu
personatibus recipientur, in utilitatem di-
gnitatum seu personatum prædictorum,
per ordinarium & ejus capitulum integre
convertantur.

LII. *Vt prælati remissionem delinquentium adin-
vicem faciant requisiti.*

Item statuimus quod archiepiscopi, &c.
ut in concilio Avenion. ann. 1326. c. 40.

LIII. *De excommunicatis compellendis redire ad
gremium ecclesiæ per iudicem sacularem
& appositionem pœnæ.*

Item cum nonnulli claves, &c. *Ibid.* c. 41.

LIV. *Ne prohibeantur prælati iurisdictionem
suam exercere.*

Item cum jure cautum existat, &c. *Ibid.*
cap. 42.

LV. *Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici
coram suo iudice litigare.*

Item cum nonnulli temporale dominium,
&c. *Ibid.* cap. 43.

LVI. *Vt intra domos prælatorum, & in eorum
officialium presentia, iniuria
nulli fiat.*

Item cum illos quos Dei, &c. *Ibid.* c. 44.

LVII. *De bannis soluendis a clericis, & per
quos & qualiter exigantur.*

Item statuimus quod sub pœna excommu-
nicationis, &c. *Ibid.* c. 45.

LVIII. *De contrahentibus matrimonia clande-
stina in diœcesi aliena.*

Item statuimus quod quæcumque perso-
næ, &c. *Ibid.* cap. 46.

LIX. *De abusoribus litterarum domini papæ &
legatorum, & qualiter
puniantur.*

Item quia sunt nonnulli laici & clerici,
&c. *Ibid.* cap. 49.

Concil. general. Tom. XI.

LX. *Vt beneficiati sine diœcesani licentia
non componant.*

Item sub interminatione anathematis,
&c. *Ibid.* c. 50.

LXI. *Ne beneficiati res ecclesiasticas absque diœ-
cesani licentia, præterquam in certis
casibus, alienent.*

Item statuimus prohibentes, ne aliquis,
&c. *Ibid.* c. 51.

B LXII. *In quo statu debeant dimitti beneficia &
per successorem teneri.*

Item statuimus, quod si contingat an-
themem, &c. *Ibid.* c. 52.

LXIII. *De inventario bonorum ecclesiasticorum
infra certa tempora faciendo.*

Item statuimus quod priores ecclesiæ-
rum, &c. *Ibid.* cap. 53.

C LXIV. *De testamentis per beneficiatos secundum
consuetudines laudabiles faciendis.*

Item statuta olim, &c. *Ibid.* c. 54.

LXV. *De statutis, bannis, & præconizationi-
bus contra consuetudinem ecclesiæ editis,
prohibendis.*

Item statuimus quod quicumque contra,
&c. *Ibid.* cap. 55.

LXVI. *De contributione expensarum necessaria,
inter omnes beneficiatos diœcesis
facienda.*

Item statuimus quod si archiepiscopus
vel episcopus, &c. *Ibid.* cap. 56.

LXVII. *Vt Iudæi utriusque sexus signa dese-
rant, per quæ ab aliis discernantur.*

Item decernimus quod Iudæi masculi,
&c. *Ibid.* cap. 57.

E LXVIII. *Tunc sententia interdicti seruetur,
cum ab ordinario datum fuerit
in mandatis.*

In singulis autem casibus supradictis, in
quibus lata est sententia interdicti, tunc de-
mum servari eam volumus & mandamus,
cum ab ordinario, vel ejus officiali, seu locum
renenti, seu delegato, datum fuerit in man-
datis. Mandans autem, diligenter attendat,
quod tunc demum dictam sententiam man-

Z z z z z det

ANNO
CHRISTI
1337.

ANNO
CHRISTI
1337.

det servari, quando illius loci dominus . . . A
si vero plures fuerint pro indiviso obtinen-
tes, quorum aliquis recusat, alius vero est
obedire paratus: tunc demum superior, vel
superiores proximi si plures fuerint, officia-
les ejus seu eorum officiales requirantur &
moneantur, ut infra unum mensem, a die
monitionis in antea numerandum, emen-
dam fieri faciat, & satisfactionem debitam
super eis, super quibus dicta sententia est
prolata. Quod si non fecerit, extunc per di-
ctum ordinatum, officialem, vel locum tenen-
tem, seu delegatum ejusdem, dictam in-
terdicti sententiam mandet & faciat per
censuram ecclesiasticam firmiter observari. B

LXIX. De Iudæis pro medicina exhibenda non
requirendis, nec, si se ingesserint, admittendis.

Item, quia inter Christianos, non sine
Catholicæ fidei opprobrio, adeo invaluit
perniciosus abusus, ut ii qui Iudæorum, ut
pote nostræ inimicorum fidei, fœtidos actus
& opera spernere & abhorreere deberent,
ad ipsos Iudæos, qui se physicos vel chirur-
gos afferunt, pro medicamentis, immo ve-
rius nocumentis, indifferenter recurrant
propter quod eorumdem Iudæorum servilis
status ultra metas erigitur, inflatur, & su-
perbit cæcitas, & ipsi fidem catholicam par-
vi pendunt, & exinde familiaritates & con-
versationes multiples, multorum utique
incentiva malorum, inter ipsos Christianos
& Iudæos prodeunt, pluribus nefandis sce-
leribus, quæ reperiuntur perpetrata, causas
creduntur verisimiliter præbuisse, & darent
in posterum aliis sceleribus iis forsitan pe-
joribus occasionem sive causam, nisi salubris
provisio talibus obviaret. Idcirco nos, qui-
bus est cura diligens per omnia superni nu-
minis religionem tueri, subditosque nostros
a noxiis, quantum cum Deo possumus, præ-
servare: statuimus, & etiam ordinamus, ut
amodo nullus Christianus nostrarum provin-
ciarum, civitatum, & diocesium, cujus-
vis sexus, status, conditionis aut dignitatis
existat, in infirmitate sua, vel alias, Iudæum
quemquam physicum vel chirurgicum, D
medicamen live curam recipendam ab eod-
em adeat requirat, vel requiri faciat: nec
etiam ipsius Iudæi ad eum sponte vel alias
venientis, aut mittentis, percipere audeat E
per se vel alium, quovis exquisito colore,
medicinam, consilium, alias quam facturus
fuerat, sive curam, nisi facienti immineret
periculum, & Christiani medici, physici, vel
chirurgici, haberi commode in præfato pe-
riculo copia non valeret: interdicientes pari
modo Iudæis utriusque sexus, ut in curan-
dis infirmitatibus Christianorum nullatenus
se audeant immiscere. Qui autem hujus sta-
tuti extiterit violator: si Iudæus fuerit, ei-

dem communio fidelium subtrahatur; Chri-
stianus vero, superioris sui arbitrio puniatur.

LXX. Cum absolutio vel dispensatio in casibus præ-
sentis concilii superiori non reservatur, per ordina-
rium, vel per alium ad quem ordinarius remittet,
expediri poterit vel debebit.

Item adjicimus, quod in casibus ubi dis-
pensatio vel absolutio non reperiretur in
ordinatione præsentis concilii alij reserva-
ta, episcopi, pro suæ discretionis arbitrio,
juxta qualitatem negotii & personarum
conditionem, providcant & dispensent,
aut pro reconciliationis & absolutionis seu
dispensationis remedio, remittant culpabi-
les ad suum vel aliquem alium de prædictis
metropolitanis, de quo sibi magis expedire
videbitur: & sicut illius taluti, de cujus age-
tur excessu, pensatis tam negotii, quam per-
sonæ circumstantiis, magis crediderit op-
portunum.

In quorum omnium fidem & testimonium nos
Galbertus Arelatenfis, Bertrandus Ebredunensis,
Armandus Aqnenfis, archiepiscopi supra dicti, præ-
sens instrumentum publicum publicari mandavimus
per notarium infra scriptum, & sigillorum nostro-
rum appensione muniri, ad majoris roboris firma-
tem & certitudinem pleniorum. Et nos siquidem Ber-
trandus Senesienfis, Elzarius Diniensis, Jacobus
Glandatenfis, Arnaldus Venciensis, & Guillelmus
Niciensis, episcopi supra dicti, prius prædictorum
procuratorum interveniente consensu, omnia & sin-
gula in dictis statutis contenta, grata habentes & ra-
ta, ideo præsentis instrumento prædicta statuta conti-
nenti, ad majus prædictorum testimonium, sigilla
nostra fecimus appendi. Actum & datum in prædicto
monasterio sancti Rufi, anno Domini millesimo tre-
centesimo trigesimo septimo, Indictione quinta, die
tertia mensis Septembris, pontificatus sanctissimi
patris & domini nostri domini Benedicti Divina pro-
videntia papæ duodecimi anno tertio; præsentibus
venerabilibus viris, dominis, Valconia juris civilis
professore, Albienfis; Petro Gervasi, Vivariensis,
ecclesiarum canonicis; Durando Mercatoris, recto-
re de Monteclarano, Caturcenfis; Amalrico Saonis
clerico, Vticensis, diocesium, & Ramondo Astorgii
jurisperito cive Montisalbano, & pluribus aliis te-
stibus ad præmissa.

Ego vero Guillelmus de Rega clericus Agen-
nensis, publicus apostolicus & imperiali autoritate
notarius, prædictorum statutorum editioni, ordina-
tioni, & recitationi, una cum supra nominatis do-
minis archiepiscopis, episcopis, procuratoribus, & te-
stibus præsens fui: eaque ad requisitionem dictorum
dominorum archiepiscoporum publicavi, & in hanc
publicam formam redegi, signumque meum ante
subscriptionem meam in quinque conglutinationi-
bus superius factis consuetum appolui, in testi-
monium veritatis.

* Desst, ad

** CONCILIVM TOLETANVM

Autoritate Egidii Toletani archiepiscopi, ad reformandos mores ecclesie celebratum anno Domini MCCCXXXIX. tempore Benedicti pape XI.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De non alienando ecclesie dominio.
2. Ut nullus, nisi litteratus, ad clericatum promoveatur.
3. Ut ex qualibet cathedrali vel collegiata ecclesia saltem unus ex decem clericis assumatur, qui ad studia theologie & iuris canonici accedere compellatur.
4. De procuratoribus episcoporum ad concilium mittendis.
5. Ut rectores ecclesiarum nomina suorum parochianorum annuatim in scriptis redigant.

PRÆFATIO.

Egidius miseratione Divina archiepiscopus Toletanus, Hispaniarum primas & regni Castella cancellarius, venerabilibus in Christo fratribus Dei gratia episcopis, suffraganeis nostris, & aliis curiatis & diocesis ac provincia Toletane prelati, ac eorum capitulis, salutem in Christo salutis auctore.

Officii nostri debitum exposcit, ut sollicitudinis studium, & indefessas operationes, prout possibilitati nostræ permittitur, adhibeamus, ac cautela nostra custodiat, ne in his quæ venerabilium sunt ecclesiarum, aliquid invastabile invalecat, quod quietem impediatur eorumdem: utque sint in ecclesia Dei viri litterati, qui jura ipsius teneantur, & in eorum nitore Altissimi delectetur, ad cujus laudem & gloriam, & felicem statum ac revelationem ecclesiarum, quæ ad præmissa pertinent, salubriter ordinentur. Igitur ad editarum constitutionum observationem potius, quam ad earum multiplicationem, summo opere intendentes, præsentibus venerabilibus in Christo fratribus nostris Petro Segobiensi, fratre Alphonsi Seguntinensi & Joanne Giennensi, episcopis suffraganeis nostris, & Palentinensis, Oxoniensis, Cordubensis & Conchenensis episcoporum & cathedralium ecclesiarum provincie Toletane procuratoribus, in concilio congregatis, has edidimus constitutiones, quas jubemus in synodis in nostra provincia proxime celebrandis publicari & inviolabiliter observari.

CAPITVLA.

I. De non alienando ecclesie dominio.

Dispendia ecclesiarum, tamquam nostris molesta visceribus, inferunt nobis doloris acerbi puncturas: nec illa dissimulare possumus, cum ea conspicimus & sentimus. Proinde quia experientia docente vassallos ecclesiarum novimus enormibus collidi jacturis, & ecclesias ipsas in suis juribus defraudari, cum in ipsarum ecclesiarum locis per eos qui non sunt ecclesie vassalli, possessiones acquiri contingat, vestigiis prædecessorum nostrorum archiepiscoporum Toletanorum inhærentes, facto approbante concilio, statuimus ne quis, cuiuscumque status aut conditionis existat, possit

Concl. general. Tom. XI.

sessiones in locis, in quibus ecclesia dominum obtinet temporale, consistentes, eis qui ejusdem ecclesie vassalli tunc non sint, vendere, aut quovis alio titulo in eos transferre præsumat: alioquin tam vendentes, aut alias transferentes, quam ementes, & alias ipsas possessiones recipientes, excommunicationis sententia ipso facto volumus subiacere, & venditiones, & emptiones, & alienationes ipsas cassamus, & cassas & irritas nunciamus, ac decernimus nullius profus existere firmitatis: & nihilo minus possessiones sic alienatæ ipso facto loci domino applicentur. Per hanc tamen constitutionem non intendimus prohibere, quin personæ, canonici, & alii cathedralium & collegiatarum ecclesiarum, quatum dominium est temporale, beneficiati ac clerici, in locis ipsis ecclesie commorantes, possint possessiones ipsas emere, & quovis alio titulo acquirere, easque ecclesiis cathedralibus, collegiatis & parochialibus suæ diocesis, aut vassallis ecclesie tantum, in vita vendere, & in morte donare, relinquere, seu legare. Absolutio excommunicationis hujusmodi constitutionis, post satisfactionem condignam hujus constitutionis, cuilibet episcopo in sua diocesi sit commissæ.

II. Ut nullus, nisi litteratus, ad clericatum promoveatur.

Quia in constitutione tecolendæ memoriæ domini fratris Guillelmi quondam episcopi Sabinensis, in Castelle & Legionensibus partibus apostolicæ sedis legati, quæ incipit, *Cum in personis*, continetur quod in personis ecclesiasticis ad sacros ordines & beneficia curam animarum habentia promovendis, idoneitas major requiritur, & amplior desideratur peritia litterarum, sitque ibi salubriter statutum, quod nullus clericus ad sacros ordines promoveatur, nisi saltem litteraliter sciat loqui: pari ratione sacro approbante concilio statuimus, quod quamdiu inveniatur clericus qui litterate sciat loqui, vel promotus ad sacerdotium, qui possit & velit in beneficio, cui cura imminet animarum, institui, episcopis dispensandi, ut is promoveatur ad sacros ordines & ad beneficium cum cura, qui litteraliter nescit loqui, & illud eidem conferendi facultas, præterquam circa beneficiatos in ecclesiis cathedralibus & collegiatis, sit penitus interdicta. Quod si secus factum fuerit, sit irritum & inane. Insuper volumus, & districte præcipiendo mandamus, quod quilibet episcopus quotiescumque ordines habeat celebrare, tunc omnia promovendis coram se vocatis, constitutionem dicti domini legati, quæ incipit, *De testandam prælatorum avaritiâ*, in latino & vulgari faciat publicari.

Sup. ad
ann. 1322.

* fante
omnia

ANNO
CHRISTI
1339.

III. *Vt ex qualibet cathedrali vel collegiata ecclesia saltem unus ex decem clericis assumatur, qui ad studia theologiæ & iuris canonici accedere compellatur.*

f. benefi-
ciatis

In alia etiam constitutione ejusdem legati, quæ incipit, *Cathedrales ecclesie*, statutum est, ut in qualibet cathedrali vel collegiata ecclesia, aliqui clerici ex beneficiis apri & docibiles, iudicio episcopi vel prælati & capituli, saltem unus ex decem de residentibus assumatur, qui ad studia generalia, theologiæ, & juris canonici, ac liberalium artium accedere compellatur. Quia nonnulli in executione hujusmodi constitutionis sunt remissi, volentes eorum negligentiam juris executione suppleri facto approbante concilio statuimus, ut si infra sex mensium spatium, juxta constitutionem ipsam ad studia litterarum mittere distulerint, extunc ea vice potestas eligendi & mittendi, ad nos & successores nostros totaliter devolvatur, consuetudinis vel statuti illius ecclesiæ obstaculo non obstante.

IV. *De procuratoribus episcoporum ad concilium mittendis.*

Cum vero in constitutione domini Ioannis quondam archiepiscopi Toletani prædecessoris nostri, quæ incipit, *Episcoporum negligentia*, contineatur, quod episcopi in casu, in quo fuerint legitime impediti, & cathedralium ecclesiarum capitula, mittant ad concilium procuratores idoneos, de statu propriarum ecclesiarum & diocesium informatos: statuimus, quod episcopi taliter impediti, procuratores alios ab illis qui per eorum capitula fuerint constituti, mittere reneantur. Quod si secus actum fuerit, contra eos perinde procedatur, ac si neminem transmississent.

V. *Vt rectores ecclesiarum nomina suorum parochianorum annuatim in scriptis redigant.*

Cum nonnulli rectores ecclesiarum, & eorum vicarii, in observando constitutionem generalis concilii, quæ incipit, *Omnis utriusque sexus*, inveniantur hætenus negligentes plurimum & remissi, ideoque universis & singulis ecclesiarum rectoribus, eorum vicariis, sub pena excommunicationis præcipiendõ mandamus, quatenus dictam constitutionem diligenter observent, & nihil minus quilibet eorum in sua parochia nomina suorum parochianorum, qui ad annos discretionis pervenerint, annuatim in

A scriptis redigant: & illos qui sibi vel alteri potestatem habenti, de quo constet ei, confessi fuerint, consignet, eosque ad recipiendum eucharistiam excitet. Quod si eam non receperint, nisi de consilio proprii sacerdotis abstineant, necnon & reliqui non confessi: post lapsum anni ab ecclesia, donec confessi fuerint, expellantur, & si sic decesserint, ecclesiastica careant sepultura.

Datum in ecclesia Toletana xiv Kalendas Iunii anno Domini millesimo trecentesimo trigésimo nono, Indictione septima, pontificatus sancti patris & domini nostri, domini Benedicti Divina providentia papæ XII. anno V. quo dictum concilium extitit terminatum, sub sigilli nostri appensione, presentibus Blasio Eximino archidiacono de Talavera, & Gonzalvo Roderici thesaurario, & Ioanne Martini canonico ecclesiæ Toletanæ, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Martinus Nuncius portionarius in ecclesia Toletana, publicus in civitate & diocesi Toletana archiepiscopali autoritate notarius, dictarum constitutionum publicationi & aliis omnibus & singulis supradictis, una cum dictis testibus, rogatus præsens fui, eaque de mandato prædicti concilii publicavi, meoque sigillo signavi.

** CONCILIABVLVM

CONSTANTINOPOLITANVM,

In quo Palamica hæresis confirmata, anno
Dom. MCCCXLI.

Inter Gregorii Palamæ, monachi primum ac deinde Theſſalonicensis episcopi, errores quibus hædieque infecta est Græca omnis ecclesia, hi fuerunt duo; alter quod distinctam esse naturam Divinam diceret ab ejus *essentia*, hoc est actu, quo nomine Dei proprietates sive attributa intelligebat, ut ex Demetrio Cydonio constat, & manifeste Petavius noster ostendit Theologic. dogm. lib. I. c. xlii. alter, lumen illud aspectabile quo in Thabore monte circumfusus est Christus, minime creatum fuisse, sed æternum ac Divinum, ipsumque quo Deus induitur. Gregorium cum oppugnarent Barlaam monachus, ejusque adjutor Acindynus, sedandæ controversiæ coacta est Constantinopoli synodus in templo S. Sophiæ, in qua, præsentibus Andronico imperatore qui Gregorio Palamæ favebat, Barlaami & Acindyni catholica doctrina, & duobus illis Palamicæ hæreses capitibus contraria, damnata est. Quam pseudosynodum, tres aliæ consecutæ sunt, eidem hæresi suffragantes, quas ibidem Petavius explicat. Sed quia instituti nostri non est, illa Græcorum conciliabula, quæ post eorum a Romana ecclesia discessionem, infinita coacta sunt, persequi; & ne hoc quidem attigissem, nisi maximus esset supra cætera nominis: aliis uberius enarrandis superſedeo. Hujus epitomen refero ex Nili schismatici synopsis conciliorum: cuius cum partes ceteræ, suum quemque locum superius habuerint, hanc desiderari non patiar: ne qua desit ex eo libello particula, quam hinc abesse conqueri merito quisvis possit.

ANNO
CHRISTI
1339.ANNO
CHRISTI
1341.

Η Αγία καὶ οἰκουμένη αἴτη σωζομένη ἐνά-
τη, γέγονεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τῆ μα-
καρίτης καὶ αἰσιδύμου βασιλέως κυρίου Ανδρονί-
κου τῆ Παλαιολόγου, καὶ Ἰωάννη τῆ υἱοῦ αὐ-
τοῦ, καὶ Βαρλαάμ, καὶ Ακινδύου. ἐδογμα-
τίσαν ὅδ' ἐποι, νυν μὲν ἐδέχθησαν δόγματα
ἐπὶ τῆς θείας φύσεως οὐσίας, καὶ ἐνεργ-
σίας, ἀλλὰ ταυτὸν ἐπὶ καὶ ἀδιάφορον. νυν
ἢ δὲ δέχεται μὲν ἐπὶ ἕλερον. πάλιν τὴν μὲν
οὐσίαν ἀκρίστον, τὰς δὲ αὐτῆς οὐσιώδεις ἐνεργ-
σίας καὶ φυσικὰς συγχωρεῖντες ἐπέεας ἐπὶ,
πάλιν οὐκ ἀκρίστοις, ἀλλὰ κτιστάς. καὶ ἐπὶ τὸ
ἐν τῇ Θεωσίῳ ἐκλάμψαν θεῶν ἐκείνο φῶς,
φάσμα ἀπλῶς καὶ πῦμα, καὶ ἰσχυρὸν καὶ
ἰσχυρὸν ἀλλά οὐτε θείας φύσεως φυ-
σικὴν ἀγγέλιον, καὶ θεότητα, καὶ φῶς ἀπεθε-
σιστον καὶ ὄν, καὶ λεγόμενον. κατὰ ταύτων ἐν
οὕτω λεγόντων συνήχθη ἡ Αγία συνέδος αὐ-
τη, ἐλέγησαν ταῦτοι ἀνοηταίνοντας καὶ ψευ-
δομύθους καὶ πᾶν εἶδος λόγου, καὶ ἀσεβειῶ-
ντων καὶ ἄλλων ἀρεσκῶν. παρήσαν
δὲ τῇ συνόδῳ ταύτῃ ἱστώδεις Κωνσταντι-
νουπόλεως, Ἀλέξιος Ἱεροσολύμων, Ἀλέξαν-
δρος, καὶ Ἀντιοχείας ἐπὶ Ἐποσκοπικῶν, Γρη-
γόριος ὁ Παλαμάς, Φιλόθεος ὁ Κόκκινος, &
ἔπειτα μοναχοὶ πολλοὶ ἐνάρετοι καὶ λογάδες, οἱ
καὶ αὐτοὺς ἀνεθεματίσαν.

Sancta & oecumenica synodus nona, im-
perante beatae memoriae, & celebri
imperatore D. Andronico Palaeologo, & Ioane
eius filio, adversus Barlaamum & Acin-
dynam habita est. Docebant enim isti, mo-
do nullam esse distinctionem inter Divinae
naturae substantiam, & ejus actum, sed unum
idemque esse: modo, distinctionem aliquam
esse dicebant; verum ita, ut substantiam, in-
creatam; substantiales vero atque naturales
ejus actus, concederent diversos esse, non tam-
en increatos sed creatos. Praeterea Divinum
illud lumen, quod in Thaborio monte reful-
sit, omnino phantasma & creaturam fuisse,
orientem ac intercidentem, dicebant; at ne-
que Divinae naturae naturalem splendorem,
& Divinitatem, & lumen, quod est & voca-
tur increatum. Adversus hos igitur ista do-
centes, congregata est haec sancta synodus,
quae edixit eos insanire, omnigeniq; men-
dacia, atq; impietatis, qua caeteros haereti-
cos superaret. Interfuerunt huic synodo Iffi-
dorus Constantinopolitanus, Lazarus Hie-
rosolymitanus, cum Alexandrinus ac Antio-
chenus per legatos, Gregorius Palamas, Phi-
lotheus Coecinus, & alii monachi multi vir-
tute insignes ac selecti: qui etiam multi ana-
themate pereusserunt.

Corr. 705 Παρελάβομεν, ὅτι θεῶν ἐνεργουῦντα δι-
Corr. λῶς, θεόπαις ἢ ἐνεργίαν οὐδὲν ἢ τῶν
706 τελῶν ἐνεργεῖα.
Corr. ἐνεργίαν.
Παρελάβομεν, ὅτι τὸ μηδεμίαν διδάμην ἢ
ἐνεργίαν ἔχον, οὐτε τί ἔστιν οὐδέ ἔστιν ἀπε-
θείας ἢ ἀφαιρέσεως τὸ ἢ ἔχον, ἔπειτα ἔστι πάντως
οὐ ἔχει.

Traditione accepimus, Dei nomine, signifi-
cari operantem; Divinitatis, operationem;
nullo vero nomine, trium actum significari.
Traditione accepimus, quod nullam vir-
tutem aut operationem habet, nec aliquid
esse; neque poni tollive posse. Quod autem
habet, omnino ab eo quod habet, esse di-
versum.

G C. De his vocibus θεός & θεότης, & quomodo
altera operantem, actum altera significet, deque Palamitarum
super ea re doctrina, vide Petavium Theolog. dog-
mat. lib. i. cap. xiiii.

Dferri procurant, licet post praetensas vacationes hu-
jusmodi, a diversis tantis temporibus possessi fuerint,
quod vix aut nulla sit alicujus memoria causa vaca-
tionis deductae: quae etiam aliquoties minus vera, & ^{for. quan-}
quae nunquam subsint, allegantur. Quorum occasio- ^{quam}
ne praesentationum seu collationum, si per locorum
ordinarios praesentati vel collatarii non admittantur
hujusmodi, sicut non possunt, possessoribus canonice
non amotis: ipsi extunc episcopi in foro saeculari im-
placitant, vel implacitari procurant: vacationum
causas, non juris & facti, sed juris tantum, in dicto
foro saeculari discuti facientes; quo, beneficiorum hu-
jusmodi possessores non fiunt, nec admittuntur par-
tes, ad licem taliter agitatam; nec ordinariorum hu-
jusmodi, de & super institutione, vel collatione, ac in-
ductione, factis in beneficiis hujusmodi fides adhibe-
tur in curia saeculari. Vnde accidit episcopis & aliis,
quos litem hujusmodi non afficit, nec angere pericu-
lum, lites ipsas nullo modo vel segniter defendentibus,
pro praesentante & praesentatis, collatore seu colla-
tariis, in foro saeculari jus evincitur patronatus: timo-
reque vano executionis talis iudicii, cum a curia saecu-
lari episcopis scribitur, quod praesentatos, seu collata-
rios admittant hujusmodi, quandoque per se, quan-
doque per alios juris ignaros, quibus aliquotiens vi-
ces suas committunt, taliter praesentatos, vel hujus-
modi

ANNO CHRISTI CIRCA 1341.
**** CONCILIVM ANGLICANVM**
PROVINCIAE CANTVARIENSIS
Contra procurantes sibi beneficia antequam vacent,
anno Domini circiter MCCCXLI.
celebratum.

Edidit collector Anglicanus, nulla temporis apposta nota:
nisi quod Ioanni Stenfordio Cantuariensi archiepiscopo tri-
buti: illudque proxime collocat, post eisdem diocessana
facta anni MCCCXLI.

Esurientis avaritiae cultus sic cupide sitim conatur
reficere voluntatis, ut tramite rationis abjecto,
clericis quidam, ecclesiastica beneficia patronatus archie-
piscoporum, episcoporum, abbatum, & aliarum,
tam ecclesiasticarum, quam saecularium personarum,
de possessoribus suis plena, inhumaniter ambientos,
quae temporibus longe retroactis, sigmentis variis
pretendentes vacasse, dum temporalium cathedra-
lium vel conventualium ecclesiarum, ratione vacatio-
nis earum, vel terrarum aliarum custodia fuerat penes
regem: se ad ipsa praesentari, vel sibi per eum con-
cil. general. Tom. XI.

Deest quod
Corr. licitū
Corr. nec
angit
Z z z z z ij modj

ANNO
CHRIST.
1341.

modi collatorum, admittunt, & in locum viventis possessoris per sententiam ecclesiasticam non amoti, de facto institunt; & in beneficiorum re vera non vacantium possessionem inducunt, quin verius intrudunt, & vitiosos constituunt detentores, in animarum deceptionem multiplicem, & possessorum iustorum læsionem enormem.

Nos igitur, adversus excessus huiusmodi, presentis provisione concilii cupientes occurrere: statuimus, quod quicumque clericus, ad dignitates, personatus, vel officia, seu præbendas, aut alia beneficia ecclesiastica quæcumque, plena & occupata, de facto se præsentari, seu ea sibi conferri, de cætero in nostra provincia procurantes, si directe vel indirecte, contra episcopos seu alios, in curia seculari effectualiter prosequantur, nisi prius de causis vacationum præsentiarum, ad ordinariorum mandata inquiri, & possessores, per iudices ecclesiasticos competentes canonice faciunt amoveri, majoris excommunicationis sententiam incurant ipso facto: & tanquam sic excommunicati, prout sunt, ad beneficia talia nullatenus admittantur, sed inhabiles ad ea hoc ipso perpetuo censeantur.

Si vero quisquam contra hæc in occupato per alium beneficio instituitur, vel admittatur de facto: institutio seu admissio huiusmodi, eo ipso, nullius penitus sit momenti. Et si episcopus fuerit sic instituens vel admittens, a collatione beneficiorum per duos menses; inferior vero episcopo, ab officio & beneficio, donec resarciatur priori possessori omne damnum, quod occasione institutionis vel admissionis & inductionis huiusmodi nocitur incurrisse, presentis autoritate concilii noverint se suspensos. Et institutus taliter, vel admissus, si se, vel alium suo nomine, in beneficio per aliquem occupato contra hæc patiatur induci, ipso facto censeatur intrusor, & pœnas intrusionis in constitutione Othoboni contentas, necnon alias a canonicis & sanctis in scriptis patribus, eo ipso incurrat.

Per præmissa autem vel infra scripta, dignitati regis vel coronæ, in iis quæ ad eas pertinent, non intendimus derogare; sed ambitionem insatiabilem clericorum supradicta illicite procurantium & prosequentium, ut præmittitur cohibere; nec ordinariorum potestati, quæ beneficia ad episcoporum collationem spectantia quovis modo occupata, de facto, illicite non de jure conferre poterunt, volumus derogare, nec eorum collationes beneficiorum admittentes huiusmodi corroborare. Cæterum, ne in foro regis evincenti jus patronatus adversus alium, sua victoria sit inutilis, si scribatur ordinario, quod admittat presentatum, ab illo qui jus patronatus evertit, ad beneficium huiusmodi, si de jure vacaverit, & de facto non obstat jus canonicum: admittatur libere huiusmodi præsetatus. Sed si beneficium prædictum non vacaverit, illud domino regi vel iusticiariis suis intimet ordinarius; excusando se, quod quia beneficium tale non vacat ad præsens, nequit mandatum regium adimplere præsentatus; quia per evincem in foro seculari contra ordinarium, ultra prosequens, spreta forma prosecutionis in foro ecclesiæ, ut præmittitur, facienda, supradictas excommunicationis, inhabilitatis, & alias pœnas juris & constitutionum editis in hac parte, ipso facto incurrat. Jus vero patronatus evincenti licebit præsentare, si voluerit, ad beneficium huiusmodi, possessorem, ut suum jus imposterum habeat declaratum.

VITA ET EPISTOLA

ANNO
CHRIST.
1342.

CLEMENTIS PAPÆ VI.

Clemens VI. Lemovicensis, Petrus antea vocatus, ex monastica vita assumptus archiepiscopus

Rotomagensis, vir doctissimus & eloquentissimus, post Benedictum undecimum pontifex electus est Avenione anno Domini 1342. iplis Nonis Maii, decimo quarto Kalendas Junii coronatus Post, sequentibus quatuor temporibus decem cardinales creavit: anno vero evoluto duos alios ordinavit, inter quos duo erant ejus nepotes, tertius frater germanus, quartus ei affinitate conjunctus. A Romanis rogatus, jubileum, quod centum annorum spatio constitutum erat, ad quinquaginta revocavit. Mandavit, ait Trithemius in chronico Hirsaugiensi anno 1346. principibus, ut infra certum terminum quem iis præxerant, nisi jus electionis velint amittere, in loco Ludovici (iam ante ob raptum alienæ uxoris per sententiam depositi) alium eligant imperatorem, qui mandatis ecclesiæ, ut filium decet, pareat: a quoquin se necessario curâ, ut supremum caput, de imperio habiturum. Convenientes itaque in Reys infra Bopardiam iuxta Rhenum, undecimo die mensis Julii, Baldevinus archiepiscopus Trevisensis, Valramus archiepiscopus Coloniensis, Gerlacus cui papa de Moguntina ecclesiâ providerat, Ioannes rex Bohemæ, & dux Saxonie, Carolus Ioannis supradicti Bohemæ regis primogenitum, in regem Romanorum unanimiter præterem elegerunt, & Bonæ per Coloniensem inunxerunt. Carolus rex memor accepti beneficii, Nicolaum Renti, qui Romæ tyrannidem exercebat, Avenionem vincam ad pontificem misit. Quem dum Clemens compedibus constrinxisset, ad viderem duos cardinales destinavit, qui perturbatum reipublicæ statum in meliorem formam revocarent. Avenionem urbem Galliæ a Ioanna regina filia Roberti regis Siciliæ emit, & Tarentinum ejusdem maritum, Neapolitanum regem declaratum, cum Hungariæ rege reconciliavit. Vicecomites cum Florentinis necessitudinis fœdero revinxit, ut ea ratione ruinam quam Ludovicus Bavarus Italicè minabatur, facilius propulset. Quin etiam pacem, licet frustra, inter Franciæ & Angliæ reges componere maxime studuit. Hujus indultu Colonienses & Trevisenses, propter Turciam expeditionem contributione pecuniarum promotam, impetrarunt, quod per totam diocœsim quibuslibet jejuniis extra quadragesimam ovis & lactiniis licite vescantur. Creati aliquot cardinalibus, Ivoneque Britanno in sanctorum numerum relato, mortuus est Avenione v. 11. Idus Decembris, anno 1352. cum pontificatum annis decem, mensibus sex & diebus 28. administrasset.

EPISTOLA

CLEMENTIS PAPÆ VI.

AD OMNES ARCHIEPISCOPOS EORUMQUE
suffraganeos,

De Flagellantium hæreticorum condemnatione.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopo Aloguninensi, eiusque suffraganeis, salutem & apostolicam benedictionem.

Inter sollicitudines innumeras & immensas, quibus ultra vires ex apostolicæ servitutis debito perurgemur, illud cordi nostro potissime insidet, & ad hoc attentius studia nostra convertimus & conatus, ut apud omnes Christi nominis professores orthodoxa fides fulgeat, & sic catholicæ & apostolicæ ecclesiæ norma sine quocumque fictionis, simulationis, seu velaminis pallio, pure & laudabiliter observetur, quod a vinea Domini sabaoth, cujus cura nobis licet immerito est commissa, vepres & urticæ, tam periculose quam damnabiliter succrescentes, evellantur radicitus, & vulpe-

vulpeculæ quæ ipsam demoliri nituntur, per apostoli-
cæ sedis providentiam abigantur. Sane molesta nobis,
licet fide digna, magnorum relatio, & multorum asser-
tio, nostrum & fratrum nostrorum non mediocriter
turbavit auditum, quod in partibus regni Alemanniæ
& ejus conviciis, quædam, sub prætextu devotionis
agendæ penitentiar, vana religio & superstitiosa ad-
inventio, procurante favore malorum insurrexit, per
quam multitudo simplicium hominum qui se Flagel-
latores appellant (decepta verbis fictis & mendacibus
malignorum, asserentium salvatorem nostrum in Hie-
rosolymis patriarchæ Hierosolymitano apparuisse,
cum tamen a longis temporibus nullus ibidem præ-
sentialiter fuerit patriarcha, & sibi aliqua dixisse, quæ
colorem non habentia nec saporem, in quibusdam
sanctæ scripturæ obviare noscuntur) in illam cordis
vesaniam & in magnæ damnationis præcipitium est
deducta, & de die in diem suggestione hostis antiqui,
se, ut Dominicum gregem devoret, transferentem in an-
gelum lucis, nimium succrescendo deduci, cortina tra-
hente continam, periculosus formidatur, quod per so-
cietates & conventicula, licet caudas invicem habeant
colligatas, dividitæ, diversas circumvent patrias, cæ-
terorum vitam & statum contemnendo se justificant,
& claves ecclesiæ vilipendunt, ac in contemptum dis-
ciplinæ ecclesiasticæ, crucem Domini ante se, & habi-
tutum certum nigrum, videlicet ante & retro, ipsius vi-
vificæ crucis impressum habent signaculo, sine supe-
rioris licentia deferentes, sub nomine penitentiar vi-
tam gerunt insolitam, congregationes, conventicula,
& coadunationes, quæ a jure sunt prohibitæ, faciunt,
& ad alios actus profluant a vita & moribus commu-
nibus & observantia fidelium alienos, ordinationes &
statuta quibus utuntur, immo verius abutuntur, prop-
ria temeritate fecerunt errores * suspitione & vacua
& judicio carentia rationis. Sed ex eo tanquam Deo
& hominibus amplius odio turbamur acerbius, &
durius anxiamur, quod quidam religiosi, præsertim de
ordine mendicantium, qui alios ab invio revocare de-
buerunt, & ad viam reducere veritatis, ab utero ma-
tris ecclesiæ velut maledictionis filii nequiter aber-
rantes, linguas suas, ut alios pertrahant in errorem,
acuunt, quibus corda debilia vulnerant infirmorum,
& ignorantem Dei justitiam, & suæ prudentiæ inniten-
tes, dum legē Dei voluntate * subjecti, alios, in persua-
sibilibus humanæ sapientiæ verbis prædicando, & dog-
matizando contra ecclesiasticam libertatem & fidei
catholicæ puritatem, ab ipsa fidei veritate subducere
moliuntur, & ut efficacius efficiant, & conceptum vi-
rus latenter effundant, blandis prius sermonibus audi-
tores, quasi bonum vinum ponendo, fatagunt irretire,
ut cum inebriati fuerint, illud quod est deterius inge-
rentes, cum ipsis in perditionis laqueum incidant, &
in profundum malorum demergantur. Nos igitur per-
nicioso & periculoso principio, per quod ultra Divi-
næ majestatis offensam, magnum reipublicæ paratur
periculum, & apud fideles scandalum generatur, ne
deteriores pariter processus & successus subsequan-
tur, obviare volentes: & considerantes quod (cum ple-
rique ex ipsis seu adherentibus eisdem, sub colore pi-
etatis ad iniquitatis opera laxantes, crudeliter manus
suas in Judæos, quos pietas Christiana recipit & sus-
tinet, injicientes, eos aliquoties non permitcentes, &
frequenter Christianorum sanguinem effundere, &
opportunitate captata, bona clericorum arripere &
suis usibus applicare, ac superiorem jurisdictionem u-
surpare, & ad multa alia illicita prorumpere minime
vereantur) timendum est, quod tam præsumptuosa
temeritas & temeraria præsumptio, nisi eis per salu-
bre antidotum occurratur, parituræ sunt non levem
perniciem, & aliorum morbus letali, conjugio

Add. &

Add. &

A serpens a pud plurimos, sero recipiat medicinam : at-
tendentes insuper quod error cui non resistitur, quo-
dammodo approbari videtur, & quod ex officio nobis
injuncto compellimur, ut, quos per iter devium er-
rando currere, & plures in præcipitium secum trahere
perpicimus, ac in dispersione multarum gentium am-
bulare, revocemus a devio, & ut in viam veritatis &
justitiæ gressus suos dirigant, providere per opportu-
na remedia studemus : fraternitati vestræ per apo-
stolica scripta committimus, & districte præcipiendo
mandamus, quatenus singuli vestrum in singulis civi-
tatibus vestris & diocæsis, per vos vel alium seu
alios, ad inventiones (quas una cum societatis, con-
venticulis & congregationibus ac statutis & ordina-
tionibus, a se prædictis, qui se, ut præmittitur, flagella-
tores appellant, temerarie attentatos, de eorundem
fratrum nostrorum consilio perpetuæ prohibitioni
subjicimus, & tanquam illicita reprobamus) autorita-
te nostra reprobas & illicitas publice nunciatis, ac
omnes tam clericos, quam laicos, sæculares & regu-
lares, de prædicta superstitiosa secta seu societate, quo-
cumque appellentur nomine, existentis, vel eam se-
ctantes, autoritate prædicta monere & inducere stu-
deatis, ut ab hujusmodi observantia, secta & vana re-
ligione desistere & resiliire procurent, quodque nullus
deinceps prædictam sectam, seu conventiculum præ-
sumat intrare, ac ritus & statuta societatum huiusmo-
di observare : contrarium facientes per censuram ec-
clesiasticam compescendo: necnon & eos in quos tem-
poralem iurisdictionem habetis, & pœnas temporales,
de quibus expedire videtis, appellatione postposita,
compellatis. Sane ut religiosi & alii errorum magis-
tri, qui de dogmatizando simplices decipiunt, & cæci
ducatum cæcis præbentes, ipsos in foveam secum tra-
hunt, etsi non Divino amore, saltem humana confu-
sione a tam iniquo proposito revocentur: omnes & sin-
gulos, cuiuscumque sint ordinis, religionis, dignitatis,
præminentiar sive status, quos in prædictis nobis con-
stiterit deliquisse, capi, non obstante quocumque privi-
legio vel indulto, quod in hoc eis suffragari nolumus,
faciatis, & tam diu captos detineatis, donec aliud a
nobis receperitis in mandatis invocato ad hoc, si opus
fuerit, auxilio brachii sæcularis. Per prædicta tamen
nequaquam intendimus prohibere, quin Christi fide-
les impositam sibi canonice penitentiam, vel eam
non impositam, dummodo recta intentione & pura
devotione ad illam peragendam procedant, in suis ho-
spitiis vel alibi, absque superstitionibus, congregatio-
nibus, societatibus, & conventiculis supra dictis, possint
facere, & se in bonis operibus exercendo, virtutum
Domino, prout inspiraverit, in humilitatis spiritu
deservire. Cæterum quia patentes litteræ nequeunt
singulis vestrum propter viarum discrimina commo-
de portari: volumus quod per te, frater archiepisco-
pe, earum transcriptum publica manu scriptum &
tuo communium sigillo, vobis * suffraganeis trans-
mittatis, cui adhiberi volumus plenam fidem.
Datum Avenione. 13. Kalendas Novembris ponti-
ficatus nostri anno octavo.

Corr. per pœnas

Corr. tr. f. mittatur

** CONCILIVM LONDINENSE.

Ex MS. primum editum tomo II. collectionis Anglicanæ.

ANNO CHRISIT 1542.

Constitutiones venerabilis patris domini
Ioannis Stretford, Cantuariensis archi-
episcopi, editæ Londini, in concilio
provinciali, die x. mensis Octobris, anno
Domini MCCCXLII.

TITVLII

Corr. con- tagio

ANNO
CHALISTI
1342.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. *Ne in privatis oratoriis, Missarum solemnia, sine licentia episcopi, de cætero celebrentur.*
2. *Ne instituti in beneficiis, vel ad sacros ordines, promoti, indebite pro suis litteris prægraventur.*
3. *Archidiaconi, ad mandatum episcoporum, tenentur inducere institutos, sumptibus moderatis.*
4. *De elemosynis faciendis ecclesiarum appropriatarum parochianis.*
5. *De reparatione ecclesiarum, & clausurarum cæmeteriorum, & qui facere debent.*
6. *Quantum pro inscriptione testamentorum quorumcumque, & calculi, seu computi administrationis in bonis, acquietantiis litteris pro labore recipi debeat, per quemcumque iudicem ecclesiasticum.*
7. *De visitatione, & procuratore archidiaconorum, & aliorum ordinariorum.*
8. *De consistoriis episcoporum, & capitulis archidiaconorum, & aliorum ordinariorum, in certis locis celebrandis.*
9. *De apparitoribus.*
10. *Ne pro peccato notorio, in recidivo continuato, secunda vice recipiatur pecunia, & de pena recipiens.*
11. *Ne aliquis fatigetur, ad purgandum se de peccato sibi obiecto, extra decanatum in quo moratur.*
12. *De iis, qui beneficia ecclesiastica possessa per alios obtinere nituntur, possessoribus canonice non amotis.*

CAPITVLA.

1. *Ne in privatis oratoriis, Missarum solemnia, sine licentia episcopi, de cætero celebrentur.*

Quam sit inhonestum, & reverentiæ Divinæ contrarium, in privatis oratoriis, vel capellis, aut domibus minime consecratis, sacrarum Missarum celebrare mysteria, non tantum veteris testamenti pagina, & sanctiones canonice, verum etiam traditiones principum secularium, considerationis iudicio prospexerunt. Quas sacerdotes seculares nequiter contemnentes, nulla necessitate cogente, Divina celebrantes in eis, varia discrimina pariunt animabus: dum ecclesiarum parochiani a suis ex hoc se retrahentes parochialibus ecclesiis, ac sic informationibus secularibus, quæ in eis solent fieri, frequenter carentes, nonnulli presbyteris, & communioni quorundam, illicite & temerarie se ingerunt: ac contra doctrinam, qua præcipitur, iniquam conditionem alteri per alterum non afferri, plurimis ex hoc malis emergentibus, parochialium ecclesiarum detrahitur honor, & commodo confueto. Nos de fratrum nostrorum concilii assensu & consilio, decernimus quemquam in oratorio, vel capellis, aut domibus huiusmodi, seu in loco minime dedicato [seu delibato] Missarum solemnia, diocesani non obtenta licentia, contra canonum prohibitionem, de cætero celebrent, suspensionem a Divinorum celebratione per mensem incurere ipso facto. Licentiam autem ab episcopis nostræ provincie, Missas in locis huiusmodi non consecratis, celebrandi concessam, & in posterum concedendam personis aliis, quam magnatibus, seu nobilibus, moram facientibus in locis ab ecclesiis parochialibus notabiliter distantibus, aut notorie debilibus, vel infirmis, irritam decernimus & inanem. Per hoc tamen, ecclesiarum prælatis, & rectoribus, & ecclesiarum canonicis cathedralium, vel religiosarum, non intendimus derogare, quo minus ipsi, in oratoriis suis, ab antiquo constructis, Missas possint licite celebrare, seu facere

A celebrari, sicut fieri consuevit. Sacerdotes insuper, quos in oratoriis, seu capellis regum, seu reginarum Angliæ, aut liberorum suorum, erectis, vel erigendis, Missas celebrare contigerit, pœna prædicta nolumus coarctari.

- II. *Ne instituti in beneficiis, vel ad sacros ordines promoti, indebite pro suis litteris prægraventur.*

Nova & insatiabilis cupiditas advenit, ut pro litteris, in testimonium clericorum ad beneficia ecclesiastica admissorum, & ordinariorum litteris, pro scripturarum labore, ac sigillis, fiant multoties exactiones immensæ, id reprobante canone, dicente: quod, sicut non decet episcopum manus impositionem vendere, nec ministrum, nec notarium, ministerium eorundem, nec calatum venundare. Archidiaconorum, & suorum officialium, nec non aliorum talium certificariorum, litteras inquisitionum, super beneficiis vacantibus, tradere factas renunt præsentatis, nisi prius nimis excessivam summam pecuniæ habenat pro scriptura. Nos hunc abusum abolere volentes, præsentis deliberatione concilii duximus ordinandum, quod pro scriptura litterarum inquisitionum, institutionum, & collationum, vel commissionum ad inducendum, vel certificariorum ipsarum in beneficiis, ultra XII. denarios, & pro litteris vero cuiuslibet sacri ordinis, VI. denarios, dicti clerici, per se, vel per alios, ultra non recipiant quovis modo. Ceterique ordinarii, suis tenentur ministris stipendia constituere, quibus debent merito contentari, pro sigillatione litterarum, hoc * aut marescallis, pro introitu, seu janitoribus, hostiariis, vel barbitonforibus episcoporum, a clericis minoribus vel maioribus ordinibus decoratis, nil omnino exigi volumus, vel persolvi, ne cuiusvis speciei velamine, solutio, pro sigillis litterarum, vel introitu supradictis, in quædam damnabilem convertatur. Et ne temeritas, provisæ remedia violans, prætereat impunita, sed, contra præmissa, qui quom recipiatur ab aliquo: duplum sic recepti reddi præcipimus, infra mensem; alioquin, extunc clerici beneficiati, receptorum per ipsos iniquorum duplum restituere differentes, a officio & beneficio noverint se suspendos. Clerici vero non beneficiati, & laici, ingressum ecclesiæ sibi noverint interdici, quousque de duplo satisfactionem impenderint solventibus cõpetentem.

- III. *Archidiaconi, ad mandatum episcoporum, tenentur inducere institutos, sumptibus moderatis.*

Item archidiaconi, & eorum officiales, aliique ministri ecclesiastici nostræ provincie, post collationem beneficiorum ecclesiasticorum, vel institutionem factam, in ipsis promotis in illis beneficiis, ad superioris mandata, inducere, ac inductionis certificariorum litteras facere, vel concedere differunt, nisi prius eis de immoderata summa pecuniæ satisfaciatur. Sacro approbante concilio statuimus, quod si sic promoti, ad mandatum superioris, tenentur inducere, pro inductione huiusmodi faciendâ, sumptibus moderatis; videlicet si archidiaconus inducat, XI. denar. ac suus officialis inducens, II. solid. perceptione, pro singulis suis, & suorum expensis, pro diæta, penitus sit contentus. Ipsi tamen inducendo, ut præmittitur, optione servata ante. . . . pecuniæ quantitate, seu in aliis necessariis ipsum inductorem, & suos voluerit procurare. Siquid vero ultra hoc ab inductoribus, occasione præmissorum, recipiatur, vel recipiant, quidquam amplius propter inductionem faciendam per ipsos, vel inductionum certificariorum litteras facere, & inductis tradere, acquisitis coloribus, deferre illos contingat indebite,

ANNO
CHRISTI
1342.

ANNO CH. 1311 1342. f. contra quid simile.

indebite, culpabiles in hac parte, suspensionem ab officio & ingressu ecclesiarum, tam diu eos volumus incur- rere iplo facto, donec hæc contra recepta solventibus restituant, & læso sua culpa satisfaciant in præmissis.

IV. De elemosynis faciendis ecclesiarum appropriatarum parochianis.

Ne de decimis, & ecclesiarum rebus cæteris dispen- sandi, viris ecclesiasticis, permisit sibi facultas, hujus- modi rerum compendio, pauperes non defraudentur. Sed religiosi nostræ provinciæ approbatas obtinentes sibi ecclesias, fructus, & redditus, & proventus earum sic suis cupide nituntur usibus applicare, quod dis- pensandi parochianis sic appropriatarum ec- clesiarum regeneratis filiis, quatenus indigentibus, quibus, tanquam suis domesticis naturalibus, instru- ctus exëplo, quam extraneis, plus tenentur in nullo exhibent, nec in eos exercere curant quævis ope- ra caritatis. Vnde sic nimis agentes avari, decimarum & ecclesiasticorum irium debitores, nedum indevo- tos efficiunt, sed eorum perverfos invalores, & con- sumptores, turbatoresque nefandos occasionaliter constituunt, in suarum proprietatum, & ipsorum, grave periculum animarum, & scandalum plurimorum. Vnde sacri hujusmodi approbatione concilii statui- mus, quod religiosi prædicti, beneficia appropriata ob- tinentes ecclesiastica, secundum beneficiorum hujus- modi facultates, annis singulis, pauperibus parochia- nis, circa elemosynæ quantitatem ipsorum locorum moderandam arbitrio, per ipsos episcopos distribuere compellantur, sub pœna sequestrationis, & subtra- ctionis fructuum proventuum beneficiorum hujus- modi, donec in præmissis paruerint competenter.

f. permiffa sit fac appropriatas

f. quamvis

Ad. ordinariorum

V. De reparatione ecclesiarum, & clausurarum cœ- meteriorum, & qui facere debent.

Licet parochiani ecclesiarum parochialium suarum, tam naves & tectum ecclesiarum, intus & exte- rius, quam campanile, altaria, & imagines, fenestras quoque vitreas in dictis navibus existentes, & cœme- teriorum clausuras, de laudabili consuetudine in no- stra provincia diutius obtenta, facere, ac quoties fue- rit, reparare suis sumptibus teneantur: tamen religio- si, & alii, possessiones, aut prædia, seu redditus, infra fines & limites ecclesiarum hujus nostræ provinciæ Cantuariensis, obtinentes, potissime degentes extra parochiam ecclesiarum, fabricæ earundem, & cœme- teriorum clausuris, & cæteris incumbendis oneri- bus a parochianis supportandis, de consuetudine, & de jure, cum iis contribuere (quavis ut plurimum onera hujusmodi, secundum prædictorum ac possessionum quantitatem in parochiis existentium, limitentur, & taxentur) recusant injuste. Sed religiosi in locis variis nostræ provinciæ, possessiones & prædia diversa in parochiis hujusmodi ecclesiarum, per acquisitiones novas, necnon & alii extra parochiam degentes, occupant & obtinent his diebus, adeo ut earum reli- qui parochiani, in ipsarum ecclesiarum degentes paro- chiiis, onera, circa refectionem seu reparationem præ- missorum, eisdem incumbant, per se nequeant sup- portare: unde domorum Dei publicis deformatur aspectus; & eorum ex his de honestatis sequuntur alia incommoda manifesta. Nos igitur, præsentis appro- batione concilii, duximus statuendum, quod tam reli- giosi, quam alii, possessiones, aut prædia, seu redditus, quæ de gleba reficiendarum ecclesiarum, seu dote non existunt, in quibuscumque parochiis nostræ provinciæ obtinentes, seu in posterum habituri, in ipsis degentes, vel alibi, ad quævis onera parochianis prædictis in iis incumbentia, de consuetudine, vel de jure, quæ, con- sideratis possessionum & reddituum quantitibus, in

A venit, vel imponentur eisdem cū cæteris parochianis ecclesiarum hujusmodi, quoties opus fuerit. ad quod, cum necesse fuerit, censuris ecclesiasticis, per locorum ordinarios, compellantur.

VI. Quantum pro insinuatione testamentorum quo- rumcumque, & calculi, seu compoti administratio- nis in bonis, acquietantiis litteris, pro labore recipi de- beat, per quemcumque judicem ecclesiasticum.

Adeo quorundam animos, temporibus nostris, seve cupiditas occupavit, quod quæstum reputantes pieta- tem, non curant quibus studiis cupiditatis sitim reficiant, dum venale aliquid exhibent nefando commercio, gratis impendere quod deberent. Sane, licet bonæ memoriæ Simon, archiepiscopus Cantuariensis, præ- decessor noster, provincialis concilii deliberatione ita- tuerit, quod pro insinuatione testamenti cuiusvis de- functi, cuius bonorum inventarium ceterum solid. sum- mæ non excedit, nihil penitus exigatur: quia tamen circa testamentorum insinuationes defunctorum, quo- rum inventarium bonorum dictam summam excedit, seu circa id quod pro acquietantiis calculi, vel cõ- pocomum administrationis bonorum concernentium hujusmodi testamentum, quid determinate debeat reci- pi, minime providetur; locorū ordinarii, cã pro insinua- tionibus, quæ acquietantiarum litteris, in hac parte, sic immoderate & excessi ve pecuniã exigunt, quod defun- ctorum exhaustis & consumptis facultatibus, per ex- tortiones illicitas in præmissis, decedenti voluntatis ultimæ, etiã in iis quæ relinquuntur in usus pauperū, vel alias pias causas, de residuo nequeant adimpleri: quorum occasione, laici contra dictos ordinarios veluti confluentes, vel usurpantes, que tucri tenentur, exasperantur non modicum, necnon ad fraudes, & superstitiosas inventiones periculose quotidie provo- cãtur. Vt igitur tantæ usurpationis cõtumelia depella- tur: statui mus, quod pro probatione, vel approbatione, seu insinuatione testamentorum quorumcumque, nihil per episcopos, seu ordinarios alios recipiatur omnino. Per clericos tamen scribentes insinuationes hujusmodi, sex denarios dumtaxat recipi permittimus pro la- bore. Quod si aliquid inventarium bonorum cuius- cumque defuncti in compoto xxx. solidorum sum- mam reperiat excedere, quod ad centum solidos mi- nime extendatur: pro compoto, & agendis omnibus circa ipsum, acquietantiarumque litteris, seu aliis qui- buscumque, episcopi, aut ordinarii, seu deputati ab eis ad audiendum compotum, vel ministri alii compotum hujusmodi intendentes, ultra xii. denarios recipere non præsumant. Si vero centum solidorum summam, aut ultra, minus tamen xx. librarum, hujusmodi conti- neat inventarium: perceptione trium solidorum peni- tus sint contenti. Sed si xx. aut ultra, citra tamen lx. li- brarum summam habeat: ultra quinque solidos pro laboribus, litteris, & scripturis, & aliis non admittant. Quod si lx. librarum vel ultra, minus tamen c. libris, summã attingat hujusmodi inventariũ, x. solidos pro præmissis recipiant, & non ultra. Si vero hujusmodi inventariũ c. librarum, vel amplius, minus tamen c. lx. libr. summam contineat: ultra xx. solidos pro prædictis recipere non præsumant. Sed si c. lx. libra- rum summam, vel amplio rem contineat, pro singulis x. libris, quas ultra c. libras, contineri contingerit in eisdem, ordinarii, pro prædictis singulis, x. solidos, cum prædictis xx. solidis recipere valeãt, & nõ ultra. Cleri- cos tamẽ, pro singulis acquietantiarum litteris, quã in hac parte scribunt, ultra præmissa, vi. denarios recipere permittimus pro labore. Si vero quemquam, in ali- quo casuum prædictorum, ultra summam prætaxa- tam, quavis cautela, in pecunia numerata, seu rebus aliis, contingat recipere: duplum, quod ultra recipi-

ANNO CHR. 1311 1342. f. convenienter imponitur

D

E

A a a a a fabri-

ANNO
CHRISTI
1342.ANNO
CHRISTI
1342.

fabricæ ecclesiæ cathedralis loci, infra mensem, reddere teneatur: alioquin, extunc episcopi duplum ipsum, ultra prædictum tempus restituere differentes, esse ecclesiæ ingressum sibi interdictum. inferiores utique a beneficio & officio noverint se suspensos, quotusque, de duplo hujusmodi, prædictis ecclesiis cathedralibus, plenariam satisfactionem impendant, in ipsa probatione, seu insinuatione testamentorum quocumque; vel ante administrationis & cõputorum redditiones fideliter, acquietanciarum litteræ testamentorum executoribus nullatenus concedantur, sub pœna suspensionis, ab ingressu ecclesiæ, per vi. menses. quam contrascentes incurrare volumus, ipso facto.

VII. De visitatione, & procuracione archidiaconorum, & aliorum ordinariorum.

Quamvis lex nature fructum laboris tribuat operanti, sic tamen æqu... ut non laborantem potissime circa ea quibus vacare teneatur, ex debito non mandare præcipiat negligentem. Sane nonnulli archidiaconi, & alii superiores, & inferiores ordinarii nostræ provinciæ, lucris temporalibus inhiantes, & quæ Dei sunt projicientes a tergo, suarum visitationum progressibus, venationi, & aliis vacantes insolentis, ad loca visitanda multotiens tales mittunt, quorum exhortatione, seu informatione, clerus & populus non instruitur ab ecclesiis, quas die visitationis non ingrediuntur, nec inspiciunt, & a quibusdam, per se, vel alios, nullatenus visitatis, necnon & a pluribus, quas perfunctorie visitare faciunt, immo quarum quilibet ad procuracionem unius diei consistet, pro ipsis archidiaconis, & suis ordinatis famulis competenter sufficeret, a singulis ecclesiis, rectoribus, seu vicariis earundem, procuraciones solidas, & pecuniam, contra sanctiones, exigere non formidant, excogitata & superstitiosa quadam fraude, sæpius visitaturi, dies visitationum hujusmodi faciendarum prævenientes, in noctibus ipsos dies præcedentibus, rectorum, seu vicariorum ad eorum sumptus, cum excessivis & onerosis famulis, & vecturis, morantur, ac in crastino, visitatione impensâ, procuracionem plenam, & solidam extorquent in pecunia, pro dicta, tanquam in victualibus minime procurati; etiam licet cum talibus dicto die prandeat visitans. Nos, in præmissis, tam subditorum quieti, quam excedentium salutis, cupientes occurrere, districtius inhibemus, præsentis auctoritate concilii, ne quis procuracionem, ratione visitationis solvendam, ab aliqua præsumat recipere ecclesia, nisi visitationis officium eidem diligens impenderit, servatis personaliter & inspectis per ipsum cum effectu, quæ fuerint indaganda.

Si quis vero plures visitare voluerit ecclesias uno die, procuracione unica, in victualibus, vel pecunia, ad quam omnes & singulas, sic die unico visitatas, proportionaliter faciat contribuere, prout tradunt canones, sit contentus; & si nocte præcedente suam visitationem, in quavis ecclesia faciendam, ad sumptus rectoris, seu vicarii visitandi, seu die visitationis, in prandio steterit cum eisdem, veram æstimationem hujusmodi sumptuum in procuracionem, si eam in pecunia visitans licite duxerit exigendam, computare seu allocare, vel pro eo in toto studeat compensare: ita quod non ultra sumptus hujusmodi, solidam procuracionem in pecunia, nec amplius, quam deductis eisdem sumptibus, de procuracione in pecunia exsolvenda supererit, præsumat recipere, vel exigere quovis modo. Si quis autem aliter fecerit, donec indebite percepta restituerit, ab ingressu ecclesiæ noverit se suspensum. Verum quia plures archidiaconi, & alii ordinarii, honoris prærogativa, vel nobilitate generis decorati, in suis visitationibus incedentes, familiarium & vectura-

rum statutum in canonibus numerum excedunt, sic quod procurantes eosdem in victualibus, excessivè & indebite onerantur, ultra æstimationem procuracionis, quæ in pecunia solet solvi: nos visitatis hujusmodi, an in pecunia quantitatis solite, vel in victualibus, visitantes eosdem voluerit procurare, optionem reservamus. Si visitatas insuper capellas habuerit dependentes ab ea: statuimus, quod pro ecclesiæ, capellarumque suarum hujusmodi visitatione, procuracione, ut pro una ecclesia præstari solet in diocesi, cuius est ecclesia, visitantes archidiaconi, & alii ordinarii sint contenti, sub pœna suspensionis ab officio & beneficio, quam ipso facto incurrant, donec duplum illius, quod ultra procuracionem hujusmodi unicam receperunt, suæ ecclesiæ solverint cathedrali. Item, visitantes archidiaconi, & alii ordinarii, tam in ecclesiis, quæ ornamentis earum, & cœmeteriorum clausuris, mansorum domibus, reparantes defectus ipsos, sub pecuniariis pœnis, præcipiunt reparari, & a non parentibus censuris extorquent pœnas hujusmodi, quibus dicti defectus poterunt debite emendari, inde suas burfas, cum jactura pauperum iis diebus oppressorum, insolite nequiter impregnâtes. Cum igitur, ne propter tales exactiones pœnales, ad versus archidiaconos, & alios ordinarios, & eorum ministros, detur legalis occasio malignandi, nec ecclesiasticos viros deat quæstibus inhonestis, & pœnalibus anhelari, vel ditari: statuimus, quod pœnæ hujusmodi cõvices* archæ fuerint, in reparationem conventuræ hujusmodi defectuum reparatorum, sub pœna suspensionis ab officio, quæ contra præmissa sibi ipsis pœnas hujusmodi applicâtes, donec sic recepta ad reparationem dictorum defectuum cum effectu assignent, incurrare decrevimus ipso facto.

VIII. De consistoriis episcoporum, & capitulis archidiaconorum, & aliorum ordinariorum, in certis locis celebrandis.

Excussis subditorum oneribus, in eorum quiete superiores quiescunt suavitus, & foventur in pace. Sane considerantes ex eo, quod quidam episcoporum, archidiaconorum, & aliorum ordinariorum officiales, sua consistoria, sessiones, & capitula, de tribus in tres, vel de quatuor in quatuor septimanas, annis singulis celebrantes, per varia loca suarum jurisdictionum, & decanatum nostræ provinciæ, illuc frequenter, quo vitæ necessaria venalia, difficultate obtineant, declinant, rectores, & vicarios ecclesiarum, in locis, quibus hujusmodi sua celebrant consistoria, sessiones, seu capitula, vel vicinis, similibus sumptibus onerant excessivè, ac scandali, & calumnie materiam suscitant gravaminis.

Quod si rectores & vicarios ecclesiarum hujusmodi, diebus illis, splendide non procurantur ad vocum, ipsos laboribus vexantes, quæstibus coloribus, & causis confictis, infestant graviter & molestant. Propter quæ, & alias justas causas, præsentis statuimus deliberatione concilii, quod hujusmodi consistoria singula, sessiones, & capitula, in locis jurisdictionum & decanatum prædictorum, . . . insignibus, vel saltem, in quibus victualia communiter valeant inveniri venalia, de cætero celebrentur: quodque officiales, & ceteri ordinariorum ministri, suorum sumptibus dominorum, tam in hujusmodi celebratione consistoriorum, sessionum, & capitulorum, quam in aliis actibus, quos pro suis exercere dominis, faciant quæ incumbunt. Citationes autem ad consistoria, sessiones, aut capitula hujusmodi, in locis aliis, quam superius expressis, celebranda, & processus, quos in eis contigerit in posterum fieri, ipso jure de crevimus fore nullos, ac officiales prædictos, pro suorum dominorum expediendis negotiis, sumptus exigentes, seu ipsos, occasione nō præstati sumptus hujusmodi, infestâtes, eo ipso ab officio,

&

& ingressa ecclesie suspensos volutus remanere.

Item, quia episcopi, archidiaconi, & eorum officiales, & alii ordinarii, eorumque commissarii, citationes primarias, pro correctionibus delinquentium, fieri per rectores, vicarios, seu parochiales sacerdotes demandant, ipsis frequentiter imponitur, quod super his, quibus fit citatio, confessiones citatorum occultas, in foro ecclesie eis perverse revelant, quapropter in ipsos scandalizatur turpiter, & illis extunc parochiani peccatum renuunt profiteri: statuimus, quod huiusmodi citationes primarie, dictorum ordinariorum auctoritate, fiendae per rectores, aut alios praedictos, de caetero non mandentur, sed fiant per officiales, decanos, apparitores, & ministros alios eorundem. Si vero citationes huiusmodi primariae, rectoribus, aut vicariis, vel presbyteris demandentur, ipsis super iis parere minime teneantur; sed citationes ipsae primariae, factae per eos, ac exinde subsecutae censurae, vel processus, sint ipso iure irritae & inanes.

I X. De apparitoribus.

Cum apparitorum onerosa multitudo, qui nihil habent honesti, subditis excessiva gravamina cumulentur, dum archidiaconi locorum, in archidiaconatum suorum singulis decanatibus, apparitores equites, qui in decanatibus huiusmodi sub se habentes alios apparitores pedites, cum garcionibus, ad malum naturaliter deditis, incedentes, ad sumptus rectorum, & vicariorum huiusmodi, ad quos nimis frequenter declinant, cum ipsis diutine morantur, quibus etiam non contenti apparitores praedicti, pecuniarum collectas, in quatuor anni capitulis generalibus, faciunt inter eos; agnos, lanam, & garbas suis temporibus colligendo, & non conferentes eisdem, per fas vel nefas, infestari procurant, & multo se vexari. Unde praesentis approbatione concilii statuimus, quod singuli nostri suffraganei unum apparitorem equitem habeant dumtaxat, pro dioecesebus eorundem. Locorum vero archidiaconi nostrae provinciae, pro suorum archidiaconatum singulis decanatibus, unum apparitorem, non equitem, sed peditem habeant tantummodo incedentes, qui cum rectoribus, aut ecclesiarum vicariis, ultra noctem & diem unam, singulis quarteris in anno, sumptibus non morentur, nisi per eosdem invitati fuerint ad morandum specialiter, nec in capitulis generalibus, collectas in pecunia, seu alias de lanis, agnis, vel rebus aliis faciant aliquales, gratis, cum eis data fuerint, cum gratiarum recipere valeant actione. Quod si plures contra hoc fuerint deputati, vel eorum aliqui praemissa temere violaverint: deputatos eosdem, tamdiu ipso facto ab officio & beneficio sint suspensi, donec huiusmodi amoverint deputatos, quos etiam ad apparitorum officio perpetuo suspendimus ipso facto.

X. Ne pro peccato notorio, in recidivo continuato, secunda vice recipiatur pecunia, & de pena recipiens.

Quoniam reus culpam non timeat aliquam, cuius poenam minimis existimat redimendam, nee pro huiusmodi noxius subtrahitur appetitus, nostraeque provinciae archidiaconi, & eorum officiales, ac eorum superiores quidam alii, cum eorum peccant subditi, tam clerici, quam laici, adulterando, fornicando, seu alias notorie excedendo recidivaciones, & incorrigibiliter, corporalem & manifestam, in aliorum terrorem, poenam debitam subeundam, pro pecunia, indifferenter remittunt, adeo quod delinquentes huiusmodi dicuntur a multis, ac suorum criminum conductores, pecuniamque recipientes & imbutantes huiusmodi, eam in usus pauperum, vel pias causas alias, non convertunt. Unde tam inter populares,

Concil. general. Tom. XI.

A quam inter iudices ecclesiasticos, suscitatur grave scandalum, & malum provocatur exemplum. Statuimus ideo, quod pro delicto notorio in recidivo continuato diutius, secunda vice non recipiatur pecunia quovis modo, sub poena restitutionis dupli pecuniae contra hoc receptae, infra mensem post restitutionem eiusdem, fabricae cathedralis ecclesiae applicandae, & suspensionis ab officio, quam, taliter recipientes pecuniam, ejus duplum infra mensem non restituentes, incurrere volumus, ipso facto. In commutationibus poenitentiarum corporalium pro pecunia, quam absque magna & urgente causa fieri prohibemus, locorum ordinarii taliter moderentur, quod delinquentibus poenitentias corporales graves, & poenitentias imponunt adeo excessivas, ut causative, & per obliquum cogantur suas redimere poenitentias pecuniaria gravi summa. Sed commutationes huiusmodi, cum faciendae in posterum videantur, sic fiant modeste, quod rapax non iudicetur accipiens, & dans ipse nimium non gravetur, sub poenis praedictis superius annotatis.

XI. Ne aliquis fatigetur, ad purgandum se de peccato sibi obiecto, extra decanatum in quo moratur.

Item, licet quis purgari debet, ubi noscitur infamatus, cum nostrae provinciae episcoporum, archidiaconorum, & aliorum ordinariorum & ministri, officiales, quadam, ut apparet, excogitata malitia, tam clericis, quam laicis se purgandos offerentibus de impostis, extra locum jurisdictionum suarum, in quibus eos deliquisse, seu jurisdictionis loca remotiora & ruralia, ubi non reperiuntur victualia, & vitae necessaria venalia, difficultate ad se purgandum, cum compurgatorum excessivo numero statuunt, seu praesigunt, & sicut propter fatigationem expensarum, ac producendorum compurgatorum, ad tam remota loca difficultatem, redemptionem pecuniariam cogant facere innocentes, adeo quod aliqui eorum magis eligant crimine, quod nunquam commiserant, confiteri, & poenitentiam, quam non meruerint, subire, quam se & compurgatores suos tot laboribus, & sumptibus fatigare. Propterea, statuimus, quod de caetero, diffamati de criminibus, seu excessibus, & de eis se purgare volentes, de uno decanatu in alium, seu ad alia loca, quae insignia superius ordinata nullatenus protrahantur. Indicenda vero purgatione diffamati huiusmodi, episcopi, archidiaconi, & ceteri ordinarii, aut eorum officiales, ultra vi. manus, pro fornicatione, seu simili crimine, pro graviore siquidem, ut pro adulterio, vel majori, ultra xii. manus compurgatorum numerum non imponant, sub poena suspensionis ab officio, quam contrafacientes incurrere volumus, ipso facto. Illum insuper archidiaconorum, & suorum officialium, aliorumque ordinariorum detestans abusum, quo a sacerdotibus, in suis jurisdictionibus, celebraturis Divina, priusquam id faciant, certam & excessivam quantitatem pecuniae exigunt liberalitatem, quae sacerdotes huiusmodi clericos sua nomina inferentes in matriculis, de uno denario solebat respicere, & exactiorem censuralem vi. denariorum, vel circiter, illucite convertentes. Statuimus, quod de caetero, a dictis sacerdotibus, ultra denarium unicum, pro quo nostrorum nomina registrantur, in primis admissionibus eorum, ad celebranda Divina, dicti archidiaconi, ceterique ordinarii, quibus super eorum ministri recipere non audeant quovis modo, sub poena suspensionis a celebratione Divinorum, & ingressus ecclesiae, quam contrafacientes incurrant, quousque duplum perceptorum huiusmodi fabricae ecclesiae cathedralis locorum persolvant.

D

E

A a a a a ij

XII.

ANNO
CHRISTI
1341.XII. *De iis, qui beneficia ecclesiastica possessa per alios
obtinere nuntur, possessoribus non canonice amotis.*

Hoc capitulum primum descriptum est iisdem pene verbis ad ann. 1341. Ex quo emendationes multe peti possunt. Nā hic est in quincentimum.

Efuriētis avaritiæ cultus sic cupide sitim conatur reficere voluptatis, ut abjecto rationis tramite, clerici quidam fas & nefas improbe permiscentes, ecclesiastica beneficia patronatus archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, & aliarum tam ecclesiasticarum quam secularium personarum de possessoribus suis plena, inhumaniter ambientes, ea quæ temporibus longe retroactis, figmentis variis prætendentes vacasse, dum cathedralium, vel conventualium ecclesiarum, ratione vacationis earum, vel terrarum aliarum custodia fuerat penes regem, ad ipsa præsentari vel sibi per ipsum conferri procurant, licet post præsentis vacationes huiusmodi a diversis tantis temporibus possessa fuerint, quod vix aut nulla sit alicujus memoria causæ vacationis deductæ; quæ etiam, quanquam falsissimam, & quæ nunquam fuisse, allegatur, præsentationem, seu collationem, si per locorum ordinarios, vel collatarios non admittatur, huiusmodi brevium regium, *Quare non admittis*, nuncupatum, impetrant contra episcopos, & eos implacitant, vacationem, non formam juris, & facti, sed jurisdictionem tamen, quarum convictionem secularis potestatis abusus usurpat indebite, in foro conantes distincte seculari beneficiorum huiusmodi possessores non facientes vel admittentes partes litem taliter agitatam, nec ordinariorum litteris, institutione, vel collatione, ac inductione factis, in beneficiis huiusmodi fides adhibetur in curia seculari. Unde accidit, quod episcopis, & aliis, quos litem huiusmodi non afficit, nec auget periculum lites ipsas nullo modo, vel segnitur defendentibus, per præsentantes, & præsentatos, collatore, seu collatarios, in foro seculari jus evincitur patronatus, timoreque vano executionis inducto, cum a foro seculari scribitur episcopis, quod præsentantes ac collatarios admittant huiusmodi, quoadquos per se, quoadquos per alios juris ignaros, quibus aliquotiens vices suas committunt, taliter præsentatos vel collatarios admittunt, & in locum viventis possessoris per sententiam non amotis, de facto institunt; & in beneficiorum revera non vacantium possessionibus inducunt, quin verius intrudunt, & vitiosos constituunt detentores, in animarum deceptionem multiplicem, & possessorum iustorum læsionem enormem. Nos adversus tantæ temeritatis excessus, præsentis concilii provisione antidota, cupientes occurrere: statuimus, quod quicumque clerici ad dignitates, personatus, officia, vel præbendas, aut alia beneficia ecclesiastica quæcumque, plena & occupata, de facto, se præsentari seu ea sibi conferri, per quoscumque de cætero procurantes, directe vel indirecte, virtute brevium, *Quare non admittis*, vel *quare impeditis*, &c. aut similibus, tacite inductis brevibus, beneficiorum possessoribus, & eis vacat rite non amotis, qua episcopos, seu alios in seculari curia prosequantur, nisi de causis vacationum præsentarum, ad ordinariorum mandata, inquiri faciant, & possessores per iudices ecclesiasticos cõpetentes faciãt canonice primitus amoveri, majoris excommunicationis sententiam incurrant, ipso facto, & tanquam sic excommunicati ad beneficia talia nullatenus admittantur, sed inhabiles ad ea perpetuo censeantur. Si vero contra hæc quicquam in occupato beneficio instituat, vel admittatur de facto, institutio seu admissio huiusmodi omni juris effectu careat: & quicumque sit instituens, vel admittens, jure proprio, vel delegato, taliter præsentatum, vel collatarium, in obtento per alium beneficio, ipsius possessoris sufficienti autoritate, in foro

ecclesiæ sententialiter, primitus non amoto a beneficio & officio, tamdiu noverit se suspensum, donec beneficii possessori priori relaxari, vel ad cõvenit, omne damnatum. Et institutus taliter, vel admissus, si se in occupato per alium beneficio, contra hoc patiari induci, censeatur intrusor, & pœnas intrusionis, in constitutione Othoboni, quæ incipit, *Amoris proprii*, cõtentas, necnon alias a canonibus, & sanctis patribus inflictas, ipso facto, incurrant. Per præmissa tamen non intendimus ordinariorum potestati, qua beneficia ad ipsorum collationem spectantia, quovis modo, de facto occupata, non de jure conferri poterunt, derogare, nec eorum collationes beneficiorum admittentes huiusmodi coartare. Ceterum, ne in foro regio evincenti ius patronat^o adversus alium, sua victoria sit inutilis, si scribatur ordinario, quod admittat præsentatum ab illo, qui ius patronatus evicit, ad beneficii huiusmodi, si de iure vacaverit, & de facto non obstat canonici, admittatur libere huiusmodi præsentatus: si beneficium prædictum non vacaverit, illud domino regi, & iustitiariis intimet ordinarius, excusando se, quod, quia tale beneficium non vacat, ad præsens nequit regium mandatum adimplere, præsentatusque per evincentem in foro seculari contra ordinarium prosequens, ultra in foro ecclesiæ, ut præmittitur, faciendâ, supradictas sententias, & alias pœnas, ipso facto, incurrant. Ius vero patronatus evincenti licebit præsentare, si voluerit, ad beneficium huiusmodi, possesorem, ut suum ius in posterum habeat declaratum.

** CONCILIUM LONDINENSE,
anno Domini MCCCXLII. celebratum.

Secundum hoc provinciale concilium hoc anno Londini habitum profert Anglicanus collector. In quo quantum errorem suspico: tamen, quia nihil nobis ex quo emendemus suppetit, utrumque concilium ejus fide ad hunc annum edimus.

Constitutiones venerabilis patris, Ioannis de Stretford, Cantuariensis archiepiscopi, editæ anno Dom. MCCCXLII. die Mercurii proximo post festum sancti Edvardi regis & martyris, in ecclesia S. Pauli Londinensi, in præsentia compvincialium episcoporum, videlicet dominorum Radulphi Londoniensis, Rogeri Coventriensis & Litchfeldensis, Ioannis Exoniensis, Roberti Sareburienensis, Roberti Cicestrensis, Thomæ Herefordensis, Radulphi Bathoniensis, Simonis Eliensis, Thomæ Lincolnensis, VVilfrani VVigorniensis, David Bangorensis, & procuratorum ceterorum episcoporum absentium sufficienter comparientium tunc ibidem.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. *De pace ecclesiæ & regni Angliæ observanda, & de denunciatione faciendâ.*
2. *De habitu & honestate clericorum, in tonsura & vestibus.*
3. *De dimissionibus beneficiorum ecclesiasticorum ad firmam.*
4. *De decimis & oblationibus, & impedientium pœnis.*
5. *De silva cadua decimanda.*
6. *Contra oblationes auferentes.*
7. *De debitis instauratorum solvendis, &c.*

ANNO CHRISTI 1342.

ANNO CHRISTI 1342.

- 8. De testamentis, & bonis testatorum, sive inestatorum.
- 9. De languidus in extremis sua bona in fraudem alienantibus, & procurantibus.
- 10. Ne in vigiliis mortuorum sicut in honesta.
- 11. De celebrantibus clandestina matrimonium in ecclesiis, oratoris, vel capellis.
- 12. De laicis impediendis executionem iuris ecclesiastici fieri.
- 13. De excommunicatis incarcerationis, sine prelo ecclesia, nullo modo liberandis.
- 14. De herbis & arboribus in cœmeteriis crescentibus.
- 15. De violatione sequestri.
- 16. De impetrantibus, & dolose prosequentibus breve regium, contra adversarios, in alienis comitatibus.
- 17. De publicatione constitutionum faciendâ.

A pos dicti regni olim litteris suis rogavit, ut communes malefactores, & pacis ecclesie sancte atque sue turbatores, & violatores, felones, necnon feloniarum manutentores, conspiratores, falsos juratores in assis & juratis, coram iustitiarum regis, deserentes scienter, falsarum querelarum assumptores, manutentores, & fautores earum, per quos turbationem, & pacis violationem, libertatis ac iurium ecclesie, atque regni, in ipso regno non ambigitur occurrere, in singulis diocesis, ecclesiastica compescerentur censura: proprios desiderans, pro suis gravibus in his excessibus, majoris excommunicationis sententia innodari, seu excommunicatos publice nunciari. Vnde nos, piæ mentis dicti regis imitatione laudabiliter excitati, audaciam perfidorum huiusmodi compescere cupientes, omnes malefactores prædictos, taliter in posterum, in nostra Cantuariensi provincia delinquentes scienter, præsentis autoritate concilii, majoris excommunicationis sententiam volumus & pronunciamus incurrere ipso facto: quorum absolutionem locorum ordinariis, seu, sedibus ecclesiarum cathedralium vacantibus, iis qui jurisdictionem episcopalem exercebant ibidem, præterquam in mortis articulo, reservamus. Cæterum, ut huiusmodi delinquentium facinorâ eamplius evitentur, quo ipsi delinquentes excommunicati solemniter fuerint denunciati: hoc provinciali concilio approbante præcipimus, quod omnes & singuli malefactores prædicti, in singulis cathedralibus, collegiatis, & parochialibus ecclesiis nostræ provincie antedictæ, prima Dominica Quadragesimæ, ac in festo corporis Christi, & aliis diebus festivi & solemnibus, annuatim, excommunicati publice nunciatur in genere, cum intimatione reservationis prædictæ.

PREFATIO.

Sponsam Christi sacrosanctam ecclesiam, privilegio libertatis cælitus decoratam, quorundam ambitionis illicite infestantur. Vnde sanctæ Romanæ ecclesie summi pontifices, & principes sæculares, & specialiter reges Angliæ catholici & illustres, intra memoriam revolventes, quot plagis Ægyptii fuere percussi, eo quod populum Dei, filios Israel, tyrum gerentes ministrorum altaris, servituti indebitæ subijcere præsumpserunt, quodque oppressiones & gravamina, quibus in Anglia libertas ecclesiastica depressa exitit & calcata, oppressio autotibus non præsumant, sed ipsis inde non modicum suæ prodit salutis periculum, & notorium detrimentum: ecclesiam Anglicanam quam plurimum liberatam, privilegiorum, & immunitatum prærogativis munire salubriter curaverunt: quia, cum ab adolescentia flexibili ad malum, humana sensuualitas adeo morum subversionem in clero & populo suscitavit, quod non sufficiunt provisâ temedia, ut cohibeant noxios appetitus, & jura ecclesie Dei sanctæ, ac libertates ipsius conservent illæsa. Nos Ioannes, permissio divina, Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, & sedis apostolicæ legatus, invocata Spiritus sancti gratia, utile fore prævidimus, autoritate concilii præsentis, & fratrum suffraganeorum nostrorum coepiscoporum nostræ Cantuariensis provincie consilio & assensu, circa remedia pervicis opponenda conatibus, ad vitia extirpanda, ac deformata in ecclesia, clero, & populo, reformanda, utiliter ordinare in ipsa nostra Cantuariensi provincia, futuris temporibus observanda.

CAPITVLA.

I. De pace ecclesia & regni Anglia observanda, & de denunciatione faciendâ.

Superius Dei munere reformatus, rex Anglorum Edvardus, pacem Anglicanæ ecclesie ac regni cupiens firmiter observari, nos, & cæteros coepiscopos Concil. general. Tom. XI.

II. De habitu, & honestate clericorum, in tonsura & vestibus.

Exterior habitus, mores, & conditiones intrinsecas personarum frequenter ostendit. Et licet clericorum gestus exemplum esse debet, & informatum laicorum: tamen clericorum abusus, qui plus solito invaluit his diebus, in tonsuris, vestibus, & ornamentis equorum, ac alius, abominabile scandalum modo populo generavit, dum ecclesiasticas dignitates, personatus, præbendas honorabiles, & beneficia curata obtinentes, in sacris etiam ordinibus constituti, coronamque regni cælestis & perfectionis esse indicium distrare contemunt, & omnium extensorum quasi ad scapulas utentes discrimine, velut effeminati, militari potius, quam clericali habitu induti superiori, scilicet brevi, stricto notabiliter, cum excessive latis, vel longis manicis, cubitos non tangentibus, sed pendulis, furrati, vel sendalo revolutis, & ut vulgariter dicitur, reveriatis, ac capucii cum tipettis, miræ longitudo, barbisque prolixis incedere, & suis digitis annulos indifferenter portare publice, ac zonis stipatis preciosis miræ magnitudinis supercingi, buris, cum imaginibus variis sculptis, annellatis, & deauratis, & ad ipsas patenter cum cultellis, ad modum gladiorum pendentes, caligis etiam rubeis, etiam scaccatis, viridibus sotularibus, etiam rostratis, & incisis multimode, ac croppis ad fellas, cornibus ad colla pendentes, epitogiis, ac clocia furratis, uti patenter ad oram, contra sanctiones canonicas temere non verentur, adeo quod a laicis vix aut nulla pater distinctio clericorum; unde professionis & ordinis suorum prærogativa suis reddunt demeritis se indignos.

Nos igitur huiusmodi erroribus, quibus ut plurimum clericorum gestus, tam in magistrorum, & scholarium universitatibus, nostræ provincie de honestis, contra exnunc obviare volentes: hoc sacro appro-

ba a a a a iij bante

*f. non profuit

Corr. eod
ronam, que
reg. cœl. &
perf. est in
dic. deferre
cont. nunt,
& ciniun
Vide supra,
pag. 1281.

ANNO
CHRISTI
1342.

bante concilio, statumus & precipimus, quod quicumque ecclesiastica obtinentes beneficia nostræ provincie, in ordinibus sacris potissime constituti, vestes & tonsuram clericales deferant, suo statui competentes. Si qui autem clerici nostræ provincie publice incedentes in ea veste superiori, brevi, vel stricta notabiliter, aut ea cum longis, vel latis excessive manicis, cubitos circumquaque non tangentibus, sed pendulis, crinibus intonsis, barbivæ prolixis, aut annulis suis utantur digitis publice: alii quoque, quibus dignitatis ratione & honoris, hoc congruit, sed in præmissis, vel aliquibus præmissorum superius expressis, exceßerint, nisi, infra sex mensium spatium a tempore commissi excessus hujusmodi, moniti se correxerint, & effectualiter dictos dimittant excessus, ecclesiastica habentes beneficia, post prædictorum lapsum sex mensium, ipso facto ab officio suspensionem incurrant, in qua si per tres menses sequentes steterint, suis extunc beneficiis, nulla requisita monitione alia, sint ipso jure suspensi, nec extunc per suos diocesanos, quibus eorum abolitionem, præsentis autoritate concilii, reservatis, prius ab hujusmodi absolvantur, quam quintam partem unius anni suorum beneficiorum ecclesiasticorum persolvant, per diocesanos eorum, in quorum diocesis hujusmodi beneficia obtinent, pauperibus in locis beneficiorum ipsorum degentibus, infra tres menses postea, fideliter erogandum: & si suspensionibus durantibus hujusmodi, Divinis, seu administrationi dictorum beneficiorum se ingererint, & immiscuerint, sicut prius, extunc dictis beneficiis sint eo ipso privati. Non beneficiati vero clerici, publice & communiter pro clericis se gerentes, si in eis exceßerint, nisi moniti, infra sex mensium spatium, se correxerint cum effectu, eo ipso sint inhabiles per quatuor menses, ad beneficium ecclesiasticum obtinendum: & præter hoc, in universitatibus prædictis, studio litterarum vacantes, & pro clericis se gerentes, si se a præmissis effectualiter non abtineant, ad quoscumque gradus ecclesiasticos & honores, in ipsis universitatibus, ipso facto reddantur inhabiles, donec suis moribus atque gestu maturitatem exhibeant honestis scholaribus competentem, falsis penis aliis editis quæ hujusmodi delinquentes. Præsentem tamen constitutionem nolumus prohibere, quin clerici aperti & patentibus super tunicis, aliter mensibus nuncupatis, cum manicis, competentibus locis, & temporibus opportunis; ac etiam nominantes pro eo dumtaxat tempore, in quo per patriam iter faciunt, breves & strictas vestes sibi assumere, & illis uti valeant prout eis videbitur expedire. Verum cum fronte libera cæteros arguere nequeant episcopi, si se ipsos, & domesticos propiores non corrigant in hac parte: statumus, quod episcopi nostræ provincie, honestatem, & tonsuram, in vestibus & supradictis cæteris observent, & a suis clericis commensalibus faciant observari. Ad hæc, quia parum valeret jura condere, nisi essent, qui ea executioni debitæ demandarent: dicti precipimus autoritate concilii, ut loco ordinarii, quibus de subditorum excessibus spectat inquirere, in locis suæ jurisdictioni subiectis, per se, vel per alios, super his annuatim inquireant, & contra reos in hac parte constitutionem præsentem observari, & diligenti cautela faciant observari.

III. De dimissionibus beneficiorum ecclesiasticorum ad firmam.

Licet bonæ memoriæ Orthobonus, & Otho, quondam sedis apostolicæ in Anglia legati, suis prohibere constitutionibus curavissent, ne ecclesie laicis, vel clericis, ultra quinquennium, tradantur ad firmam: quidam tamen, excogitato fraudis machinamento,

noviter contra eas, ac etiam constitutiones illas suas, ecclesie laicis, & quandoque mulieribus, aut clericis, non obtenta diocesanorum licentia, dimittunt ad firmam. Et ut figmentis fucata veritas obumbretur in ministris super traditione hujusmodi ecclesiarum laicis ad firmam, confectis, nomen clerici cum nomine laici contrahentis inferi faciunt, licet clericus nominaliter adjectus contrahens non existat: præfati vero laici, prætextu firmarum hujusmodi, in ecclesiarum sic admissarum manibus & domibus, cum uxoribus, pueris, & familia sua morantur, tabernas in eis publicas facientes, & inhonesta alia exercentes; unde scandala pullulant, & subtrahitur parochianorum devotio, ac ecclesiis hujusmodi circa sua jura plurimum derogatur. Quapropter, hoc provinciali concilio approbante, constitutionibus adjuvando prædictis, statumus, quod quotiescumque beneficium ecclesiasticum nostræ provincie, clericis & laico ad firmam ex nunc dimissum fuerit, vel in ministris super firmam hujusmodi dimissione confectis, nomen laici cum clerici nomine, amodo inferatur, ut clericus singatur fore firmarius, cum non sit; seu si laici, fructus, & proventus, & redditus dimissorum beneficiorum ad firmam, nomine suo colligant, & eos directe in usus suos convertant; hujusmodi contractus non teneant, nec ex eis aliquid alteri obligetur, sed sic extunc hujusmodi beneficia tradentes, & recipientes ad firmam, tertie partis proventuum beneficium sic dimissum, vel æstimationis ipsius, si ambo sint solvendo, pena plebi volumus, apponere nomine clerici non obstante. Et quia religiosi, & alii ecclesiastica beneficia nostræ provincie in proprios usus tenentes, se constitutionibus prædictis asserunt ligari: præsentis concilii approbatione statumus, quod si ipsi beneficia hujusmodi, vel suas, quas virtute appropriationum hujusmodi in eis decimarum & proventuum percipiunt, portiones ad firmam tradiderint clericis, non obtenta diocesanorum licentia; vel laicis quovis modo, seu aliter qualitercumque, præsentis aut dictarum constitutionum tenorem exceßerint: pena prædicta de cætero percellantur.

IV. De decimis & oblationibus, & impedimentum panis.

Erroris damnabilis devio excreati, suarum animarum excidia non devitant: dum frugum suarum decimam solventes, pro labore, metentibus, ac minime computata, non absque errore calculi, pro decima undecimam solvunt garbam: contententes, se mercenariis de frugibus non decimatis, posse pro autumali labore potissimum, solvere autem decimationem, mercedem novi testamenti & veteris imperium, committentes. Quorumdam etiam laicorum superstitionis malitia noviter advenit, quod cum garbas aliquas decimales, non tamen signatas, pro decimis in suis terris dimittunt, in serventes virorum ecclesiasticorum, garbas aut res alias pro decimis sic dimissas, nomine decimæ abducentes, & asportantes, ut in sceleratos exclamant, eoque arrestari, vel attachiari faciunt, sicut fures, ac ipsos, & eorum dominos, propter asportationem, & abductionem decimarum hujusmodi infestant, & multipliciter inquietant. Ipsorum etiam alii, pro eo quod garbarum & sæni seu rerum aliarum decimæ pro solum ducuntur eorum, viros ecclesiasticos, & eorum ministros in foro seculari implacitant, & gravibus fatibus, laboribus, & expensis. Alii præterea vias & itinera in prædia, & a prædiis, per quæ decimas asportent, seu ipse consueverunt abduci, difficiilia, & per longos circuitus remota exhibent, & per ea tantum decimas ducentes sinunt transire,

ANNO
CHR. IX
1342.* Corr. in:
strumentis* Corr. in:
strumentis* Corr. ap-
posito.
nom.* Corr. edi-
tis contra
hujusm.* f. gravæ
atibus

ANNO
CHRISTI
1342.ANNO
CHRISTI
1342.

transire, seu duci vehicula difficulter, contra ecclesiasticam libertatem. Quidam insuper garbas expositas, & signatas pro decima, non permittunt a suis terris abduci, quamdiu quicquam in illis de bladis remanet eorundem, sed ipsas scienter tolerant a suis & aliorum animalibus conterri & consumi, ac circa decimarum præstationem, collationem, & abduktionem earum, impedimenta multimoda inferunt, & inferri faciunt, & procurant, in libertatum & jurium ecclesiasticorum violationem, & præjudicium manifestum, suarumque grave dispendium animarum. Nos igitur perverforum hujusmodi conatibus, & ausibus damnabilibus, salutari remedio cupientes occurrere, omnes & singulos exnunc in præmissis, vel eorum aliquo, in nostra provincia excedentes, ac illicita supradicta, vel illorum aliquid, fieri mandantes, seu etiam procurantes, nomine suo facta, rata & accepta habentes, quorum nefandis machinationibus, juri, feu juribus, & consuetudini approbatæ, ac libertati ecclesiasticæ quicquam subtrahitur, seu aliquid injuriæ, damni, vel molestiæ inferitur contra ecclesiasticam libertatem, concilii, pronunciamus vinculo majoris excommunicationis involvi, eorumque absolutionem diæcesanæ locorum, præterquam in mortis articulo, specialiter referamus.

V. De silva cædua decimanda.

Quamquam exsolventibus bene decimas Deus frugum omnium abundantiam, & possessionum promiserit libertatem: tamen dolentes referimus, quod nonnulli nostræ provinciæ, qui testamenti veteris atque novi decimam, de suis silvis cæduis, & lignis arborum cæduarum excisis in eis, circa quæ minus, quam circa fructus agrorum, impendunt laboris, decimas Deo & ecclesiis, quibus debentur notorie, propter hoc, quod ipsas in præteritum non dederunt, solvere contradicunt: quia æstimant idcirco licere, quia lege moris de longa invaluisset consuetudine arbitrantur, in dubium etiam revocantes quæ silva cædua sit dicenda. Nos igitur advertentes, quod si sua portio sit ecclesia defraudata diutine, crimen propterea non minuitur, sed augetur, ac fame, & penuriæ, omniumque rerum egestas opprimunt hujusmodi decimas non solventes: hujusmodi declaramus provisione concilii, silvam cæduam illam fore, quod cuiuscumque existens generis arborum * in hoc habet, & quæ etiam succisa rursus ex stirpibus aut radicibus renascatur: ac et ea decimam, utpote realem, & prædialem, vel parochialibus, vel matricibus ecclesiis perfolendam; necnon silvarum possessores hujusmodi ad præstationem decimarum, cum censura ecclesiastica, fore canonicè compellendos.

VI. Contra oblationes auferentes.

Immoderatæ temeritatis præsumptio, dum non solum alienum concupiscit indebite, sed manum extendit impudenter ad vetita, iudicii rationem subvertit, & Divinam vindictam vehementius provocat, quo ausu sacrilego, a laicis irreverenter ecclesiasticis deputata usibus contredantur. In multis autem partibus nostræ provinciæ, consuetudo, quam verius * jam excrevit pessima corruptela, dum oblationes factæ in ecclesiis, capellis, aut in cuiusvis earum particularibus cæmeteriis, ad altaria, cruces, imagines, seu reliquias excentes in eis, per laicos occupantur illicitè, ac in usus varios suo arbitrio convertuntur: quamvis prohibitive veteris legis, panes oblatos filiis Israel, nisi Aaron & filiis suis, comedere non liceret; & longe amplius in ecclesia, quæ sub Spiritu sancti gratia, non sub legis umbra coruscet lucidius, Divinove intuitu in locis prædictis oblata laici non contingent.

A Vnde, præsentis deliberatione concilii, quoscumque laicos, oblationes in ecclesiis, capellis, aut cuiusvis earum porticu, vel cæmeteriis, seu quocumque alio loco, Divino intuitu factas, vel faciendas in nostra provincia, occupantes, auferentes, seu disponentes quovis modo de ipsis, prætextu, etiam cum * suis operis, consuetudinis, aliove colore, nisi de consensu ecclesiasticarum personarum, ad quas oblationum hujusmodi perceptio pertinet, & ex causa sufficienti, & licentia per episcopum loci primitus approbanda, eo ipso majoris excommunicationis sententiæ decrevimus subiacere.

VII. De debitis intestatorum solvendis, & de testamentis non impediendis.

B Statutum bonæ memoriæ Bonifacii, quondam Cantuariensis archiepiscopi, prædecessoris nostri, circa bona testatorum & ascriptitorum, aliorumque servilis conditionis hominum ultimas voluntates, quod incipit, *Cæterum contingit interdum* &c. a multis in dubium revocatum, noviter recedentes, quibusdam ad id additis, & aliis ab eo subtractis, seu verbis infra scriptis, decrevimus sic in posterum firmiter observandum.

Cæterum contingit interdum, quod clericis, aut laicis Divino iudicio decedentibus intestatis, domini feodorum non permittunt debita defunctorum solvi de bonis mobilibus eorundem, nec in usus uxorum suarum, liberorum suorum, & parentum, vel alias, pro dispositione ordinariorum, bona prædicta, pro ea portione, quæ, secundum consuetudinem patriæ, defunctos contingit, permittunt distribui pro eisdem. Alii siquidem ascriptitorum, & aliorum servilis conditionis hominum, necnon solutarum, & conjugatarum mulierum, ac suarum propriarum uxorum, vel etiam aliorum, impediunt, vel impedire procurant factionem liberi testamenti, & ipsius executiones, & defunctorum testamentum voluntatem ultimam, tam contra jura, quam consuetudines ecclesiæ Anglicanæ hæcenus approbatas, in Divinæ majestatis offensam, & læsionem juris ecclesiasticæ evidentem. Vnde nos præsentis deliberatione concilii, omnes & singulos in his, vel eorum aliquo, de cætero delinquentes, majoris excommunicationis sententia fore decrevimus innodatos. Testamentis etiam coram ordinariis locorum, ad quos pertinet probare, approbatis, hujusmodi testamentorum probatio, & approbatio, nisi portio laicalis feodi, si id in testamento aliquo legari contingat, nullatenus a laicis requiratur; vel impediatur clerici vel laici, aut cuiusvis conditionis homines, seu impediri procurent, quo minus testamenta, voluntates ultimæ defunctorum procedant, & consequantur effectum in his, quæ legari possunt de consuetudine, vel de jure. Si qui vero contra hoc scienter venire præsumperint in futurum, sciant se, præsentis autoritate concilii, majori excommunicationis sententia esse involutos: ac contra eos, & alios in præmissis nequiter excedentes, tanquam contra violatores, & perturbatores ecclesiasticarum libertatum, gladium spiritualem decernimus extendendum.

Inhibemus etiam, ne cuiquam executori testamenti cuiusquam administrare permittatur de bonis aliquus testatoris, nisi prius fiat de dictis bonis fide inventarium, sumptibus funeris, & circa confectio-nem inventarii hujusmodi * apponendum, dumtaxat exceptis. Inventarium vero hujusmodi, locorum ordinariis tradi volumus, infra tempus eorum arbitrio moderandum. Et postquam coram ordinariis, juxta morem, probatum fuerit testamentum, non committatur aliquibus in bonis hujusmodi executio, seu administratio a talibus, qui debitum administratio-nis

Vide sup.
ad ann.
1261.

* f. sub

* leg. autoritate præsentis concilii,

D

E

* Corr. lxxi. centes

ANNO
CHRISTI
1342.

tionis suæ, possint, & si oporteat sufficienter caveant, ac fideliter promittant, reddere rationem, cum super hoc per locorum ordinarios fuerint congrue requisiti.

Item statuimus præsentis auctoritate concilii, ne aliqui religiosi, cujuscumque professionis existant, sint executores testamentorum, nisi hoc de ordinariis voluntate & licentia concedatur: & hoc quod de probatione contingente defunctum, in parochiali ecclesia jus percipiat consuetum.

Statuimus præterea, quod nullus executor aliquid sibi applicet, vel appropriet de bonis defuncti, cujus testamentum exequitur, titulo emptionis, vel aliter, nisi quod fuerit sibi donatum a testatore inter vivos, vel in suo testamento vel ultima voluntate relictum, aut pro ipsius executoris labore, ordinarii arbitrio, sicut ordinatum, vel si quod fuerit debitum a defuncto, aut pro moderatis suæ administrationis expensis, sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ, quam contrahentes incurrere volumus ipso facto: cujus absolutionem non obtineant, donec applicata, vel appropriata sibi sic indebite, restituerint, & ecclesiæ cathedralis fabricæ, cujus defunctus erat subditus, duplum sic appropriatorum vel applicatorum sibi ipsis, solverint de propriis suis bonis. Omnia vero & singula supradicta mandamus, per singulas ecclesias Cantuariensis provinciæ, bina vice annuatim solemniter publicari.

VIII. De testamentis, & bonis testatorum, sive intestatorum.

Ita ecclesiasticorum quorundam iudicum nostræ Cantuariensis provinciæ interiores oculos, damnatæ ambitionis improbitas excecavit, quod executores testamentorum clericorum beneficiatorum, & aliorum cujuscumque conditionis hominum decedentium, de bonis ad huiusmodi testamenta spectantibus, iuxta testantium arbitrium, prout legalis & canonica sanxit auctoritas, disponere non permittunt: sed sic testantium, & ab intestato decedentium, bona mobilia in suis iurisdictionibus habentium tempore suæ mortis, quæ post solutionem usurpant indebite; ubi ipsi, & creditoribus exclusis, ea quandoque distribuunt, sicut volunt. Quæ plurimum intuentes, dum ægritudinibus fatigantur, in ecclesiarum fraudem, vel damnum suorum creditorum, liberorum, & suarum uxorum, qui & quæ, tam de jure, quam consuetudine, certam partem dictorum bonorum habere deberent, sua mobilia, dum adhuc vivunt, multoties alienant. Sic creditores, & alii supradicti, debitis sibi carent, non absque gravibus periculis animarum. Propter quæ statuimus, quod episcopi, & alii inferiores ecclesiastici iudices nostræ provinciæ, de bonis clericorum beneficiatorum, quos testari posse constat, de consuetudine regni Angliæ, seu aliorum testantium quorumcumque, præterquam in casibus expresse permissis, quovis quæsito colore, nullatenus intromittant: sed executores testamentorum ipsorum permittant libere de eisdem disponere, necnon ab intestato decedentium, soluti debitis eorumdem, bona quæ supererunt, in pias causas, personis decedentium consanguineis, servitoribus, & propinquis, seu alias pro defunctorum animarum salute, distribuant, & convertant, nihil inde sibi retento: nisi forsitan aliquod rationale, pro ipsorum ordinariis labore, fuerit retinendum, sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ, contra ecclesiasticos iudices facientes contrarium, incurrere volumus ipso facto, donec de præmissis satisfecerint competenter.

^{Deest,}
quam eos

XI. De languidis in extremis sua bona in fraudem alienantibus, & procurantibus.

Cordis dolore concutimur, intuentes, quod in nostra provincia, malitia hominum excrecente, pessima corruptela, dum ecclesiarum prælati, & beneficiati clerici, alique nonnulli laici, mortis vicinâ conjecturam verisimilem obtinentes, universa bona sua, seu quotam eorum notabilem, donare inter vivos, seu aliter alienare possint, adeo quod ne dum ecclesiæ, ad quarum, seu cancellorum, librorum, vel ornamentorum earum reparationem, dum vivebant, fuerant, suis excluduntur remediis, sed rex & creditores leg. obligati fuerint, alii, quibus sic alienantes efficaciter tenebantur, suis iuribus, uxoreque & liberi conjugatorum, suis portionibus, de jure vel de consuetudine ipsis debitis, irrecuperabiliter fraudantur. Nonnulli assistentes languentibus in extremis, huiusmodi alienationes, sive consuluerunt, & temere procararunt, ipsosque languentes consilii & persuationibus pervertis a voluntate testandi nequiter averterunt: ex quibus impeditur testamenti liberam actionem, & ecclesiæ, ac ceteros supradictos suo jure non ambigitur malitiose privari. Unde, præsentis deliberatione concilii, omnes & singulos in nostra provincia donantes, seu alienantes taliter bona sua malitiose, seu fraudulenter, ac huiusmodi malitiæ sive fraudis conscios, recipientes sic alienata in eos, & ad hoc dantes consilium, auxilium, vel favorem, majoris excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto. Donantes insuper, & sua bona in ipsa provincia taliter alienantes, propter sui gravitatem excessus, non obstant quacumque absolutione impensa a prædicta sententia, ecclesiastica careant sepultura. Cæterum, ne probatione fraudis vel malitiæ in hac parte, difficultas provisionem præsentem reddat inutilem: quoties aliqui bona sua omnia, inter vivos, quovis titulo alienant, seu in quantitate tam notabili, quod appareat de residuo ecclesiis vel creditoribus aliis de iniis debitis, uxoribus & liberis de portionibus supradictis, non posse satisfieri, sicut decet: alienatio huiusmodi per malitiam sive fraudem eo ipso fieri censetur, malitiæ sive fraudis probatione minime requisita.

X. Ne in vigiliis mortuorum fiant inhonestæ.

Quia sæpe, quod crederet conjectura prodesse, experimento inutile reperitur: idcirco quod credit observantia generalis opinione probabilis, utile reputans, & postea tendit ad noxam, rationabilem imitationem admittit. Sane servare fidelium devotio consuevit, ut obventibus hominibus, vel mulieribus, ante corporum sepulturam nocturnæ agerentur vigiliæ, in privatis quandoque domibus, pro defunctis, ut illuc convenientes & vigilantes fideles, devotis precibus Deo fuis, intercederent pro eisdem. Inimici tamen satellitis insidiis, quod salubriter custodivit antiquitas, superstitioso errore, adeo in scurrilitatem nequiter est conversum, ut in vigiliis mortuorum huiusmodi, neglectis orationibus, illic conventiculæ inentur illicitæ atque fœdæ: unde adulteria, fornicationes, & furta sequuntur, & alia perpetrantur casualiter multa mala. Quia liquidem morbus iste, quasi communis invaluit, eidem adhibendam medelam statuimus, quod in nostra provincia, peractis a viris ecclesiasticis mortuorum memoris, inhibent in privatis domibus, in quibus mortuorum corpora utique ad sepulturam requiescant, frequenter de cætero non receptentur ad consuetos populares, nocturnas vigilias perpetrandum defunctorum (propinquis amicis, & iis qui palateria forsitan dicere pro defunctis voluerint, duntaxat exceptis) sub pœna excommunicationis majoris,

ANNO
CHRISTI
1342.

leg. obligati fuerint, alii, quibus sic alienantes efficaciter tenebantur, suis iuribus, uxoreque & liberi conjugatorum, suis portionibus, de jure vel de consuetudine ipsis debitis, irrecuperabiliter fraudantur.

f. sive donationes,

Corr. irrorationem.

f. inhibent ne

f. confuegendum defunctorum (propinquis amicis, & iis qui palateria forsitan dicere pro defunctis voluerint, duntaxat exceptis) sub pœna excommunicationis majoris,

ris, quam, totam præmissam vigiliam facientes hujusmodi, & receptores taliter vigilantium, non immerito poterunt formidare.

XI. *De celebrantibus clandestina matrimonia in ecclesiis, oratoriis, vel capellis.*

Humana concupiscentia, semper ad malum procliva, quod est prohibitum, frequenter id ardentius appetit, quam quod licet. Unde personæ variæ, quæ propter consanguinitatem, vel affinitatem, seu alia impedimenta legitima, matrimonialiter ad invicem de jure nequeant copulari, multoties desiderant id defacto, ut sub matrimonii consueti velamine, possint carius operam perniciosam & illicitam liberius adimplere. Qui sua scientes impedimenta nota fore in parochiis, in quibus degunt, quia parochiales presbyteros, propter hujusmodi impedimenta notoria, seu famam impedimenti vehementem, ad solemnizationem matrimonii inter tales, paratos non inveniunt: ad loca remota, & præcipue civitates, & municipia populosa, in quibus præmissorum non habetur notitia, transferunt se ad tempus, & illic quandoque bannis non editis publice, nec horis, nec temporibus opportunis, aliquoties in ecclesiis, aliquoties in capellis, seu oratoriis, matrimonia inter ipsos de facto solemnizari procurant, & ibidem morantes, vel ad proprias partes postea redeunt, & adinvicem cohabitantes, ut conjuges, quia locorum ordinarii, & populares alii, pro timore vexationum & sumptuum, ipsos super illicita copula nolunt vel non audent impetere, seu eorum denunciando crimina propalare, illicite remanent copulati, in suarum interitum animarum. Nos igitur hoc tam frequens vitium extirpare volentes, præsentis concilii auctoritate, statuimus, quod ex nunc matrimonia contrahentes, & inter se solemnizari facientes, hujusmodi impedimenta scientes, aut suspicionem habentes verisimilem eorumdem; sacerdotalesque, solemnizationes matrimoniorum prohibitorum hujusmodi, seu etiam laicorum, inter tamen alios, quam suos parochianos, in posterum facientes, decessanorum & curatorum contrahentium super hoc licentia non petita; clandestinorū etiā matrimoniorū in ecclesiis, oratoriis, vel capellis, solemnizationi interfentes, consilii præmissorum, majoris excommunicationis sententiam incurrant ipso facto; & quod quater, annis singulis, in genere excommunicati publice nunciatur, pœnæque aliis contra celebrantes matrimonii bannis non editis, vel alias clandestine statutis, a jure nihilo minus arceantur. Sive quia constitutio bonæ memoriæ Simonis, quondam Cantuariensis archiepiscopi, prædecessoris nostri proximi, quæ incipit, *Item quia ex contractibus &c.* juxta suorum verborum corticem, opinione multorum, in sui fine videtur dubia, seu obscura: ipsam constitutionem reddere pro futuro cupientes indubiam esse, sic intelligendam fore, hoc approbante concilio, declaramus, quod quisvis sacerdos secularis, qui solemnizationem matrimonii, extra parochialem ecclesiam, vel capellam habentem jura parochialia sibi competentia, ab antiquo interesse præsumperit, pœnam in ea latam subeat ipso facto.

XII. *De laicis impediendis executionem juris ecclesiastici fieri.*

Accidit novitate perversa, quod cum ecclesiarum prælati de morum disciplina, peccatis, & excessibus subditorum nituntur inquirere, magnates, & potestates aliæ sæculares, officia impedire molientes eorum, inhihent laicis ipsorum tenentibus, aut natis, ne ad ordinarium citationes, pro suorum

A criminum vel excessuum correctionibus canonice subeundis, quorum correctio & punitio ad ipsos ordinarios noscitur pertinere, de consuetudine, vel de jure, aut pro testamentorum approbationibus, in simulationibus, aut calculis de bonis defunctorum administrationis per eos, seu compotis, & aliis testamentariis juribus, extra locum sui domini, veniant, aut compareant coram eis. Et ne in locis sui domini per prælatos exercentur, præmissi impediunt, & procurant nequiter impediri, sibi que super his jurisdictionem ecclesiasticam exercentes, & suis subditis, pro eorum culpis & excessibus, pœnitentias corporales seu pecuniarias imponentes, ac ipsos facere cogentes eadem, sicut ordinarii ipsis licet, aut pro pœnitentiis corporalibus, juxta modum excessuum suis impositis, redemptiones pecuniarias, prout iuste poterunt, admittebant, de & super extorsionibus excessivis indiciantur, sicque indictatos attachiant, & incarcerant, aut super his in foro sæculari eos sibi responderere compellunt, quibus multas pecuniarias, ea occasione, in dicto foro sæculari imponi procurant & faciunt indebitè, pro libito voluntatis frequenter; & multi cum turmis & strepitu ad judicia concurrunt ecclesiastica, ac judices litigantesque, seu habentes ibidem alia expedire, graviter sic exterrunt, quod ecclesiastica confunditur jurisdictio, & opprobriose officium prælatorum suspenditur, & nequiter impeditur, ac in culpam facile homines corruentes, dum pœnam non reprimunt transgressores, impunitè sibi pœnalem nutriunt, & antiqui hostis insidias levem aditum præparant, & frequenter

C Alii siquidem multos, pro eo quod causas, & negotia in foro ecclesiastico, de jure, vel consuetudine pertractanda, ibidem contra adversarios suos manent, & nec non advocatos postulantes pro eis, & procurantes; alios quoque ministros ecclesiasticos & judices cognoscentes, super his indictari, & attachari, carcerique emancipari, & alias in foro sæculari multipliciter fatigari faciunt, & procurant; suisque tenentibus & aliis ad forum ecclesiasticum, seu pro causis, seu pro negotiis in ipso de consuetudine & de jure tractandis, recurrentibus, si non desistant, & in foro sæculari super iis litigent, imponunt sæpissime graves multas, ipsosque assilgant, & vexant injuste, multimodis laboribus & expensis. Alii vero episcopos, & alios vero quoscumque ordinariam habentes jurisdictionem suam in civitatibus, vel locis aliis eis subjectis, debite exercere volentes vi, & super iis, quæ spectant notorie ad eosdem, seu pro executione jurisdictionis ecclesiasticæ, mandata sua licita & canonica destinantes, executionesque eorum debite exercendo impediunt, vel impediri procurant injuste, ac nuncios mandata hujusmodi deferentes, & facere debite iustas executiones volentes, espere, verberare, & male pertractare injuriose præsumunt. Quidam etiam domini temporales, & eorum baillivi, bona decedentium ab intestato in suis districtibus ad ipsos dominos prætendentes fore, quamvis erronee, devoluta, ne per ordinarios bona hujusmodi, pro solutione debitorum sic decedentium, ac in alios pios usus, pro animarum ipsarum salute, convertantur utiliter, consensu regio, & magnatum regni Angliæ, tanquam pro jure ecclesiasticæ libertate ab olim extitit ordinatum, impediunt, in derogationem ecclesiasticæ libertatis, jurisque, & jurisdictionis ecclesiasticorum impedimentum, & læsionem enormem. Nos igitur, præsentis deliberatione concilii, omnes & singulos, in præmissis vel eorum aliquibus delinquentes, seu præmissa, vel eorum aliqua facientibus, consensum ad ea dantes, consilium, auxilium, vel favorem, aut ea, vel eorum aliqua in suis facta negotiis, nominibus eorumdem, rata, vel accepta habentes, hoc sacro approbante concilio,

B b b b b cilio,

ANNO
CHRISTY
1342.ANNO
CHRISTY
1341.

cilio, pronunciamus majoris excommunicationis sententia innodari, quorum absolutionem diocesis locorum specialiter referuimus, & delinquentes hujusmodi quater, annis singulis, in cunctis ecclesiis parochialibus nostræ provincie Cantuariensis, excommunicatos in genere præcipimus publice nunciari.

XIII. *De excommunicatis incarcerationis, sine prelato ecclesia, nullo modo liberandis.*

* Corr. Sed
cont.

Sæculi principes potestatem recipientes a Deo, quod ecclesie sacerdotes superborum cervicibus imponere nequeunt, solent ab ipsis terrore disciplina, suæ potestatis gladio extorquere. Vnde veneranda tradit antiquitas, quod si excommunicati, humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum, animo indurato arroganter abjiciunt, invocata regia potestas in auxilium, tenetur ex debito rigore severitatis, rebelles hujusmodi compescere custodia carcerali. Si contingit interdum, quod excommunicatis, etiam pro manifestis offensis, ad signationem prælatorum, prout consuetudo regni Angliæ obtinet, captis, & carceri mancipatis, per breve regium demandatur episcopis, quod si capti, de stando & parendo juri cautionem accipiant, exhibeant ipsos, & quibus detinentur carceribus, faciant liberari. Alioquin, si episcopi hoc non fecerint, sicut ante debitam satisfactionem, nec possint, de jure tenentur vicecomitibus aliud breve dirigitur, quod cautione hujusmodi ab incarcerationis accepta, ipsos liberent indilate. Suggestio insuper regie curiæ, licet minus veraciter, pro tali excommunicato incarcerationi, quod ipse paratus est mandatis ecclesie obedire: mandatur vicecomitibus, ut incarcerationum hujusmodi excommunicatum, vel partium, ad quarum instantiam excommunicantur, non habita mentione, a carcere liberent & dimittant: ac quandoque, ut prius, suggestio quod incarcerationi excommunicati fuerint, ipsos carent celeriter liberare, nec processibus judicum ecclesiasticorum, super causa excommunicationis hujusmodi, fides aliqua adhibeatur; sed sic excommunicati, in suprædictis casibus, ad mandata & præcepta hujusmodi, indebite liberentur. Propter quæ ecclesiasticorum judicum confunditur officium, dum laici clave potestatis & scientia penitus destituti, quos sic tenet obsequendi necessitas, quod de his, quæ ad jurisdictionem ecclesiasticam pertinent, ipsis cognoscendi, vel imperandi prohibetur autoritas, falcem in messem nituntur mittere alienam, excommunicatorumque sic liberatorum indebite communionem nefanda, tam vicecomites, & ballivi liberantes eisdem, quam cæteri populares, varique fideles communicantes cum liberatis excommunicatis hujusmodi, pestifere maculantur, & animarum gravia inde pericula cumulantur. Contra quæ providere zelantes, statuimus, quod excommunicati capti in nostra provincia, sic exeuntes a carcere, contra consuetudines & libertates ecclesie Angliæ, ad eorum majorem confusionem & ruborem, solemniter in locis insignibus, pulsatis campanis, candelis accensis, excommunicati publice nunciuntur, ac ipsis commercium, ad eorum commodum, & fidelium communio inhibeatur omnino, communicantesque cum eisdem illicite, censura ecclesiastica tamen deleta, acriter puniantur.

XIV. *De herbis & arboribus in cæmeteriis crescentibus.*

Quia diutius sæcularibus legibus prohibetur, ne de rebus ecclesiarum disponendi laicis sit facultas, usurpationis illius contumelia longe nocitur depellenda. Quia quidam nostræ provincie ecclesiarum parochiani, suæ potestatis ignorantes terminos limitatos, seu arroganter potius non servantes, arbo-

res ac herbas, in ecclesiis & capellarum nostræ provincie cæmeteriis crescentes, suæ voluntatis arbitrio prosternentes, ac evellentes, seu metentes, præter & contra voluntatem rectorum, & vicariorum ecclesiarum & capellarum hujusmodi, seu custodum deputatorum per ipsos, eas, suis, aut ecclesiarum, vel aliorum usibus, ausu sacrilego applicare noscuntur; unde animarum pericula, contentiones, & scandala, graviter inter ecclesiarum prælatos, & parochianos eorum quasi quotidie suscitantur: præsentis autoritate concilii declaramus, temerarios hujusmodi contemptores, majorum excommunicationum sententiis latis tam in constitutione Othoboni, apostolicæ sedis in Angliam legati, quam in concilio Oxoniensi, contra violatores ecclesiasticæ libertatis, existere involutos; quos, post usurpationem in his de cætero factam illicite, excommunicatos fore præcipimus rite & canonicè, publice nunciari per rectores, aut vicarios, qui ecclesias suas offensas senerint ex præmissis; ac usurpatores prædictos, in eorum confusionem & ruborem, a communione fidelium decernimus repellendos, donec de præmissis effectuale emendam offerant, & fecerint competenter.

XV. *De violatione sequestris.*

Frequens perverforum audacia, erigen rebelliois cervicem, episcoporum, vel vicariorum suorum generalium principalium sequestra, ex causis justis & veris, in bonis ecclesiasticis, vel aliis in casibus a jure permissis, interposita legitime, calcata reverentia, injuste violare præsumunt: adeo quod eorum præcepta canonica illicite contemnunt. Vt igitur taliter delinquentes a suis excessibus arceantur: præsentis statuimus deliberatione concilii, quod in dicta provincia nostra, violatores hujusmodi sequestrorum, post & contra publicationem eorum palam factam, in locis, quibus bona sic sequestrata consistunt, majoris excommunicationis sententiam incurrant, ipso facto. Si tamen sequestrum fuerit appellatum, & sequestratio hujusmodi legitime prosecuta: ea pendente, possessores bonorum sequestratorum, & alii, libere & impune utantur eisdem.

XVI. *De imperantibus, & dolose prosequentibus breve regium, contra adversarios, in alienis comitatibus.*

Dierum invalescens malitia, qua mundus in deteriora jugiter labitur, hominum mentes in apertam facit malitiam profluere. Vnde nostræ provincie nonnulli, aliis malignari conantes, brevia regia de compoto, seu transgressione, & alia, contra illos quibus nocere desiderant, ad extraneos comitatus, in quibus sui nunquam adversarii fuerint, contraxerint, vel deliquerint ibidem, bonave administrant inibi cuiuscumque, fraudulentè & malitiose impetrare præsumunt: & adeo contra eos ignorantes clam prosequuntur, ut illis, quoniam udelegantur, vel foris baniuntur a regio. Vnde cum processis & sententiæ, contra ignorantes taliter indefensos habiti, a jure merito reprobandus, nec sit malitios hominum indulgendum: statuimus, quod quicumque clerici, vel laici, in nostra provincia, talia subrepticè, fraudulentè, & malitiose de cætero, ut præmittitur, impetrantes, & prosequentes, facientes, procurantes, seu ad ea impendentes scienter consilium, auxilium, vel favorem, aut ea rata habentes nomine suo acta, sententiam majoris excommunicationis incurrant, ipso facto.

XVII. *De publicatione constitutionum faciendâ.*

Hujus autem concilii constitutiones, & provisiva remedia, præcipimus in nostra Cantuariensi provincia, futuris temporibus, inviolabiliter servari: mandantes coepiscopis & suffraganeis universis, ut ipsas

ANNO
CHRISTO
1342.

ip[s]as constitutiones per se, & alios, ut jus exigit, publicent & faciant publicari, ac in publicam notitiam deduci, ad utilitatem communem, laudem & gloriam nominis Iesu Christi, qui extirpet vicia, & plantet virtutes Ecclesie, atque regni Anglie gubernacula dirigat, pacem tribuat, & concordiam foveat, Amen.

ANNO
CHRISTO
1344.

** CONCILIVM NOVIOMENSE

A Ioanne Remensi archiepiscopo & suffraganeis, anno Domini MCCCXLIV. XXVI. Iul. celebratum.

Ex codice synodali Remensis ecclesie.

TITVLI CAPITVLRVM.

1. De impediendis iurisdictionem ecclesiasticam.
2. De citationibus ecclesiasticis.
3. Ut persona ecclesiastica dissidationes non faciant.
4. Ut Divinum officium in omnibus ecclesiis fiat secundum usum cathedralis.
5. De impediendis ne clerici vendant, velemant, vel eorum terra colantur.
6. De captis clericis, sine pecunia restituendis.
7. Ne ab histrionibus idololatria fiat.
8. Ut clerici impositas a laicis iudicibus penas non peragant.
9. De decimis persolvendis.
10. Ut capitula prebentis praelatis instrumenta, & vicissim.
11. De honestate clericorum.
12. Ne miracula publicentur ordinario inconsulto.
13. Ut clericis captis vestes & tonsura clericales non auferantur.
14. Ut laici se clericos non fingant.
15. De excommunicatis fraudem facientibus ut absolvantur.
16. De excessibus promotorum curiarum ecclesiasticarum.
17. De moderandis impensis qua a procuratoribus fiunt.

P R Æ F A T I O.

Vniuersis presentes litteras inspecturis, Ioannes permissio[n]e Divina Remensis archiepiscopus P. Sueslionensis, H. Laudunensis, I. Ambianensis, I. Tornacensis, R. Morinensis, R. Silvanectensis, eadem permissio[n]e episcopi, Remensis provincie suffraganei, personaliter; una cum aliorum suffraganeorum Remensis provincie absentium, & cathedralium ecclesiarum, procuratoribus, in concilio provinciali apud Novionum pro reformandis moribus in clero, & gravaminibus eidem illatis multipliciter reparandis, celebrato, aliis omnibus qui potuerunt & debuerunt concitari, ad hoc evocatis, salutem in Domino.

CAPITVLA.

I. De impediendis iurisdictionem ecclesiasticam.

Cum ad nostrum jam pluries auditum pervenerit ex querimoniali relatione plurimorum, quod nonnulli tam domini temporales, quam eorum iudices & ministri seculares, pluresque alii pacis turbatores, non solum contra iura, sed & sedis apostolicæ legarorum, conciliorumque provincia-

Concil. general. Tom. XI.

Concilium ordinationes & statuta, necnon contra prohibitiones & inhibitiones predictorum iurium ac ordinationum & statutorum, damnabiliter in suarum periculum animarum, Dei timore postposito, multipliciter delinquentes, penas in eisdem iuribus, ordinationibus, & statutis appositas sapientius incurere, eademque animo indurato diutius sustinere non verentes, quam plures pressuras, injurias, oppressiones, gravamina, transgressiones, & offensas, viris ecclesiasticis, non solum in eorum bonis, sed etiam in personis propriis, necnon turbationes & impedimenta multiplicia & diversa contra libertatem & iurisdictionem ecclesiasticam, inferre, seu inferri facere, per suos satellites & ministros non formidant: videlicet facientes per eorum villas & castra publice proclamari, ne aliquis de ipsorum subditis aut burgensibus, sub certis penis se obliget coram iudicibus ecclesiasticis, seu deputatis ab eis, vel per litteras suarum curiarum, aut citari faciat aliter eorum coram ipsis; necnon inlibendo, aut etiam inhiberi faciendo curaris in eorum terris seu dominio temporalibus constitutis, ac etiam notariis, & tabellionibus, & commissariis aliis dictarum curiarum, sub penis gravibus tam corporis quam bonorum, ne litteras dictarum curiarum recipiant, sigillent, seu aliter quomodolibet exequantur: quodque predicti tabelliones & notarii, seu alii commissarii in terra seu dominio aut districtu predictorum dominorum temporalium, seu iudicum secularium, suas non faciant auditiones, informationes, vel inquisitiones, & ne suum officium exercent in locis supradictis: ac plures de dictis tabellionibus, & notariis, ac commissariis, suas auditiones, informationes vel inquisitiones ibidem prout licet facientes, propter hoc incarcerando, ac in carcere mancipando, gravesque injurias & minas tales eisdem inferendo, quod eos iusto metu ductos recedere oportuit sapientius, & oportet, predictis suis auditionibus, informationibus & inquisitionibus non inceptis, vel saltem imperfectis: ac etiam plures de dictis curatis, tabellionibus, notariis, ac commissariis, ac litterarum dictarum curiarum portitoribus, interdum carceri mancipando, mutilando graviter verberando, viliterque tractando, & quod est horribilius, aliquos morti tradendo, bona ipsorum faciendo, capiendo, dissipando, devastando, seu capientium vel eorum dominiorum usibus applicando, occasione premissorum: nonnullosque dictorum curatorum, tabellionum, notariorum, ac commissariorum, & portitorum litterarum, ad emendas ratione premissorum eisdem faciendas compellendo: plures litteras & registra dictarum cu-

ANNO
CHRISTO
1344.

riarum
B b b b b ij riarum

ANNO
CHRISTI
1344.

riarum a curatis & earum portitoribus violenter extorquendo, dilacerando, ac etiam in locis publicis & coram pluribus assistentibus comburendo, nonnullosque presbyteros, clericos, & viros ecclesiasticos, pro delictis & excessibus per eos eisdem impositis, coram se trahendo & carceri mancipando, & eosdem in præmissis casibus, ac etiam in contractibus, & aliis factis & actionibus, personaliter respondere compellendo, & eosdem clericos ad emendas pecuniarum condemnando, seu etiam eisdem peregrinationes, seu alias pœnas injungendo, vel eosdem de facto banniendo, necnon eos coram se purgari faciundo, bonaque mobilia dictorum clericorum de domibus eorundem, vel in quibus moram trahunt, citiendo, ac etiam eosdem aliquando de dictis domibus expellendo; necnon prædictos clericos pro excessibus vel delictis eisdem impositis, pro quibus fuerunt a suis iudicibus puniti canonice, seu etiam absoluti, pro libito temerariæ voluntatis capiendo, in carcerando, & de facto compellendo ad emendas suprascriptas; dictosque clericos extra legem ponendo more suo, qui dicendus potius est abusus, ut sic prætextu suæ pravæ consuetudinis, quæ magis dicenda est corruptela, talibus sic extra legem positis injuriantes, vel ipsos occidentes, seu etiam mutilantes, nullatenus vel modicum puniantur; ac easdem emendas ab ipsis violenter tam per captionem & detentionem corporum & bonorum suorum, quam per alias vias obliquas & varias extorquendo; pluresque personas debita sua perentes, seu jus suum alias in prædictis curiis ecclesiasticis debite persequentes, & interdum contra suos adversarios sententiam excommunicationis rationabiliter impetrantes, per captionem corporum & bonorum eorundem compellendo, ut desistant a suis processibus antedictis; & quod est nequius, ut prædictos suos adversarios ad eorum instantiam excommunicatos, ut præfertur, absolvi faciant & procurent, suis videlicet dictorum actorum propriis sumptibus & expensis.

Quæ præmissa omnia & singula, non solum in ecclesiæ injuriam, sed & totius libertatis ac jurisdictionis ecclesiasticæ detrimentum, scandalum, opprobrium, injuriam, vituperium, atque damnum, cedere dignoscuntur. Licet igitur in præmissis casibus vel saltem eorum aliquibus, non solum per jura, sed etiam constitutiones & statuta legatorum sedis apostolicæ, conciliorumque provincialium, a nostris prædecessoribus super his seu eorum aliquibus editorum, de remediis aliquibus aliquantulum provisum: quia tamen crescente malitia crescere debet & pœna, dignumque fore

A reputatur, ut quos Dei timor a malo non revocet, saltem eos cocreare severitas ecclesiasticæ disciplinæ (nam tanto graviora sunt peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam) hinc est quod nos indignitatibus ecclesiarum succurrere, malignantiumque perversitates, temeriosaque eorum abusus & nefandos sub loris justitiæ, prout possumus, refrænare ac suprascriptis pressuris, injuriis, oppressionibus, gravaminibus, transgressionibus, & offensis, de salubribus remediis, prout ex debito tenemur officii, providere cupientes: deliberatione super hoc in sacro concilio præsentis habita pleniori, de totius ipsius prædicti concilii providentia unanimi & concordati statuimus, discernimus, & etiam ordinamus, ut quando cumque præmissa gravamina, vel aliquod eorum, per aliquem dominum temporalem, seu iudicem sæcularem, aut eorum servientes vel ministros, seu ab ipsis dominis aut iudicibus deputatis, perpetrari contigerit seu committi; & hoc iudici ordinario loci, vel decano rurali, seu curato parochiali, manifestum fuerit per evidentiam facti, seu de hoc eisdem, vel alteri eorundem, per juramentum partis, si fuerit fide digna, eum unius testis adminiculo, vel famæ publicæ, vel alias constiterit competenter: quod tunc juxta formam & tenorem constitutionis concilii provincialis, tempore bonæ memoriæ Roberti quondam Remensis archiepiscopi, apud Silvanectum anno Domini millesimo trecentesimo decimo septimo contra bonorum clericorum ecclesiasticorum occupatores celebrati, esset a Divinis; & nihilo minus nisi prædicta gravamina seu gravamē, sic commissa vel commissum, infra octo dies dicti rei sive reuocaverit & annullaverint, seu revocaverit & annullaverint cum effectu, ac etiam emendam condignam fecerint vel fecerit, realiter & de facto, ipsos vel illum, qui illa vel illud perpetraverint seu perpetraverit, & in eisdem dantes sibi consilium, auxilium, vel favorem, autoritate præsentis concilii decernimus & volumus incurrere sententiam excommunicationis ipso facto: ad ejus sententiæ excommunicationis publicationem, juxta dictam constitutionem concilii Silvanectensis, procedatur, altero mandato nullatenus expectato. Cæterum quia tanta debita remanere non debent impunita: volumus ac etiam ordinamus, dictos reos personaliter fore citandos ad certam diem & horam competentem, quam ordinarius loci, juxta personarum qualitatem & locorum distantiam, duxerit arbitrandam, pro tantis & talibus excessibus, correctionem debiram sequendum eorum demerita recepturos, & quod justum fuerit responsuros

ANNO
CHRISTI
1344.

II. De citationibus ecclesiasticis.

Verum quia propter austeritatem & inordinatam potentiam aliquorum de dominis temporalibus, & iudicibus secularibus antedictis, nuncii dictarum curiarum jam ex factis prateritis perterriti, dubitantes verisimiliter de fururis, tertas seu districtus eorundem, pro personis aliquibus, & praesertim pro dictis dominis aut iudicibus, seu eorum servientibus vel ministris citandis, intrare non sunt ausi, propter metum proprii corporis seu membrorum: nos volentes contra talem morbum pestiferum, prout est nobis possibile, de salubri remedio providere: statuimus, ac etiam auctoritate dicti concilii ordinamus, praedictas citationes ad personas dictorum reorum, si commode valeant apprehendi, alioquin ad eorum domicilia, seu publice in ecclesia parochiali dicti loci, dum tamen secure & absque periculo possit ibidem accessus haberi, fore faciendas. Alioquin, videlicet ubi nuncii dictarum curiarum tute vel secure ad dictos reos, seu eorum domicilia, sive loca, seu ad ecclesias antedictas, non possent accedere, vel auderent: auctoritate qua supra decernimus, statuentes, dictas citationes, & omnes processus inde secuturos, cum debito temporis intervallo publice fieri in consistorio seu curia ordinarii dicti loci. Et publice in ecclesiis parochialibus civitatis, vel in ecclesiis cathedralibus, fiant citationes supradictae, vel ad valvas ecclesiarum cathedralium, seu alio loco eminenti & patenti, scedulae, seu litterae citationis publice affigantur: ut sic verisimiliter possint dictae citationes & processus ad citatorum notitiam pervenire. Volentes, eas & processus inde secuturos in hoc casu tantam efficaciam obtinere, sicut si personae propriae dictorum reorum forent personaliter apprehensae, Statuentes ulterius, ut si dicti rei praedicta gravamina non revocaverint cum effectu sed per quindecim dies, a tempore cessationis praedictae sic indictae contra tales, dictum cessum sustinuerint, absque hoc quod praedicta gravamina sic illata, ut praefertur, fuerint per ipsum inferentem totaliter revocata, ac etiam damnorum restitutio, & emenda propter hoc condigna realiter facta iudici & ecclesiae, ac etiam parti laesae, quod dictus processus auctoritate praedicti consilii taliter aggravetur, quod in loco sive locis, in quibus sic cessabitur, corpora quorumcumque defunctorum non tradantur, nec etiam corpora raliu delinquentium, (etiamsi fuerint absoluti in praedictis locis vel aliis Remensis provinciae, nisi de licentia, & assensu diocesani loci, ubi dicta gravamina perpetrata extiterint) ecclesiasticae se-

Concil. general. Tom. XI.

A pulturae. Corpora vero clericorum, qui causam seu occasionem in praemissis non dederint, sine pulsatione campanarum & aliis solemnitatibus, cum silentio tumulentur. Nec etiam in praedictis locis in quibus cessus observabitur, solemnizentur matrimonia, nec mulieres ad purificationem post partum admittantur. Quod si domini temporales, in quorum dominio, terra, seu districtu, dicta gravamina, vel eorum alterum, illata extiterint, vel illatum, ad reparationem dicti gravaminis per eos, seu iudices, sive servientes, aut ministros, sic illati, ut praefertur, damnorum restitutionem & emendam competentem propter hoc realiter faciendam, infra quindecim dies a tempore cessationis taliter, ut dicitur, a gravatae, non fecerint, sed praedictam cessationem per dictos quindecim dies sustinuerint animo indurato: statuimus, & hoc sacro approbante concilio, concorditer ordinamus, quod eorum terra, quam in dioecesi, in qua dictum gravamen extiterit pertractatum, obtinebunt, ecclesiastico supponatur interdictio: donec eos ad praedicti gravaminis reparationem, ac realem damnorum restitutionem, emendamque condignam, iudici ordinario dicti loci, ecclesiae, & parti laesae legitime confiteri pervenisse. Salva tamen in omnibus constitutione: *Alma mater*. Praedictis sic delinquentibus alias poenas, tam a jure quam a sedis apostolicae legatis, & conciliorum provincialium constitutionibus, contra tales appositae, ac etiam promulgatae, nihilo minus incursum. Et eos, qui praedictas excommunicationis sententias incurrerint, faciant ordinarii, per suas civitates & dioeceses, excommunicatos publice nunciari.

III. Ut personae ecclesiasticae diffidationes non faciant.

Insuper ordinamus quod personae ecclesiasticae diffidationes non faciant: prava consuetudine, quam quidam allegant, non obstante. Quod si contrarium fecerint, ipsos incurrere decernimus sententiam excommunicationis ipso facto. Diffidentes etiam supradictas personas ecclesiasticas, ac etiam factas diffidationes persequentes, etiamsi laici fuerint, eandem sententiam volumus incurrere ipso facto.

IV. Ut Divinum officium in omnibus ecclesiis fiat secundum usum cathedralis.

Item hoc sacro approbante concilio volumus, & ordinamus, quod per singulas ecclesias cujuscumque civitatis vel dioecesis, tam collegiatis quam aliis, ordinarius seu usus Divini officii, in modo officandi, qui in ec-

B b b b b iij clefuis

ANNO
CHRISTI
1344.ANNO
CHRISTI
1344.

clesiis cathedralibus observari consuevit & A teneri, inviolabiliter observetur.

V. *De impediendis ne clerici vendant vel emant, vel eorum terras colantur.*

Item quod aliqui domini temporales, multoties occasione quæ sita, inhibent suis iusticialibus, & defendunt ne quiequam vendat clericis & ecclesiasticis personis, nec aliquid emant ab ipsis, & ne aliqui terras eorum colant, seu alias eis communicent, propter B quæ de iure sententias excommunicationis incurrunt ipso facto: præcipimus ipsos excommunicatos publice nunciari.

VI. *De captis clericis, sine pecunia restituendis.*

Item iudices sæculares, qui pro detentione clericorum, ab ipsorum ordinariis pro prædictorum restitutione canonice fuerint requisiti: si dictos clericos recepta pecunia, vel alias malitiose, abire permiserint, dictis ordinariis restitutione non facta, excommunicationi subiaceant ipso facto. C

VII. *Ne ab histrionibus idololatriæ fiant.*

Item sicut audivimus in multis civitatibus & villis nostræ Remensis provincie, joculariores, sive histriones, de novo candelas cereas, tanquam res sacras deferunt, & nituntur processionaliter deportare, populum dictas candelas, tanquam res sacras, adorantem, ad idololatriam inducendo. Quod de cætero fieri prohibemus: injungentes districtè locorum ordinariis, quatenus dictos D histriones, & eorum fautores, taliter puniant & compellant, ut desistant ab idololatriis supradictis & eisdem similibus, quod cedat cæteris in exemplum.

VIII. *Ut clericis impositas a laicis iudicibus pœnas non peragant.*

Item volumus & ordinamus, quod clerici injunctas peregrinationes sive penitèntias alias a iudicibus laicis sponte peragentes, seu qui pecuniarum emendas pro excessibus eisdem impositas sponte persolverint, gravissime puniantur. E

IX. *De decimis persolvendis.*

Item Mendicantes, curati, & alii proponentes verbum Dei, populum moneant, exhortentur, informant, & inducant ad decimas persolvendas, intimantes eisdem, quod nisi dictas decimas fideliter persolverint, interdicietur eis ingressus ecclesie, & carebunt ecclesiastica sepultura. Et licet dicti Mèdieantes, in suis sermonibus de iure hoc facere teneantur: volumus tamen quod

quotiescumque prædicare contigerit, hoc faciant sine fraude: alias non habeant potestatem absolvendi a peccatis in casibus episcopis reservatis, & maxime non habeant potestatem absolvendi dictas decimas retinentes: sed eandem potestatem singulis diocæsanis specialiter reservamus.

X. *Ut capitula præbeant prelati instrumenta & vicissim.*

Insuper cum facultas probationum non debeat angustari: decernentes, ordinamus quod capitula, compositiones, inter prælatos & ipsos, ac etiam privilegia, seu alia instrumenta, cum necessitas exegerit, ipsis prælaris, vel pro causis eorundem, exhibeant sine fraude. Et e contra prælati capitulis faciant pari forma.

XI. *De honestate clericorum.*

Item autoritate præsentis concilii statui- mus, injungentes omnibus decanis, capitulis, & aliis iudicibus ecclesiasticis, in virtute sanctæ obediencie, quatenus canonicos & clericos sibi subditos, moneant, ut incedant cum tonsura & habitu congruo & decenti, eisdem per subtractionem distributionum, & alias, ad hoc canonice compellentes.

XII. *Ne miracula prædicentur ordinario inconsulto.*

Item inhibemus omnibus presbyteris, & aliis personis ecclesiasticis, ne miracula quæ de novo dieunt venire, in suis locis vel ecclesiis solemnizent in publico, ordinario suo super hoc inconsulto.

XIII. *Ut clericis captis vestes & tonsuræ clericales non auferantur.*

Item quia nonnulli domini temporales & iudices eorundem, necnon servientes, & ministri, cum clericos quandoque de facto pro aliquibus excessibus sibi impositis capiunt & detinent, vestes aut tonsuras clericales auferunt, aut utrumque, crines eorum radendo, aut radi faciendo, vestibus radiatis dictos clericos induendo: ipsos omnes & singulos, eum eorum fautoribus, auxilium, consilium, vel favorem præstantibus in præmissis, volumus sententiam excommunicationis incurrere ipso facto.

XIV. *Ut laici se fingentes clericos non fingant.*

Item laici se fingentes clericos fraudulenter, & tonsuram clericalem sua propria autoritate assumentes, excommunicationis sententiam cum suis participantibus incurrant ipso facto.

**XV. De excommunicatis fraudem facientibus
ut absoluantur.**

Ann. 1317. Item cum, sicut intelleximus, quidam domini temporales, eorum iudices, & laicalem justitiam exercentes, constitutioni Silvancensis fraudem facientes, cum quandoque clericos seu eorum bona mobilia detinent, pro sua temeraria voluntate ante octavam diem illos reddunt seu abire permittunt, dicta bona dissipant sive reddunt, ut sic ecclesiarum curati, absque ordinarii mandato, organa Divinae laudis resumant, & excommunicationis sententiam dicantur evitavisse, quam post octo dies incurrerent ipso facto, resumptis Divinae laudis organis: iterum dictos clericos capiunt, seu eorum bona faciunt, capiunt & arceant pro causis eisdem, pro quibus ipsos & ipsa primo tenuerant: quod in elusionem dictae constitutionis faciunt atque fraudem. Statuentes igitur discernimus, quod qui perpetraverint tales fraudes, incurrant excommunicationis sententiam ipso facto.

**XVI. De excessibus promotorum curiarum
ecclesiasticarum.**

* f. deest, citantes
Ceterum quia quamplurimorum de praedictis dominis temporalibus, & iudicibus saecularibus, gravem querimoniam recepimus, continentem quod nonnulli dictarum curiarum ecclesiasticarum promotores, ac etiam procuratores, ad excessus eorum homines, subditos, & burgenses, varia & diversa crimina & excessus coloribus fictis exquisitos, eisdem imponentes, non solum in corporibus propriis, & gravi scandalo eorumdem, damnificant & fatigant, sed etiam gravissimis sumptibus & expensis: nobis supplicantes, ut vellemus super his providere de remedio opportuno. Nos vero attendentes, juri non fore consonum, quod inde nascantur injuriae, unde jura debent provenire: statuimus decernentes, quod de caetero nullus promotorum aut procuratorum, ad excessus aliquem ex officio citari faciat, vel procedat contra eum super aliquo crimine, vel excessu, & praesertim tali ratione, cujus fama ipsius citari posset in posterum denigrari, sive scandalum contra eum suboriri, nisi verisimiliter videatur eisdem, quod justam causam habeant contra tales procedendi: super quo tamen eorum conscientias oneramus. Et de hoc, cum ad dictum officium assumuntur, per juramentum astringentur: nec tunc etiam ultra primam citationem procedatur per eosdem, officiali dicti loci inconsulto.

XVII. De moderandis impensis quae a procuratoribus fiunt.

Item cum procuratorum avaritiae caecitas & vorago, pro nonnullis injustis, vilibus, & minimis causis, per immoderatam multiplicationem sumptuum & expensarum, multarum facultates exhauriant simplicium & miserabilium personarum, sumptus & expensas lupina crudelitate, diversis fallaciiis cumulantes: nos dictorum procuratorum calliditatibus, prout nobis est possibile, obviare cupientes, injungimus ordinariis iudicibus, quatenus ipsi provideant diligenter praecavendo, ne dicti procuratores curiarum, ac etiam litterarum portitores, sumptus & expensas immoderatas faciant, prout dictum est; sed ipsi ordinarii taliter provideant more patrum, quod ipsorum subditi malitiosis cupiditatibus talium indebite non graventur. Injungentes etiam auctoritate praesentis concilii, ac districtae praecipientes omnibus officialibus, & aliis jurisdictionem ecclesiasticam exercentibus, necnon decanis ruralibus & curatis praedictae Remensis provinciae, quatenus nostram praesentem constitutionem diligenter, prout ad eorum quemlibet pertinuerit, exequantur, & observent, & eam per ecclesias & loca suarum jurisdictionum publicari faciant, & a dictis subditis suis inviolabiliter exequi, ac etiam observari.

In quorum omnium & singulorum testimonium & munimen, litteris praesentibus sigilla nostra sunt appensa. Datum apud Novionum, anno Domini MCCCXLIV. vigesima sexta die mensis Iulii, videlicet feria secunda post festum beatae Mariae Magdalene, continuata de die in diem a feria sexta praecedenti.

***** CONCILIVM PARIISIENSE**

Præsede Guillelmo Senonensi archiepiscopo,
Parisiis celebratum anno MCCCXLVI.

Ex tomo v. Spicilegii Dacheriani.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De immunitate clericorum seu ecclesiasticarum personarum.
2. De habitu clericorum.
3. Quod circa excommunicatos agendum.
4. Contra haereticos.
5. Legata ecclesia non aliis vsibus applicanda.
6. Excusationes abstinuum a synodo.
7. Litterae citatorie.
8. Uniones beneficiorum.
9. Xenodochia, leprosarum, & elemosynaria.
10. Restauranda beneficiorum ecclesiae.
11. Redditi prioratum & aliorum beneficiorum, non sibi reservent praelati.
12. De matrimonio, usura, & decimis.
13. Indulgentiae in recitatione salutationis angelicae.

PRÆFA.

ANNO
CHRISTI
1346.

PRÆFATIO.

IN nomine Domini, Amen. Vniuersis præsentibus litteras inspecturis, Guillelmus miseratione Divina archiepiscopus Senonensis, salutem in eo qui est omnium vera salus. Pastoralis cura sollicitudinis nos invigilare, & intendere, ac vacare subditorum nostrorum commodis & remediis, ac tranquillitati, quieti, prosperitati, & paci eorumdemque subditorum periculis & incommodis obviare, animarum ipsorum salutis providere, scandalaque removere, & deformatorum reformationi prospicere sollicitat & compellit. Hoc est quod profecto desideranter exquirimus, & ad id mentis nostræ sedulo destinamus affectum. Eapropter repertis per nos alias, tam visitando nostras diocesim & provinciam, quam aliter, multis casibus & negotiis, totas diocesim & provinciam nostras ac statum ipsarum tangentibus seu concernentibus; auditis etiam & intellectis tunc & alias, necnon in concilio, de quo infra fit mentio, pluribus oppressiombus, malitiis, gravaminibus, & injuriis, quæ quotidie nobis ac nostris subditis inferuntur, in quibus & aliis excessibus justitia læditur, prorogatur iniquitas, & univrsi cleri decoloratur honestas, tam per usus litterarum falsarum, & abusus etiam litterarum, quam per vocationes, seu citationes, captiones, & detentiones clericorum, & personarum ecclesiasticarum, ac suorum bonorum mobilium, necnon secularium illicitas & indebitas exactiones seu extorsiones, & totius jurisdictionis ecclesiasticæ perturbationes, ac immunitatis seu libertatis ecclesiasticæ infractiones seu violationes, & per inhonestos gestus, habitus, & mores pravos, ac regimina mala ipsorum clericorum, & ipsarum personarum ecclesiasticarum, ac etiam religiosarum, & circa Divinorum celebrationes, ac per alios multos modos. Quibus licet alias salubriter sit in parte provisum, tam per sacras canonicas, quam provinciales, etiam & publicatas in provincialibus conciliis sanctiones: quia tamen nulla sanctio, quantumcumque perpenso digesta concilio, ad humanæ naturæ varietatem & machinationes ejus inopinabiles sufficit; & præsertim quod vestræ * adeo, aliquid certum clarumque statuitur, quin ex causis emergentibus, quibus jura & statuta jam facta mederi non possunt, in dubium revocetur; quia etiam ab adolescentia viri proclivis ad malum sententia humana declinat, per quod morum subversio in clero & populo frequenter obrepit: necessaria est superioris autoritas, ut per cultoris providi sacculum extirpet vitia, virtutes inferat, excessus corrigat, scandala seu periculis & incommodis obviet, subditis provideat, moreque reformet.

Hinc est quod nos Guillelmus prædictus, cupientes adhibere super his, prout ad nos pertinet, remedium opportunum, anno Domini millesimo trecentesimo quadragésimo sexto, die Mercurii post Dominicam qua cantatur *Lacare Jerusalem*, videlicet quarta decima die mensis Martii, continuata de die in diem, a die Veneris præcedenti, in nostro sacro provinciali concilio (una cum venerabilibus fratribus suffraganeis nostris, B. Parisiensis, P. Autissiodorensis, I. Meldensis, I. Trecentis, & B. Nivernensis, episcopis; ac vicariis, & procuratoribus venerabilium fratrum suffraganeorum nostrorum Carnotensis & Aurelianensis episcoporum; cæterisque personis ecclesiasticis nostrarum diocesis & provincie, quæ potuerunt commode interesse) ad ordinandum, statuendum, & reformandum ea quæ essent ordinanda, statuenda, & reformanda, celebrato Parisiis congregati: eodem approbante concilio statuiamus & ordinamus, sacras constitutiones canonicas, & etiam provinciales circa præmissa editas,

A & alias in concilio provinciali publicatas, esse inviolabiliter observandas, sub pœnis in eisdem contentis. Et insuper quod contrarium facientes, seu eas non servantes, per suos superiores ordinarios, judices ecclesiasticos, pœna arbitraria puniantur.

Verum quia ex dictis provincialibus constitutionibus, & aliis jam dudum in provincialibus conciliis publicatis, nullus aut rarus fructus, seu profectus provenit, quia forte ad multorum notitiam non venerunt, seu propter hominum labilem memoriam, vel propter conciliorum raritatem seu etiam paucitatem, aut propter temporis longinquitatem seu diuturnitatem: omnes constitutiones prædictas provinciales, & cæteras in aliis provincialibus conciliis publicatas, eodem approbante concilio innovamus, & volumus eas quæ etiam per vitium scriptorum erant male scriptæ, & reliquas quæ sequuntur, in hoc legi concilio & etiam publicari. Statuentes, quod in conciliis provincialibus, quæ sicut de cætero, legantur ac etiam publicentur: quodque nostri omnes suffraganei, abbates, priores conventuales, & etiam procuratores capitulorum, ipsas omnes recipiant, & habeant citius quam poterunt; ac in suis synodis, curiis, conventibus & capitulis, legi & publicari faciant & procurent. Cæterum, quia quæ generaliter omnino dicuntur, nisi aliqua specialiter exprimentur, neglecta videntur: quasdam de dictis provincialibus constitutionibus, quarum aliqua fuerunt factæ per bonæ memoriæ dominum prædecessorem & patrum nostrum dominum Guillelmum, quibusdam verbis additis & detractis, hic duximus specialiter sub hac forma exprimerendas, & etiam inferendas.

CAPITVLA.

I. De immunitate clericorum seu ecclesiasticarum personarum.

Clericis, & personis ecclesiasticis, laicos & infestis oppido tradit antiquitas: quod & præsentium experimenta temporum manifeste declarant, dum suis finibus non contenti, nituntur in vetitum, ad illicita fræna relaxant, nec prudenter attendunt, quod sit eis in clericos & personas ecclesiasticas interdita potestas. Nihilominus ipsos & ipsas de die in diem capit, seu capi facit justitia secularis, & captos seu captas in prisonem seu carcerem detrudit, seu detrudi; detinet, seu detineri; & quod gravius est torquet, seu torqueri; ultimo supplicio tradit, seu etiam tradit, facit, in prædictum jurisdictionis ecclesiasticæ & libertatis ejusdem. Nos igitur talibus iniquis actibus obviare volentes, sacro approbante concilio, statuiamus ac etiam ordinamus, ut si contingat clericum seu personam ecclesiasticam in villis, seu castris, aut locis diocesis & provincie Senonensis, capi per judicem secularem, seu detingri, vel ultimo tradi supplicio, iudex requisitus, seu monitus de reddendo eundem clericum, seu illam personam ipsius, suo iudici ecclesiastico non reddiderit, seu restituerit, vel reddere aut restituere noluerit, seu recuserit, aut plus debito distulerit, in sua malitia perseverans: cessetur a Divi

ANNO
CHRISTI
1346.

a Divinis, celebratioque Divinorum, ac Divinæ laudis, organa dictis villis, castris, seu locis, quamdiu detinebitur, nedum in illa ecclesia infra cuius fines detinetur, fed etiam in aliis ecclesiis in dictis villis, castris, seu locis, si plures ecclesiæ sint ibidem, necnon in parochia in qua huiusmodi clericum, seu personam aut transferri contigerit, & etiam in parochia seu parochiis, in qua seu quibus, capiens seu detinens, aut ultimo supplicio tradens, capi detineri, aut ultimo supplicio tradi faciens, vel procurans, morabitur, seu habebit domicilium, aut aliis quibuscumque, quamdiu in ecclesia præfens erit, quousque huiusmodi clerici seu personæ ecclesiasticæ fuerit facta restitutio debita, sufficiens, integra & perfecta. Quod & ad religiosorum ecclesias & monasteria in dictis villis, castris, seu locis consistentes seu consistentia, & ad alias ecclesias eisdem contiguas extendi volumus: ne, si in quibusdam & non aliis cessaretur, cessationis & suspensionis huiusmodi interdictio valeat vilipendi. Et prædictas cessationes & suspensiones autoritate præsentis concilii, ab omnibus tam exemptis quam non exemptis, cum de iure ad hoc etiam teneantur, volumus observari. Et nihilo minus præcipimus & mandamus, ut curati, tales capientes, detinentes, transferentes, seu ultimo supplicio tradentes, capi, detineri, transferri seu tradi ultimo supplicio facientes, seu etiam procurantes, excommunicatos a canone denunciarent publice singulis diebus Dominicis & festivis in ecclesiis eorumdem.

II. De habitu clericorum.

Præterea cum sit certum, eos qui abiectis vestibus proprio convenientibus ordini, alias assumere & in publico portare, rationabili causa cessante, præsumunt, se indignos reddere prærogativa illius ordinis profectorum: statutum provinciale per dictum dominum Guillelmum factum, prohibens clericis beneficiatis & presbyteris uti publice caligis rubicis, viridibus, scaratis, & comam nutrire, barbamve prolixam seu tonsuram inhonestam, aut a parte exteriori almutias de cendeto seu de velveto deferre, imponens pœnam privationis mediæ tatis distributionum, quantum ad beneficiatos, post monitionem canonicam. sistentibus, & aliis arbitrariam, eodem approbante concilio extendimus ad clericos beneficiatos, & religiosos, in ecclesiis seu locis suorum beneficiorum, vel monasteriorum, & ad presbyteros utentes, palam per vias incedendo, vestibus sfontlatis, nimium fiffis capuciis, aut capellis super capita, vel tassis; & corrigiis inhonestis, seu

Concil. general. Tom. XI.

A annulis in manibus aut sotularibus ad boucletas argenteas, five longis manicis vel cornetis. Item ut uniformitas in almucicis beneficiatorum, de quibus supra, provisione concilii duximus statuendum, quod canonici cathedralium & collegiatarum ecclesiarum utantur almucicis nigris, forratis minutis variis. & alii beneficiati in dictis ecclesiis, etiam nigris, non tamen forratis minutis variis, sed a privationis mediæ tatis distributionum, quantum ad canonicos; & quoad alios, pœnam arbitrariam, lapso festo beatæ Mariæ Magdalene proximo, imponentes.

III. Quid circa excommunicatos agendum.

Item cum per dictum dominum Guillelmum in provinciali concilio statutum fuerit, quod si excommunicatus, & aggravatus autoritate ordinaria, per annum sic steterit, & monitus ut infra tres menses continuos post dictum annum faciat se absolvi, hoc non fecerit, extunc contra ipsum, ut suspectum de hæresi, procedatur. Et in quadam constitutione canonica, publicata, in quodam concilio & alias, caveatur quod si suspectus de hæresi, vocatus ut de fide respondeat, excommunicationem in eum latam, pro eo quod parere subterfugit aut contumaciter se absentat, per annum sustinuerit, velut hæreticus condemnatur.

IV. Contra hæreticos.

Et insuper quod ordinarii possint capere seu capi facere hæreticos, seu de hæresi suspectos: & etiam iudices sæculares seu domini temporales ex parte ordinariorum super hoc requisiti, eos capere seu capi facere teneantur secundum legitimas & canonicas sanctiones. Eodem approbante concilio statuímus, quod si dicti iudices, seu domini, ex parte ordinariorum super hoc requisiti, eosdem hæreticos seu de hæresi suspectos, infra tempus ab ordinariis præfigendum, capere seu capi facere cum potuerint, & captos reddere, distulerint, seu recusaverint aut neglexerint, excommunicati sint autoritate sacri provincialis concilii: absolutione, præmissa satisfactione, ordinatis reservata.

V. Legata ecclesiæ non aliis usibus applicanda.

Item cum ea quæ ad certum usum destinata sunt, ad illum debeant non ad alium converti; & in statutis provincialibus contineatur, quod ea quæ legata vel debentur ad emendos redditus, illi ad quos pertinet recipiant a debitoribus, & deponant in utilitatē ecclesiarum convertenda, nec in usus sacerdotum proprios revertantur: nos eodem approbante concilio statutū

Ccccc hujus.

hujusmodi declaramus sic, quod hujusmodi A debita vel legata in quadam arca in ecclesia deponantur, cujus arca unam clavem habeant decanus Christianitatis, archipresbyter, vel sacerdos, & aliam matricularii seu provifores, quodque citius quam poterit fieri, in redditibus, vel alias secundum diœcesanorum arbitrium, convertantur.

VI. Excusationes absentium a synodo.

Item cum in statutis provincialibus caveatur specialiter & expresse, quod illi qui ad provinciale concilium venire tenentur, si propter impedimentum canonicum remaneant, se excusent per idoneum nuncium litteratorie destinatum, qui possit facere si B dem per juramentum de impedimento canonico, super quo etiam debet habere mandatam; quodque litterarum aliquorum in concilio nullatenus admittantur, nisi scribant cum obedientia debita: nos statutum hujusmodi innovando, ipsum taliter declaramus, quod in procuratoria sic scribatur: *Reverendo in Christo patri ac domino, domino, &c. recommendationem & obedientiam debitam, cum omni reverentia & honore.*

VII. Littera citatoria.

Item cum per litteras citatorias de, *Rogamus*, multi quandoque vexentur indebite & injuste: nos sacro approbante concilio statuimus, quod litterarum hujusmodi non transeant, nisi contineatur in eis, quod pars impetrans, vel procurator suus, fidem per juramentum, vel alias, fecerit de contractu, & signatur officialis, seu ejus locum tenentis, cum sigillo curiæ, in eis sit appensum.

VIII. Uniones beneficiorum.

Item eodem approbante concilio precipimus, & etiam ordinamus, quod prioratus, & ecclesiarum parochiales, in quibus non sunt sufficientes redditus, uniantur juxta canonicas sanctiones: quodque per diœcesanos, presentatis per quascumque personas ecclesiasticas presentandi ad aliquas ecclesias jus habentes, de proventibus ecclesiarum hujusmodi portiones debitæ assignentur, prout & secundum quod in sacris constitutionibus canonicis super hæc editis continetur.

IX. Xenodochia, leprosariorum & elemosynaria.

Et insuper, quod antiquarum constitutiones & novarum canonicarum, tam in antiquis decretalibus, quam in Clementinis, in titulo de religiosis domibus situatarum, mentionem de xenodochiis, leprosariis, & elemosy-

nariis facientes, inviolabiliter ac integre observentur.

X. Restauranda beneficiorum ecclesiarum.

Item sacro approbante concilio inhibemus abbatibus, prioribus, curatis, & beneficiatis aliis, ne permittant monasteria sua, vel ecclesias, seu domos, ruere, aut hereditaria inculta remanere: & si non possint in totum reficere vel colere, statuimus, & etiam ordinamus, quod saltem quolibet anno ponant in refectiones & culturas hujusmodi aliquam quotam partem, diœcesani arbitrio limitandam: quæ per deputandos a diœcesano in refectiones & culturas hujusmodi convertatur, nisi ad reparationes vel refectiones præditas alias teneantur.

XI. Reditus prioratuum & aliorum beneficiorum non sibi referuent prælati.

Prohibentes etiam prælatis regularibus ne prioratus, ecclesias, administrationes, aut beneficia ad eorum dispositionem spectantia, quæ non sunt de mensa sua, sed speciales priores, administratores, seu rectores consueverunt habere, applicent mensis suis, vel pensiones veteres augeant, aut novas eis imponant: ipsisque precipimus, quod facta in contrarium ad statum pristinum reducantur; & nisi moniti per diœcesanos hoc fecerint, per eos arbitrarie puniantur; & nihilo minus attentata secus, in statu debito reponantur.

XII. De matrimonio, usura, & decimis.

Item eodem approbante concilio precipimus, & etiam ordinamus, quod constitutio Clementina in titulo de judiciis posita, qua cavetur, quod in causis matrimonialibus, usurarum, & decimarum, ac quibusdam causis aliis sibi expressis, & eas quoquomodo tangentibus, summarie, simpliciter, & de plano, ac sine strepitu & figura judicii, procedatur, uniformiter ab omnibus observetur: præsertim quando curati, vel viri ecclesiastici, habent super hæc litigare: quodque ad rectam & integram præstationem decimarum sine deductione aliqua talibus faciendam, illi qui tenentur ad eas, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam compellantur. Et ut libentius hoc faciant, constitutionem primam sitam in titulo de decimis libro sexto, hæc duximus publicandam & etiam inferendam quæ fratribus Prædicatoribus & Minoribus dirigitur per hunc modum. Discretionem vestram mandamus, districtius inhibentes, ne talia, quæ audientes a decimarum vel aliarum rerum ecclesiis debitum solutione retrahant, vel alias animos corrumpant audientium, in sermo-

ANNO CHRISTI 1346.

ANNO CHRISTI 1347.

in sermonibus vestris, vel alibi de cetero proponere præsumatis: quinimo verbo & opere informetis eosdem, ut ad solurionem prædictorum propriæ voluntatis animo sint intenti.

A pientes suffraganeos nostros similitudine decenti & debita, ut in ecclesia unum ovile & etiam unus pastor valeat apparere, in qua flores honoris & honestatis fructus in ubertate succrescant, sacro approbante concilio statuimus, cum nos episcopi suffraganei nostri cum cappellos derulerimus rotundos & in superiori parte lanceos, nullatenus sericos, cum nigra & non alterius coloris fodratura portemus. Qui vero secus facere præsumperit, tamquam inobediens & inhoneste incedens, mille marabetinorum usualis monete summam eo ipso solvere teneatur, quorum tertia pars fabricæ ecclesiæ suæ, alia pars denunciatori, reliqua vero pars redemptioni captivorum irremissibiliter applicetur.

Locus corruptus.

XIII. Indulgentiæ in recitatione salutationis angelicæ.

Item autoritate dicti concilii præcipimus, quod observetur inviolabiliter ordinatio facta per sanctæ memoriæ Ioannem papam vicessimum secundum, de dicendo ter *Aue Maria* tempore seu hora igniregii, in quâ ordinatione conceditur certa indulgentia dicentibus rer *Aue Maria* dictis tempore & hora. Et cum hoc ipso sacro approbante concilio, omnibus tunc orantibus pro statu prospero ecclesiæ & regni, ac pro pace, dominis Rege & Regina, liberisque ipsorum, ac dicentibus tunc *Pater noster* & *Aue Maria*, concedimus indulgentiâs quæ sequuntur: videlicet singulis diebus autoritate nostra triginta dies; & cujuslibet suffraganei, viginti dies in provincia Senonensi.

B

In quorum omnium & singulorum præmissorum testimoniam, sigillum nostrum, una cum dictorum suffraganeorum nostrorum præsentium sigillis, huiusmodi litteris duximus apponendum. Datum & actum in domo episcopali Parisiensi, anno & die prædictis G. Parisiensis. P. Autissiodorensis. I. Meldensis. I. Trecentis. B. Nivernensis.

C

II. De immunitate ecclesiarum.

Cæterum quorundam habet fida relatio, quod nonnullæ ecclesiasticæ personæ, ad observandam cessationem Divinorum officiorum, iuxta constitutionem præfati domini legati, quæ incipit, *Quia celestis*, nimis promptæ, si aliquis excessus contra ipsam constitutionem perperratus dicatur, cessant & cessare faciunt illico a Divinis: nos salubri meditatione considerantes, quod huiusmodi cessationis tempore Divina organa suspenduntur, & ecclesiastica sacramenta non ut solent ministrantur, fidelium deperit devotio, & multiplicantur pericula animarum: eodem approbante concilio statuimus, quod si quis personas ecclesiasticas lædere, aut capere, aut aliqua alia in prædicta constitutione contenta attentare præsumperit, ad cessationem & alias penas in dicta constitutione contentas, nisi prius citato malefactore, si inveniri & tunc citari possit, alias in cathedrali vel parochiali ecclesia malefactoris, ecclesiastica citatrice publicata, ejus defensionibus, si quas legitimas habuerit, auditis, si idem malefactor diffiteatur se in dictam constitutionem incidisse, aut comparere noluerit, & summaria cognitione præmissa culpabilis fuerit inventus, nullatenus procedatur, nisi adeo sit excessus notorius, quod nulla possit tergiversatione celari.

D

** CONCILIVM TOLETANVM

autoritate Aegidii archiepiscopi Toletani celebratum anno Domini MCCCXLVII. tempore Clementis papæ VI.

TITVLI CAPITVLRVM.

- 1. De vita & honestate clericorum.
- 2. De immunitate ecclesiarum.
- 3. De poenitentis & remissionibus.
- 4. De simonia.

CAPITVLA.

Aegidius miseracione Divina archiepiscopus Toletanus, Hispaniarum primas & regni Castellæ cancellarius, ad perpetuam rei memoriam.

I. De vita & honestate clericorum.

AD reformandam in prælatis honestatem, ne ad versus eos qui uni Domino famulantur, ex aliqua dissimilitudine præbeatur occasio obloquendi: attendentes quod recolendæ memoriæ dominus frater Guillermus episcopus Sabinensis, in his partibus tunc apostolicæ sedis legatus, in constitutione quæ incipit, *Quamvis honestas morum*, inter cætera provide statuit, quod episcopi & superiores prælati, cum eos equitare contigerit, capellos suæ dignitati deferant congruentes: nos cum

E

Rursus in provinciali institutione per bonæ memoriæ dominum Eximinum archiepiscopum Toletanum prædecesorem nostrum, quæ incipit, *Divinis exemplis*, inter alia cautum esse novimus, quod raptores, invasores, vastatores & deprædatores bonorum ecclesiarum, vel clericorum, aut vassallorum ecclesiæ, qui bona prædicta ex proposito nocendi cum armis occupaverint vel rapuerint, seu invaserint violentè, aut ceprint vassallos ecclesiæ, excommunicationem incurrant. Quia vero statutum

Ccccc tj ipsum

ANNO
CHRISTO
1347.

ipsum propter malitiam temporis tunc instantis rationabiliter editum, nonnullis nimis rigorosum videtur: nos hujusmodi rigorem quoad præmissos casus mansuetudine temperantes, eodem approbante concilio statuimus, quod si præmissa vel aliquid præmissorum quisquam commiserit, requisitus per iudicem ecclesiasticum, si inveniri & requiri possit; alias requisitione in cathedrali vel parochiali ecclesia ipsius malefactoris publicata, infra quindecim dies à tempore prædictæ requisitionis inante numerandos, captum a captione liberare, & de illatis damnis emendam competentem facere contempserit, eo casu & non aliter excommunicationis sententiæ se noverit subjacere, ut sic ejus insolentia reprimatur, aliis in dicta constitutione contentis, in suo robore duraturis.

III. De pœnitentiis & remissionibus.

Sane de quæstoribus elemosynarum, quorum quidam mentiendo, alios feduceant, & elemosynas fallace ingenio extorquent, statuimus hoc edicto, quod episcopi suffraganei nostri, vel sede vacante vicarii per capitulum deputati, nullum quæstorem de extra episcopatum suum, nisi litteras apostolicas aut nostras exhibuerit, quomodolibet admittant: mandantes quod cum quæstres pro fabrica suarum cathedralium ecclesiarum, vel pro aliis piis operibus suorum episcopatum receperunt, constitutionem felicitis recordationis domini Clementis papæ V. quæ incipit, *Abusionibus*, in concilio Viennensi contra quæstres hujusmodi editam, in omnibus faciant inviolabiliter observari. Contrarium vero facientes duorum millium marabetinorum usualis monetæ pœnam incurrant: quorum tertiam partem fabricæ ecclesiæ cathedralis, aliam denunciatori, reliquam vero partem redemptioni captivorum applicamus.

IV. De simonia.

Verum quia plerumque in exactione elemolumenti sigilli, nonnulli metas rationis excedunt, & tam pro licentia quoad studia litterarum, seu qua animarum cura ad tempus committitur, quam pro littera dimissoria, qua cuique se ad alias partes transferendi licentia conceditur, quantitates indebitæ extorquentur: nos eorum infatigabilem voraginem compescere cupientes, statuimus eodem concilio approbante, ut pro qualibet prædictarum litterarum possint sex marabetini & duo denarii pro regesto, & non amplius recipi ullo modo. Qui vero contrarium fecerit, mil-

le marabetinorum pœnam incurrat, dividendam & ampliandam, ut superius est præmissum.

Datum apud Alcalam Toletanæ diœcesis, die vigesima quarta mensis Aprilis, qua die dictum concilium exitit terminatum, sub anno Domini millesimo trecentesimo quadragésimo septimo, sub sigilli nostri impressione in testimonium præmissorum, presentibus venerabilibus in Christo fratribus nostris Blasio Dei gratia Palentinensi, & Garzia Conchenfi, & Ioanne Giennensi, episcopis suffraganeis nostris, & capituli Toletani & aliorum suffraganeorum nostrorum & capitulorum ipsorum procuratoribus, qui præmissis omnibus & singulis suum præstituerunt consilium pariter & assensum.

** CONCILIVM PATAVINVM

A Guidone Cardinale A. S. L. celebratum, anno Domini MCCCCL.

*Q*uid hoc concilio decretum sit, quidve actum, ignovimus. Hoc tantum, indicante Odorico Raynaldo, discimus ex Cortusorum historia, Guidonem titulo sanctæ Cecilie presbyterum cardinalem, mense Majo Paduam reversum, cum prælatis suæ legationis celebrasse concilium generale. Docet Raynaldus idem ex Clementis papæ litteris manuscriptis, suspectum hoc concilium fuisse Joanni Mediolanensi archiepiscopo, quasi Guido invire viam in Italiam Carolo Romanorum regi pararet, a quo timebat ne pater suus principatu Mediolanensi, quem invaserat, pelleretur. Nam proficere Carolus ut a se in Italiam suscipi, ut imperii jura reciperaret. Docet ex eisdem litteris, cum de profectioe sua nihil sedi apostolica significasset Carolus, suspectam Clementi pontifici fuisse, verumque ab eo ne quidquam Guido in concilio suo, nisi quod ad res sacras spectaret, decerneret.

** CONCILIVM BITERRENSE

Habitu anno MCCCCLI.

Litteræ Petri archiepiscopi Narbonensis ad Hugonem electum episcopum Biterrensem, suffraganeum suum, quibus eum invitavit ad concilium quod in urbe Biterrensi celebraturus erat VII. die mensis Novembris anni MCCCCLI.

Petrus Dei & apostolica sedis gratia sanctæ Narbonensis ecclesiæ archiepiscopus, venerabili fratri Hugoni eadem gratia electo episcopo Biterrensi, suffraganeo nostro, vel eius vicario generali in ejus absentia, salutem & sinceram in Domino caritatem.

*I*nter assiduas curas & sollicitudines quæ ministerio nostro incumbunt, de salubri statu ecclesiarum nostrarum civitatis & diœcesis ac provinciæ, necnon & gregis nobis commissi, sollicite nos cogitare convenit, ut in ipsis vigeat tranquillæ beatitudo quietis, pacifque, salutis, ac libertatis gratia nutriatur: & quæ in eisdem non absque dispendio ministrorum, & cultus detrimento Divini, servari novimus, per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Et tandem officii nostri debitum in actibus dirigendis, veritatem imitantes, lucem amantes, libenter evitare nodosæ difficultatis involucrium anhælamus: & illam semper in nostris ordinationibus servari cautelam intendimus, ut de ipsis pron-

ANNO
CHRISTO
1347.ANNO
CHRISTO
1350.ANNO
CHRISTO
1351.

ANNO
CHRISTO
1351.ANNO
CHRISTO
1351.

proveniat commodum, adeo quod aliis non imminet detrimentum. Cum igitur pro quibusdam arduis negotiis, civitatem & dioccesim ac provinciam nostras, necnon & libertatem ecclesiasticam tangentibus, super quibus ad debitam provisionem & reformationem, una vobiscum & aliis suffraganeis nostris intendimus, concedente Altissimo, interponere sollicitudinis nostrae partes, praesertim cum tangatur communiter status ecclesiarum civitatis & diocesis ac provinciae praedictarum, provinciale concilium ordinavimus convocandum, videlicet die v. i. Novembris, Biterris in vestra ecclesia cathedrali: capropter vos tenore praesentium monemus, ac etiam exhortamur, ut una nobiscum die & loco praedictis, in dicto provinciali concilio Deo praeside celebrando, ad quod concilium, praefatos diem & locum, cum diebus sequentibus quos ad hoc continuare vel prorogare contigerit, vobis & aliis peremptorie assignamus, personaliter comparere curetis, vosque ad id praesentium tenore citamus. Mandantes vobis insuper, quatenus interim citetis & peremptorie, autoritate nostra, & tempore congruo, omnes & singulos abbates, praepositos, decanos, & priores ecclesiarum collegiatarum, & alias personas ecclesiasticas regulares & saeculares non exemptas, quae debent & consueverunt in dictis conciliis interesse de usu, consuetudine, vel de jure; exemptos vero, si qui sunt, exhortantes, ut personaliter, conventus vero & capitula & collegia vestrae civitatis & diocesis, per procuratores idoneos ad hoc specialiter constitutos cum sufficienti mandato, in ipso provinciali concilio compareant dicta die, inibi continue moraturi, donec ea quae in dicto concilio tractanda fuerint ad honorem Dei, provisionem ecclesiarum, profectum animarum, & utilitatem subditorum provinciae antedictae, per dicti concilii providentiam finem debitum sortiantur. Ne vero dicti subditi vestri, quos praesens tangit vel tangere potest negotium, ignorantiae causam possint praetendere: de praemissis praesentes litteras in vestra synodo, quam interim tenebitis, eisdem publicare & denunciare curetis. Ut autem superfluitatum & pomparum inanum jactantiam praeccludamus, vobis tenore praesentium inhibemus, sub virtute sanctae obediendiae injungentes, ne ultra decem equitaturas, & duos saumerios sive gerulos, pro vobis & vestra familia adducatis, cum ad dictum provinciale concilium venietis: abbatibus vestrae diocesis ex parte nostra nihilo minus injungentes, quod ultra quinque equitaturas ad longius, & unum saumerium seu gerulum, secum adducere non praesumant; si vos & abbates praedicti reprehensionis nostrae aculeos de inobedientia volueritis evitare. Reddite litteras portitoriarum sigillo vestro impendente sigillatas, in signum receptionis earumdem. Datum in castro nostro de Montillis nostrae diocesis, die antepenultima mensis Septembris, anno Domini MCCCLI.

Ejusdem archiepiscopi epistola ad Arnaldum episcopum Magalonensem, pro eadem causa.

Petrus Dei & apostolicae sedis gratia sanctae Narbonensis ecclesiae archiepiscopus, vener. fr. A. eadem gratia episcopo Magalonenfi &c. *Omnia ut in superiore, nisi quod pro Biterris in vestra ecclesia cathedrali, quod habetur in epistola aa electum Biterrensem, in ista legitur*, Biterris in ecclesia cathedrali. Datum ut supra.

Concil. general. Tom. XI.

A Alia ejusdem archiepiscopi epistola ad praepositum & capitulum Magalonense, pro eadem causa.

Petrus &c. prudentibus viris praeposito & capitulo Magalonenfi, salutem in salutis auctore.

Perpeticuus attendentes, quod correctioni & reformationi ecclesiasticae disciplinae dare remedium, praesentis vitae habet subsidium, & aeternae remunerationis cernitur praemium expectare; & quod hujus vitae novitas negligit quae ab antiquis patribus fuerant haecenus provide & consulte constituta, nisi frequentius memoriae reducantur, nosque, qui, licet indigni, ad pastoralis officium providente Altissimo fuimus assumpti, sanctorum patrum vestigia debemus, quantum nobis est possibile, imitari, contra quorum quippe saluberrime instituta agimus, si quod ipsi Divino statuerunt consilio non servamus intactum: idecirco juxta sanctorum patrum ordinationes, pro correctione & emendatione ministrorum, ac reformatione status ecclesiarum nostrarum civitatis, diocesis, & provinciae Narbonensis, provinciale concilium Biterris in ecclesia cathedrali die septima mensis Novembris proxime ventura ordinavimus convocandum. Quam obrem considerantes quod illud quod quaeritur a pluribus, facilius invenitur, & quod ubi multa consilia, magna salus, testimonio Sapientis dicentis illud firmitus iudicium quod plurimorum sententia comprobatur: ideo vos in Domino exhortamur, quatenus vos, Praeposite, personaliter, & capitulum per procuratorem idoneum & sufficienter instructum ad hoc specialiter deputatum, dictis die & loco cum aliis diebus sequentibus qui ad hoc fuerint opportuni, in dicto concilio comparere & interesse curetis, circa ea quae tractaturi & ordinaturi sumus una vobiscum super statu ecclesiarum dictarum nostrarum civitatis, diocesis, & provinciae, partes vestri ministerii impensuri: & hoc cum paucis equitaturis & moderatis expensis, si nostrae reprehensionis aculeos de inobedientia volueritis evitare. Reddite litteras portitoriarum sigillis vestris impendentibus sigillatas in signum receptionis earumdem. Datum ut supra.

Epistola ejusdem archiepiscopi ad reliquos suffraganeos & capitula provinciae Narbonensis.

Petrus &c. vener. fr. Gisberto eadem gratia episcopo Carcaassoniensi &c. *ut in superioribus*. Datum ut supra.

Petrus &c. ven. fr. Ioonni eadem gratia Nemaufensi episcopo &c. *ut in epistola ad episcopum Magalonensem*. Datum ut supra.

P. Dei & apostolicae sedis gratia sanctae Narbonensis ecclesiae archiepiscopus ven. fr. G. eadem gratia episcopo Electensi &c. *ut in superiore*.

Petrus &c. prudentibus & providis viris priori & capitulo Electensi &c. *ut in epistola ad capitulum Magalonense*.

Petrus &c. prudentibus viris priori & capitulo sancti Poncii Thomeriarum &c. *ut in superiore*.

Petrus &c. ven. fr. Stephano eadem gratia episcopo Elnensi &c. *ut in epistola ad episcopum Magalonensem*. Datum ut supra.

Petrus &c. prudentibus viris archidiacono & capitulo Elnensi &c. *ut in epistola ad capitulum Magalonense*.

Petrus &c. ven. fr. Helix eadem gratia episcopo Ccccc ij Vticensi

ANNO
CHRISTO
1551.

Vticensi &c. *ut in epistola ad episcopum Magalonensem.*

Petrus &c. prudentibus viris præposito & capitulo Vticensi &c. *ut ad capitulum Magalonenfem.* Datum ut supra.

Petrus &c. prudentibus viris archidiacono & capitulo Lodovenfi &c. *ut in superiore.* Datum ut supra.

Petrus &c. dilecto nobis in Christo archiepiscopo Narbonensi, vel ejus locum tenenti, salutem in salutis auctore &c. *ut in epistola ad electum Biterrensem usque ad verbum tangentibus:* super quibus ad debitam provisionem & reformationem una cum suffraganeis, abbatibus, præpositis, decanis, capitulis, prioribus, & aliis personis ecclesiasticis dictarum civitatis & diocesis ac provinciarum nostrarum intendamus concedente Altissimo, &c. *ut in epistola ad electum Biterrensem, usque ad verbum Biterris in ecclesia cathedrali.* Eapropter vobis præcipimus & mandamus, distri-

Corr. no.
stratum

strictius injungentes, quatenus citis & peremptorie auctoritate nostra & tempore congruo omnes & singulos abbates, præpositos, decanos, & priores ecclesiarum collegiarum & conventuum, & alias personas ecclesiasticas regulares & seculares non exemptas, quæ debent & consueverunt in dictis conciliis interesse de usu, consuetudine, vel de jure; exemptos vero, si qui sint, exhortantes ut personaliter, conventus vero & capitula & collegia vestri archiepiscopatatus per procuratores idoneos ad hoc specialiter constitutos cum sufficienti mandato, &c. *ut in epistola ad electum Biterrensem, usque ad verbum profectum animarum & utilitatem subditorum civitatis, diocesis, & provinciarum antedictarum per dictum concilium provinciale finem debitum foriantur.* Ut autem superfluitatum & pompatum inanum jactantiam præcludamus, vobis tenore præsentium præcipimus & mandamus, quatenus abbates dicti archiepiscopatatus vestri ex parte nostra inhibeatis, ne ultra quinque equitaturas ad longius, & unum saumerium, pro se & familia sua secum adducere præsumant, si reprehensionis nostræ aculeos de inobedientia voluerint evitare. Certificantes nos per vestras litteras apertas de citatione & responsione prædictorum citatorum: præsentibus litteras nihilo minus restituentes portitori earum sigillo vestro impendente sigillatas, in signum receptionis earundem. Datum ut supra.

Petrus, &c. dilecto nobis in Christo archiepiscopo Redefisi inferioris, vel ejus locum tenenti, salutem in salutis auctore. Inter assiduas curas, &c. *ut in epistola ad archiepiscopum Narbonensi.* Datum ut supra.

Litteræ Petri archiepiscopi Narbonensis cæterorumque episcoporum concilii Biterrensis, de suborta questione super prioritate sedendi inter episcopum Carcassonensem & cæteros Narbonensium sedis suffraganeos.

NOverint universi præsentibus litteras inspecturi, quod cum nos Petrus Dei & apostolicæ sedis gratia sanctæ Narbonensis ecclesiæ archiepiscopus, celeberrimus Biterris nostrum provinciale concilium anno Domini MCCCCLI. die VII. Novembris, cum diebus sequentibus opportunis, suborta questione inter venerabilem fratrem nostrum dominum Girbertum episcopum Carcassonensem ex una parte, & alios venerabiles fratres nostros coepiscopos præsentibus in dicto concilio existentes, super prioritate sedendi, ex altera, dicente dicto episcopo Carcassonensi se de-

bere sedere a parte sinistra primo & immediate post sedem nostram, posito quod alii essent antiquiores episcopi promotionis prioritate attenta; aliis dicentibus in dicta prioritate sedis dictum Carcassonensem episcopum nullam sedis habere, sed secundum prioritatem promotionis dictum episcopum sedere debere, prout aliis competit & de jure communi existit: tandem pro bono pacis & concordie duximus ordinandum, quod dictus Carcassonensis episcopus sedeat in parte prædicta post venerabilem fratrem nostrum Magalonensem episcopum, qui antiquior est in promotione præfato Carcassonensi episcopo. Hoc salvo & retento, quod pro hoc, nullum præjudicium dicto Carcassonensi episcopo generetur, si probare vel docere legitime poterit infra annum per testes, vel instrumenta, vel privilegia, vel quævis alia legitima documenta se debere habere prærogativam prædictam. Qui dictus Carcassonensis episcopus protestatus fuit ibidem, quod sedendo in dicta sede post dictum dominum Magalonensem episcopum, quod juri suo in possessione vel quasi, seu proprietate, præjudicare non intendit quantum ad prærogativam sedendi prædictam, si appareat in futurum ipsum dictam prærogativam nomine suo & ecclesiæ Carcassonensis habere debere. Quibus salvatis & retentionibus per nos factis, & protestationibus per dictum episcopum dictis, præfati venerabiles fratres nostri, scilicet Magalonenfis, Agathensis, Vticensis, Nemausensis episcopi, dum tamen infra annum legitime de universis appareat, confenserunt. Et in testimonium præmissorum, nos dictus archiepiscopus & præfati suffraganei nostri superius memorati, sigilla nostra præsentibus litteris duximus apponenda. Datum Biterris anno quo supra, & die IX. Novembris.

ANNO
CHRISTO
1551.

TITULI CANONVM

CONCILII BITERRENSIS. ;

ANNO
CHRISTO
1551.

1. *Ut nomen Iesu capitis inclinatione honoretur inter Divina officia.*
2. *Ut Christi corpus, cum deferretur agrorum, reverentur associetur.*
3. *Ut pro papa, rege, & prælati oretur.*
4. *Ut claudantur fontes baptismales.*
5. *De invadentibus bona ecclesiarum.*
6. *Ut in tempore Paschali, Eucharistia solis curatio ministretur.*
7. *Ut beneficiati, & in sacris ordinibus constituti, Sabbato a carnibus abstineant.*
8. *De iis qui se presbyteros & prælatos fingentes & excommunicatos suos excommunicant.*

PRÆFATIO.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti. Amen. Infrascriptæ constitutiones fuerunt factæ & editæ per reverendissimum patrem in Christo dominum Petrum Dei & apostolicæ sedis gratia sanctæ ecclesiæ Narbonensis archiepiscopum, Biterris, suo sacro provinciali concilio approbante.

Pastoralis curæ nostris humeris & animis inhærentis sollicitudo nos assidue excitat & ammonet, ut juxta nobis creditæ dispensationis officium, subditorum commodis vigilantis & indefesso animo intendamus. Amplectimur siquidem plerumque meditationis studium & laborem, ut evulsis & dissipatis vitiiis, adificatis & plantatis virtutibus, excessibus emendatis, & moribus reformatis, eorundem animas, quantum Divina gratia permittit, lucrum Domino faciamus.

Ideo-

ANNO
CHRISTI
1551.

que nos Petrus misericordie divina sanctæ Narbonensis ecclesiæ archiepiscopus, & P. Agathensis, Arnaldus Magalonensis, Helias Vticensis, Girbertus Carcaffonensis, & Ioannes Nemaufensis episcopi, apud Biterrim provinciale concilium cum procuratoribus aliorum venerabilium episcoporum provincie absentium, & capitulorum tam nostrorum quam ipsorum, abbatibus, prioribus, & aliis personis ecclesiasticis pluribus dictæ provincie vocatis invitatis ad idem concilium & citatis, celebrantes, constitutiones infrascriptas pro subditorum optata salute animarum, & profectu & quiete ecclesiasticæ libertatis, de eisdem totius concilii consilio unanimi & consensu, ad honorem, laudem, & gloriam Divini nominis duximus promulgandas: quas & contenta in eis, per omnes nostros subditos teneri volumus irrefragabiliter & servari, protestantes quod per ipsas constitutiones, vel ipsarum aliquam, statutis provincialibus vel synodalibus, seu ecclesiarum cathedralium vel collegiatarum, rationabiliter editis, in nostra provincia derogare non intendimus, nisi in quantum dictis nostris statutis infrascriptis reperirentur per contrarietatem vel alias obviare; nec privilegii nobis indultis in aliquo derogare. Volentes nihilo minus, quod eadem statuta non ligent aliquem vel astringant, donec in proximis synodis episcopalibus fuerint publicata. Adijcientes, quod in casibus ubi absolutio vel relaxatio non reperiretur in ordinatione presentis concilii reservata, singuli episcopi subditis pro suæ discretionis arbitrio, per se vel alios, possint a sententiis in istis nostris constitutionibus lætis absolutiois vel relaxatiois beneficium impetiri.

C A N O N E S.

I. *Ut nomen Iesu capitis inclinatione honoretur inter Divina officia.*

IN primis, cum felicitis recordationis dominus Gregorius papa X. per sacrum constitutionis oraculum invitaverit quolibet Christiani nominis caractere insignitos, ut nomen illud quod est super omne nomen, videlicet Domini Iesu, exhibitione reverentiæ specialis attollerent, & præcipue dum aguntur sacra mysteria, illico, quancumque recollitur, veneratione dignum devota capitis inclinatione monstrarent: nos de nostrorum salute solliciti subditorum, volumus ut singuli rectores & vicarii ecclesiarum nostræ provincie, ad hoc ipsum faciendum plebes sibi subiectas moveant efficaciter & inducant. Er ut illi id libentius faciant, quo uberioris retributionis præmium exinde sibi senserint proveniaturum: nos singulis in illius gloriosi nominis memoriâ se inclinantibus reverenter, dum Divina dicentur officia, vere tamen penitentibus & confessis, x. dierum concedimus indulgentiam, perpetuis temporibus, quotiens, ut præfertur, id fecerint, valituram.

II. *Ut Christi corpus, cum deferretur ægrotis, reverenter associetur.*

Si propter Christum reverentiam sanctis ejus impendere jubemur, dignum est sa-

A crum corpus ejus coli veneratione præcipua, quod utique pro nobis in illius passionis memoriam consecratur. Statuimus igitur, quatenus singuli rectores & vicarii ecclesiarum nostræ provincie, parochianos suos salutaribus monitis inducere student, ut sanctissimū corpus Dominicum, dum presbyter ipsum portat in viaticum ministrandum ægrotis, reverenter associet; ac luminarium adhibitione decenter honoret; illis qui associant de die vel nocte sine luminariis, x. qui autem cum luminariis, vel luminaria mirtent per alium de die, xx. de nocte xxx. dierum indulgentiam ex concessione nostra, dum tamen confessi fuerint, habituris.

III. *Ut pro papa, rege, & prælatis oretur.*

Item cum secundum sacræ scripturæ testimonium multum valeat deprecatio iusti *Ibid. c. 3. asidua*, eo quod oculi Domini super iustos, & *Psalm. 33. aures eius ad preces eorum*, ut psalmista testatur: pia deliberatione presentis concilii duximus concedendum, quod quicumque subditus noster, vere tamen penitens & confessus, devotas orationes infundere seu pia vota emittere curaverit in Missarum solenniis, ante Divinæ majestatis conspectum, a quo bona cuncta procedunt, ut per suam ineffabilem clementiam, dominum papam aut regem, ceterosve prælatos nostræ provincie in suæ pacis gratia conservare & custodire, fidemque catholicam toto orbe terrarum multiplicare dignetur, xi. dies de injunctis sibi penitentis relaxamus, quotiens id duxerit faciendum.

IV. *Ut claudantur fontes baptismales.*

D Sacri fontes, in quibus originale aboletur *Ibid. c. 7. tur culpæ contagium per baptismalis aquæ visibile sacramentum*, coli debent digno venerationis honore: ut nec indecentibus contrectationibus pateant, nec extrinsecus advenientium inquinamento fordescant. Statuimus igitur, ut parochialium ecclesiarum rectores & vicarii prædictæ provincie, in quibus sunt fundati fontes hujusmodi, eos sic cum clavibus claudi faciant & aptati, & elausos teneant & aptatos, quod nullis sordibus ad illos imminere accessus, potiorque reverentia illius quod ibi traditur sacramenti succrescat.

V. *De invadentibus bona ecclesiarum.*

Item conciliorum provincialium, per prædecessores nostros Narbonenses archiepiscopos eorumque suffraganeos olim sanctorum, vestigiis inhærentes, & certa in aliis quibus eorumdem statuta pro qualitate & conditione temporum, prout nobis melius visum

ANNO
CHRISTI
1551.Concil.
Avenion.
an. 1326.
c. 4.

Ibid. c. 2.

Corr. fa-
ctorum

ANNO CHRISTI 1331.

adulterini presbyteri vel prelati constringentes officium, ac interdictum sibi usurpantes ministerium, excommunicationem, immo verius execrationem; versa seu perversa vice in excommunicatores seu denunciatores suos simulare presumant, accensos palearum fasciculos, aut candelas de cepto, aut titiones ardentes in patellis, conchis, aut sartaginibus, vel similibus vituperabiliter extinguendo. Cum igitur talia & his similia in Dei vergant opprobrium, & ecclesiastica disciplina redudent contemptum: statumus & sub pena excommunicationis districtius inhibemus, ne quis clericus vel laicus, cuiuscumque ordinis, dignitatis, conditionis, vel status existat, rem tantæ perniciæ de cætero, per se vel alium, aut pro se vel alio, attentare presumat. Qui vero huiusmodi saluberrimi statuti transgressor extiterit, & infra triduum emendam exinde competentem non exhibuerit: extunc se sciat, presentis concilii autoritate, ipso facto excommunicationis vinculo innodatum. Locus autem ubi hæc vel similia, domino loci sciente, vel mandante, vel ratum habente, vel postquam requisitus fuerit, vel ejus locum tenens, ultra x. dies corrigere negligente, præsumpta fuerint, ecclesiastico tamdiu sic remaneat suppositus interdicto, donec ad mandatum ecclesiæ, quam delinquens offendit. & prelato, quem irreverenter despexit, sufficiens & idonea satisfactio & realis emenda præstita fuerit per eumdem: quam, cum in talibus non sit relaxanda vindicta, offensus prelatus minime remittere valeat ullo casu. Eisdem pœnis subjacere volumus illos & illas, qui vel quæ talia fieri mandaverint, vel alias opem, vel operam aut consilium præbuerint, si rem tam damnabilem prodire contigerit detestabiliter in effectum: addito, quod eorum posterius, usque ad secundam generationem, in clericorum collegium nullatenus admittantur, nisi prius per metropolitanum.....

Simon permissione divina Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, & apostolica sedis legatus, venerabili fratri nostro domino Radulpho, Dei gratia Londinensi episcopo, salutem & fraternam in Domino caritatem.

ANNO CHRISTI 1331.

Nuper in parlamento regio London. habito, nobis instantibus, pro debita reformatione quarundam injuriarum, Deo & sanctæ ecclesiæ illatarum, quas conniventibus oculis nequivimus pertransire, pro & ex eo videlicet, quod iudices seculares, nitentes plus solito in messum Divinam mittere falcem suam, clericos passim, etiam si sacerdotes fuerint, & insuper regulares, in possessione clericatus & sacerdotii notorie constitutos, & pro talibus, tam per ipsos, quam alios, publice & cõmuniter reputatos, de sceler per vâris criminibus, flagitiis, seu sceleribus, coram ipsis irretitos, seu etiam indictatos, judiciariæ potestatis suæ fines notorie excedentes, & in christos Domini sibi in causis criminalibus huiusmodi nullo jure subiectos, potestatem indebitam usurpantes, ipsos clericos & sacerdotes, contra sacros canones, & ecclesiasticas libertates, morti turpissimæ & insolite condemnare, addicere, & effectualiter tradere non verentur, in Dei & sanctæ ecclesiæ irreverentiam, contemptum, & scandalum manifestum, animarumque suarum periculum nimis grave, tam per ipsum regem, & proceres regni sui, quam communitates alias unitas, ibidem objectum fuerat. Et quia sub responsivis coloribus graviter replicatum, quod clerici prætextu sui privilegii, audaciam capiunt fortiores scelera perpetrandi: cumque ipsi in sceleribus huiusmodi capti, seu saltem veraciter indictati, & de hoc secundum morem regni convicti coram iudice seculari, per prelatos, ordinariosve eorum competentes, seu eorum commissarios, debite requisiti, Deo, sanctæ ecclesiæ, & eis sic perentibus, fuerint cum reverentia liberati, ita seguitur, quin potius favorabiliter custodiæ & temere committuntur, & in huiusmodi custodia, sic in cibis & potibus lautius procurantur, quod carcer pro eorum flagitiis, eis non cedit ad pœnam, sed magis ad solatium & resouillantium suorum corporum delicatam. Et propterea cum quies sine labore, tantis adiutoribus sussulta perpere vitia subministrat, plures multotiens per tantam, . . . ingrassati, & in suis nequissimis cogitationibus dilatati, ab huiusmodi custodia, quasi eis fuisset inimica, ingrassissime fugiunt & recedunt: nonnulli etiam flagitiosi notorii & famosi, de quibus nulla suppetit veritas excusandi, ad purgationes suas procuratas & suspectas adeo facilliter admittuntur, quod cuilibet sic liberato, ut plurimum spes firma tribuitur, uno modo vel alio ad vitam pristinam redeundi. Vnde sæpe contingit, quod nedum facilliter sic pravati, efficiuntur plus solito nequiores, sed etiam alius clericis innocentibus, propter facilitates & incurias, & negligentias huiusmodi nimias, incentivum tribuitur delinquendi: ex quo pax regni gravissime violatur. Vnde nos præmissa & circumstantias alias in hac parte sollicitè ponderantes, timentes insuper, ne abusus potestatis ecclesiasticæ, præsertim qui in regni perturbationem universaliter reddat, in præjudicium & damnum cedere valeat privilegii clericalis: *consilio & consensu fratrum nostrorum* in dicto parlamento presentium, & procuratorum absentium, de custodia clericorum huiusmodi taliter duximus ordinandum: quod tam fratres nostri, quam alii locorû ordinarii, ecclesiastici iudices nostræ provinciæ Cantuariensis, ad quos de consuetudine pertinet huiusmodi receptio & custodia clericorum, clericos sic eis, ut præmittitur, ad carceralem custodiam, ob præmissa, juxta libertates ecclesiasticas, liberatos

Deerant reliqua in codice Ms. suppleti autem possunt ex concilio Aveyion. ex quo sumptus est hic canon.

** CONCILIVM LAMBETHENSE *

A Simone Cantuariensi archiepiscopo cum suffraganeis celebratum, anno Domini . . . MCCCCL.

Ex collectionis Anglicanæ Tomo II.

DECRETVM SYNODALE.

De clericis incarceratis, ad asperam pœnam ponendis.

ANNO
CHRISTI
1351.

beratos, & de cætero liberandos, cum bona, stricta, & celeri diligentia, secundum qualitatem personarum, & scelerum gravitatem, studeant facere custodiri: ut sic pœnaliter custoditi, in scandalum ecclesiæ ad vitam pristinam non redeant. Et si qui clerici taliter liberati, malefactores notorii fuerint & famosi, confesive, seu super felonis, criminibus, sceleribus, & flagitiis hujusmodi, adeo publice fuerint diffamati, quod sua per eos commissa scelera inficiari nequeant, seu quod eorum a carcere liberatio, ecclesiæ ipsiusque libertati tranquillitative regni, sit evidenter scandalum allatura: tunc in quarta & sexta feriis, & in sabatis, de pane doloris & aqua angustiarum semel in die; cæterisque diebus, pane & debili cervisia; die vero Dominica, propter honorem ipsius diei & excellentiam, de pane, cervisia, & legumine, eisdem tantummodo ministretur. Quibus, ex elemosinarum, vel junctorum seu amicorum quorumcumque largitione, seu quovis alio quæsito colore, vel ratione quacumque, nihil amplius tribuatur, nec ipsis aliqua purgatio quomodolibet concedatur.

Si vero aliqui carcerati clerici hujusmodi, innocentes fuerint, vel de maleficiis seu flagitiis sibi impositis aut aliis non suspecti, notorii, seu confessi, vel ut præmittitur, publice diffamati: talem volumus adhiberi cautelam, ut antequam ad eorum purgationem judicialiter procedatur, præmittatur solers inquisitio, per ipsorum ordinarios ecclesiasticos in ea parte competentes judices, de ipsorum vita, fama, gestu, & conversatione, in loco criminis de quo indictati, seu pro quo incarcerati fuerint, & originis eorumdem, suis notis & amicis de inquisitione hujusmodi minime præmunis. Et si locus criminis vel originis clericorum incarceratorum hujusmodi, in diocesi ordinarii ecclesiastici judicis, cui fuerint liberati, non fuerit: de vita, fama, gestu, & conversatione dictorum clericorum, ad significationem ordinarii judicis præmissi, in cujus carcere detenti fuerint, iudex ecclesiasticus ordinarius loci, criminis præsentis, & originis, inquirere in ea parte, & certificare sibi mittentem & significantem, ut præfertur, suis litteris tenetur. Vobis igitur mandamus, firmiter injungentes, quatenus præmissa omnia & singula, quatenus ad vos attinet, observetis: & ut singuli coepiscopi & suffraganei nostri ea observent, vestris litteris harum seriem continentibus, vice & autoritate nostra efficaciter injungatis: mandantes, quatenus ipsi confratres citra festum Nativitatis sancti Joannis Baptistæ nos certificent, quid in præmissis duxerint faciendum; vos etiam citra festum prædictum nos reddatis certiores quid feceritis, & facere duxeritis in hac parte. Datæ apud Lambeth. x i i. Kalend. Mart. anno Domini MCCC LI. & consecrationis nostræ tertio.

V I T A

ANNO
CHRISTI
1352.

INNOCENTII PAPÆ VI.

Innocentius VI. ait Trichemius, natione Lemovicensis, vir bonus & amator religiosorum, & canonista maximus, qui Carolum imperatorem postea coronavit, successit Clementi, decimo sexto Kalendas Decembris anni 1352. tempore Caroli IV. imperatoris. Stephanus antea vocatus, ex episcopo Claromontano & cardinali pontificatum adeptus, multas reformationes per prædecessores suos illatas abrogavit. Prælati & beneficiati, ut in suis locis residere, injunxit: impensas aulae suæ familiarumque imminuit. Domi suæ non alios viros quam peritissimos alere voluit, idemque cardinalibus ut fa-

cerent præcepit. Palatii auditoribus stipendia constituit, ne se præmiis corrupti paterentur. In Italiam misit Ægidium Hispanum cardinalem, qui rebus italicis sua præsentia magnum adjumentum attulit. Interea temporis, quo Franciscus Barocellus senatoriam dignitatem Romæ sibi usurpaverat, pontifex Nicolaus Rentii et carceribus eductum libertate donavit: ut altero alteri opposito, inter se contenderent, donec sibiipsis perniciem atque interitum inferrent. Tumultibus autem & dissensionibus invalescentibus, regem Cypri senatorem a se factum eodem misit, ut quosdam qui se republicæ reformatores vocitabant, opprimeret. Cum vero pacem inter Gallos & Anglos omnibus nervis in vanum componere studeret, mortem oppetiit pridie Idus Septembris, anno 1362. cum sedisset annis novem, mensibus octo, diebus sex. Vir fuit juris civilis & canonici peritissimus, sinceræ vitæ & magnæ constantiæ: beneficia nullis nisi sufficienter doctis contulit. Hujus temporibus, inquit Silvius, Ioannes V vicefusus hæresiarca, quia non potuit consequi episcopatum Vigorniensem, in Anglia sua dogmata evomere cœpit, & composuit plurquam ducenta volumina librorum, quibus præter suos, Marcionis & Manichæorum errores immiscebat.

** INNOCENTII VI. EPISTOLA
ad Cantuar. & Eborac. archiepisc.

De celebrando festo S. Augustini in Anglia.

Ex tomo II. collectionis Anglicanæ.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, Cantuar. & Eborac. archiepiscopis, salutem & apostolicam benedictionem.

Decet amicos Christi fideles illos in terris summa devotionis studio venerari, quos omnipotens Dominus perpetuæ corona gloriæ in cælo magnificat: & ibi præcipue ipsorum laudes attollere, ubi per gloriosum laborum suorum fructum, majora consulant insignia meritorum. Hoc itaque attenta consideratione pensantes, decens & congruum reputamus, ut gloriosus confessor beatus Augustinus, qui olim missus per sedem apostolicam ad gentes Anglorum, nondum tunc baptismatis unda renatas, eas de infidelitate tenebris, ad lucem catholice fidei per prædicationis ministerium evocavit, primusque in Anglia erexit ecclesiam, specialiter in illis partibus honoretur. Ex hoc namque ibidem populorum crescet devotio, ac ille qui glorificatur in sanctorum concilio, benignius preces respiciet devotorum. Ut igitur ipsius confessoris festività in dictis partibus, quæ, sicut accepimus, vix aut minus in regno Angliæ celebriter colitur, solemnius & devotius veneretur: fraternitati vestræ, de qua specialem in Domino fiduciam gerimus, per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus festività confessoris ejusdem in omnibus ecclesiis dicti regni, exemptis & non exemptis, faciatis autoritate nostra perpetuis futuris temporibus sub duplici officio solemniter celebrari; & nihilo minus in dicta festività cessari a mechanicis & aliis operibus interdicitis in festis duplicibus, de more, consuetudine, seu observantia ecclesiarum partium earumdem.

Datæ Avinionis vii. Idus Februarii, pontificatus nostri anno tertio.

Ejusdem

*** Eiusdem ad praelatos Angliæ.

De celebrando festo S. Eduardi regis.

Innocentius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopus & episcopus, & dilectis filiis, abbatibus, prioribus, archidiaconis, decanis, & aliis ecclesiarum praelatis, tam exemptis quam non exemptis, per regnum Angliæ constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Mirabilis Deus in sanctis suis apparet quotidie, ac ultra quam dici valeat gloriosus, cum in eis mira prodigia, & signa magna in universis mundi partibus operatur; ipsosque, utpote suæ Divinitatis participes, faciat condescendere miraculis, & Divinis laudibus insigniri, quibus, cum intercessores grati, animi iudicis placare & inclinare soleant, tanto potius honor & reverentia est ab universis & singulis exhibenda, quanto ipsi tanquam propinquiores & magis ac magis accepti, possunt pro nobis jugiter intercedere apud Deum. Cum igitur sanctus Eduardus rex, gloriosissimus Christi confessor, præ multitudine miraculorum, quæ suis meritis Divina potentia operatur, haberi debeat ab omnibus Christi fidelibus in magna reverentia & honore: nos ipsum habere patronum & pugilem cupientes, eius festum, quod singulis annis cum devotione ac solemnitate celebrare proponimus, Calendario ecclesiæ Romanæ fecimus annotari. Quia vero in partibus Angliæ debet eo celebrari solennius, quo tota illa terra ejus præsentia illustratur: universitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur attente, ac per apostolica verbis scripta firmiter præcipiendo mandamus, quatenus idem festum annuatim, cum venerit, ob reverentiam ejusdem sancti, celebretis solemniter & devote, ac faciatis a vestris subditis celebrari. Datæ Lugduni, v. idus Januarii, pontificatus nostri anno sexto.

CONCILIVM TOLETANVM

Autoritate Blasii archiepiscopi celebratum
anno Domini MCCCLV. tempore
Innocentii papæ VI.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. *Quod transgressiones constitutionum provincialium, non ad culpam, sed ad pœnam tantum obligent transgressores.*
2. *De constitutionibus Joannis legati apostolicæ sedis.*

PREFATIO.

Pateat universis, quod nos Blasius miseratione Divina archiepiscopus Toletanus, Hispaniarum primas ac regni Castellæ cancellarius, in concilio per nos apud Toletum die prima mensis Octobris, anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo quinto celebrato, quæ prædictum concilium extitit terminatum, procuratoribus & vicariis episcoporum suffraganeorum nostrorum ac capitulorum ecclesiarum cathedralium nostræ provinciæ qui voluerunt & potuerunt commode interesse, congregatis, pro animarum nostrorum subditorum salute, sacro approbante concilio, constitutiones edimus subsequentes.

Concil. general. Tom. XI.

A CAPITVLA.

- I. *Quod transgressiones constitutionum provincialium, non ad culpam, sed ad pœnam tantum obligent transgressores.*

Ne onerentur culpæ pondere ex transgressione constitutionum provincialium Christi fideles, quibus Divina pieras jugo suavi & oneri leviori supponere misericorditer est dignata: sacro approbante concilio ordinamus, quod constitutiones provinciales prædecessorum nostrorum, & quæ in futurum condentur, nisi aliter in condendis expresse fuerit ordinatum, non ad culpam, sed ad pœnam tantum, earumdem obligent transgressores.

II. De constitutionibus Joannis legati apostolicæ sedis.

Quia in præmio constitutionum provincialium editarum per bonæ memoriæ dominum Joannem prædecessorem nostrum, continentur, hæc verba: Præcipimus constitutiones per dominum legatum editas in concilio, per eundem apud Vallemoleti celebrato, cum infra scriptis per nos in præsentem concilio editis observari: aliquibus grave periculum videatur, quod transgressores constitutionum domini cardinalis legati prædicti, quæ præceptum non continent, eos ad culpam obligent ex vi præcepti quod in dicto præmio continetur; & quia ex eo quod aliqui asserunt, quod eadem constitutiones domini legati non ligent, pro eo quod non fuerunt publicatæ integraliter, modo & forma in præmio earumdem traditis & contentis: nos sacro approbante concilio statuimus & declaramus, quatenus vigore præcepti hujusmodi, ad observantiam dictarum constitutionum præcepta domini cardinalis legati nos & subditos nostros non obligent, nisi in eo casu, modis & forma, quibus nos & eos dicti domini legati constitutiones statuerunt obligari.

In ejus rei testimonium præsentem litteras, per infra scriptum notarium publicum in formam publicam redigi, ac nostris sigilli appensione mandavimus communiti. Datum loco, die, mense, & anno prædictis, præsentibus venerabilibus & discretis viris, Hugone de la Manhama legum doctore de Majorito, ac Didaco Gonsalvi de Talavera, archidiaconis, ac Joanne Alphonsi de Villa regali canonico ecclesiæ Toletanæ, testibus ad præmissa vocatis.

Et ego Alphonsus Fernandi publicus auctoritate archiepiscopali in civitate & diocesi & provincia Toletana notarius, prædictarum constitutionum editioni, publicationi, ratificationi, ac omnibus & singulis supradictis, una cum prænomminatis testibus præsens interfui, & in præsentibus litteris meum solitum signum apposui rogatus, in testimonium veritatis.

D d d d d i j Inpri-

ANNO
CHRISTI
1555.

Corr. quos

ANNO
CHRIST.
1362.

*** CONCILIVM MAGFELDENSE

A Simone Cantuariensi archiepiscopo & suffraganeis celebratum, anno Domini MCCCLXII.

Ex Tomo II. collectionis Anglicanz.

Mandatum de festis celebrandis.

Simon &c. venerabili fratri nostro domino Simoni Dei gratia episcopo Londonensi, salutem & fraternam in Domino caritatem.

EX scripturis sacris didicimus, vitia sepe ingerere, & virtutes esse mentiri: dum videlicet sub figmento sanctitatis ad execranda proceditur, & sub specie culus Divini, ad abominabilem Dei victimam properatur. Ab exordio nempe conditionis humanæ, die duntaxat septimo hebdomadæ, statuit omnium conditor ab operibus abstinentium: sed succedente tempore gratiæ, militans adiecit ecclesia dies plurimos, ab omnibus Catholicis feriandos: ex quibus postmodum usus hominum, tolerante ecclesia, propter operandi ut creditur necessitatem, nonnullos a feriandi ritu subtraxit, & quosdam in diversis catholicorum partibus festivos superaddidit localiter observandos. Qui quamvis a primordiis ob venerationem sanctorum in festivandi consuetudinem introducti fuerant: inconstantia tamen humana ut plerumque in deteriora labente, quod in electorum Dei receptum erat honorem, conversum est in blasphemiam & abominationem, dum videlicet conventicular, negotiationes, & alia exercitia illicita, diebus hujusmodi potissime ingeruntur: quod vero ad devotionis parabat compendium, in dissolutionis erigitur cumulum, dum in ipsis festivitatibus colitur taberna potius quam ecclesia, comessationes abundant, & ebrietates uberiorum quam lacrymæ & orationes; lasciviis insistitur, & contumeliis magis quam otio contemplationis; & quod prætermittendum non est, mercenarii, sine quorum operibus respublica regi non poterit, sub colore licito sic ab operibus mechanicis, diebus etiam quos sibi festivos constituunt, & sanctorum vigiliis, abstinent, licet non minus per hebdomadam capientes propterea de salario, quo utilitas reipublicæ graviter retardatur, quin potius impeditur: nec propter Dei honorem sicut deceret sabbatizant, sed etiam juxta præmissa, Deum ipsum & sanctam ecclesiam, in diebus hujusmodi, per abominationes suas pessimas scandalizant, tanquam solennitates ipsæ ad profanationis & perverfitatis exercitium gratis fuerint institutæ; quæ quanto magis protenduntur in numero, tanto abundantius cultores abusivum hujusmodi, in suis excessibus insolent. Ut igitur tam superstitiosis adinventionibus, ac etiam fraudulentis mercenariorum hujusmodi commentis occurratur, & eorum attenuetur occasio, & memorie sanctorum feriandæ, juxta primam ecclesiæ institutionem, in debita habeantur veneratione: reservata facultate viris ecclesiasticis, aliisque majoribus, ac sibi ipsis sufficientibus, quorumcumque festorum, prout eis placuerit, ad Dei honorem in ecclesiis suis vel capellis, solenniter venerandi, de fratrum nostrorum consilio, dies festos præsentibus inserere duximus, quibus videlicet ab universis popularium operibus, etiam reipublicæ utilibus, per nostram Cantuariensem provinciam fuerit regulariter abstinendum.

A Imprimis sacrum diem Dominicum ab hora diei sabbati vespertina inchoandum, non ante horam ipsam prævenendum, ne Indaicæ professionis participes videamur, quod in festis quæ suas habent vigiliis observetur. Item festa, Natalis Domini; Sanctorum, Stephani, Joannis, Innocentium, Thomæ martyris; Circuncisionis, Epiphaniæ Domini, Purificationis beatæ Mariæ, S. Matthiæ apostoli, Annunciationis S. Mariæ, S. Parasceves, Paschæ cum tribus diebus sequentibus. S. Marci evangelistæ, apostolorum Philippi & Iacobi, Inventionis sanctæ Crucis, Ascensionis Domini, Pentecostes cum tribus diebus sequentibus, corporis Christi, Nativitatis S. Joannis Baptistæ, Apostolorum Petri & Pauli, Translationis S. Thomæ, Sanctæ Mariæ Magdalenæ, Sancti Iacobi, Assumptionis sanctæ Mariæ, B. Bartholomæi, sancti Laurentii, Nativitatis sanctæ Mariæ, Exaltationis sanctæ Crucis, sancti Matthiæ apostoli, sancti Michaelis, sancti Lucæ evangelistæ, apostolorum Simonis & Iudæ, omnium sanctorum, sancti Andree apostoli, sancti Nicolai, Conceptionis beatæ Mariæ, sancti Thomæ apostoli, Dedicacionum ecclesiarum parochialium, & sanctorum in quorum honore ecclesiæ parochiales dedicantur: aliaque festa quæ in singulis diæce provinciarum diæcesibus, per locorum ordinarios ex certa scientia peculiariter indicantur.

C Vobis igitur mandamus, quatenus præmissa omnia & singula, ad singulorum confratrum & suffraganeorum nostrorum notitiam deducentes, eorum cuilibet injungatis, quod moveant & efficaciter inducant clerum & populum sibi subiectum, ut festa superius enumerata, prout suis acciderint temporibus, summo opere observent, & debito venerentur honore, & ad parochiales eorum ecclesiæ diebus ipsis reverenter accedant, Missarum, & aliorum Divinorum officiorum complementum expectent, pro ipsorum cæterorumque fidelium vivorum & defunctorum salute, Dominum devote & sinceris mentibus oraturi: sic festorum ipsorum decorando solennia, ut ipsi, & alii catholici pro quibus oraverint, sanctos quorum festa celebraverint, intercessores mereantur habere assiduos apud Deum: & quod dicti confratres nostri, subditis suis hujusmodi intiment, quod reliquis sanctorum festivitatibus impune poterunt ad opera procedere consueta. Si vero aliqui operarii conductitii occurrerint, qui festis peculiaribus, & non ut præfertur indictis, a consuetis operibus cessare præsumperint, ut sic secundum præmissa eos defraudent, quorum ministerio se astrinxerint: ipsos a superstitionibus hujusmodi canonice compellant, & faciant per alios compesci ecclesiasticam per censuram: demandantes insuper prædictis confratribus nostris, quod eorum singuli nos clare & distincte certificent, quid fecerint in præmissis citra festum Nativitatis sanctæ Mariæ virginis proximo nunc futurum, per suas litteras patentes harum seriem continentes. Vos etiam, quatenus vestras civitates & dioceses concernit, præmissa omnia & singula studetis efficaciter adimplere, & nos modo consimili reddere certos. Datæ apud Magfeld. xvii. Kalend. Augusti, anno Domini MCCCLXII. & nostræ consecrationis decimo

E

tertio.

ANNO
CHRIST.
1362.

ANNO
CHRISTI
1351.

*** CONCILIVM LAMHETHENSE

A Simone Cantuariensi archiepiscopo cum suffraganeis celebratum, anno Domini MCCCLXII.

De salariis a presbyteris annuatim percipiendis.

Ex Tomo II. collectionis Anglicanæ.

Simon permissioe Divina Cantuariensis archiepiscopus, & apostolica sedis legatus, v. venerabili fratri nostro domino Simoni Dei gratia Londonensi episcopo salutem.

Effrenata generis humani cupiditas, cuius conatus, nisi iustitia sua virtute reprimeret, ita ex sibi innata malitia excreceret, quod caritas extra mundi terminos exularet. Sane communis ad nos querela perduxit, & magistra rerum experientia manifestat, quod moderni temporis sacerdotes adeo jam cupiditatis & aedie vitia infecerunt, quod stipendiis rationabilibus non contenti, pro labore salariam vendicant & recipiunt excessiva, salutariumque laborum sprete exercitiis, adeo delicatis student voluptatibus, quod ecclesiis vel capellis parochialibus & curis animarum deservire seu intendere, tanquam parochiales presbyteri, etiam oblati sibi congruis salariis, recusant penitus & contemnunt, annalia pro vivis vel mortuis peculiari quodam otio celebrantes: sicque parochiales ecclesie & capelle quamplures nostræ provincie, in officia remanent, capellanis parochialibus, immo curatis propriis, non absque gravi animarum periculo destituti; sacerdotesque prædicti sic delicati & cupidi, salariis excessivis huiusmodi facinorati, evomunt, indomiti delirant & desiciunt, & post ventris ingluviem & varias carnis illecebras, spumant in libidinem, & tandem in malorum voraginem funditus demerguntur, in virorum ecclesiasticorum detestabile scandalum, & exemplum perniciosissimum laicorum. Huic igitur morbo pestifero, morderi salubriter & celeriter cupientes, de fratrum nostrorum consilio & assensu statuimus, & ordinamus: quod capellani quicumque non beneficiati, præsertim idonei curis animarum, & ecclesiis seu capellis parochialibus, moderatis sibi constitutis salariis inferius plenius describendis, postpositis privatis seu peculiaribus obsequiis quorumcumque, ante omnia officii & intendere teneantur, cum pro loci diocesanum seu ordinarium iudicem in hac parte competentem fuerint requisiti, sub poena sententiæ suspensionis ab officio, quam, si sic requisiti, ut præmittitur, infra viginti dierum spatium, cessante impedimento legitimo non pervenerint cum effectu, eo ipso se novent incursum.

Statuimus etiam & ordinamus, quod capellani annalia celebrantes, & ceteri curam animarum non intendentes, quinque marcis; ecclesiis vero seu capellis parochialibus & curæ eisdem imminenti officiantes, sex marcis, pro suis stipendiis annuis debeant contentari: nisi locorum diocesanum, propter amplioris parochie sollicitudinem, vel aliam causam legitimam, aliter pro suo arbitrio duxerint ordinandum. Si quis vero sacerdotum huiusmodi nostræ provincie, ampliore summam, quam ut præfertur, quovis exquisito colore, pro anno integro, seu rata temporis ejusdem, receperit: nisi infra mensem, fabricæ ecclesiæ infra quam Divina celebraverit, summam ipsam excedentem restituerit, sententiam suspensionis ab officio suo incurrat ipso facto. Et solvens, si persona ecclesiastica fuerit, puniatur in dupli sic excessivæ soluti.

Concil. general. Tom. XI.

A in pios usus, juxta arbitrium loci diocesanum, convertendum.

Et ut amplius sacerdotibus evagandi materia subtrahatur, ipsorumque mores & vita certius cognoscantur: volumus & ordinamus, ne quis sacerdos de una diocesi ad aliam se transferens, ad Divina admittatur ibidem, nisi diocesanum loci ad quem se transferent, litteras commendatitias ostendat episcopi, in cuius diocesi antea proximo morabatur.

Abolutionem vero ipsorum, qui præfatas suspensionis sententias incurrerint, nobis, & confratribus nostris locorum diocesanis, specialiter reservamus: quas demum, post publicationem debitam præmissorum, juxta canonum exigentiam, ligare, propter juris ignaros & simplices, tenore præsentium declaramus. Fratemitati igitur vestræ committimus & mandamus, firmiter injungentes, quatenus præmissa omnia & singula in diocesi vestra celeriter publicetis, & executioni debitæ demandetis, ipsaque cæteris suffraganeis & confratribus nostris in suis diocesis publicanda & exequenda debite demandanda quam citius transmittatis: & quid feceritis in hac parte, nos citra festum Purificationis beatæ Mariæ Virginis proximo nunc futurum, certificare curetis, per litteras vestras patentes harum seriem continentes.

C Datæ apud Lamheth. v. Idus Novembris, anno Domini MCCCLXII. & nostræ consecrationis XIII.

VITA
VRBANI PAPÆ V.ANNO
CHRISTI
1362.

VRbanus quintus patria Lemovicensis, antea Guillelmus Grisant appellatus, ex abbate sancti Victoris Massiliensis ad summum ecclesie fastigium evehctus est quinto Kalendas Octobris, anno Christi 1362. sub imperio Caroli IV. imperatoris, eo scilicet tempore, quo apud vicecomites legatione fungebatur. Avenionem profectus sua singulari animi magnitudine qua præditus erat, cardinale Agidium, de quo supra, in Italiam misit, ut libertatem ecclesiasticam tueretur. Eodem etiam ipse, pontificatus sui anno quarto se contulit, ut controversias ibidem exortas sedaret & componeret. Quibus sopitis, cum pia urbis loca visiteret, sanctorum Petri & Pauli capita in loco satis vili reperit: quæ auro argenteoque circumdari & exornari procuravit, solemnique pompa in Laterano reposuit. Orvieti & in Montefascone palatia cultissima extruxit, quod ea loca propter aeris temperiem sibi posterisque suis convenientissima essent. Mortuo Agidio cardinale, Joannem Haucut ducem bellicosissimum militiæ ecclesiasticæ præfecit. His peractis, in Gallias se recepit, ubi vir juxta chronicum Hirsaugiense doctus & sanctissimæ conversationis, qui crucem prædicari fecit contra Turcas, & multa bona patravit, post octavum annum & mensem secundum administrati pontificatus, decimo quarto Kalendas Januarii, anno 1370. diem clausit extremum, eo tempore quo Brigitta mulier devotissima causa reddendi voti Romam venerat.

*** VRBANI PAPÆ V.

Constituto contra pluralitatem beneficiorum.

Ex tomo II. collectionis Anglicæ.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Confecta sollicitudo apostolicæ sedis, animarum salutem & cunctorum profectus in suis actibus
D d d d d iij semper

ANNO
CHRISTI
1365.ANNO
CHRISTI
1365.

semper querens, illa studet ordinare celeriter, quæ ad eorumdem salutem & profectus noverit redundare. Dudum siquidem ad audientiam nostram fama publica referente, producto quod quorundam viro- rum ecclesiasticorum, tam secularium quam regula- rium, partium diversarum, cæca ambitio sic excreve- rat, quod nonnulli eorum, quanquam etiam minus dig- ni, plura, prioratus, dignitates, personatus, admini- strationes, officia, ecclesias, canonicatus, & præbendas, præstimoniam, & alia beneficia ecclesiastica, cum cura vel sine cura, quanquam cum dispensatione ubi exige- batur, & quanquam etiam sine illa, retinere præsume- bat in numero detestabiliter excessivo. Ex quo hujus- modi beneficiis nequeuntibus in diversis beneficiis residere, diminutio Divini cultus, hospitalitatis defe- ctus, ecclesiasticæ libertatis & juris perditio, ac rem- rum lapsus, prædiorum destructio, ædificiorum & ip- sarum ecclesiarum ruina, vitiatorum pullulante * animarum pericula, & nonnullorum populorum ca- rentium propriorum rectorum regimine murmur & scandalum veniebant. Nos tatorum multiplicati ma- lorum, quæ absque gravi remorsu conscientie remediis, prout ad nostrum spectabat officium, occurrere cupientes: nonnullis archiepiscopis, & eorum suffraga- neis, partium diversarum, per apostolica scripta man- davimus, ut infra certum terminum competentem, per nos eis præfixum, per se vel suos vicarios in spirituali- bus generaliter, in suis ecclesiis cathedralibus gene- rali synodo congregatis, universos & singulos cleri- cos, & personas ecclesiasticas, tam seculares quam regulares, partium prædictarum, eis subiectos prioratus, dignitates, personatus, administrationes, officia, eccle- sias, canonicatus, præbendas, præstimoniam, & alia quæcumque beneficia, cum cura vel sine cura, & officia pro ecclesiastica, & alia suarum & alia- rum curarum ecclesiasticarum, quocumque nomine nuncuparentur, obtinentes, vel autoritate apostolica expectantes, necnon habentes capellanias commen- sales, seu alia officia Romanæ curie, cum beneficio vel beneficiis, aut officiis ecclesiasticis, seu curiarum, ec- clesiarum perpetuis, cujuscumque status, ordinis, seu conditionis extiterint, preemptorie monere curare, ut, eis distincte mandamus, infra unum mensem a moni- tione computandum, hujusmodi eorum prioratum, dignitatum, personatum, administrationum, eccle- siarum, canonicatum, præbendarum, præstimonio- rum, & beneficiorum ac officiorum nomina; necnon qualitates & taxationes, si ad decimam forent ta- xata, seu quantum pro eis solvi pro decima consuevit, alioquin eorum veros & communes sine fraude va- lores, expectationes quoque & capellanias, & officia perpetua prædicta, una cum beneficiis eisdem, ipsis & eorum ordinariis, vel eorum vicariis, prout eis sub- erant, allegare deberent effectualiter, non parent, hujusmodi eorum prioratibus, dignitatibus, persona- tibus, administrationibus, ecclesiis, canonicatibus, præbendis, præstimoniam, beneficiis, officiis, & expecta- tionibus, gratiis, capellanias, & officiis perpetuis, ex- tunc ipso facto perpetuo essent privati; ipsorum priora- tum, dignitatum, personatum, administratio- num, ecclesiarum, canonicatum, præbendarum, præ- stimoniorum, beneficiorum, & officiorum dispositio- ne nobis specialiter reservata. Ad hoc autem illos qui habent unicum beneficium sine dicta cura, vel alio officio perpetuo, ut e contra, seu expectationem uni- cam, ac profectos militarium ordinum, volumus non teneri. Mandamus etiam, quod ipsi singuli suffraga- nei, elapso dicto mense, hujusmodi prioratus, dignita- tes, personatus, administrationes, ecclesias, canonicas, præbendas, præstimoniam, & alia beneficia, officia,

* Corr. man-
dantes ut* f. quod si
non pare-
rent

& expectationes, ab obtinentibus ea in scriptis exhi- bita, ut præferatur, in registro ordinate redacta, sub eorum sigillis clausis, suis metropolitanis, infra unius mensis spatium assignarent; & quod quilibet eorum metropolitanus, tam hujusmodi beneficia & officia per subditos sibi clericos, seu in suis civitatibus & diocesis commorantes, in scriptis exhibita similiter in registro redacta, quam registra dictorum suffraga- neorum, infra certos menses quos eorum cuilibet du- ximus assignandos, extunc proximo subsecutos, nobis destinare curarent; alioquin omnes & singulos eorum qui deficerent in præmissis, cessante legitimo im- pedimento, ex communicationis & suspensionis ab administratione spiritualium & temporalium sententi- bus decrevisset subjacere, prout in diversis literis nostris super his confectis plenius continetur.

Cum autem ad aures nostras multorum fide digno- rum relatione pervenerit, quod in regno Angliæ non- nulli clerici, plures dignitates, præbendas, & benefi- cia alia & officia ecclesiastica, in numero excessivo, & sacris canonibus invito obtinere præsumunt; ex quo prædicta & alia mala plura, gravius scanda- la provenisse hæcenus & assidue provenire noscun- tur, & alia majora ventura verisimiliter formidantur: nos nequeuntibus talia, absque læsione nostre conscien- tiæ, oculis conniventibus pertransire; & proprie vo- lentes, ut tenemur, in hac parte de opportuno reme- dio providere, universos & singulos clericos, & ec- clesiasticas personas, tam seculares quam regulares, dicti regni Angliæ, prioratus, dignitates, personatus, administrationes, canonicatus, præbendas, præstimo- niam, & alia quæcumque beneficia, cum cura vel sine cura, & officia ecclesiastica perpetua, & aliarum cu- rarum ecclesiasticarum, quocumque nomine nuncu- pentur, obtinentes, aut autoritate apostolica expectan- tes, cujuscumque status, ordinis, seu conditionis exis- tant, per hoc publicæ monitionis edictum, cujusmodi monendi modum ex certis & rationabilibus causis e- legimus, præsentium tenore monemus; his distincte mandantes, quatenus infra sex menses a data præsen- tium computandos, hujusmodi eorum prioratum, di- gnitatum, personatum, administrationum, ecclesiarum, canonicatum, præbendarum, præstimoniorum, ac beneficiorum & officiorum nomina; necnon qualitates & taxationes, si ad decimam sint taxata, seu pro eis solvi pro decima consuevit; alioquin eorum veros & communes sine fraude valores, expectationes quoque & officia ecclesiasticarum curarum perpetua prædicta, una cum beneficiis eisdem, ordi- nariis locorum, in quibus moram trahunt, in scriptis clare, particulariter, & distincte exhibere procurent. Alioquin omnes & singuli qui præfatis nostris moni- tioni & mandato, rationabili causa cessante, quam in- fra dictum terminum coram nobis vel ordinariis eisdem allegare per se vel alios teneantur, non parent cum effectu: hujusmodi eorum prioratibus, dignita- tibus, personatibus, administrationibus ecclesiis, ca- nonicatibus, præbendis, beneficiis, & officiis, & expecta- tionibus, quæ ultra duo ipsorum compassibili- lia, tum quæ coram ipsorum duorum beneficiorum ordinario seu ordinariis infra dictum mensem duxe- rint eligenda, præsumperint retinere, elapsis dictis sex mensibus, perpetuo sint privati, ipsorum priora- tum, dignitatum, personatum, administrationum, canonicatum, præbendarum, ecclesiarum, præstimo- niorum, beneficiorum, & officiorum dispositione, no- bis reservata. Quod si tales hujusmodi prioratus, di- gnitates, administrationes, personatus, ecclesie, cano- nicatus, præbende, præstimoniam, beneficia, & officia, quibus ut præmittitur erunt privati, ultra dictum ter- minum per mensem retinere præsumunt: extunc ipso facto

facto aliis duobus beneficiis compassibilibus, quæ per eos, ut præmittitur, permittimus retineri, noverint privatos, ipsorum collatione & dispositione nobis similiter reservata: ac nihilo minus sententiam excommunicationis incurrant, a qua, nisi per Romanum pontificem, præterquam in mortis articulo, non possint absolutionis beneficia obtinere: & nihilo minus perpetuo sint inhabiles ad ea, & quælibet alia beneficia ecclesiastica, obtinenda.

Ad hoc autem illos qui haberent unicum beneficium sine alio officio perpetuo, aut e contra, seu expectationem unicam, & professos militarium ordinum, volumus non teneri. Mandantes insuper, quod singuli episcopi dicti regni, elapsis dictis sex mensibus, huiusmodi prioratus, dignitates, personatus, administrationes, ecclesias, officia, canonicatus, præbendas, & præstimonias, & alia beneficia ecclesiastica, ac capellanias, officia, & expectationes, ab obtinentibus ea ipsis in scriptis exhibita, ut præfertur, in registro ordinata, sub eorum sigillis clausis, suis metropolitanis infra unius mensis spatium studeant assignare: & quilibet eorum metropolitanus, tam huiusmodi beneficia & officia per subiectos sibi clericos, vel in civitatibus vel diocæsis commorantes, similiter in registro redacta, quam dictorum episcoporum, infra quatuor menses dictum mensem immediate sequentes, nobis destinare procurent. Alioquin omnes & singulos episcopos & archiepiscopos seu metropolitanos, qui defecerint in præmissis, cessante legitimo impedimento, excommunicationis, suspensionis ab administratione spiritualium & temporalium sententiam decernimus subiacere. Cæterum volumus, & auctoritate apostolica decernimus, quod monitionis mandata huiusmodi, perinde valeant & robur obtineant firmitatis: ac eisdem clericos & ecclesiasticas personas, necnon archiepiscopos & episcopos omnino arceant, ac si iis insinuata & intimata præsentialiter existissent, constitutione quacumque contraria non obstante. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ monitionis, mandati, privata reservatione inhabilitatis, constitutionis & voluntatis infringere, vel ei temerarie contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum, se noverit incursum.

Datæ Avinionis, v. Nonas Maii, Pontificatus nostri anno quarto.

** CONCILIA VARIA

Pro reformandis moribus, & præsertim tollenda pluralitate beneficiorum, anno Domini MCCCLXV.

Issos esse ab Urbano V. archiepiscopos & eorum suffraganeos partium diversarum, concilia celebrare adversus clericos multis prædictis beneficiis, testatur Urbanus ipse, in ea quam modo legisti constitutione: docent & eiusdem ad Tolosanum, & Narbonensem archiepiscopos littera, eodem argumento datæ, ut testatur Odoricus Raynaldus.

** CONCILIVM ANDEGAVENSE

A Simone Turonensi archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno Dom. MCCCLXV.

Ex metropoli Turonensi, & M.S. viri cl. Egid. Menagii.

TITVLII CAPITVLORVM.

1. De rescriptis.
2. De aëre & reo.
3. Quid est diæta.
4. De citationibus virtute litterarum apostolicarum.

- A 5. De apostolicis impetrantibus beneficia.
6. De iisdem.
7. De supplenda negligentia pralatorum.
8. Beneficia non conferantur nisi ætatem legitimam habentibus.
9. De temporibus ordinandorum.
10. De officio archidiaconi.
11. Quid pro lectis defunctorum rectorum.
12. De vita & honestate clericorum.
13. De eadem re.
14. De Missa & officio defunctorum.
15. De officio beate Mariae.
16. De cibis ecclesiasticorum.
17. De clericis non resistentibus.
18. De distributionibus.
- B 19. De statu monachorum.
20. De canonicis regularibus.
21. De religiosis domibus.
22. De observatione ieiuniorum.
23. De censibus.
24. De immunitate ecclesiarum.
25. De iniustis exactionibus.
26. De iniuriis quæ sunt ecclesiasticis.
27. De iisdem.
28. De exactionibus.
29. De immunitatibus ecclesie.
30. De adulteriis.
31. De sententia excommunicationis.
32. De publicatione presentis concilii.
- C 33. Quando liceat in domibus seu capellis celebrare.
34. De potestate absolvendi.

P RÆ F A T I O.

AD honorem Dei patris omnipotentis, decus & decorem civitatis, diocæsis, ac provincie Turonensis, cui, Deo autore, sedis Apostolicæ gratia, & Divina favente clementia, præsidemus. Nos Simon permissione Divina archiepiscopus Turonensis, vocatis & coadunatis venerabilibus fratribus nostris, Gaufrido, Dolensis; Michaele, Conomanensis; Radulpho, Redonensis; Guillelmo, Andegavensis; Guillelmo, Macloviensis; Guillelmo, Leonensis; & Eveno, Trecorensis, ecclesiarum episcopis, & suffraganeis nostris; sede Nannetensi vacante, venerabilibus fratribus Briocensi, Venetensi, & Corisopitensi, episcopis absentibus, & legitime excusatis per legitimos procuratores litteratorie destinatos; necnon abbatibus & prælatibus qui ad hoc vocari consueverunt. Ad futuram rei memoriam, pro reformatione morum, defensione & tranquillo statu ecclesiarum nostri regimini commissarum, deliberatione provida præhabita, & ipsius approbatione concilii, ordinanda duximus & etiam statuenda ea, quæ per ordinem subsequuntur. Quæ quidem juxta approbationem huiusmodi decrevimus obtinere perpetuam roboris firmitatem. Acta in ecclesia Andegavensi, die Iovis duodecima mensis Martii, anno Dom. MCCCLXV.

C A P I T V L A.

I. De rescriptis.

Licet sedes apostolica in gratis & iustitia se exhibeat liberalem: tamen nonnulli ejus litteris nequiter abuterentur, reum trahendo & conveniendo ad diversos iudices super diversis actionibus personalibus; vel conveniunt eos cum quibus nullam habent materiam quæstionis, vel contra

tra

tra concilium ultra duas dietas, per confer-
vatorias, vel rescripta alia, in quibus eis
conceditur, quod reum usque ad duas die-
trastrahere valeant, & non ultra. Quod licet
sit prohibitum per canonicas sanctiones pœ-
nas transgressoribus infligentes: quia ta-
men facti experientia nos edocet, prohibi-
tionibus non obstantibus, quod nonnulli nos-
træ provinciæ Turonensis, rescriptis præ-
missis apostolicis abutuntur: ideoque sacro
approbante concilio, edicto perpetuo pro-
hibemus, ne quis per quodcumque rescrip-
tum apostolicum, coram diversis iudici-
bus, super eisdem vel diversis actionibus
personalibus, eodem tempore, vel illum
contra quem non habet actionem, vel per
quamcumq; conservatoriam privilegium,
vel rescriptum, in quo conceditur quod us-
que ad duas dietas reum trahere valeat, ul-
tra duas dietas non trahat, nec rescripta ap-
postolica ad futuras controversias trahat,
quæ non erant exortæ tempore rescripti in-
terari. Quod si contrarium fecerit in casu-
bus præmissis, vel aliquo præmissorum, ex-
communicationis sententiam incurrat ipso
facto.

II. De actore & reo.

Dudum Bonifacius papa salubriter sta-
tuit, quando actor & reus ejusdem ci-
vitatatis & diœcesis fuerint, quod per litteras
apostolicas infra ipsas reus conveniatur &
non extra, nisi certis casibus in dicta consti-
tutione expressatis: ita quod tunc reus a
fine diœcesis ultra unam dietam non tra-
hatur. Et quia nonnulli nostræ provinciæ,
prædicta constitutione abutuntur, reum tra-
hendo ad loca remota ultra unam dietam,
contra tenorem constitutionis suprædictæ,
& eum fatigant laboribus, & expensis: vo-
lentes prædictis abusionibus obviare, edi-
cto perpetuo prohibemus, ne quæcumque
persona ecclesiastica, sæcularis, regularis,
vel alia, quacumque præfulgeat dignitate,
quando actor & reus ejusdem fuerint civita-
tis, vel diœcesis, reum extra ipsas audeat
trahere, nisi in casibus in dicta constitutio-
ne comprehensis, vel alias sibi competat
ex beneficio litterarum ex tunc usque ad
unam dietam a fine diœcesis & non ultra,
& etiam in aliis casibus in dicta constitutio-
ne comprehensis, in quibus permittitur quod
reum trahere valeat extra ipsas: itaque reus
etiam ad loca non insignia non trahatur.
Contrarium vero facientes in casibus præ-
missis, vel aliquo præmissorum, incurrant
excommunicationis sententiam ipso facto.

*for, ita
quod

III. Quid est dieta.

Sane quia nonnulli in nostra provinciâ
dietas diversimode in casibus præmissis ni-

tuntur computare: aliqui decem, aliqui
duodecim plus vel minus leucas accipiunt
pro dieta. Nos vero de communi consilio, &
assensu totius concilii, duodecim leucas ta-
xamus pro dieta vulgari, vel etiam usuali, in
diœcesi Turonensi & Andegavensi: in Bri-
tannia vero & Cœnomania, decem leucas
taxamus pro dieta. Itaque reus a fine diœ-
cesis Turonensis & Andegavensis, ultra duo-
decim, & in Britannia & Cœnomania, ul-
tra decem leucas per litteras apostolicas
non trahatur: vel ubi competeret ex benefi-
cio litterarum, quod ultra traheretur, qualiter
dicta dieta in diœcesibus prædictis decem
vel duodecim, ut præfertur, leucas non
excedat. Qui vero contrarium fecerit, ex-
communicationis sententiam incurrat ipso
facto.

IV. De citationibus virtute litterarum apostolicarum.

Item prohibemus, quod nullus presbyter,
clericus, tabellio, notarius, vel quæcumque
persona alia ecclesiastica, vel sæcularis, nos-
træ provinciæ, citet vel audeat citare, auto-
ritate aliquarum litterarum apostolicarum,
sive sint rescripta, conservatoria, vel privi-
legia, nisi viso originali, vel tenore ipsius
publicato autoritate diœcesani, & de man-
dato ipsius, per aliquam personam publi-
cam, & sub sigillo ordinarii. Qui contra-
rium fecerit, pœnam decem librarum in-
currat ipso facto, piis operibus per ordina-
rium convertendam.

V. De apostolicis impetrantibus beneficia.

Sane quia nonnulli apostolici impetrantes
beneficia vacatura, cū clausula, quod infra
mensē valeant acceptare, virtute litterarum
apostolicarum plura beneficia acceptant,
& hujusmodi acceptationes occultant
fraudulenter in præjudicium & scan-
dalum plurimorum, ex quibus plura incon-
venientia in nostra provinciâ reperimus eve-
nisse, maxime cum aliqui, quibus dicta be-
neficia acceptata, per ordinarium collata
fuerant, dictas acceptationes ignorantes,
ratione beneficii sibi collati, promoti ad sa-
cerdotium, per dictos impetrantes post an-
num a tempore vacationis sunt exclusi, &
ipso oportet mendicare, in opprobrium
ordinis clericalis: volentes dictis fraudibus
& malitiis obviare, approbante sacro con-
cilio, statuimus, quod hujusmodi impetran-
tes, acceptationem hujusmodi infra tres
menses a tempore acceptationis, legitimo
impedimento cessante, in loco beneficii ac-
ceptati teneantur publicare: alioquin dicta
acceptatione, & jure sibi acquisito per hu-
jusmodi acceptationem, sint privati.

VI. De

VI. De iisdem.

Item eum beneficia ecclesiastica ultra sex menses vacare non debeant, & nonnulli apostolici impetrantes, occulte & clandestine faciunt sibi de beneficiis provideri, collationes sibi factas occultantes, differentes dictorum beneficiorum possessionem recipere, ut sibi de pinguioribus faciant providere, non sine dictorum beneficiatorum præjudicio & scandalo aliorum: ideoque sacro approbante concilio, statuimus quod impetrantes apostolici, postquam de beneficiis vacantibus per suos executores sibi fecerint provideri, sive fuerint dignitates, personatus, prioratus, officia, administrationes, & beneficia alia, quocumque nomine censcantur, infra sex menses a tempore provisionis sibi factæ, per se vel per alium, possessionem realem dictorum beneficiorum apprehendere teneantur. Quod si infra dictum terminum, legitimo impedimento cessante, possessionem dictorum beneficiorum, dignitatum, personatum, prioratum, officiorum, administrationum, & aliorum beneficiorum quorumcumque, non apprehenderit: omni jure sibi quæsito per dictas collationes sint privati.

VII. De supplenda negligentia prælatorum.

Item statuimus, quod prælati, tam sæculares quam regulares, & alii qui dignitates, personatus, prioratus, officia, administrationes, & alia beneficia de jure vel consuetudine in nostra provincia habent conferre, personis idoneis illa conferant, quorum collatio non sit clandestina nec occultata: immo ipsam collationem infra sex menses a tempore vacationis publicent, & illi quibus collationes fiunt, sive provisiones, de dignitatibus, personatibus, prioratibus, officiis, administrationibus, & aliis beneficiis, tam sæcularibus, quam regularibus, infra sex menses a tempore collationis beneficii, possessionem ipsius, per se vel per alium, legitimo impedimento cessante, apprehendere teneantur: alioquin collatio pro nulla habeatur. Et ille cui facta fuerit provisio, lapsa termino, omni jure sibi quæsito per collationem vel provisionem sibi factam, sit privatus, & collatio ad proximum superiorem sit eo ipso devoluta.

VIII. Beneficia non conferantur nisi ætatem legitimam habentibus.

Item constitutione irrefragabili prohibita Concilii generalis. Tom. XI.

A bemus, ne beneficia ecclesiastica, sive sint dignitates, personatus, officia, capellanæ, præbendæ, vel alia, quocumque nomine conferantur, quæ de fundatione, consuetudine, vel statuto, sacros ordines requirant, personis, quæ non erunt ætatis legitimæ ad recipiendos illos ordines quos beneficia requirunt, nullatenus conferantur. Quod si contrarium factum fuerit, collatio sit nulla ipso facto, & collatores potestate conferendi ea vice sint privati: nisi ex causa evidenti per ordinatum fuerit dispensatum.

IX. De temporibus ordinandorum.

Præsenti decreto statuimus, quod omnes principales personæ, prælati, & capita ecclesiarum collegiarum, & omnes qui in ecclesiis cathedralibus, collegiatis, regularibus, nostræ provincie Turonensis, obtinent dignitates, personatus officia, sive sint decani, præpositi, archidiaconi, archipresbyteri, capicerii, & alii, quocumque nomine conferantur, & alii qui alia beneficia obtinent, ratione quorum, de jure vel consuetudine tenentur promoveri in nostra provincia infra annum, a tempore provisionis sibi factæ & possessionis adeptæ pacificæ, impedimento legitimo cessante, saltem ad subdiaconatus ordinem se faciant promoveri: alioquin dignitatibus, personatibus, officiis, & beneficiis, lapsa anno, absque monitione aliqua sint privati.

X. De officio archidiaconi.

D Cæterum eum provida deliberatione in concilio Andegavensi alias fuerit ordinatum, ne archidiaconi, vel archipresbyteri, qui de jure vel consuetudine personas ecclesiasticas præsentatas ad curas parochialium ecclesiarum habent examinate, & post examinationem nobis vel suffraganeis nostris, vel aliis quibus de consuetudine, vel alio jure pertinet curas committere vel conferre, nil exigant pro litteris, vel sigillo. Quod vero hujusmodi statutum minime servabatur, immo prædicti ratione sigilli vel litterarum, immoderate pecunias extorquebant: ideoque sacro approbante concilio prohibemus, ne quis, vel aliqui, a personis ecclesiasticis per ipsos examinandis, vel præsentandis illis qui habent curas committere vel conferre, pro sigillo vel littera aliquid recipiant. Contrarium vero facientes eo ipso, pœna in dicto concilio percellantur.

ANNO
CHRISTI
1365.ANNO
CHRISTI
1365.XI. *Quid pro lectis defunctorum vectorum.*

Item edito perpetuo prohibemus, ne archidiaconi, archipresbyteri, & alia persona ecclesiastica, qui de consuetudine lectos rectorum parochialium ecclesiarum decedentium, infra certos limites nostrae provinciae Turonensis, sibi vendicant, pro lecto, ultra quinquaginta solidos recipiant, dum tamen parochialis ecclesia, quam curatus defunctus obtinebat, quinquaginta libras, secundum taxationem decimae, non excedat, vel lectum recipiat secundum B taxam superius moderatam. Quod si ultra quinquaginta libr. parochialis ecclesia excedat pro decima: centum solidos pro lecto poterit recipere, & non ultra, sibi conditione reservata, quod pecuniam possit recipere juxta taxam superius moderatam, vel lectum ad valorem, ut superius est expressum. Qui vero contrarium fecerit, recipiendo ultra summam & modum quae in C praesenti constitutione continentur: eo ipso perdat lectum, vel illud quod ratione lecti poterat evenire.

XII. *De vita & honestate clericorum.*

Item cum in concilio Turonensi salubriter fuerit ordinatum, ne presbyteri prodeant in publicum sine cappis, vel mantellis clausis, & quod etiam portent clausa supertunica & honesta: nos latius providere volentes, autotitate praesentis concilii prohibemus, ne aliqua persona ecclesiastica D nostrae provinciae, cujuscumque status vel conditionis existat, decanus, archidiaconus, archipresbyter, canonicus metropolitanae ecclesiae, cathedralis, vel collegiatae, & alii beneficiati, vestes breves, vel botonatas ante pectus, in publico deferant; nec capucia cum longa corneta, sed brevi & honesta, & botonibus in capucis non utantur. Qui vero contrarium fecerit in casibus praemissis, vel aliquo praemissorum: si canonicus metropolitanae ecclesiae, cathedralis, vel collegiatae, a voce capituli & distributionibus quotidianis per mensum E eo ipso sit suspensus: ita quod suspensione durante, vox sua in capitulo pro nulla habeatur, & distributiones ad illum usum assignentur, cui de consuetudine distributiones absentium committuntur. Quod si alius beneficiatus fuerit, a fructibus beneficiorum per mensum sit suspensus.

XIII. *De eadem re.*

Item firmiter prohibemus, ne clerici in nostra provincia utantur brevibus vestibus, vel forularibus de polena, nec capucia botonata in publico deferant, sed vestes lon-

gas, ad minus usque ad genu propendentes. Qui vero contrarium fecerit, videlicet portando breves vestes, vel forulares de polena, vel etiam capucia botonata, in casibus praemissis, vel aliquo praemissorum, poenam decem librarum incurrat eo ipso, (vel etiam si deferat mantellum seu chlamydem fixum depeccatum per circuitum) per ordinarium piis usibus convertendarum.

XIV. *De Missa & officio defunctorum.*

Item prohibemus in virtute sanctae obedientiae, ne quis presbyter nostrae provinciae audeat Missam celebrare pro mortuis, nisi primo dixerit officium mortuorum: & omnes curati parochialium ecclesiarum singulis diebus ferialibus teneantur dicere officium mortuorum, potissime trium lectionum.

XV. *De officio beatae Mariae.*

Item approbante concilio statuimus, quod in singulis ecclesiis metropolitanis, cathedralibus, regularibus, collegiatis, matutinae, & aliae horae de beata Maria, singulis diebus solemniter decantentur: nisi alias officium esset de beata Maria, vel aliis majoribus festis anni, vel in Adventu Domini: & ad hoc omnes volumus adstringi sub praescepto.

XVI. *De cibis ecclesiasticorum.*

Cum sobrie vivere debeant universi, & maxime personae ecclesiasticae, quas in se oportet ostendere quomodo alii debeant conversari, non in ebrietatibus vel conviviis epulando, sed moderate & honeste, ne longi temporis brevis hora victum consumat: ideoque in virtute sanctae obedientiae, & sub obtestatione Divini iudicii, approbante concilio firmiter prohibemus, ne quavis persona ecclesiastica, saecularis vel regularis, in nostra provincia, etiam si pontificali, vel quavis alia praefulgeat dignitate, ultra duo fercula ad plus, etiam in conviviis solemnibus, vel festivitatis praecipuis, parare faciat, sed praedictis duobus ferculis non superfluis sit contentus: nisi forte propter adventum principum, vel aliarum personarum, propter quarum adventum posset ecclesia aliquod commodum reportare, vel damna & incommoda evitare; & tunc ipsorum conscientiae relinquatur.

XVII. *De clericis non residentibus.*

Ceterum cum personae ecclesiasticae in suis beneficiis teneantur personaliter residere,

residere, & maxime si curam habeant animarum: irrefragabili statuto ordinamus, ut omnes curati parochialium ecclesiarum nostrae provinciae Turonensis, in suis parochialibus ecclesiis residentiam faciant personalem; nisi super hoc ex causa per superiorem fuerit dispensatum, vel alias legitime fuerint impediti. Quod si residentiam non fecerint, ut tenentur, & ultra mensem se a suis beneficiis absentaverint sine causa: a perceptione fructuum suarum ecclesiarum sint suspensi, fructibus ipsis in ecclesiarum utilitatem convertendis. Quod si per sex menses sine causa legitima, ut praemittitur, se absentaverint: lapsis sex mensibus, ipsis ecclesiis perpetuo sint privati, & illi ad quos pertinebit dictarum ecclesiarum collatio, de ipsis ecclesiis habeant providere.

XVIII. De distributionibus.

Item licet distributiones quotidianae & anniversariae, in ecclesiis metropolitanis, cathedralibus, & collegiatis, pro interessantibus personaliter horis ipsis & anniversariis, sint laudabiliter ordinatae; ita quod qui non laborat, non manducet; & nonnulli ecclesiarum praedictarum nostrae provinciae canonici, & alii qui de consuetudine dictas distributiones & anniversaria in ipsis ecclesiis recipiunt, tarde veniunt, & cito postquam eorum intraverint recedunt sine causa: ideoque sacro approbante concilio statuimus, ut praedicti canonici, & alii qui praedictas distributiones & anniversaria in praedictis ecclesiis recipiunt, in principio horarum intrent eorum ipsis horis anniversariis, & ad missam intersint, videlicet a primo psalmo usque ad finem illius horae & anniversarii, necnon in introitu Missae, a prima collecta, usque ad finem totius ipsius Missae continue remansuri. Quod si in praemissis defecerint sine causa rationabili, distributiones sive anniversaria illius horae ipso perdant, & illi vel illis applicentur, quibus applicarentur, si iidem recedentes ipsis horis vel anniversariis nullatenus interfuissent. Quod si praedictas distributiones vel anniversaria, contra nostram constitutionem voluerint extorquere: per mensem a distributionibus vel anniversariis sint suspensi. Quod si in praedicto mense, suspensione durante, aliquid pro distributionibus vel anniversariis receperint: ingressum ecclesiae, usquequo restituerint omnia quae contra praesentem constitutionem perceperint, sibi noverint interdictum.

Concil. general. Tom. XI.

XIX. De statu monachorum.

Item cum per decentiam habitus extrinseci morum ostendere oporteat honestatem, & licet secundum canonicas sanctiones fuerit salubriter ordinatum, quod monachi ordinis sancti Benedicti pro habitu cappas clausas, cucullas, vel floccum honestum longum & amplum deferant, & vestes superiores proximo habitui largas, longas, & clausas per circuitum deferant; & quod bottis vel sotularibus corrigiatis, altis & honestis utantur: tamen nonnulli monachi dicti ordinis in nostra provincia, in se quasi nihil de regulari observantia ostendentes, chlamydes sive rotundellos, vestes fixas decurtatas, cum botonibus, in publico deferre non verentur, in religionum opprobrium, & scandalum plurimorum. Ideoque approbante concilio, prohibemus, ne quis religiosus dicti ordinis, abbas, prior, vel quicumque alius, cuiuscumque status, vel conditionis existat, chlamydes seu rotundellos, vestes proximo habitui fixas, vel quomodolibet botonatas, in publico deferre praesumat. Qui veto contrarium fecerit in aliquo casu praemissorum, suspensionis sententiam incurrat ipso facto: quam si sustinuerit per annum, praetura, prioratu, beneficio, vel administratione quam habuit, sit privatus. Quod si beneficium non habeat, per annum sit inhabilis ad quodcumque beneficium ecclesiasticum obtinendum.

XX. De canonicis regularibus.

Abusionibus quorundam canonicorum regularium nostrae provinciae Turonensis (qui secundum regulam beati Augustini debentes laudabiliter vivere, & honeste conversari, quid eis liceat non advertunt, a regulari observantia deviantes, qui nec, prout decet secundum regulam, superlicium aut cappam, nec alium honestum habitum deferunt secundum suorum monasteriorum consuetudinem approbatam, immo vestes fixas, botonatas, & chlamydem fixam super humerum in publico deferre non verentur) obviare volentes: approbante concilio statuimus, quod monachi dicti ordinis in nostra provincia, professores, praetari, priores, & alii, cuiuscumque status vel conditionis existant, habitum deferant suae religioni congruentem, videlicet superlicium in ecclesia, & locis aliis quibus solitum est fieri ab antiquo, aut cappam clausam, vel alium honestum habitum, secundum suam regulam, & consuetudinem suorum monasteriorum.

Eeeee ij sterio-

ANNO
CHR. STI
1365.

* Vide pag.
181. C. &
1880. E.

steriorum approbatam, necnon vestes superiores longas, clausas, & honestas portent in publico, nec chlamydes fixas super humerum, sed clausas, largas, longas, & honestas, nec cloacas, fericatas, sive consutas de serico alterius coloris quam fuerit cloca, vel mantellus, seu cappa. Qui vero contrarium fecerit in casibus præmissis, vel aliquo præmissorum: per annum a beneficio suspendatur. Et si beneficium non habuerit, per idem tempus sit inhabilis ad beneficium ecclesiasticum obtinendum.

XXI. De religiosis domibus.

Irrefragabili statuto prohibemus, ne illi qui de consuetudine, de iure, vel fundatione, in nostra provincia eleemosynarias, leprosas, xenodochia, vel domos Dei habent committere, quocumque colore sibi quaesito, pecuniam, vel quicquam aliud, ratione commissionis, sigilli, vel litteræ, recipiat. Quod si contrarium fecerit, & contra nostram præsentem constitutionem aliquid receperit: excommunicationis sententiam incurrat ipso facto.

XXII. De obseruatione ieiuniorum.

Sane cum diebus jejunalibus, & maxime in Quadragesima, non solum a carnibus, sed etiam ab illis quæ a carnibus sementariam trahunt originem, sit penitus abstinentium; & nonnulli nostræ provinciæ, tam personæ ecclesiasticæ, quam etiam sæculares, in nonnullis locis lacte & butyro utantur indistincte, licet piscium, olei, & aliorum necessariorum possint copiam invenire: ideo approbante concilio prohibemus, ne aliqua persona ecclesiastica vel sæcularis butyrum vel lac comedat in Quadragesima, vel quomodolibet in pane, vel leguminibus utantur, in casibus a iure non permissis, nisi super hoc privilegium habuerint. Qui vero contrarium fecerit, notam reatus inobedienciæ incurrat, & tanquam transgressor præcepti & concilii provincialis puniatur: absolutio- nem transgressorum tantummodo superioribus reseruant.

XXIII. De censuris.

Cum juris sit provisione statutum, quod pro rebus propriis ecclesiasticarum personarum, quas non causa negotiandi deferunt, seu deferri faciunt, pedagia vel quidagia, nullatenus exigantur, & in contrarium facientes est excommunicationis sententia promulgata; & bonæ memoriæ Gaufridus prædecessor noster in concilio apud Castrum Gonterii celebrato, salubriter prohibuit ne a clericis, vel a personis ecclesiasticis, pro rebus propriis vel etiam ecclesia-

rum, quas non mercimonii causa, per terram vel aquam, aut per mare ducerent, vel duci facerent, quisquam suo vel nomine alieno pedagia, quidagia, coutumas, aut exactiones quascumque, & quocumque nomine conferentur, exigeret, vel de novo imponeret, contrarium facientes excommunicationis sententia innodando: & res proprias clericorum, vel ecclesiasticarum personarum declaravit, vina, blada, & alia de suis rebus hereditariis, & quas in terra sua vel ecclesiæ recolligunt, & quæ de redditibus propriis recipiunt, & quæ collectæ, receptæ & habita, causa vendendi, ut pecuniam inde habeant, in usus proprios convertant, per terram, vel aquam ducunt, vel duci faciunt, intellexit, & debere intelligi declaravit hoc non fieri causa mercimonii, taleque negotium esse personis ecclesiasticis licitum & honestum, & liberum a pedagiis, coutumis, & exactionibus aliis quibuscumque. Nos vero approbante dicto concilio, dictas prohibitiones, declarationes, statuta, & pœnas in præmissis comprehensas, volumus in suo robore permanere: ita quod qui a personis ecclesiasticis, pro præmissis rebus, quas ducunt, vel duci faciunt, per terram vel aquam, per se vel alium, a ductoribus, vel ab illis qui vehunt, vel transferunt, receperit pedagia, exactiones, vel coutumas, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto; & locus in quo pedagia, quidagia, coutumæ & exactiones recipiuntur, eo ipso sit suppositus ecclesiastico interdictione. Et quia nonnulli in præjudicium ecclesiasticæ libertatis & prædicti concilii, novas fraudes inveniunt per obliquum, volentes personas ecclesiasticas submittere seruituti, ne aliqua prædictis personis, sed ab illis qui prædicta, nomine clericorum & ecclesiasticarum personarum, deferunt, vehunt, & transferunt, per se vel alium, pedagia, coutumas & exactiones de novo exigunt, necnon præmissas personas ecclesiasticas, vel illos qui nomine ipsorum præmissa portant vel transferunt, compellunt ut ad ipsos veniant, & quod sibi significant quod sunt res clericorum & personarum ecclesiasticarum, quæ ducuntur per aquam vel terram, sibi de facto cõfiscant, & appropriant pro libito voluntatis (quam cõfiscationem declaramus esse contra concilium, & in præjudicium ecclesiasticæ libertatis: & talia facientes declaramus incidere in sententia, & penis in prædicto concilio & modo superius declaratis) prædictum concilium dicti Gaufridi innovamus, & quod omnia hic comprehensa in nostra constitutione fidem faciant, ac si totum originale & tenor ipsius esset hic omnino de verbo ad verbum comprehensum.

ANNO
CHRISTI
1365.

XXIV. De immunitate ecclesiarum.

Sacro approbante concilio excommunicamus inuafores, raptores, depradatores, occupatores, suo nomine, vel etiam alieno, personarum ecclesiasticarum & rerum suarum, vel ecclesie seu locorum religiosorum, & quoscumque alios qui bona predicta indebite occupata detinuerint, aut in religioforum domibus, vel locis ecclesiasticis posuerint comestores; & loca ubi bona taliter occupata, delata, recepta, vel detenta scienter fuerint, sint supposita ecclesiastico interdicto: declarantes, bona ecclesiastica esse intelligenda in hoc casu, prout in concilio apud Castrum Gonterii per bonam memoriam Petrum praedecessorem nostrum ultimo celebrato, non solum bona clericorum, verum etiam bona commodata, & ab eis conducta preario & concessa, & quorum ecclesiasticae personae vel clerici habent possessionem, aut detentionem qualemcumque; necnon si personarum ecclesiasticarum occasione, in ipsorum praedictum vel contemptum, eorum homines, familiares, vel consanguinei, vel ipsorum bona, vel qui sub temporalis sua iurisdictione consisterent indebite caperentur, vel invaderentur hac appellatione volumus comprehendendi. Et quia facientes & consentientes per poena constringit: receptatores & defensores inuaforum, raptorum, maleficorum huiusmodi, de quibus superius fit mentio, & qui ad praemissa dederint auxilium & favorem, publice vel occulte, eisdem poenis, quibus & ipsos maleficos, eo ipso quo ipsos, vel res de quibus superius fit mentio, scienter receperint vel defenderint, eadem excommunicationis sententia volumus innodari; & ubique fuerint raptores, occupatores, inuafores, defensores, & receptatores praemissi, cessetur penitus a Divinis, donec absolutio- nis beneficium meruerint obtinere. Et postquam publice excommunicati nunciati fuerint, nullatenus absolvanrur, nisi de praemissis satisfecerint, & ecclesiae emendam fecerint competentem: nec tradantur post mortem ecclesiasticae sepulturae, nisi ipsi, vel ipsorum heredes, satisfecerint de praemissis, ut superius est expressum. Praedictum autem concilium dicti domini Petri, de quo superius fit mentio, innovamus, & volumus in suo robore permanere: & quod omnia hic comprehensa fidem faciant, ac si totum originale & tenor ipsius esset hic omnino de verbo ad verbum comprehensum.

XXV. De iniustis exactionibus.

Verum nonnulli principes, & alii domini temporales, a viris ecclesiasticis, praetatis, tam saecularibus quam regularibus, Concil. general. Tom. XI.

A & aliis, qui nec feuda tenent ab eis, neque ut superiores recognoscunt, nova & insolita nituntur exigere & exigunt iuramenta, dictosque praelatos & alias personas ecclesiasticas, per minas & terrores, personarum captionem, bonorum & rerum spoliacionem, compellunt ad praestanda iuramenta. Ideoque sacro approbante concilio prohibemus, ne quis princeps, dux, baro, senescallus, baillivus, aut alius dominus temporalis, per se vel per alium, a praedictis personis ecclesiasticis nova exigat iuramenta, nec ad ea praestanda compellat per minas, terrores, captionem corporum, occupationem rerum & iurisdictionis, spoliacionem parentum & bonorum, iniurias hominum ecclesiae vel bonorum ipsorum, mortem vel incarcerationem familiarium vel consanguineorum suorum: contrarium vero facientes, autoritate praesentis concilii excommunicationis sententia innodamus, & terram eorum supponimus ecclesiastico interdicto, a qua nullatenus absolvantur, nec interdictum relaxetur, nisi primo de iniuriis, damnis & offensis, tam personis quam ecclesiis satisfecerint competenter.

XXVI. De iniuriis quae fiunt ecclesiasticis.

Dolentes referimus quod nonnulli nobiles, & domini temporales, quandoque personarum ecclesiasticarum, & etiam saecularium, per se vel alios, & etiam per viles & abjectas personas, in nostra provincia diffidant, & diffidari faciunt, publice vel occulte, praelatos, vel alias personas ecclesiasticas, & ob hoc quandoque praelatos & alias personas ecclesiasticas crudeliter insequuntur, terram ecclesiasticam curruunt, bona rapiunt, loca, maneria, castella occupant, & detinent occupata, homines ecclesiae capiunt, trucidant, occidunt & spoliant bonis suis: ita quod oportet quandoque praelatos & viros ecclesiasticos se redimere, & etiam bona sua. Ideoque sacro approbante concilio, edicto perpetuo prohibemus, ne aliqua persona ecclesiastica, vel saecularis, etiam si dux, princeps, comes, baro, capitaneus, senescallus, baillivus, vel alia persona saecularis, nomine suo vel alieno, archiepiscopum, episcopum, abbatem, abbatissam, officialem archiepiscopi, episcopi, canonicum metropolitanae cathedralisve ecclesiae, per se, vel per alium diffidat, diffidare faciat. Qui vero archiepiscopum, episcopum, abbatem, vel abbatissam, officiales archiepiscopi, episcopi, canonicum metropolitanae vel cathedralis ecclesiae, per se vel per alium diffidaverit seu diffidari mandaverit, publice, vel occulte, vel factum ab aliis nomine suo, ratum habuerit, autoritate praesentis concilii excommunicationis sententiam Eeeee iij incur-

ANNO
CHRIST.
1365.

incurrant ipso facto. Quod si post diffidium factum per præmissas personas, vel alias, processum fuerit, vel ipsorum nomine, vel ratum habentibus, vel hac occasione per consanguineos, amicos, familiares ipsorum, contra personam archiepiscopi, episcoporum, vel per alias personas quas in castris vel locis suis scienter receptaverint, aliqualem injuriam fecerint, seu bona ipsorum capiendo, castra, villas, domos, & loca occupando, terram ipsorum, vel ecclesiarum, domos & loca incendendo, homines ecclesiarum damnificando, mutilando, interficiendo, capiendo, vel ipsos bonis spoliando, familiares, consanguineos prædictarum personarum ecclesiasticarum in injuriam ipsarum capiendo, in carcerando, injuriando, bonis suis spoliando in casibus præmissis, & quolibet præmissorum: præter sententiam excommunicationis, quam auctoritate præsentis concilii propter præmissa incurrerint, terra, quam in nostra provincia obtinent, auctoritate præsentis concilii sit supposita ecclesiastico interdicto: statuente eadem approbatione, quod si terra diffidantium, quæ propter præmissa fuerit interdicta, ultra unam diocesim protèdatur, quilibet suffraganeus nostræ provincie ad mandatum nostrum, si ve diocesani in cujus diocesi delictum fuerit perpetratum, prædictum interdictum reservare teneatur, & a suis subditis facere observari: & qui propter præmissa sententiam incurrerit, vel ejus terra fuerit supposita ecclesiastico interdicto, a sententia nullatenus absolvatur, nec interdictum relaxetur, nisi prius de damnis, injuriis & offensis, personis & ecclesiis satisfecerint competèter. Quod si persona ecclesiastica fuerit, quæ archiepiscopum, episcopum, diffidaverit per modum superius expressatum, & post diffidium processerit in casibus præmissis, vel aliquo præmissorum: si prælatus sit regularis, vel secularis, seu alia persona ecclesiastica, quæ dignitatem, personatum officium, beneficium, canonicatum, præbendam, administrationem, in nostra provincia obtineat; prælatura, dignitate, prioratu, beneficio, officio, canonicatu, præbenda, prioratu, administratione, præsentis auctoritate concilii, sit privata, & inhabilis perpetuo ad alia beneficia obtinenda. Quod si beneficium non habuerit, sit etiam inhabilis perpetuo in nostra provincia ad beneficiû ecclesiasticum obtinendum: itaque qui tali inhabili propter præmissa contulerit scienter beneficium, sit excommunicatus ipso facto. Si vero regularis fuerit, qui abbatem, vel abbatisam propriam diffidaverit per modum superius expressatum: beneficio, officio, prioratu, administratione, si quam habuerit, sit privatus: quod si beneficium non habuerit, sit inhabilis ad beneficium ecclesiasticum

v. ita quod

obtinendum. Si vero aliam personam diffidaverit ecclesiasticam, per se vel alium, ut superius est expressum, & si post diffidium processerit in aliquibus præmissis, vel aliquo præmissorum, sententiam excommunicationis incurrat ipso facto. Et ulterius procedatur contra eum secundum tenorem statutorum, & secundum quantitatem & qualitatem delicti, prout superioti videtur faciendum.

XXVII. De iisdem.

Verum quia nonnulli domini temporales, baillivi, præpositi, senescalli, capitanei, servientes & allocati, & alii, ad illicita manus laxant, personas ecclesiasticas, tam seculares quam regulares, capiendo quamplurimum sine causa, in carceras seu imprisonmentas detinent, & quandoque ipsas restituere contradicunt. Ideoque sacro approbante concilio, prohibemus, ne quis dominus temporalis, baillivus, præpositus, senescallus, capitaneus, serviens & allocatus, vel quicumque alius, clericum vel aliam personam ecclesiasticam, regularem vel secularem, capiat sine causa, nec tunc retineat, sed restituat suo iudici cum informationibus & bonis, quæ cum ipso reperita fuerint, ad quem spectat cognitio puniendi. Si quis vero clericum vel personas ecclesiasticas in carceras, vel imprisonmentas detinuerit, & requisitus non restituerit unam bonis & informationibus legitimis; si vero sit dux, princeps, comes, baro, nobilis, si vero dominus temporalis, baillivus, senescallus, præpositus, serviens & allocatus, capitaneus, vel quicumque alia persona ecclesiastica, regularis vel secularis, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto: & extunc in parochia in qua detinebitur delictus clericus, vel persona ecclesiastica, vel etiam transferetur, quandiu ibi detinebitur, cessat penitus a Divinis absque ulla monitione vel præcepto, postquam curato constiterit, vel illi qui habet gubernare parochiam, quod clericus in carceratus, fuerit requisitus, & post requisitionem legitimam infra unam diem naturalem non fuerit restitutus. Quod si ille qui clericum vel personam ecclesiasticam detinebit, si ve ejus baillivus, senescallus, præpositus, non possit tute adiri, vel alias nequeat inveniri: moneatur in ecclesia cathedrali publice, quod clericum vel personam ecclesiasticam restituat cum bonis suis & informationibus, ut superius est expressum, infra certum tempus superioris arbitrio, in cujus civitate vel diocesi clericus detentus, fuerit in carceratus, moderandum: quæ monitio arctè monitorum, ac si alias esset legitime monitus, & personaliter apprehensus. Quod si infra prædi-

ANNO
CHRIST.
1365.

prædictum tempus, persona ecclesiastica, A vel clericus captus vel incarceratus, restitutus non fuerit lapsò termino: autoritate præsentis concilii, pœnis subiaceat supradictis, & cessetur in locis quibus detinebitur vel transferetur, a Divinis, ut superius est expressum. Contra præsentem constitutionem nostram cessatione durante inimiscuerit se Divinis, in casibus a jure non permisis, si collegium fuerit sæcularium vel regularium personarum, singulares personæ ipsius, vel aliæ personæ singulares, rectores ecclesiarum, & quæcumque aliæ, etiamsi fuerint regulares, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto. Aliis statutis prædecessorum nostrorum contra tales promulgatis, in suo robore duraturis.

XXVIII. De exactionibus.

Autoritate præsentis concilii prohibemus, ne aliqua persona ecclesiastica vel sæcularis, impositionis, seu exactionis tributa, subsidia, vel aliquas novas impositiones, a personis ecclesiasticis, terris, vel hominibus ecclesiæ, de novo exigat. Qui vero contrarium fecerit, etiamsi dux, princeps, baro, vel alia quæcumque persona, quacumque præfulgeat dignitate, qui præmissa de novo imposuerit personis ecclesiasticis, vel hominibus ecclesiæ, sine consensu illorum ad quos spectat, vel præmissa exegerit, per se vel alium, etiamsi nautum sit de novo impositum nomine suo, vel alieno, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto. Et locus illius domini vel principis in quo impositum fuerit, autoritate præsentis concilii eo ipso sit suppositus ecclesiastico interdicto: & postquam notorium fuerit, quod impositiones de novo fuerint impositæ, exactiones, tributa, subsidia, vel aliæ servitutes in terris, vel hominibus ecclesiæ, extunc omnino in loco illius qui imposuerit, vel leverit, servetur interdictum, nullo alio mandato expectato. Novas exactiones, servitutes, nautum intelligimus in hoc casu, quorum impositio sive exactio memoriam hominum non excedit.

XXIX. De immunitatibus ecclesiæ.

Cum jure canonico caveatur, quod qui de cætero servare fecerint statuta, edicta, & consuetudines introductas contra ecclesiæ libertatem, statutiarii, & scriptores statutorum ipsorum, necnon potestates, consules, rectores & consiliarii locorum, ut hujusmodi statuta, & consuetudines, de cætero edita fuerint, vel servata; necnon illi qui secundum illa judicare præsumserint, vel in formam publicam scribere judicata, excommunicationis sententiæ debeant subiacere: nonnulli propriæ salutis obliti, & suæ vere-

cundiæ non parentes, juris sententiam verborum amplexu non sine fraude circumvenire nituntur, non statuta ut asserunt, banna tamen faciunt proclamari, præcepta & prohibitiones inducunt, quod non est dubium in libertatis ecclesiæ præjudicium redundare. Nos itaque fraudibus malignorum, quas circa hoc adhibitas fuisse cognovimus, obviare volentes, statuimus, ut quicumque suo nomine, vel etiam alieno, cujuscumque gradus vel conditionis existant, contra ipsius ecclesiæ libertatem, banna, prohibitiones, sive præcepta fecerint, aut fieri procuraverint, sive facientibus consilium dederint, vel favorem, excommunicationis sententia sint ligati. Qui vero contra ecclesiasticas antiquas consuetudines rationabiles approbatas, & hæctenus pacifice observatas, statuta, banna, prohibitiones aut præcepta scienter fecerint, aut procuraverint, sive jam facta servaverint, aut servari fecerint, seu facientibus aut servantibus, in hoc consilium vel opem præstiterint: excommunicationis sententia, quam extunc in ipsos proferimus, sint ligati.

XXX. De adulteris.

Perpetuo statuto prohibemus, ne aliquis, cujuscumque status vel conditionis existat, sive persona ecclesiastica, sæcularisve fuerit, in nostra provincia de cætero notorie teneat concubinam. Contrarium vero facientes, necnon adulteros notorios, excommunicationis sententia innodamus.

XXXI. De sententia excommunicationis.

Prohibemus, ne quis in nostra provincia sententiam excommunicationis latam per quemcumque judicem ordinarium sive delegatum, ad ejus instantiam occultam teneat, sed ipsam infra mensem a tempore quo lata fuerit, faciat publicari. Quod si infra prædictum tempus non fecerit publicari, pœnam viginti solidorum incurrat, in piis operibus convertendorum.

XXXII. De publicatione præsentis concilii.

Præterea ne quis super pœnis in præsentem concilio statutis, prætextu ignorantie se valeat excusare: statuimus, & etiam ordinamus, quod rectores ecclesiarum quarumlibet provincie Turonensis, statuta in præsentem concilio ordinata, perpetuo, anno quolibet prima die Dominica in Adventu Domini, die Dominica in Quadragesima, die Dominica in Passione, die Dominica post Pentecosten Domini, die Dominica post festum Assumptionis beate Mariæ Virginis, per se vel per alios, in suis ecclesiis publicent populo congregato & lingua materna sufficienter exponant; dum ibidem Divina

ANNO
CHRISTI
1368.

vina contigerit officia celebrari, pœna unius marchæ argenti a quolibet qui defecerit in præmissis per ordinarium exigenda, & in prius usus convertenda.

XXXIII. *Quando liceat in domibus seu capellis celebrare.*

Item autoritate præsentis concilii statui-
mus & etiam ordinamus, quod quociscum-
que per aliquem episcopum alicui nobili,
vel aliæ personæ sæculari, celebrandi Divi-
na officia in domibus suis vel capellis licen-
tiam contigerit impartiri, quod illæ sex dies,
scilicet prima dies Dominica in Adventu
Domini, Dominica post Epiphaniam, prima
Dominica in Quadragesima, Dominica in
Passione Domini, Dominica post Pentecostē
Domini, Dominica post festum Assumptio-
nis B. Mariæ virginis, ab ista concessione ge-
nerali sint exceptæ: in quibus sex diebus, per
nullum poterit in dictis domibus, seu capel-
lis celebrari, nisi per rectorem parochialis
ecclesiæ, vel ejus capellanum, vel alium de
madrato ejusdem rectoris, qui in iporum no-
bilitium, & aliorum prædictorum præsentia,
præmissa capitula tenebuntur publicare,
dum Divina dictis diebus inibi celebra-
bunt, ne velamento alicujus ignorantie su-
per hoc se valeant excusare. Et concessa ad
præsens indulgentia quantum ad hos sex
dies restringatur.

XXXIV. *De potestate absolvendi.*

In omnibus autem casibus in quibus ex-
communicationum, suspensionum, vel inter-
dictorum sententias duximus in præsentis
concilio promulgandas, cuilibet episcopo
in suis civitate & diœcesi absolvendi hujus-
modi excommunicationem & suspensio-
nem & interdictum hujusmodi relaxandi in
forma ecclesiæ, autoritate concilii conce-
dimus potestatem.

ANNO
CHRISTI
1368.

*** CONCILIVM VAVRENSE,

Atrium provinciarum episcopis celebratum,
anno Domini MCCCLXVIII.

Ex MS. codice illustrissimi Franc. Bosqueti Monspelien-
sis episcopi cujus copiam nobis humanissime fecit. Prævias
tamen epistolas habemus ex una St. Baluzii V. Cl. editione
inter concilia Gallie Narbonensis.

Vrbani PP. V. litteræ ad Petrum Narbo-
nensem archiepiscopum, de celebrando
provinciae suæ concilio.

*Vrbanus episcopus servus servorum Dei, venerabilis
fratri archiepiscopo Narbonensi, salutem &
apostolicam benedictionem.*

Sacrorum canonum testatur autoritas, quod olim
sancti patres, tam Romani pontifices, quam alii
ecclesiarum prælati, curam solertem super gregem
Dominicum exercentes, de celebrandis conciliis, in
quibus de extirpandis vitis & plantandis virtutibus

tam in clero quam populo, ac de conservanda libertate ecclesiastica, de statu quoque ecclesiarum & piorum locorum dirigendo, salubriter agebatur, fuerunt plurimum studiosi, ex iisque status ecclesiasticus in spiritalibus & temporalibus multum crevit. Sed, proh dolor! succrescente paulatim prælatorum desidia, omniisque continuatione conciliorum hujusmodi, pullulant vitia, crescit indevotio populi, præfata libertas minuitur, cultus Divinus negligitur, irrogantur a laicis clero gravamina, & in tēporalibus bonis ad Divinū deputatis obsequium sentitur non modicū detrimētū. Opantes igitur quod tantis malis in tua provincia per salubrem tuā ac tuorū fratrum providentiā occurratur, fraternitatem tuam apostolicæ sollicitudinis studio excitamus, ac requirimus, & hortamur atente, per apostolicam tibi scripta mandantes, quatenus concilium tuæ provincie, in quo de iis quæ pro laude Dei ac utilitate ecclesiarum & piorum locorum, necnon cleri & populi, fuerint utilia & opportuna, provida examinatione tractetur & provideatur, quam cito commode poteris, studeas convocare; nobis de convocazione hujusmodi, cum eam feceris, & demum de gestis in eodem concilio rescripturus, ac tu & suffraganei tui favorem apostolicum, in iis in quibus illum reputabis utilem, fiducialiter postuletis. Datum Avenioni vii. Kal. Decembris, pontificatus nostri anno tertio.

Ejusdem epistola ad Petrum archiepiscopum Narbonensem & Gaffredum Tolosanensem, quibus eis permittit ut concilium suarum provinciarum simul celebrent.

Vrbanus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Narbonensi & Tolosanensi archiepiscopis, salutem & apostolicam benedictionem.

EX parte vestra fuit nobis expositum, quod in convocazione concilii provincialis suffraganeorum vestrorum, super quo celebrando cuilibet vestrum nuper direxerimus scripta nostra, intenditis, quæ cito commode poteritis, nostris iussionibus obedire: sed ex certis causis, nobis pro parte vestra expositis, cupitis cum nostro beneplacito dictum concilium invicem celebrare. Nos igitur votis vestris hujusmodi benignum præbentes assensum, quod dictum concilium in loco de quo vestra circumspectioni videbitur, in simul celebrare possitis, & ad ipsum locum vestros suffraganeos, non obstante quod eorum aliqui extra suam convocentur provinciam, convocare, tenore præsentium consentimus, & vobis tribuimus facultatem. Datum Avenioni v. Idus Martii, pontificatus nostri anno tertio.

Petri archiepiscopi Narbonensis epistola ad Gaucelinum episcopum Magalonen-
sem, qua eum evocat ad concilium
Vaurcense.

*Petrus miseratione Divina sancte prime sedis Narbonensis archiepiscopus & primas, venerabili fratri Gaucelino eadem gratia episcopo Magalonen-
si suffraganeo nostro, vel ejus vicariis generalibus in ip-
sius absentia, salutem & sinceram in Domino cari-
tatem.*

INter assiduas curas & sollicitudines quæ ministerio nostro incumbunt, de salubri statu ecclesiarum & monasteriorū nostrarum civitatis, diœcesis, ac provincie, necnon & gregis nobis commissi, solite cogitare

ANNO
CHRISTI
1368.

cogitare nos convenit, ut in ipsis vigeat tranquilla beatitudo quietis, pacisque, salutis, & libertatis gratia nutriatur; & quæ in eisdem non absque dispendio ministeriorum & cultus detrimento Divini servare novimus, per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus: & tandem officii nostri debitum in actibus dirigendis, veritatem imitantes, lucem amantes, libenter evitare nosose ambiguitatis volumus, anhelamus, illamque semper in nostris ordinationibus servare cautelam intendimus, ut de ipsis proveniat commodum, adeo quod aliis non imminet detrimentum. Cum igitur pro quibusdam arduis negotiis, civitatem, diocesim, & provinciam nostras, necnon & libertatem ecclesiasticam tangentibus, super quibus ad debitam provisionem & reformationem una vobiscum & aliis suffraganeis nostris intendimus, concedente Altissimo, interponere sollicitudinis nostræ partes, præsertim cum tangatur communiter status ecclesiarum & monasteriorum, aliorumque piorum locorum nostrarum civitatis, diocesis, & provincie prædictarum, provinciale concilium ordinavimus & determinavimus convocandum, videlicet die xxvii. mensis Maii proxime futuri, in qua erit vigilia Pentecostes, apud civitatem Vavrensem, in ecclesia cathedrali. In quo etiam intererunt, & una vobiscum provinciale concilium hujusmodi celebrabunt, reverendissimi in Christo patres, domini, Arnaldus Auxitanus, & Gaffredus Tolosan. Archiepiscopi, seu eorum vicarii generales, ad hæc speciale mandatam habentes, cum omnibus ipsorum dominorum archiepiscoporum & cujuslibet ipsorum suffraganeis, eorumque capitulis, abbatibus, collegiis, prioribus, decanis, archidiaconis, atque præpositis, & clero universo suarum civitatum, diocesis, provinciarum, etiam si sint exempti, cum de negotiis atque dubiis fidem catholicam tangentibus habeamus pertractare. Ac etiam quia hoc provinciale concilium, nos & ipsi domini archiepiscopi, in loco & ecclesia Vavrensi prædictis celebrabimus de communi concordia & conscientia, beneplacito ac etiam expressa voluntate atque mandato sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Urbani Divina providentia sacrosanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ summi pontificis hodie presidentis, ac etiam licentia super hoc ab eo, quoad convocationem exemptorum, nostrum trium archiepiscoporum, nostrorumque suffraganeorum & cæterorum dictarum provinciarum congregationem sive unionem, & vos aliosque suffraganeos, nostrosque alios subditos dictæ provincie, extra eandem convocandi nobis aliisque dominis archiepiscopis prædictis, tam vivæ vocis oraculo, quam litteratorie cum bulla, ista vice specialiter attributa. Eapropter vos tenore præsentium monemus ac etiam exhortamur, ut una vobiscum die ac loco prædictis, in dicto provinciali concilio Deo præside celebrando, ad quod concilium præfatos diem & locum cum diebus sequentibus, quos ad hoc continuare vel prorogare contigerit, vobis & aliis præfatis & peremptorie assignamus, personaliter comparere curetis, vosque ad id præsentium tenore citamus. Mandantes vobis insuper, quatenus interim citetis & peremptorie assignamus, apostolica quam nostra, tempore congruo omnes & singulos abbates, priores, decanos, archidiaconos, atque præpositos ecclesiarum collegiatarum & monasteriorum regularium & etiam secularium, & alias personas ecclesiasticas, regulares & seculares, exemptas & non exemptas, cujuscumque status, ordinis, & conditionis existant, etiam Cluniacensis, Cisterciensis, Præmonstratensis, Carthusiensis, Grandimontensis, sanctorum Benedicti & Augustini, aliorum-

Concil. general. Tom. XI.

A que ordinum hic non expressatorum, quos habere volumus pro expressis, ut personaliter. Conventus vero, capitula, collegia vestrarum civitatum & diocesis, per procuratores idoneos ad hoc legitime & specialiter constitutos, cum sufficienti & speciali mandato, in ipso provinciali concilio compareant dicta die, inibi continue moraturi, donec ea quæ in dicto concilio tractanda fuerint ad honorem Dei, provisionem ecclesiarum & monasteriorum, profectum animarum, & utilitatem subditorum provincie antedictæ, per dicti concilii providentiam finem debitum sortiantur. Ne vero dicti abbates, priores, decani, archidiaconi, & præpositi, etiam exempti, ut supra, & alii vestri subditi, quos præfens tangit seu tangere potest negotium, qui debent & consueverunt in dictis conciliis interesse de usu, consuetudine, vel de jure, ignorantiam valeant quovis modo præterdere de præmissis: presentes nostras litteras seu eorum transumptum in forma publica conscriptum, in vestra ecclesia & alibi, ubi expediens vobis videbitur, interim sapius & frequenter publicare & denunciare curetis. Ut autem superfluitatum & pompanum inanum jactantiam præcludamus: vobis tenore præsentium inhibemus, sub virtute sanctæ obedientie injungentes, ne ultra decem equitatas & duos faumerios sive gerulos pro vobis & vestra familia adducatis, cum ad dictam provinciale concilium venietis; abbatibus vestræ diocesis, etiam exemptis, injungentes ex parte sedis apostolicæ atque nostræ, quod ultra quinque equitatas ad plus & unum faumerium seu gerulum secum adducere non præsumant; ceteri vero qui venire voluerint, cum paucis & moderatis expensis veniant: si vos, abbates prædicti, & etiam alii, reprehensionis nostræ aculeos de inobedientia volueritis evitare. Reddentes præfentes litteras portitori sigillo vestro impendentis sigillatas, in signum receptionis earum. De omnibus vero & singulis præsentationibus, publicationibus, atque citationibus, quas fieri facietis, volumus quod faciatis recipi, & ex causâ, unum vel plura publica instrumenta. Datum in castro de Claromonte nostræ diocesis die xxv. mensis Aprilis, anno Domini mcccclxviii. Ita facimus. P. Narbonensis.

D Eiusdem epistolæ ad cæteros episcopos provincie Narbonensis, quibus eos evocat ad concilium. Cum responsionibus quorundam.

Petrus &c. ven. f. i. eadem gratia episcopo Carcastonensi &c. ut in superiore. Datum ut supra. Reverendissimo in Christo patri & domino domino P. miseratione Divina primæ sanctæ sedis Narbonensis archiepiscopo & primati, domino suo præcarissimo.

E Reverendissime pater & domine præcarissime. Humili recommendatione præmissa, novit vestra paternitas reverenda, me die datæ præsentium vestras litteras cum reverentia recepisse, promptum & paratum me offerentem facere & complere, quæ in ipsis vestris litteris continentur. Paternitatem eandem, quæ mihi præcipiat quæ grata, conservet Altissimus in longævum. Scriptum Carcastonæ die vi. Maii. Per vestrum I. episcopum Carcastonensem.

Petrus &c. ven. f. i. Nemausensi eadem gratia episcopo &c. ut in superioribus. Datum ut supra.

Petrus &c. ven. f. P. eadem gratia episcopo Elnensi &c. ut in superioribus. Datum ut supra.

Petrus &c. ven. f. i. eadem gratia episcopo S. Poncii Thomeriarum &c. ut in super. Datum ut supra.

Ffffff Petrus

ANNO
CHRISTI
1368.

Petrus &c. ven. fr. A. eadem gratia Lodovenſi A
epiſcopo &c. ut in ſuperioribus. Datum ut ſupra.

Reverendiſſimo patri in Chriſto ac domino, domi-
no P. Divina providentia primæ ſedis Narbonenſis
archiepiſcopo & primati.

Reverendiſſime pater ac domine, per latorem
preſentium duas veſtras litteras, unam videlicet clau-
ſam, & aliam apertam, ſigillo veſtro magno impen-
denti ſigillatam, cum qua decet reverentia recepimus;
quas, Deo duce, executioni demandabimus, ut
tenemur. Et inſuper, juxta votum veſtrum, idem V.
lator unum florenum habuit pro labore. Statum ve-
ſtrum in agendis Altiffimus dirigat & conſervet.
Scriptum Lodovæ die ix. menſis Maii.

Totus veſter Ay. ſuffraganeus epiſcopus Lodo-
venſis.

Petrus &c. ven. f. B. Vticenſi epiſcopo ſuffraga-
neo noſtro &c. ut in ſuperioribus. Datum ut ſupra.

Reverendiſſimo in Chriſto patri & domino do-
mino P. Dei gratia archiepiſcopo & primati ſanctæ
& primæ ſedis Narbonenſis, dominoque ſuo præ-
cariffimo.

Reverendiſſime pater, veſtras litteras recepi deci-
ma die Maii, cum ea qua decuit reverentia, in ab-
ſentia domini mei Vticenſis epiſcopi, qui eſt abſens a
civitate Vctiæ: eſt tamen infra diocceſim, in quo-
dam caſtro ſuo, ex cauſis nunc ſilentio commendandis,
quandoque veſtræ reverendiſſimæ paternitati re-
verendiſſimæ, quod veſtras litteras & contenta in eis,
ut diligentius potero, executioni fideliter demandabo.
Preſentium etiam portitori tradi feci unum
francum & duos florenos auri, de quibus ſcripſiſtis.
Reverendiſſimam paternitatem veſtram, cui me hu-
militate recommendo, conſervare dignetur Altiffimus,
cum multiplicatis progreſſibus in ſancto regimi-
ne ac ſanctæ eccleſiæ Narbonenſis per tempora per-
optata. Scriptum Vctiæ die xi. Maii.

Veſter humilis ſervitor Blancus Duriane prior S.
Baudilii prope Nemaufum, vicarius generalis ac
officialis Vticenſis.

Petrus &c. venerabilibus ac religioſis & pruden-
tibus viris præpoſito & capitulo Magalonenſi &c.
Datum ut ſupra.

In eundem modum ſcriptum eſt capitulis Nemaufenſi,
Helonenſi, ſancti Portii Thomeriarum, Biterrenſi,
& archiepiſcopis Narbonenſi & Termentenſi
Narbonenſis diocceſis, mutatis mutandis.

CONSTITVTIONES EDITÆ

in concilio Vaurenſi.

Incipiunt novæ conſtitutiones editæ in
concilio Vaurenſi anno infraſcripto, præſi-
dentibus ibidem reverendiſſimis in Chriſto
patribus & dominis, dominis, Petro Nar-
bonenſi, & Gaffredo Toſoſano, Dei gratia
archiepiſcopis, & Philippo eadem gratia
abbate Soricini, vicario generali reveren-
diſſimi in Chriſto patris domini Arnaldi ea-
dem gratia archiepiſcopi Auxitani, ab eo-
dem ad infraſcriptâ poteſtatem habente.

TITVL I CAPITVM.

1. De fide catholica; & ut laici de articulis fidei & aliis ad capeſſendam æternam ſalutem neceſſariis cum diligentia informentur.
2. De pena vocatorum ad concilium provinciale, non comparentium.
3. De epiſcopis, qualiter procuratorem mittere debeant, ſi juſte fuerint præpediti.
4. De janitoribus concilii, ubi debeant permanere.
5. Qualiter ſupplicans concilio, concilium exire debeat, quouſque vocetur.
6. De ſynodis, ſingulis annis celebrandis.
7. Qualiter abbates ſubditi, vocati ad ſynodum, venire debeant.
8. Ut rectores curam animarum habentes ad ſynodum venire teneantur.
9. De conſtitutionibus in concilio provinciali alias editis, in ſynodis recitandis.
10. De conſervatoribus & delegatis, ab utentibus litteris domini noſtri pape.
11. De abutentibus litteris apoſtolicis in diverſis caſibus.
12. De bannis exortis & præconizationibus factis contra libertates & conſuetudines eccleſiæ.
13. Ne prælati vel alia perſona eccleſiaſtica bona eccleſiarum vacantium, niſi privilegio, vel conſuetudine, aut de jure, præſumant occupare.
14. De non contrahendis colligationibus, vulgariſer ſocietates nuncupatis, & de penis eorundem.
15. De impediitoribus electionum & poſtulationum, & qualiter puniantur.
16. Ne ſuper pacifica poſſeſſione beneficii eccleſiaſtici impedimentum inferatur.
17. Ne quis dignitates aut alia beneficia præſumas occupare.
18. Ut beneficiarum incompatibilium pluralitas debeat evitari.
19. Quod negligentia inferioris in acquirendis & retinendis beneficiarum ſuorum juribus per ordinarium ſuppleatur.
20. Ne ignorans grammatice præſentetur, aut ad ordines dignetur promoveri.
21. Qualiter leproſi a ſanis ſeparentur, & qualiter ex ſignis eorum cognoscantur.
22. Ne ſine litteris ſuorum ſuperiorum, alienigenæ præſbyteri ad Divina admittantur.
23. De non erigendis altaribus in præjudicium diœceſanorum, & eorum pena.
24. Ut falſi & filii, qui ſe aſſerunt apoſtolos, evitentur.
25. Sine licentia ordinarii, de cauſis matrimonialibus archidiaconi non cognoscant.
26. Ut gratis cauſa apud ordinarios examinentur, conſuetudine tamen ſuper hoc obſervata.
27. Ubi, & penes quos, cauſa matrimoniales debeant agitari.
28. Ne ſuffraganei impediant quo minus ad metropolitanum libere appelletur.
29. Ut domini temporales ordinarios non impediant ut ubi voluerit cognoscat: & de penis eorundem.
30. De impediitoribus nunciorum exequentium mandata curia ordinario, & qualiter puniantur.
31. Qualiter ad requiſitionem ordinario, excommunicati debeant in aliis diœceſibus publicari.
32. Ut nullus in ſacris, aut beneficiatis, in curia ſeculari ad officia publica nec privata admittatur; & de penis eorundem.
33. Qualiter perſona eccleſiaſtica, dans conſilium contra libertatem eccleſiaſticam, puniatur.
34. Ne beneficiatus pro laico contra eccleſiam advocatus exiſtat.

ANNO
CHRISTI
1368.

35. Quomodo qui per vim aut metum se absolvit faciunt, A
alia censura arceantur.
36. Ne iudices temporales clericos in actionibus perso-
nalibus ipsis respondere compellant, nec de censura, an
iusta vel iniusta sit lata, cognoscant: & de penis eorū dē.
37. Ne ad publica officia excommunicati publice ad-
mittantur.
38. Qualiter capti clerici per temporales, curie eccle-
siastica remitti honeste debeant, & sine ulla innova-
tione facta in personis captorum. Contra facientes
pena hic contenta puniantur.
39. Prorogatio jurisdictionis in invasores & occupato-
res ecclesiasticorum bonorum, & sententiā exercendo.
40. Super causis mere spiritualibus, aut de iure vel B
consuetudine ad forum ecclesie pertinentibus, iudex
ecclesiasticus cognoscat, secularis iudex arceri possit.
41. Quod de omnibus contractibus, tam vassallaticis
quam emphiteoticariis, duo sicut publica instrumenta.
42. Ne apud creditores instrumenta remaneant, post-
quam eis fuerit satisfactū, pena contra eos imminere.
43. Vassalli ecclesie, vel emphiteote, in alium trans-
ferendo res vassallaticas, in contractū expriment qualiter
ab ecclesia teneant. Quod si omitant dicere,
pena excommunicationis puniantur.
44. Super juramento prefito a laico, ut ipse & ejus
heredes coram iudice ecclesiastico pro ejus observa-
tione valeant conveniri.
45. Quomodo iuramentum prefitum moniti servare
per iudicem ecclesiasticum teneantur: & qualiter C
contra eos processum existat.
46. De capis portandis per canonicos ecclesiarum ca-
thedralium & collegiarum in Divinis officis.
47. Quomodo se habeant in vestibus portandis in eccle-
sia dignitatem habentes.
48. De familiaribus & scutiferis episcoporum, in ve-
stibus portandis, quales portare teneantur.
49. Ne persona ecclesiastica temporalem jurisdictionem
habentes, malefactores recipient.
50. Qualiter canonici in eorum ecclesiis residentes,
iuxta eorum gradum officiare teneantur: & si non fa-
ciant, qualiter puniantur.
51. Plena provisio, in quo statu debet succedens in be-
neficio ecclesiam retinere.
52. De distributionibus percipiendis quotidianis, intere-
semibus in Divinis. D
53. Quomodo & per quem bona ecclesiastica vacantia
custodiantur, prelato decedente.
54. Pena imposita contra occupatores bonorum ecclesie,
sede vacante.
55. Quomodo clerici & laici puniantur, qui sede va-
cante, bona ecclesie sacris faciunt, aut presumunt.
56. Per quos, administratores ecclesie vacantis eligantur,
& qualiter in administratione se habeant, plene
providetur.
57. Baillivie & scribanie ad prelatos spectantes, ad
voluntatem, non ad viam, conferantur.
58. Bona ecclesie quacumque ad sigillum cuiuscum-
que domini temporalis minime obligentur.
59. Ne quis bona clericorum in eadem sacram deposti-
ta sub banno ponere presumat E
60. Quomodo & qualiter ordinarii in exequendo ulti-
mam voluntatem habere se debeant, & quem proces-
sum in eisdem habeant exercere.
61. Prelati in vita vel in morte, ecclesie cui presuerint,
certam capellā ad summā designatam hic, relinquāt.
62. Curati in suorum parochianorum voluntatibus ulti-
timis, si commode vocari possint, assistant. Et qualiter
notarii in manifestando dictas ultimas volunta-
tes habere se debeant. Et per quem legata incerta &
quomodo distribuenda existant.
63. Super sepultura inter duas ecclesias oria dissen-
sione, Concil. general. Tom. XI.
- qualem processum habeat exercere ordinarius.
64. De corporibus defunctorum, eorum ecclesiis presen-
tandis, si consuetudo habeatur.
65. Quam portionem curati ecclesiarum habere do-
beant in deposito funere, quousque alibi in electa se-
pultura iumentur.
66. Mandatur ut decretalis Super cathedram peni-
tus observetur.
67. Ne religiosi aut alii predicent, quo minus a solutio-
ne decimarum aliquis retrahatur.
68. Cuicumque liberum existit domos aut horrea loca-
re pro decimis recondendis, & eas arrendare libere,
& pro arrendatoribus fidejubeere, prohibitione domi-
norum temporalium non obstantibus, gravi pena contra
eos imminere.
69. De quibus rebus vera decima exsolvatur, consue-
tudine quavis non obstante.
70. Ut nullus res decimandas abinde extrahat, quous-
que decimantes fuerint convocari ad effectum.
71. Qualiter infideles ad baptismum admittantur.
72. Quomodo regulares apostatas puniantur, &
etiam dantes eisdem consilium aut iuvamen.
73. Quomodo exempti, in prioratibus non exemptis
delinquentes, per ordinarios puniantur.
74. Religiosi mendicantes ad aliam religionem non
mendicantes assumpti, prohibetur prelati persisten-
tes eis assignare; pena prelato eidem imminere.
75. Si curati ecclesiarum sustentari de redditibus sua-
rum ecclesiarum non valent, percipientes decimas
per ordinarios compellantur, ut abunde sustententur.
76. Laici qui ius patronatus in ecclesiis parochialibus
habere se afferentes, eas tenent occupatas, dimittent
eas dē teneantur, & per ordinarios ad hoc compellantur.
77. Ut nullus per secularis alicujus potentiam ad be-
neficiū ecclesiasticum admittatur.
78. Ad Divina celebranda presentatus, non admitta-
tur, nisi ordinarii licentia petita & obtenta.
79. De contributione expensarū inter beneficiarios fieri de
pro legatione ordinariarum, aut pro litigio subspecto.
80. Pro iuribus ecclesiarum pauperum defendendis,
per clericum eius diocesis contributio fiat.
81. Licetum sit presbytero celebrare volenti, cuicum-
que presbytero confiteri, si proprii confessoris pre-
sensus non assistat.
82. Ne sacerdos celebrare presumat cum suo filio ille-
gitime procreato.
83. Clericus, cum superpellicio indutus, sacerdoti cele-
branti deserviat in obsequio Divinorum.
84. Parochiani viri que sexus, Dominicis diebus &
festivis integras debent audire Missas.
85. Qualiter eucharistia & chrisma diligenter custodi-
antur, & qualiter renoventur; & de penis contra
non facientes.
86. Quomodo fontes baptismales custodiantur, & claud-
antur; & ad quem clausura fienda eorū dem per-
tinere dinoscatur.
87. De indulgentiis concessis corpus Christi associanti-
bus, cum infirmis asportatur.
88. Qualiter nova reliquia venerentur: & antiqua
extra vasa minime ostendantur.
89. In diebus ieiunii vel abstinentie, carnes non come-
dantur: pena contra facientes imminere.
90. Diebus sabbatis ab usu carnis abstineant cleri-
ci, nisi in necessitatibus, aut in die à iure exceptato.
91. Omnes utriusque sexus parochiani ecclesiarum
moneri debeant ut ecclesias adificent, aut reparent; &
qualiter in ecclesiis ruralibus, diebus Dominicis, ibi-
dem celebrentur; & qui elemosinas dederint, indu-
gentiam consequantur.
92. Exempti oratoria non erigant sine licentia ordina-
riorum petita & obtenta.

ANNO
CHRISTI
1568.ANNO
CHRISTI
1568.

93. De pœna eorum qui ab immunitate ecclesiarum, A vel a domibus episcoporum, ad easdem profugientes abstrahunt, militant, aut vulnérant, aut impediunt quo minus libere exire possint.
94. Qualiter clericus, clericum in iudicio seculari convocans, puniatur.
95. Qualiter temporales domini puniantur, qui subditos eorum prohibent ne vidualia aut necessaria clericis ministrantur.
96. Contra libertatem ecclesiasticam quovis modo acquisitam facientes, & personis ecclesiasticis & eorum bonis onera imponentes, submissionemque facere coacte procurantes, pœna hic statuta puniantur.
97. Personæ ecclesiasticæ blada & vina sua portare ubi volunt possint, statuto laicorum non obstante; pœna statuentibus imminente.
98. Ne personis ecclesiasticis per temporales iustitia denegetur: alias, censura ecclesiastica puniantur.
99. Bona personarum ecclesiasticarum, quæ ab ipsis tenentur, ad collectas per laicos imponendas per eos minime quovis modo compellantur.
100. Hospitalibus, pro eorū bonis pauperibus deputatis, quod aliqua indictio seu quæstio minime imponatur.
101. Dominis temporalibus pœna infligitur, prohibentibus ne decima exsolvantur.
102. Ut officiales dominorum episcoporum, & eorum locatentes, ab omni injuria preserventur.
103. Non valet statutum laicorum ne decima exsolvantur, aut in ecclesia non offeratur, aut in ultima voluntate aliquid relinquatur.
104. Qui nuncios curiarum ecclesiasticarum impediunt quo minus libere mandata curia exequantur, gravissime puniantur.
105. Bona quacumque ad personas ecclesiasticas & ad loca pia pertinentia depraedari, occupari, invadi, rapi, impedi, detineri, pignori, plagari, inquietari, perturbari, per dominos temporales non debent, & facta statuta contra libertates ecclesie & earum aliquas observantias, nullius efficacia consistere debent; nec quamvis indictmentem dictis bonis imponere debent. Et modus procedendi rigorosus contra tales hic expresse repetitur.
106. Prohibentur temporales domini manum apponere in bonis ecclesiasticis seu personarum ecclesiasticarum quibuscumque, nec ea arrestare & bannire posse: & ad iura ecclesiarum & locorum, eiusdem sit extensio. Hac continet constitutio.
107. Si pro injuria illata prelati ecclesiarū, & personis ecclesiasticis, contingat fieri collecta, indictio pro eisdem injuria persecutione: modum contribuendi, & per quos fiat exactio, indicit præsens constitutio.
108. Contra dissidentes personas ecclesiasticas, & earum bona, & guerram hostiliter eisdem facientes: ad non faciendum hac constitutione arceantur.
109. Gavdere volentes constitutionibus præsentis concilii, eos ipsis subesse volumus & jubemus.
110. Claudefina matrimonia extra diœcesim contrahentes sine licentia rectoris, excommunicentur, & alias extraordinarie puniantur.
111. Persona de ecclesiis cathedralibus vel collegiatis ad studium mitti debent theologia vel juris canonici: & ipsis negligentibus, ad superiores sic mittendi sit translata potestas.
112. Quod Judæi signa portare debent, ut a Christianis dinoscantur.
113. Christiana liberis Iudeorum nutrire non debet, nec alias cum ipsis habitare.
114. Ad Iudeos Christiani non recurrant pro medicina quacumque eorum capienda, nisi maxima necessitas immineat.
115. Christiani prohibentur adesse in matrimoniis & sepulturis Iudeorum.
116. Clerici & laici prohibentur herbas & alia venenosa dare in mortem alicujus, aut ut abortivus pariatur.
117. De adulteris & concubinariis.
118. Incendiarii & raptores publici sint excommunicati, & careant ecclesiastica sepultura.
119. Non revelantes instrumenta publica vel alia documenta ad ecclesias pertinentia, tenentur pœna hic contenta.
120. Qui iurasolvere aut repetere prohibent, excommunicati publice nuncientur.
121. Qualiter contra exemptos & privilegiatos suis privilegiis abutentes procedatur.
122. Quomodo procedatur contra capientes episcopum aut prælatum, aut eorum occisores, & dantes in præmissis consilium vel juvamen.
123. Convenientibus ad Massimam bente Maria in diebus sabbatis, indulgentia est concessa.
124. Omnibus Christianis provinciarum antedictarum & diœcesum, orantibus pro domino nostro papa, est indulgentia concessa.
125. Quod quæstores quicumque sine litteris ordinariorum minime recipiantur, nec ad predicandum admittantur.
126. Ut ordinarii in casibus reservatis deputent idoneos confessores.
127. Indulgentia conceditur dicentibus quinquies Pater noster, & septies Ave Maria, cum campana trahitur pro præmissis.
128. Qui in contemptum ecclesie, excommunicationis sententias & interdicti vilipendunt, usurpando sibi sacerdotale officium, sententias fingentes per eos ferri posse in Dei vilipendium, & censura ecclesiastica opprobrium, pœna hic contenta affligantur.
129. Lata sententia excommunicationis vel interdicti, requisiti ordinarii ab alio eas faciat inviolabiliter observari.
130. In cessatione Divinorum, capitulum Alma mater observetur.
131. A dominis temporalibus, excommunicati, ad unitatem ecclesie, per ordinarios requisiti, redire compellantur. Domini temporales requisiti, negligentibus, vinculo excommunicationis asstringantur: & excommunicati, tempore quo Divina celebrantur, ab ecclesia exire teneantur.
132. Excommunicati ad manus osculum non admittantur, nec in potu pariter, nec in cibo.
133. Confirmatio constitutionum a prædecessoribus archiepiscoporum editarum.

P R Æ F A T I O.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi. Amen. Ad futuram rei memoriã. In coherentibus sibi propinquitate locali archiepiscopatus seu provincie, solemniū communio statutorum decener inducitur, opportune quoque ac utiliter custoditur. Honestati namque congruum esse dinoscitur, ut sicut provinciã ipsã sunt eorundem quodammodo confinium mutua confrontatione participes, sic earum incolæ in legitimis observandis sint conformes. Insuper si effectus utilitatis inspicitur, ex ipso pariter disciplina confortio, dum multis una regiminis proponitur forma seu ratio, quædam inter eos similiter vivendi subsequitur habitudo; hincque procedunt facilius gubernacula præfulum, & felicius proficit

ANNO
CHRISTI
1368.ANNO
CHRISTI
1368.

1661.67.

Proficit conditio subditorum. Eapropter nos Petrus Narbon. & Gaffredus Tolosan. permissione Divina archiepiscopi, & Philippus eadem permissione abbas Soricinii, vicarius generalis reverendissimi in Christo patris domini Arnaldi Dei gratia archiepiscopi Auxitani, ad infra-scripta specialem ac plenariam habens a præfato domino archiepiscopo Auxitano potestatem, illius summi pastoris atque rectoris instructi exemplo, qui, prout ex oraculo prophetici sermonis colligitur, *habitare facit huius moris in domo*, subditorum saluti prospicere, ac extirpatis vitis virtutes inferere, sanare languida, sana servare, quantum Divina clementia nobis præstante conceditur, juxta pastoralis commissi nobis officii debitum, cupientes: de infra-scriptorum reverendorum fratrum coepiscoporum & suffraganeorum nostrorum præsentium, ac procuratorum suffraganeorum nostrarum provinciarum absentium infra-scriptorum, consilio & assensu; videlicet nos P. Narbonensis archiepiscopus prædictus, una cum reverendis in Christo patribus dominis H. Biterrensi, I. Carcaffonensi, A. Electensi, & generalibus vicariis & procuratoribus dominorum, S. A. gathensis, G. Magalonensis, A. Lodovenfis, I. sancti Poncii Thome-riarum, I. Nemaufensis, B. Vticensis, & P. Elnensis, eadem gratia episcoporum suffraganeorumque nostrorum, ad hoc idoneis & personaliter constitutis: nosque Gaffredus Tolosanus archiepiscopus prædictus, una cum reverendis in Christo patribus, dominis, R. Vaurenfi, G. Appamiarum, & G. Lumbariensi, Dei gratia episcopis, & generalibus vicariis & procuratoribus dominorum A. patriarchæ & administratoris ecclesiæ Montifalbanensis, P. Rivenfis, P. sancti Papuli, & P. Mirapicensis, gratia etiam prædicta episcoporum, suffraganeorumque nostrorum, ad infra-scripta legitime constitutis: nosque etiam Philippus Abbas Soricinii, vicarius generalis reverendissimi in Christo patris domini Arnaldi Auxitani archiepiscopi prædicti, una cum reverendis in Christo patribus, dominis, B. Convenarum, B. Taryensi, G. Vafatenfi, P. Olorensi, & Oddo Lascurrensi, Divina gratia episcopis, & generalibus vicariis & procuratoribus dominorum I. Aquensis, P. Lectorensis, P. Cose-ranensis, E. Baionensis, & I. Adurenfis, gratia prædicta episcoporum, suffraganeorumque ecclesiæ Auxitanæ, ad infra-scripta legitime constitutis & sufficienter comparentibus: in ecclesia cathedrali Vaurenfi provincie Tolosanæ, tam autoritate & de mandato sanctæ sedis apostolicæ, quam nostra ordinaria, provinciale concilium celebrantes, prorogata primo jurisdictione de loco ad locum per nos P. Narbonensem & Concil. general. Tom. XI.

A G. Tolosanum archiepiscopos ac Philippum abbatem Soricinii generalem vicarium domini, A. archiepiscopi Auxitani supradictos, nostrosque suffraganeos, præsentibus vicariis & procuratoribus supradictis hac vice consentientibus, ad honorem & laudem summæ & unicæ Trinitatis, ac præcellæ & gloriosissimæ beatæ Mariæ Virginis matris Dei, totiusque collegii supernorum, morum reformationem, coertionem quoque ac correctionem excessuum ac etiam delictorum, & nostrarum & subditorum nostrorum animarum profectum, & statum ecclesiasticum salubriter conservandum, illius invocato præsidio qui est mentium illustrator, sacro approbante concilio ad infra-scripta edenda, seu eorum aliqua innovanda, reformanda, & declaranda, prout inferius continetur, duximus procedendum. Ante omnia verumtamen protestati, quod per hujusmodi subsequencia nostra statuta, alias rationabiliter cæta in nostris provinciis supradictis abrogare nequaquam intendimus, nec ipsis etiam derogare: nisi quatenus infra-scriptis nostris statutis reperrerentur contraria vel adversa, seu per contrarietatem vel aliter obviare.

CAP. PRIMUM.

De fide catholica, & ut laici de articulis fidei, & aliis ad capeffendam æternam salutem necessariis, cum diligentia informentur.

Q Vonia, sicut apostolica tradit autoritas, *sine Hebr. fide impossibile est placere Deo*: idcirco sine fide omnis hominis labor est vacuum. Fides namque, ut Augustinus ait in libro de fide ad Petrum, est bonorum omnium fundamentum: fides est humanæ salutis initium; sine hac nemo potest ad filiorum Dei numerum pertinere: sine ipsa nec in hoc sæculo quisquam gratiam justificationis consequitur, nec in futuro vitam possidebit æternam. Vnde summo pere iis quibus committitur Domnici gregis custodia vigilandum est, & maxima sollicitudine providendum, quatenus fides integra, sine ullo perfidie vitio, ab omnibus custodiatur solícite. Et est nobis etiam per consequens laborandum, ne in nostris provinciis possit se abusus aliquis subrepere hæreticæ falsitatis. Ignorantia quippe legis Divinæ, & imperitia credendorum, qua turpiter propter nonnullorum ecclesiasticorum incariam laici simplices involvuntur, & sacerdotes ministros verbi, quibus incumbit alios de fide instruere, reprobationi iustissimi Dei reddit obnoxios, juxta illud Prophætæ testimonium: *Quia tu scientiam repulisti, ideo ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: & ipsos subditos ad bonum facit ignavos & tepidos, & interdum tanquam incautos præcipit in diversa pericula & errores. Sic sic Dominus ipse conqueritur alibi in Scriptura dicens: Perit israh. s. populus meus, qui non habuit scientiam. Ut igitur tam perniciosæ ignorantie & in rectoribus & in subditis occurramus, & per nos ac per fratres nostros suffraganeos parari valeat deinceps Domino plebs perfecta, atque in nostrarum provinciarum civitatibus & diocesis doctrina vigeat salutaris: in primis hujus præsentis concilii autoritate statuimus, & Ffffff iij nihilo*

ANNO
CHRISTI
1568.ANNO
CHRISTI
1568.

nihilominus sub pœna excommunicationis præcipimus, quatenus universi & singuli rectores ecclesiarum, in aliqua provinciarum nostrarum consistentiis, diebus Dominicis & festivis in suam parochiam ex more ad Divina conveniant, ipsos parochianos suos & subditos, sicut opportunum fuerit, & secundum gratiam ac sufficientiam unicuique a Domino datam, de ipsius fidei nostræ principiis sive articulis, de decem præceptis Divinæ legis, de septem peccatis mortalibus, & si qua sunt alia quorum sit cognitio necessaria ad salutem, non simul quidem de omnibus, sed alternatim & seorsim prout exigent, diligenter instruant & informant. Id ipsum circa egrotos seu decumbentes servari volumus, ut si videlicet per inquisitionem sacerdotum, quam fieri volumus semper antequam eis sacra communio ministraretur, ignorantem in præmissis fuerint deprehensi, ibidem familiariter & peculiariter, præcipue de articulis fidei, & de septem peccatis mortalibus, de quibus eos distincte confiteri necesse est, instruantur: ne forte, si cum ignorantia vincibili eorum quæ scire tenebatur, migret aliquis seu obeat, talem comprehendat Apostoli illa sententia: *Ignorans ignorabitur*: id est, reprobanditur, cum pro tenebris ignorantie interioribus, quas propter negligentiam passus est in hoc mundo, in futuro examine in exterioribus abyssis tenebris detrudetur. Si quis autem curatus seu rector hoc salubre statutum nostrum præterierit, seu implere & exequutare neglexerit, aut alias quocumque modo, temerario ausu eidem restiterit: cum de hoc legitime confiterit, ultra indignationem Dei, quam profecto pro tali contemptu incurrit, volumus & jubemus ut per locorum ordinarios pœnis aliis, sicut plus aut minus meruerit, contemptor huiusmodi percellatur. Sed & nos ipsi, cum ad aliquam ecclesiam nobis subjectam, gratia visitandi, nos, ut est solitum, venire contigerit: informationem & inquisitionem diligentem de præmissis facere intendimus; & id ipsum pari voto fieri volumus per nostros suffraganeos, cum eos consimiliter ecclesias sibi subditas contigerit visitare. Ut autem, sicut habemus in votis seu desiderio, hæc nostra sanctio & constitutio perpetuo ritu & competentius observari valeat & impleri, & ne videamur nostris subditis imponere grave jugum: decrevimus, stilo pleno, breviterque, atque dilucide tradere doctrinam quandam & summam illorum in quibus volumus, ut prædiximus, plebes nobis subditas informari: ut ipsi rectoribus & curatis dicendorum tradatur per nos forma & regula, & etiam ut non sit necesse pro implendo hoc nostro statuto librorum numerositatem evolvere, cui brevitatis per nos hic ex dictis doctorum & sanctorum collecta, offert quod quaeritur sine labore. Comprehendimus ergo intentionem nostram sub certis limitibus: & sanctorum patrum vestigiis inhærentes, pronunciamus unicuique fidei, postquam ad annos discretionis pervenerit, fore necessarium ad salutem, nosse scilicet & inquirere quid sit sibi credendum, quid diligendum, quid expectandum. Tria enim quedam sunt, ut tradit Augustinus, in quibus Deus recte colitur, & per quæ ad Deum, velut in quibusdam mentis passibus, pervenitur: videlicet fides, spes, caritas. Per fidem dirigimur in credendo, per caritatem regulamur in amando, per spem in laboribus consolamur. Primum itaque doctrinam tradimus de credendis, quæ sunt articuli fidei, & ipsa sacramenta legis novæ. Nam in his duobus, sacramentis videlicet & articulis, tota Christianæ religionis & ecclesie universalis structura fundatur. Deinde loquemur de virtutibus, & vitiis eis op-

A positis; de donis & beatitudinibus, quæ prioribus correspondent. Demum in explicatione præceptorum Decalogi, per quæ explicatur caritas, finiemus. De iis omnibus ergo, propter rectores minus eruditos, aliqua in medium proferamus: & primum de fide, secundum cujus mensuram præcipit Apostolus unicuique sapere. Fides igitur virtus quædam est, quæ creduntur quæ non videntur. Nam cum Paulus dicat: *Fides est substantia sperandarum rerum, argumentum non apparentium*: hoc veraciter dicitur credi, quod non valet videri. Vnde August. Credimus, inquit, ut cognoscamus; non cognoscimus, ut credamus. Quid est enim fides, nisi credere quod non vides? Neque tamen istud de omnibus intelligendum est, quæ non videntur: sed de iis tantum quæ credere ad religionem pertinet Christianam, sive quæ credenda Scriptura sacra proponit, & ecclesia catholica docet. Verum quia latitudinem sacra Scriptura simplicibus, & in aliis studiis & negotiis occupatis, scire non erat possibile, ad quam tamen intelligendam, secundum plus & minus, pro differentia officiorum & statuum, superiores in ecclesia obligantur: idcirco, ut fides eorum quæ ab omnibus explicite, vel saltem pro magna parte, credi & cognosci oportet, haberetur in promptu, ipsi primi ecclesie fundatores apostoli, ipsa credenda, quæ in diversis locis sacra Scriptura sunt tradita & sparsa, collegerunt breviter in unum locum. Et ista collectio, Apostolorum Symbolum appellatur. Et distinxerunt in ipso quatuordecim articulos fidei: quorum septem sunt pertinentes ad Divinitatem, alii septem ad Christi humanitatem. Septem igitur sunt de Deo secundum se; & septem alii de Deo, ratione humanitatis assumptæ. Qui omnes in istis quatuor versibus continentur:

Vnum crede Deum, Patrem, Filium, quoque

Flamen,

Qui creat & recreat homines, quos salvificabit.

Conceptus, natus, passus, descendit ad ima,

Surgit, & ascendit, venit discernere cuncta.

Primus ergo articulus de pertinentibus ad Divinitatem, est de unitate Divinæ essentia. Non enim sunt plures dii, sed unus est solum Deus. Et ideo dicimus: *Credo in unum Deum*. Et hunc ipsum articulum insinuat clara voce veteris legis exordium, ubi dicit: *Audi Israel, Dominus Deus unus est*. Tres sequentes articuli sunt de Divinis personis. Nam Christiana religio cum unitate Divinæ essentia tres personas fatetur. Est ergo articulus secundus de persona Patris: *Patrem omnipotentem*. Tertius est de persona Filii: *Et in Jesum Christum Filium ejus*. Quartus de persona Spiritus sancti: *Credo in Spiritum sanctum*. Tres sequentes sunt de effectibus ipsius Dei. Est ergo quintus articulus de creatione omnium rerum: *Creatorem cali & terra*. Sextus est de effectu gratia, sive dono. Propter quod dicitur: *Credo sanctam ecclesiam catholicam, communionem sanctorum, remissionem peccatorum*. Septimus est de effectu gloria: *Carnis resurrectionem, vitam eternam*. Articuli autem pertinentes ad naturam a filio Dei assumptam, sunt etiam septem. Primus pertinet ad conceptionem ipsius Christi: *Conceptus est de Spiritu sancto*. Secundus ad nativitatem: *Natus ex Maria virgine*. Tertius ad passionem: *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus*. Quartus ad descensum ad inferos: *Descendit ad inferos*. Quintus ad resurrectionem: *Tertia die resurrexit*. Sextus ad Ascensionem: *Ascendit ad celos, sedet ad dexteram Dei Patris*. Septimus est de adventu ad iudicium: *Inde venturus est judicare vivos & mortuos*. Aliqui tamen

1. Cor. 14.

Heb. 11.

Deut. 6.

tamen computat secundum numerum Apostolorum duodecim, qui istos fidei articulos distinxerunt: sed prima distinctio melior est, quæ accipitur secundum numerum credendorum. Porro, quia in isto symbolo Apostolorum sunt quædam breviter valde exposita: ideo ad ejus explanationem symbolum Nicanum, quod diffusius de articulis predictis executum, additum est. Et rursus quia in isto symbolo Nicæno adhuc quædam implicite continentur, quæ propter insurgentes hæreses oportuit amplius explicari: additum est symbolum Athanasii, quod incipit: *Quicumque vult salvus esse, &c.* Proinde symbolum Apostolorum sicut & secretè dicitur quotidie in Completorio, & in Prima: quia fuit editum tempore quo nondum erat fides catholica propalata. Alia autem duo publice in diebus Dominicis & festivis, quando major ad ecclesiam congregatur populus, decantantur: quia fuere edita tempore fidei propalata. Symbolum quidem Nicanum post evangelium cantatur in Missa, quasi evangelicæ fidei expositio. Symbolum Athanasii de mane solum cantatur in Prima: quia fuit editum tempore quo maxime fuerunt depulsa & detecta nox atra & tenebræ hæresum & errorum. Licet autem ante adventum Christi in virginem, sufficeret laicis simplicibus de articulo Trinitatis & Incarnationis habere fidem implicitam in fide majorum, & pro illo tempore sufficeret explicatam fidem habere quia Deus est, & quod credentibus in se remunerator est, quod semper etiam secundum Apostolum oportet credere omnem accedentem ad Dominum: isto tamen tempore gratiæ revelata, tam majores quam minores tenentur credere explicite Trinitatis articulum, & Incarnationis mysterium, & aliorum articulorum de quibus dictum est, præcipue eorum de quibus in ecclesia communiter solemnizatur, & qui publice proponuntur: sicut sunt articulus Passionis, Resurrectionis, & hujusmodi. Et hoc intelligimus quantum ad ipsorum articulorum substantiam, secundum quam homo ipsos articulos distinctè cognoscit: non quantum ad ea difficilia quæ continentur in articulis, & vim veritatis ipsorum, per quam possunt ab hæreticorum impugnatione defendi. Nam quantum ad talia, sufficit simplicibus de omnibus articulis habere fidem implicitam, id est, in talibus credere quod credit ecclesia. Et ita accipienda videntur verba quorundam magistrorum loquentium de materia ista. Majores autem istam explicationem totaliter in via ista scire non possunt. Tenentur tamen unumquisque tantum scire, quantum pertinet ad officium suum. Post articulorum doctrinam, consequens est de sacramentis novæ legis tractare. Est autem sacramentum, invisibilis gratiæ visibilis forma: ita ut ejus imaginem gerat, & causa existat. Fuerunt autem sacramenta aliqua necessaria semper humano generi, postquam incurrit peccati morbum: non quia sine sacramentis Deus hominem sanare non posset, sed quia per illa magis congrue fit hominis reparatio. Quod sic patet. Humanum enim genus, ex quo primus homo peccavit, circa sensibilia corruptum fuit; quantum ad cognitionem, quia, circa ista sensibilia, humana mens implicita, in Dei cognitionem surgere non valebat; item quantum ad affectionem, quia eis, quasi summis bonis, Deo postposito, inhærebat; quantum ad actiones, quia eis inordinatissime utebatur. Necessarium ergo fuit ad peccatorum curationem, ut homo ex sensibilibus in spiritualia cognoscenda proficeret, contra primum; & ut effectum, quem circa illa habebat, in Deum referret, contra secundum; & eis ordinate & secundum Divinam institutionem uteretur, contra tertium. Proinde necessaria

erat sacramentorum institutio: & propter eruditionem, dum homo in ipsis per id quod foris visibili specie cernitur, ad invisibilem virtutem agnoscendam, quæ intus est, eruditur, quantum ad primum: & propter humiliationem, dum homo in sacramentis, rebus sensibilibus, quæ natura infra ipsi sunt, ex præcepto creatoris, subjicitur, quantum ad secundum: & propter exercitationem, dum in sacramentis homo circa signa sensibilia in Dei honorem occupatur, quantum ad tertium. Igitur, ex quo fuit morbus peccati, sacramentorum fuit necessaria medicina. Omittendo autem ad præsens sacramenta antiqua atque legalia, quæ cessaverunt adveniente Christo, sicut umbra adveniente Sole recedit: de solis sacramentis legis novæ loquimur, quæ sunt septem: Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Unctio extrema, Ordo, Conjugium. Baptismus, esse dicitur sacramentum fidei; Extrema unctio, spei; Eucharistia, caritatis; Ordo, prudentiæ; Pœnitentia, justitiæ; Matrimonium, temperantiæ; Confirmatio, fortitudinis. Baptismus est directe contra culpam originalem, Pœnitentia contra culpam actualem mortalem, Extrema unctio contra culpam venialem, Ordo contra ignorantiam, Matrimonium contra concupiscentiam, Eucharistia contra malitiam, Confirmatio contra infirmitatem. Nil ergo aliud est sacramentum, quam illud in quo, sub tegumento rerum visibilium, Divina virtus salutem nostram secretus operatur. Porro sacramenta instituerunt, quæ ex sui institutione & sanctificatione continent invisibilem gratiæ, competit soli Christo: qui solus potestatem excellentiæ sibi retinuit, potestatem ministerii Apostolis & cæteris succedentibus dedit. Quæ igitur instituta sunt ab Apostolis & successoribus eorundem, ut benedictio aquæ & panis, consecrationes virginum & altarum, & cætera hujusmodi: non sacramenta proprie, sed sacramentalia dici debent. Omnia ergo sacramenta novæ legis Christus per semetipsum immediate instituit. Aliqua tamen, præcipue Confirmationem, & Extremam unctioem, per Apostolos promulgavit: sicut de Confirmatione patet in Actibus Apostolorum xix. capitulo, & de Extrema unctioem, Iacobi quinto. In iis sacramentis quædam sunt ad decorem & solemnitatem sacramenti, quædam vero pertinent ad sacramenti substantiam. De substantia cujuslibet sacramenti sunt, forma verborum præscripta, certa materia, & minister. Verbi gratia, materia baptismi est aqua elementalis: forma, *Ego baptizo te in nomine Patris, &c.* Minister est sacerdos aut alius in necessitate baptizans. Horum sacramentorum, Matrimonium & Ordo, sunt voluntatis. Alia sunt necessitatis, ut suscipiantur aliquando, vel in re, vel in voto. Præcipue autem Baptismus est necessarius omnibus, & parvulis & adultis, ex quo fuit a Domino institutus, & alia contra peccatum originale remedia cessaverunt. Est enim Baptismus contra vulnus originale: sine quo, secundum sanctos, in filiis hominum nemo unquam conceptus est, præter Christum. Pœnitentia vero iis est necessaria, qui per aliquod mortale peccatum vestem innocentiam, quam in Baptismo acceperant, amiserunt: & ob hoc secunda post naufragium tabula appellatur. Si etiam aliquis, cum opportunitum & congruum est, vel propter ordinationem ecclesiæ, vel propter periculum mortis, ommitteret Eucharistiam, Confirmationem, aut Extremam unctioem suscipere; nec defectus ministri, aut alius necessitatis articulus, sed contemptus religionis solum, ista sacramenta excluderet: non dubium, quin talis contemptus induceret gravem culpam. Necessarium ergo, ut diximus, est cuilibet adulto, ista sacramenta ali-

quando

ANNO
CHRISTI
1568.

quando in vita sua suscipere, vel in re, vel in voto. Horum etiam sacramentorum aliqua sunt, quæ in eodem homine iterari non debent: scilicet Baptismus, Confirmatio, Ordo: alia possunt iterari. Prohibemus autem districte, ut nullus cum remorsu peccati mortalis sacramentum quodcumque præsumat suscipere, aut etiam ministrare. Veremur enim, ne propter hunc abusum, quo polluti & indigni ad sacra passim istis temporibus novissimis plures accedunt, clades multas Deus iudex iustus in nationes Christianorum immittat. Proinde dicit Deus ad antiquos legis illius Moisaicæ sacerdotes: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum*. Et rursus: *Sacerdotes qui accedunt ad Deum, sanctificentur, ne pereant eos*.

Postquã de articulis fidei & sacramentis differuimus: B de virtutibus theologicis & moralibus est loquendum. Virtutes theologicas Paulus apostolus tres enumerat. Sunt autem, spes, fides, caritas. Virtutes morales, quæ cardinales dicuntur, sunt quatuor: de quibus philosophi gentium multa subtilia & utilia fati dixerunt. Sunt autem, iustitia, fortitudo, prudentia, temperantia. Iustitia, secundum Augustinum, est in subveniendi miseris, prudentia consistit in præcavendis insidiis, fortitudo in perferendis molestiis, temperantia in coerendis delectationibus pravis. Cuilibet harum virtutum, sequendo eruditos quosdam, etiam fidei nostræ homines, partes has assignavimus. Species quidem iustitiæ, siue partes, sunt istæ: religio, pietas, gratia, vindictio, observantia, veritas. Vel, si magis libet sic dici, partes iustitiæ sunt, obedientia respectu superioris, disciplina respectu inferioris, æquitas respectu præmii, fides & veritas respectu omnium. Partes fortitudinis istæ sunt: magnificentia, fiducia, patientia, perseverantia. Prudentia distribuitur in memoriam præteritorum, & intelligentiam præsentium, & providentiam futurorum. Porro partes temperantiæ sunt, castitas, & sobrietas. Castitas refranat delectationes quæ sunt secundum tactum. Quæ virtute nihil in ecclesiasticis viris præclarior fulget. Ipsa enim sola cum fiducia Deo potest animas præsentare. Sobrietas restringit delectationes quæ sunt secundum gustum. Quia igitur actus harum virtutum, quas diximus, siue ipsarum opera, huic mortali vitæ sunt necessaria, upore quia per ipsas in præsentem bene & recte vivitur, & in futuro æternæ vitæ bravium possidetur: ideo etiam, per rectores & alios verbi Divini ministros, volumus in ecclesiis nostrarum provinciarum de iis laicis commo-neri, & ad hæc opera virtuosa cõgruis inductionibus invitari. Sicut autem dicuntur virtutes perficiuntur hominibus, ut in humanis humano modo, id est rationali, se habeat; ne, sequendo scilicet abrupta vitiõrum, a dignitate humanæ naturæ decidens, bestialiter vivat: ita dona Spiritus sancti ad bene operandum perficiunt hominem supra homines, id est, modo quodam Divino, & supra humanum gradum. Hæc dona, juxta sacras Scripturas, consimiliter septem esse asserimus, quasi septem sanctificationes fidelium mētium: quæ Itaias Propheta, ostendens ea fuisse in Christo, enumerat in hunc modum: *Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet, & requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientia & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientia & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini*. Quamquam enim unus sit Spiritus Domini, qui est cum Patre & Filio unus consubstantialiter Deus, quasi aliquod eorum flamen: multi tamen sunt spiritualium donorum meatus, quibus Spiritus ipse sanctus omnem supereminens creaturam, mentis nostræ arcana vegetat & infundit. Quocirca alma

A mater ecclesiæ, horum donorum semper sæcunda spiritali pinguedine, in hymno quem in eisdem Spiritus sancti honorem concrepat, inter cætera hæc septem dona in ipsum refert, cum dicit: *Tu septiformis munere, dextra Dei, &c.* Dicimus autem & credimus, hæc septem dona communiter a tota profluere Trinitate. Indivisa quippe sunt opera Trinitatis ad extra. Verum consuetudo est sacri eloqui, interdum appropriare uni personæ, quod proprie & verissime dicitur de utraque: sicut Patri attribuitur potentia, Filio sapientia, bonitas Spiritui sancto. Et tamen una & indivisibilis est potentia, & sapientia, & bonitas in iis tribus; sicut una Deitas, una essentia, & natura. Quemadmodum autem, sicut superius assignavimus, septem sacramentis correspondent septem virtutes, tres theologicae, & quatuor cardinales; & rursus septem dona, septem virtutibus: ita septem donis correspondent septem petitiones orationis Domini: quatuor primæ sunt, quibus æterna possumus; quatuor ultimæ sunt, quibus ea petuntur, quæ tantum sunt in hac vita. Et ita in illis continentur omnia bona homini necessaria. Iis etiam septem petitionibus septem illæ beatitudines, de quibus loquitur Salvator in Evangelio, adaptantur: ubi pauperes spiritu, mites, esurientes & sitientes iustitiam, misericordes & mundicordes, pacificos & lugentes, beatos esse astruit & affirmat. Demum quoniam, sicut dicit Scriptura, bonorum laborum gloriosus est fructus, nec sunt labores aliqui digniores, quam qui in donorum spiritualium agro latissimo exercentur: eapropter istis septem donis illi fructus honestissimi cõgruunt, quos distinguit ad Galatas scribens Apostolus in iis verbis: *Fructus autem spiritus est, caritas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, benignitas, bonitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas*. Verum quia eidem dono, habenti plures actus, plures fructus respondent: ideo non sunt tot dona quot fructus.

C Cæterum, quoniam ex dono unico pietatis proficisci videntur illa pietatis officia, quibus fructibus proximi subvenimus, & opera misericordie appellantur: congruum iudicamus, ad eruditionem simpliciorum, de iis etiam non prætere. Assignantur autem in sacro canone septem corporales huiusmodi elemosynæ, & septem spirituales. Per illas quidem, proximorum defectibus corporalibus; per alias, defectibus spiritualibus subvenitur. Septem corporales elemosynæ sunt isto versu contentæ:

Visito, poto, cibo, redimo, rego, colligo, condo.

Visito, scilicet infirmum. Poto, scilicet sitientem. Cibo, scilicet esurientem. Redimo, scilicet in carceratum. Tego, scilicet nudum. Colligo, id est, recolligo, siue recipio hospitem. Condo, id est, sepelio mortuum. Et licet Dominus in evangelio, ubi misericordiarum opera commemorat, quibus homo a damnatione & auditione mala in die iudicii liberatur, & regnũ ecclesiæ mereatur, non cõputet mortui sepulturam: tamen in aliis Scripturæ locis, talis elemosyna cõmendatur. At vero elemosynæ spirituales cõtinentur hoc versu:

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.

Consule, id est, doce ignorantem, & dirige dubitantem. Vnde in hoc duplex spiritualis elemosyna intelligitur, doctrina, & consilium. Castiga delinquentem. Solare, id est, consolare tristem. Remitte delinquentibus in te. Fer, id est, porta infirmitates & gravamina aliorum. Ora pro omnibus.

Adhuc septem dona Spiritus sancti non solum in nobis omnia illa septenaria virtutum, beatitudinum, petitionum, piorum operum exigunt, vel efficiunt; quin etiam septem spiritibus immundis, id est, septem vitiis capitalibus adversantur. Verbi gratia. Quippe contra super-

ANNO
CHRISTI
1568.

superbiam temer est, qui ad humilitatem inclinat.

Contra invidiam, quæ nescit proximo comparari, donum militat pietatis. Contra avaritiam aciem instruit donum scientia: cujus est bene conversari cum hominibus, univocum quod suum est reddendo, quod avaritiæ opponitur. Contra accediam fortitudo decernat. Contra iram, quæ agit præcipitanter omnia, est donum consilii. Contra gulam, quæ intellectum hebetat, donum est intellectus. Contra luxuriam, donum est sapientia, nam gustato spiritu, desipit omnis caro. Ex quibus liquet septem esse peccata mortalia principalia: quæ sunt, superbia, avaritia, luxuria, invidia, gula, ira, accedia. Comites five filia superbiæ sunt, lævitas, inobedientia, impatientia, imprudentia, secularis pompa, inanis gloria, jactantia, hypocrisis, iniquitatum præsumptio. Comites avaritiæ, quæ radix omnium malorum est, sunt, rapacitas, tenacitas, contemptus fidei, proditio, fallacia, fraus, perjurium, inquietudo, & contra misericordiam cordis obduratio. Luxuriæ comites sunt, ventris ingluviæ, vestis & lecti mollicitas, somni resolutio, coitus delectatio, cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, affectus præsentis sæculi, desperatio futuri. De ira procedunt, audentia, faciei mutatio, imprudentia, injustitia, lites, contumeliæ, blasphemie, terror, clamor, & indignatio. De gula procedunt, inepta lævitas, securitas, immunditia, multiloquium, hebetudo sensuum. De invidia veniunt, dolor de bono alterius, gaudium de malo, five afflictio in prosperis proximi, exultatio in adversis. Accedia, quæ est quoddam tedium boni, habet comites, ignaviam scilicet & torporem de omni mortali peccato. Quod tenetur memoria, necessarium est corde confiteri: & ore, nisi articulus necessitatis confessorum excluderet, confiteri. Neque enim confessor debet esse promptus ad facile judicandum de aliquo quod sit mortale peccatum, nisi sit in dictis scripturæ vel sanctorum expressum.

Superest modo de præceptis Divinæ legis eloqui. Licet enim totam legem impleat caritas ipsa, qua Deum propter seipsum diligimus, & proximum propter Deum: tamen hæc dilectio per decem præcepta decalogi explicatur: quæ ita distribuuntur, ut prima tria pertineant ad Deum, scilicet ad cognitionem ejus & reverentiam, & dicuntur præcepta primæ tabule. Reliqua septem dicuntur præcepta secundæ tabule, & pertinent ad proximum. Præceptum primum itaque est: *Non habebis Deos alienos*: quo omnis infidelitas, omnis hæresis, omnis superstitio prohibetur. Secundum est: *Non assumes nomen Dei tui in vanum*, quod est dicere, secundum litteram: Non jnrabis pro nihilo nomen Dei. Tertium vero est: *Memento ut diem sabbati sanctifices*: ubi præcipitur diei Dominicæ & festivitatum in ecclesia solemnium observantia. Quartum est: *Honora patrem tuum & matrem tuam*. Porro parentes sic honorandi sunt, ut eis reverentia merita exhibeatur, & necessaria ministrentur. Quintum est: *Non occides*: ubi, secundum litteram, actus homicidii prohibetur; secundum spiritum vero, omnis injusta percussio, & voluntas etiam occidendi. Sextum est: *Non mœchaberis*, id est, ne cuilibet misceris, excepto sœdere matrimonii. A parte enim, ut Augustinus ait, totum intelligitur. Nomine igitur mœchiæ, omnis illicitus concubitus, illorumque membrorum illegitimus usus, prohibitus debet intelligi. Septimum præceptum est: *Non furtum facies*: ubi furti nomine intelligit voluit omnem illicitam usurpationem rei alienæ; sicut sunt, furtum, usura, rapina, sacrilegium, & cætera hujusmodi. Octa-

Concil. general. Tom. XI.

vum est: *Nō loqueris contra proximum tuum falsū testimonium*: ubi crimen perjurosi mendacii & perjurii prohibetur. Nonum præceptum est: *Non desiderabis uxorem proximi tui*. Decimum est: *Non concupisces domum proximi tui, non servum, non ancillam, &c.* Neque putet aliquis præceptum de non concupiscendis rebus proximi, unum esse cum eo quod dicitur, *Non furaberis*; & præceptum de non concupiscenda uxore, unum esse cum eo quod dicitur, *Non mœchaberis*. nam in illis duobus præceptis, non furandi, & non mœchandi, ipsa opera notata sunt, & prohibita. In his vero extremis, concupiscencia tantū. Hæc decem præcepta in his versibus concluduntur.

Vnum cole Deum, nec jures vana per ipsum. Sabbata sanctifices, & venerare parentes. Non sis occisor, fur, mœchus, testis iniquus.

Viciniq; sorum, resq; caveto suas.

Summa igitur hujus doctrinæ, quam in hac constitutione nostra, pro simplicium eruditione, sacro dictate concilio, inseri fecimus & volumus, & quam frequenter relegere jubemus, & habere etiam penes se omnes nostrarum provinciarum presbyteros & rectores, hæc est. Diximus enim, quod articuli fidei pertinentes ad deitatem, sunt septem. Articuli pertinentes ad Christi humanitatem sunt septem. Virtutes theologice, cum cardinalibus, totidem. Sacramenta ecclesiæ totidem. Dona Spiritus sancti totidem. Petitiones in Dominica oratione contentæ sunt totidem. Beatitudines totidem. Vicia capitalia totidem. Præcepta legis sunt decem. In articulis fidei est, ut fideles ad petendum dona altissimi dirigantur, & illuminentur. In precibus five petitionibus est, ut dona hæc impetrentur. In vitando peccata, & implendo præcepta, est, ut beatitudines consequamur. Hæc sunt igitur, in quibus volumus diligenter nostrarum provinciarum populos informari, præcipue in articulis fidei, peccatis mortalibus, & præceptis. Hæc omnia & singula cum omni veneratione a laicis suscipienda præcipimus, quibus non est permixtum de quibuscumque ad fidem catholicam spectantibus discipulare. Sicut autem volumus, rectores nostrarum provinciarum atque diocesium huic doctrinæ & prædicationi insistere: ita ipsos, & cunctorum ordinum clericos, scholares, vel religiosos, per viscera misericordie Domini nostri Iesu Christi, & quo possumus affectu paterno monemus, ut his maxime temporibus, quibus crebrescunt cladibus guerrarum & pestilentiarum, & cæterarum adversitatum, vicinum futuri iudicii diem timere possumus & debemus, non tam verbo quam vita & operibus satagent prædicare: exemplo illo communiti, quo legimus, quoniam cepit Dominus primo facere, post docere. Nam illos rectores ac ecclesiasticos viros, quorum mala vita doctrinæ bonæ non consonat, fugillar ac reprobat Dominus in Evangelio. De iis etiam beatus Gregorius ita scripsit: *Sunt nonnulli*

Gregor. qui solerti cura Divina præcepta perscrutantur: sed Pastoral. quæ intelligendo penetrant, vivendo conculcant. Quia c. 1. docent quod prius non opere, sed meditatione didicerant; & quod verbis docent, moribus impugnant. Sicque fit, ut cum pastor per abrupta graditur, in precipitium grex sequatur.

II. *De pœna vocatorum ad concilium provinciale non comparentium.*

Verum quia quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari: præsentis concilii sanctione statutum, ut episcopi omnes Narbonensis, Auxitanensis, Tolosanensis provinciarum, de cætero ad sui metropolitani concilium veniant, prout decet, nisi causa necessaria & urgentissima excusetur. Et quicumque episcopus, ab archiepiscopo suo vocatus, hu-

Gggggg jusmodi

ANNO
CHRISTO
1568.

hujusmodi constitutionis transgressor fuerit, ipso facto pœnam juris incurrat.

III. *De episcopis, qualiter procuratorem mittere debeant, si iuste fuerint præpediti.*

PROV. II.

Cum, testante Sapientis sententia, *salus sit, ubi multa consilia*, copiam sani consilii nequaquam coarctari expedit, sed extendi. Idcirco sub virtute sanctæ obedientiæ episcopis prædictis injungimus, ut cum ipsi episcopi venire ad ipsa concilia personaliter fuerint legitime impediti, quo minus ad ea venire non possint, procuratores constituent viros discretos alios ab illis qui per eorum capitula, & capitula versa vice alios ab illis, qui per episcopos fuerint constituti.

IV. *De janitoribus concilii, ubi debeant permanere.*

Item statuimus, quod quandocumque provinciali concilio vel synodo, infra aliquam dictarum provinciarum celebrari contigerit, janitores, aut quivis alius officialis, quorum præsentia in concilio vel synodo memoratis nequaquam necessaria seu oportuna existit, extra januam maneant.

V. *Qualiter supplicans concilio, concilium exire debeat, quousque vocetur.*

Item, quod si contigerit aliquem prælatum, seu canonicum cujusvis metropolitane, cathedralis, aut collegialis ecclesiarum de dictis provinciis, seu alium quemcumque, circa negotium aliquod ipsius ecclesie nobis supplicare, idem supplicans, supplicatione sua proposita, recedere ac exire de concilio teneatur, dum concilium deliberabit atque discurrat super admittenda vel non admittenda petitione hujusmodi supplicantis.

VI. *De synodis, singulis annis celebrandis.*

Ad memoriam reducentes statuta patrum, in quibus præcipitur ut femel in anno per episcopos synodalia concilia celebrentur: sacro approbante concilio statuimus, ac in virtute sanctæ obedientiæ suffraganeis nostris præcipimus, ut singulis annis, per se, vel per idoneos viros si ex causa necessaria fuerint impediti, dicta synodalia concilia habeant celebrare.

VII. *Qualiter abbates subditi, vocati ad synodum, venire teneantur.*

Cum non passim quilibet sint admittendi vel deputandi ad ardua, sed industria in talibus sit diligentius exquirenda: præsentis autoritate concilii duximus statuendum, ut archiepiscopi & episcopi, abbates eis subiectos ad synodos suas per censuram ecclesiasticam venire compellant. Vel si forsan legitimo impedimento detenti fuerint, quo minus personaliter ad illa accedere non possint: procuratores destinent ad talia expertos, idoneos, & discretos, & de eorum ordinibus sibi sufficientes existant.

VIII. *Ut rectores curam animarum habentes ad synodum venire teneantur.*

Statuimus insuper, quod omnes clerici curam animarum habentes, ad synodum veniant cathedralis ecclesie, in cujus civitate vel diocesi commorantur: occasione minus legitima vel consuetudine aliqua non obstante, quin per suos ordinarios, ad eorum arbitrium, pœna debita castigentur.

IX. *De constitutionibus in concilio provinciali aliis editis, in synodis recitandis.*

Item, quod annuatim in singulis ecclesiarum cathedralium dictarum provinciarum nostrarum, in synodo, omnes constitutiones hujus concilii, & aliorum in dictis provinciis hæctenus celebratorum, quæ quidem constitutiones nequaquam fuerint per hoc concilium revocata, & quibus per concilium ipsum derogatum non sit, publice recitentur, ne quis per ignorantiam excusare se valeat ab observantia earundem.

X. *De conservatoribus & delegatis absentibus litteris domini nostri papa.*

Statuimus, ut judices, conservatores, delegati, & subdelegati, qui scienter ad loca notorie distantia vel non insignia partes citare præsumunt, quique autoritate litterarum apostolicarum, contra aliquem, citando, vel alias, procedunt ad instantiam alicujus, nisi sibi contiterit illum, ad cujus instantiam procedunt, eum re vera, vel ipsius procuratorem esse, qui in litteris apostolicis hujusmodi continetur, sententiam excommunicationis incurrant ipso facto. Si quis vero super rebus dotalibus litteras apostolicas impetraverit, & illarum autoritate aliquem vel aliquos, cum quibus ratione dotis non habet aliquid quæstionis, fecerit fatigari: autoritate præsentis concilii, eadem excommunicationis sententia, qua superius nominata, noverit se ligatum. Illi vero qui falso se cruce-signatos asserunt, cum non sint, & sic tanquam cruce-signati litteras apostolicas impetrant, per quas alios fatigant laboribus & expensis, eadem excommunicationis sententia sint ligati.

Conc. Avenion. ann. 1326. c. 49.

XI. *De absentibus litteris apostolicis in diversis casibus.*

Quia per abusum litterarum apostolicarum multi vexantur & affliguntur laboribus & expensis: in prædicto concilio statuimus, quod tam clerici quam laici, cujuscumque conditionis aut status existant, qui litteris apostolicis abutantur, vel litteris legatorum apostolicæ sedis, videlicet utendo falsis litteris scienter, vel qui litteras nomine suo vel ecclesie sue impetratas aliis ejusdem nominis tradunt pro adversariis fatigandis, & qui eas ad sic utendum recipiunt, & qui litteris in forma, ea que de bonis, utuntur, contra quos de jure, secundum formam ipsarum, dictæ litteræ non procedunt, vel non possunt extendi, aut licet non habent, & idem de litteris, post iter arreptum, vel aliis litteris apostolicis seu rescriptis quibuscumque, sententiam excommunicationis incurrant: & etiam judices, qui scienter aliquos sic faciunt per suas litteras fatigare. Et hanc eandem excommunicationis sententiam incurere volumus illos, qui ad loca æquivoca aliquem citari faciunt, ut malitiose & fraudulenter vexent & decipiant sic citatum laboribus & expensis: & illos, qui litteras apostolicas, vel legatorum sedis ejusdem contra jura scienter & dolose ad futuras trahunt controversias, quæ nondum fuerint tempore impetrationis exortæ.

Ibidem

XII. *De bannis editis & præconizationibus falsis contra libertates & consuetudines ecclesie.*

Statuimus quod quicumque contra ecclesiasticas consuetudines, libertates, seu observantias antiquas, statuta, banna, prohibitiones, vel præconizationes, aut præcepta scienter fecerint, aut fieri procuraverint aut servari, seu facientibus vel

C6c. Aven. ann. 1326. c. 55. & ann. 1337. c. 65.

ANNO
CHRISTO
1568.

servantibus in hoc consilium vel opem directe vel indirecte praestiterint, per dioecanos locorum, aut officiales vel procuratores eorum, praesentis auctoritate concilii moneantur, ut infra quindecim dies a tempore monitionis hujusmodi numerandos, statuta, banna, prohibitiones, praemonitiones, & praecipua hujusmodi cum effectu debeant revocare, ad consilia numquam ulterius processuri. Alioquin excommunicationis sententia, quam ex nunc in ipsos ferimus, sunt ligati.

XIII. *Ne praelati vel alia persona ecclesiastica bona ecclesiarum vacantium, nisi privilegio, vel consuetudine, aut de jure, praesumant occupare.*

Hac insuper provida constitutione perpetuo valitura statuimus, quod nullus omnino praelatus, abbas, prior, vel patronus, clericus, vel laicus, cujuscumque conditionis, vel status, vel dignitatis, ordinis, vel religionis existat, bona ecclesiarum vacantium, metropolitana vel suffraganea, abbatia, prioratum, vel alterius cujuscumque monasterii, vel ecclesiae, seu beneficii, officii, vel administrationis ecclesiasticae, vel per provisionem, aut mortem, vel resignationem, aut mutationem, vel absolutionem, aut alias quoquomodo vacantium, capere per se vel per alium, aut occupare vel usurpare praesumat, nisi sibi de iure vel privilegio aut consuetudine hoc liceret. Quod si fecerit, ipse excommunicationis sententiam incurrat ipso facto.

XIV. *De non contrahendis colligationibus, vulgariter societates nuncupatis: & de parvis eorundem.*

Item, quia ex pravo abusu in quibusdam provinciarum nostrarum partibus inolevit, quod nobiles plerumque, & interdum alii, colligationes, societates, & conjurationes faciunt tam canonicis quam humanis legibus interdictas, semel in anno, sub confratris nomine, se in loco aliquo congregantes, ubi congregationes, conventiculas, & colligationes faciunt, & pacta juramento vallata ineunt, quod se adversus quoscumque, praeterquam dominos suos, ad invicem adjuvent, & interdum se omnes veste consimili, cum aliquibus signis exquisitis vel characteribus, induentes, unum majorem inter se eligunt, cui jurant in omnibus obedire, ex quibus justitia offenditur, mortes & damnationes sequuntur, pax & securitas exulantur, innocentes & inopes opprimuntur, & ecclesiae ac ecclesiasticae personae tales oppido sunt infesti, in personis, rebus, juribus, & jurisdictionibus injurias diversas & damna plurima patiuntur: nos volentes iis ausibus pestiferis & conatibus perniciosi exemplo occurrere, & de remedio possibili providere, & a peccato subditos nostros, prout ex pastoralis incumbit officio, cohibere; auctoritate praesentis concilii omnes conventiculas, colligationes, societates, & conjurationes, quas confraternitates vel confratris appellant, ab olim factas per clericos vel laicos, cujuscumque gradus, status, dignitatis, vel conditionis existant, necnon praedictas conventiones, ordinationes, & pacta inter eos imita & habita, irritamus, dissolvimus, & cassamus, & cassas & cassas irritas & irritas, nuntiamus. Decernentes omnia juramenta super observandis praedictis praestita, aut illicita aut temeraria: nullum teneri volumus ad observantiam eorundem: a quibus juramentis eos etiam relaxamus, ut tamen pro incauto sacramento a suis confessoribus poenitentiam suscipiant salutarem: auctoritate praedicta prohibentes eisdem, sub excommunicationis poenae quam venientes in contrarium, postquam praesens statutum in ecclesiis, quarum sunt praesens

Concil. general. Tom. XI.

A rochiani, fuerit per duos dies Dominicos publicatum, incurere volumus ipso facto, quod occasione praedictarum colligationum, societatum, conventionum, & juramentorum abinde inantea simul non conveniant, hujusmodi confraternitates non faciant, alter alteri non obediat, nec praestet adjutorium nec favorem; nec vestes, signa rei jam damnatae praebentes, deferant; nec se confratres, abbates, priores praedictae societatis appellent; quinimmo, infra decem dies a tempore dictae publicationis, unusquisque alios, quantum est in eo, a praedictis juramentis relaxet, & se nolle de praedicta societate ulterius existere publice protestetur. Prohibemus etiam, quod amodotales conjurationes, conspirationes, conventicula, etiam sub nomine confratris, non fiant. Alioquin & de facto attentatas cassamus & irritamus; & facientes & attentantes, excommunicationi, a qua nisi per suum ordinariam, praeterquam in mortis articulo, nullatenus absolvantur, volumus subjacere. Per hoc autem confraternitates olim in honorem Dei & beatae Mariae, & aliorum sanctorum, & pro subsidiis pauperum introductas, in quibus conjurationes & juramenta non intervenerunt hujusmodi, non intendimus reprobare.

XV. *De impeditoribus electionum & postulationum, & qualiter puniantur.*

Irrefragabili constitutione sancimus, ut quicumque electionem, postulationem, praesentationem, seu quamvis aliam provisionem canonicam de beneficio, vel dignitate, administratione ecclesiarum, iniuste impediunt, patenter vel clam, & cuncti qui per se vel alios gravare praesumpserint electores, postulatores, provisos, praesentatores, in personis & beneficiis vel aliis bonis suis ecclesiasticis, monasteria, aliaque loca pia, consanguineos, vel bona praedictorum, pro eo quod rogati seu alii inducti eum pro quo rogabantur seu inducebantur, eligere, seu praesentare, vel postulare, aut ei providere noluerint, sint excommunicationis vinculo ipso facto innodati. Et ultra hoc, si clerici vel regulares fuerint, sint ipso facto per annum fructibus beneficiorum quae obtinent privati. Et si laici fuerint, praedictam excommunicationis sententiam incurrant: a qua non possint, praeterquam in mortis articulo, nisi ab eorum ordinario, satisfactione praehabita, absolvi.

XVI. *Ne super pacifica possessione beneficii ecclesiastici impedimentum inferatur.*

Statuimus, quod quicumque malitiose seu fraudulenter procurat impedimenta fieri super pacifica possessione obtinenda beneficii sibi collati, vel impedimentum appositum repellere desinit negligenter, ultra poenas a jure scriptas, excommunicationis sententia sit ligatus.

XVII. *Ne quis dignitates aut alia beneficia praesumat occupare.*

Hujus sacri concilii edicto statuimus, quod si quis beneficium, cui cura imminet animarum, propria auctoritate vi occupaverit, seu se scienter intruserit in eodem, ipso jure privatus existat beneficio quod cum cura simili primitus obtinebat. Item, si quis voluntate propria violenter dignitates, personatus, aut quaecumque alia beneficia ecclesiastica occupare praesumpserit: eo ipso privatus existat jure, si quod sibi competebar primitus in eisdem.

G g g g g ij XVIII.

ANNO
CHRIST.
1568.
Conc. Au.
sci. ann.
1300 c. 11.

XXVIII. *Vt beneficiorum incompatibilium pluralitas debeat evitari.*

Cum singula officia singulis sint committenda personis, & unum officium vix digne valeat aliquis adimplere: observari præcipimus, ut nullus cujuscumque ecclesiæ canonicus, regularis vel secularis, duos personatus, aut duas dignitates, vel præposituras, seu administrationes, aut duo officia, aut eorum alterum cum reliquo infimul & præbenda, in eadem ecclesiâ obtineat, vel jam obtenta retinere præsumat: consuetudine aliqua, etiam juramento vallata, non obstant, cum dicenda sit porius corruptela. Nec aliqui monachi, vel religiosi alii, pluribus prioratibus vel ecclesiis curam animarum habentibus, etiam si cura eadem non per ipsos sed per presbyteros ad eorum præsentationem per episcopos institutos, præesse præsumant, absque dispensatione sedis apostolicæ specialiter: nisi forte unus ex eis vel ab alio dependeat, vel adinvicem sint annexi. Et si secus factum fuerit, irritum sit: & transgressores eo ipso sint ineligibiles, & tanquam ambitiosi, ab utroque penitus repellantur.

XXIX. *Quod negligentia inferioris in acquirendis & retinendis beneficiorum suorum juribus, per ordinarios suppleatur.*

Item statuímus, quod quæcumque ecclesiasticæ personæ jurisdictioni nostræ subiectæ, cujuscumque conditionis, dignitatis, vel præminentie existant, in quacumque nostrarum provinciarum, jura & verbera quæcumque, usibus & consuetudinibus ipsarum ecclesiasticis beneficiis, abbatibus, prioratibus, personatibus, dignitatibus, & officiis debita, viriliter omnibus remediis, quibus se juste juvare acquirendo ac retinendo poterunt, & retineant, & requirant: adeo quod non possint de negligentia per superiores redargui vel puniri. Et si dicte personæ in jamdictis negligentibus fuerint vel remissa, earum superiores possint earundem supplere defectum, ac exigere, acquirere ecclesiis, & petere antedicta.

XX. *Ne ignorans grammaticam præsentetur, aut ad ordines dignetur promoveri.*

Quoniam illi sunt ad honores ecclesiasticos promovendi, qui moribus, ætate, & scientia pollere noscuntur: statuímus, prohibentes, ne ad sacros promoveantur ordines, nisi personæ quæ grammaticam sciant, seu Latinis verbis loqui valeant competenter. Illi vero ad quos, ratione dignitatum vel personatum quos obtinent, competit examinare clericos, & ad ordines præsentare, propensius caveant, si hujusmodi cupiunt honore gaudere, ne defectum super hoc patientes scienter ad ordines audeant præsentare. Potestatem autem dispensandi super iis ex causa, & quatenus a jure permittitur, per hoc non intendimus episcopis interdictam.

XXI. *Qualiter leprosi a sanis separentur, & qualiter ex signis eorum cognoscantur.*

Licet compassivæ miserationis effectum diligendi sint, fraternæque caritatis brachiis sint complectendi Christianicæ, quos Divino judicio corporaliter leprosi morbus exulcerat: tamen quia morbus ipse contagiosus existit, & serpit in sanorum corpora per contactum; nos volentes eorum communionis periculo præcavere, statuímus ut leprosi hujusmodi a sanis Christianicis maneant sequelstrati, nec communies intrent ecclesias, neque forum, aut macellum, vel tabernaculum, sive alia loca sanis communia, nec pannos portent virgatos seu coloratos, nec pilos, aut comas,

A nec sepeleantur cum sanis; signaque in vestibus deferant, per quæ a sanis patentis differentia cognoscantur per dicecesanos ordinanda, quodque per ordinarios compellantur ad observantiam præmissorum.

XXII. *Ne sine litteris suorum superiorum, alienigenæ presbyteri ad Divina admittantur.*

Statuímus etiam, quod ordinarii clericos aut religiosos quoscumque, de alienis & remotis dicecesibus se ad suas diceceses transferentes, ad Divina officia publice non admittant, sine suorum litteris prælatorum.

XXIII. *De non erigendis altaribus in præjudicium dicecesanorum, & eorum pœna.*

B Item statuímus, quod si aliquis clericus, religiosus, vel laicus, in aliqua provinciarum nostrarum, absque licentia dicecesani sui, altare de novo ædificare, vel aliquam jurisdictionem de novo sibi usurpare præsumperit, in ordinariorum vel ordinarii locorum seu loci præjudicium vel gravamen: ipse clericus, religiosus, vel laicus, autoritate nostra, & præsentis concilii, ex tunc, quasi ex nunc, sit excommunicationis sententia innodatus.

XXIV. *Vt falsi & ficti, qui se asserunt apostolos, evitentur.*

Cum quidam, qui se dicunt apostolos, & religiosos se fingunt, exiterint suis exigentibus demeritis per sedem apostolicam excommunicationis vinculo innodati, & postmodum per orbem vagabundi in multis malis fuerint deprehensi, sintque periculosi homines circa fidem: volumus, & etiam ordinamus, quod ubicumque inventi fuerint, capiuntur, & dicecesani, in quorum dicecesibus capiuntur, remittantur examinandi, corrigendi, & etiam puniendi.

XXV. *Sine licentia ordinarij, de causis matrimonialibus archidiaconi non cognoscant.*

Statuímus insuper, quod nullus archidiaconus de causis matrimoniorum vel sponsaliorum cognoscere, vel circa ea censura ecclesiastica uti valeat, sine mandato sui archiepiscopi vel episcopi speciali. Et si quid præsumptum secus fuerit, viribus careat ipso facto: nisi de præscripta legitima consuetudine aut privilegio aliud sit obtentum.

D **XXVI.** *Vt gratis causa apud ordinarios examinetur, consuetudine tamen super hoc observata.*

Statuímus, & ordinamus, atque præcipimus, quod quilibet nostrum archiepiscoporum, episcoporum, atque officialium nostri, & clerici quicumque dictarum provinciarum nostrarum ordinariam jurisdictionem habentes, gratis causas examinent, sententias sponte proferant, nullam inde pecuniam recipientes: salvo eo quod pro justitia, ratione dominationis, debetur. Notarius autem salarium pro labore percipiat temperatum.

E **XXVII.** *Vbi, & penes quos, cause matrimoniales debeant agitari.*

Vt animarum periculum evitetur, statuímus ut nullus nostrum archiepiscoporum, & in virtute sanctæ obedientiæ universis episcopis nostrarum provinciarum præcipiendo mandamus, ne causas matrimoniales ad eorum forum spectantes sub generali vel speciali commissione audiri vel decidi permittant, nisi per illos qui statuta canonum non ignorent, & peritiam habeant judicandi, in civitatibus vel locis infi-

ANNO
CHRIST.
1568.

C6c. Marc.
ciac. ann.
1516. c. 2.

C6c. Marc.
ciac. ann.
1526. c. 4.

in signibus, ubi haberi potest copia peritorum. Alias, processus sit irritus & inanis. Per hoc tamen receptionem testium extra loca prædicta, ubi oportuerit, non intendimus prohibere.

XXVIII. *Ne suffraganei impediunt quo minus ad metropolitano liberè appellentur.*

Cum honor debitus superioribus ex obedientia & reverentia debeat, & omnis ordo confundatur ecclesiasticus, si sua unicuique jurisdictione non servetur: statuimus, ut suffraganei ecclesiarum nostrarum, eorumque officiales, & vicarii, ipsis suffraganeis agentibus in remotis, appellantes vel recurrentes ad nos seu nostras curias, quarum jurisdictione ad nos pertinet de consuetudine vel de jure, non impediunt quomodolibet, vel perturbent; nec judicent, statuant, præcipiant aliquid; nec fatigent eorum subditos aliquatenus per se vel alios, quo minus nostra vel curiarum nostrarum seu comitialium nostrorum mandata in præmissis liberè exequantur.

XXIX. *Vt domini temporales ordinarium non impediant ut ubi voluerit cognoscatur: & de penis eorumdem.*

Cum in jure cautum existat, archiepiscopos & episcopos in totis suis diocæsis jurisdictionem ordinariam obtinere, & in quolibet loco suarum diocæsum non exempto, per se vel alium, posse pro tribunali sedere, causas audire spectantes ad forum ecclesiasticum, & personas ecclesiasticas, cum earum excessus exegerint, capere, & carceribus mancipare, aliaque omnia & singula ad sua spectantia officia liberè exercere; & nonnulli domini temporales, iudices, seu officiales eorumdem, libertatem ecclesiasticam, factorumque statuta canonum offendere, in animarum suarum grande periculum, non verentur; personas ecclesiasticas, quas in diversis locis nostrarum civitatum vel diocæsum ac provinciarum, suis excessibus & delictis exigentibus, per suos ordinarios capi & carceri mancipari contigerit, interdum de carceribus extrahunt violenter, impediendo quo minus de eorum delictis ac excessibus per iudices ecclesiasticos, ad quos pertinet, exhiberi liberè valeat justitiam complementum: nos obviare damnandis ausibus, jusque fervare super iis in eisdem civitatibus & diocæsis ac provinciis cupientes, hoc præsentis approbante concilio statuimus, quod omnes & singuli temporales domini, iudices, vel officiales eorum, qui talia de cetero in eisdem provinciis & civitatibus vel diocæsis præsumplerint attentare, ipso facto excommunicationis sententiam incurrant, eorumque terræ & loca, infra decem dies postquam super hoc fuerint requisiti, extunc ecclesiastico subjaceant interdicto, donec reis, spoliatis carceribus plenarie & liberè restituis, & ordinario, cujus jurisdictionis sunt, emendam præstiterint contententem.

XXX. *De impeditoribus nunciorum exequentium mandata curie ordinariarum, & qualiter puniantur.*

Si quis nuncios seu executores nostros, seu suffraganeorum, seu officialium nostrorum, eorumque missos per nos vel eos, pro convocandis conciliis, synodis, citationibus, vel executionibus, de causis ad forum ecclesiasticum spectantibus, faciendis quibuscumque, indebite per se vel alium vel alios, clam vel palam impediverit, arrestaverit, litteras eisdem abstulerit, fregit, deleverit, vel occiderit, percussit, vel in præmissis vel aliquo præmissorum dederit consilium.

Concil. general. Tom. XI

Alium, auxilium, vel favorem: eo ipso sit excommunicationis vinculo irretitus. Et si dictam excommunicationis sententiam, per sex dies ex tunc immediate sequentes, animo indurato sustinuerit absque satisfactione competenti, locus cum parochiis, in quo dicti excessus seu alter eorumdem commissi fuerint, eo ipso, ecclesiastico subjaceat interdicto: quod interdictum rector observet, mandato superioris non exceptato.

XXXI. *Qualiter ad requisitionem ordinariarum, excommunicati debeant in aliis diocæsis publicari.*

Item statuimus, quod ex quo per propriam civitatem & diocæsim, lata per prælatum aliquem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententia, fuerit publicata, & ibidem exigente rebellionem ac inobedientiam duritia, per x. dies extiterit solemniter & publice aggravata, licitum sit eidem prælato, hujusmodi autoritate concilii, ceteros episcopos & prælatos requirere ut dictas sententias, quarum tenores & causas declaret in scriptis, in suis districtibus servent & faciant observari, publicent & faciant diebus ad hoc congruentibus publicari. Et prælatus super hoc requisitus obtemperare teneatur.

XXXII. *Vt nullus in sacris, aut beneficiatus, in curia seculari ad officia publica nec privata admittatur: & de penis eorumdem.*

Vt nullus clericus habens curam animarum, vel in sacris ordinibus constitutus, possit esse de cetero in iudiciis sive causis in curia seculari advocatus, procurator, syndicus, vel actor, pro aliquo laico, nisi in casibus in jure expressis, vel iudex etiam, vel bailivus, in exercenda jurisdictione domini temporalis. Quod si monitus, infra mensem non destiterit, ex tunc, talis si beneficiatus fuerit, beneficiis suis, autoritate præsentis concilii, quamdiu persistit in præmissis, suspendatur: non beneficiatus vero, a liminibus ecclesiarum arceatur, quamdiu persistit in præmissis.

XXXIII. *Qualiter persona ecclesiastica, dans consilium contra libertatem ecclesiasticam, puniatur.*

Item, quod qualibet persona ecclesiastica, regularis vel beneficiata, vel in sacris ordinibus constituta, secularium forte principum curias & consilia frequentantes, majores vel minores vel mediæ, cuiuscumque dignitatis, ordinis, conditionis, vel status existant, si scienter contra ecclesiasticam libertatem, in præjudicium alicujus ecclesiarum, vel prælati, aut rectoris ecclesiarum, consilium vel favorem aut juvamen ecclesiasticæ libertati contrarium dederint, darive procuraverint, publice vel occulte, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto. Si vero dictam sententiam per annum sustinuerint animo indurato, sint eorum beneficiis ipso facto privati: & si beneficia non obtinent, ab officio sint ad triennium suspensi.

XXXIV. *Ne beneficiatus pro laico contra ecclesiam advocatus existat.*

Cum ecclesia sua sit, unum Deum prædicet atque colat, & omnia quæ ipsa ecclesia habet, sit unum patrimonium crucifixi, quilibetque clericus beneficiatus, qui de ipso patrimonio vivit, ipsam non impugnare, immo defendere teneatur: idcirco præsentis constitutione statuimus perpetuo valitura, quod nullus beneficiatus, in aliqua causa, quam clericus aliquis contra aliquem laicum ratione sui beneficii

Gggggg ij habear,

ANNO
CHRISTI
1368.

C6c. Aven.
ann. 1326.
c. 6 & ann.
1337. c. 7.

C6c. Aven.
ann. 1326. c.
26. & ann.
1337. c. 31.

C6c. Aven.
ann. 1326. c.
25. & ann.
1337. c. 30.

ANNO
CHRISTI
1368.

Conc. Ma-
ciac. ann.
1326. c. 17.

C6c. Aven.
ann. 1326. c.
42. & ann.
1337. c. 54.

Conc. Ma-
ciac. ann.
1326. c. 7.

ANNO
CHRISTI
1568.

habeat, agendo vel defendendo in iudicio ecclesiastico, vel etiam seculari, laico contra clericum, nisi in casibus in quibus permittum est clerico coram seculari iudice postulare, impendat patrocinium in iudicio vel extra, publice vel occulte, advocati seu procuratoris officium exercendo. Facientes contrarium, fructibus beneficiorum suorum per annum sint privati: medietate applicanda ordinario, & alia fabricæ dictæ ecclesiæ per ordinarium exigenda.

XXXV. *Quomodo qui per vim aut metum se absolvi faciunt, alia censura arceantur.*

Quicumque iudices ecclesiasticos ordinarios, delegatos, vel subdelegatos, absolutionis vel relaxationis cuiuslibet excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiarum beneficium impendere vi vel metu compulerint, per locorum ordinarios excommunicati publice nunciantur: & dictum absolutionis vel relaxationis beneficium, denunciatur publice aliquatenus non tenere. Et sic absolutiones vel relaxationes obtinentes, excommunicati vel interdicti denunciantur publice, sicut prius. Eadem excommunicationis sententia ligari volumus quoscumque, qui consimili modo bajulos temporalitatis ecclesiæ, seu consules, vel quoscumque alios temporales officiales, quoquo modo vexant, ut citius absolutionis beneficium consequantur.

XXXVI. *Ne iudices temporales clericos in actionibus coram ipsis respondere compellant, nec de censura, an iuste vel iniuste sit lata, cognoscant: & de penis eorundem.*

C8c. Aven.
ann. 1326.
c. 9.

Item, quod nullus dominus temporalis, iudex, seu delegatus eiusdem, cuiuscumque conditionis, status, aut dignitatis existat, clericum aut personam ecclesiasticam aliquo modo coram se super criminalibus vel personalibus citet vel citari faciat, seu quoquo modo distringat: exceptis causis feudilibus, in casibus a iure concessis. Quod si fecerit, & in hoc persistiterit, & infra VIII. dies se non correxerit, & quod incaute præsumserit, non relaxaverit: ex tunc excommunicationis sententiam incurrat. Similem penam excommunicationis, partes, ad quarum instantiam trahuntur, incurrant, ad iudicium seculare advocantes. Item, quod de excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententis, scilicet an iuste late fuerint vel iniuste, vel de aliis causis spiritualibus vel ecclesiasticis, seu ad forum ecclesiasticum de iure vel antiqua consuetudine & observantia spectantibus, se nullatenus intromittant, nec iudices ecclesiasticos vel personas super iis recurrentes ad illos in huiusmodi quomodolibet impediunt vel perturbant, nec super prædictis dent auxilium, consilium, vel favorem. Alias prædicta excommunicationis sententia sint ligati: & locus ubi contra statutum huiusmodi per prædictos iudices, bajulos, consules, officiales, & quemvis alium temporalem, aliquid factum fuerit, ecclesiastico subiaceat interdicto. A qua quidem sententia irretiti, eadem nullatenus absolvantur, nec interdictum relaxetur huiusmodi, nisi satisfactio prius facta fuerit, vel impensa. Et locus ubi contra constitutionem presentem aliquid fuerit per temporales officiales ordinatum: eo ipso, ecclesiastico sit suppositus interdicto, donec omnia cum effectu fuerint revocata.

XXXVII. *Ne ad publica officia excommunicati publice admittantur.*

C8c. Aven.
ann. 1326.
c. 16. & an.
1337. c. 20.

Huiusmodi insuper concilii sacra & perpetuo valitura constitutione sancimus, quod nulli publice

ANNO
CHRISTI
1568.

A excommunicati, in iudices, consules, rectores, bailivos, potestates, allectores, vel notarios, aut ad quavis officia publica, assumantur quomodolibet, nec etiam admittantur. Et si de facto admitti fuerint, sententia per tales, vel eorum aliquem, & quicumque processus per eos vel eorum autoritate in iudicio vel extra habiti, & munimenta coram ipsis vel per ipsos facta, sint nulla & nulli, ac irrita & irriti eo ipso. Et quicumque, cuiuscumque dignitatis, conditionis, aut status existant, si tales excommunicatos ad aliquod huiusmodi officiorum scienter assumpserint, vel assumptos per alios approbaverint vel confirmaverint: similem incurrant excommunicationis sententiam ipso facto.

B XXXVIII. *Qualiter capri clerici per temporales, curia ecclesiastica remitti honeste debeant, & sine ulla innovatione facta in personis captorum. Contra facientes pena hic contenta puniantur.*

Quia malitias hominum est occurrendum, nos attendentes quod nonnulli domini temporales, fenestalli, vicarii, & alii secularium curiarum officiales, prout compertimus, manus temerarias ad capiendum clericos passim & indifferenter aliasque personas ecclesiasticas incurialiter, & eo modo quo possunt turpius, ad maiorem confusionem ecclesiæ, extendere non verentur, quin immo ipsos suis carceribus mancipant, & ibidem nonnunquam eos rudi faciant totaliter vel tonderi, & mutare habitum cogunt, seu etiam permittunt, confingentes tales clericos non fuisse, vel non esse in possessione clericatus, seu quasi, in suorum periculum animarum, & enervationem ecclesiasticæ libertatis: prohibemus

C8c. Aven.
ann. 1326.
c. 14. & an.
1337. c. 17.

C ne a quocumque talia vel similia de cætero attententur: & talia attentantes, seu facientes, cuiuscumque status, gradus, conditionis, vel dignitatis existant, sive sint laici, sive ecclesiasticæ personæ, seculares vel etiam regulares, excommunicationis sententiam incurrare volumus ipso facto. Si vero flagrante crimine capi eos contigerit: ipsos, quam citius poterunt, ad curiam ecclesiasticam ducant, & eos restituant sine fraude. Si tamen de nocte tales ceperint, debeant in crastinum, sine retentione rerum suarum, vel læsione personarum, sine requisitione alia reddere eos curiæ supradictæ; nec eis liceat aliquid a captis huiusmodi dono vel gratia fide colore aliquo extorquere, vel recipere gratis dabo. Et si in civitate, castris, vel villis, captionem huiusmodi fieri contingat: adducant ipsos, quam citius poterunt, ad ecclesiasticam curiæ, vel transmittant sub fida custodia, & expensis ipsius curiæ moderatis. Quod si focus egerint, vel in fraudem aliquam super hoc attentaverint: eadem sententia involvantur. Et si clericum detentum de loco ad locum mutaverint: omnia loca illa tamdiu sint & remaneant interdicta, donec clericum captum cum rebus suis diocesano restituerint, & de injuria irrogata ad arbitrium diocæsani satisfecerint competenter.

E XXXIX. *Prorogatio iurisdictionis in invasores & occupatores ecclesiasticorum bonorum, & sententiam exercendo.*

Cum quanto quis passus injuriam in majori statu existit, atrocior injuria iudicetur, & ideo sit cautius & uberius providendum: igitur si cui nostrum archiepiscoporum & episcoporum vel ecclesiarum nostrarum, seu nostrorum familiariorum clericorum, in personis vel rebus fuerit injuria vel violentia irrogata, sicut possit quilibet ex nobis archiepiscopis & episcopis & nostris officariis & vicariis, ac vicem gerent-

C8c. Aven.
ann. 1326.
c. 19.

gerentibus & locatenentibus, procedere de iure, consuetudine, vel statuto, contra injuriatores, violatores, & turbatores huiusmodi, si in propria diocesi facta essent: sic etiam possint, si extra propriam diocesim & provinciam, dum tamen infra nostras provincias sint commissa, simpliciter, & de plano, & sine strepitu & figura iudicii, citare, informationes recipere, inquirere, diffinire, declarare, & omnem jurisdictionem & censuram ecclesiasticam exercere, ad satisfactionem sufficientem & debitam obtinendam. Per hæc autem non intendimus, quod ordinario præiudicium generetur, quin etiam ex officio possit procedere ad penam debitam imponendam, ac etiam ad faciendum satisfieri injuriam passis, si ab eis fuerit requisitus. Et ut prædicta omnia roboris obtineant firmitatem: nos omnes archiepiscopi & episcopi, & procuratores episcoporum absentium, super iis plenam & expressam concedimus facultatem. Nec obijci valeat contra tales processus, quod extra territorium jus dixerit sic procedens: quia, quoad præmissa & quolibet præmissorum, jurisdictionem nostram & nostrum cuiuslibet, vicissim inter nos omnes in nostrorum singulos prorogamus, vices nostras nobis ad invicem, & dictarum provinciarum, civitatum, & diocesum singulis cuiuscumque nostrum officialibus & locatenentibus, presentibus & futuris, in solidum committentes: universisque nostris subditis iniungentes, ut in præmissis sic procedenti pareant & intendant. Quod nisi fecerint, possit procedens per censuram ecclesiasticam animadvertere in eisdem. Et nihilominus, si nos archiepiscopi aut episcopi sic procedentes, requisiti, præmissis suas in hac parte iustas requisitiones aliquatenus exaudire, aut id super quo requisiti fuimus, non curaverimus infra quindecim dies perducere ad effectum: requisitus, eo ipso per unum mensis auctoritate presentis concilii a pontificalibus sit suspensus: statuto huiusmodi per decennium, & post per aliud sequens decennium, nisi interim revocatum fuerit, valituro. Ita tamen, quod per hoc, sic procedenti in aliena civitate vel diocesi, nullum jus aut jurisdictionem in posterum ex longinquitate temporis, vel post statutum proximum terminum, acquiratur.

XL. Super causis mere spiritualibus, aut de iure vel consuetudine ad forum ecclesie pertinentibus, quominus iudex ecclesiasticus cognoscatur, secularis iudex arceri possit.

Cum nonnulli temporale dominium obtinentes, seu secularis iustitiæ potestatis gerentes officium, jurisdictionem sanctæ matris ecclesie subvertere vel minere exquisitis astutiis moliantur: nos eorum malitias ultione canonica reprimere cupientes, approbante presentis concilio statuimus, inhibendo, ne qui in foro ecclesiastico litigantes seu litigare volentes super causis mere ecclesiasticis, sive quæ ad forum ecclesie de antiqua & approbata consuetudine & hætenus observata pertinere noscuntur, ad desistendum compellant, seu alias quoquo modo procurent per ipsorum, vel parentum, consanguineorum, seu rerum eorum, vel personarum huiusmodi captionem, modisve aliis quibuscumque. Si vero contra facere præsumperint, excommunicationis sententia, auctoritate presentis concilii, se novissime subjacere.

XLI. Quod de omnibus contractibus, tam vassallaticis, quam emphiteoticariis, duo fiant publica instrumenta.

Statuimus insuper & perpetuo ordinamus, quod

A de omnibus contractibus, tam vassallaticis, quam emphiteoticariis, rerum ecclesiasticarum, infra nostras provincias deinceps duo fiant necessario publica instrumenta per alphabetum divisa: quorum unum penes se habeat dominus ecclesiasticus, & alterum vassallus seu emphiteota.

XLII. Ne apud creditores instrumenta remaneant, postquam eis fuerit satisfactum, pena contra eos immutante.

Cum nulla iuris patiatur ratio, quod his idem debitum exigatur: nos volentes materiam exigendi bis idem debitum, & vexationes indebitas, quantum possumus, amputare: statuimus, quod nullus creditor, Christianus vel Judæus, postquam sibi fuerit integre de debito satisfactum, possit nec debeat instrumentum vel mandamentum soluti iam debiti retinere: nisi forsitan creditor ad aliquam cautelam vellet instrumentum prædictum vel mandamentum in presentia solventis cancellatum & ruptum penes se conservare: ac etiam apocham, si petatur, teneatur facere de soluto. Creditor autem si, postquam per debitorem soluto debito fuerit requisitus, restituere vel rumpere & cancellare non curaverit instrumentum vel mandamentum prædicta: si Christianus fuerit, co ipso, auctoritate presentis concilii, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto. Eandem excommunicationis sententiam incurrere volumus creditores Christianos, qui in animarum suarum detrimentum bis idem debitum in totum vel in partem exigere nituntur. Si vero Judæi fuerint, a participatione fidelium sint exclusi.

XLIII. Vassalli ecclesie, vel emphiteote, in alium transferendo res vassallaticas, in contractu expriment qualiter ab ecclesia veneantur. Quod si omittant dicere, pena constitutionis puniantur.

Quia quidam suæ salutis immemores, tenentes ab ecclesiis castra, villas, domos, terras, nemora, vel prata, seu quasvis possessiones, in emphiteosim, vel sub certo feudo, dominio, senhoria, censu, servitio, pensione, vel præstatione quacumque, plerumque illas & illa vendunt, permutant, vel donant, seu alias ignorante domino distrahant, nulla de emphiteosi, feudo, dominio, senhoria, censu, servitio, pensione, vel præstatione, quod ab ecclesia teneatur, habita mentione: quinimmo interdum ipsas feo ipse, tanquam ab omni censu, servitio, & pensione, vel minori parte, seu quovis alio iure ecclesiis debito, liberat, alienant: nos tam salutis causa volentium attentare, quam indemnitati ecclesiarum providere volentes, statuimus, quod quicumque tenens ab ecclesiis nostris, vel aliis personis ecclesiasticis nobis subiectis, castra, villas, domos, possessiones, vel alias res immobiles, seu loca, vel iura, cum ad venditionem, donationem, permutationem, seu quamvis aliam alienationem eorum vel earum duxerit procedendum, de feudo, emphiteosi (etiamsi canon vel pensio propterea non solvatur) censu, servitio, dominio, vel senhoria, pensione, seu quavis alia præstatione eisdem ecclesiis debitis, etiamsi in alienatione de iure vel consuetudine non sit illius a quo tenentur requirenda scientia vel consensus, plenam & expressam debeant facere mentionem. Alias, si aliquid prædictorum in toto vel in parte ecclesiis debitorum in contractu vel alienatione huiusmodi celaverint, vel scienter omiserint, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto. Eandemque penam incurrat notarius, qui sine expressione huiusmodi iurium, de contractu scienter vel fraudulenter faciet instrumentum.

XLIV.

C6c. Avch.
ann. 1337.
c. 47.

Ibid. c. 51

ANNO
CHRISTO
1368.Conc. Mar-
ciac. ann.
1326, c. 12.

XLIV. *Super iuramento prestito a laico, ut ipse & eius heredes coram iudice ecclesiastico pro eius observatione valeant conveniri.*

Si qui laici, principaliter vel fideiussorio nomine, super contractibus, vel alias iuramento corporaliter prestitis, vel fide interposita, se obligaverint: ut possint super huiusmodi contractibus coram ecclesiastico iudice conveniri, ad cuius forum, ratione iuramenti, vel interpositionis fidei, causa & causarum huiusmodi cognitio noscatur sine dubio pertinere. Et idem statuimus de heredibus, & ab eis causam habentibus & habituris, super hac observantia. In contrarium facientes, vel venientes, vel quoad hoc iurisdictionem ecclesiasticam perturbantes, vel forum ecclesiasticum vel litigantium super hoc impediendo, pena excommunicationis volumus, auctoritate presentis concilii, subjacere.

XLV. *Quomodo iuramentum prestitum moniti servare per iudicem ecclesiasticum teneantur: & qualiter contra eos procedendum existat.*

Ibid. c. 15.

Corr. al-
terius

Statuimus insuper, ut quicumque transgressores iuramenti manifeste fuerint deprehensi, ad mandatum nostrum seu suffraganeorum, aut officialium nostrorum, vel eorum alterum, aut iudicium sedis apostolice competentium, prout ad quemlibet talium iurisdictione noscitur pertinere, in ecclesiis eorum publice denunciatur per juri. Qui si admoniti, satisfacere noluerint: extime excommunicentur, candleis extinctis, & pulsatis campanis, singulis diebus Dominicis & festivis; & denunciatur infames, nec ad testimonium aut ad actus legitimos admittantur, neque in foro penitentiae, praeterquam in mortis articulo, absolvi valeant, nisi a nobis vel suffraganeis nostris, prout eis subsunt, vel ab illo seu illis qui a nobis seu ipsis super hoc mandatum habuerint speciale. Et nomina talium per rectores in ecclesiis conscribantur. Et hoc statutum frequenter in ecclesiis cathedralibus & parochialibus praecipimus publicari.

XLVI. *De capis portandis per canonicos ecclesiarum cathedralium & collegiarum in Divinis officiis.*

Statuimus quod abbates, priores, prepositi, decani, & archidiaconi, & alii quicumque in dignitatibus constituti, ac canonici cathedralium vel collegiarum ecclesiarum, saecularium vel regularium, infra ecclesias suas & claustra, ad Divina officia & processiones, a festo omnium sanctorum usque ad sabbatum Paschae, deferant capas nigras: exceptis diebus, quibus capis fericis solent uti. Alioquin in choro superiori vel majori non sedeant, nec in processionibus inter capatos incedant, sed eos praecedere teneantur.

XLVII. *Quomodo se habeant in vestibus portandis dignitates in ecclesia habentes.*

Statuimus & statuendo praecipimus, ut omnes & singuli, dignitates & personatus obtinentes nostrarum provinciarum, vestes superiores clausas deferant & honestas: nisi eos contingeret equitare, vel alias iusta causa subesset, per quam, qualitatem praedictam deberent rationabiliter immutare. Nec capucia deferant botonata, nec beccas longas: & striccas manicas supertunicales tales deferant, quod non possint de inhonestate notari.

ANNO
CHRISTO
1368.

XLVIII. *De familiaribus & scutiferis episcoporum, in vestibus portandis, quales portare teneantur.*

Insuper statuimus, & statuendo praecipimus, ut omnes & singuli episcopi, & praetati, & aliae personae ecclesiasticae beneficiatae nostrarum provinciarum, quantum in eis fuerit, faciant, ut nullus familiaris ipsorum, forulares deferat cum polanis, nec vestes nimia brevitate notandas, sed in tali & tam convenienti longitudine, quamdiu erunt in eorum servitio, quod de honestate potius commendari valeant, quam de inhonestate reprehendi.

XLIX. *Ne persona ecclesiastica temporalem jurisdictionem habentes, malefactores recipient.*

Cum summum bonum sit in terris iustitiam colere, cuius cultus extra sustentationem malefactorum & bannitorum multipliciter impenditur: statuimus sacro concilio approbante, quod nulla persona ecclesiastica sustineat malefactores vel bannitos in locis suis, in quibus iustitiam obtinet temporalem. Si vero contra fecerit, arbitrio sui ordinarii puniatur.

L. *Qualiter canonici in eorum ecclesiis juxta eorum gradum officiare teneantur: & si non faciant, quomodo puniantur.*

Volentes officium Divini cultus pro viribus ampliare: statuimus, quod quilibet residens intitulatus in ecclesia cathedrali vel collegiata, saeculari vel regulari, habeat in hebdomada sibi assignata officiare ecclesiam in ordine in quo fuerit constitutus: scilicet presbyter Missam dicere, diaconus evangelium, & sic de aliis. Et praedicta habeant executioni mandari per deputandum vel deputatum per eorum superiores, qui ecclesiis praesunt supradictis. Et si in iis dictis inferioribus non obederint praetatis suis, vel illis qui per eos fuerint deputati: per subtractionem praebendae unius septimanae, vel ut praetato suo videbitur, puniatur: alias nihilo minus plus vel minus legitime puniendus, prout pravitas vel inobedientia meruerit delinquentis. Super praedictis vero, conscientiae ordinariorum aut eorum superiorum committitur, quod dispensare valeant, si ipsis ordinariis videbitur faciendum.

L I. *Plena provisto, in quo statu debet succedens, in beneficio ecclesiam retinere.*

Statuimus, quod si contingat quemquam ecclesiam aliquam suam quomolibet dimittere sine morte, juxta aetimationem legitimam & ejusdem ecclesiae facultates, relinquat ibidem in bonis mobilibus tantum, quod personae necessariae ipsi ecclesiae & domui ejusdem, inde possint vivere usque ad novos fructus, & commodae sustentari, & onera eidem ecclesiae interim incumbentia supportare, & animalia aratoria, & ornamenta ecclesiae, & suppellectiles consuetas: quodque successori quilibet omnia ornamenta ecclesiastica, & universam domus suppellectilem in pannis & aliis, in illo statu conservet, & meliori, si poterit, ac reddere teneatur, in quo recipiet ecclesiam supradictam.

L II. *De distributionibus percipiendis quotidianis interessentibus in Divinis.*

Cum laborantibus in vinea Domini diurnus debeat denarius, & negligentibus seminare in benedictionibus messis temporalis iuste debeat denegari: auctoritate presentis concilii statuimus, & etiam ordinamus, ut nullus canonicus cathedralis seu collegiatae

C60 Aven.
ann. 1326.
c. 51. & an.
1337. c. 62.C60 Aven.
ann. 1337.
c. 50.

ANNO CHRISTI 1568.

ANNO CHRISTI 1568.

giatæ ecclesie, seu alii clerici perpetui beneficiati in eisdem ecclesiis, cuiuscumque dignitatis aut conditionis existant, etiam prætextu alicujus assumpti officii, vel etiam servitii colorati, distributiones quotidianas, quæ solis horis canonicis interuentibus dari debent, recipiat, nisi in eisdem horis personaliter intersit, aut occasione dicti officii & pro negotiis capituli utilibus, omni fraude cessante, fuerit personaliter occupatus, seu infirmitate detentus; quacumque donatione, remissione, vel gratia contra hæc nullatenus valitura.

LIII. *Quomodo & per quem bona ecclesiastica vacantia custodiantur, praelato decedente.*

Cum non sine gravi peccato, quod suum non est possit alicui retinere, antiquum canonicum: hoc huiusmodi placiti ad memoriam reducentes, sacro approbante concilio statuimus, quod post mortem archiepiscopi, aut episcopi, vel alterius praelati provinciarum nostrarum, vel alicujus earumdem, bona ejus ecclesiastica ad manus aliquorum fide dignorum perveniant, secundum quod in ecclesia defuncti de consuetudine est observatum. Vel si consuetudo cessat, duo eligantur fide digni, si præter defuncti collegio vel conventui, aut ab episcopo diocesano, vel ejus locumtenente, si defunctus collegio vel conventui non præerat, qui bona recipient supra dicta; & infra x. dies, tales administratores, seu procuratores, adhibito tabellione publico, & testibus ad hoc specialiter convocatis, conficiant de omnibus rebus defuncti mobilibus & immobilibus & se moventibus inventarium. Et si per negligentiam hoc fuerit omissum, prædicti procuratores ad duplum teneantur. Si vero prædicti administratores, vel alicuius alius, de bonis prædictis aliquid invaserit, vel rapuerit, vel tenerit fraudulenter; & legitime admonitus, bona sic retenta sine diminutione non restituerit: presentis autoritate concilii se noverit excommunicationis sententia innodatum. Admonemus autem archiepiscopos, episcopos, & alios praelatos provinciarum nostrarum, ut in eorum vita, si commode fieri poterit, de rebus prædictis conficiant inventarium; & illud cum diligentia observari.

LIV. *Pœna impressa contra occupatores bonorum ecclesia sede vacante.*

Statuimus, ut quæcumque capitula, conventus, collegia, & singulares persone ecclesiarum cathedralium, collegiarum, secularium & regularium, vacantia bona ipsarum indebite occupaverint in eorum dispendium & jacturam, eo ipso excommunicationis sententiam incurrant, si singulares persone extiterint. Si autem universitas, tunc ad duplum rerum sublatarum teneatur.

LV. *Quomodo clerici & laici puniantur, qui sede vacante bona ecclesia suis faciant, aut presumunt.*

Hoc consilio prohibemus statuto, ne patroni aut quicumque alii seculares, ecclesias vacantes occupent, faciant, seu facere aut occupare faciant. Quod si contrarium præsumpserint attentare, excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, & illa vice eorum filii, & quicumque alii ad eorum instantias ad obtinendum dictas ecclesias sint inhabiles penitus & indigni. Et si de facto, quod absit, conferantur eisdem: collatio huiusmodi sic præsumpta, nullius sit penitus momenti, nisi ex antiqua consuetudine & laudabiliter approbata hoc competat eisdem.

Concil. gener. l. Tom. XI.

LVI. *Per quos, administratores ecclesia vacantis eligantur, & qualiter in administratione se habeant, plene provideatur.*

Ut ii quibus administratio bonorum archiepiscopalis vel episcopalis dignitatis competit sede vacante ex consuetudine vel statuto, vel qui ad hoc per capitulum eliguntur, sciant se solam administrationem & custodiam dictorum bonorum habere: statuimus, ultra remedia jam provisã, quod ille qui administrationem huiusmodi exercebit, ad palatium seu hospitium episcopale, nisi de expresso consensu capituli, se non conferat ad morandum, nec de chartulario, seu archivo, vel alio loco ubi teneantur privilegia, instrumenta, seu registra, libros, seu alias scripturas abstrahat, nisi ipsis pro dicta administratione indigerit: & tunc de consensu capituli, & presentibus duobus vel tribus canonicis per ipsum capitulum deputatis, vel aliquo de principioribus officialibus vel capellanis dicti defuncti; una cum duobus vel tribus rectoribus vel vicariis, curatis, vel aliis probis sacerdotibus civitatis vel diocesis ejusdem: & statim cum ipsis non indigerit, ea in loco unde abstrahata fuerint restituat vel reponat: nec pro ejus expensis aliquid de dictis bonis recipiat vel expendat, nisi ipsum pro negotiis ipsius dignitatis oporteat de consensu capituli & extra suum domicilium proficisci. In quo casu dumtaxat, quamdiu circa expeditionem dictorum negotiorum extiterit, possit moderatas expensas recipere & habere. Et teneatur futuro ipsius ecclesie praelato de tota dicta administratione, quam citius poterit commode, fidelem reddere rationem. Et quicquid apud ipsum, ratione redita, repertum fuerit superesse, necnon privilegia, instrumenta, registra, libros, & scripturas alias, quas, seu quas de chartulario seu archivo vel alio loco abstraxerit, nisi jam restituerit, ut est dictum, integre & realiter restituat infra mensem. Illi vero qui hæcenus privilegia, instrumenta, registra, libros, & scripturas alias, quas, seu quas de dictis chartulario, archivo, vel alio loco abstraxerint, vel penes se retinuerint scienter, aut tunc habuerint, infra duos menses dicto praelato restituant. Alioquin, nisi restitutionem huiusmodi fecerint de prædictis, excommunicationis sententie se noverint subjacere: statutis & consuetudinibus contrariis non obstantibus quibuscumque. Sane quia frequenter archiepiscopi & episcopi, ex privilegio sedis apostolicæ testantur etiam de bonis intuitu ecclesie acquisitis, vel alias, quantum eis a jure permittitur, de bonis suis ordinant vel disponunt: caveat dictus administrator, & etiam capitulum diligenter, quod executionem testamenti, vel ordinationem, seu dispositionem factam canonicè, non impediatur vel perturbent, nec aliquid scienter malitiose vel dolose occupent vel faciant occupari de bonis praelati defuncti, sed ea libere permittant executoribus testamenti praelati defuncti. Alias, si qua de bonis ipsius praelati defuncti, ut prædicatur, præsumant occupare, vel hæcenus præsumpserint, & infra mensem ex quo fuerint requisiti, plenarie non restituerint executoribus supradictis: ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Et quoniam ut plurimum successor praelati defuncti, qui condidit testamentum, petiit de bonis defuncti provisionem usque ad novos fructus, ex quo semper sequuntur litigia, & dicta bona in litigiorum anfractibus expenduntur: nos volentes hoc evitare, decernimus quod si successor archiepiscopi vel episcopi aut cujuscumque praelati collegiatæ ecclesie, vel rectoris, vel vicarii perpetui ecclesie parochialis, fructibus post mortem prædecessoris sui collectis

H h h h h &

for. juxta art. caa.

Conc. Av. ann. 1568. c. 2.

Conc. N. Carol. ann. 1568. c. 1.

ANNO
CHRISTO
1568

& postea colligendis contentus esse noluerit, sed provisionem de bonis sui prædecessoris petierit, computentur fideliter omnes fructus, redditus, & proventus dictæ dignitatis, vel parochialis ecclesiæ: totius anni, quo vacavit, qui annus incipiat in festo B. Ioannis Baptistæ, & dividantur inter defunctum & successorem, pro rata temporis illius anni, quo quilibet præfuit dictæ dignitati vel ecclesiæ, & ipsius onera supportavit. Hoc autem extendi nolumus ad alia beneficia, cum eadem obtinentes non habeant tot onera supportare: sed servetur in eis quod est de jure statutum, vel consuetudine approbatum. Hujusmodi vero provisionem ad rectores vel vicarios perpetuos ecclesiarum parochialium extendi non intendimus, in civitatibus, diocæsis, vel provinciis, ubi aliud de statuto vel rationabili consuetudine est obtentum. B

L VII. *Baillivie & scribania ad pralatos spectantes, ad voluntatem, non ad vitam, conferantur.*

Statuimus, quod nullus nostrum archiepiscoporum vel episcoporum, nec prælatus, seu capitulum alicujus ecclesiæ cathedralis vel collegiæ, de aliqua provinciarum nostrarum, vel aliqua singularis persona de ipso capitulo, Baillivias, scribanias, seu alia officia, ad nos seu dignitates vel beneficia nostra spectantia, possit de cætero alicui personæ concedere ad ejus vitam, sed ad beneplacitum dumtaxat concedentis seu concedentium eorundem.

L VIII. *Bona ecclesiæ quæcumque, ad sigillum cujuscumque domini temporalis minime obligentur.*

Volentes ecclesiarum indemnitatibus providere: statuimus, quod aliquis prælatus vel clericus beneficiatus, cujuscumque status vel conditionis existat, bona dignitatis vel etiam beneficii sui obligare sub sigillo regis vel alicujus domini temporalis non præsumat. Et si contra faceret, eo ipso excommunicationis sententiæ ipsum decernimus subjacere.

L IX. *Ne quis bona clericorum in adem sacram deposita sub banno ponere præsumat.*

Denunciari precipimus publice excommunicatos, universos & singulos dominos temporales, iudices, & alios quoscumque, qui apud aedes sacras deposita bona ecclesiarum vel ecclesiasticarum personarum, arrestaverint, saisiverint, vel occupaverint, & qui arrestari, saisiri, vel occupari mandaverint, & qui talia occupata, saisita, seu arrestata receperint, & qui in prædictis scienter dederint publice vel occulte consilium, auxilium, vel favorem, excommunicatos ex nunc ut ex tunc haberi volumus ipso facto.

L X. *Quomodo & qualiter ordinarii in exequenda ultima voluntate habere se debeant, & quem processum inde habeant exercere.*

Periculose negligentia perversaque heredum malitia, defunctorum, & eorundem ultimarum voluntatum executorum, occurrere cupientes, & ut pia voluntates defunctorum, effectum debitum fortiantur: nos, sacro approbante concilio, statuimus, ut tam nos archiepiscopi & successores nostri, quam venerabiles fratres nostri episcopi provinciarum nostrarum, & cujuslibet eorundem, & eorum successores, visitationis officium exercendo, & alias quandocumque nobis vel eis videbitur expedire,

A possimus super executionibus testamentorum, circa relicta ad pias causas inquirere & procedere ex merito & puro officio, absque libelli oblatione & litis contestatione, & absque strepitu & figura iudicii, simpliciter & de plano, ipsaque negotia, veritate cognita, decidentis, voluntates ultimas defunctorum executioni debitæ demandare: cum nil cautum hominibus debeatur, quam ut extrinsecus voluntatis liber sit stilus, & liberum, quod postea non redit, arbitrium: eademque forma possit servari super usurarum restitutionibus faciendis. Et licet hæc fuissent jam a jure permilla: volumus, quod præsens statutum non tantum futura negotia, sed & præterita, & adhuc pendencia complectatur.

L XI. *Pralati in vita vel in morte, ecclesiæ cui præfuerint, certam capellam hic relinquunt; ad summam designatam.*

Cum ob honorem Dei & cultus Divini, ecclesiæ, maxime cathedrales, pulchris pollehere debeant ornamentis: idcirco sacro approbante concilio statuimus, quod quilibet nostrum archiepiscoporum & episcoporum provinciarum nostrarum, in vita sua unam capellam integram de pulchris pannis & nobilibus, ecclesiæ cui præfuerit, vel centum florenos auri pro eadem emenda relinquere teneatur. Et ad hoc sint ejus bona, quæcumque habuerit, dicto tempore, obligata.

L XII. *Curati in suorum parochianorum voluntatibus ultimis, si commode vacare possint, assistant. Et qualiter notarii in manifestando dictas ultimas voluntates habere se debeant. Et per quem legata incerta & quomodo distribuenda existant.*

Ne relicta in testamentis vel aliis ultimis voluntatibus, causa emendæ, vel ad pias causas eleemosynæ, vel restitutionis certæ aut incertæ, forsitan occultentur: statuimus, ut presbyter parochialis interesse rogetur ordinationi testamenti, si haberi poterit: & quod notarius, qui receperit testamentum aut aliam ultimam voluntatem, infra octo dies a die obitus numerandos, prælato, vel officiali, aut presbytero parochiali, copiam illius articuli, ubi quævis eleemosyna piis est usibus deputata, vel emenda seu restitutio faciendæ, sub pœna excommunicationis, quam ipso facto, si requisitus reddere negaverit, incurrat, facere fideliter teneatur. Si vero testamentum per suum presbyterum receptum fuerit; quod presbyter, omnium legatorum piorum in dicto testamento factorum copiam clausulæ vel clausulæ suo ordinario, seu ejus officiali, infra præfatum **V III.** dierum terminum, sub excommunicationis pœna, mittere teneatur. Et ille vel illi cum hereditibus vel executoribus testatoris ordinare festinent, quod emendæ non occultentur, & eleemosynæ sic relicte, vel restitutiones hujusmodi, non pereant ad tempus magnum, vel modicum, aut forte perpetuo. Adjicientes insuper, quod incertæ restitutiones nulli per aliquem, præter diocæsani licentiam, præbeantur; nec distribui præsumantur alibi, quam ubi prælatus duxerit ordinandum, etiam si contrarium a testatore dictum esset: nisi testator, executoris vel executorum suorum arbitrio faciendam restitutionem & distributionem hujusmodi ordinasset. Quo casu, executores a tempore mortis, ubi tempus restitutionis vel distributionis non esset testamento insertum, alias ab illo expresso tempore computandum, infra sex menses debeant fideliter defuncti exequi voluntatē. Quod si

ANNO
CHRISTO
1568.* Corr. tan-
tumC6c. Aven.
ann. 1526.
c. 20. & an.
1537. c. 24.

ANNO CHRISTI 1568.

ANNO CHRISTI 1568.

Adde ex virtute obedientie necantur. sique sui spiritus in 20. Anionensis. aters, que sequuntur, efficiunt nonem. Avch.

onc. Marc. ann. 26. c. 21.

il. dede- ore

si non fecerint: extunc diocesani restitutiones & distributiones incertas faciant, intentionem defuncti, quantum poterunt, imitantes. Executores autem prædicti, ut magis habeant materiam fideliter exequendi: de distributionibus & de restitutionibus prædictis, diocesano reddere teneantur rationem. Ad hæc autem adjicimus & mandamus, quod presbyteri in synodis venientes, prælato suo vel officiali ejus, in scriptis testatorum & executorum nomina, & quantitatem hujusmodi præsentare. Cum in eo, in quo alicujus interesse rationabiliter tangitur, ejus vocatio debita requiratur: volumus insuper & inhibemus, quod in distributionibus legatorum, quorum divisioni seu executioni habent interesse episcopi de consuetudine vel de jure, vocari debeant episcopi, seu locatinentes ipsorum: quibus equidem non vocatis, nulla præsumatur fieri distributio de legatis. Et si facta fuerit, heredi vel successori, vel illi cui relictum est, nulla ex tali distributione libertas acquiratur.

LXIII. Super sepultura inter duas ecclesias orta dissensione, qualem processum ordinarius habet exercere.

Si super electione sepulture alicujus defuncti dubium inter duas ecclesias, vel alias, inter partes oriatur: ad ordinarium vel officialem illum, sub cujus jurisdictione defunctus debebat tempore mortis ejus, procius recurratur: qui summarie, & absque figura & strepitu iudicii, de dubio cognoscat hujusmodi; & antequam corpus defuncti tradatur ecclesiasticæ sepulture, si possit absque onere & scandalo reservari, breviter diffiniat questionem prædictam: & quod deinde diffinierit, non obstante appellatione, executioni debitæ demandetur. Si vero cause cognitionem, vel propter officialis absentiam, decisionem dicti dubii, differri contingat, & cadaver hujusmodi absque scandalo inhumatum nequeat reservari: si in parochia sua hujusmodi obierit, in eadem; si vero in alia, in ipsa, absque ipsarum partium præjudicio, sub commenda tumuletur, quousque dictum dubium fuerit terminatum. Si qui autem in præmissis contraditores extiterint aut rebelles, recipiendo ipsius corpus, alibi deportando sepeliendum, dando auxilium, consilium, vel favorem: loca, eo ipso, ecclesiastico subjaceant interdictioni, a quo nullatenus liberentur, quousque ad cognitionem ordinarii de præmissis satisfactionem fecerint competentem. Necnon præcipimus sub excommunicationis pœna, quam contrarium facientes incurere volumus ipso facto, ut nullus, cujuscumque conditionis aut status existat, dictum funus, antequam cognitum fuerit apud quam ecclesiam tumulari debeat, dictum corpus sic injuriose receptum sequatur, seu concomitare præsumat. Eandemque sententiam incurere volumus quemcumque asportantem per se, vel per alium, pannum seu pannos aureos vel sericos, vel toritica, ad locum funeris sic recepti, ut præfertur. Adjicientes insuper, quod si illi qui ante cognitionem prædictam corpus receperint, asportaverint, seu asportari fecerint, per se vel alium, sive dantes super hoc auxilium, consilium, vel favorem: si fuerint religiosi mendicantes, eo ipso, ab auditione confessionum in omnibus nostris provinciis ac diocesis propriis, & publica propositione verbi Dei perpetuo sint exclusi.

LXIV. De corporibus defunctorum, eorum ecclesiis præsentandis, si consuetudo habeatur.

Ut honor debitus matriæ ecclesiæ, per ejusdem parochianos & subditos observetur, in qua consueverunt coelesti pabulo refici, dum vivebant, & juxta Apostolum sint consolationis socii, qui fuerunt passionum: statuimus; quod quicumque extra parochialem suam ecclesiam elegerit sepulturam, ejus corpus, ante ipsius sepulturam, si in sua parochia vel extra decesserit, vel illud ad ipsam deportari contigerit, matriæ ecclesiæ solemniter præsentetur, si hoc de consuetudine vel de usu habeatur; & eidem reddatur de funeralibus debitum, prout de jure vel in parochia decedentis est fieri consuetum. Contrarium vero facientium loca, ipso facto, ecclesiastico subjaceant interdictioni: & transgressorum nomina per rectores locorum ordinariis intimentur, ut interdictionem observari faciant, & prout justum fuerit, aggravari.

LXV. Quam portionem curati ecclesiarum habere debeant in deposito funere, quousque alibi in ecclesia sepultura tumuletur.

Desiderabiliter affectantes ut parochiales ecclesiæ, que maternos imitantur affectus, piis in Domino suorum defunctorum parochialibus juribus non fraudentur: declarando statuimus, quod per illos apud quorum ecclesias seu cœmeteria defunctos ipsos extra loca obitus transferendos deponi contingeret, de funeralibus & legatis eisdem parochialibus respondeatur ecclesiis, ac si in ipsis, in quibus corpus est depositum, sepulturam perpetuam elegerint.

LXVI. Mandatur ut decretalis Super * cathedram petrus observetur.

Volentes inter prælatos & rectores ecclesiarum quæstiones & scandala materiam amputare: ut inter eosdem pacis tranquillitas vigeat, & fervor caritatis existat, præcipimus observari constitutionem editam per bo. mem. dominum Bonifacium papam octavum, que incipit: *Super * cathedram præcipientia pastoralis*: innovatam per se. rec. dominum Clementem papam quintum in concilio Viennensi. Si qui vero religiosi contra dictam constitutionem malitiose venerint, & eidem in omnibus & per omnia non obtemperaverint: eo ipso ab auditione confessionum in omnibus nostris provinciis ac diocesis propriis, & publica propositione verbi Dei, perpetuo sint exclusi; donec, satisfactione præhabita, ab altero nostrum archiepiscoporum, in cujus civitate vel diocesi si transgressores dictæ constitutionis moram traxerint, vel a suffraganeis, in quorum civitate vel diocesi transgressiones prædictas fecerint, de consilio tamen sui metropolitani, vel diocesani, relaxationem super præmissis meruerint obtinere.

LXVII. Ne religiosi aut alii prædicent quo minus a solutione decimarum aliquis retrahatur.

Præcipimus etiam publicari, quod nulli religiosi, vel alii, in sermonibus suis, confessionibus, aut aliis actibus, de cætero talia præsumant proponere, que audientium animos a decimarum, vel aliarum rerum, ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, seu aliis piis locis debitam solutione retrahant, vel circa id corrumpant: immo verbo & opere informant eosdem; ut ad solutionem prædictorum promptè voluntatis animo sint attenti. Si autem contrarium

Conc. Marc. ann. 1326. c. 24.

Conc. Marc. ann. 1326. c. 27.

* al. custodiam

Conc. Marc. ann. 1326. c. 30.

ANNO
CHRISTO
1568.

fecerint: ab auditione confessionum & publica propositione verbi Dei in nostris provinciis perpetuo sint exclusi.

LXVIII. *Cuicumque liberum existit domos aut horrea locare pro decimis reconduendis, & eas arrendare libere, & pro arrendatoribus fideiubere, prohibitione dominorum temporalium non obstante, gravi poena contra eos imminente.*

Cum in nonnullis partibus provinciarum nostrarum, locorum domorum temporales ecclesiasticis utilitatibus invidentes, non permittant quod personae ecclesiasticae, quae inibi decimas percipiunt, emant seu alio titulo acquirant & habeant domos, seu horrea, vel cellaria, in quibus decimales redditus congregentur aut conserventur; prohibeant etiam subditis suis, & diversis modis eos trahant, ne dictis personis ecclesiasticis, aut ementibus ab eis, domos, horrea, aut vasa ad hoc locent, commodent, vel concedant: quod quidem facere moliantur, ut personae praedictae dictos redditus eisdem dominis seu aliis vendere pro minimo compellantur: & arrendare suis hominibus & subjectis & aliis, sub magnis mulctis & minis, fructus ecclesiasticos & redditus & decimas non permittunt, & ne aliquis pro arrendatore fideiussor existat: nos indemnitati ecclesiarum providere volentes, & abusus huiusmodi in Divinae legis offensam praesumptum penitus de ipsis provinciis extirpare, sacro approbante concilio, locorum & provinciarum nostrarum ordinariis praecipiendo mandamus, quatenus, si locorum domini & rectores, postquam pro parte personarum ecclesiasticarum inde legitime requisiti fuerint, deliquerint in praemissis, vel aliquo praedictorum, sententiam excommunicationis, quam obsequia huiusmodi subtrahentes incurrere praeter sententiam volumus, contra ipsos dominos & quoscumque talia facientes, studeant publicare, ac eorum exigente contumacia per censuram ecclesiasticam aggravare. Et si infra octo dies non revoverint cum effectu, cum damnis inde secutis: locus ubi inhibitiones factae fuerint, subjaceat ecclesiastico interdicto, ipso facto; a quo minime relaxetur, nisi praecedente satisfactione condigna.

LXIX. *De quibus rebus vera decima exsolvatur, consuetudine quavis non obstante.*

Cum decimae & primitiae ex ordinatione Divina ecclesiis debeantur: statuendo praecipimus ut possessores terrarum, vinearum, virgultorum, pratorum, aliarumque possessionum cultarum, statim ex eis collectis fructibus, & foetum animalium quorumcumque, ex quo materno non indigent nutrimento, novem sibi partibus retentis, decimam partem immediate subsequenter integre de praedictis, nullis inde primitus deductis tributis, censibus, expensis, arragiis, seu serviciis aliis, necnon de omnibus aliis bonis, ecclesiis, quibus debentur, ecclesiastica censura per locorum ordinarios compellantur; contra raria consuetudine qualibet, quam tollimus, non obstant: nisi de consuetudine majorem partem ecclesia recipiat, cui per praesentem constitutionem non intendimus derogare. Idem de primitiis praedictorum de jure vel consuetudine debitis praecipimus observari. Si vero aliquid praedictorum fructuum vel foetuum, ad dominos, emptores, servitores, mercenarios, vel quoscumque alios, non decimarum seu non primitiarum transierit: ecclesia, seu rector, solutionem decimarum & primitiarum, a quo malaverit eo-

Arundem, poterit vindicare. Vno tamen solvente, alter remaneat liberatus.

LXX. *Ut nullus res decimandas abinde extrahat, quousque decimantes fuerint convocati cum effectu.*

Ex plurimorum, ad quos decimarum perceptio pertinere dignoscitur, & frequenti querela susceptus, quod nonnulli praedictorum possessores, non vocatis nec certificatis iis qui ad colligendas decimas per eos ad quos spectant, extiterunt ordinati, per se fructus dividunt, & pro libito partiantur, ex quibus insequi possunt fraudes & perditio fructuum. Quibus pro posse obviate volentes, sacro praesenti approbante concilio statuimus, ut nullus, cujuscumque status seu conditionis existat, qui ad praestacionem teneatur decimarum, fructus, quae sunt recolligi consuetae, dividere ad partem praesumat, seu alias a praedio extrahere in quo creverint dicta blada, vel alibi asportare, nisi certificatis pignitis praesentialiter levatoribus decimarum. Et ad hoc per excommunicationis sententiam per locorum ordinarios arceantur: contrario usu, seu consuetudine, aut observantia aliqua, non obstantibus.

LXXI. *Qualiter infideles ad baptismum admittantur.*

Insuper statuimus, ut cum infideles ad ecclesiam causa percipiendi baptismatis venerint, diebus aliquibus per rectorem ecclesiae conserventur, ut cognoscant utrum in tenebris ambulent, vel in luce. Et si perseveraverint in proposito baptizandi, eisdem baptisma ulterius non negetur.

LXXII. *Quomodo regulares apostatantes puniantur, & etiam dantes eisdem consilium aut favorem.*

Statuimus, quod monachi vel canonici regulares professi, qui relicto habitu ad saeculum redierint, & voto rationabili sunt adstricti, nisi infra mensem ad claustrum redierint, & votum suum curaverint adimplere, suis beneficiis sint privati, ac apostatae, tanquam excommunicati, ab omnibus eventur, & excommunicati denunciantur diebus Dominicis & festivis: & moneantur & excommunicentur conversantes cum eisdem, ac dantes eis consilium, auxilium, vel favorem.

LXXIII. *Quomodo exempti, in prioratibus non exemptis delinquentes, per ordinarios puniantur.*

Religiosi vero & monachi, quibus ne a quoquam interdicti, suspendi, vel excommunicari valeant, a sede apostolica est indultum, si ad aliqua loca pia, vel etiam prioratus, ordinarii subiectos, destinati fuerint per superiores suos, ut regant ipsos, vel ut proprii ipsorum locorum ministri seu monachi resident in eisdem, quamdiu morantur in illis, ratione eorumdem locorum seu prioratum, non solum in praedictis, sed in aliis, possint, si deliquerint, a suis ordinariis puniri, prout iustitia suadebit.

LXXIV. *Religiosi mendicantes ad aliam religionem non mendicantem assumpti: prohibetur praeterea pensiones eis assignare; poena praeterea eisdem imminente.*

Cum nonnulli mendicantes, ad ordinem non mendicantium transcentes, ob ambitiones, ad honores, beneficia, vel pensiones libenter appetant

ANNO
CHRISTO
1568.Conc. Mart.
c. ann.
1326. c. 36.Conc. Aven.
ann.
1308. c. 5.
sc

se transferri, ut facilius possint prædictorum aliquod A
obtinere, nolentes in ea vocacione, in qua vocati sunt,
juxta dictum Apostoli, permanere: proinde nos spe-
ciali constitutione duximus statuendum, quod prædi-
ctis quondam mendicantibus in ordine non mendi-
cantium persistentibus pensiones aliquæ in pecuniis,
bladis, vel rebus aliis quibuscumque, a prælatis ipso-
rum nullatenus assignentur. Quod si factum in con-
trarium fuerit, nullum esse decernimus ipso facto.
Contrafacientes vero prælati, pensionem aliquam as-
signando, pensiones prædictas infra annum repetant.
Quod si dictas pensiones infra annum cum effectu
non duxerint repetendas: extunc episcopi quilibet
dictorum prælatorum, pensiones prædictas possint &
valeant mensæ suæ proprie applicare. Præsentem vero
constitutionem nedum ad futura extendi volu-
mus, sed ad præterita & præsentia mandamus.

LXXV. *Si curati ecclesiarum suscipiendi de redditibus
suarum ecclesiarum non valent, precipientes de-
cimæ per ordinarios compellantur, ut abinde sus-
sistantur.*

Provideri præcipimus per locorum ordinarios, C
quod ubi rectores & vicarii de redditibus suarum ec-
clesiarum nequeant commodè sustentari, nec alia in-
cumbentia onera supportare, tantum de decimis sua-
rum parochiarum eisdem rectoribus per quoscum-
que percipientes easdem, tam exemptos quam non
exemptos, faciant assignari, quod exinde commodè
possint sustentari, & episcopalia jura solvere, & alia
incumbentia eis onera supportare: ita quod religio-
si, exempti & non exempti, de terris & possessionibus
per eos acquisitis hæctenus, & amodo acquirendis, de-
cimæ integre solvant illis ecclesiis, quibus pos-
siones eadem & terre fuerint primitus decima-
les. Super iis enim est ipis ordinariis, nisi de rebus
exemptis agatur, jurisdictiono attributa.

LXXVI. *Laici qui jus patronatus in ecclesiis paro-
chialibus habere se afferentes, eas tenent occupatas,
dimittere easdem teneantur, & per ordinarios ad
hoc compellantur.*

Quia in aliquibus locis provinciarum nostrarum, D
seu alicujus seu aliquarum ex eis, laici parochiales ec-
clesias, occasione juris patronatus, quod in eis habere
se afferunt, vel alias, detinent occupatas: præsentis
autoritate concilii monemus hujusmodi laicos, ut in-
fra duos menses dictas ecclesias omnino dimittant,
per locorum ordinarios seu alios ad quos pertinet, li-
bere disponendas. Alioquin tam illi qui dictas ec-
clesias detinent, quam qui postea detinere præsump-
serint, noverint se excommunicationis sententiæ subja-
cere: non obstante contraria consuetudine aliqua,
quæ dicenda est potius corruptela. Per hoc tamen no-
lumus habentibus jus patronatus, quoad illud, in ali-
quo derogare.

LXXVII. *Nullus per secularis alicujus poten-
tiam ad beneficium ecclesiasticum admittatur.*

Item statuimus, quod clerici seculares vel regula-
res, qui per potentiam vel impressionem cujuscum-
que secularis personæ se per patronos ad ecclesiasti-
ca beneficia procuraverint præsentari, aut ipsa sibi
conferri, provideri, vel eligi ad eadem, aut ad hoc lit-
teras, nuncium, vel mandatum impetaverint, aut
fecerint impetrari, seu tali præsentationi, collationi,
provisioni, vel electioni consenserint, aut eas seu ea-
rum aliquam habuerint, excommunicationis senten-
tiam Concilii generalis. Tom. XI.

tiam eo ipso se noverint incurrisse.

LXXVIII. *Ad Divina celebranda presertim non
admittatur, nisi ordinarii licentia petita &
obtineta.*

Statuimus insuper quod nullus clericus præsentatus
vel institutus in parochiali ecclesia de aliqua di-
ctarum provinciarum a clerico vel laico, in eadem ad-
ministrare præsumat, donec a diocæsano episcopo
curam in eadem ecclesia receperit animarum: qua-
cumque contraria consuetudine non obstante, quæ
potius dicitur corruptela. Quicumque autem con-
trarium fecerit ipso facto, jure quod habet vel habe-
re credit in ipsa ecclesia, sit privatus ea vice: potesta-
te data diocæsano removendi institutum seu etiam
præsentatum. Nihilominus statuentes quod institu-
tus & confirmatus per episcopum, nullo casu valeat
ab alio quam ab episcopo removeri.

LXXIX. *De contributione expensarum inter bene-
ficiatos fienda pro legatione ordinariarum, aut
pro litigio subsécuto.*

Item statuimus, quod si archiepiscopus, vel epi-
scopus, vel aliquis rector alicujus ecclesiæ, civitatis,
vel diocæsibus alicujus provincie, expensas necessarias
fecerit in legationibus & nunciis sedis apostolicæ: ex-
pense illæ solvantur de communi distributione ec-
clesiarum civitatis & diocæsibus, infra quas dictæ ex-
pense fuerint factæ. Et istæ expensæ solvantur semel
in anno. Et in una vel duabus synodis colligantur, nisi
per sedem apostolicam, quæ ecclesiæ solvere debeant,
fuerit ordinatum.

LXXX. *Pro juribus ecclesiarum pauperum per cle-
rum ejus diocæsibus contributio fiat.*

Quoniam frequenter, propter paupertates eccle-
siarum & personarum ecclesiasticarum, multa insur-
gunt incommoda ecclesiis & personis ecclesiasticis, si-
ve in agendo, sive defendendo non valentibus pro-
sequi jura sua: sacro approbante concilio statuimus,
quod ad arbitrium diocæsani vel officialis sui, de
communi contributione expensarum & sumptuum
totius diocæsibus, in quo casus sive necessitas hujusmo-
di evenerit, in prosecutionibus juris sui ecclesiastici
provideatur eisdem, & officiales sint eis favorabiles
in justitia exhibenda.

LXXXI. *Licetum sit presbytero celebrare volenti,
cuiusque presbytero confiteri, si proprii
confessoris presentia non assistat.*

Vt Missæ cum puritate conscientie celebrentur, &
ne propter defectum confessoris eas omitti conti-
gant indulgemus, quod quilibet presbyter, volens Mis-
sam celebrare, licite possit cuilibet presbytero idoneo
sua confiteri peccata, & absolutionis beneficium re-
cipere ab eodem.

LXXXII. *Ne sacerdos celebrare præsumat cum suo
filio illegitime procreato.*

Item statuimus & etiam ordinamus, quod presby-
ter cum proprio filio spurio Missam non audeat ce-
lebrare; nec ipse vel alius calices, vestimenta, vel pa-
ramenta, aliaque quæ Divino cultui sunt deputata,
Iudæo vendere, vel pignorare, vel aptanda seu resi-
cienda tradere, quacumque ex causa præsumat.

LXXXIII. *Clericus cum superpellicio in usus,
sacerdoti celebranti deseruiat in obsequio
Divinarum.*

Statuimus præcipiendo quod rectores ecclesia-
rum

rum Missas in suis ecclesiis celebrantes, saltem unum clericum superpellicio indutum, qui sibi ministret in obsequio Divinorum, necessario habere teneantur.

LXXXIV. *Parochiani utriusque sexus Dominicis diebus & festis integras debeant audire Missas.*

C6c. Mar.
ciac. ann.
1326. c. 26.

Vt honor debitus parochialibus ecclesiis observetur, & animarum periculis obvietur, salubriter duximus statuendum: quod parochiani diebus Dominicis & festis ad suam parochialem ecclesiam veniant, Missas integras audiant. Et si per duos Dominicos dies continuos Missas in dictis ecclesiis, legitima causa cessante, non audierint: extunc habeant parochiales presbyteri commonere non venientes, se revelaturos in ecclesiis nominatos, postea excommunicandos.

* al. com-
minari

LXXXV. *Qualiter eucharistia & chrisma diligenter custodiantur, & qualiter renoventur: & de pena in contrarium facientes.*

Ibid. c. 44.

Omnes ministros ecclesiarumque rectores provinciarum nostrarum exhortamur in Domino, eis nihilo minus in virtute sanctæ obedientiæ injungendo, ut in cunctis ecclesiis sibi commissis eucharistia & chrisma sub clavibus fideliter conserventur, ne inde possint sortilegia exerceri; & quod ipsa non exponant supellectilibus, vasis, archis propriis, aut aliorum; & ad habendum calices argenteos studeant, & vasa ministerii, vestimenta, pallas altaris; necnon & ipsa corporalia tam nitida & munda teneant, ne alicui sint horrori, & ut potius Dei basilicæ quam domus laicæ videantur. Minus enim videtur absurdum in sacris sordes negligere, quæ non decet & in profanis. Si autem propter ingruentem necessitatem aliqua vasa vel supellectilia in ecclesiis conservanda poni contigerit, necessitate cessante ab ecclesiis ea expellantur. Transgressores prædictorum, ordinariarum arbitrio puniantur. Item huic constitutioni adjiciendo statuimus, quod præfati presbyteri & rectores circa renovationem Eucharistiæ taliter se exhibeant diligentes, quod de xv. in xv. diebus, habeant dictam Eucharistiæ ad longius renovare, ne ex negligentia hujusmodi mandati nostri scandala sequi possint. Inobedientes vero per suos ordinarios pœna condigna volumus castigari.

LXXXVI. *Quomodo fontes baptismales custodiantur, & claudantur: & ad quem clausura fienda eorumdem pertinere dinoscatur.*

Cum non deceat sacramentalia illa, per quæ spiritualium munditiarum consequimur puritatem, materialium sordium contagionibus inquinari: statui- mus, ut singuli parochialium ecclesiarum rectores, in quibus fontes hujusmodi sunt fundati, eos sic claudi clavibus faciant, & clausos teneri, quod nullus ad illos fordibus patere possit accessus, ne temeraria manus ad immundam contrectationem extendere se valeat commode. Et ut per hujusmodi statuti observantiam, illius quod inibi percipitur crescat reverentia sacramenti: viginti quinque solidorum Turonensium pœna seu multa puniri volumus quoslibet hoc agere contemntes, & quod hujusmodi pecunia in opus ecclesiæ, vel in alios pios usus ad diocesanum loci arbitrium convertatur. Intentionis tamen nostræ non existit, quod dictus rector cooperituram seu clausuram dictorum fontium suis sumptibus facere teneatur, nisi consuetudo in contrarium hoc haberet. Quam quidem consuetudinem volumus observari.

LXXXVII. *De indulgentiis concessis corpus Christi; associantibus, cum infirmo asportatur.*

ANNO
CHRISTI
1368.
C6c. Aven.
1326. &
ann. 1337.
c. 2.

Si propter Christum sanctis ejus reverentia impendi præcipitur: quanto magis colendum est veneratione præcipua sacratissimum corpus ejus, qui sanctos sanctificat, ac caput est sanctorum omnium & corona. Hoc utique corpus, quod ipse solus pro nostra reconciliatione in ara crucis hostiam obtulit Deo Patri, quotidie in ecclesiasticis aris, pro vivis & mortuis in illius passionis memoriam immolatur. Statuimus igitur & inhibemus, quatenus omnes & singuli priores, rectores, atque vicarii ecclesiarum, nostrarum provinciarum, civitatum, & diocesium, parochianos suos, præsertim in Missarum solemnibus, inducere studeant, ut hujusmodi sanctissimo corpori, cum per presbyterum deferretur infirmo in viaticum ministrandum; reverenter assurgant, illudque devote sequantur, ac cum luminarium adhibitione honorent. Et ut ad hoc alliciantur vehementius spirituum stipendiis præriorum: omnibus qui corpus ipsum sequuntur sine lumine, diurno tempore, vel nocturno, x. dies; omnibus vero, cum luminariis dictum sacratissimum corpus sequentibus, vel luminaria mittentibus, de die, xx. de nocte vero, xxx. dierum indulgentiam de injunctis eis penitentiis, dummodo vere penitentes & confessi infra xv. dies existant, misericorditer relaxamus.

LXXXVIII. *Qualiter nova reliquia venerentur, & antiqua extra vasa minime ostendantur.*

Vt sanctorum reliquiæ in majori habeantur honore, ac ne Christianorum simplicitas variis decipiatur signentis, sicut occasione quæstus in plerisque locis fieri consuevit: observari præcipimus, ut antiquæ reliquiæ amodo extra capsas vel vasa nullatenus ostendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo nemo venerari præsumat, nisi a Romana ecclesia fuerint approbatæ. Nec quæstori alicui permittatur portare reliquias, crucem, vel capsas, nec publice in ecclesia prædicare ultra suarum continentiam litterarum, propter falsa que quandoque interferant, nisi de ordinariarum licentia speciali. Et si contra præsumptum extiterit ab ipsis, debite puniantur.

C6c. Mar.
ciac. ann.
1326. c. 43.

LXXXIX. *In diebus jejunii vel abstinentiæ, carnes non comedantur: & pœna contra facientes imminente.*

Gulositatis excessum debito moderamine reprimere cupientes: sacro approbante concilio prohibemus districtius, sub pœna excommunicationis & maledictionis æternæ, ne aliquis, cujuscumque status vel conditionis existat, in diebus jejuniorum per ecclesiam indictorum, & præcipue in Quadragesima, carnes comedat, nisi necessitate cogente. Confessores autem religiosi, si exempti non sint, vel seculares, si præterquam in casu necessitatis alicui licentiam dederint vescendi carnibus diebus prædictis, sententiam eandem incurrant, graviore coactione per suos ordinarios, si eis videbitur, castigandi.

XC. *Diebus sabbatinis ab esu carnum abstineant clerici, nisi in necessitatibus, aut in die a jure exceptato.*

Cum, sacra Scriptura testante, plura recipientes a Domino, versa vice ad plura reddenda ex gratitudinis debito teneantur; cumque deceat ecclesiasticos viros, præsertim sacris insignitos ordinibus, aut beneficium ecclesiasticum obtinentes, in domo Domini, in cujus sortem ascripti sunt, in modo vivendi laicos excel-

Conc. Aven.
ann.
1337. c. 5.

ANNO
CHRIST
1568.

ANNO
CHRIST
1568.

excellere, ut laici eorum exemplo proficiant, non autem ex ipsorum corruptis moribus deformentur: statumimus, quod clerici beneficiati, aut in sacris ordinibus constituti, exnunc singulis diebus sabbati, ob reverentiam B. Mariæ Virginis gloriosæ, carnium esu abstineant, nisi ex causa necessitatis, super qua comedenti conscientia relinquatur, vel nisi ea die festum Natalis occurrat. Statuti vero hujusmodi transgressores, pro quolibet die sabbati quo fecerint contra illud, per unum mensem ipso facto ab ingressu ecclesiæ sint suspensi.

XCI. Omnes viriisque sexus parochiani ecclesiarum moneri debent, ut ecclesias adificent, aut reparent: & qualiter in ecclesiis ruralibus, diebus Dominicis, ibidem celebrentur: & qui elemosinas dederint, indulgentias consequantur hic expressis.

Cum præsens & visibilis ecclesia militans, triumphanti celesti civitati Hierusalem non immerito comparetur, & locum ubi sacratissimum corpus Domini nostri Iesu Christi constituitur & servatur, & nostræ reconciliationis ad Dominum instrumenta, videlicet sacramenta ecclesiastica, ministrantur, pro offensisque & culpis populi recurrentis ad supplicandum Divinæ majestati specialiter deputatum, in quo & delictorum venia confidentius impetratur, inter cætera, firmo fundamento ac expletis ædificiis communi deceat, ut Deo gratus existat, insipientibus & ingredientibus sit devotus & placidus, & confidentius alliciat, reficiat, & informet: sacro approbante concilio statumimus, ut episcopi, abbates, prælati, rectores ecclesiarum, & religiosi quicumque provinciarum nostrarum, in suis admonitionibus, prædicationibus, confessionibus, & alias ubicumque, quantumcumque commode poterunt, clericos, plebes, & populos inducant attentius, & informant, quod cum ecclesiæ ordinarii subiectæ, constructione, reparatione, emendatione, & ornamentis ecclesiasticis indigerint, ad prædicta faciendâ & habenda, de bonis sibi a Deo collatis contribuant, & elemosinas conferant competentes. Ordinarii autem locorum provideant, quod ecclesiæ rurales quæ eis subsunt, taliter reparentur, quod in eisdem in diebus festivitatum sanctorum vel sanctorum, quorum vel quarum sunt vocabulo insignitæ, & etiam aliis diebus Dominicis & festivis, prout est fieri consuetum, decenter valeat Missæ celebrari, rectores, parochianos, & subditos eorundem, ad præmissa omnia, si necesse fuerit, compellendo; constituentes nihilo minus dicti rectores aliquos parochianos, illarum collectarum operarios & executores, qui ad præmissa complenda sint fideles, soliti, & attenti. Ut autem omnes & singuli ad præmissa promptius & facilius inclinentur, omnibus vere pœnitentibus & confessis, tam qui prædictas pias elemosinas & caritativa subsidia erogaverint, quam religiosi, & alii qui alios ad hæc faciendâ induxerint, xx. dies de in prædictis eisdem pœnitentis, de omnipotentis Dei consensu clementia, misericorditer relaxamus. Suffraganei vero provinciarum nostrarum in suis diocesis concedant etiam alios xx. dies, vel plus, vel minus, prout eis videbitur faciendum.

XCII. Exempti oratoria non erigant sine licentia ordinariorum petita & obtenta.

Observari præcipimus, ut ordinarii in suis diocesis, religiosi exemptis non permittant construere oratoria seu capellas in locis non exemptis, sine ipsorum ordinariorum licentia speciali: nec in ipsis constructis dicti exempti celebrent vel faciant celebrari Divina,

A neque tempore interdicti in locis etiam exemptis, nisi prout eis a jure vel speciali privilegio est concessum: ac si contra fecerint, per episcopos compellantur. Et si conservatores ipsorum exemptorum propter hoc in Ordinarios aliquas sententias tulerint: tanquam a jure revocata, nullatenus observentur.

XCIII. De poena eorum, qui ab immunitate ecclesiarum, vel a domibus episcoporum, ad easdem confugiunt abstrahunt, mutilant, aut vulnerant, aut impediunt quo minus libere exire possint.

Insuper statumimus, quod quicumque eum seu eos qui confugerint ad ecclesiarum, vel archiepiscopatum seu episcopatum domorum tutelam, ibidem vulneraverint, mutilaverint, interfecerint, & victualia eis subtraxerint, vel ne habere aut dari eis valeant impediverint per se, vel alium, seu alios, aut custodes, ne exinde exire possint, quoquo modo posuerint, inciderint, seu inde eos extraxerint violenter, præterquam in casibus a canonibus permisis, per ordinarios antea declaratis, & extractos vulnerare, seu mutilare, aut eis ultimam inferre supplicium præsumpserint, aut quicumque prædicta aut aliquid prædictorum fieri præceperit, aut procuraverit, seu consilium vel opem adhibendo hujusmodi sceleribus perpetrandis, deliquerit, excommunicationis sententia subjaceat ipso facto. Adjicimus insuper statuendo, quod quicumque de cætero culpabiles quoquo modo inventi fuerint in præmissis, vel aliquo præmissorum, quousque plene satisfecerint ecclesiis violatis, & illis quorum interest, Christiana careant sepultura, etiam si in articulo mortis ab excommunicationis sententia super prædictis a quoquam fuerint absoluti. Et loca, ubi talia perpetrata fuerint, subjaceant ecclesiastico interdicto, donec competens præstita fuerit emenda.

XCIV. Qualiter clericus, clericum in judicio seculari convocans, puniatur.

Insuper statumimus, quod quicumque clericus vel religiosus, cujuscumque ordinis, conditionis, aut status existat, qui clericum vel religiosum super actione personali, vel super crimine, in judicium evocari vel citari fecerit coram iudice seculari, scienter, vel malitiose, sententia excommunicationis subjaceat ipso facto: & vocato sic citato, ei de interesse satisfacere teneatur.

XCIV. Qualiter temporales domini puniantur, qui subditis eorum prohibent, ne victualia aut necessaria clericis ministrentur.

Statumimus insuper, quod quicumque temporale dominium obtinentes, interdixerint subditis suis, ne prælati, aut clericis, aut personis ecclesiasticis, quidquam vendant, aut ab eis vel gentibus suis emant aliquid, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibeant, cum talia fieri præsumantur in derogationem ecclesiasticæ libertatis, denuncientur & publicentur ipso facto excommunicationis vinculo innodati. Si autem communitas vel universitas quorumcumque locorum, contra prædictas personas quoquo modo in prædictis deliquerint: tamdiu eo ipso subjaceant ecclesiastico interdicto, quousque per eos fuerit plenarie satisfactum. Circa hoc autem constitutionem felicis memorie domini Alexandri papæ IV. præcipimus observari.

XCVI.

C6c. Marc.
ciac. ann.
1326. c. 43.

* al' expo-
litis

* al. confi-
derantes

Ibid. c. ii.

Conc. Nu-
garol. ann.
1290. c. 5.

* cap. Quia
nonnulli.
De immun.
eccl. in 6.

ad. 3. 37.

ANNO
CHRISTI
1368.Conc. Nu-
garol ann.
1290. c. 10.

XCVI. Contra libertatem ecclesiasticam quovis modo acquisitam facientes, & personis ecclesiasticis & eorum bonis onera impoñentes, submissionemque facere coacte procurantes, pœna hic statuta puniatur.

Ad evitandum periculum animarum, & ecclesiarum indemnitate provinciarum nostrarum & cuiuslibet earundem providendum: omnes & singulos utriusque sexus, cuiuscumque dignitatis, conditionis, aut status existant, qui contra ecclesie libertates, immunitates, iura, jurisdictionem, & privilegia ejusdem, sive consistant in spiritualibus, sive in temporalibus, modis quibuscumque acquisita, vel contra laudabiles consuetudines erga ipsas ecclesias pia devotione fidelium introductas venire nituntur, ipsa, vel eorum aliquid, per se vel alium, usurpando, occupando, infringendo, aut ipsis ecclesiis & personis ecclesiasticis onera præsertim gravia imponendo, aut contra præmissa vel aliquid eorundem, statutum, ordinationes, pacta, promissiones inter se, clam vel palam, directe vel indirecte, vel faciendo super consiliis, auxiliis, expensis, sumptuum contributione, vel alias quoquo modo adinvicem factis vel faciendis, perpetuo vel ad tempus, necnon & omnes & singulos, cuiuscumque dignitatis, conditionis, aut status existant, qui prælatos, ecclesias, monasteria, capitula, collegia, vel conventus, seu alias personas ecclesiasticas, ad submissiones sibi faciendas bonorum mobilium seu jurium ipsarum ecclesiarum, hædenus compulerint, quocumque qualitate colore seu modo, seu alias quomodolibet, nisi, infra duos menses a tempore publicationis constitutionis huiusmodi numerandos, prædicta revocaverint cum effectu, & de prædictis satisfecerint ecclesiis competenter, & ipsa iura in pristina reduxerint libertate, vel de cætero personas ecclesiasticas ad huiusmodi submissiones, ut præmittitur, faciendas coegerint; & quoscumque dantes in prædictis vel aliquo prædictorum, consilium, auxilium, vel favorem: singulares videlicet personas, excommunicationis; collegia vero & universitates, interdicti sententiis, ipso facto decernimus subjacere. Prælati vero, religiosi, clerici, & personæ ecclesiasticæ, qui vel quæ præsentem constitutionem, & alia iura super hoc edita, non servaverint, pœnas supra infictas a iuribus ipso facto noverrint incurrisse. Præsentem autem constitutionem, per diocesanos in suis synodis semel, & per rectores ecclesiarum in suis ecclesiis quolibet anno præcipimus publicari.

XCVII. Persona ecclesiastica blada & bona sua portare ubi volunt possint, statuto laicorum non obstante, pœna statutis imminente.

C6c Aven.
ann. 1326.
c. 34.

Item cum statuta secularium ecclesiarum aut personas ecclesiasticas non astringant: statuimus ut seculares, cuiuscumque dignitatis, conditionis, aut status existant, qui prætextu statuti contra juris formam vel alias quovis modo editi, ne bladum, vinum, & quæcumque alia bona ex fructibus, redditibus, seu obventionibus ecclesiasticorum provenientia, extrahantur de terra, castro, villa, vel quod certo pretio vendantur, clericos vel ecclesiasticas personas astringere, aut super angariis, aut parangariis, aut aliis quibuscumque (cum nec in eis, nec in eorum bonis aliquam habeant potestatem) coarctare seu impedire quoquo modo, directe vel indirecte, præsumperint, excommunicationi subjaceant ipso facto, & locus ubi hoc per dominum loci, vel universitatem ejus, aut eorum conniventia vel permissu, attentatum fuerit, ecclesiastico subjaceat interdicto:

nisi moniti, infra mensem emendaverint, & de perpetratis satisfactionem exhibere studuerint competentem.

XCVIII. Ne personæ ecclesiasticæ per temporales iniustitia denegentur: alias censura ecclesiastica puniantur.

Statuimus ut nulli temporale dominium vel jurisdictionem aliquam obtinentes, vel etiam exercentes, voce, præconio, vel aliter, prohibeant ne clericis vel personis ecclesiasticis redditus vel alia eis debita minime exsolvantur, aut iustitiam eisdem clericis & personis de suis debitoribus seu malefactoribus facere denegent, vel mandent denegari, vel eosdem clericos seu personas ecclesiasticas banniant, seu banniri mandent. Contrarium vero facientes excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto, postquam confiterit de præmissis. Eandem sententiam incurrere volumus dantes in præmissis consilium, auxilium, vel favorem: præcipientes, tales per locorum ordinarios, quousque de injuria & damno satisfecerint competenter, excommunicatos publice nunciari.

XCIX. Bona personarum ecclesiasticarum, que ab ipsis tenentur, ad collectas per laicos imponendas per eos minime quovis modo compellantur.

Ad æternam rei memoriam. Quoniam frequenter contingit, quod nonnulli iudices seculares, consules, jurisdictionem exercentes, potestates, bajuli, ac domini temporales, cognoscere quod ecclesie, clerici, ac personæ ecclesiasticæ, pro terris, domibus, & possessionibus quas tenent, in talliis & collectis ac exactionibus laicorum solvere & contribuere teneantur, indebite & iniuste, & contra canonicas sanctiones; ipsasque ecclesias, clericos, ac personas ecclesiasticas talliare, ac pro huiusmodi talliis, collectis, ac exactionibus compellere, & contra easdem ecclesias, clericos, aut personas ecclesiasticas, executionem & compulsionem facere temere, violenter, & iniuste, & contra libertatem ecclesiasticam moluntur, de facto sæpissime, tam bona mobilia quam immobilia ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum occupando, vendendo, distrahendo, & alias multipliciter occasione præmissorum molestando: idcirco præmissa omnia & singula fuisse & esse temeraria, violenta, iniusta, & iniqua, & contra libertatem ecclesiasticam attentata, decernimus, & declaramus: statuentes & ordinantes, quod talia attentantes, & in iis dantes auxilium, consilium, opem, operam, & juvamen, vel favorem, palam & publice, vel occulte, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Civitates vero, villa, castra, & alia quæcumque loca, in quibus præmissa facta fuerint seu commissa, seu aliquid prædictorum attentatum, ecclesiastico supponimus interdicto, donec de offensa Deo & suæ ecclesie & parti læsæ integraliter & sine fraude fuerit satisfactum.

C. Hospitalibus, pro eorum bonis pauperibus deputatis, quod aliqua indistinctio seu quæstia minime imponatur.

Item, quod domini seculares, vel quicumque alii, cuiuscumque gradus, dignitatis, seu conditionis existant, hospitalia ubi deputata pauperum, occasione cavallatarum, talliarum, quæstarum, nec aliarum illicitarum exactionum, quocumque nomine appellentur, nec onerare nec molestare præsumant. Alioquin, si desistere & emendam præstare noluerint, vel si de cætero contrafecerint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.

ANNO
CHRISTI
1368.

ANNO
CHRISTO
1368.C56. Aven.
ann. 1326.
c. 35. & ann.
1337.
c. 41.

CI. *Domini temporalibus pœna infligitur, prohibentibus ne decima exsolvantur.*

Item, quod domini temporales, baillivi, seu officiales, & locorum consules, & alii hoc procurantes, clericos & ecclesiarum rectores non impediunt, quominus decime ipsi, prout ad eos pertinet, per parochianos suos reddantur fideliter & solvantur: nec eisdem parochianis inhibeat quod non solvant. Alioquin, si contra fecerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant: a qua minime absolvantur, nisi prius satisfacto parti læsæ de damno & interesse.

CII. *Vt officiales dominorum episcoporum, & eorum locatentes, ab omni injuria præserventur.*

C56. Aven.
ann. 1326.
c. 44. &
ann. 1337.
c. 56.

Vt illos, quos Dei timor a malo non revocat, saltem coercet severitas disciplina: præsentis concilio duximus statuendum, quod si persona, cujuscumque conditionis, status, seu ordinis existat, infra domos archiepiscopales vel episcopales nostrarum civitatum, diocesium, ac provinciarum, vel alibi ubicumque per nos, vel suffraganeos nostros, aut eorum officiales, & loca eorum tenentes, seu nostrum vel eorum aliquem, aut aliquos, causæ judicialiter audiuntur, aliquem factò graviter vituperaverit, seu ei injuriam irrogaverit, incurrat excommunicationis sententiam ipso factò, & alias puniatur prout æquitas suadebit.

CIII. *Non valet statutum laicorum ne decima exsolvantur, aut in ecclesia non offeratur, aut in ultima voluntate aliquid relinquatur.*

C56. Aven.
n. 1326. c.
36. & ann.
137. c. 42.

Hac perpetua constitutione statuimus, quod laici, cujuscumque gradus, conditionis, vel dignitatis existant, vel universitas, statuentes vel ordinantes in se, vel inter se, vel præconizare facientes, vel subditis suis mandantes, quod non præstent decimas ecclesiis, vel non offerant, vel in ultimis suis voluntatibus quidquam non relinquunt eis, vel rectoribus earumdem, vel quod laudabiles consuetudines ecclesiarum in spiritualibus infringant, aut aliud æquipollens, directe vel indirecte, tacite vel expresse, quomodolibet injungentes, ipso factò excommunicationis sententiam incurrant: a qua, antequam emenda competens præstita fuerit, minime absolvantur. Universitas autem ecclesiastico subiacet interdicto.

CIV. *Qui nuncios curiarum ecclesiasticarum impediant quo minus libere curia mandata exequantur, gravissime puniantur.*

C56. Aven.
ann. 1337.
c. 13.

Cum justitiæ jus suum cuiilibet tribuenti, & ministris ipsius, ac rei publicæ plurimum detrahatur, si processus ipsorum ministrorum, iniquorum contingat machinationibus impediri: nos volentes talium justitiæ cultum impedire nitentium, a usus temerarios timore disciplina ecclesiasticæ cohibere, provisione præsentis concilii duximus statuendum, quod si quis, cujuscumque conditionis aut status existat, delegatos, subdelegatos, commissarios, nuncios, aut executores nostros, aut suffraganeorum nostrorum, officialium, vicariorum, seu eorum locatentium, seu vicemgerentium, aut litteras & alias scripturas judiciales, nostras, vel suffraganeorum, vicariorum, & officialium prædictorum, deferentes, seu hac occasione, verberare, capere, detinere, occultare, carceri mancipare, vulnerare, interficere, aut mutilare, vel litteras vel scripturas prædictas auferre, seu eas rum-

Concil. general. Tom. XI.

A pere; cancellare, seu alias destruere quoquo modo, vel ablatas celare, seu deferentes compellere ad frangendum, vel, ut eorum verbis utamur, ad manducandum hujusmodi litteras vel scripturas, aut qui prædicta seu aliquid prædictorum fieri procuraverint, aut facientibus dederint auxilium, consilium, vel favorem, excommunicationis sententiæ subjaceant ipso factò: a qua, nisi prius judici curiæ, cujus autoritatem contempserint, & passò injuriam, & æteris quorum interest, prout excessus exigit atrocitas, satisfecerint, nullatenus absolvantur. Et loca, ubi talia commissa fuerint seu perpetrata, ecclesiastico subiacent interdicto, quousque de injuria & de damnis datis integre fuerit ecclesiæ & parti læsæ satisfactum.

ANNO
CHRISTO
1368.

B CV. *Bona quæcumque ad personas ecclesiasticas & ad loca pia pertinentia deprædari, occupari, invadiri, rapi, impediri, detineri, pignoriari, gagari, & inquietari, & perturbari, per dominos temporales non debent: & facta statuta contra libertates ecclesiæ, & earum aliquas observantias, nullius efficacia existere debent, nec quavis indictionem dicitis bonis imponere debent. Et modus procedendi rigorosus contra tales hic expresse reperitur.*

Quoniam insolens & effrenis præsumptio multos a rectitudinis calle abducit in devium, ac a justitiæ limite sic avertit, quod elati de suæ certa præsumptione potentia, sibi putant fore licitum quilibet, insipientique animo, Dei timore ex oculis relegato, in sortem ipsius electos ecclesiasticos viros, irreverenter quandoque, potius immaniter, persequuntur: est igitur persecutoribus hujusmodi, & eorum fautoribus, justæ provisionis obice resistendum; ne appetitus noxius, nulla justitiæ correctione repressus, proficiens temporaliter tantum sibi, adversus alios valeat impunitæ rapacitatis licentia libere debacchari, præcipue cum multis grassantibus, opportunum exemplum existat, ne plurimorum opera & ope suffulta malitia periculosus invaleseat. Hac igitur consultissima sacri concilii ordinatione statuimus, quod quæcumque secularis ecclesiasticæ persona, nobilis seu ignobilis, utriusque sexus, cujuscumque vero præminentia, dignitatis, ordinis, officii, conditionis, aut status existat, quæ in quavis civitate seu diocesi alicujus nostrarum provinciarum, ausu temerario, cum armis vel sine armis, per se vel alium, invadere, rapere, seu deprædare, capere, occupare, impedire, detinere, pignoriare, seu gagiare, vel inquietare, vel perturbare ecclesias, aut capellas, seu earum cæmeteria, vel hospitalia, reclusoria, & leprosarum, religiosarum seu pias domos, aut loca, possessiones, jurisdictiones, vel alia jura quæcumque, ad archiepiscopos, episcopos, abbates, priores, clericos, vel ecclesiasticas personas, seculares vel regulares, aut eorum aliquos, communiter vel divisim pertinentia, seu villas, castra, census, trefena, laudimia, acapita, retrocapita, portionaria, leudas, pedagia, molendina, piscarias, paxerias, sive reclusas, aut archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, priorum, decanorum, præpositorum, archidiaconorum, & aliorum inferiorum prælatorum, collegiorum, capitulorum, rectorum, & priorum, clericorum, vel ecclesiasticarum personarum prædictarum, animalia, seu bona quæcumque, immobilia aut mobilia, quorum quidem bonorum mobilium valor sexaginta solidorum monete currentis summam excedat, seu contra libertates generales vel speciales ecclesiasticas, aut eorum privilegia, vel consuetudines legitime probatas, aut observantias, quomodolibet edere, vel facere

liiii quævis

ANNO
CHRISTO
1368.

quævis statuta, seu banna, vel præconizationes, aut novitates, seu impedimenta quæcumque præstare, aut contributiones, seu expensas, solutiones per laicos communiter vel particulariter faciendas, ad relevandum universitates, seu eos qui modis prædictis vel infra scriptis libertates ecclesiasticas prædictas infringere non verentur, sive quibuscumque ex dictis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, decanis, præpositis, archidiaconis, & aliis inferioribus prælatis, capitulis, conventibus, rectoribus, prioribus, clericis, vel ecclesiasticis personis, secularibus vel regularibus, directe vel indirecte, violentias aut molestias irrogare, seu eis, vel alicui earundem, super bonis ecclesiarum, & personarum, quæstas, aut tallias, impositiones, angarias, sive parangarias, novitates, aut onera quælibet alicqualiter imponere, sive domos ecclesiarum, seu clericorum, aut personarum ecclesiasticarum, occasione quæcumque claudere, sigillare, crucem eis affigere, sive ipsas firmare; aut eorum bona quæcumque bannire, seu vias novas aliquas ubilibet adinvenire vel facere, per quas ecclesie vel earum bona in pedagiis antiquis, sive leudis, aut aliis quibuscumque iuribus, possint in aliquo peiorari seu minui, aut itinera, vias, seu stratas publicas, sive privatas, infra limites territorii vel districtus locorum, villarum, sive castrorum ecclesiasticæ jurisdictionis auferre, usurpare, vel sibi quomodolibet appropriare, attribuerre, seu applicare, vel eorum terminos arctare præsumpserit, seu attentaverit per suam potentiam, seu per violentiam, aut malitiam, sive prædicta vel aliquod prædictorum mandaverit, seu in ipsis vel ipsorum aliquo dederit auxilium, consilium, vel favorem, publice vel occulte; quæ omnia, & eorum quodlibet attentari seu fieri mandaverit, vel ratum habuerit, districtus prohibemus, nisi infra sex dies a die transgressionis hujusmodi prohibitionis nostræ, super quo in hac parte quocumque præmissorum modorum perpetrato seu commisso excessu re ipsa, vel per consilium, auxilium, ac favoris impederit præstationem, super iis emendam aut revocationem debitam, vel alias, prout exegerit rei qualitas, læsis satisfecerit competenter; excommunicationis sententiæ subiaceat ipso facto. Cujus quidem excommunicationis sententiam volumus, ac statuimus, per loci ordinarium, vel per ejus officialem, seu vicarium, aut ejusdem officialis seu vicarii locutenentes, cum eis, seu eis, de præmissis excessibus, vel eorum aliquo, summarie & de plano fuerit facta fides, ex mero ipsius officio, & sine streptu & figura judicii declarari, & irretitas eandem facere per diversas ecclesias dictarum provinciarum, in quibus ei seu eis expedientius videbitur, tam generaliter quam etiam nominatim, excommunicatos publice nunciari, & sententiam ipsam, prout personarum ligatarum eadem contumacia seu protervia exegerit, aggravari. Super quibus, eisdem ordinariis, ac officialibus, vicariis, ac locutenentibus, auctoritate præsentis concilii plenam concedimus & attribuimus facultatem. Et si forsan comes, vicecomes, senescallus, baro, iudex, capitaneus, castellanus, vicarius, bajulus, consules, ac quicumque utriusque sexus, cujuscumque status, dignitatis, præminentie, seu conditionis existant, aut eorum locutenentes, officiales, seu servientes, in præmissis vel eorum aliquo culpabiles fuerint, & animo induratum per xv. dies in excommunicatione persistierint: civitas, castrum, villa, vel locus, ubi fuerint, ecclesiastico subiaceat interdicto. Statuentes insuper, quod quamdiu principales personæ, videlicet hujusmodi malefactores, raptores, deprædatores, in aliqua civitate, vel castro, vel alio particulari loco, sive in parochiæ alicujus limitibus

A fuerint, si in civitate, castro, aut loco, seu parochia, de prædictis hujusmodi maleficiis, rapinis, seu deprædationibus, sit publica vox vel fama, sine requisitione qualibet cesset penitus a Divinis. Quod si super præmissis publica vox & fama ibidem minime habeatur: tunc ad requisitionem ordinarii loci, vel ejus officialis, hujusmodi cessatio fiat. Si vero universitas deliquerit in prædictis, vel aliquo præmissorum: illi qui ad id universitatem eandem vel singulares personas ipsius induxerint, instigaverint, commoverint, seu eis vel eorum quicumque in præmissis vel præmissorum aliquo; singulares personæ, quæ in aliquo culpabiles fuerint, nisi infra xv. dies emendam fecerint, seu præstiterint competentem, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Universitas etiam ipsa, nisi damnū, casu quo de ipso satisfactum non fuerit, infra xv. dies emendaverit, ecclesiastico subiaceat interdicto. Item quod dicti raptores & deprædatores nullo modo a suis ordinariis absolvantur, nisi satisfactione præmissa. Et si in mortis articulo fuerint absoluti, eorum corpora minime tradantur ecclesiasticæ sepulture: donec per eorum heredes, seu alias eorum nomine, fuerit integre damnū passis satisfactum. Item excommunicamus omnes illos qui hujusmodi malefactores excommunicatos, postquam in eorum parochialibus ecclesiis per tres dies Dominicis excommunicati fuerint denunciati, receperint ad habitandum in dicta parochia, seu receptos sustinuerint, vel cum eis communicaverint, aut habitationem eis præbuerint, vel eos scienter receperint, vel fecerint quominus tales per illos ad quos pertinet, absque superiori mandato minime excommunicati nunciarent: & delinquentium absolutio cuiuslibet episcopi in sua diocesi auctoritate sacri concilii sit commissa. Volumusque quod omnes illi, qui de cætero tales raptores vel spoliatores ecclesiasticæ tradiderint sepulture, & qui ad hoc dederint auxilium, consilium, & favorem, sint ipso facto excommunicati, donec de condigna satisfactione fuerint satisfactum. Si vero religiosi fuerint medicantes, in omnibus nostris provinciis nullus nostrorum subditorum pro confessione ad eos accedat, nec aliquis ad prædicationem verbi Divini ipso admittat, nec veniat: contrarium facientes sententia excommunicationis innodando. Simili excommunicationis sententia innodamus, qui prædam clericorum, ecclesiasticarumve personarum, & religiosorum, ac omnium prædictorum, scienter & voluntarie receperint in eorum castris sive locis, vel scienter ab eisdem emerint; & quod castra illa vel loca, in quibus fuerint dicta præda detenta, quamdiu ibi fuerit, vel si fuerit alienata vel consumpta, & etiam suburbia & continentia ædificia, subiaceant ecclesiastico interdicto, quousque de damno dato fuerit plenarie satisfactum, quo satisfacto cesset dictum interdictum. Volumus autem quod officiales foranei, & alii quicumque commissarii ad hoc specialiter deputati, processum contra tales facere possint; & quod nos archiepiscopi & suffraganei nostri, ac nostri vel eorum vicarii generales, vel speciales officiales, cum ad partis requisitionem proceditur, prædictum interdictum seu cessationem indicare valeamus. Si vero ex nostro procedamus officio: tunc nostro relinquatur arbitrio, an in totum, vel in partem, servemus eandem. Item volumus quod facta restitutione rapinæ, vel alias satisfacta, & sine fraude, dictum interdictum sive cessatio relaxetur. Et ut nos, & suffraganei nostri, circa observantiam istius constitutionis nos exhibeamus favorabiles & benignos: prohibemus vicariis & officialibus nostris, & suffraganeorum nostrorum, ne pro causâ cognitione seu processu faciendi contra malefactores hujusmodi, aliquam pecuniam

* Deest, opus
dederint, sive
aut quid si-
mile.

pecuniam prætextu salarii vel laboris exigant, seu recipiant, nec eo prætextu quia salarium non habent seu recipiant, differant scienter procedere, cum fuerit procedendum: alioquin suspensi sint ab officio & Divinis. Postquam autem contra aliquem vel aliquos ipsas constitutiones duxerint publicandas, eoque ut excommunicatos fecerint evitari: contra eos, exigente contumacia, requisiti procedant, quilibet contra suos subditos, ex suo puro &mero officio per censuram ecclesiasticam aggravando: nec tales malefactores seu eorum receptatores absolvant, donec de damnis & injuriis propterea irrogatis satisfactum fuerit competenter. Imponantque absolutis, sub virtute prædicti juramenti, talem penitentiam pro commissis, quod poena docente cognoscant, quantum excesserint in commissis. Quam penitentiam si forsitan peragere contempserint, in præsentem sententiam reincidere decernimus, & reincidisse pronouncari decernimus & jubemus. Qui vero eos aequaliter absolverit nisi ut præmissum est: ad interese illorum qui taliter damnificati fuerint, teneatur. Statuimus insuper, quod quancumque aliqui nostrum archiepiscoporum, episcoporumque suffraganeorum nostrorum, seu nostri vel eorum vicarii, aut officiales, seu vicæ gerentes eorundem, per alterum ex prædictis requisitus fuerit, ut denunciaret illum seu illos excommunicatum vel excommunicatos, contra quem seu contra quos ipse facit dictam constitutionem servare: quod dictam constitutionem sine alia inquisitione observet & faciat observari, & statim mandet illum vel illos excommunicatum vel excommunicatos publice nunciari: ut infra octo dies, die qua talis requisitio facta fuerit minime computata, & alias quam cito commode fieri poterit, considerata locorum distantia, observet & mandet observari per alios, omni appellatione & exceptione cessantibus. Quod si præmissa, ac prædictum, contempserint adimplere, Divinam sentiant ultionem. Cumque personæ merito rebus debeant proponi, & majori privilegio gaudere: idcirco hoc sacro approbante concilio statuimus, quod præter & ultra poenas in capitulo, *Si quis suadente diabolo*, contentas, in locis ad quæ occisores, mutilatores clericorum & personarum ecclesiasticarum, & capientes eosdem, pervenerint, cesset penitus a Divinis, donec ad arbitrium sui ordinarii satisfecerint de commissis. Loca etiam in quibus clerici seu personæ ecclesiasticæ captæ detinebuntur ibidem, cessent penitus a Divinis. Præterea quoque quia scientes & consentientes pari debeat poena damnari: omnes receptatores eorum, dantesque in præmissis consilium, auxilium, vel favorem, qui occidunt, vel mutilant, aut capiunt clericos vel personas ecclesiasticas, excommunicationis sententia innodamus. Si vero prædictorum criminum & excessuum patratores, excommunicationis sententias per sex menses sustinuerint animis induratis, quod ablit: statuendo ordinamus, quod a quibuscumque feudis vassallaticis vel aliis, quæ tunc tenebunt ab ecclesiis nostrarum provinciarum & diocesum, ipso facto sint privati, & ecclesiis a quibus dicta feuda tunc tenebant, libere revertantur.

CVI. *Prohibentur temporales domini manum apponere in bonis ecclesiasticis seu personarum ecclesiasticarum, quibuscumque, nec ea arrestare & bannire posse: & ad jura ecclesiarum & locorum, eiusdem sit extensio. Hac continet constitutio.*

Quoniam aliqui, suis finibus non contenti, saltem in messem imponunt alienam, & non attendentes quod in personas ecclesiasticas laicis nulla

Concil. general. Tom. XI.

A est attributa potestas, penes quos non imperandi manet autoritas, sed potius necessitas obsequendi, jura & bona prælatorum, personarum atque locorum ecclesiasticorum, incorporalia & corporalia, immobilia, mobilia, & se moventia temere arrestare, bannire, vel manus laicali submittere, illaque capere indebite non verentur: nos volentes præsuppositionibus hujusmodi atque nequitia, congruè provisionis antidorum adhibere, præsentis concilii sanctione statuimus, quod quicumque utriusque sexus, cujuscumque status, conditionis, præminentia, aut dignitatis existat, qui per se vel alium, directe vel indirecte, de cetero processerint seu procedi fecerint ad hujusmodi arrestationem, bannitionem, submissionem, vel captionem quorumcumque jurium, locorum, ac bonorum, prælatorum ac ecclesiasticarum personarum prædictarum, aut eorum vel ejus ad quos vel ad quem hujusmodi jura sive bona pertinent seu pertinet, legitimas rationes sive defensiones juxta juris formam audire vel auditas admittere recusaverint, excommunicationis sententiam ipso facto incurrant: a qua non possint absolvi præterquam in mortis articulo, nisi de damno & injuria læsis vel læso satisfactum fuerit competenter. Et si, satisfactione hujusmodi non præmissa, in mortis articulo absoluti fuerint, corpora eorundem ecclesiasticæ sepulture non tradantur: donec per ipsorum heredes, vel per alium eorum nomen, læsis aut læso fuerit satisfactum. Quod si hujusmodi sententiam per VII. dies induratis animis duxerint tolerandam, personæ ecclesiasticæ consentientes in aliqua ex provinciis antedictis, ista loca, in quibus dicti excommunicati, pro tempore degerint seu fuerint, absque superiori madata a Divinis tamdiu cessent, donec dicti excommunicati, ut præmittitur, per se vel alios de commissis hujusmodi satisfecerint competenter. Similesque ac pares poenas incurere volumus omnes hujusmodi concilii transgressores seu violatores, aut alterum eorundem, ad præmissa vel præmissorum aliquod scienter præstantes auxilium, consilium, vel favorem.

CVII. *Si ex injuria illata prælati ecclesiarum, & personis ecclesiasticis, contingat fieri collecta indictio pro ejusdem injuria prosecutione: modum contribuendi, & per quos fiat exaltio, indicit præsens constitutio.*

D Quoniam instructione apostolica caritatis fundamentum suffulta salubriter edocetur, pia participationis juvenamine onera proximorum una cum illis tamquam communia supportare: hoc sacro concilio approbante statuimus, quod si qua persona de quavis provinciarum nostrarum, utriusque sexus, cujuscumque status, conditionis, aut dignitatis extiterit, aliquibus vel alteri ex nobis archiepiscopis, vel ex nostris suffraganeis, aut ex nostris, seu eorundem suffraganeorum, officialibus, ac domesticis, familiaribus, nostræ jurisdictioni subditis, vel cuiquam inferiori prælato seculari vel regulari, seu cuicumque ecclesiasticæ personæ, in aliqua dictarum nostrarum provinciarum dignitatem, personatum, administrationem, officium, vel perpetuum beneficium, seu locum ecclesiasticum obtinenti, per se aut alium, directe vel indirecte, publice vel occulte, actionem, injuriam, & enorme seu grave damnum violenter intulerit, aut quavis jura seu bona incorporalia & corporalia, immobilia seu mobilia, vel se moventia, ad aliquem eorundem spectantia, ab ipsorum jurium, seu bonorum occupatore seu occupatoribus, raptore vel raptoribus, & vel eis in vitium damnabiliter succedendo, scienter recipere, & de injuriis seu

liiii ij dam-

ANNO
CHRIST.
1568.ANNO
CHRIST.
1568.

damnis hujusmodi læsis seu læso competentem emendam impendere, aut restitutionem vel satisfactionem seu recompensationem idoneam facere recusa verit super hoc legitime requisitus; & propterea ipsos læsos seu læsum persequendo, hujusmodi damna seu injurias oporteat pro suo interesse judicialiter experiri: omnes prælati & ecclesiasticæ personæ de civitate & diocesi illorum vel illius, queni vel quos propterea oporteat hujusmodi subire litigium, in expensas litis, post dimidium annum a die qua lis ipsa inchoata fuerit numerandum, vel ab ipsius litis exordio faciendas, si forsitan dictorum læsorum vel læsi notabilis impotentia forsitan id requirat, contribuere teneantur, donec hujusmodi litigium legitima concordia sopitum fuerit vel diffinitum, sive calculo terminatum, & hujusmodi concordia seu sententia debitum extiterit sortita effectum. Tales autem pecuniarum summæ in hujusmodi subsidium convertendæ, ac ejus partium singulares imponendarum singulis debentibus contribuere ad eandem, si persecutor litigii archiepiscopus fuerit, ipsum cum uno ex suffraganeis suis; si vero episcopus, archiepiscopum suum; in cæteris vero casibus, scilicet quando nec archiepiscopus nec episcopus litem principaliter seu interesse proprium prosequuntur, loci ordinarios præsentis provisione concilii taxatores & impositores esse volumus & etiam ordinamus: eorum quemlibet in Domino exhortantes propensius, & sub interminatione Divini iudicii districtius obsecrantes, quatenus omni privato affectu postposito, juxta exigentiam sumptuum litis, & ecclesiasticarum suppetentiarum facultatum, præfatæ summæ, ad quarum contributionem omni modo impotentes volumus aliquatenus teneri taxatione provida & congrua moderentur. Insuper omnes & singulos, de quorum contributione prædictum est, tam exemptos quam non exemptos, ad solvendum partem eis de subsidio contingentem collectoribus, quos per præfatos taxatores & impositores secundum ordinationem superius annotatam in suis civitatibus & diocesis deputatos volumus, compellendos: non exemptos videlicet, per censuram ecclesiasticam, exemptos vero, autoritate dicti concilii, decernendo, si ad id contribuere animo contradixerint pertinaci, fore indignos simili perceptione subsidii; ac statuendo illud eis ex tunc penitus denegandum similibus casibus, quantumcumque illo ardue indigerent; nisi forsitan interim a pertinacia resiliendo, hujusmodi realiter persolverint, seu contulerint partem eos de dicto subsidio contingentem. Necnon singuli dictorum taxatorum & impositorum non exempti prædicti, ab excommunicationis sententia, si quam propter hujusmodi solutionis defectum forsitan incurrerint, possint ab ipsis ordinariis, si satis fecerint, absolvi.

CVIII. *Contra diffidentes personas ecclesiasticas & eorum bona, & guerram hostiliter eisdem facientes: ad non faciendum hac constitutione arcentur.*

Ad reprimendam audaciam perverforum, clericos & personas ecclesiasticas diffidentium, seu procurantium diffidari, eorum occasione, homines, vel loca eorum: sacro approbante concilio statuimus & etiam ordinamus, quod omnes & singuli clericos seu personas ecclesiasticas diffidentes, seu diffidari procurantes, aut eorum occasione contra homines, vel loca ipsorum, vel prædictos clericos, seu personas ecclesiasticas, præcedente vel non præcedente diffidamento quocumque, guerram facient, seu eosdem clericos, aut personas ecclesiasticas, vel homines, sive dicta bona ipsorum, per modum guerræ seu hostilitatis, aut alias cum turba, seu hominibus coadunatis, ex pro-

posito damnificaverint, necnon omnes & singuli qui eis circa prædicta dederint auxilium, consilium, vel favorem, excommunicationis incurran sententiam ipso facto, & eorum terræ ecclesiastico subjaceant interdicto. Volentes & etiam statuentes, quod hujusmodi statutum & ordinatio locum habeat etiam contra eos, qui prædictos guerrificantes seu malefactores in locis suis receptaverint, sive defenserint, publice vel occulte.

CIX. *Gaudere volentes constitutionibus præsentis concilii, eos ipsi subesse volumus & iubemus.*

Item, quia non est ferendus qui lucrû amplectitur, onus autem subire recusat: sacro approbante concilio statutum, omnes personas nobis subditas, exemptas & non exemptas, cujuscumque status vel conditionis existant, qui ex præfatis constitutionibus commodum recipiunt seu recipere possunt, subjacere & esse subiectas ipsis constitutionibus, si deliquerint in iis que in his constitutionibus continentur, & contra tales personas juxta tenorem constitutionum esse rigide procedendum.

CX. *Clandestina matrimonia contrahentes sine licentia parochialis ecclesie rectoris, excommunicantur, & alias extraordinarie puniuntur.*

Statuimus, quod quæcumque persona, quæ pro matrimonio clandestino celebrando diocesim suam exiverit, & ibi ipsum matrimonium contraxerit sine licentia proprii sacerdotis, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, & ut excommunicatus evitetur, & publicetur, donec ad arbitrium diocesani, ecclesie parochialis satisfecerit, in cuius injuriam hoc præsumpserit, & absolutionis beneficium meruerit obtinere.

CXI. *Personæ de ecclesiis cathedralibus vel collegiatis idoneæ ad studium mitti debent theologie vel juris canonici; & ipsi negligentes, ad superiores sic mittendi sit translata potestas.*

Quia viris litteratis ecclesia in suis actibus noscitur indigere: provide diximus statuendum, quod de qualibet metropolitana & cathedralium ecclesiarum, provinciarum nostrarum, per episcopum & capitulum duæ personæ docibiles, seu doctrinæ capaces, ad theologiæ vel juris canonici studium transmittantur. Et cum per tempus sufficiens ad mittentium arbitrium studuerint in altera de facultatibus antedictis, ad propriam revertantur ecclesiam: & duæ aliæ ad hujusmodi studium destinantur, non obstante ipsarum ecclesiarum vel alicujus earundem contraria consuetudine vel statuto. Quod si mittere personas prædictas cessaverint per sex menses: ex tunc, ea vice, potestas eligendi & mittendi eisdem, ad ipsarum immediate superiores præfules devolvatur. Et idem in aliis conventualibus locis vel collegiatis ecclesiis de aliqua dictarum provinciarum, ubi saltem sunt decem personæ, (in religiosis vero, servantur eorum apostolicæ consuetudines, tanquam collegium videlicet habentes prælatum) præcipimus observari. Quod autem quantum ad capitula & collegia hic dicitur, intelligi volumus salvis statutis ecclesiarum, in quibus hæc personarum missio ad immediatum antistitem noscitur pertinere. Personæ vero præfatæ in dicto studio existentes, nihil amittant, nisi sint illa quæ interessentibus Divinis officiis dari consueverunt. Idoneis vero de facili licentiâ dare teneantur.

Alioquin

* Corr. talis

* for. singul.
latim, vel
singulariter

* f. suppetentiam

Concil.
Aven. an.
1526. c. 48.
& an. 1537.
c. 58.

Alioquin superior eorundem, licentiam dare eis teneatur.

CXII. *Quod signum Iudæi portare debent, ut a Christianis dinoscantur.*

Præterea ut Iudæi, quos a professoribus fidei Christianæ, internæ perfidiæ fecerint impietas, etiam a Christianis in exterioris habitus differant qualitate: statuimus & decernimus, quod Iudæi masculi a x i v. annis & supra, deferant extra domos suas in superiori veste in pectore signum rotæ, cuius rotunditas in quantitate sit trium vel quatuor digitorum. Mulieres autem Iudææ a x i i. annis & supra, cornalia deferant.

CXIII. *Christiana liberos Iudeorum nutrire non debet, nec alias cum ipsis habitare.*

Indecens penitus ac honestati absonum reputantes, ut personæ catholicæ fidei titulo insignitæ Iudæis seruiant, quos propria culpa subiecit perpetuæ servituti: statuimus, sacrosancto concilio approbante, quod nulla mulier Christiana de aliqua provinciarum prædictarum, audeat habitare cum Iudæis, aut filios vel filias eorum nutrire vel lactare. Et quæcumque contra huiusmodi inhibitionem nostram, postquam monitæ fuerint super hoc, præsumpserint facere, decernimus eas ex tunc excommunicationis sententiæ subjacere: ita videlicet, quod cum hoc diocesano aut rectori loci illius, ubi mulieres super hoc culpabiles inventæ fuerint, exiterit nunciatum, per jam dictum diocesenum aut rectorem ecclesiæ parochialis earum, ipsæ mulieres excommunicatæ nunciatur; & tanquam excommunicatæ, ab omnibus evitentur. Et ne ipsæ mulieres de facili in excommunicationis laqueum incidere valeant ipso facto: volumus & mandamus, quod præsens statutum per diocesanos & rectores ecclesiæ sui ecclesiasticorum locorum, in quibus Iudæi morantur, semel annis singulis publicetur.

CXIV. *Ad Iudæos Christiani non recurrant pro medicina quacumque eorundem capiendâ, nisi maxima necessitas immineret.*

Item, quia inter Christianos, non sine fidei catholice opprobrio, adeo invaluit perniciosus abusus, ut ii qui Iudæorum fertidos actus & opera abhorretere deberent, ad ipsos Iudæos, qui se physicos vel chirurgicos afferunt, pro medicamentis, immo verius nocuentis, indifferenter recurrant: idcirco præsentis constitutione concilii statuimus & etiam ordinamus, ut nullus de cætero Christianus nostrarum provinciarum, civitatum, & diocesum, cuiuscumque sexus, status, & conditionis, ac dignitatis existat, in infirmitate sua vel alias, Iudæorum quemquam physicum vel chirurgicum pro aliquibus infirmitatibus, cuiuscumque conditionis aut qualitatis sint, medicinam seu medicamentum suæ curæ recipere ab eo audeat, requiratur, vel requiri faciat, seu alias quovis modo recipiat: nisi patienti immineret periculum, & Christiani periti medici, physici, vel chirurgici, haberi commode in prædicto periculo copia non valeret. Interdicentes Iudæis utriusque sexus, ut in curandis infirmitatibus Christianorum nullatenus se audeant immiscere. Quod si fecerint, Christianorum eis communio subtrahatur, & Christiani ad eos in præmissis recurrentes, arbitrio sui ordinarii puniantur.

CXV. *Christiani prohibentur adesse in matrimoniis & sepulturis Iudeorum.*

Quoniam abusus quidam abominabilis nomini Concil. general. Tom. XI.

A Christiano in locis aliquibus, ut audivimus, inolevit, videlicet quod Christiani aliqui in Iudæorum circumfisionibus aut sepulturis interesse præsumunt, causa honorandi eosdem; & ex causis præmissis, in eorundem conviviis cum eis comedere non verentur, ac in dictis circumfisionibus compaternitatis vinculum, quod nefas est dicere, contrahere cum eisdem: nos volentes abusum huiusmodi, si quis in nostris, quod absit, forsan existat provinciis vel eorum aliqua, extirpare, prædicta & quodlibet prædictorum fieri de cætero prohibemus. Si qui vero contra hanc prohibitionem fecerint, temporalis metu pœnæ arbitrio sui ordinarii punientur.

CXVI. *Clerici & laici prohibentur herbas & alia venenosa dare in mortem alicujus, aut ut abortivus projiciatur.*

Ut quicumque alium toxicare, vel opem ad hoc vel consilium dare, vel in necem alterius toxicum ann. 1326. dictare, seu vendere, aut alias ministrare præsumpserit, vel herbas mortiferas in mortem vel abortivum cuiuscumque dederit, eo ipso excommunicationem incurrat. Et si clericus beneficiarius fuerit, sit ille privatus beneficio, ipso facto, & ab ordine quem susceperat degradetur. Et nisi purgatus de præmissis sit, a tali vel simili suspitione probabiliter infamatus, & ex verisimilibus præsumptionibus & perisicis indicibus apud bonos & graves notatus: ad honorem & dignitatem ecclesiasticam nullatenus admittatur. Et nihilo minus ad detentionem personæ honestam; prout requirit personæ status & sceleris immunitas suadebit, ad inveniendam veritatis certitudinem, sicut superioris discretioni visum fuerit, procedatur.

CXVII. *De adulteris & concubinariis.*

Excommunicamus etiam omnes concubenarios publicos & manifestos.

CXVIII. *Incendarii & raptores publici sint excommunicati.*

Statuimus, quod incendarii & raptores publici excommunicati sint, & tanquam excommunicati videntur, & ecclesiastica sepultura careant; nisi per se vel per heredes satisfactionem fecerint vel emendâ.

CXIX. *Non revelantes instrumenta publica, vel alia documenta ad ecclesiâ pertinentia, tenentur pœna hic contenta.*

Quoniam pontificalem decet solertiam, rerum ecclesiasticarum ita curam gerere, & subditorum commoda vestigare, ut ecclesiastica libertas incorrupta persistat, & singulorum status jugiter servetur illæsus: idcirco nos callidis quorundam machinationibus obviare volentes, statuimus, quod quicumque privilegia, instrumenta, & alia ecclesiastica munimenta, ad ecclesiam & personam ecclesiasticam seu quemlibet alium pertinentia retinuerint, nisi infra xv. dies a tempore scientiæ hoc revelaverint illi vel illis ad quos prædicta instrumenta, privilegia, vel munimenta noverint pertinere, si indebitè & scienter retinuerint, cuiuscumque status vel conditionis existant, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto: a qua non possint absolvi, nisi prædicta instrumenta, privilegia, ac munimenta restituerint, & de damnis & interesse satisfecerint parti læsæ de præmissis. Præsens autem statutum a rectoribus seu vicariis nostrarum provinciarum præcipimus quater in anno diebus Dominicis, dum Missæ solemnès celebrabuntur, publicari.

ANNO
CHRISTI
1568.* *sententia
subiecti, ca-
nonis ex-
poscit hæc
aut similia
verba: Qui
solvere us-
bant, aut re-
petere pro-
hibent.*CXX. *Qui usuras solvere aut repetere prohibent, excommunicati publice nunciarentur.*

Cum utroque jure contractus usurarii reprobatii existant: præsentii concilio, ob animarum salutem, statuimus, ut quicumque officialis, sive iudex, ad solvendum usuras, vel quod non repetantur soluta, scienter judicare seu ordinare præsumperit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Injungentes insuper in virtute sanctæ obedientiæ omnibus & singulis ordinariis provinciarum nostrarum, ut si constiterit aliquos officiales vel iudices infra eorum jurisdictionem contra prædicta fecisse, quæ in præsentii concilio sunt salubriter statuta, eosdem ut excommunicatos faciant publice nunciari, ut sic prædicti iudicandi officio excludantur, & ad reconciliationis gratiam facilius inducantur.

CXXI. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos suis privilegiis abutentes procedatur.*C6c. Aven.
ann. 1326. c.
19. & ann.
1337. c. 23.

Dolentes referimus quod nonnulli religiosi, hospitalarii, & Cistercienses, & alii, tam privilegiati quam exempti, de privilegiis sibi forte aut ordini suo indulgentium prærogativa temere confidentes, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias ab ordinariis vel officialibus ipsorum rationabiliter promulgatas observare non curant; quin immo in contemptum clavium excommunicatos, suspensos, & interdictos hujusmodi, ad Divina recipiunt, aut interdum in donatos vel confratres contra mentem Lateranensis concilii admittunt, receptorum in hac parte genus pessimum imitantes, sine quibus delinquentes in iis & similibus diu forsitan non laterent. Sed nec iis contenti, domos conventuales alterius ordinis quam sui, eisdem ordinariis lege diocesana subiectas, & a sui fundatione jurisdictioni prælatorum, salva regula sui ordinis seu disciplina, suppositas, tam prænominati quam ceteri religiosi, etiam non exempti, nec privilegiati, vendicare sibi, & prælati quasi furim, succedente postmodum violentia, subtrahere moliantur; sicque de suis indulgentiis seu privilegiis confidentes, alios fidentius in jure suo molestant, ita quod autoritate, immo temeritate propria, nunc in vestimentis ovium venientes, nunc seculari sulti potentia, violentem per se vel alium possessiones vel quasi domorum hujusmodi, aut rerum & jurium ad eos spectantium, & cum armis aliquotiens invadere & occupare ac tenere contendunt, in prælatorum præjudicium, scandalum, & gravamen illius ordinis cuius dicta bona maxime ab initio erant, & cui ab antiquo subesse consueverunt, & ejusdem læsionem. Cum igitur tales & tam enormiter excedentes, & notorie delinquentes, receptoribus non inspars, immo improbis raptoribus nequiores, perinde ut alios, jura censeant puniendos: nos, quantum animadvertere ipsos possumus, & a jure nobis permittitur, & maxime si de privilegiis suis non vellent copiosè facere requisiti, volentes, ubi eos indulta sibi privilegia non defendunt, correctionis & reformationis officium exercere, & efrænatam ambientium cupiditatem reprimere cupientes: statuimus & concorditer ordinamus, ut tales & similes in præmissis tam enormiter delinquentes, & tam notorie excedentes, nisi destiterint, & saniori ducti consilio congruenter infra VIII. dies ex quo fuerint requisiti, revocare seu emendare distulerint, una cum illis qui se ad eos sic ligatos conjunxerint, & eis qui translationem hujusmodi attentaverint, & exinde monasteria, domosve conventuales, res, & jura hujusmodi, occupare seu invadere cum armis vel sine armis præsumperint; nec non

A & omnes qui eis ad hoc opem vel operam præstiterint, aut ut sic occupata scienter detineant, consilium vel juvamen præbuerint, non solum excommunicationi subjaceant ipso facto, sed etiam cum ipsi prælati non deferant, sed potius vilipendant eisdem, prælati contra, quamdiu fecerint, & ausu temerario eis vel officialibus eorum in præmissis restiterint, in privilegiis vel aliis juribus suis tueri eos vel defendere minime teneantur. Dignum est enim ut qua mensura mensi fuerint, in eadem remeteriur eisdem: ut ignorantes ignorari, & contemntes sentiant se contemi. Qua enim fronte prælatorum implorabunt auxilium, qui committere non formidant in ipsos? Statuimus insuper & præcipimus & communitè ordinamus, ut singulares persone, tam summe quam ipsi conventus, dictam translationem taliter fieri procurantes, ab illius domus seu conventus consortio penitus & in perpetuum excludantur, vitam suam alibi sub arcta penitentia sui superioris arbitrio finituri. Circa translationem autem singularum personarum, ad arctiorem forte regulam transire cupientium, nihil per hoc intendimus extra formam a jure traditam immutare.

CXXII. *Quomodo procedatur contra capientes episcopum aut prælatum, aut eorum occisores, & dantes in præmissis consilium vel juvamen.*

Quoniam exempla præterita timere nos admonent in futurum: hujusmodi sacri concilii autoritate statuimus, ut quicumque instigante diabolo, per se vel per alium interfecerit, vel vulneraverit, vel ceperit, aut percusserit aliquem archiepiscopum aut episcopum, omnibus feudis aut rebus & beneficiis, quæ ab ecclesiis quibuscumque alicujus provinciarum nostrarum, tempore sceleris obtinebit, ipso facto sit perpetuo privatus, & ea pleno jure ecclesiis, a quibus prædicta obtrahit, applicentur: nec descendentes ab eodem malefactorè, usque ad quartam generationem, ad gradum aliquem ecclesiasticum promoveantur, nec aliquod beneficium ecclesiasticum feudale, vel aliud quodlibet, in aliqua provinciarum nostrarum assequantur. Et neminus vindictæ quam excessus memoria tanti facinoris proregetur: adjicientes statuimus, quod quicumque prælatus de aliqua provinciarum nostrarum prædictarum, aliquem de prædictis descendentibus ad aliquem ordinem, promoverè, vel aliquod beneficium ecclesiasticum seu quodlibet, aliud eidem conferre scienter præsumperit, a collatione illius ordinis, quem scienter contulerit, per biennium sit suspensus. Quicumque autem de prædictis malefactoribus, vel filiis suis, ordinem seu beneficium a quoquam archiepiscopo vel episcopo scienter vel ignoranter receperit, executionem non habeat ordinis sic suscepti, & collatio ejusdem beneficii sit irrita ipso jure, & ea vice per proximum superiorem de illo beneficio ordinetur. Si vero aliquem de prælati inferioribus, vel principalem vicarium, seu officialem supradictorum archiepiscoporum vel episcoporum, ausu temerario quisquam interficere, mutilare, vel capere præsumperit: tam ipsi, quam eorum filii, incurrant penam expressam superius ipso facto, proviso quod eis feudis & possessionibus tantummodo sint privati, quæ ab ecclesiis, quarum personas sic læserint, modo quolibet obtinebant. Salvo eo quod alias super hoc in canonibus continetur. Et prælatus, qui tales malefactores, vel filios eorum, ad aliquem ordinem promoverè, vel cuiquam talium beneficium ecclesiasticum conferre præsumperit, a collatione illius ordinis, quem scienter contulerit, per annum noverit se suspensum: & collatio

ANNO
CHRISTI
1568.

latio hujusmodi sit irrita ipso jure, & ea vice de beneficio ipso per superiorem proximum ordinetur. Quicumque autem de prædictis malefactoribus vel filiis suis a quoquam episcopo scienter vel ignoranter ordinem receperit, executionem non habeat ordinis sic suscepti, nec beneficii collatio valeat, ut est dictum: salvis tamen omnibus pœnis canonicis, quibus per hanc constitutionem non intendimus in aliquo derogare. Hanc autem constitutionem & statuta salubriter, per diœcesanos quoslibet provinciarum nostrarum singulis annis in suis synodis & diœcesibus præcipimus publicari: & nihilo minus ut ii qui prædictas pœnas incurrerint, in synodis nuncientur nominatim.

CXXXIII. *Convenientibus ad Missam beatae Mariae in diebus sabbatinis, indulgentia est concessa.*

Insuper attendentes quod ecclesia militans frequentibus adversitatium insulsiibus quatitur, & circumstantibus sæculi turbinationibus agitatur, & quod propterea ad sustentationem ipsius ecclesiae superna præsidia sunt suppliciter imploranda, præsertim mitissimæ cœlorum reginæ, quæ a pacifico rege, quem genuit & peperit illibata, compos est omnia impetrare: statuimus, & communitè ordinamus, quod Missa ipsius beatissimæ virginis, additis collectis *Ecclesia tua Deus, & Deus a quo sancta desideria*, in die sabbati, si festum novem lectionum non impediatur, alioquin in alia vacante feria sequentis hebdomadæ vel ejusdem, pro prospero, pacifico, & tranquillo statu ecclesiae ipsius, & inimicis ad cor pœnitentis revocandis, in singulis provinciis nostrarum ecclesiarum solemniter celebretur. Et ut ad conveniendum ad Missam hujusmodi Christi fideles, spiritualium munerum alacritatibus donatis, ferventius animentur: omnibus vere pœnitentibus & confessis accedentibus ad eandem, decem dies de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus.

CXXXIV. *Omnibus Christianis provinciarum antedictarum & diœcesum, orationibus pro domino nostro papa est, indulgentia concessa.*

CXXXV. *Item, quoniam vniuersali pastori totum gregem Dominicum solertiae suæ commissum dirigendi, fovendi, ac eum a lupinis moribus præservandi, curis & vigilis plenè imminet studiù: est ei per subditos apud majestatem Divinam, quæ piis fidelium votis benignas aures accommodat, propensis orationum suffragiis assistendum. Nos igitur provida & pia deliberatione præambula, præsentis autoritate concilii duximus statuendum, quod quicumque Christi fideles de aliqua nostrarum provinciarum civitatù, & diœcesum vere pœnitentes & confessi, devotas orationes effundere curaverint ante conspectum Altissimi, a quo bona cuncta procedunt, ut per suam ineffabilem misericordiam sanctissimum patrem & dominum nostrum papam, qui est vel erit pro tempore, regere ac in suæ pacis gratia conservare ac custodire, fidemque catholicam toto terrarum orbe multiplicare dignetur; quilibet, videlicet nostrum archiepiscoporum per totam suam provinciam, & quilibet suffraganeorum nostrorum per totam suam civitatem & diœcesim, quadraginta dies de injunctis eis pœnitentiis misericorditer relaxamus.*

CXXXVI. *Quod questores quicumque sine literis ordinariarum minime recipiantur, nec ad prædicandum admittantur.*

De questoribus autem ecclesiarum, hospitalium, vel pontium, alias duximus statuendum, quod sine nostris vel episcoporum literis non recipiantur, & tunc ad prædicationem non admittantur, sed ad expositionem ipsorum tantum, quæ in nostris vel episcoporum literis continentur. Et si prædicare præsumperint, capiantur, si de jurisdictione ecclesiae existant.

CXXXVII. *Præ ordinariis in casibus reservatis deponent idoneos confessores.*

Cum natura humana propter sui fragilitatem proxi sit ad gravia committenda, quorum remissio est solis episcopis reservata, & ipsi episcopi super præmissis quotidie adiri non possint: statuimus, quod quilibet episcopus provinciarum nostrarum, in casibus sibi reservatis tot confessores discretos instituat, quot secundum statum suarum civitatis & diœcesis necessarios noverit, quibus super ipsis committat plenariam potestatem.

CXXXVIII. *Indulgentia conceditur dicentibus quinque Pater noster, & septies Ave Maria, cum campana trahitur pro præmissis.*

Cum per devotam orationem, non duntaxat placabilis sit ira Dei, quinimmo, sacra testante scriptura, ejus sententiam læpius noverimus immutasse: idcirco sacro approbante concilio statuimus & ordinamus, sub pœna excommunicationis, quod singulis & continuis diebus, rectores & curati provinciarum nostrarum, quilibet per se vel alium, circa Solis ortum, pulsent seu pulsari faciant unam campanam per modum & formam quibus trahitur de sero, quando pulsatur pro *Ave Maria*. Et tunc omnibus & singulis qui pro pace & statu prospero ecclesiae conservandis & augmentandis, devote, ob reverentiam & honorem illorum quinque vulnere per Salvatorem nostrum in ara crucis pro redemptione generis humani receptorum, quinque genibus flexis orationem Dominicam dixerint, & ad honorem septem gaudiorum quæ de filio suo beata Virgo habuit, septies angelica salutatione, scilicet *Ave Maria*, eam devote salutarerint, de injunctis pœnitentiis triginta dies misericorditer relaxamus.

CXXXIX. *Qui in contemptum ecclesiae, excommunicationis sententias & interdicta vilipendunt, usurpando sibi sacerdotale officium, sententias fingentes per eos ferri posse in Dei vilipendium, & censura ecclesiastica opprobrium, pœna hic contenta affligantur.*

Ad audientiam nostram pervenit, quod abominabilis in quibusdam partibus invalescere cepit abusus, videlicet quod quidam nequitiae filii, maledictionis alumni, non timentes Deum, nec hominem reverentes, cum censuram ecclesiasticam vilipendunt, cumque ad hominum salutem inventam, tanquam venenum, respiciunt medicinam, ad interitus festinando perniciem, suis nefandis exemplis in perversitatis ruinam alios damnabiliter seducendo, cum Belial eorum patre, superbiae sedem sibi ab aquilone constituunt, suosque superiores contemnunt, contra eos rebellionis calcaneum erigentes, tales, cum, ut fertur, adulterinum prælati vel presbyteri confingentes officium, interdictumque sibi ministerium temere usurpantes, dum exigente justitia, per suos superiores excommunicationis subduntur sententiis, vel de suorum superiorum mandatis hujusmodi sententiarum

ANNO
CHRISTI
1568.ANNO
CHRISTI
1568.

sententiarum innodati vinculis nunciantur, in superiorū A
promulgantiū & per eos promulgatarum sententiarū
contemptum, se parem vel similem in superiores ipsos
habere potestatis, contra ipsosque seu denunciatores
sententiarum ipsarum, quantum in ipsis nequitia fi-
liis est, excommunicationis sententias, versa immo
perverta vice, fulminare præsumunt, accensos palea-
rum fasciculos, vel candelas de cepto, seu carbones,
aut tisonēs ardentēs in patellis, conchis, sartaginibus,
vel similibus vasis vituperabiliter extinguendo. Cum
igitur talia in Dei opprobrium & ecclesiastica vili-
pendium disciplina redundare noscantur: præsentis
concilii ordinatione statuimus, & districtius inhi-
bemus, ne quis clericus vel laicus, cuiuscumque ordi-
nis, conditionis, aut status existat, tam perniciose fa-
cto pariter & exemplo, per se, vel alium, seu alios, de
extremo attentare præsumat. Qui vero huiusmodi
statuti transgressor extiterit, & infra triduum emen-
dam exinde non exhibuerit competentem: ex tunc se
noverit ipso facto excommunicationis vinculo inno-
datum. Locus vero ubi hæc vel similia, ipsius loci
domino sciente, vel mandante, vel ratum habente, seu,
postquam requisitus fuerit ipse seu locum tenens
eiusdem, infra sex dies corrigere negligente, præ-
sumpta fuerint, ecclesiastico tamdiu sit & remaneat
suppositus interdicto, donec ad mandatum ecclesie,
quam delinquens offenderit, & prælati, quem irreve-
renter despexerit, sufficiens & idonea satisfactio ac
realis emenda præstita fuerit per eundem: quam,
cum in talibus non sit relaxanda vindicta, offensus
prælati minime remittere valeat ullo casu. Quin-
immo eisdem pœnis illos vel illas volumus subjace-
re, qui vel quæ talia mandaverint fieri, vel alias opem
vel operam aut consilium præbuerint: si tamen
rem adeo detestabilem perducere contige-
rit in effectum. Addito, quod eorum posteri, us-
que ad secundam generationem, in clericorum col-
legium nullatenus admittantur, nisi prius, per metro-
polititanum cum uno suffraganeo, cum ipsis super hoc
fuerit misericorditer dispensatum. Si vero clericus
beneficiatus, in dignitate, personatu, seu officio con-
stitutus, taliter excesserit: ultra pœnam quæ laico in-
stingeretur, præterea beneficio ecclesiastico, si quod
in provinciis nostris obtinet, vel aliqua earumdem,
sit ipso facto præsentis concilii autoritate privatus.
Non beneficiatus autem, ad obtinendum beneficium
sit ex tunc inhabilis & indignus.

CXXIX. *Lata sententia excommunicationis vel
interdicti, requisitus ordinarius ab alio, eas
faciat inviolabiliter observari.*

C6c. Aven.
ann. 1526.
c. 47.

Sententiam excommunicationis vel interdicti la-
tam ab uno, alii denunciari & observari faciant,
cum a proferente super hoc fuerint requisiti. Ad-
dentes, quod huiusmodi sententia excommunicationis
& interdicti non nisi ex iustis causis, & cum ma-
gna solemnitate, proferantur.

CXXX. *In cessatione Divinorum, capitulum Alma
mater observetur.*

Cum in quibusdam constitutionibus sacri præsen-
tis concilii, & alias, in provinciis nostris sit cautum,
quod in certis casibus debeat cessari penitus a Divi-
nis: eisdem approbatione concilii declaramus,
prædictam cessationem debere fieri, prout tempore
generalis interdicti per constitutionem felicitis recora-
tionis Bonifacii papæ octavi, quæ incipit *Alma
mater*, & per alias constitutiones canonicas, est sta-
tutum.

CXXXI. *A dominis temporalibus, excommunicati,
ad civitatem ecclesie, per ordinarios r-quisiti, re-
dire compellantur: & dominis temporales requisiti,
negligentes, vinculo excommunicationis astringantur:
& excommunicati, tempore quo Divina ce-
lebrantur, ab ecclesia exire teneantur.*

Cum utraque iurisdicção, videlicet spiritualis, &
etiam temporalis, a principio manaverit ab eodem:
evidenti necessitate urgente statuimus, quod domi-
ni temporales, iudices, & eorum bajuli, & locate-
rentes, ad requisitionem archiepiscoporum, episco-
porum, vel officialium eorumdem, excommunica-
tos ad petendum absolutionis beneficium, & ad si-
num sanctæ matris ecclesie revertendum, per bono-
rum suorum captionem, venditionem, distractio-
nem, & per alia juris remedia, citra pœnam sangui-
nis, compellant; & nisi infra octo dies, a dictæ re-
quisitionis tempore computandos, requisitionem huius-
modi prævenerint cum effectu, nec se legitime ex-
cuserint, iidem requisiti excommunicationis incur-
rant sententiam ipso facto. Item, quod excom-
municati, præsertim postquam denunciati in eccle-
siis publice fuerint, non jurgant se Divinis officiis,
nec intrent ecclesias, quamdiu Divina huiusmodi of-
ficia celebrantur ibidem. Et illi qui dictos excom-
municatos in ecclesiis viderint, dum dicta Divina
ibidem celebrantur officia, hoc ipsarum ecclesiarum
denunciare rectoribus teneantur, vel locatentibus
eorumdem. Et si excommunicati prædicti, de ipsis ec-
clesiis exire contempserint requisiti, ordinariorum
arbitrio puniantur, præter alias pœnas a iure intro-
ductas. Et si in mortis articulo absoluti fuerint, nihil
minus tamen ecclesiastica careant sepultura, donec
de huiusmodi contemptibus ordinariorum arbitrio
pro eis satisfactum fuerit competentem. Rectores vero
ecclesiarum ipsarum, de talibus transgressoribus
& eorum nominibus, infra mensem, ordinarium suum
per suas certificare litteras teneantur.

CXXXII. *Excommunicati ad manus osculum non
admittantur, nec in potu pariter, nec in cibo.*

Quia jus ecclesiasticæ disciplinæ contemnitur, Ibid. c. 4:
eo quod excommunicati archius non vitantur, & quod
agitur a prælatis, facile trahitur a subditis in exem-
plum: dicti concilii approbatione statuimus, quod
prælati excommunicatos publice ad manus osculum
non admittant, & quod ab ipsis prælatis vitentur,
comedendo, bibendo, tam in dando eisdem excommu-
nicatis, quam in recipiendo ab ipsis (nisi prædicti
excommunicati, ad dandum eisdem prælatis, ratione
procuracionis vel census, vel alias legitime ad hoc
teneantur) & a dictis prælatis & aliis evitentur secu-
dum mandata iudicum, & secundum canonicas san-
ctiones: ut excommunicati, rubore confusi, ad gre-
mium sanctæ matris ecclesie libentius revertantur.

E CXXXIII. *Confirmatio constitutionum a prædeces-
soribus archiepiscoporum editarum.*

Cum multa sit diligentia per nostros prædecesso-
res provisa casibus, qui solent in nostris civitati-
bus, provinciis, & diocesisbus evenire, per consti-
tutiones legitimas provinciales, quæ ab aliquibus
minus debite observantur: hinc est quod nos, omnes
constitutiones provinciales, alias per prædecessores
nostros & per nos editas, renovamus, approbamus,
easque de fratrum nostrorum consilio & assensu, ex
certa scientia confirmamus, ac ipsas præcipimus in-
violabiliter observari: nec per ista præcedentia sta-
tuta in præsentis concilio facta, aliis statutis & obser-
vantiis

Conc. Au-
scit. ann.
1504. c. 5.

ANNO CHRISTI 1568.

vantiis provincialibus seu synodalibus intendimus in aliquo derogare, nisi in quantum prædictis essent contraria vel adversa.

In quorum omnium fidem & testimonium præmissorum, nos Petrus Narbonensis, & Gaffredus Tolosanus, Divina providentia archiepiscopi, & Philippus abbas Soricini, vicariusque generalis domini Arnaldi archiepiscopi Auxitani, prædicti, prædictas constitutiones ad instar publici instrumenti publicari mandavimus per Bernardum de Fabrica, alias de Cornutio, & Joannem Nigri notarios publicos & scribas nostros infrascriptos, & sigillorum nostrorum appensione muniti, ad majorem roboris firmitatem, & certitudinem pleniorum. Et nos siquidem, & reverendi in Christo patres, domini, H. Biterrensis, I. Carcaffonensis, A. Electensis, R. Vaurensis, G. Appamiarum, & G. Lombariensis, B. Convenarum, episcopi suffraganei; nostri prædicti, necnon prædicti vicarii & procuratores absentium aliorum suffraganeorum nostrorum, & in præfato concilio non comparuerunt, omnia & singula in dictis statutis contenta, rata & grata habuimus atque firma: nisi si & in quantum dominus noster papa vellet ea corrigere, diminui, vel augeri. Actum & datum in dicta ecclesia cathedrali civitatis Vaurensis, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo octavo, & die sexta mensis Junii, Indictione sexta, pontificatus sanctiissimi in Christo patris, & domini nostri, domini Urbani Divina providentia pape quinti prædicti anno sexto: præsentibus dominis, Petro de Sortenaco legum doctore, decano sancti Felicis de Caramanno, Tolosana diocesis; Joanne de Karolay magistro in facta pagina, magistroque majore ac canonico ecclesie Narbonensis; Petro de Vernhio doctorum doctore, canonico Narbonensi; Petro Villani legum doctore, vicario & officiali Tolosano; & venerabili & religioso viro domino Amelio de Lautreco doctorum doctore, canonico & cancellario Tolosano; Bertrando Ayromeri licentiate in decretis, officiali Narbonensi; Iacobo Maynerii in legibus baccallario, diocesis Claromontensis; & Guillelmo Signerii baccallario in decretis, canonico & sacrista ecclesie collegiate beate Marie Gifsonensis, Vrgelensis diocesis; & pluribus aliis venerabilibus & providis viris, testibus ad præmissa vocatis, requisitis, & rogatis.

Et me Joanne Nigri clerico Morinensis diocesis, publico apostolica & imperiali ac archiepiscopali autoritate & ipsius domini Narbonensis archiepiscopi scriba & notario, qui simul cum magistro Bernardo de Fabrica, alias de Cornutio, dicti domini archiepiscopi Tolosani & scriba & notario infrascripto nominando, statutorum sive constitutionum suprapreceptorum editioni & ordinationi, dictorum dominorum episcoporum præsentium ac aliorum dominorum episcoporum absentium procuratorum & vicariorum generalium ratificationi, confirmationi, requisitioni, & aliis omnibus & singulis supradictis, dum sic, ut supra leguntur, agerentur & fierent, una cum prænomminatis testibus præsens interfui, eaque omnia & singula, prout supra scripta sunt, manu mea propria scripsi, & in hanc publicam formam per dictos dominos archiepiscopos & vicarios domini archiepiscopi Auxitani, una cum dicto magistro Bernardo requisitus & mandatus redegei, & signum meum ante subscriptionem apposui in testimonium præmissorum.

Ego vero Bernardus de Fabrica, alias de Cornutio, clericus Caturcensis, publicus apostolica & imperiali autoritate notarius, & dicti domini archiepiscopi

A Tolosani scriba, simul una cum supradicto magistro Joanne Nigri notario publico supradicto, & dicti domini archiepiscopi Narbonensis etiam scriba, prædictorum statutorum sive constitutionum editioni, ordinationi, dictorumque dominorum præsentium episcoporum, necnon aliorum dominorum episcoporum absentium procuratorum, & aliorum vicariorum generalium, approbationi, ratificationi, confirmationi, & requisitioni, & aliis omnibus & singulis supradictis, dum modo fieret & ordinarentur prædicto, una cum prænomminatis testibus præsens fui, eaque omnia & singula supradicta in notam, communiceatis primitus collatione cum dicto magistro Joanne, & ipsis per eundem magistrum Joannem scriptorem in hanc publicam formam redactis, signumque meum & subscriptionem meam prædictam solitam apposui in fidem & testimonium omnium prædictorum.

INDVLGENTIA A PATRIBVS concilii Vaurensis concessa Christi fidelibus, qui manus adjuvices porrigent ad restaurationem cathedralis ecclesie Vaurensis.

V Niversis Christi fidelibus præsentibus litteras inspecturis, visuris, ac etiam audituris, Petrus primas sanctæ sedis Romanæ provisione Narbonensis, Gaffredus eadem provisione Tolosanus archiepiscopus, Philippus abbas Soricini vicarius generalis in spiritualibus & temporalibus reverendissimi patris in Christo domini Arnaldi archiepiscopi Auxitani, Bernardus Convenarum, Petrus Lodevensis; Robertus Vaurensis, Hugo Biterrensis, Joannes Caturcensis, Arnaldus Electensis, Vafatensis, Guillelmus Lumbariensis, Guillelmus Appamiarum, Otho Lescarenis, eadem provisione episcopi, in civitate de Vauro de autoritate apostolica & nostra generale concilium celebrantes, salutem in eo qui est omnium vera salus, & veniam delictorum. Quoniam, ut dicit apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi, recepturi prout quisque gesserit in corpore suo & in corde, sive bonum fuerit, sive malum, & tam præfens & visibilis ecclesia militans, triumphanti celesti civitati Ierusalem non immerito comparetur, & locum ubi sanctissimum corpus Domini nostri Iesu Christi conficitur & servatur, & nostræ reconciliationis ad ipsum instrumenta, scilicet ecclesiastica sacramenta, ministrantur, tam pro offensis; quam ex culpis populi recurrentis ad supplicandum, diem majestati specialiter deputatum, in quo delictorum venia contentibus imperatur, & inter cætera firmo fundamento ac explicitis ædificiis communiri debeat, ut alliciat, reficiat, & informet. Sane cupientes quod ecclesia cathedralis Vaurensis nuper erecta, in qua sacrum generale concilium autoritate prædicta de præfenti celebramus, & in qua Dominus Iesus Christus salvator & redemptor noster, ad honorem beatissimæ gloriose virginis Mariæ, ac gloriosorum sanctorum beati Elani pontificis & confessoris patroni dictæ ecclesie cathedralis, beati Albini meritis, & plurimorum sanctorum sanctarumque virginum, pro quibus ad Dei & sanctorum & sanctarum ejus honorem & gloriam in dicta cathedrali ecclesia sacra altaria sunt constructa & ædificata, quamplurima miracula operatur, & ejus claustrum de novo opere non modicum sumptuoso reparatur, potissime dicta ecclesia, quæ quotidie a parte fluminis funditur, & subiecta oculis nostris multam indigeat reparatione, libris, vestimentis, & aliis ornamentis Divino cultui necessariis, debeatque cathedralem ecclesiam, potius quam alia rurales, majores & solemnioribus ornamentis decorare, & digniori

Huc usque codex Bossuetianus, ex quo emendatorem habet hujus concilii editionem lacunosaque suppletis.

ANNO
CHRISTI
1568.

gnioribus suffragiis sustentare, & necessitatibus ipsius ecclesie spiritualibus remediis subvenire, & saluti animarum, quantum cum Deo possumus, providere, cum ad dictae ecclesie & claustrum reparacionem & ornamentum propriae non suppetant facultates, nisi elemosynis Christi fidelium eleventur. Nos igitur archiepiscopi & episcopi, huiusmodi sacrum generale concilium in dicta cathedrali ecclesia celebrantes, volentes ad tam pium opus fideles Christi devotius excitare, universis & singulis utriusque sexus, vere tam penitentibus quam confessis, qui in festivitatis Nativitatis Domini, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Corporis Christi, Annunciationis, Nativitatis, Purificationis, & Assumptionis, Conceptionis, & Praesentationis beatae & gloriose virginis Mariae, singulorumque apostolorum, commemoratione omnium sanctorum, Ioannis Baptistae, & evangelistarum, beati Albini, sanctarumque Catharinae, Caeciliae, Agathae, & Luciae virginum, & beati Elani, cujus vocabulo ipsa ecclesia extitit insignita, & in dedicatione ipsius ecclesiae, & in vespere, & pro octavis eorundem, ipsam ecclesiam devote visitaverint, ornaverint, adornaverint, & ad aedificandum, reparandum, ornandum ipsius ecclesiam, cum suis elemosynis & necessariis suas manus porrexerint adjuverint, & qui in sanitate sui corporis, seu in extremis laborantes, quidquam suarum praedicto operi & dictae ecclesiae & claustrum legaverint facultatum vel donaverint, de omnipotentis Dei gratia & misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum, ac sanctissimae virginis Mariae gloriose, & omnium sanctorum eius autoritate consili, & nostrae & huiusmodi sacri concilii autoritate & potestate nobis attributa, nos omnes, & singuli, & quilibet nostrum, annuatim perpetuo pro qualibet die quadraginta dies de vera indulgentia & de iniunctis sibi penitentis indulgemus, & misericorditer relaxamus. Datum Vauri in hoc sacro generali concilio die III. mensis Iunii, anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo octavo.

LITTERAE VRBANI PPAE V.
ad archiepiscopos rrum provinciarum, qui
concilio Vavrensi interfuerant.

VRbanus episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Auxitanensi, Narbonensi, & Tolosae archiepiscopis, eorumque suffraganeis, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, praepositis, aliisque ecclesiarum, & monasteriorum praelatis & rectoribus, necnon capitulis & conventibus ecclesiarum & monasteriorum, aliisque personis ecclesiasticis civitatum, dioecesium, & provinciarum Auxitanensis, Narbonensis, & Tolosae, salutem & apostolicam benedictionem. Ad nostrum pervenit auditum, quod nonnulli ex vobis, quod una via eis sciunt a iure inhibita, per aliam malitiose agere, & in proprium eorum & suarum ecclesiarum & monasteriorum ac locorum dispendium & gravamen attentare praesumunt: interdum videlicet temporalibus dominis loco subditorum mutuando, seu alia sumpta occasione dando certas pecuniarum summas, quas verisimiliter aestimant se nullo tempore recepturos. Nos igitur volentes vestris & eorumdem ecclesiarum & monasteriorum indemnitatibus providere, & talibus malitiis obviare, vobis & cuilibet vestrum tenore praesentium districtius inhibemus, in virtute sanctae obedientiae, & sub excommunicationis poena, quam contrascentes incurrere volumus ipso facto, & a qua nullus nisi a nobis & successoribus nostris Romanis pontificibus, praeter-

A quam in mortis articulo possit absolvi mandantes, quatenus huiusmodi mutua & fraudulentas dationes non praesumatim de caetero facere, sine apostolicae sedis licentia speciali. Mandamusque vobis fratribus archiepiscopis & episcopis, ut per vos, vel alium, seu alios, huiusmodi nostram inhibitionem & mandatum in vestris cathedralibus & collegiatis aliisque ecclesiis dictarum civitatum & dioecesium, de quibus expedire videbitur, publicetis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae inhibitionis, voluntatis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se noverit incursum. Datum Viterbii III. Nonas Octobris, pontificatus nostri anno septimo.

** CONDEMNATIO ERRORVM
quorundam per Simon, Langham
archiepisc. Cantuar.

Simon &c. dilecto nobis in Christo filio,
cancellario universitatis Oxonii, salutem,
gratiam, & benedictionem.

SECundum sententiam salvatoris, publicus humani generis inimicus, in agro Dominico zizania seminare non cessat: sed quo magis ut fructificet semen eius custodes invigilant expurgare, tanto latentius agrum invadit, ut immisum gramen inficiat, & materiam adulterini seminis multiplicet & infundat. Sane licet tanti hostis versutiam praevententes, ne subintraret agrum nostrae provinciae, cui disponente Domino praesidens: tamen ex relatu plurimorum, & querelosis vocibus subditorum, nostris auribus intimatur, quod pedem suum pestiferum apposuit agro nostro, ad destructionem veri seminis Iesu Christi, quod & patres nostri praecipui sapienter rigaverunt, & sacras scripturarum testimoniis firmaverunt. Nolentes igitur malum semen in altum succrescere, nec radices eius sine debita decisione a segete extirpare: tam doctorum sacrae paginae, quam aliorum utriusque juris peritorum multitudinem fecimus congregari: ut disperso semine inquitur, per solertem disputationem granum ventilaretur a paleis, & inexpugnabilibus adductis sanctorum evidentiis, in cunctis subsequentibus articulis doctrina patefieret veritatis. Qualia vero erant semina venenata, quae inimicus homo in agro Dominico proposuit radice, in subsequentibus articulis plenarie continentur.

1. Quilibet viator tam adultus quam non adultus, Saracenus, Iudaeus, & paganus, etiam in utero materno definitus, habeat claram visionem Dei ante mortem suam. Qua visione manente, habeat electionem liberam convertendi se ad Deum, vel divertendi se ab eo. Et si protunc elegerit converti ad Deum, salvabitur; sin autem, damnabitur. *Error.*
2. Peccatum commissum in huiusmodi clara visione per malam electionem, non est remediabile nec remissibile: & sic pro illo, passio Christi non potest satisfacere quantum ad efficientiam. *Si intelligatur de clara visione viatoris, sicut primus articulus, error.*
3. Stat aliquem adultum sine actu vel habitu fidei Christi in se, de lege communi salvari. *Si intelligatur de viatore adulto, sicut primus articulus, error.*
4. Sacramentum baptismi non est e lege Dei alicui parvulo decedenti requisitum ad salutem aeternam. *Si intelligatur universaliter quod nullum sacramentum &c. error.*
5. De quolibet parvulo in utero materno decedente,

ANNO
CHRISTI
1568.ANNO
CHRISTI
1568.Ex Tomo
II. colle-
ctionis An-
glicanae.

ac aliis parvulis decedentibus sine sacramento baptis-
mi, est a quolibet catholico dubitandus, an damne-
tur, an salvetur. *Error.*

6. De quolibet parvulo baptizato decedente, an
salvabitur seu damnabitur, est a quolibet catholico
dubitandus. *Error.*

7. Saracenos, Iudæos, ac paganos, adultos & discre-
tos, qui numquam habuerunt, habent, vel habe-
bunt actum seu habitum fidei Christianæ, possibile
est de communi lege salvari, intelligendo in sensu
composito, & de quolibet tali decedente, an salvabi-
tur, est a quolibet catholico dubitandum. *Error.*

8. Non est possibile de lege communi, aliquem pro
solo originali peccato damnari, si intelligatur pro so-
lo originali sine actuali. *Ut proximus articulus se-
quens, error.*

9. Impossibile est de lege communi aliquem dam-
nari sine peccato actuali ab ipso commisso. *Error.*

10. Gratia juxta communiter ponentes est truxta,
eo quod non est possibile aliquem talem esse. *Iste ar-
ticulus est erroneus, quia male sonat.*

11. Aliquis potest ex puris naturalibus mereri vi-
tam æternam. *Error.*

12. Est medium sufficiens in natura ad attingen-
dum finem hominis naturalem, si intelligatur per finem
hominis naturalem, beatitudinem ultimam & æter-
nam. *Error.*

13. Pro quolibet peccato commisso in statu fidei
est remedium sufficiens in natura, per quod redire
potest viator ad gradum deperditum per peccatum. *C*

14. Pro nullo peccato commisso citra claram vi-
sionem Dei, est aliquis iuste privandus hereditate cæ-
lesti, sicut nec pater peccans ex ignorantia est here-
ditate privandus. *Error.*

15. Nihil est nec esse potest malum, solum quia
prohibitum. *Error.*

16. Pomum vetitum quod primus parens comedit,
non solum fuit malum sibi, quia prohibitum, sed sibi
prohibitum quia malum. *Error.*

17. Quocumque effectu signato, oportet quod sit
aliqua causa quare Deus vult illum effectum. *Si in-
telligatur universaliter de omni effectu, quod oportet
ponere aliquam causam ex parte effectus: error.*

18. Pater in Divinis est finitus, Filius in Divinis est
finitus, & solus Spiritus sanctus est infinitus. *Error.*

19. Solus Pater efficit, solus Filius format, & solus
Spiritus sanctus finit quamlibet creaturam. *Error.*

20. Deus non potest aliquid annihilare. *Error.*

21. Deus non potest aliquem immediate punire, eo
quod non potest esse tortor. *Error.*

22. Nullus potest peccare appropriate contra Pa-
trem in Divinis, eo quod nullus potest peccare ex
impotentia, si peccet ex ignorantia vel malitia. *Error.*

23. Quam necessarius homo est animal, tam neces-
sarius homo est mortalis. *Si intelligatur universaliter
pro omni statu hominis, non obstante gratia compe-
tente: error.*

24. Quod Christus, beata Maria, & omnes homines *E*
beati, adhuc veraciter sunt mortales. *Si intelligatur
de lege ordinata: error, quia contrariatur dictis
apostoli & sanctorum.*

25. Quod Virgo beata est adhuc peccabilis & dam-
nabilis pro peccato. *Si intelligatur quod ipsa beata
virgo non sit facta impeccabilis & etiam indamnabi-
lis per eisdem gratiam confirmationis finalis beati-
tudinis ordinate: error.*

26. Quod omnes beati, tam Angeli quam homi-
nes, excepto Christo, sunt peccabiles & damnabiles.
Si intelligatur, ut proximus præcedens: error.

Concil. general. Tom. XI.

A 27. Quod omnes homines damnati in inferno, sunt
reparabiles & beatificabiles. *Si intelligatur quod sunt
reparabiles & beatificabiles, non obstante eorum demer-
sionali reprobatione, quorum ignis est inextinguibilis se-
cundum evangelium: error.*

28. Quod omnes demones sunt & semper erunt
reparabiles ad beatitudinem consequendam. *Si in-
telligatur ut præcedens: error.*

29. Quod Deus de potestate sua absoluta non pos-
set facere creaturam rationabilem impeccabilem. *Si
intelligatur simpliciter sicut verba sonant, quod non
posset creaturam rationabilem impeccabilem facere,
per naturam nec per gratiam confirmationis: error.*

30. Quod beati sunt mortales, & immortales. *Error
secundum intellectum decimi quarti articuli.*

Istos igitur præmissos triginta articulos, de congre-
gato concilio, tam doctorum sacræ pagine, quam alio-
rum prudentium virorum, prout quidam expresse
ponuntur, & alii modificantur, damnamus & repro-
bamus, & tanquam erroneos judicamus. Et si quis
in futurum sententiam præmissorum articulorum
vel doctrinam in hac parte defendere vel approbare
præsumperit, in scholis vel alibi, publice vel occulte:
tanquam falsarum opinionum, & novarum supersti-
tionum sectator, ab omnibus evictur: & præcipimus
tā in actibus scholasticis quam in aliis, eosdem arti-
culos ab omnibus evitari, sub interminatione ana-
thematis, quod poterunt formidare non immerito ex
certa scientia contrarium facientes. Vobis igitur
committimus & mandamus, quatenus præmissa om-
nia & singula sic per nos fuisse acta & gesta in uni-
versitate prædicta modo debito publicetis: inhibentes
palam & publice omnibus & singulis, quibus videtis
inhibendis, ne quis articulorum prædictorum sen-
tentiam vel doctrinā defendere vel approbare præsu-
mat in scholis aut alibi, publice vel occulte, sub pæ-
na excommunicationis majoris in contravenientes,
mora, dolo, & culpa eorum in ea parte præcedenti-
bus, trina & canonica monitione præmissa, per
vos canonicè fulminandæ.

Dat. apud Lameth quinto Idus Novembris, ar-
no Domini MCCCLXVIII. & nostræ translationis
tertio.

VITA
GREGORII PAPÆ XI.

ANNO
CHRISTE
1370.

Gregorius undecimus natione Lemovicensis,
antea Petrus Bellifortis vocatus, decimo septi-
mo ætatis suæ anno cardinalis: per Clementem sex-
tum patrum suum, creatus, virtutum merito, om-
nium consensu supremum ecclesiæ gradum conscen-
dit tertio Kalendas Ianuarij, anno Domini 1370:
tempore Caroli IV. imperatoris. Hic cum totam
Italiam tumultibus occupatam videret, eo cardina-
lean Gebennensem cum sex millibus levis armaturæ
equitum Britonum misit. Quorum adventu cum
nihil a tumultuatione recederetur: ipse pontifex
confirmato animo, viginti & unam triremes super
Rhodano præparari imperavit: alioque præparare
se fingens, primo Genuam, inde Cornetum, ac pos-
tremo itinere terrestri Idibus Ianuarii Romam
pervenit, anno 1376. qui erat a translatione curiæ
Romanæ in Gallias per Clementem facta annus sep-
tuagesimus. Hujus transmigrationis causam alii
aliam referunt. Platina scribit, quod quidam epi-
scopus familiariter a pontifice reprehensus ob id
quod in episcopali sede non resideret, infraacto & con-
sternato animo responderit: Et tu qui universalis eccle-

K K K K K ij . s i x

siæ omniumque episcoporum caput es, cur ad propriam ecclesiam non redis: eaque responsione motum pontificem reditum maturasse. Gobelius cap. 73. sextæ ætatis, instinctu & revelatione Dei, quæ sanctæ Brigittæ tunc adhuc Romæ degenti aliquoties obtigerat, perque Alphonsum quemdam eremitam illi secundo insinuata erat, accidisse quod Avenione Romam redierit. Urbem ingressus, incredibili omnium applausu exceptus, præpropere mœnia urbis, ecclesias, aliæque loca quæ ruinam minabantur, reparavit. Omnibus autem modis Italiæ quieti & bono publico consulens, legatum ad Florentinos destinavit, qui eos ad pacem ineundam adhortaretur: quibus iussa exequi negligentibus, excommunicationis medelam infixit. Adhæc, cum costem armis ad id adigere meditaretur, inter Genuenses & Venetos nova dissensio suboritur: quos dum ad unionem reducere tentat, incredibili viciæ conflictatione impeditus est, ac quinto Kalendas Aprilis anno supra millesimum trecentesium septuagesimo octavo, magno sui omnibus ingenerato desiderio, obiit, ac in sancta Maria via nova sepultus est, cum sedisset annos septem, menses duos, dies viginti novem.

*** GREGORII PAPÆ XI.

Constitutio, qua vetat, ne patriarchæ, primates, & archiepiscopi faciant crucem coram se deferri in præsentia cardinalium.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Edidit collector Anglic. Tom. I I.

Romanus pontifex, beati Petri cælestis clavigeri successor, vicarius Iesu Christi, cuncta orbis climata omniumque nationum in illis degentium, & præsertim ecclesiasticarum personarum, qualitates & conditiones paterna consideratione discutit & examinat divinitus, & ex officii debito circa earum statum & honores, suadentibus rationabilibus causis, perpensa deliberatione salubriter ordinat & disponit quæ grata in conspectu Divinæ majestatis fore considerat atque credit. Sane nuper ad nostrum pervenit auditum, quod nonnulli patriarchæ, primates, & archiepiscopi, in præsentia venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, apostolicæ sedis legatorum & nunciorum, seu aliquorum ex eis crucem deferri faciunt: propter quod ipsorum cardinalium honori, qui personam nostram repræsentant, derogatur. Nos igitur attendentes, quod cardinales ipsi nobiscum indefessis laboribus universalis ecclesiastica onera fortiuntur, ac in præmissis de opportuno remedio providere volentes: universis & singulis patriarchis, primatibus, & archiepiscopis, autoritate apostolica tenore præsentium districtius inhiibemus; ne in præsentia aliquorum seu alicujus ex nostris fratribus dictæ sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, prædictæ sedis legatis vel nunciis, ante se crucem deferri faciant vel permittant, privilegiis, indulgentiis, & gratiis ac litteris apostolicis, ipsi vel eorum ecclesiis, sub quacumque forma vel expressione verborum a sede apostolica concessis, vel impostum concedendis, etiam si de illis plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum habenda esset de præsentibus (quæ quoad hoc alicui in nullo volumus suffragari) & aliis contrariis non obstantibus quibuscumque. Nos enim eisdem legatis & nunciis, compescendi per censuram ecclesiasticam patriarchas, primates, & archiepiscopos

A quoscumque, si contra inhibitionem hujusmodi fecerint, plenam & liberam autoritate apostolica tenore præsentium concedimus potestatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ voluntatis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, se noverit incursum. Dat. Avinioni vii. Kalend. Aprilis, pontificatus nostri anno primo.

*** EIVSDEM EPISTOLA
Ad Cantuar. & Eborac. archiepiscopos.

De celebrando festo S. Augustini sub duplici officio.

B Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Cantuariensi & Eboracensi archiepiscopis, salutem & apostolicam benedictionem.

Decet cunctos Christi fideles, illos in terris summa devotionis studio venerari, quos omnipotens Deus perpetuæ corona gloriæ in cælo magnificavit: & ibi præcipue ipsorum laudes attollere, ubi per gloriosum laborum suorum fructum majora coruscant insignia meritum. Hæc itaque attendente consideratione pensantes, decens & congruum reputamus, ut gloriosus confessor beatus Augustinus (qui olim missus per sedem apostolicam ad gentes Anglorum, nondum tunc baptismatis unda renatus eos de infidelitatis tenebris ad lucem Catholicæ fidei per prædicationis ministerium evocavit, primusque in Angliæ erexit ecclesiam) specialiter in illis partibus honoretur: ex hoc namque ibidem populorum crescit devotio, ac ille qui glorificatur in sanctorum consilio, benignius respiciet preces devotorum. Vt igitur ipse confessoris festivitàs, in dictis partibus, quibus, sicut accepimus vix aut minus in regno Angliæ celebriter colitur, solemniss & devotius veneretur: fraternitati vestræ, de qua speciale in Domino fiduciam gerimus, per apostolica scripta committimus & mandamus, quatenus festivitatem confessoris ejusdem in omnibus ecclesiis dicti regni, exemptis & non exemptis, faciatis autoritate nostra perpetuis futuris temporibus sub duplici officio solemniter celebrari: & nihilo minus in dicta festività cessari a mechanicis, & aliis operibus, interdicitis in festis duplicibus de more, consuetudine, seu observantia ecclesiarum partium earundem. Dat. Avinioni pridie Idus Novembris, pontificatus nostri anno quinto.

*** EIVSDEM EPISTOLA

Ad archiep. Cantuariensem & episc. Londoniensem.

Vt procedant contra Joannem VVycleffum, deque illius erroribus inquirent.

E Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopo Cantuariensi, & episcopo Londoniensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Regnum Angliæ, gloriosum nempe potentia & abundantia facultatum, sed gloriosius pietate fidei, & sacre pagine claritate coruscum, consuevit viros producere Divinarum scripturarum recta scientia præditos, maturitate graves, devotione præclaros, & pugiles fidei orthodoxæ, qui non solum proprios, sed alienos populos documētis instruebāt verissimis, & in mandatorum Domini semitā dirigebant. Et sicut ex effectu

ctu contingentiu temporis antiqui colligitur, dicti re-
 gni præfules in specula sollicitudinis positi, proprias
 excubias exercentes solcite, non permittebant ali-
 quod oriri erroneum, quod posset inficere oves suas:
 sed si oriretur zizania ex inimici hominis sparsione, il-
 lam protinus evelebant; crescebatque assidue pu-
 rum triticum in Dominicum horreum inferendum.
 Sed proh dolor! nunc apparet quod in ipso regno, of-
 ficio vigiles, negligentia vero desides, non circuiunt
 civitatem dum hostes ingrediuntur in eam, anima-
 rum thesaurum preciosissimum prædaturi, quorum
 latentes ingressus & patentes aggressus prius sentiun-
 tur in Roma, intercapedine longa remota, quam eis
 in Anglia resistatur. Sane plurimum fide dignorum si-
 gnificatione admodum dolenter audivimus, quod
 Ioannes Vyycliff rector ecclesie de Lutervorth Lin-
 colniensis diœcesis, sacræ paginæ professor, utinam non
 magister errorum, in illam detestabilem vesaniam
 dicitur temere prorupisse, quod nonnullas proposi-
 tiones & conclusiones erroneas & falsas, in fide male
 sonantes, quæ statum totius ecclesie subvertere &
 enervare conantur, quarumque aliquæ, licet aliqui-
 bus mutatis terminis, sentire videntur perverfas opi-
 niones & doctrinam indoctam damnatæ memoriæ
 Marfilii de Padua, & Ioannis de Ganduno, quorum
 liber per felicis recordationis Ioannem PP. XXII.
 prædecessorem nostrum reprobatus extitit & damna-
 tus, non veretur in præfato regno asserere, dogmati-
 zare, & publice prædicare, nonnullos Christi fideles
 maligne inficiens, ac a fide Catholica, sine qua non
 est salus, faciens deviare. De quibus sic subortis &
 non extirpatis, seu saltem eis nulla facta resistencia,
 quam sciamus, sed transactis seu toleratis conniven-
 tibus oculis, vos aliqui quoque præfules Angliæ, cum
 debeatis esse columnæ ecclesie, dictæque fidei defen-
 sores attentè, scilicet quadam conniventia tam negli-
 genter transeundo, non immerito debetis rubore per-
 fundi, verecundari, & in propriis conscientiis remor-
 deri. Quare cum tam perniciosum malum, quod non
 præcisum, seu radicitus extirpatum, serpere posset in
 plurimos in animabus eorum, quod absit, letali conta-
 gione necandos, nolimus, sicut nec debemus, sub dis-
 simulatione transire: fraternitati vestre per aposto-
 lica scripta committimus & mandamus, quatenus recep-
 tis præsentibus, vos vel alter vestrum, de dictarum
 propositionum & conclusionum assertione, quarum
 copiam vobis mittimus sub bulla nostra inclusam,
 vos secreta informantes, si inveneritis ita esse, præfa-
 tum Ioannem faciatis autoritate nostra capi, & car-
 ceribus mancipari, ejusque confessionem super eisdem
 propositionibus seu conclusionibus recipere stu-
 deatis: ac ipsam confessionem, & quæcumque dictus
 Ioannes dixerit seu scripserit super earundem propo-
 sitionum & conclusionum inductione ac probatione,
 & quicquid feceritis in præmissis, sub sigillis vestris
 clausa & nemini revelata, nobis per fidem nuncium
 transmissuri: eundemque Ioannem sub fida custodia
 teneatis in vinculis, donec a nobis super hoc aliud re-
 ceperitis in mandatis; cõtradiçtoris per censurâ eccle-
 siasticâ appellatione postposita cõpescendo, invocato
 ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis. Nõ ob-
 stantibus felicis recordationis Bonifacii PP. VIII, præ-
 decessoris nostri statutis, in quibus cavetur, ne aliquis
 extra civitatē vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus,
 & in illis ultra unam diem a fine suæ diœcesis,
 ad iudicium evocetur: seu ne iudices a sede aposto-
 lica deputati, aliquos ultra unam diem a fine suæ
 diœcesis evocare præsumant; ac de duabus diebus in
 cõcilio generali, ac exemptionibus & aliis privilegiis,
 constitutionibus & litteris apostolicis Prædicato-
 rum.

Concil. general. Tom. XI.

Minorum, Heremitarum sancti Augustini, & sanctæ
 Mariæ de monte Carmeli, & aliis quibuscumque
 mendicantium, vel aliis ordinibus & locis, aut spe-
 cialibus, quorumcumque tenorum existant; necnon
 statutis & consuetudinibus eorundem ordinum & lo-
 corum contrariis, per quæ effectus præsentium impe-
 diri valeat quomodolibet vel differri, etiam de eis
 eorumque totis tenoribus, ac de verbo ad verbum
 plena & expressa mentio in nostris litteris sit habenda:
 seu si Ioanni prædicto, vel quibusvis aliis, com-
 munitè vel divisim, a dicta sit sede indultum, quod
 personaliter capi, aut quod interdici, suspendi, vel ex-
 communicari non possint per litteras apostolicas non
 facientes plenam & expressam, ac de verbo ad ver-
 bum de indulto huiusmodi mentionem.

Dat. Romæ, apud sanctam Mariam majorem, XI.
 Kalend. Iunii, pontificatus nostri anno VII.

** EIVSDEM EPISTOLA
 ad eosdem, ut citent Vvictesum ad
 comparandum coram papa.

*Gregorium episcopus servus servorum Dei, venerabili-
 bus fratribus, archiepiscopo Cantuariensi, & episco-
 po Londonensi, salutem & apostolicam benedi-
 ctionem.*

N Vper nos non sine gravi cordis turbatione, ex
 plurimum fide dignorum significatione percepto,
 quod Ioannes Vyycliff rector ecclesie de Lutervorth
 Lincolniensis diœcesis, sacræ paginæ professor, uti-
 nam non magister errorum, in eam detestabilem ve-
 saniam temere proruperat, quod nonnullas proposi-
 tiones & conclusiones erroneas ac falsas, & male in fi-
 de sonantes, quæ statum totius ecclesie subvertere &
 enervare nituntur, quarumque aliquæ, licet quibus-
 dam mutatis terminis, imitari videbantur perverfas
 opiniones, & doctrinam indoctam, damnatæ memo-
 riæ Marfilii de Padua, & Ioannis de Ganduno, quo-
 rum liber per felicis recordationis Ioannem papam
 XXII prædecessorem nostrum reprobatus extitit &
 damnatus, non veretur in regno Angliæ asserere,
 dogmatizare, & publice prædicare illis, nonnullos
 Christi fideles maligne inficiens, ac a fide Catholica,
 sine qua non est salus, faciens deviare. Nos attenden-
 tes, quod tam perniciosum malum quod in plurimos
 serpere poterat, eorum animas letali contagione necan-
 do non debemus, prout nec debemus, sub dissi-
 mulatione transire: vobis per alias nostras litteras
 commisimus & mandavimus, ut vos vel alter ve-
 strum de dictarum propositionum & conclusionum
 assertione, quarum copiam sub bulla nostra misimus
 interclusam, vos secreta informantes, si ita esse in-
 veneritis, prædictum Ioannem autoritate nostra ca-
 pi, & carceribus mancipari faceretis; eum quoque
 sub bona custodia teneretis in vinculis, donec a nobis
 super hoc reciperetis aliud in mandatis, prout in di-
 ctis litteris plenius continetur. Considerantes itaque
 quod præfatus Ioannes huiusmodi, captivum & car-
 cerationem forte præsentens, posset, quod absit,
 per fugam, latitationis præsidia, dictum nostrum man-
 datum in gravissimum fidei detrimentum eludere:
 nos, ne tam damnabiles propositiones & conclusio-
 nes indiscussas, & earum temerarius assertor impuni-
 tus, remaneant, in detrimentum gravissimum fidei
 prælibatæ fraternitati vestræ per apostolica scripta
 committimus & mandamus, quatenus vos vel alter
 vestrum, per vos, vel alium, seu alios, præfatum Ioan-
 nem, si per vos capi & carcerari non possit, per edi-
 ctum publicum proponendum in studio Oxoniensi
 dicte diœcesis, & aliis locis publicis, de quibus sit ve-

Kkkk ij rismilis

rifimilis conjectura, quod ad dicti Ioannis notitiam pervenire valeat, & de quibus vobis expedire videatur, ex parte nostra peremptorie monere & citare curetis, quod infra trium mensium spatium, a die citationis huiusmodi in antea computandum, ubicumque tunc nos esse contigerit, compareat personaliter coram nobis, super propositionibus & conclusionibus huiusmodi responsurus ac dicturus, & facturus quicquid super eis duxerimus ordinandum, & ordo dictaverit rationis, prædicendo in huiusmodi citationis edicto, quod si idem Ioannes in huiusmodi termino comparuerit, sive non comparuerit, nos super præmissis & contra eum usque ad debitam condemnationem ipsius inclusive procedemus, prout ejus demerita exigent, ac nobis secundum Deum & conservationem dictæ fidei videbitur expedire. Volumus autem, & presentium tenore statuimus, quod prædicta citatio sic facta perinde præfati Ioannem ardeat, ac si sibi personaliter insinuata & intimata fuisset: constitutione quacumque contraria non obstante. Diem vero citationis, & formam, & quicquid feceritis in prædictis, nobis per vestras litteras, vestris illigillis munitas, harum seriem continentes, fideliter & quam citius poteritis, intimare curetis.

Dat. Romæ apud sanctam Mariam majorem, xi. Kalend. Iunii, pontificatus nostri anno VII.

**** EIVSD. AD EOSDEM EPIST.**
De eodem argumento.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopo Cantuariensi, & episcopo Londonensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Super periculosis admodum erroribus quarundam detestabilium propositionum & conclusionum, ad enervationem totius ecclesiastici status tendentium, quas scriptas in scedula inclusa presentibus, Ioannes VVyclif rector ecclesie de Lutervvorth Lincolnensis diocesis, dictus theologie professor, asseritur tam impie quam temere suscipisse, plenius vobis scribimus per alias nostras patentes litteras, quas cum presentibus destinamus. Volumus igitur & fraternitati vestre mandamus, quatenus carissimum in Christo filium nostrum Eduardum regem Angliæ illustrem, & dilectos filios nobiles viros natos dicti regis, ac dilectam in Christo filiam nobilem mulierem principissam Aquitanie & Vallie, aliosque magnates de Anglia, & consiliarios regis, per vos & alios magistros & peritos in sacra pagina non maculatos huiusmodi erroribus, sed in fide sinceros & fervidos, studeatis facere plenarie informari, ac eis ostendi quanta verecundia devoto regno Angliæ oriatur exinde, & quod non solum sunt ipsæ conclusiones erroneæ in fide, sed si bene advertatur, innuunt omnem destruere politiam; & requiratis eos astriditissime, quod ad extirpationem tantorum errorum, pro reverentia Dei & apostolicæ sedis, & nostra, ipsorum quoque merito apud Deum, & honore in sæculo, tanquam catholici principes, & pugiles dictæ fidei, omni qua poterunt efficacia, tribuant auxilium & favorem.

Dat. Romæ, apud sanctam Mariam majorem, xi. Kalend. Iunii, pontificatus nostri anno VII.

Conclusiones magistri Ioannis VVyclif.

Totum genus concurrentium, citra Christum, non habet potestatem simpliciter ordinandi,

Aut Petrus & omne genus suum dominetur politice super mundum.

2. Deus non potest dare homini pro se & hereditibus suis in perpetuum civile dominium.

3. Chartæ humanitatis adinventæ de hereditate olim perpetua sunt impossibiles.

4. Quilibet existens in gratia gratificæ & fideliter, nedum habet jus, sed in re habet omnia Dei.

5. Homo potest solum ministratorie dare tam naturali filio, quam imitationis in schola Christi, tam temporale dominium, quam æternum.

6. Si Deus est, domini temporales possunt legitime ac meritorie auferre bona fortunæ ab ecclesia delinquente.

7. Nunquid ecclesia est in tali statu vel non, non est meum discutere, sed dominorum temporalium examinare, & posito casu confidenter agere, & in pœna damnationis ejus temporalia auferre.

8. Scimus quod non est possibile, quod vicarius Christi pure ex bullis suis, vel ex illis cum voluntate & consensu suo, & sui collegii, quemquam habiliter vel inhabiliter.

9. Non est possibile hominem excommunicari, nisi prius & principaliter excommunicaretur a seipso.

10. Nemo ad sui deteriorationem excommunicatur, suspenditur, vel aliis censuris cruciatur, nisi in causa Dei.

11. Maledictio vel excommunicatio non ligat simpliciter, nisi quantum fertur in adversarium legis Christi.

12. Non est exemplificata potestas a Christo suis discipulis excommunicandi subditos, præcipue propter negationem temporalium, sed e contra.

13. Discipuli Christi non habent potestatem coacte exigere temporalia per censuras.

14. Non est possibile de potentia Dei absoluta, quod si papa vel alius prætendat se quovis modo solvere vel ligare, eo ipso solvit vel ligat.

15. Credere debemus quod solum tunc solvit vel ligat, quando se conformat legi Christi.

16. Hoc debet catholicis credi: quilibet sacerdos rite ordinatus habet potestatem sufficienter sacramenta quælibet conferendi, & per consequens quemlibet contritum a peccato quolibet absolventi.

17. Licet regibus auferre temporalia a viis ecclesiasticis, ipsi ab utentibus habitualiter.

18. Sive domini temporales, sive sancti papæ, sive sancti, sive caput ecclesie qui est Christus, dotaverint ecclesiam bonis fortunæ vel gratiæ, & excommunicaverint ejus temporalia auferentes, licet tamen propter conditionem implicitam delicto proportionabiliter temporalibus spoliare.

19. Ecclesiasticis, immo Romanus pontifex, potest legitime a subditis & laicis corripri, etiam accusari.

**** MANDATVM AVTORIT. APOSTOL.**
Ad cancellarium univversitatis Oxon.

Ut inquirat de VVycliffi erroribus, & eundem citet.

Simon permissione Divina, &c. Et VVilielmus eadem permissione Londonensis episcopus, delegati a sede apostolica cum illa clausula, *Quatenus vos duo, aut unus vestrum, ad infra scripta specialiter deputati, dilecto pariter venerabilique viro cancellario univversitatis Oxoniæ, Lincolnensis diocesis, ejusve locum tenenti, salutem in Domino, & mandatis nostris, immo verius apostolicis, firmiter obedire. Litteras sanctissimi in Christo patris ac domini nostri, domini Gregorii Divina providentia papæ XI. super eo, quod*
Ioannes

Ioannes Vvyclif sacrae paginae professor, rectorque de Litterworth, dictae Lincolnienſis diocesis, in detestabilem vesaniam temere prorumpens, nonnullas propositiones & conclusiones erroneas ac falsas, & male in fide sonantes, quae statum totius ecclesiae subvertere & enervare nitantur, non verebatur asserere, dogmatizare, & publice praedicare, illis nonnullos Christi fideles maligne insiciens, ac a fide Catholica, sine qua non est salus, faciens deviare, ut in dictis litteris apostolicis plenius est expressum, nos noveritis cum ea qua decuit reverentia recepisse. Volentes igitur mandatis apostolicis parere pro viribus ut tenemur, vobis in virtute obedientiae, qua dictae sedi tenemini, committimus & mandamus, firmiter iungentes: quatenus receptis per vos praesentibus, evocatis ad hoc etiam per vos sacrae paginae professoribus expertis, rectius & sanctius in fide catholica sentientibus, verbis sophisticalibus terminorum curiosa implicatione penitus praetermissis, de dictarum propositionum & conclusionum assertionem, quarum copia inferius inferitur, vos secreta insonantes, de omni eo quod in praemissis inveniatis & senseritis, litteris vestris clausis, & sigillo vestro sigillatis, clare, distincte, & aperte in omnibus & per omnia nos reddatis, ut convenit, certiores. Citetis in super seu citari faciatis peremptorie dictum Ioannem, quod tricesimo die iuridico post citationem sibi factam, in ecclesia sancti Pauli London. compareat personaliter coram nobis, seu aliis subdelegatis nostris sive commissariis in hac parte, super conclusionibus & propositionibus huiusmodi responsurus ac auditurus, ulterius quoque facturus, quicquid auctoritate apostolica fieri debeat in hac parte, & ordo dictaverit rationis: praedicentes eidem, quod sive comparuerit in termino praedicto sive non, ulterius contra eum procedatur, prout litterae apostolicae in se exigunt & requirunt. Vobis insuper injungimus auctoritate praedicta, quatenus litteras apostolicas in praesentiarum per nos vobis transmissas, sub penis in eisdem litteris plenius expressis, in omnibus & per omnia diligenter & fideliter exequamini, juxta vim, formam, & effectum earundem, certificantes nos aut dictos commissarios nostros seu subdelegatos celerius quo fieri poterit, quid feceritis in praemissis, per litteras vestras patentes, harum & facti vestri seriem plenius continentes.

Dat. apud Otterforde xv. Kalend. Ianuarii, anno Domini MCCCLXXVII. & translationis nostri Simonis Cantuariensis archiepiscopi supradicti anno tertio.

ANNO
CHRISTI
1375.

** CONCILIVM VNIIOVIENSE

A Iaroslao Gnesnensi archiepiscopo, cum ceteris Poloniae episcopis, celebratum anno Domini MCCCLXXV.

Concilio hujus mentionem Staravolscius facit in Conciliarum epitome. Anno, inquit, Domini MCCCLXXV. concilium Vnioviense, tempore Gregorii papae, episcopi Poloniae celebratum, praesidente Iaroslao archiepiscopo Gnesnensi in quo, praeter reformationem disciplinae ecclesiae, statutum erat, ut bini grossi de uniuscujusque marcae proventus sacerdotiorum, in sumptus belli Turci conferrentur. Pontifex enim metuens Italiae ab Amurathe imperatore Turcarum, quod jam magna strage Bulgaros, Servos, Macedones, & Albanos profligasset: undique subsidia corrogabat, & in Polonia nuncium Nicolai episcopum Majoricensis ea de causa miserat.

A

VITA

VRBANI PPAE VI.

VRbanus VI. patria Neapolitanus, patre Pisano & matre Neapolitana genitus, vir humilis, inquit Theodoricus, & devotus, zelator castitatis & justitiae, sacrorum canonum doctor peritissimus, ex archiepiscopo Barenſi, citra metum Romani populi vel Italum vel Romanum pontificem experientis, communi omnium cardinalium Romae degentium suffragio electus est sexto Nonas Apriles, anno Domini 1378. tempore Caroli IV. & Vvenceslai imperatorum. Cardinales conclave egressi omnes jurato deposuerunt, se nullo metu populi obstant eum libere creasse pontificem, quem tanto munere dignissimum omnes dijudicarent. Memorabile est quod de hoc pontifice refert Theodoricus libro 1. capite 1. his verbis: Hic ante ipsius papatum per multos annos me existente cum ipso singulis noctibus, postquam ad cubile suum causa quiescendi ascenderat, coram se in bibliis, quoniam dormiret, legi faciebat. Et raro vel numquam tempus aliquod vigilando otiose consumpsit: sed ut studebat, ut praedixi, seu commissa sibi exercebat officia, vel orabat. Et nisi atratus quodammodo per plateas nullatenus incedebat, & incedendo duabus bestias contentus erat, una mula scilicet super qua ipse, & uno equo super quo ejus familiaris ipsum associans, equitabant. Etiam induebatur cilicio diurno tempore & nocturno, in quo dormiens indutus fuit desuper tunica alba talari de mediocri panno laneo. Ac multum erat patiens tunc temporis in adversis, compatiens etiam, jejunia per ecclesiam indicta tunc sanctissime observabat, necnon per adventum Domini & per Sexagesimam annis singulis jejunabat, & jejunantes similiter, necnon bonos religiosos satis amabat. Haec de Urbano Theodoricus. Initio pontificatus mores cardinalium quorundam debito pietatis zelo reprehendit. Quam correctionem dum illi non ex quo satis animo sustinerent, Roma Anagninum profecti, schismaticum & pseudopontificem, quem Clementem septimum nominarunt, contra eum elegerunt: eaque occasione perniciosissimum schisma, quod non nisi post 36. annos tempore Constantiensis Concilii tolli potuit, exfuscitarunt. Galli & Hispani antipapae Clementi, Itali vero alique plures Urbano pontifici vero & legitimo adhaeserunt. Cumque Ioanna regina Siciliae, schismatici partes fovere, Urbano pontifex eam injuriam ulturus, Carolum qui sub vexillis regis Hungariae militabat, advocavit, eumque regem Neapolitanum ad exclusionem Ioannae declaravit. Quo facto, Neapolim perrexit, & a rege postulavit ut nepotem suum Capuanum principem crearet. Passus repulsam, Nuceriam se transfert, ibidemque cardinalibus novis declaratis, septem ex prioribus in vincula conjecit, ideo quod in necem pontificis conjurassent. Post, ipsam regem, adhibitis quibusdam juris solennitatibus, dignitate regia privavit. Commotus rex Carolus, conscripto milite eum Nuceriae obsedit. Verum per Raimundum comitis Nolani filium, qui cum exercitu supervenit, periculo liberatus est. His peractis, Genuam pertransiens, de cardinalibus supra commemoratis dignum vitae supplicium sumpsit: quo genere mortis, non satis constat. Anno vero expleto, in Etruriam profectus, plurima loca quae ab ecclesiae obedientia defecerant, eidem restituit. Carolo defuncto, Neapolim profectus meditatus est ea intentione, ut filios

ejus

ANNO
CHRISTI
1378.

eius regno extirparet; sed res ut proposuerat non successit. Proinde re infecta Romam rediit, ibique post morbum 22. dierum obiit mense Octobri, anno Domini 1399. cum sedisset annis 11. & mensibus 4. In sancto Petro sepultus est.

EPISTOLA I.

VRBANI PAPAE VI.

AD ARCHIEPISC. COLONIENSEM
EIVSQUE SVFFRAGANEOS.

Denunciat Clementem antipapam, eisque electores cardinales a se excommunicatos, esse vitandos.

Vrbani episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopo Coloniensi, eiusque suffraganeis, salutem & apostolicam benedictionem.

NVper cum vinea Domini fabaoth, sancta videlicet Romana ecclesia, ventre doleret, & amaricitatis visceribus gravia emittere suspiria cogereur ex eo, quia filios uteri sui, quos enutriverat, & de infimis ad culmina dignitatum extulerat, videlicet iniquitatis & perditionis alumnos, Robertum olim basilicæ duodecim apostolorum vulgariter dictum Gebonnensem, Joannem olim tituli sancti Marcelli vulgariter dictum Ambianensem, Geraldum olim tituli sancti Clementis vulgariter dictum majoris monasterii, presbyteros, & Petrum olim sancti Eustachii diaconum, cardinales, conspiciebat matris ubera spernere, & a rectitudinis tramite deviare, & non solum leges & monita materna despiciere, sed eorum matris uterum, quantum in eis erat, viperinis conatibus laniare; & quod ipsi inconfutibilem Domini tunicam scindere satagentes scandalorum & schismatum seminaria præparabant, ac fame suæ prodigi & honoris proprii persecutores effecti, non tantum se ipsos peccatorum involvere, sed in reprobum sensum ducti, alios secum ad præcipitium trahere conabantur. Nos qui Divina disponente clementia, prædictæ vineæ sollicitudinem & curam gerimus, prout gerimus, adversus huiusmodi præterredientes veritatis & fidei rectæ semitam, & prævaricationem addentes, ne eandem vineam demoliri valerent, in virtute Altissimi de fratrum nostrorum consilio decrevimus exurgendum, & contra ipsos & nonnullos alios eis adherentes ac faventes inferius nominatos, per infra scriptum modum mediante iustitia duximus procedendum.

Siquidem cum prædicti viri nequam, viri nescientes in semitis iustitiæ dirigere gressus suos, & timorē Dei præ oculis non habentes, contra nos conspirationes, colligationes & machinationes diversas facere, & in ecclesia Dei schisma & divisionem ponere, ac civitatem nostram Anagninensem & castrum sancti Angeli de Vrbe, & nonnulla alia castra, terras, & loca, nobis & dicte ecclesiæ subjecta, occupare & occupari facere, seu illorum occupationibus auxilium, consilium & favorem præbere, præsumpsissent & præsumerent, & insuper, ut dictam civitatem & alias terras provincie nostræ Campaniæ facilius occupare, & occupata detinere, & alios ad consentiendum eorum iniquis voluntatibus & operibus violenter at trahere possent, magnam multitudinem gentium armigerorum, qui Britones & Vascones nuncupantur, ad dictas civitatem & provinciam venire fecissent, & exinde quamplurima homicidia, sacrilegia, rapinae, depopulationes, & alia mala ac damna & scelera fuissent subsecuta: nos qui salutem zelabamur illo-

Arum, sperantes illos ad cor reversuros, & viam iustitiæ repetituros, eos per venerabilem fratrem Petrum episcopum Portuensem, & dilectos filios nostros, Simonem tit. SS. Joannis & Pauli presbyterum, & Iacobum sancti Georgii ad Velum aureum, diaconum, cardinales, pluries per diversos alios probos prælatos ac magnæ autoritatis viros, ac etiam per litteras nostras iteratis vicibus, ut ad viam veritatis & iustitiæ redire, & ab huiusmodi erroribus respicere vellent, duximus exhortandos ac etiam requirendos. Sed præfati nequam viri in sua pertinacia & superbia obstinati, post monitiones & exhortationes huiusmodi, contra nos antea in Vrbe per ipsos, & alios ad quos spectabat, in papam electos, ac debitis & confusis solemnitatibus observatis inthronizatos & publice coronatos (quibuscumque tamen cum papa & summo pontifice in Missarum solemnibus & contestoriis publicis ac privatis, consulendo & ordinando de statu Romanæ ecclesiæ ac reipublicæ, recipiendo a nobis ecclesiastica sacramenta, ac dignitates & beneficia ecclesiastica pro se & aliis a nobis impetrando, per plures menses tractaverunt) diversos libellos diffamatorios fecerunt, & ad diversos prælatos & principes mundi transmiserunt, per quos assererent nos non verum papam fore, ac multa mala & enormia de nobis dicere præsumpsissent; & tandem in profundum descendentes malorum, & cupientes sanctæ matris ecclesiæ scindere unitatem, in civitate Fundanensi cum quibusdam aliis, quos cum machinationibus & diabolicis suggestionibus ad eorum impium propositum attraxerunt, congregati in domo iniquitatis filii Honorati Gaitani olim comitis civitatis Fundorum, cum ipsius Honorati auxilio & favore, præfatum Robertum temere eligendo antipapam fecerunt, ipsumque ausu sacrilego papam nominare præsumebant & præsumunt: ipseque Robertus se papam nominare ausu temerario non pavecebat, nec pavecit.

Præterea cum etiã iniquitatis alumnus Petrus olim archiepiscopus Arelatensis & camerarius noster, dudum diabolico spiritu instigatus, de urbe prædicta ubi nobiscum erat, sine licentia quasi furtive recessisset, & de camera nostra quamplurima iocalia & alias res & bona magni valoris & preciosa, ad nos & ad Romanam ecclesiam pertinentia, secum asportasset: ad dictam civitatem Anagninensem se conferens cum præfatis sceleratis viris Roberto, Ioanne, Geraldo, & Petro olim cardinalibus, diversas colligationes & contra nos conspirationes ordinare & facere, ac ad conducendum dictas gentes armigeras ad dictam civitatem Anagninensem, consilium, & auxilium, & favorem præbere; & tam ipsi, quam perditionis filii Iacobus olim patriarcha Constantinopolitanus, Nicolaus olim archiepiscopus Cusentinus, Petrus olim Vrbevetanus, Guillelmus olim Vrbinus, Petrus olim Montisflaconis, Joannes olim Gebennensis, & Fraciscus olim Gayacensis, episcopi; ac Bertrādus olim Ruffini, olim clericus camere apostolicæ, ac etiã iniquitatis filii Honoratus Gaitanensis olim comes Fundorū, Antonius olim comes Casertanensis, Fraciscus de Vico olim præfectus urbis, Ioannes de Malfret, Nicolaus Spinellus de Iuvenacio, alias dictus de Neapoli, Silvester Bindo, Bernardus de la Sala, Petrus de la Saga, olim milites, & Guilhonetus de la Sala domicellus, in reprobum sensum dati, præfato Roberto antipapæ adherere & favere, & eorum linguis transeuntibus super terram os in calum ponere præsumentes, non fuissent veriti, nec vereantur, publice asserere, & per alios asseri & prædicari facere, nos non esse papam & Romanum pontificem, & eorum falsis & confictis vendaciis quamplurima & enormia mala de nobis dicere,

dicere, & se ab unitate ecclesiæ Romanæ separare, schisma & divisionem, quantum in eis erat, in Dei ecclesiæ ponere. Et Franciscus de Vico civitatem nostram Viterbientem, & Ioannes de Malefret, Silvester Bernardus, Petrus de la Saga, & Guilhonetus prædicti, cum nonnullis eorum complicibus, dictam civitatem nostram Anagninam, & etiam nonnullas alias terras nostras, & Romanæ ecclesiæ occupare, & tam ipsi quam alii nominati nonnullas alias terras nostras, & Romanæ ecclesiæ occupantibus, & invadentibus, auxilium, consilium, & favorem præbere præsumpissent, & præsumerent, crimen hæresis, schismatis, læsæ majestatis, & apostatiæ damnabiliter incurrendo.

Et quamvis hujusmodi excessus & scelera essent tunc, prout sunt, adeo notoria, quod nulla poterant tergiversatione cæleri, ita quod absque alia informatione juste potuissimus animadvertere in eosdem sceleratos viros: nos tamen ad cautelam & majorem certitudinem præmissorum, dilecto filio nostro Joanni tit. S. Sabine, & bonæ memoriæ Guillelmo tit. S. Eusebii, presbyteris cardinalibus, divisim & successive commissimus, ut se de prædictis informarent, & quæ per informationem hujusmodi reperirent, nobis referre curarent. Et tandem hujusmodi informatione per eos recepta, cum ipsi nobis in consistorio retulissent, se reperisse omnia & singula fuisse & esse vera: nos nequeentes absque gravi offensa Christi & remorsu conscientiæ tot & tantos excessus & scelera amplius tolerare, adversus præfatos sceleratos viros, in virtute Altissimi, de fratrum nostrorum consilio, ut præmittitur, duximus exurgendum, & contra ipsos super præmissis procedendum. Ac eis ad hoc legitime citatis, & aliis debitis juris solemnitatibus observatis, per nostram definitivam sententiam decrevimus ac declaravimus, præfatos Robertum, Joannem, Geraldum & Petrum olim cardinales, necnon Jacobum olim patriarcham, Petrum, &c. fuisse, & esse schismaticos & apostatas, & contra nos conspiratores & blasphemos, & tamquam hæreticos puniendos, & reos criminis læsæ majestatis, ipsosque propter præmissa fore excommunicatos & anathematizatos, ac excommunicavimus, & anathematizavimus, ac incidisse in penas, & sententias tam a jure, quam ab homine in talia perpetrantes inflictas & promulgatas, ac etiam in penas & sententias contentas in processibus felicis recordationis Ioannis XXII. & Clementis VI. Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum contra occupatores, invasores, & turbatores terrarum ecclesiæ Romanæ factis: ac etiam declaravimus, dictos Robertum, Joannem, Geraldum, & Petrum, olim cardinales, fuisse & esse depositos, & ipsos deposuimus a cardinalatibus dictæ Romanæ ecclesiæ, & ab omni cardinalatus commo-
*Et non
lis infra
is, au
ra mul
sive apud
synalid.*

modo, & honore. *Et infra.* Absolutione ipsorum, præterquam in mortis articulo, Romano pontifici reservata. Insuper decrevimus, quod quicumque aliquem prædictorum scienter præsumerent ecclesiasticæ sepulture tradere, excommunicationis sententiæ subjacerent; a qua absolvi non possent, nisi prius propriis manibus extumulerent & procul eiecissent ac ecclesiastica sepultura corpora eorumdem. *Et infra.* Qui vero contra præmissa, aut aliquid præmissorum, facerent, seu qui præfatum Robertum, qui se Clementem papam nominat, scienter papam nominarent, tenerent, crederent, seu prædicarent, aut ab eo quacumque gratias, indulgentias, privilegia, aut quævis beneficia peterent per se aut per alium: si personæ singulares, excommunicationis; si vero communitas

Concil. general. Tom. XI.

A seu universitas fuerit aut foret, interdicti sententias incurrerent eo ipso. A qua quidem excommunicationis sententia aliquis absolvi, & interdicto hujusmodi ab alio quam a Romano pontifice relaxari non possent. Decrevimus quoque fore absolutos a debito fidelitatis homagii seu ligii, & alterius cujuscumque obsequii, omnes & singulos qui eisdem damnatis superius nominatis juramento, obligatione, promissione, vel quacumque firmitate vallato, antea fuissent stricti: alias etiam penas eisdem damnatis infligimus, & a jure inflictas decrevimus in suo robore duraturas. *Et infra.* Datum Romæ apud sanctam Mariam trans Tiberim viii. Idus Novembris, pontificatus nostri anno primo.

II. AD VNIVERSITATEM PARISIENSEM.

Monet eos, ut pergant sui electionem contra schismaticos eorumque fautores defendere.

Vrbannus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, rectoribus, magistris, doctoribus, scholaribus ac universitati studii Parisiensis, salutem & apostolicam benedictionem.

C Inter, immo super cæteras studentium universitates, in quibus scientiarum gemma respicendæ, vestra Parisiensis velut quoddam sidus radiat, & pulsus ignorantæ ac erroris tenebris, doctrinæ suæ lumine circumlucet. Ex ipsa nempe, velut ex quodam purissimo fonte, semper sani dogmatis rivuli profluxerunt, qui per innumeros alveos pronius discurrerent, salutarum opinionum lumen absterferunt: hujusmodi quidem fontis claritatem, nulla unquam quantumvis impetuosa vis pluvia turbidavit. Vos itaque dilectissimi filii, qui ex hoc limpidissimo fonte dulcissimas litteras avido haustu elicitis, congaudemus vobis, & sanctæ Romanæ congratulamur ecclesiæ, cui talia ligna fructus producentia dulcissimos, secus decursus aquarum, in tam ingenuo viridario summus parens rex plantavit: cui diu congaudemus, & exultat spiritus noster, quando intra felicia castra studii Parisiensis tot doctissimos ac magnanimos veritatis & orthodoxæ fidei pugiles intuemur. Gemat hæreticorum pravitas quantum potest, & evacuet contra tam munitissima castra pharetras suas turba schismatica. Nam sunt milites alumnii nostri ad resistendum promptissimi, veritatis & fidei thorace muniti, habentes bicipitia spicula, quibus hostium corda penetrantur: habent & faces ardentissimas caritatis, quibus illorum machinæ confundantur: habent & scaturientis fontis undas, quibus eorum facula protinus extinguantur. Ut nec illud prætereamus, cujus sola recordatione plurimum consolamur, quodque super cum ingenti gaudio fide dignorum relatione percepimus, quemadmodum vos adversus eorumdem hæreticorum atque schismaticorum assertionem subdolanam contra nos impudice loquentium, nonnullas sanctas, veras, & saluberrimas, & quales professionem vestram decet, in nostrum, immo memoriæ fidei favorem, & veritatis defensionem, sententias publice tenuistis, & contra quoscumque contariam profitentes defensistis. Pro quibus universitatem vestram iteratis in Domino laudibus prosequentes, devotionem vestram requirimus & hortamur attentius, ac per asperionem sanguinis Iesu Christi, cujus in hac parte res agitur, obsecramus, quatenus causam iustitiamque nostram toti mundo notoriam, quam dicti pseudochristiani, veri satellites antichristi, obnubilant, ac schisma perniciosissimum

LIIII in

in Dei ecclesia suscitare moluntur, suscipere, immo jam susceptam velitis defendere, tanquam legitimi certatores : & ne inconsultis veri Ioseph tunica lanietur, sub Divinæ potentia dextera vos murum inexpugnabilem opponatis, hostiumque multitudinem nullatenus formidetis, sub signis militantes videlicet veritatis : quæ licet quandoque calumniantium fuscatis argumentorum coloribus impugnetur, vincitamen non potest, & illorum nequit multitudine conculcari. Nihil enim facilius, quam pro veritate bellare : nulli clariores triumphus, nulla pinguiora spolia reportantur, quam quæ veritas defensione pollicetur. Eia ergo athleta magnanimi, & veritatis orthodoxæ fidei devotissimi defensores, contra illorum impugnatores & gratiam, ac exauditionem in vestris petitionibus, tamquam bene meriti reportetis.

Datum Romæ apud sanctam Mariam trans Tiberim XI. Kalend. Decembris, pontificatus nostri anno primo.

III. AD CAPITVLVM ET CLERVM LEODIENSEM.

Laudat eum, quod Clementem antipapam esse defendat.

Vrbani episcopus, seruus servorum Dei, dilectis filiis, capitulo & clero civitatis Leodiensis, salutem & apostolicam benedictionem.

Cum ineffabili mentis iubilo, Altissimo referimus gratias quas nostra potest infirmitas, ex eo quod, sicut a fide dignis accepimus, largitor omnium bonorum Deus mentium vestrarum oculos illustravit, ut declinatis laqueis, quos per mundum, prohi dolor ! antichristus quasi undique jecit, per veritatis tramitem ambuletis. Pro quo prudentiam vestram dignis in Domino laudibus attolentes, devotionem vestram rogamus per viscera misericordie Iesu Christi, quatenus speciem fortitudinis assumentes, literas, monita, vel mandata illius hæresiarchæ, Roberti videlicet, olim basilicæ duodecim apostolorum presbyteri cardinalis, qui Clementem papam VII. ausu temerario nominari se fecit, excessus & inreperdis animis respuatis, ejusque virulentis & pestilentissimis suggestionibus, quibus, sicut intelleximus, impressionem tumultumque popularem fuisse in canonica electione nostra mendose prætendit, nullatenus intendatis. Quinimmo tantum orthodoxæ fidei zelatores præfatum hæresiarcham, ejusque sectatores qui zizaniam in agro Dominico & cuncto populo Christiano serere non pavescunt, eorumque legatos & nuncios, quacumque dignitate præfulgeant, capere seu capi facere, ac alias persequi, toto mentis desiderio juxta vestrarum virum suppetentiam studeatis : proinde præter nostram & apostolicæ sedis gratiam, & humanæ laudis præconia, & æternæ vitæ præmia merituri. Deo etenim gratias, quod adversariorum nostrorum, qui adversus nos velut testes iniqui insurrexerunt, & in quibus mentia est iniquitas, malitia manifestissime detecta est, ac nostra innocentia nostraque iustitia adeo notoria cunctis patet, quod nulla potest tergiversatione fuscari. Testis nobis ille est qui nihil ignorat, quod si sensissemus nos per ostium non intrasse, per horæ spatium non fuisset ausu in Petri cathedra residere. Sed quia, sicut est toti mundo notorium, & non malitia hostium nostrorum, immo Christi, mentis eorum

A oculos obcæcasset, ipsum hoc etiam faterentur, prout alias ore & litteris confessi sunt, per evidentia facta manifesta signa notissimum jam fecerunt, quod per viam sancti Spiritus ad sustinendum universalis ecclesiæ onera nostram imbecillitatem Dominus elegerat. Ideoque deposita formidine, fortitudinis thoracem induentes, decrevimus pro defensione veritatis & fidei catholicæ, sponseque nostræ, quibuscumque periculis & persecutionibus obicere corpus nostrum: in illo, qui in se sperantes non deserit, confidentes, quod ecclesiam suam nunquam derelinquet, sicut nec aliquando dereliquit, licet eam quandoque permitat persecutionum fluctibus agitari. Iam etenim procellæ quæ super cacumina montium se videbantur extollere, incipiunt quietari. Nam post nobis nuper missam de celo victoriam, qua Britones & Vascones, alique stipendiarii & præfati hæresiarchæ sequaces, consilii fuerunt ; post dedicationem castri sancti Angeli de Vrbe, eadem die non sine miraculo secutam: dilecti filii Neapolitani, zelo devotionis accensi, prædictum hæresiarcham, anti papam, & catholicæ fidei subversorem, de civitate Neapolitana, in qua sperabat in pestilentia cathedra residere, cum magno opprobrio fugaverunt. Ioanna quoque olim regina Siciliæ, quæ ab illis pestilentissimis viris seducta, per erroris tramitem ambulabat, abjurato errore hujusmodi, nos credit & tenet verum Iesu Christi vicarium, & cælestis clavigeri successorem : de die autem in diem ejusdem Ioannæ solemnes nuncios expectamus. Die quoque tertia præfatis mensis, Iordanis de Vitis de Mareno, qui nos & dilectos filios populum Romanum, cum auxilio sequacium antichristi multipliciter molestabat, illo faciente, in cuius ditione cuncta sunt posita, in spiritu humilitatis rediit ad obedientiam nostram & ecclesiæ prælibatæ. Super iis autem nobis latius explicandis, dilectis filiis Ioanni de Dughem & Ioanni Leonis, magistris in artibus & utroque jure peritis, harum latoribus, velitis fidem indubiam adhibere.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, secundo Idus Iunii, pontificatus nostri anno secundo.

** IV. AD EPISCOPOS ANGLIÆ.

De festo S. Annæ celebrando.

Vrbani episcopus seruus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis & episcopis in regno Angliæ constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

Splendor paternæ gloriæ, qui sua ineffabili mundum illuminat claritate, pia fidelium vota de ipsius clementissima majestate sperantium, benigno tunc præcipue favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas, sanctorum precibus & meritis adjuvatur. Cum itaque nuper pro parte nonnullorum Christi fidelium in regno Angliæ degentium fuerit expositum coram nobis, quod populus prædicti regni ad beatam Annam genitricem gloriose Virginis Mariæ matris Dei, etiam ob reverentiam ejusdem beatæ Mariæ virginis, singularem gerunt devotionis affectum, & pro parte ipsorum Christi fidelium nobis fuit humiliter supplicatum, ut ipsius beatæ Annæ festivitatem in dicto regno solenniter & devote celebrari prælati, & aliis Christi fidelibus in ipso regno cōmorantibus, mandarem: nos hujusmodi piam voluntatē & devotionis affectum prædictorum populorum plurimum in Domino cōmendantes, & cupientes ipsos Christi fideles Domino reddere acceptabiles, & bonorum operū sectatores: hujusmodi supplicationibus inclinati, frater nitari vestræ

vestre presentium tenore districte precipiendo mandamus, quatenus predictam festivitatem beate Anne, annis singulis, perpetuis futuris temporibus devote & solemniter celebretis, & in vestris civitatibus & diocesis mandetis & faciatis per vestros subditos celebrari.

Dat. Romæ apud sanctum Petrum, xi. Kalend. Iulii, pontificatus nostri anno quarto.

ANNO
CHRISTI
1378.

*** CONCILIVM GLOCESTRIENSE

A Simone de Sudbury Cantuar. archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno Dom. MCCCCLXXVIII.

De salariis presbyterorum.

Hujus concilii extat synodale decretum, editum tomo II. Anglicanæ collectionis in hæc verba.

Simon permissione Divina, &c. Venerabili fratri nostro, domino VVillielmo Dei gratia episcopo Londonensi, salutem & fraternam in Domino caritatem. Effrenata generis humani cupiditas, cujus cõnatus nisi iustitia sua virtute reprimeret, ita ex sibi innata malitia excresceret, quod caritas extra mundi terminos exularet. Sane communis ad nos querela perduxit, & magistra rerum experientia manifestat, quod moderni temporis sacerdotes, nostrarum civitatis, diocesis, ac provincie Cantuariensis, adeo jam cupiditatis vitia infecerunt, quod stipendiis rationabilibus non contenti, pro labore salaria vendicant & recipiunt plurimum excessiva. Sacerdotes quoque predicti sic cupidi & delicati, salariis excessivis hujusmodi farninati evomunt, indomiti delirant, & deficiunt, ac eorum nonnulli post ventris ingluviem, & varias carnis illecebras, spumant in libidinem, & tandem in malorum voraginem funditas demerguntur, in virorum ecclesiasticorum detestabile scandalum, & exemplum perniciosissimum laicorum. Et quanquam bonæ memoriæ dominus Simon de Illip, dudum Cantuariensis archiepiscopus, prædecessor noster, dum in humanis agebat, de fratrum suorum consilio & assensu statuit & ordinavit, quod capellani annalia celebrantes, & ceteri animarum curæ non intendentes, quinque marcis; ecclesiis vero seu capellis parochialibus & curæ eisdem imminenti officiantes, sex marcis, pro suis stipendiis annuis deberent contentari; in sacerdotibus non parentes statuto hujusmodi penam suspensionis ab officio ipso facto imponendo: nos tamen temporum qualitate attendita, de fratrum & suffraganeorum nostrorum, xvi. die mensis Novembris, anno Domini infra scripto, in quadam camera infra septa monasterii apostolorum Petri & Pauli Gloucestriæ VVigotniensis diocesis, propter hoc insimul congregatorum, consensu & assensu, super salariis sacerdotum parochialium & annalium in dictis nostris civitate, diocesi, & provincia Cantuariensi, de cetero percipiendis, ordinamus & statuimus sub forma inferius annotata.

In Dei nomine, Amen. Nos Simon permissione Divina Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, de consilio fratrum & suffraganeorum nostrorum, statuimus, ut quicumque in nostra civitate, diocesi, seu provincia Cantuariensi, pro animabus defunctorum annalia celebraturi, septem marcis, aut cibariis & tribus marcis; alii autem qui curæ animarum deservient, octo marcis, aut cibariis & quatuor marcis sterlingorum annuatim contententur: nullatenus ex pacto ultra id percepturi, nisi aliter loci diocesanus, cum his qui curæ anti-

Concil. general. Tom. XI.

Amarum deserviet, primitus decreverit fore faciendum. Si quis autem clericus contra hanc nostram constitutionem dando seu recipiendo venire præsumpserit, excommunicationis sententiam incurrat ipso facto: qua nisi per diocesanum loci in quo desiquerit, non poterit absolvi. Sententias vero in dicto statuto nostro contentas, post publicationem ejusdem, juxta canonum exigentiam, contra facientes eidem ligare volumus & involvi. Fraternitati igitur vestre committimus & mandamus, firmiter injungentes, quatenus præmissa omnia & singula, in civitate & diocesi vestris celeriter publicanda, & executioni debita demandanda quantocius transmittatis: de die vero receptionis presentium, executionisque vestre, ac modo & forma ejusdem, & quid feceritis in præmissis, nos citra festum Paschæ proximum nunc futurum, certificetis per litteras vestras: injungentes eisdem suffraganeis nostris, ut eorum quilibet de facto suo in hac parte habito, nos citra festum prædictum certificet per litteras suas harum seriem continentes.

Dat. apud Lameth quoad consignationem presentium, vi. Kalend. Decembris ann. Dom. MCCC LXXVIII. & translationis nostræ anno quarto.

*** CONCILIVM LONDINENSE

A Guillelmo de Courtenay Cantuar. archiepiscopo celebratum adversus VVicleffi errores anno Dom. MCCCCLXXXII.

Ex Tomo II. collectionis Anglicanæ.

Memorandum, quod tam inter magnates quam populares regni Angliæ, fuisse fama divulgata, nonnullas conclusiones hæreticas & erroneas, ac determinationibus ecclesiæ repugnantes, quas statum totius ecclesiæ, nostræque Cantuariensis provincie, & tranquillitatem regni, nituntur subvertere, in diversis locis dictæ nostræ provincie generaliter & communiter ac publice prædicatas. Nos VVillelmus permissione Divina archiepiscopus Cantuariensis, totius Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, super his certioratus, officiique nostri debitum exercere volentes: quosdam venerabiles confratres suffraganeos nostros, & alios, ac quamplures sacre pagine, juris canonici & civilis doctores, & bacallarios, quos famosiores & peritiores de regno credidimus, & sanctius in fide catholica sentientes, quorum nomina inferius continentur, convocavimus: & xvii. die mensis Maii, anno Dom. MCCCCLXXXII. in quadam camera infra septa prioratus fratrum Prædicatorum London. coram nobis & dictis confratribus nostris convocatis tunc personaliter presentibus, dictis conclusionibus, quarum tenores inferius continentur, publice propositis & lectis distincte & clare, præfatos confratres nostros, doctores, & bacallarios, omeravimus in fide qua tenebantur Domino nostro Iesu Christo, & sicut voluerint coram summo iudice in die iudicii respondere, nobis super dictis conclusionibus dicerent, & eorum quilibet diceret suum sentire. Et tandem habita deliberatione super præmissis, xxi. die ejusdem mensis, convenientibus coram nobis in dicta camera confratribus nostris, doctoribus, & bacallariis prædictis, dictis conclusionibus iterata vice lectis, & clare expositis, de nostro, eorumque omnium cõmunicato consilio, exitit declaratum, dictarum conclusionum aliquas esse hæreticas, & aliquas erroneas, & determinationi ecclesiæ cõtrarias, prout infra plenius liquet. Et quia per sufficientem informationem invenimus, dictas conclusiones in multis locis dictæ nostræ provincie fuisse, ut præmittitur, prædicatas; & certas personas aliquas illarum

LIIII ij tenuisse

ANNO
CHRISTI
1378.

f. sententia... contentis... ligati volui & involvi.

ANNO
CHRISTI
1382.

ANNO
CHRIST
1382.

tenuisse & docuisse, & de hæresi vehementer & notorie fore suspectas, processus fecimus tam in genere, quam in specie, infra scriptos.

Conclusiones hæreticæ, & determinationi ecclesiæ repugnantes.

1. **Q**uod substantia panis materialis & vini maneat post consecrationem in sacramento altaris.
2. Item, quod accidentia non maneat sine subiecto post consecrationem in eodem sacramento.
3. Item, quod Christus non sit in sacramento altaris identice, vere, & realiter in propria præsentia corporali.
4. Item, quod si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali non ordinar, conficit, nec baptizat.
5. Item, quod si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua vel inutilis.
6. Item, pertinaciter asserere non esse fundatum in evangelio, quod Christus Missam ordinaverit.
7. Item, quod Deus debet obedire diabolo.
8. Item, quod si papa sit præstigiator & malus homo, ac per consequens membrum diaboli, non habet potestatem supra fideles Christi ab aliquo sibi datam, nisi forte a Cæsare.
9. Item, quod post Urbanum sextum non est aliquis recipiendus in papam, sed vivendum est more Græcorum sub legibus propriis.
10. Item asserere, quod est contra sacram scripturam quod viri ecclesiastici habeant possessiones temporales.

Conclusiones erroneæ & determinationi ecclesiæ repugnantes.

1. **Q**uod nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius ipsum sciat esse excommunicatum a Deo.
2. Item, quod sic excommunicans ex hoc sit hæreticus vel excommunicatus.
3. Item, quod prælatus excommunicans clericum, qui appellavit ad regem & consilium regni, eo ipso traditor Dei est, regis, & regni.
4. Item, quod illi qui dimittunt prædicare, seu audire verbum Dei vel evangelium prædicatum, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die iudicii traditores Dei habebuntur.
5. Item, asserere quod liceat alicui, etiam diacono vel presbytero, prædicare verbum Dei, absque autoritate sedis Apostolicæ vel episcopi catholici, seu alia de qua sufficienter constat.
6. Item asserere, quod nullus est dominus civilis, nullus est episcopus, nullus est prælatus, dum est in peccato mortali.
7. Item, quod domini temporales possint ad arbitrium eorum auferre bona temporalia ab ecclesiasticis habitualiter delinquentibus, vel quod populares possint ad eorum arbitrium dominos delinquentes corrigere.
8. Item, quod decimæ sunt puræ elemosinæ, & quod parochiani possint propter peccata suorum curatorum eas detinere, & ad libitum aliis conferre.
9. Item, quod speciales orationes applicatæ uni personæ per prælatos vel religiosos, non plus profunt eidem personæ, quam orationes generales, cæteris paribus, eidem.
10. Item, quod eo ipso quod aliquis ingreditur religionem privatam quamcumque, redditur ineptior & inhabilior ad observantiam mandatorum Dei.
11. Item, quod sancti instituentes religiones pri-

avas quascumque, tam possessionatorum, quam mendicantium, in sic instituendo peccaverunt.

12. Item, quod religiosi viventes in religionibus privatis, non sint de religione Christiana, *Error perniciosus.*

13. Item, quod fratres teneantur per laborem manuum, & non per mendicationem, victum suum acquirere, *Damnatus ab Alexandro quarto.*

14. Item, quod conferens elemosinam fratribus vel fratri prædicanti, est excommunicatus, & recipiens.

Nomina confratrum provinciæ Cantuariensis, & aliorum.

Vvillielmus archiepiscopus Cantuariensis.

B Vvillielmus Vintonienfis.

Ioannes Duncmenfis.

Thomas Exoniensis.

Ioannes Herefordensis.

Radulphus Sarum.

Thomas Roffensis.

Frater Vvillielmus Bottlesham episcopus Nanatensis, magister in theologia.

Nomina magistrorum in theologia.

Frater Vvillielmus Syvvard, prior. } De Ordine fratrum
Frater Ioannes Parys. } Prædicatorum Lond.

Frater Ioannes Langley.

Frater Villielmus Folvyll.

Frater Hugo Karel.

Frater Rogerus Fryleby.

Frater Thomas Bernvell.

Frater Thomas Ayshbourne.

Frater Ioannes Bankyn.

Frater Robertus Vvaldeby.

Frater Ioannes Horninton.

Frater Robertus Glaunvile.

Frater Vvillielmus Dys.

Frater Ioannes Lovey.

Frater Ioannes Kyningham.

Dominus Ioannes VVelles monachus de Ramefy, magister in theologia.

Magister Ioannes Bloxham custos aulae de Merton Oxonii, licentiatu in theologia.

Nomina baccaliorum in theologia.

Frater Robertus Humbleton. } De Ordine
Frater Vvillielmus Pickvveth. } Prædicatorum.

Frater Ioannes Lyndlovve.

Frater Radulphus VVych.

Frater Ioannes Chisfeldenc.

Frater Ioannes Tonifon.

De Ordine Carmelit.

Nomina doctorum juris canonici & civilis.

Magister Ioannes Appelby decanus ecclesiæ cathedralis sancti Pauli London.

Magister Ioannes VValtham canonicus ecclesiæ cathedralis Eboracensis.

Magister Thomas Baketon archidiaconus London.

Magister Nicolaus Chaddesdene.

Magister Radulphus Gregisvov.

Magister Thomas Stovve.

Magister

ANNO
CHRIST
1382.

Magister Ioannes Blavynchard.
Magister V Villielmus Rocombe;
Magister Ioannes Lydeford.
Magister Ioannes V Velbourne.
Magister V Villielmus Flaynburgh.
Magister Adam de Mottrum licentiatu in decretis.
Magister Thomas Braundon.
Magister Ioannes Prophet, rector ecclesie parochialis de Hadesham, Cantuariensis diocesis, publicus autoritate apostolica notarius.

Postea dicto xx. die mensis Iunii, anno & loco predictis, coram dicto domino Cantuariensi pro tribunali sedente, presentibus quampluribus doctoribus sacre theologie, juris canonici & civilis, quorum nomina inferius continentur, magister Nicolaus Hereford & Philippus Rapyngdon canonicus regularis, sacre pagine professores, & Ioannes Ayshton magister in artibus, & in sacra theologia scholaris, personaliter comparuerunt. Et prefati Nicolaus & Philippus, per dictum dominum Cantuariensem iussi ad respondendum & dicendum plene & plane sentire suum super conclusionibus memoratis, iuxta quod idem dominus Cantuariensis, ipsis Nicolao & Philippo eundem terminum prefixit, ac etiam assignavit: quasdam responsiones per modum indenturæ in scriptis redactas, quarum tenor continetur inferius, dicto domino Cantuariensi tunc ibidem judicialiter tradiderunt, & iuxta formam eandem ad conclusiones huiusmodi responderunt. Tenor vero huiusmodi indenturæ, conclusiones predictas & responsiones ad easdem continentis, de qua superius memoratur, sequitur in hæc verba.

Protestamur, ut alias, publice in his scriptis, quod intendimus esse humiles & fideles filii ecclesie & scripturæ sacre, ac determinationibus ecclesie in omnibus obedire. Et si in aliquo contra istam intentionem verbo vel opere, quod abist, contigerit nos errare: submitimus nos humiliter correctioni reverendi patris & domini, dominus archiepiscopi Cantuariensis & totius Angliæ primatis, & omnium aliorum quorum interest corrigere sic errantes. Ista protestatione præmissa ad conclusiones infra scriptas taliter respondemus.

Quod substantia panis materialis & vini manet in sacramento altaris post consecrationem. Ad sensum contrarium illi decretali, *Firmiter credimus*, concedimus, quod est hæresis.

Quod accidentia non manent sine subiecto post consecrationem in eodem sacramento. Ad sensum contrarium illi decretali, *Cum Martha*, concedimus quod est hæresis.

Quod Christus non sit in eodem sacramento identice, vere, & realiter in propria presentia corporali. Licet ista conclusio sit ad verba incomposita & intelligibilia: tamen ad sensum contrarium illi decretali in Clem. *Si Dominum*, concedimus quod est hæresis. Et brevier quantum ad totam istam materiam de sacramento altaris, vel quacunque alia, profitemur quod volumus, tam ad verba, quam ad sensum, sentire cum scriptura sacra, cum determinatione ecclesie, & dictis sanctorum doctorum.

Quod si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, conficit, nec baptizat. Concedimus quod est hæresis.

Pertinaciter asserere non esse fundatum in evangelio quod Christus Missam ordinaverit. Concedimus quod est hæresis.

Concil. general. Tom. XI.

A Quod Deus debet obedire diabolo. Ad hunc sensum quod Deus in propria persona vel essentia debet obedire diabolo obedientia necessitatis, concedimus quod est hæresis.

Quod si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua & inutilis. Concedimus quod est hæresis.

Quod si papa sit præstigiator & malus homo, ac per consequens membrum diaboli, non habet potestatem supra fideles Christi ab aliquo sibi datam, nisi forte a Cæsare: Concedimus quod est hæresis.

Quod post Vrbani sextum non est aliquis recipiendus in papam, sed vivendum est more Græcorum sub legibus propriis. Concedimus quod est hæresis.

B Afferere quod est contra scripturam sacram, quod viri ecclesiastici habeat possessiones temporales. Ad iuncta pertinacia, concedimus quod est hæreticum.

Quod nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat ipsum esse excommunicatum a Deo. Concedimus quod est error, intelligendo de scientia experimentalis, ut sic cum isto salvetur decretum ecclesiasticum, xi. q. iiii. *Nemo episcoporum.*

Quod sic excommunicans ex hoc sit hæreticus vel excommunicatus. Ad sensum conformem priori sensui, concedimus quod est error.

Quod prælatus excommunicans clericum qui appellavit ad regem & consilium regni, eo ipso traditor Dei est, regis, & regni. Concedimus quod est error.

C Quod illi qui dimittunt prædicare, seu audire verbum Dei vel evangelium prædicatum, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in die iudicii traditores Dei habebuntur. Intelligendo conclusionem universaliter, ut scriptura & iura intelligunt huiusmodi infinitas, concedimus quod est error.

Afferere quod liceat alicui, etiam diacono vel presbytero, prædicare verbum Dei absque autoritate sedis apostolicæ, vel episcopi catholici, seu alia de qua sufficienter constet. Concedimus quod est error.

Afferere quod nullus est dominus civilis, nullus est episcopus, nullus est prælatus, dum est in peccato mortali. Concedimus quod est error.

D Quod domini temporales possunt ad arbitrium eorum auferre bona temporalia ab ecclesiasticis habitualiter delinquentibus. Concedimus quod est error; ad hunc sensum, quod possunt legitime sic auferre bona temporalia ecclesiasticorum extra casus limitatos in legibus ecclesie & regnorum.

Quod populares possunt ad eorum arbitrium dominos delinquentes corrigere. Intelligendo per posse juris: concedimus quod est error, quod populares non habent potestatem coactivam super suos dominos, sed e contra.

Quod decimæ sint puræ elemosinæ, & quod parochiani possint propter peccata suorum curatores eas detinere, & ad libitum aliis conferre. Intelligendo per posse, ut prius, iudicium: concedimus quod est error.

E Quod speciales orationes applicatæ uni personæ per prælatos vel religiosos, non plus proficiunt eidem personæ, quam generales orationes eidem, cæteris paribus. Intelligendo conclusionem universaliter negative, & per speciales orationes, factas ex speciali caritate, & generales, ex generali: tunc, ad hunc sensum, quod nullæ tales speciales orationes applicatæ uni personæ per privatos oratores, specialius proficiunt eidem personæ, quam generales orationes factæ pro eadē & ab eisdem, concedimus quod est error.

LIIII ij Conferens

ANNO
CHRISTI
1582.ANNO
CHRISTI
1582.

Conferens elemosynam fratribus vel fratri prædicanti, est excommunicatus, & recipiens. Intelligendo istam universaliter vel conditionaliter; ut prædictum est, concedimus quod est error.

Quod eo ipso quod aliquis ingreditur religionem privatam quamcumque, redditur inerior & inhabilior ad observantiam mandatorum Dei. Concedimus quod est error.

Quod sancti instituentes religiones privatas quamcumque, tam possessionatorum quam mendicantium, in se instituendo peccaverunt. Intelligendo istam reduplicative vel universaliter, concedimus quod est error: ad hunc sensum, quod quicumque sancti instituentes religiones privatas, & ceteri, ex hoc vel sub ratione qua huiusmodi instituiebant, peccaverunt.

Quod religiosi viventes in religionibus privatis, non sunt de religione Christiana. Intelligendo istam universaliter, ut prædictum est, concedimus quod est error.

Quod fratres teneantur per laborem manuum, & non per mendicationem, victum suum acquirere. Intelligendo etiam istam universaliter sicut prius, concedimus quod est error.

Hæc, pater reverende & domine, humiliter sunt dicta, cum supplicatione vestra gratiosa & correctione benigna, quantum pro nostro modulo & exilitate ingenii sufficimus pro præsentis honore Divino, veritate fidei, & conscientia recta, in omnibus semper salvis: humiliter quo sufficimus supplicantes, quod si aliud vel aliter vestre discretioni & excellentiæ videatur dicendum, dignetur vestra gratiosa paternitas, per scripturam sacram & determinationes ecclesiasticas, aut dicta sanctorum doctorum, nos ut filios informare. Et revera vestre salubriori doctrinæ, animo promptissimo & obedientissimo volumus consentire. Placeat igitur vestre paternitati reverendæ hæc dicta, solito benignitatis more, favorabiliter acceptare, cum conclusiones supradictæ numquam erant nostræ, aut in scholis a nobis assertæ, vel in sermonibus publice prædicatæ.

Omnibus responsionibus dicto domino Cantuariensi datis, iidem Nicolaus & Philippus, eo quod ad sensum & verba primæ conclusionis non responderunt expresse, sed ad contrarium sensum illi decretali *Firmiter credimus*; interrogati tunc ibidem judicialiter quis esset ille sensus, noluerunt illum exprimere. Quæsitum igitur ab eis, juxta sensum ejusdem conclusionis ex parte dicti domini Cantuariensis declaratum, an idem panis materialis in numero, qui ante consecrationem ponitur in altari, remaneat secundum propriam substantiam vel naturam post consecrationem in sacramento altaris, & de vino similiter. Ad hunc vero sensum illi Nicolaus & Philippus dixerunt se nescire pro tunc melius respondere, quia ^{Corr. quam} respondebant, ut præfertur in scriptis.

Et quia ad sensum & verba secundæ conclusionis non responderunt plene & expresse, sed ad contrarium sensum illi decretali, *Cum Martha*: interrogati quis esset ille sensus, noluerunt illum exprimere. Quæsitum ergo erat ab eis, juxta sensum ejusdem conclusionis ex parte dicti domini declaratum, num illa accidentia corporalia, quæ ante consecrationem formaliter inhærebant substantiæ panis aut vini, post consecrationem eidem pani aut vino inhæcant, vel etiam in aliqua substantia alia subiectentur. Ad hunc vero sensum dixerunt, se nescire pro tunc melius respondere, quam, ut præmittitur, respondebant in scriptis.

A Ad sensum etiam & verba tertiæ conclusionis, quia non responderunt plene & expresse, sed ad contrarium sensum illi decretali in Clementinis, *Si Dominum*: interrogati quis esset ille sensus, noluerunt illum exprimere. Erat igitur quæsitum ab eis juxta sensum conclusionis ejusdem, ex parte dicti domini declaratum, an idem corpus Christi numero, quod fuit assumptum de Virgine, sit in sacramento altaris secundum se ipsum realiter, secundum veritatem suæ carnalis substantiæ, & secundum propriam essentiam & naturam. Ad hunc sensum dixerunt se nescire pro tunc melius respondere, quam responderunt, ut præfertur, in scriptis.

B Ad sensum insuper & textum sextæ conclusionis, quia non responderunt plene & expresse: interrogati an Deus debeat aliquem modum obedientiæ diabolo, dixerunt quod sic: scilicet obedientiam caritatis, quia diligit eum, & punit eum, ut debet. Et ad probandum quod Deus debet taliter obedire diabolo, obtulit se sub pœna incendii ad quemcumque.

Ad undecimam conclusionem, quia non responderunt expresse: interrogati an prælatus possit excommunicare aliquem existentem in gratia, dixerunt quod sic.

Ad vicefimam conclusionem, quia non responderunt plene, simpliciter, & expresse: interrogati an plus profuit speciales quam generales orationes, noluerunt dicere, nisi quod specialius.

C Ad ultimam conclusionem, quia non responderunt simpliciter, nec expresse: interrogati de particulari, an aliquis frater teneatur de suo labore manuali victum suum acquirere, ita quod non liceat vivere de mendicatione, noluerunt penitus respondere.

Subsequenter præfatus dominus Cantuariensis interrogavit omnes doctores prædictos, quid sibi videretur de responsionibus datis, quoad omnes & singulas conclusiones huiusmodi. Qui quidem doctores omnes & singuli singulariter dixerunt, quod singulæ responsiones ad primam, secundam, tertiam & sextam conclusiones, ut præmittitur, datæ, insufficientes fuerunt, hæreticæ & dolosæ: quodque singulæ responsiones, præcipue ad decimam nonam & ultimam conclusiones, ut præmittitur, factæ, insufficientes erant, erroneæ, & perversæ. Unde idem dominus Cantuariensis reputans illas responsiones insufficientes, hæreticas, & dolosas, erroneas, & perversas, prout dicti doctores, ut præmittitur, reputarunt, prædictos Nicolaum & Philippum ex abundantanti monuit sub hac forma verborum.

Christi nomine invocato, nos VVillielmus permissio Divina Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, ac per totam nostram provinciam Cantuariensem inquisitor hæreticæ pravitatis, vos Nicolaum Hereford, & Philippum Reppynong, sacre pagine professores, habentes hos locum & locum de consensu vestro expresso ex præfatione nostra ad preemptorie respondendum & dicendum plene & plane sentire vestrum super conclusionibus istis ad quas nos referimus, subductis verbis subtilibus & sophisticalibus aut logicis, & ad id juratos, monitos atque iustos, quia absque causa rationabili seu legitima quacumque, noluitis, nec vultis, immo recusatis & recusatis, ad conclusiones aliquas illarum coram nobis judicialiter, juxta nostras monitionem & jussionem prædictas, contempnibiliter respondere; verum ad nonnullas illarum hæretice, & ad nonnullas erroneæ, & minus plene respondistis: ex abundantanti monemus primo, secundo, & tertio, ac preemptorie, quod vos plene & plane subductis

ANNO
CHAS. I.
1568.

“ subductis quibuscumque verbis subtilibus, sophisti-
“ calibus, aut logicis, respondeatis, & quilibet vestrum
“ respondeat ad conclusiones eadem, & ad sensus per
“ nos limitatos, sub pena quod aliz huiusmodi
“ conclusiones habeantur per vos pro confessatis, &
“ vos super eisdem conclusionibus haberi debeatis pro
“ convictis.

Qua monitione facta, eo quod præfati Nicolaus
& Philippus noluerunt aliter respondere, dictus do-
minus Cantuariensis in eodem negotio concludere,
ac præfixit & assignavit præfatis Nicolao & Philip-
po diem eundem ad viii. dies, videlicet xxvii. diem
dicti mensis, quod compareat coram eodem domi-
no Cantuariensi, ubicumque infra suam provinciam
Cantuariensem ipsum tunc esse contigerit, ad audien-
dum suum in ea parte decretum. Ac subsequenter
dictus dominus Cantuariensis præfatum dominum
Ioannem Ayshton ex abundantanti monuit, sub eo qui
sequitur tenore verborum.

“ Christi nomine invocato, Nos V Villielmus per-
“ missione Divina Cantuariensis archiepiscopus, totius
“ Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, ac per to-
“ tam nostram provinciam Cantuariensem inquisitor
“ hæreticæ pravitatis, te Ioannem Ayshton magi-
“ strum in artibus, in sacra theologia scholarem, alias
“ coram nobis judicialiter parentem, & ad dicen-
“ dum plenam veritatem super conclusionibus istis
“ ad quas nos referimus, quas tibi fecimus libe-
“ rari, tacto libro juratum, ac alias per nos in hac parte
“ legitime monitum atque iustum, & habentem hos
“ diem & locum ex præfixione nostra pro termino
“ peremptorie ad proponendum causam rationabilem,
“ si quam habes, quate non debeas pronunciari hære-
“ ticus: & ex abundantanti monemus primo, secundo,
“ & tertio, ac peremptorie, quod tu plene & plane, sub-
“ ductis quibuscumque verbis subtilibus, sophisticali-
“ bus, aut logicis, respondeas ad conclusiones eadem,
“ sub pena quod aliz huiusmodi conclusiones habeantur
“ per te pro confessatis, & tu super eisdem conclu-
“ sionibus haberi debeas pro convicto.

Qua quidem monitione præmissa, idem dominus
Cantuariensis primam dictarum conclusionum legit:
& ab eodem Ioanne inquisivit quid sentiret de illa,
ac super hac diceret verum suum iuxta monitionem
prædictam. Dictus tamen Ioannes Ayshton requisi-
tus frequenter per dictum dominum Cantuariensem,
quod in lingua Latina ad interrogata propter astantes
laicos responderet: in lingua materna, clamando
verba frivola, opprobriosa, & contumeliosa valde,
& ad commovendum & excitandum populum contra
eundem dominum Cantuariensem, ut videbatur, sonan-
tia protulit. Nec ad primam conclusionem, nec
ad quamcumque aliarum conclusionum huiusmodi,
effectualiter vel pertinenter, immo per subterfugia
respondebat: dicens frequentius & expresse sicut
laicus, quod sufficiebat sibi credere, sicut etiam
sancta credit ecclesia. Interrogatus etiam ab eodem
domino Cantuariensi super prima conclusione tãgen-
te sacramentum altaris, an post consecrationem remaneat
panis materialis, particularis, vel universalis:
& pro tanto sub illa forma & non aliter voluit res-
pondere: sed inter cætera dixit, quodammodo deri-
dendo dominum Cantuariensem, illud verbum,
materialis, ponas in bursa tua si quam habes. Vnde
prædictus dominus Cantuariensis, reputans respon-
sionem illam ineptam, sicut alii doctores de quibus
supra fit mentio reputarunt, cum sit clericus gradua-
tus in scholis, contra eundem Ioannem Ayshton ul-
terius sic processit. Et quia tu Ioannes Ayshton

A per nos, ut præmittitur, monitus atque iustus, post
huiusmodi iuramentum præfixum, absque causa rati-
onabili seu legitima quacumque, noluisse nec vis, sed
recusasti & recusasti ad conclusiones huiusmodi cor-
am nobis judicialiter, iuxta nostras monitionem &
iussionem prædictas, contumeliositer respondere: hu-
iusmodi conclusiones per te, pro confessatis habe-
mus, & te dominum Ioannem antedictum, quoad
omnes & singulas conclusiones supradictas, habemus
pro convicto in conclusionibus supradictis. Et pro-
pterea te Ioannem Ayshton, quantum ad conclusio-
nes illas, quæ per nos cum deliberatione nonnullor-
um prælatorum suffraganeorum nostrorum, necnon
sacre paginæ professorum, ac aliorum juris perito-
rum, iuxta canonicas sanctiones, pro hæresim sapien-
tibus & hæreticis sunt damnatæ, ac etiam declarata,
hæreticum fuisse & esse. Quantum vero ad conclu-
siones alias, per vos erroneas antea reputatas, & pro
erroneis damnatas, te errasse & errare pronunciamus
& declaramus sententialiter in his scriptis.

Dicto etiam vicesimo die mensis Junii, anno & lo-
co prædictis, præfatus dominus Cantuariensis, vo-
lens, ut asseruit, informari per magistrum Thomam
Hilman in theologia baccalarium, tunc præsentem, &
aliqua aliter dictum magistrum Ioannem Ayshton fa-
ventem, de sentire suo super conclusionibus antedi-
ctis: eidem Thomæ pro tunc deliberationem, & diem
ad respondendum petenti, præfixit & assignavit di-
ctum diem octavum, videlicet xxvii. diem dicti men-
sis, quod compareat coram eodem domino Cantua-
riensi, ubicumque infra suam provinciam Cantua-
riensem ipsum tunc esse contigerit, ad dicendum
plene & plane suum sentire super conclusionibus
memoratis.

Nomina doctorum præmissis interessentium,
de quibus supra fit mentio.
Magistri in theologia.

• Episcopus Nanantensis.	} Ordinis Prædi- catorum.
Frater Ioannes Langley.	
Frater V Villielmus Syward.	
Frater Ioannes Kynnyngham.	} Ordinis Carme- litarum.
Frater Ioannes Lorey.	
Frater Petrus Stokes.	
Frater V Valterus Dys.	} Ordinis Augusti- nensium.
Frater Thomas Ayshbourne.	
Frater Bankinus de London.	
Frater Robertus V Valdeby.	

Doctores juris civilis.

Magister Ioannes Barnet.
Magister Thomas Baketon.
Magister Ioannes Blanchard.
Magister Ioannes Schillingford.
Magister Ioannes Lydeford.
Magister Thomas Southam.

Potestas regia concessa archiepiscopo, &
aliis episcopis, ad arrestandum quoscum-
que prædicantes hæresim, seu sustinen-
tes conclusiones damnatas.

*Richardus Dei gratia rex Angliæ & Franciæ, &
dominus Hiberniæ, omnibus ad quos presentes
litteræ pervenerint, salutem.*

S Ignificante nobis venerabili patre V Villielmo ar-
chiepiscopo Cantuariensi, totius Angliæ primare,
per

ANNO
CHRISTE
1582.

ANNO
CHRISTI
1382.

per petitionem suam nobis exhibitam, pleno conce-
pinus intellecta, quod quamplures conclusiones san-
tae doctrinae obviautes, & in fidei catholicae ecclesiae
sanctae, ac suae provinciae subversionem notorie redun-
dantes, in locis diversis infra provinciam praedictam
fuerunt palam & publice, licet damnabiliter praedi-
catae: quarum quidem conclusionum quaedam ut haereses,
caeterae vero ut errores per ecclesiam damna-
tae, habita inde prius bona & matura deliberatione
de communi consilio ipsius archiepiscopi, suffraganeorum
suorum, quamplurium in theologia doctorum,
aliorumque clericorum in sacris scripturis peritorum,
fuerunt sententialiter & salubriter declaratae.
Super quo, supplicato nobis per ipsum archiepiscopum,
ut pro coertione debitaque castigatione illorum,
qui conclusiones praedictas ex tunc praedicare,
seu manutenere vellent animo obstinato, dignamur
opponere brachium potestatis: nos, zelo fidei catholicae,
cujus sumus & esse volumus defensores, in omnibus,
ut tenemur, commoti, nolentesque sustinere huiusmodi haereses aut errores
infra terminos nostrae potestatis aliquammodo pullulari:
praefato archiepiscopo ejusque suffraganeis, ad omnes
& singulos, qui dictas conclusiones sic damnatas
praedicare, seu manutenere vellent, clam vel palam,
ubicumque inveniri possent, arrestandos, & prisonis
suis propriis, seu aliorum, pro eorum beneplacito
committendos, in eisdem detinendos, quousque ab
erroribus & haeresum pravitatibus resipiscant, vel
de huiusmodi arrestatis, per nos vel consilium nostrum
aliter foret provisum, auctoritatem & licentiam tenore
praesentium concedimus & committimus speciales.
Mandantes insuper & injungentes universis & singulis
ligeis, ministris, & subditis nostris, cujuscunque
status seu conditionis fuerint, in fide & ligantia qui-
bus nobis tenentur, ne ipsi manutentoribus sive praedicatoribus
dictarum conclusionum, sic condemnatarum, aut eorum
fautoribus favent, consulant, aut auxilientur ullo modo,
sub foris factura omnium quaerentibus nobis foris facere
poterunt in eventum; sed potius praefato archiepiscopo,
ejusque suffraganeis, ac ministris suis, in executione
praesentium pareant, obediant humiliter, & intendant
sic quod debita & aperta publicatio adversus conclusiones
praedictas, & earum manutentores, absque perturbatione
fieri valeat, prout pro defensione & conservatione fidei
catholicae fuerit salubrius faciendum. In cuius rei
testimonium has litteras nostras fieri fecimus patentes.
Teste meipso apud VVestm. 12. die Julii, anno regni
nostri sexto.

ANNO
CHRISTI
1386.

CONCILIVM SALTZBURGENSE

In causa disciplinae ecclesiasticae tempore Pilgrini
archiepiscopi celebratum anno Domini
MCCCLXXXVI. sub Urbano papa VI.

TITVLI CAPITVLRVM.

1. De modo dicendi horas canonicas.
2. De absolutionibus impendendis.
3. De abutentibus indulgentiis a superioribus super absolutionibus concessis.
4. De modo absolutionis impendenda in casibus dubitabilibus.
5. De habitu clericorum.
6. De eodem, & differentia habitus majorum ab inferioribus.
7. De munda conservatione rerum & vasorum Divino cultui deputatorum.
8. Ne mendicantes admittantur sine discessanorum

licentia & testimonio litterarum.

9. De immunitate clericorum, & eorum rerum, ab impositionibus secularium dominorum.
10. Contra respicientes sententias excommunicationis.
11. De publicatione constitutionis Bonifacii VIII. contra recipientes pedagium a clericis.
12. De excupatoribus beneficiorum, & eorum bonorum.
13. De usurariis & eorum penis.
14. Ne clerici conveniantur coram secularibus iudicibus.
15. Ne ignoti presbyteri admittantur ad Divina.
16. De notariis publicis.
17. Ut episcopi, palati, & rectores, habeant questiones sigillatim.

ANNO
CHRISTI
1386.

Hae sunt instituta domini Pilgrini archiepiscopi Saltzburgerensis, apostolicae sedis legati, publicata in provinciali concilio Saltzburgerensi, anno Dom. MCCCLXXXVI.

P R A E F A T I O.

AD laudem & honorem ac gloriam nominis Dei, ac salutem Domini gregis nobis commissi: nos Pilgrinus Dei gratia archiepiscopus Saltzburgerensis ecclesiae, apostolicae sedis legatus, Ioannes Gurzenensis, Fridericus Chiemensis, & Ioannes Secovienensis, ecclesiarum episcopi, una tum aliis venerabilibus patribus ac procuratoribus suis, ac coepiscoporum nostrorum, & quorundam aliorum prelatorum praesentium, nobiscum in hoc sacro provinciali concilio residentibus, ad correctionem excessuum & reformationem morum, diligenti ac matura deliberatione praehabita, infra scriptas constitutiones edidimus salubres & utiles, jure fundatas, aequitati consonas, & per quas subditorum servatur honestas: quas per locorum ordinarios prelatos, archidiaconos, & alios ecclesiarum rectores, per totam nostram provinciam publicari, & sub penis in eis contentis praecipimus inviolabiliter observari.

C A P I T V L A.

I. De modo dicendi horas canonicas.

QVia, ut accepimus, clerici diversi diversimode in horis canonicis & Divinis officiis diversum psallendi tenent modum, contra canonica instituta: volentes igitur huic morbo remedium apponere opportunum, districte praecipimus, ut ab omnibus & singulis clericis secularibus in psallendo idem modus & ordo in Divinis officiis & horis canonicis observetur, ita quod unusquisque in hoc suae cathedrali ecclesiae, sive fuerit regularis, sive secularis, rationabiliter se conformet. Si quis hujus constitutionis transgressor extiterit, per loci ordinarium, vel archidiaconum, canonica monitione praemissa, ab ingressu ecclesiae suspendatur. Religiosos vero in suis rationabilibus observantiis volumus remanere.

II. De absolutionibus impendendis.

Sanctione praesenti sub interminatione male-

maledictionis aeternae districte prohibemus, ne aliqui majori excommunicatione notatos, aur suspensos, vel in homicidio, furto, sacrilegio, falso testimonio, perjurio, incestu, instrumentorum & litterarum falsitate, & aliis casibus sedi apostolicæ, vel nobis specialiter, vel nostris suffraganeis; aut aliis competentibus iudicibus reservatis, quacumque præsumant absolvere, vel vota commutare. Quod si quis fecerit, ab officio suspendatur, donec pro superiorum arbitrio satisfaciatur competentem.

III. *De abutentibus indulgentiis a superioribus super absolutionibus concessis.*

Cum interdum tam a sede apostolica, quam ex speciali indulto, plerisque gratiose concedatur, ut in casibus superioribus reservatis cum sibi subditis dispensare, ac eos absolvere, eisque pro modo culpæ poenitentiam inungere valeant competentem.

Verum, quia nonnulli indulto huiusmodi abutentes, poenitentiam huiusmodi in pecuniarum proprium & burfalem quæstum vertunt: nos igitur attendentes, quod privilegium meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestare: decernimus, huiusmodi indulgentias a nobis concessas, vel in posterum concedendas, post huiusmodi abusum esse nullas, vacuas & inanes: declarantes etiã absolutiones, quas tales abutentes impenderint, similiter fore nullas. Abutentes quoque eo ipso suspendimus a Divinis, donec pro qualitate culpæ absolutionis beneficii a suis superioribus meruerint obtinere.

IV. *De modo absolutionis impendendæ in casibus dubitabilibus.*

Volumus, & omnibus ecclesiarum rectoribus districte præcipimus, ut in casibus dubitabilibus, præcipue periculum vel salutem animarum concernentibus, ad superiorem recurrant confiderentes; vel saltem peritiores, vel sapientiores studeant super his diligenter requirere. Quod si non fecerint, & ex eorum incuria vel negligentia periculum aliquod emerferit, gravi subiaceant ultioni.

V. *De habitu clericorum.*

Quoniam per decentiam habitus extrinseci oportet clericos intrinsecam morum honestatem ostendere: districte prohibemus, ne aliqui clerici sine capucio capitis, bireto, capello, vel pileo cooperto, in ecclesia, seu alias in publico, præsumant incedere, cum hoc honestatem non deceat clericalem. Quod si quis contra fecerit, per superiorem acriter puniatur.

VI. *De eodem, & differentia habitus maiorum ab inferioribus.*

Canonica testatur autoritas, quod ex ma-
Concil. general. Tom. XI.

A jore decore & majoritate ornatuum apparere debeat majoritas dignitatum. Hinc est quod summe inhibemus; ne clerici in publico utantur vario, vel illud deferre præsumant, nisi in dignitatibus fuerint, vel canonici ecclesiarum cathedralium, vel in gradu magistræ scientiæ litterarum fuerint constituti. Adjicientes quoque, ne ipsi clerici, maxime non beneficiati, cineturis, corrigiis, aut peris auri vel argenti ornatum habentibus utantur, aut etiam veste, vel alio habitu indecenti.

B VII. *De munda conservatione rerum & Vasorum Divino cultui deputatorum.*

In plerisque ecclesiis mappæ, pallæ altaris, corporalia, & alia vestimenta, ac vasa Divino cultui deputata, tam inculta, tam immunda relinquuntur, ut interdum quibusdam sine horrore, contra statutum concilii generalis. Et licet alias super his rari viris, quam a legatis sedis apostolicæ, quam etiam a nostris prædecessoribus satis utiliter sit provisum: nos vero repetitis eorum constitutionibus, volentes expressius providere, universis custodibus, sacristis, ecclesiarum rectoribus, præcipimus, quatenus omnia vestimenta, ornamenta & vasa supradicta, per ipsos munda & nitida, & præcipue ecclesiastica sacramenta, sub clausura & fida custodia conserventur. Si quis vero in transgressione huiusmodi statuti culpabilis fuerit, usque ad condignam satisfactionem ab officio suspendatur.

VIII. *Ne mendicantes admittantur sine diocesanorum licentia & testimonio litterarum.*

Quia religiosos, præcipue fratres mendicantes, decet puritatem omnimodam in suis actibus observare: quoniam tamen sæpe divagandi & dissolutionis materiam mutantur, scandalum aliorum, & tanquam pseudo-prophetæ fabulosis prædicationibus audientium animos plerumque seducunt. Et quamquam in vitis ipsarum ecclesiarum rectoribus, ipsi fratres, nisi per eosdem rectores vocati vel invitati ad hoc fuerint, de jure non audeant nec debant prædicare: volumus tamen, quod nequaquam dicti rectores ipsos invitent vel admittant, nisi de proponendo verbum Dei a suis superioribus licentiam habeant; & de illa sæpe dictis rectoribus faciant plenam fidem. In civitatibus vero & diocesi, in quibus ipsorum fratrum loca consistunt, ac in locis vicinis, nullatenus ad dictum officium prædicandi, vel ad audiendas confessiones admittantur, nisi locis diocesanis canonice præsentati fuerint prius & admissi.

ANNO
CHRISTIANI
1386.IX. De immunitate clericorum & eorum rerum,
ab impositionibus secularium dominorum.Conc. Sa-
lzburg an.
1291. c. 20.

Cum ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, ac res ipsorum, non solum jure civili, quin immo & canonico & Divino, secularium personarum talliis, collectis & exactionibus sint immunes: nonnulli tamen ecclesiasticarum libertatis & immunitatis æmuli, hujusmodi libertatem offendere moluntur. Nos igitur ipsorum ausus, quantum possumus, reprimere cupientes, statutum domini Ioannis episcopi Tusculani, apostolicæ sedis legati, qui invasores & occupatores & detentores ecclesiasticorum bonorum, vel dantes in his auxilium, consilium, vel favorem, si postquam per ecclesiarum prælatos vel rectores requisiti fuerint, infra menscm non desisterint, vel de damnis datis non satisfecerint, ex tunc subicit ecclesiastico interdicto, ad hujusmodi exactores, collectores, & talliatores, declaramus extendi, ut extendimus sanctionem præsentem: omnibus ecclesiarum prælati & rectoribus, sub excommunicationis pœna, districte præcipientes, quatenus hujusmodi statuta inviolabiliter observent, ac nihilo minus singulis annis ter in suis ecclesiis fideli populo studeant publicare.

X. Contra vilipendentes sententias excommunicationis.

Conc. Sa-
lzburg an.
1274. c. 22.

Multi in profundum malorum venientes, adeo ecclesiarum claves & ecclesiasticarum cœsurarum sententias vilipendendo contemnunt, quod tam incorrigibiles plerique talium facti, in suarum damnationis periculum, in hujusmodi sententiis moriuntur. Quare statutum domini Friderici prædecessoris nostri, quod per omnes civitates & diœceses mandatales sententias publicari per ecclesiarum prælatos, observari præcipimus, ut sic malignorum perverstitibus obvietur.

XI. De publicatione constitutionis Bonifacii VIII. contra recipientes pedagia a clericis.

Cap. cleri-
ci De im-
mun. eccl.
in 6.

Constitutiones felicis recordationis Bonifacii papæ VIII. editas contra eos qui ab ecclesiis & ecclesiasticis personis, pro earum rebus propriis, quas non negotiandi causa deferunt, vel deserti faciunt, vel transmittunt, suo vel alieno nomine, pedagia vel quidagia exigunt vel extorquent: eosque qui in his culpabiles fuerint, si personarum sint singulares, excommunicationis, si vero collegium, civitatem, vel castrum, vel locum alterius concernit, interdicti sententiæ subjacere: per locorum ordinarios, prælatos, & archidiaconos, ac parochialium ecclesiarum rectores, præcipimus solenniter publicari: quemadmodum etiam in Vienensi concilio est provide constitutum.

Clement.
Quintam.
De im-
mun. eccl.

A XII. De occupatoribus beneficiorum & eorum bonorum.

ANNO
CHRISTIANI
1386.

Omnibus volumus esse notum, quod tam episcopi, quam alii ecclesiarum prælati, & quæcumque alie ecclesiasticæ personæ, qui bona vacantium dignitatum & ecclesiarum quarumcumque sibi subiectarum, seu ad collationem vel præsentationem eorundem pertinentium, occupant, rapiunt, aut usurpant, vel in suos usus vertunt, ipsi episcopi ab ingressu ecclesiarum, inferiores vero, ab officio & beneficio de jure sint suspensi, donec de occupatis satisfaciant cum effectu: laici vero, siue iudices fuerint, aut ecclesiarum patroni, bona hujusmodi rapientes vel usurpantes, juxta statutum felicis recordationis domini Friderici prædecessoris nostri, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant: in locis vero ad quæ eadem bona delata fuerint, postquam hoc rectoribus ecclesiarum innotuerit, juxta ejusdem statuti tenorem tam diu cesset a Divinis, donec de ablatis congrue fuerit satisfactum.

Concil. Sa-
lzburg an.
1281. c. 14.

XI I. De usurariis & eorum pœnis.

Apud multos ita crimen usurarum invaluit, quod nonnulli nullis negotiationibus vel laboribus student intendere, putantes sibi ex hoc licere, quod prælati, vel alii ecclesiarum rectores in animarum suarum periculum negligunt id corrigere, ac per hoc in majoris damnationis laqueum se immergunt. Nos igitur recolenda memorie domini Ioannis Tusculani episcopi, legati sedis apostolicæ, ac aliorum prædecessorum nostrorum vestigiis inherentes, qui crimen hujusmodi fuerint specialiter detestati: decernimus eosdem usurarios, postquam per suos rectores trina monitione nominatim moniti fuerint, & infra menscm ipsi ab eadem pravitate non destiterint, eo ipso excommunicationis sententiæ subjacere. Quapropter singulis ecclesiarum prælati ac rectoribus districte præcipimus, ut omnes manifestos usurarios monent & inducant, quatenus ab hujusmodi pravitate infra unius mensis spatium curent studiose desistere, ac de perceptis satisfacere cum effectu. Quod si non fecerint, ex tunc excommunicati publice nuncientur. Certificentur nihilo minus, quod si in hoc crimine sine satisfactione canonica cautioni de satisfaciendo desecerint, Christiana careant sepultura. Ipsi quoque rectores, & scienter sepelientes eosdem, simili de jure excommunicationis sententiæ sint ligati. Declaramus insuper manifestos usurarios esse, de quibus est publica vox & fama, & certa sunt indicia & argumenta, quod pecunias mutant ad usuras, easque recipiunt, vel fructus rei pignorate ex pacto vel alias sibi usurpant, vel imbusant, nec compu-

Concil. Sa-
lzburg an.
1291. c. 23.*vel cau-
tionem

computant in fortem pecuniæ pignorate.

XIV. *Ne clerici conueniantur coram secularibus iudicibus.*

Sæpe contingit, quod nedum laici, sed ecclesiarum prælati & alii clerici (quod dolentes referimus) alius alium ad secularia trahunt iudicia contra canonicas & legitimas sanctiones: ex quo non modicum ecclesiasticæ libertati detrahitur, ac ecclesiæ plerumque in suis iuribus & libertatibus grandia dispendia patiuntur. Nos volentes his malis, quantum possumus, obviare: decernimus, quod si prælatus, vel quivis alius clericus, alium prælatum vel clericum, vel etiam laicum quamcumque aliam ecclesiasticam personam, coram seculari iudice trahere vel convenire, aut tractus seu conventus sponte & judicialiter præsumperit respondere: tam trahentes, quam tracti, ultra penas contra tales a iure prolatas, eo ipso se noverint excommunicationis sententiæ subiacere.

XV. *Ne ignoti presbyteri admittantur ad Divina.*

Firmiter inhibemus, ne presbyteri peregrini vel ignoti ad Missarum solemnia celebranda in publico admittantur, nisi per litteras testimoniales, vel canonicæ de ipsorum ordinatione ecclesiarum prælati & rectoribus fiat fides.

XVI. *De notariis publicis.*

Placuit nostro sancto concilio, ut nullus se notarium publicum asserens, in officio tabellionatus aliquatenus admittatur, nec credatur ejus instrumento, nisi coram loci ordinario vel ejus officiali de suo officio faciat plenam fidem, cum sæpe ex notariis incognitis & impetitis grandia pericula soleant provenire.

XVII. *Ut episcopi, prælati, & rectores habeant quaestiones sigillatim.*

Dudum fuit in nostra provincia constitutum, ut episcopi suffraganei omnes, provinciales constitutiones habeant sigillatim, casque suis subditis, sicut juris est, studeant publicare. Verum, quia hujusmodi statutum, fructum modicum hucusque produxit: nos igitur illud ampliare, & pœnæ adjectione vallare volentes, ne ipsarum ignorantiam ipsi vel subditi prætere de valeant, vel quolibet allegare; statuimus, & districte precipiendo mandamus, quatenus omnes & singulæ ecclesiarum prælati, archidiaconi, ac parochi ecclesiarum rectores, tam legatorum sedis apostolicæ, quam nostras & prædecessorum nostrorum constitutiones scriptas habeant, quas non habentibus de nostra cancellaria præcepimus exhiberi, sub
Concil. general. Tom. XI.

A petentium tamen sumptibus & expensis. Quod si ipsi prælati & archidiaconi infra sex mensium spatium a data presentium, rationabili causa cessante, ipsas per se vel alios non receperint, seu habuerint ipsos & quemlibet ipsorum, qui, in hoc negligens vel remissus fuerit, eo ipso ab ingressu ecclesiæ suspendimus, donec a suo superiore abolitionis beneficium meruerit obtinere.

Acta sunt hæc Saltzburgi in nostro archiepiscopali palatio, anno Domini MCCCLXXXVI, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini, domini Urbani Divina providentia papæ VI. anno VIII, mense Januario.

** CONCILIVM PALENTINVM

Sub præsidio Petri de Luna antecardinalis in Hispania, (quæ adhuc isto tempore Clementi antipapæ adhaerebat) celebratum, anno Domini MCCCLXXXVIII, tempore Urbani papæ VI.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De officio ordinarii.
2. De cohabitatione clericorum & mulierum.
3. De clericis conjugatis.
4. De rebus ecclesiæ non alienandis.
5. De Iudeis & Sarraçenis.
6. De feriis per infideles colendis.
7. De adulteriis.

Hæ sunt constitutiones reverendissimi in Christo patris ac domini, domini Petri de Luna sanctæ Mariæ in Cosmedin sacre Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, in Hispaniarum partibus apostolicæ sedis legati, vulgariter cardinalis de Aragonia, vel de Luna nuncupati.

PRÆFATIO.

Petrus miseratione Divina sanctæ Mariæ in Cosmedin diaconus cardinalis, apostolicæ sedis legatus, ad perpetuam rei memoriam.

QVia disponente patre luminum, ex inuncto nobis legationis officio caram gerimus cleri & populi Hispaniarum: circa illa attentis studiis ac studiosis affectibus libenter intendimus, per quæ subditorum mores dirigantur salubriter, & eorum actus devii in melius reformentur: ut sic illi suorum operum moderentur habenas, quod accepti reddantur Altissimo, eisque salus perveniat animarum. Ad ista igitur, ad quæ ferventius nostra aspirat intentio, considerationis intuitum convertentes, illustrissimi ac devotissimi principis domini Ioannis regis Castellæ, Legionis, & Portugalliæ, nonnullorumque prælatorum regni Castellæ pulsati instantia, habita super his cum aliquibus ex prælati predictis, & aliis viris providis & discretis, deliberatione matura, & discussione solerti, super quibusdam quæ correctionem & reformationem agere videbantur, constitutiones infra scriptas edidimus: quas die datarum presentium in ecclesia fratrum Minorum civitatis Palentinæ, post Missarum solemniam, in præsentia dicti regis, & aliquorum prælatorum dicti regni, clericorum & laicorum circumstante multitudine copiosa, fecimus publicari. Et licet post publicationem hujusmodi non sit necessitas
M m m m m ij præ-

ANNO
CHRISTI
1388.

præfatas constitutiones singulorum auribus inculcare: ne tamen aliquis ab earum obseruatione se valeat per accuratam ignorantiam quomodolibet excusare, venerabilibus in Christo patribus, Toletano, Compostellano & Hispalensi archiepiscopis, ac Burgenfi, Legionensi, Ovetensi, Carthaginensi, Palentinensi, Calagurritano, Osomensi, Seguntinensi, Segobienfi, Conchenfi, Cordubensi, Giensi, Zamorensi, Salamanticensi, Abulensi, Civitatenfi, Cauriensi, Placentinensi, Pacensi, Gadicensi, Astoricensi, Auriensi, Lucensi, Mindonenfi, Tudensi, episcopis, in virtute sanctæ obedienciæ districte præcipiendo mandamus, quatenus ipsas constitutiones in suis cathedralibus ecclesiis, infra duorum mensium spatium postquam eis fuerint præsentatæ, clericis ac religiosis ordinis cuiuscumque, exemptis & non exemptis, infra eorum diocesim existentibus, auctoritate nostra ad hoc specialiter convocatis, & deinde quolibet anno, vel in synodis per eos celebrandis, vel in dictis ecclesiis, semel ad minus solemniter & integraliter faciant publicari, & earum obseruantiam dent, in quantum ad eorum spectat officium, operam efficacem. Volumus insuper, quod prædictæ nostræ constitutiones ad obseruantiam sui ligent omnes archiepiscopos & episcopos supradictos, prout in eis de archiepiscopis & episcopis cavetur expresse, ac personas seculares quascumque, & ecclesiasticas etiam & religiosas ordinis cuiuscumque, exemptas & non exemptas, infra civitates & diocesim dictorum archiepiscoporum & episcoporum constitutas, post duos menses a tempore publicationis faciendæ in præfatis ecclesiis cathedralibus numerandos.

* f. ad ca-
rum obs.

CAPITVLA.

De officio ordinarii. Rubrica I.

IN vinea Domini sabaoth cultores immeriti positi, & custodes, sic in cultura ac custodia nos debemus ministeriis excrescere, ut ad eadem alios in partes sollicitudinis evocatos sedulo studio excitemus. Extirpandis igitur vitiorum spinis & peccatorum tribulis, quæ superficiem eius obumbrasse videntur, ac plantandis virtutum germinibus, in quibus Dominus delectatur, totis affectibus intendentes: monemus & hortamur omnes archiepiscopos, episcopos, & alios quoscumque iurisdictionem ecclesiasticam habentes & exercentes, eorumque vicarios, provisores, officiales, & alios ipsorum loca tenentes, quocumque nomine censeantur, ut circa correctionem clericorum conjugatorum & non conjugatorum, in quibuscumque ordinibus constitutorum, cuiuscumque dignitatis, gradus, vel conditionis existant, qui crimina vel maleficia commiserint, diligenter observent canonica instituta. Et si crimina commissa, fuerint capitalia, vel talia pro quibus ea perpetrans capitaliter puniendus: officialis, vicarius, provisor, aut quisvis alius vicem gerens archiepiscopi, episcopi vel prælati, aut is ad quem ratione sui beneficii vel officii hoc spectat, vel ejus locum tenens, clericum conjugatum vel non conjugatum, ordinis, dignitatis, gradus vel conditionis cuiuscumque, talia committentem

A absque correctione & castigatione debita non relaxent, absolvant, vel abire permittant, aut in castigando, corrigendo vel puniendo remissi aut negligentes existēt. Alioquin malitiose deficientes in præmissis, si beneficiati fuerint, a perceptione fructuum & reddituum beneficiorum quæ obtinent, sint suspensi per annum, & per idem tempus efficiantur inhabiles ad quodcumque beneficium ecclesiasticum obtinendum. Si vero beneficiati non fuerint, per idem tempus ad obtinendum ecclesiasticum beneficium reddantur inhabiles ipso facto.

B II. De cohabitatione clericorum & mulierum.
Rubrica II.

Speciosus forma præ filiis hominum, & plenus gratia, fons virtutum, gloriosus sponfus ecclesiæ Iesus Christus, inter alia sanctitatis insignia, quibus sponsam ejus inclytam insignivit, gloriosam constituit castitatem, ut in illa, sine qua nullum opus bonum existit, sponsa ipsius & ministri ejus, eidem sponso virgini, nato de virgine, vitæ puritate fulgentes devotione supplici deservirent. Sed nonnulli clericorum & religiosorum, famæ suæ & salutis immemores, cum concubinis publice vitam ducunt enormiter dissolutam: super quo bonæ memoriæ Guillelmo episcopus Sabinensis, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis, in partibus Hispaniæ apostolicæ sedis legatus, cupiens salubriter providere, quamdam constitutionem provide edidit, quæ antiqui hostis procurante versutia usquequaque non extitit observata. Propter quod nos adversus hujusmodi vitium providere de salubri remedio cupientes, monemus omnes & singulos clericos & tam seculares, quam regulares, beneficiatos & non beneficiatos, cuiuscumque dignitatis, gradus, status, ordinis vel conditionis existant, ne concubinas in domo propria aut aliena publice audeant detinere. Contrarium vero facientes sint inhabiles, dum sic, ut præfertur, tenuerint publice concubinas, & per duos menses sequentes postquam etiam easdem dimiserint realiter cū effectu, ad quoscumque sacros ordines recipiendos, & quodcumque ecclesiasticum beneficium obtinendum, etiamsi beneficium patrimoniale, vel capellania fuerit temporalis: ut sic ordinum receptorum per idem tempus careant executione, & collatio beneficiorum eis facta infra dictum tempus, sit nulla, vacua, & irrita ipso jure, si ipsas concubinas tempore receptionis dictorum ordinum, aut collationis beneficii seu beneficiorum eis factæ, vel infra terminum duorum mensium antea tenuerint, ut præfertur. Volumus insuper, quod beneficiorum collatores, in litteris per eos concedendis super

Conc. apud
Vallemolei ann.
1322. c. 7.

super collationibus ipsorum beneficiorum, etiam patrimonialium, teneantur apponere clausulam subsequenter, videlicet: Nostræ tamen intentionis existit, quod si tempore collationis per nos de huiusmodi beneficio vel beneficiis tibi factæ, aut infra terminum duorum mensium ante, publicus concubinarius fueris, præsens nostra collatio nullius sit roboris vel momenti. Si autem collatio prædictam clausulam omiserit, volumus quod collatio beneficii vel beneficiorum, etiam non concubinario per eum facta, sit nulla & irrita ipso jure. Nihilominus collator, etiam si archiepiscopus vel episcopus fuerit, qui huiusmodi clausulam, in litteris per eum cõcedendis super collatione alicujus beneficii seu beneficiorum, etiam non concubinario facta, non apposuerit, vel apponi fecerit in collatione per se facta, vel per alium vice sui, sit ipso facto ab eisdem beneficii vel beneficiorum collatione suspensus, & eisdem beneficii vel beneficiorum collatio ea vice ad superiorem proximum devolvatur. Adjicientes etiam, & in super statuentes, prout Guillelmus episcopus Sabinensis & legatus præfatus statuit: quod quicumque clerici aut religiosi, qui post duos menses a publicatione constitutionis huiusmodi in ecclesia cathedrali, de cujus diocesi existunt, facienda numerandos, concubinam seu concubinas modo prædicto detinuerint, vel dimissam seu dimissas, aut aliam seu alias admiserint, si beneficiati existant, tertia parte fructuum omnium beneficiorum quæ pro illo tempore obtinent, ipso facto sint privati. Si vero per alios duos menses, prædictos duos immediate sequentes, in eodem crimine continuaverint vitam fœdam, alia tertia parte. Et si forsan Dei timore contempto, per alios duos menses, prædictos quatuor immediate sequentes, in peccato permanerint memorato, reliqua tertia parte fructuum dictorum beneficiorum omnino privati existant. Præcipientes eisdem, quod ad aliquam partem fructuum prædictorum, postquam ipsa vel ipsi, ut prædicatur, privati fuerint, manus temerarias aliquatenus non extendant. Et si forsan contrarium attentaverint, sub obestatione extremi iudicii prælati eorum tam diocesanis, quam aliis, districtè præcipimus, quod ad restituendum quidquid de prædictis tertiis fructuum seu ipsorum aliqua, postquam modo prædicto privati existant, occupaverint, seu detinuerint vel assumpserint, per censuram ecclesiasticam & alia juris remedia ipsos compellere non omittant. Quod si forte prædicti clerici vel religiosi concubinarij, adhuc ad cor non redierint, sed nostrum contemnentis mandatum, se ostenderint tam execranda turpitudinis amatores: suis

Concil. general. Tom. XI.

A prælati prædictis & eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub animarum suarum periculo, districtè præcipimus & mandamus, quod infra quatuor menses post prædictos sex menses, continue numerandos, transgressores prædicti concubinas præfatas omnino non dimiserint, eandem vel alias ulterius non admitturi, eos beneficiis suis privent, ipsosque in limo peccatorum tam fixos, donec se correxerint, & postea per duos menses, inhabiles esse denuncient ad quoscumque superiores ordines recipiendos, & ad quæcumque beneficia ecclesiastica obtinenda. Volumus etiam, quod si quis de prædictis, postquam beneficio seu beneficiis privatus fuerit, modo prædicto manus rapaces extenderit ad dictorum beneficiorum fructus, seu ad aliquam eorum partem, incurrat excommunicacionis sententiam ipso facto, a qua non possit absolvi, nisi de sic occupatis restitutione integra, & beneficii seu beneficiorum quibus privatus fuerit, ut prædicatur, dimissione plenaria, prius factis. Insuper prædictæ ordinationi adjicimus, quod dicti concubinarij qui tempore mortis, vel per duos menses ante, publice, ut præmittitur, concubinas habuerint, sint intestabiles. & bona eorum tam mobilia quam immobilia, etiam patrimonialia, & quæcumque alia, sint confiscata, postquam declaratum fuerit eos publicos concubenarios modo prædicto fuisse, & se peccatam incurrisse prædictam: & tam ipsi quam ipsæ concubinae careant ecclesiastica sepultura, nisi per duos menses ante mortem sine fraude ab invicem cum effectu fuerint separati. Quorum bona, etiam patrimonialia, & fructus beneficiorum prædictorum, in tres partes dividantur: quarum tertia pars fabricis ecclesiarum, in quibus beneficiati fuerint vel fuerit, alia vero tertia ordinario diocesano, reliqua vero tertia pars pro captivis redimendis, qui ab infidelibus detinentur, applicetur, & applicatæ sint ipso facto, postquam declaratum hoc fuerit, ut præfertur. Quod si forte propter confiscacionem & privacionem prædictorum fructuum beneficiorum concubinariorum, ipsorum viventium ecclesias contigerit Divinis & aliis debitis obsequiis graviter defraudari: volumus quod dictos fructus vel partem eorum, prælatus ad quem spectat, Divinis officiis, ac aliis debitis serviciis dictarum ecclesiarum applicet, prout viderit expedire. Super quo prælatorum conscientiam oneramus. Quæ quidem tertia pars redemptioni prædictæ applicata, per fratres de Mercede & de Trinitate ordinum exigatur & levetur, & per ipsos in dicta redemptione captivorum fideliter dispensetur: de quibus, diocesanis episcopis, de his quæ in ipsorum diocesi, prædicta de causa receperint,

M m m m m iij rint,

* f. si infra

ANNO
CHRISTI
1388

rint, teneantur reddere rationem. Quod si A
in huiusmodi dispensatione vel administra-
tione culpabiles reperti fuerint aut remissi,
per eosdem diœcesanos autoritate nostra
corrigan- tur, privilegiis non obstantibus
quibuscumque: statuentes nihilo minus,
quod prædicti ecclesiastum prælati pœnas
præmissas diligenter exigant, & per duos vi-
ros idoneos, per eos in propriis diœcesibus
deputandos, levare & recolligi faciant, di-
stribuendas juxta modum & formam supe-
rius ordinatas. Volumus insuper & manda-
mus, quod prælati in civitatibus & diœce-
sibus suis testes deputent syhodales, qui per
diœceses veritatem inquirant super omni-
bus supradictis, & ea quæ tepererint, quam
citius potuerint suis prælatis in synodis,
quas annuatim propterea celebrari jube-
mus, vel ipsi in remotis agentibus, corum
vicariis, semel tenentur anno quolibet nun-
ciare, ne iidem prælati excusationem præ-
tendere seu ignorantiam aliquam valeant
allegare.

De clericis conjugatis. Rubrica III.

Cum in iure statutum existat, quod cleri- C
ci conjugati, qui cum unicis & virginibus
contraxerunt, si tonsuram & vestes defen-
sant clericales, privilegium obtineant can-
onis ab Innocentio papa II. editi in favo-
rem totius ordinis clericalis, & pro commis-
sis ab eis excessibus vel dictis non possint a
sæcularibus iudicibus personaliter, aut
etiam pecunialiter condemnari: & nonnulli
ex prædictis clericis conjugatis, ut fide di-
gnorum relatione percepimus, tonsuram
aut vestes deferant honestati ordinis cleri-
calis minime congruentes: ideo statuimus, D
quod clericus conjugatus, qui gaudere vo-
luerit privilegio supradicto, tonsuram seu
clericam quantitatis inferius descriptæ de-
ferat, vel majorem, & vestem superiorem
non virgatam aut bipartitam, quæ tamen
usque ad medietatem tibiæ, vel ultra, in lon-
gitudine protendatur. Tonsuræ autem for-
mam, ad omne ambiguitatis tollendum du-
bium, hic fecimus circumferibi: quam in ea-
dem mensura per singulos prælatos, seu eo-
rum vicarios vel officiales, jubemus imprimi
loco utique publico & patenti, in valvis ec-
clesiarum cathedralium & aliarum majo-
rum ecclesiarum locorum insignium diœ-
cesum earundem.

ANNO
CHRISTI
1388.

*De rebus Ecclesie non alienandis.
Rubrica IV.*

Execranda alienationis abusum, quo
prælati & aliæ personæ ecclesiasticæ, ma-
xime in regnis & terris regi Castellæ sub-
jectis existentes, administrationem eccle-
siarum & rerum ecclesiasticarum habentes,
loca, vassallos, grangias, & alias possessiones,
decimas, primitias, redditus, proventus, &
jura, & bona alia ad ecclesias, ordines, mo-
nasteria seu alia pia loca quibus præfunt, spe-
ctantia, personis sæcularibus sub colore &
titulo commendæ, ut per eosdem ab alio-
rum oppressionibus defendantur, vel aliis
confictis causis, propria autoritate subji-
ciunt, & tributaria reddunt in perpetuum
vel ad tempus, cum sit in Dei offensam, &
ecclesiarum, ordinum, monasteriorum &
locorum prædictorum, grave damnum, in-
troducunt, ac sacris canonibus inimicum,
abhorrentes & merito reprobantes, uni-
versos archiepiscopos, clericos, abbates,
prioros, & magistrorum ordinum militarium,
commendatores, & quoscumque ecclesia-
rum & rerum ecclesiasticarum administra-
tores, maxime in regnis & terris præscriptis
existentes, cujuscumque status, gradus, or-
dinis vel conditionis existant, sub excom-
municationis pœna monemus & hortamur,
ut constitutiones in Lugdunensi & Vien-
nensi concilio super hoc editas, in com-
mendis jam factis de rebus supradictis per-
spicue attendant, & diligenter observent:
quas commendas super interminatione a-
nathematis de cætero fieri prohibemus. Nos
enim, si secus a quodam seu attentatum fuerit,
id decernimus irritum & inane.

De Iudæis & Sarracenis. Rubrica V.

Et si Christiana religio Iudæos & Sarrac-
enos ex eo non debeat abjicere, quia no-
stri conditoris imaginem constat eos habe-
re: quia tamen ex eorum frequentis com-
munionem

munione, experientia docente novimus, A
damna corporibus, & animabus fidelium
pericula & scandala plurima provenisse: de-
liberatione provida statuimus, ut Iudæi &
Sarraceni inter Christianos, vel Christiani
inter Iudæos vel Sarracenos, domos, hospita,
seu alia receptacula in quibus habitent,
nullatenus permittantur habere: sed in ci-
vitatibus & locis ubi certæ limitationes
sunt, eisdem Iudæis & Sarracenis deputa-
tæ, reducuntur ad eas, & infra ipsas consti-
tuant habitationes suas. Vbi vero Iudæi &
Sarraceni prædicti ad habitandum non ha-
buerint huiusmodi limitationes seu termi-
nos purgatos, limitentur & assignentur
eisdem partes aliquæ in civitatibus & locis
prædictis a Christianorum habitationibus
separatæ, infra quas reducunt se, nec extra
prædictam limitationem permittantur quo-
modolibet commorari, nisi forte sint aliqui
Iudæi & Sarraceni mercatores, vel alii qua-
cumque officia aut opera mechanica exer-
centes, seu merces vendentes, quos pro hu-
iusmodi operibus exercendis & mercibus
vendendis, in plateis vel in aliis locis publi-
cis civitatum & locorum ubi existunt, per-
mittimus habere operatoria, tenoria, tabu-
laria seu boticas: dum tamen intra loca
eis deputata, vel in posterum deputanda,
domos seu habitationes principales cum
filiis & uxoribus teneant, ad quas se de no-
cte reducant. Christiani autem, qui intra
limitationem Iudæis vel Sarracenis assigna-
tam vel assignandam habitare præsumpserint:
si infra duos menses a die publicationis præ-
sentium factæ in ecclesia cathedrali civitatis
vel diocesis ubi moram trahunt, se ad commo-
randum inter Christianos reducere non curaverint,
ad id per censuram ecclesiasticam compellantur.
Iudæis vero & Sarracenis, si infra dictum terminum
duorum mensium ubi limitatio est facta, vel
postquam dictæ limitationes de ordinatione
& voluntate domini regis, vel cuiuscumque
alterius domini ecclesiastici vel temporalis
civitatis vel loci, factæ fuerint, se ad eam-
dem reducere noluerint vel neglexerint,
Christianorum communio subtrahatur.

De ferijs per infideles colendis. Rubrica VI.

Cedir in opprobrium religionis Christianæ,
quod Iudæi & Sarraceni inter Christi-
colas habitantes, diebus Dominicis & festi-
vis mercimonia vendere, & artificia ac me-
chanica opera exercere publice non verentur.
Cum autem hoc in Divinæ majestatis
offensam non sit a Christi fidelibus aliqua-
tenus tolerandum: ipsis Iudæis & Sarraceni-
s, ne mercimonia vendere, aut qualitercumque
artificia, seu opera mechanica exercere
præsumant diebus Dominicis & festi-

vis, qui per Christianos coluntur, districtius
inhibemus, & ad id compelli per locorum
ordinarios ac iudices sæculares, sub quorum
iurisdictione Iudæi & Sarraceni vivere di-
gnoscuntur, per subtractionem communio-
nis fidelium, & alias pœnas temporales, au-
roritate qua fungimur, præcipimus & man-
damus. Quod si sæculares iudices negligentes
fuerint in præmissis, ad hoc per centu-
ram ecclesiasticam compellantur.

De adulteris. Rubrica VII.

In paradiso voluptatis, ubi primum pa-
rentem creaverat creator omnium glorio-
sus, matrimoniū hac lege instituit, ut sic vir
per consensum legitimum femine iungere-
tur, quod duobus existentibus in carne una,
aliam personam quæ unitatem divideret,
superaddere non liceret. Hanc unitatem
nonnulli conjugati, Dei timore postposito,
deturbantes, sicut equus & mulus quibus
non est intellectus, concubinis se commi-
scere in suarum animarum damnationem
publice non verentur. Contra quos præfa-
tus Guillelmus episcopus Sabiniensis, sanctæ
Romanæ ecclesiæ cardinalis statuit & ordi-
navit, ut quicumque conjugatus concubi-
nam publice detinere præsumeret, & insu-
per non conjugatus, qui concubinam infi-
delem præsumeret detinere, tam ipsi, quam
ipsæ, eo ipso sententiam excommunicationis
incurrerent. Nos vero dictam constitu-
tionem innovantes, tam prædictos, quam
conjugatos, qui cum adulteris publice comi-
scentur, & ipsos adulteros, prædictæ ex-
communicationis sententiæ decernimus
subjacere. Volentes insuper, quod, nisi
adulteri & alii supra scripti præfatas concu-
binas, vel conjugatæ dictos adulteros, per
duos menses ante eorum vel earum obitum
dimiserint, & se ab eisdem sine fraude sepa-
raverint, etiam si tempore obitus sui vel
antea fuerint a dicta excommunicationis
sententia absoluti, nihilo minus tam ipsi
quam ipsæ carcant ecclesiastica sepultura.

Datum Palentie sub sigillo nostro pendenti, IV.
Nonas Octobris, Indictione II. pontificatus sanctis-
simi in Christo patris & domini nostri, domini Cle-
mentis Divina providentia papæ VII. anno 10. & a
nativitate Domini 1388. Iste constitutiones fuerunt
publice denunciatae in ecclesia fiatium Minorum
Palentinorum die 4. mensis Octobris, anno a nati-
vitate Domini 1388. Indictione II. pontificatus san-
ctissimi in Christo patris & domini nostri, domini
Clementis Divina providentia papæ VII. anno deci-
mo, presentibus rege, archiepiscopo Compostellano,
Ovetensi, Legionensi, Calagurritano, Palen-
tino & Zamorensi episcopis, & cleri & populi multi-
tudo copiosa.

ANNO
CHRIST
1389.

V I T A
BONIFACII PAPÆ VIII.

VVLGO IX.

Bonifacius hujus nominis juxta vulgi opinionem IX. Petrus antea vocatus, natione Neapolitanus, ex illustrissima Tomacellorum familia oriundus, communibus omnium suffragiis anno ætatis suæ 45. ut probabilius observavit Panvinius, quam Platina, ad pontificatum ascitus est iv. Nonas Novembris, anno 1389. tempore Venceslai imperatoris. Omnem populi Romani gubernandi rationem soli papæ reservavit. Clemente antipapa mortuo, cardinales schismatici Petrum quemdam de Luna in ejus locum suffecerunt, & Benedicci XIII. nomen imposuerunt. Perusii inter nobiles & populum magna suborta est discordia, ad quam extinguendam pontifex eos contulit: sed vel parum vel nihil effecit. Nam populus furore percitus, 80. plus minus nobiles crudeliter occidit. Hac injuria Bonifacius læsum sentiens, Assisium concessit, & per legatos Galeatio duci persuasit, ut Mantuam oblidione solveret. Iulie anno appropinquante, Romani suis precibus apud pontificem insisterunt, ut ad Urbem reverteretur. Quod ut facilius impetrarent, Banderios destituerunt, eorumque loco Malatestam Pisauriensis domini filium senatorem delegerunt. Ad Urbem pontifex reversus, arcem sancti Angeli munivit, maniaque & turres restituit, & sic paulatim dominatu Urbis potitus est. Annus Iulie 1400. cum incredibili hominum affluentia celebratus est. Paulo ante Romam venerat presbyter quidam cum certo hominum numero, quos Blanchos vocabant: quem tanquam hæreticum exuri mandavit. Annatarum imponendarum primus autor fuit: ex quibus contra ætario ecclesiæ plurimum accesserit, bellique contra infideles suscipiendi expeditio promotæ fuerit, non citra temeritatem Theodorici a Niem simoniae avaritiæque crimina pontifici optimo impingit. In regnum paternum restituit Ladislaum, privatione quæ Carolus exutus erat, plane annullata. Anno Domini 1405. ipsis Kalendis Octobris morbo calculi afflictus, ex hoc mundo migravit, ac in sancto Petro sepultus est, cum pontificatum 14. annis & 9. mensibus administrasset. Parentibus quos secum habebat, nimium indulgens, aliquantulam fortasse reprehensionem meruit.

ANNO
CHRIST
1391.

*** CONCILIVM LONDINENSE

A Vvillelmo de Courtenay Cantuariensi archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno Domini M. CCC. XCI.

Contra presbyteros stipendiarios.

Synodale extrat Vvillelmi archiepiscopi decretum tomo II. Anglicanæ collectionis; in hæc verba.

Vvillelmi &c. Venerabili fratri nostro domino Roberto Dei gratia Londinensi episcopo, salutem &c.

Cum secundum legem Divinam, ex qua sanctorum partum manarunt postmodum instituta, non liceat alicui terminos transgredi alienos, nec in alterius messem mittere falcem suam: gravè profecto censetur cõmittere culpã viri ecclesiastici, & præsertim in sacerdotali ordine constituti, qui Christi fidelium

A oblationes, cætera quoque emolumenta & commoda, ad rectores seu vicarios ecclesiarum, in quibus ad Divinorum celebrationem de ipsorum licentia sunt admitti, spectantia, absque eorundem conniventia auferre, & in usus proprios convertere non ventur: non attendentes, quod in rebus hujusmodi, nedum furti, sed & sacrilegii crimen contrahitur; ac inde proditori qui localorum Dominicorum fur extiterit, subcontractores seu invasores rerum ecclesiasticarum merito comparantur.

Quapropter felicitis recordationis dominus Robertus VVynchelssey, quondam Cantuariensis archiepiscopus, prædecessor noster, hanc avaritiæ pestem omni volens qua potuit vigilantia extirpare, in concilio suo provinciali deliberatione provida statuit & matura: ne presbyteri stipendiarii, aut alii sacerdotes, propriis sumptibus, seu alias sustentati, in provincia nostra Cantuariensi Divina officia celebrant, oblationes, portiones, obventiones denariorum, perquisita tricennalia seu aliquam certam quotam præsertim oblationum pro corporibus mortuorum præsertim, a rectoribus vel vicariis ecclesiarum in quibus celebraverint non obtenta licentia, acciperent ullo modo; nec in præjudicium rectorum vel vicariorum prædictorum, aut, eorum vicem gerentium, quomodolibet asportarent. Quodque presbyteri hujusmodi, aliquo die Dominico, vel alio festivo, postquam ad celebrationem Divinorum per eos ad quos pertinet fuerint sic admitti, coram rectoribus, seu eorum vicem gerentibus, si vicarii ibi desint, aliquum coram ipsis vicariis & locorum parochianis, intra Missarum solemniam, sacrosanctis Dei evangelii inspectis, præstent publice juramentum, quod ecclesiis parochialibus, vel capellis, in quibus Divina celebrantur, eorumque rectoribus, seu vicariis, aut ipsorum loca tenentibus, seu aliis quorum interest, circa oblationes, portiones, obventiones denariorum, perquisita tricennalia, vel alia jura, quocumque nomine censentur, nullum inferent præjudicium seu iacturam; immo, quatenus ad ipsos attinet, ecclesias & personas præfatas in præmissis singulis indemnes penitus conservabunt; quodque odia, scandala, rixas, aut contentiones inter rectores & parochianos nullatenus suscitabunt, nec fovebunt aliquatenus suscitata, sed concordiam & amorem nutrient, quatenus attinet ad eosdem. Prohibuit insuper dictus noster prædecessor, & prohiberi voluit, & etiam interdici, ne presbyteri supradicti Divina præsumerent in ecclesiis hujusmodi celebrare, priusquam præstiterint sub forma hujusmodi juramentum, si rectores, seu vicarii, aut ceteri supradicti, voluerint & petierint sic jurari. Et si dicti capellani, coram iudice, competente, super violatione juramenti præmissi, per probationes legitimas, seu quia diffamati, & super hoc legitime evocati ad iudicium; canonice nequiverint se purgare, fuerint convicti: statuit, quod inde penitus sint amoti, nec ad Divinorum celebrationem alicubi admittantur in provincia antedicta, quousque super crimine perjuri sic commissi, cum eisdem confessiones aliquorum parochianorum ecclesiarum vel capellarum in quibus Divina celebraverint, nisi in casu licito & permisso: quodque Matutinis, magnis Missis, Vesperis, & aliis Divinis officiis, debitis horis, induti superpellicciis, de quibus sibi expensis propriis providebunt, cum cæteris earundem ecclesiarum clericis & ministris, in Divini cultus adiutorium & augmentum in ipsis debeant ecclesiis interesse: nec eis in navi ecclesie in qua admitti fuerint, ut præfertur, seu in cæmeterio, aut aliter in

campo,

campo, liceat tunc vagari. Et si super his, per eos quos ecclesie tunc præesse contigerit, commoniti fuerint & correpti, cervices suas contra ipsos propterea non erigant, nec tumidos se distendant. Quodque correptiones hujusmodi occasione contra rectores, vicarios, seu vices gerentes hujusmodi, qui in insolentibus suis eis assistant, ipsosque foveant, nullatenus commovebunt: sed his omnibus supradictis se exhibebunt humiles, reverentiam debitam quoque impendent. Dicit vero presbyteri dictis Dominicis diebus & festivis, vel si corpus alicujus defuncti affuerit, demum post lectum majoris Missæ evangelium, Missas suas incipiant, & non prius: nisi delicta rectoris, vel vicarii, aut alterius vices gerentis, specialiter præobtentia. Presbyteri quoque præfati rectoribus vel vicariis ecclesiarum vel capellarum ubi celebraverint, non detrahant: sed dicant cum Psalmsita ponere custodiam ori suo. Item quod tabernas, spectacula, aut alia loca inhonesta, seu ludos noxios & illicitos, non frequentent: sed more sacerdotali in habitu se habeant & in gestu, ne ipsorum ministerium, quod absit, vituperio, scandalo seu despectui habeatur. Rectores quidem & vicarii, seu loca gerentes prædicti, cum benignitate debita præfatum recipiant juramentum, ac præsentium retineant copiam sibi ipsis.

Nos vero attendentes statutum prædictum, quamvis proinde sancte & salubriter editum, per rectorum & vicariorum incuriam & desidia in dissuetudinem abiisse, veluti antiquatum: statutum hujusmodi, quantum ad omnia & singula præmissa in eodem contenta, de consilio suffraganeorum nostrorum, ac cleri nostræ provinciæ Cantuariensis pariter & assensu, in concilio nostro provinciali nuper London celebrato, ex certa nostra scientia innovamus, ipsaque inviolabiliter futuris temporibus volumus, & in virtute obedientiæ præcipimus observari. Et ne quis ignorantiam prætereunda valeat præmissorum, dictum statutum in singulis diocesisbus nostræ Cantuariensis provinciæ, per locorum diocesanos, seu ipsorum auctoritate & mandato, annis singulis saltem semel volumus publicari. Quocirca fraternitati vestræ committimus & mandamus, quatenus præmissa omnia & singula, per dictum prædecessorem nostrum in concilio suo provinciali pie statuta, ac per nos in nostro provinciali concilio, ut præmittitur, innovata, in vestris civitate & diocesis publicetis, ipsaque per singulos nostros suffraganeos & confratres debito publicanda, auctoritate nostra etiam demandetis: vosque vestros, singulique suffraganei nostri & confratres prædicti suos subditos quoscumque ad observationem omnium & singulorum præmissorum compellatis canonice, & compellant. Ad quæ faciendâ, vobis & dictis suffraganeis & confratribus nostris singulis, tenore præsentium committimus vices nostras, cum cujuslibet coercionis canonice potestate. De diebus vero receptis & exceptis præsentium cum clausula certificandi citra festum Purificationis B. Mariæ, &c.

Dat. in Manerio nostro de Croydon xxviii. die mensis Aprilis, anno Domini MCCCXCI. & nostræ translationis anno decimo.

** CONCILIVM LONDINENSE

A Thoma Arundelio Cantuariensi archiepiscopo cum suffraganeis celebratum adversus errores VVicleffi anno Dom. MCCCXCVI.

Anno MCCCXCVI. ut VValsinghamus papa scripsit regi Angliæ, oravitque ut assisteret prelati ecclesie in causa Dei, & ipsius regis & regni contra Lollaros quos declaravit non solum produci Concil. general. Tom. XI.

tores ecclesie, sed & ipsius regis: rogavitque obtinuit, ut quos præfules declarasset hæreticos, condemnaret: Hinc Bonifacii mandato in Angliâ obtemperatum est. Et in provinciali quidem Londinensi concilio damnatum esse VVicleffum Trialogum discimus, ex opusculo Guillelmi VVindefordi de ordine Minorum theologi, nondum typis edito, cujus hæc clausula est: Fias tractatus magistri VVindefordi, de ordine Minorum, contra eprores VVicleffi in Trialogo, qui damnatus est in concilio provinciali Londinensi sub domino Thoma Cantuariensi archiepiscopo, anno Domini MCCCXCVI. Eo libello VVindefordus jussu Thoma archiepiscopi oltodecim Trialogi errores oppugnavit in Londinensi concilio damnatos: quos ex VVindefordi libro hic representamus.

Articuli excerpti ex Trialogo VVicleffi, & damnati in concilio Londinensi.

I. Articulus damnatus.

Manet panis substantia post ejus consecrationem in altari, & non desinit esse panis.

II. Articulus damnatus.

Sicut Ioannes fuit figurative Elias, & non personaliter: sic panis figurative est corpus Christi, & absque omni ambiguitate hæc est figurativa locutio, hoc est corpus meum: sicut illa in verbis Christi; Ioannes ipse est Elias.

III. Articulus damnatus.

In capite, Ego Berengarius, curia Romana determinavit quod sacramentum Eucharistiæ est naturaliter verus panis, loquendo conformiter ut prius de panemateriali albo & rotundo.

IV. Articulus damnatus.

Desinientes parvulos fidelium sine baptismo sacramentali decedentes non fore salvandos, in hoc sunt præsumptuosi & stolidi.

V. Articulus condemnatus ut erroneus.

Collatio sacramenti confirmationis non est episcopis reservata.

VI. Articulus, ut erroneus condemnatus.

Tempore Pauli sufficiebant ecclesie duo ordines clericorum, sacerdos & diaconus, nec fuit tempore Apostolorum distinctio Papæ, patriarcharum, episcoporum: sed sufficit quod sint presbyteri & diaconi secundum fidem scripturæ, quia superbia cæsarea alios gradus adinvenit.

VII. Articulus condemnatus in universali suo intellectu.

Antiqui qui ex cupiditate rerum temporalium, vel spe minorum juvenum, aut ex causa excusandæ libidinis, licet de prole desperent, copulantur ad invicem, non vere matrimonialiter copulantur.

VIII. Articulus condemnatus ut hæreticus in suo universali intellectu.

Causæ divortii ratione consanguinitatis vel affinitatis sunt infundabiliter humanitus ordinatæ.

IX. Articulus condemnatus ut erroneus.

Hæc verba: Accipiam te in uxorem; obligantur Nnnnnn lora

ANNO
CHRISTI
1396.

lora sunt pro contractu matrimonii, quam hæc verba, accipio te in uxorem: & quod contrahendo cum una per hæc verba de futuro, accipiam te in uxorem, & post cum alia per hæc verba de præfenti, accipio te in uxorem, non debent frustrari verba prima propter verba secundaria de præfenti.

X. *Articulus damnatus a concilio.*

Isti duodecim sunt procuratores Antichristi ac discipuli Antichristi, papa, cardinales, patriarchæ, archipræsules, episcopi, archidiaconi, officiales, & decani, monachi, & canonici bifurcati, pseudofratre introducti jam ultimo, & quæstores.

XI. *Articulus pro hæresi condemnatus.*

Numerorum 18. & Ezechielis 44. præcipitur simpliciter negative, quod nec sacerdotes Aaronitæ nec levitæ habeant partem hereditatis cum aliis tribubus, sed quod pure vivant de decimis & oblationibus.

XII. *Articulus pro errore condemnatus.*

Non est major hæreticus vel Antichristus, quam clericus qui docet, quod licitum est sacerdotibus & levitis legis gratiæ, dotari cum possessionibus temporalibus: & si aliqui ex prævaricatione in lege Dei sunt hæretici, apollatæ, vel blasphemii, sunt illi clerici qui hæc docent.

XIII. *Articulus, ut hæreticus in suo universali intellectu condemnatus.*

Non solum domini temporales possunt auferre bona fortunæ ab ecclesia habitualiter delinquente: non solum eis hoc licet, sed debent hoc facere sub pœna damnationis æternæ.

XIV. *Articulus ut hæreticus condemnatus.*

Si corporalis unctio foret sacramentum, ut modo fingitur: Christus & eius Apostoli, ipsius promulgationem non tacuissent.

XV. *Articulus damnatus.*

Quicumque est humilior ecclesiæ servitor & in amore Christi quoad suam ecclesiam amabilior, ille tam in ecclesia militante major, & proximis Christi vicarius est.

XVI. *Articulus pro hæresi condemnatus.*

Ad verum dominium sæculare requiritur iustitia dominantis sic, quod nullus in peccato mortali est dominus alicujus rei.

XVII. *Articulus pro hæresi condemnatus.*

Omnia quæ eventient absolute, necessario eventient.

XVIII. *Articulus pro hæresi condemnatus.*

Quidquid papa vel cardinales sui sciunt ex sacra scriptura deducere clare, illud duntaxat est credendum, vel ad sua monita faciendum: & quidquid ultra præsumperint, sic tanquam hæreticum contemnendum.

*** CONCILIUM CANTVARIENSE

ANNO
CHRISTI
1399.

A Capitulo Cantuariensi, exulante archiepiscopo, convocatum anno Dom. M. CCC. XCIX.

Hujus mentionem synodi facit Nicolaus Harpsfeldius in historia eccles. Angl. sæculo XV. cap. IX. Quam, inquit, synodum, prior & capitulum, ut appellant, Cantuariensē, absente in exilio Thoma, indixerat. Ad quam Henricus rex, comites Northumbriæ & Westmerlandiæ misit, non ut pecuniam aliquam a clero, sed ut preces pro ipsius & regni salute postularet. Qui profitebantur, nolle regem in pecuniis tribuendis eos premere: nisi summa necessitas eas extorqueret: a quibus tamen postea soluendis nunquam cessatum est.

Contestabantur verò commemorati comites, nolle regem, cleri privilegia atque immunitates immuere: & diligentem positurum operam, quo hære-

A ses, quæ jam in immensum succreverant, excinderentur. Eadem & in comitiis regni, quæ tum habebantur, promisit: in quibus regem Arundellius obtestatus est, ut provisiones abrogaret, per quas fiebat, ut docti & pii viri in academiis, rerum victasque inopia premerentur, studiaque deserere cogentur: cum opima interim beneficia indoctis & ambitiolis excreverent. Pollicitus est rex, se eam rem ad curam suam revocaturum.

Questus est in hac synodo clerus, quod valde premeretur, tum a ministris regis, tum a Romano pontifice. Et quæstor quidem pontificis venit ad synodum eam ob causam: voluitque ut clerus ea de re litteras ad summum pontificem mitteret.

B Postulatum est inter alia, ut dies divo Georgio martyri quæ, celebris & festus per totam Angliam ageretur: utque cautio diligentior haberetur, ne bona pauperum hospitiarum temere atque inconsulte in pauperum fraudem profunderentur, ne episcopi causas, quæ sacerdotium & matrimonium respicerent, cuiquam nisi doctis & juris peritis crederent: ne ii qui in adulterium inciderent, quive gravius aliquod peccatum quodque publice notum esset, pecuniaria aliqua, sed corporea solum pœna cõtererentur.

Synodus quæ sequenti anno convenit, decimam cum dimidiata regi concessit. *Haellens Harpsfeldius.*

CONCILIA ANGLICANA

ANNO
CHRISTI
1400
1402
1404.

Annis MCCCC. MCCCII. & alii

sequentibus habita.

EX Harpsfeldij historia eccles. Angl. horum novitiam conciliorum habemus. In sæculo xv. cap. xx. Synodus, inquit, quæ sequenti anno (nimirum MCCCC) convenit, decimam cum dimidiata regi concessit. *Postularis nimirum Rex a clericis pecuniam, anno superiore, ut in concilio Cantuariensi paulo ante dictum est.*

D Confluxit biennio post alia synodus Londini, & postalterum deinde biennium alia: in utraque, pecunia ob graves regis sumptus in seditiosis bello reprimendis contributa est, ad quam priore synodo postulandam, venere ad patres regis nomine, comes Somerseti & dominus Rolfe qui erat a thesauris. Vetus hoc tempore cleri prærogativa ad eas postulationem per regem renovata est, ne clerus apud regni tribunal raperetur, neve pro commeatu regis familiæ res suas vendere cõgeretur.

In posteriore, mandato Thomæ de indicenda synodo perfunctus est Henricus Lincolnienfis episcopus, quasi Cantuariensīs ecclesiæ cancellarius: quod Londinensīs sedes, cujus episcopus, ejusdem ecclesiæ est decanus, & Vintonienfis, cujus episcopus in eadem ecclesia subdecanus censetur, vacarent. In qua synodo cautum est, ut defuncto aliquo episcopo, exequiis ejus per omnes cathedrales ecclesias celebrentur: quæ paulo post mortuo Rogerio Londinensī pro eo celebratæ sunt.

E Sequens annus suam etiam synodum habuit, quæ pecuniarum etiam contributionem secum trahabat, ut & biennium quod insecutum est. Atque in ista posteriore synodo, Thomas Carliolensis episcopus, ex illis verbis, *Magister adeſt & vocat 10.*, ecclesiasten egit. Hanc synodum Henricus Bevforde Vintonienfis episcopus, cui se absente rerum summam Arundellius crediderat, Arundellio in regis legatione occupato, indixerat.

Post

ANNO
CHRIST.
1400.
1402.
1404.

Post biennium, duplex in annum omnem synodus incurrebat, ut diximus. In priore, Ioannes cœnobii D. Augustini Cantuariæ monachus in illud thema, *Faciatur unusquisque opus suum*: in posteriore Ioannes Botelius Franciscanorum generalis, in illud; *1 os vocati estis in uno corpore*: scite peroravit. Atque hæc synodi in deliberatione de schismate opprimendo potissimum consumpta, qua de re ante diximus. Atque hæc quidem synodus, ut ceteræ fere omnes, per solius archiepiscopi litteras & mandatum congregata est: nonnumquam vero rogatus a rege & propter illius litteras, & publica regni negotia clerum ad synodum evocavit, ut triennio post, in qua Ioannes Langdon Cantuariensis monachus, ex illo themate; *Stella dederunt lumen*: concionem habuit: ut & alius proxima proximi anni synodo, eiusdem cœnobii monachus Ioannes Godmershanus super illa verba; *Diligite lumen sapientie omnes qui præstis*. In priore tributum a clero postulatum est, sed nihil præstitum; quod clerus nimis se emunctum, & continuis contributionibus exhaustum quereretur. Sed in posteriore, decima a clero ad regis usus abraha est, qui varias in hac synodo querimonias proposuit ob ecclesiæ libertates atque prærogativas in dies labefactatas. Postulatum est, ne cum quiscumque ex clero proferbatur aliquam ob causam, decimæ, oblationes & bona ecclesiæ, ideo regis usus cederent: peritum, ne cum vicarii propter vicarie tenuitatem atque exilitatem, accessioem & incrementum, ubi rex ecclesiarum aliquarum esset patronus, apud ecclesiasticum tribunal postularent, cognitio illa rescripto, ut fiebat, regio interpellaretur: postulatum, ne, cum fructus ecclesiarum, quarum patronus erat Rex, sequestrarentur, quod curæ parochiali idonee non prospiceretur; regis rescriptum ad ecclesiasticorum cognitionem perturbandam, decernetur: postulatum, ne cœnobita e quibus exteri, quasi regni hostes eieci essent, laici usurpant, sed alii monachi ex Angliis sufficerentur: pecuniam interim dependit clerus, sed eorum postulationi satisfactum non reperio, sive id mors regis, quæ hoc anno insequuta est, sive alia aliunde objecta impediierint. *Hællenus Harpsfeldius.*

VITA

INNOCENTII PAPÆ VII.

ANNO
CHRIST.
1405.

Innocentius VII. Sulmone, ut ait Theodoricus, in Apulia honestæ & mediocris fortunæ parentibus natus, bonarum litterarum, juris canonici, & Romanæ curiæ peritissimus, vir mitis, bonus & pacificus, doctorum summus amator & fautor, ex Bononiensi episcopo & cardinale sanctæ crucis in Ierusalem 16. Kalendas Novembris, anno Domini 1405. tempore Roberti imperatoris electus est pontifex sub ista conditione, ut pro necessitate componendi schismatis quovis tempore pontificatum resignaret. Nam ante electionem omnes cardinales, Gobelino & Theodorico attestantibus, coram pluribus notariis & testibus solemnibus compromiserunt, & compromissum servare iuraverunt, quod ipsi singuli & communiter, & si quis eorum forte in papam eligeretur, velle omnem diligentiam quam posset adhibere; quod unitas ecclesiæ reformaretur, etiam si opus esset ad hoc renunciare papæ, & cum tamen Petrus de Luna etiam suo papatu sponte cedere velle. Stetit promissis pontifex optimus. Concilium generale ipsius Kalendis Novembris Romæ celebrandum indixit: sed Romanorum seditione per Gibellinos exorta, nemo vocatorum episcoporum ad Urbem tuto accedere potuit. Cum enim, autore Gobelino, statim post electionem regimen Urbis senatoribus ab-

Concil. general. Tom. XI.

latum restituisset, illi elatioris facti, eisdem Urbis temporale dominium resignari, omnesque munitiones sibi dedi postularunt, Ladislai Neapolitani regis subsidio imperato, ad arma convolarunt. Pontifex rei novitate obitus factus, cum nepote Viterbinum confugit: unde post devictum autore Vrino ejus militia duce Ladislaum, a populo revocatus Romam revertit, ibique aliquot cardinales, ex quibus tres pontifices postea electi fuerunt, ordinavit: cumque nepotem suum agri Piceni & Anconensis marchionem, eumdemque Firmanium principem creasset, mortuus est, & in sancto Petro sepultus septimo die Novembris, anno Christi 1406. cum annos duos & dies viginti tres sedisset.

** CONCILIVM PRAGENSE

ANNO
CHRIST.
1405.

A Sbincone Pragensi archiepiscopo adversus schismaticos celebratum, anno Domini M. CCCC. V.

Quum in Bohemia multi ab Innocentio pontifice ad Petrum de Luna defecissent, ad Sbinconem Pragensem archiepiscopo dedit litteras Innocentius, quibus iussit ut provinciale concilium adversus schismaticos egeret. Quas litteras Roma apud S. Petrum, VIII. Kal. Jul. datas edidit Raynaldus in annalibus.

VITA ET EPISTOLÆ
GREGORII PAPÆ XII.

ANNO
CHRIST.
1406.

Gregorius XII. patria Venetus, Angelus Coararius antea nominatus, postquam aliquamdiu patriarcha Aquilienensis fuisset, ex cardinale sancti Marci, pridie Kalendas Novembris, anno Christi 1406. ætatis suæ 80. conditione eadem qua prædecessor, electus est pontifex: nimirum ut vi juramenti ante electionem a singulis cardinalibus emissi pro incunda unione & tollendo schismate, pontificatui renunciaret, modo antipapa Benedictus idem facere velle. Cumque illud per litteras & legationem quaungebatur Antonius de Butrio jurisconsultus ejus temporis celeberrimus, semel atque iterum frustra tentasset, animadversa antipapæ tergiversatione, unionem remissius quam par erat promovere cepit, deditque in mandatis singulis cardinalibus ne Luca discederent, ullaque de causa ipsi inter se vel cum anticardinalibus convenirent. A qua sententia ipsi a pontifice male informato ad eundem vel alium melius informandum appellantes, Pisano concilio indicto & congregato, Gregorium papam cum pseudo-pontifice Benedicto deposuerunt, anno Domini 1409. cum sedisset annos 2. & menses 8. minus quatuor diebus.

EPISTOLÆ

GREGORII PAPÆ XII.

AD PETRUM DE LVNÆ PSEVDOPAPAM.

De unione.

Gregorius episcopus, servus servorum Dei, Petro de Luna, quem nonnullæ gentes in hoc miserabili schismate Benedictum XIII. appellant; pacis & unionis effectum.

Qui se humiliat, inquit Veritas, exaltabitur; & Math. 23: qui se exaltat, humiliabitur. Cujus saluberrimam monitionem, quantum nobis ex alto permittitur, obedienter sectari, decrevimus per litteras nostras, omni contentione seposita, benigne te affari, & ad integrationem ecclesiæ cohortari; immo te invitare ad id consilium capeendum, quod nos ipsi pro pace ecclesiæ accepimus. Vides quanta iniqua, quanta pericula, quanta incommoda, quanta denique Christi

Nnnnnn ij stianæ

stianæ religionis infamia iam per triginta annos A
ex hac pestilente ac vesana deditione in populum
Dei pervenerunt, quantaque, nisi providetur,
sint quotidie eventura horum omnium malorum, quæ
causa ab initio fuerit certa videtur, quibus rigor ju-
stitiæ non cessit, nec forsitan æquitas persuasit: nihilo
minus tamen graves molestias Christianam religio-
nem perpessam non dubitatur. Si ergo nunc quoque
eodem modo fiat, dubius est remedii locus, quo mi-
nus ecclesiæ in solitis remaneat angustiis, in qua & tu
de teipso & conscientia tua videris: nos nentes &
intentionem nostram apertissime profitemur. Non est
consilii nostri, tempus aliquo modo terere, sed quo
validiora, certiora & firmitiora fuerint iura nostra,
tanto laudabilius ducimus ea pro pace & reintegra-
tione Christianorum relinquere: non enim de sum-
mo jure disputandum est, sæpe rigor ipsi utilitati &
tempori cedit. Nam si mater * illa & jure suo & pro-
prio filio spoliari voluit, ne sectionem unius pueri
videret: quanto magis nos, si, malitia operante, ad
optatam unionem venire non possumus, per justitiæ
vias matri cederendum videtur? Quare exurgamus
ambo in unum unionis affectum, concurramus. fera-
mus salutem ecclesiæ jam hoc diuturno morbo affli-
ctæ. Ad hoc te invitamus, paratique sumus offeri-
mus nostro verissimo juri & papatui cedere & re-
nunciare: & efficaciter faciemus, si & quando tu re-
nunciaveris ac cefferis præsentii juri & papatui tuo,
vel decesseris: dum tamen illi qui apud partem tuam
pro cardinalibus se gerunt, sic convenire & concor-
dare cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Ro-
manæ ecclesiæ cardinalibus cum effectu voluerint, ut
exinde canonica unius Romani pontificis sequatur
electio, ita quod prædicta expeditiorem sequatur ef-
fectum: celeriter mittemus oratores nostros, qui te-
cum de loco habili & decenti ad hujusmodi rei con-
fectionem disponant. Et insuper pendente unionis
hujusmodi tractatu, non faciemus neque creabimus
aliquem cardinalem, nisi forsitan causa ad æquandi nu-
merum fratrum nostrorum cum numero eorum qui
apud te pro cardinalibus se gerunt, ut sic pares ex
utraque parte ad solemnem & canonicam electionem
unici Romani pontificis devenire possint. Extra hanc
autem coæquationis causam, nullum, ut dictum est,
creare decrevimus: nisi ex defectu tuo vel partis tuæ
steterit, quo minus unionis præfatæ conclusio infra
annum & tres menses, a die inthronizationis nostræ
computandum, fuerit subsæcuta. Hoc tamen, quod
de non creando cardinali tractatu hujusmodi pende-
nte diximus; ita locum habere intendimus, si tu
quoque idem observabis. Hanc vero * ablationem &
insinuationem de cardinalibus non creandis, ac su-
periorum ablationem renunciationis modo prædi-
cto, ut strictiori vinculo fierent, juravimus, vovi-
mus, & promissimus ante electionem nostram eodem
vinculo effectualiter adimplendam cum singulis ex
nostris fratribus ante dictis, in casu, quo aliquis
nostrum ad apicem summi apostolatus esset as-
sumptus, post ipsam assumptionem ad ipsum & fir-
miorum instantiam denuo jurantes, voventes, pro-
mittentes atque ratificantes. De hoc autem, quod
nulla sine impressione nostri nominis est appensa,
præsentium nullus debeat admirari: nam ante no-
stræ coronationis insignia, hujusmodi imperfecta E
nulla absque ipsius impressione nominis habetur.
Datum Romæ apud sanctum Petrum, &c.

* Corrupta
Niemus, &
ex eo Binusius
similiter
illa

* f obla-
tionem

EPISTOLA I.
BENEDICTI DICTI XIII.

PSEVDOPAPÆ

AD GREGORIVM XII.

Respondet superiori.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, Angelo dicto Corario, quem nonnulli sibi in pernicioso schismate adherentes Gregorium nominant, pacis & vera unionis affectum pariter & effectum.

PER quemdam conversum ordinis Prædicatorum
tuas die 15. hujus mensis Ianuarii litteras recepimus,
nonnulla per ea concepta circa tractatum unionis
ecclesiæ sanctæ Dei frequenter hæcenus per nos
repetitione tentatum, & ad optatum finem peccatis
exigentibus non deductum, summarie continentes:
quarum tenore perspecto illi gratias egimus, qui sua
ineffabili clementia, quando venit temporis plenitu-
do, nostræ humanitatis indumento contactus, in suæ
nativitatis exordio diversos in se parietes copulans
jam cepit; & nunc virum nobis, a nostræ promotionis
ad apicem summi apostolatus initio pacem & unio-
nem totis viribus & desideriis querentibus, talem
invenire concessit, qui nobiscum, ut tuæ litteræ pro-
testantur, in hoc salutari proposito Deo accepto, sa-
luti animarum accommo, mundo necessario, utili
& votivo nostris affectibus, sicut sincera affectavimus
& optamus intentione, concurrat. Multo etiam hæc-
enus, sicut te nosse non ambigimus, quod duos præde-
cessores tuos immediatos in statu quem assumpisti,
per nos & nostros fudatum est, ut tam exitiale malum
de medio Christianitatis evulsum radicibus, de mili-
tantis ecclesiæ finibus pelleretur. Non enim nobis
sunt incognita damna, pro dolor, Christiani populi,
quæ jam dudum hæc execranda & detestanda divisio
protulit. Horum autem malorum qui causam dede-
runt ab initio, quæ schisma prorogaverunt, sed con-
tinuis successibus neglecta justitiæ & veritate sup-
pressa fuerunt, certum videtur his præsertim qui rei
gestæ veritatem noverunt, & qui præcesserunt in hu-
jusmodi negotio, de hoc recto libramine pondera-
runt. Sed quod referimus, displicentior his nostris ne-
gotiis incausum malitia operante, deductis a præde-
cessoribus tuis ante dictis, quibus vias in instrumen-
to contentas, & etiam alias rationabiles aperiri feci-
mus, & aperendas recipere & profectum obtulimus
nos paratos, nec verbum aliquod effectivum reporta-
vimus. O te felicem, si ad hoc te Dominus reserva-
vit, si facultatem ad ea, quæ tibi data videtur, cum
omni diligentia efficaciter prosequens, nobis in effe-
ctu prosequendæ unionis te reddendo conformem
spondidisti. De contingentibus nil omittas, ad hoc
te piis exhortationibus invitamus, ad hoc nos prom-
ptos reperies, hoc summo opere cupimus, ad hoc nos-
tra aspiravit & aspirat intentio, noster attendit affe-
ctus, ut eo dirigente qui voluit, & eo præstante qui
potest, per nostræ humilitatis ministerium unio in
Dei ecclesiæ desiderata sequatur. Sed non permittit
nos dissimulare silentio, immo in stuporem vehemen-
tis aspirationis inducit, quod tua scriptura interprete
videris innuere, quod per justitiæ vias ad optatam
unionem venire non potes: ut nobis quodammodo
videatur impingi, quod viæ dissensionis veritatis &
justitiæ per nos recusatæ fuerint, vel in aliquo impe-
ditæ. Absit hoc a nobis: nam, teste Deo, nunquam

* f. defen-
sionis

* f. defen-
sionis

in hoc viam iustitiæ ac diffensionis veritatis recusavimus aut impedivimus: immo, ut verum fateamur, eam obulimus, optavimus & optamus, & erga prædictos prædecessores tuos, recte, qui, ut percepimus, aliquando interfuisti, & erga alios, quos negotium tangebatur, cum debita sollicitudine quæsitivimus & profecti fuimus; nec per nos unquam stetit, stat, aut stabit, quo minus iustitiæ & veritatis hujusmodi, quantum ad nos pertinet, videatur & agnoscatur, sicut factis ex oblatis per nos tuis prædecessoribus ante dictis potest liquide apparere: tamen de jure nostro per scientiam & juris evidentiam sumus certi. Ut igitur de intentione nostra quam habuimus circa hujusmodi schismatis extirpationem & unionis affectionem, te reddamus certiores: tibi præsentium tenore significamus, quod, ut tam perpetuam unionis negotium celerius consequi valeat, & securius executioni demandari, parati sumus una cum collegio venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, in loco securo & decenti ac idoneo, tecum, & cum quocumque successore tuo decedentibus, cum prædictis, qui apud partem tuam pro cardinalibus se gerunt, vel gerent, personaliter convenire pro unione ecclesiæ tractanda, & favente Domino obtinenda, ubique proviso & ordinato de his quæ pro securitate ac acceleratione unionis prædictæ erunt opportuna & necessaria disponenda, parati sumus pro salute animarum, ac unione & reintegratione Christianorum, in dicta conventionione personaliter nostro verissimo juri & papatu, pure, libere & simpliciter cedere & renuciare: & efficaciter faciemus, si tu ibidem consimiliter renunciabis & cedes prætenso juri tuo & papatu, vel decedes, dummodo tu, vel quicumque successor tuus, & illi qui apud partem tuam pro cardinalibus se gerunt aut gerent, sicut præferetur, volueritis & voluerint cum effectu convenire & concordare nobiscum, & cum venerabilibus fratribus nostris prædictis, quod exinde canonice unice Romani pontificis sequatur electio & unio ecclesiæ sanctæ Dei. Oratores autem tuos, quos, ut asseris, ad nostram præsentiam celeriter destinare proponis, libenter videbimus, benigne audiemus, & caritative tractabimus, eisque jam salvum conductum per dictum conversum destinavimus. Quod etiam de abstinentia a creatione cardinalium, nisi in certis casibus, intimasti, volumus & intendimus observare. Festina igitur, tolle moras, concurre nobiscum, & considerans humani operis brevitatem, tantum bonum non ultra differendo procrastines, sed celeriter vias salutis & pacis amplectaris, dum tandem in extremo judicio cum numerosa multitudine eorum qui nos in hac, quam præstolamur, unione sequentur, quam ad illius ovile, præstante Domino, reducemus, ipse pastor bonus, qui pro ovibus suis animam suam posuit, nos, ut de ejus misericordia speramus, in dilecta sua tabernacula introducat. Datum Massiliæ apud sanctum Victorem.

II. AD PAULVM LVCENSIVM DYNASTAM.

In Gregorium acriter invehitur.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio nobili viro Paulo domino Lucae, salutem & apostolicam benedictionem.

Propter nonnulla in quibusdam partibus innovata, quæ sensibus quasi palpanibus nobis innotescunt, considerato præsertim, quod cum Angelo dicto Cotario, qui in hoc pernicioso schismate se facit

Concil. general. Tom. XI.

A appellari Gregorium, post varios & sæpe tentatos labores, non sine personarum jactura, aliquem effectum ad bonum finem ecclesiæ unitatis obtinere nequivimus, de venerabilium fratrum nostrorum consilio & frequenti eorum instantia pulsati, deliberavimus pro præsentis corporali præsentia deserere partes illas, & nos cum collegio nostro reponere in securo. Ut igitur scias ecclesiastica negotia qualiter romaneant pro præsentis, elicere poteris ex tenore litterarum quam scribimus dicto Angelo Cotario sub hac forma.

Angelo Cotario, qui in hoc pernicioso schismate se fecit nominari Gregorium, pacis & unionis affectum pariter & effectum.

Si te fateri veritatem non pigeat, præsertim cum sit notorium, celare non poteris ea quæ tuis litteris intimando etiam promulgasti per orbem, ut ex utriusque cessatione pax daretur ecclesiæ, & quod scriptis tuis per nos ad hoc cessationis viam offerendo dato responso, & de conventionione in civitate Saonenfi pro excusatione oblatorum hinc inde secuta concordia convenire in statutis terminis renuisti, & quibusdam interpositis per te excusationibus frivolis, post dilationes varias a te datas, post adventum nostrum ad hunc locum, ad quem nos traxerunt Christi caritas & fervor compassionis animarum, bona fide simpliciter incedentes, non absque nostri atque nostrorum fatigatione, & gravi personarum jactura, per plurium mensium intervalla cum Christianorum scandalo renuisti, caute per verba, & quod referimus displicenter, denegatis multis, etiam nonnullis per te oblatis, quæ ad executionem concordatorum, ad unionem perficiendam, erant plurimum utilia & opportuna: de uberiori tecum tractatu super hujusmodi unione profequenda omnem spem tollendo, nuncios nostros, eisdem prorogationem salvi conductus & audientiam denegando, a tua præsentia vacuos remisisti. Hæc autem libenter silentio transiremus, nisi tua contumacia reciperet ex nostra taciturnitate fomentum. Postquam autem apud te passa est frequens nostra instantia repulsam, propter quædam in nonnullis partibus quibusdam instigantibus innovata, absque personali nostro & nostrorum periculo in his partibus moram trahere non valentes, cum apud te, ut clare cernitur, proficere non possumus, nolentes Deum tentare imminente periculo; ad aliquem locum, ubi nos cum nostro collegio valeamus hoc turbationis tempore reponere in securo, de fratrum nostrorum consilio, eorumque instantia pulsati, decrevimus declinare. Sed ne videamur, sicut nec intendimus, ad veritatem intercedente hujusmodi prosecutionem unionis dimittere neglectam: de dictorum fratrum consilio deliberavimus, nuncios nostros plena potestate fulticos (qui, si velles ad cor reverti, possent ad effectum unionis & oblatorum procedere efficaciter in agendis) hic dimittere: impediens tamen ambassiatoribus carissimis in Christo filii nostri Caroli regis Francorum illustrissimi in his partibus moram trahentibus, salvus conductus dictis nunciis necessarius non potuit obtineri. Quid autem super hac re simus ulterius, Deo auxiliante, facturi, intendimus universis Christi fidelibus breviter intimare. Tu vero, o homo, si scintilla compassionis animarum in te viget, quæ secundum Deum pro bono unionis agenda restant, considera, & ad ea quæ obligaris ex debito, pro Dei misericordia te dispone, resecatis carnalibus desideriis, quæ contra animas militare non cessant. Nos enim ad oblata per nos semper promptos re-

N n n n n n iij ries,

CAP. PRIMVM.

ANNO
CHRISTI
1408.

nis, Iudæis, & aliis incredulis & perverfis, A
& ut ex huiusmodi verborum certamine
profanetur veneranda Divina myſteria.
Sicque vcrificatur illa figura Apocalypſis 6.
Sedens in equo nigro ſtateram geſtat in manu: pet
quam intelliguntur hæretici, qui primo ad
inſtar ſtateræ æqua & juſta proponunt, ut
audientium corda ad ſe alliciant; ſed poſtea
apparet equus niger, intentio videlicet in
qua reſident maledicta. Ipsi namque ſub di-
verſa facie & effigie juſta ſtateræ, cum cauda
equi nigri, hærefes & errores ſpargentes re-
percutiunt venenofi, atque ſub ſpecie boni
inſinita ſcandala ſuſcitant, & per electas ad
malum perſonas ipſa in populo nequiter pu-
blicantes, tanquam mellis dulcedinem ven-
neno ut ſumatur libentius immiſcentes, per
ſubtilitates obliquas cauſant, ut error, veri-
tas, nequitia, ſanctitas, & Chriſti voluntas
ſimulentur. Sed & ipſæ, proli dolor: perſona
ſic electæ, ante prædicant quam mittuntur,
& ante ſeminate præſumunt quam ipſum
ſemen a ſalca diſcreto examine ſeparetur:
C prohibitiones & decreta canonum, contra
huiusmodi peſtilentes ſeminatores provide
promulgata, minime ponderantes, victimam,
ut ira loquamur, diabolicam, ſanctæ militantis
eccleſiæ obedientiæ anteponunt.

Nós igitur conſiderantes, quod error cui
non reſiſtitur, approbari videtur, & nimis
late pandit ſinum, qui vipers ibidem venenum
conanti effundere non reſiſtit: volentesque
de pedibus noſtris excutere pulverem, ac ſanctæ
mattis eccleſiæ honori proſpicere, unamque ſanctam
doctrinam in eccleſia Dei, & præſertim in noſtra
Cantuarienſi provincia, quatenus nobis cum Deo
poſſibile fuerit, ſeminare debere, ad augmentum
fidei & cultus Divini, eradicatis primitus
zizaniis, ac malis & ſcandalis, quæ ratione
perverſæ prædicationis & doctrinæ inſanæ
hucusque orra ſunt, & plus verſimiliter
oriri poterunt in futurum, via convenienti
atque poſſibili obviare, & animarum periculis,
quæ præmiſſorum prætextu novimus
proveniſſe, providere celeriter, necnon & omnia
removere obſtacula per quæ hæc noſtra
proviſio poterit impediri: de conſilio
& aſſenſu omnium ſuffraganeorum noſtro-
rum, & aliorum prælatorum in hac cleri
convocatione præſentium, & procuratorum
abſentium, atque ad inſtante petitionem
procuratorum totius cleri noſtræ Cantuarienſis
provinciæ, in uberiorem forrificationem
juris communis in hac parte edicti, pœnas
adjicientes condignas & inſcriptas, ſtatuimus,
E decernimus, & ordinamus.

Quod nullus ſecularis aut regularis ad prædicandum
verbum Dei admittatur: niſi
autorizatus.

Qvod nullus ſecularis aut regularis, ad prædicandum
verbum Dei a jure ſcripto minime autorizatus,
privilegio ſpeciali municus, officium ſive
exercitium prædicationis ejuſdem verbi Dei in ſe
aſſumat, populo ve aut clero quovis modo prædicet,
in Latino ſermone ſeu vulgari, in eccleſia aut extra:
niſi primo diœceſano illius loci, in quo ſic prædicare
mittitur, ſe præſentet, & examinationem ſubeat,
ſicque deinde tam moribus quam ſcientia re-
peritus idoneus, per ipſum diœceſanum ad prædicandum
mittatur ad aliquam certam parochiam, vel ad plures,
prout eodem ordinario ſecundum qualitatem perſonæ
videatur expediens: nec etiam aliquis præmiſſorum
prædicare præſumat, niſi de miſſione ſeu autorizatione
ſua primo fiat fides in forma competenti; ita
videlicet, quod ille qui de jure ſcripto autorizatus eſt,
veniat in forma limitata in eo; & qui de privilegio
ſpeciali venire ſe aſſerunt, privilegium ipſum
rectori, aut vicario loci ubi prædicant, realiter
exhibeant; qui vero per locorum diœceſanos ſe
miſſos fore prætendant, ipſius diœceſani
litteras ſub ſigillo ſuo magno ad hoc ſibi
confectas ſimiliter oſtendant. Curatum
vero perpetuum, admiſſum intelligimus a jure
ad locum & populum curæ ſuæ. Si tamen
præmiſſorum quiſquam propter errores aut
hærefes, quos ante forſan prædicaffe,
aſſeruiſſe, aut docuiffe prætenditur, per
loci diœceſanum aliumve ſuperiorem a
prædicatione huiusmodi ſuſpenſus fuerit
ſive prohibitus: ex tunc de prædicando
alicui in noſtra provincia antedicta ſe
nullatenus intronnet, donec ad ipſius
ſuſpendentis ſive prohibentis juſtum
arbitrium, defectum ſuum purgaverit,
& ad prædicandum legitime fuerit
reſtitutus: ſuper quo, litteras reſtimoniales
ipſius reſtituentis, ad locum quemcumque
in quo poſtea prædicabit, ſecum deferre,
& modo ſupradicto exhibere realiter
teneatur. Sacerdotes vero parochiales,
ſive vicarii temporales, & non perpetui,
in forma ſupradicta non miſſi; in eccleſiis
illis in quibus officia huiusmodi gerunt,
illa ſola ſimpliciter prædicent, una cum
præcibus conſuetis, quæ in conſtitutione
provinciali a bonæ memoriæ Ioanne
prædeceſſore noſtro bene & ſanctè in
ſuppletionem ignorantie ſacerdotum
edita, quæ incipit, *Ignorantia ſacerdotum*,
continentur expreſſe: quam in ſingulis
eccleſiis parochialibus noſtræ Cantuarienſis
provinciæ, infra tres meſes poſt publicationem
præſentium haberi volumus; & prout ipſa
poſtulat, annis & temporibus ſingulis
per ipſos ſacerdotes effectualiter declarari.
Et ne hoc ſalubre ſtatutum, ratione
exactionis pecuniæ, difficultatisve
alterius, tendere videatur ad
examinandum & ordinandum, quod
examinatio perſonarum, de qua ſuperius
fit mentio, ac litteræ diœceſani
faciendæ eiſdem, ſine aliquali
exactione pecuniæ, per ipſos
quorum intereſt, & ad quos
ſpectare & pertinere dignoſcitur,
celeriter expediantur, & gratis,
difficultate quacumque ſemota.
Si quis autem hoc noſtrum
antiqui juris executivum ſtatutum,
poſt publicationem ejuſdem,
ſcienter violare præſumpſerit,
contra formam in eodem
deſcriptam, ſua temeritate
propria prædicando: ſententiam
excommunicationis majoris
incurrat ipſo facto, cujus
abſolutionem nobis & ſucceſſoribus
noſtris tenore præſentium
ſpecialiter reſervamus. Quod ſi
huiusmodi prædicator, hoc
ſalubri ſtatuto contempto, ipſamque
majoris

ANNO
CHRISTI
1588.

ANNO
CHRISTI
1588.

majoris excommunicationis sententiã minime ponderans, se secundo ingesserit, prædicando, dicendo, asserendo, pertinaciter verbo aut facto innuendo, nõ posse per ecclesiam in personis prælatorum ejusdem sic statui: sententiã excommunicationis prædictã per superiores locorum aggravetur debite contra eos, & inhibeatur eisdem omnis communio Christi fidelium, ac super hoc legitime convicti, nisi resipiscant, & abjuraverint in forma ecclesiæ consueta, per loci ordinarium pro hæreticis declarentur, & extunc pro hæreticis & schismaticis ab omnibus reputentur, ad omnem juris effectum, hæresisque & schismatis pœnas in jure expressas incurrant ipso facto: Et præsertim ut bona eorumdem ipso jure censentur confiscata, & ab illis quorum interest, occupentur; ipsorumque fautores, receptatores, & defensores, si per superiores suos in hac parte legitime moniti non desisterint infra mensem, super hoc convicti, simili in omnibus pœna percillantur.

II. *Ne quisquam admittatur ad prædicandum, nisi autorizatus vel alio modo de jure admissus, de cujus admissione fiat fides.*

Præterea nullus clericus aut populus cujuscunque parochiæ aut loci nostræ Cantuariensis provinciæ, aliquem in ecclesiis, cæmeteriis, aut locis aliis quibuscunque ad prædicandum admittat, nisi prius de auctorizatione, privilegio, aut missione ejusdem, juxta formam supradictam fuerit facta fides: alioquin ecclesiã, cæmeterium, seu locus quiscunque in quo sic prædicatum fuerit, ipso facto, ecclesiastico subjaçeat interdicto, sicque maneat interdictus, quousque ipsi sic admittentes seu prædicari permittentes, se congrue emendaverint, & per loci diocesanũ seu alium superiorem, ipsi interdictum obtineant in debita juris forma relaxari.

III. *Quod admissi ad prædicandum in forma supra dictã, auditorio debeant se conformare.*

Insuper sicut bonus paterfamilias triticum spargit in terram ad hoc dispositam, ut fructum plus afferat; volumus & mandamus, ut prædicator verbi Dei veniens juxta formam superius annotatam, in prædicando clero sive populo, secundum materiam subjectam se honeste habeat, spargendo semen secundum convenientiam subjecti auditorii, clero præsertim prædicans de vitiis pullulantibus inter eos; & laicis, de peccatis inter eos communiter usitatis, & non e contra; alioquin sic prædicans, secundum qualitatem delicti per loci ordinarium canonicè & acriter puniatur.

IV. *Ne aliqui pretendant de sacramentis ecclesiæ aliter prædicare, quam per ecclesiam discussum reperitur.*

Item quia turpis est pars quæ non convenit sutori, decernimus & ordinamus, ut nullus hujusmodi prædicator, aut alia quævis persona, de sacramento Altaris, matrimonio, peccatorum confessione, aliove quocunque sacramento ecclesiæ, seu fidei articulo, aliter doceat, prædicet, aut observet, quam quod per sanctam matrem ecclesiam reperitur discussum, nec vertat in dubium quod per ecclesiam terminatum fuerit aut decisum, nec verba scandalosa circa eadem scienter proferat publice vel occulte, neque sectam aut speciem hæresis quamcunque prædicet, doceat vel observet, contra sanam ecclesiæ doctrinam, Qui autem contrarium post publicationem præsentium scienter & pertinaciter attentare præ-

A sumperit, excommunicationis sententiã ipso facto incurrat: a qua, excepto mortis articulo, minime absolvetur, nisi abjuracione præmissa de hæresi generaliter vel simpliciter, in forma ecclesiæ consueta, ad arbitrium ordinarii in cujus territorio convincitur deliquisse, se correxerit, & de ac pro commissis pœnitentiã recipiat salutarem. Quod si secundo se ingesserit, recidiverit, seu relapsus fuerit, convictus legitime, pro hæretico & relapsio sententialiter declaretur, & ipsius bona pro confiscatis habeantur, & ab illis quorum interest occupentur. Penitentiam vero de qua superius fit mentio, volumus esse talem, quod, si quis contrarium determinatis per ecclesiam, videlicet in decretis, decretalibus, seu constitutionibus nostris provincialibus, quamcunque hæresis speciem sive sectam publice vel occulte docuerit, prædicaverit, sive asseruerit, in ecclesiã parochiã ipsius loci in quo sic prædicaverit, asseruerit, sive docuerit; uno die Dominico aut alio solenni, pluribusve, ad ipsius ordinarii arbitrium, prout magis aut minus convincitur deliquisse, ipsa sic prædicata, docta sive affirmata revocabit expresse infra Missarum solemniam, cum major populi affuerit multitudo, & ipsa determinata per ecclesiam, prædicabit, doceat, & recitabit effectualiter sine fraude, ulteriusque punietur juxta sui demeriti qualitatem, quatenus discretioni ordinarii videbitur expedire.

V. *Quod nulli informatores permittant suos scholasticis primitivis scientiis studentes, de fide catholica disputare.*

C Similiter quia id quod capit nova testã, inveterata sapit, statumus & ordinamus, quod magistri sive docentes in artibus aut grammatica pueros, seu alios quoscunque in primitivis scientiis instruentes, de fide catholica, sacramento altaris, seu aliis sacramentis ecclesiæ, aut materia aliqua theologica, contra determinata per ecclesiam, se nullatenus intromittant instruendo eosdem; nec de expositione sacræ scripturæ, nisi in exponendo textum prout antiquitus fieri consuevit; nec permittant scholares suos sive discipulos de fide catholica seu sacramentis ecclesiæ publice disputare etiam vel occulte: Contrarium autem faciens, ut tator errorum & schismatum, per loci ordinarium graviter puniatur.

VI. *Ne libellus aliquis compositus per magistrum Joannem Vyclif, legatur in locis quibuscumque, nisi fuerit approbatus.*

E Quia insuper nova via frequentius seducit quam antiqua: volumus & mandamus, quod nullus libellus sive tractatus per Joannem Vyclif, aut alium quemcunque tempore suo aut citra noviter compositus sive imposterum componendus, amodo legatur in scholis, aulis, hospitiiis, seu aliis locis quibuscunque infra nostram provinciam antedictam, sive secundum ipsum doceatur, nisi per universitatem Oxonii aut Cantabrigiæ, seu filium duodecim personas ex eisdem, quas eadem universitates aut altera earundem, sub nostra, successorumve nostrorum discretione laudabili duxerint eligendas, primitus examinetur, & examinatus unanimiter per eosdem; deinde per nos seu successores nostros expresse approbetur, & universitatis nomine ac autoritate stationariis tradatur ut copietur, & facta collatione fidelis, petentibus vendatur justo pretio sive detur, originali in cista aliqua universitatis extunc perpetuo remanente. Quod si quis libellum vel tractatum hujusmodi

iusmodi in scholis vel alibi, ut supra, legerit, sive secundum ipsum docuerit contra formam supradictam, ut seminator schismatis atque fautor hæresis puniatur, prout delicti qualitas flagitabit.

VII. *Ne textus aliquis sacre scripture in linguam Anglicanam de cetero transferatur per viam libri aut tractatus.*

Periculosa quoque res est, restante beato Hieronymo, textum sacre scripture de uno in aliud idioma transferre: eo quod in ipsis translationibus non de facili idem in omnibus sensus retinetur, prout idem beatus Hieronymus, etsi inspiratus fuisse, se in hoc sæpius fatetur errasse. Statuimus igitur & ordinamus, ut nemo deinceps aliquem textum sacre scripture, auctoritate sua, in linguam Anglicanam vel aliam transferat, per viam libri, libelli, aut tractatus, nec legatur aliquis huiusmodi liber, libellus, aut tractatus, jam noviter tempore dicti Ioannis VVyclif, sive citra, compositus, aut in posterum componendus, in parte vel in toto, publice vel occulte, sub maioris excommunicationis pena, quousque per loci diocesani, seu, si res exegerit, per concilium provinciale, ipsa translatio fuerit approbata. Qui contra fecerit, ut fautor hæresis & erroris similiter puniatur.

VIII. *Ne quis propositiones aliquas contra sanam doctrinam ecclesie pertinaciter in scholis defendat.*

Præterea cum terminis philosophicis, sive alias humanis adinventis, concludi non poterit omnium terminator; beatusque Augustinus veras conclusiones, quia religiosorum aurium fuerant offensivæ, sæpius revocavit; statimus, & sub obtestatione Divini iudicii specialissime inhibemus, ne quis, cuiuscumque gradus, status, aut conditionis existat, conclusiones aut propositiones in fide catholica seu bonis moribus adverſe sonantes, præter necessariam doctrinam facultatis suæ, in scholis aut extra disputando aut communicando, protestatione præmissa vel non præmissa, asserat vel proponat, etiamsi quadam verborum aut terminorum curiositate defendi possint. Nam teste beato Hugone, de sacramentis, sæpius quod bene dicitur, non bene intelligitur. Si quis autem post publicationem præsentium, huiusmodi conclusiones aut propositiones convictus fuerit scienter proposuisse sive asseruisse, nisi monitus se correxerit infra mensem, auctoritate præsentis constitutionis, sententiam maioris excommunicationis incurrat ipso facto, & pro excommunicato publice nunciatur, donec in loco ubi sic proposuit aut asseruit, suum delictum publice fateatur, & verum catholicum intellectum ejusdem conclusionis sive propositionis, ad arbitrium ordinarii publice prædicaverit, in una ecclesia aut diversis, prout ipsi ordinario expedire videbitur.

IX. *Nullus disputare audeat de articulis per ecclesiam terminatis.*

Nullus quoque de articulis terminatis per ecclesiam, prout in decretis, decretalibus, constitutionibus nostris provincialibus, sive locorum synodalibus, continetur, nisi ad habendum verum intellectum eorundem, & hoc expresse, publice, aut occulte, disputare præsumat, aut auctoritatem eorundem decretorum, decretalium, aut constitutionum, potestatemve condentis eadem in dubium revocet, sive contra determinationem eorundem doceat, & præsertim circa adorationem crucis gloriose, imaginum Sanctorum venerationes, seu peregrinationes ad loca, aut reliquias eorundem, aut contra iuramenta in utroque foro, ecclesiastico videlicet & temporali, in casibus

Concil. general. Tom. XI.

A consuetis & more solito præstanda, sed ab omnibus deinceps communicer doceatur, atque prædicetur, crucem & imaginem crucifixi, ceterisque imagines sanctorum, in ipsorum honorem & memoriam quos figurant, ac ipsorum loca & reliquias, processionibus, genuflexionibus, inclinationibus, purificationibus, deconsulationibus, oblationibus, luminarium accensionibus, & peregrinationibus; necnon aliis quibuscumque modis & formis, quibus nostris & prædecessorum nostrorum temporibus fieri consuevit, venerari debere; atque iuramenta tactis sacrosanctis Dei evangelii, & super ipsis in casibus in jure expressis, & in utroque foro ulitatis, ab omnibus quorum interest legitime fore præstanda. Contrarium autem asserens, docens, prædicans, aut pertinaciter innuens, nisi resipiscat sub modo & forma prædictis, & abjuret ut supradictum est, penas hæresis & relapsi in eventum incurrat, & pro tali ad omnem juris effectum sententialiter declaretur.

X. *Nullus capellanus admittatur ad celebrandum in aliqua ecclesia Cantuar. provincie absque literis diocesani commendatitii.*

Statuimus etiam & decernimus, ut nullus capellanus admittatur ad celebrandum in aliqua diocesi nostræ Cantuariensis provincie, in qua oriundus sive ordinatus non fuerit, nisi deferat secum litteras ordinis suorum, atque litteras commendatitias diocesani sui, & nihilo minus aliorum episcoporum in quorum diocesi interim per magnum tempus conversatus fuerit; in quibus expresse caveri volumus & mandamus de moribus & conversatione ejusdem, & an fit dissimatus de & super aliquibus novis opinionibus in fide catholica aut bonis moribus male sapientibus, vel sit de eisdem omnino immunis. Alioquin tam ipse celebrans, quam ipsum sic celebrare permittentem, ad arbitrium ordinarii acriter puniatur.

XI. *Gardiani principales & præpositi universitatis Oxoniensis, semel in singulis mensibus inquirent de moribus & doctrina suorum scholarum.*

Finaliter quia ipsa quæ de novo & insolite emergunt, novo & maturo indigent auxilio; & ubi magis est periculum, ibi cautius est providendum & fortius resistendum; nec in iuste minus nobile discrete absconditur, ut quod nobilissimum est perfectus nutriatur: considerantes igitur, sed dolenter referentes, quomodo alma universitas Oxoniæ, quæ sicut vitis abudans suos palmites fructuosos, ad honorem Dei, multiplicemque profectum, & protectionem ecclesie suæ, cõsuevit extendere, jã partim versa in labrucas, uvas acerbas gignit, quibus in discrete comestis a patribus, in lege videlicet Dei reputantibus se peritos, dentes obtupecunt filiorum, nostraque provincia variis & infructuosos doctrinis inficitur, ac novo & damnable Lollardie nomine maculatur, in ipsius universitatis scandalum non modicum, ad partes externas & remotas extensum, & profectum in eadem per maximum tedium; necnon & ecclesie Anglicane, quæ per virtuosam doctrinam ejusdem, tanquam muro inexpugnabili defendi solebat, jam scissis & divisis lapidibus, nisi celerius occurratur, secundum verisimile, irrecuperabile damnum. Ad supplicationem igitur procuratorum totius cleri nostræ Cantuariensis provincie, consensuque & assensu omnium confratrum & suffraganeorum nostrorum, ac aliorum prælatorum in hac convocazione præsentium, & procuratorum insuper absentium: ne purgato rivulo maneat fons infectus, & aquam ab eo currentem non sinat esse claram; volentes honori & utilitati sanctæ matris ecclesie & universitatis prædictæ salubriter providere: statuimus &

Oooooo ordj-

ANNO
CHRISTI
1408.ANNO
CHRISTI
1408.

ordinamus, quod quilibet gardianus, præpositus, sive A
custos collegii, aut principalis aule vel introitus cuiuscun-
que universitatis præfata, senel singulis mēsis
ad minus inquireat diligenter in collegio, aula, sive introitu cui præest, an aliquis scholaris, sive inhabitans
in collegio, aula, sive introitu huiusmodi, aliquam
conclusionem, sive propositionem, aut opinionem in
fide catholica aut bonis moribus male sonantem,
aut contra determinationem ecclesie, præter necessa-
riam doctrinam facultatis suæ, asseruerit, tenuerit,
defensaverit, seu aliquo modo proposuerit; & si ali-
quem super hoc suspectum aut diffamatum reperiat,
ipsum moneat effectualiter ut desistat: & si post hoc,
contra monitionem huiusmodi, iterato eadem vel
confimilia reassumat, præter pœnas supradictas, ma-
joris excommunicationis sententiam incurrat ipso
facto. Et nihilo minus si scholaris fuerit qui sic re-
assumit, quidquid ex tunc in eadem universitate fecerit,
non stet sibi pro forma: & si doctor, magister,
aut baccalarius fuerit, eo ipso ab omni actu scholasti-
co sit suspensus; & in utroque casu jus quod habet in
eodem collegio, aula, sive introitu, amittat ipso facto;
& per ipsos gardianos, custodes, præpositos,
principales, seu alios ad quos hoc spectat, realiter expellatur,
& statim via legitima substituatur catho-
licus loco suo. Et si ipsi gardiani, præpositi, seu cus-
todes collegiorum, aut principales aularum sive introituum
in quibus degunt huiusmodi personæ sus-
pectæ, detectæ, aut diffamatæ, negligentes fuerint
circa inquisitiones aut executiones prædictas, per decem
dies continuos, à tempore notitiæ veræ vel præsumptæ
publicationis præsentium, eo ipso sententiam
majoris excommunicationis incurrant, & nihilo minus
omni iure, quod in ipsis collegiis, aulis, sive introitibus
se habere prætendunt, ipso facto sunt privati;
& facta super hoc legitima declaratione per
ipsos quorum interest, novi substituantur gardiani,
custodes, præpositi sive principales, prout secundum
antiquum morem universitatis prædictæ, vacantibus
collegiis, aulis, sive introitibus, fieri consuevit.
Quod si ipsi custodes, præpositi, gardiani sive principales
prædicti, de & super huiusmodi conclusionibus
aut propositionibus diffamati, suspecti fuerint
aut detecti, seu defensores, protectores aut fautores
eorundem; si per nos vel autoritate nostra, per ordinarium
ve loci, aut autoritate sua moniti non desistant,
ex tunc omni privilegio scholastico universitatis
prædictæ, & jure quod sibi competeat in huiusmodi
collegio, aula, sive introitu, præter alias
pœnas de quibus supradictum est, ipso jure priventur,
& sententiam insuper majoris excommunicationis
prædictam incurrant.

XII. *Pœna violentum pertinaciter in aliquo casu
hanc ultimam constitutionem sive constitutionem
prescriptam, in aliqua sui parte, præter
pœnas in eisdem positas.*

Quod si quis in aliquo casu præsentis ultimæ
constitutionis, aliove quocunque superius expressato, sta-
tuta nostra huiusmodi in aliqua sui parte, etiam si
pœna alia expresse ibidem limitetur, temere & per-
tinaciter violare præsumpserit; eo ipso, ad quodcum-
que beneficium ecclesiasticum in nostra Cantuar-
iensis provincia obtinendum, per triennium ex tunc
absque spe veniæ reddatur inhabilis & omnino indi-
gnus; & nihilo minus juxta singula sua demerita &
qualitatem excessus, secundum sui superioris discre-
tionem canonicè puniatur.

XIII. *Quod contra infamatum super crimine here-
sis procedi poterit summarie & de plano,
ipso citato in forma subscripta.*

Ad hæc, ne in modo procedendi circa præmissa
vagari videatur sub in certo, advertentes quod licet
inter crimen hæresis & læsæ majestatis in legibus
diversis quædam paritas reputetur, est tamen dissi-
milis culpa, pœnamque exigit graviolem, Divinam
quàm humanam offendere majestatem. Cum ergo
reum læsæ majestatis propter pericula quæ ex dilatio-
ne poterunt imminere, sufficit convincere per judi-
cia, procedique poterit contra eum, summarie & de
plano, ac citatione præmissa per nuncium, per literas,
sive per edictum, & lite non contestata, ad testium
receptionem & definitivam sententiam: Volumus,
ordinamus, & declaramus, ob faciliorem punitionem
delinquentium in præmissis, & reformationem scis-
surae ecclesie ex hoc læsæ, quod diffamati, detecti, sive
denunciati, sive vehementer suspecti in aliquo casu
prædictorum, sive alio articulo quocunque
in fide catholica aut bonis moribus male sonante, au-
toritate loci ordinarii, alteriusve superioris citentur
personaliter, si apprehendi poterint, per literas sive
per nuncium publicum juratum; sin autem, per edi-
ctum, ad locum habitacionis ipsius delinquentis ubi
morari communiter consuevit, & in ecclesia sua pa-
rochiali, sic certum habuerit domicilium, publice pro-
positum, alioquin in ecclesia cathedrali loci originis
sui, & in ecclesia parochiali ipsius loci, in quo sic præ-
dicaverit, & docuerit: ac recepto certificatorio legiti-
mo de citatione huiusmodi executâ, contra sic ci-
tatum etiam absentem & comparere negligentem,
in pœnam contumaciæ suæ huiusmodi, summarie &
de plano, absque strepitu & figura judicij, ac lite
non contestata, ad testium receptionem, & alias
probationes canonicas procedatur; habita quoque
informatione legitima, idem ordinarius omni dilati-
one semota, sententiam, declaret, puniatque secun-
dum qualitatem delicti, modo & forma superius ex-
pressatis, ulteriusque faciat quod est iustum, ipsius
contumaciæ absentia non obstante.

Datum Oxonij &c.

*Vt servetur statutum Regis Westmonasterij edi-
tum contra Lollardos.*

Item cum domino regi, & ex parte prælatorum,
& cleri regni sui Angliæ, in præsentem parlamen-
to sit ostensum, quod, licet fides catholica super
Christum fundata, & per apostolos suos, & eccle-
siam sacrosanctam sufficienter determinata, decla-
rata, & approbata, hæctenus per bonos & sanctos
nobiles progenitores antecessores dicti domini regis
in dicto regno inter omnia regna extiterit devotius
observata; & ecclesia Anglicana per dictos incluyti-
simos progenitores & antecessores suos ad honorem
Dei & totius regni prædicti laudabiliter dotata, &
in suis juribus & libertatibus sustentata, absque hoc
quod dicta fides vel dicta ecclesia per aliquos do-
ctrinas perverfas & opinionem iniquas hæreticas vel
erroneas læsa fuerit vel oppressa, seu graviter per-
turbata: nihilominus tamen diversi perfidi & per-
verfi cuiuscumque vanæ sectæ, de sancta fide, sa-
cramentis ecclesie, & autoritate ejusdem, dam-
nabiliter sentientes, ac contra legem Divinam
& ecclesiasticam prædicationis officium temere
usur-

*Incertum
an hoc ca-
pitulum perti-
neat ad con-
cilium Oxo-
niense: sed
cum in libro
constitutio-
num Pro-
vincialis
Angliæ ipse
proxime sit
subscriptum,
hic deesse
nolumus.*

usurpantes, diversas novas doctrinas & opiniones, iniquas, hæreticas, & erroneas, eidem fidei ac sanctis determinationibus ecclesie sacrosanctæ contrarias, perverse & malitiose intra dictum regnum in diversis locis, sub simulatæ sanctitatis colore, prædicant & docent his diebus, publice & occulte; ac de hujusmodi secta nefandisq; doctrinis & opinionibus conventiculas, operationes, & confederationes illicitas faciunt, scholas tenent & exercent, libros faciunt atque scribunt, populum nequiter instruunt & informant, & ad seditionem seu insurrectionem excitant; quantum possunt: & magnas dissensiones & divisiones in populo faciunt ac alia diversa enormia auditu horrenda in dies perpetrant & committunt, in dictæ fidei catholice & doctrinæ ecclesie sacrosanctæ subversionem, Divinique cultus diminutionem, ac etiam in destructionem status, jurium & libertatum ecclesie Anglicanæ. Per quas quidem sectas falsas, nefandas prædicationes, doctrinas, opiniones dictorum perfidorum & perversorum, nedum maximum periculum, verum etiam quamplura damna, scandala, & pericula, eidem regno, quod absit, poterunt venire, nisi in hac parte per regiam potestatem uberius & celerius succurratur: præsertim cum dicti cesani dicti regni per suam jurisdictionem spirituales dictos perfidos & perversos, absque auxilio dictæ regie potestatis, sufficienter corrigere nequeant, nec ipsorum malitiam refræquare, pro eo quod dicti perfidi & perversi, de diecesibus in diecesim se transferunt, & coram dictis diecesanis comparere disugiunt; ipsosque diecesanos, & suam spirituales jurisdictionem, ac claves ecclesie & censuras ecclesiasticas despiciunt penitus & contemnunt: & sic suas nefandas prædicationes & doctrinas in dies continuant & exercent, ad omnem rationis ordinem atque regimen penitus destruendum. Super quibus quidem novitatibus & excessibus superius recitatis, prælati & clerici supradicti, ac etiam communicati dicti regni in eodem parlamento existentes, dicto domino regi supplicaverunt, ut sua dignaretur regia celsitudo in dicto parlamento providere de remedio opportuno. Qui quidem dominus rex præmissa, ac etiam dictorum indytilimorum progenitorum & antecessorum suorum laudabilia vestigia gratiose considerans, pro conservatione dictæ fidei catholice, & sustentatione cultus Divini, ac etiam pro salvatione jurium & libertatum ecclesie Anglicanæ ante dictæ, ad Dei laudem, ipsiusque domini nostri regis meritum, ac totius regni sui prosperitatem & honorem, pro hujusmodi dissensionibus, divisionibus, & periculis & scandalis, in posterum evitandis, & ut hujusmodi nefanda secta, prædicationes, doctrinæ, & opiniones cessent de cætero & penitus destruantur: & assensu magnatum & aliorum procerum ejusdem regni in dicto parlamento existentium, concessit, ordinavit, & statuit firmiter observari: quod nullus intra dictum regnum, seu alia loca Divina suæ regie potestati subiecta, prædicare præsumat publice vel occulte, absque licentia loci diecesani petita primitus & obtenta: curatis, in suis propriis ecclesiis, & personis hæctenus privilegiatis, ac aliis a jure canonico permisis, dumtaxat exceptis; nec quod aliquis de cætero aliquid prædicet, teneat, doceat, vel infomet, secrete vel palam, aliquem librum conscribat seu scribat contrarium fidei catholice seu determinationi ecclesie sacrosanctæ; nec de hujusmodi secta, nefandis doctrinis & opinionibus, conventiculas aliquas faciat seu scholas teneat; tenenti vel exercenti, aut ta-

Council. general. Tom. XI.

lem librum facienti seu scribenti, vel populum sic docenti vel informanti aut excitanti quomodolibet, faveat; nec ipsorum aliquem manu teneat aliquiter vel sustinet; & quod omnes & singuli aliquos libros seu aliquas scripturas de hujusmodi nefandis doctrinis & opinionibus habentes, omnes hujusmodi libros & scripturas loci diecesani; intra quadraginta dies a tempore proclamationis istius ordinationis & statuti, liberent seu liberari faciant realiter tum effectu. Et si que persona, vel personæ; cujuscumque sexus, status, conditionis existat vel existant, de cætero contra dictam ordinationem regiam & statutum prædictum, in præmissis, vel aliquo præmissorum, fecerint vel attentaverint, fecerint vel attentaverint; vel hujusmodi libros in forma prædicta non liberaverint vel liberaverint: tunc loci diecesanus in sua diecesesi ipsam personam in hac parte diffamatam vel evidentem suspectam, seu ipsas personas diffamatas vel suspectas, & ipsarum quamlibet, possit autoritate dictorum ordinationis & statuti facere arrestari, & sub salva custodia in suis carceribus detineri, quousque de articulo ei vel illis imposito in hac parte canonice se purgaverint seu purgaverint; hujusmodi nefandas, sectam, prædicationes, doctrinas, vel opiniones hæreticas, erroneas, abjuraverint vel abjuraverint, prout jura ecclesiastica exigunt & requirunt. Itaque prædictus diecesanus, per se vel commissarios suos, contra hujusmodi personas sic arrestatas & sub custodia remanentes, ad omnem juris effectum publice & judicialiter procedat, & negotium hujusmodi intra tres menses post dictam arrestationem, impedimento legitimo cessante, terminet juxta canonicas functiones. Et si aliqua persona in aliquo casu superius expressato coram loci diecesano seu commissariis suis canonice fuerit convicta: tunc ibidem diecesanus dictam personam sic convictam, pro modo culpe & secundum qualitatem delicti; possit in suis carceribus facere custodiri, prout & quamdiu discretioni suæ videbitur expedire: ac ulterius eandem personam, præterquam in casibus quibus secundum canonicas functiones relinquatur curiæ seculari; ad finem pecuniarium domino regi solvendum ponere prout hujusmodi finis eidem diecesano, pro modo & qualitate delicti, competens videatur. In quo casu idem diecesanus, per litteras suas patentes ipsius sigillo sigillatas, de hujusmodi sine ipsius regem certificare aut in sacario suo rectorio teneatur. Ad effectum quod hujusmodi finis de bonis ejusdem personæ sic convictæ autoritate regis ad opus erigi poterit & levari. Et si aliqua persona supradicta super nefandis cogitationibus, doctrinis, opinionibus, scolis, & informationibus, hæreticis & erroneis, vel aliqua earumdem, finaliter coram loci diecesano vel commissariis suis convicta fuerit; & hujusmodi nefandas, sectam, prædicationes, doctrinam, & opiniones, scholas, & informationes, debite abjurare recusaverit; aut per loci diecesanum vel commissarios suos, per abjuracionem per eandem personam factam sententia pronunciata fuerit vel elapsa; ita quod secundum canonicas functiones relinquatur curiæ seculari (super quo credatur loci diecesano, seu commissariis suis in hac parte) tunc vicecomites comitatus illius, vel major & vicecomites, seu vicarii majorum, & ballivi civitatis, villæ, vel burgi ejusdem civitatis, dicto diecesano seu dictis commissariis magis propinqui, in sententiis per diecesanum, aut commissarios

Oooooo ij suos

ANNO
CHRISTI
1408.

suos, contra personas huiusmodi & earum quamlibet proferendis, ad prædictum dicecesanum seu commissarium eiusdem fuerint requisiti, personam liter sint præsentis. Et personas illas, ac quamlibet earumdem, post huiusmodi sententias prolatas recipiant, & easdem coram populo in eminenti loco comburi faciant: ut huiusmodi punitio in metum maneat mentibus aliorum, ne huiusmodi nefanda doctrina, & opiniones hæreticæ, erroneæ, vel ipsarum autores & fautores, in dictis regno & dominiis contra catholicam religionem & Christianam determinationem ecclesiæ sacrosanctæ, quod absit, sustententur, seu quomodolibet tollerentur. In quibus omnibus, & singulis præmissis, dictam ordinationem & statutum consequentibus, vicecomites, majores, & ballivi dictorum communium, civitatum, villarum, vel burgorum, dictis dicecesanis, & eorum commissariis, sint intendentes etiam & faventes.

****COMMISSIO EPISCOPO LOND.**
ad publicandum constitutiones
prædictas.

Thomas, &c. venerabili fratri nostro domino Ricardo Dei gratia Londonensi episcopo, salutem & fraternam in Domino caritatem.

Cum in nostro provinciali concilio nuper Oxonii celebrato, de consilio & assensu vestris, & aliorum venerabilium confratrum & suffraganeorum nostrorum, ad instantem petitionem totius cleri nostræ Cantuariensis provincie, certas constitutiones provinciales contra detractores evangelicos, conantes seminare zizania in agro Dominico, sacrosancta videlicet militante ecclesia, ediderimus, ipsasque postmodum in ultima convocacione nostra celebrata in ecclesia sancti Pauli London. coram vobis ac præfatis venerabilibus confratribus nostris & clero, repetita promulgacione recensitas debite publicaverimus, ut vos latere non credimus; nos proinde attendentes quod frustra iura vel leges conduntur, nisi debite executioni mandentur, constitutiones ipsas sub sigillo nostro clausas, præsentibus annexas, ne quicumque ignorantiam prætereundere poterit, vobis transmittimus publicandas; volentes, & fraternitati vestræ firmiter injungendo mandantes, quatenus copias constitutionum ipsarum, sub sigillo & litteris vestris harum seriem continentibus, singulis venerabilibus confratribus & suffraganeis nostris dicte nostræ provincie transmittentes, autoritate nostra in iungatis eisdem, quibus nos etiam tenore præsentium in iungimus, quod eorum singuli in singulis civitatibus & dicecesibus eorundem, prout ad eorum unumquemque attinet, præfatas constitutiones in synodis eorum & capitulis, iuxta canonicas & provinciales constitutiones in ea parte editas, canonicè publicent, seu sic faciant debite publicari. Vosque venerabilis frater noster, executioni præmissorum in vestris civitate & dicecesi, prout ad vos attinet, consimiliter faciatis. De die vero receptionis præsentium, modoque & forma executionis vestræ, necnon & quid feceritis in præmissis, nos citra festum sancti Ioannis Baptistæ proximo futurum debite certificetis litteris vestris patentibus, habentibus hunc tenorem: eisdem venerabilibus fratribus nostris, autoritate nostra firmiter injungentes, quod eorum singuli citra præfatum festum consimiliter nos certificent debite & distincte.

Data in castro nostro de Quenburgh, xiiii. die

A mensis Aprilis, anno Domini MCCCXCIX. & n^o stræ translationis anno tertiodécimo.

G. C. Bis hoc concilium iisdem omnino verbis describit collector Anglicanus, semel sub Oxoniensis, iterum sub Londoniensis concilii titulo: quia in variis manuscriptis nunc Oxoniense, nunc Londoniense dicitur: eam unam ob causam, quod & Oxonii anno MCCCXVIII. celebratum, & Londini anno MCCCXCIX. promulgatum sit: ut discimus, tum ex instrumento commissionis, quod mox legisti, tum ex ipsa inscriptione editionis Parisiensis, quam præcipue fecuti sumus. Ita enim inscribitur. *Hæc incipiunt constitutiones domini Thomæ Arundellii Cantuar. archiepiscopi, editæ in convocacione totius cleri ipsius provincie Oxoniæ celebrata, anno Dom. MCCCXCVIII. & publicata in ecclesia S. Pauli Londoniensis, in præsentia suorum suffraganeorum, anno Domini MCCCXCIX.*

ANNO
CHRISTI
1409.

B CONCILIVM AQVILEIENSE
IN AUSTRIA

Pro tollendo schismate, per Gregorium papam XII. anno Domini MCCCXCIX. celebratum.

Hanc synodum Gregorius indixit anno pontificatus sui secundo, per epistolam quandam apud Theodoricum a Niem lib. 3. de schismate extantem, quæ talis est.

Gregorius, &c. ad futuram rei memoriam.

Cum tota nostræ mentis intentio sit, Christianorum ecclesiam reunire, palpato per experientiam rerum magistratam, quod per viam renunciacionis, obstant iniquorum malitia, id efficere hucusque nequivimus, quam pure & sincere obulimus, & in eadem perseverantes perstitimus, & adhuc persistere non desistimus, secundum formam & intentionem nostri voti & juramenti, nescientes Divini secreta consilii sepe numero per effectum dejurantis, quia vanæ sunt cogitationes hominum, ad viam iuribus & antiquis consuetudinibus approbatam nos convertimus, generale concilium, quod omnes vias ad unionem includit, nullam penitus excludendo, quodque congregare solius Romani pontificis esse dignoscitur, sine cuius auctoritate factum, non concilium, sed conciliabulum aut conventiculum dicitur, & diffinitur nullum existere: ad festum Pentecostes immediate sequentis, & in provincia Aquileiensem & exarchatu Ravennatenis, Divino auxilio invocato, de fratrum nostrorum consilio, autoritate apostolica, presentium tenore indicimus, & etiam convocamus, per apostolica scripta mandantes, quatenus venerabilibus fratribus nostris universis, & singulis patriarchis, archiepiscopis, & episcopis, & dilectis filiis electis, & aliis ecclesiasticis prælatis, ac reliquis in prælaturis & dignitatibus constitutis, qui solent ex dignitatibus & prælaturis eorum in huiusmodi generalibus conciliis interesse, quatenus ad id se personaliter in eisdem loco & tempore transferant debito, scituri locum, quem ex eis duxerimus eligendum: quem quidem locum nunc expresse determinare & denunciare nequivimus propter varias circumstantias, quibus locus talis unitatis & pacis debet merito circumcingi. Et quoniam pessimorum hoc schisma tolli verisimiliter non speratur, nec dari integritas unionis populo Christiano cum effectu, sine dominorum temporalium voluntate, quorum honor & status tangitur: carissimos in Christo filios nostros Rupertum Romanorum, & alios reges, & nobiles viros, duces, principes, ceterosque potentes, necnon communitatum & universitatum regimina principalia

ANNO
CHRISTI
1409.

Melius vocasset Brunus, concilium apud civitatem Austrie, in Aquileiensi dicecesi.

principalia requirimus, monemus, & hortamur in Domino, quatenus ad idem concilium personaliter veniant, aut aliquos viros solennes, doctos, & Deum timentes transmittant, ut fiat, Deo annuente, pax & unitas eadem in populo Christiano. Nulli ergo, & nostræ indictionis, mandati, requisitionis, monitionis & exhortationis infringere, &c. Si quis autem, &c. Datum Luca, sexto Nonas Iulii, pontificatus nostri anno secundo.

Hactenus epistola Gregorii papæ XII. De occasione, loco & tempore ejsdem concilii, & de personis quæ interfuerunt, subiungit quæ sequuntur: *Subsequenter vero circa finem mensis Iunii, Gregorius cum pauca comitiva curialium & etiam armigerorum a Luca recedens, multum extenuatus in facie, & lividi coloris, ac si jam in puncto mortis e-isset, sub salu conductu ejsdem Florentinorum, datis sibi etiam per ipsos, prout petiit, sufficientibus obsidibus, donec esset in loco tuto, ad eandem civitatem Senensem revertebatur, ubi satis honorifice, ut creditur, ob reverentiam regis Ladislai, quem Senensis tunc & ante reverebantur & diligebant, per civos & commune populum recipiebatur. Creditur tamen tunc ire versus Ariminum rella via: sed hoc eo iter agente, fuit quomodolibet impeditus. Stando igitur tunc per tres menses vel circiter Senis, interim ad dilatum schisma alios novos cardinales creavit, & postea versus Ariminum transiit, ubi etiam hiemandi in Quadragesima tunc instanti, ad terram civitatis Austria Aquileiensis diocesis accessit, & ibi circa festum Pentecostes tunc sequens suum conciliabulum celebravit, paucis ibi existentibus archiepiscopis, episcopis, & aliis ecclesiasticis prælati, aut procuratoribus ecclesiasticorum prælatorum, necnon principum secularium, qui in generali concilio per summum pontificem convocato de consuetudine & more interesse tenebant. Hactenus de concilio Aquileiensi Theodoricus:*

G. COSS. ADDITIO.

*** Quod ait supra Niemius, concilium a Gregorio esse convocatum in civitate Austria, explicatius habetur in epistola ab Oderico Raynaldo e monumentis Vaticanis edita ad annum 1408. num. 67. qua Gregorius, ut se adversus Pisanum concilium muniret, convenit alii, quem superioribus litteris in provincia Aquileiensi, nullo certo designato loco, indixerat, convocato in civitate Austria & Vtinum, diocesis Aquileiensi: qua cum essent vicina urbes, pro uno eodemque loco haberentur. Epistolam ipsam subijcio.

Gregorius &c. Ad futuram rei memoriam.

Ad pacem Christianorum totis affectibus intendentes, diligentissime illa prosequimur, quæ ad consecutionem sanctissimæ atque optatissimæ unionis fore credimus opportuna. Cum itaque dudum, videlicet VI. Non Iulii proxime præteriti, in civitate Lucana tunc existentes, generale concilium pro sedatione perniciosi & inveterati schismatis, ad festum Pentecostes immediate sequentis, in provincia Aquileiensi, vel exarchatu Ravennate, de fratrum nostrorum consilio, autoritate apostolica per alias nostras litteras duxerimus convocandum; ac propter varias circumstantias, quibus locum hujusmodi habendi concilii accommodari, & per nos, cum non haberemus in potestate nostra, procurari oportebat, tunc in eisdem litteris nostris, ipsum locum specialiter nequiverimus declarare, sed alio tempore hujusmodi declarationem reliquerimus faciendam: nos volentes ut omnis ambiguitas tollatur, ac ut universi & singuli qui adesse debent, ad veniendum præparare se possint, & tempore debito accedere, Concil. general. Tom. XI.

habita super hoc diligenti consideratione omnibusque locis provincie & exarchatus præfatorum mature pensatis, tandem ut magis idonei pro qualitate rei & temporis, civitatem Austria & Vtinum, Aquileiensi diocesis, quæ propter propinquitatem & coherentiam pro uno loco haberi debent, de eorundem fratrum nostrorum consilio, autoritate præfata, pro hujusmodi celebrando concilio eligimus, & per præfentes nostras litteras declaramus: mandantes venerabilibus fratribus nostris universis & singulis, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & dilectis filiis electis, & aliis ecclesiarum prælati, etiam præfatis, ac reliquis in prælaturis ac dignitatibus constitutis, sive sint catholici, sive schismatici, quæ solent aut debent ex dignitatibus aut prælaturis eorum, hujusmodi generalibus conciliis interesse, quatenus ad hujusmodi concilium per nos, ut præfatur, indictum in præfatis loco & tempore, se personaliter conferant, ac requirentes in super & hortantes in Domino, carissimos in Christo filios nostros reges ac nobiles viros, duces, principes, ceterosque potentatus, necnon communitatum & universitatum regimina principalia, quatenus ad idem concilium personaliter veniant, vel idoneos oratores transmittere procurent: ut sic Christi fidelium multitudo in unum congregata, pro pace & reintegratione ecclesie, ac pro eradicando hoc pernicioso schismate, pia & incorrupta suffragia, Deo propitio valeat exhibere. Nulli ergo, &c.

Datum Arimini XIV. Kal. Januarii, pontificatus nostri anno III.

PRIMA concilii sessio Austria habita est, festo corporis Domini, post solennes supplicationes: sed exiguo presulum numero. Quod utrumque discimus ex sequentibus Gregorii litteris a Raynaldo editis.

Gregorius universis Christi fidelibus, ad quos præfentes pervenerim, salutem.

Cum pro sacro generali concilio, prout indiximus, celebrando, huc venerimus cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesie cardinalibus, & curia nostra, ad pacem & unionem sacratissimam inducendam, quam dare pro posse intendimus per viam cessionis, & omnem aliam rationabilem, juxta continentiam nostrorum juramenti, promissionis, & voti, & diem sacratissimam Pentecostes pro prima die præfati concilii in Dei nomine acceptaverimus, factique Altissimo laudibus & orationibus processionaliter, prout convenit tantæ rei, primam fecerimus sessionem in gloriosissimo festo corporis Christi preciosissimi, secundam indicentes ad vigesimam secundam diem hujus (quas quidem sessiones intendimus protelare, ipsa interim nihil minus cum præfatis sic substantialia disponentes, quod mox ut fuerit decens prælatorum numerus congregatus, finalis, quantum nostra fuerit, introducatur effectus) universitatem vestram in Domino requirimus & hortamur, mandantes venerabilibus fratribus nostris, patriarchis, archiepiscopis, & episcopis, ac dilectis filiis electis, abbatibus, & quibuscumque aliis ecclesiarum prælati, debentibus ex suis prælaturis vel dignitatibus sacræ synodo interesse, quatenus ad hoc sacrum generale concilium sine moræ dispendio studeant personaliter se conferre, & carissimos in Christo filios nostros reges, ac nobiles viros, duces, principes, ac alios magistratus communitatum, & universitatum, affectuose etiam obsecrantes, ut ad idem concilium personaliter, si possunt, accedant; sin autem, suos idoneos nuncios debeant

○○○○○ iij desti-

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

destinare, ita quod cunctorum assistente praesidio, tractati valeant atque fieri quae Dei sunt, & pacis, ac unionis populi Christiani, &c. Dat. in civitate Austria, Aquileiensis dioecesis, xii. Kal. Iulii, pontificatus nostri anno III.

Quae vero deinde secuta sunt, docet Raynaldus, quia ea collegit ex Gregorii ipsius literis, quarum ipsi copia ex Vaticano tabulario facta est.

Spreti sunt, inquit, ab episcopis ejus imperia, cum in magnam adduceretur invidiam concilium ad schismatis propagationem molitum: misitque Nicolaum episcopum Ferentinum, & Dominiicum designatum episcopum Melitensem Venetias, ut obiecta anathematis poena, illius provinciae praefules ad synodum cogerent: sed Veneti Alexandro, ex doctore sententia, quamvis Gregorius Venetus esset, adhererunt.

IN SECUNDA sessione synodus in civitate Austriae congregata, ubi pluribus de electione Gregorii historiam retexit adversus Alexandrum, quem Petrum e Candia vocat, ac Petrum e Luna, sententiam hanc tulit.

Sententia lata in concilio generali domini
papae Gregorii in civitate Austriae
Aquileiensis dioecesis.

CHRISTE nominis invocato, sancta & universalis synodus universalem & catholicam ecclesiam representans, ad quam cognitio & decisio hujus causae noscitur pertinere, sancti Spiritus gratia, in hac collegiata ecclesia S. Mariae civitatis Austriae Aquileiensis dioecesis, sacri concilii tibi de mandato & auctoritate sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Gregorii papae XII. ac universalis ecclesiae summi pontificis congregata pro tribunali sedens, visis omnibus & singulis actis, actitatis, iuribus, & depositionibus testium in hujusmodi causa unionis & calis documentis, ipsam sanctam synodum ad infra scriptam definitivam sententiam inducentibus; habita inter ipsos ac etiam cum quampluribus magistris theologiae ac utriusque juris doctoribus diligenti collatione, & tandem deliberatione matura, omnes pariter in hanc sententiam reperiens unanimiter concordare omni modo, via, forma, quibus magis & melius potest de jure, &c. *Et infra*: Pronunciat, decernit, definit, & declarat, electionem, inthronizationem de dicto sanctae memoriae Urbano papa VI. & subsequenter Bonifacio IX. Innocentio VII. Romanis pontificibus, fuisse canonicas, necnon electionem, inthronizationem, coronationem de sanctissimo domino nostro domino Gregorio papa XII. factas, fuisse & esse canonicas, suumque debitum debuisse & debere sortiri effectum, ipsum sanctae memoriae Urbani papam VI. & suos successores Bonifacium IX. Innocentium VII. fuisse indubitatos, & veros pontifices universales catholicae ecclesiae, & nunc Gregorium papam, fuisse verum & indubitatum papam, ac universalis catholicae ecclesiae summum pontificem: necnon pronunciat, decernit, & definit, & declarat electionem damnatae memoriae Roberti Gebennensis antipapae, & deinde Petri de Luna, ac Petri de Candia, fuisse & esse nullas, temerarias, illicitas, & injustas, & de facto sacrilege praesumptas, ipsisque damnatae memoriae Roberto Gebennensi, Petro de Luna, & Petro de Candia in papatu, seu titulo papalis dignitatis, nullum jus competisse neque competere, ipsosque Petrum de Luna & Petrum de Candia fuisse & esse notorios schismaticos, & pertinaces, notoriosque perjuriis irretitos, & ecclesiam Dei scandentes notorie, & ob

hoc omnino dignitate papali & alia quaecumque se reddidisse indignos; & factas per eisdem conjunctim & divisim quascumque ordinationes, promotiones, collationes, & provisiones, immo profanationes, & alia quaecumque per eos tamquam summos pontifices, seu eorum vel alterius eorum auctoritate ordinata, decreta, vel gesta, ac omnia & singula exinde vel ob id subsequuta, damnat, cassat, & irritat, & nullius decernit fuisse & esse roboris vel momenti, appositionesque, spoliationes, perturbationes, vexationes, & impedimenta, dictis sanctae memoriae Urbano papa VI. & deinde Bonifacio IX. Innocentio VII. per dictum damnatae memoriae Robertum & postmodum Petrum de Luna factas, fuisse & esse nullas, temerarias; & subsequenter dicto domino nostro Gregorio papa XII. factas, similiter esse temerarias, illicitas, & injuste & de facto praesumptas; ipsisque sanctissimum dominum nostrum Gregorium papam modernum, ad possessionem obedientiae suae per universum mundum & sanctam ecclesiam catholicam, & ad jurisdictionem papalem & liberum exercitium ejusdem, nec non terrarum; civitatum, oppidorum, castrorum, vel quasi omnium & singulorum bonorum S. R. E. quibus de facto spoliatus extitit, restituendum fore, & restituit: dictisque Petro de Luna & Petro de Candia, tam conjunctim quam divisim, de & super appositionibus, spoliationibus, & impedimentis, ac papatu, perpetuum silentium imponendum fore, & imponit, inhibetque eisdem Petro de Luna & Petro de Candia, ne aliquis eorum se pro summo pontifice nominare, aut etiam parere praestitit; necnon pronunciat, decernit, & declarat, praefatum dominum nostrum, dominum Gregorium papam in prosequendo facto unionis ecclesiae (in quantum in eo fuit) fecisse diligentiam hactenus pro extirpatione hujus pestiferi schismatis, talem quod occasione vocis & juramenti in conclavi & post factorum, non fuit, nec est aliquo crimine perjuriis vel transgressionis voti irretitus: diffamationes quoque, detractiones, & alias injurias ac opera sacrilega contra praefatum dominum nostrum, dominum Gregorium papam XII. per praefatos Petrum de Luna, & Petrum de Candia, & eis adherentes, fuisse & esse temerarias, illicitas, & sacrilegas, & injustas, & de facto praesumptas & praesumptas; ipsisque & eorum cuilibet sub ipsis perpetuum silentium imponendum fore, & imponit: & nihilo minus prohibet eisdem, ne de cetero aliquis eorum faciat seu perpetret similia in futurum: necnon decernit & declarat universos Christianos, etiam imperiales, regali, aut alia quavis praefulgeant dignitate, ne eisdem Petro de Luna, vel Petro de Candia, vel alteri eorum, ratione alicujus juramenti, aut alias quovis modo, tanquam summis Pontificibus obediant, ipsaque juramenta & obligationes, si quae dictis Petro de Luna, & Petro de Candia, tanquam summis pontificibus, aut eorum alteri, per praefatos reges & alios quoscumque, cujuscumque sint gradus, ordinis, aut conditionis praestitas, nullas fuisse & esse, ipsaque relaxandas fore, & ad cautelam relaxat. Et nihilo minus super omnibus aliis in hac causa deductis, & petitis, & declaratis, & probatis, potestatem pronunciat, decernendi, & diffinendi, sibi in posterum ad locum & tempus congruum reservat.

Ego Marinus episcopus Aprutinus de mandato & commissione sacrae synodi sic pronunciavi, & me propria manu subscripsi.

SESSIO deinde alia celebrata est quinto Septembris,

ANNO CHRISTI 1408 1409.

ANNO CHRISTI 1408 1409.

ptembris, teste Theodorico Niemo, lib. 3. c. 45. A Quamdā, inquit, congregationem fieri fecit, in illa designans intentionem suam quod schisma huiusmodi tollendum, prout eius verba sonabant in quadam schedula, cuius tenor sequitur, & est talis.

Sanctissimus dominus noster, dominus Gregorius XII. ardentissimus ad sanctissimam unionem, illam querit totis affectibus introducere. Verum quia per formam in conclavi conceptam, propter profanationes apostatæ Petri de Candia, videatur quod unio fieri non possit per renunciationem ipsius & Petri de Luna, nisi modificatio aliqua fiat: hinc est quod pro celeri & perfecta consecutione unionis præfata proponit & acceptat hos modos: videlicet, quod idem sanctissimus dominus noster, ex abundantia desiderio cordis sui ad ipsam sanctissimam unionem perficiendam paratus est realiter & cum effectu renuciare papatu, si & quando simul & personaliter ac præsentialiter in eodem loco Petrus de Luna & Petrus de Candia suis præsentis iuribus in papatu renuciabunt, secundum formam ipsam conceptam in conclavi, adhibita ista modificatione electionis futuri pontificis, quæ habebat fieri a cuiuslibet obedientiæ duabus partibus gerentium se pro cardinalibus; ita quod in hoc casu ad verum illius papatum requirantur cuiuslibet obedientiæ voces duarum partium, & qui sic fuerit electus suo consensu pro verissimo Romano pontifice habeatur. Item ne ex difficultate loci possit differri pax ecclesiæ, & unio impediri, ex tunc concedit plenam & liberam potestatem illustribus regibus Ruperto Romanorum, Ladislao Ierusalensem, & Sigismundo Hungariæ regibus, concordandi de loco, cum adversariis & ipso eligendo: qua concordia & electione facta paratus est, infra terminum per eosdem reges assignandum, ad dictum locum accedere, & ibi debitum suum facere, prout in præcedenti capitulo est expressum.

Item si super præmissis, quod absit, adversarii concordare non vellent, ne differatur factum sacratissimæ unionis, ex tunc concedit plenam & liberam facultatem & potestatem præfatis adversariis super concilio generali, ab omnibus partibus convocando, & locum etiam ad illud celebrandum eligendi: qua concordia electione facta, paratus est ad dictum locum accedere, & stare deliberationi in qua cuiuscumque obedientiæ major pars convenit, id est, quod deliberatio illa sit facta a majori parte obedientiæ Petri de Luna, & majori parte Petri de Candia simul, ita quod deliberatio ipsa sit trium obedientiarum; illud idem acceptantibus & facientibus Petro de Luna, & Petro de Candia, regentibus se pro papis. Et ut prædicta possint citius & habilis suum consequi effectum, dicit & mentis suæ esse, quod infra annum a die præsentis seculurum præfati reges habeant potestatem & facultatem liberam & plenariam exequendi prædicta. Et, si eis tunc videbitur expedire, concedit eisdem quod possint dictum terminum annum usque ad unum alterum annum tunc proximum, secundum eorum beneplacitum, propagare & non ultra, ipsis regentibus ipsius domini nostri papæ permanentibus. Ad quæ omnia pertractanda placeret præfato & sanctissimo domino nostro papæ, quod dicti reges, & quantum placeret eis, sibi assumerent magnificum Carolum de Malatestis, qui est valde avidus ad sacratissimam unionem. Lecta fuit scriptura in sacra synodo civitatis Austriæ congregata, die Iovis v. Septembris MCCCCVIII.

Domini nostri anno III.

Hæc autem Raynaldus subiicit ex iisdem collecta monumentis. Ad promulganda hæc decreta, confir-

mandatque suas partes adversus Alexandrum V. & Petrum e Luna, alioque cum iis sentientes, Gregorius plures legatos creavit, nimirum Albertum episcopum Poznaniensem in Polonia, Sbinconem archiepiscopum Pragensem in Boemia, Nicolaum episcopum Camincensem in Pomerania, Henricum episcopum Vintoniensem in Anglia: in Insabria Bartholomæum episcopum Placentinum, quem etiam ea instruxit autoritate, ut majoris instar penitentiarum sacras exomologeses exciperet, præscripsitque formulam, ex qua ad ipsius partes redituros conciliaret.

CONCILIABVLVM ARAGONIÆ AVTORITATE BENEDICTI ANTI PAPAË & pseudopontificis, quem vulgo XIII. nominant, celebratum anno Domini MCCCCIX.

ANNO CHRISTI 1408, 1409.

Melius & expressius vocatur Periphrastica

Acta concilii Theodorici a Niemo l. 3. schismatis, cap. 36. & 37. describit his verbis: Præfatus vero Petrus de Luna in ipso regno Aragonia tunc temporis aliud conciliabulum, in quo erant quamplures episcopi, abbates, & alii ecclesiastici prelati de Hispania, Catalonia, & quibusdam adjacentibus provinciis, de ipsius obedientia, celebrabat. In quo quidem conciliabulo per eundem Petrum facta, in diversis sessionibus, dicti episcopi, & alii sui prelati qui illuc convenerant, consulerunt finaliter in hæc verba.

Sanctissime ac beatissime pater, hoc sacrum concilium ad id quod in ultima sessione per vestram sanctitatem primo loco propositum fuit, humiliter & devoto respondit, quod consideratis & diligenter attentis his, quæ pro servitio Dei & unione sanctæ matris ecclesiæ, & salute omnium fidelium, vestra sanctitas obtulit, acceptavit & profecuta fuit, non pariendo laboribus, periculis & expensis; consideratis etiam injuriis, oppressionibus, turbationibus & impedimentis, quæ nobis aliquorum præsumptione ingesta sunt, necnon variationibus, cavillationibus, reutationibus ac inconstancia intrusi moderni & suorum prædecessorum: consideratis etiam professionibus & protestationibus per vestram sanctitatem hoc sacro concilio & alias factis, quas reputat sufficientes; quæ omnia aperte liquent ex lectione gestorum a tempore assumptionis vestræ sanctitatis ad apostolatus apicem, usque ad tempus præsens: pro quibus omnibus sanctitas vestra & hoc meritum apud Deum, & perpetuum apud homines præconium reportare mereatur: ipsum sacrum concilium, matura deliberatione super his habita, puro corde & sincera intentione credit, tenet & reputat vos fidelem, Christianum atque catholicum ac verum Christi vicarium, nec credit, nec reputat vos, pater sancte, esse vel fuisse schismaticum vel hereticum, nec macula seu favoriæ schismatis seu hæresis irretitum, & quanto humilior potest, hoc sacrum concilium vestræ sanctitati gratias agit pro promissis ex cordis intimis, se ipsum devote offerens ad vestræ sanctitatis obsequia, Deum suppliciter exorans, ut sanctitatem vestram in hoc sacro unionis negotio dirigere dignetur ad ipsius laudem & gloriam, totiusque populi Christi pacem & quietem.

Sententiam hanc Niemo habet in nonnullis ampliorum quam Summa. Ex utroque profectus.

Sanctissime ac beatissime pater, hoc sacrum generale concilium supplicat & consulit humiliter & devotè sanctitatem vestram, primo, quod non obstantibus quibuscumque tribulationibus, persecutionibus, & impedimentis vobis datis, dignemini propter Deum & bonum Christianitatis prosequi efficaciter factum

leg. Pontificatus sanctissimi D. nostri Gregorii.

ANNO
CHRISTII
1409.

factum unionis sanctæ matris ecclesiæ, per viam renunciationis, ipsam viam omnibus aliis viis præmittendo, nulla tamen alia via exclusa.

Item supplicat & consulit præfatum sacrum concilium S. V. quatenus oblationem per eandem sanctitatem vestram factam intruso de renunciatione, in casu renunciationis vel mortis dicti intrusi, dignemini extendere ad casum dejectionis ejusdem intrusi, si fiat secundum fidem & obedientiam partis suæ, & etiam effectualiter ac de facto.

Item supplicat & consulit præfatum sacrum concilium S. V. pro celebri & debita expeditione & conclusione præmissorum obtinenda, dignemini certos nuncios, probos viros, Deum timentes, ad hoc idoneos, nomine & pro parte sanctitatis vestræ, & vestri collegii, ac totius sacri concilii, mittere ad intrusum & suos anticardinales cum ipso Pisis & alibi degentes, necnon ad illos dominos cardinales Pisis existentes, & ad alios qui in hoc sancto unionis negotio proficere potuerunt, cum plena ac libera & sufficienti potestate tractandi, concordandi, firmandi & obligandi omnia & singula necessaria & utilia seu opportuna ad præmissa, & prout eis videbitur, tempus breve & congruum, & locum idoneum & securum, ac de securitatibus & libertatibus in eundo, stando, & redeundo, recipiendi, concordandi & obligandi. In quo sanctitas vestra, illa omnia quæ concordata & firmata fuerint per ipsos, efficaciter exequatur personaliter: vel si personaliter ire noluerit, vel infirmitate corporali impedita non potuerit, per alium seu alios habentes plenariam & liberam potestatem ad omnia quæ sanctitas vestra facere potest & possit, usque ad renunciationem inclusive.

Item supplicat & consulit præfatum sacrum concilium S. V. quatenus dignemini formam procuratorii in prædictis casibus faciendam mandare ordinari, pleniori & meliori modo quo fieri & ordinari poterit.

Item supplicat & consulit præfatum sacrum concilium, quatenus dignemini tales constitutiones facere & provisiones adhibere, quod si ante obtentam unionem (quod absit) contingeret sanctitatem vestram ab hac vita ad aliam evocari, possit ad unionem debite & canonicè procedi taliter, quod post obitum sanctitatis vestræ propter defectum provisionis non differretur seu impediretur unio, aut non, quod absit, scandala vel schismata sequerentur.

Item supplicat & consulit præfatum sacrum concilium, quod in casu quo aliqui, quod absit, præmissis spretris, scandala seu schismata suscitare vellent, dignerentur sanctitas vestra per debitas constitutiones seu remedia prohibere & providere, ne ad similia perpetranda procedatur, sub pœnis, decretis, & prohibitionibus ad hoc necessariis & opportunis.

Subscripta schedula, fuit per concilium oblata domino nostro, & per eum benigne & simpliciter acceptata. Causa acceptationis & contentationis, de acceptatione factum fuit instrumentum publicum, manu domini nostri & omnium de concilio subscriptum.

*** G. C. ADDITIO.
AD CONCILIUM PERPINIANI
in Aragonia celebratum.

Verum que in hoc actu sunt gesta, multo describuntur uberius ab Hieronymo Surita, qui tamen Petri de Iba paribus est ad hæc: fidelius autem ab Od. Raynaldo, ex Gregorij litteris MSS. aliisque authenticis instrumentis. Et Surita quidem, Indisim Aragonensium libro III. ad annum MCCCCVIII. Convenerat, inquit, inter

ANNO
CHRISTII
1409.

Benedictum, & Gregorium, ut inter Lucam & Portum Veneris quædam loca ad eorum congressum deligerentur, quæ Gregorii ditioni parebant: & internunciis duobus Venetorum legatis, qui Benedictum in Veneris Portu convenerant, Benedictus obtulit, se libenti animo Liburnum accessurum, modo Gregorius Pisas conmigret: cum ea oppida in ditione Gregorii essent. Ea re denegata, neque publica fide tradita, cardinales Gregoriani eum, uti supra docuimus, deseruerant: ac se Luca urbe Pisas transfulerant, & Benedictum deprecati fuerant, ut eo proficeretur, & Liburnum accederet. Sed dum legatos præmittit, ut a Lucensibus & Florentinis fide publica, in eorum ditionibus, sibi ac suis liberi comæatus traderentur, & Benedicto denunciaturum esse Francorum regem, cujus fide publica in Genuensium ditione tuto se commorari arbitrabatur, & tam periculoso itineri commiserat, studiosissime curasse, ut in eum & aliquot episcopos manus injicerentur, inexpectata, & repentina fuga in Galliam Provinciam celerem reditum dirigit. Portu Veneris vela facturus A. D. XVII. Kal. Jul. Pontificatus anno XIV. concilium Perpinianum Helenensis diocesis oppidum indicit.

Et infra. A. D. Kal. Aug. Benedictus Helenam urbem, & postero die Perpinianum introiit.

Et infra. Kal. Novembris, omnium Sanctorum festo die Benedictus Perpiniani solemniter cœtu & frequentissima celebritate concilium habet: & sacris in aula regia Majoricensi arcis Perpinianensis a pontifice peractis, Alfonso Rex patriarcha Constantinopolitanus, Hispanensis ecclesiæ administrator, celeberrimam & gratissimam concionem habuit: & absentium ratione sacris comitiis habita, in A. D. XVII. Kal. Decemb. concilium prorogatur. A. D. II. Id. Nov. Benedictus sanctioris ærarii Magalonenensis præfectum, ecclesiæ Astensis administratorem, patriarcham Antiochenum, & Franciscum Simenium ordinis Minorum, Valentinum, virum insigni sanctitate, & magna & multiplici doctrina, ac diffusa scriptorum copia clarissimum, Hierosolymitanum patriarcham creat: qui ab Auxitano episcopo cardinale A. D. XII. Kal. Dec. sunt consecrati. Postero die Benedictus ex arce regia in adem beate Mariæ regalis, factorum ordinum cœtu comitatus, procedit: & peractis ab eo Misæ solemnibus concilium haberi cœpit. Sabbato A. D. XV. Kal. Dec. secunda concilii a seffio celebratur: & concione, ut mos est, habita, & professione recitata fidei catholice, Benedictus responso dato, se illam fidem firmissime tenere & simpliciter confiteri asseverat. Mercurii die A. D. XI. Kal. Dec. cum tertia concilii a seffio celebraretur, præmissa, ut moris est, concione, series, & continuatio rerum a Benedicto gestarum ex quo in summam Pontificatus dignitatem est evehctus, universo cœtu recitatur, atque proponitur: & quot & quantas, & quas incredibiles calamitates hausisset, quancisque in discriminibus versatus esset, ut summæ pacis conjunctio ecclesiæ Dei conciliaretur. Demum quinque aliis a seffionibus varii actus, actionesque consiliorum & eventorum in procurandis ecclesiasticæ concordie negotiis recensentur: & quemadmodum inter Benedictum & Gregorium legatorum interventu convenerat, ut Savonæ cum suis collegiis festo S. Michaelis, aut omnium Sanctorum die, congregarentur. Concilio interfutere prelati pene omnes regnorum Castillæ, Aragoniæ, & Navarræ: & nonnulli Franciæ, Provincie Gallie, Vascitanie, & Sabaudie, omnes circiter CXX. Præter eos, quorum supra mentio facta est, patriarcha Alexandrinus, Re-

TUS

trus Luna Tolctanus, Garcias Ferdinandus, Heredia Casaragustanus, & Petrus Zagarriga Tarraconensis archiepiscopi, concilii decretis adfedere. Cum patres Benedictus consulisset quid e republica Christiana esse censeret, ne in professione rerum, & nova molitione, ad reliquias ecclesie lacerandas & distraendas pravis consiliis converteretur, summa diffensione, atque dissidio in contrarias partes patrum opinionum in deliberando distrahantur: quibusdam consensibus a Benedicto legatis mandata danda esse, ut ejus nomine pontificiam dignitatem nulla interposita mora abrogent: aliis vero tempus ducentibus, & maxime disjunctis, atque contraria asserentibus. Ea opinionum, & sententiarum, discrepatia eo rem deduxit, ut Perpiniano pene omnes discesserint: & XIX. in sententia permanentibus, tandem ab eis tanta de re dignum eo cœtu responsum tulit: quod hoc in loco adnectere operæ pretiū duxit.

Sanctam ejus congregationis commotionem & Benedicti ipsius pollicitationem adversarii postea in Pisano primum, ac demum in Constantiensi concilio in durissimum ejus os jure merito retorserunt: quamvis Benedictus se viam cessionis Savonæ amplexum fuisse contenderit, & in portu Veneris Gregorium per nuncios & litteras ad eam pacationem fuisse cohortatum, ac tuta conveniendi loca obtulisse, quæ omnia fuerint ab adversario refutata atque repulsa, neque sibi posset objectari negligentia, aut contumacia.

Kal. Febr. Alfonso Exea patriarcha Constantinopolitano Benedicto in concilii consensu responsum a patribus decretum offert.

A. D. VII. Kal. April. XIV. sessio concilii Perpinianensi arce, cum major pars prælatorum a Perpiniano recessisset, & per paucos res transigerentur, celebratur. Eo in consensu a Benedicto septē legati Pisas mittuntur, ut perscrutentur, quibus conditionibus res ad concordiam pacationem deduci possint. Ad spem obtinendæ rei, gravissimi viri delignant, Petrus Zagarriga archiepiscopus Tarraconensis, Seguntinus, Mimacensis, & Senensis episcopi, Bonifacius Ferrarius dominus Carthusiensis, prior Casaragustanus, & minister provincie Gallicie. Sed Tarraconensi, ut Benedicti nomine ad Francum regem legationem obiret, in Catalonia remanente, reliquos oratores Nemausi, cum illis iter longum conficiendum instaret, Francorum regis ministri detinent, ac demorantur: & mandata quæ Benedictus legatis dederat, interceptiuntur. Quæ res spem omnem adipiscendæ concordie, & Benedictum ad abrogationem deducendi, contudit atque confregit.

Idem qui supra libellus supplex cardinalium editus est ab Otorico Reynaldo ex MS. cod. Vaticano: in quo hæc subiiciuntur: Supra scripta capitula fuerunt oblata domino Benedicto per concilium suum, & per eum acceptata fuere per instrumentum publicum, subscriptum per dominum Benedictum, & omnes de suo concilio ut supra.

Dominus Benedictus proposuit in dicto suo concilio hæc: videlicet primo ut provideretur super infamiis sibi datis. Secundo super facto unionis. Tertio super schismatibus, quæ oriri possunt. Quarto super reformationibus ecclesie: & dictum concilium respodit sibi per supra scripta capitula & ordinationes. *Raynaldus vero alia ex monumentis Vaticanis editit hujus conventus acta in hunc modum.*

A Gestis in concilio domini Benedicti, vel domini Petri de Luna.

Vniuersis & singulis per hoc instrumentum publicum innotescat, quod cum per sanctissimum in Christo patrem ac dominum nostrum dominum Benedictum, digna Dei providentia papam XIII. præfidentem in sacrosancto concilio generali convocato per eum Perpiniani Elnensis diocesis, ac in ecclesia quæ vulgariter dicitur de regali, præsentibus infra scriptis, die quinta Decembris ann. Dom. MCCCC VIII. fuisset propositum in effectu, quod si quamplurimis turbationibus, persecutionibus, & afflictionum turbinibus quateretur, illud tamen potissimum affligebat, quod cedebat univærse Christianitatis discrimini tetrum schisma, & paulo minus quod nonnulli, qui ad tollendum tam immanem scissuram de vestimento Domini videbantur astricti, ipsam scissuram unicam nedum perpetuare, sed etiam multiplicare retabant attonitus mirabatur, quod licet præfiscis temporibus circa ea, quæ ad pacem sunt Ierusalem, totis viribus infudaret, & possibilem operam dederit, ut unionem ecclesie consequeretur optatam, sequæ postulerit quamplurimis laboribus, expensis, periculis, & ærumnis, ut schismatis expiaret opprobrium, quod indissolubilem Domini tunicam, proh dolor! turpiter maculabatur: tamen fatore zizanizæ, ut videbatur, pestifere præterante, ne dum inconstantem & variam, sed induratum reperit Angelum, dictum Corario, qui se facit Gregorium in parte schismaticorum nominari; quamvis se monstrasset a principio pro tam felici unionis negotio liberalem, in tantum quod ipse dominus noster apud eum proficere non potuit; propter quod ipsum non sine aculeo doloris oportuit retrocedere sine fructu. Nec solum hoc unionis impedimentum evenit. per nonnullos enim de quibus vix credebatur, tot & tanta, ut dicebat, fuerunt, prout erat per nonnullos de dominis cardinalibus Pisis degentibus; & alios adversatus, pericula machinata: quod nec in Italiae partibus, ad quas se contulerat pro unione sanctæ matris ecclesie, potuit cum suis personaliter remanere; sed nec pro nunciis seu procuratoribus, quos cum plena potestate disposuerat ibi dimittere, salvum conductum obtinere potuit quoquo modo.

Aliis igitur imminentibus periculis, de consilio reverendissimorum in Christo patrum dominorum sanctæ Romanæ ecclesie cardinalium volens idem dominus noster in loco tuto reponere se & suos, sed nolens dimittere unionis ecclesie negotium sic turbatum, ut provideretur extirpationi schismatis, & nonnullis aliis imminentibus scandalis, quæ videbantur in Dei ecclesia machinari, ad generalis convocationem hic faciendam concilii ad festum omnium Sanctorum lapsus proxime se convertit. Concilio igitur hoc, sancto afflante Spiritu, convocato, ipsum benevolens exhortationibus inter cætera requisivit, quatenus adviserent, & consulerent, quod foret ulterius faciendum pro consequenda ecclesie unione, ipsos exhortans quatenus super iis sibi darent auxilium, consilium & favorem. Offerebat enim se cum consilio dicti generalis concilii processurum efficaciter in præmissis, & expositionem personam, statum, & vitam, pro debita unione sanctæ matris ecclesie consequenda. Et quia nonnulli diversimode impedire tam sacrum propositum sub palliatis coloribus satagebant, adviserent, & consulerent qualiter erat providendum scandalis, erroribus, & schismatibus, quæ, proh dolor! dispanebantur in ecclesia sancta Dei. Ad respondendum autem his duobus articulis, diem tunc sequentem Mercurii, quæ fuit XII. dicti mensis, præfuit

ANNO
CHRISTI
1408.
1409.

ANNO
CHRISTI
1409.

concilio, ut interim super his duobus articulis pos-
sent deliberare mature: sed quia propter arduitatem
materie non potuit tantum negotium sic faciliter
expediri, fuit per aliquas dilationes usque ad diem
hanc infra scriptam presentis sessionis celebratio pro-
rogata. Ceterum succedente quoad hoc finaliter ordi-
nata ad hanc diem Veneris, prout jam dictum est,
sessione, prefatum sacrosanctum concilium per me-
dium reverendissimi in Christo patris domini Al-
fonsi patriarche Constantinopolitani prefato domi-
no papa supplicandum duxit, ac etiam consulendum
prout in quadam schedula per ipsum dominum Con-
stantinopolitanum, pro parte totius presentis ibidem
generalis concilii, presentata, & tandem per me Gui-
gonem Flandrini sacre sedis apostolice protonota-
rium lecta, continetur latius, cujus tenor sequitur
sub his verbis.

* id est, H.
Ienenfis

Sandissime ac beatissime pater, hoc sacrum &
generale concilium supplicat, &c. *Repetitur hic sup-
plex libellus superius allatus, subiungitur: Acta sunt
hæc apud Perpiniatum Elnensis diocesis in eccle-
sia quæ vulgariter dicitur De regali. Et infra: Die
prima mensis Februarii, Indictione secunda, anno
Domini MCCCCIX. pontificatus prefati domini
nostri anno XV.*

Succedente ista die dominus noster respondit, quod
licet vix caute posset contra perverforum malitias
provideri: tamen quia toto mentis affectu desidera-
bat, quantum erat in ipso, dare pacem & unionem
ecclesie sacrosanctæ; nam unionem hæcenus profes-
sus fuerat cum expensis, laboribus, atque pericu-
lis manifestis; adiens etiam ut dicebat, zelum quæ
predictum concilium habere ad unionem ecclesie co-
gnoscebat, & sperans in Divinæ protectionis auxilio,
quod ipsorum orationibus & ipsius sanctæ matris ec-
clesie meritis ipse Deus omnipotens inclinatus, digna-
bitur reprimere omnes malitias perverforum, pro-
pter Dei servitium, & pacem & unionem ecclesie,
ac salutem populi Christiani, supplicationem & con-
siliium prefati sacri concilii acceptans, paratus erat,
quanto celerius posset, illa executioni debite de-
mandare. Vnde pro celeri & debita executione
premissorum deliberaverat certos prelatos, & alias
certas personas nobiles mittere, quos non de una sola
natione, sed de nationibus volebat assumere, de qui-
bus conveniant in hoc sacro concilio generali, quod
tales, ut credebat, existerent quod essent potentes
opere & sermone ad tantum negotium profequen-
dum, & quibus, ut sperabat, Deus infunderet gra-
tiam, & ipse daret talem potestatem & confidentiam,
& plenam fidei credentiam, taliter quod hoc tam
sanctum opus feliciter per eos deduceretur ad uni-
tatis conclusionem optatam. Sane percepto ejusdem
domini nostri responso tam utili, tam grato, & tam
acceptabili toti mundo, prefatus dominus patriar-
cha pro parte totius concilii singulis tandem annuen-
tibus ac capitibus inclinatis, mitris depositis, & fle-
xibus genibus, primo Deo, demum domino nostro pre-
fato, actiones reddiderunt multiplices gratiarum.
Quibus sic solemniter expeditis, magister capelle
dicti domini nostri papæ, cum cantoribus Te Deum
laudamus cantico decantato, pro illa die fuit con-
cilium separatum. Acta fuerunt hæc apud Perpini-
atum Elnensis diocesis in ecclesia predicta quæ
dicitur De Regali, prefato domino nostro papa summi
generale concilium celebrante presentibus archiepi-
scopis, episcopis, ordinum generalibus, abbatibus,
ambassadoribus, nobis protonotariis, & aliis infra-
scriptis, Februarii XII. mensis, Indictione secunda,
pontificatus prefati domini nostri papæ anno XV.

CONCILIVM PISANVM

ANNO
CHRISTI
1409.

uniuersale, quod ad tollendum schisma indictum,
Gregorio pontifice & Benedicto pseudopapa de-
positis, Alexandro V. consensu cardinalium
utriusque obedientie electo, celebratum fuit
anno Domini MCCCCIX.

Copia litteræ convocationis concilii Pisani, quæ
dirigitur domino Benedicto XIII.

*Sandissimo domino nostro Benedicto XIII. misera-
tione Divina summo pontifici, Deo humiles & de-
voti oratores, episcopi, presbyteri & diaconi sanctæ
Romane ecclesie cardinales, nunc in Liburno Pi-
sana diocesis existentes, pro nobis & aliis reveren-
dissimis patribus dominis cardinalibus pro nunc
absentibus, nobis adherentibus & adlerere volentibus
in hac parte, cum supplici & devota recom-
mendatione uniusque hominis sospitatem.*

Qualiter hoc schisma pestiferum, totius corpo-
ris ecclesie infectivum, unitatem lacerans & e-
nervans caritatem, clerum involvens tortuosis la-
queis, & populum subvertens, ab erroribus quam-
plurimis ecclesie fidem langentibus intronissis or-
tum habuit, & diuturnitate adeo nocivam, vestra
sanctitati notum esse non dubitamus. Hæc enim in
sui exordio modica visa erroris scintilla, cum per
deliberationem concilii, ut sanctorum patrum mo-
ris fuit, non extitit obviatum, sed duro proposito, via
concilii repulsa, fomenta adhibita per inordinatos &
perniciosos affectus, in quibus quærentes homines
quæ sua sunt, non quæ Christi, adeo in flammam pro-
ximam exaltavit, mundum percurrit universum, con-
cutit clerum, subvertit populum, fidem maculat, sa-
cramenta profanat, & ecclesiasticæ censuræ contem-
ptum inducit, ecclesie libertatem omnino extinguit,
& indevotos reddit Christi caractere insignitos, ut
vix dignosci valeat quis existat catholicus, cum plu-
res apparent legis Divinæ transgressores. & manda-
torum Dei manifestissimi contemptores. Et si hæc...
nullatenus toleranda, quid ait vulgus de his qui bases
& columnæ videntur ecclesie, qui horum malorum
& tantorum scelerum dissimulatores esse videntur,
dividentes clerum ac populum, & versi in laqueum
tortuosum, ubique ponunt scandalum in suam &
fere omnium perniciem animarum. Nihil aliud aiunt
dici posse, nisi quod tanta scelera contra Deum, or-
thodoxam fidem, & sanctum Spiritum, animæ perni-
naci commissa, inexpiable, teste scriptura, etiam
sacrificiis reputentur: si Heli peccatum longe levius,
ut sacra refert historia, inexpiable fuit piaculum &
delictum. Hæc enim pater sancte, ruina tam horribi-
lis, tamque exosa in Divinæ majestatis conspectu, ut
habet communis existimatio, in manu nostra ludi-
briis plena, & utinam non blasphemis infecta, in no-
stri reprobatione consistit, qui cum ex debito debeamus
& tenemur, ut præmissa tollerentur de medio,
nostros indefessos adhibuisse labores, nostra quæ-
cumque exponere, etiam titulos dignitatum, ani-
mas nostras, & ultrone bibere calicem passionis,
ambulatum esse per devia & non plana, & velut cæci
palpantes clausos parietes, aperta, lataque & plana
janua rejecta est, velut spinolis aculeis & venenosus
jaculis, & juxta affectionem in conspectu Altissimi &
hominum iudicio communi, voluntariam & non sanam,
fulcitam magnis periculis latet, in illis consistit sum-

ANNO
CHRIST.
1409.

ma securitas & hominum contentiorumque indu-
bia sinceritas, ex quibus longo tempore declinata
fuit cessionis via, in ingressa plane janua consistebat
solitaria, cum Dei gravi offensâ innumerisque
periculis animarum. Et quamvis ex post exactis an-
norum curricula fuit hæc via sancta & necessaria, &
communis omnium fidelium iudicio prælecta cum
Angelo Corario, Gregorio uominato, per sanctitatem
vestram recepta & etiam approbata: cor tamen &
tantæ in illius habentur desiderata executione adhi-
bite difficultates, variationes, dilationes ac repudia,
circa locorum electionem & securitates hinc inde,
quod nullus effectus secutus est, nec aliunde speratur
modo aliquo proventurum, sed quodam recessu
perpetuo in dicto pacis tractatu, immo verius repudi-
o perenni, abusus in viam longinquam, nunquam ad
agni nuptias per unitatis vinculum, ut a multis credi-
tur, intratur. Sed mala sub brevi compendio con-
siderantes provide, ac pia mentis consideratione pen-
santes, reverendissimi patres nominati in parte alia
cardinales a dicto Angelo Corario, Gregorio nomi-
nato, ad omnem viam habende unionis plus quam
describi possit, mente & proposito indurato recesserunt,
iuxta Divina mandata, ad quos de vestra sancti-
tatis permilla & voluntate expressa quatuor ex nobis
delecti fuerunt, & convenientibus in Liburnum, cum
quatuor ex ejus cardinalibus nominatis: & demum
nos omnes & ipsi in unum convenientes, prope ximus
communi & concordati voto, & matura habita delibe-
ratione cum multis notabilibus prælatis & quampluri-
mis litteratis viris Deum timentibus & pacem ec-
clesiæ habentibus in fervore caritatis, fore necessarium,
ut per ecclesiam universalem congregatam huic
tam pestilenti morbo & inveterato laqueo, erroribus
fidem tangentibus pleno, subveniatur & occurratur
in brevi, ad servandas omnium fidelium conscientias,
errores submoyendos notorios, virtutes inferendas,
animorum & ecclesiæ reformationem debitam & salu-
brem: & quod per nos in nostra obedientia, & alios
nominatos cardinales in sua, prelati & alii qui vo-
candi fuerint, convocentur per nos in civitate Pisan-
na, & per illos in eadem ad terminum 25. diei mensis
Martii proxime futuri. Et hunc modum convocatio-
nis communi assensu assumptus propter neutrales,
& illos qui de obedientia dicti Angeli ad vestram,
& ac etiam illos de vestra qui ad vestram & dicti
Angeli convocacionem nullatenus venient, &
propter defectus alias habitos in convocacione con-
cilio, de quo sæpissime & diversis decursis temporum
intervallis fuit per nos vestra sanctitatis requisita, &
eidem humiliter supplicatum & alteri promissum,
sed nullatenus adimpletum. Et ut omnis adhibeatur
cautela, ex superabundanti vobis tenore præsen-
tium supplicamus, & instanter requirimus, quate-
nus quantum in vobis est, dictæ convocacioni præ-
beatis assensum & opem, & quod vestre sanctitati
placeat in dicto loco & termino personaliter inter-
esse, & in dicto concilio convenire, in quo nobis pro-
curantibus plena & sufficiens securitas præstabitur
in veniendo, itando, & recedendo, & de qua ante di-
ctum terminum congruo reservato intervallo, san-
ctitatem vestram certificare curabimus; & nos, seu
nostrorum major pars, eandem sanctitatem vestram
humiliter commemorare, cum omni honorificentia
quæ summo debetur pontifici, & honorifice tractare,
ad conservacionem unitatis & pacis, & post ipsius
exitum felicem. Hæc enim convocacio ad locum
& terminum antedictos nullo valeat colore difficul-
tatis, impediri, seu quocumque conficto pallio dis-
ferri, declinari seu mutari: cum etiam in sanctitate ve-

Concil. general. Tom. XI.

Astra corporalis infirmitas vel aliud occurreret im-
pedimentum; seu alias absentia iusta causa, possit &
debeat, de quo vos solemniter requirimus, & alias
fuit per nos consutum; hoc Dei tam necessarium
& negotium quoad illa quæ per vos faciendi existunt,
per deputatum a vobis quoad omnia neces-
saria vel expedientia præambula sufficientem autori-
tatem habentem perfici, & procuratore sufficienti
& spirituali mandato ac irrevocabili munitum, cessio
pro parte vestra fieri, Angelo uominato Gregorio
cedente in propria persona, vel per procuratorem
similem potestatem habentem, & irrevocabile & spe-
ciale mandatum, vel ipso sublato de medio, vel ca-
nonice per ecclesiam ejecto.

Quod si dictæ convocacioni opem & assensum præ-
stare refugeritis, & in loco & termino antedictis con-
venire, vel deputatum procuratorem, ut præmittitur,
designare (cum extra terminos Italiæ nequeat partes,
seu ipsarum altera ad conservacionem unitatis habende,
multis consideratis, ita commode & utiliter convenire,
attento quod per concilia particularia, si divisim &
in locis divisim longa distantia separatis tenerentur,
schisma extirpari non possit): nos, & alii qui ad
vocationem postquam venerint, procedemus in negotio
unionis habende, & schismatis tam horrendi, errorumque
fidem tangentium extirpacione, cum collegio cardinalium
partis alterius, ac cum consilio vocatorum per nos &
ipsos, attentis præmissis juratis & conventis per
sanctitatem vestram & dictum Angelum, ut dictaverit
Spiritus sancti gratia, & alias fuit per sanctos patres
in Romana ecclesia salubriter observatum, vestra aut
dicti Angeli, seu alterius absentia non obstante. Sup-
pliciter viribus iteratis exhortantes sanctitatem vestram
in Domino, & per viscera misericordie Iesu Christi, qui
ecclesiam suam fundavit pretioso sanguine, unamque
esse voluit, ac in unitate spiritus permanens, sine qua
& extra quam non est salus, quatenus convocacioni jam
dictæ in loco & termino antedictis fieri opem & auxilium,
ut decet zelatorem domus Dei, adhibere velit. Ad
quæ, sicuti de jure possumus, super prædictis vos
provocamus ad causam: quia si, quod absit, nolueritis,
aut impedimenta præstiteritis dictæ convocacioni &
ad illam venientibus, ac nobis qui ad illam tendimus,
eamque modis canonicis procuravimus: talia ad im-
pedimentum unionis ecclesiæ & ipsius schismatis
perpetuacionem conferentur luce clarius pertinere, cum
ad veritatem contra falsitatem fuerit collata potestas,
& ad edificationem, non autem ad destructionem.
Et si, quod absit, vellet sanctitas vestra impedimenta
præstare, cum nihil sit per quod fieri unitati, ad
quam tendimus, possit per potestatem aliquam iuste
fieri, cum in hoc prosequamur voluntatem Divinam:
ecclesia, cujus unitati claves a Christo concessæ sunt,
taliam non pateretur sub dissimulatione transire.
Et circa præmissa vestram intencionem vestramque
propositum, & quod in præmissis agere intenditis,
præsentialiter nobis notificare dignemini, ut proinde
certitudine habita, providere valeamus quantum in
nobis erit, circa vestram securitatem & libertatem,
& alia necessaria, & ad tantum negotium opportuna.
In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium
præmissorum, præsentibus nostras literas per notarium
publicum infra scriptum subscribi & publicari præcavimus,
ac nostrorum sigillorum fecimus appensionem muniri.
Datum & actum in loco Liburni prædicto, in claustro
ecclesiæ dicti loci, nobis ibidem tunc Guidone Prænestino,
Nicolao Albanensi, Petro Tusculanensi, episcopis, Petro
tituli sanctæ Sufannæ presbytero, Amedeo sanctæ Mariæ

PPPPPP ij novæ,

ANNO
CHRIST.
1409.Corr. præ-
curacione* f. diffi-
cultatis

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

novæ, & Petro sancti Angeli, diaconis sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus congregatis & personaliter constitutis, ac omnia & singula suprascripta pro nobis, & aliis dominis cardinalibus absentibus, nobis adherentibus & adherere volentibus in hac parte, approbantibus & ratificantibus, & de præmissis, & eorum singulis unum vel plura publica instrumenta nobis, & cuilibet nostrum fieri petentibus, sub anno a Nativitate Domini 1408. indictione 1. & die 14. mensis Julii, præsentibus reverendis in Christo patribus & dominis Dei gratia Simeone patriarcha Alexandrino, administratore perpetuo ecclesiæ Carcaſsonensis, Petro episcopo Meldensi, ac venerabilibus & circumspèctis viris magistris Roberto de Quesneio doctore, Joanne Francisci licentiatum in decretis, Joanne Petri magistrum in medicina, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis, sic subscriptis & signatis.

Et ego Ioannes Desmarquais de Monte acuto, clericus Laudunensis diocesis, & imperiali auctoritate notarius, præmissis omnibus & singulis suprascriptis, dum per reverendissimos in Christo patres, dominos supradictos sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales ratificaverunt & approbaverunt, una cum prænomiatis testibus præsens fui, & de præcepto eorundem dominorum cardinalium præsentibus litteras per alium scriptas, una cum trium priorum collegii dictorum dominorum cardinalium, de mandato & requisitione aliorum tunc dominorum cardinalium supradictorum, eisdem dominis prioribus factis super hoc, sigillorum appensione, me hic propria manu subscribenda signo meo consueto signavi, in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum.

De Marchias de Monte acuto.

ACTA CONCILII PISANI.

SESSIO I.

IN nomine Domini. amen. Anno a nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo nono, more Romano, indictione secunda, die viceſima quinta mensis Martii, inchoatum fuit generale concilium, sive sanctæ synodus, & celebratum in civitate Pisana, in quo erant plures cardinales, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, abbates, sacre theologiæ magistri, & utriusque juris doctores, & licentiatum nobiles, procuratoresque plurium absentium prælatorum: in quo quidem concilio processum exitit per hunc modum.

Primo, fuerunt factæ processiones solennes, & postmodum in ecclesia cathedrali dictæ civitatis fuit Missa devotissime per dominum cardinalem a Thurego celebrata, & sermo factus per unum alium cardinalem, scilicet Mediolanensem. Missa vero celebrata, cantata fuerunt antiphonæ, & certæ orationes dictæ: & postmodum diaconus alta voce dixit: Orate. Tunc flexis genibus & inclinato capite, omnes oraverunt submissa voce mitris positis: deinde diaconus & subdiaconus cantaverunt alta voce litanias, & omnes responderunt. Quibus finitis, unus cardinalis episcopus dixit certas orationes ad propositum unionis: quibus completis, quidam cardinalis diaconus legit evangelium. Quo lecto, unus episcopus cardinalis incepit hymnum, Veni creator spiritus. Quo finito, duo cardinales diaconi, duo archiepiscopi, & duo episcopi, cum pluribus doctoribus & notariis, ex ordinatione concilii & mandato, se transferunt ad valvas ecclesiæ, & alta voce proclamaverunt, an Petrus de Luna & Angelus de Corario, qui Benedictus & Gregorius dicebantur, de papatu contententes, essent hic præsentibus, aut ali-

quis pro ipsis. Quibus non repertis, nec aliquo pro ipsis, ad ecclesiam redierunt, & in pleno concilio relationem fecerunt. Qua relatione sic facta, sacrum concilium certos ordinavit & constituit promotores, seu procuratores, nomine ecclesiæ universalis, ad agendum, petendum & faciendum omnia necessaria, commoda & opportuna, pro schismatis extirpatione, contra prædictos dominos contententes, immo verius colludentes de papatu, & pro sancta unione in ecclesia Dei habenda, prout in forma, &c. Ordinatique sunt advocati & notarii pro ista causa deducenda. Quibus factis, procuratores prædicti accusaverunt contumaciam dictorum contententium de papatu, & petierunt eos reputari contumaces in materia schismatis & fidei, ac in contumacia & defectu poni. Et fecerunt legi citationes & provocaciones dictorum contententium, & relationes executorum, &c. Quibus non obstantibus, concilium sacrum de benignitate ordinavit expectandum usque ad aliam sessionem, quæ fuit ordinata ad vigesimam sextam diem dicti mensis Martii.

SESSIO II.

Quâ die adveniente, celebrata Missa, & servatis solemnitatibus ut supra, dicti contententes fuerunt evocati ad valvas ecclesiæ, modo quo supra in media sessione. Et quia non comparuerunt, nec aliquis pro ipsis, fuit ut supra contumacia accusata. Nihilominus concilium sacrum iterum de benignitate dixit eos expectandos usque ad penultimum diem dicti mensis Martii, ad quam diem ordinavit proximam sessionem: qua die, videlicet trigesima Martii adveniente, fuit processum ut sequitur.

SESSIO III.

Declaratio & decretum latum contra duos contententes de papatu ob contumaciam ipsorum in causa fidei & schismatis contumaciæ, prolata ex ore domini Prænestini sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis, Pictaviensis vulgariter nuncupati, ex commissione totius concilii & assensu unanimi.

Vniuersis & singulis, sacra mandante synodo, renore præsentium intimatur, quod hac die Sabbati penultima hujus mensis Martii, in ecclesia cathedrali Pisana, celebrata devote & solemniter Missa, pro unione sacrosanctæ ecclesiæ ordinata, dictis in cantu litaniis, & devotis orationibus, ac expletis aliis in talibus consuetis; auditis quibusdam propositionibus & petitionibus deputatorum, advocatorum, & procuratorum sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, iniquis de papatu contententiû ausibus, laceſſentium, laceſſitorû; pro dolor limmo diutissimes per quas recensito, quod attenta contumacia infra scriptorum de papatu contententium, proxime lapsorum, in processu hujus causæ descripta; petitum exitit, eosdem contententes, etiam cardinales eis adherentes, & alios ad hujusmodi concilium legitime evocatos, reputari, decerni, & declarari contumaces, jam bis, & nunc tertio, prorogata seu continuata dies instat, in qua contententes ipsi, & cardinales ipsis adherentes, cæterique vocati comparere tenentur, accusatque legitime.

Tandem ipsa die contumacia prædictorum contententium, & petito eos contumaces reputari, decerni, & declarari, ipsa sancta synodus, seu hoc sacrosanctum generale concilium ante dictum, præfatis contententibus, & aliis legitime, ut ex processu constat, ad valvas ecclesiæ vocatis, aliisque servatis

ANNO
CHRISTI
1409.

servatis servandis, unanimes consensu vocatorum su-
 pradictorum contententium, & aliorum contumacia-
 m reputavit, decrevit & declaravit per organum
 domini cardinalis Pictaviensis, ut in schedula conti-
 nebatur, cujus tenor sequitur, & est talis.

Sancta synodus, seu hoc sacrum generale concilium, dominos Petrum de Luna, Benedictum XIII.
 & Angelum Corarium, Gregorium XII. nuncupatos, de papatu contententes, & quantum in eis est, ecclesiam Dei notorie in schismate tenentes, legitime requisitos, vocatos & proclamatos in causa schismatis & fidei ad hoc presens sacrum & generale concilium, & omnia in eo agenda, non venientes, seu non comparentes legitime per se nec per alios, nec termino statuto satisfaciētes, licet expectatos post terminum per duas sessiones, reputat, decernit & declarat in causa schismatis & fidei contumaces, ponitque in contumacia & defectu, & ordinat in eorum contumacia debere ad ulteriora procedi & procedendum fore: ordinans sessionem aliam fieri die Lunæ post Dominicam in Albis, quæ erit 15. die mensis Aprilis: Ad quam diem ordinat presens generale concilium, dom. card. Tuderthinum, domino Gregorio adherentem, & dominos Joannem Sabinensem episcopum; sancti Hadriani, sanctæ Mariæ in via lata, de Flisco, & de Chalanco, vulgariter nuncupatos, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales domino Benedicto adherentes, de benignitate expectandos fore cum intimatione. Quod si prædicti duo contententes, & præfati domini cardinales, non comparuerint in dicto termino, ad ulteriora procedetur, eorum contumacia non obstante: ordinavit nihilominus præsentem ordinationem in valuis cathedralis ecclesiæ affigi publice, ut de præmissis non valeant ignorantiam allegare:

SESSIO IV:

Qua die Lunæ decimaquinta mensis Aprilis adveniente, Missa ibidem celebrata, & aliis quæ ad Divinum cultum spectant, ut moris est in concilio generali, ut supra declaratum est, comparuerunt ambassatores Rupertus de Bavaria S. sedis imperatoris electoris, qui palam publice proposuerunt pro impugnando convocationem contententium: secundo subtractionem factam per cardinales suæ obedientiæ: tertio unionem collegiorum, &c. Quibus auditis, fuit eis dies assignata ad audiendum responsionem super propositis ad vigesimum quartum diem dicti mensis Aprilis: fuitque his non obstantibus processus continuatus, ut supra, vocando ad valuas ecclesiæ, si duo contententes, aut eorum alter, vel aliquis pro eis esset in hac præsentem civitate Pisana, ut supra. Quibus non apparentibus, fuerunt reputati contumaces, ut supra, continuando sessionem aliam ad diem Mercurii vigesimam quartam prædictam: quo termino pendente, præfati ambassatores imperatoris secunda die recesserunt illiciti, & hospitio non salutato.

SESSIO V.

Dicta die Mercurii vigesima quarta mensis Aprilis adveniente, Missa & solemnitate servatis, fuit accusata contumacia dictorum contententium, ut supra: fecitque promotor seu procurator ecclesiæ universalis proponi certos articulos contra ambos contententes, concludentes plura ad propositum unionis, & contra dictos contententes: & requirebat quod darentur commissarii, licet perpetrata essent notoria, pro informatione majori Tunc fuit dies assignatus.

Concil. general. Tom. XI.

agnata, ad hoc pro alia sessione, scilicet ad ultimam diem Aprilis.

SESSIO VI.

Qua adveniente compaerunt Anglici, & proposuit episcopus Salberienis solemniter dicens pro thēmate: *Iustitia & iudicium preparatio sedis tue: con-* *sal. 88.*
 cludens quod habebat a rege & regno Angliæ potestatem magnam ad omnia necessaria in hoc sacro concilio rationabiliter tractanda. Et postmodum fuit dies assignata pro alia sessione, ad diem Sabbati, quattam mensis Maii proxime futuram.

SESSIO VII.

Dicta die Sabbati adveniente, servatis solemnitatibus & cæremoniis præmissis, quidam doctor Bononiensis Petrus de Ancharano dictus, solemniter respondit ad proposita per ambassatores dicti Rupertus de Bavaria, licet absentes, & satis expectatos, ostendendo clare, quod proposita per eos erant manifeste frivola & nullius efficaciam, fruedendo clare intentionem concilii, & quod ambassatores tendebant ad impedimentum sanctæ unionis. Et postmodum fuerunt dati per concilium commissarii & nominati pro examinandis testibus super propositis per procuratorem seu procuratores concilii, & ad recipiendum instrumenta & probationes, &c. etiam in absentia & contumacia dictorum contententium. Et ista die, dominus episcopus Ebroicensis celebravit Missam in majori ecclesia, in præsentia sacre synodi: & fuit ordinatum quod aliqui eligerentur pro eundo ad regem Ladislaum, pro mitigando eum, &c. fuitque dies assignata ad diem Veneris proximam, scilicet decimam diem mensis Maii prædicti, pro alia sessione;

SESSIO VIII.

Qua die adveniente, servatis solemnitatibus & cæremoniis, ut supra, dictum est pro parte procuratoris universalis ecclesiæ, & fuit requisitum, quatenus concilium sacrum vellet determinare & sententiarere, &c. unionem duorum collegiorum factam, fuisse & esse legitime factam, & facere unum collegium, ratificare, approbare & confirmare; convocationemque sacri concilii per eos factam, fuisse & esse iuridice & legitime factam in loco habili, tuto & securo, ipsamque congregationem esse & representare concilium universalis ecclesiæ: ad ipsumque concilium spectare & pertinere cognitionem, definitionem & decisionem omnimodam causæ unionis ecclesiæ, & schismatis sedandi, contra duos contententes de papatu, ecclesiam Dei detinentes in schismate notorie, cum omnibus pertinentiis, emergentibus, & connexis. Et fuit petitum, si placeret omnibus. Et cum magna pars respondisset, quod placebat quod ita fieret: duo episcopi quoad primam conclusionem contradixerunt, videlicet Salberienis & Ebroicensis, dicentes quod non poterat fieri unio duorum collegiorum, quamdiu cardinales Benedicti sibi obedirent, prout faciebant, aliis non obedientibus Gregorio XII. sed solum Deo & ecclesiæ: quia turpis est pars, quæ non congruit suo universo. Et ita erat necesse, quod domini cardinales se subtraherent, ut esset unio uniformiter obedientium & obedientiarum, & multitudine credentium esset cor unum & anima una. Quibus auditis, fuerunt multa hinc inde prolouca. Et tandem procurator prædictus ascendit pulpitem, & requisivit,

P P P P P P iij quo

ANNO
CHRISTI
1409.

ANNO
CHRISTI
1409

quod sancta synodus (attenta pertinacia & contumacia dictorum duorum contententium de papatu in materia schismatis & fidei, & quod notorie ecclesiam Dei detinerent in schismate contra ejus voluntatem, & violenter contra eorum iuramenta & vota, ac debitum pastoralis officii, & de eorum manifesta collusione satis constet) velle & dignaretur pronunciare & declarare, a tempore quo constitit eos non habere vel non habuisse voluntatem uniendo ecclesiam per viam juratam, & pro tanto bono per ecclesiam electam, quemlibet potuisse & debere recedere ab amborum obedientia, nec ulterius amplius debere eis obedire. Et petit si hoc placeret omnibus: & responsum fuit iocose, quod sic, excepto quodam episcopo Anglico, & uno Alemanno: & nihilo minus conclusum fuit ut petebat dictus procurator. Et postmodum dominus patriarcha Alexandrinus, cum episcopo Salisberienfi, ascendit cathedram, & infra scriptis pronunciavit sententiam autoritate concilij petitioni conformem: & de omnibus conclusionibus procurator ecclesie petiit fieri instrumentum ad perpetuam rei memoriam. Et fuit alia dilatio concessa ad examinandum testes ad octavam diem, sessione ad eandem diem assignata, ad procedendum ulterius prout de jure.

S E S S I O IX.

Die Veneris decima septima prædicti mensis Maii adveniente, celebrata Missa, solemnitatibus & ceremoniis servatis, procurator ecclesie ascendit pulpitem, & fecit requiri alta voce per advocatum, quod substractio in præcedenti sessione facta declararetur, quoniam aliqui murmurabant. Et fuit de consensu omnium in concilio existentium pronuntiatum per os domini patriarchæ Alexandrini licuisse, se subtrahere ab obedientia amborum contententium de papatu, a tempore quo, &c.

Item, quod a cunctis Christi fidelibus erat obedientia subtrahenda, & ab omnibus pro substracta habenda: & ita mandabat synodus.

Item, revocate fuerunt sententiæ latæ per contententes contra subtrahentes.

Item ordinatum fuit, quod illi qui erant in concilio iudices vel conjudices, poterant esse testes contra contententes.

Item, quod commissarij possent articulos declarare.

Item decernit tertiam dilationem ad producendum testes, &c. & ad ulteriora procedendum fore, prout eidem sanctæ synodo videbitur expedire. Diem Mercurij proximam, quæ erit vigesima tertia mensis Maij, ad quam diem statuit & ordinavit proximam sessionem, prout in quadam schedula ibidem lecta continebatur, cujus tenor sequitur in hunc modum: Sancta & universalis Synodus hic in Christi nomine congregata, declarat, pronuntiat, & decernit, ex iustis & rationabilibus causis, a Petro de Luna, qui Benedictus XIII. & ab Angelo Corario, qui Gregorius XII. dicebantur, improbe contententibus de papatu, & ab ipsorum cujuslibet obedientia, licuisse recedere libere & pure, videlicet a præfato Benedicto, ex tempore quo viam cessionis per eum solemniter juratam realiter persequi, & eam effectualiter adimplere damnabiliter omisit, & a præfato Gregorio, ex eotempore quo viam cessionis per eum solemniter juratam, voto promissam & firmatam, realiter persequi & effectualiter adimplere, damnabiliter prætermisit. Insuper sancta synodus, ex causis quibus supra, pronunciavit, statuit, ordinavit, & decrevit, præfatos contententes de papatu, ac ipso-

rum quemlibet, qui canonice requisiti & vocati in præsentia causa schismatis & fidei fuerunt celebrati legitime, contumaces fore, a cunctis Christi fidelibus omnimode obedientiam subtrahendam, & ex nunc ut antea ab omnibus pro substracta haberi. Et ita observandum decernit, pronuntiat atque mandat. *Corr. in an- tca*

Processus autem & sententiæ condemnationum, privationum, inhibitionum, & censuras quascumque, per eosdem contententes de papatu, aut ipsorum alterum, in præjudicium prosecutionis unionis, contra subtractos, & in posterum subtrahendos, factos, & in futurum fiendos, hæc sancta synodus decernit & declarat eosdem existere, ac nullius roboris vel momenti, & eos cassat & annullat, quatenus de factis processerunt, aut in futurum procedent.

Item, eadem sancta synodus in favorem fidei, & schismatis extirpationem, ac pro ecclesia lacerata uniendo & pacificanda, decernit, pronuntiat & declarat, omnes cujusque status, &c. etiam si cardinalatus præfulgeant dignitate, qui in causa præsentis sunt & possunt esse iudices seu conjudices, similiter esse posse legitimos testes, eorumque testimonio & depositioni fidem esse indubiam adhibendam.

Item, cum propter adversitatem & prolixitatem articulo- rum in præsentia causa productorum, possent testium examinatio dispendio preelari: propterea sancta synodus decernit, pronuntiat, & declarat, quod domini commissarij seu examinatores ad hæc per sanctam synodum deputati, possint dictos articulos declarare & specificare, ac in eis addere, detrahere, & mutare, ac interrogatoria facere, prout utilitati & accelerationi causæ videbunt expedire. *Corr. dicez- sitatem*

Et ex prædictis, causa cognita & deliberata, dat, statuit, & decernit tertiam dilationem ad probandos & producendos testes, & ad ulteriora procedendum, (prout eidem sanctæ synodo videbitur expedire) diem Mercurij proximam, quæ erit dies vigesima secunda hujus mensis, ad quam diem statuit & ordinat proximam sessionem, pronuntiationem per patriarcham Alexandrinum, die vigesima septima dicti mensis Maij 1409. in sacro concilio generali Pisis celebrato. *Corr. Pro- nunciatum*

S E S S I O X.

Die Mercurij adveniente, quæ fuit vigesima secunda mensis Maij, celebrata Missa, & illis quæ ad Divinum officium spectant, procurator ecclesie fecit per advocatum proponi, quod domini cardinales Laudensis & sancti Angeli senior, & alij prælati, & domini dati commissarij ad examinandos testes, & recipiendas probationes & instrumenta contra duos improbe contententes de papatu, testes audiverant, & in scriptis redigi fecerant per notarios ordinatos per concilium, aliasque probationes & instrumenta ad causam facientia receperunt, erantque parati legitimam facere relationem per unum ex ipsis prælati commissariis, videlicet per organum domini archiepiscopi Pisani, si concilio placeret. Et respondit concilium, placet. Quo facto dictus advocatus nomine quo supra, petiit & requisivit, quatenus dicti contententes essent vocati ad hanc diem, ad audiendum testimonium publicationem; & quod domini cardinales cum aliquibus prælatis & aliis more solito irent ad fores ecclesie, & eos vocarent, si essent præsentés, vel aliqui pro ipsis: & de hoc fecerunt relationem in pleno concilio, quod sacro concilio placuit. Et tunc domini cardinales de Columna & sancti Angeli, cum aliis pluribus prælatis & doctoribus ac notariis, ierunt ad valvas ecclesie, & alta

ANNO
CHRISTI
1409

Corr. in an- tca

Corr. dicez- sitatem

Corr. Pro- nunciatum

alta voce petierunt, an contententes de papatu, vel eorum alter, aut etiam aliquis pro eis adesset. Quibus sic factis, ad concilium redeuntes; retulerunt, nec contententes adfuisse, nec aliquem pro eis comparuisse. Quia de causa, quoad istum actum; per concilium fuerunt reputati contumaces: & fuit conclusum, quod erat ulterius procedendum ad relationem & publicationem, eorum contumacia non obstante. Et statim dictus archiepiscopus Pisanus cum uno notario sacri concilii ascendit pulpitem, in quo proposuit, quod de mandato dominorum commissariorum suorum collegarum erat ordinatus ad faciendum relationem & publicationem sub tali forma: Quod dictus notarius speciatim legeret singulos articulos, alias datos & lectos in pleno concilio, contra dictos contententes, ita quod super quolibet articulo seorsim & separatim dictus dominus archiepiscopus Pisanus adaptaret testes super articulos productos, designando numerum & qualitates, status, gradus, dignitates & preeminencias singulorum testium: & ita factum est. Et quia dictus notarius hac die legit articulos usque ad numerum viginti, & in quolibet articulo faciebat pausam; & postmodum archiepiscopus Pisanus dicebat sic: Iste articulus est probatus tamquam verus, manifestus & notorius, per quindecim testes, quorum quatuor sunt cardinales, unus patriarcha, quinque episcopi, & quatuor doctores, & unus licentiatius in decretis: & quandoque dicebat, quod articulus erat probatus per decem, aliquando per viginti duo, aliquando per viginti quinque, aliquando per duodecim, aliquando plus, aliquando minus. Ita tamen quod non fuit articulus, quin esset probatus verus ad minus per quinque testes omni exceptione majores. Et quia tunc erat tarde, concilium continuavit istum actum, ad procedendum ulterius, & consequenter in negotio presentis, ad primam diem, quæ erat vigesima tertia mensis Maii;

SESSIO XI.

Die vigesima tertia Maii adveniente, servatis solemnitatibus & caeremoniis consuevis, notarius qui de predictis articulis viginti legerat, continuando materiam, legere cepit articulos sequentes usque ad numerum triginta septem inclusive: & postmodum legit quoque alios paucos articulos, & in continenti archiepiscopus Pisanus, ad quemlibet articulum adprobabat probationes, eo modo quo dictum est in presentis sessione. Quibus completis, advocatus ecclesie ascendit pulpitem, & proposuit, ut sequitur.

Reverendissimi in Christo patres, audivistis sufficienter, & plenam relationem heri & hodie factam hic in vestrum & totius sancte synodi presentia; re-citatam per reverendissimum patrem dominum archiepiscopum Pisanum, de mandato & autoritate reverendissimorum dominorum cardinalium Laudensium & sancti Angeli, ac dominorum prelatorum & aliorum commissariorum examinatorum in presentis causa, per hanc sanctam synodum deputatorum. Et quia ex eorum authentica & sufficienti relatione clare constat, omnia & singula quæcumque proposita & producta contra dictos contententes, immo verius colludentes de papatu, esse vera, publica, notoria & manifesta, ita quod non possint alio qua tergiversacione celari: propterea peto, supplico & requiro, nomine & pro parte procuratorum & promotorum, ad prosecutionem cause presentis, per hanc sanctam synodum pronunciarum, decerni & declarari, omnia & singula in dicta petitione contenta esse vera, publica, notoria & manifesta; & super his

tamquam veris, probatis sufficienter publicis, notoriis & manifestis, ad ulteriora procedere, prout tam magna necessitati ecclesie, & pertinaciam, contumaciam & obstinationem dictorum B. & A. hac sancta synodus videbit expedire. Auditus sancta synodus petiit deliberationem concilii, & fecit pronunciarum per dominum archiepiscopum Pisanum in hunc modum.

Sancta synodus audita tali relatione, statuit terminum ad deliberandum & audiendum determinationem dicti concilii super predictis petitis & requisitis, ad diem Sabbati, quæ erit vigesima quinta presentis mensis Maii, & ad ulteriora procedendum, prout sancte synodo videbitur, ad quam diem statuit proximam sessionem.

SESSIO XII.

Qua die adveniente, servatis solemnitatibus & caeremoniis, ut supra, advocatus ecclesie ascendens pulpitem, supplicavit, petiit & requisivit nomine quo supra, pronunciarum super notorio, prout alias latius in ultima sessione petierat & requisierat: & petitum fuit ab omnibus in concilio presentibus, si placeret: qui omnes & singuli responderunt, placet. Quo facto, patriarcha Alexandrinus, de voluntate & assensu concilii, ascendit pulpitem, & pronunciarum ut in schedula continebatur, cuius tenor sequitur, & est talis.

Sancta synodus, attenta eorum de quibus agitur notorietate, denique per evidentiam depositionum testium, & alia documenta, legitime constat; habitaque super his deliberatione matura, decernit, pronunciat & declarat, delicta omnia & excessus, ac alia ad decisionem necessaria in petitione presentis cause deducta contra dictos Benedictum & Gregorium de papatu contententes, per promotores seu procuratores per hanc sanctam synodum deputatos, fuisse & esse notoria, & tamquam super notoriis, fuisse & esse ad ulteriora procedendum; & tamquam in causa, in qua imminet scandalum, & periculum est notorium in mora. De qua quidem pronunciatione dicti procuratores petierunt instrumentum unum, vel plura, ad perpetuam rei memoriam, a protonotariis & aliis notariis ibidem presentibus.

Quibus ita expeditis, fuit per dictum concilium revocata potestas commissariorum, antea data ad examinandum testes: fuitque super hoc data potestas per concilium, de eligendo & mittendo nuncios & legatos idoneos ad dominum Lucanum, & ad Senensem, pro facto ecclesie. Et insuper fuit dies assignata, proxima sessione ad diem Mercurii proximam, quæ erit 29. mensis Maii, ad deliberandum de citatione contra contententes faciendam, pro audiendo sententiam definitivam, & etiam pro ordinando de die ferenda dictam sententiam, & agendi ad procedendum ulterius, prout sacro concilio videbitur, & fuerit expediens. Et sic dictum concilium recessit.

SESSIO XIII.

Die Mercurii vigesima nona dicti mensis Maii adveniente, servatis solemnitatibus & caeremoniis ut supra, quidam valentissimus magister in theologia, vocatus magister Petrus Plaoil, ascendit pulpitem, & proposuit verbum Dei, videlicet: *Congregabuntur filii Iuda & filii Israel pariter, & ponent sibi met caput unum*, Osee 1. in fine: & deduxit pulchre exaltando ecclesiam, & asserendo eam esse supra papam,

ANNO
CHRISTI
1409.

papae: quod deduxit pluribus rationibus, tam ex parte materiae, scilicet animarum; quam ex parte formae, quae est Spiritus sanctus; quam etiam ex parte causae efficientis, quae est ipse Christus; quam etiam ex parte finis, quae est ipse Deus in ecclesia triumphante. Et postmodum posuit opinionem universitatis Parisiensis, videlicet quod Petrus de Luna est schismaticus, pertinax, & haereticus, etiam accipiendus haeresin proprie & stricte: praecisusque ab ecclesia Dei, ejectus a jure papatus, & privatus, ac per concilium de facto tanquam talis ejiciendus & privandus. Et haec declaravit pluribus rationibus, & subjunxit, quod de eadem opinione erant universitates Andegavensis, Aurelianensis, & Tolosanensis. Ipse autem descendente de cathedra, ascendit quidam episcopus Italicus, qui opinionem centum & trium magistrorum in theologia, & plurium licentiariorum, & baccalariorum formarum, ac universitatis Bononiensis, in quadam schedula publicavit, quae est conformis opinioni universitatis Parisiensis.

Postmodum autem advocatus ecclesiae ascendit pulpitem, & petiit diem assignari ad sententiam definitivam ferendam, & etiam citationem peremptoriam, decerni per edictum ad valvas ecclesiae cathedralis civitatis Pisanae & loca insignia, contra dictos contententes de papatu: quam diem petiit assignari Mercurij proxima, quae erit quinta dies mensis Junii proxime futuri. & quod illa die fieret una sessio. Requisivit insuper, quod pendente dilatione, medio tempore, videlicet die Sabbati proxima, quae erit prima mensis Junii, fieret una sessio, ad audiendum publicari certas attestaciones super novis & antiquis de novo receptis, ex abundanti cautela, contra dictos duos contententes: super quibus omnibus petiit a sacro concilio, an placeret: Omnes autem de concilio responderunt, placet. Super quibus omnibus petitis & requisitis per episcopum, tam de die sententiae ferendae, quam etiam de citatione & sessione media: de quibus petierunt procuratores instrumentum ad perpetuam rei memoriam: & sic concilium recessit. Die autem Sabbati adveniente, quae fuit prima mensis Junii dicti anni 1409. congregato concilio in ecclesia cathedrali Pisana, & servatis solemnitatibus & ceremoniis consuetis, ac nonnullis orationibus ad factum unionis ecclesiae dictis, dominus archiepiscopus Pisanus ascendit pulpitem. Et quia aliqui volentes plus sapere quam sapere oportet, non fuerunt ad plenum contenti de relatione alias per eum facta, tum quia multi non viderant attestaciones, tum quia non fuerat facta relatio, nisi dumtaxat super notorietate facta, & non super veritate eorumdem: ideo ad observandum omnes circumstantias, de mandato dominorum cardinalium, & plurium episcoporum, & aliorum qui dari fuerant commissarii per concilium, ad examinandum testes, idcirco fecit relationem suam ex abundanti per hunc modum. Quia primo sumebat sigillatim unumquemque articulum, exprimendo ejus substantiam & effectum: & post statim subjungebat, satis iste articulus probatur verus per tot testes, quorum tres sunt cardinales, quinque episcopi, & duo doctores, & tres auditores, &c. Et sic de omnibus articulis, usque ad finem. Qui omnes fuerunt probati veri, & quilibet, per plures testes magnae auctoritatis. In fineque subjunxit, si essent aliqui de concilio, qui vellent videre ad longum attestaciones, quod irent die Lunae & Martis proxima ad conventum Carmelitarum, & ibi reperirent notarios, qui omnia ad plenum eis ostenderent, de quibus, &c. ut supra.

* f. factorii

SESSIO XIV.

ANNO
CHRISTI
1409.

Die Mercurij adveniente, quae fuit quinta mensis Junii, servatis solemnitatibus & ceremoniis, ut alias fuerunt servatae, advocatus ecclesiae ascendit pulpitem, & proposuit, quod die Mercurij ultime praeterita fuit decretum citatorum contra dictos contententes de papatu, ad audiendum sententiam definitivam in praesenti causa unionis ecclesiae, schismatis & fidei, scilicet ad diem hodiernam quintam mensis Junii, videlicet per edictum ponendum & assignandum in valvis hujus basilicae, & aliis locis insignibus civitatis, prout factum fuit, & constat per relationem legitimam cursorum, ac etiam per rei evidentiam. Ideo petiit & requisivit, quod omnes domini cardinales & alii praelati se transferrent ad valvas ecclesiae praedictae, & proclamarent, & requirerent, an dicti contententes de papatu improbe, aut aliquis pro ipsi aut aliquo ipsorum, esset praesens. Et relatione dictorum cursorum facta, petiit sententiam definitivam in scriptis fieri, etiam continuatione non obstante, quam accusabat nomine quo supra. Quibus sic factis, duo cardinales, videlicet de Columna & sancti Angeli junior, & duo archiepiscopi, videlicet Iamensis & Pisanus, pluresque doctores solemnes, & notarii, ad valvas dictae ecclesiae se transferunt, & proclamaverunt bis, aut ter, an, &c. Quibus reversis, reulerunt se dictos contententes de papatu non reperisse, nec aliquem pro ipsis. Ex quo procuratores petierunt sententiam definitivam contra eosdem contententes, ut supra, etiam contumacia non obstante. Et petiit advocatus ecclesiae, si placeret omnibus, quod sententia definitiva ferretur per dominum patriarcham Alexandrinum: qui responderunt, placet. Quo facto, dictus dominus patriarcha, astantibus sibi aliis duobus patriarchis, scilicet Antiocheno & Hierosolymitano, uno a dextris & alio a sinistris, & sedens pro tribunali in dicto pulpito, in scriptis pronuntiavit sententiam definitivam contra dictos duos contententes voce alta & intelligibili, valvis praedictae ecclesiae omnibus apertis, & innumerabili multitudine populi, quantum ecclesia poterat capere, assistente,

Tenor sententiae definitivae contra praedictos contententes de papatu.

Christi nomine invocato, sancta & universalis synodus, universalem ecclesiam representans, & ad quam cognitio & decisio hujus causae noscitur pertinere, sancti Spiritus gratia, in hac majori ecclesia Pisana congregata, ibique pro tribunali sedens, visis & diligenter exceptis omnibus & singulis, productis, probatis & agitis, in praesenti causa unionis ecclesiae, fidei & schismatis, contra Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corarium, Gregorium XII. olim appellatos, quae in praesenti processu & causa plenius continentur, ac quibuscumque aliis ipsam sanctam synodum ad infra scriptam definitivam sententiam moventem & inducentem, habita prius inter se ipsos, & denuo inter tam copiosam multitudinem magistrorum in theologia sacra, atque utriusque juris doctorum, priusque & pluries diligenti collatione, & tandem deliberatione matura, omnesque pariter in hanc sententiam reperiens unanimiter concordare, omnibus, modo, via & jure, quibus magis & melius potest in praedictis contententibus, seu verius colludentibus de papatu, & cujuslibet eorum contumacia, in his scriptis pronunciat, decernit, definit & declarat, omnia & singula crimina

* f. moventibus & inducentibus

&c

& excessus, & alia cuncta necessaria ad infrascriptam decisionem presentis causae deducta; per providos viros Henricum de Montelcone, Ioannem de Scribanis, & Bertholdum Voiederghensem, promotores, instigatores & sollicitatores, seu procuratores deputatos ad perscrutandum presentem causam, pro huius detestandi & inveterati schismatis huiusmodi extirpatione, & unione atque reintegratione sanctae matris ecclesiae, contra & adversus praelibatos Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corarium, Gregorium XII. de papatu damnabiliter contententes, ab aliquibus nuncupatos, in petitione coram ipsa sacra & universalis synodo presentata & exhibita, fuisse & esse vera atque notoria: ipsosque Angelum Corarium, & Petrum de Luna; de papatu, ut praefertur, contententes, & eorum utrumque, fuisse & esse notorios schismaticos, & antiqui schismatis nutritores, defensores, approbatores, fautores & manutentores pertinaces, necnon notorios haereticos, & a fide devios, notoriosque criminibus enormibus perjuri & violationis voci irretitos, universalem ecclesiam sanctam Dei notorie scandalizantes, cum incorrigibilitate, contumacia & pertinacia, notorius, evidentiibus & manifestis: & ex his & aliis se reddidisse omni honore & dignitate, etiam papali, indignos: ipsosque, & eorum utrumque propter praemissas iniquitates, excessus, & crimina, ne regnent vel imperent aut praesint, a Deo & sacris canonibus fore ipso facto abjectos & privatos, & etiam ab ecclesia praecisos. Et nihilo minus, ipsos Petrum & Angelum, & eorum utrumque, per hanc definitivam sententiam in his scriptis privat, abjicit & praescindit, inhibendo eisdem ne eorum aliquis pro summo pontifice gerere se praesumat, ecclesiamque vacare Romanam, ad cautelam decernendo, & insuper omnes Christicolos quoscumque, etiam imperiali, regali, vel alia qualibet praefulgeant dignitate, declarat ab eorum & cuiuslibet eorum obedientia (non obstante quocumque fidelitatis juramento, ut alio quovis vinculo, quo illi vel eorum alteri tenerentur astricti) fore perpetuo absolutos. Inhibendo iidem Christi fidelibus, ne praedictis de papatu contententibus, seu eorum alteri, quomodolibet obediant, pareant, vel intendant, aut consilium, auxilium, vel favorem ipsis praesentent, aut ipsos recipiant vel recipient, sub poena excommunicationis, & aliis a sanctis patribus & sacris canonibus inflictis, promulgatis, & ordinatis. Quodque si parere contempserint huic ordinationi & sententiae, ipsos & eorum fautores, defensores, adhaerentes, & sequaces, etiam per saeculares potestates fore compescendos, & compesci debere, juxta praeterita Divina & sacrorum canonum dispositiones, eadem sancta synodus pronunciat, decernit & definit: ac insuper, omnes & singulos processus & sententias excommunicationis, inhabilitatis, vel alterius censurae & poenae, privationisque ordinum & dignitatum, etiam cardinalatus, beneficiorum & officiorum, ac graduum quorumcumque; qualescumque fuerint, & quocumque nomine nuncupentur, seu nominentur, contra dominos cardinales per dictos Petrum de Luna, & Angelum Corarium latos & fulminatos, fuisse & esse nullos, cassos & irritos, nullas, cassas & irritas, ac nullius roboris, efficaciae, vel momenti: & quatenus de facto processerunt, eatenus annullandos, cassandos & irritandos fore: sicque etiam ad cautelam, quantum & quatenus expediat, omni modo & jure quo melius potest, annullat, cassat & irritat. Et insuper promotiones, immo potius profanationes quorum-

Concil. general. Tom. XI.

A cumque ad cardinalatum; per dictos contententes de papatu, & eorum utrumque, attentatas; videlicet per dictum Angelum a die tertiae Maii, & per Petrum antedictum, a die decimaquinta Junii anni proxime praeteriti millesimi quadringentesimi octavissimi, fuisse & esse nullas, cassas, irritas & inanes, & quatenus de facto processerunt, annullandas, cassandas & irritandas; & sic etiam ad cautelam, quatenus expedit, omni modo & jure quibus melius potest, praefata sancta synodus per hanc sententiam definitivam cassat, irritat & annullat.

B Ad providendum autem adversus processus, constitutiones & sententias in praedictum unionis, & alias, per Petrum de Luna, & Angelum Corarium, olim contententes de papatu, seu colludentes praefatos, factas & latas contra reges, principes, patriarchas quoque, archiepiscopos, episcopos, & alios ecclesiarum praelatos; universitates quoque studiorum & communitates, ac singulares personas ecclesiasticas & saeculares, & certas promotiones per ipsos olim contententes factas ad dignitates quascumque, & ulterius procedendo super aliis bonum universalis ecclesiae tangentibus: sancta synodus statuit diem Lunae proximam pro sessione futura, quae erit decima mensis praesentis, & assignavit eandem diem Lunae pro dicta sessione, ad providendum super aliquibus quae concernunt statum & bonum regimen ecclesiae universalis. Quo facto, omnes cantaverunt: Te Deum laudamus: & fuit ordinata solennis processio ad diem crastinam, octavam diem Sacramenti: fuitque ulterius ordinatum, quod nullus recedat de synodo absque licentia, & donec se subscripserit in sententia praelibata.

SESSIO XVI.

Qua die Lunae, decima mensis Junii adveniente; servatis solennitatibus, prout supra, archiepiscopus Pisanus supradictus ascendit pulpitu, & legit quamdam schedulam mentionem facientem, quod domini cardinales promittebant Deo sic, quod procurarent toto posse, quod is qui in papam eligeretur, reformaret ecclesiam, & quod non pateretur aut permitteret concilium dissolvi, donec de concilio esset facta bona reformatio ecclesiae, tam in capite, quam in membris.

Sequitur tenor schedulae.

E Nos omnes & singuli episcopi, presbyteri & diaconi, cardinales, congregati in civitate Pisana pro schismatis extirpatione, unitate & bono statu in Dei ecclesia inducendo, promittimus in verbo veritatis, Deo, ecclesiae Romanae, & sanctae synodo hic in Christi nomine congregatae, quod si quis nostrum in summum Romanum pontificem eligatur, praesens concilium continuabit, nec dissolvat, nec dissolvi permittet, quantum in eo erit, usquequo per consilium ejusdem concilii sit facta debita, rationalis & sufficientis reformatio universalis ecclesiae & status ejus, tam in capite, quam in membris. Et promittimus etiam, quod si aliquem de dominis cardinalibus absentibus, vel de extra nostrum collegium, assumi contingat in papam, veraciter & bona fide, antequam procedamus ad publicationem electionis illius, procurabimus toto posse, habere ab eo promissionem & sufficientem securitatem, quod servabit & implebit omnia & singula supradicta: & interim de lata sententia contra contententes, super eorum ejectione

Qqqqqq de

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

de papatu, sumus contenti, & ratum habemus, quod A sede vacante concilium continetur, & quod in eo quantum commode fieri poterit, in dicta reformatione procedatur, & quod super hoc in proxima sessione procedatur, & quod super hoc in proxima sessione alia sessio indicatur. Et fuit assignata alia sessio ad diem Iovis proximam, quæ erit 13. dicti mensis Iunii, ad providendum super aliquibus, quæ notoria videntur pro bono unionis.

S E S S I O XVII.

Dicta die Iovis adveniente, servatis servandis, patriarcha Alexandrinus cum aliis duobus patriarchis, videlicet Antiocheno & Hierosolymitano, ascendit pulpitem, & legit quamdam schedulam, cuius tenor sequitur, & est talis. Item quia hujus pestiferi schismatis tempore, dominorum cardinalium in sacro concilio existentium quidam fuit a divisio olim per contentendes de papatu creati, & nunc Deo dirigente procedendum est ad electionem unci & indubitati summi pontificis: hoc sacrum concilium universalem ecclesiam representans, consentit, disponit, & ordinat, quod ipsi sic a divisio creati, ad electionem prædictam procedant, si & in quantum opus est hac vice, autoritate hujus sacri concilii. Nec per hoc potestati dominorum cardinalium circa electionem Romani pontificis intendit in aliquo derogare, nec aliquid innovare: sed hortatur omnes prædictos dominos cardinales, quod ipsi cum caritate ad electionem unius pastoris procedant sic unanimiter, quod de quacumque discordiæ scintilla notari non debeant.

S E S S I O XVIII.

Die Veneris 14. mensis Iunii, anno Domini millesimo quadringentesimo nono, facta processione generali in civitate Pisana, in qua fuerunt domini cardinales, patriarcha, archiepiscopi, abbates, doctores, & totus clerus, & fuit Missa celebrata devote per cardinalem de Thureyo, super factio unionis sanctæ matris ecclesiæ. Postmodum comparuerunt illico ambassatores regis Arragonum, & petierunt audientiam, quæ fuit eis concessa, dum tamen docerent de eorum mandato. Et quidam doctor, ambassiator ipsius regis, ascendit pulpitem, & proposuit bonam regis Arragonum intentionem, quam habet ad sanctæ matris ecclesiæ unionem: & asserbat se ad hoc laboraturum: & petiit se de actis in concilio agitata informari, quoniam informatione habita, paratus erat facere debitum. Procestabatur tamen, quod non intendebat approbare vel consentire aliquo modo actis in dicto concilio, donec esset plenius informatus: de quo petiit instrumentum, & insuper dixit, quod nuncii domini Benedicti pape XIII. erant in villa. Et fuit tunc sibilatus & illusus, quia dixit & vocavit eum papam, & petiit audientiam pro eis. Ad quod fuit responsum, gratiando de voluntate regis Arragonum. Et fuit responsum, quod libenter darentur deputati autoritate concilii, qui ipsos regis ambassatores informarent ad plenum de omnibus, &c. Quoad nuncios Petri de Luna, dictum fuit, quod tarde venerant, & quod ad præsens audiri non poterant, & quod domini super hoc deliberarent. Postea fuit deliberatum ea die, quod licet de jure contra sententiam latam contra hæreticum audiri non debeant, tamen ob reverentiam regis Arragonum audirentur ad partem: & sic concilium recessit.

Eadem die Veneris, prandio sumpto, in ecclesia sancti Martini Pisanae apparuerunt legati regis

Arragonum, petentes audientiam pro nunciis Petri de Luna: quæ fuerat eis concessa. Et cum veniebant ad dictam ecclesiam, fuit clamatum contra eos, tamquam contra Iudæos: & quando intraverunt locum concilii, nulla est eis reverentia facta, & fuit coram eis sententia lecta, tribus cardinalibus deputatis audientibus: Cum unus ex ipsis ambassiatoribus Petri de Luna, scilicet archiepiscopus Tarraconensis, vellet proponere: ipse primo dixit quod erant nuncii domini reverendi pape Benedicti XIII. Fuit magnus tumultus contra eos, & fuit vocatus nuncius hæretici & schismatici, & cum eo Ioannes de Costa olim episcopus Mimatensis, qui se gerebat pro nuncio dicti Petri cum pluribus aliis: & silentio facto, iterum petiit audiri. Quo concessio incepti dicere, quod videbat certa capitula concordata inter dominos cardinales & communiter Florentinorum, in quibus inter cetera continebatur, quod nullus huc veniens posset impugnare facta in concilio, vel contra venire, & quod habebat aliqua dicere, quæ forte non bene conveniebant actis in hoc concilio: ideo non poterat proponere injuncta ad plenum, nisi daretur sibi securitas, quod non obstantibus ipsis capitulis posset libere loqui: & de hoc supplicabat. Cui per cardinalem Aquileiensem fuit responsum, quod omnes domini cardinales erant præsentés, & quod non habebat potestatem dispensandi contra dicta capitula: & quod si vellet loqui, quod loqueretur prout crederet expedire, alias non. Quo audito, legati regis Arragonum, & dicti Petri de Luna nuncii, locuti sunt ad partem, & dixerunt quod volebant latius dicta capitula videre, & amplius deliberare: & petierunt dilationem ad crastinum, quæ fuit eis concessa: & recesserunt dicti nuncii Petri de Luna cum magno timore. Quo crastino adveniente, quæ fuit dies Sabbati decima quinta Iunii, supra nominati nuncii Petri de Luna, nulla audientia ulterius petita, hospite insalutato recesserunt.

S E S S I O XIX.

Dicta die Sabbati, decima quinta Iunii, servatis solemnitatibus & caeremoniis ut supra consuevis, fuit Missa celebrata in dicto concilio in ecclesia cathedrali, de sancto Spiritu, per archiepiscopum Lugdunensem, & factus sermo per episcopum Novariensem, qui cepit pro themate: *Eligite meliorem, & cum ponite super salum.* 4. Regum, decimo capitulo: & peroptime deduxit illam materiam: & ipso finito, concilium recessit.

Eadem die Sabbati hora Vesperarum, domini cardinales numero viginti quatuor intraverunt in conclave cum magna devotione, & erat deputatus ad custodiendum conclave magister Rod. prout fecit cum pluribus aliis notabilibus viris, in domo domini archiepiscopi dictæ civitatis: & ibidem steterunt usque ad diem Mercurii, vigesimam sextam dicti mensis Iunii.

Die autem Mercurii, vigesima sexta dicti mensis Iunii, omnes domini cardinales unanimiter, nullo reclamante, existentes in prædicto conclave, de mane circa horam Tertiarum, elegerunt in summum pontificem, reverendissimum in Christo patrem & dominum, dominum Petrum de Candia, tituli basilicæ duodecim apostolorum presbyterum cardinalem, Mediolanensem nuncupatum, ordinis fratrum Minorum, nunc vero Alexandrum papam V. Ipse siquidem papa post suam assumptionem ordinavit unam sessionem pro concilio tenendo, videlicet ad diem Lunæ primam mensis Iulii proxime sequentis.

S E S S I O

S E S S I O XX.

Qua die Lunæ adveniente, fuit celebratum concilium in ecclesia Pisana, ut supra: ac solemnitatibus & cæremoniis servatis, cardinalis de Thureio celebravit Missam: postmodum fuerunt cantata solita cantari, & litanie cum multis orationibus, & fuit lectum evangelium per unum diaconum cardinalem: postea evangelium inceptum hymnum, Veni creator Spiritus, &c. Et omnes de concilio responderunt. Quo cantato, cathedrâ papæ fuit alte posita ante magnum altare in medio, & ab opposito ipsius, versus occidentem, in ultima parte ipsius concilii, fuerunt postea tres alte & magnæ cathedræ pro tribus patriarchis, scilicet Alexandrino, Antiocheno, & Hierosolymitano, qui ibidem sederunt: & postea de mandato papæ ibidem præsentis, fuit lectum decretum suæ electionis, in quo omnes cardinales se subscriperunt. Quo lecto, cardinalis de Chalanco rogavit concilium, ut oraret pro statu papæ & sanctæ Romanæ ecclesiæ. Quo factò, papa fecit unum sermonem, themate sic incipiente: *Erit unum ovile & unus pastor*: multa pulchra dixit, narrando quomodo pastor se habere debet erga gregem, & grex erga Deum: & regratiabatur cardinalibus, & promittebat multa bona facere eis. Quo factò, cardinalis sancti Eustachii dictus Bononiensis, ascendit pulpitum, & ex parte papæ Alexandri V. aliqua promulgavit, quæ ordinaverat dictus dominus noster papa.

Et primo, omnes processus, sententias & ordinationes factas per dominos cardinales circa factum unionis ecclesiæ, a die tertia mensis Maii anni Domini millesimi quadringentesimi octavi, & omnia facta in concilio generali, approbavit & ratificavit, & omnem defectum juris & facti, si quis intervenisset, supplevit, si & in quantum opus esset.

Item, duo collegia cardinalium univit, & unum fecit collegium, & pro uno in posterum voluit haberi: & dabit singulis singulos titulos, & de concurrentibus ordinabit.

Item impedimentum appositum in beneficiis cardinalis de Chalanco, sub prætextu, quod dicitur steterat cum Petro de Luna, sub prætextu suarum excommunicationum, alias per cardinales admittarum, relaxavit.

Item dixit, quod tantum faceret erga prælatos qui ad concilium venerant, quod ad eorum lares læti & gaudentes revertentur.

Item dixit, quod ipse volebat vacare circa reformationem ecclesiæ, prout fuerat per cardinales promissum ante ejus promotionem, & quod eligerentur probi viri & literati de qualibet natione, pro suis, ad deliberandum cum ipsis cardinalibus ad reformationem ecclesiæ.

Item fuit ordinatum, quod die Dominica sequenti coronaretur cum solemnitatibus, & aliis necessariis ad præmissa.

Item fuit ordinata alia sessio ad diem Mercurii tunc proxime sequentis, quæ erit die decima mensis Iulii: & sic dictum concilium recessit.

S E S S I O XXI.

Qua die Mercurii decima Iulii adveniente, Missa celebrata per archiepiscopum Iannensem, & aliis cæremoniis servatis circa officium Divinum, domino nostro papa presidente, pro parte communitatis Florentinorum ascendit quidam jurisperitus pulpitum, incipiens prothematè: *Offer te Domino inobis, &c.*

Concil. general. Tom. XI.

A *redde ei debitum tuum*: in hoc themate cepit tria intelligenda. Primum fuit veneratio, secundum gratulatio, & tertium oblatio. Veneratio debita tantæ & tam volemni congregationi prælatorum & aliorum concilium generale constituentium: Secundum, gratulatio quam habebant Florentini de tam nobili aggregatione, quam pro tanto bono venerant, ut finem debitum & intentum inveniat, sanctam scilicet unionem ecclesiæ in unico universali vero & indubitato pastore. Tertium fuit oblatio. Nam postquam dixit labores, miserias & ambassiatas quas communitas Florentina fecerat in prosecutione unionis ecclesiæ, addidit quod civitas prædicta se offerebat secundum possibilitatem & usque ad excidium proprium, prosequi extirpationem schismatis: & literas exhibuit credentiæ, quas legit postmodum archiepiscopus Pisanus.

B Postea unus alius jurisperitus ex parte civitatis Senarum ascendit pulpitum, & tria ex parte ipsorum exposuit. Primo Divinum auxilium imploravit: secundum orationem suam se abbreviatum protestatus fuit: tertio condescensus, ad ea quæ sibi commissa fuerant. Primitus dicere habuit, quod quarta Iulii totius populus & clerus Senarum subtraxerat obedientiam Gregorio, & declaraverat se velle obedire domino nostro papæ Alexandro, & suo sancto collegio. Recitavit diligentias & labores quos civitas Senarum fecit prosequendo unionem; & accepit prothematè: *Populus gentium qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam*, Isaia 9. quod applicuit populo Senarum pro tempore quo obedivit Gregorio. Sed

C postquam conversus est ad obedientiam domini nostri papæ, vidit lucem magnam. Secundum thema quod applicuit sacro concilio ecclesiæ fuit: *Genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, quem revocavit de tenebris ad lumen suum*: & omnes partes huius thematis ostendit debite convenire huic sacro concilio. In fine dixit, civitatem Senarum paratam exponere quidquid haberet ad prosecutionem unionis & extirpationem schismatis. Et recitavit quod inimici domini nostri papæ succumbebant quotidie, & quod in uno conspectu recenter factò magna multitudo inimicorum perierat. Quibus sic actis, cardinalis de Chalanco ascendit pulpitum, & legit schedulam infra scriptam.

In nomine sanctæ & individue Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti. Amen. Nos Alexander Divina providentia papa V. considerans, quod tam per Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum de Corario, Gregorium XII. a nonnullis nominatos, nuper de papatu contendentes, quoniam per duos quondam, Bartholomæum archiepiscopum Barense, & Urbanum VI. Petrum de Thomacellis, Bonifacium IX. Cosmatum, Innocentium VII. & Robertum de Gebenna, Clementem VII. nominatos, dictorum nuper contendentium prædecessorum, durante tempore schismatis & occasione ejusdem, nonnulli processus, sententias excommunicationum, privationis, irregularitatis, inhabilitationis, suspensionis & interdicti, & alias censuras ecclesiasticas in se continentibus, in & contra collegia, divisas personas, regna, jurisdictiones, communitates, universitates, collegia, loca, districtus & territoria, fuerunt & sunt hinc inde facti & promulgati, ac propter antiquum dictum schisma, ac etiam quia multi notabiles doctores utriusque juris, & magistri in sacra pagina, scriperunt pro & contra, ac publice & solemniter determinaverunt, ita ut in dubium vertatur a multis, quis a tempore dicti schismatis fuerit verus Romanus pontifex, seu quis veri vicarii Iesu Christi fungeretur officio, ad

E *Qqqqqq ij exotic-*

ANNO
CHRISTO
1409.

f. antiquu

exonerationem conscientiarum utriusque obedientie, quæ etiam per Dei gratiam ad unum ovile ovium redactæ sunt; omnes & singulos huiusmodi processus & sententias, qui vel quæ occasione prætextu schismatis & adherentie utriusque partis seu via neutralitatis assumptæ vel introductæ, hinc inde, ut præmittitur, lati, decretati, seu fulminati fuerunt: quos omnes & singulos hic pro expressis haberi volumus, hoc sacro approbante concilio, ex nostra certa scientia tollimus & abolemus, ac pro sublatis & abolitis in perpetuum haberi volumus, nomine præfatis sententiis aut processibus esse ligatum vel involutum declarantes. Et nihilo minus ex abundantia ad cautelam, ac si & in quantum indigent, quoscumque subditis processibus comprehensos a dictis sententiis & censuris absolvimus, & absolutos haberi decernimus & declaramus, & super irregularitatibus, si quas propter præmissa vel occasione præmissorum contraxerint, dispensantes.

Item fuit ordinatum, aliam sessionem fieri debere ad diem Mercurii tunc proximam, quæ postea fuit de mandato domini nostri papæ prorogata, propter adventum regis Ludovici interim supervenientis, ad diem vigesimam septimam Iulii.

SESSIO XXII.

Qua die vigesima septima Iulii adveniente, Missa, Cæremoniis, & aliis solemnitatibus servatis, dominus cardinalis de Chalanco indutus tunica diaconali & mitra, de mandato domini nostri papæ ascendit pulpitem, pluribus prælatis associatus, legitque articulos & capitula subsequentia.

Item, sacro approbante concilio, omnes & singulas promotiones, translationes, confirmationes, collationes, & quascumque provisiones, quibusvis personis huic sacro concilio & ejus determinationi ad hærentibus, de quibuscumque prælaturis, dignitatibus, beneficiis & officiis ecclesiasticis, curatis, vel non curatis, consecrationesque episcoporum, & ordinationes clericorum, per ipsos contententes de papatu, aut eorum alterum, seu ipsorum prædecessores, vel eorum mandato, aut autoritate, temporibus & locis in quibus eisdem realiter & libere præstatur obedientia, dum tamen ante sententiam definitivam & alias canonice factæ sint, & publice, ac pacifice tempore sententiæ possederint, & in præjudicium unionis, aut persecutionis ejusdem, vel huic concilio ad hærentium, factæ non fuerint, ex certa scientia & motu proprio ratificamus & approbamus, ac ratas haberi volumus atque firmas, & etiam si oporteat, de novo providemus.

Vbi autem aliquis casus emergeret, per quem appareret aliquem huic concilio ad hærentem, gravatum per alterum ex contententibus, a die tertia Maii quoad Angelum Corarium, & a die 15. Iulii quoad Petrum de Luna, anni videlicet millesimi quadringentesimi octavi, placet concilio, quod dictus dominus noster papa provideat, ut sibi iustum esse videbitur. Item placet concilio, quod super facto archiepiscopi Januensis dominus noster provideat.

Item electiones, postulationes, ipsarum admissiones, confirmationes, mutationes, consecrationes clericorum, ordinationes, præsentationes, institutiones, collationes & privationes quasvis, provisiones & dispositiones quibusvis personis, huic sacro concilio & ejus determinationi ad hærentibus, de quibuscumque beneficiis ecclesiasticis, de prælaturis, per electores, confirmatores, patronos, ordinarios, & quoscumque provisores, ad hoc potestatem & autoritatem ha-

Abentes, canonice factas, temporibus & locis subtractionis & neutralitatis, in quibus huiusmodi contententi bus obedientia præstatur, dummodo alias canonice factæ sint, hoc sacro approbante concilio ratificamus & approbamus, & ratas habere volumus atque firmas, ac omnem suscipere roboris firmitatem, reservationibus non obstantibus quibusque declarationibus tamen & decretis hoc capitulum concernentibus, in aliis sessionibus lectis, in suo robore permanentibus.

Item, ut in unione & pace jam in Dei ecclesia per ipsius gratiam in capite confirmata, pax & tranquillitas subditorum perfectius procuretur, & litium anfractus, quarum dubii sunt eventus, consultius evitentur: hoc sacro approbante concilio decernimus & declaramus, quod omnes & singuli beneficia ecclesiastica, dignitates, personatus, vel officia curata, vel non curata, titulo ordinario assecuti, & possessionem pacificam jam adepti, dum tamen canonice, & alias quam per privationem ad hærentium huic sacro concilio & ejus determinationi, assecuti fuerint; beneficiis huiusmodi libere & pacifice gaudeant, nec in iure, titulo, seu possessionibus suis, quomodolibet inquietentur, turbentur, seu graventur, etiam si specialiter vel generaliter beneficia prædicta sedi apostolicæ fuerint reservata.

Per præmissa vero, seu aliquo præmissorum, non intendimus derogare ordinationibus circa præmissos articulos factis in ultima congregatione prælatorum, & aliorum virorum ecclesiasticorum, facta Parisiis. Nec etiam ex præmissis, vel aliquo præmissorum volumus aliquod præjudicium generari venerabilibus fratribus nostris cardinalibus, aut alicui ipsorum huic sacro concilio & ejus determinationi nunc ad hærentium, in beneficiis, & alias per ipsos & quemlibet ipsorum canonice possessis. Per hoc autem etiam non intendimus fieri aliquod præjudicium venerabili fratri nostro cardinali Albanensi, in iure quod habet in archidiaconatu ecclesie Lucionensis.

Item, sacro approbante concilio, decernimus fore procedendum contra obedientes & ad hærentes pertinaciter, seu fautores Petri de Luna & Angeli Corarii, nuper de papatu contententibus & colludentibus, per hoc sacrum concilium de schismate & hæresibus notoriis, per definitivam sententiam condemnatis, modis quibus est contra credentes & fautores hæreticæ pravitatis, secundum sacros canones, procedendum.

Item, sacro approbante concilio, decernimus nos vel successorem nostrum ex certis magnis & arduis causis nos & hoc sacrum concilium moventibus, iterum generale concilium fore convocandum hinc ad triennium, videlicet anno quod dicitur, anno Domini millesimo quadringentesimo duodecimo, in mense Aprilis, in civitate seu loco habili & decenti, qui locus declarabitur per annum ante tempus concilii, per nos vel per successorem nostrum.

Item, sacro approbante concilio, decernimus & declaramus, quod si cardinalis de Flisco infra duos menses proximos personaliter ad nos venire, & obedientiam nobis præstare, & determinationi huius sacri concilii ad hære re voluerit, benigniter recipiatur, cum integritate status & honoris, atque beneficiarum quæ decimo quinto Junii anni millesimi quadringentesimi octavi obtinebat.

Item, omnes dispensationes factas per episcopos diocesanos in partibus neutralibus, super defectu ætatis, causa assequendi & obtinendi beneficia, dignitates, prælaturas, item, omnes absolutiones & habilitationes in foro pœnitentiali, tam per contententes,

ANNO
CHRISTI
1409.
* f & præ-
textu

* f. nemine

ANNO
CHRISTI
1409.

Defest per

dentis, quam per ordinarios prædictos schismate pendente factis, super casibus sanctæ sedis apostolicæ reservatis, ex certa scientia, hoc sacro approbante concilio, ratificamus & approbamus.

Concilio, ratificamus & approbamus. Post prædicta archiepiscopus Pisanus in pulpito prædicto pronunciavit, quod dominus noster Alexander papa V. oculum misericordie & viscera compassionis & pietatis sue convertens ad ecclesias desolatatas, ruinolas, & in magna necessitate constitutas, liberaliter remittit & indulget omnia arceragia majora, minora servitia ab eis sue cameræ apostolicæ debita de toto tempore præterito usque ad tempus sue assumptionis.

Item, idem dominus noster notificavit omnibus per organum dicti domini archiepiscopi Pisani, quod non intendit amodo ut antea reservare bona seu spolia prælatorum & aliorum morientium prælatorum.

Item, quod non intendit reservare fructus medii temporis beneficiorum vacantium.

Item supplicavit idem dominus archiepiscopus nomine totius concilii dominis cardinalibus, quod portionem competentem eisdem de arceragiis præteriti temporis vellent ecclesiis & viris ecclesiasticis remittere liberaliter, quemadmodum dominus noster fecerat in portione ipsam tangente: & petit ut a concilio, an hoc placeret sibi, & quod expresse diceret, placet: dominus cardinalis Albanensis solus se opposuit.

Item, idem archiepiscopus pronunciavit proxime futuram sessionem fiendam ad diem Veneris sequentem, de mandato domini nostri papæ: & quod nullus interim recederet sine licentia papali. De istis omnibus hac die expeditis promotor seu procurator ecclesiæ petivit unum vel plura instrumenta confici per clericos cameræ & notarios concilii, ad perpetuam rei memoriam.

Item in hac sessione dictum fuit, quod dominus noster provideret archiepiscopo Ianueni super archiepiscopatu suo. Etiam placuit concilio, quod dominus cardinalis Albanensis prosequeretur jus quod habere prætendebat in archidiaconatu Lucionensi. Succesive præfatus dominus noster papa sessionem fiendam, certis de causis animum suum moventibus, continuavit usque ad diem Mercurii septimam mensis Augusti tunc proxime sequentis.

SESSIO XXIII.

Die Mercurii septima Augusti adveniente, solemnitatibus & cæremoniis servatis circa officium Divinum, sanctissimus in Christo pater dominus noster, sacro approbante concilio, ordinavit, quod bona immobilia ecclesiæ Romanæ, seu aliarum ecclesiarum, nullatenus per ipsum vel alios prælatos alienentur, seu hypothecentur, usque ad proxime indictum concilium, in quo super hoc articulo maturius poterit deliberari.

Item, idem dominus noster, eodem approbante concilio, ordinat & mandat celebrari ante concilium generale concilia provincialia, per metropolitanos & synodos, ac eorum suffraganeos, secundum formam juris & concilii generalis: quia ex eorum omissione multa inconvenientia sequerentur.

Item, idem dominus noster, eodem approbante concilio, ordinat & mandat, celebrari capitula monachorum, magistrorum, & canonicorum regularium, secundum formam concilii generalis, & constitutiones felicis recordationis & Benedicti XII. & quia limitatio provincialium facta per Bene-
Concil. general. Tom. XI.

A dictum XII. non possit de præsentibus, obstante temporis malitia, observari, ordinat dictus dominus noster, quoad dicta capitula celebranda, standum juri antiquo, durante impedimento prædicto; videlicet, ut provincia communis & vulgaris possit per se capitulum provinciale celebrare, ex quo commode cum alia non possit convenire: & deputabit dominus noster præfidentes & executores ad præmissa exequenda:

Item, idem dominus noster, eodem approbante concilio, disponit non facere translationes de invitis, nisi parte vocata & audita, & de consensu majoris partis cardinalium, usque ad proxime indictum concilium, nisi ex causis iustis & rationalibus.

Item, dominus noster, sacro approbante concilio, decernit, quod ex parte ipsius domini nostri cum cardinalium consilio deputabuntur nunciæ solemnes, qui mittentur ad reges & principes, & certos fideles, ad publicandum & prosequendum autoritate domini nostri papæ & sacri concilii, acta in hoc concilio.

Item, dominus noster autoritate Dei, apostolorum Petri & Pauli, & sua, concedit omnibus qui in hoc concilio interfuerunt, & ejus determinationi adherentibus, absolutionem plenariam a pœna & culpa, semel tamen in vita: ita quod quilibet de prædictis infra duos menses, postquam ad ejus notitiam concessio hujusmodi pervenerit, possit dictum beneficium absolutionis assequi, in forma ecclesiæ. Similem concessionem facit dominus noster singulis sapradictis in mortis articulo, intelligendo tam de dominis, quam de familiaribus.

Item, cum dominus noster papa cum consilio concilii intenderet reformare ecclesiam in capite & in membris, & jam multa per Dei gratiã sunt expedita per ipsum dominum nostrum papam, & multa alia statum & favorem prælatorum, & aliorum inferiorum concernentia restent, quæ, propter regressum prælatorum & ambassiatorum, de præsentibus expediti non possunt: propterea idem dominus noster, sacro requirente & approbante concilio, dictam reformationem suspendit & continuat usque ad proximum jam indictum concilium, & præfens concilium rogat & continuat usque ad illum terminum, qui præfixus est omnibus ad concilium convocatis, redeundum ad proprias ædes, usque ad terminum præfixum supradictum.

NOTE SEVERA BINII.

Qua occasione hæc synodus indicta fuerit, refert Theodoricus a Niem lib. 3. schismatis cap. 18. his verbis: Cum antea dicitur Petrus de Luna ad prædictum regnum Aragonie pervenisset, octo vel novem de cardinalibus suis, quos secum erant, ad diversa loca propinqua, quia tunc erat æstus, sub recreationis colore declinarunt ab ipso: quorum aliqui ad Liburnum, alii ad portum Pisanorum, sed noviter ab eo segregati, & dominio eorumdem Laganensium qualitercumque additum, accesserunt, causa deest, collatum eisdem cardinalibus, qui ab ipso Errorio fuerant, Illic aliquid similes cedentes, per plures dies insimul conversati fuerunt, sed tandem sine fine conclusionis, quia necdum habebant determinatum locum idoneum eis concessum, in quo simul convenire, atque generale concilium ex utraque obedientia convocare, pro faciendâ unione libere possent. Sed tandem dominus Balthazar, sancti Eustachii diaconus cardinalis, per eundem Bonifacium ad illum gradum assumptus, tunc & nunc suam officio legationis in civitate Bononiensi & ejus comitatu pro Romana ecclesiâ, ac moderans papa Alexander tunc cardinalis, & dominus Joannes nepos dicti Innocentii, & per eum in cardinales creati, circa festum Assumptionis beate Mariæ virginis anni proxime præteriti, de Bononia, ubi tunc fuerant, volentes eosdem alios cardinales tunc Pisis existentes visitare, ad Florentiam iter egerunt, & ibi honorabiliter recepti, ab invicem a Florentinis concilii civitatem Pisanam prædictam ad conveniendum ibidem simul cum eisdem cardinalibus

ANNO CHRISTI 1409.

ANNO CHAIVTI 1409.

dinalibus Gallicis, ad faciendum omnia que eis viderentur fore pro dicta unione subsequenda quomodo libet opportuna. Et sic ulterius dicta alienia obiecta, ad Pisis declinarent, ubi tunc eorum confratres & dictos cardinales Gallicos congregatos inuenerint, in qua ad profectendam dictam unionem generale concilium vtriusque obedientie tunc celebrandum convocatum in festo Annuntiationis beate Marie virginis tunc instanti proxima. Sed iste terminus ad alium brevem terminum postea subrogatus fuit, & duo ex eisdem cardinalibus obedientie nostra reuertunt ad civitatem Senensem prefatam, in qua Errorius cum sua curia residebat, causa cum citandi siue vocandi, ut ad predictum generale concilium accederet, ac ejus determinationi, si vellet, per se, vel per alium, seu alios, interisset: quos tamen prefatus Errorius ad se venire non sinit, immo per aliquos magna auctoritate viros interpellatos & rogatos ut ipso audiret, illud pertinaciter facere non curabat. Sed ipsi missi cardinales facientes sollicitam diligentiam in commissis, & publicantes apud ecclesiam majorem Senensem, in quibusdam aliis locis publicis, coram tabellionibus & testibus multis, causam quare illuc venerant ad citationem, quam eidem Errorio intimare volebant, publice legi fecerunt: cujus copiam etiam diversis portis in eadem civitate Senensi affixerunt. Et affixam relinquentes, ad eorum confratres rediverunt. Ipse autem Errorius dicebat, quod dictam citationem non curaret, adiciens, quod praedicti cardinales generale concilium absque ejus licentia & voluntate convocare non possent: in quo etiam vehementer erravit, ut peritis in jure notum est, quod etiam ratione probatur. Nam quod duo vel plures contententes de papatu, & in diversis regionibus morantes, nisi concor dier in aliquo loco super hoc infirmal convenirent, generale concilium celebrare possent, non videtur. Ex quo infertur, quod cum quilibet eorum seorsum cum prelatis sua obedientie celebraret concilium, hoc revera nullatenus dici posset generale, sed particulare concilium, aut conciliabulum, sicuti seorsum quilibet ipsorum, Errorius & Petrus de Luna, suam conciliabulum in valde remotis suis sejunctis locis celebrarunt. Et pro hac parte sunt multe evidentiſſime rationes in jure, qua hic non vendicant sibi locum: ea de causa illas presentibus inserere non curavit: quamvis forte multi pacis ecclesie amuli, nec intelligere volentes, ut bene agant, contrarium asserere, ipsosque Errorium & Petrum in eorum erroribus defendere non formident. Hac de occasione in dicti concilii Theodorici atheniensis pariter factus maximus. Gobelinus Paderbornensis officialis eadem breviter recensens, cardinalium querelas, & duarum universitatum consilia superaddens, ista ait: Quarta die mensis Maii hujus anni, Gregorius papa existens in civitate Luca, & prefatus adversarius suum dolens secum agere, mandavit cardinalibus suis, ne sine licentia ipsi speciali Lucam exirent, & ne inveniunt in aliquo loco sine speciali ejus mandato convenirent, sub pena perjurii. Et si Lucam aliter exirent, ipso facto essent cardinalatus privati, similiter & beneficium omnibus quo haberent. Item mandavit eis, ne tractarent aliquos haberent cum anticardinalibus aut oratoribus Gallicis. A quibus mandatis, & ab ipso papa Gregorio, tamquam male informato, ad eundem tamquam melius informandum, & ad Dominum nostrum Iesum Christum iudicem venturum, & ad concilium generale, & ad futurum papam, septem cardinales in civitate Pisana, ad quam se transferunt, 13 die mensis ejusdem appellaverunt. Inter hac se dissensus rec Sicilia, seu Neapolitanus, filius Caroli de Pace, usque pariter sibi dominium urbis Romana, & multarum civitatum & castrovarum patrimonii sancti Petri, & ad titulum Romani imperatoris visus est aspirare. Supradicti cardinales tandem miserunt epistolas suas regibus, archiepiscopis, episcopis, & principibus diversis, conquirendo de papa. & Gregorius papa simili modo contra cardinales litteras suas direxit eisdem: & quidam ex eis scripserunt, quomodo ipsi recessissent ab obedientia illius. Et deinde cardinales Petri de Luna, qui se Benedictum nominabant, dereliquentes eum, conveniunt cum cardinalibus Gregorii apud Lagurinum portum videlicet Pisonum: & illi simul concordaverunt in ducere concilium generale celebrandum in civitate Pisana, in festo Annuntiationis beate Marie virginis tunc proxime venturo: & hac deliberatio vtriusque collegii facta est 24. die mensis Junii. Cumque hac deliberatio venit ad notitiam Gregorii & Benedicti, utique generale concilium celebrandum in dicit. Gregorius quidem ad festum Pentecostes tunc proxime futurum, in provincia Aquileiensi, vel in archiepiscopatu Ravennatenſi, nullum certum locum assignando: & Benedictus apud Perpinianum civitatem Aragonie, ad festum omnium Sanctorum. Et cardinales in litteris suis, quas ad diversos miserunt provincias, declarabant puncta jurata per Gregorium in concilio: inter qua principale fuit, cedere papatu: & in eadem eisdem litteris quasdam conclusiones in quibus universitates Bononiensis & Parisiensis studiorum consentire debebant, quarum prima fuit ista. Verique de papatu contententes, ex debito pastoraſis officii veri, vel preterſi, juri communi, vel circumscripto quolibet juramento, stante schismate tam in veteris cum tanto populi scandalo, tenetur & debet cedere: & hoc propter dubia juris & facti super papatu aliter non potest commodè dari unio & pax in ecclesia Dei sine temporalium argumetum, quam populi salutem & unitatem appetere videatur. Secunda conclusio: Longe fortius ad hoc

A adstringitur concurrentibus tam solemnibus vinculis, promissionibus, voti & juramenti. Tertia conclusio: Papa stante tali schismate, pertinaciter resistendo, non implendo quod vocit & juravit, ad quod etiam absque voto & juramento tenetur, incurrit criminis notorium, propter quod subſtituit provisioni concilii. Et ultra hoc concluditur schismatis nutritor & fautor, cujus obstinatio & obstinate descendit in hæresin. & fides laeditur, cujus provisione spectat ad concilium. Quarta conclusio: Stante dubio, an hoc juramentum schismatis tranſeant, vel an tale sit delictum, & quo provisione spectat ad concilium: hoc cognoscere in dubio ad idem pertinet. Quinta conclusio: Stante dubio papatus inextricabilis propter dubium facti & juris, ne in subversionem fidei ecclesie se maneat diversa perpetuo, cum tanto scandalo & animarum perditione, provisione spectat ad concilium. & ecclesiam universalem, ut utrumque, eis non cedentibus, possit a papatu eicere. Sexta conclusio: Stansibus terminis, ut stant, & ambobus derelictibus implere quod juraverunt & voverunt, cum ex hoc nutritor schismatis manifestum, subditi possunt: & debent ad eorum obedientiam recedere: & etiam peccatis, si se non subtrahunt, tanquam principaliter schismatis peccatis, vel saltem auxilium indirecte prebent nutritoribus schismatis antiqui, nec sententiam contententium de papatu aliquatenus propter hoc valere vel allicere. Septima conclusio: Ex factis & dicitis qua supra ponuntur, qua in universo mundo notoria sunt, satis notorie patet, utrumque detrectare quod implere debeat, & ad quod tenetur ex debito officii & juramenti, cum saltem potuerunt cedere per prociatorem idoneum, vel utique in manibus collegii sui. & sic dare pacem populo Christiano, maxime cum utrique de jure & forma juramenti ardeat, ad nihil de utilibus, necessariis, ut quomodolibet opportunis, omittendum. Cum etiam ab utroque dependet pietate, & solvere perperitatem conditionum juramenti, si qua subſi: & qua contra hoc excusationes allegantur, frivola sunt, & eorum cognitio est concilii. Item cardinales in praedictis litteris accusabant Gregorium, quomodo Sædem civitatem pro loco conventionis vtriusque partis approbavit, & postea revocavit, allegans plures securitates sibi necessarias esse, quas tamen exprimeri non volebat. Item quod ipse postea constituti in civitate Pisanam, sed certum tempus exprimeri recusavit. Item quod ipse multos creaverit cardinales contra formam juramenti. Hac & alia plura in praedictis litteris continerantur.

Antonius cap. 5. §. 3. de eodem concilio ista ait, que sequuntur: Congregatio igitur facta pro concilio Pisis, tempore statuto de diversis regnis & nationibus advenientes numerati sunt multi prelati. Et relatione omnium facta de scandalo, quod inferebant duo illi pontifices colludentes adinvicem, & nolentes unionem ecclesie quaerere, prout promiserant, decretum est, ut orationes mitterentur ad utrumque, ut ad locum accederent: quorum operam Benedictus derisit, dicens contrariosam fore de jure papatus inter se & Gregorium, & nihil ad eos spectare de re ipsa. Gregorius vero respondit, non ad eos pertinere congregare concilium, sed ad ipsum, ut pontificem Romanum, quod & celebrare volebat non Pisis, sed in alio loco, videlicet in foro Julii circa Aquileiam, ipsosque cardinales cum sequi debere ad locum, non in ipsum eos: quia non decet a capite membra discedere, sed omnia membra caput sequi. Unde ipse Gregorius cum curia sua, est parva, & ad locum determinationis, & prelati, principibus & communitatibus publicatum, accessit tempore statuto. Sed solum de obedientia sua prelati, que adhuc vivebat in regno, profecti sunt, alii postea ad Pisanam synodum ad congregationem accedentibus. Ibi breviter expleverunt qua visa sunt eis expedientia illi negotio. Cardinalis Ragusinus inter ceteros assistens, ad uno ex familiaribus suis ad adversarius corrupto, veneno potionatus, vix mortem evasit, infirmatus graviter, & ex vi veneni pellem vultus amissit: ut serpens.

Ex concilio autem ipso redemptibus Ariminum, in via privata fuerunt Gregorio insidia ad capiendum eum. Quibus sibi secreto insinuat, in habitu transformato cum paucis aliis processit, non ut papa, aliusque securus in apparatu papali. & comitiva non modica illum se fingens, capus est. Sed cognitio eum non esse, dimissus est, non sine injuriis. Sicque manus illorum evadens, in nomine Domini Ariminum cum suis reverteris est. In tot autem adversis & persecutionibus tam constantis & magnanimus fuit, ut nil videretur de his curare, sciens, quia secundum prophetiam, non est malum in civitate, sicuti mundi, quod non fecerit Dominus, de malo paena intelligendo, aut etiam de malo culpa, non agendo, sed permitiendo. Sic fixus erat in iis que sibi conscientia dicebat, ut nullus posset eum a suo proposito revocare: sic modestus, ut probus videretur: sic sapiens, adeo ut a speculatione & distributionibus non cessaret.

Congregati interea Pisi processerunt in captu suo. Post legitimam enim modo citationem non comparentes, ed contumaces, contra eos sententiam depositionis & privationis protulerunt, Gregorium & Benedictum, ut hæreticos & schismaticos: probantes Christianis cunctis, ne quem eorum papam nominarent, aut tanquam Romano pontifici obedirent. His peractis, ad electionem alterius processerunt. Unde conclave ingressi cardinales vtriusque partis, in consueto pertractatis rem ipsam, elegerunt in presulem futurum, Petrum

ANNO CHRISTI 1409.

ANNO CHRISTI 1409.

Petrus de Candia cardinalis Mediolanensem, ordinis Minorum, virum utique valde peritum in theologia speculatione: hunc nominavit Alexandrum V. anno Domini 1409. qui anno uno multo post Pistorium accessit, ex quo diebus aliquibus transiit Bononiam se transiit. Ad eum accedens Ludovicus dux Andegaviae, filius alterius Ludovici qui cum Carolo tertio de regno contendit, sed non prevaluit, veneratus est ut papam. Tandem migravit a saeculo, ut dicitur, toxicatus in clystero. Hac Antoninus praedicto loco.

De eodem Azozii parte 2. lib. 5. cap. 17. ista. Decimum sextum generale concilium fuit Pisanum, indicium & congregatum a cardinalibus Gregorii XII. & Benedicti XIII. anno salutaris 1409. ad schisma tollendum. Res sic gesta est, ut pater ex Blondo, lib. 10. decada 2. & sancto Antonino, parte 3. titulo 22. cap. 5. §. 2. Cardinales obedientiam Gregorii XII. videntes negotium extirpandi schismatis paulatim ad nihilum reduci; non solum Gregorium XII. sed etiam Benedictum XIII. concordiam recitare contra iururandum & fidem in ipsorum electionibus datam, Gregorium quoque contra iururandum & hunc alios cardinales obsequia illa necessitate & ipse inivit creat: hanc nam occasione, ab eo tunc Luca comitante recedentes, Pisis petiere. Quod cum plerique eorum qui Benedictum XIII. sequuntur, viderent, summi exemplo ipsum Benedictum deserentes, ceteris cardinalibus Gregorii qui Pisis erant, sese adiunxerunt, ibique indicio concilio generali, & cum maxima praetorum frequentia inchoato, uterque pontifex ab eis damnatus est. Et utroque tamquam perjurio, schismatico, haeretico, collatore, & schismaticorum faustore, publico omnium decreto, Nonis Iunii, anno Domini 1409. & pontificatus deiecit in utriusque locum vigesimo post abrogationem eius tertium elegerunt Petrum Philaretum natione Graecum provincia Cretenensis, instituti & ordinis fratrum Minorum. Et sacre theologiae doctorem eximium, presbyterum cardinalem basilicæ SS. apostolorum: & Alexandrum quatuor vocatum.

Intersuerunt in eo concilio cardinales 13. patriarcha tres, archiepiscopi & episcopi 300. monasteriorum praefati 280. theologi & legati principum Europæ.

Dubitatum est valde, an canonice & legitime esset concilium convocatum, eo quod sine ulla Romani pontificis autoritate esset indicium. De ea re, teste sancto Antonino, loco citato, Laurentius Radulphus Florentia irriduo disputavit, & tandem conclusit, concilium esse legitimum. Ioannes Gerson in libello, An papa exautorari possit: Hi Dei nutu, inquit, & Spiritus sancti, sicut credendum est, facti fuerunt. Item cum Alexander V. Bononiæ graviter agraasset, & cognovisset sibi mortem imminere, cardinales ad se venientes ad concordiam & pacem, & ad tuendam ecclesie dignitatem adhortatus, dixit, per eam mortem quam se continuo subiturum putabat, se existimare & credere, quia in concilio Pisano acta fuerant, recte & integre, sine dolo malo facta fuisse. Insuper ipse Alexander V. in eo concilio natus, in numero pontificum Romanorum reponitur, & qui multo post tempore secutus est eodem nomine, Alexander VI. dicitur esse.

Antoninus loco citato dicit fuisse occultum, quia absque Romani pontificis autoritate fuit congregatum, & quia Gregorius XII. concilio convocato non recubabat, sed solum restitit ne Pisis congregaretur, subiungit Azozius Denique quidquid sit, concilium Pisanum congregatum est a cardinalibus tempore schismatis, quo duo pontifices erant dubii & incerti: & indicium est non ad res fidei definiendas, sed ad schisma in ecclesia noxium abscindendum: quamvis revera sublatum non sit, sed potius auctum, quia Gregorius XII. & Benedictus XIII. pontificatum deponere noluerunt. Quando plures sunt dubii & incerti Romani pontifices, inquit cardinalium autoritate concilium generale convocari, eiusque potestate omnes & pontificatus amoveri posse, hoc exemplo id parte secunda lib. 4. quaestione tertia probat, & ratione ista naturali: Quia cum non est certus pontifex, perinde est ac si pontifex nullus omnino esset, & sic cum ecclesia eligat. Cum ergo multi dubii & incerti pro pontificibus habentur, iure potest ecclesia novum creare pontificem, & praecipere, ut ceteri omnes pontificatus se abdicent: quod nisi fecerint, potest eos sententia lata pontificatu deicere, & omnibus fidelibus imperare, ne eos ullo modo pro pontificibus agnoscant, habeant, & venerentur.

Sed undenam dicitur aliquid, colligi potest tantum juris & potestatis esse peres ecclesiam? Resp. Id ex Christi institutione per necessarium & evidentem rationem deduci, ne scilicet Christus suam ecclesiam deesset videretur. Alioquin enim multis dubiis & incertis pro pontificibus summo in ecclesia se gerentibus, sine innumeris calamitatibus & malis ipsa premeretur & rueretur ecclesia. Hac dicitur locis Azorius.

Ob hanc rationem Hadrianus II. in epistola quæ lecta est & approbata in synodo octava generali, actione septima, scribit: Romanum pontificem de omnium ecclesiarum praesulibus iudicari legitimum: de eo vero quomquam iudicasse non legitimus. Licet enim Honorio ab orientibus anathema dictum sit, secundum rationem tamen est, quia fuerat super haeresi accusatus. Propter quam solum legitimum est minoribus, majorum suorum moribus resistere: scilicet, quia nisi tali casu Christus ecclesia, sua concessisset potestatem &

A autoritatem de haeresi sui pastores cognoscendi & iudicandi eam contra promissionem factam deserisset, & pro presbitero, doctore ac duce, eandem lupi hosti ac corruptori commisset.

AD CONCILIUM PISANUM

A Severino Binio editum

ADDITIO

Ex tomo VI. Spicilegii Dacheriani.

G. C. Edidit Lucas Dacherius, vir optimus iuxta & eruditissimus, tomo vi. Spicilegii sui, acta concilii Pisani superioribus multo ampliora, ex Gemeticensi MS. usque praemisit litteras cardinalium Pisis congregatorum, aliaque nonnulla ad idem concilium pertinentia: quæ minime hic præmittenda duximus.

CARDINALIUM BENEDICTI XIII.

Litteræ ad episcopos & alios de ejus obedientia.

Eos convocant ad concilium Pisanum.

Miseratione Divina episcopi, presbyteri, diaconi, sanctæ Romanæ ecclesie cardinales, nunc in loco Liburnii diocæsis Pisane commorantes, una cum collegio reverendissimorum in Christo patrum dominorum in parte alia cardinalium nominatorum, pro nobis & aliis reverendissimis in Christo patribus dominis cardinalibus pro nunc absentibus, nobis adherentibus, & adherere volentibus in hac parte: Reverendis in Christo patribus archiepiscopo, & c. quique suffraganeis, eiusque archiepiscopi, & suffraganeorum praedictorum capitulis, neque venerabilibus & circumspicuis viris abbatibus provinciarum exemptis & non exemptis, jusculumque religionis excitant, salutem, & promptum habere affectum ad pacem & unitatem ecclesie procurandam.

Quantæ magnitudinis ampliorique infectionis & facilioris incurus existat scelus schismatice pravitatis, & quantum sit exosum in Divine majestatis conspectu, ostendit sæna influcta divinitus diffontibus se ad schisma a cerbior, quos vivos cum suis omnibus hiatus terre absorbit, & in infernum detraxit viventes sine personarum delectu: quia cum tales inconstitum Domini tunicam, per quam militans ecclesia figuratur, nituntur damnabili partitione dividere, quam Iudæi & Gentiles milites Dei notitiam non habentes, Christum crucifigentes, & morti dire tradentes, indivisam dimiserunt, ipsi notantur deteriores: Se enim proposito a Christi corpore & unionis caritate ultronee dividentes, Spiritum sanctum a se abiciunt, agnitam relinquunt veritatem, cupitæ gloriæ & honoris gratia fallas opiniones gignunt, defendunt pertinaciter, & in errores damnatissimos prolabantur, clerum decipiunt, populosque seducunt; & denum innumeras animas eorum diabolica fraude deceptas secum ducunt ad barathrum catervatim, postremoque ex temporis diuturnitate in damnatas haereses irrevocabiliter deducunt. Adversus quos, Christi fideles tanto citius debent insurgere, quanto eorum excessus corporis ecclesie infectivos perpendunt Divina majestati evidenter displicere, fidei Christi, & omnium fidelium obviare salutem. Quæ hæcenus provide attendentes & considerantes propensius, schisma, quod in Dei ecclesia fuit post mortem sanctæ memorie domini Gregorii XI. qui Romæ, prout Deo placuit, diem suum clausit extremum, suadente diabolo introductum, & ipsiusque diuturnitatem pestiferam & nocivam, in fidei derogationem,

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

gationem, animarum pericula multiplicia, multaque alia inconvenientia, quæ enarrare per singula longum esset, felicitis recordationis domino Clemente VII. qui eidem successit Gregorio, viam universæ carnis ingresso, antequam ad electionem summi pontificis, nos, qui tunc cardinales eramus, procedere vellemus, pro unitate ecclesiæ facilius obtinenda, errore schismatis extirpato, promissimus, & invicem juravimus, quod si aliquis nostrum in summum assumere-tur pontificem, prosequeretur unionem ecclesiæ per omnes vias rationabiles & accommodas, etiam usque ad renunciationem papatus inclusive, si cardinalibus qui tunc erant, vel eorum majori parti, pro bono ecclesiæ visum foret expedire, sine dilatione quacum-que, prout in quadam cedula super hoc facta, manibus nostris, qui tunc cardinales eramus, subscripta, plenius continetur. Quæ cedula, seu ejus tenor, per dominum papam Benedictum XIII. tunc cardinalis de Luna vulgariter nuncupatum, jurata fuit & manu propria subscripta; ac demum, ea intentione quod præmissa adimpleret, electus, alias nullatenus eligendus, ut inter nos tunc publice dictum fuit, in summum pontificem, & Benedictus XIII. nuncupatus, dictam cedulam approbavit, & de novo juravit inviolabiliter observare. Ortaque ex post inter ipsum Benedictum ex una parte, nos, ac nonnullos reges & principes nostræ obedientiæ ex altera, super prosecutione unionis controversia; ac declarato per nos quod nedum in vim dictæ cedulæ & juramenti præstiti ipse tenebatur per viam cessionis prosequi unionem ecclesiæ, illamque offerre, immo jure communi etiam ad hoc pro tanto vitando scandalo tenebatur. Fuitque ex hoc conditio, quæ in cedula inserta fuerat, purificata taliter, quod dominus prædictus fuit pure & simpliciter obligatus & strictus præcise ad prosequendum unionem ecclesiæ per viam cessionis. Et in illius controversiæ sedatione præfatus dominus, post dilationes multas, solemniter contenta in illa cedula ampliando & specificando, promisit per viam cessionis prosequi unionem ecclesiæ, & cedere papati, adversario cedente, mortuo, vel ejecto, ut in instrumentis authenticis, ad diversas mundi partes directis, latius continetur.

Demum nonnullis effluxis annis, & unione non habita, defuncto in parte altera Bonifacio, nullaque facta diligentia de dando pacem ecclesiæ, ipso mortuo, per viam cessionis, sicut promissum & juratum fuerat, immo, ut asseritur, refutatum; & secundo, Tomasio defuncto, qui fuit a suis Innocentius appellatus: reverendissimi patres, qui in parte alia cardinales nominantur, cupientes finem imponere schismati, & per unionis habendæ vinculum animarum providere salutem, inter se promiserunt & ordinaverunt, quod si ipsorum aliquis secundum eos in papam effectus assumptus, pro unione in Dci ecclesia facilius obtinenda, papati & juri suo prætenso renunciaret, domino Benedicto patre nostro cedente, dummodo nos vellemus cum suo prætenso collegio taliter convenire, quod ex nobis & ipsis sequeretur canonica electio unius indubitati pastoris. Et prædicta fuerunt per ipsos juramento vallata, & voto solemniter roborata, specialiter per Angelum Corario, qui tunc inter ipsos cardinalis Constantinopolitanus nominabatur, & demum post assumptionem illius ad illum quem gerit statum, Gregorius nominatus, prædicta innovavit, voti & juramenti repetitis vinculis roboravit, & in publico quod tenuit consistorio renovavit, & se observatum sub eisdem vinculis publice predicavit. Brevique ex post consumpto dierum curriculo, omnia domino Benedicto, præfato, nobis & quamplur-

rimis principibus, & ad alias mundi partes varias, per suas litteras intimavit quæ præmissa sunt, & quæ censentur ad extirpationem schismatis necessario & rationabiliter pertinere: quæ fuere per sepe dictum dominum Benedictum approbata, ut in litteris ipsius plenius continetur. Multaque inter ipsum & Angelum prædictum hinc inde loca oblata, & finaliter propter difficultates, quas unus alteri ingerebat, petendo difficultates difficiles & insolitas, adeo quod haberi non poterant seu concedi, & variando certa loca per ipsos oblata, etiam quia unus ipsorum loca maritima pro conventionem petebat; alter vero omnia illa recusabat; & alias ex ipsorum variis intentionibus, effectum est, quod ad loci seu locorum concordiam nullatenus devenit, & contempturne quod ipsi duo contendentes, viam mutua cessionis recipere videbantur in verbo, non tamen in opere & mentis intentione. Cumque per præmissas difficultates voluntarias, quas unus alteri, & alias adinvicem ingerebant, quantum in eis erat, viam cessionis redderent adeo difficilem, ut censeretur impossibilitati æquari, & sic pacis & unionis consummatio ponebatur in desperatione, & impediatur absque spe aliqua extirpationis schismatis mortiferi, & a cunctis fidelibus detestandi.

Propter quæ, & multas consideraciones justas & rationabiles, immo verius necessarias, reverendissimi patres, qui in parte alia cardinales nominantur, seu eorum partes tres, ab ipso Angelo recesserunt, juxta Divina mandata, & de Luca ad civitatem Pisanam se transtulerunt, ad hoc ut liberius indemnitati ecclesiæ, & extirpationi schismatis, ac tantis erroribus, possent consulere, & ecclesiæ sic deformata calamitatibus subvenire & animarum salutem, de quibus inter eos non erat concordia, unio tam necessaria non debet impediri seu etiam retardari, cum absque præsentia corporali domini Benedicti, & dicti Angeli qui nominatur Gregorius, possit ordinari de præambulis ad hoc negotium necessariis, ad quæ ipsi duo nunquam condescendere voluerunt, sed solum ad mutuum conventionem locorum, & etiam mutua cessione seu renunciatio fieri, & deinde ad electionem canonice procedi: eidem D. Benedicto consulimus, quatenus adversario offerret se renunciaturum per procuratorem seu deputatum, ab ipso habentem ad hoc speciale mandatum & sufficientem potestatem, Angelo renunciante in propria persona, vel per procuratorem seu deputatum, ab eo habentem mandatum speciale, & parlem potestatem. Quæ diximus & consulimus secundum Deum posse & debere fieri alias schismatis perpetuatio & diuturnitas recusanti esset merito imputanda. Super quo responsum habere non potuimus, immo perpendimus ipsum ad hanc viam minime inclinari, postquam quatuor ex nobis ad locum Liburnii de voluntate ipsius accesserunt ad finem, ut cum reverendissimis patribus in parte alia cardinalibus nominatis, qui ab Angelo recesserant, tractaretur & videretur de modis per quos ecclesia posset uniri, & schisma extirpari facilius, cõmunitatis, seu pertinacis non obstantibus quibuscumque.

Cum quibus in dicto loco Liburnii quatuor ex dominis alterius collegii personaliter convenerunt, & ipsi adinvicem tractantibus de his quæ poterant ad unionem dandam rationabiliter & necessario pertinere: dominus Benedictus præfatus a Portu Veneris recessit, nullo dato alio ordine super his quæ ad pacem ecclesiæ poterant pertinere, & versus Cataloniã direxit

ANNO
CHRISTI
1409.

direxit gressus suos, publicato post in loco Portus Venetis, quod in festo omnium Sanctorum, & in loco Perpiniani intendebat concilium convocare. Quod concilium si teneatur per eum, potius ad impedimentum unionis ecclesie, & eorum que inter nos & aliud collegium deliberata sunt, quam ad pacem ecclesie censetur pertinere: attento quod per concilium unius partis, nisi concurrat alterius partis concilium, unio haberi non possit, nec schisma utiliter extirpari.

Nos vero de recessu ipsius domini adeo repentino, & aliis predictis quamplurimum admirati, & pro eo etiam quia ex dicto recessu cognovimus luculenter omnimodam indispositionem ad unionem habendam, maxime quia a nobis frequenter requisitus ut convocaret concilium generale totius nostre obedientie in loco habili & decenti, in quo posset etiam pars adversa convenire ad hoc, ut per deliberationem communem facilius & citius procedi posset ad extirpationem schismatis & unionem habendam, hoc facere pretermisit & etiam recusavit, quamvis aliquando per instrumentum, aliquando per bullam, infra certum terminum hoc facere promississet. Et dependentes ex predictis indispositionibus, tam ipsius domini Benedicti qua Angeli, unionem ecclesie patenter impediri, immo verius schisma perpetuari, nisi celeriter occurratur: convenimus in unum cum collegio partis alterius & nominatis cardinalibus, qui a dicto Angelo recesserant, quos reperimus bene dispositos ad extirpationem schismatis, & unionem in Dei ecclesia procurandam. Et considerantes adinvicem, quod ex indispositionibus predictis, contumacis & pertinacis antedictis, si staretur arbitrio duorum contententium de papatu, numquam schisma extirparetur, immo quodammodo perpetuaretur in ævum; & etiam attendentes, quod schisma quos inquinat, æquat, & non solum qui schisma facit & fovet, sed etiam qui patitur & extirpare negligit, eodem involvitur crimine & delicto; considerato etiam, quod contententes de papatu, non solum juramento & voto ac promissione multiplici, sed etiam jure Divino & canonico, & sub pena damnationis aeternæ si resugerint, tenentur & multipliciter sunt astricti pacem dare ecclesie per viam cessionis, atenta schismatis diuturnitate & involutione, ac magna adherentia quam utraque pars habere dignoscitur; que via etiam est ab omnibus Christi fidelibus approbata & necessaria reputata; & etiam considerato, quod ex indispositionibus predictis quamplures se subtraxerunt & se neutrales fecerunt ab obedientia utriusque, multique se parant ad similem subtractionem seu neutralitatem faciendam, quodque si diffugia & dilaciones contendentium ulterius attendentur & expectarentur, qui se sic simul separant & dispergunt, maxima quasi ex proposito seu condicto locorum distantia, ut de eorum reductione in unum seu mutua conventionem spes nulla de cætero habeatur, errores succrescerent, cum schisma mater errorum existat, & inveteratum transit in hæresim juxta Divinas & canonicas sanctiones; & sic ecclesia ad irreparabilem desolationis deduceretur opprobrium, in evidens & irreparabile periculum animarum; considerato etiam, quod duobus contententibus de papatu, qui de facili ad pacem reduci nequeunt, concilium generale, seu ecclesia congregata, iudex est competens controversie predictæ, que merito tangit fidem, & quod concilium est per cardinales, maxime in contumaciam, defectum, seu negligentiam contententium, convocandum, cum ipsi duo

Concil. general. Tom. XI.

ANNO
CHRISTI
1409.¶ f. magi-
stris

A contententes, contra se & intentiones suas concilium nullomodo congregarent, ut experientia preteritorum docuit, & docet que occurrit in presentibus; cum etiam neutrales seu subtrahendi, de facili ad eorum convocacionem non haberent convenire, & sequerentur alia pericula evidentia in impedimentum tam desiderate unionis: habita adinvicem inter nos & collegium partis alterius deliberatione natura, & etiam cum multis prelati, nobilibus, ac magnis litteratis in theologia & canonica facultate & civili, sequentes gesta & exempla sanctorum alias virtuose in Romana ecclesia observata: deliberavimus quod per nos in parte & obedientia nostra concilium seu ecclesia convocetur in certo loco & termino; & idem fiat per collegium seu cardinales nominatos alterius partis in eodem termino & loco; cum auxilio & benigno suffragio regum & principum utriusque obedientie, quibus nunc Romana & universalis ecclesia permixta noscitur indigere, & qui, ut Deo devoti, dexteram suam ecclesie & nobis præbunt adjutrices, & defensionis ac protectionis præbunt auxilia, ut devotissimos principes decet, & eorum convenit honestati, ad finem quod in dictis loco & termino convenientibus dicto domino Benedicto, & Angelo, qui Gregorius nominatur, quibus intimatur predicta deliberatio, & requiruntur ut congregationi opem & assensum ferant, & in eis conveniant, finisque imponatur schismati per viam mutue cessionis, electioque fiat per utrumque collegium in unum convenientes unice & indubitati pastoris. Quod si venerint & non renunciarint cum effectu; vel alter renunciarit, & alter recusaverit; vel ambo non venerint: provideatur per ecclesiam congregatam, attentis promissis juratis & voto firmatis, & alias fere a cunctis Christi fidelibus approbatis, decernatur & declaretur; ut in præmissis necessarium fuerit, & etiam opportunum, taliter circa factum duorum contententium, & necessitatem ecclesie immanentem, ut ipsorum vel alterius absentia, seu pertinacia & contradictione non obstantibus, schisma extirpetur, & per electionem unice & indubitati pastoris canonicam, & unionem perfecta in Dei ecclesia habeatur ad Dei servitium, gloriam, & honorem, fidei robur, salutem omnium fidelium, & ecclesie debitam reformationem.

D Quocirca predictam deliberationem fidei & ecclesie, sic deliberatè digestam, vobis & vestrum singulis intimamus & notificamus, precamur, & sub debito juramenti, quo ecclesie Romanæ tenemini, requirimus, quatenus, in quantum Deo placere cupitis, & defensionis fidei assistere, & pro unitatis vinculo procurando, velitis in termino vigesime quintæ diei mensis Martii proxime futuri (quem terminum ad hoc congruum eligimus; ad quem etiam terminum domini cardinales alterius partis nominati, prelatos, & alios sue obedientie convocant) in civitate Pisana, cum domino Benedicto, si venire voluerit nobiscum qui in dictis loco & termino personaliter Deo auxiliante erimus, ac prelati & alii nostre obedientie, quos pari modo ad hoc specialiter convocamus, ac cum deputatis regum & principum, quorum benignum auxilium in hoc Dei negotio, fidei & ecclesie necessarium, & quamplurimum opportunum imploramus, convenire & comparere, ad fines & effectus predictos, inspirante gratia Spiritus sancti proseguendos, & feliciter consummandos.

Quod si qui ex vobis, impedimentis causantibus, nequiveritis personaliter interesse, &

R r r r r dictos

ANNO
CHRISTII
1409.

ad dictos locum & terminum accedere, velitis pro
Dei & ecclesie reverentia, & fidei necessitate, ali-
quos vestri nomine Deum timentes, scientia & re-
rum experientia illustratos, destinare, sussultos spe-
ciali & sufficienti potestate ad effectus premissos
consequendos; taliter in premissis vos habentes,
quod de promptitudine servitii Divini, & defensione
fidei ac subventionis ecclesie, apud Deum consequamini
& apud homines laudem & gloriam sempiter-
nam. Nec in hac parte & materia tam necessaria ali-
quo modo dubitetis, aut cuiuscumque terrore con-
cuiamini: quia cum nos & vos causam Dei, & ex-
tirpationem schismatis prosequamur, sub protectione
Dei & ecclesie, de cuius congregatione agitur, &
ad quam dominum Benedictum predictum per alias
nostras litteras provocamus, & iuriam facimus ut
concilio intersit, securi manebimus ab omni laesione
prosecutum. Quod si aliqui processus contra nos &
vos fierent occasione predicta: nulli forent, & evi-
dentem subiecti vitio nullitatis, tanquam impeditivi
sacratissimae unionis. Est enim nostra & collegii al-
terius partis praefati intentio, irrevocabileque propo-
situm, quod cum his qui venerint ad dictos locum &
terminum, provideatur fidei & ecclesie iuxta effectus
predictos, aliorum qui non venerint absentia non ob-
stante, prout alias factum fuit in generalibus conciliis,
in quibus fuerunt per modum praemissum errores ex-
tirpati, fides exaltata, ecclesia reformata in vinculo pa-
cis & unionis, extincto errore schismaticae pravitatis.

Quia vero fidelibus non est tam de sollicita inven-
tione quacumque fidendum, quam de instantia
orationis humilis & devotae sperandum: vestras cari-
tates precamur, ac per viscera misericordiae Domini
nostri Iesu Christi exhortamur, quatenus per vos, &
hoc idem procuretis fieri per fideles vestrae sollicitudi-
ni commissos, humiles preces fundantur ad Domi-
num, & devotis orationibus insistatur, ut ipse qui con-
cordiam operatur in sublimibus suis, dignetur effice-
re, quod debita per hanc deliberationem sequatur
provisio, celer, concors, & canonica, ut animarum
salus & fidei necessitas exigit, ac totius orbis utilitas
desiderata exposcit.

In quorum omnium & singulorum fidem & testi-
monium praemissorum, praesentes nostras litteras fie-
ri, & per notarium publicum infra scriptum subscri-
bi & publicari mandavimus, ac nostrorum trium
priorum sigillorum fecimus appensione muniri.

Datum & actum in loco Liburnii supra dicto, in
claustris ecclesiae dicti loci, nobis ibidem tunc Guidone
Praenestino, Nicolao Albanensi, Petro Tusculano,
episcopis; Petro tit. S. Susannaе presbytero, Ame-
deo sanctae Mariae novae, & Petro S. Angeli, diaconis,
S. R. E. cardinalibus, congregatis, & personaliter
constitutis; ac omnia & singula supra scripta pro no-
bis, & aliis dominis cardinalibus absentibus, nobis
adhaerentibus, & adherere volentibus in hac parte,
approbantibus & ratificantibus, & de praemissis, &
de eorum singulis, unum & plura publica instrumen-
ta nobis, & cuilibet nostrum fieri petentibus. Sub an-
no a nativitate Domini MCCCCVIII, Indictione
I. & die xiv. mensis Iulii, praesentibus R. R. in Chri-
sto patribus DD. Dei gratia Simone patriarcha Ale-
xandrino, administratore perpetuo ecclesiae Carca-
sonensis, Petro episcopo Meldensi, ac venerabilibus
& circumspicendis viris, magistris, Roberto de Que-
neio doctore, Ioanne Francisci licentiate in decretis,
& Ioanne Petri magistro in medicina, testibus ad
praemissa vocatis specialiter & rogatis.

CARDINALIUM GREGORII XII.

ANNO
CHRISTE
1409.

Litterae ad episcopos, & alios de eius obedientia.

Eos ad concilium Pisanum convocant.

Miseratione Divina, &c. ut in convocacione fa-
cta per dominos alterius partis cardinales.
Quanta sollicitudinis cura Salvator noster Iesus Chri-
stus unitatem apostolis commendaverit, quantoque
nitore puritatis, unica sancta mater ecclesia
resplenderet, sacra docent eloquia, ex quibus postea
sancta emanarunt sanctiones. Quanquam enim post
resurrectionem apostolis omnibus parem tribuerit
potestatem, dicens: *Sicut misit me pater. & ego mitto*
vos, accipite Spiritum sanctum: tamen ut unitatem
manifestaret, unitatis eius originem ab uno incipien-
tem, sua autoritate disposuit. Hoc erant utique cae-
teri apostoli, quod Petrus erat, pari consorcio prae-
diti honoris & potestatis: sed exordium ab unitate
proficiscitur, ut ecclesia Christi una esse monstraretur.
Quam unitatem ut discipulis suaderet, & pacem, in-
quit: *Si duo ex vobis convenerint in terra, de omni re*
quacumque petieritis, contingeret vobis a patre meo
qui in caelis est. Vbi cumque enim duo fuerint aut tres
collecti in nomine meo, ego sum cum eis. Quam unam
in canticis praedicat Spiritus sanctus ex persona Chri-
sti, dicens: *Vna est columba mea, perfecta mea: una est*
matri suae, electa genitrici suae. Quod unitatis sacra-
mentum etiam docet apostolus, dicens: *Vnum corpus*
& unus Spiritus, una spes vocacionis nostrae, unus Do-
minus, una fides, unum baptisma, unus Deus. Hinc
sancti patres alienum, profanum, hostem, patrem
Deum non habentem iudicant, qui universalis eccle-
siae non tener unitatem: & fidem erga Deum ma-
nifestant non habere, qui veluti quosdam artus divi-
di & membra lacerari permittunt ecclesiae. Cum
enim propter ecclesiam Christus passus sit, & Chri-
sti corpus sit ecclesia: non videtur ab his fides exhi-
beri Christo, a quibus evacuat passio eius atque
distrahitur. Episcopatus ergo summus, unus esse de-
bet: & ecclesia una, quae in multitudine latius incre-
mento fecunditatis extenditur. Et quomodo de fonte
uno multi rivuli defluunt, & radii multi, sed lu-
men unum; & rami arboris multi, sed robur unum
radice tenaci fundatum: sic ecclesia, Domini luce
perfulsa, per universum suos radios porrigit; unum
tamen est quod ubique diffunditur, nec unitas corpo-
ris separatur; ramos per universum orbem copia u-
bertatis extendit, profluentes largitur rivos; unum
tamen caput, una origo, una mater ecclesia, una
sponsa Christi incorrupta & pudica, unam domum
nosse debet, unius cubiculi sanctitatem sancto pudore
custodire decet.

Sane (quod dolentes & ab intimis cordis con-
triti maeritia referimus, quod & vobis non arbi-
tramus incognitum) ecclesia jam triginta annorum
spatio crudelem patitur, & est passa scissu-
ram: divisa est tunica Christi, quam, ut non
scinderetur, Iudaei in Christi passione sortiti sunt.
Heu! proh dolor! obscuratum est aurum, sol ob-
tenebratus est, mutatus est color optimus, fons
exsiccat, rivuli arefacti sunt, dispersi sunt la-
pides sanctuarii in capite platearum, in fabulam
& sibilum versus est amicus varietatis eius, odor
unguentorum eius in infamia pudorem, suavitas
ejus in crudelem horrorem. Ut quid amplius im-
moramur? calamitates ecclesiae atque dispendia,
postquam hoc maledictum viguit schisma, ma-
nus non sufficerent ad scribendum, lingua ad pro-

Editae quo-
que haec lit-
terae ab Od.
Raynaldo
ad an 1408.
n. 21.

Ioan. 20;

Heresis,
inquit Ray-
naldus, cat-
dinalium
papam sibi
subdicere
volentium.

Matt. 18.

Cant. 6;

Ephes. 4;

proferendum, aut memoria quantumcumque tenendum ad retinendum. Nos autem caritatis fervore, officii nostri debito, ut contra hanc pestem de remedio provideremus opportuno, cum domino Gregorio tunc nobiscum in minoribus existente, post obitum felicis recordationis Innocentii pape VII. & alii tunc domini cardinales in conclavi existentes, invicem promissionibus, juramentis, & votis, nos aliter inimus pro schismatis extripatione principaliter quinque continentibus.

Primum, quod si quis nostrum ad summi apostolatus apicem assumi contingeret, pro reintegracione unitatis Christianorum renunciaret summi apostolatus dignitati & juri suo. Secundum, quod post assumptionem suam, approbaret publice votum & juramentum, & confirmaret domino Petro qui ex altera parte se Benedictum appellat, regibus & principibus, & aliis universitatibus, patentibus litteris intimando, & offerendo se illud implerum, & paratum ad cendum. Tertium, quod de fratrum consilio destinaret ambassatores ad eum, qui pro papa se ex altera parte gerit, ad predicta incimanda & locum eligendum. Quartum, quod tractatu pendente nullum crearet cardinalem, nisi causa corquandi numerum pro numero alterius partis, nisi ex defectu alterius partis sceterit, quod unionis preface conclusio non sequatur infra annum a certo tempore determinato inchoandum. Quintum, quod omnia promissa, inchoata & inchoanda, mediaremur & prosequeremur, nihil de contingentibus, necessariis, utilibus, aut quomodolibet opportunis, omittendo.

Postquam dominus Gregorius prefatus ad apicem summi apostolatus assumptus, in quem nostra omniis reposita erat fides, propter preteritam ejus apparentem vitam, quod predicta absque mora efficaciter adimpleret, post sui assumptionem pluribus instantibus omnia & singula predicta publice approbavit, confirmavit, atque subscripsit, destinavit; ad eum qui pro altera parte se pro papa gerit, & ad reges & principes, civitates quamplures, & universitates utriusque obedientie, litteras patentes tam nostras quam suas, in quibus predicta notificans, ea se profitebatur adimplerum. Et sic ad quamplures reges & principes destinavit ambassatores, hanc omnia viva voce confirmantes, & eum implerum offerentes. Tandem destinatis ambassatoribus & facta conclusionem de loco civitatis Saonae, a qua, postquam illam suis litteris approbavit pro loco decenti; captatis occasione recessit: & assumpta hinc inde ab utraque parte superflua disceptatione locorum; circa illa multipliciter variando, tempus anni, & plus, inaniter est consumptum: & cum multis varietatibus & ambagibus, quas narrare longum esset, nunquam ad loci concordiam est devenit, quatenus loca in medio fuerint oblata decencia & habilia, & cum securitatis debitis; quae modo ab uno, modo ab alio contentendum de papatu, fuerunt occasione frivolis reprobata, nobis contradicentibus, & omnibus ambassatoribus, & aliis pro hoc negotio degentibus in curia, & repugnante communi omnium opinione.

Postea a domino Gregorio civitate Pisana multipliciter pro loco habili commendata, ac loco predicto a nobis de ejus voluntate postulato, & destinatis ambassatoribus ad dictum Petrum, pro alia parte, Benedictum nuncupatum, & se Liburnum, qui locus est propinquus civitati Pisane predictae, ac ejusdem diocesis, accedere promittente, paratis Florentinis ad locum civitatis Pisane utriusque concedendum: prefatus dominus Gregorius nunquam tempus determinare voluit, infra quod accedere vellet: nec etiam,

Concil. general. Tom. XI.

A cum diceret plures sibi necessarias securitates, expressere voluit: cum tamen ambassatores Florentinorum una nobiscum, & cum ambassatoribus Venetorum, ac ambassatoribus domini Petri de Luna, ex altera parte Benedicti nuncupati, super hoc instantes; ipsi ambassatoribus Florentinis se ad ea quae concernerent Florentinos circa securitates & alia, implere paratos offerentibus. Et tandem dominus Gregorius, quod dolentes referimus, per eum captatis occasionebus, a tractatu facis ignominiose recessit. Ex quibus ejus in predictis non sincera neque bona voluntas manifestissime propalata extitit & ostensa. Et sic sumus tracti per inania verba spatio anni, & ultra, sub velamine difficultatum loci, qui nec ad cendum erat de substantia requisitus, nec ex forma juramenti ad hunc actum destinatus: cum ubilibet cedere potuisset uterque per procuratorem idoneum; aut in manibus collegii sui, nobis & dominis cardinalibus ex altera parte, paratis ad omnia loca tam conventa quam oblata convenire, pro his quae incumbebant implendis.

B Et tandem ut nihil de contingentiis omitteretur, ad pracludendas vias unionis sanctae, & claudendas aditus implementi juramenti & voti, ne quod boni agere nolebat, aliis via pararetur: nobis fecit tria mandata, scilicet viis poenalia evidenter injusta. Primum, ne sub poena perjurii colloquationem aliquam haberemus per nos, vel per interpositam personam, cum ambassatoribus domini Benedicti, nec cum ambassatoribus serenissimi principis regis Franciae: qui pro nulla alia causa quam unionis prosequenda debebant in curia. Secundum, ne sub eadem poena congregaremur infimul absque ejus licentia: cum tamen in factis ecclesiae & fidei, conventiones & colloquationes ejusmodi approbentur, nec verbum Dei, ut unionis & pacis est, secundum apostolum sic debuerit aut poterit alligari. Tertium, ne sub poena privationis cardinalatus & beneficiorum, de Lucana civitate, in qua cum eo debeamus, exiremus. Et haec omnia, ut clauderentur viis prosecutionis unionis & pacis, nec aliquid de ea quoquo modo valeret attentari. Et demum clarissimis verbis voluntatem suam propalando aperuit, quam ante palliaverat, quod suae intentionis non erat amplius, viam insequi cessionis, quam pluries in publico multis instantibus reprobavit ut diabolicam: quae tamen ante ab ipso extiterat approbata; jurata, atque promissa, & a toto mundo recepta ut grata, sancta, & justa; & per quam solam facilius poterat hujus pestiferi schismatis finis haberi: cum tamen se ab hac retrahere non debuisset, exemplo Christi, qui de caelo in humana membra descendit, ut salutem humano generi daret & pacem. Novissime contra votum & juramentum, antequam foret ab altera parte a tractatu recessum, nobis renitentibus prius, postea absentibus, in confusionem unionis, quatuor de facto creavit cardinales, in proposito non cendi sibi applaudentes, & eum in hoc multipliciter confirmantes. Ex quibus a populo Christi cum gravissimo ejus scandalo de unione funditus extitit desperatum.

Nos autem per manus prefati domini Gregorii, & alterius qui se Benedictum appellat, saluti & unitati populi Christi amplius provideri non sperantes, cum & inter eos de collusionem permaxime suspicaretur; & considerantes super hoc nihil in praesentia domini Gregorii agi posse, tum quia reprobaverat viam cessionis, tum propter predicta iniqua praecipua, tum propter notorias persecutiones ipsius Gregorii & suorum, persequentium omnes, nedum insequentes, sed & quoquo modo suadentes unionem, via jurata, & ut clarius

RRRRR ij loqua-

ANNO
CHRISTI
1409.

loquamar, ut mortis & carcerationis injusta periculum evidens evitarem, prout in aliis nostris expressimus literis, ut cum libertate in talibus debita, quam in civitate Lucana habere non valebamus, negotium præfatæ unionis, ut multipliciter eramus astricti, proficeremur, & circa illud cum quibus expediebat de opportuno remedio provideremus secundum Deum & canonica instituta, plus Deo quam homini parere volentes: discessimus a civitate Lucana, in qua pro tunc cum præfato domino Gregorio degebamus, & Pisas accessimus, deinde Liburam, ut cum dominis cardinalibus ex altera parte tractarem de modis & viis quibus populò Christi pax daretur & unio. Et habitis & consideratis maturis consiliis universitatum, magistrorum studii Parisiensis & Bononiensis, quæ universitates maxime inclinabant in has conclusiones, quarum plurimæ ad scripturam publicam & authenticam roboratam sigillis sunt redactæ.

Videlicet primo, quod uterque, & dominus Gregorius, & qui se ex altera parte pro papa gerit, ex debito officii pastoralis veri vel præfati, jure communi, circumscripto quomodolibet juramento & voto, stante schismate tam inveterato cum tanto populi scandalo, tenentur & debent cedere, ex quo propter dubia facti & juris super papatu aliter non potest commode dari unio & pax in ecclesia Dei, ne plus temporalem dignitatem quam populi salutem & unitatem, ac æternam vitam appetere videantur; & quia finis pastoralis officii est providere unitati gregis, paci & salutis animarum populi Christi. Secundo, quod longe fortius astringuntur concurrentibus tam solemnibus vinculis, ut promissionis, voti, & juramenti. Tertio, quod papa, stante tali schismate, pertinaciter resistendo in complendo quod vovit & juravit, ad quod etiam absque voto & juramento tenetur, incurrit crimen notorium propter quod subijcitur provisioni concilii, & ultra hoc concluditur schismatis nutritor & fautor, cujus obstinatione & vetustate descenditur in hæresim, & fides læditur Deo & ecclesiæ debita, cujus etiam provisio spectat ad concilium. Quarto, quod etiam stante dubio an hoc incrementum schismatis transeat in hæresim, vel an tale sit debitum, ex quo provisio spectat ad concilium, quod cognoscere in dubio ad idem pertinet. Quinto, quod stante dubio papatus inextricabili propter dubium facti & juris, ne in subversionem fidei ecclesia sic remaneat divisa perpetuo, cum tanto scandalo & animarum perditione, provisio spectat ad concilium & ecclesiam universalem, & utrumque; eis non cedentibus possit a papatu ejicere. Sexto, quod stantibus terminis, ut stant, & ambobus detrectantibus implere quod jurarunt & voverunt, cum ex hoc nutriant schisma manifestum, subditi possunt & debent ab eorum obedientia recedere & tenentur, cum ex eorum obedientia palpabiliter videant utrumque in suo malo nutriti proposito: & etiam peccant si non subtrahunt, tamquam principaliter schisma facientes, vel saltem indirecte auxilium præbentes nutritoribus schismatis antiquati, nec sententis contententium de papatu aliquatenus propter hoc valent alligari. Ultimo ex factis & dictis, quæ supra ponuntur, quæ universono mundo notoria sunt, satis notorie patet utrumque detrectare implere quod debebat, & ad quod tenetur ex debito officii & juramenti, cum saltem potuerint cedere per procuratores idoneos, vel uterque in manibus collegii sui, & sic dare pacem populò Christi; cum uterque de jure & forma juramenti ardeatur ad nihil de utilibus, necessariis, aut quo-

A modolibet opportunis omittendum; cum etiam ab utriusque pendere potest, solvere perplexitatem conditionum juramenti, si qua subit: & si quæ circa hoc excusationes allegentur, frivola sunt, & eorum cognitio est concilii.

Quibus visis, & pluribus habitis inter nos consiliis, firmavimus nos venire cum dominis alterius collegii, & Liburnum accedentibus nobis, qui locus est prope Pisanam civitatem ejusdem diocesis, ac eis dominis cardinalibus ex altera parte in sufficienti numero nobiscum congregatis in unum, nos univimus propositum, ut modis omnibus justis & sanctis, & secundum canonicas functiones, populò Christi de unione & pace provideremus. Et considerantes quod ipsi de papatu contententes, contra se minime concilium integrum congregarent, ut præteritorum

B experientia docuit & docet, & etiam præterita negligentia, & maxime quia dominus Gregorius negavit cessionis viam, & eam ut diabolicam reprobavit, ad quam tractandam etiam concilium denegasse videtur; attendentes etiam, quod uterque per maxime est de convocando concilio suspectus, ut aut nolit, aut nimium dilatat, aut etiam minus fideliter congreget, cum verbis & factis viam impediatur ad schisma tollendum; ad cuius finem concilium congregatur; cum perpendat uterque se congregato concilio verifacilliter excludi, & uterque multifarie declaraverit se anhælere ut in papatu etiam cum divisione remaneat; item propter probabiles dubitationes de papatu tam ex facto & facti antiquitate, quam ex jure descendentes, & propter obedientias separatas, neuter quoad totam congregationem utriusque obedientiæ, quæ in tali casu tota est necessario congreganda, potest se ostendere papam indubitatum, nec in solida possessione pacifica papatus existit, sic ut eo modo quo oporteat valeat concilium totum congregare; nec uterque de facili ad hoc potest induci, ut congregent simul, tum propter eorum indispotionem ad hoc, quæ perpenditur ex retrofactis & dictis, tum propter nimiam eorum distantiam in re tantam celeritatem desiderantem, tum quia saltem casu aliquo canones inferioribus concilii congregationem permittunt; nullus autem proportionabilior casus isto, tum quia ad congregationem concilii requiruntur per nos & per concilium requiruntur, ut consentiant, & si consentiant, bene quidem, alias concilium procedere poterit, cum ab eorum potestate pendere non debeat, an de criminibus suis inquirent, de quibus potest per concilium inquirei, nec ut perpetuo sic ecclesia lacerata remanere debeat, cum etiam neutrales seu subtrahi, de facili ad eorum invocationem non venirent, & sequerentur pericula alia evidenter in impedimentum desideratæ unionis; & attendendo quod & diffugia & dilaciones contententium ulterius attendentur, qui sic se ab invicem separant & disperguntur, maxima quasi ex proposito locorum distantia, ut de eorum convenientia in unum de cætero nulla spes habeatur, errores succrescunt, cum schisma mater errorum existat, & inveteratum transeat in hæresim juxta Divinas & canonicas functiones; & ecclesia ad irreparabilis desolationis deduceretur opprobrium, in evidens & irrecurabile periculum animarum: habita inter nos duo collegia matura deliberatione, cum multis prælatis notabilibus, & magnis literatis in theologia, canonica & civili facultate, sequentes exempla & gesta alias virtuose in ecclesia Romana servata, deliberavimus quod per nos in parte & obedientia nostra concilium seu ecclesia convocetur in certo loco & termino, & idem fiat per collegiū seu dominos cardinales, ex altera parte in eodem termino

cum

ANNO
CHRISTI
1409.

cum auxilio & benigno suffragio regum & principum utriusque obedientie, quibus nunc Romana & universalis ecclesia permaxime dignoscitur indigere; & qui ut Deo devoti dexteris ecclesie & nobis prebentur adjutores, & defensionis, ac protectionis prebentur auxilia ut devotissimos principes deest, & eorum convenit honestati, ad finem, quod in dictis loco & tempore convenientibus, domino Gregorio, & domino Petro de Luna ex altera parte, Benedicto nominato, quibus dicta deliberatio intimatur, & requiruntur, ut dictae congregationi operam ferant & assensum, & in eis convenient finisq; imponatur schismati per viam mutuae cessionis; ut jurarunt, & electio fiat per utrumque collegium in unum convenientes unici & indubitati pastoris. **B** Quod si venerint & non renunciaverint cum effectu; vel alter renunciaverit, vel ambo non venerint, provideatur per ecclesiam congregatis, ut entis promissis juratis & voto confirmatis, alias fere a cunctis fidelibus approbatis, decernatur & declaratur ut in praemissis necessarium fuerit, & opportunum, taliter circa factum duorum contententium, & necessitatem ecclesie imminentem, ut ipsorum vel alterius absentia seu pertinacia & contradictione non obstantibus, schisma extirpetur, & per electionem unici & indubitati pastoris canonice, unio perfecta in Dei ecclesia habeatur, ad Dei servitium, gloriam, & honorem, & ecclesie debitam reformationem.

Quocirca praedictam deliberationem necessariam fidei & ecclesie sic deliberate digestam, vobis & vestrum singulis intimamus, & notificamus, precamurque, & sub debito iuramenti & fidelitatis quo ecclesie Romanae tenemini, requirimus, quatenus, in quantum Deo placere cupitis, & defensionis fidei assistere, & unitatis vinculo procurando ecclesie Romanae tenemini, velitis in termino Annunciationis B. Mariae proxime futuro de mense Martii, quem terminum ad hoc congruum elegerimus, ad quem terminum domini cardinales alterius partis, prelatos, & alios obedientie suae convocant, & ad civitatem Pisanam praefatam, & in ipsa cum domino Gregorio; si venire voluerit nobiscum, qui in dictis loco & termino personaliter, Deo auxiliante, erimus, ac prelati aliis obedientie nostrae & partis, quos pari modo specialiter ad hoc convocamus; ac cum deputatis regum, & principum, quorum regum & principum benignum auxilium huic Dei negotio, fidei, & ecclesie necessarium, & quamplurimum opportunum, imploramus, convenire, & comparere ad fines & effectus praedictos, spirante gratia Spiritus sancti prosequendos, & feliciter consummandos.

Quod si qui ex vobis, impedimentis causantibus, nequiveritis personaliter interesse ad dictos locum, & terminum, pro Dei & ecclesie reverentia, & fidei necessitate, aliquos vestri nomine Deum timentes, scientia & experientia illustratos, destinare velitis, suffultos speciali & sufficienti potestate ad effectus praemissos consequendos, taliter in his vos habentes, quod de promptitudine servitii Divini, & defensione fidei, & subventionem ecclesie, apud Deum meritum consequamini, & apud homines laudem & gloriam sempiternam. Nec in hac parte, & materia necessaria, aliquo modo dubitatis, aut cumsumque terrore concutiimini: quia cum vos & nos causam fidei & extirpationem schismatis prosequamur, sub Dei & ecclesie, de cuius congregatione agitur, & ad quam etiam dominum Gregorium per alias nostras litteras specialiter provocamus, & intimari facimus, ut concilio intersit, manebimus ab omni lesione processuum secuti. Quod si aliqui

Concil. general. Tom. XI.

A processus contra vos & nos fierent occasione praedicta, nulli forent, & evidenter subiecti vitio nullitatis, tanquam impeditivi sacratissimae unionis. Est enim nostra, & dominorum de collegio alterius partis, intentio, & irrevocabile propositum, quod cum iis qui veniunt ad dictum locum & terminum, provideatur fidei & ecclesie, juxta effectus praedictos alioquin, qui non veniunt, absentia non obstante, prout alias factum fuit in generalibus conciliis, in quibus fuerunt per modum praedictum errores extirpati, fides exaltata, ecclesia reformata in vinculo pacis & unionis, extincto errore schismatica pravitatis.

Quia vero fidelibus non est tam de sollicita inventionem quacumque fidendum, quam de instantia orationis humilis, & devotae sperandum: vestras caritates precamur, ac per viscera misericordiae Domini nostri Iesu Christi exhortamur, quatenus & per vos, & hoc idem fieri procuratis per fideles vestrae sollicitudini commissos, humiles preces fundantur ad Dominum, & devotis orationibus insistatur, ut ipse qui concordiam operatur in sublimibus suis, dignetur efficere quod debita per hanc deliberationem sequatur provilio celer, concors, & canonica; & animarum salus & necessitas exigit, & totius orbis utilitas desiderat & exposcit.

C Dat. in Castro seu loco Liburni sub trium priorum nostrorum appensione sigillorum vigesima quarta mensis Junii, prima Indictione, anno a Nativitate Domini nostri Iesu Christi MCCCCVIII.

Subjungit Reynaldus his litteris schedam sequentem, qua nihil aliud videtur esse, quam eorumdem cardinalium appendix, suis addita litteris. Eam tamen Dauberis exemplar, veluti eorumdem litterarum partem representat.

Mistratioe Divina... cardinales, &c. Postquam haec nostra deliberatio ad notitiam transivit utriusque de papatu contententium: facta sunt ab eis ordinationes de convocandis obedientibus suis separatim, videlicet a domino Gregorio apud provinciam Ravennatem vel Aquileiensem in die Pentecostes; a domino, qui fuit Benedictum dicit, apud Perpinianum in Aragonia ad festum omnium Sanctorum; & secundo per dominum Gregorium alia bulla emanavit ad omnes Christi fideles, sub quarto Idus Iulii, in qua declarat quod suae fuit voluntatis, est, & ut in Deo sperat, erit, pure & fideliter servare formam & intentionem suorum juramentorum, voti, & promissionis, in conclavi factorum; atque nos convocat secum cum cardinalibus, quos de facto creavit, ad tractandum super negotio unionis. Quae tam convocationes, quam litterae domini Gregorii, qualiter ad finem tendant unionis, litterarum series patenter ostendit: tum quia ex convocationibus separatis, & ad loca diversa & remotissima, & diverso tempore congregandis, nullatenus sequi valet unio, nec aliquid concludi, cum talia ex utriusque pendeant pacto; & quia ut detur unio, convocatio exigitur utriusque obedientiae simul, & conventio totius universalis ecclesiae secundum canonicas sanctiones, sanctorum patrum instituta, & consuetudinem hactenus in talibus observatam: nostra autem convocatio universalis est, & de utraque obedientia, ex qua consequi potest unio. Et si ambo de papatu contententes bonae forent voluntatis, ut ostendunt, nostrae potius consentirent congregationi, ut requiruntur, de tota ecclesia, quam & novas, & particulares facerent sic separatas: ex quibus nihil aliud sequi potest quam schismatis confirmatio. Et ex hoc etiam detegitur

R r r r r iij fraus

ANNO
CHRISTI
1409.

fraus secundæ bullæ domini Gregorii. Cum enim A nihil restet noviter tractari, sed sola restat executio voti & juramenti, quam agiler potest expedire, procuratorem constituendo ad cedendum: ipse tamen conatur illam ad novos reducere tractatus & anfractus, ad primordialia reducendo principia, quasi materia non sit trita & notoria, & quasi satis per ipsam varietatibus & vacillationibus retro non fuerit intricata; tum quia ex suis tractatibus, altera parte sic in remotis partibus agente, nihil nisi schismatis confirmatio sequi potest; tum quia in quantum nos ad se convocar, hoc non agit propter aliud, nisi ut nos segreget a collegio alterius partis, ut sic convocatio universalis ecclesiæ, & utriusque obedientiæ, ex qua sola rebus sic stantibus dari potest unio, de manibus nostris auferatur, & sic schisma perpetuetur. Ex quibus ut supra narratis satis patet, qualiter retro fuerit bonæ intentionis, cum expresse viam renunciationis reprobaverit: qualiter etiam de præsentis sit, & verisimiliter in futurum erit. Nolite talia velut inania attendere, & quæ emanant in confusionem unionis: sed ad congregationem nostram iter præparate, ex qua cum adiutorio Iesu Christi pax & unitas dabitur in ecclesia sua sancta.

LITTERÆ CLAUSÆ MISSÆ
domino Benedictio per cardinales partis sue: una cum aliis litteris patentibus, de quibus infra, per quas ad concilium convocatur apud Pisas:

Sanctissime pater, & clementissime Domine, humiliter & suppliciter recommendatione præmissa. Etsi C sanctitati vestræ celerius non fecimus nota, quæ per nos cum reverendissimis patribus in parte alia cardinalibus nominatis profecta, & cum magna ac digesta sinceritate deliberata fuere, communi assensu & concordia, operante, ut credimus, Spiritus sancti gratia, qui unitis in unum in suo nomine pie subvenit, & in ore etiam ponit absque alia præmeditatione solerti, quæ agere debeant, quemque promere sermonem: vestra sanctitas in admirationem non debet adducere, seu ad aliud quod debito & honestati non congruat deputare: cum certum existat bonis operibus frequenter adversitates ingeri, non in reprobationis præfagium, sed potius in virtutis, constantiæ, & fortitudinis stabile fundamentum, quæ in hoc Dei negotio non defuere, sed latentèr interfuere, & interdum sub fictis coloribus in scintillam aliquando prodire: ob quas, etsi protractiones in concordandis virtuosè conceptis affuerint, tamen illis animo constanti depulsis virtute Altissimi, res quæ gerebatur adeo serena effecta est, ut sua valeat nunc firmitate & immobili fortitudine vestræ sanctitati & cunctis fidelibus nunciari.

Et ut narrationis series a suo principio sumat exordium: convenientibus nuper tribus ex nobis, & reverendiss. patre D. cardin. de Chalento, reverendis patribus Rotomagensi, Tolos. Tarraconensi, archiepiscopis, ac venerabili viro magistro generali ordinis fratrum Prædicatorum, per sanctitatem vestram deputatis, in Liburno, cum quatuor ex dominis alterius collegii cardinalibus, ut de expedientibus, & necessariis ad causam unionis procurandæ pertinentibus cura haberetur sollicita, cum alias tractatus pro extirpatione schismatis habitus, & diu per inanes altercationes inutiliter tractus, in evidenti foret ruptura, taliter quod piam habentibus mentem, & zelum caritate ardentem ad schismatis extirpationem, res ipsa in desperationem visa fuit excidisse. Ob quæ necessitate id exposcente, & utilitate claro intuitu requi-

rente, cum alias statu rerum considerato schisma extirpari non posset: de concordia & assensu omnium per sanctitatem vestram deputatorum, aperta fuit via concilii generalis utriusque obedientiæ in uno loco partium Italiæ, utroque termino congregandi, ad finem, ut in eodem termino & loco sanctitate vestra & Gregorio convenientibus, per viam mutua concessionis concordatæ, & multiplici firmitatis irrevocabili vinculo roboratæ, præsentis & approbante concilio finis imponeretur schismati pestifero & nocivo: alias provideret concilium, & ecclesia congregata, ut foret secundum Deum, ac Divinas & canonicas sanctiones providendum. Quæ via illico in suo ortu per dominos alterius partis cardinales approbata exitit, & cum magna mentis exultatione recepta, ac ab omnibus audientibus quamplurimum commendata. Per cuius viam apertionem depulsa fuere quamplura aperta & mota, quæ sic convenienter ad unitatis procurandum vinculum non censentur merito pertinere. Demum habita præmissorum certitudine, viam ipsam sanctitas vestra approbavit, & in proclivum recessus Portu Veneris S. vestra per sacrissimam Magalonæ mandavit nobis, ut viam apertam generalis concilii prosequeremur animo constanti, ac indefesso labore. Et quamvis ante notitiam vestri recessus ad partes tam remotas, via concilii generalis utriusque partis & obedientiæ visa fuerit necessaria, vobis & Gregorio existentibus in propinquo: multo fortius & evidentiore necessitate complexa vobis ad invicem absentantibus, & ad loca tanta distantia separata transferentibus, non sine cordis lugubri lamentatione illorum, qui unitatem fidei & ecclesiæ gerunt in desiderio caritatis. Si enim vobis adinvicem in propinquo consistentibus pax ecclesiæ dari non potuit: quis sanæ mentis & sui compos existens æstimabit, sine via utriusque partis generalis concilii ecclesiam uniri posse, adeo longo terrarum spatio vobis existentibus separatis? Et propterea juxta nobis a sanctitate vestra in juncta mandata, & ob majorem imminuentem necessitatem, profecti sumus cum dominis alterius collegii cardinalibus prædictam viam concilii utriusque obedientiæ: & finaliter post multa exacta dierum curricula concorditer convenimus, nomine etiam reverendissimorum patrum dominorum cardinalium pro nuncia præsentis civitate absentantium, & nobiscum in hac parte concordantium, ac sincera caritate cum omnibus dominis cardinalibus alterius partis concordavimus, uno dumtaxat excepto, cuius tamen adventus parque concordia præstolatur in brevi, ut generale utriusque partis & obedientiæ concilium teneatur in hac civitate Pisana, per sanctitatem vestram, & Gregorium, alias electa & nominata in die Annunciationis Domini, quæ occurrit xxv. Martii proximi futuri, convocandum per nos in nostra parte, & per dominos cardinales alterius partis in sua, cum insinuatione præmissorum faciendi per nos sanctitati vestræ, & alios dominos nominato Gregorio, nostra ex parte S. V. cum humiliter supplicatione, ipsorum ex parte (quoad Gregorium, a cuius obedientia & communione ob evidentes, necessarias, & justissimas causas recesserunt) requisitione solemnium, ut præfato concilio feratis opem & assensum, vocando ex superabundanti & ad cautelam, ut pusillis & ignorantibus satisfiat, per vestras litteras, & Gregorius per suas, ad locum & terminum antedictos, eos qui sanctitati vestræ & illi obediunt; ut sic vestra, & illius, ac nostra, dominorum quoque alterius partis, vocationibus in unum concurrentibus, res ipsa efficiatur validior; licet alias per se existat valida & omni firmitate subnixæ: tolla-

ANNO
CHRISTI
1409:

collaturque frivola quorundam quærentium quæ sua sunt allegatio, quæ alias contra modum vocationis concilii impertinenter uti vellent ad differendum vel impediendum tam gratum Deo servitium, fidei & animarum salutis tam necessarium, ac toti reipublicæ opportunum; cum communis sit omnium fidelium opinio, rei experientia comprobata, quod nunquam Gregorius cum sanctitate vestra super convocacione utriusque partis concilii in loco & uno termino, concordaret; certumque existat, quod ad vestram & illius generalem vocationem, si fieret, non obediētes, subtracti & neutrales, nullatenus convenirent. Estque convenientius canonibus, verisq; consonum opinionibus, & sanctorum patrum exemplis merito imitandum, duobus de papatu contententibus, quorum neuter ab universalī ecclesia pro vero pontifice habitus est seu receptus, & quorum obediētia per multorum subtractiones & neutralitates in dies diminuitur & auferitur, super quorum controversia Deo non grata, fidelibus nullatenus accepta, necessarium est utriusque partis concilium convocandum, quod per cardinales partis utriusque potius (in quibus, quantum ad membrorum coherentiam attinet, est reformatum unitatis vinculum, fidelibus omnibus gratum, & qui ad hoc solum agunt, ut quantum ad subjectionem & communionem capitis, inter fideles existat uniformis caritas) convocetur universalis ecclesia in concilio generale; quorum vocationi potius parebitur, quam per sanctitatem vestram & Gregorium, quorum autoritas ad effectus contemptu plenos in dies deducitur, negligiturque taliter, quod ad vocationem vestram & ipsius, universalis qui quæritur non sequeretur profectus.

Sunt etiam alia fundamenta lucida & sufficienti ratione fulcita, per quæ hic modus vocationis iustus est, canonicus, debita ac iusta consideratione necessarius ac etiam opportunus: a quo, & concilio ipso generali, vestra & Gregorii non excluditur præsentia, sed modis omnibus prestolatur. Tolliturque hæc consideratio omnem objectionis intentum, quæ adversus ipsum generale concilium, ejusque modum vocationis, a volentibus subterfugere allegari possent.

Ad hoc autem, istud generale convocatur concilium, ut in illo sanctitate vestra & Gregorio convenientibus, cessio mutua promissa juramentis, & votis roborata, & a cunctis Christi fidelibus approbata, fiat: eaque facta, & dispositis quæ videbuntur utiliter disponenda, per cardinales utriusque partis in unum deductos collegium, ad canonicam procedatur electionem unici, veri, & indubitati pastoris; hæcque peragantur quacumque querela alia & accusatione denunciationeque depulsis, & erga sanctitatem vestram & Gregorium omnis adhibeatur honorificentia debita, libertas & securitas tribuantur modis possibilibus, sufficientibus & honestis, & etiam omnibus ad ipsum concilium venientibus, in veniendo, stando & recedendo. Super quibus, cum Florentinis, quorum dominio subest Pisana civitas, certas habemus conclusiones & capitula, sufficientibus promissionibus & cautelis debitis roborata. Quod si S. V. veniente, disposita præmissa adimplere, Gregorio in damnata pertinacia & proterva contumacia permanente, fidei, unitati ecclesie & veritati evangelicæ obviante, vel si sanctitas vestra sic disposita non venerit tunc in alterius, vel utriusque contumaciam & defectum, providatur per concilium & ecclesiam congregatam, ac ordinetur ut dictaverit Spiritus sancti gratia, volunt & disponunt canonicæ sanctiones, doctorum dicta per ecclesiam approbatorum suadent, & ostendant gesta sanctorum patrum pariter & exempla: Taliter, ut

A defectibus, contumaciis, & contradictionibus, & aliis non obstantibus causis prædictis, extirpetur schisma, & unio in Dei ecclesia reducatur sub uno vero & indubitato pastore, modo præmissis, auxiliante Domino, eligendo.

Hæc est via, pater sancte sic deliberata sincere, de voluntate sanctitatis vestre profectura, Deo grata, autoritatibus veteris & novi testamenti conveniens, gestis apostolorum, & sanctorum patrum, dictisque concordans, & a canonibus approbata, acceptaque prælati, regibus & principibus, notabilibus, comunitatibus, & omni clero & populo Christiano, ad quos illa pervenit veridica relatio: omnique lingua illam commendat, approbat & exaltat; per istam solum existimantes schisma extingui posse, unitatis vinculum inter Christicolos reduci. Qui in ista laborare neglexerit, & laborantibus in ea opem & auxilium præbere noluerit, juxta beatos Ambrosium, Augustinum, & Anselmum, in ecclesia non existit, foris est, a trunco arboris ramus præcisus. Qui vero contradixerit, & impedimenta præsterit, schisma diligit, nutrit, & facit; unitatem odit, fidem violat, veritati evangelicæ contradicit, & multo fortius a gremio ecclesie alienus existit. Itaque, ut ait beatus Cyprianus, tanta est macula, quod nec sanguine abluitur, cum sit inextinguibilis & gravis adeo culpa discordiæ, ut nec passione purgetur etiam pro fide Christi suscepta.

Hæc, pater sancte, cum caritatis zelo vobis significamus, supplicantes etiam nomine reverendissimorum patrum dominorum cardinalium absentium, & nobiscum in hac parte convenientium, & nobiscum facientium duas partes collegii, quatenus ad præmissa, ac lamentabilem statum ecclesie, animarum evidentiæ pericula, errorum succrescentium multitudinem pestiferam, libertatis ecclesiasticæ detrimenta, velitis aciem mentis dirigere, & attendere quod duæ partes vestre obediētiæ, & ultra, irtractabiliter, quantum ex modo colligi potest, a vobis recesserunt, & se neutrales fecerunt, & in quo periculo sunt illa modicæ terræ ecclesie vobis subjectæ, quas murus & arma non protegent, sed eis potius, ut formidamus, occasionem dabunt ruinae & dispersionis lacrymis deplorandæ; & generali utriusque partis concilio, ut præmissum est, congregando, opem & assensum ferre, & in ipso convenire personaliter in loco & termino antedictis, cum dispositione præmissa incommutabili; quæ omnibus Christi fidelibus illico innotescat, quod vestra sanctitas intendit in ipso concilio pro unionis bono renunciare papatu, Gregorio renunciantem, mortuo, vel per iudicium ecclesie dejecto & sententialiter condemnato. Et de vestra intentione ac proposito in præmissis supplicamus humiliter sanctitatem vestram, dignetur per ipsius literas nos certiores efficere, per venerabilem virum magistrum Ioanem Guiardi archiepiscopus bytherum Pictavensem præsentiam exhibitorum, quem pro præmissis ad sanctitatem vestram direximus, deferendas: ad hoc ut habita vestre intentionis a præmissis, ut speramus, minime devietur, sed in omnibus assentientis, certitudine, valeamus circa vestram vestrorumque securitatem & libertatem in veniendo, stando, & recedendo, efficacius laborare, & de his congruo tempore vestram sanctitatem certificare, ac nos disponere ad servendum sanctitati vestre in accessu ad dictum concilium, & in ipso concilio, ut convenit & decens existit. Quamvis certum existat, quod accedente in præmissis vestra concordia, & firma dispositione, cessabit omne periculum, & inimicorum, si qui forent, feritas in mansuetudinem deducetur omnino, famosaque oblectio in famam virtuosam merito

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

merito convertetur; vobisque erit pax & securitas, inenarrabile quoad Deum primum, hominum laus & gloria sempiterna. A quibus, & tam necessario debito, sub animæ & salutis æternæ imminente periculo, neque viarum discrimina mortisque periculum, possunt subterfugientem reddere in conspectu Altissimi & hominum iudicio excusatum. Et si, quod absit, aliqua prætenderetur periculi causa, Dei timore postposito, & tam necessario concepto debito, cum adversus concordata, & in debitum deducta necessarium, nulla competat exceptio: possent, quæ incumbunt, per procuratorem & deputatum habentem ad præmissa omnia speciale & irrevocabile mandatum, executioni debitæ demandari, omni excusatione cessante.

Et supplicamus humiliter, quatenus sanctitas vestra nos dignetur habere excusatos, si in hoc festo omnium Sanctorum ad eandem non accedimus sanctitatem; cum necessitas hic deliberatæ materiæ, Deo & hominibus grata, nostrum a præsentis civitate & consortio dominorum cardinalium partis alterius recessum non patiatur præsentialem evenire: cum sequeretur ex hoc generalis concilii protractio, ne dicamus impedimentum, quod absit, in magnam Dei offensam, & scandalum, desolationemque omnium, qui per hanc viam sperant in brevi ecclesiam in pacis vinculo reformari; essetque separatio prædicta, & ad sanctitatem vestram accessio, adeo periculosa, ut cessantibus aliis periculis, terra marique concurrentibus, satis notis, nedum homines immo & lapides, si fas sit dicere, nostram insurgerent in ruinam. Nec videmus, pater sancte, qualiter particulare in Perpignano tenendum concilium, in quo vix tertia pars obedientiæ vestræ conveniet, etiam si tota obedientia conveniret, possit ad extirpationem schismatis pertinere: cum ex particularibus conciliis in diversis terminis, & locis longa distantia separatis, celebrandis, etsi sequi valeat unionis impedimentum, non tamen extirpatio schismatis, quam evidenter inducit generalis concilii utriusque partis dispositio, ad quod tendimus, tendit & totus mundus. Hancque viam sumus de voluntate sanctitatis vestræ constanti animo persecuti, quam etiam usque ad finem indeficienti animo prosequemur. Vestram sanctitatem dirigere dignetur Altissimus feliciter & longæve, cum prompto desiderio, & effectuali executione præmissorum pro pace ecclesiæ celeriter obtinenda.

Scriptum Pisis xxiv. Septembris, anno Domini MCCCCVIII.

Ad epistolam finem subnotatum erat.

HÆc littera superscripta præsentata fuit Petro de Luna per magistrum Ioannem Guiardi archiepiscopum Pictavensem in ea nominatum, ad hoc missum per dominos cardinales apud Perpignanum: cui dictus Petrus de Luna responsionem fecit per cedulam in forma quæ sequitur.

PETRI DE LVNA.

Responsio ad superiores cardinalium litteras.

Venerabilibus fratribus, Guidoni Prænestino, Nicolao Albanensi, Petro Tuscolano, episcopis, Petro de Thurcio presbytero, Amedeo de Saluciis, & Petro sancti Angeli, diaconis, S. R. E. cardinalibus, salutem & apostolicam benedictionem.

Spiritus sanctus ecclesiæ corpus vivificans, dirigens & gubernans, non solum unitatis & pacis, quin immo dicitur Spiritus veritatis. Sic itaque ce-

Acclesiæ prosequi convenit unitatem, ut cum pace veritas, iuxta mandatam prophetiam, diligatur. Sane die vigesima mensis Octobris litteras vestras datas Pisis xxiv. mensis Septembris proximo præteriti nos noveritis recepisse, inter cætera continentes, quod de voluntate & mandato nostro viam concilii prosequentes, cum antecardinalibus qui sunt Pisis convenistis, & etiam accordastis ut per vos in civitate Pisana ad diem Annunciationis Dominicæ instantem convocaretur concilium, ut asseritis, generale: & quod hæc via per vos tres, Prænestinum, de Thurcio, & S. Angeli, & dilectos filios Petrum Tolosanum, Antonium dc Chalento, cardinales, & bonæ memoriæ Ioannem cardinalem Armaniæ, tunc archiepiscopum Rotomagensis, ac venerabilem fratrem nostrum Petrum archiepiscopum Tarraconensem, & dilectum filium Ioannem de Podionucis magistrum generalem ordinis fratrum Prædicatorum, quos dudum Liburnum missimus, fuit concorditer aperta, & per nos demum approbata: quod in præsentem nostrum recessum de Portu Veneris, per dilectum filium Ioannem Malerum sacram ecclesiæ Magaloniensis vobis madavimus, ut præfatam viam proquæremini animo constanti ac indefesso labore; adjicientes nobis etiam supplicando, quod cum prædicta via sic Deo grata, & autoritatibus veteris ac novi testamenti, patrumque exemplis ac sacris canonibus approbata, & propter alia, quæ non exprimentes allegatis, lucida fundamenta sufficienti ratione sulcita, per quam solum schisma extingui posse, ut scribitis, estimatur, dignaremur præfato concilio ferre operam pariter & assensum, vocando, ut dicitis, ex superabundanti & ad cautelam illud in dictis loco & termino; ac personaliter ibidem conveniendo cum proposito in certis casibus renunciandi papatui in eodem.

Quibus visis, ad aliqua solum quæ facti sunt pro nunc duximus respondere, cum veritate facti seriem recitando: ut illi tres, qui ex vobis præmissis interfueritis, factum melius ad memoriam reducat; & alii, immo etiam omnes Christi fideles, veritatis videant fundamentum, & quantum caute in tam arduo & periculoso negotio eos oporteat ambulare. Scitis enim, cum satis notorium existat, nos pro executione sacræ & desideratissimæ unionis, & eorum quæ pro ejus felici consummatione scripta & oblata sunt, ad omnia loca concordata, ut usque ad fines nostræ obedientiæ cum magnis damnis & laboribus, summissæque terræ & maris periculis accessisse; & deinde ad loca inter Lucam & Portum Veneris constituta, & existentia in ipsius Angeli obedientia, & per ambassiatores Venetorum, & alios de obedientia dicti Angeli aperta, nos velle accedere, obtulisse.

Verum his omnibus per eundem Angelum denegatis, & minime observatis, de Liburno pro nobis, & de Pisis pro ipso Angelo, per eum aperte & publice oblata, licet inæqualia, & nobis periculosa & incommoda loca, etiam contra aliquorum ex vobis opinionem, duximus acceptanda. Quæ omnia & multa alia præfatus Angelus, in suæ, & multarum animarum periculum, & contra suorum præfensorum cardinalium, multorumque magnorum de sua obedientia consilium, facere & adimplere publice recusavit. Cæterum omnem tractatum unionis, & quancumque audientiam, salvamque conductum, nostris nunciis & aliis denegavit. Propter quæ & alii multi ex suis præfentis cardinalibus, dictum Angelum in civitate Lucana deserentes, Pisis se personaliter transfulerunt, nos cum instantia deprecantes, ut ad eos appropinquare vellemus, Liburnum accedendo.

Nos

Nos autem de vestro & aliorum venerabilium fratrum nostrorum sancte Romane ecclesie cardinalium consilio, tunc ad dictum locum Liburni accedere decrevimus sine mora. Sed quia saluus conductus prius a Florentinis ob securitatem & vitalia, & a domino Luciano propter transitum aliorum, qui per terram nos erant secururi, necessarius videbatur: de nostro & aliorum predictorum fratrum nostrorum consilio, vos tres predictos, una cum quibus supra nominatis, ad antedictos pretensores premissimus cardinales pro illorum consolatione, & ut pro huiusmodi securitatis habendis vestra circumspicere laboraret cum bulla nostra credentia, sed ad communes instructiones vobis omnibus traditas communiter referente. Que quidem instructiones per te, dilecte fili cardinalis S. Angeli, principaliter formate, & demum concorditer approbate, nihil aliud in effectu continebant nec continent, nisi quod antefatos pretensores cardinales confortaretis in Domino, & informaretis de nostro bono proposito & brevi accessu ad Liburnum, & directisque & sentiretis quas vias & modos pro unione ecclesie servare & prosequi intendebant, & de illis nos curaretis reddere certiores: ad huc videlicet finem, ut cum predictis fratribus communicato consilio, possemus procedere commodius in agendis. Visis igitur & recensitis predictis instructionibus in forma authentica, continentibus premissa tantummodo, & auditis depositionibus dictorum cardinalium, Tolosani, & de Chalento, & Tarraconensis, ac generalis Prædicatorum, publice & constanter asserentium, se nec vos tres ipsis presentibus aliud quam sit in dictis instructionibus, nostra ex parte movisse seu aperuisse: hoc firmiter de vobis & ipsis credidimus & credimus, nec aliquid credere verisimiliter debeamus, quod videlicet præter instructiones nostras attentaretis aliquid ex nostra parte nobis inconsultis prosequi, nec etiam aperire.

Scitis præterea quod per dictos Florentinos & dominum Lucanum, non obstante multiplici nostra & vestra, ac dictorum prætensores cardinalium aliorumque instantia, fuit vobis & nobis omnis saluus conductus & securitas denegata. Ob quam rem nos adire non valuimus Liburnum, nec vos Pisas: ex quo oportuit quatuor ex prætensores cardinalibus ad vos Liburnum se transferre. Postmodum vero per dilectum filium Simonem Salvatoris cum instructionibus per vos sibi datis, de prolocutis inter vos & dictos prætensores quatuor cardinales, nos & predictos fratres nostros informare curastis. Quibus instructionibus perlectis, nihil de predicta via nobis innotuit, nostro, ut asseritis, nomine profectura. Bene tamen ex vestra parte per dictas instructiones & alias, verbo & scripto manu tua, dilecte fili cardinalis sancti Angeli, correctis, fuimus nihil minus informati, quod dictis prætensores cardinalibus vobis separationem a nobis, & cum ipsis conventionem, & concilii convocationem sine nobis suadentibus, constanter in facie restitistis: per organum tuum, fili cardinalis sancti Angeli, expresse allegando, quod hæc secundum Deum & iustitiam per vos fieri non poterant, nec debebant vos de his requirere; & quod ad nos tanquam ad caput, qui promissa conventa & concordata ad unguem servavimus, convocare concilium generale, & unionis negotium tractare, principaliter spectabat, prout hæc multis rationibus fundavistis.

Postremo non ignoratis quod præfati quinque ad nos redeuntes, qui in ultima die tractatus, que fuit die decima Iunii, propter eisdem imminencia pericula de Liburno recedentes, nostram præsentiam adierunt, vestrum trium & sui ex parte nobis refe-

Concil. general. Tom. XI.

rentes, quod ultima collatio inter vos, & sæpeditos prætensores quatuor cardinales, habita fuerat, quod ordinarentur certæ requisitiones dicto Angelo faciendæ: ante quarum quidem ordinationem, & aliam quamcumque receptam conclusionem, seu factam concordiam, ipsos, ut dictum est, recedere, & ad nos venire, eis gravi imminente periculo, cogebatur. Qui ex parte vestra nobis instanter consuluerunt, ut dimissis illis partibus, nostram & nos sequentium personas in tuto, cujuscvis moræ sublato dispendio, poneremus: cum per certas missas litteras vobis constaret, quod de nostra & eorum capione ibi mandatum venerat, unde posset grave in Dei ecclesia scandalum suscitari. Quibus pensatis satisfique notorie divulgatis, de fratrum nostrorum concordi consilio, & eorum pulsanti instantia, ad locum tutum & securum cum nostris decrevimus nos transferre: volentes nihil minus, ex quo in illis partibus ulterius adesse personaliter nequibamus, solemnes nuncios cum plena potestate ibidem dimittere, qui super agendis darent operam efficacem. Sed quemadmodum vobis & multis notum est, salvus conductus cum instantia postulatus, eis per gubernatorem Ianuæ, procurantibus ambassatoribus carissimi in Christo filii nostri regis Francie illustris, in ipsis partibus tunc moram trahentibus, exitit denegatus: licet non credamus, hoc de dicti regis voluntate & constantia aliquatenus processisse. Propter quod nec eos dimittere, nec in illis partibus secure poruimus ulterius remanere. Tandem de dictorum fratrum nostrorum & notabilium prælatorum aliorum consilio, in nostri recessus prociuctu generale concilium, brevi termino omnium Sanctorum instanti, in villa Perpiniani Elnensis diocesis, ut pote propinquiori inter loca secura, solemniter & publice duximus convocandum. His igitur omnibus consideratis, attendite cum scribitis, quod per sacram Magalonensem predictum vobis in nostri recessus prociuctu injunxerimus ut constanter prosequeremini dictam viam. Hæc enim & præfatus sacrista palam atque constanter, & instructiones sibi datæ, que de manu præfati Ioannis cardinalis Armeniaci scriptæ manent, nihil continent super illo. Cæterum si forsitan testes & scripta authentica superius allegata vobis non sufficiant: hoc saltem vobis & cuilibet intelligenti sufficere videbitur, videlicet quod non est credibile, immo nec verisimile, quod nos cum nostro collegio, de nostro & aliorum fratrum consilio, cum tanto periculo recedentes, denegato vobis & nobis in Pisas & aliis partibus, ut dictum est, salvo conductu & securitate, & convocato per nos, ut dictum est, concilio generali, vobis in eodem nostri recessus prociuctu, prout scribitis, per dictum sacram mandaverimus, quod per vos concilium vocaretur: quod non valet quocumque verborum colore verificari. Ex quibus cuilibet recte inspicienti constare potest, quod predicta nostro nomine, & mandato, atque voluntate seu approbatione, ut vestra continet littera, non fecistis, nec facere potuistis.

De vobis igitur mirantur multi & magni, quid est quod vos quinque vel sex, ut dictum est, nobis & nostro collegio inconsultis, quem papam & dominum vestrum scitis, quique pro unione ecclesie sancte Dei tot & tanta fecimus & obtulimus, & alia majora omnipotenti parati sumus facere pro huiusmodi unione, & qui concilium generale non solum non denegamus, immo de fratrum nostrorum consilio convocamus, & in liminibus ipsius celebrationis existimus, & ad quem solum concilii generalis celebratio pertinet, ad similia procedere tentavistis. Que tamen si sancta, canonica, & juridica, sicut asseritis esse, demon-

Sssssst strave-

ANNO
CHRISTI
1409.

straveritis: non recusabimus. Tantum nos allitit tranquillitas populi Christiani. Super quibus cum nostro collegio in hoc sacro generali concilio de proximo in hac villa Perpiniani, loco utique celebri & insigni, idoneo per nos celebrando deliberare intendimus, & super allegatis & requisitis per vos pro unione utilibus, quod iustum & canonicum visum fuerit, totis viribus prosequimur, & efficaciter cum suffragio Divinae gratiae exequemur.

Ad quod generale concilium vos in virtute sanctae obedientiae per nostras litteras convocavimus, & expresse harum serie convocamus: sperantes indubie, cum omnis pro vobis & aliis se exhibeat securitas, & illuc in allegato per vos tempore, si nobis utile visum fuerit, revertendi tempus adsit satis longum, quod in dicto generali concilio personaliter studeritis interesse. Et tunc lucida fundamenta quae habere pretenditis, licet illanon explicaveritis, poteritis declarare: quae libenter audiemus; & benigne, in quantum rationabilia visa fuerint, admitemus. Praemissisque diligenter attentis, credere non valeamus, vos nec quocquam nobis posse cum ratione consulere, ut convocato hic generali concilio, ad quod jam plurimi ex Hispaniarum, & aliqui Franciae, Sabaudiae, Provinciae, atque Vasconiae partibus, praelati atque notabiles personae adfuerint, quicquam innovare ante celebrationem concilii debeamus.

Ad id tamen quod tangitis, ut personaliter vel per procuratorem Pisae conveniamus, papatum, in certis casibus renunciaturi, & aliis in vestra littera contentis, solum pro nunc respondemus: nos firmam in Domino spe n habere, quod ipso adjuvante, cuius recta sunt consilia, cum deliberatione dicti generalis concilii, talem, super his & aliis veram unionem concernentibus, recipiemus conclusionem, quod breviter, quantum in nobis erit, hoc detestabile, & proli dolor! nimium diuturnum schisma, tollitur de medio, & vera unio in Dei ecclesia subsequetur.

Datum Perpiniani Elnensis diocesis, septimo Idus Novembris, pontificatus nostri anno decimo quinto.

Superioribus litteris subiuncta haec erant in Dacheriano codice MS.

Item sciendum, quod etiam fuerunt aliae litterae patentes ex parte cardinalium praesentatae dicto Petro de Luna apud Perpinianum, per magistrum Guillelmum Saigneti iudicem ordinarium Nemausensem, qui propter hoc ad eum ex parte cardinalium fuit missus. Quarum litterarum tenor hic statim ponitur: & in substantia idem continent, sicut litterae clausae ex parte eorundem cardinalium per magistrum Ioannem Guiardi praesentatae, de quibus hic supra fit mentio secundo folio praecedenti. Et per istas patentes etiam dictus Petrus de Luna convocatur ad concilium Pisae congregandum. Et erant etiam aliae patentes, per quas ad idem convocantur cardinales, qui erant cum eo quatuor, scilicet, Auxitanus, de Flisco, de Chalento, & etiam Gerundensis, qui tamen tempore praesentationis litterarum mortuus erat. Et dictus Guillelmus post praesentationem dictarum litterarum, & in sinuationem, requisitionem, &c. sicut sibi erat injunctum, inscribit pro responsione habenda. Ad quod finaliter dictus Petrus de Luna respondit: Habuimus alias litteras clausas ex parte eorundem cardinalium, super simili materia, licet posterioris datae, sed primo nobis praesentatae, quibus responsionem dedimus: ideo superfluum esset amplius respondere: dicens quod litterae plura continent quae aliter se habent, & quod de omnibus unionem ecclesiae tangentibus, intendit deliberare in concilio suo generali apud Perpinianum celebrando, & sperat bonam conclusionem recipere, &c.

A Dicti autem cardinales requisiti pro responsione, dixerunt per os cardinalis Auxitanensis, quod idem cum dicto Petro de Luna respondebant in quantum eos tangebatur. Et ita fuit relatum per dictum magistrum Guillelmum Saigneti, qui de omnibus attulit instrumentum ad longum.

FORMA SERVATA IN CELEBRATIONE concilii generalis apud Pisas, anno Domini MCCCCIX. secundum morem curiae computando, die xxv. Martii, quae erat dies Annuntiationis beatae Mariae.

TO. VI.
Spicileg.
pag. 157.

ET primo adveniente dicta die vigesima quinta mensis Martii, ad quam diem erat dictum concilium convocatum apud Pisas, fuit facta processio per cardinales & prelatos revestitos, ac alios qui ad dictum concilium convenerant, de S. Michaele, ubi est quaedam abbatia monachorum, usque ad ecclesiam cathedralem, & ibi dominus cardinalis de Thurecio fecit Missam, & unus de ordine Praedicatorum, vocatus frater Leonardus de Florentia, fecit sermonem. Et fuit ista sessio continuata ad diem proxime sequentem.

S E S S I O I.

Die igitur sequente, scilicet quae fuit dies Martii, vigesima sexta Martii, sedit dictum concilium in dicta ecclesia cathedrali, & fuit una Missa sollemnis celebrata per dominum cardinalem Vivariensem, in qua erant omnes cardinales, praelati, & alii qui ad concilium convenerant, ac etiam legati seu ambassiatores regum & dominorum, aliique procuratores, sedentes secundum sedes ordinatas bene & decenter per longam navis dictae ecclesiae cathedralis. Et post Missam dominus cardinalis Mediolanensis fecit sermonem: quo facto omnes cardinales, & alii praelati, episcopi, & abbates, in locis suis se revestierunt cappis & mitris albis.

Postea clerici ad hoc ordinati cantaverunt certas antiphonas, & dicebantur certae orationes, & postea per diaconum dicebatur alta voce sub tono: *Orate*. Et tunc omnes flexis genibus & inclinato capite orabant sub silentio, quilibet in loco suo. Deinde post modicum spatium diaconus & subdiaconus incipiebant alta voce litanias: & omnes respondebant prosternati in sede sua usque ad finem litaniarum. Qua finita unus ex cardinalibus episcopis dicebat certas orationes & proprias ad propositum unionis. Quibus completis, quidam cardinalis diaconus legebat unum evangelium alta voce: & omnes ad evangelium audiendum assurgebant. Quo lecto dictus episcopus cardinalis incipiebat hymnum, *Veni Creator*: & omnes prosternati simul perficiebant dictum hymnum, cantando. Quo finito, dictus episcopus cardinalis dicebat aliquas orationes, & manebant omnes prosternati, quilibet in loco suo. Postea dictus diaconus qui inchoaverat prius litaniam, hymno finito, alta voce in tono dicebat: *Erigite vos*: & sic omnes surgebant & sedebant quilibet in loco suo.

His factis pro procedendo in negotio primo illa die Martii, qua erat prima sessio, finitis dictis litanis quidam legit de verbo ad verbum per cedulam, cap. *Fideli*, de sum. Trin. in Cle. & similiter. cap. *In loco*, factum in concilio Toletano, quod habetur y. q. 4. Postea etiam legit cedulam continentem quod hoc concilium tenere profiteretur & credit omnia, quae de summa Trinitate, & fide Catholica, & sacramentis ecclesiae, haec tenus ecclesia tenuit, & docuit atque docet; firmiter tenens omnem haereticum vel schismaticum

cum

cum diabolo esse damnatum, nisi ante finem vite fuerit reconciliatus aut redintegratus ecclesie. Postea etiam legit cedulam, qualiter concilium ordinabat sessionem ad diem crastinam, scilicet Mercurii diem xxvii. Martii. Postea concilium illa die creavit officarios, scilicet marescalcos sedis apostolicæ duos, auditores cameræ duos, advocatos pro hac causa tres, promotores sive procuratores tres, notarios sex. Et omnes isti iuraverunt sua officia fideliter exequi.

Postea advocatus proposuit, quod cum domini cardinales utriusque collegii se invicem unierint ad convocandum concilium generale contra Benedictum & Gregorium de papatu contententes, qui ecclesiam tenent in schismate, nolentes cedere prout iuraverunt, &c. ipsique ambo fuerunt citati & vocati, prout per instrumenta patebat: petebat quod huiusmodi litteræ vocationis legerentur, & ulterius procederetur in causa. Fuerunt igitur lectæ litteræ vocationis, & instrumenta de executione ipsarum. Postea advocatus requisivit, quod dicti duo ad valvas ecclesie vocarentur. Et ita factum fuit per duos dominos cardinales, quos concilium ad hæc commisit. Et cum rediissent, retulerunt quod nullus comparuit vel respondit: quare advocatus requisivit contumaciam. Concilium autem ordinavit adhuc eos esse vocandos, & ad hoc ordinavit diem crastinam pro secunda sessione.

SESSIO II.

Secunda sessio fuit die xxvii. Martii, ubi post Missam celebratam omnes prælati quilibet loco suo se revestierant cappa & mitra alba, & cantatæ fuerunt litanie, orationes, evangelium, *Veni creator*, &c. sicut in alia die factum fuerat. His factis, concilium adhuc ordinavit cum primis aliquos advocatos, promotores, & notarios, qui sicut primi fecerunt iuramentum, &c. Postea advocatus requisivit, quod dicti duo contententes vocarentur ad valvas ecclesie: & ita fuit factum per duos cardinales ad hoc commisos, qui retulerunt quod nullus comparebat. Quare advocatus, sicut alias, petebat contumaciam dari contra eos. Et prodixerunt promotores adhuc dictas litteras vocationis istorum duorum, sicut alia die factum erat, & instrumentum qualiter fuerant executæ. Concilium ordinavit adhuc dictos contententes expectandos, & ad hoc pro tertia sessione ordinavit diem xxx. Martii: declarando quod si ex tali expectatione aliquis oriretur defectus in processu, illum volebat concilium supplere & supplebat, non intendens derogare potestati, jurisdictioni, & facultati competenti sibi, sed ad initium agendum cum istis. Et promotores etiam de hoc fecerunt protestationem expressam, petendo semper de omnibus instrumentum.

SESSIO III.

Tertia sessio fuit die prædicta xxx. Martii, in qua post Missam & litan. sicut prius, advocatus instituit quod dicti duo contententes reputarentur contumaces, & adjudicaretur contumacia contra eos: & requisivit quod domini cardinales Aquileiensis & Mediolanensis, qui executi fuerant litteram citationis contra Gregorium, de hoc facerent specialem relationem: & ita ex parte concilii fuit eis iunctum, & illico fecerunt. Postea iterum, sicut alias factum erat, dicti duo contententes vocati fuerunt.

Concil. general. Tom. XI.

A runt ad valvas ecclesie per duos dominos cardinales ad hoc ex parte concilii de sede sua missos ibi, qui retulerunt quod nullus comparuerat. Ideo fuit per concilium adjudicata contra eos contumacia per cedulam quam legit D. cardinalis Prænesticus, cuius cedulæ tenor est infra scriptus: per quam cedulam concilium ordinavit, quod domini cardinales absentes, qui etiam vocati fuerant, quorum erat unus cum Gregorio, & tres cum Benedicto, & non comparuerant adhuc, ex causa expectarentur. Et fuit præceptum quod cedula illa ad valvas ecclesiarum civitatis affigeretur, ne posset aliquis ignorantiam allegare: & ita fuit factum. Fuit etiam ordinata sessio ad diem xv. Aprilis, scilicet post festa septimanæ pœnalis, & Paschæ.

Tenor autem dictæ cedule super contumacia dictorum contententium est talis, ut sequitur.

S ANCTA synodus, seu hoc sanctum generale concilium, dominum Petrum de Luna, Benedictum XIII. nominatum, & dominum Angelum Corario, Gregorium XII. nuncupatum, de papatu contententes, & quantum in eis est ecclesiam Dei notorie in schismate tenentes, legitime requisitos, vocatos, & provocatos in causa schismatis & huiusmodi ad hoc præsens sanctum & generale concilium, & omnia in eo agenda, non venientes, seu legitime comparentes per se vel alios, nec termino statuto satisfaciētes, licet expectatos post terminum per duas sessiones, reputat, decernit, & declarat in causa schismatis & fidei contumaces, ponitque in contumaciam & defectum. Et ordinat in eorum contumaciam ad ulteriora debere procedi, & procedendum fore: ordinans sessionem aliam fieri die Lunæ post Dominicam in Albis, quæ erit xv. dies futuri mensis Aprilis. Ad quam diem ordinat præsens sanctum concilium, dominum cardinalem Tudertinum, domino Gregorio adhærentem, & dominos Ioannem Sabinesem episcopum S. Adriani, & sanctæ Mariæ in via Lata, de Flischo & de Chalento vulgariter nuncupatos, sanctæ Romanæ ecclesie cardinales, domino Benedicto adhærentes, de benignitate expectandos fore cum intimatione. Quod si prædicti duo contententes, & præfati domini cardinales, non comparuerint in dicto termino: ad ulteriora procedetur, eorum contumacia non obstante. Ordinat nihilominus præsentem ordinationem in valvis præsentis cathedralis ecclesie affigi publice, ne de præmissis valeant ignorantiam allegare. Super quibus quidem reputatione, decreto, & declaratione, præfati causæ huius ecclesie Dei deputati petierunt fieri unum & plura publica instrumenta, in processu causæ huiusmodi registranda. Datum die sabbati penultima mensis Martii, anno Domini millesimi quadringentesimi noni.

E

SESSIO IV.

Quarta sessio fuit die Lunæ, quæ fuit die xv. Aprilis. Et fuit celebrata Missa sancti Spiritus, & cantatæ litanie, more solito, sicut prius. In qua die episcopus Verdensis, & alii ambasciatores domini Ruperti de Bavaria in regem Romanorum electi petierunt, & habuerunt audientiam, & ibidem proposuerunt certas dubitationes ad difficultandum congregationem concilii & agendorum in eo: & illa postea per certos articulos tradiderunt in scriptis, quorum tenor infra scribitur. Et eadem die duo contententes iterum vocati fuerunt ad valvas ecclesie.

S sssss ij ad

ANNO
CHRISTI
1409.

ad quod missi fuerunt iuniores duo cardinales, sicut in primis tribus sessionibus factum fuerat. Et etiam fuerunt vocari, cardinales Tuderinus, qui cum Gregorio remanserat; ac tres cardinales, qui cum Benedicto adhuc erant, scilicet Auxitanensis, de Chalento, & de Flischo. Et licet contra dictos duos contententes jam fuisset decreta contumacia in alia sessione, scilicet tertia: tamen adhuc iterum fuerunt reputati contumaces ex abundantia. Et dicti quatuor cardinales adhuc fuerunt expectati de gratia, sicut in aliis sessionibus etiam dictum fuerat eos esse expectandos sub spe, &c. Et fuit dies assignata pro quinta sessione ad diem Mercurii, quæ fuit dies xxiv. Aprilis.

Tenor autem propositorum per ambassiatores dicti domini Ruperti sequitur, & est talis.

Reuerendissimi patres & domini, excellentissimi principis & domini, domini Ruperti Romanorum regis semper augusti, oratores exponunt eorundem vestris reuerendissimis paternitatibus sincerissimam affectionem, quam semper habuit & hodie habet ad promovendum felicem statum, ac sacratissimam unionem sanctæ matris ecclesiæ, & posse tenuis laborandum ad remotionem istius pestiferi schismatis, ut sublati universis animi passionibus, scrupulis, perplexitatibus, dubiis, difficultatibus, altercationibus, involutionibus, & erroribus quibuscumque, conscientia singulorum etiam ab utraque parte possint serenari, & subsequenter ut sincera, pura, integra, ac totalis unio Christi fidelium procurari valeat, & introduci, Domino concedente. Et quia omnibus & singulis circumstantiis hinc inde, ac processibus tam domini Gregorii, quam dominorum in Pisis existentium, maturis & frequentatis deliberationibus præhabitis, diligenter ponderatis, libratis & pensatis, regia maiestas videre non poterat, quod ex concilio per dictum dominum Gregorium indicto ex una, vel etiam ex congregatione per vestras reuerendissimas paternitates in loco Pisarum facta seu fienda, parte ex altera, possit sequi sincera, pura, integra, & universalis unio Christianorum ex dubiis & motivis, quæ ex litteris factis & processibus utrinque habitis collecta sunt, atque luce clarius colligi possunt, inferius annotatis.

In primis quia cum quærenti quando subtracta sit obedientia D. Gregorio per reuerendissimos dominos, &c. respondetur, quod xi. Maii proxime præteriti, prout in litteris eorum sub data Liburni prima die Iulii universis Christi fidelibus directis clarius continetur, in quibus inter cætera sic dicitur de verbo ad verbum: Die xi. mensis Maii proxime præteriti, omnem, quantum in nobis fuit, obedientiam juxta juris exigentiam abstraximus, & recessimus ab eodem: dubium manifestum seu difficultas apertissima surgit ad oppositum. Nam dicti reuerendissimi domini, in quibusdam litteris præfato serenissimo Romano regi per eos directis, sub data Pisis die xii. Maii, inter cætera expresse scribunt in hæc verba: Nec nostræ mentis est a fide veritateque nostris erga præfatum dominum nostrum (dummodo modis habitenus per eum retentis succissis, ipsum ad id quod tenetur effectualiter adimplere, dispositum videamus) modo aliquo deviare; sed tali eventu obedientiam & reverentiam debitas exhibere. Pro isto etiam facit tenor appellationis per eosdem reuerendissimos dominos die xiiii. dicti mensis Maii contra dominum Gregorium interpositæ: in qua dicunt in hæc verba: Coram sanctitate vestra, beatissime pater,

Acum omni debita reverentia in his scriptis appellando proponunt humiles servitores vestri, &c. Et infra in eadem dicunt sic: Quare, beatissime pater, cum omni obedientia, humilitate, & reverentia, &c. Et infra: A vobis, pater beatissime, irrationabiliter, & secundum non rectam informationem decernente, ad vosinet secundum rectam rationem & melius informatum. Et infra: A vobis, pater sanctissime, ejus vicario ad Dominum nostrum Iesum Christum. Notarii etiam eorum in instrumento interpositæ appellationis scribunt in hæc verba: Pontificatus vero sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Gregorii, Divina providentia papæ XII. &c.

B Non obstant quæ hic opponuntur, quia licet prima delibatio de subtractione facta fuit die xi. Maii, tamen ex causa differrebat executio subtractionis, sicut in simili fit frequenter ex causa. Licet enim ex consilio apostoli redimere tempus, & aliqua tolerare alias non toleranda, quando dies mali sunt. Eph. v. c. xviii. q. ii. §. ii. Sicut etiam satis habetur ad Col. iv. *Requiemus.*

Item, quia dicitur in præfatis litteris dominorum reuerendissimorum patrum, datis Liburni prima die Iulii, quod omnem, in quantum eis fuit, obedientiam juxta juris exigentiam abstraxerunt, ut superius est inductum: quæstio surgit, sive dubium quæ solemnitas in hujusmodi subtractione fuerit observata. Dicunt namque dicti domini in litteris regi Romanorum sub data xii. die mensis Maii directis, quod xi. die mensis ejusdem, hora xxii. recesserunt de Luca: & xxiii. hora solum per duas horas erat ante noctem: non videtur quod aliquam solemnitatem adhibuerint, & maxime eis per viam & campos transcurrentibus, & in motu existentibus, & in tam brevi tempore. Item ipsi dominum Gregorium nunquam requisierunt, nec monuerunt, &c. nec consilium domini nostri regis Romanorum, & aliorum principum, & prælatorum obedientiæ nostræ, receperunt. Sed certe domini de collegio partis adversæ non sic fecerunt, qui cum semel subtraherent obedientiam Benedicto, ipsum de concilio regis Franciæ, & aliorum principum, maturis & digestis deliberationibus præhabitis, prius requirebant & monebant.

C In notoriis non requiritur solemnitas, sed diligentia remedi: & antequam de Luca recesserint, scilicet die xi. Maii, inter se deliberaverunt de subtractione, non in itinere, ut hic improperat, cuius deliberationis executio adhuc pendebat, ut supra dictum est.

Item cum dicti domini in suis litteris sub data prima Iulii superius inductis dicunt in hæc verba: Requiritur & monemus, quatenus ab ipsius Gregorii obedientia penitus & omnino desistatis & recedatis, nec ei aut cameræ apostolicæ suo nomine de communibus vel minutis servitiis, seu annatis beneficiorum, &c. aliquatenus respondeatis. Dubium surgit quo juris ordine, & qua iustitia, hujusmodi requisitionem & monitionem facere potuerunt.

Die ut supra, quia notorium, &c.

Responsio.

Etem quæritur, vel dubitatur, numquid dominus Gregorius adhuc sit papa, & pro tali tenendus in obedientia nostra? Quod si sic, quare sibi non est obedientium in licitis & honestis? Et quare non ligant sententia sue rationaliter promulgatæ? Quod si non: quæritur quando, qua causa, & quomodo desierit esse papa, cum nondum cesserit, & ab ecclesia universalis nondum condemnatus, nec a jure communi depositus sit, nec coram suo iudice de crimine hæresis, vel alio notorie scandalisante convictus sit vel confessus;

ANNO
CHRISTI
1409.

Responsio
ista & subsequentes
erant in
margine
C. d. M. S.
& hinc fore
debetent,
cum non
sunt concilii.
Sed cum
edicta fuerint
a Dacherio, qui
hoc optima fide
admoneuit, præter
mitti a nobis non
deberunt.

al. indictum

Responsio.

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.
Responsio.

festus; immo expresse negat quæ sibi ab aliquibus ob-

Responsio.

Respondeatur quod quia ex actis & gestis notoriis ostendit se esse schismaticum, immo hæreticum, cessavit esse papa: & licet non possit eligi alter papa ante sententiam, tamen ante sententiam potest ab eo recedi. *xvi q. vii. c. Sane. gloss. in cap. Sacerdotes. ii. q. vii. gloss. in cap. Cum non licet. de præscript. maxime in eadem nostro, ubi qualitercumque obediendo sibi fuerit in schismate, non obstante cap. Ratione viii. q. xv. quia ibi pro dubia suspitione recedebatur. Item obediendo in aliis non favebatur ibi hæresi vel crimini, hic secus, &c.*

Item, dubium est utrum obedientia sit subtrahenda ad faciendum unionem, cum non sint facienda mala ut bona eveniant.

Responsio.

Respondeatur quod subtrahere obedientiam non est malum, immo sanctum, bonum, & iustum, in casu nostro, attentis circumstantiis & aliis attendendis.

Item, utrum obedientia fuerit subtrahenda ante sententiam laram, & ante causam, propter quam fieri debebat, cognitionem.

Responsio.

Responsum est hic supra.

Item, numquid tenemur crucifacere animas aliorum cum maximo damno propriarum? cum tamen nihil prodest homini, &c. Mirabile, immo detestabile esset se damnare, ut alij redimantur; egredi domum, ut alij ingrediantur; se dividere, ut alij uniantur; & se interficere, ut alij salutis optatæ compendium consequantur.

Responsio.

Responsum est hic supra.

Item, qua temeritate viri litterati & periti, qui sunt vel saltem fuerunt de obedientia patris nostræ, audent dicere vel asserere, quod viri obedientes Gregorio sint schismatici fautores; quod tamen nihil innovaverint, sed in terminis primis remanserint, & obedientiam solitam continuaverint, ac per ecclesiam universalem de contrario nondum sint informati, nec ad contrarium induci; Hæc dubia inducunt respiciunt subtractionem obedientiæ per aliquos factam, & alios suam per eosdem.

Responsio.

Respondeatur quod ex parte personæ cui obediatur, negotium est mutatum notorie, &c.

Deinde surgunt dubia circa indicationes concilii, & convocaciones per dominum Gregorium, & etiam per reverendissimos dominos, &c. factas & promulgatas.

Et quia concilium domini Gregorii fuit indictum, prout ex bullis suis manifeste habetur, *111. Non. Jul. & convocatio reverendiss. patrum, &c. fuit indicta die xxiv. mensis Junii, ut patet ex litteris eorundem dominorum, quibus indicebant suam convocacionem in Pisis: surgit dubium quare dicti domini scripserunt serenissimo domino nostro regi Romanorum litteras sub data Liburni xxvi. Julii continentes hæc verba: Deliberavimus autem convocare concilium generale ex utraque parte: cuius rei atque nostri propositi intimationem determinato loco, ubi optandiffima congregatio hujusmodi fieri debeat, & orationem nostram præcipuum mittemus in brevi ad manifestatam vestram. In quibus litteris videtur locum pro convocacione die xxvi. Julii nondum fuisse determinatum. Quomodo ergo die xxvi. mensis Junii immediate præcedentis, plusquam per mensem ante, ad illum locum poterant indicere convocacionem sciendam? Præterea est testimonium magnorum dicentium, quod per totum mensem Augusti proxime*

Concil. general. Tom. XI.

A præteriti nondum fuerunt certi de loco Pisarum.

Respondeatur, quod locus erat determinatus per eos die xxvi. Junii, sed non incommutabiliter si forte locus apertior occurrisset, vel de loco Pisarum impedimentum aliquod supervenisset. Ideo nihil est hic quod obstat.

Item, si die xx. v. Junii convocacionem suam indixerunt, quare in partibus Rheni non remotissime distantibus de mense Octobris primo publicaverunt per quemdam nuncium, qui habuit litteras credentiales dictorum dominorum sub data prima die Septembris.

B

Respondeatur, quod magis a loco Pisarum distantibus fuit citius intimandum, quam propinquioribus, qui de istis alias poterant esse certi, & quibus minor dilatio, seu minus spatium temporis sufficiebat ante diem concilii.

Item, Gregorius qui secundum eos concilium suum posterius indixit in partibus Alemanniæ, & præsertim Rheni, per duos menses suum concilium prius publicavit quam domini supradicti.

Respondeatur, quod ex hoc arguitur ipsius Gregorii fervor & studium ad impediendum concilium generale Pisanum, & executionem viæ cessionis quam juraverat, quæ ibi poterat habere effectum: sed non in concilio particulari obedientiæ suæ potuisset habere effectum suum.

C

Item, in litteris dictorum DD. pro convocacione & congregatione fienda in Pisis, cavetur quod hujusmodi convocacio facta sit per dominos de utroque collegio ad invicem unitos. Nam in principio earundem litterarum dicitur in hæc verba: Miseratione Divina episcopi, presbyteri, & diaconi cardinales sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, nunc in loco Liburni Pisanæ diocesis commorantes, una cum collegio reverendissimorum in Christo patrum & dominorum in altera parte cardinalium. Et infra versus medium dicitur sic: Habitis inter nos consilii firmavimus nos unire cum dominis alterius collegii. Et post pauca: In unum nos univimus propositum. Sed circa hoc oritur dubium: nam non videtur verisimile, quod ambo collegia convocaverint, vel convocacionem indixerint, ante suam confederationem: sed confederatio primo facta est penultima Junii, ut patet ex tenore instrumenti desuper confecti, per quatuor vel quinque dies post indicationem convocacionis.

D

Respondeatur, quod tunc primo fuit deliberatio eorum intimata coram notariis ad conficienda instrumenta tempore futuro. Item fuit primo per ipsos cardinales facta subtractio, sed... scilicet non obediendo in his quæ essent contra bonum unionis: sed postea fecerunt alia vice subtractionem talem, videntes ejus obstinationem firmatam. Distingue ergo tempora, & non est aliqua contrarietas

Responsio.

Item, nonne convocacio concilii pertinet ad papam dispositum ad convocandum, & qui, quantum in se est, concilium indixit & convocavit? Et responderit aliqui quod hoc sit verum de papa indubitatum. Sed quomodo papatum Gregorii revocant in dubium, cum tamen in instrumento conclavis sic dicatur: *Erunt intendentes ad remedia fortiora, non quid juris pro parte eorum iustitia suadeat*: quod jus verissimum est, & plena veritate fulcitur.

E

Respondeatur, quod convocacio ipsius Gregorii erat impedire concilium generale, ut est notum: & ideo in ejus defectu, in casu tam necessario, cardinales habebant hoc facere, etiam si indubitatum papa esset; immo in defectum eorum electus Romanus potuisset convocare, Notatur Ostiensis, & Ioannes Andreas in cap. licet, de elect.

Responsio.

Item, si dubitant de papatu Gregorii, quare simili ratione non dubitant de suo cardinalatu? Quod si dubitant, videtur quod ex simili dubio non habent se in-

SSSSSS iij 110

tromittere de electione summi pontificis contra præ-
ticipam quam habuit præ manibus.

ANNO
CHRISTII
1409.
Responsio.

Respondetur, quod dubium de papatu surgit ex nova cau-
sa super veniente in causa Gregorii, quia factus schismaticus
vel hæreticus: & hoc non concernit cardinalatum præce-
dentem.

Item, pari ratione habebunt dubitare de papatu
Innocentii VII. & Bonifacii IX. & fortasse Urbani
VI. & sic videntur in eadem opinione cum Gallicis,
quia a principio diviserunt ecclesiam, incidere: & in
dando Gregorio & aliis in summos pontifices, totam
obedientiam nostram videntur decessisse, si fas est di-
cere. Præterea in litteris quas scripserunt Romano-
rum regi post assumptionem Gregorii sub datis Romæ
x. Decembris, dicunt in hæc verba: Post solem-
nes de futuri pontificis electione tractatus, illo Di-
vinitus inspirante, qui cuncta perpetua ratione gu-
bernat, voca nostra in reverendissimum in Christo
patrem & dominum ex nostro collegio, dominum An-
gelum tit. sancti Marci presbyterum cardinalem,
confratremque nostrum, ad culmen dignitatis apo-
stolicæ, post Divinæ gratiæ munera, universis ejus
exigentibus meritis, nec immerito ascensurum, ne-
mine discrepante direximus, ipsumque confratrem
nostrum die ultima Novebris in dominum no-
strum eligimus atque patrem, &c. In quibus verbis
non præterunt eum elegerunt in papam dubitatum: si
enim de suo papatu dubitaverunt, quare eum elegerunt,
& ut talem toti nostræ obedientiæ promul-
garunt?

Responsio. Responsum est hic supra.

Item, dubium est utrum dominus Gregorius in
convocatione facta in loco Pisarum teneatur compa-
rere: & si non venerit, an possit judicari. Dubium
autem surgit ex hoc, quia major pars prælatorum in
Pisis existentium est de parte sibi adversa, quæ par-
tem nostram semper reputavit schismaticam & præ-
dicavit. Alii autem fere omnes subtraxerunt domi-
no Gregorio obedientiam, & fecerunt se partem con-
tra eum, accusaverunt eum, & crimina manifeste im-
posuerunt ante sententiam latam: modo non videtur
quod adversarii sint competentes iudices vel conjudi-
ces; nec videtur quod quis ad vocationem talium
teneatur comparere.

Responsio. Respondetur, quod neutrales & subtrahiti, sunt magis ha-
biles & idonei ad cognoscendum de isto casu schismatici &
divisionis de papatu, & ad introducendum unionem in ec-
clesia Dei, quam illi qui firmiter obediunt alteri, & ejus
partem sustinent & procurant. Ideo hoc non impedit quin
votus comparere teneatur, ex quo vocatio alias est debite
facta: nec possunt dici adversarii vel inimici, quia ex cul-
pa ipsorum vocatorum procedit hæc substractio, & criminis
impositio juxta cap. *Si de rebus* xxii. q. vii. nec est diffi-
dendum de determinatione quæ fiet per concilium generale,
xxiv. q. i.

Item, convocatio concilii videtur habere vim cita-
tionis: quia quæ in ea aguntur, jurisdictionis sunt.
Dubium igitur remanet, quare dicti domini suam
convocationem die feriato indixerunt, scilicet ipso
die sancti Joannis Baptistæ; & ad diem feriatum con-
vocaverunt, scilicet ad festum Annunciationis proxime
præteritum: cum talis convocatio, si saltem vim ha-
beat citationis, nulla sit ipso jure.

Responsio. Respondetur, quod natura negotii, scilicet concilii congre-
gandi, talis est, quod primo sit processio & preces ad Deum,
& hoc in die feriato convenienter fit, & ita etiam de facto
fuerat hic servatum, nec concilium sedit illa die feriato. In e-
veniens de accu. citatio ibi facta fuit ad diem Resurrectionis
Dominicæ. Idem habetur in c. *fi. de dilati.* & in cap. *sum
ex litteris*, de integ. resti. §. *fi. unde dies exat assignata*

hic ad se præsentandum, non ad procedendum, vel respondendum, quare, &c. notat Hoff, in sum. de feri. §. *fi. in prin.* immo quod plus est, citatio fuit facta ad respondendum, in c. *Cum dilecti*, de dolo & contum. & videtur, quia intelligitur semper Alioquin, &c. Item licet illi iudices hoc facere non possent, tamen id licet de iudice superiore.

ANNO
CHRISTII
1409.

Item, dubium est an convocatio concilii possit fieri ab illo, vel illis, qui nullam habet, vel habent autoritatem super convocandos; & præsertim super concilium, cuius ipsi cardinales non sunt superiores: nec videntur habere aliquam autoritatem super ipsum, nec ordinariam, nec delegatam.

Respondetur, quod ubi concilium est convocandum, sicut Responsio, in casu nostro, & papa unicus non vult, negligit, aut non potest, quia forte furiosus, vel alias, convocare concilium: non est dubium, quia cardinales hoc possunt; quod facile potest ostendi de jure. Nec est de substantia concilii, quod convocans habeat autoritatem super concilium, ut est notum: sicut archiepiscopus vocat concilium, & tamen concilium est super eum, quia de eo appellatur ad concilium: c. *multis*, xv. tit. *di. Cle.* in *fi. de sent. ex comm. §. de casu, c. si forte*, lxx. di. Sic duæ partes capituli vocant capitulum, necat Innocentius c. *i. de no. o.* & tamen capitulum est supra, &c.

Item, videtur quod convocatio ad Pisas facta per reverend. patres, ipso jure non mercatur dici concilium: eo quod concilium debet esse liberum, sed istud est restrictum & limitatum. Unde dicitur in litteris convocationis in hæc verba, fere post medium vel circa: Finisque imponatur schismatici per viam mutæ sessionis, &c. Et infra: Est enim nostra & dominorum de collegio alterius partis intentio & irrevocabile propositum, quod cum his qui venerint ad dictum locum & terminum, provideatur fidei & ecclesie juxta effectus prædictos. Nunquid volunt ipsi imponere legem Spiritui sancto? Nunquid non sunt dabile alia via rationabiles pro habendo unionem ecclesie sanctæ, &c.

Responsio. Respondetur, quod ex quo via sessionis erat jurata, & erat bona & conveniens, non erat melius agendum, quam quod procuraretur ejus effectus & executio celeriter; & hæc intentio erat bona & sancta. Nec hoc imponit legem concilio, quin libere deliberet quid agendum, sive per hanc viam, sive per aliam.

Item, in casu quo dictus dominus Gregorius veniret Pisas, & vellet renunciare, non veniente Benedicto: dubium est an deberet renunciare, cum postea posset contingere quod Benedictus manere vellet in sua possessione; quia posset dicere: Ego jam sum unicus, & nullum habeo contententem de pari, cur vultis me privare vel compellere ad cedendum? Et istud veniret ad ignominiam & verecundiam partis nostræ: & maxime quia dicitur, quod domini de parte adversa nondum subtraxerunt obedientiam suo domino.

Responsio. Respondetur, quod petebatur executio mutæ sessionis, si cur juratum fuerat, non particularis sessionis.

Item, si Benedictus non veniret, vel nollet renunciare: videtur quod Gregorius non obligetur ad renunciandum, prout colligi potest ex tenore instrumenti conclusis.

Responsio. Respondetur, quod de hoc nihil ad propositum, quia de hoc nec ad hoc agebatur.

Item, terminus ad conveniendum assignatus videtur esse nimis brevis, quoad omnes nostræ obedientiæ partes: quia plurimi fideles nostræ partis tantum distant, quod modo humano non possent prælati vel aliorum nomine ad locum Pisarum devenire. Si ergo non venient, non sunt tamen contumaciter absentes, & per

& per consequens congregatio hic facta non meretur dici concilium generale. Hæc circa convocacionem & convocacionis indictionem dubia occurrebant.

Responsio. Respondetur, quod voluntaria est hæc impugnatione quia audentia celeritate & necessitate cause, & ad evitanda maiora pericula, quæ quotidie insunt, terminus erat assignandus, quantumcumque brevior bono modo & commode poterat assignari: nec respondendum quod est nimis brevis.

Demum dubitatur circa dominorum unius collegii cum dominis alterius unionem, utrumne alterum istorum collegiorum sit verum, & alterum præteritum. Præterea quomodo, & quo jure potuit unum habitare, reliquum absolvere, dispensare, famæ restituere, in cardinales creare, utrum istud pertineat ad cardinales, &c. Plura alia multa possent induci dubia, quæ brevitate gratia sunt prætermissa.

Responsio. Respondetur, quod ambo collegia simul unita sunt, & unire se invicem poterunt pro necessitate prosecutionis unionis ecclesie. In quo casu etiam cum excommunicatis & schismaticis communicare liceret. XI. q. III. *antecessor. & c. de.* Nec requiritur habitatio, vel cardinalatus creatio, quia etiam electores possunt ad eligendum secum assumere aliquos, qui jus eligendi non habent. Nec in cardinales potest aliquid obijci circa *electos de elect.* & *Cle. Romani.* Item ex verbis iuramenti facti in conclavi, quando Gregorius fuit electus Romæ, patet quod ambo collegia poterant simul convenire, &c. Et sic talis modus quoad primos cardinales fuit satis autorizatus.

Verum est, reverendissimi patres, quod non obstantibus præmissis & pluribus aliis, serenissimus princeps & dominus noster dominus Rupertus Romanorum rex, acerbissimo cordis dolore tactus intrinsecus, corpore & rebus vellet, prout semper voluit, quod istud miserabile discidium & detestandum schisma auferretur penitus de ecclesia sancta Dei, sic quod fieret sincera, pura, integra & universalis fidei unio & concordia. Et quia consilio & convocacione prælabatis timet, ut premititur, id fieri non posse: fretus magnorum principum, dominorum, & sapientium concilio, commisit nobis suis ambasciatoribus quatenus dominum Gregorium, & reverendissimas paternitates vestras, ad conveniendum pro certo tempore congruenti in uno loco certo partibus congruo, in quo dominus Gregorius faceret id ad quod voto & juramento se alinxit, pro parte regie sue majestatis inclinaremur & induceremus: ut sic omnibus dubiis, perplexitatibus, scrupulis & difficultatibus, ac novis divisionibus, præcipue in parte nostra, sublatis & exclusis, sincera & pura ac universalis unio sequeretur in ecclesia Dei. Adjiungendo quod si dominus Gregorius in dictis termino & loco compareret, & debitum suum faceret, si venon, nihilo minus ad effectum intentum, scilicet ad electionem unici summi pastoris procederetur: quia ex tunc appareret quod dominus Gregorius nollet facere debitum suum; & vellet majestatem regie deinceps cum eis laborare, & eis assistere totis viribus & conatibus, corpore & rebus. Et pro isto, nomine dicti serenissimi regis supplicamus, instamus, petimus & pulsamus, exhortando vos reverendissimi dominos, & omnes & singulos prelatos, patres ac dominos in ista congregatione simul confidentes, si existentes, quatenus propter sanguinem Iesu Christi & amorem intemeratæ virginis Mariæ, & totius curiæ cælestis, & propter salutem plurimarum animarum procurandam, & infinita pericula spiritualia & temporalia excludenda, ad id ipsum velitis adhuc hodie inclinari. Numquid pro una anima lucranda expediret rem magnam facere: multo magis incomparabiliter ad lucrandum plures animas, ad cavendum in-

jurias & strages, ad præveniendum destructiones, destituciones, & desolationes ecclesiarum, monasteriorum & cenobiorum, ac pro universalis, integra atque pura unione faciendi & procuranda, brevis mora, cum assignatione alterius loci bene commodi, nullatenus esset deneganda.

Ego magister Conradus de Susato sacre theologie professor præsentavi die XVI. Aprilis, millesimo quadringentesimo nono, præsentem cedulam, dubia per episcopum Verdensem expressa continentem.

SESSIO V.

Quinta sessio fuit facta die XXIV. Aprilis. Et post Missam & litanias, dicti duo contendentes iterum vocati fuerunt ad valvas ecclesie per duos dominos cardinales, sicut in aliis sessionibus factum fuerat. Et quia non comparebant, requisivit advocatus quod eorum contumacia non obstante procederetur ulterius: & ita fuit ordinatum. Et illico per eundem advocatum propositi fuerunt articuli continentes petitionem contra dictos duos contendentes, quorum articulorum tenor hic scribitur infra de verbo ad verbum. Et requisivit advocatus, quod deputarentur per concilium aliqui examinatores seu commissarii ad examinandos testes super notorietate propositorum contra eos. Et ita fuit ordinatum. Quodque in proxima futura sessione daretur eis autoritate concilii commissio ad testes examinandos. Et assignabatur terminus pro alia sessione ad diem Martis, quæ erat dies ultima Aprilis. Et interim per provincias eligerentur & nominarentur de qualibet natione aliqui, quibus autoritate concilii dicta sessio daretur commissio ad actum examinationis supradictum.

*SEQUUNTUR ARTICVLI PROPOSITI
contra duos de papatu contendentes, lecti & publicati in concilio generali apud Pisas, anno Domini
MCCCXIX. die xxiv. Aprilis.*

Coram hac sancta & universalis synodo hic præsentialiter Spiritus sancti gratia congregata, pro parte procuratoris, promotoris, instigatoris, seu sollicitatoris, deputatorum ad causam prosequendam pro extirpatione hujus detestandi & inveterati schismatis, & unione & redintegratione sancte matris ecclesie, contra & adversus DD. Petrum de Luna, a nonnullis Benedictum XIII. appellatum; & Angelum Corario, ab aliis vocatum Gregorium XII. de papatu damnabiliter & temerarie contra omnes fas contendentes, & quantum in eis est, ecclesiam dividentes, ad hanc præsentem sanctam synodum legitime vocatos, & per eandem contumaces reputatos, & quemlibet eorum, proponitur, & pro plena informatione omnium in hac præsentis synodo residentium subjungetur plena narratio omnium, & quorumcumque gestorum per quemlibet prædictorum duorum contendendum sub forma infra scripta.

I. Et ut ab exordio schismatis vera & notoria describatur narratio: deputati ad facta infra scripta colligenda & causas, dant & exhibent huic sancto concilio, quæ in sequentibus describantur, tanquam vera, manifesta, & notoria.

Post mortem felicitis recordationis domini Gregorii XI. qui Romæ obiit, anno Domini MCCC LXXVIII. & die 26. mensis Martii, reverendissimi in Christo patres domini cardinales, tunc Romæ existentes, metu, ut aiebant, Romanorum; petentium eligi Romanum seu Italicum, elegerunt dominum Bartholomæum, quondam Barientsem archiepiscopum,

ANNO
CHRISTI
1409.*Variat hic
Othricus et
aliqui in-
terponit.*

pum, qui fuit Urbanus VI. nominatus. Idemque domini cardinales reputantes hoc non obstante Romanam vacare ecclesiam: ex post elegerunt dominum Robertum de Gebennis basilicam duodecim apostolorum presbyterum cardinalem, qui sic electus, fuit Clemens VII. appellatus. Quanta ex istis electionibus & ordinationibus inde secutus insurrexerit in Dei ecclesia divisio, in quantum turbo inde exortus concusserit clerum, & populum involverit Christianum: cum notoria existant, & rei evidentia manifestat, illa postequi supervacuum reputatur. Sicque invaluit ambitio, ut tempore Urbani, Clementis, & Bonifacii, aliqua reperta non fuit dispositio, per quam schisma extirparetur, ut unitas in Dei ecclesia reduci valeret. Quod advertentes domini cardinales, qui Clementi jam defuncto adhaerant, & volentes futuris impedimentis & ambitionibus viam praecludere: post conclavis ingressum, antequam ad electionem procederent, adinvicem promiserunt & juraverunt, firmaveruntque, quod si eorum aliquis in papam eligeretur, prosequeretur extirpationem schismatis, & unitatis vinculum in Dei ecclesia reducendum, per omnes vias rationabiles & accommodatas, per quas citius & brevius posset haberi unio, etiam usque ad renunciationem papatus inclusive, si majori parti cardinalium eorum, qui tunc erant pro bono unionis, videretur expediens facere, ut haec in quadam cedula super praemissis facta, subscripta manibus ipsorum dominorum cardinalium, plenius continetur. Et singulariter fuere praedicta jurata per dominum Petrum de Luna, tunc diaconum cardinalem S. Mariae in Cosmedin. Et ex post ipse dominus Petrus de Luna fuit electus in summum pontificem ab ipsis dominis cardinalibus ea confidentia & intentione, ut tunc inter eos dictum fuit, quod praemissa observaret, alias nullatenus eum elegerint. Qui sic electus, & Benedictus XIII. nuncupatus, iterata vice juravit praedicta inviolabiliter observare ad requisitionem dominorum cardinalium praedictorum. Et tunc illico ipse dominus Benedictus, ad varias mundi partes verbo & scripto mandavit & notificavit, quod erat omnino dispositus renunciare pro bono unionis, adversario pariter renunciantem. Sed infra paucos dies sic opinio nem mutavit, quod de via cessionis verbum audire nolebat, illosque exosos habebat qui de illa mentionem faciebant: & tales eos publice reputabat.

II. Post vero ipsius domini Benedicti assumptionem, domini cardinales varia tenuerunt concilia super modo uniendi ecclesiam. Et dum ipsa concilia inchoarent, fuit eis dictum per unum dominum ex parte ipsius domini Benedicti, quod de via cessionis non loquerentur: per quam satis evidenter apparuit, quod ipse dominus Benedictus viam cessionis per ipsum juratam prosequi non intendebat, sed potius illam declinare. Nam ex post quia aliqui domini cardinales aperte loquebantur de via cessionis, fuerunt in periculo captivitas & incarcerationis: taliter quod interdum aliqui comminationum metu subito, & a consiliis & a Missa recedebant, non petita licentia, nec sine expectato; aliqui metu territi, silentium imponebant ori suo, alii etiam subito a civitate Avenionensi recedebant, capi timentes & incarcerari. Nam illi reputabantur sibi inimici & adversarii, qui de unione prosequenda loquebantur per viam mutuae cessionis.

III. Deinde infra annum assumptionis domini Benedicti, serenissimus princeps dominus Carolus rex Francorum, ad ipsum dominum Benedictum, illustres principes Bituricensis & Burgundiae, patruos, & Aurelianensem fratrem, duces, cum nota-

abili comitiva praelatorum, magistrorum in theologia, in jure canonico & civili, & aliorum virorum insignium destinavit ad requisitionem ipsius domini Benedicti, qui per suos postulaverat nuncios, ut rex mitteret ad eum tales, & sic solemnes nuncios, cum quibus posset deliberare de facto unionis ecclesiae, ut cum ipso rege. Qui cum magna sinceritate, humilitate, ac devotione, exhortati fuerunt dominum Benedictum ad prosecutionem unionis ecclesiae, offerentes pro parte regis & sua ac totius regni Francorum, consilia, auxilia, & favores; requirentes ab ipso domino Benedicto ut dignaretur regem & eos certificare de via, per quam extirpationem schismatis intendebat prosequi. Et quia dominus Benedictus aliud noluit specificae aperire, quam viam compromissi, quam iustitiam appellabat, ac conventionem partium in certo loco faciendam, quae fuere coram iudicio dominorum cardinalium, ipsorum dominorum ducum, praelatorum, & aliorum notabilium virorum, dilatoria & inania reputata, ac ad unionem in Dei ecclesia reducendam nullatenus pertinentia: praefati domini duces pro parte regis & sua, & praelatorum regni, proposuerunt, quod via mutuae cessionis ipsius domini Benedicti, & sui adversarii, erat illa per quam schisma extirpari poterat, attentata diuturnitate schismatis, magna partibus utriusque adhaerentia, ac difficultatibus tam facti quam juris in causa schismatis occurrentibus. Et alias, multiplicibus mediis & rationibus luce clarioribus ostenderunt, viam cessionis necessariam existere, supplicantes ut vellet eam acceptare, offerre, & prosequi: maxime quia idem dominus Benedictus per antea regi per suos nuncios mandaverat, quod ipse omnem viam sibi aperendam rationabilem acceptaret, & nullam penitus refutaret, quae posset ad extirpationem schismatis pertinere. Et etiam quia ipse dominus Benedictus, existens legatus tempore Clementis in Francia, dixerat aliquibus ex dominis ducibus antedictis, & quibusdam aliis viris notabilibus, quod erat necessarium & expediens, ut per viam mutuae cessionis finis schismati imponeretur. Domini etiam cardinales iteratis & humilibus supplicationibus instantius fecerunt permaximas, ut ipse dominus Benedictus praedictam viam cessionis acceptaret, offerret, & prosequeretur. Et ultra, quia videbant supplicationibus & rationibus non posse proficere, in vim cedulae in conclavi jurate dixerunt, quod erat omnino expediens pro bono unionis, ut ipse dominus Benedictus per viam cessionis mutuae prosequeretur pacem ecclesiae, & schismatis extirpationem: & in vim praedictae cedulae juratae ipsum solemniter requisierunt, ut per viam cessionis pacem ecclesiae prosequi vellet, quod facere expresse denegavit, asserens eam esse perniciosam & non bonam, &c.

IV. Ex post serenissimi principes, reges, Franciae, Angliae, & Castellae suos simul nuncios solemnes destinaverunt ad ipsum dominum Benedictum in Avenione residentem, supplicantes instantius pro via cessionis per eum acceptanda & prosequenda; pro qua similem instantiam facere intendebant domino Bonifacio, qui tunc Romae residebat. Quam viam cessionis publice impugnari fecit & reprobari in praesentia dominorum cardinalium, & nunciorum praedictorum, per dominum Bonifacium de Manatis. Et aliud dominus Benedictus responsum non dedit, sed dixit quod per suos nuncios regibus antedictis suam infra breve notificaret intentionem: quod facere ex post omnino praetermisit, & supplicationes dominorum cardinalium exaudire super hoc recusavit. Et licet nuncios praedictorum regum, ad dominum Bonifacium

ANNO
CHRISTE
1409.

nifa-

nificium Romæ accesserint, tamen dominus Benedictus præmissis suis nuncios ad dominum Bonifacium, videlicet episcopum Tiranensem valde sibi familiarem & domesticum, & quosdam alios, qui secreta & familiaria habuerant cum dicto domino Bonifacio & suis consilia & colloquia, ante adventum nunciorum regum prædictorum; & nuncii dictorum regum similes supplicationes eidem fecerunt de via cessionis acceptanda, & in effectu eadem dominus Bonifacius respondit, quæ dixerat dominus Benedictus, & eodem præmeditato sermone, nullo alio subsecuto effectu, comprehenderuntque evidenter & notorie nuncii antedicti, & publice dixerunt, quod in domino Benedicto & Bonifacio nulla erat dispositio ad viam cessionis, vel aliam, per quam pax in Dei ecclesia haberi posset, sed potius inter ipsos erat collusio & concordia, ut manerent in eorum damnatis cathedris & honoribus concepit, post terga ponentes quidquid de fide, ecclesia & salute fidelium foret in eorum vita futurum. Et maxime collusio antedicta evidenter colligitur, quia per antea ipsi duo contendentes miserant sibi adinvicem nuncios, & literas absque conscientia dominorum cardinalium, quoad illa quæ erant tractaturi & præsenturi. Et nunciis suis, quos ad dominum Bonifacium destinaverat, in mandatis dedit, ut domino Bonifacio reverentiam papalem exhiberent, idemque fecerunt nuncii domini Bonifacii domino Benedicto publice & notorie, &c.

V. Post hæc illustrissimus princeps dominus rex Romanorum & Bohemæ suos solemnēs nuncios, inter quos fuit principalis reverendus pater dominus episcopus Cameracensis, ad dominum Benedictum tunc in Avinione residentem destinavit. Et in publico consistorio præsentibus dominis cardinalibus, prælatis, clericis & laicis in copiosa multitudine, proposuerunt ex parte dicti domini regis mala quæ ex diuturnitate schismatis obvenierunt toti Christianitati, & difficultates occurrentes in istius pestiferi schismatis extirpatione: quodque ipsi regi, & suo consilio videbatur utilis & necessaria via mutue cessionis, & pro illa acceptanda & prosequenda supplicabat instantius, intendens similem instantiam facere D. Bonifacio Romæ residenti. Cujus supplicationibus idem D. Benedictus nullatenus voluit assentire; & in eodem publico consistorio viam cessionis expresse refutando, publice dixit & notorie omnibus audientibus, quod de hac via cessionis prosequenda alias fuerat requisitus, sed illam non acceptaverat, nec intendebat in futurum acceptare, quia crederet peccare mortaliter, si illam acceptaret, & prosequeretur. Hæc autem assertio sive dogmatizatio publice sic facta audientes commovit quamplurimum, quia cum via cessionis mutue pro unione in Dei ecclesia reducenda, sit iusta & sancta, autoritatibus novi & veteris testamenti conveniens, determinationi ecclesiæ, sacris canonibus, & sanctorum patrum dictis & exemplis, sitque summæ caritatis & perfectionis, & ab omnibus Christi fidelibus approbata, ac necessaria in hoc casu reputata, non videbant audientes a quo fonte posset procedere ista assertio, nisi solum ex dominandi cupiditate, quæ frequenter, juxta B. Augustinum, opiniones gignit legi & fidei contrarias. Et quid importet hæc assertio sic publice & notorie prædicata, istius sancti concilii est deliberare & decernere, prout fidei, ecclesiæ unitati, & saluti fidelium noscitur expedire.

VI. His peractis ostenderunt domini cardines frequenter D. Benedicto claris & evidentibus rationibus, quod sua via compromissi, tui nimis pertinaci-

Concil. general. Tom. XI.

A ter inhererebat, non erat bona & conveniens ad unitatem ecclesiæ procurandam, nec juridica, quia cum compromissum reproberetur a jure, cum de titulo beneficii ecclesiastici cujuscumque agitur, multo fortius cum agitur de titulo papali, & habenda ecclesiæ unitate, illaque via non erat conscientiarum serenativa, immo potius maculam inferens, & adversarius illam merito poterat rationabiliter refutare, supplicantes ut illi nollet inherere, sed potius viæ mutue cessionis per eum jurata, & fere ab omnibus Christi fidelibus approbata. Quæ facere expresse denegavit, subjungens idem D. Benedictus, in præsentia DD. cardinalium tunc in sua præsentia existentium, quod frustra sibi fiebat mentio de via cessionis, quia ipse nunquam illam offerret, seu prosequeretur, etiam si adversarius renunciare vellet, nunquamque sederet inter cardinales in eorum scanno: Ostendens per hoc evidenter, quod nullatenus renunciare intendebat pro bono unionis, sed potius teneret illum statum quamdiu viveret in humanis. Nam pluries frequenter dixit publice & asseruit, quod cedula per eum jurata ad viam cessionis quæ bona non erat, nullatenus obligabat, nec illam intendebat aliquo modo acceptare, etiam si totus mundus hoc sibi consuleret: posito etiam quod omnes sibi obedientes a sua recederent obedientia. Et si hæc ad impedimentum unionis ecclesiæ, juramenti liciti transgressionem, notorium scandalum, pertinaciam & contumaciam notoriam evidenter pertinerent, videant zelum Dei habentes, decernat & judicet hoc sanctum & universale concilium.

VII. Ulterius quia multi reges & principes, prælati & alii disponebant se subtrahere ab obedientia ipsius domini Benedicti, quia perpendebant evidenter & notorie ipsum indispotum, pertinacem & contumacem ad unionem ecclesiæ prosequendam; domini cardinales pro evitacione tantorum scandalorum eidem supplicaverunt, ut viam cessionis offerret & prosequeretur, vel saltem consentiret & offerret, ut per omnem viam rationabilem & juridicam finis schismatis imponeretur. Et quod via cessionis esset ultima, si per alias unio haberi non posset, vel conveniret cum adversario in certo loco, & ibi ageretur de viis debitis & necessariis. Quæ omnia facere expresse & publice & frequenter denegavit, non curans, ut tunc publice & frequenter dixit, de subtractione quacumque quæ sibi fieret, etiam si totus mundus se subtraheret, quia beatus Petrus, ut dicebat, non habuerat in sua obedientia Franciam, nec alias partes de quarum subtractione timebatur: subdens etiam publice in verbis suis quod plus merebatur cessionem non acceptando, quam posset demereri alias uno mense: & quod si cogere ad cessionem, dimitteret ecclesiam in tali statu, ut post suam mortem longo temporis spatio reparari non posset. Facta vero sibi ex post in regno Franciæ generali subtractione, domini cardinales eidem supplicarunt, ut pro evitacione tantorum periculorum, cum & regnum Castellæ ad similem subtractionem faciendam se disponeret, & nonnullæ aliæ nationes, ut ex post fecerunt, vellet offerre viam cessionis, quia ipsi domini cardinales offerebant se interposituros & laboraturos ut subtractiones factæ revocarentur, & aliæ non fierent. Ipse dominus Benedictus præmissa facere recusavit, & expresse denegavit. Et, quod longe deterius existit, tunc publice in ecclesiæ prædicatorum Avinionensium prædicari fecit per suum confessorum magistrum Vincenium, quod ipse nunquam acceptaret viam cessionis, pro quacumque subtractione sibi facta vel facienda, immo potius pateretur mortem, si sibi hæc de cau-

Tcccc fa

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

causa inferretur, quam cessionem offerret. Si ista bene sonent, & impedimentum pacis & unionis ecclesie importent, & notorium ecclesie scandalum cum pertinacia & contumacia notoria, videat & iudicet hoc sanctum & universale concilium.

VIII. Subtractione ipsi domino Benedicto facta durante, ipse tunc suos defectus aliquantulum agnoscens, obtulit saltem in verbo cum instrumento publico, quod fere ad omnes reges & principes sue partis direxit, viam cessionis (quae tunc sibi visa est iusta, licet per prius assereret illam peccatum mortale continere) adversario volente pariter cedere, mortuo, vel eiectione. Promisit etiam in eodem instrumento, quod ad congregationem, synodum vel concilium, quod inde contingeret teneri & celebrari pro unione ecclesie, ipse dominus Benedictus accederet. Et propter hanc oblationem & alias considerationes restituta sibi fuit obedientia, quia credebatur quod illa quae verbo obtulerat, facto haberet adimplere. Et in restitutione obedientiae inter ipsum dominum Benedictum, & dominos cardinales fuerunt initae certae conventiones sub instrumentis publicis, inter quas una fuit, quod promisit seu intendebat ipse dominus Benedictus convocare & tenere concilium suae obedientiae super bono regimine ecclesie, & unione ecclesie proseguenda; & licet de hac fuisset facta specialis mentio in castro Raynaldi, & Ponte Sorgiae diocesis Avinionensis, in instrumentis ibidem confectis: tamen dominus Benedictus conatus fuit ex post ut notarii instrumenta in formam publicam redigerent, illo articulo de convocando concilio praetermissio, contra veritatem rei gestae. Et quia camerarius domini Albanensis, qui fuerat unus de rogatis notariis, hoc facere recusavit, ne crimen falsi incurreret, fuit per dominum Benedictum sub arresto tentus in curia per annum & ultra, & factae sibi graves comminationes incarcerationis, & quod igni traderetur, nisi hoc faceret. Sed in illo fuit firma constantia, adeo quod minus & terroribus ad hoc induci non potuit. Et per hoc patuit evidenter quod dominus Benedictus servare volebat promissa de via concilii convocandi, & minus prosequi pacem ecclesie per viam cessionis, de qua facta sibi restituitio etiam verbum audire nolent.

*al. noluit.

IX. Ex actis ex post aliquorum temporum intervallis, dominus Benedictus suos destinavit nuncios ad dominum Bonifacium; & licet notificaverit dominis cardinalibus quod mittebat pro facto unionis, ut dicebat, tamen ad quid mittebat, & quae debebat ibidem tractare, seu prosequi, ipsis dominis cardinalibus omnino occultum tenuit, prout & alias semper erat facere assuetus, quando ad dominum Bonifacium nuncios destinabat. Et praedicti nuncii, ut ex post dictum fuit, ipsum dominum Bonifacium requisierunt de via conventionis ipsius, & domini Benedicti in uno loco de via compromissi, quam iustitiae appellabant, & quibusdam aliis. Et licet tunc in domino Bonifacio non fuit reperta dispositio ad unitatem ecclesie proseguendam: tamen ipso domino Bonifacio tunc infra breves dies defuncto, adhuc nunciis Benedicti Romae existentibus, domini cardinales qui domino Bonifacio adhaeserant, ipsos requiri fecerunt, quod si a domino Benedicto habebant mandatum seu potestatem de via cessionis offerenda, hoc eis notificarent: quia eo casu ipsi domini cardinales erant dispositi ab electione cessare, & negotio unionis intendere; & si de hoc mandatum non habebant, quod mitterent super hoc ad dominum Benedictum, & ipsi erant

A dispositi expectare responsum. Qui quidem nuncii responderunt, quod nullum habebant mandatum de via cessionis offerenda: & per hoc non intendebant mittere ad dominum Benedictum, quia via cessionis non erat bona.

X. Subsequenter mortuo dicto domino Bonifacio, praefati reverendissimi domini cardinales in conclavi existentes, inter quos erat D. Cosmatus tunc cardinalis Bononiensis appellatus, postea assumptus in Innocentium VII. antequam ad electionem procederent, ordinarunt certa quae tunc videbantur utilia pro unione ecclesie procuranda & facienda, prout in instrumento super hoc confecto latius continetur. Et quia electio post praemissa per ipsos dominos cardinales, qui tunc Romae residebant, D. Innocentio praedicto, satis infra breve apparuit evidentia facti, quod illa quae fuerant per ipsos dominos cardinales praevisa & ordinata pro bono unionis, non fuerant ad pacem introducendam sufficientia, malitia pensata hominum: propterea infra breve tempus defuncto D. Innocentio praefato, antequam ipsi DD. cardinales ad electionem vellent procedere, in conclavi existentes inter se magno zelo dispuerunt ad fortia manus ponere: ideo statuerunt & ad invicem promiserunt & convenerunt, juraverunt, & solemniter se voto astrinxerunt, quod si eorum aliquis in papam assumeretur pro unione in Dei ecclesia reducenda, & schismatis extirpatione, renunciaret papatus, & juri quod sibi posset competere in illo, tamen Benedictus pariter renunciat, vel moreretur: dummodo DD. cardinales, qui domino Benedicto adhaeserant, vel lent sic convenire cum dominis cardinalibus Romae existentibus, quod sequeretur electio unius veri & indubitati pastoris & summi pontificis, ut in instrumentis super hoc confectis plenius continetur. Et specialiter praedicta juravit dominus Angelus Corario, tunc cardinalis Constantinopolitanus vulgariter nuncupatus, & postea in papam ab ipsis dominis cardinalibus electus: qui interrogatus per bonam memoriam dominum Florentium, priorem dictorum dominorum cardinalium, ut consentiret electioni de ipso factae, dixit consentire, & non velle contradicere voluntati Divinae, tantum ut daret unionem & pacem ecclesie. Et post Gregorium nominatum, praedicta de novo juravit & voto firmavit, & instrumenta super hoc iterato manu propria sub nomine Gregorii subscripsit, ut in ipsis instrumentis plenius continetur. Misitque litteras suas sub media bulla bullatas fere ad omnes principes, & notabiles, communitates, universitatesque studiorum praemissa continentes, & quod vellet ea observare inviolabiliter. Et post sui coronationem in consistorio generali, de novo praedicta omnia & singula promisit, vovit & juravit, praesente multitudine cleri, & populi copiosa, in praesidio praedecessores suos, quod tantum neglexerant in dando unionem & pacem ecclesie. De quibus fuit velut Angelus Dei multipliciter commendatus, & fuisset per amplius si perseverasset in inceptis juratis & voto toties repetito firmatis.

XI. Item ipse dominus Gregorius per suas litteras & nuncios, praedicta per eum jurata, & voto firmata, notificavit domino Benedicto in Massilia residentem: requirens eum, ut praedictis vellet annuere. Quod fecit tandem, attractus & quodammodo invitatus, nec sic simpliciter ut dominus Gregorius, licet per dominos cardinales & nuncios domini Gregorii fuisset saepius solemniter requisitus, ut simpliciter consentiret, ut fecerat & faciebat dominus Gregorius: Immo voluit partem sibi servare in electione futura, quod non fecerat Gregorius, dum dixit in suis litteris: Dummodo Gregorio domini cardinales adhaerentes

velint

velint nobiscum & fratribus nostris taliter convenire, quod sequatur canonica electio: prout in litteris dicti domini Benedicti, responsivis litteris dicti domini Gregorii, & eidem missis, latius continetur. Ita quod ex modo agendi, loquendi, & circumstantiis evidentibus deprehendebatur, quod dominus Benedictus viæ eessionis assentiebat in verbo, non autem in re & effectu. Et de hoc erat oblocutio & fama Massiliae inter dominos cardinales, & alios quamplures tunc Massiliae residentes.

XII. Et per antea audito de bona voluntate D. Gregorii, quam habere videbatur ad ecclesiae unionem, magnificus dominus Malatesta de Malatestis de Pensauero, etiam propriis expensis ad serenissimum dominum regem Francie, & ad dictum dominum Benedictum, tanquam fervens zelator hujus sacratissime unionis, accedere se obtulit. Qui pro parte domini Gregorii, occasione ipsa, ut ad urbem propterea se transferret, fuit requisitus. Qui postquam cum honorabili comitiva Romam ad exequendum oblata & requisita applicuerat, superveniens nepotibus domini Gregorii, scilicet domino Antonio tunc episcopo Montoneni, & Paulo Corario, idem dominus Gregorius per suos nepotes jam dictos, ut creditur, seductus, & in reprobum sensum datus, variare & evidenter a promissis retrocedere incepit. Nam juxta consilium omnium dominorum cardinalium suorum noluit mittere dictum Malatestam ad legationem predictam, sed dictum dominum Antonium, cui arcana sue mentis, (ut creditur, & post facto constitit) aperuit, associatis sibi bonæ memoriæ domino Guillelmo tunc episcopo Tuderino, & domino Antonio de Bucero utriusque juris doctore, ad saniam tantum, quia ipsi nesciebant secreta, ut ex post dixerunt publice predicti domini episcopus & Antonius. Immo nec domini cardinales aliquid sciverunt de secretis que portavit dominus Antonius ejus nepos, cui dedit unam bullam clausam, cujus continentiam præfati domini cardinales ignoraverunt: quibus per aliam suam bullam de conveniendo de loco habili & decenti mandatam dedit. Per quos oratores tandem conclusum fuit de loco Saonæ cum dicto domino Benedicto & suo collegio, qui & præfatum dominum Gregorium in vim dicti mandati obligarunt, ut in certis terminis declaratis, cum suo collegio deberet ire Saonam: cum certis etiam modificationibus, prout in instrumento super hoc confecto continetur.

XIII. Item, quod dictus D. Gregorius cum de dicta concordia loci Saonæ notitiam habuisset, ipsam concordiam commendavit, approbavit, & ratificavit, & coram suis dominis cardinalibus & aliis notabilibus personis sæpius affirmavit, quod locus ille sibi placebat, commendando nepotem predictum, & increpando DD. cardinales qui illam suspectum habuerant dum mittebat; confortando & sollicitando eosdem dominos cardinales, pro accessu ad dictum locum. Cum quibus dominis cardinalibus in diversis consiliis deliberavit, quod si galeas habere non posset, dispositus erat ire in una barchinensi, seu pedes si aliter transire non posset: assentientibus & ad hoc confortantibus etiam dictis dominis cardinalibus. Scripsitque bullas suas serenissimo domino regi Francorum, sollicitando per suos oratores ut ea quæ ipsum tangebant, secundum dictæ conventionis capitula celeri executioni manderet: ac per fratrem Joannem Dominici, dominum gubernatorem & regentem Ianuensem, requisivit pro celeri expeditione & executione eorum quæ ad ipsos spectabant. Quæ omnia ex relatione dicti fra-

Concil. general. Tom. XI.

tris Joannis Dominici per dictum dominum gubernatorem & regentem Ianuensem fuere integraliter subsecuta. Et similiter communitati Saonæ regitiano de prompta devotione & executione eorum quæ ad ipsos pertinebant, illos hortado in Domino ad ulteriorem prosecutionem, per suas bullas scripsit, & ab oratoribus & syndicis dictorum communitatum Ianuæ & Saonæ in Roma existentibus, juxta continentiam conventionis prædictæ, juramentum fidelitatis recepit. Redemptumque dictum dominum Antonium nepotem suum, pro bonis gestis & meritis in legatione prædicta, in camerarium promovit. Deinde autem idem dominus Gregorius variare & evidenter retrocedere a promissis tam solemniter firmatis & ratificatis incepit, allegans aliquas frivolas excusationes & causas impedimenti: videlicet galearum defectus & inopiam pecuniarum. Nam dum ab oratoribus domini Benedicti in Roma esset requisitus de accessu ad Saonam sine galeis: finaliter respōdit, se nullo modo velle ire Saonam sine galeis. Similem etiam respōsionem fecit oratoribus serenissimi Francorum regis. Etiam requisiverunt DD. cardinales tunc Romæ existentes, ut attempta indispositione domini Gregorii ad unionem, se declararent, an vellent Saonam accedere juxta promissa: eos etiam rogantes, ut si interim dominus Gregorius decederet, non procederent ad electionem futuri præsidens. Qui de mandato domini Gregorii responderunt, quod ipsi facerent debitum eorum. Quoad secundum quæsitum responderunt etiam de suo mandato, quod ipsi non poterant obligare absentes, sed instarent cum D. Gregorio, ut super hoc constitutionem faceret validam. Quam constitutionem facere promisit, ut apparet per instrumentum publicum, manu domini Francisci de Montepolitano. Sed tamen postea recusavit, ut scilicet etiam post mortem suam, quantum in se foret, sicut in vita, unionem impediret. Et licet galeæ, quas etiam a domino gubernatore Ianuæ in Ianua dictus nepos suus requisiverat, & capitaneum, videlicet dominum Joannem Ultramarinum, sibi exhibita & oblata fuissent per oratores serenissimi regis Francie, etiam cum juramenti capitanei & patronorum, ac etiam obsequio datione de filiis & nepotibus prædictorum, & alia qualibet securitate: illas tamen recusavit, quamvis galeæ prædictæ oblata sibi fuerint armata, vel tantum corpora galearum cum fulcimentis omnibus, ut si confidere noluisse de hominibus Ianuæ, armare potuisset de suis, licet prius acceptasset dicta corpora galearum. Et similiter ire per terram omnimode recusavit, non obstante quod per consilia jurisperitorum extiterit eidem D. Gregorio consulti, quod per terram transire tenebatur, si non habebat galeas.

De pecuniis autem, quas multas exegit a clero maguæ partis sue obedientie, occasione unius caritativi subsidii per ipsum impositi, ut iret Saonam causâ prosequendi unionem, ut in suis bullis desuper confectis plenius continetur, pro expensis necessariis extitit sufficienter provisum: licet inter nepotes & consanguineos suos, non in facto unionis, ut in bullis suis narrabat, easdem distribuere. Nec etiã idem dominus Gregorius voluit constituere procuratorem ad renunciandum, & Saonam transmittere: licet promississet idem dominus Gregorius per instrumentum publicum in certos casum & eventum, quod si ire non posset aut nollet ad dictum locum Saonæ, idoneum mitteret procuratorem infra dictum terminum, cum pleno & sufficienti mandato & potestate ad faciendum ea quæ ipse facturus esset, si personaliter adesset, secundum juramentum & votum emissum, &

Tttttt ij &

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

et secundum formam contractus facti in conclavi A Romæ.

XIV. Itē quod licet dictus dominus Gregorius, maxime ad importunā instantiam dominorum cardinalium, qui conabantur Saonam appropinquare, versus Senas accedere dixisset: tamen dum in civitate Viterbii resideret, totis conatibus quaesivit se Perusium transferre, quæ via se elongabat ab accessu Saonæ, nisi cardinales se in hoc sibi efficacius opposuissent: quorum quasi devictus instantia, versus Senas suos gressus direxit. Et cum ibidem resideret, & instaretur quod iret Saonam, dixit, per Lombardiam ad terras marchionis Montisferrati velle transire, & ibi morari & tractare de alio loco: & clare dicebat nolere ire Saonam, quæ via totaliter erat indisposita, & impossibilis videbatur, tam propter hiemem, quam guerras tunc instantes. Et hæc omnia ex mala intentione ad impediendum prosecutionem & conclusionem sacratissime unionis fieri evidenter apparebant. Sperabat enim ad aliquem locum declinare per viam illam, in quo fortiorem se reputasset. Et dominus cardinalibus totaliter inhibuisset, ut amplius non loquerentur de materia unionis, sicut in Luca postea fecit: sed resistentibus dominis cardinalibus propter indispositionem prædictam, & quia ipse dominus Gregorius quaerebat se divertere ad loca ubi potentior esset pro recedendo totaliter a prosecutione unionis prædictæ, ut supra dictum est, eundem pro majori parte sequi exultantes, dum eum requirerent ut eos permitteret ire Saonam, & debitum eorum facere, secundum quod promiserant, etiam de suo mandato negavit expresse. Et replicato per cardinales ut vellet se supponere juri, & stare consilio universitatis Bononiensis, Parisiensis, Senensis, vel Romanæ curiæ, an cardinales tenerentur Saonam accedere, etiam eo nolente recusavit, dicens: Ego sum papa, nec habeo me alicuius subjicere consilio, immo ego sum supra jus, & meæ sententiæ debetis vos conformare in totum: in hoc dominos cardinales ne debitum suum facerent quantum poterat prohibendo. Tractarunt demum præfati domini cardinales, ut ad locum Petre sanctæ, domini Lucani, unus ipsorum, scilicet dominus Gregorius, se transferret, quem locum de Petra sancta per prius per suos oratores obtulerat domino Benedicto moranti in Saona, videlicet per protonotarium de Vtino, scilicet magistrum Jacobinum Phisicum, abbatem de Pratalia, & dominum Franciscum Iustinianum de Venetiis; & dominus Benedictus ad Portum Veneris appropinquaret: ex quo de loco Saonæ omnis erat penitus spes sublata, ut mutua vicinitate possent facilius concordare, & materiam unionis juxta eorum vota & promissa perficere. Idem tamen Gregorius tot difficultates posuit, quod pro tunc nullatenus voluit acceptare Petram sanctam, asserens eum locum non sibi securum, licet securissimus sibi esset, ut Lucana civitas: nam ejusdem domini & domini Lucani, videlicet domini Lucani, qui etiam pro securitate sua voluit sibi domino Gregorio dare in obsidem unicum filium suum: & etiam ipse dominus Lucanus homagium se ei præstiturum offerebat, ac etiam rocam Petre sanctæ ponere volebat in manibus magnifici domini Berardi de Camerino, vassalli Romanæ ecclesiæ, & tunc stipendiarii domini Gregorii, de quo per maxime confidebat. Quæ omnia negavit, velut ille qui nullam voluntatem habebat ecclesiam uniendo: non obstant quod Lucam iverit sine aliqua dictarum securitatum, quæ utique sibi necessariæ non erant, attenta illius magnifici domini Lucani probata fidelitate.

XV. Tandem loco de Petra sancta, ut præmittitur, prius oblato, & postea recusato, intercedentibus oratoribus Venetis, & devictus precibus & instantia dominorum cardinalium, inclinatus est Gregorius in Lucam. Et ut dominis cardinalibus terrorem incurreret, nec ipsam ita pro unione sollicitarent, voluit habere promissionem expressam a domino Lucano, ut libere posset in dominos cardinales animadvertere: qui tantam affectionem ad unionem habebant, quod mortem non timerunt, immo tali promissioni consenserunt, quam aliter Dominus Lucanus nullo modo facere dispositus erat. Quem accessum ipse dominus Gregorius male libenter fecit, adeo quod oportuit ipsos dictos dominos cardinales sibi de eorum propria pecunia mutare tria millia florenorum: de quibus adhuc eis non est plenarie satisfactum, licet ipse aliunde haberet pecuniam necessariam pro accessu ad Lucam. Et dominus Benedictus, instantibus etiam suis dominis cardinalibus, ad locum Portus Veneris, ad finem quod ipsis existentibus in locis propinquis, convenientibus possent concordare de loco mutue conventionis pro mutua cessione facienda, & danda ecclesiæ pace. Et licet tunc plures nuntii, & iteratis vicibus, missi fuerint per dominum Benedictum ad dominum Gregorium, & e contra: nunquam tamen domini cardinales partis utriusque scire potuerunt ad quæ prosecutione mittebantur, immo semper fuit eis ipsa materia occultata. Et ulterius dominus Benedictus continet in civitatibus Senarum & Lucanæ, tenuit quosdam suos servitores, & familiares speciales, magistrum Simonem Salvatoris decretorum, doctorem, fratrem Avenionensem ordinis Prædicatorum, & quosdam alios, qui absque conscientia dominorum cardinalium, de nocte & secretis horis familiaria & secreta colloquia habebant cum domino Gregorio & ejus nepotibus, pluries & frequenter. Et vice versa idem dominus Gregorius tenebat cum dicto domino Benedicto, quemdam Michaelem de Pisis suum secretarium in Portu Veneris, qui etiam cum dicto domino Benedicto, & suis, sua secreta consilia tenebat & habebat. Ex quibus velut evidentibus indictis, insurrexit in Luca & Portu Veneris fama & communis reputatio, prout hodie per amplius est, quod inter dominos Gregorium & Benedictum, erat mutua collusio: quia circa loca adinvicem, sic difficultarent hoc negotium electionis locorum & concordiarum, quod nunquam ad mutuam cessionem devenirent. Et evidentius patebat fere omnibus in dictis locis existentibus ipsorum collusio, quia circa loca adinvicem nominata, tantas ipsi duo contententes de papatu, adhibebant difficultates, circa securitates & munitiones castrorum eis tradendas, superfluas, & adeo difficiles, quod poterant impossibilitati æquari: & sic difficultaverant ad invicem istud negotium electionis locorum, quod nulla inter eos fuit concordia de loco in quo haberent convenire pro mutua cessione facienda. Nolentes ipsi duo de papatu contententes sequi consilia suorum cardinalium, immo penitus illa voluntarie & sine causa refutabant. Et tamen domini cardinales cum domino Gregorio instarent, ut vellet de loco aliquo concordare, respondit: Frustra fiet talis concordia loci, quia ego scio quod dominus Benedictus nullo modo est dispositus cedere. Unde autem talis notitia venerit, non apparet nisi ex mutua collusione.

XVI. Præterea ut evidentiùs appareat de ipsorum dominorum contententium de papatu collusione: est veritas notoria, quod quando domino Benedicto fiebat mentio, quod si dominus Gregorius non faceret debitum suum juxta vota per ipsum præstita,

ANNO
CHRISTI
1409.al. Alvicis
al. Ro-
olis

præfita, multi sibi adherentes subtraherent sibi obedientiam, hoc sibi displicebat, & dissuadebat hoc fieri. Nam egregius & notabilibus viris dominis Masio de Albitis militi, & Laurentio de Rodolph. decretorum doctori, & Nicolao de Viano, civibus & oratoribus Florentinis, ad ipsum dominum Benedictum pro causa unionis profectis in Portu Veneris, expresse dixit non debere fieri subtractionem domino Gregorio. Necnon & certos suos nuncios diu tenuit in civitate Florentina, priorem scilicet sancti Maximini in Provincia, & Joannem de Burgo, ad finem ut procurarent, prout & fecerunt, posse tenus, ut per insigne commune Florentia nulla fieret subtractio, vel alia novitas, domino Gregorio contumaci, & omnino indisposito ad pacem ecclesie. Pari modo dum facti exiit mentio domino Gregorio & suis nunciis, quod si dominus Benedictus non faceret debitum suum circa pacem ecclesie, sibi adherentes subtraherent obedientiam: dominus Gregorius, & sui nuncii hoc dissuadebant fieri, dicentes quod hoc non bene fieret. Et sic fovebant & nutriebant notorie schisma verbo & facto, & impedienda præstabant paci & unitati ecclesie procurandæ: habentes quidem facies diversas; quia quilibet appetebat & appetit habere papatum in solidum; sed caudas habent ad invicem colligatas, ut de vanitate conveniant. Et conveniunt in idipsum, videlicet ad difficultandum sic istam materiam voluntarie & sine causa: ut nunquam perveniatur ad mutuum cessionem, nec ad pacem ecclesie & schismatis extirpationem. Et ulterius ipsi duo contententes de papatu pati noluerunt, immo inhibuerunt dominis cardinalibus, ut de pace ecclesie non tractarent, sed totus tractatus relinqueretur ipsis duobus: quia ipsi ad invicem essent bene concordēs, prout & fuerunt ac sunt, ad impediendum pacem ecclesie, & procurandum schismatis prorogationem ac perpetuationem.

XVII. Existentes autem præfatis DD. Gregorio & Benedicto in Luca & Portu Veneris, post multas oblationes & recusatōnes locorum factas hinc inde, ut negotium dilatarent: tandem fuit oblatu locus in Liburno per oratores D. B. cum communi æqualitate dominii, & roccatum & oppidi, a mutatione pecuniarum, licet finalis destructio unionis fuisset, si ipsi habuissent totale dominium loci conventionis. Et licet dominus Gregorius omnem tractatum rumpere illico voluisset: tandem devictus instantia cardinalium, dixit se velle mittere ad videndum locum, & si habilis erat, acceptaret. Legatosque pro hoc elegit reverendissimos patres quondam dominum Florentinum, dominum Militensem, magnificum dominum Malatesta de Malatestis de Penfauro, Paulum Corario ejus nepotem, & Bartholomæum de Zamisbenis, cardinalibusque dixit, ut invenirent pecuniam pro ejus accessu. Petiit enim per organum magnifici domini Malatestæ de Penfauro a cardinalibus, pro eundo de Luca ad Liburnum, triginta millia Florenorum. Et est una parva dieta, licet cardinales obtulerint sibi duorum millia Florenorum. Videte ergo quomodo suam discoopertit voluntatem. Tamen cum cardinales modum darent ut haberent pecunias necessarias pro accessu: finaliter ad videndum noluit mittere ad dictum locum, eumque tanquam inhabilem recusavit pro suæ libito voluntatis. Quæ recusatōne, sicut præmittitur, facta, apertum & notum fuit per egregios viros veræ unionis amatores nuncios & oratores Venetorum, a quibus ipse Gregorius traxit originem, ut acceptarentur, pro ipsis duobus contendentibus & suis, loca de Carreria pro domino Gregorio, & de Avēsa pro do-

Concil. general. Tom. XI.

ANNO
CHRISTI
1409.

Amino Benedicto, ad invicem vicina, & consentanea in obedientia domini Gregorii. Et licet nuncii domini Benedicti verbo & non in effectu in hoc consentirent: tamen D. Gregorius illa expresse refutavit sine quacumque rationabili causa. Immo nec mittere voluit ad videndum eundem locum de Carreria si habilis erat, sed solum prohibito voluntatis eum recusavit: licet dictus locus de Carreria existit & existat magis habilis & idoneus, quam sit locus de Avēsa; & dominus Lucanus omnimodam securitatem, necnon & fortalium in Carreria constitutum, eidem domino Gregorio offerret, & contra illa, quæ alias obtulerat, cum per prius obtulisset omnia loca obedientie suæ. Et hoc fecit contra consilium & voluntatem minorum cardinalium tunc in Luca existentium, & etiam contra consilium oratorum, principum, notabilium, & communitatum tunc ibidem præsentium, in magnam sui infamiam: quia evidenter cunctis apparebat quod ipse dominus Gregorius nullatenus curabat de pace ecclesie, nec schismatis extirpatione.

XVIII. Videntes autem domini cardinales in Portu Veneris existentes, negotium pacis in rupturam venire: ipsi, seu eorum major pars, supplicaverunt domino Benedicto, & consuluerunt, ut non teneret tot galeas nec gentes armigeras in tanto numero, ne occasione hujusmodi, tractatus pacis posset impediri; & quod vellet concedere ad aliquem locum eligendum in terra consistentem, & aliquoties a mari remotum, quia dominus Gregorius refutabat loca maritima. Ipse tamen D. Benedictus præmissa nullatenus facere voluit, immo frequenter & publice respondit, quod nullo modo pro hac causa dimitteret loca maritima: & frustra sibi dicebatur sic consulebatur contrarium, quia ipse volebat innum pedem tenere in aqua, & alium in terra, & quod nullo modo dimitteret galeas aut gentes armigeras, immo potius numerum augmentaret & augetet; & pro his tenendis seu agendis impigneraret, seu alienaret omnia bona & proprietates Romanæ ecclesie quando sibi videretur, prout & fecit in magnum detrimentum Romanæ ecclesie, castra particularia ecclesie Avenionensis, ad summam quadraginta millia ducatorum, sine causa & voluntarie. Per quæ evidenter & notorie ostendebat, quod in verbo, & non in re & effectu, quærebat unionem, & quod nullo modo volebat renunciare, sed manere in illo statu quamdiu viveret in humanis, & sic difficultare negotium, ut nunquam via cessionis in verbo concordata posset habere effectum. Et de hoc erat communis vox & opinio famaque publica in Portu Veneris, & fere inter omnes curiam ipsius domini Benedicti sequentes.

XIX. Itē pari modo D. Gregorius alienavit multa bona ecclesie Romanæ mobilia preciosa, ut mitras preciosas, libros, & alia nobilia jocalia; necnon & terras notabiles, ut Romam, Petusium, Beneventum, Tudertum, & alias in Marchia, & alibi existentes, & provincias maritimæ & Campaniæ, pro certa pecuniarum summa; ad ditandum suos fratres, nepotes, & alios agnatos suos, etiam de patrimonio Iesu Christi, etiam ad procurandum sibi fautores in schismate, illos saltem quibus hæc alienabat.

XX. Item quod idē dominus Gregorius, loquētes sibi vel aliis, ubi ad ejus noticiā veniebat, de suo debito, videlicet renunciatione & aliis fiendis per eum ad unionem ecclesie, odio habuit, illosque carcærari mancipavit, & alios fecit multipliciter molestari, & inter alios magistrum Michelinum de Novaria scriptorem litterarum apostolicarum, procuratorem ordinis Carmelitarum, qui in quodam sermone dictum dominum Gregorium exhortatus, ut servaret

Tttttt iij vota

ANNO
CHRISTI
1409.

vota & juramenta sua in conclavi emissa pro unione habenda; & unum familiarem domini cardinalis Laudensis, qui ante palatium in Senis clamabat, ad Saonam, ad Saonam.

XXI. Demum domini cardinales, seu eorum major pars, ne tantum Dei negotium veniret in rupturam, consuluerunt & supplicaverunt domino Benedicto, ut pro loco mutue cessionis offerret civitatem Pisanam, alias per ipsum oblatam cum publico instrumento, & quam dominus Gregorius non poterat recusare, cum alias ipsam obtulisset. Et quod vellet ipse dominus Benedictus contentari de communibus & sufficientibus securitatibus: & quod non peteret ita exactas, ut solitus erat petere, cum per hoc daret causam rupturæ. Ipse respondit, quod nullatenus dictam civitatem Pisanam offerret, vel sibi oblatam acceptaret, reputans valde temerarium hoc sibi consilium. Dixit etiam, quod semper intendebat petere securitates alias per ipsum postulas, & de aliis que essent minores nullatenus contentaretur, quidquid sibi diceretur vel consuleretur. Per quæ evidenter colligitur, & tunc omnibus apparebat, quod viam cessionis nullatenus intendebat prosequi; sed sic eam difficultare, ut nunquam posset habere locum. & de hoc erat communis vox, fama & reputatio.

XXII. Consequenter domini cardinales in Portu Veneris existentes, seu eorum major pars, videntes quod inter dominum Gregorium & dominum Benedictum nulla erat concordia super loco mutue conventionis, nec in futurum sperabatur esse, quia quod unus ipsorum offerebat, alter voluntarie refutabat: ne tam necessarium fidei & animarum saluti negotium, in desperationem & totalem rupturam deveniret, supplicaverunt & consuluerunt domino Benedicto, quatenus offerret se renunciaturum per procuratorem habentem ad hoc speciale & irrevocabile mandatum, domino Gregorio renunciante in persona propria, vel per procuratorem habentem similem potestatem. Ostenduntque ipsi domini cardinales, seu eorum major pars, ipsi D. Benedicto, quod hoc tenebatur facere de necessitate salutis, & se morti exponere pro extirpatione schismatis, & unione in Dei ecclesia reducenda. A quo præfati domini cardinales nullum responsum habere potuerunt: sed perpenderunt satis evidenter ex indicis & modis, quod hoc facere nullatenus intendebat, prout & rei probavit eventus, & præsens testatur experientia. Et in eadem opinione fuit dominus Gregorius, qui cum semel in publico diceret, quod nunquam per procuratorem renunciaret, licet sibi contrarium per dominos cardinales consuleretur, quibus per antea se obtulerat per procuratorem renunciaturum, ut supra dictum est: fuit sua responsio negativa per archiepiscopum Tarracensem nuncium domini Benedicti, tunc in sua præsentia constitutum, publice laudata, & multipliciter commendata. Ex quibus evidenter & notorie constitit, quod nec per se, nec per procuratorem, ipsi contententes renunciare volebant, sed potius ecclesiam in schismate & divisione tenerent, quandiu vitam duceant in humanis. Et in hoc apparuit eorum collisio & discordia: maxime quia idem archiepiscopus Tarracensis, specialis familiaris domini Benedicti, multa colloquia secreta habuit, rejectis sociis suis, cum domino Gregorio, & ejus nepote tunc camerario, & aliis suis secretariis. Ex quibus insurrexit vehementis suspicio in Luca, & fama communis, quod inter ipsos duos contententes de papatu erat collisio, & damnata concordia; & quod sic difficultarent hoc negotium, ut nunquam in diebus suis ad mutuam cessionem deveniretur.

XXIII. Item dominus Gregorius in Luca existens obtulit domino Benedicto locum Pifarum divinum flumine, ita quod unus staret cum suis ab una parte civitatis, alter ab alia. Quem locum immensissime commendavit, & inter alia dixit, quod iste locus a natura omnia necessaria pro tali conventionione habet, adeo quod ad hoc fabricatus penitus videbatur. Et hanc similem oblationem voluit per cardinales fieri: quod & factum fuit in Portu Veneris per organum comitis Campaniæ, dominorum cardinalium oratorem. A qua oblatione resiliit, dicens, ante conclusionem hujus oblationis velle a Florentinis aliqua pacta & securitates: quas, si essent rationabiles, Florentini se obtulerunt facere, dummodo eis declararentur. Quam declarationem nullo modo facere voluit, nec etiam tempus, infra quod deberet Pisas venire, unquam voluit declarare: immo ex post facto venire Pisas penitus recusavit.

XXIV. Subsequenter dominus Gregorius in Luca existens, nuncios domini Benedicti ibidem existentibus, qui in verbo potius quam in effectu loci concordiam prosequi videbantur, & nuncios serenissimi regis Francorum, qui re & effectu unionis materiam promovebant, denegavit saluum conductum prorogare, & de novo concedere: denegans eisdem suam præsentiam & omnem audientiam, nedum super via cessionis, immo super aliis unionem tangentibus, recessum indicendo, & mandando eisdem nunciis ut a dicta civitate Lucana recederent. Dixit etiam idem dominus Gregorius publice & frequenter, quod via cessionis erat mala & injusta ac diabolica, & quod eam de cætero prosequi nullo modo intendebat, contra juramenta & vota per ipsum præstita notorie, veniendo in magnum scandalum ecclesiarum, cum pertinacia & contumacia notoria, a quibus diverti non potuit, etiam luce clarioribus responsonibus sibi factis: concordans in his cum domino Benedicto, qui eodem cupiditate instinctu assensit, & publice prædicavit, quod si viam cessionis prosequeretur pro unione habenda, crederet peccare mortaliter, ut in præcedentibus est descriptum. Quæ quantum erroris, etiam fidei oppositi, juxta multorum assertionem continent, decernat & judicet hoc sanctum concilium in Dei nomine aggregatum.

XXV. De præmissis non contentus dominus Gregorius, ut majora & evidentiora extirpationi schismatis præstaret impedimenta, & ut haberet cupiditatis suæ & errorum suorum fautores ac defensores, contra juramentum & vota præstita, & in bullis suis scripta, etiam contra consilium dominorum cardinalium, & ipsi absentibus, quatuor de facto, cum de jure non posset, in cardinales promovit, suæ cupiditatis & errorum suorum fautores, ac unionis ecclesiarum notorios impeditores. Adhuc tractatu unionis pendente, oratoribus videlicet domini Benedicti in Luca existentibus, & oratore dominorum cardinalium de mandato domini Gregorii existente in Portu Veneris pro concordia loci, & contradicentibus omnibus cardinalibus, talem profanationem fecit. Et ideo contradicebant, quia de jure communi non poterat, cum talis profanatio esset notorie destructio unionis ecclesiarum. Et mala malis addens, ac pejora pejoribus, ac pacis ecclesiarum evidentiora impedimenta, dominis cardinalibus tunc in Luca existentibus paulo ante prohibuit & interdixit sub magnis pœnis, privationis videlicet dignitatum & beneficiorum, ac perjurii, quas ipso facto voluit incurrere, ne exirent civitate Lucana, nec per se, nec per medias personas participarent cum nunciis dicti domini Benedicti, & domini regis Franciæ, & ne auderent se insi-

mul

ANNO
CHRISTI
1409.

mul congregare. Quæ duo ultima mandata clare contra unionem erant; nam nisi tractaretur cum oratoribus domini Benedicti, non poterat unio procurari; & sic contra iuramenta sua & cardinalium: nec etiam unio tractari poterat sine cardinalium congregatione. Et hoc revocare noluit, nec alias extirpationi schismatis intendere, quantumcumque fuit monitus & requisitus per dominos cardinales, & quamplures alios viros notabiles. Et quia domini cardinales tunc in Luca existentes, non obstantibus præmissis, intendebant & laborabant ut finis imponeretur schismati per viam cessionis jurata, & voto firmata etiam per eos & eorum quemlibet, pro qua consequenda iurant nihil omittere de contingentibus, utilibus, necessariis, aut quomodolibet opportunis; nec ab his retrahi poterant minis vel terroribus: D. Gregorius deliberavit cum suis, aliquos ex ipsis dominis cardinalibus capere & carceri mancipare, & aliquos tractare durius. Quod & fecisset certa die in sua domo & palatio adunatis in magno numero armigeris, nisi per dominum Lucanum, & ejus providentiam fuisset caute & honeste obviatum.

XXVI. Videntes autem tunc domini cardinales in Luca existentes domini Gregorii pertinaciam, contumaciam, & dispositionem notoriam, nedum in via cessionis jurata, voto firmata, & in verbo cum domino Benedicto concordata, immo & ad omnem aliam viam per quam haberi posset unio; & quod ipsi D. Gregorio, absque gravi offensa Dei & schismatis perpetuatione, ac fautorio multorum eorum detrimento fidei, & notorio ac evidenti periculo animarum ac ecclesie desolatione irreparabili, non poterant adherere, nec vota nec iuramenta per ipsos præstita observare: ipsi DD. cardinales tunc in Luca existentes, seu eorum duæ partes, & finaliter omnes, uno dumtaxat excepto, ab ipso D. Gregorio recesserunt, & ad hanc civitatem Pisanam, velut ad locum tutum se transfererunt, cum firma intentione & proposito, ut se conjungerent cum DD. cardinalibus, qui D. Benedicto adhererant, ad finem ut ipsi simul unitis, utilius & liberius possent extirpationi schismatis intendere, prout vigore instrumenti in conclavi celebrati obligabantur & tenebantur, & secundum multorum valentium doctorum consilia per ipsos DD. cardinales habita in Senis, de mandato expresso dicti D. G. expressè tunc dicentis, quod contentabatur quod haberet consilia, & secundum consilia procederent: impeditis, pertinacis, & indispositionibus notoriis dominorum Gregorii & Benedicti non obstantibus, cum evidenter foret notorium, quod si attenderet ipsorum dominorum Gregorii & Benedicti voluntas, numquam ipsis viventibus extirparetur schisma, sed potius perpetuaretur, & Christi caractere insigniti, erroribus involverentur ex eorum factis, dictis & damnatis persuasionibus a cunctis Christi fidelibus detestandis.

XXVII. Molestè autem gerens dominus Gregorius recessum dominorum cardinalium, & de statu suo dubitans, per suos armigeros insequi fecit bonæ memoriæ cardinalem Leodiensem, quamplurimum affectatum ad unionis procurandum bonum, dato dictis suis armigeris mandato crudelis, ut ipsum quondam dictum dominum cardinalem ad D. Gregorium vivum reducerent, vel incitum per frusta. Ecce mandatum pontificis adeo crudele, ut videretur impius Menelaus contra Oniam sacerdotem sanctum ab inferis rediisse, cuncta dissipans & civitatem insiciens bonorum sanguine eruento. Sed Altissimus qui bonis assistit & malis consiliis obviare consuevit, sic protegit ipsum quondam dictum domi-

num cardinalem, ut in sicariorum manus non incideret, sed a Domino protectus, ad locum Librafactæ Pisani districtus, salvus & incolumis perveniret. Deinde die sequenti tam ipse bonæ memoriæ cardinalis Leodiensis, quam alii domini cardinales qui de Luca recesserant, ad hanc civitatem Pisanam se personaliter contulerunt. Expedita tamen exitit domus ipsius quondam domini cardinalis in Luca existens prædæ rapaci, & bona mobilia ibi reperta, fuerunt violenter ad domum tunc camerarii & nepotis domini Gregorii apportata. Et idem creditur quod fuisset factum de aliis dominis cardinalibus, nisi per dictum dominum Lucanum extitisset obviatum.

XXVIII. Ex quo vero domini cardinales in civitatem Pisanam convenerunt, voluerunt adhuc laborare ut dominus Gregorius debitum suum faceret, & veritatem agnosceret, ac ad unitatem ecclesie procurandam procederet juxta vota & iuramenta per ipsum præstita. Et de his fecerunt ipsum requiri & exhortari, primo per eorum literas, secundo per dominum cardinalem Burdegalensem, tertio per duos notabiles episcopos, videlicet Varmiensem & Lubucensem, qui licet exhortationibus piis, humilibus supplicationibus, & rationibus luce clarioribus institerint, ut ipse D. Gregorius pertinacia deposita veritatem agnosceret, vota & iuramenta servaret, & ulterius paci & unitati ecclesie se obicem non poneret in suæ animæ detrimentum, & ecclesie scandalum, offerendo eidem quod in casu quo præmissa faceret, ipsi domini cardinales omnem honorificentiam & adhaerentiam debitam præstarent & exhiberent. Requirentes eundem, ut ad civitatem Pisanam veniret, ad quam venire debebat, quia ipsam obtulit, & in sublimibus commendavit, quam etiam offerri fecit per ipsos dominos cardinales, & promitti quod ad ipsam irent, ut supra plenius tractatum est; vel si venire nolleret, per procuratorem renunciaret. Ipse tamen dominus Gregorius, velut in eorum durum datum, acquiescere noluit, omnia contemnens, & in sua solita permanens pertinacia, impeditentis & erroribus antedictis.

XXIX. Denum quatuor ex dictis dominis cardinalibus qui ad Pisanam se transfererant civitatem, cum quatuor ex DD. cardinalibus qui domino Benedicto adhererant, in Liburno diocesis Pisani, de voluntate D. Benedicti & totius ipsorum collegii convenerunt ad tractandum de unione ecclesie celeriter procuranda. Et quia dominus Benedictus de tribus suis cardinalibus ad hoc deputatis confidentiam non habebat juxta suæ considerationis intentum: adjunxit eisdem quatuor suos familiares, videlicet Rotomagensem quondam, Tolosanum & Tarraconensem archiepiscopos, ac magistrum generalem ordinis Prædicatorum. Et his omnibus existentibus in Liburno, post aliqua colloquia, aperta fuit inter eos via concilii generalis utriusque partis & obedientie in uno loco partium Italiæ convocandi, ad finem, quod ibidem duo de papata contententes renunciarent juxta concordata Juramento & voto firmata; alias in eorum contumaciam provideret concilium & ecclesia congregata, ut foret secundum Deum Divinas & canonicas sanctiones providendum. Quæ via sic aperta, velut necessaria & canonica, accepta & grata fuit omnibus dom. cardinalibus partis utriusque ibidem existentibus, & aliis per dominum Benedictum, ut præmittitur, deputatis, qui dominum Benedictum de hac via concilii sic aperta certificeverunt, & ex post retulerunt, quod ipse dominus Benedictus erat contentus de via concilii sic aperta. Et idem retulit in Liburno magister Simon Salvator de-
cretorum

ANNO
CHRISTI
1409ANNO
CHRISTI
1409.

cretorum doctor, ipsius domini Benedicti familiaris, ad hoc destinatus. Et ex post antequam D. Benedictus a Portu Veneris recederet, scripsit litteras credentiales dominis Prænestino, de Thureio, & sancti Angeli, in Liburno existentibus, per sacram Magalonæ, qui in vim credentis ipsis exposuit quod dominus Benedictus erat recessurus ad partes Cataloniæ; & quod erat contentus ipse dominus Benedictus, quod ipsi domini cardinales prosequerentur viam motam generalis concilii utriusque partis & obedientiæ; & quod ipse dominus Benedictus erat dispositus dimittere aliquos de suis ad istam materiam prosequendam una cum ipsis dominis cardinalibus prædictis, dummodo a Gubernatore Ianuæ posset pro illis saluum conductum habere.

XXX. Conclusio vero tractatu de via generalis concilii in Liburno inter dictos cardinales prædictos utriusque partis, & alios deputatos per dominum Benedictum: subito dominus cardinalis de Chalento, tres archiepiscopi prædicti, & generalis ordinis Prædicatorum, e Liburno recesserunt. Et ad Portum Veneris accedentes retulerunt domino Benedicto quæ gesta fuerant: & eidem consulerunt domini cardinales tunc in Portu Veneris existentes, & alii prælati sui consiliiarii & familiares, ut omnino sequeretur & amplecteretur viam concilii generalis utriusque partis, de quo apertum fuit in Liburno inter cardinales partis utriusque. Quorum spreuit consilium, & mutata voluntate deliberavit ad Perpinianum accedere: & volens viam generalis concilii utriusque partis impedire, ibidem publicavit, quod in festo omnium Sanctorum in loco Perpiniani teneret concilium suæ obedientiæ. Dominus etiam Gregorius in Luca audiens, & per D. Benedictum certificatus, quod DD. cardinales concluderant de via concilii utriusque partis: etiam deliberavit e Luca recedere. Et volens pariter viam concilii generalis utriusque partis impedire, ibidem publicavit, quod teneret concilium suæ obedientiæ & partis in festo Pentecostes futuro in provincia Aquileiensi, vel exarchatu Ravennatenfi. Per quæ concilia sic divisa, & in locis adeo remotis ac diversis terminis, etiam impediri posset pax ecclesiæ juxta intentionem ipsorum duorum contententium de papatu, qui una collusionem ac concordia damnata in hanc vanitatem conveniebant: nullo tamen modo poterat schisma extirpari, sed potius nutrirî & foveri in magnum ecclesiæ detrimentum, & periculum animarum.

XXXI. Et post dominus Benedictus de mense Junii proxime præteriti recessit a Portu Veneris, suos gressus dirigens ad regem Aragonum, & ad locum Perpiniani applicuit, nullo alio dato ordine ad schismatis extirpationem, immo tractatu pacis rupto, & prosecutione unionis ecclesiæ omnino deserta, in dicto loco Perpiniani de mense Septembris proximi præteriti promovit de facto quinque in cardinales, suos familiares, opinionum suarum & viarum in impedimentum unionis tendentium sequaces, & pertinaces defensores. Et pari modo dominus Gregorius de Luca recedens, & de unione ecclesiæ nullomodo curans, novem de facto in cardinales promovit. Et hæc per ipsos facta sunt collusionem mutua, & concordia damnata, ut evidenter ostendunt eorum facta & dicta in impedimentum unionis concurrentia: per hoc credentes plures habere sequaces & defensores, & facilius viam generalis concilii utriusque partis impedire.

XXXII. Ex post dominus Benedictus, cum fuit in Perpiniano, antequam suum inchoaret particulare concilium in impedimentum unionis, & ut suum

A concilium particulare majoris videretur autoritatis, tres alios suos familiares in patriarchas promovit, & tales qui contra suam voluntatem veritatem dicere non auderent: & demum per plures dies tenuit suum particulare concilium, in quo interfuerunt fere quadraginta prælati, archiepiscopi, episcopi, abbates. Et ibidem legi fecit secundum se suæ assumptionis modum, & quæ fecerat pro unione habenda. Sed non fuerunt ibi descripti seu recitati sui defectus, & impedimenta per eum paci ecclesiæ præstita, nec alia quæ in præcedentibus sunt veridica narratione descripta. Et ex post, ut fertur, dici fecit per concilium suum particulare, quod ipse erat verus papa, ac quod fecerat debitum suum in unione ecclesiæ procuranda, & quod ipse semper fuerat catholicus absque labe hæresis & schismaticæ pravitatis. Fecit etiam publice dici & prædicari in Perpiniano, quod concilium in hac civitate Pisana convocatum teneri non poterat, nec convocari sine ipso, & quod ad ipsum in solidum pertinebat convocatio concilii generalis; contra veritatem juris, volens per hoc impedire hoc concilium generale utriusque partis, & quod prælati Aragoniæ & Castellæ ad ipsum concilium non venirent. Et si ista ad impedimentum unionis ecclesiæ, & schismatis nutrimentum pertineant, deliberet & decernat hoc sanctum concilium.

XXXIII. Et licet per præmissa velut ex evidentibus & certis indicis, ac præsumptionibus violentis, famaque communi & vulgata, appareat notorie de eorum collusionem & damnata concordia ad viam mutua cessionis per eos jurata, & omnem aliam per quam posset haberi unio & schisma extirpari: tamen ultra præmissa in Roma, Senis, & Luca, & Portu Veneris, inter curias ipsas sequentes fuit, & est communis fama & opinio, & aliqui notabiles viri dicunt se vidisse litteras & cedulas, continentem quod inter dominos Gregorium & Benedictum est, & fuit confederatio, concordia, & collusio juramento firmata, quod ad hoc ut ipsi evitaret & repellere valeant viam mutua cessionis, ipsi seipsos & suos dicunt se tractare debere materiam unionis, & non concilio dominorum cardinalium, principum, seu aliorum quorumcumque qui de suo consilio & opinione non essent, quia ad ipsos, ut asserunt, & non ad alios, præcise spectat ipsorum unionem, nisi in quantum alii per eos essent requisiti, & quod ipsi loca electa pro pace danda ecclesiæ possunt mutare per eorum libito voluntatis; & dicere contrarium, est ecclesiæ, ut aiunt, contradicere & pacem impedire. Tenent etiam mutua concordia, quod melius est ecclesiæ stare in divisione, ut est, quam si cogereretur ad viam mutua cessionis. Tenent etiam & concordem existunt, quod si simul haberent in uno loco convenire, tractarent de reductione unius ad alterum de via compromissi & successione, ut sic manerent, dum viverent, & uno defuncto superstes unicus papa remaneret. Et istud asseritur plus placere contententibus ipsis, ut asserunt viri notabiles, qui præmissa audiverunt, & aliquas scripturas ipsorum contententium viderunt & legerunt.

XXXIV. Postquam autem D. Benedictus recessit a Portu Veneris ad partes Cataloniæ dirigens gressus suos, disposuit D. Greg. a Luca recedere, & sic se abinvicem elongare, ut unus ad Occidentem, & alter ad Orientem viderentur intuitum dirigere, omnino deserto unionis negotio, & in desperationem posito. DD. card. partis utriusque in majori numero hinc inde in Liburno convenientes, quia adhuc non habebant alium locum accommodum pro conventionem, & materia concilii utriusque partis & obe-

obedientiæ ibidem apertam vel necessariam profectentes, præviderunt fore utile & necessarium ut ipsum concilium generale partis utriusque convocaretur, ut prius deliberaverant, ad viginti quintam diem proximi præteriti mensis Martii, cum continuatione dierum sequentium in hac civitate Pisana. Quæ civitas alias per ambos de papatu contententes ad consummandum pacis & unitatis vinculum fuerat electa, oblata & nominata, & idonea ac conveniens reputata: sic quod per dominos cardinales, qui D. Gregorio adhererant, in eorum parte convocarentur domini cardinales absentes, prælati, principes, & alii qui forent convocandi; & pariter per alios dominos cardinales in sua parte ad prædictum locum & diem, Quod & factum extitit per ipsorum patentes litteras de communi & concordii ipsorum consensu, in forma canonica & juridica. Actum fuit etiam & conclusum, quod pari modo per ipsorum dominorum cardinalium litteras, præmissa omnia intimarentur DD. Benedicto & Gregorio, & requirerentur ut vocacioni ipsius concilii præstarent consensum & opem, & ex superabundanti vocarent ad prædictos locum & diem una cum DD. card. sibi obedientibus. Et quod ipsi contententes de papatu, vocarentur & provocarentur ad dictum concilium renunciare, ut promissum, juratum & voto firmatum & concordatum fuerat, per se, vel procuratores suos, ad hoc sufficiens, speciale & irrevocabile mandatum habentes, cum intimatione quod alias in ipsorum contumaciam, contradictionem vel recalcitrationem, provideret concilium, & ecclesia congregata, eorum vel alterius ipsorum absentia non obstante, prout foret secundum Deum, Divinas & canonicas sanctiones, providendum, & alias fuit in Romana ecclesia sancta & virtuosissime observatum. Quæ omnia fuerunt per patentes litteras dictorum dominorum cardinalium domino Benedicto intimata in persona sua propria in loco Perpiniani. Et solemniter fuit vocatus & provocatus ad hoc prius concilium, etiam in causa schismatis & fidei: ut constat literis ipsius domini Benedicti, & publicis & authenticis instrumentis. Et nihilo minus præfati domini cardinales in vim cedule, in conclavi jurate, de novo ipsum dominum Benedictum requisiverunt per suas litteras, ut renunciaret, quia hoc reputabant & reputant pro bono unionis expedire. Ut autem præmissa plenarie continentes, publice ac patenter sub publico testimonio, in præsentia multorum clericorum & laicorum poni fecerunt & dimiserunt in principali altari cathedralis ecclesie civitatis Senarum, & in valvis ecclesie sancti Christophori ejusdem civitatis Senarum, sub testimonio publico & multorum præsentia, affixerunt taliter, quod de illis dominus Gregorius non posset ignorantiam allegare: prout isti sacro concilio est per instrumentam facta fides, immo ad ejus notitiam perven-

Concil. general. Tom. XI.

runt, & haberi debent de jure, perinde ac si sibi personaliter intimata fuissent.

XXXV. Et post dominus Gregorius per varios nuncios & alios conatus est impedire hoc sanctum concilium in impedimentum unionis ecclesie: procurando ut domini cardinales, qui sibi adhererant, mutarent locum & diem ordinatum, & convenirent cum ipso domino Gregorio in alio loco & termino. Et quia domini cardinales evidenter perpendebant, quod istud petebatur ad impedimentum unionis ecclesie, & ut impediretur hoc sanctum & universale concilium utriusque partis in hac civitate Pisana congregatum, cum in hoc tractatu nulla fieret mentio de D. Benedicto & parte quæ sibi adhaesit, sine quibus schisma extirpari non potest, nec unio haberi: propterea præfati domini cardinales, constantes in inceptis permanserunt, nec voluerunt, sicut nec debuerunt, tam evidenti natalia & notorio in edimento unionis aliquatenus consentire: ut etiam evidentibus responsionibus dicti domini cardinales nuncios hoc tractantibus luce clarius ostenderunt.

XXXVI. Et ulterius dominus Gregorius nedum viam concilii generalis, sed omnem prosecutionem unionis impedire volens, notificavit per suas litteras, quas ad varias mundi partes direxit: quod dominos cardinales qui sibi adhererant, & qui unionem ecclesie profectebantur, privaverat dignitatibus & beneficiis, & contra prælatos & officarios sequentes dominos cardinales, & eis in unione profectenda adherentes, processit ad privationem dignitatum, beneficiorum, officiorumque, nulliter & de facto, cum de jure hoc facere non posset in impedimentum unionis. Et pari modo dominus Benedictus volens impedire omnem prosecutionem unionis ecclesie, fecit de facto ceteros processus contra dominos cardinales, prælatos, reges, & principes, & alios qui se a sua obedientia subtraherent. Et ut viam concilii generalis impediret, citari fecit eorum se in Perpiniano comparituros ceteros prælatos, universitatem studii Parisiensis, & nonnullos magistros & doctores, & alios viros literatos, responsuros super certis articulis in impedimentum unionis & concilii generalis, cum ipsi citati constanter profectantur viam concilii generalis & schismatis extirpationem, Intendentes per hoc præfati DD. Gregorius & Benedictus, persecutores unionis ecclesie & concilii generalis utriusque partis terrere & avertere a prosecutione unionis & pacis ecclesie ac via concilii generalis utriusque partis, in eorum animarum detrimentum, & ecclesie grave & notorium scandalum.

XXXVII. Ultra præmissa, verbis & literis præfati DD. Gregorius & Benedictus conati sunt impugnare hoc sanctum & universale concilium, & ejus vocacionem, dicendo & asserendo quod hoc universale concilium non poterat se intrinicare, vel cognoscere, seu aliquid definire de causa ipsorum, & schismatis extirpatione, & sic per consequens nec de aliis erroribus quibus ipsi notorie, quantum in eis est, corpus ecclesie commaculant. Et hoc est satis evidens & notorium, ac etiam evidens existit & certum, quod ipsi, licet solemniter & ex superabundanti cautela, requisiti, noluerunt huic sancto concilio assensum ferre & opem, nec ad ipsum venire concilium, ut fuerant solemniter vocati, & etiam provocati, renunciaturi pro unionis bono, & juramento & voto multipliciter sunt astricti, ut manifestum existit & notorium. Per quæ evidentiarius constat de eorum notoria contumacia hæresim in hoc casu importante, & summam damnationem secundum canones in eos dictate, incorrigibilitate

VUUUUU &

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

& damnata pertinacia adeo evidenti & notoria, ut adversus illam admittenda non sit excusatio.

XXXVIII. Quare pro parte dicti procuratoris, promotoris, seu sollicitatoris, petitur, postulat, & requiritur, per hanc sanctam & universalem synodum, & ejus sententiam, decerni & pronunciari: primo unionem & conjunctionem factam de duobus collegiis in unicum collegium, fuisse & esse legitimam & canonicam, ipsamque autoritate prefatae synodi roborari pro bono tam sancti & pii negotii, ac validam & rationabilem declarari pro bono & evidenti necessitate sanctissimae unionis: ac etiam hanc sanctam synodum per dominos cardinales utriusque collegii ad tantum bonum simul legitime unitos & congregatos, rite & debite convocata, ac etiam congregata, & tempore congruo, in loco tuto, habili & idoneo, securo & libero, & ad eam velut representantem universalem Dei ecclesiam, cognitionem hujus causae, ac etiam decisionem, pertinere & spectare. Decerni etiam & declarari, omnia & singula superius enarrata, fuisse & esse notoria, & super eis etiam tanquam notoriis procedendum: & exinde memoratos contendentes, & eorum quemlibet, toti populo Christiano denunciari, & ostendi debere omni dignitate & honore, etiam papali, se reddidisse indignos, velut notorios schismaticos, notorios fautores, & schismatis nutritores, pertinaces haereticos, & notorios criminibus enormibus, perjurii, & violationis voti, irretitos, etiam notorie scandalizantes cum incorrigibilitate, contumacia & pertinacia evidentibus & manifestis; ipsosque propter praenissas iniquitates, ne regnent vel imperent, seu praesint, a Deo & sacris canonibus, fore abjectos, privatos, ac ab ecclesia praecisos, suis ligatos peccatis; & nihilo minus sententiando privari, abjici & praecidi: & insuper eisdem & cuilibet eorum inhiberi, ne aliquis eorum pro summo pontifice gerere se praesumat. Omnes & quoscumque Christianos ab eorum obedientia, nonobstante quocumque fidelitatis juramento, aut alio vinculo astrictos, perpetuo absolutos declarari. Inhibendo etiam cunctis Christi fidelibus, ne dictis contendentibus, seu eorum alteri, tanquam papae seu summo pontifici obediant, pareant, vel intendant, nec consilium, auxilium, vel favorem praestent, aut eos recipiant, vel receptent, etiam sub poenis excommunicationis, & aliis a sanctis patribus & canonibus inflictis, promulgatis, & ordinatis. Et si parere contempserint ordinationi & sententiae hujus sacri concilii, decernendum fore & decerni, ipsos, & eorum fautores, defensores & adherentes, etiam per potestates saeculares compescendos fore & compesci, juxta sacrorum canonum dispositiones & Divina mandata.

Et pari modo petitur, postulat, & requiritur, decerni, & declarari, omnes & singulos processus ac sententias, per dictos contendentes, & eorum quemlibet factos, latos, & fulminatos; ac privationes ordinum, dignitatum, beneficiorum, & officiorum, ac graduum quorumcumque, & qualiacumque, ac quomodocumque nuncupentur, seu nominentur, contra dominos cardinales, & eis adherentes, ac eos sequentes, ac etiam contra dominos reges & principes, praelatos & alios ecclesiasticos & saeculares cujuscumque conditionis & status, ac etiam contra universitates, Parisiensem, Bononiensem, & alias universitates seu communitates, ac singulares personas, cum haec omnia in odium prosecutionis & unionis, & impedimentum ejusdem, appareant esse facta, fuisse & esse nullos, & cassos & irritos, ac nullius vigoris vel momenti; & quatenus de facto processerant, annullandos, cassandos & irritandos, ac

annullari, cassari, & irritari debere. Et nihilo minus etiam promotiones vel potius profanationes cardinalium, vel in impedimentum unionis attentatas, & quaecumque alia, quomodocumque, & qualitercumque per eos, vel eorum alterum, gesta vel facta sub colore pontificalis officii in impedimentum unionis, fuisse & esse nullas, cassas, irritas & inanes; & quatenus de facto processerunt, annullari, cassari, & irritari per hanc sanctam & universalem synodum debere. Et consecutive omnes sententias excommunicationis, inhabilitationis, vel alicujus alterius poenae, per eos vel eorum aliquem latas in adherentes, neutrales, seu eis obedientiam subtrahentes, autoritate praesentis concilii nullas declarari. Et insuper omnem suppleri defectum, si quis forsitan intervererit in praesenti processu ex solemnitate juris omitta.

Et ad informandum plenius hanc sanctam synodum, si praedicta omnia omnibus notoria non existant: licet omnia & singula praedicta sint vera, manifesta & notoria, ita quod aliquali tergiversatione celari non possunt, nec indigeant clamore alicujus accusatoris: tamen procurator seu promotor praefatus dat, exhibet, producit articulos praesentes, & contenta in eisdem narrative & dispositive. Et de quolibet ac conjunctim & divisim, & in quantum videatur huic sanctae universali synodo, offert se probaturum in eis contenta, vel ea quae ei sufficienter, seu sufficere videbuntur, ad suum propositum consequendum in toto vel in parte, & non aliter, nec alio modo. De quo solemniter protestatur, vestrum benignum auxilium humiliter implorando.

Et praedicta omnia & singula dictas procurator seu promotor dat, exhibet, & producit omni meliori modo, via, forma, & causa, quibus potest & debet: salvo jure sibi corrigendi, addendi, detrahendi, &c.

SESSIO VI.

Sexta sessio fuit die ultima Aprilis: & ibi statim post Missam & litanias proposuit episcopus Salisberienensis de Anglia, qui tempore medio cum multis aliis dominis Anglicis applicuerat Pisas, exhortans in effectu totum concilium ad procedendum in negotio secundum bonam justitiam & aequitatem: dicens se cum aliis habere sufficiens mandatum ex parte regis Angliae & regni ad tractandum & prosequendum cum aliis, & tenendum seu accordandum quidquid ibidem ordinaretur in facto ecclesiae, seu unionis, &c. Et quia nondum ex parte dictorum Anglicorum, nec ex parte illorum de Alemannia, fuerant nominati per eos eligendi ad examinandum testes, de quibus dictum est in sessione praecedenti: ideo fuit dies continuata ad diem sabbati proximam, quae erit dies quarta Maii; in qua, sicut dictum fuit per advocatum ex parte concilii in hoc negotio ordinatum, dominus Petrus de Ancorano, utriusque juris doctor Bononiensis, debet dare responsiones ad proposita alias in quarta sessione per episcopum Verdensem, & alios ambassiatores regis Ruperti, de quibus ibi dicitur. Et fiet etiam commissio nominandis ad examinandum testes (de quibus est supra dictum.) Et ulterius in negotio procedetur prout fuerit rationis. Fuit etiam illico protestatum per dictam advocatum ad instantiam promotorum & procuratorum ad hoc totum negotium prosequendum, ex parte concilii ordinatorum, de prosequendo tempore & loco contra dictum episcopum Verdensem, & alios ambassiatores dicti Ruperti

dicti Ruperti (de quibus supra) qui non expectato responso illiciti recesserunt: quodque ipse & alii qui cum eo sic recesserunt, & debebant concilio interesse, incurrerant penas juris contra sic recedentes vel non venientes latas a jure, &c.

SESSIO VII.

Septima sessio fuit die sabbati quarta Maii: & ibidem post Missam & litanias, doctor Bononiensis, vocatus dominus Petrus de Ancorano, dedit responsiones ad proposita alias per oratores & nuncios D. Ruperti, &c. de quibus supra facta est mentio in quarta sessione. Postea fuerunt lecta nomina electorum pro qualibet patria ad recipiendum testes & instrumenta, ad probandum notorietatem propositorum in quinta sessione contra istos duos contententes: & illico fuit eis autoritate concilii data commissio, de qua promotores petierunt instrumentum. Fuit etiam dictum, quod expediebat autoritate totius concilii mittere ad regem Ladislaum Siciliae, ad exhortandum eum quod non impediret concilium, & quod cessare ab impedimentis, quodque teneret & servaret ibi deliberanda, &c. Et ab omnibus fuit dictum: placet. Et fuit dies continuata ad procedendum ulterius in hoc negotio ad diem Veneris, quæ erit dies decima Maii.

SESSIO VIII.

Octava sessio fuit dicta die Veneris desima die Maii, & post Missam & litanias, fuit potestas data in alia sessione ad examinandum & recipiendum testes & instrumenta, continuata ad octo dies, videlicet ad diem Veneris, decimam octavam diem Maii. Ibidem etiam ad instantiam promotorum & procuratorum, &c. fuit determinatum, unionem amborum collegiorum card. propter bonum unionis eccl. & pro necessitate proficquendi hoc tam pium negotium alias factam, fuisse bene, rite, & debite factam: eamque synodus roboravit & confirmavit, & declaravit quod per eos potuit concilium ecclesie universalis congregari ad providendum isti negotio, & quod hoc præsens concilium est sufficienter repræsentativum totius ecclesie catholice, in loco tuto, idoneo & securo, & tempore congruo congregatum; quodque hoc præsens concilium habet potestatem cognoscendi de hoc toto negotio, &c. & decidendi, tanquam quod non habet alium quoad hoc superiorem in terris. Et hæc omnia fuerunt illico per dictum concilium accordata, pronuntiata, & conclusa per os domini patriarchæ, prout in cedula super hoc facta & lecta continetur, cujus scriptus est tenor infra.

Item fuit autoritate concilii dictum & declaratum, licet pro tunc non pronuntiatum in scriptis, quod a tempore quo isti contententes recusarunt adimplere juramenta sua & vota de via cessionis per eos præstita, licuit ab eis subtrahere obedientiam, ab eo tempore quo viam cessionis proficquere omiserant, &c. & quod pro nunc erat ab omnibus obedientia eis & eorum cuilibet subtrahenda; & quod processus, inhabilitationes, & censuræ, latæ per eos, aut eorum alterum, in præjudicium prosecutionis unionis, erant irrita & cassa, &c. sed quia de hoc non erat littera seu pronuntiatio dictata, fuit hoc sic dimissum usque ad aliam sessionem, quæ fuit assignata ad decimam septimam diem mensis Maii proximam. Tenor autem dictæ cedulæ in hac sessione pronuntiatur sequitur, & est talis.

Sancta synodus, habita plena & matura deliberatione decernit, pronunciat, & declarat, unionem & conjunctionem factam de duobus collegiis S. R. eccl. *Concil. general. Tom. XI.*

A clesie cardinalium, fuisse & esse legitimam & canonicam; ipsamque sua autoritate roborat, approbat, & confirmat, pro bono tam sancti & pii negotii, ac evidenti & imminente necessitate universalis ecclesie catholice, extirpatione schismatis, ac unione & redintegratione ipsius ecclesie: ac etiam hanc sanctam synodum per DD. cardinales utriusque collegii, ad tantum bonum simul unitos & congregatos, tempore congruo, & in loco tuto, habili, idoneo, securo & libero; rite, debite, & canonicè convocatum. Declarat insuper, pronunciat, & decernit, per Dei gratiam hic esse generale concilium repræsentativum totius ecclesie universalis catholice, rite, juste, & rationabiliter fundatum & congregatum: & ad hoc generale concilium, tanquam ad unicum superiorem & iudicem in terris pertinere huiusmodi causæ, & omnium propositorum contra DD. Benedictum & Gregorium nominatos, contententes, seu, ut asseritur, colludentes, cognitionem, examinationem, decisionem, & omnimodam determinationem omnium singulorum ad dictam causam pertinentium, quoquo modo dependentium, incidentium, seu emergentium ex præmissis.

Item sancta synodus habita matura ac plena deliberatione ex causis præmissis, pro secunda dilatione ad producendum testes statuit terminum ab hodie ad octo dies: quæ erit decima septima præsentis mensis Maii, & ad illam diem assignat proximam sessionem.

SESSIO IX.

C Nona sessio fuit die Veneris xviii. Maii, in qua post Missam & litanias fuit ex parte concilii dictum & declaratum, quod ordo sedendi in concilio per quoscunque prælatos sive ambassiatores aliquorum, non faceret præjudicium ecclesie, vel personis seu eorum dignitatibus aut prerogativis; quodque de hoc nullus de cetero contra alium possit se juvare in aliquo, tam in proprietate quam salina seu possessione, vel quasi.

Item per os domini patriarchæ Alexandrie de mandato synodi fuit pronuntiatum in scriptis, super illis tribus de quibus in proxima sessione dictum fuerat, sed pro tunc non pronuntiatum, videlicet: Quod licuit, &c. ut in præcedenti sessione dictum fuit; Et quod subtractio obedientiæ ex nunc in antea curret; & quod processus contra hoc facti non tenerent, &c. ut ibi dictum est. Et ulterius in eadem sententia pronuntiatum fuit & declaratum, quod domini cardinales, & alii prælati, producti in testimonium in hac causa, poterunt esse conjudices, ac etiam testes. Tenor autem hujus cedulæ est infra scriptus.

Item, in eadem synodo commissio alias data examinatis fuit continuata ad diem Mercurii proximam, quæ erit dies vigesima secunda Maii: quæ dies etiam fuit pro proxima sessione assignata. Et fuit data autoritate concilii potestas dictis examinatis addendi articulos alios novos, vel declarandi jam datos, &c. prout videntur expedire pro causa. Tenor autem dictæ pronuntiationis factæ in prædicta sessione sequitur, & est talis.

Sancta & universalis synodus hic in Christi nomine congregata, declarat, pronunciat, & decernit, ex iustis & rationabilibus causis a Petro de Luna, qui Benedictus decimus tertius, & Angelo Corario, qui Gregorius XII. dicebantur, improbe contententes de papatu, & ab ipsorum cujuslibet obedientia licuit recedere libere & impune: videlicet a præfato Benedicto, ex eo tempore quo viam cessionis per eum juratam solemniter, realiter proficquere, & eandem effectualiter adimplere, damnabiliter omisit; & a præfato Gregorio

V u u u u u ij ex

ANNO
CHRISTI
1409.

ex eo tempore quo viam cessionis per eum juratam & solenni voto firmatam & promissam, realiter prosequi, & effectualiter adimplere, damnabiliter prætermisit.

Insuper eadem sancta synodus ex causis, quibus supra, pronunciat, statuit, ordinat, & decernit, præfatis contententibus de papatu, & ipsorum cuilibet, qui canonicè requisiti vocatique in præfenti causa schismatis & fidei, fuerant declarati legitime contumaces, fore a cunctis Christi fidelibus omnimodam obedientiam subtrahendam, & ex nunc in antea ab omnibus pro subtrahenda haberi, & ita observandum decernit, pronunciat, atque mandat.

Processus autem & sententias, condemnationes, privationes, inhabilitationes, & censuras quascunque, per ipsos contententes, aut ipsorum alterum, in præjudicium unionis ecclesiæ, aut prosecutionis ejusdem contra subtrahentes, aut in posterum subtrahentes, factos, aut in posterum fiendos, hæc sancta synodus decernit & declarat cassos existere, & nullius esse roboris vel momenti: & eosdem cassat & annulat, quatenus de facto processerunt, aut in futurum procederent.

Item, eadem sancta synodus in favorem fidei, & profchismatis extirpatione, ac lacerata ecclesia univenda & pacificanda, decernit, pronunciat, & declarat, omnes cujuscumque status, etiam si cardinalatus præfulgeant dignitate, qui in causa præfenti sunt, & esse possunt iudices seu conjudices in concilio, etiam esse posse legitimos testes, eorumque tam sententiis quam testimoniiis, fidem esse indubiam adhibendam.

Item, cum propter diversitatem & prolixitatem articuloꝝ, in præfenti causa productorum, possent testium examinatio dispendiose procelari: propterea sancta synodus decernit, pronunciat, & declarat, quod domini commissarii, seu examinatores, ad hoc per sanctam synodum deputati, possunt dictos articulos declarare, specificare, & in eis addere, detrachere, mutare, ac etiam novos articulos de novo recipere, & super eis testes examinare, interrogatoria facere, prout utilitati & accelerationi causæ viderint expedire, & mittere etiam extra locum concilii, maxime Florentiam, ad recipiendum & examinandum alios testes. Et ex prædictis causa cognita & deliberata, dat, statuit, & decernit, tertiam dilationem ad probandum, & testes producendum, & ad ulteriora procedendum, prout eidem sanctæ synodo videbitur expedire, diem Mercurii proximam, quæ erit vigesima secunda hujus mensis; ad quam diem statuit & ordinat proximam sessionem.

SESSIO X.

Decima sessio fuit die Mercurii vigesima secunda Maii. Et primo post Missam & litanias fuit petitum, quod Benedictus & Gregorius de papatu contententes, quibus alias data fuerat dilatio ad audiendum jurare testes, & dicendum contra eos si quid dicere velent, nunc antequam fieret publicatio, vocarentur ad valuas; & si non comparerent, decernerentur quo ad hoc contumaces, & in eorum contumaciam ulterius procederetur ad publicationem testium, &c. Et ita fuit factum. Postea illico decretum fuit, publicationem esse faciendam: & illico fuit incepta per hunc modum, quod unus de notariis legebat articulos, & unus de examinatorebus, scilicet archiepiscopus Pisanus ad hoc deputatus, lecto articulo dicebat, contenta in hoc articulo probantur notoria per tot testes, nominando in genere eorum dignitates, sed non personas: & quia illa die non potuit perfici istud, iste

actus continuatus fuit ad diem sequentem, quæ pro alia sessione fuit assignata.

SESSIO XI.

Vndecima sessio fuit die Iovis tertia Maii; in qua post Missam & litanias continuatus fuit actus hesternæ die inchoatus; & post articuloꝝ lectionem completam, secundum formam alia die inchoatam, petitum fuit & requisitum, quod per concilium decerneretur publicationem testium esse factam, & esse ulterius procedendum in causa, prout concilio videretur; super quo si placeret, daretur dilatio ad diem Sabbati proximam ad respondendum super istis, & deliberandum tempore medio, quid dicendum. Et ita fuit accordatum, & ad aliam diem Sabbati, quæ erit dies vigesima quinta hujus mensis Maii, fuit sessio assignata. Et ulterius illico fuit requisitum, quod de novo ad valuas ecclesiæ illa dies assignaretur duobus de papatu contententibus, ad audiendum ordinationem concilii de modo ulterius procedendi, & audiendum decerni publicationem testium debite esse factam, & debere haberi pro facta, nisi dicant, vel aliquis pro ipsis causam quare, &c. Et ita in omnibus fuit accordatum.

SESSIO XII.

Duodecima sessio fuit die sabbati vigesima quinta Maii, quæ fuit vigilia Pentecostes, & post Missam & litanias fuit requisitum per advocatum, quod dicti duo contententes ad valuas vocarentur: & ita fuit factum per duos cardinales more solito. Et quia non comparuerunt, nec aliquis pro eis, fuerunt reputati contumaces, & in eorum contumaciam dictum fuit publicationem testium haberi pro facta, & ulterius procedendum. Et illico fuit per os domini patriarchæ Alexandriæ pronunciatum autoritate concilii, videlicet quod attenda notorietate eorum de quibus agitur, visis attestacionibus, receptis & publicatis, crimina & excessus & alia necessaria ad decisionem causæ fuerunt & sunt notoria, & pro talibus reputabat, decernens ulterius tanquam super notorio esse procedendum. Postea fuit petitum & requisitum ex abundantia, quod adhuc prorogaretur potestas alias data commissariis ad examinandum testes, de qua supra, usque ad tempus latæ sententiæ ad finem: quod si aliquæ literæ producerentur, quæ facerent ad causam, vel si fierent alii novi articuli super illis, testes possent recipi: & ita fuit accordatum.

Item etiam petitum fuit & accordatum, quod pro bono causæ si cardinalibus videretur esse mittendum ad D. Lucanum & ad Senenses, pro aliquibus quæ ad hanc causam essent expedientia, ipsi cardinales ad hoc sine alia congregatione possent nomine concilii ibidem mittere, & ad hoc eligere personas sicut voluerint.

Item ad procedendum ulterius fuit dies & sessio assignata ad diem Mercurii post festum Pentecostes, quæ erit vigesima nona Maii, videlicet ad deliberandum de die assignanda dictis contententibus ad audiendam sententiam diffinitivam, & de citando eos ad illam diem ad sententiam audiendam. Tenor vero pronunciationis factæ, de qua in hac præcedenti sessione fit mentio, talis est.

Sancta synodus attenda eorum de quibus agitur notorietate, de qua per factorum evidentiam, de positionem testium, & alia documenta legitime constat, habita super his deliberatione matura pronunciat & decla-

declarat, delicta, crimina & excessus, & alia ad definitionem necessaria, in petitione presentis cause deducta contra dictos Benedictum & Gregorium de papatu contententes, per promotores seu procuratores per hanc sanctam synodum deputatos, fuisse & esse notoria, & tanquam super notoriis fuisse & esse ad ulteriora procedendum, & tanquam in causa in qua imminet scandalum, & periculum notorium est in mora.

S E S S I O XIII.

Tertiadecima sessio fuit die Mercurii vigesima nona Maii, quæ fuit in septimana Pentecostes: in qua post Missam & litanias, magister Petrus Plaoul pro universitate Parisiensi dixit, & declaravit, opinionem universitatis esse, istos duos contententes debere reputari schismaticos, & antiquati schismatici nutritores, & hæreticos pertinaces, firmans autoritatem concilii ad decidendam hanc causam, & declarandum eos esse ab ecclesia præcisos, & abjectos, & eos quantum opus est abjiciendos & ejiciendos, &c. sumens thema suum: *Congregabuntur filii Iuda & Ierusalem, & ponent sibi caput unum, &c.* Postea immediate unus episcopus Italicus, dictus Novariensis, legit quandam cedulam facientem mentionem, qualiter secundum ordinationem dominorum cardinalium, per dominum cardinalem Mediolanensem fuerunt simul congregati omnes magistri in theologia, & licentiatii, ac baccalarii formati, qui ad dictum concilium de multis partibus & universitatibus convenerant, & inter eos fuerat habita deliberatio super ista materia, & postea in eandem opinionem convenerant, & concordantes fuerant; videlicet quod dictos ambos contententes schismaticos teneant, & hæreticos, pertinaces, &c. ut supra, & omnium & singulorum nomina recitavit, quorum multi sunt episcopi & prælati, & faciebant omnes numerum centum & trium.

Item postea dixit, quod in eadem opinione fuit universitas Florentina, in qua fuerunt centum & viginti magistri subscripti. Idem etiam deliberavit universitas Bononiensis, quæ de hoc misit literas: Idem universitates sive studia Aurelianensis, & Andegavensis, & Tolosana per suos ambassiatores presentes ibidem.

Postea advocatus petiit, quod ad procedendum ulterius in hac causa, assignaretur dies Mercurii proxima preceptorie istis contententibus, ad audiendum sententiam diffinitivam in hac causa; & quod de hoc cedula affigeretur in valvis ecclesie, quod ad hoc audiendum assignaretur sessio ad diem Mercurii, quæ erit dies quinta mensis Iunii.

Uterius dixit, quod si placeret tempore medio, scilicet die sabbati proxima, fieret una sessio, in qua fieret relatio de testibus quibusdam examinatis post relationem alias factam, qui scilicet fuerunt examinati super quibusdam novis articulis de novo additis & traditis, & etiam super antiquis juxta ordinationem alias in proxime præcedenti sessione factam; & ad faciendum etiam, si sit opus, pleniorum relationem quam alias facta fuit super examinatione testium alias receptorum, ad serendam conscientiam aliquorum, si visum fuerit expedire. Et ita fuit per concilium accordatum: & sessiones istas ordinavit, scilicet unam ad diem sabbati, quæ erit prima dies Iunii; & aliam ad diem Mercurii sequentem, quæ erit quinta dies Iunii.

S E S S I O XIV.

Quartadecima sessio fuit die sabbati prima die Iunii. *Concil. general. Tom. XI.*

iii, in qua post Missam & litanias, examinatores sive commissarii, ad examinandum testes alias dati, fecerunt per os D. archiepiscopi Pisani, unius ex eis, recitari numerum testium, qui de veritate contentorum in articulis deponebant, designando eorum dignitates & titulos, non propria nomina, recitando summarie effectum articuli non ad longum, & postea subjungendo: *Iste articulus probatur per tot testes de veritate, quorum testium tot sunt cardinales, tot talistatus, &c. sicut in simili super notorietate fuit factum in decima & undecima sessione, quando testes fuerunt recitati, qui de notorio deponebant. Et fuit hoc factum ad pacificandum aliquos qui volebant scire, si per testes probarentur esse vera illa, quæ dictis contententibus opponebantur: quia interdum dicantur aliqua notoria, quæ tamen non probantur esse vera. Et hoc factum subjunxit dictus archiepiscopus, quod si aliquis vellet videre depositionem testium, ut magis probaret veritatem illorum quæ dicebantur, reperiret die Lunæ & Martis proxima apud Carmelitas, qui dictas depositiones ostenderet cuicumque videre volenti, sed non expediebat aliter publicare.*

S E S S I O XV.

Quinta decima sessio fuerat ordinata ad audiendum jus ad diem Mercurii quinta die Iunii, quæ fuit vigilia Sacramenti, & illa die fuit huiusmodi sessio. Et prius per advocatum, nomine procuratorum & promotorum in hac causa, fuit requisitum, quod ad valvas ecclesie vocarentur duo contententes, qui ad hanc diem vocati fuerant & citati, prout ex relatione, & per instrumentum apparet: & sic fuit factum per duos cardinales more solito, nullisque comparuit. Postea dictus advocatus requisivit contumaciam contra eos, & quod ulterius procederetur ad sententiam proferendam, sicut alias fuerat adhuc dies hæc assignata: fuit responsum, placet. Postea surrexit patriarcha Alexandria, qui de consensu synodi sibi dato protulit nomine totius synodi sententiam diffinitivam, per quam declaratur ac diffinitur, quod obiecta contra dictos contententes sunt & fuerunt notoria; & quod ex his sunt schismatici, & antiquati schismatici nutritores & fautores; quod etiam sunt hæretici, & a fide devii, & ex hoc ab ecclesia præcisi, & adeo ne præfint dejecti & abjecti, & sic declarata dicta synodus; & nihilo minus eos privat & dejicit ab omni honore & dignitate etiam papali. Et ultra hoc decernit, processus per eos factos, aut eorum alterum, contra aliquos cardinales, sententias, censuras, aut privationes, esse irritas & inanes, eaque cassat ad cautelam & irritat. Et ulterius decernit sancta synodus, promotiones seu ordinationes, immo profanationes cardinalium, per dictos contententes, & eorum utrumque factas, videlicet per Petrum de Luna a die xv. Iunii, & per Angelum Corario a die tertia Maii, anni millesimi quadringentesimi octavi, esse irritas & inanes; & quantum opus est, cassat & irritat, &c. prout in forma quæ est hic infra scripta continetur. De quibus omnibus promotores petierunt instrumentum.

Postea etiam ex parte concilii fuit lecta una cedula, per quam concilium ordinat, quod ordo sedendi in isto concilio tentus & habitus, per quoscumque sit, non possit cuiquam facere præjudicium, nec etiam commodum, aut prærogativam afferre, &c. sicut fuerat etiam factum in nona sessione.

Postea etiam dixit dictus patriarcha Alexandria, quod a multis petebatur ordinari & decidi, quid diceretur.

Vuuuu iij cen-

ANNO
CHRISTO
1409.ANNO
CHRISTO
1409.

centum aut tenendum esset de promotionibus factis per istos contententes, quoad alias dignitates quam cardinalatus; & similiter de processibus per eos factis contra alios, quam contra cardinales, de quibus omnibus in forma sententiæ nulla facta est mentio; super quo, si placeret, ordinaretur una sessio ad diem Lunæ proximam, quæ erit die decima Iunii, in qua decerneretur super istis, & interim deliberaretur plenius super hoc quid dicendum: & sic fuit ab omnibus accordatum, & ad dictam diem fuit propter hoc sessio ordinata. Fuit etiam petitum, quod in sententiæ prædictæ diffinitiva omnes se debèrent subscribere, quando esset posita in forma; & sic fuit accordatum, & etiam postea factum. Et illico etiam prohibitum fuit omnibus, ne de villa decederent, quousque prædicta omnia essent completa. Et his factis & dictis statim cœperunt clerici qui litanias dixerant, cantare, *Te Deum*, alta voce, & hymno perfecto omnes recesserunt de ecclesia. Tenor autem pronuntiationis sententiæ diffinitivæ contra prædictos contententes sequitur, & est talis.

Exeat in a-
ctis supra
edris.
Sed cum dis-
crepent ab
his multis
huius codi-
cis lectio-
nerum hic
edenda fuit.

Christi nomine invocato, sancta & universalis synodus universalem ecclesiam representans, & ad quam cognitio & decisio huius causæ noscitur pertinere, Spiritus sancti gratia in hac majori ecclesia Pisana congregata, ibique pro tribunali sedens, visis & diligenter inspectis omnibus & singulis productis, probatis & agitat in præsentis causa unionis ecclesiæ, fidei, & schismatis contra Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum de Corario, Gregorium duodecimum olim nuncupatos, quæ in præsentis processu huius causæ plenius continentur, ac quibuscumque aliis ipsam sanctam synodum ad infra scriptam diffinitionem moventibus & inducentibus, habita prius inter se ipsos, & demum cum copiosa multitudine magistrorum in sacra theologia, ac utriusque juris doctorum, pluries & pluries diligenti collatione, & tandem deliberatione matura, omnesque pariter in hanc sententiam repens unanimiter concordare omni modo, via & jure, quibus magis & melius potest in prædictorum contententium, seu verius colludentium de papatu, & cuiusque eorum contumaciam: in his scriptis pronuntiat, decernit, definit & declarat omnia & singula crimina, excessus, & alia cuncta necessaria ad infra scriptam decisionem præsentis causæ deducta per providos viros magistros Henricum de Monte Leone, Ioannem Descrivanis, & Bertholdum de VVildunghen "promotores, instigatores & sollicitatores, seu procuratores deputatos ad prosequendum præsentem causam, pro huius detestandi & inveterati schismatis extirpatione, & unione atque redintegratione sanctæ matris ecclesiæ, contra & adversus prælibatos Petrum de Luna, Benedictum decimum tertium, & Angelum Corario, Gregorium duodecimum (de papatu damnabiliter contententes) ab aliquibus nuncupatos, in petitione coram ipsa sacra & universali synodo præsentata & exhibita, fuisse vera & esse, atque notoria, ipsosque Angelum Corario, & Petrum de Luna de papatu, ut præsertur, contententes, & eorum utrumque fuisse & esse notorios schismaticos, & antiqui schismatis nutritores, defensores, fautores, approbatores, manutentores, pertinaces, necnon notorios hæreticos, & a fide devios, notoriosque criminibus enormibus perjuriis & violationis voti irretitos, universalem ecclesiam sanctam Dei notorie scandalizantes, cum incorrigibilitate, contumacia & pertinacia notoriis evidentibus & manifestis. Et ex his & aliis se reddidisse omni honore & dignitate, etiam papali indignos, ipsosque & eorum utrumque propter præmissas iniquitates,

* VVil-
ding &
Voiederg-
hca

A crimina & excessus ne regnent, vel imperent, aut præsentia Deo & sacris canonibus fore ipso facto abjectos & privatos, ac etiam ab ecclesia præcisos, & nihilo minus Petrum & Angelum, & eorum utrumque, per hanc sententiam diffinitivam in his scriptis privat, abjicit & præcidit; inhibendo eidem ne eorum aliquis pro summo pontifice gerere se præsumat, ecclesiamque vacare Romanam ad cautelam insuper decernendo.

B Et insuper omnes & quoscumque Christicolæ, etiam si imperiali, regali, vel alia qualibet præfulgeant dignitate, declarat ab eorum & cuiuslibet eorum obedientia, non obstante quocumque fidelitatis iuramento, aut alio quocumque vinculo, quo illis vel eorum alteri tenerentur astricti, fore perpetuo absolutos, inhibendo eidem Christi fidelibus ne prædictis de papatu contententibus, seu eorum alteri quomodolibet obediant, pareant, vel iustentant, aut consilium, auxilium, vel favorem ipsi præstent, aut eos recipiant, vel receipt, sub penis excommunicationis, & aliis a sanctis patribus & sacris canonibus inflictis, promulgatis & ordinatis. Quodque si parere contempserint huic ordinationi & sententiæ, ipsos & eorum fautores, defensores, adherentes & sequaces, etiam per seculares potestates fore compescendos, & compesci debere juxta præcepta Divina & sacrorum canonum dispositiones, eadem sancta synodus pronuntiat & diffinit.

C Ac insuper omnes & singulos processus, & sententias excommunicationis, inhabilitationis, vel alterius censure & pœnæ, privationes quoque ordinum & dignitatum, etiam cardinalatus, beneficiorum & officiorum, ac graduum quorumcumque, qualiacumque sint, & quomodocumque nuncupentur, seu nominentur, contra dominos card. per dictos Petrum de Luna & Angelum Corario factos, actos & fulminatos, fuisse & esse nullos, cassos & irritos, nullas, cassas & irritas, ac nullius roboris, efficacie vel momenti, & quatenus de facto processerunt, eatenus annullandos, cassandos & irritandos, annullandas, cassandas & irritandas; sicque & etiam ad cautelam quatenus expedit omni modo & jure quo melius potest annullat, cassat & irritat.

D Et insuper promotiones, immo verius profanationes quorumcumque ad cardinalatum per dictos contententes de papatu & eorum utrumque attentatas, videlicet per dictum Angelum a die tertia Maii, & per Petrum ante dictum, a die xv. Iunii anni proximi præteriti millesimi quadringentesimi octavi, fuisse & esse nullas, cassas, irritas & inanes, & quatenus de facto processerunt, de facto annullandas, cassandas & irritandas, & sic etiam ad cautelam quatenus expedit omni modo & jure quibus melius potest, præfata sancta synodus per hanc sententiam diffinitivam cassat, irritat & annullat.

E Ad providendum autem adversus processus, constitutiones, & sententias in præjudicium unionis, & alias per Petrum de Luna & Angelum Corario olim contententes de papatu seu colludentes præfatos, factas & latas contra reges & principes, patriarchas quoque, archiepiscopos, episcopos, ac alios ecclesiæ prælatos, universitates studiorum, communitates, ac singulares personas ecclesiasticas & seculares, & circa promotiones olim per ipsos contententes factas ad dignitates quascumque; & ulterius ad procedendum super aliis bonum universalis ecclesiæ tangentibus, sancta synodus statuit diem Lunæ proximam pro sessione futura, quæ erit decima mensis præsentis Iunii.

SESSIO XVI.

ANNO
CHRISTI
1409.

Sextadecima sessio fuit die Lunæ decima Iunii, sicut fuerat in proxima sessione ordinatum. Et ibi fuit dominus cardinalis de Chalento, qui Petrum de Luna dimiserat & ab eo recesserat, & ad concilium venerat. Et in ista sessione primo fuit per os domini archiepiscopi Pisani lecta una cedula, in qua omnes & singuli cardinales erant subscripsi, continens in effectum formam cuiusdam promissionis, quam fecerunt omnes prædicti & singuli cardinales ad satisfaciendū multis, qui requirebant & petebant, quod reformaretur usurpationes quæ erant in ecclesiâ introductæ in præjudicium libertatis ecclesiasticæ, &c. per quam cedulam omnes & singuli prædicti cardinales promittunt, videlicet quilibet eorum, si eum contingat ad papatū assumi, quod intendet reformationi ecclesiæ tam in capite, quam in membris; & si eum contingat assumi ad papatum, erga eum instabunt & procurabunt fideliter & bona fide, quod circa dictam reformationem intendat, nec permittat, quantum in eo erit, quod hoc concilium dissolvatur, quousque super hoc provisum extiterit. Et ideo placet eis quod adhuc concilium continetur, &c. ut in forma cedulæ, cujus tenor est infra.

Postea venit advocatus per concilium alias deputatus, qui petit & requisivit, quod cum alias in proxima præcedente sessione fuerit sententia lata diffinitiva contra duos contententes, &c. & parum esset, si non demandaretur executioni, quod placeret dare & ordinare commissarios ad publicandum dictam sententiam, & executioni demandandum ubique, vel in diversis mundi partibus ubi oportebit: ad quos nominandos, si placet, ordinet concilium, quod collegium dominorum cardinalium eos tales, sicut voluerit, ad hoc idoneos possit & valeat nominare. Et ita fuit accordatum.

Item petit & requisivit, quod cum Angelus Corario olim ab aliquibus nominatus Gregorius XII. sedem suam nitatur tenere in patriarchatu Aquileiensi, & populum illius patriæ ad se allicere, ac ab obedientia D. patriarchæ Aquileiensi faventis huic concilio retrahere, placeat huic concilio mandare dominis illius patriæ, ac vassallis ecclesiæ, quod dicto patriarchæ Aquileiensi pareant & intendant, & dicto Angelo seu Gregorio nullatenus obediant, &c. Et ita fuit ab omnibus accordatum.

Postea fuit dictum & publicatum, quod si placeret, continuaretur hoc concilium, & alia sessio ordinaretur, ad providendum & ordinandum circa illa de quibus in proxima sessione dictum fuerat, videlicet de promotionibus & processibus, &c. & generaliter ad providendum circa illa quæ agenda restant, ad quod, si placeret, ordinaretur sessio ad diem Iovis proximam, quæ erit decimatertia Iunii. Et ita fuit accordatum. Tenor autem cedulæ continens juramentum dominorum cardinalium, de qua supra, sequitur, & est talis.

Nos omnes & singuli episcopi, presbyteri & diaconi, cardinales, congregati in civitate Pisana pro schismatis extirpatione, unitate & bono statu in Dei ecclesiâ reducendis, promittimus in verbo veritatis Deo, sanctæ Romanæ ecclesiæ, & sanctæ synodo hic in Christi nomine congregatæ, quod si quis nostrum in summum Romanum pontificem eligetur, præsens concilium continuabit, nec dissolvat aut dissolvi permitteret, quantum in eo erit, usquequo per ipsum, cum consilio ejusdem concilii, sit facta debita, rationalis, & sufficiens reformatio universalis ecclesiæ & status ejus, tam in capite quam in membris. Promittimus

A etiam, quod si aliquem de dominis cardinalibus absentibus, vel extra nostrum collegium, allumi contingat in papam, pure, veraciter & bona fide, antequam procedamus ad publicationem electionis illius, procurabimus toto posse habere ab eo pronissionem, ac sufficientem securitatem, quod servabit & adimplebit omnia, & singula supradicta: & interim lata sententia contra contententes de papatu, super eorum dejectione sumus contenti, & ratum habemus, quod sede vacante continetur concilium, & quod in eo, quantum commode fieri poterit, in dicta reformatione procedatur; & quod super hoc in proxima sessione alia sessio indicatur.

ANNO
CHRISTI
1409.

SESSIO XVII.

B Septimadecima sessio fuit die Iovis decimatertia Iunii anno prædicto, in qua post Missam & litanias venit capitaneus, & potestas, ac vicarius villæ Pisanæ. Et tunc advocatus ascendit pulpitem, & dixit alta voce, quod quia instabat tempus intrandi conclave ad eligendum papam, & juxta constitutionem Gregorii decimi, quæ incipit, *ubi major*, quæ est de elect. lib. vi. domini temporales loci ubi est papa eligendus, debent facere certa juramenta, ut in prima constitutione continetur: ideo ad hoc veniebant prædicti officarii, qui pro parte dominorum Florentinorum, qui habent dominium civitatis Pisanæ, parati erant facere de ista juramenta, & fecerunt. Postea subjunxit, quod etiam secundum tenorem dictæ constitutionis sunt preces ad Deum porrigendæ pro habendo papam, &c. Ideo si placeret, in crastino fieret processio generalis de ecclesiâ sancti Martini usque ad ecclesiam cathedralem: & ita fuit accordatum. Postea domini patriarcha, Alexandrinus, Ierosolymitanus, & alius de Bohemia, dictus Antiochenus, ascenderunt pulpitem: & ibi legit patriarcha Alexandrinus cedulam continentem qualiter synodus ordinabat, quod pro hac vice ambo collegia cardinalium procederent ad electionem papæ, non obstante quod aliqui eorum sunt promoti in una obedientia, alii in alia, seu ab alio papa; & quod potest esse dubium qui sint cardinales vel non. Per hoc tamen, ut dicit cedula, non intendit synodus sive concilium aliquid de novo ordinare vel immutare circa modum & potestatem eligendi papam, quæ spectat ad dominos cardinales. Cujus quidem cedulæ tenor infra scribitur.

C Item, legit aliam cedulam continentem in effectum, quod concilium ordinat, processus & sententias, inhabilitationes, privationes, immo etiam constitutiones papales, per istos contententes, contra quasque personas cuiuscumque status, patriarchas, archiepiscopos, episcopos, universitates, collegia, reges, principes, &c. videlicet per Angelum Corario dictum Gregorium duodecimum, a die tertia Maii, anni domini millesimi quadringentesimi octavi, & a Petro de Luna, quicumque fuerit, factos seu factas in præjudicium unionis ecclesiæ, esse nullos, sive nullas, & tales processus sive sententias annullat & cassat, &c. ut in forma cedulæ quæ hic infra scribitur.

D Item etiam continet hæc cedula, quod concilium ordinabat non esse standum de carcere aliquibus bullis vel litteris, quæ ab aliquo dictorum duorum contententium dicantur emanasse, quæ illis quibus dirigebantur alias prius non fuerint præsentatæ, vel aliis ostensæ, sic quod sufficienter tollatur suspicio, quod dictæ litteræ sub antedicta, vel alias in fraudem, factæ fuerint, nisi isto concilio sedente, exhibeantur & ostendantur in dicto concilio per illos qui eas habent, &c.

ANNO
CHRISTO
1409.

ut in forma cedule, cuius tenor infra scribitur :

Item postea in dicta sessione supervenerunt ambassiatores regis Arragonie, scilicet tres milites & unus doctor, & supplicaverunt pro audientia: que fuit accordata, dum tamen nihil scandalorum dicerent in prejudicium seu diffamationem huius concilii generalis, &c. & in effectum proposuit ille doctor, quod rex Arragonum audiverat hanc congregationem esse factam pro facto ecclesie seu unionis; ideo ipse affectans bonum unionis recommendat hanc congregationem factam huiusmodi. Secundo dixit, quod rex Arragonie non vellet pro aliquo interesse particulari dare impedimentum unioni ecclesie sive pro favore Petri de Luna sive pro quocumque alio. Tertio quod Petrus de Luna, una cum concilio quod tenuerat apud Perpiniatum, ordinaverat aliqua, que ad factam unionis habendam possunt, ut creditur, proficere, super quomiserat ambassiatores suos, qui illa habebant dicere: ideo ex parte regis Arragonie supplicabat quod ipsi super istis audirentur, supplicans quod in hoc facto nihil innovaretur vel fieret de novo, quousque fuissent auditi. Quarto subjunxit, quod dictus rex non fuerat aliquatenus informatus de illis que in hoc concilio facta erant: ideo de presenti illa non poterat approbare, sed paratus erat informationem recipere, & per Dei gratiam taliter in facto ecclesie semper faceret, quod omnes deberent contentari, nec ab aliquo posset reprehendi: de hoc tamen petiit instrumentum.

Postea hoc facto, dictum fuit singulis prelati, qualiter domini cardinales consulebant debere responderi istis ambassiatoribus per hunc modum: videlicet quod concilium primo regratiaretur regi Arragonum de affectione quam habet ad bonum unionis. Secundo quod darentur libenter aliqui deputati notabiles, qui per cardinales possent nominari & deputari: & isti eos informarent ad plenum de actis in hoc concilio, ut etiam ipsi de his possent regem suum informare: & sperabatur quod de omnibus manerent bene contenti. Tertio quod placebat concilio audire illos nuncios Petri de Luna, dum tamen docerent de littera vel mandato; & ad hoc etiam aliqui ex parte concilii deputarentur qui eos audirent, cum alias fieri non poterat bono modo, sedente concilio, quia hora erat tarda, & ista erat ultima sessio ante introitum concilii: ideo aliter fieri non poterat, quod daret concilium potestatem cardinalibus eos nominandi. Et ab omnibus fuit responsum, quod placeret ita responderi. Postea ergo advocatus ascendit pulpitem, & dictam responsonem dedit ex parte concilii dictis ambassiatoribus regis Arragonum ibidem presentibus: & sic recessimus illa die.

Tenor autem primae cedulae, de qua in ista sessione fit mentio, sequitur & est talis.

Quia hoc pestiferi schismatis tempore, domini cardinales in hoc sacro concilio existentes, quidam fuerunt a diversis olim contententibus de papatu creati, & nunc Deo dirigente procedendum est ad electionem unice & indubitati papae: hoc sacrum concilium universalem ecclesiam representans, vult, consentit, disponit & ordinat, quod ipsi a diversis creati ad electionem praedictam procedant, si & in quantum opus est, hac vice autoritate huius concilii: nec per hoc potestati dominorum cardinalium circa electionem Romani pontificis intendit in aliquo derogare, vel aliquid innovare. Hortatur tamen praedictos cardinales, quod ipsi cum caritate ad electionem unius papae stantis procedant, sic unanimiter, quod de quacumque discordia scintilla notari non debeant.

A

Secunda cedula.

ANNO
CHRISTO
1409

Omnis & singularis processus, sententias excommunicationis, suspensionis, interdicti, maledictionis, seu alterius cuiuscumque censurae, praeter constitutiones papales, inhabilitationes, privationes ordinum, dignitatum, beneficiorum, officiorum & graduum quorumcumque, tam ecclesiasticorum quam saecularium, contra prosequentes unionem sanctae matris ecclesiae, videlicet tam contra principes, patriarchas, archiepiscopos, episcopos, & alios viros ecclesiasticos, cuiuscumque ordinis vel status existant, quam contra singulares personas, cuiuscumque conditionis, ordinis, vel status existant, etiam si imperiali, vel regali, vel alia premineant potestate; necnon relaxationes, abolutiones iuramentorum, fidelitatis, confederationis, & homagiorum, ac etiam contra civitates, universitates studiorum, collegia ecclesiastica vel saecularia, communitates villarum, castrorum, terrarum, seu districtuum, ac singulares personas, per Petrum de Luna a quocumque tempore, & per Angelum Corario a die iij. Maii, anni Domini millesimi quadringentesimi octavi, de papatu olim contententes, immo verius colludentes, factas & illatas, & de ipsorum, seu alterius eorum mandato: haec sancta synodus decernit, declaratque, nullos seu nullas fuisse & esse, & quatenus de facto processerunt, cassas & annullat, vulque effigat nullius roboris vel momenti, & pro infectis haberi.

Item, si aliquae bullae, seu litterae, sub eorum seu alterius eorum titulis, seu nominibus, expeditae repertiantur, seu exhibeantur a dictis diebus; videlicet a dicto Petro de Luna a quocumque tempore, & per Angelum Corario a die tertiae Maii vel ante, contra prosequentes unionem praedictam: si illae non sunt ante dictos dies praesentatae, vel exhibitae sub testimonio sufficienti, capitulis vel ecclesiis, seu prelati, aut aliis quibusvis figurantur, seu scribuntur, consimili modo sint nullae, & nullius roboris vel momenti, & pro infectis habeantur.

Die Veneris decimaquarta Junii, quae erat crastinum praecedentis sessionis, sicut in eadem sessione fuerat deliberatum, facta fuit processio generalis omnium prelatorum revesitorum, ab ecclesia S. Martini usque ad ecclesiam cathedralen, cum cantu litaniarum & antiphonarum. Et in dicta ecclesia cathedrali fuit celebrata Missa sollemnis de sancto Spiritu per unum dominum cardinalem.

Eadem autem die post prandium venerunt nuncios Petri de Luna apud sanctum Martinum, & intraverunt locum ubi erant aliqui domini cardinales ordinati ad audiendum eos: & cum difficultate intraverunt propter assistentiam populi & servitorum ac famulorum, qui deridendo contra eos proclamabant & sibilabant. Ibi tamen postquam ingressi fuerunt, ostio clauso fuit eis denunciata & intimata sententia lata contra dictos contententes de papatu, de qua supra in quinta decima sessione.

Item etiam capitaneus villa Pisaurum erat ibidem, qui intimavit eis quod jam fecerant iuramentum de custodiendo conclave, & de multis aliis juxta formam c. ubi maius, de elect. l. vi. inter quae erant tria capitula, quae principaliter concernebant; quod non permetteret dictus capitaneus quod aliquid fieret in prejudicium, scandalum, vel vituperium, seu impedimentum procedendi ad electionem unius papae. Et ista tria capitula dictis nunciis intimavit explicitè, eis denuncians quod quidquid facerent, aut dicerent, tamen caverent sibi, quod contra ista nulla

tenus

tenus attentarent. Ipsi autem dixerunt quod volebant habere copiam dictorum capitulorum, & super hoc deliberare antequam aliquid proponerent; & hanc copiam habuerunt, & sic pro tunc recesserunt. Et die sequenti, licentia non perita abierunt, & sic nihil proposuerunt, videntes esse dispositionem negotiorum ad aliud, quam illud quod forsitan præterdere aut dicere volebant pro dicto Petro de Luna.

Die autem sabbati immediate sequente, quæ fuit dies quintadecima Iulii, omnes cardinales de sero intraverunt conclave, quod fuerat præparatum in domo archiepiscopali civitatis Pisane, & ad electionem papæ processerunt, videlicet die Mercurii, quæ fuit dies vigesima sexta Iulii, & elegerunt dominum cardinalem Mediolanensem, ordinis fratrum Minorum, qui vocatus est Alexander quintus.

SESSIO XVIII.

Octavodecima sessio fuit postquam dictus dominus Alexander papa electus erat: ipso ibidem præsidente die Lunæ prima Iulii, in qua post Missam & litanias, per dominum cardinalem de Chalento fuit lecta & publicata una cedula, omnium & singulorum cardinalium manibus subscripta, per quam publicabant omnibus & nunciabant se elegisse in papam concorditer dominum cardinalem Mediolanensem, & in eum consensisse, & ideo se in dicta cedula omnes subscripsisse.

Die autem Dominica immediate sequente, quæ fuit dies septima Iulii, dictus dominus papa Alexander fuit coronatus in ecclesia cathedrali, ubi fuit celebrata Missa solemnis. Et illa die fuerunt multa solemnia, ut puta de stupis combustis, dicendo, *Struantur gloria mundi*: de epistola & evangelio in Missa Græce, Hebraice, & Latine: de impositione tiaræ, cum qua papa revestitus equitat per villam, & omnes prælati revestiti cum equis de panno albo cooperitis: de lege Iudeorum, quæ papæ per Iudeos præsentatur: & de similibus. Quæ omnia fuerunt debite & solemniter expedita.

SESSIO XIX.

Nonadecima sessio fuit die Mercurii decima Iulii, in qua post Missam & litanias consuetas, unus ex parte Florentinorum ascendens pulpitem proposuit, offerendo obedientiam papæ, laudando electionem ejus, &c. & ad idem statim etiam idem dixit unus ex parte communitatis Senensis. Hoc facto cardinalis de Chalento legit per cedulam quomodo papa revocabat omnes processus & sententias, ac censuras latas durante schismate per aliquem contententium de papatu, decernens nullum de cætero debere reputari ligatum dictis sententiis, & ad cautelam omnes absolvit, &c.

Item legit unum alium articulum, per quem papa approbat & ratificat ex certa scientia, sacro concilio approbante, omnes dispensationes super matrimonii, & super etiam casibus concernentibus conscientiam, aut forum pœnitentiale, factas per aliquem dictorum contententium, quoad sibi obedientes, etiam in partibus neutralibus aut subtractis. Et de istis lectis tenor sive copia scribitur infra.

Et postea idem dominus cardinalis dixit, quod quia papa habebat intentionem laborandi ad reformationem ecclesie in capite & in membris, sicut alias obtulit, ipse ordinavit certos cardinales, tam episcopos quam presbyteros & diaconos, usque ad numerum octo cardinalium, quibus commisit quod cum

Concil. general. Tom. XI.

A deputandis ex parte prælatorum, & aliorum de diversis mundi partibus, haberent videre de illis quæ viderentur reformanda, circa quod hortabatur diligenter intendere. Et ad concludendum super avifatis seu avifandis, assignabatur sessio ad diem Lunæ proximam, quæ erit dies xv. Iulii. Tenor autem cedulæ lectæ in hac sessione sequitur, & est talis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus sancti, Amen. Nos Alexander Divina providentia papa quintus, considerantes quod tam per Petrum de Luna, Benedictum tertium, & Angelum Corario, Gregorium duodecimum, a nonnullis nominatos, nuper de papatu contententes, quam per dominos quondam archiepiscopum Barrensem, Urbanum sextum, Perrinum Thomacellum, Bonifacium IX. Cosmatum de Thomacellis, Innocentium septimum, & Robertum de Gebennis, Clementem septimum, nuncupatos, dictorum nuper contententium prædecessores, durante præsentè schismate & occasione ejusdem, nonnulli processus, sententias excommunicationis, privationis, irregularitatis, inhabilitatis, suspensionis & interdicti, ac alias censuras ecclesiasticas in se continentes, in & contra diversas personas, regna, jurisdictiones, communitates, universitates, collegia, loca, districtus, & territoria, fuerint & sint hinc inde facti & promulgati; ac propter antiquationem dicti schismatis, & etiam quia multi notabiles doctores utriusque juris, & magistri in sacra pagina, scripserunt pro & contra, ac publice & solemniter determinaverunt, in dubium vertatur a multis, quis a tempore dicti schismatis fuerit Romanus pontifex, seu quis veri vicarii Iesu Christi fungeretur officio: ad exonerationem conscientiarum utriusque obedientiæ, quæ jam per Dei gratiam ad unum ovile redactæ sunt, omnes & singulos ejusmodi processus & sententias, qui vel quæ occasione & prætextu schismatis, ac adhærentiæ utriusque partis, seu viæ neutralitatis assumptæ vel introductæ, hinc inde, ut præmittitur, lati, decreti, seu fulminati fuerint, quos omnes & singulos hic pro expressis haberi volumus, hoc sacro approbante concilio, ex certa nostra scientia tollimus & abolemus, ac pro sublatis & abolitis in perpetuum haberi volumus, neminem præfatis sententiis aut processibus esse ligatum vel involutum declarantes. Et nihilo minus ex abundantia, & ad cautelam, si & quatenus indigeant, quoscumque sub dictis processibus comprehensos, a dictis sententiis & censuris absolvimus, & pro absolutis haberi decernimus & declaramus, etiam super irregularitatibus, si quas propter præmissa, vel occasione præmissorum, contraxerint, dispensantes.

Item, omnes & singulas dispensationes factas per contententes, vel eorum alterum, seu eorum prædecessores, super matrimoniis & aliis casibus quæ forum conscientie respiciunt, eorum durante obedientia, etiam in partibus neutralibus vel subtractis, ex certa nostra scientia ratificamus & approbamus.

SESSIO XX.

Vicesima sessio, quæ erat assignata ad diem Lunæ prædictam, scilicet diem quintadecimam Iulii, non fuit illa die, sed per papam ex causa fuit continuata ad diem Mercurii xxiv. Iulii: & propter adventum regis Ludovici, iterum fuit continuata ad diem Sabbati inde sequentem, quæ fuit dies xxvii. Iulii. Et in hac sessione interfuit rex Siciliae Ludovicus, in qua post Missam & Litaniae per os

Xxxxxx do.

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

domini cardinalis de Chalento ex parte domini papæ pronuntiata fuerunt in scriptis ea quæ sequuntur, habita prius per aliquos dies deliberatione per provincias, & prælatos ad partem: tenor autem dictæ pronuntiationis est infra scriptus.

Item postea dominus archiepiscopus Pisanus in præsentia papæ præsentis in concilio alta voce dixit, quod a parte domini nostri papæ, qui præfens erat, dictus dominus noster compatiens statui ecclesiarum & paupertati, plene & libere revocabat reservationes factas de spoliis defunctorum prælatorum. Item revocabat reservationes fructuum obvencientium sede vacante, quos fructus aliqui sui prædecessores reservaverant. Item revocabat reservationes procuratorum episcopaliū & aliorum prælatorum ad quos spectant, nec illas vult habere. Item dixit, quod dictus dominus noster papa plenarie & liberaliter quittabat & remittebat omnia arreragia, quæ per ecclesiasticos, prælatos & alios beneficiatos ratione vacantium, seu annatarum, vel alias, cameræ apostolicæ debebantur de toto tempore transacto usque ad diem suæ assumptionis.

Item postea idem archiepiscopus proposuit, quod quia dominis cardinalibus, seu collegio cardinalium, quod solet recipere medietatem dictorum vacantium, quoad prælaturas; etiam ad causam hujus medietatis debebantur multa arreragia, expediens videbatur supplere dicto collegio quod omnia arreragia sibi debita remittere vellent, sicut papa requirens quod prælati responderent si hoc eis placeret, omnes responderant, placet. Et statim dictus archiepiscopus se inclinans dixit alta voce: Vobis dominis meis cardinalibus pro parte omnium supplicatur quatenus ista arreragia remittere dignemini; & licet nihil respondiissent pro hora, tamen dictus archiepiscopus statim iterum dixit alta voce omnibus: Videatis si sit expediens, quod omnia ista sint remissa & quitrata, & super hoc respondeatis si placet. Omnes statim clamaverunt, Placet, Placet. Et statim dictus archiepiscopus nomine omnium de istis petiit instrumentum. Verum est quod satis sciebatur per auctorem, quod quasi omnibus cardinalibus satis placebat, excepto cardinale Albanensi, qui sapius dixerat quod nunquam remitteret, & ipse etiam in dicta sessione existens clamabat, quod sibi non placebat. Et ad idem erat cardinalis Neapolitanus, cui

dicta vero die Sabbati vicefima septima Iulii, anno prædicto millesimo quadringentesimo nono, præsentente ibidem domino Alexandro papa V. per os domini cardinalis de Chalento pronuntiata fuerunt in scriptis ea omnia quæ sequuntur in forma:

Sanctissimus dominus noster Alexander papa V. sacro approbante concilio, omnes & singulas electiones, postulationes, promotiones, confirmationes, collationes, quascumque provisiones, quibusvis personis hodie pacifice possidentibus, & huic sacro concilio, & ejus determinationibus adhærentibus, de quibuscumque prælaturis, dignitatibus & beneficiis ecclesiasticis, curatis vel non curatis; consecrationesque episcoporum, & ordinationes clericorum, per ipsos contententes de papatu, aut eorum alterum, seu eorum prædecessores, aut eorum mandato vel autoritate, temporibus & locis, in quibus eisdem realiter & libere præstatur obedientia, dum tamen ante sen-

tentiam, & alias canonicæ factæ sunt, & publice & pacifice tempore sententiæ possederint, & in præjudicium unionis aut professionis ejusdem, vel huic concilio adhærentium factæ non fuerint; ex certa nostra scientia, ac motu proprio, sacro etiam approbante concilio, ratificamus & approbamus, ac ratas haberi volumus atque firmas, & etiam si oporteat de novo providemus, ubi autem aliquis casus emergeret, per quem appareret aliquem adhærentem huic concilio gravatum per aliquem ex contententibus, a die tertia Maii quoad Angelum Corario, & a decima quinta Iulii quoad Petrum de Luna, anni millesimi quadringentesimi octavi; placet concilio quod dominus noster provideat secundum quod sibi videbitur.

Item placet concilio quod super facto archiepiscopi Ianuentis dominus noster provideat. Item electiones, postulationes, ipsarum admissiones, confirmationes, mutationes, consecrationes, clericorum ordinationes, collationes, presentationes, institutiones, permutationes, privationes, & qualvis provisiones & dispositiones quibusvis personis, huic sacro concilio & ejus determinationibus adhærentibus, de quibuscumque beneficiis ecclesiasticis & prælaturis per electores, confirmatores, patronos, ordinarios, & quoscumque provisores ad hoc habentes potestatem; & autoritatem canonicæ factas, & temporibus & locis subtractionis & neutralitatis, in quibus hujusmodi contententibus obedientia non præstatur, dummodo alias canonicæ factæ sunt, hoc sacro approbante concilio ratificamus & approbamus, & ratas manere volumus, atque firmas, ac omnem suscipere roboris firmitatem, reservationibus non obstantibus quibuscumque; declarationibus tamen & decretis hoc capitulum concernentibus in aliis sessionibus lectis, in suo robore permanentibus.

Item, ut unione & pace jam in Dei ecclesia per ipsius gratiam in capite confirmata, pax & tranquillitas subditorum perfectius procuretur, & litium fractus, quorum dubii sunt eventus, consultius evitentur; hoc sacro approbante concilio decernimus & declaramus, quod omnes & singuli beneficia ecclesiastica, dignitates, personatus, vel officia curata, titulo ordinario affecti, & possessionem pacificam jam adepti, dum tamen canonicæ & alias quam per privationem adhærentium huic sacro concilio & ejus determinationi affecti fuerint, beneficiis hujusmodi libere & pacifice gaudeant, nec in jure, titulo seu possessione suis hujusmodi quomodo libet inquietentur, turbentur seu graventur, etiam si specialiter vel generaliter beneficia prædicta sedi apostolicæ fuerint reservata.

Per præmissa vero, seu aliquod præmissorum non intendimus derogare ordinationibus circa præmissos articulos factis in ultima congregatione prælatorum & aliorum ecclesiasticorum facta Parisiis. Nec etiam ex præmissis vel aliquo præmissorum volumus aliquod præjudicium generari venerabilibus fratribus nostris cardinalibus, vel alicui ipsorum huic sacro concilio, & ejus determinationi nunc adhærentium, in beneficiis alias per ipsos & quemlibet ipsorum postestis canonicæ.

Item per hoc non intendimus fieri aliquod præjudicium fratri nostro Albanensi cardinali in jure quod habet in archidiaconatu Lucienensi.

Item sacro approbante concilio decernimus fore procedendum contra obedientes & adhærentes pertinaciter, seu fautores Petri de Luna, & Angelii Corario, nuper de papatu contententium & colludentium, per hoc sacrum concilio de schismate & hæresi

ANNO
CHRISTII
1409.

per nos

hæresi notoriis per diffinitivam sententiam condemnatorum, modis quibus est secundum sacros canones contra contententes & fautores hæreticæ pravitatis procedendum.

Item sacro approbante concilio decernimus nos vel successorem nostrum ex certis, magnis & arduis causis nos & hoc sacrum concilium moventibus, iterum generale concilium ecclesie fore convocandum, hinc ad triennium: videlicet an. quo dicitur D. millesimo quadringentesimo duodecimo in mense Aprilis, in civitate seu loco habili & decenti, qui locus declarabitur per annum ante tempus concilii per nos vel successorem nostrum convocationem facientem.

Item sacro approbante concilio decernimus & declaramus, quod si cardinalis de Flisco infra duos menses proximos personaliter ad nos venire, & obedientiam nobis præstare, & determinationi hujus sacri concilii ad hæreere voluerit, benigne recipiatur cum integritate status & honoris, atque beneficiorum, quæ decimo quinto Junii millesimi quadringentesimi octavi obinebat.

Item omnes dispensationes factas per episcopos diocesanos in paribus neutralibus, cum defectum ætatis patientibus causa assequendi & obtinendi beneficia, dignitates aut prælaturas.

Item & omnes absolutiones & habilitationes in foro penitentiali, tam per contententes, quam dictos ordinarios pendente schismate factas super causibus sancte sedi apostolicæ reservatis, ex certa nostra scientia sacro approbante concilio ratificamus & approbamus.

SESSIO XXI.

Vicesimaprima sessio, quæ erat assignata ad diem secundam Augusti, fuit continuata ad septimam Augusti; in qua post Missam & litanias fuit lecta cedula continens aliqua expedientia pro bono regimine ecclesiastico; cujus tenor infra scribitur. Et dedit papa plenam indulgentiam omnibus qui interfuerunt concilio prædicto generali, & ejus determinationi adherent, sic quod quilibet infra duos menses a tempore, quo ad ejus notitiam devenit, possit dictam absolutionem exequi: & etiam voluit quod quilibet prædictorum hac indulgentia uti possit in mortis articulo. Et hoc totum etiam extendit ad familiares & servitores illorum, qui in dicto concilio fuerunt, &c. Et dedit omnibus licentiam recedendi; & concilium continuavit usque ad aliud concilium infra triennium convocandum, prout in dicta cedula continetur, cujus tenor est infra scriptus: & sic finis.

Ipsa die septima Augusti præsentem domino papa Alexandro V. in dicto concilio generali Pisano pronunciata fuerunt ea quæ sequuntur, anno videlicet Domini MCDIX.

Sanctissimus dominus noster sacro approbante concilio ordinavit, quod bona immobilia ecclesie Romanæ, seu aliarum ecclesiarum nullatenus per ipsum, vel alios prælatos alienentur seu hypothecentur usque ad proxime indictum concilium, in quo super hoc articulo maturius poterit deliberari.

Item dominus noster eodem approbante concilio ordinat & mandat celebrare concilia provincialia per metropolitanos, & synodos per eorum suffraganeos, secundum formam juris & concilii generalis, quia ex eorum omissione multa sequuntur inconvenientia.

Concil. General. Tom. XI.

A Item dominus noster eodem approbante concilio ordinat & mandat celebrari capitula monachorum nigrorum, & canonicorum regularium secundum formam concilii generalis, & constitutiones Honorii tertii, felices recordationis, & Benedicti duodecimi. Et quia limitatio provinciarum facta per Benedictum duodecimum non possit obstante temporis multitudine observari, ordinat dominus noster quoad dicta capitula celebranda standum juri antiquo durante impedimento prædicto: videlicet ut provincia communis & vulgaris possit per se provinciale concilium celebrare, ex quo commode non potest cum alia convenire: & deputabit dominus noster præfidentes & executores ad præmissa exequenda.

B Item dominus noster misericordia motus liberaliter remittit, prout alias fecit, omnia arreragia majora, & minuta servitia suæ camere apostolicæ, de toto tempore antiquo debita, sibi dumtaxat competentia: etiam si qui propter defectum solutionis hujusmodi arreragiorum, sententiam excommunicationis incurrerint, eos autoritate apostolica absolvit; & si aliqui propter causam prædictam, irregularitatem incurrerint, cum eis misericorditer dispensat, & ad communionem sacramentorum & suorum ordinum restituit; mandatque litteras & instrumenta tradi & confici omnibus petentibus de remissione prædicta.

C Item dominus noster sacro approbante concilio disposuit non facere translationes de invitis, nisi parte audita & vocata, & de consensu majoris partis cardinalium, nisi ex causis justis & rationalibus.

Item dominus noster sacro approbante concilio decernit, quod per dictum dominum nostrum cum cardinalium consilio deputentur nuncii solemnes, & mittantur ad reges & principes cunctos fideles, ad publicandum & prosequendum autoritate domini nostri pape & sacri concilii, acta in isto sacro concilio.

Item dominus noster autoritate Dei & apostolorum Petri & Pauli, atque sua, concedit omnibus qui in hoc sacro concilio interfuerint, & ejus determinationi adherent, absolutionem plenariam a culpa & pena semel tantum.

Item quod quilibet de prædictis infra duos menses postquam ad ejus notitiam hujusmodi concessio pervenerit, possit dictum beneficium absolutionis assequi in forma ecclesie.

Postquam articulus iste per reverendissimum in Christo patrem dominum cardinalem de Chalento in pleno concilio lectus fuit, dominus noster papa Alexander V. voluit quod extendere dicitur articulus in mortis articulo, & sic est duplex: voluit etiam quod servitores illorum qui ad dictum concilium venerant, & illis in veniendo & stando in loco concilii servierant, præfatam indulgentiam perciperent.

E Item dominus noster sanctissimus cum consilio concilii intendit reformare ecclesiam in capite & in membris. Et quia jam multa per Dei gratiam sunt expedita, quæ ipsam dominum nostrum, & favorem prælatorum, aliorumque inferiorum concernunt, restantque alia quæ propter recessum prælatorum & ambassiatorum de præfenti expediri non possunt, propterea dominus noster sacro requirent & approbante concilio dictam reformationem suspendit, & continuat usque ad proxime indictum concilium, & præfens concilium prorogat & continuat usque ad illum terminum, qui præfixus est ad concilium jam dictum. Et interim dat licentiam omnibus ad concilium

Xxxxxx ij convo-

ANNO
CHRISTII
1409.per
al. statum
& favorem

ANNO
CHRISTI
1409.

convocatis ad proprios lares redeundi usque ad tem-
pus præfixum, ut supra.
Et sic finis dicti concilii.

Præsentem autem in dicto concilio, aut qui
ad eum miserunt, inferius sunt
subscripti.

Sequuntur prælati, ambassiatores & procurato-
res; seu eorum nomina, qui in hoc sacro concilio Pi-
sano comparuerunt & fuerunt: quod concilium ten-
tum & celebratum fuit anno MCDIX. computando
secundum morem curiæ Romanæ, & incepit die
xxv. Martii.

Et primo reverendissimi in Christo patres & do-
mini, domini sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardina-
les.

Episcopi cardinales.

Reverendissimus in Christo pater & dominus, do-
minus Guido episcopus Prænestinus.
R. in Chr. P. & D. D. Henricus episc. Tusculanus,
dictus Neapolitanus.
R. in Chr. P. & D. D. Nicolaus episc. Albanensis.
R. in Chr. P. & D. D. Ioannes episc. Ostiensis, di-
ctus Vivariensis, S. R. E. vicecancellarius.
R. in Chr. P. & D. D. Antonius episc. Prænestinus,
dictus Aquilegiensis.
R. in Chr. P. & D. D. Petrus episc. Tusculanus, di-
ctus de Podio.

Presbyteri cardinales.

R. in Chr. P. & D. D. Petrus tit. S. Sufannæ, di-
ctus de Thureio.
R. in Chr. P. & D. D. Angelus tit. S. Potentianæ,
dictus Laudensis.
R. in Chr. P. & D. D. Petrus tit. S. Praxedis, di-
ctus de Hispania.
R. in Chr. P. & D. D. Conradus tit. S. Chryfogoni,
dictus Militenis.
R. in Chr. P. & D. D. Franciscus tit. sanctorum
Quatuor Coronatorum, dictus Burdigalensis.
R. in Chr. P. & D. D. Iordanus tit. S. Martini in
Montibus, dictus de Vrsinis.
R. in Chr. P. & D. D. Ioannes tit. sanctæ Crucis in
Ierusalem, dictus Ravennatensis.
R. in Christo P. & D. D. Petrus tit. duodecim apo-
stolorum, dictus Mediolanensis.

Diaconi cardinales.

R. in Chr. P. & D. D. Amedeus S. Mariæ novæ, di-
ctus de Saluciis, sacri collegii camerarius.
R. in Christo P. & D. D. Raynaldus S. Viti in Ma-
cello, dictus de Branciis.
R. in Chr. P. & D. D. Radulphus S. Nicolai in car-
cere Tulliano, dictus Barenis.
R. in Chr. P. & D. D. Balthasar S. Eustachii, dictus
S. Eustachii.
R. in Chr. P. & D. D. Odo S. Georgii ad velum au-
reum, dictus de Columna.
R. in Chr. P. & D. D. Ludovicus S. Agathæ, di-
ctus de Barro.
R. in Chr. P. & D. D. Petrus S. Angeli, dictus Ro-
manus.
R. in Chr. P. & D. D. Petrus Blavi, dictus etiam
S. Angeli.

ANNO
CHRISTI
1409.

Sequuntur ambassiatores regum, & primo illustrissi-
mi domini Romanorum & Bohemiæ regis.

R. in Chr. P. & D. D. V. Venceslaus patriarcha An-
tiochenis.

R. in Chr. P. D. D. Simon episcopus Misnensis.
Magnificus Baro D. Boncius Cosmoi miles.

Ambassiatores domini Francorum regis.

R. in Chr. P. D. D. Simon patriarcha Alexan-
drinus.

R. P. D. Petrus episcopus Meldensis.

R. P. D. Ægidius episcopus Constantiensis.

Venerabilis vir D. Guillelmus Bonstraterii, legum
doctor.

B Venerabilis vir D. Ioffredus de Perusia, decretorum
doctor.

Ambassiatores domini Anglicorum regis, & omnium
ipsius regni prælatorum, & capitulorum ecclesia-
rum, actotius ecclesiæ Anglicanæ.

R. P. D. Robertus episcopus Salisberienis.

R. P. D. Henricus Meneuensis.

V. vir D. Thomas abbas monasterii B. Mariæ Iore-
vallenensis ordinis S. Benedicti.

D. Thomas prior Cantuariensis ordinis S. Bene-
dicti.

D. Comes Suffolchiæ.

C D. Ioannes Colme miles.

D. Ricardus Canyngston legum doctor, canonicus
& officialis Eboracensis.

Ambassiatores regis Ludovici.

R. P. D. Ioannes episc. Vapincensis, seu Vapincensis.

D. Guillelmus de Rupibus, miles & cambellanus.

D. Ioannes de Genoards legum doctor, consiliarius.

Magister Lucas de Castilione, secretarius.

Ambassiatores regis Poloniæ.

R. P. Dominus Petrus episcopus Cracoviensis.

Ambassiatores regis Cypri.

R. in Christo pater & dominus, dominus cardinalis
S. Angeli.

Ambassiatores ducis Brabantie.

V. vir D. Ioannes abbas monasterii de Gemblous, or-
dinis S. Benedicti.

V. P. D. abbas monasterii de Villari, ordinis Ci-
sterciensis.

V. P. D. abbas monasterii de Tungerloe, ordinis
Præmonstratensis.

V. vir D. Petrus Guidonis legum doctor, cancel-
larius.

E V. vir D. Ioannes de Terouhont, licentiatius in le-
gibus.

V. vir D. Godefridus de Orchenis, licentiatius in
legibus.

Ambassiatores domini ducis Carestii Austriensis.

Sacrae Theologiæ magister Franciscus, ordinis Præ-
dicatorum.

Magister Petrus de Vingar vicecancellarius univer-
sitatatis studii Viennensis, magister in artibus.

Ambassiatores domini ducis Stephani Bavarie.

V. P. D. Ioannes, abbas monasterii S. Giffeni in
Cella

al. Cos-
nich.

Cella, ordinis S. Benedicti, Cameracensis diœcesis, A D. Ioannes de Huepe, subdiaconus ecclesiæ Coloniensis.
 D. Thomas de Fraxino, miles.
 D. Thomas de Reynghesliette, licentiatus in legibus, ecclesiasticus S. Petri Luthofensis, Cameracensis diœcesis.

Ambassiatore dominorum Henrici & Gontherii fratrum comitis de V Vatsenburg.

V. vir dominus Ioannes de Goch, præpositus ecclesiæ S. Sebastiani.

Ambassiatore ducis Clevenfis.

R. in Chr. P. & D. D. Guido, miseratione Divina episc. card. Prænestinus.

V. D. Petrus Scalpice canonicus Zauttenfis, Coloniensis diœcesis.

Ambassiatore domini Georgii Beuzon, domini Croiit.

V. P. Frater Pantheleon de Zuclis, ordinis Minorum, consiliarius.

Ambassiatore domini Blandrata.

R. P. D. Ioannes seu Iohannorus episcopus Novariensis.

Ambassiatore domini Caroli ducis Lotharingæ, & Marchionensis.

D. Henricus Tronle licentiatus in decretis, decanus ecclesiæ B. Mariæ in Ivodio, consiliarius.

D. Gerselus de V Valderfringa, pastor in Sinis, Treverensis diœcesis, capellanus.

Ambassiatore domini ducis Mazoniæ senioris.

V. vir D. Paulus præpositus ecclesiæ S. Mariæ extra muros Placentiæ, ordinis Præmonstratenfis.

Ambassiatore domini Iudoci marchionis Brandenburgensis & Moraviæ, archicancellarii sacri Rom. imp.

R. P. D. Ioannes episcopus Lubecensis.

V. vir D. Theodericus præpositus Tangermontensis, in decretis licentiatus.

Ambassiatore domini Friderici comitis Mortenburg, & in Sternberg.

D. V Vricus in Vrtin ecclesiæ rector, & D. Iudocus in Feroftomin ecclesiæ rector, dicti domini comitis secretarii.

Ambassiatore domitorum Friderici & V Vilhelmi Gernanorum Lantgravi, Thuringiæ, marchionum Mifnensium.

V. vir Nicolaus Lubiche, decanus ecclesiæ B. Mariæ Eoffordenfis, dictorum marchionum secretarius.

Ambassiatore R. P. archiepiscopi Coloniensis.

Magnificus vir Ioffridus de præpositus Maguntinensis, & thesaurarius ecclesiæ Coloniensis, comes.

Magnificus vir D. Theodericus de Murfe præpositus Vriennensis, & archidiaconus ecclesiæ Coloniensis, comes.

Concil. general. Tom. XI.

D. Hemericus V Vestriheltz, utriusque juris doctor, sacri palatii Auditor, decanus ecclesiæ S. Andree Coloniensis.

D. Hugo de Hernoist, miles.
 D. Christianus de Cibr. legum doctor, scholasticus ecclesiæ S. Geronis Coloniensis.

D. Henricus de Cibr. legum doctor, canonicus ecclesiæ S. Cassii Biconienseis, Colonienseis diœcesis.

D. Baldelinus de Diclie canonicus ecclesiæ S. Andree Colonienseis.

Ambassiatore domini archiepiscopi Maguntinis.

D. Ioann. Kempen, præpositus S. Bartholomæi Frankfordensis, Maguntinenseis diœcesis.

D. Conradus Curas decanus B. Mariæ ad gradus Maguntini.

D. Henricus Herenfelle, decretorum doctor.

D. V Veylo, præpositus Ietheburgensis.

D. Philippus Prælath. canonicus Maguntinenseis.

Ambassiatore R. P. domini archiepiscopi Salzeburgenseis.

V. vir D. Fridericus Deys, decretorum doctor, decanus Padeburnenseis.

Ambassiatore R. P. domini patriarchæ Aquilegienseis.

R. P. D. Ioannes episc. in universali ecclesia.

Nobilis vir Franciscilinus de Panthera.

D. Andreas de Monticul, licentiatus in legibus.

Ambassiatore magistri ordinis de Prussia.

Procurator generalis S. Ioannis Ierusalem.

Ambassiatore R. P. D. Ioannis electi Leodienseis.

Sacrae theologiæ professor magister Girardus Rondelli, magister in theologia.

V. vir D. Lambertus de Supite, decretorum doctor.

V. vir D. Egidius de Iomalintue, in utroque iure licentiatus.

V. vir D. Andreas Sudemian, licentiatus in legibus.

V. vir D. Paulus de Clotingerii, in utroque iure licentiatus.

Sequuntur patriarchæ præsentis.

R. P. D. Simon, patriarcha Alexandrinus.

R. P. D. V Vencelaus, patriarcha Antiochenus.

R. P. D. Hugo de Robertis, patriarcha Ierofolymitanus.

R. P. D. Franciscus Laudo, patriarcha Gradenfis.

E Protonotarii.

D. Arragonensis de Malefpinis.

D. Dominicus de Flisco.

Archiepiscopi præsentis.

Reverendi patres domini

Franciscus Narbonensis, camerarius.

Philippus Lugdunensis.

Petrus Bituricensis.

Nicolaus

Amelius Turonensis.

Pileus Ianuensis.

X x x x x iij Vita-

ANNO
CHRISTI
1409.Vitalis Tolosanus.
Alamanus Pisanus.
Bertrandus Arborensis.
Ioannes Viennensis.

Episcopi presentes.

Reverendi patres domini
 Petrus Meldensis.
 Guillelmus Lexoviensis.
 Albingaunensis.
 Dominicus Albienensis.
 Gentilis Neocastrensis.
 Helias Anicenis.
 Bertrandus Apamianus.
 Iulianus Maricanensis.
 Nicolaus Bofanensis.
 Benedictus Vintimiliensis.
 Guillelmus Vticensis.
 Lanfrancus Bethlemitensis.
 Petrus Belvacensis.
 Ludovicus VVlturanus.
 Petrus Famaugustan.
 Guillelmus Vestanenf.
 Iacobus Florentin.
 Aegidius Nemaufensis.
 Petrus Lomberienfis.
 N. Nazareth.
 Alvanus Ouetensis.
 Petrus Cracoviensis.
 Nicolaus Antonius Lucerinenf.
 Petrus Cameracensis.
 Antonius Calenen.
 Raimundus Petragoricensis.
 Io. Lubecensis.
 Franciscus Ofcensis.
 Blasius Sulcitan.
 Gregorius Landemerien.
 Guillelmus olim ep. Carleolen.
 Simon Cassinensis.
 Mattheus Pistoriensis.
 Guillelmus Ebroicensis.
 VValterus Bonon.
 Io. Forjulienfis.
 Guillelmus Mirapicensis.
 Iacobus Aëduensis.
 Aretinensis.
 Trifstanus Trecorenensis.
 Paulus Massiliensis.
 Iacobus Comaculensis.
 N. Sistaricensis.
 Philippus Saonenfis.
 Io. Vapincenf.
 Leonardus Fermanenf.
 Bertrandus Dignensis.
 Stephanus Dolensis.
 Bartholomæus Alariensis.
 Petrus Faventinus.
 Martinus Atrebatensis.
 Alexius Bobiensis.
 Iacobus Laudensis.
 Santonenfis.
 Ioannes in universali eccles.
 Bertrandus Turelensis.
 Aegidius Forojulienfis.
 Aegidius Constantiensis.
 Ioannes Novariensis.
 Imbertus Aginnenfis.
 Franciscus Cicen.

A Ioannes Vivariensis.
 Gundenis elect. Sconiginenf.
 V. vir D. Leonardus administrator ecclesie Chi-
 enfis.
 V. pater magister Nicolaus ordinis Minorum, ad-
 ministrator ecclesie Tregestin.

Sequuntur abbates presentes monasteriorum infra
 scriptorum.

V. P. D. Bernardus abbas monasterii S. Mariae Val-
 lis-umbrosae Fesulan. diocesis.
 V. P. D. Io. abbas Cisterciensis pro se & toto suo
 ordine.
 B V. P. D. abbas Camaldulensis.
 D. Io. abbas S. M. de Agario, ordinis Camaldu-
 lensis.
 D. Andreas abbas monasterii Casæ-Dei, ord. S. Ben.
 Claromontensis diocesis.
 D. A. S. Mariae de Fraboro, ord. S. Benedicti Flor.
 diocesis.
 D. Guido ab. Ss. Sergii & Bacchi, ord. S. Bened.
 prope Andegavum.
 D. Simon ab Gemmeticensis, ordinis S. Bened. Ro-
 tomag. diocesis.
 D. ab. S. Salvatoris de Septimo, ordinis Cisterciensis
 Florentin. diocesis.
 D. Petrus ab. Grandimontensis.
 C D. Guillelmus ab. de Nucariis ordinis S. Benedicti,
 diocesis Turonensis.
 D. Guido abbas Grassensis, ordinis S. Benedicti, dioc-
 cesis Carcassonensis.
 D. ab. de Thironio ordinis S. Benedicti Carno-
 tensis diocesis.
 D. Io. ab. Pontiniaci, Cisterciensis ordinis.
 D. I. abbas S. Iustinae de Padua, ordinis S. Bene-
 dicti.
 D. Io. abbas de Gringniano de Prato, ordinis Val-
 lis-umbrosae Pistoriensis diocesis.
 D. Bernardus abbas S. Michaelis de Podiobonzi,
 ordinis S. Benedicti Florent. dioc.
 D. P. ab. Camporum bonorum, ordinis Cister-
 ciensis Vivariensis dioc.
 D Marcus ab. S. Salvii de Florentia, ordinis Vallif-
 umbrosae.
 D. Balthasar ab. S. Michaelis de Passignano, ordinis
 Vallis-umbrosae Floren. dioc.
 D. Io. ab. S. Petri super Divam, ord. S. Bened. Sa-
 gienfis diocesis.
 D. ab. S. Michaelis de Fusculis de Pistorio, ord.
 Vallis-umbrosae.
 D. Philippus ab. Aniana, ord. S. Bened. Magalonen-
 sis diocesis.
 D. Antonius abb. S. Michaelis de Batgepifano, Ca-
 maldulensis ordinis.
 D. Stephanus ab. Crudacii, ord. S. Bened. Vivarien-
 sis dioc.
 E D. P. ab. S. Maxentii, ord. S. Benedicti.
 D. P. ab monasterii S. Augustini Lemovicen-
 sis, ord. S. Bened. nominatus pro clero Lemovi-
 censis dioc.
 D. Franciscus ab. monast. S. Mariae de Parciana, ord.
 Vallis-umbrosae Pistoriensis dioc.
 D. Guillelmus ab. de Gimondo, Cisterc. ord.
 D. Paulus ab. S. Anastasiae de Amandulo, Pistorien-
 sis diocesis.
 D. abbas S. Martini ad Pinum, ord.
 D. Stephanus abb. de Caritate, ord. Cisterc.
 D. Aegidius ab. s. Eligii Noviomenfis dioc. ordinis
 sancti Benedicti.

D.P.

ANNO
CHRISTI
1409.

- D. P. abbas S. Victoris Massiliensis.
 D. Antonius ab. S. Pauli de Rufiello, ord. Vallis-umbrosæ, Fesulanensis dioc.
 D. Io. ab. Celanensis, ord.
 D. Io. ab. S. Crispini majoris Sueffionensis.
 D. Guillelmus ab. de Cormeliis, ord. S. Bened. Lexovienfis diocæsis;
 D. Franciscus ab. de V. polis, ord. Vallis-umbrosæ Florent. diocæsis.
 D. Guispardus ab. S. Trinitatis de Floren. ord. Vallis-umbrosæ.
 D. Franciscus ab. S. Genovefæ Parisienf. ord. S. Augustini.
 D. Ricardus ab. monast. S. Pavacii de Floren. ord. Vallis-umbrosæ.
 D. Sebastianus ab. S. Salvatoris Camaldulensis.
 D. Nicolaus ab. S. Mariæ de Florentia.
 D. Ioan. S. Gifleni in Cella, ord. S. Bened.
 D. ab. S. Dominici Pisan. ord.
 D. Io. ab. S. Baronti, ord. S. Benediçti, Pistorienf. dioc.
 D. Laurentius ab. S. Petri de Ceveo, ord. Camaldulensis.
 D. Philippus ab. Cassiani, ord. S. Bened. Vltiranensis diocæsis.
 D. Gregorius ab. S. Salvatoris de Salvamunda, ord. Camaldulensis.
 D. Ioan. ab. S. Petri de Muchero, ord. Vallis-umbrosæ, Florent. diocæsis.
 D. Iacobus ab. S. Stephani de Cencono, ord. Camaldulensis.
 D. P. ab. Montis S. Michaelis in Periculo maris, ord. S. Benediçti, Abrincenf. dioc.
 D. Mamilianus ab. S. Fadiacii de Pisis, ord. Camaldulensis.
 D. Salvator ab. S. Ægidii, ord. S. Bened. Nemaufenf. dioc.
 D. Radulphus ab. omnium Sanctorum Andegavis, ord. S. Augustini.
 D. Ruffinus ab. S. Laurentii extra muros Novarienfes.
 D. Andreas abb. Galliacy, ord. S. Benediçti.
 D. abbas de Gemblous, ord. S. Bened. Cameraenf. dioc.
 D. ab. de Villari, ord. Cisterc.
 D. Andreas ab. S. Bartholomæi Anglari, ord. Camaldul.
 D. P. ab. Vezeliacensis, ord. S. Bened. Eduenf. dioc.
 D. ab. Molifmenfis, ord. S. Bened. Lingonenfis dioc.
 D. Bartholomæus ab. S. Bartholomæi de S. Iucunda, ord. Camald.
 D. ab XII. apostolorum, ord.
 D. Iacobus ab. S. Donati de Senis, ord. Vallis-umbrosæ.
 D. Bartholomæus ab. S. Fidelis Puppio, ord. Vallis-umbrosæ, Aretin. dioc.
 D. Landulphus ab. Saganen.
 D. Matthæus ab. Claræ-vallis, ord. Cisterciensfis, sacre theologiæ professor.
 D. Mezilaus ab. monast. Curciensf. ord. S. Benediçti Cracovienf. dioc.

Generales ordinum.

R. P. Sacre theologiæ magister Thomas de Fimo, ord. Prædicatorum magister, generalis dicti ord. partis Citramontanæ, pro se & toto suo ordine cum infra scriptis magistris.

Magistro Simone de Pisis, regente Florentiæ,

A Magistro Michael de Florentia, vicario nationis Tusciæ.

Magist. Iacobo de Pisis

Magist. Leonardo de Florentia.

Magist. V. Verturo Florentino, priore Florentino.

Magistro Andrea de Florentia

Magist. Ioanne de provincia Poloniæ, regente Cracoviæ

Magist. Ardifono de Padua, priore Paduano, & vicario generali provinciæ S. Dominici.

R. P. F. Antonius de Ponto, minister generalis ordinis Minorum partis Citramontanæ, pro se & nomine suo, una cum infra scriptis magistris in theologia videlicet:

B Mag. Francisco de Creppa, ministro provinciæ Mediolanensis.

Mag. Ioanne de Bononia, ministro provinciæ Bononiæ.

Mag. Matthæo de Palma, ministro provinciæ Romanæ.

Mag. Vitale Volentini, de provincia Provinciæ.

Mag. Ioanne Ioannis de Florentia.

Mag. Nicolao de Tergesto.

Mag. Bartholomæo de Bononia.

Mag. Langalecto de Placentia.

R. P. F. Matthæus de Bononia sacre theologiæ professor, generalis ordinis B. Mariæ de Monte Carmeli partis Citramontanæ, pro se & suo ordine, una cum infra scriptis magistris in theologia, videlicet:

Mag. Andrea de Luca, procuratore dicti ordinis.

Mag. Ioanne de Florentia, vicario generali in provincia Tusciæ.

Mag. Bartholomæo de Florentia, syndico uniuersitatis Bononiæ.

R. P. Sacre theologiæ magister Ioannes Grassi, generalis ordinis Carmelitarum partis Ultramontanæ, una cum magistro Raymundo procuratore generali dicti ordinis.

R. P. Sacre theologiæ magister Nicolaus de Caiffia generalis ordinis fratrum Heremitarum partis Citramontanæ, pro se & toto suo ordine, una cum infra scriptis magistris in theologia, videlicet:

D Mag. Boecio de Tolentino, procuratore dicti ord.

Mag. Simone de Florentia, regente Florentiæ.

Mag. Bartholomæo de Pisis, regente Pisis.

Mag. Gabriele de Spoleto, regente Bononiæ.

Mag. Iacobo de Gueffa provinciali provinciæ vallis Spoleti.

R. P. Sacre theologiæ magister Antonius de Bononia, generalis ordinis B. Mariæ fervorum, partis Citramontanæ, pro se & ordine suo una cum infra scriptis magistris.

Mag. Antonio de Alexandria.

Mag. Urbano de Bononia.

Mag. Antonio de Passcingaro.

R. P. Sacre theologiæ professor magister Petrus de Vena, generalis fratrum Eremitarum S. Augustini, partis Ultramontanæ, una cum fratre Raymundo de Crofio.

Ministri ordinum.

V. F. Alanus David, minister provincialis ordinis Minorum provinciæ Turoniæ, nomine suæ provinciæ, & ut nominatus inter electos pro dicta provincia.

Præ-

ANNO
CHRISTI
1409.

ANNO
CHRISTI
1409.

Præceptores præsentés præceptoriarum infra A
scriptarum.

Nobilis vir D. Iacobus de Algis miles, præceptor
domus sive præceptorie hospitalis S. Ioannis Ieru-
salem de Florentia, & procurator generalis dic-
ti ordinis, nomine suo, & ut locum tenens D. Ni-
colai de Vrsinis, militis prioris Venetiarum, lo-
cum tenentis domus hospitalis dicti ordinis.

Religiosus vir F. Ioannes, præceptor domus S. An-
tonii de Rinverso, & cellerarius generalis mona-
sterii Viennensis, pro se, & præceptoribus suæ dic-
tæ præceptorie subiectis.

Religiosus vir F. Guillelmus de Vnone, præceptor B
præceptorie sive domus de eleemofynario, ord. S.
Antonii Bisuntinensis diocesis, suo nomine & suæ
præceptorie.

Priores & procuratores generales ordinum
præsentés.

R. vir F. Onesimus, prior generalis totius ordinis
Camaldulensis, pro se, & quadraginta uno abba-
tibus, & septuaginta prioribus dicti ordinis.

Religiosus vir F. Nicolaus de Balinibus, prior gene-
ralis S. Sepulchri Dominici

R. vir D. Galterus Crassi prior eccl. & conventus
Rhodi, ordinis S. Ioannis Ierusalem, decretorum
doctor.

R. vir F. Petrus procurator generalis ordinis B. Ma-
riae Teuthonicorum, nomine suo ac procuratorio
nomine magistri generalis dicti ordinis.

Sequuntur priores prioratuum tam conventualium
quam aliorum, & tam ultra quam
citramontanorum.

Religiosus vir D. Radulphus, prior prioratus S.
Ioannis in Monte.

R. vir F. Ioannes prior prioratus S. Fabiani Pistrien-
sis diocesis.

R. vir F. Io. de Griffomonte, prior Vallis-uiridis pro-
pe Parisios.

R. vir F. Ioannes Tuelli, prior prioratus Fontis-no-
stræ-Dominæ, ordinis Carthusiensis, Sueffionen-
sis diocesis.

R. vir F. Dominicus prior prioratus S. Bartholomæi
prope Iannam. Omnes tres eorum propriis no-
minibus, & pro toto ordine Carthusiensium in re-
gno Franciæ existentium.

R. vir F. Guillelmus de Soiffet, prior prioratus con-
ventualis S. Arnulphi de Crispeio, Silvanectensis
diocesis.

R. vir F. Franciscus prior monasterii de Popiena,
ord. Camaldul.

R. vir F. Io. prior prioratus S. Mariæ de Serra.

R. vir F. . . . prior prioratus de Sarmasia.

R. vir F. . . . prior prioratus convent. de Boudolena.

R. vir F. Petrus Mourandi, prior prioratus B. Mariæ
de Cluterio, Diniensis diocesis.

R. vir F. . . . prior prioratus de Podio Caprensi.

R. vir F. . . . prior prioratus conventualis de Bou-
lonia.

R. vir F. Petrus prior Tueris, Viennensis diocesis.

R. vir F. Petrus Dacres, prior prioratus Abbatis-
villæ, Ambianensis diocesis.

R. vir F. Antonius de Restis, præpositus domus
Perverclinae Mediolani.

Ambassiatores universitatum studiorum generalium,
primo studii Parisiensis.

Venerabiles & circumspècti viri, magistri, Domini-

cus Parvi, & Petrus Plaoul, in theologia magistri.
Robertus de Quesneyo, Petrus de Provine, decreto-
rum doctores.

Ioannes Petri in medicina magister.

Eustachius de Toquembergue, in artibus magister,
& licentiatu in decretis.

Poncius Simoneti, in artibus magister, & licentiatu
in theologia.

Guillelmus Carpentarii, in artibus magister, & bac-
calaureus formatu in theologia.

Arnoldus Vivvit, in artibus magister, & licentia-
tus in theologia.

Ioannes Brouletti, dictus Francisci, in artibus magi-
ster, & licentiatu in decretis.

Vniversitas studii Bononiensis.

Vniversitas studii Exoniensis.

Vniversitas studii Tolosæ, pro qua erat præfens V.
vir magister Ioannes Garis ordinis fratrum Mino-
rum, in sacra theologia professor, dictæ univér-
satis procurator & ambassiator.

Vniversitas studii Andegavensis.

V. vir D. Guillelmus Maligeneris, utriusque juris
doctor.

V. vir D. Nicolaus de Melcio, legum doctor, dictæ
univérstatis ambassiator.

Vniversitas studii Viennensis.

Vniversitas studii Cracoviensis.

Sacræ theologiæ magister Franciscus ordinis Prædi-
catorum.

V. vir magister Petrus de Lingier, vicecancellarius
dictæ univérstatis.

Vniversitas studii Montis-pesulani.

V. vir D. Leonardus Alamandi, licentiatu in de-
cretis.

Vniversitas Cantabrigæ.

Vniversitas studii Pragensis.

Vniversitas studii Coloniensis.

D Sequuntur archiepiscopi qui miserunt ambassiatores
& procuratores.

Reverendi patres, domini

Archiepiscopus Coloniensis.

Archiepiscopus Maguntinensis.

Thomas Aquensis.

Atraudus Arelatenfis.

Archiepiscopus Ebredunensis.

Archiepiscopus Turritanus.

Ludovicus Rotomagenfis.

Guido Remensis.

Theobaldus Bisuntinensis.

Hebrardus Salzburgenfis.

Gunthiermus Magdeburgensis.

Archiep. Cantuariensis de Angliæ.

Archiep. Eboracensis de Angliæ.

Sequuntur episcopi qui miserunt suos ambassiatores
& procuratores.

Reverendi patres, domini

Petrus Parisiensis.

Aymo Gratianopolitanus.

Hugo Lemovicensis.

Guillelmus Regensis.

Leonardus Grassensis.

Ioannes Vencienfis.

Ioannes

ANNO CHRISTI 1409.

ANNO CHRISTI 1409.

Ioannes Glandatenfis.
 Ioannes Aptrenfis.
 Ioannes Tholonenfis.
 V Vlricus Lamecenfis.
 Leonardus Carn.
 Engelmarus Viennenfis.
 Bertrandus Montisal bani.
 Ioannes Ratziponenfis.
 Ioannes S. Pauli.
 Stephanus Vabrenfis.
 Conradus Olomuncenfis.
 Henricus Nannetenfis.
 Gatianus Corifopitenfis.
 Guillelmus Ruthenenfis.
 Ioannes Caftrenfis.
 Guido Leonenfis.
 Ioannes Malleacenfis.
 Germanus Lucionenfis.
 Ioannes Laudunenfis.
 Ioannes Bajocenfis.
 Abrincenfis.
 Ioannes Sagienfis.
 Philippus Noviomenfis.
 Bertrandus Biterrenfis.
 Acardus Conferanenfis.
 Hardouinus Andegavenf.
 Victor Suffionenfis.
 Martinus Tornacenfis.
 Ioannes Ambianenfis.
 Carolus Cathalaunenfis.
 Mattheus Marinenfis.
 Adam Cenomanenfis.
 Martinus Carnotenfis.
 V Vlricus Brixinenfis.
 Lanceflaus Vratiflavienfis.
 Ioannes electus Leodienfis.
 Francifcus Tenealbaneanfis.
 Henricus Tullenfis.
 Fredericus Trajectenfis.
 Milo Eduenfis.
 Henricus Electenfis.
 Petrus Papienfis.
 Petrus Terdonenfis.
 Bartholus Alexandrie.
 Petrus Pacenfis.
 Antonius Troienfis.
 Gonfalvus Lamacenfis.
 Ioannes Briocenfis.
 Michael Antiffiodorenfis.
 Stephanus Trecentis.
 Petrus Matifconenfis.
 Radulphus Merenfis.
 Robertus Nivernenfis.
 Georgius Patavienfis.
 Iacobus Plotenfis.
 Arnoldus Culmenfis.
 Ioannes Pomezanienfis.
 Henricus V Varmienfis.
 Henricus Sambienfis.
 Henricus Claromontenfis.
 Philibertus Cabilonenfis.
 Girardus Pictavenfis.
 V dalricus Neubergerenfis.
 V Valterus Merfeburgenfis.
 Bartholomæus Vintimilienfis.
 Ioannes Viridunenfis.
 Petrus Auraicenfis.
 Ploicenfis.
 Bangorenfis.
 Afaphenfis.

Concil. general. Tom. XI.

A Vigornienfis.
 Lichefeldenfis.
 Conventicenfis.
 Herefordenfis.
 Roffienfis.
 Elienfis.
 V Vintonienfis.
 Londonienfis.
 Bathonienfis.

Sequuntur abbates qui miferunt procuratores cum plena potestate.

- Ven. P. D. Gerentonus, abbas monafterii S. Antonii Viennenfis, ordinis S. Auguftini.
- V P. D. Raymundus, abbas monafterii Cluniacenfis, profe & toto fuo ordine.
- B V. P. D. Eftoldus, ab. Fifcanenfis, ord S. Benedicti, doctör decretorum.
- V. P. D. Elias, ab. monaft. Burgidolenfis, ord. S. Benedicti, Bituricenfis diœc.
- V. P. D. Guillelmus, abbas monafterii de Lezato, ordinis S. Bened. Rivenfis, diœc.
- D. Ioannes, abbas monaft. S. Cypriani extramuros Pictavenfes, ord. S. Benedicti.
- D. Aymericus, ab. monaft. S. Benedicti de extra Quinciacæ prope Pictav. ord. S. Benedicti.
- D. Pe. ab. monaft. S. Crucis, ord. S. Auguft. Pictavenfis diœc.
- D. Ioannes, ab. monaft. Montis-majoris, ord. S. Ben. Arelatenfis diœc.
- C D. Bertrandus, ab. monaft. S. Hilarii, ord. S. Benedicti, Carcaffonenfis diœc.
- D. Iacobus, ab. monaft. B. Mariæ de Quadraginta, ord. S. Auguft. Narbonenfis diœc
- D. Ioannes, ab. monafterii Fontis-frigidi, ord. Ciftertencienfis.
- D. Bern. ab. monaft. S. Iufti de Ulteris, ordin. Camaldulenfis.
- D. Leo, ab. monaft. S. Petri de Tenolio, Præmonft. ord. Laudunenfis diœc.
- D. Michael, ab. monaft. montis S. Eligii, ord S. Aug. Atrebat. diœc.
- D. Philippus, ab. monaft. S. Taurini, ord. S. Bened. Ebroicenfis diœc.
- D. Gervafius, ab. monaft. de Bello-loco, ord. S. Aug. Cenomanenfis diœc
- D. Io. ab. monaft. de Ybrejo, ord. S. Bened. Ebroic. diœc.
- D. Guillelmus, ab. monaft. S. Petri de Cultura, ord. S. Bened. Cenomanen. diœc.
- D. Ioannes, ab. monaft. S. Vincentii, ord S. Benedicti, Cenoman. diœc.
- D. Io. ab. monaft. de Vadacio, ord. S. Auguftini diœc. Cenomanenfis.
- D. Io. abb. monaft. S. Georgii de Nemore, ord. S. Auguft. Cenoman. diœc
- D. Io. ab. monaft. S. Carilephi, ord. S. Bened. Cenoman. diœc.
- E D. Petrus, ab. monaft. de Vadoalneti, ord S. Bexed. Cenoman. diœc.
- D. Io. ab. monaft. de Pelicia, ord. S. Bened. Cenoman. diœc.
- D. Simon, ab. monaft. de Ebronio, ord. S. Bened. Cenoman. diœc.
- D. Prior & conventus monaft. de Lonlaye, abb. ipfius monaft. in remotis agente, ord & diœc. prædictorum.
- D. Guillelmus, ab. monaft. S. Andreæ Avinionenfis, ord. S. Bened.

Yyyyyy D. Io.

ANNO
CHRISTI
1409.

D. Io. abbas monast. Præmonstratenfis.
 D. Io. ab. monast. S. Petri ad montes, ord. S. Bened. Catalaunenfis diœc.
 D. Guillelmus, ab. monast. omnium Sanctorum in Insula, ord. S. Aug.
 D. Ioannes, ab. monast. S. Memmii in suburbio Catalaunenfi, ord. S. Aug.
 D. Guido, ab. monast. de Vfarchia, ord. S. Bened. Lemovicenſis diœc.
 D. Petrus, ab. monast. S. Mariæ S. Eusechii de Cellis, ord. S. Aug. Bituricenſis diœc.
 D. Io. ab. monast. de Virſione, ord. S. Bened. Bituricenſis diœc.
 D. Guillelmus, ab. monast. de Cafalibenedictò, ord. S. Bened. Bituricenſis diœc.
 D. Io. ab. monast. s. Gildafii ord. S. Bened. Bituric. diœc.
 D. Guillelmus, ab. monast. Fontiscombaudi, ord. S. Bened. Bituricenſis diœc.
 D. Io. ab. monast. S. Genulphi ord. & diœceſis prædictorum.
 D. Gacianus, ab. monast. B. Mariæ de Exolduno, ord. & diœc. prædictorum.
 D. Iacobus, ab. S. Petri Villæ de nato, ord. S. Bened. Vabrenſis diœc.
 D. Prior & conventus monast. de Millebeco, ord. S. Bened. Bitur. diœc.
 D. Aymericus, ab. monast. S. Ambrosii, ord. S. Aug. Bituric. diœc.
 D. Robertus, ab. monast. Miſeraſenſis, ord. S. Aug. Bitur. diœc.
 D. Raimundus, ab. monast. Conchenſis, ord. S. Benedicti, Ruthenenſis diœc.
 D. Aymericus, ab. monast. Pfälmodienſis, ord. S. Bened. Nemaufenſis diœcef.
 D. Germundus ab. monast. S. Trin. de Maloleone, ord. S. Aug. Malleacenſis diœc.
 D. Petrus, ab. monast. Cendratenſis, ord. S. Bened. Nemaufenſis diœc.
 D. Io. ab. monast. S. Laudi de S. Laudo, ord. S. Aug. Conſtantiensſis diœc.
 D. Io. ab. monast. B. Mariæ de Angliis, ord. S. Aug. Lucionenſis diœc.
 D. Guillelmus, ab. monast. B. Mariæ de Hambeja, ord. S. Bened. Conſtantiensſis diœc.
 D. Petrus, ab. monast. B. Mariæ loci-Dei in Iardo, ord. Præmonstratenſis.
 D. Michael, ab. monast. S. Salvatoris Vice comitis, ord. S. Bened. Conſtant. diœc.
 D. Poncius, ab. monast. de Nobiliaco, ord. S. Bened. Pictavenſis diœc.
 D. Stephanus, ab. monast. S. Mariæ de Montisburgo, ord. S. Bened. Conſtantiensſis diœc.
 D. . . . ab. monast. de Bello fonte, ord. S. Bened. Malleacenſis diœc.
 D. Io. ab. monast. S. Ioannis Angliacenſis, ord. S. Bened. Xanctonenſis diœc.
 D. Nicolaus, ab. monast. S. Leodegarii, ord. S. Bened. Xanctonenſis diœc.
 D. Michael, ab. monasterii Villæ-magnæ, ord. S. B. Biterrenſis diœc.
 D. Ademarus, ab. monast. Caroffenſis, ord. S. B. Pictav. diœc.
 D. Raimundus, ab. monast. Iocundenſis, ord. S. Ben. Electenſis diœc.
 D. Guillelmus, ab. monast. B. Mariæ de Becco-Heluinii, ord. S. Bened. Rotomagenſis diœc.
 D. Arnandus, ab. monast. de Ioncellis, ord. S. Ben. Biterrenſis diœc.
 D. Ioan. ab. monast. de S. Aniano, ord. S. Bened. S.

A Poncii, Thomeriacenſis diœc.
 D. Mathæus, ab. monast. ſæcularis ecclēſiæ S. Affrodifi, Bitterrenſis diœc.
 D. Bernardus, ab. monast. S. Tiberii, ord. S. Bened. Agathenſis diœc.
 D. Iacobus, ab. monast. S. Mauri ſupra Ligerim, ord. S. Bened. Andegavenſis diœc.
 D. Guido, ab. monast. S. Mariæ Vngiaci, ord. S. Aug. Eduenſis diœc.
 D. Theobaldus, ab. monast. S. Albini Andegav. ord. S. Bened.
 D. Io. ab. S. Petri de Burgolio, ord. S. Bened. Andegav. diœc.
 D. I. ab. monast. S. Martini Ruri-Curtenſis, alias de Boſco, ord. S. Auguſt. Belvacenſis diœc.
 D. Simon ab. monast. S. Nicolai prope Andegavum, ord. S. Bened.
 D. Reginaldus, ab. monast. S. Vitoni Virdunenſis, ord. S. Bened.
 D. Radulphus, ab. B. Mariæ de Rota, ord. S. Aug. Andegav. diœc.
 D. . . . ab. monast. Stabulenſis, ord. S. Bened. Leodienſis diœceſis.
 D. . . . ab. monast. Gemblacenſis.
 D. Petrus, ab. monast. B. Ioannis Evang. Mellinenſis, ord. S. Aug. Andegav. diœc.
 D. . . . ab. monast. S. Trudonis, ord. S. B. Leodien. diœc.
 D. ab. monast. S. Vmberti, ord. S. Bened. Leodien. diœc.
 C D. . . . ab. monast. Vlidenſis, ordinis S. Bened. Leod. diœc.
 D. . . . ab. monast. Alnenſis Ciſt. ord. Leod. diœc.
 D. Guillelmus de Cadonio, prior monast. B. Mariæ de Caſſiano, Biterrenſis diœc. de monast. S. Ruffi prope Valentiam immediate dependens.
 D. . . . ab. Villarienſis.
 D. . . . ab. Vallis S. Lamberti, ord. Ciſterciensſis, Leodienſis diœc.
 D. . . . ab. monast. Villis-Dei, ord. Ciſterc. Leodien. diœc.
 D. . . . ab. monast. Magni-Prati, ord. Ciſterc. Leodienſis diœc.
 D. . . . ab. monast. Floreſſienſis, ord. Præmonſtrat. Leod. diœc.
 D. . . . ab. monast. S. Gerardi de Bronio, ord. S. Bened. Leodienſis diœc.
 D. . . . ab. monast. VValchiodorenſis & Haſterienſis, ord. S. Bened. Leod. diœc.
 D. . . . ab. monast. Florinenſis, ord. S. Bened. Leod. diœc.
 D. Renerus, ab. monast. S. Iacobi, Leod. diœc. ord. S. Bened.
 D. Henricus ab. monast. S. Laurentii extra muros, Leod. ord. S. Bened.
 D. Io. ab. monast. 12. Apoftolorum Belli-reditus Leod. ord. Præmonſtrat.
 D. Guillelmus, ab. monast. S. Eligii in Pulcro-monte prope Leodium, ord. S. Auguſt.
 D. . . . ab. monast. Averbodiensſis, ord. Præmonſtr. Leod. diœc.
 D. ab. monast. Parceniſis, Præmonſtr. ord. Leod. diœc.
 D. . . . ab. monast. Leſſienſis, ord. Præm. Leod. diœc.
 D. . . . ab. monast. Helicimenſis, ord. Præmonſtr. Leod. diœc.
 D. . . . ab. monast. Novi-Monasterii, ord. S. Aug.
 D. . . . ab. monast. Florenſis, ord. S. Aug. Leodienſis diœc.
 D. . . . ab. monast. Malonienſis ord. S. Auguſt. Leod. diœc.

ANNO
CHRISTI
1304.

D.

- D. Ioannes ab. monast. sanctorum Fioræ & Lucillæ, A
Aretinenfis, ord. S. Bened.
D. Antonius, ab. monast. S. Iuanualis & Copolonenfis,
ord. Aretinenfis diœc.
D. Io. ab. monast. de Campuano, ord. Camald. Areti-
nenfis diœc.
D. ab. monast. S. Andreæ de Sexto, ord.
Ianuenfis diœc.
D. ab. monast. S. Benigni ord. Ianuenf.
diœc.
D. ab. monast. S. Mariæ de Perallo, ord.
Ianuenf. diœc.
D. ab. monast. S. Bartholomæi de Fossato, ord.
Ianuenf. diœc.
D. ab. monast. de Massayo.
D. ab. monast. de Vernuffia.
D. ab. monast. de Mareffis.
D. ab. monast. S. Sulpicii.
D. ab. monast. beatiffimæ Trinitatis de Vin-
docino, ord. S. Bened. Carnot. diœc. ad Romanam
ecclesiam nullo medio pertinentis.
D. ab. monast. S. Mariæ de Tubino, ord.
Ianuenfis diœc.
D. ab. monast. S. Andreæ de Bonx, ord. Ian-
uenfis diœc.
D. Bernardus ab. monast. S. Polycarpi, ord. S. Bened.
Narbon. diœc.
D. Ioannes ab. monast. S. Trinitatis de Exaquio, ord.
S. Bened. Constantienfis diœc. C
D. ab. monast. S. Honorati.
D. ab. monast. de Croffio.
D. ab. monast. de Toroneto.
D. ab. monast. de Salvaric.
D. ab. monast. S. Salvatoris Lodovz ord. S.
Bened.

Sequuntur domini abbates de Anglia qui miserunt
ambaffiatores, five procuratores.

- D. ab. monast. S. Augustini extra muros Can-
tuariefis.
D. ab. monast. de Faveshan.
D. ab. monast. de Bello.
D. ab. monast. de V Vaidenve.
D. ab. monast. de Colehefte.
D. ab. monast. de Hida.
D. ab. monast. de Vervelle.
D. ab. monast. de Cartheryz.
D. ab. monast. de Abindonia.
D. ab. monast. de Desherbonne.
D. ab. monast. de Miletone.
D. ab. monast. de Perne.
D. ab. monast. de Abbatiffinteye.
D. ab. monast. de Malmebery.
D. ab. monast. de Tanestolie.
D. ab. monast. de Evershan.
D. ab. monast. de Gloucestre.
D. ab. monast. de Barchere.
D. ab. monast. de Vinccombe.
D. ab. monast. de Altescoe.
D. ab. monast. de Temesbesbury.
D. ab. monast. de Glasconia.
D. ab. monast. de Monchaileth.
D. ab. monast. S. Albani.
D. ab. monast. de Eushan.
D. ab. monast. de Ramefey.
D. ab. monast. de Burgo S. Petri.
D. ab. monast. de Coruland.
D. ab. monast. de Bardenay.
D. ab. monast. de Ceftria.
D. ab. monast. de Sallopia.
D. ab. monast. Burtonenfis.

Concil. general. Tom. XI.

D. ab. monast. Ternei

D. ab. monast. de Burgo S. Edmundi.

Omnes supradicti sunt ordini. S. Benedicti.

- D. ab. monast. de V Vernerley.
D. ab. monast. de Fornesta.
D. ab. monast. de Fontanis.
D. ab. monast. de Riavatie
D. ab. monast. de Bellaloënda.
D. ab. monast. de Mella.
D. ab. monast. de Viscallis.
D. ab. monast. de Orelay.
D. ab. monast. de Nonconerio.
D. ab. monast. de Holinculcani.
D. ab. monast. de Caldria.
D. ab. monast. de Rethford.
D. ab. monast. de Ruppe.
D. ab. monast. de Buelsted.
D. ab. monast. de Tirefordia.
D. ab. monast. de Cumba.
D. ab. monast. de Salbro.
D. ab. monast. de Scoloy.
D. ab. monast. de Parcoludo.
D. ab. monast. de Strata florida.
D. ab. monast. de Hayho.
D. ab. monast. de V Valledregia.
D. ab. monast. de Turbineret.
D. ab. monast. de Regali loco.
D. ab. monast. de Turtenna.
D. ab. monast. de Doze.
D. ab. monast. de Villisdenni.
D. ab. monast. Hiltenfis.
D. ab. monast. de Blande.
D. ab. monast. de Sclitshed.
D. ab. monast. de Lilyshellis.
D. ab. monast. de Gracia.
D. ab. monast. V Valborum.
D. ab. monast. de Lacres.
D. ab. monast. Halnenfis.

Omnes supradicti sunt ordinis Cisterciens.

- D D. ab. monast. de V Valchen.
D. ab. monast. de Loyceserie.
D. ab. monast. Corutenfis.
D. ab. monast. Nortensfis.
D. ab. monast. de Ofentey.
D. ab. monast. S. Iacobi Northanonne.
D. ab. monast. de Darle.
D. ab. monast. de Roboetoe.
D. ab. monast. de Ofcy.

Priores prioratum, monasteriorum, & ecclesiarum
infra scriptarum, in regno Angliæ.

- Prior monast. de Davoyo.
Prior monast. Hertensfis.
Prior monast. ecclesie Rossensfis.
E Prior monast. de Lubben.
Prior monast. de Bosgrohovv.
Prior monast. ecclesie V Vintonienfis.
Prior monast. S. Neoty.
Prior monast. de V Valingford.
Prior monast. de Daventre.
Prior monast. Conventensfis.
Prior monast. de Bonore.
Prior monast. ecclesie Eliensfis.
Prior monast. Norvvicenfis.
Prior monast. S. Nicolai Exonensfis.
Prior monast. de Barneftahle.
Prior monast. V Vigornienfis.
Prior monast. de Lathest.

Yyyyyy ij Prior

ANNO
CHRISTI
1409.

Prior monast. de Malerne magna.
 Prior monast. ecclesie Bathoniensis.
 Prior monast. de Spaldoag.
 Prior monast. de Terford.
 Prior monast. de Caosfale.
 Prior monast. de Bronholme.
 Prior monast. de Feltome.
 Prior monast. de Suapris.
 Prior monast. de V Vymadham.
 Prior monast. de Bymahan.
 Omnes prædicti sunt ordinis S. Benedicti.

Sequuntur capitula ecclesiarum quæ miserunt
 procuratores.

Tolosensis.	Rotomagensis.
Ambianensis.	Bituricensis.
Narbonensis.	Eduensis.
Noviomensis.	Constantiensis.
Aquensis.	Arctensis.
Arelatensis.	Bononiensis.
Ebredunensis.	Biterrens.
Volienfis.	Novariensis.
Regensis.	Andegavensis.
Focalquerii.	Mirapicensis.
Grassensis.	Tullensis.
Pimatensis.	Maticonensis.
Venciensis.	Metensis.
Dignensis.	Cabilonensis.
Tholonensis.	Lingonensis.
Forojulienfis.	Claromontensis.
Aptensis.	V Vintoniensis.
Sistariensis.	Dunelmensis.
Maffiliensis.	Laudunensis.
Vapicensis.	Vienensis.
Nauvantensis.	Cathalaunensis.
Lomberiensis.	Ancienfis.
Nivernensis.	Magalonenfis.
S. Petri de Boneva.	Vigintimilienfis.
Carcaffonenfis.	Viridunensis.
Conferanensis.	Vivariensis.
Tarvienfis.	Avracensis.
Ianuenfis.	Beati Martini Tur.
Dolensis.	Condomenfis.
Albienfis.	S. Flori.
Electensis.	Exoniensis.
Vticensis.	Sarezburienfis.
Cenomanensis.	Elienfis.
Tornacensis.	Bathonenfis & Vellenf.
Pragenfis.	Roffensis.
Atrebatensis.	Herefordensis.
Carnotensis.	Cistriensis.
Tutelenfis.	Lichefeldensis.
Vabrenfis.	Cornensis.
Ruthenenfis.	V Vigornensis.
Mimatensis.	Lincolniensis.
Nemaufenfis.	Londonienfis.
Leodienfis.	Norvicenfis.
Florienfis.	Menevenfis.
Silvanectensis.	Bangorenfis.
Parisienfis.	Asaphensis.
Senonenfis.	Culmenfis.
Saonenfis.	Pomezanienfis.
Agathenfis.	V Varmienfis.
Cameracensis.	Sambienfis.

Sequuntur procuratores civitatum & diocesium,
 qui miserunt ad id sacrum concilium.

Cleri civitatis & diocesis Ambianensis.
 Cleri civitatis & diocesis Sueffionensis.

ANNO
CHRISTI
1409.

A Cleri civitatis & diocesis Bononiensis.
 Cleri civitatis & diocesis Ianuenfis.
 Cleri civitatis & diocesis Leodienfis.
 Cleri civitatis & diocesis Silvanectensis.
 Cleri civitatis & diocesis Nqvarenfis.
 Cleri civitatis & diocesis VVratiflavienfis.

Sequuntur provinciæ quæ miserunt procuratores.

Rotomagensis.	Aquensis.
Turonensis.	Mediolanensis.
Remensis.	Ravennatensis.
Senonenfis.	Burdegalenfis.
Lugdunensis.	Pisanensis.
Ebredunensis.	Cantuariensis.
Arclatenfis.	Eboracensis.

Sequuntur communitates quæ miserunt
 ambassiatores.

Communitas Ianuenfis.
 Communitas Florentinorum.

G. C. OBSERVATIO
 in superiorem indicem eorum qui concilio
 interfuerunt.

C Eorum qui huic concilio interfuerunt catalogum alium
 proferit Raynaldus, breviorum quidem, sed ex quo partim
 obtineant, partim etiam emendari nonnulla in superi-
 ore possunt.

Inter cardinales episcopos, qui hic vocatur Henricus
 Tufculanus, illic dicitur Sabinensis. Viriisque
 tituli causas intelligit Henricus Minutus, Neapolitanus
 archiepiscopus (unde & cardinalis Neapolitanus
 vocatus) a Gregorio XII. cardinalis Tufculanus creatus est:
 Petrus quoque de Podio, eisdem tituli cardinalis dictus est
 a Petro de Luna. Qui cum ambo Pisano concilio interfuerent,
 ambo Tufculanus infulis insignes: ne controversia hæc, paci-
 cis, cui studebatur, concilia interverteret, Henricus cessit, &
 ad Sabinensem sedem tum vacuam transiit. Melius autem
 vocatur Sabinensis, tum ob causam, quam innox attrigi: tum
 quia Petrus de Podio ibidem vocatur Tufculanus.

Inter eosd. episc. Ostiensis Ioan. vocatur, male in Raynaldi
 catalogo dicitur Antonius: ut ex Ostiensium episcoporum
 catalogo constat. Alia hic sunt in quibus discrepant duo isti
 indices, sed manifesto vitio Romani, aut ejus scriptoris.
 Cujusmodi errata in hac observatione prætermitto.

D Cardinalibus presbyteris addit Romanus catalogus An-
 tonium S. Prædixis, dictum Tudertinum, & Ludovicum de
 Baro: sed falso hunc posteriorem, cum tempore concilii ef-
 fer diaconus cardinalis S. Agathe, & vero in superiori indi-
 ce hunc locum obtineat: neque cardinalis presbyter duode-
 cim apostolorum, nisi ab Alexandro V. post concilium crea-
 tus sit. Eum Romanus recenset inter regni Francorū legatos.
 Addit quoque, qui hic desiderantur, legatos regni Portu-
 gallicæ, & omnium ecclesiasticorum & prelatorum totius reg-
 ni, Ioannem episcopum Vlyssiponensem, episcopum Lame-
 censem, mag. Laurentium provincialem ordinis S. Augusti-
 ni, magistrum ordinis Minorum, eundemque regi a confes-
 sionibus.

Ex eodem discimus interfuisse Philibertum e Noylaco
 magistrum Rhodiorum equitum, cum religiosis equitibus
 sexdecim.

E Hic archiepiscopi præsentis enumerantur tantum decem,
 illic duodecim: addunturque Franciscus Smyrnenfis, &
 Ioannes Vlyssiponensis: additur & nomen Sipontini, Nico-
 laus, quod hic expunctum. Hic episcopi tantum sexaginta sex
 enumerantur; illic non nominantur quidem ulli, sed octo-
 ginta fuisse narratur. Hic procuratores absentium episco-
 porum 86, illic 102. Hic procuratores capitulorum, 100, illic
 109.

DE CONCILIO PISANO

SUPER ELECTIONE VNICI SVMMI

PONTIFICIS CELEBRATO.

Ex Historia MSS. Caroli VI. regis Francorum à monacho Sandionysiano.

Longe lateque per orbem qui Spiritus sancti gratia inspirati tandiu sub nefandissimo schismate fidelium universalem matrem ecclesiam doluerant ancillari, amborum contententium de papatu & summo ejus culmine ambitionem improbam execrabilius damnantes, conventionem utriusque collegii cardinalium, ut viam facilem venendi ad pacem & concordiam, commendabant. Vbi que obtemperando eorum monitis, de Francia, Anglia, Boëmia, ceteri que Christianitatis regnis & dominis, metropolitani, episcopi, & abbates, ex eo legis cathedralium ecclesiarum universitatibusque regnorum jam solemnem nuncios mittebantur, & iter arripuerant gaudentes ut in concilio Pisano interessent pro diuturno schismate sopiendo. Nec quemquam ex ipsis scio, qui non feliciter viæ finem attingeret præoptatum: nisi dominum Guidonem de Raya Remensi archiepiscopum, qui quamvis in colloquiis publicis hucusque & coram principibus, Petrum de Luna tenuerit summis laudibus effertendum: quia tamen ad id beneplacitum Deo negotium cum cardinali de Baro obedienter procedebat, occasum suum non immerito deplendum, hic inferere dignum duo.

Cum enim ambo ad villam quandam duabus diebus à Ianua distantem gratia hospitii divertentes, & orta verbali controversia, occasione eorum memorati cardinalis, marescallus ejus, alium qui hoc officium publice exercebat, occidisset: mox populares commoti & eidem subito vicem pro vice reddentes, & ad hospitium cardinalis accedentes, quinque ex suis, quos habuerunt obviam, ferali rabie peremerunt. Vterius ad facinora volentes procedere, cum præfatus archiepiscopus ad fenestras domus se ostendens eos verbis lenibus tentaret compescere, ictu jaculi trans præcordia confosus interiit, nec ultra vocem emisit. Nec sceleribus contenti, jam tentabant ut igne suffocatorio ceteri spiritum exhalarent: cum nuncius inopinatus supervenit, qui tantam vesaniam autoritate gubernatoris Ianue repressit. Qui, quia villa subdita sibi erat, ad perpetuum memoriam facinus inultum non reliquit: sed peractis archiepiscopi exequiis, quantis studiis funus ullum celebrari poterat, quotquot ad detestabilem commotionem convenerant, conditioni, ætati, aut sexui non parcendo, variis exterminari suppliciis, & domum in qua locatus fuerat solo æquari præcepit.

Ad promotionem autem causæ ecclesie sanctæ Dei rediens: quia domini cardinales vigesimum quintum diem Martii assignaverant pro prima sessione, in pulchra & spatiosa navi ecclesie cathedralis urbis Pisane celebranda, in qua & sedes prælatorum ibidem assistentium aptari fecerant: secundum exigentiam ordinum & dignitatum ibi convenientes nominandi, sic fuerunt collocati. Primam namque sedem altitudinis altaris constituiti in introitu chori à dextra ab eoque pedibus XII. distantem, domini cardinales, Prænestinensis, Albanus, Ostiensis, Podiensis, de Tureio, de Saluciis, ac de sancto Angelo, qui obedierant domino Benedicto; Neapolitanus etiam, Aquileiæ, de Columna, de Vrfinis, de B. anciano, de Ravenna, de Laude, & de S. Angelo, qui Gregorio adhaeserant, occupaverunt, ut decebat, & in facie altaris ante

Concil. General. Tom. XI.

A dicti, cujus latera paulo longius sacri palatii protonotarii ambiebant. De ambasciatoribus regis Francie, episcopus Meldensis solus interfuit; pro rege Sicilia Ludovico, episcopus de Gap, duo milites, quidam doctor in legibus, cum uno secretario; necnon pro rege Angliæ, cum quodam milite unus doctor cum clerico qui de Alemannorum deliberatione facta apud Franquefort veniebant, solum præsentibus fuerunt. Et his qui prælati erant episcopis & abbatibus, ab utroque latere dictæ navis usque ad valvas ecclesie sedes præparatæ erant: sediumque scabellum nuncios capitulorum & conventuum tenuerunt. In residuo capacitatis dictæ navis, longe humilioribus scammis, ambasciatores regum non prælati, cæterorum dominorum & comitatum, cum doctoribus, cæterisque nunciis capitulorum & conventuum, confederunt. Et his debite locatis, dominus cardinalis Prænestinensis Missam de Spiritu sancto celebravit solemnem. Qua finita, & a quodam doctore collatione facta, in qua disertissime causam tangens congregationis concilii, cum assistentes orare monuisset devoto pro unione ecclesie, nil amplius actum est ipsa die.

B Die Martis, Martii scilicet xxvi. hujus sacri concilii fuit secunda sessio vel convocatio celebrata, & inter Missæ solennis, quæ peregit quidam alterius partis cardinalis Mediolanensis, omnes monitione solenni hortatus est ut Dominum devotissime oraret, quatenus causa ecclesie inchoata bono fine clauderetur. Et inde singuli prælati se cappis ecclesiasticis induentes, albasque mitras sumentes, cum unus ex assistentibus capellanus alta voce intonasset, *Orate*, tunc omnes flexis genibus spatio dicendi psalmum, *Miserere mei Deus*, proni in terram se dederunt. Paulam istam quidam cardinalis una collecta finivit: & cum similem dixisset post antiphonam a capellanus cantatam, unus eorum contumaciter litantem alta voce, cui prælati responderunt. Et cum post orationem idem hymnum, *Veni Creator Spiritus*, inchoasset: hymno dicto, *Erigit*, alta voce intonavit. Et sic omnes surrexerunt: & erecti, à quodam cardinali dalmatica insignito evangelium unum devotissime audierunt.

C His peractis, publice indictum fuit autoritate concilii, ut omnes, prælati, nuncii & doctoribus exceptis, ab ecclesia recederent. Inde unus advocatus, notarii, procuratores, & promotores plures statuti sunt ad accusandum ambos contententes de papatu. Quidam iterum eliguntur, qui nomina accedentium ad id sacrum concilium in scriptis redigerent, & quandiu in prælaturis vixissent, ut sic secundum suum ordinem in sedibus locarentur. Super officiis istis debite exequendis, juramentis præstitis, advocatus cathedralis eminentem ad denunciandum statuta in concilio ascendens, intelligibilique vocis oraculo pertinaciam amborum contententium recitans, quorum unum pro Benedicto, *beneficium*, alterum pro Gregorio, *errorium*, pluries nominavit, prolixiori sermone proposuit quandiu in hoc defendo schismate ecclesiam Dei tenuerant, & ut pro pace obtinenda fuerant sufficienter ad sacrum concilium evocati, concludens ut evocati publice si designarentur comparere, reputarentur contumaces. Cum autem dixisset de illis de Fleisc, Auxitanensis, de Chalento, qui sub uno, atque de illo de Thode, qui sub altero contententium se cardinales dicebant, vnus ex promotoribus mox surrexit instanter postulans, ut quod advocatus requisierat concilium approbaret, & super petitione a protonotariis clericis cameræ, ac cæteris notariis presentibus fieri sibi postulavit publica in-

Yyyyyy ij stru-

ANNO
CHRISTI
1409.

strumenta; servando iudicarium ordinem concilio-
rum, petitis assentiendo: inde duo cardinales cū
uno archiepiscopo, & uno episcopo, advocato quo-
que & notariis prædictis miserunt ad valvas ecclesie;
quas protinus aperientes, cum prænominatos alta
voce evocassent, a popularibus ibi stantibus quæren-
tes, si scirent aliquem ex eorum familiaribus in urbe
locatum: ad sedes suas redeuntēs ab ore unius retu-
lerunt neminem eorum reperisse, sique accusatores
petierunt ut reputarentur contumaces, & super hoc
sibi fieri instrumenta: tunc cardinales Prænestinus
Pictavensis alias nominatus, cunctis antiquior, &
qui ante schisma ad cardinalatum assumptus fuerat,
cæteris quaesivit, quid agendum. Qui omnes nego-
tium dignum duxerunt differri usque ad diem sequen-
tem: quod cum cæteri assistentes approbassent ite-
rando, placet, placet, sic illa sessio soluta est.

* *Corr.* no-
minati que
prius, sibi
adhæren-
tes,

Die igitur sequenti tertia evocatio concilii celebra-
tur cum solemnitatibus prius tactis: fueruntque dicti
contentendentes, nominati^o qui prius sibi adhærentes
evocati: qui cum non comparuissent, nec aliquis
vir propius, promotorisque instarent ut reputaren-
tur contumaces; de benignitate tamen omnium assi-
sentium, quæ petebant, usque ad diem sabbati se-
quentem, quæ fuit Martii dies ultima, dignum du-
xerunt differre: & sic concilium illud solutum est.

Die dicta quarta sessione celebrata cum solemnita-
tibus solitis, cum prænominati contentendentes mini-
me comparuissent, ad advocati & promotorum
requestam reputati sunt contumaces: & in scripto
quod tunc legit cardinalis Prænestinus, dixit, quod
de eis adhærentibusque expectaretur usque ad aliam
sessionem assignatam ad diem Lana, post octavas Re-
surrectionis Dominice, quia illa hebdomada non de-
beant iurisdictiones exercere; sique omnibus con-
cedentibus quod ecclesia Pisana apta erat ad concilium
celebrandum, ita discessum est.

*Quæ in synodo facta ac deliberata fuerunt a die
Aprilis xv. usque xxii. mensis Maii.*

Vterius procedendo in facto unionis, xv. Aprilis **D**
iterum celebratum est sacrum concilium cum
observantiis prius tactis in sessione secunda: ibique
domini cardinales Mediolani, & de Baro, qui Ale-
mannorum deliberationi interfuerant apud Fræcque-
fort, venerunt: præsentēs quoque fuerunt octoginta
& decem archiepiscopi & episcopi, nonnulli quoque
abbates, doctores, clerici, notarii, qui non interfue-
rant in congregationibus antedictis. Et tunc quatuor
prænominati cardinales, qui cum duobus contenden-
tibus se tenebant, evocati iterum, minime comparue-
runt, sique de benignitate assistentium fuit conti-
nuata dieta usque ad aliam sessionem; nuncios regum
Franciæ, Angliæ, Hungariæ, Boëmiae, ac multorum
dominorum Alemanniæ, qui (ut fama referebat) **E**
veniebant, expectando.

Die dicta quidam archiepiscopus, duo episcopi, &
totidem clerici, qui se nuncios dicebant ducis Ru-
perti de Bavaria, quem regem Romanorum nomi-
nabāt, in concilium sunt inducti: qui tamen cum aliis
non sederunt, nec, sicut ipsi, decorati fuerunt indu-
mentis ecclesiasticis, sed mox proponi fecerunt per
episcopum dictum de Berde, & in sua propositione
ambiguitatibus plena solum fecit xxii. questionēs,
inter quas principales fuerunt: si cardinales sui
collegii poterant se subtrahere ab obedientia sui pa-
pæ? si poterant evocare dictum papam? si poterant
vocare concilium generale? si duo collegia poterant

se mutuo habilitare ad tenendum concilium? con-
cludendo quod dictum concilium debebat mutari &
differri, attento quod ille quem papam nominabant
suum, promptus erat comparere: dum tamen esset in
alio loco, & promittebat complere quæ iuraverat, si
alter etiam adimpleret, dureque redarguendo suos
cardinales dixit, quod injuste & irrationabiliter fe-
cerant subtractionem prædictam. Cum verbis finem
fecisset, & sepaululum nuncii retraxissent, unanimi
assensu assistentium conclusum est, ut revocati, eisdem
præcipere autoritate concilii, ut scriptis quæ
proposuerant, traderent, & qualem a domino
sux habebant autoritatem: quod tandem non sine
difficultate magna pergerunt.

Iterum dum hæc agebantur, qui extra valvas ec-
clesiæ custodiebant equos suos, magnam contentio-
nem commoverunt, & adinvicem rixati sunt: præfa-
ti enim domini recedentes, in scandalum omnium
aspicientium mutuo altercabantur; indeque clare
paruit, quod non venerant nisi ad impediendum fac-
tum ecclesiæ.

Nondum exacta hebdomada ad villam Pisanam
venit quidam Ivo nominatus Karolus, malum caput,
dominus civitatis Darni, in qua tunc Gregorius
vel Errorius morabatur, qui ut erat literatus, &
facundus, & summe in rhetorica expertus, instantis-
sime dominis cardinalibus requisivit, ut concilium
differretur, & locus mutaretur: sed ad eum audien-
dam constituti valde solemnes clerici, domini car-
dinales Albanensis & de Thureio de parte nostra,
de parte vero altera, Aquileiæ & Mediolani; qui mul-
tis rationibus ostenderunt, hoc non posse fieri; & sic
inefficax, unde venerat, rediit.

Dominica Aprilis mensis die xxi. in præsentia om-
nium de concilio existentium, in ecclesia S. Martini
archiepiscopus Tolosanus Missam celebravit: & inter
solemnia Missæ quidam frater Minor episcopus Di-
gnensis in Provincia sermonem faciens, & pro the-
mate capiens; *mercenarius fugit*, ostendit luculen-
tissime quo modo duo contentendentes non erant veri
pastores, sed mercenarii, idco expellendi, attentis viis
quas tenebant: propositiones eorum etiam eviden-
tissime improbavit, nec tenendas ostendit quas pro-
posuerant ambassatores ducis Ruperti de Bavaria:
qui tamen nuncii eadem die subito sine responsio-
ne (nescitur quo ducti spiritu) recesserunt, quam-
vis assignata eis esset ad comparandum dies fe-
quens.

Aprilis xxiv. die, in majori ecclesia congregatio
sacri concilii facta fuit, missaque cum observantiis
præactis celebrata. Quia domini cardinales totum
processum divisionis ecclesiæ à principio & huc us-
que, & quidquid summi pontifices, & ipsi interim
egerant, in scriptis redigi fecerant: de consensu om-
nium assistentium advocatus sacri concilii cathedram
ascendens, spatio trium horarum processum
illum alie, & intelligibiliter legit: indeque fuerunt
lectæ requestæ promotorum, continentes contra am-
bos contentendentes: Primo quod concilium acceptabat
aggregationem, & unionem mutuum duorum colle-
giorum, & totum quod ex ea poterat dependere: ap-
probabat etiam evocationem concilii generalis per eos
factam: citationem & evocationem contra duos
contentendentes roborando, firmas etiam decernebat:
iterum, & quod locus Pisanus habilis erat ad cele-
brandum concilium ulterius; attento quod ambo
contentendentes fuerant debite evocati, & contumaces
reputati. Ultra, & quod contentendentes privarentur a
dignitate papatus, eorum quoque fautores omnibus
beneficiis, dignitatibus, officiis privarentur: & si
contra

ANNO
CHRISTI
1409.

contra privationem istam aliquid attentarent, puniri possent per iudices seculares. Iterum, quod omnes reges & principes, & generaliter omnes cuiuscumque status essent, penitus absolventur a iuramentis præstitis duobus contententibus.

Ordinatum & tunc fuit in eodem concilio, ut viri litterati, honestæ conversationis, & bonæ conscientiæ, eligerentur ad recipiendum reformationes, testesque producendos per promotores præfatos contra eos contententes, & specialiter super continuatione schismatis pertinaci, & super conclusionibus mutuo inter se factis: & ad nominandum prædictos viros, ut procederetur ulterius in facto dicti concilii, fuit continuata dieta ad diem Martis propinquam, ultimam mensis Aprilis.

Ipsa die dominus patriarcha Alexandrinus, magister Simon Cramaur universitatis Parisiensis, nuncius ducum Brabantia, Hollandiæ, ac patriæ Leodiensis, villam Pisanam ingressi sunt: subsequenter quoque ambassiatores Angliæ, videlicet archiepiscopus Salberienensis, cum uno episcopo, duobus abbatibus, uno milite, & duobus doctoribus, in comitiva nobili ducentorum equitum. Applicuerunt postea ambassiatores archiepiscopi Maguntinensis & archiepiscopi Colonienensis, cum apparatu insigni: nuncii tamen Colonienfes ad duas dietas de villa Pisana, a gentibus marchionis de Mala Spina capti fuerant & detenti, sed interventu & favore domini Bouffecandi gubernatoris Ianuæ, cum omnibus bonis suis fuerant liberati.

Ultima die Aprilis congregato concilio, & Missa ab episcopo Luxoviensi in præsentia nunciorum Angliæ celebrata, post litanias & observantias prætactas, archiepiscopus Salberienfis Anglicus cathedram ascendit: & sermonem faciens, unum & alterum contententium rationaliter increpando, exhortatus est dominos cardinales & concilium, ut procederent diligenter ad unionem ecclesiæ. Nihilque amplius actum est die illa, sed fuit continuata ad diem quartam Maii: dieque sequenti cardinalis Burgalensis, altera quoque sequente cardinalis Hispaniæ, villam illam ingressi sunt.

Die quarta Maii concilio congregato, dum episcopus Ebroicensis Divina celebrabat, Anglorum nuncii, qui tunc præfentes aderant, ad latus sinistrum; patriarcha vero, episcopi Meldensis & Constantiensis, nuncii regis Franciæ, episcopus quoque de Gap nuncius regis Siciliæ, ad latus dextrum post cambellanum Romæ sederunt. Peractisque Missæ solemniis, cum prælati post consuetas observantias, ornamenta sumptissent ecclesiastica, & patriarcha post iuramentum cardinalem episcopum, dominum scilicet Prænestinum, sedisset, sicut statutum fuerat: quidam excellentissimus doctor Bononiensis Petrus d'Aquarano nominatus, cathedram ascendens, quaestionibus factis ab ambassiatoribus ducis Ruperti de Bavaria respondens, subtiliter & profunde ostendit, contententes per cardinales & concilium sufficienter evocatos; & quod contra eosdem poterant iuste procedere; sed & illi domini sub quibus tunc residebant: prolaras dubitationes a nunciis dicti ducis Ruperti penitus annullando. Postea etiam advocatus ascendens cathedram, dixit, quod ad examinandum testes per promotores producendos contra duos contententes, cardinalis de Laude Italicus, & cardinalis S. Angeli, pro duobus collegiis; pro regno Franciæ episcopus Lexoviensis, & tres doctores; pro regno Angliæ unus doctor; pro Provincia unus; & pro Alemania duo; velut ad id idonei nominati fuerant: & hoc omnes approbaverunt assistentes. Addidit finem dans ver-

A bis, quod quia dominus Ladislavus, qui se dicebat regem Sicilia, armis Saonæ urbem infestabat, quæ erat Florentinorum, impediendo sacrum concilium, ut aliqui ad eum mitterentur, qui auctoritate concilii præciperent, ut inde recedens rescipisceret ab incepris, Et hic sermo bonus in oculis omnium assistentium visus fuit; diesque continuata fuit ad diem x. Maii. In congregatione ista, nuncii Maguntini & Colonienfes non interfuerant, ob discordiam motam inter eos pro prioritate sessionis: ordinatumque exitit, ut reducerentur ad pacem.

Octava die Maii in ecclesia S. Michaelis, quia tunc celebrabatur festum Apparitionis ejusdem archangeli, præfentes fuerunt in concilio cardinales, Missamque celebravit dominus patriarcha: qui prædicationes faciens, sex rationes posuit, per quas, propositiones nunciorum ducis Ruperti de Bavaria, efficaciter destruxit & annullavit; qui ponebant in dubium, si cardinales poterant evocare papam suam? si poterant sibi subtrahere obedientiam? si ambo collegia poterant se habitare mutuo? nam luculenter probavit, quod hæc omnia rationaliter poterant pro tanto bono, sicut extirpatio schismatis, & unio universalis ecclesiæ; & quod quidquid tactum fuerat, concilium poterat confirmare; multaque ibi tetigit facientia ad bonum unionis. In isto concilio interfuerunt archiepiscoporum Maguntinæ & Colonienfis nuncii, & sicut statutum fuerat, intermixti confederunt, & primus de Colonia: Missaque peracta per promotorem & unum clientem, multi præ-

C lati citati sunt ad comparandum die sequenti in domo Carmelitarum coram commissariis per concilium ordinatis, ad jurandum in causa amborum contententium. Ista die post prædium in ecclesia S. Martini, cum dominis cardinalibus nunciis regum & prælati congregati: tunc cardinalis Prænestinus dixit, quod fratres sui in prosecutione unionis nihil agere intendebant sine deliberatione concilii; & quia omnes nequibant in his deliberationibus interesse, bonum erat aliquos ordinare qui semper præfentes, cum deliberaretur, essent, & deliberata aliis nunciarent; & si aliquos dignos ad hoc repererant, illos nominarent. Ad hoc patriarcha dixit: jam conclusum pro natione Franciæ, ut de qualibet provincia archiepiscopus, si præfens esset, & in absentia episcopus, vel doctor hujus provincie interesset. Fueruntque nominati postea pro Francia patriarcha, archiepiscopi præfentes; pro provincia Senonensi episcopus Meldensis; pro Rotomagensi episcopus Lexoviensis: & sic de aliis: pro Provincia, quæ semper cum Francis stabat, episcopus de Gap: statutumque, ut sic de cæteris nationibus fieret, & ut soli nominati in deliberationibus remanerent.

Inde cardinalis Albanensis novam materiam intrans, nuncios Petri de Luna nunciat brevi venturos: quærens tamen quomodo reciperentur, audirentur, vel etiam tractarentur. Addidit & requeis per promotores factis xxiv. Aprilis, ut per dictum decerneretur concilium, quod ad ipsum ut representans universalem ecclesiam cognitio pertinebat extirpationis schismatis, aut decisionis ipsius: statutumque est, ut die crastina post prandium, provinciarum deputati cum cardinalibus propter hoc congregarentur.

Super hoc ix. Maii locutus patriarcha pro natione Franciæ & Provincie, dixit, quod mutua deliberatione habita, rata habebant per cardinales postulata: adducens ultra, ut promotiones prelatorum duorum contententium, usque ad limitatum tempus approbarentur per dictum concilium; cui mox visum fuit, quod in finalibus fieret. Quantum ad receptionem

ANNO
CHRISTO
1409.ANNO
CHRISTO
1409.

nem nuncioꝝ Petri de Luna, indiffusum reliquit, A
qualem honorem ipsis exhiberent, qui nondum scilicet
subtraxerant obedientiam, Quoad audientiam
concedendam, dixit quarendum ab eis qualem auto-
ritatem habebant, & quibus dirigebantur, antequam
audirentur: nec negavit quin honestatem servando,
sine molestiis vel injuriis semper tractari deberent.
Post patriarcham locutus archiepiscopus Salzberien-
sis, pro natione Angliæ, in puncto unico D. patriar-
chæ contradicens, mirari se dixit, quod aliqui sub-
traxerant, aliqui non: addens, quod necesse erat ut in
concilio omnes essent unius voluntatis, & quod sub-
tractio communis esset omnibus: concludens, quod
nullus honor erat nunciis Petri de Luna exhiben-
dus: in qua opinione tandem stetit patriarcha; Qui-
dam episcopus de Cracovia regis Poloniæ nuncius,
Maguntini & Colonienſes nuncii, & alii: sed super
hoc, cardinales qui non subtraxerant, deliberationem
petierunt.

Veneris decima die Maii, post Missam celebratam
ab episcopo Massiliensi, & observationes præactas,
cum electis provinciarum inito consilio, cum advoca-
tus proposuisset quæ prolocuta fuerant, non faciendo
de subtractione nostrorum cardinalium mentionem,
a promotoribus Anglicis super hoc interrogati adhuc
deliberationes peterent: tandem super hoc interrogati
assistentes omnes, subtractionem debere esse commu-
nem unanimiter concluderunt. Tunc dominus patri-
archa, sedem suam, quam habebat inter duos cardi-
nales antiquiores, relinquens, & cathedram ascen-
dens, pronuntiavit alta voce, autoritate concilii, sub-
tractionem obedientiæ duorum contententium licite
feri potuisse & debere; & illi qui eam fecerant, de-
bebant, & poterant; nec deinceps a quoquam obe-
diendum erat eis; & quod super habilitatione pro-
motionum per eos facta, de post quod cessaverant a
prosecutione unionis ecclesiæ, mature deliberaretur
ulterius. Et quia dies prima productionis testium
contra duos contententes servari non poterat, quia
diebus festivis acciderat: pro secunda productione
diem xvii. Maii assignavit ad procedendum ulterius
in causa prædicta.

Maii xi. die in præsentia Electorum provinciarum,
quidam episcopi & doctores fuerant deputati, qui
minutam facerent subtractionis præactæ, quæ tra-
deretur concilio, ad corrigendum, si correctione indi-
geret, & correctâ mitteretur ad omnes Christianita-
tis nationes. Dieque xiiii. huius mensis, in generali
concilio dominus cardinalis Prænestinus dixit, quod
omnes fratres sui consentiebant subtractioni per con-
cilium ordinatæ.

Maii xvii. die ad instigationem promotorum, in
generali concilio statutum est, ut subtractio prædi-
cta in scriptis publice legeretur, ut consuetum est de
jure. Insuper aliæ requestæ factæ & concordatæ
fuerunt, quæ continentur in cedula sequenti, assigna-
taque est dies ad xxii. mensis Maii, qua, consensu uni-
versalis concilii dominus patriarcha cathedram ascen-
dens, prædictam cedulam alte legit, quæ sequen-
tia continebat.

Anno Domini MCCCCIX. xvii. die mensis
Maii quæ fuit Veneris, sanctæ & universalis syno-
dus, &c. *Vt supra, pag. 2196. E.*

DE ELECTIONE
PAPÆ ALEXANDRI.

Ex eadem historia MSS.

V Trisque collegii dominis cardinalibus a san-
cta synodo autoritate concessi, ut ad electionem

procederent unci vicarii Christi, devotissima ejus
sponsa ecclesia (quam tamdiu obstinata ambitio am-
borum contendit unancillari coegerat) honorem
recuperaret priusquam, & regnis dominaretur uni-
versis: invocata Spiritus sancti gratia, quæ agenda
susceperet dirigenda, conclave circa festum S. Iohannis
Baptistæ ingressi sunt. Ne a semitis rectitudinis de-
viarent, preces validas principum compatriotarum,
favorem, opulentiam, vel quorundam generis clarita-
tem, iusto favorabilis attendentes, ut actû simili an-
nales sæpius referunt accidisse; quotquot pestiferam
schisma oderant & reprobabant, devotis orationibus
Divinas aures pulsabant, ut votis eorum sic condes-
cendere placeret, quod inchoata valerent commen-
dabili sine terminare. Qui regis assistebant assidue
consilii, ambigendum dicebant, ne domini iusto
remissus in agendis se habentes, mora nimia aliquod
impedimentum intermedium allatura esset. Quapro-
pter ipsis compendiosam epistolam accelerationis ex-
hortativam misit. Sed antequam nuncius medium
itineris attigisset, eos audiens negotium consummas-
se, non ulterius progredi dignum duxit. Sane sanctæ
conversacionis ac devotionis virum Petrum de Can-
dia ordinis fratrum Minorum, in sacra pagina excel-
lentissimum professorem, de archiepiscopatu Medio-
lanensi ad cardinalatum assumptum, (quem sciebant
ex Candia Græciæ remotissima Insula, & ex ignota
prospia ortum, cui nec opum acervi, sed tenuis facul-
tas res etiam familiares ministrabat) in summum pon-
tificem elegerunt circa finem Junii; Julique vii. die
Alexandrum quintum vocaverunt. Quæ cum Regi
litteris intimassent sui nuncii Parisiis missi, & quam
laudabiliter olim studio Parisiensi sacre Scripture
fiores odoriferos ubiq; longe lateque per orbem spar-
gere docuerat: promotionem ejus tam favorabiliter
acceptavit, ac si regnicola, vel de regio sanguine pro-
creatus extitisset.

G. C. ADDITIO ALTERA

Ad acta concilii Pisani.

D **H** Abuit Odoricus Raynaldus alia concilii Pisan-
ni alia, ex quibus excerpta quædam annalibus
suis inseruit. Nos ex his delibabimus quæ singularia
sunt, & quorum nulla in aliis superioribus mentio.
Advocatus concilii, qui in prima sessione concilii
allocutus est, Simon Perusinus vocabatur. SESSIO I

Sessione IV. Roberti Romanorum regis oratores qua-
tuor, Ioannes Rigenſis archiepiscopus; Mathias
Vormatiensis, & Vtricus Rigenſis episcopi, Conradus
e Susato Sprenſis ecclesiæ canonicus, & theologia pro-
fessor. Vtricus primo statim accessu peroravit unus, se-
que ac suos venire professus est, ut pacem inter Grege-
rium & cardinales conciliarent. SESSIO IV

Die sequenti, qui fuit xvi. April. Conradus, non
in publica sessione, sed in sacratario ecclesia, coram car-
dinalibus, proposuit dubitationes, supra descriptas, p.
2165. B. & seq. cum responsionibus quas esse lætas ses-
sione VII. a Petro Ancharano ipsarum autore, constat
ex aliis superioribus editis ex Dacherii Spicilegio, sess.
VII. & ex opusculo, cui titulus: Quæ in synodo gesta,
&c. pag. 2235.

IX. April. provocationem a Pisano concilio ad
Gregorium ediderunt. Denique die Dominico xxi.
eiusdem mensis, salutato nomine clam abierunt. Pro-
vocationis autem a concilio, hoc instrumentum habe-
re ex Raynaldo.

I N nomine Domini, Amen. Anno a nativitate ejus-
dem milleſimo quadringentesimo nono, Indictione
secunda

secunda, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri domini Gregorii Divina providentia papæ XII. anno tertio, die decimanoa mensis Aprilis, hora Primarum vel quasi, in ecclesia S. Catharine ordinis Prædicatorum in civitate Pisarum, in notariorum nostrorum, testiumq; subscriptorum præsentia, personaliter constitutus honorabilis vir dominus Conradus de Sufato, canonicus ecclesiæ Spirensis, in sacra theologia & in artibus magister, procurator, & procurator nomine serenissimi & gloriosissimi principis & domini, D. Roberti Romanorum regis semper augusti, constitutus, prout de ejus mādato per litteras patentes, sigillo majestatis dicti Romanorum regis in cera crocea impendente sigillatas, plenam fecit fidem: animo & intentione appellandi & provocandi, tenens in suis manibus quædam papiri folia, quandam appellationem seu provocationem in se continentia, hujusmodi appellationem seu provocationem interposuit, appellavit, & provocavit, apostolos petiit, & protestatus fuit, omniaq; & singula alia fecit, & facere se dixit, quæ in dictis papiri foliis continentur, quorum tenor de verbo ad verbum sequitur, & est talis.

Coram vobis discretis viris notariis publicis, tanquam personis authenticis & fidelibus, & testibus hic assistantibus fide dignis, ego Conradus de Sufato, in sacra theologia & in artibus magister, canonicus in ecclesia Spirensi, procurator & nomine procuratoris serenissimi & excellentissimi principis & domini, D. Roberti Dei gratia Romanorum regis semper augusti, præcipui defensoris & advocati ecclesiæ sancti Dei, animo & intentione appellandi & provocandi, & apostolos petendi, & recipiendi atque præstandi melioribus & efficacioribus modo, via, jure, causa, atque forma, quibus possum & debeo, dictumque dominus meus potest & debet, dico & propono: quod licet dudum felicis recordationis D. Innocentio PP. VII. ab hac vita mortali subtrahito, tunc episcopi, presbyteri, & diaconi, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, qui tunc erant, celebratis ejusdem quondam D. Innocentii funeralibus, atq; ejus corpore ecclesiasticæ tradito sepulture, pro electione summi pontificis in cœclavi secundum formam sanctorum canonum congregati, omnium & singulorum vota omnia & singula, cœcorditer, nemine discrepante, in sanctissimum in Christo patrem & dominum, D. Angelum tit. S. Marci presbyterum cardinalem, ipsorumq; consensum, ejus exigentibus meritis, Divinitus inspirati direxerunt ipsique in summam Romanæ & universalis ecclesiæ pontificem elegerunt, inthronizaverunt, & ut talem venerantes adorarunt. *Et nonnullis interjectis, quibus a cardinalibus, ut justum pontificem habitum, promulgatamque toto orbe illius electionem describit, subiungit:*

Nihilominus dicti domini olim cardinales, omnes & singuli, uno dumtaxat excepto, suæ salutis immemores, inobedientiæ filii, nescitur quo ducti spiritu, foris egressi contra sacerdotem Domini, & relicto suo rege, rebellaverunt, & ecclesiam sanctam Dei, quæ in unitate consistit, ad cuius defensionem prælibatus serenissimus dominus meus constituens astringitur & obligatur, scindentes & scindere molientes, se schismatis contra papam religiosam temeritate insinuerunt, necnon sua temeritate usque ad hoc proficere: & suam divisionem, catholicam esse credentes ecclesiam, cathedram sibi constituere atque primatum assumere conantes, ab eo quod unum est semetipsos segregarunt. Et licet præfati olim domini cardinales die XI. mensis Maii proxime præteriti omnem obedientiam dicto sanctissimo domino nostro Gregorio se scripserunt subtraxisse, prout in litteris suis datis Liburni

A primo die mensis Iulii clarissime continetur, in quibus dicitur inter cætera: quod XI. mensis Maii proxime præteriti, omnem, quantum in nobis fuit, obedientiam juxta juris exigentiam abstraximus, & recessimus ab eodem: quæ, & tenorem litteræ ego procurator, prædicto nomine procuratorio, in quantum faciunt pro justificatione, & verificatione præsentis appellationis, haberi volo pro insertis: plurimum tamen magni, potentes, & sapientes viri, revocant in dubium, an dicta die, prout scripserunt, ipsi obedientiam abstraxerunt, eo quod idem dum cardinales in aliis suis litteris datis Pisis XI. mensis Maii scribunt: quomodo die XI. Maii recesserunt de Luca hora vigesima secunda, hoc est per duas horas ante noctem? Et in eisdem litteris circa finem habentur hæc verba: Nec nostræ mentis est, a fide veritatque juris erga præfatum dominum nostrum (dammodo modis hæctenus per eum retentis succisissis, ipsum ad id quod tenetur effectualiter adimplere, dispositum videamus) modo aliquo deviare: sed tali eventu obedientiam & reverentiam debitas exhibere. Cum igitur XI. die Maii non habebant intentionem subtrahendi juxta jam expressa: quomodo statit, quod die immediate præcedenti subtraxerunt obedientiam?

Item die XIII. dicti mensis Maii appellationem quandam interposuerunt, in qua coram domino Gregorio, tanquam sanctissimo domino & patre sanctissimo, cum omni reverentia, tanquam humiles ipsius servitores, appellaverunt. Quinimmo dicunt in ea: Avobis, pater beatissimè, irrationabiliter & secundum non rectam rationem decernentibus, ad vosmet secundum certam rationem & melius informati. Notarii quoque ipsum in instrumto cui appellatio est inserta, sanctissimum in Christo patrem scribunt & appellant, &c. Ex quibus luce clarius habetur, quod tunc, scilicet die XI. Maii, ipsi olim domini cardinales, & eorum notarii, dominum Gregorium pro sanctissimo patre & domino & summo pontifice manifeste scripserunt, nominarunt, & recognoverunt. Quomodo igitur scribunt, quod XI. die dicti mensis Maii obedientiam subtraxerunt? Ecce inculcationem, ecce involutionem, ecce dubitationem, mentibus principum, dominorum, & aliorum virorum sapientum ingestam. Et si sic erraverunt in principio: non est mirum, quod in fine gravius erraverunt. Dicitur namque: Parvus error in principio, maximus est in fine.

Esto tamen quod præfati domini olim cardinales die XI. mensis Maii obedientiam D. Gregorio subtraxissent, quod tamen ex præmissis non apparet: quia tamen, ut scribunt in dictis litteris, hora vigesima secunda, per duas scilicet horas ante noctem recesserunt, evidentissime constat, quod nullam solemnitatem nec ordinem juris in re tam grandi & nova, sicut merito servassent, servaverunt. Vix eis sufficiebat tempus Pisas accedendi ante noctem: & ecce obedientiam subtrahere concluderunt, & eam subtraxerunt, ipsumque sanctissimum dominum nostrum Gregorium contra justitiam & juris ordinem, ut apparet, spoliaverunt. Vbi delibaverunt? in campo. Vbi concluderunt? in diversorio. Ecce precipitationem facti in principio. Non enim immerito prius dominum Gregorium monuissent, quod nisi votis & juramentis satisfaceret, obedientiam sibi subtraherent. Numquid attendere debebant, cum quadam maturitate, quanta rei solemnitate Gallici processerunt cum suo domino, quem vocant Benedictum, cum semel sibi obedientiam subtraherent? Litteras autem & instrumenta appellationum, & alia superius inducta, in quantum faciunt pro justificatione præsentis appellationis, &c.

Z z z z z ego

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

ego procurator presentibus haberi volo pro insertis.

Præterea dicti olim cardinales, prioribus non contenti, se i peiora malis adijcientes, præfato domino nostro, sanctissimo domino Gregorio, multiplices injurias verbis, scriptis, atque factis, cum nulla contra eum adhuc esset lata sententia, cum etiam ipsi non essent, nec deberent esse iudices in causa propria, contra iuris & iustitiæ ordinem, & omnem æquitatem humanam, in multiplex opprobrium sedis apostolicæ, universali ecclesiæ, obedientiæ nostræ, & in cleri vilipendium, & totius cleri status denigrationem, multipliciter irrogarunt, ab executione sententiæ nondum latæ inchoantes. Sicutque prædicti olim cardinales per litteras suas & pseudoapostolos, præfatum sanctissimum dominum nostrum, nondum iuste convictum nec confessum, prædicarunt, intimarunt & publicarunt, quasi per totam Christianitatem, perjurum, voti-fragum, schismaticum, immo schismatis autorem, & hæreticum. Numquid est hic modus procedendi tantorum virorum, olim in tanto fastigio dignitatis constitutorum, ad quos oculaliorum fidelium sicut sagittarii ad vicem respiciunt, iurgiis, blasphemis, & maledictionibus partem adversam, ante sententiam latam, tam turpiter & destabiliter informare? numquid ista sunt media ad concordiam & unionem inducendam? numquid bonus finis, bene etiam intendens, per bona & apta media bene, & rationabiliter est profectendus? numquid scriptum est: Quod iustum est, iuste exequaris?

Item quis est iste modus a sæculo inauditus, quod dicti olim domini cardinales, qui huc usque a tempore domini Gregorii, & sui prædecessoris, fuerunt daces nostræ obedientiæ, anticardinales Gallicos pridem excommunicatos, anathematizatos, & indignos aliquo prælacionis titulo nominare, quin immo schismaticos, & illius nefandi schismatis in ecclesiâ sanctâ Dei inductores & nutritores, vocant & scribunt reverentissimos patres & dominos, quin immo & cardinales sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ; & sanctissimum dominum nostrum Gregorium vocant & scribunt schismaticum, & schismatis nutritorem? Bene hæc potest conversio in oppositam qualitatem appellari, cum tamen ipse sanctissimus dominus noster nec schisma induxit, sed pluribus, proh dolor! annis ante eum fuit & duravit, nec iis, qui schisma induxerunt, faveat & assistit. Fomentum namque schismatis illis attribuitur, qui schisma faciunt, vel fecerunt, inducunt vel induxerunt, & in huiusmodi perseverant, vel eisdem assistunt, &c. sed nihil ad eos, qui non sunt sibi conscii alicujus culpæ in hoc facto. Sicut enim schisma Græcorum non est Latinis imputandum: ita nec schisma Gallicorum, seu per Gallicos introductum, capiti, vel membris obedientiæ Romanæ. Ipse insuper pro sublacione schismatis, cum nondum duobus annis esset in pontificatu, concilium generale decernere voluit, decrevit, & per suas patentes litteras, prout inferius plenius dicitur, induxit, ut unio & pax daretur ecclesiæ. Denique litteris suis & nunciis, omnes & singulos sub obedientia domini Gregorii consistentes requisiverunt & hortati sunt, ipsique nihilo minus mandaverunt, quantum in eis erat, ut ipsi & eorum singuli domino Gregorio obedientiam subtraherent: cum tamen ad huiusmodi subtractionem nondum essent causæ sufficientes ad lucem positæ. Mirabile visum est, quod de tanto volebant se introumittere. Quis etenim constituit eos iudices Gregorii, & totius obedientiæ nostræ, & præsertim Germaniæ? Constat eos velle omnes a Romano pontifice declinare. Quod si factum fuisset, quis tempore me-

dio dispensasset in casibus papæ reservatis? quis cognovisset in causis appellationum ad eum devolutis? quis etiam pallium dedisset, & archiepiscopos confirmasset? &c.

Præterea sanctissimus dominus noster Gregorius, videns se non posse proficere, nec concordare cum eo, qui se vocat Benedictum ab alia parte, ad viam cessionis perficiendam, viam concilii generalis, prout etiam illud convocavit, & indixit per certas litteras suas apostolicas sub data tertio Nonas Iulii, in festo scilicet Pentecostes proximo futuro: quarum litterarum tenorem, in quantum faciunt pro verificatione presentis appellationis, & non aliter, ego procurator haberi volo pro insertis. Et verisimile est, quod ipse dominus Gregorius diu ante, concilium concluserat: sed antequam litteræ conficerentur, habuit cogitare de congruis tempore & loco, quibus deberet convocari.

Verum ut ipsi domini cardinales præfatum D. Gregorium etiam in hoc sanctissimo proposito prævenirent, præoccuparent, & impedirent: cum quibusdam anticardinalibus & schismaticis, dudum per D. Gregorium, & suos prædecessores, ex causis anathematizatis, & quocumque prælacionis titulo privatis atque condemnatis, & pro schismaticis reputatis, atque a gremio & consortio sanctæ matris ecclesiæ, eorum existentibus demeritis, profus exclusis, se univerunt & junxerunt; ac unum quoddam cum eis, ut asserunt, præteritum collegium, nullum caput habentes, neque recognoscetes, de facto licet non de jure effecti, quoddam præteritum concilium, quod potius conventiculum, vel conciliabulum dici debet, per certas suas litteras sub data anticipata, ut vehementer præsumitur, fabricatas, in civitate Pisarum, in festo Annunciationis virginis gloriose lapsis, sub data Liburni, vigesima quarta mensis Iunii, indixerunt. Ex quibus quidem litteris quot dubitationes, quot inculcationes, & involuciones, in cordibus principum, & dominorum, & sapientum ac Christi fidelium exortæ sint, vix poterit calamo scribi, vel lingua explicari: eo quod isti domini olim cardinales, quantum ex ipsis eorum litteris luce clarius habetur (quas etiam, in quantum faciunt pro verificatione presentis appellationis, ego procurator haberi volo pro expressis) nova, numquam prius visa, vel audita, attentare conati sunt; semitas antiquorum, & sanctorum patrum & sacrorum canonum doctrinas omittentes, obliquas ac dubias ambulare ceperunt vias, prout & illas continuant de presentis. Et nihilo minus in neglectu posuerunt omne id & totum quod est honestatis, consolationis, & conservationis obedientiæ nostræ, & ecclesiæ sanctæ Dei, de suis omnimodis confusione, desolatione, ruina atque divisione minime curantes. Vnde, ut de pluribus pauca tægantur, primo videamus de præoccupatione. Ex litteris namque, eorum pro concilio celebrando destinatis, de quibus statim facta est mentio, manifeste habetur, quod unio ipsorum olim cardinalium cum anticardinalibus, præcessit ipsam præteriti sui concilii indicationem: dicentes prius se esse unitos, & postea matura deliberatione conclusisse concilium convocandum. Vnde dicitur in dictis litteris inter cætera: Quibus visis, & pluribus habitis inter nos consiliis, firmamus nos venire cum dominis aliterius collegii, & Liburnum accedentibus nobis, qui locus est prope civitatem Pisam, nam eisdem diocesibus, ac de eis dominis cardinalibus ex altera parte in sufficienti numero nobiscum congregatis, in unum nos univivimus proposuimus, &c. Et nihilo minus, ut habetur ex litteris suis super eorum unione datis Liburni penultima die mensis Iunii, litteræ concilii datæ sunt per quatuor dies ante: quia

te: quia vigesimaquarta Iunii. Ecce quo modo in scriptis eorum dant intelligere sibi invicem contradictionem, quia ante indicationem convocacionis concilii fuerunt uniti cum antecardinalibus, & non fuerunt uniti. Quis sanæ mentis ex istis non inciperet dubitare de factis, & processu dictorum dominorum? unde etiam dicti domini tempore suæ unionis cum antecardinalibus primo indixissent concilium: constat tamen, quod hoc factum fuisset per quatuor dies post datam litterarum convocacionis concilii.

Item in quibusdam litteris suis dicto serenissimo Romanorum regi domino meo directis, datis Liburnii vigesima sexta Iulii scribunt ista verba: Deliberamus invicem, convocare concilium generale ex utraque parte, eisdem loco & tempore: cuius rei atque nostri propositi intimationem, determinato loco ubi optandissima congregatio hujusmodi fieri debeat, & oratorem nostrum præcipuum, mitemus in brevi. Ex quibus litteris & verbis patet quod vigesima sexta Iulii, quæ fuit plusquam per mensem, post præsentam datam litterarum convocacionis sui præsentis concilii, ipsi deliberaverant convocare concilium: sed nondum convocabant, quia nondum erat determinatus locus, ubi ista congregatio fieri deberet. Igitur tempore datarum litterarum sui præsentis concilii, nondum erant concordēs de loco. Igitur data est anticipata, & hoc in fraudem domini Gregorii, ut vehementer præsumitur, & ut videantur eum prævenisse. Per ejusmodi enim adinventiones exquisitas vehementer suspicatur & præsumitur, ipsos olim cardinales, fuisse & esse causas impedimenti unionis exoptatæ. Nonne quisvis catholicus hoc concipere poterit evidenter, quod si hujusmodi indicationem conciliabuli emisissent, dictumque concilium papæ fuisset fortitum effectum, nec, ut prædicatur, impeditum, sicut obedientia Benedicti in suo, ita & nostra in papali concilio, unanimi voce & concorditer requisivisset, & efficaciter induxisset dominum Gregorium ad observantiam voti & juramenti sui pro reintegratione ecclesiæ sanctæ Dei? necessariumque fuisset ipsam ad hoc attendere, omnis dilationis mora profligata: alias tota obedientia, vero ordine, & juxta omnem æquitatem, & cum bona conscientia, recessisset ab eodem tanquam fautore schismatis antiquati, nullaque fuisset in nostra obedientia divisio subillata, quin immo ex tunc sincera unio per ambas obedientias procurata, & inducenda. Quidam etiam abbas ambasciator dictorum dominorum olim cardinalium retinuit, quod per duos menses disputarunt de loco, in quo indiceretur concilium. Et de hoc etiam habetur evidens magnumque testimonium eorum, qui adhærent ipsi dominis olim cardinalibus, dicentium quod per totum mensem Augusti primo fuit concordatum de loco Pisarum cum Florentinis. Quod etiam patet ex hoc, quia nuncius qui deferebat litteras concilii cardinalium ad partes Rheni, habuit litteras credentis olim dominorum cardinalium sub data prima Septembris: & post hæc recessit de Pisis: & per consequens tunc fuit primo expeditus. Et verisimile est, quod illum, vel alium nuncium, citius destinassent, si de loco & tempore die vigesimaquarta Iunii concordassent. Item multi certissimi, quorum aliqui tempore indicationis concilii, per Gregorium fuerunt in Luca, & aliqui in Pisis, & aliqui in Liburno, dixerunt quod dominus Gregorius publicaverat concilium suum per plures dies antequam audiretur de concilio olim cardinalium. Videtur igitur manifestum, quod datam prædictam callide anticipaverunt, volentes Gregorium & suum concilium prævenire. Quod si per impossibile non effect factum: quare sic tarde intimaverunt suum

Concil. general. Tom. XI.

A concilium? nam dominus Gregorius bene per duos menses suum concilium ante præsentam concilium eorum per litteras patentes publicavit.

Insuper etiam convocatio concilii generalis, juxta traditionem & decreta sanctorum patrum, pertinet ad summum Romanæ ecclesiæ pontificem, dispositum saltem ad convocandum, & qui, quantum in se est, concilium generale indixit, & per suas patentes litteras apostolicas publicavit: dicti tamen olim cardinales, & eorum in hac parte complices, in litteris & scriptis suis affirmant, & verbis prædicare non verentur, quod hoc veritatem habeat de papa indubitato. Per quæ papatum domini Gregorii revocant in dubium, cum tamen in instrumento conclavis ad instantiam dictorum dominorum, ante electionem domini Gregorii in summum pontificem, clare dicatur in hæc verba: Et intendentes ad remedia fortiora, non quid juris pro parte eorum justitia suadet. Quod jus verissimum est & plena veritate fultum. Dicti autem instrumenti conclavis tenorem, in quantum facit pro justificatione & verificatione præsentis appellationis, ego procurator prædictus volo haberi pro expresso.

Præterea si dubitant de papatu domini Gregorii, quare simili ratione non dubitant de suo cardinalatu? quod si dubitant, tunc etiam ex simili dubio non habent se introrritere de electione summi præsentis pontificis, contra præsentam prædicam quam habent præ manibus. Item pariformiter dicti domini, & eorum complices, habebunt dubitare de papatu Innocentii VII. Bonifacii IX. & fortassis Urbani VI. & sic in eandem videntur incidere opinionem, quinimmo & verius errorem, cum Gallicis, qui a principio istius detestandi & horrendissimi schismatis, ecclesiam catholicam & inconfutilem Christi tunicam dividere præsumperunt. Ipsi etiam in dando dominum Gregorium, & alium, seu alios, ejusdem prædecessorem seu prædecessores, obedientiæ nostræ, in summos pontifices: eandem nostram obedientiam totam videntur elecepsisse, subannasse, & eidem illuisse, si fas est dicere.

D Item in litteris, quas scripserunt serenissimo domino meo, domino Ruperto Romanorum regi, post assumptionem dicti domini Gregorii, sub data Romæ decima Decembris, scribunt in hæc verba: Post solemnes de futuri pontificis electione tractatus, illo divinus inspirante, qui cuncta perpetua ratione gubernat, vota nostra in reverendissimum in Christo patrem & D. ex nostro collegio D. Angelum tit. S. Marci presbyterum cardinalem confratremque nostrum ad culmen dignitatis apostolicæ, post Divinæ gratiæ munera, universis ejus exigentibus meritis, nec immerito ascensurum, nemine discrepante, direximus, ipsumque confratrem nostrum die ultima Novembris in dominum nostrum elegimus atque patrem. In quibus verbis dant manifeste intelligi, quod ipsum Gregorium ad culmen apostolicæ dignitatis elegerunt & assumpserunt, nullum dubium præcedentes. Quod si aliquod dubium prætendebant, quare ipsum omni dubio semoto in summum pontificem elegerunt, & ipsum toti nostræ obedientiæ pro summo pontifice dederunt, præsentarunt, nec non verbis & scriptis, nunciis & ambasciatoribus, cum solemnitate debita publicarunt?

Præterea licet congregatione per dictos olim cardinales indicta in Pisis ad festum Annunciationis virginis gloriose proxime præteritum, præcedant esse concilium generale, & in eo tanquam in concilio generali posse, & debere facta tractari universalis ecclesiæ, eaq; habere vim & efficaciam: nihilo minus ex ratione, & simul ex scriptis eorum, & modo procedendi, contrarium

zzzzzz ij lucu-

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

luculenter apparet. Concilium namque generale debet esse liberum secundum traditiones sanctorum patrum: sed congregatio indicta per ipsos olim cardinales, expressè restricta est & limitata: unde in litteris suæ convocationis dicitur in hæc verba: Finis que imponatur schismati, per viam mutua cessionis: & infra: Est enim nostra, & dominorum de collegio alterius partis intentio, & irrevocabile propositum, quod cum his, qui veniunt ad dictum locum & terminum, provideatur fidei & ecclesie juxta effectus prædictos. Item in litteris confederationis, seu unionis dictorum dominorum cum anticardinalibus, dicitur & scribitur inter cætera sic: Iuramento & voto irrevocabili firmavimus, quod per viam mutua cessionis, ambo de papatu, vel alterius alio mortuo vel canonice ejecto, prosequamur unionem.

*a f. ambo rui
de papatu
contenden-
cium,*

Numquid isti præsumunt imponere legem Spiritui sancto, a quo dicitur regi concilium generale? numquid sunt dables alia via cessionis? unde via hæc cessionis est a Gallicis pridem adinventæ, & in particulari eorum conciliabulo determinata: quam pro lege isti ponentes, per anticardinales Gallicos inducunt, concilium limitare, & regulam seu legem Spiritui sancto imponere minus provide, quinimmo & periculose, præsumperunt. Quasi concilium, non quamcumque rationabilem viam pro unione ecclesie intrudenda non inquirere, de ea deliberare, atque eam libere & absolute assumere debeat atque possit.

Item terminus in litteris convocationis prædictæ expressus, videtur esse nimis brevis, quoad plures de nostra obedientia: eo quod plurima tantum distantia a loco Pisarum, quod post insinuationem eis factam, per se, vel suos procuratores, ad locum Pisarum non poterunt modo humano pervenire. Si igitur non veniant, non tamen sunt contumaciter absentes, & per consequens congregatio facta Pisis non meretur dici concilium generale. Præterea dicti prætenfi domini videntur asserere, dicere, & tenere, quod sanctissimus dominus noster, dominus Gregorius, teneatur in Pisis in concilio prætenso, per eos indicto, potius conciliabulo, comparere; & si veniret, quod posset ibidem judicari. Quod utiq; ex iis, quæ gesta sunt hæcenus, nullatenus apparet, eo quod major pars prælatorum in Pisis existentium est de parte sibi adversa, quæ partem nostram semper reputavit & prædicavit schismaticam, sicut e contra: alii autem omnes fere subtraxerunt domino Gregorio obedientiam diu ante concilii sui prætenfi indictionem, & fecerunt se partem contra eum ipsum, inculpantes & crimina enormia imponentes ante sententiam latam, ipsique olim cardinales sunt excommunicati, omnique honore & dignitate privati & exuti. Quis autem compos rationis præsumat dicere, quod quis, quantumcumque etiam modicus, coram suis adversariis, seu parte adversa, comparere teneatur, seu etiam quod sententia prætenfa, si quam ferret, ipso jure subsisteret?

Præterea esto quod dominus Gregorius veniret Pisas, & vellet renunciare: non veniente Benedicto, dubium est an debeat renunciare, cum contingere posset quod ille, qui vocat se Benedictum, parte ex adversa post resignationem Gregorii diceret: Ego jam sum unicus, & nullum habeo contendendum de pari: cur vultis me privare vel compellere ad cedendum? Quod si fieret, utique cederet ad ignominiam & verecundiam permaximam totius obedientie nostræ: & maxime quia dicitur, & ita dicunt aliqui ex olim cardinalibus nostræ obedientie, quod anticardinales Gallici obedientiam suo Benedicto pridem

A restitutam nondum abstraxerant. Præterea licet necessario aliqui de prætenfis olim dominis cardinalibus, & anticardinalibus, fuerint excommunicati, anathematizati, inhabilitati, & omnis prælationis titulo privati: nihilo minus in vilipendium apostolicæ potestatis clavium ecclesie, nescitur quo jure, quo modo, & qua bona conscientia, una partium alteram habilitavit, dispensavit, famæ restituit, & in cardinales creavit, & fortassis una aliam absolvit. Quæ utiq; nullatenus ipsis vel alicui eorum, sed soli papæ, vel suam auctoritatem habenti, possunt convenire.

Item licet domini olim cardinales ex obedientia nostra primo, & deinde ipsi & anticardinales Gallici simul pro parte serenissimi domini, domini Roberti Romanorum regis constituentis, domini mei, & per suos solemnes oratores, fuerunt cum omni reverentia & debita instantia requisiti & exhortati, quatenus amore Dei, & intemperate virginis Mariæ, & totius curie supercaelestis, necnon contemplatione ecclesie militantis, & ad petitionem regie majestatis, vellent inclinari ad mutandum locum Pisarum, & ad reconveniendum in alio certo loco, dicto domino Gregorio, & eis congruo, ubi dominus Gregorius faceret id, ad quod obligatur, & ulterius ad electionem unici summi pontificis procederetur, quia speraret dicta regia majestas, quod per istum modum omnibus dubiis, scrupulis, perplexitatibus, difficultatibus, ac novis divisionibus, præcipue in partibus obedientie nostræ, sublatis & exclusis, fieret pura, & sincera, integra ac universalis unio in ecclesia sancta Dei, quam pro concilio indictum a domino Gregorio, vel etiam pro congregationem in Pisis factam seu indictam, timeret non posse habere: quod si ad hoc inclinarentur, & sic facerent, dicti oratores regie majestatis offerebant ipsis dominis plenam ejusdem regie majestatis assistentiam: & sive dictus dominus Gregorius in dicto loco compareret, & debitum suum faceret, sive non, nihilo minus ad electionem summi pontificis procederetur, quia ex tunc clare apparet, quod dominus Gregorius nollet tacere debitum suum.

D Fuit etiam per eosdem oratores dictum & allegatum, quod si pro anima hominis lucranda expediret, sicut revera expedit, magnam, immo multum grandem rem facere: multo magis incomparabiliter ad lucrandum plures animas, ad cavendum innumeradas strages, ad præveniendum destructiones, destituciones, & desolationes ecclesiarum, monasteriorum & cœnobiorum, atque universali integra ac pura unione faciendis & procuranda, brevis mora, cum assignatione alterius loci bene commodi, nullatenus esset deneganda. Licet etiam dubia & difficultates, quibus multorum animi moventur & moti sunt, in præsentia dictorum dominorum & aliorum prælatorum in ecclesia cathedrali Pisana congregatorum, die decima quinta mensis Aprilis fuerunt explicata, propter quæ & alia plurima, prout tunc publice dicebatur, timor erat, & est dictum domino regi Romanorum, quod per congregationem in Pisis factam, sincera & integra fideium unio nequaquam haberetur: nihilo minus dicti domini, quasi indurati, obstinati, & in alienum sensum miserabiliter versi, & primo & secundo responderunt præcipitanter, prompte, & satis irreverenter, quod impossibile esset mutare locum, quodque super mutatione loci nihil vellent audire, vel tractare quoquo modo.

Et quia dicti olim cardinales, prout colligitur ex præmissis, consideratis viis & modis per eos servatis, ab obedientia domini Gregorii summi pontificis perperam recesserunt, multiplices injurias verbis, scriptis,

ptis, & factis, irrogarunt, & ipsum blasphemarunt; prætenſum quoddam concilium, quoniam conciliabulum, in loco Piſarum, ad præveniendum, præoccupandum, & impediendum concilium indictum per ſanctiſſimum dominum noſtrum Gregorium papam duodecimum, quantum in eis fuit, indixerunt; datam litterarum, ut præſumitur, anticiparunt; locum ſui prætenſi concilii, verius conciliabuli, dudum antequam eis eſſet conceſſus, pro congregatione ſiendâ nominarunt; ipſum dominum Gregorium, papam dubitatum appellarunt & ſcripſerunt; ſuam congregationem prætenſam, quam concilium vocant, contra libertatem & naturam concilii, certis modis, tanquam legem imponentes Spiritui ſancto, limitarunt & reſtrinxerunt; terminum conventionis ſeu congregationis pro multis de noſtra obedientia nimis brevem aſſignarunt; in propria cauſa, cum ſint pars & manifeſti adverſarii, ſe iudices, vel conjudices eſſe præſumpſerunt; ſe invicem, licet nulliter & de facto, habilitaverunt; petitiones, inſtancias, requiſitiones, & exhortationes per oratores dicti domini ſereniſſimi regis Romanorum, & pro parte ſua oblatas & factas, pro pura, ſincera, & integra unione fidelium inducenda (ut cum eorum bona venia loquar) animoſe, pertinaciter, & præcipitanter, temere, & irreverenter excluſerunt, & admittere recuſarunt; & quia etiam, ut veriſimiliter timetur, dicti prætenſi olim cardinales in neglectu penitus ponentes omne id, quod eſt conſuſionis, deſolationis, ruinæ, deſtitutionis, verecundie, ignominie, & diſiſionis partis & obedientie noſtræ, quantum apparere poteſt ex iis quæ per eos acta ſunt, aguntur, & agentur veriſimiliter in futurum, ſanctam eccleſiam catholicam, & inconfutibilem Chriſti tunicam, ſcindere, dividere, lacere, laniare, proſternere, & conculare, timore Dei prorſus excluſo, ſatagentes, plura ſcandala, diſſidia, & errores introducere, ac procurare, & quantum in eis erit, facere non ceſſabunt novum idolum, vitulum conſtatilem, perverſum antichriſtum, & maledictionis æternæ filium nominando, & intrudendo ſuas praviffimas, & perverſiſſimas affectiones, & errores inſequendo, quibus totum ſtatum ſedis apoſtolice, & Chriſti fidelium, ad exitium & præcipitium intolerabile ponere, & integraliter ſubvertere nituntur: idcirco ego Conradus ſupradictus procurator, & procuratorio nomine præfati excellentiſſimi & gloriſſimi principis ac domini, domini Roberti Romanorum regis ſemper Auguſti, cernens dictos olim cardinales, & alios anticardinales, quibus dicunt ſe unitos, a ſuo prætenſo propoſito non poſſe revocari; ſed eos huiusmodi velle intendere damnabiliter, & de facto inhærere: ſentienſque ſanctam & univerſalem eccleſiam catholicam, cuius ipſe Romanorum rex eſt deſenſor, & advocatus præcipuus, ad quem ſpectat, ne eam aliquibus patiatur inſidiantium procellarum fluctibus illidi, & quietam faciem tempeſtatis inſolito timore turbari, & præſertim obedientiam noſtram, per omnia & ſingula præmiſſa, & alia plurima, quæ calamus ſupradictus attentata & præſumpta, in ſuoque prætenſo conciliabulo, per ſe & eos qui in eo confluunt & conveniunt, veriſimiliter, ut timetur, licet nulliter, & de facto, attentanda & præſumenda, dictumque dominum meum, ſereniſſimum dominum regem Romanorum, & ſuis juſsum ac quoſlibet Romanæ eccleſiæ & ſacri Romani imperii fideles, & præcipue ſtatus, honores, & jura regum, principum & prælatorum, communitatum, ac perſonarum tam ſpiritualium, quam ſæcularium, cuiuſcumque ſtatus, conditionis, vel ſexus exiſtant, præſertim eorum, qui hætenus fuerunt de obedientia domini

Concil. General. Tom. XI.

A Gregorii, & ſuorum prædeceſſorum, multipliciter laſa eſſe, vel ſaltem lædi, & gravari poſſe quomodolibet in futurum; ne etiam præfatus ſereniſſimus Romanorum rex per dictos olim cardinales, & anticardinales, ac eorum conciliabulum, nulliter & de facto attentata, ſiendâ, & præſumenda, aut ipſorum aliqua, in præjudicium ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſacri que Romani imperii, ſive regni, regem, principum, prælatorum, communitatum, ac perſonarum, ſive ſpiritualium, ſive ſæcularium, atque prædictorum ejuſdem eccleſiæ & ſacri Romani imperii ſive regni ſubditorum quorumcumque, aliquatenus videatur approbare, aut in ea vel ipſorum aliquod conſentire quovis modo; & volens nedum contra præterita illata, ac præſentia gravamina, quæ ſortaliſis inferuntur, ſed & contra futura, licet nulliter & de facto, inferenda juris beneficiis, dictum dominum noſtrum Romanorum regem, ſanctam Romanam eccleſiam, ſacrum Romanum imperium ſive regnum, omnes & ſingulos ſupra nominatos defendere, & juvare a præmiſſis omnibus & ſingulis, & aliis gravaminibus quibuſcumque illatis, & inferendis, comminatis & comminandis, & omnibus ſequelis, ſeu illis quæ elici poterunt quomodolibet ex eiſdem, vel eorum altero, communiter vel diſiſim, pro dicto domino ſereniſſimo Romanorum rege, & pro aliis regibus, principibus, prælatibus, communitatibus, perſonis privatis, ſpiritualibus, vel ſæcularibus, & aliis quibuſcumque præſentibus & futuriſis; necnon a dictis olim cardinalibus, anticardinalibus, conventiculo atque conciliabulo per eosdem convocato, vel in poſterum convocando, contra ipſos & quemlibet ipſorum adherentium eis, atque ſuum conciliabulum ſeu conventiculum ingredientium ſeu approbantium, quod cum de jure, & bona æquitate ac ratione poſſum, & debeo, & ipſe præfatus ſereniſſimus princeps dominus meus Romanorum rex poteſt & debet, ad Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſponſum & caput præcipuum eccleſiæ militantis, iudicem vivorum & mortuorum, nec non ad generale concilium legitime, rite, & canonicè, atque debite convocatum, ſeu convocandum, in iis ſcriptis procuratorio nomine quo ſupra, provoco & appello, apoſtolos peto primo, ſecundo, tertio, inſtanter, inſtantiſſime, inſtantiſſime, ſi quis ſit qui eos mihi dare poſſit, velit, aut valeat, proteſtans, quod hac appellatione ſeu provocatione pendente contra præfatos, ſanctam Romanam ac univerſalem eccleſiam, & ſereniſſimum dominum meum Robertum Romanorum regem, cæterosque reges, principes, prælatos, communitates, perſonas ſpirituales, & ſæculares, ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ & Romani imperii ſubditos, præſentibus & futuriſis appellationibus, & dicto Romanorum regi adherentes, ſeu adherere volentes, nihil omnino debeat attentari.

Submitto nihilo minus ego Conradus procurator nomine procuratorio quo ſupra, Domino noſtro Ieſu Chriſto & futuro generali concilio, rite, legitime, atque canonicè convocato, vel convocando, prædictæ S. Romanæ eccleſiæ jura, privilegia, honores, bona, immunitates, & libertates, atque ejuſdem eccleſiæ diſcreti domini Roberti Romanorum regis conſtituentis, domini noſtri, aliorumque regum, principum, prælatorum, communitatum, perſonarum, atque eccleſiæ & imperii ſubditorum, ac fidelium, omniumque & ſingulorum ſibi & præſentibus & futuriſis appellationibus adherentium, vel adherere volentium, omnia atque ſingula bona præſentia, & futura, cum proteſtatione minuendi, corrigendi, immutandi, facti ſubſtantia non mutata, & alias prout eſt moris, cum proteſtatione etiam intimandi, inſinuandi, & publicandi,

Zzzzzz iij ubi,

ANNO
CHRISTI
1409.SESS. X. &
XI.ubi, quando, quibus, & quoties videbitur expe-
dire.

I. lecti sunt sessionibus decima & undecima aliquot articuli adversus Gregorium & Benedictum, iidem propterea atque ii qui sessione V. lecti fuerant. Hoc interest, quod in quinta sessione eos promotor proposuerit narrative & dispositive, ut ipse sub finem loquitur, offerens se probaturum in eis contenta: at his sessionibus lecti sint vestium fide muniti. Itaque prius propositi sunt accusatoris loco, nunc convitionis. Cum igitur descripti superius pag. 2172. fuerint sessione V. actorum ex Dacherii Spicilegio editorum: hic integros ex Odorici Raynaldi annalibus describere supersedeo: sed ea tantum, qua in his sessionibus vel addita, vel mutata sunt.

Articuli producti coram sancta synodo contra Petrum de Luna, Benedictum XIII. & Angelum Corario, Gregorium XII. nuncupatos, de papatu perperam contententes, notorii probantur, ut sequitur.

Coram hac sancta & universali synodo, hic pre-
fentialiter Spiritus sancti gratia congregata, &c. p.
2172.

I. Articulus. Et ut ab exordio schismatis, vera & notoria describatur narratio: deputati ad facta infra scripta colligenda & causas, dant & exhibent huic sancto concilio, que in sequentibus describuntur, tanquam vera, manifesta, & notoria.

Post mortem enim, &c. *ibidem usque ad hac verba*, & unitas in Dei ecclesia reduci valeret, quamvis domini cardinales de utraque obedientia id permixtissime anhelaerent: sed non poterant executioni demerere propter potentiam presidentium.

Probatio primae partis primi articuli est & probatur per quatuordecim testes, quorum tres sunt cardinales, quinque episcopi, & unus ad certam ecclesiam cathedralem electus. Unus est abbas, tres doctores, & unus licentiatu in decretis.

Hec superveniente domini Clementis transitu ab hac luce, iidem domini cardinales qui in Avinione erant, inter quos erat dominus Petrus de Luna diaconus cardinalis tunc, postea assumptus in Benedictum XIII. quod semper gesserunt in corde, disposuerunt in actionem adducere, futuris impedimentis & ambitionibus viam precludendo. Propter quod post clavibus ingressum, antequam ad electionem procederent, ad invicem promiserunt, & juramento firmaverunt, quod si quis eorum in papam eligeretur, proficeretur extirpationem schismatis, & unitatis vinculum in Dei ecclesia reduceret, per omnes vias rationabiles & accommodatas, per quas brevius possit haberi unio, etiam usque ad renunciationem papatus inclusive, si majori parti dominorum cardinalium eorum, qui tunc erant, pro bono unionis videretur expediens fore: ut hoc in quadam cedula super praemissis facta, subscripta manibus ipsorum dominorum cardinalium, plenius continetur. Et singulariter fuerit praedicta jurata per dominum Petrum de Luna, tunc diaconum cardinalem S. Mariae in Cosmedin, &c. usque ad hac verba: ad requisitionem dominorum cardinalium praedictorum. pag. 2173. C.

Et ista secunda pars primi articuli probatur per XII. testes, tres sunt cardinales, quatuor episcopi, & unus electus ad ecclesiam cathedralem, unus abbas, duo legum & decretorum doctores, & unus li-

centiatu in decretis.

Et tunc illico ipse dominus Benedictus ad varias mundi partes, verbo & scripto mandavit & notificavit, quod erat omnino dispositus renunciare pro bono unionis, adversario pariter renunciante. Sed infra paucos dies sic opinionem mutavit, quod de via cessionis verbum audire nolebat, illoque exosos habebat, qui de illa materia mentionem faciebant.

Et probatur notorius per octo testes, quorum unus est cardinalis, duo sunt episcopi, unus electus confirmatus ad ecclesiam cathedralem, unus abbas, duo doctores, tam legum, quam decretorum, & unus licentiatu in decretis.

II. Articulus. Post vero ipsius domini Benedicti assumptionem, domini cardinales, &c. usque ad finem articuli.

Et probatur per octo testes, quorum tres sunt cardinales, unus episcopus, unus electus ad ecclesiam cathedralem, duo doctores decretorum, & unus licentiatu in decretis.

III. Articulus. Deinde infra annum assumptionis domini Benedicti, &c. usque ad hac verba, quod erat necessarium & expediens ut per viam mutae cessionis finis schismati imponeretur. pag. 2174. C.

Et probatur ista prima pars tertii articuli per decem testes, quorum duo sunt cardinales, tres episcopi, unus ad ecclesiam cathedralem electus, unus abbas, & duo doctores juris canonici & civilis, unus licentiatu in decretis.

C. Deinde etiam cardinales iteratis & humilibus supplicationibus, &c. usque ad finem articuli tertii.

Et probatur ista secunda pars tertii articuli per duodecim testes, quorum tres sunt cardinales, quinque episcopi, unus ad ecclesiam cathedralem electus, unus legum doctor, unus abbas, & unus licentiatu in decretis.

IV. Articulus. Ex post serenissimi principes, reges Franciae, Angliae, &c. per totum.

Et probatur quartus articulus per decem testes, quorum duo sunt cardinales, quatuor episcopi, unus ad ecclesiam cathedralem electus, unus abbas, unus doctor legum, unus licentiatu in decretis.

D. V. Articulus. Post hoc illustrissimus princeps; rex Romanorum & Bohemiae, &c. p. 2175. D. usque ad hac verba: quia crederet peccare mortaliter, si illam acceptaret & proficeretur.

Et probatur illa pars prima quinti articuli per undecim testes, quorum quatuor cardinales, tres episcopi, duo legum doctores, & unus archiepiscopus ecclesiae cathedralis, & unus licentiatu in decretis.

Haec autem assertio sive dogmatizatio sic publice facta audientes commovit quamplurimum, &c. usque ad finem articuli.

Et probatur ista secunda pars quinti articuli per septem testes, quorum quatuor sunt cardinales, duo episcopi, & unus licentiatu in decretis.

VI. Articulus. His peractis, ostenderunt domini cardinales frequenter domino Benedicto claris & evidentibus rationibus, &c. per totum.

Et probatur iste articulus per quinque testes, quorum duo sunt cardinales, unus episcopus, unus electus ad ecclesiam cathedralem, unus licentiatu in decretis.

VII. Articulus. Ulterius quia multi reges, & principes, prelati, & alii, &c. per totum.

Et probatur iste septimus articulus per sex testes, quorum tres sunt cardinales, unus episcopus, unus ad ecclesiam cathedralem electus, & unus

ANNO
CHRISTI
1409.

unus licentiatas in decretis.

VIII. *Articulus.* Subtractione ipsi domino Benedicto facta durante, &c. usque ad hac verba: quod illa quæ verbo obtulerat, factio haberet adimplere. pag. 2177. B.

Et probatur ista prima pars octavi articuli per octo testes, quorum duo sunt cardinales, tres episcopi, unus ad ecclesiam cathedralem electus, unus utriusque juris doctor, unus licentiatas in decretis.

Et in restitutione obedientiæ, inter ipsum dominum Benedictum, &c. *Ibid.* usque ad finem articuli.

Et probatur ista secunda pars octavi articuli per testes quatuor, &c.

IX. *Articulus.* Exactis ex post aliquorum temporum intervallis, dominus Benedictus suos destinavit nuncios, &c. per totum.

Et probatur iste nonus articulus per septem testes, quorum tres sunt cardinales, duo episcopi, unus ad ecclesiam cathedralem electus, & unus licentiatas in decretis.

X. *Articulus.* Subsequenter mortuo domino Bonifacio, prefati &c. usque ad finem articuli.

Et probatur iste decimus per viginti quinque testes deponentes, aliquis super toto, aliquis super partibus: quorum quatuor sunt cardinales, unus magnificus baro, tres auditores, unus magister in theologia, unus doctor legum, unus advocatus consistorialis, unus clericus cameræ, duo scriptores litterarum apostolicarum, unus scriptor penitentiariæ, unus licentiatas in decretis, unus nobilis de Ianua, unus olim vicecamerarius, unus clericus capellæ, duo generales ordinum Mendicantium, unus alius scriptor litterarum apostolicarum, procurator ordinis.

XI. *Articulus.* Item ipse dominus Gregorius per suas literas & nuncios, prædicta per eum jurata, &c.

Et probatur undecimus articulus per quatuordecim testes deponentes, quosdam super toto articulo, & quosdam super partibus: quorum quatuor sunt cardinales, unus magnificus baro, duo auditores, unus licentiatas in decretis, unus clericus cameræ, duo scriptores litterarum apostolicarum, unus scriptor penitentiariæ, unus clericus capellæ, unus advocatus consistorialis.

XII. *Articulus.* Et per antea auditio de bona voluntate domini Gregorii, &c. usque ad finem articuli.

Et probatur iste duodecimus articulus per quatuordecim testes, quorum tres sunt cardinales, unus magnificus baro procurator, unus auditor, unus clericus cameræ, unus generalis ordinis Mendicantium, unus scriptor penitentiariæ, unus clericus capellæ, duo scriptores litterarum apostolicarum.

XIII. *Articulus.* Item quod dictus dominus Gregorius, cum de dicta concordia loci Saonæ notitiam habuisset, &c. per totum articulum.

Et probatur iste articulus per septemdecim testes, quorum quatuor sunt cardinales, quinque doctores, quatuor scriptores litterarum apostolicarum, & quatuor nobiles viri.

XIV. *Articulus.* Item quod licet dominus Gregorius maxime ad importunam instantiam, &c. usque ad finem articuli.

Et probatur iste articulus per septemdecim testes.

XV. *Articulus.* Tandem loco de Petra sancta, ne permittitur, prius oblato, &c.

Et probatur iste articulus xv. per xxi. testes, quorum sex sunt cardinales, unus episcopus, quatuor doctores, unus magister in theologia, quinque scriptores

A apostolici, & sex alii notabiles viri.

XVI. *Articulus.* Præterea ut evidentiuse ipforum dominorum contententium de papatu collusione constet, &c. usque ad articuli finem.

Et probatur iste xvi. articulus per vii. testes, quorum duo sunt cardinales, unus episcopus, duo doctores, unus magister in theologia, unus scriptor, & unus magister baro.

XVII. *Articulus.* Existentibus autem præfatis dominis Gregorio & Benedicto in Luca, &c. per totum art.

Et probatur iste xvii. articulus notorius per xiv. testes, quorum quatuor sunt cardinales, duo doctores, unus magister in sacra pagina, tres scriptores, & alii quatuor notabiles viri.

XVIII. *Articulus.* Videntes autem domini cardinales in Portu Veneris existentes, &c.

Et probatur iste articulus notorius per quinque testes, quorum tres sunt cardinales, unus episcopus, & unus licentiatas in decretis.

XIX. *Articulus.* Item pari modo dominus Gregorius alienavit multa bona ecclesiæ Romanæ, &c.

Iste articulus probatur notorius per xii. testes, quorum duo sunt cardinales, unus doctor, unus magister in theologia, unus clericus cameræ, & tres scriptores, & quatuor alii notabiles viri.

XX. *Articulus.* Item quod idem dominus Gregorius loquentes sibi vel aliis, &c. usque ad articuli finem.

Iste articulus notorius probatur per xiv. testes, quorum duo sunt cardinales, unus episcopus, duo doctores, duo magistri in sacra pagina, quatuor scriptores, & tres alii notabiles viri.

XXI. *Articulus.* Datum domini cardinales, seu eorum major pars, &c.

Iste articulus probatur notorius per tres testes, quorum unus est cardinalis, unus episcopus, & unus licentiatas in decretis.

XXII. *Articulus.* Consequenter domini cardinales in Portu Veneris existentes, &c.

Iste articulus probatur notorius per xi. testes, quorum quinque sunt cardinales, unus episcopus, unus magister in sacra pagina, tres scriptores apostolici, unus doctor.

XXIII. *Articulus.* Item dominus Gregorius in Luca existens, obtulit domino Benedicto locum Pisarum, &c.

Iste articulus probatur notorius per xv. testes, quorum quatuor sunt cardinales, tres doctores, duo magistri in theologia, quinque scriptores, unus magnificus baro.

XXIV. *Articulus.* Subsequenter dominus Gregorius in Luca existens, &c.

Iste articulus probatur notorius per xviii. testes, &c. quorum quinque sunt cardinales, tres doctores, duo sacre theologiæ professores, quinque scriptores, & tres alii notabiles viri.

XXV. *Articulus.* De præmissis non contentus dominus Gregorius, &c.

Iste articulus probatur notorius per xviii. testes quorum quinque sunt cardinales, tres doctores, duo sacre paginæ professores, quatuor scriptores, unus magnificus baro, & alii tres notabiles viri.

XXVI. *Articulus.* Videntes autem domini cardinales tunc in Luca existentes domini Gregorii pertinaciam continuam, &c.

Iste articulus probatur notorius per xi. testes, quorum tres sunt cardinales, quatuor scriptores, & unus miles.

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

XXVII. *Articulus.* Molestè autem gerens dominus Gregorius recessum dominorum cardinalium,

Et c. pag. 2. 87.
Iste articulus probatur notorius per XIV. testes, quorum quinque sunt cardinales, quatuor doctores, quatuor scriptores, & unus miles.

XXVIII. *Articulus.* Ex quo vero domini cardinales in civitate Pisana conveniunt, *Et c. pag. 2. 88.*

Iste articulus probatur notorius per VII. testes: tres sunt cardinales, quatuor doctores, quatuor scriptores, & unus baro.

XXIX. *Art.* Demum quatuor ex dictis dominis cardinalibus, qui ad Pisas se transtulerunt, *Et c. Ibid.*

Iste articulus probatur notorius per duos testes, quorum unus est cardinalis, unus magister in theologia.

XXX. *Articulus.* Concluso vero, *Et c. p. 2. 89.*

Iste articulus probatur notorius per sex testes, quorum quatuor sunt cardinales, unus episcopus, & unus licentiatas.

XXXI. *Articulus.* Ex post dominus Benedictus de mense Junii proxime præteriti, *Et c. Ibid.*

Iste articulus probatur per quinque testes, quorum unus cardinalis, tres episcopi, & unus licentiatas.

XXXII. *Articulus.* Ex post dominus Benedictus, cum fuit in Perpiniano, *Et c. Ibid.*

Iste articulus probatur per quinque testes, quorum unus cardinalis, tres episcopi, & unus licentiatas.

XXXIII. *Art.* Et licet per præmissa, *Et c. p. 2. 90.*

Iste probatur articulus notorius per unum testem episcopum, unum, *Et c.*

XXXIV. *Articulus.* Postquam autem dominus Benedictus recessit a Portu Veneris, *Et c. Ibid.*

Iste articulus probatur per sex testes, quorum duo sunt cardinales, tres episcopi, & unus licentiatas.

XXXV. *Articulus.* Ex post dominus Gregorius, per vicarios nuncios, *Et c. pag. 2. 92.*

Iste articulus probatur notorius per tres testes, quorum duo sunt cardinales, & unus licentiatas.

XXXVI. *Articulus.* Et ulterius dominus Gregorius nedum viam concilii generalis, *Et c. Ibid.*

Iste articulus probatur notorius per tres testes, quorum duo sunt cardinales, & unus episcopus.

XXXVII. *Articulus.* Ultra præmissa verbis & litteris, *Et c. Ibid.*

Iste articulus probatur notorius per septem testes, quorum quatuor sunt cardinales, duo episcopi, & unus licentiatas.

Quinque ultimi articuli generales probantur notorii per viginti testes, quorum decem sunt cardinales, unus patriarcha, duo episcopi, & quatuor doctores. *Hic desinunt articuli a Raynaldo editi.*

Conditum deinde eadem sessione hoc decretum, in iisdem annalibus e Vaticano tabulario descriptum.

HÆc sancta & universalis synodus universalem ecclesiam representans, decrevit & declaravit, collegium cardinalium ex utraque parte congregatum, & per ipsum concilium unitum, ipsum concilium convocare potuisse, & huiusmodi convocationem ad dictum sacrosanctum collegium spectasse & pertinuisse, & spectare & pertinere hac vice, in hac causa detestandi & antiquati schismatis, & fidei: hic quoque concilium generale, seu sanctam synodum, ipsam universalem ecclesiam representans, pleno jure convocatum, seu convocatum, fuisse & esse, ipsamque synodum ad definitivam sententiam in hac causa procedere posse &

debere. Insuper prædicta sacrosancta synodus pronuntiavit & declaravit, in hac civitate Pisana pronunc concilium, seu sanctam synodum, universalem ecclesiam representans, seu representantem, in numero sufficienti fuisse & esse congregatum & congregatum.

Item prædicta synodus pronuntiavit, decrevit, & declaravit, civitatem Pisanam fuisse, & esse locum idoneum, tutum, aptum, & securum, pro præsentem concilio seu sancta synodo celebrando, seu celebranda. Item sacrosancta synodus pronuntiavit, decrevit, & declaravit, Petrum de Luna Benedictum XIII. & Angelum Corario Gregorium XII. olim appellatos, sufficienter & debite fuisse & esse ad prædictum concilium seu sanctam synodum convocatos, atque citatos.

Hæc sancta synodus universalem ecclesiam representans, ambos contententes citari facit in valvis & portis ecclesiarum Pisanarum, tam pro majori & aliarum * diversarum ad audiendum definitivam ferri sententiam, quæ sequitur, vel dicendum causam rationabilem quare id fieri minime deberet.

Lata tandem est in utrumque sententia, sessione SASS. XV. XV. quam ex iisdem annalibus hic represento.

Instantibus procuratoribus & promotoribus per hæc sanctam synodum deputatis, fertur definitiva sententia.

IN nomine Christi, Amen. Nihil est profecto Christiano populo infelicius, nihilque periculosius, nihilque quod illi magis possit officere: quam quod caput infectum, inquinatumque nefario atque detestando infidelitatis errore miserabile patiatur. Vulnerato namque pastore, juxta verbum sacratissimi canonis; quis curandis ovibus adhibet medicinam? aut quem populum a rationis clypeo tueatur qui jaculis hostium sese ferendum exponit? aut quale fructum de se producturus est, cujus gravi peste radix infecta est? Major ergo metuenda est illis calamitas, ubi tales intercessores ad locum regimini adducantur, qui magis in se Dei iracundiam provocent quam per semetipsos placare debuerint. Sic e contra nihil est, cui magis atque ferventius, cunctis aliis protergatis, totis mentis viribus, omnis anima invigilare, insudare, atque intendere incessanter debeat, quam quod huiusmodi morbo tanquam pestifero remedium condicens apponatur, quod quippe, nedum in capite, quod omnibus in signum & speculum datum est, verum & in membris, nobis cunctis Deus omnipotens manifestat, cum Saram concutiat, & ancillam suam Agar diris affligat verberibus: cumque rege Nabuchodonosor, ut decretum tale predeat: *Quicumque dixerint blasphemiam in Deum Si-* Dan. 3.
drach, Misach, & Abdenago, in interium erunt, & domus eorum in dispersionem.

E Quæ siquidem ab intimis cordis, ac etiam ineffabili mœstique pectore, sacra hæc & universalis synodus diligentissime trutinans, & attendens quo profecto tali, proh dolor! morbo, sancta Dei ecclesia in personis memoratorum Angeli Corarii Gregorii papæ XII. & Petri de Luna Benedicti papæ XIII. nuncupatorum, & a nonnullis, mirum quippe in modum lacrymabiliter est infecta, illique cupiens congruentem, juxta ipsius qualitatem & quantitatem, adhibere medicinam, nec ultra dissimulare, clausitque oculis pertransire, volens eorum, & cujuslibet eorum notorie crimina, & excessus, quibus jam pene piscatoris est in totum submersa navicula, & ipsorum conversionem expectare sine manifesta & irreparabili cunctorum Christi

Christi fidelium peccata & ruina, maxime attentis illorum evidenti pertinacia & incorrigibilitate, quae indubie non minor Pharaonis experientia media; quae usque in haec tempora noscitur exitisse. Ex quibus sic compendiose narratis, & aliis evidenter & notorie in processu hujus causae comprehensis, & sufficienter probatis, constat evidenter, quod ipsi duo contendentes de papatu, in impedimentum pacis & unionis ecclesiae, & fidei detrimentum, gravissima crimina infra scripta, quae nulla valent tergiversatione clari, commiserunt, & in quibus perseverant velut dati in sensum reprobum, cor durum, & deducti in profundum malorum.

Primo decreta verunt multoties, & perseverando continue detradant de praesenti notorie & effectualiter, dum haecenus pertinaciter recusant, & de praesenti recusant, pacem & unitatem ecclesiae dare per viam mutuae cessionis ab ipsis alias approbatum, juramento irrevocabiliter firmate, & ab ipsorum altero voto etiam roborata, scandalizantes in hoc enormiter ecclesiam Dei cum contumacia & pertinacia ac incorrigibilitate notoris, haeresim maxime in hoc casu importantibus, cum per hoc, quantum in eis est, derogent veritati catholicae, quae praecipit unicam ecclesiam esse debere in vinculo caritatis & pacis.

Secundo, quia notorie ex praedictis foverunt & nuerunt antiquatum & inveteratum schisma in Dei ecclesia, & impedimenta evidentiissima unitati ecclesiae & extirpationi schismatis praestiterunt, & praestant de praesenti; & quod longe deterius est, fideles a sua communione abjecerunt, & abjiciunt, schisma notorie faciendo, dum inharendo suis ambitionibus & damnatis opinionibus, potius voluerunt pati subtractiones & neutralitates eis fieri, quam per viam mutuae cessionis sanctae a cunctis Christi fidelibus approbatum, schismati finem imponi: in quo casu juxta determinationem catholicam sanctorum doctorum ipsi seu eorum alter, etiam qui alias fuisse verus pontifex, potestatem & autoritatem amisit, nomenque episcopi habere seu retinere non potest, & juxta oracula Divina a summo deici sacerdotio, in quo alias juste & canonice institutus fuisse.

Tertio, quia errores fidei oppositos & haeresim continentes manifeste & notorie ipsi duo contendentes de papatu tenuerunt pertinaciter, & indurate asseruerunt, praedicaverunt, seu alias publice dogmatizaverunt, & defenderunt, dum dixerunt in suae ambitionis defensionem, quod via mutuae cessionis per ipsos jurata, tam sancta & iusta, autoritatibus novi & veteris testamenti conveniens, sanctorum dictis pariter & exemplis, & determinationi ecclesiae, & quae summae caritatis, & unitatis existit, continens summum & perfectum bonum, erat mala, iniqua, exosa, perniciosa, diabolica, & continens peccatum mortale si fieret, seu executioni mandaretur pro unione habenda. Quae assertiones ad derogationem fidei, & quantum in eis est, in corruptionem articuli fidei, unam sanctam ecclesiam, evidenter & inexcusabiliter censentur pertinere. Et per hoc censentur & censi debent a quacumque dignitate, quae eis posset competere, projecti, & damnabiliter ejecti, ac effecti minores, seu inferiores quocumque catholico, &c.

Quarto, in praedictis damnatis assertionibus adeo fuerunt, & sunt pertinaces, ut nec temporis cursu, nec caritativis monitis eis factis, ac ostensione veritatis, eas revocare voluerunt. Et licet ali-

Concil. General. Tom. XI.

quando dixerint vel dicant quod sunt parati renunciare, hoc quod verbo dicunt vel alias dixerunt, facto impediverunt & impediunt per difficultates mutuas, diffugia velut ex condito seu mutua collusionione. Idque apparet violenter ex evidentibus & notoriis indicis, taliter ut non poenitentes in praedictis erroribus, sed potius pertinaces & manifeste haeretici merito sunt censendi.

Quinto evidentius apparet, & in praedictis ipsorum contumacia & damnata pertinacia, quia vocati & provocati legitime ad hanc sanctam synodum ut venirent, renunciaturi pro bono unionis, juxta iuramenta & vota per ipsos praestita, cum intimatione quod alias ecclesia congregata provideret & procederet in causa schismatis & fidei, eorum absentia, seu contumacia non obstante, ut foret secundum Deum providendum & canonicas sanctiones, hoc facere contumaciter recusant & recusant, nec alias voluerunt seu volunt in ipso concilio comparere, immo sunt conati, & conantur hanc sanctam & universalem synodum per praecipua, prohibitiones, & processus penales, nullius tamen efficaciam vel momenti, impedire & perturbare, ut haec sancta & universalis synodus extirpationi schismatis intenderet: volentes per hoc ipsi duo contendentes in eorum damnationis statibus permanere, & ecclesiam Dei contra omne fas in divisione & antiquato schismate detinere, non curantes de Dei offensa, tam gravi periculo fidei, & ecclesiae, dum tamen valeant in eorum damnatis cathedris permanere.

** G. C. ADDITIO TERTIA

Qua continentur epistolae, ahaeque acta ad Pisanum concilium pertinentia.

Prætermisissis ceteris, ea tantum hic edimus, quae proxime ad concilium spectant: ea scilicet, quae a cardinalibus, postquam a suo quisque pontifice discedentes, Pisas coterunt, vel contra eoldem, eorumque conventum sunt edita.

I.

LITTERÆ CARDINALIVM

Quibus principes admonent se a Gregorio secessisse ac venisse Pisas.

Ex Theodovio Niemo.

Illustris princeps, & potens domine, amice noster carissime, post salutem, reminiscens nos semper erga matrem ecclesiam sanctam vos devotum, fidelem, ac primum filium, pro illius statu & honore, libenti animo laborasse: ideo quae occurrerunt nuperrime, & occurrunt, in eadem ecclesia, nobilitati vestrae deliberavimus incitare, ut vobis, & aliis devotis & amatoribus ipsius ecclesiae faventibus & auxiliantibus, justissime & necessarie ejusdem ecclesiae sumpta per nos sanctissima & desideratissima unio, ad quam solum & nihil aliud intendimus, ut ad salutem deducatur exitum & votivum: ut, de quo certi sumus, omni sua possibilitate devotio vestra faciat. Experientia nunc teste probamus quod scribitur, nisi certe posse in humanis actibus polliceri: cujus utinam in re praesenti essemus expertes.

Novit vestra nobilitas, novit etiam fere orbis totus, cum, Deo ita volente, sanctae mem. dudum dom. Innocentius PP. VII. esset sublatas de medio, moti, ut tenebatur, una cum aliis reverendiss. DD. Card. S. R. E. compassione tam diu scissae & laceratae ecclesiae, & cupientes pro pace & salute animarum gregis Domini, ut scissura tam pestilens, & tam inveterata, de ecclesia, sanctissime uniretur, juramentis, votis, & promissionibus (quanquam de justitia & veritate partis nostrae dubitari non posset, aut possit) nos ipsos, inter quos erat dominus noster, D. Gregorius PP.

A a a a a a

XII.

ANNO
CHRIST.
1409.

XII. tanquam frater noster, quanto arctius cognovimus, obligavimus. Cum quibus promissionibus, juramentis, & votis, ipse dominus Gregorius fuit ad apicem summi apostolatus assumptus: & ad quæ, ante & post assumptionem præfatam immediate, & in inthronizatione sua, & deinde in consistorio publico, illa ratificans, & se obligans, iterum promisit, juravit & vovit, ut in instrumentis publicis, & manus propriæ scripturis, ac suis propriis bullis ad Christianorum principes, dominos, & communitates directis, luce clarius est. Et cum crederemus, sicut ipse agebat, post conventum Saonæ locum, se aut navicula sola, aut peditem solo baculo comitatum, si aliter nequiret, ad illum profecturum omnino: verbis tamen suis penitus effectu carentibus pluries testabatur, ut tam sanctum unionis opus, tamque pium & desideratum, ad quod assumptus erat, perficeret: nunc uno nunc alio dilationum variarum sumpto & quæsito colore, usque in hodiernam diem distulit, non curans, prout se iurejurando ac voto ut non semel, sed pluries obligaverat, usque nunc, in non modicum Christianæ religionis & ecclesiæ detrimentum, votum & promissam rem consummare. Et quanquam nos cum majori parte, immo cum tota quasi Romana curia, quorsum incederet perpenderimus: tamen sine motu & nocuo vel scandalo, quo res ipsa pollicita perficeretur, omnibus viis & modis honestissimis, gravibus, & maturis, cum sanctitate sua incessimus, ut tandem vellet eam ad salutrem & votivum exitum perducere. Verum quantum secum profecerimus, jam non sine admiratione & stupore nobilitas vestra percipiet. O bone Deus, quam difficile est cuiusquam intentionem, nisi experientia longa quæ vix sufficiens est ad hominem ostendendum, cognoscere! Quis enim, qui verba ejus audisset tunc, ad credendum potuisset impelli, ut talem se postea effectibus ostendisset? Elapso jam tanto tempore, quod ipse per inania verba consumpsit, ad creationem novorum cardinalium, quantum in eo fuit (quia penitus juramento, voto, & promissione, suis & nostris obstantibus, prohibebatur) incepit velle prorumpere. Cui cum devotis, supplicibus & efficacissimis rationibus resisteremus pro debito & exoneratione conscientiarum nostrarum, intuentes consensum nostrum nec debere nec posse adhiberi: paucis decursis diebus, die Veneris quarta mensis instantis, nobis ad palatium congregatis, nisi sibi, ut comperimus, facta resistencia existisset, fretus quorundam pravis, venenosis, & detestandis consiliis, nos pro parte violenter in tetros carceres posuisset, & pro parte crudeli nece vita privasset, ut multi autoritatis non parvæ existimant, & sumus multifarie informati. Manifeste quidem, ita & comperte loquimur. Nam satellitum & armatorum non mediocri numerus, per omnes apostolici palatii partes, ad secretiores usque conspecti sunt: & nonnullorum pallida ora, maximi sceleris patrandi signa non dubia, effugimus. Dei misericordia, tam grande evitantes periculum. Sed ut, qualis erat animo, talem se effectu ostenderet: sub gravibus nobis mandavit penis, ne aliquis cardinalium in Romana curia existentium, de civitate Lucanensi, ubi curia residebat præfata, exiret, ne congregaremur ad invicem, & ne per nos vel interpositam personam cum oratoribus Petri e Luna & Gallicis, qui ex parte serenissimi principis francorum & universitatis Parisiensis, pro tractanda unitate dicte ecclesiæ venerant, pro qua solertissime laborabat, participaremus, ipso illa minime mandare valente, cum honoris, unionis, & status ecclesiæ

Dei, essent penitus destructivi. Non valuimus, quod ægre admodum ferebamus, invicem congregari pro tractando ordinandoque ad unionem opportuna, quæ ad consolationem Christiani populi & etiam vestræ nobilitatis pertineant, vobis & aliis Christianorum principibus cooperantibus: & ut præfata unio veniret in lucem. Et attentis præteritis, & duritie ac moribus hominis, nil aliud poteramus animis volvere, nisi tanquam ad immolandum victimas reservatas.

Neque his acquiescens, die Mercurii sequenti, nono die mensis ejusdem, vota, promissiones, & juramenta sua parvipendens: sine nostra præsentia, sed nobis per prius expressa contradicentibus, ut de jure tenebamur, ad pronunciationem, quam nullatenus poterat, in quatuor cardinales devenit, quod numquam a rerum initio fuit in ecclesia Dei. Et nos ad consensum præstandum, non sine minaci supercilio, in immane periculum evasuro, compellere intendebat: sed Deus suæ ecclesiæ, de cuius unione jam merito desperari poterat, misertus est. Nos enim videntes, ita poterit naviculam Petri quassam & quasi naufragantem, pro exoneratione conscientiarum nostrarum, proque universalis statu ecclesiæ, & Christianorum pace, cum omnes alias vias conspiceremus penitus obseratas, die duodecima hujus, circa vigesimam secundam horam, de præfata civitate Lucanensi, ut consensionem ecclesiæ & tot pericula vitaremus, ac conservationi præfate unionis consuleremus, Divinitus aut quasi miraculo nobis occasione præstita, cum deliberatione, recessimus: & ad hanc Pisaram civitatem, magno cum honore recepti, devenimus. Unde illo favente, cujus res agitur, sæpeditæ ecclesiæ statum & honorem, quos usque ad exitum prosequi omni via nobis possibili, secundum vota & juramenta nostra, intendimus, tandem emanatos speramus, &c.

Datæ Pisis, die xiv. mensis Maii, anno MCCCCVIII. sub nostrorum secretorum signetorum sigillis.

I I.

PROVOCATIO CARDINALIVM
A GREGORIO AD CONCILIVM
œcumenicum.

In nomine Christi, Amen.

ANNO a nativitate ejusdem MCCCCVIII. Indictione prima, die Dominica, xiii. mensis Maii, hora tertiarum, vel quasi, pontificatus sanctissimi in Christo patris, domini Gregorii, Divina providentia papæ XII. anno II. in civitate Pisarum in archiepiscopali palatio. Et infra: Coram beatitudine vestra, beatissime pater, cum omni reverentia in his scriptis appellando proponunt humiles servitores vestri, Angelus Ostiensis, Antonius Prænestinus, episcopi; Conradus tituli sancti Chrysogoni, Iordanus tituli sancti Martini in montibus, presbyteri; Raynaldus sancti Viti in Macello, Odo sancti Georgii ad Velum aureum, Ioannes sanctorum Cosmæ & Damiani, diaconi, S. R. E. cardinales, quoad notitiam suam pervenit, quod eadem beatitudo vestra, nondum decem diebus elapsis, eisdem aliqua præcepta fecit, quæ de jure sunt nulla; & quatenus essent aliqua,

ANNO
CHRIST.
1409.* Hic postea
Martinus
V. fuit.

aliqua, cum omni semper reverentia loquendo, sunt iniqua & injusta. Primi autem mandati tenor talis est: Præcipimus omnibus & singulis cardinalibus existenti- bus in Romana curia, sub pœna privationis cardinalatus & beneficiorum suorum, quam quilibet ipsorum incurrit ipso facto, ne ab ista die, quarta videlicet Maii, in antea, aliquis exeat de Luca sine speciali & expressa licentia nostra, per nos ore tenus sibi facta: cuius mandati nullitas & iniquitas manifesta patet.

Primo, quia non poterant ibi morari cum securitate personarum suarum, & sine metu carceris aut mortis, qui alioqui cadere possent in constantem virum; maxime quia die Veneris quarta Maii cum irent ad palatium, invenerunt domum habitationis vestre etiam intrinsecus plenam viris & satellitibus armatis ultra solum morem custodie, & in locis insolitis & ultra armaturam solitam: & dictum fuit eis a fide dignis & a veridicis personis, quod aliqui ex dictis cardinalibus debebant interfici ea die, quod postea rei declaravit eventus. Nam cum dominus cardinalis Leodiensis de Luca recessisset, fuerunt (ut notorie patuit) post eum nonnulli ex armatis dictis destinati, quibus etiam mandatum extitit, ut eum caperent, & si ipsam captam ducere non possent, tandem dominum cardinalem occidere deberent: qui etiam insequenter post reditum ipsorum per dominum Lucanensem capti fuerunt, & in carcerem detrufi.

Item, quia domus præfati domini cardinalis Leodiensis postea per gentes beatitudinis vestre ultra omnem modestiam fuit posita ad saccomannum in Luca, & familiares ejus capti & torti: & hoc absque alia justa causa, sed tantum quod sollicitabant causam unionis sanctæ matris ecclesie, proit de jure & ex juramento & voto tenerent: & quia non consentiebant creationi novorum cardinalium, prout de jure non poterant, nec debebant; quia nec vos, sancte pater, de jure creare illos potestis, nec debetis, stante obligatione facta in conclavi, & per vos ratificata, ac etiam iterata post assumptionem vestram ad apicem summi apostolatus.

Item, quia in domo vestra nocte præcedenti fuerunt fabricati cippi & compedes, pro carcerandis & detinendis dictis cardinalibus.

Item, quia non consuevit, nec de jure debet, aut potest tam gravis pœna pro tam levi culpa, talibus viris, tantæque conditionis imponi, nisi ex gravissimis tantum culpis, & cum magna solemnitate, quæ in tali præcepto servata non fuit, & servari tamen debet, si possint, seu debeant cardinales privari cardinalatu, & de jure non aliter fieri poterat.

Item, quia secundum obligationem factam in conclavi, & votum ac juramentum ipsorum, oportet eos convenire cum alio præfatis collegio in loco idoneo. Cum autem civitas Lucanensis fuit jam per aliam partem reclusa, tamquam locus non idoneus: necesse erat ipsos exire dictam civitatem Lucanensem pro proseguendo negotio unionis, & servando juramenta sua.

Item, cum per vos, beatissime pater, & per ipsos cardinales de voluntate vestra, fuerit oblatum de eundo ad civitatem Pisarum, si altera pars veniret Liburnium, quæ oblatio per aliam partem certo modo fuit acceptata: necesse erat eis se conferre Pisas, ut servarent etiam oblationem suam: quare dictum mandatum fuit omnino nullum & injustum.

Item, per ejusmodi mandatum contra jus & juramentum. *Concil. general. Tom. XI.*

Astitiam eis indicetur carcer, cum nihil deesset a carceribus mancipari, inter parietes murorum collocari, & incipiebatur ab executione a carceribus contra viros in tanta dignitate constitutos, quod omnia jura detestantur.

Aliud mandatum quod fecit beatitudo vestra, eidem cardinalibus fuit tale. Item sub pœna perjurii quam incurrerent ipso facto, præcipimus & mandamus eidem, ne ulterius congregentur in aliquo loco sine expresso mandato nostro. Cujus quidem præcepti nullitas & iniquitas, & injustitia manifeste patet.

Primo, quia mandatum hoc est contra jus collegii, quod habent cardinales de jure & antiqua consuetudine a tanto tempore: quod jus collegii principaliter consistit in conveniendo simul, & tractando negotia ad ipsum collegium pertinentia. Quod jus & facultas ab eis sine causa auferri non debet.

Item, cardinales tenentur collegialiter inter se tractare & conferre de causis fidei, & hæresis, & schismatum, prout in conclavi se obligaverunt solemniter per votum & juramentum: ac mutua fide tractare universaliter & singulariter de unione ecclesie, quod fieri non potest nisi collegialiter congregentur. Hanc igitur facultatem nobis interdiceret, est non solum nolle per se attendere ad unionem ecclesie, sed etiam prohibere ipsis, ne ad eam attendant: quod omnino est iniquum & abominabile.

Item, quia si nunquam juratum fuit per ipsos cardinales, vel aliquem ipsorum, quod se non congregarent: tunc juramentum fidelitatis vel obedientie, si quod præfiterent, non extenditur ad hoc, quod de jure facere possunt. Quare incongrua omnino & inconveniens ac injusta fuit pœna perjurii, in transgressionem talis mandati vel præcepti constituta.

Tertium præceptum, quod fecit dominis cardinalibus beatitudo vestra, fuit tale: Item sub eadem pœna perjurii præcipimus & mandamus eidem cardinalibus, ne aliquis eorum participet cum oratoribus Petri de Luna, neque cum oratoribus Gallicis, sive per se, sive per interpositam personam. Cujus quidem præcepti nullitas & iniquitas manifeste patet.

Primo quia ex juramento sunt astricti nihil omittere de contingentibus necessariis vel quomodolibet opportunis, seu utilibus: licetque inchoata omnia proseguere, mediare, & finire, ad sanctam unionem consequendam, quæ obtineri & perfici non potest, nisi habendo tractatus & colloquia cum altera parte & cum nunciis ad hoc missis; maxime qui per vos, pater beatissime, ad hoc tractandum fuerunt acceptati. Hoc præceptum manifeste etiam est contra dictam obligationem, juramentum, & votum: & per consequens nullum & injustum.

Item quia hoc præceptum est contra caritatem, in qua qui non manet, in Deo non manet: & quia quilibet fidelis Christianus tenetur, quantum potest, errantes denuo revocare, quod utique fieri non potest absque participatione & colloquio. Non ergo debuit prohiberi, maxime talibus viris, quorum affectus omnes debent revocare Christianos ab hæresibus & schismatibus. Quare, beatissime pater, præfati D. cardinales & servitores vestri, cum omni obedientia & humilitate ac reverentia exponunt & dicunt, talia præcepta esse nulla, & de jure eos nullatenus astringere ad observationem ipsorum

A a a a a a i j ini-

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

iniquitatem. Aut si forte forent aut ceuferentur aliquis roboris vel momenti: dicunt ipsa fuisse & esse iniqua & iniusta, & se ex ipsis præceptis fuisse & esse gravatos contra omnem iustitiam ac debitum juris, & ab ipsis præceptis, ac omnibus aliis gravaminibus post prædicta forte securis, si quæ forte sequerentur in posterum, præfati cardinales, in quantum eis licet & in quantum possunt, provocant, & in his scriptis appellant: & primo quia ratio appetitui noscitur esse superior, & intellectus dominari sensibus, a vobis, beatissime pater, irrationabiliter & secundum rectam rationem decernentibus, ad vosmet secundum rectam rationem & melius informatum; item si discreto personarum requiritur, a vobis, pater sancte, vicario, ad Dominum nostrum Iesum Christum, qui iudicaturus est mortuos & seculum per ignem; item ad generale concilium, a quo & in quo solent gesta etiam summorum pontificum quæcumque tractari, decerni, & iudicari; item ad papam & pontificem futurum, cuius est gesta inordinata sui prædecessoris in melius reformare.

*Cap. cõtra
rect. rat.

I I I. RESPONSIO

Super appellatione olim cardinalium:

Quamvis appellatio facta, per quendam Angolanum episcopum Ostiensem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem, & suos sequaces, die quarta Maii, super quibusdam mandatis eis factis per sanctissimum in Christo patrem & dominum nostrum, dominum Gregorium papam XII. sit offensiva Divinæ maiestatis, sedis apostolicæ, fidei orthodoxæ, & sacrorum canonum, ac indigna responsione: nihilo minus ipse dominus noster papa ex compassione & benignitate decrevit, quod respondeatur: nimium dolens ex multiplici errore alias inaudito prædictorum appellantium.

Et primo dicitur de iustitia & opportunitate prædictorum mandatorum ipsius domini nostri papæ, secundo de ipsa appellatione, tertio de falsitate causarum ipsius appellationis.

Pro primo dicitur, quod notorium est quod ab ipso initio, quando venerunt Gallici ambassiatores Romanæ, cardinales nimium adhæserunt ipsis Gallicis, qui etiam tunc procuraverunt subversionem, & divisionem partis nostræ: quam divisionem tandem ad effectum deduxerunt de pluribus ex cardinalibus.

Item notorium est, quod usque ad diem quartam mensis Maii proxime præcedentis, qua die præfatus dominus noster papa fecit prædicta mandata, ipse dominus noster toleravit conversationem indifferenter ipsorum cardinalium cum ipsis ambassiatoribus Gallicis, ambassiatoribus Petri e Luna, & quibuscumque aliis. Et e contra tam in domibus, quam extra, ac de die & nocte, conjunctim & separatim, & ex quo cardinales usurpaverunt se congregare collegialiter sine licentia præfati domini nostri, quod sine licentia eius ante non faciebant, sæpius inceperunt cum prædictis non solum separatim, sed etiam collegialiter conversari: non obstant quod præfatus dominus noster quandoque ostenderit humiliter, esse reprehensibilem huiusmodi congregationem collegialem, quam semel inhibuit Senis. Sed postea non fuit observatum ex nimia benignitate, clementia, & supportatione præfati domini nostri: & in tantum hæc processerunt, quod multi dolenter timerent de malo exitu futuro.

Item aliqui ex cardinalibus abutentes manufactu-

Adine, benignitate, & clementia ipsius domini nostri papæ, cæca & inquieta cupiditate cæperunt machinari contra & adversus præfatum dominum nostrum, & fabricari facere certa consilia schismatica & hæretica, & alios trahere ad se variis modis, constringere contra veritatem, & innocentiam præfati domini nostri papæ: qui continuo, pure & efficaciter intendens ad unionem per viam renunciationis, eisdem cardinales sana consilia vertentes, vias & bonos modos turbantes, ac partem adversam foventes, ut merito redderent se suspectos, necnon falsum suggerentes, quod præfatus dominus noster nolit unionem, patienter supportatis, nihil contra aliquem eorum attentavit facere, nec quod superius dictum est.

BItem cum varii tractatus habitus essent, & tandem tractaretur de loco Pisanum pro ipso domino nostro & sua curia, & de loco Liburnii pro altera parte, ex quo altera pars ad nullum locum unicum profuturæ parte idoneum consentiebat: emeris novis casibus, videlicet de occupatione urbis Romæ attentata per Petrum e Luna & suos sequaces, ac traditione ejusdem Romanæ urbis per Romanos facta regi Ladislaio illustri, necnon conspirationibus factis per cardinales & alios, quæ conspirationes divulgantur & copiose diffamantur: merito ex præfatis contingentibus tam gravibus turbato præfato tractatu pendente de Pisis & Liburnio, prædictus dominus papa considerans tantam subito mutationem rerum & earum circumstantias, necnon præterita & presentia colligens, quæ brevis sermo non explicat, ac informationes secretas quas recessus cardinalium verificat, ac periculum maxime ecclesiæ, & sibi scandalum, & obedientiæ suæ ignominiam imminere ex tali cardinalium recessu, unionis plurimum impeditivo, sibi obicem & obstaculum impositivo, eo quod membra sequi caput, & non caput membra conveniat, disconveniatque membra surripere ducatum & directionem, quæ ad caput spectare noscuntur: pie decernens obviare, & quanto mitius poterat providere, ne tanta sequerentur mala, formidabilibus præceptis, ex debito pontificatus, statuit rempublicam tueri iuste & opportune per infra scripta præcepta, de quibus in appellatione prædicta sit mentio, die quarta mensis prædicti ea scriptis tradendo, ac ecclesiæ & sibi consulens, quatuor cardinales sibi fidos postea creando: ad quæ providenda consilium debitum defensionis suam sanctitatem arctavit, & manufactudinem impulit. quæ quidem præcepta sunt hæc.

EPræcipimus omnibus & singulis cardinalibus existentibus in Romana curia, sub pœna privationis cardinalatus & omnium beneficiorum suorum; quam quilibet incurrat ipso facto, ne ab ista die, quarta videlicet Maii inclusive, in antea, aliquis eorum exeat de Luca sine speciali & expressa licentia nostra, per nos ore tenus sibi facta. Item sub pœna perjurii, quam incurrat ipso facto, præcipimus, & mandamus eisdem, ne ulterius congregentur in aliquo loco sine expresso mandato nostro. Item sub eadem pœna perjurii, quam incurrant ipso facto, præcipimus & mandamus eisdem, ne aliquis eorum participet cum oratoribus Petri e Luna, neque cum oratoribus Gallicis, sive per se, vel interpositam personam.

Item si consideretur, quot & quantis criminibus recessus prædictus, hos homines qui ab eo recesserunt, maculavit: clare videbuntur iustitia & opportunitas primi præcepti, superius dictis declarantibus iustitiam & opportunitatem secundi & tertii præceptorum. Nam hi homines astricti sunt juramento obedientiæ & fidelitatis ipsi domino nostro papæ: nec fecerunt, nec facere potuerunt juramenta contra obe-

obedientiam: ergo fidem & iuramentum fregērunt, & conspiraverunt, & apostatauerunt, usurpauerunt Divinum, & sacrorum canonum ordinem pervertērunt: qui in crimen lese maiestatis multipliciter incidērunt, diffamando, detrahendo, & adversus prefatum dominum nostrum papam scribendo, ab obedientia ipsius, quantum in eis est, alios detrahendo, detractionem debitorum cameræ persuadendo, falsā multifarie componendo: qui videntur viam pacis non cognovisse, sed pallio unionis prosequentes cupiditatem sanctissimum dominum nostrum deiciendi: & avertat Deus ne vadant in obscurum hæresum noviter inventarum.

De appellatione dicatur breviter. Hæc appellatio videtur potius inventa ad diffamandum, quam ad sublevandum: hæc appellatio est contra sacros canones: hæc appellatio non defendit, sed gravat: hæc appellatio implicat falsitatem hereticam: hæc appellatio implicat ignorantiam, vel malitiam, vel vanitatem: hæc appellatio ostendit fictionem animi, comparatis partibus adinvicem, ex quibus iudicatur dolus: & per eam appellantes se ipsos accusant, & impugnant.

Nunc respondeatur ad causas appellationis. Et primo dicunt in appellatione, mandatum primum esse iniustum & iniurum: & reddunt pro causa, dicentes quod non poterant morari in Luca cum securitate suarum personarum, sine metu carceris & mortis, qui alioqui cadere posset in constantem virum. Et ut appareat in dicta appellatione, dictam infirmitatem & metum incipiunt a quarta die Maii immediate præcedentis: quia revera ante illam diem nil possunt fundare, ut patet etiam ex dictis superius: & usque ad illum diem fuerunt mansuete & benigne tractati, adeo ut videretur multis ipse dominus noster reprehensibilis super tanta mansuetudine.

Vt igitur declararetur veritas, aliquantulum incipietur a materia pertinenti ad præcedentem. Nam in medio Quadragesimæ, dominus noster papa considerans modos non congruos super tractatu unionis, difficultates, voluntates varias, & passiones non regulatas consuetudine rationis cardinalium, & quorundam aliorum, per quæ omnia potius videbatur veniri ad præcipitium, ruinam, confusionem, divisionem, & ignorantiam, quam ad ecclesie integrationem: concepit pro utilitate unionis, creare camerarium nepotem suum solum in cardinalem, assignans congruam & efficacem rationem. Sed erant dicentes quod non poterat fieri, obstantibus voto, iuramento, & promissione: qui in hoc reputati sunt voluntarii, non valentes respondere rationibus prefati domini nostri papæ in contrarium factis. Et quamvis licite tunc potuisset, & secundum aliquos pro honore suo debuisset: cessit tamen pro scandalo evitando ipsi cardinalibus tunc ei resistentibus. Et quia super istis dominus Lucanus fuerat pacificus mediator & discretus, & etiam cognoscebat prefatum dominum nostrum benigne portasse super hac materia offensam: prædicta quarta die mensis Maii, volens procedere ex causis superius dictis ad provisionem cardinalium novorum, & prædictorum præceptorum, ut fieret cum pace omnium, advocavit illo mane prefatum dominum Lucanum, ut esset mediator tranquillitatis, ut omnia cum pace fierent. Et quamvis tunc dominus noster voluit creare aliquos novos cardinales: tamen leviter flexus ad preces humiles cardinalium, desistit creare, sed prædicta mandata tunc edidit: & ex tunc omnes cardinales pacifice sine aliqua molestia ad domos redierunt. Et quia prefatus dominus Lucanus se interposuit de materia creandi cardinales, habita promissione ab

Concil. General. Tom. XI.

uno eorum, quod si congregarentur, fieret intentio domini nostri papæ. Quia congregatione facta, prefatus dominus Lucanus sensit se defraudatum, quibus diebus nulla molestia alicui fuit facta, nec verbo; sed omnia pacifice transierunt, domino nostro inclinante se, & se submittere ad quodque rationabile, & usque ad creationem unius dumtaxat, venientibus & recedentibus cardinalibus secundum consuetudinem benigne tractatis, & congrue se habentibus venientibus ad præsentiam domini nostri, stando & recedendo. Nec potest dici cum vero, quod aliqua offensâ fuit illata, nedum cardinalibus, sed nec alicui de familia eorum usque in præsentem diem: nisi quantum inferius dicitur super fuga Leodientis, si tamen ibi offensâ appareat. Et hæc hic in Luca sunt clara, & manifesta. Ex qua veritate luculenter apparet falsitas conficta super materia timoris mortis, carcerationis, competitionis & torturationis.

Item præmissa etiam declarantur ex eo, quod die nona prefati mensis Maii, prædictus dominus noster, volens creare cardinales ex præmissis causis, fecerat vocari cardinales, quorum aliqui venerunt. Et quia videbatur eis grave interesse, aliis absentibus in creatione, qui ue plurimum dicebantur non bene fini: prefatus dominus noster, eosdem qui venerant obediētes licentiauit, ne animo essent gravati propter absentiam aliorum: dans eis intelligere, ut si crearet in præsentia, crearet tantummodo duos; sin autem in absentia, crearet plures, quemadmodum quatuor creavit. Post quorum creationem tres ex antiquis reduxerant fere omnes alios, transmissi ab ipso domino nostro: & ad suggestionem ipsorum trium & aliorum, distulit actum publicum consuetum fieri super novâ creatione cardinalium usque ad diem Sabbati immediate sequentem, scilicet duodecimam. Vnde die Veneris de mane, die videlicet undecima, qua die prædicti appellantes receperunt ab ipso domino nostro, omnes antiqui cardinales existentes in curia, fuerunt cum prefato domino nostro in camera paramenti, exceptis infra scriptis, videlicet Aquileiense, & Tuderino, qui vera infirmitate videbantur impediri venire, & de Leodio, qui illis diebus ostenderat se non bene sanum, & die Iovis tarde prædictis tribus transmissis, non dederat clarum responsum (credebatur tamen venturus) & excepto de Columna, qui dixerat se venturum die Sabbati ante actum publicum, & ceremonias complendas; & retulit Burdigalensis ipsum de Columna ad eum misisse pro excusatione. Exceptis igitur iis quatuor prænominatis, omnes alii die Veneris de mane, ut supra dicitur, collegialiter & personaliter, pacifice & quiete, de bono animo, in quantum apparuit, dixerunt & promiserunt se venturos in sequenti die Sabbati de mane ad complendas ceremonias fiendas per eos, quas dicebant se facturos ex mandato eiusdem domini nostri: quia ex quo fecerat eos, tenebant ipsos esse veros cardinales: quam concordiam aliqui ipsorum dixerunt ad extra, ex qua nata fuit pluribus læticia. Quo tempore tempore ille de Leodio occulte recesserat: quem recessum prefatus dominus noster primo audivit cum esset in prandio, & stupuit: & cum ipse esset in dormitione in meridie, camerarius audiens prædictum recessum, mandavit ut aliqui irent post eum, ad retinendum eum, ne faceret scandalum: qui habuerunt in mandatis ne transirent limites Lucanos in territorio Florentinorum. Qui redeuntes fuerunt carcerati per dominum Lucanum, ex eo quod aliqui eorum fecerant rixam cum aliquibus, qui exiverant castrum Libræ fractæ extra limites Lucanos in territorio Florentinorum. Que rixa tamen, ut postea apparuit,

ANNO
CHRISTI
1409.ANNO
CHRISTI
1409.

paruit, fuit ex culpa illorum qui exiverant dictum castrum. Sed ex quo iste de Leodio non fuerat reperitus infra confines Lucanos: duo ex transmissis per camerarium fuerunt usque ad dictum castrum Libræ fractæ pro informatione habenda. Sed tamen illa transmissio multum displicuit præfato domino nostro, nec circa domum, res, & familiam ipsius de Leodio, camerarius aliter se habuit, quam modeste. Et quia aliqui se traxerant ad prædictam domum propter novitatem: camerarius misit ad sedandum & recuperandum, & restituendum quæ per aliquos distrahebantur, sicut factum est.

Quod autem dicitur de mandato mortis in ipsa appellatione, confictum est. Immo mandatum fuerat, quod deducerent eum modeste: nec aliquis familiaris alicujus fuit tortus: & hæc tortura non potest fieri, quin fuisset notum. Et totus processus, & effectus, qui secuti sunt, ostendunt falsum esse quod dicitur, quod reliqui omnes dictorum cardinalium carcerari debebant. Nec etiam indicium de hujusmodi carceratione reperitur, quia talia clarissime sunt conficta: & per consequens falsa est causa, quam reddunt. Mirum est quod audeant talia confingere: nec illa die quarta mensis Maii viderunt nisi consuetos armatos, nisi illos qui solent associare dominum Lucanum, & illos qui sunt de familia nepotis ejusdem domini nostri, qui pauci sunt, qui omnes sociaverunt dominos suos, & eos expectabant armati, ut antea consuevi erant: ita quod nihil possunt colorare apud illos, qui noscunt materiam. Item quod illa nocte fuisset fabricati cippi, non potuisset latere: tamen nullus reperitur qui sciat. Vnde claret quod est confictum.

Item ad id quod dicunt, quod non consuevit, nec de jure debet, aut potest, tam gravis pœna, &c. responsum est superius, ubi dicitur de justitia ipsius mandati.

Item ad illud quod dicunt, quia secundum obligationem factam in conclavi, & vorum, ac juramentorum ipsorum, oportet eos convenire cum alio prætenso collegio in loco idoneo, &c. responderetur, quod ipsi debent advertere quantum peccatum sit velle impugnare veritatem in tanta materia, & pervertere intellectum, & intentionem scripturæ, & voti, & juramenti illius instrumenti facti in conclavi, & subvertere ordinem datum a Deo, & descriptum in sacris canonibus, & etiam præconceptum & expressum in conclavi. Nec in hac parte potest sic obscurari veritas, ut non videatur depravatio voluntatis in præmissa damnabiliter incidere. Nam ad cardinales non spectat locum idoneum eligere, sed ad papam, etiam secundum tenorem prædicti instrumenti conclavis, sicut in eo manifestum est: in quo per papam electio ad utramque partem, secundum intentionem voti & juramenti, debuerunt capita & membra simul convenire, scilicet dominus noster papa cum suo collegio, & antipapa cum suo prætenso, & non membra sine capitibus. Et sic fuit dictum, tractatum, intellectum, conventum, & firmatum in conclavi. Et hæc separatio manifeste subvertit ordinem debitum: & est contra scripturam & intentionem voti & juramenti dicti instrumenti conclavis: & perversitas separationis membrorum a capite, est inchoatio novi schismatis, & non emendatio antiqui: nec votum, nec juramentum, poterant obligare ad hujusmodi separationem, cum manifeste obviaret Divinæ ordinationi, & sacris canonibus. Non ergo fuit necesse exire de civitate Lucana, pro proseguendo negotium unionis, & servando juramentum: immo per talem exitum, magnum obstaculum inductum est negotio unionis,

* pro papa
eligendo

A ac importabilis turbatio, & alias inaudita confusio, ut etiam superius tactum est.

Nec velint depravare sensum scripturæ præfati instrumenti conclavis, ubi dicitur: Dummodo velint sic convenire, ac concordare, quod sequatur, &c. Et ibi intelligitur de conventionione & concordia animorum circa canonicam electionem: & debuit esse in loco electo, ut supra præsentibus capitibus ad actum renunciationis: ita quod illud verbum sic dicitur modum in actibus eligendum, & non modum loci: determinat enim ita illud, *in simul concordare*, sicut & illud infinitivum *convenire*. Nam ex modo actum, & non ex modo loci, sequitur iuste canonica electio. Sine enim qualitate in actibus non sequitur canonica electio, quæ non habet ordinem ad qualitatem loci, nisi intelligatur per qualitatem loci dispositio facta a capitibus, & præsentia eorum, secundum jam dicta, vel qualitas a jure petita. Et hujusmodi qualitates non sunt servatæ, nec possunt servari, nisi per dispositionem papæ, & antipapæ.

Nec valet quod dicunt, *in obligatione loci Pisanum & Liburnii*: quia manifestum est, quod numquam fuit conclusum, nec nata aliqua obligatio: & tractatus ille pendebat. Delusorie tamen ex parte antipapæ, ut attentatio invasionis Urbis per eum docet: & illa prædicta emergerunt gravia ad illum tractatum pertinentia, quæ merito indigebant novo consilio, & cum dicunt: *necesse erat eis se conferre Pisas. ut servarent fidem*: aut intelligunt quod obligaverint se per fidem, ire Pisas sine capite suo; & tunc se accusant super eo ad quod obviandum fuit factum præceptum & mandatum: si autem intelligunt cum capite suo ante firmationem contractus, qui pendebat, non debuerunt præstare fidem; & si præstiterunt, servanda erant secundum intellectum quem habuerunt, & sic non tenebantur sine capite. Verum falsitas involvit fallentem; & cum credit se tueri, falso dicitur in aperto: & dum pro fide ostentata frangit fidem Deo & homini sibi præfidenti, merito damnabiliter convincitur.

Item ad id quod dicunt, se carceratos infra muros Lucanos: responderetur, quod contra tanta pericula non potuit aliquid mitius fieri. De qua materia plura possent dici pro justitia, & opportunitate illius mandati: sed pro nunc sufficiant quæ superius dicta sunt.

Item ad illud quod dicunt, de jure & consuetudine congregationis cardinalium collegialiter, dicunt scienter, manifeste falsum: cum etiam tempore præfati domini nostri solebant non se collegialiter congregare, nec aliquid tractare, nec litteras ad collegium transmissas legere, nec aperire, sine licentia ipsius domini nostri: sicut semper servatum est, quo usque incæperunt usurpare tempore præfati domini nostri. Nec tenetur collegialiter de causis fidei, &c. ut dicunt: quia ad eos non spectat, nisi quantum papæ placuerit. Et mirum est, quod contra tam uerboria audeant affirmare. Nec se potuerunt obligare in diminutionem potestatis papæ: ad quem spectat vocare cardinales, & non ad alium, & collegialiter cum eis tractare de unione ecclesiæ, & aliis concurrentibus.

Idcirco per illud præceptum secundum, ipse dominus noster nullam facultatem abstulit ab eis, nec interdixit, neque prohibuit, ut non attenderent ad unionem ecclesiæ, quam pleno affectu prosequeretur, & toto conatu prosequi intendit: sed providit ne perverse laborarent in divisionem, sicut lapsi sunt. Qui lapsus iniquus & abominabilis est; & non præceptum ipsius domini nostri, quod justum & opportunum fuit, ut superius dictum est.

Item

Item ad illud quod dicunt, quod nunquam iuraverunt se non congregare, & quod de jure possunt se congregare, & quod juramentum fidelitatis & obedientie non se extendit ad hoc: satis videtur respondere, quia de jure non habent. Sed tamen adhuc responderetur sibi, quod de jure non possunt se congregare contra præceptum papæ, nec ad hoc potuerunt se obligare, nec etiam se obligaverunt, ex aliquo actu factio in conclavi, nisi postea temerarie attentaverint facere: ex qua attentione non sequetur obligatio. Quin immo in conclavi expresse fuit per omnes negatum illud quod nunc faciunt & fecerunt, etiam si deliquissent fuisset electus, & in papatu expresse non vellet servare obligationem factam per eum: si sicque tunc reproberentur, propter periculum, intendit per aliam, nec quicquam fundari potest in contrarium. Advertant ergo, qualis sit assertio, quod congregare se contra præceptum papæ, non est contra juramentum obedientie & fidelitatis. Hæc enim conclusio repugnat principatui a Deo instituto, & subvertit statum papatus, & ordinem principatus, & firmitatem eius; contradicit sanæ doctrinæ & antiquatæ observantia. Collegialiter ergo cardinales habent tractare cum papa fideliter, prudenter, caritative, provide, ac mature pro unione: quod ipse dominus noster continue voluit, & utinam ii qui ab eo recesserunt sic fecissent.

Ad illud autem quod dicunt de tertio præcepto sive mandato, satis ex superioribus patet responso. Et utinam non talia & tanto tempore tractassent sic sine freno cum Gallicis & schismaticis, ac aliis: quia tanta mala non fuissent sequuta, & verisimile credi potest, quæ in præfenti habentur & in futuro dubitantur. Et utinam servassent sane & pure juramenta & vota sua de inchoatis, mediatis, & finiendis, & nihil omitendo de contingentibus, &c. quantum in eis erat, id est, quantum ad eos spectat: quia non præsumpissent, nec præsumerent.

Item ad ultimum quod dicunt, quod certum præceptum est contra caritatem, in qua qui non manet, in Deo non manet; & qua quilibet fidelis Christianus tenetur quantum potest errantes ab erroris semita revocare: quod utique fieri non potest absque participatione & colloquio: non ergo debuit prohiberi, maxime talibus viris, quorum officium esse debet revocare Christianos ab hæresibus & scissuris. Hoc ultimum hic præceptum de verbo ad verbum, quod ab eis positum est, secundum omnem partem facit contra eos: quæ res satis plana est, idcirco breviter sumatur. Et primo revocet se a divisione, quam fecerunt de semetipsis, & a scissuris quas nituntur facere in alios per subtractionem obedientie, &c. alios si quos infecerunt. Secundo ab erroribus se, & alios quos induxerunt. Tertio provident, ne se & alios in hæreses immergant, tanquam fideles Christiani, quod ad suum officium dicunt hoc spectare. Et utinam illa participatio & colloquio fuissent in caritate: quia præceptum, quod sanctissimus dominus noster fecit in caritate, non fuisset opportunum.

Libenter igitur præfatus dominus noster papa subicit se pleno corde, humili affectu, digna devotione, & recta voluntate, amantissimo Christo & sibi amabilissimo, & ejus judicio, ex cujus providentia ejus vices gerit in terris, qui novit secreta cordis, & falli non potest. In quo posuit fiduciam suam, sperans per eum liberari a calumnias hominum, & veritatem &

innocentiam suam illustrari, & per ejus manus misericorditer pacem ecclesie dari, & integrationem. Et quia videt multiplices defectus ex ignorantia & malicia hominum, quos non valet reparare: vehementissime desiderat concilium generale.

Datum Lucae pridie Id. Junii, pontificatus nostri anno secundo.

V.

Res cardinalium Benedicti litterarum, quarum finis Benedictum ipsum, aliis, omnes de obedientia sua, ad concilium Pisani convocant, editæ sunt superius, pag. 2114. 2140. 2153. Et responso Benedicti, pag. 2157.

Item & litteræ cardinalium Gregorii ad episcopos, alioque suarum partium eodem convocandos, pag. 2146. Quibus litteris cum adscripta esset dies XXIV. Junii, temporis notam falso anticipatam contendebant Gregorii se ceteros, eoque consilio, ut viderentur Pisani suum indixisse concilium antequam suum Gregorius Aquileiam convocaret litteris pridie Nonas Jul. datis. falsam autem esse hanc temporis indicationem duobus maxime argumentis probabant: altero, quod sub finem tantum Augusti facta cardinalibus copia fuerit a Florentinis celebrandi Pisis concilii, ac proinde Junio mense non potuerint eo convocare; altero, quod datis ad Robertum Imp. litteris Liburni 26. Julii, scripserint se utriusque partis convocare concilium statim se, brevique locum designaturos; ex quo constet, litteras, quæ concilii locum Pisas designant, Junio scriptas minime fuisse. Priori argumento Pisanos cardinales urget Gregorius ipse in litteris ad Florentinos datis, quas mox edemus; altero Casareo oratore, in dubiis quæ sessione IV. protulerunt. Vide supra, pag. 2167. E. cum responsione quam Petrus de Ancharano subjecit.

VI.

INHIBITIO FACTA CARDINALIBVS
A PETRO DE LVNA.

Ex tomo
VI. Spiculae
89.

Ne opinionem suam de via cessionis traderent in scriptis dominis auctoribus, vel in quadam cedula, super hæc consensu subscriberent.

Benedictus, &c. Cum ad nostrum pervenerit Bauditum, quod vos venerabiles fratres nostri sanctæ Romanæ ecclesie cardinales, requisiti fueritis, quod in quadam cedula vobis tradita vos propriis manibus subscribere debeatis (quod si fieret, absit, dubitari forsan posset quod pro tempore redundaret in perniciem libertatis Romanæ ecclesie, & contra ipsius honorem, ac etiam in Dei offensam non modicam, & in occasionem vobis detrahendi, debilitationem justitiæ nostræ partis, & exaltationem & obdurationem intrusi, & sibi adhaerentium) nosque jam obtulerimus plures modos, & vias rationabiles, factibiles, Deo placentes, & juri convenientes; per quas utilius, verius, & expedientius ad honorem Dei & suæ sanctæ ecclesie, & adhaerentium justitiæ istius partis, unio in Dei ecclesia haberi potest, & schisma eradicari & evelli, prout de apertione & oblatione modorum prædictorum, & viarum per nos oblatarum dilectis filiis ducibus, Joanni Bituricensi, Philippo Burgundie, patruis, ac Ludovico Aurelianensi, germano carissimi in Christo filii nostri Caroli regis Francorum illustris, & per eundem regem ad nos destinatis, ut in quibusdam publicis instrumentis super hæc consensu latius continetur. Idcirco præmissis & aliis multis attentis & consideratis, quæ in tanto Dei & ecclesie negotio attendi & considerari debent, loco & tempore opportunis latius explicandum, & etiam exponendum: vos omnes & singulos, venerabiles fratres nostros, sanctæ Romanæ ecclesie cardinales, monemus, hortamur, & requirimus in virtute sanctæ obedientie ac fide-

ANNO
CHRISTI
1409.

fidelitatis, quibus nobis & ecclesie Romanæ tene-
mini, ut nobis in prosecutione dictarum viarum per
nos oblatarum, & aliorum in præmissis contentorum,
quæ ad bonum unionis ecclesie tendunt, prout ad
nos pertinerit, assistatis, & adhareatis fideliter &
diligenter, absque fraude, dolo, & machinatione qui-
buscumque; nec ad impediendum unionem prædi-
ctam detis consilium, auxilium vel favorem, directe
vel indirecte, publice vel occulte, prout etiam, virtu-
te juramenti per vos super hoc præstiti, estis astricti.
Et nihilominus inhibemus vobis, & vestrum cuius-
libet, in virtute sanctæ obedientiæ, ne in dicta cedu-
la, ut præmittitur, vos subscribatis, nec etiam consen-
tatis aliquo modo quæ non licent, seu non decet,
seu ex quibus occasio forte præberi posset detrahen-
di, quod contra reverentiam, obedientiam, aut hono-
rem nobis & ecclesie Romanæ per vos debitos, seu
laudabiles mores per nos & vos, prædecessores nostros
& vestros, observari consuetos, aliqua fierent per vos,
quod absit, prout nec credimus quod facieris. Quod
si contrarium per vos vel aliquem vestrum fieret,
quod non credimus: protestamur contra vos & ves-
trum quemlibet sic facientes, de pœnis in jure statu-
tis, & aliis debitis pro transgressione præmissorum.
Ad quæ vobis injungenda movemur, tum considera-
tione præmissorum, tum etiam quia a pluribus dicitur,
quod erga nos & nobis assistentes modi inconveni-
entes servantur, propter quos si aliud etiam
a nobis fieret vel diceretur, censeretur forsi-
tan non valere, & possent inconvenientia &
scandala sequi. De quibus modis qui erga nos
& nostros tenentur, solemniter protestamur: vi-
delicet quod si per vos aliud fieret, seu diceretur, ma-
nente statu negotiorum nunc currentium, id &
ea, & quidquid ex eis sequeretur, vel ob ea, reputa-
mus & volumus non valere, & haberi pro infectis.
Per præmissa vero venerabilibus fratribus nostris,
quorum honorem prospicere ex nostræ mentis affe-
ctu desideramus, vel quibusvis aliis in aliquo deroga-
re non intendimus, nec præcipere aliquid illicitum,
sed tantum occurrere scandalis & animarum pericu-
lis, quæ verisimiliter evenire posse timemus, & hono-
ri ac juri ecclesie Romanæ providere, ut juris seu rati-
onis fuerit, & tenemur, & ita protestamur.

VII.

Ibid.

LITTERÆ VTRIVSQUE COLLEGII
cardinalium ad universitatem Parisiensem.*Mittunt epistolam scriptam ad Carolum regem
Francorum.*

Miseratione Divina episcopi, presbyteri, & dia-
coni sanctæ Romanæ ecclesie utriusque colle-
gii cardinales, venerabilibus & doctissimis viris, re-
ctori, cæterisque magistris sacre universitatis studii
Parisiensis, salutem. Super statu atque conditionibus
præsentium rerum, & spe jamiam infirma parte re-
posita reipublice reformandæ, tollendique dissidii
de medio campo orthodoxæ fidei, scribimus quan-
tum pro nunc velocitas rerum patitur, Christianissimo
domino regi Francorum in hæc verba:

Christianissimo ac serenissimo principi domino
Carolo Francorum regi, vestri episcopi, presbyteri,
& diaconi sanctæ Romanæ ecclesie utriusque colle-
gii cardinales, salutem in eo per quem reges regnant,
& dispersiones Israelis congregare. Certi sumus de-
votionem vestram non latere progressum amborum
dominorum contententium de papatu, neque igno-
rare ex vestris accuratissimis studiis, quibus osten-
sionibus, quibus palliationibus, quibusve operibus

aut affectibus, & ad quem exitum, causa unionis ec-
clesie sanctæ Dei ab eisdem contententibus finaliter
sit perducta, immo, quod non sine dolore revolvimus,
nisi de medio occurratur, nunquam magis prope in
exilium coarctata. Nos itaque, quorum ex utraque
parte præ cæteris maxime in hac rerum vertigine, &
supremo animarum periculo, interest rebus tam gra-
vibus obviare: utrinque decrevimus, Spiritu sancto
dictante, in uno loco pro summo remedio convenire,
ut sicut jam mutua nostrorum vota in unum aspira-
bant, illud palam cum expressione operis atque pro-
viribus demonstrarem. Eo igitur Spiritu sancto
agente, annuit Deus piissimis votis nostris, ut quod
mente conceperamus, repente cum multorum admira-
tione implem. Venimus namque ad hæc ter-
ram vestræ celsitudinis, & in summa pauculis die-
bus intermissis, ita in omni agendorum materia, dic-
tæ unionis attingendæ convenimus, ita concordet
tanquam ex una mente per omnia ad rem ipsam per-
ficiendam percussit, ut Divinum potius quam huma-
num fuerimus arbitrati. Rebus autem, serenissime
principes, sicutantibus, ut præferatur, litteras vestras
regales cuiuslibet nostrum collegio directas accepimus
gaudenter: tum quia ex illis cognovimus circa cæ-
pta vestram laudabilem perseverantiam hæc sancto
operi non desse, tum etiam potissime, quia noster ef-
fectus cum vestro non discrepat. Et quod regia ma-
jestas nobis per suas litteras suadebat, jam fere opere
complevisse, prout per ea, quæ dominus patriarcha
Alexandrinus consiliarius vester, qui abhinc infra
breve recedet, particulariter explicabit, vestra regia
majestas agnoscat. Quam ille conservare dignetur,
eujus, &c.

Et quia ex præmissis, licet pauculis pro præsentibus,
attendere poteritis, quantum materia, de qua agitur,
ad summum ejus Divinis potius quam humanis consi-
liis dirigitur; & per dictum dominum patriarcham,
aliosque collegas redeuntes ad propria ob eandem
causam poteritis informari: nihilo minus quia
interea possunt multa ad opus dictæ materie vobis
solicitantibus procurari, hortamur igitur vos, quate-
nus circa illa velitis pro viribus insistere juxta quod
per litteras ambassiatorum regionum hic existentium
eritis medullitus informati.

Datum in villa de Liburno Pisanæ diocesis, sub
figillis nostrum sex utriusque collegii priorum, ultima
die Junii, anno Domini MCCCCVIII.

VIII.

LITTERÆ NEUTRALITATIS
per cardinales Gregorianos. Ibid.*Miseratione Divina episcopi, presbyteri, & diaconi
sacrosanctæ Romanæ ecclesie cardinales, universis
Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salu-
tem in Domino sempiternam.*

Quamvis ea quæ circa pacem & unionem uni-
versalis ecclesie sanctæ retroactis temporibus
gessimus, non dubitemus ex litteris & scripturis no-
stris ad omnium vestram noticiam devenisse: nihilo
minus tamen ulteriori cura miserabili statui ejus-
dem ecclesie & populi Christiani succurrere & pro-
videre cupientes, pauca admodum prius acta relumi
convenit, dum ad ulteriora quæ restant, gratia nobis
assistente Divina, sumus processuri. Novistis enim
satis quibus obligationibus, promissionibus, & modis,
dominus Gregorius ad unionem in dicta ecclesia faci-
endam fuerit & sit astrictus: & quibus pollicitatio-
nibus se illam facturum toti mundo promiserit, oculi
cunctarum

ANNO
CHRISTI
1409.

1409.

1409.

1409.

cunctorum suis litteris solliciti in spexerunt: quorum omnium immemor, suis promissionibus, votis, & iuramentis reiteratis vicibus factis per eum, spreto, & ad ludibrium tractis, damnatum schisma, prohi dolor! in ipsa Dei ecclesia invecratum, notorie & pertinaciter fovere, & manutenere, Christianumque populum secum in participium hæresis trahere, non solum non abhorret, sed summa diligentia nititur & procurat: ut sic positus ad gubernationem populorum, factus sit ruina multorum. Nos enim qui una cum diverforum Christi fidelium, regum, & aliorum principum, ac civitatum, communitatum, oratoribus & ambassiatoribus, propterea curiam dicti domini Gregorii tunc sequentibus, cum eodem Gregorio omnibus visis & modis, quibus potuimus, ut prædictum schisma juxta promissiones, vota, & juramenta, tolleretur, & ecclesiam Dei prædictam ad unitatem reduceretur, diligenter indefinenterque tractaveramus, & laboraveramus: considerantes, & per experientiam comprobantes, omnem diligentiam, omnesque labores & tractatus propterea factos, penitus irritos & inanes; quodque nulla supererat spes proficiendi in hujusmodi unionis materia cum domino Gregorio antedicto, sed ipsum in dies magis & magis ac pertinacius ad dictum schisma fovendum manutenendo sæviente, immo nobis ne de hujusmodi unionis materia tractaremus publice in effectu prohibente: eundem Gregorium, velut hæreticum & nutritorem schismatis antiquati, dereliquimus sibi, cum juxta canonicas sanctiones peccatum sit ei obedientiam præstare, die undecima mensis Maii proxime præteriti omnem, in quantum in nobis fuit, obedientiam juxta juris exigentiam abstraximus ac recessimus ab eodem, dispositi, ut oportet, ex adverso confurgere, & murum nos opponere pro domo Israel. Sic enim Dominica voce præcipitur, separanda a tabernaculis talium durissimorum hominum, prout ipse est, & eum sequentes, ne simul pereamus cum peccatis eorum. nam simili supplicio digni sunt qui fuerunt peccatis eorum contaminati, juxta Divinas & canonicas sanctiones.

Vobis igitur omnibus & singulis intimamus & notificamus per præsentem, ab ipsius domini Gregorii obedientia penitus & omnino desistendum & recedendum fore, sibi que in sua pertinacia per se affluentes, ac ad hærentes, veluti schisma foventes censeferi debere multari: necnon omnes & singulas promotiones, & provisiones metropolitanarum & cathedralium ecclesiarum, & monasteriorum quorumcumque; necnon litteras, commissiones, & concessiones quascumque, sive gratiam, sive justitiam continentes, per eundem Gregorium seu præsentem ejus auctoritate ab eadem die & citra factas & in antea faciendas; similiter omnes tam definitivas, quam alias sententias in quibuscumque causis per ipsum dominum Gregorium, seu ejus mandato, vel præsentem auctoritate in sua curia interim latas, & in antea faciendas, ipso jure fore nullas & invalidas, easque, ac omnia & singula alia, quæ per eundem Gregorium sub titulo Romani pontificis, aut sua auctoritate supradicta, a dicta die & citra, sive per modum justitiæ, sive per modum gratiæ, etiam proprio vel alio quocumque modo, concessa seu facta sunt, vel in futurum fieri contigerit, per primum Romanum pontificem, prout juris fuerit, faciemus, gratia nobis assistente Divina, nulla & invalida declarari, & in quantum de facto processerunt, & expeditur, penitus cassari, & etiam revocari. Idcirco etiam præsertim vos reverendos fratres & dominos, dominos legatos apostolicæ sedis, patriarchas, archiepiscopos, &

Concil. general. Tom. XI.

alios quarumcumque patriarchalium, metropolitanarum, & cathedralium ecclesiarum, necnon monasteriorum prælatos, rectores & beneficiatos, præcipue etiam & vos sanctæ sedis apostolicæ officarios, & alios Romanam curiam sequentes; vosque etiam sanctæ Romanæ ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus vicarios, vassallos, ac omnes & singulos ab ipsa Romana ecclesia vicariatus, domos, feuda, terras, & possessiones, seu alia cujuscumque generis bona tenentes, vel censum aut canonem, seu alias aliquidmodi debitum cameræ apostolicæ solvere debentes, tenore præsentium rogamus & hortamur in Domino, & quantum in nobis est, requirimus & monemus: quatenus ab ipsius domini Gregorii obedientia penitus & omnino desistatis & recedatis, nec ei aut cameræ apostolicæ suo nomine de communibus vel minutis servitiis, seu annatis beneficiorum ecclesiasticorum, vel vassallagiis seu censibus, aut aliquid alterius generis debito, quocumque nomine nominetur, per clericos vel per laicos prædictæ cameræ quoquo modo solvi consueto, aliquatenus respondeatis, nec per vestros subditos responderi faciatis, aut etiam permittatis. Si enim talibus honoribus bonisque temporalibus, obedientia insuper & reverentia, videtur denudatum: ab omni temeritate, & obstinatione desistet, & robore suffusus, ad humilitatis gratiam, ad sanctissimæ unionis affectum, tam ipse quam ejus consultores, immo potius deceptores, debent verisimiliter inclinari. Scituri quod contrarium facientes, velut invecratum schisma foventes & manutenentes, ut schismaticos & fautores invecrati schismatis prosequemur, & eos juxta sacros canones, ut schismaticos, suspenso a suis beneficiis, dignitatibus, & omni honore ecclesiastico cum habitis & obtentis, nunciando. Et insuper ad solutionem debitam dictæ cameræ tempore congruo faciendam denovo compellentur: & scientes, quod ad prædictam solutionem de cætero non vos astringunt promissiones, fidelitates, homagia, juramenta, & alia vincula quæcumque, immo de jure ab eis estis ipso jure penitus absoluti & liberati quoad ipsum. Et ne aliqui vel aliqui, prætextu ignorantie istius nostræ notificationis, intimationis, & saluberrimæ monitionis, valeant seu valeat excusari, vos reverendissimos patres & dominos, dominos cardinales, apostolicæ sedis legatos, patriarchas, archiepiscopos, episcopos, & alios supradictos, in Domino exhortamur, quod præsentem nostram deliberationem & notificationem, tam utilem, quam necessariam sanctissimæ unioni facilius obtineant, per vestras legationes, provincias, dioceses, & loca quælibet publicæ; ita quod ad omnium catholicorum notitiam verisimiliter debeant pervenire. Cæterum ad illorum consolationem, qui nos pro hujusmodi extirpatione schismatis, & universalis ecclesiæ unionem continue satagentes, sequendo, exercitio & emolumentis officiorum dictæ sedis hæcenus forsân frustrati, aut ipsi officiis, seu eorum beneficiis, aut eorum vicariatus, seu feudis, aut aliis bonis vel moribus, per dictum dominum Gregorium, seu ejus præsentem auctoritate, privati fuerint, vel in posterum frustrari, seu privari de facto contigerit, intendentes, faciemus, Dei nobis gratia ad hoc assistente, cuilibet ipsorum sic frustratorum, seu privatorum, de beneficiis, vicariatus seu feudis, aut aliis bonis vel juribus, si quæ per ad hærentes dicto Gregorio tenentur aut occupantur, seu de aliis eorundem ad hærentium bonis, juxta merita & condiciones frustratorum, & privatorum eorundem, fieri recompensari.

Datum Liburnii Pisanensis diocesis, sub trium priorum nostrorum impressione sigillorum, die pri-

B b b b b b ma

ANNO
CHRISTI
1409.ma mensis Iulii, prima Indictione, anno a nativitate
Domini nostri Iesu Christi millesimo quadringen-
tesimo octavo.

IX.

LITTERÆ GREGORII,
quibus se purgat a criminacionibus cardinalium.*Ad futuram rei memoriam.*

AD protegendam innocentiam nostram adver-
sus assertionem improvidam, & injustam oblo-
quentium, detractorum & erigentium cornua mali-
gnantium in Christum suum, quibus inter cetera puri-
tatem mentis nostræ, apostolicæque potestatis plen-
itudinem, ac nostram, damnabilibus infamiæ mac-
culis deturpare, ac suis incurfibus irritare, temerarie
non verentur, & etiam connituntur: asserentes, nos
promissionem, votum, ac juramentum nostrum, circa
desiderabilis unionis in Dei ecclesia materiam salu-
tarem in conclavi facta, emissâ, & præstita, contemne-
re realiter observare: ne falsa pro veris recipiantur,
cum opprimatur sæpe numero veritas, nisi salutaris
defensionis præsidio fulciatur, tenore præsentium no-
tificamus & declaramus, quod nostræ firmæ voluntatis
fuit & est, & in Deo speramus erit, pure & fideliter
servare formam & intentionem nostrorum jurame-
nti, voti, & promissionis in conclavi factorum hu-
jusmodi. Et quia die undecima mēsis immediate præ-
terito, quidam tunc ex venerabilibus fratribus nostris
S. R. E. tunc cardinalibus, videlicet Antonius olim
Prænestinus episcopus, Conradus olim tit. S. Chryso-
goni, Franciscus olim tit. SS. Quatuor Coronatorum,
Iordanus olim tit. S. Martini in montibus, presbyte-
ri, Raynaldus olim S. Viti in Macello, Odo olim S.
Georgii ad Velum aureum, diaconi, præfate ecclesie
cardinales, mandata nostra ausu temerario cōtemnen-
tes, & a nobis damnabiliter recedentes, mala malis
adversum nos accumulare damnabilibus procurarūt,
quos clemēter expectātes, paternisque affectibus, sed
in casū, ut redirent sapius excitatos supportavimus.

Volentes tamen oculos paternæ pietatis erga ipsos,
ut convertantur & vivant, extendere, severitatemque
miseri cordi temperare clementia, ipsos Antonium olim
Prænestinum episcopum, Conradum olim tit. S. Chryso-
goni, Franciscum olim tit. SS. Quatuor Coronatorū,
Iordanum olim tit. S. Martini in montibus, presbyte-
ros, Raynaldū olim S. Viti in Macello, & Odonē olim
S. Georgii ad Velum aureum, diaconos, cardinales
præfatos, & eorum quemlibet, de fratrum nostrorum
consilio præsentium tenore requirimus & monemus,
eisque nihilo minus per scripta harum serie injungē-
tes, quatenus infra præsentem mensem Iulii ad præ-
sentiam nostram, ubi nos esse contigerit, debeant per-
sonaliter & præsentialiter se conferre: qui, si venerint
infra prædictum mensem, & caritative, ac provide vo-
luerint tractare nobiscum, & cum venerabilibus fra-
tribus nostris præfate ecclesie cardinalibus, super ne-
gotio unionis hujusmodi, eos benigne recipiemus, at-
que tractabimus, & abolentes omnem infamiæ macu-
lam, sive notam præmissorum, & aliorum patratum
occasione contractam, remittimus eisdem offensionē
quamlibet, atque pœnam. Et cum sint perjurio macu-
lari, & omnibus officiis, beneficiis, atque cardinalati-
bus privati, continuata etiam nostra majori clemētia
eosdem reintegrabimus, & in statum pristinum re-
ponemus. Et præmissa omnia, & singula referri volumus,
atque referimus ad Petrum olim S. Angeli dia-
conum cardinalē, qui se pe monitus, ex transgressione
alterius mandati nostri omnibus beneficiis & cardina-
latu etiam est privatus.

Si autem (quod non remur) ad cor contritum & hu-
mile, & ad viam veritatis redire noluerint, cōfidimus,

A quod Altissimus providebit contra confusionem & in-
volutionem, quas tam exitabiliter quam præcipita-
biliter induxerunt; nosque excitabit ad faciendum, &
providendum prout justum fuerit & etiam opportu-
num, & alii recentis noverimus in Domino, tempo-
rum atque rerum gravitate pensata, quomodolibet
expedire volentes nihilo minus, & autoritate aposto-
lica decernentes, quod hujusmodi monitio proinde
valeat, & plenius robor obtineat firmitatis, dictosque
Antonium Con rdam, Franciscum, Iordanum, Ray-
naldum, Odonem, ac Petrum, olim præfate ecclesie
cardinales, & quemlibet eorum perinde arctet, qua-
cumque constitutione apostolica contraria non obstā-
te, ac si eis, & eorum cuilibet intimata, & insinuata
personaliter, & præsentialiter extitisset, &c. *Dat. fidē
publicam, ne sedem apostolicam metu aliquo declinent:
ac ne citatio ipsos lateat, sed in omnium oculis colloca-
tur, Lucana ecclesia ostiis affixi diploma jubet.*

Dat. Lucæ iv. Id. Iulii pontificatus nostri anno II.

X.

LITT. CARD. AD GREGORIVM,

*Contentundum ab eo concilium œcumenicum neque cele-
brari neque indici posse.*

C Dominus & salvator noster Dei filius Iesus Chri-
stus, de summis cælorum ad ima mundi descen-
dens, & tandem pro salute humani generis mortem
subiens temporale, ascensus ad patrem, ne gregem
suum suo sanguine redemptum sine pastore desereret,
fundamenta suæ militantis ecclesie in beato Petro
principaliter collocavit; & ut ab ipso quasi quodam
capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, &
ut suæ stabilitate fidei ceteros in Christiana religione
firmaret, ut per hoc unum caput, unam originem,
unamque ecclesiam designaret, quæ ramos suos per
universum orbem copia suæ ubertatis extendit, ut per
ipsam unam personam Christi incorruptam & pudicam,
casto pudore castitatem custodientem, beati Petri suc-
cessionibus & gregi Dominico demonstraret.

D Verum a trīginta annorum citra curriculis decur-
sus, caput illud unum in duo divisum, ipsam etiā beati
Petri sedem in duas similiter sedes divisam, quod do-
lenter referimus, viderunt omnes fidei catholicæ præ-
lati, reges, principes, & omnes Christiani populi na-
tiones, quibus cum hæc scissura & decoloratio sanctæ
matris ecclesie displiceret, & plurimum continuo o-
diofa fuisset; ab ipsis dictam sanctam ecclesiam sic di-
visam tenentibus, bona verba & spes optima de unio-
ne, per eorum litteras & nuncios semper data fuerunt:
effectus autem tot verborum & bonæ spei quis & qua-
lis secutus fuerit, usque ad assumptionem vestram per
nos episcopos, presbyteros & diaconos S. R. E. cardina-
les factam ad summam apostolatus apicem, in qua
Gregorii XII. nomen, o utinam sic re accepissetis, ele-
gissetis, vos & tota ecclesia catholica sunt testes. Quot
enim dicto tempore adversa pertulerit, quotque repe-
titis malleis, crebrisque tonsionibus subjacuerit, atte-
stantur quamplura. Defecerunt namque litterarū stu-
dia, & per cōsequens ad viros ignaros translata eccle-
siarū regimina: defecerunt jam universales & aliarum
fere omnium temporalia, & in ruinam prostrata sunt
ipsarum magnifica ædificia: denique in laicis erga cle-
ricos deficit reverentia, & totaliter in contemptū po-
pulorum deducta est censura ecclesiastica, in clericis
impunita maleficia, & in locum honestatis & scientiæ
successerunt præsumptio, temeritas & superbia: ut sic
existis, & aliis, non sine mentis amaritudine perlegen-
dis, de ipsa ecclesia cum Isaia dolenter concludere vale-
amus. *A planta pedis usque ad verticem non est in Isa. 16.
ea sanitas.*

Nos autem una vobiscum, qui de nostro collegio
tunc

ANNO
CHRISTI
1409.

ANNO CHRISTI 1409.

ANNO CHRISTI 1409.

28.

5.

tuno oratis, videlicet Angelo Corario tituli S. Marci presbytero cardinali, vulgariter dicto Constantino-politano, dicta sede vacante per obitum bone memorie Innocentii VII. volentes tot animarum periculis & scandalis obviare, incepimus, ut ex debito officii tenebamur, attendere diligenter ut talem eligere, & in beati Petri sede ponere curaremur, quem ex præsumptis bona vita & sancta conversatione præterita crederemus Christi vestigia imitari, qui velut pastor bonus, animam suam posuit pro ovibus suis, & qui æternam salutem præponendam crederet glorie temporalis, sequens in hoc etiam Christum humilem & dicentem: *Regnum meum non est de hoc mundo.*

Et non solum ista de isto cogitare, sed etiam de humana conditionis fragilitate curavimus, quæ nunquã permanet in eodem statu, ac etiam astutius inimici hominis, qui non desinit *circuire velut leo rugiens, querens quos devoret,* & facta nostra quandoque in principio, quandoque in medio quandoque in fine corrumpere suis astutiis, ut nonnunquam qui toto tempore vitæ suæ bona opera exercuit, & peregit, aliqua tentatione suborta, & opposita, cuncta ejus bona præterita supplanter, obruat, & corrumpat; unde de Saul, qui prius in oculis Dei bonus visus, in fine sui scribitur, quod spiritus malus descendit supra Saul. Et idcirco nosmetipsos & singulos de gremio collegii sacri existentes, & quemlibet futurum Romanum pontificem per nos de dicto gremio eligendum, curavimus obligare vinculo juramenti, voti, & promissionis, solemnium, Deo & Virgini sanctissimæ matri ejus Mariæ, beatis apostolis Petro & Paulo, & toti cælesti curiæ, esse vigiles, sollicitos, & per omnia diligentes pro sanctissima unione, & eam prosequi in principio, medio, & fine, & nihil omittere de necessariis, utilibus, & quomodolibet contingentibus, quod unio subsequatur: & ita & vos tunc cardinales, & nos omnes similiter promissimus, & juravimus effectualiter, ut prædictum est.

Quibus quidem firmatis voto & juramento, ut supradictum est, in vos præfatum Angelum tunc cardinalem Constantinopolitanum, tanquam in præstantiorem, doctiorem, sanctiorem, & in omni virtute eminentiorem, direximus unanimi consensu vota nostra. Nam in personam vestram concurrere putabamus, ut apparebat, famam videlicet præclaram, sanctitatis apparentiam multiplicem, honestatis fervorem, & zelum perfecte caritatis, maturitatem ætatis, & insuper ad sanctissimam unionem ardens desiderium, & per lacrymarum effusionem sæpius magnam ostentationem voluntatis, sperantes indubie per vos supradicta promissa juramento & voto firmata servari, & spe ab intentione vobis in conclavi patefacta, & similiter voto, & juramento, elegimus, & assumpsimus in episcopum animarum nostrarum & universalis ecclesiæ, & gregis Domini directorem.

Post quam electione, & ante inthronizatione, eandem promissionem, votum, & juramentum, de novo præstitistis: & subsequenter hæc omnia in publico consistorio publicastis, & confirmastis, ac etiam de prædictis firmiter observandis, ad omnes fere mundi principes climatis Christiani litteras direxistis. Sollemnes insuper oratores, & cum pleno mandato, ad dominum Petrum de Luna, per nonnullos Benedictum vulgariter nuncupatum, illico, ut tenebamini, destinastis, ipsum ad similem cessionem, & renunciationem sui præsentis papatus multipliciter exhortando, & de loco mutue cessionis concorditer eligendo, & in litteris ad eum directis utendo inter cetera istis verbis: Non enim semper de jure suo disputandum est: sæpe rigor ipse utilitati & temporis cedit. Nam si mulier illa & juri suo renunciare, & filio suo pro-

Concil. General. Tom. XI.

A prio spoliare se voluit, ne sectionem unius pueri videret: quanto magis nos, si malitia operante, ad optatã unionem pervenire non possumus, per vias justitiæ pie cedendum videtur?

Denique responsio ab eo habito, & convento de loco Saonæ per vestros dominos oratores ad rectorem dicti loci litteras apostolicas direxistis, inter alia continentes in effectu, quod oblationibus vobis factis ab eis uti intendebatis, & quod pro vobis vestrisque fratribus dominis cardinalibus pararent necessaria, & taliter providerent super ipso accessu, quod possent merito commendari, prout planius in dictis litteris continetur. Tandem ad dictam civitatem sive locum Saonæ accedere velle pluribus de causis minus justis recusastis, nobis contrarium asserentibus propter observantiam promissorum. Deinde dicto domino Benedicto papa præfato ad dictam locum se in termino conferente, & de accessu vestro & nostro similiter requirente, pluribus aliis ad hoc vos exhortantibus, præcipue oratoribus serenissimi regis Franciæ, in eodem proposito non accedendi pertinaciter persististis.

Similiter mediis notabilibus a dominis & oratoribus, maxime illustris ducalis dominationis Venetorum, pluribus locis successively oblatis utrique parti securis: in ipsis eligendis ac etiam recusandis pluries variastis, & interim per vos indebite & injuste dissolutus fuit contractus dictæ conventionis loci concorditer eligendi, & per consequens sanctissimæ unionis: ut sic merito qui ad tantum bonum operatum omni populo venerant, vel miserant, dolenter possint dicere cum propheta: *Venerunt ad hauriendam aquam, & vasa sua vacua reportarunt:* & iterum illud: *Expellabamus pacem, & ecce turbatio; & justitiam, & ecce iniquitas, & judicium, & ecce clamor.* Si enim nihil tanti conveniens humano generi, quam promissa servare: quid censendum est in sublimi excelsoque solio præfidentis? Certe quedam dicit lex: nihil est quod præclariore luce præfulgeat, quam recta fides in principe; cujus verbum aut sanctum, aut sacrilegum.

Quibus adhuc non obstantibus, sed remanentibus in civitate Lucana hac de causa prosequendi & exhortandi vos ad præfatam sanctissimam unionem dominis oratoribus præfati regis Franciæ, & prædicti domini Benedicti, & ad idem multipliciter vos impellentibus juxta conventa, vota, & jurata, & nobis ad istud idem, & in eadem voluntate concurrentibus & laborantibus apud vos cum omni insisteretate & mansuetudine: nostra & omnium aliorum salubria monita contempnistis. Et tandem animum vestrum in oppositum celare amplius non valentes, in ea verba, & pluries atque pluries prorupistis, quod via cessionis & renunciationis erat diabolica, & damnata, & eam sequi nullatenus volebatis, nobisque impie & invalide sub pœna privationis cardinalatus, perjurii, & beneficiorum, ore tenus inhibuistis, ne cum prædictis ambassiatoribus Benedicti, vel regis Franciæ, de materia unionis amplius loqueremur; nec etiam nos auri esse inus de cætero sine vestro mandato similiter amplius congregari: prædictis mandatis expresse tendentibus in præjudicium sanctissimæ unionis, quæ sine congregatione & colloquio cum prædictis prosequi non poterat nec haberi; ac etiam in scandalum totius populi Christiani, & insuper in confusionem, ruinam, & totale exitium omnium ecclesiæ, & totius status ecclesiæ temporalis destructionem, ac etiam contra sæpius promissa vota & jurata, & populo toties publicata, quasi per talia peccandi & dejerandi licentiam, ac vota & promissa tam solemniter transgrediendi per traditionem clavium regni cælorum afsecuti fueritis potestatem.

Bbbbbbb ij Vere

ANNO
CHRISTI
1409.

Verè per ista & alia, quæ de vobis vidimus & audivimus, semper hoc timendum est de eo, quod beatus Bernardus de papa Eugenio verèbatur, ne in multis occupationibus, quoniam multæ erant, frontem induraret, & in duritiam cordis iret, & inde in aversionem definitens quid est cor durum, videlicet quod semetipsum non exhorret, quia nec sentit ipsum esse, quod nec compunctione scinditur, nec pietate molliatur, nec movetur precibus, minis non cedit, flagellis induratur, ingratur ad beneficia, ad consilia infidum, ad pericula impavidum, temerarium in Divina, præteritorum obliviscens, præsentium negligens, futura non providens: & ut breviter cuncta horribilitati mala concludam, ipsum est, quod nec Deum timet, nec homines reveretur.

Iob. 38.

Ist. 5.

Si in hanc cordis duritiam jam incessistis, ut ex prædictis & aliis quæ quotidie in vestra curia & per vestros consiliarios agitantur, apparet: lacrymantibus cordis oculis contristamur, & plurimum anxiamur, quia præter & contra spem nostram talia contigerunt. Per ista quidem de electione vestra ad apicem summi apostolatus, gaudium in mœrorem & luctum, & expectata consolatio unitatis in majus scandalum & labores fere intolerabiles sunt conversi, ut sic quilibet nostrum dicere possit illud Iob: *Conversa in luctum est cithara mea, & organum meum in vocem flentium.* & iterum illud: *Expectavi ut faceret vniuersi fecit labruscas:* labruscas inquam, acerbissimas, quas comedere obstupescunt reges, principes, populus catholicus, atque clerus, considerantes excidisse a tanto tamque sperato bono, & dimissos in tanto excidio absque spe reconciliationis alicujus, & in pejori statu quam prius fuerant, relaxati, protracti, & delusi post longam moram & consumptionem temporis, de loco conveniendo pro renunciatione ac cessione verbali in quolibet certo loco, & si non per vos, saltem per procuratores idoneos de facili faciendâ, si non quæ vestra & vestrorum sunt, sed quæ Christi, querere & cogitare, ut vestræ famæ & gloriæ congruebat, & iustum fuerat, curavissetis.

Ex quibus, & aliis quæ quotidie vidimus de profectionibus vestris & modis, Deo teste, vobis compatiuntur: quæ patienter conniventibus oculis transissemus, si absque Dei offensa & transgressionem juramentorum & votorum nostrorum potuissimus quomodolibet tolerare. Verum quia ex tali tolerantia & patientia fuissimus prædictorum voluntarii transgressores, & per consequens ut perfuri & infames ab omnibus reputati, & toti mundo exosi, & (quod pejus est) inveterati schismatis nutritores, & ob hoc per consequens juxta sacros canones hæretici reputandi: ideo Spiritus sancti gratia illustrati, obedire volentes Deo magis, quam hominibus, curavimus unanimiter & concorditer, ut iidem canones præcipiunt, a vestris tabernaculis & consortio separari, ubi nihil proficere, quinimmo ex tali mora officere sanctissimæ unioni plurimum fuerat visum nobis.

Ist. 1.

Ist. 40.

Deut. 32.

Idcirco ne sanctæ ecclesiæ, a qua ab ipsa nostra pueritia enutriti & sublimati sumus, ingratis sumus de tot beneficiis videamur, & ne Dominus & Redemptor noster Iesus Christus conqueri de nobis possit, & illud Isaïæ dicere: *Filios enutriti & exaltati, illi autem spreverunt me:* & iterum illud: *Qui edebat panes meos, ampliavit adversus me supplantationem:* & rursum: *Generatio prava & perversa, hæc Domino retribuisti:* veluti mus in pera, ignis & serpens in gremio, suis consueverunt hospitibus exhibere: considerantes etiam pro majori parte nostrum, senilem nostram ætatem, immo quorundam senio jam confe-

ctâ, & per hoc de proximo migraturi ad vitam aham sine tempore, sine fine, rationem ibidem reddituri in districto iudicio, & tremendo examine, & ituri, si bona egerimus, in resurrectionem vitæ; si vero mala, veluti maledicti a Deo, in supplicium æternum; & præsertim prædentes, quibus durissimum iudicium comminatur Deus, de quorum manibus subditorum ratio postulat: quæ præminencia si recto rationis iudicio consideratur, ut ait Gregorius, plus doloribus afficitur quam honoribus gaudet; & omnino potentatus brevis, sed etiam si annis mille, amplius in eis labor, & dolor: considerantes etiam per recessum vestrum & alterius, videlicet Benedicti, a voluntaria cessione, & unum ab altero adeo elongatum, quin immo per vos etiam dicta via publice reprobata, prius tamen plusquam millies approbata & studiose pertractata, ac etiam viam iustitiæ, ac juris utriusque discussionem difficilem & impossibilem, & verisimiliter sine exitu sine fine, non absque periculo, & scandalo partis alterius obedientiæ, si alterum non habuisset jus in papatu fuisset per viam iustitiæ declaratum, & per consequens tantam multitudinem populi Christiani, reges in super, principes, erravisse cum periculo, & discrimine animarum suarum: nequa videtes tot tergiversationes, volubilitatem, & inconstantiam utriusque vestrum, juxta communem omnium opinionem invicem colludentium, ac etiam propter crimen immanissimum, quod ex tam longa mora & protractione in sponte cedendo juxta sacros canones incurristis: & propter nonnullas causas rationabiles, quæ ad infra scriptam convocationem sacri concilii simul Dei gratia uniti, nostros animos induxerint: dicimus, & de jure prætendimus, potestatem convocandi & congregandi sacrum & generale concilium ad nos totaliter devolutam, ex eo etiam maxime quod ex retro gestis estis in dicta congregatione suspecti; cum non nisi postquam præsentis nos ad dictam convocationem parari, hoc unquam velle facere ostendistis: & quia nec possibile sit per ambos, vel in uno loco tale generale concilium convocari, nec vocatio illorum obedientiæ alterius partis possit recte dici concilium generale, nec in eo de altero irrequisto aliquid definire, nec requisitus etiam cum parte sua accederet, & si accederet, & si ambo præsidere-

retis, prout in uno papa indubitate probabiliter dici posset, estis in eodem corpore & unica ecclesia, duo capita quasi monstrum: nec jura, quæ de congregatione generalis concilii autoritate papæ loquantur, vendicant sibi locum, cum duo contendunt contra vota & juramenta sua improbabiliter de papatu, & quia per mutuum cessionem absque concilii vocatione, juxta præmissa tot vinculis confirmata, possitis sine tot laboribus & dispendiis dare ecclesiæ unitatem & pacem. Ex quibus & multis aliis, si duceretis dictum concilium congregandum, quid aliud presumendum, quam velle rem trahere per longum, ut hætenus protraxistis? & ad quem finem dicta convocatio fieret, postquam tot vinculis tenemini ad cedendum sponte: utrumne ad finem discutendi de jure utriusque altera parte absente? & etiam si præsentem, poteritisne vos ambo ignari facti, nisi quatenus auditu percipere potuistis, plus coram dicto concilio etiam simul utriusque obedientiæ congregato, in facto vel jure ostendere, quemadmodum ostensum fuisse hætenus per illos quodammodo, qui viderunt & tetigerunt, & cõtraria solemnium doctorum utriusque obedientiæ pro se & contra se consilia reportarunt? Præterea cum partes utriusque obedientiæ congregatæ simul forent: quis contra partem suæ obedientiæ definiret? quinimmo procul dubio præsumendum foret, prælatos,

ANNO
CHRISTI
1409.

"Corr. qui ostensum

tos, reges, & principes, de vestris moribus fastidios, & ad cedendum sponte tot juramentis & votis, & vinculis obligatos, aliqua pœna gravissima merito condemnare.

Ad prædicta igitur, tam salubriter, quam consule pro vobis cum caritate dicta, & scripta, placeat & dignemini, deposito omni carnalitatæ affectu, sanæ mentis consideratione attendere, & non errores erroribus accumulare, & per vias retrogradas veritatem confundere, & sacro concilio universalis ecclesiæ, per vos ad quos pertinet, ut prædiximus, convocato impedimenta præstare, ne ipsius generalis concilii, & totius populi Christiani indignationem fortius incurratis. In nomine igitur Domini nostri Iesu Christi, cujus ecclesiæ militantis causam suscepimus, & suscepimus, B totis mentis affectibus, & cum animorum sinceritate feliciter inchoandam, & mediandam, & totaliter terminandam, prout ex prædictis promissionibus per nos factis, juramenti & voti, ut prædicatur, vinculis roboratis & confirmatis, efficaciter obligamur, decrevimus & firmavimus, ac decernimus & firmamus, utrumque collegium unitum & in unum conjunctum, totam universalem ecclesiæ ad sacrum concilium convocare & congregare, prout juris ordo postulat, & requirit, ut ad ipsum omnes, & singuli, qui de jure vel aliter ad ipsum accedere vel mittere decreverunt, pro exequenda sanctissima unione sunt efficaciter astricti, venire & comparere debeant legitime ad civitatem Pisarum in provincia Tusciæ, ad festum Annunciationis B. Virginis proxime futurum: ut sic adveniente dicto termino, coram dicto sacro concilio hæc flebilis causa diuturni & nefandi schismatis, a Dei ecclesiæ extirpandi, radicibus proponatur, & taliter per ipsum concilium ordinetur & provideatur, quod per viam renunciationis & cessionis per vos promissam & juratam, diu absque aliqua iusta causa tam protractam, in dicto sacro concilio, sancta unio & perfecta, ut expedit, habeatur in ecclesiæ sponsa Christi. Ad ipsum igitur concilium infra prædictum terminum convocandum vos requirimus, & invitamus, & in Domino exhortamur, quatenus ad dictum locum & indictum terminum accedatis in dicto sacro concilio, ad prædictam renunciationem, prout vocistis & jurastis, efficaciter adimplendam: certificantes vos, quod si venire neglexeritis, aut si veneritis, & ad quæ tenemini voto & juramento, efficaciter non ea adimpleveritis, dictum concilium contra vos vobisque faventes, sequaces, & adherentes procedet, ut iustum judicaverit coram Deo & ejus mystico corpore, & pro peccato & unitate expedire videbit, vestra & aliorum pertinacia & obstinatione non obstantibus: pro meritis recepturi vos, & alii assistentes vobis in tanto scandalo & schismate nutriendo & fortius indurando, justitiam complementum.

Datum in castro, seu loco Liburnii Pisane diocesis, sub trium priorum nostrorum sigillorum appensione, decima sexta mensis Iulii, prima Indictione, anno a Nativitate Domini nostri Iesu Christi MCCCCVIII.

X I.

L I T T. PISANORVM CARDINALIVM.

Ad præsules qui erant in Gregorii comitatu.

Conantur eos ad se allicere.

Miseratione Divina episcopi presbyteri, & diaconi sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, universis & singulis reverendis patribus, domini Concilii generalis. Tom. XI.

nis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, ac venerabilibus patribus, dominis abbatibus, necnon venerabilibus & circumspicis viris dominis contradictarum sacri palatii causarum, & apostolicæ cameræ auditoribus, dictæque cameræ & capellæ clericis, litterarum apostolicarum & sacre penitentiariæ correctoribus, scriptoribus, & earundem litterarum apostolicarum abbreviatoribus, ac dictarum penitentiariæ contradictarum & palatii causarum audiendarum procuratoribus; necnon magnifico viro Marefcalco, & nobilibus magistris hospitii & coquina, ac discretis viris armorum serventibus, magistris ostiaris & cursoribus, cæterisque tam clericis, quam laicis officialibus, & non officialibus cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, aut præeminentiæ, curiam domini Gregorii in Senis existentis sequentibus, salutem, & inionis ac pacis affectum.

Ad crudele, & antiquatum schisma de medio populi Christiani evellendum scribitur in Levitico: In una domo comedetis, &c. In una domo vescuntur secundum patrum instituta, qui in una catholica ecclesia veram hostiam Redemptoris immolant unici. Sola illa domus est, & unica, quæ intra se positos valida caritatis compage custodit: unica ecclesia est, quæ apud duos esse nõ potest, nec divisos in se populos tegit. Alieni sunt, profani sunt, fidem quam Christo debent nullatenus præbent, qui universalis ecclesiæ scindi patiuntur unitatem, qui tunicam Christi desuper contextam minutatim per frusta discerpunt, qui unicum Christi exterminant, qui domum Dei scindunt quæ supra petram unam edificata est, & a populum in unitate concludit. Hic unitatis & pacis decore domus est, quem Psalmista desiderat: *Domine dilexi decorem domus tue, & locum habitationis glorie tue*, qui habitare facit unanimes in domo. Saue pro dolor! domus hæc unica, sponsa sine macula & ruga, hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ vivæ, jam triginta annorum spatio, ambitione de papatu contententium, frustratim per membra divisa est; arca Noe libidine dominandi per medium partita; induerunt duo Christi tunicam, & quæ duos non capit. Nunc autem duo illi in tanto monstro præsidere fatigentes, omnibus studiis, multifariis conatibus, sic Christi vineam conculcare moluntur, quibus merito dici potest illud Ieremiæ: *Passores multi demoliuntur vineam meam, concussaverunt partem meam, portionem meam desiderabilem dederunt in vastum & desertum solitudinis; posuerunt eam in dissipationem. Desolatione desolata est terra, quia non est qui recogitaret ex corde.* Novissime autem cum nobis viderint cataraçtæ cæli, & rores gratiæ Christi descendisse, propinata via clara ad pestiferum hoc schisma delendum, via scilicet renunciationis promissa, vota, atque jurata per utrumque contententium de papatu, durissima corda mollita crederentur, ut merito cunctus populus exultanti animo diceret, & canticum cantaret: *Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus*: in domum unitatis, in domum unicum tranquillitatis, & pacis, illud firma credulitate sperantes: *Eccæ quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum*: scilicet cor unum, & anima una, in unum ovile, in uno salutari fonte gratiæ non descendenti nisi in habitantes in unum. Ecce concupiscentia, radix omnium malorum, dominandi libido, atque ambitio in cathedra præsidendi, se opposuit ex adverso: gaudium nostrum versum est in luctum, lætitia in mœrorem, risus in planctum amarum, ut merito dicere cogamur: *Expellavimus pacem, & non est bonum; & tempus curvationis, & eccæ turbatio.* Et ubi summa fide, & ineffabili spe, in eccle-

Passores multi demoliuntur vineam meam, concussaverunt partem meam, portionem meam desiderabilem dederunt in vastum & desertum solitudinis; posuerunt eam in dissipationem. Desolatione desolata est terra, quia non est qui recogitaret ex corde. Novissime autem cum nobis viderint cataraçtæ cæli, & rores gratiæ Christi descendisse, propinata via clara ad pestiferum hoc schisma delendum, via scilicet renunciationis promissa, vota, atque jurata per utrumque contententium de papatu, durissima corda mollita crederentur, ut merito cunctus populus exultanti animo diceret, & canticum cantaret: *Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus*: in domum unitatis, in domum unicum tranquillitatis, & pacis, illud firma credulitate sperantes: *Eccæ quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum*: scilicet cor unum, & anima una, in unum ovile, in uno salutari fonte gratiæ non descendenti nisi in habitantes in unum. Ecce concupiscentia, radix omnium malorum, dominandi libido, atque ambitio in cathedra præsidendi, se opposuit ex adverso: gaudium nostrum versum est in luctum, lætitia in mœrorem, risus in planctum amarum, ut merito dicere cogamur: *Expellavimus pacem, & non est bonum; & tempus curvationis, & eccæ turbatio.* Et ubi summa fide, & ineffabili spe, in eccle-

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus: in domum unitatis, in domum unicum tranquillitatis, & pacis, illud firma credulitate sperantes: *Eccæ quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum*: scilicet cor unum, & anima una, in unum ovile, in uno salutari fonte gratiæ non descendenti nisi in habitantes in unum. Ecce concupiscentia, radix omnium malorum, dominandi libido, atque ambitio in cathedra præsidendi, se opposuit ex adverso: gaudium nostrum versum est in luctum, lætitia in mœrorem, risus in planctum amarum, ut merito dicere cogamur: *Expellavimus pacem, & non est bonum; & tempus curvationis, & eccæ turbatio.* Et ubi summa fide, & ineffabili spe, in eccle-

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus: in domum unitatis, in domum unicum tranquillitatis, & pacis, illud firma credulitate sperantes: *Eccæ quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum*: scilicet cor unum, & anima una, in unum ovile, in uno salutari fonte gratiæ non descendenti nisi in habitantes in unum. Ecce concupiscentia, radix omnium malorum, dominandi libido, atque ambitio in cathedra præsidendi, se opposuit ex adverso: gaudium nostrum versum est in luctum, lætitia in mœrorem, risus in planctum amarum, ut merito dicere cogamur: *Expellavimus pacem, & non est bonum; & tempus curvationis, & eccæ turbatio.* Et ubi summa fide, & ineffabili spe, in eccle-

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus: in domum unitatis, in domum unicum tranquillitatis, & pacis, illud firma credulitate sperantes: *Eccæ quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum*: scilicet cor unum, & anima una, in unum ovile, in uno salutari fonte gratiæ non descendenti nisi in habitantes in unum. Ecce concupiscentia, radix omnium malorum, dominandi libido, atque ambitio in cathedra præsidendi, se opposuit ex adverso: gaudium nostrum versum est in luctum, lætitia in mœrorem, risus in planctum amarum, ut merito dicere cogamur: *Expellavimus pacem, & non est bonum; & tempus curvationis, & eccæ turbatio.* Et ubi summa fide, & ineffabili spe, in eccle-

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus: in domum unitatis, in domum unicum tranquillitatis, & pacis, illud firma credulitate sperantes: *Eccæ quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum*: scilicet cor unum, & anima una, in unum ovile, in uno salutari fonte gratiæ non descendenti nisi in habitantes in unum. Ecce concupiscentia, radix omnium malorum, dominandi libido, atque ambitio in cathedra præsidendi, se opposuit ex adverso: gaudium nostrum versum est in luctum, lætitia in mœrorem, risus in planctum amarum, ut merito dicere cogamur: *Expellavimus pacem, & non est bonum; & tempus curvationis, & eccæ turbatio.* Et ubi summa fide, & ineffabili spe, in eccle-

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus: in domum unitatis, in domum unicum tranquillitatis, & pacis, illud firma credulitate sperantes: *Eccæ quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum*: scilicet cor unum, & anima una, in unum ovile, in uno salutari fonte gratiæ non descendenti nisi in habitantes in unum. Ecce concupiscentia, radix omnium malorum, dominandi libido, atque ambitio in cathedra præsidendi, se opposuit ex adverso: gaudium nostrum versum est in luctum, lætitia in mœrorem, risus in planctum amarum, ut merito dicere cogamur: *Expellavimus pacem, & non est bonum; & tempus curvationis, & eccæ turbatio.* Et ubi summa fide, & ineffabili spe, in eccle-

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus: in domum unitatis, in domum unicum tranquillitatis, & pacis, illud firma credulitate sperantes: *Eccæ quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum*: scilicet cor unum, & anima una, in unum ovile, in uno salutari fonte gratiæ non descendenti nisi in habitantes in unum. Ecce concupiscentia, radix omnium malorum, dominandi libido, atque ambitio in cathedra præsidendi, se opposuit ex adverso: gaudium nostrum versum est in luctum, lætitia in mœrorem, risus in planctum amarum, ut merito dicere cogamur: *Expellavimus pacem, & non est bonum; & tempus curvationis, & eccæ turbatio.* Et ubi summa fide, & ineffabili spe, in eccle-

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus: in domum unitatis, in domum unicum tranquillitatis, & pacis, illud firma credulitate sperantes: *Eccæ quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum*: scilicet cor unum, & anima una, in unum ovile, in uno salutari fonte gratiæ non descendenti nisi in habitantes in unum. Ecce concupiscentia, radix omnium malorum, dominandi libido, atque ambitio in cathedra præsidendi, se opposuit ex adverso: gaudium nostrum versum est in luctum, lætitia in mœrorem, risus in planctum amarum, ut merito dicere cogamur: *Expellavimus pacem, & non est bonum; & tempus curvationis, & eccæ turbatio.* Et ubi summa fide, & ineffabili spe, in eccle-

Bbbbbb ij

ANNO
CHRISTI
1409.

ſia Dei ſperabatur unio, fictis coloribus diverſis, atque variis incitis tractatibus, in nulla mentis concordia dominis de papatu contendentibus, ſpes pacis, unionis, & concordia, repente de manibus erepta eſt, & coacta eſt extra mundi partes exulare.

Iam enim per anfractus difficultatis de loco conveniendi, anni & pluris tempore fruſtrato, ſine quo potuiſſent, ut & pluries ſunt requiſiti, per procuratorem cedere, aut in manibus collegiorum: cum etiam multa in medio fuerint oblata loca communi hominum opinione habilia, quæ modo unus, modo alter de contendentibus refutavit injuſte: pluries etiam requiſito per nos domino Gregorio, & per ambaffatorem pro hac cauſa cauſa degentes in curia, ut per aſperſionem ſanguinis Chriſti, viſcera ſua ſuper populi ſtragem commoverentur; ut memor eſſet finis paſtoralis officii, quod in ſalutem dirigitur animarum, ac juramenti, promiſſionis, & voti, quæ tam ſolemniſter præſtita ab eo, & toti mundo publicata fuere; ut Chriſtum imitaretur, cujus vicariatum tenebat in terris, qui pro populi ſalute, nedum de cathedra, ſed de cælis in humana membra deſcendit, de domino formam ſervi accipiens, nedum dignitate ſe exuerat temporalis, ſed a tanta gloria deſcendens, noſtras neceſſitates, & miſerias aſſumere dignatus eſt, & ultimo crucis mortem. Quanto autem plus a nobis, & a quampluribus aliis exhortatus eſt: tanto plus obtuſus auribus induratum ſe præbuit: nunc cardinales contra juramenta, & vora, nobis primo renuentibus, poſtea abſentibus, quantum in eo fuit, de facto creando, ad propoſitum non cedenſi quamplurimum impellentes: nunc præcepta iniqua, & nulla, ad conſuſionem unionis fulminando pœnalia, ne invicem aut ambaffatoribus alterius partis, nec aliis, cum quibus ſolis poterat unio ad effectum perducere, loqueremur, ne etiam de civitate Lucana diſcederemus, ut quod e præſente agi non poterat, in abſentia etiam ad effectum perducere non valeret: nunc aperte & clare viam renunciacionis in publico ut diabolicam reprobandam, quam ante laudaverat, & juraverat, ut ſancitam aſſerendo; necnon etiam ad nonnullos litteras deſtinando, quod illam amplius non erat intentionis proſequendi: tandem omni conventionis & concordia rupto tractatu, factis & dictis detexit, omnino de unione deſperandum. Noviffime autem fucatis coloribus dicti contendentes, ſic putantes Deo & mundo illudere, ſe pararunt ad reſeſſum: quod poſtquam a domino Gregorio diſceſſimus, uterque effectui maſcipavit, domino Gregorio Senas, domino quidem Benedicto Perpinianum in Aragonia perentibus, uno ad Occidentem, altero ad Orientem greſſibus directis, ad ſchiſma perpetuandum, & unionis ſpem penitus evacuandam, in medio luporum abſque compaſſione, contra debitum caritatis, & officii, gregem Chriſti, ut mercenarii, & quibus non erat cura de ovibus, ſed de ovium lana, morſibus luporum, ac dentibus rugientis leonis, non tam turpiter, quam impudenter deſeruerunt & inhumaniter, quaſi facti acclamantes illud Ieremiæ: *Venite, & congregamini omnes beſtia terra; parate vos ad devorandum: ecce derelictus eſt grex. Heu propheta Ieſu Chriſti, pro te ipſe de cælo deſcendit, dura verba, duriora verbera, duriffima carnis vulnera ſuſtinuit, ad ultimum tam dira crucis morte, te ſuo pretioſiſſimo ſanguine redemit: nunc autem mercenarii abſque pietate crudeliter, & dentibus inſidiatoris lanandum gregem exponunt, de vellere & lana contendentes, carnis, & animarum perditione paſcantur, quærentes quæ carnis, & quæ ſua ſunt, & non quæ Ieſu Chriſti. Contra quos Dominus per Ezechielem: *Non quaſerunt**

Ierem. 11.

Ezech. 34.

paſtores mei gregem, ſed paſcebant ſe ipſos. Væ tamen paſtoribus. Vos diſperſiſtis gregem meum, inquit paſtoribus, eieciſtis eos, non viſitaviſtis eos: ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum veſtrorum. O duriffima, & præceps libido dominandi, quæ obtentu vix anni ſedis, nec ſuo parcat ſenio, nec deſert officii debito, deinde nec lateri Salvatoris, quod in aqua & ſanguine colligendi in fidei unitate populi obtulit, ne quis tentaret dividere quos ille colligeret. Cognoviſcit proſecto Dominus juſticiam faciens, qui nunc in membris quæ redemit injuriam patiens ignoratur.

ANNO
CHRISTI
1409.
Ierem. 23.
Ezech. 34.

Nos autem pietate & animarum compaſſione compuncti, tantam advertentes cordis duritiam dominorum de papatu contendentium, dum maxime in domino Gregorio, qui vi tanta in principio ſanctitatis reputabatur, tantam cernimus cordis duritiam, qui poſita manu ad aratrum, anteriora dimitteus, retro, tam fixe, tamque immobiliter ad poſteriora verſus fit, ut poſtpoſitis atque contemptis tam ſolemniſibus vinculis, quibus Deo, & populo ſe aſtrinxit, abſque Dei timore, ſine ullo rubore verecundia, tantam populi ſtragem patiat: attendentes officii noſtri fore, tantam non diſſimulare populi perditionem, neque in tanto tacere diſcrimine, tanquam illi, quibus major, negligente paſtore, cunctis Chriſtiane religionis, ſelus incumbit: cum etiam error, cui reſiſtitur, probetur; & non careat ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui dum poteſt, maniſeſto facinori non deſinit obviare: videntes penes dominum Gregoriam nihil penitus proficere, qui magis & magis quotidie obſtinabatur: nec de unione quicquam in eius præſentia tractare valentes propter præcepta injuſta, timores mortis, & carcerationis, quos juſte timebamus, plus Deo quam homini parere volentes, ut tenemur tam ex debito officii, quam ex vinculis voti & juramenti, quibus ad nihil neceſſariis, utilibus, aut quomodolibet opportunis in re hac omittendis aſtringebamur, Piſas acceſſimus; quam civitatem dominus Gregorius ante elegerat pro loco decenti, ac multiſarie laudaverat; & ad quam ipſo mandante, ante accedere promiferamus, deinde Liburnum in dicta diceceſi Piſana, ubi cum reverendiſſimis dominis alterius collegii in unum propoſitum & voluntatem dandi pacem populo Chriſti nos junximus: & habitis inter nos pluribus conſiliis, acceſſiſtis etiam & habitis conſiliis tam prælatorum, ac aliorum tam Divini quam humani juris peritorum quamplurimum, viam elegimus concilii generalis, per quam commodus dari poterat executio premiſſorum, & pax, & unitas in eccleſia Dei, videlicet ut quodlibet collegium ſuum vocaret obedientiam in uno loco & termino, ſcilicet in civitate Piſarum prædicta, & in feſto Annunciationis glorioſiſſimæ Virginis Mariæ proxime futuro. Et ſic eos per alias litteras requiſivimus, ut ſic per concilium eccleſiæ univerſalis utriuſque deliberetur quid ſit neceſſarium, aut opportunum taliter circa factum duorum de papatu contendentium, & neceſſitatem eccleſiæ imminentem, per viam juratam, & promiſſam, ut ipſorum vel alterius abſentia non obſtante, ſchiſma extirpetur, & per electionem unici & indubitati paſtoris, eccleſiæ providere valeremus, ut ſic cum Ezechiele dicere valeamus: *Salvabimus gregem noſtrum, & non erit ultra in rapinam, & ſuſcitabimus ſuper eum paſtorem unum.*

Ezech. 34.

Determinatis autem litteris noſtri concilii requiſitoriis, hæc præſentientes dicti domini de papatu contendentes, ad hanc ſalutarem viam perituram bandam, & ut pax eccleſiæ dari nequiret, duo ordinaverunt

verunt conuenticula, seu conciliabula, ad diversos dies & distantes, ac loca diuersa, ab invicem remotissima; domino Gregorio in provincia Ravennati, a ut Aquileensi, & dicem Pentecostes; altero, qui se Benedictum appellat, apud Perpignanum in Aragonia in festo omnium Sanctorum: cum notorium sit, sic stantibus terminis, unionem nullatenus, aut aliquam viam ex conciliis diuersarum obedientiarum sic dispersim loco & tempore congregatarum dari posse, imo potius schisma confirmari, & si bonæ forent voluntatis, potius huic nostræ de universalis ecclesiæ utriusque obedientiæ, ex qua sola secundum canonicas sanctiones, & sanctorum patrum instituta, ac consuetudinem hæctenus in talibus observatam, unio dari potest, prout requiruntur, consentirent, quam novas facerent sic loco & tempore diuersas; ex quibus nihil aliud sequi potest, quam unionis confusio, & schismatis perpetua confirmatio.

Ultra hæc, postea dictus dominus Gregorius, ut suum magis panderet propositum unionem confundendi, secundum dedit bullam universis Christi fidelibus sub iv. Idus Iulii, in qua sua asserit fuisse voluntatis & esse, & quod gratia Christi in futurum erit, pure & fideliter servare formam, & intentionem suorum juramentorum, voti, & promissionis, in conclavi factorum, nos convocando ad eum ad tractandum secum, & cum eis, quos de facto creavit cardinales, super negotio unionis, qui qualiter retro fuerit bonæ voluntatis, prænarata, & quæ toti mundo sunt notoria, ostendunt: & qualiter sit in præsentem, & verisimiliter erit in futurum, series ultimæ bullæ patenter ostendit: cum quotidie domini de papatu contententes, ab invicem se elongent, cum quibus simul hæc sunt tractanda. Et convocatio, quam de nobis fecit, nulla alia causa fieri patenter ostenditur, nisi ut nobis a collegio alterius partis separatis, sine quibus partem alterius obedientiæ habere non valeremus, quæ cum nostra requiritur, ut tota detur ecclesiæ congregatio, via quam elegimus de manibus nostris auferatur, & schisma perpetuetur. Nos etiam vocat ad novos incipiendos tractatus, re solam executionem desiderante implementi juramenti notorii: & sic rem, quæ jam est in executione, ad primordialia nititur reducere, & extranea principia. Ac quasi satis materia trita non sit, & quasi eam satis difficultatibus, vacillationibus, & varietatibus non involverit inanibus concordia loci: eam nunc novis tractatum anfractibus implicare conatur.

Nos autem secum humaniter agere volentes, eum requisivimus, ac de novo requirimus ad cautelam per infinitam misericordiam Iesu Christi, quatenus viscera sua commoveantur super gregem sic divisum, sic laceratum, sic ferarum dentibus expositum, sic ejus & alterius culpa catervatim ad chaos & profundum inferni innumerabiliter descendente, ne sit immemor suæ salutis, nec juramenti, promissionis, & voti, quæ præstitit tam solemniter, quorum ruptura populum pessimis corrumpit exemplis, ac gravissime scandalizat; nec in tantum sit suæ famæ prodigus, quæ ab universo laceratur, & subsannatur, in sui præjudicium, & omnium, qui amodo se servitio Dei mancipabunt, & spiritus vitam ingredientur, in qua per maxime vivere putabatur, ut dignetur quæ retro mala gesta sunt emendare, unionem populi Christi accelerare, famam suam malam ad odorem bonæ convertere: & cum videat convocationes inutiles, quas uno cum alio domino, qui se pro papa gerit, agit, & nullam aliam viam propter absentiam longam partis

A alterius utilem fore, tñ, ut experientia docuit, similiter noluit cōvenire, dignetur, & velit nostræ cōgregationi, ex qua sola sequi potest unio, consentire, & (ut tenetur) procuratorem ad renunciandum constituere: & sic ratio male gesta emendabit. Deo primo, secundo hominibus se reconciliabit: famam ab universo juste laceratam in odorem bonæ famæ convertet: apud Deum meritum, & vitam consequetur æternam, apud homines laudem & bonum exemplum. Nos autem interim ante & usque ad cessionem ad omne debitum sibi offerebamus præbendum: & post cessionem eum tanquam patrem & dominum, venerandum, & tractandum. Videntes autem nihil proficere, & dominos, qui de papatu contendunt, præfatos magis & magis quotidie indurari; secundum normam evangelicam, cum nihil aliud adsit, deliberavimus dicere ecclesiæ universali quam convocamus, ac eos ut incorrigibiles, schisma antiquatum descendens in hæresim nutriendes, contra vota, & juramenta in populi scandalum, voti fractores, & perjuros notorios habemus, & ethnicos, & publicanos.

Et cum interim talibus præbere obedientiam nihil aliud sit, quam eos in suo obstinato fovere ac manu tenere proposito, & principaliter schisma facere, & duo supra se capita tenendo, populum Christi in unitate a Deo prædestinata, dividere contra articulum fidei, *Vnam sanctam*: dicimus vobis cum scriptura: separamini a tabernaculis durissimi hominis, & nolite tangere ea quæ ejus sunt, ne pereatis in peccatis ejus: recedite a præsentia sua, & ejus curiam, ut Polycarpus refert de Ioanne, balnea ejus, ne super vos corruant, qui ecclesiam Dei lacerat, qui vineam Christi conculcat, & inveteratum nutrit schisma in contemptum, & ruinam ecclesiæ sanctæ.

Nostrum autem propositum, Divinitus (ut putamus) inspirato, ut in salutem non tam nostram, quam vestram & totius populi Christiani ordinato, qui unionem quaerimus, qui vias Deo placitas, & ad unionem aptas, & a sacris canonibus approbatas eligimus, ut adherere velitis, requirimus, obsecramus, & quantum in nobis est in virtute Spiritus sancti injungimus, ut ad nos accedatis, si commode poteritis in consiliis & auxiliis opportunis, & operationibus quibuscumque assistentes; præsertim Dominum Deum nostrum Iesum Christum, cuius res agitur, exorando, quatenus sua pietate dignetur hoc sanctum opus ad finem perducere, & conducere optatum; scituri quod accedentibus, si fuerint indigentes, providebitur ad condecensiam sui status; & quod contra contumaces in non recedendo, & remissos, dictumque Gregorium sequentes tanquam contra fovenses ipsum in schismate antiquato, quod in hæresim descendit, loco & tempore opportunius procedatur ad privationem dignitatum, honorum, beneficiorum, & officiorum, inhabilitatemque; ad illa, & ulterius prout fuerit contra tales de jure procedendum.

Dat. Pisis sub trium priorum nostrorum sigillo- rum appensione, die undecima mensis Octobris, prima Indictione anno a nativitate Domini nostri Iesu Christi MCCCCVIII.

ANNO
CHRISTI
1409.

XII.

RESPONSIO CARD. PISANORVM

*Data Senensium oratoribus qui hortati erant ad
sent. eundem cum Gregorio & uniu. generale
concilium celebrandum.*

I. **E**st nostra intentio dare pacē ecclesie simul cum dominis de alio collegio, per viam iustā, rationabilem, canonicam, & alias a sanctis patribus obseruatam: scilicet viam concilii generalis utriusque obedientie. Et licet secundum glossas & doctorum opiniones possent domini cardinales facere: tamen ut sine scrupulo procedatur, tutiorem partem eligunt, scilicet concilii generalis utriusque obedientie ubi ambo vocabuntur, ut adimpleant promissa & jurata: quorum altero veniente & implere volente, alter secundum sententiam concilii eicietur; amobus contententibus non venientibus, etiam concilium procedet secundum juris regulas: adeo quod unio sequetur in Dei ecclesia.

II. Si ergo dominus Gregorius vult unionem ecclesie ut ore dicit, habet tenere aliquos modos: videlicet quod in convocacione concilii, quam nos facimus simul cum convocacione partis alterius, idem dominus Gregorius veniat, & renunciet domino Benedicto cedente, vel decedente, vel ejecto canonice, hoc est per convocacionem partis sue & nostre: cum notorium sit, ex separatione obedientiarum nullatenus posse unionem consequi: cum verisimiliter constet, utrumque contententium ex congregacione suapte duntaxatam longinqua non posse dare pacem ecclesie: sed necessarium est, ut ad pacem ecclesie ambæ obedientie conveniant, ut possint extrema simul coniungere, ut expedit.

III. Itē, si hoc facere noluerit dominus Gregorius, saltem procuratorem constituat nobis fidum & irrevocabilem ad cedendum, domino Benedicto cedente, vel decedente, vel ejecto canonice, cum clausulis opportunis suo tempore declarandis: tunc enim velle unionem ostendet & bonum suum declarabit.

IV. Itē, si dicat quod nos volumus eū ad plus obligare, quam sit in primo instrumento, videlicet in casu ejectionis quod ipse renunciet, non est verum, nam ex vi instrumenti ipse ad hoc tenetur. Nam ipse tenetur dare pacem ecclesie per omnem viam rationabilem, ex qua possit sequi unio. Ista est talis, ergo, &c. Item non obstante instrumento, etiam de jure communi ipse tenetur cedere pro gravi scandalo evitando, ergo, &c. Sumat ergo exemplum B. Clementis, qui sponte cessit, ut in ecclesia scandalum non esset.

V. Item, ipse vult concilium particulare: nos volumus generale concilium utriusque obedientie. Suum non potest dare pacem, ut diximus, nostrum sic. Veniat ipse ad concilium sine nova obligatione specifica, nisi quod stet deliberacioni nostri concilii generalis, & pro loco non remanebit.

VI. Item esset expediens, quod populus Senarū supra se reciperet hoc onus: videlicet quod dominus Gregorius veniret ad concilium utriusque obedientie. Et sicut dictum est, non remanebit propter locum: & ibi vel renunciat, ut tenetur de jure, & etiam ex vigore voti & juramenti, vel stabit determinationi concilii generalis: & hoc suis loco & tempore extenderur in bona & optima forma.

VII. Itē prædicta prædicentur: & notificatis nobis qualitatibus negotiorum, tunc forte mitteretur Senas

A honorabilis ambaxiata. Aliter quidquid fieret, esset contra unionem, cujus contrarium querit civitas Senarum.

VIII. Item considerata fidelitate & voluntate illius magnifice cōmunitatis etiam hæctenus erga sanctam Romanam ecclesiam, nos sumus apti eandem civitatem honorare, & eidem facere ultra alias civitates Italie, ad cujus honorem & utilitatem offerimus nos paratos.

XIII.

RESPONSIONES GREGORII

B *Ad superius scriptum cardinalium Pisanorum.*

Est nostra intentio dare pacem ecclesie, &c. Factis oppositum demonstratis, novum schisma inchoantes, & ad illud fovendum, totum orbem invitantes prodicionibus, falsitatibus, mendaciis, dolis, & fraudibus utentes, sicut litteræ vestre simul & verba verbis comparata instrunt.

Cum dominis de alio collegio, &c.

C Vtique nec apud nos, nec apud quosdam, veram obedientiam sequuntur: illi vero collegium faciunt sed præteritum, sicut sensitis, dixistis, & scripsistis Et si apud nos illi collegium facerent: vos nec cardinales essetis, nec collegium faceretis.

Per viam iustam, rationabilem, &c. Id est, per viam concilii generalis utriusque obedientie. Si sic esset, cum supersite papa nullus possit concilium generale celebrare, summo pontifice excepto, & summus pontifex sit supersites, scilicet dominus papa Gregorius, & ipse indixerit concilium generale, etiam antequam vos de conciliabulo convocando aliquid publice tractaretis: quare vos, & alii schismatici, ad illud unum verum concilium non venitis, ostensuri si quid juris habetis?

Licet secundum glossas & doctorum opiniones, possent domini cardinales facere, &c. Salva reverentia, quia nullus textus, nulla glossa, nulla cujuscumque doctoris opinio hoc, quod dicitis, tenet. Sed quia formati casum falsissimum, casui falsissimo suffragantur glossæ, & opiniones, quas postea recitare vultis.

D Sed concessio vobis per impossibile, quod casus, quem dolose formati, verus foret, adhuc non potestis concilium celebrare. Nam nec vos, nec illi estis cardinales: non vos, quia multipliciter, & multoties, estis ipso jure & ipso facto privati, nec non & declarati privati publice & occulte: illi vero quia nunquam cardinales fuere, nec creati sunt de novo, patet quod non sunt cardinales. Sed esto quod cardinales adhuc essetis (quod tamen omnimode denegamus) per processum Urbani VI. quos approbavistis, etiam essetis ipso facto privati, quia cum schismaticis participatis in crimine, ac iniquitatibus eorum favetis.

E Vbi ambo vocabuntur, &c. Si nil aliud ageretur quam id, hac temeritate superba vos summi pontificis iudices constitueretis contra omnium patrum sanctiones: & si dignitates aut beneficia vel officia haberetis, ipso facto deponendi essetis sicut archidiaconus, & nonnulli alii in xvii. distinct. notant.

Ad secundum capitulum: Si ergo dominus Gregorius vult unionem ecclesie corde, ut ore dicit, &c.

Ipsi scitis, quia unione voluit vultque, & propter eā assequendum sponte dimisit terras ecclesie ab hostibus invadendas, celebrem famam propriam exposuit, assumpsitque pericula mortis. Sed vos qui nihil aliud quam cessionem querebatis, vestris factionibus, infamationibus, consultationibus cum schismaticis & aliis

ANNO
CHRISTI
1409.

aliis infernalibus viis, unionem impedivistis; vel oblii juramentorum vestrorum, votorum, & promissionum, de eligendo locum unum, preparatoris præmittendis renunciationi & recessu a capite non admittendo, etiam si ipsum caput publice & manifeste contradiceret unioni.

Ad tertium capitulum: Dominus Gregorius saltem procuratorem constituat, &c. Ipsum summum pontificem vos perjurum effecere laboratis. Iuravit enim una vobiscum ad locum conventionis & electionis accedere, & de iis, quæ pertinent ad unionem ecclesiæ, personaliter pertractare. Item queritis fieri, quod an fieri possit non est expressum in iure: videlicet quod summus pontifex per procuratorem renunciare valeat.

Ad quartum capitulum: Item si dicat, quod nos volumus eum ad plus obligare, &c. Patet falsitas, vultis enim eum obligare ad grave peccatum, scilicet quod subiciat se summum pontificem vobis schismaticis, quod foveat & confirmet vestrum schisma, quod conciliabulum vestrum approbet ut concilium, quod Divinum & humanum ordinem pervertat, & quod renunciet nondum certus verisimiliter, quod ex sua cessione integritas unionis sequatur in ecclesia Christianorum, quod est expresse contra juramentum, & votum, ac promissionem, facta in conclavi.

Ista est talis: id est rationabilis via. Negatur. Immo est contra omnem rationem, quod omni dignitate, officio, & beneficio, perjuri, irregulares, infames, crimine læsæ majestatis damnati, concilium celebrent, papam citent, immo quod summus pontifex talibus conventiculis interstet, nisi forte ad damnationem & exterminationem sic convenientium.

Item non obstante instrumento, etiam de jure communi ipse tenetur cedere pro gravi scandalo evitando, ergo, &c. Falsum est hoc, ecclesiasticæ unionis perpetually subversivum. Nam per istam viam daretur occasio impostum cardinalibus, qui quacumque de causa de vero papa non essent contenti, quoad a suo capite rebellarent, ad hoc ut ipse summus pontifex pro tali scandalo evitando cederet. Et quia non sunt faciendæ pessima, ut sequantur iniqua.

Sumat ergo exemplum B. Clementis, qui sponte cessit, &c. Supponitis incertum pro certo, quia opinionem vestram veram & certam non potestis fundare: immo famosiores sunt, qui scribunt Clementem non cessisse, quam qui arbitrantur oppositum. Sed sumatis vos potius exemplum Cælestini, qui solus papatus realiter cessit, absque dubio adhuc vivens successorem habens. Et tamen ecclesiæ Gallicana cum universitatibus suis determinavit Bonifacium VIII. papam non esse, quod prædecessor suus adhuc militaret in via: ut sic discrete considerare possitis, quod dominus papa ita prudenter ad viam cessionis accedit, ut omne dubium tollatur de medio, & integram pacem gregi Dominico largiatur.

Ad quintum capitulum: Ipse vult concilium particulare: & nos volumus generale, &c. Salva pace, quia nec particulare, nec generale vultis, quia nullum erit concilium vestrum (jura scientibus loquor) sed solus summus pontifex papa Gregorius, quia est pater generalis, & communis, potest, & vult generale concilium, excepto, quod ad illud non venient Indei, Saraceni, Tartari, & quique schismatici, sed fideles ecclesiæ catholicæ, de quorum numero non sunt, nisi qui suæ sanctitati ad
Concil. general. Tom. XI.

hærent. Celebravit dominus Iesus Christus concilium cum XII. Apostolis, & fuit generale concilium: collegit Caiphas multorum pontificum & Phariseorum grande concilium, quod verius fuit conciliabulum

Veniat ipse ad concilium sine nova obligatione specifica, nisi quod stet determinationi nostri concilii, &c. Ista obligatio esset schmatica, sapiens hæresim: ideoque non solum alterius speciei ab obligatione facta in conclavi, sed & alterius generis: si tamen vitia, & mere privativa, sub aliquo proprio genere cadunt. Præterea gratia veritatis videndæ, aut vestrum concilium erit particulare, aut generale: si particulare, ergo nullum, & inique petitum; si vero generale, aut papa de jure tenetur stare determinationi talis concilii, aut non: si sic, frustra petitis; si non, ergo novam obligationem inducitis, quod tamen minus vere negatis. Item si erit concilium generale, quod negamus, & dominus noster ejus determinationi resisteret: nonne tamen Christianitatem haberet oppositam, sicut vos dicitis & litteris procuratis? cur ergo petitis novam obligationem hanc, nisi quia scitis concilium vestrum fore nullum, & vultis omnia clara involvere, & confusare?

Ad sextum capitulum: Item esset expediens, quod populus Senarum supra se reciperet hoc omnis, videlicet, quod dominus Gregorius veniret ad concilium, &c. Satis immotescit, quorsum tendat vestra maligna iniquitas, scilicet ut a populo Senensi dominus papa Gregorius teneatur, ducaturque ad præsentiam vestram captivus: ita ut quod plures vestrum insidius non valuisse adimplere, nunc perficiatis cum dolis.

Ad septimum capitulum: Aliter, quidquid fieret, esset contra unionem. Scripta dicitis repugnant, quia doli vestri latere non possunt. Oratores enim cum amplis promissionibus remisistis directè contrariis eis quæ dedistis in scriptis, & tandem conclusistis aliter quidquid fieret & esset contra unionem. Si vultis dominum nostrum transvultibus stare dicitis: quare scripturas mansuras in oppositum datis? si vero scripturas vultis in suo robore stare: cur verba voluntaria in oppositum fabricatis? nisi quia malitiose contra sanctum Domini machinantes, vultis quod ij oratores lingua pendant in populis, vos offerre magnalia ad magnificandas simbrias vestras & phylacteria dilatanda, præclaræque fama domini papæ, quam sustinere nequitis, obnubilatur in turbis, atque si dominus papa renuerit acceptare, quod tam munifica verbo tenuis, & specie tenuis offerri ei videantur, ipse pravus, & vos optimi prædicemini: si vero admitteret, vos qui discordiam seminatis, respondeatis non esse vestræ intentionis, cum appareat e converso in scripturis traditis eis.

Ad octavum capitulum: Considerata fidelitate, &c. Hæc adulatoria verba cæteris principibus, & communitatibus scribitis, præferentes omnem locum omnibus locis apud eum qui dominatur in illo: per effectum vos ostenditis esse mendaces per ea quæ dixistis, & velocissime concludere cum Florentinis tractastis.

XIV.

GREGORII EDICTVM,

Quo cardinales qui a se discesserant, nisi intra tres menses redeant, omnibus dignitatibus privat.

CCCCCC Gre-

ANNO
CHRISTI
1409.*Gregorius, &c. Ad futuram rei memoriam.*° f. ceter-
isque

Scepisti cura regiminis, vehementer nos angit, & urget caritas sponsæ Christi, ut præsumptuosius ac temerariis malignorum conatibus, opportunis obviamus remediis, & ut quos Dei timor a malo non revocat, & nostra clementia copiose diutius demonstrata ad veniam capessendam non emollit, pro eorum excessibus vigor ecclesiasticæ disciplinæ competat, & ad declarationem pœnarum eis tam a jure quam ab homine inflictarum mediante justitia procedamus: ut & illorum comprimatur iniquitas, & utique terreatur talia vel similia attentare.

Sane cum ad ecclesiæ sacrosanctæ integrationem per viam cessionis secundum formam in clavi traditam totos nostros pure, & sincere, ac fideliter, continuo adhiberemus conatus, schismaticis ex adverso, sicut finalem patuit per effectum, dolis, fraudibus, involutionibus, insidiis, & violentiis intendentibus, cum quibus nonnulli ex nostris tunc cardinalibus, & ad invicem conspirarunt, ut creditur, decepti & corrupti: ne ipsi tunc cardinales ad partes divisionis malignæ defluerent, & optabile unionis bonum versutiis, & malitiis malignantium coningeret impediri, quam etiam divisionem schismatici inceperunt in Roma efficere, cum quibus schismaticis cardinales pro eorum libito voluntatis, libera, publica, & secreta habuerunt colloquia, & tractatus, a mense Julii, usque ad diem quartam Maii: cum sic ad prædictam sanctam unionem non proficerent sed officerent, nos, certis indicis, & multorum re- latis dignis prævidentes, ac ex iis quæ præcellerant, eosdem tunc cardinales, nos & apostolicam sedem velle relinquere, non timentes tam grave scandalum & turpe inferere, & contra processum felicitis recordationis Urbani VI. prædecessoris nostri, approbatos, & observatos jam triginta annis elapsis, omni dignitate, officio, & beneficio, commodo, & honore, ipso facto transgressores privantes, schismaticis adherere, cum quibus actualiter tractabatur, ex quorum recessu novum schisma verisimiliter poterat oriri, & roborari vetustum, sicut demum rei malus probavit eventus: præcepimus tam provide quam iuste, simul & pie, ipsis omnibus & singulis cardinalibus existentibus in Romana curia, sub pœna privationis cardinalatus, & omnium beneficiorum suorum, quam quilibet ipsorum incurreret ipso facto, ne ab illa die, quarta videlicet Maii, in antea, aliquis eorum exiret de Luca, sine speciali & expressa licentia nostra: per nos ore tenus sibi facta. Item sub pœna perjurii, quam incurrerent ipso facto, præcepimus & mandavimus eisdem, ne ulterius congregarentur in aliquo loco, sine expresso mandato nostro. Item sub eadem pœna perjurii, quam incurrerent ipso facto, præcepimus, & mandavimus eisdem, ne aliquis eorum participaret cum oratoribus Petri de Luna, neque cum oratoribus Gallicis, sive per se, sive per interpositam personam: quia nostræ intentionis erat, sicut & expressimus, cum prælibatis olim cardinalibus, per expeditivas, daras, & saluberrimas vias, ad desideratam unionem procedere, palpato quod a schismaticis fueramus delusi, & in frustratoriis verbis detenti: prout præcipue claruit tunc circa finem mensis Aprilis, quando inter ærctos tractatus de locis conventionis, Petrus de Luna

A almæ urbi nostræ, ut eam caperet, parabat insidias: ad quod perficiendum suas direxit cum suis galeas armatas.

Quæ præcepta nostra si servassent, & nobiscum, ut volebamus & decebat, perseverassent: jam, ut verisimiliter arbitramur, esset status ecclesiæ reformatus, vel saltem reformationi vicinus. Ipsorum vero tunc cardinalium, quod dolentes referimus, quidam, videlicet Antonius olim Prænestinus episcopus, Conradus olim tituli sancti Chrysogoni, Franciscus olim tituli S. Martini in Montibus, de Vrbanis, presbyteri, Raynaldus olim sancti Viti in Macello, Odo olim sancti Georgii ad Velum aureum, diaconi, cardinales, suæ salutis immemores, Divina pariter, & nostra, summorumque pontificum prædecessorum nostrorum, necnon juris humani, contemnentes præcepta, odibiles Deo, nobis rebelles, subversores ecclesiæ, scandalum populorum, perjury, & præmissorum iustorum violatores, fugam ineuntes, receperunt a nobis, facto probantes se ex nobis non esse. Quos postea sequutus est Petrus olim sancti Angeli diaconus cardinalis, consimiliter mandata nostra contemnens: qui paulo ante valde damnabat fugam prædictorum. Qui omnes mala malis adversum nos accumulantes damnabilibus, procurarunt sanctam matrem ecclesiam, quantum in eis fuit, viperinis conatibus laniare; & inconsultem Domini unicum scindere fatagentes, scandalorum & schismatum seminarum præpararunt: & famæ suæ prodigi, & honoris proprii persecutores effecti, non tantum seipsos nexibus peccatorum involvere, sed in reprobum sensum dati, etiam alios ad præcipitum trahere conantur; curiales aliquos, & officiales nostros pecuniis, promissionibus, minis, & aliis deceptionibus subtrahentes, notarios etiam cum registris causarum, & libris curiæ, ad se traxerunt cum gravi scandalo, & etiam detrimento partium litigantium. Attentarunt etiam aliqua, quæ ad solum Romanum pontificem pertinent, litteras quoque nostras interceptientes, & nuncios, quos ad principes destinabamus & populos, pro celebrando concilio generali: litteras etiam ad nos & curiales nostros directas, necnon quoscumque ad nos & nostram curiam adventantes, quantum in eis fuit, detineri fecerunt contra processum, & sententias apostolicas, in die Cæna Domini in talia perpetrantes promulgatas.

Quæsi verunt insuper per ambassatas frequentes, & litteras, quas sub sigillis, quibus, antequam essent privati, utebantur, ad prælatos, principes, & communitates, per diversas mundi partes, ut obedientiam nostram a nobis subtraherent, destinarunt. Et ut nihil omitterent ex iis, quæ pacem & desideratam unionem pessent impedire: unicuique, & salutem ipsius unionis auxilium post tot mala relictum, generale concilium, quod die secunda Julii in festo Pentecostes proxime futuro indiximus celebrandum, miris & damnatis artibus conati sunt impedire: etiam vero concilio suum conciliabulum opponendo. Et existimantes loquacitatem, & maledicentiam, unionis bonum signum: prorupere sapius & publice in verba non tam blaphema & schismatica, quam insana, innocentiam nostram apertis saltatibus diffamantes.

Nos tamen more pii patris, qui salutem zelabamus ipsorum, sperantes ipsos ad cor reversuros, & viam veritatis repetituros: eos diu-

ANNO
CHRISTI
1409.

diutius expectavimus patienter, nullum de beneficiis per eorum privationem vacantibus alicui conferendo, usque ad quatuor tempora Septembris; & exinde pauca contulimus. Et per diversos probos viros magnæ autoritatis eos excitari fecimus, etiam per nostras patentes litteras, ut infra certum terminum ad nos redirent, benigne requisivimus & caritative monuimus: promittentes eisdem quod, si cum caritate tractare vellent nobiscum, & cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, super negotiis unionis, eos benigne recipere atque tractaremus, abolendo omnem infamiam maculam sive notam, præmissorum & aliorum patratorem occasione contractam, remittendo eisdem offensivam quamlibet atque penam: & cum essent perjurio maculati, & omnibus officiis, beneficiis, atque cardinalatibus privati, continuata nostra majori clementia eosdem reintegraremus, & in statum pristinum reponeremus.

Ipsi vero in sua pertinacia & superbia obstinati, nescientes in semetipsis dirigere gressus suos, timoremque Dei præ oculis non habentes, etiam post dictam monitionem, & excitationes nostras, contra nos & Romanam ecclesiam conspirationes, colligationes, & machinationes diversas continuerunt, & sub prætextu unionis nostram dumtaxat dejectionem querentes, in ecclesia Dei majus schisma & divisionem ponere præsumperunt. Et ut in prædictis complicis & fautores haberent: se cum schismaticis, & schisma nutrientibus, videlicet cum quibusdam anticardinalibus Gallicis, per processus apostolicos, ut præfertur, Urbani VI. prædecessoris nostri, iusto Dei iudicio condemnatis, juramentis, & aliis promissionibus ligaverunt, contra processus hujusmodi facere non verentes: & in scriptis suis ipsos anticardinales Gallicos, reverendissimos cardinales appellantes, & sic eos verbis & factis honorant, communicantes cum eis etiam, proh dolor! in Divinis, asserentes, quod pie aures refugiant audire, dubium esse magnum & probabile tam de jure nostri papatus, quam prædecessorum nostrorum, a quibus ipsi cardinalatum, beneficia, & honores habuerunt, veritatem in mendacium commutantes.

Necnon post terminum prædictæ monitionis, iterato excitati per ambassiatam Senensem per eos verbis deceptionis damnablem delusam, ac deinde per Venetorum ambassiatam, restitutionis præmissæ nostræ clementiæ ab utraque ambassiatâ factâ promissione, quas vacuas remisissent, nec reductionem unici concilii per Venetos requisitam concesserunt, nisi ad suum conciliabulum iremus. Congruum quidem pluribus videtur, ut unum fieri debeat, concilium: non tamen suum usurpatum, & a jure reprobatum, & super hæresi fundatum.

Hos tamen tempore & malitia longe antè præcessit iniquitatis alumnus, & perditionis filius, damnatus Baldassar Cossa olim S. Eustachii diaconus cardinalis, qui tyrannice sub mentito nomine legationis, nostras & sanctæ Romanæ ecclesiæ terras occupans, odiis & errorum furis debacchatus fere per annum ante recessum olim cardinalium prædictorum de Luca, studuit per nonnullos ad hoc invitatos, & fallitibus informatos, nos perjuriis & schismatis maculis infamare: & fecit quantum potuit hoc contra nos publice divulgari, successive sollicitans adversus nos insurgere cardinales, prælatos, principes, communitates, & alias privatas personas: inter quos præcipue mendacis, precibus, precio, ac pollicitationibus, seduxit Petrum de Candia, tunc basilicæ XII. Aposto-

Concil. general. Tom. XI.

lorum, & Ioannem, timorem eisdem incutiendo, tunc S. Crucis in Ierusalem, presbyteros cardinales, ut sibi cæterisque rebellibus & schismaticis adhererent. Nec his malis contentus, execrabilia quadam mandata penalia fecit, ne quis nos papam diceret aut scriberet, arma nostra in nostrum & sedis apostolicæ opprobrium turpiter & manifeste de locis publicis & privatis faciens deleri, & captivari jubens nuncios nostros, & quamplures ad curiam adventantes perturbavit, & pecuniis & bonis aliis spoliavit, præcludens omnem viam, quam potuit, ne litteræ nostræ per nos de indicto concilio generali, & aliis veritatibus edocendis, ad prælatos, principes, & communitates, eorumque ad nos pervenirent.

Quorum errores secuti sunt tandem Henricus olim Tusulanus episcopus, Angelus olim tituli S. Potentianæ presbyter, & Landulphus olim tit. S. Nicolai in carcere Tulliano diaconus, cardinales. Quorum duo priores nobiscum, postquam primi fugerunt, steterunt Luca: nobiscum etiam, & cum venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, concilio generali, quod indiximus, unanimiter consentientes, & promotiones & quæcumque tractanda erant tractantes publice & private, usque ad consensum inclusive procedendi contra præfatos apostatas & rebelles olim cardinales, etiam distributiones recipientes. Necnon quando de Luca recessimus cum antedictis venerabilibus fratribus nostris, S. R. E. cardinalibus, petiere licentiam cum suis famulis nominatim expressis remanendi: quam in scriptis, ut voluerunt, concessimus, donec liberi forent a suis languoribus corporalibus: deinde se ad nos Senas venturos, ubi pro tunc nostra residebamus cum curia, per replicatas litteras, & nuncios frequentatos ad nos, ultra promittentes nobiscum perpetuo commorari. Landulphus vero, qui tunc temporis in nostra civitate Perusina & circum adjacentibus terris, erat vicarius, per suum oratorem solemnem ad præsentiam nostram sæpe transmissum, de constantia nos commendavit, confortavit ad patientiam, & ad procedendum contra sæpe dictos olim cardinales rebelles nos animavit, usque ad mortem nobis obedire promittens, & requires quid ipsum facere juberemus, in hac confessione, solum verbali, ut suis factis ostendit, perseverans præcise quousque nostram & Romanæ ecclesiæ civitatem Assisii, contra fidelitatis propriæ juramentum, tradidit pro pecunia, & eam sibi imbutavit.

Nos igitur, attendentes quantum præmissa sunt gravia, & graviorem, nisi efficax apponatur remedium, perniciem paritura, præsertim cum intendant ecclesiam novo idolo profanare: cum insolentiæ, quæ sine cautionis remedio per convenientiam tolerantur, animarum pericula & gravia scandala consueverint generare: ac nequeantes absque indignatione majestatis æternæ, & tremore conscientie, tam gravia scelera & excessus detestabiles amplius tolerare: postquam pluries per plurimos viros solemnes de nostro beneplacito & consensu, ad reversionem & plenam restitutionem & veniam fuerunt invitati, ipsique nostra clementiæ & impunitate abutentes, iniquitatis iniquitates accumulaverunt: adversus præfatos iniquissimos viros olim S. R. E. cardinales, de fratum nostrorum consilio, in virtute Altissimi decrevimus exurgere, & super præmissis contra ipsos procedere iustitia mediante.

Ccccc ij Quare

ANNO
CHRISTI
1409.

Quare Senis residentes in nostro consistorio, ipsos, Antonium olim Prænestinum episcopum, Aquileiensem vulgariter nuncupatum, Iordanum olim tit. S. Martini in Montibus, de Vrsinis, Corradum olim tit. S. Chryfogni, Militemsem, & Franciscum olim SS. Quatuor Coronatorum, Burdegalemsem, presbyteros, necnon Raynaldum S. Viti in Macello, de Brancaciis, Odonem olim sancti Georgii ad Velum Aureum, de Columna, Petrum olim S. Angeli, & Baldassarem Cossa olim S. Eustachii diaconos, cardinales, declaravimus privatos, & reos transgressionis præceptorum nostrorum, & de novo privavimus cardinalatibus, & eorum beneficiis, officiis, commodis, & honoribus: & vigesimo octavo Septembris, de fratrum nostrorum huiusmodi consilio etiam privavimus, & privatos declaravimus, omnes cardinales primis superius privatis & declaratis privatis adherentes & participantes in crimine, & nonnullos alios, omnibus dignitatibus, honoribus, gradibus, officiis, & beneficiis; intendentes, quam primum commode possemus, eosdem olim cardinales privatos citare, & præfatas declarationes & privationes iterum innovare, non aliter (pro tunc malitia temporis ordinarium processum impediendo) habiliter valentes procedere.

*Corr. supra

Et quamvis prædicta & alia multa delicta, excessus, & crimina eorumdem, diu fuerint & existunt adeo notoria, quod nulla potuerint nec possint tergiversatione celeri, nosque propterea absque alia citatione iuste potuerimus ac possimus declarare, prædictos infra scriptas penas incidisse: ad majorem tamen cautelam & certitudinem præmissorum, & abundantiore iustitiam, necnon nostram mansuetudinem exhibendam, & ad convincendam eorum malitiam, de fratrum nostrorum prædictorum consilio, tenore præsentium citamus prædictos, Antonium olim Prænestinum, Aquileiensem vulgariter nuncupatum, Henricum olim Tusulanum, dictum Neapolitanum, episcopos, Corradum olim tit. S. Chryfogni, Militemsem, Iordanum olim tit. S. Martini in Montibus, de Vrsinis, Petrum olim tit. basilice XII. Apostolorum, Mediolanensem, Ioannem olim tit. S. Crucis in Ierusalem, Ravennatem, Angelum olim tit. Potentianæ, Laudensem, presbyteros; necnon Raynaldum olim S. Viti in Macello, de Brancaciis, Baldassarem Cossa S. Eustachii, Odonem olim S. Georgii ad Velum aureum, de Columna, Petrum olim S. Angeli, præfate S. R. E. diaconos, cardinales, & quemlibet eorum in solidum, ut trigesima die, a data præsentium computanda, de quibus triginta diebus proxime futuris, decem pro primo, alios decem pro secundo, reliquos vero decem pro ultimo & peremptorio termino assignamus, si die ea consistorium erit, alioquin prima die tum sequente qua per nos consistorium teneri contigerit, compareant personaliter coram nobis humiliter & honeste, ubicumque tunc erimus, visuri ac audituri se declarari propter præmissa & alia fuisse & esse privatos, ac de novo privari officiis & beneficiis atque cardinalatibus, & tanquam hæreticos puniendos; & ad videndum & audiendum eandem declarationem & privationem per nos Senis factas, ut præfertur, innovari & publicari; necnon ad audiendum & videndum se declarari, & publicari se commississe crimina inobedientie, apostasie, Ariolandi, schismatis, blasphemie & perjurii, conspirationis, calumnie, falsi, & læsæ maiestatis, & propter præmissa crimina incidisse in penas & sententias spirituales & temporales, in talia perpetrantes instrictas & promulgatas; ad audiendum etiam & videndum, per nos alias penas eidem infligi, prout nobis visum fuerit, & iustitia suadebit: certifican-

*Deest, olim

tes eidem, quod, si venerint, si non, nos tamen in dicto termino ad declarationem & inflectionem huiusmodi faciendas, prout iustum fuerit, procedemus, eorum absentia vel contumacia non obstante.

Et quia audivimus, Franciscum olim tit. SS. Quatuor Coronatorum, Burdegalemsem, presbyterum, & Landolphum olim S. Nicolai in carcere Tulliano, Barensem, diaconum, præfate S. R. E. cardinales, se ad remotiores partes transfuisse aduersus nostram innocentiam, contra ecclesie unionem & contra veritatem acturos pro posse: ipsos citamus, quatenus prima die, qua per nos consistorium teneri contigerit, post tres menses ab hodierna die proxime futuros, de quibus tribus mensibus unum pro primo, unum pro secundo, & reliquum pro ultimo & peremptorio termino assignamus, compareant personaliter coram nobis, ubicumque; tunc erimus, visuri & audituri per nos decerni & declarari, ipsos propter præmissa incidisse in omnes supra scriptas penas; & audiendum & videndum per nos alias penas eidem infligi, prout nobis visum fuerit & iustitia suadebit: certificantes eosdem, quod si venerint, si non, nos tamen in dicto termino ad declarationem & inflectionem huiusmodi procedemus iustitia median- te, eorum contumacia seu absentia non obstante.

Cæterum volumus & auctoritate apostolica decernimus, quod huiusmodi citationes perinde valeant, & plenum robur obtineat firmitatis, dictosque olim cardinales & eorum quemlibet perinde ardeat, quacumque constitutione apostolica contraria non obstante, ac si eis & eorum cuilibet intimata, & insinuatæ personaliter & præsentialiter extitissent, &c. *Subdit, ne metu iudicium sedis apostolica declinarent, remoue ipsos latuisse obtinerent, liberi & tuti commearius syngrapham se dare, & in principis ecclesie Ariminensis foribus, diploma defigendum iussisse: denique hac adiungit:*

Sequens edictum, si fallit omnino verbis hactenus conceptum est.

Et ut nil omitamus de iis que quomodolibet ad sacram unionem præsumi possunt pertinere, vestigia nostri Salvatoris sequentes, qui non solum debitorem decem millium talentorum contritum & rogantem absolvit, sed & sibi familiarem publicanum, honorandum, correctum tamen, amplexit; & penitentem Petrum negatorem Deitatis & perjurum, suo gregi præfice, præfatos olim cardinales superius nominatos hortamur, & per asperionem sanguinis Crucifixi obsecramus, quatenus infra terminum eis ad comparandum, ut præmissum, assignatum, ad cor revertentes, suosque recognoscentes errores, ad nos, benigne suscipiendi, revertantur penitentes, certificantes eosdem, quod ad cardinalatus commodum & honorem, necnon ad beneficia que primitus obtinebant, quorum tunc alteri non fuerit jus acquisitum, misericorditer restituemus; delictis inhabilitationibus, notis infamie, & quibuscumque censuris, quas ob sua scelera huiusmodi incurrisserint, post prædictum terminum spe restitutionis penitus denegata: ut sic penitentes reversi, & a nobis restituati, ad sacre unionis effectum, quem mundus pernicioso schismate fatigatus expectat, nobiscum cum venerabilibus fratribus nostris sancte Romane ecclesie cardinalibus, tractandum & perficiendum assistant. Hoc ipsum referri volumus ad prædictos, Franciscum olim tit. SS. Quatuor Coronatorum presbyterum, & Landolphum olim S. Nicolai in carcere Tulliano, diaconum, cardinales, si infra terminum trium mensium ejs præfixum ad cor reverti & penitere voluerint. Nulli ergo, &c.

Datum Arimini XIX. Kal. Ianuarii, pontificatus nostri anno secundo.

GRE-

GREGORII EDICTVM ALTERVM

Quo cardinales, qui ad constitutum diem reversi non fuerant, omnibus dignitatibus privant.

Secundam partem hanc editi partem editi, ex Raynaldi annalibus, qui primam partem omisit, quod isidem verbis, et superius editum, concepit sic.

VT nil omitteremus de iis, quæ quomodolibet ad sacram unionem præsumi possent pertinere, vestigia nostri Salvatoris sequentes, qui non solum debitorum decem millium talentorum contritum & rogantem absolvit, sed & sibi familiarem publicanum, honorandum, correctum tamen, assumptum, & penitentem Petrum negatorem Deitatis & perjurum, suo gregi præfecit: prelibatos olim cardinales superius nominatos hortati fuimus, & per asperionem sanguinis Crucifixi obsecravimus, quatenus infra terminum eis ad comparandum assignatum, ad cor revertentes, suosque recognoscences errores, ad nos, benigne suscipiendi, reverterentur penitentes: certificantem eosdem, quod ad cardinalatus commodum & honorem, nection ad beneficia quæ primitus obtinebant, quorum tunc alteri non foret jus acquisitum, misericorditer restitueremus, delectis inhabilitatibus, notis infamiz, & quibuscumque censuris, quas ob sua scelera hujusmodi incurrisset, post prædictum terminum spe restitutionis penitus denegata: ut sic penitentes reversi, & a nobis pie restituti, ad sacre unionis effectum, quem mundus pernicioso schismate fatigatus expectat, nobiscum cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus tractandum & perficiendum assisterent.

Ac etiam attendentes quod, licet præfati olim cardinales cum anticardinalibus fuissent requisiti, & instanter rogati, per ambassatores solemnem carissimi in Christo filii nostri Sigismundi illustris regis Hungariæ, & dilectorum filiorum Michaelis Zeno ducis & communitatis Venetiarum pluries, necnon per oratorem dilecti filii Malatestæ de Pensauo ad requisitionem dilecti filii Caroli de Malatestis, quatenus pro bono hujusmodi unionis feliciter consequendo, neve per suum conciliabulum a nostro generali concilio separatum dicta unio retardaretur, sed forsitan (quod absit) omnino impediretur, vellent a loco Pisarum discedere, & si non in loco nostri concilii ut dignum & justum esset, saltem in aliquo communi libero & sufficiente, ad quem locum communem, dimisso nostro loco, si quis per nos esset specialiter nominatus, nos parati eramus accedere, & per hanc nostram humilitatem & voluntatem, quam semper ad sacram unionem habuimus, & habemus, efficaciter exhibere: iidem hoc facere pertinaciter, & obstinate penitus denegarunt, nullam concordiam aliam volentes, nisi quod sequamur eorum pravas affectiones, iniquitates, & errores, quæ totum statum primæ sedis, sive Romanorum pontificum, præcipitio exponunt: in tanta duritia permanentes, quod nedum videntur sacram unionem, quam verbis prædicant, realiter & omnino refugere, sed etiam, proh dolor! ad perpetuandum, quantum in eis est, hoc schisma nefandum intendere, & novum idolum, id est alium antipapam, in Dei ecclesia velut consilacilem vitulum procurare. Quorum considerantes malitiam & contumaciam obstinatam, pro bono universalis ecclesiæ, cui auctore Domino præsidemus, gravibus nostri cordis aculeis pungimur, & ad procedendum contra eosdem mediante justitia sine prorogatione alterius termini peruremur.

Adveniente igitur prædicta trigesima die, videlicet hesternâ, tunc propter festi solemnitate consistorium non tenuimus, sed die immediate sequente, videlicet

Concil. General. Tom. XI.

A delictæ hodierna: nobisque cum venerabilibus fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus in consistorio publico consistentibus, comparuit coram nobis dilectus filius Guillelmus Bardi de Latinis de Prato, Pistoriensis diocesis, procurator fiscalis dictæ Romanæ ecclesiæ; & prædictorum olim cardinalium ad dictam diem citatorum, & non comparentium, & cujuslibet ipsorum, contumaciam accitavit, ac petiit ipsos & ipsorum quemlibet, per nos, contumaces & contumacem reputari, ac decerni, & declarari ipsos, & ipsorum quemlibet, in pœnas & sententias prædictas, & in ipsis processibus contentas, & alias propter præmissa a jure vel ab homine in talia perpetrantes inflictas, & quomodolibet promulgatas, seu etiam ordinatas, incidisse, & alias eis & eorum cuilibet pœnas per nos infligi, prout nobis videretur, & justitia suaderet.

Nos igitur dilectis filiis nostris Bandello tituli S. Balbinæ presbytero, Ariminensi, & Petro Mariæ in Cosmedin diacono, de Venetiis vulgariter nuncupatis, cardinalibus, vivæ vocis oraculo mandavimus, ut ad portas palatii nostri accederent, ut ibi per se & alios clamarent, & clamari facerent, ut si prædicti olim cardinales, vel aliquis eorum, vel aliqui aut aliquis pro eis vel eo, ibidem existerent, dictum palatium intrarent, & ad nostram præsentiam accederent. Et deinde prædicti Bandellus & Petrus, sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, ad nos redeuntes, dixerunt, se ad prædictas portas accessisse, & ibidem per se & alios clamasse, & clamari fecisse, prout eis a nobis mandatum fuerat, quod si iidem olim cardinales vel eorum aliqui seu aliquis, vel aliquis pro eis vel aliquo eorum, existerent, dictum palatium intrarent, & ad nostram præsentiam accederent: ac retulerunt se prædictos olim cardinales, aut eorum aliquem minime reperisse, nec etiam aliquem pro eis vel ipsorum aliquo. Propter quod prædictus procurator iterum petiit, prout primo petierat, & superius est expressum.

Nos igitur præfatos, Antonium olim Prænestinum dictum, Aquileiensem vulgariter nuncupatum, Henricum olim Tusculanum, dictum Neapolitanum, episcopos, Conradum olim tituli S. Chrylogoni, Militensem, Iordanum olim tit. S. Martini in montibus, de Vrsinis, Petrum olim tit. basilicæ XII. Apostolorum, Mediolanensem, Joannem olim tit. S. Crucis in Ierusalem, Ravenatensem, olim tit. S. Potentianæ, Laudensem, presbyteros, necnon Raynaldum olim tit. S. Viti in Macello, de Brancatis, Baldassarem Costa olim S. Eustachii, Odonem olim S. Gregorii ad Velum aureum, de Columna, & Petrum olim S. Angeli, præfatos sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales diaconos, & quemlibet eorum, de fratrurn nostrorum consilio reputantes, prout sunt merito, contumaces; nec volentes nec valentes, salva conscientia, tantam contumaciam, ac tot excessus notorios relinquere impunitos, in eosdem olim cardinales, propter hujusmodi contumaciam, excommunicationis sententiam promulgamus, & declaramus eos fuisse & esse inobedientes, apostatas, schismaticos, blasphemos, perjuros, conspirationis, necnon ariolandi, falsi, & læsæ majestatis criminibus irretitos. Et insuper propter eorundem olim cardinalium excessus, & delicta, & alia supra dicta, declaramus eos fuisse & esse privatos, ac de novo privamus, omnibus officiis, & beneficiis, dignitatibus, atque cardinalatibus, & eorum commodis & honoribus, & eos tanquam hæreticos decernimus puniendos.

Innovamus etiam & publicamus prædictas declarationes & privationes, per nos Senis factas: in qua

CCCCC ij rum

ANNO
CHRISTE
1409.

rum prima prædictos Antonium olim Prænestinum episcopum, Aquileiensem vulgariter nuncupatum, Iordanum olim tit. S. Martini in Montibus, de Vrsinis, Franciscum olim tit. SS. Quatuor Coronatorum, Burdegalem, & Conradum olim tit. S. Chryfogoni, Militensem, presbyteros, necnon Raynaldum olim S. Viti in Macello, de Brancatis, Odonem S. Georgii ad Velum aureum, de Columna, Petrum olim S. Angeli, & Baldassarem Cossa olim S. Eustachii, diaconos, cardinales, de fratrum nostrorum consilio declaravimus privatos a die transgressionis præceptorum nostrorum, quæ fuit undecima Maii proxime elapsi, & ipsos de novo privavimus cardinalatibus, officiis, beneficiis, & eorum commodis, & honoribus; in secunda autem declaratione & privatione, quæ fuit xxviii. Septembris, de fratrum nostrorum consilio privavimus, & privatos declaravimus omnes cardinales, primis superius privatis & declaratis privatis, adherentes, & participantes in crimine, & nonnullos alios, omnibus dignitatibus, honoribus, gradibus, officiis, & beneficiis. Et nihilo minus præsentem populi multitudinem copiosam, per hanc nostram sententiam pronunciamus, decernimus, & declaramus, prædictos olim cardinales, propter prædictos excessus, in pœnas & sententias in prædictis processibus Urbani VI. prædecessoris nostri contentas, & alias in talia perpetrantes, tam a jure, quam ab homine infictas, & promulgatas, damnabiliter incidisse, ipsosque fuisse & esse privatos, & eos privamus quibuscumque dignitatibus, honoribus, privilegiis, & gratiis, necnon omnibus terris, locis, feudis, & bonis ac juribus, & jurisdictionibus quibuscumque, quæ a nobis aut prædicta Romana ecclesia, vel quibusvis aliis ecclesiis, aut personis ecclesiasticis, vel Romano imperio, seu quibusvis aliis, quocumque titulo obtinent; ipsorumque bona, & jura omnia, fuisse, & esse confiscata, & ea confiscamus; ipsorumque olim cardinalium personas, detestabiles, & infames esse declaramus. Et insuper omnes, & singulos, qui præfatis olim cardinalibus, vel alicui eorum, juramento fidelitatis seu homagii, aut alterius cuiuscumque obsequii debito, submissione, obligatione, vel pacto quacumque firmitate vallato, prius tenebantur stricti, absolvimus, & decernimus absolutos: ita quod nullus eis obedire, intendere, vel parere, nullus eis debita reddere, nullus eis respondere extra iudicium, vel in iudicio teneatur.

Movemus insuper omnes & singulos patriarchas, archiepiscopos, & episcopos, & alios ecclesiarum prælatos, necnon quoscumque clericos cuiuscumque gradus, conditionis, vel status existant, ne dictis olim cardinalibus vel alicui ipsorum, contra nos, & Romanam ecclesiam, vel nostras, & ipsius ecclesie jurisdictiones & bona, servire vel adherere præsumant. Quod si secus egerint, eo ipso excommunicationis sententiam, & omnes alias pœnas, in prædictis olim cardinalibus infictas & promulgatas, incurrant.

Mandamus etiam omnibus & singulis Christi fidelibus, utriusque sexus, cuiuscumque status, ordinis, dignitatis, præminentie, vel gradus existant, etiam si regali, reginali, imperiali, seu alia quavis præfulgeant dignitate, sub pœna excommunicationis, & aliis censuris, & pœnis gravissimis, per nos imponendis, prout nobis visum fuerit, & iustitia suadebit, ne ipsi olim cardinalibus, vel alicui eorum, contra nos & Romanam ecclesiam, vel nostras & ipsius ecclesie jurisdictiones & bona, favere vel adherere præsumant. Sint etiam ipsi olim cardinales intestabiles; nec testamenti habeant liberam factionem: ad bona quoque aliorum, ex testamento vel ab intestato, nullatenus admittantur: nulla fides, nulla eis credulitas adhibeatur;

sed a testimonio velut infames, & indigni totaliter repellantur. Sit eis iudicatus, & cujuslibet alterius officii publici exercitium interdictum.

Et insuper ut prædictorum olim cardinalium, eo major sit confusio, quo ipsorum culpæ potentius fuerint divulgatæ: omnibus & singulis patriarchis, archiepiscopis, & episcopis, sub excommunicationis pœna, quam ipso facto incurrant, nisi mandato nostro huiusmodi, postquam ad eorum notitiam pervenerit, per nostras litteras ipsis episcopis vel eorum metropolitanis directas, paruerint in effectu, districte precipiendum mandamus, quatenus ipsi prælati in singulis eorum ecclesiis, cum in eis major aderit populi multitudo, singulis diebus Dominicis & festivis, per unum mensem, campanis pulsatis, & candelis accensis, & demum extinctis, & in terram projectis, per se vel alios, dictos olim cardinales publice & alta ac intelligibili voce denunciant fuisse & esse excommunicatos, inobedientes, apostatas, schismaticos, blasphemos, perjuros, conspiratores, necnon ariolandi, falsi, & lætæ majestatis criminibus irretitos, & ipsos ut tales tandem faciant a Christi fidelibus evitari, donec ad cor reversi, suosque recognoscant errores, a nobis, vel successoribus nostris Romanis pontificibus, absolutiois beneficium meruerint obtinere.

Quod si forte dicti olim cardinales, vel ipsorum aliquis, in mortis articulo, ab alio quam a nobis vel successore nostro Romano pontifice fuerint absoluti: nihilo minus decernimus, & volumus, quod ipsi perpetuo careant ecclesiastica sepultura. Et si supervixerint, volumus, quod quam cito commode poterunt, coram nobis vel dictis successoribus nostris se personaliter representent, satisfacturi & recepturi, prout iustitia suadebit. Alioquin, ne propter hoc censuræ ecclesiasticæ eludantur, volumus quod ipsi olim cardinales in eadem excommunicationis sententiam reincidant ipso facto: & quicumque eosdem olim cardinales, vel eorum aliquem, scienter præsumperit ecclesiasticæ tradere sepulturæ, usque ad satisfactionem condignam excommunicationis sententiæ se noverit subjacere: nec absolutiois beneficium obtinere mereatur, nisi propriis manibus ipsorum, vel ipsius, olim cardinalium vel cardinalis, corpora seu corpus extulerint: & nihilominus locus ille perpetuo careat ecclesiastica sepultura. Et nisi prædicti olim cardinales se correxerint a prædictis excessibus & delictis, sine alia citatione aut monitione, pœnas alias, quas pro nunc misericorditer omittimus, imponemus eisdem, prout nobis visum fuerit, & iustitia suadebit. Nulli ergo, &c.

Dat. Arimini xix. Kal. Februarii, pontificatus nostri anno III.

XVI.

GREGORII PAPÆ EPISTOLA
AD FLORENTINOS.

Apologiam apud eos suam instituit.

Gregorius, &c. dilectis filiis nobilibus viris prioribus artium, & vexillifero iustitie populi & communis Florentie, salutem, &c.

OMnis catholicus fidei Christianæ zelator quantum teneatur pro fide Christi, & sacre unionis dulcedine laborare, nec debet nec potest, si sanæ mentis existat, ullatenus ignorare: cum & fidei documenta exhibeant, & ipsa natura, unitatis amorem in cunctis animantibus etiam præsentem. Proinde cum nunc de re ipsa litteras patentes, dilectissimi filii, habuerimus per manus unius, qui se vestrum dixit esse cursorem, sub vestri prioratus

ANNO
CHRISTE
1409.

ratus officii nomine, vestrorum prædecessorum tempore datas, licet eorum gesta & scripta in hac materia potuissent & debuissent, prout vos ipsos nosse putamus, non ita inhonesta transire: attamen placide accepimus & libenter, ac ipsarum contenta perspeximus diligenter, cum nil vere gratius possit nostro presentari conspectui, quam de re ipsa tractari cum modis & mediis, per quæ possit non infici, sed perfici, sicut optavimus semper, & capimus tota mente.

Et ut sic firmiter videatis, nulla recognoscens errorum a dilectis filiis communitate vestra catholica, sed a quibusdam civibus minus debita commotione deductis, quos in meliorem spiritum reducat Altissimus; & desiderantes, ut prædiximus, exitum bonum rei: non tardabimus ultra ea, quæ oratores nostri, quos nunc apud vos debetis habere, exposuisse amodo debuerunt, etiam presentibus respondere. Et ut præfatarum litterarum continentia uberius satisfiat, ad ea quæ tangunt particulariter descendimus.

Dicitur siquidem in primordio, neminem esse debere, qui non habeat ad Dei ecclesiam, sub lato pestifero schismate, uniendam intendere, & querere ejus pacem: & cum, Divina bonitate, non sitis inferius membrum ipsius, nulla in re debere vos enixe magis, atque diligentiori cura laborare indicatis, quam dare pro viribus operam tantæ rei. Contentamur certe & lætamur, quod nec infimi sitis, sed potentes pariter, & fideles noscamini, & juvenis ut compleatur hoc sanctum Dei desiderium, atque nostrum. Licite tamen & congrue, prout convenit, & aliter quam fuerint prædecessores ipsi vestri, qui ad multa indecentia devenerunt: & si tot legationum vices, quot apud nos, Petrum de Luna transmisisse dicunt, pro re ista non profuerint, dolemus corde tenus & affligimur.

Sed noscitur Deus, & homines viderunt, tam ex vestris, quam aliis qui adfuerunt, si volunt veritati hæere, quod per nos nunquam defuit, nec remansit. Et si tot seiverunt Florenorum millia, quot provenisse scribunt de vestrorum finium beneficiis ad hæc trahi: bene scitis vos, & ipsi qui sic scribit, quod multo plura fuere quæ sub illo nomine pro vestra republica remanserunt, si illa modica voluimus, & quæ habuimus, esse conversa pro Urbis tuitione, quam non potuimus propterea defendere, neglectis etiam indigentis propriis, quas portavimus pro tractatus unionis prosecutione, quam facimus tam ferventer, omisso omnibus cum prostratione personæ, quam & in æstatis ardore, & in hyemis glacie, omni submissimus periculo & jacturæ, deserentes propria, & cum evidentiæ personalis discriminis, non semel sed pluries per aliena viatoris more vagantes, & incautum huculque, malignorum operante versutia, quam novistis.

Nil valuisset dicunt exhortationes, & preces, & oblationes factas nobis de Pisana, Florentina, & aliis civitatibus, oppides vestris, &c. Exhortationes ipsas equidem atque preces admisimus, & habuimus gratas singulariter & benigne, & quantum in nobis fuit, valere continue, & valere semper in omnibus possibilibus & honestis. Sed quæ de vestrarum civitatum oblationibus tangunt, quomodo fuerint, ut alii intelligant, expedit aperire. Cum enim de provincia nostri patrimonii discessimus, & in Tusciam declinavimus, non volentibus jam corruptis nostris, qui tunc erant, cardinalibus, per viam Lombardiam, ut deliberaveramus, transire, & appropinquare Sannam pro re ista sancta perficienda, si potuissent: ad vos misimus & quævisimus instantissime Florentiam, vel in alia ex vestris terris nobis magis grata, & facta accommodata, receptari, dispositi ex tunc, cum Altissimi gratia,

A protectioni communitatis vestre principalis inhære. Et responsum fuit, non posse, nec velle, si pars adversa non veniret. Et nos ut veniret iustitiam totis viribus: eaque recusante, non valuimus habere. Perreximus Lucam, & cum gentibus vestris & per terras vestras, fidenter & domesticè, quantum scitis: & dum Lucæ essemus, vestra semper loca quævisimus, & ut pars adversa conveniret nobiscum in Pisis, fecimus posse nostrum. Dumque essemus in strictiori tractatu, adversarii ipsi parantur insidias contra Urbem; & contra personam nostram etiam conspirarunt: ut sic aliquos ex ipsis tunc cardinalibus nostris, contra nos etiam ad invicem conspirantibus, subtraxerint a nobis, qui contra præcepta nostra Pisas perrexerunt, ut nobis, per aliquos ex vestris ducti, qui sub unionis colore talibus intendebant, ut tamen credimus, præter & contra mentem communitatis vestre. Fecerunt autem sic, quod, ubi nos cum nostris minimum locum ex vestris non potuimus habere, ipsi conspiratores & fugientes a nobis Pisas obtinuerunt: & cum parte adversariorum in ea postea se junxerunt. Quantum igitur ista conformia fuerint oblationibus, quas tam amplas factas inquit & sinceras, quantum bonæ caritati convenerint, qualeque præparatorium fuerit unioni, quod a divisione & scandalis inchoasset, prudentia vestra judicet.

Sed his missis, quæ vitia non fuere erroris, vestra universitati, ut credimus, per antea tunc non nota: veniamus ad alia, quæ litteræ ipsæ dicunt, ubi aiunt scriptum esse, non qui cæperit, sed qui perseveraverit salvum esse, & ob id suum habuisse consilium a doctoribus & jurisperitis & timentibus Deum, synodum spectare ad illos qui olim cardinales fuere, & alios a jam diu pro schismaticis & hæreticis condemnatos, & pro illa Pisas concessisse eisdem. Respondent qui talia scribunt, & qui tunc in vestris magistratibus præfuerunt, qui fuere doctores, & qui isti fuere periti & timentes Deum. Fuerunt perditionis filii, ille olim Aquileiensis, & alter, qui appellatur de Tureio, & Baldassar Costa, qui Antonium de Barrio & Petrum de Ancharano, doctores suo jugo submissos, metu præmiserat, contra suam conscientiam autorantes. Qui Antonius, quæ dixerat & scripserat, revocavit in mortis articulo, ut fideliter nobis constat. Fuerunt & illi, olim Mediolanensis & Ravenas, qui seducti sunt, & secuti Baldassarem præfatum, tamquam mali caput. Fueruntne isti consultores, qui contra Christum Domini convenerunt in unum in civitate vestra Florentiæ de mense Augusti proxime præteriti, dum pro conciliabulo ipso, quod synodum vocant, Pisas obtinuerunt, pro sacro generali concilio per nos indicto die secunda Julii præcedentis ad festum proximum Pentecostes, si potuissent, impediendo: non verentes, in tempore, ut in aliis, falso uti, fingentes præfatum conciliabulum xv. Maii posuisse celebrandum in Pisis, cum dicti loci concessionem, ut dictum & manifestum est, circa finem dicti mensis Augusti tantummodo obtinuerint. Quam utinam non habuissent! & modo forsitan res esset meliori unionis dispositioni propinqua.

Quare cum ab ambassiatoribus nostris, qui tunc Florentiæ erant, quorum unus adfuit inter alios, vir singularis & doctor eximus dilectus filius noster Petrus Mauroceno, tunc notarius noster & modo suis meritis diaconus cardinalis, clare ostēderet eis omni ex jure contrarium, exaudire noluerunt? Quare & cives vestri proprii doctores & magistri, tam religiosi, quam sæculares, in opinione æquissima cum nostris oratoribus concurrentes, recusati fuere? Quare præclara consilia vestri populi vestrique commu-

ANNO
CHRISTI
1409.

nis noluerit admittere, dum negarunt prestare assensum, magnum cognoscentes errorem tam de conciliabulo ipso, quam de concessione civitatis Pisane; ut sic illos tunc praesides vestros oportuerit pro sua & praefatorum malignitate fovenda ad vias pergere indirectas, & (prout apud nos notorium esse constat) civitatem ipsam concesserunt eisdem per viam baliae Pisanae ad haec totaliter impertinentis, nisi forsitan pertinens facta fuerit, prout fertur, pro observantione & executione promissionum, quae de subtrahenda obedientia nostra facta fuisse dicuntur, quando cum gubernatore Ianuae fuit conventum de habendo dominio civitatis Pisanae. Multa autem cum praefatis civibus vestris in ipsa concessione civitatis Pisanae & conciliabuli offerata, minus quam licite interventa, nolumus aperire: quae tamen communitati vestrae non credimus fore ignota. Non fuit haec perseveratio bona: longe praestantior & Deo acceptior extitisset accelerata peccati correctio.

Dicunt post haec, ad nos misisse, ut ad praefatum conciliabulum assentiremus accedere. Quod quantum absurdum fuerit atque sit, iudicet ipse Deus, & vestrarum conscientiarum maturitas velit iusto iudicio intueri: postquam ipsi agnoscere noluerunt, cum evidentissimis rationibus monstraretur, omni iure omnique aequitate improbum & detestabile illud esse. Sed esse debebat, quod postea tempore suorum in officio successorum, qui viri modestissimi fuerunt, ad preces & instantias carissimae in Christo filii nostri regis Hungariae illustris, & dilectorum filiorum ducis & communitatis Venetiarum, & subsecutione Caroli de Malatestis, annuerimus locum mutari, & in uno loco communi, libero, & securo, esse cum eis, ut sic ex utraque parte fieret sacrum generale concilium. Quod licet in auribus vestrae communitatis, ut fertur, consonum videretur: illi tamen reprobi renuerunt, in sui conciliabuli obstinatione damnabiliter persistentes. Quamobrem dicunt ipsi vestro officio praecedentes, per litteras eorum praedictas, exhortatos a multis obedientiam nobis tollere, postquam non volebamus nostra iuramenta, vota, & promissa servare, nec aliquorum partes audire, ob id convocasse praelatos, magistros & doctores, religiosos & alios sanctos viros, degentes in locis suae ditioni subiectis, & cum eorum consilio obedientiam subtraxisse: prius tamen ad nos misso uno egregio & peritissimo domino Stephano Bonacursi oratore suo, & in nihilo proficiente, & cum conditione, subtractionem ipsam fecisse, quod non ante sextum & vigesimum diem praesentis mensis Martii locum habeat: declarasse quoque, quod si infra hoc tempus volumus ad praefatum concilium accedere, nosque libere & sponte determinationi illius conciliabuli submittere, atque quod determinationi praefatae stare nos obligabimus, vel si decreverimus infra praefatum xxvi. diem per nos vel legitimum procuratorem nostrum, cum pleno & irrevocabili mandato ad praedicta, renunciare papatui in manibus praefatorum damnatorum Pisis existentium, quos cardinales appellant, aut alterius cuiuscumque speciale mandatum ad praedicta habentis ab eis, tunc in illis casibus subtractio ipsa perinde sit habenda ac si non facta esset: ad praedicta nos orantes & obsecrantes, cum oblatione salvi conductus pro nobis & societate honesta, ad dictum conciliabulum accedendi. Et haec est summa ad contextum descriptionis illorum vestrorum in officio praedecessorum.

Ah pater omnipotens! unde tuis creaturis, quas de nihilo facis, praesumptio talis & tanta est, quod in sedem tuam sanctam, quam pro ipsis conservandis,

A & salvandis, constituisti in terris, non timeant insurgere tam proterve? Vnde est, quod calumnias & fallacias faciant ante te, qui omnia praesentia habes? unde, quod non erubescant tuae maiestatis thronum, in saeculo isto tam dulciter institutum, impellere & velle ducere velut monstrum? Parce, parce eis misericorditer, & ignosce, oramus suppliciter, & succurre: ne pereat grex tuus, pro quo tu mortis patibulum tolerasti. Et vos, filii dilectissimi, ab intimis cordis penetralibus exhortamur, ut facies vestras veritatis in caelum, corda vestra figatis in Domino, nec vestrorum praedecessorum in officio praedecessorum vestigia imitemini, qui dicunt convocasse concilium ad subtrahendum obedientiam apostolicae potestatis, pro damnatorum obstinatione tuenda, quam debuissent, & deberent, reprimere penitus & opprimere.

B Praesupponunt nos nolle iuramenta, vota, & promissa nostra servare, falsum totaliter affirmantes: cum & vota, & iuramenta, & promissa semper voluerimus & velimus, & in futurum continue intendamus integraliter observare, & mortem potius subire vellemus, quam desistere ab eisdem. Laudes Altissimi, qui hanc firmitatis gratiam nobis indulget. Et firmiter hoc teneatis, & tenere possunt qui verum diligunt, non ut illi, qui aiunt de suo dominio convocasse concilium: & saltem solum de sua ditione vocassent, ut praetendunt. Sed ut alii sciant, qui a longe distant, cum vobis, qui vidistis, dicere non sit opus: quare & de Bononia nobis subiecta; sed occupata tyrannide per principalem unionis hostem & pacis Baldassarem praefatum, convocarunt generales illos Praedicatorum, Minorum, & Carmelitarum, ac sequaces ipsorum privatos, & iusto Dei iudicio tam per processus nostros, quam aliorum praedecessorum nostrorum summorum pontificum, condemnatos, propter conspirationes & conjunctiones ac sacrilegia contra nos commissa per eos? Quare & alios quoscumque, & undecumque poterunt habere, nobis insectos & rebelles? quare & illos reprobos, Aquileiensem, & de Turcio, & Mediolanensem, fecerunt praesides in concilio, & dilectum filium nostrum Lucam civem vestrum ibidem existentem, presbyterum cardinalem, & apostolicae sedis legatum, noluerunt admittere, sicut prius receperant, & honoraverant in suo dominio, ut cardinalem pariter & legatum? Quare, si concilium, prout decet, liberum esse volebant, si ex illis iustitiae prima die surrexit in principio, dicens, praemisso aliquali libertatis colore, deliberatum esse per dominum Florentinum nullis bullis domini papae Gregorii obediri sub eorum dominio, sive per privationem, sive per decessionem praefatorum essent, & adhuc determinatum nullum denarium domino papae Gregorio portari per collectores de iurisdictione ipsorum? Quid aliud hoc erat, nisi suadere omnibus, obedientiam nobis totaliter subtrahendam? Quare & ad hunc finem die secunda cancellarium suum in introitu concilii fecerunt dicere quae dixit, & postea per dominum Laurentium de Rodalphis in publico etiam allegari? Quare & illi tres viri Dei, qui solum restiterunt, & pro veritate nostra dixerunt, etiam uno ex eis pro iustitia monstranda usque ad ignem introitum se offerente, si quis ex contrariis voluisset intrare, compulsi fuerunt & minis attriti, ita ut eos tacere oportuerit, immo & alium ex eis, qui tacere noluit, ut asserit, deserere civitatem? suntne ista liberi concilii ostensiva? non certe.

Dicunt praefatum Stephanum oratorem summi praemisisse, & nil profuisse: cum & ipse a nobis non nisi ardentem nostrum ad unionem affectum potuerit reportare, & deferre, per oratores ipsos nostros quos

ANNO
CHRISTI
1409.

quos actualiter nunc habetis, nos debite responsuros. Sed in hoc, prout in aliis, se gesserunt, cum oratorem ipsum suum post dictam eorum congregationem miserunt, & trium dierum terminum nobis dari fecerunt ad respondendum eidem. Literas Florentiæ datas die qua hinc orator ipse discessit, postea transmiserunt, præceptorias, & sub gravibus pœnis minatorias subditis suis in nostra curia existentibus, si e vestigio non discederent. Ambassiatorem ipsum dicunt nil profuisse, cum adhuc responsum non habuissent a nobis: quod habituri tamen erant, ut habuistis, minime expectarunt; sique illud, ut debet, admittitur, proficuum utique valde erit, & sancti operis perfectivum. Sed ut nullus ex actibus suis ab altero discreperet, fecerunt ipsos in omnibus consimiles, & conformes ad obedientiam etiam subtrahendam: licet parum restaverit subtrahendam, cum præceptum fuit ab eis, literas apostolicas non servari, & introitus canonicos interdicti. Solum supererat atque restat nomen papatus, circa quod principaliter cum promissionibus & pœnis abhorrendis, illis vestris civibus bene notis, omnis eorum astutia malignatur, & præfatorum reproborum ambitio tendit, non respicientium unionem, nec quidquam, dummodo id sibi valeant quærere quovis modo. O cæca cupiditas! o cupida rabies! o insana fragilitas hominum non verentium Dei sedem offendere, ut illam condemnatione æterna sibi valeant vindicare! procul vere sunt ipsi a nobis, qui illam graviter assumpsimus, & solum Dei timorem & amorem, ejus nutu perceptimus electionem nostram concorditer & spontaneæ factam esse, cepimus onus istud cum intentione & aviditate intensissima unionem & pacem dandi populo Christiano: ad quæ super omnia apud Deum nostrum continue & sincere retinemus intentum.

Et ob id prædictos nostros ad præsentiam vestram missimus oratores, tria habentes a vobis principaliter procurare. Primum quod nostra veritas, nostraque justitia, inno Dei, locum habeat apud vos plusquam malignitas adversantium. Secundum, quod inobedientiam velitis evadere, & in catholica fide & debita obedientiæ præstatione persistere: cum non hominibus, sed Deo vivo & vero inpendatis. Nec credatis quod hæc quæramus ob aliud, quam ob suam reverentiam, & salutem vestram, & aliorum consideratione fidelium, pro quorum etiam interesse tenemur & institemus plusquam nostro: ne principes & magnates, communitates & universitates, & cæteri obedientiæ nostræ, taliter videant cum Gallicorum gloria se delusos, & exemplum perpetuum dimittatur in terris taliter & tam graviter excedendi. Tertium & ultimum est, quod non velitis nostrum sanctum propositum perturbare, sed juvare, ut tenemini & debetis, & adversantes illos inducere ad locum tertium, communem, liberum, & universale concilium celebrare, & pacem ac perfectam unionem dare, quam cupimus & speramus. Neque puteris, quod de loco tertio dicimus, dilatorie interponi. Parati sumus, pro ab ipsis oratoribus nostris etiam debuistis habere, nos virum eligere Deum timentem, pacem amantem, schismati odientem, & cunctis respectibus unionem sacratissimam procurantem, qui pro parte nostra locum eligat supradictum, si ad idem processit adversarios pro eorum parte deducere: quod recusare non debet, si pacem & unionem, quæ ore prædicant, corde gerunt. Velit igitur, quidquid per vestros actum sit in præteritum, devotio vestra, quam per illas strictiores

Concil. general. Tom. XI.

A & magis pias, quas possumus atque scimus, obsecrationes in Domino requirimus, & monemus, his nostris justis desideriis ad tantum bonum perficiendum, juxta spem & fidem nostram, reddere vos conformes. Et si nulla causa alia vos inducat: saltem moveat illa Divina, quæ super omnia est, bonitas & majestas. Dar. Arimini, iv. Id. Martii, pont. nostri anno III.

XVII.

ALEXANDRI PAPA VI.

DIPLOMA.

B *Quo Pisani concilii acta confirmat.*

Rerum omnium summi ac providi ordinatoris, domini nostri Iesu Christi, vices, quanquam insufficientibus meritis, gerentes in terris, exemplo jus invitamur, ut de summa apostolicæ dignitatis specula, ad singulas orbis partes, nostræ considerationis aciem extendentes, ad ea potissimum, per quæ fides catholica roboretur, ac hæreses & schismata procul ab ecclesia depellantur, ac illa, quæ ad hoc provide & solemniter gesta sunt, & pro salute Christi fidelium executioni debite demandantur, operam atque operam, prout nostrum requirit officium, impendantus.

Sane dudum, videlicet anno Dominicæ Incarnationis millesimo trecentesimo septuagesimo octavo, in Romana ecclesia, hoste humani generis procurante, gravis & pestilens nimium exorta scissura, magna populo Christiano infra breve tempus attulit detrimenta: tota ipsius ecclesiæ fabrica per illam in duas partes divisa, quarum uni quondam Vrbanus VI. in sua, & alteri quondam Clemens VII. in ejus obedientiis nuncupati, eodem tempore ut Romani pontifices prædebant; Vrbanus quidem in Italia, Clemens autem præfatus in Gallia, sibi sedem, adhærentium auxilio, vendicabant. Deinde ipsis duobus contendentibus ab hac luce subtractis, quondam Bonifacius IX. Vrbano, & iniquitatis alumnus Petrus de Luna olim Benedictus XIII. in eorum obedientiis nuncupati, Clementi prædictis, ac etiam postea Bonifacio prædicto vita functo, quondam Innocentius, qui VII. ac demum etiam ipsi Innocentio, infra pauca tempora sublato de medio, perditionis filius Angelus Corario, qui olim Gregorius XII. nominabatur, in hujusmodi obedientiis successerunt. Sed cum dicto Clemente vita functo, ageretur, ut alter in locum ejus subrogaretur: cardinales de obedientia ipsius Clementis, de quorum numero tunc erat Petrus de Luna prædictus, ad extirpanda discrimina generalis incommodi, quæ ex schismate hujusmodi continue pullulabant, adinvicem promiserunt, & juramento firmarunt, ut si quis eorum in successorem dicti Clementis eligeretur, prosequeretur extirpationem schismatis, & unitatis vinculum in Dei ecclesia, etiam usque ad renunciationem sui papatus inclusive, si majori parti cardinalium eorumdem pro bono unionis expediens videretur: ut in quadam cedula super præmissis facta, & subscripta manibus ipsorum cardinalium, plenius continetur.

Hæc autem ipse Petrus non solum una cum cæteris unanimiter promisit, & juravit: verum etiam in verbis suis affectionem ac sollicitudinem, erga unionem per hanc viam habendam, ardentissimam ostendebat. Ex cujus assertione & verbis, cardinales prædicti, qui tunc pro electione celebranda convenerunt, potissime invitati dicuntur ad electionem de persona

D d d d d d ejus

ejus faciendam : credentes proculdubio , quod ea quæ ore & labiis prædicabat, etiam corde & opere cū sinceritate exequeretur. Sed præfatus Petrus, dicto Clementi furrogatus, licet statim rebus adhuc recentibus iterato promiserit & juraverit illa observare, & per varias mundi partes verbo notificaverit & scriptura, se pro bono unionis esse omnino paratum renunciare, adversario suo pariter renunciantem : tamen paulo post, honoris fastigio & dominandi cupiditate allectus, ac retrosum conversus, primo paulatim tergiversari, deinde aperte contradicere, & sine ullo velamine impugnare viam cessionis incepit, omnesque exosos habere, qui de hoc audebant sibi facere mentionem. Angebantur miserabiliter cardinales præfati, se & commodum Christianitatis contra spem suam ludificari, atque decipi conspicientes. Sed tantus erat imminenti periculi terror, qui in actibus atque verbis tam ipsius Petri, quam aliorum quorundam intrinsecorum ejus proferebatur, ut alii ex eisdem cardinalibus ori suo silentium imponere, alii qui liberius de hoc locuti fuerant, comminationum metu, interdum a consiliis, & ab ipsis Missarum solemnibus, non petita licentia, nec expectato sine, recedere, alii ex nostra civitate Avenionensi, in qua idem tunc Petrus degebat, subito abire, ob timorem captivitatis & carceris, cogerebantur.

Nec solum cardinales ipsos contempsit, verum etiam principes & dominos temporales, qui ad hanc viam ipsum exhortabantur : inter quos carissimus in Christo filius noster Carolus rex Francorum illustris, quo majori auctoritate ipsum Petrum, ad ea, quæ promiserat, observanda induceret, dilectum filium nobilem virum Ioannem Bituricensem, & quondam Philippum Burgundiæ, patruos, ac Ludovicum Aurelianensem, germanum, duces, cum notabili comitiva, prælatorum, ac magistrorum in theologia, & juris doctorum, & aliorum insignium virorum, oratores ad eum transmisit. Qui cum ad unionem Christianorum ex parte ejusdem regis ipsum Petrum hortaretur, & viam cessionis, tanquam breviori & necessariam, præferrent, & non solum promissiones & juramenta ab eodem Petro nuper super hoc facta, sed etiam verba ipsius allegarent, qui legatus existens in Francia, quibusdam ex præfatis ducibus, & aliis notabilibus viris dixerat, fore necessarium & expediens, ut per viam mutæ cessionis finis schismati imponeretur : ac etiam ipsi cardinales tunc simul ob præsentiam ducum congregati, hanc viam cessionis expedire pro bono unionis assererent, & de hoc sibi supplicarent, & quia supplicationibus, & rationibus nihil proficere posse videbant, in vim promissionis, & juramenti, eundem Petrum solemniter requirerent, ut per viam cessionis pacem ecclesiæ prosequi vellet : præfatus Petrus calcato pudore, & dominandi cupidine obæcatus, expresse facere denegavit.

Denique ne singula (quod nimis prolixum foret) conscriberetur, hanc viam cessionis per varios regum & principum oratores sibi propositam, per se improbat, & per alios ejus intrinsecos fecit publice impugnari. Actandè, ut omnibus spè de illa præcideret, per suum confessorum in ecclesia fratrum ordinis Prædicatorum Avenione fecit publice prædicari, quod ipse potius pateretur mortem, quam hujusmodi viam quomodolibet acceptaret. Quin etiam cardinalibus præfatis aliquando in sua præsentia constitutis idem Petrus affirmavit, frustra sibi de hoc mentionem fieri, quia ipse nunquam illam viam prosequeretur, etiam si adversarius renunciare vellet, & quod nunquam sederet inter cardinales in eodè scanno : per hoc evi-

dent ostendens, se de statu suo, non de unione, & pace Christianorum, prout facere promiserat & juraverat, cogitare.

Ob hæc igitur perjuriam, perversitates, & errores, eisdem Petro obedientia in regno Franciæ subtracta : cū per aliqua temporū curricula hujusmodi subtractio duravisset, ipse tandem suos defectus aliquantulum recognoscens, per instrumentum publicum, quod fere ad omnes reges & principes suæ partis direxit, viam obtulit mutæ cessionis, adversario cedente, mortuo, vel ejecto. Promisit etiam dictus Petrus in eodem instrumento, quod ad congregationem, synodum, vel concilium, quod inde teneri vel celebrari contingeret pro unione ecclesiæ, ipse accederet.

Et per hujusmodi oblationem, & alias quasdam considerationes, fuit tunc eidem Petro obedientia restituta. Credebatur enim, quod illa quæ verbo obtulerat, factò adimpleret. Sed exinde continuata perjurio serie, non magis postrema, quam priora ejus promissa servavit. Cumq; postmodum ad Bonifacium præfatum suos dictus Petrus misisset oratores (quibus tamen, quid daret in mandatis, quidve illic facere aut tractare deberent, cardinalibus præfatis tenuit occultum) atq; ipse Bonifacius intra paucos dies, postquam dicti oratores ad eum venerat, decessisset : cardinales, qui eidem Bonifacio adhaererant, dictos oratores tunc etiam Romæ existentes requiri fecerunt, & requisiverunt, quod si a dicto Petro mandatum seu potestatem habeant de via cessionis offerenda, hoc eis notificaret, quia ipsi cardinales dispositi erant in eo casu ab electione cessare : & si de hoc mandato non habeant, quod mitterent super hoc ad ipsum Petrum, & quod ipsi intendebant in electione super sedere, & expectare responsum : præfati oratores se nullum habere mandatum de cessionis via offerenda, & quod pro hoc mittere volebant ad dominum suum, responderunt : quoniam dicta via cessionis bona non erat, ex quo non solum evidens, verum etiam palpatum fuit, ipsum Petrum ad ostentationem dumtaxat, non ad aliquem unionis effectum, oratores prædictos in Italiam transmisisse.

Post hæc igitur dictorum oratorum responsa, quæ tergiversationem dicti Petri maxime detexerunt : cardinales præfati Romæ existentes, quibusdam, quæ ad unionem habendam utilia credebant, præordinatis, ad electionem processerunt. Et quia paulo post per experientiam manifestum fuit, quod illa, quæ tunc dicti cardinales circa unionem consequendam ordinaverunt, non satis adversus malitiam & cupiditatem hominum valida fuerant : propterea ipso quoque Innocentio, qui dicto Bonifacio furrogatus fuerat, infra breve tempus vita functo, iidem cardinales, antequam ad electionem procedere vellent, magno zelo unionis inducti, disposuerunt ad fortiora remedia pro pace & reintegratione Christianorum manus apponere. Itaque præfati cardinales, inter quos etiam dictus Angelus Corario erat, in palatio papali Romæ apud sanctum Petrum, ad eligendum successorem tunc in simul congregati, univrsaliter singuli, & singulariter universi, unanimiter & concorditer promiserunt, jurarunt adinvicem, ac Deo & beatæ Virgini, sanctisque apostolis Petro & Paulo, & toti cælesti curiæ voverunt, quod si quis eorum in successorem dicti Innocentii foret assumptus, pro integratione Christianorum, renunciaret effectualiter juri suo & papatus, si & quatenus dictus Petrus, aut ejus successor, qui esset pro tempore, similiter renunciaret ac cederet juri suo, sive decederet, dummodo ipsius Petri cardinales cum ipsis cardinalibus ipsius Angeli vellent taliter convenire & concordare, quod ex ipsis hinc inde sequeretur

canonica electio unici Romani pontificis; quodque ad creationem novorum cardinalium non procederet. Ac etiam multa tunc expressa promiserunt se facturos, & curaturos in hac parte, omni dolo & fraude atque mala interpretatione cessantibus. Et sic quilibet ipsorum juravit corporaliter, manu tactis sacrosanctis evangelis coram se præsentialiter præsentatis, servare, adimplere, ac exequi; quodque a dictis promissione, voto, & obligatione, ac juramenti præstatione, & ejus observatione, ac omnibus & singulis supradictis, nullus eorum absolutionem peteret, seu impetraret, per se vel alios, nec impetratis aut impetrandis uteretur, & sibi forte concessam nullatenus acceptaret, nec data potestate per ipsum alterius faceret se absolvi, seu etiam cum aliquo secum dispensari, sed vellet dicto vinculo remanere perpetuo obligatus; quodque ad majorem certitudinem, & firmitatem præmissorum, quilibet eorum teneretur se subscribere manu propria omnibus & singulis instrumentis exinde conficiendis: quorum quidem instrumentorum, quilibet eorundem cardinalium unum, vel plura habere valeret, pro ejus arbitrio voluntatis.

Quibus quidem promissionibus, juramentis, votis, ut præfertur, emissis, idem Angelus tunc dicto Innocentio interrogatus, promissiones, juramenta, & vota hujusmodi, etiam post eandem surrogationem immediate, ac deinde in ejus consistorio generali, ratificavit & renovavit, alios increpando, qui cum pacem & unionem potuissent Christianitati præstare, neglexerant: ac litteras suas, uti juxta tenorem ejusdem instrumenti tenebatur, ad eundem Petrum direxit, per quas prædicta a se promissa, jurata, & voto firmata notificavit, viam cessionis offerendo, ac ipsum Petrum requirendo & invitando, ut pro pace & unione Christianorum iis oblati annuere vellet. Quod tandem ipse Petrus, post longam instantiam suorum cardinalium, super hoc a quodam nuncio ejusdem Angeli requisitus, tanquam vulpes astuta, verbo tenuis effecit: & deinde per suas litteras ad præfatum Angelum transmissas, versa vice invitavit eundem ad prosecutionem unionis, ac se paratum cedere verbis obtulit: licet ex circumstantiis evidentibus comprehendebatur, quod dictus Petrus cessionis prædictæ non cum effecta, sed verbis & ostentatione dumtaxat assentiebatur, ut ante & post, in progressu hujus tractatus semper exitit manifestum.

Deinde Angelus præfatus, ad eundem Petrum, ad firmandum locum, in quo convenire deberet, suos misit oratores. Qui cum Petro & ejus cardinalibus antedictis, tunc Massilia residentibus, nomine dicti Angeli & pro eo concluderunt, quod ex tunc in proximo instanti festo S. Michaelis archangeli de mense Septembris, vel ex causa superveniens impedimenti legitimi in sequenti ex tunc immediate celebritate Omnium Sanctorum, Angelus & Petrus prædicti, cum eorum collegiis cardinalium Saonæ convenire deberent, ad faciendum ibidem unionem antedictam. Quæ omnia dictus Angelus, etiam postea, ratificavit & approbavit: dicendo tunc frequentius, nihil adeo sibi carum existere, sicut quod eandem facere posset cum Petro & ejus cardinalibus unionem; & quod, si galeas non haberet, in una barcha, vel pedes cum baculo, ad dictam civitatem Saonæ intendebat infallibiliter proficisci. Quod tamen postea non curavit: quamvis prædicti cardinales qui cum elegerant, cum majori parte illorum, qui tunc eandem curiam sequebantur, omnibus viis & modis honestissimis, gravibus, & maturis, cum eodem Angelo intendentibus, ipsum, ut dictam unionem ad salubrem & votivum exitum ducere vellet, interpellare assidue non cessarent

Concil. general. Tom. XI.

A Qui tamen apud eum per longa temporum intervalla proficere nullatenus potuerunt. Nonnumquam enim ipsis per verba respondendo ambigua, dicebat, quod si dictam unionem per ejus cessionem fieri contingeret, profecto timeret, quod per hoc magis schisma in eadem ecclesia suscitaret. Quandoque vero, per quosdam diverforum Mendicantium ordinum fratres, pluresque alios quos sibi sub spe promotionum atraxerat, etiam in ecclesiis, & aliis locis publicis, coram multitudine populi copiosa prædicare fecerat, quod si papæ cederet, etiam ex hoc prædicta unio sequeretur, animam suam in inferno damnetur. Et multa etiam alia iis similia, fabulosa seu figmenta reperiens, conabatur semper novas edere formas, quæ per tempus redimens Romæ, ac in Viterbensi & Senensi civitatibus, donec dicti termini ad conveniendum Saonæ, ut prædicatur, præterirent.

Quippe cardinalibus præfatis, qui cum ipso erant, Saonam accedere volentibus, sub gravibus pænis inhibuit, ne illic accederent: ac omnes pro dicta unione laborantes habebat exosos. Et successive, cum post hæc magnis difficultatibus protracti præfati Angelus Lucam, & Petrus ad Portum Veneris accessissent, ac de uno medio loco, in quo simul convenirent, tractaretur: miris cavillationibus & fallaciis vota Christi fidelium, pacem & unionem affectantium, adluserunt: cum ipsi duo contententes, immo verius colludentes, per eorum intrinsecos, & antiquitatum suarum conscios homines, quos uterque ipsorum, sub spe promotionum & præmiorum, sibi afciverant, secretos inter se haberent tractatus, & interdum, nocturna & clandestina inter Angelum prædictum & nunciū quemdam ejusdem Petri, & vice versa, prædictum Petrum cum secreto nuncio dicti Angeli, traherent colloquia, ac velut ex composito ad vexationem & scandalum Christianitatis, invicem conspirantes, sic se habebat, ut quod unus offerret, alter ex opposito denegaret: nec ullo modo poterant, annitentibus tam ipsis cardinalibus, quam prælatis & oratoribus regum, principum, & communitatum, qui tunc ista de causa illic conveniant, ad concordiam deduci: Petrus quidem, quoniam galeas tanquam ad bellum armatas habebat, nisi quæ a litore discedere, nec locum acceptare volebat, nisi maritimum, & cuius dominium in suis manibus traderetur; Angelus alios scrupulos cum mirabili incōstantia quærebatur. Vnde oriebatur apud homines iustissima quædam & intolerabilis indignatio: cernentes duos nequissimos, & in capita sua detestabiliter mentitos senes, terreni honoris cupiditate corruptos, & in reprobum sensum datos, cum paucis nequitiarum fautoribus, contra desiderium & zelum totius populi Christiani, qui pacem & reintegrationem sui mirabiliter affectabat, schisma perniciosum detestabileque nutrire ac perpetuare vellet; & ob hoc juramenta, promissiones, & vota, postposito Dei timore, & hominum verecundia, flagitiosissime conculcare. Ob hæc homines Deum timentes, & unionis zelatores, plurimum torquebantur: & piis precibus, ac sanis exhortationibus apud eosdem contententes, non desistebant instare, ut pacem, cuius debitorum esse dignoscebantur, Christianitati reddere vellent.

D Frustra vero multis precibus per aliquos menses apud furdas eorundem contententium aures consumptis, tandem præfatus Angelus doluit, quem de non faciundo dictam unionem diu ante conceperat, intra se ulterius retinere non valens, contra promissiones, vota, & juramenta sua prædicta, & in fœdum schismatis memorati, etiam devotis supplicationibus cardinalium, qui cum elegerant, & efficacibus rationibus aure surda penitus obauditis, ac præter & contra vo-

D d d d d d ij lunta-

Unitatem eorundem cardinalium & promissiones, juramenta, ac vota sua, ad creationem quatuor, prout ipse dicebat, cardinalium, de facto processit; ac etiam quorundam pravorum, ac nefandorum consilii seductus, eosdem cardinales, qui eum elegerant, Dei timore, hominumque verecundia postpositis pro eo quod pro huiusmodi tunc facienda unione apud ipsum vehementius laborabant, & in creatione dictorum novorum cardinalium contra promissiones, juramenta, ac vota sua de facto, ut præmittitur, factorum, consentire volebant, (quod nefas est dicere) eos incarcerare, ac vita privare, ut apparebat manifestis indiciiis, conabatur. Sed auxiliante Domino, prædicti cardinales, a facie arcus jam tensi ut læderet, evaserunt: nec propterea idem Angelus a præconceptis nequiter odio & rancore per ipsum contra eosdem cardinales, qui eum elegerat, desistens, sub privationis & aliis gravibus eis mandavit pœnis, ne aliquis eorum de præfata civitate Lucana exiret, nec ipsi cardinales congregarentur ad invicem, aut per se vel interpositam personam, cum oratoribus domini Petri, & illis qui ex parte ipsius regis Francorum, & dilectorum filiorum universitatis studii Parisiensis, pro tractanda unitate huiusmodi ad eandem civitatem Lucanam venerant, loquerentur. Quæ quidem mandata, omnem spem & tractatum unionis huiusmodi totaliter sustulerunt. Quam etiam die in publico consistorio, Luca adhuc existens, publice asseruit, quod ad faciendum unionem prædictam, viam cessionis ut perniciosissimam ac diabolicam sequi nollet.

Cum igitur tam dicti cardinales, quam ambassiatores, prælati, & fere omnes Christi fideles, unionem ecclesie affectantes, de huiusmodi unione consequenda ex facto ipsius Angeli omnimodo desperarent: cardinales ipsi cogitantes, quod melius esset eis incidere in manus hominum, quam derelinquere legem Dei, & fieri transgressores promissorum, juramentorum, & votorum prædictorum, etiam si proinde exilium, paupertatem, & omnia mala eos pati oporteret, versus civitatem Pisanam (quam etiam per prius dictus Angelus pro facienda unione prædicta in eadē, ut ad hoc valde idoneam, & ut ejus verbis utamur, quasi ad hoc fabricatam, eidem Petro tunc recusanti, licet prius in Massilia civitatem obtulisset eandem ambassiatoribus dicti Angeli, tunc etiam recusantibus, obtulerat) accesserunt. Et dum ibi prædicti cardinales forent infimul congregati, adhuc cum omni humilitate dictam Angelum per intermedios nuncios eorum aliquoties sollicitarunt, ut ei placeret ad eandem civitatem Pisanam accedere, atque una cum eis, quod ad perfectionem dictæ unionis, sicut expediret efficaciter pertractare, & in hoc etiam ipsius Angeli induratum animum immutare minime poterunt.

Prædictusque Petrus interim ab eodem loco Portus Veneris recedens, tractatumque eodem totaliter derelinquens, ad Cataloniam declinavit: ubi plures in cardinales contra promissiones suas, & in præjudicium unionis ecclesie, profanavit: omnibusque pene suis cardinalibus, qui bonum unionis huiusmodi expectabant, in diversis castris sive locis eidem loco Portus Veneris propinquis, remanentibus, ac de facto unionis per dictum Petrum perficiendæ etiam penitus desperantibus.

Qui posteaquam iteratis vicibus, & diversis nunciis, eundem Petrum ad dictam civitatem Pisanam accedere pro unione ecclesie, & suo debito exequendo, monuerunt: cum dictis cardinalibus, qui dictum Angelum elegerant, in loco Liburnii Pisanensis diocesis convenientes, super prosecutione reali ipsius

A unionis, inter se diversa colloquia & tractatus longo tempore haberunt: & demum per viam concilii generalis, tanquam viam rationabilem, & juridicam, ad huiusmodi schisma tollendum, procedendum fore decreverunt: & concilium ipsum, prout ad hoc casu pertinebat, ad civitatem Pisanam, quæ ab utroque contendente, licet diversis temporibus, approbata & oblata fuerat, & quæ ad id per omnes reputabatur idonea, & secuta, convocarunt: ad eandem civitatem, pro horum executione, personaliter accedentes: interim prædicto Angelo ab eadem civitate Lucana ad dictam civitatem Senensem, unde illic venerat, recedente: ubi etiam mala malis accumulando, plures alios in cardinales, contra sua promissa, juramenta, & vota, profanavit.

B Convocato igitur per eosdem rite huiusmodi generali concilio ad civitatem Pisanam, & convocacione ipsius universis Christianitatis partibus, regnis, ac provinciis, debito tempore solemniter publicata, ac successively etiam Angelo & Petro præfatis, necnon illis qui eis adhererant, & se pro cardinalibus tenebant, congruo tempore renunciata, citatque eis, & vocatis preemporie, ut per se vel alios eorum nominibus, & pro ipsorum interesse, ad dictum generale concilium in eadem civitate Pisanam celebrandum, & ad causam schismatis & hæresis contra ipsos instituendam, etiam convenirent, ac comparerent, ac præfata & oblata eis plena securitate illic conveniendi, necnon ibidem morandi, & recedendi juxta eorum beneplacitum voluntatis: tandem adveniente præfinito termino, quo dictum generale concilium in eadem civitate Pisana fuerat celebrandum, & illic postea de partibus, regnis, & provinciis prædictis, ac per mare & per terram, quasi innumera multitudine prælatorum, videlicet patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, & etiam ambassiatorum, & procuratorum regum & principum, & prælatorum, & aliorum qui illic personaliter accedere non poterunt, ac etiam multorum insignium locorum nuncios & ambassiatoribus, necnon magistrorum in theologia, & juris doctorum, mira multitudine illic continuo concurrentibus: eisdem cardinalibus & prælatis, qui ad huiusmodi concilium convenerant, ad formandum processum pro unione ecclesie necessarium contra eosdem Angelum & Petrum, ipsorumque sequaces, plures infimul convenientibus, ipsi Petro & Angelo illic non comparentibus per se vel alios, & propterea contumacibus, prout erant, merito repositis, servatis etiam servandis, post multorum temporum intervalla, & nonnullis sessionibus, necnon aliis solemnibus actibus, prout ordo juris & tanti negotii qualitas exigebat, per eosdem cardinales, per patriarchas, archiepiscopos, episcopos, & abbates, qui locum in eodem concilio habebant, etiam publice & solemniter factis: tandem huiusmodi generale concilium, dictorum Angeli & Petri, & suorum sequacium, absentia seu contumacia non obstante, pronunciavit, decrevit, definivit, & declaravit (prout hæc omnia in dicto processu deducta, petita, & probata fuerunt) Angelum & Petrum præfatos, fuisse & esse notorios schismaticos, & ejusdem schismatis nutritores, defensores, fautores, approbatores, incorrigibiles & pertinaces, necnon notorios hæreticos, & a catholica fide devios, atque promissionum, votorum, & juramentorum suorum huiusmodi transgressores, & eandem ecclesiam notorie scandalizantes, & propterea omni honore & dignitate, etiam papali, se reddidisse indignos, ipsosque etiam per sacros canones ab eadem ecclesia fore abjectos, privatos, & præcisos, ac privavit, abjecit, & præcidit: inhibendo quoque eisdem Angelo & Petro,

Petro, ne quis eorum se pro Romano pontifice gereret, aut nominare præsumeret: decrevitque dictam Romanam ecclesiam vacare, & per illos, ad quos hoc pertineret, ad summi Romani pontificis electionem procedendum fore: ac omnes & singulos, etiam si imperiali, regali, aut alia quavis dignitate fulgerent, iuramento & obedientia, quibus forte eis tenerentur stricti, penitus absolutos: inhihendo etiam Christi fidelibus ante dictis, ne alicui ipsorum Angeli & Petri parent, obedirent, & tenderent, aut præstarent auxilium, consilium, vel favorem, sub excommunicationis & alius censuris, siue pœnis in tales a canonibus promulgatis: illos etiam, qui forsitan huiusmodi sententiæ prædicti concilii parere contemnerent, ac fautores, defensores, & sequaces Angeli & Petri prædictorum, eisque adhaerentes, etiam per sæculares potestates compescendos fore, & compesci debere: & insuper processus, ac excommunicationis, inhabilitationis, seu alias sententias, & censuras, necnon privationis ordinum quorumcumque ac dignitatum, etiam cardinalatus, beneficiorum, & officiorum, ac graduum quorumlibet, contra eosdem cardinales, qui huiusmodi concilio adhaeruerunt & interfuerunt; necnon promotiones quorumcumque ac cardinalatus honorem per Angelum a die tertia mensis Maii, ac Petrum, prædictos, a die quinta decima Iunii, anni Domini millesimi quadringentesimi octavi, factas, fuisse & esse nullas, irritas, atque cassas, illasque, quatenus de facto processerant, cassavit, irritavit, & etiam annullavit, prout hæc omnia in prædicta sententia plenius continentur.

Nos itaque, qui postea fuimus, Divina favente clementia, ad apicem apostolatus assumpti, de consilio venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium, prædictam sententiam, & omnia alia & singula, quæ per concilium huiusmodi, pro tollendo schismate prædicto, reintegratio memorata, facta fuerunt, utpote provide, & tantorum venerandorum patrum, immo universalis ecclesiæ, autoritate & concordia facta, rata habentes & grata, ea autoritate apostolica ex certa scientia approbamus, & præsentis scripti patrocinio munimus: decernentes, non minoris existere vigoris & firmitatis huiusmodi sententiam, necnon omnia & singula acta & actitata in eodem generali concilio in hac parte, quam fuerunt & sunt alia concilia in diversis arduis negotiis ipsius ecclesiæ celebrata: volentes insuper, & eadem autoritate decernentes, quod eidem sententiæ, in iudicio, & extra, steturi firmiter, & omnino pareatur. Et quia turpis est pars, quæ suo non congruit universo: volumus etiam, & autoritate prædicta decernimus, quod si quis contra eandem sententiam forsitan verbo vel facto, quod absit, temere facere aut venire præsumpserit, tanquam schismaticus & hæreticus, & hæreticorum fautor, necnon ut universalis ecclesiæ turbator & scandalizator, ab omnibus fidelibus habeatur, ac etiam evitetur; donec ab errore huiusmodi resipiscens, ad gremium ipsius ecclesiæ præmissa satisfactio debita, cum humilitate & reverentia revertatur. Nulli ergo, &c.

Datum Bononiæ 11, Kal. Februarii, anno I.

A

XVII.

SCRIPTA DOMINI CAROLI
DE MALATESTIS

Ex eodem
Raynald.

*De iis quæ ipse cum cardinalibus Pisis tractavit,
& in reditu cum Gregorio, a quo legatus ad
cardinales fuerat.*

B

At sanctitatem suam facere posse quod sibi libebat: cum reverentia tamen, de his quæ titubant, ipsa advisabat. Videlicet accessus sui ad partes Fororivulii accelerationem, futuram esse maximi scandali, non extirpandi forte diebus suis. Credere quidem poterat sanctitas sua, ipsi Carolo, si placebat, non dicturo in hoc mendacium: per ea enim quæ dum Pisis erat, comprehendere poterat, multi erant qui sollicitabant per publicos processus, sanctitatem suam & adversarium suum ejici, & opportunitatem ad honestandum negotium, quod optant, quærunt: cumque viderint beatitudinem eandem discessisse, calumnias exasperabant in eam, jus suum dilatantes, dicentesque: ecce viam ad conveniendum pro sacra unione exequenda. Atque ex hoc jam adepti, coram suis astantibus quos cupiebant, processus urgebant: & postquam de tractatu unionis infecto illos palam intrudere poterunt, cum perjurum, fautorem antiqui schismatis, & hæreticum astruunt, neminemque sic excusare eum posse, cum cedere tractatum quemlibet infecerit, nec alium prosequatur, per quem unionem fieri possibile sit. Quidam patule dicent: Potest orbis universus cernere, quod non nisi ad subterfugiendum cessionem, & decipiendum fideles, illiusmodi concilium indixit & prosequitur: certus namque est, dominum Benedictum & suos ad illud accessuros non fore, similiter neque majorem partem fidelium, quæ ad hoc verum & sacrum concilium accessit & accessura est; & propterea ipsum cum paucissimis suis confluentibus non posse unionem per concilium illud facere, cû certissimus sit, & certi quilibet esse debeant, quod non accedebant illuc ad unionem perficiendam, sed, quantum in eo fuerit, destruendam. De consilio quidem domini Benedicti, quale unionis fructum attulisset, patebat. Unde inferent, quod uterque eorum jam precisus est, & notorie incorrigibilis, gravemque iacturam sanctæ ecclesiæ imminere, si apostolicam sedem diutius vacare sinatur: & exinde occasione sumpta, concorditer procedent ad sententiam diffinitivam celeriter, & postmodum ad tertii, ut sic dicatur, pontificis electionem. Quo facto (quod jam factum est) ipso domino Gregorio Forojulium accedente, Carolus videre videbatur, & cum reverentia petebat, quomodo & quando putabat fieri unionem posse.

C

Et si diceret forte, quod alias dixerat, se paratum acquiescere terminationi concilii sui, quod vere & juridice universalem representabat ecclesiam, & ecclesiæ universalis autoritate fungebatur: petebat, dato quod sic esset, quid in facto concilium illud proficiet unioni, & quid circa hoc consulere poterit, ad definire. Si enim consultum fuerit, & concessio etiam quod juridice terminatum, quod dominus Urbanus prædecessoresque sui, & ipse, veri fuerint pontifices, & quod diligentiam debitam adhibuerint pro unione exequenda: iterum terminent, ipsum tanquam verum pontificem ab omnibus venerandum fore. Cæterum terminent, aliorum congregationes, non concilia, sed conciliabula fuisse, irritent, damnent eos & acta per eos.

Ddddddd iij Petebat

Petebat a sanctitate sua, si alios credebatur hujusmodi acceptare sententiam, dicens Carolus se certissimum esse, quod non: & propterea certissimus erat, quantum humana fragilitas de aliquo certificari poterat humana consideratione, concilium suum per viam illam de facto unionem facere non posse.

Insuper si diceretur quod dabitur modus in illo concilio reintegrandi obedientiam, quæ fuit domini Urbani, dato quod sic fiat (quod tamen fieri quodammodo impossibile Carolus putabat) animadvertebat quod pars illa fuit per multos annos absque ulla divisione, multa principum prosperitate & potentia sulcata: & tamen schisma minime sublatum fuit, quin immo quotidie auctum & inueteratum. Unde etiam per viam illam concilium suum unionem producere posse, parum sperandum erat.

Præterea, quod ipse dominus Gregorius una cum concilio suo, omni postposita excusatione, ubicumque in orbe terrarum fuerint adversarii ejus utriusque, videlicet qui dicitur dominus Benedictus, & unio collegii, terminaverit accedere, ibique suum debitum quodlibet implere plene & perfecte: non putabat tamen Carolus, quod, si qui Pisis sunt, electionem alterius jam fecerint, stante quod in facto expertus est modicam erga Dominum Deum reverentiam & caritatem; insuper urgente in proximos odio, & privati honoris & commodi mundani ambitione proterva, non credit, licet unio fieri deberet, ipsam tamen fieri. Movebant quidem præsertim animum suum rationes istæ: nam dominus Gregorius adversariis ejus non cedentibus, cedere debere atque teneri non credebatur, sed suum consulere concilium, aut diffinire.

* f. ut diffiniert.

Quod si huic viæ dominus Gregorius jam conceperat terminaveratque, suo concilio illam terminante, assentire: longe præstantius pensabat Carolus certitudini unionis, & ipsi domino Gregorio fore, Pistorium accedere, quam festinare suum concilium celebrare, ut talem exequatur terminationem, postpositis quidem rationibus aliis publicis, & privatis.

Hæc propter unionis certitudinem apparebatur præferenda: videlicet, primo cedere quam alius eligatur, quam post: si enim primo cesserit, dubia non est electio causa sui. Si quidem, antequam cedat, alius eligatur, sua cessio post factam electionem illam, nisi de facto tantum certificare non potest. Valeat licet pontifex cedere, non potest sibi substituere pontificem. Et si mala sen inepta fuerit electio, illiusmodi cessio post factum, ineptitudinem illius auferre non poterit, multo minus sic validare. Si dicatur, dispensari posse electionem illam per eum prius quam cedat: quis dicet hoc certum esse de jure, an dubium potius est, an cui-libet juri canonico dissonum & oppositum.

Præterea quis crederet, electum illum & electores hujusmodi, postulare dispensationem, vel gratis oblatam acceptare velle? At si dicatur: ille talis, postquam fuerit electus, cedere poterit: dicebat Carolus quod bene faceret, sed ratione multiplici, & præsertim præteritorum experientia, & præsentium qualitate ponderata, non putabat, quod si tertius eligatur, nisi invito nunquam cedit. Aut enim cogitatur, eligendum eligi debere cum modo, ut cedat, aliis cedentibus, quisquis electus fuerit cum voto solemnium & juramenti cautione, quam magis de jure valide fieri queat. Et tunc vel credebatur, illos, qui Pisis erant, hujusmodi electionem facturos esse, vel non. Detur quod sic: tunc quærebatur, qua ratione humana habilior modus reperiri, tres insimul conventuros fore & cessuros, quam duos? Si namque difficultas negotii, causa impedimenti fuit: aucta causa difficultatis, addi impedimentum necesse erat. Qualis enim

erat difficultas conveniendi insimul duos, & modum reperiendi ad cedendum, opus teste erat, si negotii difficultas, & non partium voluntas causa fuit impedimenti. Si quoque voluntas, credendum est humanæ menti liberum citius cessurum fore, quam eos, qui per vota solemnium & juramenta valida ad cedendum obligatos fore toto patebat orbi? Vel forte credendum erit, si tertius ille majorem sibi cæteris favorem inspicit, citius, quam cæteri cesserint, cedere?

Quod autem electio illa non fieret cum obligatione ad cedendum, iis rationibus ipse Carolus movebatur. Primo quidem putabat, quod si volebant, qui Pisis erant, concilium juridicum & indubitatum asserere, velut asserabant, eorum terminationes tam circa ejectionem, quam circa electionem, validas, indubitatas, & irrefragabiles omnimode fore, cunctis fidelibus consonantur ostendere, & inde non cum obligatione illiusmodi electionem facturos fore. Si quidem bono moverentur zelo, dubitandi maxima inerat ipsis causa, si cum modo cedendi debite elegerint: ne forte, si noluerit ille servare promissam, opus eis sit (dato quod jus foveant) illum iterum, tanquam alios, velut perjurum, antiquati schismatis fautorem, & hereticum, ejectionem & præsum, declarare, & ad quartam electionem pervenire. Unde quartum schisma pro trischismate fieret. Cōcludebat ergo de primo ad ultimum, quod in principio unius particula proposuit: videlicet accelerationem ad concilium suum Forojulii, accelerationem posse esse, immo futuram esse credebatur, accelerationis tertii ad nomen papatum eligendi. Quo facto, de unione diebus suis parum, quin immo forte minime, erit sperandum. Et ideo simpliciter sanctitatem deprecabatur suam, modum adhibere, per quem tam proximum, maximum, pessimumque scandalum non fiat in ecclesia sancta Dei.

Et infra: Præterea quoniam non solum per ea quæ clandestine perceperat, verum per ea quæ manifeste viderat, & multis tam aliorum, quam eorum qui secum inerat, manifesta etiam esse putabat, non credebatur sanctitatis suæ personam tutam Pisis esse, potestate civitatis existente, velut erat, in favorem congregatorum Pisis prompta, multo quidem minus concilium. Nec quoque putabat, quod sumpta suspitionis rationabili excusatione apparenti, propter detrimentum sui status, suæque civitatis, reive publicæ exidium evitandum, domini Florentini, fortalitia & potestatem civitatis Pisanæ, in manibus suspectorum partibus ecclesiæ universalis traderent. Verum ex adverso considerabat, quod concilium Pistorii congregandum, non privatum, sed commune esse oportebat, quia communi consensu & autoritate congregari alii asserabant: nec amplius suæ præjudicabat sanctitati ipsum Pistorii congregari, communi partium consensu & autoritate, quantum Bononiæ & cæteris locis, quibus sic congregandum esse assenserat, qui Pisis erant assentirent congregari. Credebatur etiam per ea, quæ sibi oblata fuerant, quod domini Florentini, Pistorium & fortalitia ejus in manibus non suspectorum partibus ecclesiæ universalis deponerent, ad hunc actum celebrandum, ex quo tuta erit persona sua, & concilium tutum & liberum. Si quidem non deponerent, tunc orbi patebit, quidquid ex parte sui impluisse debuisset, fecisse, illos vero minime, innotescat. Cæterum orbi humilitatis ejus abundantia, & suorum superbia adversantium, & multimode fallacia exquisita, unde fortes animo efficerentur multi, convenirentque ad notoriam perversorum malitiam superandam: deque duobus alterum fieri necesse ipsi Carolo videbatur, si (non obstante illorum, qui Pisis erant, non æqua petitione) Pistorium humiliaverit ire,

ire; vel, exhibitā sibi ex suis tutelā sufficienti cautione, unio fiat; vel apud dominum Deum & homines iustificatus erit penitus, cum nihil omisisset de iis, ad quæ tenebatur ad unionem perficiendam, & ultra, Deus noverit, & hominibus patens erit. Sicque a domino Deo per se, & homines ecclesie sanctæ, & sanctitatis suæ causa fovebitur, ad optimumque dirigetur finem. Et cum multa, propter suspicionem captam in eum, ei opponantur, & ipsi tanquam malefactori detrahant: ex bonis operibus considerantes eum, glorificabunt Dominum, & suæ venerabuntur sanctitatis bonitatem.

Supplicabat igitur sanctitati suæ, ne vellet propter modicum permittere, tot fidelium errare mentes & pessimum schisma tot inveteratum annis plurificari, intendi, & extendi, cum sanctitatis suæ maxima ignominia. & forte demerito: deprecabaturque sanctitatem eandem, quatenus animadvertere placeret, quale quantumque excidium dicto fieret in populo, si non concordabat se cum iis, qui Pisis erant. Et si se pastorem reputat, ut credebat Carolus: penset, quod de minima ope perditā rationem cogetur reddere a patrefamilias.

His auditis, dominus Gregorius replicavit, illos velle, se & eos qui fuerunt & sunt sibi fideles, in eorum manibus & potestate poni, & quod absolute cedat concilio in manibus eorum & potestate posito: & quod cognoscebat hanc esse desolationem sui & suorum, dicens, si absolute cesserit, quid fieret de cardinalibus suis, quid de rege Romanorum, & de rege Ladislao, & de rege Hungariæ, & de aliis suis curialibus & fidelibus, quos sciebat, propter eorum constantiam erga eum, illis exosissimos esse. Et concludebat, valde apud Dominum se errare credere, & maximam agere impietatem, si sui & suorum perditionis causa foret, ut aliorum satiaret impiam voluntatem: & quod propterea volebat Deum, & suos, & conscientiam suam taliter lædere, sed potius mortis periculo se submittere, sperans in Domino, quod ipsum & suos fideles adjuvabit.

Ad hæc Carolus ait, quod qui Pisis erant, promiserant ipsum & suos bene & caritative tractare: quodque hoc & cætera particulariter promissa, sibi, ipso cedente, servabuntur, volebat promittere, & se obligare. Vnicum collegium in super acturos, & curaturos fore cum effectu, quod sacra fynodus solemniter hoc idem faceret, etiam quod futurus sollemniter promissa illa servabit integre & inviolabiliter.

De cardinalibus vero suis & de aliis particularibus, nihil velut retulerat, nihil sustulerat. Sciebat namque sanctitas suā, quod nullam habuerat licentiam seu potestatem ab eo tractandi super aliquo cum eis, si non assentebant prius ad aliquem propositorum locorum accedere, pro unico & communi concilio celebrando. Noluit igitur mandato & licentiæ contradicere. Verum opinabatur, per ea quæ comprehendere valuisset, quod cernentes qui Pisis erant, ipsius maximam humilitatem & liberalitatem multa mereri, ipso cedente propter sacram unionem ecclesie, contentarentur dominum Antonium nepotem suum cardinalem remanere, & forte camerarium, quamvis hoc sibi difficilium videretur, propter duos collegii illius, hoc officium præcedentes. De aliis vero quibusdam, quos non malos reputabant, forte hoc assentirent. De duobus quidem, videlicet de dominis vulgariter dictis Ragusensi & Senensi, nullomodo credebat, quoniam pessimos viros reputabant: & eos, & quemlibet eorum, causam fuisse destruendæ unionis & omnis scandali, publice & communiter Pisis ferebatur: & propterea cunctis plusquam exosos esse

palpaverat. Principes autem, qui suæ sanctitati fideles fuerant, securos de suo itari fieri decentissimum erat: & parum circa hoc difficultatis esse certus erat. Alias quidem, quando via cessionis tractata est, recordabatur ipse Carolus dictum fuisse, ad omnem futuri scandali inter partes fomitem extinguentium, opportunum fore, quod ea, quæ dominus Urbanus & sui egerant successores in obedientia sua, firma & rata haberet universalis ecclesia: similiter quoque, quæ ille qui dictus fuit dominus Clemens, successorque suus. Namque aliter necesse foret litem juris papatus, ad quam delendam, cessionis viæ partes assenserunt, suscitare, vel quæ partium jus profecuta fuisset, auctoritatem executione non pari approbando terminare, esto quod sublata fuissent strepitus & figura iudicii. De suis quoque curialibus dixit putandum esse, quod benigne tractarentur.

Verum adjiciebat, dato quod suos cardinales alii nollent cardinales remanere, & suos cardinales in officii eorum, numquid hoc unionem impedire debebat universi populi Christiani? Audierat nempe a sanctitate sua pluries, ut faverent ei ad sacram unionem perficiendam, suos fecisse cardinales. Primos quidem, ne inter eos, qui adversus eum jam conspiraverant, & decipulas non cessabant suis tendere pedibus, solam se absque consilio reperiret & favore; alios quoque, ne rebellatis adversus cardinalibus suis, ipse ab eis cum tribus derelictus, cum ipsis tantum tribus remaneret. Audierat etiam a sua sanctitate, quod viros humiles, & quam meliores sciverat, elegerat ad ecclesiam sanctam Dei uniendam & reformandam, omni penitus spe humani favoris ejecta. Concesso igitur hoc, cum cardinales istos fecerit propter unionis favorem & sanctæ ecclesie quietem: sanctitatem rogabat suam Carolus, quod ne in detrimentum propositi ipsos fecisse reperiretur. Putabat etiam ipsos debere velle suæ dignitati cedere, ne propter hoc sanctæ ecclesie impediatur commodum & tranquillitas: videntes præcipue ipsius exemplum, qui post dominum Deum suus erat pater & dominus & magister, & pontificali, quæ major erat, suæ dignitati renuntiabat, ut quiete & commodo fruatur ecclesia. Si autem nollent, cum mala in hoc deprehendatur eorum ambitio, potius ecclesie commodum tolli a sanctitate sua supplicabat, quam ipsorum prava voluptas. De suis vero cardinalibus similiter docebat, concludens in responsione hac, quod si videbatur sanctitati suæ annuere petitioni eorum, qui Pisis erant, cum opportunum foret tractare de securitate sui accessus Pistorium, & concilii tute ibi celebrandi, futuri que pontificis libera electione: poterat, immo decens erat, de statu suorum cardinalium futuro tractare, necnon de securitate status principum qui fuerant constantes in obedientia sua, & aliis suis sequacibus, & fidelibus, &c.

XIX.

E RESPONSIO CARDINALIVM
DOMINI GREGORII

*Facta ambassatori domini Malatestæ de Pensauro,
ad quadam capitula per ipsum dominum
Malatestam petita.*

AD capitulum secundum, videlicet: Dixi pro «
mini nostri Malatestæ, quomodo magnificus frater «
suis dominus Carolus sibi pridem intimavit, quod «
pro unione consequenda eidem videretur unum «

tan-

» tantum fore viam indubitam, & sine aliquo scrupulo enervativam penitus omnium scandalis, & cuiuscumque dubitationis de mentibus fidelium: videlicet quod fiat unicum & generale concilium, in quo concurrat voluntas dicti domini Gregorii pariter, & vestra. Alias si plura concilia in diversis locis indicta fierent, ut ordinatum est: verisimiliter & necessario multa scandala, divisiones, ac hereses suborirentur exinde: & sic, ubi pacem querimus, multiplex discordia sequeretur: sicque erit error posterior, peior prior, &c. Respondent & dicunt sic: quod veritas est, quod pro bono negotii, & ut in illo certius & securius procedatur, & ad serenandas conscientias omnium, utile & expediens est quod non teneantur plura concilia, quia sunt solum ad impediendum, & non ad expediendum sanctum negotium, de quo agitur. Ipsi ergo commiserunt se simul, & fecerunt unicum collegium pro prosecutione sancte unionis: & habitis inter eos multis deliberationibus, & diversis ac repetitis consiliis pro unica & sola via dandi pacem ecclesie, elegerunt convocare concilium generale, & elegerunt locum communem infra Italiam, scilicet Pisanum: qui locus per contendendum quemlibet fuerat oblatum, ut patet per publica instrumenta. Nam primo dictum locum obtulit dominus Benedictus in Massilia, nepoti, & aliis ambassatoribus domini Gregorii: locum eundem in loco de Portu Venere publice obtulerunt dicto domino Benedicto: ad quam electionem etiam domini cardinales utriusque collegii consenserunt, & precipue collegium Italicum hoc procuravit de mandato dicti domini Gregorii, per organum magnifici militis comitis Campanie, quem ad hunc effectum miserunt Portum Venere ad dictum Benedictum & suum collegium. Et ideo dominus Gregorius habet quod querit: nam Pisanus locus, ut predictum est, electus de communi consensu, ut ipse vult, & nedum de communi consensu, sed ad procurationem eius solius, ut patet ex responsione sua facta in Luca, & ex bulla quam super hoc domino Benedicto transmisit, cuius bullae particula sequitur in hac verba, videlicet: Itaque nobis illa via magis placebit, & placet, ut sub uno aliquo domino, vel dominio, in quo utraque pars tuta foret, huiusmodi foret conventio personalis. Hanc enim via omnia impedimenta excludit, omnes scrupulos repellit, omnes amputat difficultates: pro cuius executione, Florentinorum & Senensium loca habilia & decentia, tam maritima quam terrestria, & insuper civitatem Lucanam, sibi pro parte vestri fecimus offerri, & precipue civitatem Pisanam, qui locus est idoneus, ut nullus magis valeat reperiri, divisus flumine, galeis, secundum quod tu optare videris, accessibilis, abundans victualibus, capax multitudinis, tutus ab omni respectu, sic accommodus, ut ad istam conventionem fabricatus videatur. In unius diei spatium nos per terram, & tu per mare, ad eum locum convenientes, pacem Christianitati reddere possumus.

Itaque ad istum locum, tanquam ad locum per utrumque electum, dicti domini cardinales mandaverunt concilium generale, vocaveruntque solemniter & canonicè utrumque dictorum contendendum ad dictum locum & prefixum diem: & ita nunciaverunt per ipsorum solemnes nuncios, & litteras publicas & apertas, omnibus prelatibus, regibus, principibus, ducibus, nobilibus, notabilibus, communitatibus totius Christianitatis. Itaque concludunt, quoad istum articulum, quod per eos non stetit, nec stat, quin concilium generale fiat, sicut fieri debet, ad quod ipse & Benedictus, de cuius re similiter agitur, specialiter sunt vocati.

Ad tertium articulum videlicet: Item dicit prefatus dominus Carolus, sibi a certo innocuisse, multos principes & communitates concurrere ad hanc viam, tanquam prae ceteris meliorem: instituisse quoque cum prefato domino Gregorio, eidem supplicantes, ut sibi placeret concurrere cum concilio suo in uno loco, vestris reverendissimis paternitatibus vestroque concilio: subjungens idem dominus Carolus, quod si altera partium, V. R. P. videlicet, & prefati domini, se retraxerit a predicta electione dicti unici loci communiter fienda (verisimiliter hoc eventurum non asserit) quod ab illa parte, que recusaverit, omnis obedientia totaliter subtrahatur cum vilipendio, detrimento, & infamia maxima ejusdem partis, cum manifeste convinceretur nolle unionem per modum justum & æquum, attentam maxime promissione utriusque, facta de non omitendo aliquid de contingentibus. Recusare autem electionem dicti unici loci, esse omittere, & sic contra promissa venire, &c. Respondent dicti domini cardinales, quod de fide, legalitate, & probitate, & pura intentione dicti domini Caroli circa unitatem ecclesie, dicti domini confidunt, sicut de speciali & singulari filio ecclesie Romanæ: & pro tanto, quidquid dicat, vel faciat, domini reputant eum bono zelo procedere. Sed possibile est, quod dominus Gregorius vellet eum circumvenire, si posset: sed cum Dei auxilio sperant dicti domini, quod ipse est talis, qui non permittet se decipi vel seduci. Et quia dicitur in dicto articulo, quod posset multum imputari ad vilipendium, detrimentum, vel infamiam illius partis, quæ non acceptaret tertium locum eligendum, cum manifeste convinceretur eos nolle unionem, & per consequens ab illa parte subtraheretur omnis obedientia, attentum quod multi principes, & communitates concurrerunt ad hanc viam: respondent dicti domini cardinales, quod possibile est, quod aliqui domini & communitates, qui non sunt plane informati de facto, de circumstantiis, ad informationem seu suggestionem dicti domini Gregorii contentarentur, & placeret eis, si possibile esset, quod fieret mutatio ad unicum locum de communi partium voluntate. Sed domini certificant dictum dominum Carolum, & dominum Malatestam, quod ipsi habent nova de majoribus regibus & principibus Christianis, & de majoribus prelatibus totius ecclesie, quod ipsi acceptant, laudant, & approbant viam istam receptam per dominos cardinales, de concilio generali celebrando in Pisis: & venient ad dictum locum, & tempus, qui venire poterunt, legitimo impedimento cessante, & qui erunt legitime impediti, mittent procuratores plene instructos cum sufficienti mandato: & erunt in tanto numero, quod bene admirabuntur uterque istorum contendendum.

Et nihilo minus credunt dicti domini cardinales, quod omnes, qui pro nunc approbant mutationem loci, quando erunt informati de impossibilitate juris & facti, & malitiosa cautela, per quam istud procuratur per dominum Gregorium, recognoscent veritatem, & concurrent cum majori & saniori parte regum, principum, communitatum, cleri, & populi Christiani, & cum tota ecclesia, autoritative, canonice, & sufficienter unita. Et ut dicti domini sint de singulis informati, tanquam speciales ecclesie filii: domini eis notificant, ipsosque cum pura veritate informant, quod in casu de quo agitur, quando scilicet sunt duo contendentes de papatu, ut est in casu presentis, concilium generale est iudex ordinarius & superior utriusque. Nam clarum est, quod propter dubium unus non est superior altero: nec

ambo

ambo simul, cum non possint esse duo capita, & esset contra articulum fidei: & in unam sanctam, &c. nec alter ipsorum per se habet in ista materia aliquam jurisdictionem, nec convocandi, nec ordinandi, nec aliquid statuendi. Nam alias quilibet esset iudex in causa propria de titulo sui papatus: nec unus cu parte sibi obediente obediret, seu determinationi alterius. Ita quod oportet de necessitate, quod sit dare tertium, qui iudicet inter eos: & nullus est, nisi universalis ecclesia, quae est superior & mater utriusque, quam reputant generale concilium in hoc casu. Nam nullus eorum habet integram obedientiam, ita quod universalis ecclesia non est, neque esse potest apud aliquem eorum, & per consequens neuter potest convocare concilium quod sit generale totius ecclesiae.

Opponuntur etiam contra eorum quemlibet fautoria schismatis, atque afferuntur notoria & probabiles, pertinacis & obstinati ex dictis & factis eorum opponuntur enormia & gravia crimina, notoria facti permanentis, de quibus pluries & solemniter moniti, fuerunt incorrigibiles, pertinacis & obstinati: & crimina sunt talia, quae enormiter scandalizant totam ecclesiam, immo sunt in subversione, nisi occurratur, totius status ecclesiastici. Iltis pro vero praesuppositis, quae sunt luce meridiana clariora, quae praesidentia signa frenetis audebit asserere, quod ipsi, vel eorum alter, in ista materia possit, vel debeat esse iudex, & per consequens autoritative convocare concilium generale, cum multi opinentur eos jam esse praeciosos.

Præterea clarum est, quod isti sunt principales Benedictus & Gregorius, de quorum facto agitur: ita quod de necessitate juris oportet eos requirere, & provocare ad causam, & assignare eis locum securum. Et istud jam est factum per dominos cardinales: nam D. Gregorius hunc locum recusare non potest. Nam omnis locus in hoc articulo recusatur, vel quia non est idoneus, vel inhabilis, vel quia non est tutus, vel quia non est electus per partes. Quoad idoneitatem vel habilitatem loci Pisarum non est insistentum: primo quia notorium est, secundo etiam ultra loca mundi: Gregorius commendavit locum Pisarum, sicut est rei veritas. Item ex tunc se posuit bis in manibus Florentinorum, in quorum dominio est ipse locus. Similiter dominus Benedictus, qui jam acceptavit hunc locum, non potest eum allegare suspectum: & ut communiter contrarium etiam asseritur, & est magis verisimile propter illam, quae facti dicitur, & habentur literae a diversis personis fide dignis: Dominus Benedictus personaliter venit ad istud concilium ad locum praesumptum. Si inveniat locum mutatum, factis iustis & rationabilibus protestationibus suis recedet, & sic concilium ruet, & ipse pretender se excusatum.

Præterea reges & principes, communitates, prelati, clerici, & populus totius Christianitatis utriusque obedientiae, sunt solemniter vocati ad istum locum & terminum, & a pluribus habetur responso, quod veniunt vel mitent. Si invenient locum mutatum, delusi & frustrati, si venerint, recedent; & si per prius ea severint, non venient, & arguent nos probabiliter varios, mutabiles, & inconstantes, & per consequens concilium ruet, ut supra. Et credant dicti D. Carolus & Malatesta, quod multi venient Pisas, qui propter multas rationabiles & iustas causas, non transibunt magis profunde in Italiam.

Sunt & multa alia, ex quibus manifeste convincitur, quod dictus Gregorius & sui, qui vellent divertere, & impedire istud sanctum negotium, procurant ista diverticula. Quis sane mentis non videat, quod quidquid agitur per dictum Gregorium & suos, est ad divertendum istud sanctum concilium, per quod solum potest sedari schisma, & uniri ecclesia Dei? & quod malitio-

Concil. general. Tom. XI.

se & nequiter procuratur ad impediendum tantum & tam optatum bonum, ita per Dei gratiam dispositum & propinquum; & sub fallaci & dissimulata cautela peccant seu peccant faciunt loci mutationem? Quae enim est ratio, quod dominus Gregorius non veniat ad locum per eum nedum acceptatum, sed tam publice & solemniter oblatum, & copiose laudatum, nisi ut sub verborum pampinis frustraret negotium? Nam si nunc, quod absit, concilium congregatio impediretur: non esset spes, quod de tempore nostro posset iterum congregari. Et ad istud tendunt isti seductores populi Christiani, & maxime bonorum virorum & simplicium devotorum, tractando & procurando per vias exquisitas, quod divertatur negotium & concilium non teneatur, &c.

XX.

DUBIA MOTA PER CARDINALES, Ex Raynaldo.

Quia in concilio generali possent duo contentiones de papatu, seu ipsorum alter, vel etiam ipsorum sequaces, movere dubia, & dicere exceptiones, quae sequuntur: ideo super illis est habenda ante diem concilii matura deliberatio.

I. Et primo forsitan dicitur, & excipietur, quod cardinales non poterunt vocare concilium, sed potius ille, qui gerit se pro papa in parte sua: & hoc videtur habere colorem per omnia iura, di. X. VII. Et nisi huic dubio clare satisfiat, non censetur ecclesia congregata, nec esse ibi concilium, sed potius conciliabulum, & sic nullius auctoritatis, jux. c. mul. X. VII. di.

II. Item moveri aliud dubium. Si quilibet, qui se pro papa gerit, petit ante omnia restitutionem propter subtractiones, & neutralitates sibi factas: talis petitio videtur habere colorem per C. item summatus, qui est sub §. Item cum Balaam 2. q. 7.

III. Item poterunt dicere prima facie contendentes, quod positio quod cardinales possent vocare concilium, vocatio esset nulla: quia expoliatus episcopus ex quacumque causa vocari non potest de iure ad concilium, nisi fuerit restitutus, nec de aliquo crimine agi contra eum, ut volunt iura per expressum 3. q. 1. & 2. per totum. Et ista est una exceptio, quae prima facie videtur iuridica per dicta iura: & in illis dominus Benedictus se fundavit tempore alterius subtractionis. Et nisi istud dubio respondeatur, concilium nullius effectus reddetur.

IV. Item posset moveri dubium. Si Benedictus vel Gregorius in concilio peterent, subtractos vel neutrales repelli a concilio, tanquam ibidem vocem non habentes: ista petitio videtur habere colorem per §. huic etiam. 17. di. Et quia spoliati seu neutrales, spoliantes per hoc papam, censentur esse inimici secundum iura vulgata: & sic venient in concilio ut partes, non autem ut iudices, vel vocem habentes.

Qui fuerit his dubitationibus satisfactura, ex nullo, quod exet, monumento constat.

VITA ALEXANDRI PAPA V.

Alexander V. instituti S. Francisci religiosus, natione Cretensis, commentariis quos in libros sententiarum scripsit, Diviniq; verbi concionibus clarissimus, theologiae doctor profundissimus, ex archiepiscopo Mediolanensi & cardinali presbytero basilicae SS. apostolorum, communi omnium cardinalium utriusque obedientiae suffragio, Gregorio XII. quondam vero pontifici, & Benedicto XIII. antipapae schismatico, renunciantibus subrogatus est in concilio aemulico & generali Pisano vi. Kal. Iulii, ann. Dom. 1409. tempore Ruperti imperatoris. Regnum Neapolitanum Ladislao ecclesiae persecutori ademptum, consensu patrum omnium in Pisano concilio presentium, [ex eo gradu ad summum ecclesiae culmen evehctus est] Ludovico

Ex Raynaldo.

* Falsa haec locorum insinuat.

* Locus falso indicatus.

ANNO CHRISTI 1409.

Ececece vico

vico Andegavenſi contulit. Piſas diſcedens, Bononiã ſe recepit: ibiq; in morbu incidit, ex quo dum ſibi morte imminere ſentiret, cardinales ad ſe accerſiri juſſit. Cumq; ad pacẽ & concordia, communemq; eccleſiæ utilitatem, eos adhortatus fuiſſet, omnia quæ in concilio Piſano decreta erant, ſibi juſta videri dixit. Ad extremum cum dixiſſet illud Chriſti, *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*, ſpiritum Deo reddidit quinto Nonas Maii, anno 1410. poſtquam oẽto menſibus eccleſiam rexiſſet. Bononiæ in eccleſia S. Franciſci ſepultus eſt. Pauperes unice diligebat, plurimum humanus erat, & in quemvis liberalis: adeo ut interdum omnibus ex hauſiſt per iocum dicere ſoleret, ſe divitem epiſcopum fuiſſe, cardinalem pauperem, pontificem vero mendicum eſſe.

Ioan. 14.

VITA IOANNIS PAPÆ XXI.
VVLGO XXIII.

ANNO
CHRISTI
1410.

Ioannes hujus nominis vulgari opinione XXIII. patria Neapolitanus, prius Baltazar Coſſa vocatus, illuſtri familia natus, ex cardinale S. Euſtachii, & legato Bononiẽſi, factus eſt pontifex conſenſu omnium fere cardinalium utriuſque obedientiæ, decimo ſexto Kalendas Junii anno Domini 1410. Ad pontificiam dignitatem promotus, electores imperii adhortatus eſt, ut Sigismundum Bohemiæ regem, imperatorem deligerent. Quo facto, eidem in Italiam venienti, ut Ladiflamm Romanam eccleſiam inquietantem compeſceret, obviam apud Laudem proceſſit, cumque eodem Mantuanam perrexit: ubi dum regia quadam magnificentia per D. Franciſcum Gonzagam excepti eſſent, conſultatum fuit de bello Ladiflamo inferendo, qui plurimas eccleſiæ ditiones involaverat, & ne ipſi quidem Vrbis pepercerat. Hortatu imperatoris ad tollendum ſchiſma triginta ſex annorum, univerſale concilium Conſtantiæ celebrandum indixit. Quo cum veniſſet, tantis & tam enormibus accuſationibus oneratus eſt, ut mutato habitu, non ſine magno timore, clam ſe ſubtraxerit. Verum decreto contra ipſum lato, apprehenſus, & in carcerem conſectus, criminibusque quadraginta, de quibus accuſatus erat, convictus, communi omnium conſenſu depoſitus fuit, ſententiamque adverſum ſe pronuntiatam approbavit: ac Ludovico Bavaro ad cuſtodendum traditus, tribus annis captivus detentus eſt. Exinde Gregorius quoque citatus eſt, qui initio quidem comparere recuſavit, verum bonis Sigismundi admonitionibus perſuaſus, Carolum Malateſtam eo miſit; qui omnium ſententia intellecta, nomine ipſius renunciavit. Tertius antipapa Petrus de Luna, ſive Benedictus XIII occupata arce Panicolæ in Perpiniano, adeo ſe contumacem præſtitit, ut ejus cauſa diſcuſſa per concilium, depoſitus fuerit. In eadem ſynodo, Bohemorum error damnatus eſt, eorumque anteſigniani Ioannes Hus & Hieronymus Pragenſis exuſti ſunt. Omnibus hiſce rebus tranſactis, ad eligendum novum pontificem animum adjecerunt: ad quam rem debito modo perficiendam, ex omnibus nationibus probate vite viros ſex, qui cum cardinalibus conclave ingrederentur, ſelegerunt. Quibus introductis tertio Idus Novembris anni 1417. ipſo die S. Martini, contra omnium opinionem, communi tamen gaudio, cardinalis Columna pontifex eligitur: qui ſibi nomen ab eo Sancto qui in eum diem incidebat, accepit. Sed de eo in ſubſequentibus latius. Quod ad Ioannem & Gregorium attinet, unus concilii decretis agri Piceni legatus designatus eſt: alter vero per Martinum (cui ſe Florentiæ hamiliter ſubmiſerat) cardinalis & epiſcopus Tuſculanus cratus fuit. Verum paulo poſt, mœrore animi aſſicti perierunt. Gregorius quidem Reaneti, Ioannes vero Florentiæ, cujus Coſmas a Medicis heres factus, ſupra modum locupletatus eſt.

*** CONCILIVM ROMANVM

ANNO
CHRISTI
1412.
1413.

Adverſus V Vicleff. & Huſſitas ann. MCCCCXXII. & MCCCCXIII. celebratum.

Sub anni MCCCCXXII. ſinem, celebravit Ioannes XXIII. Roma concilium, in quo V Vicleff. & Huſſitarum errores damnati ſunt: ut conſtat ex ejus ſynodali decreto, quod mox ſubjiciemus. De hoc autem concilio duo diſcimus ex ejuſdem Ioannis litteris, quibus Conſtantienſe concilium in litoris alterum, convocatum fuiſſe, ut mos gereretur Iſano concilio, quod generale concilium triennio poſt iterum convocandum ſtatuerat: alterum, non conveniſſe prælatos tanto numero, quantum rerum gerendarum gravitas poſtulat.

B Ioannis XXIII. ſynodale decretum adverſus Huſſitas.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

IN generali concilio inter omnes apoſtolicæ ſedis inſtantias, quas ad regimen Chriſtiani populi jugiter impendit, illa videtur eſſe præcipua, ut cum aliqua doctrinam ſuboriri ſenſerit, quæ oculis Divinæ majeſtatis offendere, & grave in ſe periculum animarum continere poſſit. eã, ne propagetur ulterius, & per eam mentes fidelium damnabiliter capiantur, mox ſtudeat extirpare. Cum ergo in nonnullis mundi partibus, quidam curioſi ea diſcere atque docere, non quæ ad animarum ſalutem & augmentum fidei, ſed ad ſuum factum ampliandum, & catholicæ fidei ſubverſionem cedunt, quosdam libellos ſeu volumina, vel tractatus & opuscula, quæ dicuntur Ioannis V Vicleff. (videlicet dialogum, trialogum, & alios plures libros, quos præſcribis haberi volumus pro expreſſis, nomine dicti Ioannis V Vicleff. inſcriptos & intitulos) non ſolum in ſcholis frequentare, ſed etiam ad populum in ſermonibus exponere nitantur: in quibus libellis, voluminibus, ſeu tractatibus, multa hæretica dogmata, multiq; continentur errores, & in fide minus recte ſonantes, per quos, ſimplices & indocti a veritatis tramite deviare, experti vero atque docti nimium ſcandalizari perhibentur, quæ ad noſtram & hujus ſacri concilii deducta ſunt publicam notionem: nos, ut ex inſuncti nobis paſtoralis officii debito tenemur, volumus in iis, quæcum eum Deo poſſumus, occurrere animarum periculis, ne (quod ait Apoſtolus) variis & peregrinis doctrinis Chriſti fideles in devium abducantur, quos etiam ſumma cura Salvator admonuit, ut caverent a fermento Phariſæorum: cujus rei pernicioſiſſimam peſtiferamque malitiam optimo fermenti manifeſtat exemplo. Nam veluti fermentum, teſtimonio Apoſtoli, totam maſſam corrumpit: ſic hæreticorum falſa doctrina, omnem catholicam eruditionem, cui admixetur, veluti rabidum venenum, niſi occurratur, inſiceret. Quam etiam doctrinam, abominationem deſolationis idem Salvator appellavit, dicens: *Cum audieritis abominationem deſolationis: quem locum doctor ſacer Hieronymus exponens, abominationem dicit poſſe intelligi omne dogma perverſum. Volentes autem in præmiſſis, licet notoria ſint, mature procedere, & omne ſcrupuloſitatis dubium amputare, certis ex venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, atque nonnullis epiſcopis, ſacrae theologiæ, utriuſque juris profeſſoribus, & aliis, commiſſum de præmiſſis inquirere, & negotium hujusmodi diligenti examinatione diſcutere. Ex quorum proceſſu & relatione, nobis & eidem ſacro concilio conſtitit atque conſtat, præmiſſa, tam per facti evidentiam, quam per plures diſſinitivas ſententias, tam autoritatè apoſtolicâ, quam nonnullorum archiepiſcoporum in ſuis conciliis*

C

D

E

Marc. 13.

ANNO
CHRISTO
1412.
1413.ANNO
CHRISTO
1413.

clii, & locis insignibus & diversis, fuisse, & esse nota-
ria atque vera.

Nos igitur eodem approbante concilio declara-
mus, & decernimus, illa esse notoria, quæ nulla pos-
sunt defensionem etueri; & super illis fore, tanquam su-
per notoriis, procedendum: & exurgentes in Dei vir-
tute contra hanc falsam, per versam, pestiferamq; do-
ctrinam, eodem sacro approbante concilio, dictos li-
bellos, tractatus & opuscula, videlicet, dialogum, tria-
logum, & omnes alios huiusmodi libellos, & alia, quæ
eiusdem Ioannis V Vikleff nomine inscribuntur &
intitulantur, cuiuscumq; artis & facultatis existant
(attento maxime, quod in eis, licet aliqua vera scripta
sint, falsa tamen illis, veluti lepra in humano corpore,
permixta sunt, & in eorum lætione periculose, tam-
quam inter scorpiones & colubros, Christi fideles ver-
sarentur) damnamus & reprobamus, atque Salvato-
ris sententiam exequentes, dicentis: *Si quis in me non
manserit, mittetur foras, & sicut palmes arefcet, &
in ignem mittetur, & ardet*: igne iubemus publice con-
cremari. Eiusdem etiam autoritate concilii districtius
inhibentes, ne quis Christi nomine insignitus, audeat
aliquè vel aliquos, seu aliqua ex dictis libellis, tracta-
tibus, & opusculis, dicti Ioannis V Vikleff nomine in-
scriptos aut intitulatos, legere, exponere docere, vel
tenere, aut illis, ac nomine & autore V Vikleff uti, vel
illum ut autorem, nisi forte in illorum reprobatione,
allegare publice vel occulte. Et ut de medio ecclesiæ
illa periculosa spurcissimaque doctrina eliminetur
omnino: iubemus per locorum ordinarios, libros, tra-
ctatus, & opuscula huiusmodi, etiam autoritate apo-
stolica, per celsuram ecclesiasticam, & si fit opus, cum
adjectione quod contra non parentes procedetur tan-
quam contra fautores hæresis, diligenter inquiri, &
reperitos ignibus publice concremari. Si quis autem
huiusmodi sententia, inhibitionis, decreti, atque jus-
tionis, violator aut contempitor extiterit: statuimus,
eodem approbante concilio, contra ipsum, veluti sus-
pectum de fide, procedi.

Monemus insuper autoritate præmissa omnes &
singulos, qui voluerint tueri memoriam dicti Ioannis
V Vikleff, ut infra novem menses proxime futuros,
quos pro primo, secundo, tertio, atq; per tertio termi-
no assignamus, compareant apud sedem apostolicam
coram nobis, vel nostro successore canonice intrante,
vel in hoc sacro concilio, vel alibi ubi contigerit nos
vel successorem prædictum residere, dicturi, & allega-
turi quidquid voluerint, ne idem Ioannes, licet ab hu-
manis ereptus, de hæresi cõdemnetur. Nulli ergo, &c.

Dat. Romæ apud S. Petrum iv. Non. Februarii,
pontificatus nostri anno tertio.

ANNO
CHRISTO
1413.

*** CONCILIVM LONDINENSE

Adversus V Vikleff sedatores, ann. MCCCXIII.
a Cantuariensi archiepiscopo celebratum.

*Idem sunt
ac V Vikleff-
filiæ.*f. Innot-
bantur

Thomas Walsinghamus ad hunc annum. Eo
tempore, inquit, Lolardi qui doctrinam evan-
gelicam & apostolicam atque propheticam deprava-
bant, fixerunt schedulas in valvis ecclesiarum Lon-
doniis, quæ continebant, centum millia parata ad in-
surgendum contra cunctos qui non saperent sectam
suam. Invitabantur nempe viribus & ingenio cuius-
dam, qui dicebatur Ioannes Oldcastell, qui ob reve-
rentiam nuptiarum quas contraxerat cum affine no-
bilis viri domini de Cobham, cognomen dicti domini
est sortitus. Erat iste Ioannes fortis viribus, operi Mar-
tio satis idoneus, sed hostis ecclesiæ pervicacissimus;
Regi propter probitatem carus & acceptus, sed ta-
men propter hæreticam pravitatem valde suspectus.

Eo tempore facta Londoniis cleri convocacione per
Concil. General. Tom. XI.

A dominum Caturariensem, maxime jam causa prædicti
Ioannis: repertum fuit, quod idem Ioannes fuit & est
principalis receptor & fautor, protector & defensor
Lolardorum, & quod, præferim in diocæsis Londoni-
ensi, Rossensi, & Herefordensi, ipsos Lolardos, ab or-
dinaris sive diocæsanis locorum minime licentiatos,
contra constitutionem provinciale inde factam, ad
prædicandum transiit, eorumque prædicationibus
necariis interfuit, & contraditores, si quos repererat,
minis, & terroribus, ac brachii secularis potestate cõ-
pescuit: asserens inter cætera, quod Cantuariensis ar-
chiepiscopus, & ejus suffraganei, non habuerunt, nec
habent potestatem aliquam huiusmodi constitu-
tionem faciendi: aliterque sensit, & sentit, ac dogmatiz-
at, & docet, de sacramentis altaris, & penitentia,
peregrinationibus, & adorationibus imaginum, ac
clavibus, quam Romana ecclesiæ docet & affirmat.

B Quæ ex parte totius cleri, dominus Cantuariensis
fuerat requisitus, ut desuper præmissis contra eundem
Ioannem procedere dignaretur. Qui tamen ob reve-
rentiam domini regis, cuius ad tunc idem Ioannes fam-
iliaris extiterat, & ob honorè ordinis militaris, una
cum omnibus suffraganeis tunc præsentibus, & magna
parte cleri, accessit ad præsentiam domini regis (tunc
in prædio suo de Kenningthon existentis) declaras ei
defectus ejusdem. Ad instantiam tamen domini regis
cupientis eum sine dedecore revocare, suspensum fuit
negotium magno tempore. Sed cum domnus rex circa re-
ductionem ejus longum tempus trivisset inaniter, signifi-
cavit domino Cantuar. se circa eum inutiliter laborasse.

C Dominus ergo Cantuariensis dictum Ioannem de
& super præmissis personaliter responsurum coram eo
ad certum terminum decrevit evocandum, ac nuncium
suum cum litteris citatoriis ad dictum Ioannem trans-
misit (tunc in castro suo de Coulyng degentem) man-
dans dicto nuncio, ut ad castrum dicti Ioannis nullo
modo ingrederetur, nisi licentias: sed per mediatio-
nem cuiusdam Ioannis Butler hostiarum cameræ domi-
ni nostri regis, ipsum dominum Ioannem requireret,
quatenus daret dicto nuncio licentiam ingrediendi;
ut citaret eundem, seu saltem extra castrum suum
prædictum faceret sui copiam, ut sic citatione posset
apprehendi. Qui tamen Ioannes Oldcastell dicto Ioan-
ni Butler ex parte domini regis sibi præmissa exponen-
ti, publice respondit, quod nullo modo citari voluit,
nec citationem ipsius aliquater tolerare. His auditis,
D. Cantuar. decrevit eum citandum per edictum, in
valvis Rossensis ecclesiæ sibi vicinæ publice affigen-
dum: ut compareret coram eo x. die mensis Septem-
bris, super præmissis, & aliis hæreticam pravitatem
concernentibus, personaliter responsurus.

D Quo die adveniente. D. Cantuar. in capella majori
infra castrum de Ledes, quod tunc inhabitabat, sedens
pro tribunali, audita & recepta relatione, quod idem
D. Ioannes se in castrum & fortificavit in castro suo
prædicto, ac opiniones suas defendit, claves ecclesiæ &
potestatem archiepiscopalem multipliciter contem-
nendo: fecit eum citari publice ac præconizari. Qui cum
diu expectatus, nullo modo compareret prout initio,
contumacem excommunicavit in scriptis. Et quia dic-
tus Ioannes in defensionem erroris sui contra claves
ecclesiæ se in castrum & fortificavit: D. Cantuarien-
sis decrevit iterato citare dictum Ioannem, si posset ap-
prehendi, vel alias per edictum, sicut prius, ut compa-
reret coram eo die Sabbati proximo, post festum S. Mat-
thæi apostoli & evangelistæ proximo futuro: causam
rationabilem, si quam haberet, quare contra eundem ad
graviora procedi non debeat, tanquam publicum hæ-
reticum, schismaticum, & hostem, & adversarium univer-
salis ecclesiæ, quare etiã pronunciarum non debeat, ac au-
xiliu brachii secularis contra eum solemniter invocari,
Eecccc ij perso.

ANNO
CHRISTI
1213.ANNO
CHRISTI
1213.

personaliter responsurus, & recepturus, circa omnia & singula præmissa, quod iustitia suadebat.

Adveniente termino præfixo, domino Cantuariensi sedente pro tribunali in capitulo sancti Pauli Londoniensis, assistentibus sibi dominis, Richardo Londinensi, & Henrico Vintoniensi, episcopis, dominus Robertus Murley miles, custos turris Londoniarum, secum præfatum dominum Ioannem adduxit. Nam parum ante per regios ministros comprehensus fuerat, & in turri clausus. Cui dominus Cantuariensis recitavit processum memoratum, quomodo videlicet in convocacione cleri detectus & delatus extiterat, quomodoque citatus & propter suam contumaciam excommunicatus: unde dominus Cantuariensis gratiose se obtulit & paratum fore promisit ad absolvendum eum. Sed ille absolutionem domini Cantuariensis petere noluit: sed divertens ad alia, dixit quod libenter recitaret coram domino Cantuariensi fidem quam tenet. Extraxitque de sinu suo schedulam indentatam, quam tradidit domino Cantuariensi, postquam legisset. Qua schedula perlecta, dominus Cantuariensis dixit: Ecce domine Ioannes, in hac schedula vestra, plura bona continentur, ac satis catholica: sed habetis terminum istum ad respondendum super aliis, errores & hereses sapientibus, quibus per contenta in hac schedula non est plene responsum. Et propterea vos oportet ad eadem respondere qualiter sentitis, & fidem vestram plenius declarare: videlicet an credatis & affirmetis, quod in sacramento altaris, post consecrationem rite factam, remaneat panis materialis vel non. Item an teneatis, credatis, & affirmetis, quod in sacramento penitentiae necessarium fuerit, quod habens copiam sacerdotis confiteatur de peccatis suis presbytero per ecclesiam ordinato. Qui respondit expressè, se nolle aliter prædicta declarare, quam in dicta schedula continetur. Cui compatiens dominus Cantuariensis, dixit: Caveatis domine Ioannes, quia si ad hæc vobis injecta, clare non responderitis in termino legitimo vobis jam dato, poterimus vos denunciare & declarare hæreticum. Sed dictus Ioannes, aliter respondere contempsit.

Tunc dominus Cantuariensis declaravit ei, quid sancta Romana ecclesia, sequens dicta beatorum Augustini, Hieronymi, & Ambrosii, & aliorum sanctorum, determinavit, quas determinationes oportet quoscumque catholicos observare. Ad quæ dictus Ioannes respondit, quod voluit credere & observare, quidquid sancta ecclesia determinavit, ac quicquid voluit se credere & observare: sed quod dominus papa & cardinales, archiepiscopi, episcopi, & ceterique prælati ecclesie haberent potestatem talia determinandi, noluit ad tunc aliquammodo affirmare. Unde dominus Cantuariensis sibi compatiens, sub spe melioris deliberationis sibi in Anglicis certis articulis, rogavit ut in die Lunæ proxime sequente, plene & clare suum daret responsum super eisdem.

Quo die Lunæ, videlicet 25. die mensis Septembris, coram domino Cantuariensi, & ante dictos episcopos, adjuncto illis Bangorsensi episcopo domino Benedicto, comparuit dominus Robertus Murley custos turris Londoniensis, ac præfatum dominum Ioannem secum duxit, ac coram domino Cantuariensi, & toto clero pro tunc congregato, statuit. Cui archiepiscopus assabiliter & suaviter recitavit acta prioris diei, & quomodo excommunicatus fuerat & est: ac rogavit & requisivit eundem, ut peteret acmitteret in forma debita ecclesie absolutionem. Quod se dictus Ioannes facturum negavit, sed a solo Deo absolutionem petiturum. Consequenter dominus Cantuariensis suavi & modesto modo rogavit & requisivit

eundem, quatenus de & super contentis in dicta schedula determinationem ecclesie eidem transmissam de sibi oppositis clarum daret responsum. Et primum super sacramentum Eucharistie: ad quem articulum inter cetera respondit: quod sicut Christus in terra degens, habuit in se Divinitatem & humanitatem, Divinitatem tamen velatam & invisibilem sub humanitate, quæ in eo aperta & visibilis fuerat: sic in sacramento altaris est verum corpus, & verus panis, videlicet quem videmus, & corpus Christi sub eadem velatum, quod non videmus. Ad fidem circa sacramentum huiusmodi in schedula prædicta per dominum Cantuariensem transmissa sibi, perque sanctam Romanam ecclesiam & doctores sanctos determinatam, expressè negavit, dicens quod determinatio ecclesie facta est contra sacram Scripturam, postquam ecclesia dotata est, & venenum infusum in ecclesiam, & non ante. Quod etiam ad sacramentum Penitentiae & confessionis dixit, & asseruit, quod si quis esset in aliquo gravi peccato constitutus, a quo ipse surgere nesciret, expediret & bonum esset sibi adire aliquem sanctum & discretum sacerdotem pro consilio ab eo habendo: sed quod confiteretur peccatum suum proprio curato seu alteri presbytero, etiam si haberet copiam ejusdem, non esset necessarium ad salutem: quia sola contritio peccatum huiusmodi delere posset, & ipse peccator purgari. Circa adorationem sanctæ crucis, dixit & asseruit, quod solum corpus Christi, quod pendebat in cruce, debuit adorari, quia illud corpus solum, fuit, & est adorandum. Et interrogatus quem honorem faceret imagini ipsius crucis, respondit verbis expressis, quod illum honorem solum faceret sibi, quod bene mandaret eam, & poneret in bona custodia. Quo autem ad potestatem clavium, dominum nostrum papam, & archiepiscopos, & alios prælatos, dixit quod dominus noster papa est verus antichristus, hoc est caput ejusdem archiepiscopi & episcopi, necnon alii prælati, sunt membra; & fratres, cauda ejusdem. Quibus papæ, archiepiscopis, & prælati non est obediendum, nisi quatenus fuerint imitatores Christi & Petri, in vita, moribus, & conversatione: & quod dixit idem Ioannes alta voce, manibus expansis, alloquendo circumstantes: Isti qui judicant & volunt damnare me, seducunt vos omnes & scipso, & vos ducent ad infernum, & ideo caveatis ab eis. Quibus omnibusque per eum sic dictis, dominus Cantuariensis iterum ac sapienter flebili vultu dictum dominum Ioannem alloquebatur, verbis quibus potuit exhortando, ut ad unitatem rediret ecclesie, crederet & teneret quod ecclesia Romana credit & tenet. Qui respondit expressè, se aliter non credere, quam superius expressit.

Videns ergo dominus Cantuariensis, se in nullo posse proficere, cum magna cordis amaritudine processit ad prolationem sententiae diffinitivæ, in hunc modum.

In Dei nomine, Amen.

NOs Thomas permissione Divina, &c. In quadam causa sive negotio hæreticæ pravitatis, de & super diversis articulis, super quibus dominus Ioannes Oldcastell miles, dominus de Cobham, coram nobis in ultima convocacione cleri nostre Cantuariensis provincie, in ecclesia S. Pauli celebrata: post inquisitionem diligentem ibidem inde captam, reperimus eundem Ioannem fore & esse hæreticum, hæreticis credentem, ac in fide & observantiis sacrosanctæ Romanæ & universalis ecclesie errantem, & præsertim circa sacramenta Eucharistie & Penitentiae, ad quod tanquam iniquitatis & tenebrarum filius in tantum obduravit

COR

^a Deest, accusatus est, aut aliquid simile.

ANNO
CHRISTI
1213.

cor suum, ut non intelligat vocē pastoris sui, nec velit
monitionibus allici, nec reduci blanditiis. Vnde pen-
fatis ipsius delictis & culpis, per ipsius damnabilem
pertinaciam aggravatis, nolentes quod is qui nequam
est, fiat nequior, & alios inficiat sua labe, de consilio &
assensu magnæ discretionis & sapientium virorum
venerabilium nobis assistentium, præfatum dominum
Ioannem Oldcastell militem, dominum de Cobham,
de & super huiusmodi detestabili reatu convictum,
& ad ecclesiæ unitatem pœnitentialiter redire nolentem,
hæreticum, ac in iis quæ tenet, docet, determi-
nat sacrosancta Romana & universalis ecclesia, &
præsertim in articulis subscriptis, errantem iudica-
mus, declaramus, & concedimus sententialiter & dif-
finitive in his scriptis, relinquentes eundem exnunc
tamquam hæreticum iudicio seculari. Ipsum nihilo
minus hæreticū, omnemq; alios & singulos, qui eundem
de cætero in sui favorem erroris receptaverint, de-
fensaverint, seu sibi consilium, favorem, vel auxilium
in hac parte præbuerint, tanquam fautores, recepta-
tores, & defensores hæreticorum, excommunicamus,
& excommunicatos denunciamus in his scriptis.

His itaque peractis, dominus Cantuariensis regem
certificavit super præmissis, vivæ vocis oraculo, po-
stulans ut dominus rex dignaretur dicto Ioanni dam-

nato iudice, gratiose concedere. xl. dies ad indu-
cias. Nam tam Rex, quam pontifex, non ejus inter-
itum, sed vitam cupiebant affectualiter. & pro salute
sua laborare non segniter. Vnde factum est, ut ad
turrim adduceretur, ubi sub induciarum spatio sibi
concessarum posset respiscere, & gratiam tam eccle-
siasticam quam regiam promereri. Sed ista specialis
indulgentia facta fuit sibi malignandi copia, dum ci-
tra præfixum terminum elapsus e custodia, congregavit
iniquitatem sibi, nil aliud cogitans, quam de
vindicta. Re vera clam destinatis literis ad sequaces
suos, tam milites, quam armigeros, qui non pauci fue-
re, hortabatur ut & ipsi scriberent ad amicos suos, ut
& ipsi se ad vindictam mutuo concitarent. Igitur per
omne tempus illud, quod fluxit ab evasione ejus usque
ad circumcissionem Domini, vel Epiphaniam, discur-
rebant undique Lolardorum nuntii, qui rurales &
quoscumque poterant, promissis amplis stipendiis, al-
lectarent, quatenus in certum diem eis denuncian-
dum parati forent ad standum viriliter, & actus mar-
tios peragendum. Multis ignatis querentibus cau-
sam pro qua vel in qua certare deberent, responsū
fuit, non esse curandum, dummodo stipendia larga re-
ciperent, & pro rebus bene gestis assuetè remune-
randos procul dubio se sperarent.

ANNO
CHRISTI
1213.

APPENDIX

AD TOMVM VNDECIMVM CONCILIORVM.

ANNO
CHRISTI
1210.

*** CONCILIVM ARELATENSE. A

A Theodisio S. A. L. celebratum ann. D. MCCCX. In quo, Raymundo comiti Tolosano conditiones oblatæ, quibus reconciliaretur cum ecclesia, & ab eo rejectæ.

VI comitis Raymundi gesta scripti vulgari Tei sequimur idiomate, autor est, teste Guillelmo Casello in historia comitum Tolosanorum, Raymundum, post concilium in villa S. Agidii habitum, statim esse revocatum a legato Theodisio, diemque dictam Arelate, ubi quid de ipso statuendum esset, interim in deliberationem adductum est: paruisse Raymundum, & Arelatem venisse: oblatas ipsi fuisse conditiones, quibus cum ecclesia reconciliaretur: sed, quia severiores erant, oblatas privatim ab uno e patris, totius concilii nomine, nec promulgatas: his autem capitibus conditiones illas comprehensus fuisse.

I. Comes Raymundus arma ponet, eosque dimittet, qui suppetias ipsi venerunt, ne uno quidem retento.

II. Ecclesiæ obsequens erit, omnesque impensas & jacturas refarciet: cique, quandiu viveret, absque ulla contradictione subjectus erit.

III. In tota ejus ditione nemo nisi duobus carnium generibus vescetur.

IV. Idem expellet ejicietque omnes hæreticos, eorumque fæderatos, ab omni sua ditione.

V. Idem tradet Legato & comiti Montisfortis, omnes & singulos qui ab eo indicati fuerint, ut de iis ad arbitrium statuant: idque ante annum vententem.

VI. Nemo in ejus ditione, sive nobilis ille sit, sive fecus, vestimenta ulla gestabit pretiosa, sed tantum cappas nigras & viles.

VII. Castella omnia arcesque munitas suæ ditionis, destrui & solo æquari faciet, re nulla ex iis relicta.

VIII. Nullus ex suis, licet nobilis, habitabit in ulla urbe vel arce; sed extra, rure, quasi rusticani essent.

IX. In tota ejus terra, nulla tributa solventur, præter antiqua & legitima quæ solvi & exigi solebant.

X. Vnusquisque qui familiaræ caput est, quotannis denarios quatuor Tolosanos persolvat legato, vel iis per quos exigi legatus jufferit.

XI. Decimas de fundis suis restitui faciet, & emolumenta omnia quæ inde homines sui perceperint.

XII. Cum legatus per comitis terras & ditiones equitabit: neque ipse, neque ullus ex ejus comitibus, sive magnus, sive parvus, solvent quidquam de suo, & impensas nullas facient. Nihil ab eis exigetur: nihil iis contradicetur.

XIII. Cum prædicta omnia Raymundus comes perfecerit, trans mare ibit ad bellum contra infideles Turcos, idque in ordine S. Ioannis: neque huc unquam redibit, nisi fuerit ipsi a legato præscriptum.

XIV. Postquam prædictis omnibus satisfecerit, ditiones omnes suæ, quandocumque ipsi libuerit, ab eodem legato & comite Montisfortis illi restituentur.

Has conditiones (ait idem autor) Raymundus comes visu excepit: cumque illas ostendisset regi Arragonum, qui tum in eadem urbe versabatur: ad eum Rex: Habes, inquit. Offensus itaque Raymundus, in salutato legato discessit: Tolosaniibus conditiones sibi propositas exhibuit, quibus cum viderentur iniquiores, de communi consilio statuerunt opem comiti suo ferendam, pereundumque potius, quam sinendum ut tam in igne haberetur. Eadem capita per ceteras ditionis suæ urbes cum circumtulisset, idem omnes ac Tolosa statuerunt.

G. C. Quod vero ait autor idem, idcirco vocatum esse Raymundum ad Arelatense concilium, quia nihil definitum in villa S. Agidii fuerat, ob difficultatem negotii: falsum esse constat, tum ex verbis historici Albigei sum, que retinimus p. 54. tum ex legatorum ad Innocentium III. epistola, quam vide in Vaurensi concilio ad annum MCCXIII.

*** ADDITIO

AD CONCILIVM MONSPELIENSE.

Tomii hujus pag. 108. editum.

G. C. Concilium hoc, anno MCCXIV. attribueram: uti & St. Baluzius & c. in editione sua, que post perfectam nostram prodit: ex qua intellexi, consequenti anno fuisse tribuendum, sibi enim annus quidem MCCXIV. adscribitur, & dies vi. Id. Januariæ. Erat igitur tum Gallæcanus quidem annus MCCXIV. cum anni exordium a Pascha Galli duccerent: Iulianus vero, sive Romanus, ad quem exigenda tempora sunt, jam cœperat a Calendis Januariæ labi decimus quintus.

Quid editioni Baluzianæ accedere possit ex nostra, quibus alius existimet: ego, quæ nobis ista suppediat, hic profero.

ANNO
CHRISTI
1210.

ANNO
CHRISTI
1215.

PETRI LEGATI EPISTOLA AD

Arnaldum archiepiscopum Narbonensem.

Concilium quatuor provinciarum apud Montempesulanum indicit.

Petrus servus crucis Christi, Divina miseratione, tituli S. Stephani in Caelio monte presbyter cardinalis, apostolica sedis legatus, venerabili per Dei gratiam archiepiscopo Narbonensi, apostolica sedis legato, salutem in Domino.

Cum ex injuncte nobis legationis officio teneamur generaliter omnium ecclesiarum, immo totius Christianitatis, in regno Franciæ, majoribus præfertim necessitatibus subvenire: illic præcipue in auxilium nos præparare convenit, ubi pax & fides catholica perisse, & corporum & animarum pariter destructio invaluisse, a multis retroactis temporibus dinoscuntur. Hac igitur consideratione inducti, & zelo fidei commoti, tantæ miseriæ compatientes, super omnia nobis necessaria esse videtur, & sine quo propositum nostrum adeo commode provenire non possit, ut ad reformandam & confirmandam fidem catholicam locis in quibus omnino deficit, vel periclitari videtur, omni opere omnique studio laboremus: maxime cum principes & barones, & fere universum populum ad hoc perficiendum pronum intelligamus & voluntarium. Divina inspiratione commotos, nos ad hoc tam sanctum negotium perficiendum precibus excitantes. Non enim convenit sanctæ ecclesiæ aut Christianitati, sanctum Christi negotium contra Albigensem & Tolosanum hæreticos, tot & tantis Divinis promotum miraculis, imperfectum post terga relinquere, cum jam sit per Dei gratiam in portu debitæ consummationis.

Et cum in pluribus partibus quatuor archiepiscoparum, scilicet Bituricensis, Narbonensis, Occitanensis, Burdegalensis, pestem hæreticam consistere nondum penitus extirpatam, non immerito timeatur, & jamdiu confirmatis in fide periculum, & in noviter conversis recidivum. Omissis igitur interim quam pluribus magnis & arduis sanctæ ecclesiæ negotiis in Francia, deliberatione præhabita diligenti, de multorum bonorum virorum & prudentum consilio, ac principum, baronum, militum, tam cruce signatorum quam aliorum, ad prædicta & alia tractanda ac peragenda, quam ad destructionem omnium hæreticorum, & eorundem credentium, fautorum, defensorum, & utilitatem & commodum universalis ecclesiæ, pertinere videntur, proponimus celebrare concilium cum prælatis quatuor prædictarum provinciarum, & aliis bonis viris, secundum quod videbitur expedire. Locum autem concilii elegimus competentem apud Montempesulanum: tum pro eo quod satis propinqua est civitati Tolosæ, quæ caput & sentina esse dinoscitur totius malitiæ hæreticæ pravitatis: tum propter opulentiam loci, & amplitudinem tantæ multitudini necessarii: tum etiam propter securitatem.

Quare vobis cum omni devotione mandamus, ut huic concilio personaliter interfueritis omnibus postpositis, episcopos, abbates, archidiaconos, & alios quos expedire videritis de provincia vestra, tam autoritate vestra, quam nostra, ceteris, ut ad prædictum concilium, omni causa & occasione postpositis, personaliter accedant.

Datum Remis vii. Idus Decembris.

CANONES.

Hæc sunt statuta edita apud Montempesulanum in concilio quod ibi habuit dominus Petrus, tituli S. Stephani in Caelio monte presbyter cardinalis, & apostolicæ sedis legatus, una cum pluribus archiepiscopis & episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis & principibus: anno ab Incarnatione Domini MCCXIV. die Mercurii post Euphiphianiam, vi. Idus Ianuarii.

Sequuntur canones, editi pag. 107. & sequentibus: quorum canonum quia non eadem est, qua in nostra editione, distinctio, idcirco eorum ordinem, representamus.

I. II. III. IV. *ut in nostra editione.*

V. Item nullus clericus, taliter pignora pro mutuo recipiat, ut fructus pignorum suos faciat. &c.

VI. VII. VIII. *ut in editione nostra pag. 109.*

IX. Quia vero quidam, &c. completitur nonum & decimum editionis nostre.

X. Ad tollendam quoque, &c. Idem est atque noster undecimus.

XI. Item parochialium, &c. Nobis XII.

Qui vero est noster XIII. omnino in Baluziana editione deest.

XII. XIII. *Idem qui in editione nostra, XIV. XV.*

XIV. *Completitur noster. XVI. XVII. non tamen omnino integros. In nostro XVII. pro pallis, corrigge, pallis.*

XV. *Idem atque noster XVIII. sed multo noster amplior.*

XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. *Idem, qui nobis,*

XIX. & quatuor consequentes *Sed in nostro XXII. ubi legitur, sunt in pane, forte corrigendum, sive in pane. Item nostri XXIII. sic suam corrigge. Ita quod duorum digitorum, vel trium ad plus, sit, &c.*

Noster autem XXIV. plane deest editioni Baluziana

XXI. *Idem nullus monachus, &c. Est nobis XXV. noster est paulo amplior. Sed ejus initium sic emenda. Itē nullus monachus, vel clericus regularis, nisi propter, &c.*

XXII. XXIII. *sunt nobis XXVI. XXVII. In posteriori sic corrigge, capam nigram, &c.*

XXIV. *Completitur noster XXVIII. XXIX.*

XXV. *Est pars nostri XXX. usque ad, privilegiis.*

XXVI. *Cum monasteria, &c. Et pars secunda nostri*

XXX. & completitur præterea totum XXXI.

XXVII. *Completitur nostrum XXXII. & sequentes duodecim, qui nonnulla continent, que apud Baluzium desunt. In nostro XXXVIII. ubi firmantia, lege, firmantia. In XLI. sic corrigge civitates, villas, & castra.*

XXVIII. *Quia propter conjurationes, &c. Vt noster XLV.*

XXIX. *Item capitulum, &c. Vt noster XLVI. Sed noster ille canon est mutilus extrema parte: que sic habetur in Baluz. editione.*

Si vero præfati consules, & domini locorum, seu bajuli eorundem, a diæcesanis episcopis requisiti, in hoc fuerint negligentes vel remissi, seu etiam contemptores: volumus, ut ipsarum personarum, excommunicationi, & tertæ interdictioni ecclesiastico supponantur. Sancimus præterea, eidem Avenionensi concilio inhaerentes, ut si præfati consules, & domini locorum, seu bajuli eorundem, qui, ut prædictum est, negligentes inventi fuerint in hoc Dei obsequio, castra

quæ-

quædam vel possessiones ab ecclesiis nescuntur habere, ea perdant propter ingratitude & indeuotionem suam, & ad ipsas ecclesias redeant pleno iure. Ad hæc adiciamus, quod fautores, receptatores, vel defensores hæreticorum, cunctosque qui præfatis hæreticis patrocinium præstiterint vel favorem, ad fovendam in eisdem locis hæreticam pravitatem, simili decernimus sententiæ subiacere, patrique cum ipsis hæreticis pœna ferri.

XXX. In sine statuimus, præfata statuta in præfenti concilio edita, publicari per omnes diœceses & ecclesias parochiales, ne quis ignorantie vitium possit prætere: & per singulos annos relegi in eisdem ecclesiis, semel aut pluries secundum ordinationem episcoporum diœcesanorum: & nihilo minus annis singulis relegi in synodis diœcesanis.

Datum apud Montepessulanum, die Mercurii post Epiphaniam, anno ab Incarnatione Domini MCCXXIV. vi. Idus Ianuarii.

*** CONCILIVM BITVRICENSE

A Roberto cardinale sedis apost. legato, indictum anno MCCXXV.

De hoc indicto, at non celebrato concilio, ita continuatur Roberti S. Mariani monachi, ad annum MCCXXV. Robertus, inquit, S. Stephani in monte Cœlio presbyter cardinalis, cum jam fere per biennium ob negotium crucis Franciam peragrasset, & propter temeritatem suam omnibus se fecisset exosum: tandem concilium apud Bituricas convocavit. Tunc episcopi Franciæ appellarunt, viri improbi impetum formidantes: quem postea Romæ in generali concilio vehementissime reddidere consulum: adeo quod dominus papa multiplices dicti cardinalis excessus a prælatis Franciæ sibi petit relaxari.

ANNO
CHRISTI
1224.

*** CONCILIVM MONSPELIENSE

Habitu anno MCCXXIV.

Vt a St. Baluzio v. cl. editum est.

Ex gestis
Ludovici
VIII. Fræc.
regis, ad
ann. M. CC
XXIV.

Intra octavas Assumptionis beatæ Mariæ, apud Montepessulanum, autoritate apostolica concilium celebratur. Nam Honorius papa, Narbonensi archiepiscopo dederat in mandatis, quod ibi modum pacis, quam Raymundus comes Tolosanus & alii Albigenes sanctæ matri ecclesiæ offerebant, audiret, & quod inde faceret, remandaret. Qui convocatis totius provinciæ episcopis, & abbatibus, ac clericis universis, a comite Tolosano aliisque baronibus iuramenta recepit, quod terram securam, & obedientiam Romanæ ecclesiæ redderent, & clericis redditus suos in integrum restaurarent, eisque pro damnis quindecim millia marcharum infra tres annos persolverent, & de hæreticis confessis vel convictis iustitiam facerent indilatam, ac pro posse suo per universonam provinciam pravitatem hæreticam extirparent.

Iuramenta Raymundi comitis Tolosani & aliorum baronum, data in concilio habito a. n. Montepessulanum anno MCCXXIV.

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Anno Incarnationis eiusdem MCCXXIV. vii. Kalend. Septembris. Nos Raymundus Dei gratia dux Narbonæ, comes Tolosæ, marchio Provincia, cum sacrosancta Romana ecclesia pacem summo desiderio facere desiderantes, ad honorem Dei, & eiusdem Romanæ ecclesiæ, & sanctissimi in Christo patris nostri Honorii summi pontificis, pio corde & vera devotione, per nos & per omnes homines ac valitores nostros, offerimus vobis domino A. Narbonensi archiepiscopo, & per vos sanctæ Romanæ ecclesiæ & domino papa, omnia illa quæ in alio colloquio vobis & per vos sanctæ Romanæ ecclesiæ obtulimus. Videlicet quod fidem catholicam, sicut eam sancta Romana prædicat & docet ecclesia, servabimus, & per terram nostram servari pariter & fideliter faciemus. Terram in super nostram hæreticis fideliter purgabimus ad cognitionem ecclesiæ: videlicet bona eorum publicando, eosdemque corporaliter puniendo. Item pacem plenam & integram in tota terra nostra servabimus, & servari plenissime faciemus, ruptarios de nostris finibus expellendo. Ecclesiis etiam & viris ecclesiasticis restituemus plenarie omnia iura sua. Libertates quoque ecclesiarum & aliorum locorum religiosorum servabimus, & servari plenissime faciemus in posterum & in perpetuum. Præterea pro damnis & iniuriis, ecclesiis ac viris ecclesiasticis irrogatis, & ut ob reverentiam & honorem Romanæ ecclesiæ & domini papæ, provideri valeat honori comitis Montisfortis: dabimus ecclesiæ xx. millia marcharum argenti, terminis competentibus solvendarum: ita tamen, si petitioni quam comes Montisfortis in terra nostra & valitorum nostrorum facit, dominus papa nobis absolvi, & instrumenta quæ ab ipso domino papa, vel a domino rege Francorum, vel patre ejus, idem comes Montisfortis vel pater ejus super eo dicitur impetrasse, summus pontifex faciat nobis reddi. Verum quia nec in primo nec in secundo colloquio aliquis præfens fuit pro comite Montisfortis, cum quo super compositione, quam sanctissimus pater noster Honorius mandaverat fieri, tractare potuimus, ad præfens plene non possumus respondere. Verum tamen nos in præfenti solemnnes nuncios ad dominum papam dirigimus: cum quibus tam super compositione prædicta, quam super omnibus aliis ad reconciliationem nostram pertinentibus, plene poterit tractari, & omnia ad finem debitum Divina gratia mediante perducere. Concedentes & promittentes, nos in perpetuum ratum habituros & firmiter servaturos, quicquid cum illis nunciis super facto nostro de mandato & voluntate domini papæ fuerit ordinatum aut factum. Et cum nos credamus pro majori parte restitutionem fecisse ecclesiis ac viris ecclesiasticis, secundum quod in alio colloquio promissimus: tamen specialiter nunc promittimus, quod ea omnia quæ restant ad restituendum ecclesiis ac viris ecclesiasticis, plenissime restituemus ad cognitionem domini papæ, vel domini A. Narbonensis archiepiscopi, vel cuiuslibet episcopi in diœcesi sua. Et de fidei Tolosæ restituendis cum honoribus suis, faciemus quicquid dominus papa noverit faciendum. Ad ultimum, si ea quæ obtulimus, domino papæ sufficientia non videntur: cum servire sanctæ ecclesiæ regnare sit, nos in omnibus & per omnia misericordiæ & mandatis domini papæ pro posse nostro obediemus humi-

ANNO CHRISTI 1224.

humiliter ac devote. Salva dominatione serenissimi nostri regis Francie, & domini Imperatoris. Quod autem omnia predicta attendamus & compleamus bona fide, plene & sufficienter cavebimus per securitates idoneas ad cognitionem domini papae.

Et nos Rogerius Bernardi Dei gratia comes Fuxensis, & Trenevellus eadem gratia vicecomes Biterrensis, idem & eodem modo promittimus nos in tota terra nostra facturos, & in perpetuum servaturos, sicut superius dominus noster comes Tolosae promisit pro se & pro nobis, & aliis valitoribus suis, se in perpetuum servaturum. Datum apud Montempeffulanum die & anno quibus supra.

LITTERAE AMALRICI DOMINI MONTISFORTIS

Ad episcopos qui conventuri erant ad concilium Montpelicense.

Rogat ne pacem faciant cum Raymundo comite Tolosano.

Reverendis in Christo patribus & dominis suis carissimis, Narbonensi, Arlataensi, & Auxianensi, Dei gratia archiepiscopis, & universis episcopis, & aliis ecclesiarum prelatiis, ad concilium de Montempeffulano congregandis, Amalricus Divina providentia dux Narbona, comes Tolosae, & dominus Montisfortis, salutem, & cum omni reverentia & devotione scripsit.

Cum vos zelo fidei animati, Iesu Christi negotium inceperitis & manenturitis sicut veri fidei zelatores: nunc necesse est quod vos, cum tempus messionis prope sit, & jam fruges albefcant ad messem, expectetis modicum, & cursum perseveranter agatis; ut bravium cum gloria consequi possitis optatum, propter quem tam fideliter laborastis; cum frustra mittatur manus ad aratrum, nisi mittes respuerit donec consummaverit quod inceperit. Eia igitur, Patres sanctissimi, attendite, & videte quam mirabilis sit Deus in operibus suis, & quam sint mirabilia facta sua: quia licet videatur suum negotium totaliter dimisisse, modo deliberat & disponit ut ipsum negotium resuscitet cum gloria & triumpho; cum ipse, sicut credimus, cor domini regis Francie animaverit ad subveniendum suo negotio, immo, ut loquamur verius, ad consummationem ipsius. Ideoque paternitatem vestram exoramus humiliter & devote, osecrantes vos & adjuvantes per asperionem sanguinis Iesu Christi, cujus res agitur, quatinus nullam compositionem sive pacem, quae praedicti juri nostro, cum Raymundo filio Raymundi quondam comitis Tolosae, faciatis, nec fieri permittatis; maxime cum illud in totius cleri & populi & universalis ecclesiae scandalum & ignominiam perpetuam redundaret.

ADDITIO AD DECRETA GREGORII IX.

Pag. 402. Decreto CXXXVIII. post ultimam vocem, interponat, additae quae sequuntur, ibi omittit.

Prædicatores quoque, qui penes excommunicatos, vel alios alienarum rerum detentores, in praedicationibus & confessionibus, quasi gerunt causas eorum, ad quos res ipsae spectare noscuntur, elemosinas licite possunt ab illis recipere: praesertim si alias non va-

Concil. general. Tom. XI.

A leant in illo loco sustentationem habere.

Si qui vero, ratione officii quod in ecclesia obtinent, aut etiam alii clerici seniores, zelo devotionis, pueros vel adolescentes in minoribus ordinibus constitutos, turbantes Divinum officium; & hi qui obtentu praelationis vel magisterii, subditos & scholares, correctionis causa leviter forte percussissent: excommunicationis sententiam non incurunt. Quod & de his dicendum est, qui aliquos de familia sua, vel propinquos inferiorum graduum, simili modo, ut cohibeantur a suis insolentibus, & scientia bonisque moribus informetur, duxerint corrigendos.

AD CONCILIUM NYMPHAE Anno MCCXXXIII. celebratum.

ANNO CHRISTI 1233.

ADDITIO.

Fidei professio, quam in eo concilio ediderunt de Spiritu sancti processione apostolici Gregorii papa IX. in ibidem habetur, pag. 461. D. Latina quidem a nobis data est: sed cum Graece, in Graecorum quippe concilio sit edita: juxta eam hic eadem lingua representare, Latino contextu omisso, cum jam superius edimus sit.

ΟΡΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΙΣΙΑΡΙΩΝ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑ Ο΄.

Οτι το πνεύμα το άγιον εν τῷ πατρί & εν τῷ υἱῷ εκπορεύεται.

Ο Πατήρ δεῖ πλήρης θεός εν εαυτῷ, ο υἱός θεός πλήρης διὰ τῷ πατρί & ἡντιός, ο πνεύμα το άγιον πλήρης θεός διὰ τῷ πατρί & τῷ υἱῷ εκπορεύόμενον. καὶ το πνεύμα μόνον εν τῷ υἱῷ εκπορεύεται αμέσως διὰ τῷ πατρί, μετάνουτος τῷ υἱῷ. τὸ δὲ, ο πνεύμα το άγιον εκπορεύεται διὰ τῷ υἱῷ, τῷ υἱῷ ὅτι ο υἱός διὰ τῷ πατρί. δεῖ τούτο, ὅτις πιστεύει, οτι το πνεύμα το άγιον οὐκ εκπορεύεται διὰ τοῦ υἱῷ, εν ὁδῷ ἀπολείας δεῖν. ὅθεν ο άγιος Αθανάσιος, ὅταν εν τῷ μέρει τοῖς δυτικοῖς ἐξέλειπτο λέγει, εν τῷ εκδέσει τῷ πνεύματος, ἡν τοῖς λατινικοῖς ῥήμασι διεδόθη, ἕτως ἔφη. Ο πατήρ ἀπ' αἰώνος δεῖ ποιητός, οὔτε κτιστός, οὔτε ἡντιός. ο υἱός διὰ τοῦ πατρός μόνος δεῖν, οὔ ποιητός, οὔτε κτιστός, ἀλλ' ἡντιός. το πνεύμα το άγιον, διὰ τῷ πατρί, καὶ τῷ υἱῷ, οὔ ποιητόν, οὔδε κτιστόν, οὔδε ἡντιόν, ἀλλ' εκπορευτόν. Καὶ ὁ αὐτός άγιος Αθανάσιος εν τῷ εκδέσει τῷ πνεύματος, ἡν ῥήμασι γραικοῖς ἐξηγήσατο, ἕτως ἔφη κατὰ ῥήμα. το πνεύμα δεῖ το άγιον, εκπορεύεται διὰ τῷ πατρί, καὶ τῷ πάντα φεροντος υἱῷ, δεῖ οὔτε ἐκλήρωσε τῷ πάντα. ὅθεν & ο μακάριος Γρηγόριος, ὅτις δικαίως θαυματέρως λέγεται, Νεοχριστιανισ-

Fffffff reias

ANNO CHRISTI 1233.

ὅτι τῆς πίστεως, γράφει ὁ μακάριος Κύριλλος ἐπὶ Ἀρχαίου ἐπίσκοπον Μελιτινῆς, μετὰ τὴν ἐνοσί τῆν ἐκκλησίαν, ἕως ἰσχυρῶν, ἃ δὲ γράφαμεν ὁρθῶς κ' τῆν Νεσορεὶς δυσφημιῶν, ἕδεις ἀναπίσει λόγος ὡς οὐκ ἔν γαρόρασαν εἶπειν. καὶ πρὸς Δωατὸν ἐπίσκοπον ἀσάτως γράφει λέγων γράφαμεν ὅδ ὁρθῶς, ἃ γράφαμεν, τῆ ὁρθῆ καὶ ἀμωμῆτω σωτηροῦντες πίσει, κ' ἕδεν τὸ περὶ τῆν ἰσίων ἀρυσμεθω. εἰ γάρ εἰρητὰ π. καὶ δάτω ἀτοί φασιν, ἀτημελῶς, ἀλλὰ τῆς ὁρθότητος ἐχόμενα πατωταροῦ, καὶ τῆ τῆς ἀληθείας δυνάμει σωτηροῦνται ἐκ τοῦτω φανερωτάτῃ, ὅτι, ὁ μακάριος Κύριλλος ἕδεν ἐκείνων ἀρήσασθ, ὡν εἶπεν, ἀλλὰ ἐν τῆ ἁγίῃ ἐνοσί, ἐν ἣ ἁγίος εἶπε, γράεις σημεσιώτως πνος διορθώτως πεκαρπιμένω. ἕδεν ἁγίος μῦθος διορθώσασθ ἡδύνατο αἰ, & (ὕπερ ἀπέτη ἁπό τοῦ ἀγίου) ἰθέλεν, ὕπερ ἕλη ἡ ἀγία συνόδος γράεις πνος ἀμφοβολίας, ἀναξάνσεως, καὶ θαρρόωτως ἕδεν ἕδεντο ἕδεντο ἡ, ὡς εἶρηται, ἐν ἐκείνη τῆ ἐνοσί, ἐν ἣ ἕδεντο μ' τῆς ἀγίας συνόδος δ' ἐξασθαι * ἀπειτοῖν. ταῦτην γὰ τῆν ἀγίαν συνόδον, πάντες οἱ ἀγιοι πατέρες, οἱ ἐν τῆς μετακοληθῆσασαι συνόδους, σεβονται, & ταῦτὰ πισύεωσαν, ἀπερ καὶ ἁγίη. ἀλλὰ καὶ οἱ ἀγιοι πατέρες ἐκείνῳ φάσαντες, ὅτι ἁγία ἐφρονται, ἀπερ ἐκείνη. ταῦτην πίσιν ἐχόμεν, καὶ ἕτως πισύόμεν, καὶ φρονέμεν, καὶ ὁμολοροῦμεν.

Αἰ ἰστογραφαί.

ΤΑῦτην τὴν πίσιν ἐγὼ Ραθυλλῶς, ὁ δάτο τῆς τάξεως τῆν ἀδελφῶν τῆν ἐλθρήσων, τῆ κελίς πάπα Γρηγορείς τῆς πρεσβυτέρως Ρώμης ἐπισκόπος ἀποκλεισάειος, ἕγχο, ἕτως ἰστογραφαί, καὶ ἕτως πισύω.

Ταῦτην τὴν πίσιν ἐγὼ Ἀμμωνίος ὁ δάτο τῆς τάξεως τῆν ἐλθρήσων ἀδελφῶν, τῆ κελίς πάπα Γρηγορείς τῆς πρεσβυτέρως Ρώμης ἐπισκόπος ἀποκλεισάειος, οὔτως πισύω, κ' οὔτως φρονώ.

Ταῦτην τὴν πίσιν ἡμῆς, ὁ, τε Οὐρός, & Πέτρος, οἱ δάτο τῆς τάξεως τῆν Κηρύκων, τῆ κελίς πάπα Γρηγορείς τῆς πρεσβυτέρως Ρώμης ἐπισκόπος ἀποκλεισάειος, οὔτως πισύόμεν, & οὔτως φρονώμεν.

ANNO CHRISTI 1234. ** CONCILIVM ARELATENSE

A Ioanne archiepiscopo & suffraganeis celebratum, Gregorio papa IX. pontifice max. Imperatore Friderico II. Regnante in Gallia S. Ludovico.

Ex MS. codice eminentissimi card. Chifli nunc primum prodit.

Concilium domini Ioannis celebratum anno Dom. MCCXXXIV. vi. Id. Iul.

TITVLI CANONVM.

- 1. *Ut statuta concilii Lateranensis IV. diligenter observentur.*
- 2. *Ut episcopi per se & alios predicent.*

Conc. gener. Tom. XI. Appendix.

ANNO CHRISTI 1234.

- A 3. *Ut quilibet compellantur heretici de terris suis exterminare.*
- 4. *Ut singulis Dominicis & festis publice excommunicentur heretici, & eorum fautores.*
- 5. *Ut inquirantur heretici, & denuncientur.*
- 6. *Ut heretici convicti, in carcerem perpetuum detendantur.*
- 7. *Ut pax per totam Provinciam servetur.*
- 8. *Ut de pace remota, sibi invicem episcopi dent iuvamen.*
- 9. *Ut confratria non fiant, nisi de voluntate episcopi.*
- 10. *Ut excommunicatus pro damno dato, vel iniuria irrogata, non absolvatur, priusquam satisfecerit.*
- 11. *De iis qui post mortem detecti fuerint heretici, vel credentes hereticorum.*
- 12. *Ut nulli laico ecclesia vel beneficium co'cedatur.*
- 13. *Ne quis excommunicetur sine admonitione privata. Et de puna excommunicatorum, qui intra mensem non satisfecerint.*
- 14. *Ut episcopi correctioni ac reformationi morum diligenter studeant.*
- 15. *De iis qui in qualibet synodo, & singulis Dominicis ac festis, excommunicandi sunt.*
- 16. *Ut in d' signo a Christianis discernantur: & pro decimis ac oblationibus satisfacere compellantur.*
- 17. *Ut privilegiati non teneant sententias pra'latorum.*
- 18. *Ut regalia B. Trophimi viriliter defendantur.*
- 19. *De ruralibus ecclesiis per proprium sacerdotem, vel saltem iuxta dispositionem episcopi, administrandis.*
- 20. *Ut in decimis, legatis, & c. iure communi procedatur.*
- 21. *Ne testamentum fiat, nisi praesente rectore vel capellano parochialis ecclesiae.*
- 22. *Ne pedagia nisi legitima exigantur.*
- 23. *Ne quis de iuribus ecclesiarum cum religiosis componat, sine auctoritate episcopi.*
- 24. *Ut nullus beneficio spolietur sine causa cognitione.*

CANONES.

I. *Ut statuta concilii Lateranensis IV. diligenter observentur.*

Quoniam ex obedientia debito constitutions Romanorum pontificum tenemur fideliter observare, mandamus omnibus suffraganeis nostris, & districte precipimus, ut canonicas regulas & statuta concilii Lateranensis IV. a domino papa Innocentio III. promulgata diligenter observent, & a suis subditis faciant observari.

II. *Ut episcopi per se & alios predicent.*

Item praesentis approbatione concilii duimus statuendum, ut quilibet episcopus in sua dioecesi frequenter fidem praedicet orthodoxam: & cum expediet, per alias honestas & discretas personas faciat praedicari.

III. *Ut quilibet compellantur hereticos de terris suis exterminare.*

Item statuimus, quod quilibet episcopus moncat & efficaciter inducat, & si necesse fuerit, per censuras etiam compellat, potentes, castellanos, consules, & civitatum, & aliorum locorum dominos & rectores, quibuscumque fungantur officiiis,

FFFFF ij ficiis,

ANNO
CHRISTI
1234.ANNO
CHRISTI
1234.

officiis, ut sicut reputari cupiunt & haberi A
fideles, ita pro defensione fidei præsentent publice juramentum, quod de terris suæ jurisdictioni subiectis uniuersos hæreticos ab ecclesia denotatos, bona fide pro viribus extirminare studebunt.

IV. *Vt singulis Dominicis & festis publice excommunicentur hæretici, & eorum fautores.*

Item statuimus, ut singulis diebus Dominicis & festiuis, publice excommunicentur & anathematizentur pulsatis campanis, & extinctis candelis, omnes hæretici, quibuscumque nominibus censeantur, credentes, receptatores, defensores, & fautores etiam eorundem.

V. *Vt inquirantur hæretici, & denuncientur.*

Item ut plenius exterminari valeat hæretica pravitas, statuimus ut in singulis parochiis, tam in civitate quam extra, quilibet episcopus sacerdotem unum, vel duos, vel tres bonæ opinionis laicos, vel plures si opus fuerit, juramenti religione cõstringat, quod diligenter & solcite investigent, si quos ibi repererint hæreticos, credentes, fautores, defensores, & receptoros eorum, & ipsi episcopo & rectoribus civitatum, & dominis locorum, & bajulis eorundem, cum omni studeant festinantia intimare, ut eos puniant secundum canonicas & legitimas sanctiones: nihilo minus bona hæreticorum omnia confiscantes, iis tamen qui incarcerari debent ad arbitrium episcopi sufficienti provisione reddenda.

VI. *Vt hæretici convicti in carcerem perpetuum detrudantur.*

Item, sicut audiuimus, quidam hæretici in Arelatensi provincia constituti, qui metu mortis ad catholicam ecclesiam revertentes, necnon & plures alii quondam de hæretica pravitate convicti, ad errorem pravitatis ejusdem, quem a se penitus abdicasse videbantur, ut gravius scindere valeant catholicam unitatem, sæpius revertuntur. Unde ne per tales, sub ficta conversionis specie, catholicæ fidei professores perniciosius corrumpi contingat: omnibus suffraganeis nostris autoritate domini papæ & nostra districtè præcipimus, ut hæretici pestilentes, postquam de pravitate fuerint jam convicti, si aliter puniti non fuerint, id est, quod eorum quilibet in sua diocesi, ut ipsi det vexatio intellectum, in carcere perpetuo detrudere non postponant: de bonis ipsorum, si qua fortassis habent, vitæ sibi necessaria, prout talibus convenit, ministrando. Dammati per ecclesiam de hæretica pravitate, si converti noluerint, sæculari judicio

relinquantur animadversione debita puniendi, sicuti dominus PP. statuit, * hæreticos judicamus.

VII. *Vt pax per totam provinciam seruetur.*

Item mandamus, quod pax seruetur per totam Arelatensem provinciam, prout in statutis pacis evidentius continetur.

VIII. *Vt de pace tenenda, sibi inuicem episcopi dent iuvamen.*

Insuper hoc omnibus suffraganeis nostris, & aliis episcopis & prælatis, autoritate præsentis concilii injungentes, quod de pace tenenda & censura ecclesiæ fideliter observanda, & de plenitudine justitiæ exhibenda, mutuam sibi præsentent ad invicem consilium & iuvamen.

IX. *Vt confratris non fiant, nisi de voluntate episcopi.*

Item, quia propter conjurationes & conspirationes quæ confratris vocantur, in civitatibus, & villis, & castris, quam multæ discordiæ & dissensionis materiæ suscitantur: autoritate præsentis concilii sub interminatione anathematis prohibemus, ne in villis, civitatibus, & castris, fiant de cætero confratris, nisi de voluntate diocæsani episcopi, propter urgentem & evidentem utilitatem id fiat, & si quæ hætenus factæ sunt, causa cognita ad diocæsani arbitrium destruantur: possessionibus ipsarum aliis piis locis, secundum diocæsani arbitrium, deputatis.

X. *Vt excommunicatus pro damno dato, vel iniuria irrogata, non absolatur, priusquam satisfecerit.*

Item statuimus, quod si quis, propter damnum datum, vel injuriam irrogatam, excommunicationis vinculo fuerit innodatus, non ante, absolutionis beneficium mereatur obtinere ipse qui damnum dedit, vel injuriam irrogavit, quam pro posse suo satisfaciatur competet. Quod si absque satisfactione debira fuerit absolutus, absolvens juxta superioris arbitrium puniatur.

XI. *De iis qui post mortem detecti fuerint hæretici, vel credentes hæreticorum.*

Item statuimus, quod si quis post mortem detectus fuerit in secta seu eisdem hæreticorum decessisse, si eorum corpora vel ossa ab aliis discerni potuerint, extumentur, & sæculari judicio relinquantur.

XII. *Vt nulli laico ecclesia vel beneficium concedatur.*

Item statuimus, ut nulli laicæ personæ, nomine suo vel alterius, ecclesia vel ecclesiasticum

fialticum beneficium concedatur.

A noscuntur in ipsis parochiis possidere.

XIII. *Ne quis excommunicetur sine admonitione prævia. Et de pœna excommunicatorum, qui intra mensem non satisfecerint.*

XVII. *Vt privilegiati non eneruent sententias prælatorum.*

Item autoritate præsentis concilii prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti admonitione præmissa, & præsentibus personis idoneis, per quas, si necesse fuerit, possit probari admonitio, promulgare præsumat. Excommunicatus autem, si satisfacere B contempserit intra mensem, non ante, absolutionis consequatur beneficium, quam pro singulis mensibus solvat pro pœna solidos quinquaginta: quorum medietatem dominus temporalis percipiat, alia vero medietas ad pias causas diœcesano referretur episcopo dispensanda.

Item hoc duximus statuendum, quod si privilegiati sententias prælatorum, & censuram ecclesiasticam duxerint enervandas, etiam eis possit propter hoc plerumque iustitia denegari.

XVIII. *Vt regalia B. Trophimi viriliter defendantur.*

XIV. *Vt episcopi correctioni ac reformationi morum diligenter studeant.*

Item, cum teneamur jura suffraganeorum nostrorum defendere & servare: volumus, & mandamus omnibus suffraganeis nostris, ut regalia B. Trophimi ad ecclesiam Arclatensem pertinentia pro posse suo defendant viriliter & potenter, secundum quod in privilegiis Romanorum imperatorum eidem ecclesie est concessum. Quorum privilegiorum transcriptum, vel saltem transcriptum privilegii Colradi*, unusquisque habeat & transcribat. C

Item mandamus omnibus suffraganeis nostris, & districte præcipimus, ut in corrigendis excessibus & moribus reformandis, præsertim in clero, curam & sollicitudinem cum Dei timore habeant diligentem, per singulas diœceses statuendo personas idoneas, providas & honestas, quæ sollicitè investigent, quæ correctione vel reformatione invenerint esse digna; & ea diœcesano episcopo studeant intimare. Quod si diœcesanus negligens fuerit in correctione, ipsi referre ad provinciale concilium non possunt. D

XV. *De iis qui in qualibet synodo, & singulis Dominicis ac festis, excommunicandi sunt.*

XIX. *De vivalibus ecclesiis per proprium sacerdotem, vel saltem in iura dispositionem episcopi, administrandis.*

Item statuimus, ut quælibet ruralis ecclesia proprium habeat sacerdotem, vel saltem juxta dispositionem diœcesani episcopi ecclesie servietur.

XX. *Vt in decimis, legatis, &c. iure communi procedatur.*

Item statuimus, ut in qualibet synodo, & singulis diebus Dominicis & festivis, excommunicentur usurarii & adulteri manifesti, divini & fortilegi, & omnes ad eorum divinationem vel fortilegium scienter accedentes.

Item statuimus, quod episcopi & alii prælati curam animarum habentes, in decimis, primitiis, legatis, vel relictis capellaniis, vel monasteriis, vel aliis piis locis, & in aliis iuribus ecclesiasticis, iure communi utantur, & procedant secundum canonicas sanctiones.

XXI. *Ne testamentum fiat, nisi præsentem rectorem vel capellano parochialis ecclesie.*

XVI. *Vt Iudæi signo a Christianis discernantur. & pro decimis ac oblationibus satisfacere compellantur.* E

Item, quoniam pro certo didicimus, quod credentes hæreticorum, fautores, defensores, & receptatores eorum, in testamentis hæreticis hætenus legaverint: de consilio præsentis concilii prohibemus, ne quis, sine præsentia rectoris vel capellani suæ parochialis ecclesie, præsumat condere testamentum, vel testis interesse, nisi periculum sit. Quod si tabellio tali testamento præsumpserit interesse: ipso facto excommunicationem se noverit incursum: & si testator taliter decesserit, sine licentia diœcesani episcopi non tradatur ecclesiasticæ sepulture. Quod si testator ea quæ legavit pro animæ suæ redemptione non divisit, sed aliquorum dispositioni commiserit dividenda: illi sine consilio diœcesani vel

Item decernimus, quod Iudæi masculi, a XIII. annis & supra, deferant extra domos in superiori veste, in pectore signum cellæ, latitudinis trium vel quatuor digitorum, nisi sint in viagio constituti. Mulieres autem Iudææ a XII. annis & supra, oralia deferant extra domos. Si vero Iudæi quocumque prætextu contra fecerint, Christianorum eis participium denegetur. Hæc eadem pœna Iudæos decernimus compellendos ad satisfaciendum ecclesiis pro decimis & oblationibus, de domibus & possessionibus, quas

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

F f f f f f ij) ejus

* Ceterorum conciliorum hæc de re constitutiones habent signū rotæ.

ANNO
CHRISTI
1234.

ejus locum tenentis, vel rectoris ecclesie parochialis, si illi de facili haberi non possunt, legata dividere non presumant.

XXII. *Ne pedagia nisi legitima exigantur.*

Item statuimus, ne aliqua pedagia vel salinaria per Arelatensem provinciam accipiantur, nisi quae apparent imperatorum, vel regum, vel principum, vel Lateranensis concilii largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine, a tempore cuius non extat memoria, introducta. Quod si aliquis contra hoc fecerit, & infra mensem non destiterit: extunc per censuras ecclesiasticas desistere compellatur.

XXIII. *Ne quis de iuribus ecclesiarum cum religiosi componat, sine auctoritate episcopi.*

Item sub interminatione anathematis prohibemus, ne aliquis Arelatenfis provinciae, super decimis vel aliis iuribus debitis ecclesiis parochialibus, cum aliquibus religiosi componere audeat, sine auctoritate diocesani episcopi: vel jus uni ecclesiae debitum, alteri audeat assignare.

XXIV. *Ut nullus beneficio spoliatur sine causae cognitione.*

Item statuimus, quod nullus ecclesiastico beneficio jam adeptus, sine causae cognitione, a praelato suo aliquatenus spoliatur. Quod si spoliatus, intra mensem non fuerit restitutus: extunc cum de spoliatione constiterit, superior ex officio suo spoliatum restituere non postponat.

Præcedentia statuta, excepto statuto de usuris Iudeorum, fuerunt renovata a praedicto domino Ioanne in concilio Arelatenfi, ann. Dom. MCCXXXVI. III. Idus Novembris,

ANNO
CHRISTI
1235.

*** CONCILII AB. MOGUNTINVM

A Gregorio papa IX. damnatum: in quo absoluti Stigandi haeretici; & qui Conradum Marpurgensem interfecerant, ad sedem apostolicam, nulla inflata poena, remissi. Anno Domini circiter MCCXXXV.

DE Stigandis, qui Germaniam inficiebant, haeretici, de quibus Conradus Marpurgensis, a quo damnatus fuerat, eade, videndus supra conventus Moguntinus ad ann. MCCXXXIII. Quid autem utriusque deinde sit actum in Moguntino altero conventu, discimus ex epistolis duabus Gregorii papa IX. quae ab Angelo Manrique, tomo IV. annal. Cisterc. ad ann. 1235. referuntur, in hunc modum.

Gregorii IX. epistola, qua graviter ab iis peccatum declarat, qui de haeresi a legato apostolico damnatos, inconsulta sede apostolica absolverunt.

A Archiepiscopo Salisburghensi, & episcopo Ildesheimensi, & abbati de Buch, Cisterciensis ordinis, Misnerensis diocesis.

ANNO
CHRISTI
1235.

Vinez Domini cultores, licet immeriti, constituti, iuste in desiderio gerimus, ut illius latitudinem gratitudinis fructu semper venustam existerem procuremus: turbationem non modicam subeuntes, si forte aliqua plantarum, quae in illa evidentibus existunt indicibus grandiores, sint sterilitate notabiles, vel nocivorum productione fructuum dispicentes. Sane dudum mirantes audivimus, & referimus conturbati, quod cum olim post obitum recolendae memoriae magistri Conradi de Marpurg, praedicatoris verbi Dei, de quibusdam, quos insectos laebe pravitatis haereticae tenebat assertio, plurimarum oriretur materiae questionum, quibusdam proponentibus, quod processus contra illos per eundem magistrum habitus, iniquitatis maculam habuisset; aliis vero referentibus ex adverso, quod pius extitisset, & providus, & incremento catholicae fidei plurimum opportunus: ad dubitationes huiusmodi declarandas, certi locus & terminus sunt praefixi. Denum congregato concilio, ad quod plures ecclesiarum praelati, & principes saeculares, ac alii quorum praesentia tanto competebar negotio, convenerunt, exurgente nullo pro tuitione fidei, quae saltem a praesentibus sub nulla debebat negligentia praeteriri: memorati insecti, ut dicitur, rationis inconsulto speculo, quod potissime in talibus haberi debebat praeculis, sunt absolutionis beneficium affecti. Illi vero perditionis filii, qui dicti magistri sanguinem innoxium effuderunt, omnis prolatione sententiae ac inflictione poenae, quae contra ipsos pro excessu tam detestabili, & digno non brevibus deplorari lacrymationibus, debebantur, ac satisfactione aliqua non recepta, sunt ad praesentiam nostram pro absolutionis obtinendae gratia destinati.

Et infra. Quia igitur rationale est, causam fidei quibuslibet anteferi, quae potissime summi pontificis examini competebar: avertentes a debita nobis reverentia faciem, praesumpserunt aliqui terminare, quasi auctoritatis praemissae nescii, vel ab eisdem intellectu perspicuo peregrini. Quo consilio iidem ad transgressionem mandatorum Domini processerunt? Quo iure, quod est in canonica sanctione praecipuum, ab ipsis tam notabiliter exitit praetermissum? Nunquid facultas eis aberat sedem apostolicam consulendi? cum & locorum longinquitas, vel anfractus itineris, aut tremenda elatio pelagi saevientis, pro qua caeli claviger non expavit quin Salvatoris diceret, ut sibi, quod per aquas ad eum procederet, imperaret, nullum ipsis afferret obstaculum; nunciiorumque penuria nullum excusationis tribueret fulcimentum. Numquid illorum memoria capacitasque non habebat, quod ad S. R. E. cuius fundamentis super petram positus quisque cedit impetus tempestatis, in ambiguis & fluctuosis questionibus, per quas imminet naufragium fidei, si non contingat eandem prospere terminari, sit assidue revertendum? Praesertim cum dictus claviger, cuius arbitrio orbis universitas solvitur & ligatur, cuiusque iudicium a conditore iustitiae confirmatur, audire meruerit: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua: & aliquando conversus, confirma fratres tuos: cum etiam dubium non existat, quod qui secum non colligit, spargit; & nemo unquam sub diluvio saeculi, non in area positus, confirmatur.*

Sed quid ad ista studio exaggerationis intendimus? cur questionum cumulis immoramur? Porro nedom provectis & prudentibus, sed parvulis & ignavis potest esse liquidum, quod de praemissis multum sit devo-

Luc. 22.

devotionis & obedientiæ præternissimam : præsertim cum litterarum nostrarum series, per quas mandavimus ut processus contra hujusmodi pestilentes, secundum formam concilii generalis, & nuper a nobis edita, haberetur, mandati transgressoribus excusationis suffragium non acquirat : quia cum post processum habitum auctoritate apostolica contra ipsos, si criminosi vel immunes a macula hæreticæ pravitatis existerent, dubietas immineret, ad examen nostrum omni erat occasione postposita properandum.

Nos igitur, etsi hæc ista dissimulationi dederimus : super eisdem tamen in posterum, prout expedire viderimus, Domino procedemus. Interim autem homines miseros, qui humanitatis affectu, & misericordiam effectum, Christum prodendo, domini se reddiderant modis omnibus alienos, sine condigna nolentes provisione remittere : præsentium vobis auctoritate committimus, ut circa ipsos, Dominum habentes præ oculis, juxta formam, quam vobis sub bulla nostra interdulsam mitimus, auctoritate nostra, omni contradictione & appellatione cessantibus, procedatis ; præsertim in primo colloquio generali, in quo carissimum filium nostrum Fridericum imperatorem Romanorum, ac alios principes ecclesiasticos & mundanos adesse contigerit, publicari & exponi solemniter facientes.

Datum Perusii II. Kal. Aug. pontificatus nostri anno IX.

GREGORII PAPA IX. EPISTOLA
altera ad eosdem.

De indicenda Conradi Marpurgensis interfectioibus penitentia.

Cum interfectores bonæ memoriæ magistri Conradi de Marpurg prædicatoris verbi Dei, ad sedem apostolicam accessissent, ejus misericordiam & salutis suæ consilium implorantes : nos eis injunximus, ut in subsidium transiret Terra sanctæ. Quo circa præsentium vobis auctoritate mandamus, quatenus post receptam ab eis sufficientem & idoneam cautionem, quod in passagio Martii proximi futuri, vel alio proximo sequenti, ad partes se transferant transmarinas, eisdem inter alia sub debito præstiti juramenti, ut per omnes majores ecclesiæ regionis illius, ubi tam execrabile facinus commiserunt, si secure poterunt, vadant nudi & discalceati, braccis duntaxat retentis, fune vel corrigia ad collum ligata, virgas in manibus deferentes, & ab omnibus presbyteris illam ecclesiæ psalmum penitentialem dicentibus, ante fores earundem, quando major aderit populi multitudo, se faciant verberari, suum publice confitendo peccatum ; iisque peractis, absolutionis beneficium impendatis eisdem, non obstante, quod absoluti fuisse ab aliis referuntur. Præsertim cum pro tanta immanitatis excessu absolvi nequiverint, absque mandato sedis apostolicæ speciali. Præterea si illi, quorum ope, consilio, vel assensu, tantum facinus est commissum, ad mandatum vestrum redierint, pro tanto excessu satisfactionem condignam humiliter impensuri : eos ad absolutionis gratiam admittatis. Alioqui sceleratos hujusmodi, & prædictos, publice candelis accensis, alienos ab ecclesiâ, ipso jure, atque a fidelium consortio pronuncietis. Cæterum tam eos, quam descendentes ab ipsis recta linea, ad nullos honores, dignitates, ordines, admittantur.

Datum Perusii II. Kal. Augusti, anno nono.

G. C. Hæc Gregorii litteræ datæ sunt anno Gregorii nono qui in annum Christi MCCXXXV. incidit. Cum autem afferat in priori epistola, se hæc ista dissimulationi dedisse : fieri potuit, ut conciliabulum hoc de quo conqueritur,

A multo ante sit habitum, ipso scilicet anno MCCXXXIII. quo casus est Conradus, aut proxime consecutus duobus. Liberam relinquimus de annis tribus conjecturam.

*** CONCILIVM OTHONIENSE
IN DANIA

Adversus bonorum ecclesiasticorum prædatores, & contemptores cæremoniarum, anno MCCXLV. celebratum.

AUrorem habemus hujus coaliti concilii Ioannem Isacium Fontanum, Danicæ historie lib. vii. cuius hæc sunt verba, ad annum MCCXLV. Per idem, inquit, tempus, Visto archiepiscopus Lundensis, synodum contraxit Othoniæ apud Fionios, cui præter cæteros interfuerunt episcopi ac suffraganei ejusdem, Gunarus Viburgensis, Nicolaus Stigothus Roschildensis, Petrus Arhufiensis, Gunarus Ripensis, Ioannes Burglaviensis, Eschillus Slesvicensis, cum Petro coadjutore, & Ivaro episcopo Othoniensi. Miserat & nuncium suum Ioannem Placentinum pontifex. Hic decreto sanctum, aut repetitum potius quod olim adversus ecclesiæ prædatores promulgaverat, eos anathematis reos haberi, sicuti et illos quibus ecclesiasticæ ceremoniæ contemptui essent. Visumque tum etiam, ut idem pontificis decretum festis omnibus diebus Danicæ recitaretur, ac publice simul diris devoverentur, cuiuscumque status aut conditionis essent, qui rei istius facinoris convincerentur. Simile huic est decretum Gregorii IX. quod is anno octavo pontificatus sui Perusii in gratiam earundem ecclesiarum evulgavit. Et volunt quidam notatos hæc edictis ipsos etiam principes, Ericum præsertim, ejusque fratrem Abelem, quod, dum illi mutuis inter se odiis flagrant, multa præter fas & æquum, cum ab ipsis, tum a milite ipsorum, in ades & ædificia sacra sint perpetrata, collationes quoque & onera ecclesiasticis eorumque ministris imposita. Quæ cum ægre ferrent, nec mutare possent episcopi, pontificum tandem opem ab ipsis imploratam. Et constat, celebrata superiori synodo Nicolaum Stigothum Roschildensem episcopum, oborta inter ipsum & regem similitate, e Dania ad Norvagos fecisse, & inde concessa navi in Gallias Claravallam abiisse, ubi quadriennio circiter post in fata concessit.

G. C. Quo sit anni tempore celebrata hæc synodus, Pontanus non indicat : Ioannes vero Meursius, qui Danicam historiam post eum scripsit, cum eadem omnia de synodo commemorat, tum illud addit, vere novo celebratam esse. Locus igitur illi ante Lugdunensæ concilium tribuendus.

*** CONCILIVM ARELATENSE

Anno MCCXLVI. III. Idus Decembr. celebratum.

Hujus concilii nulla, quod quidem sciam, extat memoria, nisi quæ superius habetur ad calcem alterius Arelatensis concilii, anno MCCXXXIV. habiti.

*** CONCILIVM INSVLANVM

Ab Arelatensis provincie præsulibus, præfide Ioanne Bauciano archiepiscopo celebratum anno Dom. MCCLI.

Prodit nunc primum ex cod. MS. eminentissimi cardinalis Chisii : in quo sic inscribitur, *Concilium secundum domini Ioannis.*

ANNO
CHRISTI
1251.

TITVLI CANONVM.

1. *Vt fides catholica frequenter prædicetur.*
2. *Vt fiat inquisitio hæreticorum.*
3. *Vt bona hæreticorum a prælatis occupentur.*
4. *Vt sententia excommunicationis seruetur, & puniantur contemptores.*
5. *Vt decima exigantur & prædicentur.*
6. *Vt testamenta in presentia presbyteri fiant.*
7. *Vt canonica portio solvatur.*
8. *Vt coerçantur excessus privilegiatorum.*
9. *De pignorantibus ecclesiis vel præbendis.*
10. *De pedagiis & salinariis.*
11. *De confratriis & conspirationibus.*
12. *De precibus pro negotio terra sanctæ faciendis.*
13. *De clandestinis matrimoniis.*

PRÆFATIO.

HÆ sunt statuta, per dominum Ioannem Dei gratia sanctæ Arelatenfis ecclesiæ archiepiscopum, apud Insulam in provinciali capitulo facta, & renovata, præsentibus & consentientibus auctoritatem præstantibus, venerabilibus in Christo patribus R. Cavallien. B. Massilien. G. Carpenteraten. B. Tricestrino. R. Tolonen. & P. Auiraicen. episcopis. Dominis Ioan. Avinionensi, & S. Vafionensi, etiam episcopis, se canonicè excusantibus, sed tamen aliis..... committentibus vices suas; præsentibus etiam pro majori parte abbatibus, & præpositis, & prioribus conventualibus provincie Arelatenfis, an. Dom. MCCLI. die Martis post festum Exaltationis sanctæ Crucis.

CANONES.

- I. *Vt fides catholica frequenter prædicetur.*

an. 1234.
c. 2.

Primum capitulum de fide catholica frequentet prædicanda, scilicet secundum quod in Arelatenfi concilio olim noscitur constitutum.

- II. *Vt fiat inquisitio hæreticorum.*

Item de inquisitione hæreticorum observetur, quod statutum est in canonicis & statutis conciliorum: & fiat dicta inquisitio a quolibet episcopo in sua diocesi: & scripta olim facta requirantur a Prædicatoribus & ab aliis qui ea habent, tam auctoritate ordinaria, quam auctoritate huius concilii.

- III. *Vt bona hæreticorum a prælatis occupentur.*

Insuper addentes quod bona hæreticorum sub dominio & iurisdictione ecclesiarum existentium, a prælatis ipsarum ecclesiarum occupentur. Si quis autem alius bona talium, sive mobilia vel immobilia, in præiudicium dictarum ecclesiarum, vel prælatorum, per se vel per alium invadere, occupare, seu confiscare præsumpserit: sit uterque ex tunc ipso facto excommunicationis sententia innodatus, potestate absolvendi domino archiepiscopo, & diocesano lo-

A ci, congrua satisfactione præmissa, auctoritate præsentis concilii reservata.

- IV. *Vt sententia excommunicationis seruetur, & puniantur contemptores.*

Item sententia excommunicationis, cum debita admonitione & maturitate proferatur, & ab omnibus tam privilegiatis, quam aliis, inviolabiliter observetur: & contra contemptores excommunicationum, servetur quod continetur in concilio Valentin. Et si ulterius contempserint, puniantur pecuniaria pena contemptores, ut continetur in concilio Arelatenfi, si hoc poterit per temporales dominos obtineri.

ANNO
CHRISTI
1251.An. 1242.
c. 17.An. 1234.
c. 13.

- V. *Vt decima exigantur & prædicentur.*

Item de decimis statuimus, quod exigantur & prædicentur frequenter secundum tenorem litterarum domini papæ, & solvantur ecclesiis vel prælatis, quibus de iure debentur.

- VI. *Vt testamenta in presentia presbyteri fiant.*

Item de testamentis faciendis in presentia rectoris ecclesiæ, vel parochialis sacerdotis, servetur quod statutum est in dicto concilio Arelatenfi, & concilio Tolosano.

c. 21.
An. 1229.
c. 16.

- VII. *Vt canonica portio solvatur.*

Item statuimus, quod canonica portio exigatur & solvatur secundum canonicas sanctiones.

- VIII. *Vt excessus privilegiatorum coerçantur.*

Item super excessibus privilegiatorum concordis servetur constitutio domini Innocentii IV. quæ incipit, *Volentes*.

De privilegi.
leg. in 6.

- IX. *De pignorantibus ecclesias vel præbendas.*

Item statuimus, quod quicumque, auctoritate vel temeritate propria, ecclesias vel ecclesiasticas præbendas pignoraverit, vel gadiaverit, seu bona eorum invaserit seu occupaverit violenter, nisi intra VIIII. dies super hoc satisfecerit, sit ex tunc ipso facto excommunicationis sententia innodatus. Diocesano tamen episcopo ab hac excommunicationis sententia absolvendi, auctoritate concilii, concedimus potestatem.

- X. *De pedagiis & salinariis.*

Item de novis pedagiis & salinariis, quæ per Arelatensem provinciam exiguntur, servetur quod in Avenionensi & Arelatenfi conciliis continetur.

An. 1209.
c. 6.
An. 1234.
c. 12.

XI.

ANNO
CHRISTI
1251.

XI. De confratris & conspirationibus.

Item super confratris, conjurationibus, conspirationibus, colligationibus, societationibus, vel quocumque nomine censeantur, vocentur pacta seu conventiones, servetur quod statutum est in concilio Valentino: hoc addentes, quod si qui ad enervandam censuram ecclesiasticam, vel ut contumaciter perdurent in excommunicatione, prædicta pacta vel conventiones inire præsumpserint contra jura ecclesiastica, sive ante excommunicationem sive post, dicta pacta, conventiones, vel etiam vota, vel promissiones, profusus irrita habeantur & denuncientur, sicut in dicto concilio continetur.

XV. De precibus pro negotio terræ sanctæ faciendis.

Item pro negotio terræ sanctæ dicatur psalmus, *Deus Venerunt gentes*; oratio, *Deus qui admirabili providentia*: sicut fieri consuetum.

XIII. De clandestinis matrimoniis.

Item clandestina conjugia fieri prohibemus: quæ si facta fuerint, procedatur contra contrahentes secundum canonicas sanctiones.

ANNO
CHRISTI
1251.

** CONCILIVM RAVENNENSE

Quod Philippus archiepiscopus cum suffraganeis suis celebravit anno Dom. MCCLIII.
Innocentio IV. pontifice.

Acta exhibet Rubens hist. Ravenn. libro VI. in hunc modum.

In Christi nomine.

ANNO a Nativitate ejusdem MCCLIII. tempore Innocentij IV. die Lunæ tertia exeunte mense Aprili, XI. Indict. Ravenna, in choro ecclesiæ archiepiscopatus, presentibus testibus ad hoc specialiter adhibitis, & rogatis dominis, presbytero Bono, presbytero Bernardo, Iacobo de Petrella, & Peppo de Castelvetro, cardinalibus ecclesiæ Ravennatis, & DD. Alberico præposito, presbytero Arnulpho, presbytero Ambrosio, Floro, Ioanne de Morisano, Aimerico & Giezo cantoribus S. ecclesiæ Ravennæ, & me Benvenuto Casarelli notario infra scripto, Nos frater Iacobus episcopus Bononiensis, Fr. Gualterius episcopus Faventinus, Thomas episcopus Imolenis, Bono episcopus Comaclensis, Albertus episcopus Mutinensis, Richelmus episcopus Livientis, & Ioannes electus Foropompiliensis, in præsentia venerabilis patris D. Philippi, Dei gratia S. ecclesiæ Raven. electi, in die beati Vitalis martyris, in archiepiscopali ecclesiâ congregati, volentes communi concordia & voluntate, tam indemnitate ecclesiarum provincie archiepiscopatus Ravennæ salubriter consulere, quam reprimere malignitas & præsumptiones damnabiles perversorum hominum, invadentium, sive occupantium temeritate propria possessiones, homines, & jura ecclesiæ, & Concil. general. Tom. XI. Appendix.

A archiepiscopatus, seu archiepiscopi Raven. & episcopatum, & episcoporum, & aliarum ecclesiarum, ac monasteriorum, venerabiliumque locorum omnium provincie supra scripte: cum dignum sit, ut quos Divinus timor a malo non revocat, saltem coerceat severitas disciplina, ut ipsorum malitia refrænata, ecclesiæ gaudeant debita libertate: volumus, & voluntate propria consentimus, quod dictus dominus electus Ravennas, contra raptores, & invasores, ac illicitos notorios detentores honorum & jurium archiepiscopatus prædicti, ac episcopatum, & episcoporum, & aliarum ecclesiarum, ac monasteriorum venerabiliumque locorum omnium provincie nominatæ, qui sunt in nostris civitatibus & diocesis constituti, censuram ecclesiasticam possit, & debeat exercere: sententiam quam ipse dominus electus Ravennas contra prædictos duxerit proferendam, ratam & firmam habendo ad mandatum dicti domini electi Ravennatis, denunciare ac exequi promittentes, & ad hoc ut nos possit compellere, dantes ei plenam & liberam potestatem. Quibus omnibus ego prænominatus Benvenuto Casarelli, S. Raven. ecclesiæ notarius interfui, & ut supra legitur, jussu prædictorum dominorum episcoporum, atque Foropompiliensis electi, & mandato præfati domini electi Ravennatis, subscripti & publicavi.

ANNO
CHRISTI
1251.

*** ALEXANDRI PAPÆ III.

CONSTITVTIO CYPRIA.

*Alexander Episcopus servus servorum Dei.
Ad futuram rei memoriam.*

IN perpetuum culcus justitiæ late protenditur, cum gurgiorum strepitus nonnunquam unitatem separans, & vulnerans caritatem, pacis silentio arcatur. Propterea in controversiis, maxime quibus viri ecclesiastici dissident, quos ideo invicem oportet fore quietos, quia inter alios debent esse pacifici: judicialis prudentiæ studium ad conciliationem discordium in vinculo caritatis decet præcipue vigilare. Non enim in rigore spiritus vehementis, qui statum rerum frequenter evertit, & conterit firmitatem, neque in commotionibus simultatum quæ sapientius ex litibus oriuntur, catholice unitatis religio proficit: sed in sibi lato auræ tenuis, hoc est, in placabili mulcebris spiritus lenitate, qua fervidæ animositates altercantium mitigantur.

*f. mulcebris.
us.

Sane venerabili fratre nostro Germano Græcorum regni Cypri archiepiscopo, & procuratoribus venerabilis fratris nostri Nicolienensis archiepiscopi, in nostra præsentia constitutis: idem Græcorum archiepiscopus inter alia proposuit coram nobis, quod cum olim episcopi Græcorum regni prædicti, sua vacante metropoli, præficiendi sibi eundem Germanum, aut aliam personam idoneam, in archiepiscopatum, a felicitis recordationis Innocentio papa prædecessore nostro, per ipsius litteras (non obstante constitutione generalis Concilij, vel bonæ memoriæ Petri Albanensis episcopi, olim in illis partibus apostolice sedis legati) licentiam impetrassent: ipsum Germanum in suum archiepiscopatum elegerunt. Et venerabilis frater noster Tusculanus episcopus, tunc in eisdem partibus dicte sedis legatus, cui prædecessor ipse mandaverat, ut ei quem canonicè prædicti episcopi eligerent, si persona esset idonea, munus confirmationis impenderet, quodque illum faceret a suis suffraganeis consecrari: presentiam sibi ejusdem Germani electionem confirmans, sibi fecit ab

Ggggggg eisdem

ANNO
CHRISTI
1260.

ANNO
CHRISTI
1260.ANNO
CHRISTI
1260.

eisdem suffraganeis beneficium consecrationis im-
pendi: recepta postmodum, ecclesie Romanæ no-
mine, tam ab ipso, quam a suffraganeis episcopis,
obedientie sponcione: dicti que suffraganei sibi tan-
quam metropolitanam suo, canonicam obedientiam
promiserunt.

Cum autem idem Germanus esset in archiepis-
copalis dignitate pacifica, in clero & popu-
lo Græcorum regni præfati jura metropolitana exe-
quendo: memoratus Nicosenfis archiepiscopus, suis
suis non contentus, qui neque in eum qui supe-
riorem alium quam Romanum pontificem non co-
gnoscit, neque in subditos sibi memorati regni
Græcos, cuiuslibet jurisdictionis obtinet potesta-
tem: ipsum ad suam præsentiam personaliter evoca-
vit, ut super quibusdam articulis, de quibus pro-
ponebat contra eum, sicut asserbat, inquirere, res-
ponderet. Et quoniam idem Germanus archiepis-
copus, hujusmodi vocationis mandato non parens, si-
cut nec etiam tenebatur, se, ecclesiam suam, &
subditos sibi Græcos, quos jam præfatus Nicosenfis
archiepiscopus gravaminibus nonnullis affecerat,
apostolicæ sedis protectioni supplicavit: ipse Nico-
sienfis archiepiscopus, post appellationem ad sedem
eamdem taliter interpositam, & postquam idem
Germanus archiepiscopus iter arripuit propter hoc
ad nostram præsentiam veniendi, vicarios ipsius a
vicaria sua violenter ejiciens, Græcos subditos suos
ab obedientia ejus avertere moliens, variis oppres-
sionibus & jacturis, ecclesiasticas sententias, quas in
aliquos ex eisdem subditis idem Germanus archie-
piscopus rationabiliter tulerat, de facto relaxans, ac
in personam ejus, excommunicationis, ut dicitur,
ferens sententias multiples, eidem Germano archie-
piscopo & ecclesie suæ molestias irrogavit, ex
quibus se incurrisse queritur damna gravia & ex-
pensas.

Propter quod idem Germanus a nobis inter cæ-
tera petiit, ut attentata in eum per dictum Nico-
siensem archiepiscopum revocare gravamina, eun-
demque Nicosensem ab his & similibus potestatis
indebitæ supra Græcos, & competentium ipsis super
decimis & aliis jurium usurpationibus, compescere
curaremus. Licet autem coram præfato episcopo
Tusculano, quem dederamus in controversia hujus-
modi auditorem, procuratores allegarent prædicti,
quod idem Nicosenfis archiepiscopus pro ea causa
nunquam citatus fuerat ab homine aut a jure, nec
ipsi ab eo pro causa ipsa, sed pro aliis negotiis erant
missi; & ideo super præmissis cum ipso Germano
Græcorum archiepiscopo subire iudicium non debe-
bant: nihilominus tamen postmodum de speciali
mandato nostro, ne ipsi Germano Græcorum ar-
chiepiscopo deesse videretur, per aliquod subterfu-
gium, justitiæ plenitudo, compulsi eos idem audi-
tor petitionibus ejus pro dicto Nicosenfi archiepi-
scopo respondere.

Proposuerunt ergo in iudicio, quod processus cir-
ca promotionem ejusdem habitus, nullus fuit, cum
ad memoratos episcopos jus eligendi archiepiscopum
nullo modo pertineret, ac ipsi electionis tempore,
quam de ipso fecisse dicuntur, vinculo excommuni-
cationis publicæ tenerentur, & literæ apostolicæ,
in quibus prædicta fuit eis eligendi permessa licentia,
per excommunicatos fuerint impetratæ. Ex quibus
causis, pro parte ipsius Nicosenfis archiepiscopi,
per vicarios ipsius, qui tunc temporis absens erat,
ne ad electionem seu confirmationem aut consecra-
tionem procederetur, hujusmodi fuit, pro jure Ni-
cosienfis ecclesie, appellatum.

A Præterea cum autoritate fel. rec. Celestini PP. præ-
decessoris nostri, qui insulam Cypri propter inobe-
dientiam & perfidiam Græcorum habitantium tunc
in illa, exposuit Latinis catholicis occupandam, fue-
rint ibi, ejedem exinde Græcorum sedibus, quatuor
pontificales Latinorum sedes erectæ, quarum ponti-
fices in decimis & aliis ecclesie juribus, quæ Græci
episcopi in eadem habuerant insula, successerunt, &
earum unam, Nicosensem videlicet, idem Celestini-
nus ceteris præteritè potestate, ut in tota eadem
insula per dignitatem metropolitanam aliis ecclesiis
præmereret; ac postmodum dictus Alhanensis epi-
scopus suæ legationis autoritate statuerit, & statu-
tum ejus fuerit per sedem apostolicam confirmatum,
ut in tota insula prædicta quatuor episcopi Græci
tantum essent, & certa sedium haberent loca intra
dioceses Latinorum, qui utique postea Nicosenfi
archiepiscopo, tanquam metropolitanam suo, & epi-
scopis Latinis in quorum erant constituti diocessibus,
se obedientie vinculo constrinxerunt: evidenter ap-
paret, quod metropolitanus alius, præter Nicosen-
sem archiepiscopum, in eadem insula, quæ una est
provincia, non potuit nec debuit ordinari.

B Quare inter alia petebant procuratores prædicti,
ut quod circa ordinationem præfati Germani in ec-
clesia Nicosenfi præjudicium factum fuit, & quid-
quid ex eo aut ob id fuerat subsecutum, denuncia-
remus non habere vigorem, & inhiberemus eidem
Germano, ne quid in Cypri de juribus archiepisco-
palibus attentaret.

C Demum lite super his contestata, & multis hinc
inde factis positionibus, ac responsonibus subseca-
tis ad eas, necnon & plurimis ad probandum utrin-
que articulis ordiatis, cum ex ipsis juris auspiciis
in longum protrahi litis dispendia viderentur: dictus
Germanus archiepiscopus nobis humiliter supplica-
vit, ut paupertati ecclesie Græcorum, ne tot dis-
traheretur ambagibus, & tot premeretur difficul-
tibus, consulentes, statui ejus & paci deberemus per
salubrem dispositionem ordinationem apostolicè pro-
videre, qua jurgantium murmura conticerent, &
sub obedientia ecclesie Romanæ, Græci prædicti re-
gni tranquillam vitam ducerent cum Latinis. Nimi-
rum ut Latinorum & Græcorum ejusdem regni
ecclesie, diversarum concussæ altercationum turbi-
nibus fluctuarent, præcipuam, sicut perpendimus,
ingerebat materiam indeterminati finium circa or-
dinem potestatum: præter id quod diversitas corpo-
rum & dissonantia morum solent generare dissensum,
in conversatione conviventium sub variis observan-
tiarum ritibus nationum.

D Nos igitur, qui ex injuncto nobis apostolatus officio,
& debemus, & cupimus, tam remotis pacem
dicere, quam propinquis: intententes studiosè cu-
rare, ut ecclesie prædictæ ratio invicem ordine diri-
gantur, & mutua in Christo pace latentur, sanctius
fore prævidimus ad salutem, earum controversias
tranquillæ ordinationis arbitrario sopire consilio,
quam judicialis decisionis gladio diffinire. Igitur li-
giosis contentionibus partium, & implicitis hinc
inde subleatationibus intricacionibus, disputacionum-
que tumultibus in infinitum sæpe progredientibus:
imperantes, de fratrum nostrorum consilio & apo-
stolicæ potestatis plenitudine, constitutus in præsen-
tia nostra, memorato Germano Græcorum archie-
piscopo, & venerabilibus fratribus nostris Nibone
de Solia, Joachimo de Carpaio, & Mathia de Les-
chara, Græcorum sedium Cypri episcopis, necnon
& præfati Nicosenfis archiepiscopi procuratoribus,
præfati ordinatione statuimus, & statuto perpetuo
pro

ANNO
CHRISTI
1160

pro pace utriusque ecclesie, super premissis & aliis A que inter illas possent impotenter dissidendi contentiosam generare materiam, irrefragabiliter ordinamus: ut in insula Cypride cetero infra Latinorum episcoporum diocesim, & sub Nicosiensis metropoli, quatuor dumtaxat existant Græcorum pontificales sedes, & ecclesie cathedrales, olim per præfatum Albanensem episcopum locis specialibus assignate: cum quatuor solummodo in eadem insula fore noscantur episcopales sedes & ecclesie pontificum Latinorum. Vnam siquidem pontificalem sedem Græcorum in Nicosiensis apud Soliam, aliam in Paphena apud Arsiuo, tertiam vero in Famagustana apud Carpastum, & reliquam in Nimociensi, diocesi- bus, apud Lescaram, consistere volumus; & ab iis denominari, & tam nomen quam dignitatem pontificalis officii habere pontifices, qui eas pro tempore canonice obtinebunt.

Porro quoties quamlibet prædictarum sedium, Græcorum præfale vacare contigerit: altera clericis sedis ejusdem, invocata Spiritus sancti gratia, in episcopum eligatur: cujus electionem Latinus pontifex, in cuius diocesi fuerit sedes illa, si eam inuenit de persona idonea celebratam, canonice, autoritate ordinaria, rite ac sine difficultate confirmet, ac sibi faciat per episcopos Græcos vicinarum diocesium, quos ad hoc idem Latinus advocabit pontifex, manus consecrationis impendi: episcopalem sollicitudinem atque curam monasteriorum, ecclesiarum, cleri & populi Græcorum, in sua civitate atque diocesi constitentium, autoritate propria commissurus eidem, & recepturus ab ipso juratoriam professionem obedientie, in hanc formam.

Ego N. episcopus de Solia, Nicosiensis diocesis, ab hac hora in antea fidelis ero & obediens beato Petro, sanctæque Romanæ ecclesie, dominoque meo N. archiepiscopo Nicosiensis, ejusque successoribus canonice intrantibus: & non ero in consilio, neque in facto, ut vitam perdant, aut membrum, vel capiantur mala captione. Consilium quod mihi aut per se, aut per nuntium, vel per litteras manifestaverint, ad eorum damnum nulli pandam. Paparum Romanæ ecclesie, ac pontificatum ecclesie Nicosiensis, & regulas sanctorum patrum, adjutor ero ad defendendum & retinendum, salvo ordine meo, contra omnes homines. Vocatus ad synodum veniam, nisi præpeditus fuero canonica præpeditio. Legatum sedis apostolicæ, quem certum esse cognovero, in eundo & redeundo honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo. Sic Deus me adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia.

Et hanc formam ab episcopo Græco suæ diocesis recipiet pro se ac ecclesia sua quilibet Latinus episcopus regni Cyprici. Et si electionem illam cognoverit Latinus pontifex irritandam, ad cassationem ejus procedat, sicut de jure fuerit procedendum. Episcopi vero Græci, a Latino pontifice ad consecrationem electi Græci suæ diocesis convocati, ad hoc sine moræ dispendio, ex præsentis constitutionis & ordinationis debito, convenire, ac incumbentia consecrationis implere munia teneantur.

Sane Græcorum pontificum damnatio, seu depositio, sicut & translatio ac cessio, soli Romano pontifici, juxta prerogativæ apostolicæ privilegia, reservetur: ut in illis, sicut & in cæteris episcopis, pontificalis dignitatis status & præcellentia muniatur. Ac cuiuscumque Græcorum ecclesie pastore vacanti Latinus pontifex autoritate propria præfulem ingerere non præsumat: nisi forte ad eum, illis negligentibus eligere qui debebant, facultas ea vice ordinandi eandem ec-

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

clesiam de pastore, juxta generalis statuta concilii, fuerit per lapsum trimestris temporis devoluta. In eodem casu potestatem non habeat Latinus episcopus præficiendi ecclesie sic vacanti, nisi personam Græcam, & tanto honori & honori ex merito congruentem. Sedis vero Græcæ vacantis episcopo bona, decanus & capitulum ipsius sedis futuro pontifici custodiat fideliter & assignet. Cæterum episcopi ejusdem insule canonice ordinati, & de cetero in prædictis Græcorum sedibus ordinandi, habeant in monasteriis, ecclesiis, cleris & populis Græcis sibi commissis, & obtineant universa quæ ad dignitatem vel ordinis episcopalis officium pertinere de communi jure noscantur. De quibus Latini episcopi, exceptis illis dumtaxat casibus in quibus metropolitanus potest de jure jurisdictionem exercere in suffraganei sui subditos, nil usurpent. Causæ autem ad forum ecclesiasticum pertinentes, si emerferint inter Græcos ad suum Græcum pontificem; si vero inter Latinum & Græcum, sive Græcus actor fuerit, sive reus, ad Latinum loci pontificem deferantur judicialiter dirimenda: verum salva sedis apostolicæ præminentia, ad cuius præfidiu omnes oppressi possunt immediate confugere. Cum ab episcopo Græco appellandum videbitur: ad Latinum episcopum, in cuius diocesi idem Græcus consistit episcopus, & exinde ad Nicosiensis archiepiscopum, si opus fuerit, provocetur. Presenti quoque ordinatione censemus, ut in civitate vel diocesi Latini pontificis, præter consistorium episcopalis sedis Græcorum, cum quo auditorium officialis vel vicarii, si quem Græcus habet episcopus, unum & idem esse dignoscitur, nullum aliud consistorium habeatur jurisdictionis ordinariæ inter Græcos: nisi forte in aliqua ecclesia Græcorum regni ejusdem, sit archidiaconatus, vel alia dignitas, annexa habens ordinariæ audientie consistorium ab antiquo, a quo ad ejusdem ecclesie Græcum pontificem, & exinde gradatim, subditi ejus, cum eorum intererit, provocabunt. Archiepiscopo denique, & Latinis episcopis, pro offensis vel injuriis & juribus suis, ecclesiarumque suarum, animadvertendi canonice in Græcos suarum civitatum & diocesum in illis casibus competere volumus potestatem, in quibus eis de jure competit in Latinos.

Ad synodum vero pontificis Latini Græcus episcopus intra illius diocesem sedem habens, semel in anno cum abbatibus & sacerdotibus suis curam habentibus animarum, teneatur obedienter occurrere, ac synodalia ejus statuta (quæ tamen Græcorum ritibus fidei catholice non adversis, & a Romana ecclesia toleratis, non obvient) recipere ac servare. Ne autem episcopi Græci onere duplici prægraventur, cum ipsos adire oporteat ex hujusmodi ordinationis debito episcopales synodos pontificum Latinorum: eos ire ad provinciale concilium decernimus non cogendos.

In vilitationibus episcoporum Græcorum, vel subditorum eorumdem, illam habere volumus Latinos pontifices intra proprias civitates & diocesim potestatem, quam metropolitanus in vilitationibus suffraganeorum suorum & subditorum eorumdem concedunt canonice sanctiones. Archiepiscopo tamen & episcopis Latinis, cum suas diocesim circa Græcos jure diocesano vilitaverint, hoc in exigendis procuracionibus indicimus temperantem moderamen: ut idem archiepiscopus quinque dumtaxat, Paphensis episcopus quatuor, Famagustanus tres, & Nimociensis etiam tres, a Græcis suarum civitatum & diocesis, procuraciones in universo recipiant annuatim, quarum quælibet summam triginta solidorum Turo-

Ggggggg ij nen-

ANNO
CHRISTI
1159.

Cor. Et
gradu.
Nam anti-
qua versio
Græca,
quam vi-
di, habet,
& τῶν ἐκ-
καθῶν.

ANNO
CHRISTI
1260.

nenfium, vel tot Byzantinorum qui eidem summae A
aequivalent, non excedat. Verum licet procuratio-
num numerum visitationis gratia debitaram, consi-
derata ipsorum paupertate Graecorum, duxerimus
miseratione provida taliter moderandum: qui ta-
men Latinis episcopis ad hoc sunt ecclesiarum suarum
bona concessa, ut in illis circa officii sui debi-
tum indeficienter valeant militare: volumus, ut si
fidei orthodoxae necessitas, aut sinceritas obedientiae
quae ecclesiae Romanae debetur, vel morum exegerit
disciplina, quod iidem Graeci pluries visitentur su-
per hoc, circa ipsos, sine aliquo illorum gravamine,
visitationis debitum propriis sumptibus, quando ta-
men eis sacrorum canonum instituta id permiserint,
impendere teneantur: cum & apostolus Paulus, nos-
trae institutionis exemplar, interdum sibi victum
manuum labore quaeserit, ne gravis esset iis quibus
evangelium praedicabat, aut illi quos sumptos praedi-
candi ministrare pigebat, ob hoc salutis ministe-
rio privarentur.

Plane jus percipiendi decimas in insula memorata
pertinet ad ecclesiam Latinorum: & in eandem
decimarum perceptione, consuetudo a praelatis &
clericis Latinis obtenta, & haecenus custodita, ser-
vetur. Per hoc tamen quod in hac parte consuetudi-
nem dicimus observandam, nemo se ad decimarum
solutionem putet exemptum, quae jure canonico &
Divino debentur.

Porro licet ecclesia Graecorum regni Cypri, se-
cundum hanc ordinationem, non sit nationis suae me-
tropolitana in posterum habitura: volumus tamen,
praefatum Germanum archiepiscopum Graecorum,
dum vixerit, dignitatis archiepiscopalis nomine ac
honore potiri. Propter quod personam ipsius, do-
nec cesserit vel decesserit, ab archiepiscopi Nico-
sienfis qualibet proflus eximimus potestate: atque
statuimus, ut ipso Germano cedente, vel decedente,
nullus in praefato regno de caetero Graecorum ar-
chiepiscopus ordinetur.

Seu ne idem Germanus archiepiscopus incerta se-
de vegetet, praefatum N... episcopum sedis Grae-
corum quae est in Solia Nicosienfis dioecesis, a vin-
culo quo ecclesiae suae tenetur, absolvimus: ipsam ad
sedem episcopalem Graecorum de Arfino Paphensis
dioecesis, nunc vacantem, de plenitudine apostoli-
cae potestatis, ac praedictorum fratrum consilio, trans-
ferendo, & dando eidem licentiam ad eandem se-
dem libere transeundi. Praefato vero Germano ar-
chiepiscopo dictas sedem & ecclesiam de Solia, tam
in spiritualibus, quam temporalibus, de eisdem
consilio & potestate, committimus, sibi retentis sem-
per dignitatis archiepiscopalis honore ac nomine,
episcopaliter gubernandas: ita tamen quod ei sit li-
berum, vel in dicta sede de Solia, vel apud ecclesiam
Graecorum beati Barnabae Nicosienfis, quam ad
episcopum sedis ejusdem ex hujusmodi nostrae ordi-
nationis beneficio pertinere perpetuo volumus, pro-
libito commorari. Ipso vero Archiepiscopo cedente,
vel decedente in sede de Solia, quotiescumque ipsa
vacaverit, simplex dumtaxat Graecae nationis episco-
pus subrogetur: qui Nicosienfi archiepiscopo, eo
modo, quo alii Graeci episcopi Latinis debent sub-
esse pontificibus, juxta praesentis ordinationis pro-
videntiam sit subiectus. Eundem etiam Germanum
Graecorum archiepiscopum, in monasteria ecclesia-
stica, clerum, & populum Graecorum, Nicosienfis
civitatis & dioecesis, illam habere volumus, dum
commissae sibi sedi praesuerit, potestatem, quam alii
Graecorum episcopi regni Cypri, ex hujusmodi ordi-
nationis providentia, in Graecos sibi subditos for-
tiantur.

Caeterum ut ipso Graecorum archiepiscopo super-
stite, vel archiepiscopalis dignitatis officium retine-
re, ipsius & archiepiscopi, ac pontificum Latino-
rum, supra Graecos, circa jurium archiepiscopatum
executionem, potestas, ad submovendam alterca-
tionis materiam, dirimatur: ordinamus atque statu-
imus, ut idem Germanus Graecorum archiepiscopus,
dum vixerit, ex hujusmodi ordinationis statuto, si-
ne contradictione Latinorum pontificum, libere,
dum tamen canonice, Graecos Cypri electos vel de-
inceps eligendos in episcopos, & a Latinis pontifici-
bus, in quorum sunt dioecibus, confirmatos, au-
toritate metropolitana ad sacros promoveat ordines,
& promotos consecret, ac alios ejusdem regni Grae-
cos episcopos convocet ad consecrationis hujusmodi
ministerium exequendum: & circa universos Grae-
cos ipsius regni, eadem autoritate, visitationis im-
pendat officium, cum de jure fuerit impendendum:
& in visitationibus hujusmodi, seu in his quae visita-
tionis ratione competunt, eam, quam metropolita-
nis canones sacri concedunt, habeat facultatem: &
in vita ejus, de his, archiepiscopus & episcopi Lati-
ni, ad quos haec, sicut & alia jura, secundum praesentis
ordinationis statutum, post ejusdem Graeci ar-
chiepiscopi cessationem vel obitum, pertinebunt, eo
invito se nullatenus intromittant: salva interim Ni-
cosienfi archiepiscopo & episcopis Latinis, in ceteris
casibus, a quibus Graecus abstinere archiepiscopus,
potestate, quam ipsi Nicosienfi archiepiscopo, ra-
tione metropolis, & tam et quam aliis Latinis episcopis,
ratione dioecesium, circa universos Graecos regni
praefati, hujus nostrae ordinationis attribuit
constitutum.

Sane dicto archiepiscopo Graecorum vivente, sicut
& postmodum, jurisdictionem quamlibet in Graecos
Nicosienfis civitatis & dioecesis, excepta persona
praefati Germani episcopi, in appellationibus & aliis,
Latinus archiepiscopus obtinebit, quae aliis Latinis
episcopis regni praedicti per hanc ordinationem in
episcopos, clericos, & alios Graecos siturum civitatum,
& dioecesium est concessa. Quamvis autem perso-
nam ejusdem Germani archiepiscopi, donec cesserit
vel decesserit, omnino exemptam esse velimus ab ar-
chiepiscopi potestate Latini: ut tamen in ipso praesentis
ordinationis observatio inchoetur, idem Ger-
manus archiepiscopus, nomine sedis de Solia sibi
commissae, Latino episcopo juratoriam professionem
obedientiae faciat secundum formam superius anno-
tatam. Ex professione autem & obedientia hujusmo-
di, Latinus archiepiscopus animadvertendi in per-
sonam ejusdem Germani archiepiscopi, vel injun-
gendi quicquam eidem, in casu quocumque, nullam
habere volumus facultatem: ut concessa dumtaxat
personae suae per hanc ordinationem exemptionis
plenaria libertate inconcusse lateatur. Si quando vero
a praefato Germano Graecorum archiepiscopo fuerit
appellandum ad Latinum archiepiscopum: salva praerogativa
sedis apostolicae appelletur. Porro quando
Nicosienfis archiepiscopus, post praefati Germani
archiepiscopi cessationem vel obitum, Graecos suae pro-
vinciae in suffraganeorum suorum civitatibus vel dioe-
cesibus, jure suae metropolis, quod sibi competere vo-
lumus, visitabit: unicam tantum in qualibet civitate
& dioecesi, ab universis Graecis, earum committere
procuratorem recipiat annuatim, quae sexaginta so-
lidorum Thuronesium summam, vel tot Byzantino-
rum qui illis aequivalent, non excedat.

Vtrorumque igitur potestate, Latinorum videlicet
& Graecorum pontificum regni Cypri, discretione
hujusmodi nostrae ordinationis, (quam ad Syros
ejusdem regni, eosdem cum Graecis mores, ritus, com-
munisque

ANNO
CHRISTI
1260.

ANNO
CHRISTI
1260.

munisque juris confirmam ab antiquo servantes, extendimus) limitibus designata: presentis decreti auctoritate jubemus, ut neutri nostræ positionis terminos transire, vel amplius sibi prælationis aut libertatis vendicare præsumant; sed in Christo, qui est vera pax omnium, utrique, tanquam invicem membra, per unanimis coherentiam & subministratiõnis ordinem, fiant ejusdem capituli idem corpus. Amen.

Datum Anagninæ per manum magistri Iordani, sanctæ Romanæ ecclesiæ vicecancellarii & notarii. V. Nonas Iulii, Indiçtione II. Incarnationis Domini cæ anno MCCLX. pontificatus vero domini Alexandri papæ IV. anno VI.

Ego Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ego Odo Tusculanus episcopus subscripsi.

Ego Stephanus Prænestinus episcopus subscripsi.

Ego frater Ioannes tituli sancti Laurentii in Lucina presbyter cardinalis subscripsi.

Ego frater Hugo tituli sanctæ Sabinæ presbyter cardinalis subscripsi.

Ego Ricardus sancti Angeli diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Octavianus sanctæ Mariæ in Via Lata diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Ioannes sancti Nicolai in carcere Tulliano diaconus cardinalis subscripsi.

Ego Otobonus sancti Adriani diaconus cardinalis subscripsi.

ANNO
CHRISTI
1260.

*** CONCILIVM ARELATENSE

A Florentino archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno Dom. MCCLX.

TITVLI CANONVM.

1. *Condemnatur Ioaichitica doctrina.*
2. *Vt doceatur populus, qualiter baptizandi parvuli in necessitate.*
3. *Vt Confirmationis sacramentum jejuniis tribuatur a jejuniis.*
4. *Vt matrimonia non fiant absque auctoritate ecclesiæ.*
5. *Vt in ecclesiis semper resideant saltem vicarii perpetui.*
6. *Vt celebretur octava S. Trinitatis, & festum S. Trophimi.*
7. *Ne sint in ecclesiis cerei lignei, sed luminaria provideantur.*
8. *Ne Iudæi serant habitum sacerdotalem: immo signo aliquo distinguantur a fidelibus.*
9. *Vt clerici beneficiari causas non agant in curiis seculari.*
10. *Vt monachi & canonici regul. pro doctrina sacra salarium non accipiant.*
11. *De vita & honestate canonicorum regularium.*
12. *Vt Hospitaliariorum & Templariorum familiares, qui non sunt de domestica eorum familia, per prelatos corrigantur.*
13. *De regimine hospitalium.*
14. *Vt prelati munus contrahens, instrumenta proprio sigillo consignet.*
15. *Vt parochianorum ad ecclesias suas non impediatur conventus.*
16. *Ne pro beneficiis ecclesiasticis ad arma concurratur.*

P R E F A T I O.

Antiquorum patrum & sanctorum episcoporum auctoritas irrefragabilis, & consuetudo conc. gener. Tom. XI. Appendix.

ANNO
CHRISTI
1260.

Alebris, illud in ecclesiâ Dei obtinuit, ut per varias provincias patribus in unam congregatis, sacri celebratione concilii discutatur status ecclesiæ: & quod temporis immutavit malitia, congregatis in unum præcatis, & melius reformetur, & sicut multorum exannatione rectorum consultius & cautius, quicquid agendum tenendumque fuerit, discutitur, sic etiam quod discussum & statutum fuerit, firmius multorum consensu & diffinitione sapientium roboretur: ut sic propulsetur pravorum & mente corruptorum astutia, conservetur sanctorum prudentia, & per multorum prudentiam sapientiam, sanitas maneat in-orbe terrarum: & sicut sanctorum apostolorum, & quibus, & per quos, sacrosancta & catholica fundata est per totum orbem ecclesia, traditiones, quas a solius pii & cælestis pastoris nostri hauserunt pectore, immutabiliter commendatæ: resurgunt; sic sequentium per tempora canones & instituta patrum, in cunctis totius orbis ecclesiis vigere probantur, quorum solerti providentia, & vigilantia solertia, quotiens variarum heresum schismatumque visum est pullulare seminarium, totiens, ne succresceret, profus evellendum, avulsim & condemnatum disparuit. Quapropter plurima sanctorum patrum concilia in ecclesiâ Dei, velut quatuor evangelia, celebrantur.

C Quod si primitivorum sanctorum temporibus, constantium in fide, admirandorum virtute, ferventium caritate, tam solers & diligens contra reprobos adhibita est cautela: quid agendum est diebus novissimis, cum temporibus periculosis instantibus surgent pseudoprophetae dicentes: hic est Christus? & discipuli quoque mente corrupti ad sua desideria concorabunt sibi magistros, prurientes auribus, tanto astutiores in suis adinventionibus, quanto pertinaciores in suis malitiis, & expertiores in antiquorum versutiis, hypocritis & simulationis exterius velamine dealbati, sed interius fuligine nequiores.

Inter quos non modicum locum & valde perniciosum tenent illi, qui in fundamento suæ velaniz vera quædam in parte & varia faciendi ternaria, eademque perniciosè adaptando, doctrinam fecidissimam concordantiarum suarum contextu nefario statueri moliantur, & malitiosè veneratione Spiritus sancti, quem, secundum ordinem nominandi, tertiam dicimus in Trinitate personam, singulari redemptioni factæ per filium tam impudenter quam nefarie nituntur: dum tempus & opera Filii sub annorum curriculo, & sæculi huiusmodi parte quadam signata & media claudere perhibentur: ut quemadmodum dicit Filius in carne mundo apparetis visibilis: Pater meus usque modo operatur, & ego operor: sic & Spiritus sanctus completo Filii tempore, dicat: Hactenus post patrem operatus est Filius, & ego de cætero operabor operationem Filii sub illo annorum numero claudendo, quo satanas olim ligatus per Filium, denuo pronunciatum solvendus. Hoc exemplum mille ducentis sexaginta annis: ac si solemnius & magnificentius quodammodo sigillatim & approbante Spiritu sancto operatus sit deinceps, quam hactenus a principio nascentis ecclesiæ fuerit operatus.

Quis autem sententiarum præsumat, Spiritum sanctum gloriosius paraclitum infundendum deinceps in cursu præsentis sæculi, quam cum repente super apostolos Christi vehementer insonavit, & linguis apparetis igneis dispersit, super singulos requievit & sedit, genera linguarum tribuens, corda eorum tam patenter & potenter inflammans, ut totum doctrina

Gggggg ij salutis

ANNO
CHRISTI
1260.Ioachimi
abbatis sc.
ctatores.

salutis illustrent & fervore caritatis accenderent mundum.

Isti tamen Ioachitici, quorundam ternariorum intercatenatione ficticia, nituntur astruere, Spiritus sancti tempora cum lege majori fore deinceps revelanda. In fundamento erroris sui primitus facientes sacratissimum id & supercaeleste ternarium ineffabilem personarum individuae Trinitatis, Patris videlicet, & Filii, & Spiritus sancti: & super quod omnis stabilitur veritas, erroris sui vanitatem firmare conantur. Nulla siquidem adeo falsa & pestifera est doctrina, quae non aliqua vera intermiscet.

Huic igitur summae veritati alia quaedam subnectunt & contexunt ternaria, dicentes tres status vel ordines hominis sibi invicem successione quaedam temporum clarificandos. Primus est ordo conjugatorum, qui tempore Patris claruit in veteri testamento. Secundus est status clericorum, qui tempore gratiae claruit per Filium, in hoc statu mundi medio. Tertius autem status, est ordo monachorum, clarificandus tempore majoris gratiae in Spiritu sancto.

Addunt etiam cum iis, aliud doctrinae sacrae ternarium: videlicet veteris & novi Testamenti, ac deinceps evangelii aeterni, sive evangelii Spiritus sancti, duabus rotis in visione prophetica tertiam phantastice subnectentes, & comparatione secuturi quod spirituale nunciabamus, evangelium spirituale Filii, litterale ore blasphemio & sacrilego dicere non formidant. Dividunt etiam & distinguunt totum hoc spatium labentis saeculi in tria tempora, quorum partem primam Patri attribuant, scilicet spiritus & legis Mosaicae: secundam attribuant Filio, quam appellant spiritus gratiae: & duravit annis MCCLX. Tertiam Spiritui sancto, quam dicunt tempus amplioris gratiae, & veritatis revelatae, ad quod referunt evangelium id * est Filii. *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Quod in sacro die Pentecostes impletum fuisse in apostolis, & deinceps continue in apostolicis viris implendum, omnes catholici haecenus exposuere doctores.*

LXXX. 16.

Adnectunt etiam ad praedicta quoddam vivendi ternarium, trium praedictorum temporum distinctione variatum. Per primum namque, tempus posuerunt in quo vivebant homines secundum carnem. Secundum, quod illi adjunxerunt inter utrumque, hoc est inter carnem & spiritum, usque in praesens tempus. Et ex hoc sequitur aliud, in quo vivent secundum spiritum, & ab eo videlicet usque ad finem mundi.

His igitur & huiusmodi sibi invicem coaptatis & connexis ternariis: quid ab hac perfida & perniciose contextur concordia, nisi quod exsuffletur deinceps redemptio per Christum facta, & finem habeant ecclesiae sacramenta? Quod Ioachitici ore polluto, ut expressimus, quodammodo dicere non formidant: dum evacuandas huiusmodi temporibus & abjiciendas afferunt omnes figuras & signa: vivida tantummodo maneat unitas, & absque sacramentorum velamine penitus revelata. Quae omnia debet detestari, abominari, & abjicere, quilibet Christianus, qui a sanctis accepit, & firma fide tenet, invisibilis gratiae visibiles esse imagines & figuras ecclesiastica sacramenta: sub quorum visibilibus speciebus quibusdam, ipse Dei Filius, dominus salvator noster, se in ecclesia sua usque ad finem mundi manere promisit.

Et licet nuper, praesentibus nobis & procurantibus, a sancta Dei sede apostolica damnata fuerit nova quaedam, quae ex his pullulaverat, doctrina venenata, evangelii Spiritus sancti pervulgata nomine, ac si Christi evangelium non aeternum, nec a Spiritu san-

cto nominari debuisset: tamquam pestis huiusmodi fundamenta non discussa fuerint, nec damnata, libri videlicet Concordantiarum, & alii libri Ioachitici, qui a majoribus nostris usque ad haec tempora remanserunt intacti, utpote latitantes apud quosdam religiose in angulis & antris, doctoribus indidiculi, a quibus si ruminari faissent, nullatenus inter sacros alios & sanctorum codices mixti remansissent: cum alia modica Ioachitica opuscula, quae ad eorum pervenire notitiam, tam solemniter sunt damnata.

ANNO
CHRISTI
1260.

CANONES.

I. *Condemnatur Ioachitica doctrina.*

Nos ergo, qui praedicta cum aliis quibusdam majoribus nostris diligenter inspeximus, contulimus & notavimus, timentes non immerito, ne posteris maneat in laqueum & ruinam, praefertim cum in partibus provinciarum, quibus licet immeriti, in parte praesidemus, jam plurimos etiam litteratos huiusmodi phantastice intellecterimus eatenus occupatos & illectos, ut plurima super iis commentaria facta descripserint, & de manu ad manum dando circumferentes, ad externas transfuderint nationes. Ne ergo error peccans ulterius serpat ut cancer, & paulatim occupet curiosos, nos quantum debemus & possumus in hac per... cientes nostri provincialis sacri autoritate concilii, praedicta, prout ad manus nostras devenerunt, reprobantes: ne subditi nostri de caetero talibus utantur, aut ea ultra recipiant, sub anathematis interminatione prohibemus.

II. *Ut doceatur populus, qualiter sint baptizandi parvuli in necessitate.*

Circa sacramentorum dispensationem, quoniam per quorundam dispensatorum negligentiam multiplices subreverunt abusus: statuimus, ut presbyteri parochiales in praecipuis festivitariis in plena ecclesia & publica populi allocutione & sermone, doceant parochianos suos, qualiter & quibus verbis debeant uri, dum parvulos in casu necessitatis taliter baptizant.

III. *Ut Confirmationis sacramentum jejuniis tribuatur a ieiuniis.*

Confirmationis autem sacramentum, quod propter sui venerationem & sanctorum apostolorum traditionem, a solis pontificibus datur, non nisi jejuniis & a jejuniis, nisi propter necessitatem, tribuatur: nisi propter nimiam populi multitudinem & frequentiam, ut quando praelati visitant, non potuerint commode jejuni officium Confirmationis implere: exceptis parvulis, qui sugentes ubera, tempus & horam lactandi non servant.

IV.

IV. *Vt matrimonia non fiant, absque autoritate ecclesiæ.*

Cæterum quia jam in partibus Provinciarum, quasi passim, absque autoritate ecclesiæ, suorumque præsumunt firmare conjugia: statuimus, ut quicumque laici hujus præsumptionis & temeritatis actores, seu participes, fuerint deprehensi, una cum his qui sic juncti fuerint, tamdiu per suos parochiales in ecclesiis suis publice & solemniter excommunicati denuncientur, quousque super hoc pœnitentiam agentes, meruerint a suis pontificibus absolutionis beneficium obtinere.

V. *Vt in ecclesiis semper resideant saltem Vicarij perpetui.*

Item quia major pars ecclesiarum parochialium hujus provinciarum, ad monachorum vel conventuum regularium pertinet prioratus, de quorum collegiis aliqui consueverant in ipsis ecclesiis continue residere, in spiritualibus & temporalibus præsidentes, & de ipsis, prælatis suis rationem congruam opportune reddentes; nunc autem residentia sua ad hæc sola coartatur tempora, quibus spiritualibus spolia colliguntur, alicubi nullo prorsus sacerdote relicto, alicubi vero solo mercenario: ita quod plurimæ ecclesiæ, aut rectores & ministros non habent, aut per . . . regantur mercenarios: statuimus, ut in talibus ecclesiis deinceps, aut de ipsis collegiis ad quorum patronatum pertinent, aliqua bonæ sufficientes & honestæ personæ resideant, quæ curam animarum loci recipiant a prælatis, aut si tales sunt patroni, qui curam habere non debeant, aut non velint, tantum accipiantur & sequestrentur de bonis & dotibus ecclesiæ, quantum vicario perpetuo sufficienti & honesto & in sacris promoti, ibidem residenti. & per patronium præsentato, & per prælatum instituto, ad victum honestum sufficiat & vestitum, & alia quæ ad officium vicarii pertinere noscuntur: & hujusmodi vicarius curam animarum loci recipiat a prælato. Quod si vacante tali ecclesia per mortem aut successione vicarii, non fuerit intra tempus statutum a jure alter vicarius sufficiens, prælato loci per patronum præsentatus: ex tunc per ipsum prælatum vicarius competens constituatur ibidem, nec ultra mercenariis, nisi forte bonis & expertis, & hoc ad tempus, & ex causa, Dominicarum ovium regimina committantur: quia mercenariis gregem committi Dominicum, evangelica veritas summi pastoris ore promulgata graviter detestatur.

VI. *Vt celebretur octava S. Trinitatis, & festum S. Trophimi.*

Item statuimus etiam, ut in octava Pentecostes celebretur solemniter officium sanctæ Trinitatis, & a vesperis Sabbati Dominica agatur solemnitas, & per totam sequentem hebdomadam tres lectiones & tria responsoria singulis diebus, nisi festum ix. lectionum extiterit, de sanctæ Trinitatis historia per ordinem decantentur, usque ad vesperas sequentis Sabbati, & tunc incipiatur historia. Festum autem B. Trophimi per totam provinciam solemniter celebretur sicut de apostolis.

VII. *Ne fiat in ecclesiis cerei lignei, sed luminaria prouideantur.*

Cæterum, quia non conuenit aliquid eorum, quæ ad decorem & ad honestatem cultus Dei fieri consueverunt in ecclesiis Dei, fictitie & simulatorie agi, maxime in ecclesiis majoribus cathedralibus & conuentualibus, & ubi ad hæc in veritate agenda ecclesiarum suppetunt facultates: prohibemus districtè, cereos ligneos in colorem cerei tinctos in prædictis ecclesiis fieri aut haberi, seu in processionibus aliquatenus deportari, seu juxta status & facultates ecclesiarum, & secundum festorum & solemnitarum excellentiam, luminaria congrua per sacram, vel per eum ad quem de consuetudine pertinet, subministrantur.

VIII. *Ne Iudæi ferant habitum sacerdotalem: immo signo aliquo distinguantur a fidelibus.*

Item quia ridiculosum est & turpe, quod habitus sacerdotales, ut sunt capæ rotundæ clausæ, quibus ambulando per vias & plateas ministri ecclesiastici a cunctis popularibus discernuntur, perfidis Iudæis & infidelibus cum eisdem Christi sacerdotibus sint communes: districtius inhihemus, ne de cætero ab infidelibus habitus hujusmodi deportentur, sed rotis, aut signis aliis in exteriori eorum habitu patentibus utantur, quibus infideles a fidelibus distinguantur. Si quis autem laicus, aut sæcularis potestas, Iudæum aliquem, aut infidelem alium, habitum hujusmodi sacerdotalem deserere compulerit, excommunicetur, & a sanctæ matris ecclesiæ liminibus arceatur: maxime cum a sanctis patribus prædecessoribus nostris, & sanctæ sedis Apostolicæ legatis, fuerit hoc idem alias solemniter promulgatum.

* f. temporalia spolia.

* f. presbyteros.

* ecclionæ.

* Corr. sed.

ANNO
CHRISTI
1260.IX. *Vt clerici beneficiati, causas non agant in curia laicali.*

Adhuc cum per ecclesiasticos ecclesiastica, & per seculares secularia tractari conveniat, ne forte clericus ad aratrum mittens manum, & aspiciens retro, Dei regno efficiatur ineptus: nec enim beatus apostolus Matthæus qui & Levi telonearius dictus est, postquam a Domino vocatus fuit, rursus ad lucra telonei resedit: inhibemus districte, ne clericus in ecclesia beneficiatus, advocacionis officium suscipere in curia laicali præsumat, nisi forte pro ecclesia, vel pro pauperibus & viduis & orphanis, patrociniari voluerit intuitu pietatis. Si quis autem contra hoc attentare præsumpserit, ipso facto ab ingressu ecclesie noverit se suspensum: & si per prælatum suum requisitus & monitus, ab huiusmodi officiis desistere noluerit, beneficio ecclesiastico privetur per eundem; & per ipsum, beneficium alteri conferatur. Quod si resipuerit, ab ipsa suspensionis sententia per episcopum suum absolvatur.

X. *Vt monachi & canonici regul. pro doctrina sacra salarium non accipiant.*

Illud etiam penitus interdiximus, ne monachi, aut canonici regulares, pro doctrina sua ab auditoribus suis, seu a rectoribus civitatum & burgorum quibus docent, salarium accipiant. Quod si fecerint, ipso facto noverint se suspensos.

XI. *De vita & honestate canonicorum regularium.*

Item cum canonici regulares a ceteris canonicis secularibus in victu & vestitu discerni debeant, secundum statuta S. patris Augustini: præcipimus, ut omnes & singuli canonici regulares, sani & incolumes, in adventu Domini mensam & cibum in refectorio teneant regularem... refectorium diebus prædictis & temporibus, nisi evidenti causa, manducare præsumant. Item habitu clauso & uniformi, regularibus congruo, cum sella alba vel fustina sine phaleris equitent. Qui autem contra hoc fecerit, octo diebus a mensa fratrum noverit se suspensum: & per illos octo dies in terra sedendo comedat quod sibi ministri duxerint apponendum.

Deest nec
extra.XII. *Vt hospitaliariorum & templariorum familiares, qui non sunt de domestica eorum familia, per prælatos corrigantur.*

Item cum hospitalarii & templarii, præter signa religionis suæ solita & antiqua, quibus fratres religionem eorum profiten-

tes, habitus suos consignant, quædam signacula adinvenierint quibus familiares suos clericos in ecclesiastico & seculari habitu persistentes consignare cœperunt, ut sic eos etiam contra prælatos defendant, immunitatibus suis & exemptionibus ipsos gaudere satagentes, ac si de domestica eorum essent familia: volumus, ordinamus, & statuimus, ut tales per prælatos suos, non obstantibus signis huiusmodi, ab omnibus insolentibus suis & delictis jure ordinario compescantur, corrigantur, & puniantur; prout in decretali de privilegiis continetur.

ANNO
CHRISTI
1260.

*C. Turar.

XIII. *De regimine hospitalium.*

Item quia in civitatibus & oppidis provincie nostræ, hospitalia pauperum multa sunt, quorum regimina ut frequentius laici & clerici seculares, multiplici prece & precio, aliquando etiam per litteras papales & mandata principum & potentum, consueverant occupare, nec ibi pauperibus aliquid ministratur, sed omnia bona & eleemosynæ talium hospitalium per huiusmodi rectores in usus proprios asportantur & devorantur: ordinamus & statuimus, prout in iure caveatur, ut de cetero per prælatos locorum, & alios ad quos id pertinere noscitur, proprie, congrue & ad id competenter perquirantur, qui habitu & signo aliquo religionis assumpto, ibidem Domino famulantes, vitam agant communem, & annis singulis, ipsis institutoribus suis, vel deputatis ab eis, rationem de omnibus reddant, nihil sibi aut suis, præter victum & vestitum, de omnibus eleemosynis huiusmodi hospitalium retinentes.

XIV. *Vt prælati mutuum contrahens, instrumenta proprio sigillo consignet.*

Item cum magnopere cavendum sit prælati, ne bona ecclesiarum suarum obligent, absque evidenti necessitate & urgenti: quoties ejusmodi exegerit necessitas, adhibita omni diligentia fiat, hoc & cautela, ut & munimenta competentia conscribantur, & propriis prælatorum sigillis consignentur, eademque intra... repetantur & cassentur. sæpius etiam accidit ut supra... obligacione & mutuo alicui prælato ecclesiastico, post ejus mortem, & an... successiones plurimas, unius incogniti apud modernos notarii, & cujus memoria temporis diuturnitate præterit, proferatur instrumentum, cui, etiam si præfentialiter viveret, modica non immerito fides in talibus esset adhibenda, cujusmodi occasione vexata fuerunt ecclesie multotiens & gravata. Ut ergo huiusmodi malitiis obvietur, & ecclesiarum periculis occutatur in hac parte, duximus statuendum,

*f. hac
caut.

*f. anno r. u.

dum, ut prælatus qui pro suis & ecclesiæ necessitatibus mutuum contraxerit, chartas & instrumenta inde confecta proprii saltem sigilli charactere & impressione confignet: necdum notarii signum absque sigillo prælati sufficiat in hoc casu, sed ad fidem in huiusmodi obligationibus faciendam, etiam instrumenta cum sigillis episcoporum roborentur. Et ne per statuti huius ignorantiam se quispiam valeat excusare, hoc per omnes civitates provincie huius, villas, & oppida, in ecclesiis, per mensem unum continue, diebus Dominicis & festivis, solemniter & patenter præcipimus & volumus publicari.

XV. *Vt parochianorum ad ecclesias suas non impediatur conventus.*

Item quia laici statum suum & ecclesiæ mandata scire non valent, nisi Dominicis diebus, quibus in ecclesia hæc consueverunt recitari, ad parochias suas pro Divinis audiendis conveniant: districtius inhibemus, ne religiosi, in ecclesiis suis aut capellis eos diebus Dominicis & solemnitatibus præcipuis recipiant ad Divina: nec horis illis, in suis locis populo publice prædicent, quibus in parochiis Missarum solemnia celebrantur. Sed illi religiosi qui sciunt, & quibus conceditur in populo prædicare, verbum Dei per diversas parochias civitatum prædicent, & castrorum, vel in locis suis, horis talibus, quibus parochianorum ad ecclesias suas non impediatur conventus. Si qui autem religiosi contra hoc attentare præsumpserint, ipsi tamdiu prohibeantur prædicationis & confessionis officium: quousque congrue castigati, ab huiusmodi præsumptionibus respiciant.

XVI. *De pœnitentiariis qui per villas & oppida mittuntur tempore Quadragesimæ.*

Item, quia propter imbecillium & impotentium & pauperum occupationes & penuriam, aliquando per villas & oppida consueverunt pœnitentiarios suos in Quadragesima destinare, ut eos a casibus qui majoribus reservantur, absolvant: frequenter accidit, ut magna pars Christianorum, occasione huiusmodi pœnitentiariorum, propriis sacerdotibus super confessionibus illudant, afferentes se dictis pœnitentiariis fuisse confessos, cum tamē per huiusmodi confessores vix aut nunquam possit pars populi modica suorum peccatorum confessionibus generaliter expediti. Ut ergo de cætero populares, occasiones huiusmodi frivolas non prætentant: inhibemus, ne confessores huiusmodi qui mittuntur solummodo ad prædicta, per villas & parochias diœcesis discurrerent, generalibus parochianorum

Conc. gener. Tom. XI. Appendix.

A confessionibus audiendis se occupent, nisi de mandato prælati, & licentia curati, generalibus confessionibus audiendis se duxerint occupandos: sed eos ad proprios remittant sacerdotes, & casibus pro quibus mittuntur pœnitentes absolvant: ne ipsi parochiani mandatum de confitendo saltem semel in anno propriis sacerdotibus simulatorie & dolose se gaudeant evasisse: nec prælati super casibus sibi reservatis, ad parochianos suos pœnitentiarios destinent, nisi ad eos, qui commode prælatos suos adire non possunt.

XVII. *Ne pro beneficiis ecclesiasticis ad arma concurratur.*

Ad hæc, cum jam perniciose inolitum sit in partibus Provincie, non solum apud sæculares clericos, sed & apud regulares monachos, ut cum super beneficiis ecclesiasticis quæstiones inter aliquos oriuntur, relictis & contemptis ecclesiasticis iudiciis, ad quos solos cognitio & definitio talium pertinere noscuntur, statim ad arma concurrant, parentum & amicorum suorum secularium laicorum impetu & violentia ecclesias occupantes, armis quoque & armatis munientes easdem, se deinde mutuo prout prævalent, plerumque cum effusione sanguinis, nonnunquam vero cum homicidiis, expellentes; propter quod in partibus illis innumerabilia surrexerunt, & adhuc quotidie surgunt scandala, plurima quoque corporum & animarum scandala sequuntur & ruina. Nos igitur tot & tantis infolentis occurrere cupientes, statuimus, ut quicumque clericus sæcularis, aut religiosus, talia de cætero præsumpserint attentare, absque diœcesani sui aut iudicis, seu ex communis sui ecclesiastici autoritate & licentia, armorum & armorum impetu. . . . Cætera desunt.

* f. juris.

G. COSS. OBSERVATIO.

Arelatense hoc concilium voco, quod Arelatensis provincie sit. Quo enim celebratum sit loco, plane ignoramus, neque usum superest in actis vestigium, ex quo id conficere possimus. Temporibus autem, quanquam adscriptus dies annusque non sit, notitiam suppediat præfatio, in qua de hæreticis primo canone condemnatis hæc verba sunt: *Secundam* (temporis partem) *attribuimus filio, & duravit annis M CC. LX.* Hinc etiam intelligimus, servatum non esse ordinem temporum in Christiano codice, ex quo hæc Arelatensis provincie descripta concilia sunt. Nam in eo, proxime post Bertrandi Maleferati concilium anni M. CCLXX. sequitur hoc Florentini, uti admonui ad calcem concilii Insulani ann. M. CC. LXXXVIII.

CONCILIVM SEDENENSE

A præsulibus Arelatensis provincie celebratum anno Dom. M. CC. LXVII.

ANNO
CHRISTI
1267.

Petrus Gassendus in notitia ecclesie Diniensis, cap. 24. ubi de Bonifacio Diniensi episcopo loquitur: *Observari, inquit, potest, huius tempore H h h h h h h hoc*

ANNO
CHRISTI
1267.

hoc est anno M. CC. LXVII. VII. Kal. Novemb. A
celebratum fuisse Sedenæ provinciale concilium, cu-
jus decreta varia in statutorum nostrorum codicem
translata habentur, sub Ebredunenſi archiepiſcopo
Henrico, cujus nomen titulo Oſtienſis cardinalis ce-
lebre eſt.

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1257.

** CONCILIVM ARELATENSE

A Bertrando de ſancto Martino, Arelatenſi archie-
piſcopo, cum ſuffraganeis celebratum circa
annum Dom. M. CC. LXXV.

Ex M S. cod. eminentiſſ. Card. Chiffi.

TITVLI CAPITVLRVM.

1. 2. 3. 4. *Deſiderantur. Quinti ſuperſunt ultima B*
voces.
5. *Ut cenſuræ late ab uno, ab aliis obſerventur.*
6. *Ut fiat inventarium de bonis eccleſiarum & hoſpi-*
talium.
7. *Ne calices & alia vendantur, aut pignoventur.*
8. *Ut teſtamenta ſiant coram parochiali preſbytero.*
9. *Ut parochiales preſbyteri diligentiffimi ſint circa*
legata pia.
10. *Ut nemo ſolicitetur ad eligendam ſepulturam ex-*
tra & eſſiam parochialem: & ne teſtatoris vo-
luntas impediatur.
11. *Ut in prædictis jura canonica obſerventur.*
12. *De caſibus epiſcopo vel papa reſervatis.*
13. *Iterum de caſibus epiſcopo reſervatis.*
14. *Ut clerici beneficiati, vel in ſacris conſtituti, bla-*
dum vel vinum non emant cauſa revendendi.
15. *Ut iidem in vendendis victualibus uſura vel dolo*
non utantur.
16. *Ut ſint in eccleſiis calices argentei.*
17. *Ut eccleſiæ rurales, & domus quæ ad eas perti-*
nent, reſiciantur.
18. *Ut uſurarii & adulteri denuncientur excommu-*
nicari.
19. *Ut nomina eorum qui in Quadrageſima confeſſi*
non fuerint proprio ſacerdoti, vel religioſis qui
id proprio ſacerdoti teſtentur, deſerantur ad
epiſcopum.
20. *De deſuncto, de cuius confeſſione intra annum ſa-*
cta non conſtat.
21. *De confeſſionibus infirmantium.*
22. *Ut preſbyteri eccleſias ſuas non dimittant.*

CAPITVLA.

I. II. III. IV. *deſiderantur. Quinti ſuperſunt*
ultima voces.

..... latenter excepta ſuper civitatem
Arelatenſem & aliis locis in quibus epiſco-
pus præſens erit.

V. *Ut cenſuræ late ab uno, ab aliis obſer-*
ventur.

Item quod ſententias excommunicatio-
nis vel interdicti late ab uno, alii denun-
ciari & obſervari faciant, cum a proferente
ſuper huiusmodi fuerint requiſiti. Adden-
tes, quod prædictæ ſententiæ excommuni-
cationis & interdicti, non niſi ex juſtis cau-
ſis, & cum maturitate & ſolemnitate debi-
ta, proferantur.

VI. *Ut fiat inventarium de bonis eccleſiarum &*
hoſpitalium.

Item ſtatuímus, quod priores & recto-
res eccleſiarum, & hoſpitalium pauperum,
& omnes alii beneficia eccleſiaſtica obti-
nentes, faciant inventarium de omnibus
bonis immobilibus & mobilibus, in princi-
pio ſui regiminis infra menſem: & idem fa-
ciant inſtitui poſt primam ſynodum infra
menſem.

VII. *Ne calices & alia vendantur aut*
pignoventur.

Item ſtatuímus, quod calices, libri, &
alia ornamenta eccleſiæ, non vendantur,
nec pignori ſupponantur, ſine diœceſani
licentia ſpeciali: & frequenter hoc ſtatuí-
tum in eccleſia publicetur, quod tam ven-
dens, quam emens, tam ſupponens pigno-
ri, quam recipiens, ipſo factò excommuni-
cationis ſententiæ ſubjacebunt.

VIII. *Ut teſtamenta ſiant coram parochiali*
preſbytero.

C Item ſtatúendo volumus & præcipimus,
ut teſtamentum & ultima voluntas, in præ-
ſentia ſemper catholicorum virorum, &
parochialis ſacerdotis, vel alterius perſonæ
eccleſiaſticæ de voluntate ipſius parochialis
preſbyteri, vel locum ejus tenentis, conda-
tur ſeu ordinetur: præſertim ut idem ſacer-
dos vel locum ejus tenens, valeant de ipſo
teſtatore laudabile teſtimonium perhibere,
& ne de ipſo aliqua infidelitatis ſuſpicio
habeatur, & maxime ut ea quæ in pijs cau-
ſas relinquet, fidelius & citius perſolvantur.
Quod ſi teſtator vocare, ut diximus,
D ſacerdotem parochialem contempſerit: ca-
reat eccleſiaſtica ſepultura, donec de huius
mandati contemptu, quod eo ipſo præſu-
mitur niſi eum vocaverit cum effectu, eccle-
ſiæ ſatiſfactum fuerit competentèr. No-
tarius vero, qui abſque ſolemnitate ſupe-
rius expreſſa notare vel ſcribere præſum-
pſerit teſtamenta & ultimas voluntates,
quouſque ad cognitionem diœceſani ſatis-
fecerit, ingreſſum eccleſiæ ſibi noverit in-
terdictum.

E IX. *Ut parochiales preſbyteri diligentiffimi ſint*
circa legata pia.

Verum quia parochiales preſbyteri, cir-
ca ſolutionem eorum quæ ad pijs cauſas a
decedentibus relinquuntur, negligentes
exiſtunt, præcipue ex quo in his, quæ ipſis
proveniunt, eiſdem fuerit ſatiſfactum: ſta-
tuimus, ut omnia legata ad pijs cauſas ab
ipſis teſtatoribus derelicta, omnes paro-
chiales ſacerdotes in ſcriptis penes ſe reti-
nere

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1275.

* Aliquid
hic deest cu-
jus ultima
syllaba (o,
certo enim
legendam,
solicitos
esse præcipi
& int.

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1275.

nece procurent, ut sciant quid, a quo & A
quibus * licitos esse præcipimus & inten-
tos: statuentes, ut post obitum testatoris,
infra quindecim dies, heres ab ipso paro-
chiali presbytero requisitus, ipsius testa-
menti seu voluntatis ultimæ eidem sacerdo-
ti dare transcriptum seu translatum, quo
ad pias causas, & piis usibus deputata, exp-
ensis legatariorum teneatur, ad quod ab
eodem presbytero per censuras ecclesiasticas
compelli valeat ipse heres. Insuper statu-
entes, ut legantur publice tunc, proxima
die Dominica vel festiva, legata supradicta; B
ut quid cui legatum fuerit vel relictum, mi-
nimè ignoretur: adjicientes, ut sacerdos qui
hoc legerit, pro persona quæ legatum seu
relictum hujusmodi fecerit, Dominum de-
preccetur, & ad rogandum pro ipsa persona
subditos suos sive parochianos moneat, &
inducat ut saltem orationem Dominicam
dicant.

X. *Ut nemo sollicitetur ad eligendam sepulturam
extra ecclesiam parochialem: & ne testatoris
Voluntas impediatur.* C

Item excommunicentur omnes illi qui
solicitant, monent, inducunt aliquo mo-
do, aliquam vel aliquem, per se vel per
alium, ut dimissa sua ecclesia parochiali
vel matrice, ad aliam se transferant, se-
pulturam ibi ecclesiasticam eligendo. Ad-
jicientes, ne quis clericus seu alia persona,
testatoris voluntatem seu ordinationem
impediat, vel ad impediendum, per se vel
per alium præster consilium, auxilium, vel
favorem, in præjudicium alicujus ecclesiæ
vel ecclesiasticæ personæ. Et si quis contra
fecerit, ipso facto excommunicationis sen-
tentia sit ligatus, donec a suo diœcesano
absolutionis beneficium meruerit obtinere.

XI. *Ut in prædictis iura observentur.*

Item volumus & mandamus, quod in di-
ctis exigendis jura canonica observentur.

XII. *De casibus episcopo, vel papæ reservatis.*

Item statuimus, quod si quis confitebitur
se credere pravitatem hæreticam: item si
quocumque modo hæserit simoniam:
item clerici excommunicati majori ex-
communicatione, vel interdicti aut suspen-
si, si ante absolutionem divina officia cele-
brarent, scilicet missam cantando, cvange-
lium, epistolas, vel alias horas canonicas
dicendo, & faciundo principaliter officium
suum in ecclesia: item clerici per saltum
promoti, aliquo ordine prætermisso: item
clerici, qui ab aliquo episcopo se fecerunt
ordinari, episcopi sui licentia non obtenta:
item incendiarii: item illi qui tractaverunt
Concil. general. Tom. XI. Appendix.

in malos usus Eucharistiam sive chrisma:
item illi qui suos filios occiderunt: item illi
qui facti, verbo, consensu, vel aliquo modo,
homicidium perpetrarunt: item sacrilegi &
violatores ecclesiasticum: item illi qui luxu-
riam expleverunt cum matre, vel sorore, vel
cum alia consanguinea sua, vel uxore fra-
tris, vel cum sanctimoniali consecrata, vel
qui violenter virginem defloraverunt: item
illi qui in ecclesiis luxuriam commiserunt:
item illi qui cum Iudæa vel Sarracena vel
bruto animali coire ausu temerario, vel alias
contra naturam, præsumperunt: item mul-
lier, quæ de adulterio recepit infantem,
quem maritus ejus credit esse suum, propter
quem legitimi liberi fraudantur hereditate
paterna: item. qui mulicribus aliquid fecer-
unt, propter quod fecerunt abortivum, vel
non concipiunt; mulier contra si hoc fecerit,
vel sibi procuraverit fieri: transmittan-
tur absolvendi per ipsos episcopos, si id eis
de jure competat; alioquin, cum eorum litte-
ris, ad sedem apostolicam transmittantur.

XIII. *De casibus episcopo reservatis.*

Item, illi qui contra aliquos falsum tu-
lerunt testimonium in aliquibus causis: item
qui contractis sponsalibus cum aliquibus
præficto juramento, & non dissolutis, post-
modum contrahunt cum aliis sponsalia vel
matrimonium, contra juramentum prius
præstitum temere veniendo. Item illi qui
excommunicati, vel nominatim interdicti
a quocumque iudice, ingerunt se Divinis in
ecclesia ante absolutionem, invito proprio
sacerdote, nec ad monitionem sacerdotis
volunt exire de ecclesia, Divinum officium
perturbantes. Item clerici qui scienter ce-
lebraverunt in ecclesia interdicta. Item illi
qui in cœmeterio ecclesiastico, interdicto
supposito, præsumunt scienter excommu-
nicatorum corpora sepelire. Item, si aliqui
abstulerunt, subtraxerunt, aut forefecerunt,
vel qualitercumque illicite acquisierunt, ra-
puerunt, seu decimam retinuerunt: nisi
sciatur, quibus personis certis vel locis præ-
dicta de jure fuerint emendanda. Item de
his qui in testamento seu ultimis voluntati-
bus, pro forefactis incertis relinquuntur,
emendandis, vel etiam dividendis. Statui-
mus omnes casus supradictos ad episcoporum
audientiam, ab omnibus confessiones
audientibus, specialiter reservandos: inhi-
bentes, quod illi qui confessiones audiunt,
se intromittere non debeant de absolutio-
nibus peccatorum, nisi personæ quæ in ali-
quos prædictorum casuum inciderint, fue-
rint adeo senes vel valetudinariæ, quod ad
episcopos, vel eorum pœnitentarios, venire
non possint; vel nisi fuerint in mortis articulo
constitutæ. Et tunc eis nihilo minus in-
Hhhhhhh ij

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1275.

jungant, quod si recuperaverint sanitatem, A
pro prædictis se debeant episcoporum aspe-
ctibus præsentare.

XIV. *Ut clerici beneficiati, vel in sacris constituti,
bladum vel vinum non emant causa
revendendi.*

Item statuimus, quod nullus clericus be-
neficiatus, nullus in sacris ordinibus consti-
tutus, per se vel per alium emat bladum vel
vinum causa revendendi, vel negotiandi, vel
huic statuto fraudem aliquam adhibeat. B
Quod si contra fecerit, incurrat excommu-
nicationis sententiam ipso facto: de qua sen-
tentia, nisi per diocesenum possit oblationis
beneficium obrinere: & tunc puniatur in
amissione bladi vel vini, seu precii conver-
tendi in fabricam ecclesiæ parochialis: salva
etiam pena alia majori, si diocesano vide-
bitur imponenda juxta ipsius contrafacti
qualitatem.

XV. *Ut idem in vendendis victualibus usura
vel dolo non utantur.*

Item, ordinamus & statuimus, ut nullus
clericus beneficiatus, nullus in sacris ordi-
nibus constitutus, vendat bladum, vel vi-
num, seu alia victualia, sub ea forma quod
contractus usurarii verisimiliter præsumantur,
nec fraudem aliquam per se vel per aliū
circa præmissa adhibeat. Quod si fecerit, in
penam amittat rem venditam, seu pre-
cium, convertendum in fabricam seu orna-
mentum ecclesiæ parochialis, juxta mayo-
rem necessitatem & utilitatem ecclesiæ an-
tedictæ.

XVI. *Ut sint in ecclesiis calices argentei.*

Item statuimus, quod in omnibus eccle-
siis, quarum redditus & proventus annua-
tim attingunt summam xv. lib. Turon. ex-
pensis dumtaxat quæ fiunt in colligendo &
reponendo deductis, fiant calices argentei
ab ipsarum rectoribus infra annum.

XVII. *Ut ecclesia rurales, & domus que ad eas
pertinent, reficiantur.*

Item statuimus etiam, ut episcopi Arela-
tensis provincie, rectores ecclesiarum, vel
alii qui ad hoc de consuetudine tenentur,
compellantur ad reficiendas ecclesias rura-
les, & alias domos quaslibet, & alias officinas
eisdem ecclesiis necessarias, & servitori-
bus earundem, prout ipsis qui hoc tenentur
facere propriae suppetunt facultates.

XVIII. *Ut usurarii & adulteri denuncientur
excommunicati.*

Item statuimus, quod usurarii publici, &

adulteri, publice denuncientur excommu-
nicati diebus Dominicis & festivis.

XIX. *Ut nomina eorum, qui non fuerint confessi
proprio sacerdoti, vel religiosus qui hoc proprio sa-
cerdoti testentur, deferantur ad episcopum.*

Item statuimus, quod omnes sacerdotes
curam animarum habentes, de bonis ipso-
rum ecclesiarum emant chartularia, in qui-
bus quolibet anno, saltem in Quadragesima,
conferant nomina parochianorum, qui ad
penitentiam venerunt, & dicta chartularia
teneant & custodiant diligenter, ipsa, quan-
do ab ecclesia recesserint, penes ecclesiam
dimittentes. Nomina autem illorum, qui in
Quadragesima non fuerint ad confessionem
faciendam proprio sacerdoti, vel alii de li-
centia ipsius, in synodo post Pascha, per pro-
prios sacerdotes in scriptis ad diocesenum
episcopum deferantur. Et si contigerit, quod
religiosi, aut alii confessiones audiant, præ-
sertim in Quadragesima, de parochia alicujus:
nomina sibi consentitum, infra octavam
Paschæ, in scriptis tradant proprio sa-
cerdoti, ut sic parochialis sacerdos certitudinem
habeat de confessionibus subdiorum, ad
fraudulentas quorundam parochianorum
versurias evitandas, & animarum
pericula evitanda.

XX. *De mortuo, de cujus confessione infra annum
facta non constat.*

Adjicimus etiam huic statuto, quod si pa-
rochianum alicujus mori contingat, de cu-
jus confessione facta infra annum non con-
stat proptio sacerdoti, non tradatur ecclesia-
sticæ sepulture absque diocesani episcopi
licentia speciali.

XXI. *De infirmantium confessionibus.*

Et quoniam parochialibus presbyteris cu-
ram animarum habentibus specialiter &
præcipue cura commissa est animarum: sta-
tuimus in hibentes, quod infirmantium con-
fessiones, non nisi per ipsos parochiales pres-
byteros, si haberi potuerint, vel per alios
presbyteros sæculares vel religiosos, de ipso-
rum licentia, audiantur: quam licentiam
dari volumus & præcipimus ab eisdem li-
benter & libenter, cum fuerint requisiti.

XXII. *Ut presbyteri ecclesias suas non dimittant.*

Statuimus etiam, ut prædicti parochiales
presbyteri, ecclesias quarum curam habent,
usque ad synodum post festum B. Lucæ, non
dimittant, nec ad alias se transferant, nec
curam deferant animarum, donec de cura
sibi commissa coram prælato suo reddiderint
rationem.

Actum Arelat. in ecclesia B. Trophimi, ubi genera-
li concilio congregato.

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1275.

G. COSS. OBSERVATIO.

Concilium Insulanum anno MCCLXXXVIII. ab eisdem provincie præsulibus celebratum, c. s. refert hujus concilii canonem, quem novum vocat, eumque totum describit. Absque hoc esset, quis eorum fuerit numerus, & a quo archiepiscopo celebratum concilium, igitur æquoramus: ignoramus certe, quo anno.

ANNO
CHRISTI
CIRCITER
1279.

** CONCILIVM AVSCENSE

In quo actum, inter cætera, de juribus episcopi & ecclesie Vasatensis defendendis ab invasione senescalli Vasconie, anno Christi MCCLXXXIX.

Hius memoriam concilii sola nobis tuctur epistola synodalis ad Eduardum Angliæ regem, qui & Aquitania dux idem erat. Cuius epistola hoc est exemplum.

Epistola synodalis ad regem Angliæ, eundemque Aquitanie ducem.

Serenissimo principi domino Eduardo, Dei gratia regi Angliæ, domino Hiberniæ & duci Aquitanie, Amanentis divina permissione archiepiscopus Auxitanus, G. Lellorenfis, C. Eloremsis, H. Vasatensis, A. Aquensis, P. Adurenfis, & D. Costeranus, eadem episcopi eius suffraganei, salutem, & paratam ad ejus beneplacita voluntatem.

Venerabilis frater noster episcopus Vasatensis, & discreti viri capitulum ejusdem ecclesie, nobis exponere curarunt in provinciali concilio apud Auxim, quod licet ipsi opem dederint & operam efficacem, ut exorte discordiæ ab antiquo inter vestros & suos prædecessores, per viam pacis & compositionis amicabilem sopirentur, prout in compositione tractata & ordinata in quorundam nostrum præsentia, inter episcopos & Senescallum vestrum Vasconensem, quam vos non credimus ignorare, plenius dicitur contineri. Cum autem episcopus & capitulum supradicti, ex compositione præfata pacem vestram perpetuo sperarent & gratiam obtinere, & grata sibi & ecclesie suæ commoda provenire: in contrarium eveniens, tam ipsi quam eorum subditi gravius solito molestantur: & quando fortius scribitis litteras Senescallo de non molestando eisdem, tunc durius proceditur contra eos. Nam idem Senescallus & ejus ministri, jura ecclesie & subditorum ejus occupant, episcopum & capitulum ad curias seculares convocant, bona Vasatensis ecclesie indubitate rapiunt & invadunt. Cumque a prædecessoribus nostris in provincialibus conciliis diversa emanaverint statuta, contra rerum ecclesiasticarum raptos & invasores: qui statim factis invasionibus & rapinis talibus, excommunicationis & interdicti sententiis percillantur, & quamdiu bona rapta vel invasa alicubi detinentur, cessatur in loco ubi sunt a Divinis: ob reverentiam tamen vestræ majestatis regie, quam caram semper habemus, Senescallo & ministris vestris deferimus, nec latas sententias exequimur, aut exequi facimus contra ipsos, ut in statutis prædictis provincialibus continetur. Cum igitur ex injuncto nobis officio teneamur alter alterius onera supportare, & gravatis ecclesie de opportuno remedio providere: cellitudinem vestram regiam ex parte nostra & totius provincialis nostri concilii, ex corde requirimus & rogamus, quatenus pro Dei amore & nostra reverentia, ecclesiam, episcopum, & capitulum Vasatenses recommendatos habentes, eos

Conc. gener. Tom. XI. Appendix.

A in rebus & bonis suis non finatis amplius molestari. Super quibus latorem præsentium ad vos mittimus, cui super iis fidem adhibere velitis: per quem nobis voluntatem vestram mandabitur, quam parati sumus & erimus adimplere. Augeat vobis Dominus gratiam in præsentem, & gloriam tribuat in futuro. Dat. apud Auxim, Non. februarii, anno Domini MCCLXXXIX.

ANNO
CHRISTI
1279.

G. C. Diuturna fuit hæc controversia inter reges ministros, & episcopum atque ecclesiam Vasatensem: sed composita anno MCCLXXXIII. a P. Adurenfi episcopo, & Pontio de Insula decano Santonenfi, quos arbitros ex compromisso utrinque sumpterat. Cujus compositionis instrumentum ipsum longiusculum, cum multis Aquitanicarum rerum monumentis in eodem M. codice continetur, ex quo synodalem epistolam descripsimus. Quod, ut alia multa, benedictum agnosco v. cl. Vioni Herovallii.

*** SYNODICVM NICOSIENSE.

Codicem nacti sumus optimum, Nicosenfium constitutionum: quo quia concilia nonnulla continentur, multorum annorum, & jam editis maxime edendis, partim priora, partim posteriora, hoc cum loco edendum censuimus.

INCIPIVNT CONSTITVTIONES ECCLESIE Nicosenfis.

I. *Ut synodus bis in anno celebretur.*

Quoniam sacris est canonibus institutum, ut bis in anno episcopi synodum, seu episcopale concilium, celebrent, in quo honestati morum & correctioni excessuum præcipue intendatur: quia sicut scriptum est, sive plectendo, sive ignoscendo, hoc solum bene agitur ut vita hominum corrigatur: præcipimus omnibus presbyteris, diaconibus & subdiaconibus Latinis, in Nicosenfi civitate vel diocesi commorantibus, ut quolibet anno, sine alia citatione, in sexta feria post octavam Epiphaniæ, & in feria quarta post octavas Pentecostes, veniant ad synodum: quod concedente domino in Nicosenfi ecclesia celebrabitur diebus prædictis. Si quis autem venire contempserit, vel impeditus legitime, & se per litteras aut certum nuncium non excusaverit, acriter punietur.

II. *Ut honeste veniant ad synodum.*

Venientes vero, in incessu, habitu, & conversatione, honeste se habeant: suspecta hospitia & confortia evitantes, si canonicam voluerint effugere ultionem.

III. *De ordine servando in synodo.*

Edie vero synodi, mane ad majorem ecclesiam conveniant, ita quod nullus desit pulsatione finita. Si quis vero tunc defuerit, punietur. Intrent autem omnes in honesto habitu, videlicet in hyeme in superpellicio vel capa clausa aut choralis in ætate vero, in superpellicio tantum. Sedent etiam in locis, suis ordinibus & personis decentibus, in quiete & silentio auscultantes ea, quæ ibidem dicentur aut statuentur, nullum strepitum in loco benedictionis facientes, quia hoc non possemus equanimiter tolerare. Nec audeat aliquis exire synodum ante finem; nisi hoc fecerit corporis necessitate pulsatus.

IV. *De moribus & vita clericorum.*

Et quia clericorum moribus corrigendis & reformandis præcipue intendere nos oportet, ut pote qui Hhhhhhh ij debent

Lacer. IV.
cap. 14.

debeant esse speculum seu vivendi regula laicorum: A factis canonibus concordantes precipimus, ut continenter cuncti vivant, & maxime in sacris ordinibus constituti, ab omni libidine præcaventes, & precipue ab illo nefando vitio pro quo ira Dei in filios diffidentia venit: quatenus in conspectu Dei omnipotentis puro corde ac mundo corpore valeant ministrare. Alioquin, prout in eadem constitutione sequitur puniuntur. Dignum est enim, ut quos Divinus timor a malo non revocat, temporalis saltem pœna cohibeat a peccato.

V. *Ut clerici abstineant a crapula.*

A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abstineant, unde vinum sibi temperent & se vino, nec ad bibendum quisquam incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incendium. Si quis vero super his se culpabilem exhiberit, ut in hac constitutione legitur, punietur.

Lacer. IV.
cap. 15.

VI. *Ut non cohabitent cum mulieribus.*

Sed nec cum mulieribus aliquibus commorentur, aut eisdem cohabitent: quia non solum suspecta est ejusmodi cohabitatio, verum & periculosa. Non enim, (ut ait beatus Hieronymus) tutum est vicino serpente dormire: nam etsi non mordeat, sollicitat tamen. Si quis autem contra fecerit, aut incontinen- ter vixerit, vel de hoc diffamatus fuerit, sive conversari vel confabulari repertus cum ea, de qua antea per superiorem monitus exiterat & correctus: pœnis scriptis in canonibus subiacebit, vel aliis in legatorum constitutionibus declaratis, prout secundum delicti quantitatem & qualitatem, locorum & temporum congruentiam, superiori visum fuerit exp- dire.

VII. *Ut non eant ad moniales sine licentia.*

Monasteria etiam sanctimonialium si quisquam clericus sine manifesta & rationabili causa, & de nostra licentia speciali, adire præsumperit: pœnæ canonis subiacebit, & alii superioris arbitrio infligendæ.

VIII. *De vita & honestate clericorum.*

Item clerici commercia vel officia secularia non exerceant, maxime inhonesta, minis, jocularioribus, & histrionibus intendentes: & tabernas prorsus evitent, nisi causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint. Coronam & tonsuram habeant congruentem, & se in ecclesiasticis officiis & aliis bonis studiis exerceant diligenter. Clausa deferant de super indumenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda, pannis rubeis vel viridibus, nec non manicis aut forularibus consutiis vel rostratis, frenis, sellis, pectoralibus & calcaribus deauratis, vel aliam superfluitatem gerentibus, non utantur. Capas manicatas ad Divinum officium intra ecclesiam non gerant: sicut nec alibi qui sunt in sacerdotio vel personatibus constituti, nisi iusta causa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, nec corrigias, auri vel argenti ornatum habentes, sicut nec annulos, nisi quibus competat ex officio dignitatis.

Lacer. IV.
cap. 16.

IX. *De iis qui ministrare possunt Divinis.*

Sacerdotum præterea filii patribus in Divinis offi-

ciis non ministrent: nec cum eisdem curam animarum habentibus, vel nostræ ecclesiæ assisitis existentibus, commorentur. Insuper omnibus sacerdotibus prohibemus districte, ne laicos vel mulieres ad ministerium altaris admittant: sed clericum habeant in tonsura & habitu concedenti.

X. *Ut servetur canon.* Omnis utriusque sexus.

Quia vero sententia a non suo iudice lata non tenet, prohibemus districte, ne quis sacerdos non curatus, aut nostram non obtinens licentiam, in civitate Nicosiensi, aut diœcesi, confessiones audiat, solvat, aut liget, nisi necessitatis inevitabilis articulus hoc exp- cat. Ex hoc enim decipi contingit fideles, præsumptiones crescere atque scandala, & clavium prevenire contemptum. Itaque omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti: & injunctam sibi pœnitentiam pro viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter, ad minus in Pascha, Eucharistiæ sacramentum: nisi forte de proprii sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinentium: alioquin & vivens ab ingressu ecclesiæ arcetur, & moriens Christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publice, ne quisquam ex ignorantia cecitate vel amentia exultationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti iusta de causa voluerit sua confiteri peccata: licentiam prius postulet & obtineat a proprio sacerdote, cum aliter ipse illum non possit solvere vel ligare. Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti medici superfundat vinum & oleum vulneribus fauciat, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati: quibus prudenter intelligat, quale ei debeat præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandû ægrosum. Caveat autem omnino, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo, prodat aliquatenus peccatorem: sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione personæ caute requirat. Quamobrem qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumperit revelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decrevimus: verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

Lacer. IV.
cap. 21.

XI. *De iis, quibus clerici confiteri debent.*

Volumus etiam, ut omnes clerici tam civitatis quam diœcesis Nicosiensis, exceptis personis, canonicis, & aliis clericis majoris ecclesiæ, confessori uni vel pluribus quos ad hoc deputabimus, sua confiteantur peccata: & ut cura diligens adhibeatur, circa illos qui saltem semel in anno sua neglexerint confiteri peccata, & ut circa eos servetur pœna constitutionis prædictæ.

XII. *Ut infirmi prius provideant animam, quam corpori.*

Cum corporalis infirmitas sæpe proveniat ex peccato, dicente Domino, languido quem sanaverat: *Vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat:* moneantur subditi, ut statim in principio infirmitatis, cum infirmus compos est mentis, advocet medicum animarum, & facta confessione de peccatis integre, recipiatur salus mentis & corporis Eucharistiæ sacramentum. Vocatus autem sacerdos ad infirmum, sine mora vadat ad eum: quia si propter ejus moram aut defectum, aliquid sinistrum contingat

Lacer. IV.
cap. 22.
Ioan. 5.

contingat, gravissime punietur. Moneantur etiam laici ut, tempelive, de die videlicet, & antequam multum gravetur infirmus, sacerdotem requirant, ne eorum culpa infirmus sine confessione aut viatici perceptione decedat: quia qui in hoc culpabilis fuerit, gravissime peccat, & acrius punietur.

XIII. *Ut pro corporali salute nihil suadeatur agro in periculum animæ.*

Cum autem anima sit multo preciosior corpore: sub interminatione anathematis prohibetur, ne quis pro corporali salute aliquod agro suadeat, quod in periculum animæ convertatur. Vnde qui Christianus videri & esse voluerit, fortilegos fugiat & divinos, ne esse de schola diaboli comprobetur.

XIV. *Ut nemo utatur medico infideli.*

Prohibemus etiam districte, ne quis Christianus sanus aut infirmus medicum advocet infidelem, Iudæum videlicet aut Saracenum: sed nec ab eo, vel de ejus consilio medicinam aliquam recipiat, quia hoc pia consideratione in sacris canonibus prohibetur. Nam ex hoc contingit nostram fidem haberi despectui: cum ipsi Iudæi vel Saraceni, hujusmodi Christianorum uti ministerio dedignentur, & reputent propter hoc offendere suam legem.

XV. *Ut heretici omnes denunciarentur excommunicari.*

Denunciatur etiam frequenter excommunicati ipso jure omnes heretici, quocumque nomine censeantur: & quod heretici sunt omnes illi, qui de sacramentis ecclesiasticis aliter credunt aut prædicant, quam Romana ecclesia prædicat & observat; & qui Romanam ecclesiam non credunt esse omnium ecclesiarum caput atque magistrum, ac dominum papam successorem esse beati Petri, & in terris vicarium Iesu Christi. Insuper & hi Christiani, qui vendunt ferrum vel lignamina Saracenis, vel qui in Saracenorum piraticis navibus aut aliis vasis regimantur curam gubernationis exercent, vel quocumque officio utuntur in eis.

XVI. *De contrahentibus clandestina matrimonia.*

Illi etiam denunciatur frequenter qui clandestina matrimonia contrahunt, vel eis interfunt, vel consilium aut auxilium ad hæc præbent, defraudant decimas, assumptam religionem propria autoritate dimitunt, ut caveant ne propter hoc, vinculum excommunicationis incurrant. Sacerdotem præterea qui clandestinum matrimonium celebraverit, Missam cantaverit, aut benedictionem, immo verius maledictionem fecerit: decernimus perpetuo carceri mancipandum: quem capiendi & ad nos ducendi, sine verberibus aut corporis læsione, cuilibet Christiano autoritatem concedimus. Denunciatur & publice & frequenter, quod laici qui in hujusmodi matrimoniis contrahendis, vel contra interdicitum ecclesiæ, culpabiles inventi de cætero fuerint, quod ex quo Dei timor aut pœnæ pecuniariæ ipsos a malis hujusmodi non compescit, pœnis gravioribus punientur.

A XVII. *De pueris a laicis in necessitate baptizandis, & quod Confirmationis & Extremæ unctionis sacramentum recipiant.*

Docentur præterea laici, ut cum necessitas occurrerit, vir vel mulier, qui præfens fuerit, præponat nomen puero & dicat: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, amen. Et post hæc verba, si supervixerit puer, ad presbyterum deferatur, qui supplebit alia sicut decet. Item moneantur laici, ut sacramentum Confirmationis recipiant, & cum infirmi fuerint, extremam recipiant unctionem.

B XVIII. *Ante matutinas & Primam dista vel audita sacerdos non celebret: sed nec nisi unam in die Missam dicat.*

Item districte præcipimus, ne quis sacerdos Missam celebret, nisi prius audiat aut dicat matutinale servitium atque Primam, excepto die nativitatis Dominicæ: & nisi causa necessitatis suadeat, sufficit sacerdoti semel in die unam Missam solummodo celebrare.

XIX. *De reverentia in elevatione hostiæ, & cum ad infirmum deferretur.*

C Item sacerdos quilibet frequenter doceat plebem suam, ut cum in celebratione Missarum elevatur hostia salutaris, se reverenter inclinent.

Idem facient, cum eam portat presbyter ad infirmum, quam in decenti habitu, supposito mundo linteamine, ferat manifeste ac honorifice ante pectus cum omni reverentia & timore: & ipse sacerdos dicat aut canter aliquos psalmos, ita quod audiatur, & clericus respondeat semper lumine præcedente, cum sit candor lucis æternæ, ut ex hoc apud omnes fides & devotio augeatur. Hujus autem mandati puniri debent graviter transgressores. Item quod omnis qui fidelis & catholicus vult reputari, ante quorum domus Eucharistia portatur, accendat candelas ante domos ipsorum, donec sacerdos transitum fecerit. Item monemus & inducimus ob salutem animarum suarum, & nihilominus in honore fidei Christianæ præcipiendo mandamus, quod omnes Græci & prælati seu sacerdotes aliorum nationum quæ Christianæ religionis nomen colunt, moneant & inducant eorum plebem & populum, cum in ecclesiis Latinorum elevatur in altari hostia Eucharistia, reverentiam exhibere inclinando se, & capita eorum discoperiendo: & quod idem faciant quando per sacerdotem ad infirmos portatur, & quando legunt evangelium.

D

XX. *Contra tibicines & cantatrices pro mortuis.*

E Cæterum quia morbus quidam pestifer & infidelitati vicinus valuit in his partibus, ut videlicet in exequiis mortuorum, in domibus, ecclesiis & cæmeteris, tibicines quæ lugubre canunt, quas cantatrices vocant, advocentur, quæ non solum turbant Divina, verum etiam provocant seu excitant alias verbis vanis ac cantibus, & paganorum ac Iudæorum ritui consonis, ad plorandum, verberandum, & lacerandum se ipsas: hoc ne fiat de cætero districte & sub excommunicationis vinculo prohibemus, inhabentes omnibus tam presbyteris quam aliis clericis, ne hujusmodi funeris sepulturæ interfint, nec officium celebrent, aut crucem deferri faciant, postquam intellexerint, in domo ubi funus fuerat, vel in ecclesia cantatrices hujusmodi extitisse: quas, si de cætero hanc

hanc nostram prohibitionem fecerint, faciemus capi, A
verberari, & poni in scala, & demum in carcerem detru-
di, donec poena docente discant quantum deli-
querunt, & de cetero ab hujusmodi abstinere. Mu-
lieribus etiam aliis omnibus atque viris prohibemus,
ne eas advocent, aut eis dent aliquid propter hoc,
& ne mulieres in cœmeteriis aut domibus ad plo-
randum conveniant: quia hic mos est infidelium, &
paulatim ad infidelitatem addycit, dum contra Apo-
stolum tristantur sicut ceteri, qui, de resurrectione
spem non habent, cum in morte fideles deberent
consolationem suscipere & gaudere cum domino no-
stro Iesu Christo.

XXI. *Ut constitutiones legati serventur.*

Et ne acta agere videamur, ordinationes seu con-
stitutiones venerabilis patris nostri Odonis Dei gra-
tia Tusculani episcopi, apostolicæ sedis legati, quas
idem in nostra ecclesia edidit, in quibus continentur
multa, quæ ad ecclesiæ honestatem ac morum, & salu-
tem pertinent animarum, præcipimus inviolabiliter
observari.

XXII. *Ut omnes habeant has constitutiones scriptas,
& ante præstitam obedientiam nullus celebret.*

Ut autem transgressores presbyteri nullam excu-
sationem habere valeant circa prædicta & sequentia
ignorantiam prætendentes, præcipimus omnibus
presbyteris qui in nostra civitate vel diocesi ubicum-
que cantant vel cantaverint: ut has constitutiones in-
fra mensem in scriptis habeant, & ut sibi eas semel
quolibet mense legant. Sed nec aliquis presbyter
in civitate aut diocesi audeat celebrare, qui nobis
aut prædecessoribus nostris non præstitit obedientiam
prout decet.

XXIII. *De poena eorum qui se eodem tempore ad duo
servitia obligant.*

Sacerdotum insuper avaritiam refranantes, inhi-
bemus, ne quis presbyter qui recipit pro uno, anniversa-
rio stipendia, vel pro alio servitio assidue exequendo
interim ad simile vel aliud se obliget in parte tempo-
ris vel in toto: quod si fecerit, & id quod male accep-
tit restituit, & ad elemosynam solvet tantumdem.

XXIV. *De sacerdotibus qui cantant militibus aut
dominibus.*

Sacerdotibus etiam qui militibus cantant aut do-
minibus, præcipimus ut dies quibus jejunia Chri-
stianis ab ecclesia indicantur, eis annuncient, & ipsi
jejunent, & non jejunantes acrius reprehendant, &
quod in prima septimana Quadragesimæ de solvenda
decima integre inducere debeant & monere sub poe-
na excommunicationis.

XXV. *De poena eorum qui in exequiis aliquid
recipiunt, & finem non expectant.*

Eos vero presbyteros aut clericos qui in obsequiis
vel officiis pro defunctis cereos vel candelas reci-
piunt, præcipimus finem servitii expectare: alio-
quin & quod acceperint restituent, & tantumdem: &
volumus inviolabiliter observari, quod nullus cleri-
cus audeat vel præsumat rapere candelas de manibus
dantium in funere, seu ejus occasione, sub poena no-
stro arbitrio inferenda.

ⁿ Corr. exc-
quis.

XXVI. *De poena clericorum de nocte euntium.*

Quia vero qui male agit, odit lucem: omnibus cle-
ricis inhibemus districtè, ne vadant de nocte, maxi-
me post tertiam pulsationem: quod si inventi fuerint,
licentiam damus custodibus civitatis, ut eos capiant
salva manu, & detineant usque mane, nobis quanto ci-
tius præsentandos. Et quia mulieres nihilo minus ad-
huc in domibus vel cœmeteriis ad carmen lugubre
conveniunt, in contemptum Dei, & suarum pericu-
lum animarum: omnibus sacerdotibus districtè præ-
cipimus, ne præsentè aliqua muliere, quam contra
prædictam prohibitionem fecisse sciverit, aut pro
certo intellexerit, Missam audeat celebrare: caventes
attente, ne circa hoc prætendant crassam ignoran-
tiam vel supinam, si districtam voluerint effugere
ultionem.

XXVII. *Statutum legati Odonis.*

Venerabili patri H. Dei gratia archiepisco-
po Nicosensi: Odo miseratione Divina Tusculanus
episcopus, apostolicæ sedis legatus, salutem & sin-
ceram in Domino caritatem. Vobis autoritate qua
fungimur districtè præcipiendo mandamus, quatenus
in majori ecclesia Nicosensi, & in omnibus aliis
ecclesiis in regno Cypri constitutis, statutum quod
nuper in Ioppe edidimus, publicari solemniter facia-
tis: cujus statuti tenor talis est.

Venerabilibus in Christo patribus, patriarchis,
archiepiscopis, episcopis, abbatibus, prioribus, tam
exemptis quam non exemptis, ecclesiarum rectori-
bus & capellanis tam exemptorum quam non exem-
ptorum, in nostra legatione constitutis, Odo misera-
tione Divina Tusculanus episcopus, apostolicæ sedis
legatus, salutem in Domino sempiternam. Cum salus
animarum omni lucro temporalis & quæstui merito
debeat anteponi: quidam tamen, sicut nobis inno-
tuit, suæ avaritiæ consulere cupientes, impediunt
vel impediunt procurant quominus Saraceni, seu alii
infideles, quos in captivitate detinent, vel qui eorum
potestati seu dominio sunt subiecti, instruantur in fi-
de, & regenerentur baptismatis sacramento: licet di-
cti Saraceni & alii, nondum adepti baptismatis sacra-
mentum, fidem catholicam confitentis, instanter pe-
tant abluo lavacro salutari: quod sacramentum nulli
fidem confitenti, & idem sacramentum postulanti,
convenit denegari. Hinc est quod nos inhumanitati
seu impietati eorum salutem cupientes adhibere
medelam, autoritate qua fungimur districtius in-
hibemus, & irrefragabili constitutione sancimus, ne
quis in nostra legatione constitutus, de cetero impe-
diat vel impediendi procuret, quominus Saraceni sclavi,
seu quicumque alii, nondum renati baptismatis
sacramento, qui fidem catholicam confitentis, sacra-
mentum baptismi sponte petierint, baptizentur: salvo
in omnibus & per omnia debito servituti, quod eorum
dominis alias competit in eisdem. Quia per hoc
non intendimus illis qui baptismum susceperint, li-
bertatem aliquam indulgere. Quod si forte aliqui
contra inhibitionem & statutum nostrum ausu temerario
præsumserint sclavum Saracenum, seu quemcumque
alium, nondum baptizatum, per se vel per
alium a sacramento hujusmodi prohibere, postquam
baptizandorum voluntas super hoc fuerit patefacta:
censuram eos ipso facto excommunicationis vinculo
innodatos. Et ne in posterum aliquis prætextu igno-
rantie ab observatione hujusmodi statuti nostri se
valeat excusare, & ut infideles ad fidem catholicam
liberius & facilius attrahantur: volumus & manda-
mus

mus vobis in virtute obedientie firmiter injungentes, ut bis singulis annis, videlicet in ramis palmarum, & in epiphania Domini, vos & successores vestri hoc statutum nostrum in ecclesiis vestris publicetis, vel publicari solemniter faciat. Tenorem nihilominus statuti ejusdem in libris ecclesiarum vestrarum conscribi ad perpetuam rei memoriam facietes. Dat. in Toppe ann. Dom. MCCLII. Nonas Januarij.

Nihilominus tamen volumus & precipimus ut in ramis palmarum, & in epiphania Domini, vos & successores vestri, sicut in antedicto statuto plenius continetur, statutum ipsum in ecclesia vestra, & in aliis locis vobis subjectis, publicari solemniter faciat: tenorem nihilominus statuti ejusdem in libris ipsarum ecclesiarum conscribi ad perpetuam rei memoriam facientes. Datum in Toppe, anno Domini MCCLII. quarto Nonas Martij.

Item anno Domini MCCLIII. decimo quarto Kalend. Julij. In synodo ab eodem domino Hugone Nicosiensi archiepiscopo in Nicosiensi ecclesia publicatae fuerunt infra scriptae duae constitutiones & postea populo sequendae.

XXVIII. Statuta duo Hugonis archiepiscopi.

1. Ne laicorum insolentia invalescat, quae jam in tantam prorupit audaciam, ut pluries intrantes Nicosiensem ecclesiam dum celebrantur Divina, vel fit aliqua executio officii pastoralis, publice conclamant, & praelato, sacerdotibus, & aliis clericis ecclesiaeque ministris, ipsique loco & Divino cultui, non modicas injurias importarint: statuimus, ut quicumque laicus aut clericus de cetero praedictam Nicosiensem ecclesiam, aut aliam quamcumque nostrae civitatis sive diocesis, in quibus cum pace & quiete vota competet reddere, ac celebrari Divina, intrans, aliquid injuriae importaverit praelato, sacerdotibus, aliisque ipsarum ecclesiarum clericis ac ministris, seu ipsis locis aut Divino cultui, vel conclamationibus, seditionibus, aut tumultu, fuerit usus ibidem: ipso facto vinculum excommunicationis incurrat. Nos enim ipsum, quicumque fuerit ille, cum omnibus sibi assistentibus, vel ad hoc dantibus auxilium, consilium, vel favorem, autoritate Dei omnipotentis excommunicamus, & excommunicatum usque ad satisfactionem condignam precipimus publice nunciari, poenas quas secundum jura civilia tales incurrat suis iudiciis relinquentes.

2. Non sine admiratione referimus, quod aliqui religiosi, & utinam non omnes, civitatis Nicosienses, saltem in alienam messem mittentes, parochianos Nicosienses ecclesiae, quae unica est in civitate parochialis ecclesia Latinorum, passim recipiunt ad Divina. Quos etsi non reprimat regula naturalis, videlicet, ut quod sibi fieri nolit, non faciant aliis: saltem jura canonica ab hujusmodi eos revocare deberent, quae prohibent alienos parochianos ad Divina recipi diebus Dominicis & festivis, & ne in religiosorum canonibus missae publicae, id est publice celebrentur, nec in servorum Dei secessibus & eorum receptaculis ulla popularis conventus occasio praebeatur: quia eorum non expedit animabus. Nos autem volentes eorum providere salutem & etiam honestatem, & ne Nicosiensi ecclesia, diebus saltem Dominicis & festivis, debito honore privetur, aut sicut tugurium in enumerario relinquatur, ne hoc de cetero fiat districtius inhibemus.

XXIX. Contra usurarios.

Sacrorum canonum conditores summo studio usque hodie vigilarunt extirpare ab agro Dominico aizaniam usurariae pravitate, claris & apertis conc. gener. Tom. XI. Appendix.

A stitutionibus usurariorum perfidia ac fraudibus obviantes. Sed quia hominum vitiosa natura, prona est ad malum, & semper ad sua scelera pallianda formas novas properat invenire: jam eo res devenit, ut publice usurarii fiant contractus sub palliatione simulate venditionis: dum is qui mutuo indiget pecunia, fit emptor pannorum, cereae, serici, cuiuscumque alterius rei, pro precio longe majori quam res tunc valeat, quam in continentem, quia pecunia numerata indiget, vel venditori vel alii vendere compellitur, precio quod tunc valeat longe minori: sicque dum is qui indiget fit emptor ac venditor, in utroque decipitur contractu, ut ad eum praeter usuras quae ultra statutum terminum, sub ficto poenae nomine currunt, vix perveniat precii dimidium emptor rei, aut rei venditae simulate. Crevit etiam in tantum fraus hujusmodi, ut aliquin nulla res vendatur aut ematur: sed tantum verbalis fiat contractus, nominatis mercibus, quae nec videntur, nec etiam habentur, aut traduntur. Compellitur etiam quandoque is qui pecunia indiget, confiteri se recepisse mutuo centum, solvenda usque ad talem diem sub poena: cum revera non nisi octoginta receperit. Et aliquin coram persona publica fit totius summae nominata traditio: cum tamen ex pecunia debitor illi correcipiens partem restituat ex conducto. Et ut dicamus breviter, semper hic agit ut solummodo tempus vendatur. Nos vero, prout ad nos pertinebat, volentes morbo tam pestifero obviare, qui quorundam faciente malitia serpere coepit ut cancer in Cypro, & praesertim in civitate Nicosiensi: jam dudum publice contractus hujusmodi fieri nihilominus, & sub poena excommunicationis omnibus notariis, & aliis scriptoribus, ne eos scriberent, atque militibus & aliis omnibus ne in contractibus praedictis, quos ut vulgariter loquamur, barrattas appellant, fidei iussores se constituerent aut debitores pro aliis. Similiter & mediatoribus, quos sensales appellant, ne traherent aut promoverent conventiones contractuum praedictorum. Ceterum carantes Babylonem, non est curata: sunt etenim & vigent fraudes hujusmodi sicut prius, propter quod compellimur contra pestem hanc manu insurgere graviori. Quare inhibemus districte, ne de cetero tales vel similes in civitate & diocesi Nicosiensi fiant contractus: eos qui contrafecerint, sive principales, sive mediatores aut scriptores, seu fidei iussores aut debitores, excommunicationis vinculo innodantes: nihilominus contractus praedictos, ipso jure nullos esse pronunciantes, ut nec agi nec excipi valeat ex eisdem: nec iudex ecclesiasticus, etiam si se contrahentes ecclesiasticae jurisdictioni subjiciant, aut jurent, ex eisdem audiat conquirentes aut excipientes, aut iudex etiam secularis.

Edita est & recitata publice haec constitutio, in ecclesia sanctae Sophiae, populo post sermonem, a reverendo patre dom. Hugone Dei gratia Nicosiensi archiepiscopo, ann. Dom. MCCLVII. prid. Kal. Octobr.

XXX. Contra avaritiam clericorum.

Ad reprimendam avaritiam ministrorum ecclesiae, tam scriptura Divina, quam sacrorum canonum instituta, attentius vigilarunt. Sciens quod a minore item. 6. usque ad majorem omnes avaritia studebant; a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciebant dolium, curantes contritionem populi cum ignominia, & dicentes, pax, pax, cum tamen non esset pax. Sed heu! ex medicina invaluit morbus, ut recte dicitur: Lex subintravit, ut abundaret delictum. In tantum enim in nostris ecclesiis invaluit ista pestis, ut rectissime de his dicitur: Omne caput languidum, & omne cor ista. 1.

iiiiiii marens;

o f. vetu-

mus

Rom 5.

marens: a planta pedis usque ad verticem, non est in A
eo sanitas: vulnus, & livor, & plaga tumens, non
est circumligata, nec curata medicamine, neque fota
leo. Curavimus enim Babylonem, & non est curata:
 Ierem. 51.
 quoniam potius ipsius plaga facta est desperata. Ecce enim, quod de nostris subditis cum cordis amaritudine referimus, jam adeo devenere effrontes, ut etiam in loco & de loco sacro, cum pro mortuis exequiæ celebrantur, oblationes de manu laicorum ipsas ad altare deferentium, in conspectu populi, rapaces lupi non recipiant, sed rapiant impudenter, non verentes crimen sacrilegii incurrere sic aperte. Cumque ad domum alicujus defuncti cum cruce processio debeat proficisci: tot illuc, non propter Deum, aut devotionem aliquam, sed propter candelas, cruces undique deferuntur, quod laici non sufficiunt deferentium extinguere sitim, nec possunt eorum molestias tolerare ingerentium se tam ardentem, ut eos quasi opprimant & seipos, ut etiam, quod est horribile auditu, præter eorum clamores validos, cruces ipsæ ad invicem colliduntur.

Quidam etiam presbyteri, & alii clerici, dum defuncto commissarii seu executores fuerint cum sociis, aut soli: quæ committuntur eisdem, infideliter distribuunt, negligenter aut nullo modo requirunt: quodque pessimum est, aliquando retinent sibi ipsis. Nos autem etsi prædictorum incurabiles æstimemus excessus: nihilominus tamen si forte possimus proficere pœnæ metu, volumus experiri: statuentes, ut quicumque presbyter, vel clericus, in nostra diocesi, in ecclesia, aut cœmeterio, circa res oblationi deputatas violentiam aliquam commiserit, præter crimen sacrilegii quod ipsum ex hoc incurrere declaramus, tribus mensibus ab officio & beneficio, ipso facto, suspensionis pœnam incurrat; & quod sic abstulit, in duplum restituere teneatur. Cum autem processio petita fuerit, ut ad domum eam defuncti: omnibus laicis districte inhibemus, ne pro aliquibus crucibus, ut ita loquamur, alicui tradant aliquid, nisi duobus presbyteris assensu ecclesiæ nostræ, quibus volumus ea quæ consueta sunt dari: ita tamen, quod nominatim expriment quot crucibus, & pro quibus etiam dant. Inhibemus etiam, aliquid pro aliqua cruce dari, cum qua non venerint clericus & sacerdos: qui nihilominus sumus prosequatur cum sua cruce, usque ad locum ubi fuerit tumulandum. Expletis vero exequiis, duo prædicti assensu reddant fideliter ea quæ acceperunt tradenda: ita quod de hoc, nullum scandalum oriatur. Ad hæc inhibemus quibuscumque commissariis, seu executoribus presbyteris, aut clericis nostræ diocesis, ne corpore tradito sepultura, de commissaria seu executione, sine nostra scientia vel successorum nostrorum, se in aliquo intromittant. Hæc autem non ex eo dicimus, quod inde velimus aliquid, nisi solum obviare malitiam, & ut fidelius ac celerius pareatur voluntatibus defunctorum.

Lata & recitata in scriptis in palatio archiepiscopali, a reverendo patre domino Hugone Dei gratia Nicosienfi archiepiscopo, præsentibus dominis, Guillelmo archidiacono, & Roberto cantore Nicosienfi, & universo clero civitatis ejusdem, anno Domini M. CC. LIII die nono intrante Ianuario.

Editio concilii generalis ad dictam constitutionem celebrati per reverendum patrem dominum patrem Heliam, Dei gratia archiepiscopum Nicosiensem: quod si quis contrarium fecerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat: ad hoc ut commissariorum malitiis obvietur, & celerius impleantur decedentium voluntates.

XXXI. De Assisurum officii.

Statuimus ut assisus, qui de aliquo sibi ascripto defectum fecerit, in tribus denariis pro vice qualibet puniatur. Assisus vero ante ascriptus, qui in diebus novem lectionum, Matutinis, majori Missæ, vel Vesperis defuerit, pœna simili puniatur. Item Assisus non ascriptus, si in diebus profectis, Matutinis, majori Missæ, vel Vesperis defuerit, in duobus denariis puniatur. Similiter pro singulis aliis horis minoribus, præter quam pro una, in duobus denariis puniatur. Cujus pœnæ medietatem percipiat, qui defectus scripserit, & aliam habeat qui supplebit defectum. Item lecta epistola majoris Missæ, nullus intret chorum. Item nullus de choro steter prope ecclesiam, vel intret eam, dum cantatur in choro, in suo habitu sæculari. Item illi qui solummodo intrant chorum, cum aliquid ibidem dandum fuerit, tunc non recipiantur ibidem. Item Assisus qui defectum fecerit, die facti defectus, vel saltem in crastinum, proponat & ostendat excusationem, si quam habet legitimam: alioquin nullatenus ulterius audiatur.

XXXII. Constitutio de horis officii Divini.

In nomine Domini, amen. Anno Dom. MCCLV. die decima intrantis mensis Ianuarii. Cum nos Hugo miseratione divina Nicosienfis archiepiscopus, nostram ecclesiam visitantes, invenerimus ipsam & ipsius personas in pluribus reformatione ac correctione indigere: volentes super hoc providere, prout pertinet ad officium nostrum, imprimis quia invenimus quod clerici ecclesiæ, officium beatæ virginis & servitium defunctorum quasi omnino negligunt, cum prædicta sunt non intrantes chorum, vel si ibi fuerint, exeuntes: præcipimus eis districte in virtute obedientiæ, ut hoc de cætero corrigant & emendent, ad prædicta servitia veniendo, & in choro, quotisque finita fuerint, permanendo. Si quis autem hujus præcepti nostri transgressor fuerit, pro certo teneat, quod si ad nos pervenerit, non pertransibit impune. Et hoc idem præcipimus de hora Prima, ad quam paucissimi veniunt aut consueverunt venire. Horam autem completorii inter canonicas reputantes: volumus & mandamus, ut quicumque de cætero eidem horæ defuerit, scribatur in defectum, & contra eum exigatur pœna, prout de horis aliis est statutum. Quia vero invenimus, quod aliqui dum sunt in choro, rixantur, clamant, & strepitum faciunt, & adinvicem colloquantur in contemptum Dei, & cultus Divini turbationem: hujusmodi de cætero fieri prohibemus, prædicantes ei quem invenerimus transgressorem, quod pœna docebit, quam gravis sit excessus turbatio Divinorum.

E CONSTITVTIO INSTRVENS GRÆCOS & alios, per diversa capitula, ut infra.

Esse hoc provinciale concilium, cuius hac præfatio est, ad quod sequentia deinde capitula pertinent, eique præfuisse Raphaelem Nicosiensem archiepiscopum, patet ex sequentibus. 1sa. 49. oblitus

Ecce isti de longe venient: & ecce illi ab aquilone & mari: & isti de terra australi. Leva in circuitu oculos tuos, & vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Vivo ego dicit Dominus: quia omnibus his veniunt ornamento vestieris: & circumdabis eos tanquam sponsa. In Isaia 49. verba sunt Dei Patris ad Filium, vel ad ecclesiam, de diversis mundi partibus, linguis & ritibus, in unitate fidei congregandam, ne se videlicet oblivioni repute traditam, consolentur eandem: unde ibidem aliquantulum supra dixit Sion, id est, ecclesia: Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus

Ibid. obliuiscit mei: sic respondet ei Dominus: *Nam quia potest obliuisci mulier insanentem suam, ut non miseretur filio mei sui? etsi illa obliua fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripti te*, dicit Iesus ad ecclesiam, cum fuerint cruci affixa, non possum ergo tui obliuisci, sicut nec id quod in manibus habetur: quia videtur sequenter.

Ibid. Vnde subditur: *Muri tui*, id est, apostoli & alii prelati qui te muniunt, *coram me sunt*. Sed timentum valde quod sequitur: *Venerunt struatores tui, destruentes te*, seu, mali prelati qui te construere debebant: quia ad construendum te sunt positi, & te destruant, & dissipant prava vitæ exemplo, & doctrinis variis ac peregrinis, ut ait apostolus ad Hebr. 13. videlicet fideles ab unitate ecclesie separantes, docentes eos traditiones hominum & non Dei, & contra legem Dei suos peruersos ritus, & iustitias etiam stantentes. Dominus ergo non obliuiscitur suæ ecclesie: sed eam destruit, & quæ derelinquere faciunt, & in oblivionem venire, qui eam adificare tenentur. Alloquitur autem Dominus suam ecclesiam de diversis mundi partibus, linguis, & ritibus, & ex omni natione qua sub celo est: ut in actibus apostolorum legitur, congregandam: dicens ei. *Ecce isti de longe venient*: ipsam monens ad fidei unitatem: & ut multitudinis credentium, quamquam diversarum nationum, sit *cor unum & una anima*, ut in actibus apostolorum habetur: *& non sit distinctio Iudei & Græci*, ut legitur ad Romanos 10. nec una natio dicat: *Ego sum Pauli, alia, ego Apollo; alia, ego sum Christi*: ut sic dividatur Christus: ut legitur ad Corinthios 1. & inter fideles schismata fiant, & efficiantur aliqui peiores militibus crucifixoribus Christi, qui Domini tunicam inconfortem scindere noluerunt. Non igitur insultet in ecclesia Dei Græcus Latino, vel e contra: sed pari voto, tanquam veri adoratores, glorificent patrem communem omnium qui in cælis est, qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem sui venire, ut legitur ad Timotheum: & qui audit, dicat veni, cui libet indistincte, nec cum Pharisæo pereat cæteros aspemante, & se non esse sicut ceteri homines existimante. *Assistet itaque regina*, id est sancta ecclesia, erecta per spem, non curva per timorem, & prompta ad seruiendum, a dextris Dei, seu in potioribus bonis æternis, jam in spe, licet non adhuc in re. Assistet autem non nuda, sed in vestitu, id est, in connexu & ornatu virtutum; deaurato per sapientiam, quæ est æternorum contemplatio, & prægustatio: deaurato, per aurum enim intelligitur illa sapientia, qua sapiunt nobis æterna. Vel assistit in vestitu deaurato, id est, in operibus caritatis. Opera enim vestimenta dicuntur in Apocalypsi: *Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet*. Per aurum vero intelligitur caritas, quæ optima est inter virtutes, sicut aurum inter metalla. Hæc autem regina, id est ecclesia, est *circumdata varietate* multiplici, videlicet linguarum. Idem loquebantur variis linguis apostoli. Item varietate diversarum consuetudinum, quæ non sunt contra fidem, aut contra bonos mores. Nil enim, ut sacri canones attestantur, officit in ecclesia Dei consuetudo diversa in eisdem fidei unitate. Virtutum etiam varietate hæc regina ornatur: quia, ut ait apostolus, *Stella differt a stella in claritate*. Item varietate personarum diversarum facierum, sive diversorum officiorum. Unde apostolus: *Quosdam dedit apostolos, quosdam prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores atque doctores*. Quæ omnia ad laudem hujus reginæ, sive ecclesie, non est dubium pertinere. Quibus omnibus varietatibus

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

Atatis velut ornamento vestitur, easque, ut dictum est, sibi quasi sponsa circumdat.

Hæc & multa alia considerantes nos Raphael miseratione Divina Nicosiensis archiepiscopus, quia circa nationem Græcorum & Syrorum regni Cypri, quorum curam licet immeriti tenemus gerere ex suscepta officio dignitate, tum ignorantia, tum simplicitate, & quod est deterius, eorum qui eos instruere tenebantur faciente malitia, multa quæ divisionem sapiunt ab ecclesie unitate, & quæ nutriant pericula animarum plurima, inoleville invenimus: ne sanguis eorum de nostris manibus requiratur, si videntes venire contra gregem nostrum gladium, non insonuerimus buccina, cum simus in specula constituti: convocatis, & c. cogitavimus prout possumus contra morbos hujusmodi remedium adhibere. Scribentes aliqua breviter circa hæc, & ea tam Græcis episcopis, quam efforos, & aliis regni prædicti Græcis clericis, in Græca littera scripta tradentes, quorum tenorem inferius duximus annotandum.

1. Quatuor episcopi Græci sunt in Cyprio relictii, & quod sit eorum officium.

In primis volumus & mandamus episcopis Græcis, ut diligenter considerent, quod sit eorum officium: & causam quare, cum Latini episcopi sint per Romanam ecclesiam in Cypri insula ordinati, ipsi in eadem insula sint tolerati: ut & ea ad quæ tenentur, securius & diligentius exequantur; & illa quæ ad ipsos non pertinent, non usurpent. Quæ duo habentur in concilio generali, cuius verba sunt hæc: *Quia in plerisque partibus, intra eandem civitatem atque diocesim permixti sunt populi diversarum linguarum, habentes sub una fide varios ritus & mores: districte præcipimus, ut pontifices hujusmodi, civitati sive diocesi provideant viros idoneos, qui secundum diversitatem rituum & linguarum, Divina officia illic celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent: instruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne una eademque civitas sive diocesis, diversos pontifices habeat, tanquam unum corpus diversa capita, quasi monstrum: sed si propter præscriptas causas urgens necessitas postulaverit, pontifex loci catholicum præsulem nationibus illis conformem provida deliberatione constituat sibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se noverit mucrone percussurum: & si nec sic resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendum, adhibito si necesse fuerit brachio seculari ad tantam insolentiam repellendam. Circa hoc, saluum moderamen sedis apostolicæ postsecutum. Ex prædicta constitutione liquido patet, quod sit episcoporum Græcorum officium, sub illis quorum sunt obsequio deputati, Divina officia celebrare, & ministrare ecclesiastica sacramenta, eosque instruere verbo pariter, & exemplo: & quæ sit causa quare sint instituti, scilicet urgens necessitas in prædictis. Patet etiam, a quibus sint instituenti, quia videlicet a pontifice loci illius qui taliter se ingesserit ad prædicta. Monemus igitur ac requirimus Græcos episcopos, & eos sub interminatione Divini iudicii attestamus, ut eos quorum sunt obsequio deputati, secundum sibi a Deo traditam scientiam, ut dictum est, verbo pariter & exemplo; sic vivendo, ut Christi fideles videntes eorum bona opera, glorificent, juxta verbum Christi, qui in cælis est Deum patrem, & ut eorum comparatione ceteri Græci dicantur, sicut beatus Petrus Iesu Christi*

* Convocatis nimirum suffraganeis suis.
* An forte clericis aliqui vocati dicuntur?

* Later. IV. cap. 9.

* Deest adjuvunt.

si vicarius attestatur. Et ut eisdem frequenter Dei A verbum proponant, ostendendo ipsis, a quibus abstinere debeant, & qualia agere; quæ sint mortalia peccata, & quam sit mortalis peccati poena crudelis, quantaque bona per mortale peccatum perdantur. Doceant etiam eos super observatione mandatorum siue decem præceptorum decalogi: quæ videlicet sint illa, & quod sine illis non est salus. Ait enim

Matth. 19.

Christus in evangelio de eisdem, cuidam: *Hoc fac & viues*. Item, *si vis ad vitam ingredi, serua mandata*. De fornicatione autem, quam solutus cum soluta committit, quin sit mortale peccatum, non est aliquatenus ambigendum: cum tam fornicarios, quam adulteros, a regno Dei apostolus asserat alienos: sicut Dominus papa determinavit.

2. *Quod furtum sit damnabile, & quod restitutio fieri debeat.*

Furtum quoque esse damnabile eis ostendant. Scriptum quippe est, non furaberis; non enim remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si tamen reddi potest. In quo Græci quasi communiter dicuntur peccare, & in quo etiam errore eorum confessores eos dicuntur fovere, pro furto nullam vel modicam pœnitentiam imponentes, nec furibus restitutionem aliquam injungentes.

3. *Quod sunt septem Sacramenta.*

Instruant insuper eos super ecclesiasticis sacramentis, ostendentes eis quæ sint: videlicet, Baptismus, Confirmatio in fronte cum chrismate per episcopum, Eucharistia, Pœnitentia, Ordo, Extrema unctio per sacerdotem de oleo sancto, & Matrimonium. Denuncient etiam eis, quod qui aliter de his septem sacramentis sentit, quam Romana ecclesia docet & seruat, est hæreticus iudicandus, prout constitutio Domini papæ dicit.

4. *De Baptismo.*

Instruant itaque sacerdotes vel alios, dum in necessitate baptizant, seruire in baptismo verborum formam, a Iesu Christo & sanctis patribus institutam: & ut sciant, quod in baptismo sit remissio omnium peccatorum: & ut omnino caveant, ne pueri sine baptismo decedant. Qui enim in hoc negligentes fuerint aut remissi, gravissime delinquant, & sunt acerrima pœnitentia corrigendi. Præcipimus etiam eis, ut sacerdotes instruant, quod in unctionibus quæ circa baptismum fuerint, morem Romanæ ecclesiæ teneant & observent: videlicet, ut antequam puer baptizetur, inungat eum sacerdos oleo sancto cum pollice, crucem faciens inter scapulas & in pectore.

5. *De Confirmatione.*

Postea vero puer representatur episcopo vel archiepiscopo, ab eodem confirmandus in fronte chrismate cruce facta, quia de his unctionibus fecimus rationem. Volumus & præcipimus, quod quilibet episcopus Græcus, quolibet anno in die cœnæ Domini, in civitate in qua est Latinus Episcopus, chrismata conficiat balsamo & oleo olivarum: similiter faciat oleum sanctum per se, & oleum infirmorum per se de oleo tantummodo olivarum: quæ omnia per totum annum diligenter conservent in locis tutissimis atque mundis, taliter ut ad ea contrahenda manus temeraria extendere se non possit. Quibus inter presbyteros distribuis utantur, tam in baptismo, quam in Confirmatione, & extrema etiam unctione.

De quibus si anno finito aliquid superfuerit, eadem die cœnæ qua nova conficiuntur, vetera comburantur, ipsorum pulveribus in sacrarium reconditis & projectis. Ad quæ facienda si in libris suis formas non habent scriptas, secundum quas præmissa fieri statuantur: volumus, ut eas de pontificalibus nostris accipiant, & habeant penes ipsos. Aliam autem, vel alio modo unctionem volumus fieri de cætero circa puerum baptizandum, vel etiam baptizatum. Indecens enim est, totum puerum inungi, tam per presbyterum, quam per laicos: & superstitiosum ac onerosum, & quod nulli innititur rationi. Et hoc etiam nuper Dominus papa inter alia præcepit eisdem, quod si non habeant circa huiusmodi doctrinam, siue Romanæ ecclesiæ observantias, eas a nobis non differant postulare.

6. *De Eucharistia.*

Admoneant etiam ipsos circa Eucharistiæ sacramentum, quod siue in fermento siue azymo pane conficiant, dummodo per sacerdotem fiat secundum ecclesiæ formam, non refert, cum Dominus papa dicat: dummodo credant, quod utroque modo est verum corpus Christi, quod de beata Virgine traxit, sine quo non est salus, & per quod salvati & liberati sumus: & quod qui manducat digne, ut ipse Christus ait, habet vitam æternam: ideoque a Christi fidelibus haberi debet in omni reverentia & honore. Quapropter districte præcipiant, tam clericis, quæ laicis, ut cum ad infirmos Eucharistia portatur, præsentem flectant genua, & eidem reverenter inclinent, dicentes hæc verba, quod eos doceri volumus: Ave salus mundi, caro munda, caro sancta, caro immaculata verus Deus, verus homo.

Episcopis autem injungimus, ut ipsi tantum hoc sacramentum Confirmationis conferant, prout etiam Dominus papa determinavit.

Hæc clausula sine dubio pervenit ad caput præcedens.

Domini papæ etiam circa Eucharistiæ determinationem eis præcipimus observare, qui ait: Sed Eucharistiæ in die cœnæ Domini consecratam, usque ad annum, prætextu infirmorum, ut de illa videlicet ipsos communicent, non reservent. Licet tamen eis, pro infirmis ipsis corpus Christi conficere, ac per 25. dies, & non longioris temporis spacio, conservare, ne per diutinam ipsius reservationem, alteratis forsitan speciebus, reddatur minus habile ad sumendum, licet ejus veritas & efficacia semper eadem omnino remaneat: nec ulla unquam diuturnitate, seu mobilitate temporis, evanescat. Et ut quilibet die, maxime in Quadagesima, quilibet parochialis sacerdos Missam cantet integram, secundum morem sancti Basilii, & sancti Ioannis osæurei, nisi fuerit legitime impeditus. In diebus vero, in quibus opera sunt servilia, mane cantent presbyteri Missas suas: nullus tamen sacerdos Missam cantare præsumat, nisi prius cantaverit aut dixerit Matutinas. Examinentur etiam presbyteri circa Divinum officium diligenter: quia, ut intelleximus a fide dignis presbyteris, Græci communiter parum aut nihil sciunt de horis canonicis, & maxime matutinis: & quod periculosus est, nesciunt etiam, ut dicitur, Missas suas. Volumus etiam & præcipimus, ut quilibet sacerdos, qui potest, calicem habeat aureum vel argenteum, vel saltem stanneum, ad conficiendum corpus Christi, honorabilem & decentem: calicibus ligneis aut terreis penitus derelictis. Corporalia vero linea decentia & munda, ac pallas altaris habeant, & alia sacerdotalia indumenta: tela etiam linea alba & munda tergant calicem interius & exterius, simili-

liter

liter & involvant. Mulieres vero ad altaris servitium non admittant.

7. De Pœnitentia.

Quia vero circa pœnitentiæ sacramentum nationem Græcorum & Syrorum in pluribus inordinate invenimus se habere; videlicet, quod aliqui nunquam, aut rarissime, confitentur; item nec proprio sacerdoti; item & quod aliqui obedientes Romanæ & Nicosiensi ecclesiæ evitantes, inobedientes & de hæresi notatos sibi eligunt confessores, quos non est dubium cum eisdem infectos esse hæretica pravitate; & quia contingit interdum, quod sacerdotes infirmis vel non confessis, vel confessis similibus, vel dubitantes an sint confessi, præbent Eucharistiæ sacramentum: circa hoc volentes apponere remedium salutare, statuimus, ut quolibet anno, circa initium Quadragesimæ, in qualibet parochia legatur & exponatur populo constitutio concilii generalis; cuius tenor talis est.

Conc. Later. 19. c. 21. » Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti, & iunctam sibi pœnitentiam propriis viribus studeat adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum: nisi forte de proprii sacerdotis consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum. Alioquin & vivens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur, ne quisquam ex ignorantia cœcitate vel amentem excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet, & obtineat a proprio sacerdote, cum aliter ipse illum non possit absolvere vel ligare. Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti medici, superfundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens, & peccatoris circumstantias, & peccati, quibus prudenter intelligat quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad salvandum ægrotum. Caveat autem omnino, ne verbo aut signo, aut alio quovis modo, aliquatenus prodatur peccatorem: sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque ulla expressione personæ caute requirat, quoniam qui peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendam pœnitentiam perpetuam in arctum monasterium detrudendum.

Quam constitutionem tam ab episcopis, quam a presbyteris * efforos, magistris, capellanis, & laicis, Græcis & Syriis, sub pœna excommunicationis precipimus inviolabiliter observari. Adjicientes, quod nullus sacerdos alicui infirmo det Eucharistiæ, & alia ecclesiastica sacramenta, nisi ei confiterit, quod confessus fuerit alicui sacerdoti, qui ad hoc potestatem habuerit. Qui autem contra fecerit, nostro arbitrio acriter punietur. Inhibentes sub eadem pœna omnibus monachis & presbyteris Græcis, ac Syriis, ne aliquo modo confessiones audiant, & tam clericis quam laicis, ne aliquibus confiteantur, nisi iis qui nobis in nostra civitate & diocesi ad audiendas confessiones fuerint deputati. Si quis vero contra hoc fecerit, vel semel in anno, ad hoc deputato, ut dictum est, sacerdoti confessus non fuerit: & vivens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura.

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

8. Quod animarum medicus, antequam corporalis, advocetur.

Et cum corporalis infirmitas sepe proveniat ex peccato, dicente Domino languido quem sanaverat: *Vade & amplius noli peccare, ne deterius tibi contingat*: moneantur fideles, ut statim in principio infirmitatis, donec infirmus compos est mentis, advocent medicum animarum, videlicet confessorem, & facta confessione integre de peccatis, recipiat infirmus Eucharistiæ sacramentum: ac demum, si opus fuerit, advocetur medicus corporalis, & si necesse fuerit, ipsum infirmum unget oleo quod dicitur infirmorum, omni alia unctioe penitus interdicta.

9. Quod sacerdos ad infirmum vocatus cito vadat: & laici ipsum advocent tempestive.

Vocatus autem sacerdos ad infirmum, sine mora vadat ad eum: quia si propter ejus moram aut defectum aliquid sinisterum contingat, gravissime punietur. Moneantur etiam laici, ut tempestive de die videlicet, & antequam multum graveur infirmus, sacerdotem requirant: ne eorum culpa infirmus sine confessione ad viatici perceptione decedat: quia qui in hoc culpabilis fuerit, gravissime peccat, & acriter punietur. Adjicimus tamen, quod si medicus prius ad infirmum vocatus fuerit, inducere debeat & teneatur infirmum, quod ante omnia advocet proprium sacerdotem, cui sua confiteatur peccata, sub excommunicationis pœna.

10. Nil ad medicinam sumendum, quod in periculum veritatis animarum: nec eundem ad sortilegos, vel divinos, nec ad medicum infidelem.

Cum autem anima sit multo preciosior corpore, sub interminatione anathematis prohibetur, ne quis pro corporali salute aliquid infirmo suadeat, quod in periculum animæ convertatur. Unde qui Christianus videri & esse voluerit, sortilegos fugiat & divinos, ne esse de schola diaboli comprobetur. Prohibemus etiam districtè, ne quis Christianus, sanus aut infirmus, medicum advocet infidelem, Iudeum scilicet aut Saracenum; sed nec ab eo, vel de ejus consilio, medicinam aliquam recipiat: quia hoc pia consideratione in sacris canonibus prohibetur. Nam ex hoc contingit, nostram fidem haberi despectam, cum ipsi Iudæi vel Saraceni in hujusmodi Christianorum uti ministerio designentur, & reputent propter hoc offendere suam legem.

11. Quomodo se habeat sacerdos in confessionibus.

Confessores etiam diligenter ac benigne audiant peccatores, infundentes, ut dictum est, vinum & oleum vulneribus sauciati; hinc perterrentes, hinc per spem & veniæ fiduciam erigentes: quam graviter deliquerint, quantamque pœnam incurrerint, quantaque bona perdiderint, quantumque Deum offenderint, ipsis discretione debita ostendentes; & investigantes caute, ut dictum est, de circumstantiis aggravantibus culpas, loco videlicet & tempore, frequentia, studio, & personis; & ne aliquo modo, ut supra dictum est, confessionem revelent, omni diligentia præcaveantes: alioquin pœnam prædictam poterunt non immerito formidare.

12. De Pœnitentia injungenda.

Qui etiam satisfactionem injungant peccatoribus secundum qualitatem delictorum & quantitatem, prout decerit: & non inunctio quædam solummodo injungatur, ad instar imperiti medici, qui uno collyrio, omnium oculos vult curare: prout etiam Dominus papa determinavit. Confessores autem, pro simonia, furto, & usuris, pro damnabili & mortali peccato teneantur injungere pœnitentias: qui tales peccatores absolvant nisi restitutionem promittant, si habeant, vel cum habuerint, unde reddant. Pro simplici vero fornicatione, tanquam pro mortali & damnabili, peccatoribus injungant pœnitentiam salutarem. Et ut tollatur quidam abusus, qui invaluit hætenus in populo antedicto, quod videlicet conjugato sacerdoti vel Latino consentitur: volumus eis ad memoriam revocare, vel potius ad eorum notitiam devenire, qualiter nuper Dominus papa circa hoc duxerit statuendum: ait enim: Sacerdotes quoque conjugati, & alii quibus parochiarum cura, vel ecclesiarum parochialium regimen, per episcopos suos committitur, licite ac libere possunt parochianorum suorum confessiones audire, ipsique pœnitentiam injungere pro peccatis.

* f. nec tales.

* Mendefu huc.

13. De sacramento Ordinis.

Ad hæc volumus, & districte præcipimus episcopis Græcis prædictis, ut ordines conferant prout Dominus papa eis mandavit, cujus verba sunt hæc: Ad hoc volumus & expresse præcipimus; quod episcopi Græci septem ordines, secundum morem ecclesiæ Romanæ de cætero conferant: cum huc usque tres de minoribus circa ordinandos neglexisse, vel prætermisisse, dicantur. Septem vero ordines sunt isti: hostiarius, lector, exorcista, acolytus, subdiaconus, diaconus, & presbyter: quos sequitur ordo episcopalis. Item in ordinatione presbyteri, & episcopi consecratione, utantur oleo & chrismate secundum formam in nostris libris episcopalibus ordinatam. Quod si formam non habent, quam servat Romana ecclesia: volumus ut eandem a nobis postulent, obtineant, & observent obtentam. Item sciendum quod in compositione inita sic habetur: Si aliquis, sine licentia Latini episcopi & domini temporalis, a Græco episcopo in regno Cypri se fecerit ordinari: Græcus episcopus, qui taliter eum promovit in regno, ab officio conferendi ordines a Latino episcopo suspendatur: & taliter ordinatus, ad consuetum Domini sui servitium reducat. Item præcipimus eisdem episcopis, ut sacerdotibus injungant, quatenus juxta verbum apostoli Jacobi, & domini papæ mandatum, infirmis extremam conferant unctionem.

14. De Matrimonio.

Doceantur præterea tam clerici, quam laici, ut circa matrimonia contrahenda credant & observent ea, quæ dominus papa super his ordinavit, cujus verba sunt hæc: Quia vero secundum Apostolum, mulier mortuo viro ab ipsius est lege soluta, & nubendi cui vult in domino liberam habet facultatem: secundas & tertias, ac posteriores etiam nuptias, Græci non reprehendant aliquatenus, nec condemnent; sed potius illas approbent inter personas quæ alias licite ad invicem matrimonio jungi possunt. Secundo tamen nubentes, presbyteri nullatenus bene dicant. Et quoniam apud eos consueverunt contrahi matrimonia inter personas contingentes se, juxta eorum computationem, octavo gradu, qui secundum

A computationem & distinctionem graduum quam nos facimus, apud nos quartus habetur: ne id præsumatur deinceps, firmiter prohibemus, districte præcipientes, ut cum in ulterioribus gradibus licite matrimonia contrahantur, in prædicto quarto consanguinitatis vel affinitatis gradu copulari, ulterius non præsumant: statutum in hoc generalis concilii observantes. Illos tamen, qui jam in gradu hujusmodi contraxerint, dispensative permitimus in sic contracto matrimonio remanere. Dum vero inter homines prædictarum nationum matrimonia fuerint contrahenda, banna sive barnos fieri volumus in ecclesiis, secundum quod ecclesia Romana præcipit & observat ecclesia Latinorum: cum eadem sit ratio prohibitionis, ne aliter matrimonia contrahantur apud Latinos & Græcos. Qui vero clandestina matrimonia contrahunt, aut consilium vel auxilium ad hoc præbent, secundum consuetudinem ecclesiarum regni Cypri excommunicationis se noverint vinculo innodatos; similiter & sacerdotes qui clandestinum matrimonium celebrat, missam cantat, aut benedictionem, immo verius maledictionem fecerit, vinculum excommunicationis incurrit, præter gravissimam aliam penam, qua nihilominus punietur.

15. Qui sine ipso jure excommunicati, & quod tales frequenter denunciantur.

C Denunciantur etiam frequenter excommunicati ipso jure omnes heretici, quocumque nomine censeantur, & quod heretici sunt omnes, qui de sacramentis ecclesiæ aliter credunt aut prædicant, quam ecclesia Romana prædicat & observat; & qui Romanam ecclesiam non credunt esse omnium ecclesiarum caput, atque magistrum, ac dominum papam successorem esse beati Petri, & in terris vicarium Iesu Christi. Item hi Christiani qui vendunt ferrum, aut lignamina, vel alias res prohibitas Saracenis, vel qui in Saraceno piraticis navibus, aut aliis vasibus, regimen aut curam gubernationis exercent, vel quocumque officio utuntur in eis. Item denunciamus excommunicatos omnes presbyteros & diaconos Græcos, qui non fecerunt, nec facere volunt obedientiam ecclesiæ Romanæ & ecclesiæ Nicosiensis. Item denunciamus excommunicatos omnes usurarios manifestos: item omnes sortarios & sortarias, divinos & incantatores. Item omnes caetos & caetas. Item omnes qui publice in domibus suis manentent & sustinent ludum azardi. Item omnes illos, qui aliquo modo domos suas concedunt publicis meretricibus ad commorandum in eisdem, vel postquam intellexerint eas tales, ipsas in suis domibus esse permittunt. Item denunciamus excommunicatos omnes piratas, seu cursarios, qui scilicet in mari, vel fluminibus, vel etiam in terra, mercatores & alios Christianos spoliant bonis suis. Item receptatores seu defensores eorumdem: & qui eis in suis maleficiis præbent consilium, auxilium, vel favorem. Item omnes apostatas nostræ diocesis, masculos aut feminas, qui scilicet dimisso vel abjecto habitu religionis, seculariter viventes, ad sæculum sine licentia ecclesiæ redierunt. Item omnes qui sponsalia vel matrimonium clandestine contrahunt, vel etiam contraxerunt, vel qui his præsumperint interesse.

16. De disciplina abbatum & monachorum.

Volumus etiam & præcipimus, quod tam abbates Græci, quam monachi, regulam sancti Basilii quam observare promiserunt, teneant inviolabiliter & observent, maxime circa obedientiam, continentiam

tiam, renunciationem etiam propriorum, dormiant etiam in simul in una domo, & simul comedant in refectorio, & non exeant septa monasterii, sine sui abbatis licentia vel prioris. Monachi vero vagabundi ad sua monasteria revocentur: nec se intromittant de cætero de balliis seu negotiis laicorum, nec vadant venatum, nec canes vel aves habeant ad venandum, nec teneant in suis domibus mulieres, servilia opera non exerceant, nisi de præcepto sui abbatis vel prioris, si necessitas vel utilitas hoc concedat. Presbyteri vero, de balliis, scriptoriis, seu negotiis aliis laicorum, se nullatenus intromittant. Volumus siquidem, ut monachi in abbatis recipiantur libere, monachorum pactione vel cõventione aliqua non adjecta.

17. *De sacramenta & similia sine pactionibus conferantur.*

Volumus etiam & præcipimus, quod ordines, beneficia, sepulturae, officia, atque alia sacramenta ecclesiastica, omnino libere conferantur, nullis pactionibus vel conventibus interjectis.

18. *Iterum qui sine excommunicati*

Item, denunciamus excommunicatos omnes qui non restitunt vel restitui faciunt integre & plenarie decimas ecclesie Nicosiensi de omnibus possessionibus, animalibus, apaltibus & redditibus suis: & qui inde semina, expensas vel angarias ante earum restitutionem deducunt, vel qui in ipsis solvendis fraudem aliquam committunt. Item denunciamus excommunicatos autoritate domini papæ, omnes qui in clericos vel religiosas personas, manus iniiciunt, aut iniicere faciunt, violentas; vel eos incarcerant, aut incarcerari procurant, sine licentia prælati sui. Et ne aliqui per ignorantiam se excuset: quoddam statutum domini legati præfenti capitulo duximus inferendum; quod inviolabiliter præcipimus observari. Cujus tenor talis est.

Venerabili patri Hugoni Dei gratia archiepiscopo Nicosiensi, Odomiferatione Divina Tusculanus episcopus, apostolicæ sedis legatus, salutem, &c. *ut supra, pag. 238. usque ad hæc verba*, conscribi ad perpetuam rei memoriam facientes. Datum in Ioppe anno Domini M C C L I I. Nonas Ianuarii.

Sed & ne laicorũ insolentia invalescat, quæ jam in tantam prorupit audaciam, ut plures intrantes Nicosiensem ecclesiam, dũ celebrantur Divina, vel sit aliqua executio officii pastoralis, publice conclamantes, prælato, sacerdotibus, & aliis clericis ecclesieq; ministris, ipsique loco & Divino cultui non modicas injurias important: statuimus, ut quicumque laicus aut clericus de cætero prædictam Nicosiensem ecclesiam, &c. *ut supra, p. 238. usque ad hæc verba*, suis iudiciis relinquentes.

Capitulum vero quoddam a nobis & fratribus & coepiscopis nostris editum in provinciali concilio, similiter duximus inferendum ad extirpandam hæreticam pravitatem, cujus tenor talis est.

Et quia a pluribus annis quamplures presbyteri Græci, & monachi, in Insula Cypri fuerunt suspicionem notabiles de hæretica pravitate, & pluries admoniti ut omnes hæreses abjurarent, & maxime illam quæ damnat confectum in azymis Eucharistiæ sacramentum, ac redirent ad obedientiam Romanæ ecclesie: quoniam hoc facere contempserunt, latitantes per loca diversa ac fugientes, & nonnullos veneno pestifero corruptentes, fuerunt per prædecessores nostros publice annis singulis excommunicationis

A vinculo immodati: in qua non tantum per annum sed per plurimos annos perstiterunt facie indurata. Nos etiam eosdem pluries admonuimus ut redirent: quod similiter facere contempserunt. Ne igitur circa pestem huiusmodi negligentes inveniamur aut remissi: jam dictos autoritate concilii hæreticos judicamus.

19. *De commerciis & negotiationibus prohibitis clericis.*

Item prohibemus, sicut in sacris canonibus continetur, ne quisquam clericus vel laicus, sine manifesta & rationabili causa, monasteria sanctimonialium adire præsumat: clericus vero aut laicus qui contrafecerit, pœnæ debitæ subiacet. Item prohibemus clericis, & præcipue presbyteris & diaconibus, ne commercia vel officia secularia exerceant, maxime inhonestas: & ne sint casualium aut reddituum apaltatorum, balivi, aut procuratores militum: quia hoc est contra eorum ordinum honestatem, & ex hoc contingit eos capi per milites, in foveas mitti, & alias tradari turpiter contra ecclesiasticam libertatem: ipsosque milites propterea incidere in canonem late sententiæ, nosq; etiam oportere contra eos procedere: unde tam contra nos, quam contra ecclesiam, moventur, licet injuste.

20. *De Missa & Divinis officiis.*

Item prohibemus, ut, excepto die nativitatis Domini, & nisi necessitas suadeat, non nisi unam Missam sacerdos cantet in die.

Præcipimus etiam, prout dominus papa statuit, ut sacerdotes dicant horas canonicas more suo: sed Missam celebrare, priusquam officium matutinale compleverint, non præsumant. Nam promovendi ad sacerdotium, & presbyteri qui præficiendi fuerint ecclesiarum regimini, debent examinari antea diligenter: sed præcipue de horis canonicis, & Missarum officiis, secundum distinctionem temporum exequendis, sint sufficienter instructi: quia ad hoc non sunt, nisi digni & idonei, admittendi. Cæterum unumquicumque sacerdos in aureo vel argenteo solum, aut falco stanneo calice, sacrificet, habens corporale de lino candidum & nitidum, & altare mundis vestimentis opertum, vel decentibus paramentis. Mulieres autem servire ad altare non audeant, sed ab illius ministerio repellantur omnino.

21. *De Chriftmate.*

In chriftmatis vero confectioe, statutũ domini PP. districte præcipimus observari: cujus tenor talis est.

Singuli quoque episcopi in suis ecclesiis, in die cæ-
næ Domini, possunt secundum formam ecclesie chris-
ma conficere ex balsamo quidem & oleo olivarum. „
Nam Spiritus sancti donum in chriftmatis unctione
confertur: & columba utique, quæ ipsum designat „
E Spiritum, olive ramum ad arcem legitur retulisse. In-
telligant vero hanc esse formam inter alia, ut singulis „
annis novum chriftma conficiant: ad quod si doctri-
nam non habent, a nobis postulent prout debent. „

22. *De Purgatorio & aliis qua sequuntur.*

Item præcipimus, clerum & populum Græcorum & Syrorũ, instrui prout dominus papa determinavit, sic dicens: Deniq; cum veritas in Evangelio asserat, „
quod si quis in Spiritum sanctum blasphemia dixerit, „
neque in hoc sæculo, neque in futuro dimittetur ei; „
per

per quod datur intelligi quasdam culpas in præ-
 senti, quasdam vero in futuro posse sæculo relaxari;
 & Apostolus dicat, quod *minuscuisque opus quale*
 I. Cor. 13. *sit, ignis probabit: & cuius opus arserit, detrimen-*
tum patietur; ipse autem saluus erit, sic tanquam
per ignem; & ipsi Græci vere ac indubitanter crede-
 re & affirmare dicantur, animas illorum qui susce-
 pta pœnitentia, ea non peracta, vel qui sine morta-
 li peccato cum venialibus tantum & minutis dece-
 dunt, purgari post mortem, & posse suffragiis eccle-
 siasticis adjuvari. Nos, quia locum purgationis hu-
 jus dicunt non fuisse sibi ab eorum doctoribus cer-
 to & proprio nomine indicatum: illum quidem jux-
 ta traditiones & auctoritates sanctorum patrum, pur-
 gatorium nominantes, volumus quod de cætero
 apud ipsos isto nomine appelleretur. Illo enim transito-
 rio igne peccata utique, non tantum criminalia, seu
 capitalia, quæ prius per pœnitentiam non fuere re-
 missa, sed parva & minuta purgantur, quæ post
 mortem etiam gravant, si in vita non fuerint rela-
 xata.
 Si quis autem absque pœnitentia in peccato mor-
 tali decedit: hic proculdubio æternæ gehennæ ardo-
 ribus perpetuo cruciatur.
 Animæ vero parvulorum, post baptismi lavacrum,
 & adultorum etiam in caritate decedentium, qui nec
 peccato, nec ad satisfactionem aliquam pro ipso tenentur,
 ad patriam protinus transvolant sempiternam.

23. De Simoniacis.

Omni præterea districtione qua possumus præcipimus, tam episcopis quam aliis sacerdotibus Græcis, sepulcrum & sepulcra * terra: omniaque denique ecclesiastica sacramenta omnino libere confertant, cessantibus conventionibus, & omnibus quæ in fraudem possent fieri circa hæc. Qui enim contrarium perpetrat, non est dubium ipsam simoniam committere, & esse cum Simone mago æterna pœna damnatum.

24. Ut prædicta publicentur.

Prædicta omnia per episcopos volumus in suis locis, tam clericis, quam laicis, saltem quater in anno exponi: congregatis ipsis in loco aliquo ad hoc apto.
 * f. ephoris. Hoc idem præcipimus, effores in suis locis, item magistris, capellanis Græcis, qui sunt in civitatibus vel alibi constituti.

25. Casus episcopo reservati.

Volumus & statuimus, quod, sicut hæcenus observatum est, majora ad archiepiscopum, & ad episcopos in suis diocæsis reserventur, ut sunt, homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam, incestus, ut est cum consanguineis, vel monialibus commisceri, stupra virginum, injectiones manuum in parentes, suffocationes parvulorum, perjuriam, incendia, restitutio ablatorum & illegitime acquisitorum, in solennes pœnitentias imponenda. Item excommunicatos abolvendos. Item mutationes votorum peregrinationis vel abstinentiæ. Item perjurium solemniter factum in omni curia.

26. Bonifacius Papa.

Est hanc Clementina. Dudum de sequitur.

Si vero iidem prælati præfatis fratribus ad confessiones ut præmissimus, audiendas electis, hujusmodi exhibere licentiam recusaverint: nos ex nunc ipsis, ut confessiones sibi confiteri volentium libere li-

A citeque audire valeant, eisque pœnitentias imponere salutaris, atque eisdem absolutionis beneficium impertiri, gratiose concedimus de apostolica plenitudine potestatis. Per hujusmodi autem confessionem nequaquam intendimus, personis seu fratribus ipsis, ad id taliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliores, quam in eo curatis, seu parochialibus sacerdotibus est a jure concessa: nisi forsitan eis ecclesiarum prælati uberiori in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam. Hujusmodi quoque statuto & ordinationi nostris adjeimus, ut fratres dictorum ordinum, in ecclesiis & locis suis ubilibet constituti, liberam, ut sequitur, habeant sepulcrum: videlicet, quod omnes ad eam recipere valeant, qui sepeliri elegerint in locis, & in ecclesiis memoratis. Verum ne parochiales ecclesie, ac ipsarum curati sive rectores, qui ministrare habent ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de jure competere predicare, seu proponere verbum Dei, & confessiones audire, fidelium debitis & necessariis beneficiis defraudentur, cum operariis mercedis exhibitio debeat: auctoritate statuimus & ordinamus eadem, ut fratres ordinum prædictorum, de obventionibus omnibus, tam funeralibus, quam quibuscumque, & quomodocumque relictis, distincte vel indistincte, ad quoscumque certos, vel determinatos usus, de quibus etiam quarta seu canonica portio dari, sive exigi non consuevit, vel non debet de jure, nec non de datis, vel qualitercumque donatis in morte, seu mortis articulo, aut infirmitate donantis vel dantis, de qua decesserit, quomodocumque, directe vel indirecte, fratribus ipsis vel aliis pro ipsidem quartam partem quam auctoritate apostolica taxamus, & etiam limitamus, parochialibus sacerdotibus, & ecclesiarum rectoribus, seu curatis, largiri integre teneantur: facturi & curaturi, quod nec alii, nec alii a quibus quarta hujusmodi minime deberetur, ad ipsorum fratrum utilitatem vel commodum, hujusmodi fiant relictæ, aut in eos taliter data vel donata procedant; seu quod in morte vel ab infirmis hujusmodi, dandum, vel donandum fratribus ipsis existeret, in eorundem dantium vel donantium sanitate, sibi dari vel non donari procurrent. In quibus per ipsos vitandis, eorum intendimus conscientias onerare: ut si, quod absit, per fratres ipsos dolo vel fraude quicquam in hac parte agi fortasse contigerit, præter id quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus, etiam districta ratio in extremo iudicii requiratur examine ab eisdem. Ultra portionem autem hujusmodi nil valeant parochiales sacerdotes, rectores, curati, & prælati exigere supradicti: neque illis amplius dicti fratres impendere sint stricti, neque ad id a quoquam possint aliquatenus coerceri.

27. Hoc congruit sacerdotibus ecclesie, episcopis & presbyteris, qui grave pondus pœnitentiæ imponunt, ipsi vero minime agunt de peccatis suis.

Talis ergo pœnitentia imponenda est peccatori, quam possit ferre. Accipere exemplum. Si posueris super humeros innocentis, onus, quod non possit bajulare: necesse est ut aut onus rejiciat, aut sub onere confringatur. Similiter si peccatori grave pondus pœnitentiæ imposueris: necesse est, ut ne pœnitentiam faciat in desperationem cadens, aut ipsi oneri succumbat. Melius est namque, ut de misericordia arguatur sacerdos in die iudicii, quam exhibuit erga pœnitentes, quam de nimia crudelitate.

CON-

CONSTITVTIO

Quæ declarantur & denunciantur excommunicati, Recitata ann. M. CCLI. in magno cœmeterio ecclesie Nicosiensis.

Autoritate domini papæ denunciamus excommunicatos omnes hæreticos utriusque sexus, quocumque nomine censeantur. Item fautores, receptatores, & defensores eorū. Item omnes qui de ecclesiasticis sacramentis aliter sentire aut docere non merentur, quam sacrosancta Romana ecclesia prædicat & observat. Item omnes qui de cætero seruari fecerint statuta & consuetudines introductas contra ecclesiasticam libertatem. Item scriptores dictorum statutorum & statutariorum: necnon rectores & consiliarios locorum, ubi de cætero statuta, & consuetudines huiusmodi editæ fuerint vel seruatæ: & illos qui secundum illas præsumpserint iudicare, vel in publicam formam scribere iudicata. Item præcipimus districte, & sub pœna excommunicationis uniuersis Græcis qui sacramenta confirmationis & matrimonii iuxta morem ecclesie Romanæ, & ecclesie Nicosiensis, receperunt, & etiam iis qui ex prædictis sunt procreati; ut de cætero, semel saltem in hebdomada, die scilicet Dominica, in maiori ecclesia Latinorum Nicosiensium ad audiendum Diuinum officium conueniant: & ibidem confiteantur Latino presbytero, saltem semel in anno, sua peccata, & ab eadem ecclesia iuxta morem Latinorum omnia ecclesiastica recipiant sacramenta eadem de cætero, nisi forte in necessitate, iuxta morem & ritus Græcorum nullatenus recepturi. Quod si aliqui, quod Deus avertat, contra fecerint, sententiam excommunicationis, & pœnam etiam aliam, non immerito poterunt formidare. Item denunciamus excommunicatos uniuersos qui Romanam ecclesiam dicunt & asserunt non esse caput omnium ecclesiarum, & eidem tanquam capiti obedire recusant. Item omnes qui deserunt arma, ferum, lignamina, vel alias res prohibitas, Saracenis, vel regimen exercent in eorum navi-
Bus vel galeis. Item omnes presbyteros & diaconos Græcos, qui non fecerunt, nec facere volunt obedientiam ecclesie Romanæ, & ecclesie Nicosiensis. Item omnes usurarios manifestos. Item omnes fortiariorum & fortiariorum, diuinorum & incantatores. Item omnes cœotos & cœotas. Item omnes qui publice in domibus suis manentem & sustinent ludum hazardi. Item omnes illos qui aliquo modo domos suas concedunt publicis meretricibus ad commorandum in eisdem: vel postquam intellexerint eas tales, ipsas in suis domibus esse permittunt. Item denunciamus excommunicatos omnes piratas seu cursarios, qui scilicet in mari, vel fluminibus, vel etiam in terra, mercatores & alios Christianos spoliant bonis suis. Item receptatores, seu defensores eorumdem, & qui eis in suis maleficiis præbent consilium, auxilium vel favorem. Item omnes apostatas nostræ diœcesis, masculos aut feminas, qui scilicet dimisso vel abjecto habitu religionis, seculariter viuentes, ad saculum sine licentia ecclesie redierunt. Item omnes qui sponsalia vel matrimonium clandestine contrahunt, vel etiam contraxerunt: vel qui his præsumpserint interesse. Item denunciamus excommunicatos omnes, qui non restitunt vel restitui faciunt integre & plenarie decimas ecclesie Nicosiensis de omnibus possessionibus, animalibus, apalibus, & redditibus suis, & qui inde femina, expensas, vel angarias, ante earum restitutionem deducunt: vel qui in ipsis solvendis fraudem alii-

Concils. general. Tom. XI. Appendix.

Aquam committunt. Recitata sunt prædicta populo in magno cœmeterio Nicosiensis ecclesie, in die Palmarum, tempore domini Hugonis Nicosiensis electi, consecrati, anno Domini M. CCLI. nono Id. April. & eodem modo anno sequenti.

CONSTITVTIO HELIÆ ARCHIEPISC.

De canonicis supernumerariis.

In nomine Domini, amen.

Nos frater Helias, Dei & apostolice sedis gratia archiepiscopus Nicosiensis, vigilantes atente circa honores & utilitates nostræ Nicosiensis ecclesie: considerantes quod propter iamdudum canonicos in eadem nostra ecclesia expectantes, ipsam nostram ecclesiam intolerabilia oportuit supportare: volentes itaque prædictis, & indemnitati ipsius nostræ ecclesie providere: de voluntate, beneplacito, consilio, & assensu venerabilium virorum dominorum Leodegarii de Nabalibus decani, Baliani Guccii, Antonii Marbre, & Bernardi Coste, canonicorum & capitali nostræ Nicosiensis ecclesie, ibidem præsentium, & ad hoc specialiter convocatorum, cum plures tunc non essent in eadem nostra ecclesia canonici residentes, nec in loco, ubi citari vel vocari deberent: præsentium nostra constitutione sancimus, statuimus, & ordinamus, quod de cætero nullus canonicus, quantumcumque sit in sacris ordinibus constitutus, sub expectatione præbendæ vocem in capitulo & stallum in choro sibi debeat vendicare: nec amonicias deferre de vario, seu profestis duplicibus aliquid de secreta nostra, vel aliunde, vel exenia aliqua recipere, nec in aliquo se tanquam canonicus introumittere, donec præbendam fuerit pacifice affecturus. Et prædictam nostram constitutionem mandamus, & volumus debere de cætero inuiolabiliter observari: non obstantibus quibuscumque consuetudinibus ipsius ecclesie, retroactis temporibus obseruatis.

DORDINATIONES SEV INSTITVTIONES domini Odonis Tusculani episcopi apostolice sedis legati in regno Cypri, an. M. CC. XLVIII.

Odo miseratione diuina Tusculanus episcopus, apostolice sedis legatus, uniuersis præsentibus litteras inspecturis, salutem in Domino.

Considerantes quod dispensatio nobis credita est, unde vobis si tacuerimus, vel si non sparserimus, ad Nicosiensem ecclesiam personaliter accedentes, ibidem visitationis officium impensuri. Quia iuxta canonicas sanctiones, visitationis officium exercentes, prædicationi & exhortationi, correctioni & reformationi debent intendere: post prædicationis & exhortationis a nobis verbum propositum, prout Dominus ministravit, tam venerabilem patrem E. archiepiscopum in verbo sacerdotis, quam personas & alios canonicos & clericos eisdem ecclesie astrinximus iuramento, quod super his quæ correctionis vel reformationis bono in capite, aut in membris, ac statu ipsius ecclesie, indigent, nobis quam scirent dicere veritatem.

I. Itaque quia circa statum ecclesie quædam per inquisitionem factâ inuenimus reformanda, & quædam etiam corrigenda; in primis quoniam quod salubriter a sanctis patribus exitit distinctum: ut videlicet synodus seu episcopale concilium bis in anno certis

K K K K K K tem-

temporibus ad correctionem excessuum, & morum A informationem, necno. & provinciale concilium annis singulis celebretur, in quo de his quæ pertinent ad totius provinciæ bonum statum communiter ordinetur, majoreque insuper audiantur querelæ, in tota Cypri ecclesia, non sine culpa maxima invenimus omnino neglectum: districte præcipimus, ut tam episcopalis synodus, quam provinciale concilium, in ecclesia regni Cypri de cætero annis singulis habeantur: in quibus ea diligenter & devote tractentur, quæ in sacris ordinibus continentur, & ad pacem & salutem pertinent animarum. Caveant autem tam archiepiscopus, quam episcopi regni Cypri, ne nostrum præceptum negligant in hac parte: quia si in hoc eorum aliquem amplius culpabilem invenerimus, poterunt non immerito formidare, ne ab eis exigamus culpam tam præteritam quam præsentem. B

II. Et licet fuerit in Lateranensi concilio salubriter ordinatum, ut in singulis cathedralibus ecclesiis, de grammatica, & in metropolitanis similiter, & nuper, de theologia, habeantur magistri, qui alios instruant ignorantiam effugere in seipsis, quæ est mater cunctorum errorum, & imbuerent alios scientiæ margarita; & hoc tamen statuto tam utili nullus aut modicus in regno Cypri fructus proveniret hactenus, cū, sicut dolentes referimus, illud ibidem vix huc nunquam existeret observatum: propter quod præter tantæ transgressionis culpam, qua graviter offenderunt oculos majestatis Divinæ, timendum valde est hoc negligentibus, quod procul dubio ab eis ratio districte exigetur pro animabus, tam illorum, quam suorum subditorum, cum essent cæci & eorum duces, cum his quos duxerint lapsi sunt in foveam infernalem; quam illorum etiam quos duxerint. Quos etiam tanto minus constat excusabiles esse in hac parte, quanto a locis in quibus super prædictis habetur studium, remotiores distantia, cum vel paupertate coacti, vel locorum distantia, aut difficultate viarum territi, vel maris periculo, illuc ubi studetur, pauci, vel nulli, de his partibus ire audeant sive possint. Volentes igitur morbo tam gravi ac periculoso celeri remedio subvenire, ne & nos etiam hoc negligentibus, cum negligenter nos negligentes aut diffinitione Divini iudicii præcipimus archiepiscopo Nicosiensi, quatenus omni mora, executione, aut difficultate postpositis, magistros de theologia & grammatica in civitate Nicosiensi de cætero esse faciat & docere, quibus provideatur juxta statuta concilii antedicti Et nihilo minus, si opus fuerit, ut omnis impedimenti tanti boni tollatur materia, amplioribus beneficiis inducantur, quos gratis docere volumus, ne aliquo exactiois timore scholares se subtrahant a discendo: & hæc eadem præcipimus suffraganeis ecclesiæ Nicosiensi circa magistros grammaticæ facultatis.

III. Ad hæc, tam archiepiscopo quam episcopis, aut vicariis eorundem, districte prohibemus, ne ad excommunicandum sint faciles, aut ex levi causa excommunicationis sententias fulmineant in subiectos: quia ex hoc subrepti contemptus clavium, & multa pericula proveniunt animarum.

IV. Cæterum quia totum quicquid agimus ad hoc debet tendere, ut animarum provideatur saluti: præcipimus tam archiepiscopo, quam episcopis, ut in suis ecclesiis magistros capellanos, qui curam teneantur agere animarum, non sicut hactenus omnino illiteratos instituant, sed potius tales qui alicujus saltem literaturæ existant, ut artium artis, curæ videlicet animarum, aliquam peritiam habeant, & tanquam dociles ad studium excitentur: quos perpetuo volumus in suis remanere officiis, nisi iusta causa quo-

cumque ipsos exigat amoveri. Quibus etiam volumus in Nicosiensi ecclesia quadraginta, & in aliis viginti quinque, Byzantios albos, ultra id quod nunc de more percipiunt, ut honestius ac libentius serviant, exhiberi: & etiam ut propter victus tenuitatem non compellantur extendere ad illicita manus suas.

V. In aliis etiam parochiis, tam civitatum quam diocæsum, idonei & perpetui instituantur presbyteri: quibus, ne in opprobrium clerici mendicare cogantur, & se propter inopiam a suis parochiis absentare: præcipimus, ut cuilibet consueti redditus, sine diminutione aliqua aut difficultate, debitis temporibus persolvantur: & ut quælibet parochia, ornata decencia, & libros, & calicem argenteum habeat, jubemus districte. Et quia intelleximus a pluribus fide dignis, quod paucæ sunt parochiæ Latinorum in diocesi Nicosiensi, propter quod nonnunquam plura proveniunt pericula animarum: volumus, & præcipimus Nicosiensi archiepiscopo, ut ad præsens unam de novo statuat parochiam in casali suo de Pandia, vel ibi prope, ubi magis cognoverit expedire.

VI. Vt autem tam personæ, quam canonici, assisti, & alii clerici, propter moram aut difficultatem solutionis eorum quæ percipere debent, occasionem nullam habeant se a Divinis, seu ecclesiæ officio subtrahendi: districte præcipimus, ut ea quæ consueverunt percipere, ipsis integre suis temporibus & sine difficultate qualibet persolvantur: quia non est minima pœna, non solum frequenter, sed vel etiam quotiescumque, respicere ad manus alienas.

VII. Quia vero ex eo quod cedentibus vel decedentibus ecclesiarum prælatis, vix invenitur aliquis qui possessiones, redditus, aut jura noverit ecclesiarum, nonnunquam contingit ecclesiis circa sua jura multa pericula provenire: ut contra morbum hujusmodi salubriter provideatur ecclesiis, ordinamus atque præcipimus tam archiepiscopo, quam episcopis, & aliis prælatis ecclesiarum regni Cypri, quatenus infra duos menses, omnes possessiones, redditus, atque jura ecclesiarum suarum investigent diligenter, & fideliter atque distincte conscribant, tradantque suis capitulis unam scripturam suo sigillo munitam, in suis archivis diligentius conservandam; aliamque ejusdem tenoris ipsi conservent similiter sigillatam.

VIII. Adjicimus etiam antedictis, ut tam archiepiscopi, quam episcopi, sollicitius & libentius, quam huc usque fecerint, Divinis atque spiritualibus rebus intendant, & his quæ ad salutem pertinent animarum: spiritualia temporalibus præponeutes, & non e converso, ordine perturbato. Quia si hoc fecerint quod jubemus, juxta veritatis verbum hæc omnia adjiciuntur, dum primo tam sibi quam suis subditis quæserint regnum Dei.

IX. Ad hoc, quia aliquando, sicut dicitur, decanus fuit in Nicosiensi ecclesia, licet hoc in dubium revocetur, & præcipue quia invenimus quod dicta ecclesia maxime indiget hujusmodi personarum: statui- mus, ut in Nicosiensi ecclesia de cætero sit dignitas decanatus, percipiatque decanus quantum duo canonici, & habeat curam animarum, personarum, canonicorum, & clericorum ecclesiæ memoratæ. In iurisdictionem tamen aliquam contentiosam non habebit. Sitque major persona post archiepiscopum, tam in capitulo, quam in choro: vigiletque circa boni & honesti statum, tam spiritualium, quam temporalium omnium, ecclesiæ supradictæ. Volentes, ut idem decanus in Nicosiensi ecclesia ad residentiam continuam teneatur: & ut super hoc in sui receptione præstet corporaliter juramentum. Si vero qui electus fuerit in decanum, sacerdos non fuerit: in institutione sua jurabit, quod infra

infra annum in sacerdotem se faciat promoveri. Cum vero decanus receptus fuerit, archiepiscopo Nicosiensi homagium facere teneatur. Decani vero electio ad capitulum pertineat, ita quod de ipsius gremio ecclesie fiat: confirmatio vero & institutio, ad archiepiscopum pertinebit.

X. Verum quia invenimus, quod antiquitus, quando longe minus abundabat in redditibus eadem ecclesia, sexdecim fuere in ea canonici, licet postea paulatim per negligentiam hujusmodi numerus multum extiterit diminutus, quantum multum exereverint, sicut comperimus, redditis ecclesie memorata: statuimus, ut in eadem ecclesia de cetero XII. canonicorum numerus habeatur; qui si non resident, nihil percipiant de eadem, nisi de licentia archiepiscopi, cum consensu capituli, fuerint absentes causa studiorum, aut captivi ab hostibus teneantur, vel pro negotiis ecclesie, aut capituli, si cum archiepiscopo causam habeant, absentes fuerint; & tunc solus consensus capituli exigatur. Poterit autem archiepiscopus unum aut plures secum habere de suis canonicis, & similiter episcopi, juxta canonicas sanctiones. Insuper ordinamus, ut post mortem canonici ejusdem ecclesie, alius canonicus substitutus eidem, & residens, integre percipiat omnia sicut suus perceperat predecessor.

XI. Ad hoc ut pensum suum omnes jugiter in ecclesia, ubi beneficium percipiunt, Deo reddant, nisi causa probabili excusentur: statuimus, ut canonici qui de aliquo sibi ascripto defectum fecerit, in sex denariis pro vice qualibet puniatur. Assisus vero, qui secundum tabulam in defectu fuerit, vel horis defuerit, districtus corrigatur.

XII. Et quia Nicosiensis ecclesie ordinarium, prout intelleximus, in multis deficit, propter quod in eadem ecclesia frequenter contingit servitium fieri perturbate: precipimus, ut ad alicujus magnae, & secularis ecclesie regni Hierosolymitani, dictum ordinarium reformetur; & ut in diebus profectis in matutinis lectionibus legantur in medio choro, non in pulpito, de quo ab his qui sunt in choro parum auditur aut nihil.

XIII. Cumque etiam invenerimus, aliquando fuisse ab ecclesia Cypri in provinciali concilio statutum, ut canonici Nicosienses in sua ecclesia, per se vel per vicarios, faciant septimanas, & hoc fuisse neglectum: nos justum repatantes & sanctum, ut qui sentit commodum, expers minime sit laboris, hoc idem in eadem ecclesia precipimus de cetero inviolabiliter observari. Sed volumus, ut per vicarium non canonicum tunc servare possit canonicus, cum secundum consuetudinem Nicosiensis ecclesie, vel aliarum ecclesiarum regni Hierosolymitani, persona canonica alicui servitio specialiter deputetur.

XIV. Volumus etiam, ut persona duos clericos non assisios, & canonicus unum, in domo secum teneant: qui & eos associent, & ex quibus numerus servientium in ecclesia augmentetur.

XV. Inhibemus preterea, ne aliquis chorum ingreditur post primum *Gloria patri* primi psalmi: & ne ingressus, ante finem illius horae, sine causa rationabili exeat: vel in choro loquatur, nisi de his quae pertinent ad officium, quod tunc fiet: sed nec discalceatus aut sine caligis quisquam in choro compareat, sive in habitu inconfecto, vel etiam inhonesto. Quod si quis, circa hoc quod de choro, vel ejus honestate statuimus, deliquerit: per cantorem, si fuerit in minoribus ordinibus, vel per Decanum, si fuerit in majoribus ordinibus, corrigatur: salvis tamen aliis juribus & honoribus cantori Nicosiensi,

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

A secundum consuetudinem in eadem ecclesia hactenus observatam.

XVI. Quia vero, praesertim secundum haec mala tempora, maximam decet circa sigilli custodiam diligentiam adhibere: volumus, ut sigillum capituli sub duabus custodiatur clavibus, quae aliquibus discretis de capitulo per ipsum capitulum committantur: quas sine difficultate, cum voluerit capitulum, repetere poterit aliis de capitulo committendas.

XVII. Insuper comperimus, quod tamen aegre ferimus, non sine praesumptione damnabili & scandalo laicorum, in Nicosiensi ecclesia iam pro consuetudine observatum, quae dicenda est potius corruptela, ut cum processio pro mortuo petitur, ante omnia certa pecunia vel fidejussores, aut pignora exigantur; similiter pro campanarum pulsatione, & fossa pro mortuo facienda; & etiam tam in sponsalibus, quam in matrimoniis contrahendis, & dum pueri baptizantur, clericus unum bysantium vel plures, de cereo quem ad honorem portant laici violenter auferit, sicut nobis exitit intimatum. Quae omnia & singula, sive similia, tanquam perniciosissima districte prohibemus: volentes, ut omnino nihil pro hujusmodi aut similibus exigatur. Sed praecipimus, ut omnia exhibeantur liberaliter atque gratis. Quod si contingat, laicos circa hujusmodi laudabiles consuetudines non servare: ad illud compelli poterunt, juxta statutum habitum super hoc, ut fuerit rationis.

XVIII. Quanquam autem lumen luminium, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, luce materiali non egeat: pia tamen fuit statutum devotione, ut dum nostri redemptoris corpus ad infirmitatem deportari contingit, ipsum ob sui reverentiam lumen materiale praecedat: nec tamen ad hoc tam modicum, in ecclesia Nicosiensi est aliquis certus redditus deputatus. Unde, quod non sine rubore referimus, contingit ut pro hujusmodi habenda candela, pro ecclesia mendicetur. Nolentes itaque in hac parte Iesu Christi ignominiam sustinere: precipimus, ut antequam cera, quae provenit ecclesiae, dividatur, tantum ad hunc usum accipiatur de ea, ut ei qui dat omnia detur aliquid, quod commode sufficiat, usque ad partitionem sequentem.

XIX. Invenimus etiam, quod canonici Nicosiensis ecclesie in sui receptione jurabant, secreta capituli, & jura ecclesie conservare. Sed quia jamdudum id neglectum exitit: precipimus, ut qui non juraverunt jam recepti, & qui recipiendi deinceps fuerint, praesentent hujusmodi juramentum. Non tamen intelligimus, ut in expensis propriis canonicus jura ecclesie suae prosequi teneatur, vel solus: sed ut majori & saniori parti capituli, cum oportet, in his consentiat bona fide.

XX. Cum autem, sicut accepimus, novi panni ferici, qui in lectis mortuorum apud Nicosiensem ecclesiam sive in ejus cimiterio sepeliendorum ponebantur, cedebant ad ipsius ornatum ecclesie, & hoc fuisse a paucis temporibus immutatum: volumus, ut de cetero, praedicto usui sine diminutione aliqua deputentur.

XXI. Licet autem sancti Dei sint a tota ecclesia honorandi, super quos post Christum sua jecit fundamenta: specialiter tamen ibidem eorum est habenda memoria veneranda, ubi vitam finire temporalem, adipiscentes aeternam. Cum igitur non multos apud Cyprium sanctos legamus ad dominum migrasse, videlicet Barnabam, Epiphanium, Hilarionem, Nicanorem, Titicum, Iasonem, & Spiridionem, Aymonem & Alexandrum, Potamium & Nemesium; & pro tribus illorum tantum in Nicosiensi

kkkkkkk ij ecclesia,

Ecclesia, intellexerimus novem fieri lectiones: nolentes, ut aliis honor ecclesiis Latinorum in Cypro, in die festo cuiuslibet prædictorum fiant novem lectiones de martyribus sive confessoribus, prout decet.

XXI. Et ut quantum possumus provideamus, ne quid defit cum sacerdotes oportet offerre hostiam salutarem, quando maxime offerentem cor decet habere pacatum: volumus ut cum capellanum, quem venerabilis E. Nicosiensis archiepiscopus instituit, ut tam pro se quam pro suis prædecessoribus celebret, & Assisium qui tempore vicis suæ in ecclesia Nicosiensi celebrat pro defunctis, oportebit cantare, utriusque ad serviendum sibi in Missa, aliquis de subdiaconis, vel acolytis, per septimanas vicissim per tabulam sive matriculam deputetur.

XXII. Ne autem prædicta per ignorantiam aut oblivionem aliquatenus negligantur: volumus, ut tam archiepiscopus, quam capitulum, sub nostro sigillo ea recipiant duplicata: quorum unam scripturam archiepiscopi, qui pro tempore fuerint, custodiant; altera vero penes capitulum conservetur. Et nihilominus in aliquo magno ipsius ecclesiæ libro, in fine vel in principio transcribantur: ut eorum copia & notitia ab omnibus de ecclesia facile habeatur.

Actum anno Domini MCCXLVIII. mense Martio.

CONSTITVTIO ODONIS LEGATI

Contra Simoniacos.

Lata in concilio provinciali Syriæ an. M.CC.LIV.

Venerabili in Christo patri H. Dei gratia archiepiscopo Nicosiensi, vel ejus vicariis: Odo misericordie Divina Tusculanus episcopus, apostolica sedis legatus, salutem & sinceram in Domino caritatem.

NOverit paternitas vestra, nos zelantes animarum providere salutem, volentesque tollere scandalum laicorum, & quasdam consuetudines abusivas, quæ per partes cismarinæ invaluerunt, & per quas decoloratur honestas ecclesiæ, de consilio & consensu prælatorum Syriæ nuper edidisse quadam statuta, quorum tenor talis est.

Legitur quod primus gradus innocentie, est odiosum nefanda: nec prodest alicui non puniri proprio, qui puniendus est alieno peccato. Hinc est quod propheta petens mundari ab occultis propriis, precatus est ut ei parcatur ab alienis peccatis: quæ habenti potestatem corrigendi, sunt propria, si ea corrigere negligat vel omitat. Nos igitur præcavere volentes, ne nobis aliena crimina imputentur, cum nobis, licet indignis & insufficientibus, ex injuncto officio incumbat evellere & destruere, disperdere & dissipare vitia, & edificare & plantare virtutes: quadam quæ non plantavit pater cælestis, intendimus evellere ex agro, cujus custodia nobis a Domino est commissa.

Frequens necnon & assidua nos querela circumsternit, & in tantum clamor ascendit contra clericos cismarinos, quod ipsum dissimulare ulterius sine scandalo non valemus, nec sine periculo tolerare. In multis siquidem casibus deformatur & decoloratur honestas ecclesiæ cismarinæ, derogaturque statutis sanctorum patrum, per quasdam abusiones, & perverfas consuetudines, quæ debent dici potius corruptelæ. In nonnullis enim ecclesiis cismarinis delinquant clerici contra ecclesiastica sacramenta, expo-

nendo ea venalia: quod fieri non potest sine vitio simoniacæ pestis; quæ sicut sua magnitudine alios morbos vincit, ita sine dilatione, mox ut eius signa claruerint, debet de Dei ecclesia eliminari radicitus & propelli. Dicitur enim, quod cum quis elegerit sepulturam in cæmeterio sancti Nicolai Aconensis, vel alibi in cæmeteriis in cismarinis partibus constitutis: canonici seu clerici professionaliter prosequi nolunt corpus defuncti, nisi pro processione certum stipendium habeant, quod postmodum inter se dividant: societatis humanæ vinculum contemnent & fidei, quæ quadam fraternitate nos unit, & mutua servitia nos admonet gratis ad invicem impartiri. Item cum propinqui defuncti faciunt fieri aliquod monumentum lapideum in cæmeterio sub terra, cogunturolvere unam litram olei, quæ continet iv. quarteronos, vel aliud precium, clericis ecclesiæ ad quam spectat illud cæmeterium, nec aliter sine precio possunt super hoc licentiam obtinere. Item cum in cæmeteriis monumentum, sive ædificium sit per aliquem, qui quandoque alicubi ad hoc est specialiter constitutus, vel alium: ipse certum precium recipit pro labore, de quo duas partes recipit pro labore, & tertiam recipit ecclesia cujus est cæmeterium: & quandoque aliam portionem. In quibus duobus articulis proximis terram sanctam ministri ecclesiæ, in qua talia sunt, videntur vendere: immemores ejus, quod dum Abraham ab Ephron sepulcrum ad humanandum corpus suæ conjugis precio postulare, Ephron primo precium accipere renuit, ne commodum ex cadavere videretur consecutus. Si ergo tantæ considerationis vir paganus fuit, quanto magis nos sacerdotes & clerici, qui fideles sumus, hoc facere non debemus? Item quidam, ut dicitur, pro puero baptizando, cum portatur ad fontes, certum precium exigunt: & pro alba, sive veste candida, quæ sacra vestis est, si indigent vel non habent pro puero baptizando accommodetur, certum similiter precium exigunt, licet postmodum restituatur eisdem. Item & cereum, qui propter honorem baptizati ac parentum ad donum eorum cum puero accensus deportatur, exigere, nec aliter deportare permittunt, nisi prius cautione recepta quod restituatur eisdem, licet neutrum istorum inter oblationes necessarias numeretur. Item pro sponsalibus contrahendis exiguntur a prælatis quibusdam tres solidi, sive raboinus unus, vel aliud precium: nec volunt aliter suam præsentiam exhibere. Item & cum matrimonium volunt contrahentes in facie ecclesiæ solemnizare, quadraginta tres denarii, vel aliud precium primitus extorquetur ab eis: nec aliter volunt prælati quidam ad ea suum officium aut ministerium exhibere, vel facere solemnitates, vel concedere ut fiant. Item & pro officio circa celebrationem nuptiarum impendendo, quoddam ferculum & duas phialas vini, vel aliud simile precium, a nubentibus exigunt & extorquent. In quibus prædictis multum offendunt canones, & ecclesiasticæ derogant honestati: cum secundum beatum Gregorium, dignum sit, ut sicut ordines, prælaturas, & beneficia ecclesiastica gratis accipiunt, ita ea quæ ad eorum spectant officium, gratis distribuere petentibus teneantur.

Item asserunt quidam sacerdotes, & alii in sacris ordinibus constituti, sub colore servitii tenere secum in domibus propriis quasdam mulierculas, cum quibus inhoneste, ut dicitur, aliqui conversantur; vel per ipsarum ministerium, aliarum subintroductio aliquibus procuratur. Item & aliud vitium irrepsit apud quosdam, quod quando aliqui contrahere volunt per verba de futuro sponsalia, pœna pecuniaria

cuniarum de matrimonio contrahendo apponitur: & A quandoque certum tempus præfixitur, infra quod contrahi matrimonium debeat; & plerumque sit sine temporis præfixione. Et cum certum tempus apponitur, si non contrahant infra illud, quamvis postmodum velint contrahere, pœna propterea præfixa petitur a prælatis ecclesiæ, compelluntque partes ad solvendum sibi ipsam, in utilitates proprias convertendam. Item si post contracta sponsalia de futuro, pœna apposta de matrimonio contrahendo, contrahentes se ad invicem velint absolvere: petitur a prælatis pœna apposta, & ab utraque parte in solidum extorquetur. Et si unam dissentire contingat, altera consentiente: petitur pœna a dissentiente, & compellitur ad solvendum. Et plerumque etiam ab B illo qui contrahere consentit, licet alter dissentiat, pœna solita, vel pro parte exigitur: quod satis crudele & avarum est, ut innocens puniatur. Et in his casibus neantur infringere sacras constitutiones, quæ matrimonia debere esse libera decreverunt: cum nihil sit, in quo magis consensus liber & pacificus debeatur; nec locum habeat consensus, ubi metus vel coactio intervenit, quæ quodammodo partibus ingeritur, cum huiusmodi exactio intercedit; & ubi consensus cuiusquam requiritur, oportet quod omnis coactionis materia repellatur. Si enim timore cogente dicat contrahens, sibi placere quod displicet: sæpe sequitur exitus, qui de invitis solet nuptiis provenire. Et in hoc casu responsum est de quadam, quæ C contrahere recusat, quæ monenda est potius quam cogenda: cum coactiones, difficiles solent exitus frequenter habere. Quare patet, quod pœne exactio circa matrimonia, odiosa & inhonesta est, & in avaritiæ radice fundata, & ideo reprobanda: cum ea quæ ecclesiastica provisio ordinavit ad pacem & concordiam, & pro periculis evitandis, clerici trahant ad noxam. Et abominabile est & absurdum, ut quod in aliis condemnatum ecclesia, sibi ad compendium trahat. Et videntur tales qui huiusmodi pœnas exigunt, ex fidei rptione ac perjurii gratulari, propter emolumentum quod consequuntur ex eis; vel malos exitus nuptiarum appetere, ad quas compellunt per coactiones huiusmodi renitentes, & etiam plerumque D volentes, quod est iniquum. Insuper quod aliis prohibemus ut malum & illicitum, indecens est, ut illud licere nobis clericis existimemus: & in eo quod ab aliis exigere tenemur, nobis parcere non debemus.

Item & a quibusdam inolevit quoddam abominabile & horribile: videlicet quod celebratis solemnitatibus nuptiarum, statim quidam clericus ecclesiæ, in qua solemnizatum est matrimonium, portans aquam benedictam, cum pervenerit ad portam domus in qua debent se recipere nubentes, tenens quandoque candelas accensas in manibus, ponit eas sub conjugatorum pedibus, & accipit pro huiusmodi tam improbandi officio xii. denarios, vel aliud precium: quod fortileggi vitio carere non dubitatur, quod improbatum est & canonicis inimicum, cum secundum canonicas sanctiones, arioli, aruspices, incantatores, fortileggi, atque ceteri sectatores huiusmodi abusionum quæ a zabulo inventæ dicuntur, eliminandi sint ab ecclesia, quæ sine macula & ruga est.

Nos igitur attendentes, quod hoc solum quod irreprehensibile est sancta defendit ecclesia, item quod cito sequitur lepra mercedem, & pecunia male acquisita corpus animamque commaculat, & quod inexpiables est venditi culpa mysterii: considerantes etiam, quod licet frequenter prohibitum sit a sanctis patribus, ne pro sepulturis & exequiis mor-

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

tuorum, & benedictionibus nubentium, chrismatism oleique perceptione, baptizandis consignandisque fidelibus, seu quibuscumque aliis sacramentis ecclesiasticis, precium aliquod exigatur, nondum tamen cessatur, nec proficiunt statuta sanctorum apud quosdam, putantes hoc sibi licere, quia ex longa consuetudine exitit hoc obtentum, nec attendentes, quod tanto sunt graviora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam: cum scire debuerint, quod gratia, si non gratis datur vel accipitur, non est gratia. Idcirco nos eorumdem sanctorum patrum sequentes vestigia, autoritate domini papæ qua fungimur, statuimus, decernimus, & irrefragabiliter sancimus, & in virtute obedientiæ præcipimus, ut de cætero pro sepulturis, processibus mortuorum, & exequiis ac monumentis eorum, benedictionibus nubentium, chrismatism oleique perceptione, baptizandis consignandisque fidelibus, alba, cereo, seu aliis quibuscumque sacramentis ecclesiæ, nihil penitus per personas ecclesiasticas, pacto aut conventionione præcedentibus, exigatur; sed gratis accepta dona Christi, gratuita dispensatione donentur: & consuetudines prædictas, quæ potius corruptelæ sunt, reprobamus. Si tamen ex postfacto gratuitum aliquid offeratur, vel ex devotione fidelium: sponte oblatum recipi non vetamus. Volumus tamen & præcipimus, ut alba solite requirantur (sic per malitiam hominum & astutias diaboli, in usus illicitos convertantur) & in usus ecclesiasticos applicentur. Et id quod de quinque candelis sit, in perpetuum reprobamus.

Circa exactiorem vero pœnarum pecuniarum quæ vulgariter appellantur repetailles, vel aliorum, quocumque nomine censeantur quæ in matrimoniis & sponsalibus apponuntur, quia usitatum est malum, & a majoribus inolitum, majorisque questus, & ob hoc difficilior evelli timetur: statuimus & sancimus, ut si quis de nostra legatione, postquam præsens statutum ad notitiam ipsius pervenerit, contrahere præsumperit, vel fraudem aliquam circa hoc adhibuerit, ex eo tempore se noverit ipso facto ab officii executione suspensum. Sed ne crimina remaneant impunita, volumus ut parti resiliant, pro perjurio vel fide rupta, per prælatum loci pœnitentia competens imponatur. Interdicimus etiam, ne quis infra terminos nostræ legationis constitutus, pro sponsalibus faciendis, vel solemnizandi matrimonium licentia concedenda, exigat raboinum, seu aliquod aliud precium. Inhibemus etiam, ne pro celebratione matrimonii quadraginta tres denarii, vel aliquod aliud precium exigatur. Quod si quis ausu temerario contra aliquam duarum istarum inhibitionum aliquid exigere præsumperit, ipso facto ab ingressu ecclesiæ usque ad xx. dies continuos noverit se suspensum.

Verumtamen ut animarum periculis occurramus, venerabilibus patribus, patriarchis, archiepiscopis & episcopis infra terminos nostræ legationis constitutis, vel eorum vicariis, si præsentibus non fuerint, concedimus potestatem absolvendi a sententiis antedictis eos, qui in suis civitatibus & diocesis incurserint sententias antedictas. Ita tamen, quod antequam eis absolutionis beneficium impendatur, præstito juramento caveant, quod de cætero talia non attentent: & precium exactum restituant iis, a quibus exegerint, si eos potuerint invenire: si vero inveniri non poterint, precium exactum restituant diocæsano episcopo, per provisionem ejus in usus pauperum applicandum. Si vero aliqui ex iis, qui propter exactiões prædictas incidunt in aliquam sententiam prædictarum, restituerent non possint quod sic exactum est: talis eis pœnitentia

Kkkkkkkk iij in-

injungatur, propter cuius terrorem, tam ipse, quam alii, a similibus arceantur.

Item districte inhibemus sub pena amissionis beneficiorum suorum ecclesiasticorum, ne presbyteri, & alii in sacris ordinibus constituti, mulierem aliquam, cohabitandi vel serviendi causa, secum in domo teneant, nisi de illis personis sint quae a canonibus permittuntur. Vbi enim est virorum & mulierum cohabitatio, stimuli carnis non desunt. Si qui vero contra hanc inhibitionem nostram fecerint, si moniti a superiori suo super hoc, desistere noluerint, ipso facto suis beneficiis sint privati, si qua habent; & illi ad quos spectat beneficiorum illorum collatio, ex tunc liberam habeant potestatem illa beneficia personis idoneis conferendi. Si vero beneficia ecclesiastica non habuerint, per suos superiores pena suspensionis vel excommunicationis ab huiusmodi flagitio arceantur.

Statuimus etiam, ut singuli patriarchae, archiepiscopi, & episcopi, ad minus semel in anno, in dioecesis suis synodum celebrent: & in illa synodo statuti huiusmodi faciant publice recitari: & in libris matricis ecclesiae conscribi ad perpetuam memoriam faciant.

Huiusmodi autem statutorum copiam vobis mittimus, mandantes, vestramque exhortantes in domino caritatem, ut ea publicari solemniter faciatis, in majori ecclesia Nicosensi, convocato clero civitatis ejusdem: & ita fieri faciatis per episcopos, vel eorum vicarios, in civitatibus vestrae jurisdictioni subiectis, necnon & per alia loca regni Cypri, quibus videbitis expedire: & circa eorum observantiam, adhibeatis & adhiberi faciatis curam & diligentiam efficacem. Actum in Accon, an. Dom. MCCLIV. VII. Idus Augusti.

CONCILIVM NIMOCIENSE

Ann. M. CC. XCVIII.

Incipiunt constitutiones sacri provincialis concilij celebrati apud Nimocium, per reverendos patres dominos, Gerardum archiepiscopum Nicosensem, Nicolaum Paphensem, Berardum Nimociensem, episcopos, episcopo Famagustano tunc in remotis agente. Anno Domini MCCXCVIII. vigesima secunda die Septembris.

Gerardus Dei & apostolica sedis gratia archiepiscopus Nicosensis, dilectis in Christo universis ecclesiarum ministris per Cypri provinciam constitutis, salutem & paternam caritatis affectum.

Quia labilis est humana memoria, idcirco ut quae ad aedificationem pertinent & doctrinam, fortius & firmiter observentur, si fuerint scripturae officio animis impressa (quia quae solo capiuntur auditu, potest ex facili sollicitudo superveniens extingui: nos praecipua provincialia, ut melius sciatur, sanctius intelligantur, & sine calumnia firmiter & efficacius observentur, per hanc nostram scripturam volumus plenius declarare.

I. De Baptismo.

In virtute Domini nostri Iesu Christi districte praecipimus sacerdotibus & clericis universis, quatenus cum honore & reverentia, & devotione debita, singula ecclesiastica sacramenta, utpote Baptismum,

Poenitentiam, Eucharistiam &c. populo exhibeant: & ut reverenter a subditis, & devote suscipiantur, ab iis saepius in ecclesiis instruantur, dictos subditos admonentes, ut singulis diebus Dominicis in parochiali ecclesia conveniant, praecipua ecclesiastica audiri.

In baptismo vero adhibeatur discretio & cautela, & maxime in forma verborum quae talis est: P. Ego te baptizo, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, amen. Et licet a solis sacerdotibus infantibus debeat baptizari: tamen cum mortis vel infirmitatis maxima necessitas ingruerit, alii clerici & laici, nisi ad sint presbyteri, & etiam pater vel mater, si aliae personae defuerint, parvulis exhibeant sacramenta, ter mergentes in aqua, & non in alio liquore, dicentes praedictam formam. Et si laicus nesciat Latinum, sententiam praedictorum verborum in suo vulgari dicat. P. io te baptizo ou nom dou Pere, & dou Fis, & dou saint Esperit, amen. vel in alio idiomate suo. Cum vero contigerit, puerum ab alio quam a sacerdote baptizari, deferatur presbytero ad chrismandum: qui primum diligenter inquirat an te ipsum chrismate liniat, quod dictum vel factum fuerit. Et si praemissam formam invenerit observatam, ipsum chrismet: alioquin sub praedicta forma ipsum baptizet. Si vero probabiliter dubitetur de aliquo, an fuerit baptizatus: baptizetur dicendo, ego non rebaptizo te puer, sed si non es baptizatus, ego baptizo te, &c. ut prius.

II. De fontibus sacris.

In ecclesiis in quibus de consuetudine baptizatur, fontes fiant lapidei & honesti, & ad sortilegia vitanda claves fontium penes sacerdotes sint. Pro eadem causa, chrisma & oleum similiter sub clavibus observentur. Ad levandum de fonte infantem, tres patris tantum utriusque sexus admittantur: videlicet duo viri, & una mulier, cum masculus baptizatur; & e contra duae mulieres & unus vir, cum femina baptizatur: qui doceant puerum, aut docere faciant tempore suo *Pater noster, & Credo in Deum*. Et hoc omnibus patris post baptismum a sacerdotibus injungatur. Item propter vitanda pericula praecipimus, ne baptismus periculose differatur. Et frequenter a sacerdotibus populo hoc praedicetur. Et ne parvuli a parentibus vel nutricibus in lectis aliquatenus, sed diligenter in cunabulis collocentur. Et quia quaedam nefandae mulieres consueverunt proprios filios projicere: communiter instruantur, ut si quandoque istud, quod ab eis, contigerit, in signum baptismi non suscepti iuxta projectos sal apponatur, vel in collo ligeretur. Item statuimus, ut sacerdotes patris & matris instruant, quod ipsi vel filii sui, vel filiae, non poterunt cum personae levata, matrimonialiter copulari: & hoc filiis suis & filialibus saepissime protestentur.

III. De Confirmatione.

Volumus, quod presbyteri saepe moneant populum suum, ut si adulti fuerint confirmandi, prius confiteantur peccata sua, & postmodum confirmentur. Pueri vero qui intelligere possunt, ad Confirmationem veniant. Si vero de aliquo, an confirmatus sit, dubitetur, & nulla possit haberi super hoc certitudo, confirmetur, sicut superius dictum est de baptismo: & dicant laici saepius sacerdotes, quod istud non negligant sacramentum, cum in susceptione ipsius gratia roboretur.

IV.

^a hoc est, Ptolemaide.

IV. De confessionibus.

In confessionibus magnam adhibeant diligentiam sacerdotes, & confessiones audiant in ecclesia, ut ab omnibus valeant intueri: & ubi non erit ecclesia, ut puta in casali, non in camera vel gardaroba, sed in capella, si fuerit, vel in palatio, seu in alio loco non suspecto, nisi necessitas aliud suaderet: usitata peccata diligenter inquirendo, & eorum circumstantias, puta, locum, dignitatem, scientiam, ordinem, votum, & aetatem. Si enim in loco sacro perpetratum fuerit peccatum, vel si aliquis dignitatem habens, ut praelatus, vel scientiam, ut clericus, vel ordinem, ut subdiaconus, diaconus & sacerdos, vel votum, vel religiosus, vel aetatem, ut senex, cum sit venus in sene ridiculosa, peccatum perpetraverit: tunc est major & gravior poenitentia injungenda. Et sic de aliis circumstantiis, quae peccatum aggravant, discernimus faciendum. De gravioribus vero peccatis & iniustis, & qualiter viri contrahant cum uxoribus suis, nullatenus quaerant. Et si peccatum carnale fuerit, puta, luxuria, gulositas, & his similia: jejuniis, disciplinis, & peregrinationibus poenitens castigetur. Si autem spirituale fuerit, ut superbia, ira, acedia, invidia, avaritia, odium, & his similia: tunc poenitentii orationes devotae, elemosinae, obedientia, & alia quae ad humilitatem faciunt, injungantur. Ita tamen, quod injungens arbitretur provide nihilominus & diserte, juxta qualitatem delinquentis, & quantitatem delicti: ut tam pro peccatis carnis, quae videntur esse minora, quam pro spiritualibus quae majora sunt, major poenitentia injungatur. Nequaquam autem confidentes, & praecipue mulieres, intueantur faciem confessoris, nec confessor faciem confidentis: & ut omnia peccata integra confiteantur, in spiritu lenitatis hortentur, non dimidiando, vel alteri confessori partem alteram reservando. Admoneant etiam ne erubescant soli homini confiteri, quod teste Deo committere praesumpserunt, pro quibus coram ipso, & sanctis omnibus, & demonibus, & malis hominibus damnabuntur, si aliquid voluerint occultare. Volumus & statuimus, sicut haecenus observatum est, quod majora peccata ad archiepiscopum, & episcopos in suis diocesis reserventur, ut sunt, homicidia, sacrilegia, peccata contra naturam, incestus, ut est cum consanguineis vel monialibus commiseri, stupra virginum, injectiones manuum in parentes, suffocationes parvulorum, perjuria, incendia, restitutio ablatorum & illegitime acquiritorum, falsarii episcopalis sigilli seu ejus curae, defloratores virginum, stupratores viduarum, raptores mulierum, votorum fractores, venefici, qui in mortem conjugis est machinatus, luxuriam in ecclesia committens, coiens cum Iudaea vel Saracena, coiens cum ea quam baptizavit, vel ejus confessionem audivit, celebrans in altari non consecrato, vel sine sacris instrumentis, celebrans non jejunus. Absolutiones excommunicationum, quae excommunicationes solent in Ramis palmarum per totam provinciam recitari, quaeque multi ignorare se dicebant, singulis diebus Dominicis Nicosiae mandavimus publicari: & sunt haec. Nos denunciamus excommunicatos omnes haereticos, quocumque nomine censeantur: & receptatores, seu defensores eorum. Item omnes illos, qui faciunt statutum contra libertatem ecclesiae, vel jam factum faciunt observari. Item omnes illos qui deserunt arma, victualia, & quascumque alias merces, Saracenis. Item usurarios manifestos. Item fortilegos & divinos coa-

A vetos & coaetas, & cantatrices in funeribus defunctorum, sive in ecclesia, sive in caemeteriis, seu alibi. Item illos qui publice tenent ludum taxillorum in domibus suis. Item omnes carteros & piratas, & receptatores eorum, sive in terra, sive in mari. Item illos omnes qui non permittunt scilavos, sive scilavas, sine suo praedjudicio baptizari volentes. Item omnes illos qui clandestine contrahunt, seu contrahi faciunt matrimonia, vel sponsalia, vel fieri procurant. Item omnes illos qui non solvunt, seu solvi faciunt integre & plene ecclesiis, quibus tenentur, decimas, de omnibus possessionibus, animalibus, appactis, ceterisque redditibus, & qui inde tollunt semen, expensas seu angarias, ante decimam perfolutam, vel qui solvunt de viliori, vel aliquam fraudem adhibent in solvendo. Et qui semel in anno non veniunt, vel mittunt, ad reddendam legitimam super dicta decima rationem. Item omnes illos qui semel in anno non veniunt ad confitendum peccata sua omnia proprio sacerdoti: & qui saltem semel in anno non recipiunt Eucharistiae sacramentum, nisi de consilio superioris duxerint abstinentium. Item omnes illos qui violentiam inferunt ecclesiis, & eorum consiliarios, & confidentes istdem. Item omnes illos, qui dimissis propriis uxoribus suis tenent focarias seu concubinas manifeste. Et vice versa uxores, quae dimissis propriis viris, adherent, suis amatoribus aut ribaldis. Item omnes illos qui invadunt res, seu possessiones, in quarum possessione fuit ecclesia, seu qui invaloribus favent. Item omnes illos qui naufragantes impediunt, & eorum bona diripiunt. Item omnes apostatas nostrae dioecesis, masculos & feminas, qui scilicet dimisso & abjecto habitu religionis, saeculariter viventes, ad saeculum sine licentia ecclesiae redierunt.

V. De confessoribus & poenitentis injungendis.

Interroget etiam confidentem, si de peccatis praeteritis poeniteat, & utrum habeat propositum non peccandi de caetero mortaliter: sine quo non est ei poenitentia injungenda, nec absolutio facienda, cum nec facta proficiat in his casibus, sed consilium dandum, scilicet ut faciat quidquid boni poterit interim, ut Deus illustret ad poenitentiam cor illius. Secundum quantitatem culpa & possibilitatem confidentis poenitentiae quantitas debet esse: ne facilitas veniae, delinquendi provocet incentivum, vel in desperationem mittat austeritas confessorum. In rapina, furto, usura, fraudulentis emptionibus & venditionibus, & aliis dolosis contractibus, & in iis quae in ludo per fraudem, vel ab illis qui detentores non domini sunt, infideliter acquiruntur, confessor diligens insistat, ut restitutionem damni faciendam praecipiat confidenti: quoniam non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si facultas adfit. E vero per inopiam ad tempus excusetur, indicenda est restitutio, si quando ad fortunam venerit pinguiorem. Injuriam passio, si appareat, vel ejus legitimo heredi, est semper restitutio facienda: alioquin juxta arbitrium superiorum, quod restituitur, est in piis usibus convertendum. Ad confessiones faciendas sapius subditos moneant & inducant, nec perquirant cum quibus personis peccatum commissum fuerit nominatim: dicantque eis sapius capellani, quod licet saepe confiteri sit eis saluberrimum, ad minus tamen in anno semel est necessarium & praecipuum.

VI. De sacramento altaris: & primo de linteamini-
minibus.

Quoniam specialis reverentia circa sacramentum altaris est adhibenda: volumus, ut in quolibet altari in quo celebrantur Divina, sint ad minus tria linteamina, munda & benedicta, quæ laventur quater in anno, scilicet, in Natali, in Pascha, in Assumptione beate Mariæ virginis, & in festo omnium Sanctorum.

De corporalibus.

Corporalia vero mundissima sint & honesta, & semel in mense, & a presbyteris vel diaconibus, quoties necesse fuerit, abluantur: & aqua in piscinam jactetur. Sed si fuerint infusa vel intincta sanguine Domini nostri Jesu Christi, extunc cum eis minime celebretur, sed in sacratio cum reliquiis reponantur: nec ille cui contigerit, prius accedat ad altare, donec per nos vel vicarium nostrum, sive ab ordinario suo, penitentiam receperit competentem.

De calicibus.

Calices mundi sint & integri & argentei, & terforia quibus presbyteri post communionem manus tergant, sint candida & honesta: & semel in mense quolibet abluantur: vel sæpius, si opus fuerit.

De ampullis.

Ampullæ ad opus vini & aquæ, sint munda & integre, & continue cooperte, propter muscas & araneas, & alia pericula evitanda.

De pyxidibus.

Pyxides autem in quibus ad opus sacramenti hostiæ servantur, munda sint, & clausæ teneantur: ne a ligni vermibus sint corrofæ.

De indumentis sacerdotum.

Indumenta vero sacerdotum, vel aliorum ministrorum, abluantur sæpius, & decenter parentur: & si inhonesta fuerint, aut nimis vetera, in eis nullatenus ministrantur. Et clericus serviens ad altare, superpellicium semper habeat candidum & honestum: & tonsuram habeat decentem, & coronam.

De Sacerdotibus.

Caveant sacerdotes, ne stolam, manipulum, vel amictum dimittant, sed omnibus ornamentis induti, reverenter ad altare accedant, dictis prius Matutinis canonicis atque Prima. Cum vero omnia quæ dicuntur in Missa cum devotione & intentione debita sint dicenda: tum maxime tota diligentia est adhibenda cum veniunt ad verba, quorum virtute conficitur sacramentum: *Hoc est enim Corpus meum. Hic est enim Calix sanguinis.* Præcipimus præterea sacerdotibus universis, quod quando voluerint celebrare, ponant hostiam mundam & integram in patena, & vinum, & aquam in calice, & tergant calicem tali modo, quod aqua vel vino in extremitatibus ipsis remanentibus, corporalia non valeant maculari. Et si contigerit, quod absit, quod in confectione sacramenti vinum & aqua deessent in calice, ob negligentiam ministrantis, statim apponantur, & appositis, ut omnis dubitatio & opinio disputantium amputetur, sacerdos caute reincipiat: *Te igitur*

te clementissime Pater: non inclinando se ad altare ut prius, nec elevando manus, sed verba canonicis continue proferendo secreta, & signa super sacrificium, ut celeriter poterit, propter scandalum populi faciendo, nec elevet hostiam ad populum, si tamen prius ab ipso fuerat elevata: & sic perveniat ad illum locum: *Simili modo posteaquam canonum est:* ut sic appareat totum dictum, & totum pariter consummatum, non accedendo amplius ad altare, donec per nos, vel vicarium nostrum, vel suum ordinarium, sibi penitentia sit injuncta, pro tanta negligentia: cum sit certum, eum in hoc casu graviter deliquisse. Item si casu contigerit, quod aranea vel musca, vel aliquid reptile, caderet in sanguinis sacramentum: tunc sacerdos in calice de stanno, vel alio metallo mundo, omnia illa sic clausa, & bene cooperta, in loco reliquiarum recondi faciat diligenter. Unde præcipimus, quod ad opus hujusmodi, si necesse esset, & ad tenendas reliquias, & christina, & alia quæ ibi debent reponi, sacraia sive armaria in ecclesiarum parietibus habeantur. Et quia indigne sumentes Eucharistiam, iudicium sibi manducant & bibunt: caveant sacerdotes, ne peccatoribus notoriis eucharistiam administrent, seu illis de quibus constiterit quod peccata reliquerint confitentes. Et notandum, quod istud sacramentum corporis Christi nullo casu contingente administrari debet, nisi a solo sacerdote.

VII. De Extrema unctione.

Volumus quod presbyteri subditos suos utriusque sexus a xiv. annis & ultra, ad sacramentum extreme unctionis recipiendum frequenter moneant & injurent: & cum periculum mortis, seu gravis infirmitas e venerit, cum honore & debita reverentia infirmos inungant oleo infirmorum, solemnitate debitam adhibentes. Et licet istud sacramentum valeat iterari: non tamen in eadem infirmitate reiteretur.

VIII. De oleo sacro.

De oleo vero sacro, sicut de chrismate, volumus ne in vas vitreis teneatur propter periculum fractionis. Vasa vero in quibus tenebuntur, sint munda: & cuilibet vasi proprius titulus inscribatur. Volumus etiam, quod per sacristam, seu per thesaurarium, vel alium qui habeat custodire in ecclesia cathedrali, non ministrantur prædicta, præterquam subditis nostris omni suspitione carentibus, & quorum interest habere prædicta.

IX. De clandestinis matrimoniis.

Quoniam clandestina matrimonia consueverunt mala plurima generare: volumus & mandamus, quod matrimonium semper in facie ecclesiæ, inter personas legitimas, & hora debita celebretur: extunc excommunicantes omnes qui matrimonia clandestina de cætero contrahere præsumperint, & qui talibus matrimoniis consilium, vel auxilium dederint: & illorum abolitionem loci diocesano episcopo reservamus. Insuper clericos atque sacerdotes qui talibus matrimoniis clandestinis, opem vel operam dederint, ab officio & beneficio duximus suspendendos, usque ad tempus a canone præfinitum. Clandestina autem matrimonia intelligimus, quæ sunt sine licentia priorum, seu curatorum sponsi & sponsæ, sive in eadem diocesi, sive habeant habitationes suas in diversis. Cum autem de matrimonio inter aliquos

aliquos fuerit prolocutum, seu contracta fuerint A sponsalia, volumus, quod in parochiali ecclesia sponsi & sponsæ, tribus diebus Dominicis, publice & solemniter prædici debeant, dum sacra Missarum solemnità celebrantur, quod tales persone debent matrimonialiter copulari: & si quis sciat impedimentum quare contrahere non possint, surgat & dicat in publico, & ad iudicium veniat, fidem faciens de impedimento: sin autem, de cætero nullatenus audietur.

X. De ordinibus.

Statuimus, quod presbyteri qui non sunt oriundi de Cypro, non admittantur in civitatibus vel diocesis istius provincie ad celebrandum Divina, ut sacerdotes. Novimus enim & pro certo didicimus, quosdam in sacris ordinibus constitutos, culpis propriis exigentibus, a prelatiis suis excommunicationis vel suspensionis vinculo innodatos, cum litteris sue ordinationis ad peregrinas ubi sunt incogniti nationes migrasse, & ibidem ausu temerario in susceptis ordinibus ministrasse. Et nonnullos alios qui mentientes se promotos, cum non sint, cum falsis litteris nonnunquam ab indifferetis ecclesie prelatiis admissos fuisse, & ibidem de facto ministrasse ecclesiastica sacramenta: quod quam grave & ridiculosum sit, nullus sane mentis ignorat. Vnde volumus quod nullus talium admittatur omnino, nisi sui ordinis, vel successoris illius offendat litteras omni suspitione carentes, suscepti ordinis mentionem expressam, & causam peregrinationis idoneam continentes: vel alias de bona vita & fama, & conversatione antiqua, & quod in terra de qua venit sacerdotioungebatur in habitu seculari, faciat plenam fidem. Alioquin tam recipiens, quam receptus, puniatur ad arbitrium concilii subsequencis.

XI. Quod clerici non sint officiales laicorum.

Prohibemus, ne sacerdotes vel clerici, cujuscunque lingue vel nationis existant, iustitiarum vel officiales aut baillivi laicorum existant, aut eorum officia exercent, seu negotia gerant, per que, seu propter que, ad ratiocinia obligentur: ne occasione talis administrationis, eorum persone impetantur vel impediuntur, seu eorum bona capiuntur. Quod si fecerint ab hac nostra prohibitione post quatuor menses, ab officio suspendimus, & volumus manere suspensos & inhabiles ad habendum beneficium ecclesiasticum, quousque per subsequens concilium, si meruerint, fuerit cum eis misericorditer dispensatum. Quod si quis de cætero hoc attentare presumpserit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

XII. De iis qui clericos capiunt.

Statuimus, quod quicumque canonicum, seu alium, alicujus ecclesie cathedralis de provincia ista, ceperit injuriosa captione, seu captum tenuerit, seu mutilaverit, vel capi seu mutilari mandaverit, usque in quartam generationem inclusive nullus de posteritate ejus recipiatur ad dignitatem vel canonicam, seu ad aliquid aliud ecclesiasticum beneficium; & qui tali scienter beneficium contulerit, conferendi potestate sit privatus, & collatio ad concilium devolvatur, nec cum istis possit, vel debeat, nisi per sedem apostolicam dispensari: cujus potestatis Concil. general. Tom. XI. Appendix.

statem cum debita reverentia volumus in omnibus esse salvam.

XIII. De prædicatione vel prædicatione.

Statuimus & sacri approbatione concilii diffinimus, quod loca in quibus possessiones, domus, aut res unam marcham argenti valentes, ecclesie aut personarum ecclesiasticarum, capta, rapta, invasa, vel occupata detinebuntur, nisi monitione præmissa reddantur vel recedantur, pro jure faciendo vel capiendo coram superiore suo, ecclesiastico subjaccant interdictione. Et si forte alibi transferatur prædico vel prædico, ut aliquando comperimus esse factum, loco illo in quem facta est translatio subjaccante denuo interdictione, donec ibi fuerint vel prædico vel prædico, primum interdictione nihilo minus in suo robore perseveret, & facta satisfactio læso de damnis, & ecclesie de interesse, evanescat interdictione sine alia solemnitate.

XIV. De officio iudicis.

Quoniam non quicquid officio iudicis committitur, juris necessitati subjicitur; sed habet iudex discretus considerare quid deceat, liceat, vel expediat, ut sic nec desit iustitia, nec offendat iustitiam; & aliquando petitur ab episcopo, seu ejus vicario, vel officiali, ut puta, in absolutionibus & administrationibus sacramentorum, & dispensationibus, & cæteris consimilibus, quod ipse ex officio suo faciat, quod æstimat ipse de jure fieri non debere, & sana conscientia, sine offensa Dei & juris injuria credit se non posse, vel debere facere quod petitur ab eodem: evenit aliquando, quod capiuntur domestici, familiares, & servientes eorum, aut consanguinei, aut propinqui, & sic non sine offensa Dei, & bonorum virorum ignominia, puniuntur indebite, qui culpabiles non existunt. Ne igitur talia vel similia de cætero attententur, sacro approbatione concilio, prædicta & prædictorum singula prohibemus: in contrarium facientes, mandantes, & procurantes, excommunicationis sententiam profereudo.

XV. Ut sacerdos debeat Missam celebrare.

Quoniam, secundum canonicas sanctiones, non alibi quam in locis Deo dicatis, Missa debet aliquatenus celebrari, nisi summa necessitas hoc exposcat: sacri approbatione concilii, sub pœna suspensionis, quam in contra facientes ferimus in his scriptis, prohibemus, quod ubi habetur ecclesia, nullus, alibi Missam audeat celebrare, nisi a sede apostolica aut ab episcopo loci habuerit licentiam specialem.

XVI. De decimis ecclesie persolvendis.

Contumacia non plene solventium decimas, vel non computantium de iisdem, exigit vel requirit, ut sola prædecessorum nostrorum excommunicationis sententia per eos lata in non plene solventes decimas, seu etiam semel in anno ad plenum computantes, contenti non simus, sed ipsam quam multi vilipendere non formidant, nostris constitutionibus renovando, juvare cogimur pœna adjunctione vallatã. Volentes itaque, prædictam prædecessorum nostrorum sententiam in suo robore permanere, ac ab omnibus & singulis in nostra LIIIIII provincia

provincia constitutis, inconcussa & inviolabiliter A
 observari, quoniam funiculus triplex difficile rum-
 pitur, sacri approbatione concilii excommunicamus
 omnes & singulos, qui ecclesiis nostris debitas de-
 cimas absque deductione expensarum non solvunt,
 ut tenentur, de omnibus possessionibus, terris, ani-
 malibus, appaltis, & de aliis redditibus, seu qui de
 decimis per se vel per suos non reddunt, infra tem-
 pus consuetum, legitimam rationem, id est, a crasti-
 no Epiphaniæ Domini, usque per totum Februarium:
 districtè præcipientes, ut quicumque in nostram præ-
 dictam sententiam incidit, debitas decimas integre
 non solvendo, vel non reddendo debitam rationem sicut
 superius est expressum, extunc autoritate concilii
 nominatim denunciatur excommunicatus, ab om-
 nibusque tanquam membrum putridum evitetur. B
 Domos etiam, & maneria eorum, sive in civitatibus,
 sive in casalibus in quibus habitabunt, usque ad sa-
 tisfactionem plenariam, seu velle diaeclesani, cui
 decima debetur, ecclesiastico supponimus inter-
 dicto.

XVII. De iis qui seligunt sepulturam extra
 ecclesiam.

Si de parochianis nostris aliquis apud aliam eccle-
 siam elegerit sepeliri: morte nunciata ipsius, duæ
 tantum campanæ pulsentur, & non plures, quia pro-
 cessio non vadit, sed sacerdos cum clerico, cruce
 thuribulo, & aqua benedicta, ad deferendum funus
 ad ecclesiam: ibique officio mortuorum expleto,
 modo debito & honesto sacerdos societ corpus cum
 clerico, ut superius expressum est, ad locum in quo
 sepeliri elegit. Nullusque canonicus, seu assisus,
 vel clericus, de choro, pro sociando corpore, seu
 pro faciendo honore amicis, egrediatur ecclesiam vel
 dimittat: quia pro certo didicimus, quod aliquando
 contentio orta est inter clericos, & aliquos religio-
 sos, qui quandoque tollunt corpora in quibus jus
 non habent, & præter hæc ecclesiis nolunt restituere
 canonicam portionem.

Hæc autem universa & singula, sicut superius
 sunt expressa, ac sacri concilii provincialis ad hoc spe-
 cialiter congregati approbatione statuta seu diffinita,
 vel etiam ordinata, ab omnibus integre, inconcussa,
 & inviolabiliter volumus, & præcipimus observari.
 Salva in omnibus, & per omnia debita reverentia
 sedis apostolicæ. Mandantes sub pœna excommuni-
 cationis, quod nullus addere, detrachere, seu dimi-
 nuere audeat vel præsumat: nisi quæ per subsequens
 provinciale concilium visa fuerint salubria, & etiam
 opportuna.

Actum, lectum, & publicatum per nos prædi-
 ctum Gerardum Nicosiensem archiepiscopum, apud
 Nimocium in ecclesia majori: presentibus prædictis
 fratribus & coepiscopis nostris, & cæteris bonis vi-
 ris ad dictum concilium convocatis; ac etiam multis
 aliis probis viris. Anno Domini millesimo ducentesi-
 mo, nonagesimo octavo, die XXI. mensis Septem-
 bris. In quorum omnium supradictorum testimo-
 nium & munimen, sigillum nostrum præsentis scri-
 pturæ duximus apponendum.

CONSTITUTIONES D. PETRI
 miseratione divina Ruthenenfis episcopi, apostolica
 sedis legati,

Ann. M. CCC. XIII. in Nicosiensi synodo
 publicatæ.

I. Petrus^{al. Nos} miseratione divina Ruthenenfis episcopus, apostolicæ sedis legatus in partibus cis-
 marinis, ordinamus ad evitandum otium, viris spi-
 ritualibus quam maxime inimicum, quod omnes
 clerici regni Cypri se occupent in aliquo utili opere,
 quod clericale deceat honestatem, ut habeant, max-
 ime pauperes, unde possint commode vivere, nec-
 non & divites cum cæteris occasione validam; que-
 cumque animæ contraria evitandi. *Nam qui opera-
 tur terram suam fideliter, saturabitur panibus,* ut
 ait Sapiens, *& qui seclatur otium, replebitur egestate.* Proov. 18.
 Quicumque vero his contrariis, otiositati vacaverit:
 de malis omnibus, & non immerito, est suspec-
 tus & accusatus, ad probationem facilem tanquam
 culpabilis puniendus.

II. Item quod omnes clerici semper deferant habi-
 tum clericalem: nisi talis necessitas imminet, quod
 ad tempus juste possint apud Deum & homines excu-
 sari. Et qui contrarium attentare præsumperit,
 timeat verbum Domini crudeliter increpantis omnes
 illos, qui vestem induunt peregrinam. Si quis vero
 repertus fuerit culpabilis in prædictis: toties, quo-
 ties per prælatum, cui subiectus fuerit, inventus fue-
 rit deliquisse, in xx. bysantiis dandis pauperibus con-
 demnetur, vel alia pœna, si ei visum fuerit, pro
 culpa debito graviori.

III. Item quod quilibet episcopus conscribi faciat
 perfectè omnes clericos suæ diaecesis ad tardius ab
 ista synodo infra mensem: ut melius cognoscatur oves
 suas proprias nominatim, & clare merita sive demerita
 prædictorum. Et ut facilius possit eos corrigere,
 dicat eis in synodo sua, quod ipse scit bene vitam &
 mores diu est singulorum, qui reformatione magna
 indigent, ut est notum. Et quamvis *perverse difficile
 corrigantur, & sustolorum si numerus infinitus:* sciant
 firmissime, quod excessus eorum publicos non possit
 ultra æquanimitè sustinere. Unde præcaveant de cæ-
 tero ultricem vitii scandalizantis Dominum & popu-
 lum manum suam. Quicumque autem vult gaudere
 privilegio clericali, post terminum prædictum pro-
 videat sibi, quod reperiri valeat in hoc scripto, seu
 in quatero ecclesiæ Nicosiensis.

IV. Item quod nullo modo clerici mercationes ali-
 quas exercent indecentes officio clericali, nec te-
 neant bailivias, nec pertractent odiosa negotia quo-
 rumlibet laicorum, & specialiter quæ possent lites si-
 ve scandala in patria generare. Nam secundum Apo-
 stolum; *Nemo fidelis Deo militans, implicat se pom-
 pis & secularibus negotiis, ut ei placeat cui se proba-
 vit.* ^{2. Tim. 2.} Qui vero fecerit contrarium, ut dyscolus a cleri-
 cali tramite, secundum scita canonum puniatur, &
 privetur lucro tali pecunie acquisita per proprium
 episcopum, & per eundem mendicantibus erogetur.
 De aliis vero, quæ non sunt minus gravia, prout culpa
 exegerit, in persona & in officio, si quod habet, ac
 in rebus, per illum ad quem pertinet, gravissime dis-
 stringatur.

V. Item quod laicis quibuslibet non tradantur bai-
 liviæ, nec alia officia prælatorum, nec etiam quorum-
 libet clericorum. Nam ex hoc multa scandala, damna
 magna & vituperia, ecclesiæ & prælati ac clericis in
 istis partibus sunt exorta: & ni caveant, forte ma-
 jora iis quæ dicta sunt adhuc processu temporis
 orientur.

orientur. Quicumque autem id quod dictum est evitare noluerit, officium suum & ministerium vituperans contra sententiam Apostoli: accusatus, a suo superiore gravissime puniatur, & de damnatione ecclesiae, datus per laicos officiales praedictos nullam adversus eosdem habeat actionem.

VI. Item quod omnes clerici addiscant expedite legere qui nesciant & cantare, necnon grammaticae facultatem: ut sciant & intelligant saltem ad litteram grosso modo illa quae dicuntur in ecclesia & audiunt, ad differentiam laicorum: ne sacerdos fiat ut populus, sculptor imaginis idiota. Nam saepe quare Dominus, nec invenit in istis partibus ut deceret, *Vbi litteratus? ubi est verba legis ponderans?* per prophetam.

VII. Item quod omnes clerici praevaleant dum cantantur, vel legitur officium intra ecclesiam, vel extra in processibus, quod non sint actibus vel gestibus dissoluti, sed matrum, devoti, simplices, & quieti, ac Divinis infanti laudibus, ad Dei gloriam & honorem, necnon aedificationem omnium fidei-
 lium qui assistunt. *Quia inter vestibulum & altare plorabant sacerdotes ministri Domini, & dicebant, parce Domine, parce populo tuo,* cum volebant placare Deum de offensis suis, & populi anxiant. Qui autem fecerit contrarium, intendens vanis dissolutionibus: statim in publico per illum qui processioni praerit, sive choro, de aliorum ordine ut dyfcoulus expellatur: & nunquam, nisi per archiepiscopum, vel vicarium ipsius, ad gradum pristinum reducatur.

VIII. Item quod nullus clericus ecclesiasticis vacans officiis, deferre audeat tortos crines, cum secundum Petrum apostolum talis culcus sit habitus mulierum, nec coronam lineam, ut miles laicus, seu vayletus, sed juxta morem curiae debitum clericis, a praedictis abstinere, cum sint manifeste contra decentiam clericalem. Quicumque vero fecerit contrarium, non recedens a tali habitu muliebri, & ornatu solis laicis debito: ecclesiam & ejus beneficium, si quod in ea percipit, sibi pro pena noverit interdictum: & repertus portare cotiam, solvat pro pena 12. solidos, & perdat cotiam.

IX. Item quod nullus clericus ad sacros ordines venire audeat, sub interminatione Divini anathematis, & maledictionis aeternae, qui non sit fama publica de legitimo matrimonio procreatus: vel cum quo saltem non fuerit expressio in defectu natalium, per dominum summum pontificem, vel alium habentem super hoc potestatem, servato juris ordine dispensatum: bonae utique famae, honestae ac laudabilis vitae, sufficiens, vel ad minus competentis literaturae, ac aetatis congruae secundum gradum ordinis quem requirit, qui etiam titulum habeat in certa, & litteram ad hoc illius domini vel dominae firmam & stabilem, qui, vel quae sibi titulum assignavit. Multi enim victum promittunt pariter & vestitum de novo accedentibus ad ordines, & postea cum ordinati repetunt, reddere contradicunt; & oportet eos in vituperium Dei & ordinis quem acceperunt, sub eorum confidentia, vilissime, ut est notorium, mendicare.

X. Item quod nullus clericus, maxime intra sacros ordines constitutus, suspectam mulierem teneat, vel habeat in domo sua propria, de qua possit apud Deum vel homines, sicut incontinentis diffamari. Quicumque vero fecerit contrarium, excommunicationis sententia sit ligatus, necnon privatus beneficio, & suspensus ab executione ordinum, quousque satisfactione praevia, per illum ad quem pertinet restitui

Conc. gener. Tom. XI. Appendix.

A mereatur. Hoc enim execrabile flagitium Apostolus in omnibus, & maxime in clericis, cum multis aliis detestatur. *Fornicatio, inquit, & omnis immundities, Ephes. 5. vel avaritia, nec nominatur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpilo, aut fultiloquum, aut scurrilitas quae ad rem non pertinet, sed magis audio gratiarum.* Unde si mulier suspecta, fuerit in domo clerici cuiuslibet deprehensa, sclava vel ancilla: ipsam pronunciamus ex nunc liberam: & veniat quando sibi placuerit, gratis manumissionis suae a nobis litteram receptura. Et est suspecta mulier, cum qua dudum talis concubuit, vel quia juvenis, vel quia dissoluta gestibus, vel quia etiam de malis procuratoribus factis & turpibus palam, & publice diffamata.

XI. Item quod nullus clericus, sine necessitate maxima, vel in itinere constitutus, bibat vel comedat in taberna, nec eandem vel alia loca intret quoquomodo suspecta. Quicumque autem fecerit contrarium, pro qualibet vice tribus diebus in pane & aqua debeat jejunare, & non intret ecclesiam, nec aliquid recipiat in eadem, quousque poenitentiam compleverit supra dictam. Et hoc, accusatus legitime de re tali, solvat pro vice qualibet 111. solidos dando pauperibus per officialem archiepiscopi, vel ejus vicarium, in cujus civitate vel diocesi facit moram.

XII. Item quod nullus clericus, tanquam suae salutis immemor, furto rei notabilis se exponat. Quicumque autem fecerit contrarium, damnum passio restituat duas partes, licet quinque secundum legem Moysis restituere teneatur.

XIII. Item quod nullus clericus, arma quaelibet de nocte portare audeat nec de die, nisi talis casus emerget, quod hoc licite possit facere sine culpa. Quicumque autem fecerit contrarium, privetur armis omnibus per praelatum ad quem hoc pertinet; & ultra hoc, prout de jure fuerit, puniatur. Arma quidem nostrae militiae non sunt carnalia, dicit Apostolus, sed potius spiritualia, quibus debemus nos defendere ab hostibus ecclesiae, ac fidei, & totum populum Christianum.

XIV. Item quod nullus clericus ad otium diu sedeat in plateis, in quibus facile judicantur innoxii qui transeunt, per sedentes; sed potius in occulto despicat, & judicet semetipsum: nam judicabitur a Domino, quia judicavit ignorans alios. Nec ludat publice vel occulte, nec luforos respiciat sive affociet, recipiat, vel det eis, aut etiam molefactoribus quibuslibet, consilium, auxilium vel favorem. Nam cum sancto sanctus eris, & cum perversis necessario
Psal. 17. perverteris. Quae est participatio justitiae cum iniquitate? ait Apostolus: quasi dicat, nulla penitus debet esse.

XV. Item ad evitandum tumultum & deordinationem chori, detur pecunia canonicis & aliis pacifice tali hora in diebus solemnibus, quod Missam celebrans non turbetur, nec alii circumstantes: ut sit cultus justitiae silentium, & discursus indebitus per chorum & ecclesiam tunc temporis compescatur.

XVI. Item qualibet die Dominica, & festo solemniori, semper in majori ecclesia fiat sermo, prout decanus provide ordinabit. Nam *vacuus est sermo Dei & H. b. 4. inefficax, & penetrabilior omni gladio accipit, pertinens usque ad divisionem animae ac spiritus, compagum quoque & medullarum, & discretior cogitationum ac intentionum cordis,* ait Apostolus, nec revertitur ad me *vacuus* praedictus sermo, dicit Dominus, *sed faciet & prosperabitur in omnibus ad quoscumque salubria illum misit.*

XVII. Item obsecramus in Domino, licet auctoritatem habeamus super hoc imperandi, quod in altari majoris ecclesie Nicosiensis, soli canonicis ecclesie administrant, tam in Missis quam in epistolis & evangelis: & quod alteris vicibus per ordinem fiant hebdomadarii & cantores in diebus solemnibus propter sedis authenticum principatum. Honor tamen & reverentia fiat episcopis, & aliis superioribus, quando eis placuerit in predicta ecclesia celebrare.

XVIII. Item quod nullus presbyter sine confessione prævia temere audeat celebrare: dum tamen possit commode habere copiam sacerdotis, & necessitatis articulus non emergat ut sine confessione faciem Dei præoccupet, ne irascatur Dominus contra eum, & subito ultionem recipiat de peccatis.

XIX. Item quod sacerdotes, quando celebrant, cum summa reverentia, & in silentio, ac devote se habeant in altari: & post ablutioem manuum, nihil omnino teneant in capite propter frigus vel aliud: nam facerent magnam irreverentiam, atque intolerabilem sacramento. Et quicumque contrarium attentare præsumpserit, loquendum scilicet impertinentia, seu clamore, vel tenendo quicquam in capite tanquam irreverens, indevotus, atque insipiens: a quolibet officio Missæ privatus sit per tres menses, & ultra: etiam quousque per iudicium prælati sui proprii, ad statum celebrandi congruum & debitum reducat. Et idem ordinamus penitus de ignorantibus presbyteris, qui defectus multos in Missa faciunt, dum celebrant coram Deo & populo, & facere nullatenus erubescunt.

XX. Item quod Divinum officium in choro melius recitetur, de die pariter & de nocte, ad Dei gloriam & honorem, necnon ædificationem populi, & debitum ministrorum ecclesie fidelium persolvendum. Nam si de die pauci nunc ad chorum veniunt, de nocte multo veniunt pauciores: & cum pro labore suo recipiant bona stipendia & pingua, debent ea fideliter & sine fraude qualibet promereri.

XXI. Item quod quilibet sacerdos, specialiter de propria licentia sui episcopi, discretum habeat suum confessorem: cui & non alii semper, quando commode poterit, confiteatur integre, humiliter, & devota. Necessè est enim, ait Gregorius, ut manus mundas habeat, qui aliorum tergere fordes curat. Nolumus tamen, nec approbamus, quod confessus, vice versa suum eodem tempore audire debeat confessores.

XXII. Item quod omnes clerici de alienis partibus venientes, certificent episcopum in cujus eligunt diocesi residere, de susceptis ordinibus, per litteras vel per testos: & aliter eos non ordinet, si requirant, nec permittat eos sacramenta ecclesiastica ministrare.

XXIII. Item quod in forma præsentem annum, canonici ecclesie Nicosiensis totum officium ecclesie perfecte corrigant, ut sit perpetuo uniforme, vel assumant ex tunc in posterum officium Romanæ curiæ, antiquitus cum magna diligentia ordinatum. Et ad hoc per obedientiam sacram dicti canonici teneantur, nec aliquid recipiant de suis iuribus in prædicta ecclesia, ultra præfatum terminum, quous-

que ordinaverint de Divino officio ecclesie, ut dictum est.

XXV. Item quod sine necessitatis articulo nullus presbyter confessionem audiat cuiusdam subditi, five parochiani, magistri, capellani, sine sua licentia, & informatione utili & salubri, qualiter eum moneat plenissime confiteri & satisfacere integraliter, ut tenetur. Et etiam si est excommunicatus, quod primo faciat se absolvi: nam aliter nihil prodest sibi confessio ad salutem, nec absolutio potest dari.

XXVI. Item quod sine magna causa & notabili, ut est mortis articulus, vel etiam gravis infirmitas, & evidens periculum, nulli carnes comedendi licentia in Quadragesima, & aliis abstinendi temporibus, concedatur: quia non potest fieri, servato juris ordine, nec status ecclesie sanctæ, quem transgredi gravissimum peccatum est. Et si absque licentia ministrorum ecclesie, forsitan aliqui carnes comederint, præter modos qui dicti sunt: puniantur ecclesiastica disciplina, nec absolvantur leviter, nec etiam per quoslibet, sed solum per archiepiscopum, vel ejus suffraganeos, qui more infidelium ipsos puniant, si publice deliquerunt: vel domino summo pontifici, si visum ei fuerit, tales mittant.

XXVII. Item quod omnes clerici vitent excessum quemlibet in vestibus, cibis, equis, felle, & aliis quibuscumque. Non enim Christi pauperis collatum sibi patrimonium debent in excessu expendere, sed in suis necessitatibus moderatis: ut eorum modestia cunctis hominibus fiat nota, & specialiter in epulis: nam superfluitas in talibus notorium est peccatum. *Utere quasi homo frangi, ait sapiens, iis qua tibi apponuntur: ut non, cum manducas multum: odio habearis.* *Eccli 37.*

XXVIII. Item quod dominus archiepiscopus, ac ejus omnes suffraganei episcopi, hæreses & errores contra fidem catholicam, bonos mores, & doctrinam sanam & salutiferam Christi, & ecclesie Romanæ, modis & viis quibus poterunt, de regno Cypri & provincia satagant extirpare: quia procreante diabolo, multo major est ibi hodie infidelium, ut intelleximus a pluribus fide dignis, quam sit fidelium. Et hoc esse non potest sine magna negligentia prælatorum: quia non carent scrupulo societatis occultæ, qui sic manifesto facinori patenter desunt obviare.

XXIX. Item quod omnia sacramenta ecclesie sanitæ vigente corporis recipiantur in ecclesia, & publice, non occulte: nec aliquis extra ecclesiam illa sine necessitate maxima, ut est mortis articulus, administret. Quicumque vero fecerit contrarium, pœna canonica gravissime puniatur.

XXX. Item quod discrete provideant episcopi & prælati, ut quilibet ecclesie suæ in scripto manu publica redditus omnes faciat annotari: & in tribus aut quatuor locis fideliter & integre conservari ad majorem memoriam futurorum.

XXXI. Item quod ecclesie ornamenta sint multa, numerosa, & varia, sicut decet: ac plures etiam servitores, libri boni & utiles, ac calices argentei & aurei, campanæ multæ insuper, prout facultates ecclesie commode poterunt sustinere: ita quod laus Divina valeat honorabiliter in qualibet ecclesia episcopali fieri sicut deest.

XXXII. Item quod solemnes fiant ecclesie per prælatos, ubi factæ non sunt, secundum loci exigentiam cuiuslibet, de opere bono & solido, tamen nullatenus cimoso, & alia similiter ædificia, utilia & necessaria pro habitationibus prælatorum: & in locis suis episcopi resideant continue ut tenentur, quando alibi

Deest numerus.

alibi facere pro arduis negotiis ecclesie non habeant.

XXXIII. Item quod quilibet episcopus & praelatus, sicut pater, subiectos suos, & maxime clericos, ut filios carissimos, erudiat & nutriat in moribus & disciplinis, specialiter legis Dei atque celestium mandatorum: & super eos vigilet diligenter, ne devient per errorem a recto tramite veritatis ac fidei, quae viam aperit fidelibus ad salutem.

XXXIV. Item quod nullus clericus, in publico vel occulto, praelato suo audeat iniquo animo detrahere, vel falso cum apud aliquem diffamare. Nam hoc est magnum periculum & peccatum, praeter damnum ecclesiae, quod non possit de facili reparari; nec non & animae diffamantis occisio, & pacis perturbatio morum. *Viv enim peccator turbabit amicos, ut ait Sapiens. & in medio pacem habentium immiscet inimicitias. Quare susurro & bilinguis, a Deo est maledictus, multos enim turbat pacem habentes. Quicumque vero taliter inventus fuerit falso praelatum suum, vel episcopum diffamasse, causa suscitandi litem atque discordiam inter ipsum & populum, vel dominum temporalem, aut clericum suum, seu capitulum: ab omnibus beneficiis & officiis sit suspensus, quousque satisfecerit de offensa ecclesiae, ac praelato, prout de iure fuerit faciendum.*

XXXV. Item quod festum de corpore Domini, secundum ordinationem felicis recordationis Urbani papae, fiat solemniter in tota provincia Nicosiensi, feria quinta post octavam Pentecostes, cum octava.

XXXVI. Item quod corpus Domini extra ecclesiam, quando necesse fuerit, cum magna reverentia deferatur, & infirmis cum devotione, ut decens est, ministretur. Quicumque autem in itinere sibi occurrerint dum portatur, adorent eum flexis genibus, humiliter, nudato capite, ac iunctis manibus, reverenter. Et omnibus qui per xl. passus eum associaverint, vel vestes pedibus portantis eum straverint in via, vel lumina sibi accenderint, xl. dies de indulgentia elargimur. Et si equitantes portanti corpus Domini occurrerint, debent statim descendere, ac regi regum Domino devotam reverentiam cordis & corporis humiliter exhibere.

XXXVII. Item quod omnes clerici, tam juvenes quam alii, qui chorum intrare voluerint, capis nigris in hieme dum dicitur officium, sicut canonici, de caetero induantur.

XXXVIII. Item quod omnes clerici, ut consuetum est, diebus Dominicis singulis ad processionem omnino veniant: & nullus audeat remanere, de illis specialiter qui sunt ad hoc per statutum ecclesiae obligati. Et quicumque remanserit sine licentia specialia, & causa valde necessaria, nihil ex tunc recipiat in eadem: quousque fuerit per mandatum archiepiscopi, vel vicarii eiusdem, voce vel littera restitutus.

XXXIX. Item quod nullo tempore utantur clerici servitio ecclesiae deputati, maxime in choro, vel locis aliis sacris, ineptis novitatibus, nec cantu aliquo dissoluto, contra usum laudabilem ecclesiae Nicosiensis.

XL. Item quod omnes clerici contra nostram sententiam focarias retinentes, excommunicentur nominatim & publice: ac conferantur aliis eorum beneficia, nec audeant in susceptis ordinibus ministrare.

XLI. Item quod omnes clerici servitio ecclesiae deputati, has omnes constitutiones habeant, & alias per legatum cardinalem, & Nicosienses archiepiscopus,

copos, dudum factas: quas omni mense legant semel ad minus, tam provide, quam distincte: ut melius sciant quid habent facere circa ecclesiam, & non possint de ignorantia excusari.

XLII. Item quod bacularii nostri, & etiam ecclesiae, omnes illos qui contra dictas constitutiones facient, vel aliquam praedictarum, ex nunc aperte potestatem habeant citandi eos personaliter coram nobis, ut pro demeritis in corpore vel in pecunia puniantur.

Lectione & recitatione fuerunt constitutiones seu ordinationes praedictae in maiori ecclesia Nicosiensi, Anno Domini millesimo trecentesimo tertio decimo, Indiction. xi. die xv. mensis Iunii, in qua fuit synodus celebrata.

B CONSTITUTIONES IOANNIS archiepiscopi Nicosiensi.

Ann. M. CCC. XX.

In nomine Domini, amen.

In scriptis sunt constitutiones, & ordinationes factae per reverendum in Christo patrem & dominum, dominum fratrem Ioannem archiepiscopum Nicosiensem, super emendatione & correctione ac reformatione maioris ecclesiae Nicosiensi, ipsius capituli, ac clericorum Nicosiensium.

C PRO OE M I V M.

Quia pastoralis curae sollicitudo esse debet, & ad hoc illam Deus praordinavit, ut evellat, dissipet, plantet, & aedificet: & nos frater Ioannes archiepiscopus praedictus ex debito nobis incumbentis officii nostram matricem ecclesiam Nicosiensem visitaverimus, secundum modum, & formam ecclesiasticarum traditionum, & invenerimus nonnulla emendatione ac eradicatione digna, nonnulla egere reformatione, & aliqua ibi necessario fore aedificanda seu plantanda: quantum cum Deo possumus volentes ea emendare, corrigere, aedificare, seu plantare.

I. Ut assisi & alii beneficiati quotidie per se officium celebrent in ecclesia.

Ordinamus, statuimus, & mandamus, quod omnes assisi, & alii beneficiati in dicta ecclesia, continue debeant horis consuetis ad dictam ecclesiam accedere, ad officium celebrandum per se tantum, & non per hebdomadas, & ad serviendum in ordine suo. Contra facientes autem poena dupli ejus quae ante consuevit solvi, debeant de facto multari, nisi infirmitate excusentur.

II. De punitione deficientium.

Item ordinamus & mandamus, quod omnes canonici percipientes praebendam, debeant interesse Divino officio diebus singulis, nisi iusta de causa excusentur: de qua eorum conscientias oneramus. Et tunc clericos suos, quos tenent & debent tenere, mittere teneantur. Alias autem si contra fecerint, poena denariorum sex puniantur, & punientur sicut caeteri, & pro eorum clericis ipsorum domini teneantur.

III. *De habitu intra ecclesiam portando.*

Item præcipimus & mandamus, quod canonici omnes, & assisi, & alii beneficiati dictæ ecclesiæ, nullo modo debeant intrare ecclesiam, nisi habitu honesto induti: videlicet in hieme canonici capis, & assisi & alii beneficiati capis; in æstate, superpellicio sive cotta, & canonici cum almutiis. Et in hoc nullam excusationem seu exceptionem prætant: pœna duorum bysantiorum, canonici; & unius bysantii, assisi.

IV. *De habitu extra ecclesiam.*

Item præcipimus ut tam canonici, quam alii clerici beneficiati, sive majoris ecclesiæ, sive nostræ diœcesis, in habitu corporis & statu mentis, & Deo, hominibus studeant placere: ut nec in superstitiosis vestibus, aut tonsura, intuentium, quorum forma & exemplum esse debent, offendant aspectum: scilicet ut nullus extra domum suam porter guarachiam deante scissam, seu apertam per terram; nec mappillos de argento seu auro, nisi de panno tantum aut offe; nec capillos habeant descendentes ultra extremitatem ultimam auris. Et qui post octo dies a die præsentis monitionis inventus fuerit in tali habitu prohibito, pœna duorum solidorum pro vice qualibet puniatur.

V. *De anniversariis pro defunctis solemniter celebrandis.*

Item statuimus & ordinamus, quod anniversaria quæ pro defunctis celebrantur, debeant solemniter celebrari, ad hoc ut viventes inducantur exemplo pro defunctis oblationes offerre: cum *salubris sit cogitatio, pro defunctis exorare*. Deficientes autem & contra facientes, per illum qui regit chorum, debent ad hoc moneri. Quod si se non correxerit, seu emendaverit: parte sibi de anniversario contingenti privatus sit ipso factò, & aliud tantumdem perdat.

VI. *De Missa pro defunctis.*

Item quod, sicut scriptum est, omnes morimur; & alibi, quia pro obeuntibus Deus placandus est sacerdotum oblationibus, aut eorum elemosynis: ideo statuimus & ordinamus, quod continue in dicta ecclesia majori post Missam de beata Maria virgine, dicatur Missa pro defunctis in altari beati Martini, per illos per quos consuevit fieri.

VII. *Ut exeuntes de choro, puniantur.*

Item quia multi sunt de assisis, & aliis beneficiatis, qui seipso decipiunt, & aliis detrahendi de eis præbent exemplum, exeuntes chorum, quasi volentes Missam celebrare, & non celebrant: volentes huic morbo, salubri remedio providere, volumus quod ille qui punctat defectus in ecclesia, punctet omnes exeuntes de choro; & ille qui est in sacrificia, punctet omnes celebrantes Missam: ita quod si punctatus in choro, non reperiat punctatus in sacrificia, pœna dupli sicut de aliis defectibus puniatur.

VIII. *Ut in choro cessent profana colloquia.*

Et quod scriptum est, *Decet domum Domini sanctum, & domus mea, domus orationis vocabitur*, sicque in ea debet esse quieta conversatio, Deo grata, inspicientibus placida, quæ considerantes non fo-

*Psalm. 92.
Linn. 19.*

alum instruat, sed reficiat. Idcirco volumus & mandamus, quod cessent in choro vana, & multo fortius sæda & profana colloquia, & confabulationes qualibet, sive inter se clericos, sive ipsi clerici cum aliis. Qui autem contra fecerit, secreto accusatori stabimus: & pœna xii. denariorum vice qualibet punietur.

IX. *Ut inducantur consistentes in morte, relinquere aliquid pro fabrica ecclesiæ.*

Quia ecclesiam fraudare, sacrilegii instar obtinet; & lucrum unius, alii in damnum verti non debet: monemus omnes & singulos confessores, deputatos & deputandos per magistrum capellanum, & ipsum magistrum capellanum, quod decedentes inducant ad relinquendum ecclesiæ nostræ de bonis suis ad opus ecclesiæ; & quod in hoc fraudem non committant, in faciendo sibi relinqui seu tacite dari. Ad quam fraudem expellendam & evitandam, volumus & mandamus, de omni eo quod tali confessori relicto, seu aliter datum fuerit, medietatem esse debere dictæ ecclesiæ Nicosiensi, & dictæ ecclesiæ ad restitutionem teneri, nisi tandumdem dictæ ecclesiæ fuerit per dictum testatorem relicto. Quod si quis reperiatur fuerit fraudem committere, occultando tacite datum: in duplo ejus quod acceperit, puniatur.

X. *Ut pro confessione, bapismo, extrema unctione, nihil petatur.*

Item statuimus, ad hoc ut pauperes non retrahantur a confessione suorum peccatorum ob verecundiam, quia non habent aliquid posse dari, quod sacerdotes deputati ad confessiones audiendas, nil ab ipsis pœnitentibus, & confiteri volentibus, in festivitatis anni principalibus percipiant, etiam si sponte offeratur. Quod si secus factum fuerit, eidem a quo percepit, quadruplum, tanquam male ablatum, restituere teneatur. Idem in baptismo, nisi offeratur in altari a dictis contentibus, & nomine baptizatorum. In extrema unctione nil petatur: sed si sponte offeratur, licite possit percipere.

XI. *Ut qui venerunt ad exequias, stent usque ad finem sepulture.*

Et quia non videtur venisse, nisi qui usque ad finem steterit: idcirco monemus & hortamur, quod omnes clerici qui venerint ad obsequias alicujus defuncti, usquequo corpus traditum fuerit sepulture, stare debeant; & quod ille qui habuerit solvere clericis pro ipsa processione, solvere debeat in fine sepulture; & non reperto usque ad finem sepulture: nil dare debeat, pœna dupli ejus quod solverit sibi imminenti.

XII. *De iis qui fraudant suffragia defunctorum.*

Cum gravius sit illos fraudare qui eorum suffragio indigent: idcirco cum defuncti suffragia vivorum expectent, monemus ac etiam mandamus, quod nullus assisus recipere debeat pecuniam pro Missis defunctorum, nisi pro quâ crediderit vere se posse Missam celebrare. Contra facientes autem Divinum expectent iudicium, & nihilo minus nostro arbitrio puniantur.

XIII. *Ut clerici existenses in choro respondeant Missam celebranti.*

Item statuimus, volumus, & mandamus, ut clerici

rici omnes in choro existentes sursum corda ad Deum dicantur habere, tam canonici quam clerici alii existentes in choro, respondere debeant sacerdoti celebranti Missam, dum celebrat, & ei qui cantat primo in choro, seu locum cantoris tenet. Contra facientes autem puniuntur, sicut de aliis defectibus, & poena quatuor denariorum pro vice qualibet puniuntur.

XIV. *Ut omnes canonici, clericos suos teneant.*

Item ordinamus & mandamus, quod canonici omnes, tam personales, quam alii, suos clericos tenere debeant, sicut fuit alias constitutum: dummodo tales teneant qui alias in dicta ecclesia non sunt beneficiati, nec intulati, seu aliquid certum pensum de ecclesia, seu pro ipsa percipiunt. Contra facientes autem, in tantum de suo beneficio puniuntur, in quantum clerici quos tenere deberent, possent commode sustentari.

XV. *Ut punctator legaliter officium exercent.*

Item monemus illum qui habet seu habebit in futurum punctare, legaliter suum officium exercere, si Dei & nostram indignationem vitare voluerit.

XVI. *De lusoribus ad azardum.*

Item monemus omnes & singulos clericos, cuiuscumque conditionis & status, fugere tabernas, loca inhonesta, & ludum azardi. Contra facientes autem nostro arbitrio puniantur.

XVII. *Ut clerici abstineant a mercimoniis.*

Item quia Dominus vendentes, & ementes de templo eiecit, & nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus: idcirco monemus omnes & singulos clericos, abstinere a mercimoniis, & a negotiationibus seu lucris illicitis: nisi quæ pro vita tantum ipsorum suffecerint. Contra facientes autem poena canonica puniantur.

XVIII. *Ut servientes ecclesie, adsint hora congrua.*

Item ordinamus, quod tam sacerdotes, quam diaconi & subdiaconi, & alii clerici, qui per hebdomadas servire debent, interesse debeant ad celebrandum & serviendum in sua hebdomada in hora congrua. Quod si repertus non fuerit, alius pro eo servire debeat in ordine absentis: & habeat & habere debeat a tali absente vi. denarios, nisi iusta causa fuerit impeditus, quam ante horam Missæ decano debeat notificare.

XIX. *Ut sacerdos in serviendo diaconis præponatur.*

Item quod quoties Missa celebratur in ecclesia, & aliqui defecerint, qui deberent sacerdoti in altari diaconi seu subdiaconi loco servire, ita quod aliquis sacerdos haberet tunc substitui, quod non celebret sacerdos in officio subdiaconatus, nisi fuerit sacerdos qui deberet servire loco diaconi: aliter sacerdos semper in serviendo diaconibus præponatur. Qui contra fecerit, retinendo celebrare post sacerdotem, puniatur in vi. denariis: nisi aliquis ex subdiaconibus, seu aliis diaconibus, fuerit in ecclesia supradicta.

Lectæ & publicæ & pronuntiæ fuerunt prædictæ constitutiones in majori ecclesia Nicosiensi,

præsentibus, audientibus, & intelligentibus, canonicis, assistis, & clericis ecclesie prædictæ, ad prædictas constitutiones audiendas de mandato supradicti domini archiepiscopi vocatis, & in ipsa ecclesia specialiter congregatis. Quas quidem constitutiones dictus dominus archiepiscopus mandavit inviolabiliter observari, & exinde confici præsens publicum instrumentum, in præsentia venerabilis viri domini Guillelmi de Antio canonici plebis sanctæ Mariæ civitatis eiusdem, dicti domini archiepiscopi officialis, religiosorum virorum fratrum Benedicti de Burgo sancti sepulchri, & Iacobi de Vrbe veteri ordinis fratrum Prædicatorum, sociorum domini archiepiscopi supradicti, ac sapientium virorum dominorum Iacobi de Ancona juris utriusque periti, & Michaelis de Antio medicinæ artis professoris, testium & sociorum assistentium domino archiepiscopo supradicto. Ann. Dom. a Nativitate ejusdē M. CCC. XX. Indictione III. tempore domini Ioannis papæ xxii. die septima mensis Aprilis.

Et ego Theodinelus magistri Bernardi de Aquasparta, imperiali autoritate iudex ordinarius, atque notarius, & prædicti reverendi in Christo patris & domini, domini fratris Ioannis archiepiscopi Nicosiensis familiaris, & scriba publicus, prædictas constitutiones, de mandato dicti domini archiepiscopi, legi & publicavi, & in hanc publicam formam redigens, meo solito signo signavi.

IOANNIS ARCHIEP. NICOSIENSIS

Constitutiones editæ, ann. M. CCC. XXI. & consequentibus.

I. *De ingressu in monasteria monialium.*

Nos frater Ioannes permissione Divina archiepiscopus Nicosiensis, monemus & hortamur in Domino omnes & singulas personas, tam clericos quam laicos, cuiuscumque conditionis existant, ne infra claustra, seu septa monasteriorum monialium de Nicosia intrare debeant, sine nostra licentia speciali: exceptis dominabus reginis, & earum comitiva, ac etiam sororibus domini Regis, quibus propter specialem prærogativam eis deferimus in hac parte: & exceptis confessoribus ipsarum per nos deputatis, quibus intrare liceat tempore necessitatis. Alias, tam intrantes, quam etiam introducentes eisdem, poenam excommunicationis incurrere volumus ipso facto. Datum Nicosiæ in nostra majori ecclesia Nicosiensi, die xvii. Iunii, Indictione iv. ann. M. CCC. XXI.

II. *De non celebranda Missa nuptiali sine licentia.*

Item statuimus & ordinamus, quod nullus sacerdos debeat, vel præsumat Missam nuptialem celebrare, sine nostra licentia speciali, aut magistri capellani ecclesie Nicosiensis, cui confiterit ipsum matrimonium, ut est moris, esse legitime proclamatum. Qui vero contra fecerit, nostro arbitrio puniatur.

III. *Ut assistens qui celebrat pro mortuis, non se obliget ad aliud officium.*

Item inhibemus, quod nullus ex assistis nostræ ecclesie supradictæ, qui Missam assistit debet pro mortuis celebrare, ad aliquod servitium seu officium celebrandum se obliget, nec faciat quoquo modo. Qui autem contra fecerit, acriter nostro arbitrio puniatur.

IV. *Ut altari serviat, qui vivit de altari.*

Cum ad hoc sint ecclesiastica beneficia deputata, ut idonee in Divinis officiis ecclesie serviantur, & ad ipsum ministerium talis quæri persona debeat, quæ per se ipsam illud valeat exercere: quare unusquisque in ea vocatione manere debet in qua extitit evocatus, ac jure debet altari servire, qui de altario victum quærit.

V. *Ut assisus per seipsum serviat in Divinis.*

Sane nobis fratri Joanni archiepiscopo Nicosiensi innotuit, quod nostra Nicosiensis ecclesia quibusdam ex servitoribus & assisus ejus absentibus, & quibusdam presentibus, diversis negotiis se implicavit, aliis per eos minus dignis substitutis, circa Divinum cultum plurimum destituitur, & quod ipsorum officium ac nomen requirunt, scilicet continuam assistentiam vix saltem per mensem adimplent. Nos volentes statui nostræ ecclesie providere circa ecclesiasticum ministerium, quod semper dispositum augmentare, & ipsorum assisium saluti consulere: statuimus & ordinamus hac constitutione inviolabiliter valitura, quod omnes & singuli assisus nostræ ecclesie, in eo ordine cuius beneficium obtinent seu præbendam, serviant in Divinis per seipsos, & non per alium substitutum, non obstante, si alium titulum sub expectatione habeant in ecclesia memorata: nisi infirmitate aut juste absentie causa, a nobis etiam obtenta licentia, valeat excusari. Contra facientes autem volumus præmissis canonice subiacere.

In nomine Domini, amen. Anno Domini a Nativitate ejusdem M. CCC. XXIII. Indictione vi. tempore domini Joannis papæ XXI. die ultima Augusti, prædicta proxima constitutio edita contra assisus ecclesie Nicosiensis, ad eorum doctrinam publicata fuit & lecta in auditorio, ubi jussu redditur apud archiepiscopatum juxta capellam, presentibus omnibus assisus ecclesie præbata, & dominis Baliano Gnezi, & Roberto Turcheti, canonicis ecclesie antedictæ, presentibus etiam Andrea Gallioti, Joanne Gualterij, Feltono Tabarani, magistro Petro Anselmi, & Constantio baculario, cum pluribus aliis testibus vocatis ad prædicta.

VI. *Contra falsos testes.*

1. Pet. 4. Quia tempus est, ut iudicium a domo Dei incipiat, testante scriptura, ut quos Dei timor a malo non revocat, saltem ecclesiasticæ cohibeat severitas disciplina: licet nos frater Joannes archiepiscopus Nicosiensis, tempore quo fuimus in Cypro, relatione quamplurimum audiverimus, morbum pestiferum falsorum testimoniis pullulasse, & etiam adhuc vigere: considerantes aliqua a nostris prædecessoribus contra prædicta fuisse statuta, non de facili credere poteramus aliquos tam insanos, quam etiam hebetes mente, qui se tanto crimine irretirent, ut Deum contemnerent, iudicem fallerent, ac offenderent innocentem: quæ omnia perpetrant, cum falsum testimonium proferunt, ac proferri procurant. Sed quia nos ipsi experimento didicimus, multos prædicta postponere in delusum, in animarum suarum periculum, & damnium non minimum aliorum: cogimur ferro abscindere vulnera putrefacta.

Idcirco nos frater Joannes prædictus, monemus & hortamur in Domino, pro prima, secunda, & tertia monitione, omnes & singulos, tam clericos quam

A laicos, masculos & feminas, cuiuscumque conditionis & status existant, & nihilo minus sub pœna excommunicationis mandantes, qui in nostra curia tulerunt testimonium falsum, seu ferri tractaverunt, seu procuraverunt, unde sententia fuerit subsequuta, quod ipsi, quantum in ipsis est, revocent dictum suum, ut ex sententia tam damnabili, perniciosa executio sequi non possit, seu nobis secreto manifestent. Multo magis, si adhuc sententia lata non fuerit, dictum suum revocent, vel nobis pandant: & hoc infra ix. dies, quorum tres pro primo, tres pro secundo, & tres pro tertio termino preemptorio assignamus. Contemptores autem huiusmodi nostræ monitionis, ex nunc prout ex tunc, in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus mandantes, omnes & singulos prædicta committentes, seu aliquid de præmissis, ipso excommunicationis vinculo innodari, quorum absolutionem nobis solummodo reservamus: non intendentes, per commissionem aliquorum casuum per nos factam prædictos includi, nisi specialiter in commissione nominaremus eisdem.

VII. *Ut religiosi non habeant advocatos & procuratores perpetuos, nec dent eis perpetuas assisus.*

Item statuimus & ordinamus, quod nullum monasterium, prior, abbas, vel conventus, vel quicumque alius administrationem habens, ipse civitatis, seu diocesis Nicosiensis, possit advocatum, procuratorem, seu patronum, vel defensores, clericum vel laicum, ad eorum servitium perpetuo deputare, pro patrocinio, procuratore & defensione eis in posterum præstandis, nec eorum alteri possint perpetuam assisiam seu pensionem annualem constituere in futurum; sed liceat eis advocatum, procuratorem, seu defensorem querere in causis de novo emergentibus, quibus convenienter possint, considerato labore, providere de eorum salario & mercede, revocantes, cassantes, & annullantes omni modo, jure, & forma, quibus melius possimus, omnes perpetuas assisias, seu pensiones, hactenus per quoscumque abbates, conventus, priores, seu quoscumque alios administratores monasteriorum ipsorum, quibuscumque advocatis, procuratoribus & defensoribus concessas, ordinatas & factas. Mandantes ex nunc tenore presentium, abbatibus, prioribus, conventibus, & quibuscumque aliis administrationem ipsorum monasteriorum habentibus, quod hinc ad xv. dies ex nunc in antea computandos, dictas assisias, seu pensiones perpetuas, studeant effectualiter ad jus ipsorum monasteriorum revocare; nec dent, nec dare debeant easdem, sub pœna excommunicationis, & sub pœna i. byzantium de Cypro, & alia pœna nostro arbitrio infligenda.

VIII. *Ut religiosi & clerici non contrahant ultra certam summam.*

Item statuimus & ordinamus, quod nullum monasterium, abbas, prior, vel conventus, vel quicumque alius clericus, Latinus vel Græcus, civitatis vel diocesis Nicosiensis, suo nomine proprio, seu nomine suæ ecclesie, mutuum contrahere, emptionem seu venditionem, assidationem, seu quicumque alium contractum excedentem summam C. Byzantium alborum de Cypro; & alius quivis clericus cuiuscumque alterius ecclesie, ultra quantitatem xxv. byzantium, sine nostra seu superioris sui speciali licentia & mandato, debeat. Et si contraxerit, ipsa obligatio

obligatio seu contractus, ecclesiam seu monasterium non valeat obligare: ita quod ipsa ecclesia seu monasterium, ad dictum debitum reddendum nullatenus obligetur, nec etiam compellatur. Et quicumque contra fecerit, punietur poena nostro arbitrio inferenda.

Prædictæ constitutiones lectæ & promulgatæ fuerunt per dominum archiepiscopum supradictum, in sacristia seu thesauro suæ ecclesiæ Nicosiense, præsentibus venerabilibus viris dominis, Nicolao de Camilio, Henrico de Biblio archidiacono, Philippo Alamanno, Elia Anselmi, Laurentio de Berico, & Baliano Guezi, canonicis, & capitulo ecclesiæ supradictæ, cum plures canonici in capitulo tunc non essent, expresse consentientibus in prædictis. Anno Domini a nativitate ejusdem M. CCC. XXIV. Indictione septima, tempore domini Ioannis pape XXII. die xxii. mensis Ianuarii.

IX Vt ecclesiæ Nicosiense iura & honores a nemine usurpentur, & usurpata restituantur.

Nos frater Ioannes, permissione Divina archiepiscopus Nicosiense, monemus pro prima, secunda, & tertia monitione, de consilio & consensu capituli & canonicorum nostræ ecclesiæ Nicosiense, omnes & singulos tam mares quam feminas, cuiuscumque status, ordinis & conditionis existant; & nihilo minus eis & cuilibet eorum sub poena excommunicationis districtè præcipiendo mandamus: quatenus iura, honores, & bona ecclesiæ Nicosiense prædictæ, deinceps non usurpent, nec usurpare audeant scienter: immo, iura, honores, & bona jam dictæ ecclesiæ dudum usurpata, occupata, seu subtracta, taliter usurpantes, occupantes, seu etiam subtrahentes, infra sex dies a die datarum præsentium computandos, quorum duos pro primo, duos pro secundo, & duos pro tertio & peremptorio termino, eis & cuilibet eorum, tenore præsentium assignamus, ipsa iura, honores, & bona restituant ipsi ecclesiæ, & restituere teneantur cum effectu. Alioquin, in usurpantes imposterum scienter iura, honores, & bona prædicta, & jam usurpata, occupata, seu subtracta, infra dictum terminum non restituentes, seu emendantes, sententiam excommunicationis, contra ipsos & ipsorum singulos, de consilio & consensu canonicorum & capituli ecclesiæ supradictæ, proferimus in his scriptis, quam ipsos & ipsorum singulos incurrere volumus ipso facto. Ad denunciationem & aggravationem ipsius sententiæ nihilo minus procedemus, ipsorum inobedientia exigente. Datum Nicosiæ die penultima mensis Martii, Indictione octava, anno Domini M. CCC. XXV. tempore Domini Ioannis pape XXI.

X. De eligentibus sepulcrum extra suam ecclesiam.

Si de parochianis nostris aliquis apud aliam ecclesiam elegerit sepulcrum: morte nunciata ipsius, duæ tantum campanæ pulsentur, &c. ut supra capit. concilii Nicosiense, an. M. CC. LXXXVIII.

HELLIÆ ARCHIEPISCOPI NICOSIENSIS.

CONSTITVTIO

Qua prædecessorum constitutiones innovat.

Quoniam laudandæ diffinitionis intentio, pastoris sit semper studiis adjuvanda: cura est sollicitudinis Concilii generalis. Tom. XI. Appendix.

Adhibenda, ut ea quæ pro cultu Divino, quiete ecclesiasticæ conversationis, sunt disposita & ordinata, nec dissimulatio negligere, nec quædam valeat præsumptio perturbare. Quia nos frater Helias, Dei & apostolicæ sedis gratia Nicosiense archiepiscopus, multas scimus constituitur ones & leges, tam a legatis sedis apostolicæ, quam a nostris prædecessoribus, emanasse ad decus cultus Divini, & honestatem ordinis clericalis, quas, nostram ecclesiam visitantes invenimus, ut plurimum datas in neglectum, & sic potius membranas occupasse, quam in aliquo fructum saluferum attulisse: idcirco omnes constitutiones legatorum sedis apostolicæ, editas ad cultum Divini nominis & honestatem ordinis clericalis, tanquam validas, firmas præsentialiter denunciamus: ac constitutiones prædecessorum nostrorum, in quantum non sint primæ posterioribus contrariæ vel adversæ, approbamus & ratificamus, ac etiam innovamus: mandantes, ipsas pro diffinitione nostræ visitationis debere inviolabiliter observari.

CONCILIUM NICOSIENSE
ab Helia archiepiscopo, cum suffraganeis,
celebratum.

Anno Domini M. CCC. XL.

P R Æ F A T I O.

In nomine Domini Iesu Christi, amen.

Congregato & convocato provinciali concilio Regni Cypri in aula archiepiscopatus Nicosiense per reverendum in Christo patrem & dominum, dominum fratrem Heliam, Dei & apostolicæ sedis gratia archiepiscopum Nicosiensem, metropolitanum regni prædicti, una cum suffraganeis suis, reverendis in Christo patribus, dominis, Odone Paphensis, Lambertino Nimociense, & fratre Marco Fahnagustano, & Anteradensi, episcopis, & presentibus & eidem concilio interessentibus venerabilibus in Christo patribus, dominis, fratre Leonidio de Solia, Nicosiense; fratre Mattheo de Lartino, Paphense; fratre Clemente de Lescara, Nimociense; & fratre Michaële de Carpasso, Famagustana, diocesis Græcorum episcopis; & fratre Georgio, Maronitarum; & fratre Gregorio, Armenorum, præsulibus & episcopis; & aliarum nationum, videlicet, Nestorinorum & Iacobitarum rectoribus, & aliorum clericorum Latinorum & Græcorum, & dictarum nationum multitudine copiosa: præfatus dominus archiepiscopus, præmissis Romano more orationibus consuets, Spiritus sancti gratia primitus invocata, proposito verbo Dei, clare, distincte, & explicitè declaravit, aperuit, & exposuit fidem catholicam, quam de articulis & ecclesiasticis sacramentis, ac aliis quæ possent forte ex ignorantia in errorem aliquos declinare, sacrosancta Romana ecclesia tenet, docet, & prædicat, dictis nationum prelatibus eorumque subditis audientibus, & intelligentibus, liquido, singulariter & distincte per infra scriptos fideles viros interpretes autoritati, & linguarum quarum erant interpretes, plenam & veram habentes notitiam, quidquid per eundem dominum archiepiscopum verbo exitit declaratum: & scripto de unanimi consilio Latinorum pontificum publice ibi lecto, ad nationis cuiuslibet intellectum, & medianibus interpretibus infra scriptis, Cuius scripti series, de verbo ad verbum, nil addito vel minuto, tenor talis est.

Mmmmmmm CON-

CONFESSIO FIDEI.

» Quoniam in regno Cypri, in singulis civitati-
 » bus & diæcesibus, permixti sunt populi diver-
 » sarum linguarum, habentes sub una fide, sicut expe-
 » rimento didicimus, varios ritus & mores, qui a suis
 » episcopis & præfulibus, juxta diversitates rituum &
 » linguarum, verbo instituendi sunt pariter & exem-
 » plo: ut in salubri doctrina præfati præfules, expulsa
 » omni errorum caligine, possint in lumine veræ lucis,
 » quæ catholicos professores illuminat, ambulare, &
 » suos subditos, seu populos commissos eisdem, clarius
 » informare: decrevimus fidei professionem explicite
 » declarare, quam sacrosancta Romana ecclesia firmi-
 » ter tenet, docet, & prædicat: ut ipso veræ lucis lu-
 » mine mediante queant veritatis semitam imitari, &
 » varios errores expellere.

» Quicumque autem cupit salvus fieri & catholicus
 » reputari, firmiter credere debet & simpliciter con-
 » fiteri, quod unus solus, verus est Deus, æternus,
 » immensus, & incommutabilis, incomprehensibilis,
 » omnipotens, ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiri-
 » tus sanctus; tres quidem personæ, sed una essentia,
 » substantia, seu natura simplex omnino. Pater a nul-
 » lo, Filius a Patre solo, & Spiritus sanctus ab utro-
 » que: non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam
 » ex uno principio; non duabus inspirationibus, sed uni-
 » ca inspiratione procedens. Hoc professus est hæcenus,
 » prædicavit, & docuit; hoc firmiter tenet & prædicat
 » sacrosancta Romana ecclesia, mater omnium fide-
 » lium & magistra. Hoc habet orthodoxorum patrum
 » atque doctorum, Latinorum pariter & Græcorum,
 » incommutabilis & vera sententia.

» Tenet insuper, docet & prædicat eadem sancta
 » mater ecclesia, sanctam Trinitatem, Patrem, & Filium,
 » & Spiritum sanctum: totamque in Trinitate
 » deitatem, coessentialiam & consubstantialem, coæ-
 » ternam, coomponentem, unius potestatis, volunta-
 » tis, & majestatis, creatorem omnium creaturarum,
 » a quo omnia, per quem omnia, & in quo omnia, quæ
 » sunt sub celo & in terra, visibilia & invisibilia, cor-
 » poralia & spiritalia.

» Singulam quamque in sancta Trinitate personam,
 » unum verum Deum & perfectum existere, ipsum-
 » que Dei unigenitum, Verbum Dei, æternaliter na-
 » tum de Patre, consubstantialem, coomponentem
 » & coequalem per omnia Patri in Divinitate, a tota
 » Trinitate communiter incarnatum, ex Maria semper
 » virgine Spiritus sancti cooperatione conceptum
 » cum anima rationali, duas habentem nativitates,
 » unam ex Patre æternam, alteram temporalem ex ma-
 » tre; Deum verum & hominem verum, proprium in
 » utraque natura atque perfectum; non adoptivum ne-
 » que phantasmaticum, sed unum & unicum filium
 » Dei, in duabus & ex duabus, Divina scilicet & huma-
 » na, naturis, sed in unius personæ singularitate; im-
 » passibilem & immortalem Divinitate, sed in huma-
 » nitate, pro nobis & pro salute nostra passum vera
 » carnis passionem, mortuum & sepultum, & descen-
 » dit ad inferos, ac tertia die resurrexisset a mortuis
 » vera carnis resurrectionem; die quadragesima post re-
 » surrectionem, cum carne qua resurrexit, & anima,
 » ascendisse in celum & sedere ad dexteram Dei Pa-
 » tris, & inde venturum judicare vivos & mortuos, &
 » redditurum unicuique secundum opera sua, sive bona
 » fuerint, sive mala, tam reprobis quam electis,
 » qui omnes cum suis propriis resurgent corporibus
 » quæ nunc gerunt; reprobi vero cum diabolo, pœ-
 » nam perpetuam recepturi, & electi cum Christo
 » gloriam sempiternam.

A Credere etiam debet & tenere firmiter unusquis-
 » que catholicus, unam esse fideliū universalem ec-
 » clesiam, extra quam nullus omnino salvatur, in qua unū
 » datur baptisma, & vera omnium remissio peccatorum.

» Firmiter etiam credere, & simpliciter confiteri
 » debet quicumque fidelis, novi & veteris testamenti,
 » legis, ac prophetarum, & apostolorum, unum esse
 » autorem Deum. Et hæc est vera fides catholica, quam
 » super dictis articulis tenet & prædicat sacrosancta
 » Romana ecclesia, mater omnium fidelium & ma-
 » gistra.

» Sed propter diversos errores, a quibusdam ex igno-
 » rantia, & ab aliis ex malitia adinventos, dicit, tenet,
 » docet, & prædicat, quod secundum communem
 » Dei ordinationem, animæ sanctorum hominum, qui
 » de hoc seculo ante Dominum Iesu Christi passio-
 » nem decesserunt; necnon sanctorum apostolorum,
 » martyrum & confessorum, virginum, & aliorum fi-
 » delium defunctorum, post sacrum ab eis Christi ba-
 » ptisma susceptum, in quibus nil purgabile fuit quan-
 » do decesserunt, nec erit quando decedent, etiam in
 » futurum, vel si tunc fuit aut erit purgabile aliquid in
 » eisdem, cum post mortem suam fuerint purgatæ;
 » aut quod animæ puerorum eodem Christi baptisma-
 » te renatorum & baptizandorum, cum fuerint bap-
 » tizati, ante usum liberi arbitrii decedentium, mox post
 » mortem suam & purificationem præfatam, in illis qui
 » purificatione hujusmodi indigebant, etiam ante resur-
 » rectionem suorum corporum & judicium generale,
 » post ascensionem salvatoris nostri Domini Iesu Chri-
 » sti in celum, fuerunt, sunt, & erunt, in celo celo-
 » rum, regno & paradiso caelesti, cum Christo sancto-
 » rum angelorum consortio congregatæ, ac post Domini
 » Iesu Christi passionem & mortem, viderunt, vi-
 » dent, & videbunt Divinam essentiam, visione in-
 » tuitiva, ac etiam faciali, nulla mediante creatura in
 » ratione objecti, nisi se habente secundum Divinam
 » essentiam mediante se * videre clare & aperte eis
 » ostendere; & quod sic videntes eadem essentia per-
 » fruuntur; necnon quod ex tali visione, & fruitione,
 » eorum animæ qui jam decesserunt, sunt vere beatæ,
 » & habent vitam & requiem æternam; & erunt illo-
 » rum, qui postea decedent, cum eandem videbunt
 » Divinam essentiam, ipsaque perfruuntur, ante ju-
 » dicium generale. Et quod postquam inchoata fuit,
 » vel erit, talis intuitiva & facialis visio & fruitio in
 » eislem: eadem visio & fruitio, siue aliqua interci-
 » sione, seu evacuatione prædicatæ visionis & fruitio-
 » nis, continuata fuit, & continuabitur usque ad fina-
 » le judicium, & extunc usque in sempiternum.

C Diffinitur insuper eadem sancta mater ecclesia,
 » quod secundum communem Dei ordinationem, ani-
 » mæ decedentium in actuali peccato mortali, mox
 » post mortem suam ad inferna descendunt, pœnis
 » infernalibus, tamen disparibus, puniendæ; & quod
 » nihilo minus in die iudicii omnes homines, ante tri-
 » bunal Christi cum suis corporibus comparebunt,
 » redditori de factis propriis rationem.

D Tenet etiam & docet eadem Romana ecclesia, sep-
 » tem fore sacramenta ecclesiastica. Vnum, scilicet
 » Baptisma, de quo supra dictū est quod ad invocationem
 » individua Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spi-
 » ritus sancti, consecratur in aqua, quod tam parvulis
 » quam adultis in forma ecclesie a quocumque rite col-
 » latum, proficit ad salutem: post cujus susceptionem
 » baptisimi, si quisquam prolapsus fuerit in peccatum, ei
 » potest semper per veram pœnitentiam reparari, &
 » suorum consequi veniam peccatorum. Aliud est sacra-
 » menti Confirmationis, quod etiam ab apostolorum tem-
 » pore solis fuerit pontificibus reservatum, in fronte
 » chrismando

E Tenet etiam & docet eadem Romana ecclesia, sep-
 » tem fore sacramenta ecclesiastica. Vnum, scilicet
 » Baptisma, de quo supra dictū est quod ad invocationem
 » individua Trinitatis, videlicet Patris, & Filii, & Spi-
 » ritus sancti, consecratur in aqua, quod tam parvulis
 » quam adultis in forma ecclesie a quocumque rite col-
 » latum, proficit ad salutem: post cujus susceptionem
 » baptisimi, si quisquam prolapsus fuerit in peccatum, ei
 » potest semper per veram pœnitentiam reparari, &
 » suorum consequi veniam peccatorum. Aliud est sacra-
 » menti Confirmationis, quod etiam ab apostolorum tem-
 » pore solis fuerit pontificibus reservatum, in fronte
 » chrismando

penſarum, cum integre ſine deductione aliqua, A
decima ſit ſolvenda. Quam ſententiam incurſere
debeant ipſo facto omnes & ſinguli, qui annis
ſingulis piene & perfecte non comparuerint, & in-
tegre non ſolverint, ut ſuperius eſt expreſſum, per
totum Februarii m. cujuſlibet anni. A qua ſententia
nullus poſſit abſolvere, ſine ſpeciali licentia noſtra,
& aliorum prælatorum præmiſarum eccleſiarum,
vel eorum quibus nos in dioceſi noſtra, & ipſi in ſin-
gulis ſuis dioceſibus, ſpecialiter duxerimus conce-
dendum. Et quod illorum corpora, qui uſque ad ex-
tremum vitæ exitum excommunicationem ſuſtinue-
rint, occasione præmiſſa, animo indurato, licet eos
in ipſo mortis articulo abſolvi contingat, niſque ad
ſatisfactionem integram extra cæmeterium eccleſia-
ſticum vulgant derineri, cum vix unquam eccleſia
valeat percipere quod eſt ſuum.

Cui conſtitutioni dictus dominus Odo Paphenſis
epiſcopus non conſenſit: immo, in quantum ſuam
poſſet eccleſiam tangere, totaliter contradixit; maxi-
me ubi incipit, & quod illorum corpora &c. & ab in-
fra.

II. Contra matrimonia clandestina.

Item ſtatuiſmus & mandamus autoritate ejuſdem
concilii, quod matrimonium ſemper in facie eccleſie
inter perſonas legitimas hora debita celebretur, ex-
communicantes ex nunc omnes & ſingulos, qui ma-
trimonia clandestina de cætero inter ſe præſumpſe-
rint celebrare, & omnes & ſingulos qui talibus ma-
trimoniis interfuerint, ſeu conſilium dederint, au-
xilium vel favorem: quorum abſolutionem, loci dio-
ceſano epifcopo reſervamus, impoſita prius dictis ex-
communicatis pœnitentia ſalutari, & aliis que de
jare fuerint injungenda. Sacerdos autem vel cleri-
cus, qui matrimonio clandestino opem vel operam
dederit, ab officio & beneficio ſit ſuſpenſus, uſque ad
tempus a canone diſſolutum. Clandestina autem ma-
trimonia intelligimus, que ſient de cætero ſine li-
centia noſtra, vel dioceſanorum in eorum dioceſi-
bus, vel illorum quos nos & ipſi ſingulariter du-
xerimus deputandos. Et in matrimoniis contrahendis
proclamationes fieri debent tribus diebus Dominici
ſucceſſive, ut eſt fieri conſuetum: quod tempus
proclamationis ab aliquo nequeat coarctari: ſalvo
quod hoc locum non habeat in regalibus & deſcen-
dentibus ab eiſdem. Et ſi contrahentes eſſent diver-
ſarum dioceſum, matrimonium intelligatur eſſe
clandestinum, niſi tribus diebus Dominici, ut præ-
mititur, fuerit publice more ſolito proclamatum in
majori eccleſia, vel in capellis parochialibus illius
cujuslibet civitatis vel dioceſis, in qua vel quibus
quilibet ex contrahentibus conſueverat habitare, ſeu
illo tempore habitabat. Pœnis aliis contra ſacerdotes
E & clericos hujusmodi matrimonia clandestina cele-
brantes, per conſtitutiones prædeceſſorum noſtro-
rum promulgatas, nihilo minus in ſuo robore dura-
turis: videlicet pœna perpetui carceris, juxta conſti-
tutionem bonæ memoriæ domini Hugonis prædeceſ-
ſoris noſtri, quam autoritate præſentis concilii inno-
uamus, ac etiam approbamus.

III. De ſynodo bis in anno celebranda.

Item ſtatuiſmus & mandamus, quod ſingulis an-
nis quilibet Latinus epifcopus bis ſynodum debeat
celebrare, videlicet iv. feria poſt octavas Penteco-
ſtes, & vi. feria poſt octavas Epiphaniæ: in qua per-
ſonaliter debeat intereſſe, canonico impedimento

cellante, vel per vicarium ſuum, legitime impeditus,
inſtruendo clerum verbo pariter & exemplo, & fa-
ciendo legi conſtitutiones præſentis concilii, & alias
in Nimocienſi concilio editas, quas mandant a ſuis
ſubditis obſervari.

IV. Ut aliquo ſigno admoveantur fideles, perfectum eſſe corpus Chriſti.

Item ſtatuiſmus & ordinamus, ac etiam manda-
mus omnibus epifcopis Græcis, & aliis præſulibus
quarumlibet nationum, & ſacerdotibus earumdem,
quod debeant ordinare quoddam ſignum, quod poſ-
ſit omnibus audientibus Divinum officium notum
eſſe, illa hora qua perfecerint corpus Chriſti, quan-
do celebrant in altari: ita quod illo tempore corpori
Chriſti exhibeatur reverentia, tam debita, quam
devota.

V. Ut conſtitutiones antea editæ habeant autoritatem.

Item autoritate præſentis concilii, omnes conſtitu-
tiones, tam a prædeceſſoribus noſtris editas, quam
in provinciali concilio apud Nimociam promulga-
tas, nec non per nos factas, innovamus, ratificamus,
approbamus, ac etiam confirmamus, in quantum ſibi
ad invicem minime contradicant: quas in dictis ſy-
nodis, annis ſingulis celebrandis, publice legi man-
damus, & ab omnibus obſervari, ſub pœnis in eiſ-
dem conſtitutionibus comprehenſis.

VI. Ut non ſint in eccleſiis cathedralibus canonici ex peccantibus.

Item cum propter canonicos in eccleſiis cathedra-
libus regni Cypri expectantes, ipſas eccleſias intole-
rabilia oportuit ſupportare: volentes prædictis occur-
rere, & edemnitariis noſtræ, & aliarum eccleſia-
rum dicti regni cathedralium provideret autoritate
præſentis concilii ſtatuiſmus & ordinamus, quod de
cætero nullus canonicus, quantumcumque ſit in fa-
cris ordinibus conſtitutus, ſub expectatione præben-
dæ vocem in capitulo, & ſtallum in choro ſibi debeat
vendicare, nec nuncios deſerre de vario, ſeu pro feſ-
tis duplicibus aliquid de ſecretis ipſarum eccleſia-
rum, vel aliunde, ſeu exenia aliqua recipere, nec in
aliquo ſe tanquam canonicus intrmittere, donec
præbendam fuerit pacifice conſecutus. Et prædictam
noſtram conſtitutionem mandamus, & volumus au-
toritate præmiſſa, in quibuscumque eccleſiis cathedra-
libus dicti regni debere inviolabiliter obſervari:
non obſtantibus quibuscumque conſuetudinibus ipſa-
rum eccleſiarum, retroactis temporibus obſervatis.
E Salva ſemper in omnibus ſanctæ ſedis apoſtolice au-
toritate.

Cui conſtitutioni dictus dominus Odo Paphenſis
epiſcopus non conſenſit: immo totaliter contradicit,
nec vult ipſam locum habere in ſua Paphenſi ec-
cleſia.

VII. Ut clerici de executione teſtamenti ſe non intromittant.

Item conſtitutioni ſynodali editæ Nicofiæ per re-
verendum in Chriſto patrem, dominum Hugonem
bonæ memoriæ archiepiſcopum Nicofiensem, præde-
ceſſorem noſtrum, in ea parte in qua cavetur, videli-
cet in ſine ipſius conſtitutionis, quod præbyteri aut
clerici dioceſis Nicofiensis, corpore tradito ſepulta-
ræ, de commiſſaria ſeu executione teſtamenti, ſine
licentia prælatorum, ſeu vicariorum Nicofiensis ec-
cleſiæ

clerice, se in aliquo intronitit ut, quæ incipit: *Ad reprimendam avaritiam ministrorum ecclesie*: adjicimus autoritate presentis concilii, quod si quis contrarium fecerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. Et ad hoc inducitur, ut fidei commissariorum & executorum malitiis obvietur, & celerius implentur decedentium voluntates: quorum executorum officium non intendimus impedire.

VIII. *Ut clerici non sint officiales laicorum.*

Item constitutioni bonæ memorie domini Gerardi archiepiscopi Nicosiensis prædecessoris nostri, editæ in provinciali concilio regni Cypri apud Nimocium celebrato, in qua continetur quod clerici non sint officiales laicorum, & incipit, *Prohibemus ne sacerdotes aut clerici cuiuscumque lingue, vel nationis existant*, adjicimus, quod si quis de cætero hoc attentare præsumpserit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.

Lectæ & recitatæ fuerunt dictæ constitutiones & ordinationes per reverendum in Christo patrem & dominum, dominum fratrem Heliam, Dei & apostolicæ sedis gratia archiepiscopum Nicosiensem supra dictum, assistentibus sibi reverendis in Christo patribus, dominijs, Odone Paphensi, Lambertino Nimociensi, & fratre Marco Ramagustano & Antheradensi, episcopis ejus suffraganeis supra dictis, in præsentia totius concilii supra dicti convocatis, in aula archiepiscopatus Nicosiensis.

Et scriptum per me Marcum notarium infra scriptum, sub anno a nativitate Domini M. CCC. XL. Indictione VIII. die Lunæ XVII. mensis Januarii, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Benedicti pape XII. anno VI.

Ego Marcus scilicet Rolandini de Parma, imperiali autoritate notarius, & nunc notarius & scriba publicus dicti domini archiepiscopi, prolationi & recitationi dictarum constitutionum, & omnibus & singulis supra dictis, cum agerentur, in præsentia totius concilii supra dicti interfuî, & de ipsius domini archiepiscopi mandato & autoritate, scripsi & publicavi, meoque signo solito roboravi.

CONSTITUTIONES PHILIPPI
archiepiscopi Nicosiensis.

Ann. Dom. M. CCC. L.

In Christi nomine, amen.

Nos Philippus permissioe Divina, & sanctæ sedis apostolicæ gratia, Nicosiensis archiepiscopus, considerantes quod perverforum audacia exigit, ut præsentis nostras constitutiones ordinemus & faciamus, ad omne scandalum inter Francos & Græcos evitandum, de voluntate & assensu venerabilium virorum, dominorum, Salvi de Cypri decani, Alexandri de Alexandria cantoris, Balduini de Clavaro, Adæ de Gentraco, & Jacobi Gazantis, canonicorum, & capituli nostræ Nicosiensis ecclesiæ, ad hoc in camera majori nostri palatii more solito specialiter vocatorum, & rogatorum, cum plures non essent tunc præsentis, nec in loco unde ad hoc vocari, vel citari deberent, de jure vel consuetudine ecclesiæ nostræ Nicosiensis præfata.

I. *De Franco contrahente cum Græca.*

Statuimus & ordinamus, & in nostris constitutionibus Concilii generalis, Tom. XI. Appendix.

nibus scribi mandamus, quod de cætero nullus Francus audeat contrahere cum Græca, vel Græcus cum Franca, nisi tribus edictis propositis more solito in ecclesiis Francorum, secundum formam per prædecessores nostros editam, cum adinvicem contrahunt Franci. Et quod teneatur mulier Græca, quæ contrahet, seu contrahere velit cum Franco, primo recipere sacramentum Confirmationis, more Francorum: & e converso si sit Græcus qui velit cum muliere Franca contrahere, primo antequam ad contrahendum admittatur, confirmetur, & banna etiam proponantur juxta mores, ut supra: ita quod liberi ex eis procreati seu nati, pro Francis habeantur & teneantur, & more Francorum vivere debeant, super omnibus sacramentis recipiendis & perficiendis, & aliis quibuscumque negotiis per ipsos agendis & sciendis.

II. *Ut nec Græcus Franco, nec Francus Græco, ministrarent sacramenta.*

Item statuimus & ordinamus, quod de cætero nullus presbyter Græcus, cuiuscumque status & conditionis existat; audeat sacramenta ecclesiastica, vel eorum aliquod ministrare alicui Franco, nisi in casu necessitatis evidentis; & e converso, quod nullus etiam Francus eodem modo sacramenta ecclesiastica, vel aliquod eorum, ministrare audeat alicui Græco; nisi, ut præmissum est, necessitate cogente evidenti. Et quia præmissa consueverunt & solent inter Francos & Græcos plura scandala generare: viam quibuscumque scandalis & malitiis volentes præcludere, cum non simus sola præmissorum excessuum prohibitione contenti, una cum præmissis canonicis & capitulo nostro deliberavimus penam imponere, ut quos Dei timor a malo non retrahit, saltem coertionis pœna restringat: videlicet, ut sacerdotes & clerici omnes, qui ausi fuerint contra nostras prohibiciones præmissas matrimonia solemnizare, vel sacramenta ministrare, puniantur pœnis statutis, & declaratis in constitutionibus matrimonium clandestina prohibentibus; & laici excommunicationis sententiam incurrant ipso facto. Quam etiam (canonica monitione præmissa, videlicet sex dierum, quorum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos pro tertio & peremptorio termino, eisdem assignamus) sedentes pro tribunali in camera majori nostri palatii, in præsentia dicti capituli ad hoc specialiter vocati, & consentientis, contra quoscumque qui dictis constitutionibus & mandatis nostris non obediunt, proferimus in his scriptis. A qua nostra sententia nolumus, quod aliqui transgressores dictarum nostrarum constitutionum possint absolvi: nisi imposta sibi pœna, ad arbitrium nostrum imponenda. Non intendentes per hoc, viam prælati includere, qui possint quoscumque Græcos confirmare, volentes se ad ritum Francorum transferre.

III. *De clericis manus injicientibus in clericos.*

Item statuimus & ordinamus, quod de cætero non absolvantur presbyteri rixantes, qui manus injecerint unus in alium, quantumcumque sit offensæ levis: nisi solverint bysantios x. pro labore & satisfactione injuriæ, Nicosiensis ecclesiæ. Et idem de diaconibus. Subdiaconis autem, & alii in minoribus ordinibus constituti, priusquam absolvantur, solve teneantur bysantios v. eodem modo, pro labore & satisfactione injuriæ, Nicosiensis ecclesiæ.

M m m m m m iij IV.

IV. *Ut in instrumentis manumissorum fiat mentio de sigillo curie ecclesiasticae.*

Item statuimus & ordinamus, quod de cetero notarii non audeant publicare instrumenta manumissorum, nisi in ipsis instrumentis fiat mentio de sigillo curie ecclesie: & si facta fuerint instrumenta, quod eisdem non adhibeatur fides, & puniri possint notarii ad arbitrium nostrum, aut vicarii vel officialis nostri.

Leetæ, publicatæ, & recitatæ fuerunt prædictæ constitutiones & ordinationes, coram clero & populo, in cœmeterio sancti Michaëlis de Nicosia, congregatis die Dominica Palmarum, sexta decima mensis Martii, anno Domini M. CCC. LIII. Indictione VI.

EIVSDEM CONSTITVTIO

Edita anno Domini M. CCC. LIV.

Ut quilibet in suo ordine seruiat.

Item statuimus & ordinamus, ut nullus ecclesie nostra Nicosensis existens in ordine sacerdotali, de cetero promoveatur ad assisias subdiaconales & diaconales. Item ut nullus habens seu obtinens in eadem ecclesia nostra Nicosensi assisiam acolytalem, subdiaconalem, vel diaconalem, se faciat, quamdiu eandem assisiam obtinebit, ad sacerdotales ordines promoveri: sub pœna privationis ejusdem assisie quam ibi obtinet. Conveniens enim est, ut quilibet in gradu suo famuletur Deo, & seruiat in eadem ecclesia, prout est seu fuit ab initio institutum; nec super hoc possit per aliquem dispensari, nisi solum per nos, vel per alios archiepiscopos, qui pro tempore fuerint in eadem ecclesia constituti.

Leetæ, publicatæ, & recitata fuit dicta constitutio & ordinatio coram canonicis, & capitulo dictæ nostræ Nicosensis ecclesie, in Thesauraria ipsius nostræ Nicosensis ecclesie, M. CCC. LIV. Indictione VII.

G. C. Singulare hæc habent ac proprium superiores constitutiones, ut multa doceant, alioquin ignota, de disciplina qua Græcorum ecclesias Latini regebant. Plurimum autem lucis accipiunt ex Alexandri IV. constitutione, que in hac ipsa Appendice ad annum M. CC. LX.

CONCILIVM NOVIOMENSE

Incerti temporis.

At sacri, ut probabile est, decimi tertii.

Cl. Henericus in Augusta Viromanduorum, hæc Noviomensia decreta, sive unius concilii, sive plurium, profert ex codice MS. Sueslionensis episcopi.

TITVLI CAPITVLORVM.

1. *De eo qui suam in alterum actionem cedere voluerit.*
2. *De eo qui coram diversis iudicibus, & de diversis querelis, cum altero litigat.*
3. *De usuris refræandis.*
4. *De iuramento ab advocatis præstando in causis usurariis.*
5. *De puniendis iudicibus, qui prædicta non observaverunt.*
6. *De advocatorum multitudine moderanda.*

CAPITVLA.

I. *De eo qui suam in alterum actionem cedere voluerit.*

AD quarumdam personarum malitiam refræandam, statuimus, ut si privatus in collegium, vel privatus in privatum, suam voluerit cedere actionem: hoc coram episcopo loci, vel archidiacono ordinariam jurisdictionem habente, causa cognita ab eo, faciat diligenter. Si vero aliter facta fuerit cessio, qui cessit cadat a jure suo; & is in quem fuerit cessio facta, commodum non reportet. Er si ex cessione raliagere tentaverit, & monitus ab ordinario suo, infra xv. dies non destiterit: extunc sciat se excommunicationis vinculo innodarum.

II. *De eo qui coram diversis iudicibus, & de diversis querelis litigat.*

Adhuc statuimus, ut si quis coram diversis iudicibus, & super diversis querelis, aliquem in causa traxerit, eligat coram quo iudice suas simul velit profequi actiones. Si vero coram diversis iudicibus, & super diversis querelis, maluerit experiri: hoc faciat unam post aliam successive. Qui vero contra hoc statutum fecerint, modo prædicto sint excommunicationis vinculo innodati.

In hoc concilio continentur quæ prædicta sunt in synodalibus, scilicet quod cruce signati crucem deferant, & quod clerici conjugati tonsuram deferant, & habitum congruentem. Item quod sacerdotes & clerici negotiationibus sæcularibus se non immisceant.

Item de concilio Noviomensi, sine data.

III. *De usuris refræandis.*

Ad refræandas scœnatorum fraudes, quas jugiter meditantur, ut possint aliorum substantias exhaurire: remedium aliquod nos convenit invenite. Statuimus igitur, ut si quis super usurarum crimine graviter fuerit diffamatus, licet nullus accusator appareat, prælarus loci sola fama deferente descendat & inquirat: & si clamorem operis completum repererit, in criminofum canonicam exercere non differat ultionem. Si vero reus probatus non fuerit, fama autem ad hoc concrebrescat: ad sedandum scandalum, secundum discretum prælati sui arbitrium, raliter diffamato purgatio canonica indicatur, in qua si defecerit, canonicè puniatur, secundum quod in primo Lateranensi concilio continetur.

Item

Ex eodem M. Sueslionensi.

Item de eodem concilio.

IV. De juramento ab advocatis præstando in causis usurariis.

Adhuc quia sæpe per advocatorum caliditates causæ hujusmodi prorogantur, & sic tales in suis criminibus defenduntur: præcipimus, ut in qualibet causa usuraria, statim porrecto libello, per quem futuræ litis species demonstratur, juramentum hujusmodi ab advoco quolibet exigatur, videlicet quod ipse credat se justam causam defendere: si non credat, non solum a patrocinio præstando in eadem causa desistat, sed ab omni consilio & auxilio, tam publico, quam privato. Si vero aliquis advocatus tantæ pompæ fuerit, quod ore proprio non proponat aliquid, sed proponenti assistat: præcipimus, ut ipse similiter præstet juramentum. Hanc autem constitutionem extendimus ad procuratores gerentes officium advocati. Qui vero præmissa jurare renuerit: quandiu eadem causa durabit, a curia judicis penitus excludatur. Si quis autem advocatus, fuerit detectus dejerare, infamia notetur: & non satum ad vocatione careat, immo foro.

V. De puniendis iudicibus qui prædicta non observauerint.

Vt autem hæc constitutio firmiter observetur: pena suspensionis unius mensis a iudicandi officio iudices, qui circa præmissa negligentes extiterint, decrevimus puniendos.

VI. De advocatorum multitudine moderanda.

Quia veto per advocatorum multitudinem effrenatam, & impetitiis causarum, multas processus impeditur: præcipimus iudicibus, ut ipsi provideant diligenter, ut eorum onerosa multitudo in causis omnibus refrænetur, & solia hoc officium digni admittantur.

CONCILIVM RAVENNENSE

A Bonifacio archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno Dom. MCCLXXX.

Hieronymus Rubens historia Ravennatis lib. XI. Ad annum Christi MCCLXXX. ubi de Bonifacio archiepiscopo loquitur: Paucis, inquit, post diebus, concilium provinciale Forocomelii habuit suorum omnium episcoporum, extra Octavianum Bononiensem, qui cum interesse non posset, procuratorem suum VI. Id. Maii Bonifacium e Loliano canonicum Bononiensem eo miserat. Hoc tantum Rubens.

A

G. C. OBSERVATIO

Ad Nugarolienſe concilium, anni M. CC. XC.

ANNO CHRISTI 1290.

Quam festinantes opera omiserunt ad pag. 1385.

Edictum est a nobis hoc concilium, ut est in codice Mf. Ex quo quidem detrahere religio fuit: quanquam undecimum caput alterius eundem esse concilii, ex eo certissime constat, quod interpretetur statum olim, ut ait, editum in concilio Nogarolensi: quod statum, est octavum hujus concilii caput. Quod ascriptum est undecimum, vix certa esse potest duodecimi fides.

EIVSDEM ADDITIVNCVLA

B

Ad notam in concilium Romanum, Anno M. CCC. II.

ANNO CHRISTI 1302.

Pag. 1477. versu 18. post has voces, nulla pluvia apparuit subsecuta, addæ quæ sequuntur.

Idem habet disertè Bernardus Guidonis in Chronico, his verbis: Anno Domini M. CCC. II. 11. Kalendas Novembriſ, Bonifacius papa VIII. pontificatus sui anno VII. Roma concilium celebravit, convocatis prelatiſ totius regni Franciæ, omnibusque doctõribus ejusdem regni, tam in theologia, quam in utroque jure, canonico & civili, contra regem Franciæ Philippum. In quo concilio verba quidam fuerunt & tranſierunt: sed nihil aliud notabile gestum apparuit in effectu. Immo & id constat &c. ut ibidem.

CONCILIVM APVD PENNAM

FIDELEM.

Peñafiel.

A Toletanæ provinciæ præsulibus celebratum

ANNO CHRISTI 1302.

Anno Dom. M. CCC. II.

Ex codice Mf. bibliothecæ Vallisellanæ.

TITVLI CAPITVLO RV M.

1. Quod quilibet clericus recitet horas canonicas.
2. Quod nullus clericus teneat concubinam publice.
3. Quod migrantibus.
4. Quod nullus sacerdos suo parochiano tradat corpus Christi, donec.
5. Quod qui revelat secretum Confessionis.
6. Quod quilibet episcopus provincie Toletanæ publicet. clericis.
7. Quod decima solvantur de omnibus.
8. Quod sacerdotes, vel per se, vel per idoneos ministros faciant hostias de farina triticea.
9. De usuris.
10. De Baptismo.
11. De festo sancti Ildephonsi colendo.
12. De salve Regine cantanda.
13. De immunitate ecclesiarum.
14. De captione ecclesiarum.
15. De non emendis possessionibus ecclesiasticis per certas personas.

E

Concilium Domini Aegidii

Corr. Gũdialvi.

Apud Pennam Fidelem.

PRÆFATIO.

Cum testante Isidoro, pastorale officium, subditorum curam regens, eorum mores, velut speculator, prospicere debeat, atque vitam proinde nos Aegidius" miseratione divina Toleranæ sedis archiepiscopus

Corr. Gũdialvi.

ANNO CHRISTI 1280.

chiepiscopus, Hispaniarum primas, ac regni Castellæ cancellarius, Alvarus Palentinus, Bernardus Segobiensis, Simon Seguntinus, Ioannes Oxomensis, Paschasius Conchenfis, episcopi, licet immeriti ad ejusmodi assumpti officium, una cum nostrorum capitulorum procuratoribus, apud Pennam Fidelem congregati, pro subditorum commodo, animarumque salute, morum reformatione, & ecclesiarum nostrarum, inde de communi consensu salubriter duximus statuendum.

In primis, quia ministri Christi fulgent in ecclesia sancta Dei velut stellæ in firmamento, & in vita debent laici speculari.

* f. laicis
præluere.

CAPITVLA.

I. Quod quilibet clericus recitet horas canonicas.

STatuimus & ordinamus, ut quilibet clericus in sacris ordinibus constitutus, vel alias beneficium ecclesiasticum, eum cura vel sine cura, obtinens, legitimo impedimento cessante, quotidie horas canonicas recitet, ut tenetur. Si quis autem in eis negligens inventus fuerit, & monitus a suo prælato canonice, se non correxerit, per subtractionem fructuum beneficii, ad tempus, prout culpæ qualitas exegerit, arceatur. Quod si beneficio caruerit, in sacris ordinibus constitutus, per suspensionis sententiam puniatur.

II. Quod nullus clericus teneat concubinam publice.

Item quia quorum vita despicitur, restat, ut eorum prædicatio contemnatur: non solum verbo, sed exemplo tenentur ministri Christi suos subditos informare, qui dixit: *Exemplum do vobis, ut quemadmodum ego facio, & vos faciatis*: statuimus & ordinamus, ne subditorum animas pernicioso perdamus exemplo, ut nullus clericus teneat publice concubinam in domo propria, vel etiam aliena. Si quis autem suæ salutis immemor, hujus nostræ constitutionis transgressor extiterit, & monitus a suo superiore canonice, se non correxerit: ad tempus, per subtractionem fructuum sui beneficii arceatur. Quod si indurato animo in erimine perseveraverit: beneficio perpetuo spoliatur. Cæterum si in sacris constitutus, beneficiatus non fuerit, & in hoc erimine reus extiterit, & monitus a suo superiore canonice, se non correxerit: ab officio suspendatur. Quam sententiam si indurato animo sustinuerit: acrius, juxta sui superioris arbitrium, puniatur.

III. Quod migrantibus...

Item quia dominus noster Iesus Christus corpus suum discipulis tradidit manducandum, cum dixit: *Accipite, & mandu-*

Matth. 26.

Acate ex hoc omnes: hoc est enim corpus meum: ejus exemplum secuta mater ecclesia pie statuit, & provide ordinavit, ut vere penitentibus & confessis, corpus Domini humiliter postulantibus, potissime ad patriam ab hoc sæculo migrantibus, tanquam viaticum præbeatur, & nonnulli, quibus animatum cura est commissa, in suæ animæ periculum, in officio sibi commissio adeo negligentes existunt, quod morientes, propter eorum culpam & negligentiam, sine penitentia & eucharistia recedunt (quod dolentes teferimus) ab hac vita: statuimus & mandamus, ut quicumque reus in hoc inventus fuerit, suo beneficio perpetuo privetur.

IV. Quod nullus sacerdos suo parochiano tradat corpus Christi, donec.....

Item quia scriptum est secundum Apostolum, *probet se unusquisque, & sic de pane illo edat: ex quo manifeste docemur*, quod nullus corpus Domini debet suscipere, nisi fuerit per eordis contritionem, oris confessionem, & operis satisfactionem, probatus, alias autem suscipiens iudicium sibi manducat; & nonnulli verentes ruborem sacerdotis, potius quam Dei rimorem, sua occultant scelera & peccata propriis sacerdotibus, dicentes cum non..... apud fratres vel alios se confessos, & sic corpus Domini indigne suscipiunt, fallentes semetipfos, cum sacerdotes decipiunt, qui in die iudicii de eis tenentur reddere rationem: statuimus, & mandamus, ne aliqui sacerdotes corpus Domini suis parochianis præbeant, immo in eorum ruborem & verecundiam expresse denegent, donec de eorum confessione sibi fuerit... ut quos Dei timor a malo non tevocat, eos rubor coerceat disciplinæ.

1 Cor. ii.

V. Quod qui reuelat sigillum confessionis,...

Item quia juxta verbum Iacobi, qui ait, *Confitemini alterutrum peccata vestra*, quilibet Christianus tenetur confiteri proprio sacerdoti, quæ confessio lapsis post baptismum tanquam secunda tabula conceditur in subsidium animarum; & nonnulli sacerdotes suæ salutis immemores, & suscepi officii ignari, peccata..... non ut hominibus, sed ut locum Dei tenentibus, confessa, quæ juxta verbum Augustini dicentis, Nihil in hoc mundo minus scio, quam id, quod in confessione scio, tanquam scita, cum vere juxta Domini verbum debeant dei non scita, propalant, & reuelant: ne excessus tanti criminis, & reuelantur impunitus, statuimus & mandamus, quod, si qui ram nefandi criminis rei inventi fuerint, tanquam deportati

Iac. 5.

ANNO CHRISTI 1302.

portati, & in metallum damnati, perpetuo A
carceri mancipentur, panē & aqua pro
vita sustentatione solummodo reserva-
rit.

VIII. Quod sacerdotes, vel per se, vel per idoneos ministros, faciant hostias de farina triticea.

ANNO CHRISTI 1302

VI. Quod quilibet episcopus provincie Toletanae publicet clericis.

Item cum sanctissimus papa dominus Bonifacius octavus, cupiens laicorum coercere audaciam, & nocendi facultatem refrenare, constitutionem ediderit, quam contra laicos clericis oppido infestis tradidit antiquitas, per quam ecclesiasticis personis, & eorum bonis salubriter providetur, & parum esset jura condere, nisi essent personae, quae ea studiosius exequantur: statuimus & mandamus, ut quilibet episcopus Toletanae provinciae, teneatur in sua diocesi eandem constitutionem facere divulgare, ne quis crassam & supinam ignorantiam praetendere valeat, in animae suae periculum & jacturam.

VII. Quod decimae solvantur de omnibus:

Item quia Domini est terra, & plenitudo ejus, in cujus dominij recognitionem, decimam partem, tanquam portionem Dominicam, omnium, tam frugum, quam fructuum ex terra, cultura hominum, vel sine cultura, nascentium, creator hominum sibi dari instituit, necnon & de omnibus aliis licite acquisitis; & nonnulli timorem Dei praeculis non habentes, sed sui dominij recognitionem subtrahentes, hanc decimam minime dare ministris Christi satagunt, in grave sui dispendium, & periculum animarum: proinde qui in parte sollicitudinis vocati sumus, salutis animarum providere volentes, statuimus & ordinamus, ut omnes parochiani, de suis praediis & praediorum cultis, ac arborum fructibus, hortis, & de aliis natura vel cultura humana ex terra nascentibus, necnon & de animalibus, insuper & de omnibus utilitatibus, utpote caseo, lana, cera, melle, & aliis inde provenientibus, & de omnibus aliis licite acquisitis, decimam, tanquam portionem Dominicam, ministris Christi sine qualibet diminutione persolvant. Si qui veto Dei timore postposito, a ministris ecclesiae canonice moniti, Dominicam decimam integre dare renuerint: excommunicationis vinculo innodentur, & nisi satisfecerint, ecclesiastica sepultura careant, etsi excommunicati non fuerint nominatim.

Item quia dominus noster Iesus Christus, qui est panis vivus, qui de caelo descendit, grano frumenti se comparavit, cum dixit: Nisi granum frumenti cadens in terram; mortuum fuerit, ipsum solum manet: ideo tradunt sanctorum patrum decreta, quod panis, qui consecrandus est, non fiat nisi ex farina alias & ex granis frumenti, id est tritici, elicita, & ex aqua pura & limpida aspersa. Verum quia propter simplicitatem hominum, & iuris ignorantiam, conficiendo massam ex qua fit Deus panis, posset periculum impinere: statuimus & ordinamus, ut sacerdotes per se, si commode possint, vel saltem per alios idoneos ministros ecclesiae, ipsis tamen praesentibus, massam ex farina triticea tantum, & aqua pura fermenti, vel aliquid alterius rei appositione, conficiant, & inde hostiam faciant, quae debeat in corpus Domini consecrari.

IX. De usuris.

Item quia ad compescendum usurarum voraginem, quae animas devorat, & facultates exhaurit, Lateranense & Lugdunense concilia, salubria statuunt; tam contra manifestos usurarios, quam contra domos locantes, cujuscumque dignitatis conditionis, aut status existant, poenas debitas infligendo: ne nos, qui executores dictorum conciliorum sumus in Toletana provincia, favente Domino, deputati, possimus de negligentia reprehendi: statuimus & ordinamus, ut quilibet episcopus in sua diocesi, per suas publice pecuniam, atque ei domos ad domos exercendum, locantes puniat, prout dicta concilia statuunt, atque damnant.

X. De Baptismo.

Item quia nonnulli, tam Iudaei, quam Agareni, caecitatem sui erroris attendentes, ad fidem converti desiderant orthodoxam, scilicet, mundus eos bona timentes quae habent perdere universa: ne propter hoc hostis antiquus animas perdere cupiens, bonum propositum revocet, quod Dei spiritus inspiravit: statuimus & mandamus, ut quicumque Iudaeus, vel Agarenius, baptizari voluerit, propter baptismi sacramentum, bona, quae ante habuit, ut jura praecipue, non amittat.

ANNO
CHRISTI
1302.X I. De festo *sancti Ildephonsi* colendo.

Item quia mater Verbi & salvatoris nostri, domini Iesu Christi, gloriosa ac semper virgo Maria, capellanum ac suæ virginitatis specialem præconem, beatum Ildephonsum, patriarchalis Toletanæ ecclesiæ præfulem ac rectorem, post sui assumptionem descendens de cælo empyreo, corporaliter visitavit, ac donis & muneribus specialibus decoravit, in signum specialis dilectionis & amoris, & quos mater Dei diligit & honorat, nos teneamur diligere ac etiam honorare: statuimus & ordinamus, ut per totam Toletanam provinciam, ejus festivitas, tanquam præcipuæ, seu duplici officio solemniter celebretur.

XII. De *Salve Regina* cantanda.

Item cum humana fragilitas propter sui corruptionem vivere nequeat absque culpa, & testante Hieronymo, res contra naturam pene sit, ut sine peccato aliquis vivat, & lapsi per peccatum, solum, post Dominum, recursum habeant ad vitæ dulcedinem, sanctam Virginem gloriosam, quam tenemur omnes requirere tanquam matrem misericordiæ, cum hymnis & canticis gloriosis: ideo inde suæ laudis præconium duximus taliter ordinandum, ut singulis diebus post completorium cantetur *Salve Regina* in qualibet ecclesia, alta voce, cum versu, *Ora pro nobis*, & orationibus, *Concede nos famulos tuos*; item, *Ecclesie tuæ*; & pro summo pontifice oratio, *Deus omnium fidelium*; & pro Rege nostro oratio, *Quisumus omnipotens Deus*.

XIII. De *immunitate ecclesiarum*.

Item, cum ea, quæ Divini juris, sæculari non subjaceant potestati, & nonnulli potentes, nescimus quo ducti spiritu, vel odii fomite, vel cupiditatis radice, ecclesias infringere, & earum libertates & privilegia imminuere moluntur, eis exactiones indebitas & onera gravia imponendo: proinde nos, qui ex officii nostri debito, tanquam murum pro domo Israël opponere nos debemus hujusmodi excessibus, quantum cum Deo possumus, resistere cupientes, statuimus & ordinamus, ut si Regina fuerit quæ hoc facere acceperit, vel prandia indebite exegerit, vel filii regum, episcopus in cujus diocesi attentari, vel etiam perpetrari contigerit, eis penitus denunciaret, ut satisfaciant de commisso, & si re-

A quisiti satisfacere noluerint infra mensem, juxta modum & qualitatem culpæ, vel damni dati, cujus æstimatio diocesani arbitrio relinquatur, prout viderit expedire, terra eorum, si qua in sua diocesi habuerint, ecclesiastico subjaceat interdicto. Quod interdictum ponere cæteri episcopi in terris, quas in suis diocesis habuerint, postquam eis denunciatum fuerit, teneantur.

Verum quia domini Henrici, filii illustrissimi domini Ferdinandi quondam regis Castellæ & Legionis (qui ab ecclesia Toletanâ Ponadicilam, & ab ecclesia Segovienâ, Riacan. aldeas, indebite detinet occupatas, necnon & episcopo Seguntensi quædam mobilia, postquam fuit de eo proviſum Seguntensi ecclesiæ, usurpavit) excessus est notorius: statuimus & ordinamus, ut nominatim requiratur, quod prædicta loca restituat, Seguntino episcopo satisfaciatur de ablatis. Idem penitus statuentes de infantissa Portugallia, super restitutione pœnarum de Viana, Conchensi ecclesiæ faciendâ. Cæterum si alii potentes a prænominitis, in præmissis deliquerint: secundum canonicas sanctiones, terræ eorum, quas habent in eorum diocesi, supponantur ecclesiastico interdicto. Et præter hoc, si moniti, usque ad mensem non satisfecerint, ab eisdem excommunicationis vinculo innodentur, tēperantes, si sibi videbitur expedire. Quam excommunicationem archiepiscopo, & cæteris suffraganeis denuncient, ut & ipsi a suis subditis eos tanquam excommunicatos faciant evitari. Quod si in diocesis, in quibus deliquerint, terras non habuerint, si in aliis diocesis provinciæ Toletanæ: illi episcopi ubi deliquerint, eos excommunicent, sed alii episcopi ubi terras habuerint, teneantur, postquam ad eos pervenerint, & eos excommunicatos facere in suis diocesis denunciari, & terras eorum supponere interdicto. Verum si in diocesi archiepiscopi aliquod commissum fuerit de prædictis: teneatur idem facere, quod episcopis est superius ordinatum. Simile penitus statuentes, si delinquentes, tale delictum commiserint, propter quod incurrant excommunicationis sententiam ipso facto.

Quod si religiosæ militares personæ fuerint, qui talia perpetraverint: contra tales duximus taliter procedendum, ut si fuerit magister alicujus ordinis, vel magnus cōmendator, vel prior Hospitalis S. Joannis, ab episcopo in cujus diocesi deliquerit, per se, vel per aliū moneatur, ut satisfaciat secūdū quod jura præcipiūt de commisso. Quod si hoc facere renuerit, ille episcopus in cujus diocesi delictum commiserit, ejus terras subijciat

ANNO
CHRISTI
1302.Scilicet Fer-
dinandi III.

Cor. sed

ANNO
CHRISTI
1302.ANNO
CHRISTE
1302.

subjiciat ecclesiastico interdicto; quod si terras in ejus diœcesi non habuerit, fiat, ut præcedenti paragrafo est notatum. Sed si inferiores a prænominatis fuerint, ut simplices commendatores, & deliquerint in loco vel in re non exemptis: per episcopum in cujus diœcesi talia perpetraverint, si moniti non satisfecerint, & excommunicentur, & nihilo minus eorum commendæ supponantur ecclesiastico interdicto, & si in sua perfidia perseveraverint, denuncientur suo majori: & si ipse non correxerit, & satisfacere noluerit, vel corrigi & satisfieri non fecerit, a die requisitionis infra mensem, omnes ecclesiæ & villæ sui dominij similiter ecclesiastico subjiciantur interdicto, in quacumque fuerit diœcesi Toletanæ provinciæ, eo modo, quo superius est expressum. Si vero simplex frater sine commenda aliqua, deliquerit in loco & re (ut præmissum est) non exemptis, & monitus non satisfecerit: per diœcesanum excommunicetur, ubi delictum fuerit perpetratum. Et si indurato animo in rebellionem perseveraverit, suo commendatori denuncietur. Quod si nec ille commendator correxerit, & emendate non fecerit: procedatur, ut superius est notatum.

Item si similes, vel quævis alia persona, in aliquo deliquerit, episcopus in cujus diœcesi deliquerit, eum excommunicet, & excommunicatum denunciât domino archiepiscopo, ut eum faciat ab omnibus suffraganeis evitari: & nihilo minus si terram in aliqua parte provinciæ habuerit, episcopus in cujus diœcesi fuerit, eam subjiciat ecclesiastico interdicto. Hæc constitutio, quantum ad hujusmodi personas, juxta arbitrium episcopi ad præterita extendatur.

Item si communitas aliqua vel concilium deliquerit: episcopus diœcesis locum subjiciat interdicto. Et nihilo minus officiales aliquos de majoribus nominatim excommunicent, & excommunicatos, archiepiscopo denuncient, ut superius.

Item si Alcaldes, vel Majorini, vel alii rectores civitatum, vel aliorum locorum, deliquerint: per diœcesanum excommunicentur, & excommunicati denuncientur domino archiepiscopo, ut superius. Et si universitas vel concilium loci ubi hoc acciderit, in hoc inventa fuerit culpabilis: locus supponatur ecclesiastico interdicto.

XIV. De captione ecclesiarum.

Item cum rex pacificus Christus Iesus, qui pacem venit docere in mundum, ecclesiam suam in petra fidei solidatam, pacis

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

A vinculo firmavit, & in ea episcopos vel prælatos, & alias personas, quas instituit, & suam pacem dedit, atque reliquit, quorum anima, secundum Ambrosium, sunt stertus & lacrymæ, & pro Dei populo noscuntur solum orationi & jejunio deputati; & nonnulli de sua potentia confisi, instigante diabolo, in Dei opprobrium & contemptum, jam dictos prælatos & Christi ministros non solum injuriis afficere est tanquam * jus mortis, diffidare in personis propriis non verentur: nos attendentes quam ignominiosum eis existat, si bene adverteret, arma contra tales assumere, quibus armis uti, veritate eis in persona prohibente, cum dixit: *Convertite gladium eum in locum suum; & alibi: Mihi vindictam, & ego retribuam.* Ideo nos tranquillitatem & pacem in ecclesia Dei servare volentes, ne concussis columnis ædificium corruere censeatur: statuimus, & mandamus, quod si aliquis, cujuscumque dignitatis, conditionis, vel status existat, diffidaverit, vel diffidatum teneat vel tenuerit, episcopum præsentem, vel canonicum ecclesiæ cathedralis, aut socium, & admonitus diffidationem non revocaverit, excommunicetur, & denunciatur domino archiepiscopo, ut supra. Et nihilo minus terra ejus, ubicumque eam habuerit in provincia Toletana, per diœcesanum loci subjiciatur ecclesiastico interdicto.

Item quia nonnulli ecclesiarum vassalli, terras ex munificencia regum vel principum largitate ecclesiis acquisitas, vel quovis alio justo titulo obtentas & possessas, calliditate propria, vel alterius fallacia decepti, in potentes & duos adversarios, venditionis alteriusve alienationis titulo, transferte nituntur, unde ecclesiæ in rebus & juribus damnificantur, & earum ministri rixas incurrun & odia graviora: ideo nos ecclesiarum providere, & ministeriorum quietudinem fovere prout cum Deo possumus cupientes.

XV. De non emendis possessionibus ecclesiasticis per certas personas.

E Statuimus & mandamus, quod si aliqui milites, vel alii privilegiati, domos vel possessiones emerint, vel emerunt, in dominio ecclesiæ; & eas moniti infra duos menses dimittere noluerint, vel vendere personis non privilegiatis minime cutaverint, per diœcesanum, in cujus diœcesi sunt, excommunicentur; & nihilo minus, si terras habuerint, subjiciantur ecclesiastico interdicto. De qua sententia debet sacre fidei archiepiscopo, ut ipse contra eum procedat eo modo, quo superius est notatum. Statuentes nihilo minus, ut hæc constitutio ad præterita extendatur.

Nnnnnnn ij Ego

ANNO
CHRISTI
1302.

Ego Petrus de Cailla, notarius curiæ domini archiepiscopi Toletani, præfens interfui, quando supradicti reverendi patres & domini, videlicet archiepiscopus Toletanus, & ceteri episcopi, & procuratores suarum ecclesiarum, & alii canonici cathedralium ecclesiarum, fuerunt congregati apud Pennam Fidelem, & ipsi omnes suprascriptas constitutiones, quas ibidem composuerant, & ordinaverant, fecerunt in mei præsentia legi, mandantes insuper mihi, ut eas manu propria scriberem, & in publicam formam redigerem, atque earum transumpta supradictis dominis, vel procuratoribus suarum ecclesiarum, qui in prædicta congregatione cum eis interfuerant, exhiberem, cum ab eis fuero requisiti.

Actum est apud Pennam Fidelem, tertio Idus Maii, anno Domini M. CCC. II. præsentibus supradictis dominis. Et ego ad mandatum eorum hoc transumptum ex prædictis constitutionibus propria manu scripsi, & in earum fine apposui hoc meum assuetum signum.

Ordinatio episcoporum in concilio Toletano diffinitur isto modo.

<i>Ex parte dextera.</i>	<i>Ex parte sinistra.</i>
Episcopus Palentinus.	Episcopus Segoviensis.
Episcopus Oxomensis.	Episcopus Seguntinus.
Episcopus Cordubensis.	Episcopus Conchenensis.

G. COSS. OBSERVATIO.

Concilium hoc Egidio archiepiscopo tribuitur in eo quo sumus uti Ms. cñ. tamen certo constat esse Gundisalvum, qui prius Conchenensis episcopus fuerat. Id autem constat ex anno quo est habitum: tunc enim non Egidium, sed Gundisalvum, Toletane ecclesie præfuisse, ex rerum Hispanicarum scriptoribus, & antiphona illius ecclesie catalogis, discimus. Constat id quoque ex cap. 2. concilii Complutensis, anni M. CCC. XXVI. in quo Ioannes Toletanus archiepiscopus, ait a Gundisalvo prædecessore suo concilium apud Pennam Fidelem esse celebratum, ejusque citat constitutionem que incipit: *Item cum ea que Divini juris*: quam constitutionem in hoc nostro concilio legimus, cap. 13. Satis igitur mirari non possum historicorum aliquot incogitantiam, qui concilium hoc ab Egidio Albornotio celebratum dixerunt: qui sedere cepit, anno M. CCC. XXXVII. totis nimirum XXXV. annis post concilii hujus nostri tempus; annis vero XI. postquam ejus est facta mentio in concilio Complutensi. Errorem hunc puto Hispanicis libraribus tribuendum, qui cum reperissent scriptum *G. archiepiscopi*, prima tantum expressa nominis littera (quod in actis hujusmodi fieri solem esse non ut eruditi putant designari Egidium qui Hispanico vocabulo *Gil* vocatur: præsertim cum celebritas illius nominis faceret, ut de hoc potius Toletano archiepiscopo cogitarent, quam de aliis, quorum fortasse ne nomina quidem sciebant. Vt ut est, multos in errorem prava eorum scriptura impellit: at non marianam nostrum, qui libro historiae sue XV. cap. V. dicitur ait Gundisalvum huic concilio præfuisse.

CONCILIUM POSONIENSE.

IN HUNGARIA

A Gentili Cardinale S. A. L. tempore Clementis PP. V.

Anno Domini M. CCC. IX. celebratum.

A Clemente VI. anno Domini M. CCC. XLVI. confirmatum.

Edidit Odoric. Raynald. tomo XVI. Annal. Eccl. ad ann. 1346. num. 72.

TITVLI CAPITVM.

I. De non offendendis prelatiis.

ANNO
CHRISTI
1309.

- A 2. *Ut nulla ecclesiastica persona prebeat auxilium consilium, vel favorem alicui laico contra ecclesias ecclesiasticasque personas.*
3. *Ne quis recipiat ecclesiasticam beneficium de manu laici.*
4. *De non occupandis & occupatis restituendis bonis ecclesiasticis.*
5. *De poena publicorum concubinatorum.*
6. *De prohibita depravatione.*
7. *De his qui contumaciter sustinent excommunicationem.*
8. *Ne aliqua fidelis alicui infideli matrimonialiter copuletur.*
9. *De observantia mandatorum apostolicae sedis, & legatorum ipsius.*

PRÆFATIO.

In nomine Domini, amen.

ANNO ejusdem M. CCC. IX. Indictione vii. pontificatus domini Clementis papæ V. anno IV. Incipiunt constitutiones editæ per reverendum patrem, dominum Gentilem, Dei gratia tit. S. Martini in Montibus presbyterum cardinalem in regno Hungariae, Poloniæ, ac partibus illis conterminis, apostolicæ sedis legatum. Et primo præmium superstatu regni.

C *Frater Gentilis miseratione Divina tit. S. Martini in Montibus presbyter cardinalis, apostolica sedis legatus, ad futuram rei memoriam.*

Varietati morborum diversa medici medicamenta propinant, & ipsorum morborum qualitatibus, secundum artis peritiam, efficacibus remediis exquisitis, aliquibus gravioribus ferum adhibent, quibusdam ignem adjiciunt, aliis vero qui levi possunt fomento sanitate recipere, facilia medicamentorum antidota subministrant. Sic & dominus noster Iesus Christus, sub figura Samaritani, medici formam assumens, vulneribus infudit vinum & oleum fauciat. Nos itaque ad regnum Hungariae, ab eo, qui pacifici regis & summi medici locum tenet in terris, cum plene legationis officio, licet immeriti, destinati: attendentes, regnum ipsum infirmitatibus variis & gravibus laborare, ac præterea informati exemplo domini Iesu medicorum præcipui, diversitati infirmitatum hujusmodi, etsi non omnibus, magis tamen leralibus, cupientes diversas & congruas adhibere medelas: infra scriptas constitutiones de prælatorum dicti regni, ac per nos concilii congregati, consilio & assensu, autoritate qua fungimur, duximus promulgandas.

CAPVT PRIMVM.

E *De non offendendis prelatiis.*

CVm apostolicam sedem, in qua Christus catholice fidei posuit fundamentum, Christianorum matrem esse voluerit & magistram: non est dubium, quin Christus ipse graviter offendatur, si matrem filius, & magistram discipulus dehonoret. Quia igitur ipsi apostolicæ sedi non est possibile, cunctos filios & devotos, materno affectu, & suo magisterio præsentialiter confovere: debitum apostolicæ servitutis explere

ANNO
CHRISTI
1309.

ANNO
CHRISTI
1309.ANNO
CHRISTI
1309.

explete nititur, modo per episcopos, immo A per archiepiscopos, nonnunquam, & per legatos a latere suo missos; quos, quia eius privilegio gaudent, cujus legatione funguntur, a cunctis Christi fidelibus tanquam apostolicam sedem, immo Christum qui in eis se recipi prædicat & audiri, honorari convenit & fovet. Verumtamen fuerunt & sunt nonnulli, quos termini nostræ legationis includunt, sicut fide digna relatione percepimus, qui licet glorientur nomine Christiano: ad ipsum tamen Christum & apostolicam sedem, debitam reverentiam non habentes, episcopos, archiepiscopos, & legatos huiusmodi, doctores catholicae fidei & magistris, ipsius Christi vero vicarios & legatos, hostiliter insequi, ausu sacrilego capere, & percutere, quandoque nequiter carceri mancipare, nonnunquam inhumaniter perimere, non verentur. In quo quantum Christi fidei devotio minoratur, evidenter intelligit qui prudenter attendit. Proinde nos qui ex injuncto nobis legationis officio sedem apostolicam, licet immeriti, representamus: cupientes omnes & singulos nostræ legationi commissos de tam nefandis excessibus coercere, præsentis decreti statuimus, ut nullus de cætero in Dei offensam, apostolicæ sedis contemptum, & catholicæ fidei læsionem, præsumat tantum facinus attentare. Si quis autem propriæ inimici salutis, reverentia religionis rejecta, Divinis & humanis legibus incivili damnatione calcatis, præmissum scelus exercere præsumpserit, per se vel per alium, publice vel occulte: eum, excommunicatum & a totius Christianitatis, consortio separatum publice nuntiantes, qua fungimur auctoritate, privamus omnibus privilegiis, indulgentiis, feudis, & beneficiis quibuscumque, ei ab ecclesia quacumque concessis: omnibus ad quos pertinet eorum ordinatio, seu dispositio, disponendi potestatem liberam concedentes: tetram suam nihilo minus, & quamlibet aliam quæ sibi adhærete præsumpserit, interdicto ecclesiastico supponentes. Et ne minus vindictæ quam excessus memoria protogetur, decrevimus ut filii talium, in clericorum collegium nullatenus admittantur; nec in domibus regularibus, alicujus prælationis assequantur honorem: quod contra factum fuerit, irritum decernentes, nisi cum eis per sedem apostolicam, vel legatum de latere, fuerit dispensatum. Et quia dignum est, ut is, qui tot præsumit offendere, pœna multiplici castigetur: omnes eorum vassallos, castellanos, comites, jobagiones, & officiales alios, quovis nomine censeantur, a fidelitate, homagio,

& qualibet, alia præstatione, qua eis tenebantur ascripti, qua fungimur auctoritate, absolvimus: donec ad gremium sanctæ matris ecclesiæ humiliter redeuntes, absolutionis beneficium meruerint obtinere. Quod si eis in prædicta excommunicatione manentibus adhærete forte præsumpserint: illos eadem cum ipsis pœna statuius excommunicationis involvi. Cæterum ut dictorum factilegorum pœna, sit aliorum cautela: in hibemus venerabilibus in Christo archiepiscopis, & episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis, eorumque vicem gerentibus, & ecclesiasticis personis, sæcularibus & religiosis, necnon ecclesiarum capitulis & conventibus, exemptis & non exemptis, Cisterciensis, Præmonstratensis, S. Benedicti, Minorum, Prædicatorum, sancti Augustini, & aliorum ordinum, necnon magistris, præceptoribus, & fratribus militiae Templi sancti Joannis Ierosolymitani hospitalis, & B. mariæ Theuronicorum, sub nostra legatione manentibus, non obstantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis, & litteris, eis vel eorum aliquibus, aut ipsorum ordinibus, a præfata sede concessis, ne ipsi, vel aliorum aliquis, vel aliqui, corpora illorum, qui sine digna & debita satisfactione decesserint, tumulare, aut tumulationi eorum quoquo modo interesse, præsumant. Si quis autem prædictorum, contra præmissam inhibitionem nostram venire tentaverit: excommunicationis vinculo se noverit innodatum, majori pœna pro tanta inobedientia puniendum; & loca nihilo minus, in quibus talium corpora sepulta fuerint, ecclesiastico supposita interdicto. *Publicata Posoni IV. Idus Novembris.*

II. *Ut nulla ecclesiastica persona præbeat auxilium, consilium, vel favorem, alicui laico contra ecclesiam ecclesiasticamque personas.*

Illi procul dubio sunt majori pœna plectendi, qui nituntur offendere, quod totis suis vitibus defendere tenebantur. Cum igitur personæ ecclesiasticæ singulariter teneantur veri ecclesiam, a qua suam tuitionem recipiunt: præsentis decreti statuimus, ut nulla ecclesiastica persona, exempta vel non exempta, cujuscumque præminentia, status, aut dignitatis existat, etiamsi pontificali fulgeat dignitate, præbeat alicui laico, cujuscumque dignitatis aut conditionis existat, contra ecclesias ecclesiasticasve personas, consilium, auxilium, vel favorem, publice vel occulte. Si quis autem, ecclesiastico honore postposito, contra tam salubre statutum venire præsumpserit: ipso facto sententiam excom-

ANNO
CHRISTI
1309.

municationis incurrat. Et nihilo minus si A
inferior episcopo fuerit, episcopus suus
contra eum ad privationem ecclesiastici
commodi & honoris procedere; si vero
episcopus metropolitanus, sui suffragane-
i excessum huiusmodi teneantur, quam
cito commode poterunt, sedi apostolicæ
nunciare. *Public. Pofonii IV. Id. Nouembris.*

III. *Ne quis recipiat ecclesiasticum beneficium
de manu laici.*

Præsentis constitutionis autoritate, sa- B
cro approbante concilio inhibemus, ne
quis archiepiscopatum, episcopatum,
dignitatem aliquam inferiorem, per-
sonatum, parochialem ecclesiam, cum cu-
ra vel sine eura, beneficium aliquod eccle-
siasticum, seu alicujus prædictorum admi-
nistrationem vel detentionem, de manu
laicali recipere, vel jam recepta tenere,
sub quovis colore præsumat. Si quis autem
contra fecerit, vel sic receptum benefi-
cium, eo ipso, & nisi locum, quem sub eri-
mine tantæ inobedienciæ tantæque ambi- C
tionis taliter jam recepit, vel in futurum
recipiet, respiscendo deseruerit liberaliter,
infra duorum mensium spatium a pu-
blicatione constitutionis præsentis quoad
jam recepta, a receptionis vero tempore
quoad ea quæ deinceps continget sic reci-
pi, numerandum: ad quolibet aliud inha-
bilis ipso facto reddatur, ita ut ad dignita-
tem vel beneficium ecclesiasticum nullo
unquam tempore, absque dispensatione
apostolicæ sedis vel nostræ, eligi valeat vel
assumi. Insuper, ut quantum excesserit, D
pœna docente recognoscat: si quam digni-
tatem, personatum, vel beneficium ali-
quod cum eura vel sine eura, sic recipiens
vel detinens, & ut præmittitur, non dimi-
tens, canonice forsan obtineat, ea vel eo
sit præsentis constitutionis vigore ipso facto
privatus. Indignum enim fore cense-
mus, ut ecclesiastico beneficio gaudeant,
qui eam tam nefandis ausibus despectui
habuerunt. Injungimus quoque, ac in vir-
tute sanctæ obedienciæ, ne non sub ex-
communicationis pœna, præcipiendo man-
damus omnibus & singulis, tam clericis
quam laicis, rusticis, jobagionibus, vasa-
lis, castellanis, comitibus, & officialibus
aliis, quocumque modo subjectionis astri-
ctis dignitati, personatui, vel beneficio ta-
liter occupatis, quod occupatori vel de-
tenti prædictis in nullo pareant vel in-
tendant. Qui vero temere contra fecerit,
si universitas fuerit, interdicti, si autem
singularis persona, excommunicationis
sententiæ se noverit subiacere. *Publicata
Pofonii IV. Id. Nouembris.*

IV. *De non occupandis, & occupatis restituendis
bonis ecclesiasticis.*

Cum multa providentia fuerit olim a fe-
licis recordationis Benedicto PP. XI. apo-
stolicæ sedis legato, dum in his partibus
fungeretur legationis officio, constitutum,
quod nullus invadere, occupare, illicite
detinere præsumeret decimas, tributa, ca-
stra, villas, munitiones, possessiones, &
bona ad ecclesias, & pia ac religiosa loca,
& ecclesias ac personas ecclesiasticas spe-
ctantia ac pertinentia quoquo modo, sen-
tentia excommunicationis prolata in hu-
jusmodi invasores, occupatores, & illici-
tos defensores. Sed quia propter præsum-
ptiones, & quorundam cupiditates, nullus
fructus hæctenus aut tarus ex prædicta con-
stitutione venit: nos tantis animarum
periculis præcavere volentes, ne tam salu-
bre statutum videatur in desuetudinem ab-
iisse, & ab huiusmodi præsumptoribus ejus
ignorantia prætendatur, prædictum statu-
tum duximus innovandum. Et ipsum in suo
robore permanere, ac inviolabiliter obser-
vari volentes, adieimus, ut quicumque
propter invasionem, occupationem, & il-
licitam detentionem dictarum rerum, ex-
communicatione autoritate prædicti statu-
ti ligatus, infra trium mensium spatium, in-
vasa, spoliata, occupata, & detenta huius-
modi non restituerit spoliatis, omnes eo-
rum vassalli, iobagiones, castellani, comi-
tes, & officiales alii, quocumque nomine
censeantur, homagio & qualibet præsta-
tione qua eis juramento, pacto, consuetu-
dine, vel qualibet alia firmitate vallata, te-
nebantur astricti, sint absoluti & liberi,
præsentis autoritate decreti: donec ad eos
humiliter redeuntes, satisfactionem debi-
tam impenderit de præmissis. Quod si
perseverantibus in huiusmodi contumaciâ
& contemptu adhæserint: qui eos in pec-
catis sœvere satagunt, excommunicationis
vinculo sint ligati, & terra quæ eis medio
tempore obediens fuerit, ecclesiastico sup-
posita interdicto: quod interdictum omnes
& singuli archiepiscopi & episcopi, &
alii ecclesiarum prælati, capellæ & conven-
tus, tam regulares quam sæculares, exem-
pti & non exempti, Cisterciensium, Præ-
monstratensium, sancti Benedicti, ac Præ-
dicatorum & Minorum, Eremitatum sancti
Augustini, aliorumque approbatorum ordi-
num, ne non magister, & præceptotes,
milites Templi & hospitalis sancti Ioannis
Ierosolymitani, ac B. marie Theutonico-
rum, in virtute S. obedienciæ, & sub ex-
communicationis pœna, servare inviolabi-
liter teneantur. Et nihilo minus si sine de-
bita

ANNO
CHRISTI
1309.Conc. Bnd.
an. 1279.
cap. 52. 53.

bita satisfactione decesserint, prædictorum omnium corpora perpetuo ecclesiastica careant sepultura. Non enim debet illi ecclesiæ beneficium subvenire, qui dum viveret, ecclesiam hostiliter impugnavit. *Publicata Posoni IV. Id. Nouembris.*

V. De pœna publicorum concubinariorum.

Conc. Bud.
an. 1279.
c. 47.

Almæ matris ecclesiæ, quæ plerumque rationabiliter ordinat & consulte, quæ suadente subditorum utilitate, postmodum consultius ac rationabilius revocat, aliquando subtrahit, addit quandoque pariter & commuratur in melius, imitantes exempla constitutionem bonæ memoriæ Philippi quondam Firmani episcopi, in regno Hungariæ ac partibus aliis nostræ jurisdictioni subiectis apostolicæ sedis legati, contra publicos concubinariorum editam, a felicis recordationis Benedicto PP. XI. tunc in regno & partibus supradictis legato sedis apostolicæ, confirmaram, quibusdam additis & subtrahis, juxta infra scriptam modificationem, in posterum observari præcipimus. Ad ipsius quidem temperandum rigorem, animarum zelus, quas ex illius contemptu quasi continuo, peccatorum sordibus fedari conspiciamus, nos inducit, spes recuperationis hortatur. Confidimus enim, quod spiritali pœna, excommunicationis videlicet, quæ quavis sine comparatione periculosior, minus tamen peccatis exigentibus formidatur, in temporale mutata vindictam, subditorum mutabuntur & mores. Decreto igitur præsentis statui-
mus, ut quicumque clericus contra ipsius constitutionis vigorem deinceps deliquerit, excommunicationis pœna in ea contenta, propter causas prædictas, cessante, quartæ partis reddituum beneficiorum suorum, præsentis constitutionis autoritate, damnationi subjaceat. Quia vero nihil prodesset jura condere, nisi foret qui ea executioni mandaret: omnibus episcopis, eorumque superioribus, necnon singulis ecclesiarum prælatis, de jure vel antiqua consuetudine jurisdictionem habentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis pœna, quam, si ad hujusmodi constitutionis observantiam negligentes fuerint vel remissi, ipso facto incurrant, districte præcipimus, quatenus a subditis suis, qui contra ipsam constitutionem excesserint, penam præfatam integraliter exigant: ipsius quidem parte dimidia in exigentis, reliqua vero parte in pauperum usus, seu ecclesiæ exigenti commissa commodum, convertenda. Prædicta autem condempnatio tandiu cum exactione debita repetatur: quousque mores suos & vitam,

A quoad præmissa, curaverint emendare. Ad quod etiam corporalibus pœna, si superior suus expedire crediderit, indicatur. *Publicata Posoni IV. Id. Nouembris.*

VI. De prohibita deprædatione.

Cum Christus vera pax, de summis cælorum descenderit, ut quam mundus dare non potest, suis fidelibus pacem daret: profecto non est membrum Christi, nec ejus ecclesiæ, qui pacem suam non recipit, vel qui, ne alii recipiant, suis perverfis actibus causam præstat. Cum itaque in regno Hungariæ, olim in pulchritudine pacis æmulus, & discordiæ seminator, diu procuraverit optatæ pacis exilium, immirrendo guerrarum discrimina, & deprædationes seu disturbationes per perverfos homines membra sua inhumaniter exercendo, propter quæ pax & concordia extra dicti regni terminos diu, quod dolenter referimus, exulavit: nos qui præfati regni & incolarum ejus specialem curam suscepimus, ipsorum pacifico statui providere desiderabiliter affectantes, statuiamus sacro approbante concilio, ut omnes & singuli, cujuscunq; dignitatis, conditionis, aut status extiterint, qui in regno Hungariæ præfate deprædationes seu disturbationes publicas, per quas pax & tranquillitas dicti regni ut plurimum impeditur, per se vel per alium publice exercere, vel qualiter ipsius regni statum pacificum impedire præsumpserit, nisi per episcopum proprium monitus, ad quod ipse episcopus in virtute obedientiæ teneatur, infra octo dies vitam suam melius consulte correxerit, etsi clericus fuerit exemptus vel non exemptus, beneficiis privatus, ipso facto excommunicatione, qua Deus iratus animas percutit, sit ligatus. *Publ. Posoni IV. Id. Nouembris.*

VII. De his qui contumaciter sustinent excommunicationem.

Cum peccata tanto gravius deprimant atque laboriosus extirpentur, quanto invaluerint consuetudine longiori: præsentis constitutione, sacro approbante concilio, duximus statuendum, quod si quis clericus vel laicus, cujuscumque status aut conditionis existat, aliquam de constitutionibus nostris transgrediens, quas contra recusantes dictum Carolum pro rege naturali Hungariæ recipere & habere, vel alium advocantes vel nominantes, seu recusationi, advocacioni, vel nominacioni hujusmodi consentientes seu faventes, ac etiam contra occupatores regalium generalium, vel ecclesiasticorum bonorum, contra eos quoque

ANNO
CHRIST.
1309.

que qui in regum prædictum, archiepiscopus, episcopos, vel legatos, manus iniecerint violentas, necnon contra occupatores & derentores factæ coronæ, eorumque fautores, edidimus, majoris excommunicationis sententiam, in præfatis constitutionibus, seu aliqua earum contentam, quod absit, incutrerit, quam citius commode poterit, cum debita instantia, illius absolutionem efficaciter obtinere procuret. Qui vero concepta malitia, sive damnosa negligentia, excommunicationem hujusmodi per annum sustinet animo indurato: contra eum, per prælatum ad quem de jure pertinere dignoscitur, seu per inquisitores hæreticæ pravitatis, bonis pro facto jure consecratis ipsius, tanquam contra hæreticum procedatur. *Publicata Posonii IV. Id. Novembris.*

VIII. *Ne aliqua fidelis alicui infideli matrimonialiter copuletur.*

Ut fides catholica, quæ scissuram etorris cujuslibet aspernatur, nullius schismatis, vel fermento pravitatis hæreticæ maculetur: de consilio & assensu præsentis concilii, perpetuo prohibemus edito, ut nullus nostræ legationi subiectus, qui vult reputari & haberi catholicus, præsumat de cætero, hæretico, Patreno, Gazano, schismatico, vel alteri fidei Christianæ contrario, maxime Ruthenis, Bulgatis, Rasciis, Lituaniis, in errore manentibus (qui, sicut fide dignorum testimonia præstantur, in diminutionem catholicæ fidei, opprobrium Iesu Christi, & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, quæ est veræ fidei fundamentum, non solum sacri baptismatis reiterant sacramentum, verum alia catholicæ ecclesiæ salutifera sacramenta damnabiliter contemnent, habent despectui, fidei veritatem, in qua fidelibus salus datur, abnegant, & eis, diversis modis & variis injuriam irrogare conantur) filiam, neptem, consanguineam suam connubio tradere, vel eas modo aliquo copulare, cum hoc sit in prædictæ fidei Christianæ detrimentum non modicum & iacturam. Nam sicut didicimus ab experto, viri ab unitate fidei catholicæ separati, uxores suas, quantumvis catholicas, instigante diabolo, ad infidelitatis errorem trahunt potius, quam trahantur. Qui vero contra inhibitionem præsentem, filiam, neptem, vel consanguineam suam, prædictis pestiferis hominibus, qui, quantum in eis est, catholicam fidem, sine qua nullus omnino salvatur, nituntur confundere, dederit, aut danti consenserit, vel ex proposito & scienter hujusmodi scelestis nuptiis aliterit, (mulier etiam data vel tra-

ditæ, quæ eidem consenserit) cum per hoc in Christiana religione scissuram, & maculam ponere fatagat, ac per hoc hæreticæ pravitati favere: eo ipso excommunicationis muctone percussus se noverit, & ecclesiastica sepulcrata privatum. Volumus autem, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus archiepiscopo vel episcopo, in cuius diocesi contempit hujusmodi moram trahit, quod eum excommunicatum denunciaret, & ab omnibus evitandum; & si infra mensem corde contrito & humiliato non tederit ad ecclesiæ unitatem, de tanta injuria itrogata nomini Christiano & fidei orthodoxæ, condignam satisfactionem & debitam impensurus, ex tunc contra eum, tanquam contra fautores hæreticorum & inimicos fidei Christianæ, procedatur juxta sanctiones canonicas & civiles. *Publicata Posonii IV. Idus Novembris.*

IX. *De observantia mandatorum apostolicæ sedis, & legatorum ipsius.*

Cum apostolica sedes ad obedientiam omnibus singulari privilegio proponatur: dolemus quod quidam, quos terminis nostræ legationis includunt, bonum obedientiæ pervertentes, ipsius apostolicæ sedis, vel etiam legatorum eius, qui in decreta sibi provincia secundum in obedientia & reverentia locum tenent, ipsius obedientiæ debito reverenter subtracto, mandatis, sive in recipiendis canonicis, sive in custodiendis sententiis, sive in quibusvis præceptionibus observandis, aliorum damnabiliter voluntatem præponunt: & non attendentes, quod quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere, penæ inobedienciæ debitæ se supponunt. Quod in terra Polonia (maxime per nonnullos episcopos & capitula, quæ, præsertim pro aliquibus recipiendis canonicis, nisi de suorum superiorum voluntate procedat, ab eadem sede vel legato ipsius directis litteris obedite contemnunt) factum esse frequentius, nostris auribus est relatum. Proinde nostro commissos regimini in bono perfectæ obedientiæ, sine qua infidelis quisque convincitur, etiam si fidelis esse videatur, observari ferventi desiderio affectantes: monemus omnes & singulos, archiepiscopum, episcopos, electos, abbates, priores, ecclesiarum quoque capitula prædictæ terræ Polonia, ut non obstante suorum superiorum voluntate contraria, dictæ sedis legatorumque ipsius mandata sic reverenter recipiant, & obedienter adimpleant, quod meritum obedientiæ non amittant: scituti, quod si mandata hujusmodi per inobedienciæ vitium non duxerint adimplendum, eos taliter

r. Reg. 15.

taliter puniemus, quod pœna docente cognoscere, quam grave sit eorum iustionibus constare. *Publicata, ut supra.*

Dat. Posonii IV. Idus Novembris Pont. domini Clementis PP. V. an. 1v.

EIVSDEM CONCILII CONFIRMATIO
Per Clementem VI. anno Dom. M. CCC. XLVI.

Petio pro parte venerabilis fratris nostri Apetacensis, episcopi Lubucensis, nobis exhibita, continebat, quod dudum bonæ memoriæ Gentilis, tit. S. Martini in Montibus presbyter cardinalis, in regno Hungariæ, ac provinciæ Poloniæ, infra quam ecclesia Lubucensis existit, ac quibuscunquo aliis terris eidem regno adjacentibus, auctoritate sedis apostolicæ, plenæ legationis fungens officio, in concilio videlicet per eum, apud Posonium Strigoniensis diocesis, constitutum in dicto regno Hungariæ, celebrato, nonnullas constitutiones pro libertate ac utilitate ecclesiarum, ac earum prælatorum, & aliarum personarum ecclesiasticarum, infra fines legationis suæ confidentium, edidit utiles & salubres, inhibitiones, prohibitiones, decreti interpositiones, ac excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias, & nonnullas pœnas alias, continentes, prout in literis præfati cardinalis inde confectis, ipsius sigillo munitis (quarum quidem constitutionum certa capitula de verbo ad verbum præsentibus inferi fecimus) continetur. **Q**uare pro parte dicti episcopi nobis extitit humiliter supplicatum, ut capitula prædicta, & omnia in eis contenta, cum præfate literæ timeantur veritate consumi, fulcire apostolico munimine dignaremur.

Nos igitur ecclesias, & earum prælatos, ac personas ecclesiasticas prædictas, in suis libertatibus ac utilitatibus, quantum cum Deo possumus, confovere volentes, ipsius episcopi supplicationibus inclinati, capitula prædicta rata & grata habentes, illa auctoritate apostolica ex certa scientia confirmamus. Tenores autem dictorum capitulorum, tales sunt.

In nomine Domini, amen. Anno ejusdem M. CC. IX. &c. *ut supra.*

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere &c. Datum Avinionæ IV. Non. Septemb. pontificatus nostri anno V.

ARTICVLI A PRÆLATIS ANGLIÆ
oblato Eduardo II. regi, una cum regis ad eisdem responsionibus.

Ex Tomo II. Concilior. Britann.

Casus, in quibus iudex ecclesiasticus potest cognoscere, regia prohibitione non obstante, concessi per chartam regiam.

Edwardus Dei gratia rex Angliæ, &c. Omnibus, ad quos presentes literæ pervenerint, salutem.

ANNO
CHRISTI
1316.

Sciatis, quod cum dudum temporibus progenitorum nostrorum, quondam regum Angliæ, in diversis parliamentis nostris, per prælatos & clerum regni nostri, plures articuli continentes gravamina aliqua ecclesiæ Anglicanæ, & ipsis prælati & clero illata, ut in eisdem assereretur, porrecti fuissent, & cum instantia supplicatum, ut inde apponeretur remedium opportunum: nuper in parlamento nostro apud Lincoln. anno regni nostri nono, articulos subscriptos, & quasdam responsiones, ad *Concil. general. Tom. XI. Appendix.*

Aliquos eorum prius factas, coram consilio nostro recitari, ac quasdam responsiones corrigi, & ceteris articulis subscriptis per nos & dictum nostrum consilium, fecimus responderi. Quorum quidem articulorum, & responsionum tenores subsequuntur, in hunc modum.

I. Imprimis hinc impetrant prohibitiones in genere, super decimis, & oblationibus, obtentionibus, mortuariis, redemptionibus penitentiarum, violenta manuum injectione in clericum, vel in conversum; & in causis diffamationis, in quibus agitur ad pœnam canonicam imponendam.

Rex ad istum articulum respondet: quod in decimis, oblationibus, obtentionibus, mortuariis, quando sub istis nominibus proponuntur, prohibitioni regis non est locus, etiam si propter detentionem istorum diuinam, ad estimationem pecuniarum veniant earundem. Sed si clericus, vel religiosus, decimas suas in horreo suo congregatas, vel alibi existentes, vendiderit alicui pro pecunia, si petatur pecunia coram iudice ecclesiastico, locum habet prohibitio: quia per venditionem res spirituales sunt temporales, & transeunt decime in cartalla.

II. Item, si sit contentio de jure decimarum, originem habens ex jure patronatus, & earundem decimarum quantitas ascendat ad quartam partem bonorum ecclesiæ: locum habet regia prohibitio, si hæc causa coram iudice ecclesiastico ventilatur.

III. Item, si prælatus imponat pœnam pecuniariam alicui pro peccato, & repetat illam: regia prohibitio habet locum. Verumtamen, si prælatus imponat penitentias corporales, & illi sic puniti velint hujusmodi penitentias per pecuniam sponte redimere: non habet locum regia prohibitio, si coram prælatis pecunia ab eis exigatur.

IV. Insuper, si aliquis manus violentas iniecerit in clericum: pro violata pace, debet emenda fieri coram rege; pro excommunicatione vero, coram prælato, ut imponatur penitentia corporalis, quam si reus velit sponte per pecuniam redimere, dandam prælato vel laico, potest repeti coram prælato, nec in talibus regia prohibitio habet locum. In diffamationibus vero, corrigant prælati prædicto modo, regia prohibitionem non obstante.

V. Item, si aliquis in fundo suo molendinum erexit de novo, & postea, a rectore loci exigatur decima de eodem: exhibetur regia prohibitio sub hac forma. *Quia de molendino tali hætenus non fuerunt decimæ solutæ, prohibemus &c. & sententia excommunicationis, si quam hac occasione promulgaveritis, revocetur.*

Responso. In tali casu nunquam prohibitio de voluntate principis, qui & decernit talem perpetuo non exire.

VI. Item, si aliqua causa, vel negotium, cujus cognitio spectat ad forum ecclesiasticum, & coram ecclesiastico iudice fuerit sententialiter terminata, & transferit in rem judicatam, nec per appellationem fuerit suspensa, & postmodum coram iudice seculari super eadem re, inter easdem personas, questio moveatur, & probeatur per testes, vel instrumenta: talis exceptio in foro seculari non admittitur.

Responso. Quando eadem causa diversis temporibus, coram iudicibus ecclesiasticis & secularibus ventilatur, ut supra patet de violenta manuum injectione in clericum: dicunt, quod non obstante ecclesiastico iudicio, curia registrat ipsam negotium, ut sibi expedire videatur, ecclesiastico iudicio non obstante.

VII. Item, littera regia ordinaria dirigitur
Oooooooooo aliquando

ANNO
CHRISTI
1316.

aliquando, qui aliquos suos subditos excommunicationis vinculo innodarunt, quod eos absoluant, infra certum diem: alioquin, quod compareant respondendi, quare eos excommunicarunt.

Responsio. Rex decrevit, quod talis littera nunquam exire in posterum permittatur, nisi in casu, in quo possit inveniiri, regiam libertatem per excommunicationem laedi.

VIII. Item, barones de Scaccario domini regis, vendicantes sibi ex privilegio, quod non debent extra locum illum conquerenti respondere, extendunt illud privilegium ad clericos commorantes ibidem, vocatos ad ordines, seu ad residentiam; & diocesanus inhibent, ne aliquo modo, aliquave ex causa, dum sunt in Scaccario, & in servitio domini regis, ipsos trahant ad iudicium quoquo modo.

Responsio. Placet domino regi, quod clerici suis obsequiis intendentes, si delinquant, per ordinarium, ut ceteri, corrigantur, sed tempore, quo occupantur circa Scaccarium, ad residentiam in suis faciendam ecclesiis non tenentur.

His additur sic de novo, per concilium domini regis. Rex & antecessores sui, a tempore cuius contrarii memoria non existit, usi sunt; quod clerici, suis immorantes obsequiis, dum obsequiis illis intenderent, ad residentiam in suis beneficiis faciendam minime compellantur: nec debet dici tendere in praedictum ecclesiasticam libertatis, quod pro rege & republica necessarium invenitur.

IX. Item, ministri domini regis, & vicecomites, & alii, ingrediuntur feodum ecclesie ad distinctiones faciendas, & aliquando capiunt animalia rectorum in via regia, quando non habent nisi terram, ac ecclesiam pertinentem.

Responsio. Placet domino regi, ne distinctiones de cetero fiant huiusmodi, nec in via regia, nec in fundis, quibus olim ecclesie sunt dotatae. Vult tamen, distinctiones fieri in possessionibus, de novo a personis ecclesiasticis adquisitis.

X. Item, quandoque aliqui confugientes ad ecclesiam, abjurant terram, secundum regni consuetudinem: & persequuntur eos laici, vel inimici eorum, & a publica strata per eisdem abstrahuntur & suspenduntur, vel statim decapitantur: & dum sunt in ecclesia, custodiuntur per armatos infra cœmeterium, & quandoque infra ecclesiam, ita arcte, quod non possunt exire locum sacrum, causa superflui ponderis deponendi; nec permittitur eis necessaria victui ministrari.

Responsio. Qui terram abjuraverint, dum sunt in strata publica, sunt in pace regis, nec debent ab aliquo molestari: & dum sunt in ecclesia, custodes eorum non debent morari infra cœmeterium, nisi necessitas, vel evasionis periculum, hoc requirat: nec arceantur confugi dum sunt in ecclesia, quin possint habere vitæ necessaria, & exire libere pro obscuro pondere deponendo. Placet etiam domino regi, ut latrones, & appellatores, quandoque voluerint, possint sacerdotibus sua facinora confiteri: sed caveant confessores, ne erronee huiusmodi appellatores informet.

XI. Item, petitur, quod dominus rex & regni magnates, non onerent domos religiosas, vel ecclesiasticas personas, pro corrodiiis, pensionibus, vel perendinationibus faciendis in domibus religiosis, & aliis locis ecclesiasticis, carectis & equis sibi mittendis, cum per hoc prædictæ domus depauperentur, cultusque Divinus in hac parte diminuat: & propter huiusmodi onera compellantur sæpissime presbyteri, & alii ministri ecclesiastici, Divinis officiis

A deputati, recedere a locis supradictis.

Responsio. Placet domino regi, quod super contentis in petitione, de cetero indebite non onerentur: & si per magnates & alios contra fiat, habeant inde remedium; juxta formam statutorum, tempore domini Edvardi regis patris nostri, nunc editorum. Et fiat consimile remedium de corrodiiis & pensionibus, per coërtionem exactis, de quibus non fit mentio in statutis.

XII. Item, si aliqui detentura domini regis, vocati coram ordinario, extra parochiam ubi degunt, propter suam contumaciam manifestam, excommunicentur; ac, post XL. dies per eorum captione scribatur prætendunt se privilegiatos, quod extra villam seu parochiam suam non debent vocari: & sic denegatur breve regium pro captione eorumdem.

Responsio. Nunquam fuit negatum breve regium, nec negabitur in futurum.

XIII. Item, petitur, quod persona ecclesiastica, quas dominus rex ad beneficia præsentat ecclesiastica, & episcopus eos non admittat, ut puta, propter defectum scientiæ, vel aliam causam rationabilem, non subeant examinationem laicorum personarum, in casibus antedictis, prout his temporibus attentatur de facto, contra canonicas functiones: sed adeant iudicem ecclesiasticum, ad quem de jure pertinet, pro remedio, prout iustum fuerit, consequendo.

Responsio. De idoneitate personæ præsentatæ ad beneficium ecclesiasticum, pertinet examinatio ad iudicem ecclesiasticum. Et ita est hæctenus usitatum, & fiat in futurum.

XIV. Item, si vacet aliqua dignitas, ubi electio est faciendâ: petitur, quod electores libere possint eligere, absque incussione timoris a quacunque potestate seculari, & quod cessent preces & oppressiones in hac parte.

Responsio. Fiant libere, juxta formam statutorum, & ordinationum.

XV. Item, licet clericus coram seculari iudice judicari non debeat, nec aliquid contra ipsum fieri, per quod ad periculum mortis, vel mutilationem membri valeat perveniri: seculares tamen iudices, clericos ad ecclesiam confugientes, & reatus suos forte confitentes, faciunt abjurare regnum, & eorum abjuraciones admittunt ex illa causa, quamquam illorum iudices super iis non existant. Sicque datur laicis indirecte potestas huiusmodi clericos trucidandi, si ipsos, post huiusmodi abjuracionem, in regno contigerit inveniri. Super quo, prælati & clerus petunt tale remedium adhiberi, ut immunitas ecclesie, & ecclesiasticarum personarum, conservetur illæsa.

Responsio. Clericus pro feloniam fugiens ad ecclesiam, pro immunitate ecclesiastica obtinenda, asserens se esse clericum, regnum non compellitur abjurare: sed legi regni se reddens, ecclesiastica gaudebit libertate, juxta laudabilem consuetudinem regni hæctenus usitatam.

XVI. Item, quanquam confessio coram illo, qui non est iudex confitentis, non teneat, nec sufficiat ad faciendum processum, vel sententiam profertendam: quidam tamen seculares iudices, clericos, qui de foro suo in hac parte non existunt, reatus proprios & enormes, ut puta furta, roboreas, & homicidia, coram eis confitentes, admittunt ad accusationem aliorum, quam ipsi communiter vocant Appellum, ipsosque sic confitentes accusantes, seu appellum facientes non liberant prælati eorum post præmissa, quanquam super iis fuerint sufficienter requisiti, licet coram eis, per confessionem propriam, iudicari

vel

ANNO
CHRISTI
1316.

ANNO
CHRISTI
1316.

vel condemnari nequeant, absque violatione ecclesiasticæ libertatis.

Responso. Appellatori in forma debita, tanquam clerico per ordinarium petito, libertatis ecclesiasticæ beneficium non negatur.

Nos desiderantes statui ecclesiæ Anglicanæ, & tranquillitati & quieti prælatorum & cleri prædictorum, quatenus de iure poterimus, providere: ad honorem Dei, & emendationem status dictæ ecclesiæ, & prælatorum, & cleri, prædictorum, omnes & singulas responsiones prædictas, ac omnia & singula in eisdem responsionibus contenta, ratificantes & approbantes, ea pro nobis & heredibus nostris concedimus, & præcipimus in perpetuum inviolabiliter observari. Volentes & concedentes pro nobis & heredibus nostris, quod prædicti prælati & clerici, eorumque successores in perpetuum, in præmissis jurisdictionem ecclesiasticam exercent, iuxta tenorem responsionum prædictarum, absque occasione, iniquitate, vel impedimento nostri, vel heredum nostrorum, seu ministrorum nostrorum quorumcumque.

In cuius rei testimonium, has litteras nostras fieri fecimus patentes. Teste me ipso apud Eboracum xxiv. die mensis Novembris, anno regni nostri decimo.

Littera, super eandem chartam domini regis, justitiaris, & aliis ministris directa pro prohibitione.

Rex justitiaris salutem.

Circumspecte agatis de negotio tangente dominum Norwycensem, & ejus clericum, non puniendo eos, si placitum tenuerint de iis, quæ mere sunt spiritualia; videlicet de correctionibus, quas faciunt prælati pro mortali peccato; videlicet pro fornicatione, adulterio, & hujusmodi, pro quibus aliquando infligitur pœna corporalis, aliquando pecuniaria: maxime, si convictus fuerit liber homo.

Item, si prælatus puniatur pro cœmeterio non clauso, ecclesia discooperta, vel decenter non ornata, in quibus casibus alia pœna non potest infligi, quam pecuniaria. Item, si rector petat a parochianis suis oblationes, decimas debitas & consuetas, vel rector agat contra rectorem de decimis majoribus, dummodo non petatur quarta pars alicujus ecclesiæ. Item, si rector petat mortuarium, ubi mortuarium dari consuevit. Item, si prælatus, advocatus ecclesiæ, petat a rectore pensionem sibi debitam.

Omnes hujusmodi petitiones faciendæ sunt in foro ecclesiastico.

Item, de violenta manu iniectione in clericum, & in causa diffamationis, concessum fuit alias, quod placitum inde tenetur in curia Christianitatis, dummodo non petatur pecunia, sed agatur de correctione peccati.

In omnibus prædictis iudex ecclesiasticus cognoscere debet, non obstantia regia prohibitione, licet porrigatur, quod non faciat, nisi prius habeat regiam consultationem.

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

CONCILIVM LONDINENSE

ANNO
CHRISTI
1321.

A V Valtero archiepiscopo cum suffraganeis celebratum, anno Dom. M. CCC. XXI.

Præceptum regis Eduardi II. ne quicquam statuatur in concilio, in præjudicium dicti regis, vel regni.

Reverendabilibus in Christo patribus VV. eadem gratia archiepiscopo Cantuariensi, totius Angliæ primati, ac cæteris episcopis & prælatis Cantuariensis provincie, ad concilium provinciale apud London. in proximo conventuris. Mandamus vobis in fide & dilectione, quibus nobis tenemini, firmiter inhibentes, ne in dicto concilio quicquam in nostri, aut status, coronæ nostre, vel regni nostri præjudicium statutis, faciatis, seu quomolibet ordinetis. Teste Rege apud Pountfreyt super Thamesiam 30. die Novembris. Per ipsum regem.

Constitutiones VValteri Reynaud, archiepiscopi Cantuariensis.

TITVLI CAPITV M.

1. *Quantum pro insinuationibus testamentorum, ac composi administrationis, in bonis defunctorum, acquietantiarum litteris, & labore, recipi debeat per quemcumque.*
2. *De visitatione & procuracione archidiaconorum, ac aliorum ordinariorum.*
3. *De inductionibus in beneficiis ecclesiasticis faciendis.*
4. *Ne instituti in beneficiis ecclesiasticis, vel promoti ad sacros ordines, pro suis habendis litteris pregraventur.*
5. *De bigamia.*
6. *Ne in privatis oratoriis Missarum solemnia celebrentur.*
7. *De capitulis archidiaconorum.*
8. *Pro apparitorum regulacione.*

Multa huius concilii capita eadem fecerunt, atque Conc. Londin. ann. 1342.

CAPVT PRIMVM.

Ca. 6. Conc. Lond. ann. 1342.

Quantum pro insinuationibus testamentorum, ac composi administrationis, in bonis defunctorum, acquietantiarum litteris, & labore, recipi debeat per quemcumque.

Adco quorundam animos nostris temporibus, sæva cupiditas occupavit, quod quæstum reputantes pietatem, non curant quibus studiis, suæ cupiditatis sitim reficiant, dum venale exhibent nefandio commercio, gratis impendere quod deberent. Sane licet bonæ memoriæ S. archiepiscopus Cantuariensis, prædecessor noster, provincialis concilii deliberatione statuit, quod pro insinuatione testamenti cuiusvis defuncti, cuius bonorum inventarium C. solidos summam non excedit, nihil penitus exigatur: quia tamen circa testamentorum insinuationes defunctorum, quorum inventaria bonorum dictam summam excedunt, seu circa id quod pro acquietan-

Oooooo ij tiis

ANNO
CHRISTI
1321.ANNO
CHRISTI
1321.

tiis calculorum, vel compotorum, administrationes bonorum concernentium huiusmodi testamenta, quid determinate debeat recipi inimine provideretur: locorum ordinarii, tam pro insinuationibus, quam acquietantiarum litteris, in hac parte sic immoderate ac excessive pecuniam exigunt, quod defunctorum exhaustis & consumptis facultatibus, per extortiones illicitas in præmissis, decedentium voluntates ultimæ, etiam in iis quæ relinquuntur in usus pauperum, vel alias pias causas, de residuo nequeunt adimpleri, quorum occasione laici contra dictos ordinarios, veluti consumentes & usurpantes quæ tueri tenentur, exasperantur non modicum, necnon ad fraudes & supersticiosas inventiones quotidie provocantur. Vnde igitur, ut tantæ usurpationis contumelia depellatur, statuimus quod, pro probatione vel approbatione, seu insinuatione testamentorum quorumcunque, nihil peti episcopos seu ordinarios alios recipiatur omnino. Per clericos tamen scribentes insinuationes huiusmodi, sex denarios recipi permitimus pro labore.

Quod si aliquod inventarium bonorum cuiuscunque defuncti, in compoto triginta solidorum summam reperitur excedere, quod ad centum solidos minime extendatur: pro compoto & agendis omnibus circa ipsum, acquietantiarumque litteris, seu aliis quibuscunque, episcopi, aut ordinarii, aut deputati ab eis ad audiendos compotos, vel ministri alii huiusmodi compotis intendentes, ultra duodecim denarios recipere non præsumant.

Si vero centum solidorum summam, aut ultra, minus tamen viginti librarum, huiusmodi contineant inventaria: trium solidorum perceptione penitus sint contenti. Sed si viginti aut ultra, citra tamen quadraginta librarum summam habeant: ultra quinque solidos, pro labore, litteris, & supradictis aliis, non admittant. Quod si sexaginta librarum, vel ultra, minus tamen centum librarum, summam attingant huiusmodi inventaria: decem solidos pro præmissis recipiant & non ultra. Si veto huiusmodi inventaria centum librarum & amplius, minus tamen quam centum & quinquaginta librarum, summam contineant: ultra viginti solidos pro prædictis recipere non præsumant. Sed si centum & quinquaginta librarum summam, vel amplius: pro singulis quinquaginta libris, quas ultra summam centum librarum contineri contigerit in eisdem, ordinarii pro prædictis, singulos decem solidos, cum prædictis viginti solidis, recipere valeant, & non ultra. Clericos tamen pro singulis acquietantia-

rum litteris, quas in hac parte scribunt, ultra præmissa, sex denarios recipere permitimus pro labore. Si veto quicumque in aliquo casuum præmissorum, ultra summam prætaxatam, quavis cautela, in pecunia numerata, seu tebus aliis, contingat recipere: fabricæ ecclesiæ cathedralis loci, intra mensem, reddere teneatur. Alioquin extunc episcopi, duplum ipsum ultra prædictum tempus restitue differentes, sibi esse ingressum ecclesiæ interdictum, inferiores vero, ab officio & beneficio, noverint se suspensos, quousque de huiusmodi duplo dictis ecclesiis cathedralibus, plenam satisfactionem impendant. In ipsa quidem probatione, vel approbatione, seu insinuatione testamentorum quorumcunque, vel postea, ante administrationis compotorum redditiones factas fideliter, litteræ acquietantiarum nullatenus concedantur, sub pena suspensionis ab ingressu ecclesiæ per sex menses: quam contrafacientes incurere volumus ipso facto.

C II. De visitatione & procuracione archidiaconorum, ac aliorum ordinariorum.

Quamvis lex naturæ, fructum laboris retineat operanti: sic tamen æquitatem amplectitur, ut non laborantem, potissime circa ea quibus vacare tenetur ex debito, non manducare præcipiat negligentem. Sane nonnulli archidiaconi, & alii superiores & inferiores ordinarii nostræ provinciæ, lucris temporalibus inhiantibus. & quæ Dei sunt projicientes a tergo, in suarum visitationum progressibus, venationibus & aliis vacantes insolentibus, ad loca visitanda multoties tales mittunt, quorum exhortatione, seu informatione, clerus & populus non instruitur: ab ecclesiis quas die visitationis non ingrediuntur nec inspiciunt, & a quibusdam per se vel alios nullatenus visitatis, necnon & a pluribus quas per alios perfunctorie visitari faciunt uno die, quarum quælibet ad procuracionem unus diei consuetam, pro ipsis archidiaconis & suis ordinatis famulis competenter sufficeret, a singulis ecclesiis, rectoribus, seu vicariis eorundem, procuraciones solidas in pecunia, contra sanctiones canonicas, exigere non formidant. Excogitata etiam supersticiosa quadam fraude, sæpius visitatuti ecclesias, dies visitationum huiusmodi faciendarum præveniunt, in noctibus ipsos dies præcedentibus, in domibus rectorum, seu vicariorum, ad eorum sumptus, cum excessivis & onerosis familiis & venaticis morantur: ac in crastino, impensa visitatione, procuracionem plenam & solidam extorquent in pecunia pro dicta, tanquam in victualibus

minime

Ibid. e. 7.

ANNO CHRISTI 1321

ANNO CHRISTI 1321.

minime procurati; quamquam cum talibus A dicto die prandant visitatis. Nos præmissis, tam pro subditorum quiete, quam excedentium salute, cupientes occurrere; districtius inhibemus præsentis auctoritate concilii, ne quis procuracionem, ratione visitacionis solvendam, aliquam recipere præsumat ab ecclesia, nisi visitacionis officium eidem diligentius impendat, futuratis personaliter & inspectis per ipsum cum effectu quæ fuerint indaganda.

Si quis vero plures ecclesias visitare voluerit uno die; procuracione unica in victualibus, vel pecunia, ad quam omnes & singulas, sic unico die visitatas, proportionatim faciat contribuere, prout tradunt canones, sit contentus. Et si nocte præcedente suam visitacionem, in quavis ecclesia faciendam, ad sumptus rectoris seu vicarii visitandi, seu die visitacionis, in prandio steterit cum eisdem, vram æstimationem sumptuum huiusmodi in procuracionem, si eam in pecunia visitans licite duxerit exigendam, computare, seu allocare, vel pro ea, in toto vel in parte, studeat compensare: ita quod non ultra sumptus huiusmodi solidam procuracionem in pecunia, nec amplius quam deductis eisdem sumptibus de procuracione in pecunia exsolvenda supererit, præsumat recipere vel exigere quovis modo. Si quis autem aliter fecerit: donec indebite percepta restituerit, ab ingressu ecclesiæ noverit se suspensum.

Verum quia plures archidiaconi & alii ordinarii, honoris prerogativa vel nobilitate generis decorati, in suis visitacionibus incedentes, familiarium & vincturaru[m] statutum in canonibus numerum sic excedunt, quod procurantes eos in victualibus, excessive & indebite onerantur, ultra æstimationem procuracionis, quæ in pecunia solet solvi: nos visitatis huiusmodi, an in pecunia quantitatis solira, vel in victualibus, visitantes eosdem voluerint procurare, optionem liberam reservamus. Si visitata insuper ecclesia capellas habuerit dependentes ab ea: statuimus, quod pro ecclesiæ suarumque capellarum huiusmodi visitacione, procuracione unica, & quæ pro una ecclesia præstari solet in diocesi cuius est ecclesia, visitantes archidiaconi, & alii ordinarii, sint contenti: sub pœna suspensionis ab officio & beneficio, quam ipso facto incurant, donec duplum illius, quod ultra huiusmodi procuracionem unicam receperint, fabricæ suæ solverint ecclesiæ cathedralis.

III. De inductionibus in beneficiis ecclesiasticis faciendis.

Item ipsi archidiaconi & eorum officiales, aliique ministri ecclesiastici nostræ provinciæ, post collationem beneficiorum ecclesiasticorum, vel institutionem factam in ipsis, promotos in beneficiis huiusmodi, ad superiorum mandata inducere, ac inductionem certificatoris litteris facere vel condere, differunt & recusant, nisi eis de immoderata summa pecuniæ satisfiat. Sacto statuimus approbante concilio, quod is, qui sic promotus tencur inducere, pro labore, ac sui & suorum sumptibus universis, circa inductionem huiusmodi faciendam, quomodolibet impendendam, necnon pro certificatoriis inductionum litteris, perceptione dimidiæ marcæ penitus sit contentus. In illis tamen locis, quibus inducendi minus solvere consueverant inducentibus pro præmissis, gravius solito, constitutione præsentis, non intendimus onerare. Si quid vero ultra hæc inductores, occasione præmissorum, recipere, seu ut recipiant quicquam amplius, inductionem faciendam per ipsos, vel inductionum certificatorias litteras facere, & inductis tradere, exquisitis coloribus differte, aut ratione constitutionis præsentis, in locis quibus inducti minus dimidia marca pro iis præstare consueverant, solito plus exigere illos contingat indebite: culpabiles in hac parte pœnam suspensionis ab officio & ingressu ecclesiæ tamdiu incurrere volumus ipso facto, donec contra hæc recepta solventibus restituant, & læso sua culpa satisfaciant debite de præmissis.

IV. Ne instituti in beneficiis ecclesiasticis, vel promoti ad sacros ordines, profuis habendis litteris prægraventur.

Nova insatiabilis ambitio adinvenit, ut clericis institutis in ecclesiasticis beneficiis, seu ipsis collatis eisdem, vel ad ordines sacros promotis, pro litterarum super iis habendarum scriptura, labore, ac sigillis, fiant multoties exactiones immensæ, id reprobante canone & dicente: quod sicut non decet episcopum manus impositionem vendere, ita nec ministrum, vel notarium, calamum venundare. Archidiaconorum etiam, & suorum officialium, necnon aliorum clerici, certificatorias litteras inquisitionum, super vacationibus beneficiorum factarum, ronuunt tradere presentatis: nisi summam nimis excessivam pecuniæ habeant pro scriptura. Nos tantum abusum abolere volentes, præsentis deliberatione

ANNO
CHRISTI
1321.

concilii, duximus ordinandum, quod pro scriptura singularum litterarum, inquisitionum, institutionum, vel collationum & commissionum, ad inducendum in beneficiis huiusmodi, vel certificatoriorum ipsarum, ultra singulos XII. denarios sterlingorum; pro litteris vero singulis sacrorum ordinum vel dimissarum, ultra singulos sex denarios, dicti clerici, per se vel per alios, non recipiant quovis modo. Cæterum quia ordinarii suis tenentur ministris stipendia constituere, quibus debeant merito contentari: pro sigillatione litterarum huiusmodi, nihil omnino exigi volumus vel persolvi, ne cuiusvis specie velaminis, solutio pro sigillo litterarum huiusmodi in prædæ quaestum damnabilem convertatur. Et ne temeritas, provisâ remedia violans, prætereat impunita si contra præmissa quicquam recipiatur ab aliquo: duplum sic recepti reddi præcipimus solventibus, infra mensem. Alioquin extunc clerici beneficiati, sic receptorum inique, duplum reddere differentes, ab officio & beneficio tamdiu se noverint suspensos. Clerici vero non beneficiati, ingressum ecclesiæ sibi noverint interdicitum, quousque de duplo huiusmodi satisfactionem impendant solventibus competentem.

V. De bigamia.

Frequens habet multorum querimonia, quod captis & incarceratis pro sceleribus, iudices sæculares & alii, contra clericos ad forum ecclesiæ petentes remitti, obijciunt bigamiam, super qua cognitionem usurpantes, indebite habentes eam, jurata laicorum assertione aliquotiens pro probata, clericos laqueo suspendere non formidant: quamvis bigamiæ, quæ ex matrimonii dependet juribus, cognitio & discussio, ad forum ecclesiæ debeant pertinere, cum de matrimonio & iis quæ sumunt ab ipso efficaciam, ut in causa dotis & bastardiæ cura sæcularis utitur, sæcularis pietas nequeat judicare. Viduam insuper aut duas feminas in uxores ducens solemnitet, ex iis frequenter non contrahit bigamiam, & quidam reventa bigami, apud ipsos pro talibus non habentur: sicque fallens laicos oculorum iudicium, ipsos cogit æstimare bigamos, qui nunquam contraxerant bigamiam. Interdum etiam clerici, licet in sceleris factio deprehensi non fuerint vel convicti, tanquam facinorosi, vel suspecti de crimine, sine injuria personali, capiuntur per potentiam laicalem, & in carcere detinentur vincti: nec suis redduntur ordinariis, ipsos requirentibus, secundum canones libere iudicandi. Ex quibus ecclesiæ

* Cor. potestas.

A libertas confunditur, dum clerici a laicis judicantur, & ipsi super huiusmodi abusive ne judicant, quæ ab eis penitus ignorantur. Unde statuimus, quod si capti & incarcerati, se clericos asserentes, propter bigamiæ objectum; seu si clerici alii incarcerati noti fuerint, & in possessione clericatus reperti, detentores eorum ad ordinariorum requisitionem illis eos reddere recusantes, per locorum ordinarios excommunicati publice nunciantur. Civitates, & castra, villæ, seu loca nostræ provinciæ, in quibus clerici prætextu bigamiæ adjudicati neci fuerint, & in quibus detenti fuerint clerici, post requestam ordinariam minime liberati, necnon terræ ipsos detinentium, ecclesiasticum sustineant interdicitum, donec huiusmodi ordinarius reddantur, & processu in præmissis competenter fuerit satisfactum. Imponentes insuper clericis falsa crimina, & malitiose confingentes commenta vel fraudes, propter quæ clerici capiuntur & detinentur injuste, similiter excommunicati, sicut sunt, publice nunciantur.

VI. Ne in privatis oratoriis Missarum solemnia celebrentur.

Quam sit inhonestum & Divinæ reverentiæ contrarium, in privatis oratoriis seu capellis, pro Divinorum celebratione non deputatis antiquitas vero dotatis, aut in domibus minime consecratis, Missarum celebrare mysteria: functiones canonicæ, sæculariumque traditiones principum, debita considerationis iudicio prospexerunt. Quas sacerdotes regulares & sæculares nequiter contemnerent, nulla necessitate cogente, Divina celebrantes in eis, varia discrimina pariunt animabus, dum ecclesiæ parochiani, a suis ex hoc se retrahentes parochialibus ecclesiis, ac sic in reformationibus salutaribus, quæ in eis solent fieri, frequenter carentes, nonnullis prohibitis, & communioni quorundam illicitæ, temere se ingerunt; & contra doctrinam, qua præcipitur, iniquam conditionem alteri per alterum non afferri, plurimis ex hoc malis emergentibus, parochialium ecclesiarum detrahitur honor & commodo consueto. Nos de fratrum nostrorum & torius concilii assensu decrevimus, quemcunque in oratoriis, capellis, aut domibus huiusmodi, seu in loco minime delibato. Missarum solemnia, dicecesani non obtenta licentia, contra canonum prohibitionem, de cætero celebrationem, suspensionem a Divinorum celebratione, per mensem incurrite ipso facto: nisi forte locus in quo Divina taliter absque licentia dicecesani celebrantur, aut ipsius

ANNO
CHRISTI
1321.Cap. I.
C6c. Lond.
an. 1342.

* f. antiquitatis dotatis.

* f. dedicatio.

ANNO CHRISTI 1321
Corr. mu-
niti.

ipſius loci dominus, ſedis apoſtolice aucto-
ritate, ſeu ſpeciali privilegio, ſuper hoc
fore præſtendunt inimici. Quo caſu, in
locis illis huiusmodi celebrantes, auctori-
tates vel privilegia, & eorum tenores, loco-
rum ipſorum dioceſanis infra duos meſes
a publicatione præſentis ſtatuti, exhibere
efficaciter teneantur. Alioquin extunc Di-
vina celebrantes in eis, indiſtam ſuſpenſio-
nis poenam ipſo factò incurrant. Sacerdo-
tes tamen, quos in oratoriis vel capellis re-
gum, ſeu reginarum Angliæ, aut libero-
rum ſuorum, erectis, vel etiam erigendis,
Miſſas celebrare contigerit, poena prædi-
cta nolimus coartari. Cæterum quia die-
ceſani in concedendis ſuper iis licentiis,
exhibentes ſe nimis faciles, ex ſua lenita-
te, cum eccleſiarum parochialium injuria,
jacturam inferunt animabus: omnes & ſin-
gulos noſtros ſuffraganeos exhortamur, ut
ad celebrandum Divina in locis huiusmo-
di, non niſi perſonis indigentibus, & ex
cauſis magnis & probatis, licentiam de cæ-
tero non concedant.

Ibid c. 2.

VII. De capitulis archidiaconorum.

Excuiſis ſubditorum oneribus, in eorum
quiete ſuperiores quiſeunt ſuaviter, &
foventur in pace. Sane conſiderantes, quod
officiales archidiaconorum, ſua capitula
de tribus in tres ſeptimanas annis ſingulis
celebrantes, per varia loca decanatum
noſtræ provinciæ, illuc frequenter, quo
vitæ neceſſaria difficulter obtineant, decli-
nantes, ad ea rectores & vicarios eccleſia-
rum, in quibus huiusmodi celebrant capi-
tula, ſumptibus onerant exceſſive, ſcanda-
li & calumniæ materiam ſuſcitari: co
gravis facientes, quod ſi diebus illis per re-
ctores & vicarios huiusmodi ſplendide non
procurentur ad votum, ipſos vexant labo-
ribus, quaſiſque coloribus, & cauſis con-
ſectis, infeſtant graviter & moleſtant. Vnde
præſentis ſtatutis deliberatione concilii,
quod huiusmodi ſingula capitula, in
loco cujuſlibet decanatus dictæ provinciæ,
magis inſigni, & in quo communiter vi-
ſtuala valeant reperiri venalia, de cætero
celebrentur. Quodque officiales & cæteri
ordinariorum miniſtri, ſumptibus domi-
norum, tam in huiusmodi celebratione capi-
tulum, quam in aliis actibus, quos pro
ſuis exercent dominis, quibus ad hoc eccle-
ſiaſtici deputantur redditus, peragant
exercenda. Citationes autem & præſixio-
nes ad capitula huiusmodi, locis aliis quam
magis inſignibus, decanatum celebran-
da, & proceſſus, quos in eis fieri contige-
rit in poſterum, ipſo jure decernimus fore
nullos: ac officiales prædictos pro ſuorum

A negotiis dominorum expediendis, ſum-
ptus a dictis ſubditis exigentes indebite,
ſeu ipſos occasione non præſtationis huius-
modi ſumptuum infeſtantes, eos ipſo factò
ab officio ſuſpenſos volumus remanere.

ANNO CHRISTI 1321.

VIII. Pro apparitorum regulatione. Ibid. c. 9.

Apparitorum turba peſtifera, ſubditis
emulant gravamina exceſſiva, dum archi-
diaconi locorum, in archidiaconatum
ſuorum ſingulis decanatibus apparitores
ponunt equites, qui in decanatibus huius-
modi, ſub ſe habentes alios pedites, cum
garcionibus ad malum deditis naturaliter
incedentes, ad ſumptus rectorum & vicari-
orum huiusmodi, ad quos nimis frequen-
ter declinant, eum ipſi diutine commo-
rantur. Quibus etiam non contenti appar-
itores prædicti, pecuniarum collectas in
quatuor anni capitulis generalibus faciunt
inter eos, agnos nihilo minus, & lanam,
ſuis temporibus colligendo: & non con-
ferentes eis in collectis huiusmodi, per fas
& nefas infeſtare procurant & malitioſe
vexare. Vnde ſacri approbatione concilii
ſtatuímus, quod ſinguli noſtri ſuffraganei
unum apparitorem equitem, & alium dum-
taxat habeant peditem, per dioceſim eo-
rundem: locorum vero archidiaconi noſtræ
provinciæ, pro ſuorum archidiaconatum
ſingulis decanatibus, unum habeant appa-
ritorem & peditem incedentem; qui cum
rectoribus, aut eccleſiarum vicariis, ultra
unam noctem & diem unieam in anno,
ipſorum ſumptibus non morentur, niſi per
ipſos invitati fuerint ad moram ſpecialiter
ampliorem, nec in capitulis generalibus
collectas in pecunia, ſeu aliter, de lanis vel
agnis, faciunt aliquales: gratis tamen eis
data, eum gratiarum recipere valeant
actione. Quod ſi plures apparitores contra
hæc fuerint deputati, vel eorum aliqui præ-
miſſa temere præſumpſerint violare: ipſos
ab officio apparitorum perpetuo ſuſpendi-
mus ipſo factò.

E CONCILIVM AVENIONENSE anno 1326. habi-
tum, & ſuperius a nobis editum, in multis emendari po-
teſt ex concilio Varenſi anni 1368. in quo canones multi
ex illo Avenionenſi concilio ad verbum ſunt deſcripti. Quæ
dicta quoque velim pro Avenionenſi altero anni 1337. cu-
jus multi canones ex eodem priore Avenionenſi peccati
ſunt.

ANNO CHRISTI 1326.

CONCILIVM LONDINENSE

A Simone Mephamo Cantuarienſi archiepiſcopo
cum ſuffraganeis celebratum, anno Domini
M. CCC. XXVIII.

ANNO CHRISTI 1328.

A Nno Domini M. CCC. XXVIII. archiepiſ-
copus Cantuarienſis tenuit concilium provin-
ciale Londiniis, in quo ordinavit, quod in die Pa-
raſceves, & in commemoratione animarum, ab omni
ſervili

Ex vet. Mf. edium to-
mo II C5-
cil Britan.

ANNO
CHRISTI
1328.

servili opere cessaretur: ubi ipse & omnes episcopi A
præsentes excommunicarunt, & excommunicatos
esse denunciarunt, omnes illos & singulos, qui
V Valteron de Stapelton Exoniensem episcopum oc-
ciderunt, seu in eam manus violentas injecerunt.
Item idem archiepiscopus, de consensu concilii
statuit, quod festum conceptionis beatæ Mariæ,
deinceps solemniter celebraretur.

Constitutiones venerabilis patris,
dominis Simonis Mepham, Can-
tuariensis archiepiscopi, editæ in
concilio provinciali, apud san-
ctum Paulum Londin. mense Fe-
bruarii, Anno Domini M. CCC.
XXVIII. B

TITVLI CAPITVLORVM.

1. De observatione festivitatis diei Parasceves.
2. De festiuitate beatæ Mariæ conceptionis cele-
branda.
3. De immunitate bonorum, ad ecclesias, seu personas
ecclesiasticas pertinentium.
4. De testamentis natorum non impediendis.
5. De probationibus testamentorum.
6. Ut ante sententiam diffinitivam, non obstante sta-
tuto Oxoniensi, possit appellari.
7. De impediendis oblationibus consuetas fieri, & de-
cimas colligere, & asportare, absque aliorum
doni exactione.
8. De matrimonio non solemnizando, absque ban-
norum editione.
9. De defectibus domorum, ad beneficia ecclesia-
stica spectantium, reparandis.

PRÆFATIO.

Zelari oportet pro Domino Deo suo ecclesiarum
prælatos, qui non de sola sua sunt perditione
damnandi, verum etiam de suis manibus requirit
Dominus, sicut ipse ait, sanguinem subditorum, ad-
versus eos præcipue, quos nominis Christiani titulis
insignivit, & tamen professioni suæ, damnatis
operibus, non desinunt adversari: ut quicquid legi
Divinæ corruptis eorum moribus contraire cogno-
verint, gladio Spiritus, quod verbum Dei, & do-
ctrina salutis interminant, & ecclesiastico sarculo
disciplinæ, velut providi cultores, extirpent, vir-
tutes inferant, moresque reformant; ut appetitus
noxii, honestatis debitæ limites non excedant, sed
Christiana professio libentius, magis ac magis, salu-
taribus semper proficiat incrementis.

* f. exter-
minent.

Hujus rei gratia, nos Simon, permissioe Divina
Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas,
in nomine sanctæ Trinitatis & individuae, Patris,
& Filii, & Spiritus sancti, necessarium fore duxi-
mus statuendum, autoritate præsentis concilii, de
fratrum suffraganeorum consensu, ad reformatio-
nem status ecclesiastici, in nostra Cantuariensi pro-
vincia, statutis conciliorum prius editis, ad ipso-
rum observationem pœnas adjicere, & quædam no-
va statuere, quibus jura delinquentium & salutis
ubique profectus ducatur.

CAPITVLA.

I. De observatione festivitatis diei Pa-
rasceves.

ANimarum salutem prospicere cupien-
tes, initium ordinis * de fontibus sal-
vatoris, ut dies illa sancta Parasceves, qua
salvator noster, Dominus noster Iesus
Christus, pro salute hominum, preciosam
animam suam, post multa flagella, posuit
in cruce. secundum ritum ecclesiæ, in le-
ctione cum silentio, in oratione cum jeju-
nio, in compunctione cum lacrimis: auto-
ritate præsentis concilii, districtius inhibe-
mus, ne de cætero quispiam servilibus, ip-
sa die, intendat operibus, vel quævis alia
exerceat, quæ a pietatis cultu faciant aliena.
Per hoc tamen, legem pauperibus non
imponimus, nisi divitibus prohibemus, *
quin ad agriculturam pauperum promo-
vendam, suffragia consuetæ, caritatis in-
tuitu, subministrent. <sup>Deest cele-
bramus, aut
aliquid si-
mile.</sup> <sup>Corr. nec
divit.</sup>

C II. De festiuitate beatæ Mariæ conceptionis
celebranda.

Ad hoc, quod inter omnes sanctos,
memoria beatissimæ Virginis & matris
Domini, eo frequentius agitur atque fe-
stivus, quo majorcm gratiam apud Deum,
qui ejus conceptionem prædestinatam, ad
unigeniti sui temporalem originem, &
omnium salutem ordinavit, creditur in-
venisse: ut per hoc, salutis nostræ quam-
vis remota, primordia, in quibus devote
currunt mentibus spiritalium materia
gaudiorum, devotionem in omnibus * vi-
geant & salutem; & venerabilis Anselmi,
prædecessoris nostri, qui, post alia quæ-
dam ipsius antiquiora solemnia, conce-
ptionis solemne superaddere dignum du-
xit, vestigiis inhærentes: statuimus, & fir-
miter præcipiendo mandamus, quatenus
festum conceptionis prædictæ, in cunctis
ecclesiis nostræ Cantuariensis provinciæ,
festive & solemniter de cætero celebretur.

* Corr. au-
geant.E III. De immunitate bonorum ad ecclesias, seu
personas ecclesiasticas pertinentium.

Item, omnes, qui de domibus, maneriis,
grangiis, ac locis aliis ad archiepiscopos,
episcopos, vel alias personas ecclesiasticas,
& ad ipsas ecclesias pertinentibus, quic-
quam, præter voluntatem dominorum,
aut permissionem, vel eorum, qui sunt hu-
jusmodi custodiis deputati, abstrahere,
consumere, vel contractare præsumpse-
rint, abstrahi, consumi, vel contractari fe-
cerint, vel hujusmodi abstractionem, con-
sumptionem,

sumptionem, aut contractionem, suo nomine, vel a familiaribus suis factam, ratam habuerint, sacri approbatione hujus concilii provincialis, pronunciamus, & declaramus ecclesiasticæ libertatis & immunitatis existere violatores,* in concilio Oxoniensi latam incurtere, ipso facto. Et ne hujusmodi ecclesiasticæ immunitatis violatores, occasione difficultatis citationis, evitent, sicut hætenus fieri consuevit, ne procedi valeat contra ipsos: de fratrum nostrorum, & totius concilii, consilio & assensu, decernimus, quemcumque violatorem hujusmodi, si personaliter inveniri, & tute adiri valeat, personaliter convocandum. B si vero, inveniri, vel non tute adiri valeat, tunc in domicilio suo, si quod habeat, quo tute citari possit, si vero in domicilio, quod habet, tute citari nequeat, tunc in ecclesia cathedrali ipsius domicili; & si nullum habeat, vel non constet eum habere domicilium, tunc in ecclesia cathedrali ejusdem loci; & si tute fieri poterit, citationem decernimus fore publice faciendam. Hujusmodi quoque citationem, in domicilio, vel in ecclesia, publice, ut præmittitur, factam, volumus, non solum in casibus prædictis, sed etiam in omni casu constitutionis domini Ottoboni, quodam apostolicæ sedis legati in Angliam, quæ incipit, Ad tutelam, sic articulo citatum, ac si esset per citationem personaliter comprehensus ejusdemque citationis virtute, posse contra eum procedi ad omnem effectum, ad quem possit, si citatus personaliter extitisset. Præfatos etiam quoscunque ecclesiasticæ libertatis vel immunitatis violatores, decernimus in loco delicti, etiam si ibidem non inveniantur, posse tam ex officio judicis, quam ad partis instantiam, conveniri. Vtrum autem hujusmodi violatores ecclesiasticæ libertatis vel immunitatis, inveniri ac tute adiri valeant, domiciliumne habeant, vel non, volumus in dubio stare certificatorio illius, cui mandatur citatio faciendum. Et ut in præmissis casibus, & in aliis, injuriam passi, justitiam debitam facilius consequantur: districte, hoc sacro approbante concilio provinciali, præcipimus, quod omnes iudices ordinarii nostri Cantuariensis provinciæ, se invicem, sine qualibet difficultate, juvent in citationibus & executionibus faciendis, ac quibuscunque mandatis licitis exequendis.

I V. De testamentis natorum non impediendis.

Item, omnes illi, qui ascriptitorum, vel aliorum servilis conditionis testamenta, vel ultimas voluntates, quovis modo im-

Conc. gener. Tom. XI. Appendix.

A pedierint, contra consuetudinem ecclesiæ Anglicanæ hætenus approbatam, per Excommunicationis sententiam compellantur.

V. De probationibus testamentorum.

Item, quod locorum ordinatio, insinuationem testamentorum, & commissionem administrationis bonorum defunctorum, per cautelas exquisitas, contra hujusmodi executores testamentorum, ut ab eis eo citius pecuniam extorqueant, seu, ut dicitur, reddiderunt hætenus onerosos: statuimus, quod, pro insinuatione testamentorum pauperis, cujus inventarium bonorum centum solidos sterlingorum non exceaserit, nihil penitus exigatur.

VI. Ut ante sententiam diffinitivam, non obante statuto Oxoniensi, possit appellari.

Item, quia in concilio Oxoniensi, quodam dicitur statutum emanasse, quo, inter cætera, prohibetur, quod a nullo gravamine judiciali, ante diffinitivam sententiam, frivole appelletur, quod omnes advocati, & procuratores ejusdem consistorii, ad observationem hujusmodi statuti, astringi debeant vinculo juramenti, & penis etiam aliis ipso statuto contentis, si contra id venerint, affligendi: nos hujusmodi statutum, quod, etsi colore verborum superficialiter pallietur, ad auferendum tamen expressis appellationis remedium, realiter extitit introductum, & quicquid ex eo, vel ob id fuerit subsecutum, penitus reprobamus: & omnes, qui ad observationem statuti præstiterint juramentum, absolvi- mus ab eodem.

VII. De impediendis oblationibus consuetas fieri, & decimas colligere, & asportare, absque alicujus doni exactione.

Item, quia quidam maledictionis filii, in nubentium solemnibus, mulierum purificationibus, mortuorum exequiis, & aliis, quibus ipse Deus, in ministrorum suorum personis, solebat oblationum libamine populariter honorari, ad unius denarii, & alterius modicæ quantitatis oblationem, populi devotionem restringere sunt moliti; residuum oblationis fidelium, pro suis libitibus, vel alienis usibus, multoties applicantes: alii vero non attendentes, quod noster omnipotens, cujus est terra, & plenitudo ejus, & universi qui habitant in ea, decimas, in signum universalis domini, sibi reddi præcepit, & pro suo cultu eisdem clericis assignavit, aliquando malitiose

Pppppp se

* Cor. in-
veniantur.

* Cor. vo-
lunt.

* Cor. sicut
dicitur.

ANNO
CHRISTI
1328.

se impediunt, impeditivæ faciunt vel procurant, viros ecclesiasticos, ad quos spectat perceptio decimarum, eorumve servitores, quo minus liberum ingressum, vel egressum, in prædia, & a prædiis, de quibus huiusmodi decimæ proveniunt, habere possint, pro ipsis decimis colligendis, custodiendis, vel quo voluerint, abducendis: alii etiam, nisi prius chiroteceæ, vel caligæ, seu quicquid aliud, eis dentur, vel promittantur, decimas huiusmodi asporrant & consumunt, asportari consumive faciunt, seu aliquod damnum inferunt, inferive faciunt in eisdem. Alii insuper, viros ecclesiasticos, ea occasione, quod in foro ecclesiastico prosequuntur, vel antea fuerint persecuti, malitiose attachiant, vel indicant attachiari, indictari, iudicari, aut eis alia gravamina inferri faciunt, vel procurant. Nos igitur, perverforum damnabilibus consiliis salubre remedium apponere cupientes, nihil novum statuentes, sed antiquorū canonum statuta in medium deducentes, universos & singulos huiusmodi instigatores, & impeditores, & alios supradictos, per quorum nefandas machinationes, ecclesiæ, vel ipsarum rectoribus, vel vicariis, aut ministris quicquam damni inferitur, aut subtrahitur honoris, & commodi confucri, præsenris declaratione concilii, pronunciamus universos & singulos, in præmissis vel eorum aliquo in posterum delinquentes, vinculo excommunicationis involvi, reservata loci diœcesano absolutione eorum, præterquam in mortis articulo, quousque ipsorum ministerio in contrarium laborante, ecclesiis fuerit popularis devotio efficaciter restituta, ac viris ecclesiasticis sic læsis, de huiusmodi excessibus plenarie satisfactum.

VIII. De matrimonio non solemnizando, absque bannorum editione.

Item, quia ex contractibus matrimonialibus, absque bannorum editione præhabita initis, nonnulla pericula proveniunt, & manifestum est in dies provenire: omnibus & singulis suffraganeis nostris præcipimus statuendo, quod decretalem inhibitionem, qua prohibetur, ne qui matrimonium contrahant, bannis non præmissis, in singulis ecclesiis parochialibus, sive diœcesibus pluribus, diebus solemnibus, cum major populi affuerit multitudo, exponi faciant in vulgari, ipsamque faciant firmiter observari, quibusvis sacerdotibus etiam parochialibus, qui contractibus matrimonialibus, ante solemnem editionem bannorum initis, præsumpse-

rint interesse, penam suspensionis ab officio per triennium infligendo, & huiusmodi contrahentes, etiam si nullum subit impedimentum, pœna debita percellendo. Quivis etiam sacerdos sive secularis, sive regularis exriterit, qui solemnizationi matrimonii, extra ecclesiam parochialem, absque episcopi loci diœcesani speciali licentia, celebrari præsumpserit, aut ininteresse, per annum integrum, ab officio sit suspensus.

IX. De defectibus domorum, ad beneficia ecclesiastica spectantium, reparandis.

Item statuimus, quod mala inquisitio, super defectibus domorum, vel aliorum ad beneficium ecclesiasticum spectantium, de cætero facienda, valeat in alterius præjudicium, nisi fiat per viros fide dignos, in forma juris juratos, ipso ad hoc primitus evocato: integram vero estimationem defectuum in domibus, & aliis ad beneficium spectantibus, repertorum, sive per inquisitionem, vel per viam compositionis facta exriterit, loci diœcesanus, in reparationem ipsorum defectuum, converti faciat, infra competentem terminum, ipsius arbitrio moderandum.

CONCILIVM EBORACENSE

A Ieanne archiepiscopo, cum suffraganeis celebratum, anno Domini M. CCC. LXVII.

ANNO
CHRISTI
1367.

TITVLI CAPITVLM.

1. De negotiationibus, placitis secularibus, & ludis, in ecclesia non faciendis.
2. De vitandis in ecclesia excessibus, tum in vigiliis sanctorum, tum in defunctorum exequiis.
3. De stipendiis presbyterorum.
4. De nutricibus parvulos suffocantibus.
5. De persolvendis decimis.
6. De alienationibus & donationibus non faciendis in fraudem ecclesie, regis, & creditorum.
7. De habitu ecclesiasticorum.
8. De causis matrimonialibus.
9. De matrimonio clandestinis.
10. Ut præmissæ constitutiones promulgentur & observentur.

E PRÆFATIO.

Ioannes permissione Divina Eboracensis archiepiscopus, Angliæ primas, &c.

Officia nostri debitum exequimur, dum ea quæ decus ecclesie provehant, & salutem respiciunt animarum, necnon excessus & abusus subditorum restringunt & reprimunt, salubriter ordinamus.

CAPVT PRIMVM.

De negotiationibus, placitis secularibus, & ludis, in ecclesia non faciendis.

Volentes itaque quibusdam erroribus & abusibus, quos in ecclesia invalescere cernimus, pro viribus obviare: in primis exemplo Christi, qui sanctam ecclesiam, domum suam peculiarem, non negotiationis sed orationis domum voluit nominari, nolens negotiationes, in quibus quilibet nititur proximum suum decipere, ibidem exerceri, ementes & vendentes eiecit de templo, ne domum suam facerent domum fraudis & speluncam latronum: firmiter inhibemus, ne quis in ecclesiis, aut earum porticis, seu cœmeteriis, vel aliis locis sacris, diebus Dominicis & festivis, forum rerum venalium teneat, vel mercatum, nec ullam in eis negotiationem exercere præsumat: nec etiam placita secularia teneantur in eisdem, nec in ipsis fiant luctationes, vel ludi, qui causam vel occasionem parare poterunt peccati, dissensionis, odii, sive pugnae; sed quilibet catholicus illuc reverenter accedat ad orandum, & peccatorum veniam humiliter implorandam.

II. De vitandis in ecclesia excessibus, tum in vigiliis sanctorum, tum in defunctorum exequiis.

Et quia saepe contingit, quod quidam in sanctorum vigiliis conveniunt in ecclesiis, qui Divinis ibidem deberent vacare obsequiis, vel in exequiis defunctorum oraturi, conversi in sensum reprobum, ludis noxiis, & vanitatibus, & quandoque pejoribus, intendunt, Deum & sanctos, quos se venerari simulant, graviter offendentes; & in defunctorum exequiis de domo luctus & orationis, domum risus faciunt & excessus, in animarum suarum periculum per quam grave: districtius inhibemus, ne aliqui venientes ad hujusmodi vigilias, & exequias, præsertim in ecclesiis, hujusmodi ludos aut turpitudines, vel alia in errore vel peccatum ducentia, faciant vel exercent quovis modo; sed studeat quilibet sic veniens humiliter & devote facere, propter quod hujusmodi vigilias & exequias fuerunt ordinatae. Omnibus & singulis rectoribus, vicariis, & aliis quibuscunque beneficia ecclesiastica obtinentibus, firmiter injungentes, quatenus insolentias & excessus hujusmodi, in suis ecclesiis, cœmeteriis, & locis condecoratis, per suspensionis & excommunicationis sententias, fieri & exerceri canonicè inhibeant & compescant, sub pœna viginti solidorum, quos ab ipsis rectoribus, vicariis, & beneficiatis, quoties & quando circa executionem hujusmodi constitutionis, in præmissis vel aliquo præmissorum, ipsos

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

A contigerit negligentiam commisisse, fabricæ ecclesiæ nostræ cathedralis volumus applicari: ac perpetratoribus dictorum excessuum, ingressus ecclesiæ, cujus honestatem polluere nitentur, sit eo ipso penitus interdictus; & ipsis ad audiendum Divina officia, & sacramenta ecclesiastica percipiendum, aditus non pateat in eadem, quousque satisfecerint de commissis.

III. De stipendiis presbyterorum.

B Item quia in casibus, quibus per jura prius edita sufficienter providetur, promulgatione novarum constitutionum, seu jurium non est opus: nos statuta synodalia temporibus prædecessorum nostrorum promulgata, recensentes, invenimus in eisdem, per constitutionem quæ incipit: Item stipendia presbyterorum unius anni taxanda quinque marcarum, in ditioribus tamen ecclesiis, juxta ipsorum facultates sibi volumus uberius provideri; & per constitutiones bonæ memoriæ VVilhelmi de la Zouche, immediate prædecessoris nostri, de presbyterorum stipendiorum salarii, de capellanis ad serviendum curæ animarum, de aliis ministris assumendis, bene & rationabiliter provideri: ipsas ordinationes, seu constitutiones, ex abundantia innovamus, districtè præcipientes, quod secundum vim, formam & effectum earundem, inviolabiliter observentur; & ut constitutiones synodales veras habeant in futurum, quarum tenores tales sunt.

D 1. VVillelmus, permissione Divina &c. Pastoralis officii tunc debirum credimus exercere, dum subditorum nostrorum utilitati, vigilantibus studio prospiciamus, pariter & quieti. Sane considerantes nuper, & diligentius attendentes, difficultates & excessus, quos capellani stipendiarii, super convectione & perceptione stipendiorum suorum annualium, propter defectum & caritatem capellanorum hujusmodi, & existentium his diebus, & impediverunt hætenus & fecerunt, ac impediunt & faciunt in præsentem; volentesque & diligentius affectantes, difficultates & excessus hujusmodi refranare, ac etiam moderare, quantum cum Deo poterimus in hoc casu, ut sic utilitati subditorum nostrorum, capellanos hujusmodi stipendiarios conducere volentium, valeat provideri; ac excessus & difficultates hujusmodi, quatenus nobis possibile fuerit, extirpentur: de jurisperitorum consilio nobis assistentium, ac deliberatione præhabita pleniori, ordinandum duximus, & etiam statuendum, quod omnes & singuli capellani, tam retroactis temporibus ordinati, quam etiam in posterum ordinandi, infra scriptis stipendiis, sub pœna annotata inferius, sint contenti. Videlicet, quod quilibet capellanus, etiam si parochialis esse debeat, ultra summam sex marcarum, in pecunia numerata, vel valore ejusdem summæ in aliis rebus, pro stipendio suo annuali, a quoquam non percipiat quovis modo. Quæ quidem stipendia, consideratis considerandis, præsertim caritate capellanorum sic durante, sufficientia existere dinoscuntur. Inhibentes universis & singulis capellanis hujusmodi, ordinatis & ordinandis,

PPPPPP ij nc

ANNO
CHRISTI
1367.

ne quisquam eorum, sub pœna suspensionis a celebratione Divinorum, per unum annum, ultra summam sex marcarum prætaxatam, pro suo annuali stipendio, percipere præsumat aliquo modo in pecunia, vel valore. Si fecerit, dictam suspensionem, ipsum sic percipientem incurrere decrevimus ipso facto.

2. Vniuersis insuper rectoribus, & singulis ecclesiarum prælatis, vicariis, & aliis quibuscunque personis ecclesiæ, capellis, cantariis, oratoria, hospitalia, seu beneficia ecclesiastica quæcunque, infra nostram diœcesem obtinentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna quadraginta solidorum, elemosinæ nostræ applicandorum, similiter inhi-
B hibemus, ne in ecclesiis, capellis, cantariis, hospitalibus, seu aliis beneficiis suis huiusmodi, quequam capellanum stipendiarium Divina celebrare permittant, nisi nomine stipendii sui annualis de summa V l. marcarum huiusmodi contentaret. Quibus omnibus & singulis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna consimili, inhi-
C bimus, ne quæquam capellanum huiusmodi stipendiarium, de cætero ad celebrandum Missas, anniversarias, seu peculiarias in ecclesiis, capellis, cantariis, oratoriis, hospitalibus, aut locis ecclesiasticis quibuscunque dictæ nostræ diœcesis, aliquo modo admittant, seu celebrare permittant, priusquam ecclesiis parochialibus locorum huiusmodi, de capellanis parochialibus, pro stipendiis prætaxatis, primitus sit provisum. Et, ne ordinationes, inhibitiones, & statuta nostra huiusmodi, per non usum, sed abusum, effectu careant & vigore: volumus & ordinamus in his scriptis, quod in singulis synodis Paschæ, & S. Michaelis, in ecclesia nostra Eboracensi celebrandis, ac aliis temporibus opportunis, annis singulis, in-
D quisitio fiat & habeatur diligens & exacta; ad effectum, ut præmissa non observantes, penis infra scriptis, & aliis, prout expedire videbitur, canonice puniantur. Per præfentes tamen ordinationes & statuta nostra, quæ, propter instantem caritatem capellanorum, emittimus, & facimus publicari, constitutioni synodali, super perceptione stipendiorum capellanorum conducticiorum, pridem editæ & promulgatæ, non intendimus, nec volumus derogare.

IV. De nutricibus parvulos suffocantibus.

Item, cum ex eo, quod mulieres, & nutrices parvulorum, quos enutriunt, in lectis suis incaute juxta se collocant, provenit frequens & dolenda nimis oppressio, seu suffocatio huiusmodi parvulorum, & sic inde procedit mortis occasio, unde vitæ consumptio sperabatur: inhi-
E bimus, ne patres, vel matres, nutrices, aut alii quicunque custodiam parvulorum habentes, ipsos secum in lectis ponant, vel cubiculis suis, sed scorsum in cunabulis, vel aliis locis securis, ubi timor suffocationis huiusmodi non supererit, illos collocent, vel faciant collocari, seu lac ipsis parvulis ministrando, somnum super ipsorum cunabula arripiant quoquo modo.

V. De persolvendis decimis.

Item, licet Deus & Dominus, cujus est terra & plenitudo ejus, gratiosa dispensatione univèrsa disponens, plebi suæ terram colendam concesserit & tegendam, reservando decimas frugum, & operum suorum pro sacerdotibus & Levitis ad ministrandum in ecclesiis, in sortem Domini prælectis; virtute cujus Divinæ reservationis, rectores ecclesiarum & personæ ecclesiasticæ, decimas garbarum, & rerum aliarum, infra committas sibi parochias existentium, libere percipiunt, & eas per eadem loca, de quibus & per quæ Domini prædialia novem partes huiusmodi garbarum cariant, libere & licite cariarunt, & per alios cariare fecerunt, & in possessione, vel quasi, libertatis huiusmodi, fuerunt dicti rectores & personæ ecclesiasticæ per tempus, cujus contrarii memoria non existit, pacifice, continue & quiete. Quidam tamen sanctæ matris ecclesiæ filii degeneres, & ingrati, factam eis cælestem gratiam de novem partibus minus debite pondetantes, per exquisitas malitias & impedimenta nituntur personas ecclesiasticas, Christi ministros, in libera perceptione decimæ partis divestimode impedire. Quidam enim ipsas decimas libere percipere, & eas per vias & itinera, per quæ cariare consueverant, abduci, & per longos circuitus & nocivos, eos malitiose cariare compellunt: quidam etiam garbas expositas, & signatas pro decima, non permittunt a suis terris cariare, quamdiu in illis quicquam de bladis remanet eorundem, ac ipsas decimas a suis & aliorum bestiis scienter & fraudulose conneri tolerant & consumi; ac ipsos rectores ad ordinandum de huiusmodi decimis non permittunt, in Divinæ majestatis offensam, violationem notoriam ecclesiasticæ libertatis, ac doctorum rectorum & personarum ecclesiasticarum damnum non modicum & gravamen, ac aliorum perniciosum exemplum. Cupientes igitur, prout ex officii nostri debito astringimur, contra malitias & injurias huiusmodi, in Dei & ecclesiæ suæ contemptum nequiter irrogatas, salubriter providere: præfenti oraculo firmiter inhi-
E bimus, ne quis, cujuscunque fuerit conditionis, status, aut gradus, ecclesiarum rectores, seu alias personas ecclesiasticas, eorumve servientes & ministros, quo minus decimas garbarum, fœni, & aliarum rerum quarumcunque, sibi & ecclesiis suis pertinentes, ubicunque & quandoocunque obvenientes, absque consumptione animalium, & alia quacunque diminutione earumdem

ANNO
CHRISTI
1367.Dicit pro-
hibent.

rumdem voluntaria & damnosa, integraliter & libere possint percipere, apprehendere, & per omnia loca, per quæ novem partes cariantur, & confucverant cariari, & vehiculis commodius cariari, abducere, & de illis, pro suæ voluntatis arbitrio, disponere impediant vel perturbent, nec impedire vel perturbare faciant, vel procurent, sub pœna excommunicationis majoris, contra omnes & singulos contravenientes, quam ipsos incurteret volumus ipso facto.

VI. De alienationibus & donationibus non faciendis in præiudicium ecclesiæ, regis, & creditorum.

Item, corruptela pessima, per quorundam versutias & calliditates adinventas, in nostris diœcesibus & provincia quod quidam viri ecclesiastici, prælati, & alii quos ordo clericalis includit, & nonnulli laici, dum mortis periculum appropinquare recogitant, univêrsâ bona sua, seu quotam eorum, tam immensam inter vivos donare, seu aliquo modo alienare præsumunt, quod nedum ecclesiâ, sed rex, & alii creditores, quibus hujusmodi alienantes, dum vixerint, fuerunt ex variis causis restricti, & efficaciter obligati, suis actionibus & persecutionibus sunt exclusi: uxores & liberi de portione bonorum, de consuetudine seu jure eis debitorum, irremediabiliter defraudantur. Nonnulli etiam talibus aegrotantibus in extremis assistentes, hujusmodi alienationes fieri malitiose suadent, & temere inducunt, eosque a libera voluntate testandi, versuta sapientia, nequiter & callide avertunt. Ex quibus solita & legitima testamenti factio transit ut plurimum in abusum ecclesiæ, juribus & persecutionibus aliorum prædictorum indebite seu malitiose derogatur. Vnde provida deliberatione provincialis concilii, in domo capitulari ecclesiæ nostræ Eboracensis celebrati, prohibitum extitit sub præcepto, ne hujusmodi alienationes seu donationes, quocumque colore vel ingenio, fierent in futurum. Et quia, ut docet experientia, generalis prohibitio legis, malitiæ deditos a mali executione non revocet, nisi specialis pœnæ formidine propensius compescantur: nos præsentis auctoritate synodi, omnes & singulos hujusmodi donationibus seu alienationibus consilium præbentes, auxilium, vel favorem, in nostra diœcesi, ingressum ecclesiæ interdicimus ipso facto. Donantes insuper, & sua bona in nostra diœcesi prædicta taliter alienantes, propter sui gravitatem excessus, ecclesiastica careant sepultura. Fraudis seu mali-

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

Actiæ in hoc casu eo facto probatur intervenisse conventum, quoties aliqui omnia bona sua, quocumque titulo, vel præmittitur, alienant inter vivos, ut tam immensa quantitate, quod ecclesiis, regi, creditoribus, uxori & liberis, satisfieri non poterit de residuo, sicut juris ratio exigeret, & consuetudo, si hujusmodi alienatio facta taliter non fuisset.

VII. De habitu ecclesiasticorum.

Item cum omnis jactantia lasciviæ corporalis, a sacro ordine fieri debeat aliena: penitus a sacris canonibus & sanctis patribus provide prohibetur, sub pœnis gravibus & censuris, ne viri ecclesiastici, in sacris ordinibus constituti, potissime sacerdotes, quorum gestus laicis, quibus esse debent exemplum & forma vivendi, facile trahitur in exemplum, vestes deferant non nimia brevitate ridiculas, vel notandas, nec in calciamentis quærant gloriam, vel decorem: sed in statu mentis, & habitu corporis, Deo & hominibus studeant complacere, ut per decentiam habitus extrinseci, morum honestas intrinseca valeat ostendi: dum tamen nihil in eis pateat, quod oculos vel aspectum intuentium offendat. Nam, secundum scripturas, in compositio corporis, qualitatem indicat mentis: & ex habitu forte indecenti, is qui gestat, vilis apparet, ac corda videntium pro facilitate judicii scandalizat. Nonnulli tamen, ut famæ & facti evidentia manifestat, & clerici in sacris ordinibus & sacerdotio constituti, propriæ dignitatis immemores, & officii, ac ordinis clericalis honorem temere prosequentes, contra sacras constitutiones & pœnas in eisdem ordinatas, vestes publice deferre præsumpserunt deformiter decurtatas, medium tibiæ suarum, seu genua nullatenus attingentes, ac contra decentiam, & clericalis seu sacerdotalis ordinis honestatem, ad jactantiam, & suorum corporum ostentationem, & morum dissolutionem, absque rationabili causa & honesta, sic deferre, & eis uti publice & communiter in dies non desistunt, in animarum suarum periculum, ordinis clericalis & ecclesiæ Dei grave scandalum, aliorumque Christi fidelium exemplum perniciosum. Volens igitur hoc sacrum provinciale concilium, insolentiis hujusmodi, & animarum periculis obviare: pœnas quascumque sive censuras in hujusmodi constitutionibus, canonibus, & statutis, quomodolibet ordinatas, contra hujusmodi delinquentes decrevit & statuit quomodolibet exequendas.

VIII. De causis matrimonialibus.

Item, quia nonnulli archidiaconi, decani, abbates, & alii viri ecclesiastici, jurisdictionem ecclesiasticam & cognitionem causarum matrimonialium se habere præcedentes, causas matrimoniales, quæ inter cæteras causas per discretos iudices diligentius tractari deberent, & maturius terminari, personis simplicibus & imperitis examinandas & diffiniendas, modernis temporibus indistincte, contra canonicas sanctiones, & sanctorum patrum instituta, committere non verentur, huiusmodique personas insufficientes, & quodcumque laicos, in officiales, commissarios, seu custodes, cum potestate de huiusmodi causis matrimonialibus cognoscendi, præficere præsumunt, in animarum suarum grave periculum, & reipublicæ præiudicium, perniciosius deputare; ipsique officiales seu custodes, ut præmittitur, deputati, personis aliis insufficientibus & imperitis, interveniente nonnunquam notabili pecuniæ quantitate, ad cognoscendum inter certas personas de causis matrimonialibus huiusmodi, & easdem terminandum, committunt indebite vires suas, ut sic, tam officiales, quam custodes prædictos, per se & suos insufficientes commissarios, ut præfertur, in & de causis matrimonialibus, & divortii, nedum cognoscere, sed etiam sententias injustas, & multipliciter indistinctas, quas diffinitivas sententias asserunt præsumunt & periculosius promulgare, ex quibus nedum gravia scandala, sed etiam plurima in dies proveniunt pericula animarum comperimus. Nos Ioannes archiepiscopus, de consilio suffraganeorum nostrorum, & cleri nostri, in concilio nostro provinciali congregatorum, volentes huiusmodi scandalis viam præcludere &, in quantum cum Deo possumus, periculis obviare, sanctorum patrum vestigiis, & sacris canonibus inherentes, universis & singulis archidiaconis, decanis, abbatibus, præpositis, & aliis viris ecclesiasticis quibuscunque, nostrarum civitatis, diocesis, & provinciæ Eboracensis, jurisdictionem ecclesiasticam obtinentibus, & eorum officialibus, spiritualium huiusmodi custodibus depuratis, seu deputandis, inreudicimus, & firmiter inhibemus; ne videlicet, ipsi archidiaconi, decani, abbates, præpositi, seu alii supradicti, aliquos in officiales, seu custodes huiusmodi, cum potestate de causis matrimonialibus, vel divortii quoad fœdus, cognoscendi, præficere vel deputare, seu eis vires suas in hac parte committere præsumant; vel ipsi officiales, seu custodes, ad cognoscendum in

A vel de causis huiusmodi, aliquibus vel alicui, aliis seu alii, quam viris idoneis, providis & fidedignis, habentibus juris peritiam, vel saltem competens exercitium, de causis huiusmodi iudicandis, committant, seu aliquis eorum committat quomodolibet vires suas, seu per seipsum alibi, quam in capitulis per eosdem celebrandis huiusmodi causas diffinitivas decident: sed publice in eisdem capitulis pronuncient, quod duxerint statuendum, vel sub pœna, quoad ipsos archidiaconos, decanos, abbates, præpositos, & alios viros ecclesiasticos, quocunque nomine censeantur, jurisdictionem seu potestatem sibi vendicantes, huiusmodi officiales sive custodes depurandos, suspensionis ab officio; & quoad huiusmodi officiales, vires suas in præmissis aliis insufficientibus committentes, & quoad huiusmodi commissarios insufficientes, & eas scienter admittentes, & de causis huiusmodi cognoscetes, majoris excommunicationis sententiam. Quas quidem pœnas præsenri constitutione, ut præmittitur, promulgatas, omnes & singulos qui præsenri constitutioni vel statuto, scienter, ignorantia affectata & crassa seu supina, contraire præsumperint, & eam cum effectu non observaverint, prout superius distinguitur & plenius declaratur, incurrire volumus ipso facto.

IX. De matrimoniis clandestinis.

Item quamvis matrimonia clandestina, ex quibus animarum & corporum pericula solent fœssissime provenire, sacri canones, utpote sic contrahentibus & reipublicæ damnosa, prohibeant, & ea fieri sub pœnis gravibus interdiciant: nonnulli tamen illicita pluries matrimonia occulte contrahere callide machinantes, ut non arguantur eorum opera mala, lucem fugiunt, tenebras affectantes, absque editione bannerum rite & licite præmissa, matrimonia per capellanos, Dei timorem & legum prohibitionem temere conremnentes, solemnizare facere, non absque gravi ecclesiæ scandalo, & periculis animarum, procurant damnabiliter & præsumunt: penitentias contra huiusmodi matrimonia contrahentes, celebrantes, & intetessentes, latas & promulgatas, minime formidantes. Nos igitur, archiepiscopus prælibatus, de consensu suffraganeorum nostrorum, & cleri nostri prædictorum, huiusmodi capellanorum ac personarum sic contrahentium, & aliorum solemnizationem huiusmodi indebite procurantium, temeritatem & audaciam, pœnarum aggregatione reprimere cupientes: prohibemus, sub pœna excommunicationis

ANNO
CHRISTI
1367.ANNO
CHRISTI
1367.

municationis majoris, superius annotatis, quam omnes nostrarum civitatis, diœcesis, & provinciæ prædictarum, qui huic nostræ constitutioni contraire præsumperint, incurrere volumus ipso facto, ne quis presbyter secularis vel regularis, cujuscunque conditionis extiterit, matrimonium clandestine celebrare, vel eidem interesse præsumat; sed, quotiescunque matrimonium solemnizandum fuerit inter aliquas personas, in ecclesiis, seu capellis parochianorum ipsorum contrahentium, fiat edirio bannorum, & publice proponatur cdictum per tres dies solemnes, competenti termino præfinito, ut infra illum terminum, qui voluerit & valuerit, impedimentum opponat; & presbyter nihilo minus investiget, utrum aliquod impedimentum obsistat, aut quisquam appareat reclamans in hac parte, seu quomodolibet contradicens. Quod si apparuerit contra copulam contrahendam contradictio, vel probabilis conjectura: contractus nullatenus celebretur, sed interdicitur expresse; donec quid fieri debeat super eo, per judicem in hac parte competentem legitime fuerit declaratum, vel alias de superiore ordinare *licentia, cum contrahere volentibus, quoad temporū interstitia & bannorum editionem, fuerit dispensatum. Quorum omnium ab solutionem, quos in pœnas hujusmodi, vel earum aliquam incidere contigerit, præterquam in mortis articulo, quoad impedimentum hujusmodi, nobis in nostris civitate, diœcesi, & personis earumdem, & nostris suffraganeis in suis civitatibus, & diœcesibus, vel superioribus nostris, specialiter reservamus. Sententias vero, seu pronuntiationes, in causis quibuscunque matrimonialibus, vel divortii, contra præsentis constitutionis tenorem quomodolibet promulgatas, decernimus irritas & inanes: easque omnino suis viribus vacuumus, ut nulla sententia, ab hujusmodi personis prolata, nomen habeat sententiæ vel effectum. Salvis semper constitutionibus bonæ memoriæ Otonis, apostolicæ sedis dudum in Angliâ legati, de hujusmodi causarum cognitione provide promulgatis, & aliis quibuscunque constitutionibus, canonibus & statutis, super præmissis editis, quibus non intendimus in aliquo derogare, sed ea volumus & cupimus observare.

X. Ut præmissæ constitutiones promulgentur & observentur.

Et ne ordinationes, constitutiones, & inhibitiones nostræ super omnibus præmissis, per non usum, seu abusum, effectu, quod absit, careant: volumus, ordinamus,

A & omnibus subditis nostris, sub pena prædicta mandamus in his scriptis, quod in singulis capitulis, in singulis decanatibus celebrandis, in civitatibus, & aliis locis, & temporibus opportunis, præmissa omnia & singula legantur, & solemniter publicentur per decanos, & quod annis singulis, super præmissis inquisitio fiat & habeatur diligens & exacta; ad effectum, ut præmissa non observantes, pœnis superscriptis, & aliis, prout videbitur expedire, canonice puniantur. Et, ne rectores, vicarii, & alii subditi nostri de clero & populo, præmissorum ignorantiam prætereundere valeant in futurum: injungimus omnibus & singulis rectoribus & vicariis, in virtute obedientiæ, & sub pœnis prædictis, quod ipsi, & eorum singuli, veras copias de omnibus præmissis, infra duos menses a tempore primæ publicationis earumdem eis factæ, habeant & recipiant, & ea omnia & singula in omnibus & singulis articulis observent, ac parochiis & subditis suis, singulis diebus Dominicis, publice intiment & exponant, sicut pœnam ultionis canonicæ voluerint evitare.

In quorum omnium testimonium, sigillum nostrum fecimus his apponi. Datum apud Thorp juxta Eboracum, quoad configurationem, penultimo die mensis Septembris, Anno Domini M. CCC. XLVII. & consecrationis nostræ xv.

*Cor. LXVII

G. C. Provinciale hoc esse concilium, constat ex cap. 7. 8. 9. Esse autem celebratum anno Christi M. CCC. XLVII. ex eo habemus, quod adscriptus sit annus XV. consecrationis Joannis archiepiscopi, qui sedere cepit anno M. CCC. LII. Itaque levi mutatione litterarum pro LXVII. in Anglicana editione scriptum erat XLVII.

Ad finem concilii additur modificatio capituli X. in hunc modum.

Statutum modificatum in concilio provinciali.

Sciendum est, quod istud statutum postea in uno solo concilio provinciali fuit modificatum, & restrictum, ut non incurratur excommunicatio, nisi in certis casibus: videlicet quod contrahentes, scientes legitimum impedimentum, etiam si in bannorum editione nihil objiciatur, sunt excommunicati. Item contrahentes, absque editione bannorum, matrimonium solemnizari facientes sunt excommunicati, ac etiam presbyter solemnizans. Item, ubi contrahentes faciunt solemnizari matrimonium, ubi obiectum est impedimentum in editione bannorum, ipso impedimento prius non discussio, sint excommunicati. Item, compellentes capellanum per metum solemnizare matrimonium clandestinum. Item capellanus, non edens banna per tres dies solemnes, & matrimonium solemnizans, vel postea apparet impedimentum. Item, contrahentes contra interdictionem ecclesiæ. In istis casibus sunt excommunicati ipso facto, & non in aliis.

ANNO CHRISTI 1574.

CONCILIVM NARBONENSE

A Petro archiepiscopo cum suffraganeis & aliis celebratum, die XV. April. anno Domini M. CCC. LXXIV.

Illustrissimi Bosqueti Monspelienfis episcopi beneficentiam, qui nobis hujus concilii copiam faciebat, Baloziana editio anteverit.

INDICTIO CONCILII.

Petrus miseratione Divina sancta prima sedis Narbonensis archiepiscopus & primas, venerabili fratri A. eadem gratia Elitensi episcopo suffraganeo nostro, vel ejus vicariis generalibus in ipsius absentia, salutem & sinceram in domino caritatem.

Inter assiduas curas & sollicitudines, quae ministerio nostro incumbunt, de salubri statu ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum piorum locorum, nostrarum civitatis, diocesis, ac provinciae, necnon & gregis Domini nobis commissi: solcite cogitare nos convenit, ut in ipsis vigeat tranquillae beatitudo quietis; pacisque, salutis, & libertatis gratia nutriatur: & quae in eisdem, non absque dispendio ministeriorum, & cultus detrimenti Divini, servari novimus, per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Et tandem officii nostri debitum, in actibus dirigendis veritatem imitantes, lucem amantes, libenter evitare nodosae ambiguitatis volucrum anhelamus: illamque semper in nostris ordinationibus servare caudam intendimus, ut de ipsis proveniat commodum, adeo quod aliis non immincat detrimentum.

* f. Et secundum off. n. d.

* f. involucrum.

Cum igitur pro observatione sacrorum canonum, corrigendis excessibus, & reformatione vitae & morum cleri & populi, ac quibusdam aliis arduis negotiis, civitatem, diocesim, & provinciam, nostras, necnon & libertatem ecclesiasticam tangentibus, super quibus ad debitam provisionem una vobiscum & aliis suffraganeis nostris intendimus, concedente Altissimo, interponere sollicitudinis nostrae partes, praesertim cum tangatur communiter status ecclesiarum & monasteriorum, aliorumque piorum locorum, nostrarum civitatis, diocesis, ac provinciae praedictarum, provinciale concilium ordinavimus & determinavimus convocandum, videlicet die xv. mensis Aprilis proxime futuri, apud civitatem nostram, & in ecclesia sancta nostra metropolitana, scientes quod super hoc sumus per sanctissimum in Christo patrem ac dominum nostrum summum pontificem, dominum Gregorium papam XI. per suas apostolicas & patentes litteras exhortati, immo ab eodem mandatum habuimus speciale & expressum. Eapropter vos tenore praesentium monemus, & etiam exhortamur, ut una nobiscum die & loco praedictis, in dicto provinciali concilio, Deo praevio, celebrando, ad quod praefatos diem & locum, cum diebus sequentibus quos ad hoc continuare vel prorogare contigerit, vobis praesente & preceptorie assignamus, personaliter comparere curetis: vosque ad id praesentium tenore citamus. Mandantes vobis insuper, quatinus interim citetis & preceptorie, autoritate nostra, & tempore congruo, omnes & singulos abbates, praepositos, decanos, archidiaconos, archipresbyteros, & priores ecclesiarum regularium & secularium, ac etiam administratores, procuratores, & negotiorum gestores aliorum piorum loco-

rum, necnon alias personas ecclesiasticas regulatas & saeculares, cuiuscunque status, ordinis, religionis, & conditionis existant, qui debent & consueverant in conciliis interesse de usu, consuetudine, vel de jure, ut personaliter; capitula vero, & collegia, & conventus vestrarum civitatis & diocesis, per procuratores, syndicos, seu aconomos idoneos, ad hoc legitime & specialiter constitutos cum sufficienti & speciali mandato, in ipso provinciali concilio compareant dicta die: inibi continue moraturi, donec ea quae in dicto concilio tractanda fuerint, ad honorem Dei, provisionem ecclesiarum & monasteriorum, profectum animarum, & utilitatem subditorum provinciae antedictae; per dicti concilii providentiam finem debitum sortiantur. Et ne ipsi seu alii quicumque, quos praesens tangit ve tangere potest negotium, ignorantiam quovis modo valeant pretendere de praemis: praesentes nostras litteras, seu earum transumptum in forma publica conscriptum, in vestra ecclesia, & alibi ubi expediens vobis videbitur, interim saepius & frequenter publicare & denunciare curetis. Praecipientes vobis ulterius, & auctoritate apostolica nobis in hac parte commissa, ut ante dictum concilium, synodum vestram loco & tempore debitam & honestam, celebretis, ad honorem Dei & ecclesiae suae sanctae: in qua de agendis in dicto concilio, super corrigendis excessibus, suppleendis defectibus, ac utilitatibus ecclesiasticis promovendis, & aliis necessariis, prout expediens vobis visum fuerit, deliberare & tractare debite valeatis.

ANNO CHRISTI 1574.

Ut autem superfluitatum & pomparum inanum jactantiam pracludamus: vobis tenore praesentium inhibemus, sub virtute sanctae obedientiae injungentes, ne ultra decem equitaturas, & duos saumerios sive gerulos, pro vobis & vestra familia adducatis, cum ad dictum provinciale concilium venieris; abbatibus vestrae diocesis injungentes ex parte sedis apostolicae atque nostra, quod ultra quinque equitaturas ad plus, & unum saumerium seu gerulum, secum adducere non praesumant; ceteri vero qui venire tenentur, cum paucis & moderatis expensis veniant: si vos, & abbates praedicti, & etiam alii, reprehensionis nostrae aculos de inobedientia volueritis evitare. Reddentes praesentes litteras portitori praesentium sigillo vestro impendenti sigillatas in signum receptionis earum.

De omnibus vero & singulis praesentationibus, publicationibus, atque citationibus, quas fieri facietis, volumus quod faciatis recipi, & ex causa, unum vel plura publica instrumenta.

Datum sub sigillo nostro impendenti & signeto, in castro nostro de Montillis, die prima mensis Februarii, anno nativitatis Christi M. CCC. LXXIV.

Eodem modo scriptum est P. episcopo Elnensi & ceteris suffraganeis.

In eundem modum scriptum est capitulo ecclesiae Narbonensis, capitulo ecclesiae Magalonenfis, capitulo ecclesiae Elnensis, capitulo ecclesiae Nemaufensis, capitulo ecclesiae Carcaffonenfis, archipresbyteris, & rectoribus, ac hospitalibus pauperum civitatis & diocesis Narbonensis, & exemptis provinciae Narbonensis.

In nomine sanctae & individuae Trinitatis, Patris & Filii, & Spiritus sancti, Amen.

CONSTITUTIONES PROVINCIALES editae in concilio provinciali celebrato per reverendissimum in Christo patrem & dominum, dominum

minum Petrum miseratione Divina sanctæ primæ sedis Narbonensis archiepiscopum & primatem, cum suis suffraganeis, suoque Narbonensi & aliarum ecclesiarum cathedralium capitalis, abbatibus, collegiis, & aliis personis ecclesiasticis, presentibus, etiam exemptis totius provincie vocatis & legitime citatis secundum bullas apostolicas, prout infra, aut eorum procuratoribus legitimis, die xv. mensis Aprilis, cum x. diebus sequentibus & continuis; anno Domini M. CCC. LXXIV. Indictione duodecima, pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, domini Gregorii, Divina providentia papæ XI. anno quarto, in ecclesia sancta sua Narbonensi.

COPIA PRIMÆ BULLÆ

Super concilio provinciali celebrando.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri archiepiscopo Narbonensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Licet pro observatione factorum canonum, corrigendis excessibus, & reformatione morum, præsertim cleri, sit a sanctis patribus institutum quod metropolitanum cum suis suffraganeis non omitant provincialia concilia celebrare: quia tamen celebratio hujusmodi fere ubique terrarum, quod dolenter referimus, longis temporibus est negligenter omissa, propter quod idem clerus ab honestate sui primævi status non modicum excidit, multipliciterque in devium declinavit: nos de opportuna reformatione illius cogitantes, non videmus quod hujusmodi reformatio possit citius & efficacius fieri, quam per novas celebrationes conciliorum provincialium prædictorum: ut super observatione antiquorum institutorum, novisque casibus in clero sæpius eventibus manifestis, in eisdem conciliis opportuna remedia præbeantur. Ideoque fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatinus provinciale concilium tuæ provincie, in quo conveniant tecum suffraganei tui, & alii ecclesiarum & monasteriorum prælati dicte provincie, ad id soliti convocari, infra sex mensium spatium, post præsentationem præsentium tibi seu publice apud ecclesiam tuam factam, studeas in ipsa ecclesia tua, vel alibi infra dictam provinciam, celebrare, ubi per te ac eosdem suffraganeos, de iis que erunt ad laudem Dei, ac pro reformatione vite & morum cleri & populi, necnon pro necessitatibus & commodis ecclesiarum, aliorumque piorum locorum, provida examinatione tractetur & etiam statuatur, prout tu & iidem suffraganei videritis expedire: ad apostolicam sedem pro ejus autoritate ac favoribus, tibi opportunum fuerit, recursuri. Et ut dicti suffraganei venientes ad hujusmodi concilium, de agendis in eo sint plenius informati: volumus, quod eis mandes ex parte nostra, quod ante ipsum concilium studeant suas synodos celebrare, in eis super corrigendis excessibus, suppleendis defectibus, ac promovendis utilitatibus ecclesiasticis, plenius tractaturi. Secuturis vero annis hujusmodi concilium convocoes & celebres, prout in sacris canonibus est statutum. Nobis de convocatione & celebratione hujusmodi, cum eas feceris, ut sciamus si hujusmodi mandato nostro parueris, rescripturus.

Datum Avinioni xi. Kal. Iulii, pontificatus nostri anno tertio.

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

COPIA SECUNDÆ BULLÆ

Vt venire compellantur exempti ad concilium provinciale.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri archiepiscopo Narbonensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Dvidum tibi scripsisse recolimus, ut pro observatione factorum canonum & moribus reformatandis, provinciale concilium tuæ provincie celebrare deberes. Attendentes itaque statui dicte provincie expedire, ut ad dictum concilium etiam exempti ipsius convocentur, fraternitati tuæ convocandi autoritate nostra ad dictum concilium, hac vice duntaxat, omnes & singulos prælatos exemptos ecclesiarum & monasteriorum omnium ejusdem provincie; cujuscunque dignitatis, status, & ordinis existant, dilectis filiis abbatibus, prioribus, & prælati aliis Cisterciensis & Carthusiensis ordinum, duntaxat exceptis, contradictores quoque autoritate prædicta, appellatione postposita compellendi, non obstantibus exemptionibus, & quibuslibet aliis privilegiis & litteris apostolicis, ac statutis & consuetudinibus monasteriorum & aliorum ordinum quorumcunque contrariis, sacramento, confirmatione apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis, etiamsi de eis eorumque totis tenoribus plena & expressa esset in præsentibus mentio faciendâ, aut si eisdem prælati, vel alicui seu aliquibus ipsorum, a sede apostolica sit indultum quod interdicti, suspendi, vel excommunicari, seu extra vel ultra certa loca ad concilia hujusmodi vocari non possint, per litteras apostolicas non facientes plenam & expressam de indulto hujusmodi mentionem, plenam & liberam concedimus tenore præsentium facultatem.

Datum Avinioni xvi. Kal. Ianuarii, pontificatus nostri anno tertio.

COPIA BULLÆ TERTIÆ.

Quod exempti, etiam ordinis Cisterciensis, ad concilium nostrum provinciale venire compellantur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Petro archiepiscopo Narbonensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Cum tu una cum venerabilibus fratribus nostris tuis suffraganeis, ac aliis prælati & personis ecclesiasticis tuarum civitatis, diocesis, & provincie Narbonensis, tibi & eisdem suffraganeis subiectis, concilium provinciale de speciali mandato nostro, prout jam incepisti, debeas celebrare, & in hujusmodi concilio de utilitate & bono communi exemptorum, sicut de aliis, tractare debeas & etiam ordinare: nos de circumspicione tua plurimum in Domino confidentes, convocandi ad hujusmodi concilium quoscunque prælatos, & alias personas ecclesiasticas, seculares & regulares, etiam Cisterciensis ordinis, exemptas, civitatis & diocesis ac provincie prædictarum, ipsosque ad veniendum ad concilium ipsum per censuram ecclesiasticam compellendi, exemptionibus, privilegiis, ac litteris apostolicis, ipsi, aut eorum locis sive ordinibus a sede apostolica vel alias qualitercunque concessis, etiam de ipsi

Q999999 &

ANNO
CHRISTI
1374.

& totis eorum tenoribus esse presentibus specialis A & expressa mentio faciendi, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque, fraternitati tue auctoritate apostolica plenam & liberam tenore presentium concedimus facultatem. Per hoc autem ipsis prelati & aliis personis exemptis, eorum exemptionibus & privilegiis nullum alias volumus preiudicium generari.

Datum Saloniæ Arelatensis diocesis, xv. Kal. Iulii, pontificatus nostri anno quarto.

COPIA LITTERÆ CLAVSÆ

Missæ per dominum nostrum papam super concilio provinciali.

Quod exempti omnino venire teneantur & etiam interesse.

Venerabili fratri nostro Petro archiepiscopo Narbonensi Gregorius &c.

Venerabilis frater, vidimus &c. Quantum autem ad congregandum provinciale concilium, de quo tuis in inscriptionibus subijungebas: placet nobis & quod ad illud exempti quicumque de dicta tua provincia venire & interesse debeant, legitimo impedimento cessante: super quo tibi fieri iustissimo literas opportunas. Quævis tuæ fraternitatis beneplacita semper nobis notificans confidenter.

Datum Avinionis, die xvi. Decembris.

TITVLI CANONVM.

1. De episcopis, qualem procuratorem ad concilium mittere debeant, si iuste fuerint prepediti.
2. De janitoribus concilii, ubi debeant permanere.
3. Qualiter supplicans concilio exire debeat, quousque vocetur.
4. Qualiter abbates subditi, vocati ad synodum, venire teneantur.
5. Ut falsi & ficti, qui se afferunt apostolos, evitentur.
6. Qualiter ad requisitionem ordinariorum, excommunicati debeant in aliis diocesis publicari.
7. Bailivie, & scribania ad prelatos spectantes, ad voluntatem non ad vitam conferantur.
8. Ne quis bona quæcunque in eadem sacram deposita, sub banno deponere, seu alias intrmittere se presumat.
9. Prelati, in vita vel in morte, ecclesie cui præsumunt, vel præfuerint, certam capellam relinquunt, ad summam designatam.
10. Quam portionem curati ecclesiarum habere debeant in deposito funere, quousque in ecclesia sepultura tumuletur.
11. De poena infligenda personis capientibus vel detinentibus clericos, libere non restituuntibus eosdem.
12. Poena impediendum episcopum & suos, quin de causis ad forum ecclesiasticum quovis modo spectantibus cognoscat, & super ipsis informationes in quacunque parte diocesis faciat.
13. Ut clerici negotiationes illicitas non exercent.
14. Ut beneficiarii animarum curam habentes, Missas celebrare teneantur.
15. De blasphematoribus.
16. Poena contra non revelantes blasphematores Dei, beate Virginis, & sanctorum, infra xv. dies.
17. Poena contra usurpantes, invadentes, & detinentes bona & iura ecclesiastica, & personarum ecclesiasticarum.

ANNO
CHRIST
1374.

18. Licetum sit presbytero, cuicumque sacerdoti idoneo, etiam curam animarum non habenti, confiteri.
19. De indulgentiis concessis corpus Christi associantibus cum infirmis portatur.
20. Qui nuncios curiarum nostrarum ecclesiasticarum impediunt, quo minus mandata curie libere exequantur, gravissime puniantur.
21. Contra dissidentes personas ecclesiasticas & earum bona, sive guerram eisdem hostiliter facientes.
22. Clandestinum matrimonium extra diocesim contrahentes sine licentia rectoris parochialis ecclesie, excommunicantur, & alias extraordinarie puniantur.
23. Quod questores quicumque, sine litteris ordinariarum minime recipiantur, nec ad predicandum admittantur.
24. De eligendis personis idoneis ad audiendam rationem de pecuniis receptis a clero.
25. Quod puniantur facientes donationes in fraudem laicorum.
26. Ut nullus excommunicatum seu interdictum aliquem ad sepulturam admittat.
27. Indulgentia orantibus pro domino nostro papa & rege concessa.
28. Confirmatio constitutionum a predecessores nostris editarum.

PRÆFATIO.

INter cunctas sollicitudines, quæ insident cordi nostro, pastorale officium nos astringit, ut super gregem Dominicum superna dispositione specialiter nobis commissum, illam quæ ars est artium habeamus præcipuam, videlicet curam & regimen animarum: ne illum lupus rapax, serpens antiquus, humani generis inimicus invadat; ejusque sanguis, quod abicit, de nostris manibus exquiratur. Quantum enim nobis ex alto permittitur, debemus virtutes inferere, pacem querere, scandala evitare, jurgiorum materiam amputare, juraque illibata servare, & intelligere super egenum & pauperem, quia oblivio eorum non erit, & patientia pauperum non peribit in finem. Voluntarios siquidem labores amplectimur, curis sollicitamur continuis, & assidua meditatione pensamus, ut iuxta creditæ nobis dispensationis officium, subditorum commodis, in quorum prosperitate utique lætamur, jugi, quantum est nobis possibile, sollicitudinis studio intendamus: ut in extremo & tremendo examine, ante tribunal æterni iudicis Iesu Christi filii Dei duplicatum talentum & creditum reportemus, & ad regnum Patris ejus, cum benedictis & grege nobis commisso, pervenire feliciter valeamus.

Igitur nos Petrus miseratione Divina sanctæ primæ sedis Narbonensis archiepiscopus & primas, Sicardus Biterrensis, Petrus Carcaffonensis, Ioannes sancti Poncii Tomerarium, Arnaldus Elettensis, & Hugo Agathensis, episcopi præfentes, & procuratores venerabilium fratrum nostrorum absentium Petri Magalonenfis, Bernardi Vticensis, Ioannis Lodovenfis, Petri Ethenfis, & Ioannis Nemaufenfis, episcoporum, cum venerabili capitulo nostro Narbonensi, in ipsa sancta nostra metropolitana Narbonensî ecclesia provinciale concilium, ut juris & moris est, & antiqui patres statuerunt & sanxerunt, celebrantes, cum procuratoribus aliorum etiam venerabilium capitulorum nostrorum absentium, abbatibus, capitulis, prioribus, collegiis,

ANNO
CHRISTI
1374.ANNO
CHRISTI
1374.

legiis, & aliis plurimis personis ecclesiasticis, exemptis & non exemptis, etiam mendicantibus, & aliorum ordinum quorumcumque nostræ Narbonensis provinciæ, ad hæc invitatis, vocatis, & legitime citatis, tam auctoritate apostolica, quam nostræ metropolitana, constitutiones nostras infra scriptas pro subditorum nostrorum salute animarum, & profectu & quiete ecclesiasticæ libertatis, de eisdem concilii unanimi consilio & assensu, ad laudem, honorem, & gloriam Divini nominis, facimus, ordinamus, promulgamus, & ducimus promulgandas: quas, & contenta in eis, per omnes subditos nostros, & alios quoscunque in jurisdictione nostra, & cujuslibet civitatis & diocesis provinciæ nostræ Narbonensis, habitantes vel existentes, nunc & in perpetuum teneri volumus irrefragabiliter & servari.

CANONES.

I. De episcopis, qualem procuratorem, ad concilium mittere debeant: si iuste fuerint præpediti.

Prov. II. **C**um, testante Sapientis sententia, salus sit ubi multa consilia, & copiam sani concilii nequaquam coartari expedit, sed extendi: idcirco sub virtute sanctæ obedientiæ episcopis suffraganeis nostris injungimus, ut cum venire ad ipsa concilia, fuerint legitime impediti quo minus ad ea personaliter venire possint, procuratores speciales viros discretos & habiles destinare procurent. Et idem faciant alii, qui ad dicta concilia consueverunt, debent, & possunt evocari.

II. De ianitoribus concilii, ubi debeant permanere.

Item statuimus, quod quocumque provinciale concilium infra nostram provinciam celebrati contigerit, janitor aut quisvis alius officialis, cujus præsentia in concilio memoraro nequaquam necessaria seu opporrna existit, extra januam maneat: qui per præsentem eidem concilio deputetur.

III. Qualiter supplicans concilio exire debeat quousque vocetur.

Item si contingat aliquem prælatum, vel canonicum alicujusvis metropolitane, cathedralis, aut collegiatae, ecclesiarum de dicta provincia, seu alium quemcumque, circa negotium aliquod nobis supplicare vel requirere: idem supplicans vel requirens, supplicatione vel requisitione sua proposita, recedere ac de concilio exire teneatur, dum concilium super petitione hujusmodi discutiet atque deliberabit.

IV. Qualiter abbates subditi vocati ad synodum venire teneantur.

Cum non passim quicumque sint ad Conc. gener. Tom. XI. Appendix.

A mittendi vel deputandi ad ardua, sed in Austria in talibus sit diligentius exquirenda: præsentis auroriarie concilii duximus statuendum, ut episcopi, abbates cis subiectos, ad synodos suas per censuram ecclesiasticam venire compellant. Vel si forsitan legirimo impedimento detenti fuerint, quo minus personaliter ad illas accedere possint: procuratores destinent speciales, expertos, idoneos, & discretos, & de ipsorum ordinibus, si ibi sufficientes existant, cum patentibus & apertis litteris eorundem.

V. *Ve falsi & ficti, qui se afferunt apostolos, evitentur.*

Cum quidam, qui se dicunt apostolos, & religiosos se fingunt, extirerint suis exigentibus demeritis per sanctam sedem apostolicam excommunicationis vinculo innodati, & post, dum per orbem incedunt vagabundi, in multis malis fuerint deprehensi, sintque periculosi homines circa fidem: volumus, & etiam ordinamus, quod ubicunque infra nostram provinciam inventi fuerint, capiantur, & diocesani, in quorum diocesibus capiuntur, remittantur examinandi, corrigendi, & etiam puniendi, ut juris fuerit & etiam rationis.

VI. Qualiter ad requisitionem ordinariorum, excommunicati debeant in aliis diocesibus publicari.

Item statuimus, quod ex quo per episcopum, vicarium, seu ejus officialem, aut alium per eos seu eorum alterum deputatum, contra aliquem vel aliquos, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententia fuerit promulgata & publicata, & exinde exigente rebellionem ac inobedientiam duritia per decem dies, extiterit solemniter & publice aggravata: licitum sit eisdem, & ipsorum cuilibet, hujusmodi auctoritate concilii, ceteros episcopos & prælatos, vicarios & officiales eorundem, requirere, ut ipsius sententias, quarum renones & clausas declarent in scriptis, in suis districtibus & diocesibus servent, & faciant diebus ad hoc congruentibus publicari. Et prælati, vicarii, & officiales alii, super hoc requisiti, obtemperare teneantur.

VII. *Baillivæ & scribanæ ad prælatos spectantes, ad voluntatem, non ad vitam, conferantur.*

Statuimus quod nullus, nostrum, nec prælatus quisvis alius, seu capirulum vel conventus alicujus ecclesiæ cathedralis vel collegialis, provinciæ nostræ, vel

Qqqqqq ij aliqua

ANNO
CHRISTI
1374.

aliqua alia singularis persona, etiam de ipso capitulo, vel collegio, seu conventu, baillivias, scribanias, seu alia officia ad nos seu dignitates, vel beneficia nostra, vel aliarum personarum ecclesiasticarum, spectantia, possit de cetero alicui personæ concedere ad ejus vitam, sed ad beneplacitum duntaxat concedentis, vel concedentium eorumdem. Concessio vero in contrarium facta, nullius valoris existat.

VIII *Ne quis bona quæcumque in eadem sacramenta deposita sub banno deponere, seu alias intrmittere se præsumat.*

Item universos & singulos dominos temporales, senescallos, officarios, iudices, & alios quoscunque, cujuscunque status, præminentia, vel dignitatis existant, qui bona apud ædes sacras deposita vel reposita receperint, arrestaverint, falsiverint, vel occupaverint, seu banniverint, & qui scienter recipi, arrestari, & falsi mandaverint, & qui scienter talia occupata, falsita, seu arrestata receperint, & qui in prædictis scienter dederint publice vel occulte consilium, auxilium, vel favorem, autoritate præsentis concilii excommunicamus, & excommunicatos ex nunc, ut ex tunc, haberi volumus ipso facto, & excommunicatos præcipimus publice nunciari.

IX. *Prælati in vita vel in morte, ecclesie cui præsumunt, vel præfuerint, certam capellam relinquunt ad summam designatam.*

Cum ob honorem Dei & cultus Divini, ecclesie, maxime cathedralis, pulchris polere debeant ornamentis: idcirco sacro approbante concilio statuimus, quod quilibet nostrum, scilicet nos archiepiscopus & episcopi suffraganei nostri, in vita unam capellam integram de pulchris pannibus nobilibus, ecclesie cathedrali, cui præfuerint vel præfunt, conferre & dare, vel centum florenos auri pro eadem emenda relinquere, teneantur: & ad hoc sint ejus bona quæcumque obligata.

X. *Quam portionem curati ecclesiarum habere debeant in deposito funere, quousque in electa sepultura tumuletur.*

Desiderabiliter affectantes, ut parochiales ecclesie, quæ maternos imitantur affectus, piis in Domino suorum defunctorum parochialibus juribus non priventur: declarando statuimus, quod per illos, apud quorum ecclesias seu cæmeteria, defunctos ipsos extra loca obitus transferendos deponi continget, de funeralibus & legatis eis-

dem parochialibus ecclesiis respondeatur, ac si in ipsis in quibus corpus est depositum sepulturam perpetuam elegerint.

XI. *De poena infligta personis capientibus vel detinentibus clericos, libere non restituentibus eosdem.*

Cum de jure dubium non existat, quin capientes & detinentes clericos, & mandantes capi absque licentia sui iudicis ecclesiastici, sint eo ipso majori excommunicatione ligati, & mandantes seu detinentes hujusmodi, peccato peccatum accumulantes, cum ipsos captos relaxant, suo iudici ecclesiastico remissione non facta: volentes peccata hujusmodi cohibere, & indemnitati libertatis ecclesiasticæ & jurisdictionis ecclesie providere, inhærentes vestigiis & statutis antiquis prædecessorum nostrorum, & statuta eorum renovantes, volumus & statuimus, quod si dominus temporalis, aut quivis alius jurisdictionem temporalem exercens, requisitus per curatum ecclesie, in cujus parochia clericus capietur, vel etiam detinebitur, seu per alium ecclesiastici iudicis nomine, libere, nulla facta financia seu compositione, & nil in persona vel habitu hujusmodi clericus immutato, clericum ipsum in habitu & tonsura clericali existentem non restituerit iudici ecclesiastico, seu deputato ab eo, ex tunc, absque alterius expectatione mandati, cessetur a Divinis in parochia, in qua hujusmodi clericus capietur, & etiam in qua captus detinebitur, tamdiu & quousque idem clericus plene, decenter, & libere, fuerit iudici ecclesiastico restitutus.

XII. *Pœna impediendum episcopum & suos, quin de causis ad forum ecclesiasticum quomodo spectantibus cognoscat, & super ipsis informationes in quacunque parte diœcesis faciat.*

Item cum episcopus in quacunque parte suæ diœcesis jurisdictionem spirituales habeat, quæ esset delusoria, si non posset in loco quolibet ipsius diœcesis, non exempto, libere exerceri: nihilo minus tamen nonnulli domini temporales, sui iudices, ac etiam alii jurisdictionem exercentes temporalem, iudices ecclesiasticos impediunt, quo minus jurisdictionem exercent super causis tam criminalibus quam civilibus ecclesiasticis, quorum correctio, punitio, & cognitio, ad ipsum iudicem ecclesiasticum, tam de jure, quam etiam de antiqua & approbata consuetudine, noscitur pertinere, contra salutem animarum suarum jurisdictionem ecclesiasticam impediendo:

ANNO
CHRISTI
1374.

dicendo: propter quod sententias contra tales a jure & etiam a statutis provincialibus promulgatas incurrunt. Volentes saluti animarum suarum, & etiam libertati ecclesiasticæ salubriter providere, antiqua statuta superiis alias edita renovantes: excommunicamus tales, ut præmissum est, jurisdictionem ecclesiasticam impediētes, & in præmissis, seu aliquo præmissorum, delinquentes, ac in iis publice vel occulte dantes consilium, auxilium, aut favorem: præcipientes, eos excommunicatos publice nunciari, donec impedimenta hujusmodi amota fuerint cum effectu, & beneficium abolitionis metuerint obtinere.

XIII. *Vt clerici negotiationis illicitas non exercent.*

Item cum indecens & inhonestum sit, & periculosum existat, personis ecclesiasticis, officium negotiationis exercere, & eidem inhærere: statuimus & ordinamus, ut personæ ecclesiasticæ a negotiationibus illicitis quibuscunque desistant. Quod si non fecerint, ad arbitrium ordinarii sui puniantur: pœnis contra tales in jure expressis, in suo robore permanentibus quibuscunque.

XIV. *Vt beneficiati & animarum curam habentes, Missas celebrare teneantur.*

Item cum secundum jus, ratione officii detur beneficium, & ratione beneficii quilibet Deo fervire teneatur; & ut intelleximus, sint nonnulli presbyteri, etiam curam animarum habentes, qui in anno vix unam Missam celebrant, in grande ipsorum animarum periculum & gravamen: ideirco volumus, & præsentis concilii auctoritate statuimus, ut quicumque beneficium cum cura animarum obtinens, & qui in posterum obtinebit, ad minus in mense quolibet semel Missam celebrare teneatur, nisi ex causa sufficienti & legitima exusetur. Per hoc autem non intendimus dispensare cum illis, qui ex institutione suorum beneficiorum, seu ordinatione, ad plurium Missarum celebrationem sunt adstricti.

XV. *De blasphematoribus.*

Item cum peccatum sit laxare linguam in blasphemiam Dei, & redemptoris domini nostri Iesu Christi, sancti Spiritus, beatæque Mariæ semper virginis, & sanctorum, & sint nonnulli, ut intelleximus, qui in Deum Patrem, & in unicum ejus Filium dominum nostrum Iesum Christum, ac Spiritum sanctum, beatamque Mariam semper virginem, seu sanctos ejus, blasphemiam proferre non verentur. quod cedit in
Concil. general. Tom. XI. Appendix.

A ipsorum blasphemantium animarum non modicum periculum & gravamen, & scandalum audientium: ideirco hoc sacro approbante concilio statuimus & ordinamus, ut curati infra nostram provinciam constituti, diebus Dominicis parochianos suos utriusque sexus moneant & exhortentur, ut blasphemias abstineant, si indignationem Dei Patris, & ejus Filii domini nostri Iesu Christi, & beatæ Virginis gloriosæ, & ultionem nostram voluerint evitare. Quod si prædictis monitionibus non obtemperaverint, sed in blasphemiam in Deum Patrem, seu ejus Filium, & Spiritum sanctum, beatam Mariam semper virginem, seu sanctos Dei, linguam laxate præsumserint: ex tunc auctoritate præsentis concilii pœnis juris subjiciantur, quæ per ordinarium ecclesiasticum executioni demandantur. Et si clerici fuerint, ad arbitrium ordinarii acrius puniantur.

C XVI. *Pœna contra non revelantes blasphematores Dei, beatæ Virginis, & sanctorum, infra xv. dies.*

Item cum secundum sanctorum patrum traditiones. juris ordo confundatur, quando sua jurisdictio cuique non servatur; & cum secundum jus commune ad nos & suffraganeos nostros in nostris civitatibus & diocœsibus spectet & pertineat cognoscere de blasphemias, & blasphemos secundum canonicas sanctiones vel alias, prout expediens fuerit, punire: hinc est, quod præsentis sacro concilio approbante, statuimus & ordinamus, ut curati nostræ provinciæ diebus Dominicis moneant & exhortentur omnes parochianos suos utriusque sexus ad Divina congregatos, ut quicumque qui audiet aliquem seu aliquos, aliquam seu aliquas, linguam suam publice laxantem seu laxantes in blasphemiam Dei, ejusque filii domini nostri Iesu Christi, Spiritus sancti, & beatæ Mariæ semper virginis, & sanctorum, blasphemiam & nomen blasphemantis, infra xv. dies a die prolationis blasphemie officiali illius diocœsis, seu ejus locum tenenti, in qua blasphemia dicta fuerit, revelet & revelet. Quod si non fecerint, contra scientes & non revelantes, & contra blasphemantes prædictos, & eorum quemlibet, procedetur ut juris fuerit & etiam rationis.

XVII. *Pœna contra usurpantes. invadentes, & detinentes bona & iura ecclesiastica & personarum ecclesiasticarum.*

Item recolentes, nos dudum in generali & provinciali concilio nostro pridem celebrato Biterris statutum fecisse subscriptum, negligentiam suffraganeorum nostrorum
Qqqqqqqq iij &

ANNO
CHRISTI
1374.

& eorum vicariorum & officialium redarguentès in hac parte: id præcipimus & mandamus univerſis & ſingulis ſuffraganeis noſtris, & eorum vicariis & officialibus, auctoritate præſentis concilii, ut dictum ſtatutum, quod etiam in præſenti noſtro ſacro concilio renovamus, executioni demandent, & demandari faciant & publicari per capellanos eis ſubjectos, quilibet in ſuis civitate & diœceſi, ſaltim bis in anno, & circa obſervantiam ejus invigilent. Cujus ſtatuti tenor ſequitur, & eſt talis.

C6c. Bi- » Item conciliorum provincialium, per B
ter. an. » prædeceſſores noſtros Narbonenſes archie-
1374. c. 5. » piſcopos eorumque ſuffraganeos olim fa-
» ſtorum, veſtigiiſ in hærentes, & cæta in
» aliquibus eorundem contenta, pro qualita-
» te & conditione temporum, prout melius
» nobis viſum eſt expediens, temperantes,
» & etiam moderantes: hoc ſacro approban-
» te concilio ſtatuímus, & etiam ordinamus,
» quod quicumque, cujuſcunque conditionis
» aut ſtatus exiſtat, qui ſcienter & temere
» quaſcunque res, bona, poſſeſſiones, aut
» jura mobilia & immobilia aut ſe moventia, C
» quæ tamen mobilia, ſeu ſe moventia valo-
» rem xx. ſolidorum monetæ Turonenſis
» communi æſtimatione excedant, eccleſia-
» rum ſæcularium ſeu regularium, aut quo-
» rumcunque religioſorum ſeu piorum loco-
» rum, ſive perſonarum eccleſiaſticarum, in-
» vadere, occupare, rapere, aut perſonas ec-
» cleſiaſticas, ſeu earum domos quas inhabi-
» tant, invadere, fertate, ſeu violenter ex-
» pugnare vel aperire præſumpſerint, niſi in-
» fra vi. dies a tempore invaſionis, occupa-
» tionis, rapinæ, clauſuræ, fertaturæ, expu-
» gnationis, & aperturæ hujusmodi, ſatis-
» factionem & emendam plenariam fecerint
» de præmiſſis: ſi perſona ſingularis fuerit,
» tam ipſa perſona, quam quæcunque alia in
» præmiſſis dans auxilium, conſilium, vel fa-
» vorem, excommunicationis, ſi vero uni-
» verſitas fuerit, interditi ſententias autori-
» tate præſentis concilii ipſo facto incurtant.
» Quod ſi prædicti infra dictos vi. dies ſatis-
» factionem de præmiſſis non fecerint com-
» petentem: ex tunc nos ordinarii prædicti,
» vicarii, ſeu officiales noſtri, & noſtrum qui-
» libet in ſua civitate & diœceſi, ubi præ-
» dicta atrentata fuerint, poſtquam eis con-
» ſtiterit de præmiſſis, ubi ea notoria non fue-
» rint, ſuper quo quilibet noſtrum ordina-
» riorum, vicariorum & officialium, cogni-
» tor & executor legitimus conſeatur, pore-
» ſtatemque habeat cognoscendi, ſummariè
» etiam & de plano, abſque ſtrepitu iudicii
» & figura, ubi ex mero officio procedetur.
» Si vero notoria extiterint: procedendo in
» eis ſicut eſt de jure in notoriis proceden-
» dum, denunciarent ſeu faciant excommuni-

ANNO
CHRISTI
1374.

atos publice nunciari, & etiam interditi-
ctos. Et nihilo minus ad requieſtam diœce-
fanorum, vicariorum, vel officialium ſuo-
rum, in quorum diœceſi prædicta commiſ-
ſa fuerint, cæteri ordinarii & officiales di-
cæ provinciarum noſtrarum, præſatos excommu-
nicatos & interditi & aggravatos, ſi ag-
gravari fuerint, in locis ſuarum civitatum
& diœceſum de quibus requiſiti fuerint, faciant publice nunciari.

XVIII. *Licitum ſit preſbytero, cuicumque sacer-
doti idoneo, etiam curam animarum non
habenti, confiteri.*

Vt Miſſæ & alia Divina officia cum puri-
tate ſcientiæ celebrentur, & ne propter defectum confeſſorum ea omitti con-
tingat: indulgemus, quod quilibet preſbyter
poſſit, quotiens indigebit ſeu opportu-
num fuerit, cuilibet ſacerdoti idoneo, etiam non curato, ſua confiteri peccata,
& abſolutionis beneficium recipere ab eodem: præterquam de caſibus ordinariis ſervatis.

XIX. *De indulgentiis conceſſis corpus Chriſti
aſſociantibus, cum infirmis portatur.*

Si propter Chriſtum ſanctis ejus reverentia impendi præcipitur: quanto magis colendum eſt veneratione præcipua ſacra-
tiſſimum corpus ejus, qui ſanctos ſanctifica-
cat, ac caput eſt ſanctorum omnium & corona: Hoc utique corpus, quod ipſe ſolus pro noſtra reconciliatione in ara crueis hoſtiam obtulit Deo Patri, quotidie in eccleſiaſticis aris pto vivis & mortuis in illius paſſionis memoriam immolatur. Statuímus igitur & jubemus, quatinus omnes & ſinguli priores, rectores, atque vicarii eccleſiarum, noſtrarum civitatis & diœceſis ac provinciarum, parochianos ſuos, præſertim in Miſſarum ſolemniis, inducere ſtudeant, ut hujusmodi ſanctiſſimo corpori, cum per preſbyterum deſertur infirmo in viaticum miniſtrandum, reverenter aſſurgant, illudque devote ſequantur, ac cum luminarium adhibitione honorent. Et ut ad hoc alliciantur vehementius ſpiritualium ſtipendiis præmiorem: omnibus qui ſanctiſſimum corpus ipſum ſequentur ſine lumine, diurno tempore vel nocturno, xx. dies; omnibus vero cum luminariis dictum ſacratiffimum corpus ſequentibus, vel luminaria mittentibus, de die, xxx. de nocte vero, xl. dierum indulgentiam de injunctis eis pœnitentiis, dummodo vere pœnitentes & confeſſi fuerint, vel infra quindecim dies inde tunc ſequentes exiſtant, miſericorditer in Domino relaxamus.

XX.

ANNO CHRISTI 1374.

ANNO CHRISTI 1374.

XX. *Qui nuncios curiarum nostrarum ecclesiasticarum impediunt quo minus mandata curie libere exequantur, gravissime puniantur.*

A eis circa prædicta dederint auxilium, consilium, vel favorem, autoritate præsentis concilii excommunicationis incurrant sententiam ipso facto. Et si præfatam excommunicationis sententiam per xv. dies a diffidatione guerra, & hostili impugnatione, & damnorum datione, satisfactione concedenti non facta, animo sustinuerint seu sustinuerunt indurato: ex tunc autoritate præsentis concilii, in eorum terris cessetur a Divinis, si quas habent in provincia nostra.

Cum iustitiæ jus suum cuique tribuendi & ministris ipsius ac reipublicæ plurimum detrahatur, si processus ipsorum ministro- rum contingat iniquorum machinationibus impediri: nos volentes talium iustitiæ cultum impedire nitentium ausus temerarios timore disciplinæ ecclesiasticæ cohibere, provisione præsentis concilii duximus statuendum, quod si quis, cuiuscunque conditionis aut status existat, delegatos, subdelegatos, commissarios, nuncios, aut executores nostros vel suffraganeorum nostrorum, officialium & vicariorum, seu eorum loca tenentium, vel vices gerentium, aut litteras vel alias scripturas iudiciales, nostras, vel suffraganeorum, vicariorum, & officialium prædictorum, deferentes, hac occasione verberare, capere, detinere, occultare, carceri mancipare, vulnerare, aut interficere, mutilare, seu litteras vel scripturas prædictas auferre, seu eas rumpere, cancellare, aut alias destruere quoquo modo, vel ablatas celare, seu deferentes com- pellere ad frangendum, vel, ut eorum verbis utamur, ad manducandum litteras huiusmodi vel scripturas, aut qui prædicta vel aliquid prædictorum fieri procuraverint, aut facientibus dederint auxilium, consilium, vel favorem, autoritate præsentis concilii excommunicationis sententiæ subiaceant ipso facto: a qua, nisi prius iudici iuræ, cujus autoritatem contempserint, & passo injuriam, ac cæteris quorum interest, prout excessus exegerit atrocitas, satisfecerint, nullatenus absolvantur.

XXI. *Contra diffidentes personas ecclesiasticas & eorum bona, sine guerram eisdem hostiliter facientes.*

Ad reprimendam audaciam perverforum clericos & personas ecclesiasticas diffidentium seu procurantium diffidari, eorumque homines vel loca eorum, seu guerram facientium: præsentis sacro approbante concilio statuimus, & etiam ordinamus, quod omnes & singuli clericos aut personas ecclesiasticas diffidentes, seu diffidari procurantes, aut eorum homines, vel loca, seu prædictos clericos aut personas ecclesiasticas, præcedente vel non præcedente diffidamento quocunque, guerram facient, seu eosdem clericos aut personas ecclesiasticas, vel homines, sive dicta bona ipsorum, per modum guerræ, seu hostiliter, aut alias cum turba, seu hominibus coadunatis, ex proposito invaserint, damnificaverint, necnon omnes & singuli qui

XXII. *Clandestinum matrimonium extra diocesium contrahentes, sine licentia vectoris parochialis ecclesiæ, excommunicentur, & alias extraordinarie puniantur.*

Statuimus, quod quæcunque persona, quæ pro matrimonio clandestino solemnizando parochiam suam exiens, ipsum matrimonium solemnizaverit sine licentia iudicis, vel proprii sacerdotis, & qui in præmissis præsentiam suam associando exhibuerit, ipso facto excommunicationis sententiam incurrat, & tamdiu ut excommunicatus evitetur & etiam publicetur, donec ad arbitrium iudicis ecclesiastici, presbytero ecclesiæ parochialis satisfecerit, in cuius injuriam hoc attentare præsumpserit, & absolutionem meruerit obtinere.

XXIII. *Quod quæstores quicunque sine litteris ordinariorum minime recipiantur, nec ad prædicandum admittantur.*

De quæstoribus autem ecclesiarum, hospitalium, vel pontium, & aliorum quorumcunque, alias duximus statuendum, & statuimus præsentis concilii autoritate: quod sine nostris vel episcoporum litteris, aut vicariorum, aut officialium nostrorum, non recipiantur: & tunc ad prædicationem non admittantur, sed ad expositionem ipsorum tantum quæ in nostris vel eorum litteris continentur. Et si prædicare præsumpserint: taliter corrigantur, quod cæteris transeat in exemplum.

XXIV. *De eligendis personis idoneis ad audiendum rationem de pecuniis receptis a clero.*

Item statuimus, & autoritate præsentis concilii ordinamus, quod in singulis diocesis provincie nostræ, in hiemali synodo eligantur duo viri ecclesiastici, quibus in sequenti synodo hiemali ratio reddatur de receptis & levatis per thesaurarium episcopi, vel quemcunque alium, ad recipiendum & levandum pecuniam debitam per clerum suæ diocesis, ratione legatum

* f. addendum, in

ANNO
CHRIST. I.
1374.

torum, nunciorum sedis apostolicæ, vel alia quavis causa, per ipsum episcopum deputatum, seu etiam deputandum.

XXV. *Quod puniantur facientes donationes in raudem laicorum.*

Item ad nostrum pervenit auditum, quod nonnulli clerici soluti, & tam in minoribus quam in sacris ordinibus constituti, & etiam religiosi aliqui, sibi procurant donationes rerum immobilium fieri in fraudem, ut bona sic eis donata, ad contributionem talliarum laicorum pro rata non teneantur. Nos igitur talibus fraudibus obviare volentes: hoc sacro approbante concilio prohibemus, ne huiusmodi donationes in fraudem, ut præmittitur, recipiant. Quod si fecerint, volumus & ordinamus, ut per iudicem suum ecclesiasticum, cum de prædicta fraude sibi constiterit, ad solutionem talliarum pro rebus eisdem donatis compellantur.

XXVI. *Ut nullus excommunicatum seu interdictum aliquem ad sepulturam admittat.*

Item statuimus, quod quicumque presbyter, cuiuscunque conditionis existat, etiam religiosus, nullum tam per statuta provincialia aut synodalia, quam per litteras nostras seu suffraganeorum, vel alias excommunicationis sententia innodatum, seu interdictum, postquam sibi de excommunicatione seu interdicto constiterit, admittat ad ecclesiasticam sepulturam sine sui superioris licentia & mandato: vel probetur, ipsum ab huiusmodi excommunicationis seu interdicti sententia fuisse absolutum.

XXVII. *Indulgentia orantibus pro domino nostro papa & rege concessa.*

Item statuimus, quod per quemcunque Christi fidelem provincie nostræ, pro statu domini nostri summi pontificis & ecclesie universalis conservando, ac etiam domini nostri regis, dicantur singulis diebus duo *Ave Maria*, & unum *Pater noster*. Omnibus autem & singulis dicentibus, vere penitentibus & confessis, x. dies de iunctis sibi penitentiis in Domino misericorditer relaxamus.

XXVIII. *Confirmatio constitutionum a prædecessoribus nostris editarum.*

Cum multa sit diligentia per nostros prædecessores provisorum casibus, qui solent in civitatibus & diocesis nostræ

provincie evenire, per constitutiones legitimas provinciales, quæ ab aliquibus minus debite observantur: hinc est, quod nos omnes constitutiones provinciales alias per prædecessores nostros & per nos editas, approbamus, easque de fratribus suffraganeorum nostrorum consilio unanimi & assensu, ex certa scientia confirmamus, ac ipsas præcipimus inviolabiliter observari: nec per ista præcedentia statuta in præsentis concilio facta, aliis statutis observatis provincialibus & synodalibus intendimus in aliquo derogare, nisi in quantum prædictis essent contraria vel adversa.

Leetæ fuerunt & publicatæ superscriptæ constitutiones Narbonæ, in huiusmodi provinciali concilio, quadam die Lunæ, quæ fuit dies xxiv. mensis Aprilis, anno, Indictione, & pontificatu prædictis. In quorum testimonium nos P. archiepiscopus memoratus, præfato nostro concilio approbante, superscriptas constitutiones per notarium publicum infra scriptum in hanc publicam formam redigi mandavimus, & sigilli nostri appensione muniri. Præsentibus venerabilibus patribus, dominis, Guidone Cralessi, Embrino de Caunis, Stephano de Quadranta, Pontio sancti Tiberii, Petro Iuncellensi, Arnaldo sancti Aniani, ordinum sanctorum Benedicti & Augustini monasteriorum abbatibus, Carcallonenis, Narbonensis, Agathensis, Biterrensis, & sancti Pontii Tomeriarum, diocesis; necnon & venerabilibus ac discretis viris, Guillermo Sigerii Baccallario de Pintiano, Petro de Mesergua licentiatu in decretis, vicario perpetuo de Faberzano, Raymundo de Franchis in ecclesia sancta nostra, Stephano de Fruinhaco de Fictorio, Raymundo de Colunhaco vicario perpetuo de Perignano nostræ Narbonensis, Raymundo Palomerii de Prata, Ellenensis diocesis, parochialium ecclesiarum presbyteris rectoribus, Bernardo de Brolio presbytero beneficiato in ecclesia sancta nostra Narbonensi, & pluribus aliis, ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Ioannes Nigri, presbyter Morinensis diocesis, publicus apostolica & imperiali, ac ipsius domini mei domini archiepiscopi Narbonensis & primatis, ac ipsius autoritate scriba & notarius: superscriptarum constitutionum ordinationi, lectioni, editioni, publicationi, & omnibus aliis superscriptis, per prænominatam dominum archiepiscopum & primatem factis, ejus sacro approbante concilio, una cum superscriptis testibus præfens fui: ipsasque de ejus mandato & præfati concilii in notam recepi, publicavi, & manu propria scripsi in duobus pergamenis simul conglutinatis: & signo me signavi in fidem & testimonium præmissorum, una cum ipsius domini mei, domini archiepiscopi & primatis, appensione sigilli.

Sic verum est prout continetur. *Manu propria*
* P. Narbonensis.
Datum ut supra.

ANNO TATIO G. C.

Hujus concilii canones ferme omnes sumpti sunt ex concilio Vauentis trium provinciarum, anno M. CCC. LXXIII. scilicet.

CONCILIVM

CONCILIVM PARISIENSE

Ad sedandum schisma, a rege Carolo VI. convocatum IV. non Febr. anno Domini M. CCC. XCIV.

Ex historia M^c. Caroli VI. Francorum regis, editum a D. Luca Dacherio Tomo VI. Spicilegij.

Dum sic ad habendum pacem in ecclesia sancta Dei, tempus legatos mittendo & remittendo teritur: Rex non immemor promissorum, ex cunctis oris Franciæ prælatos ecclesiasticos, & de studiis solemniores doctores, apicibus regis evocavit, ad festum instantis purificationis beatæ Mariæ diem dicens, ut seiretur qualiter horridum schisma sopiretur. Ad latius conferendum super hujusmodi negotio tam arduo, regale palatium assignavit, statuens ut spectabilis vir dominus Arnaldus de Corbeia cancellarius suus, cæterique alii notabiles de consilio suo, quoties possent, ibidem interessent.

Quamvis ad centum & quinquaginta prælatos, qui omnes jure tituli, residentie, domicilii principalis, vel jurisdictionis spiritualis, in regio consistebant, mandatum regium pervenisset: multi tamen antiquitatis, vel infirmitatis causa, aut occasione penuriæ rei familiaris, excusationem miserunt.

Qui autem mandato regio paruerunt, hic sequuntur: videlicet patriarcha Alexandrinus, Carcaffonæ, & Hierosolymitanus, sancti Pontii Thomeriarum, ecclesiarum administratores perpetui, ac Lugdunensis, Senonensis, Remensis, Rotomagensis, Turonensis, Bituricensis, & Bisuntinensis, archiepiscopi, qui in congregatione primi merito nominandi sunt. Interfuerunt & Eduensis, Matifconensis, Lingonensis, Cabilonensis, suffraganei dicti archiepiscopi Lugdunensis; episcopi etiam, Parisiensis, Carnotensis, Aurelianensis, Autissiodorensis, Trecentis, Meldensis, dicti archiepiscopi Senonensis; Catalaunensis etiam, Tornacensis, Morinensis, Atrebatensis, Ambianensis, Novionensis, Silvanectensis, Laudunensis, Suestionensis, dicti archiepiscopi Remensis; Bajocensis iterum, Abrincensis, Ebroicensis, Lexoviensis, Constantiensis, dicti archiepiscopi Rotomagensis: Cenomanensis, Andegavensis, Redonensis, Nannetensis, archiepiscopi Turonensis; Mimatensis, Aniciensis, archiepiscopi Bituricensis, suffraganei; Pictaviensis, Malleacensis, Lucionensis, Condomensis, Petragoricensis, Xantonensis, de provincia Burdegalenis; Aquis, Lectorensis, Conseranensis, de provincia Auxitana; Magalaunensis, Nemausensis, Vaucensis, de provincia Narbonensis; Appamiensis, Rivenis, de provincia Tolosana; Valentinenis, Gratiopolitanus, de provincia Viennensi; & Bethlemensis episcopus.

Necon Cisterciensis, sancti Dionysii, sancti Benigni Divionensis, montis sancti Michaelis, Resbacensis, Fiscanensis, de Lira, sancti Victoris prope Parisius, sancti Georgii prope Rotomagum, sancti eligii Novionensis, abbates. Interfuerunt etiam cum prænotatis abbatibus, & prior sancti Martini de Campis, & Rotomagensis, Andegavensis, Remensis, & capellæ Divionensis decani; magistri, *Concil. general. Tom. XI. Appendix.*

Arrys de Alliaco, Guillelmus de Iardino, Ægidius de Campis, Petrus Plo, Ioannes Brevis Coxæ; fratres etiam Michaël Picquier, & quidam alter, de ordine Minorum, Ioannes de Hussaria Prior Augustinensis Parisiensis; Petrus de Conne prior de Carmelo, Dominicus Herboly de Arragonia, dicti Ordinis de Carmelo, in sacra pagina & decretorum, magistri & doctores. Necon magistri, Radulphus de Caradoc, Ioannes de Matifcone, Geraldus Vagoul, Vitalis de Castro Morono, & ejus socius, ac Petrus Ianuti de studiis Aurelianensis, Tolosanensis, & Andegavensis, decretorum & legum doctores solemnnes; Iacobus Botii, Iacobus Coston, Guillelmus de Canteris, Robertus de Doms, in curia parlamenti consiliarii regii. Andreas Grangeri, Ioannes de Milliaco, Radulphus de Vlmonte, etiam in curia parlamenti causarum patroni. Magistri, Robertus de Freta, Amelius de Brolio, auditores sacri palatii Apostolici, & Guillelmus Boutracery licentiatius in legibus, socius domini episcopi Aniciensis Prior Carthusiensis prope Parisius, prior Celestinorum Parisiensium; necon Ioannes Capitis, Biterrensis, Ioannes Placius, Agathensis, prior prioratum sanctæ Columbæ de Sarnardino & Volvento, Castrensis, Guillelmus Chat, Lemovicensis, Guillelmus Mimeti, Abrincensis, Iacobus de Maulo Guichardo, Ambianensis, cum quodam alio, Mimatensis, episcoporum vicarii & nuncii. Officialis Lugdunensis, Bertrandus Geneste archidiaconus Constantiensis, & quidam religiosus Alemannus de ordine Minorum, viri utique circumspecti, & eminentis scientiæ, etiam præfates interfuerunt.

Omnes prælati præfati, consensu unanimi, antequam concilium inchoarent, dominum patriarcham Alexandrinum, Simonem Gramandi vocatum, elegerunt, qui pro congregandis consiliis, audiendis rationibus hinc & inde, determinandisque conclusionibus, autoritate præfideret. Is decretorum doctor famosissimus, subtilis ingenio, clarisque eloquentia existens, libenti animo peragendum suscepit negotium: quod tamen antequam inchoari præciperet, magister Petrus de Alliaco, quem Rex ad Papam miserat, reversus est: & super legatione responsonem reportavit. Hanc, quia effecta secreta, ignoramus: scimus tamen, quod ad quæstam Universitatis, Februarii mensis prima die, in aula regali sancti Pauli publicam audientiam adeptus, prolixè elegantissimoque sermone protulit quæ in substantia sequuntur.

Primo namque Regem, & prosapiam regalem multis laudibus extollendo, allexit ad audientiam. Et cum vias & motiva epistolæ Universitatis venerandæ serie tenus recitasset: conclusit in finalibus, quod via cessionis erat non modo a suppositis Universitatis, immo & a cunctis fidelibus, tamquam brevior, lucidior, & expedientior, eligenda. His peractis, jubente domino patriarcha, quotquot prælati Parisius convenerant, die sequenti in capella regalis palatii Missam solemnem celebrari fecerunt: ibique Spiritum sanctum, in arduis semper coadjutorem optimum, dignum duxerunt devotissime inchoare.

Sequenti igitur die, cum dominus patriarcha Alexandrinus præficiens, requisivisset omnibus assidentibus, quatenus per juramenta sua jam præfata, Deum solum habendo præ oculis, dicerent in hac parte quæ sibi conscientia diceret: interrogati super hoc sigillatim & Rrrrrrr singula.

ANNO
CHRISTI
1394.

singulariter fuerunt octoginta & septem ex A illis qui convenerant, qui per viam cessionis eundem, & non aliter, concluderunt. Inde abhinc & usque ad diem xviii. sua colloquia continuantes, multa ad instructionem nunciorum mittendorum tetigerunt, quæ scriptis & sub instrumento publico redigi mandaverunt, & quæ sequenter dignum duxi litteris commendare.

Quæ tacta fuerunt in concilio prælatorum.

IN instrumento prædicto habebatur. Sequuntur illa, quæ pro instructionibus dominorum ducum & aliorum consiliariorum suorum, quos Rex intendit mittere in Avinionem ad dominum Papam & dominos cardinales, quæ unanimi omnium consensu conclusæ & deliberatæ fuerunt.

Habeantur primo pro repetitis excusationes, protestationes, & correctiones dominorum: præsupponantur inde orationes, processiones, Missæ, prædicationes, cum aliis piis operibus, quæ tamen non sufficiunt. Supponatur etiam credentia exposita mense Octobri per nuncios apostolicos domino Regi missa, & responsio tunc eis facta, & causa propter quam Rex mandavit prælatos regni sui, plures abbates, doctores, magistros, religiosos, & alios nobiles viros, ut Regi præberent consilium super requisita per Papam. Tangatur in brevi, qualiter de præcepto Regis, ante dictum tempus prælati assignatum, materia per plures dietas fuit notabiliter & diffuse cum magna maturitate pertractata, tangendo vias omnes quæ reperiri poterant ad unionem, cum motivis ad eandem, dubiis in contrarium respondendo, & solutionibus eorum, & quæcumque in præsentia domini cancellarii Franciæ, & quorundam notabilium de consilio Regis, & deputatorum universitatis Parisiensis.

Post adventum prælatorum recitata fuerunt eis in effectum, quæ prius disputata, prolocuta & tractata fuerant: ut quilibet eorum clarius deliberaret. Et inde de præcepto Regis examinatæ sunt opiniones singulorum per juramentum. Opinio modica loquentis fuit, & est hæc in effectu: quod primo ad viam facti nullatenus est procedendum, quoniam in infinitum periculosas induceret guerras, & dissensionem regum & regnorum, per quam etiam forsitan jus habens in papatu succumbere posset: & si per hanc viam altera partium obtineret, de facto non esset finis schismatis, neque catholicorum corda sedata essent. Non enim propter hoc crederent, illum qui victoriam obtinisset, esse verum papam. Via reductionis intrusæ, regum, principum, prælatorum, & populi suæ obedientiæ, ad obedientiam domini Benedicti, non videtur possibilis, propter istorum obstinationem, schismatis diuturnitatem, promotiones prælatorum, & aliorum ecclesiasticorum virorum: & quod credendum est, principes partis adversæ in hac materia æqualitatem velle servari, maxime cum jam sit notorium ubique, tres vias per Universitatem apertas, esse satis æquales ad honorem utriusque partis. Et si Romanus intrusus simpliciter renunciare veller (quod non est credendum) non ob hoc præfati obedientiæ suæ vellet obedire domino Benedicto: sicut si dominus Benedictus solus renunciaret, Rex & ejus subditi non obedirent intruso.

Quantum ad tres vias per Universitatem apertas, quia aliqui duxerunt sufficere de præsentia consuleri Regi, quod eas notificet Papæ, sic quod unam eorum eligat, vel aliam viam meliorem, aut æque bonam: videretur loquenti, quod ad præstandum Regi per suos prælatos fidele consilium, & per Regem Papæ, si una via illarum trium, vel aliqua altera, inter cæteras melior, expedientior, & brevior appareat, illa sit Regi consulenda, & per Regem, si melius in suo consilio non reperiat, Papæ exhortando est consulenda: quoniam aliter consilium esset incertum, & frustra forent prælati congregati, quoniam per epistolam Universitatis illæ tres viæ satis sunt notoriæ. Si Papa, qui vult uti consilio Regis, interrogaret ejus nuncios, quæ via de tribus aut quatuor sibi consuleretur, & consilium Regis non eligerent unam viam: verisimile videtur, quod illos oporteret ad Regem remitti, vel ad ipsum remittere pro certificatione viæ per ipsum consulendæ, per quæ sequeretur circuitus, in hac materia requirente celeritatem, propter animarum periculum, & alia inconveientia tollenda, summe vitandus. Licet via concilii generalis de jure præcedere videatur: non est tamen de præsentia consulenda, propter ipsius difficultatem nimiam & prolixitatem, sicut patet per rationes communes: specialiter, quoniam oporteret vocare partes & audire, dominus Benedictus haberet omnes prælatos suspectos partis adversæ, quos reputat schismaticos & excommunicatos, humiliter intrusus de prælati obedientiæ domini Benedicti: jura partium nunquam essent discussa. Et si papatus adjudicaretur uni, non ob hoc sibi ipsi adjudicaretur, nec crederetur esse talis per subiectos partis adversæ, sicque non haberemus unionem.

Similiter & fortius, per viam compromissi; licet per commissarios uni adjudicaretur papatus, sequerentur etiam inconveientia supradicta. Esset etiam difficultas maxima super consiliariis eligendis & conveniendis. Videretur etiam, quod hæc materia tam spiritualis de vicariatu Iesu Christi, potestate clavium solvendi atque ligandi, & cura eundem fidelium animarum, in compromisso vel arbitrio cadere non potest. Et si Benedictus & intrusus compromittentes, cederent ex nunc prout ex tunc si compromissarii mediarent: talis cessio conditionalis non valeret. Quoniam sicut consensus papatus post electionem canonicam debet esse purus & simplex, non recipiens conditionem extrinsecam: sic etiam renunciatio debet esse pura ac libera, sine conditione quacunque, specialiter extrinseca: quia si apponeretur, vitaret actum cessionis, & esset Regi verecundum, prælati, & concilio, viam unam offerre domino Benedicto & collegio, vel etiam intruso, sive via illa esset sola, sive cum aliis viis, quæ via non esset rationabilis, & de jure sustinenda. Nec est verisimile, quod dominus Benedictus, aut intrusus, viam cessionis ponerent in compromisso: quia magis esset eis honestum libere cedere, quam per arbitrorum sententiam. Item arbitrorum sententia non parit actionem, nisi fuerit omologata, nec esset superior eorum quo posset executio⁹ finem requiri. Et licet aliqui dicerent, viam istam compromissi per aliquas rationes posse sustineri: tamen quia posset in dubium revocari (materia vero celeritatem desiderat) omnes viæ dubiæ refectari debent, exclusis disputationibus & argumentis, amplectendo

ANNO
CHRISTI
1394.

Cor. 2

amplectendo viam claram, brevem, schismatis sedativam, conservativam æqualitatis utriusque partis, per quam conscientie valeant pacificari.

Sane super eo opinatur quidam, quod eligatur aliqua via diffidendi, donec dominus noster Benedictus nunciis regis exposuerit unam bonam viam per ipsum deliberatam, quæ regi & toti mundo placere debebit. Nec est verisimile, dominum nostrum propter electionem melioris sibi consulendæ debere turbari, consideratis suis sanctis propofitis, virtutibus, intentionibus, juramentis, per ipsum & alios de collegio in sua creatione præstitis: immo commendatos habere debebit, tanquam fideles, prælatos & alios in isto concilio congregatos.

Est etiam notandum, univertitatem per modum consilii, non determinationis, unam viam elegerit: si vero prælati non eligerent & regi consulerent viam saniores, jam videretur inter prælatos & univertitatem divisio quedam. Et si, quod absit, ex fidei consilio, secundum conscientias, & per juramentum regi præstito, vel præstando, dominus noster moveretur, vel permitteret scandalum sequi aut inconveniens, quod nullatenus credi vel dubitari debet: maximum onus esset suis conscientie & honori. Tendimus enim ad redintegrationem & conservationem status & honoris summæ dignitatis patris, & univertitatis ecclesiæ, sicut in nostris consecrationibus juramus: ad quæ tenetur strictus plus sine comparatione, quam homo vivens. Nos enim prælati suæ personæ sumus obligati solum ratione suæ dignitatis, per consequens magis dignitati quam personæ: quia propter quod unumquodque tale, & illud magis est. Debemus igitur honorem & commodum dignitatis præferre personæ.

Concludendo & eligendo per modum oppositionis & consilii, solum attentam deliberationem religionum ordinis Carthusiensis & Celestinorum, & univertitatis Parisiensis, & quia necesse est ecclesiæ sanctæ Dei, sub periculo desolationis ejusdem, istud detestandum schisma brevius quam fieri poterit extirpari, & ecclesiam uniri; nec viæ prætractæ, vel aliæ quæ imaginari valeant, sunt sufficientes ad veram unionem, pacem firmam, & concordiam animarum: præter viam cessionis utriusque partis, istam viam satis congruam quasi instinctu Spiritus sancti elegit, & regi consulit, per nuncios solennes domini regis, domino Benedicto consulendam, ipsum & ejus collegium ad hanc omnibus modis cum honore & reverentia decentibus exhortando. Exponendo tamen domino nostro primitus alias vias prætractas, causas propter quas non approbantur de præfenti, & causas propter quas cessione cuilibet videtur eligenda.

In casu vero quod sic dominus rex cum dominis de genere suo, & aliis de consilio suo, sic deliberaverit: modus persequendi & procedendi posset esse talis; videlicet, quod in consistorio publice nuncios regis regeratiarentur domino nostro & cardinalibus de bonis intentionibus suis, de nunciis solemnibus per papam missis domino regi, significarent etiam in genere bonam intentionem domini regis, diligentiam per ipsum adhibitam circa materiam, convocando suos prælatos & alios nobiles viros, & quod cum univertitate habuit consilium, & quod nuncios mississet ad papam ad sciendum ipsius intentionem, & viam per ipsum deliberatam, prout ipse se daturum per suos nuncios regi significavit. Demum aperte & secreta nuncios regis poterunt loqui cum domino nostro, relinquentes ejus arbitrio, si prius voluerit eis viam per ipsum deliberatam aperire, vel

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

A audire viam ex parte regis consulendam. Et quicumque primus aperiat viam, si viæ sunt concordæ, in nomine domini: si vero clare pateat nunciis regis, viam papæ, non ita convenientem sicut viam regis, vel quia eligere vellet viam compromissi, seu concilii generalis, ipsas vias impugnet secundum suas instructiones, per media prætracta, & alia satis congrua. Sed si via per papam exponenda, quæ foret alia de tribus prætractis, concilii, compromissi, vel cessionis, revocaretur in dubium, an esset melior vel æque bona (quod est incredibile, seu multum difficile) super hoc rex esset consulendus, & ejus beneplacitum expectandum.

B Restat modus executionis & prosecutionis, in casu, quo dominus noster viæ renunciationis consentiret, scilicet significare per ipsum dominum nostrum & regem regibus & principibus obedientie suæ, deinde per ipsum regem & alios reges principes prædictos, non autem per D. Benedictum, regibus & principibus partis adversæ, quoniam ipsius significationem gratam non haberent. Nec primo via cessionis est intrinseco significanda: quia principibus obedientie suæ malignari posset. Credendum est autem, principes & prælatos suæ partis tantum unionem desiderare, & quod ad ipsam toto posse præfatam inducent: qui si consentire refutaret, censeretur notorie fovere causam injustam, possenteque contra ipsum remedia reperiri subtractionis obedientie, vel alia remedia juridica, tunc principibus consulenda. Nec videntur principes illius obedientie congregandi, donec aliqua via certa sibi significetur.

C Non est enim verisimile, quod ipsi sub incerto convenire vellent, & etiam congregarentur, & etiam congregarentur, & etiam congregarentur, nisi postquam forent ad sua regna reverfi, consilium habituri tunc cum suis prælati, clericis, & notabilibus viris, prout observat rex dominus noster.

D Si diceretur, quod alii principes nuncios suos mittere possent ad regem, ut scirent deliberationem ipsius, & suis dominis referrent, &c. Respondeo quod attentam magnitudine materiæ, securius exponeretur principibus aliis per nuncios regis, quam per alios, brevius etiam posset factum expediri.

E Postquam principes alterius obedientie viæ prædictæ consenserint, & ad consentiendum eundem intrusum & suos anticardinales induxerint: appropinquarent se partes in duabus civitatibus convicinis, in limitibus duarum obedientiarum situatis, & illuc conveniant aliqui domini temporales potentes utriusque partis, cum prælati & litteratis viris, tam ad conservandum partes & collegia libere & secure, quam etiam ad prætractandum ea que pro complemento negotii complenda restabant: videlicet de absolutionibus, dispensationibus, revocationibus, confirmationibus, & creationibus de novo, in quantum fuerit opus, cardinalium, prælatorum, & aliorum beneficiatorum; nec non bona reconciliatione & pacificatione partium, cum dependentiis & connexis. Quibus omnibus concordatis, convenirent ambæ partes cum collegiis in eadem civitate completuræ prætractata: nec fieri possent ista per procuratorem, propter causas multas quæ satis patere possent inveniendi.

Tractetur etiam ante renunciationem de modo & forma electionis summi pontificis. Videtur autem scribenti, ad vitandum odia cardinalium utriusque obedientie, qui sunt partes contrariæ, minus affe-

Rrrrrrr ij Etato,

ANNO
CHRISTI
1394.Mendosus
locus.

Atto, quolibet pars pro capite suo, cum aliis pluribus causis magis expediens, & populo cujuslibet partis placens, quam pro ista vice Benedictus & intrusus de consensu collegiorum ordinarent VII. vel IX. compromissarios, probos viros, non suspectos, extra collegia, qui sine præjudicio cardinalium pro hac vice potestatem haberent eligendi, præstarent fortissima juramenta de fideliter eligendo de collegio vel extra, favore vel odio quibuscunque seculis: & quod pro hac vice sufficeret, electam voces majoris partis compromissariorum habere. Sin autem ad hoc cardinales induci non possent, expediret eligere numerum certum utriusque collegii: qui ad electionem omnes admitterentur, & recluderentur in conclavi secundum formam juris; hoc addito, quod sufficeret majorem partem convenire.

Nec obstat si dicatur, per istam viam conjunctionis collegiorum, plures erunt Italici, quam aliarum nationum, sicque habebimus papam Italicum, & sic Italici ex suo delicto, videlicet intrusione, præmium reportabunt. Quoniam apud Deum non est acceptio personarum: & est similiter comparatione melius habere Italicum (utinam sanctum) quam ecclesiam manere laceratam. Et si percipiant Italici, quod cæteræ nationes* ad habendum unum de suis: ipsi nitentur in contrarium, ex quo schisma novum posset suboriri.

Dubitaverunt quidam, quod si via cessionis publicetur, dicent adversarii, dominum Benedictum hanc viam consentire propter dubium sui juris: & quod Rex non tantum sibi favet, quia non est regnicola, sicut favebat domino Clementi cum multis aliis, &c. Respondeo, quod in quacunque via supervenient multa, quæ non omnes prævidere valent: sed ex quo fere per omnes hæc via cessionis reputatur sanctior, & utilior, est prosequenda, sub spe quod omnibus ecclesiæ pacem diligentibus placebit, & quod optatum sortietur effectum, quod annuat Altissimus. *Hæc monachus S. Dionysii.*

ANNO
CHRISTI
1404.

CONCILIVM PARIENSE

De privilegiis exemptorum tempore schismatis
XXI. Octobr. ann. Dom. M. CCCC. IV.
celebratum.

Ex Tomo VI. Spicilegii Dacheriani.

Isti articuli sequentes pro exemptis fuerunt conclusi, & deliberati per concilium ecclesiæ Gallicanæ, XXI. mensis Octobris, anno M. CCC. IV.

I. Cistercienses, Cluniacenses, & alii exempti Omnes, tam regulares, quam sæculares, cujuscunque status & religionis existant, in suis absolutionibus, dispensationibus, visitationibus, correctionibus, electionibus, confirmationibus, causarum processibus & terminationibus, conservatoriis privilegiorum suorum, & aliis quibuscunque, ordines & regimina singulorum concernentibus, procedant secundum privilegiorum, statutorum, & exemptionum tenorem, & laudabiliter hæcenus observatam consuetudinem, & alias prout ante moderam neutralitatem in suis regiminibus processerunt. Illi vero exempti, qui citra papam, superiorem non habent, nec privilegium super confirmatione recipienda, per diocesanos suos confirmabuntur, cum

protestationibus prout in alio quodam articulo supra continetur. Transivit in forma.

II. Item eliguntur ex nunc quatuor judices Parisienses residentes, cum potestate delegandi & committendi, videlicet domini, sancti Germani de Pratis, & sanctæ Genovefæ, abbates; & domini ecclesiæ Parisiensis, & sancti Germani Autisiodorensis, decani: per quos eorum tres, vel duos ad minus, quorum alter sit ipse S. Germani decanus, exemptorum omnes causas, tam agendo quam defendendo, etiam si prius pendebant in Romana curia, quæ per judices eorum citra sedem apostolicam terminari non solent, appellationes etiam a conservatoribus privilegiorum eorumdem interpositæ vel interponendæ, pro totius litigii consummatione, autoritate hujus concilii terminabuntur. Provisio quod in eisdem causis usque ad tres instantias, prout de jure fiunt, procedi valeat. Illi tamen exempti, qui conservatorias perpetuas non habent, in agendo procedant secundum jus commune. Transivit in forma.

III. Item dicti judices teneantur causas dictorum exemptorum, ad petitionem utriusque partis, vel alterius earum, in provincia unde causa ortum habuerit, committere juxta formam capituli, ut litigantes nec compellant partes invitas Parisius litigare. Transivit in forma.

IV. Item Mendicantes gradatim, ut cæteri religiosi, per judices suos procedant, derelictis vehementer suspectis de fautoria schismatis, & de capitulo eorum provinciali, ad judices superius nominatos recurrant. Transivit in forma.

VI. Item in casibus reservatis absolventur & dispensabuntur exempti a penitentiario majori, si positum ad eum recursum haberi: sin autem, a suis superioribus absolventur & dispensabuntur autoritate hujus concilii, in casibus, ac modo, & forma, quibus episcopi circa suos subditos eadem autoritate hoc possent adimplere. Qui vero superiorem citra papam non habent, ab eisdem judicibus, etiam in foro conscientie, poterunt modo & forma prædictis absolvi & dispensari. Transivit in forma.

VII. Item exempti habentes jurisdictionem ecclesiasticam, episcopalem, vel quasi, poterunt autoritate hujus concilii, suos subditos a sententiis juris & hominis, & peccatis, in foro penitentiali & contentioso absolvere, & cum ipsis dispensare in omnibus casibus, & sub eisdem modo & forma, quibus episcopi circa suos subditos hoc possunt autoritate prædicta adimplere, ac prout in capitulis super hoc conscriptis plenius continetur. Transivit in forma.

VIII. Item quod in monasteriis, seu abbatibus exemptis, pendente neutralitate electi, possint & teneantur, confirmationes & benedictiones suas recipere a diocesanis episcopis, sine præjudicio exemptionum suarum pro futuro tempore: & quod hoc expresse ponatur in litteris super hoc conscribendis ante confirmationem & benedictionem, * ex privilegio eis concessio ab aliis recipere possint. Transivit in forma.

CONCILIVM PARIENSE

De tollendo schismate.

XX. Octobr. anno Domini M. CCCCVIII.
celebratum.

*Hujus concilii nihil omnino superest, præter instrumentum quod subijcitur, petitum ex Tomo VI. Spicilegii Dacheriani.

ANNO
CHRISTI
1404.ANNO
CHRISTI
1408.

ANNO
CHRISTI
1408.

Declaratio nominatim facta contra certos fautores Petri de Luna, super privatione beneficiorum suorum, per concilium ecclesie Gallicane.

In nomine Domini, amen.

Tenore presentis publici instrumenti cunctis pateat evidenter, quod anno ejusdem Domini millesimo quadringentesimo octavo, Indictione secunda, mensis Octobris die vigesima, hora decima ante meridiem, ab electione Petri de Luna, ultimo in papam electi, qui dudum Benedictus XIII. nuncupabatur, anno decimo quinto, in concilio sive in congregatione reverendissimorum in Christo patrum, dominorum archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, ac per universitates, metropolitanas, & cathedrales ecclesias regni Francie, & Delphinatus Viennensis, deputatorum per dominum nostrum regem mandatorum ad interessendum personaliter Parisius, die prima mensis Augusti anni presentis, concilium ecclesiarum Gallicane & Delphinatus celebrandum, & tenendum super ulteriori prosecutione unionis sancte matris ecclesie, ac regimen dictarum ecclesiarum, pendente neutralitate, pro nunc in dictis regno & Delphinatu corrente, cum continuatione dierum, usquequo super omnibus in deliberatione proponendis recepte & facte essent certae & finales conclusiones, prout de vocatione & ordinatione nobis notariis infra scriptis fuit facta fides per organum magistris & potentis domini, domini Arnaldi de Corbeia, militis, & cancellarii Francie, qui pluribus diebus praesedit in concilio supra dicto, praesidente tamen pro nunc reverendissimo in Christo domino Simone miseratione Divina patriarcha Alexandrino, administratore perpetuo ecclesie Carcassone, per ordinationem dicti domini nostri regis Francorum, prout nobis notariis publicis infra scriptis, per litteras patentes, sigillo suo in cera alba sigillatas, constabat.

Ipsis dominis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, universitatibus, & aliis deputatis, qui tunc aderant & interesse volebant, concilium ecclesiarum Gallicane & Delphinatus Viennensis celebrantibus, & ipsas ecclesias facientibus, & merito representantibus, ut dicebatur: praefatus reverendissimus in Christo pater, dominus Simon patriarcha Alexandrinus, ad domini rectoris, deputatorumque universitatis Parisiensis requisitionem instantem, pluribus ante diebus in praesentia totius concilii iteratis vicibus repetitam, & ut adversus credentes, fautores, participes, & defensores, manifeste notarii expressis & explicatis nominibus dici debeant & vocari.

Et quia in praesentia & conspectu praefati concilii ecclesie Gallicane & Delphinatus, per eundem dominum rectorem quaedam patensedula lecta fuit, quae continebat nomina & cognomina omnium illorum, quos dicta venerabilis universitas studii Parisiensis super hoc solemnititer congregata, in dicta congregatione generali ejusdem, reputaverit indicibus evidenterioribus, & tunc reputabat veros credentes, fautores, participes, defensoresque notorios & manifestos ipsius Petri de Luna, quae etiam pluribus ante diebus fuerat repetita: idem reverendissimus pater, volens singulorum super hoc exquirere singulariter votum, opinionem, & mentem, in deliberatio.

Conc. gener. Tom. XI. Appendix.

ANNO
CHRISTI
1408.

Ane & opinionum interrogatione, posuit & sigillatim expressit, petens qui de nominatis & cognominatis praedictis in eadem cedula & scriptura pro manifeste notariis, credentibus, fautoribus, participibus, adherentibus & defensoribus sepe dicti Petri de Luna schismatici & haeretici tenendi sint ex tunc, & legitime reputarentur.

Quorum omnium intentione opinionibus discussis, Ioannes qui se facit archiepiscopum Auxitanum nominari, Petrus qui se sancti Poncii episcopum facit appellari, Ioannes quondam Cabilonenfis episcopus, nunc dictus Mimatenfis, abbas sancti Saturnini Tolosani dictus Condomienfis, Bertrandus de Maumont nuper Vaurenfis, dictus Biterrenfis, Guigo Flandrini lator, & in parte compositor damnati libelli sub nomine epistola Tolosanae, presentati Parisius cardinales, quondam Auxitanus, de Flischo, de Chalento, generales Praedicatorum & Minorum, in praefata cedula & deliberatione universitatis Parisiensis annotati, suis exigentibus demeritis, & culpis urgentibus actibusque, praefatis criminibus perseverantiae longioris, a praefato ecclesie Gallicane concilio reputati sunt ipsius Petri de Luna schismatici, & haeretici credentes, fautores, participes & defensores notorii, manifesti, & pro talibus habiti atque tenti, ab ipsoque concilio, & domino Patriarcha, collectis opinionibus omnium declarati: de & super omnibus & singulis praemissis praefatus dominus Patriarcha, & alii quamplures, a nobis notariis publicis infra scriptis sibi fieri petierunt publicum instrumentum, unum, vel plura.

Acta fuerunt haec in aula alta supra Sequaniam regalis palatii Parisius, sub anno, Indictione, mense, die, hora & electione praedictis: praesentibus ad haec venerabilibus & discretis viris, magistris, Guillelmo Benedicti, Nicolao Gauffrido de Perusia, Guillelmo de Brossis, Nicolao Goe, Nicolao de sancto Clario, & Guillelmo Rouffelli, tam doctoribus in iure, quam magistris in artibus, cum quoque pluribus aliis testibus ad praemissa vocatis specialiter & rogatis. Et ego Ioannes Bourrileti, &c.

CONVENTVS FRANCOFVRTENSIS

Praetorum & procerum, ubi & Robertus rex Romanorum, circa Epiphaniam, anno Domini M. CCCC. IX. celebratus in causa schismatici.

ANNO
CHRISTI
1409.

Habetur ejus mentio a Theodorico Niemo, lib. III. cap. 39. his verbis: Anno Domini M. CCCC. IX. circa festum Epiphaniae, venit dominus Landolphus cardinalis Barenfis, ad Francofordiam Maguntinensis dioecesis, missus in Germaniam per dominos cardinales utriusque obedientiae, qui tunc residebant Pisis, ad convocandum ecclesiasticos praelatos, & principes Alemaniae, ad veniendum aut mittendum ad generale concilium Pisis celebrandum: & multum honorifice ubique locorum, per quae in Germaniam transivit, per clerum & populum receptus fuit. Et tunc etiam ad Francofordiam, Maguntinensis & Colonienfis archiepiscopi multum potenter accesserunt. Fuit & tunc ibi rex Rupertus cum suis consiliariis, necnon Henricus dux Brunsvicensis, Hermannus Langravius Hassiae, Fridericus marchio Misensis, & Fridericus Burgavius Nurenbergensis, & multi episcopi, abbates, comites, barones, ac proceres, & plerique curiales, necnon regis Francorum, & regis Anglorum, atque

Rrrrrr iij de

ANNO
CHRISTI
1374.

* Antonius
cardinalis
nepos Gre-
gorii Pape,
quem Erro-
rium vocat
insensus ipsi
Niemus.

de diversis provinciis & terris, insignes legati illic convenerunt ad tractandum de unione prædicta. Sed postquam ibi per sex dies steterunt: venit etiam ibi superscriptus Antonius *, nepos & camerarius dicti Errorii, cui modica reverentia in Alemania impendebatur, quia dicebatur de ipso, quod venisset illic ad turbandam unionem: unde communis populus Germaniæ ipsum habere videbatur exosum, salvo quod ipse rex Rupertus eum per iter quod egit cum securitate duci procuravit, & multum honoravit. Ipse autem Antonius in propria ejus persona, in præsentia aliquorum eorumdem principum & aliorum, magnatum, intrando prætorium Francofordiense, in quo etiam tum ipse rex Rupertus erat præsens, valde prolixum & tædiosum fecit sermonem, in quo dictum Errorium & ejus factum justificando, dictorum cardinalium tunc Pisis existentium, & præfatum cardinalem Barensem, satis scandalose & opprobriose in publico impugnavit: adeo quod hoc ipsis principibus & aliis præsentibus, exceptis forsitan eodem rege Ruperto & qui cum eo erant, displicuit vehementer, & postea infra duos dies, Rex & Antonius prædicti, & paulatim etiam alii, ad propria redierunt, concludendo finaliter, quod rex Rupertus suos, & Maguntinensis & Colonienfis archiepiscopi & marchio Misnensis prædicti, eorum ambasciatores, ad Italiam mittere vellent ad sollicitandum factum unionis. Ipse vero rex Rupertus eundem Antonium secundum Heydelbergam duxit: & ibidem multis diebus in suis expensis procuravit: & pertinaciter partem dicti Errorii fovit in omnibus.

APPENDICVLA

AD TOMVM XI.

Post editum hanc Tomum ejusque appendicem, venerunt in manus meas, illustrissimi Francisci Bosqueti Montspeliensis episcopi beneficium, concilia Bituricensia duo, alterum anni M. CC. LXXXVI. auctus sub finem, quam a nobis editum est; alterum anni M. CCC. XXXVI. de quo nihil prius audieram. Alterius additamentum, (cujus & recens mihi copia facta est ab illustrissimo Sevino episcopo Cadurcensi) alterius corpus rotum, hic repræsentat.

ADDITIO

AD BITVRICENSE CONCILIVM

Anni. M. CC. LXXXVI.

Pest canonem 35. adde sequentes duos.

XXXVI. *Ut hac & antiqua statua serventur.*

Hæc siquidem, quæ superius præmittuntur, in violabiliter volumus observari: statuti utilibus antiquis hic non transfusus, in suo robore nihilo minus duraturis.

XXXVII. *Ut nonnulla pontificum constitutiones firmiter observentur.*

Item præcipimus firmiter observari constitutiones antiquas, illas: videlicet. extr. de accusat. & inquisit. cap. *Sicut olim*, editam per Innocentium III. in concilio generali. Item aliam extr. de simonia. cap. *Quoniam simoniaci labes*, editam per dominum Innocentium III. in concilio generali. Item aliam extr. de præbendis. cap. *Grave nimis est*, editam in concilio generali per dominum Innoc. III. Item aliam extr. de statu monach. cap. *Cum ad Monasterium*, ab eodem domino Innocentio editam. Item aliam extr. de censib. exa. & cap. *Cum Apostolus se ac suos*, editam

A in concilio Lateranensi. Item & aliam domini Alexandri IV., contra jurisdictionem ecclesiasticam impedientes & turbantes. cap. *Quam sit gravis*.

Ad præmissorum autem omnium fidem, & majoris roboris firmitatem habendam, his statutis & ordinationibus per totum concilium factis, nos Simon Dei gratia Bituricensis archiepiscopus, Aquitanicæ primas, in provinciali Bituricensi concilio constituti, una cum venerabilibus fratribus & suffraganeis nostris G. Lemovicenfi R. Rutunenfi, B. Albiensi, gratia ejusdem episcopi, sigillum nostrum una cum sigillis suffraganeorum nostrorum duximus apponendam. Nos vero prænominati episcopi sigilla nostra, cum sigillo reverendi patris domini Simonis Dei gratia Bituricensis archiepiscopi primatis Aquitanicæ, ipsi concilio præsentis, præmissis duximus apponenda.

Actum & datum in provinciali concilio Bituricensi, die Jovis post octavam B. Mariæ virginis, anno Domini M. CC. LXXXVI. pontificatus domini Honorii papæ IV. anno secundo.

G. C. Additamentum hoc reperio quoque in summa conciliorum Ludovici Baillii, in qua quod hoc concilium non viderim prius, sed illud ex Ms. nostro codice ediderim, nescio qua mea sit ætate factum, qui cetera operis illius observare non edita prius concilia, atque in rem meam transferre non neglexerim.

CONCILIVM BITVRICENSE

ANNO
CHRISTI
1356.

C A Fulcrando archiepiscopo, cum suffraganeis celebratum, xvi. Kal. Novemb. Anno Domini M. CCC. XXXVI.

TITVLI STATVTO RV M.

1. *Ut religiosi servent decretales qua ipsos spectant.*
2. *De clericis conjugatis, dimittentibus habitum & tonsuram.*
3. *Ut sacerdotes bis aut ter in mense celebrent.*
4. *Ut religiosi & alii ecclesiastici abstineant a mercimoniis.*
5. *Ut servetur cap. Statutum in 6. de rescriptis.*
6. *Ut moniales non comedant aut bibant extra monasteria.*
7. *Ut clerici & religiosi in curiis secularibus non advocent ecclesiasticos.*
8. *De religiosi extra religionem morantibus.*
9. *De litteris derogamus, aut in juris subsidium.*
10. *Ne religiosi & clerici teneant focarias.*
11. *Ne ecclesiastici ecclesiasticos ad iudicium evocent seculare.*
12. *Contra violantes ecclesiasticam jurisdictionem & libertatem.*
13. *A quibus absolvi possint turbatores libertatis & jurisdictionis ecclesiasticæ.*
14. *Ut hac statua publicentur, & sacerdotes curati eorum copiam habeant.*

E

P R Æ F A T I O.

N Os Fulcrandus Dei gratia Bituricensis archiepiscopus, una cum venerabilibus fratribus & suffraganeis nostris R. Lemovicenfi, B. Caturcensi, A. Tutelensi, gratia ejusdem episcopi, Bituricensi concilio provinciale tenentes, & prædecessorum nostrorum Bituricensium archiepiscoporum vestigia prosequentes, constitutiones & statuta per ipsos prædecessores nostros retroactis temporibus in suis provincialibus conciliis edita & salubriter ordinata, ne quis prætextu tardæ publicationis eorum, forte crederet,

ANNO
CHRISTI
1336.* Corr. de
suetudine.

crederet ea in consuetudinem abuisse, & ne qui prætextu ignorantie, observantia ipsorum se valeat excusare, una cum dictis nostris suffraganeis, de voluntate totius concilii pariter & assensu, innovamus, approbamus, & ea perpetuis futuris temporibus irrefragabiliter observari volumus & mandamus: quædam alia statuta, ad utilitatem, pacem, & tranquillitatem totius provincie, de novo salubriter ordinamus.

STATUTA.

I. *Vt religiosi seruent decretales quæ ipsos spectant.*

Clem. de
statu mo-
nac.

IN primis statuimus, præcipimus, & ordinamus quod religiosi, cujuscunque status fuerint, capitulum *Ne in agro*, & alias decretales editas super regularibus institutis, & constitutiones, inviolabiliter custodiant & observent: vel contra eos procedemus taliter, quod cæteris cedet in exemplum. Circa quorum statutum & reformationem aliter procederemus: sed quia intelleximus per nonnullos dignos fide, quod sufficienter per sanctissimum patrem & dominum nostrum, dominum papam Benedictum XII. ordinatum est, super sedimus quantum est de præsentibus.

II. *De clericis conjugatis, dimittentibus habitum & tonsuram.*

Cæterum ordinamus de clericis conjugatis dimittentibus in fraudem habitum & tonsuram, quod taliter puniantur per suos ordinarios, quod imposterum talia non committant.

III. *Vt sacerdotes bis aut ter in mense celebrent.*

Porro sacerdotes eorum habentes animarum, bis aut semel ad minus Missas celebrent in mense quolibet, ubicunque fuerint: sin autem, superiorum arbitrio graviter puniantur, nisi per causam necessariam excusentur.

IV. *Vt religiosi & alii ecclesiastici abstineant a mercimoniis.*

Rursus religiosi, sacerdotes, & alii in sacris ordinibus constituti, præsertim sufficienter beneficiati, a mercimoniis, & mercaturis, & aliis sæcularibus negotiis, abstineant, sub pœna excommunicationis.

V. *Vt seruetur cap. Statutum in 6. de scriptis.*

Insuper prohibemus, ne conventus, collegia, vel quæcunque personæ singulares, litteris apostolicis abutantur: potissime ne adversarios suos in ecclesiam trahant quoquo modo, quocunque colore, contra te-

mentem illius constitutionis, *Statutum*, libro sexto, titulo de rescriptis. Si qui vero contra fecerint: tum * in partes, si sint collegia vel conventus, suspensionis; in singulares vero personas, iudices, & consiliarios, si scienter & malitiose fecerint, excommunicationis sententiam proferimus in his scriptis, pœnis in dicto capitulo contentis, in suo robore valiturus.

VI. *Vt moniales non comedant aut bibant extra monasteria*

B Præterea ordinamus, quod moniales non comedant nec bibant extra septa monasteriorum seu prioratum suorum, siue sint civitates, villæ, burgi, suburbia: nisi necessitas imminet, aut de licentia superioris: alias contra ipsas, & earum majores seu superiores, durissime procedemus.

VII. *Vt clerici & religiosi in curiis secularibus non advovent ecclesiasticos.*

C Sane quod promoti in sacris, & alii beneficiati, & religiosi, in curiis secularibus non advovent publice vel occulte contra ecclesiam aliquam, aut personam ecclesiasticam, nisi pro ecclesia aut alia persona ecclesiastica, seu aliis casibus a jure permissis: si vero contra fecerint, excommunicationis sententiam incurere volumus ipso facto.

VIII. *De religiosi extra religionem morantibus.*

D Item declaramus, prælatos, religiosos & religiosas recipientes actu expresse, quod post receptionem morentur, usque ad certum tempus extra religionem sumptibus amicorum, fore simoniacos, & tanquam simoniacos puniendos.

IX. *De litteris derogamus, aut in juris subsidium.*

E Siquidem præcipimus, quod unus officialis alterius, litteras *derogamus, aut in juris subsidium*, tam in civilibus, quam in criminalibus casibus, recipiat & exequatur. Quod si scienter aut malitiose denegaverit, ingressum ecclesie per mensem sibi noverit interdictum. Per abusivum vero vel falsitatem litteras, *derogamus, aut, in juris subsidium*, per se aut per alium impetrantes, si uli fuerint hujus concilii autoritate, excommunicationis sententiam incurere volumus ipso facto.

X. *Ne religiosi & clerici teneant focarias.*

Item excommunicamus omnes sacerdotes, religiosos & clericos quoscumque, qui focarias

ANNO
CHRISTI
1336.

ANNO
CHRISTI
1556

foecias vel alias mulieres, de quibus, malā A
suspicio possit oriri, in domibus propriis
vel alibi, unde populus & ecclesia scanda-
lizentur, duxerit retinendas.

XI. *Ne ecclesiastici ecclesiasticos ad iudicium
euecent seculare.*

Præsertim iuribus statutis antiquis inhæ-
rere volentes, prohibemus ne persona ec-
clesiastica aliam personam ecclesiasticam
clericaliter viventem, pro aliquo crimine
ad iudicium euect seculare, vel euecti
procuret clam vel palam. Quod si fecus fecerit: in capirula, vel conventus, suspen-
sionis; & in singulares personas super hoc
culpabiles, excommunicationis sententiam
ferimus in his scriptis.

XII. *Contra Violantes ecclesiasticam iurisdictio-
nem & libertatem.*

Cæterum quia nonnulli tempotale do-
minium obtinentes, vel secularis iudicia-
riæ potestatis gerentes officium, iurisdi-
ctionem, libertatem, immunitatem sanctæ
matris ecclesiæ subvertere nituntur, vel
lædere fraudulentè, & astutiis variis ex-
quisitis violare, maxime in casibus qui se-
quuntur; videlicet, quod in suis territo-
riis aliquotiens palam & publice, aliquo-
tens seorsum ad partem, proclamauerunt
& inhibuerunt, in iudicio & extra, seu
proclamari & inhiberi fecerunt & faciunt
quotidie, vel aliquis subjectorum suorum
alter alterum ad forum vetitum ecclesiasti-
cum reputantes trahere quoquo modo præ-
sumunt seu præsumant, seu quod ad illud
iudicium præter suum, alter alterum non
præsumant, & super causis super quibus
ipsi possint cognoscere, sic indirectè nitentes
impedire volentes recurrere ad forum
ecclesiasticum de super casibus & causis,
super quibus ad forum ecclesiasticum spe-
ctat cognitio, tam de consuetudine & pri-
uilegio, quam de iure; & a causis inchoa-
tis, ad desistendum compulerunt pluries
& compellunt; ac etiam proclamari & in-
hiberi fecerunt & faciunt modo simili, ne
ipsi subdiri, aliquiue ipsorum, super reci-
piendis contractibus ab eis de cætero inhi-
bendis, ad iuratos seu notarios curiæ ec-
clesiasticæ recurrerent, nec recursum habe-
rent; & quod ipsi iurati seu notarii, con-
tractus ipsos ex tunc recipere nullatenus
essent ausi, cum gravium temporalium ad-
jectione pœnarum in contrarium facientes;
& insuper creditores, ad quorum instan-
tiam debitores excommunicati sunt auto-
ritate dictæ curiæ ecclesiasticæ, nunc per
preces armatas, nunc aliter & aliter, dire-

* f. ne ali-
quisMerito
hæc multa.

cte & aliquatenus indirectè, compellunt
ad consentiendum absolutionibus debito-
rum; & litteras excommunicatorias seu
originales, aut alias sibi ab invitis credito-
ribus faciunt exhiberi, & exhibitas quan-
doque læcerant, & faciunt læcerari, ali-
quando ipsas per se aut alium retinent
contra voluntarem huiusmodi creditorum,
aliquando acta, maxime citationes, pon-
nunt carceribus, & eas ibidem custodiunt,
donec dies assignata in eisdem, sit elapsa,
asserentes quod personas portantes non
capiunt, sed litteras, & quod detestabili-
us est, porcitores ipsos interdum capiunt,
verberant, & compellunt comedere litte-
ras & sigilla; ut quamplures ex ipsis credi-
toribus hac de causa, videlicet, quod sibi
fecerunt debitores suos sub sigillo dictæ
curiæ ecclesiasticæ obligari ad emendam,
traxerint, & nituntur trahere omni die. Et
quod deterius est censendum, sacerdotes,
clericos, & personas ecclesiasticas, quam
pluries, quæ ipsorum uxores, parentes &
amicos, fraudulenter retroactis temporibus
ceperunt, arrestauerunt, in carcerave-
runt, capique, arrestari, & incarcerationi
fecerunt, mandauerunt, & procurauerunt,
ac bona etiam eorundem. Item impediunt
& impediunt conantur, ne in ipsorum
districtu extra loca sacra iudicia ecclesia-
stica exerceantur, quod est contra iura ex-
presse, cum in quolibet loco suæ diocesis
non exempto valeat exerceri. Rursus con-
antur impedire in curia ecclesiastica, ut
citationes fieri non valeant viva voce. Præ-
terea nolunt, quod sigillum curiæ ecclesia-
sticæ, quamvis sit authenticum, plenam
fidem faciat coram ipsis. Necnon cum ce-
perunt & incarcerationem personas eccle-
siasticas, licet moneantur, nolunt restituere:
sed quandoque de loco in locum extra
diocesim transferunt. ut personas afficiant
& affligant. Quandoque ab ipsis pecuniam
exigunt: & sic abire permittuntur. Et quod
pejus est, sovent ipsos postmodum, & sus-
tinent ne puniri possint de suis delictis per
suum iudicem, maxime committentes in
curia ecclesiastica falsitatem. Cæterum si
personæ ecclesiasticæ, vel quarum puni-
tio & correctio ad iudicem ecclesiasticum
noscitur pertinere pro suis favoribus, a suis
iudicibus capiantur, si ad forum seculare
provocent, aut appellent, cogunt secula-
res iudices ecclesiasticos quod sibi resti-
tuantur occasione appellationis frivolæ &
interjectæ; & nihilo minus compellunt iu-
dices ecclesiasticos ad satisfaciendum sibi
de custodia, carcerario, castellagio, seu
geolagio, & expensis superfluis factis oc-
casione personarum prædictarum, rursus-
que quando restituunt, ipsos vituperose
remittunt,

ANNO
CHRISTI
1556.

ANNO
CHRIST.
1336.ANNO
CHRIST.
1336.

remittunt. bonaque mobilia cum eisdem capta retinent, & restituere contradicunt, ac nonnunquam clericos per ipsos captos cum habitu clericali, & tonsura, in carceribus suis tradi faciunt, & indui vestibus radiatis, compellentes eosdem & fraudulenter inducentes, ad cognoscendum se non esse clericos, & ad negandum de facto privilegium clericale. Item personas ecclesiasticas per bonorum suorum captiorem, & quandoque arrestum corporum & carcerem, si sub eorum sigillis per arresta corporum vel alias fuerint obligatae, suis creditoribus satisfacere compellunt. Et si in casu aliquo tales personas per arresta corporum obligatas ad ecclesiasticos remittunt iudices: nisi iudex ipsas in carcere vel arresto detineat, iudicem ipsum, per captiorem temporalis * principalis debitoris recusantis interdum, & etiam personas ecclesiasticas compellunt ad contribuendum tallis. Et nihilo minus ipsarum ecclesiasticarum personarum domorum hostia aperta ad parietem seu murum in fraudem sigillant, aut solum ex transverso hostii ipsarum, cum sigillo in utroque filio capite. apponunt. ne domos valeant intrare, ut sic fatigati, respondeant coram ipsis iudicibus secularibus, in actionibus personalibus, & aliis in quibus ad ipsos seculares iudices non spectat cognitio, responderi recusant, ipsas de facto ponunt in contumaciam & defectum. Et deinde compellunt easdem praemissis modis & aliis ad solvendum emendas occasione praedicti defectus. Et insuper cum praedicti iudices seculares requiruntur per ecclesiam imminente necessitate, auxilium suum denegant. Sunt etiam nonnulli laici & clerici, qui impediunt & perturbant, quandoque per se, quandoque per alium, seu alias personas & viles & ignotas, collationem & ordinationem domorum Dei & sancti Lazari, in quibus de iure & consuetudine aut privilegio nullum jus pertinet eisdem. Admittunt siquidem iudices seculares coram se judicialiter excommunicatos, ad agendum, testificandum & patrocinandum, licet ut tales repellant legitime requirantur: ac exercent jurisdictionem in ecclesiis, seu in earum porticu, & forum seu mercatum tenent in eisdem. Item pilorum seu postellum in cimiteriis & locis sacris affigunt & apponunt. Clericos quidem, & super criminibus per iudicem ecclesiasticum absolutos vel punitos, interdum coram se, super & de eisdem criminibus respondere faciunt & compellunt. Et ipsos clericos & personas ecclesiasticas, coram ipsis securitatem & asscuramentum praestare compellunt. Quin & incarceratos clericos in

Conc. gener. Tom. XI. Appendix.

A carceribus sui ecclesiastici iudicis sayiunt, & manum suam apponunt, & processum suum canonice finire non sinunt. Insuper & personas ecclesiasticas in criminalibus & personalibus actionibus coram se respondere compellunt, & quod gravius est, punire, bannire, & relegare praesumunt. Cumque indicitur cessatio per iudicem ecclesiasticum in aliquo loco, ideo quia persona ecclesiastica per iudicem saecularem detinetur: ponitur temporalitas ecclesiae ad manum saecularem, & sic posita detinetur cum sayina viva, quousque dicta cessatio sit amota. Item personas ecclesiasticas, seu earum bona mobilia, per iudices ecclesiasticos capi, cum casus exigit, in suis territoriis seu iurisdictionibus non permittunt, nec ibidem arma portari per servientes ecclesiasticorum iudicum, cum illuc accedunt pro iurisdictione ecclesiastica exercenda. Praeterea iudicem ecclesiasticum impediunt in cognitione novallium & vacantium decimarum. Denique non solum modis praedictis, sed etiam pluribus aliis, ubi fuerunt, nituntur quotidie iurisdictionem, libertatem, & immunitatem ecclesiasticam turbare & impedire, & etiam impediunt & perturbant adeo quod iudices ecclesiastici iurisdictione sibi notorie competenti, tam de antiqua, & pacifice observata consuetudine, quam de iure, uti non possunt sicut prius. Quapropter iurisdictionem & libertatem ecclesiasticam nolentes negligere, sed in sui juris plenitudine quantum cum Deo possumus conservare: statuentes, talia vel similia de cetero fieri prohibemus. Si qui vero, quod absit, contrarium fecerint, aut in futurum facient, in praemissis aut aliquo praemissorum, per se aut alium, palam vel occulte, directe vel indirecte, mandaverint, consilium, auxilium, praebuerint vel favorem: licet in multis praemissorum casibus excommunicationis sententia a canonibus lata damnabiliter sint ligati: omnes tamen tales & similes & singulos, autoritate huius sacri concilij, excommunicamus in his scriptis, eorumque familiam, seu conductum, ecclesiastico supponimus interdictione. Quibus omnibus ecclesiastica sepultura denegatur. Quos omnes & singulos postquam de praemissis constiterit, aut altero eorumdem, nominatim & expresse, sin autem, tacitis nominibus, in generali & vulgari, per curatos totius provinciae, omnibus diebus Dominicis in Missa excommunicatos denunciari sub poena excommunicationis praecipimus alta voce.

CCCCC XIII.

* f. Quod si
resp. rec.

ANNO
CHRISTI
1336.XIII. *A quibus absolui possint turbatores libertatis & iurisdictionis ecclesiasticæ.*

Et quamvis a prædictis omnibus & singulis sententiis volumus quemlibet suffraganeum posse suum subditum, per se vel per alium, absolvere: turbatores tamen libertatis & iurisdictionis ecclesiasticæ præfatos & similes, per se dumtaxat possit absolvere, aut per ejus officialem vel commissarium super hoc speciale: ita tamen & non alias, si tam iudici cujus cognitio fuerit impedita vel iurisdictionis usurpata, quam parti læsæ in sui juris prosecutione turbatæ, de iniuriis, damnis, expensis, & interesse, prius integraliter fuerit satisfactum: nulla sibi per absolventem libertate, remissione, seu gratia, quantum ad jus partis, valitura. Verum ne supradicti iurisdictionis ecclesiasticæ turbatores, in suis malitiis inveniant defensores: prohibemus, ne quis clericus, vel persona ecclesiastica, dictis turbatoribus super turbatione huiusmodi ad iudicium ecclesiasticum evocatis, quos culpabiles crediderint verisimiliter, patrocinium præstare præsumant, vel consilium seu favorem. Quod si fecerint, in ipsos excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis.

XIV. *Ut hæc statuta publicentur, & sacerdotes curati eorum copiam habeant.*

Item volumus & ordinamus, quod omnia & singula statuta præmissa, quilibet suffraganeorum nostrorum in suis diocæsibus faciant in prima vel secunda synodo publicari: ne ex tunc prætextu ignorantia aliquis se valeat excusare. Item volumus, quod in synodis prædictis præcipiatur sacerdotibus curatis, quod eorum quilibet penes se tam in vulgari, quam in Latino, præsertim de statuto edito contra iurisdictionis & libertatis ecclesiasticæ turbatores, copiam habeant, ut sibi injuncta fidelius exequantur. Hæc siquidem quæ superius præmittuntur inviolabiliter volumus observari: statutis antiquis in suo robore nihilo minus duraturis.

Ad præmissorum autem omnium fidem & majoris roboris firmitatem habendam his statutis & ordinationibus per totum concilium factis: nos dictus archiepiscopus Bituricensis, in provinciali concilio prædicto constituti, sigillum nostrum una cum sigillis dictorum nostrorum suffraganeorum apponi fecimus & appendi. Nos vero præfati R. Lemovicensis, B. Caturcensis, A. Tutelenfis, episcopi, sigilla nostra, una cum sigillo reverendi patris domini Fulcrandi Dei gratia Bituricensis archiepiscopi, concilio prædicto præsentis, præsentibus duximus apponendum.

ANNO
CHRISTI
1336.

A Actum & datum in provinciali Bituricen. concilio, die Iovis ante festum beati Lucae evangelistæ, continuata a die Lunæ præcedenti, prima die concilii supradicti. Anno Domini M. CCC. XXXVI. Indictione v. Pontificatus sanctissimi patris & domini nostri, prædicti domini Benedicti, Divina providentia Papæ XII. anno secundo. Sic nomen domini nostri Iesu Christi benedictum, Amen.

G. C.

Dum hæc sub prelo sunt, prodit ecce nonus Dache-riani Spicilegii tomus, in quo concilii Rotomagensis provincie ad Pontem Audomarum anno M. CC. LXVII. celebrati constitutio edita est. Nihil in ea est, quod non isdem prope verbis extet in alio Pontaudomarensi concilio anni M. CC. LXXIX. quod supra edidimus. Sed nimirum ipsiusdem provincie diversa concilia idem per sæpe statuant.

CONCILIVM AD PONTEM

AUDOMARI.

Anno M. CC. LXVII. celebratum.

Sacri approbatione concilii Rotomagensis provincie, nuper apud Pontem Audemarum, in crastino decollationis B. Iohannis Baptistæ anno Domini M. CC. LXVII. favente Domino celebrati: vobis univertis & singulis districte præcipimus & mandamus, quatenus in singulis parochiis & locis publicis, vobis subditos moneatis, diebus Dominicis, aut festivis solemnitatibus, tibus a se distantibus, clericos non uxoratos, & etiam uxoratos, ut a negotiationibus sæcularibus exercendis abstineant & maxime inhonestis: quodque tonsuram deferant & habitum clerico congruentem, auctoritate nostra solemniter ac publice nunciantes.

Quod si tertio a vobis moniti, ab huiusmodi non respuerint: clericos non conjugatos, dum his se immiscuerint, quo minus de suis facultatibus, statutis & consuetudinibus patriæ subiaceant, ecclesia non defendet. Circa conjugatos siquidem æquanimiter tolerabit, quod domini sæculares ab ipsis iustitias debitas, velut ab aliis, exigant, & servitia consueta.

Denique si post præmissas monitiones, aliqui clerici in apostasia tonsuræ & habitus clericalis permanserint, ac sævis enormitatibus se immiscuerint, & contingat quod pro suis excessibus a sæcularibus iudicibus, capiantur in criminibus comprehensi: non præcipimus eos per censuram ecclesiasticam liberari.

Item præcipimus, ut per singulas ecclesias moneantur clerici & cruce signati, ne litteris apostolicis, vel legatorum sedis ejusdem, aut aliorum iudicium, aliquatenus abutantur: scituri, quod nos & alii prælati, sollicitudine qua convenit vigilabimus contra huiusmodi abusores, ut excessus eorum non remaneant impuniti.

Actum & datum, ut supra.

G. COSS. OBSERVATIO.

ANNO
CHRISTI
.....

Galonis cardinalis legati constitutiones, item & alias Guillelmi Parisiensis episcopi, ediderat Binius ad annum M. C. VI. Nos cur Galonem in annum M. CC. VIII. receisimus, causam artulimus. Guillelmum vero tempore posteriore fuisse necesse est: cum ejus statuta, subjunguntur Galonis constitutionibus, quasi appendix quedam, atque idcirco additiones inferbantur. Quapropter vel Guillelmo de Siliniaco tribendas putem, qui anno M. CC. XXIII. fedebat; vel Guillelmo Arverno, qui anno M. CC. XXX. Nam ad consecutos ejusdem nominis episcopos ne differendas censam, facit eadem ratio, quod additiones sint ad Galonis statuta, quae idcirco recentiora esse oportuit. Tamen cum nihil omnino certum hac in parte sit, in Tomi calcem eas distuli.

Adiciones
nimiam ad
constitutiones
Galonis, quae
sunt
pag. 32.

WILLELMI PARIENSIS EPISCOPI

ADDITIONES.

TITULI CAPITVLORVM.

1. De tonsura clericorum.
2. Ne sacerdotes frequentent mercato.
3. Ne faciant comestationes.
4. Ne exerceant officium advocacionis, nisi in certis casibus.
5. Ne bis celebrent, nisi in necessitate, nec mortuorum corpora detineant super terram.
6. Ut bis in anno consecrantur confessoribus deputatis.
7. Ut nomina confitentium deferant ad episcopum.
8. Ut moneant omnes, quod veniant ad confessionem ante Pascha floridum.
9. De publicis poenitentibus.
10. De restitutione facienda ante testamentum.
11. De iis qui abfuerint ab ecclesia tribus Dominicis continuis.
12. De elemosynis & legatis ad fabricam ecclesie procurandis.
13. De matrimoniis clandestinis.
14. De commodationibus carrucarum.
15. Ut in elevatione corporis Christi campana pulsetur.
16. Ut qui matrimonium contrahunt, prius peccata confiteantur

CAPITVLA.

I. De tonsura clericorum.

Præcipitur presbyteris, ut clericos, cujuscunque sint ordinis, in parochia sua commorantes, moneant, quod tonsuram congruentem, & honestum habeant habitum, juxta canones: & si aliqui in hoc inobedientes vel rebelles fuerint, monitione præmissa ab ingressu ecclesie arceantur. Quod si aliquis de hujusmodi præsumptoribus tantæ sit potestatis, quod sine scandalo, a presbytero, prædicto modo coerceri non possit, episcopo nunciatur.

II. Ne sacerdotes frequentent mercato.

Prohibetur sacerdotibus, ne mercato frequentent: sed si ex aliqua causa necessaria eos ad mercato ire oportuerit, in habitu honesto incedant, & quam breviorum poterunt ibi moram faciant.

III. Ne faciant comestationes.

In mercatis non faciant comestationes, nec etiam alibi.

Concil. general. Tom. XI, Appendix.

A IV. Ne exerceant officium advocacionis, nisi in certis casibus.

ANNO
CHRISTI
.....

Prohibetur sacerdotibus, ne officium advocacionis exercere præsumant, nisi forte in causa ecclesie sue, vel pro miserabilibus personis, pupillis, & viduis, parochianis suis, quibus honeste deesse non possunt: & hoc absque precii receptione, præter expensas moderatas.

V. Ne bis celebrent, nisi in necessitate, nec mortuorum corpora detineant super terram.

Presbyteri uno die Missas duas non celebrent, nisi in necessitate: nec detineant corpora mortuorum super terram, occasione pecunie extorquendæ.

B VI. Ut bis in anno consecrantur confessoribus deputatis.

Præcipitur sacerdotibus, quod bis in anno ad minus, videlicet in Adventu Domini, & in Quadragesima, peccata sua confiteantur confessoribus per singulos decanatus constitutis.

VII. Ut nomina confitentium deferant ad episcopum.

Confessores, nomina confitentium scribant, & ad episcopum ad synodum deferant.

C VIII. Ut moneant omnes, quod veniant ad confessionem ante Pascha floridum.

Presbyteri parochianos suos moneant, & frequenter in ecclesiis suis denuncient, quod omnes, saltem patresfamilias & matres, ad confessionem veniant ante Pascha floridum: & qui in hoc negligentes fuerint, in penam, usque post octavam Paschæ, ad confessionem non admittantur: sed usque ad illud tempus a carnibus jejunabunt, sicut in Quadragesima.

IX. De publicis poenitentibus.

D Presbyteri parochianos suos solemniter poenitentes, faciant venire in capite jejuniæ ad ecclesiam cathedralem, ut per episcopum solemniter ab ecclesia ejiciantur, & similiter in die Iovis proxima ante Pascha, ut per episcopum ecclesie reconcilientur.

X. De restitutione facienda ante testamentum.

Presbyteri injungant parochianis suis confitentibus, quod omnia ablata, antequam testamentum vel legata faciant, plene restituant.

XI. De iis qui abfuerint ab ecclesia tribus Dominicis continuis.

E Præcipitur quod presbyteri, parochianos suos, qui tribus Dominicis continuis se ab ecclesia sua absentaverint, sine causa justa & necessaria, interdiciant, & ad episcopum mittant interdictos. Militibus discurrentibus deferatur.

XII. De elemosynis & legatis ad fabricam ecclesie procurandis.

Præcipitur sacerdotibus, quod diligentes & solliciti sint in monendo parochianos suos de elemosynis

SSSSSS ij &

& legatis ad fabricam ecclesie B. Mariæ facientis: A
& legata fideliter querant, & reseruent. Scribant
etiam nomina eorum qui legaverint, & ad episco-
pum ad synodum afferant: & sic eis appareat, qui
fuerint in hoc diligentes & negligentes.

XIII. De matrimoniis clandestinis.

Presbyteri in ecclesiis frequenter denuncient, eos
qui matrimonia clandestina contrahunt, & qui eis
faciendis assistunt, esse excommunicatos.

XIV. De commodationibus carrucarum.

Præcipitur, quod commodationes carrucarum,
quæ sunt in festivis diebus, quibus fieri solent per
sacerdotem, fiant, ne in hoc inter commodantes in-
terveniat confusio.

XV. Ut in elevatione corporis Christi campana
pulsetur.

Præcipitur, quod in celebratione Missarum,
quando corpus Christi elevatur, in ipsa elevatione,
vel paulo ante, campana pulsetur, sicut alias fuit
statutum: ut sic mentes fidelium ad orationem exci-
tentur.

XVI. Ut qui matrimonium contrahunt, prius pec-
cata confitentur.

Presbyteri injungant parochianis suis, quod quan-
do matrimonium inter aliquos erit contrahendum,
illi qui debent contrahere, constentur ob reveren-
tiam sacramenti peccata sua presbyteris suis, prius-
quam fidem præbeant de contrahendo, vel saltem
antequam contrahant per verba de præsentibus. Pres-
byteri vero tunc solliciti sint de inquirendo, maxime
super impedimentis matrimonii.

G C.

Hæc quoque adijcere visum est, petita ex Tomo
IX. Dacheriani Spicilegii, qui modo in manus meas
venit, statuta ecclesie Lugdunensis, anni M. CC. LI cum
ante annum M. CCC. diocæsanæ quæ occurrunt statuta non
neglexerimus.

Tum Radulphi Lugdunensis archiepiscopi, & Hugonis
episcopi Edugeni ordinationes, de administratione illarum
ecclesiarum vacante sede, addemus, deptomptas ex ejus-
dem Spicilegii Tomo VIII.

STATVTA SEV CONSTITVTIONES
ecclesie Lugdunensis.

Anno Domini M. CC. LI.

Nos Philippus Dei gratia primæ Lugdunensis
ecclesie electus, notum facimus Universis præ-
sentes litteras inspecturis, quod oblati nobis in
scriptis, ab A. decano & capitulo dictæ ecclesie nos-
træ, quibusdam statutis seu constitutionibus eccle-
sie memorata: cum easdem piæ & laudabiles inve-
nerimus, ad instantiam & requisitionem dicti ca-
pituli eas approbamus & confirmamus: præcipien-
tes, eas inviolabiliter custodiri, easque sub sigillo no-
stro & capituli de verbo ad verbum inseri fecimus in
hunc modum.

I. Statutum est ut omnes canonici in sua institu-
tione iurent, quod servent statuta & consuetudines
ecclesie, & permutationem comitis Forensis: &
quod nullo modo consentiant ut terræ ecclesie a
commutatione fratrum Deo & sancto Stephano in
propriis personis servitium abstrahantur: & quod
nulli dentur, nisi clericis in eadem ecclesia continue

residentibus: & quod nullus admitatur in canoni-
calem societatem, nisi ista juraverit.

II. Iurent etiam, quod in nullum clericorum de
corpore ecclesie manus injiciant violentas, vel in
habitationem, aut familiam ipsius.

III. Iurent etiam, quod elemosynam pro posse
suo adimplebunt.

IV. Pro residente autem habetur, qui procuratio-
ne continuum in propria domo vel aliena fecerit, & in
ecclesia fecerit septimanam. Alii vero, qui de bonis
ecclesie tantum non habent, quod procuracionem
facere teneantur secundum statuta ecclesie, & ha-
bent certum hospitium proprium vel alienum, & in
ecclesia faciunt septimanam, & pro majori parte
B anni servitium in propriis personis, pro residentibus
habentur.

V. Sunt autem in eadem ecclesia majores cano-
nici, & alii minores præbendarii, & iterum duode-
cim capellani: quorum nullus in sua institutione per-
cipit beneficium temporale, præterquam quotidia-
nam refectorii distributionem.

VI. Bona vero canonicorum cedentium vel dece-
dentium in commune reservantur: donec tantum de
bonis vacaverit, quod inde possit commode fieri di-
visio inter fratres.

VII. Statutum est, & perpetua inhibitione fir-
matum, ne successiones in ipsa ecclesia de cætero
fiant, & ne refectoria in divisione terrarum alicui
in beneficium assignentur.

VIII. Item statutum est & juramento firmatum,
ut canonico habenti in ipsa ecclesia ecc. solidos redi-
tus, si de vavassoribus fuerit, nihil amplius in di-
visionibus faciendis de cætero detur, nisi infra an-
num a complemento reddituum prædictorum convi-
vium continuum fecerit, & perseveraverit. Si vero
de minoribus fuerit castellanis, habens ab eadem
reditus viginti libras, supradictæ subiacebit obno-
xius conditioni. Si autem de majoribus fuerit, vi-
delicet comitibus, ducibus, sive baronibus, habens
ab ipsa ecclesia redditus triginta libras, præfata con-
ditioni subiacebit. Hoc idem statutum est de præ-
bendariis, si VII. libras in redditibus ab ecclesia ha-
buerint; & de duodecim capellanis, si centum foli-
dos in redditibus habuerint: quod videlicet nihil am-
plius percipiant, nisi infra annum a complemento redi-
tuum prædictorum, convivium continuum faciant
& perseverent.

IX. Item statutum est, ut canonici, & omnes alii
qui in ipsa ecclesia habent præbendas, si ad scholas
profecti fuerint, quamdiu ibi studere voluerint,
plenam & integram refectorii præbendam habeant:
nisi tales fuerint, qui ab ipsa ecclesia xv. libras redi-
tus sint consecuti, quibus prædicta non erit concef-
sa præbenda.

X. Statutum est, ut decanus, & custos sancti
Stephani, sacrista, & magister officium presbytero-
rum, & archidiaconus, officium diaconi faciant,
postquam fuerint officia dignitatum adepti.

XI. Item statutum est, ut nullus in numero duo-
decim sacerdotum admitatur, qui ecclesiam ha-
beat vel teneat per se, sive per vicarium perpetuum
vel temporalem: & eo ipso quod in prædicto nume-
ro admitatur, amittat ecclesiam. si quam habet, &
patronus illius ecclesie de ea statim valeat ordinare:
& si postea ecclesiam receperit, eo ipso videatur
renunciasse capellanis nostræ.

XII. Statutum est de morientibus, ut redditus
suos, a tempore mortis suæ usque ad annum perci-
pant. De transeuntibus vero ad religionem idem est
constitutum. Quod si in archiepiscopum vel in episco-
pum

pum aliquis fuerit promotus: reditus suos amittit, postquam dignitatem illam pleno jure fuerit assumptus.

XIII. Uni personæ duo personatus non concedantur.

XIV. In refectorio cibaria & denarii, qui pro cibariis dantur, æqualiter dividantur.

XV. Electus ad sacros ordines, a quibus eligi debet, quadragesima die ante ordinationem vel eo amplius præmonitus, si recipere contempserit, donec satisfaciatur, in choro & refectorio non recipiatur.

XVI. Supra chorum antequam subdiaconus fiat, nullus recipiatur: & ante nec vocem habet in capitulo, nec aliquid percipit in divisione rerarum. Cum autem aliquis levandus fuerit supra chorum, habito super hoc tractatu in capitulo & licentia obtenta, si fuerit de dextro choro, levatur a præcentore, si de sinistro fuerit, a cantore. Ordo diaconatus levat omnes canonicos supra chorum, & quatuor de præbendis ecclesiæ, scilicet dapiferum, panetarium, pingueriam refectorii, & magistrum scholarum. Ordo sacerdotalis levat omnes supra chorum.

XVII. Item in choro Lugdunensis ecclesiæ nullus admittitur, nisi de legitimo matrimonio natus, nec qui de religione exierit: nullus etiam clericus admittitur, nisi habeat dominum de ecclesiâ, in cuius domo continue procuretur, qui a domino suo per se vel aliquem de clericis suis per se præferendus est ecclesiæ sanctæ Crucis, & ibi debet per duos menses vel amplius deservire. Postea vero ecclesiæ sancti Stephani debet præsentari, & ibi per quatuor ad minus deservire. In quibus duabus ecclesiis, videlicet sanctæ Crucis, & sancti Stephani, quæ conriguæ sunt majori ecclesiæ, & officia sua inchoant simul cum ea, per dictos vi. menses debet instrui in modo legendi, psallendi, cantandi, supplicandi, iurandi, & egrediendi, & aliis pertinentibus ad ecclesiæ religionem. Postmodum vero introductus in majori ecclesiâ per cantores ejusdem ecclesiæ, & magistrum, quibus est præferendus.

XVIII. Post quartum versum primi psalmi cuiuslibet horæ vel officii nullus debet intrare chorum, nisi in diebus qui non habent invitatorium: scilicet in Epiphania cum suis octavis, die cænæ Domini, Parasceves, & Sabbato sancto; in quibus ad totum primum psalmum matutinum potest intrari. Postquam autem intraverit, non debet ibi sedere, cuiuscumque sit dignitatis vel ordinis, nisi dum leguntur lectiones & responsoria, & officium mortuorum: nec aliqua occasione debet exire, nisi sanguinem nasus stillaverit, vel alia gravi infirmitate, vel necessitate proprii corporis urgente: quæ nisi fuerit exterius manifesta, manu naso supposita, & deglutitione sanguinis simulata, exire licet: & si fuerit de supra chorum, exire debet post eum aliquis clericus de sub choro, causa societatis & servitii, si necesse fuerit, impendendi. Similiter a principio Missæ usque ad finem non debet aliquis in choro sedere, nec etiam dum epistola legitur: nisi cum secreta Missæ dicuntur: & tunc licitum cuilibet pro arbitrio vel federe, vel stando versa facie ad orientem orare.

XIX. Canonici sacerdotes, & duo cultores sanctæ Crucis, debent Missas Dominicas & matutinales ad altaria sancti Stephani & sancti Ioannis: & nullus admittitur ad celebrandum in dictis altaribus, nisi canonicus ipsius ecclesiæ, vel archiepiscopus, sive episcopus cuiuscumque loci vel ecclesiæ, vel abbas diocesis Lugdunensis. Evangelium vero vel epistolam nullus debet legere ad Missas Dominicas, nisi canonicus. Singulis diebus Dominicis & festis, sacer-

Concil. general. Tom. XI. Appendix.

A doti canonico Missam Dominicam celebranti debent assistere duo minores sacerdotes, vicarii duorum canonicorum sacerdotum, unus a dextra parte altaris, & alius a sinistra. Similiter diaconus evangelium lecturus, debet habere duos minores diaconos sibi hinc inde assistentes, similibus dalmaticis revesfitos. Similiter autem subdiaconus canonicus debet habere duos collaterales subdiaconos, duorum canonicorum vicarios, similibus tunicis revesfitos. Si vero diaconus canonicus, vel subdiaconus, evangelium vel epistolam lecturus defuerit, & officium suum per se, vel per alium canonicum non fecerit, vel qui vicarium habere teneretur non habuerit: quot vicibus defecerit, debet tres libras cereæ pro singulis defectibus, luminaribus ecclesiæ applicandas. Item in majoribus festivitatibus, scilicet beatæ Mariæ, & similibus, debent esse quinque sacerdotes, & quinque diaconi, & totidem subdiaconi. In præcipuis autem festivitatibus, videlicet natali Domini, Pascha, & Pentecoste, & natali sancti Ioannis evangelistæ, & die Cænæ, si christina conficiatur, debent esse vii. sacerdotes, & vii. diaconi, & totidem subdiaconi, & totidem ceroferarii.

XX. A prima pulsatione quæ fit ad matutinas, usque dum finita fuerit Missa & hora meridiana, & conventus exierit de ecclesiâ; & iterum a secunda pulsatione quæ fit ad horam nonam, usque dum finitum fuerit completorium, & conventus exierit: non debet aliquis de clericis ecclesiæ in habitu seculari transire ante ecclesiâ, vel manere in plateis quæ sunt in facie, vel prospectu ecclesiæ, nisi transeat equitando. Ad ultimam quoque pulsationem cuiuslibet horæ vel officii, non debent clerici sedere ante ecclesiâ, vel infra ante chorum; sed in choro. Dum cantatur in ecclesiâ a conventu, nullus debet ante ecclesiâ stare vel sedere. Finitis horis vel officiis, dum conventus exit de ecclesiâ, qui officiis non interfecerunt, non debent apparere in ecclesiâ vel extra in locis quæ prospici possunt ab ecclesiâ, stando, sedendo, vel aliquo modo; nec etiam in domibus ad fenestras. Eodem modo cavere debent qui processioni non interfuerunt, quando conventus in processione exit vel revertitur, ne a conventu videantur, vel aliquo de conventu. Ex quo nox fuerit, in domo cuiusquam laici vel ante fores ejus clericus non moretur, nec per vicum incedat. Si necessitas coegerit, equo transeat & non solus. Qui autem contra fecerit, si bis vel ter commonitus se non correxerit, donec satisfaciatur, in choro & refectorio non recipiatur.

Si quis de clericis ecclesiæ die festo extra villam fuerit, non debet claustrum vel ecclesiâ intrare, nec procuracionem habere ea die, nec elemosyna pro eo. Si vero præsens fuerit, & matutinis non interfuerit die festo: non debet per claustrum intrare, nec in publicum exire, nec ad fenestras se ostentare: & ea die procuracionem amittit, & elemosynæ applicatur. Si autem duobus profestis diebus continue defuerit matutinis, quorum utroque præsens extitit: posteriori die nec choram intrare debet, nec in refectorio procuracionem habere, sed iterum elemosynæ applicatur, nisi infirmus fuerit vel minimus.

XXI. Statutum est etiam, ut quicumque honores ecclesiæ, quæ obedientiæ appellantur, vel habent vel habituri sint, quot diebus in refectorio ex obedientiæ debito fratribus refectionem debent, tot mensuras siliiginis quæ mornantessi appellantur, minori elemosynæ, quæ quoridie pauperibus erogatur, prestare debent: & totidem mensuras, omni postposita occasione, elemosynario ab ecclesiâ communiter instituto, usque ad festum sancti Michaelis annuatim solvere tenentur.

Summi iij tur.

^a addc detur.

^a f. minutus, id est, cui venia in cisa est.

ANNO
CHRISTI
1286.

tur. Quam annonam dictus elemosynarius fideliter A
debet conservare, ut tempore famis pauperibus erogetur: & in alios usus vel ex parte vel ex toto non expendatur. Qui autem statuo tempore non solverit: ab ecclesia, & choro, & capitulo, exclusus sit.

XXII. Si quis clericus de supra chorum pro delicto fuerit verberandus, a decano debet in capitulo verberari; alii vero de sub choro a cantoribus vel magistro verberandi sunt in schola ecclesie.

Addimus etiam nos & dictum capitulum supradictis hoc statutum.

XXIII. Statuimus & juramento firmamus, quod quilibet canonicus, seu alius beneficiatus, non habeatur pro residente, nec aliquid capiat in divisione terrarum, nec quotidianas distributiones in scholis, nisi per dimidium annum primo fecerit residentiam in ecclesia nostra. Pro residenti tamen tenebitur, si teneat conductam continuum, & perseveraverit. Duo vero canonici, & unus de aliis beneficiatis, intelligantur facere primam residentiam, si morantur cum domino archiepiscopo, vel jam morati fuerunt per dictum tempus.

In cuius rei testimonium, nos & capitulum presentibus litteris sigilla nostra duximus apponenda. Datum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo primo, mense Iunii.

ANNO
CHRISTI
1286.

ORDINATIONES

RADVLFI EPISC. LVGDVNENSIS,

ET HVGONIS EPISCOPI EDVENSIS,

Pro administratione archiepiscopatus & episcopatus sede vacante.

V Niversis presertim litteras inspecturis, Radulfus misericordie Divinae primae Lugdunensis ecclesie archiepiscopus; Hugo eiusdem misericordie episcopus Eduensis; Lugdunensis & Eduensis ecclesiarum decani & capitula: salutem in Filio virginis gloriosae.

Inter opera caritatis, illa praecipue considerari debent, per quae omnis fraudis & deceptionis materia evitatur, & sanctae matris ecclesiae ministris & servitoribus eisdem Igitur cum archiepiscopus Lugdunensis gerat administrationem episcopatus Eduensis, ipsius sede vacante; & versa vice episcopus Eduensis, gerat administrationem archiepiscopatus Lugdunensis, vacante sede ipsius: nos pro communi utilitate, & evidenti commodo utriusque ecclesiae, necnon & ministrorum earundem super dictis administrationibus diligenti deliberatione inter nos habita, ordinavimus in hunc modum.

Primo, quod sede Eduensi vacante, archiepiscopus Lugdunensis qui pro tempore fuerit, habeat administrationem in temporalibus & spiritualibus civitatis & diocesis Eduensis; & e converso sede Lugdunensi vacante, episcopus Eduensis qui pro tempore fuerit, habeat administrationem in temporalibus & spiritualibus civitatis & diocesis Lugdunensis: quia haec tenita de longa & approbata consuetudine exitit observatum. Salvo jure capitulorum & canonicorum, & aliorum qui habent jurisdictionem in civitate & diocesi supradictis.

Actum etiam est inter nos, quod sigilla curiae sedis archiepiscopalis, vel episcopalis, quae vacaverit, castraque & fortalitia, necnon & domus civitatis & diocesis praedictarum ad earum sedem pertinentium, archiepiscopo vel episcopo viam universae car-

nis ingresso, incontinenti sine difficultate tradantur, reddantur, & deliberentur archiepiscopo vel episcopo ecclesiae non vacantis, vel ejus mandato, secundum quod haec tenitus exitit consuetum.

Ceterum de bonis mobilibus archiepiscopi & episcopi decedentium inter nos exitit ordinatum: quod si archiepiscopus vel episcopus moriantur testati, eorum ordinatio servabitur de bonis praedictis, & sua ultima voluntas adimplebitur de iisdem, & per manus executorum deputatorum ad hoc distribuentur, secundum quod testator archiepiscopus vel episcopus in testamento suo seu ultima voluntate sua duxerit ordinandum. Et hoc casu blada & vina a solo separata, licet in horreo vel dolis reposita non fuerint, mobilia censentur, & cedent in utilitatem praelati mortui: & de dictis bonis inventarium facient dicti executores, & de iisdem reddent in capitulo rationem. Si vero archiepiscopus vel episcopus, intestatus decedat: tunc de dictis bonis mobilibus procuratores, & hoc per capitulum ecclesiae vacantis, deputandi, facient restitutiones quae fuerint faciendae, & solvent debita ipsius defuncti. Si quid vero de dictis bonis residuum fuerit, de dicto residuo facient solutiones & satisfactiones familiaribus ejusdem, & residuum conservent futuro pontifici, & de dictis bonis inventarium facient, & reddent dicti procuratores de praedictis bonis in capitulo rationem: retentis tamen de dictis bonis expensis competentibus. Si quis autem dictorum procuratorum, a capitulo ecclesiae vacantis deputandorum, aliquid fecerit in praedictorum praedictorum: per subtractionem beneficiorum suorum a capitulo ecclesiae vacantis satisfacere compellatur.

Actum est etiam inter nos, quod si dictarum ecclesiarum archiepiscopus vel episcopus, intestatus decedat, quae ipsum pontificali dignitate honoravit, ornamenta remanebunt, quae sequuntur: alba cum amictu, stola cum manipulo, tunica cum dalmatica, insula cum capa meliori quae in capella archiepiscopi vel episcopi defuncti poterit inventiri.

Si ille archiepiscopus vel episcopus praedictus contra praedicta aliquid attentaverit, & executores praedictos, seu bonorum distributores quoquo modo impederit, aut contra tenorem praesentium aliquid fecerit: post trinam monitionem, ab ipsis executoribus, seu bonorum distributoribus praedictis, nisi restituerit, & praedicta observaverit, excommunicatus sit ipso facto.

Ceterum actum est inter nos, quod utensilia domorum coquinorum archiepiscopatus & episcopatus praedictorum, sede vacante, reservabuntur futuro pontifici: & archiepiscopus seu episcopus, qui dictam sedem tenebit, inde faciet inventarium, quod custodietur a capitulo ipsius ecclesiae vacantis: ita quod, cum praelatus fuerit in ipsa ecclesia constitutus, dicta utensilia secundum inventarium valeat rehabere.

Porro actum est inter nos, quod archiepiscopus vel episcopus qui pro tempore fuerit, durantibus dictis administrationibus, jura archiepiscopatus vel episcopatus pro posse defendet, domos & tecta in bono statu tenebit, terras, vineas excoli faciet, & omnia alia quae fuerint faciendae. Fructus autem receptos durante administratione suos faciet, & illos quos a solo levaverit sine fraude. Nemora vendere non poterit, nisi esset silva, nec pisces stagnorum vendere seu alibi transferre, nisi solum pro hospitio suo ad usum ipsius & familiae suae. Et si mortuo archiepiscopo vel episcopo, aliquid stagnum esset quod piscatum non fuisset per triennium: pisces illius stagni

ANNO
CHRISTI
1286.Deest forte
ecclesia.

ANNO CHRI STI 1286. ANNO CHRI STI 1286.

stagni archiepiscopus vel episcopus possit vendere in sine triennii, vel clauso triennio, si de sua processerit voluntate.

Actum etiam inter nos, quod si casu fortuito sedes Lugdunensis & Eduensis in simul uno concursu vacarent, quod absit: dictis sedibus vacantibus, procuratores ad hoc per capitula deputandi recipient & levabunt fructus, & fideliter conservabunt ad reddendum & deliberandum proximo futuro archiepiscopo Lugdunensi, vel proximo futuro episcopo Eduensi: retentis sibi tamen expensis competentibus. Et si dicti procuratores restitutionem dictorum fructuum archiepiscopo, vel episcopo ecclesie non vacantis, vel ejus mandato, distulerint faciendam: ad id compellantur per ecclesiam vacantis capitulum. De quibus fructibus seu bonis inventarium facient, & facere tenebuntur.

Insuper autem actum est inter nos, quod in crea-

tionis uniuscujusque canonici, cum in dictis ecclesiis primo creatus fuerit, hujusmodi ordinationem juret se inviolabiliter servaturum.

Nos autem archiepiscopus, episcopus, decani & capitula supradicta, dictam ordinationem, quam utrisque ecclesiis Lugdunensi & Eduensi esse credimus fructuosam, pro nobis & successoribus nostris bona fide promittimus observare, nec contra venire tacite vel expresse, & eam pro posse nostro procurabimus per sedem apostolicam confirmari.

In quorum omnium testimonium Radolphus archiepiscopus Lugdunensis, & nos Hugo episcopus Eduensis, predicti, sigilla nostra; & nos dictarum ecclesiarum decani & capitula, sigilla capitulorum nostrorum, presentibus litteris duximus apponenda.

Datum & actum mense Martio, anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo sexto.

FINIS

Appendicis ad Tomum undecimum.

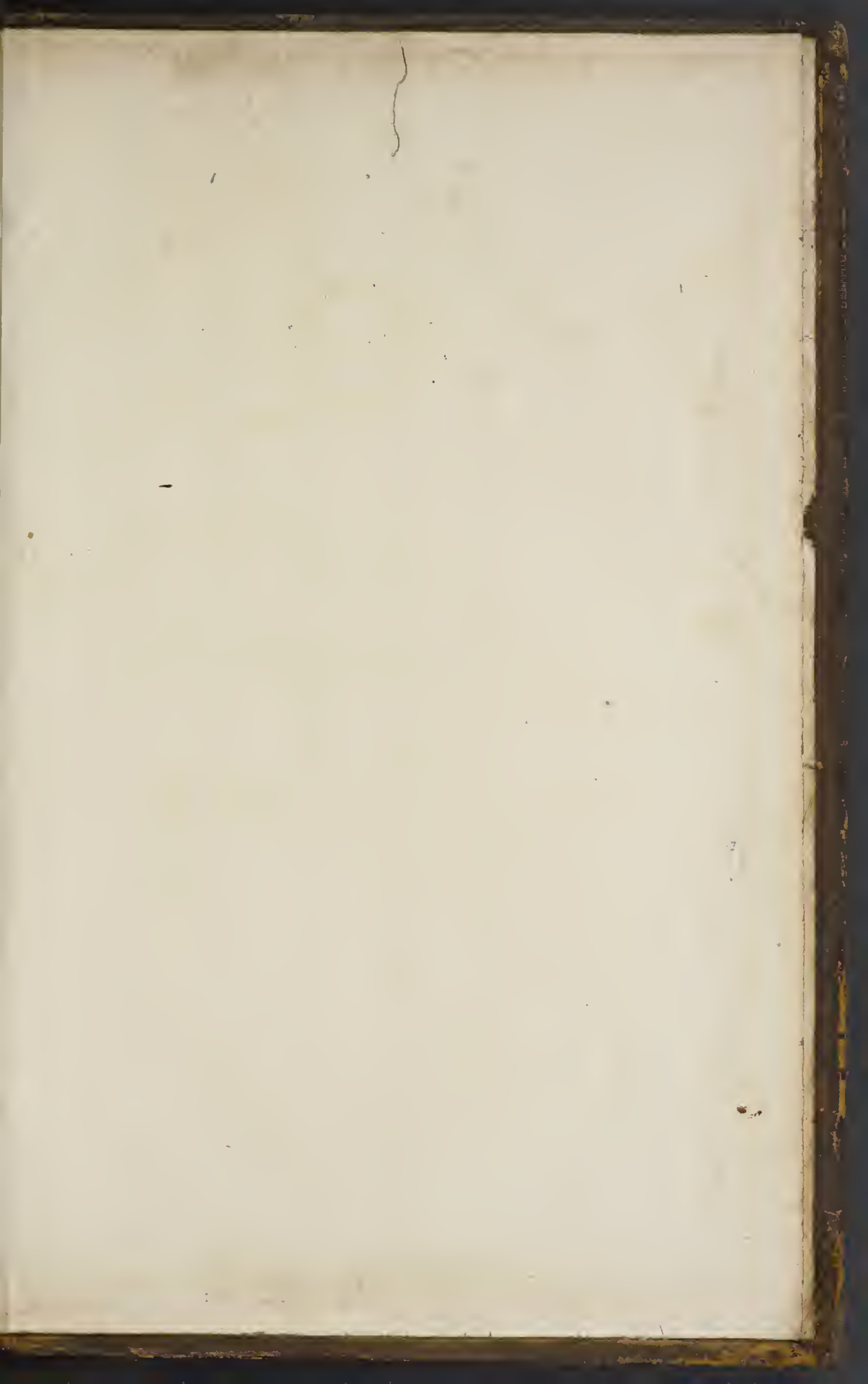

LUTETIÆ PARISIORUM.

Impensis { GEORGII IOSSE,
DIONYSII BECHET,
GUILLELMI LE BE,
GABRIELIS & NICOLAI CLOPEIAV,
PETRI LE PETIT,
EDMUNDI MARTIN,
LUDOVICI BILLAINE,
GODEFRIDI MARCHER,
IOANNIS DUPUIS,
SEBASTIANI MABRE-CRAMOISY,
IACOBI PIGET, }

viâ
Iaco-
brâ.

M. DC. LXXI.

(F. B.)

